B 1,111,874

Digitized by Google

Inv. br. 16/VI

STOL SEDMORICE ODJELJENJE II ZAGREB

PROPERTY OF
University of Michigan Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

Digitized by Google

STOL SEDMORICE ODJELJENJE B
ZAGREB

Digitized by Google

Digitized by Google

POŠTARINA U GOTOVOM PLAĆENA

Inv. br. 16/III

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO POLITIČKA REVIJA

GOD. XV GOD. 1933

SLUŽBENI GLASNIK
SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

MCMXXXIII

Digitized by Google

HD
7211.6
.R13
v.15

Uredio

HABERLE BRANIMIR

odgovorni urednik

Digitized by Google

SADRŽAJ XV GODIŠTA

NESLUŽBENI (REVIJALNI) DIO

ČLANCI

Strana

Bilbija Vladeta:
Dobrovoljni i obavezni rad kao mere za suzbijanje nezaposlenosti 396

Bohinjec Dr. Joža:
»Mojim kritičarima« 558
Nov napad na delavsko zavarovanje 216

Deutsch Dr. Edo:
Arthritis deformans i nezgoda . 264
Ocjenjivanje radne sposobnosti kod oboljenja zglobova 53
Socijalna patogeneza i terapija reumatičnih oboljenja 618

Čop Dr. Drago:
Kriza i kupališta 62

Grado Artur Benko:
Razvitak osiguranja protiv nezaposlenosti u Velikoj Britaniji . . 155

Grčević Gjuro:
Nova gledišta u pitanju poštarine . 151
Novela o porođajnoj pomoći . . 59
Opća reforma poljskog socijalnog osiguranja 345
Socijalno osiguranje u Sovjetskoj Rusiji 553

Haberle Branimir:
Na pragu petnaeste godine (naš budući program) 4

Hahn Dr. Željko:
Aktuelna pitanja naše socijalne politike na V kongresu Radničkih komora u Beogradu 15
Jedna knjiga o našem socijalnom osiguranju 257
Poslovne nesreće radnika i njihova predohrana 102
Prva pomoć u slučaju poslovne nesreće radnika i njezina organizacija 197

Izmena
Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika 6

Jakšić Sreten:
Apoteke okružnih ureda 605

Strana

Jeremić M. Dušan:
XVII Međunarodna konferencija rada 485, 533
Međunarodna tehnička pripremna konferencija 85, 141
Monetarna i ekonomska konferencija 589, 656

Lah Ivo:
Prvi veliki triumf statistike našega socialnega zavarovanja . . . 98

Magdić Milivoj:
Novi pogledi na problem socijalne politike 338

Mandić Dr. Dušan:
O slobodnom izboru ljekara . . . 649

Mudrinić Dr. Ante:
Prije petnaest godina 1
Socijalno značenje bolesti raka . . 393
1893—1933. Četrdeset godina radničkoga osiguranja u gradu Zagrebu 383

Odobrenje
budžeta upravnih troškova Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa za godinu 1933 14

Odobrenje
novog Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika 337

Ostojić Despot:
Primena preporuka usvojenih na Međunarodnim konferencijama rada u našem nacionalnom zakonodavstvu 8

Palmović Dr. Ferdo:
Osvrt na I. Zemaljsku higijensku izložbu u Beogradu 19. VIII.—24. IX. 1933. 679
Prva pomoć u nesrećnim slučajevima 203

Perić P. Ilija:
Nadzor nad novčanim poslovanjem javne službe posredovanja rada 561

Digitized by Google

Strana

Podbrežnik Dr. Fran Ing.:
Kako da se spreče nesreće kod rada 351
Radoničić Dr. Ivo:
O trahomu, kako da se od njega lečimo i sačuvamo 549
Rezultati
poslovanja Središnjeg ureda za osiguranje radnika u 1932 godini . 513
Schlesinger Dr. Miroslav:
Socijalna zaštita kućnih pomoćnica 610
Smersu Rudolf:
O zobnih dajatvah 153
Steinitz Dr. Leon:
Značaj socijalnog osiguranja za današnje društvo 207
Švarc Dr. Žiga:
Kako živu naši nezaposleni . . . 505

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

a) Kod primene Zakona o osiguranju radnika.

B. M.:
Bračni drug jamči solidarno u smislu §-a 40 al. 1. ZOR samo za prinose a ne i za ostale dugove glavnog dužnika 400
Bolest poslodavca nije izvinjavajuća okolnost kod primene §-a 10 i 11 ZOR 401
Naručitelj gradnje jamči solidarno samo za one prinose, koji su propisani za radnike uposlene na njegovoj zgradi 700
Osiguranje muzikanata 566
Prekidanje posla na 6 do 8 dana uz odjavu poslodavca ne smatra se prolaznim prekidom u smislu st. 2 §-a 35 ZOR 518
Prinosi se mogu i po propisima dosadašnjeg Statuta Središnjeg ureda ZOR propisivati prema isplaćenoj zaradi i količini izrađene robe bez oznake imena radnika u platežnom nalogu 517
Stav poslednji §-a 11 ZOR može se kod isplatnih lista primeniti samo na one radnike, kod kojih je označen dan istupa iz posla . . 625

J. P.:
Pravno lice kao poslodavac u smislu §-a 10 ZOR i njegova odgovornost za propuštanje njegovog delovođe u vršenju poslodavačkih dužnosti prema ZOR-u . . . 400

Strana

M.:
Nevjenčani bračni drug ne jamči solidarno u smislu stava 1 §-a 40 ZOR 228
Pogrebnina isplaćena članu u uživanju produženih potpora ne pada na teret SUZOR-a odnosno fonda iz §-a 200 ZOR 230
Uplata prinosa bez prijave radnika ne rješava poslodavca posledica po §-u 11 ZOR 228
Za primjenu al. poslednje §-a 11 ZOR kod isplatne liste mora biti poznat dan isplate radnika . . 229

U. Dr.:
Bitan uslov za izuzeće iz obaveze osiguranja po §-u 7 ZOR-a i zakonska važnost usmenoga sporazuma poslodavca sa mesnim organom o osiguranju samo stanovite vrste radnika 565
Da li samim nastupom na otsluženje vojnoga roka prestaje članstvo u smislu zadnje al. §a 56 ZOR-a? 565
Obaveza osiguranja lica, koja uz svoje redovno uposlenje, po kojemu su obavezni na osiguranje po ZOR-u, ispomažu za vreme sezone nedeljom i blagdanom po podne u gostionama 624
Obaveza osiguranja lugara uposlenih kod vlastelinstva 699
Prijava nameštenoga lica, izvršena putem općinskoga poglavarstva, ne može se smatrati kao punovažna prijava u smislu §-a 10 ZOR-a 622
Prijavni list za člana, podnet naknadno na direktno traženje ureda, ne može se smatrati, u nedostatku drugih merodavnih dokaza, kao dovolian osnov za primenu §-a 11 ZOR-a protiv poslodavca . . 516
Primena al. 2 §-a 11 ZOR-a u vezi sa prekidom bolesti po §-u 59 ZOR-a 516
Prinosi se imaju platiti od dana nastupa posla, a ne od dana kad je okružni ured preduzeo korake u cilju sprovođenja osiguranja . . 623
Ukinućem neosnovano po §-u 11 ZOR izdanoga platežnoga naloga isključeno je podjedno donošenje odluke po drugom kojem zakonskom osnovu 699

Digitized by Google

Strana

Za oslobođenje bračnoga druga od plaćanja prinosa za glavnoga dužnika — supruga — od uticaja je okolnost, da oni nisu živeli u zajedničkom kućanstvu u vremenu kad je nastala obaveza na plaćanje ovih prinosa, a ne okolnost odvojenoga življenja u vremenu izdanja platežnog naloga u smislu §-a 40 ZOR-a 401
Za pružanje bolesničkih potpora kroz 52 nedelje traži se da je kontinuirano dotadanje poslovanje mesnog organa aktivno . . . 624

SUDSKA PRAKSA

a) Iz grane osiguranja za slučaj bolesti.

G-ć Đ.:
Pravo na porodiljske potpore mogu ostvarivati i pasivni članovi . . 269
Skovronsky S.:
Sticanje prava na banjsko lečenje . 231
Tumačenje al. 4. §-a 56 ZOR . . 27
Tumačenje §-a 6 ZOR 29
S. R.:
Nadpregled in zdravniška komisija 358

b) Iz grane osiguranja za slučaj nesreće.

K. F.:
Nezgoda na mestu bivališča ni obratna nezgoda 27
Obnova rentnega postopka po §-u 39 Z. Z. D. iz leta 1887, oz. po § 110. Z. Z. D. z dne 14 maja 1922 167
O najemnem delovnem razmerju v smislu §-a 3 in o interesu obrata po §-u 84 Zakona za zavarovanje delavcev 168
Skovronsky S.:
Iz pogrešnog poslovanja ureda ne mogu proisteći prava koja jedino imaju svoj izvor u Zakonu . . 168
Ministarstvo socijalne politike nije zakonom ovlašćen organ nosioca osiguranja da prima prijave za nesrećni slučaj 629
Objesni (zlonamjerni) postupak u smislu al. 1 §-a 168 ZOR . . 29
Povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštenog roka za podnošenje žalba u postupku pred sudovima radničkog osiguranja (rešenje Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 25 aprila 1933 ZOR 24/33-1) 406

Strana

Pravo na naknadu putnih i podvoznih troškova u smislu §-a 225 Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika 233
Smrt uslijed tučnjave na putu u poslovne svrhe nije poslovna nezgoda u smislu §-a 84 ZOR . . . 72
Tumačenje §-a 84 al. 1. ZOR . . 357
Tumačenje §-a 90 ZOR 111
Uslovi određivanja otštete po §-u 90 ZOR 568
Smersu Rudolf:
Edino sposobnost vršiti prevzeti posel ustvarja resnično delovno razmerje 628
Prevoznih stroškov od obratovališča na dom ni smatrati za škodo po §-u 84 ZOR 111
Reformatio in peius pri postopanju pred sodiščem delavskega zavarovania ni dovoljeno 28
Skaženie lic more kvarno vplivati na pridobitno sposobnost zgolj pri poklicih, kjer gre za neprestani stik s strankami 569

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA.

B. N. Dr.:
Cementna prašina i plućna tuberkuloza 353
Bibica Dr. Marko:
Kožne upale kod radnika u močvarama 567
Parapsoriasis en gouttes 567
Radius pritisnut od navikularne osi 405
Traumatični pneumotoraks . . . 405
Trovanje talijem 405
Duimušić Dr. Stanko:
Rentgenski film ili papir 355
D. Z. P.:
Da li bolnice moraju davati uredima dijagnoze? 403
D.:
Referati: 24, 25, 26, 110, 267, 268, 404, 405, 519, 567, 701—703
H. Dr.:
Proslava 25-godišnjice lekarskog rada Dr. Arona Pešića . . . 164
Mr. S.:
Pravilnik o polaganiu apotekarskog državnog stručnog ispita . . . 164
Palmović Dr. Ferdo:
Rad Okružnog ureda za osiguranje radnika u Velikom Bečkereku na staraniu za zdravlje dojenčadi i male djece 23

Digitized by Google

Strana

Žokalj Dr.:
Echinococcus i trauma 71
Izolirana povreda obiju slušnih organa uslijed rada pod povišenim atmosferskim tlakom (kesonska bolest) 109
Krvarenje u leđnu moždinu nastalo pri radu u kesonu a pospješeno luetičkim obolenjem 108
Zbog poleomyelitisa nastale promjene prijavljene kao posledica kasnije nezgode 165

BILJEŠKE.

Austrija:
Kriza socijalnoga osiguranja 363
Racionalizacija osiguranja za slučaj bolesti 575
Socijalno osiguranje 32
Belgija:
Osiguranje nameštenika 520
Brazilija:
Osiguranje pomoraca i lučkih radnika 75
Bugarska:
Izmena socijalnog osiguranja . . 120
Zakon o socijalnom osiguranju . 710
Čehoslovačka:
Gospodarska kriza u svijetlu statistike socijalnog osiguranja . . 278
Nastojanja oko spajanja grane osiguranja za slučaj nesreće sa granom osiguranja za slučaj iznemoglosti 236
Oko reforme socijalnog osiguranja . 78
Osiguranje za slučaj nezgode . . 33
Rezultati o novčanom poslovanju Središnjeg zavoda za socijalno osiguranje za godinu 1931 . . 76
Čile:
Sadašnji problemi socijalnog osiguranja 571
Danska:
Dobrovoljno osiguranje za slučaj bolesti 237
Novo uređenje socijalnog osiguranja 631
Engleska:
Izveštaj komisije o osiguranju neuposlenih 116
Finska:
Osiguranje za slučaj nesreće . . 240
Osiguranje za slučaj starosti . . 173
Potporne blagajne za slučaj bolesti 630
Socijalno osiguranje 114
Francuska:
Pred novim uređenjem socijalnog osiguranja 362

Strana

Provedba zakona o socijalnom osiguranju 633
Stanovište lekara spram socijalnog osiguranja 574
Ugovor o socijalnom osiguranju sa Španjolskom 77
Grčka:
Pružanje potpora za slučaj neuposlenosti i bolesti pomorcima . . 78
Zakon o socijalnom osiguranju . 271
Irska:
Zakon o izmeni odredaba o rentama za slučaj starosti 76
Italija:
Rezultati poslovanja blagajne za osiguranje u slučaju nezgode za godinu 1931 79
Sitne vijesti socijalnog osiguranja . 415
Stanje osiguranja za slučaj bolesti 234
Japan:
Socijalno osiguranje i socijalno staranje 408
Jugoslavija:
† Dimitrijević Dr. Lazar 571
Međunarodna tehnička konferencija za zaposlenje 630
Najnovije izmene i dopune propisa, koji regulišu zbrinjavanje naših radnika za vreme nezaposlenosti posredstvom Javnih berzi rada . 273
Novo uređenje općina 243
Izbori za skupštine Radničkih komora 525
Indeksi cijena Radničke komore zagrebačke 419
Osnutak Zanatske komore Split . 408
Penziono obezbeđenje glumaca i ostalog pozorišnog osoblja . . . 361
Potrebe javne službe posredovanja rada 171
Pred izborima za skuštine Radničkih komora 577
Projekat novog Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika izrađen po Savezu službenika socijalnog osiguranja 34
Rang stručnih škola prema srednjoj školi i fakultetima 417
† Tomazetić Marija 114
† Tujković Dr. Marko 171
Uređenje položaja radnika državnih saobraćajnih ustanova 411

Digitized by Google

Strana

Kanada:
Osiguranje za slučaj bolesti . . . 520
Mađarska:
Osiguranje za slučaj nesreće . . 639
Razvitak socijalnog osiguranja . . 704
Međunarodni biro rada:
Osiguranje za slučaj neuposlenosti na Međunarodnoj konferenciji rada godine 1933 i međunarodni položaj ovog osiguranja . . . 176
Zaključci komisije stručnjaka o zdravstvenom staranju u osiguranju za slučaj iznemoglosti . . 73
Njemačka:
Budućnost socijalne politike i socijalnog osiguranja 235
Godišnji izveštaj o poslovanju nosioca osiguranja rudara u godini 1931 175
Otstup državnog sekretara Dr. Grizera 174
Položaj osiguranja za slučaj bolesti 238
Nove mere vlade na polju socijalnog osiguranja 270
Rezultati rada zavoda za osiguranje nameštenika u Berlinu u poslovnoj godini 1932 636
Socijalno osiguranje i ekonomska kriza 120
Zakonodavstvo o socijalnom osiguranju u godini 1932 521

Strana

Norveška:
Pružanje državne subvencije osiguranju za slučaj bolesti 234
Razno:
VI. Glavna skupština Međunarodne središnjice saveza bolesničkih blagajna i pripomoćnih uzajamnih društava od 27 do 30 septembra 1933 u Parizu 525
XVI. Sastanak komiteta Međunarodne središnjice saveza bolesničkih blagajna održane 3 i 4 maja o. g. u Ženevi 360
Rumunjska:
Ujedinjenje socijalnog osiguranja 77, 635
Rusija:
Novi propisi o pružanju potpora osiguranja u slučaju materinstva i u slučaju smrti 74
Sjedinjene države Amerike:
Na putu k socijalnom osiguranju . 416
Ruzvelt, novi pretsjednik za državno staranje u slučaju starosti . 74
Španjolska:
Osiguranje za slučaj nesreće . . 574
Osiguranje za slučaj starosti . . . 31
Turska:
Zabrana rada strancima 239

PREGLED KNJIGA.

Stranice: 126—127, 641—642.

PREGLED ČASOPISA.

Stranice: 37—41, 80—82, 128—132, 180—183, 246—250, 279—280, 366—370, 420—424, 526—530, 580—583, 643—646, 713—715.

Digitized by Google

S T V A R N O K A Z A L O

SLUŽBENOG DELA „RADNIČKE ZAŠTITE“ ZA GOD. 1922—1933

K R A T I C E:

Rimski brojevi označuju godišta i to:

IV. godište 1922	X. godište 1928
V. godište 1923	XI. godište 1929
VI. godište 1924	XII. godište 1930
VII. godište 1925	XIII. godište 1931
VIII. godište 1926	XIV. godište 1932
IX. godište 1927	XV. godište 1933

Arapski brojevi označuju stranice u odnosnom godištu.

Sl. p. — Službeni pravilnik službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Sl. p. 1. — Službeni pravilnik lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

St. — Statut Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

ZOR — Zakon o osiguranju radnika od 14. maja 1922.

T U M A Č:

Stvarno kazalo razdeleno je na sledeće delove:

	Strana
1. Obaveza osiguranja i potpore članova. (Obaveza osiguranja, oslobođenje od obaveze osiguranja, postupak oko upućivanja članova u bolnice, lečilišta i oporavilišta)	9—25
2. Prinosi i dužnosti poslodavaca (Osnovi za odmerivanje prinosa, nadnični razredi, kategorizacija osiguranika, žalbeni postupak, regresni postupak)	26—36
3. Ustrojstvo osiguranja. (Samouprava, teritorijalna razdeoba okružnih ureda, unutarnje administrativno, računsko i knjigovodstveno poslovanje, kongresi radničkog osiguranja) .	37—57
4. Rešavanje sporova (Postupak kod sudova radničkog osiguranja)	58
5. Službovni odnosi službenika i dnevničara. (Propisi u vezi sa Zakonom o primanju u službu lekara, kao i sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštaju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Suzora, sa Službenim pravilnikom službenika i Pravilnikom o službenom odnosu dnevničara, odredbe o ugovornim nameštenicima, disciplinski propisi)	59—65
6. Službovni odnošaji lekara. (Propisi u vezi sa Službenim pravilnikom lekara-činovnika i službovni odnošaji ugovornih lekara)	66—68
7. Registar presuda Državnog saveta . . .	69—70

Opaska: Svi propisi, koji se odnose na računsko i knjigovodstveno poslovanje, nalaze se na strani 49—52.

Digitized by Google

I. OBAVEZA OSIGURANJA I POTPORE ČLANOVA

A

Akordanti — obaveza osiguranja onih kod građevinskih preduzeća. IV. 361.

Antituberkulozni dispanzeri — pravilnik o njihovom radu. V. 37.

Apoteka ručna — vidi »ručna apoteka.

Automatsko produženje — vidi »produženje«.

B

Babice — određivanje njihovih taksa (za porođaje od 150 do 375 Din, za ostale radove 7.50 do 20 Din). VI. 193., kasnije uređenje (za porođaje 225 do 375 Din, a za ostale radove 15—30 Din). VIII. 193.

Banja Vrućica — vidi »Vrućica«.

Banje lekovite — vidi »lekovite banje«.

Banjsko lečenje — oprost članova od plaćanja banjske takse i takse za kupanje u državnim banjama. IV. 277.

— podnašanje iskaza i izveštaja o pružanju tog lečenja u prošloj godini. VI. 37.

— podnašanje zaključaka o tome nije potrebno (od 7. I. 1931.). XIII. 57.

— pružanje članovima u sezoni 1923. god. V. 87., u sezoni 1924. VI. 116., u sezoni 1926. god. VIII. 202., u sezoni 1927. god. IX. 339., u sezoni 1928. X. 435., u sezoni 1929. god. XI. 503., u sezoni 1930. god. XII. 283., u sezoni 1931. god. XIII. 207.

Banovinski dnevničari — obaveza osiguranja (za slučaj bolesti i nesreće po ZOR-u, a po Pravilniku o osiguranju državnih dnevničara i za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti samo ako to izrikom propisuje njihova pragmatika). XII. 473.

— obaveza osiguranja (za njih ne važi § 56. Finansijskog zakona za 1932—33., rešenje g. Ministra). XIV. 636., XV. 192.

Bludnice — kasernirane, obaveza osiguranja. VI. 65.

— kasernirane, oslobođene od obaveze osiguranja počam od 1. januara 1927. IX. 42.

Bolesnička blagajna Beogradske trgovačke omladine — prelaz iz članstva te blagajne u članstvo okružnog ureda odnosno u članstvo bolesničke blagajne »Merkur« i obratno. X. 193.

Bolesnička blagajna trgovačkog društva »Merkur« — prelaz iz članstva te blagajne u članstvo Okružnog ureda odnosno u članstvo bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine i obratno. X. 193., XII. 435.

— pružanje lečenja njenim članovima po lekarima okružnih ureda. VIII. 292.

Bolesnički fond za državno saobraćajno osoblje — nepriznavanje članstva sprovedenog kod njega. VIII. 296.

Bolnica ortopedska — vidi »ortopedska bolnica«.

Bolnice — način isplate njihovih računa. VIII. 609.

— primanje rodilja u iste (imaju se primati). VI. 293.

— upućivanje članova (samo onih, koji se ne mogu lečiti kod kuće ili ambulantno). VIII. 484. (označenje roka trajanja lečenja; provedba pravilnika o kontroli rada u bolnicama). IX. 402.

— upućivanje članova u državne i javne bolnice (samo ako se ne mogu ambulantno izlečiti). VI. 12.

— upućivanje članova u one na području drugog mesnog organa (samo ako postoji hitna nužda). VIII. 623., (potreba obaveštenja dotičnog okružnog ureda, ekspozitura mora istodobno obavestiti svoj ured). VIII. 201.

— upućivanje bolesnih članova u one izvan područja nadležnog okružnog ureda. X. 695., XI. 152., način knjiženja i obračunavanja naknada troškova skopčanih s tim upućivanjem. XIII. 205.

— upućivanje venerično bolesnih članova na lečenje (samo u slučaju neophodne nužde i izolacije). IV. 409.

Bolnice inozemne — vidi »inozemne bolnice«.

Bolnice kliničke — vidi »kliničke bolnice«.

Bolnički troškovi — način naplate. VI. 92., VIII. 304.

Bolno-opskrbna pristojba — naknada za lečenje zaraznih bolesti (moraju se plaćati troškovi za sve bolesti izuzev epidemije od 1. aprila 1924.; uređenje za vreme pre 1. aprila 1924.). VI. 111.

— naplata za lečenje u lečilištu Brestovac. IX. 672.

— naplata za članove inozemce u bolnicama na području Hrvatske, Slavonije i Međumurja (isto kao za tuzemce) počam od 1. oktobra 1922. IV. 409.

— plaćanje u bolnicama, koje se izdržavaju isključivo na teret državnog budžeta (Din 6.—) počam od 1. aprila 1924. VI. 189.

— plaćanje u javnim bolnicama na području Srbije i Crne Gore (Din 3.—). V. 25.

— plaćanje za lečenje porodičnih članova u inozemnim bolnicama (u visini tuzemnih pristojba kroz 4 nedjelje). IX. 514.

— plaćanje za lečenje zaraznih bolesti (§ 54. st. IV. ZOR). IV. 356.

— plaćanje za inostrane državljane u dvostrukom iznosu. V. 46., u istom iznosu kao i za domaće. V. 58.

— plaćanje za rodilje u Bačkoj, Baranji i Banatu iz državnih sretstava. V. 41.

— povišenje u državnom lečilištu Kraljevica (na Din 35 do 45) počam od 1. jula 1927. IX. 481., (na 40 odnosno 50 Din dnevno). X. 433., (na Din 40 odnosno 50 počevši od 1. aprila 1931.). XIII. 280.

Digitized by Google

Bolno-opskrbna pristojba — povišenje u kliničkoj bolnici u Zagrebu (na 29.50 Din) i u Zakladnoj bolnici u Zagrebu (na 28 Din) za III. razred počevši od 18. jula 1930. XII. 475.
— povišenje u ortopedskoj bolnici u Zagrebu (na Din 21 do 40) počam od 1. decembra 1922. IV. 410., (na Din 30 do 70) počam od 1. aprila 1924. VII. 123.
— povišenje za III. razred u javnim bolnicama na području Hrvatske, Slavonije i Međumurja (na 17—21 Din) počam od 1. oktobra 1922. IV. 256., (na 23 do 30 Din) počam od 1. maja 1924. VI. 90., (na 19 do 23 Din) počam od 1. februara 1923. V. 27., (na 20 do 30 Din) počam od 15. oktobra 1923. V. 183.
— povišenje u oporavilištu Kasindol (na Din 50) od 1. aprila 1924. VI. 42.
— povišenje za III. razred u bolnicama u Zagrebu i Zemunu (na Din 30) počam od 1. januara 1924. VI. 7.
— povišenje za III. razred u bolnicama u Zagrebu (na Din 25) počam od 1. maja 1923. V. 89.
— povišenje za III. razred u bolnicama na području zdravstvenog inspektorata u Novom Sadu (na Din 28 do 30). VIII. 363.
— povišenje za III. razred u bolnici milosrdnih sestara u Zagrebu (od Din 28.50 na Din 30 počam od 31. januara 1931.). XIII. 281., (ispravak: počam od 1. januara 1931.). XIII. 396.
— povišenje za III. razred u Koprivnici, Karlovcu i Varaždinu (na Din 30) u Brodu na Savi (na Din 29) i u Požegi (na Din 22) počam od 1. oktobra 1926. VIII. 618.
— povišenje u rodilištu u Zagrebu (na Din 21) počam od 16. novembra 1922. IV. 410.
— povišenje u lečilištu Brestovac (na Din 75) počam od 1. februara 1924. VI. 69.
— povišenje za III. razred u bolnicama (Din 30 u Subotici, Pančevu, Sremskoj Mitrovici i Vinkovcima, a Din 24 u Somboru, Senti, Vršcu i Beloj Crkvi). VII. 358.
— povišenje za III. razred u bolnicama (na Din 26 u Glini, Din 28 u Pakracu i Petrinji, Din 30 u Ogulinu, Varaždinu i Koprivnici), počam od 1. aprila 1925. VII. 541.
— pravilnik o tim pristojbama za lečenje u državnim i banovinskim bolnicama i bolničkim ambulantama, izdat u smislu ovlašćenja tač. 5. § 51. Finansijskog zakona za 1932-33. godinu i § 6. Zakona o bolnicama, tekst. XIV. 633., novi tekst XV. 184.
— redovito podmirivanje. IX. 365.
— sniženje za III. klasu u klinikama sviju medicinskih fakulteta u državi (od 40 na 30 Din). XIV. 631.
— sniženje za III. razred na području Hrvatske, Slavonije i Međumurja i naplata bolničkih troškova. VIII. 304.
— za lečenje zaraznih bolesti u bolnicama, koje se izdržavaju na teret državnog budžeta (snaša država lečenje počam od 31. jula 1922.). V. 47.
— za lečenje članova u bolnicama, koje se izdržavaju na teret državnog budžeta (povišena na Din 22) počam od 1. aprila 1926. VIII. 305.
— za III. razred u bolnici Ruskog crvenog krsta u Pančevu (Din 30) i u bolnici u Dugoj Resi (Din 27). IX. 677.
— za III. razred u bolnici u Požegi iznaša Din 22.50, a ne Din 22. IX. 36.

Bolno-opskrbna taksa — vidi »bolno-opskrbna pristojba«.

Bratinske blagajne — članstvo provedeno kod njih uračunava se u članstvo Središnjeg ureda i obratno. XII. 279.

Brestovac — naknada troškova prepraćenja članova u lečilište ili obratno (Din 80). VI. 194, (Din 35). VII. 462.
— naplaćivanje opskrbne pristojbe za lečenje članova u lečilištu (putem Poštanske štedionice). IX. 672.
— opskrbnina pacijenata na dan odlaska i dolaska u sanatorij. X. 275.
— otpremanje bolesnika na lečilište (ponedeljkom, sredom i petkom). VIII. 471.
— podeljivanje otsustva pacijentima (samo u slučaju neodložive potrebe). VII. 543.
— povišenje opskrbne pristojbe u lečilištu (na Din 75) počam od 1. februara 1924. VI. 69.
— povišenje opskrbne pristojbe za privatne pacijente na lečilištu (na Din 135). VIII. 202.
— produženje lečenja u lečilištu za članove, koji su iscrpili pravo na potpore (mogu ostati na vlastiti trošak uz cijenu od Din 120). VI. 110.
— trajanje lečenja članova (tri, a najmanje dva meseca) i produženje toga (može tražiti samo lečilište). VIII. 203.
— upućivanje članova na lečenje u lečilište (način). VI. 73.

Bugarska — reciprocitet u doznačivanju renta iza nesrećnih slučajeva između Jugoslavije i Bugarske. XI. 750.

C

Chinin — njegovo propisivanje za malariju po uredskim lekarima. IX. 34.

Č

Članovi — honorar lekaru za specijalni pregled i lečenje članova stranih okružnih ureda. X. 530.
— snašanje ¼ troškova za plombiranje zubi ili umetnih zubala. IX. 673., snašanje ½ (50 %) troškova po članovima VI.—XII. nadničnog razreda, a ¼ (25%) po članovima I.—V. nadničnog razreda počevši od 1. oktobra 1932. XIV. 631.

Članovi porodice — vidi »porodični članovi«.

Članstvo — dobrovoljno produženje po §-u 55. ZOR (samo za članove koji istupe iz posla). VII. 118., za radnike građevinske struke u mrtvoj sezoni. XV. 187.
— postupak kod njegovog prosuđivanja za pružanje potpora u slučaju bolesti. V. 59.
— prestanak u bolesti unesrećenih, kad im bude stavljena u tečaj renta. IX. 513.

Digitized by Google

— produženje po §-u 56. ZOR. (obolenje nesme trajati duže od tri dana). XI. 747.
— provedeno kod bolesničkog fonda za državno saobraćajno osoblje ne priznaje se. VIII. 296.
— provedeno kod bratinskih blagajna računa se u članstvo Središnjeg ureda i obratno. XII. 279.
— računanje za pravo na potpore u slučaju porođaja te ustanovljenje visine novčanih potpora kod porođaja. IV. 292.

D

Davanje — vidi »pružanje«.
Diplomatska pretstavništva — osiguranje osoba kod njih zaposlenih (samo uz njihov pristanak). VI. 190.
Dispanzer antituberkulozni — »vidi »antituberkulozni dispanzer«.
Dnevničari figuranti — oslobođenje od obaveze osiguranja onih kod katastarskih radova. VII. 209.
Dobrovoljno članstvo — provedba odredaba ZOR-a o tome. IV. 147.
Dobrovoljno osiguranje — izmena propisa o tome (osiguranje se vrši po VII. nad. raz.; od potpora daje se samo lekarska pomoć i lekovi, babička pomoć i nega u bolnici za člana i porodicu). XV. 44.
— nosača prtljaga na železničkim stanicama. XI. 150.
— sezonskih radnika u slučaju bolesti u mrtvoj sezoni prema naredbi Ministra. V. 137.
Dobrovoljno produženje — članstva po §-u 55. ZOR. (samo za članove, koji istupe iz posla). VII. 118.
Dodaci na skupoću — podeljivanje uživaocima privremene rente na području Hrvatske i Slavonije. V. 86.
— pravilnik o njihovom izdavanju rentnicima. XI. 1010.
Dostavljanje — vidi »podnašanje«.
Drogerije — zabrana podizanja lekova u njima po receptu na račun ureda. VI. 4.
Društvo Crveni krst — oslobođenje njegovih nameštenika ispod obaveze osiguranja za slučaj bolesti (tekst Ministrove naredbe). XIII. 522.
Državna nadleštva — naknada troškova za pruženu pomoć po privatnim lekarima radnicima tih nadleštava za vreme od 1. aprila 1926. do 30. juna 1926. VIII. 466.
— oslobođenje od obaveze osiguranja lica u njima zaposlenih, tekst odredbe Finansijskog zakona. VIII. 306.
— osiguranje lica u njima zaposlenih (tumačenje odredaba čl. 290. Finansijskog zakona za 1926—1927.). VIII. 380.
Državne banje — oprost članova od plaćanja banjske takse i takse za kupanje. IV. 277.
Državni dnevničari — osiguranje onih u državnim industrijskim preduzećima po pravilniku Ministarstva finansija (u koliko su postavljeni po čl. 130. Zakona o činovnicima građanskog reda). XI. 459.
— oslobođenje od obaveze osiguranja (počevši od 26. marta 1932.). XIV. 192., (tumačenje odredaba) XIV. 551., (tumačenje g. Ministra). XIV. 636., XV. 192.
— provedba njihovog osiguranja za slučaj bolesti, nesreće, iznemoglosti, starosti i smrti. X. 269.
— tekst Pravilnika o izvršenju njihovog osiguranja. X. 272.
Državni nameštenici — obaveza osiguranja (oslobođeni oni, koji primaju prinadležnosti po Zakonu o dodacima na skupoću). IV. 287.
— oslobođenje od obaveze osiguranja onih, kod vojske, pošte i telegrafa (koji uživaju dodatak na skupoću po Zakonu i neukazna kvalificirana vojna lica). IV. 362.
— osiguranje onih financijalne struke (dnevničara). V. 181.
Državni penzioneri — obaveza osiguranja onih, koji su nameštеni u privatnoj službi. IV. 289.
Državni službenici — oslobođeni od obaveze osiguranja svi, koji su prevedeni po Zakonu o činovnicima i službenicima građanskog reda. VII. 110.
— tekst Naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o oslobođenju od obaveze osiguranja onih građanskog reda. VII. 35.
Državno lečilište Kraljevica — vidi »Kraljevica«.
Državno kontraktualno osoblje — obaveza osiguranja. XI. 283.
Državno saobraćajno osoblje — izdvajanje iz općeg osiguranja. IV. 348.
Državno zdravilište Topolšica — vidi »Topolšica«.
Dvorkinje — obaveza osiguranja udatih (ako im je to glavno zanimanje, a muž ne privređuje, i ako zarađuju više od Din 200 mesečno). XIV. 141.

E

Evidencija — nesrećnih slučajeva radnika uposlenih u javnim radovima, koji ne potpadaju pod obavezu osiguranja. XI. 653., 830.

G

Glavni lekar — potreba davanja mišljenja u pitanjima zdravstvene službe. X. 800.
— reorganizacija službe. XI. 503.
— vršenje kontrole recepture. XIII. 396.
— vršenje pojačanog nadzora nad izdavanjem potpora grane osiguranja za slučaj bolesti. XIII. 588.
Godišnja obezbeđena zarada — vidi »obezbeđena zarada«.
Građevinska preduzeća — obaveza osiguranja njihovih akordanata. IV. 361.
Građevinski radnici — produženje dobrovoljnog članstva u mrtvoj sezoni. XV. 187.

H

Honorar — za specijalni pregled i lečenje članova stranih okružnih ureda. X. 530.
Honorarni službenici — državni, oslobođenje od obaveze osiguranja (počevši od 26. marta 1932.). XIV. 192., (tumačenje odredaba). XIV. 551., (tumačenje g. Ministra). XIV. 636.

Digitized by Google

Hranarina — isplata članovima pri odlasku iz lečilišta ili oporavilišta. VII. 203.
— isplata članovima prigodom upućivanja u bolnicu. IX. 34.
— isplata članovima koji su obolili pre 1. jula 1922. (po starim propisima). IV. 276.
— označivanje rokova (vremenskog razdoblja, uključivo početni i zaključni dan), kod njene isplate. IV. 275.
— postupak oko njenog pružanja (strogo obdržavanje propisa i vršenje nadpregledbe hranbinaša). VI. 250.
— uskrata članovima, koji hotimice učestvuju u tučnjavi. X. 803.

I

Ilidža — kraj Sarajeva, pružanje opskrbe i kupališnog lečenja članovima u lekovitom kupalištu. XI. 629.
Inostrani državljani — naplata bolno-opskrbne pristojbe za članove inostrane državljane u bolnicama na području Hrvatske, Slavonije i Međumurja (isto kao za domaće) počam od 1. oktobra 1922. IV. 409.
— plaćanje bolno-opskrbne pristojbe za njih u javnim bolnicama i zavodima za umobolne u dvostrukom iznosu. V. 46.
— plaćanje bolno-opskrbne pristojbe za njih u istom iznosu kao za domaće. V. 58.
Inozemci — vidi »inostrani državljani«.
Inozemne bolnice — plaćanje bolno-opskrbnih pristojba za lečenje porodičnih članova u tim bolnicama) u visini tuzemnih kroz četiri nedelje). IX. 514.
Inspekcija rada — dostavljanje prijava o nesrećnim slučajevima onoj, koja je nadležna. VI. 88.
— obaveštavanje o komisijskom ustanovljivanju nesrećnog slučaja (§ 100. ZOR). VI. 185.
Inspektori rada — naknada troška kod istrage o nesrećnim slučajevima. IV. 405.
Iskaz — obustava dalnjeg podnašanja za članove, koji su potpuno iscrpili potporu. V. 83.
Isplata — bolničkih računa javnim bolnicama. VIII. 609.
— dospelih rentovnih obroka dozvoljena samo jedan mesec unapred. V. 29.
— hranarine članovima, koji su oboleli pre 1. jula 1922. (po starim propisima). IV. 276.
— hranarine, označivanje rokova (vremenskog razdoblja, uključivo početni i zaključni dan). IV. 275.
— potpora u slučaju bolesti, koja je posledica nesrećnog slučaja, po poduzetničkim blagajnama. IV. 351.
— putnog troška članovima na povratku iz bolnice po okružnom uredu, u čijem se sedištu bolnica nalazi. VIII. 191.
— putnih troškova članovima, koji su upućeni na lečenje u bolnicu u sedištu drugog mesnog organa. VI. 185.
— renta i novčanih potpora preko Poštanske štedionice (čekovnih zavoda), tekst naredbe Ministra o postupku oko toga. IV. 380.
Ispravak — tablice potpora za slučaj bolesti. VIII. 113.
Istraga — njeno sprovođenje u nesrećnim slučajevima u smislu §-a 100. ZOR. IV. 349.
— u nesrećnim slučajevima, naknada putnog troška inspektorima rada u tom slučaju. IV. 405.
Izdavanje — lekova vidi »propisivanje lekova«.
— lekarskih uverenja o stanju nesrećnim slučajem povređenih članova. V. 23.
— potpora grane osiguranja za slučaj bolesti, postupak i nadzor nad time. VII. 448., pojačani nadzor nad time (dužnosti glavnih lekara). XIII. 588., XIV. 444.
Izdvajanje — Burow-tableta Burolacticum Sanax iz norma radničkog osiguranja. XIV. 448.
— državnog saobraćajnog osoblja iz općeg osiguranja. IV. 348.
Izlučenje — vidi »izdvajanje«.
Izmena — odredaba ZOR-a, koje se odnose na davanje potpora za slučaj porođaja, tekst zakona. XIV. 43., tekst okružnice. XIV. 44.
— postupka oko pružanja besplatne zubne nege. VI. 32.
— propisa provedbene naredbe o dobrovoljnom osiguranju. XV. 44.
Izračunavanje — godišnje obezbeđene zarade rentnika u smislu §-a 93. ZOR., glavna uputstva o tome. V. 101.
— godišnje obezbeđene zarade (formulari za račun temelja otštete). VIII. 194.
— godišnje obezbeđene zarade u prelazno vreme (tumačenje I. stava §-a 93. ZOR.). IV. 407.
— otpravnine po novom ključu prema §-u 112. ZOR. (sa 6%-tnom diskontacijom počam od 15. marta 1928.). X. 280.
— temelja otštete za nesrećni slučaj. XIV. 543.
— temelja otštete za lica ozleđena počam od 1. jula 1926. a osigurana po XVIII. nadničnom razredu (za vreme pre 1. jula 1926. uzima se ondašnji nadnični razred). VIII. 610.
Izuzeci — od obaveze osiguranja vidi »oslobođenje«.
Izuzimanje — od obaveze osiguranja vidi »oslobođenje od obaveze osiguranja«.
Izvešćivanje — lečilišta Klenovnik o trajanju prvog lečenja članova. IX. 675.
Izveštaji — mesnih organa o merama za predupređenje bolesti i nesrećnih slučajeva. VIII. 486.
— obustava njihovog podnašanja o naknadi troška pratiocu bolesnika. XI. 154.
Izvršivanje — grane osiguranja u nesrećnim slučajevima (povodom deficita te grane). IX. 176.
— osiguranja vidi »provedba osiguranja«.

J

Jadran — način upućivanja bolesnih članova u oporavilište (indikacije bolesti). VI. 248. VII. 355., IX. 342.
— otvorenje i uslovi primanja. VI. 245.
— upućivanje članova u oporavilište (uslovi). XI. 460.
— upućivanje članova u oporavilište (zimi). IX. 127., XI. 829.

Digitized by Google

Javni radovi — oslobođenje od obaveze osiguranja lica uposlenih kod tih radova, koje obuhvaća Zakon o javnim radovima. XI. 452.
— osiguranje lica uposlenih kod tih radova, koje obuhvaća Zakon o javnim radovima (potpadaju pod obavezu osiguranja u slučaju, kada je izvršenje tih radova povereno preduzimačima). XI. 500.
— vođenje evidencije o nesrećnim slučajevima radnika uposlenih kod tih radova, koji ne potpadaju pod obavezu osiguranja. XI. 653., 830.

K

Kasindol — povišenje opskrbne pristojbe (na Din 50) počam od 1. aprila 1924. VI. 43., povišenje opskrbne pristojbe (od 50 na 60 Din) i podvozne pristojbe (od 40 na 60 Din) od 1. marta 1925. VII. 118.
— upućivanje članova na lečenje u oporavilište (uslovi i indikacije bolesti). V. 133.
— upućivanje porodičnih članova u oporavilište (uslovi). IX. 35. (okružni uredi plaćaju troškove za 28 dana). IX. 362., obustava tog upućivanja. XIV. 340.
— upućivanje članova u oporavilište (zimi). IX. 127.
— zabrana posećivanja oporavilišta po izaslanicima mesnih organa. VI. 93.

Katastarski radovi — oslobođenje dnevničara figuranata kod tih radova od obaveze osiguranja. VII. 209.

Kila — neubrajanje u telesne mane (smatra se bolešću). V. 115.

Kirijaši — obaveza osiguranja (izuzeti samo oni, koji vrše rad neovisno od raspoložbe vlasnika posla ili njegovog poslovođe). XII. 477.

Klenovnik — davanje papuča pacijentima osiguranicima na račun ureda. X. 344.
— naplata pristojbe za prevoz bolesnih članova od železničke stanice do lečilišta i obratno (75 Din od 1. januara 1931.). XIII. 396.
— primanje članova u lečilište onih nosioca osiguranja, koji nisu u sklopu Središnjeg ureda (uz cenu od 90 Din dnevno). X. 65.
— obaveščivanje mesnih organa o trajanju prava lečenja članova. IX. 675.
— opskrbnina pacijenata na dan odlaska i dolaska u sanatorij. X. 275.
— upućivanje članova u lečilište (raspored vožnje ponedeljkom, sredom i petkom). IX. 516., (na železničku stanicu Zabok, a ne Zlatar-Bistricu). XII. 228.

Kliničke bolnice — sniženje bolničke takse u III. klasi od 40 na 30 Din. XIV. 631.
— u Zagrebu, lečenje članova radijem (Din 200 taksa za ambulantnog bolesnika sa aplikacijom radija). XIII. 340.
— zabrana posebne naplate troška za pretragu Rentgenom ili pretragu krvi po Wassermannu za članove u tim bolnicama. X. 804.

Ključ — novi za izračunavanje otpravnina po §-u 112. ZOR.(sa 6%-tnom diskontacijom počam od 15. marta 1928.). X. 280.

Kolektivno osiguranje — prigodnih radnika uposlenih pri utovarivanju šećerne repe za tvornice šećera, za slučaj nesreće. VII. 540.
Kolporteri — novina, obaveza osiguranja. VI. 330.
Kontraktualni državni činovnici — obaveza osiguranja. XI. 283.
Kontrola — kod pružanja potpora za slučaj porođaja. IX. 42.
— kod pružanja zubne nege (ne može se pružiti bez uredske potvrde o naplati ¼ troškova po članu). XII. 43.
— recepture po glavnim lekarima. XIII. 396.

Kožni metilj — uvrštenje obolenja od njega među nesrećne slučajeve po §-u 84. ZOR. XI. 645.

Kraljevica — posebno plaćanje lekova i ovojnog materijala u državnom lečilištu. IX. 179.
— posebno plaćanje Rentgen-snimke nakon svaka tri meseca. XIII. 280.
— povišenje bolno-opskrbne pristojbe u državnom lečilištu (od 35 na 45 Din) počam od 1. jula 1927. IX. 481., (na 40 odnosno 50 Din dnevno). X. 433., (na Din 50 odnosno 40 počam od 1. aprila 1931.). XIII. 280.
— primanje članova u državno lečilište (uslovi za prijem i kućni red). VIII. 487.
— upućivanje osiguranih članova i njihovih porodičnih pripadnika kao i službenika i penzionera Suzora u državno lečilište (po najnižem opskrbnom razredu). XIV. 100.

Krapinske toplice — automatsko produženje ugovora s njima za lečenje i opskrbu članova Središnjeg ureda u godini 1927. IX. 184., u god. 1928. X. 193., u god. 1929. XI. 160.

Krk — upućivanje članova u oporavilište »Zagreb« (indikacije bolesti, taksa Din 60 u letnoj sezoni, a Din 55 u zimskoj). XIII. 518.

Kronične bolesti — pružanje potpora u slučaju takvih bolesti. XIV. 638.

Kućepaziteljice — obaveza osiguranja udatih (ako im je to glavno zanimanje, a muž ne privređuje te ako zarađuju više od Din 200 mesečno). XIV. 141.

Kućna služinčad — na selima, obaveza osiguranja (poljsko-gospodarska služinčad oslobođena). IV. 287.

Kulučari-zamenici — nisu obavezni na osiguranje. XIV. 147.

Kupališta morska — vidi »morska kupališta«.
Kupalište Lipik — vidi »Lipik«.
Kupanje — članova u kadama i tuševima u mesnim kupalištima (uz doznaku sa naznakom diagnoze). XI. 891.

Kužna bolnica — promena naslova u »bolnica za zarazne bolesti«. IX. 33.

L

Laško — upućivanje članova u banjsko lečilište »Radio-Therma« Laško (indikacije bolesti, opskrbna cena Din 65). XIII. 282.

Lečenje — članova bolesničke blagajne trgovačkog društva »Merkur« po lekarima okružnih ureda. VIII. 292.
— članova od bolesti raka. XIV. 193.

Digitized by Google

Lečenje — članova od zaraznih bolesti snaša osiguranje počam od 1. aprila 1924. VIII. 305.
— članova po drugom mesnom organu (razlozi terminiranja lečenja i isplata potpora) po alineji 2. §-a 212. St. VII. 465.
— članova radijem u kliničkoj bolnici u Zagrebu (Din 200 taksa za ambulantnog bolesnika sa aplikacijom radija). XIII. 340.
— pružanje nameštenicima poduzeća Cie int. des Wagons Lits. VII. 357.
— venerično bolesnih članova, upućivanje u bolnicu (samo u slučaju neophodne nužde i izolacije). IV. 409.
— zaraznih bolesti u državnim bolnicama na račun države počam od 31. jula 1922. V. 47.

Lečilišta — isplata putnog troška i hranarine pacijentu pri njegovom odlasku. VII. 203.
— upućivanje članova u ista (prema indikacijama bolesti, snizivanje promene boravka). VII. 200.

Lečilišta Središnjeg ureda — obustava upućivanja porodičnih članova osiguranika u oporavilišta Suzora. XIV. 340.
— upućivanje članova u ta lečilišta (zimi i u rano proliće). X. 195., (raspodela kreveta po okružnim uredima sa upozorenjem za članove). X. 798., (nova raspodela kreveta po mesnim organima sa upozorenjem članovima, počam od 1. januara 1930.). XII. 41., 229., XIII. 154., (radi reumatičnih obolenja u Laško ili Stražilovo). XIII. 761., (nova raspodela kreveta, počevši od 1. februara 1932. u Brestovcu i Klenovniku). XIV. 144., (novo uređenje upućivanja počevši od 4. aprila 1932.). XIV. 260., (primanje privatnih pacijenata za vreme krize; ostale odredbe glede upućivanja članova). XV. 190.

Lečilište Brestovac — vidi »Brestovac«.
Lečilište Klenovnik — vidi »Klenovnik«.
Lekari — honorar za specijalni pregled članova stranih okružnih ureda. X. 530.
— minimalne takse za njihove nagrade. VIII. 394.
— označivanje »vitrum adlatum« na uredskim recentnim blanketama brisano, a ima se staviti oznaka »posuda — donešena« (nije donešena). XI. 284.
— pružanje zubne nege članovima i porodičnim članovima, koji nemaju pravo na umetno zubalo u njihovim privatnim ordinacijama. VI. 65.
— strogo provađanje zakona o suzbijanju zaraznih bolesti. VI. 13.
— upotreba receptne blankete. XI. 598.

Lekarska pomoć — pružanje po lekaru drugog mesnog organa (izbegavanje privatnih lekara). IV. 408.

Lekarska služba — propisi o njenom uređenju i upotpunjenju. XIII. 55.

Lekarska uverenja — način izdavanja o stanju nesrećnim slučajem povređenih članova. V. 23.

Lekarski dnevnik — uvađanje novog formulara (sa obrascem). XI. 455.

Lekarski pregled — postupak kod ponovnog pregleda ozleđenika drugih mesnih organa (davanje podataka). V. 166.

Lekovi — način propisivanja. X. 131.
— izlučenje Burow-tableta Burolacticum Sanax iz norma radničkog osiguranja. XIV. 448.
— plaćanje u državnom lečilištu Kraljevica. X. 179.
— postupak oko njihovog propisivanja i izdavanja iz ručnih apoteka. VIII. 491.
— propisivanje patentovanih preparata i specijaliteta. X. 142.
— tekst norma radničkog osiguranja glede njihovog propisivanja. X. 137., izmene norma (važe od 15. II. 1932.). XIV. 141.
— tekst pravila za njihovo propisivanje u radničkom osiguranju. X. 131.
— zabrana njihovog izdavanja iz uredskih ambulanata neosiguranim licima i njihovim porodičnim članovima. VI. 252.
— zabrana podizanja u drogerijama po receptu na račun ureda. VI. 4.

Lekovite banje — povlastica (50% kod železničke vožnje njihovih posetioca članova Središnjeg ureda). IX. 363., X. 498., (50%, a pri povratku u mesecima X., XI., III., IV. i V. 75%, i besplatan povratak u mesecima XII., I. i II.). XIV. 147.

Lekoviti specijaliteti — vidi »specijaliteti«.
Lipik — automatsko produženje ugovora za lečenje i opskrbu članova u kupalištu za 1929. godinu. XI. 160.
— tekst ugovora s kupalištem o penzionatnoj opskrbi i kupališnom lečenju članova. X. 494.

M

Malarija — propisivanje chinina za nju po uredskim lekarima. IX. 34.

Merkur — vidi »bolesnička blagajna trgovačkog društva »Merkur«.

Mesna kupališta — kupanje članova u kadama i tuševima (uz doznaka sa naznakom dijagnoze). XI. 891.

Mišljenje — potreba davanja po glavnom lekaru u pitanjima zdravstvene službe. X. 800.

Morska kupališta — povlastica (50%) kod železničke vožnje njihovim posetiocima — članovima Središnjeg ureda. IX. 363., X. 498., (50%, a pri povratku u mesecima X., XI., III., IV. i V., 75% i besplatan povratak u mesecima XII., I. i II.). XIV. 147.

N

Nabavka — i plaćanje ovojnog materijala i zdravstvenih potrepština. VI. 298.
— neosalvarzana centralizirana za sve mesne organe. VI. 342.
— redestilirane vode. IX. 173.

Nadzor — pojačani nad izdavanjem potpora (dužnosti glavnih lekara). XIII. 588.

Najamni rad — obaveza osiguranja lica, koja vrše taj rad u sporednom zanimanju (samo onda, ako su obavezana i prema svom glavnom zanimanju). VI. 36.

Digitized by Google

Naknada — novčanih izdataka i izgubljene zarade rentnicima, kad se pozivaju na lekarski pregled van mesta stanovanja (od 10 Din do 30). V. 114.
— putnih troškova članovima, koji traže zubnu negu, a stanuju izvan sedišta zubnog lekara. XI. 751., ima se pružiti u celosti bez odbitka. XIV. 269.
— putnih troškova i za izgubljeno vreme pratiocu u slučaju pratnje bolesnika u bolnicu i obratno. V. 24.
— putnog troška inspektorima rada kod istraga u tim slučajevima. IV. 405.
— troškova prepraćenja članova u lečilište Brestovac i obratno (Din 80). VI. 194. (Din 35). VII. 462.
— troškova za pruženu pomoć po privatnim lekarima radnicima državnih nadleštava i ustanova za vreme od 1. aprila do 30. juna 1926. VIII. 466.

Nameštenici — način pružanja potpora i lečenja onih uposlenih kod preduzeća Cie. int. des Wagons Lits. VII. 357.

Naočare — pružanje članovima (popravak pokvarenih najviše jedanputa u šest meseci). V. 21.

Naplata — bolno-opskrbne pristojbe za članove inozemce u bolnicama na području Hrvatske, Slavonije i Međumurja (ista kao za tuzemce), počam od 1. oktobra 1922. IV. 409.
— bolničkih taksa u državnim i banovinskim bolnicama (pravilnik o tome). XIV. 633.
— bolničkih troškova. VI. 92.
— taksa za pregledbe materijala u Higijenskim zavodima (uz 50% popusta). XIV. 448.
— troškova za izradu ortopedskih modela za članove lečene u ortopedskoj bolnici počam od 1. decembra 1927. povrh bolno-opskrbne takse. X. 801.

Naputak — za ocenjivanje umanjenja radne sposobnosti iza nesrećnih slučajeva sa obrascima, tekst. VII. 524., provedba. VIII. 84., (strogo obdržavanje po lekarima). IX. 179., novi naputak sa formularima. XIII. 248.
— za propisivanje patentovanih preparata, lekovitih specijaliteta i željezovitih vina, tekst. VI. 105., ispravak. VI. 187.

Naredba Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja — od 3. juna 1922. o sprovođenju osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika od 14. maja 1922. god. IV. 133.
— od 8. decembra 1922. o postupku za isplatu renta i novčanih potpora preko Poštanske štedionice (čekovnih zavoda), tekst. IV. 380.
— od 13. juna 1923. o nadopuni §-a 13. Naredbe od 3. juna 1922. god. broj 1.077 o sprovođenju osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika (dobrovoljno osiguranje sezonskih radnika za slučaj bolesti u mrtvoj sezoni). V. 137.
— od 18. februara 1925. o oslobođenju od obaveze osiguranja državnih službenika građanskog reda, tekst. VII. 364.
— od 21. augusta 1925. god. o oslobođenju od obaveze osiguranja službenika Narodne banke Kraljevine Jugoslavije, tekst. VII. 466.
— od 16. augusta 1927. god. o izmeni tablica za izračunavanje glavničnog pokrića potpora i renta Središnjeg ureda iz osiguranja u nesrećnim slučajevima sa tablicama. X. 47.
— od 31. decembra 1927. o uvetnom izuzimanju od obaveze osiguranja nameštenika i radnika zaposlenih kod Vodnih zadruga za slučaj bolesti i nesreće (tekst). XIII. 375.
— 3. jula 1931. o oslobođenju od obaveze osiguranja za slučaj bolesti nameštenika Društva Crvenog krsta Kraljevine Jugoslavije (tekst). XIII. 522.
— od 30. decembra 1932. o izmeni provedbene naredbe od 3. juna 1922. god. broj 1.077 u pogledu dobrovoljnog osiguranja. XV. 44.

Narodna banka — oslobođenje njenog stalnog osoblja od obaveze osiguranja, tekst naredbe Ministra. VIII. 466.

Neerarne pošte — obaveza osiguranja njihovog osoblja (oslobođeni kontraktualni poštari i pomoćni poštari, ostali ne). VI. 120.

Neosalvarsan — centralizacija njegove nabavke za sve mesne organe. VI. 342.

Nepriznavanje — članstva provedenog kod bolesničkog fonda za državno saobraćajno osoblje. VIII. 296.

Nesrećni slučajevi — dostavljanje prijava o njima nadležnoj inspekciji rada. VI. 88.
— isplata potpora u slučaju bolesti, koja je posledica nesrećnog slučaja po poduzetničkim blagajnama. IV. 351.
— naknada putnog troška inspektorima rada kod istrage u tim slučajevima. IV. 405.
— sprovađanje istrage o njima u smislu §-a 100. IV. 349.
— tekst pravilnika o otštetnom postupku u tim slučajevima sa obrascima. VII. 409.
— uvrštenje obolenja od kožnog metilja među te slučajeve (po §-u 84. ZOR.). XI. 645.
— vođenje evidencije o njima kod radnika uposlenih kod javnih radova, koji ne potpadaju pod obavezu osiguranja. XI. 653., 830.

Neubrajanje — kile u telesne mane (smatra se bolešću). V. 115.

Norme radničkog osiguranja — glede propisivanja lekova. IX. 678., X. 137., izmene (važe od 15. II. 1932.). XIV. 141.
— izlučenje Burow-tableta Burolacticum Sanax iz norma. XIV. 448.

Nosači prtljage — dobrovoljno osiguranje onih na železničkim stanicama. XI. 150.

Novinari — obaveza osiguranja onih, kojima je novinarstvo glavno zanimanje. VII. 193.

Novine — obaveza osiguranja njihovih kolpotera. VI. 293.

Nega zubi — vidi »zubna nega«.

O

Obaveza osiguranja — akordanata građevinskih preduzeća. IV. 361.

Digitized by Google

Obaveza osiguranja — članova pozorišta (oslobođena su samo lica kod Centralnih državnih pozorišta, dok kod ostalih ne). VIII. 398.
— dece i žene poslodavca (ocenjivanje). XII. 552.
— državnog kontraktualnog osoblja. XI. 283.
— državnih nameštenika (oslobođeni su oni, koji primaju prinadležnosti po Zakonu o dodacima na skupoću). IV. 287.
— državnih penzionera, koji su nameštеni u privatnoj službi. IV. 289.
— dvorkinja i kućepaziteljica udatih (ako im je to glavno zanimanje a muž ne privređuje te ako zarađuju više od Din 200 mesečno). XIV. 141.
— kaserniranih javnih bludnica. VI. 65.
— kirijaša (rabadžija, izuzeti oni, koji vrše rad neovisno od raspoložbe vlasnika posla ili njegovog poslovođe). XII. 477.
— kolportera novina(samo onih, koji imaju stanovitu platu). VI. 330.
— kućne služinčadi na selima (polisko-gospodarska služinčad oslobođena). IV. 287.
— kulučara-zamenika (nisu obavezni na osiguranje). XIV. 147.
— lica koja vrše najamni rad u sporednom zanimanju (samo onda, ako su obavezana i prema svom glavnom zanimanju). VI. 36.
— nameštenika u odvetničkim pisarnama (advokatskim kancelarijama). VI. 112.
— novinara, kojima je novinarstvo glavno zanimanje). VII. 193.
— opštinskih nameštenika i radnika. V. 82.
— osoblja nameštenog kod ugovornih poštara (samo ti poštari smatraju se kao samostalni preduzimači). X. 343.
— osoblja neerarnih pošta (oslobođeni kontraktualni poštari i prevedeni poštari). VI. 120.
— radnika uposlenih kod vršalica (dodatak »ne više od 24 poljoprivredna radnika«). V. 134., (rešenje Ministarstva o obavezi za slučaj bolesti i nesreće samo za mašiniste, ložače i hranare). V. 136. (za slučaj bolesti i nesreće mašiniste, ložači i hranari, a ostali samo za slučaj nesreće). V. 117., VII. 359.
— radnika uposlenih oko uzgoja šume (samo oni oko radova stalnog karaktera obavezni). XIII. 456.
— radnika uposlenih u sušionama kudelje. X. 276.
— tekst Zakona o osiguranju radnika o tome (§§-i 3. do 8. glava II.). IV. 58.
— učenika ili učenica zanatskih škola (samo oni, koji su zaposleni). VII. 363.
— vojnika stranih državljana zaposlenih kod javnih radnja. V. 182.

Obaveštavanje — pravovremeno Inspekcije rada o komisijskom ustanovljivanju nesrećnog slučaja. (§ 100. ZOR.). VI. 185.
— sanatorija o putnom trošku bolesnicima na povratku iz lečilišta i o davanju opštih podataka o bolesnim članovima. XI. 494.

Obezbeđena zarada — godišnja, njeno izračunavanje (formulari za račun temelja otštete). VIII. 194.
— godišnja, njeno izračunavanje za lica ozleđena počam od 1. jula 1926., a osigurana po XVIII. nadničnom razredu (za vreme pre 1. jula 1926. uzima se ondašnji nadnični razred). VIII. 610.
— godišnja, njeno izračunavanje u prelazno vreme (tumačenje 1. stava §-a 93. ZOR.). IV. 407.
— godišnja, upute za njeno izračunavanje kod rentnika u smislu §-a 93. ZOR. V. 101.

Obiteljski pripadnici — vidi »porodični članovi«.
Obrtna obolenja — podnašanje prijava. XI. 65.
Obustava — dalnjeg podnašanja iskaza članova koji su potpuno iscrpili potporu. V. 83.
— podnašanje izveštaja o naknadi troška pratiocu bolesnika. XI. 154.
— predlaganje iskaza i podataka o izdatim potporama za lečenje zaraznih bolesti. XI. 501.
— produženja davanja bolesničkih potpora od 26 na 52 nedelje. XIV. 47.
— upućivanja porodičnih članova osiguranika u u oporavilišta Suzora. XIV. 340.

Ocenjivanje — obaveze osiguranja dece i žene poslodavca. XII. 552.
— umanjenja radne sposobnosti iza nesrećnih slučajeva, naputak o tome. VII. 524., novi naputak sa formularima. XIII. 248.

Odlaganje — izvršenja osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti (odredbe Zakona o budžetskim dvanaestinama). VII. 462., rešenje Ministra. VII. 468.
— izvršenja osiguranja rudara u sklopu Središnjeg ureda. V. 165.

Odvetničke pisarne — obaveza osiguranja njihovih nameštenika. VI. 112.
Okružni ured za osiguranje radnika — prelaz iz njegovog članstva u članstvo bolesničke blagajne »Merkur« odnosno bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine i obratno. XI. 193., XII. 435.

Oporavilišta — isplata putnog troška i hranarine članu pri njegovom odlasku. VII. 203.
— upućivanje članova u ista (prema indikacijama bolesti, snizivanje promene boravka). VII. 200., radi reumatičnih obolenja u Lasko ili Stražilovo. XIII. 761.

Oporavilište Jadran na Rabu — vidi »Jadran«.
Oporavilište Kasindol — vidi »Kasindol«.
Oporavilište Palić — vidi »Palić«.
Oporavilište Zagreb na Krku — vidi »Krk«.
Oprost — članova od banjske takse i takse za kupanje u državnim banjama. IV. 277.
Opskrbnina — pacijenata sanatorija Brestovac i Klenovnik na dan odlaska i dolaska u te sanatorije. X. 275.
Opštinski nameštenici — i radnici, obavezni na osiguranje. V. 82., za dnevničare i honorarne službenike opština ne važi § 56. Finansijskog zakona za 1932/33. god. (rešenje g. Ministra). XIV. 636.
Ormarić — za prvu pomoć, propisivanje njegovih tipova u preduzećima. XII. 172.
Ortopedska bolnica — naplata troškova za izradbu ortopedskih modela za članove lečene u toj bolnici počam od 1. decembra 1927. pored bolno-opskrbne takse. X. 801.

Digitized by Google

— povišenje bolno-opskrbne pristojbe počam od 1. decembra 1922. (na 21 do 40 Din). IV. 410., počam od 1. aprila 1924. (na 30 do 70 Din). VII. 123.
— upućivanje članova u tu bolnicu (samo sa definitivnom doznakom). X. 154., sa doznakom za eventualno potrebnu protezu (prethodno osiguranje mesta). VII. 465., omogućeno ponovno upućivanje članova (uz predbilježbu). XII. 93.

Ortopedski modeli — naplaćivanje troškova za njihovu izradu za članove lečene u ortopedskoj bolnici. X. 801.

Osiguranje — banovinskih dnevničara (za bolest i nesreću po ZOR-u, a po Pravilniku o osiguranju državnih dnevničara i za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti samo, ako to izrikom propisuje njihova pragmatika). XII. 473.
— državnih dnevničara u državnim industrijskim preduzećima po Pravilniku Ministarstva finansija (u koliko su postavljeni po čl. 130. Zakona o činovnicima građanskog reda). XI. 459.
— državnih dnevničara za slučaj bolesti, nesreće, iznemoglosti, starosti i smrti, provedba. X. 269., tekst pravilnika o tome. X. 272.
— državnih nameštenika financijalne struke (dnevničara). V. 181.
— državnih službenika (oslobođeni su od obaveze osiguranja svi državni namešteni i radnici i prevedeni po Zakonu o činovnicima i službenicima građanskog reda). VII. 110.
— državnog saobraćajnog osoblja, izdvajanje iz općeg osiguranja. IV. 348.
— dnevničara figuranata kod katastarskih radova (oslobođeni od obaveze). VII. 209.
— lica uposlenih u državnim nadleštvima i ustanovama (tumačenje odredaba čl. 290. Finansijskog zakona za 1926—1927. godine). VIII. 380.
— lica zaposlenih pri radovima, koje obuhvaća Zakon o javnim radovima (potpadaju pod obavezu samo u slučaju, kad je izvršenje tih radova povereno preduzimačima). XI. 500.
— nameštenika preduzeća Cie. int. des Wagons Lits (pružanje lečenja i potpora). VII. 357.
— osoba uposlenih kod diplomatskih pretstavništava stranih država (uz pristanak tog nadleštva). VI. 190.
— pomoraca, ujednostavnjenje administracije oko provađanja njihovog osiguranja. XIV. 545.
— prigodnih radnika uposlenih pri utovarivanju šećerne repe za tvornice šećera (oslobođeni od obaveze osiguranja za slučaj bolesti; za slučaj nesreće imadu se kolektivno osigurati). VII. 540., (rešenje Ministra). VIII. 86.
— provađanje za rudare po Zakonu o osiguranju radnika. V. 21.
— radnika i osoblja u rudarskim preduzećima (zakonske odredbe o izuzeću toga od općeg osiguranja). VII. 462.
— radnika uposlenih u sušionama kudelja. X. 276.
— rudara, potreba traženja izjave rudarske vlasti ili Inspekcije rada, dali pojedini posao rudarskog poduzeća spada pod nadzor obrtne vlasti. VII. 49.
— stalnog osoblja Narodne banke Kraljevine Jugoslavije (oslobođeno od obaveze osiguranja, tekst naredbe Ministra). VII. 466.
— za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, zakonske odredbe o odlaganju njegovog izvršenja. VII. 462., (rešenje Ministra o odlaganju njegovog izvršenja). VII. 468.

Osiguranje za slučaj nesreće — izvršenje te grane osiguranja (povodom deficita). IX. 176.
— izvršenje ugovora o socijalnom osiguranju između naše države i Nemačke u pogledu te grane osiguranja. XI. 886.

Oslobođenje od obaveze osiguranja — dnevničara figuranata kod katastarskih radova. VII. 209.
— državnih dnevničara i honorarnih službenika (počevši od 26. marta 1932.). XIV. 192., (tumačenje odredaba). XIV. 551., (tumačenje g. Ministra). XIV. 636., XV. 192.
— državnih nameštenika kod vojske, pošte i telegrafa (koji uživaju dodatak na skupoću po zakonu). IV. 362.
— državnih nameštenika i radnika, koji su prevedeni po Zakonu o činovnicima i službenicima građanskog reda. VII. 100.
— državnih službenika građanskog reda (tekst naredbe g. Ministra o tome). VII. 354.
— kaserniranih bludnica počam od 1. januara 1927. IX. 42.
— kulučara-zamenika. XIV. 147.
— lica koja obavljaju intelektualni rad u poljoprivrednim poduzećima počam od 1. januara 1927. VIII. 624.
— lica uposlenih u državnim nadleštvima i ustanovama (tekst člana 290. Finansijskog zakona). VIII. 306.
— lica uposlenih pri radovima koje obuhvaća Zakon o javnim radovima. XI. 452.
— nameštenika Društva Crvenog krsta Kraljevine Jugoslavije (za slučaj bolesti, tekst Ministrove naredbe). XIII. 522.
— radnika uposlenih oko uzgoja šećerne repe. XI. 149.
— stalnog osoblja Narodne banke Kraljevine Jugoslavije (tekst naredbe Ministra). VII. 466.
— uvetno nameštenika i radnika zaposlenih kod Vodnih zadruga za slučaj bolesti i nesreće (tekst Ministrove naredbe). XIII. 575.
— za slučaj bolesti lugarskog (šumarskog) osoblja zemljišnih zajednica. V. 136.
— za slučaj bolesti prigodnih radnika uposlenih pri utovarivanju šećerne repe za tvornice šećera. VII. 540., (rešenje Ministra). VIII. 86.

Otpravnina — novi ključ za njeno izračunavanje prema §-u 112. ZOR. (sa 6%-tnom diskontacijom počam od 15. marta 1928.). X. 280.

Otprema — bolesnika na lečilište Brestovac (ponedeljkom, sredom i petkom). VIII. 471.

Digitized by Google

Otprema — bolesnika unesrećenih (§§-i 53. i 55. ZOR.) vrši se besplatno. XI. 829.
Otštetni postupak — dokidanje traženja podataka o zaradi od poslodavaca (formulari D i E). XIII. 458.
— izračunavanje temelja otštete. XIV. 543.
— rešavanje zamolnica drugih mesnih organa kod provađanja tog postupka (hitno, smesta, potpuno i tačno). XIII. 643.
— u nesrećnim slučajevima, tekst pravilnika o njemu sa obrascima. VII. 409.
Otvorenje — oporavilišta Jadran i uslovi primanja. VI. 245.
— oporavilišta Palić VIII. 296., u sezoni 1930. (od 1. maja). XII. 276.
Ovojni materijal — nabavka i plaćanje. VI. 289.
— plaćanje u državnom lečilištu Kraljevica. IX. 179.
Uzleđenici — vidi »povređeni radnici«.
Označivanje — reumatičnih obolenja. XIII. 155.
— rokova (vremenskog razdoblja, uključivo početni i zaključni dan) kod isplate hranarine. IV. 275.

P

Pacijenti — davanje papuča onima, koji su osiguranici na račun mesnog organa u lečilištu Klenovnik. X. 344.
— njihova opskrbnina na dan odlaska i dolaska u sanatorije Brestovac i Klenovnik. X. 275.
— podelivanje otsustva onima na lečilištu Brestovac (samo u slučaju neodložive potrebe). VII. 543.
— privatni, povišenje pristojbe za njih na lečilištu Brestovac (na 135 Din). VIII. 202.
— privatni, primanje u lečilišta radničkog osiguranja za vreme krize. XV. 190.
Palić — otvorenje oporavilišta. VIII. 296., u sezoni u 1930. god. (od 1. maja). XII. 276.
— sniženje opskrbne pristojbe za sezonu 1932. (od 55 na 50 Din). XIV. 340.
Patentovani preparati — naputak o njihovom propisivanju. VI. 105., provedba. VI. 104., ispravak naputka. VI. 187.
Plaćanje — bolno-opskrbne pristojbe za inostrane državljane u javnim bolnicama i zavodima za umobolne u dvostrukom iznosu. V. 46., u istom iznosu kao za domaće. V. 58.
— bolno-opskrbne pristojbe za rodilje u Bačkoj, Baranji i Banatu iz državnih sretstava. V. 41.
— bolno-opskrbne pristojbe u javnim bolnicama na području Srbije i Crne Gore (Din 3). V. 25.
— bolno-opskrbne pristojbe za lečenje porodičnih članova u inozemnim bolnicama (u visini tuzemnih pristojba kroz četiri nedelje). IX. 514.
— bolno-opskrbne pristojbe u bolnicama, koje se izdržavaju isključivo na teret državnog budžeta (Din 6.—) počam od 1. aprila 1924. VI. 189.
— bolničkih troškova za lečenje zaraznih bolesti (§ 54. stavka IV. ZOR.). IV. 356.
— lekova i ovojnog materijala u državnom lečilištu Kraljevica. IX. 179.
— troškova lečenja za zarazne bolesti i umobol u bolnicama na području Hrvatske i Slavonije (ne plaća se za otvorenu tuberkulozu plućiju, trahom, veneriju i umobol). VI. 42.
— 14-dnevno unapred opskrbnih troškova za članove na lečenju u državnom lečilištu u Topolšici. VI. 194.
Plombiranja zubi — vidi »zubna nega«.
Podelivanje — vidi »pružanje«.
Podnašanje — iskaza članova, koji su potpuno iscrpili potpore, obustavljeno. V. 83.
— iskaza i izveštaja o pružanju banjskog lečenja u prošloj godini. VI. 37.
— iskaza i podataka o izdatim potporama za lečenje zaraznih bolesti, obustava. XI. 501.
— iskaza o stanju privremenih rentnika i ozleđenika na dan 31. decembra svake godine. XIII. 160.
— prijava o nesrećnim slučajevima nadležnoj Inspekciji rada. VI. 88.
— prijava o obrtnim obolenjima. X. 65.
Podmirivanje — redovito bolno-opskrbnih pristojba. IX. 365.
Poduzetničke blagajne — isplata potpora u slučaju bolesti, koja je posledicom nesrećnog slučaja, po tim blagajnama. IV. 35.
Poljoprivredna poduzeća — oslobođenje od obaveze osiguranja lica, koja vrše intelektualni rad u tim poduzećima (počam od 1. januara 1927). VIII. 624.
Pomorci — ujednostavljenje administracije oko provađanja njihovog osiguranja. XIV. 545.
Porodični članovi — obustava upućivanja u oporavilišta Suzora. XIV. 340.
— plaćanje bolno-opskrbne pristojbe za njihovo lečenje u inozemnim bolnicama (u visini tuzemnih pristojba kroz 4 nedelje). IX. 514.
— postupak oko davanja potpora za one, koji su pre bili sami osigurani članovi. V. 113.
— postupak oko podelivanja potpora njima. V. 29.
— sticanje prava na potpore za one, koji su te potpore već iscrpili. V. 41.
— upućivanje u oporavilište Kasindol (uslovi). IX. 34., (okružni uredi plaćaju troškove za 28 dana). IX. 362.
— upućivanje na lečenje u državno lečilište u Kraljevici (po najnižem opskrbnom razredu). XIV. 100.
Porođaj — pružanje lekarske pomoći u bolnici ili rodilištu u tom slučaju. XI. 599.
— pružanje potpora po §-u 45. ZOR. točka 4. i 5 b, tumačenje zakonskih odredaba. IV. 289.
— pružanje tih potpora bez obzira na odredbe § 236. odnosno al. 4. i 5. §-a 326. Zakona o radnjama. XIV. 632.
— računanje članstva za pravo na potpore te ustanovljenje visine novčanih potpora kod porođaja. IV. 292.
— zakon o izmeni odredaba ZOR-a o davanju potpora za slučaj porođaja, tekst zakona XIV. 43., tekst okružnice. XIV. 44.
Posećivanje — izaslanika mesnih organa u oporavilište Kasindol zabranjeno. VI. 93.

Digitized by Google

Poslodavci — ocenjivanje obaveze osiguranja njihove dece i žene. XII. 552.
Poslovanje — stanice za socijalnu skrb o rekonvalescentnim radnicima. XI. 1008.
Postupak — glede članstva i prava na potpore za slučaj bolesti. V. 59.
— kod davanja potpore za porodične članove, koji su bili sami pre osigurani članovi. V. 113.
— kod izdavanja potpora i reorganizacija lekarske službe (obzirom na privrednu krizu). XIV. 444.
— kod određivanja pomoći u nesrećnim slučajevima (pravilnik sa obrascima). VII. 409., upozorenje na tačno i hitno provođenje. XII. 33, promena zadnjeg stava toč. V. Pravilnika u slučaju stalnog umanjenja radne nesposobnosti. XII. 181.
— kod podelivanja potpora porodičnim članovima. V. 29.
— oko pružanja hranarine (strogo obdržavanje propisa i vršenje natpregledbe hrambinaša). VI. 250.
— pri izdavanju potpora grane osiguranja za slučaj bolesti i nadzor nad time. VII. 448. XIV. 444.
— za isplatu renta i novčanih potpora preko Poštanske štedionice (čekovnih zavoda), tekst naredbe Ministra. IV. 380.
Posuda — donašanje po članovima u apoteku radi podizanja lekova (oznaka o tome na receptnim blanketama). XI. 284.
Pošta — oslobođenje od obaveze osiguranja državnih nameštenika kod pošte i telegrafa, (koji uživaju dodatak na skupoću po zakonu). IV. 362.
Poštari ugovorni — vidi »ugovorni poštari«.
Potpore — isplata u slučaju bolesti, koja je posledicom nesretnog slučaja, po poduzetničkim blagajnama. IV. 351.
—postupak za isplatu renta i novčanih potpora preko Poštanske štedionice (čekovnih zavoda), tekst naredbe Ministra. IV. 380.
Potpore grane osiguranja za slučaj bolesti — isplata hranarine članovima, koji su oboleli pre 1. jula 1922 (po starim propisima). IV. 276.
— označivanje rokova (vremenskog razdoblja uključivo početni i zaključni dan kod isplate hranarine). IV. 275.
— pojačani nadzor nad izdavanjem tih potpora (dužnost glavnog lekara). XIII. 588.
— postupak kod njihovog davanja. V. 59.
— postupak kod njihovog podeljivanja porodičnim članovima. V. 29.
— postupak oko njihova davanja za članove porodice, koji su pre bili sami osigurani članovi. V. 113.
— postupak oko njihova izdavanja i nadzor nad time. VII. 448., XIV. 444.
— produženje davanja bolesničkih potpora od 26 na 52 nedelje. V. 157., obustava tog davanja počevši od 1. XII. 1931. XIV. 47.
— produženje bolesničkih potpora od 26 na 52 nedelje kod aktivnih mesnih organa počevši od 6. augusta 1932. (karencija 6 odnosno 12 meseci). XIV. 541.
— produženje davanja bolesničkih potpora od 26 na 52 nedelje kod pasivnih mesnih organa iz fonda novčanih kazna po §-u 200. ZOR. (karencija 3 godine). XIV. 639.
— pružanje one za opremu deteta (t. 4.b. § 45. ZOR. u svakom slučaju, kad je rođeno živo dete). XII. 379.
— pružanje onih u slučaju porođaja (po §-u 45. ZOR. točka 4. i 5 b., tumačenje zakonskih odredaba). IV. 289., (bez obzira na odredbe § 236. odnosno al. 4. i 5. § 326. Zakona o radnjama). XIV. 632.
— pružanje u slučaju kroničnih obolenja. XIV. 638.
— računanje članstva za pravo na potpore u slučaju porođaja te ustanovljenje visine novčanih potpora kod porođaja. IV. 292.
— sticanje prava na te potpore za članove porodice, koji su te potpore već iscrpili. V. 41.
— tekst Zakona o osiguranju radnika glede toga (§§ 45. do 63. Glava IX.). IV. 72.
— tekst Zakona o izmeni odredaba ZOR-a, koje se odnose na davanje potpora za slučaj porođaja. XIV. 43., tekst okružnice. XIV. 44.
— vršenje stroge kontrole kod pružanja tih potpora za slučaj porođaja. IX. 42.
— zabrana stavljanja u tečaj većih potpora iz ⅓ čistog viška po § 118. Zakonskog članka XIX. 1907. posle 1. jula 1922. IV. 286.
Potpore grane osiguranja za slučaj nesreće — isplata potpora u slučaju bolesti, koja je posledicom nesrećnog slučaja po poduzetničkim blagajnama. IV. 351.
— pružanje istih u slučaju bolničkog lečenja članova povređenih usled nesrećnog slučaja. V. 24.
— tekst Zakona o osiguranju radnika glede toga (§§ 84. do 98. Glava XI.). IV. 85.
Povest bolesti — vođenje u bolnicama. VIII. 468.
Povišenje — bolno-opskrbne pristojbe u državnom lečilištu Kraljevica (na Din 35.— do 45.—) počam od 1. jula 1927. IX. 481., (na 40.— odnosno 50.— Din dnevno). IX. 433., (na Din 40.— odnosno 50.— počevši od 1. aprila 1931). XIII. 280.
— bolno-opskrbne pristojbe u kliničkoj bolnici u Zagrebu (na 29.50 Din) i u Zakladnoj bolnici u Zagrebu (na 28.— Din) za III. razred počevši od 18. jula 1930. XII. 475.
— bolno-opskrbne pristojbe u ortopedskoj bolnici u Zagrebu (na Din 21.— do 40.—) počam od 1. decembra 1922. IV. 410., počam od 1. aprila 1924. VII. 123.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u javnim bolnicama na području Hrvatske, Slavonije i Međumurja (na 17.— do 21.— Din) počam od 1. oktobra 1922. IV. 356. (na 19.— do 23.— Din) počam od 1. februara 1923. V. 27., (na 20.— do 30.— Din) počam od 15. oktobra 1923. V. 183., (na 23.— do 30.— Din) počam od 1. maja 1924. VI. 90.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u bolnicama u Zagrebu i Zemunu (na Din 30.—) počam od 1. januara 1924. VI. 7.

Digitized by Google

Povišenje — bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u bolnicama u Zagrebu (na Din 25.—) počam od 1. maja 1923. V. 89.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u bolnicama na području zdravstvenog inspektorata u Novom Sadu (na Din 28.— do 30.—). VIII. 363.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u bolnicama u Koprivnici, Karlovcu i Varaždinu (na Din 30.—), Brodu n/S. (na Din 29.—) i u Požegi (na Din 22.—) počam od 1. oktobra 1926. VIII. 618.
— bolno-opskrbne pristojbe u rodilištu u Zagrebu (na Din 21.—) počam od 16. novembra 1922. IV. 410.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u bolnicama (na Din 30 u Subotici, Pančevu, Srem. Mitrovici i Vinkovcima, a Din 24 u Somboru, Senti, Vršcu i Beloj Crkvi). VII. 358.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u bolnicama (na Din 26 u Glini, Din 28 u Pakracu i Petrinji, Din 30 u Ogulinu, Varaždinu i Koprivnici) počam od 1. aprila 1925. VII. 541.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u bolnici milosrdnih sestara u Zagrebu (od Din 28.50 na Din 30 počevši od 31. januara 1931.). XIII. 281. (ispravak počevši od 1. januara 1931.). XIII. 396.
— bolno-opskrbne pristojbe u bolnicama, koje se izdržavaju isključivo iz državnog budžeta (na Din 22) počam od 1. aprila 1926. VIII. 305.
— opskrbne pristojbe u lečilištu Brestovac (na Din 75) počam od 1. februara 1924. VI. 69., (za privatne pacijente na Din 135). VIII. 202.
— opskrbne pristojbe u oporavilištu Kasindol (na Din 50 od 1. aprila 1924.). VI. 43., opskrbne pristojbe (od Din 50 do 60) i podvozne pristojbe (od 40 na 60 Din) u oporavilištu Kasindol. VII. 118.

Povlastica — na železničkoj vožnji (50%) posetiocima morskih kupališta i lekovitih banja. IX. 363., X. 498., (50%, a pri povratku u mesecima X., XI., III. i IV. 75%, te besplatan povratak u mesecima XII., I. i II.). XIV. 147.

Povređeni radnici — izdavanje lekarskih uverenja o njihovom stanju. V. 23.
— otvaranje stanica za njihovo naknadno lečenje i uslovi primanja u tu stanicu. X. 534.
— postupak kod ponovnog lekarskog pregleda onih od drugih mesnih organa. V. 166.
— predlaganje iskaza o njihovom stanju na dan 31. decembra svake godine. XIII. 160.
— pružanje potpora u slučaju njihovog bolničkog lečenja. V. 24.

Pozorišta — obaveza osiguranja njihovih članova (oslobođena samo lica kod centralnih državnih pozorišta, dok kod ostalih ne). VIII. 398.

Pratioc — naknada njegovih putnih troškova i za izgubljeno vreme u slučaju pratnje bolesnika u bolnicu i obratno. V. 24.

Pravila — za propisivanje lekova u radničkom osiguranju (tekst). X. 131.

Pravilnik — o bolničkim taksama za lečenje u državnim i banovinskim bolnicama i bolničkim ambulantama, izdat u smislu ovlašćenja tač. 5. §-a 51. Finansijskog zakona za 1932/33. godinu i §-a 6. Zakona o bolnicama, tekst. XIV. 633., novi tekst. XV. 184.
— o izvršenju osiguranja dnevničara zaposlenih u državnoj službi na osnovu člana 130. Zakona o činovnicima i ostalim državnim službenicima građanskog reda, tekst. X. 272.
— o poslovanju stanice za socijalnu skrb oko rekonvalescentnih radnika. XI. 1008.
— o postupku za određivanje pomoći u slučaju nesreće sa obrascima. VII. 409., hitno i tačno sprovođenje istog. XII. 33., dokidanje traženja podataka o zaradi od poslodavca (formular D i E). XIII. 458.
— o radu antituberkuloznih dispanzera. V. 37.
— za izdavanje dodataka na skupoću rentnicima Središnjeg ureda za osiguranje radnika. XI. 1010.

Predavanja — njihovo priređivanje o pružanju prve pomoći. VIII. 204. (kao i o profilaksi pučkih i obrtnih bolesti, o tuberkulozi, o spolnim bolestima, o alkoholizmu i pomoru dojenčadi). XII. 230., (o suzbijanju i lečenju bolesti raka). XIV. 193.

Predlaganje — vidi »podnašanje«.

Predupređenje — bolesti i nesrećnih slučajeva, izveštaj mesnih organa o merama u tom pravcu. VIII. 486.

Prelaz — iz članstva bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine odnosno bolesničke blagajne »Merkur« u članstvo Okružnog ureda i obratno. X. 193.

Prepraćenje — bolesnih članova u lečilište Brestovac ili obratno, naknada troškova oko toga (Din 80). VI. 194., (Din 35). VII. 462.

Prestanak — članstva u bolesti unesrećenih, kad im bude stavljena u tečaj renta. IX. 513.

Prijava — o obrtnim obolenjima. XI. 65.

Primanje — članova onih nosioca osiguranja, koji nisu u sklopu Središnjeg ureda u lečilište Klenovnik (uz cenu od 90 Din dnevno). X. 65.
— članova u ortopedsku bolnicu (samo na osnovu definitivne doznake). X. 154.

Priređivanje — predavanja o pružanju prve pomoći. VIII. 204.

Privatna služba — obaveza osiguranja državnih penzionera nameštenih u toj službi. IV. 289.

Privatni pacijenti — vidi »pacijenti«.

Privremene rente — trajanje onih, ustanovljenih po zakonskom članku XIX. 1907. (posle 2 godine postaju stalne). IV. 406.

Privremeni rentnici — predlaganje iskaza o njihovom stanju koncem 31. decembra svake godine. XIII. 160.

Produženje — automatsko produženje ugovora za lečenje i opskrbu članova sa upravama kupališta Krapinske toplice za 1927. god. IX. 184., sa upravama kupališta Krapinske, Varaždinske i Rimske toplice za 1928.

Digitized by Google

god. X. 193., sa upravama kupališta Krapinskih, Varaždinskih i Rimskih toplica, te kupališta Lipik za god. 1929. XI. 160.
— članstva prema §-u 65. ZOR. (obolenje ne sme trajati duže od 3 dana). XI. 747.
— davanja bolesničkih potpora od 26 na 52 nedelje. V. 157., obustava tog davanja počevši od 1. XII. 1931. XIV. 47.
— davanja bolesničkih potpora od 26 na 52 nedelje počevši od 6. augusta 1932. (karencija 6 odnosno 12 meseci; samo kod aktivnih mesnih organa). XIV. 541.
— davanja bolesničkih potpora od 26 na 52 nedelje kod pasivnih mesnih organa iz fonda novčanih kazna po §-u 200. ZOR. (karencija 3 godine). XIV. 639.
— dobrovoljnog članstva po §-u 55. ZOR. (samo za članove, koji istupe iz posla). VII. 118., za radnike građevinske struke u mrtvoj sezoni. XV. 187.
— lečenja na lečilištu Brestovac (može tražiti samo lečilište). VIII. 203.
— lečenja na lečilištu Brestovac članova, koji su iscrpili pravo na potpore (mogu ostati na vlastiti trošak uz cenu od Din 120). VI. 110.

Promena — naslova kužna bolnica u »bolnica za zarazne bolesti u Zagrebu«. IX. 33.
— boravka, pružanje članovima u sezoni 1923. god. V. 87., u sezoni 1924. VI. 116.. u sezoni 1926. god. VIII. 302., u sezoni 1927. god. IX. 339., u sezoni 1928. god. X. 435., u sezoni 1929. god. XI. 503., u sezoni 1930. god. (izuzevši iz kvote, po kojoj se određuje broj potpornih dana). XII. 283., u sezoni 1931. god. XIII. 207.
— boravka, postupak kod podelivanja u smislu §-a 212. St. V. 135.

Propaganda — za pobijanje bolesti raka. XIV. 193.

Propisivanje — chinina za malariju po uredskim lekarima. IX. 34.
— izdavanje lekova iz ručnih apoteka. VIII. 491.
— lekova (norme radničkog osiguranja). IX. 678., izmene norma (važe od 15. II. 1932.). XIV. 141.
— lekova iz uredskih ambulanata neosiguranim licima i njihovim porodičnim članovima zabranjeno. VI. 252.
— patentovanih preparata, lekovitih specijaliteta i železovitih vina, tekst naputka. VI. 105., provedba. VI. 104., ispravak naputka. VI. 187.
— patentovanih lekova i specijaliteta. X. 142.
— tekst norma radničkog osiguranja. X. 137.
— tekst pravila o tome. X. 131.

Prostitutke — vidi »bludnice«.

Provedba — odredaba Zakona o osiguranju radnika o obavezi osiguranja. IV. 146.
— odredaba Zakona o osiguranju radnika o potporama za slučaj bolesti. IV. 161.
— odredaba Zakona o osiguranju radnika u nesrećnim slučajevima. IV. 155.
— odredaba Zakona o osiguranju radnika o dobrovoljnom članstvu. IV. 147.
— osiguranja državnih dnevničara za slučaj bolesti, nesreće, starosti, iznemoglosti i smrti. X. 269.
— osiguranja pomoraca (ujednostavlenje administracije). XIV. 545.

Provođenje — vidi »izvršivanje«.

Prva pomoć — njeno pružanje u slučaju nesreće pada na teret poslodavca. IX. 182., ispravak okružnice. IX. 288., priređivanje predavanja o njenom pružanju. VIII. 204., XII. 230.
— propisivanje tipova ormarića za nju u preduzećima i postupak s ozleđenim. XII. 172.

Pružanje — banjskog lečenja i promene boravka članovima u sezoni 1923. god. V. 87., u sezoni 1924. god. VI. 116., u sezoni 1926. god. VIII. 202., u sezoni 1927. god. IX. 339., u sezoni 1928. god. X. 435., u sezoni 1929. god. XI. 503., u sezoni 1930. god. XII. 283., u sezoni 1931. god. XIII. 207.
— dodataka na skupoću uživaocima privremene rente na području Hrvatske i Slavonije. V. 86.
— hranarine (strogo obdržavanje propisa i vršenje natpregledbe hrambinaša). VI. 250.
— lečenja članovima bolesničkih blagajna »Merkur« po lekarima okružnih ureda. VIII. 292.
— lečenja i opskrbe članovima u Banji Vrućici kraj Teslića. XIV. 443.
— lekarske pomoći u bolnici ili u rodilištu u slučaju porođaja. XI. 599.
— lekarske pomoći po lekaru drugog mesnog organa (izbegavanje privatnih lekara). IV. 408.
— naočara članovima (popravak pokvarenih najviše jedanput u 6 meseci). V. 21.
— opskrbe i kupališnog lečenja članovima u lekovitom kupalištu Sutinske toplice. XI. 495.
— opskrbe i kupališnog lečenja članovima u lekovitom kupalištu Ilidže kraj Sarajeva. XI. 629.
— potpora u slučaju bolničkog lečenja članova povređenih usled nesrećnog slučaja. V. 24.
— potpora u slučaju kroničnih obolenja. XIV. 638.
— potpora u slučaju porođaja (po §-u 45. ZOR. točka 4. i 5. b. tumačenje zakonskih odredaba). IV. 289.
— potpora za članove porodice, koji su bili pre sami osigurani članovi. V. 113.
— potpora za opremu deteta (4 b § 45. ZOR. u svakom slučaju kad je rođeno živo dete). XII. 379.
— promene boravka članovima u smislu §-a 212. St. V. 135.
— prve pomoći u slučaju nesreće pada na teret poslodavca. IX. 182., ispravak okružnice. IX. 288.
— većih potpora iz ⅓ čistog viška po §-u 118. Zakonskog članka XIX. 1907. posle 1. jula 1922 god. zabranjeno. IV. 286.
— zubne nege članovima i porodičnim članovima, koji nemaju pravo na umetno zubalo, po uredskim lekarima u privatnim ordinacijama. VI. 65.
— zubne nege (kontrola, ne može se pružati bez uredske potvrde o naplati ¼ troškova po članu). XII. 43.

Digitized by Google

Pružanje — zubne nege, modifikacija postupka oko toga. VI. 32.
— zubne nege, restringirano. IV. 403.
Putni trošak — isplata članovima na povratku iz bolnice po okružnom uredu, u čijem se sedištu nalazi bolnica. VIII. 191.
— isplata članu pri odlasku iz lečilišta ili oporavilišta. VII. 203.
— naknada članovima, koji su upućeni u bolničko lečenje izvan sedišta ureda (u bolnicu u sedištu drugog okružnog ureda). VI. 185.
— naknada članovima, koji traže zubnu negu, a stanuju izvan sedišta zubnog lekara. XI. 751., ima se pružiti u celosti bez odbitka. XIV. 269.
— naknada inspektorima rada kod istrage u nesrećnim slučajevima. IV. 405.

R

Rabadžije — vidi »kirijaši«.
Računanje — renta prema propisima §-a 85. alineje 2. ZOR. V. 85.
Radij — lečenje članova njime u kliničkoj bolnici u Zagrebu (Din 200 taksa za ambulantnog bolesnika sa aplikacijom radija). XIII. 340.
Radio-Therma Laško — vidi »Laško«.
Radna sposobnost — tekst naputka za ocenjivanje njenog umanjenja iza nesrećnih slučajeva sa obrascima. VII. 524., provedba naputka. VIII. 84., tekst novog naputka sa formularima. XIII. 248.
Radnici — obaveza osiguranja onih u sušionama kudelje. X. 276.
— obaveza osiguranja onih uposlenih kod vršalica (za slučaj bolesti i nesreće mašiniste, ložači i hranari, a ostali samo za slučaj nesreće). V. 117., VII. 359. (dodatak ne više od 24 poljoprivredna radnika). V. 134., rešenje g. Ministra (za slučaj bolesti i nesreće, samo mašinisti, ložači i hranari). V. 136.
»Radnički sanatorij Kralja Aleksandra I.« — vidi »Vrnjačka banja«.
Rak — pobijanje i lečenje te bolesti (pravovremeni lekarski pregled). XIV. 193.
Recepti — način taksiranja onih izdanih iz ručnih apoteka na račun radničkog osiguranja i obračunavanje 20%-tnog dobitka i 20%-tnog odbitka sumarno na koncu računa. VII. 50.
Receptna blanketa — mesto oznake »vitrum adlatum«, ima se staviti oznaka »Posuda donešena« (nije donešena). XI. 284.
Receptura — njena kotrola po glavnim lekarima. XIII. 396.
Redestilirana voda — njena nabavka. IX. 173.
Rentaši — naknađivanje novčanih izdataka i za izgubljeno vreme, kad se pozivaju na lekarski pregled van mesta stanovanja (od 10 do 30 Din). V. 114.
— podelivanje dodataka na skupoću onima koji uživaju privremene rente na području Hrvatske i Slavonije. V. 86.
— pravilnik za izdavanje dodataka na skupoću. XI. 1010.
— upute za izračunavanje njihove godišnje obezbeđene zarade u smislu §-a 93. ZOR. V. 101.
Rente — isplata njihovih dospelih obroka dozvoljena samo 1 mesec unapred. V. 29.
— postupak oko njihove isplate preko Poštanske štedionice (čekovnih zavoda), tekst naredbe Ministra. IV. 380.
— privremeno trajanje, onih ustanovljenih po zakonskom članku XIX. 1907. (posle 2 godine postaju stalne). IV. 406.
— računanje prema propisima §-a 85. al. 2. ZOR. V. 85.
— recipročitet u njihovom doznačivanju iza nesrećnih slučajeva između Jugoslavije i Bugarske. XI. 750.
Reorganizacija — službe glavnog lekara. XI. 503.
Reumatična obolenja — označivanje (izmena »Skrižaljke bolesti«). XIII. 155.
Rimske toplice — automatsko produženje ugovora s upravom kupališta za lečenje i opskrbu članova u god. 1927. IX. 184., za god. 1928. X. 193., za god. 1929. XI. 160.
Rodilište — povišenje bolno-opskrbne pristojbe kod onog u Zagrebu (na Din 21) počam od 16. novembra 1922. IV. 410.
Rodilje — njihovo primanje u javne bolnice (imaju se primati). VI. 293.
— plaćanje bolno-opskrbnih pristojba za njih u Bačkoj, Baranji i Banatu iz državnih sretstava. V. 41.
Rokovi — označivanje (vremenskog razdoblja uključivo početni i zaključni dan) kod isplate hranarine. IV. 275.
— za zastaru prava na naknadu usled nesrećnog slučaja radi zadocnele prijave (vrede oni po ZOR-u). V. 56.
Ručna apoteka — način propisivanja i izdavanja lekova iz njih. VIII. 491.
— taksiranje recepata izdanih iz tih apoteka lekara na račun radničkog osiguranja i obračunavanje 20% dobitka i 20% odbitka sumarno na koncu računa. VII. 50.
Rudari — odlaganje izvršivanja osiguranja u sklopu Središnjeg ureda. V. 165.
— potreba traženja izjave nadležne rudarske vlasti ili inspekcije rada, da li potpada pojedini posao rudarskog preduzeća pod nadzor obrtne vlasti radi osiguranja rudara kod tih poslova kod mesnih organa. VII. 49.
— provađanje njihovog osiguranja po ZOR. V. 21.
— zakonske odredbe o izuzeću njihovog osiguranja iz općeg osiguranja. VII. 462.

S

Sanatorij — obaveštavanje o putnom trošku bolesnicima na povratku iz lečilišta i o davanju općih podataka o bolesnicima. XI. 494.
Selo — obaveza osiguranja kućne služinčadi na selu (poljsko-gospodarska služinčad oslobođena). IV. 287.
Sezonski radnici — dobrovoljno osiguranje za slučaj bolesti u mrtvoj sezoni prema naredbi Ministra. V. 137.
Skrižaljka bolesti — izmena glede označivanja reumatičnih obolenja. XIII. 155.

Digitized by Google

Smeštanje — privremeno bolesnih članova upućenih u zagrebačke bolnice u Stanicu za naknadno lečenje ozleđenih Središnjeg ureda. XI. 502.
Sniženje — bolničke takse za III. klasu u svim klinikama medicinskih fakulteta u državi (od 40 na 30 Din). XIV. 631.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred (za 5 do 10%) na području Hrvatske, Slavonije i Međumurja i naplate bolničkih troškova. VIII. 304.
— opskrbne pristojbe u oporavilištu Palić u sezoni god. 1932. (od 55 na 50 Din). XIV. 340.
Specijalističko lečenje — način knjiženja i obračunavanja naknada troškova skopčanih s tim lečenjem. XIII. 205.
— upućivanje bolesnih članova na to izvan područja ureda. X. 695.
— upućivanje članova na to lečenje dozvoljeno samo na pismenu uputu lekara ureda. VIII. 203.
Specijaliteti — lekoviti, tekst naputka o njihovom propisivanju. VI. 105., provedba. VI. 104., ispravak naputka. VI. 187.
— njihovo propisivanje. X. 142.
Specijalno lečenje — honorar lekara za takvo lečenje članova stranih okružnih ureda. X. 536.
Sporedno zanimanje — obaveza osiguranja lica, koja vrše najamni rad u tom zanimanju (samo onda, ako su obavezana i prema svom glavnom zanimanju). VI. 36.
Sprovađanje — istrage u nesrećnim slučajevima u smislu §-a 100. ZOR. IV. 349.
Stanica za naknadno lečenje ozleđenih Središnjeg ureda u Zagrebu — otvaranje i primanje pacijenata. X. 534.
— privremeno smeštanje u nju bolesnih članova upućenih u zagrebačke bolnice. XI. 502.
Stanica za socijalnu skrb o rekonvalescentnim radnicima — poslovanje. XI. 1008., pravilnik o poslovanju. XI. 1008.
Sušiona kudelje — obaveza osiguranja njihovih radnika. X. 276.
Sutinske toplice — pružanje opskrbe i lečenja članova u lekovitom kupalištu. XI. 495.

Š

Šećerna repa — oslobođenje od obaveze osiguranja radnika uposlenih oko njenog uzgoja. XI. 149.

T

Tablica — potpora za slučaj bolesti. IV. 171., ispravak. VIII. 113.
— za izračunavanje glavničnog pokrića potpora i renta iz osiguranja u nesrećnim slučajevima, tekst naredbe Ministra o njenoj izmeni sa odnosnim tablicama. X. 47.
Takse — minimalne za nagradu lekara, koji vrše opću lekarsku službu. VIII. 394.
— određivanje za babice (7.50 do 20 Din za babičke radove, a 150 do 375 Din za porođaje). VI. 193., (za babičke radove 15 do 30 Din, a za porođaje 225 do 375 Din). VIII. 193.
— oprost članova od plaćanja taksa banjskih i za kupanje u državnim banjama. IV. 277.
— u klinikama vidi »bolno-opskrbna pristojba«.
Telegraf — oslobođenje od obaveze osiguranja državnih nameštenika kod telegrafa (koji uživaju dodatak na skupoću po odnosnom zakonu). IV. 362.
Terapija — otkaz ugovora za lečenje u tom oporavilištu sa 30. novembra 1925. VII. 541.
— upućivanje članova na lečenje u morsko oporavilište (uslovi i indikacije bolesti). VI. 332., (sa propisno ispunjenim lekarskim nalazom i propisno izdanom naputnicom). VII. 47.
Toplice Krapinske — vidi »Krapinske toplice«.
Toplice Rimske — vidi »Rimske toplice«.
Toplice Sutinske — vidi »Sutinske toplice«.
Toplice Varaždinske — vidi »Varaždinske toplice«.
Topolšica — upućivanje članova na lečenje u državno lečilište (uslovi). V. 156.
— 14-dnevno unapredno plaćanje opskrbnih troškova za članove na lečenju u državnom lečilištu. VI. 194.
Trajanje — lečenja članova (tri, a najmanje dva meseca) na lečilištu Brestovac i njegovo produženje (može tražiti samo lečilište). VIII. 203.
— privremenih renta ustanovljenih po zakonskom članku XIX. 1907. (posle 2 godine postaju stalne). IV. 406.

U

Učenici — obaveza osiguranja onih zaposlenih u zanatskim školama (samo oni, koji su zaposleni). VII. 363.
Ugovor — automatsko produženje za lečenje i opskrbu članova sa upravom kupališta Krapinske i Rimske toplice za 1927. god. IX. 184., za god. 1928. X. 193.
— o socijalnom osiguranju između naše države i Nemačke, izvršenje u pogledu grane osiguranja za slučaj nesreće. XI. 886.
— sklapanje sa Varaždinskim toplicama za lečenje članova. IX. 403.
— s kupalištem Lipik o penzionatskoj opskrbi i kupališnom lečenju članova. X. 494.
— sa morskim oporavilištem Terapija za lečenje članova, njegov otkaz sa 30. novembra 1925. VII. 541.
Ugovorni poštari — njihovo osiguranje (oni ne potpadaju pod obavezu osiguranja, jer su samostalni preduzimači, dočim njihovo osoblje potpada). X. 343.
Umanjenje — radne sposobnosti (promena zadnjeg stava toč. V. Pravilnika o postupku za određivanje pomoći u nesrećnim slučajevima). XII. 181.
— radne sposobnosti u nesrećnim slučajevima, tekst naputka za njegovo ocenjivanje. VII. 524., provedba naputka. VIII. 84., strogo obdržavanje naputka po lekarima. IX. 179., tekst novog naputka sa formularima. XIII. 248.
Umetno zubalo — vidi »zubna nega«.
Umobol — plaćanje troškova za njegovo lečenje u bolnicama na području Hrvatske i Slavonije (ne plaća se za otvorenu tuberkulozu plućiju, trahoma, veneriju i umobol). VI. 42.

Digitized by Google

Upotpunjenje — i uređenje lekarske službe. XIII. 55.

Upućivanje članova — na specijalističko lečenje dozvoljeno samo na pismenu uputu lekara ureda. VIII. 203.

— na lečenje u državno lečilište Topolšica (uslovi za prijem). V. 156.

— na lečenje i isplatu potpora drugom mesnom organu po al. 2. §-a 212. St. (razlozi terminiranja lečenja i isplate potpora). VII. 465.

— na lečenje i opskrbu u Banju Vrućicu kraj Teslića. XIV. 443., uslovi za prijem i indikacije bolesti (opskrbna taksa Din 72 u glavnoj sezoni a Din 62 pre i posle sezone). XIV. 703.

— na lečenje u lečilištu Brestovac (način). VI. 73.

— na lečenje u morsko oporavilište Terapija (propisno ispunjavanje lekarskog nalaza i izdavanje propisne naputnice). VII. 47. (uslovi za prijem i indikacije bolesti). VI. 332.

— u banjsko lečilište »Radio-Therma Laško« (indikacije bolesti, opskrbna taksa Din 65). XIII. 282.

— u bolnice na području drugog mesnog organa (potrebna obaveštenja dotičnog okružnog ureda, ekspozitura mora istodobno obavestiti svoj ured). VIII. 201., (samo ako postoji hitna nužda). VIII. 623.

— u bolnice izvan teritorija nadležnog ureda. XI. 152.

— venerično bolesnih članova na bolničko lečenje. IV. 409.

— u bolnice i na specijalističke preglede (lečenja) izvan područja nadležnog ureda. X. 695., način knjiženja i obračunavanja naknada troškova skopčanih s tim upućivanjem. XIII. 205.

— u bolnice, isplata hranarine tom prigodom. IX. 34., (samo onih, koji se ne mogu lečiti kod kuće ni ambulantno). VIII. 484., (označivanje roka trajanja lečenja). IX. 402.

— u državne i javne bolnice (samo ako se ne mogu ambulatorno izlečiti). VI. 12.

— u državno lečilište Kraljevica (uslovi za prijem i kućni red). VIII. 487., (po najnižem opskrbnom razredu). XIV. 100.

— u lečilišta i oporavilišta Središnjeg ureda (u zimi i u rano proljeće). X. 195., (raspodela kreveta po mesnim organima sa upozorenjem članovima). X. 798., (nova raspodela kreveta po mesnim organima sa upozorenjem članovima, počam od 1. januara god. 1930.). XII. 41., 229., XIII. 154., (radi reumatičnih obolenja u Laško ili Stražilovo). XIII. 761., (nova raspodela kreveta u Klenovniku i Brestovcu od 1. II. 1932.). XIV. 144., novo uređenje od 4. aprila 1932. XIV. 260., XV. 190.

— u lečilišta i oporavilišta (prema indikacijama bolesti, snizivanje davanja promene boravka). VII. 200.

— u lečilište Klenovnik (raspored vožnje ponedeljkom, sredom i petkom). IX. 516., na železničku stanicu Zabok a ne Zlatar-Bistricu. XII. 228.

— u oporavilišta Kasindol i Jadran (zimi). IX. 127.

— u oporavilište Kasindol (uslovi za prijem i indikacije bolesti). V. 133.

— u oporavilište Jadran (indikacije bolesti). VII. 355., (zimi). XI. 829. (uslovi za prijem). XI. 460., (indikacije bolesti). VI. 248., IX. 342.

— u oporavilište »Zagreb« u Krku (indikacije bolesti; taksa 60 Din u letnoj sezoni, a 55 Din u zimskoj). XIII. 518.

— u ortopedsku bolnicu (samo sa definitivnom doznakom). X. 154., sa doznakom za eventualno potrebnu protezu (prethodno osiguranje mesta). VII. 465., omogućeno ponovno (uz pretbilježbu). XII. 93.

— u radnički sanatorijum Kralja Aleksandra I. u Vrnjačkoj banji (indikacije bolesti). XIII. 54.

— u vlastite zdravstvene institucije radničkog osiguranja. XIV. 260.

— u zavod za umobolne u Stenjevcu (uz lekarsku svedodžbu). XI. 894.

Upućivanje porodičnih članova — u oporavilište Kasindol (okružni uredi plaćaju troškove za 28 dana). IX. 362., (uslovi za prijem). IX. 35., (obustava tog upućivanja). XIV. 340.

Upute — za izračunavanje godišnje obezbeđene zarade rentnika u smislu §-a 93. ZOR. V. 101.

Uračunavanje — recipročno članstva provedenog kod bratinskih blagajna i Središnjeg ureda. XII. 279.

Uređenje — i upotpunjenje lekarske službe. XIII. 55.

Uskrata — hranarine članovima, koji hotimice učestvuju u tučnjavi. X. 803.

Uvađanje — novog formulara lekarskog dnevnika (sa obrascem). XI. 455.

Uvrštenje — obolenja od kožnog metilja među nesrećne slučajeve po §-u 84. ZOR. XI. 645.

Uzgoj šećerne repe — oslobođenje od obaveze osiguranja radnika uposlenih oko toga. XI. 149.

Uzgoj šume — oslobođenje od obaveze osiguranja radnika uposlenih oko toga (samo oni oko radova privremenog karaktera). XIII. 456.

Uživaoci renta — vidi »rentaši«.

V

Varaždinske toplice — automatsko produženje ugovora s upravom kupališta za opskrbu i lečenje članova u god. 1928. X. 193., u god. 1929. XI. 160.

— sklapanje ugovora za lečenje članova u kupalištu. IX. 403.

Venerično bolesni članovi — upućivanje na bolničko lečenje. IV. 409.

Vina železovita — vidi »železovita vina«.

Vitrum adlatum — mesto te oznake ima se staviti na uredskim receptnim blanketama oznaka »posuda — donešena« (nije donešena). XI. 284.

Digitized by Google

Vođenje — posebne evidencije o nesrećnim slučajevima radnika uposlenih u javnim radovima, koji ne potpadaju pod obavezu osiguranja. XI. 830.
— povesti bolesti u bolnicama. VIII. 468.
Vodne zadruge — uvetno izuzimanje od obaveze osiguranja za slučaj bolesti i nesreće nameštenika i radnika zaposlenih kod tih zadruga (tekst Ministrove naredbe). XIII. 576.
Vojnici — strani državljani obaveza osiguranja onih, koji su zaposleni kod javnih radnja. V. 182.
Vojska — oslobođenje od obaveze osiguranja državnih nameštenika kod vojske (koji uživaju dodatak na skupoću po zakonu). IV. 362.
Vrnjačka banja — otvorenje »Radničkog sanatorijuma Kralja Aleksandra I.« (način upućivanja članova i indikacije bolesti). XIII. 54.
Vršalice — obaveza osiguranja radnika uposlenih oko njih (za slučaj bolesti i nesreće mašišinisti, ložači i hranari, a ostali samo za slučaj nesreće). V. 117., VII. 359., (dodatak ne više od 24 poljoprivredna radnika). V. 134., (rešenje Ministarstva, za slučaj bolesti i nesreće mašiniste, ložači i hranari). V. 136.
Vršenje — besplatno otpreme bolesnika i unesrećenih (§§ 53. i 55. ZOR.). XI. 829.
— stroge kontrole prilikom pružanja potpora za slučaj porođaja. IX. 42.
Vrnjačka — banja kraj Teslića, pružanje lečenja i opskrbe članovima u toj banji. XIV. 443., uslovi za prijem i indikacije bolesti (opskrbna taksa Din 72 u glavnoj sezoni a Din 62 pre i posle sezone). XIV. 703.

Z

Zabrana — izdavanja lekova iz uredskih ambulanata neosiguranim licima i njihovim porodičnim članovima. VI. 252.
— podizanja lekova u drogerijama po receptu na račun ureda. VI. 4.
— posebne naplate troška za pretragu rentgenom ili pretragu krvi po Wassermannu za članove u kliničkim bolnicama. X. 804.
— stavljanja u tečaj većih potpora iz jedne trećine čistog viška po §-u 118. Zakonskog članka XIX. 1907. posle 1. jula 1922. god. IV. 286.
Zakon o budžetskim dvanaestinama — VIII/XI. godine 1925., odredbe o izuzeću osiguranja rudara od općeg osiguranja i o odloženju izvršivanja osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. VII. 462.
Zakon o izmeni odredaba Zakona o osiguranju radnika — koje se odnose na davanje potpora za slučaj porođaja, tekst zakona. XIV. 43., okružnica o provedbi tog zakona. XIV. 44.
Zakon o osiguranju radnika — tekst odredaba o obavezi osiguranja (§§-i 3—8. Glava II.). IV. 58.
— tekst odredaba o potporama za slučaj bolesti (§§-i 45—63. Glava IX.). IV. 72.
— tekst odredaba o potporama za slučaj nesreće (§§-i 84—89. Glava XI.). IV. 85.
Zakon o suzbijanju zaraznih bolesti — strogo provađanje sa strane lekara ureda. VI. 13.
Zanatske škole — obaveza osiguranja samo onih učenika ili učenica tih škola, koji su uposleni. VII. 363.
Zarazne bolesti — naknada bolničkih troškova za lečenje tih bolesti (§ 54. stav IV. ZOR.). IV. 356., (u državnim bolnicama na račun države počam od 31. jula 1922.). V. 47., (moraju se plaćati troškovi za sve te bolesti izuzev epidemije od 1. aprila 1924., uređenje za vreme pre 1. aprila 1924.). VI. 111., (snaša osiguranje troškove počam od 1. aprila 1924.). VIII. 305.
— obustava predlaganja iskaza i podataka o izdatim potporama za lečenje tih bolesti. XI. 501.
— plaćanje troškova za njihovo lečenje u bolnicama na području Hrvatske i Slavonije (ne plaća se za otvorenu tuberkulozu plućiju, trahom, veneriju i umobol). VI. 42.
— strogo provađanje zakona o njihovom suzbijanju sa strane uredskih lekara. VI. 13.
Zastara — prava na naknadu usled nesrećnog slučaja radi zadocnelog potraživanja (vrede rokovi po ZOR-u). V. 56.
Zavod za umobolne — upućivanje članova u onaj u Stenjevcu (uz lekarsku svedodžbu). XI. 894.
Zemljišne zajednice — oslobođenje njihovog lugarskog (šumarskog) osoblja od obaveze osiguranja za slučaj bolesti. V. 136.,
Zdravstvena služba — potreba davanja mišlenja glavnog lekara u njenim pitanjima. X. 800.
Zdravstvene potrepštine — nabavka i plaćanje. VI. 289.
Zubna nega — kontrola pružanja (ne može se pružati bez uredske potvrde o naplati ¼ troškova po članu). XII. 43.
— modifikacija postupka oko pružanja te nege. VI. 32.
— naknada putnih troškova u celosti bez odbitka. XIV. 269.
— predlaganje zaključaka o tome nije potrebno (od 7. januara 1931.). XIII. 57.
— pružanje članovima i porodičnim članovima, koji nemaju pravo na umetno zubalo po uredskim lekarima u privatnim ordinacijama. VI. 65.
— restringirano pružanje. IV. 403.
— snašanje ¼ troškova po članovima za plombiranje zubi i umetna zubala. IX. 673., snašanje ½ (50%) troškova po članovima VI—XII. nadničnog razreda, a ¼ (25%) po članovima I.—V. nadničnog razreda počevši od 1. oktobra 1932. XIV. 631.

Ž

Železničke stanice — dobrovoljno osiguranje nosača prtljaga na tim stanicama. XI. 150.
Železovita vina — tekst naputka o njihovom propisivanju. VI. 105., provedba. VI. 104., ispravak naputka. VI. 187.

Digitized by Google

II. PRINOSI I DUŽNOSTI POSLODAVACA

A

Akordni radnici — kategorizacija. X. 276.
— nove odredbe o kategorizaciji počevši od 1. aprila 1932. XIV. 195.
— revizija odluka o njihovoj kategorizaciji (svake godine jedanput). XII. 380.

B

Blagovremenost — njeno dokazivanje kod podnašanja žalba (poštanskom povratnicom). VIII. 392. (potrebno je i mišlenje ureda o blagovremenosti). VIII. 619.
Biudilišta — propisivanje naročitog prinosa za slučaj bolesti u iznosu od 36% obezbeđene zarade za ista na račun poslodavca. VIII. 297.
Bolnice — kategorizacija njihovog stručnog osoblja. XII. 227.

C

Centralni odbor za posredovanje rada — obaveštavanje istog o ubranom i doznačenom prirezu za Berzu rada (do 20. svakog meseca). XII. 476.

Č

Čekovi — ubiranje prinosa putem čekova poštansko-čekovnih zavoda i novčanih zavoda. VII. 52.
Čuvari — kaznenih zavoda, utvrđivanje njihove zarade (smeštanje u kasarnama nije stan u naravi). XII. 129.

D

Dobrovoljno osiguranje — izmena visine prinosa za to osiguranje (izmena §-a 197. St.). IX. 234.
— povišenje prinosa za slučaj bolesti za to osiguranje. X. 534.
Dodaci na skupoću — uračunavanje kao i ostalih prihoda u prinadležnosti kod utvrđivanja veličine zarade. V. 155.
Dokazivanje — blagovremenosti podnašanja žalba (poštanskom povratnicom). VIII. 392.
Dokazna moć — naknadne prijave i policijske presude u regresnom postupku (mogu se upotrebiti samo ako su bez prigovora sa formalnog i materijalnog gledišta). XI. 802.
Dospelost — prinosa, njeni rokovi. VI. 290.
Dostava — ministarskih rešenja strankama povodom žalba protiv odluka SUZOR-a (neizostavno i odmah). XIV. 48.
— odgovora i predakta Ministarstvu povodom tužba na Državni savet (najhitnije). XIV. 54.
— platežnih naloga preporučeno (samo u slučaju gde postoji bojazan da će doći do spora). VIII. 624.
Dostavljanje žalba — vidi »podnašanje žalba«.
Doznačivanje — brže ubratih prireza za Berzu rada. IX. 231.
— ubranog prireza za Berzu rada u korist »fonda za posredovanje rada i neposredno pomaganje besposlenih radnika« obrazovanog pri Državnoj hipotekarnoj banci u Beogradu. X. 154.
— ubranih prinosa za slučaj nesreće počam od meseca marta do konca godine 1925. VII. 121.
— ubranih prinosa za slučaj nesreće, Berzu rada, Radničke komore i penzioni fond Središnjem uredu. VI. 114., 294., VII. 538.
— ubranih prinosa za slučaj nesreće, Berzu rada i Radničke komore Središnjem uredu do svakog 10. u mesecu. IX. 285., do 25. svakog meseca za pretprošli mesec. XIII. 587., do 20. svakog meseca za prošli mesec. XIV. 143.
Dozvola — obročne otplate zaostalih prinosa (uslovi). VI. 110., za prinose dospele 31. decembra 1931. dozvoljava se rok otplate duži od 6 meseci. XIV. 271.
Dražba — u cilju naplate dužnih prinosa, neprovađanje za vreme pre (15 dana) i posle (3 dana) izbora narodnih poslanika. XIV. 50.
Državna nadleštva — naplaćivanje njihovih dugovanja počam od 1. aprila 1928. X. 436.
Državne radnje — isplata prinosa sa strane njihovih preduzimača (naplata se ima vršiti u roku od 8 dana). X. 499.
Državni dnevničari — povišenje prinosa za slučaj bolesti za njih počam od 1. jula 1928. od 36 na 39% odnosno od 36 na 42% od obezbeđene nadnice kao nedeljni prinos. X. 532.
— uvrštenje u prosečne postotke opasnosti. XII. 547.
Državni monopol — proviđenje platežnih naloga za njegove ustanove originalnim potpisom, a ne faksimilom. VIII. 623.
Državni savet — podnašanje žalba na taj Savet protivu nezakonitih odredaba upravnih vlasti (u roku od 30 dana, a žalba protivu presuda upravnog suda u roku od 15 dana). IX. 183.
— podnašanje tužba protiv Ministarskih rešenja na taj Savet (vrši se neposredno ili preko pošte na recepis). XI. 398., (ne odlaže izvršenje naplate prinosa). XIV. 100.
— ubiranje prinosa u slučaju podnašanja tužbe na Savet. XV. 585.
— vraćanje potvrda na sprovodnim pismima Državnog saveta o predaji tužiocima presuda i odluka Saveta. XV. 42.
Dugovanja — naplaćivanje onih od državnih nadleštava počam od 1. aprila 1928. X. 436.

Digitized by Google

Dužnost — plaćanja prinosa, tekst zakonskih odredaba (§§-i 35.—44. Glava VIII.). IV. 69.
Dvorkinje — kategorizacija. XII. 227.

E

Eksekutivna naplata — obustava za prinos, koji duguje Direkcija pošta i telegrafa. IX. 674.
Eksekutivni troškovi — vidi »ovršni troškovi«.
Ekvivalenat prinadležnosti u naravi — tablica. V. 32., provedba tablice. V. 31., ispravak tablice točke 4. poglavlje IX. V. 58., za njegovu izmenu potrebno odobrenje Središnjeg ureda. V. 153., pod naslovom »potpuna opskrba« ima se razumevati samo prehrana bez stana, odeće i obuće. VI. 7.
— tablica nova (važi od 1. augusta 1931.). XIII 584.
Evidencija — o stanju regresnih tražbina i podnašanje iskaza o njima svake četvrt godine počam od 1. jula 1926. VIII. 394.
— otpisanih prinosa (u slučaju nepoznata boravišta ili loših imućstvenih prilika poslodavca). VII. 213.
— propisivanja i ubiranja prinosa u bolesti i u nesrećnim slučajevima (postupak oko toga). IV. 252.

F

Formular — vidi »obrazac«.

G

Glavnično pokriće — izračunavanje onog za potpore i rente iz osiguranja u nesrećnim slučajevima. IV. 382.

I

Iskaz — o regresnim tražbinama, podnašanje svake četvrt godine počam od 1. jula 1926. VIII. 394.
— podnašanje onog o dugovanju prinosa za osiguranje iz ranijih godina za državna nadleštva i ustanove. IX. 289., (sastav o dugovanju do 31. decembra 1929.). XII. 91.
Isplata — prinosa sa strane preduzimača državnih radnja (naplata se ima vršiti u roku od 8 dana). X. 499.
Isplatne liste — način sastava, tumačenje radnog vremena radi utvrđivanja zarade i kategorizacije akordnih radnika. X. 276.
— odjava članova se može vršiti putem tih lista. VI. 291.
— primanje (ako nedostaju osnovni podaci u njima ne smatra se njihovo podnašanje kao izvršenje prijave). XIV. 702.
— uputstva za ispunjavanje liste i vršenje prijave: prijava se ima vršiti najkasnije treći dan iza isplate sa obrascima listine. VI. 98.
— ustanovljivanje roka za njihovo predlaganje (najkasnije 6. dan iza dana, kojim je zaključen isplatni period). VIII. 462.
— za prijavu nameštenika (popis rubrika listine i način vršenja prijave pomoću tih listina). V. 121.
Ispravak — pojedinih stavova tablice opasnosti. IV. 282.
— tablice prinosa za slučaj bolesti. IV. 275.
— teksta »uputstva« na platežnim nalozima (ispravak glasi: i od prinosa za Berzu rada može poslodavac odbiti polovinu od zarade nameštenika). IV. 356.
Ispravna prijava — radnika na osiguranje (organizovanje službe za kontrolu poslodavaca). IX. 237.
Ispravno iskazivanje — nadnice kod prijave članova. VI. 44., VIII. 618., XIII. 458.
Izdavanje — platežnih naloga poslodavcima i solidarnim jamcima (§ 40. ZOR.). XII. 38.
Izmena — ekvivalenta prinadležnosti u naravi (za to je potrebno odobrenje Središnjeg ureda). V. 153.
— nadničnih razreda te propisivanje prireza za Radničke komore počam od 1. januara 1928. (samo za lica od II. do XII. nadničnog razreda, visine potpora i prinosa za I. nadnični razred). X. 74.
— nadničnih razreda (I. do XII. nadnični razred) počam od 1. januara 1928. tekst Naredbe Ministra. X. 76.
— tablice koeficijenata za izračunavanje pojedine vrste prinosa i prireza u slučajevima obročne otplate prinosa. VIII. 612., IX. 339., XV. 45.
— tablice opasnosti za šumske,pilanske i stolarske industrije (stavova 550 b, 550 v, 555, 601—604, 42, 47, 48, 49, 95, 96, 555a, 552, 595) počam od 1. januara 1927. VIII. 615.
— tablice opasnosti (§ 8. Naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 15. X. 1930.; Poljoprivredni radnici imaju se osigurati kolektivno za slučaj nesreće po V. nadničnom razredu, ukoliko podleže opasnosti nesreće od kotla ili pogona). XV. 531.
— visine prinosa dobrovoljnog osiguranja (izmena §-a 197. St.). IX. 234.
Izračunavanje — glavničnog pokrića potpora i renta iz osiguranja u nesrećnim slučajevima, tekst naredbe Ministra. IV. 382.
— prinosa i zakonom dozvoljenih odbitaka za državne dnevničare i dnevničare penzionere, koji spadaju u I. do V. nadnični razred. XII. 547.
— prinosa za slučaj nesreće, prireza za Berzu rada i Radničku komoru za ukrcane mornare obalne plovidbe i mornare duge plovidbe počevši od 1. januara 1933. godine. XV. 83.
Izricanje — kazna po upravnim vlastima i ulaganje žalba. IX. 361.
Izviđaji — provađanje glede članova neprijavljenih po poslodavcu, dok su u bolničkom lečenju. X. 537.
Izvršivanje osiguranja — tekst naredbe Ministra o tome (§§-i 2 do 12 o odjavi i prijavi, o uvrštenju poslova i o prinosima). IV. 133.

J

Jamci — izdavanje platežnih naloga solidarnim jamcima. XII. 38.
— u smislu §-a 40. ZOR. obrazac platežnog naloga za njih. VIII. 392.

Digitized by Google

Jamstvo — solidarno kod slučajeva prelaza posla javnom dražbom (nema primene al. 3. §-a 40. ZOR., presuda Državnog saveta). XIII. 684.
Javni lokali — kategorizacija posluge u tim lokalima. XII. 227.

K

Kategorizacija — akordnih radnika. X. 276., revizija odluka o tome, svake godine jedanputa. XII. 380., nove odredbe o tome počevši od 1. aprila 1932. god. XIV. 195.
— naučnika (šegrta) u jedan jedinstveni nadnični razred (I. nadnični razred), počam od 1. juna 1928. god. X. 438.
— služavki, dvorkinja i kućepaziteljica, stručnog pomoćnog osoblja po bolnicama i zdravstvenim ustanovama, kao i posluge u javnim lokalima. XII. 227.
Kazna — izricanje i ulaganje žalba protiv istih. IX. 361.
Kazneni zavodi — utvrđivanje zarade njihovih čuvara (smeštanje u kasarnama nije stan u naravi). XII. 129.
Kontovnik — vidi »očevidnik poslodavčevih nameštenika«.
Kontrola — poslodavaca-preduzimača gradnja javnih puteva (najstrožija, a u slučaju većeg broja radnika i dužeg trajanja rada treba uspostaviti povereništvo). XIV. 52.
— postupka oko otpisa prinosa, propisanog usled greške ureda (treba podnesti izveštaj, čijom je krivnjom učinjen pogrešni propis). X. 153.
— prijavljenih nadnica (potrebna najveća pažnja kod toga). XIII. 458.
Kućepaziteljica — kategorizacija. XII. 227.

M

Merkur — vidi »bolesnička blagajna trgovačkog društva »Merkur«.
Molbe — žalioca za obnovu postupka, treba popratiti s iscrpljivim izveštajem. XIII. 520.

N

Nadnica — ispravno iskazivanje kod prijave članova. VI. 44., VIII. 618., XIII. 458.
Nadnični razredi — izmena XVII. nadničnog razreda (preko 40 do 48 Din) i uvađanje XVIII. razreda (preko 48 Din sa obezbeđenom nadnicom 48 Din). VIII. 299.
— izmena (visine prinosa i potpora za I. nadnični razred). X. 74.
— izmena (I. do XII. nadnični razred) počam od 1. januara 1928., tekst naredbe Ministra. X. 76.
— tekst zakonskih odredaba o njima (osnov za odmerivanje prinosa i potpora §§ 21. i 22. Glava IV.). IV. 64.
— uvrštenje naučnika u I. nadnični razred do 18 godine, a preko 18 godina u nadnične razrede prema visini zarade. XII. 231.
— uvrštenje prigodnih radnika na radu pri utovarivanju šećerne repe za tvornice šećera u XIII. razred (kolektivno osiguranje). VIII. 86.
Nadopuna — tablice opasnosti (sa novim stavom 550a. »palenje drvenog ugljena zajedno sa sečenjem bez rušenja stabala«). V. 85., (stavovi 231, 99a, 305, 306, 305a, 218, 752, 752a, 747a). VI. 40., (sa novim stavom 426a). XII. 378.
Naplaćivanje — vidi »ubiranje«.
Naplata — dugovanja državnih nadleštava počam od 1. aprila 1928. X. 436.
— dužnih prinosa i prireza preduzimača ili dobavljača pri isplati njihove zarade ili računa (može se izvršiti uz njihov pristanak). XI. 504.
— dužnih prinosa u slučaju podnošenja tužbe Državnom savetu protiv rešenja Ministarstva u tom pogledu (ne odlaže se izvršenje). XIV. 100.
Naredba Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja — od 3. juna 1922. o provođenju osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika (§§ 2. do 12. o odjavi i prijavi, o uvrštenju poslova i o prinosima). IV. 133.
— od 21. juna 1922. o ustanovljenju tablice opasnosti za osiguranje u nesrećnim slučajevima i o postupku kod uvrštenja poslova u razrede i postotke opasnosti. IV. 189.
— od 31. jula 1922. o ubiranju i upotrebi prireza za Berzu rada (1.8% od obezbeđene nadnice). IV. 379.
— od 27. septembra 1922. o izračunavanju glavničnog pokrića potpora i renta iz osiguranja u nesrećnim slučajevima. IV. 382.
— od 21. novembra 1922. o prinosnoj tarifi za osiguranje u nesrećnim slučajevima počam od 1. januara 1923. (6 Din za svakih 100 Din obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100). IV. 378.
— od 18. februara 1925. o sniženju prinosne tarife za osiguranje radnika u nesrećnim slučajevima od 6 na 5% počam od 1. januara 1925., tekst. VII. 114., provedba naredbe. VII. 114.
— od 9. aprila 1926. o povećanju najveće obezbeđene nadnice od 40 na 48 Din počam od 1. jula 1926. VIII. 299.
— od 4. maja 1927. o povišenju prinosne tarife za odmerivanje prinosa za osiguranje u nesrećnim slučajevima počam od 1. januara 1927. od 5 na 6 Din za svakih 100 Din obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100. IX. 280.
— od 6. decembra 1927. o promeni nadničnih razreda (I. do XII. nadnični razred) počam od 1. januara 1928. X. 76.
— od 11. juna 1930. o dopuni II. dela Tablice opasnosti (novi stav 426a). XII. 378.
— od 15. oktobra 1930. o ustanovljenju Tablice opasnosti za osiguranje u nesrećnim slučajevima i o postupku kod uvrštenja poslova u razrede i postotke opasnosti. XII. 517.
— od 2. aprila 1932. o razrezu prireza za Javne berze rada na osnovu ovlašćenja §-a 51. Finansijskog zakona za god. 1932/33. XIV. 257.

Digitized by Google

— od 24. novembra 1932. o povišenju prinosne tarife za osiguranje u nesrećnim slučajevima počevši od 1. januara 1933. od 6 na 7 Din za svakih 100 Dinara obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100. XV. 43.
— od 30. decembra 1932. o dobrovoljnom osiguranju (važi od 3. januara 1933.). XV. 44.
Naročiti prinos za slučaj bolesti — u iznosu od 36% obezbeđene nadnice na račun poslodavca za bludilišta. VIII. 297.
Naslednici — u poslu u smislu §-a 40. ZOR., obrazac platežnog naloga za njih. VIII. 392.
Naučnici — (šegrti) kategorizacija u jedan jedinstveni nadnični razred (I. nadnični razred) počam od 1. juna 1928. X. 438.
— uvrštavanje u I. nadnični razred do 18 godine, a preko 18 godina u nadnične razrede prema visini zarade. XII. 231.
Novčani ekvivalenat — vidi »ekvivalenat prinadležnosti u naravi«.
Novčani zavodi — ubiranje prinosa njihovim čekovima. VII. 52.

O

Obaveštavanje — Centralnog odbora za posredovanje rada u Beogradu o ubranom i doznačenom prirezu za Berze rada (do 20. svakog meseca). XII. 476.
Obrazac — platežnog naloga za jamce ili naslednika u poslu u smislu § 40 ZOR. VIII. 392.
Obročna otplata — zaostalih prinosa (uslovi). VI 110., za prinose dospele 31. decembra 1931. dozvoljava se rok otplate duži od 6 meseci. XIV. 271.
Obustava — eksekutivne naplate prinosa, koje duguju Direkcije pošta i telegrafa. IX. 674.
— podnašanje kvartalnih iskaza o regresnim tražbinama. XI. 748.
Očevidnik — poslodavčevih nameštenika (kontovnik), vođenje. IV. 283.
Odgovornost — poslodavca radi nepravovremene prijave neobaveznih lica za osiguranje (prosuđuje se po §-u 24. ZOR.). XI. 382.
— službenika i upravnika za neblagovremenu i neurednu naplatu prinosa. XIV. 446.
Odjava članova — putem isplatnih listina. VI. 291
— provedba Zakona o osiguranju radnika u tom pogledu. IV. 148.
— računanje rokova kod njenog podnašanja (ako je poslednji dan roka nedelja ili blagdan, važi ponedeljak odnosno dan iza blagdana kao zadnji dan). VI. 2.
— tekst zakonskih odredaba o tome (§§-i 9. do 20. Glava III.). IV. 61.
Odjavnica — primanje (istom štambiljom treba providiti i odjavnicu i potvrdu o odjavi; merodavni podaci za odjavu). XIV. 541.
Oglas — troškovi oglašivanja poslodavcima o izmeni stope prireza za Radničke komore padaju na teret upravnih troškova mesnih organa. IX. 33.
Oprost — od plaćanja prireza za Radničke komore onih članova, koji su uvršteni u I. nadnični razred. X. 441.
Osnov — za odmerivanje prinosa i potpora, tekst zakonskih odredaba o tome (nadnični razredi §§-i 21. i 22. Glava IV.). IV. 64.
Otpis — dubioznih i neuterivih prinosa i prireza u god. 1930. (propisanih od 1. jula 1922. do konca 1928.). XII. 41., u godini 1931. (propisanih od 1. jula 1922. do konca godine 1930.). XIII. 156.
— neuterivih prinosa. XI. 154., (potrebno tačno obrazloženje). XIII. 456.
— prinosa propisanog usled greške ureda, kontrola postupka oko toga (treba podneti izveštaj čijom je krivnjom učinjen pogrešni propis). X. 153.
— prinosa, vođenje evidencije o tome (u slučaju nepoznata boravišta ili loših imućstvenih prilika poslodavca). VII. 213.
— propisanih prinosa za osiguranje radnika kod vršalica za godine 1922., 1923. i 1924. VIII. 608.
Ovršna naplata — neprovađanje za vreme pre (15 dana) i posle (3 dana) izbora narodnih poslanika. XIV. 50.
— obustava za prinos, koji duguju direkcije pošta i telegrafa. IX. 674.
Ovršni troškovi — zaračunavanje (6% troškova ovrhe i 4% troška dražbe). VII. 116.
— zaračunavanje po §-u 41. ZOR. (Din 25). IX. 127., 230.
— zaračunavanje za naplatu prinosa (u smislu propisa čl. 151. Zakona o neposrednim porezima). XI. 651., (od 1. augusta 1932. dozvoljeno samo takvo zaračunavanje). XIV. 542.
— zaračunavanje troškova kod naplate prinosa putem vlastitih ovrhovoditelja (za ovršni nalog do 100 Din — Din 10, a preko 100 Din — Din 25). XIII. 761.
Označivanje — blagovremenosti vidi »dokazivanje«.

P

Pilanski posao — uvrštenje slagališta gotove robe kod takvih poslova (pod stav 595. Tablice opasnosti). VII. 49.
Plaćanje — prinosa po državi iz njenih sretstava do 31. marta 1927. (prestanak važenja člana 290. Finansijskog zakona 1926-1927.). IX. 287.
— prireza za Radničke komore, oprošteni su od toga članovi, koji su uvršteni u I. nadnični razred. X. 441.
— troškova lečenja po §-u 11. ZOR. za članove porodice osiguranika, za koje se on stara, a oni nemaju privrede, bez obzira da li oni žive u istoj kući ili ne. XV. 188.
Platežni nalog — dostava preporučeno (samo u slučaju, gde postoji bojazan, da će doći do spora). VIII. 624.
— ispravak teksta »uputstava« na njima (ispravak glasi: »i od prinosa za Berzu rada može poslodavac odbiti polovinu od zarade nameštenika«). IV. 356.
— izdavanje poslodavcima i solidarnim jamcima. (§ 40. ZOR.). XII. 38.

Digitized by Google

Platežni nalog — je jedini osnov za naplatu prinosa (presuda Državnog saveta). XIV. 544.
— njegov sastav kao i ostalih odluka izdanih u smislu Zakona o osiguranju radnika (tačno sastavljanje, da se uzmogne konstatovati celo stanje stvari). X. 539.
— obrazac za jamce ili naslednike posla u smislu §-a 40. ZOR. VIII. 392.
— redovno izdavanje (naređenje Ministra). XI. 155.
— sastav onog, izdatog na osnovu §-a 11. ZOR. (podaci). XI. 283.
— smatra se javnom izvršnom ispravom, te se ima naplaćivati administrativnim putem, kao i državni porez. V. 20.
— za ustanove državnog monopola mora biti proviđen sa originalnim potpisom, a ne sa faksimilom. VIII. 623.

Plativost — prinosa, njeni rokovi. VI. 290.

Podaci — o zaposlenju članova, njihovo podnašanje (mora se dostaviti prepis osobnog lista). XI. 67.
— pribiranje na trošak poslodavca u smislu §-a 16. al. 3. i 4. ZOR. X. 437.

Poduzetničke bolesničke blagajne — propisivanje i ubiranje prinosa u nesrećnim slučajevima kod njih. IV. 352.

Podmirivanje — prinosa za osiguranje općinskih nameštenika (odredbe pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju, mora se redovito plaćati). V. 155.
— već ubranog a nedoznačenog prireza za Berzu rada (do 20. svakog meseca). XII. 229.

Podnašanje — iscrpivog izveštaja uz molbe žalioca za obnovu postupka. XIII. 520.
— iskaza o dugovanju prinosa za osiguranje iz ranijih godina za državna nadleštva i ustanove. IX. 289., (sastav spiskova o dugovanjima do 31. decembra 1929.). XII. 91.
— iskaza poslodavaca, koji duguju prinose za više od 4-mesečnog propisa (rubrike iskaza). IX. 29.
— isplatnih lista, ustanovljivanje roka za to (najkasnije 6. dan iza dana. kojim je zaključen isplatni period). VIII. 462., (ako nedostaju u njima osnovni podaci za prijavu, ne smatra se njihovo podnašanje kao izvršenje prijave). XIV. 702.
— kvartalnih iskaza o regresnim tražbinama obustavljeno. XI. 748.
— odgovora i predakta Ministarstvu povodom tužba na Državni savet (najhitnije). XIV. 54.
— prijava, odjava, žalba itd. računanje rokova kod toga (ako je poslednji dan roka nedelja ili blagdan, važi ponedeljak odnosno dan iza blagdana kao poslednji dan). VI. 2.
— prijave policijskim vlastima protiv poslodavaca zbog propusta prijave nameštenika (treba označiti tačno vreme uposlenja i njegovo trajanje). X. 802.
— tužba protiv Ministarskih rešenja Državnom savetu (vrši se neposredno ili preko pošte na recepis). XI. 398.
— zatraženih podataka o zaposlenju članova (mora se dostaviti prepis osobnog lista). XI. 67.

Podnašanje žalba — dokazivanje blagovremenosti (poštanskom povratnicom). VIII. 392.
— Ministarstvu (treba priložiti koverat, ako je žalba stigla kao preporučeno pismo ili ako nema koverta onda uverenje pošte o danu prijema preporuke). VIII. 293., (prilozi se moraju kronološki srediti i posebno ušiti, žalbu separatno priložiti, kao i sprovodni akt). X. 435., XI. 160., (u sprovodnom aktu treba označiti uz ime žalioca i mesto njegovog boravišta). XIV. 49.
— na upravni sud odnosno Državni savet protivu nezakonitih odredaba upravnih vlasti (u roku od 30 dana, a žalba protivu presuda upravnog suda u roku od 15 dana). IX. 183.
— neblagovremenih ali opravdanih (treba navesti, da je opravdana, kao i datum, kad je akt zaprimljen po mesnom organu). XI. 284.
— prilaganje odluka (u prepisu) ožalbenim aktima. XII. 37.
— računanje rokova kod toga (ako je poslednji dan roka nedelja ili blagdan važi ponedeljak odnosno dan iza blagdana kao poslednji dan). VI. 2.

Policijske vlasti — podnašanje prijava njima protivu poslodavaca zbog propusta prijave nameštenika (treba označiti tačno vreme uposlenja i njegovo trajanje). X. 802.

Poseban prinos — vidi »naročiti prinos«.

Poslodavci — izdavanje platežnih naloga njima. XII. 38.
— kontrola preduzimača gradnja javnih puteva (najstroža, a u slučaju većeg broja radnika i dužeg trajanja rada treba uspostaviti povereništvo). XIV. 52.
— njihova odgovornost radi nepravovremene prijave neobaveznih lica za osiguranje (prosuđuje se po §-u 24. ZOR.). XI. 282.
— podnašanje iskaza onih, koji duguju prinose za više od 4-mesečnog propisa (rubrike iskaza). IX. 29.
— podnašanje prijava policijskim vlastima protiv njih zbog propusta prijave nameštenika (treba označiti tačno vreme uposlenja i njegovo trajanje). X. 802.
— pribiranje podataka na njihov trošak u smislu §-a 16. al. 3. i 4. ZOR. X. 437.
— troškovi oglašivanja u njima o izmeni stope prireza za Radničke komore pada na teret upravnih troškova mesnih organa. IX. 33.
— upućivanje u vršenju njihove dužnosti po §-u 10. ZOR. (redovita prijava i odjava radnika). VIII. 391.
— zabrana njihovog nagovaranja na naknadnu prijavu (ta ih prijava ne rešava regresne odgovornosti). X. 802.

Posluga — u javnim lokalima, kategorizacija. XII. 227.

Postupak — kod regresa po točki 2. §-a 11. ZOR. zbog kasno ili lažno prijavljenog članstva, te naknadno prijavljenog ili neprijavljenog članstva iz §-a 49. i 56. ZOR. XI. 159.

Digitized by Google

Postupak — oko otpisa prinosa propisanog usled greške ureda (treba podnesti izveštaj, čijom je krivnjom učinjen pogrešni propis). X. 153.
— oko žalba (sa obrascima). VII. 456.
— zaračunavanje njegovih troškova u regresnim slučajevima po §-u 11. ZOR. tačka 2. i 4. VI. 37.
Poštanski čekovni zavod — vidi »Poštanska štedionica«.
Poštanska štedionica — ubiranje prinosa njenim čekovima. VII. 52.
Potvrda poslodavca — o uposlenju; ako se njome javi oboleli osiguranik ureda unutar roka propisanog za podnošenje prijave, nema mesta regresu po §-u 11. ZOR. XIV. 389., o uposlenju vredi 2 dana iza izdanja. VI. 291.
Povišenje — prinosa za slučaj bolesti za državne dnevničare počam od 1. jula 1928. od 36% na 39% odnosno na 42% od obezbeđene nadnice kao nedeljni prinos. X. 532.
— prinosa za slučaj bolesti za dobrovoljno osiguranje. X. 534.
— prinosa za slučaj bolesti na području pasivnih mesnih organa počam od 1. jula 1928. (na 39 i 42%). X. 439., ispravak (glede odbitaka za Berzu rada i Radničke komore). X. 536., počevši od 1. XII. 1931.—31. XII. 1932. XIV. 46.
— prinosne tarife za odmerivanje prinosa osiguranja u nesrećnim slučajevima počam od 1. januara 1927. od 5 na 6 Din obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100. IX. 280., to povišenje počinje tek 1. aprila 1927. (zaključak ravnateljstva). IX. 290. (rešenje Ministra). IX. 483., počevši od 1. januara 1933. od 6 na 7 Din obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100 (tekst Naredbe Ministra). XV. 43.
— provizije za ubiranje prireza za Javne berze rada od 3½ na 5% počevši od 1. aprila 1932. XIV. 388.
Predlaganje — vidi »podnašanje«.
Preduzeća — nadležnost Suzora pri izdavanju upozorenja njima na tehničke nedostatke po §-u 6. Naredbe o Tablici opasnosti. XV. 251.
Preduzimači — gradnja javnih puteva, kontrola nad tim poslodavcima (najstrožija, a u slučaju većeg broja radnika i dužeg trajanja rada treba uspostaviti i povereništvo). XIV. 52.
— isplata prinosa sa strane onih državnih radnja (naplata se ima vršiti u roku od 8 dana). X. 499.
Pribiranje — podataka na trošak poslodavca u smislu §-a 16. al. 3. i 4. ZOR. X. 437.
Prijava — policijskim vlastima protiv poslodavaca zbog propusta prijave nameštenika (treba označiti tačno vreme uposlenja i njegovo trajanje). X. 802.
Prijava članova — ima se vršiti ispravno (organizovanje službe za kontrolu poslodavaca). IX. 237.
— ispravno iskazivanje nadnica kod toga. VI. 44., VIII. 618., XIII. 458.
— pomoraca (ujednostavnjenje administracije oko toga). XIV. 545.
— provedba Zakona o osiguranju radnika glede toga. IV. 148.
— računanje rokova kod njenog podnašanja (ako je poslednji dan roka nedelja ili blagdan, važi ponedeljak odnosno dan iza blagdana kao poslednji dan). VI. 2.
— tekst zakonskih odredaba o tome (§§-i 9. do 20. Glava III.). IV. 61.
Prijava nameštenika isplatnim listinama — način. X. 276., (ako u isplatnim listama nedostaju osnovni podaci za prijavu, ne smatra se njihovo podnašanje kao izvršenje prijave). XIV. 702.
— popis rubrika liste i način vršenja prijave pomoću tih lista. V. 121.
— uputstva za ispunjavanje lista i vršenje prijave; prijava se ima vršiti najkasnije 3. dan iza isplate, obrazac liste. VI. 98.
Prijava poslova — provedba Zakona o osiguranju radnika glede toga. IV. 148.
Prijavnica — primanje (istom štambiljom treba proviđiti i samu prijavnicu i potvrdu o prijavi; merodavni podaci o prijavi). XIV. 541.
Primanje — prijavnica i odjavnica (istom štambiljom treba proviđiti i samu prijavnicu i odjavnicu i potvrdu o prijavi i odjavi; merodavni podaci o prijavi i odjavi). XIV. 541.
Prinos — dozvola obročnog otplaćivanja zaostalih (uslovi). VI. 110., za prinose dospele 31. decembra 1931. dozvoljava se rok otplate duži od 6 meseci. XIV. 271.
— ima plaćati država iz svojih sretstava do 31. marta 1927. (prestanak važenja čl. 290. Finansijskog zakona 1926—1927.). IX. 287.
— intenzivno njegovo ubiranje, da se snizi zaostatak na normalni procenat. XIII. 156.
— isplata sa strane preduzimača državnih radnja (naplata se ima vršiti u roku od 8 dana). X. 499.
— izmena tablice koeficijenata za izračunavanje prijave pojedine vrsti u slučajevima njegove obročne otplate. VIII. 612., IX. 339.,
— iznosi za I. nadnični razred. X. 74.
— izračunavanje za državne dnevničare i dnevničare penzionere, koji spadaju u I. do V. nadnični razred. XII. 547.
— izravno ubiranje po Središnjem uredu od poslodavaca na teritoriju onih mesnih organa, koji ne udovoljavaju svojim platežnim obavezama po §-u 140. ZOR. (počam od 1. aprila 1927.). IX. 31.
— izvršenje naplate prinosa ne odlaže se podnašanjem tužbe na Državni savet protiv rešenja Ministarstva. XIV. 100.
— kontrola postupka oko otpisa onog propisanog usled greške ureda (treba podnesti izveštaj čijom je krivnjom počinjen pogrešni propis). X. 153.
— naknadno propisivanje po uredu dozvoljeno uz ograničenje § 40. ZOR. t. j. da tražbina ureda nije zastarela. XV. 189.
— naplata dužnog od preduzimača ili dobavljača pre isplate njihove zarade ili računa (može se izvršiti uz njihov pristanak). XI. 504.

Digitized by Google

Prinos — naplaćivanje se ima vršiti administrativnim putem kao i državni porez. V. 20.
— njegovo podmirivanje za osiguranje općinskih nameštenika (odredbe pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju; mora se redovito plaćati). V. 155.
— njegovo propisivanje u slučajevima skraćenog radnog vremena. XIV. 637.
— njegovo propisivanje za mesec juli 1929. odeleno od onog za mesec august (radi Radničkih komora). XI. 153.
— obustava eksekutivne naplate za onaj, koji duguju direkcije pošta i telegrafa. IX. 674.
— otpis dubioznih i neuterivih prinosa u 1930. godini (propisanih od 1. jula 1922. do konca 1928.). XII. 41., u god. 1931. (propisanih od 1. jula 1922. do konca godine 1930.). XIII. 156.
— otpis neuterivog. XI. 154., (potrebno tačno obrazloženje). XIII. 456.
— otpis onog propisanog za osiguranje radnika kod vršalica za god. 1922., 1923. i 1924. VIII. 608.
— podnašanje iskaza poslodavaca, koji duguju prinos za više od 4 meseca propisa prinosa (rubrike iskaza). IX. 29.
— raspolaganje mesnih organa sa ubranim prinosima odnosno drugim prihodima (isključivo u svrhe zakonom određene). X. 493.
— redovno mesečno doznačivanje ubranog prinosa za slučaj nesreće, starosti, iznemoglosti i smrti, te prinosa za Berzu rada i Radničku komoru, Središnjem uredu do 25. svakog meseca za pretprošli mesec. XIII. 587., do 20. svakog meseca za prošli mesec. XIV. 143.
— redovito propisivanje i naplata (radi finansijskog ravnovesja bolnopotporne grane osiguranja). XIII. 582., (odgovornost službenika i upravnika za neblagovremenu naplatu). XIV. 446.
— rokovi njegove dospelosti i plativosti. VI. 290.
— tekst zakonskih odredaba o dužnosti njegovog plaćanja (§§-i 35. do 44. Glava VIII.). IV. 69.
— tekst zakonskih odredaba o osnovi za njegovo odmerivanje (nadnični razredi §§-i 21., 22. Glava IV.). IV. 64.
— ubiranje čekovima Poštanske štedionice i čekovima novčanih zavoda. VII. 52
— ubiranje u slučaju podnašanja tužbe na Državni savet. XV. 585.
— vođenje evidencije otpisanog (u slučaju nepoznata boravišta ili loših imućstvenih prilika poslodavaca). VII. 213.
— zastara po § 44. ZOR. (platežni nalog je jedini osnov za naplatu prinosa; presuda Državnog saveta). XIV. 544.

Prinos dobrovoljnog osiguranja — izmena iznosa (izmena §-a 197. St.). IX. 234.
— ustanovlenje počevši od 3. januara 1933. po VII. nadničnom razredu za sve dobrovoljne članove (tekst Naredbe Ministra). XV. 44.

Prinos osiguranja za slučaj bolesti — ispravak njegove tablice. IV. 275.
— ispravak glede odbitaka za Berzu rada i Radničke komore. X. 536.
— naročiti u iznosu od 36% obezbeđene zarade na račun poslodavca za bludilišta. VIII. 297.
— povišenje na području pasivnih mesnih organa počam od 1. jula 1928. (na 39% i 42%). X. 439.
— povišenje za državne dnevničare počam od 1. jula 1928. od 36 na 39% odnosno na 42% od obezbeđene nadnice kao nedeljni prinos. X. 532.
— povišenje za dobrovoljno osiguranje. X. 534.
— propisivanje počam od 1. januara 1924. IV. 401.
— propisivanje onog 24%-tnog za ukrcane mornare počevši od 1. jula 1926. (za XVIII. nadnični razred). VIII. 379., 30%-tnog za ukrcane mornare obalne plovidbe i 21%-tnog za mornare duge plovidbe počevši od 1. januara 1933. XV. 42.
— propisivanje, ubiranje i evidentiranje (postupak oko toga). IV. 252.
— provedba Zakona o osiguranju radnika glede njegovog propisivanja i ubiranja. IV. 160.
— tablica o njegovom propisivanju u visini od 36% obezbeđene nadnice počam od 1. januara 1923. V. 26.
— tekst zakonskih odredaba o tome (§§-i 23. do 26. Glava V.). IV. 65.
— ustanovlenje za slučaj bolesti za god. 1929. počam od 1. februara 1929. (36%, 39% i 42%). XI. 156., za god. 1930. u istoj visini kao za god. 1929. XII. 232., za vreme od 1. XII. 1930-31. XII. 1932., (36%, 39% i 42%). XIV. 46., počevši od 1. januara 1933. (36% kod Bolesničkih blagajna Beogradske trgovačke omladine u Beogradu i Trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani, a kod ostalih mesnih organa 42%). XV. 45.

Prinos osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti — tekst zakonskih odredaba o tome (§§-i 27. do 28. Glava VI.). IV. 67.

Prinos osiguranja za slučaj nesreće — povišenje njegove tarife od 5 na 6 Din počam od 1. januara 1923. za svakih 100 Din obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100. IV. 278., počam od 1. januara 1927. od 5 na 6 Din za svakih 100 Din obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100. IX. 280., počinje tek od 1. aprila 1927. (zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda). IX. 290., (rešenje Ministarstva). IX. 483., počevši od 1. januara 1933. od 6 na 7 Din za svakih 100 Din obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100. XV. 43.
— propisivanje, ubiranje i evidentiranje (postupak oko toga). IV. 252.
— propisivanje i ubiranje kod poduzetničkih bolesničkih blagajna. IV. 352.
— propisivanje nedeljno 30% obezbeđene nadnice za svaki postotak opasnosti. IX. 234.
— propisivanje počam od 1. januara 1923. IV. 401.
— propisivanje u slučaju privremenog uvrštavanja poslova. XII. 336.

Digitized by Google

Prinos osiguranja za slučaj nesreće — propisivanje za ukrcane mornare obalne i duge plovidbe počevši od 1. januara 1933. XV. 83.
— provedba Zakona o osiguranju radnika glede propisivanja i ubiranja. IV. 160.
— redovno mesečno doznačivanje ubranog, Središnjem uredu (do 25. svakog meseca za pretprošli mesec). XIII. 587., do 20. svakog meseca za prošli mesec. XIV. 143.
— tekst zakonskih odredaba o tome (§§-i 29. do 34. Glava VII.). IV. 68.
— za poljoprivredno radništvo kod vršalica se propisuje po radnim, a ne po kalendarskim danima. VIII, 84.

Prinosna tarifa — povišenje od 5 na 6 Din počam od 1. januara 1923., za svakih 100 Din obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100 (naredba Ministra). IV. 378.
— povišenje od 5 na 6 Din (počam od 1. januara 1927. za svakih 100 Din obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100, tekst naredbe Ministra). IX. 280., počinje tek od 1. aprila 1927. (zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda). IX. 290., (rešenje Ministarstva). IX. 483.
— povišenje od 6 na 7 Dinara počevši od 1. januara 1933. za svakih 100 Din obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100 (tekst Naredbe Ministra). XV. 43.
— sniženje od 6 na 5% (počam od 1. januara 1925.), tekst naredbe Ministra. VII. 114., provedba naredbe. VII. 114.

Prirez — u visini od 5% na prinose za slučaj nesreće imaju plaćati poslodavci za kolektivno osiguranje prigodnih radnika na radu pri utovarivanju šećerne repe za tvornicu šećera. VII. 540., VIII. 86.

Prirez za Berzu rada — obaveštavanje Centralnog odbora za posredovanje rada o ubranom i doznačenom prirezu (do 20. svakog meseca). XII. 476.
— podmirenje ubranog a nedoznačenog prireza (do 20. svakog meseca). XII. 229.
— povišenje provizije za ubiranje tog prireza od 3½% na 5% počevši od 1. aprila 1932. XIV. 388.
— propisivanje počam od 1. januara 1923. IV. 401.
— propisivanje povišenog prireza 3.6% obezbeđene nadnice počevši od 1. aprila 1932. XIV. 258.
— propisivanje za ukrcane mornare obalne i duge plovidbe počevši od 1. januara 1933. XV. 83.
— propisuje se samo za dnevničare Središnjeg ureda (polovinu plaća Središnji ured odnosno mesni organ). VI. 292.
— redovno mesečno doznačivanje ubranog Središnjem uredu (do 25. svakog meseca za pretprošli mesec). XIII. 587., do 20. svakog meseca za prošli mesec. XIV. 143.
— tablica o njegovom propisivanju u visini od 1.8% obezbeđene zarade počam od 1. januara 1923. V. 26.
— tekst naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o njegovom razrezu na osnovu ovlašćenja §-a 51. Finansijskog zakona za god. 1932-33. XIV. 257.
— ubiranje i upotreba (1.8% od obezbeđene nadnice). IV. 379.

Prirez za Radničke komore — ne propisuje se za službenike Središnjeg ureda (za dnevničare obratno). VI. 292.
— oprost od plaćanja za one članove, koji su uvršteni u I. nadnični razred. X. 441.
— propisivanje počam od 1. septembra 1924. za ukrcane mornare. VI. 330., počam od 1. januara 1933. XV. 83.
— propisivanje počam od 1. januara 1928. (samo za lica od II. do XII. nadničnog razreda). X. 74.
— propisivanje za ukrcane mornare (jedna osmina ili 12.5% od prinosa za slučaj bolesti). VII. 120.
— redovno mesečno doznačivanje ubranog Središnjem uredu (do 25. svakog meseca za pretprošli mesec). XIII. 587., do 20. svakog meseca za prošli mesec. XIV. 143.
— sniženje počam od 1. januara 1926. od 0.5% na 0.3% od obezbeđene nadnice. VIII. 461.
— troškovi oglašivanja poslodavcima o izmeni stope tog prireza pada na teret upravnih troškova mesnih organa. IX. 33.

Promena u poslu — provedba Zakona o osiguranju radnika glede toga. IV. 148.

Propisivanje — i ubiranje prinosa u nesrećnim slučajevima kod poduzetničkih bolesničkih blagajna. IV. 352.
— prinosa naknadno po uredu dozvoljeno uz ograničenje § 44. ZOR. t. j. da tražbina Suzora nije zastarela. XV. 189.
— prinosa u slučajevima skraćenog radnog vremena. XIV. 637.
— prinosa za mesec juli 1929, odeleno od onog za mesec august (radi Radničkih komora). XI. 153.
— prinosa za slučaj bolesti, za slučaj nesreće i Berzu rada počam od 1. januara 1923, IV. 401., počam od 1. januara 1923. za ukrcane mornare za vreme ukrcavanja. V. 112.
— prinosa za osiguranje za slučaj nesreće nedeljno 30% obezbeđene nadnice za svaki postotak opasnosti. IX. 234.
— prinosa za osiguranje za slučaj nesreće za poljoprivredno radništvo kod vršalica vrši se po radnim danima, a ne po kalendarskim. VIII. 84.
— prinosa za osiguranje za slučaj nesreće u slučaju privremenog uvrštavanja poslova. XII. 336.
— prinosa za slučaj nesreće, prireza za Berzu rada i Radničku komoru za ukrcane mornare obalne plovidbe i duge plovidbe počevši od 1. januara 1933. XV. 83.
— prireza za Berzu rada, povišenog (3.6% obezbeđene nadnice) počevši od 1. aprila 1932. XIV. 258.
— prireza za Radničke komore (počam od 1. jula 1924. (u visini od 0.5% obezbeđene nadnice. VI. 253.
— prireza za Radničke komore za ukrcane mornare počam od 1. septembra 1924. VI. 330, (jedna osmina ili 12.5% od prinosa za slučaj bolesti). VII. 120.

Digitized by Google

Propisivanje — prireza za Radničke komore počam od 1. januara 1928. (samo za lica od II. do XII. nadničnog razreda). X. 74.
— redovno prinosa i izdavanje platežnih naloga kao i blagovremeno naplaćivanje već propisanih prinosa (naređenje Ministra). XI. 155.
— i ubiranje prinosa, redovno (radi financijskog ravnovesja bolno-potporne grane osiguranja). XIII. 582.
— ubiranje i evidentiranje prinosa u bolesti i nesrećnim slučajevima (postupak oko toga). IV. 252.
— 24%-tnog prinosa za slučaj bolesti za ukrcane mornare počam od 1. jula 1926. (za XVIII. nadnični razred). VIII. 379.
Provađanje — izviđaja glede članova neprijavljenih po poslodavcu, dok su na bolničkom lečenju. X. 537.
Provedba — Zakona o osiguranju radnika (prijava i odjava članova, prijava poslova, uvrštenje poslova, promene u poslu). IV. 148.
— Zakona o osiguranju radnika (propisivanje i ubiranje prinosa za osiguranje u bolesti i nesrećnim slučajevima). IV. 160.
Provođenje — vidi »izvršivanje«.

R.

Radno vreme — skraćeno, propisivanje prinosa u slučajevima takvog radnog vremena. XIV. 637.
— tumačenje kod utvrđivanja veličine zarade (uzima se redovno radno vreme, t. j. u poslu uobičajeno). X. 276.
Raspolaganje — mesnih organa sa ubranim prinosima odnosno drugim prihodima (isključivo u svrhu zakonom određenu). X 493.
Regresne tražbine — evidencije o njihovom pitanju i podnašanje iskaza o njima svake četvrt godine počam od 1. jula 1926. VIII. 394.
— ne postoje, ako se osiguranik razboli i javi sa potvrdom poslodavca o zaposlenju unutar roka za podnošenje prijave. XIV. 389.
— obustava podnašanja kvartalnih iskaza. XI. 748.
— postupak kod regresa po točki 2. §-a 11. ZOR. zbog kasno ili lažno prijavljenog članstva, te naknadno prijavljenog ili neprijavljenog članstva iz §-a 49. i 56. ZOR. XI. 159.
— tumačenje ustanova §-a 10. i 11. ZOR. (slučaj kada se radnik prijavi uredu istoga dana, kada je obolio). IV. 285.
Regresni postupak — dokazna moć naknadne prijave i policijske presude u postupku (mogu se upotrebiti samo, ako su bez prigovora sa formalnog i materijalnog gledišta). X. 802.
Regresni slučaj — zaračunavanje naknade troškova lečenja i troškova postupka u takovom slučaju po §-u 11. točka 2. i 4. ZOR. VI. 37., X. 433.
Revizija — odluka o kategorizaciji akordnih radnika (svake godine jedanput). XII. 380.
Rokovi — njihovo računanje kod podnašanja prijava, odjava, žalba itd. (ako je poslednji dan roka nedelja ili blagdan, važi ponedeljak odnosno dan iza blagdana, kao poslednji dan). VI. 2.
— ustanovlenje njihovo za podnašanje isplatnih lista (najkasnije 6. dan iza dana, kojim je zaključen isplatni period). VIII. 462.
— dospelosti i plativosti prinosa. VI. 290.

S

Sastav — platežnih naloga, izdanih na osnovu §-a 11. ZOR. (podaci). XI. 283.
— platežnih naloga kao i ostalih odluka izdanih u smislu ZOR. (tačno sastavljanje, da se uzmogne konstatovati celo stanje stvari). X. 539.
Slagališta — gotove robe kod pilanskih poslova, uvrštenje (pod stav 555. Tablice opasnosti). VII. 49.
Služavke — kategorizacija. XII. 227.
Sniženje — prinosne tarife za osiguranje radnika u nesrećnim slučajevima od 6 na 5% (počam od 1. januara 1925.), tekst naredbe Ministra, VII. 114., provedba naredbe. VII. 114.
— prireza za Radničke komore od 0.5% na 0.3% od obezbeđene nadnice počam od 1. augusta 1926. VIII. 461.
Solidarno jamstvo — kod slučaja prelaza posla javnom dražbom (nema mesta primeni al. 3. §-a 40. ZOR.; presuda Državnog saveta). XIII. 684.
Spisak — vidi »iskaz«.
Središnji ured — nadležnost njegova pri izdavanju upozorenja preduzećima na tehničke nedostatke po §-u 6. Naredbe o Tablici opasnosti. XV. 251.
Stručno osoblje — kategorizacija onog u javnim bolnicama i zdravstvenim ustanovama. XII. 227.

Š

Šegrti — vidi »naučnici«.

T

Tablica — prinosa za slučaj bolesti, ispravak. IV. 275.
— za propisivanje 36%-tnog prinosa za slučaj bolesti i 1.8% prireza za Berzu rada počam od 1. januara 1923., provedba. V. 26.
Tablica koeficijenata — za izračunavanje pojedine vrsti prinosa i prireza u slučajevima obročne otplate prinosa, izmena. VIII. 612., IX. 339., XV. 45.
Tablica novčanog ekvivalenta — prinadležnosti u naravi određena na osnovu §-a 22. ZOR., tekst tablice. V. 32., provedba. V. 31., ispravak točke 4. poglavlja IX. V. 58.
— prinadležnosti u naravi, nova (važi od 1. augusta 1931.). XIII. 584.
Tablica opasnosti — ispravak pojedinih stavova. IV. 292., izmena i nadopuna za šumske, pilanske i stolarske industrije (stavovi 550 b, 550 v, 555, 601—604, 42, 47, 48, 49, 95, 96, 550 a, 552, 595) počam od 1. januara 1927. VIII. 615.
— izmena stava 1. § 8. Naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o ustanovljenju te tablice od 15. X. 1930. (Poljoprivredni radnici imaju se osigurati samo za slučaj nesreće i to kolektivno na osnovu godišnje obezbeđene zarade od Din 4.200 — V. nadnični razred). XV. 531.

Digitized by Google

— nadležnost Središnjeg ureda pri izdavanju upozorenja preduzećima na tehničke nedostatke po § 6. Naredbe o Tablici opasnosti. XV. 251.
— nadopuna sa novim stavom 555 a (»palenje drvenog ugliena zajedno sa sečenjem bez rušenja stabla«). V. 85.
— nadopuna II. dela sa novim stavom 426 a (»radio-emisione stanice«). XII. 378.
— nadopuna (stavova 231, 99a, 305, 306, 305 a, 218, 752, 752 a, 757 a). VI. 40.
— okružnica o uvođenju nove Tablice opasnosti od 15. oktobra 1930. (postupak oko toga). XIII. 50.
— tekst naredbe Ministra o njenom ustanovljenju i postupku kod uvrštenja poslova u razrede i postotke opasnosti (dokinuto). IV. 189., tekst nove naredbe od 15. oktobra 1930. god. XII. 517. (ispravak). XII. 614.
— tekst pojedinih stavova prema naredbi Ministra. IV. 192.

Tražbine regresne — vidi »regresne tražbine«.
Troškovi ovrhe — vidi »ovršni troškovi«.
Tumačenje — radnog vremena radi utvrđivanja veličine zarade (uzima se redovno radno vreme t. j. u poslu uobičajeno). X. 276.
Tužba — dostava odgovora i predakta Ministarstvu povodom tužba Državnom savetu (najhitnije). XIV. 54., (vraćanje sprovodnih pisama Državnog saveta o predaji presuda i odluka Saveta tužiocima). XV. 42.
— podnašanje protiv Ministarskih rešenja Državnom savetu (vrši se neposredno ili preko pošte na recepis). XI. 398.

U

Ubiranje — blagovremeno već propisanih prinosa (naređenje Ministra). XI. 155., (naređenje Ministarstva). XII. 93.
— intenzivno prinosa i prireza, da se snizi postotak na normalni procenat. XIII. 156.
— izravno prinosa i prireza po Središnjem uredu od poslodavaca na teritoriju onih mesnih organa, koji ne udovoljavaju svojim platežnim obavezama po §-u 140. ZOR. (počam od 1. aprila 1927.). IX. 31.
— i propisivanje prinosa u nesrećnim slučajevima kod poduzetničkih blagajna. IV. 352.
— i upotreba prireza za Berzu rada (1.8% od obezbeđene nadnice) tekst naredbe Ministra. IV. 379.
— prinosa čekovima Poštansko-čekovnih zavoda i čekovima novčanih zavoda. VII. 52.
— prinosa u slučaju tužbe na Državni savet. XV. 585.
— propisivanje i evidentiranje prinosa u bolesti i u nesrećnim slučajevima (postupak oko toga). IV. 252.
— redovno prinosa (finansijsko ravnovesje bolnopotporne grane osiguranja). XIII. 582., (odgovornost službenika i upravnika za neblagovremenu naplatu). XIV. 446.

Ukrcani mornari — propisivanje prireza za Radničke komore za te mornare za vreme ukrcavanja, počam od 1. septembra 1924. VI. 330.
— propisivanje prinosa za njih za slučaj bolesti, za slučaj nesreće i za Berzu rada počam od 1. januara 1923. V. 112.
— propisivanje prinosa za slučaj nesreće, prireza za Berzu rada i Radničku komoru za te mornare kod obalne i duge plovidbe počevši od 1. januara 1933. XV. 83.
— propisivanje 24%-tnog prinosa za slučaj bolesti za njih počam od 1. jula 1926. (za XVIII. razred). VIII. 379.
— propisivanje prinosa za slučaj bolesti za one kod obalne plovidbe sa 30%, a za one kod duge plovidbe sa 21% počevši od 1. januara 1933. XV. 42.

Upravni sud — podnašanje žalba na taj sud odnosno Državni savet protivu nezakonitih odredaba upravnih vlasti (u roku od 30 dana a žalba protivu presuda upravnog suda u roku od 15 dana). IX. 183.
Upućivanje — poslodavaca u vršenju dužnosti po §-u 10. ZOR. (redovita prijava i odjava radnika). VIII. 391.
Upućivanje žalba — vidi »podnašanje žalba«.
Uračunavanje — pogodnosti u naravi, koje poslodavac pruža radnicima uz snižene cene u zaradi (računa se razlika od te cene i novčanog ekvivalenta). IV. 293.
Ustanovljenie — prinosa za slučaj bolesti za god. 1929. počam od 1. februara 1929. (36%, 39% i 42%). XI. 156., za god. 1930. u istom iznosu kao u 1929. god. XII. 232., za vreme od 1. XII. 1931.—31. XII. 1932. (36%, 39% i 42%). XIV. 46., počevši od 1. januara 1933. (sa 36% kod Bolesničkih blagajna Beogradske trgovačke omladine u Beogradu i Trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani, a sa 42% kod ostalih mesnih organa). XV. 45.
— roka za podnašanje isplatnih lista (najkasnije 6. dan iza dana, kojim je zaključen isplatni period). VIII. 462.
— tablice opasnosti za osiguranje u nesrećnim slučajevima, tekst naredbe Ministra (dokinuto). IV. 189., tekst nove naredbe od 15. oktobra 1930. god. XII. 517.

Utovarivanje šećerne repe — propisivanje 5%-tnog prireza na prinose za slučaj nesreće za osiguranje prigodnih radnika, zaposlenih kod tog posla. VII. 540.
Utvrđivanje — veličine zarada kod čuvara kaznenih zavoda (smeštanje u kasarnama nije stan u naravi). XII. 129.
— veličine zarade po §-u 22. ZOR. (uzimaju se u račun samo prinadležnosti za redovno radno vreme). VIII. 469., zaračunavanje sviju dodataka na skupoću i ostalih prihoda u prinadležnosti. V. 155.
Uvođenje — nove Tablice opasnosti od 15. oktobra 1930. (postupak kod toga). XIII. 50.
Uvrštenje — državnih dnevničara u prosečne postotke opasnosti. XII. 547.
— prigodnih radnika na radu pri utovarivanju šećerne repe za tvornice šećera u XIII. nadnični razred (kolektivno osiguranje). VIII. 86.
— naučnika u I. nadnični razred do 18. godina, a preko 18 godina u nadnične razrede prema visini zarade. XII. 231.

Digitized by Google

Uvrštenje poslova — ne može vršiti bolesnička blagajna trgovačkog društva »Merkur«, nego Središnji ured. VI. 8.
— postupak kod toga (presuda Državnog saveta). XV. 189.
— privremeno, postupak u tom slučaju oko propisivanja prinosa za osiguranje za slučaj nesreće. XII. 336.
— provedba Zakona o osiguranju radnika glede toga. IV. 148.
— u razrede i postotke opasnosti, tekst naredbe Ministra o postupku oko toga (dokinuto). IV. 189., tekst nove naredbe od 15. oktobra 1930. god. XII. 517.
— slagališta gotove robe kod pilanskih poslova (pod stav 555 Tablice opasnosti). VII. 49.

V

Vođenje — evidencije otpisanih prinosa (u slučaju nepoznatog boravišta poslodavca ili loših imućstvenih prilika). VII. 213.
— očevidnika poslodavčevih nameštenika (kontovnika). IV. 283.

Vršalice — otpis prinosa za osiguranje njihovih radnika za godinu 1922., 1923. i 1924. VIII. 608.

Z

Zabrana — nagovaranja poslodavaca na naknadnu prijavu (ta ih prijava ne rešava regresne odgovornosti). X. 802.
— provađanje dražba za vreme pre (15 dana) i posle (3 dana) izbora narodnih poslanika. XIV. 50.

Zakon o osiguranju radnika — tekst odredaba o prinosu osiguranja za slučaj bolesti (§§-i 23—26. Glava V.). IV. 65.
— tekst odredaba o prinosu osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti (§§-i 27. do 28. Glava VI.). IV. 67.
— tekst odredaba o prinosu za osiguranje u nesrećnim slučajevima (§§-i 29.—34. Glava VII.). IV. 68.
— tekst odredaba o dužnosti plaćanja prinosa (§§-i 35.—44. Glava VIII.). IV. 69.
— tekst odredaba o osnovi za odmerivanje prinosa i potpora (nadnični razredi §§-i 21. i 22. Glava IV.) IV. 64.
— tekst odredaba o prijavi i odjavi osiguranika (§§-i 9.—20. Glava III.). IV.61.

Zaračunavanje — naknade troškova lečenja i troškova postupka po §-u 11. ZOR. X. 433., VI. 37.
— ovršnih troškova za naplatu prinosa (6% troškova ovrhe i 4% dražbe). VII. 116., (u smislu propisa čl. 151. Zakona o neposrednim porezima). XI. 651., (od 1. augusta 1932. dozvoljeno zaračunavanje samo analogno sa odredbama Zakona o neposrednim porezima odnosno Uredbe o osiguranju, prinudnoj naplati i naplativosti poreza). XIV. 542.
— ovršnih troškova po §-u 41. ZOR. (Din 25). IX. 127., 230.
— ovršnih troškova kod naplate prinosa putem vlastitih ovrhovoditelja (za ovršni nalog do 100 Din — Din 10, a preko Din 100 — Din 25). XIII. 761.

Zarada — utvrđivanje njene veličine po §-u 22. ZOR. (uzimaju se u račun samo prinadležnosti za redovno radno vreme). VIII. 469.
— tumačenje radnog vremena radi utvrđivanja njene veličine (uzima se redovno radno vreme, t. j. u poslu uobičajeno). X. 276.
— uračunavanje pogodnosti u naravi, koje poslodavac pruža radnicima uz snižene cene (razlika od te cene i novčanog ekvivalenta ima se uzeti u račun). IV. 293.
— utvrđivanje kod čuvara kaznenih zavoda (smeštanje u kasarnama nije stan u naravi). XII. 129.
— utvrđivanje njene veličine (uračunavanje sviju dodataka na skupoću i ostalih prihoda u prinadležnosti). V. 155.

Zastara — prinosa po § 44. ZOR-a (platežni nalog je jedini osnov za naplatu prinosa; presuda Državnog saveta). XIV. 544.

Ž

Žalbe — dokazivanje blagovremenosti njihovog podnašanja (poštanskom povratnicom). VIII. 392., (potrebno i mišlenje ureda o blagovremenosti). VIII. 619.
— dostavljanje ministarskih rešenja strankama povodom žalba protiv odluka Središnjeg ureda (neizostavno i odmah). XIV. 48.
— kod prijema onih koje su snabdevene sa taksenim markama treba uz štambilj ureda tačno označiti sa kolikom su taksom taksirane. XV. 49.
— podnašanje iscrpivog izveštaja uz molbe žalioca za obnovu postupka. XIII. 520.
— podnašanje na Ministarstvo (priložiti koverat, ako je žalba dostavljena preporučeno, ili uverenje pošte o danu prijema preporuke). VIII. 293., (prilozi se moraju kronološki srediti i posebno ušiti, žalbu treba separatno priložiti kao i sprovodni akt). XI. 160., (svi prilozi imaju se složiti i poredati kronološkim redom i ušiti). X. 435., (u sprovodnom aktu treba označiti ime žalioca i mesto njegovog boravišta). XIV. 49.
— podnašanje na upravni sud odnosno Državni savet protiv nezakonitih odredaba upravnih vlasti (u roku od 30 dana, žalba protivu presuda upravnih sudova u roku od 15 dana). IX. 183.
— podnašanje neblagovremenih ali opravdanih (treba navesti da je opravdana kao i datum, kada je akt primljen po mesnim organima). XI. 284.
— postupak oko poslovanja s njima (sa obrascima). VII. 456.
— prilaganje odluka (u prepisu) ožalbenim aktima. XII. 37.
— računanje rokova kod njihovog podnašanja (ako je poslednji dan roka nedelja ili blagdan, važi ponedeljak odnosno dan iza blagdana kao poslednji dan). VI. 2.
— ulaganje protiv izreke o kazni. XI. 361.

Digitized by Google

III. USTROJSTVO OSIGURANJA

A

Adaptacija — podnašanje zaključaka o njoj Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja na uviđaj. XI. 395., samo onih, koji prelaze 100.000. dinara opterećenja. XII. 474.
— snašanje njenih troškova kod uredskih zgrada (2 grupe adaptacija). XV. 586.
Administracija — zabrana bilo kakove ingerencije pretsednika u njene poslove. IX. 228.
Adresiranje — tačno poštanskih pošiljaka za lečilište »Brestovac«. IX. 124.
Akti — označivanje kod njihova prijema s kolikom su taksom taksirani uz štambilj ureda. XV. 49.
— potpisivanje čitljivo i mastilom. XI. 886.
Ambulante — knjiženje troškova za njihovo uzdržavanje. VIII. 472.
— sastav očevidnika o njima. VII. 361.
Amortizacija — razdioba njenih troškova za uredski inventar, te nameštaj i lekarski instrumentarij u ambulantama okružnih ureda. VIII. 202.
Anketa — zabrana saziva po okružnim uredima. VI. 121.
Apotekari — izmena §-a 11. Kolektivnog ugovora o dobavi lekova. XI. 646., 754.
— obrazac ugovora o dobavi lekova. V. 43.
— produženje kolektivnog ugovora do 31. maja 1931. XIII. 49.
— sklapanje kolektivnog ugovora o dobavi lekova. IX. 677.
— sklapanje ugovora s njima. V. 42.
— sklapanje ugovora s njima uz popust veći od 20%. V. 197.
— sklapanje ugovora po novom obrascu. VIII. 197.
— sklapanje ugovora počam od 1. oktobra 1926. (30% popusta). VIII. 611.
— tekst kolektivnog ugovora o načinu dobave lekova. IX. 684.
Apotekarska taksa — stupanje na snagu nove takse sa 1. januara 1929. XI. 149.
Apotekarski računi — matematička kontrola pre predlaganja na retaksaciju. VII. 363.
— obustava sastava posebnih računa za regresne recepte. X. 805.
— organizacija preispitivanja. IV. 294.
— podnašanje i zaračunavanje lekova izdanih na račun mesnih organa. XI. 654.
— pravilnik o predlaganju tih računa i zaračunavanje lekova na račun mesnih organa. V. 184.
— predlaganje. V. 183., VI. 13., VIII. 358.
— sastavljanje i propisno biljegovanje. VII. 211.
— zabrana izručivanja već retaksiranih recepata i apotekarskih računa. VII. 209.
Apoteke ureda za osiguranje radnika — tekst pravilnika o njima. XII. 332.
— uređaj i lekovi u tim apotekama. XIII. 453.
Arondacija — teritorija okružnih ureda u Ljubljani, Karlovcu, Zagrebu, Banja Luci, Splitu i Travniku (od 30. juna 1931.). XIII. 519.
— teritorija okružnog ureda u Banja Luci. XIII. 581.
Automobili — pravilnik o njihovoj upotrebi kod ureda. IX. 37.
Avala — objavljivanje službenih objava i oglasa ureda dozvoljeno samo preko te agencije i Presbiroa. XII. 36., 475., besplatne objave i notice ne treba slati preko te agencije. XIII. 48.

B

Banjaluka — arondacija okružnog ureda (od 30. juna 1931.). XIII. 519., 581.
Belovar — ukidanje okružnog ureda sa danom 30. aprila 1931. XIII. 284.
Beograd — održavanje sednica samoupravnih organa tamošnjeg okružnog ureda. X. 64.
Beogradska trgovačka omladina — vidi »bolesnička blagajna Beogradske trgovačke omladine«.
Besposlenost — prikupljanje statističkih podataka o njoj za Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja. VI. 91.
Bilanca — i realni budžeti zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda. XIII. 157.
— pokusna, sastav i podnašanje mesečno i ispravno. X. 195., predlaganje sa obrazloženim izveštajima o uspehu poslovanja i finansijskom stanju ureda (treba označiti % izdataka prema prihodu). XIV. 447.
Blagajna — osiguranje protiv provalne krađe. XIV. 197.
— po završetku rada ima se sačiniti svaki dan zaključak blagajne po određenom formularu. XIV. 197., tekst formulara. XIV. 198.
— prigodom isplata nesme se odbiti od liferanata i preduzimača dužan porez i prirez. XI. 452.
— rukovanje s imovinom ureda na blagajnama. XIV. 702.
Blagajna za osiguranje radnika Južne železnice — prestanak funkcionisanja. VI. 8.
Bolesnička blagajna Beogradske trgovačke omladine — izmena §§-a 2., 5. i 8. Pravilnika. XI. 151.
— oslobođenje od poštanskih taksa (važi i za nju). XIV. 704.
— osnutak. IX. 394.
— tekst Pravilnika te blagajne. IX. 395.
Bolesnička blagajna hrvatskog trgovačkog društva »Merkur« — oslobođenje od poštanskih taksa (važi i za nju). XIV. 704.
— proširenje delovanja na područje cele Kraljevine. VI. 183.
— tekst Pravilnika te blagajne. IX. 334.
— uzajamni rad s okružnim uredima glede lečenja njenih članova. VIII. 292.
Bolnički računi — način naplate. VI. 92.
— pravovremeno podmirivanje. IX. 365.

Digitized by Google

Bolnički računi — redovito podmirivanje za lečenje umobola. X. 531.
Bolniška blagajna Trgovskega bolniškega in podpornega društva v Ljubljani — oslobođenje od poštanskih taksa (važi i za nju). XIV. 704.
— tekst Pravilnika te blagajne. XI. 823.
Bonifikacija — lekarskih troškova, postupak. VI. 184.
— 6¾% upravnim troškovima za doznačene ubrane prireze za Berzu rada. VII. 463.
Bosna i Hercegovina — teritorijalna razdeoba okruznin ureda. IX. 670.
Brestovac — plaćanje opskrbnih troškova lečilištu na ček konto broj 45.009. VIII. 292.
— dozvola vršenja staza po lekarima u tom lečilištu. XII. 180., 378.
— tačno adresiranje poštanskih pošiljaka za lečilište. IX. 124.
Brod na Savi — ukidanje okružnog ureda sa danom 30. juna 1931. XIII. 519.
Brošure — zabrana štampanja na trošak ureda bez dozvole Središnjeg ureda. XI. 499.
Budžeti — i bilance zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda (realni sastav). XIII. 157.
— način predlaganja za 1925. god. VI. 249.
— način sastavljanja i predlaganja. VI. 69.
— odobravanje naknadnih kredita na upravnim i ambulatorijskim troškovima. XII. 174., XIII. 269.
— predviđanje pozicije za poreze i pristojbe. VI. 113.
— sastav onih upravnih (ambulatorijskih) troškova i sistemizacija službeničkih mesta za god. 1931. XII. 606.
— sastav za god. 1932. XIII. 686.
— sistemizacija mesta kod ekspozitura sa preko 10.000 članova. VII. 540.
— upravnih troškova, odobrenje za 1930. god. XII. 90.

C

Carina — postupak za oslobođenje od plaćanja carine. VI. 108.
Centralni presbiro — objavljivanje službenih objava i oglasa ureda dozvoljeno samo preko njega i agencije »Avala«. XII. 36.
Centralno apotekarsko i sanitetsko slagalište Središnjeg ureda — tekst pravilnika o njegovom osnivanju i uređenju. XII. 333.
Cepivo — nabavka kod Higijenskog zavoda u Zagrebu. IX. 175., prema najnovijem cenovniku. XI. 453.
— protiv besnila, nabavlja se samo kod Higijenskog zavoda u Novom Sadu. XIII. 206.
Crveni krst — izvršenje čl. 42. Zakona o Društvu Crvenog krsta o propagandnoj nedelji meseca septembra svake godine (franko marke i nadoplata na vozne karte u korist tog Društva). XV. 584.

Č

Članovi — hitno rešavanje njihovih upita i pritužaba. XII. 37.
— provedba inventure dvaput godišnje. V. 201.
Članovi nadzornog odbora — vidi »nadzorni odbor«.
Članovi ravnateljstva — vidi »ravnateljstvo«.

D

Danguba — vidi »naknada za izgubljeno vreme«.
Davanje — zvaničnih statističkih i poslovnih podataka privatnim ustanovama (samo uz odobrenje Središnjeg ureda). XII. 436., XIII. 340.
Delegati — izbor za glavne skupštine. VII. 24.
Dinarska vrednost — računsko poslovanje u toj vrednosti. IV. 355.
Dnevnica — članovima samoupravnih organa vidi »naknada za izgubljeno vreme«.
Dnevnik — knjigovodstveni, vidi »računsko poslovanje«.
Dobava — vidi »nabavka«.
Dobavljač — vidi »preduzimač«.
Donja stubica — pripojenje sreza Okružnom uredu u Zagrebu. X. 433.
Dopisnice — povlašćene po §-u 191. ZOR. oprema. VII. 119.
Dostavljanje — vidi »podnašanje«.
Dostavnica — ispravno stavljanje datuma i brojeva rešenja. XI. 500., 885.
Doznačivanje — bolno-opskrbnih pristojba bolnicama (označivanje datuma). IX. 390.
— uredskog novca putem Poštanske štedionice i poštanskih čekovnih zavoda. VI. 258.
Državljanstvo — načelno uputstvo o primeni §-a 53. Zakona o državljanstvu. XI. 286.
Državna nadleštva — postupak oko naplaćivanja njihovih dugovanja. X. 436.
— postupak oko naplaćivanja dugovanja onih, koja potpadaju pod Ministarstvo pravde. XI. 885.
Državne hartije — od vrednosti, bilansiranja i osnutak novog računa »Rn razlike kursa državnih hartija od vrednosti«. XIV. 151.
Državni papiri — kurs (važi od 10. maja 1932.). XIV. 450.
Državni savet — podnašanje bezodvlačno odgovora, izveštaja i predakta Ministarstvu povodom tužba na Državni savet, nadalje potvrda o predaji presuda i odluka Državnog saveta na sprovodnim pismima tog Saveta. XV. 42.
— podnašanje tužba protiv nezakonitih odluka upravnih vlasti njemu (u roku od 30 dana), a protiv presuda upravnih sudova (u roku od 15 dana). IX. 183.
— podnašanje tužba po mesnim organima (ima se priložiti tužbi samo prepis osporenog rešenja Ministarstva, a ne sva predakta). XIII. 686.
Državno saobraćajno osoblje — provedba osiguranja. IV. 348.
— tekst naredbe Ministra saobraćaja o reorganizovanju osiguranja tog osoblja za slučaj bolesti i nesreće. IV. 313.
Dubrovnik — zapisnik drugog kongresa radničkog osiguranja (glavnih lekara). VIII. 36.
Dugovanja — državnih nadleštava i ustanova, koja potpadaju pod Ministarstvo pravde. XI. 885.
— postupak oko njihovog naplaćivanja od državnih nadleštava. X. 436.

E

Ekspozitura — iznimni pregled njenog poslovanja po nadzornom odboru. VI. 44.
— kontrola njenog rada. XIV. 387.

Digitized by Google

— pravilnik o njihovom ustrojstvu i delokrugu, provedba. XI. 634., tekst pravilnika. XI. 636.
— pregled poslovanja po pretsedniku ureda. VI. 66.
— sistemizacija mesta u budžetu za ekspozituru sa preko 10.000 članova. VII. 540.
Elema — d. d. ugovor o dobavi ovojnog materijala. VIII. 476.

F

Filmski materijal — mere opreza pri rukovanju s njime. XIV. 263.
Finansijsko ravnovesje — održanje istog kod bolno-potporne grane osiguranja (brzi propis i naplata prinosa, kontrola nad izdavanjem potpora). XIII. 582.
Formular — vidi »obrazac«.

G

Glavna skupština — izbor delegata (postupak sa obrascima). VII. 24.
— obustava izbora delegata. VII. 203.
Globe — naredba Pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju o rukovanju sa globama u korist Središnjeg ureda. VI. 6.
— zaračunavanje u korist Središnjeg ureda. V. 201.
Godišnji zaključni računi — vidi »zaključni računi«.
Gotovina — sastav mesečnih iskaza o njenom stanju po stanju od prvoga u mesecu. IX. 183.
Građevni odbor — davanje naknade za izgubljeno vreme članovima tog odbora. V. 83.
Granica opterećenja — određivanje u smislu §§-a 50. i 238. St. za 1925. godinu. VII. 211., za 1926. god. VIII. 295., za 1927. god. IX. 230., za 1928. god. X. 344., za 1929. god. XI. 493., za 1930. god. XII. 182.

H

Higijenski zavod — nabavka cepiva protiv besnila samo kod takovog zavoda u Novom Sadu. XIII, 206.
— nabavka sera i cepiva kod onog u Zagrebu. IX. 175., prema najnovijem cenovniku. XI. 453.
— naplata taksa za njegove radove i produkte. X. 275., 441.
— naplata takse za pregledbe materijala u Higijenskim zavodima (uz 50% popusta). XIV. 448.
Honorar — komesara vidi »naknada za izgubljeno vreme«.
Honorarni poverenici — zabrana kvartalne pregledbe njihova rada na licu mesta. VII. 112.

I

Imenovanje — komesara kod Središnjeg ureda. XI. 629.
Imovina — mesnih organa, podnašanje iskaza o raspoloživoj efektivnoj imovini do 5. svakog tekućeg meseca. XIV. 143., nove odredbe o tome. XV. 193.
— rukovanje s njome na uredskim kasama. XIV. 702.
Instrumentarij — lekarski, razdioba troškova njegove amortizacije. VIII. 202.
Interurbanski telefonski razgovori — vidi »telefonski interurbanski razgovori«.
Inventar — godišnje otpisivanje od njegove vrednosti usled istrošenja. VII. 357.
— jednolično vođenje. IX. 281., 391.
— razdioba troškova njegove amortizacije. VIII. 202.
Inventura — provedba za članove dvaput godišnje. V. 201.
Investicije — podnašanje zaključaka o njima Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja na uviđaj. XI. 395.
Inspekcija rada — saradnja sa Središnjim uredom i okružnim uredima za osiguranje radnika. IX. 125.
Inspektori rada — uputstvo za likvidaciju putnih troškova. XI. 158., (za likvidaciju njihovih putnih računa važe propisi Uredbe o naknadi putnih i seobenih troškova držav. službenika izuzevši slučaj, kada putuju zajednički sa stručnim organima Središnjeg ureda u cilju pregleda tehničkog i higijenskog uređaja). XIII. 338., (ispravak okružnice). XIII. 638., (novi propisi za likvidaciju njihovih putnih računa). XIV. 145.
Inženjeri — poveravanje tehničkih radova onima civilno ovlaštenima. XI. 58.
Iskaz — podnašanje o raspoloživoj efektivnoj imovini do 5. svakog tekućeg meseca. XIV. 143., nove odredbe o tome. XV. 193.
— podnašanje za one poslodavce, koji duguju prinose za više od četiri mesečnog prinosa. IX. 29.
— sastav o stanju gotovine i uložaka u novčanim zavodima po stanju od 1. u mesecu. IX. 183.
Isplata — honorara komesarima Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (u mesečnim unaprednim obrocima). XII. 381.
— naknade za izgubljeno vreme članovima samoupravnih organa, koji se privremeno nalaze izvan sedišta organa, vrši se od redovnog boravišta. X. 698.
— naknade za izgubljeno vreme pretsedniku u slučaju zvaničnog izaslanja izvan njegovog sedišta. IX. 516., XII. 277.
— renta i novčanih potpora sa strane Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa preko Poštanske štedionice, tekst naredbe Ministra. IV. 380.
— zaokruženje dinarskih para kod toga na zakonsko sretstvo plaćanja. XV. 532.
Ispostava — prestanak I. i II. ispostave Središnjeg ureda u Ljubljani. V. 57.
— raspust one u Somboru. V. 90.
Ispravak — izveštaja o zaključnim računima Središnjeg ureda za 1924. godinu. VIII. 382.
— računa Gubitka i Dobitka odnosno Rashoda i Prihoda svih mesnih organa za 1924. godinu. VIII. 190.
— teksta § 215. novog Statuta Središnjeg ureda (ispada stav 2.). XV. 531.
— teksta stava 1. §-a 22. Zakona o zaštiti radnika. XI. 750.

Digitized by Google

Italija — provedba Neptunskih konvencija obzirom na osiguranje za slučaj bolesti i nesreće. XI. 646.
— tekst konvencije i sporazuma o reciprocitetu po pitanjima socijalnog osiguranja. XI. 167., 293.
Izaslanici — Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, njihovi podvozni troškovi, kada putuju na teret Središnjeg ureda ili njegovih mesnih organa (isti kao kod pretsednika ili komesara samo do VI. grupe I. kategorije). XII. 381.
Izbor — glavno-skupštinskih delegata, postupak sa obrascima. VII. 24.
— glavno-skupštinskih delegata, obustava. VII. 203.
— pretsednika i dvojice potpretsednika (izmena §-a 63. i 64. St.). IX. 670.
— samoupravnih organa, pristupanje k izvršenju. VI. 252.
— zamenika članova rentnog odbora (izmena §-a 52. i 179. St.). VII. 210.
Izdatak — za kancelarijski materijal pri izradbi biračkih spiskova, podmirenje okružnim uredima sa strane Radničkih komora. X. 498.
Izdavanje — lekova iz uredskih ambulanata neosiguranim licima zabranjeno. VI. 252.
— objava nezaposlenim radnicima za povlašćenu vožnju železnicom po mesnim organima (zabranjeno). XIV. 48.
Izmena — §§-a 2., 5. i 8. Pravilnika bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine. XI. 151.
— §§-a 85. t. 6., 106., 107., 107 a, 109., 110. Statuta Središnjeg ureda. XIII. 270., dokinuće te izmene. XIII. 578.
— §-a 11. Kolektivnog ugovora s apotekarima o dobavi lekova. XI. 646., 754.
Iznašanje — predmeta već jednom po Središnjem uredu poništenih ili neodobrenih, pred samoupravne organe, zabranjeno. VIII. 465.
Izračunavanje — pojedine vrsti propisanih prinosa i prireza za slučaj, ako se ne vodi individualno iskaz formular II/a, već se vode knjige tekućih računa poslodavaca formular II. grupisane po postotku opasnosti uvrštenih poslova. XI. 59.
— prinosa što ih plaćaju državna nadleštva za svoje dnevničare i dnevničare penzionere, koji se imaju odvojeno iskazivati u iskazima formular II/a. XI. 62.
— 8% bonifikacije (manipulativnih troškova) za propisivanje i ubiranje prireza Radničkih komora. X. 194.
— tumačenje za ono 8% bonifikacije (manipulativnih troškova) za propisivanje i ubiranje prireza Radničkih komora (pojam svote prireza za Radničke komore, vraćene poslodavcima u gotovom). X. 268.
Izveštaj — o poslovanju okružnog ureda u Ljubljani za 1927. god. IX. 396.
— o poslovanju Središnjeg ureda vidi »izveštaj o zaključnim računima«.
— o zaključnim računima Središnjeg ureda za poslovnu godinu 1922—1923. VI. 225., za godinu 1924. VIII. 268., ispravci. VIII. 382., za god. 1925. IX. 47., za god. 1926. IX. 637., za god. 1927. XI. 179., za god. 1928. XI. 973., za god. 1929. XIII. 104., za god. 1930. XIII. 713., za god. 1931. XIV. 495., za god. 1932. XV. 425.
Izvodi — iz protokola venčanih, rođenih i umrlih po §-u 189. ZOR., oslobođeni su od plaćanja taksa. VIII. 204.
Izvršenje — ugovora o socijalnom osiguranju između Jugoslavije i Nemačke. XI. 886.
— zaključaka samoupravnih organa. VI. 3.

J

Jadran — otvorenje oporavilišta i uslovi za primanje članova na lečenje. VI. 245.

K

Karlovac — arondacija teritorija Okružnog ureda (od 30. VI. 1931.). XIII. 519.
Kasindo — dozvola davanja predujmova Okružnom uredu u Sarajevu na račun opskrbnine za lečenje članova u oporavilištu. VI. 186.
— zabrana posećivanja oporavilišta po izaslanicima mesnih organa i davanja predujmova na račun opskrbnine. VI. 93.
— zapisnik I. kongresa (upravnika) radničkog osiguranja od 22. do 25. juna 1925. VII. 261.
Kirija — povišenje (od 6½ na 7%) za zgrade koje su vlasništvo Središnjeg ureda. X. 63.
— plaćanje po mesnim organima za zgrade Središnjeg ureda. VIII. 398.
— predlaganje iskaza o dužnoj isplaćenoj kiriji za stanbene zgrade Središnjeg ureda. VIII. 466.
Klenovnik — dozvola vršenja staža po lekarima u tom lečilištu. XII. 378.
— otvorenje ček-računa broj 32.065 kod Poštanske štedionice u Zagrebu. IX. 671.
— kućni red lečilišta. IX. 444.
— statut lečilišta. IX. 439.
— zapisnik III. kongresa radničkog osiguranja (upravnika i glavnih lekara) od 30. septembra do 1. oktobra 1929. IX. 559.
Knjigovodstvo — Središnjeg ureda i okružnih ureda, naputak sa formularima. V. 1.
Knjiženje — doknadnog prinosa ili iznosa ustegnutih od potpora člana. V. 154.
— dužnih prinosa uknjiženih na nekretnine. XV. 585.
— lekova i zdravstvenih potrepština potrošenih u ambulantama na teret grane osiguranja za slučaj bolesti. VII. 358.
— naknada troškova skopčanih sa lečenjem članova u bolnicama ili sa specijalističkim lečenjem (pregledima) članova van područja nadležnog mesnog organa (poseban knjižni nalog za preknjiženje). XIII. 205.
— opskrbnih računa o lečenim članovima u lečilištu Brestovac. V. 182.
— otpisanih prinosa i prireza i blagovremena naplata prinosa. XV. 48.
— otpisanog prinosa za slučaj bolesti na teret računa zaklada ¾ poslovnog viška mesnih organa. IX. 126.
— ovojne robe potrošene u ambulatorijima. V. 153.

Digitized by Google

— potroška ovojne robe. V. 115.
— prema novom Dnevniku formular III. i Sabirnom dnevniku za porodične potpore. VI. 5.
— prinadležnosti i doprinosa Penzionom fondu još neprevedenih službenika. VI. 4.
— prinosa za dobrovoljne članove i službenike Središnjeg ureda. VII. 117.
— prinosa za slučaj bolesti izravno u tekući račun poslodavaca. IX. 671.
— propisanog i ubranog prinosa za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti (državne dnevničare). XI. 61.
— tiskanica, koje se strankama izručuju samo uz naplatu. V. 46.
— troškova za uzdržavanje ambulanata. VIII. 472.
— ubranih prinosa i prireza (izmena formulara I/a). VII. 193.
— upravnih troškova (novi računi od 1. januara 1932.; sabirni dnevnik laičke kontrole bolesnika). XIV. 385.

Komesar — imenovanje kod Središnjeg ureda. XI. 629.
— isplata honorara (u mesečnim unaprednim obrocima). XII. 381.
— nije ovlašten uzimati stručnjake van ureda za pregled poslovanja. XIII. 281.
— prijavka kod zvaničnog dolaska pretstavnika vrhovne državne uprave u sedište ureda. XII. 476.
— pravo na putne prinadležnosti (iste kao pretsednik ravnateljstva). XII. 279., pripadaju svi putni i podvozni troškovi kao generalnom direktoru Središnjeg ureda (dakle i fijakerovina i pristojba za prenos prtljage). XIII. 339.
— naplaćivanje službeničkog prireza iza njegovog honorara odnosno mesečne paušalne nagrade. XII. 278.
— promena § 248. St. (komesarima Središnjeg ureda i okružnih ureda pripadaju iste dnevnice i podvozni troškovi kao i generalnom direktoru Središnjeg ureda). XII. 283.
— službena putovanja (dozvoljena izuzetno i u veoma važnim slučajevima). XII. 432.
— sniženje honorara za 10% (počevši od 1. aprila 1932.). XIV. 193.

Konferencija — upravnika i glavnih lekara vidi »kongresi radničkog osiguranja u Jugoslaviji«.

Kongresi radničkog osiguranja Jugoslavije — odgoda kongresa u Beogradu. VIII. 485.
— određenje datuma sa 22. juna 1925. I. kongresa u Kasindolu. VII. 200.
— poziv i dnevni red za I. kongres u Kasindolu. VII. 111.
— poziv na III. kongres u Beogradu. VIII. 303.
— zapisnik I. kongresa (upravnika) od 22. do 25. juna 1925. u Kasindolu. VII. 261.
— zapisnik II. kongresa (glavnih lekara) od 7. do 9. septembra 1925. u Dubrovniku. VIII. 36.
— zapisnik III. kongresa (upravnika i glavnih lekara) od 30. septembra do 1. oktobra 1927. u Klenovniku. IX. 559.
— zapisnik IV. kongresa (glavnih lekara) od 8. do 11. septembra 1928. god. u Skoplju. XI. 378., 438., 580., 736., 807., 964.
— zapisnik V. kongresa (glavnih lekara) od 25. do 27. septembra 1932. god. u Vrnjačkoj banji. XIV. 672.

Kontrola — matematička apotekarskih računa pre predlaganja na retaksaciju. VII. 363.
— nad uredskim organima, koji rukuju uredskim novcem. IX. 401.
— poslodavaca i poslova po članovima ravnateljstva Okružnih ureda dozvoljena samo uz odobrenje Središnjeg ureda. VII. 116.
— postupka oko otpisa prinosa propisanog usled greške ureda. X. 153.
— rada ekspozitura i povereništava. XIV. 387.

Konvencije — i sporazum o reciprocitetu po pitanjima socijalnog osiguranja s Kraljevinom Italijom, tekst. XI. 167., 293.
— provedba Neptunskih konvencija po mesnim organima s obzirom na osiguranje za slučaj bolesti i nesreće. XI. 646.

Kretanje — članova, tačno vođenje statistike o tome obzirom na iskaz o rekapitulaciji propisanih prinosa. VII. 51., XIV. 197., novo uređenje od 1. jula 1932. (još po industrijskim grupama). XIV. 394.

Krunska vrednost — preračunavanje u dinarsku. IV. 276.

Kupovina — nekretnina, provedba zaključaka mesnih organa o tome (§§ 50. i 238. St.). VI. 118.
— nekretnina, zaključci o tome, koji su skopčani s opterećenjem većim od 100.000 dinara potpadaju pod odobrenje Ministra. XII. 474.

Kupovina zgrada — podnašanje zaključaka o tome Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja na uviđaj. XI. 395.

Kurs — državnih i državom garantovanih papira (važi od 10. maja 1932.). XIV. 450.

Kvartalno dostavljanje — sviju dokumenata za učinjene izdatke oko uzdržavanja uredskih nekretnina. X. 196.

L

Lekari — oporezovanje onih, koji leče uredske članove po uputnicama rejonskih odnosno uredskih lekara u svojim privatnim ordinacijama. XIII. 579.
— proviđenje recepata štampiljom. VIII. 294.
— vršenje staža u sanatorijima »Brestovac« kraj Zagreba i »Klenovnik« kraj Ivanca. XII. 180., 378.

Lekarska služba — uređenje i upotpunjenje. XIII. 55., reorganizacija usled privredne krize. XIV. 444.

Lekarske komore — tekst uredbe. V. 69.

Lekarski instrumentarij — vidi »instrumentarij lekarski«.

Lekarski troškovi — postupak oko njihove bonifikacije. VI. 184.

Lekovi — nabavka onih, koji se troše u uredskim ambulantama, bolnicama i lečilištima. X. 538., (kod tt. S. Varda u Sinju). XII. 35.
— produženje kolektivnog ugovora s apotekarima do 31. maja 1931. XIII. 49.

Digitized by Google

Lekovi — sklapanje kolektivnih ugovora s apotekarima o njihovoj dobavi. IX. 677.
— tekst kolektivnog ugovora sa apotekarima o načinu dobavljanja lekova. IX. 684.
— u apotekama priručnim ureda za osiguranje radnika. XIII. 453.
— zabrana izdavanja iz uredskih ambulanata neosiguranim licima. VI. 252.

Licitacija — dostava njenog raspisa sa uslovima Ministarstvu trgovine i industrije. XIV. 386.
— označivanje marke, žiga, patenta i firme kod njenog raspisa. XIV. 547.

Liferanti — neodbijanje dužnog poreza i prireza od njih prigodom isplata na blagajnama. XI. 452.

Likvidacija — tekst pravilnika o likvidaciji mesnih organa. IV. 339.

Lj

Ljubljana — arondacija teritorija okružnog ureda (sa 30. juna 1931.). XIII. 519.
— letno poročilo o poslovanju okrožnega urada za zavarovanje delavcev za leto 1927. X. 396.

M

Manipulacija — sa tiskanicama, koje se strankama izručuju samo uz naplatu. V. 46.

Manipulativni troškovi — način izračunavanja 8%-tne bonifikacije za propisivanje i ubiranje prireza Radničkih komora. X. 194.
— sniženje za propis i ubiranje prireza Radničkih komora počam od 1. maja 1927. (8%). IX. 390.
— tumačenje izračunavanja 8%-tne bonifikacije za propisivanje i ubiranje prireza Radničkih komora (pojam svote prireza za Radničke komore, vraćene poslodavcima u gotovom). X. 268.
— zaračunavanje istih za propisivanje i ubiranje prireza za Radničke komore. VIII. 114.
— zaračunavanje istih na propisivanje i ubiranje prireza za Radničke komore usled sniženja stope tog prireza na 0.3%. VIII. 474.

Matematička kontrola — vidi »kontrola«.

Materijal — inventiranje i bilanciranje neutrošenog koncem svake kalendarske godine. XIV. 550.

Medikamenti — vidi »lekovi«.

Međunarodni biro rada — podnašanje podataka za radničku statistiku. XII. 175.

Međunarodne konvencije rada — ratifikacije po našoj državi. XII. 182.

Merkur — vidi »bolesnička blagajna trgovačkog društva »Merkur«.

Mesni organi — jednolično vođenje inventara. IX. 281., 391.
— kontrola rada ekspozitura i povereništava. XIV. 387.
— kontrola nad uredskim organima, koji rukuju uredskim novcem. IX. 401.
— način sastavljanja i predlaganja budžeta upravnih troškova. VI. 69.
— međusobni uzajamni rad. IV. 408.
— odobrenje njihovih budžeta za 1930. god. (požeiino na 500 članova 1 nameštenik). XII. 90.
— određivanje granice opterećenja u smislu §-a 50. i 238. St. za god. 1925. VII. 211., za 1926. godinu VIII. 295., za 1927. god. IX. 230., za 1928. god. X. 344., za 1929. god. XI. 493., za 1930. god. XII. 182.
— organizacija profilaktičkog i propagandističkog rada. X. 493.
— osnutak okružnog ureda u Nišu. VIII. 475.
— osnutak okružnog ureda u Skoplju. VI. 347.
— podnašanje kvartalnih iskaza o regresnim tražbinama. VIII. 394.
— podnašanje mišlenja o reviziji Sl. P. IX. 31.
— podnašanje mišlenja o reviziji St. IX. 30.
— podmirenje njihovih izdataka za kancelarijski materijal pri izradbi birački spiskova sa strane Radničkih komora. X. 498.
— popis. V. 138., VIII. 364.
— poziv na njihove sednice članovima ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda. V. 91.
— plaćanje kirije za zgrade Središnjeg ureda. VIII. 398.
— predlaganje iznosa godišnje obezbeđene zarade ozleđenika kod posredovanja oko ponovne lekarske pregledbe ozleđenika drugih mesnih organa. V. 166.
— predlaganje zaključaka njihovih samoupravnih organa Središnjem uredu (što se ne treba predlagati). XIII. 636.
— prelaz nadzorne vlasti nad njima sa policijskih vlasti na Središnji ured i Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja. IV. 348.
— priređivanje predavanja o prvoj pomoći. VIII. 204.
— provedba zaključaka o kupovini ili o otuđivanju nepokretnina i o preuzimanju obaveza skopčanih s većim opterećenjem. (§§ 50. i 238. St.). VI. 118.
— raspolaganje sa ubranim prinosima odnosno drugim prihodima (štednja). X. 493.
— redukcija nameštenika u god. 1932. XIV. 449.
— rešavanje zamolnica drugih mesnih organa kod provađanja oštetnih postupaka u nesrećnim slučajevima (hitno, smesta, potpuno i tačno). XIII. 643.
— saradnja s inspekcijama rada. IX. 125.
— sastav, način delovanja i stvaranja zaključaka pretsedništva. V. 59.
— štednja na upravnim troškovima i uređenje radnog vremena (dokinuće jednokratnog radnog vremena u letu). XI. 281.
— tekst pravilnika o njihovoj likvidaciji. IV. 339.
— teritorijalna razdeoba između Okružnih ureda Dubrovnik-Split, Zemun-Novi Sad, Sombor-Osijek. IX. 174.
— teritorijalna razdeoba okružnih ureda u Bosni i Hercegovini. IX. 670.
— uređenje radnog vremena. VIII. 190.
— usklađenje tekućih računa. X. 535.
— uzajamni rad s bolesničkom blagajnom »Merkur« u pogledu lečenja članova te blagajne. VIII. 292.
— vreme obdržavanja sednica samoupravnih organa. V. 113.
— zabrana izdavanja objava nezaposlenim radnicima za povlašćenu vožnju po tim organima. XIV. 48.

Digitized by Google

— zabrana kvartalne pregledbe rada honorarnih poverenika. VII. 112.
— zabrana posećivanja oporavilišta Kasindol po njihovim izaslanicima. VI. 93.
— zabrana pristupa u odbor za uređenje groba pok. Vilima Bukšega. XI. 750.
— zabrana saziva anketa po njima. VI. 121.
— zabrana štampanja publikacija, koje nisu ..anični izveštaj, na trošak ureda. IX. 364.
— zaprečenje proneverenja uredskog novca sa strane nameštenika. VI. 192.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja — dnevnice i putni troškovi njegovim izaslanicima. XII. 283.
— podvozni troškovi njegovih izaslanika, kada putuju na trošak Središnjeg ureda, ili njegovih mesnih organa (kao pretsednici ili komesari samo do VI. grupe I. kategorije). XII. 381.
— prikupljanje statističkih podataka o besposlici. VI. 91.
— uredba o njegovom ustrojstvu. XI. 647.
— zabrana direktnog upućivanja pretstavaka njemu ili g. Ministru. XII. 380.

Mostar — ukidanje okružnog ureda. XIII. 581.

N

Nabavka — cepiva protiv besnila moguća samo kod Higijenskog zavoda u Novom Sadu. XIII. 206.
— i način plaćanja ovojne robe i zdravstvenih potrepština. VI. 289.
— javna; označivanje marke, žiga, patenta i firme kod njenog raspisa. XIV. 547.
— lekova, sklapanje kolektivnog ugovora s apotekarima. IX. 677.
— medikamenata, koji se troše u uredskim ambulantama, bolnicama i lečilištima. X. 538. (kod tt. S. Varda u Sinju). XII. 35.
— ovojnog materijala prema ugovoru sa trgovačkom tvrtkom Elema d. d. VIII. 476.
— pisaćeg materijala po samom uredu. VI. 38.
— pogrebnih venaca, osmrtnica itd. za umrle nameštenike i članove samoupravnih organa na uredski trošak zabranjena. VII. 219.
— pravilnik o njenom izvršenju na osnovu odredaba §-a 239. St. VII. 204.
— sera i cepiva kod Higijenskog zavoda u Zagrebu. IX. 175.
— sera i cepiva prema najnovijem cenovniku, kod Higijenskog zavoda u Zagrebu. XI. 453.
— tekst kolektivnog ugovora s apotekarima o dobavi lekova. IX. 684.
— vršenje putem kupovine po pogodbi do iznosa od Din. 100.000.—. VIII. 205.
— zaključci o važnijoj nabavci, koji su skopčani s opterećenjem većim od 100.000.— dinara, spadaju pod odobrenje Ministra. XII. 474.
— zanatskih i industrijskih proizvoda; dostava izveštaja o tome neposredno Ministarstvu trgovine i industrije uz uslove nabavke. XIV. 386.
— zdravstvenih potrepština prema ugovoru s tt. Rave d. d. VIII. 481.

Načelno uputstvo — u pogledu primene §-a 53. Zakona o državljanstvu. XI. 286.

Nadopuna — § 110. Statuta. XIII. 578.

Nadzorna vlast — njen prelaz nad okružnim uredima sa policijskih vlasti na Središnji ured i Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja. IV. 348.

Nadzorni odbor — davanje naknade za izgubljeno vreme članovima tog odbora. IV. 364., V. 83.
— iznimni pregled poslovanja ekspozitura po njemu. VI. 44.
— naknada za izgubljeno vreme članovima tog odbora pripada za iznenadne pregledbe uredskih blagajna, određene po pretsedniku tog odbora. X. 531.
— nedolazak članova bez opravdana razloga na sednicu. V. 166.
— pregled poslovanja ureda po tom odboru. IX. 400.
— pretplata članova na »Radničku zaštitu« na račun upravnih troškova. VI. 1.

Nadzorni odbor Središnjeg ureda — poziv njegovih članova na sednice mesnih organa. V. 91.

Najamnina — vidi »kirija«.

Naknada za izgubljeno vreme — članovima samoupravnih organa. IV. 364., V. 83.
— članovima samoupravnih organa, koji se privremeno nalaze izvan sedišta mesnog organa isplaćuje se samo od redovnog boravišta. X. 698.
— davanje za svaki započeti kalendarski dan. V. 113.
— isplata komesarima Središnjeg ureda ili njegovih mesnih organa (u mesečnim unaprednim obrocima). XII. 381.
— isplata pretsedniku u slučaju zvaničnog izaslanja izvan njegovog sedišta. IX. 516.
— povećanje te naknade članovima samoupravnih organa počam od 1. jula 1926. god. VIII. 362.
— pretsednicima ravnateljstva Središnjeg i okružnih ureda za osiguranje radnika za vreme zvaničnog izaslanja. XII. 277.
— pripada članovima nadzornog odbora za iznenadne pregledbe uredskih blagajna, određene po pretsedniku toga odbora. X. 531.
— sniženje komesarima za 10% (počevši od 1. aprila 1932.). XIV. 193.
— uskrata članovima samoupravnih organa u slučaju izvršivanja zaključaka tih organa. VI. 257.

Nameštaj — razdeoba troškova amortizacije onog u ambulantama. VIII. 202.

Naplata — bolničkih računa. VI. 92.
— dugovanja državnih nadleštava. X. 436.
— dugovanja državnih nadleštava i ustanova koje potpadaju pod Ministarstvo pravde. XI. 885.
— gradske pristojbe t. zv. taracovine na poštanske pošiljke. VIII. 391.
— prinosa čekovima poštanskog čekovnog ureda i čekovima novčanih zavoda. VII. 52.
— prinosa od preduzimača državnih radnja. X. 499.
— taksa prilikom isplate nabavka takovih artikala i robe koje podleži plaćanju državne trošarine. VIII. 383.
— taksa za radove i produkte Higijenskog zavoda u Zagrebu. X. 275.

Digitized by Google

Naplata — taksa za radove i produkte Centralnog higijenskog zavoda u Beogradu, Higijenskih zavoda u Nišu, Skoplju, Novom Sadu, Sarajevu, Cetinju i svih higijenskih ustanova (sa cenovnikom). X. 441.
— taksa po Zakonu o izmenama i dopunama Zakona o taksama, te banovinskih dažbina. XIV. 264.
— takse ugovorne (prenosne) 1%-tne u korist države, te banovinske prenosne takse u korist banovine prigodom isplata računa odnosno zaslužbina. XIV. 51.
— troškova za izradu ortopedijskih modela za članove lečene u ortopedskoj bolnici u Zagrebu. X. 801.
— zaokruženje dinarskih para prilikom toga na zakonsko sretstvo plaćanja. XV. 532.
Naputak — za knjigovodstvo Središnjeg ureda te okružnih ureda, sa formularima. V. 1.
Naredba Ministra saobraćaja — od 1. jula 1922 o reorganizovanju osiguranja državnog saobraćajnog osoblja za slučaj bolesti i nesreće, tekst. IV. 313.
Naredba Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja — od 3. juna 1922. o provođenju osiguranja po ZOR-u, tekst o ustrojstvu osiguranja. (§§ 15—26.). IV. 139.
— od 8. decembra 1922. o postupku za isplatu renta i novčanih potpora od strane Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa preko Poštanske štedionice. IV. 380.
— od 24. januara 1923. o naputku za knjigovodstvo Središnjeg ureda i okružnih ureda sa formularima. V. 1.
Naredba pokrajinske uprave — za Hrvatsku i Slavoniju o rukovanju sa globama dosuđenima na temelju Glave 22. ZOR. u korist Središnjeg ureda. VI. 6.
Nedolazak — članova ravnateljstva i nadzornog odbora na sednice bez opravdanog razloga. V. 166.
Nemačka — izvršenje ugovora o socijalnom osiguranju između Nemačke i Jugoslavije. XI. 886., tekst zakona o tom ugovoru. XII. 82.
Nezaposleni radnici — zabrana izdavanja objava njima za povlašćenu vožnju železnicom po mesnim organima. XIV. 48.
Niš — osnutak okružnog ureda. VIII. 475.
Nosioci osiguranja — utrnuće propisa ranijih nosioca i njihovih nadzornih vlasti. VII. 364.
Novčane pošiljke — za primanje (potreban hitan upit pošiljača o svrsi doznake novca). XII. 37.
Novčani zavodi — oslobođenje od plaćanja poreza na prinos od kapitala, datog njima na priplod. XI. 600.
— naplata prinosa njihovim čekovima. VII. 52.
— sastav mesečnog iskaza o stanju gotovine i uložaka u njima po stanju od prvoga u mesecu. IX. 183.
Novine — pretplata. V. 56.

O

Obaveza — preuzimanje onih s većim opterećenjem po mesnim organima (§§ 50. i 238. St.). VI. 118.
Obična pisma — povlašćena po §-u 191. ZOR., oprema. VII. 119.
Objavljivanje — vidi »oglašivanje«.
Oblasne samouprave — prestanak njihovog poslovanja i prenos njihove nadležnosti na banske uprave. XI. 893.
Obligacija — vidi »obveznica«.
Obloženje — i predloženje godišnjih zaključnih računa. V. 198.
Obračunavanje — naknade troškova skopčanih sa lečenjem članova u bolnicama i sa specijalističkim lečenjem (pregledima) članova van područja nadležnog mesnog organa (poseban knjižni nalog za preknjiženje). XIII. 205.
— provizije za propisivanje i ubiranje prireza za Berzu rada (6¾%) i Radničke komore (8%) koncem svakog meseca. XI. 64., 499.
Obrazac — jedinstveni za receptne blankete. XI. 508.
novi za knjige tekućih računa poslodavaca. VIII. 188.
— novi za ugovore sa apotekarima. VIII. 198.
— promena vođenja onog broj II a. (stavka posla i broj prinosnih dana) te dokinuće vođenja onih broj X. odnosno VII. XII. 338.
Obređenje — i isplata putnih računa članovima samoupravnih organa. VIII. 384.
Obustava — isplate pisarničkog paušala. VI. 38.
— izbora glavno-skupštinskih delegata. VII. 203.
— podnašanja kvartalnih iskaza o regresnim tražbinama. XI. 748.
— predbežna, popunjavanja upražnjenih sistemizovanih službeničkih mesta u god. 1931. XIII. 641.
— rada preko uredovnog vremena uz posebnu naplatu. V. 57.
— sastava posebnih apotekarskih računa za regresne recepte. X. 805.
Obveznica — računanje vrednosti obligacija položenih kao jamčevina. VIII. 485.
Očevidnik — o ambulantama i o uređenju specijalističkog lečenja. VII. 361.
Odbor za uređenje groba pok. Vilima Bukšega — zabrana pristupa mesnih organa u taj odbor. XI. 750.
Odgovornost — ravnateljstva za pravilno vršenje uredskog poslovanja (pravovremeno podnašanje sedničkih zapisnika). VI. 193.
Odobravanje — manjih izdataka od 5.000 dinara za uzdržavanje uredskih nekretnina. VIII. 382.
— naknadnih kredita na upravnim i ambulatorijskim troškovima. XII. 174., XIII. 269.
Određivanje — 4% kamatne stope na štedne uloške u Poštanskoj štedionici. VIII. 383.
Održanje — finansijskog ravnovesja bolnopotporne grane osiguranja. XIII. 582.
Održavanje — sednica samoupravnih organa, kad se skupi dovoljan broj predmeta. VIII. 464., IX. 675.
— sednica samoupravnih organa dozvoljeno samo u sedištu ureda (izuzeci za nadzorni, lečilišni i građevni odbor, te za pretsednika) XI. 599.

Digitized by Google

Oglašivanje — službenih objava i oglasa ureda dozvoljeno jedino preko Presbiroa i agencije »Avale«. XII. 35., 475., besplatne objave i notice ne treba slati preko agencije »Avala«. XIII. 48.

Ograničenje — oprosta od poštarine. V. 59.

Okružni ured za osiguranje radnika — nova podela teritorije ukinutog ureda u Zemunu. XIII. 519.
— osnutak u Nišu. VIII. 475.
— osnutak u Skoplju. VI. 347.
— pregled njegovog poslovanja po pretsedniku ureda. VI. 66.
— prijava komesara i ravnatelja ureda kod zvaničnog dolaska pretstavnika vrhovne državne uprave u sedište ureda. XII. 476.
— razgraničenje između pojedinih ureda (nadopuna §-a 112. St.). VI. 191.
— teritorijalna nadležnost pojedinih ureda (s oznakom srezova). XV. 473.
— ukidanje onih u Belovaru, Varaždinu i Zemunu sa danom 30. aprila 1931. XIII. 284.
— ukidanje onih u Travniku i Mostaru. XIII. 581.
— ukidanje onih u Somboru, Velikom Bečkereku i Vršcu (sa danom 31. maja 1931.). XIII. 394.
— uspostava onih u Vel. Bečkereku (sa danom 31. maja 1931.), Sušaku (sa danom 30. juna 1931.) i Somboru (sa danom 31. maja 1931.). XIII. 577.
— uspostava okružnog ureda u Tuzli. XIII. 581.
— zabrana saziva anketa po njima. VI. 121.

Okružnica — štampanje u »Radničkoj zaštiti«. V. 132.

Oporavilište »Jadran« — vidi »Jadran«.

Oporavilište »Kasindol« — vidi »Kasindo«.

Oporavilište »Palić« — vidi »Palić«.

Oporezovanje — lekara, koji leče uredske članove po uputnicama rejonskih odnosno uredskih lekara u svojim privatnim ordinacijama. XIII. 579.
— oslobođenje od njega za kamate od uloga na štednju po uložnim knjižicama i tekućim računima. IX. 287.
— prinadležnosti nameštenika Središnjeg ureda i mesnih organa. IX. 118., X. 428., XI. 458.

Oprema — običnih pisama i dopisnica, povlašćenih po §-u 191. ZOR. VII. 119.
— službenih prostorija slikama i kipovima. XI. 748.

Oprost — od poštarine ne vredi za preporučena pisma. X. 343.
— od poštarine u saobraćaju sa uredskim lekarima (stavljanje oznake »oslobođeni kao organi«). XI. 828.
— od poštarine u odnosu sa opštinama. XV. 49.
— od poštarine po novoj Uredbi. XV. 133.
— od poštarine za privatno-društvene bolesničke blagajne. XIV. 704.

Opskrbni računi — o lečenju članova u lečilištu Brestovac, knjiženje. V. 182.

Opterećenje — vidi »granica opterećenja«.

Organizacija — preispitanja lekarničkih (apotekarskih) računa i recepata. IV. 294.
— profilaktičnog i propagandističkog rada. X. 493.

Ormarići — propisivanje tipova onih za prvu pomoć u preduzećima. XII. 172.

Ortopedski modeli — naplata troškova za njihovu izradu za članove lečene u ortopedskoj bolnici u Zagrebu. X. 801.

Osiguranje — odlaganje spajanja osiguranja rudara sa općim radničkim osiguranjem. V. 165.
— provedba za rudarske nameštenike. IV. 21.
— provedba za državno saobraćajno osoblje. IV. 348.
— radnika Južne železnice, prestanak funkcionisanja njihove blagajne u Ljubljani. VI. 8.
— uredske blagajne protiv provalne krađe (sastav zaključka blagajne po završetku rada svaki dan na određenom formularu). XIV. 197.

Oslobođenje — novih zgrada i dogradnja od neposrednog poreza na zgrade. IX. 226.
— od oporezovanja kamata od uloga na štednju po uložnim knjižicama i tekućim računima. IX. 287.
— od plaćanja carine. VI. 108.
— od plaćanja poreza na prinos od kapitala, datog na priplod novčanim zavodima. XI. 600.
— od plaćanja poštanskih taksa — vidi »oprost«.
— od plaćanja taksa. IV. 354.
— od taksa za izvode iz matica (protokola) rođenih, umrlih i venčanih. X. 61., VIII. 206.

Osnutak — Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu. VIII. 475.
— Okružnog ureda za osiguranje radnika u Skoplju. VI. 347.
— posebnih odbora, dozvoljen samo u slučaju stvarne potrebe i punovažnosti zaključaka tih odbora. IX. 236.

Otuđivanje nekretnina — provedba zaključaka mesnih organa o tom (§§ 50. i 238. St.). VI. 118.
— zaključci o tome kao i njihovoj kupovini, važnijim nabavkama, adaptacijama i ostalim potrebama ureda, koji su skopčani s opterećenjem većim od 100.000 dinara, potpadaju pod odobrenje Ministra. XII. 474.

Otvorenje — ček računa broj 15.020 »Središnji ured za osiguranje radnika — penzije službenika« kod Poštanske štedionice u Ljubljani. XIII. 587.
— ček računa broj 32.065 za lečilište Klenovnik kod Poštanske štedionice u Zagrebu. IX. 671.
— ček računa broj 32.129 za statistiku i kontrolu Javnih berza rada. XIV. 550.
— ček računa broj 39.904 za »Radničku zaštitu« kod Poštanske štedionice u Zagrebu. IX. 515.
— oporavilišta »Jadran«. VI. 245.
— oporavilišta »Palić« kraj Subotice. VIII. 296.
— stanice za naknadno lečenje ozleđenih u Zagrebu. X. 534.

Ovojna roba — knjiženje one potrošene u ambulatorijima. V. 153.
— knjiženje potroška. V. 115.
— nabavka i način plaćanja. VI. 289.
— sklapanje ugovora s tt. Rauscher d. d. o dobavi te robe. X. 145.

Digitized by Google

Ovojna roba — tekst ugovora s tt. Rauscher d. d. o dobavi te robe. X. 146.
— ugovor o dobavi te robe kod tt. »Elema« d. d. VIII. 476.
Ovršni troškovi — način zaračunavanja. VII. 116.
— tumačenje postupka oko njihovog zaračunavanja po §-u 41. ZOR. IX. 230.
— zaračunavanje 4% od dužne svote. VII. 364.
— zaračunavanje kod naplate prinosa putem vlastitih ovrhovoditelja (za ovršni nalog do Din 100 — 10 Din a preko 100 Din — 25 Din). XIII. 761.
— zaračunavanje na teret poslodavca (25 Din) po §-u 41. ZOR. IX. 127.
— zaračunavanje za naplatu prinosa osiguranja po Zakonu o neposrednom porezu. XI. 651.
Označivanje — kod prijema akata sa kolikom su taksom taksirani. XV. 49.
— marke, žiga, patenta i firme kod raspisa javnih nabavaka. XIV. 547.
— podataka prigodom doznake bolno-opskrbnih pristojba bolnicama. IX. 390.

P

Palić — otvorenje oporavilišta. VIII. 296.
Pisaći materijal — nabavka po samom uredu. VI. 38.
Pisarnički paušal — obustava isplate. VI. 38.
Pisma obična — vidi »obična pisma«.
Plaćanje — kirije po mesnim organima za zgrade Središnjeg ureda. VIII. 398.
— opskrbnih troškova lečilišta Brestovac na ček konto broj 45.009. VIII. 292.
— poreza priznanicama, koje su izdane na zadržanih 20% krunskih novčanica prilikom njihovog žigosanja. IX. 237., 674., XII. 91.
— prinosa za penzionere Središnjeg ureda. VIII. 473.
— 6% zateznih kamata na neisplaćene opskrbne račune svih vlastitih lečilišta, oporavilišta i sanatorija. IX. 236.
Počasna nagrada — članovima samoupravnih organa, vidi »naknada za izgubljeno vreme«.
Podaci — označivanje prigodom doznake bolno-opskrbnih pristojba bolnicama. IX. 390.
Podmirenje — izdataka za kancelarijski materijal pri izradbi biračkih spiskova okružnim uredima sa strane Radničke komore. X. 498.
— pravovremeno bolničkih troškova (računa). IX. 365.
— redovito bolno-opskrbnih računa za lečenje umobola. X. 531.
Podnašanje — apotekarskih računa. V. 183.. VI. 13., VIII. 358.
— bezodvlačno odgovora, izveštaja i predakta Ministarstvu povodom tužba na Državni savet, nadalje potvrda o predaji presuda i odluka Državnog saveta na sprovodnim pismima tog Saveta. XV. 42.
— blagovremeno godišnjih zaključnih računa (do konca marta svake godine) i mesečnih knjigovodstvenih podataka. XI. 58.
— budžeta upravnih troškova. VI. 69.
— budžeta upravnih troškova za godinu 1925. VI. 249.
— i obloženje godišnjih zaključnih računa. V. 198.
— i sastav ispravnih mesečnih pokusnih bilanca. X. 195., sa obrazloženim izveštajima o uspehu poslovanja i finansijskom stanju ureda (treba označiti % izdataka prema prihodu). XIV. 447.
— iskaza onih poslodavaca, koji duguju prinose za više od 4 mesečnog propisa. IX. 29.
— iskaza o raspoloživoj efektivnoj imovini do 5. svakog tekućeg meseca. XIV. 143., nove odredbe o tome. XV. 193.
— izravno izvatka iz tekućeg računa (formular X.) o propisanom i otpisanom prirezu, te ubranom i doznačenom prirezu nadležnim Radničkim komorama. IX. 182.
— kvartalnih iskaza o regresnim tražbinama. VIII. 394.
— kvartalno sviju dokumenata za učinjene izdatke oko uzdržavanja uredskih nekretnina. X. 196.
— mišlenja mesnih organa o reviziji Sl. P. IX. 31.
— mišlenja mesnih organa o reviziji St. IX. 30.
— mesečno izvadaka iz tekućeg računa (formular X., iskazivanje salda prošlog meseca). VIII. 200.
— mesečnog obračuna isplaćenih potpora i troškova oko nesreća (formular VI. počevši od 1. januara 1930., ne treba predlagati blagajničke priloge). XII. 36.
— podataka za radničku statistiku Međunarodnog biroa rada u Ženevi. XII. 175.
— pravilnik o predlaganju apotekarskih računa i zaračunavanju lekova izdatih na račun mesnih organa. V. 184.
— pravovremeno poziva na sednice i sedničkih zapisnika Središnjem uredu i Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. V. 40., 116., VI. 92.
— računskih podataka i obračunavanje ubranih prinosa za slučaj nesreće. V. 118.
— raspisa javnih ofertalnih licitacija sa uslovima Ministarstvu trgovine i industrije. XIV. 386.
— sedničkih zapisnika neposredno Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. V. 123.
— tužba Državnom savetu po mesnim organima (tužbi treba priložiti samo prepis osporenog rešenja Ministarstva, a ne sva predakta). XIII. 686.
— tužba protiv nezakonitih odluka upravnih vlasti na upravni sud (u roku od 30 dana), a protiv presuda upravnog suda na Državni savet (u roku od 15 dana). IX. 183.
— zaključaka o investicijama, kupovinama zgrada, i važnijim adaptacijama Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja na uviđaj. XI. 395.
— zaključaka samoupravnih organa protivnih predlogu uprave na preispitanje Središnjem uredu prije izvršenja. VIII. 192.
— zaključaka samoupravnih organa Središnjem uredu (što se ne treba predlagati). XIII. 636.
Pokusna bilanca — vidi »bilansa«.

Digitized by Google

Popis — mesnih organa. V. 138., VIII. 364.
— srezova Kraljevine Jugoslavije sa naznakom nadležnih okružnih ureda. VIII. 366.
Popunjavanje — predbežna obustava popunjavanja upražnjenih sistemizovanih službeničkih mesta za god. 1931. XIII. 641.
— upražnjenih članskih mesta ravnateljstva zamenicima u slučaju trajne nemogućnosti vršenja funkcije člana. VI. 43.
Porez — neposredni, oslobođenje novih zgrada i dogradnja od njega. IX. 226.
— oslobođenje od plaćanja onog na prinos od kapitala datog na priplod novčanim zavodima. XI. 600.
— plaćanje priznanicama, koje su izdane na zadržanih 20% krunskih novčanica prilikom njihovog žigosanja. IX. 237., 674., XII. 91.
Poročilo — letno o poslovanju okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani za 1927. leto. X. 396.
Posebni odbori — osnutak dozvoljen samo u slučaju stvarne potrebe i punovažnost zaključaka tih odbora. IX. 236.
Poslodavci — hitno rešavanje upita i pritužaba po njima podnešenih. XII. 37.
— podnašanje iskaza onih, koji duguju prinose za više od 4 mesečnog propisa. IX. 29.
— zaračunavanje ovršnih troškova na njihov teret (25 Din) po §-u 41. ZOR. IX. 127.
Poslovne knjige — prošivanje i pečaćenje. VIII. 293.
Poslovni podaci — podavanje tih podataka privatnim ustanovama (dozvoljeno samo uz odobrenje Središnjeg ureda). XII. 436.
Poslovni red — stalnog lekarskog veća Središnjeg ureda. X. 263.
Posredovanje — mesnih organa — vidi »uzajamni rad«.
Posredovanje rada — pravilnik (uredba) o njegovoj organizaciji, o davanju neposredne pomoći besposlenim radnicima, kao i davanju jeftinih zajmova za podizanje radničkih stanova, a na teret sretstava prikupljenih na osnovu ovlašćenja člana 110. Finansijskog zakona za god. 1922.—1923. X. 66.
Postupak — kod oporezovanja pripadležnosti nameštenika Središnjeg ureda i mesnih organa. IX. 118.
— oko naplaćivanja dugovanja državnih nadleštava. X. 436.
— skraćenje kod odobravanja manjih izdataka do 5.000 Din za uzdržavanje uredskih nekretnina. VIII. 382.
— za oslobođenje od plaćanja carine. VI. 108.
Poštanska štedionica — doznačivanje novaca putem iste. VI. 258.
— naplata prinosa njenim čekovima. VII. 52.
— određivanje 4%-tne kamatne stope na štedne uloške. VIII. 383.
— otvorenje ček. računa broj 15.020 »Središnji ured za osiguranje radnika — penzije službenika«. XIII. 587.
— otvorenje ček. računa broj 39.904 za »Radničku zaštitu«. IX. 515.
— otvorenje ček. računa broj 32.065 za lečilište Klenovnik. IX. 671.
— otvorenje ček. računa broj 32.129 za statistiku i kontrolu javnih berzi rada. XIV. 550.
— povišenje tarifa za poštanski čekovni promet. VIII. 486.
— računanje 2% kamata na uloge po čekovnim računima do maksimalnog iznosa uloga od Din 1,000.000. IX. 185.
— tekst Naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 8. decembra 1922. o postupku za isplatu renta i novčanih potpora od strane Središnjeg ureda i mesnih organa preko Poštanske štedionice. IV. 380.
— zaključak novčanog prometa s njome na dan 30. juna 1922. IV. 279.
Poštanska taksa — vidi »poštarina«.
Poštanske pošiljke — tačno adresiranje onih za lečilište Brestovac. IX. 124.
Poštanski čekovni zavod — vidi »Poštanska štedionica«.
Poštarina — ograničenje oprosta. V. 59.
— oprost ne vredi za preporučena pisma. X. 344.
— oprost po novoj Uredbi. XV. 133.
— oprost privatno-društvenih bolesničkih blagajna. XIV. 704.
— oprost u odnosu sa opštinama. XV. 49.
— oprost u saobraćaju sa uredskim lekarima (stavljanje oznake »oslobođeni kao organi«). XI. 828.
— taksiranje pošiljaka, u kojima se predaju na poštu prijavni i odjavni listovi za člana i učinjene potvrde o njima. XV. 134.
— upotreba franko i porto maraka Crvenog krsta u propagandnoj nedelji meseca septembra svake godine po čl. 42. Zakona o Društvu Crvenog krsta. XV. 584.
Potpisivanje — službenih akata čitljivo i mastilom. XI. 886.
Potpretsednici — izbor (izmena §-a 63. i 64. St.). IX. 670.
Potvrda poslodavca — tiskanica, uvrštenje među besplatne tiskanice. XII. 335.
Poveravanje — tehničkih radova civilno-ovlaštenim inžinirima. XI. 58.
Poverenici — kontrola njihova rada. XIV. 387.
— pravilnik o njihovom postavljanju i delokrugu kod Okružnih ureda, provedba. XI. 634., tekst pravilnika. XI. 643., tumačenje propisa pravilnika (ima se ustanoviti stalan procenat za procentualni honorar, stanarina se ima plaćati najmodavcu). XII. 40., 549.
Povišenje — najamnine (kirije) od 6½% na 7% za zgrade, koje su vlasništvo Središnjeg ureda. X. 63.
— naknade za izgubljeno vreme članovima samoupravnih organa počam od 1. jula 1926. VIII. 362.
— prinosa za slučaj bolesti za službenike ureda od 10 na 13.50 Din počam od 1. aprila god. 1927. IX. 231.
— tarifa za poštanski čekovni promet. VIII. 486.
— zateznih kamata (od 5 na 6%) na ubrane, a ne doznačene prinose za nesrećni slučaj i penzioni fond. X. 63.
Povratak — taksenih maraka (samo one, koje nisu lepljene). XII. 174.
Poziv — na sednice mesnih organa članova ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda. V. 91.

Digitized by Google

Poziv — na sednice, pravovremeno podnašanje Središnjem uredu i Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. V. 40.
Pravilnik — bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine, tekst IX. 395., (izmena §§-a 2., 5. i 8.). XI. 151.
— bolniške blagajne »Trgovskega bolniškega in podpornega društva v Ljubljani«, tekst. XI. 823.
— o apotekama ureda za osiguranje radnika, tekst. XII. 332.
— o izvršenju nabavaka na osnovu odredaba §-a 239. St. VII. 204.
— o likvidaciji mesnih organa, tekst. IV. 339.
— (uredba) o organizaciji posredovanja rada, davanja neposredne pomoći besposlenim radnicima, kao i davanja jeftinih zajmova za podizanje radničkih stanova, a na teret sretstava prikupljenih na osnovu ovlaštenja po čl. 110. Finansijskog zakona za 1922-23. god. X. 66.
— o osnivanju i uređenju Centralnog apotekarskog i sanitetskog slagališta Središnjeg ureda, tekst. XII. 333.
— o postavljanju poverenika okružnih ureda i njihovom delokrugu, provedba. XI. 634., tekst. XI. 643., tumačenje propisa (ima se odrediti stalan procenat za procentualni honorar, stanarina se ima plaćati najmodavcu). XII. 40., 549.
— o upotrebi uredskih automobila. IX. 37.
— o ustrojstvu ekspozitura Okružnih ureda i njihovom delokrugu, provedba. XI. 634., tekst. XI. 636.
— privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu, tekst. IX. 334.
— takseni i pristojbinski, provedba. VI. 93.
Predavanja — priređivanje onih o prvoj pomoći. VIII. 204., XII. 230.
Predlaganje — vidi »podnašanje«.
Predlozi za sednicu — vidi »sednički predlozi«.
Predupređenje — nesrećnih slučajeva, propaganda u tu svrhu putem slika. XII. 276.
Preduzimači — državnih radnja, naplata prinosa od njih. X. 499.
— naplata dužnih prinosa i prireza od njih prigodom isplate njihove zarade ili računa. XI. 504.
— neodbijanje dužnog poreza i prireza od njih prigodom isplate na blagajnama. XI. 452.
Pregled — izniman poslovanja ekspoziture po nadzornom odboru. VI. 44.
— poslovanja Okružnog ureda i njegovih ekspozitura po pretsedniku ureda. VI. 66.
— poslovanja ureda po nadzornim odborima. IX. 400.
— poslovanja ureda po stručnjacima van ureda na zahtev samoupravnih organa ili komesara nije dozvoljen. XIII. 281.
— rada honorarnih poverenika kvartalno na licu mesta zabranjen. VII. 112.
Preispitanja — zaključaka samoupravnih organa, protivnih predlogu uprave po Središnjem uredu pre izvršenja. VIII. 192.
Prelaz — nadzorne vlasti nad okružnim uredima sa policijske vlasti na Središnji ured i Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja. IV. 348.
Preračunavanje — krunske vrednosti u dinarsku. IV. 276.
Presbiro — vidi »Centralni presbiro«.
Prestanak — delovanja ispostave I. i II. Središnjeg ureda u Ljubljani. V. 57.
— delovanja ispostave Središnjeg ureda u Somboru. V. 90.
— funkcionisanja blagajne za osiguranje radnika Južne železnice. VI. 8.
— poslovanja velikih županija i oblasnih samouprava i prenos njihove nadležnosti na banske uprave. XI. 893.
Pretplata — lekara na »Radničku zaštitu«. VIII. 80.
— na knjigu »Zakon o osiguranju radnika od 14. maja 1922.« s objašnenjem dra Vilima Helebranta. VII. 360.
— na novine (listove). V. 56.
— na »Radničku zaštitu«. IV. 294.
— na »Radničku zaštitu« članova ravnateljstva i nadzornog odbora na račun upravnih troškova. VI. 1.
Pretsednik — davanje naknade za izgubljeno vreme. IV. 364., V. 83.
— isplata naknade za izgubljeno vreme u slučaju zvaničnog izaslanja izvan njegovog sedišta. IX. 516., XII. 277.
— izbor (izmena §-a 63. i 64. St.). IX. 670.
— naplaćivanje službeničkog poreza iza njegovog honorara odnosno mesečne paušalne nagrade. XII. 278.
— pregled poslovanja Okružnog ureda i njegovih ekspozitura po pretsedniku ureda i naknada time nastalih putnih troškova. VI. 66.
— promena §-a 248. St. (pretsednicima pripadaju iste dnevnice i podvozni troškovi kao i generalnom direktoru). XII. 283., (pripadaju svi putni i podvozni troškovi kao i generalnom direktoru Središnjeg ureda, dakle fijakerovina i pristojba za prenos prtljage). XIII. 339.
— službeno putovanje (može izvršiti tek po zaključku pretsedništva). XV. 479.
— zabrana bilo kakove ingerencije u poslove administracije. IX. 228.
Pretsedništvo — davanje naknade za izgubljeno vreme njegovim članovima. IV. 364., V. 83.
— sastav, način, delovanje i stvaranje zaključaka. V. 59.
Pretstavke — zabrana njihovog direktnog upućivanja g. Ministru ili Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. XII. 380.
Prigovor — protiv naplate gradske pristojbe t. zv. taracovine na poštanske pošiljke. VIII. 391.
Prikupljanje — statističkih podataka o besposlenosti za Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja. VI. 91.
Pripojenje — sreza Donja Stubica okružnom uredu u Zagrebu. X. 433.
Pritužbe — osiguranika, poslodavaca i drugih stranaka, hitno rešavanje. XII. 37.
Prodaja — plativih uredskih tiskanica trafikama. VIII. 460.
Profilaktični rad — organizacija toga rada. X. 493.
Proknjiženje — vidi »knjiženje«.
Proneverenje — sprečavanje proneverenja uredskog novca sa strane nameštenika. VI. 192.

Digitized by Google

Propaganda — predupređenja nesrećnih slučajeva putem slika. XII. 276.
Propagandistički rad — organizacija toga rada. X. 493.
Propisivanje — tipova ormarića za prvu pomoć u preduzećima. XII. 172.
Prostorije ureda — vidi »službene prostorije«.
Proširenje — delovanja bolesničke blagajne trgovačkog društva »Merkur« na području cele Kraljevine. VI. 183.
Provađanje — vidi »provedba«.
Provedba — inventure članova dva puta godišnje. V. 201.
— novog Statuta Suzora od 27. maja 1933., uputstva o tome. XV. 371.
— osiguranja državnog saobraćajnog osoblja. IV. 348.
— osiguranja rudarskih nameštenika. V. 21.
— Zakona o taksama, Taksenog i pristojbinskog pravilnika. VI. 93.
Prva pomoć — priređivanje predavanja o njenom pružanju. VIII. 204., XII. 230.
— propisivanje tipova ormarića za tu pomoć u preduzećima. XII. 172.
Publikacije — zabrana štampanja onih, koje nisu zvaničan izveštaj na trošak ureda. IX. 364.
— zabrana štampanja na trošak ureda bez dozvole Središnjeg ureda. XI. 499.
Putne dnevnice — uredskim šoferima pripadaju kao službenicima D. kat. XI. pol. XII. 520.
Putni računi — obređenje i isplata onih članovima samoupravnih organa. VIII. 384.
Putovanje — službeno pretsedniku dozvoljeno tek po zaključku pretsedništva. XV. 479.

R

Računanje — vrednosti obveznica (obligacija) položenih kao jamčevina. VIII. 485.
— 2% kamata na uloge po čekovnim računima kod Poštanske štedionice do maksimalnog iznosa uloga od Din 1,000.000. IX. 185.
Računsko poslovanje — bilanciranje i inventiranje neutrošenog materijala koncem svake kalendarske godine. XIV. 550.
— blagovremeno podnašanje godišnjih računa i mesečnih knjigovodstvenih podataka. XI. 58.
— brže doznačivanje ubratih prireza za Berzu rada. IX. 231.
— doznačivanje novca putem Poštanske štedionice i poštanskog čekovnog ureda. VI. 258.
— doznačivanje ubranih prinosa za slučaj nesreće, Berzu rada, Radničke komore i Penzioni fond Središnjeg ureda. VI. 294., VII. 538.
— doznačivanje ubranih prinosa za slučaj nesrece počam od meseca marta do konca 1925. god. VII. 121.
— doznačivanje ubranih prinosa za nesrećni slučaj, Berze rada i Radničke komore Središnjem uredu do svakog 10. u mesecu. IX. 285., (do 25. svakog meseca za pretprošli mesec). XIII. 587.
— doznačivanje ubranog prireza za Berzu rada na korist »Fonda za posredovanje rada i neposredno pomaganje besposlenih« obrazovanog pri Državnoj hipotekarnoj banci u Beogradu. X. 154.
Računsko poslovanje — dozvola davanja predujmova okružnom uredu u Sarajevu na račun opskrbnine za lečenje članova u oporavilištu Kasindol. VI. 186.
— godišnje otpisivanje od vrednosti inventara usled istrošenja. VII. 357.
— izračunavanje pojedine vrste propisanih prinosa i prireza za slučaj, ako se ne vodi individualno iskaz (formular IIa), već se vodi knjige tekućih računa poslodavaca (formular II) grupisane po postotku opasnosti uvrštenih poslova. XI. 59.
— izračunavanje prinosa, što ih plaćaju državna nadleštva za svoje dnevničare i dnevničare penzionere, koji se imaju odvojeno iskazivati u iskazima (formular IIa). XI. 62.
— izračunavanje 6¾% bonifikacije upravnih troškova za doznačene ubrane prireze za Berze rada. VII. 463.
— izravno dostavljanje izvatka iz tekućih računa (formular X.) o propisanom i otpisanom prirezu te ubranom i doznačenom prirezu nadležnim Radničkim komorama IX. 182.
— izvršivanje nabavaka prema odredbi §-a 239. St. VII. 204.
— kontrola nad uredskim organima, koji rukuju uredskim novcem. IX. 401.
— knjiženje doknadnog prinosa po §-u 24. ZOR. propisanog, iznosa ustegnutih od potpore člana. V. 154.
— knjiženje dužnih prinosa uknjiženih na nekretnine. XV. 585.
— knjiženje i manipulacija sa tiskanicama, koje se strankama izručuju samo uz naplatu. V. 46.
— knjiženje i obračunavanje naknade troškova, skopčanih sa lečenjem članova u bolnicama i sa specijalističkim lečenjem (pregledima) članova van područja nadležnog mesnog organa (poseban knjižni nalog za preknjiženje pruženih potpora članovima stranih ureda). XIII. 205.
— knjiženje opskrbnih računa o lečenju članova u lečilištu Brestovac. V. 182.
— knjiženje otpisanih prinosa i prireza i blagovremena naplata prinosa. XV. 48.
— knjiženje otpisanog prinosa za slučaj bolesti na teret računa zaklada ¾ poslovnog viška mesnih organa. IX. 126.
— knjiženje potroška ovojne robe. V. 115.
— knjiženje prinosa za dobrovoline članove i službenike okružnih ureda. VII. 117.
— knjiženje prinosa za slučaj bolesti izravno na tekući račun poslodavaca. IX. 671.
— knjiženje propisanog i ubranog prinosa za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti (državne dnevničare). XI. 61.
— knjiženje troškova za uzdržavanje ambulanata. VIII. 472.
— knjiženje u ambulatorijima potrošene ovojne robe. V. 153.
— knjiženje ubranih prinosa i prireza (izmena formulara Ia). VII. 193.
— knjiženje upravnih troškova (novi računi od 1. januara 1932.; sabirni dnevnik laičke kontrole bolesnika). XIV. 385.
— kurs državnih i državom garantovanih papira (važi od 10. V. 1932.). XIV. 450.

Digitized by Google

Računsko poslovanje — kvartalno dostavljanje sviju dokumenata za učinjene izdatke oko uzdržavanja uredskih nekretnina. X. 196.
— mesečno predlaganje izvatka iz tekućih računa (formular X. iskazivanje salda prošlog meseca). VIII. 200.
— nabavka i način plaćanja ovojne robe i zdravstvenih potrepština. VI. 289.
— nabavka medikamenata, koji se troše u uredskim ambulantama, bolnicama i lečilištima. X. 538.
— način izračunavanja 8%-tne bonifikacije manipulativnih troškova za propisivanje i ubiranje prireza Radničke komore. X. 194.
— način knjiženja lekova i zdravstvenih potrepština potrošenih u ambulantama na teret grane osiguranja za slučaj bolesti. VII. 358.
— način naplaćivanja prinosa čekovima poštanskog čekovnog ureda i čekovima novčanih zavoda. VII. 52.
— način naplate bolničkih računa. VI. 92.
— način naplate prinosa od preduzimača državnih radnja. X. 499.
— način zaračunavanja ovršnih (eksekutivnih) troškova i zateznih kamata. VII. 116.
— naplata dužnih prinosa i prireza od preduzimača i dobavljača pre isplate njihove zarade ili računa. XI. 504.
— naplata takse prilikom isplate nabavke takvih artikala i robe koje podležu plaćanju državne trošarine. VIII. 383.
— naplata taksa za pregledbe materijala u Higijenskim zavodima (uz 50% popust). XIV 448.
— naplata taksa za radove i produkte Higijenskog zavoda u Zagrebu. X. 275.
— naplata taksa za radove i produkte Centralnog higijenskog zavoda u Beogradu, Higijenskog zavoda u Nišu, Skoplju, Novom Sadu, Sarajevu, Cetinju i svih higijenskih ustanova sa cenovnikom. X. 441.
— naplata 1% ugovorne (prenosne) takse u korist države, te banovinske prenosne takse u korist banovine prigodom isplata računa odnosno zaslužbina. XIV. 51.
— naputak za knjigovodstvo Središnjeg ureda te okružnih ureda sa formularima. V. 1.
— neodbijanje dužnog poreza i prireza od literanata i preduzimača prigodom isplate na blagajnama. XI. 452.
— (novi cenovnik) naplaćivanje troškova za izradu ortopedskih modela za članove lečene u ortopedskoj bolnici u Zagrebu. X. 801.
— novi propis o sastavu i obloženju godišnjih zaključnih računa. VIII. 81.
— obračunavanje i knjiženje naknade troškova skopčanih sa lečenjem članova u bolnicama i sa specijalističkim lečenjem (pregledima) članova van područja nadležnog mesnog organa (poseban knjižni nalog za preknjiženje pruženih potpora članovima stranih ureda). XIII. 205.
— obračunavanje provizije za propisivanje i ubiranje prireza za Berzu rada (6¾%) i Radničke komore (8%) koncem svakog meseca. XI. 64., 499.
— određivanje i isplata putnih računa članovima samoupravnih organa. VIII. 384.
— odobravanje naknadnih kredita na upravnim i ambulatorijskim troškovima. XII. 174.
— određivanje 4% kamatne stope na štedne uloške kod Poštanske štedionice. VIII. 383.
— održanje finansijskog ravnovesja bolnopotporne grane osiguranja. XIII. 582.
— oporezovanje prinadležnosti nameštenika Središnjeg ureda i mesnih organa. X. 428.
— oslobođenje novih zgrada i dogradnja od neposrednog poreza na zgrade. IX. 226.
— oslobođenje od plaćanja prireza na prinos od kapitala, datog na priplod novčanim zavodima. XI. 600.
— oslobođenje od oporezovanja kamata od uložaka na štednju po uložnim knjižicama i tekućim računima. IX. 287.
— oslobođenje od takse na izvode iz matice (protokola) rođenih, venčanih i umrlih. X. 61.
— osnutak novog računa »Rn razlike kursa državnih hartija od vrednosti«. XIV. 151.
— označivanje podataka prigodom doznačivanja bolno-opskrbnih pristojba bolnicama. IX. 390.
— plaćanje (najamnine) kirije po mesnim organima za zgrade Središnjeg ureda. VIII. 398
— plaćanje opskrbnih troškova lečilištu Brestovac na ček konto broj 45.009. VIII. 292.
— plaćanje prinosa za penzionere Središnjeg ureda. VIII. 473.
— plaćanje redovnog i invalidskog prireza iza prinadležnosti službenika. VI. 113.
— plaćanje poreza priznanicama, koje su izdane na zadržanih 20% krunskih novčanica prilikom njihovog žigosanja. IX. 237., 674.
— plaćanje 6% zateznih kamata na neisplaćene opskrbne račune svih vlastitih lečilišta, oporavilišta i sanatorija. IX. 236.
— podmirenje izdataka za kancelarijski materijal pri izradbi biračkih spiskova okružnim uredima sa strane Radničkih komora. X. 498.
— podnašanje iskaza onih poslodavaca, koji duguju prinose za više od 4 mesečnog propisa. IX. 29.
— podnašanje i sastav iskaza o raspoloživoj efektivnoj imovini do 5. svakog tekućeg meseca. XIV. 143., nove odredbe o tome. XV. 193.
— podnašanje računskih podataka i obračunavanje ubranih prinosa za slučaj nesreće. V. 118.
— postupak kod likvidacije računa za telefonske i interurbane razgovore. VII. 54.
— postupak kod oporezovanja prinadležnosti nameštenika Središnjeg ureda i mesnih organa. IX. 118., X. 428., XI. 458.
— postupak oko bonifikacije lekarskih troškova. VI. 184.
— postupak oko naplaćivanja dugovanja državnih nadleštava. X. 436.
— postupak oko naplaćivanja dugovanja državnih nadleštava i ustanova, koje potpadaju pod Ministarstvo pravde. XI. 885.
— postupak za oslobođenje od plaćanja carine. VI. 108.

Digitized by Google

Računsko poslovanje — Poštanska štedionica, plaćanje prireza za Radničku komoru i za Berzu rada za činovnike i dnevničare ureda. VI. 292.
— povišenje najamnine (kirije) od 6½% na 7% za zgrade, koje su vlasništvo Središnjeg ureda. X. 63.
— povišenje prinosa za slučaj bolesti za službenike ureda od 10 na 13.50 Din. IX. 231.
— povišenje tarifa za poštanski čekovni promet. VIII. 486.
— povišenje zateznih kamata (od 5 na 6%) na ubrane a ne doznačene prinose za nesrećni slučaj i penzioni fond. X. 63.
— pravovremeno podmirivanje bolničkih troškova (računa). IX. 365.
— predlaganje iskaza o dužnoj isplaćenoj najamnini (kiriji) za stabene zgrade Središnjeg ureda. VIII. 466.
— predlaganje mesečnih pokusnih bilanca sa obrazloženim izveštajima o uspehu poslovanja i finansijskom stanju ureda (treba označiti % izdataka prema prihodu). XIV. 447.
— predlaganje mesečnog obračuna potpora i troškova oko nesreće (formular VI. počevši od 1. januara 1930. ne treba predlagati blagajničke priloge). XII. 36.
— predlaganje zaključnih računa za god. 1923., doznaka ubranih prinosa za slučaj nesreće, Berze rada i Penzioni fond. VI. 114.
— prigovori protiv naplate gradske pristojbe t. zv. taracovine na poštanske pošiljke. VIII. 391.
— prodaja plativih uredskih tiskanica trafikama. VIII. 460.
— proknjiženje prinadležnosti i doprinosa Penzionom fondu još neprevedenih službenika. VI. 4.
— promena dnevnika (formular III.) te uvedenje sabirnog dnevnika za porodične potpore. VI. 5.
— promena u knjiženju upravnih troškova (novi računi od 1. januara 1932.; sabirni dnevnik laičke kontrole bolesnika). XIV. 385.
— prošivanje i pečaćenje poslovnih (novčanih) knjiga. VIII. 293.
— provedba Zakona o taksama, taksenog ili pristojbinskog pravilnika. VI. 93.
— računanje vrednosti obveznica (obligacija) položenih kao jamčevina. VIII. 485.
— računanje 2% kamata na uloge po čekovnim računima kod Poštanske štedionice od maksimalnog iznosa od 1,000.000 Din. IX. 185.
— raspolaganje mesnih organa sa ubranim prinosima odnosno drugim prihodima (štednja). X. 493.
— razdeoba troškova amortizacije uredskog inventara te nameštaja i lekarskog instrumentarija u ambulantama. VIII. 202.
— razdeoba troškova tiskanica (na koncu svake godine srazmerno na račun upravnih i na račun ambulatorijskih troškova). XII. 232.
— realno budžetiranje i bilansiranje zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda. XIII. 157.
— redovito podmirivanje bolno-opskrbnih troškova za lečenje umobola, X. 531.
— refundacija troškova nastalih kod uzajamnog rada mesnih organa. V. 84.
— rukovanje sa globama u korist Središnjeg ureda prema naredbi pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju. VI. 6.
— rukovanje s imovinom na uredskim kasama. XIV. 702.
— sastav i podnašanje ispravnih mesečnih pokusnih bilanca. X. 195., sa obrazloženim izveštajima o uspehu poslovanja i finansijskom stanju ureda (treba označiti % izdataka prema prihodu). XIV. 447.
— sastav i predlaganje zaključnih računa za 1926. godinu. IX. 41.
— sastav godišnjih zaključnih računa mesnih organa i Središnjeg ureda (izmena §§-a 234., 235. i 236. St.). VIII. 462.
— sastav mesečnih iskaza o stanju gotovine i uložaka u novčanim zavodima po stanju od prvog u mesecu. IX. 183.
— sniženje manipulativnih troškova za propis i ubiranje prireza za Radničku komoru počam od 1. maja 1927. (8%). IX. 390.
— sniženje postotka takse za ugovore o kupovini i prodaji pokretnina (od 2 na 1%) i nepokretnina od (6 na 4%). IX. 225.
— sniženje zaračunavanja ovršnih troškova na 4% od dužne svote. VII. 364.
— tumačenje izračunavanja 8% bonifikacije (manipulativnih troškova) za propisivanje i ubiranje prireza Radničkih komora (pojam svote prireza za Radničku komoru, vraćene poslodavcima u gotovom). X. 268.
— tumačenje postupka kod zaračunavanja ovršnih troškova po §-u 41. ZOR. IX. 230.
— u dinarskoj vrednosti. IV. 355.
— uputstvo za likvidaciiu putnih troškova Inspektorima rada. XI. 158., (za likvidaciju putnih računa Inspektora rada važe propisi Uredbe o naknadi putnih i seobenih troškova državnih službenika izuzevši slučaj kada putuiu zajednički sa stručnim organima Središnjeg ureda u cilju pregleda tehničkog i higijenskog uređaja). XIII. 338. (ispravak okružnice). XIII. 638.
— usklađenje tekućih računa kod mesnih organa. X. 535.
— ustanovljivanje granice opterećenja u smislu §§-a 50. i 238. St. za 1925 god. VII. 211. za 1926 god. VII. 295. za 1927 god. IX. 230. za 1928 god. X. 344. za 1929 god. XI. 493. za 1930 god. XII. 182.
— uvađanje novog obrasca za knjige tekućih računa poslodavaca (formular II.). VIII. 188.
— uvrštenje tiskanica »potvrda poslodavca« među besplatne tiskanice. XII. 335.
— vođenje knjiga tekućih računa poslodavaca (formular II.) grupisano po postotku opasnosti uvrštenih poslova bez istodobnog vođenja individualnog iskaza (formular IIa) o propisanim prinosima i prirezima. IX. 481.
— vođenje promenjenog formulara IIa. (stavka posla i broj prinosnih dana) te dokinuće vođenja formulara X. odnosno VII. XII. 337.

Digitized by Google

Računsko poslovanje — vršenje nabavki putem kupovine po pogodbi do iznosa od Din 100.000.—. VIII. 205.
— zaključak na dan 30. juna 1922. IV. 161.
— zaključak novčanog prometa sa poštanskim čekovnim zavodima na dan 30. juna 1922. IV. 279.
— zaokruženje dinarskih para prilikom isplata ili naplata na zakonsko sretstvo plaćanja. XV. 532.
— zaprimanje novčanih pošiljaka (potreban hitan upit na pošiljača o svrsi doznake novca. XII. 37.
— zaračunavanje globa u korist Središnjeg ureda. V. 201.
— zaračunavanje manipulativnih troškova za propisivanje i ubiranje prireza za Radničke komore. VIII. 114.
— zaračunavanje manipulativnih troškova za propisivanje i ubiranje prireza za Radničke komore usled sniženja stope tog prireza na 0.3%. VIII. 474.
— zaračunavanje naknade troškova lečenja i troškova postupka u regresnim slučajevima po §-u 11. ZOR. VIII. 475., X. 433.
— zaračunavanje ovršnih troškova na teret poslodavca (25 Din) po §-u 41. ZOR. IX. 127.
— zaračunavanje ovršnih troškova za naplatu prinosa osiguranja. XI. 651.
— zaračunavanje troškova po mesnim organima (1.50% građevne, kupovne ili procenbene vrednosti zgrada ili jednu četrnaestinu odmerene kirije) za uzdržavanje zgrada Središnjeg ureda. XI. 153.
— zaračunavanje troškova za dostavu platežnih naloga u smislu §-a 200. St. (samo troškova poštarine za preporučene listove na teret poslodavca). VI. 298.
Rad — obustava prekouredovnog vremena uz posebnu naplatu. V. 57.
Radnička zaštita — honorar suradnika oprošten od službeničkog poreza. XII. 278.
— otvorenje čekovnog računa 39.904. kod Poštanske štedionice u Zagrebu. IX. 515.
— pretplata. IV. 294.
— pretplata članova ravnateljstva i nadzornog odbora na račun upravnih troškova. VI. 1.
— pretplata lekara. VIII. 80.
— štampanje okružnica. V. 132.
Radno vreme — svakodnevno dvokratno izuzevši mesece juni, juli i august (od 8 h. do 13 h. i od 16 h. do 18 h.). XIII. 639.
— uređenje kod mesnih organa. VIII. 190.
— za vreme letnih meseci (juni, juli i august od ½8—14 sati). XII. 338., XIII. 457., od 1. maja do 1. oktobra 1932. (od 7.30 do 13.30 sati). XIV. 271.
Raspis — javnih ofertalnih licitacija, treba dostaviti sa uslovima Ministarstvu trgovine i industrije. XIV. 386., označivanje marke, žiga, patenta i firme kod toga. XIV. 547.
Ratifikacija — međunarodnih konvencija rada po našoj državi. XII. 182.
Rave d. d. — sklapanje ugovora za dobavu sanitarnih potrepština. X. 145.
— tekst ugovora o dobavi sanitarnih potrepština. VIII. 481., X. 149.
Ravnatelj — prijavka kod zvaničnog dolaska pretstavnika vrhovne državne uprave u sedište ureda. XII. 476.
— službena putovanja (uz dozvolu komesara na području svog ureda, a van njega uz odobrenje komesara Središnjeg ureda). XII. 432.
Ravnateljstvo — davanje naknade za izgubljeno vreme njegovim članovima. IV. 364., V. 83.
— kontrola poslodavaca i poslova po njegovim članovima samo uz dozvolu Središnjeg ureda. VII. 116.
— naplaćivanje službeničkog poreza iza honorara odnosno mesečne paušalne nagrade komesara, pretsednika i članova samoupravnih organa Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa. XII. 278.
— nedolazak članova bez opravdana razloga na sednice. V. 166.
— odgovornost članova za pravilno vršenje uredskog poslovanja (podnašanje sedničkih zapisnika). VI. 193.
— popunjavanje upražnjenih članskih mesta zamenicima u slučaju trajne nemogućnosti vršenja funkcije člana. VI. 43.
— pretplata članova na Radničku zaštitu na račun upravnih troškova. VI. 1.
Ravnateljstvo Središnjeg ureda — poziv njegovim članovima na sednice mesnih organa. V. 91.
Raspolaganje — mesnih organa sa ubranim prinosima odnosno drugim prihodima (štednja). X. 493.
Rauscher d. d. — sklapanje ugovora za dobavu ovojne robe. X. 145.
— tekst ugovora o dobavi ovojnog materijala. X. 146.
Razgraničenje — između pojedinih okružnih ureda (nadopuna §-a 112. St.). VI. 191.
Razrešenje — od dužnosti svih dosadanjih članova ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda i imenovanje komesara. XI. 629.
Receptna blanketa — uvađanje jedinstvenog formulara. XI. 598.
Redukcija — nameštenika u god. 1932. XIV. 449.
— službeničkih mesta obzirom na opadanje članstva. XIII. 638.
Refundacija — troškova nastalih uzajamnim radom mesnih organa. V. 84.
Regresna tražbina — obustava podnašanja kvartalnih iskaza o njima. XI. 748.
— podnašanje kvartalnih iskaza o njima. VIII. 394.
Regresni recepti — obustava sastava posebnih apotekarskih računa za te recepte. X. 805.
Regresni slučaj — zaračunavanje naknade troškova lečenja i troškova postupka po §-u 11. ZOR. VIII. 475., X. 433.
Rentni odbor — davanje naknade za izgubljeno vreme njegovim članovima. IV. 364., V. 83.
— ispravno unašanje rentnih podataka u sednički zapisnik. VII. 50.
— izbor članova zamenika tog odbora (izmena §§-a 92. i 179. St.). VII. 210.
— sastav zapisnika. V. 123.
Reorganizacija — lekarske službe usled privredne krize. XIV. 444.
— osiguranja državnog saobraćajnog osoblja za slučaj bolesti i nesreće, tekst naredbe. IV. 313.

Digitized by Google

Rešavanje — zamolnica drugih mesnih organa kod provađanja otštetnih postupaka u nesrećnim slučajevima (hitno, smesta, potpuno i tačno). XIII. 643.

Revizija — brojčanog stanja sistemizovanih službeničkih mesta obzirom na opadanje članstva. XIII. 638.

Rudari — odlaganje izvršenja njihovog osiguranja sa općim osiguranjem. V. 165.
— provedba osiguranja. V. 21.

Rukovanje — sa filmskim materijalom, mere opreza kod toga. XIV. 263.

S

Sabirni dnevnik — uvađanje za porodične potpore. VI. 5.

Samoupravni organi — davanje naknade za izgubljeno vreme članovima tih organa. IV. 364.
— davanje naknade za izgubljeno vreme članovima tih organa za svaki započeti kalendarski dan. V. 113.
— donašanje predloga pred njih u skladu sa postojećim propisima i izvršivanje njihovih zaključaka. VI. 3.
— isplata naknade za izgubljeno vreme članovima, koji se privremeno nalaze izvan sedišta mesnog organa daje se samo od redovnog boravišta. X. 698.
— izbor glavno-skupštinskih delegata. VII. 24.
— izvršivanje zaključaka po članovima tih odbora, bez prava zaračunavanja dangube. VI. 257.
— nisu ovlašteni uzimati stručnjake van ureda za pregled poslovanja. XIII. 281.
— obređenje i isplata putnih računa njihovim članovima. VIII. 384.
— održavanje njihovih sednica kod okružnog ureda u Beogradu. X. 64.
— održavanje sednica dozvoljeno samo u sedištu ureda (izuzeci za nadzorni, lečilišni i građevni odbor i za pretsednika). XI. 599.
— održavanje sednica kad se nakupi dovoljan broj predmeta. VIII. 464., IX. 675.
— održavanje sednica unutar uredovnog vremena. X. 695.
— osnutak posebnih odbora dozvoljen samo u slučaju stvarne potrebe i punovažnosti zaključaka tih odbora. IX. 236.
— popunjavanje upražnjenih mesta članova i njihovih zamenika. VIII. 465.
— povećanje naknade za izgubljeno vreme članovima tih organa počam od 1. jula 1926 god. VIII. 362.
— predlaganje njihovih zaključaka Središnjem uredu (što se ne treba predlagati). XIII. 636.
— predlaganje njihovih zaključaka protivnih predlogu uprave na preispitanje Središnjem uredu prije izvršenja. VIII. 192.
pregled poslovanja ureda po nadzornim odborima. IX. 400.
— pristupanje k izvršenju njihovog izbora. VI. 252.
— razrešenje od dužnosti članova ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda. XI. 629.
— sastav zapisnika (zabrana unašanja izlišnih i nepotrebnih stvari i suviše opširne debate). IX. 30.
— vreme obdržavanja sednica. V. 113.
— zabrana davanja stručnih mišlenja po članovima tih organa za izvršenje izvesnih nabavaka ili za ugovaranje odnosno obavljanje izvesnih poslova, odnosno dozvole davanja tih mišlenja samo po zakletim stručnim licima. IX. 234.
— zabrana iznašanja predmeta pred te organe, koji su već jednom po Središnjem uredu poništeni ili neodobreni. VIII. 465.
— zabrana nabavljanja pogrebnih venaca, osmrtnica itd. za umrle članove tih organa na uredski trošak. VII. 219.

Sanitarna pomagala — vidi »zdravstvene potrepštine«.

Saradnja — između Inspekcija rada i Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa. IX. 125.

Sastanak upravnika — vidi »kongres radničkog osiguranja«.

Sastav — budžeta upravnih (ambulatorijskih) troškova i sistemizacija službeničkih mesta za god. 1931. XII. 606.
— budžeta upravnih troškova. VI. 69.
— budžeta za god. 1932. XIII. 686.
— godišnjih zaključnih računa mesnih organa i Središnjeg ureda (izmena §§-a 234., 235. i 236. St.). VIII. 462.
— i podnašanje ispravnih mesečnih pokusnih bilanca. X. 195., sa obrazloženim izveštajima o uspehu poslovanja i finansijskom stanju ureda (treba označiti % izdataka prema prihodu). XIV. 447.
— iskaza o raspoloživoj efektivnoj imovini do 5. svakog tekućeg meseca XIV. 143., nove odredbe o tome. XV. 193.
— mesečnih iskaza o stanju gotovine i uložaka u novčanim zavodima po stanju od prvog u mesecu. IX. 183.
— zaključnih računa za 1926. god. IX. 41.
— zapisnika samoupravnih organa (zabrana unašanja izlišnih i nepotrebnih stvari i suviše opširne debate). IX. 30.

Sednički predlozi — donašanje na sednicu u skladu sa odredbama postojećih propisa. VI. 3.

Sednički zapisnici — neposredno podnašanje Ministarstvu. V. 123.
— odgovornost ravnateljstva za pravodobno podnašanje. VI. 193.
— pravovremeno podnašanje Središnjem uredu i Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. V. 40., 116., VI. 92.
— rentnih odbora, ispravno izračunavanje renta i unašanje rentnih podataka. VII. 50.
— sastav onih rentnih odbora. V. 123.
— sastav (zabrana unašanja izlišnih i nepotrebnih stvari i suviše opširne debate). IX. 30.
— uređenje njihovog vođenja sa potrebnim formularima. IV. 365.

Sera — nabavka kod Higijenskog zavoda u Zagrebu. IX. 175., prema najnovijem cenovniku. XI. 453.

Sistemizacija — revizija brojčanog stanja sistemizovanih službeničkih mesta obzirom na opadanje članstva. XIII. 638.
— službeničkih mesta za godinu 1931 i sastav

Digitized by Google

budžeta upravnih (ambulatorijskih) troškova. XII. 606., predbežna obustava popunjavanja sistemizovanih i nepopunjenih mesta u godini 1931. XIII. 641.
Skoplje — osnutak okružnog ureda. VI. 347.
— zapisnik IV. kongresa radničkog osiguranja (glavnih lekara). XI. 378., 438., 580., 736., 807., 964.
Slike — u svrhu propagande predupređenja nesrećnih slučajeva. XII. 276.
Službena putovanja — ravnatelja i komesara mesnih organa. XII. 432.
Službene prostorije — oprema slikama i kipovima. XI. 748.
Službeni akti — potpisivanje čitljivo i mastilom. XI. 886.
Službeni pravilnik službenika — podnašanje mišlenja o njegovoj reviziji sa strane mesnih organa. IX. 31.
Službenički porez — naplaćivanje iza honorara odnosno mesečne paušalne nagrade komesara, pretsednika i članova samoupravnih organa Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa. XII. 278.
Snašanje — troškova adaptacija uredskih zgrada (2 grupe adaptacija prema tome, da li povećavaju ili ne prometnu vrednost nekretnine). XV. 586.
Sniženje — honorara komesarima za 10% (počevši od 1. aprila 1932). XIV. 193.
— manipulativnih troškova za propis i ubiranje prireza Radničkih komora počam od 1. maja 1927. (8%). IX. 390.
— postotka takse za ugovore o kupovini i prodaji pokretnina (od 2 na 1%) i nepokretnina (od 6 na 4%). IX. 225.
Sombor — ukidanje okružnog ureda sa danom 31. maja 1931. XIII. 394.
— uspostava okružnog ureda sa danom 31. maja 1931. XIII. 577.
Specijalističko lečenje — sastav očevidnika o njegovom uređenju. VII. 361.
Split — arondacija teritorija okružnog ureda (od 30. juna 1931.). XIII. 519.
Sprečavanje — proneverenja uredskog novca sa strane nameštenika. VI. 192.
Središnji ured — izveštaj o zaključnim računima za 1922/1923 god. VI. 225., za 1924 god. VIII. 268., ispravci, VIII. 382., za 1925 god. IX. 47., za 1926 god. IX. 637., za 1927 god. XI. 179., za 1928 god. XI. 973., za 1929 god. XIII. 104., za 1930 god. XIII. 713., za 1931 god. XIV. 495., za 1932 god. XV. 425.
— saradnja sa Inspekcijama rada. IX. 125.
— tekst poslovnog reda Stalnog lekarskog veća. X. 263.
— razrešenje od dužnosti svih članova ravnateljstva i nadzornog odbora i imenovanje komesara. XI. 629.
Srez — Donja Stubica pripojenje okružnom uredu u Zagrebu. X. 433.
Srezovi — popis s naznakom nadležnih okružnih ureda. VIII. 366.
Stanica — za naknadno lečenje ozleđenih u Zagrebu, otvorenje. X. 534.
Stanje članova — vidi »kretanje članova«.
Statistika — davanje podataka privatnim ustanovama (samo uz odobrenje Središnjeg ureda). XII. 346., XIII. 340.
— novo uređenje vođenja statistike o kretanju članova po nadničnim razredima i po industrijskim grupama od 1. jula 1932. (formular VIIIa i VIIIb). XIV. 394.
— podnašanje podataka za radničku statistiku Međunarodnog biroa rada u Ženevi. XII. 175.
— prikupljanje statističkih podataka o besposlici za Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja. VI. 91.
— privremeno uređenje vođenja statističkih podataka. IV. 363.
— tačno vođenje statistike o stanju i kretanju članova prema iskazu o rekapitulaciji propisanih prinosa. VII. 51., XIV. 197.
Statistički podaci — vidi »statistika«.
Statut — ispravak §-a 215. novog Statuta Suzora (ispada 2. stav). XV. 531.
— izmena §§ 85. t. 6., 86., 106., 107., 107a, 109., 110. XIII. 270., dokinuta ta izmena. XIII. 578., izmena §-a 197. IX. 234., izmena §§-a 63. i 64. IX. 670., i izmena §§-a 92. i 179. VII. 210.
— nadopuna § 110. XIII. 578.
— novi tekst, važi od 27. maja 1933. XV. 281.
— podnašanje mišlenja o njegovoj reviziji sa strane mesnih organa. IX. 30.
— uputstva o provedbi novog Statuta Suzora od 27. maja 1933. XV. 371.
Stavljanje — datuma i brojeva rešenja u dostavnicama (ispravno). XI. 500., 885.
Staž — vršenje po lekarima u sanatorijima Središnjeg ureda Brestovac i Klenovnik. XII. 180., 378.
Stručna mišlenja — dozvola davanja samo po zakletim stručnim licima a zabranjena davanja tih mišlenja po članovima samoupravnih organa, za izvršenje izvesnih nabavaka ili za ugovaranje odnosno obavljanje izvesnih poslova. IX. 234.
Stručnjaci — van ureda, uzimanje za pregled poslovanja mesnog organa po nalogu samouprave nije dozvoljeno. XIII. 281.
Sušak — ukidanje okružnog ureda sa danom 30. juna 1931. XIII. 519.
— uspostava okružnog ureda sa danom 30. juna 1931. XIII. 577.

Š

Šoferi — uredski, pravo na putne dnevnice (kao službenici D. XI.). XIII. 520.
Štampanje — okružnica u »Radničkoj zaštiti«. V. 134.
Štampilje — lekara, stavljanje na recepte. VIII. 294.
Štednja — na upravnim troškovima i uređenje radnog vremena. XI. 150., 281., na upravnim troškovima u god. 1931. do skrajnih granica mogućnosti. XIII. 156., na upravnim troškovima u god. 1932. (nepopunjavanje službeničkih mesta). XIV. 194.

T

Takse — naplata prigodom isplata nabavaka takovih artikala i robe, koje podleže plaćanju državne trošarine. VIII. 383.

Digitized by Google

— naplata 1% ugovorne (prenosne) u korist države, te banovinske prenosne u korist banovine prigodom isplata računa odnosno zaslužbina. XIV. 51.
— naplata za pregledbe materijala u Higijenskim zavodima (uz 50% popust). XIV. 448.
— naplata za radove i produkte Higijenskog zavoda u Zagrebu. X. 275.
— naplata za radove i produkte Centralnog higijenskog zavoda u Beogradu i Higijenskih zavoda u Nišu, Skoplju, Novom Sadu, Sarajevu, Cetinju i svih higijenskih ustanova sa cenovnikom. X. 441.
— odredbe Zakona o izmenama i dopunama Zakona o taksama, te naplaćivanje banovinskih dažbina. XIV. 264.
— oslobođenje od plaćanja za izvode iz matica (protokola) rođenih, venčanih i umrlih po §-u 189. ZOR. VIII. 204. X. 61.
— oslobođenje od plaćanja za uverenja o lekarskom pregledu radnika po Zakonu o suzbijanju zaraznih bolesti. XIV. 388.
— oslobođenje od plaćanja. IV. 354.
— provedba Zakona o taksama, taksenog i pristojbinskog pravilnika. VI. 93.
— sniženje njihovog postotka za ugovore o kupovini i prodaji pokretnina (od 2 na 1%) i nepokretnina (od 6 na 4%). IX. 225.

Taksene marke — označivanje kod prijema akata uz štambilj ureda kolikom je taksom akt taksiran. XV. 49.
— povraćaj istih strankama (samo one, koje nisu leplene). XII. 174.

Taracovina — prigovor protiv njene naplate na poštanske pošiljke. VIII. 391.

Tarifa — povišenje u poštanskom čekovnom prometu. VIII. 486.

Tehnički radovi — poveravanje samo civilno-ovlaštenim inžinjerima. XI. 58.

Tekući računi — izravno dostavljanje njihovog izvatka o propisanom i otpisanom prirezu, te ubranom i doznačenom prirezu nadležnim Radničkim komorama. IX. 182.
— mesečno predlaganje njihovih izvadaka (formular X., iskazivanje salda prošlog meseca). VIII. 200.
— usklađenje kod mesnih organa. X. 535.

Tekući računi poslodavaca — knjiženje prinosa za slučaj bolesti izravno u taj račun. IX. 671.
— uvađanje novog obrasca za knjige tih računa (formular II.). VIII. 188.
— vođenje njihovih knjiga (formular II.) grupisano po postotku opasnosti uvrštenih poslova bez istodobnog vođenja individualnog iskaza (formular II-a) o propisanim prinosima i prirezima. IX. 481.

Telefonski i interurbani razgovori — evidencija i postupak kod likvidacije računa o njima. VII. 54.

Teritorijalna razdeoba — između okružnih ureda Dubrovnik-Split, Zemun-Novi Sad i Sombor-Osijek. IX. 174.
— okružnih ureda u Bosni i Hercegovini. IX. 670.
— pripojenje sreza Donja Stubica okružnom uredu u Zagrebu. X. 433.
— svih okružnih ureda (s oznakom srezova). XV. 473.

Tiskanice — razdeoba njihovih troškova (na koncu svake godine srazmerno na račun upravnih i na račun ambulatorijskih troškova). XII. 232.
— uvrštenje tiskanice »potvrda poslodavca« među besplatne tiskanice. XII. 335.

Trafike — prodaja plativih uredskih tiskanica. VIII. 460.

Travnik — arondacija teritorija okružnog ureda (od 30. juna 1931.). XIII. 519.
— ukidanje okružnog ureda. XIII. 581.

Tražbina regresna — vidi »regresna tražbina«.

Tumačenje — odredaba Zakona o radnjama (§§ 98, 196, 219, 229, 326, 433, sa formularima lekarskih svedodžaba i ugovorima o službi lica nameštenih u zdravstvenim ustanovama). XIV. 390.
— postupka oko zaračunavanja ovršnih troškova po §-u 41. ZOR. IX. 230.

Tuzla — ukidanje okružnog ureda sa danom 30. juna 1931. XIII. 519.
— uspostava okružnog ureda sa danom 30. juna 1931. XIII. 581.

Tužba — podnašanje protiv nezakonitih odluka upravnih vlasti na upravni sud (u roku od 30 dana) a protiv presuda upravnog suda na Državni savet (u roku od 15 dana). IX. 183.

U

Ugovor — izmena §-a 11. Kolektivnog ugovora o dobavi lekova. XI. 646., 754.
— novi obrazac za sklapanje s apotekarima. VIII. 198.
— o dobavi lekova, obrazac. V. 43.
— o socijalnom osiguranju između Jugoslavije i Nemačke. XI. 886., tekst zakona o tom ugovoru. XII. 82.
— sklapanje s apotekarima. V. 42.
— sklapanje s apotekarima počam od 1. oktobra 1926. (uz 30% popusta). VIII. 611.
— sklapanje s apotekarima po novom obrascu. VIII. 197.
— sklapanje s apotekarima uz popust veći od 25%. V. 197.
— sklapanje kolektivnog ugovora s apotekarima o dobavi lekova. IX. 677.
— sklapanje sa tt. Rave d. d. za dobavu sanitarnih potrepština. VIII. 481., X. 145.
— sklapanje s tt. Rauscher d. d. za dobavu ovojne robe. X. 145.
— sniženje postotka takse za ugovore o kupovini i prodaji pokretnina (od 2 na 1%) i nepokretnina (od 6 na 4%). IX. 225.
— s tt. Elemom d. d. o dobavi ovojnog materijala. VIII. 476.
— tekst kolektivnog o načinu dobavljanja lekova po apotekarima. IX. 684.
— tekst onog s tt. Rave d. d. o dobavi sanitarnih potrepština. X. 149.
— tekst onog s tt. Rauscher d. d. za dobavu ovojne robe. X. 146.

Ukidanje — okružnih ureda u Somboru, Velikom Bečkereku i Vršcu sa danom 31. maja 1931. XIII. 394.
— okružnih ureda u Belovaru, Varaždinu i Zemunu sa danom 30. aprila 1931. XIII. 284.
— okružnih ureda na Sušaku, Brodu na Savi i Tuzli sa danom 30. juna 1931. XIII. 519.
— okružnog ureda u Travniku. XIII. 581.

Digitized by Google

Ulošci — na štednju po uložnim knjižicama i tekućim računima, oslobođenje od oporezovanja njihovih kamata. IX. 287.
— sastav mesečnog iskaza o njihovom stanju u novčanim zavodima po stanju od prvoga u mesecu. IX. 183.
Upiti — hitno rešavanje onih podnešenih po osiguranicima, poslodavcima ili drugim strankama. XII. 37.
Upotpunjenje — i uređenje lekarske službe. XIII. 55.
Upravne vlasti — podnašanje tužba protiv njihovih nezakonitih odluka na upravni sud odnosno Državni savet (u roku od 30 dana). IX. 183.
Upravni troškovi — promena u njihovom knjiženju (novi računi od 1. januara 1932.; sabirni dnevnik laičke kontrole bolesnika). XIV. 385.
— štednja na njima. XI. 150., 285., (u godini 1931. štednja do skrajnih granica mogućnosti). XIII. 156., (nepopunjavanje službeničkih mesta i štednja na njima u god. 1932.). XIV. 194.
Upravni sud — podnašanje tužba njemu protiv nezakonitih odluka upravnih vlasti (u roku od 30 dana), a protiv njegovih presuda na Državni savet (u roku od 15 dana). IX. 183.
Upražnjena mesta — članova ravnateljstva, popunjavanje sa zamenicima u slučaju trajne nemogućnosti vršenja funkcije člana. VI. 43.
— članova samoupravnih organa i njihovih zamenika, popunjavanje. VIII. 465.
— službenika, predbežna obustava njihova popunjavanja u god. 1931. XIII. 641., u god. 1932. XIV. 194.
Uputstvo — o provedbi novog Statuta Središnjeg ureda od 27. maja 1933. XV. 371.
— za likvidaciju putnih troškova inspektorima rada. XI. 158., (za likvidaciju putnih računa inspektora rada važe propisi Uredbe o naknadi putnih i seobenih troškova državnih službenika izuzevši slučaj, kada putuju zajednički sa stručnim organima Središnjeg ureda u cilju pregleda tehničkog i higijenskog uređaja). XIII. 338., (ispravak okružnice). XIII. 638.
Uredba — od 27. marta 1923. o lekarskim komorama, tekst. V. 69.
— o uređenju Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja. XI. 647.
Uređenje — i upotpunjenje lekarske službe. XIII. 55.
— apoteka priručnih ureda za osiguranje radnika. XIII. 453.
Uredski novac — doznačivanje putem Poštanske štedionice i poštanskog čekovnog zavoda. VI. 258.
— kontrola nad uredskim organima, koji s njime rukuju. IX. 401.
— sprečavanje proneverenja tog sa strane nameštenika. VI. 192.
Uredski šoferi — pravo na putne dnevnice (kao službenici D. XI.). XIII. 520.
Usklađenje — tekućih računa kod mesnih organa. X. 535.
Uskrata — naknade za izgubljeno vreme članovima samoupravnih organa u slučaju izvršivanja zaključaka tih organa. VI. 257.
Uspostava — okružnih ureda u Vel. Bečkereku (sa danom 31. maja 1931.), Sušaku (sa danom 30. juna 1931.) i Somboru (sa danom 31. maja 1931.). XIII. 577.
— okružnog ureda u Tuzli (sa danom 30. juna 1931.). XIII. 581.
Ustrojstvo osiguranja — provedba zakona u tom predmetu (IX.). IV. 163.
— tekst Naredbe Ministra o sprovođenju osiguranja (§§ 15. do 26.). IV. 139.
— zakonski tekst. IV. 98.
Utrnuće — propisa ranijih nosilaca osiguranja i njihovih nadzornih vlasti. VII. 364.
Uvađanje — novog obrasca za knjige tekućih računa poslodavaca (formular II.). VIII. 188.
— sabirnog dnevnika za porodične potpore. VI. 5.
Uverenje — o lekarskom pregledu radnika po Zakonu o suzbijanju zaraznih bolesti ne potpada plaćanju takse. XIV. 388.
Uzajamni rad — između okružnih ureda i bolesničke blagajne »Merkur« glede lečenja članova te blagajne. VIII. 292.
— mesnih organa. IV. 408.
— predlaganje iznosa godišnje obezbeđene zarade ozleđenika kod posredovanja oko ponovne lekarske pregledbe ozleđenika drugih mesnih organa. V. 166.
— refundacija troškova nastalih time kod mesnih organa. V. 84.
Uzdržavanje — uredskih nekretnina, skraćeni postupak za odobravanje manjih izdataka do Din 5.000. VIII. 382.

V

Varaždin — ukidanje okružnog ureda sa danom 30. aprila 1931. XIII. 284.
Varda — veledrogerija, nabavka medikamenata kod nje, a koji se troše u uredskim ambulantama, bolnicama i lečilištima. XII. 35.
Velike županije — prestanak poslovanja i prenos njihove nadležnosti na banske uprave. XI. 893.
Veliki Bečkerek — ukidanje okružnog ureda sa danom 31. maja 1931. XIII. 394.
— uspostava okružnog ureda sa danom 31. maja 1931. XIII. 577.
Vođenje — jednolično inventura. IX. 281., 391.
— knjiga tekućih računa poslodavaca (formular II.) grupisano po postotku opasnosti uvrštenih poslova bez istodobnog vođenja individualnog iskaza (formular IIa) o propisanim prinosima i prirezima. IX. 481.
— knjigovodstva Središnjeg ureda te okružnih ureda, naputak o tome s formularom. VI. 1.
— privremeno statističkih podataka. IV. 363.
— promenjenog formulara IIa. (stavka posla i broj prinosnih dana) te dokinuće vođenja formulara X. odnosno VII. XII. 337.
— sedničkih zapisnika sa potrebitim formularima. IV. 365.
Vožnja — nadoplata na vozne karte svih sretstava za javni saobraćaj u propagandnoj nedelji Crvenog krsta po čl. 42. Zakona o Društvu Crvenog krsta meseca septembra svake godine. XV. 584.

Digitized by Google

Vrednost — računanje iste kod obveznica položenih kao jamčevina. VIII. 485.
Vršac — ukidanje okružnog ureda sa danom 31. maja 1931. XIII. 394.

Z

Zabrana — bilo kakove ingerencije pretsednika u poslove administracije. IX. 228.
— davanja stručnih mišlenja po članovima samoupravnih organa za izvršenje izvesnih nabavaka ili za ugovaranje odnosno obavljanje izvesnih poslova, odnosno dozvola davanja tih mišlenja samo po zakletim stručnim licima. IX. 234.
— direktnog upućivanja pretstavaka g. Ministru ili Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. XII. 380.
— izdavanja lekova iz uredskih ambulanata neosiguranim licima. VI. 252.
— izdavanja objava nezaposlenim radnicima za povlašćenu vožnju železnicom po mesnim organima. XIV. 48.
— pristupa mesnih organa u odbor za uređenje groba pok. Vilima Bukšega. XI. 750.
— saziva anketa po okružnom uredu. VI. 121.
— štampanja publikacija, koje nisu zvanični izveštaj na trošak ureda. IX. 364.
— štampanja publikacija ili brošura na trošak ureda, bez dozvole Središnjeg ureda. XI. 499.
Zagreb — arondacija teritorija okružnog ureda (od 30. juna 1931.). XIII. 519.
Zaključci — samoupravnih organa, izvršivanje. VI. 3.
— samoupravnih organa, predlaganje Središnjem uredu (što se ne treba predlagati). XIII. 636.
Zaključni računi — blagovremeno podnašanje (do konca marta svake godine). XI. 58.
— način predlaganja i obloženja. V. 198.
— novi propis o njihovom sastavu i obloženju. VIII. 81.
— postupak oko bonifikacije lekarskih troškova. VI. 184.
— predlaganje za god. 1923. VI. 114.
— sastav (izmena §§-a 234., 235. i 236. St.). VIII. 462.
— sastav za 1926. god. IX. 41.
Zakon o inspekciji rada — tekst. IV. 246.
Zakon o osiguranju radnika — provedba u pogledu ustrojstva osiguranja. (IX.). IV. 163.
— tekst o ustrojstvu osiguranja (§§-i 119. do 158.). IV. 98.
— s objašnjenjem dra Vilima Helebranta, pretplata na tu knjigu. VII. 360.
Zakon o radnjama — tumačenje odredaba §§ 98., 196., 219., 229., 326., 433. (formulari lekarskih svedodžba i ugovora o službi lica nameštenih u zdravstvenim ustanovama). XIV. 390., (isplata porodiljskih potpora bez obzira na § 236. odnosno al. 4. i 5. § 326.). XIV. 632.
Zakon o suzbijanju zaraznih bolesti — izdavanje uverenja o lekarskom pregledu radnika po tom zakonu bez naplate takse i honorara. XIV. 388.
Zakon o taksama — provedba. VI. 93., provedba odredaba Zakona o izmenama i nadopunama Zakona o taksama, te naplaćivanje banovinskih dažbina. XIV. 264.
Zakon o ugovoru o socijalnom osiguranju — između Kraljevine Jugoslavije i Nemačke države od 5. augusta 1929. god. (tekst). XII. 82.
Zakon o zaštiti radnika — tekst. IV. 221.
— ispravak teksta stavke 1. §-a 22. tog zakona. XI. 750.
Zamolnica — rešavanje onih drugih mesnih organa kod provađanja otštetnih postupaka u nesrećnim slučajevima (hitno, smesta, potpuno i tačno). XIII. 643.
Zaokruženje — dinarskih para prilikom isplata ili naplata na zakonsko sretstvo plaćanja. XV. 532.
Zaprečenje — proneverenja vidi »sprečavanje«.
Zaračunavanje — lekova izdanih na račun mesnih organa. XI. 654.
— naknade troškova lečenja i troškova postupka u regresnim slučajevima po §-u 11. ZOR. VIII. 475., X. 433.
— ovršnih troškova kod naplate prinosa putem vlastitih eksekutivnih organa (za ovršni nalog do 100 Din — Din 10, a za preko 100 Din — Din 25). XIII. 761.
— ovršnih troškova po §-u 41. ZOR. tumačenje postupka oko toga. IX. 230.
— ovršnih troškova na teret poslodavca (25 Din) po § 41. ZOR. IX. 127.
— ovršnih troškova za naplatu prinosa osiguranja prema Zakonu o neposrednim porezima. XI. 651.
— troškova po mesnim organima (1½% građevne, kupovne ili procenbene vrednosti zgrade ili 1/14 odmerene kirije), za uzdržavanje zgrada Središnjeg ureda. XI. 153.
— troškova za dostavu platežnih naloga u smislu §-a 200. St. (samo troškova poštarine za preporučene listove na teret poslodavca). VI. 298.
Zatezni kamati — plaćanje 6% na neisplaćene opskrbne račune svih vlastitih lečilišta, oporavilišta ili sanatorija. IX. 236.
— povišenje (od 5 na 6%) na ubrane, a nedoznačene prinose za nesrećni slučaj i Penzioni fond. X. 63.
— način zaračunavanja. VII. 116.
Zdravstvene potrepštine — nabavka i način plaćanja. VI. 289.
— sklapanje ugovora s tt. Rave d. d. o dobavi istih. VIII. 481., X. 145.
— tekst ugovora s tt. Rave d. d. o dobavi istih. X. 145.
Zdravstvene ustanove Središnjeg ureda — realno budžetiranje i bilansiranje. XIII. 157.
— ugovor o službi njihovog osoblja (prema § 433. Zakona o radnjama). XIV. 390.
Zemun — ukidanje okružnog ureda sa danom 30. aprila 1931. XIII. 284., nova podela teritorija. XIII. 519.
Zgrade — oslobođenje novih zgrada i dogradnja od neposrednog poreza na zgrade. IX. 226.
Zgrade Središnjeg ureda — plaćanje kirije po mesnim organima. VIII. 398.
— predlaganje iskaza o dužnoj isplaćenoj kiriji za te zgrade. VIII. 466.
— zaračunavanje troškova po mesnim organima (1½% građevne, kupovne ili procenbene vrednosti zgrade ili 1/14 odmerene kirije) za uzdržavanje tih zgrada. XI. 153.

Digitized by Google

IV. REŠAVANJE SPOROVA

D

Delovanje sudova radničkog osiguranja — početak X. 59.

Dostava — presuda Vrhovnih i prvostepenih sudova radničkog osiguranja Središnjem uredu. XIV. 49.

G

Građanski sud — nije nadležan za rešavanje sporova za koje su nadležni po ZOR-u sudovi radničkog osiguranja. X. 77.

I

Imenovanje — kandidata za porotnike sudova radničkog osiguranja. VII. 544.

Izbor — kandidata na upražnjena mesta porotnika sudova radničkog osiguranja. X. 536.

Izvršivanje — presuda sudova radničkog osiguranja. XI. 398.

N

Naredba Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja — od 15. marta 1927. o utvrđivanju svote paušala i o izračunavanju putnih troškova porotnika sudova radničkog osiguranja. X. 59.

Nenadležnost — redovitih (građanskih) sudova za sporove za koje su po ZOR-u nadležni sudovi radničkog osiguranja. X. 77.

Novčana kazna — izrečena po policijskim vlastima po propisima XIII. Glave ZOR-a ne može se zameniti s kaznom zatvora. X. 154.

P

Početak — delovanja sudova radničkog osiguranja. X. 59.

Policijske vlasti — novčana kazna izrečena po njima po propisima XIII. Glave ZOR-a ne može se zameniti s kaznom zatvora. X. 154.

Porotnici sudova radničkog osiguranja — imenovanje kandidata za njihova mesta. VII. 544.

— izbor kandidata na upražnjena njihova mesta. X. 536.

— tekst Naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 15. marta 1927. o utvrđivanju svote paušala i izračunavanju putnih troškova porotnika sudova radničkog osiguranja. X. 59.

Postupak — pred I. stepenim sudovima radničkog osiguranja i podnašanje žalba na Vrhovne sudove radničkog osiguranja. X. 276.

— pri rešavanju spornih pitanja (zakonski tekst Deo III. Glava XIX. §§ 159—177.). IV. 112.

— kod sudova radničkog osiguranja, tekst pravilnika. VIII. 182.

Pravilnik — o uređenju sudova radničkog osiguranja i o sudskom postupku kod tih sudova. VIII. 182.

Presude — sudova radničkog osiguranja, dostava bezodvlačna Središnjem uredu. XIV. 49., izvršivanje. XI. 398.

R

Redoviti sudovi — su nenadležni za rešavanje sporova, koji spadaju po ZOR-u pod nadležnost sudova radničkog osiguranja. X. 77.

S

Sud građanski — vidi »građanski sud«.

Sud redoviti — vidi »redoviti sud«.

U

Uređenje — sudova radničkog osiguranja, tekst pravilnika. VIII. 182.

Z

Zakonski tekst — odredaba o postupku pri rešavanju spornih pitanja. (Deo III. Glava XIX. §§ 159—177.). IV. 112.

Ž

Žalbe — postupak oko njihova podnašanja sa strane ureda protiv presude prvostepenog suda radničkog osiguranja na Vrhovne sudove radničkog osiguranja. X. 267.

Digitized by Google

V. SLUŽBOVNI ODNOŠAJI SLUŽBENIKA I DNEVNIČARA

B

Banjsko lečenje — nepriznavanje prava na to i na promenu boravka. VI. 190.
Biranje — vidi »izbor«.
Blagajnici — naknada u ime zabrojavanja. V. 154.
Bogoštovni prinos — plaćanje sa strane službenika. IX. 122.
Bolnica — naknada vozne karte (samo pola cene III. klase) službenicima upućenim u bolnice ili lečilišta Središnjeg ureda van sedišta ureda. XIII. 580.
Bolovanje — nepriznavanje prava na banjsko lečenje i promenu boravka. VI. 190.
— potpore po §-u 100. Sl. P. VI. 35.
— pravo službenika, penzionera i njihovih porodičnih članova na lečenje u državnom lečilištu Kraljevica (za hiruršku tuberkulozu, po najnižem opskrbnom razredu). XIV. 100.
Branioc — uzimanje u disciplinskom postupku. XI. 654.

Č

Čuvanje — službene tajne. IX. 123.
— ugleda u službi i učtivi i predusretljivi saobraćaj sa strankama. X. 78.

D

Davanje — pozajmica. X. 438., 799., XI. 68., (najviše jednomesečne prinadležnosti). XIV. 194.
Disciplinski postupak — vidi »disciplinski sudovi«.
Disciplinski sudovi — dostava disciplinskih akata državnim vlastima po njihovom traženju (ima izvršiti uprava ureda, a ne disciplinski sud). XIII. 640.
— izmena odnosno nadopuna disciplinskog postupka (izmena sastava sudova). XI. 889., nadopuna te izmene (dodatak k 1. st. §-a 149. Sl. p.). XII. 181.
— izmena stava 3. §-a 149. Sl. p. (sastav centralnog disciplinskog suda). XIII. 459.
— izmena §-a 12. točke 3. i §-a 1. točke 1. Poslovnog reda. X. 434.
— obrazovanje za godinu 1925. VII. 53.
— određivanje troškovnika branioca službenika u disciplinskom postupku. XII. 473.
— postavljanje disciplinskog tužioca (u slučaju sprečenja redovitog disciplinskog tužioca, tumačenje k §-u 154. Sl. p.). XII. 335.
— postavljanje i biranje službenika temeljem §-a 149. Sl. p. za članove mesnog odnosno centralnog disciplinskog suda. XI. 285.
— tekst poslovnog reda. VI. 29.
— uzimanje branioca u disciplinskom postupku. XI. 654.
Dnevnica — povišenje kod dnevničara (promena §§-a 4. i 5. Pravilnika). VI. 186.
Dnevnica putna — vidi »putna dnevnica«.
Dnevničari — nameštanje. V. 215.
— oporezivanje prinadležnosti. IX. 229.
— osobni list o njima (ne treba slati Središnjem uredu). XIII. 459.
— plaćanje prireza za Radničku komoru i za Berzu rada. VI. 292.
— pojam pokušajnog (probnog) vremena službovanja. VI. 89.
— postavljanje (dozvoljeno samo po propisima važećeg Pravilnika naposc obzirom na otkaz). XII. 282.
— postavljanje privremenih na račun uštede u budžetu. VII. 217.
— povišenje dnevnice i mesnog dodatka (promena §§-a 4. i 5. Pravilnika). VI. 186.
— prestanak službe. VI. 329.
— tekst Pravilnika o službenom odnosu. V. 53.
Dodatak — poseban za odvojeno življenje. VI. 11., VIII. 491.
Dodatak funkcionalni — vidi »funkcionalni dodatak«.
Dodatak mesni — vidi »mesni dodatak«.
Dodatak specijalni mesečni — vidi »specijalni mesečni dodatak«.
Dodatak za porodicu — isplata za decu službenika, koja su navršila punoletnost, a nalaze se na redovnom školovanju na univerzitetu. IX. 364.
— za pastorče (izmena al. 2. §-a 26. Službenog pravilnika). XII. 230.
— za službenikovo dete obzirom na njegovo zanimanje ili dohodak. VI. 298.
— za ženu u javnoj, državnoj ili inoj službi. VI. 34.
— za ženu u službi Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (ne pripada u nijednom slučaju). XII. 334.
Dopust — vidi »otsustvo«.
Dostava — vidi »podnašanje«.
Dotacija — od 20% Penzionom fondu službenika od povišenog mesnog dodatka i funkcionalnog dodatka. IX. 126.
Doznaka — novčane pripomoći službenicima kategorije D. prema odredbi §-a 197. Sl. p. V. 203.
Dozvola — podelivanje sa strane pretsedništva na podizanje tužbe protiv trećeg lica (uz dozvolu pretsedništva ureda može se dozvoliti upotreba pritužbe člana za podnašanje sudske tužbe protiv dotičnog člana). IX. 123.
Državljanstvo — službenika. XI. 286.
Državne vlasti — dostava disciplinskih akata, njima po njihovom traženju (ima izvršiti uprava ureda, a ne disciplinski sud). XIII. 640.
Dužnost — čuvanja službene tajne (izuzetak). IX. 123.

F

Fijakerina — za službena putovanja službenika. VII. 361., novo ustanovljenje (30 Din za

Digitized by Google

sva mesta počevši od 1. aprila 1932. god.). XIV. 195.
Funkcionalni dodatak — uvađanje. VIII. 619.
— uvađanje za činovnike IV. položaja kod okružnih ureda za osiguranje radnika. IX. 483.

G

Gubitak — prava na hranarinu službenika za vreme bolovanja. V. 157.

I

Inkasanti — putne prinadležnosti. X. 699., XI. 747.
Interurbani telefonski razgovori — službenika. VII. 54.
Invalidski porez — plaćanje iza prinadležnosti službenika. V. 216., VI. 113.
Iskaz — o stanju članova Penzionog fonda službenika, predlaganje na dan 31. decembra svake godine. XIII. 157.
— sastavljanje o stiglim molbama na raspisana mesta. VIII. 115.
Ispit — vidi »ispitna komisija«.
Ispitna komisija — polaganje ispita predviđenih odredbama §-a 7., 55. i 196. Sl. p. VIII. 358., 470.
— polaganje stručnog ispita predviđenog odredbom §-a 46. Sl. p. IX. 117.
— provedba njenog Pravilnika za polaganje ispita predviđenih odredbama §-a 7., 55. i 196. Sl. p. VII. 212.
— tekst Pravilnika za polaganje ispita predviđenih odredbama §-a 7., 55. i 196. Sl. p. VIII. 77.
— tekst Pravilnika za polaganje stručnog ispita predviđenog odredbom §-a 46. Sl. p. VIII. 457.
Isplata — putnih računa i putnih predujmova. VIII. 384., XI. 498.
Ispravno prijavljivanje — osobnih podataka službenika-članova Penzionog fonda. XI. 493.
Izbor — podnašanje izveštaja o ispunjenju sviju uslova natecatelja. IX. 672.
— poništenje za one službenike, koji su birani u viši položaj pre nego šte su položili ispit predviđen u §-u 7., odnosno §-u 196. Sl. p. na čije polaganje su bili od pre obavezani bilo prigodom prevođenja bilo prigodom ranijeg izbora. IX. 483.
— predlaganje spisa u tom predmetu. V. 215. VII. 545.
— službenika iz drugih okružnih ureda. VII. 218.
— službenika koji su ispunili uslove §-a 45. do 49. Sl. p. IX. 393.
— službenika temeljem §-a 149. Sl. p. za članove mesnog odnosno centralnog disciplinskog suda. XI. 285.

K

Kazna za neurednost — nova razdeoba nadležnosti za izricanje tih kazna. XI. 889., nova takva razdeoba počevši od 27. VII. 1932. (izmena al. 1. § 142. i § 143. Sl. p.). XIV. 549.
Kilometrina — sniženje počevši od 1. aprila 1932. (izmena stava 1. §-a 32. Sl. p.). XIV. 270.
Komisija za ocenu — nadležnost, sastav i rad. VI. 66.
— novi sastav obzirom na razrešenje samouprave kod Središnjeg ureda. XI. 891.
Konkurs — vidi »natečaj«.
Kontrola — nad službenicima, koji rukuju uredskim novcem. IX. 401.
Kontrolori bolesnika — putne prinadležnosti. X. 699., XI. 747.
Kontrolori poslova — putne prinadležnosti. X. 699., XI. 747.
Krsna slava — svetkovanje dozvoljeno samo službenicima pravoslavne i grčko-katoličke veroispovesti. XII. 177.
Kuluk — vidi »otkup ličnog rada«.

M

Mesni dodatak — povišenje kod dnevničara (promena §-a 4. i 5. Pravilnika). VI. 186., VIII. 619.
— povišenje kod službenika i dnevničara. VIII. 619.
— uređenje prema odredbi §-a 28. Sl. p. V. 202.

N

Nabava — pisaćeg materijala. VI. 38.
— pogrebnih venaca, osmrtnica itd. za umrle uredske nameštenike zabranjena na račun uredskog troška. VII. 219.
Naknada — blagajnicima na ime zabrojavanja. V. 154.
— opskrbnih troškova u vlastitim lečilištima i oporavilištima sa strane uredskih nameštenika, koji vrše kontrolu dotičnih zavoda. VII. 542.
— vozne karte službenicima upućenim u bolnice ili lečilišta Središnjeg ureda van sedišta ureda (samo pola vozne cene III. klase). XIII. 580.
— za kola vidi »fijakerina«.
Nameštanje — dnevničara. V. 215.
— dnevničara (dozvoljeno samo po propisima važećeg Pravilnika napose obzirom na otkaz). XI. 282.
— lica, koja nisu regulisala vojnu obavezu. IX. 233.
— pomoćnih dnevničara (izmena §-a 16. Pravilnika o dnevničarima, važi od 27. VII. 1932.). XIV. 547.
— privremenih dnevničara na račun uštede u budžetu. VII. 217.
— službenika, koji rukuju uredskim novcem. IX. 401.
— stranih državljana u službi okružnih ureda. V. 134.
— ugovornih nameštenika. VI. 107.
— u službu lica, kojima bi se imalo za penziju uračunati više godina drugđe provedene službe. VI. 248.
Nameštenici — vidi »službenici«.
Naplata — poreza za neženjena lica od nameštenika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (od 1. januara 1931.). XIII. 152.
Naredba Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja — od 21. februara 1931. o sprovođenju Zakona o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju itd. (tekst). XIII. 265.
Natečaj — određivanje roka za primanje molba natecatelja. XII. 437.

Digitized by Google

Neprevedeni službenici — proknjiženje njihovih prinadležnosti i doprinosa Penzionom fondu. VI. 4.
Neženje — naplata poreza za takve nameštenike Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (od 1. januara 1931.), XIII. 152.
Novčana pripomoć — doznaka službenicima kategorije D. prema odredbi §-a 197. Sl. p. V. 203.

O

Obrazovanje — disciplinskih sudova za 1925. god. VII. 53.
Obređenje — putnih računa. VIII. 384.
Obustava — isplate pisarničkog paušala. VI. 38.
— isplata specijalnog mesečnog dodatka počevši od 1. maja 1932. XIV. 259.
— podelivanja pozajmica na privremene priznanice i bonove. VII. 54.
— rada preko uredovnog vremena uz posebnu naplatu. V. 57.
Ocenjivanje — izmene propisa (novi sastav komisije za ocenu) s obzirom na razrešenje samouprave kod Središnjeg ureda. XI. 891.
— nadležnost, sastav i rad komisije za ocenu. VI. 67.
— sastav starešinskih izveštaja. VI. 66.
Očevidnik — sanitetskog personala i uredskih lekara. VII. 214.
Odevanje — ženskih nameštenika za vreme uredovnih sati. VII. 219.
Odmor — vidi »otsustvo«.
Odvojeno življenje — poseban dodatak za to. VII. 11., VIII. 491.
Oporezovanje — prinadležnosti dnevničara. IX. 229.
— prinadležnosti nameštenika. IX. 118., 676., X. 428., XI. 458.
Opskrbni troškovi — naknada u vlastitim lečilištima i oporavilištima sa strane uredskih nameštenika, koji vrše kontrolu dotičnih zavoda. VII. 542.
Oslobođenje — nameštenika od poziva na vojnu službu u ratu i miru (podnašanje molba za to sa strane mesnih organa i Središnjeg ureda). VIII. 85.
Osnov — za računanje penzije službenika (izmena stava 1. § 118. Sl. p.). XII. 379.
Osobni list — dnevničara (vodi se samo u 1 primerku, Središnjem uredu ne treba ga slati). XIII. 459.
Otkaz — službe privremenim službenicima. VI. 248., 329.
Otkup ličnog rada — u novcu za službenike Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (način naplate, plaća Središnji ured iz svojih sretstava). XII. 280.
Otsustvo — podelivanje onog po § 96. i 97. Sl. p. XV. 479.
— podelivanje po §-u 98. Sl. p. VI. 188.
— postupak sa službenicima, koji prekorače dozvoljeno otsustvo. VIII. 467.

P

Parohijal — plaćanje sa strane službenika. IX. 122.
Penzija — novi osnov za njeno računanje kod službenika (izmena st. 1. § 118. Sl. p.). XII. 379.
— uračunavanje godina službe u penziju, provedenih u državnoj ili javnoj samoupravnoj službi, službenicima prigodom primanja u službu. XIII. 159.
Penzioneri — plaćanje prinosa za slučaj bolesti. VIII. 473., u visini prinosa za dobrovoljne članove počevši od 1. januara 1933. XV. 716.
— povećanje penzijskih prinadležnosti za one, koji su penzionisani, a nisu prevedeni po Službenom pravilniku. VII. 47.
— pravo na lečenje u državnom lečilištu Kralievica (za hiruršku tuberkulozu, po najnižem opskrbnom razredu). XIV. 100.
Penzioni fond — ispravno prijavljivanje osnovnih podataka službenika. XI. 493.
— predlaganje iskaza o stanju njegovih članova na dan 31. decembra svake godine. XIII. 157.
— prokniiženie doprinosa još neprevedenih službenika. VI. 4.
— 20% dotaciia fondu od povišenog mesnog dodatka i funkcionalnog dodatka. IX. 126.
Pisaći materijal — nabava. VI. 38.
Pisarnički paušal — obustava. VI. 38.
Podelivanje — dozvole službenicima sa strane pretsedništva za podizanje tužbe protiv trećih lica (izuzetak od čuvanja službene tajne). IX. 123.
Podnašanje — iskaza o stanju članova Penzionog fonda službenika na dan 31. decembra svake godine. XIII. 157.
Podvozni troškovi — zaračunavanje prigodom službenih putovanja. XII. 34.
Pogodovna vožnja — vidi »povlašćena vožnja«.
Pokušajno (probno) vreme — kod službovanja dnevničara. VI. 89.
Pomoćni dnevničari — nameštanje (izmena § 16. Pravilnika o dnevničarima važi od 27. VII. 1932.). XIV. 547.
Popis — uredskih nameštenika predlaganje koncem svakog kvartalnog meseca. VII. 123., dokinuće tog predlaganja. XIII. 340.
Porez — plaćanje redovnog i invalidskog iza prinadležnosti službenika. V. 216., VI. 113.
— za neženiena lica, naplaćivanje od samih nameštenika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (od 1. januara 1931.). XIII. 152.
Porodični dodatak — vidi »dodatak za porodicu«.
Popunjavanje — praznih službeničkih mesta kod Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa. XI. 399., dozvoljeno bez prethodnog odobrenja g. Ministra. XII. 474.
Poslovni red disciplinskih sudova — izmena §-a 12. točke 3. i §-a 1. točke 1. X. 434., tekst. VI. 29.
Postavljanje — vidi »nameštanje«.
Postupak — sa službenicima, koji prekorače dozvoljeno otsustvo. VIII. 467.
— u pogledu službenog odnošaja službenika, koji ne budu položili ili se ne budu pozivu javili, da polože ispit po §-u 7. i 196. Sl. p. IX. 285., X. 65.
Potpore — plaćanje doprinosa za njihovo uživanje u visini prinosa za dobrovoljne članove počevši od 1. januara 1933. XV. 716.
— u slučaju bolovanja po §-u 100. Sl. p. VI. 35.

Digitized by Google

Povišenje — dnevnica i mesnog dodatka dnevničara (izmena §§-a 4. i 5. Pravilnika). VI. 186., VIII. 619.
— prinosa za slučaj bolesti za službenike od 10 na 13.50 Din počam od 1. aprila 1927. IX. 231.
— mesnog dodatka službenicima i dnevničarima. VIII. 619.
— putnih dnevnica (izmena §-a 29. Sl. p.). IX. 515.
Povlašćena vožnja — nameštenika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa na državnim železnicama i brodovima u državnoj eksploataciji (odobrena počam od 1. marta 1930. samo za aktivne službenike i lekarečinovnike, te za njihove porodične članove). XII. 129.
— nameštenika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa na parobrodima Jadranske plovidbe d. d. i Dubrovačke parobrodske plovidbe a. d. (za I. razred plaća se cena II. razreda, a za II. razred cena III. raz.; vredi od 1. augusta 1933.). XV. 480.
— nadležna za izdavanje železničkih legitimacija jedino Direkcija državnih železnica u Zagrebu. XII. 228.
— postupak kod produženja železničkih legitimacija za narednu kalendarsku godinu. XIII. 49.
— uskrata na državnim železnicama i brodovima. VI. 2., 343.
Pozajmica — davanje. X. 438., 799., XI. 68., VI. 34., (najviše jednomesečne prinadležnosti). XIV. 194.
— obustava podelivanja na privremene priznanice i bonove. VII. 54.
— podelivanje. VI. 34.
Pravilnik ispitne komisije — provedba onog za polaganje ispita predviđenih odredbama §-a 7., 55. i 196. Sl. p. VII. 212. VIII. 86.
— za polaganje ispita predviđenih odredbama §-a 7., 55. i 196. Sl. p., tekst. VIII. 77.
— za polaganje stručnog ispita predviđenog odredbom §-a 46. Sl. p. tekst. VIII. 457.
Pravilnik o službenom odnosu dnevničara — Središnjeg i okružnih ureda za osiguranje radnika, tekst. V. 53.
— izmena § 16. (važi od 27. VII. 1932.). XIV. 547.
Pravo na hranarinu — gubitak za vreme bolovanja službenika. V. 157.
Praznici — vidi »prazničnі dani«.
Prazničnі dani — rad u te dane. VI. 39., XI. 895.
— rad u te dane za muslimane i jevreje. VI. 189.
— svetkovanje. XI. 895.
— svetkovanje krsne slave (dozvoljeno samo službenicima pravoslavne i grko-katoličke veroispovesti). XII. 177.
— svetkovanje za pripadnike evangeličke crkve. XIII. 395.
Predlaganje — vidi »podnašanje«.
Predujam — vidi »pozajmica«.
Premeštaj — službenika po Zakonu, način isplate selitbenih troškova kod takovog premeštaja (terete upravne troškove Središnjeg ureda). XIII. 283., za porodične članove može se računati kod toga normalna vozna cena na železnicama. XIII. 523.
Prestanak — službe dnevničara. VI. 329.
Prethodno suspendovanje — službenika. X. 800.
Prevozni troškovi — računanje kod službenih putovanja, koja se ne mogu učiniti ni železnicama ni lađom (stvarno plaćena vozarina). XIII. 455., pripada pravo na unos i iznos prtljage i paušal za kola kod takvih putovanja. XIII. 685.
Primanje u službu — lica, koja nisu regulisala vojnu obavezu. IX. 233.
— lica kojima bi se imalo za penziju uračunati više godina drugde provedene službe. VI. 248.
— određivanje roka konkursa (natečaja). XII. 437.
— uračunavanje godina službe službenicima tom zgodom u penziju provedenih u državnoj ili javnoj, samoupravnoj službi. XIII. 159.
Prinadležnosti — oporezovanję kod dnevničara. IX. 229.
— oporezovanje kod nameštenika. IX. 118., 676., X. 428., XI. 458.
— povišenje mesnog dodatka službenicima i dnevničarima. VIII. 619.
— privremenih službenika za vreme otsluženja roka u vojsci. VII. 539.
— proknjiženje onih još neprevedenih službenika. VI. 4.
— stavljanje u tečaj novih u slučaju promene službenog odnošaja. VI. 331.
— uvađanje funkcionalnog dodatka. VIII. 619.
— uvađanje funkcionalnog dodatka za činovnike IV. položaja kod okružnih ureda za osiguranje radnika. IX. 483.
— uvađanje specijalnog mesečnog dodatka (od 1. aprila 1930.). XII. 433., priznanje tog dodatka svim službenicima i dnevničarima bez obzira na školsku spremu. XII. 550., priznanje tog dodatka svim ugovornim službenicima, nameštenim na osnovu posebnih ugovora. XIII. 204., sniženje tog dodatka (od 1. oktobra 1931.). XIII. 641., ukidanje tog dodatka (od 1. maja 1932.). XIV. 259.
Prinos za slučaj bolesti — plaćanje za penzionere. VIII. 473.
— plaćanje za službenike i penzionere u visini prinosa za dobrovoljne članove počevši od 1. januara 1933. XV. 716.
— povišenje za službenike od 10 na 13.50 Din počam od 1. aprila 1927. IX. 231.
Prirez za Berzu rada — plaćanje za službenike i dnevničare. VI. 292.
Prirez za Radničku komoru — plaćanje za službenike i dnevničare. VI. 292.
Privremeni službenici — otkaz službe. VI. 248., 329.
— polaganje ispita po §-u 7. Sl. p., uslov za sticanje stalnosti. VIII. 471.
— prinadležnosti za vreme otsluženja roka u vojsci. VII. 539.
— regulisanje vojne obaveze. VII. 217., X. 47.
Proknjiženje — prinadležnosti i doprinosa Penzionom fondu neprevedenih službenika. VI. 4.
Promena boravka — nepriznavanje prava na to i na banjsko lečenje. VI. 190.
Putna dnevnica — povišenje (izmena §-a 29. Sl. p.). IX. 515., novo povišenje počam od 1. maja 1930. (puna i smanjena dnevnica, izmena §§ 20. i 29. Sl. p.). XII. 283.

Digitized by Google

— puna dnevnica pripada samo nakon izaslanja od punih 24 sata. XIV. 386.
— sniženje (izmena §-a 29. Sl. p.) počevši od 1. aprila 1932. XIV. 270.

Putni predujam — podizanje za vreme putovanja. VIII. 117., 384.

Putovanja — fijakerina za službenike. VII. 361., novo ustanovljenje (Din 30 za sva mesta počevši od 1. aprila 1932.). XIV. 195.
— obređenje i isplata putnih računa i isplata putnih predujmova. VIII. 384.
— podizanje putnih predujmova. VIII. 117., XI. 498.
— povišenje putnih dnevnica (izmena §-a 29. Sl. p.). IX. 515., novo povišenje putnih dnevnica (počam od 1. maja 1930.), puna i smanjena dnevnica, izmena §§-a 20. i 29. Sl. p. XII. 283., sniženje (izmena §-a 29. Sl. p.) počevši od 1. aprila 1932. XIV. 270.
— puna dnevnica pripada samo nakon izaslanja od punih 24 sata. XIV. 386.
— putne prinadležnosti kontrolora bolesnika i poslova te inkasanata. X. 699., XI. 747.
— računanje prevoznih troškova kod putovanja koja se ne mogu učiniti ni železnicom ni lađom (stvarno plaćena vozarina). XIII. 455., pripada pravo na unos i iznos prtljage i paušal za kola kod takvih putovanja. XIII. 685.
— ravnatelja ureda. VI. 38., (uz prethodni zaključak pretsedništva ureda). XV. 479.
— službenika. V. 214.
— sniženje kilometraže (izmena stava 1. §-a 32. Sl. p.) počevši od 1. aprila 1932. XIV. 270.
— upotreba spavaćeg vagona (nadopuna § 20. Sl. p.). XII. 283.
— zabrana čestog putovanja službenika bez potrebe. XI. 498.
— zaračunavanje podvoznih troškova. XII. 34.

R

Rad — obustava prekouredovnog vremena uz posebnu naplatu. V. 57.
— svih nameštenika Središnjeg ureda. XI. 161.
— u praznične dane. VI. 39., XI. 895.
— u praznične dane za muslimane i jevreje. VI. 189.

Radno vreme — nameštenika Središnjeg ureda. XI. 161.
— raspored radnih časova od 1. septembra 1930. XII. 432.
— svakodnevno dvokratno izuzevši mesece juni, juli i august (od 8 h do 13 h i od 16 h do 18 h). XIII. 639.
— uređenje kod Okružnih ureda za osiguranje radnika. VIII. 190.
— uređenje kod Središnjeg ureda i okružnih ureda za osiguranje radnika. V. 203., XI. 150.
— za vreme letnih meseci (u junu, julu i augustu od ½8 do 14 sati). XII. 338., XIII. 457., od 1. maja do 1. oktobra 1932. (7.30 do 13.30 sati). XIV. 271.

Ravnatelj ureda — službeno putovanje. VI. 38., (uz prethodni zaključak pretsedništva ureda). XV. 479.

Reaktivacija — po Zakonu penzionisanih službenika (dopuna § 122. Sl. p.). XIII. 521.

Redukcija — službenika obzirom na opadanje članstva. XIII. 638., u godini 1932. XIV. 449.

S

Sanitetski personal — očevidnost. VII. 214.
— ugovor o službi tog osoblja (prema §-u 433. Zakona o radnjama). XIV. 390.

Saobraćaj — učtivi i predusretljivi sa strankama i čuvanje ugleda po službenicima u službi. X. 78., 698.

Selitbeni troškovi — službenika prigodom premeštenja po Zakonu (terete upravne troškove Središnjeg ureda, način isplate). XIII. 283., za porodične članove može se računati kod toga normalna vozna cena na železnicama. XIII. 523.

Služba — prestanak kod dnevničara. VI. 329.

Službena tajna — dužnost čuvanja (izuzetak od čuvanja prigodom pritužbe trećih lica). IX. 123.

Službeni pravilnik — službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, provedba. V. 149.
— izmena §§-a 8., 10. al. 1., 19., 23., 24., 28a., 50., 51. al. 1., 65. al. 4., 66. posl. al., 68. al. 2., 69. al. 2., 90. al. 1., 95. al. 2., 96. posl. al., 98 al. 2., 99 al. 1., 103 al. 3., 107 al. 2., 113. pretposl. al., 142 al. 1., 143., 146 al. 4., 149, 151 al. 1., 154 al. 1., 174, 183. XIII. 270., izmena §-a 29., stava 1. §-a 32. XIV. 270., izmena al. 1 §-a 142. i §-a 143. (važi od 27. VII. 1932.). XIV. 549., izmena stav. 2. § 13., stav. 3. § 13., § 15., § 16., § 20., § 24., § 41., § 113., stav. 2. i 3. § 146. i § 192. (važi od 15. juna 1933.). XV. 387.
— nadopuna provedbe. V. 214.
— revizija. IX. 31.

Službenici — čuvanje ugleda u službi i učtivi i predusretljivi saobraćaj sa strankama. X. 78.
— državljanstvo. XI. 286.
— fijakerina za službena putovanja. VII. 361.
— gubitak prava na hranarinu za vreme bolovanja. V. 157.
— izbor onih koji su ispunili uslove §-a 45. do 49. Sl. p. IX. 393.
— kategorije D. doznaka novčane pripomoći njima prema odredbi §-a 197. Sl. p. V. 203.
— kontrola nad onima, koji rukuju uredskim novcem. IX. 401.
— nošenje znakova političkog značaja u službi. VI. 191.
— plaćanje doprinosa za pružanje potpora po § 100 Sl. p. u visini prinosa za dobrovoljne članove počevši od 1 januara 1933. XV. 716.
— plaćanje poreza na neženjena lica (plaćaju sami nameštenici od 1. januara 1931.). XIII. 152.
— plaćanje prireza za Radničku komoru i za Berzu rada. VI. 292.
— plaćanje redovnog poreza i invalidskog poreza iza njihovih prinadležnosti. V. 216., VI. 113.
— plaćanje vojnice i parohijala (bogoštovnog prinosa, versko-prosvetnog prinosa). IX. 122.

Digitized by Google

Službenici — postavljanje i biranje temeljem §-a 149. Sl. p. za članove mesnog odnosno centralnog disciplinskog suda. XI. 285.
— postupak u pogledu službenog odnošaja onih, koji ne budu položili ili se ne budu javili da polažu ispit po §§-ima 7. i 196. Sl. p. IX. 285., X. 65.
— povišenje prinosa za slučaj bolesti i za njih od 10 na 13.50 Din počam od 1. aprila 1927. IX. 231.
— površno i nesavesno vršenje službe kod primanja prijava i odjava. X. 153.
— predlaganje njihovog popisa koncem svakog kvartalnog meseca. VII. 123., dokinuće tog predlaganja. XIII. 340.
— predlaganje spisa u predmetu izbora. V. 215.
— prethodno suspendovanje. X. 800.
— pružanje zubne nege i umetnih zubi (zubala). VIII. 380.
— redukcija obzirom na opadanje članstva. XIII. 638., u god. 1932. XIV. 449.
— službena putovanja. V. 214.
— stavljanje u tečaj novih prinadležnosti u slučaju promene službenog odnošaja. VI. 331.
— učtivi i predusretljivi saobraćaj sa strankama (§ 82. Sl. p.). X. 698.
— utvrđivanje zdravstvenog stanja. VII. 218., XI. 286.
Službenici ugovorni — vidi »ugovorni nameštenici«.
Sniženje — putnih dnevnica (izmena § 29. Sl. p.) i kilometrine (izmena stava 1. § 32. Sl. p.). XIV. 270.
Spavaći vagon — dozvoljena upotreba (generalnom direktoru i direktorima Središnjeg ureda). XII. 283.
Specijalni mesečni dodatak — na prinadležnosti službenika i dnevničara (od 1. aprila 1930.). XII. 433., priznanje tog dodatka svim službenicima i dnevničarima bez obzira na školsku spremu. XII. 550., sniženje tog dodatka (od 1. oktobra 1931.). XIII. 641., ukidanje tog dodatka (od 1. maja 1932.). XIV. 259.
— na prinadležnosti ugovornih službenika (nameštenih na temelju posebnih ugovora, teče od 1. aprila 1930.). XIII. 204., sniženje tog dodatka (od 1. oktobra 1931.). XIII. 641., ukidanje tog dodatka (od 1. maja 1932.). XIV. 259.
Stalnost — uslov za njeno sticanje, polaganje ispita po §-u 7. Sl. p. VIII. 471.
Starešinski izveštaji — sastav radi ocenjivanja službenika. VI. 66.
Strani državljani — nameštanje u službu okružnih ureda. V. 134.
Stručni ispit — vidi »ispitna komisija«.
Suspendovanje — »vidi prethodno suspendovanje«.
Svetkovanje — praznika. XI. 895.
— praznika za pripadnike evangeličke crkve. XIII. 395.
— krsne slave (dozvoljeno samo službenicima pravoslavne i grko-katoličke veroispovesti). XII. 177.

T

Tajna službena — vidi »službena tajna«.
Takse — neplaćanje na priznanice ugovornih nameštenika o primanju novčanih potraživanja iz odnosa službe. VII. 464.
Telefonski razgovori — službenika (interurbanski). VII. 54.
Tužba — podnašanje protiv trećih lica uz upotrebu pritužbe trećeg lica dozvolom pretsedništva ureda (izuzetak od službene tajne). IX. 123.

U

Ugled — službenika, čuvanje kao i učtivi i predusretljivi saobraćaj sa strankama. X. 78.
Ugovorni nameštenici — nameštanje. VI. 107.
— neplaćanje taksa na priznanice o primanju novčanih potraživanja iz odnosa službe. VII. 464.
— priznanje specijalnog mesečnog dodatka onima, koji su nameštеni na temelju posebnih ugovora (od 1. aprila 1930.). XIII. 204., sniženje tog dodatka (od 1. oktobra 1931.). XIII. 641., ukidanje tog dodatka (od 1. maja 1932.). XIV. 259.
Ukidanje — vidi »obustava«.
Upražnjena mesta — popunjavanje. XI. 399.
— popunjavanje dozvoljeno bez prethodnog odobrenja g. Ministra. XII. 474.
Upućivanje — službenika, penzionera i njihovih porodičnih članova na lečenje u državno lečilište Kraljevica (za hiruršku tuberkulozu, po najnižem opskrbnom razredu). XIV. 100.
Uračunavanje — godina službe u penziju provedenih u državnoj ili javnoj samoupravnoj službi službenicima prigodom primanja u službu. XIII. 159.

V

Versko-prosvetni prinos — plaćanje sa strane službenika. IX. 122.
Vojna obaveza — regulisanje kod privremenih službenika. VII. 217., X. 47.
— zabrana primanja u službu lica koja nisu regulisala tu obavezu. IX. 233.
Vojna služba — oslobođenje nameštenika od iste u ratu i miru (podnašanje molba za oslobađanje sa strane mesnih organa i Središnjeg ureda). VIII. 85.
Vojnica — plaćanje sa strane službenika. IX. 122.
Vojni rok — prinadležnosti privremenih službenika za vreme otsluženja tog roka. VII. 539.
Vožnja — povlašćena na državnim železnicama i brodovima u državnoj eksploataciji odobrena za nameštenike Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (počam od 1. marta 1930. samo za aktivne službenike i lekare-činovnike te za njihove porodične članove). XII. 129.
— povlašćena na državnim železnicama (nadležna za izdavanje železničkih legitimacija jedino Direkcija državnih železnica u Zagrebu). XII. 228.
— povlašćena na državnim železnicama (postupak kod podnašanja legitimacija za narednu kalendarsku godinu). XIII. 47.
— povlašćena na parobrodima Jadranske plovidbe d. d. i Dubrovačke plovidbe a. d. (za I. raz. plaća se cena II. raz., a za II. raz. cena III. raz.; važi od 1. augusta 1933.). XV. 480.
— na državnim železnicama i brodovima uskrata povlastica. VI. 2.

Digitized by Google

Z

Zabrana — čestog putovanja službenika bez potrebe. XI. 498.

— nabavljanje pogrebnih venaca, osmrtnica itd. za umrle uredske nameštenike na uredski trošak. VII. 219.

— primanje u službu lica, koja nisu regulisala vojnu obavezu. IX. 233.

Zakon o primanju u službu lekara — kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa od 20. januara 1931. — tekst. XIII. 149.

Zdravstveno stanje — utvrđivanje kod službenika. VII. 218., XI. 286.

Znakovi — nošenje onih političkog značaja po uredskim službenicima u službi. VI. 191.

Zubna nega — pružanje iste i umetnih zubi (zubala) nameštenicima. VIII. 380.

Ž

Ženski nameštenici — odevanje za vreme uredovnih sati. VII. 219.

Digitized by Google

VI. SLUŽBOVNI ODNOŠAJI LEKARA

B

Bliže odredbe — o specijalizaciji iz socijalne medicine. XIII. 268.

D

Davanje — beskamatnih pozajmica. XI. 68.
Disciplinski postupak — vidi »disciplinski sudovi«.
Disciplinski sudovi — izmena odnosno nadopuna disciplinskog postupka (izmena §§ 96., 97., 100—104., 114., 116. i 118. Sl. p., izmena sastava sudova). XII. 178.
Dodatak za porodicu — podelivanje ugovornim lekarima (samo ako ne primaju takav od države, banovine ili opštine). XV. 479.
— uskrata u slučaju zamene drugog lekara. XI. 152.
Dopust — vidi »otsustvo«.

G

Glavni lekar — davanje mišlenja u pitanju zdravstvene službe. X. 800.
— reorganizacija njegove službe. XI. 396., 503.
— ugovorni lekari ne mogu vršiti njegovu službu. XI. 1009.

H

Honorar — povišenje kod ugovornih lekara. IX. 339.
— za specijalnu pregledbu i lečenje članova stranih okružnih ureda. X. 530.

I

Iskaz — o personalijama ugovornih lekara, predlaganje. VIII. 189.
— o stanju članova Penzionog fonda lekara-činovnika, predlaganje na dan 31. decembra svake godine. XIII. 157.
Izbor — mladih lekara. VII. 540.
— Stalnog lekarskog veća. V. 202.

K

Kazna za neurednost — razdeoba nadležnosti za izricanje tih kazna (izmena) al. 1. § 96. i § 97. Sl. p. 1. važi od 27. jula 1932.). XIV. 548.
Konkurs — vidi »natečaj«.
Kurs — iz socijalne medicine, predmeti i njegovo održavanje, tekst pravilnika. XIII. 266., odlaganje održavanja u 1931. god. radi štednje. XIII. 684., odlaganje održavanja u god. 1932. XIV. 551.

L

Lekari — nameštenje. V. 197.
— očevidnost. VII. 214.
— podnašanje prijava o njihovom nameštanju i napuštanju službe sa strane mesnih organa Ministarstvu. V. 90.
— zabrana plaćanja zamenika otsutnim lekarima po privatnom poslu na račun ureda. IX. 173.
Lekari-činovnici — ispravak teksta §-a 36. Sl. p. 1. VI. 247.
— obređivanje putnih računa. XI. 503.
— otsustvo u svrhu studija. VI. 329.
— plaćanje prinosa za Penzioni fond. VII. 113.
— povišenje prinadležnosti. IX. 180., 233.
— provedba Službenog pravilnika. VI. 177.
— tekst Službenog pravilnika. VI. 145.
— utvrđivanje zdravstvenog stanja. VII. 117.
— uvađanje specijalnog mesečnog dodatka na prinadležnosti (počam od 1. aprila 1930.). XII. 550., sniženje tog dodatka (od 1. oktobra 1931.). XIII. 641., ukidanje tog dodatka (od 1. maja 1932.). XIV. 259.
— vršenje sporedne službe. XI. 892.
Lekari-specijaliste — iz drugih grana medicine moraju imati i specijalizaciju iz socijalne medicine. XIII. 522.
Lekarska služba — reorganizacija usled privredne krize. XIV. 444.
Lekarske komore — podnašanje lekarskih ugovora istima znanja i ravnanja radi. VII. 544.
— sporazum s istima pri nameštanju lekara. IX. 37.
Lekarske stalno veće — izbor. V. 202.
— tekst poslovnog reda. X. 263.

M

Minimalne takse — za nagrade lekara, koji vrše opštu lekarsku praksu. VIII. 394.
Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja — podnašanje prijava o nameštanju i napuštanju službe uredskih lekara. V. 90.

N

Nameštanje — određivanje roka konkursa (natečaja). XII. 437.
— sporazum oko toga sa lekarskim komorama. IX. 37.
— uredskih lekara. V. 197.
— uredskih lekara, koji su u državnoj službi ili u drugoj javnoj službi. XI. 831.
— uredskih lekara, podnašanje prijave o tome sa strane mesnih organa Ministarstvu. V. 90.
— uz dokaz prava na vršenje privatne lekarske prakse. VI. 35.
Naplata — lekarskih usluga po minimalnom cenovniku. VIII. 394
Napuštanje službe — uredskih lekara, podnašanje prijave o tome sa strane mesnih organa Ministarstvu. V. 90.
Naredba Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja — od 21. februara 1931. o sprovođenju Zakona o primanju u službu lekara kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju itd. (tekst). XIII. 265.
— od 31. marta 1931. o dopuni naredbe Ministra od 21. februara 1931. o sprovođenju Zakona o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzio-

Digitized by Google

nisanju, premeštanju itd. (tekst § 4 a). XIII. 266., ispravak stava 6. ove naredbe. XIII. 394.

Natečaj — određivanje roka za primanje molba natecatelja. XII. 437.
— označivanje upozorenja na propis alineje 2 §-a 72. Sl. p. 1. XII. 606.
— potrebno raspisivanje kod popunjavanja sviju lekarskih mesta (činovnika, specijalista i ugovornih). XIII. 283.

O

Obrazac ugovora — za nameštanje ugovornih lekara. VI. 172.
Obređivanje — putnih računa lekara-činovnika. XI. 503.
Obustava — isplate specijalnog mesečnog dodatka počevši od 1. maja 1932. XIV. 259.
Očevidnik — uredskih lekara i sanitetskog personala. VII. 214.
Ograničenje — primanja lekara bez doktorata u službu radničkog osiguranja. VIII. 460.
Oporezovanje — lekara, koji leče uredske članove po uputnicama rejonskih odnosno uredskih lekara u svojim privatnim ordinacijama. XIII. 579.
Otsustvo — u svrhu studija lekara-činovnika. VI. 329.
Označivanje — upozorenja na propis al. 2. §-a 72. Sl. p. 1. kod raspisivanja konkursa. XII. 606.

P

Penzioni fond — plaćanje prinosa za taj fond za lekare-činovnike. VII. 113.
— predlaganje iskaza o stanju njegovih članova na dan 31. decembra svake godine. XIII. 157.
Podnašanje — iskaza o stanju članova Penzionog fonda lekara-činovnika na dan 31. decembra svake godine. XIII. 157.
— prijava sa strane mesnih organa Ministarstvu o nameštaniu i napuštanju službe uredskih lekara. V. 90.
Popunjavanje — upražnjenih mesta. IX. 514
Porodični dodatak — vidi »dodatak za porodicu«.
Poslovni red — stalnog lekarskog veća Središnjeg ureda za osiguranje radnika (tekst). X. 263.
Povišenje — godišniih honorara i posebnih otšteta ugovornih lekara. IX. 339.
— prinadležnosti lekara-činovnika. IX. 180., 233.
Pozajmica — davanje. XI. 68.
Pravilnik — o predmetima i održavanju kursa iz socijalne medicine. XIII. 266.
Pretplata — lekara na »Radničku zaštitu«. VIII. 80.
Prinadležnosti — povišenje kod lekara-činovnika. IX. 180., 233.
— uskrata porodičnog dodatka u slučaju zamene drugog lekara. XI. 162.
— uvađanje specijalnog mesečnog dodatka na prinadležnosti lekara-činovnika i ugovornih lekara (počam od 1. aprila 1930.). XII. 550.
Privatna lekarska praksa — pružanje dokaza prava na vršenje iste kod nameštanja uredskih lekara. VI. 35.
Putni računi — obređivanje za lekare-činovnike. XI. 503.
Putovanja — izmena prava na vozne klase na železnicama (izmena §§ 21. i 24. stav. 4. Sl. p. 1. vredi od 5. decembra 1930.). XIII. 56.

R

Radnička zaštita — pretplata lekara. VIII. 80.
Raspis — konkursa potreban kod popunjavanja sviju lekarskih mesta (činovnika specijalista i ugovornih). XIII. 283.
Reaktivacija — po Zakonu penzionisanih lekara-činovnika (dopuna § 77. Sl. p. 1.). XIII. 521.
Reorganizacija — lekarske službe usled privredne krize. XIV. 444.
— službe glavnog lekara. XI. 396., 503.

S

Službeni pravilnik lekara-činovnika — ispravak teksta §-a 36. VI. 247.
— izmena alineje 1. § 96. i § 97. (važi od 27. VII. 1932.). XIV. 548.
— izmena stava 1. § 33. XIV. 389.
— izmena §§ 55. al. 1., 68. pretposl. al. 103, 105, al. 1. 108, al. 1 128. 137, al. 3. XIII. 270., izmena stav. 2. i 3. § 10., § 11., § 12., stav. 2. § 14., stav 9. i 11. § 16., stav. 1. i 2. § 25., § 68., stav 2. i 3. § 100. i § 146. (važi od 15. iuna 1933.). XV. 389.
— izmena teksta § 21. i stav. 4. § 24. (vredi od 1. decembra 1930.). XIII. 56.
— nadopuna § 77. Sl. p. 1. XIII. 521.
— provedba. VI. 177.
— tekst. VI. 145.
Socijalna medicina — pravilnik o predmetima i održavanju kursa iz nje. XIII. 266., odgoda održavanja tog kursa u 1931. god. radi štednje. XIII. 684., odgoda održavanja tog kursa u god. 1932. XIV. 551.
— bliže odredbe specijalizacije iz nje. XIII. 268.
Specijalizacija — iz socijalne medicine, bliže odredbe o tome. XIII. 268., moraju je imati lekari-specijaliste iz drugih grana medicine. XIII. 522.
— odlaganje kursa iz nje za lekare radničkog osigurania u god. 1931. XIII. 684., u godini 1932. XIV. 551.
Specijalni mesečni dodatak — na prinadležnosti lekara-činovnika i ugovornih lekara (počam od 1. aprila 1930.). XII. 550., sniženje tog dodatka (od 1. oktobra 1931.). XIII. 641., obustava tog dodatka (od 1. maja 1932.). XIV. 259.
Sporazum — sa lekarskim komorama pri nameštanju lekara. IX. 37.
Sporedna služba — vršenje po uredskim lekarima-činovnicima. XI. 892.
Stalno lekarsko veće — izbor. V. 202.
— tekst poslovnog reda. X. 263.
Staž — vršenje istog po lekarima dozvoljeno u sanatorijima Središnjeg ureda »Brestovac« kraj Zagreba i »Klenovnik« kraj Ivanca. XII. 180., 378.

Š

Stampilje — uredskih lekara. VIII. 294.

T

Takse — minimalne za nagradu lekara. VIII. 394.

Digitized by Google

U

Ugovori — podnašanje lekarskim komorama znanja i ravnanja radi. VII. 544.
— predlaganje Središnjem uredu. VIII. 189., (sa naznakom razloga za sklapanje ugovora s novim lekarom). XII. 437.
Ugovorni lekari — ne mogu postati glavnim lekarima. XI. 1009.
— obrazac ugovora. VI. 172.
— podelivanje porodičnog dodatka samo ako ne primaju takav od države, banovine ili opštine. XV. 479.
— povišenje godišnjih honorara i posebnih otšteta. IX. 339.
— predlaganje ugovora i iskaza o personalijama. VIII. 189.
— uvađanje službenih odnosa. VI. 177.
— uvađanje specijalnog mesečnog dodatka na prinadležnosti (počam od 1. aprila 1930.). XII. 550., sniženje tog dodatka (počam od 1. oktobra 1931.). XIII. 641.
Upražnjena mesta — popunjavanje. IX. 514.
Uračunavanje — godina službe u penziju, provedenih u državnoj ili javnoj samoupravnoj službi, lekarima-činovnicima prigodom primanja u službu. XIII. 159.

V

Vožnja — povlašćena na državnim železnicama i brodovima u držav. eksploataciji odobrena za aktivne lekare-činovnike i za njihove porodične članove (od 1. marta 1930.). XII. 129.
— povlašćena na državnim železnicama (pripada od 5. decembra 1930. prema izmeni propisa § 21. stav 4. § 24. Sl. p. l.). XIII. 56.
— povlašćena na državnim železnicama (postupak kod produživanja legitimacija za narednu kalendarsku godinu). XIII. 47.
— povlašćena na parobrodima Jadranske plovidbe d. d. i Dubrovačke parobrodske plovidbe a. d. (za I. raz. plaća se cena II. raz., za II. raz. cena III. raz.; važi od 1. augusta 1933.). XV. 480.
Vršenje — sporedne službe po uredskim lekarima-činovnicima. XI. 892.

Z

Zabrana — da ugovorni lekari budu glavni lekari. XI. 1009.
— plaćanje zamenika po privatnom poslu otsutnom uredskom lekaru na račun ureda. IX. 173.
Zakon o primanju u službu lekara — kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa od 20. januara 1931. tekst. XIII. 149.
Zdravstveno stanje — utvrđivanje kod lekara-činovnika. VIII. 117.

Digitized by Google

VII. REGISTAR PRESUDA DRŽAVNOG SAVETA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

(Presude poredane su prema §§-ima Zakona o osiguranju radnika, Naredaba, Statuta i Pravilnika, na koje se odnose.)

	Godište R. Z.	Strana
§ 3. ZOR.		
Stav 1.		
Advokatski pripravnici obavezni su na osiguranje, jer oni daju svome poslodavcu advokatu svoju umnu radnu snagu pod najam na osnovu radnog odnosa. (Presuda od 21. I. 1930. broj 8.152/1929. II. odel.)	XII	149
§ 10. ZOR.		
Stav 1.		
Prijava nameštenog lica izvršena kod Opštinskog poglavarstva ne može se smatrati kao punovažna prijava u smislu ZOR-a (Presuda od 9. VI. 1933. broj 16.848/1933. II. odel.)	XV	622
Starost i bolest poslodavca nisu izvinjavajuća i olakšajuća okolnost kod primene tog paragrafa ZOR-a. (Presuda od 19. IV. 1933. broj 11.827/33. II. odel.) . .	XV	401
§ 11. ZOR.		
Stav 1. Općenito.		
Državna nadleštva i preduzeća ne mogu se jednako tretirati u primeni §-a 10. kao i privatna preduzeća i pojedini poslodavci, pa se onda moraju izuzeti od posledica iz §-a 11. ZOR. (Presuda od 21. I. 1930. broj 3.138/29. II. odel.) . . .	XII	307
Poslodavac koji redovno plaća prinos snosi posledice po ovom paragrafu ZOR-a ako nije propisno prijavio uposlenog nameštenika. (Presuda od 23. VIII. 1932. broj 23.325/1932. II odel.)	XV	228
Pravno lice (crkvena opština) kao poslodavac u smislu §-a 10. ZOR. snosi odgovornost za propuste svog delovođe u vršenju poslodavačkih dužnosti prema ZOR-u. (Presuda od 5. XII. 1932. broj 37.746/32. II. odel.)	XV	400
Prijavni list za člana, podnet naknadno na direktno traženje ureda, ne može se smatrati u nedostatku drugih merodavnih dokaza kao dovoljan osnov za primenu tog paragrafa ZOR-a protiv poslodavca. (Presuda od 11. IV. 1933. br. 11.662/33. II. odel.)	XV	516
Stav 1. tač. 2.		
Poslodavac dužan je snašati troškove lečenja i za članove porodice nameštenika u slučaju njihove bolesti bez obzira na to, da li ovi žive u istoj kući ili ne sa osiguranim članom, samo u koliko ovaj poslednji vodi o njima staranje, a oni nemaju privrede. (Presuda od 2. II. 1933. broj 2.007/1933. II. odel.)	XV	188
Poslodavac dužan je snašati troškove nastale za lečenje druge bolesti, koja je nastala kao posledica prve bolesti. (Presuda od 1. V. 1933. broj 13.176/1933. II odel).	XV	516
§ 12. ZOR.		
Stav 2.		
Isplatne liste služe kao uredna prijava i odjava samo za one nameštenike za koje sadrže dan nastupa na posao i istupa iz posla, pa ukoliko nisu ovakve liste poslate uredu najkasnije trećeg dana po isplati već docnije ima mesta primeni poslednjeg stava §-a 11. ZOR. (Presuda od 30. XI. 1932. broj 36.168/32. II odel.)	XV	625
§ 31. ZOR.		
Poslodavac dužan je prijaviti posao kao i svaku promenu u poslu pravovremeno uredu, a ne nakon izvršenog uvrštenja po ranijoj Tablici opasnosti. (Presuda od 2. II. 1933. broj 2.008/1933. II. odel.)	XV	189
§ 35. ZOR.		
Prinosi po Zakonu imaju se platiti od dana nastupa posla, a ne od dana kad je Okružni ured preduzeo korake u cilju sprovođenja osiguranja. (Presuda od 26. VI. 1933. broj 18.959/33. II. odel.)	XV	623

Digitized by Google

	Godište R. Z.	Strana
§ 40. ZOR.		
Stav 1.		
Bračni drug jamči solidarno samo za dugovanja drugog bračnog druga na prinosima, a ne i za ostale dugove. (Presuda od 11. IV. 1933. br. 11.665/33. II. odel.)	XV	400
Za oslobođenje bračnog druga od plaćanja prinosa za glavnog dužnika — supruga — od uticaja je okolnost da oni nisu živili u zajedničkom kućanstvu u vremenu, kada je obaveza na plaćanje ovih prinosa nastala, a ne i okolnost da su oni odvojeno živili u vremenu, kada je izdan platežni nalog u smislu ovog paragrafa ZOR-a. (Presuda od 11. IV. 1933. broj 18.661/33. II. odel.)	XV.	401
Stav 2.		
Kod prelaza posla na drugo lice kupnjom na javnoj dražbi nema mesta primeni propisa ovog paragrafa, izuzevši samo slučaj kod prodaje nekretnina, kada su tereti ureda upisani u gruntovnici u intabulacionim knjigama ili objavljeni u oglasu o prodaji. (Presuda od 21. VII. 1931. broj 29.919/31. II. odel.)	XIII	684
§ 44. ZOR.		
Stav 1.		
Samo platežni nalog ima poslužiti kao osnov za naplatu prinosa, koji duguju kako glavni dužnik tako i solidarni jemac, a nikako i drugi akti i pozivi, pa ukoliko platežni nalozi nisu bili dostavljeni tužiocu blagovremeno, nastupila je zastarelost. (Presuda od 18. II. 1932. broj 44 651/31. II. odel.)	XIV	544
Stav 2.		
Kao dan dospelosti tražbine za traženje naknade po §-u 11. ZOR. kod bolničkog lečenja može se smatrati tek dan od koga je Okružni ured bio u položaju odnosno mogućnosti da sazna veličinu troškova naknade. (Presuda od 5. XI. 1930. broj 12.545/30. II. odel.)	XIII	662
Mesni organ može tražiti naknadno prinose od poslodavca na koje po Zakonu ima pravo, a koje nije realizovao usled pogrešnog proračuna od strane svojih činovnika uz ograničenje, da takvo potraživanje nije po ovom paragrafu ZOR-a zastarelo. (Presuda od 6. II. 1933. broj 4.057/1933. II. odel.)	XV	189
§ 47. ZOR.		
Stav 1.		
Kod pokušaja samoubijstva može se članu uskratiti hranarina samo onda, ako se ustvrdi da je to hotimično učinio, da sebi prouzrokuje bolest u cilju dobivanja potpore. (Presuda od 5. XI. 1930. broj 18.234/30. II. odel.)	XIII	612
§ 119. ZOR.		
Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu odnosno njegovi mesni organi nisu ni upravne ni samoupravne vlasti, on je samo korporacija javnoga prava. (Presuda od 2. IX. 1926. broj 15.565. V. odel.)	IX	181
§ 149. ZOR.		
Okružni uredi za osiguranje radnika mogu podnositi tužbe Državnom savetu u smislu čl. 18. Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima protiv odluka Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja u stvari prinosa i naknada. (Presuda od 21. I. 1930. broj 3.138/29. II. odel.)	XII	202
§ 46. SLUŽBENOG PRAVILNIKA SLUŽBENIKA.		
Rešenje Ministarstva socijalne politike od 1. februara 1927., U 733/16, kojim je Ministarstvo naredilo Suzor-u da odmah poništi izbor službenika koji su naknadno položili propisani ispit nije upravni akt u smislu člana 15. i 18. Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima, na osnovu koga se može zasnovati upravni spor već je samo interno uputstvo općeg karaktera. (Presuda od 26. X. 1927. broj 25.838 II. odel.)	XII	110

Digitized by Google

Brojevni registar okružnica

Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Brojevi štampani masnijim brojkama i podvučeni označuju okružnice, koje su stavljene van snage odnosno koje više ne važe.

Broj okružnice	Štampano u »Radničkoj zaštiti« Godište	Strana
Godina 1922.		
19	IV	146
176	„	275
303	„	275
421	„	276
563	„	276
566	„	277
617	„	279
681	„	282
769	„	283
792	„	283
792	„	285
843	„	286
927	„	289
939	„	287
1.008	„	287
1.156	„	289
1.407	„	252
1.518	„	356
1.529	„	293
1.566	„	294
1.701	„	292
1.824	„	294
2.217	„	339
2.704	„	348
2.750	„	352
2.901	„	355
3.173	„	365
3.210	„	351
3.506	„	349
3.527	„	348
3.883	„	356
4.207	V	29
4.247	IV	406
4.489	„	363
4.494	„	355
4.675	„	354
4.844	„	364
5.239	„	362
5.744	„	407
5.972	„	408
5.976	„	361
6.345	„	409
7.333	„	409
7.497	„	405
7.579	„	410
7.875	V	83
7.908	„	24
8.095	„	21
8.324	„	21
8.347	IV	401
8.469	V	24
8.737	IV	403
Godina 1923.		
367	V	25
557	„	23
1.277	V	41
1.293	„	29
1.389	„	26
1.525	„	27
2.062	„	112
3.120	„	31
3.177	„	40
3.264	„	41
3.571	„	46
3.667	„	87
3.708	„	42
3.924	„	46
4.036	„	90
4.141	„	47
4.184	„	56
4.320	„	86
4.422	„	121
4.504	„	56
4.719	„	57
4.896	„	58
4.911	„	57
5.172	„	59
5.352	„	114
5.425	„	59
5.644	„	58
5.710	„	113
6.076	„	84
6.419	„	59
6.520	„	85
6.729	„	83
7.264	„	85
8.339	„	89
8.460	„	90
8.553	„	113
8.557	„	91
8.560	„	115
9.135	„	135
9.163	„	91
9.936	„	115
10.479	„	123
10.657	„	117
10.658	„	123
10.967	„	116
11.226	„	118
11.538	„	133
11.646	„	134
11.655	VI	1
11.673	V	101
11.769	„	132
11.971	„	166
12.020	„	154
12.237	„	134
12.271	„	136
12.573	„	137
12.818	„	157
13.042	„	153
13.301	V	154
13.385	„	153
13.615	„	136
13.794	„	165
14.529	„	155
14.760	„	156
15.500	„	149
15.847	„	181
16.002	„	197
16.124	„	155
16.336	„	157
16.410	„	182
16.922	„	166
19.207	VI	36
19.333	V	216
20.135	„	182
20.227	VI	34
20.813	V	183
21.043	„	183
21.371	„	201
21.474	„	197
21.526	„	2
21.581	„	198
21.971	„	201
22.030	„	202
22.321	„	202
22.322	„	203
22.324	„	203
22.852	„	214
24.200	„	4
24.304	VI	92
24.527	„	3
24.571	V	214
24.659	VI	44
24.687	„	8
24.755	„	5
25.154	V	215
25.186	„	215
25.283	VI	4
25.506	„	38
25.518	„	7
25.593	„	11
25.594	„	69
Godina 1924.		
338	VI	6
512	„	7
836	„	8
1.386	„	40
1.724	„	12
2.000	„	12
2.508	„	34
2.516	„	13
3.100	„	13
3.508	„	38
3.843	„	35

Digitized by Google

Broj okružnice	Štampano u »Radničkoj zaštiti« Godište	Strana
Godina 1924.		
4.289	VI	43
4.305	„	37
4.379	„	66
4.433	„	44
4.517	„	41
4.639	„	35
5.141	„	110
5.218	„	32
5.262	„	42
5.283	„	37, 116
5.466	„	43
5.500	„	39
5.626	„	65
6.623	„	66
6.894	„	65
7.523	„	45
7.668	„	69
9.913	„	111
9.926	„	93
10.073	„	73
10.151	„	89
10.220	„	98
10.264	„	93
10.381	„	89
10.980	„	108
11.171	„	90
11.269	„	112
11.309	„	92
11.431	„	91
11.435	„	189
12.148	„	120
12.321	„	113
12.673	„	330
12.906	„	104
13.305	„	118
13.345	„	121
13.439	„	110
13.550	„	107
13.721	„	183
14.252	„	186
14.308	„	114
14.332	„	193
14.582	„	184
14.745	„	189
14.921	„	185
15.261	„	185
15.358	„	190
15.521	„	191
15.539	„	188
15.681	„	186
15.687	„	187
15.944	„	257
16.645	„	100
17.099	„	191
17.785	„	193
18.010	„	191
18.065	„	252
18.406	„	293
18.820	„	194
19.269	„	245
19.313	„	381
19.568	„	177
19.589	„	252

Broj okružnice	Štampano u »Radničkoj zaštiti« Godište	Strana
Godina 1924.		
19.799	VI	194
21.253	„	290
21.801	„	247
21.833	„	47
22.036	„	247
22.354	„	298
22.560	„	248
23.021	VII	50
23.293	VI	291
23.440	„	294
23.552	„	248
23.693	„	253, 330
24.023	„	249
24.023	VII	123
24.058	VI	250
25.020	„	258
25.524	„	292
25.781	„	289
26.327	„	329
26.816	„	110
29.961	„	329
30.332	„	343
30.581	„	51
30.749	„	112
30.823	„	54
31.070	„	54
31.471	„	332
31.900	„	342
32.020	VII	116
32.212	„	52
Godina 1925.		
1.143	VII	209
1.657	„	123
2.049	„	456
2.280	Brest. VIII	203
2.282	VII	47
2.627	„	49
2.629	„	48
2.720	„	53
2.787	„	24
3.207	„	192
3.239	„	50
3.420	„	118
4.893	„	117
5.057	„	113
5.108	„	116, 364
5.980	„	114
6.189	„	209
6.236	„	118
6.641	„	111
7.388	„	119
7.931	„	354
8.238	„	217
8.846	„	355
8.941	„	120
8.942	„	121
9.061	„	211
9.411	„	203
9.590	„	357
9.627	„	212
9.627.	VIII	77
9.876	VII	210

Broj okružnice	Štampano u »Radničkoj zaštiti« Godište	Strana
Godina 1925.		
10.410	VII	104
10.466	„	214
10.644	„	200
10.980	„	203
11.066	„	217
11.684	„	361
11.698	„	219
12.052	„	218
12.097	„	200
12.432	„	211
12.450	„	220
13.169	„	465
13.708	„	218
13.971	„	409
14.057	„	219
14.379	„	193
14.393	„	357
14.614	„	358
14.633	„	213
15.591	„	363
16.293	„	358
17.107	„	359
17.901	„	465
18.170	„	360
18.753	„	361
20.549	„	363
20.626	„	364
20.718	„	464
21.525	„	463
21.926	„	541
22.232	„	462
22.412	„	540
23.157	„	543
24.513	„	466
24.690	„	544
25.585	„	541
25.588	„	462
25.798	„	542
26.940	„	448
27.152	„	539
27.818	„	545
27.953	„	540
28.011	„	544
28.169	VIII	206
30.688	VII	538
30.765	„	540
31.838	VIII	85
32.142	„	292
32.330	VII	524
33.240	VIII	85
33.343	„	81
33.798	„	86
33.811	„	84
34.464	„	295
34.540	„	84
34.568	„	86
34.727	„	202
Godina 1926.		
65	VIII	115
102	„	80
1.405	„	117
1.674	„	192

Digitized by Google

Broj okružnice	Štampano u »Radničkoj zaštiti« Godište	Strana
Godina 1926.		
2.112	VIII	203
2.474	„	188
2.561	„	197
3.000	„	193
3.341	„	117
4.221	„	113
4.301	„	113
4.435	„	491
4.543	„	114
6.364	„	202
6.452	„	201
6.467	„	304
7.007	„	200
7.081	„	194
7.157	„	192
7.282	„	189
7.723	„	194
7.824	„	294
7.845	„	296
8.332	„	190
8.556	„	624
8.630	„	608
8.701	„	190
8.944	„	292
9.033	„	191
9.440	„	205
9.913	„	382
9.929	„	398
10.589	„	204
11.146	„	305
11.149	„	306
11.466	„	384
12.869	„	293
13.022	„	303
13.164	„	491
13.350	„	383
13.360	„	297
14.655	„	392
14.097	„	293
14.403	„	364
14.670	„	302
14.804	„	299
16.510	„	268
16.906	„	476
16.927	„	296
17.866	„	475
18.111	„	380
18.193	„	380
18.792	„	358
19.200	„	363
19.321	„	358
19.482	„	362
19.585	„	457
20.045	„	379
20.101	„	382
20.667	„	391
20.995	„	383
21.588	„	391
21.589	„	394
21.944	„	392
22.374	„	460
22.545	„	460
Godina 1926.		
22.575	VIII	398
23.671	„	394
23.907	„	461
24.464	„	462
24.505	„	487
25.361	„	462
25.365	„	624
25.610	IX	123
25.811	VIII	465
27.075	„	484
27.390	„	475
27.723	„	465
28.006	„	481
28.745	„	465
28.761	„	466
28.851	„	466
28.895	„	468
29.044	„	467
30.209	„	485
30.386	„	486
30.752	„	469
30.856	„	474
30.946	„	471
31.068	„	472
31.090	„	470
31.337	„	470
31.468	„	471
31.753	„	473
32.213	IX	173
32.294	VIII	486
32.357	„	609
32.437	„	485
33.397	„	623
33.630	„	610
33.734	„	611
33.862	„	612
34.718	„	615
34.465	IX	173
35.476	VIII	618
35.707	„	619
35.896	„	619
36.733	„	618
36.739	IX	36
37.049	VIII	623
37.079	IX	175
37.250	„	47
37.714	„	37
38.154	„	36
38.968	„	127
39.050	„	35
39.238	„	117
40.475	„	34
40.666	„	34
40.703	„	33
41.174	„	118
41.249	„	33
41.256	„	31
41.330	„	31
41.331	„	30
41.359	„	30
41.460	„	29
41.467	„	122
Godina 1927.		
107	IX	42
196	„	42
1.170	„	41
1.394	„	233
2.870	„	182
2.945	„	126
3.359	„	174
3.606	„	176
3.606	X	804
3.610	IX	126
3.627	„	179
3.900	„	124
4.008	„	287
4.021	„	234
4.022	„	236
4.354	„	125
4.442	„	127
4.906	„	237
5.908	„	184
6.247	„	179
6.823	„	236
6.995	„	180
8.994	„	228
9.122	„	182
9.123	„	183
9.186	„	234
9.569	„	183
9.841	„	185
10.017	„	230
10.630	„	231
10.664	„	233
11.197	„	232
11.280	„	364
11.303	„	230
12.566	„	231
13.805	„	273
13.881	„	225
13.882	„	237
14.344	„	285
14.354	„	229
14.662	„	364
14.685	„	226
15.430	„	285
15.461	„	289
16.059	„	288
16.174	„	288
16.694	„	281
16.853	„	390
16.868	„	334
16.993	„	280
16.993	„	339
17.269	„	287
18.213	„	342
18.658	„	339
18.720	„	290
18.802	„	514
19.392	„	339
20.126	„	365
20.258	„	390
22.609	„	391
24.365	„	400, 401
24.916	„	361
25.172	„	402

Digitized by Google

Broj okružnice	Štampano u »Radničkoj zaštiti« Godište	Strana
Godina 1927.		
25.643	IX	362
25.644	„	363
25.736	„	394, 395
25.799	„	403
25.809	„	481
26.302	„	393
26.306	„	514
27.435	„	392
29.621	X	154
29.983	IX	513
30.052	„	481
30.607	„	483
30.855	„	483
31.185	X	193
31.196	IX	670
31.453	„	484
33.425	„	671
33.969	„	672
34.372	„	515
34.376	„	516
35.084	„	670
35.354	„	515
36.015	„	671
37.089	„	516
38.033	„	637
38.033	X	63
38.224	IX	673
39.440	„	672
39.673	„	674
39.864	„	675
40.301	„	674
40.373	„	678
40.472	„	675
41.223	„	676
45.288	X	276
45.492	„	65
45.774	„	47
45.966	IX	677
46.315	„	677
47.000	X	59
47.364	„	76
47.595	„	64
47.682	„	61
48.465	„	66
49.101	„	65
49.194	„	74
Godina 1928.		
1.421	X	78
1.871	„	77
1.913	XII	277
2.281	X	153
2.894	„	530
3.005	„	193
3.367	„	145
3.564	„	154
5.191	„	154
5.686	„	194
6.748	„	131
8.051	„	433
8.901	„	195
8.914	„	275
9.173	„	268

Broj okružnice	Štampano u »Radničkoj zaštiti« Godište	Strana
Godina 1928.		
9.769	X	195
9.916	„	196
9.959	„	280
9.962	„	276
10.251	„	344
10.852	„	267
11.023	„	695
11.281	„	269
11.680	„	531
11.773	„	498
11.827	„	275
13.289	„	343
13.774	„	441
15.501	„	343
15.800	„	433
15.883	„	436
16.765	„	344
17.077	„	531
17.857	„	435
17.934	„	437
17.935	„	433
18.417	„	493
18.600	„	434
19.192	„	441
19.830	„	428
20.184	„	435
20.456	XI	151
20.486	X	438
21.349	„	439
21.352	„	438
21.619	„	537
21.686	„	493
22.225	„	494
23.953	„	499
24.324	„	498
25.648	„	698
26.158	„	532
27.423	XII	40
27.541	X	535
27.830	„	804
27.974	„	536
28.433	„	534
28.720	„	534
28.977	„	538
29.203	„	539
30.041	„	536
31.551	„	698
32.281	„	695
32.380	XI	284
34.228	X	803
35.359	„	699
35.425	„	802
39.274	„	801
39.996	„	800
42.120	XI	286
43.057	„	62
43.480	X	800
44.600	„	798
44.819	XI	59
44.990	„	58
45.581	„	179
45.885	„	150
45.934	„	149
45.139	„	58

Broj okružnice	Štampano u »Radničkoj zaštiti« Godište	Strana
Godina 1928.		
46.515	X	805
46.790	„	799
47.468	XI	283
48.237	„	66
48.333	„	154
48.646	„	61
48.652	„	65
48.800	„	64
49.887	„	68
49.991	„	67
50.808	„	598
Godina 1929.		
85/Prs	XI	629
141	„	66
1.603	„	149
2.533	„	159
2.702	„	152
3.134	„	153
3.232	„	154
3.468	„	646
4.040	„	160
4.302	„	150
4.307	„	152
4.587	„	155
4.742	„	160
4.801	„	153
4.807	„	138
4.905	„	156
5.454	„	283
5.459	„	284
5.513	„	161
5.593	„	282
6.550	„	286
7.081	„	281
7.424	„	281
8.836	„	455
9.050	„	396
11.620	„	459
11.757	„	396
11.758	„	398
11.961	„	398
12.378	„	503
13.005	„	458
13.808	„	493
14.078	„	452
14.342	„	452
14.734	„	399
15.936	„	494
16.055	„	504
16.190	„	493
16.483	„	453
16.736	„	502
17.210	„	495
17.646	„	747
17.663/R	XII	33
17.945	XI	502
18.622	„	498
18.704	„	645
18.861	„	499
19.197	„	501
20.016	„	503
20.132	„	499
20.956	„	599

Digitized by Google

GLASNIK

SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA

GODINA 1933

Digitized by Google

Izlazi mesečno kao prilog „Radničke Zaštite“

Uređuje:
HABERLE BRANIMIR
odgovorni urednik

Digitized by Google

K A Z A L O

Arapski brojevi označuju stranice.

Strana

K

Kretanje nezaposlenosti — u Javnim berzama rada u 1932 u oktobru 1, decembru 43, u celoj godini 43, u godini 1933 u januaru 49, u februaru 53, u martu 57, u aprilu 79, u maju 83, u julu 100, u augustu 105, u IV. tromesečju 1932 42, u I. tromesečju 1933 58

Kretanje nezaposlenosti — u Kraljevini Jugoslaviji u godini 1932 u oktobru 4, u novembru 23, u decembru 44, u II. polugodištu 42, u godini 1933 u januaru 50, u februaru 55, u martu 60, u aprilu 81, u maju 85, u junu 88, u julu 101, u augustu 107, u septembru 110

Kretanje nezaposlenosti — u privatnim neobrtnim berzama rada u godini 1932 u augustu 1, u oktobru 42, u novembru 57, u decembru 83, u II. polugodištu 84, u celoj godini 84, u godini 1933 u februaru 100, u martu 104, u aprilu 104

Kretanje nezaposlenosti — prema izveštajima privatnih neobrtnih berzi rada u godini 1932 (tabela) 90

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti — u Kraljevini Jugoslaviji u godini 1932 do oktobra 3, do novembra 22, do decembra 45, u godini 1933 do januara 51, do februara 54, do marta 59, do aprila 80, do maja 86, do juna 89, do jula 102, do augusta 106, do septembra 111

N

Natečaji — 2, 48, 99, 105

O

Obrazovanje — disciplinskih sudova javne službe posredovanja rada za 1933 i 1934 godinu (rešenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja) . 103

— ispitnih komisija za ispitivanje službenika Središnje uprave za posredovanje rada i Javnih berzi rada za 1933/34 godinu 103

P

Povećanje — službeničkih sistemizovanih mesta kod centrala Javnih berzi rada u Zagrebu, Novom Sadu, Sarajevu i Ljubljani (rešenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja) . . 21

Strana

Pragmatika — službenika Središnje uprave za posredovanje rada i Javnih berzi rada od 29 maja 1933 61

Pravila — o polaganju stručnog ispita službenika Središnje uprave za posredovanje rada i Javnih berzi rada . . 91

— o uređenju Službovnog odnosa ugovornih činovnika i dnevničara Središnje uprave za posredovanje rada i Javnih berzi rada 16

Produženje — rada dosadašnjih samoupravnih organa javne službe posredovanja rada (rešenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja) 21

R

Razrešenie — komisije za ispitivanje službenika Središnje uprave za posredovanie rada i Javnih berzi rada (rešenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja) 104

T

Tumačenje — izraza »viši činovnik« iz §-a 56 stav 2. i 3. Pragmatike službenika Središnje uprave za posredovanje rada i Javnih berzi rada 109

U

Uredba — o izmenama i dopunama »Uredbe o organizaciji posredovanja rada od 26 novembra 1927 godine, izmenjene i dopunjene Uredbom o izmenama i dopunama od 19 aprila 1922 godine (»Službene novine« Kraljevine Jugoslavije, broj 135—LXII. od 16 juna 1932 godine)« od 31 decembra 1932 godine 47

Z

Zapisnik — o toku rada proširene konferencije Javnih berzi rada o zemlji, održane u Zagrebu u prostorijama Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 27 do 29 decembra 1932 . . . 25

Zbirni račun — ubranih prinosa za Berze rada na osnovu člana 110. Finansijskog zakona za 1922/23 i Naredbe Ministra socijalne politike od 7 decembra 1922 broj 10.810/22 sa pregledima I—IV o celokupnim prihodima i rashodima izvršenim u godinama 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930 i 1931 5

Opaska: Ovom godištu prileže kao prilozi:

a) mesečni statistički izveštaji Javnih berzi rada i Središnje uprave za posredovanje rada za mesece oktobar do decembra godine 1932 i od januara do septembra godine 1933.

Digitized by Google

b) tromesečni statistički izveštaj Središnje uprave za posredovanje rada za IV. tromesečje godine 1932, prvo, drugo i treće tromesečje godine 1933.

c) polugodišnji statistički izveštaj Središnje uprave za posredovanje rada za drugo polugodište 1932 godine i prvo polugodište 1933 godine.

d) godišnji statistički izveštaj Središnje uprave za posredovanje rada za godinu 1932.

e) mesečni statistički izveštaji privatnih neobrtnih berzi rada za mesece august 1932 do decembra 1932, i od januara 1933 do aprila 1933.

f) polugodišnji statistički izveštaj privatnih neobrtnih berzi za drugo polugodište 1932.

g) godišnji statistički izveštaj privatnih neobrtnih berzi rada za godinu 1932.

U godištu 1932 »Glasnika« Središnje uprave za posredovanje rada prileţali su kao prilozi:

a) mesečni statistički izveštaji Javnih berzi rada i Centralnog odbora za posredovanje rada za mesece oktobar do decembra godine 1931. i od januara do septembra godine 1932.

b) tromesečni statistički izveštai Centralnog odbora za posredovanje rada za četvrto tromesečje godine 1931., prvo, drugo i treće tromesečje godine 1932.

c) polugodišnji statistički izveštaj Centralnog odbora za posredovanje rada za drugo polugodište 1931. godine i prvo polugodište godine 1932.

d) godišnii statistički izveštai Centralnog odbora za posredovanje rada za godinu 1931.

e) mesečni statistički izveštaji privatnih (neobrtnih, humanitarnih) berzi rada za mesece oktobar do decembra 1931., i od januara do jula 1932 godiae.

f) polugodišnji statistički izveštaj privatnih (neobrtnih, humanitarnih) berzi rada za prvo polugodište 1932.

U godištu 1931. »Radničke zaštite« prileţali su kao prilozi:

a) mesečni statistički izveštaji Javnih berzi rada i Centralnog odbora za posredovanje rada za mesece oktobar do decembra godine 1930. i od januara do septembra godine 1931.

b) tromesečni statistički izveštai Centralnog odbora za posredovanje rada za četvrto tromesečje godine 1930., prvo i drugo tromesečje godine 1931.

c) polugodišnji statistički izveštai Centralnog odbora za posredovanje rada za drugo polugodište 1930. godine i prvo polugodište godine 1931.

d) godišnii statistički izveštai Centralnog odbora za posredovanje rada za godinu 1930.

e) mesečni statistički izveštaji neobrtnih (humanitarnih) berzi rada za mesece maj do septembra 1931. godine.

Godištu Izveštaja posredovanja rada za godinu 1930. prileţali su kao prilozi:

a) Završni račun ustanova posredovanja rada za godinu 1929.

b) mesečni statistički izveštaji Javnih berzi rada i Centralnog odbora za posredovanje rada za mesece septembar do decembra 1929. godine i januar do septembra 1930. godine.

c) Tromesečni statistički izveštaj Centralnog odbora za posredovanje rada za treće i četvrto tromesečje 1929. godine, te za prvo, drugo i treće tromesečje 1930. godine.

d) Godišnji izveštaj Centralnog odbora za posredovanje rada za godinu 1929.

U ranijim godištima uvezana je »Služba posredovanja rada« zajedno sa ostalim delovima »Radničke zaštite«.

Digitized by Google

Broj okružnice	Štampano u »Radničkoj zaštiti« Godište	Strana
Godina 1929.		
21.266	XI	500
21.284	„	503
21.301	„	500
21.563	„	747
21.646/R.	„	750
24.284	„	646
25.596	„	600
26.216	„	751
26.255	„	653
26.908	„	629
27.423	„	634
27.910	„	599
30.039	„	651
31.066	„	647
31.785	„	748
35.231	„	654
36.993	XII	36
37.243	XI	750
38.597	„	748
38.963	„	750
40.671	„	828
41.218	„	830
41.421	„	754
41.695	„	894
41.734	„	829
43.003	„	823
44.406	„	831
45.075	„	895
45.218	„	891
45.962	„	885
46.979	„	891
47.110	„	886
47.369	„	889
48.509	XII	38
48.581	XI	885
48.613	„	886
50.290	„	892
50.442	„	893
51.022	„	1009
53.803	XII	91
54.760	XI	1008
55.260	XII	41
55.502	„	35
55.540	„	34
55.899	„	174
56.543	„	41
57.004	„	35
58.078	„	37
58.770	„	43
Godina 1930.		
49/Prs	XII	381
1.797	„	93
3.353	„	37
3.651	„	93
4.059	„	91
4.356	„	90
6.147	„	180
6.502	„	129
7.121	„	175
7.335	„	129
8.158	„	280
9.393	„	181
9.819	„	172

Broj okružnice	Štampano u »Radničkoj zaštiti« Godište	Strana
Godina 1930.		
10.275	XII	182
10.964	„	181
11.063	„	174
11.293	„	182
11.651	„	178
12.004	„	232
13.100	„	177
13.492	„	231
13.604	„	229
13.616	„	278
14.045	„	230
14.118	„	232
14.681	„	228
15.004	„	230
16.012	„	227
16.980	„	229
17.164	„	228
18.083	„	279
18.322	„	547
19.158	„	276
19.195	„	237
19.240	„	276
19.608	„	279
20.687	„	334
20.765	„	335
21.086	„	282
22.768	„	283
23.163	„	378
23.234	„	380
23.731	„	283
24.754	„	379
26.440	„	335
26.645	„	336
27.731	„	437
27.775	„	378
28.921	„	338
31.720	„	477
32.070	„	379
32.323	„	381
32.325	„	380
32.686	„	476
34.362	„	435
36.209	„	436
36.361	„	437
37.831	„	432
39.884	„	475
40.001	„	433
40.002	„	474
40.044	„	475
40.080	„	432
40.122	„	476
40.463	„	475
41.760	„	549
42.953	XIII	205
43.115	XII	473
43.280	„	473
46.212	„	606
46.924	„	547
48.149	„	550
48.150	„	550
49.152	„	552
50.764	XIII	204
51.603	XII	606

Broj okružnice	Štampano u »Radničkoj zaštiti« Godište	Strana
Godina 1930.		
55.031	XIII	50
57.225	„	49
57.301	„	56
57.495	„	54
58.300	„	206
58.480	„	47
58.493	„	48
58.870	„	157
59.574	„	55
59.575	„	57
60.560	„	152
Godina 1931.		
88/Prs	XIII	270
116/Prs	„	284
160/Prs	„	394
168/Prs	„	394
234/Prs	„	521
294/Prs	„	578
465	„	684
1.410	„	154
1.842	„	155
5.211	„	156
5.212	„	157
5.213	„	159
5.780	„	160
6.177	„	282
7.392	„	283
7.667	„	207
8.032	„	281
8.960	„	281
9.760	„	269
10.267	„	281
11.878	„	338
13.941	„	283
14.957	„	339
15.587	„	396
15.882	„	340
18.060	„	340
18.571	„	340
19.446	XIV	100
20.090	XIII	395
20.537	„	396
21.853	„	456
22.110	„	396
22.612	„	523
23.840	„	641
26.211	„	455
27.221	„	458
27.228	„	453
28.190	„	456
28.418	„	457
29.000	„	459
30.083	„	520
31.081	„	459
31.203	„	519
31.643	„	584
31.690	„	518
32.860	„	519
33.381	„	520
34.727	„	522
35.288	„	522
36.246	„	580
37.276	„	582

Digitized by Google

Broj okružnice	Štampano u »Radničkoj zaštiti« Godište	Strana
Godina 1931.		
38.239	XIII	579
38.844	„	577
39.201	„	587
41.075	„	588
41.092	„	587
41.599	„	636
42.201	„	581
42.601	„	639
43.161.	„	638
43.948	„	640
44.248	„	638
45.285	„	643
46.840	„	641
46.909	„	685
47.041	„	684
48.151	XIV	54
48.501	XIII	761
49.330	„	686
50.098	„	761
50.933	„	686
51.211	XIV	50
51.821	„	51
52.478	„	52
53.479	„	48
56.001	„	47
56.002	„	46
56.440	„	49
56.820	„	49
59.400	„	44
59.754	„	48
60.387	„	100
Godina 1932.		
2.355	XIV	147
2.475	„	141
2.626	„	144
3.685	„	271
5.602	„	143
5.770	„	151
6.119	„	193
6.216	„	340
7.290	„	141
7.475	„	147
7.684	„	145
7.846	„	195
8.385	„	260
10.690	„	544
10.701	„	197

Broj okružnice	Štampano u »Radničkoj zaštiti« Godište	Strana
Godina 1932.		
12.582	XIV	195
12.583	„	194
12.585	„	194
13.370	„	269
13.739	„	192
13.986	„	193
13.988	„	197
14.491	„	264
14.807	„	259
14.808	„	270
16.550	„	385
16.770	„	263
16.881	„	258
17.062	„	550
17.063	„	386
18.917	„	271
20.100	„	340
20.633	„	541
22.430	„	386
22.880	„	390
23.281	„	394
24.540	„	387
25.021	„	388
25.455	„	388
26.102	„	389
26.281	„	389
26.452	„	443
27.129	„	542
28.207	„	446
28.261	„	448
28.591	„	449
28.642	„	444
28.858	„	545
29.676	„	551
30.206	„	448
30.209	„	447
30.291	„	450
31.226	„	632
31.320	„	543
31.443	„	550
31.664	„	547
32.317	„	549
32.318	„	548
32.319	„	547
33.659	„	541
35.351	„	631
35.427	„	633

Broj okružnice	Štampano u »Radničkoj zaštiti« Godište	Strana
Godina 1932.		
36.726	XV	585
36.810	XIV	551
38.325	„	631
38.962	„	703
40.563	„	702
41.337	„	636
41.801	„	637
41.802	„	638
42.563	„	639
43.742	„	704
45.001	„	702
47.987	XV	49
48.564	„	43
48.591	„	49
49.953	„	42
Godina 1933.		
25	XV	44
26	„	45
27	„	42
27	„	83
548	„	45
898	„	48
4.197	„	133
4.276	„	190
5.876	„	184
6.327	„	189
6.328	„	189
6.396	„	134
6.651	„	188
7.661	„	187
8.587	„	192
10.492	„	193
12.102	„	251
21.504	„	479
23.459	„	387
23.460	„	389
23.933	„	479
26.754	„	473
27.321	„	479
27.843	„	480
28.482	„	531
28.701	„	532
28.843	„	585
32.575	„	586
33.118	„	716
34.956	„	584
36.726	„	585

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XV ZAGREB, DNE 20 JANUARA 1935 BROJ 1

DR. MUDRINIĆ ANTE:

PRIJE PETNAEST GODINA

Poslije vojničkoga sloma centralnih vlasti odvijali su se ostali događaji silnom brzinom. Stara i trula habsburška monarhija raspala se preko noći i pod svojim ruševinama pokopala je prijestolje Habsburgovaca povukavši sa sobom u propast prijestolj Hohenzollernovaca i svih onih mnogobrojnih njemačkih manjih kraljeva, knezova i vladajućih vojvoda. Turska i Bugarska kao ostala dva člana četvornoga saveza, koji je prijetio upropastiti svaku narodnu slobodu, slijede sudbinu Austro- Ugarske i Njemačke. Ideja samoodređenja naroda formulirana u 14 tačaka Wilsonovih i ideja izbačena ruskom revolucijom zahvatila je ogromne mase narodne, potlačivane tuđinskom hegemonijom u bivšoj Austro-Ugarskoj i Njemačkoj, te su one opojene težnjom za slobodom i svojim narodnim samoopredjeljenjem razbile svoje stoljetne ropske okove i preuzele svu vlast u svoje ruke, a nasilne tuđince zbacile s vlasti. Narod je tražio svoju slobodu i državnu nezavisnost te ju je i polučio. Zaključkom hrvatskoga sabora od 29. oktobra 1918. prekinuta je svaka veza između kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije te kraljevine Ugarske i carevine Austrije. Dalmacija, Hrvatska i Slavonije s Rijekom proglašuju se posve nezavisnom državom te izjavljuju, da prema »modernom načelu narodnosti a na temelju narodnoga jedinstva Slovenaca, Hrvata i Srba« pristupaju »u zajedničku narodnu suverenu državu Slovenaca, Hrvata i Srba na cijelom etnografskom području toga naroda bez obzira na ma koje teritorijalne i državne granice«. U Zagrebu se obrazovalo odmah Narodno vijeće koje je preuzelo do obrazovanja zajedničke državne vlasti svu suverenu vlast u svoje ruke i imenovalo istoga dana novu vladu za područje Hrvatske i Slavonije. U toj vladi preuzeo je povjereništvo za socijalnu skrb sada na žalost već pokojni Bukšeg Vilim, jedan od najistaknutijih vođa radničkoga pokreta u Hrvatskoj i Slavoniji.

Sve ovo što se desilo nije došlo nenadano i neočekivano. Pored pokreta koji su jugoslavenski emigranti vodili u inostranstvu, vršile su se potajno i u našim krajevima po narodnim prvacima i vođama pripremne radnje, da se pravovremeno provede proglašenje narodne nezavisnosti i da se bez velikoga prolijevanja krvi preuzme sva vlast u vlastite ruke. U tome pripremnomu radu sudjelovali su i vođe radničkoga pokreta (Korać, Bukšeg itd) te se njima u prvom redu ima zahvaliti, da je prevrat proveden tako brzo i u uzornom redu. Preko 20.000 organizovanih radnika samo u gradu Zagrebu dalo je njihovoj riječi ogromnu moć koja je mogla spriječiti i koja je spriječila svako nepotrebno prolijevanje krvi.

Ako se to ima u vidu, onda će biti razumljivo, zašto je pok. Bukšeg ušao kao prvi povjerenik za socijalnu skrb u prvu vladu Narodnoga vijeća i zašto je Korać primio dužnost prvoga Ministra za socijalnu politiku u našoj oslobođenoj i ujedinjenoj državi. To podjedno daje i puno objašnjenje, kako je došlo do toga, da je Narodno vijeće odmah na početku svoje djelatnosti donijelo naredbe sa zakonskom moći kojima se prešlo na rješenje već odavno gorućih neriješenih pitanja u radničkomu osiguranju.

Radničko osiguranje uvedeno je u Hrvatskoj i Slavoniji na osnovu zak. čl. XIV od 1891. kojim je uređeno dosta primitivno obavezno osiguranje za slučaj bolesti samo za namještenike u obrtu i trgovini. Provedba toga osiguranja započela je 1893.

Digitized by Google

godine, kada su privedene u život prve »okružne blagajne za potporu bolesnika«. Ove blagajne su zajedno s poduzetničkim blagajnama za potporu bolesnika — koje su nastale uz pojedina veća poduzeća — te sa privatno-društvenom blagajnom hrv. trgovačkoga društva »Merkur« u Zagrebu provodile prvo radničko osiguranje kod nas. Pored ovih blagajna osnovana je u Novoj Gradišci »obrtno zborna blagajna za potporu bolesnika«. Sve ove blagajne bile su potpuno autonomne, bez ikakovih međusobnih relacija. Posljedica toga stanja bila je, da je provedba osiguranja bila povjerena velikom broju nosilaca osiguranja, malenih i slabih, pa stoga nije nikakvo čudo, da ovo prvo osiguranje nije moglo pokazati nikakovih većih uspjeha. Pokušaji bivše zagrebačke blagajne, da se osnuje savez blagajna, ostali su također bez uspjeha.

Ovoj rascjepkanosti učinio je kraj zak. čl. XIX. 1907.: »o osiguranju obrtnih i trgovačkih namještenika« koji je stupio na snagu 1. jula 1907., a koji se kod nas počeo provoditi 1. jula 1909. Ovim zakonom proširena je obaveza osiguranja te oživotvorena centralizacija osiguranja. Nosilac osiguranja postala je novo ustrojena »zemaljska blagajna za potporu bolesnih radnika i za osiguranje proti nezgodama« u Zagrebu, a državni nadzor i radničko sudovanje povjereno je novo osnovanom »zemaljskom uredu za osiguranje radnika« u Zagrebu. Novim zakonom je istodobno privedeno u život i osiguranje za slučaj n e z g o d e u p o s l u.

Kada je započela provedba ovoga novoga zakona, bilo je u Hrvatskoj i Slavoniji 14 okružnih blagajni, 8 poduzetničkih blagajni i 1 privatno-društvena blagajna (»Merkur« u Zagrebu), dakle ukupno 23 nosioca osiguranja. Provedenom reorganizacijom po novom zakonu smanjen je broj tih blagajni, ali je osiguranje saobraćajnoga osoblja i namještenika tvornice duhana bilo sprovedeno u posebnim blagajnama van općega radničkog osiguranja, a osiguranje rudara bilo je također posebno organizovano.

Zemaljska blagajna kao nosilac osiguranja za slučaj bolesti i nesreće u Hrvatskoj i Slavoniji i njezini samoupravni organi stajali su od svoga opstanka pa do prevrata u stalnoj borbi sa bivšim zemaljskim uredom. Sva nastojanja zemaljske blagajne, da se ustroje zakonom predviđeni sudovi radničkoga osiguranja, da se uredi posredovanje općina, da se izvjesne iz osiguranja izuzete grupe namještenika privedu u osiguranje ostala su bez uspjeha. Pored toga je i u administrativnom pogledu zemaljski ured tako sputao zemaljsku blagajnu, da su sukobi između ovih ustanova bili na dnevnom redu.

Takvo stanje u osiguranju zatekao je prevrat u Hrvatskoj i Slavoniji. U to vrijeme provodila je osiguranje radnika zemaljska blagajna sa svojim mjesnim organima: 8 »okružnih blagajna za osiguranje radnika«, 6 »poduzetničkih blagajna za potpotru bolesnika« i 1 privatno-društvenom blagajnom (blagajna za potporu bolesnika hrv. trgov. društva »Merkur« u Zagrebu).

Čim je obrazovana vlada Narodnoga vijeća, povjerenik za socijalnu skrb pokojni Bukšeg pristupio je odmah rješenju neriješenih pitanja.

Ponajprije je svojom naredbom od 9. novembra 1918., broj 3 dokinuo zemaljski ured, a njegov djelokrug je prenio na zemaljsku blagajnu. Državni nadzor nad provedbom osiguranja pridržan je povjereniku za soc. skrb. Istom naredbom određen je osnutak »blagajne za potporu bolesnika prometnih poduzeca« i »blagajne za potporu bolesnika tvornice duhana« kao mjesnih organa zemaljske blagajne »jedinoga nosioca osiguranja za slučaj bolesti i nesreće na području Hrvatske i Slavonije, grada Rijeke i okolice«. Time je u opće radničko osiguranje privedeno i osiguranje osoblja saobraćajnih preduzeća i tvornica duhana, koje je osoblje za trajanja tuđinske vlasti bilo stalno izdvojeno iz općega radničkog osiguranja i služilo dugo vremena vlastodršcima kao jaka pomoć u izbornoj borbi i za održanje političke premoći. Tako su kao mjesni organi zemaljske blagajne osnovane 2 nove poduzetničke blagajne: »državnih željeznica direkcije Zagreb« i »hrvatskih pruga južne željeznice« (potonja sa sjedištem u Ljubljani, a za osoblje južne željeznice na području Hrvatske, Slavonije i Međumurja). Ove su poduzetničke blagajne — kao i sve ostale poduzetničke blagajne — posredovale samo u osiguranju za slučaj b o l e s t i, dok je posredovanje u osiguranju za slučaj n e s r e ć e povjereno okružnoj blagajni u Zagrebu. Za osoblje tvornice duhana nije osnovana posebna poduzetnička blagajna, već je njihovo osiguranje provedeno kod okružnih blagajna (Zagreb i Sušak).

Naredbom povjerenika za soc. skrb od 24. novembra 1918., broj 93 — koja je stupila na snagu 1. januara 1919. — preinačene su neke materijalno-pravne ustanove zak.

Digitized by Google

čl. XIX: 1907. Njezinim odredbama je proširen krug osiguranika za slučaj bolesti i za slučaj nesreće i uzakonjeno načelo, da je na osiguranje za slučaj nezgode obavezno svako ono lice koje je obvezano na osiguranje za slučaj bolesti. U obavezno osiguranje uvedeni su tom naredbom namještenici tečevnih zanimanja koja ne spadaju pod obrtni zakon, ali se vode obrtimice odnosno poput poduzeća (tehničke ili agenturne pisarne, ljekarne, kupališta, kinematografi, cirkusi, sanatoriji, zavodi za njegu bolesnika uopće, novinarstvo, itd.), zatim namještenici u uredima, zavodima i poduzećima javnim, i napokon kućna služinčad u gradovima i trgovištima. Ova naredba donosi i druge odredbe; tako u pogledu povišenja prinosne stope, bolničke njege, povišenja renta, itd.

Napokon je naredbom od 26. novembra 1918., broj 19.376 određeno ustrojstvo sudova radničkog osiguranja i donesene odredbe o postupku pred niima. Naredbom povjereništva za pravosuđe od 14. februara 1919, broj 3.608, izdane su odredbe o vođenju registra itd. o poslovima raspravljenim pred sudovima radničkog osiguranja.

Narodno je dakle oslobođenje i ujedinjenje odmah donijelo radničkom osiguranju rješenje mnogih pitanja koja su već davno trebala da budu riješena. U »Radničkoj zaštiti« od godine 1920, broj 5—7, str. 62 do 68, prikazan je taj rad detaljnije.

*

Bivši zemaljski ured za osiguranje radnika u Zagrebu izdavao je počevši od godine 1910. kao svoj službeni list »Glasnik« u kojemu su se objavljivale sve naredbe i načelna rješenja bivše Kr. zem. vlade i bivšega Kr. zem. ureda z.o.r. u pogledu radničkoga osiguranja za slučaj bolesti i nezgode. Pored toga službenoga dijela donosio je »Glasnik« u neslužbenomu dijelu vijesti iz domaćega i inostranog osiguranja radnika. Ovaj »Glasnik« izlazio je punih devet godina, a posljednji mu je broj izašao 11. novembra 1918, jer je u to vrijeme dokinut zem. ured za osiguranje radnika.

Kada je zemaljska blagajna preuzela djelokrug dokinutoga zem. ureda, smatrala je svojom dužnošću, da preuzme također izdavanje glasila koje će proslijediti zadaće namijenjene »Glasniku«. Pored toga je imalo to novo glasilo donositi i stručne sastavke koji bi mogli povoljno djelovati na razvitak i izgradnju našega socijalnog zakonodavstva u pogledu osiguranja i radničke zaštite uopće.

Glasilu je dato ime »Radnička zaštita«, a prvi broj je kao četverobroj izašao 15. aprila 1919. Izdavanje glasila odobrio je povjerenik za socijalnu skrb svojom naredbom od 6. februara 1919., broj 1059.

Već u prvom svom broju objavila je »Radnička zaštita« u neslužbenomu dijelu »osnovu zakona o osiguranju radnika« koju je izradilo Ministarstvo za socijalnu politiku za ministrovanja g. ministra Koraća Vitomira.

U početku je to glasilo izlazilo u skromnoj formi, jer je zemaljska blagajna bila zaokupljena ogromnim organizacijonim radom. No pomalo se iz toga skromnoga lista razvila današnja »Radnička zaštita« koja više nije samo službeno glasilo SUZOR-a kao nosioca radničkoga osiguranja u cijeloj našoj državi, već je odlično redigovana socijalno-politička revija koja po svojemu sadržaju i formi ne zaostaje za najboljim takvim revijama u inostranstvu.

*

Narodnim ujedinjenjem i oslobođenjem naša je država obuhvatila razna zakonodavna i administrativna područja. Tako je to bilo i u pogledu radničkoga osiguranja. Prije petnaest godina dakle bilo je slijedeće stanje u radničkom osiguranju:

Hrvatska i Slavonija imala je — kako je to napred razloženo — svoje radničko osiguranje uređeno prema zak. čl. XIX. 1907, a novo organizovana zemaljska blagajna u Zagrebu bila je odmah poslije prevrata jedini nosilac osiguranja za to područje. Sa 1. januara 1919. priključeno je zemaljskoj blagajni i područje Međumurja, te je isto administrativno pripojeno okružnoj blagajni u Varaždinu. Na cijelom tom području bilo je provedeno obavezno osiguranje za slučaj bolesti i za slučaj nesreće u poslu.

Područje Vojvodine — gdje se također osiguranje provodilo po istom temeljnom zakonu kao u Hrvatskoj i Slavoniji — je uslijed prevrata ostalo bez nosioca osiguranja, jer su okružne blagajne sa toga područja spadale pod zemaljsku blagajnu u Budimpešti. Narodna uprava za Banat, Bačku i Baranju odustala je od toga, da to područje pripoji zemaljskoj blagajni u Zagrebu (što bi bilo najprirodnije), pa je ponajprije prenijela djelokrug budimpeštanske zem. blagajne na svoje odjeljenje za socijalne reforme, a uredbom od 11 oktobra 1920 osnovala je posebnu zemaljsku blagajnu za Banat, Bačku i Baranju kao nosioca osiguranja i to sa sjedištem u Somboru. I na ovom području se provodilo obavezno

Digitized by Google

osiguranje za slučaj bolesti i za slučaj nesreće u poslu.

U Sloveniji i Dalmaciji provodilo se osiguranje po istim zakonima kao i u Austriji: osiguranje za bolest po temeljnom zakonu od 1888, osiguranje za nesreću po temeljnom zakonu od 1887, penzijsko osiguranje privatnih činovnika po zakonu od 1906, a osiguranje rudara za penziju po zakonu od 1889. Svi ti zakoni bili su kasnije novelisani. Odmah nakon prevrata pristupilo se centralizaciji osiguranja za bolest te su na osnovu uredbe od 11. oktobra 1920. raspuštene sve okrajne blagajne u Sloveniji i osnovana jedna »Okrajna bolesnička blagajna« u Ljubljani. Za osiguranje protiv nesreća osnovana je temeljem naredbe Narodne vlade u Ljubljani od 9 decembra 1918 »Začasna delavska zavarovalnica zoper nezgode« koja je preuzela kompetenciju bivših ustanova u Gracu i Trstu. Ovamo je bilo pripojeno i osiguranje rudara za nesreću. Za željezničare je osnovana posebna »Železničarska zavarovalnica zoper nezgod«. Za penzijsko osiguranje osnovan je »Privremeni opći penzijski zavod za namještenike«. Svi ti zavodi imali su svoje sjedište u Ljubljani.

U Bosni i Hercegovini provodilo se na osnovu zakona od 15. februara 1909. samo osiguranje za slučaj bolesti. Osiguranje za nesreću nije se provodilo.

U Srbiji i Crnoj Gori nije uopće bilo provedeno radničko osiguranje prije ujedinjenja.

*

Ovo stanje koje je zatekao naš prevrat, naše narodno oslobođenje i ujedinjenje, mijenjalo se postepeno sve do godine 1922, kada je donesen naš sadašnji Zakon o osiguranju radnika od 14. maja 1922. koji je stupio na snagu 1. jula 1922. Taj zakon je proveo unifikaciju zakonodavstva na području cijele naše države i odredio kao jedinoga nosioca svih grana osiguranja za područje cijele države: Središnji ured za osiguranje radnika. Zakon je predvidio pored osiguranja za bolest i nesreću također provedbu osiguranja za iznemoglost, starost i smrt, te za neuposlenost, no te grane osiguranja nisu do danas provedene. Osiguranje i radnička klasa trpe zbog toga veliku štetu, a i današnja teška kriza bi znatno olakšala cijeli rad osiguranja, da su i te grane osiguranja oživotvorene. Kao što je naša ujedinjena država provela na svome cijelom području osiguranje za bolest i nesreću, tako će provesti i ostale grane osiguranja. A to će biti ne samo na korist radničke klase, već i cijeloga našega naroda.

HABERLE BRANIMIR:

NA PRAGU PETNAESTE GODINE

(NAŠ BUDUĆI PROGRAM)

Razvitak nacionalnog socijalnog zakonodavstva u našoj državi zadesio je opet težak udarac izazvan izvanrednim prilikama. Staranje za privredni opstanak nacionalne jedinice, staranje oko omogućenja minimalnih životnih prilika većeg dijela našeg naroda zauzelo je takova maha, da je sva državna politika upravo usredotočena oko rješavanja najvitalnijih finansijskih i privrednih pitanja.

Teška privredna kriza, koja traje već nekoliko godina prouzročila je velike smetnje u našoj privredi. Velik je broj preduzeća prestao da radi, masa je radnika i namještenika ostalo bez posla, a da nisu stvorene nove mogućnosti i pronađene nove prilike, koje bi omogućile uspostavu pređašnje privredne djelatnosti.

Zaokupljeni ovim važnim državnim i finansijskim pitanjima Narodno pretstavništvo, a i Kraljevska vlada morali su da kroz izvjesno vrijeme učine zastoj u svom radu na polju unapređivanja socijalnog zakonodavstva. Ali ipak zato ne smijemo pustiti sa vida ovaj vrlo važan dio našeg nacionalnog zakonodavstva. Ne smijemo dopustiti, da to socijalno zakonodavstvo zastane na onoj meti do koje je došlo, već moramo nastojati da po rješenju najvažnijih privrednih problema pristupe odlučujući faktori ponovno unapređivanju i razvitku socijalne zaštite radnika i namještenika.

»Radnička zaštita« u ovih svojih prošlih 14 godina budno je pratila ne samo donošenje raznih osnova i zakona o pojedinim granama socijalne zaštite, nego je ujedno vodila računa i o razvitku pokreta radničkih i namještenićkih organizacija oko poboljšanja njihovih životnih i ekonomskih prilika.

Digitized by Google

»Radnička zaštita« pratiće i u buduće nastojanja i zahtjeve radnika i namještenika, osvrtaće se kod toga ne samo na pokret naših radnika i namještenika, nego će pratiti uz to i pokret, a i uspjehe inostranih radnika i namještenika. Mi se nećemo osvrtati samo na potrebe radnika i namještenika u njihovom postojećem osiguranju za slučaj bolesti i nesreće, nego ćemo svestrano nastojati, da se uvede što prije u život tako potrebno i toliko željkovano osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Ne ćemo zaboraviti ni na najmlađu granu osiguranja za slučaj neuposlenosti, koja je pokazala u današnje vrijeme teške privredne krize, da je spasila mnoge države, u kojima je bila uvedena, od teških državnih trzavica, dok su takve potrese u velikoj mjeri osjetile države, koje tog osiguranja nemaju.

»Radnička zaštita« otvoriće svoje stupce i nastojanju oko proširenja penzionog osiguranja namještenika na cijelu državu, jer to proširenje traži socijalna pravednost i jednakost.

Ne ćemo propustiti da vodimo brigu i o radu državne socijalne zaštite, koju država vrši neposredno po svojim vlastitim organima, po inspektorima rada, po odjeljenjima socijalne politike i narodnog zdravlja banskih uprava, i po Središnjoj upravi za posredovanje rada i njenim organima Javnim berzama rada.

Više nego dosada posvećivaćemo pažnju socijalnoj zaštiti u okviru komunalne politike naših gradova i većih općina. O toj važnoj grani komunalne politike nije se dosada moglo ni mnogo da piše, jer su naši gradovi a i općine bile u ovih prošlih 15 godna zauzete vlastitim obnavljanjem nakon ratnog opustošenja. Tek sada, nakon što su svi ti radovi oko obnove skoro gotovi, mogu i naši gradovi i općine posvetiti veću pažnju socijalnom staranju svojih najsiromašnijih slojeva, koji većinom rezultiraju iz redova radnika i namještenika. Naši gradovi i općine u socijalnoj zaštiti radnika i namještenika igraju veliku ulogu. Oni imaju da se staraju za socijalnu zaštitu radničke djece i dojenčadi. Na njima je prvima temelino socijalno staranje, da radnička klasa dođe do zdravog podmatka. To postizavaju oni ne samo uređenjem dječjih skloništa i dječjih ambulatorija, nego oni to postizavaju i stvaranjem što boljih stanbenih prilika za radničke i namještenićke porodice.

»Radnička zaštita« baviće se i zaštitom radnika, koju predviđa Zakon o zaštiti radnika, dakle vodiće računa o položaju radnika i namještenika obzirom na radno vrijeme, obzirom na način njihova rada, obzirom na higijenske i tehničke zaštitne mjere u poduzećima. Ona će posvetiti naročito pažnju radu i razvitku radničkih zvaničnih pretstavnika — Radničkih komora. Pravna zaštita i kulturno djelovanje Radničkih komora danas su najvažniji dio djelokruga tih komora. Dosada su pokazani u tome i kraj skučenih sretstava vrlo lijepi i povoljni rezultati.

U svome radu nećemo se zadržati samo kod industrijskih i zanatskih radnika, već ćemo voditi brigu i o trgovačkim i privatnim namještenicima, o zasebnim prilikama naših pomoraca i naših poljoprivrednih radnika. Vodićemo računa i o onim grupama radnika, koje se ne nalaze u sklopu općeg osiguranja, dakle o rudarima i željezničarima. Pratićemo budnim okom rad i razvitak njihovih nosioca osiguranja — bratinskih blagajna i humanitarnih fondova saobraćajnog osoblja.

Novim zakonom o radnjama propisani su važni uređaji o radnom odnošaju privatnih namještenika i trgovačkih pomoćnika. Ovim novim zakonom unificirane su zakonske odredbe na cijelom području naše države. Te su odredbe od velike važnosti i — što sa zadovoljstvom možemo konstatovati — naprednog i modernog duha. Mi ćemo u buduće naročito pratiti praktičnu primjenu tih vrlo važnih propisa za naše namještenike i radnike.

U našem radu, u koliko će nam to dozvoljavati prostor našega lista, pratićemo i ostale djelove naše socijalne politike, dakako uzećemo u obzir i važne probleme socijalne higijene. Posvećivaćemo kod toga naročitu pažnju pitanjima zdravstvene službe u osiguranju i u ostalim ustanovama socijalnog karaktera. Vodićemo računa o liječenju i metodama liječenja ozlijeđenih i tuberkuloznih radnika.

Nastojaćemo da našim radom obuhvatimo sva, pa i najmanja pitanja, koja su od interesa za što bolju i što efikasniju zaštitu radnika i namještenika, kao i njihovih porodičnih članova.

Digitized by Google

IZMENA STATUTA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

(Izveštaj sa IV. i V. redovite sednice ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika.)

Tokom meseca novembra prošle godine održalo je ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu dve vrlo važne sednice, na kojima su rešavana temeljna pitanja organizacije radničkog osiguranja u našoj državi. Na prvoj od tih sednica, koja je održana dne 9. i 10. novembra 1932. pod pretsedanjem pretsednika ravnateljstva g. Haramine Vilima, doneseni su zaključci, kojima se određuje prinosna stopa osiguranja za slučaj bolesti za Okružne urede za osiguranje radnika kao i za Privatno-društvene bolesničke blagajne počevši od 1. januara ove godine.

Dosadašnja prinosna stopa, koju je g. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja odobrio još za vreme komesarijata u Središnjem uredu godine 1931, prestala je važiti danom 31. decembra 1932.

Nova prinosna stopa u ovoj grani osiguranja ustanovljena je po ravnateljstvu za sve mesne organe izuzevši Okružne urede za osiguranje radnika u Beogradu, Dubrovniku, Novom Sadu i Ljubljani, za koje je nakon detaljnog preispitanja njihovog finansijskog stanja, doneta odluka na sednici ravnateljstva polovicom meseca decembra 1932.

Ta prinosna stopa ustanovljena je sa 42% od jednodnevne obezbeđene nadnice kao nedeljni prinos za sve mesne organe Središnjeg ureda za osiguranje radnika izuzevši Privatno-društvenu blagajnu Trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani i bolesničku blagajnu Beogradske trgovačke omladine u Beogradu, za koje je određena prinosna stopa sa 36% od jednodnevne obezbeđene nadnice.

Na istoj sednici podnela je uprava Središnjeg ureda ravnateljstvu izveštaj o rezultatu poslovanja grane osiguranja za slučaj bolesti u prvom polugodištu 1932, t. j. do konca meseca juna 1932. Iz podnešenih računskih podataka, koji se temelje na pokusnim bilansama mesnih organa, pružena je pouzdana slika o poslovanju i finansijskom stanju ove grane osiguranja kroz prvih šest meseci ove godine. Na osnovu podnešenog izveštaja konstatovano je da je uspeh poslovanja u godini 1932. znatno povoljniji od onog u god. 1931., ali da će ova grana osiguranja usled teških privrednih prilika, koje se naročito osećaju i u našem radničkom osiguranju, prema podnešenim privremenim podacima biti krajem godine 1932. za oko 10 milijuna dinara pasivna.

Povodom komunikeja sa sednice uprave Beogradske trgovačke komore, objavljenog u beogradskom dnevniku »Politici« od 1. novembra 1932, podnio je član ravnateljstva iz radničke grupe g. Pavićević Luka interpelaciju radi netačnih navoda o radu organa radničkog osiguranja, danih na toj sednici uprave Komore po pretsedniku g. Stanojeviću Milutinu. Prema tom komunikeju kazao je pretsednik Trgovačke komore g. Stanojević Milutin, da je gazdovanje u radničkom osiguranju potpuno neracionalno, jer 3/4 prihoda osiguranja ide na administraciju i razna uređenja, a tek 1/4 ide na stvarnu pomoć radnicima. Raspravljajući o toj interpelaciji ustanovilo je ravnateljstvo, da izjava pretsednika Trgovačke komore u Beogradu g. Stanojevića Milutina ne odgovara stvarnom stanju stvari. Iz zaključnih računa Središnjeg ureda za osiguranje radnika za god. 1931., koji su objavljeni u zvaničnom glasniku Središnjeg ureda »Radničkoj zaštiti«, proizlazi, da je godine 1931 u grani osiguranja za slučaj bolesti izdano osiguranim članovima i njihovim porodicama 86,383.653.14 dinara u ime hranarine (24.64% prihoda), u ime potpora za porodilje, doiilje i za opremu deteta i u ime babičke nege 34,148.993.68 dinara (11.32%), u ime troškova bolničkog lečenja 38.354.159.98 Din (12.72%), za kupališno i sanatorijsko lečenje 18,231.872.05 Din (6.05%), za besplatno podavanje lekova i sanitarnih potrepština 38,496.824.07 Din (12.77%), za zubnu negu 5,123.569.86 Din (1.70%), u ime naknade pogrebnih troškova 3,511.473.15 Din (1.16%), dok na administraciju otpada samo 52,938.757.65 Din (17.56%). Dakle se na stvarne pomoći radnicima i nameštenicima, kao i njihovim porodičnim članovima izdaje 224,250.545 Din t. j. 70.36%, a samo 17.56% na upravne troškove. Dodamo li ovim pomoćima za radnike i nameštenike izdatke u ime troškova za uzdržavanje ambulanata u iznosu

Digitized by Google

od dinara 7,511.338.32 (2.49%) i troškove za lekare u iznosu od dinara 35,213.477.93 (11.68%), proizlazi da ukupni izdaci, koji služe samo dobrobiti radnika i nameštenika kao i njihovih porodičnih članova, iznose Din 266,975.361.25 t. j. 84.53% dok upravni troškovi iznose samo 17.56%.

Na drugoj sednici ravnateljstva održanoj 28. i 29. novembra 1932. god. vođena je opširna rasprava o izmeni Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Još za vreme I. ravnateljstva Središnjeg ureda pojavila se misao za reviziju Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koji je donešen god. 1923. Osnovna misao ovog nastojanja oko revizije Statuta bila je, da se njome usavrši sadašnja organizacija i po mogućnosti ujednostavi i poboljša administracija našeg osiguranja radnika. U cilju što uspešnijeg vršenja osiguranja i što manjih upravnih troškova postavljen je zahtev za stvaranjem što većih mesnih organa — Okružnih ureda za osiguranje radnika prema privrednim, socijalnim i saobraćajnim prilikama pojedinih krajeva države. Na taj bi se način imale stvoriti jedinice, koje su u stanju udovoljiti svim zadacima radničkog osiguranja. Pretstavnici tog nastojanja tražili su nadalje, da se tako povećanim mesnim organima dade što veća autonomija i delokrug, što veća samostalnost u sprovođenju osiguranja.

I u nadležnom Ministarstvu socijalne politike radilo se također na reviziji postojeće organizacije osiguranja. God. 1927. ondašnji Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja g. Dr. Gosar Andrej zamislio je jednu reorganizaciju osiguranja za slučaj bolesti. Na osnovu ovlašćenja Finansijskog zakona za god. 1927/1928. (član 283 i 284) izradio je g. Ministar Dr. Gosar i jedan nacrt Uredbe o toj reorganizaciji, koja međutim nije stupila na snagu.

Na osnovu gore označene potrebe i spomenute Uredbe Ministra g. Dr. Gosara donelo je I. ravnateljstvo Središnjeg ureda nakon svestranog pretresa u posebnoj Komisiji za izradu Statuta, u upravnom odboru pa i u samom plenumu ravnateljstva zaključak, da se izmeni i nadopuni Statut Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa. Tu izmenu nije Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja sve do danas odobrilo.

Novo ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika raspravljajući povodom izveštaja generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika o stanju i potrebama osiguranja radnika, zauzelo je stanovište, da je u cilju sanacije teškog finansijskog stanja radničkog osiguranja potrebno što hitnije izraditi osnovu novog Statuta, kojim će se izgraditi što šira autonomija Okružnih ureda za osiguranje radnika i Privatno-društvenih bolesničkih blagajna u vršenju osiguranja za slučaj bolesti. Posebni odbor izabran po ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika nakon temeljitog proučavanja tog pitanja predložio je ravnateljstvu novi projekat Statuta, koji u glavnome sadržaje izmene donesene po I. ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Odbor je uzeo u obzir i mišljenja ravnateljstava pojedinih mesnih organa.

Osnovna načela po odboru predloženog revidiranog Statuta jesu, da se rajoniraju Okružni uredi obzirom na privredne prilike i saobraćajne veze odnosnog kraja tako, da se postignu Okružni uredi, koji su veći i sposobniji za život, a manji i pasivni Okružni uredi, da se ukinu. Da se tim većim Okružnim uredima dade što veća samostalnost u radu, u koliko to dozvoljavaju propisi postojećeg Zakona o osiguranju radnika. Nadalje se predviđa obzirom na prošireni delokrug i veću samostalnost i veća odgovornost tih ureda za njihovo poslovanje. Uprošten je izborni postupak kod izbora delegata glavnih skupština, da se na taj način smanje troškovi potrebni za provađanje tih izbora, koji bi po dosadašnjim propisima bili vrlo veliki i teško bi se snašali obzirom na loše finansijske prilike radničkog osiguranja. Posebnim odredbama regulisan je i položaj Privatno-društvenih blagajna i njihovih članova.

Nakon dvodnevne svestrane rasprave zaključilo je ravnateljstvo u prisuću delegata g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja g. Dra Tujkovića Marka, šefa otseka za socijalno osiguranje, da se jednoglasno prihvaća po Odboru predloženi Statut Središnjeg ureda za osiguranje radnika uz izmene i nadopune predložene na samoj sednici ravnateljstva po pojedinim članovima. Novi Statut imao bi da stupi na snagu dva meseca iza odobrenja po g. Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja. Kroz to vreme posvršavaće uprava sve predradnje za ovu reorganizaciju osiguranja radnika po propisima novog Statuta.

Što se tiče teritorijalnog razgraničenja Privatno-društvenih bolesničkih blagajna »Merkura« u Zagrebu, Beogradske trgovač-

Digitized by Google

ke omladine u Beogradu i Trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani, zaključilo je ravnateljstvo Središnjeg ureda, da će to razgraničenje izvršiti najkasnije do kraja god. 1933, uzevši kod toga u obzir sve potrebe članova tih blagajna, kao i interese opšteg osiguranja.

Projekat novog Statuta predložen je nekoliko dana nakon te sednice ravnateljstva g. Ministru na odobrenje.

ОСТОЈИЋ Д.:

ПРИМЕНА ПРЕПОРУКА УСВОЈЕНИХ НА МЕЂУНАРОДНИМ КОНФЕРЕНЦИЈАМА РАДА У НАШЕМ НАЦИОНАЛНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ

За Међународну организацију рада може се рећи најпохвалнија реч, да је за ово време свога опстанка показала се у практичном погледу, по резултатима које је дала, исто толико значајна колико и у идеолошком, то јест по задатку који јој је стављен у дужност.

Версајски уговор, сматрајући у предговору гл. XIII. »да мир у свету може бити осигуран само на бази социјалне правде«, прописао је у своме члану 387 »да се за остварење овога програма оснива Стална међународна организација рада«. То је идеолошки задатак ове организације. Она треба, да научним испитивањем услова рада и живота ширих народних слојева, нарочито радничког сталежа, поради на спровођењу практичног социјалног законодавства у свету.

Члан 396 Уговора о Миру предвиђа у чему ће се састојати практично деловање Међународне организације рада: Она је дужна (1) да прикупља, сређује и даје обавештења Владама појединих земаља, како би оне могле у што потпунијем познавању ствари приступити решењу социјалних питања у земљи, и (2) да доноси пројекте конвенција и препоруке, које ће Владе настојати да, у циљу побољшања социјалних прилика и изједначења услова рада у свету, примене у својим националним законодавствима. Конвенције и препоруке имају практично за задатак, да осигурају минимум заштите социјално слабијим у свим државама и да у последњој линији, у што већој мери, спроведу изједначење социјалног законодавства у свету. У економском погледу, тиме би се имало порадити на отклањању конкуренције у светској трговини, која конкуренција може да се заснива на бољим или лошијим условима рада.

Ми ћемо у овоме чланку изнети законодавно деловање Међународне организације рада, то јест њену акцију на стварању међународног радничког законодавства, и то специјално путем доношења препорука на Међународним конференцијама рада, и примену тих препорука у нашем националном законодавству.

Међутим пре излагања саме ове ствари поставља се претходно питање, каква је разлика, с обзиром на обавезе појединих држава-чланица Међународне организације рада, између међународних конвенција и препорука рада?

Из одредаба члана 405. Версајског уговора, који за сваку државу-чланицу прописује обавезу да у року од годину дана, а у изузетном случају у року од 18 месеци, по закључењу заседања конференције, поднесе своме законодавном телу све конвенције и препоруке усвојене на дотичном заседању, као и члана 408., који прописује обавезу за Владе да редовно подносе Међународном бироу рада годишње извештаје о примени ратификованих конвенција, види се у чему се састоји разлика између пројеката конвенције и препоруке.

Став 1. члана 405. предвиђа, да ће у случају усвајања једне препоруке текст те препоруке једноставно бити достављен надлежној власти у циљу предузимања потребних мера за њену примену, док пројекат конвенције треба да буде формално ратификован од стране законодавног тела. Ратификација конвенције врши се посебним законом, који обавезује државу да употпуни, односно саобрази, своје национално законодавство прописима конвенције. Овде се поставља једно деликатно питање, али које не улази у оквир овога чланка, у колико сам акт ратификације, то јест закон о ратификацији конвенције, утиче на измену постојећег законодавства. Препоруке се међутим не ратификују, него се само, у колико их законодавно тело усвоји, упућују надлежном Министарству да их примени у националном законодавству.

Став 2. члана 405. прописује, да су Владе дужне, ако се ради о једној препоруци, да само обавесте Секретеријат Друштва Народа о усвајању дотичне препоруке, док ће ратификацију пројекта конвенције имати да доставе

Digitized by Google

Генералном Секретару Друштва Народа, који ће је регистровати.

Члан 403. прописује обавезу за Владе, да редовно сваке године подносе извештај о примени ратификованих конвенција у форми коју је прописао Управни савет Међународног бироа рада, док за препоруке ова обавеза не постоји. Ти годишњи извештаји о примени конвенција садрже све законске текстове, којима су дотичне конвенције спроведене у живот у појединим државама које су их ратификовале, као и статистичке податке о практичној примени ратификованих конвенција. У погледу препорука, тек петнаеста конференција, 1931. године, усвојила је једну резолуцију, којом се позива Управни савет, да испита целисходност поднашања конференцији подробнијег извештаја о предузетим мерама од стране појединих држава-чланица, које су оне предузеле у циљу спровођења у живот усвојених препорука.

Осим горе наведених статутарних прописа конвенција обично у своме завршном члану садржи одредбу о времену, за које је обавезна примена конвенције за Владу која ју је ратификовала, док препорука не садржи никакве обавезе у овоме погледу. Примену ратификоване конвенције може се отказати тек по истеку рока предвиђеног у конвенцији.

Приступајући, сада, самом питању, упоређењу нашег националног законодавства и међународних препорука рада, напомињемо, да ћемо код свих препорука о којима буде било речи изложити њихов кратак садржај, из разлога што те препоруке још нису преведене на наш језик.

Од четрдесет препорука усвојених на шеснаест досада одржаних Међународних конференција рада примењене су у нашем законодавству следеће:

Препорука о незапослености, која предвиђа потребу: (1) уређења пословања приватних берзи рада и њихово затварање у што је могуће краћем року времена. (2) уређења колективног ангажовања радника за запослење у иностранству, (3) увођења осигурања у случају незапослености и (4) планско предузимање јавних радова.

У погледу пословања приватно-професионалних берзи рада, Наредба од 12. јуна 1928. била је прописала, да је њихово пословање рада везано за дозволу надлежне власти. Дозволе се могу издавати само за она места у којима не постоје Јавне берзе рада. У местима у којима постоје Јавне берзе рада имају се затворити у року од 6 месеци по ступању на снагу ове Наредбе све приватно-професионалне берзе рада, које су основане после ступања на снагу Закона о заштити радника без дозволе Министарства социјалне политике, а у року од годину дана од дана оснивања дотичне Јавне берзе рада и све остале приватно-професионалне берзе рада. Наредба од 24 априла 1930. одредила је дан оснивања Јавних берзи рада од кога имају да почну тећи горе наведени рокови. На основу овога прописа данас је забрањено пословање приватно-професионалним берзама рада.

Став 2. § 103. Закона о заштити радника примењује у нашем националном законодавству други део препоруке: Нико не сме врбовати домаће раднике за њихово запослење у иностранству без претходне и специјалне дозволе Министарства социјалне политике, која утврђује услове под којима се радници, индивидуално или колективно, могу ангажовати за рачун страних послодаваца.

Што се тиче осигурања у случају незапослености, оно још није спроведено у нашем националном законодавству, и ако се после рата увелико спровело у многим земљама. Почетком 1919. број осигураних радника у случају незапослености у свету кретао се између 4,5 и 5 милијуна, и то највећим делом у Енглеској на коју је од укупног броја отпадало око 3,5 милијуна. Обавезно осигурање данас је спроведено у десет земаља, а факултативно у осам земаља. Укупан број осигураних радника износи око 39 милијуна. У извесним земљама, као на пример у Енглеској и Немачкој, радници су ради дугог трајања кризе изгубили право на редовне помоћи, које морају бити ограничене на известан број недеља годишње. Стога је било потребно предузети сходне мере, да би се помогло овим радницима, и предвиђене су потпоре за случај кризе.

Код нас је давање помоћи незапосленим радницима организовано преко Јавних берзи рада, које су основане Уредбом о организовању посредовања рада, давању непосредне помоћи незапосленим радницима, као и давања јефтиних зајмова за подизање радничких станова од 26 новембра 1927. Спроведбена наредба публикована је 10. августа 1928. Овим прописима реорганизоване су државне берзе рада, које су основане по доношењу Закона о заштити радника, и јавна служба посредовања рада и помагања незапослених радника постављена је на базу самоуправе. Наредба Министра социјалне политике и народног здравља од 2. априла 1932., донета на основу овлашћења § 51. финансијског закона за годину 1932/33., разрезала је прирез за Јавне берзе рада недељно 3,6% од једнодневне обезбеђене надница у смислу Закона о осигурању радника. Из тих средстава Јавне берзе

Digitized by Google

рада дају незапосленим радницима редовне дневне помоћи и, у виду ванредних помоћи, повлашћене возне карте, путне помоћи и једнократне помоћи. Правилник о повластици у вожњи незапосленим радницима од 12 јуна 1928. узет је у ревизију у току прошле године нарочито у погледу одредаба када се незапослени радници враћају кућама, а донет је нов Правилник о повлашћеној вожњи незапосленим радницима од 26. јула 1931. Главна активност Јавних берзи рада у погледу помагања незаполених радника састоји се у пружању редовних помоћи. Редовна помоћ износи 10 динара дневно и додатак на личну помоћ 3 динара дневно, тако да свеукупно не може прећи суму од 18 динара дневно. Време за које радник има право на помоћ зависи од трајања осигурања, и оно се креће од 2 недеље, ако је радник био осигуран 4 месеца у последњој години или 8 месеци у последње 2 године, па највише 6 недеља у једној календарској години, ако је радник био осигуран непрекидно у последње 2 године. Уз то је потребно да је радник незапослен бар 7 дана и да је пријављен берзи рада најмање 5 дана.

Предузимање јавних радова као сретство за сузбијање, односно ублажење незапослености добило је свој израз већ у Вашингтонској препоруци о незапослености. Од тада је улога јавних радова све више и више истицана за ублажење фазе економске депресије.

Код нас постоји Закон о хитном извођењу јавних радова и помоћи у оскудним крајевима страдалим од елементарних непогода од 21. јануара 1929. Ванредни кредити стављени на расположење износили су 100 милијуна динара. За распоред послова и контролу образован је нарочити Комитет за јавне радове при Министарству социјалне политике и народног здравља. Предвиђено је, да ће се радови вршити у режији помоћу стручних референата државне власти.

Препорука о једнаком поступању са страним радницима препоручује свакој држави-чланици да осигура, на бази реципроцитета, под условима утврђеним заједничким споразумом између заинтересованих држава, страним радницима запосленим на њиховој територији и њиховим породицама, благодати закона и прописа о заштити радника, као и уживање права удруживања, које у границама закона даје својим грађанима.

Принцип ове препоруке примењен је изрично Законом о осигурању радника од 14. маја 1922. у ст. 3. § 8. који прописује, да ће се са страним држављанима, запосленим у нашој земљи, поступити исто као и са нашим у колико дотична држава даје иста права нашим држављанима. Законом од 1. априла 1927. наша је држава ратификовала Конвенцију о једнаком поступању са страним и домаћим радницима за отштете при несрећним случајевима на раду.

Закон о заштити радника од 28. фебруара 1922. не говори изрично у своме § 3. о страним радницима, али прописујући да се под помоћним особљем сматрају сва лица која раде у предузећима наведеним у § 11, он не искључује странце од заштите коју даје домаћим радницима. Практично на странце се примењују све заштитне одредбе о радницима. Параграф 35., који прокламује слободу синдикалног удруживања, такође не искључује стране раднике. Страни радници, исто као што би могли и странци-студенти, могу приступити удружењима, која се оснују у смислу Закона о удружењима, зборовима и договорима од 18 септембра 1931.

Уредба о организацији Јавних берзи рада од 26. новембра 1927. у своме чл. 17. предвиђа реципрочно поступање са страним радницима у погледу давања потпора за случај незапослености.

Члан 36. Правила братинске благајне за осигурање радника и особља на рударским предузећима од 1. децембра 1924. предвиђа обавезу осигурања страних држављана.

Препорука о заштити жена и деце против сатурнизма предлаже мере предострожности које Владе треба да предузимају у циљу заштите жена и деце испод 18 година запослених на радовима са оловним субстанцама.

Правилник о хигијенским и техничким заштитним мерама у предузећима од 25. октобра 1921. у поглављу о заштитним мерама у индустрији олова забрањује §-ом 136. упослење жена и младића испод 18 година у свим предузећима побројаним у §-у 135. на која се односи овај правилник. Осим тога, наша је држава, законом од 30. септембра 1929., ратификовала Конвенцију о забрани употребе оловног белила у сликарству, која је примењена Правилником од 7. маја 1930. Параграф 5. Правилника забрањује запослење жена и деце испод 18 година на овим радовима. Изузетно могу бити запослени само шегрти у циљу изучавања заната, под условом да ово запослење не може бити дуже од 6 недеља укупно.

Препорука о оснивању јавне службе за хигијену препоручује оснивање нарочите службе за заштиту здравља радника.

Digitized by Google

Брига за заштиту живота и здравља радника поверена је нашим Законом о инспекцији рада од 30. децембра 1931. инспекторима рада, којима тач. 1 чл. 9 ставља у дужност да врше надзор над свим направама, било у радионицама или становима, које су потребне за заштиту живота и здравља радника. Члан 12. закона овлашћује инспектора рада, да, при прегледу предузећа, поведе са собом стручна лица, нарочито лекара.

Препорука о примени Међународне Бернске конвенције од 1906. о употреби белог (жутог) фосфора у изради жижица препоручује државама-чланицама да приступе поменутој конвенцији.

Законом од 30. септембра 1929. наша је држава ратификовала ову конвенцију.

Препорука о осигурању помораца у случају незапослености изражава жељу, да, у циљу да се осигура поморцима годет трећег дела Вашингтонске препоруке о незапослености, државе-чланице спроведу за поморце систем осигурања у случају незапослености, која би била проузрокована бродоломом или на ма који начин, било уводећи систем државног осигурања, било дајући државну субвенцију професионалним организацијама чија правила предвиђају у корист њихових чланова давање потпора у случају незапослености.

У нашем националном законодавству давање помоћи незапосленим морнарима осигурано је Уредбом о организацији Јавних берзи рада од 26. новембра 1927. Прописи чл. 17. и осталих чланова о давању потпора незапосленим радницима односе се и на поморце, као и на све друге раднике, који испуњавају потребне услове. Више детаља о овоме законодавству изнето је у излагању о примени препоруке о незапослености.

Препорука о недељном одмору у трговачким предузећима препоручује: 1) да Владе предузму сходне мере да особље запослено у трговачким предузећима, била она јавна или приватна, била главна или споредна, ужива недељни одмор од 24 часа; 2) да се тачно предвиде изузеци од горњег принципа и 3) да се Међународном бироу рада достави листа ових изузетака.

Параграф 1. Закона о заштити радника у потпуности обухвата предузећа, која су предвиђена у овој препоруци, § 12 прописује недељни одмор за та предузећа »од најмање 36 часова, ако је један празнични дан, односно 60 часова, ако су два празнична дана један за другим«. Недељни одмор мора бити дат недељом, а само изузетно, и то по одобрењу Министарства социјалне политике, у који други дан. Поред предузећа предвиђених у §-у 14, за која не важе одредбе о забрани рада недељом, § 15. предвиђа и изнимне случајеве, када се може дозволити рад недељом. То је случај више силе, потребе инвентарисања предузећа, случај предузимања радова за одржање чистоте и безбедности у предузећу, и спречавање квара сировина и прерађевина у колико се то не би могло извршити радним даном, као и када је неопходно да се инсталације доведу у исправно стање.

Препорука о достављању Међународном бироу рада свих обавештења, статистичких и осталих података, који се односе на исељавање, досељавање, репатрирање и превоз исељеника препоручује да Владе, у колико им је то могуће, бар једампут тромесечно достављају Међународном бироу рада све податке о миграцији. Препорука садржи индикације о томе шта треба да садрже ови подаци: пол, доба старости, националност, професију и земљу усељавања. У своме трећем делу препорука позива државе-чланице, да међусобним споразумом установе једнообразну дефиницију за појам »исељеник«, и да пропишу податке које треба да садрже исправе исељеника, и употребе једнообразну методу за вођење миграционе статистике.

У погледу достављања потребних података о миграцији, наше национално законодавство у потпуности је применило ову препоруку. Правилник о извршењу Закона о исељавању од 30. јула 1923., у своме §-у 4. ст. 8а), ставља у дужност исељеничком комесаријату да »достави Међународном бироу рада статистичке и друге податке о емиграцији, имиграцији, **репатриацији** и превозу исељеника у смислу препоруке усвојене на IV-том заседању Међународне конференције рада«.

Има интереса образложити једно принципијелно питање, које је садржано у трећем делу препоруке, а то је дефиниција исељеника. По §-у 7. Закона о исељавању од 30. децембра 1922. под исељеником се сматра само онај држављанин Краљевине Југославије који се сели у преко-океанске земље ради зараде телесним радом, или који се сели својим рођацима, који су се раније иселили под истим условима. После многобројних међународних конференција одржаних по миграционим питањима, а нарочито Римске конференције из 1924., данас се сматра целисходнијим, да се заштита прошири и на она лица која нису наши држављани, на наше држа-

Digitized by Google

вљане који одлазе на рад у континенталне земље, а затим не само на мануелне већ и на интелектуалне раднике. Критеријум зараде усвојен је у већини земаља. При изради новог исељеничког закона без сумње водило би се рачуна о овој еволуцији концепција.

Препорука о општим принципима за организацију службе инспекције рада у циљу надзора над применом закона и правилника за заштиту радника донета је на основу чл. 427. тач. 9. Версајског уговора, који предвиђа: »да свака држава треба да организује службу инспекције рада, у коју ће службу имати приступ и жене, у циљу да осигура примену закона и осталих прописа о заштити радника«. Међународна конференција рада »сматрајући за потребно да укаже Владама, које ће имати да организују службу инспекције рада, на опште принципе искуством већ стечене«, донела је на своме V-том заседању, 1923. године, поменуту препоруку. Ова препорука садржи четири поглавља: 1) предмет инспекције рада, 2) права и дужности инспектора рада, 3) организација службе инспекције рада и 4) извештаји инспектора рада.

У нашој земљи, све до доношења Уредбе о инспекцији рада од 21. маја 1921., била су по овоме питању на снази разна покрајинска законодавства.

Законодавство, које је било на снази у аустријској половини монархије, било је организовало инспекције рада законом од 17. јуна 1883. Овај закон давао је право Министру трговине да у споразуму са Министром унутрашњих послова именује потребан број инспектора рада. Заштита радника, која је главни предмет старања инспекција рада, била је организована на модерној бази тек законом од 8. маја 1885., чије су главне одредбе унешене касније у обртни ред од 16. августа 1907, где су изложене у гл. VI. У смислу чл. 4. закона од 1883. биле су организоване и специјалне инспекције рада, и то за унутарњу пловидбу (1886), за грађевинарске радове (1911) и за изградњу пловних путова (1913). Инспекције рада почеле су постепено да врше надзор и над државним предузећима, која су дотле била под надзором јавне власти.

У угарској половини двојне монархије, надзор над индустријским предузећима предвиђен је у обртном закону од 1884. Овај закон у своме §-у 168. тач. 7. прописује, да су »поузданици обртне власти« дужни прегледати творнице и о томе прегледу поднети извештај обртној области. Параграф 121. закона предвиђа да је обртна власт дужна прегледати бар једанпут тромесечно сваку творницу и уверити се о извршењу одредаба закона.

У закону о радњама од 1910. није било никаквих одредаба о инспекцији рада, него је надзор над извршењем одредаба закона био поверен полицијским властима првог степена.

Закон од 20. децембра 1921. дефинитивно је организовао једнообразну службу инспекције рада у земљи. Инспекција рада дели се на средишњу инспекцију и на обласне инспекције рада. Средишња инспекција је специјалан отсек у Министарству социјалне политике и народног здравља. Дужности средишњег инспектора рада прописане су у чл. 5. закона. Он углавном управља, контролише и координира рад обласних инспекција. Дужности обласних инспектора рада прописане су чл. 9., а њихова права предвиђена су чл. 12. закона. Члан 14. овлашћује инспектора рада да издаје наређења за преуређење радионица у којима би констатовао извесне недостатке, а чл. 10. прописује обавезно мишљење инспектора рада по молбама за подизање нових радионица или предузећа.

Према Годишњем извештају о пословању инспекције рада за 1930. годину прегледано је било 7149 предузећа, од којих је било 1534 фабричког значаја а укупан број запослених радника у тим предузећима износно је 139.337 радника.

Препорука о минималним рентама у случају несреће при раду препоручује, да свака држава-чланица предвиди за случај сталне неспособности за рад најмање ренту од $^2/_3$ обезбеђене надница и за случај делимичне неспособности за рад онај део потпуне ренте, који сразмерно одговара изгубљеној способности за рад. Ако је повређеном потребна послуга, препоручује се, да му се повиси отштета још за пола ренте, на коју има право у случају потпуне неспособности. Ако осигураник умре услед несрећног случаја, препорука изражава жељу, да се призна право на ренту брачном другу осигураника, његовој деци и родитељима, у колико се за њих брине онај који је умро од несрећног случаја, као и унучади, браћи и сестрама, ако нису старији од 18 година. Напослетку, Владе би требале да предвиде и потпомогну професионално преоријентисање жртава несрећног случаја.

Наш Закон о осигурању радника, у своме § 85. и следећим, осигурава примену ове препоруке. Рента у случају потпуне неспособности за рад износи обезбеђену годишњу зараду осигураника. Делимична накнада је сразмерна изгубљеној способности за рад и повређени има на њу право ако његова изгубљена радна способност прелази 10%. Ако је повреда такве природе, да изискује сталну негу

Digitized by Google

и послугу другог лица, његова се рента повисује за ⅓ обезбеђене годишње зараде. Параграфи 86.—92. предвиђају годишњу ренту, која се има исплаћивати породици умрлог.

Препорука о решавању спорова по питању накнаде у случају несреће при раду препоручује: 1) да се спорови у погледу накнаде у несрећном случају при раду подносе специјалним судовима или арбитражним комисијама, које ће се састојати, поред евентуално судија од каријере, од истог броја поротника, радника и послодаваца, изабраних од заинтересованих радничких и послодавачких организација, или именованих на њихов предлог, и 2) ако се ипак ови спорови решавају пред редовним судским инстанцама, да су редовни судови дужни, на захтев једне странке, саслушати раднике и послодавце по питањима професионалне природе, а нарочито у погледу процене радне неспособности.

Наш Закон о осигурању радника предвидео је у гл. XIX. судове радничког осигурања, који су надлежни за спорове по питањима потпора или отштета на које радник има право. Параграф 163. прописује, да суд радничког осигурања суди у већу петорице, које се веће састоји од претседника, кога именује Министар правде између судија првостепених или виших судова у седишту суда радничког осигурања, и два поротника-послодавца и два поротника-радника. Поротнике позива претседник из оне струке којој припада повређени, или, у недостатку, из сродне струке, или пак према реду установљеном сваке године.

Препорука о отштети професионалних болести препоручује, да свака држава-чланица предвиди једноставан поступак за ревизију листе професионалних болести.

Параграф 84. Закона о осигурању радника, последњи став, предвиђа, да Министар социјалне политике може у споразуму са заинтересованим министарствима проширити отштету и на остале професионалне болести које нису предвиђене овим законом.

Сходно овоме пропису донето је решење од 22. априла 1929., којим је антракс уврштен у професионалне болести. Овим је примењен у нашем националном законодавству чл. 2 Конвенције о отштети професионалних болести, коју је наша држава ратификовала законом од 11. априла 1927.

Препорука о једнаком поступању страних и домаћих радника по питањима накнаде у случајевима несреће при раду препоручује Владама, да предузму сходне мере: 1) за олакшање плаћања потпора у иностранству, 2) да радник из иностранства може водити спор преко личности која је у земљи где он ужива право на потпоре и 3) да се страни радници, као и домаћи, ослободе плаћања такси за исправе и расправе по овим питањима.

Параграф 111. тач. 3., прописује, да се рента има исплаћивати страном држављанину, ако се он поврати у отаџбину на сталан боравак, под условом реципроцитета. Страни држављани, ако им се исплата ренте обустави, могу тражити отправнину, која одговара вредности ренте.

Бенефиције § 189. закона по питању ослобођења од плаћања такса односе се и на стране раднике.

Што се тиче заступања странаца пред надлежним судовима у нашој земљи, уговор о социјалном осигурању закључен између наше државе и Немачке од 3. октобра 1929. предвиђа, да заинтересоване странке нису дужне да се лично претставе суду.

Препорука о општим принципима поморске инспекције рада поставља, у оквиру препоруке о организовању опште службе инспекције рада, принципе за образовање поморске инспекције рада.

У нашој земљи постојао је покушај са оснивањем специјалних поморских и речних инспекција рада. Наредбом од 23. августа 1921. биле су организоване, на основу чл. 17, Уредбе о инспекцији рада, поморске инспекције рада у Сплиту и на Сушаку, и инспекција рада за речну пловидбу са седиштем у Земуну. Наредба је садржавала прописе у границама Уредбе, тако да баш извесна начела нису била у потпуности спроведена. Препорука, на пример, наводи као потребу, да се поморским инспекторима рада даде право, да у тежим случајевима, када је здравље и сигурност посаде угрожена, могу забранити излазак брода из луке све док, у циљу извршења законских прописа, законске мере не буду предузете на броду. Препорука указује такође на потребу сарадње између бродовласника и помораца за предузимање што целисходнијих мера за заштиту особља запосленог на бродовима, што наша наредба није била детаљно у пракси организовала. Наредбом од 16. марта 1926. укинута је инспекција на Сушаку и њезина је надлежност пренета на поморску инспекцију рада у Сплиту. Ступањем на снагу буџета за 1927/28. редуцирана је и инспекција у Сплиту, као и инспекција речне пловидбе у Земуну и њихов референт при Министарству социјалне политике. Решењем од 1. априла 1927. преглед пловних објеката на домаћим ре-

Digitized by Google

kama i jezerima prešao je u nadležnost oblasne inspekcije rada u Beogradu, a delokrug rada pomorske inspekcije na obalsku inspekciju rada u Splitu.

Preporuka o opštim principima osiguranja u slučaju bolesti obuhvata sledeće: 1) ograničava polje primene i ukazuje koja bi lica trebalo da obuhvati ovo osiguranje, 2) postavlja načela o davanju potpora u novcu, u naturi i o potrebi predusimanja sходних mera za predupređenje bolesti, 3) izlaže principe samouprave pod kontrolom javne vlasti na kome treba da je zasnovana ustanova osiguranja, 4) govori o osnovi za odmeravanje priloga i 5) o načinu rešavanja sporova.

Ova preporuka primenjena je u celini našim Zakonom o osiguranju radnika od 14. maja 1922. Literatura po pitanju osiguranja radnika bogata je na našem jeziku i nije potrebno ovde iznositi opšti i sumaran pregled zakonskih odredaba.

Gornjim izlaganjem prikazali smo primenu međunarodnih preporuka rada u našem postojećem zakonodavstvu. Ove preporuke većinom prate devetnaest konvencija rada, koje je naša država ratifikovala zakonima od 1. aprila 1927. i 30. septembra 1929., i uglavnom obuhvataju industrijske radnike.

Preporuke, koje upotpunjuju dve druge veće grupe konvencija, i koje se pretežno odnose na poljoprivredne i pomorske radnike, nisu sprovedene u život u našoj državi. One će imati da čekaju novu periodu našeg privrednog života u kojoj će uslovi rada i života i ovih radnika biti zakonom uređeni i zagarantovani.

ODOBRENJE BUDŽETA UPRAVNIH TROŠKOVA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA I NJEGOVIH MESNIH ORGANA ZA GODINU 1933.

(Izveštaj sa VI. redovite sednice ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika.)

Jedno od najvažnijih pitanja, koje se nalazilo na dnevnom redu poslednje sednice ravnateljstva Središnjeg ureda, koja je održana dne 15. i 16. decembra 1932., bilo je odobrenje budžeta upravnih troškova Središnjeg i Okružnih ureda za osiguranje radnika, kao i privatno-društvenih bolesničkih blagajna za narednu godinu.

Rukovođena općim principima razumnog i ispravnog gazdinstva, nastojeći da se administracija sprovodi sa što manjim režijskim troškovima, a da kod toga pak nebi štetovala svrha, koja se u poslovanju radničkog osiguranja mora postići, nastojala je uprava Središnjeg ureda za osiguranje radnika da snizi što je više moguće sve administrativne izdatke. Uspelo joj je, da ih svede u granice stvarne potrebe i finansijske mogućnosti, a da se kraj toga poslovi ipak mogu pravilno i nesmetano odvijati. Sniženje izdataka nije provedeno samo u budžetu upravnih troškova Središnjeg ureda, nego je ono provedeno i u budžetima svih okružnih ureda i bolesničkih blagajna, kao i zdravstvenih ustanova, lečilišta, oporavilišta i kupališta.

Osim sniženja materijalnih izdataka posvećena je naročita pažnja što većoj štednji na ličnim izdacima. Broj službenika snižen je tako, da dolazi sada na 450 osiguranih članova samo 1 administrativni službenik. Sniženje broja službenika nije provedeno samo u redovima kancelarijskog osoblja, nego također i među nameštenicima zdravstvenih ustanova.

Pošto je ravnateljstvo svestrano raspravilo predložene budžete upravnih troškova, i pošto je konstatovalo, da smanjenje predloženih budžeta za god. 1933. spram budžeta ove godine pokazuje uštedu od oko 12 milijuna dinara, prihvaćeni su predloženi budžeti jednoglasno.

Ta je ušteda postignuta unatoč toga, što je sada povećan broj javnih kupatila i fizikalnih lečilišta otvaranjem novih takovih ustanova u Beogradu, Somboru, Velikom Bečkereku i Mariboru. Danas imade naše radničko osiguranje već osam javnih kupatila i fizikalnih zavoda, što je dakako od velike važnosti za higijenu našeg radništva.

Još u mesecu novembru 1932. ustanovilo je ravnateljstvo prinosnu stopu u grani osiguranja za slučaj bolesti gotovo za celo područje države izuzevši Okružne urede za osiguranje radnika u Beogradu, Dubrovniku, Novom Sadu i Ljubljani. Nakon podnošenja opširnog predloga uprave o stanju finansijskog poslovanja ovih ureda, donelo je

Digitized by Google

ravnateljstvo na ovoj sednici odluku, da se za ove Okružne urede, kao i za sve ostale, određuje počevši od 1. januara 1933. prinosna stopa u grani osiguranja za slučaj bolesti sa 42% od jednodnevne obezbeđene nadnice kao nedeljni prinos.

Ravnateljstvo je donelo odluku i glede određivanja visine prinosa u osiguranju pomoraca u slučaju bolesti. Obzirom na to, što je prema sakupljenim podacima od Okružnih ureda u Dubrovniku, Splitu i Sušaku, koji sprovode osiguranje pomoraca, ustanovljeno, da je osiguranje pomoraca obalne plovitbe jedna pasivna stavka u radničkom osiguranju, a osiguranje pomoraca kod duge plovitbe aktivna stavka, zaključeno je, da se od 1. januara 1933. za to osiguranje određena prinosna stopa povisi za ukrcane mornare obalne plovitbe od 24% na 30%, a ujedno da se snizi ta stopa za ukrcane mornare duge plovitbe od 24% na 21% od jednodnevne obezbeđene nadnice kao nedelini prinos. Ovim zaključkom ravnateljstva Središnjeg ureda izašlo se u susret zahtevima pomoraca.

Prema Zakonu o osiguranju radnika mogu se kod Okružnih ureda za osiguranje radnika osigurati dobrovoljno i lica, koja su inače oslobođena od obaveze osiguranja za slučaj bolesti. Tu dolaze u obzir u prvom redu poljoprivredni radnici i sluge u poljoprivrednom radu, lica koja su zaposlena prigodno i nestalno u poslovima kućanstva, osobe koje se bave kućnom industrijom, sitni zanatlije i trgovci, koji rade bez pomoćnog osoblja, te državni službenici i nameštenici. Prema rezultatima dosadašnjeg sprovođenja osiguranja dobrovoljno osiguranih lica konstatirano je, da dosadašnja prinosna stopa nije dovoljna za pokriće izdataka oko pružanja potpora ovim članovima. Zato je ravnateljstvo zaključilo, da umoli gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, koji je još godine 1922. uredio provedbenom Naredbom način osiguranja ovih dobrovoljnih članova, da tu Naredbu izmeni. To dobrovoljno osiguranje imalo bi se vršiti u buduće na taj način, da svako ono lice, koje želi biti dobrovoljno osigurano kod kojeg Okružnog ureda plaća obzirom na svoje imovinske prilike puni prinos, kojega plaća obavezno osigurani radnik po VII. do X. nadničnom razredu. Dakle bi u buduće plaćali ti članovi 37.81 dinar do 64.20 dinara prinosa mesečno. Za te prinose pružalo bi osiguranje tim dobrovoljno osiguranim članovima besplatnu lekarsku pomoć i lekove, babičku pomoć, kao i besplatno lečenje u bolnici za člana i njegovu porodicu.

Nakon što je izvršen izbor članova ravnateljstva u Centralni disciplinski sud i u Vrhovni disciplinski sud, koji rešavaju o disciplinskim prestupcima službenika i lekara-činovnika, zaključena je ova poslednja sednica ravnateljstva u ovoj godini.

DR. H. Ž.:

AKTUELNA PITANJA NAŠE SOCIJALNE POLITIKE

NA V. KONGRESU RADNIČKIH KOMORA U BEOGRADU

Na dane 3. i 4. decembra 1932. održan je u Beogradu V. kongres radničkih komora. Osim radničkih komora bile su na kongresu zastupljene najglavnije sindikalne organizacije zemlje. Prisustvovali su kongresu izaslanici nadležnih vlasti i zainteresovanih ministarstava.

Kongres je otvorio generalni sekretar Centralnog sekretarijata Radničkih komora dr. Živko Topalović. Pozvao je najpre prisutne da ustanu i da odadu posmrtnu poštu i čast žrtvama poštenog rada, radnicima koji su nedavno poginuli u trbovljanskom rudniku Hrastniku.

U ime Ministarstva socijalne politike pozdravio je kongres načelnik Dušan Jeremić, naglašujući od kolike su važnosti ona pitanja koja su na dnevnom redu kongresa. Isticao je ličnu želju da rezolucije kongresa budu što je više moguće na realnoj osnovi kako bi se mogle što brže i uspešnije ostvariti.

U ime beogradske opštine pozdravio je kongres Dragoslav Stojadinović. Istakao je kako je beogradska opština — kao veliko komunalno telo — zainteresovana na svim socijalnim pitanjima uopće ali je ipak najviše zainteresovana na raspravi o stanbenom pitanju.

U ime Središnjeg ureda za osiguranje radnika pozdravio je kongres dr. Željko Hahn koji je naglasio koliko interesa ima

Digitized by Google

radničko osiguranje na pitanjima koja su na dnevnom redu kongresa. Bolesničko osiguranje nosi danas terete osiguranja za slučaj iznemoglosti i nezaposlenosti. Nosi troškove velikog broja narodnih bolesti a naročito tuberkuloze koje su bolesti vrlo često posledice bednih stanbenih prilika našega radništva. Od rasprave pitanja našega socijalnog osiguranja očekuje korisne inicijative i uveren je da će radništvo obraniti svoje socijalno osiguranje koje sada preživljuje najteže dane od svoga opstanka.

Pretsednici kongresa bili su Josip Petejan i Petar Medić.

Glavno pitanje o kojemu se na kongresu raspravljalo i ujedno najaktuelnije pitanje naše socijalne politike u ovim teškim danima privredne krize i nezaposlenosti, je pitanje osiguranja protiv nezaposlenosti. Dr. Živko Topalović referent toga pitanja izradio je opširan referat. U ovom je referatu iscrpno obrađeno celo ovo teško pitanje. Referat je štampan u izdanju Centralnog Sekretarijata Radničkih komora. Ova ozbiljna studija obrađuje istoriju i današnje stanje ovog osiguranja u svetu kao i naše prilike u pogledu nezaposlenosti i potpomaganja neuposlenih, i to pregledno, kratko, ali ipak tako iscrpivo da je ovaj referat jedna od najboljih publikacija ove vrsti ne samo kod nas nego i u svetskoj literaturi.

Broj nezaposlenih iznosi sada oko 30 milijuna, a sa njihovim porodicama oko 100 milijuna duša. Nezaposleni radnici nevine su žrtve današnjeg lošeg ekonomskog uređenja. Osiguranje protiv nezaposlenosti je dakle društvena nužnost. Poniklo je u Engleskoj gde su radnički sindikati još polovicom 19. veka stvorili fondove za pomoć nezaposlenih radnika. Godine 1901. stvoreno je osiguranje protiv nezaposlenosti novoga tipa u belgijskom gradu Ganu (Gent). Ganska je općina stvorila kasu, iz koje su se davale pomoći radničkim sindikatima za povećanje potpora nezaposlenim radnicima. Potpore su dobivale posebne ustanove za osiguranje nezaposlenih radnika a i pojedini radnici, štediše, koji su imali svoje uštede za slučaj nezaposlenosti kod novčanih ustanova. Sada postoji u 9 država opšte obavezno osiguranje za slučaj nezaposlenosti, a u 9 država postoji fakultativno osiguranje. Obavezno osiguranje postoji u Nemačkoj sa oko 18 milijuna osiguranih, u Australiji sa 160.000, u Austriji sa 1 milijun, u Bugarskoj sa 280.000, u Velikoj Britaniji sa 12½ milijuna, u Slobodnoj državi Irskoj sa 284.000, u Italiji sa 4½ milijuna, u Poljskoj sa 1 milijun i u Švajcarskoj sa 250.000 osiguranih radnika.

Ukupno je dakle obavezno osigurano preko 38 milijuna radnika.

Fakultativnog osiguranja ima u Belgiji, u Danskoj, u Finskoj, u Francuskoj, u Norveškoj, u Holandiji, u Švajcarskoj i u Čehoslovačkoj.

Švajcarska se nalazi u jednom i u drugom iskazu, jer izvesni kantoni imaju obavezno a drugi opet fakultativno osiguranje. Fakultativno je osigurano oko 3½ milijuna radnika. Osiguranje uklanja samo krajnju bedu nezaposlenih; u Nemačkoj otpada na jednog radnika prosečno oko 30 dinara u Italiji oko 11 dinara potpore na dan. Ali je osiguranje postalo bitnim elementom socijalnog života, osnovica reda i sigurnosti u velikim državama, koje najviše pate od privredne krize, tako da nitko više ne može pomišljati na to da ovo osiguranje ukine. U Severnoj Americi gde osiguranje protiv nezaposlenosti još nije ostvareno, odnosno gde postoji samo u pojedinim saveznim državama, porasla je smrtnost radnika, a naročito radničke dece, za vreme krize u vrlo velikoj meri, dok se u Velikoj Britaniji gde postoji osiguranje protiv nezaposlenosti, nisu pojavile ovakve kobne posledice nezaposlenosti. Referent traži obavezno osiguranje koje treba da obuhvati sve grane privrede, traži solidarnost svih grana rada u ovom osiguranju.

Vrlo je dobro sastavljen pregled raznih tipova osiguranja za slučaj nezaposlenosti u raznim državama po publikacijama Međunarodnoga biroa rada. Opširno je poglavlje posvećeno u referatu pomaganju nezaposlenih radnika u našoj zemlji. I kod nas su radnički sindikati bili prvi koji su se sistematski starali za pomaganje svojih nezaposlenih članova. Savez grafičkih radnika daje godišnje dva i pol milijuna dinara na ime pomoći u nezaposlenosti, svetao primer radničke solidarnosti. Godine 1931. izdale su banovine na pomaganje nezaposlenih 2,280.000 dinara od toga je 800.000 dinara potrošeno u ime pomaganja sirotinje. Opštine su izdale ukupno 1,649.000 dinara od toga 150.000 dinara u ime pomaganja sirotinje, a odatle su potpomagani i nezaposleni radnici. Radničke su komore dale iz svojih sretstava 650.000 dinara. Slobodne radničke organizacije potpomogle su nezaposlene sa 3 milijuna dinara. Burze rada izdale su na ime novčanih pomoći svih vrsti u 1931 godini 5,152.286 dinara, za poloviču vožnju

Digitized by Google

nezaposlenim radnicima 63.644 karata, što za državne železnice pretstavlja gubitak od 3 milijuna 589.543 dinara. Privatna su društva za istu svrhu izdala oko 1 milijun dinara. U našoj državi izdano je dakle u prošloj godini oko 15 milijuna dinara potpore nezaposlenim radnicima. Ako se broj nezaposlenih procenjuje na 150.000 otpada na jednoga oko 100 dinara u godini. Ako tome još i dodajemo trošak za spomenute povlašćene vožnje onda bi se prosečna suma pomoći za jednog nezaposlenog radnika povisila na 130 dinara u godini, što nitko neće smatrati za preterano ili čak i dostatno. Posebno je obrađeno specijalno pitanje sezonskih radnika, naročito poljoprivrednih radnika u našoj državi. Posle vrlo žive debate u kojoj su se govornici oštro oborili na današnji način rada Berza rada prihvatio je kongres sledeću rezoluciju o pitanju osiguranja za slučaj nezaposlenosti:

Osiguranje protiv nezaposlenosti.

I. Peti kongres Radničkih komora održan 3. i 4. decembra 1932. godine u Beogradu ukazuje na to da u našoj državi ima veliki broj potpuno nezbrinutih i duže vremena nezaposlenih radnika i nameštenika svih kategorija. Ova nezaposlenost naročito se povećava nepoštovanjem zakonskih odredaba o dužini radnoga dana za sve kategorije radnika. Strogo poštovanje osamsatnog radnog dana, zabrana prekovremenog i noćnog rada, zabrana dvojnog nameštenja znatno bi smanjilo nezaposlenost.

Pomaganje ovih radnika putem Javnih berza rada, državnih i samoupravnih institucija, Radničkih komora, radničkih organizacija i privatnih ustanova, ma kako dragoceno bilo, nije u stanju da zaista obezbedi i najnužniju pomoć za život i stan nezaposlenima.

Stoga kongres zahteva da se stavi na snagu čl. 2. Zakona o osiguranju radnika kojim je još godine 1922. obećano da će se ovo osiguranje uvesti u život.

Ovo osiguranje treba da je samoupravno, pod kontrolom države. Država i samoupravna tela treba da su obavezani da vrše redovne doprinose u ovo osiguranje.

Osiguranje treba da je obavezno, da obuhvata sve kategorije radnika i nameštenika bez ikakvih izuzetaka, i da važi za celu državu.

II. Dok se potpuno zakonsko osiguranje ne sprovede nužno je preduzeti hitne mere da još u toku ove zime nezaposleni radnici i nameštenici dođu do boljih pomoći nego što je to do sada bio slučaj.

Glavni organ za podelu pomoći nezaposlenim radnicima treba da ostanu Berze rada. Ali Kongres mora da dade izraza jednodušnom mišlenju radnika i nameštenika svih kategorija da je sistem po kome su danas organizovane Berze rada u osnovici nepravilan i nezadovoljavajući. Nezadovoljstvo radnika izvire ne samo iz nedovoljnosti sretstava kojima Berze raspolažu, nego iz suviše centralističkog i birokratskog sistema njihovog. I ako država ništa ne doprinosi sretstvima Berza rada nad Berzama u stvari postoji komesarijat koga praktikuju pretsednik Centralnog odbora i pretsednici mesnih Berza rada. Mesne berze imaju malu kompetenciju a činovnici se u njima ravnaju po naredbama pretsednika Centralnog odbora. Ovakvo stanje ubija svaku inicijativu i odbija privatne ili samoupravne ustanove, koje iz svojih sretstava mogu ukazati bar toliko isto pomoći nezaposlenima koliko i Berze rada, od saradnje sa Berzama. Promena apsolutističkog sistema u Berzama rada jeste osnovni zahtev jedne dobre organizacije, koja bi pomoć sprovodila. Centralna uprava Berza rada treba da se ograniči isključivo na davanje općih direktiva, a Mesne berze treba u granicama zakona i tih direktiva da rukuju sabranim sretstvima. Potrebno je isto tako osnovati što veći broj filijala Berza rada, podići za njih nužne prostorije za smeštaj nezaposlenih, a u mestima gde njih nema predati vršenje funkcija Berza rada organima Radničkih komora i radničkim sindikalnim organizacijama pod kontrolom mesnih vlasti.

Sva sretstva koja se prikupe za Berze rada treba upotrebiti za pomaganje nezaposlenih u novcu ili u naturi.

Odmah treba učiniti upotrebu od svih rezervnih fondova Berza. Primanja nezaposlenih kod Berza rada treba osetno povećati i po dužini trajanja i po dnevnom iznosu.

Primanja osiguranih radnika iz Berza rada treba smatrati zakonskim pravom radnika i u okviru tih prava treba da su mesne berze vlasne i dužne da vrše isplate, bez obzira na to u kome je uredu za osiguranje radnika radnik vršio uplate za Berze rada.

Sretstva Berza rada treba pojačati. U tome cilju Kongres zahteva:

a) Da Kraljevska Vlada obaveže sve banovine i sve općine u državi da u svoje budžete unesu pozicije za pomaganje nezaposlenih radnika:

Digitized by Google

b) Da se uvede posebni porez za nezaposlene, koji bi se naplaćivao od poreskih vlasti na sav luksuz, naročito na luksuzne stanove, zabavne ustanove, piće, potrošnju bilo u restoranima, pivnicama, kafanama i poslastičarnicama višega reda, bilo u privatnim stanovima. Takav posebni porez treba raspisati i na sve lokale za trgovačku i industrijsku upotrebu kao na sve poslodavce srazmerno broju upotrebljenog osoblja;

c) Da se sve kazne izrečene poslodavcima za prekršaj radnog vremena unose u ovaj fond.

III. Razrez za pomaganje nezaposlenih rudarskih radnika treba povisiti na isti iznos koji se plaća i za nezaposlene radnike ostalih kategorija.

IV. Treba odmah za pomorce urediti posredovanje rada i pomaganje nezaposlenih.

V. S obzirom na to da je u toku ove godine nezaposlenost obuhvatila i sezonske grane rada Kongres smatra da kod dodeljivanja pomoći ne treba praviti razliku između sezonskih i nesezonskih radnika.

VI. Svima berzama rada, slobodnim i dobrotvornim organizacijama koje pomažu nezaposlene radnike u naturi treba dati besplatan podvoz hrane i stvari namenjenih nezaposlenim na svima saobraćajnim sretstvima.

VII. Posebnu pažnju Kongres obraća na izvanredno duboku bedu u koju su pali poljoprivredni radnici. Za njih je bezuslovno nužno obezbediti ishranu do nove žetve. U tome cilju kongres zahteva da se u svim općinama gde ima nezbrinutih poljoprivrednih radnika stvori ž i t n i f o n d. Svi sopstvenici zemlje iznad 9 katastarskih jutara treba da su dužni da u taj fond unesu u naturi po 5 kilograma žita i kukuruza po jutru. Žitnim fondom treba da rukuju paritetni odbori predviđeni uredbom Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja za regulisanje uslova uposlenja radnika na poljoprivrednom radu.

Drugo pitanje o kojemu se raspravljalo na kongresu bilo je s t a n b e n o p i t a n j e. Referent je bio Bogdan Krekić. I njegov je referat štampan u izdanju Centralnog sekretarijata Radničkih komora. U lepom referatu iscrpivo je obrađeno stanbeno pitanje gradskog radništva u gospodarskom, zdravstvenom i socijalnom pogledu. Sakupljen je vrlo bogati materijal, prikazane su stanbene prilike i posledice loših stanova kod nas i u drugim kulturnim zemljama Evrope. Gradsko stanovništvo poraslo je za vreme od 50 godina u 10 glavnih evropskih država od 48.7 milijuna na 105.6 milijuna dok je broj stanovnika na selu pao od 70.3 milijuna na 63.8 milijuna. Stanbena beda radništva dovela je do razaranja porodičnog života. Ankete u Beogradu dokazale su da su stanbene prilike radništva kod nas vrlo loše valjda još gore nego u drugim zemljama. Zakon slobodne ponude i potražnje stanova doveo je do groznih prilika u našim gradovima. Od 1921. godine do 1932. godine poraslo je gradsko stanovništvo Jugoslavije od 1,888.848 na 2,617.000 za deset godina dakle oko 720.000, godišnje 72.000 žitelja. U Beogradu i u Zagrebu podvostručio se broj stanovništva. Dok je opšti porast stanovništva za ovih deset godina 18%, iznosi prirast gradskog stanovništva u celoj zemlji 38.5%. Stanovništvo Beograda poraslo je od 111.740 duša na 242.000. Na jednu porodicu otpada u Beogradu 4 lica, na svaki novi stan više od 10 lica dakle 2½ porodice. U Beogradu, — iako je mnogo građeno — sagrađeno je ipak samo polovica toga što je trebalo da se sagradi. Stanovništvo Zagreba poraslo je za ovih deset godina od 108.647 na 185.581, što u procentima iznosi blizu 71%. Tragična je pojava da veliki, skupi stanovi kojih je građeno dosta, stoje već katkada prazni, a da ipak postoji grozna stanbena beda gradskog radništva koje stanuje u jadnim straćarama na periferiji ili u centru grada, u prostorijama bez zraka, svetla i sunca, u sobama koje su legla zaraze, smrtonosnih obolenja, nemorala, alkoholizma i kriminala. K tome dolazi još i to da su ovi skandalozni stanovi razmerno skuplji od luksurijoznih stanova u centrumu grada. Anketa beogradske opštine utvrdila je da jedan kubni metar prostora u bednim periferijskim stanovima stoji 12 dinara kirije dok u centru grada stoji jedan kubni metar 9 dinara. Od 22.000 beogradskih stanova njih 6000 apsolutno nisu upotrebljivi, 11.000 odgovaraju kako-tako najskromnijim zahtevima, a tek ostatak odgovara svim uslovima higijene. Pre rata davali su radnici i nameštenici 15% do 20% svoje zarade za stan, danas moraju da daju 30% do 50% i više. Mere za utvrđivanje visine cene stanovima i lokalima ma koliko da su vrlo nužne i korisne, nisu dovoljne za rešenje stanbenog pitanja. Stanbeno pitanje može da se reši samo promišljenom građevnom akcijom, u kojoj bi planski učestvovala država, opštine, banovine i intere-

Digitized by Google

senti preko svojih zadruga. Želenaštvo u građevnoj industriji, razni karteli preduzeća, koja dobavljaju pesak, cigle, cement i željezo poskupljuju gradnje. Ovoj bolesti treba naći hitnog i radikalnog leka.

Kongres je prihvatio sledeću rezoluciju:

Imajući u vidu veliki značaj stana za život čoveka i ustanovu porodice, i imajući u vidu aktuelne situacije koja obeležava naše stanbeno pitanje opće a naročito po privrednim i gradskim naseljima i centrima, V. kongres Radničkih komora posle opsežne diskusije o stanbenom pitanju postavlja ove svoje zahteve:

I. Prinudne mere za utvrđivanje visine zakupnih cena stanovima i lokalima.

1. Za stanove i lokale u starim predratnim građevinama visina zakupne cene da se utvrdi na srazmeri, koju je pre rata pretstavljao odnos između visine radničke nadnice i visine stanarine.

2. U novim poratnim građevinama cene stanovima i lokalima da se utvrde s obzirom na stvarne troškove građenja s tim, da renta na uloženi novac ne smije iznositi više od 4 posto, a rok amortizacije da bude 20 godina.

3. Prekoračenje ovako utvrđenih cena stanovima i lokalima da se kažnjava po zakonu o suzbijanju skupoće. Kazne da budu u visini viškova za koliko budu prekoračene normalno utvrđene cene pod 1. i 2. i 10 posto od normalne cene.

II. Zadružno građevno zakonodavstvo.

1. Doneti zakon o osnivanju građevnih zadruga interesenata koji će omogućiti da dva i više lica budu vlasnici svaki svog stana u jednoj istoj općoj i zajedničkoj zadružnoj građevini.

Iz staroga našega zakona o stanovima obnoviti njegove konstruktivne odredbe o zajedničkoj građevnoj delatnosti države, općina i interesenata preko njihovih građevnih zadruga.

III. Građevna delatnost i sretstva.

Osnovati opći građevinski fond pod rukovodstvom pretstavnika države, općina i građevnih zadruga. Iz ovog fonda kroz prvih 10 godina dizati samo i isključivo zadružne kuće po gradovima i to u razmeru prirasta pojedinih gradova u stanovništvu i potrebe stanova u njima. Posle se iz ovoga fonda može preći i na izgradnju zadružnih kuća i po manjim mestima i na selima.

Sretstva građevnog fonda nabavila bi se ovim putem:

1. a) Državna hipotekarna banka da ulaže u njega redovno svake godine po dve trećine od onih suma, koje izdaje u svrhe građenja uopće;

b) Uvesti specijalan razrez na neposredne poreske vidove u iznosu od 100 milijuna dinara godišnje, namenjen isključivo zadružnoj građevnoj delatnosti;

c) Uvesti specijalan prirez na neizgrađene građevne parcele po gradovima, a naročito u centru grada;

d) Uvesti specijalan porez na luksuzne stanove u gradovima;

e) Općine da budu dužne iz redovnih budžetskih sretstava svake godine određeni procenat od ukupnih svojih prihoda, a najmanje 2 posto, da ulože u građevni fond;

f) U fond ulaze kazne za prekoračenje normalnih cena lokalima i stanovima, kako su one označene pod 1.—3. već pre.

2. a) Zadružnoj građevnoj delatnosti da posvete ozbiljnu pažnju sve općinske novčane ustanove time, što će iz svojih viškova, pre podelenih tantijema obavezno dotirati građevni fond;

b) U građevni fond obavezno da ulažu raspoloživa svoja sretstva sve radničke socijalno-političke ustanove (osiguranje u bolesti, penziono osiguranje, berze rada i t. d.).

Sretstva označena pod b), c), d), e) f) pod 1. i a) pod 2. ove točke, da budu beskamatna.

IV. Otkazni rokovi.

1. Ukinuti uobičajene otkazne rokove i utvrditi otkaze stanova obostrano mesečno.

2. Stupanjem na snagu Zakona o maksimiranju cena stanovima i lokalima i o otkaznim rokovima staviti van snage zakupne ugovore, kratkoročne ili dugoročne.

Treće pitanje socijalne politike o kojemu se raspravljalo na kongresu bilo je pitanje naše poreske politike i uticaj njezin na naše radništvo. Referent je bio Filip Uratnik. I njegov je lepi i iscrpni referat štampan u izdanju Centralnog sekretarijata Radničkih komora. Naša poreska politika opterećuje materijalno slabije slojeve razmerno mnogo više nego materijalno snažnije. Indirektni porezi koji terete naj-

Digitized by Google

više materijalno slabije slojeve, zauzimaju kod nas veći procenat nego u ma kojoj stranoj državi.

Kod indirektnih poreza dobili smo olakšicu u trošarini na vino, no zato je povećana trošarina na šećer. Ukupni nacijonalni prihod iznosi oko 60 milijardi dinara, prihodi od službeničkog poreza iznose kod nas oko $^1/_6$ neposrednih poreza. Pošto kod nas prihodi od nadnica još ne dosižu $^1/_6$ narodnoga prihoda, dokazano je da su kod nas radnici i nameštenici ovim porezom oporezovani više nego proporcijonalno sa njihovim prihodom. Stvarno su često prihodi od nadnica i plata oporezovani većim procentom nego drugi prihodi. Iz toga sledi, da su u mnogim krajevima radnici i nameštenici oporezovani više nego proporcionalnim neposrednim porezom, a ne da bi se na njih primenjivala načela progresivnog oporezovanja. Vrlo su zanimljivi izvodi referenta o ličnom radu i o njegovom socijalnom i poreskom značenju za radništvo. Kongres je prihvatio sledeću rezoluciju o poreskom pitanju:

N a š a p o r e s k a p o l i t i k a i r a d n i c i.

Saslušavši referat o našoj poreskoj politici. V. Kongres Radničkih komora konstatuje: da su radnici i nameštenici bez obzira na ideal progresivnog poreskog opterećenja opterećeni na glavu teže nego drugi slojevi. Da se te nepravde otklone kongres traži:

1. Da se povisi egzistenčni minimum, koji je oslobođen od službeničkog poreza od 400 dinara na 1000 dinara. Kod porezovnika sa više dece da se odredi veći egzistenčni minimum.

2. Da se shodno propisu čl. 97. Zakona o neposrednim porezima svi prihodi od nesamostalnog rada do 4000 dinara oslobode samoupravnih prireza, pa i kuluka.

3. Da se kuluk kao posebna forma propisivanja samoupravnih prireza ukine i zameni sa prirezima na postojeće forme direktnih poreza.

4. Da može postojati lični rad samo kao forma plaćanja tih prireza za one obaveznike koji to žele.

5. Da se industrijski radnici i nameštenici, koji bi se prijavili za kuluk, moraju osigurati za slučaj bolesti i nesreće i snabdeti sa hranom, ako su besposleni.

6. Da se uvede porez na ukupan prihod sa progresivnom poreskom stopom uz jednovremeno ukinuće dopunskih poreza.

7. U pogledu oporezivanja pomoraca da se s obzirom na narav njihove službe ne ubrajaju u podlogu službeničkog poreza davanja hrane i stana na brodu za vreme njihovog službovanja. koja ne čini dio njihove redovne zarade.

8. Da se radnici i nameštenici oslobode neopravdano visokih taksa (kao taksa za školovanje dece, prigodom venčanja i t. d.)

Poslednja, za nas najvažnija i najzanimljivija tačka dnevnoga reda bila je rasprava o pitanju s t a n j a n a š e g s o c i j a l n o g o s i g u r a n j a. Referent je bio Vilim Haramina, pretsednik Radničke komore u Zagrebu i Središnjeg ureda za osiguranje radnika. U svom je opširnom referatu prikazao kratku ali ipak potpunu sliku našeg radničkog osiguranja. Referat je sa velikim trudom sastavljen, ima mnogo statističkog materijala i novih podataka. Sa mnogo ljubavi i razumevanja — ali ipak strogo objektivno — prikazano je stanje našega radničkog osiguranja, ove najsnažnije i najvažnije socijalne ustanove našega radništva. Referent pobijao je uobičajene prigovore protiv radničkog osiguranja, kojih ima u svima zemljama u kojima ono postoji. Samo su ovi prigovori u stranim zemljama popularni i rašireni u glavnome samo kod neprijatelja radničkog osiguranja dok su kod nas katkada popularni i u redovima neupućenog radništva. Posle kratkog historijata našega radničkog osiguranja, referent konstatira, da je najveće zlo za naše radničko osiguranje da nije provedeno osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti i da nemamo osiguranja za slučaj nezaposlenosti. Zbog privredne krize došlo je naše osiguranje u vrlo težak položaj, te je samouprava preuzela osiguranje u najkritičnijim časovima. Broj članova pao je od 630.000 na 550.000. Sa članovima obitelji osigurano je dakle kod nas za slučaj bolesti i nesreće oko milijun ljudi. Osiguranje za slučaj bolesti troši skoro sve svoje prihode na potpore obolelih radnika i njihovih obitelji. Godine 1931. završila je grana osiguranja za slučaj bolesti svoje poslovanje s deficitom od preko 31 milijun dinara, kraj ukupnog prihoda od 301,568.453 dinara. Potpore u novcu i naravi iznosile su 266,568.453 dinara ili 88.5% o d s v e u k u p n o g p r i h o d a. Isplaćeno je dnevno oko 400.000 dinara u gotovom novcu, a skupa sa troškovima lečenja, lekova, bolnica, sanatorija itd., potrošeno je dnevno u grani osiguranja za slučaj bolesti i nesreće na potpore 847.000 dinara. Samo na taj način bilo je moguće, da se bolesni i unesrećeni radnici koji su nesposobni za rad, te članovi njihovih obitelji spase od

Digitized by Google

smrti i bolesti, od gladi i propasti. Radništvu se u gotovom novcu vraća isto toliko koliko je uplatilo kao svoj prinos radničkom osiguranju, a zajedno s drugim potporama još jedanput toliko koliko je uplatilo.

Grana osiguranja za slučaj nesreće završila je svoje poslovanje 1931. god. s deficitom od 5,461.599 dinara kraj ukupnog prihoda od 87,796.282 dinara.

Na rente, skuparinske dodatke kao i na ostale potpore u naravi i novcu potrošeno je 1931. godine u grani osiguranja za slučaj nesreće 43,422.807 dinara. U osiguranju za slučaj bolesti bilo je u 1931. godini oko 800.000 obolenja, od toga bilo je 265.000 obolenja u kojima se za rad nesposobnim radnicima plaćala hranarina. Bilo je svaki dan na hranarini oko 13.000 bolesnika. Pošto i članovi obitelji ovih bolesnika žive od hranarine izdržava radničko osiguranje za slučaj bolesti svaki dan oko 25.000 ljudi. Na račun osiguranja za slučaj nesreće primaju mesečne rente krajem godine 1931. u svemu 16.236 lica. Pošto nema nijedne druge ustanove koja bi mogla da osigura bolesnim i unesrećenim radnicima ove novčane potpore, neoboriva je istina, da je naše radničko osiguranje kamen temeljac svakog ozbiljnog socijalnog staranja, a da je kraj toga jedan od najozbiljnijih faktora našega javnog zdravstva. Zdravstvena je korist od našeg radničkog osiguranja mnogo veća nego što su njegovi stvaraoci ikada mislili. Naše osiguranje ima danas 140 lekara od toga 166 specijalista. Na jednog lekara otpada prosečno 437 članova; u Beču 846, u Njemačkoj 613, u Čehoslovačkoj 520. Naše radničko osiguranje ima 135 ambulanata među ovima ima dosta takovih koje su uređene kao zdravstveni zavodi velikog stila, jednostavno ali sa svima spravama koje traži moderna medicina za ustanovljenje i za lečenje bolesti. Imamo 9 ambulanata sa kupalištima i sa zavodima za fizikalno lečenje. Naše osiguranje ima sada 5 stanica za naknadno lečenje ozleđenih radnika, ima 9 malih bolnica, 4 oporavilišta, od toga dva na moru, ima 2 sanatorija za lečenje tuberkoloznih i tri banjska lečilišta. Skupa sa obdaništem u Zagrebu ima naše radničko osiguranje danas 1260 kreveta. To je minimum onoga što naše osiguranje treba. Inak ima osiguranje sada za vreme privredne krize dosta briga da osigura radniku zakonom određene potpore i da uzdržava svoje ustanove koje je velikim žrtvama stvorilo. Naše radničko osiguranje slabo je i siromašno. Dok je u Austriji i u Nemačkoj kao i u Engleskoj osigurano oko 30 posto pučanstva, a u Francuskoj, Poljskoj i Čehoslovačkoj od 12 do 20%, osigurano je kod nas 5%! Dok je godišnji prinos po glavi u Nemačkoj 1441 dinar, u Beču 920 dinara i u Čehoslovačkoj 584 dinara, prinos je kod nas 492 dinara.

Ipak je naše radničko osiguranje stvorilo pod samoupravom svoje zdravstvene ustanove i među ovima u našoj državi prvi sanatorij za lečenje tuberkuloznih, prvo obdanište za lakše slučajeve tuberkuloze, prvu stanicu za naknadno lečenje ozleđenih, prvu stanicu za socijalnu skrb o rekonvalescentnim radnicima i prve velike zavode za fizikalno lečenje, izvršivši time pionirski rad u službi našega narodnog zdravlja.

Teško stanje našeg osiguranja zbog krize pogoršano je time što poslodavci ne uplaćuju ni onaj dio prinosa, koji su ubrali od radnika. Godine 1931. imamo zaostatak od 173 milijuna neuplaćenog prinosa!

Postoji nada da će deficit ove godine biti manji. Ali nema sanacije našeg osiguranja ako se ne osigura uplata prinosa, ako nadzorni državni organi neće svoj nadzorni delokrug tumačiti i vršiti slobodoumno najvećim poštivanjem autonomije interesenata i ako se neće provesti osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti kao i osiguranje za slučaj nezaposlenosti.

Nakon vrlo žive debate u kojoj je bilo i oštrih napadaja na način vršenja i na izvršne organe radničkog osiguranja prihvaćena je ova rezolucija:

Opći zahtevi glede provedbe socijalnog osiguranja.

I. Naše socijalno osiguranje ima da se bori sa najvećim poteškoćama: ne samo da se privredna kriza rđavo odražava na njegov razvitak; ne samo da loše higijenske i zdravstvene prilike, te rđava ishrana i nemogući stanbeni odnosi, pod kojima radnička klasa živi, imaju presudan utecaj na njegovo teško stanje; ne samo da predugo radno vreme i druge nevaljale radne i plaćevne prilike imaju za nj loše posledice — već se ono mora da bori protiv nastojanja poslodavaca i njihovih organizacija da ga razgrade.

II. Okolnost da je provedba zakonom predviđenog osiguranja radnika za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti odgođena, a penziono osiguranje nameštenika neizgrađeno, te da regularno zakonsko osiguranje radnika i nameštenika u besposlici nije provedeno, imade ne samo direktnih, teških

Digitized by Google

posledica za radničku klasu, već i indirektnih poteškoća za one grane socijalnog osiguranja, koje su provedene, budući da se na njih svaljuju uvelike tereti i onih napred spomenutih grana socijalnog osiguranja, koje još nisu sprovedene.

III. Uzevši sve ovo u ocenu V. Kongres Radničkih komora ističe sledeće zahteve:

a) Odredbe zakona glede provedbe osiguranja radnika za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti treba hitno primeniti, a delomično provedeno penziono osiguranje privatnih nameštenika treba novelisati i proširiti ga kako na čitav teritorij države, tako i na sve grupe nameštenika.

b) One grupe radnika i nameštenika koje su izdvojene iz općeg osiguranja ili koje su od osiguranja sasvim izuzete, valja povratiti u sklop toga osiguranja, odnosno i za njih osiguranje sprovesti. To naročito važi za osiguranje poljoprivrednih radnika, ali za koje treba, prema njihovim specijalnim uslovima rada, doneti specijalne odredbe o provedbi osiguranja.

c) Sa razgrađivanjem institucije socijalnog osiguranja treba prestati. Naprotiv treba sve njegove grane ujediniti u jednu organizaciju, vodeći pri tome računa o specijalnim potrebama pojedinih krajeva i raznih grupa radnika i nameštenika.

d) Tražimo državnu subvenciju za sve grane osiguranja a naročito za neodložno uvođenje osiguranja u starosti, iznemoglosti i smrti.

g) Mesni organi osiguranja u sprovođenju bolesničkog osiguranja treba da dobiju široke autonomije. Autonomnim mesnim organima treba nametnuti punu odgovornost za njihov rad i rezultate rada.

U izmenjenom statutu Središnjeg ureda za osiguranje radnika Kongres vidi jedno između sretstava, koje tom zahtevu može udovoljiti.

f) Sistemom naimenovanja članova samoupravnih organa radničkog osiguranja treba prekinuti. Ako je glede toga opetovano postavljenog pitanja — obzirom na ranije predviđeni komplikovani i glomazni izborni aparat — dosada možda moglo biti manje ili više opravdanih prigovora, sadašnji promenjeni statut Središnjeg ureda za osiguranje radnika oduzima zemljište za daljnja odlaganja normalizovanja prilika u radničkom osiguranju u tom pogledu. Zato treba čim pre pristupiti obnovi samoupravnih organa radničkog osiguranja, raspisivanjem izbora za njih.

V. Kongres Radničkih komora konstatuje, da radnici nisu zadovoljni sadašnjim primanjima iz socijalnog osiguranja, naročito nisu zadovoljni malim brojem lekara, nedovoljnom pomoći u lekovima i smanjivanjem hranarine. Osiguranje je na putu da prestane da bude osiguranje za radnike. Kongres traži od samoupravnih organa osiguranja i nadzorne vlasti da se glavna pažnja kod saniranja pokloni na to da se obezbedi da radnici od osiguranja dobiju ono što im zakon priznaje. Sretstva treba da se traže: energičnom naplatom dugova poslodavaca radničkom osiguranja, povišicom prinosa i davanjima pomoći od strane države.

Time se svršio ovaj kongres, koji je bio jedan od važnijih događaja u historiji naše socijalne politike i čije će rasprave svakako imati upliva na dalji razvitak naših socijalnih ustanova, naše socijalne politke.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

RAD OKRUŽNOG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA U VEL. BEČKEREKU NA STARANJU ZA ZDRAVLJE DOJENČADI I MALE DJECE.

Naš zakon o osiguranju radnika posvećuje naročitu pažnju zaštiti materinstva i dojenčadi. Tako je raznim potporama za slučaj poroda zaštićena trudnoća u posljednjim tjednima, sam porođaj kao i prvih nekoliko tjedana poslije poroda. Naročitim potporama je obezbjeđena prehrana i odgoj dojenčadi. Radničko osiguranje izdalo je 1931. god. oko 25 milijuna dinara za potpore u vezi sa porođajem i odgojem dojenčadi. Ovaj veliki socijalno - higijenski rad radničkog osiguranja pretstavlja uistinu stvarnu zaštitu materinstva i dojenčadi te pokazuje i lijepe uspjehe.

Da uspjeh ovoga rada bude što potpuniji, to je Središnji ured za osiguranje radnika pozvao već pred više godina (1928. god.) mjesne organe, da bi što bolje organizovali i upotpunili svoj rad oko izvršivanja zakonskih odredaba u pogledu zaštite materinstva i dojenčadi osnivanjem t. zv. savjetovališta za majke i djecu, koja će savjetovališta dati majkama sve potrebne upute o higijeni trudnoće, poroda, njezi i prehrani dojenčadi i djece. O organizaciji rada za zaštitu materinstva i dojenčadi u našem osiguranju bilo je govora već u »Radničkoj zaštiti« br. 6. god. 1930. Tamo su bile istaknute sve prednosti naših savjetovališta prema ostalim savjetovalištima takove vrsti. I nova Novela zakona o osiguranju radnika, koja se odnosi na davanje potpora za slučaj porođaja ima o tomu sada i zakonske precizne odredbe koje daju uredima mogućnost da makar i prisilno sprovode zdravstvenu kontrolu dojenčadi.

Na taj način je omogućeno po odredbama našeg zakona o osiguranju radnika, da uredi razviju uspješno djelovanje u tom pogledu. Kao primjer takovog djelovanja ureda u tom pogledu može nam poslužiti izvještaj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Velikom Bečkereku, u kome se kaže slijedeće:

»Radi što boljeg nadzora nad njegom i razvitkom dojenčadi i male djece kod ureda je uvedeno, da su matere obavezne s vremena na vrijeme, a najmanje svakog mjeseca barem jedanput da donesu svoju djecu liječniku ureda na pregled. Ovaj se pregled obavezno sprovađa kod onih članova i porodičnih članova, koji primaju od ureda porodiljske potpore, dok se nastoji da dojenčad i djecu donesu liječniku i one matere, koje po zakonu nemaju pravo na porodiljske potpore, ali su zato članice ureda.

Pravo na porodiljske potpore imaju one osigurane članice odnosno porodični članovi (žene), ako su kod ureda prije porođaja bili osigurani neprekidno deset mjeseci ili u dvije godine osamnaest mjeseci. U svrhu ovoga ured je izdao svojim liječnicima odgovarajuće upute o vođenju evidencije novorođenčadi i o daljnjem pregledu dojenčadi i male djece.

Po ovome su liječnici dužni, da svakih 14 dana a najmanje svakog mjeseca pregledaju njima donešenu malu djecu bez obzira da li su bolesna, da tom prilikom upućuju majke o načinu prehrane i njege djece i da poduzimaju sve što je potrebno za pravilnu njegu i napredak djeteta.

O ovome radu za prvih šest mjeseci ove godine je ured prikupio podatke od svojih liječnika i iz njih se vidi, da je rezultat rada zadovoljavajući. Naročito se ovaj posao sa veoma lijepim uspjehom vrši u Vel. Bečkereku. U Vel. Bečkereku majke redovno donose svoju djecu liječniku ureda, dok je ovo slabije u okolnim mjestima po selima. Kod ustrajnog i smišljenog rada od strane liječnika ureda i po općinama će se postići još bolji rezultat, a glavno je u ovoj akciji to, da matere uvide potrebu i korist od toga, što i zdravu djecu donose liječniku na pregled i savjet.

U općinama osim grada Vel. Bečkereka za prvih šest mjeseci ove godine prijavljeno je liječnicima ureda 101 novorođenče. Od ove djece je bolovalo 20. Najveći broj oboljenja je bilo probavnog sistema (katar u stomaku, crijevima itd.). Osim toga nekoliko zapaljenja pluća, 1 tetanus, 1 eklampsija (grčevi) i nekoliko od kožnih bolesti. Umrlo je 6 djece. Od ovih 2 od grčeva, 1 tetanusa, 1 od zapaljenja pluća, 1 nedovolino razvijeno rođeno, i 1 poslije operacije zečijih usana.

U Vel. Bečkereku je rođeno 99 djece. Prvih pregleda dojenčadi je bilo 159, male djece 95, školske djece 28. Ponovnih pregleda dojenčadi je bilo 781, male djece 2472, školske djece 556. Sveukupnih pregleda 4091. Prosječno pregleda na jedan dan bilo je 18. Od 99 novorođenčadi, koja

Digitized by Google

su donesena na pregled, umrlo je za šest mjeseci 8, što iznosi 8%. Od ovih 8 smrtnih slučajeva 2 su bila nedonoščad.

U Vel. Bečkereku je uveden sistematski pregled dojenčadi prije šest godina, dok u ostalim općinama na teritoriji ovog ureda, 1. januara 1932. god. prema naređenju Suzora. Ovaj nadzor se pokazao kao veoma koristan i racionalan, što najbolje dokazuje smanjenje smrtnosti dojenčadi. Prije početka rada bila je smrtnost kod uredske djece u Vel. Bečkereku 25%, a sada je smanjena na 12% (1931. god.). Pored ove očigledne koristi imamo jednu daljnu dobit, koja je važna i materijalno dobra i po ured. Sva ova djeca biće kasnije članovi ureda i svakako je bolje da budu zdravi i jaki, nego da počnu svoje članstvo sa konstitucionim oboljenjima, koja bi u takvom stanju odmah pala na teret ureda i zajednice i koja usljed slabog zdravlja ne bi nikada mogla biti u tolikoj mjeri korisni članovi privrede i društva, kao što je to slučaj sa zdravima.

Da je bolje spriječiti bolest nego je liječiti, poznato je, ali nigdje nije to tako istinito i sudbonosno kao kod dojenčadi. Dojenčad se u većini slučajeva razboljeva usljed majčinog neznanja i postojećih zabluda naročito na polju odgoja djece. Dobrim uputama su mnoga djeca spašena od smrti ili životne slaboće i invalidnosti.

Dječju ambulantu u Vel. Bečkereku sa osobitim razumijevanjem, ljubavlju i uspjehom vodi uredski liječnik Dr. Ivković Vlastimir. Njemu se ima priznati i zahvaliti što je smrtnost u Vel. Bečkereku kod dojenčadi i male djece spala od 25% na 12%, a kod onih koji su ostali živi, u mnogom se popravio način napredovanja i razvijanja.

Svako dojenče i dijete ima svoju listu, u koju se upisuju zdravstveni i socijalni podaci, a i listu sa dijagramom, po kojoj se kontrolira razvitak djeteta. Revnosnim, stalnim radom se steklo povjerenje matera tako, da je broj matera, koje traže savjeta i pomoći za svoje dijete preko godine sve veći, a sistematski pregled sa redovnim dolaženjem daje dobar pozitivan rezultat kako u izliječenju tako i u sprječavaniu bolesti.

Osim redovnog rada su održana i tri predavanja pred 224 radnice o sprječavanju oboljenja i njezi dojenčeta.

Treba napomenuti, da su ovih prvih šest mjeseci bili sa jednom trećinom pregleda slabiji od drugih šest mjeseci u godini. Ove godine zbog nezaposlenosti matera je bio veći broj prirodnog hranjenja (dojenja), te usljed toga znatno manji broj oboljenja kod dojenčadi.«

Ovakav rad služi na čast ne samo glav,-nom liječniku okružnog ureda Dr. Pešiću nego i cijelom uredu pa i cijelom radničkom osiguranju.

Ovi lijepi rezultati sistematskog rada na staranju o zdravlju dojenčadi i male djece treba da budu pobuda i ostalim mjesnim organima, koji još nisu organizovali i razvili ovu akciju na takav način, da i oni sprovedu sve potrebno za osnivanje uredskih savjetovališta za majke i djecu te da tu akciju koja se dade sprovesti bez većih materijalnih izdataka sprovode ne samo u sjedištima ureda, nego i u manjim mjestima. Na taj ćemo način najbolje izvršiti veliku i lijepu intenciju, koja je u našem Zakonu sadržana da se naime novi naraštaji sistematski odgajaju u zdravlju i tako »zdravog duha u zdravom tijelu« postanu korisni članovi našeg naroda.

DR. PALMOVIĆ FERDO.

H. Steindl: POSLIEDICE ZATVORENIH OZLIEDA MOZGA KOD ČOVJEKA I NJIHOV UPLIV NA TRAJANJE ŽIVOTA

(Wien. klin. W. 1930 br. 42)

Nije vjerojatno, da potres mozga skraćuje trajanje života, i ako mu posljedice, kao što su vrtoglavica i glavobolja, mogu trajno ostati. Isto tako nije vjerojatno da bi neuroze iza potresa mozga skratile život na taj način, da bi bio tok životu potrebnih fizioloških funkcija smetan ili trajno ograničen. Autor naglašuje, da se iza potresa mozga mogu kriti teže traumatske promjene mozga, koje mogu naglo prouzročiti apopleksiju. Kasnije apopleksije mogu nastupiti i godinu dana iza potresa mozga. Kod kontuzije mozga mogu teška žarišta ognječenja izazvati brzu ili naglu smrt, dočim se kliničke pojave mogu vremenom znatno poboljšati, ako je ozlijeđeni preživio kontuziju mozga. I u potonjim slučajevima mogu preostati psihičke smetnje, kao na pr. smetnje pamćenja, intolerancija na alkohol, smetnje afekta i t. d. Autor je mišljenja, da iza ognječenja mozga rijetko preostaje epilepsija, ako istodobno nije ozlijeđena i kost; dok je epilepsija veoma česta kod istodobne ozlijede lubanje. Kao što ni potres mozga nema upliva na trajanje života, tako nema na nj upliva ni ognječenje mozga. Naprotiv mogu uslijed impresijonih fraktura nastupiti razne kobne promjene, redovito unutar jedne godine. D.

Digitized by Google

A. Joseph: REUMATOIDNE POJAVE I NJIHOVO PSIHIČKO LIJEČENJE
(Zbl. f. Physother. 1931 3).

Bolesti organa za gibanje iznašaju u socijalnom osiguranju gotovo 10% svih oboljenja. Grupa tuberkuloze pokazuje razmjer prema grupi reumatizma od 1:4.83. Reumatična oboljenja su pet puta tako česta kao ostala oboljenja organa za gibanje. Član osiguranja, koji je obolio na reumatizmu, pada nosiocu osiguranja na teret često kroz više godina. Etiologija reumatičnih oboljenja nije jošte u svim tačkama razjašnjena. Spomenute prilike i neobična raširenost reumatičkih oboljenja opravdavaju ovaj članak. Autor je od god. 1926. kod liječenja reumatičkih oboljenja naročitu važnost polagao na psihičke i funkcijonalne pojave, osobito kod lumbalne i cervikalne mialgije, te je pokušao da na ove pojave sistematski upliviše. Njegova metoda oslanja se na teoriju Fliessa (nazalna oboljenja) i na Headova istraživanja. Liječio je 100 slučaja lumbaga i tortikolisa sa mazanjem nosne sluznice kokainom, te je kod 88 pacijenata polučio odmah izliječenje, tako da su se mogli smjesta prihvatiti posla. Ostali pacijenti imali su pokraj lumbaga i tortikolisa i druge objektivno ustanovljene bolesti. D.

Minkovski: KLINIČKA I PATOLOŠKO-ANATOMSKA ISTRAŽIVANJA KOD OZLIJEDA MOZGA I NJIHOVIH POSLJEDICA
(Schweiz. med. W. 1930 str. 701).

Autor motrio je klinički dva slučaja, te na temelju motrenja i obdukcionog nalaza u jednom slučaju istraživao prije svega organsku stranu u bolesničkoj slici kod ozlijeđenih na lubanji. Temeljem ovih zaključuje, da su organske štete mnogo češće, teže i trajnije nego što se to obično misli. Često se radilo o kompleksu lokaliziranih pojava ispadanja, općenite ozlijede mozga i psihogeno uvjetovanih tegoba. — Među općenite simptome spadaju: glavobolja, vrtoglavica, cerebralno povraćanje, slabost i umornost, nastupi raznih vrsti, intolerancija za alkohol, kočenje afekta, razdražljivost, slabost pamćenja, teškoće mišljenja, te umanjenje potencije i libido. Većinom su ove pojave regresivne naravi; imade slučajeva stacijonarnih, a i progresivnih. Autor upućuje na sličnost ovih pseudoneurasteničnih simptoma sa kasnim posljedicama epidemičke encefalitide. Oko ove organski uvjetovane jezgre mogu se grupirati funkcijonalne smetnje, koje su dijelom u uskoj vezi sa organskim promjenama, a dijelom su uvjetovane rentnim postupkom. Patološko-anatomski radi se, ne obazirajući se na grube kontuzije, dijelom o oteklini mozga i o intracelularnom edemu, dijelom o manjim krvarenjima, omekšanjima, te o promjenama u perivaskularnom prostoru. — Potrebno je individualno prosuđivanje pojedinih slučajeva, osobito obzirom na nejednako mješanje organskih i funkcionalnih simptoma. D.

Herrenschwand: KADA DA SE INJICIRA SERUM TETANUSA?
(Schw. Z. f. Unfallmed. 1931. 25.)

Statistika o 80 slučajeva tetanusa iz god. 1923.-27. U 47 slučajeva pacijenti su izliječeni, u 33 slučaja letalni svršetak. Najveći broj oboljenja bio je u kasnijim mjesecima ljeta i u jeseni. Oboljeli su većinom pomoćni radnici, zidari, metalski radnici, te stolari i ostali radnici drvne struke, ali i kancelarijski namještenici. Ozlijede izazvali su radovi na gradnjama i na cesti, pad na cesti, željezničke, automobilske nezgode, i pad sa dvokolica. Ozlijede su se očitovale kao ognječenja, te oderine i ubodi, naročito na rukama i nogama. U toku liječničke njege nastupio je tetanus u 43 slučaja, od kojih je injiciran profilaktični serum samo u 9 slučajeva. Od ovih 43 izliječeno je 23, 20 ih je umrlo. Potrebno je da se poslovođe u pogonima i oni, koji pružaju prvu pomoć, upute na opasnost rana, koje su onečišćene uličnom prašinom, zemljom i t. d. Liječnici neka injiciraju u svim sumnjivim slučajevima serum protiv tetanusa, a onečišćene rane neka se sašiju. D.

Kleinschmidt: OPEKLINE I SMRZNUĆA
(D. med. W. 1931, br. 38)

Kod opeklina prvog i drugog stepena mogu nastupiti općenite smetnje, ako se ove opekline protežu na velik dio kože. Kao razlozi smrti kod opekline dolaze u obzir odviše velika vrućina i resorpcija otrovnih produkata bjelančevine. Opekline od struje visoke napetosti prouzrokuju glavobolje i grčeve, često i naglu smrt. Opekline rentgenom posljedice su dugotrajnog upliva velikih doza, ali mogu nastati i prilikom diagnostičkih pregledaba, kada liječnik nije filterom dovoljno zaštićen. Ulcera nastala od opeklina rentgenom veoma su otporna, a karcinomi od rentgena naročito su maligni. Smrznuća, kod kojih je pacijenat izgubio svijest, a disanje mu ne funkcionira, daju i kod najmanjeg znaka djelovanja srca mogući-

Digitized by Google

ćnost oporavka. Kod lokalnih ozebina, ako su i manjeg stepena, stalno ostaje osjetljivost na zimu. D.

Chajes: O »PEKARSKOM SVRABU«
(Zschr. f. ärztl. Forlbld. 1932 br. 17)

»Pekarski svrab« je naročita vrst kroničnog ekcema, koji se nalazi poglavito na rukama i podlakticama, ali se može proširiti i na lice i genitalnu regiju i na ostale dijelove tijela. Koža je čvrsto infiltrirana, suha, te se ljušti, ali se mogu opažati i mjehurići, prstule i papule, tako da je slika ove bolesti dosta šarolika. Karakeristićan je jaki svrbež. Bolest je opisao kao prvi William god. 1817. pod imenom difuzne psoriaze. Etiološki dolazi u obzir u prvom redu utjecaj brašna, te navodno prouzrokuju jeftinije vrsti brašna češće taj ekcem, nego li skuplje. I oksidacijona sredstva, koja se primiješaju k brašnu pod raznim imenima, nadalje šećer, sol, vanilija, eterična ulja i t. d. isto mogu biti uzrokom toga ekcema. Bez sumnje igra ovdje ulogu i pjenica, te vlaga i toplina. — Pekarski svrab je obrtna bolest, koja nastaje kod ljudi sa naročitom dispozicijom. — Liječenje bolesti sastoji se u tome, da se ustanovi, koja supstanca prouzrokuje ekcem, pa se ova izluči. Time se mogu izbjegavati i recidivi. U nekojim otpornim slučajevima ne će se moći mimoići promjena zvanja. Važno je, da se kod najmanjeg znaka pekarskog svraba napusti rad, te se počinje raditi tek onda, kada je ekcem sasvim nestao. Liječenje se ne razlikuje ni u čemu od liječenja drugih obrtnih ekcema. Od kroničnih suhih oblika može se preporučiti liječenje jeftinim nerazrijeđenim katranom. Rentgen-terapija može isto biti uspješna. U mnogim slučajevima, naročito kod slabijih šegrta biće potrebno i općenito liječenje.
D.

Spek Iszn: LIJEČENJE OPEKLINA SA SVJEŽE PRIREĐENOM VODENOM OTOPINOM TANINA
(Nederl. Tijdschr. Genceo. Ref. po Monschr. f. Unfheilk. 1932 br. 4)

Nakon injekcije morfija treba sve mjehure i krpice epitela odrezati. Okolica rana čisti se petrolejskim eterom. Pacijent se polegne na sterilnu tkaninu, a nad njega se stavi električna lampa, koja daje toplinu od 40°. Svaka pola sata se raspršti na pacijentovom tijelu 2½%-tna otopina tanina u obliku magle. Rane postanu najprije bijele, onda crne, a sekrecija popušta. Pacijenti moraju mnogo piti, dobivaju klistir, koji kapa ili supkutanu infuiciju 5%-tne glikoze. Nakon 24—48 sati prestaje se sa raspršavanjem tanina, ali pacijenti ostanu pod žaruljom. Polagano se crne kraste odignu od kože, te se mogu otstraniti. Pacijenti imadu malo boli. Ispod krasta vide se svježa koža ili granulacije. Ako se pod krastama stvara gnoj, treba ovoga otstraniti i stavljati Priessnitzove obloge sa Sol. Burowi. Granulirajuće površine treba pokriti sa kompresama, koje su umočene u fiziološku solnu otopinu. Ako su granulacije dobro razvijene, treba po W. Braunu transplantirati kožu. Od ovako liječenih 6 pacijenata umro je samo jedan. — Beckman je imao mortalitet od 14.9%, a prije je bio mortalitet 27.8%. Čini se da liječenje sa taninom djeluje povoljno na toksemiju. Toksimi se naime taninom vežu. D.

Alkan: ANATOMSKE ORGANSKE BOLESTI IZ DUŠEVNIH RAZLOGA
(Med. Klin. 1931, br. 11)

Autor tvrdi, da tjelesni i duševni događaji pretstavljaju jednu nerazdvojivu cjelinu. Sastavio je niz kliničkih slika, u kojima se duševni procesi očituju ne samo funkcijonalno, već su se našle kod njih i patološko-anatomske promjene. Autor razlikuje bolesti, kod kojih je čisti duševni događaj doveo do anatomskih promjena, od onih anatomskih promjena, koje su klinički bile latentne, te su se uslijed psihičkih procesa tako promijenile, da se čine organskim bolestima. Kao primjer navađa kroničnu esenciielnu hipertoniju, koja nakon sasvim funkciionalnog početka polagano dovodi do teških anatomskih promjena, koje konačno prouzrokuju smrtni izlaz. Imade dosta primjera i u oboljenjima želuca i crijeva, žučnog mjehura, disala; upravo u potonjima nalazimo često anatomskih promjena iz duševnih razloga, i to od nosnih školika sve do najfinijih bronhija. Slične promjene nalazimo u uropoetskim i u genitalnim organima, naročito pak u endokrinim žlijezdama. I kod bolesti kože, krvi, izmjene tvari i t. d. nalazimo takovih promjena, dok za područje živčanog sistema nismo došli dalje od hipoteze, da bi se te promjene mogle desiti iz duševnih razloga. U najnovije vrijeme opaženo je, da i na razvitak glaukoma djeluju duševni procesi. Sva ova opažanja mogu povoljno djelovati na terapiju. D.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

TUMAČENJE AL. 4 § 56. Z. O. R.

(presuda Suda radničkog osiguranja u Banjoj Luci od 7. decembra 1932. br. O. R. 142/1932-2.)

Žaliocu članu Č. J., nožarskom pomoćniku iz Prijedora rodilo se dijete 23. augusta 1932. te je tim povodom zatražio od Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci isplatu potpore iz §-a 45 tačka 5/b ZOR.

Prema evidenciji okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci o njegovom uposlenju bio je žalilac u godini prije rođenja djeteta t. j. u vremenu od 24. augusta 1931. do 23. augusta 1932. uposlen i na osnovu toga član ureda od 10. marta 1932. do 23. augusta 1932. dakle 167 dana odnosno 5 mjeseci i 17 dana a u dvije godine prije rođenja djeteta t. j. u vremenu od 24. augusta 1930. do 23. augusta 1932. bio je uposlen od 24. augusta 1930. do 10. marta 1931 i od 10. marta 1932. do 22. augusta 1932. dakle svega 366 dana odnosno 12 mjeseci 6 dana.

Okružni ured za osiguranje radnika u Banjoj Luci odlukom od 26. oktobra 1932. broj 16.920/1932. odbio je žalioca sa navedenim zahtjevom iz razloga što nema potrebnog članstva u smislu § 49. Zakona o osiguranju radnika (Nov. o. p. p.) prema kojoj zakonskoj ustanovi se stiče pravo na potporu iz § 45. t. 5/b ZOR. samo na osnovu bar 10 mjesečnog članstva u toku posljednje godine prije poroda ili na osnovu bar 18 mjesečnog članstva u poslednje dvije godine a žalilac kako se vidi iz gore izloženog toga članstva prije poroda nije imao.

Protiv ove odluke podnio je Č. I. žalbu ovome sudu te je istu i izveo i u istoj također napomenuo da je u god. 1931. otslužio kadrovski rok i po otsluženju toga opet stupio u posao pa da mu se otsluženje kadrovskog roka ne može računati kao prekidanje članstva budući je u vojsci vršio svoju dužnost i nije svojom krivnjom prekidao članstvo.

Žalba je neosnovana, budući se napadnuta odluka temelji na zakonskoj ustanovi § 49. ZOR. (Nov. o. p. p.) dočim prigovor žalioca, da mu se ima i vrijeme otsluženja kadrovskog roka ubrojiti u članstvo, ne važi, dok ZOR. u al. 4 §-a 56. ZOR. izričito određuje da stupanjem na otsluženje vojnog roka prestaje članstvo.

Stoga je sud radničkog osiguranja u Banjoj Luci odbacio žalbu Č. J. kao neosnovanu.

S. SKROVRONSKY.

NEZGODA NA MESTU BIVALIŠČA NI OBRATNA NEZGODA.

(Rešitev Stola sedmorice oddelek B. v Zagrebu, kakor Vrhovnega sodišča delavskega zavarovanja.)

Zidarski delavec F. R. je delal dne 17. 10. 1929. v obratu do 18h. Po konačnem delu je šel z drugimi sodelavci na večerjo v gostilno in se tam zadržal do 19.30h. Po večerji se je napotil proti kozolcu posetnika N. N., kjer je prenočeval. Za to prenočišče ni F. R. ničesar plačeval in tudi ne njegov delodajalec, temveč mu je to dovolil hlapec posetnika N. N. Ko je F. R. prišel navedenega dne do kozolca, je šel najprej v hlev, kjer se je z drugimi delavci pogovarjal do 20.30h, nato pa odšel na ležišče. Ko je hotel obesti obleko, je v temi stopil v odprtino in padel 6 m globoko.

Osrednji urad za zavarovanje delavcev je F. R. odklonil nezgodno rento, ker se ni ponesrečil pri delu v obratu, ali pri takem poslu, ki bi ga opravljal po nalogu delodajalca ali v interesu obrata, temveč v svojem prostem času in na svojem bivališču. Vrhu tega, ker je pot od delovišča do stanovanja dvakrat prekinil v lastnem interesu.

Sodišče delavskega zavarovanja v Ljubljani je pritožbi ponesrečenega ugodilo, češ, da so v predmetnem slučaju podani pogoji § 84. Z. Z. D.

V smislu § 84. Z. Z. D. se ima dati odškodnina za nezgodo, ki zadene zavarovanca na potu od stanovanja na delovišče in nazaj, v kolikor ta pot ni prekinjena v osebnem interesu zavarovanca ali vsled razloga, ki nima nikake veze z delovnim razmerjem. Ta § že sam na sebi ščiti delavca izven delovišča. Njegovo bivališče se upošteva kot samo po sebi razumljiva potreba eksistence. Pritožnik je po delu šel naravnost k večerji in nato na ležišče. Ni nikakega momenta, da bi se pri pametni razlagi smisla te zakonske določbe moglo pritožniku očitati, da je prekinil pot v lastnem interesu. Komentar dr. Helebranta izraža celo mnenje, da je zavarovanec na potu domov zaščiten tudi takrat, ko je prekinil sicer to pot v lastnem interesu, a ga po opravljenem interesu nadaljuje do svojega bivališča. Ako se upošteva življenske razmere delavcev, ki

Digitized by Google

so na poslu izven svojega običajnega bivališča in prisiljeni po največ si poiskati čim cenejše bivališče, je to povsem razumljivo. V pričujočem slučaju je bilo sodišče mnenja, da pritožnik pota v svoje bivališče niti ni prekinil v lastnem interesu, kajti prehrana delavca je samo ob sebi umevna potreba in takorekoč pogoj njegove delavske funkcije. Vsled tega je moralo sodišče priznati pritožniku nezgodno rento.

Zoper to razsodbo je vložil osrednji urad pritožbo na Vrhovno sodišče delavskega zavarovanja in v svojih prigovorih ponovno povdarjal, da se je F. R. ponesrečil v svojem rednem bivališču. Ponesrečenec je kritičnega dne zaključil svojo pot v redno bivališče, čim je nekaj po 19.30 h prišel pod kozolec posestnika N. N. Tam se je razgovarjal s svojimi tovariši skoraj še eno uro, nakar se je šele podal spat. S tem, da ni šel naravnost na ležišče, ampak je najprej posedel v družbi svojih tovarišev radi zabave, je tudi prekinil svojo pot in sicer jo je prekinil v lastnem interesu.

Stol sedmorice oddelak B v Zagrebu kot Vrhovno sodišče delavskega zavarovanja je izdal vsled naše cit. pritožbe to le rešitev:

»Pritožbi se ugodi, pobijana sodba razveljavi in stvar vrača prvemu sodišču v ponovno razpravo in razsojo.

U t e m e l j i t e v:

Prvo sodišče je mnenja, da je tožitelj utrpel nezgodo na potu od delovišča na stanovanje in da mu vsled tega pritiče nezgodna renta (§ 84. odst. 2. Z. O. R.).

Pritožba z vso pravico pobija to naziranje.

Kakor je tožitelj navedel pri svojem zaslišanju dne 28. I. 1930. in potem pri zaslišanju pred sodiščem delavskega zavarovanja, se je 17. 10. 1929. okoli 18 h po končanem zidarskem delu podal od stavbe, kjer je delal, v bližnjo gostilno k večerji in je na to ob 19.30 h od tod odšel k nočnemu počitku na kozolec posestnika N. N., kjer je imel že 14 dni svoje prenočišče. Zadržal se je še med potoma kako uro v hlevu navedenega posestnika v razgovoru s tamošnjimi uslužbenci in se je končno odpravil zajedno z dvema delavcema na kozolec, kjer je imel svoje ležišče. Tukaj se je slekel in, ko je hotel obesiti suknjo, je stopil v odprtino ter padel v globočino na trda tla, pri čemur je zadobil predmetne poškodbe.

Ob tem stvarnem položaju je pritrditi pritožbi, da tožitelj ni utrpel nezgode na potu od delovišča do svojega stanovanja, nego da se ponesrečil na mestu svojega bivališča. Kajti tožitelj je, ko je padel v odprtino, že končal svojo pot in se je nahajal na onem prostoru, kjer je redno prenočeval. Ta prostor pride pri danih razmerah kot njegovo stanovanje v poštev.

Kot toraj pobijana sodba ni pravilno vporabila zakona, je bilo odločiti, kakor v izreku.«

Po § 145. Zakona o zavarovanju delavcev so opombe Vrhovnega sodišča delavskega zavarovanja za nižje sodišče obvezne.

Vsled tega sodišče pri ponovni razpravi ni moglo zavzeti drugega stališča, kakor ga je zavzelo rešenje stola sedmorice kot vrhovnega sodišča delavskega zavarovanja in je moralo na podlagi ponovne razprave, ki pa ni prinesla novih dokaznih dejstsev, pritožbo F. R. zavrniti. K. F.

REFORMATIO IN PEIUS PRI POSTOPANJU PRED SODIŠČEM DELAVSKEGA ZAVAROVANJA NI DOVOLJENO.

(Razsodba Stola Sedmorice, oddelek B., v Zagrebu ZOR. 106/1932. z dne 28. septembra 1932.)

Okrožni urad v Ljubljani je odklonil svoji članici Š. M. hranarino in povračilo stroškov privatnega zdravljenja, ker po izreku zdravniške komisije ni bila nesposobna za delo in ker je imela priliko zdraviti se ambulantno pri uradu.

Š. M. se je pritožila zoper odklonitev in sodišče delavskega zavarovanja je njeni pritožbi ugodilo ter obsodilo Okrožni urad na plačilo hranarine in stroškov privatnega zdravljenja in sicer je bila pritožnici priznana h r a n a r i n a p o 5. m e z d n e m r a z r e d u. Zoper to obsodbo se je Okrožni urad pritožil na Stol Sedmorice, ki je pritožbi ugodil in sodbo razveljavil. Vršila se je nova razprava, kjer je bil zaslišan še zdravnik-izvedenec. Na podlagi izreka zdravnika-izvedenca je sodišče delavskega zavarovanja ponovno prisodilo Š. M. hranarino in stroške privatnega zdravljenja. T o p o t n a j e b i l a p r i z n a n a p r i t o ž n i c i h r a n a r i n a p o 8. m e z d n e m r a z r e d u. Okrožni urad je torej s svojo pritožbo dosegel to, da je bil obsojen še na večji znesek, kot prvič. Dočim je bil prvič obsojen na plačilo hranarine po 5. mezd. razredu, je bil pri ponovni razpravi obsojen na plačilo hranarine po 8. mezd. razredu in to kljub temu, da se Š. M. zoper prvo razsod-

Digitized by Google

bo, s katero ji je bila priznana hranarina po 5. mezd. razredu, ni pritožila.

Okrožni urad se je radi tega ponovno pritožil na Stol Sedmorice in je v svoji pritožbi posebno naglašal sledeče: Razsodba se protivi osnovnim pravnim načelom. Š. M. se ni pritožila in ni stavila nobenega zahtevka, pritožil se je le Okrožni urad. Če je smatralo sodišče pritožbo za neutemeljeno, potem ostane pač v veljavi prejšnja razsodba, ki jo nasprotna stranka ni izpodbijala. To mnenje Okrožnega urada podpirajo določila civilno-pravdnega reda (§ 497.) in kazensko-pravdnega reda. Okrožni urad bi smel biti v ponovni razsodbi obsojen na plačilo hranarine kvečjemu po 5. mezdnem razredu.

Stol Sedmorice je tej pritožbi Okrožnega urada ugodil, pobijano sodbo razveljavil in stvar vrnil prvemu sodišču v ponovno razpravo in razsojo in svojo rešitev takole utemeljil:

Pritožba je v pravici, ko izvaja, da bi prvo sodišče ne bilo smelo priznati tožiteljici hranarine po 8. mezdnem razredu, ker ji je bila priznana s prvo sodbo hranarina le po 5. mezdnem razredu, a se ni pritožila zoper to sodbo. Tožiteljica je s tem, da je opustila prvo sodbo, ki je določila hranarino na podlagi 5. mezdnega razreda, prišla ob pravico razširiti pri ponovni razpravi, ki je bila odrejena na pritožbi nasprotne stranke, svoj zahtevek. Nasprotovala bi splošnim načelom postopanja o pravnih lekih, čim bi se ponovna sodba izreka na škodo stranke, ki se je pritožila zoper prvo sodbo, a na korist stranke, ki ni bila v pritožbi. Prva stopnja pa je kršila baš to načelo s pobijano sodbo. Drugo vprašanje je, dali bi tožiteljica ne mogla zahtevati te razlike od urada.

Na osnovi te rešitve je sodišče delavskega zavarovanja pri ponovni razpravi priznalo Š. M. hranarino le po 5. mezdnem razredu.

SMERSU R.

OBJESNI (ZLONAMJERNI) POSTUPAK U SMISLU AL. 1 § 168 Z. O. R.

(Presuda suda radničkog osiguranja u Sušaku od 17 novembra 1931 br. O. R. 44/2 — 1931).

Sud radničkog osiguranja u Sušaku, nakon na žalbu B. I. pravodobno podnesenu protiv odluke okružnog ureda za osiguranje radnika u Sušaku od 10 novembra 1927 br. 9152/1927 zametnutog postupka i nakon na 17 novembra 1931 održavane rasprave, izrekao je u prisuću zastupnika okružnog ureda za osiguranje radnika u Sušaku, a iz ogluhe ovu osudu: Odbija se žalba B. I. protiv odluke okružnog ureda za osiguranje radnika u Sušaku od 10 novembra 1927 br. 9152—1927 te se potvrđuje napadnuta odluka. Trošak postupka u iznosu od D i n 400.— nosi B. I. time, da taj iznos položi u roku od 8 dana pod pretnjom ovrhe kod blagajne okružnog ureda za osiguranje radnika u Sušaku, a u korist Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu.

Svoju je presudu Sud obrazložio ovako: Kako žalitelj, premda pravodobno pozvan i propisno obavešten u smislu § 165 alineje 1 Z. O. R., raspravi pristupio nije, to je valjalo žalitelja po saslušanju došavše stranke u smislu § 31 Pravilnika o uređenju sudova radničkog osiguranja sa žalbom odbiti i potvrditi napadnutu odluku.

Osuda o trošku temelji se na § 168. Z. O. R. alineja 1. odnosno na § 29 Pravilnika o uređenju sudova radničkog osiguranja s razloga, što je žalitelj predložio žalbu zbog toga, što mu Okružni ured u Sušaku nije priznao za isplatu iznos o d D i n 34.50 i ako mu je od ukupno traženog iznosa od Din 1388.50 odobrio i isplatio naknadu troškova u iznosu od Din 1345.—.

Kako je žalitelj predložio žalbu ovom sudu zbog neodobrenih Din 34.50 i time prouzročio troškove postupka, a raspravi pristupio nije, to ga je valjalo osuditi na plaćanje istih troškova s razloga, što je sud našao, da su troškovi postupka prouzročeni objesnim postupkom žalitelja.

S. ŠKOVRONSKY.

TUMAČENJE § 6 Z. O. R.

(Presuda suda radničkog osiguranja u Tuzli od 14 septembra 1932 br. O. R. 35/32-3).

Odlukom Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 26 januara 1932 br. R. 30445/436 — 1932 odbijen je S. M. sa svojim otštetnim zahtjevom iz razloga, što u smislu t. 3 § 6 Z. O. R. i principijelnog objašnjenja Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja od 1 maja 1931 St. br. 18468 posao, kojeg je unesrećeni sa svojim drugovima radio, t. j. krčenje šume jest prigodne i privremene naravi, pa prema tome u času nezgode nije obavljao posao, koji ga obvezuje na osiguranje.

Digitized by Google

Protiv ove odluke predao je žalioc na vrijeme žalbu, u kojoj je naveo, da krčenje šume nije prigodne i privremene naravi nego je bio jedan od najobičnijih trgovačkih posala.

Prema iskazu S. I. krčilo se je u svrhu, da se dobije zemljište za oranje. Sud vjeruje ovom iskazu, jer je prirodno, da se šumsko tlo krči radi toga, da se dobije zemljište podesno za oranje, a ako se drvo proda, to još ne znači, da posao nije imao sada spomenutu svrhu.

To je dakle poljoprivredni rad, jer se krčenjem šikare ide za tim, da se šikaru pretvori u obradivo tlo, pa makar se izvađene panjeve i prodavalo.

Predleži dakle slučaj tačke 1 § 6 Z. O. R., pa lica, koja se tim radom bave, ne spadaju pod obavezu osiguranja.

Stoga je trebalo žalbu odbiti.

S. SKOVRONSKY.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

OSIGURANJE ZA SLUČAJ STAROSTI U ŠPANJOLSKOJ.

Još prije osnutka republike postojala su u španjolskom zakonodavstvu dva zakona o osiguranju, i to: Zakon od 11. marta 1919 o osiguranju za slučaj starosti i Zakon od 22. marta 1929 o osiguranju za slučaj materinstva. Ovđe ćemo se osvrnuti samo na odredbe prvog Zakona.

Osiguranje za slučaj starosti provađa Instituto Nacional de Prevision (Državni socijalni zavod) zajedno sa lokalnim blagajnama. Taj zavod je autonomna korporacija, koja provodi sve zakone, koji se odnose bilo na dobrovoljno, bilo na obavezno osiguranje. Lokalne blagajne provode administraciju osiguranja u pojedinim mjestima i provincijama. U mjesecu februaru prošle godine izdao je ovaj zavod opširan izvještaj popraćen sa statističkim podacima o sprovođenju osiguranja za slučaj starosti.

Ovo osiguranje proteže se na sve nadničare, bez obzira na spol, od 16 do 65 godine, ukoliko njihov godišnji prihod ne prekoračuje 4.000 peseta. Ovo osiguranje je obavezno. Osiguranici razdjeljeni su u dvije grupe. Prva grupa obasiže lica, koja su stupila u osiguranje između 16 i 45 godine života, a druga grupa obuhvaća lica starija od 45 godine. Za lica prve grupe postoji pravi sistem osiguranja utemeljen na principu kapitalnog pokrića, dok se u drugoj grupi radi više o posebnoj vrsti sistema štednje, nego li sistema osiguranja. Na 24. jula 1921, kada je stupio Zakon na snagu, pa do 31 decembra 1931 prema statističkim podacima neprestano je rastao broj osiguranika. Ovaj porast najbolje se vidi iz slijedeće tabele:

Godine	Broj osiguranika Prva grupa	Druga grupa	Ukupno
1921—1922	708.276	130.322	838.598
1923	1,041.271	171.352	1,212.623
1924	1,380.995	216.725	1,597.720
1925	1,730.545	258.959	1,989.504
1926	2,070.379	307.695	2,378.074
1927	2,108.554	321.943	2,430.497
1928	2,446.960	366.783	2,813.743
1929	2,817.514	414.614	3,232.128
1930	3,151.385	467.324	3,618.709
1931	3,478.490	514.823	3,993.313

Na 31 decembra 1931 bilo je osigurano osim tih obaveznih osiguranika kod Državnog zavoda još i 22.275 lica dobrovoljno.

Redoviti prihodi osiguranja sastoje se od prinosa poslodavaca i države. Osigurana lica nisu dužna da plaćaju prinose, ali mogu plaćati dobrovoljan prinos, ako žele da im se isplaćuje povrh redovite rente poseban dodatak odnosno da im se renta počimlje ranije isplaćivati. Svaki poslodavac dužan je da plati jedinstveni prinos od 36 peseta godišnje za svako lice kod njega zaposleno. Država doprinosi za pokriće troškova obaveznog osiguranja 12 peseta godišnje po osiguraniku. Ovi prihodi iznosili su:

Godina	Obavezno osiguranje: Prinosi poslodavaca	Državna subvencija	Ukupno	Dobrovoljni prinosi osiguranika
	Peseta			
1921/22	20,367.782.78	6,782.471.66	27,150.254.44	—
1923	43,901.028.75	14,619.042.57	58,520.071.32	—
1924	70,049.005.78	23,326.318.92	93,375.324.70	—
1925	100,182.168.41	33,360.662.08	133,889.894.17	347.063.68
1926	132,970.855.26	44,279.294.80	177,720.667.94	470.516.88
1927	168,141.593.68	55,991.150.69	224,724.997.08	592.252.71
1928	206.351.441.03	68,715.029.86	275,804.747.32	738.276.43
1929	248,182.495.16	82,644.770.88	331,696.885.71	869.621.67
1930	291,872.268.63	97.193.465.45	390.135.386.20	1,069.651.12
1931	332,970.395.65			

Ovo osiguranje obasiže riziko za slučaj starosti i predbježno i iznemoglosti. Osobe osigurane u prvoj grupi imaju pravo na starosnu rentu, kada navrše 65 godinu života. Ako su bez prekida bile te osobe zaposlene od dana nastupa u osiguranje, iznosi starosna renta godišnje 365 peseta. Ta renta može se i povisiti u koliko su osiguranici

Digitized by Google

plaćali posebne prinose. Starosna renta za osiguranike u prvoj grupi ne može se isplačivati prije 1 jula 1941. Odredbe koje se odnose na osiguranje za slučaj iznemoglosti još nisu konačne. Pravo na potpore iz ove grane osiguranja imat će osigurana lica samo onda, ako su uplatila kroz najmanje 12 mjeseci neprekidno dobrovoljne prinose, da povise na taj način redovitu starosnu rentu i da im se ona prije isplaćuje. Invalidska renta iznaša godišnje 305 peseta: ona se sastoji iz rente u visini starosne rente, koja bi u takvom slučaju pripadala, kao i iz dodatka, koji se pruža, da se tako skraćena renta povisi do visine zakonom garantirane minimalne granice. Dosada su isplaćene potpore za slučaj starosti u sledećim iznosima:

Godina	Isplaćene potpore peseta	Godina	Isplaćene potpore peseta
1922	15.639.05	1927	1,062.230.11
1923	53.904.93	1928	1,234.856.82
1924	237.142.57	1929	1,334.990.40
1925	407.534.46	1930	3,424.376.61
1926	718.432.95	1931	2,911.432.02
		Ukupno	11,400.639.92

Španjolsko osiguranje za slučaj starosti izgrađeno je na sistemu kapitalnog pokrića. Prema tomu sistemu moraju državni zavod kao i lokalne blagajne prikupljati potrebne rezerve, da mogu udovoljiti svojim zakonskim obavezama. Za dobrovoljno kao i za obavezno osiguranje za slučaj starosti prikupljeno je do konca decembra 1931 536,354.460 peseta. Ova svota uložena je u razne vrednosne papire i nekretnine prema slijedećem pregledu:

Vrst uloška	Nominalna vrijednost	Sadašnja vrijednost
	Peseta	
A. Finansijski ulošci		
Državni zajmovi	233,625.300	200,192.630
Općinski zajmovi	17,688.250	15,754.723
Željeznički bonovi	74,736.025	66,657.150
Hipoteke	13.234.500	12,886.350
Industrijski papiri	52,393.500	52,336.215
Hipotekarni zajmovi:		
Javnim korporacijama		27,713.989
Socijalnim ustanovama		10,905.308
Privatnim licima		10,910.218
Založni zajmovi		1,301.598
Ostali zajmovi i različiti efekti		5,281.382
Stvarne vrednosti		18,518.558
Ukupno		422,458.121
B. Socijalni ulošci		113,896.339
Sveukupno		536,354.460

Među socijalne uloške spadaju zajmovi za različite svrhe, tako za olakšanje građevne djelatnosti, napose za izgradnju škola i jeftinih zdravih stanova. Među tim ulošcima nalaze se i zajmovi za gradnju klinika, bolnica, lječilišta za tuberkulozne, bolnice za lepra bolesnike, ludnice, ustanove za odgoj duševno zaostalih i stručnu izobrazbu bolesnika. Od tih uložaka podjeljeni su mnogi gradovima za poboljšanje njihovih zdravstvenih prilika, nadalje za suzbijanje zaraznih bolesti, da se poboljša opće zdravstveno stanje i snizi broj oboljenja i smrtnosti. Konačno su podjeljivane subvencije udruženjima poljoprivrednika i za osnutak potpornih društava (cotos sociales de prevision). B. H.

СОЦИЈАЛНО ОСИГУРАЊЕ У АУСТРИЈИ.

За случај болести осигурано је у Аустрији око 2,000.000 особа, од тога око један милијун радника у трговини и индустрији, 300.000 пољопривредних радника и 280.000 осталих радника, који потпадају под нарочито осигурање (осигурање намештеника). Сем тога постоје засебне благајне за осигурање жељезничких намештеника, као о благајна за јавне и државне намештенике. Узевши у обзир породичне чланове обасиже ова грана осигурања укупно око 4,000.000 особа.

Осигурање за случај несреће је обавезно и протеже се на лица запослена у индустрији, занату и трговини.

Осигурање за случај изнемоглости, старости и смрти вреди у правилу само за намештенике. Док је Закон за опште осигурање радника у индустрији и трговини за случај изнемоглости, старости и смрти прихваћен год. 1927., а Закон о осигурању пољопривредних радника у овој грани осигурања у год. 1928., то ипак до данас нису ступили на снагу ни један од тих закона.

Осигурање за случај неупослености обавезно је за раднике и намештенике у индустрији, занату и трговини, као и за један низ жељезничких намештеника.

Осигурање за случај болести, као и оно за случај изнемоглости, старости и смрти уздржава се од приноса осигураника и послодаваца, док трошкове осигурања за случај несреће снашају сами послодавци. Приходи осигурања за случај несреће, као и осигурања за случај пређане старости прикупљају се из приноса осигураника и послодаваца, као и из државне субвенције.

Год. 1930. изнашали су приходи свију установа социјалног осигурања 498,600.000 шилин-

Digitized by Google

ћа, од чега је отпадало 449,400.000 шилинћа на приносе осигураника и послодаваца, а 49,2 мил. шилинга на државну субвенцију. Од 100 шилинга прихода платили су осигураници 45.5, послодавци 44.5, а држава 10 шилинга приноса.

Осим прихода од приноса имало је осигурање и осталих прихода и то: 28,200.000 шилинга од камата уложене имовине и 51,500.000 шилинга доприноса Министарства финансија у облику зајмова за осигурање у случају неупослености. Према томе свеукупни приходи свију установа социјалног осигурања износе 578,300.000 шилинга.

Год. 1930. било је издано за потпоре око 506,700.000 шилинга у разним гранама осигурања. Од тога је отпадало на осигурање за случај болести 190,300.000 шилинга, на осигурање за случај несреће 30,600.000, на осигурање намештеника у случају изнемоглости, старости и смрти 47,100.000 шилинга, на ренте радницима 43,800.000 шилинга, на осигурање у случају неупослености 139,200.000 шилинга, а на потпоре услед привредне кризе 55,700.000 односно укупно 506,700.000 шилинга. Управни трошкови свију установа социјалног осигурања износили су 30,900.000 шилинга односно 7% свију издатака.

Од особите је важности деловање велике благајне за осигурање радника у Бечу, која је основана год. 1927. спајањем дотадашњих разних болесничких благајна. Та благајна има де око по милијуна осигураника. Год. 1931. спао је просечан број њених чланова за 8.5% т. ј. од 408.000 на 373.000.

Услед општег снижења надница и услед све већег прилива радника, који раде скраћено радно време, спао је уједно и просечан број осигураника у појединим надничним разредима тако, да је год. 1931. у три највиша надничка разреда било свега само још 54% осигураника, док је год. 1929. било 62%. Данас износи број жена од укупног броја осигураника 53.3%, док је год. 1930. било 50.6%. Концем год. 1930. показало се, да је у време депресије женска радна снага много већа. Опадање броја чланова проузроковало је укупно снижење приноса за 5 милијуна шилинга у год. 1931. према год. 1930.

Чињеница, да је благајна унаточ овог губитка на приходима још увек имала год. 1930. мален суфицит, налази своје оправдање у новој организацији савеза болесничких благајна, који својим приходима покрива дефиците појединих благајна. Приходи Бечке благајне изнашали су 43,400.000 шилинга, а издаци 42,700.000 шилинга. Пошто се не могу у данашње време повисити приноси, то ће се морати снизити издаци, да би се сачувао добар резултат досадашњег пословања ове велике благајне у аустријском осигурању. Б. Х.

ČEŠKO OSIGURANJE ZA SLUČAJ NEZGODE.

Nedavno je objavljen godišnji izvještaj o radu zavoda za osiguranje u slučaju nesreće u Pragu za god. 1930. Teritorij na kome djeluje ovaj zavod proteže se samo na Češku. Na tom području bilo je god. 1930 20.600 nezgoda, što znači prema god. 1929, kada ih je bilo 20.747, neznatno poboljšanje. To smanjenje nije nastalo uslijed poboljšanja zaštite od nezgoda, nego uslijed smanjenja broja osiguranih lica. Najveći broj nezgoda dogodio se kod gradnja. Tu je bilo god. 1930 3.938 slučajeva, dok je god. 1929 bilo samo 3.691 slučaj, dakle nezgode na gradnjama pokazuju znatan porast, i ako je građevinsko radništvo spalo od 157.000 na 144.000 u god. 1930. Po broju nezgoda slijede slučajevi u industriji kamena i zemlje, u kojima se dogodilo 2.533 nezgoda.

U rudokopima dogodilo se 2.255 nezgoda, a u strojevnoj industriji 2.133 nezgode. Smrtnih nezgoda bilo je 487. I ako ova grana osiguranja u Češkoj još uvijek posluje aktivno, to se ipak vidi znatan upliv postojeće privredne krize na imovinu te grane osiguranja.

Prosječni broj preduzeća iznosio je oko 609.310 u god. 1930, dok je god. 1929 taj broj iznosio 594.192. Od poduzeća otpadalo je 541.215 (529.495) na poduzeća sa poljoprivrednim strojevima, a 68.095 (64.697) na industriju i obrt. Nadnice, koje dolaze u obzir kod proračunavanja prinosa i potpora pale su od 9.733,000.000 Kruna na 9.239,000.000 Kruna. Sasvim je naravno, da je taj pad nadnica imao velikog uticaja na sniženje prinosa za osiguranje. Propis prinosa u god. 1930 uključivši i propis za unatrag iznosio 138.6 milijuna Kruna, dok je god. 1929 iznosio 140.2 milijuna Kruna. U god. 1930 iznosio je propis samo za tu godinu 119.8 milijuna Kruna. Prihodi od kapitala iznosili su 49.9 milijuna Kč, od kazna 18.000 Kč, a ostali prinosi iznosili su 5.2 milijuna Kč. Stanje fondova na 31 decembra 1930 iznosilo je ukupno 953.6 milijuna Kč naprama 900.9 milijuna Kč. početkom računske godine.

Od izdataka spominjemo u prvom redu rente sa 99.1 milijun Kč, upravne troškove sa 16.7 milijuna Kč, i ostale izdatke sa 4.1 milijuna Kč. Među tima posljednjima nalazi

Digitized by Google

se 1.2 milijuna Kč za otpis neutjerivih prinosa. Upravni troškovi iznašali su 10.56% prinosa osiguranja.

Među potporama osiguranja zauzimaju prvo mjesto rente, koje su iznosile 70.5 milijuna Kč, od toga je otpadalo 11.8 milijuna na rente za vrijeme liječenja. U ime renta preostalim članovima porodice isplaćeno je 9.3 milijuna Kč. Zakonski skuparinski dodaci k rentama iznosili su 7.5 milijuna Kč, dok je u ime otpravnina isplaćeno 3.4 milijuna Kč, od toga 115000 Kč udovama, koje su se ponovno udale, a ostatak isplaćen je za kapitalizaciju renta. Osim obaveznih potpora isplatio je god. 1930 zavod 7.3 milijuna Kč dobrovoljnih otšteta u glavnome iz prihoda jubilarnog fonda.

Za podupiranje rada inspektora rada doprinjeo je zavod 10.400 Kč, a za propagandu za zaštitu od nezgoda bilo je izdano 70.000 Kč. B. H.

PROJEKAT NOVOG SLUŽBENOG PRAVILNIKA SLUŽBENIKA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA IZRAĐEN PO SAVEZU SLUŽBENIKA SOCIJALNOG OSIGURANJA.

U prvom broju »Socijalnog službenika« glasila Saveza službenika socijalnog osiguranja otštampan je projekat Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koji je zaključen na poslednjoj glavnoj skupštini Saveza i predložen nadležnim faktorima u Središnjem uredu na rešavanje. Iznet ćemo ovdje u kratko glavne principe ovog projekta novog Službenog pravilnika službenika. Po tom pravilniku dele se službenici Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa na: 1. činovnike, 2. zvaničnike, 3. služitelje, i 4. pripravnike. Činovnici, zvaničnici i služitelji su stalni službenici, a pripravnici privremeni. Raspodela struka gotovo je ista kao i u dosadašnjem Službenom pravilniku.

Bez predviđenih školskih kvalifikacija mogu ući u službu za činovnike i zvaničnike samo ona lica, koja u toku pripravne službe polože odgovarajući kvalifikacioni ispit. Činovnici se raspoređuju u devet činovničkih položaja od IX. do I., a zvaničnici i služitelji u četiri plaćevna razreda od IV. do I. Lica sa potpunom fakultetskom spremom, ili spremom ravnom njoj, počimlju službu u VII. i mogu napredovati do I. činovničkog položaja. Ona sa potpunom srednjoškolskom spremom, ili spremom ravnom njoj, počinju u VIII. i mogu napredovati do III. činovničkog položaja, a lica sa četiri razreda srednje škole, ili spremom ravnom njoj, počinju od IX. i mogu napredovati do V. činovnog položaja. Zvaničnici i služitelji počinju sa IV., i mogu napredovati do I. plaćevnog razreda. Kod Središnjeg ureda prema projektu postojali bi svi činovnički položaji od I. do IX., a kod mesnih organa od II. do IX. Kod Središnjeg ureda ograničava se broj mjesta u I. do III. činovničkom položaju, a kod mesnih organa u II. do III. činovničkom položaju. Za ostale činovničke položaje od IV. do IX. ne ograničava se broj mjesta ni kod Središnjeg ureda ni kod mesnih organa, nego taj broj zavisi od automatskog napredovanja službenika.

Primanje u službu vrši se na osnovu konkursa, koji raspisuje pretsedništvo ureda, kod kojega se ima popuniti upražnjeno pripravničko mesto. Izbor vrši ravnateljstvo na osnovu propisno i pravodobno podnešenih molbi. Prije nastupa službe ima se pripravnik podvrći pregledu liječničke komisije od 3 uredska lekara. Pripravnička služba je privremena, ali po navršetku dve godine te službe i nakon položenog pripravničkog ispita, kao i kvalifikacionog ispita, u koliko pripravnik nije imao odgovarajuću školsku spremu, postaje pripravnik automatski stalan službenik u najnižem činovničkom odnosno plaćevnom razredu, ako se upražni stalno činovničko mesto njegove struke odnosno mesto zvaničnika ili služitelja. Pripravnik stiče po navršetku jedne godine pripravničke službe pravo na polaganje pripravničkog ispita, te mu se u toku druge godine službovanja ima omogućiti polaganje tog ispita. Otkazni rok službe za sve pripravnike je dva meseca. Pripravnički kao i kvalifikacioni ispit polaže se pred naročitom komisijom Središnjeg ureda. Ispiti su javni, a održavaju se najmanje jedared svake kalendarske godine u sedištu Središnjeg ureda. Svake godine obrazovati će Središnji ured stručne tečajeve i izdati potrebne udžbenike za ispite.

Prinadležnosti aktivnih službenika dele se u redovne i vanredne. Redovne su: 1. mesečna plata, 2. stanarina, 3. funkcionalni dodatak, 4. nabavna pripomoć u iznosu jednomesečnih prinadležnosti, 5. paušal za odelo i obuću i 6. porodični dodatak. Vanredne su: 1. dodatak za skupoću, koji se daje, ako životni standard poskupi više od 10% od životnog standarda na dan stupanja ovog Pravilnika, i daje se tako dugo, dok poskupljenje nadmašuje 10%, 2. za službena putovanja izvan sedišta službova-

Digitized by Google

nja dnevnica i podvoznina, 3. naknada troškova, koje su službenici imali u neposrednom interesu poverenih im dužnosti i poslova službe, ali samo na osnovu propisno podnešenih računa i isprava, 4. selitbeni troškovi za selitbu premeštenom činovniku iz jednog mesta u drugo. Nabavna pripomoć isplaćivala bi se u decembru svake kalendarske godine. Mesečne plate službenika iznose u Dinarima:

A. činovnika:

položaj	1. stepen:	2. stepen:	3. stepen:
I.			6.000
II.	3.750	3.850	4.000
III.	3.400	3.500	3.600
IV.	3.100	3.200	3.300
V.	2.400	2.700	3.000
VI.	2.100	2.200	2.300
VII.	1.700	1.850	2.000
VIII.	1.450	1.550	1.650
IX.	1.100	1.250	1.400

B. zvaničnika:

plaćevni razred	1. stepen:	2. stepen:	3. stepen:
I.	1.350	1.400	1.450
II.	1.200	1.250	1.300
III.	1.050	1.100	1.150
IV.	900	950	1.000

C. služitelja:

plaćevni razred	1. stepen:	2. stepen:	3. stepen:
I.	1.250	1.300	1.350
II.	1.100	1.150	1.200
III.	950	1.000	1.050
IV.	850	900	950

D. pripravnika:

	1 i 2 g.:	3 i 4 g.:	5 i 6 g.:	7 i 8 g.:	9 i 10 g.:
za činovnike	900	1.000	1.100	1.200	1.300
za zvaničnike	800	850	900	950	1.000
za službitelje	750	800	850	900	950

Mesečna stanarina službenika iznosi u dinarima:

A. činovnika:

položaj	1. razred skupoće:	2. razred skupoće:	3. razred skupoće:
I.	2.000		
II.	1.200	900	
III.	1.000	800	
IV.	900	700	
V.	800	600	
VI.	700	500	400
VII.	600	450	350
VIII.	500	350	300
IX.	400	300	250

B. zvaničnika:

plaćevni razred	1. razred skupoće:	2. razred skupoće	3. razred skupoće:
I.	500	350	250
II.	450	300	250
III.	400	250	200
IV.	350	200	200

C. službitelja:

plaćevni razred	1. razred skupoće:	2. razred skupoće	3. razred skupoće:
I.	450	350	250
II.	450	300	250
III.	400	250	200
IV.	350	200	200

D. pripravnika:

	1. razred skupoće:	2. razred skupoće:	3. razred skupoće:
za činovnike	350	250	200
za zvaničnike	300	200	150
za službitelje	300	200	150

U prvi razred skupoće spadaju: Beograd, Sušak, Dubrovnik i sva sedišta banovina.

U drugi razred skupoće spadaju svi ostali gradovi u državi i mesta sa sedištem sreskog načelstva.

U treći razred skupoće spadaju sva ostala mesta u državi.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda odlučuje da li će i druga mesta, i koja, doći u prvi razred skupoće.

Funkcionalni dodatak imaju činovnici u sledećim položajima:

u I. položaju 2.000 Dinara mesečno
u II. „ 1.500 „ „
u III. „ 1.000 „ „
u IV. „ 750 „ „

Ovaj dodatak dobivaju direktori, načelnici i šefovi otseka (referenti) Središnjeg ureda i direktori, potdirektori i šefovi odelenja Okružnih ureda i ako su u nižem činovničkom položaju, ako tu dužnost stvarno vrše i to:

direktori Središnjeg ureda	1.500	D mesečno
načelnici Središnjeg ureda	1.000	„ „
referenti Središnjeg ureda	750	„ „
direktori ureda	1.500	„ „
potdirektori ureda	1.000	„ „
šefovi odelenja ureda	750	„ „

Zvaničnici i službitelji, kao i pripravnici za te grupe koji vrše stalno vanjsku službu: kontrolu poslodavaca i bolesnika, dostavljanje spisa i platežnih naloga, koji vrše ovršnu naplatu, i koji čiste uredske prostorije, dobivaju Din 400.— mesečno kao paušal za odelo i obuću. Porodični dodatak za sve službenike bez obzira na struku činovničku i plaćevni razred i godine službe iznosi mesečno za ženu Din 250.— i za svako dete po 150.— Din. Porodični dodatak dobiva službenik samo za zakonitu ženu.

Upražnjena i novootvorena mesta stalnih službenika popunjava se automatski pripravnicima iste struke na način,

Digitized by Google

kako je to napred spomenuto. Činovnici sa potpunom fakultetskom naobrazbom ili spremom ravnom njoj, koji počinju službu sa VII. položajem napreduju automatski do zaključno IV. položaja. U 1. stepenu svakog položaja služe po jednu, a u drugom i trećem stepenu po dve godine. Za prelaz iz V. u IV. položaj moraju imati položeni naročiti stručni ispit. Činovnici sa potpunom srednjoškolskom spremom ili spremom ravnom njoj, koji počinju službu sa VIII. položajem, napreduju automatski do zaključno V. položaja, ali za prelaz iz VI. u V. moraju imati položen naročiti stručni ispit. Činovnici sa četiri razreda srednje škole napreduju automatski od IX. do VI. položaja, a za prelaz iz VII. u VI. moraju imati naročiti stručni ispit. Zvaničnici i službenici napreduju automatski od IV. do I. plaćevnog razreda.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda može po saslušanju ravnateljstva zainteresovanih ureda izvršiti bez ikakvog ograničenja izbor i u viši položaj svakog onog činovnika, koji se u poslovima osiguranja naročito istakne svojim radom i sposobnošću. Izbor generalnog direktora u I. položaj vrši se na osnovu konkursa, koji raspisuje ravnateljstvo Središnjeg ureda. Vreme, koje službenik sprovede na bolovanju računa se za napredovanje, a vreme koje provede u vojsci za vreme rata računa se za napredovanje jednostruko, a za penziju dvostruko. Ocenom »slab« gubi službenik za napredovanje i prelaz iz stepena u stepen odnosno iz položaja u položaj onu godinu, za koju je slabo ocenjen, a disciplinskom presudom gubi godine predviđene u presudi. Ako se penzionisani službenik vrati iz penzije u aktivnu službu, dobiva isti položaj u kojem je penzionisan. Službenik se ne može premestiti iz mesta u mesto pre isteka tri godine dana službe u mestu iz koga se premešta. Ovaj rok ne važi za premeštaj iz jednoga mesta u drugo po molbi ili pristanku niti za premeštaj u slučaju, da glavna skupština ili ravnateljstvo Središnjeg ureda razreši koji ured, ili ako bi promenom zakona nastala potreba reorganizacije Središnjeg ureda. Premeštaj na području pojedinog ureda donosi ravnateljstvo tog ureda.

Za štetu, koju službenik u vršenju svoje dužnosti učini Središnjem uredu ili mesnom organu, ili trećem licu, nezakonitim ili nepravilnim postupkom odgovara trećim licima Središnji ured odnosno organ kod kojega službenik vrši dužnost, a Središnjem uredu odnosno mesnom organu odgovara službenik. Za odgovornost službenika i visinu naknade štete važe postojeći zakonski propisi, pa se naknada štete ima utvrditi i izvršiti jedino preko redovnog građanskog suda. Tužba se podnosi kod nadležnog suda u sedištu Središnjeg ureda odnosno mesnog organa.

Za slučaj bolesti imaju aktivni i penzionisani službenici Središnjeg ureda pravo:

1. na besplatno lečenje u javnim bolnicama, univerzitetskim klinikama, primaljskim školama i rodilištima u državi po drugom opskrbnom razredu;

2. na besplatnu lekarsku i babičku pomoć i negu, lekove i pomoćne sprave za lečenje;

3. na besplatno lečenje u vlastitim banjama, lečilištima i oporavilištima, kao i u banjama, lečilištima i oporavilištima, sa kojima je Središnji ured ili mesni organ sklopio ugovor za lečenje svojih osiguranih članova. Iste pogodnosti uživaju članovi porodice i srodnici službenikovi, koji žive s njime u zajedničkom kućanstvu i koje on uzdržava. Osim toga dobijaće službenici za slučaj porođaja pomoć za opremu deteta određenu u Zakonu o osiguranju radnika, a za slučaj smrti u porodici, koja živi s njime u zajedničkom kućanstvu i koju on izdržava novčanu pomoć u iznosu od 1.000 dinara.

Službenici Središnjeg ureda i ureda imaju svake godine pravo na odmor, ako se tome ne protivi neminovna službena potreba. Dužina odmora je:

do 5 godina službe 14 dana,
do 10 godina službe 21 dan,
do 20 godina službe 28 dana,
preko 20 godina službe 42 dana.

Kad će koji službenik moći upotrebiti ovaj odmor, odlučuje generalni direktor za službenike Središnjeg ureda, a direktor za službenike mesnih organa.

Pravo na ličnu penziju zadobija službenik Središnjeg ureda, kad navrši 10 godina službe, koja mu se priznaje za penziju.

B. H.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

NARODNO BLAGOSTANJE. Br. 45. Str. 703—707 V. Bajkić: Pengö, šiling i dinar — čudno razviće austrijske privrede posle rata — peripetije šilinga od jeseni 1931. — moratorijum transfera — stabilizacija šilinga. Str. 707—710. Istina o Severo-Američkim ujedinjenim državama — Iz prosperiteta u krizu — Najveći narod na svetu — Gigantski napori Amerike u lečenju krize — Ako pobedi Roosewelt.

Br. 46. Str. 719—722. V. Bajkić: Pengö, šiling i dinar — Jugoslavija kao dužnik Srednje Evrope — Odliv kapitala u inostranstvo od 1930. do juna 1931. — Stabilizacioni zajam — Kretanje deviza do 31. decembra 1930. — Kvazi moratorijum transfera za trgovačke obaveze od 28. marta 1932. — Slobodni dinari — Narodna banka uvodi prim. Str. 723—725. V. Bajkić: Zaduženje i razduženje poljoprivrednika.

Br. 47. Str. 739—742. V. Bajkić: Dinar — Uzroci odliva zlata — Stabilizacija dinara u oktobru 1932. — Kretanje zlatnog i deviznog stoka Narodne banke kao indikacija — Naivažnije promene u našem bilansu plaćanja. Str. 742—743. V. Bajkić: Lombard u Jugoslaviji. Str. 744. Dr. Karl Gemind: Austrija kao trgovinsko-politički odmetnik ili pionir?

Br. 48. Str. 755—757. Industrijska politika — Doslovna reprodukcija pisma jednog francuskog industrijalca. Str. 757—758. Ing. M. Marković: Trošarina na sijalice — predlog za reformu tehnike radi postizavanja opstinskog efekta.

PRIVREDNA REVIJA. Br. 16. Str. 385 do 386. Dr. Giuro Šurmin: Svjetske ekonomske konferencije. Str. 386—390. Dr. Stanko Deželić: Problem uređenja seljačkih dugova u Kraljevini Jugoslaviji. Str. 390—393. Dragutin Bašić: Organizacija našeg nacionalnog kapitala. Str. 393—396. Dr. Eugen Sladović: Utjecaj Arapa na formiranje instituta mjeničnog prava evropskih naroda. Str. 396—398. Ing. B. Radović: Privredne prilike na području podgoričke komore. Str. 398. Veliko Spitzer: Bata u Jugoslaviji. Str. 399—400. Prof. Radovan Kaludjerčić: O nastavi trgovačke računice.

Br. 17.—18. Str. 409—413. Dr. Ferdo Šišić: 1 decembra 1918. Str. 413—417. Dr. Eugen Sladović: Utjecaj javnog mišljenja na pravo. Str. 417—423. Dr. Stanko Deželić: Problem štednje. Str. 423—425. Ing. B. Radović: Turizam u Crnoj Gori. Str. 425 do 428. Dr. Ivo Rafaeli: Mišlenja državnika o štednji. Str. 428—431. Dr. Milan Gruber: Politički smisao. Str. 431—433. Vlaho Kučera: Naša kriza i svetska ekonomska depresija. Str. 433—435. Prof. Radovan Kaludjerčić: Merkantilni predmeti u građanskim školama. Str. 435—436. Yves Guiot: Utemeljitelji znanosti o gospodarstvu i njihovo središte. Str. 436—438. Božo Cimermanović: Prometne prilike Jugoslavije.

FARMACEUTSKI VJESNIK. Br. 21. Str. 871—880. Dr. Miloš Mladenović: O kemijskom istraživanju elemi smole. Str. 880—882. Novi belgijski ljekopis. Str. 882—883. Mr. H. M.: Beda saradnika i slobodne apoteke.

Br. 22. Str. 922—932. Dr. Miloš Mladenović: O kemijskom istraživaniu elemi smole (nastavak). Str. 933—935. Novi belgijski ljekopis. Str. 936—938. Mr. M. K.: Pitanje promjene Zakona o apotekama. Str. 938—940. Br. P. M.: Francuski specijaliteti na našem tržištu.

NOVA EVROPA. Br. 11. Str. 529—535. Ćurćin: Front socijalne literature. Str. 535 do 538. Al. Mužinić: Dialektički materijalizam i vreme. Str. 538—539. L. Tomanović: Crna gora i Bugarska. Str. 548—556. Al. Donković: Moralni činilac u današnjoj krizi. Str. 556—560. Ivo Belin: Dali je kriza pri kraju?

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 11. Str. 225—228. F. Z.: Težnje naših privatnih nameščencev v pogledu ureditve bolniško-nezgodnega zavarovania. Str. 228—230. Franz Zelenik: Nedostatek v trgovini: preveč kreditirania! Str. 230—232. Franc Dolničar: Reklama in narodno gospodarstvo. Str. 232—236. Dr. I. Rozman: Kako nastane usnje. Str. 238—243. Peter Šilec: Česa je treba za trgovski poklic?

GRADSKI VJESNIK. Br. 18—20. Str. 225—231. Izabrani odbor gradskog zastupstva. Str. 231—232. Izveštai o poslovaniu gradske ekonomije u 1931 god. Str. 233—240. Skica generalnog regulatornog plana za grad Zagreb. Str. 240—244. Skupština saveza gradova Kralievine Jugoslavije.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 9. Str. 249—258. Dr. Mirko Mladinov: Upute za popunjenje »atesta« kod osigurania na život. Str. 258—262. Dr. Josip Variola: Rješava-

Digitized by Google

nje sporova u socijalnom osiguranju, koji se odnose na bolest i nesretne slučajeve.

Br. 10. Str. 493—502. Dr. Tadeusz Bilikiewicz: Problemi budućnosti povjesti medicine. Str. 503—505. Dr. Frane Mihaljević: Patološke promjene na neutrofilnim leukocitima kod infekcioznih bolesti. Str. 506—512. Dr. Dragutin Švarc: Tako zvana »hialna tromboza« kod nematurija. Str. 509—512. Dr. Milan Berger: Dva slučaja centralne rupture cervixa kod abortusa. Str. 512—514. Dr. Milę Budak i Dr. Karlo Lušicki: Strumitis paratyphoza B apostematosa sa simptomima akutnog morbus Basedowi. Str. 514—521. Dr. Smiljana Antunović Mikačić i Dr. Lovro Dojmi: Letalni slučaj sepse prouzrokovan bacilom antrocoides. Str. 521—524. Dr. Alfred Sindik: Imunizacija protiv difterije Löwensteinovom mašću. Str. 525—526. Dr. Josip Stajduhar: Percain u oftalmološkoj praksi.

TEHNIČKI LIST. Br. 20. Str. 257—258. Ing. V. M. Anžlovar: Analiza talienog ili boksitnog cementa. Str. 258—262. Ing. Dr. Čutomir Nagode: Iz cestno-prometne statistike 1. 1930 za Dravsko banovino. Str. 262—266. Ing. Aleksa Božić: Sukob smjernica u industrijalnoj ekonomiji i slom privrede.

Br. 21. Str. 273—277. Ing. Milan Pečinar i Ing. Bogić Knežević: Jedna ekskurzija beogradskih inženiera u Bugarsku. Str. 277—279. Ing. Milan Nešić: O hidrotehničkom zakonodavstvu u Bugarskoi. Str. 279—281. Ing. Kiril Savić: O željeznicama u Bugarskoi. Str. 281—282. Ing. Vladislav Savić: Naši odnosi sa Bugarskom iz istoriiske perspektive. Str. 283—285. Ing. V. Koželj: Prosudjivanje ugrijavanja električnih strojeva i aparata.

MEDICINSKI PREGLED. Br. 10. Str. 189—191. Dr. S. Milošević: Sto slučajeva dermatomikoza u Jugoslaviji. Str. 191—193 Dr. V. Jakovljević: Liječenje kostoloma pomoću osteosinteze. Str. 193—196. Dr. S. Davidović: Prilog klinici i patološkoi anatomiji tumora parotidne žlijezde. Str. 196—198 Dr. S. Ružičić: Povodom jednog slučaja Hessovog sindroma. Str. 196—198. Dr. Gj. Dekanić: Intrauterini graviditet posle operativno izvršene sterilizacije. Str. 200—203. Dr. M. Sarvan: Suština prerane smrtnosti odojčadi. Str. 203. Dr. S. Dujmušić: Ideja kolapsne terapije pluća i Karlo Forlamini.

MJESEČNIK PRAVNIČKOG DRUŠTVA. Br. 10—11. Str. 437—450. Dr. Rajko Šestan: Ugovor o službi po Zakonu o radnjama od 5. studenoga 1931. Str. 450—454. Dr. Milan Vuković: Unifikacija zrakoplovnoga prava. Str. 454—457. Dr. Mihajlo Vuković: Zaštita zemljoradnika u slučaju ovršnoga zakona. Str. 457—464. Dr. Čulinović: Determinizam i krivično pravo. Str. 464—482. Josip Gorničić: Obrisi automobilskoga prava. Str. 482—486. Arsen Boremović: Dali mogu sudski pripravnici sa položenim sudačkim ispitom izricati presude. Str. 486—490. Dr. M. Ruždić: Pouzdanje u zemljišnu knjigu i ovršna sticanja. Str. 490—503. Dr. Jovan Katulić: O akuzatorskom načelu (načelu optužbe). Str. 503—506. Dr. Matija Belić: Usmena oporuka i § 52 Zakona o javnim bilježnicima. Str. 506—513. Dr. Juraj Andraši: Peta skupština kongresa pravnika u Dubrovniku.

HRVATSKI RADIŠA. Br. 21. Str. 401—403. Dr. Milan Ivšić: Hrvatski radiša prema savremenoj gospodarskoi krizi. Str. 404—406. Drago Kocakov: Zadrugarstvo i zanatska privreda. Str. 406—407. Lj. R.: Naučnici i opće zanatske škole. Str. 408—409. N. Toth: A što će Vam higijena? Str, 410—414. S. Marčić: Uputstva u novi Zakon o radnjama (obrtima) i raznim privrednim ustanovama.

Br. 22. Str. 421—422. Dr. Zvonko Šprajcer: Što nam manjka. Str. 422—423. Josip Rukavina: Naše građanske škole. Str. 427—429. Dr. Eugen Sladović: Reklama i pravo. Str. 431—433. S. Marčić: Uputstva u novi Zakon o radnjama (obrtima) i raznim privrednim ustanovama. Str. 435—436. Ante Tadejević: Socijalni položaj naučnika — naučnički ugovori. Str. 437. Dr. M. Lehpamer: Dalinje odlaganje dražbi zemljoradničkih imanja i odredbe o kamatima na zemljoradničke dugove.

Br. 23. Str. 441—442. Dr. D. Cerovac: Naši cilievi i naša sretstva. Str. 443—444. Dr. Zvonko Špraicer: Obrtnici i današnja kriza. Str. 447—448. Dragosav Heiligstein: Povierenie. Str. 448—450. Dr. Eugen Sladović: Reklama i pravo. Str. 452—454. S. Marčić: Uputstva u novi Zakon o radnjama (obrtima) i raznim privrednim ustanovama (nastavak).

LEKAR. Br. 132. Str. 1. Medicinska nastava i lekarska praksa. Str. 2. Dr. David Albala: Prenaseljenost i ograničenje rađanja.

ZDRAVNIŠKI VESTNIK. Br. 6—7. Str. 101—109. Dr. Alois Zalokar: O naših bolnicah. Str. 109—112. Dr. Tomaž Furlan: Kultura Kochovega bacila. Str. 112—114. Dr. Guzelj—Dr. Bajc: Resekcija želodca in

Digitized by Google

gastroenterastomija. Str. 114—119. Dr. Franjo Radšel: Tuberkulozni čiri v grlu in njih zdravljenje. Str. 123—126. Dr. Franjo Radšel: Kritičen pregled kirurške terapije pri pljučni jetiki.

BEOGRADSKE OPŠTINSKE NOVINE. Br. 11. Str. 689—695. Dr. Radoslav Belić: Položaj činovnika u opštini. Str. 695—705. Ing. Jovan Obradović: Primena građevinskog zakona na uređenje i izgrađivanje Beograda. Str. 705—712. Arh. Dragomir Popović: Uređajni osnovi za Beograd III. Str. 712—720. Slobodan Ž. Vidaković: Problemi ishrane Beograda. Str. 727—730. Svetislav Marinković: O štednji.

VJESNIK LJEKARNIKA. Br. 11. Str. 643—679. Glavna skupština apotekarske komore 30 oktobra 1932 u Zagrebu.

GLASNIK SAVEZA BANKOVNIH OSIGURAVAJUĆIH TRGOVAČKIH I INDUSTRIJSKIH ČINOVNIKA JUGOSLAVIJE. Br. 11. Str. 226—232. Za penzijsko osiguranje bankovnih i privatnih činovnika.

SOCIJALNA REVIJA. Br. 6—7. Str. 107—116. Fran Terseglav: »Quadragesimo anno« i duh buržoaznoga komoditeta.

GRADJEVINSKI VJESNIK. Br. 7. Str. 101—104. Ing Ivo Mundorfer: Bijela glina sa Kosić-brda i njena vrijednost kao keramički materijal. Str. 104—108. Ing. N. K.: Internacionalna izložba u Wienu 1932. Str. 109—111. Ing. B. Širola: Novi francuski propisi za konstrukcije od armiranog betona. Str. 111—113. Adem Sokolović: Umjetni građevni proizvodi iz sorel-cementa.

UJEDINJENI SINDIKATI. Br. 8. Str. 114—116. Saniranje radničkog osiguranja. Str. 117—120. Socijalno osiguranje radnika. Str. 120 — 123. Slobodno profesionalno udruživanje i sukobi u radu u našem zakonodavstvu.

Br. 9. Str. 129—130. Blagoje Bračinac. Str. 130—132. Jovo Jakšić: Aktivnost! — povodom ulaska naših pretstavnika u ustanove osiguranja. Str. 132—134. Bogdan Krekić: Koncentracija sindikalne štampe. Str. 135—138. Branko Tadić: Privredna i socijalna raskrsnica — nekoliki opšti pogledi povodom studije o položaju radnika u drvnoj industriji.

Br. 10. Str. 147—153. Bogdan Krekić: Žuti — njihova ideologija i »pokret«. Str. 153—155. Problem radničkih nadnica. Str. 155—157. Despot Ostojić: Slobodno profesionalno udruživanje i sukobi u našem zakonodavstvu.

Br. 11. Str. Aktuelni zahtevi radnika i nameštenika. Str. 173—165. Jovo Jakšić: Novi sindikalni ustav — razvijanje organizacije pokreta treba posmatrati ekonomski a ne mehanički. Str. 165—167. Bogdan Krekić: Problem radničkih nadnica. Str. 167—171. Dr. Leon Steinitz: Neka cifre govore.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG. Br. 19. Str. 193—211. Dr. Hugo Vogel: Projekt svijetske vrednosti. Str. 211—224. Dr. H. Freibiger: Pitanje cijena stanova u Švajcarskoj.

Br. 20. Str. 225—241. Erwin Reinhold: Poduzeće kao predmet ekonomske znanosti.

MONATSSCHRIFT FÜR ARBEITER UND ANGESTELLTEN-VERSICHERUNG. Br. 11. Str. 481—487. Molssen: Osnovni problem postupka u osiguranju za slučaj nezgode. Str. 487—493. Schäffer: Pravosuđe u Njemačkoj prema zakonima o osiguranju radnika i namještenika.

SOZIALE MEDIZIN. Br. 11. Str. 553—559. Prof. Mayer: Kirurška njega basedovske bolesti. Str. 559—567. Dr. Artur Mahlo: Ustanovljivanje radne sposobnosti. Str. 567—571. Dr. Leo Nagstein: Njega dojenčadi. Str. 571—581. Dr. Stefan Balogh: O trajanju kliničke njege uroloških bolesti. Str. 581—583. Dr. Gizela Augustin: Češko socijalno osiguranje.

FINANSIJSKI ARHIV. Br. 10—11. Str. 385—388. Stjepko Vrtar: Samuel Kocijan. Str. 388—392. Dr. Ivo Belin: Miljarda dinara srebrenog novca. Str. 393—399. Dr. Holzman Hugo: Konsolidovani inostrani dugovi Kraljevine Jugoslavije. Str. 399—408. Josip Herenčić: Taksa na vozila (podvozna sretstva).

PRIVREDA. Br. 12. Str. 257—259. Narodna privreda u trećem tromesečju 1932. Str. 259—261. Dr. V. E.: Osiguranje i njegov značaj u krizi. Str. 261—263. P. Lj.: Savremena privredna Poljska. Str. 263—269. Dr. Eugen Sladović: Važnost privrednih komora za postanak i razvitak prava.

VOLKSTÜMLICHE ZEITSCHRIFT FÜR DIE GESAMTE SOZIALVERSICHERUNG. Br. 21. Str. 301—302. H. Schuchardt: Napredak staranja za tuberkulozne. Str. 303—304. Wilhelm Hallbauer: Lica koja tjeraju kućni obrt u osiguranju za slučaj iznemoglosti.

Br. 22. Str. 317—318. Wilhelm Hallbauer: Nove naredbe od nužde. Str. 318—319. Gustaw Wasewitz: Novosti iz osiguranja za slučaj bolesti i za slučaj neuposlenosti. Str. 320—321. Fritz Okrass: Iz pravosuđa obraničkog suda za lekare. Str. 321

Digitized by Google

—324. Maks Klein: Rente osiguranja za slučaj iznemoglosti.

SOZIALE PRAXIS. Br. 44. Str. 1385—1397. Wilhelm Poligkeit: Osnovni principi politike javnog staranja. Str. 1395—1397. Dr. Ludwig Hayde: † Grof Posadowsky-Wehner. Str. 1403—1409. Dr. Hedenkamp: Liječničko staranje za neuposlene.

Br. 45. Str. 1417—1423. Dr. Poetzsch Heffter: O upravnoj reformi. Str. 1423—1428. Dr. Goetz Brifs: Djelovanje zavoda za sociologiju poduzeća. Str. 1429—1431. Kongres saveza njemačkih činovnika. Str. 1439—1443. Frichtl: Zaštita radnika i sudovi.

Br. 46. Str. 1449—1458. Prof. Dietze: Razvitak ustava rada i izgledi velikih posjeda u istočnoj Njemačkoj. Str. 1475—1477. Lili Drescher: Staranje za mladež u opasnosti.

Br. 46. Str. 1481—1484. Šta će biti iz stručnih škola za djevojke. Str. 1492—1496. Dr. Berger: Međunarodna i inostrana socijalna politika u god. 1931. Str. 1496—1498. Oko izbora zamjenika direktora Međunarodnog ureda rada.

DEUTSCHE KRANKENKASSE. Br. 44. Str. 1205—1211. Fritz Okrass: O pripuštanju blagajničkoj praksi. Str. 1213—1214. Dr. Folmer: O osiguranju dobrovoljno zaposlenih lica za slučaj bolesti. Str. 1214—1215. Kirchner: O osiguranju dobrovoljno zaposlenih lica za slučaj bolesti. Str. 1215—1218. H. Flitzke: Nekoliko misli o reformi žalbenog postupka u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 1218—1220. Hellwig: Nekoliko misli o reformi žalbenog postupka o osiguranju za slučaj bolesti.

Br. 45. Str. 1237—1242. Dr. Knoll: Granica za proširenje obaveze prema nosiocima osiguranja. Str. 1243—1245. Richard Treitl: Pojam radne nesposobnosti prema zdravstveno-policijskim naredbama.

Br. 46. Str. 1272—1277. Helmuth Lehmann: K borbi protiv zubnih klinika.

Br. 47. Str. 1293—1300. Dr. G. Augustin i Dr. K. Finkenrath: Vrhunac stanja bolesnika u ljeti. Str. 1305—1306. Konferencija bolesničkih blagajna i zubnih klinika.

DIE ARBEITER-VERSORGUNG. Br. 31. Str. 481—486. Dr. Hernstadt: Izjednačenje plaća kod bolesničkih blagajna. Str. 486—488. Peter Schmitt: K obnovi postupka prema Zakonu o osiguranju.

Br. 32. Str. 497—503. Dr. Orth: Hranarina u osiguranju neuposlenih za slučaj bolesti.

Br. 33. Str. 513—516. Dr. Behrend: Nadopuna socijalnih potpora prema naredbi od 19. oktobra 1932. Str. 516—520. Dr. Heinz Jaeger: Oslobođenje od obaveze osiguranja prema §-u 173 RVO.

REICHSARBEITSBLATT. Br. 22. Str. 309—314. Dr. Saassen: Izvještaj o radu državnog komesara za naseljavanje predgrađa. Str. 317—319. Dr. Wende: Novo uređenje dobrovoljnog rada.

DIE GESUNDHEIT. Br. 11. Str. 163—164. Dr. Hans Neumeier: Hunjavica. Str. 165. Dr. Franz Schitz: Nasledne bolesti i mogućnost oboljenja. Str. 169. Odgoj djeteta za čistoću.

DIE REICHSVERSICHERUNG. Br. 10. Str. 281—284. Naredba državne vlade o nadopuni socijalnih potpora. Str. 290—292. Dr. Greisser: † Grof Posadowsky. Str. 292—296. Dr. Walter Frederking: K dokidanju medicinske sociologije. Str. 297—298. R. Lehmann: Još nekoliko reči k reformi osiguranja za slučaj bolesti. Str. 298—300. Herman Schneider: Pojednostavljenje novčanih potpora u slučaju porođaja. Str. 300—303. Napredak zaštite u slučaju nezgode. Str. 303—307. Dr. Knoll: Međudržavno uređenje njemačkog socijalnog osiguranja.

ZEITSCHRIFT FÜR GEWERBEHYGIENE UND UNFALLVERHÜTUNG. Br. 11. Str. 161—162. Spomenica udruženja austrijskih inspektora rada. Str. 167—169. Iz izvještaja inspektora rada u god. 1931.

LA VIE SOCIALE EN FRANCE. Br. 7—8. Str. 84—85. Socijalno osiguranje u Velikoj Britaniji, Jugoslaviji i Njemačkoj.

Br. 9—10. Str. 93—95. Dr. Rene Jacquot: Socijalizacija medicine. Str. 98—100. Tuberkuloza i spolne bolesti u Strassbourgu god. 1931. Str. 102. Socijalno osiguranje u Jugoslaviji. — Uticaj ekonomske krize na socijalno osiguranje. Str. 103—104. Socijalno osiguranje u Kanadi.

SOCIALNI SNAHY. Br. 10. Str. 141—142. Put iz krize. Str. 142—144. H. Mach: Zakonodavstvo o socijalnom osiguranju u god. 1931. Str. 144—146. František Novak: Kupališno i sanatorijsko lečenje privatnih nameštenika u osiguranju za slučaj bolesti i starosti.

SOCIALNI REFORMA. Br. 21. Str. 321—322. Bolesničke blagajne udružene u Čehoslovačkoj središnjici o današnjoj krizi osiguranja za slučaj bolesti. Str. 327—331. Dr. V. Skalak: Skrb o tuberkuloznima poslije izlaska iz sanatorija na VIII. kongresu Međunarodne protituberkulozne unije. Str. 330

Digitized by Google

do 331. Jan Votruba: Liječnička služba bolesničkih blagajna u Čehoslovačkoj.

Br. 22. Str. 337—338. C. Cibulka: Nezaposlenost i njezin upliv na broj osiguranih članova. Str. 341—344. Akcija za nezaposlene u Pragu. Str. 344—347. Razvoj socijalnog osiguranja u Sovjetskoj Rusiji.

REVUE INTERNATIONALE DU TRAVAIL. Br. 5. Str. 635—664. Alf Johansson: Neuposlenost u Švedskoj poslije rada. Str. 664—669. Gustaw Cassel: Svetska ekonomska rekonstrukcija. Str. 701—718. Einar Erichsen: Skandinavski poslodavci i kolektivni ugovori rada.

WIADOMOSCI KAS CHORYCH. Br. 21—22. Str. 2127—2130. Mr. Roman Jackov:

AMTLICHE NACHRICHTEN DES BUNDESMINISTERIUMS FÜR SOZIALE VERWALTUNG. Br. 9—10. Str. 252—253. Iz odluka vrhovnog upravnog sudišta u grani osiguranja za slučaj nesreće. Str. 259—261. Iz odluka sudova radničkog osiguranja.

RASSEGNA DELLA PREVIDENZA SOCIALE. Br. 10. Str. 9—24. Riccardo del Giudice: Socijalna akcija fašističkog režima u prvom deceniju. Str. 24—158. Reforma zakona o obaveznom osiguranju za slučaj poslovnih nezgoda pred narodnim vijećem korporacija.

THE MINISTRY OF LABOUR GAZETTE. Br. 11. Str. 413. Šesnaesta sednica Međunarodne konferencije rada. Str. 413. Prilike i radno vreme u industriji koža i cipela u Njemačkoj.

NOVA EVROPA. Br. 10. Str. 481—485. I. Meštrović i drugovi: Jadransko pitanje (otporuka g. Musolliniu). Str. 485—492. Benedeto Kroče: O slobodi. Str. 492—510. Ćedomir A. Popović: Kako je došlo do rata pre 18 godina. Str. 510—517. V. Srdić: Planska privreda? Str. 517—523. I. Belin: Problem seljačkih dugova.

Br. 12. Str. 577—584. Dinko Šimunović: Dalmatinsko Zagorje. Str. 584—592. V. Desnica: Zagorska Dalmacija pod Mlecima i pod Turcima. Str. 592—597. F. Ivanišević: Poljička knežija. Str. 597—603. I. Bulić: O starim slovenskim pravnim običajima u dalmatinskoj Zagori. Str. 603—610. L. Matić: Kultura i privreda u dalmatinskoj Zagori. Str. 610—612. F. B. Marušić: Zagorske planine. Str. 620—622. St. Filipović: Voda — spas Dalmacije. Str. 622—625. K. Stošić: Reka Krka. Str. 628—671. F. D. Marušić: Šibenik u prošlosti i sadašnjosti.

UJEDINJENI SINDIKATI. Br. 10. Str. 145—146. Pretstavka Kr. Vladi i Narodnoj skupštini Ujedinjenog radničkog sindikalnog saveza za ratifikaciju Ženevske konvencije o osmo-časovnom radnom danu i intervenciju Vlade za međunarodno skraćenje radnog dana na 40 časova nedeljno.

Br. 11. Str. 161—162. Aktuelni zahtjevi radnika i nameštenika. Str. 163—165. Jova Jakšić: Novi sindikalni ustav — razvijanje organizacije pokreta treba posmatrati ekonomski, a ne mehanički. Str. 165—168. Bogdan Krekić: Problem radničkih nadnica.

SIGURNOST U RUDNICIMA. Br. 10—12. Str. 87—88. Odakle dolazi osetno smanjenje nesrećnih radnih slučajeva u našim rudnicima — kroz poslednje tri godine? Str. 89—90. Izveštaj o poslovanju Bratimske blagajne za osiguranje radnika i namještenika na rudarskim preduzećima na području rudarskog satništva u Sarajevu u 1931. god. Str. 93—95. Nesreće u našim rudnicima.

ZADRUŽNA SVIJEST. Br. 11—12. Str. 137. Za duhovni preporod našeg zadrugarstva. Str. 138—139. Dr. Ivšić Milan: Pogled u savremenu gospodarsku krizu. Str. 140—141. Dr. Ivšić Milan: Zadaci našega sela. Str. 141—142. Dr. Gjuro Kuntarić: Snaga kreditnog zadrugarstva i današnja kriza. Str. 155—156. Krnić M.: Prelaz sa zelene na suhu hranu. Str. 156—157. Ing. Oskar Piškorić: Uvjeti gospodarenja šumom. Str. 161—163. Marsić Milan: Naši vinogradari i bezalkoholna proizvodnja.

HRVATSKI RADIŠA. Br. 24. Str. 463—465. Dujmović Franjo: Učinimo sve za seljaka! Str. 466—467. D. Heiligstein: O patentima. Str. 471—473. Tadejević Ante: Jedno zaboravljeno pitanje — Štednja pitomaca.

GRADSKI VJESNIK. Br. 23—24. Str. 291—309. Schreiber Eduard: Žitelistvo u okolici grada Zagreba. Str. 310—314. Jubilej zagrebačke gradske plinare. Str. 314—319. Klobučar Franjo: Obrana gradova od neprijateljskih napadaja iz zraka. Str. 320—328. Lazanin Otmar: Odbori gradskog zastupstva i njihova nadležnost. Str. 328—330. Bogdanović Dr. Emin: Sjednica poslovnog odbora saveza gradova.

MERKUROV VJESNIK. Br. 12. Str. 275—280. Spor sa zagrebačkim liječnicima — specijalistima — Stanovište uprave društva »Merkur« prema sukobu liječnika specijalista sa Merkurovom bolesničkom blagajnom. Str. 281—282. Protiv izdvajanja struka iz vana. Str. 283—284. Rad uprave Merkura.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj:. 49.953/1932.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu bezodvlačnog dostavljanja odgovora i predakta povodom tužba podnetih Državnom savetu.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Uvatoč odredaba Okružnice Središnjeg ureda od 23. decembra 1931. broj 48.151/1931. (»Radnička zaštita« god. XIV. str. 54) o najhitnijem dostavljanju traženih odgovora i predakta Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja u vezi s tužbama podnetim Državnom savetu, opaženo je kod pojedinih mesnih organa sa strane Ministarstva, da ti organi ne postupaju tačno u smislu odredaba spomenute okružnice.

Kako je Ministarstvo dužno prema propisu čl. 52. Uredbe o poslovnom redu u Državnom savetu i upravnim sudovima, da dostavi odgovor Državnom savetu na tužbu u tridesetodnevnom roku zajedno sa svim predaktima, dužni su mesni organi da o d m a h po prijemu zahteva Ministarstva u takvim slučajevima dostave traženi odgovor ili izveštaj kao i sva predakta Ministarstvu.

Za tačno izvršenje ovog naređenja nose odgovornost neposredno dotični nadležni direktor odelenja Središnjeg ureda odnosno njegov zamenik i upravnici mesnih organa, koji sami imaju voditi brigu oko urednog i tačnog poslovanja po ovakvim predmetima.

Ujedno se pozivaju mesni organi, da Ministarstvu neizostavno odmah vraćaju potvrde na sprovodnim pismima Državnog saveta o predaji tužiocima presuda i odluka Državnog saveta, koje se presude i odluke šalju strankama preko ureda.

Što se svim mesnim organima saopštava znanja i strogog održavanja radi.

U Z a g r e b u, 13. decembra 1932.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Broj 27 — 1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu visine prinosa osiguranja pomoraca za slučaj bolesti počevši od 1. januara 1933.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na sednici svojoj od 16. decembra 1932. donelo je zaključak, da se počevši od 1. januara 1933. u §-u 197. Statuta Središnjeg ureda određena prinosna stopa osiguranja u bolesti za ukrcane mornare sa 24% od jednodnevne obezbeđene nadnice povisuje za ukrcane mornare obalne plovidbe na 30%, a za ukrcane mornare duge plovidbe snizuje na 21% od jednodnevne obezbeđene nadnice kao nedeljni prinos.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem St. broj 63.367 od 31. decembra 1932. odobrilo je ovaj zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika time, da se u ovom smislu ima izmeniti i § 197. Statuta.

Što se mesnim organima saopštava radi provedbe.

U Z a g r e b u, 2. januara 1933.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Digitized by Google

Broj: 48.564/1932.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu povišenja prinosne tarife osiguranja za slučaj nesreće od 6% na 7%.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

U povodu zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 23. jula o. g. izdao je Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja pod St. brojem 52.664 od 24. novembra 1932. sledeću

N a r e d b u

Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 24. novembra 1932. god. St. Br. 52.664. o povišenju prinosne tarife za osiguranje u nesrećnim slučajevima.

Usvajajući predlog Ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika a na osnovu § 34. Zakona o osiguranju radnika.

N A R E Đ U J E M:

§ 1.

Prinosna tarifa, koja služi u smislu §-a 29. Zakona o osiguranju radnika kao osnova za odmerivanje prinosa za osiguranje u nesrećnim slučajevima, a koja je određena Naredbom Ministra socijalne politike od 4. maja 1927. god. Z. T. br. 283/IV sa 6 dinara, povisuje se, počev od 1. januara 1933. god. na 7 dinara za svakih 100 dinara obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100. Prinos za nesrećni slučaj određuje se prema tome, počev od 1. januara 1933. god., za svakih 100 dinara obezbeđene nadnice sa toliko puta po 7 para, koliko iznosi postotak opasnosti sa kojim je posao uvršćen.

§ 2.

Središnji ured za osiguranje radnika je dužan, da na osnovu ove Naredbe i zaključka svoga ravnateljstva od 23. septembra 1932. god. izvrši korekciju tačke 2. § 197. Statuta Središnjeg ureda.

§ 3.

Ova Naredba ima da važi od 1. januara 1933. godine.

(M. P.)

Ministar
socijalne politike
i narodnog zdravlja,
I v a n P u c e l j s. r.

Glede načina propisivanja i računanja prinosa osiguranja za slučaj nesreće obzirom na razne prinosne tarife osiguranja za slučaj bolesti kod pojedinih mesnih organa saopćuje se sledeće:

Prinos za slučaj nesreće računa se kod 36%-tne prinosne tarife osiguranja za slučaj bolesti tako, da se prinos za slučaj bolesti razdeli sa 6 (šest) a dobiveni kvocijent pomnoži sa 7 (sedam). Ovaj umnožak odgovara prinosu za slučaj nesreće za postotak opasnosti 100 (sto). Ako dalje ovaj dobiveni prinos pomnožimo sa odgovarajućim postotkom opasnosi u kojem se nalazi posao za koji se propisuje prinos a umnožak razdeli sa 100 (sto) dobićemo prinos za slučaj nesreće za dotični odgovarajući posao.

Kod 42%-tne prinosne tarife osiguranja za slučaj bolesti bolnopotporni prinos odgovara prinosu za slučaj nesreće za postotak opasnosti 100 (sto).

Da se dobije prinos za slučaj nesreće za stanoviti posao i postotak opasnosti treba 42%-tni bolnopotporni prinos pomnožiti samo sa postotkom opasnosti u koji je dotični posao uvršten i umnožak razdeliti sa 100 (sto).

Prinos za slučaj nesreće za ukrcane mornare računa se tako, da se 21%-tni prinos kod mornara duge plovidbe uzme u dvostrukom iznosu i pomnoži sa postotkom

Digitized by Google

opasnosti, a rezultat razdeli sa 100 (sto). Kod mornara obalne plovidbe razdeli se 30%-tni prinos za slučaj bolesti sa 5 (pet) a dobiveni kvocijent pomnoži sa 7 (sedam). Ovaj umnožak pomnožen sa postotkom opasnosti posla i razdeljen sa 100 (sto) daje prinos za nesrećni slučaj.

U Zagrebu, 2. januara 1933.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Broj 25 — 1933.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu dobrovoljnog osiguranja.

Svim mesnim organima.

U povodu zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 16 decembra 1932 izdao je gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja sledeću naredbu:

NAREDBA

Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o izmeni provedbene naredbe od 3 juna 1922 god. Br. 1077 u pogledu dobrovoljnog osiguranja.

Na osnovu § 211 Zakona o osiguranju radnika od 14 maja 1922 god. (»Službene Novine« br. 117 od 30 maja 1922 god.) naređuje se:

Čl. 1

Naredba Ministra socijalne politike od 3 juna 1922 god. br. 1077 (»Službene Novine« br. 130 od 16 juna 1922 god.) menja se u pogledu dobrovoljnog osiguranja i glasi:

a) Dobrovoljno osiguranje vrši se za sva lica pobrojana u tačkama a)—g) §-a 13 Provedbene naredbe po VII nadničnom razredu sa punim prinosom što ga plaćaju i na osiguranje obavezni članovi;

b) Dobrovoljno osiguranje za slučaj bolesti ograničava se kod svih napred pomenutih lica samo na lekarsku pomoć i lekove, babičku pomoć kao i negu u bolnici za člana i njegovu porodicu.

Član 2

Ova naredba stupa na snagu danom obnarodovanja u »Službenim Novinama Kraljevine Jugoslavije«. Ovim danom gube važnost odnosne odredbe Provedbene naredbe br. 1077 od 3 juna 1922 god., u koliko se kose u pogledu dobrovoljnog osiguranja sa ovom naredbom.

St. br. 63.366 (M. P.) Ministar
30 decembra 1932 god. socijalne politike
Beograd i narodnog zdravlja:
Pucelj v. r.

Što se mesnim organima saopštava znanja i provedbe radi time, da je gornja naredba obnarodovana u broju 2—I »Službenih Novina« od 3. januara o. g.

U Zagrebu, 4 januara 1933.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Digitized by Google

Broj: 26/1933.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu povišenja prinosne tarife osiguranja za slučaj bolesti počevši od 1. januara 1933.

Svim mesnim organima.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika raspravljajući na svojoj sednici od 9. novembra i 16. decembra 1932. o finansijskom stanju radničkog osiguranja donelo je odluku o visini prinosne tarife osiguranja za slučaj bolesti kod pojedinih mesnih organa počevši od 1. januara 1933. koju je odluku odobrilo i Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem St. broj 58.451 od 24. novembra 1932. i rešenjem od 30. decembra 1932. St. broj 63.365.

Po toj odluci zaključilo je ravnateljstvo:

a) Da se prinosna tarifa kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu, Dubrovniku, Ljubljani, Nišu, Novom Sadu, Sarajevu, Tuzli, Zagrebu, Skoplju i Bol. blagajne »Merkur« u Zagrebu povisi od 1. januara 1933. god. od 39% na 42% od jednodnevne obezbeđene nadnice kao nedeljni prinos;

b) Da kod Okružnih ureda u Banja Luci, Karlovcu, Osijeku, Somboru, Splitu, Subotici, Sušaku i Vel. Bečkereku ostane i od 1. januara 1933. god. na snazi prinosna tarifa od 42% a kod Bol. blag. Trgov. omladine u Beogradu i Bol. potporne blagajne Trgov. i potpornog društva u Ljubljani prinosna tarifa od 36% od jednodnevne obezbeđene nadnice kao nedeljni prinos.

Ovom okružnicom utvrđena prinosna tarifa osiguranja za slučaj bolesti kod pojedinih mesnih organa stupa na snagu i važi od 1. januara 1933.

U Zagrebu, 2. januara 1933.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Vilim Helebrant, v. r.

Broj 548 — 1933.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu izmene tablica koeficijenata za izračunavanje pojedine vrsti prinosa i prireza u slučajevima obročne otplate prinosa i prireza.

Svim mesnim organima.

Savezno sa okružnicom Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 2. januara o. g. broj 26/1933. (povišenje prinosne tarife osiguranja za slučaj bolesti) te okružnicom Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 29. novembra 1932. godine broj 48.564/1932. (povišenje prinosne tarife osiguranja za slučaj nesreće) izdaje se nova tablica koeficijenata za izračunavanje pojedine vrsti prinosa i prireza u slučajevima obročnih otplata prinosa i prireza.

Koeficijenti prinosa-prireza u ovoj novoj tablici odnose se na 42% prinosnu tarifu za slučaj bolesti, na 7% prinosnu tarifu za slučaj nesreće, na 0.3% prireza za Radničku komoru i 0.6% prireza za Berzu rada.

U Zagrebu, 4. januara 1933.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Digitized by Google

Tablica za izračunavanje pojedine vrste prinosa (u slučajevima obročnih otplata prinosa).

% opasnosti	Koeficijent za izračunavanje prinosa za slučaj bolesti	Koeficijent za izračunavanje prinosa za slučaj nesreće	Koeficijent za izračunavanje prinosa za Radničku komoru	Koeficijent za izračunavanje prinosa za Berzu rada	Ukupni zbroj sviju 4 koeficijenata	% opasnosti
0	0.886076	0.000000	0.037975	0.075949	1.000000	0
1	878294	008783	037641	075282	1.000000	1
2	870647	017413	037313	074627	1.000000	2
3	863132	025894	036991	073983	1.000000	3
4	855745	034230	036675	073350	1.000000	4
5	0.848485	0.042424	0.036364	0.072727	1.000000	5
6	841346	050481	036058	072115	1.000000	6
7	834327	058403	035757	071513	1.000000	7
8	827423	066194	035461	070922	1.000000	8
9	820633	073857	035170	070340	1.000000	9
10	0.813954	0.081395	0.034884	0.069767	1.000000	10
1	807382	088812	034602	069204	1.000000	1
2	800915	096110	034325	068650	1.000000	2
3	794551	103292	034052	068105	1.000000	3
4	788288	110360	033784	067568	1.000000	4
15	0.782123	0.117318	0.033520	0.067039	1.000000	15
6	776053	124169	033259	066519	1.000000	6
7	770077	130913	033003	066007	1.000000	7
8	764192	137555	032751	065502	1.000000	8
9	758396	144095	032503	065006	1.000000	9
20	0.752688	0.150588	0.032258	0.064516	1.000000	20
1	747065	156884	032017	064034	1.000000	1
2	741525	163136	031780	063559	1.000000	2
3	736067	169295	031546	063092	1.000000	3
4	730689	175365	031315	062631	1.000000	4
25	0.725388	0.171347	0.031088	0.062177	1.000000	25
6	720165	187243	030864	061728	1.000000	6
7	715014	193054	030644	061288	1.000000	7
8	709939	198783	030426	060852	1.000000	8
9	704936	204431	030211	060422	1.000000	9
30	0.700000	0.210000	0.030000	0.060000	1.000000	30
1	695134	215493	029791	059582	1.000000	1
2	690335	220907	029586	059172	1.000000	2
3	685602	226249	029383	058766	1.000000	3
4	680934	231517	029183	058366	1.000000	4
35	0.676328	0.236715	0.028986	0.057971	1.000000	35
6	671785	241842	028791	057582	1.000000	6
7	667302	246901	028599	057198	1.000000	7
8	662879	251894	028409	056818	1.000000	8
9	658514	256820	028222	056444	1.000000	9
40	0.654207	0.261682	0.028037	0.056074	1.000000	40
1	649954	266481	027855	055710	1.000000	1
2	645757	271218	027675	055350	1.000000	2
3	641612	275894	027498	054996	1.000000	3
4	637524	280510	027322	054644	1.000000	4
45	0.633484	0.285069	0.027149	0.054298	1.000000	45
6	629497	289569	026978	053956	1.000000	6
7	625558	294012	026810	053620	1.000000	7
8	621670	298401	026643	053286	1.000000	8
9	617830	302736	026478	052956	1.000000	9

Digitized by Google

% opasnosti	Koeficijent za izračunavanje prinosa za slučaj bolesti	Koeficijent za izračunavanje prinosa za slučaj nesreće	Koeficijent za izračunavanje prinosa za Radničku komoru	Koeficijent za izračunavanje prinosa za Berzu rada	Ukupni zbroj sviju 4 koeficijenata	% opasnosti
50	0.614034	0.307018	0.026316	0.052632	1.000000	50
1	610288	311247	026155	052310	1.000000	1
2	606585	315424	025997	051994	1.000000	2
3	602928	319552	025840	051680	1.000000	3
4	599315	323630	025685	051370	1.000000	4
55	0.595744	0.327660	0.025532	0.051064	1.000000	55
6	592216	331641	025381	050762	1.000000	6
7	588731	335576	025231	050462	1.000000	7
8	585284	339464	025084	050168	1.000000	8
9	581878	343308	024938	049876	1.000000	9
60	0.578513	0.347108	0.024793	0.049586	1.000000	60
1	575184	350863	024651	049302	1.000000	1
2	571895	354575	024510	049020	1.000000	2
3	568644	358246	024370	048740	1.000000	3
4	565428	361873	024233	048466	1.000000	4
65	0.562249	0.365463	0.024096	0.048192	1.000000	65
6	559105	369009	023962	047924	1.000000	6
7	555998	372518	023828	047656	1.000000	7
8	552922	375987	023697	047394	1.000000	8
9	549883	379419	023566	047132	1.000000	9
70	0.546874	0.382812	0.023438	0.046876	1.000000	70
1	543901	386169	023310	046620	1.000000	1
2	540958	389490	023184	046368	1.000000	2
3	538048	392775	023059	046118	1.000000	3
4	535168	396024	022936	045872	1.000000	4
75	0.532319	0.399239	0.022814	0.045628	1.000000	75
6	529500	402421	022693	045386	1.000000	6
7	526712	405569	022573	045146	1.000000	7
8	523952	408683	022455	044910	1.000000	8
9	521221	411765	022338	044676	1.000000	9
80	0.518519	0.414815	0.022222	0.044444	1.000000	80
1	515843	417833	022108	044216	1.000000	1
2	513197	420821	021994	043988	1.000000	2
3	510576	423778	021882	043764	1.000000	3
4	507982	426705	021771	043542	1.000000	4
85	0.505415	0.429602	0.021661	0.043322	1.000000	85
6	502873	432471	021552	043104	1.000000	6
7	500357	435311	021444	042888	1.000000	7
8	497867	438122	021337	042674	1.000000	8
9	495400	440907	021231	042462	1.000000	9
90	0.492957	0.443662	0.021127	0.042254	1.000000	90
1	490540	446391	021023	042046	1.000000	1
2	488144	449093	020921	041842	1.000000	2
3	485773	451770	020819	041638	1.000000	3
4	483426	454420	020718	041436	1.000000	4
95	0.481099	0.457044	0.020619	0.041238	1.000000	95
6	478796	459644	020520	041040	1.000000	6
7	476515	462219	020422	040844	1.000000	7
8	474255	464770	020325	040650	1.000000	8
9	472017	467296	020229	040458	1.000000	9
100	0.469799	0.469799	0.020134	0.040268	1.000000	100

Digitized by Google

Broj: 898/1932.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika o načinu knjiženja otpisanih prinosa i prireza kao i o blagovremenoj naplati prinosa.

Svim mesnim organima.

Središnji ured za osiguranje radnika redovito je upozoravao mesne organe da blagovremenoj redovitoj naplati prinosa posvete najveću pažnju. Naročito to svakom zgodom podvlači za vreme ove privredne krize, koja je iz dana u dan sve teža pogađajući i naše radničko osiguranje. Izgledi su, da će usled Uredbe od 26. decembra 1932. (Službene Novine br. 301/1932. od 27. XII. 1932.) koju je propisao Ministarski savet o regulisanju isplate uloga kod pojedinih novčanih zavoda momentano nastati još teže prilike oko naplate dužnih prinosa i prireza, nego što su do sada bile, jer je platežna moć dužnika donekle otešćana. Potrebno je stoga da se blagovremenoj naplati dužnih prinosa i prireza posveti još veća pažnja. Ne sme se dozvoliti, da se dugovi na neplaćenim prinosima nagomilavaju, jer što je dug manji, lakše ga je i platiti.

Prema tač. 3. člana 5. spomenute Uredbe dužni su novčani zavodi, koji su se koristili ovom Uredbom isplaćivati iz uloga, koji potpadaju pod stege Uredbe iznose potrebne za isplatu javnih dažbina; dakle i iznose za podmirenje dužnih prinosa socijalnog osiguranja, koji po Zakonu o osiguranju radnika imaju karakter javnih dažbina. Prema tome omogućeno je poslodavcima da dužne prinose plate iz svojih eventualnih uloga kod novčanih zavoda, koji inače potpadaju pod stege Uredbe i to ne samo dobropisom, već i isplatom u gotovom.

Po članu 6 Uredbe njene odredbe o delomičnom odlaganju plaćanja ne važe za uloge Središnjeg ureda i Okružnih ureda, pa se sa njima može u svako doba nesmetano disponovati.

U pogledu obročne otplate i eksekutivne naplate prinosa neka mesni organi obazrivo postupaju prema uputama, koje su im dane okružnicom Središnjeg ureda broj 3.685/1932. od 24. februara 1932. (»Radnička zaštita« iz godine 1932. str. 271).

Poteškoće u plaćanju prinosa dovešće neminovno i do znatnijih otpisa na dužnim prinosima, pa je potrebno da se i o tome povede ozbiljnog računa.

Kako se imadu provoditi i knjižiti otpisani i dubiozni prinosi određeno je okružnicama Središnjeg ureda broj 14.633/1925. od 25. maja 1925. (»Radnička zaštita« VII/213) i onom broj 3.232/1929. od 28. januara 1929. (»Radnička zaštita« XI/154). Uz koje se uslove sme i može provesti otpis prinosa određeno je okružnicom broj 28.190-1931. od 5. juna 1931. (»Radnička zaštita« XIII/456).

Ostavljajući ove okružnice u celosti na snazi upućuju se mesni organi u pogledu dubioznih i otpisanih prinosa još na sledeće:

Okružnicom broj 3.232/1929. od 28. januara 1929. određeno je da mesni organi, koji raspolažu sa zakladom 3/4 čistoga viška mogu dubiozne i definitivne otpise prinosa vršiti samo na teret te zaklade, a tek po njenom iscrpljenju na teret prinosa tekućeg poslovanja. Samo knjiženje u ovom slučaju ima se provesti na sledeći način:

Kod definitivnog otpisa ima se teretiti račun zaklade 3/4 viška ili račun prinosa u korist tekućeg računa poslodavaca. Kod dubioznih prinosa, koji se istina otpisuju, ali se imaju držati u evidenciji radi eventualne kasnije naplate ima se:

a.) teretiti račun zaklade 3/4 viška ili račun prinosa u korist tekućeg računa poslodavaca. Time bi stvarno bio izvršen otpis.

b.) za evidenciju dubioznih potraživanja u glavnoj knjizi ima se istim iznosom teretiti »Račun dubioznih prinosa i prireza« u korist istoimenog računa.

c.) za individualnu evidenciju dubioznih prinosa imaju se u redovitom tekućem računu poslodavaca dubiozni prinosi otpisati i u tekućem računu dubioznih prinosa ponovno propisati za svakog dužnika.

Iz gornjega vidima, da definitivno otpisani i dubiozni prinosi kod mesnih organa, koji još raspolažu sa zakladom 3/4 viška ne utiču na uspeh tekućeg poslovanja.

Kako ali tih zaklada usled pasivnog poslovanja nestaje skoro kod svih mesnih organa, imaće otpisani i dubiozni prinosi koji se budu provodili na teret tekućih pri-

Digitized by Google

nosa znatan uticaj u rasuđivanju uspeha tekućeg poslovanja kao i u njegovom konačnom rezultatu.

Usled toga potrebno je da u buduće svi mesni organi, koji nemaju zaklada 3/4 viška, već definitivno otpisane i dubiozne prinose provode na teret tekućih prinosa, da te otpise knjiže na teret »Računa otpisanih prinosa«.

Ovaj bi se račun na koncu godine izravnao sa računom gubitka i dobitka kao stavka rashoda.

Time će se polučiti ispravni procentualni razmer kod pojedinih vrsti izdataka, a podjedno će se viditi i to, koliko je otpis prinosa uticao na sam konačni uspeh poslovanja tekuće godine. Ovi preknjižba treba već da se provede kod bilansiranja i zaključka knjiga za minulu poslovnu godinu 1932.

Pre zaključka knjige za poslovnu godinu 1932. trebalo bi sva potraživanja, koja su budi iz kojeg razloga postala dubiozna tačno preispitati i stvarno neuterive (nenaplative) prinose predložiti na otpis. Dubiozni se prinosi danomice povećavaju i ako se ova potraživanja ne budu stalno prečišćavala iziskivaće, kada se nagomilaju, toliku administraciju, da će radi nje biti otešćano tekuće poslovanje.

Upravnici mesnih organa trebali bi naročito pripaziti da se likvidaciji ovih dubioznih potraživanja posveti veća pažnja.

U Zagrebu, 5. januara 1933.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Broj: 47.987/1932.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu postupka kod prijema akata s taksenim markama.

Svim mesnim organima.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, Odelenje za socijalno staranje u jednom konkretnom slučaju primetilo je, da se prilikom zavođenja žalbe u delovodni protokol nije na žalbi označilo, da je snabdevena sa taksenim markama, i u kojoj visini, a da nije ni navedeno, da je jedna od taksenih maraka eventualno žaliocu vraćena, i ako se to nije smelo učiniti, jer je marka već bila na žalbi nalepljena.

Tim povodom odredilo je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, da se u buduće prilikom prijema akata, snabdevenih taksenim markama na samom aktu uz štambilj ureda ima uvek tačno označiti sa kolikom je taksom odnosni akt taksiran.

O čemu se savezno sa ovdašnjom okružnicom od 11. marta 1930. broj 11.063-1930 u predmetu povraćaja taksenih maraka strankama mesni organi obaveščuju pozivom, da se u buduće najtačnije drže navedene odredbe.

U Zagrebu, 5. decembra 1932.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 48.591/1932.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu oslobođenja od poštanskih taksa u odnosu sa opštinama.

Svim mesnim organima.

Dunavska direkcija pošta i telegrafa u Novom Sadu stajala je na gledištu, da su u odnosu sa opštinama oslobođena od poštarine prema čl. 2. tački 10. odeljak Đ. Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa samo obična pisma i dopisnice, koje upućuje ovaj ured i njegovi mesni organi na opštine, a ne i dopisivanja opština sa ovim uredom i njegovim mesnim organima. Ovo svoje gledište pomenuta direkcija pošta i telegrafa osnivala je na čl. 2. odeljak Đ. Uredbe, gde nije označeno da su opštine oslobođene

Digitized by Google

od plaćanja pošt. taksa u odnosu sa ostalim ustanovama, među koje spada ovaj ured i njegovi mesni organi.

Protiv ovakvog tumačenja uredbe obratilo se opštinsko poglavarstvo Tompojevci na Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja i to je prema svome aktu broj St. 59.072 od 23. novembra 1932. uputilo predmet na nadležnost Ministarstvu saobraćaja (pošte, telegrafi i telefoni), te je od svoje strane napomenulo, da su na osnovu odeljka Đ., rubrike 10 u čl. 2. Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa, Središni ured i njegovi mesni organi oslobođeni od poštanskih taksa za obična pisma i dopisnice u međusobnom odnosu i u odnosu sa državnim, samoupravnim vlastima, nadleštvima i ustanovama u poslovima osiguranja. S toga, po mišljenju Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, ne bi ni opštinska poglavarstva bila dužna da plaćaju poštansku taksu za svoja obična pisma i dopisnice, koje šalju Središnjem i okružnim uredima za osiguranje radnika.

Aktom od 27. oktobra 1932. g. P. T. Br. 81.769/1932. Ministarstvo saobraćaja (pošte, telegrafi i telefoni) obavestilo je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, da je ono svojim naređenjem P. T. Br. 75.357 od 4. septembra izdalo tumačenje čl. 2. odeljka Đ. t. 10. Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa Dunavskoj direkciji pošta i telegrafa u Novom Sadu, koje je tumačenje u celosti saglasno sa gledištem istog Ministarstva, pa prema tome mogućnost pogrešnog tumačenja gornje odredbe otpada, te se ceo ovaj predmet može smatrati okončanim.

Dostavljajući gornje ovom uredu, radi znanja i obaveštenja mesnih organa ovoga ureda, Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja ujedno saopštava, da pomenuto naređenje Ministarstva saobraćaja br. 75.357, kojim je dato objašnjenje čl. 2. odeljka Đ. Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa u odnosima sa samoupravnim vlastima i obrnuto, glasi sledeće:

»U odgovor na izveštaj te Direkcije broj 33.728 od 31. augusta a u vezi naredbe ovoga Ministarstva P. T. broj 72.207 od 25. augusta ove godine koja je potpuno jasna, Ministarstvo joj daje ovo objašnjenje:

U trećem stupcu čl. 2. Uredbe kod ustanova pod A i B predviđena je oznaka »sa svim ostalim ustanovama oslobođenim od poštanskih taksa bilo potpuno ili delomično«. Ova oznaka ima da znači Ustanove pobrojane pod slovom A i B mogu sve vrste pošiljaka za koje imaju oslobođenje od pošt. taksa uputiti besplatno svima ustanovama kojima je ovom Uredbom dato oslobođenje bez obzira da li je ustanova kojoj je pošiljka upućena državno nadleštvo ili pak spada među ustanove pobrojane pod V, G. D i J, kao i da li je adresat oslobođen za ovu vrstu pošiljke ili ne.

Šta se tiče oslobođenja samoupravnih vlasti objašnjava se, da se ovom Uredbom nije htelo dati samoupravnim vlastima oslobođenje u onom odnosu, koji uživaju ustanove pod A i B jer bi u ovom slučaju samoupravne vlasti mogle sve vrste pošiljaka za koje uživaju oslobođenje upućivati besplatno i ustanovama pod Đ., ove Uredbe a to se naročito htelo izbeći zbog čega je i izostala gore rečena oznaka.

Ova okolnost ne znači, da one iste vrste pošiljaka koje samoupravne vlasti upućuju ustanovama pod Đ. Uredbe (izuzimajući one pod 2 i 3 i 12) a za koje pošiljke dotične ustanove uživaju oslobođenje — podleže poštanskoj taksi, jer ove ustanove u smislu Uredbe uživaju oslobođenje u saobraćaju sa samoupravnim vlastima, pa prema tome ne mogu se smatrati u pogledu oslobođenja privatnim u odnosu sa opštinama i dosledno tome za ove pošiljke ne treba primenjivati odredbu čl. 8. ove Uredbe. Privatnim licima u odnosu po ovoj Uredbi mogu se smatrati samo ustanove pobrojane pod tač. 2, 3 i 12 slova Đ.

Pravom iz čl. 8. mogu se služiti samo državne i samoupravne ustanove t. j. ustanove pod A, B i D.«

Što se saopštava svim mesnim organima radi znanja i upravljanja napomenom, da se poslednja alineja citiranog rešenja Ministarstva saobraćaja P. t. br. 75.357 od 4. septembra 1932. ne slaže sa ranijim rešenjem istog Ministarstva P. t. br. 59.481 od 14. jula 1932., po kojem su ovaj ured i njegovi mesni organi mogli na privatna lica upu-

Digitized by Google

ćivati obična pisma i dopisnice neplaćeno bez porto takse uz oznaku »Podleži poštanskoj taksi«. Stoga, dok se i ovo pitanje ne rasčisti preko Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja sa Ministarstvom saobraćaja (pošte, telegrafi i telefoni) preporučuje se mesnim organima, da lepe taksu u poštanskim markama na obična pisma i dopisnice koje upućuju na privatna lica, poslodavce, i da im iznos nalepljenih poštanskih maraka zaračunavaju u platežnim nalozima.

U Zagrebu, 30. novembra 1932.

Generalni direktor:

Milan Glaser v. r.

LIČNE VESTI.

Premeštanje.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. XII. 1932. god. St. Br. 63.177/32. odobrio je zaključak Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 14. XII. 1932. kojim se premešta po potrebi službe Radan Branko, činovnik kat. B. položaja V Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu na službovanje Bolesničkoj blagajni beogradske trgovačke omladine u Beogradu u svojstvu otpravnika poslova ravnatelja blagajne.

Otpuštanje.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. XII. 1932. god. St. Br. 63.176/32. odobrio je zaključak Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 14. XII. 1932., kojim se otpušta iz službe bez navoda razloga Janičić Vaso, službenik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Skoplju na službi u Prištini.

NATEČAJ.

Okružni ured za osiguranje radnika u Somboru raspisuje natečaj za uredskog ugovornog lekara za opštu praksu u opštini: St. Sivcu, Bogojevu i Srp. Miletiću.

Gg. lekari koji reflektiraju na gornja mesta neka izvole podneti svoje molbe uredu, najkasnije u roku od mesec dana, računajući od štampanja ovog natečaja.

Broj 1.964 — 1933.

NATEČAJ.

Na osnovu zaključka pretsedništva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 18. januara 1933. pod čl. 1. sedničkog zapisnika raspisuje se ovime natečaj za popunjenje sledećih službeničkih mesta:

1. za dva mesta pravnog referenta kategorije A, položaja IV. s godišnjom sistematskom platom od Din. 12.000.—, s godišnjom položajnom platom od Din. 24.600.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;

2. za dva mesta pravnog referenta kategorije A, položaja V. s godišnjom sistematskom platom od Din. 12.000.—, s godišnjom položajnom platom od Din. 21.000.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;

3, za jedno mesto pravnog referenta kategorije A, položaja VI. s godišnjom sistematskom platom od Din. 12.000.—, s godišnjom položajnom platom od Din. 15.000.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;

4. za jedno mesto činovnika administrativne struke kategorije B, položaja V. s godišnjom sistematskom platom od Din. 10.800.—, s godišnjom položajnom platom od Din. 21.000.— i ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;

Digitized by Google

5. za jedno mesto činovnika knjigovodstvene struke kategorije B, položaja VII. s godišnjom sistematskom platom od Din 10.800.—, s godišnjom položajnom platom od Din. 12.000.— i s ostalim pripadajućim dodacima.

Uveti nameštenja su sledeći:

1. da su natecatelji državljani Kraljevine Jugoslavije i da znadu srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;

2. da imadu telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

3. da su navršili 18 godinu života i da nemaju više od 40 godina života izuzevši slučaj, da su pre toga bili u službi kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi;

4. da ne stoje pod starateljstvom ili stečajem, da nisu pod isleđenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nisu suđeni na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrđeno presudom;

5. da im služba kod Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili druge javne službe, nije prestala iz uzroka spomenutih u §-u 112. i tačci 5. i 7. §-a 113. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

6. da imadu za mesto pod 1. do 3. potpunu fakultetsku spremu pravnog fakulteta kojeg univerziteta, za mesta pod 4. i 5. svršenu srednjoškolsku spremu (maturu) odnosno u koliko nemaju iste, da dokažu sposobnost za vršenje stručnih poslova, znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj s publikom i službenicima.

Ovaj natečaj raspisuje se samo u cilju unapređenja ovouredskih službenika.

Uz molbu ima svaki natecatelj priložiti: svedočanstvo o danu rođenja, uverenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svedodžbe, uverenja o dosadanjem zanimanju, o zdravlju i regulisanju vojne obaveze. Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili njegovih mesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru, odnosno lekaru-specijalisti za tuberkulozu.

Sva ostala prava i dužnosti utvrđena su sa Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Zakonom o primanju u službu lekara itd. od 20. januara 1931.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe, imaju natecatelji podneti potpisanom uredu uključivo do 20. februara 1933. do 12 sati o podne.

Na zakašnjele molbenice ne će se uzeti obzir.

U Zagrebu, 18. januara 1933.

SREDIŠNJI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U ZAGREBU.

Digitized by Google

GLASNIK

SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA

(IZLAZI KAO PRILOG „RADNIČKE ZAŠTITE")

GOD. IV | ZAGREB, DNE 20 JANUARA 1933 | BROJ 1

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U JAVNIM BERZAMA RADA U MESECU OKTOBRU 1932. GODINE.

Iz prošlog meseca preostalo	8.130 m.	10.985	2.855 ž.
U ovom mesecu novoprijavljenih	18.993 m.	23.661	4.668. ž.
Ponude preostale iz prošlog meseca	209 m.	309	100 ž.
Ponude u ovom mesecu	2.200 m.	3.787	1.587 ž.
Posredovanja u ovom mesecu	1.908 m.	3.343	1.435 ž.
Otpalo u toku meseca	18.106 m.	20.829	2.723 ž.
Ostalo krajem meseca nezaposlenih	7.109 m.	10.474	3.365 ž.

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	11,8
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja	9,6
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja	81,6
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih	845,8

Izdato pomoći:

redovne	za 3.994 lica	Din	489.633.—
vanredne	za 1.616 lica	Din	80.181.50
putne	za 387 lica	Din	22.495.50
u naturi	za 2.370 lica	Din	13.899.—
u povlašćenim voznim kartama	za 14.268 lica	Din	813.173.—

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U PRIVATNIM NEOBRTNIM BERZAMA RADA U AUGUSTU 1932. GODINE.

Iz prošlog meseca preostalo	9.166 m.	11.290	2.124 ž.
U ovom mesecu novoprijavljenih	1.551 m.	2.387	836 ž.
Ponude iz prošlog meseca	17 m.	54	37 ž.
Ponude u ovom mesecu	670 m.	1.166	496 ž.
Posredovanje u ovom mesecu	649 m.	1.087	438 ž.
Otpalo u toku meseca	565 m.	834	269 ž.
Ostalo krajem meseca nezaposlenih	9.503 m.	11.756	2.253 ž.

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	8,9
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja	7,9
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja	89,1
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih	1.121,1

Izdato pomoći bilo je:

redovne	za 798 lica	Din	346.112.—
vanredne	za 404 lica	Din	150.447.—
putne	za 37 lica	Din	3.562.—
u naturi	za 48 lica	Din	3.702.50
u povlašćenim voznim kartama	za 11 lica	Din	607.—

Digitized by Google

Na osnovu §§ 7. i 73. Službeničke pragmatike i §§ 1., 2., 3. i 10. Pravila broj 672/1932. god., raspisujem

N A T E Č A J.

za jedno mesto ugovornog činovnika, položaja računskog referenta u Središnjoj upravi za posredovanje rada, kategorije A, sa najvećim godišnjim prinadležnostima do iznosa III. platne grupe

Natecatelji su dužni svojim molbama priložiti potrebne isprave. Prvenstveno pravo natecanja imaju aktivni dnevničari u javnoj službi posredovanja rada. Molbe podneti Središnjoj upravi za posredovanje rada najkasnije 15 dana po objavljivanju ovog natečaja u »Glasniku Središnje uprave za posredovanje rada«. — Zakasnele i nepotpune molbe neće se uzimati u obzir.

Broj 22/1933. god.
Beograd, 12. januara 1933. god.

Upravnik:
Dr. M. Krmpotić, s. r.

Broj Pov. 280/1932.

N A T E Č A J.

Javna burza rada u Zagrebu, raspisuje natječaj za popunjenje slijedećih mjesta:

1.) jedno mjesto činovnika-knjigovođe sa početnom mjesečnom plaćom od Din 2.000.—.

2.) jedno mjesto privremeno-pomoćnog službenika sa početnom mjesečnom plaćom od Din 1.200.—.

Uvjeti za prijem u službu jesu slijedeći:

1.) da su natjecatelji podanici Kraljevine Jugoslavije i da potpuno vladaju službenim jezikom u govoru i pismu;

2.) da imaju tjelesnu, umnu i moralnu sposobnost za Javnu službu posredovanja rada.

3.) da su navršili 18. godinu života i da nemaju više od 30 godina života;

4.) da ne stoje pod starateljstvom ili stečajem, da nisu pod isleđenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nisu suđeni na gubitak službe odnosno građanskih prava za vrijeme utvrđeno sudskom presudom;

5.) da imaju:

a.) pod toč. 1. za položaj činovnika-knjigovođe odgovarajuću školsku spremu (najmanje 4 razreda srednje škole) te da je potpuno samostalan knjigovođa;

b.) pod toč. 2. za položaj privremeno-pomoćnog činovnika najmanje 2 razreda srednje škole ili spremu ravnu tome.

Prednost imadu kandidati koji dokažu da su sarađivali kod socijalno-administrativnih ustanova.

Sva ostala prava i dužnosti utvrđena su Pragmatikom službenika posredovanja rada.

Uz molbu imade svaki natjecatelj priložiti: krsni list, domovnicu, školsku svjedodžbu, liječničku svjedodžbu izdanu po liječniku državne ili samoupravne vlasti, uvjerenje o regulisanoj vojnoj obavezi, uvjerenje o dotadanjem službovanju, te ako je oženjen, vjenčani list i krsne listove djece.

Vlastoručno pisane, potrebnim dokazalima valjano obložene i propisno biljegovane molbe, imadu natjecatelji podnijeti Javnoj berzi rada u Zagrebu, Ilica 49/I. najkasnije 15 dana od dana objelodanjenja.

Zakašnjele i potrebnim prilozima ne obložene molbe, neće se uzimati u obzir.

U Zagrebu, 16 decembra 1932.

Javna burza rada
Zagreb.

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u 1931 i 1932 godini

			1931 godina		1932 godina									
			Novembar	Decembar	Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar
Broj zaposlenih[1]	apsolutni	muški	451.471	424.210	390.116	387.134	368.058	370.407	391.564	414.782	410.836	419.276		
		ženske	152.638	151.527	143.149	144.020	140.771	136.818	138.878	142.504	138.970	138.093		
		svega	604.109	575.737	533.265	531.154	508.829	507.225	530.442	557.286	549.806	557.369		
	indeksni[2]	muški	125,2	117,7	108,2	107,4	102,1	102,7	108,6	115,0	114,0	116,3		
		ženske	143,5	142,5	134,6	135,4	132,4	128,7	130,6	134,0	130,7	129,9		
		svega	129,4	123,3	114,2	113,8	109,0	108,6	113,7	119,4	117,8	119,4		
Potražnja rada u jav. berzama rada		muški	19.793	23.704	26.851	31.373	33.439	39.106	33.633	23.818	24.027	24.566	27.403	27.123
		ženske	4.933	5.701	6.823	8.106	8.085	9.188	9.072	7.156	6.841	7.282	7.290	7.523
		svega	24.726	29.405	33.674	39.479	41.524	48.294	42.705	30.974	30.868	31.848	34.693	34.646
Ponuda rada u jav. berzama rada		muški	1.919	1.319	1.592	2.251	2.200	3.241	3.758	1.566	2.139	1.877	2.721	2.409
		ženske	1.971	2.006	2.055	2.043	1.718	2.311	2.700	1.466	1.679	1.501	1.932	1.687
		svega	3.890	3.325	3.647	4.294	3.918	5.552	6.458	3.032	3.818	3.378	4.653	4.096
Navala[3] u jav. berzama rada		muški	1.031	1.797	1.687	1.394	1.520	1.207	895	1.521	1.123	1.309	1.007	1.126
		ženske	250	284	332	397	471	398	336	488	407	485	377	446
		svega	636	884	923	919	1.060	870	661	1.022	808	943	746	846
Posredovanja rada u jav. berzama rada		muški	1.460	982	1.045	1.383	1.279	2.611	3.302	1.138	1.723	1.510	2.124	1.908
		ženske	1.457	1.510	1.589	1.594	1.212	1.914	2.421	1.195	1.324	1.266	1.638	1.435
		svega	2.917	2.492	2.634	2.977	2.491	4.525	5.723	2.333	3.047	2.776	3.762	3.343
Pomoć redovna u jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	2.914	5.412	6.139	8.254	9.226	5.999	4.069	3.735	4.285	3.525	3.597	3.994
Pomoć vanredna u jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	3.274	5.942	8.670	10.633	12.280	8.563	7.497	7.134	5.790	5.235	4.256	4.373

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzeto je za muške 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u oktobru 1932 godine.

Grupa profesije Javna berza rada	oktobar 1932 godine																		
	Muški							Ženske							Pomoć				
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	[1])Potražnja ostala krajem meseca	Navala [2])	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	[1])Potražnja ostala krajem meseca	Navala [2])	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	193	923	136	490	348	181	188	17	136	5	120	116	18	113	11	1616	—	39	1222	50
II. Rudarstvo	105	385	—	24	27	101	1604	—	—	—	—	—	—	—	5	916	—	27	343	—
III. Talioničarstvo	7	18	—	2	1	9	900	—	—	—	—	—	—	—	3	284	—	10	88	—
IV. Vrtlarstvo	26	42	—	5	5	21	840	1	1	—	—	—	1	—	7	884	—	12	47	—
V. Ind. kamena, zemlje, ilovače i t. d.	78	193	2	20	17	85	965	11	18	—	—	—	17	—	57	6404	—	19	616	75
VI. Prerađivanje kovina	586	1152	4	147	122	471	784	4	4	—	—	—	4	—	221	26872	—	252	3284	50
VII. Ind. strojeva, instrumenata i t. d.	535	1085	2	114	122	456	952	—	—	—	—	—	—	—	157	17997	—	273	5600	25
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	630	1614	19	221	135	925	730	5	11	—	3	3	3	333	592	95573	—	247	6956	—
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i t. d.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	78	—	—	—	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja i t. d.	72	148	4	10	12	75	1480	—	—	—	—	—	—	—	22	2302	—	15	630	—
XI. Tekstilna industrija	40	103	5	10	6	38	1030	127	3)2	—	27	26	288	1452	184	24143	—	23	886	—
XII. Tapetarski obrt	20	48	—	8	5	21	600	3	3	—	—	—	3	—	3	457	50	16	120	—
XIII. Industrija odela, obuće i nakita	887	2298	9	277	203	683	83	207	593	2	38	32	395	1561	298	31680	—	732	20611	—
XIV. Industrija papira	44	86	—	2	2	52	4300	37	52	—	2	2	24	2600	80	9480	—	32	643	25
XV. Industrija životnih namirnica	438	1196	8	100	79	394	1196	7	255	—	2	1	242	12750	151	18990	50	401	9043	—
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	206	872	1	62	53	273	1406	116	351	6	128	97	150	274	109	13876	50	162	4110	75
XVII. Kemička industrija	4	13	—	—	1	5	—	2	2	2	2	—	2	100	1	114	—	—	—	—
XVIII. Građevna industrija	243	1494	1	209	137	257	715	—	—	—	—	—	—	—	55	8309	—	135	3873	75
XIX. Grafička industrija	184	319	—	3	10	163	10633	87	129	1	3	2	86	4300	155	17347	—	71	3596	—
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	677	1053	—	68	80	710	1549	396	518	—	26	23	418	1992	483	52496	—	139	7012	50
XXI. Trgovačka struka	348	899	1	35	41	303	2569	92	134	3	12	8	89	1117	155	18611	—	144	3342	25
XXII. Nadničari	2176	11344	6	484	397	1280	2344	812	1612	1	139	126	603	1160	759	81755	—	1048	27541	25
XXIII. Saobraćajna preduzeća	326	795	1	33	31	306	2409	—	1	—	—	—	—	—	199	23040	50	110	3029	50
XXIV. Kućna posluga	47	143	2	26	25	50	550	817	2965	76	1149	969	887	258	126	17745	—	342	7062	25
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	247	884	2	50	48	244	1768	110	341	3	34	29	131	1003	159	18592	—	124	6916	50
XXVI. Šegrti	11	15	6	9	1	6	167	4	5	1	2	1	4	250	1	70	—	—	—	—
Ukupno	8130	27123	209	2409	1908	7109	1126	2855	7523	100	1687	1435	3365	446	3994	489633	—	4373	116576	—
1. Beograd	781	7655	—	498	352	803	1537	393	1981	—	310	251	994	639	534	56414	—	828	32040	—
2. Zagreb	2054	8704	159	727	548	1814	1197	507	1666	25	314	274	439	531	1442	180817	—	1943	33867	25
3. Ljubljana	2711	3709	38	649	528	2563	571	1162	1713	48	400	316	1265	443	748	66958	—	140	15775	25
4. Sarajevo	572	2062	—	82	63	847	2515	118	696	—	234	229	279	297	1012	154166	—	291	10544	—
5. Novi Sad	1644	3763	10	413	379	753	911	645	1186	24	392	330	349	303	140	13314	—	899	11356	—
6. Split	368	1230	2	40	38	329	3075	30	221	3	37	35	39	597	118	17964	—	272	12993	50
Kraljevina Jugoslavija	8130	27123	209	2409	1908	7109	1126	2855	7523	100	1687	1435	3365	446	3994	489633	—	4373	116576	—

[1]) Brojna razlika između »Potražnje« i zbira »Posredovanja« i »Potražnje ostale krajem meseca« daje broj radnika koji su otpali ili otputovali, bilo da su se sami zaposlili bilo da se prosto nisu više prijavili.

[2]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

e s o u	redovanje effectués	Nekvalifik. radnici Ouvriers non qualifiés				Izdate pomoći — Alloué pour des subventions																	
		Stalni Permanents		Prigodni D'occasion		Redovna Régulières			Vanredna Exceptionnelles			Putna De voyage			Povlašćenih voznih karata sa 50% popusta Billets de chemin de fer et de navires à prix réduits			U naturi (azil, hrana i t. d.) En nature, (asile nourriture etc.)				
						za pour	u sumi une somme de		za pour	u sumi une somme de		za pour	u sumi une somme de		za pour	u vrednosti au montant		za pour	u vrednosti une somme de			
							Din	p		Din	p		Din	p		Din	p		Din	p		
m. h.	ž. f.	m. h.	ž. f.			79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93			
39	40	41	42																				
—	—	—	—			—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	485	25	—	—	—			
—	—	—	—			—	—	—	—	—	—	—	—	—	119	5114	—	—	—	—			
—	—	—	—																				
—	—	—	—			—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	33	—	—	—	—			
—	—	—	—			—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	149	—	—	—	—			
—	—	—	—																				
						1	60	—	—	—	—	1	61	—	24	1745	—	—	—	—			
—	—	—	—																				
—	—	—	—			31	4632	—	5	210	—	1	29	—	61	3062	25	—	—	—			
—	—	—	—																				
—	—	—	—			22	2766	—	14	500	—	1	61	—	75	3564	25	—	—	—			
—	—	—	—																				
—	—	—	—			15	1542	—	5	250	—	5	243	50	71	3643	75	—	—	—			
—	—	—	—																				
—	—	—	—			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—																				
—	—	—	—			—	—	—	—	—	—	1	37	—	14	651	—	—	—	—			
—	—	—	—			18	2612	—	7	330	—	1	78	—	26	1427	—	—	—	—			
—	—	—	—																				
—	—	—	—			—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	105	—	—	—	—			
—	—	—	—																				
—	—	—	—			61	6498	—	312	11620	—	5	240	50	226	10338	75	—	—	—			
—	—	—	—			3	360	—	—	—	—	—	—	—	4	210	—	—	—	—			
—	—	—	—																				
—	—	—	—			29	3198	—	120	4970	—	—	—	—	143	8389	25	—	—	—			
3	—	—	—																				
—	—	—	—			47	4806	—	18	760	—	—	—	—	164	9398	75	—	—	—			
9	5	—	—			—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	328	—	—	—	—			
—	—	—	—																				
						1	234	—	—	—	—	1	80	75	531	29959	50	—	—	—			
8	—	—	—			27	3772	—	7	450	—	—	—	—	18	1071	25	—	—	—			
—	—	—	—																				
—	—	—	—			4	420	—	—	—	—	—	—	—	13	674	—	—	—	—			
—	—	—	—																				
—	—	—	—			18	1746	—	4	160	—	2	247	25	92	5769	—	—	—	—			
—	—	—	—			207	17178	—	256	7570	—	19	1695	—	4192	282434	—	—	—	—			
87	10	—	—																				
						4	616	—	2	100	—	1	86	—	36	2019	50	—	—	—			
—	—	—	—			14	1610	—	11	460	—	6	482	75	169	9487	25	—	—	—			
5	27	—	—																				
						32	4364	—	20	1080	—	3	238	25	221	14655	75	—	—	—			
—	—	—	—			—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	129	—	—	—	—			
—	—	—	—																				
12	42	—	—			534	56414	—	781	28460	—	47	3580	—	6216	394843	50	—	—	—			
154		—					—			--			—			—			—				

Tab. 1.

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XV ZAGREB, DNE 8 FEBRUARA 1935 BROJ 2

DEUTSCH Dr. EDO

OCJENJIVANJE RADNE SPOSOBNOSTI KOD OBOLJENJA ZGLOBOVA

(PREDAVANJE STAŽISTIMA.)

Specijalne prilike socijalnog osiguranja uzrokom su da t. zv. reumatična oboljenja zauzimaju gotovo najvidnije mjesto među bolestima, koje se liječe u našim ambulatorijima i kod kojih je potrebno ocjenjivanje radne sposobnosti. U socijalnom se osiguranju ovo dvoje — liječenje i ocjenjivanje radne sposobnosti — gotovo ne može odijeliti, zato stalno naglašujemo da i način liječenja imade upliva na radnu sposobnost.

U prvom našem predavanju osvrnuli smo se na ortopedska oboljenja, a danas nam je zadaća da se bavimo s onim bolestima zglobova, koja spadaju u dnevnu praksu i čije liječenje, zbog njihovog velikog broja, spada u djelokrug liječnika socijalnog osiguranja.

U prvom redu treba da spomenemo t. zv. reumatična oboljenja. Navikli smo da u ovu grupu uvrstimo mnoga oboljenja, koja prema rezultatima istraživanja zadnjih godina i prema današnjem stanju nauke, imaju svoje određeno mjesto među drugim bolestima. Tako se na pr. još i danas opaža da se arthropathia deformans (arthritis deformans) ubraja među reumatična oboljenja, i ako gotovo nikada ne nastaje uslijed infekcije, prehlade itd., a i simptomi su joj sasvim različiti od reumatičnih oboljenja. Takva klasifikacija danas nema više nikakove naučne podloge, a i iz praktičnih razloga treba strogo razlikovati pojedina oboljenja, jer im se razlikuje terapija, pa prema tome i način, na koji će se vratiti bolesniku radna sposobnost i vrijeme, u kojem će se ona vratiti.

Među reumatične bolesti ubrajamo danas samo ona poliartikularna oboljenja, koja su nastala putem infekcije, te mogu postati uzrokom deformacija u zglobovima. Ovamo spada u prvom redu polyarthritis rheumatica acuta, čiji nas čitav tok upućuje nato da se radi o aktuelnoj infekcijoznoj bolesti, i ako joj sigurnog uzročnika do danas ne poznamo. Bolest, kako Vam je poznato, ne prouzrokuje samo lokalne promjene u zglobovima, nego i općenite simptome, koji su u velikoj većini slučajeva takovi da pacijent ne može iz kreveta. Već i po ovim simptomima (visoka temperatura, često do 40°, profuzno znojenje itd.) jasno je da takav pacijent nije sposoban za rad. Od lokalnih simptoma bolesti prevladava oteklina zglobova, koja je sad jača sad slabija. Otečene su i burze oko zglobova, te je i muskulatura edematozna, a koža nad oteklinom crvena i vruća. Zglobovi ne obole odjednom, već jedan za drugim, tako da je jedan dio zglobova već prošao fazu upale, dok je drugi dio još upaljen. Većinom obole veliki zglobovi, ali mogu oboljeti i mali. Bolest može prouzročiti kontrakturu zglobova.

Pacijent, koji boluje na akutnoj poliartritidi, nije sposoban za rad. Kako je trajanje bolesti razno, različito dugo će trajati i nesposobnost za rad. Ispravna terapija pospješuje izliječenje. Danas vidimo suvereno sretstvo protiv akutne poliartritide u salicilu i njegovim preparatima. Dok su se prije davale male doze salicila, danas dajemo sa-

Digitized by Google

mo velike doze, do 10 grama natrium salicylicuma na dan. Pošto mnogi pacijenti ne podnašaju salicil, možemo ga davati sa natr. bicarbon. ili ćemo davati preparate salicila kao što je tophosan isto u velikim dozama. Još je energičnije liječenje sa intramuskularnim injekcijama tophosanyla.

Akutne pojave poliartritide mogu trajati nekoliko tjedana, a i nekoliko mjeseci. Nesposobnost za rad traje i preko vremena akutne bolesti, jer gotovo nakon svakog oboljenja preostaje kontraktura zglobova, slabost mišićja itd. Imade čak i slučajeva, kod kojih se bolest opet vraća, nakon što je već pokazala sliku potpunog izliječenja. Kontrakture zglobova i slabosti mišićja liječit ćemo najispravnije fizikalnim metodama (vrući zrak, masaža itd.), te ćemo pacijentu na taj način vratiti najbrže izgubljenu sposobnost za rad.

Komplikacije akutne poliartritide naravno djeluju i na radnu sposobnost. Tako može endokarditida da odugovlači liječenje na duže vremena. Ako endokarditida ostaje duže vremena, može se desiti da se vitium dekompenzira, pa da opet nastupi nesposobnost za rad. Perikarditide su isto dosta česta komplikacija, pa mogu da se izliječe sa obliteracijama, koje mogu od vremena do vremena praviti takve smetnje da pacijent ne može raditi. Erythema nodosum u većini slučajeva ne prouzrokuje nesposobnost za rad.

Dok kod akutne poliartritide rijetko postoji sumnja o radnoj sposobnosti, veoma je teško prosuđivati istu kod kroničnih poliartritida, te je potrebno dosta veliko iskustvo za ocjenjivanje pojedinog slučaja. Simptomatologija kroničnih poliartritida veoma je šarolika. Imade slučajeva, kod kojih ne postoje gotovo nikakovi objektivni simptomi, a boli su ipak tolike da prave pacijenta nesposobnim za rad, te obratno, mnogi pacijenti sa dosta teškim deformacijama mogu obavljati svoj rad bez naročitih poteškoća.

Da bi se mogla radna sposobnost prosuditi kod kroničnih reumatičnih oboljenja, potrebno je dobro poznavanje ovih bolesti, te poznavanje njihove prognostike.

U kronična reumatična oboljenja ubrajamo danas: 1. sekundarnu kroničnu poliartritidu kao posljedicu akutne poliartritide; 2. primarno kroničnu poliartritidu, čiji je uzročnik isti kao i kod sekundarne poliartritide; te 3. reumatoide, procese, koji se dadu svesti na sigurnu ili približno sigurnu etiologiju, kao što je tuberkuloza, lues, gonoreja, sepsa, dizenterija itd.

Sekundarno kronični reumatizam nastaje iz akutne poliartritide, tako da reumatični efekt ostaje u organizmu nakon izliječenja akutne bolesti, te se nakon nekog vremena očituje gotovo sa istim simptomima, kao i akutni, s tom razlikom da nastup tih simptoma nije tako vehementan, kao kod akutne poliartritide. Zglobovi koji su već poprimili normalan, ili približno normalan oblik, otiču opet, i ako u manjoj mjeri, kao prije, opet bole, te postaju manje gibivi. Za ocjenjivanje radne sposobnosti važno je da ovi simptomi nisu uvijek u jednakoj mjeri nazočni: mogu postojati jake boli kraj gotovo nikakovih anatomskih promjena ili znatne deformacije bez naročitih boli. Kada su objektivni simptomi bolesti manjkavi, navest će nas na pravi put u prvom redu anamneza. Ako je prije ove bolesti postojao akutni reumatizam, možemo skoro sa sigurnošću reći da se radi o kroničnoj sekundarnoj poliartritidi. Još je sigurnija diagnoza, ako je akutna bolest započela sa anginom, gripom ili sl. Vjerojatna je diagnoza i onda, kada pacijent iskazuje da je poboljšanje i pogoršanje bolesti u vezi sa promjenom vremena, nadalje, ako naročito izjutra osjeća neku odebljalost i ukočenost u zglobovima prstiju ruku, ali i u drugim zglobovima, koja ukočenost popušta tek, kada su se zglobovi razgibali. Među početne i karakteristične simptome spadaju parestezije, osobito u vršcima prstiju. Pucketanje u zglobovima nije karakterističan simptom, jer i zdravi zglobovi mogu da kod stanovitih kretnja pucketaju; karakterističniji je šum u oboljelim zglobovima, sličan škripanju svile, koji se osjeti i objektivno, ako na zglob stavimo ruku, te ga gibamo.

Za razliku od akutne poliartritide razvijaju se kod sekundarno kronične dosta brzo promjene na zglobovima prstiju i na ostalim manjim zglobovima. Na prstima nastaju karakteristične deformacije, među prvima deviacija prstiju na ulnarnu stranu. Dosta brzo se razviju kontrakture i ostalih zglobova, naročito fleksijona kontraktura koljena.

Pravi sekundarno kronični reumatizam dugotrajna je bolest, može trajati do konca života sa periodičnim poboljšanjima i pogoršanjima. Prognoza bolesti u mnogom je ovisna o tome, da li se eksudat, koji se nalazi u zglobovima, resorbira potpuno ili se pretvara u vezivno tkivo. Ako se eksudat

Digitized by Google

potpuno resorbira, bolja je prognoza, jer zglobovi postaju gibivi i uporabivi, dok u protivnom slučaju nastaju kontrakture i ankiloze. Prognoza ovisna je i o eventualnoj endokarditidi, koja se razvila u toku akutnog oboljenja.

Ocjenjivanje radne sposobnosti neće biti teško, kada se radi o izrazitim teškim deformacijama zglobova sa eventualnim oteklinama, crvenilom kože i t. d. Boli mogu biti u takovim slučajevima velike, i to spontane boli, kao i one kod gibanja, no u velike ovisi o osjetljivosti pacijenta, kako on bolima daje izražaja. Svakako je vjerojatno da kod jakih promjena u zglobovima postoje i jake boli. No može biti i obratno. I upravo onim slučajevima, kod kojih imade manje promjena u zglobovima a očituju se sa jakim spontanim bolima, treba posvetiti kod ocjenjivanja radne sposobnosti dosta pažnje, jer se može pacijentu učiniti krivo, ako ne prepoznajemo reumatizam, kada još ne postoje izraziti objektivni simptomi. Zato je važno ispitivanje anamneze, svraćanje pozornosti na gore navedene inicijalne simptome, kao što su parestezije u prstima i rukama i t. d. Međutim kada još ne postoje naročite deformacije, nego samo možda lake otekline na nekoliko prsta, a postoje boli, može pacijent u većini slučajeva da unatoč ovih i bez osobitog naprezanja obavlja svoj rad. Važno je u takvim slučajevima da se svrsishodnim i energičnim liječenjem spriječi ili barem uspori razvitak daljnih deformiteta, te da se pacijentu olakšaju boli. Upravo u takvim slučajevima je odgovarajuća terapija od odlučne važnosti za radnu sposobnost. Medikamentoznim liječenjem ne ćemo mnogo polučiti. Na početku oboljenja salicil i njegovi preparati mogu ublažiti boli, kasnije ne će više djelovati. Važnije je primjenjivanje fizikalnih metoda liječenja, naročito vrućeg zraka, u nekim slučajevima i masaže. Kod nekih pacijenata ćemo već nakon kratkotrajnog fizikalnog liječenja opažati poboljšanje radne sposobnosti, a rijetki su oni slučajevi, kod kojih se nakon pravovremeno započetog fizikalnog liječenja dalje razviju deformiteti. I sa već razvijenim srednje teškim deformitetima može pacijent da radi, naročito onda, ako se nisu razvile kontrakture većeg stepena ili ankiloze zglobova. Od vremena do vremena nastupit će dakako perijodi, u kojima pacijent zbog bolova i napredovanja bolesti ne će moći da radi. Naravno da će kod takvih pacijenata biti objektivnih znakova pogoršanja, kao što su otekline, povećanje deformiteta i t. d. Imade pacijenata, koji mogu da obave svoj rad i unatoč ankiloza zglobova, ako ovi nisu srasli u jako krivom položaju. Teške kontrakture i ankiloze rijetko dolaze pred liječnika socijalnog osiguranja, jer su takve redovito znakom dugog bolovanja.

Primarno kronična poliartritida slične je etiologije, kao što su već spomenute dvije bolesti. Bitna je razlika između primarno i sekundarno kronične poliartritide da prva ne nastaje iza akutnog oboljenja, već redovito počima neopazice, te se razvija polagano. Rijetko se dešava da bi bolest započela sa anginom ili gripom, nakon koje bi ostale boli u zglobovima. U početku bolesti javljaju se tek nejasne boli u zglobovima i mišicama, sada ovdje sada ondje, a u zglobovima vidljivih promjena još nema. U daljnem se razvitku primarno kronična poliartritida gotovo u ničem ne razlikuje od sekundarno kronične. Komplikacije na srcu i perikardu su rijetke. Prognoza bolesti je ozbiljna što se tiče izliječenja. Kod početnih i laganih slučajeva moguće je izliječenje, ali ostali slučajevi progrediraju, te pokazuju na koncu istu kliničku sliku, kao i sekundarno kronična poliartritida. Odgovarajućim liječenjem može se tok bolesti usporiti, tako da uopće ne dolazi do teških kontraktura i ankiloza ili da se ove razviju tek jako kasno. — Terapija bolesti sastoji se od fizikalnih metoda, injekcija bjelančevine, te u novije vrijeme od cijepljenja sa polivalentnim vakcinama (cutivaccin). Često je potrebno mijenjanje ili kombiniranje pojedinih metoda. — Ocjenjivanje radne sposobnosti i kod ove bolesti je dosta delikatno pitanje, jer smo naročito u početku bolesti upućeni gotovo samo na subjektivne podatke pacijenta. Priroda bolesti takova je da se pogoršanja javljaju u pojedinim nastupima, nakon što se pacijent osjećao jedno vrijeme dobro, te u takovom nastupu nastaje pitanje o radnoj sposobnosti. Ako su zglobovi otečeni, kontrakture jače, gotovo bez daljnega možemo ustanoviti da se radna sposobnost umanjila. Ali naročito kod suhih oblika primarno kroničnog reumatizma ne stvara se znatnija oteklina, pa smo upućeni na vlastito iskustvo u ocjenjivanju radne sposobnosti. Tu će nam biti od koristi spoznaja da kod reumatizma postoje stanovite tačke oko zglobova, koje na pritisak bole, dok je bolnost drugih mjesta u najmanju ruku upitna. Tako oko ramenog zgloba imademo četiri takva mjesta: musculus supraspi-

Digitized by Google

natus, donji ugao lopatice, te prednja i stražnja strana zglobne pukotine ramena; na koljenu unutarnja i vanjska strana zglobne pukotine i t. d. Jedan od veoma važnih simptoma je nazočnost t. zv. myogelosa, malih vretenastih tvrdih čvorića ispod kože, te u muskulaturi i u tetivama. Myogelose nisu doduše karakteristične samo za reumatizam, nego se nalaze kod mnogih oboljenja zglobova i muskulature, tako i kod statičkih (na pr. uslijed plosnate noge ili amputacije), ali ih najčešće nalazimo upravo kod reumatičnih bolesti. Ti su čvorići pomični, te bole na pritisak. Često je veoma teško takve čvoriće pronaći, zato je potrebno da se kod pregledbe pacijenta prođe čitavom muskulaturom. Ako se takvi čvorići pronađu na mjestima, koja odgovaraju pacijentovim navodima o bolima, može se sa prilično sigurnošću reći, da se radi o oboljenju zgloba ili muskulature. No veoma često nema myogelosa, niti drugih objektivnih znakova bolesti, a ipak se pacijenti tuže na bolove. Kod takvih pacijenata ćemo pomnom pretragom čitavoga organizma tragati za pravim stanjem. Često se te »reumatične« boli odnose na plosnate noge ili na druge deformitete donjih okrajnina, nadalje boli u križima mogu biti prouzročene od oboljenja ženskih organa, od hemoroida i t. d. Ako i postoji t. zv. suhi reumatizam zglobova sa subjektivnim znakovima bolesti, a bez objektivnih znakova, ne treba da se radi u ovakovom slučaju o nesposobnosti za rad. Sa malim bolima se može obavljati rad, koji ne stavlja na pacijenta veće zahtjeve. Veće boli, kada manjkaju objektivni znakovi bolesti, opažaju se već i na habitusu pacijenta, pa se možemo i po tome ravnati.

Reumatoidi, treća grupa kroničnih oboljenja zglobova razlikuju se od dosadašnjih time, da im se etiologija može svesti na poznate nam uzročnike, kao što je lues, gonoreja, tuberkuloza, sepsa, šarlah, dizenterija, tifus i t. d. Poznavanje reumatoida veoma je važno za praktičnog liječnika, jer se često dešava, da reumatično oboljenje nikako ne reagira na poznata nam antireumatična sretstva. Na taj se način može liječenje bez uspjeha odugovlačiti. U takvim slučajevima treba da svratimo pozornost na spomenute uzročnike. Na lues ćemo misliti naročito kod eksudativnih i suhih procesa, ako je bolest lokalizirana samo na nekoliko zglobova, a naročito, ako se radi o pacijentima, koji boluju na luesu. Proces počima često u sternoklavikularnim zglobovima, u čeljusti ili u gornjem dijelu kralježnice. Nastavlja se simetrično u obim koljenima u obliku hidropsa ili slično tuberkuloznom fungusu. 24—72 sata nakon injekcije bizmuta nastanu jake boli u zglobovima, koji otiču, a koža nad njima postaje crvena i edematozna. Nakon ove reakcije popuštaju boli. Ta farmakološka reakcija veoma je karakteristična za lues. Ako uvedemo energičnu antiluetičnu kuru, možemo pacijentu za kratko vrijeme vratiti radnu sposobnost.

Gonoreja se može očitovati u monartikularnoj upali zgloba, najčešće koljena (pa kuka, skočnog i ručnog zgloba) i u obliku eksudativnog oligo- ili poliartikularnog reumatizma. Monartikularna arthritis gonorrhoica zapravo ne spada u grupu reumatoida, ali se može zbog iste etiologije ovdje raspraviti. Bolest počinje u toku akutne gonoreje sa velikom vrućinom, jakim, gotovo nesnosnim bolima i jakom oteklinom zgloba. Za kratko vrijeme nastaje destrukcija zgloba, koja u većini slučajeva dovodi jako brzo do potpune ankiloze. Naravno, da pacijent u akutnom stadiju bolesti nije sposoban za rad, jer je uslijed prirode bolesti vezan uz krevet. Nesposobnost za rad može da potraje više nedjelja pa i nekoliko mjeseci. Nakon izliječenja akutnog procesa preostaje osim ankiloze još i atrofija i slabost muskulature, koja iziskuje dosta dugotrajno fizikalno liječenje. Za vrijeme fizikalne terapije može pacijent da radi, ali se dešava da nesposobnost za rad — ako je atrofija jaka — ostaje i za vrijeme ovoga liječenja. Energičnim liječenjem vratit ćemo pacijentu radnu sposobnost i u ovakovim slučajevima. — Na gonoreju ćemo misliti kod onih oligo- ili poliartikularnih eksudativnih procesa, kod kojih nam se — slično, kao i kod luesa — iznevjere uobičajena antireumatična sretstva, te kod kojih možemo ostale bolesti isključiti. Ako u uretralnom sekretu imade gonokoka, onda je diagnoza gotovo utvrđena. Proces može biti lagan, zglobovi jedva otečeni, boli neznatne i t. d., tako da pacijent lako obavlja svoj rad. S druge strane može biti i tako težak da pacijent treba da ostane u krevetu. Salicil i njegovi preparati ublažit će boli, ali daljnu korist od njih ne ćemo imati. Korisnije je liječenje injekcijama bjelančevine, a kada pacijent može da hoda, treba primjenjivati energično fizikalno liječenje, diatermiju ako je oboljelo samo nekoliko zglobova, a vrući zrak ako se bolest proteže na veći broj zglobova. Trajanje ne-

Digitized by Google

sposobnosti za rad različito je, no fizikalnom kurom može se učiniti mnogo da se izlječenje pospješi.

Tuberkuloza može isto da prouzroči osim monartikularnih oboljenja još i akutne i kronične poliartikularne upale, koje se očituju u eksudativnim ili suhim procesima. Ako bolest ne reagira na antireumatična sretstva, a u organizmu se nalazi primarno tuberkulozno ognjište, vjerojatno je da se radi o tuberkulozi. Akutno oboljenje prouzrokuje bezuvjetnu nesposobnost za rad. Kronična bolest u početku ne pravi veće smetnje, no ako smo ustanovili tuberkulozu, uvest ćemo odmah antituberkuloznu terapiju, te ćemo zglobove odteretiti da ne nastanu kontrakture ili ankiloze. Nesposobnost za rad može da potraje više godina.

Sepsa, puerperalna sepsa, tifus, dizenterija, variola, šarlah i t. d. mogu biti uzrokom akutne poliartritide, koja ipso facto prouzrokuje nesposobnost za rad.

Od ostalih oboljenja zglobova valja u prvom redu spomenuti Heberdenove čvorove, koji se pojavljuju simetrično na prstima ruku, te nisu karakteristični ni za koju bolest zglobova, već mogu nastati tokom poliartritida, uratičnih upala, a i kao samostalna bolest. Kod njih se radi o hipertrofiji koštanih dijelova zglobova. Vjerojatno nastaju na konstitucijonalnoj bazi, a u nekim se slučajevima može dokazati i heredităt. Nastaju polagano i bezbolno na krajnim falangama prstiju, te se očituju kao tvrde čvoraste otekline u veličini maloga graška. Koža je nad njima crvenkasta. Funkcija zgloba nije nikada smetena, a i boli nastaju tek onda, kada im se pridruži kakva upala zgloba. Heberdenovi čvorovi dakle ne mogu biti uzrokom nesposobnosti za rad, ako se pojavljuju kao samostalna bolest.

Poremećenje izmjene tvari može da prouzrokuje promjene i u zglobovima. Najpoznatije i najčešće su promjene prouzročene uratičnom diatezom, mnogo rjeđe su vapnene naslage u zglobovima (arthropathia calcarica) i promjene kod alkaptonurije (arthropathia alcaptonurica), te se sa potonjima zbog njihove manje praktične važnosti i ne ćemo baviti. — Uratična diateza može da prouzrokuje na zglobovima različite promjene. Većina oboljenja počinje sa akutnim nastupom bolesti u jednom od malih zglobova, najčešće u zglobu nožnoga palca. Nastupi dolaze redovito noću, te se mogu i opetovati. Imade slučajeva, kod kojih nakon takvih noćnih nastupa ne ostanu nikakve promjene u zglobovima, a nastupi se ne ponavljaju. Kod drugog dijela pacijenata uopće ne počinje bolest sa nastupom, već neopazice, te polagano napreduje do najtežih poremećenja. — U akutnom nastupu uratične artritide otiče oboljeli zglob, koža oko njega postaje crvena, upaljena, a boli su nesnosne, »kao da je zglob u vrućem ulju«, kako to pacijenti kažu. U takvom nastupu pacijent nikako nije sposoban za rad, no odgovarajućom terapijom moći ćemo mu naskoro ublažiti boli. Gotovo specifično djeluju u takvim slučajevima tophosan i njemu slični preparati. Ako oteklina nije znatna, bit će pacijent za nekoliko dana sposoban za rad. U daljnjem toku bolesti, ako ne dođe do ponovnih nastupa, može radna sposobnost — uz odgovarajuću terapiju, od koje je najvažnija dietetska — ostati dugo vremena, a isto tako i kod onih slučajeva, koji se razviju polagano bez akutnog nastupa. Ako je bolest već uznapredovala, mogu na zglobovima prstiju i ruku, rjeđe na velikim zglobovima, nastati promjene, zbog kojih dotični bolesnik faktično nije sposoban za rad. Naročito će biti tako, ako budu zglobovi jače otečeni, te je i gibivost umanjena. Za razliku od poliartritičnih oboljenja, kod uratične artritide ne razvijaju se ankiloze, jer je hrskavica otporna prema mokraćnoj kiselini. Ponovni akutni nastup naravno može biti uzrokom ponovne nesposobnosti za rad.

Pošto smo se sa jednom važnom grupom bolesti zglobova, naime sa arthropathia deformans bavili u prvom predavanju (vidi »Radnička zaštita« 1932. br. 10), preostaje nam da se ukratko sjetimo još triju grupa monartikularnih oboljenja, t. j. neurogenih artropatija, hydrops articulorum intermittens i periarthritis humeroscapularis.

Neurogene artropatije nastaju kod oboljenja centralnog i perifernog živčanog sistema, najčešće kod tabesa, rjeđe kod siringomielije, a najrjeđe kod paralize i spine bifide. Razvijaju se redovno na koljenu, rjeđe na drugim zglobovima. Razlog zbog kojega nastaju je nepoznat. Veoma često nastupaju iza trauma. Razvijaju se veoma brzo; pojave su im slične, kao kod arthropathia deformans, ali je oteklina zgloba mnogo jača, bezbolna, a gibivost zgloba je uzdržana, odnosno čak i povišena, tako da na pr. na koljenu stalno prijeti razvitak genu recurvatuma. U zglobu se nakupi velika količi-

Digitized by Google

na eksudata, tako da je deformacija zgloba jaka. Kasnije se mogu priključiti spontane frakture i luksacije, koje još povećavaju deformitet. Eksudat može gnojno degenerirati. Rentgen-snimka neurogene artropatije veoma je karakteristična: zglobovni su krajevi kostiju dekalcificirani i deformirani, paraartikularno nalaze se na kostima jake proliferacije, u zglobu imade slobodnih tjelešaca, te se mogu opažati i brojne frakture i infrakcije kostiju.

Radna sposobnost kod neurogenih artropatija ovisna je naravno o temeljnoj bolesti. Veoma često je neurogena artropatija prvi znak oboljenja živčanog sistema. U tom slučaju naravno najčešće ne će biti pacijent sposoban za rad. Odgovarajućom terapijom može se stanje pacijenta poboljšati, naročito kod tabesa, pa se vraća i radna sposobnost. Po sadrenom modelu izrađeni ortopedski aparati, s kojima se zglobovi odterećuju često su od velike koristi, tako da pacijent i sa jakom artropatijom postaje sposoban za rad, a osim toga ovi sprečavaju i razvitak genu recurvatuma, što je opet od velike koristi za radnu sposobnost. Isto djelovanje imade i sadreni povoj. — Eventualne frakture pogoršavaju prognozu, te time uplivišu i na radnu sposobnost, ali je ipak napadno da mnogi pacijenti hodaju i obavljaju svoj rad i neznajući da im je kost prelomljena.

Hydrops articulorum intermittens lokaliziran je isto najčešće na koljenu te mu je etiologija, kao i neurogenoj artropatiji, još prilično nejasna. Nastaje kod pacijenata sa živčanim smetnjama, nadalje kod živčanih smetnja uslijed angine pectoris, bronhialne astme, basedova, kod drugih vazomotornih smetnja, kod histerije itd. Pojavljuje se još i kod luesa, tuberkuloze i nakon trauma. U zglobu nastaje serozni, a rijetko fibrinozni eksudat u velikim količinama. Boli su umjerene, često ih uopće nema. Temperature nema. Nakon nekog vremena nestaje eksudata, a nakon nekoliko nedjelja, mjeseci ili godina opet se pojavljuje. U neredovitim intervalima eksudat se vraća i nestaje. Nakon punkcije se opet brzo nakupi, tako da je često potrebna i dvostruka punkcija dnevno. Veliki eksudati prouzrokuju uslijed pritiska veće boli. Na početku bolesti ne može se ova razlikovati od drugih monartikularnih eksudativnih procesa, na pr. od tuberkuloznog hidropsa, zato ćemo u većini takvih slučajeva odrediti mirovanje. Tek kada ćemo se osvjedočiti da nema pojava, koje govore za tuberkulozu ili drugu koju bolest, dozvolit ćemo pacijentu da sa čvrstim povojem oko zgloba hoda i radi. Pomoći će nam za diferencijalnu diagnozu, ako vidimo da eksudata nakon nekoliko dana ili nekoliko nedjelja nestaje. Punkcijom zgloba može se stanje poboljšati.

Periarthritis humeroscapularis specijalno je oboljenje ramenog zgloba. Može da oboli jedan zglob, a i oba zgloba. Sjedište bolesti zapravo je periartikularno tkivo (za bolje poznavanje ove bolesti upućujem na moju radnju u Liječničkom vjesniku 1932. br. 9). Najčešći razlog bolesti je trauma, i to ili jednokratna jaka trauma ili takva, koja se češće opetuje. Akutno oboljenje može se očitovati sa povišenom temperaturom, ali i bez nje, sa jakim bolima i takvom kontrakturom mišićja, da aktivno i pasivno gibanje u ramenu, naročito abdukcija postaje nemoguća. Takva akutna periarthritis humeroscapularis naravno prouzrokuje nesposobnost za rad. Odgovarajućim liječenjem, osobito ako se zglobu daje onaj položaj, u kojem su boli najmanje, a to je vodoravna abdukcija u ramenu, vraća se radna sposobnost nakon nekoliko nedjelja. Kod kronične periarthritis humeroscapularis sa polaganim početkom, boli su različitog intenziteta. Ako su boli jake, a i gibivost je u ramenom zglobu ograničena, pacijent ne će biti sposoban za rad. Za diagnozu kronične periarthritis humeroscapularis, a time i za ustanovljenje radne sposobnosti važno je da kod ove bolesti postoje stanovite bolne točke, koje odgovaraju već prije spomenutim myogelosama u muskulaturi. Ako takvih bolnih čvorića imade više, a i gibivost je ograničena, odredit ćemo fizikalno liječenje zgloba, naročito aktivno i pasivno gibanje, koje će pacijentu uskoro vratiti radnu sposobnost.

Potrebno je jošte da se ukratko osvrnemo na t. zv. kronični reumatizam mišićja. Ova se bolest uopće dugo vremena negirala u medicini. Danas imademo objektivnih znakova da ta bolest faktično može postojati, a ti znakovi su već spomenuti čvorići u muskulaturi. Rekli smo da ti čvorići postoje kod različitih oboljenja, tako kod reumatizma zglobova, ali i kod drugih bolesti zglobova i kod stanja, kod kojih je muskulatura jače opterećena, kao što su na pr. plosnate noge. Ako sve ove bolesti i sva ova stanja možemo kod nekog pacijenta isključiti, a postoje objektivno ti čvorići, možemo

Digitized by Google

sa priličnom sigurnošću reći da se radi o reumatizmu mišićja. U svrhu točne diagnoze potrebno je da se pacijenti, koji se tuže na boli u muskulaturi, točno pretraže, u prvom redu da se ustanovi, ne radi li se o jednoj od spomenutih bolesti, u drugom redu da se pronađu spomenute promjene u muskulaturi. — Subjektivno se radi kod reumatizma mišica o bolima, koje su različitog karaktera i intenziteta. Pacijent ih opisuje kao trganje, probadanje, vlak itd., te navađaju da sele sa jednog mjesta na drugo. Promjena vremena očito djeluje na intenzitet bolova. Gibivost zglobova očito nije smetena; tu i tamo se opaža tek neka ukočenost u muskulaturi, koja nastupa redovito nakon dužeg mirovanja, na pr. ujutro nakon spavanja. U većini slučajeva ovo oboljenje nema upliva na radnu sposobnost. Rijetko se dešava da moramo odrediti odmaranje, koje će uz odgovarajuću terapiju potrajati nekoliko dana ili 1—2 nedjelje.

GRČEVIĆ Đ.:

NOVELA O POROĐAJNOJ POMOĆI

Zakonom od 5. decembra 1931. o izmjeni odredaba Zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922. godine, koje se odnose na davanje potpora za slučaj porođaja, a kojega skraćeno zovemo »Novela o porođajnoj pomoći« i citiramo »Nov. o p. p.«, naše je osiguranje za slučaj porođaja pretrpjelo znatne izmjene i vrijedno je, da se na njih osvrnemo.

S finansijskog gledišta s ovim novim zakonom išlo se zatim, da se naše radničko osiguranje očuva pred katastrofom u koju ga je teška privredna kriza u 1930. i 1931. počela da gura sa osjetljivim smanjivanjem prosječne obezbeđene zarade (od 1930.) i sa znatnijim padom članstva (od 1931. g.). Radi toga je Novela o porođajnoj pomoći produžila karencije § 49. Z. O. R. za sticanje prava na porodiljske potpore, i to za naturalne porodiljske potpore osigurane žene od 3 na 6 mjeseci u posljednjoj godini prije nego što je posljednji put pristupila u osiguranje. Karencija za naturalne potpore osiguranoj ženi, koja je neposredno prije porođaja osigurana bar besprekidno 90 dana, ostala je nepromjenjena(vidi stav prvi člana 1. Nov. o. p. p.). Karencija pak za novčane potpore osiguranoj ženi i za potpore uopće ženi osiguranog člana produžena je Novelom čak na 10 mjeseci u toku posljednje godine odnosno na 18 mjeseci u toku posljednje dvije godine. Od potpora u slučaju porođaja znamo, da su naturalne: babička i liječnička pomoć, liječenje, lijekovi i pomoćne sprave za liječenje a novčane su: potpore za porodilje, pripomoć za opremu djeteta i pripomoć za hranu djeteta.

Slijedeći istu finansijsku svrhu Novela o porođajnoj pomoći snizila je vrijeme potpora za porodilje od 2 mjeseca prije i 2 mjeseca poslije porođaja na 6 nedjelja prije i 6 nedjelja poslije porođaja (tačka 1. član 1. Nov. o p. p.), a vrijeme pripomoći za hranu djeteta snizila je od dvadeset na dvanaest nedjelja po prestanku potpore za porodilje (tačka 3. člana 1. Nov. o p. p.). Iznos potpore za porodilju ostao je isti dnevno 3/4 obezbeđene nadnice, a iznos pripomoći za hranu djeteta povišen je od dnevnih maksimalnih 3 Din na 4 Din dnevno. Pripomoć za opremu djeteta, tu su bez sumnje najveće uštede za osiguranje, paušaliziran je u svim nadničnim razredima sa 150 Dinara (točka 2. člana 1. Nov. o p. p.).

Novčana potpora za porodilje pripada po Noveli o porođajnoj pomoći kao i po ranijem stavu trećem § 45. Z. O. R. samo onoj osiguranoj ženi, koja ne privređuje. Iz propisa stava drugog tačke 1. in fine člana 1. Nov. o p. p. »na ovu potporu nema prava osigurani član, ako za ovo vrijeme privređuje« proizlazi, da se ne traži da je osigurana žena za rad nesposobna. Ona se u interesu zdravlja svoga i svoga djeteta mora samo suzdržavati od privrednog rada 6 nedjelja prije i 6 nedjelja poslije porođaja. Rad u vlastitom kućanstvu može da vrši. Osigurana žena ima pravo na porodiljsku potporu ako ne privređuje za vrijeme 6 nedjelja poslije porođaja i onda, kad joj pri porođaju umre dijete ili kad rodi mrtvo dijete. Potrebno je naime, da se ona, premda nema djeteta, za vrijeme 6 nedjelja poslije porođaja suzdržava od privre-

Digitized by Google

dnog rada u cilju, da bi promjene nastale u njenom organizmu zbog trudnoće i porođaja prešle mirno u normalno stanje. Inače ne čuva li se rodilja bar u toku 6 nedjelja poslije porođaja, može nastati kod nje trajno patološko stanje, koje će je učiniti invalidnom i koje će osiguranju prouzročiti beskorisne izdatke na bolesničkim potporama. Po našem naime pravu radničkog osiguranja rodilja, ako tokom 6 nedjelja poslije porođaja zbog bolesti postane nesposobna za rad, ima pravo na hranarinu i po isteku toga vremena, bez obzira kad je bolest nastala. O tom § 50. Z. O. R. u stavu prvom propisuje expressis verbis: »ako je potpora za porodilje upotrebljena a član ostaje i dalje za privredu nesposoban, plaća mu se za dalje trajanje privredne nesposobnosti hranarina (tačka 3 § 45.)«. Porođaj, u koliko protječe normalno, nije bolest, nego jedan čisto fiziološki proces. Porodiljska potpora konkurira sa hranarinom, jer se po stavu drugom § 50. Z. O .R. za vrijeme uživanja potpore za porodilje ne može osiguranoj ženi istovremeno plaćati i hranarina.

Kod svih porodiljskih potpora osigurani je slučaj porođaj i od porođaja valja računati sve karenčne rokove za sticanje prava na porodiljske potpore. S medicinskog stanovišta porođaj je kraj nošenja. U pravu radničkog osiguranja međutim za postajanje prava na porodiljske potpore odlučuje momenat, kada je porođajni akt počeo, a ne kad je dovršen (A. N. god. XII. str. 275). U osiguranju u bolesti za početak bolesti uzima se onaj termin, kad je kod osiguranog člana nastala potreba za lekarsku pomoć i lijekove; a u trudne žene počinje pravo na potpore za slučaj porođaja onim danom, kad je ona u visokom stepenu trudnoće obustavila privredni rad, pri čemu taj dan treba da pada u vrijeme 6 nedjelja prije porođaja. U karenčne rokove za sticanje prava na porodiljske potpore ne računa se bolovanje, jer propisani karenčni rokovi traže faktičnu eksistenciju obaveze osiguranja. Vrijeme od dva mjeseca prije porođaja, za koje osigurana žena s obzirom na zabranu Zakona o zaštiti radnika od 28. februara 1922. godine, nije radila, računa se po stavu 4. člana 1. Nov. o p. p. kao vrijeme osiguranja u rokove po ovom članu. Ovo vrijeme od dva mjeseca prije porođaja neće se računati u vrijeme osiguranja onim osiguranim ženama, koje nisu uposlene u preduzećima, pobrojanim u čl. 1. Zakona o zaštiti radnika i na koje se prema tomu taj zakon ne odnosi. Važi dakle kao vrijeme osiguranja vrijeme od 2 mjeseca pred porođajem za pomoćno osoblje zaposleno u zanatskim, industrijskim, trgovačkim, saobraćajnim, rudarskim i njima sličnim preduzećima, a ne važi za sve ostalo osoblje, koje je n. pr. zaposleno u domaćinstvu, u isključivo gradskoj ili općinskoj službi, u službi imovnih općina, u službi kod sanitarnih ustanova, kod advokata, liječnika itd. Za to ostalo osoblje važi spomenuti termin za sticanje prava na porodiljske potpore, da je u toku od 6 nedjelja prije porođaja ispunilo propisano vrijeme osiguranja i da je obustavilo privredni rad. Prema ovim principima u praksi je moguća broina kazuistika. Da spomenemo na praktičnim primjerima nekoliko slučajeva.

Osigurana žena u toku posljednje dvije godine bila je zaposlena u domaćinstvu 18 mjeseci do 1. januara 1933. Rodila je dijete 11. marta 1933., a do kraja januara bila je nesposobna za rad i primala hranarinu. U januaru mjesecu (2. I.) odjavio ju je poslodavac iz osiguranja zbog trudnoće. Da li ova osigurana žena ima pravo na potpore za porodilje po tački 1. članu 1. Nov. o p. p.? Ovaj je slučaj sporan. Ako posmatramo bolest i porođaj kao dva zasebna osigurana slučaja, što i jesu, onda ova žena ne bi imala prava na potpore za porodilju, jer joj porođaj ne pada ni u zakonski zaštitni rok po § 56. Z. O. R., računajući od prestanka članstva. Po suprotnom gledištu, da se ne gleda nato, kad u toku jedne bolesti nastane druga bolest, odnosno potreba za potpore za porodilje, ova bi osigurana žena imala pravo na porodiljske potpore. Samo bi po § 50. Z. O. R. do 28. januara 1933. primala hranarinu u visini 2/3 obezbeđene nadnice, a od 29. januara 1933. primala bi potporu za porodilju u visini 3/4 obezbeđene nadnice.

Drugi slučaj. Osiguranoj ženi uposlenoj kod općine rodilo se dijete 10. marta 1933. Bila je osigurana od 1. IX. 1929. do 15. IX. 1932. i od 9. X. 1932. do 23. XII. 1932. Ima 18 mjesečno članstvo u toku posljednje dvije godine po stavu drugom člana 1. Nov. o p. p., ali 36 dana prije početka prava na potpore nije bila uredski član. Smatramo, da ova osigurana žena ima prava na potpore za porodilje, jer joj početak prava na potpore za porodilje (28. I. 1933.) pada u zaštitno doba od 6 nedjelja nakon istupa iz posla t. j. ova osigurana žena ima pravo na potpore za porodilje na osnovu pasivnog članstva po § 56. Z. O. R. Ima i

Digitized by Google

jedno protivno mišljenje, da se obzirom na član drugi Nov. o p. p. ne može steći pravo na potpore za porođaj na osnovu pasivnog članstva po alineji 1. § 56. Z. O. R., i to zato, što al. 1. § 56. Z. O. R. daje pravo na najmanje zakonske bolesničke potpore (§ 45. Z. O. R.), a potpore za porođaj nisu više potpore iz § 45. Z. O. R., jer član drugi Nov. o p. p. izrikom kaže: »prestaju važiti propisi § 49. Z. O. R. kao i sve odredbe § 45. istog zakona, koje se odnose na potpore za slučaj porođaja.« Ovo je tumačenje sasvim verbalistično i ne ulazi u smisao zakona. Rodiljska potpora kod nas predviđena je među bolesničkim potporama, a sve bolesničke potpore dijele se prema kriteriju, ako ih osiguranje mora da daje n a n a j m a n j e i n a v e ć e potpore, ako ih osiguranje ne mora ali može da ih daje na osnovu zaključka glavne skupštine Suzora, a prema količini materijalnih sretstava s kojima raspolaže. Najmanje zakonske bolesničke potpore nabrajao je do Nov. o p. p. § 45. Z. O. R., a veće potpore, od kojih je sada u važnosti samo proširenje bolesničkih potpora od 26 na 52 nedielie kod aktivnih ureda, nabraja § 46. Z. O. R. Potpore za slučaj porođaja, premda su sada predviđene u Nov. o p. p. a ne u § 45. Z. O. R., ipak su najmanje zakonske potpore jer ih osiguranje, kad su ispunjeni uslovi za njihovo sticanje, mora da daje. Od porodiljskih potpora spadaju po našem zakonu među veće još uvijek one, koje navodi § 46. Z. O. R. u tački 4. i 6., a ne novela. Dakle od sasvim je nikakve važnosti, što je § 56. Z. O. R. kod spominjanja najmanje zakonske bolesničke potpore naveo u zagradama § 45, jer on je tada faktično i obuhvaćao sve najmanje zakonske potpore a sada ih pored niega obuhvaća i Zakon od 5. decembra 1931. o izmjeni odredaba Z. O. R., koje se odnose na davanje potpora za slučaj porođaja. Držimo dakle, da pogađamo smisao zakona, kad ovoj osiguranoj ženi priznajemo pravo na porodiljske potpore, čiji početak pada u zakonski rok od 42 dana u smislu § 56. Z. O. R.

Uzmimo još i ovaj treći slučaj. Fabrička radnica rodila je 1. marta 1932. Dva mjeseca prije porođaja nije radila obzirom na zabranu po Zakonu o zaštiti radnika, a prije toga bila je osigurana samo 9 mjeseci u toku posljednje godine dana prije porođaja. Od kojega dana ima ova fabrička radnica primati potpore za porodilje? To jest hoće li joj se početi plaćati porodiljske potpore 6 nedjelja prije porođaja ili docnije? Plaćat će joj se porodiljske potpore od 2. februara 1932. t. j. od dana, kada je zajedno sa članstvom i sa vremenom zabrane rada, koje joj se po stavu 4. Nov. o p. p. također računa u članstvo, navršila propisano karenčno vrijeme od 10 mjeseci za sticanje prava na novčanu potporu za porodilju.

Sa ova tri primjera iscrpili smo jedan dio slučajeva, koji u praksi dolaze kod sprovađanja Nov. o p. p.

Jednokratna pripomoć za opremu djeteta u iznosu od 150 Dinara daje se po tački 2 člana 1. Nov. o p. p. za svako rođeno dijete. Rode li se dvojci daje se u dvostrukom iznosu.

Pripomoć za hranu djeteta za razliku od potpore za porodilju pripada i onim osiguranim ženama koje privređuju. Pripomoć za hranu djeteta dalje ne konkurira s hranarinom i žena nesposobna za rad može u isto vrijeme primati hranarinu i pripomoć za hranu djeteta. Po ranijim propisima davala se potpora za dojenje samo onim ženama, koje su dojile svoju djecu (tačka 4. d § 45. Z. O. R.). Nov. o p. p. u tački 3. čl. 1. ne uslovljuje ove potpore sa stanjem dojenja, i zato ih i ne zove potporama za dojenje već pripomoćima za hranu djeteta. Međutim i po Nov. o p. p. pripomoć se za hranu djeteta može obustaviti onoj osiguranoj ženi, koja na poziv ureda ne donese na pregled liječniku dijete ili se ne drži liječnikovih uputstava i naređenja. Nema sumnje, da je i po Nov. o p. p. liječnik ovlašten, da obustavi dječju hranu onoj osiguranoj ženi, koja je kadra da doji svoje dijete i kojoj je on to dojenje odredio u interesu djetetova zdravlja, a ona neće da doji dijete.

Za sve porodiljske potpore, mislimo da naročito ne treba ni da ističemo nije važno, da li se radi o porođaju bračnom ili vanbračnom. Za oba se daju potpore.

Što se tiče porođajne pomoći članovima porodice, to su po pređašnjim propisima ovu pomoć mogli dobiti svi članovi porodice nabrojeni u stavu 4. § 45. Z. O. R. Po stavu trećem člana 1. Nov. o p. p. ovu pomoć može dobiti osigurani član samo za svoju vjenčanu ili nevjenčanu ženu. Dobiva potrebnu babičku pomoć za ženu, liječenje, lijekove odnosno njegu u rodilištu najduže za 14 dana i pripomoć od 150 Dinara za opremu djeteta. Vrijeme osiguranja, da član stekne pravo na porođajne potpore za svoju ženu, traži se u toku posljednje godine prije porođaja 10 mjeseci ili 18 mjeseci u toku po-

Digitized by Google

sljednje dvije godine prije porođaja. Dakle pravo na porođajne potpore za ženu ima osigurani član, ako je porođaj nastao u vrijeme njegovog aktivnog članstva a on je ispunio uslove članstva, ili ako je porođaj pao u zaštitni zakonski rok § 56. Z. O. R. po njegovom istupu iz posla a on je prije toga ispunio zakonske uslove članstva i najzad ako je porođaj uslijedio u roku od 5 mjeseci od dana smrti osiguranog člana, a osigurani je član za života na njih stekao pravo. I ovo potonje je novum prema pređašnjim propisima.

Da navedemo jedan praktični primjer. N. N. bio je član od 1. X. 1929. do 15. IX. 1932. i od 9. X. 1932. do 13. II. 1933. Dijete mu se rodilo 10. III. 1933. Ovaj član ima pravo na porodiljske potpore za ženu, premda na dan porođaja nije bio član, jer porođaj njegove žene pada u zakonski zaštitni rok od 42 dana u smislu § 56. Z. O. R-a. Druge primjere nije nam potrebno navađati, jer se prema postojećim propisima lako mogu da iskonstruišu.

Možemo još napomenuti, da je propis, da se porođajne potpore pružaju ženi i poslije smrti osiguranog člana, interesantan sa stanovišta prava radničkog osiguranja. Taj propis buši dosadašnji princip, da je subjekt i za porodične potpore osigurani član, jer je u ovom izuzetnom slučaju subjekt, kome se daje porodiljska potpora, žena a ne osigurani član (jer je mrtav). Šteta, što ovaj princip nije primjenjen i na lice, koje se po smrti osigurane žene (pri porođaju ili prije iscrpljenja potpora) brine za prehranu osirotjelog djeteta. De lege ferenda daljim davanjem potpora i pripomoći za hranu djeteta postigla bi se pažljivija briga za osirotjelo dijete. U svim ostalim slučajevima u našem osiguranju u bolesti ostaje i dalje pojmovna pretpostavka za porodično osiguranje, da potpore pripadaju članu za njegove porodične članove a ne direktno tim porodičnim članovima.

Na kraju spomenut ćemo još, da se sada po naredbi gosp. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 30. decembra 1932. čl. 1. tačka b pravo svih dobrovoljno osiguranih članova u slučaju bolesti i porođaja ograničava samo na liječničku pomoć i lijekove, babičku pomoć kao i njegu u bolnici za člana i njegovu porodicu.

ČOP DR. DRAGO:

KRIZA I KUPALIŠTA

Teška atmosfera u narodnoj privredi, koja je zavladala u čitavome svijetu prouzrokuje sve više loše prilike u svim pravcima. Visoke kulturne tekovine dakako da su njome najjače zahvaćene (umjetnost, znanost itd.). Kriza međutim zahvaća sve dalje te su ugrožene i institucije koje služe narodnoj higijeni i narodnome zdravlju. Nezaposlenost i postepeno osiromašenje svih društvenih slojeva vidljivo se opaža i u prometu kupališta. Štednja u uzimanju kupaka ide međutim na štetu našega zdravlja. Blagodati naime koje donosi redovito kupanje od neprocjenljive su važnosti po zdravlje čovjeka. Dovoljno je ako nabrojimo: dizanje otporne snage protiv bolesti, uklanjanje uzročnika bolesti, poboljšavanje djelovanja kože, podizanje radne sposobnosti i sl. Kupališta su potrebna u gradu jednako kao i perivoji; zato bi i kupališta trebalo učiniti jednako lako pristupačnima. Iz tih razloga u vanjskome svijetu dobivaju kupališta velike potpore od država, gradova i socijalnih ustanova.

Posjet kupališta.

Usprkos velikoga broja posjetilaca kupališta u gradovima — još uvijek se kupa razmjerno malen broj ljudi. To dolazi do vidljivog izražaja kad se usporedi broj kupača sa brojem stanovnika.

U gradovima sa manje od 200.000 stanovnika kupa se u javnim toplim kupalištima pojedini stanovnik u godini samo 3—4 puta, kod gradova sa preko 200.000 — kupa se samo 2—3 puta, a kod gradova s milijunskim stanovništvom 1½—2 puta. Časnu iznimku čini Beč, gdje otpadaju na svakog stanovnika u 1930. godini 4 kupanja, dok u Berlinu 1 i ½ kupanja! U Zagrebu kupa se daleko manje nego u drugim gradovima sa istim brojem stanovnika. U god. 1930. posjetilo je javna kupališta (topla) u Zagrebu svega 273.420 ljudi. Od toga broja bilo je u kupalištu Središnjeg ureda »Terapiji« 148.645 osoba (više od polovice!) — a interesantno je, da se je i na savskom gradskom kupalištu kupalo manje osoba nego u »Terapijiš(samo 127.128 osoba!).

Digitized by Google

Godišnje dolazi u Zagrebu 1 i ½ topla kupka na jednog stanovnika. Maksimalni broj posjetioca godine 1930. u »Terapiji« bio je pred Uskrs 16. maja sa 751 osobom (od toga 462 posjetioca tušnoga kupališta). Ženskih posjetioca ima i u drugim kupalištima manje ali i tu Zagreb prednjači. Dok je u inostranstvu ženskih posjetioca cca 40 do 45%, kod nas je na pr. u god. 1931. bilo samo 26.42%. Omjer između muških i ženskih posjetioca kupališta »Terapije« u godini 1931. pokazuje nam priloženi grafikon I.

U raznim su državama i raznolike sklonosti prema pojedinim vrstama kupka što se najbolje vidi iz slijedeće tabele. U izboru kupka razlikuju se ukusi žena od onih muškaraca. Žene najviše vole kačne kupke dok muškarci posjećuju više parne i tušne kupke. Fizikalnu terapiju posjećuju žene nešto više od muškaraca.

Posjet u raznim kupalištima u godini 1931.

Kupališta	Ukupni broj posjetioca (U zagradi su brojevi iz god. 1930.)	Od ukupnoga broja posjetioca otpada na pojedine odjele u postotku				
		Plivaći bazen %	Kupalište			Fizikal. terapija %
			Parno %	Kačno %	Tušno %	
Njemačka: Berlin-Mitte	875.000	68.67		11.54	13.60	4.22
Berlin-Neukölln	690.600 (763.000)	59.50		10.14	21.31	9.05
Berlin-Lichtenberg	449.197 (474.272)	68.95		13.23	13.20	4.62
Berlin-Schöneberg	437.727	67.54		10.30	17.80	4.36
Frankfurt-Innenstadt	546.146	70.00		13.35	8.41	4.9
Norveška: Oslo (gradska kupališta)	896.413 (899.324)	18.41	49.76	19.41	8.0	4.42
Švajcarska: Basel (gradska kupališta)	363.769 (381.341)			60.68	39.32	
Nizozemska: Haag »De Regentes«	292.303	64.59				
Jugoslavija: Zagreb »Terapija«	148.645 (133.879)		20.00	9.42 5.81	25.71 50.0	0.28 18.68

Iz ove tabele vidi se, da je broj posjetioca plivaćih bazena vrlo velik, osobito u Njemačkoj i Nizozemskoj, gdje iznosi 60 do 70% svih kupača. U Njemačkoj su te kupke, osobito za Nijemce srazmjerno jeftine (6 do 8 Din). Kupači parne kupke u »Terapiji« na popusne dane osobito u nedjelju po podne posjećuju tu kupku većinom za to, jer imade nešto veći bazen. Kada bi »Terapija« imala veliki bazen, privukao bi on daleko veći broj kupača.

Interesantna je velika obljubljenost parne kupke u Oslu. Kulturni Norvežani ispravno su ocijenili veliku zdravstvenu vrijednost parne kupke. Gotovo polovica tamošnjih posjetioca daje prednost toj vrsti kupka usprkos da imadu i plivaće bazene. U Oslu međutim parna kupka nije uređena po sistemu rusko-rimske kupke kao kod nas. Parna kupka kod njih dolazi jeftinije od kačne kupke. I kod nas u »Terapiji« nalazi parna kupka sve više pristaša (20% svih kupača), osobito kod članova radničkog osiguranja. Broj posjetioca popusnih parnih kupki iznosio je u »Terapiji«:

u god. 1929. 6.869 osoba
u god. 1930. 12.178 osoba
u god. 1931. 14.285 osoba

Kačne kupke, koje su srazmjerno svagdje dosta skupe, najviše posjećuju Švajcarci (Basel 60.68%). Švajcarima je to moguće radi njihova blagostanja. Radi velikog posjeta u kačnome kupalištu je i njihov deficit najmanji. Zatim slijedi u posjetu kačnih kupka Oslo (19.41%) iz istih razloga. Nijemci i Nizozemci (Haag) posjećuju manje kačne kupke (10—14%). Procentualno najslabije posjećeno je kačno kupalište »Terapije« — samo 5.81% svih posjetnika. Razlog tom slabom posjetu u našoj »Terapiji« su slabe finansijske prilike kupača.

Tušno kupalište u »Terapiji« posjećuje polovica svih posjetioca. Tušna kupka je najjeftinija i iziskuje najmanji gubitak vremena a odgovara svim higijenskim zahtjevima. Kod nas se posjećuje najviše baš radi svoje jeftine cijene koja je daleko ispod režijske cijene. U Norveškoj posjećuje tušnu kupku 8% kupača, a u Njemačkoj se kupa u tuševima 8—20%. Odio za fizikalnu terapiju vrlo je dobro posjećen u usporedbi sa

Digitized by Google

ostalim odjelima kupališta »Terapije«. »Terapija« je u Zagrebu jedini potpuni institut te vrsti liječenja. U posljednje se vrijeme fizikalnoj terapiji posvećuje sve više pažnje, jer njeni terapeutski efekti ne zaostaju za medikamentoznom i kirurškom terapijom. Usprkos toga da se većina spomenutih stranih kupališta ne nalazi u režiji radničkog osiguranja, to ipak od ukupnog broja posjetioca njihovih fizikalno-terapeutskih odjela čine ogromni dio članovi radničkog osiguranja. Tako je bilo:

	bolesnika	članova	
U Neuköllnu od	62.628*	57.789	(92.3%)
U Berlin Lichtenbergu	20.769	17.557	(84.6%)
U Oslu	39.612	30.280	(76.4%)
U »Terapiji«	27.788	19.006	(68.4%)

Procentualno i brojčano imade »Terapija« od spomenutih kupališta najmanji broj pacijenata članova radničkog osiguranja a najveći procenat posjeta od privatnika (31.6%).

Novčano poslovanje kupališta.

Javna kupališta su higijensko-zdravstvene ustanove. Svrha im je omogućiti kupanje što većem broju pučanstva. Kako su široki slojevi u slabim ekonomskim prilikama, te ne mogu da naplate ni režijsku cijenu kupke, to se neke vrsti kupka daju ispod režijske cijene, a druge vrsti uz stanovitu dobit. Ta dobit pokriva djelomično gubitak kod popusnih kupaka.

Aktivni dijelovi kupališta su kačni odio i odio za hydrobalneološko liječenje. Parno kupalište kao i plivaći bazeni spadaju isto među aktivne odjele u koliko nema posjetnika sa popustom u prevelikom omjeru prema posjetnicima bez popusta. Tušno kupalište je velika pasivna stavka svakoga kupališta. Rentabilitet kupališta ovisan je o omjeru posjetnika bez popusta i s popustom.

Prihodi i rashodi raznih kupališta u godini 1931.

Red. br.	Kupališta	Prihod po kupaču Din	Rashod po kupaču Din	Manjak ukupni Din	Manjak po kupaču Din	% manjka prema prihodima
1	Basel (gradska kupališta)	12.58	13.16	211.332.—	0.58	4.61
2	Frankfurt Innenstadt	9.77	10.68	495.908.—	0.91	9.31
3	Zagreb »Terapija«	13.07	14.62	231.298.32	1.55	11.85
4	Berlin-Neukölln	7.40	8.30	615.454.—	0.90	12.16
5	Oslo (gradska kupališta)	7.98	9.39	1,263.940.—	1.41	17.67
6	Haag »De Regentes«	6.--	8.50	726.800.—	2.50	41·67
7	Berlin-Lichtenberg	5.38	9.86	2,026.066.—	4.48	83.27

Prema ovoj tabeli se vidi, da su sva spomenuta kupališta pasivna u godini 1931. Dotacije za pokriće poslovnog manjka kupališta su velike, te se kreću između 200.000 do 2,000.000 dinara po pojedinom kupalištu. Procenat, koji se dobije kada se poslovni manjak usporedi sa prihodom, daje interesantan rezultat obzirom na »Terapiju« (Zagreb). »Terapiji« pripada treće mjesto sa 11.85% usprkos da su ostala kupališta davno prije uvedena i da su cijene njihovih kupka više. Na zadnjem mjestu nalazi se berlinsko kupalište Lichtenberg sa ništa manje nego 83.27% manjka prema sveukupnim prihodima. Prihodi Lichtenberga po osobi iznašaju 6.38 a rashodi Din 9.86 (!) dakle manjak po osobi Din 4.48. Najbolje poslovanje imaju Baselska gradska kupališta, koja imaju po statističkim podacima samo kačne i tušne kupke. Poprečni prihod po osobi iznaša u Baselu Din. 12.58 a rashod Din. 13.16. U »Terapiji« iznaša poprečni prihod po posjetiocu ovih dviju odjela kupališta Din. 4.33 (!) dakle za Din. 8.25 manje nego u Baselu. Kad bi naš prosječni prihod po kupaču tušnoga i kačnoga kupališta bio 12.58 t. j. koliki je u Baselu, to bi naš prihod bio veći za Din. 614.908.25 odnosno naša bilanca bi iskazivala višak od Din 383.610.—. To znači da je finansijsko poslovanje »Terapije« povoljnije nego u baselskim kupalištima, koja su usprkos visokih

* Za ovaj članak uzeti su podaci sviju kupališta iz inostranstva koja su objelodanila svoje poslovanje u glasilu Udruženja njemačkih kupališnih stručnjaka: »Das Bad« (1932.).

Digitized by Google

cijena deficitna. Kako je »Terapija« osnovana kao socijalna institucija u interesu radništva, to su i naše popusne cijene prilagođene ekonomskim prilikama naših radnika, a ne režijskim troškovima kupka. Cilj je dakako, da se pomoću ostalih vrsti kupka postigne finansijsko ravnotežje.

Veliki broj posjetioca lječilišnoga odjela »Terapije« u omjeru prema broju posjetioca u kupališnom odjelu uzrokom je da su prosječni prihodi i rashodi »Terapije« veliki. Kako će se kasnije viđeti, trošak za posjetioca liječilišnog odjela je daleko veći nego za posjetioca kupališta.

Lječilišni odio »Terapije« posjećuje 18.62% sviju posjetnika, dakle procentualno najviše, dok se u drugim spomenutim kupalištima kreće taj procenat između 0.28—9.05% (vidi tabelu na str. 63).

Prihodi spomenutih kupališta kreću se između 6—13.07 dinara po osobi. »Regentes« u Haagu nema odjela za hydrobalneoterapiju, pa zato su i prihodi i rashodi po osobi najmanji.

Deficit po posjetiocu iznosi 0.58 (Basel) do 4.48 Din (Lichtenberg—Berlin). »Terapija« imade po osobi manjak od 1.55 Din.

Prihodi i rashodi »Terapije« u godini 1931. po posjetiocu.

Odio	Broj posjetioca	Poprečno po osobi		
		prihod Din	rashod Din	razlika Din
Kupališni odio	120.857	8.05	12.40	— 4.35
Lječilišni odio	27.788	33.46	24.22	+ 8.24
Oba odjela zajedno	148.645	13.07	14.62	— 1.55

Iz ove se tabele vidi, da su u »Terapiji« prihodi u kupališnom odjelu 8.05 Din a rashodi 12.40 Din po osobi, a u lječilišnom odjelu prihodi 33.46 Din a rashodi 24.22 Din; prema tome je po osobi manjak u kupališnom odjelu 4.35 Din a u lječilišnom odjelu za hidro i balneo-terapiju iznaša višak po osobi 8.24 Din. Dakle veću polovicu manjka u kupališnom odjelu pokriva lječilišni odio, dok se ostali manjak pokriva dotacijom. Takvo diferenciranje vrijedi i za sva ostala kupališta, ali za koja na žalost nemamo vjerodostojnih podataka.

Priloženi grafikoni II. i III. prikazuju geometrijski usporedbu posjeta i prihoda prema pojedinim odjelima u »Terapiji« u god. 1931. Dok je tušno kupalište u broju posjeta na prvom mjestu (sa 50%), to je u prihodima na trećem mjestu (samo 11.46%). Lječilišni odio je po posjetu na trećem mjestu (18.7%) a po prihodima na prvom mjestu (47.85%).

U III. grafikonu nije prikazan prihod od najamnine sa Din 39.350 (2.03%).

Ekonomska kriza i kupališta.

Kupališta imaju se boriti sa mnogo više poteškoća nego to na prvi pogled izgleda. Na velike tehničke poteškoće, koje prouzrokuju voda i toplina, osvrnut ćemo se u kratko kasnije.

Veliki dio ljudi još se i danas drži predrasude, da je kupanje samo luksus i užitak a ne životna potreba za usčuvanje zdravlja i podizanje radne sposobnosti čovjeka. Kod takvoga mentaliteta dakako da se u slučaju štednje štedi u prvom redu na izdacima za kupanje. Ne zna se, da su izdaci za usčuvanje zdravlja mnogo manji nego izdaci za liječenje u slučaju bolesti. Iz tih razloga bi trebali subvencionirati kupališta i mjesni organi raznih nosioca osiguranja.

Kupalište ima velikih poteškoća uslijed običaja a često i kaprica posjetioca. Kupalište posjećuje se ne samo u pojedine sate već i u pojedine dane (subota, nedjelja) u nerazmjerno većem broju, nego u druge sate i dane i ako je kupalište otvoreno od rana jutra do kasne večeri (a »Terapija« od 7—20 sati!). To periodičko opterećenje kupališta ne samo da je smetnja normalnom pogonu, nego iziskuje i znatno veće troškove (veći personal, veći popravci i t. d.). Na posjet kupališta bezrazložno utječu i neznatne vremenske nepogode. Mala kiša već odvraća ljude od kupanja.

Treba spomenuti i neprilike, koje čine pojedini posjetioci uslijed nemara, a katkada i hotimice. Oštećivanje uređaja te neodržavanje kupališnih propisa sprječavaju često normalni pogon.

Međutim sada se pojavila najveća zapreka normalnom pogonu kupališta: opća ekonomska kriza. Nezaposlenost i dnevno sve manji životni standard sviju staleža vrlo smanjuju mogućnost potrošnje i kupnje prosječnoga čovjeka.

Digitized by Google

To se vrlo odrazuje u poslovanju kupališta.

Prva posljedica ovih teških privrednih prilike očituje se u skretanju posjetioca u jeftinije kupke, dok je posjet skupljijih kupka sve slabiji. Slijedeća faza još je mnogo žalosnija — a to je opadanje posjetioca uopće.

U god. 1931. strana kupališta osjećaju krizu već u jakoj mjeri. Opada i broj posjetioca (vidi graf. I.) a još u jačoj mjeri prihodi. Opadanje prihoda iznosi u kačnim odjelima kupališta 20% dok u drugim odjelima do 10%.

U »Terapiji« se ne vidi u god. 1931. ni u broju posjeta kao ni u visini ukupnih prihoda nazadak prema god. 1930. Ali dok je broj posjetnika porasao za 11%, visina prihoda porasla je tek za 3.5%. U godini 1930. prema god. 1929. iznosio je porast u broju posjeta 54.14%, dok su prihodi porasli za 28.15%. Razlika je između poslovanja u god. 1930. i 1931., što je u posljednjoj godini prihod prema posjetu daleko manje porasao, — dakle prvi utjecaj krize na naše kupalište.

»Terapija« je mlada institucija, koju je kriza zatekla u stadiju razvitka. Kod svakoga kupališta su prve godine poslovanja najteže ne samo obzirom na tehnički pogon kupališta nego i obzirom na uvađanje kupališta među pučanstvom. Ali po svojem uređaju kao i po svome dosadašnjem poslovanju »Terapija« bi pod normalnim okolnostima uravnotežila svoje prihode sa rashodima, pokrivajući velike novčane gubitke, koje imade kod izdavanja nekih popusnih kupka (na pr. tuš!) i time časno izvršila svoju važnu socijalnu misiju.

Uslijed općenitog osiromašenja, pada broj posjetioca bez popusta te se kupalište razvija sada sve više u čisto socijalnom smislu, kao kupalište radnoga čovjeka, koji uživa popust (vidi grafikon IV.)

Članovi t. j. posjetioci sa popustom čine u 1931. god. 80% svih posjetioca. Najviše posjećuju članovi i gotovo samo oni tušnu kupku, a i u sunčanom kupalištu čine veliki broj posjetioca. Jedino parno i kačno kupalište posjećuju više osobe bez popusta nego osobe sa popustom.

Međutim i kod ovih odjela padaju brojevi posjetnika bez popusta na pr. u kačnom kupalištu »Terapije« bilo je u 1930. god. 6.033 posjetnika bez popusta, a u 1931. god. 4911.

Prihodi i posjet u kupališnom odjelu »Terapije« godine 1929—1931.

Odio		godine		
		1931	1930	1929
Parno kupalište sa masažom i rubljem	Ukupni broj posjeta . .	22.928	30.766	29.695
	Prosječni prihod po osobi	21.82	20.07	19.31
Kačno kupalište sa rubljem i sapunom	Ukupni broj posjeta . .	6.586	9.129	8.650
	Prosječni prihod po osobi	17.14	16.68	15·58
Tušno kupalište sa ručnikom i sapunom	Ukupni broj posjeta . .	31.305	60.164	74.071
	Prosječni prihod po osobi	2.70	3.02	3.0
Sunčano kupalište	Ukupni broj posjeta . .	7.168	5.692	8.441
	Prosječni prihod po osobi	3.38	5.34	5.03
Svi odjeli zajedno	Ukupni broj posjeta . .	67.987	105.751	120.857
	Prosječni prihod po osobi	10.62	9.28	8,05
% posjeta članova prema sveukupnom posjetu		65.30%	74.90%	82·13%

Po ovoj tabeli vidimo, da prosječni prihodi po osobi u parnome i kačnome kupalištu konstantno padaju. U god. 1930. prema god. 1929. porastao je broj posjeta u kačnom i parnom kupalištu za cca 40%. To je posljedica velikoga porasta posjeta članova uz popusnu cijenu. U godini 1931. prema god. 1930. pada i broj posjeta i visina prihoda po osobi u parnome i kačnome odjelu kupališta »Terapije«.

Tušno i sunčano kupalište pokazuju najveći posjet u god. 1931., dok su prihodi po osobi u svim godinama podjednaki. Razlika prihoda po osobi u sunčanom ku-

Digitized by Google

palištu u god. 1930. prema 1929. posljedica je povišenja cijena za sunčane i zračne kupke.

Kad se svi kupališni odjeli »Terapije« zajedno promatraju, to se vidi, da se svake godine broj posjeta povećava. U god. 1930. prema god. 1929. posjet je veći za preko 40%, a u god. 1931. prema god. 1929. za cca 80%. Prihodi su međutim bili po osobi u god. 1930. prema god. 1929. za 13% manji, a u god. 1931. prema god. 1929. za 24% manji.

Po tim podacima vidi se općenito pad prosječnoga prihoda po osobi kao posljedica stalnoga porasta posjetioca sa popustom, a pada posjetioca bez popusta. U god. 1929. od svih posjetnika bilo je popusnih 65.3%, u 1930. god. 74.9% a u 1931. god. 82.13%. Ove pojave imaju se svesti u glavnome na postojeće teške ekonomske prilike.

Poboljšanje poslovanja.

U inostranim kupalištima pokazao se znatan pad prihoda već u god. 1931., a u god. 1932. oćutit će se to i u prometu »Terapije«.

Do sada od god. 1929—1931. »Terapija« je imala svake godine sve veći sveukupni prihod a manjak sve manji.

Iz priloženog grafikona V. vidi se da su i visina manjka i dotacija kao i postotak prema cjelokupnim prihodima znatno spali. Manjak iznašao je u god. 1929. 36.99% od svih prihoda, u 1930. godini 13,81%, a u 1931. godini 11,90% sviju prihoda.

Radi interesantnosti donašamo u priloženom grafikonu VI. omjer dotacije Središnjeg ureda za osiguranje radnika kupalištu »Terapiji« u usporedbi sa rashodima »Terapije« za god. 1931.

Današnja gospodarska kriza i nejasna budućnost u pogledu daljnjeg razvitka privrednoga života traže da se nađe rješenje kako bi se u današnjim prilikama uravnotežilo poslovanje unatoč opadanja prometa. Rješenje mora biti takvo da se poslovanje što bolje prilagodi novim prilikama, te da se ispitaju sadašnje mogućnosti, o kojima ovisi rentabilitet jednoga poslovanja.

Što se tiče kupališta ima više nazora o rješenju njegove krize. Jedno je radikalno: da se kupalište zatvori, ako nije aktivno. To je rješenje loše ne samo iz socijalnih i zdravstvenih, već i iz čisto ekonomskih razloga.

Važnost kupališta kao socijalno-higijenske ustanove u smislu odgajanja i uzdržavanja čovjeka u čistoći i zdravlju već smo ranije obrazložili. Međutim velika je važnost kupališta i u zdravstvenome pogledu — u pogledu liječenja bolesti sa fizikalnim metodama, toplinom, vodom itd. Jedna od najtežih socijalnih bolesti, reumatizam, najuspješnije, a često i jedino se liječi baš sa tim fizikalnim sretstvima. Veliki broj reumatičara invalida stoje društvo i radničko osiguranje više nego invalidi tuberkuloze i venerije. Zato briga za ove bolesnike treba da bude sve veća a u prvom redu treba ovim bolesnicima omogućiti što brže temeljito liječenje i u interesu njih samih i u interesu radničkog osiguranja i društva. U Jugoslaviji na pr. imademo samo par fizikalno terapeutskih instituta i skoro svi su u krilu radničkoga osiguranja — koje je u pitanju reumatizma i najjače zainteresovano. Iz tih se razloga lječilišni odio kupališta ne može nikako zatvoriti. Zatvaranje kupališta ne može se provesti ni iz ekonomskih razloga. Stalni rashodi, bez obzira da li kupalište posluje ili ne, kao što su najamnina, amortizacija, kamati, otpis inventara, ostaju jednako visoki i kod zatvorenog kupališta. Na pr. kod »Terapije« iznašali su ti stalni rashodi u god. 1931. Din. 485.226.75, koju je svotu »Terapija« platila Središnjem uredu za osiguranje radnika. To iznosi cca 30% prihoda »Terapije«, dok je dotacija Središnjeg ureda za osiguranje radnika za tu godinu daleko manja od polovice gornje sume. U stalne rashode spada međutim i nužno uzdržavanje uređaja i inventara, da se isti sačuva od prerane propasti.

Gdje je kupalište pak (kao na pr. »Terapija«) u sklopu zgrade, u kojoj se nalaze i ostale ustanove to treba uzeti u obzir da su pogon za centralno grijanje i podavanje tople vode i drugi t. zv. zajednički troškovi srazmjerno daleko manji za te ustanove nego bi bili da je kupalište zatvoreno. Iz čisto ekonomskoga razloga bilo bi ovo rješenje najlošije sve dotle dok manjak kupališta ne bi premašio sumu spomenutih stalnih rashoda.

Zatvaranje kupališta imade i tu lošu posljedicu, da se ljudi odvikuju od kupanja a specijalno od kupališta, koje je kroz stanovito vrijeme zatvoreno.

Postoji mogućnost zatvoriti kupalište samo djelomično; pojedine odjele odnosno

Digitized by Google

u pojedine dane. I kod toga rješenja ostaju stalni rashodi jednako visoki. Međutim ni u tom slučaju se kod drugih rashoda ne dobije razmjerna ušteda prema umanjenim prihodima uslijed tih mjera. To djelomično zatvaranje ozlovoljuje posjetioce, te se oni odbijaju od kupališta. Ostaje jedino, da se satovi slaboga i nerentabilnoga posjeta, kao što je to slučaj u »Terapiji« u jutro u 7 ili u večer u 7 sati (osim subote) ukinu.

Drugo rješenje jest najpoželjnije; povećati prihode kupališta. Prihodi se mogu povećati povišenjem cijena ili povišenjem posjeta uz iste ili snižene cijene.

U današnje doba ne može se pristupiti povišenju cijena, kad se počelo već štediti na kupanju i uz sadašnje cijene. Ostaje jedino mogućnost revidiranja popusnih cijena.

Sniženjem pako cijena morao bi se promet u posjetu vrlo povećati, što je također vrlo teško postići. Ostaje u buduće kao glavna zadaća povećanje odnosno u najmanju ruku zadržanje dosadašnjeg broja posjetioca te po mogućnosti smanjenje rashoda.

Pomoću predavanja, letaka i reklame (kino i novine i t. d.) trebalo bi razložiti važnost kupke za zdravlje čovjeka i potrebu kupke bar jednom sedmično za pojedinca. Prema statističkim podacima vidi se, da se kod nas kupa još daleko premali broj ljudi. U tu svrhu trebalo bi ljude odgajati i razviti im sklonost za kupanje. Treba razložiti da je kupka jednako zdrava i potrebna u sunčano ili kišno vrijeme — a ujedno i apelirati na posjetioce da dolaze i u druge dane u kupalište osim subote i nedjelje.

Viđeli smo da je odio za fizikalnu terapiju — aktivni odio kupališta. Njemu zato treba posvetiti naročitu pažnju te popularizirati tu granu terapije i među liječnicima i među pučanstvom. Nosioci radničkog osiguranja ne ušteđuju ništa, ako umjesto fizikalne terapije propisuju lijekove koji ne pomažu odnosno ne liječe. Treba uzeti u obzir lijepe terapeutske rezultate koji su postignuti kod nas baš kod liječenja članova radničkog osiguranja — kao i veliku sklonost pacijenata iz gornjih razloga prema tom liječenju.

Obzirom na strogu štednju koja se provađa u radničkome osiguranju, sigurno je da u istoj zgradi Središnjeg ureda za osiguranje radnika nisu potrebne dvije elektroterapije, jer Okružni ured imade svoju, a »Terapija« svoju. Fizikalno liječenje članova Okružnog ureda trebalo bi se dati »Terapiji« uz paušal, koliko već iznašaju dosadašnji troškovi koje je Okružni ured za to liječenje imao. Time bi se koncentrirao rad fizikalne terapije, a »Terapija« bi na taj način došlo do novih prihoda. Za članove Okružnog ureda bilo bi to rješenje praktičnije, jer »Terapija« radi cijeli dan, dok fizikalna terapija Okružnog ureda samo u određeno vrijeme.

Nosioci osiguranja treba nadalje da uvaže i korist opstanka kupališta u kojima njihovi članovi postaju otpornijima protiv bolesti, poboljšavaju svoju radnu sposobnost i t. d. To je indirektna štednja imovine nosioca osiguranja. Iz tih razloga nameće se u slučaju manjka i pitanje subvencije kupalištu sa strane tih nosioca u dotičnome mjestu, kako je to već i prije spomenuto.

Treće rješenje jest smanjenje rashoda na najnužnije. To traži proučavanje organizacije i pogona kupališta. Uzmimo na primjer »Terapiju« o kojoj imamo i detaljne podatke.

U grafikonu V. vidi se da je »Terapija« platila u god. 1931. Središnjem uredu za osiguranje radnika za najamninu, otpis inventara, kamate, te za grijanje i toplu vodu Din 918.119.22 (42.23% svih rashoda) a kod zaključnih računa dotirao je Središnji ured »Terapiji« Din 231.298.32. Prema tome »Terapija« je Središnjem uredu platila po odbitku dotacije u god. 1931. 686.821.10 Din odnosno 31.58% od svih rashoda.

Samo spomenuti rashodi terete svakoga posjetioca kupališta sa 6 Din 20 para, dok je kupalište »Terapija« dalo u god. 1931. polovici svih posjetnika kupku za 2 Din. (tušna kupka — bez sapuna i rublja).

U tabeli na str. 69 svi su rashodi razdijeljeni u slijedeće tri grupe:

A. Stalni rashodi bez obzira na to da li kupalište radi ili ne;

B. Stalni rashodi kad kupalište radi, ali ti rashodi nisu mnogo ovisni o broju posjetioca kupališta;

C. Promjenljivi rashodi, koji su u glavnom ovisni o broju posjetioca u kupalištu.

Veliki dio vanjskih kupališta uopće ne terete rashodi nabrojeni u točki A. — osim za otpis inventara. Prema tome ne plaćaju ni amortizacije a kamo li kamate na gradjevnu glavnicu.

Kamati su indirektni, koje donosi kupalište na taj način, što kupalište omogućuje radnome svijetu kupanje i time se očuva veliki procenat ljudi od bolesti.

»Terapiju« tereti samo najamnina zajedno sa kamatima Din 407.128.80 (dnevno cca 1.100 Din) ili po posjetiocu Din 2.75.

Digitized by Google

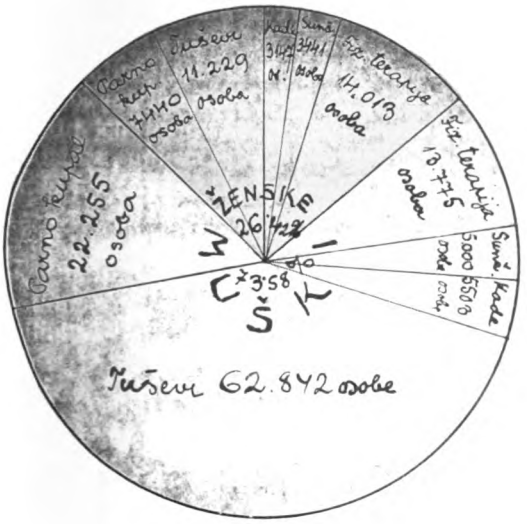

GRAF. I.

Omjer muških i ženskih posjetioca »Terapije« u godini 1931.

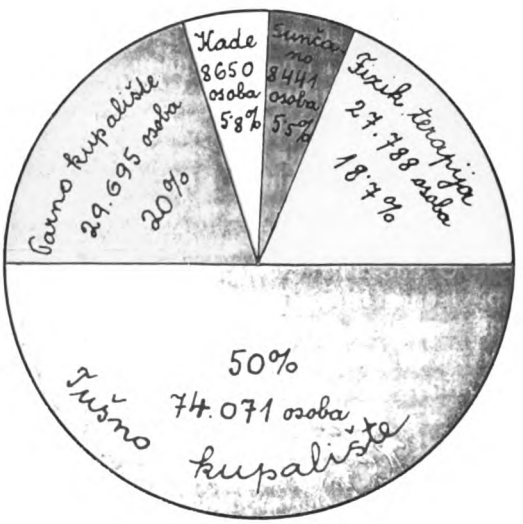

GRAF. II.

Omjer posjeta pojedinih odjela »Terapije« u godini 1931.

GRAF. III.

Omjer prihoda pojedinih odjela »Terapije« u godini 1931.

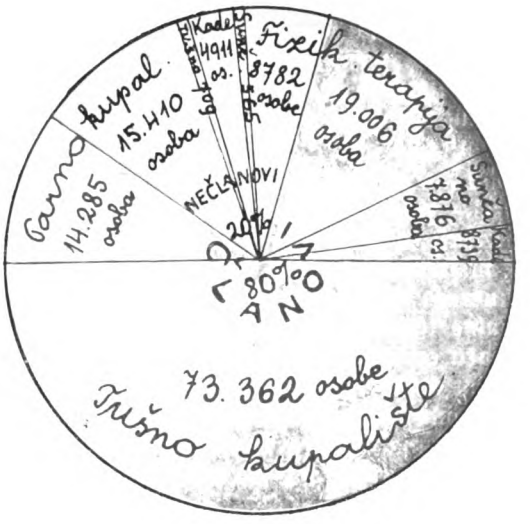

GRAF. IV.

Omjer članova i nečlanova posjetioca »Terapije« u godini 1931.

Digitized by Google

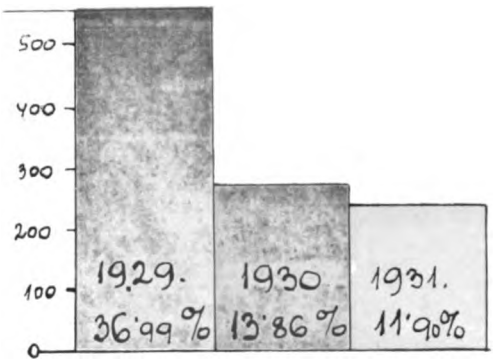

GRAF. V.

Dotacija »Terapiji« 1929—1931.
Postoci iskazuju dotaciju prema sveukupnim prihodima u odnosnoj godini.

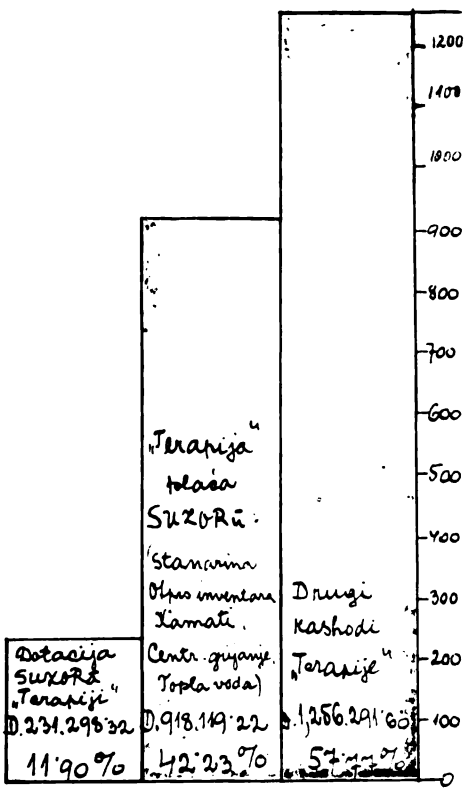

GRAF. VI.

Omjer dotacije »Terapiji« prema rashodima za god. 1931.

Digitized by Google

Rashodi »Terapije« u godini 1931.

Grupa rashoda		Red. br.	Vrst rashoda	Postotak rashoda %	Iznos dinara	Otpada na posjetioca dinara
I. Zajednički rashodi za posjetioce kupališnog i lječilišnog odjela »Terapije«	A. Stalni rashodi bez obzira da li je kupalište otvoreno ili zatvoreno	1	Stanarina	16.56	360.000.—	2.43
		2	Otpis od inventara . .	3.60	78.097.95	0.53
		3	Kamati	2.17	47.128.80	0.32
	B. Stalni rashodi kod pogona kupališta bez obzira na broj kupača	4	Centralno grijanje . .	2.70	59.375.08	0.40
		5	Čišćenje i popravci . .	13.48	293.264.48	1.98
		6	Elek. svjetlo i plin . . .	4.90	106.101.40	0.71
	C. Promjenljivi rashodi, koji su ovisni o broju kupača	7	Topla voda	17.19	373.517.39	2.52
		8	Personal (bez liječnika)	16.72	363.667.80	2.44
		9	Osiguranje posjetioca .	1.37	29.802.—	0.19
		10	Potrošni materijal — propaganda	6.21	135.029.60	0.88
	Za posjetioca kupališnog odjela					12.40
II. Rashodi koji terete samo lječ. posjetnike		11	Liječnički troškovi . .	7.16	155.666.55	5.60
		12	Materijal za fiz. terapiju	7.94	172.759·77	6.22
	Za posjetioca lječilišnog odjela					24.62
Sveukupni rashodi za kupalište i lječilište				100	2,174.410.82	14.62

Ta suma je zato visoka, jer su osim amortizacije i uzdržavanja kuće uračunani i visoki 6% kamati na uloženu glavnicu.

Centralno grijanje i topla voda zajedno stajali su »Terapiju« u god. 1931. Din 432.842.47 t. j. po posjetiocu Din. 2.92.

Potrošak goriva za centralno grijanje i pripremu tople vode po posjetiocu u god. 1931.

1.) Berlin Mitte 2.25 kg ugljena
2.) Berlin Schöneberg 2.60 kg ugljena
3.) Berlin Neukölln 2.80 kg ugljena
4.) Frankfurt Innenstadt 2.90 kg ugljena
5.) Zagreb »Terapija« 3.10 kg koksa
6.) Berlin Lichtenberg 3.42 kg ugljena.

Berlinsko kupalište Lichtenberg troši najveću količinu ugljena. Zanimljivo je, da je manjak u poslovanju kod stranih kupališta paralelan potrošku ugljena. Kupalište Lichtenberg imade i najveći manjak. »Terapija« troši 3.10 kg koksa, čija je cijena (cca 58 para po kg) za cca 40% skuplja od ugljena.

Po njemačkom stručnjaku Bennecke-u iznosi trošak za centralno grijanje i vodu prosječno po kupaču 13 pf. odnosno cca 1.82 Din, dok u »Terapiji« 2.92 Din. Ako se uzme u obzir i naša neobično tvrda voda, to je još uvijek 60%-no veće opterećenje po osobi za tu stavku rashoda vrlo veliko. To znači po posjetiocu 1.10 Din više, odnosno za cijelo kupalište u god. 1931. veći rashod od 163.000 Din.

Međutim i kod nas preurediti će se naši kotlovi na loženje sa jeftinijim materijalom tako, da će se moći ložiti ugljenom i iskoristiti energija u daleko većoj mjeri. Ako se uštedi na taj način samo 20% biti će to po posjetiocu 58 para!

Sami popravci (u glavnom posljedica razornog djelovanja zagrebačke vode, koja je neobično tvrda), iznašaju po osobi 1.09 Din. Dio tih popravaka morao bi ići na

Digitized by Google

račun uzdržavanja zgrade kao na pr. u slučaju ako jedna cijev pukne u stijeni i sl. U stavci popravaka nalazi se i uzdržavanje kupališnoga uređaja i inventara.

Veliki rashod pretstavlja potrošak vode, električnog svjetla i plina što plaća kupalište gradu. Kako zdravstveni interes svakoga grada nalaže da i sam grad uređuje i uzdržava kupališta, to bi se kod kupališta, koja se ne vode u režiji grada, moralo izići u pogledu gradskih pristojba do skrajnih granica ususret, dapače mogao bi grad podijeliti i oprost od stanovitih pristojba (na pr. oprost od vodovodne pristojbe). Kupalište »Terapija« platilo je gradu samo za potrošak električne struje i plina u god. 1931. — 106.103.40 Din ili po svakom posjetiocu 71 paru!

Ostaje još mogućnost uštede kod ličnih izdataka.

Lični rashodi po posjetiocu.

Ti izdaci iznose u kupalištima:

Oslo Din. 5.68;

Lichtenberg Berlin Din. 4.70;

»Terapija« Din. 3.49 (zajedno sa liječničkim troškovima).

Za druga kupališta manjkaju podaci. Po Bennecke-u otpada 43% rashoda na lične izdatke (ne računajući tu izdatke za amortizaciju i kamate na građevnu glavnicu) odnosno po osobi 5.— Din. U »Terapiji« iznašaju lični izdaci uračunajući i izdatke liječnika 23.92% rashoda ili po osobi 3.50 Din.

Prema tome lični izdaci »Terapije« su vrlo primjereni što se ima svesti na vrlo malen broj personala koji je u kupalištu kao najnužniji uposlen kao i vrlo umjerene plaće. Kod pada posjeta mora se postići i u ličnim izdacima ušteda, no ta ne može ići uvijek paralelno sa padom prihoda — jer često pad prihoda još ne znači i pad posjeta (porast broja članova!). Kupališni odjeli zahtjevaju i inače stanoviti broj namještenika bez obzira na varijacije u broju posjetioca osobito obzirom na prenaporan rad u pojedine dane i sate.

Ostaje još jedna važna mjera da se postigne ušteda a to je skratiti vrijeme trajanja jedne kupke. Za parnu kupku dostatno je 1¼ sata, za kačnu kupku 45 minuta, a za tušnu 20 minuta. Time će se mnogo uštediti i kod potroška tople vode i kod ostalih potrošaka a i pogon u kupalištu biti će brži a time i rentabilniji.

Zadaća je svake uprave kupališta da što više smanji rashode, te da ih izjednači sa prihodima.

U »Terapiji« bio je rashod po osobi:

u god. 1929.	Din. 28.49	(5.72)
u god. 1930.	Din. 15.96	(1.94)
u god. 1931.	Din. 14.62	(1.55)

U zagradi je naznačen manjak po osobi u dotičnoj godini. Svake je godine bio i manji rashod i manjak po osobi. To svakako pokazuje da se razvoj »Terapije« kreće u pravcu aktivnog poslovanja. Ranije je već spomenuto, da smanjenje rashoda po osobi ne ide zajedno sa smanjenjem manjka po osobi. Porast posjetioca bez popusta ne raste u istome razmjeru sa porastom posjetioca sa popustom. Manjak ne ovisi samo o uštedama kod rashoda već i u velike o broju posjetioca kao i o prosječnom prihodu. U koliko padne i posjet i prosječni prihod po osobi kao što je to bio slučaj već u god. 1931. kod raznih kupališta uslijed današnje krize, to se ne može ni od ušteda očekivati osobite rezultate. »Mora« stalnih rashoda pritište jednako kupalište bilo ono puno ili prazno.

Kritično doba koje sada proživljavaju kupališta, refleks je samo općih teških prilika. Konačna sanacija je ovisna o rješenju te opće ekonomske krize. Dok te abnormalne prilike traju mora se pomoći uštedom, te zajedničkom potporom i razumijevanjem posjetioca kupališta kao i svih onih faktora koji bdiju nad najvećim ljudskim blagom: zdravljem.

Nesumnjivo je, da kupališta treba poduprijeti i sačuvati kao eminentno socijalne i zdravstvene ustanove, koje su namjenjene u prvome redu radnome svijetu.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

ECHINOCOCCUS I TRAUMA.

(Iz zbirke nalaza Stanice za naknadno liječenje ozlijeđenih Suzora.)

M. H. rođen 1881. god., pilanski radnik dne 7. aprila 1924. pao i udario se desnom bočnom stranom o šinju. Dne 8. aprila 1924. pregledan i nađen sposobnim za rad. God. 1929. i 1930. počeo osjećati tegobe i bolove ispod desnog rebrenog luka i u desnoj strani trbuha. Zbog tih tegoba bio i u bolnici nekoliko puta. God. 1931. podigao M. otštetni zahtjev, jer su navodno bolovi posljedica i u uzročnoj vezi sa svojedobnom nezgodom. Od Ouzora su poslati akti i liječnički nalazi, prema kojima se radi o t. zv. hypertrofičnoj cirrhozi, i koja je sa vjerojatnošću posljedica nesrećnog slučaja od 7. IV. 1924. god. Po tim nalazima utvrđen proširen donji rub jetara, dok o ostalim trbušnim organima nema spomena. Ocijenjen je bio sa 20% radne nesposobnosti. Kako je na svaki način slučaj zanimljiv, a nije bilo poznato ni g. Dr. Weissu ni meni iz prakse ili iz literature, da bi jedna hypertrofična cirrhoza mogla biti i posljedica traume ili udarca u predjelu jetara, to je ozlijeđeni pozvan na stanicu Suzora zbog motrenja. Osim toga je postojala vrlo opravdana sumnja u ispravnost dijagnoze, koja je bila postavljena po vanuredskom bolničkom liječniku. Kod pregleda na stanici se moglo anamnestički saznati za tifuzno oboljenje, koje je prebolio kao ratni zarobljenik. Inače je anamneza bila bez osobitosti. Zadnje 2 godine počeo je ozlijeđeni osjećati u jačem stepenu bolove na desnoj strani trbuha. M. je bio vrlo dobre tjelesne građe, dobro ugojen, nešto malo anemičan. Nalaz na glavi, vratu i organima prsne šupljine nije pokazivao naročitih promjena. Neurološki nalaz bez osobitosti. U ležećem položaju opažala se na desnoj trbušnoj strani dugoljasta izbočina, koja se protezala od ruba jetara prema dolje. Donji rub jetara ni perkutorno ni palpatorno nije pokazivao nikakovih promjena ili proširenosti; sezao je oko 2 širine prsta ispod donjeg ruba rebara. Donji rub slezene se nije dao pipati. Na desnoj strani se mogao pipati jedan tumor dugoljaste forme, koji je i uzrokovao vidnu izbočinu u ležećem položaju. Od jetara se dao ograničiti, a sezao je prema dolje do visine spinae iliacae. Tom pretragom je bila prema tome isključena hypertrofična cirrhoza, i nalaz je upućivao na tumor, koji pripada desnom bubregu. S obzirom na formu i palpatorni nalaz moglo se raditi o cystičnom tumoru. Zbog daljnjih pretraga upućen je ozlijeđeni na kliniku, gdje na jetrima nisu nađene nikakove promjene, a kao nedvojbeno mjesto oboljenja utvrđen je desni bubreg, koji je po cystoskopskom nalazu posve ispao iz funkcije. Utvrđen je tumor cystične naravi i izražena sumnja na echinococcus renis dx. Operacija provedena na temelju kliničke dijagnoze je potvrdila, da se radi o ehinokoku desnog bubrega.

Operativnog zahvata nije pacijent izdržao radi naročito teških prilika i promjena oko desnog bubrega. Imao sam par dana kasnije prilike razgovarati sa pacijentovom udovicom, od koje sam saznao, da mu je već i ranije u bolnici nađeno, da desni bubreg više ne funkcionira.

Otštetni zahtjev M-ov je bio na temelju posljednjih nalaza, potvrđenih prigodom operacije, odbit. I hypertrofična cirrhoza se može vrlo teško zamisliti kao posljedica traume, a ide redovito paralelno s povećanjem slezene, kojeg u ovom slučaju i po prvim nalazima nije bilo.

Echinococcus je bolest, prouzročena jednom vrsti parazita, koju se može dobiti od domaćih životinja, ali se po iskustvu nemože nikako zadobiti pri radu na pilani itd.

Dr. ŽOKALJ.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

SMRT USLJED TUČNJAVE NA PUTU U POSLOVNE SVRHE NIJE POSLOVNA NEZGODA U SMISLU § 84. Z. O. R.

(Presuda suda radničkog osiguranja u Banjoj Luci od 27. oktobra 1932. br. O. R. 45. 1932—11.)

Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu odlukom od 4. januara 1932. R. 27.907/21 - 853 - 1931 odbio je žalitelje: udovu B. A. iz Španovice srez Pakrac te mldb. B. Mariju, Leopolda i Josipu pok. Ivana isto iz Pakraca, zastupane po tutorici prvoimenovanoj udovi B. A. sa zahtjevom za rentu iz §§ 84., 87. ZOR. stavljenim povodom smrtnog slučaja, koji je zadesio 21. septembra 1929. na radu kod firme R. Turčića sinovi d. d. na mjestu zvanom Repinac na putu između Bos. Kobaša i Donje Lepenice muža žalilje odnosno oca pomenutih malodobnih žalilja B. I. iz Španovice s razloga, što B. I. nije bio kod pomenute firme u takovom radnom odnosu, koji bi ga prema § 3. ZOR. vezao na osiguranje, već samostalni preduzetnik za izvoz raznog materijala sa nekoliko pari konja uz pripomoć samostalno po njemu unajmljenih kočijaša.

Protiv te odluke podnijeli su žalitelji žalbu ovome sudu, u kojoj dokazuju, da je bio B. I. kod pomenute firme običan kirijaš za izvoz klada i drugih šumskih proizvoda, usljed čega se ima po § 3. ZOR. smatrati članom Središnjeg ureda za osiguranje radnika, u koje ime je i članske prinose uplaćivao.

Žalba je neosnovana.

Sud se ne upušta u pretres pitanja, da li je B. I. bio član Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili ne, a za čije rješenje bi trebalo pribaviti još kojekakvih podataka, budući prema sadašnjim podacima obzirom na neznatan opseg transportnih sretstava i neznatan broj pomoćnih sila, kojim je B. raspolagao, izgleda, da se isti ne bi mogao uvrstiti u red samostalnih preduzetnika, nego drži, da žalitelji u smislu §§ 84. i 87. ZOR. nemaju pravo na rentu i ako je bio B. I. u smislu § 3. ZOR. član Središnjeg ureda za osiguranje radnika, budući smrt B. I. nije prouzrokovana nesrećnim slučajem na radu u smislu §-a 84. ZOR-a.

Osudom okružnog suda u Banjoj Luci od 1. maja 1930. Kt 37/80 koja je stala na snagu, proglašeni su naime S. P., T. V., N. I. i B. P. krivim prestupka protiv života iz § 184/I. kriv. zak. što su 21. septembra 1929. na mjestu zvanom Repinac na putu između Bos. Kobaša i Donje Lepenice učestvovali u tuči, u kojoj je B. I. lišen života time, da su istog tukli koljem i kamenjem po raznim djelovima tjela, a neda se utvrditi, tko je od njih prouzrokovao smrt.

Na osnovu iskaza svjedokinje S. T. S. iz Gor. Lepenice, saslušane u prednjem krivičnom predmetu, ustanovljeno je nadalje, da su se ona, njen muž Tomo i pok. B. I. 21. septembra 1929. uputili iz Bos. Kobaša u šumu Motajicu u svrhu, da S. T. označi B. mjesto, odakle će ovaj voziti štange sa svojim konjima i da su se na tom putu B. i svjedokinja sastali sa grupom seoskih djevojaka i mladića, među njima i sa gore navedenim osuđenicima, kojom prigodom je došlo do svađe između B. I. i seoskih mladića zbog toga, što su se neki od seoskih mladića počeli smijati, a iz te svađe izrodila se je tuča, u kojoj je u citiranoj osudi navedenim načinom B. I. poginuo.

Prema tome ustanovljenju bio je B. I. gornjom prilikom istina na putu za Motajicu u svrhu ustanovljenja mjesta, odakle će izvažati drveni materijal za firmu Turčića R. sinovi d. d. dakle na radu odnosno na iznađenju mjesta za rad u interesu posla a tom prigodom je nesrećnim slučajem zašao u svađu sa trećim licima koja je dala povoda tuči, u kojoj je poginuo ali je očito, da ni svađa ni povod istoj, pa ni tuča i dosljedno tome smrt B. nemaju nikakve veze sa samim poslom, za kojim je B. išao.

Dosljedno tome se u ovom slučaju ne radi o smrti B. I., prouzrokovanoj nesrećnim slučajem, koji bi njega zadesio na radu, kako ju ima § 84. ZOR. u vidu i usljed toga, dok nema uslova iz § 84. ZOR nemaju ni žalitelji pravo na rentu iz § 87. ZOR.

Obzirom na to valjalo je žalbu kao na zakonu neosnovanu odbaciti.

S. SKOVRONSKY.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

ZAKLJUČCI KOMISIJE STRUČNJAKA MEĐUNARODNOG UREDA RADA O ZDRAVSTVENOM STARANJU U OSIGURANJU ZA SLUČAJ IZNEMOGLOSTI.

Na Međunarodnoj konferenciji rada održanoj god. 1932. po prvi puta povedena je rasprava o osnovi međunarodne konvencije o osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i sirotinjstva. Tom zgodom bilo je zaključeno između ostaloga i to, da Međunarodni ured rada odašalje upitne arke na pojedine vlade o zdravstvenom staranju u osiguranju za slučaj iznemoglosti. Nadalje je zaključeno, da se pozovu specijalisti u liječničkim pitanjima osiguranja za slučaj iznemoglosti na jedno vijećanje sa ciljem da doresu smjernice za zdravstveni i preventivni rad nosioca osiguranja za slučaj iznemoglosti. Na 14. oktobra 1932. sastali su se u Ženevi liječnici eksperti iz dvanaest država pod pretsjedanjem Dra. Gilberta, belgijskog liječnika. Na tom sastanku donesene su slijedeće važne odluke o osnovnim principima rada nosioca ove grane osiguranja na području zdravstva:

A. Individualno liječenje.

1.) Osiguranje za slučaj iznemoglosti ima da pruža svim bolesnicima, na koje se proteže njegov djelokrug, odgovarajuću liječničku pomoć, da im se ponovno uspostavi zdravlje, da se riješe boli i da se spriječi pogoršanje. Naročito je važno djelovanje toga osiguranja sa svrhom, da otstrani ili umanji iznemoglost i da uopće zaštiti ili isključi mogućnost nastupa iznemoglosti.

2.) Na ovu bolesničku pomoć imaju pravo svi osiguranici i rentaši, u koliko nemaju pravo na pružanje pomoći iz drugih grana socijalnog osiguranja, ili na osnovu propisa o javnoj zdravstvenoj službi.

3.) Pružanje liječenja ima se proširiti i na porodične članove osiguranika.

4.) U tu svrhu ima se organizirati izdašna liječnička služba, koja će pružati brzu njegu i pomoć bolesnicima u početnom stadiju.

5.) Liječnička pomoć ima da obasiže: liječničku njegu uključivši njegu specijalista, pružanje lijekova i proteza, njegu u zdravstvenim zavodima i kućnu njegu. Liječenje mora biti izdašno i moraju se upotrebiti sva sretstva moderne medicine.

B. Učestvovanje osiguranja u borbi protiv socijalnih bolesti.

1.) Borba protiv socijalnih bolesti ima se voditi direktno njegom bolesnika, a indirektno zaštitom okoline oboljeloga, poboljšanjem stanbenih i prehranbenih prilika i pojačanjem snage za suzbijanje zaraza.

2.) Borba protiv socijalnih bolesti olakšava se, ako se bolesnici ili ugrožena lica spontano prijavljuju na pregled.

3.) Smrtni slučajevi, oboljenja i sumnjivi slučajevi imaju se prijaviti u roku od 5 dana.

4.) Okolina oboljeloga ima se podvrgnuti preventivnim liječničkim pregledima.

5.) Lica onih socijalnih grupa, koje su uslijed svojih stanbenih i prehranbenih prilika ili uslijed svoga zvanja ili načina života ugrožena, imaju se periodički pregledavati.

6.) Imaju se osnovati izdašno uređeni ambulatoriji.

7.) Poželjna su središta za pružanje specijalističke liječničke njege.

8.) Njega u zavodima ima se pružiti, ako to traži vrsta i težina zaraze, i ako se potrebna njega u stanu bolesnika ne može pružiti, ili ako je to potrebno za zaštitu porodičnih članova.

9.) Porodičnim članovima onih bolesnika, koji su upućeni u lječilišta treba pružiti potporu.

10.) Osim liječničke njege i novčanih potpora za bolesnike je također važno i pružanje hrane i poboljšanje stana.

11.) Potrebno je nadalje: nadzor nad održanjem liječničkih odredaba, odgoj bolesnika i njihove okoline i stručna izobrazba.

12.) Postignuti rezultati mogu se osigurati upućivanjem u oporavilišta, periodičkim pregledima i posjetima, odgojem izlječenih lica i njihovih porodica.

13.) U svrhu prevencije imaju se izolirati bolesnici oboljeli na zaraznim bolestima. Ugrožena lica, napose djeca, imaju se uputiti u potrebne domove (šumske domove, ferijalne kolonije i na sela).

14.) Suradnja nosioca osiguranja kod borbe protiv socijalnih bolesti nema se ograničiti samo na pružanje subvencije, nego se ima sastojati i iz aktivne suradnje.

Digitized by Google

15.) U suradnji sa ostalim organizacijama, koje dolaze kod toga u obzir i sa liječnicima potrebno je, da se izradi jedinstveni program, kojim će se ukloniti kako sve praznine tako i sve suvišne stvari.

16.) Provedba programa ima se podjeliti djelomice na pojedine organe, kod čega imaju prednost nosioci osiguranja sa poboljšanjem liječničke službe, a djelomice se ima prenesti na jedan jedinstveni organ, koji će biti osnovan u tu svrhu.

C. Opće mjere.

1.) Nosioci osiguranja doprinose za izgradnju sanitetskog aparata svog djelokruga posredno time, što će olakšati svojim članovima iskorišćivanje sanitarnih uređaja, a djelomice usporedno time, što preuzimaju izgradnju sanitarnog aparata.

2.) Ako sanitetske ustanove osnovane po državnoj upravi nisu dovoljne, to moraju nosioci socijalnog osiguranja izgraditi svoj vlastiti zdravstveni aparat.

3.) Nosioci osiguranja moraju nastojati, da pravila higijene nađu pristupa u porodicama njihovih osiguranika.

4.) Nosioci osiguranja imaju se brinuti zato, da njihovi liječnici u svako vrijeme održavaju potrebne propise o zadacima i metodama socijalne medicine, kao i o ciljevima i potporama socijalnog osiguranja.

B. H.

РУЗВЕЛТ, НОВИ ПРЕТСЕДНИК СЕДИЊЕНИХ ДРЖАВА АМЕРИКЕ ЗА ДРЖАВНО СТАРАЊЕ У СЛУЧАЈУ СТАРОСТИ.

Нови претседник Сединьених држава Америке Рузвелт борио се већ као гувернер државе Њујорк за државно старање у случају старости, и год. 1930. под његовим претседањем изашао је закон државе Њујорк о пружању пензија за случај старости са стране државе. По том закону ужива у случају старости старање 50.000 лица. Пригодом избора за претседника Сединьених држава Америке изјавио се он за увађање овог старања на подручју свију савезних држава. Том је згодом казао седеће: »Ја држим, да није уопште потребно много дискутовати, а и верујем, да је довољно простудирано ово питање, те да је економска потреба, да ми наше старе раднике, који су за свој дневни хлеб били упућени једино на свој рад, збринемо у њиховим домовима. То није само економско решење проблема. То је најпотребнији и најважнији систем, којега се уопште игде може наћи. Али код тачнијег испитивања проблема наших старца, ми смо нашли, да није само добро економисање, него да није ни добро за човечанство, да се у својим последњим годинама живота препуштају стара лица самовољи, када већ немају своје властите снаге за живот. Треба држава да се побрине за њихов живот, да и та лица у својим старим данима могу уздићи своју главу као прави држављани Америке.«

У самој изборној борби Рузвелт је у више наврата појачаним и поновљеним предавањима доказао, да у службеном изборном програму демократске партије стоји као једна од најважнијих тачака будуће државне политике Сединьених држава Америке обавезно старање државе за случај старости.

По први пута у историји Сединьених држава Америке спомиње се у претседничким изборима положај старих радника и неопходна потреба државног уређења пружања помоћи у случају старости. Истакнуто је то питање као једно од најпречих проблема, које треба решити у интересу целокупне нације. На 18. октобра 1932. у Буфалу и Рочестеру изјавио је Рузвелт о томе следеће:

»Ако су наши старци у невољи и у сиромаштву, онда је боље за државу, да им даде средстава да се узмогну уздржавати у кругу својих породица и својих рођака, него ли да их сакупља у најлепшим домовима света«.

Дан касније на 19. октобра изјавио је у Питбургу:

»Ако глад и страшна невоља траже да пружамо потпоре једном делу наших сугрђана из нарочитих фондова, то онда ја нећу да бегам и да не кажем американском народу пуну истину, да треба те старце обезбедити из државних средстава.« Б. Х.

NOVI PROPISI O PRUŽANIU POTPORA OSIGURANIA U SLUČAJU MATERINSTVA I U SLUČAJU SMRTI U SOVJETSKOJ RUSIJI.

Vijeće socijalnog osiguranja pučkog komesarijata rada Sovjetske unije odobrilo je 17. aprila pr. god. dva propisa, kojima se mienjaju odredbe o isplati potpora u slučaju poroda i u slučaju smrti. Novi propisi stupili su na snagu 1. jula 1932.

Prema starim propisima pružao je svaki nosilac osiguranja osiguraniku ili uživaocu rente kod poroda djeteta potporu i potporu za opremu, ako su mati ili otac dieteta bili uposleni naimanje 12 mjeseci za vrijeme od dviie godine dana pred porodom ili 8 mieseci neposredno priie poroda. Potpora je iznašala 16 do 30 rubalja, već prema mjestu stanovanja, a potpora za opremu 4 do 8 rubalja mjesečno kroz najviše 9 mjeseci.

Digitized by Google

Prema novim propisima na te pogodnosti nemaju pravo samo radnici, namještenici i uživaoci rente, nego i studenti u različitim zavodima više naobrazbe, koji su ujedno radili kao namještenici ili radnici neposredno prije njihovog primitka u ove zavode. Postavljen je samo jedan uslov kod toga i to taj, da nadnica uživaoca ne smije iznašati više od 300 rubalja mjesečno. Pravo na ove potpore stiče se, ako je dotično lice bilo zaposleno najmanje 4 mjeseca neprekidno u jednom te istom poduzeću kao radnik, inžinier ili tehničar. Ovo karenčno vrijeme iznosi 8 mjeseci za članove sindikata, a 12 mjeseci za one radnike, koji nisu sindikalno organizovani. Za inostrane radnike i specijaliste nije propisano karenčno vrijeme, ako njihove porodice stanuju u Sovjetskoj Rusiji. To isto važi i za osobe koje uživaju rentu iz socijalnog osiguranja, kao i za izvjesne grupe vojnih lica.

Potpora iznosi jedinstveno 32 rublja, a potpora za opremu 42 rublja. Potpore se isplaćuju u dva obroka. Nosioc osiguranja je ovlašten, da može umjesto novčane potpore isplatiti potporu u naravi.

Propisi, koji su prije važili glede isplate pogrebnih troškova u slučaju smrti radnika, uživaoca rente ili porodičnog člana, kojeg od tih lica (supruge, oca, maike, djece, braće i sestara do navršene 16 godine života), predviđali su u svim tim slučajevima isplatu pogrebnine, koja je iznašala 21 do 45 rubalja prema mjestu boravišta, i u koliko je umrlo lice bilo starije od 10 godina. U slučaju smrti djece ispod 10 godina iznašala je pogrebnina prema mjestu boravišta 10.50 odnosno 22.50 rubalja. U seoskim srezovima iznosila je pogrebnina ¼ pogrebnine, koja se pružala u gradovima. U slučaju smrti radnika, koji je bio zaposlen u seljačkom poslu, isplaćivala se pogrebnina u visini od 10 rubalja.

Novim propisima proširuje se krug lica, koja imaju pravo na pogrebninu i ustanovljuje se jedinstveni iznos za područje cijelog Saveza sovjetskih republika. Od 1. jula 1932. imaju pravo na pogrebninu radnici, namještenici, uživaoci renta i studenti viših naobrazbenih zavoda, koji su bili zaposleni neposredno prije prijema u te zavode. Pogrebnina iznaša sada po novim propisima u gradovima 40 rubalja (20 rubalja, ako je umrlo lice mlađe od 10 godina), a na selima 20 rubalja(odnosno 10, ako je umrlo dijete ispod 10 godina). В. Н.

ОСИГУРАЊЕ ПОМОРАЦА И ЛУЧКИХ РАДНИКА У БРАЗИЛИЈИ.

Бразилијански Министар рада, индустрије и трговине објавио је недавно основу Закона о увађању обавезног осигурања помораца и лучких радника за случај несреће, изнемоглости, старости и смрти. У сврху плаћања приноса и пружања потпора подељени су осигураници у две групе. Прва група обасиже посаду бразилијанских бродова, рибаре и раднике бродоградилишта. Друга група обасиже канцеларијске намештенике и намештенике трговачких кућа паробродарских друштава. Приходи састоје се из приноса, које плаћају у једнакој висини осигураници и послодавци. Приноси износе 3 односно 5% наднице. Осим тога састоје се приходи од посебног пореза, који се плаћа у висини од 2% од радова, који се врше у корист паробродарских друштава. Коначно и држава доприноси 50% прихода од пореза за паробродарство. Међу те порезе убрајају се лучке пристојбе, товарни порез, као и порез за сиротињу, које убиру царинске власти. Од ових прихода изузевши приносе, прима прва група осигураника 70%, а друга 30%.

У овој законској основи предвиђа се осигурање за случај старости, изнемоглости и смрти. Право на потпоре из ове гране осигурања има се прорачунати по посебном одбору осигуравајућих техничара у року од две године дана након што овај Закон ступи на снагу. Кроз то време пружаће се ренте у случају изнемоглости и смрти према привременим стопама, које ће бити прописане у самом Закону.

Сва паробродарска друштва имају да врше све своје обавезе према поморцима из прописа трговачког законика, као и обавезе гледе пружања лекарске помоћи и накнаде штете за привремену или трајну деломичну радну неспособност према закону о накнади штете у случају пословне незгоде. Ове своје обавезе извршиће на тај начин, да ће осигурати све своје намештенике код благајне за осигурање у случају несреће. У случају трајне неспособности за рад и у случају смрти, вршиће осигурање посебне две благајне. Сем тога биће основан посебан гарантни фонд. Све благајне заједно сачињаваће завод за збрињавање особља трговачке морнарице. На челу тог завода биће равнатељство састојеће се из изабраних претставника осигураника и послодаваца у једнаком броју под претседањем претседника, именованог по влади. Надзор над радом овог завода вршиће државни савет рада. Б. Х.

Digitized by Google

REZULTATI O NOVČANOM POSLOVANJU ČEHOSLOVAČKOG SREDIŠNJEG ZAVODA ZA SOCIJALNO OSIGURANJE ZA GOD. 1931.

Nedavno je objavio čehoslovački Središnji zavod za socijalno osiguranje rezultate o svom novčanom poslovanju u god. 1931. Mi ćemo donijeti samo nekoliko važnijih podataka iz tog izvještaja. Ukupna imovina zavoda povećala se god 1931. za 604 milijuna Kč. na 3.604 milijuna Kč.

Prihodi iznašali su:

1.) prinosi osiguranja: a.) za obavezno osiguranje 578,311.000 Kč, b.) za osiguranje kućnih radnika 1,045.000 Kč. c) za dobrovoljno osiguranje 222,000 i d.) za osiguranje vojnih lica 8,885.000, odnosno ukupno 588,463.000 Kč.
2.) predoznake 6,506.000 Kč.
3.) imovina 179,689.000 Kč.
4.) državna subvencija za rentaše 11 mil. 792.000 Kč.
5.) ostali prihodi 3.261, odnosno ukupno svi prihodi 789, 711.000 Kč.

Prema tome iznašali su ukupni prihodi čehoslovačkog Središnjeg zavoda 789,711.000 Kč.

Izdaci u isto vrijeme iznašali su:

1.) invalidske rente 14,872.000 Kč.
2.) starosne rente 392.000 Kč.
3.) udovičke i udovačke rente 2,526.000 Kč.
4.) rente za siročad 2, 628.000 Kč.
5.) državna subvencija za rentaše 11 mil. 792.000 Kč.
6.) doprinos za miraz ženskim osiguranicima 21,604.000 Kč.
7.) otpravnine 5,216.000 Kč.

Ukupno novčane potpore 59,030.000 Kč.

8.) za liječničku njegu 30,894.000 Kč.
9.) za predoznaku raznih iznosa 11 milijuna 688.000 Kč.
10.) za upravne troškove 50,310.000 Kč.
11.) za otpise 19,349.000 Kč.
12.) doznake rezervama za gubitke na zajmovima 11,348.000 Kč.
13.) ostali izdaci 2,995.000 odnosno ukupno svi izdaci 185,614.000 Kč.

Prema tome iznašali su ukupni izdaci čehoslovačkog Središnjeg zavoda 185,614.000 Kč.

Središnji zavod za socijalno osiguranje u Pragu posjedovao je na 31. decembra 1931. slijedeću imovinu:

Ulošci kod novčanih zavoda	198,034.000 Kč.
Vrijednosni papiri	1,072,567.000 Kč.
Zajmovi na vrijednosne papire	87,500.000 Kč.
Zajmovi državi, pokrajinama, srezovima, općinama i ostalima sa javno-pravnom garancijom	1,083,438.000 Kč.
Hipotekarni zajmovi	394,074.000 Kč.
Melioracioni zajmovi	49,960.000 Kč.
Zajmovi isplaćeni neposredno zadrugama, industrijama, građevni krediti i sl.	442,705.000 Kč.
Nepokretnine	19,565.000 Kč.
Zaostaci na prinosima	208,280.000 Kč.
Ostalo	161,218.000 Kč
Ukupno	3,717,341.000 Kč

B. H.

ЗАКОН О ИЗМЕНИ ОДРЕДАБА О РЕНТАМА ЗА СЛУЧАЈ СТАРОСТИ У СЛОБОДНОЈ ДРЖАВИ ИРСКОЈ.

У Слободној држави Ирској постојао је систем старања у случају старости, по коме су се пружале ренте старим лицима, а да нису требала зато да плаћају било какве приносе. Тај систем измењен је у најважнијим тачкама новим Законом, који је ступио на снагу 30 септембра 1932.

Слободна држава Ирска преузела је енглеске законе о пружању рента за случај старости из год. 1908 до год. 1919 и применила их својим нарочитим приликама новелама из год. 1924 и 1928. Прошле године учињене су важне измене, којима су олакшани прописи о каренчном времену и докинуте неке мањкавости односно ограничења из год. 1924. Земљораднику, који свој посао преда сину управо пред захтевом за допитање ренте, убудуће неће се смањивати рента за годишњу вредност посла Минимално доба живота за уживање ренте за лице, које је слепо, снижено је од 50 на 30 година. Издаци за пружање ових рента након ових измена повисили су се од 300.000 Л на 400.000 Л.

Старосна рента према новом Закону пружа се након навршене 70 године живота свакој особи, која испуњује законске услове гледе боравишта и гледе животних прилика. Све издатке око пружања ових рента сноша сама држава. Лице, које жели да му се исплаћује оваква старосна рента, мора становати најмање 30 година на подручју слободне државе Ирске и од тога након навршене 50 године живота најмање непрекидно 6 година, ако је грађанин државе Ирске, а 16 година, ако није.

Висина ренте равна се према приходу лица, које стави захтев. Не урачунавају се у тај приход покућство и ствари за личну порабу, бесплатна храна и бесплатан стан, без обзира на њихову вредност. Надаље се не ра-

Digitized by Google

чуна у тај приход 25 Л капиталне вредности имовине, 15 Л 12 с и 6 д годишњег прихода из било којег другог наслова или потпоре синдиката кроз 6 месеци у једној години. Од даљњих 375 Л иметка рачуна се у приход 5%, а од следећих 400 Л 10%. Према томе се онда израчунава рента. Ако се иметак прорачунава према овим прописима, онда се рента установљује у следећим степенима:

Годишњи приход	Недељна рента
Испод 15 Л 12 с 6 д	10 с
од 15 Л 12 с 6 д, до 18 Л 5 с 0 д	9 с
од 18 Л 5 с 0 д, до 20 Л 17 с 6 д	8 с
од 20 Л 17 с 6 д, до 23 Л 10 с 0 д	7 с
од 23 Л 10 с 0 д, до 26 Л 2 с 6 д	6 с
од 26 Л 2 с 6 д, до 28 Л 15 с 0 д	5 с
од 28 Л 15 с 0 д, до 31 Л 7 с 6 д	4 с
од 31 Л 7 с 6 д, до 34 Л 0 с 0 д	3 с
од 34 Л 0 с 0 д, до 36 Л 12 с 6 д	2 с
од 36 Л 12 с 6 д, до 39 Л 5 с 0 д	1 с
Преко 39 Л 5 с 0 д	0 с

Код брачних другова узима се, да сваки брачни друг има право на половицу укупног прихода. Рента се прорачунава према тим деловима. У случају смрти једног брачног друга имаде преживели друг право само на ону ренту, коју је уживао и раније.

Слепци примају ренту, која се прорачунава на исти начин као старосна рента. Тим лицима пружа се рента након навршене 30 године живота, ако они не могу вршити никакав рад услед слепоће. Код прорачунавања имовине слепца узима се у обзир само онај износ, који би могао као слепац заслуживати у којем јавном звању. Б. Х.

UGOVOR O SOCIJALNOM OSIGURANJU IZMEĐU FRANCUSKE I ŠPANIJE.

Uvađanje socijalnog osiguranja u Francuskoj urodilo je dobrim plodom ne samo time, što je francusko radništvo došlo do potpora u slučaju bolesti, materinstva i nezgode, nego i time što je omogućeno uzajamno pružanje potpora iz osiguranja između Francuske i susjednih država. Kao jedan od prvih takvih ugovora sklopljen je u novembru mjesecu pr. god. prigodom boravka ondašnjeg Ministra pretsednika Herriota u Madridu ugovor između Francuske i Španije o socijalnom osiguranju.

Prema tome ugovoru radnici francuski državljani i radnici španjolski državljani izjednačuju se u obim zemljama u pogledu prava i dužnosti osiguranika i njihovih porodičnih članova. Radnici i namještenici u pravilu bit će osigurani tamo, gdje su zaposleni. Radnici i namještenici obiju narodnosti, koji su osigurani kod jednog zavoda socijalnog osiguranja od obiju država imaju pravo zajedno sa svojim porodičnim članovima na sve rente i potpore, koje im se isplaćuju na osnovu sistema osiguranja, i to tako dugo, dok žive u jednoj od obiju ugovornih država. Konačno propisuje se u ugovoru, da se imaju računati svi oni karenčni rokovi kroz koje su radnici ili namještenici bili osigurani u kojoj od ugovarajućih država, kod proračunavanja njihovih prava na potpore iz osiguranja. B. H.

UJEDINJENJE SOCIJALNOG OSIGURANJA U RUMUNJSKOJ.

Prošle godine u »Radničkoj zaštiti« objavili smo ukratko prikaz o ujedinjenju socijalnog osiguranja u Rumunjskoj. Zakonom od 18. maja 1932. izvršeno je unificiranje svih dosadašnjih Zakona o socijalnom osiguranju na području cele države. Nova rumunjska vlada dala je u poslednje vreme nekolike izjava, da će nastaviti ovaj važan posao oko unifikacije socijalnog zakonodavstva. Nemože se dalje dozvoliti da nakon 14 godina opstanka nove Rumunjske još uvek postoje tri različita zakonodavna sistema na području socijalnog osiguranja. Stoga nije nitи čudo, što dolazi do sporova između poslodavaca i radnika jedne te iste grupe, obzirom na to, što kod prelaza u drugu provinciju gube radnici svoja prava uopšte, ili im se ista skraćuju, već prema postojećim zakonskim propisima.

Sem toga što vlada želi, da izjednači sve zakonske propise u pogledu osiguranika, želi ona uvesti u socijalno osiguranje i nove grupe radnike. Isto tako kao što država osigurava svoje radnike za slučaj starosti, treba osigurati za slučaj starosti i radnike u industriji, zanatu i trgovini.

U Ministarstvu rada održane su nedavno rasprave o tome, kako da se protegne socijalno osiguranje i na trgovačke namještenike. U principu je to osiguranje namještenika ustanovljeno već Zakonom od 18. maja 1932., ali ono nije izgrađeno. Iz toga razloga podnela je posebna delegacija saveza privatnih namještenika u Rumunjskoj vladi zahtev za osnutak posebne blagajne za osiguranje privatnih namještenika. Privatni namještenici su se dakle izjavili protiv uvrštenja u postojeće radničko socijalno osiguranje. Ministar rada obećao je delegaciji, da će one grane osiguranja, koje će osigurati namještenike, biti uređene samostalno. Zakonska osnova o socijalnom osiguranju, koja će biti predložena

Digitized by Google

парламенту садржаване нарочите одредбе у том правцу. Б. Х.

ОКО РЕФОРМЕ ČЕХОСЛОВАČКОГ СОЦИЈАЛНОГ ОСИГУРАЊА.

На 22. i 23. augusta 1932. održan je u Schüttenhofenu kongres istočno-čeških bolesničkih blagajna. Na tom kongresu raspravljalo se između ostaloga i o namjeravanoj reformi čehoslovačkog socijalnog osiguranja. Zaključci donešeni na tom kongresu od naročite su važnosti, jer su oni izražaj mišljenja najvećeg saveza čehoslovačkih bolesničkih blagajna, a također i čehoslovačke socijalno-demokratske stranke.

Zaključci o najvažnijim pitanjima socijalnog osiguranja doneseni na ovom kongresu glase:

a.) kongres protestira protivu nastojanja stranaka desnice, koje žele provesti sanaciju osiguranja za slučaj bolesti sniženjem potpora;

b.) stalno pogoršanje finansijskog položaja nosioca osiguranja za slučaj bolesti traži trajnu sanaciju;

c.) broj nadničnih razreda u osiguranju za slučaj bolesti treba povisiti od sadašnjih X na XV;

d.) troškove osiguranja za slučaj materinstva ima da preuzme država;

e.) ukamaćenje zaostataka na prinosima i jamstvo za te zaostatke ima se tako urediti, da se ubuduće onemogući zadržavanje prinosa po poslodavcima iz spekulativnih razloga.

f.) osiguranje za slučaj nezgode ima da nadoknadi troškove za pružanje liječenja ozleđenima počevši od prvog dana nezgode, a ne kao što je to do sada bilo počevši od petog tjedna iza nezgode;

g.) prednosti, koje pruža osiguranje za slučaj bolesti državi u socijalnom i zdravstvenom pogledu, moraju naći odraza u odgovarajućim olakšicama na području poštanskih, telefonskih, eksekutivnih taksa i pristojba za biljege;

h.) za pokriće opskrbnih troškova porodičnih članova osiguranika u bolnicama imaju se upotrebiti sretstva iz javnih fondova, a ne prihodi nosioca osiguranja za slučaj bolesti;

i.) rente osiguranja za slučaj iznemoglosti imaju se povisiti, a početno doba za uživanje starosnih renta sniziti. Udovička renta ima se pružati, ako udovica nije uposlena, odnosno ako je navršila stanovitu godinu života. Rentaši osiguranja radnika za slučaj iznemoglosti imaju pravo na lekarsku njegu isto tako kao rentaši penzionog osiguranja privatnih namještenika;

k.) protestuje se protiv namjere, da se vodeći činovnici bolesničkih blagajna sile da stupe u službovni i plateżni odnošaj prema Središnjem zavodu za socijalno osiguranje. Naprotiv treba da se umjesto današnjeg imenovanja vodećih činovnika bolesničkih blagajna po Središnjem zavodu za socijalno osiguranje u interesu autonomije i zdravih prilika vodećih činovnika prema osiguranicima i poslodavcima prepusti njihovo imenovanje bolesničkim blagajnama.

l.) spajanje osiguranja za slučaj nesreće sa osiguranjem za slučaj iznemoglosti vrlo je hitno. Kod toga se traži, da potpore osiguranja za slučaj nezgode ostanu u najmanju ruku na današnjoj visini. В. Н.

ПРУЖАЊЕ ПОТПОРА ЗА СЛУЧАЈ НЕУПОСЛЕНОСТИ И БОЛЕСТИ ПОМОРЦИМА У ГРЧКОЈ.

Недавно је донесен нови закон за заштиту помораца у случају неупослености и болести у Грчкој. Наместо раније благајне за пружање потпора у случају неупослености оснива се нова благајна помораца за случај неупослености и болести. Управу над том благајном врши инвалидска благајна помораца. Та благајна има да пружа неупосленим поморцима потпору, а болесним поморцима и њиховим породичним члановима лекарску негу.

Сретства ове благајне сакупљаће се деломице од одбитака од наднице, а деломице повишењем приноса за инвалидску благајну помораца и прописивањем нарочитог приноса, којега ће плаћати власници бродова, чији ће бродови бити стављени изван службе. Коначно ће у ту сврху служити и сретства од куповнина за продане грчке бродове иностраним бродовласницима. Уколико не би била довољна ова сретства, предвидиће влада даља сретства из царина и казна.

Неупосленима имаде се пружити помоћ на следећи начин. Имаде им се омогућити путовање у иностране луке у сврху проналажења рада, напосе им се имаде наћи рада на грчким бродовима. Треба настојати око њихове изобразбе за друга звања и омогућити им упослење у тим звањима. Поморцима, који су нарочито потребни него треба пружити и живежне намирнице. Старијим неупосленим поморцима или њиховим породичним члановима треба пружити новчане потпоре и зајмове.

Заштита против болести обасиже бесплатну лекарску негу код куће, у болници, у санаторију, као и пружање потпора болесним поморцима, који имају породицу. Исто се таква

Digitized by Google

заштита може пружити и пензионисаним поморцима и њиховим породичним члановима.

Б. Х.

REZULTATI POSLOVANJA TALIJANSKE BLAGAJNE ZA OSIGURANJE U SLUČAJU NEZGODE ZA GODINU 1931.

Nedavno je ovaj institut objavio podatke o poslovanju u god. 1931. To je poludržavni zavod, koji sprovodi obavezno osiguranje u slučaju poslovne nezgode. On ne uživa nikakvo monopolisanje. U industrijskim poduzećima u kolonijama, kao i poslodavci, koji rade sami za se, dozvoljava se osiguranje kod ovog zavoda. To isto važi za javnopravnu upravu. Za lica, koja su zaposlena u državnoj službi jeste nosioc osiguranja država, i zavod u tom poslu vrši samo administrativne poslove i tehničku isplatu potpora uz naknadu ovih troškova sa strane države. U tu svrhu izdala je blagajna god. 1931. oko 4.37 milijuna lira.

Trećina industrijskog radništva obaveznog na osiguranje osigurana je kod uzajamnih osiguravajućih sindikata poslodavaca. Počevši od god. 1926. nisu pripuštena ostala privatna poduzeća k izvršivanju obaveznog osiguranja za slučaj nezgode. Osiguravajući sindikati mogu dio svojih rizika reosigurati kod narodne blagajne. Mnoga od njih služe se tom pogodnošću. Narodna blagajna zaključuje ugovore o osiguranju prema prinosnim stopama, koje ostaju nepromenjene kroz celo vreme trajanja ugovora. Tako ne rade sindikati. Pokaže li se kod zaključka ugovora ugovoreni prinos kao nedovoljan za pokriće izdataka za potpore prema slučajevima nezgode u pojedinom poduzeću, mogu sindikati tražiti od dotičnog poduzeća povišenje prinosa putem posebnog dodatka. Uopće su prinosne stope sindikata niže određene od onih po zavodu.

God. 1931. bilo je osigurano kod Narodne blagajne 2,771.040 radnika, kod prosječnog godišnjeg stanja od 1,917.777. God. 1930. bilo je osigurano 2,734.974 radnika kraj prosječnog godišnjeg stanja od 1 mil. 949.834. God. 1931. bilo je sklopljeno 281.120 (285.181 u god. 1930.) ugovora osiguranja, koji su se protezali na 203.647 (204.402) industrijskih poduzeća. Nadnice, koje su dolazile u obzir kod osiguranja, iznosile su 6.742 (7.432) milijuna lira, a prinosi 190.3 (208.4) milijuna lira. U godini 1931. iznašali su svi prinosi osiguranja 200.6 (217.6) milijuna lira.

Poslovnih nezgoda bilo je prijavljeno g. 1931. 302.047 (330.797) od toga 241.330 (265.194) sa pravom na otštetu. Od toga je bilo 1.007 (1.054) smrtnih slučajeva, 24.246 (24.060) slučajeva trajne nesposobnosti za rad i 216.077 (240.880) slučajeva privremene nesposobnosti za rad. Od 24.246 slučajeva trajne nesposobnosti: 17.135 slučajeva sa umanjenjem ispod 10%, 3.431 sa umanjenjem od 10—20%, 3.138 sa umanjenjem od 21—50%, 423 sa umanjenjem od 51—80%, i 119 slučajeva sa umanjenjem preko 80%.

Za potpore je isplaćeno u 1931. god. 166.58 milijuna lira, dok je dalnjih 114.72 milijuna lira bilo isplaćeno za naknadu šteta iz god. 1931. i ranijih godina. Prosječni troškovi za potpore unesrećenima iznosili su 153.10 lira za pojedini slučaj privremene nesposobnosti, 3.889 lira za pojedini slučaj trajne nesposobnosti, a 22.181.22 lire za smrtni slučaj. U god. 1931. bilo je 84.31% svote samo u toj godini propisanih prinosa izdano za naknadu šteta prouzročenih ozljedama u toj godini.

Ostali izdaci, kao za upravu, za liječenje ozljeđenih, za zaštitne mjere iznosili su u 1931. god. 22.75% (21.54%) ukupnih prihoda. Upravni troškovi uračunavši i one za lekarske i pravne konzultacije iznosile su 23,054.837 (25,468.001) lira t. j. 15 38% (15.42%) ukupnih prihoda.

Talijanski zakon određuje nosiocu osiguranja prema ozljeđenicima slijedeće dužnosti: da pruža osim spomenutih potpora u prvom redu novčanu naknadu. Narodna blagajna dobrovoljno je preuzela na se dužnost da pruža svojim osiguranicima, njihovim udovama i siročadi potpore povrh zakonske dužnosti. Ona je osnovala poseban fond, koji sada iznosi 43.2 milijuna lira i koji služi u glavnome za zdravstveno staranje ozljeđenih. U brojnim kirurškim ambulantama i specijalnim lječilištima zavoda liječilo se na račun tog fonda 1931. god. 2.300 ozljeđenika. U lječilištima bilo je 3.985 ozljeđenika sa 79.236 opskrbnih dana. Dalnjih 500 ozljeđenika bilo je dnevno u ljekarskoj njezi i uživalo obavezne potpore.

Narodna blagajna udovoljava svim svojim zakonkim i dobrovoljnim dužnostima u punoj mjeri zahvaljujući dalekosežnim uštedama na upravnim troškovima. Ona je postignula ravnotežje u svom poslovanju. Ukupna imovina zavoda, koja je iznosila koncem 1930. god. 268,702.531 liru, povisila se koncem god. 1931. na 269,296.214 lira.

B. H.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

FINANSIJSKI ARHIV. Br. 1. Str. 1—2. Dr. Julije Mogan: Kozerija o devizama, carinama i privredi. Str. 3—8. Dr. Stevan Milačić: Teškoće francuskih državnih finansija i konverzija renti. Str. 8—12. Vrtar Stjepko: Prijava tečevina. Str. 12—16. Dr. Herkov Vlatko: Naplata skupnog prometnog poreza na krzna i krznarske proizvode. Str. 17—28. Porezi. Str. 28—31. Trošarina. Str. 31—32. Takse. Str. 32—35. Carine. Str. 35—40. Monopoli. Str. 40—41. Devize i valute. Str. 44—51. Zakon o naknadnim i vanrednim kreditima uz budžet državnih rashoda i prihoda za 1932/1933. god.

MJESEČNIK PRAVNIČKOGA DRUŠTVA. Br. 12. Str. 533—546. Dr. Fran Milobar: Svjetska ekonomska kriza i svjetska ekonomsko-monetarna konferencija. Str. 546—557. Dr. Albert Fischer: Zakon o prinudnom poravnanju van stečaja u praksi. Str. 557—568. Dr. Muha Miroslav: Zastupnici stranaka po novom građanskom parbenom postupku. Str. 568—573. Kolar Gjuro: Aktuelno pitanje emisija.

VJESNIK LJEKARNIKA. Br. 1. Str. 2—3. U novoj godini. Str. 4—5. S. Z. Iv.: Zakon o apotekama. Str. 8—15. Crtice iz zgodovine kranjske farmacije. Str. 16—17. Vinko Vlašković: Dali protiv rješenja Bana o dozvoli otvaranja i držanja jedne apoteke ima mesta žalbi? Str. 18—20. Mr. V. Jugović: Nezgode Srećka Nesrećkovića. Str. 20—23. Zapisnik sa skupštine uprave federacije slovenskih farmaceuta. Str. 24—26. Mr. Ph. Stadler Aurel: Jesenja šetnja. Str. 27—40. Nove promjene cijena za cjenik ljekovitih specijaliteta i patentovanih preparata. Str. 55—63. Dr. Mladen Deželić: Sinteza hemina.

KNJIŽEVNIK. Br. 1. Str. 10—15. Louis Adamič: Razvoj američkog individualizma. Str. 15—22. F. Romanov: Ženska pisma. Str. 29—30. Arhitektura i društvo.

FARMACEUTSKI GLASNIK. Br. 1. Str. 2—9. Mr. St. R.: Spektroskopska metoda u acidi — i alcalimetriji. Str. 10—13. Dr. Rapp: Farmaceutska nauka i praksa. Str. 14—16. Osvrt. Str. 16—17. Na početku nove godine. Str. 17—21. Dr. J. Hofman: Međunarodni problemi u farmaciji.

HRVATSKI ZADRUGAR. Br. 1. Str. 2—3. Dr. Gjuro Šurmin: Brige za budućnost. Str. 4—7. Antolić Mile: Isplata prvog kola stalne štednje kod Hrvatskog zadrugarskog saveza u Petrovaradinu. Str. 7—10. Dr. Ivšić Milan: U obnovljenom zadrugarstvu — spas seljaštva. Str. 11—13. Zakon o produženju važnosti Zakona o zaštiti zemljoradnika i o stavljanju na snagu pojedinih propisa Zakona o izvršenju i obezbeđenju. Str. 13—15. Uredba o regulisanju isplata uloga kod pojedinih novčanih zavoda. Str. 16—23. Dr. Ricoffi Nikola: Trgovački ugovor između Austrije i Jugoslavije, kako se on provodi i što je u njemu za nas važno. Str. 23—25. Urbani Milutin: Nade vinogradara od »mokre« Amerike. Str. 25—31. Dr. Esih Vinko: Čime se odjevamo? Str. 33—37. Dr. Turina Božo: Imade li naše malo seljačko gospodarstvo uvjeta za napredak.

LEKAR. Br. 135. Str. 1. D. Sretenović: Bilans jedne godine. Str. 1—2. Dr. Ma Pa. Činovnički položaj državnih lekara. Str. 2—3. Da li je potrebna obavezna prijava tuberkuloznih bolesnika. Str. 4. Dr. Svetozar Pešić: Obnova praktične medicine.

NARODNO BLAGOSTANJE. Br. 1. Str. 3—4. V. Bajkić: Nova faza depozitnog moratorijuma. Str. 4—6. Dr. Prica Bogdan: Kako dejstvuje devalvacija(novca) na narodnu privredu — 1.) Dejstvo devalvacije na javne finansije — 2.) Dejstvo hotimične devalvacije — 3.) Dejstvo nehotične devalvacije — 4.) Pokušaji prisilnog sprečavanja devalvacije — 5.) Uticaj devalvacije na konjukturelnu krizu. Str. 7—9. Dr. Žujović Milan: Nezaposlenost u Engleskoj — Ekonomska ispitivanja i statistička analiza — 1.) Uvod — 2.) Industrija i kriza u industriji u poletu — 3.) Neuposlenost je stalno rasla.

Br. 2. Str. 19—20. Kriza knjige — Obim i uzroci. Str. 20—22. Dr. Prica Bogdan: Kako dejstvuje devalvacija novca na narodnu privredu (svršetak). Str. 22—24. Dr. Žujović Milan: Nezaposlenost u Engleskoj. — Ekonomska ispitivanja i statistička analiza. 4.) Teza o radničkom osiguranju kao prouzrokovaču nezaposlenosti. — 5.) Pobijanje gornje teze. — 6.) Budućnost nezaposlenosti u Engleskoj.

Br. 3. Str. 35—37. V. Bajkić: Turizam — Još jedna žrtva svetske privredne depresije. — 1.) Kulturni značaj turizma. — 2.) Aktiviranje turističkog bilansa. — 3.) Aktiva našeg turizma u 1931. — 4.) Pasiva na-

Digitized by Google

šeg turizma u 1931. Str. 37—38. Prof. L. Tauber: Uredba o postupku posredovanja.

INDEKS. Br. 3. Str. 15—23. Artur Benko Grado: Kako prikupljamo statistički materijal za proračunavanje indeks brojeva. Str. 24. Indeks cijena u veleprodaji za razdoblje april do juni 1932. Str. 25. Indeks cijena u maloprodaji za razdoblje april do juni 1932. Str. 26—27. Indeks troškova života na temelju teoretskog minimalnog budžeta za jednog odraslog muškog radnika i radničku obitelj od 4 člana (muža, žene i dvoje djece) za područje zagrebačke komore i njihovi indeks brojevi. Str. 28. Sumarni pregled kretanja indeksa cijena u veleprodaji, u maloprodaji i troškova života po skupinama i mjesecima.

GLASNIK ZAVODA ZA UNAPREĐIVANJE SPOLJNE TRGOVINE. Br. 1. Str. 1—2. Izvoz voća. Str. 2—5. Privredne i trgovačke prilike Holandije krajem 1932. god. Str. 5—7. Privredni deo programa vlade kancelara Šlajhera. Str. 7. Novi carinski zahtjevi nemačke poljoprivrede. Str. 7. Drvarska konferencija u Milanu. Str. 14—15. Važniji trgovinsko-politički događaji u 1932. god. Str. 16—19. Carinske vesti i trgovinska politika. Str. 20—21. Trgovinski ugovor između Kraljevine Jugoslavije i republike Austrije zaključen i potpisan u Beogradu 9. marta 1932. Str. 21—23. Austrijsko-madžarski trgovinski ugovor.

Br. 2. Str. 29—33. Dr. M. V.: Naša izvozna trgovina jaja i teškoće sa kojima se borila tokom prošle godine. Str. 33—37. Važniji, za nas interesantni događaji u austrijskoj privredi mjeseca decembra 1932. Str. 37—39. Pregled nemačke privrede godine 1932. Str. 41—43. Trgovina žitom u Francuskoj. Str. 43—45. Austrijsko tržište početkom januara o. g. Str. 45—47. Tržište lekovitog i aromatskog bilja i eteričnog ulja početkom januara 1933. Str. 50—55. Trgovinski ugovor između Jugoslavije i Austrije.

JUGOSLAVENSKA NARODNA PRIVREDA. Br. 1—2. Dr. Gjuro Šurmin: Svetska ekonomska proljetna konferencija. Str. 2—7. Dr. Eugen Sladović: Štednja kao faktor kulture. Str. 7. Dr. Niko Kreković: Zaštita seljaka i banke. Str. 8—10. Dr. Stanko Deželić: Stenografski pokret u Jugoslaviji. Str. 10—13. Dr. Nikola Raus: Transakcije, koje treba da spriječe novi zakonski propisi o trgovačkim knjigama. Str. 13—15. Ing. Vladen: Zdrav razum, znanje, rad, blagostanje. Str. 15—18. Dragutin Bašić: Sastav zaključnih računa komunalnih štedionica.

SOCIJALNI SLUŽBENIK. Br. 1. Str. 1—2. Mlakar Dragutin: Na pragu nove godine. Str. 2. Pongračić Stjepan: Naš socijalni položaj treba da bude sređen i dobar! Str. 2—4. Vjekoslav Kudelnjak: Ima li opravdanja automatskom napredovanju u službi. Str. 4—6. Grčević Gjuro: Naš projekt Službenog pravilnika. Str. 7—24. Nacrt za Službeni pravilnik službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Str. 27—28. Grčević Gjuro: Loše riječi u uredskim aktima.

HRVATSKI RADIŠA. Br. 1. Str. 1—2. Milan Prpić: U osvit nove godine! Str. 2—3. Z. Š.: Tri rane društvenog organizma. Str. 3—5. Dr. I. L-ić: Slavonija u etničkom pogledu. Str. 6—8. Dujmović Franjo: Dva seljačka problema Srednje Evrope. Str. 8—9. Dr. Sladović Eugen: Reklama i pravo.

PRIVREDA. Br. 1. Str. 1—6. Govor pretsednika g. Dra. Milana Vrbanića na sjednici vijeća Komore za trgovinu, obrt i industriju u Zagrebu dne 20. decembra 1932. o gospodarskom stanju komorskog područja i radu komore u godini 1932. U tom svom govoru kazao je g. pretsednik o socijalnom zakonodavstvu sledeće:

»Naša privreda i onako veoma teško podnaša terete nametnute joj socijalnim zakonodavstvom naše zemlje. Najnovije rješenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja o povišenju prinosne stope za osiguranje radnika na 42% obezbeđene nadnice, a koje stupa na snagu 1. januara 1933. nesumnjivo će jako pogoditi privredu u nekim krajevima naše države. § 23. Zakona o osiguranju radnika doduše dozvoljava kao maksimalni prinos 42% obezbeđene nadnice, ali su dosada taj maksimalni prinos imali samo neki od Okružnih ureda i to oni, koji su imali manji broj osiguranih članova i prema tomu i deficit na granama osiguranja. Primjerice Okružni ured Zagreb imao je do sada samo 39% prinosa za osiguranje radnika.

Središnji ured za osiguranje radnika iskazao je za godinu 1931. deficit na grani osiguranja za slučaj bolesti okruglo 31 mil. a na grani osiguranja za slučaj nesreće oko 5,000.000.—. Taj potonji deficit narastao je sa deficitima iz prijašnjih godina do konca godine 1931. na okruglo 37,000.000.— dinara. Povrh toga imade Središnji ured za osiguranje radnika oko 194 milijuna do sada neutjerivih tražbina. Priznajući doduše potrebu, da se prilike i u radničkom osigu-

Digitized by Google

ranju saniraju, to ipak držim, da se povećanjem prinosne stope za 3% neće moći uravnotežiti budžet radničkog osiguranja, već bi se trebala provesti temeljita reorganizacija cjelokupnog radničkog osiguranja, što je naša komora već odavna tražila od nadležnih faktora. Dobro smišljenom i provedenom reorganizacijom cijele uprave radničkog osiguranja, te sniženjem nekih davanja, koja su kod nas veća nego li u inostranstvu mogao bi se uravnotežiti budžet radničkog osiguranja a da se ne bi trebalo pristupiti pomenutoj mjeri povišenja prinosne stope.«

Str. 7—10. Dr. J. Andraši: Novi organizam za rješavanje međunarodnih sporova gospodarske prirode.

GRAĐEVINSKI VJESNIK. Br. 1. Str. 1—5. Ing. Dr. Aleksandar Ugrenović: Drvo kao građevni materijal. Str. 5—6. Le Corbusier: O potrebi jednoga tehničkog internacionalnog jezika. Str. 6—10. Heinrich Joosten: Most preko Dunava kod Beograda — Pančevački most. Str. 11—13. Ing. B. Širola: Novi čehoslovački propisi za betonske gradnje. — Osnivanje betonskih gradnja.

RASSEGNA DELLA PREVIDENZA SOCIALE. Br. 12. Str. 1—6. Socijalna politika fašističkog režima.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG. Br. 24. Str. 353—360. V. Hahn: Prokletstvo tehnike? Str. 360—368. Erwin Reinhold: Tekući posao u kancelarijskom poduzeću.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 1. Str. 5—7. Apotekari protiv naknade lekova bolesničkih blagajna. Osnova zakona o lekovima. Str. 7—9. Dr. Marie Zach-Fessler: Problemi socijalnog osiguranja.

VOLKSTÜMLICHE ZEITSCHRIFT FÜR DIE GESAMTE SOZIALVERSICHERUNG. Br. 1. Str. 1—3. Dr. F. Bothe: Suzbijanje raka i socijalno osiguranje. Str. 4—5. Maks Klein: Rente iz osiguranja namještenika. Str. 6—8. Hans Adolf Aye: Bolesničke blagajne i izmjene granica političkih srezova.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 1. Str. 2—6. Dr. Behrend: Otšteta nezgoda kod spasavanja života. Str. 6—7. Munder: Granični slučajevi kod pružanja pogrebnine prema propisu §-a 201. ff. RVO.

DEUTSCHE KRANKENKASSE. Br. 1. Str. 5—7. Henschel: O osiguranju lica zaposlenih u dobrovoljnom radu, za slučaj bolesti. Str. 7—8. Keck: O osiguranju lica zaposlenih u dobrovoljnom radu za slučaj bolesti. Str. 8—10. Dr. Büscher: O osiguranju lica zaposlenih u dobrovoljnom radu, za slučaj bolesti.

Br. 2. Str. 25—33. Izmjene o propisima glede ugovora. Str. 34—37. Dr. Mandt: Nisu li ugovori o nameštenju blagajničkih namještenika, koji nisu doprinjeli dokaze o svojoj stručnoj sposobnosti, pravno nevažni? Str. 37—39. Ch. Riedel: Ispitivanje izdataka za lekove. Str. 39—42. M. Lideke: Ispitivanje izdataka za lekove.

MONATSSCHRIFT FÜR ARBEITER- UND ANGESTELLTEN-VERSICHERUNG. Br. 1. Str. 1—8. Dr. Behrend Ernest: Radni odnošaj u osiguranju za slučaj nesreće pod naročitim obzirom na lica zaposlena u privremenom radu. Str. 8—13. Dr. Karl Fees: Osnovni princip rješavanja po slobodnom prosuđivanju i po slobodnoj sudskoj procjeni dokaza. Str. 13—22. Dr. Schaeffer: Pravosuđe državnog ureda za osiguranje prema Zakonu o posredovanju rada i osiguranju za slučaj nezaposlenosti.

DEUTSCHE ZEITSCHRIFT FÜR OEFFENTLICHE VERSICHERUNG U. VOLKSWOHLFART. Br. 1. Str. 1—4. Dr. Josef Rosenbaum: U koliko jamče nosioci osiguranja za slučaj bolesti za štete svojih liječnika. — Mišljenje jednog laika. Str. 4—5. Dr. Hans Klatz: Zantjev za izmenu sudova socijalnog osiguranja. Str. 10—11. Ekonomski problemi i liječnici. Str. 11—12. Dr. G. Ekkeles: O difteriji.

LA VIE SOCIALE EN FRANCE. Br. 13—14. Str. 141—142. August Herman: Rješenje finansijske krize u socijalnom osiguranju u Njemačkoj. Str. 145—147. August Herman: Stvarni i socijalni porodi. Str. 147—149. Socijalno osiguranje u Belgiji. Str. 149—151. Rente osiguranja namještenika u Njemačkoj.

SVEPOMOC. Br. 1. Str. 2. J. K. Zimmermann: 40 godina naše »Svepomoci«. Str. 3. O prvom redaktoru »Svepomoci« F. J. Čermaku. Str. 3—7. Dr. Jiri Pleskot: O novoj godini. Str. 6—8. Dr. Edvard Bresky: Međunarodno vijeće stručnjaka o liječničkom pitanju u socijalnom osiguranju.

Br. 2. Str. 17—19. Vaclav Johanis: Naši stručni listovi i radničko osiguranje. Str. 19—21. Dr. Edvard Bresky: Međunarodno vijeće stručnjaka o liječničkom pitanju u socijalnom osiguranja (nastavak). Str. 21—22. Josef Vizdal: O racionalizaciji. Str. 22—23. František Stary: Štete bolesničkih blagajna.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj: 27/1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu izračunavanja prinosa za slučaj nesreće, prireza za Berzu rada i Radničku komoru za ukrcane mornare obalne plovidbe i mornare duge plovidbe.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Savezno sa okružnicom Središnjeg ureda broj 27/1933. od 2. januara 1933. god. u predmetu prinosne stope osiguranja za slučaj bolesti za ukrcane mornare obalne plovidbe i duge plovidbe saopštava se sledeće:

Kako prinosna tarifa osiguranja za slučaj nesreće iznosi počevši sa 1. januarom 1933. god. 7 Din za svakih 100 dinara obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100 (okružnica broj 48.564/1932. od 2. januara 1933. god.), prirez za Javne berze rada počevši sa 1. aprilom 1932. god. iznosi nedeljno 3,6% od jednodnevne obezbeđene nadnice odnosno 10% od 36%-tnog nedeljnog prinosa za osiguranje u slučaju bolesti (okružnica broj 16.881/1932. od 19. aprila 1932. god.) a nedeljni prirez za Radničke komore ostao je isti t. j. 1.8% od jednodnevne obezbeđene nadnice odnosno 5% od 36%-tnog nedeljnog prinosa za osiguranje u slučaju bolesti (okružnica broj 23.907/1926. od 18. augusta 1926. god.), to se upućuju mesni organi da kod izračunavanja prinosa za slučaj nesreće, prireza za Javnu berzu rada i Radničke komore postupe na sledeći način:

1.) Kod 30%-tne prinosne tarife za slučaj bolesti:

a.) da se dobije prirez za Radničke komore, mora se svota 30%-tnog prinosa za slučaj bolesti množiti sa 6 (šest) i deliti sa 100 (sto);

b.) da se dobije prirez za Javne berze rada, mora se svota 30%-tnog prinosa za slučaj bolesti množiti sa 12 (dvanaest) i deliti sa 100 (sto) ili će se svota prireza za Radničke komore uzeti u dvostrukom iznosu, jer prirez za Javne berze rada odgovara dvostrukoj svoti prireza za Radničke komore;

c.) za izračunavanje prinosa za slučaj nesreće data je uputa u okružnici broj 48.564/1932. od 2. januara 1933. t. j. da se 30%-tni prinos za slučaj bolesti razdeli sa 5 (pet) a dobiveni kvocijent pomnoži sa 7 (sedam), dok će se dalje dobiveni umnožak pomnožiti sa % opasnosti posla i razdeliti sa 100 (sto).

2.) Kod 21%-tne prinosne tarife za slučaj bolesti:

a.) da se dobije prirez za Radničke komore, mora se svota 21%-tnog prinosa za slučaj bolesti množiti sa 8.6 i deliti sa 100 (sto);

b.) da se dobije prirez za Javne berze rada, mora se svota 21%-tnog prinosa za slučaj bolesti množiti sa 17.2 i deliti sa 100 (sto), ili će se svota prireza za Radničke komore uzeti u dvostrukom iznosu, jer prirez za Javne berze rada odgovara dvostrukoj svoti prireza za Radničke komore.

c.) za izračunavanje prinosa za slučaj nesreće data je uputa u okružnici broj 48.564/1932. od 2. januara 1933. t. j. da se 21%-tni prinos za slučaj bolesti uzme u dvostrukom iznosu i pomnoži sa postotkom opasnosti posla i razdeli sa 100 (sto).

Da bi se olakšao posao oko izračunavanja prinosa za slučaj bolesti i zakonskih odbitaka ovaj je Središnji ured izradio odgovarajuće tablice, koje se prilažu ovoj okružnici.

Zakonom dozvoljeni odbici sadržavaju 50% prinosa za slučaj bolesti, 50% prireza za Javne berze rada i ceo prirez za Radničke komore.

U Z a g r e b u, 14. januara 1933.

Generalni direktor:
u z.
Dr. V i l i m H e l e b r a n t, v. r.

Digitized by Google

NATEČAJ.

Okružni ured za osiguranje radnika u Banjaluci na osnovu zaključka svog ravnateljstva od 28. novembra 1932. broj 21.326/32. koji je zaključak potvrđen po upravnom odboru Središnjeg ureda pod čl. 568 sedničkog zapisnika od 14. decembra 1932. raspisuje natečaj za popunjenje mesta ugovornog lekara specijaliste rentgenologa sa sedištem kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci. Pored rentgenološke specijalne spreme natecatelj treba da je upoznat s celokupnom fizikalnom i elektroterapijom.

Radno vreme u uredskoj ambulanti traje 3—4 sata dnevno, a honorar je Din 1.000.— mesečno za jedan sad dnevnog rada.

Molbe se imaju da predlože Okružnom uredu za osiguranje radnika u Banjoj Luci najdalje do 28. februara 1933.

Molbe koje budu podnešene posle označenog roka neće se uzimati u obzir.

Digitized by Google

2ka, koje poslodavac može od zarade

d i:

Digitized by Google

Digitized by Google

GLASNIK

SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA

(IZLAZI KAO PRILOG „RADNIČKE ZAŠTITE")

GOD. IV | ZAGREB, DNE 8 FEBRUARA 1933 | BROJ 2

Broj 690/1932.

Zbirni račun

ubranih prinosa za Berze rada na osnovu čl. 110 Finans. zakona za 1922/23 i Naredbe Ministra socijalne politike od 7/XII. 1922 broj 10810/1922, sa Pregledima I—IV o celokupnim prihodima i rashodima izvršenim u godinama:

1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930 i 1931.

Digitized by Google

Digitized by Google

IZVEŠTAJ SA RAČUNSKIM OBJAŠNJENJIMA UZ PREGLEDE I—IV

CENTRALNOM ODBORU ZA POSREDOVANJE RADA

BEOGRAD

Redovno budžetsko poslovanje Javnih berzi rada sa Centralnim odborom za posredovanje rada, prikazano je krajem svake godine, od 1928 do 1931 u Završnim računima. U budžetima za svako budžetsko razdoblje objavljeni su pregledi o podeli budžetskih dotacija prema propisima § 38 Uredbe o posredovanju rada od 26/XI. 1927 god. U Podeli ubranih prinosa broj 135 ex 1931 izvršena je i objavljena podela ubranih prinosa od 1923 do zaključno 1928. Preostatak ubranih prinosa u god. 1929, 1930 i 1931, kao nepodeljen ostatak preko iznosa podeljenih u ime budžetskih dotacija, ima se još podeliti na fondove pojedinih ustanova posredovanja rada. — Ova će se raspodela izvršiti u najskorije vreme po računskom obračunu sa Središnjim uredom za osiguranje radnika. Okružni uredi za osiguranje radnika duguju na dan 31/XII. 1931 u ime ubranih ali nedoznačenih prinosa za Berze rada ukupno Din 10,514.206.43. Radi ovih zaostalih ubranih prinosa i zadocnjavanja sa doznakama u sabirne fondove pri Državnoj hipotekarnoj banci, kao i radi potrebnih računskih obračunavanja sa Središnjim uredom za osiguranje radnika, nije se mogla izvršiti i objaviti podela prinosa zajedno za Završnim računima za 1932. Iz gornjih razloga a na zahtev toga odbora, sastavljeni su Pregledi I—IV u kojima je prikazano celokupno novčano poslovanje sa sretstvima prikupljenim za Berze rada i pomaganje neuposlenih radnika od god. 1923 do uključivo 1931.

Objašnjenje pojedinih »Pregleda« i to:

P r e g l e d I. U ovom pregledu prikazani su po godinama od 1923 do 1931 hronološkim redom prihodi prikupljeni na osnovu čl. 110. Finans. zakona za 1922/23 i Naredbe Ministra socijalne politike od 7. decembra 1922 kao i narasle kamate Državne hipotekarne banke i Okružnih ureda za osiguranje radnika. U rubrici »Rashodi« prikazane su sve dispozicije istih sretstava, izvršene od 1923—1931 preko Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Državne hipotekarne banke u cilju organizovanja ustanova posredovanja rada i pomaganja neuposlenih radnika. Stvarno utrošene sume od ukupno disponiranih 79,036.778.46 prikazane su u Završnim računima od 1928—1931 po pojedinim Javnim berzama rada. Ostatak Din 19,659.976.34 čini ukupno iznos prihoda neraspoređenih na Javne berze rada do 31. XII. 1931.

P r e g l e d II. U ovom pregledu prikazane su stvarno izvršene dotacije od 1923—1931 u korist fondova pojedinih ustanova posredovanja rada a prema odredbama čl. IV Uredbe i glave VIII Naredbe o sprovođenju Uredbe. Ovaj Pregled II dopunjuje preglede VI i VII Podele broj 135/1931. Nakon podele prinosa za god. 1929, 1930 i 1931, koja se ima naskoro izvršiti, obračunaće se i izravnati razlike pripadajućih i stvarno izvršenih dotacija.

P r e g l e d III. U ovom pregledu pokazano je stvarno stanje (bilansa) celokupne imovine Javnih berzi rada i Centralnog odbora za posredovanje rada na dan 31/XII. 1931. Pojedince je ova imovina pokazana i to: Saldo fondova u Završnim računima za 1931 Javnih berzi rada, zatim saldo nepodeljenih prinosa u sabirnim fondovima prema Pregledu I, kao i saldo ostatka propisanih ali neubranih prinosa prema Završnom računu Središnjeg ureda za osiguranje radnika za 1931 objavljenom u »Radničkoj zaštiti« broj IX/1932. Ovo stanje imovine detaljno je prikazano na strani »Duguje« sa naslovom dužnika ustanova koje duguju fondovima ustanova posredovanja rada. Jedino blagajne i ustanove kod kojih se nalazi imovina Javnih berzi rada nisu pojedince označene u Pregledu III, već su označeni pojedini Završni računi u kojima se mogu pregledati i naći pojedinosti. Na strani »Potražuje« iznet je sumarni odnos potraživanja fon-

Digitized by Google

dova Javne berze rada, dok se pojedinosti o stanju pojedinih fondova nalaze u Završnom računu za 1931. Ubrani a ne podeljeni iznosi kao i propisani a ne ubrani iznosi do kraja 1931 odgovaraju pojedinostima iznetim u saldu Pregleda I u »Radničkoj zaštiti« broj IX/1932 strana 530.

Pregled IV. U pregledu IV hronološkim redom prikazani su čisti ubrani prinosi za Berze rada od 1929—1931, dok je za 1923—1928 prikazano stanje ubranih prinosa po godinama u Podeli br. 135/1931. Od stvarno ubranih prinosa Okružni uredi obustavljaju bonifikaciju za ubiranje 6 i 3/4% i odobravaju posebnom računu 1/4% za nadzor nad imovinom Javne berze rada. Prema tome Okružni uredi doznačuju Državnoj hipotekarnoj banci čiste ubrane prinose i kamate na nedoznačene a ubrane prinose. Za 1931 publikovan je Završni račun Središnjeg ureda za osiguranje radnika u »Radničkoj zaštiti« broj 9/1932, ali obračun ubranih prinosa nije do danas dostavljen Centralnom odboru, za 1931, stoga je u Pregledu IV uneto ukupno potraživanje u ime prinosa i kamate za 1931. Prihodi pojedinih ustanova posredovanja rada od 1928 do 1931 u ukupnom iznosu 6,615.786.18 sastoji se iz kamata naraslih fondova pojedinih Javnih berzi rada kao i drugih prihoda Javne berze rada ostvarenih od 1928—1931. Pojedince i po ustanovama ovi prihodi prikazani su u Završnim računima za godinu 1928, 1929, 1930 i 1931.

Na strani »Rashodi« Pregleda IV prikazani su stvarno izvršeni utrošeni krediti na teret celokupnih prihoda ustanova posredovanja rada. Stvarno je utrošeno na osnovu overenih dokumenata i Završnih računa od 1928—1931 po Javnim berzama rada i Centralnom odboru sveukupno 25,341.995.10. Pojedinosti o utrošku ove sume iznete su i publikovane u Završnim računima za 1928, 1929, 1930 i 1931. Razlike osporenih izdataka, kao izdaci koje imaju računopolagači naknaditi, nisu uzeti u račun u ovom pregledu, nasuprot Završnim računima Javnih berzi rada koje su pre osporenja uzele stvarno izvršene izdatke. Izdaci na teret Rezervnih fondova dodati su budžetskim izdacima u pojedinim godinama u Pregledu IV.

Po odbitku stvarno utrošenih kredita od 1928 do 1931 po Pregledu IV u ukupnom iznosu 25,341.995.10 ostaje Din 86,177.655.27 kao stanje imovine na dan 31. XII. 1931 godine.

U Beogradu, 1. novembra 1932.

Referent:
Zar. V. Popović, s. r.
inspektor J. b. r.

Pretsednik:
Dr. Mario Krmpotić, s. r.

Digitized by Google

PREGLED I.

prihoda i dispozicija (rashoda) izvršenih u vremenu od 1923 do zaključno 1931, prema Naredbi Ministra socijalne politike broj 10.810 iz 1922 i prema § 25, 36—40 Uredbe o organizaciji posredovanja rada od 26/XI. 1927 sa pregledima po pojedinim godinama o čistom ubranom prinosu za Berze rada i naraslim kamatima.

Godina	Redni broj	Predmet i objašnjenje	Prihodi ubrani prinosi (čisti) i kamate		Rashodi iz osnovnih fondova: ispl. donacije i krediti		Ostatak (saldo)	
			Din	p	Din	p	Din	p
1923		God. 1923						
		Čisti ubrani prinosi za Javne berze rada ubrani u 1923	5,840.942	11				
		Ukupno u 1923	5,840.942	11			5,840.942	11
1924		God. 1924						
		PRIHODI:						
		Čisti ubrani prinosi u 1924	7,712.036	32				
		Kamate Drž. hip. banke	144.571	96				
		RASHODI:						
		G. S. Lehpameru za Rad. komoru Ljubljana. Ispl. po Suzor-u			19.333	32		
		Pokraj. namesniku u Zagrebu, za ispl. pomoći Ispl. po Suzor-u			50.000	—		
		Radničkoj komori Sarajevo. Ispl. po Suzor-u .			85.000	—		
		Ukupno u 1924	7,856.608	28	154.333	32	13,543.217	07
1925		God. 1925						
		PRIHODI:						
		Čisti ubrani prinosi u 1925	8,595.648	51				
		Kamate Drž. hip. banke u 1925	517.244	—				
		RASHODI:						
		G. S. Lehpameru za Rad. komoru u Ljubljani. Ispl. po Suzor-u			24.000			
		Ukupno u 1925	9,112.892	51	24.000		22,632.109	58
1926		God. 1926						
		PRIHODI:						
		Čisti ubrani prinosi u 1926	9,323.187	87				
		Kamate Drž. hip. banke u 1926	990.155	—				
		Kamate Sred. ureda za osig. rad. u 1926 . . .	512.103	36				
		RASHODI:						
		G. S. Lehpameru za Rad. komoru u Ljubljani ispl. po Suzor-u			6.000	—		
		Ukupno u 1926	10,825.446	23	6.000	—	33,451.555	81
1927		God. 1927						
		PRIHODI:						
		Čisti ubrani prinosi u 1927	11,004.707	45				
		Kamate Drž. hip. banke u 1927	965.658	—				
		Kamate Sred. ureda za osig. radn. u 1927 . . .	672.009	91				
		Prenos god. 1927.	12,642.375	36				

Digitized by Google

Godina	Redni broj	Predmet i objašnjenje	Prihodi ubreni prinosi (čisti) i kamate		Rashodi iz osnovnih fondova: ispl. doticije i krediti		Ostatak (saldo)	
			Din	p	Din	p	Din	p
		Prenos god. 1927	12,642.375	36				
		RASHODI:						
		Radn. komori Ljubljana. Ispl. po Suzor-u . . .			135.000	—		
		Radn. komori Zagreb. Ispl. po Suzor-u			83.835	--		
		Radn. komori Split. Ispl. po Suzor-u			45.600	—		
		Radn. komori Sarajevo. Ispl. Po Suzor-u . . .			57.000	—		
		Radn. komori Beograd. Ispl. po Suzor-u . . .			112.500	—		
		Radn. komori Beograd. Ispl. po Suzor-u . . .			112.500	—		
		Radn. komori Ljubljana. Ispl. po Suzor-u . . .			135.000	—		
		Radn. komori Sarajevo. Ispl. po Suzor-u . . .			61.500	—		
		Radn. komori Novi Sad. Ispl. po Suzor-u . . .			63 000	--		
		Radn. komori Split. Ispl. po Suzor-u			51.300	--		
		Opštini grada Beograda zajam za azil. Ispl. po Drž. hip. banci			10,000.000	—		
		Opštini grada Ljubljana zajam za Radn. komoru. Ispl. po Drž. hip. banci			1,800.000	—		
		Opštini grada Zagreb zajam. Ispl. po Drž. hip. banci			5,000.000	—		
		Vel. županu Zetske oblasti za pomoći. Ispl. po Drž. hip. banci			15.000	—		
		Vel. županu Mostar za pomoći. Ispl. po Drž. hip. banci			10.000	—		
		Sreskom poglavaru Kolašin za pomoći. Ispl. po Drž. hip. banci			10.000	—		
		Radn. komori Split. Ispl. po Drž. hip. banci . .			12.000	—		
		Radn. komori Sarajevo. Ispl. po Drž. hip. banci			10.000	—		
		Radn. komori Beograd. Ispl. po Drž. hip. banci			700.000	—		
		Radn. komori Zagreb. Ispl. po Drž. hip. banci .			150.000	--		
1927		Radn. komori Ljubljana. Ispl. po Drž. hip. banci			160.000	—		
		Radn. komori Split. Ispl. po Drž. hip. banci . .			80.000	—		
		Radn. komori Sarajevo. Ispl. po Drž. hip. banci			120.000	—		
		Radn. komori Novi Sad. Ispl. po Drž. hip. banci			100.000	—		
		Pučkoj radioni Zagreb. Ispl. po Drž. hip. banci .			30.000	--		
		Udruženju baranjskih izbeglica. Ispl. po Drž. hip. banci			4.000	—		
		Vel. županu Mostar, po M. Todoroviću. Ispl. po Drž. hip. banci			5.000	—		
		Vel. županu Maribor, po M. Todoroviću. Ispl. po Drž. hip. banci			30.000	—		
		Vel. županu Split, po M. Todoroviću. Ispl. po Drž. hip. banci			30.000	—		
		Vel. županu Sarajevo, po M. Todoroviću. Ispl. po Drž. hip. banci			30.000	—		
		Vel. županu Osijek, po M. Todoroviću. Ispl. po Drž. hip. banci			30.000	—		
		Vel. županu Novi Sad, po M. Todoroviću. Ispl. po Drž. hip. banci			30.000	—		
		Vel. županu Skoplje, po M. Todoroviću. Ispl. po Drž. hip. banci			30.000	—		
		Min. soc. politike, po M. Todoroviću. Ispl. po Drž. hip. banci			10.000	—		
		Jav. berzi rada Beograd, po M. Todoroviću. Ispl. po Drž. hip. banci			52.100	—		
		Jav. berzi rada Zagreb, po M. Todoroviću. Ispl. po Drž. hip. banci			54.969	—		
		Jav. berzi rada Ljubljana, po M. Todoroviću. Ispl. po Drž. hip. banci			52.783	—		
		Ukupno u 1927	12,642.375	36	19,413.087	—	26,680.844	17

Digitized by Google

Godina	Redni broj	Predmet i objašnjenje	Prihodi ubrani prinosi (čisti) i kamate		Rashodi iz osnovnih fondova: ispl. doticije i krediti		Ostatak (saldo)	
			Din	p	Din	p	Din	p
		God. 1928						
		PRIHODI:						
		Čisti ubrani prinosi u 1928	11,152.361	47				
		Kamate Drž. hip. banke za 1928	387.521	31				
		Kamate Sred. ureda za osig. radnika za 1928 .	591.889	23				
		Reklamirane kamate Sred. ureda za osig. radnika za 1926/27	377.164	96				
		Vraćen ostatak Vel. županu Mostar	130	—				
		RASHODI:						
		Radn. komori Zagreb. Ispl. po Suzor-u			83.835	—		
		Radn. komori Beograd. Ispl. po Drž. hip. banci			50.000	—		
		Radn. komori Beograd. Ispl. po Drž. hip. banci			74.000	—		
		Radn. komori Beograd. Ispl. po Drž. hip. banci			18.700	—		
1928		Drž. štamp. Beograd. Ispl. po Drž. hip. banci .			25.996	92		
		Jav. berzi rada Beograd. Ispl. po Drž. hip. banci			1,155.500	—		
		Jav. berzi rada Zagreb. Ispl. po Drž. hip. banci			3,352.118	37		
		Jav. berzi rada Novi Sad. Ispl. po Drž. hip. banci			1,623.739	34		
		Jav. berzi rada Ljubljana. Ispl. po Drž. hip. banci			1,660.555	04		
		Jav. berzi rada Sarajevo. Ispl. po Drž. hip. banci			1,249.913	20		
		Jav. berzi rada Split. Ispl. po Drž. hip. banci .			426.043	54		
		Centr. odboru za posr. rada. Ispl. po Drž. hip. banci			506.147	92		
		J. b. r. Ljubljana za fond za dav. zajm. Ispl. po Drž. hip. banci			2,913.628	67		
		J. b. r. Sarajevo za dav. zajm. Ispl. po Drž. hip. banci			1,960.424	93		
		J. b. r. Split za dav. zajm. Ispl. po Drž. hip. banci			754.008	43		
		J. b. r. Zagreb za dav. zajm. Ispl. po Drž. hip. banci			3,094.900	28		
		Ukupno u 1928	12,509.066	97	18,904.511	64	20,285 399	50
		God. 1929						
		PRIHODI:						
		Čisti ubrani prinosi u 1929	12,679.942	40				
		Kamate Drž. hip. banke u 1929	294.091	78				
		Kamate Sred. ureda za osig. radn. u 1929 . .	463.970	37				
		RASHODI:						
		Dotacije za budžete za I i II polug. 1929 i I polug. 1930 pojedinim ustanovama:						
1929		Jav. berzi rada Beograd. Ispl. po Drž. hip. banci			2,218.500	—		
		Jav. berzi rada Ljubljana. Ispl. po Drž. hip. banci			2,313.000	—		
		Jav. berzi rada Novi Sad. Ispl. po Drž. hip. banci			2,061.000	—		
		Jav. berzi rada Sarajevo. Ispl. po Drž. hip. banci			1,782.000	—		
		Jav. berzi rada Split. Ispl. po Drž. hip. banci . .			867.000	—		
		Jav. berzi rada Zagreb. Ispl. po Drž. hip. banci			4,423.500	—		
		Centr. odboru za posredovanje rada. Ispl. po Drž. hip. banci			1,335.000	—		
		J. berzi rada Zagreb, za fond za jeft. zajmove. Ispl. po Drž. hip. banci			426.555	40		
		Ukupno u 1929	13,438.004	55	15,426.555	40	18,296.848	65
		God. 1930						
		PRIHODI:						
1930		Čisti ubrani prinosi u 1930	12,975.502	95				
		Kamate Drž. hip. banke u 1930	260.919	83				
		Kamate Sred. ureda za osiguranje radnika u 1930	383 054	53				
		Prenos god. 1930	13,619.477	31				

Digitized by Google

Godina	Redni broj	Predmet i objašnjenje	Prihodi ubrani prinosi (čisti) i kamate		Rashodi iz osnovnih fondova: ispl. dotacije i krediti		Ostatak (saldo)	
			Din	p	Din	p	Din	p
1930		Prenos god. 1930	13,619.477	31				
		RASHODI:						
		I. Dotacije za budžete za II. polug. 1930 i I. polug. 1931 pojedinim ustanovama:						
		Javnoj berzi rada Beograd. Ispl. po Drž. hip banci			1,613.000	—		
		Javnoj berzi rada Ljubljana. Ispl. po Drž. hip. banci			1,552.500	—		
		Javnoj berzi rada Novi Sad. Ispl. po Drž. hip. banci			1,228.500	—		
		Javnoj berzi rada Sarajevo. Ispl. po Drž. hip. banci			1,201.500	—		
		Javnoj berzi rada Split. Ispl. po Drž. hip. banci			662.000	—		
		Javnoj berzi rada Zagreb. Ispl. po Drž. hip. banci			3,507.000	—		
		Centr. odboru za posr. rada. Ispl. po Drž. hip. banci			835.500	—		
		II. Dotacije Jav. berzama rada za fondove za dav. jeft. zajmova:						
		Javnoj berzi rada Ljubljana. Ispl. po Drž. hip. banci			413.628	67		
		Javnoj berzi rada Novi Sad. Ispl. po Drž. hip. banci			4,825.654	—		
		Javnoj berzi rada Sarajevo. Ispl. po Drž. hip. banci			2,000.000	- -		
		Javnoj berzi rada Split. Ispl. po Drž. hip. banci			754.008	43		
		Javnoj berzi rada Zagreb. Ispl. po Drž. hip. banci			1,515.000	-		
		Ukupno u 1930	13,619.477	31	20.108.291	10	11,808.034	86
1931		God. 1931						
		PRIHODI:						
		Čisti ubrani prinosi u 1931 i kamate Sred. ureda za osig. radnika u 1931	12,563.435	21				
		Kamate Drž. hip. banke u 1931	288.506	27				
		RASHODI:						
		Dotacije za budžete za II. polug. 1931 pojedinim ustanovama:						
		Javnoj berzi rada Beograd. Ispl. po Drž. hip banci			814.500	—		
		Javnoj berzi rada Ljubljana. Ispl. po Drž. hip. banci			769.500	- -		
		Javnoj berzi rada Novi Sad. Ispl. po Drž. hip. banci			607.500	—		
		Javnoj berzi rada Sarajevo. Ispl. po Drž. hip. banci			589.500	—		
		Javnoj berzi rada Split. Ispl. po Drž. hip. banci			345.000	—		
		Javnoj berzi rada Zagreb. Ispl. po Drž. hip. banci			1,453.500	—		
		Centr. odboru za posredovanje rada. Ispl. po Drž. hip. banci			420.500	—		
		Ukupno u 1931	12,851.941	48	5,000.000	-	19,659.976	34
		Sveukupno od 1923 do 1931 zaključno:	98,696.754	80	79,036.778	46		
		Saldo-stanje depozita 31. XII. 1931:						
1923 do 1931		Kod Drž. hip. banke partija 2394 9,070.533.—						
		Kod Drž. hip. banke partija 2393 73.994.—						
		Kod Sred. i Okr. ureda ubrani i nedoznačeni prinosi 10,514.206.43						
		Za izravnanje računskih razlika Sred. ured za osig. radn. duguje 1.242.91						
		Ukupno saldo 31. XII. 1931 19,659.976.34					19,659.976	34

Digitized by Google

PREGLED II.

rashoda izvršenih iz osnovnih fondova po § 37 i 39 Uredbe od 26/XI. 1927 u korist i na račun pripadajućeg dela fondova pojedinih ustanova službe posredovanja rada, i to od 1923 do zaključno 1931.

Godina	Redni broj	Predmet i objašnjenje	Fond za posred. rada i pomag. nezapos. radn. Din	p	Fond za dav. jeft. zajmova za podizanje radn. stanova Din	p	Ukupno ispl. iz sabirnog fonda do kraja 1931 Din	p
1923—1931.	1	Vel. županima i Radn. komorama krediti za ispl. pomoći neuposlenim radnicima	3,023.955	32				
	2	Dotacije po § 37. Uredbe od 26. XII. 1927: Prema podeli prinosa br. 135/931 do kraja 1929 . . . . . 20,000.014.33 Budžet. dotacije za 1930 i 1931 . 20,000.000.— Zajam za gradnju Berze r. Sušak 600.000.— Ukupno . . 40,600.014.33						
		i to za fondove:						
		a) Javne berze rada Beograd	5,801.500	—				
		b) „ „ „ Ljubljana	6,295.555	04				
		c) „ „ „ Novi Sad	5,520.739	34				
		d) „ „ „ Sarajevo	4,822.913	20				
		e) „ „ „ Split	2,200.043	54				
		f) „ „ „ Zagreb	12,736.118	37				
		g) Centr. odboru za posr. rada	3,223.144	84				
	3	Neposredno odobr. i ispl. zajmovi do 31. XII. 1927:						
		a) Opštini Beograd			10,000.000	—		
		b) „ Ljubljana			1,800.000	—		
		c) „ Zagreb			5,000.000	—		
	4	Dotacije po § 39. tač. 1. Uredbe:						
		a) Javne berze rada Ljubljana			3,327-257	34		
		b) „ „ „ Novi Sad			4,825.654	—		
		c) „ „ „ Sarajevo			3,960.424	93		
		d) „ „ „ Split			1,508.016	86		
		e) „ „ „ Zagreb			4,991.455	68		
		Ukupno od god. 1923 do zaklj. 1931	43,623.969	65	35,412.808	81	79,036.778	46

Digitized by Google

PRE

Duguje **(bilansa) stanja imovine ustanova posredovanja rada: Javnih berzi rada**

		IZNOS Din	p
A. Gotovina i depoziti:			
Kod Drž. hip. banke, partije 2393 i 2394 . . .	9,144.527.—		
Kod Sred. i Okr. ureda za osig. radn. ubrani ali nedoznačeni prinosi do kraja 1931.	10,514.206.43		
Kod Sred. ureda za osig. radn. za naknadu razlika	1.242.34		
Prema završnom računu za 1931 gotovina i depoziti:			
a) po pregledu II. strana 9	16,057.532.71		
b) po pregledu III. strana 11	8,147.199.32	43,864.708	37
B. Dužnici po zajmovima:			
Prema završnom računu za 1931 str. 9, Pregled II.	2,282.333.15		
Prema završnom računu za 1931 str. 11, Pregled III.	26,411.524.73	28,693.857	88
C. Akcije:			
Privilegovane agrarne banke Beograd . . .		50.000	—
D. Prelazni računi dužnika za obračun:			
Odbor za ust. i održav. rad. ustanova, za naplaćene otplate zajmova	4,284.593.94		
Dubiozna potraživanja	44.156.62		
Radn. komore i Vel. župani za obračun kredita isplaćenih od 1924—1928	3,023.955.32		
Osporeni izdaci za naknadu	9.273.75	7,361.979	63
E. Propisani i neubrani prinosi do kraja 1931:			
Sred. i Okr. uredi za osig. radnika		6.207.109	39
		86,177.655	27

PRE

prihoda i rashoda ustanova posredovanja rada: Javnih berzi rada sa Centralnim odredbe o sprovođenju iste Uredbe, za godinu 1923, 1924, 1925,

Rashod

		IZNOS Din	p
Pomoći neuposlenim radnicima i troškovi uprave posr. rada i investicije u Javnim berz. rada i Centr. odboru:			
utrošeno u 1928; završ. račun strana 8—12 . .	3,439.589.24		
utrošeno u 1929; završ. račun strana 10—13 . .	5,591.906.65		
utrošeno u 1930; završ. račun strana 8—11 . .	7,271.275.31		
utrošeno u 1931; završ. račun strana 8—9 . .	9,039.223.90	25,341.995	10
Saldo ostatak 31/XII. 1931			
a) ubrani prinosi, kamate i drugi prihodi . .	79,970.545.88		
b) propisani ali neubrani prinosi do kraja 1931 .	6,207.109.39	86,177.665	27
		111,519.650	37

Beograd, 1. novembra 1932. g.

CENTRALNI ODBOR ZA

U Beogradu,

Za sastav:
Referent:
Zar. V. Popović, s. r.
inspektor J. b. r.

Pretstavnik Glavne kontrole:
Danilo Kolaković, inspektor, s. r,

Digitized by Google

G L E D III.

i Centralnog odbora za posredovanje rada na dan 31. decembra 1931 god.

Potražuje

		IZNOS Din	p
A. Redovni fondovi Javnih berzi rada i Centr. odbora za posred. rada za org. posr. rada i dav. pomoći (§ 37 Uredbe i § 146 Naredbe):			
a) Po završ. rač. za 1931 fondovi pojedinih ustanova; str. 9	18,434.022.48		
b) Naknade osporenih izdataka	9.273.75		
c) Za obračun kredita ispl. od 1924—1928	3,023.955.32	21,467.251	55
B. Fondovi Javnih berzi rada za davanje jeftinih zajmova (§ 39 Uredbe i § 146 Naredbe); po završ. rač. za 1931 str. 10 i 11		38.843.317	99
C. Zbirni račun nepodeljenih prihoda za razdeobu po § 25, 36—40 Uredbe i § 143 do 146 Naredbe:			
a) angažovane budžetske dotacije za 1932 god.	12,000.000.—		
b) neangažovan ostatak za razdeobu Javnim berzama rada	7,659.976.34	19,659.976	34
D. Propisani i neubrani prinosi za Javne berze rada do kraja 1931		6,207.109	39
		86,177.655	27

G L E D IV.

borom za posredovanje rada, izvršenih prema § 25, 36—40 Uredbe i § 143—148 Na- 1926, 1927, 1928, 1930 i 1931 do zaključno 31 XII. 1931.

Prihod

		IZNOS Din	p
Čisti ubrani prinosi od 1923—1928 po podeli br. 135/1931	53,628.883.73		
Čisti ubrani prinosi u 1929	12,679.942.40		
Čisti ubrani prinosi u 1930	12,975.502.95		
Čisti ubrani prinosi u 1931	12,563.435.21	91,847.764	29
Kamate odobrene od 1924—1928 po podeli br. 135/1931	5,158.317.73		
Kamate Drž. hip. banke i Sred. ur. za osig. radn. za 1929	758.062.15		
Kamate Drž. hip. banke i Sred. ur. za osig. radn. za 1930	643.974.36		
Kamate Drž. hip. banke za 1931	288.506.27	6,848.860	51
Prema završ. računima od 1928 do uključivo 1931 kamate i drugi prihodi Jav. berzi rada i to:			
prema završ. računu za 1928 str. 8 i 12 ukupno	430.784.08		
prema završ. računu za 1929 str. 11, 13 i 14 ukupno	796.628.77		
prema završ. računu za 1930 str. 8, 10 i 12 ukupno	2,927.191.67		
prema završ. računu za 1931 str. 8 i 10 ukupno	1,940.525.21		
Iseljenički nadzornik kirija za 1931	24.000.—		
Čisti prihod od objava i uverenja u 1930	259.344.25		
Čisti prihod od objava i uverenja u 1931	237.312.20	6,615.786	18
Vel. župan Mostar za obračun		130	—
Propisani i neubrani prinosi do kraja 1931		6,207.109	39
		111,519.650	37

POSREDOVANJE RADA.

1. novembra 1932. g.

Pretsednik:
Dr. Mario Krmpotić, s. r.

Članovi:
Bogdan Krekić, s. r.
Pero Blašković, s. r.

Digitized by Google

Prema zaključku sednice Centralnog odbora za posredovanje rada od 21. decembra 1932. g., a na osnovu § 41. st. IV Uredbe o organizaciii posredovanja rada i § 151. st. I i III Naredbe o sprovođenju Uredbe u organizaciji posredovanja rada, Središna uprava za posredovanje rada propisuje sledeća:

PRAVILA

o uređenju službovnog odnosa ugovornih činovnika i dnevničara Središne uprave za posredovanje rada i Javnih berzi rada.

I.

Ugovorni činovnici.

§ 1.

Ugovorni činovnici su službenici, koji se primaju u službu posredovanja rada, kada to naročiti interesi službe nalažu.

Ugovorni činovnik može biti primljen samo tada, ako stalni činovnici i vežbenici činovnički kandidati ne mogu savladati redovne poslove, a pod uslovom da je kandidat za ugovornog činovnika zaista stručnjak sa dugogodišniim i dokazanim iskustvom u poslovaniu ustanova javne službe posredovania rada ili srodnoj struci. Ocenu ovih činieničnih stania daie organ nadležan za potvrđenie ugovora, a po predlogu Upravnog odbora Javne berze rada dotično Pretsedništva Centralnog odbora za posredovanie rada.

Prijemu ugovornih činovnika prethodi konkurs (natečaj), koji mora biti ustroien prema propisima Pragmatike službenika javne službe posredovania rada od 25. iuna 1932 g. i ovih Pravila. Kandidat za ugovornog činovnika mora ispunjavati uslove iz § 4., § 5. sem tač. f), i § 6. Pragmatike.

Prvenstveno pravo natečaja imaiu aktivni dnevničari javne službe posredovanja rada, koji su u tom svojstvu proveli najmanje tri meseca neprekidno.

Natecatelii moraiu sve navode u molbi, a naročito o dotadanjem celokupnom službovaniu, dokumentovati.

Prijem ugovornih činovnika vrši Upravni odbor Javne berze rada.

Ako natecateli dolazi neposredno iz građanstva, najmanje tri prva meseca službovanja ima se smatrati kao dnevničar.

§ 2.

Celokupne godišnie prinadležnosti ugovornog činovnika moraiu biti unesene u ugovor. Godišnia plata deli se na 13. tako da se po iedna trinaestina isplaćuie svakog prvog u mesecu, a poslednia trinaestina svakog 15. decembra; prestane li službovni odnos tokom godine, službenik ima pravo samo na alikvotni deo svoie trinaeste plate.

Pored plate ugovornom činovniku pripada i položajni dodatak, koii će uživati u granicama § 23./II. Pragmatike i to dotle, dok bude bio na položaju, za koji pripada dodatak (šef ili blagainik).

Godišnie prinadležnosti ugovorom ne mogu biti predviđene u većim iznosima, nego je to niže označeno, a prema odgovaraiućoi kategoriji službenika i vremenu provedenom u javnoj službi posredovanja rada, i to:

a) Za prvih 3 godine, u koje se vreme uračunava i prethodna dnevničarska služba najviše do iznosa III grupe;

b) Preko 3 godine pa do 6 godina najviše do iznosa IV grupe;

c) Preko 6 godina pa do 10 godina najviše do iznosa VI grupe;

d) Preko 10 godina pa do 15 godina najviše do iznosa VIII grupe;

e) Više od 15 godina javne službe posr. rada najviše do iznosa XII grupe.

Ugovore za lica sa prinadležnostima pod tač. a) do zaključno c) potvrđuje Pretsedništvo Centralnog odbora za posredovanje rada, a pod tač. d) do e) Centralni odbor za posredovanje rada. Ugovori, u kojima se predviđaju prinadležnosti iz tačaka

Digitized by Google

d) i e) mogu biti potvrđeni još i pod uslovom, ako je dotični činovnik u toku svoga službovanja u javnoj službi posredovanja rada bio pretežno ocenjivan sa ocenom »odličan«, kao i ako ima budžetske mogućnosti.

Izuzetno od stava II i III ovoga paragrafa, Centralni odbor za posredovanje rada može, u slučaju naročite potrebe i dokazane stručnosti i dugogodišnje prakse u poslovima javne službe posredovanja rada ili njoj srodne struke, a po obrazloženom predlogu Pretsedništva Centralnog odbora za posredovanje rada, primiti lice i neposredno iz građanstva i utvrditi mu godišnje prinadležnosti najviše do iznosa XII grupe pripadajuće mu, dotično određene mu, kategorije. No, i ovo lice ima se za prva tri meseca službe smatrati kao dnevničar.

Primenjivaće se u datim slučajevima odredbe stava 2. § 75. Pragmatike.

§ 3.

Za činovnika su obavezni sledeći propisi Pragmatike:

a) disciplinski propisi i oni o ocenjivanju ,kao i odredbe Glave VI., s time, što se: 1. trajanje otsustva (§ 35.) odmerava prema platnoj grupi utvrđenoj ugovorom; i 2. u slučaju bolesti (§ 36.), neprekidne ili sa prekidima u toku jedne kalendarske godine, priznaje pravo za tri meseca na pune ugovorne prinadležnosti; traje li bolest duže, Upravni odbor Javne berze rada otpustiće ga, sa pripadajućom otpravninom;

b) propisi §§ 24.—26., 47.—48., kao i 70., s time, da je ustanova dužna plaćati prinose za socijalno osiguranje samo onda, ako imenovani službenik, po dotičnom zakonu, potpada pod obavezu osiguranja;

c) propisi § 65. Pragmatike, izuzev tač. 5., 6. i 7. pomenutog §-a; zatim, po analogiji, propisi §§ 68.—69. Pragmatike. Utvrđivanje činjenica i stanja u vezi sa raskidom službovnog odnosa vrši Ravnateljstvo, koje podnosi izveštaj Upravnom odboru.

§ 4.

Ugovor se zaključuje po pravilu na jednu godinu, a najviše do 2 godine dana od dana kada ga, kao i pod uslovom, ako ga potvrdi Središna uprava za posredovanje rada (Pretsedništvo dotično Centralni odbor za posredovanje rada), a po priloženom obrascu. Ako Središna uprava ne potvrdi ovaj ugovor, onda se službenik smatra i dalje za dnevničara, te se njegov službeni odnos ima regulisati po propisima Glave II ovih Pravila.

§ 5.

Sem slučaja razrešenja službovnog odnosa prema § 3. pod tač. a) 2. i pod tač. c) ovih Pravila, ugovor može obostrano, bez navoda razloga, biti otkazan istekom svakog kalendarskog četvrtgodišta. Otkazni rok je za prvih 5 godina službe 2 meseca, posle navršenih 5 godina službe 4 meseca i posle navršenih 10 godina službe 6 meseci.

Ne bude li ugovor uredno otkazan, Upravni odbor je dužan, najkasnije na 45 dana pre isteka budžetske godine, predložiti ugovor radi produženja njegove važnosti za sledeću godinu. Potvrđenje novog ugovora mora uslediti najkasnije do poslednjeg dana važnosti prethodnog ugovora. Ne bude li predloženo produženje ugovora blagovremeno potvrđeno, smatra se da je ugovor otkazan, prema odredbama stava I ovog paragrafa, računajući od poslednjeg dana važnosti ugovora.

Službenik je dužan biti na dužnosti do isteka otkaznog roka, kada mora biti razrešen; napusti li svoju dužnost pre toga, gubi pravo na prinadležnosti za ostatak otkaznog roka.

Ugovornom činovniku, ako ne stoji slučaj iz tač. 3. § 65. Pragmatike, pripada otpravnina (otpusnina) i to: za prvih 5 godina službe iznos tromesečnih prinadležnosti, predviđenih poslednjim ugovorom; posle navršenih 5 godina službe petomesečni iznos; posle navršenih 10 godina službe devetomesečni iznos; posle navršenih 15 godina službe jednogodišnji iznos prinadležnosti predviđenih poslednjim ugovorom.

O svim okolnostima i odlukama, koje su od uticaja za razrešenje službovnog odnosa ugovornih činovnika, ima biti odmah podnet izveštaj Središnoj upravi za posredovanje rada.

Digitized by Google

§ 6.

Ugovornu taksu iz Tar. br. 20. Zakona o taksama plaća službenik, a prema vrednosti celokupnih prinadležnosti predviđenih za vreme trajanja ugovora.

§ 7.

Posle raspisanog natečaja i objavljenog izbora kandidata za ugovornog službenika, pretsednik Upravnog odbora poziva službenika neposredno ili posredno preko pretsednika Nadzornog odbora, dotično preko šefa ustanove kod koje je službenik (kao dnevničar) na službi, pa jedan ispunjeni i jedan neispunjeni primerak formulara za ugovore potpisuju; zatim oba primerka, snabdevena štambiljom i pečatom Jbr., pretsednik Upravnog odbora dostavlja Središnoj upravi za posredovanje rada na nadležni postupak.

U slučaju potvrđenja ugovora, arhivar Središne uprave lepi i poništava taksene marke na neispunjenom primerku potpisanog nacrta ugovora, te ispunjava taj primerak po ugledu na već ispunjeni primerak. Primerak ugovora sa taksom čuva se sa poverljivom arhivom Središne uprave; drugi primerak ugovora, snabdeven sa klauzulom o potvrđenju, kao i sa konstatacijom o naplati i poništenju ugovorne takse, dostavlja se odmah nadležnoj Javnoj berzi rada.

Kada Javna berza rada primi potvrđeni primerak ugovora, izdaje odmah overene prepise: zainteresovanom službeniku, kao i ustanovi kod koje je službenik zaposlen.

Ako Središna uprava ne potvrdi predloženo zaključenje ugovora, vraćaju se odmah oba primerka nacrta ugovora Javnoj berzi rada radi poništaja formulara kao i radi saopštenja odbijanja ugovora zainteresovanom službeniku.

Za slučaj potvrđenja ugovora, ugovornu taksu nabavlja Središna uprava, koji iznos docnije naplaćuje od ugovornog činovnika.

§ 8.

Sve eventualne sporove nastale iz ugovora raspravlja Centralni odbor za posredovanje rada, čije su odluke pravnosnažne. Obraćanjem Centralnom odboru ne zadržavaju se od izvršenja preduzete pravne radnje, pa ni one, koje su predmetom spora.

§ 9.

Štete, koje bi nastale za javnu službu posredovanja rada, usled propusta izvršenja izvesnih radnja po nadležnosti, padaju na teret tih odgovornih organa.

§ 10.

Za prijem ugovornih činovnika u Središnoj upravi za posredovanje rada, poslove nadležne za Upravni odbor i njegovog pretsednika, vrše, po analogiji, Pretsedništvo Centralnog odbora i njegov pretsednik dotično Upravnik. Prijem ugovornih činovnika u Središnoj upravi uvek potvrđuje Centralni odbor za posredovanje rada.

II.

Dnevničari.

§ 11.

Za dnevničare vrede odnosni propisi Pragmatike od 25. juna 1932. g., kao i odredbe ovih Pravila.

§ 12.

Dnevničari mogu biti primljeni u službu samo tada, ako to iziskuje obim poslova, koje ne mogu posvršavati redovni (vežbenici i stalni) službenici javne službe za posredovanje rada, kao i pod uslovom, da imaju dovoljnu spremu za vršenje poslova, za koje se primaju.

Dnevničare u Javnim berzama rada i njihovim organima primaju pretsednici Upravnih odbora, koji cene postojanje uslova, koji se traže u prednjem stavu ovog paragrafa, još i pod uslovom, da za to ima budžetske mogućnosti; nije li to slučaj, odobrenje daje upravnik Središne uprave za posredovanje rada, nakon što prethodno

Digitized by Google

ishodi odobrenje potrebnog kredita od strane Pretsedništva Centralnog odbora za posredovanje rada.

Dnevničare u Središnjoj upravi za posredovanje rada prima upravnik.

§ 13.

Prinadležnosti (dnevnice) dnevničara, utvrđuju se, prema kvalifikacijama, po sledećoj skali u mesečnim iznosima:

Kategorija	A	Din.	1.800.—
„	B	„	1.500.—
„	C	„	1.350.—
„	D	„	1.200.—
„	E	„	900.—

Posle 6 meseci rada, može se nagrada dnevničara povećati najviše do iznosa od Din. 200.— mesečno.

Kategorije se utvrđuju prema propisima § 11. Pragmatike, a u izuzetnim slučajevima prema st. 2. § 75. Pragmatike.

Službenički porez i prinose za zakonsko osiguranje snosi ustanova.

Prinadležnosti se dnevničarima isplaćuju petnaestodnevno unatrag.

Otkazni rok obostrano utvrđuje se na 15 dana, s time, da otkaz može uslediti 1-og ili 15-og u mesecu. Ako službeniku otkaže ustanova, službenik će odmah biti razrešen i biće mu isplaćen iznos prinadležnosti za 15 dana.

III.

Prelazne odredbe.

§ 14.

Službenici, koji se na dan stupanja na snagu ovih Pravila zateku u javnoj službi posredovanja rada, a nisu: ni vežbenici, ni stalni službenici, ni dnevničari u smislu odredaba Pragmatike od 25. juna 1932. g., dužni su najkasnije do 15. januara 1933. god. podneti nadležnim organima molbe za zaključenje ugovora o službi za 1933. g. Za njih se ne raspisuje konkurs. Ko propusti taj rok, ima se od 1. februara 1933. god. smatrati kao dnevničar. Službenicima, koji se kao ugovorni zateku u službi posredovanja rada, ne mogu biti, osim po pristanku, utvrđene u manjem iznosu ukupne godišnje ugovorne prinadležnosti od onih, koje su uživali na dan stupanja na snagu ovih Pravila.

§ 15.

Svi službenici, koji se na dan stupanja na snagu ovih Pravila zateku u javnoj službi posredovanja rada kao dnevničari u smislu Pragmatike od 25. juna 1932. god., primaće prinadležnosti počev od 1. januara 1933. god. prema ovim Pravilima, ukoliko budu zadržani u službi.

§ 16.

Ova Pravila stupaju na snagu dne 31. decembra 1932. god., a biće objavljena u »Glasniku službe posredovanja rada«.

Br. 672.
21. decembra 1932. god.
Beograd.

Upravnik
Središne uprave za posredovanje rada:
Dr. Mario Krmpotić, s. r.

(M. p.)

Pravni referent:
Ilija P. Perić, s. r.

Članovi:
Pero Blašković, s. r.
Bogdan Krekić, s. r.
Danilo Kolaković, s. r.

Digitized by Google

Prilog k § 4.

UGOVOR O SLUŽBI

Između

.....

i

.....

danas je zaključen sledeći ugovor o službi:

T a č. 1. Gosp. ..... primljen je danas kao ugovorni činovnik Javne berze rada (Središne uprave za posredovanje rada) u ..... sa službom kod ..... u ..... a u svojstvu ..... nakon što je proveo na prethodnom službovanju od ..... do .....

T a č. 2. Na ime nagrade utvrđuje se godišnja plata u iznosu od Din. ..... (i slovima .....) od kojih će po jedna trinaestina iznosa biti isplaćivana svakog prvog u mesecu, a poslednja trinaestina svakog 15. decembra, i to na blagajni ustanove kod koje se imenovani činovnik nalazi sa službom. Osim toga, pripada službeniku i položajni dodatak, dotle dok zauzima položaj, za koji je Pragmatikom — § 23./II. — predviđen dodatak.

T a č. 3. Ostala prava i dužnosti utvrđena su odredbama Pragmatike službenika javne službe posredovanja rada od 25. juna 1932. god., kao i Pravila o uređenju službovnog odnosa ugovornih činovnika i dnevničara Središne uprave za posredovanje rada i Javnih berzi rada od 21. decembra 1932. god., br. 672.

Pročitano i potpisano.

U ..... dne ..... 193 god.

(Štambilj ustanove.) Ugovorni činovnik:

Prema zaključku sednice U. o. od ..... odobreno.

Za
(naziv ustanove)
M. P. Pretsednik:

II.

Središna uprava za posredovanje rada, prema zaključku sednice ..... od ..... po saglasnosti sa Pretstavnikom Glavne kontrole pri Središnoj upravi za posredovanje rada, a na osnovu § 74. Pragmatike službenika javne službe posredovanja rada, § 69. Naredbe o sprovođenju Uredbe o organizaciji posredovanja rada, te Pravila o uređenju službovnog odnosa ugovornih činovnika i dnevničara Središne uprave za posredovanje rada i Javnih berzi rada od 21. decembra 1932. god., p o t v r đ u j e ovaj ugovor.

(Štambilj Sred. u. za p. r.)

Za
Središnu upravu za posredovanje rada,
Upravnik:
M. P.

Video:
Pretstavnik Glavne kontrole
pri Središnoj upravi za
posredovanje rada,
Inspektor Glavne kontrole:

Digitized by Google

Taksa iz Tar. br. 20. zakona o taksama, u iznosu od Din .....
(i slovima .....) prilepljena i poništena na (ovom) primerku ugovora, koji se nalazi na čuvanju kod Središne uprave za posredovanje rada.

U Beogradu, dne ..... 193 god.

M. P.

Arhivar
Središne uprave za
posredovanje rada:

Na predlog Središnje uprave za posredovanje rada, a na osnovu § 12. Uredbe o organizaciji posredovanja rada

Rešavam:

Da se poveća broj službeničkih sistemizovanih mesta kod sledećih Javnih berzi rada-centrala, i to: Jbr. Zagreb i Novi Sad po jedno mesto kategorije B, svega 2 mesta kateg. B; Jbr. Sarajevo jedno mesto kategorije C; i Jbr. Ljubljana jedno mesto kategorije D.

Ovim se nadopunjuje § 12. Pragmatike službenika javne službe posredovanja rada od 25. juna 1932. god.

Ovo rešenje stupa na snagu danom potpisa.

Ovo rešenje biće objavljeno u »Glasniku Središne uprave za posredovanje rada«, a o njegovom izvršenju staraće se upravnik Središne uprave za posredovanje rada.

Br. 754.

31. decembra 1932. god.
Beograd.

Ministar
socijalne politike i narodnog zdravlja:
I. Pucelj, s. r.

Po ukazanoj potrebi i predlogu upravnika Središne uprave za posredovanje rada, a na osnovu § 41. Uredbe o organizaciji posredovanja rada

Rešavam:

Da do obrazovanja novih samoupravnih organa javne službe posredovanja rada, samoupravne poslove te službe posle 1. januara 1933. god. obavljaju samoupravni organi u dosadanjem sastavu.

Ovim se menja stav III. §-a 151. Naredbe o sprovođenju Uredbe o organizaciji posredovanja rada.

Ovo rešenje dostaviti svim samoupravnim organima javne službe posredovanja rada, a zadobija obaveznu snagu danom potpisa.

Ovo se rešenje ima objaviti u »Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije«.

Br. 755.

31. decembra 1932. god.
Beograd.

Ministar
socijalne politike i narodnog zdravlja:
I. Pucelj, s. r.

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u 1931 i 1932 godini

			1931 godina	1932 godina										
			Decembar	Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar
Broj zaposlenih[1]	apsolutni	muški	424.210	390.116	387.134	368.058	370.407	391.564	414.782	410.836	419.276	419.302		
		ženske	151.527	143.149	144.020	140.771	136.818	138.878	142.504	138.970	138.093	137.216		
		svega	575.737	533.265	531.154	508.829	507.225	530.442	557.286	549.806	557.369	556.518		
	indeksni[2]	muški	117,7	108,2	107,4	102,1	102,7	108,6	115,0	114,0	116,3	116,3		
		ženske	142,5	134,6	135,4	132,4	128,7	130,6	134,0	130,7	129,9	129,0		
		svega	123,3	114,2	113,8	109,0	108,6	113,7	119,4	117,8	119,4	119,2		
Potražnja rada u Jav. berzama rada		muški	23.704	26.851	31.373	33.439	39.106	33.633	23.818	24.027	24.566	27.403	27.123	24.866
		ženske	5.701	6.823	8.106	8.085	9.188	9.072	7.156	6.841	7.282	7.290	7.523	7.252
		svega	29.405	33.674	39.479	41.524	48.294	42.705	30.974	30.868	31.848	34.693	34.646	32.118
Ponuda rada u Jav. berzama rada		muški	1.319	1.592	2.251	2.200	3.241	3.758	1.566	2.139	1.877	2.721	2.409	1.973
		ženske	2.006	2.055	2.043	1.718	2.311	2.700	1.466	1.679	1.501	1.932	1.687	1.903
		svega	3.325	3.647	4.293	3.918	5.552	6.458	3.032	3.818	3.378	4.653	4.096	3.876
Navala[3] u Jav. berzama rada		muški	1.797	1.687	1.394	1.520	1.207	895	1.521	1.123	1.309	1.007	1.126	1.260
		ženske	284	332	397	471	398	336	488	407	485	377	446	381
		svega	884	923	919	1.060	870	661	1.022	808	943	746	846	829
Posredovanja rada u Jav. berzama rada		muški	982	1.045	1.383	1.279	2.611	3.302	1.138	1.723	1.510	2.124	1.908	1.289
		ženske	1.510	1.589	1.594	1.212	1.914	2.421	1.195	1.324	1.266	1.638	1.435	1.576
		svega	2.492	2.634	2.977	2.491	4.525	5.723	2.333	3.047	2.776	3.762	3.343	2.865
Pomoć redovna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	5.412	6.139	8.254	9.226	5.999	4.069	3.735	4.285	3.525	3.597	3.994	4.277
Pomoć vanredna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	5.942	8.670	10.633	12.280	8.563	7.497	7.134	5.790	5.235	4.256	4.373	4.187

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzeto je za muške 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u novembru 1932 godine.

Grupa profesije Javna berza rada	novembar 1932 godine																				
	Muški							Ženske							Pomoć						
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	[1]) Potražnja ostala krajem meseca	Navala [2])	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	[1]) Potražnja ostala krajem meseca	Navala [2])	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	181	758	23	387	158	153	196	18	172	—	153	123	28	112	14	1650	—	41	1043	—
II. Rudarstvo	101	433	—	80	76	117	541	—	—	—	—	—	—	—	4	864	—	21	729	—
III. Talioničarstvo	9	18	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	2	216	—	4	25	—
IV. Vrtlarstvo	21	40	1	6	1	19	667	1	1	—	1	—	1	100	6	548	—	11	352	—
V. Ind. kamena, zemlje, ilovače i t. d.	85	237	—	9	6	123	2633	17	20	—	—	—	20	—	66	7277	—	13	669	—
VI. Prerađivanje kovina	471	1122	5	85	64	571	1320	4	5	—	—	—	4	—	237	27036	—	213	5442	—
VII. Ind. strojeva, instrumenata i t. d.	456	1077	2	68	39	537	1584	—	1	—	1	—	—	100	198	22283	—	201	6335	50
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	925	1686	14	147	104	981	1147	3	4	—	—	—	1	—	570	102020	—	152	4876	25
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i t. d.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja i t. d.	75	142	1	28	6	79	507	—	—	—	—	—	—	—	21	2970	—	17	582	—
XI. Tekstilna industrija	38	89	—	8	6	41	1112	288	389	2	18	12	153	2161	172	24027	—	62	2745	25
XII. Tapetarski obrt	21	67	—	11	9	29	609	3	4	—	1	1	—	400	5	520	50	9	119	—
XIII. Industrija odela, obuće i nakita	683	1759	14	244	166	722	721	395	552	4	230	226	161	240	316	32675	—	362	9067	75
XIV. Industrija papira	52	75	—	2	3	44	3750	24	35	—	2	4	26	1750	59	9204	—	30	952	—
XV. Industrija životnih namirnica	394	1164	7	87	67	546	1338	242	308	2	4	2	292	7700	196	21871	50	789	25117	25
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	273	918	3	48	41	348	1913	150	391	8	107	76	140	365	157	17095	—	241	6844	—
XVII. Kemička industrija	5	22	—	—	1	9	—	2	4	3	7	—	4	57	4	723	—	5	46	—
XVIII. Građevna industrija	257	1938	20	136	97	443	1425	—	—	—	—	—	—	—	64	6766	50	148	5298	75
XIX. Grafička industrija	163	328	—	3	3	226	10933	86	133	—	2	2	117	6650	216	24056	—	71	3582	—
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	710	1143	9	72	74	872	1588	418	532	—	34	20	413	1565	528	52535	—	153	8017	—
XXI. Trgovačka struka	303	845	4	25	19	390	3380	89	133	4	14	6	89	950	169	17273	—	207	4837	—
XXII. Nadničari	1280	9263	12	416	251	1701	2227	603	1299	1	177	162	605	770	751	82597	—	1029	30916	50
XXIII. Saobraćajna preduzeća	306	758	2	31	24	342	2445	—	1	—	—	—	—	—	195	23445	—	92	4268	50
XXIV. Kućna posluga	50	120	—	9	7	44	1333	887	2916	59	1127	923	854	259	152	16382	50	247	5451	50
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	244	853	—	68	67	290	1254	131	347	1	24	19	121	1446	174	18525	50	138	7919	—
XXVI. Šegrti	6	10	—	3	—	7	333	4	5	1	1	—	3	500	1	200	—	—	—	—
Ukupno	7109	24866	117	1973	1289	8638	1260	3365	7252	85	1903	1576	3032	381	4277	512760	50	4257	135239	25
1. Beograd	803	7703	—	465	292	1214	1657	994	1924	—	504	430	864	382	533	67650	—	965	42550	—
2. Zagreb	1814	7934	40	735	493	1812	1079	439	1599	9	288	229	455	555	1293	145118	—	1788	32410	25
3. Ljubljana	2563	3542	50	478	355	2903	741	1265	1892	38	452	330	1267	419	811	75234	—	181	19725	25
4. Sarajevo	847	1950	—	67	58	1170	2910	279	731	—	296	286	110	247	1094	176869	—	290	8734	75
5. Novi Sad	753	2576	25	196	61	1165	1314	349	949	35	352	293	311	270	376	28960	—	706	16153	—
6. Split	329	1161	2	32	30	374	3628	39	157	3	11	8	25	1427	170	18929	50	327	15666	—
Kraljevina Jugoslavija	7109	24866	117	1973	1289	8638	1260	3365	7252	85	1903	1576	3032	381	4277	512760	50	4257	135239	25

[1]) Brojna razlika između »Potražnje« i zbira »Posredovanja« i »Potražnje ostale krajem meseca« daje broj radnika koji su otpali ili otpu tovali, bilo da su se sami zaposlili bilo da seprosto nisu više prijavili.

[2]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Digitized by Google

NE BERZE RAD

A BOURSE PUBLIQU

e s o u v r i e r						
…sredovanje / …effectués				U t… / Au cours		
Nekvalifik. radnici / Ouvriers non qualifiés				Činovnici / Employés		K…
Stalni / Permanents		Prigodni / D'occasion				
m. h.	ž. f.	m. h.	ž. f.	m. h.	ž. f.	
39	40	41	42	43	44	
—	—	6	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	[illegible]	[illegible]	
—	—	—	—	[illegible]	[illegible]	
—	—	—	—	[illegible]	[illegible]	
—	—	—	—	[illegible]	[illegible]	
—	—	—	—	—	[illegible]	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
10	—	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
5	7	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
—	—	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
28	—	—	—	[illegible]	[illegible]	
—	—	—	—	[illegible]	[illegible]	
—	—	—	—	[illegible]	[illegible]	
—	—	—	—	—	[illegible]	
54	8	—	—	—	[illegible]	
—	—	—	—	—	[illegible]	
2	40	—	—	—	[illegible]	
—	—	—	—	35	3…	
—	—	—	—	—	—	
99	55	6	—	35	3…	
154		6		38		

Izdate pomoći — *Alloué pour des subventions*

Redovna / *Règulières*			Vanredna / *Exceptionnelles*			Putna / *De voyage*			Povlašćenih voznih karata sa 50% popusta / *Billets de che. min de fer et de navires à prix réduits*			U naturi (azil, hrana i t. d.) / *En nature, (asile nourriture etc.)*		
za / *pour*	u sumi / *une somme de*		za / *pour*	u sumi / *une somme de*		za / *pour*	u sumi / *une somme de*		za / *ponr*	u vrednosti / *au montant*		za / *pour*	u vrednosti / *une somme de*	
	Din	p		Din	p		Din	p		Din	p		Din	p
79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93
—	—	—	—	—	—	1	39	50	14	965	75	—	—	—
[illegible]	—	—	1	30	—	—	—	—	109	5981	—	—	—	—
[illegible]	…0	—	—	[illegible]	[illegible]	—	—	—	2	94	—	—	—	—
[illegible]	[illegible]	[illegible]	—	[illegible]	[illegible]	—	—	—	4	46	—	—	—	—
[illegible]	[illegible]	[illegible]	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]	—	—	57	2681	50	—	—	—
[illegible]	[illegible]	[illegible]	…15	[illegible]	[illegible]	[illegible]	67	—	[illegible]	…810	25	—	—	—
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	10…	[illegible]	[illegible]	…05	50	[illegible]	[illegible]	25	—	—	—
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	…25…	[illegible]	[illegible]	…1	50	[illegible]	[illegible]	…5	—	—	—
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	—	—	—
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	11	[illegible]	[illegible]	—	—	—
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	…22	[illegible]	[illegible]	—	—	—
4…	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	—	—
71	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	—	—
533	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

Digitized by Google

...CU OKTOBRU 1932 GODINE
... LE MOUVEMENT DES MALADES

ivredu				Prijavljeno tokom meseca Portés au cours du mois				Broj članova upućenih tokom meseca Le nombre des membres envoyés au cours du mois				Broj porodičnih članova prijavljenih na lečenje Nombre des membres des familles portés pour les so ns
	Krajem meseca A la fin du mois			na ambulantno lečenje pour les soins d'assistance		kojima je dozvoljena nega zubi pour les soins dentaires		u bolnice i klinike dans les hôpitaux et cliniques	u lečilišta i oporavilišta dans les sanatoria et maisons de convalescence	u banjsko lečenje dans les villes d'eau	na promene boravka pour les changements d'air	
porodilja accouchées	muških hommes	ženskih femmes	porodilja accouchées	muških hommes	ženskih femmes	muških hommes	ženskih femmes					
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
—	167	11	4	1866	111	16	2	149	3	—	—	1168
—	325	88	49	8694	2485	673	158	387	22	6	20	5077
—	479	147	28	1171	406	107	81	38	8	—	—	670
—	294	8	1	1122	507	28	13	95	—	—	—	1204
—	898	394	170	5109	2881	182	114	512	45	5	28	4477
—	248	57	35	2676	722	129	38	98	20	1	1	1479
—	279	141	37	1126	732	40	28	34	3	6	5	2907
—	627	334	54	4302	1263	356	227	260	25	9	3	2869
—	283	61	19	3600	1953	82	36	103	33	—	—	1846
—	168	7	4	1418	113	53	10	20	10	13	—	316
—	339	72	73	696	658	40	34	43	10	1	—	1962
—	336	64	12	5719	1380	63	35	160	3	—	—	4000
—	103	55	10	1050	613	144	220	35	2	1	—	774
—	111	24	7	436	42	75	20	63	—	—	—	471
—	182	20	7	1981	597	13	10	87	1	—	—	694
—	128	27	6	1772	612	123	74	85	7	2	—	2140
—	1222	1367	137	4644	1933	406	514	317	15	1	—	2560
—	6189	2877	653	47382	17008	2530	1614	2486	207	45	57	34614
—	1119	62	8	2616	1342	190	90	70	5	3	9	2405
—	73	51	11	440	362	57	52	40	1	2	—	473
—	16	3	—	695	283	37	4	15	1	--	3	602
—	1208	116	19	3751	1987	284	146	125	7	5	12	3480
--	7397	2993	672	51133	18995	2814	1760	2611	214	50	69	38094

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XV ZAGREB, DNE 6 MARTA 1935 BROJ 5

JEREMIĆ M. DUŠAN:

MEĐUNARODNA TEHNIČKA PRIPREMNA KONFERENCIJA

Smanjenje radnog vremena na 40 časova nedeljno pred Međunarodnom organizacijom rada[1]).

I.

Smanjenje radnog vremena na 40 časova nedeljno raspoređenih na 5 dana javlja se zvanično, kao zahtev radničke klase, prvi put pred Međunarodnom organizacijom rada za vreme sastanka Upravnog odbora u mesecu januaru 1931. godine. Tom prilikom radnička grupa je izrazila želju, da Međunarodna organizacija rada upotrebi napore u cilju smanjenja radnog vremena, i to ne kao mere privremenog karaktera, već kao cilj koji treba da se postigne definitivno. U tom vremenu nikakva odluka nije bila doneta usled jasne podvojenosti u gledištima između radničke i poslodavačke grupe. Na sednici Upravnog odbora u oktobru 1931. god. radnička grupa podnela je predlog, da se ovlasti Direktor Međunarodnog biroa rada da interveniše kod vlada, da se sazove jedna poluzvanična konferencija, na kojoj bi tripartitne delegacije zainteresovanih država pokušale da postignu sporazum o generalnom smanjenju radnog vremena, a u koliko je moguće na bazi 40 časova. Ovaj je predlog bio odbijen sa 8 glasa protiv 6 glasa. Ali je tada Upravni odbor odlučio da sazove svoju komisiju za nezaposlenost, i da je ovlasti da prouči mogućnosti, kako bi se došlo do što boljih uređenja radnog vremena putem međunarodnih sporazuma, bilo opštih, bilo po industrijama.

Na sastanku u januaru 1932. Upravni odbor usvojio je izveštaj komisije za nezaposlenost, koji je preporučivao ukidanje prekovremenog radnog vremena i zavođenje smanjenog radnog vremena na 40 časova nedeljno, raspoređenih prvenstveno na 5 dana, gdegod to tehnički i ostali uslovi dopuštaju. Tom prilikom Upravni odbor pozvao je Međunarodni biro rada da u svojim studijama obrati naročitu pažnju na pitanje smanjenja radnog vremena kao stalne mere.

Uskoro za ovim XVI Međunarodna konferencija rada održana u aprilu 1932. god. u Ženevi, usvojila je na predlog g. Žuoa, radničkog delegata Francuske, ovu rezoluciju:

»Pred istrajnošću krize i beda koje ona povlači za sobom, treba potvrditi da palijativne mere nisu dovoljne i da, ako je potrebno ublažiti bede koje dolaze od privredne depresije i nezaposlenosti, treba napasti direktno uzroke krize.

Produženje nezaposlenosti čini da ona ne treba da se smatra samo kao posledica ove krize, već da je postala uzrokom njenog pogoršavanja.

Neuravnoteženost između proizvodnja, koje su neizmerno porasle, i potrošačke sposobnosti, nedovoljne još pri pojavi depresije a danas je više smanjene, osuđuje svaku politiku koja teži za smanjenjem nadnica, i za koju nam iskustvo pokazuje da ide na-

[1]) Po ovome pitanju videti radi detalja i naše članke objavljene u »Politici«, u brojevima od 28. i 31. decembra 1932. god. i od 3., 4., 15. i 16. januara 1933. god. — Problem smanjenja radnog vremena, nezaposlenost radnika i racionalizacija; i Problem smanjenja radnog vremena i tehnička Međunarodna konferencija.

Digitized by Google

suprot privrednim potrebama u koliko je nepravedna.

Glavno sretstvo za vaspostavljanjem porušene ravnoteže treba da se traži u smanjenju radnog vremena. Porast individualnog prinosa čini neophodnim i hitnim ovu meru. Zahvaljujući njoj ritam proizvodnje moći će da se svede na nivo potrošačke sposobnosti privremeno ograničene, mogućnosti za zaposlenjem moći će da se raspodele na stalan način na veći broj lica i nezaposleni će moći da se vrate u privredu: putem nje radnici će dobiti zakonski udeo u tehničkim progresima.

Prema tome konferencija poziva Upravni odbor Međunarodnog biroa rada da pristupi proučavanju, u cilju skorog usvajanja međunarodnog uređenja, zavođenja zakonske nedelje od 40 časova u svim industrijskim zemljama.«

Međutim razvoj pitanja uzeo je zatim sve brži tempo. Italijanska vlada preko svoga pretstavnika u Upravnom odboru Međunarodnog biroa rada g. De Mikelisa uputila je 25. juna 1932. god. zahtev Pretsedniku Upravnog odbora, da na osnovu prava datog mu čl. 11 tač. 2 poslovnika Upravnog odbora, sazove u što kraćem roku vanrednu sednicu Upravnog odbora, koja će da odluči o sazivu jedne posebne međunarodne konferencije u cilju donošenja odluke o hitnom ostvarenju smanjenja radnog vremena.

Razlozi koji su rukovodili italijansku vladu da uputi ovaj apel Upravnom odboru Međunarodnog biroa rada jesu prema pismu g. De Mikelisa ovi: 1) što je XVI Međunarodna konferencija rada usvojila sa velikom većinom rezoluciju g. Žuoa o smanjenju radnog vremena; 2) što nezaposlenost radnika ne prestaje da raste; 3) što je Nacionalni savet korporacija 15. juna tek. godine usvojio rezoluciju, zahtevajući međunarodne sporazume u pogledu stalnog smanjenja radnog vremena; 4) što se uskoro treba da sastane Svetska privredna konferencija, pa je potrebno da joj Međunarodna organizacija rada pruži saradnju putem preciznih projekata sporazuma za rešenje privrednog problema, a naročito nezaposlenosti radnika.

— »Nije u pitanju« — veli g. De Mikelis — »p r e c i z i r a t i« u kojoj meri tehnički progres ostvaren od 1919. godine do danas može da dopusti novo smanjenje radnog vremena, zahvaljujući porastu prinosa. U pitanju je zavesti h i t n o međunarodnu jednoobraznost koja sankcioniše smanjeno radno vreme čak u približno za momenat, kao sretstvo za odbranu od nezaposlenosti, a na jedan opšti način kao sretstvo da se ponova vrati u privredu jedan deo nezaposlenih.« — Upravni odbor Međunarodnog biroa rada u svojoj vanrednoj sednici od 21. septembra 1932. god. održanoj u Ženevi, proučavajući zahtev italijanske vlade odlučio je sa 18 glasova protiv 6 da usvoji predlog g. De Mikelisa, da se u januaru 1933. godine sazove jedna tripartitna međunarodna pripremna konferencija, koja treba da prouči tehničke probleme smanjenja radnog vremena. Zaključke ove pripremne konferencije proučiće Upravni odbor na svojoj januarskoj sednici u cilju da ispita da li ih treba dostaviti Svetskoj privrednoj konferenciji i eventualno vladama, kako bi im poslužili za sklapanje dvostranih ili višestranih sporazuma, u očekivanju odluka Međunarodne konferencije rada iz 1933. god. Tom prilikom treba da se prouči mogućnost smanjenja radnog vremena n e s a m o u i n d u s t r i j i, v e ć i u r u d a r s t v u i k o d p r i v a t n i h n a m e š t e n i k a. Na svojoj redovnoj sednici u Madridu, održanoj u oktobru 1932. god., Upravni odbor je odlučio da se Pripremna tehnička tripartitna međunarodna konferencija održi u Ženevi počev od 10. januara 1933.god. i da se na ovu konferenciju pozovu i države koje nisu članice Međunarodne organizacije rada. Na ovoj konferenciji imala je svaka država da izašalje po jednog vladinog delegata i po jednog delegata poslodavaca i radnika. Isto tako on je odlučio, da se na dnevni red XVII Međunarodne konferencije rada koja će se održati krajem meseca maja 1933. god. u Ženevi stavi na dnevni red i pitanje: — »S m a n j e n j e r a d n o g v r e m e n a — p r e p o r u k e s a p r i p r e m n e t e h n i č k e k o n f e r e n c i j e.«

Kakvo je međutim bilo u tom vremenu radničko gledište po ovom pitanju, a kakvo poslodavačko?

Na XVI Međunarodnoj konferenciji rada g. Žuo je izjavio, braneći svoju rezoluciju, u glavnom sledeće: »Jedini argumenat koji je istaknut protiv zahteva jeste da je on neoportun, da se u današnjim okolnostima i usred krize nameću industrijama novi socijalni tereti i povećavaju opšti troškovi. Ali stvarna situacija je, da je usled krize nedeljno radno vreme u većini industrija sveta manje od 40 časova, bilo da je ovo sma-

Digitized by Google

njenje izvedeno dobrovoljno ili nametnuto. I ako na završetku krize, koga ne primećujemo ni jedni ni drugi, hoćemo da se vratimo na radnu nedelju od 48 časova, šta će se dogoditi? Biće najmanje jedna četvrtina od onih koji su danas nezaposleni, koji će ostati nezaposleni. Treba dakle usvojiti ideju da raspodela rada treba da se obavi u vezi sa razvićem mašinizma. U ostalom, ja ne želim da iznesem ovde sve izjave koje su pale u radničkim ili poslodavačkim ili naučnim organizacijama, ali je jedna činjenica, da se u svima ovim izjavama nalazi ideja, da u osnovi današnje krize leži disproporcija između razvitka proizvodnje, razvitka profita i razvitka nadnica, a naročito razvitka realnih nadnica. Razum zahteva da se rešenje traži u smanjenju ove disproporcije.

U početku krize htelo se praktikovati smanjenje nadnica; tada se izjavilo da mogućnost rešenja krize leži u smanjenju proizvodnih troškova. Mi smo stalno protestovali protivu ovoga shvatanja. Mi smo u početku ukazali na neizbežne posledice koje će doći. Mi smo naveli, i ja smatram za potrebno da to ovde ponovim, da ova kriza bazira na smanjenju potrošačke sposobnosti, i činjenica da se želi da smanji još više ova potrošačka sposobnost, smanjenjem radnog vremena, može samo da dovede do pogoršanja ove krize.

Izvesno je da će danas poslodavci reći, da mi nemamo prava i da nismo imali prava, ali to ne sprečava da je u današnjem času politika obaranja nadnica politika koje se treba odreći. Treba se je odreći, jer ona vodi ka pogoršanju krize; treba se je odreći, jer se ne može predvideti mogućnost povraćaja privredne aktivnosti kristalizacijom potrošnje na današnjem niskom stanju. Treba primiti da evolucija nadnica ide sa evolucijom proizvodnje. Zbog toga je apsolutno potrebno da Međunarodna konferencija rada, usvajajući teoriju evolucije, izjavi, da je neophodno potrebno prilagoditi uslove rada, radno vreme razvitku produktivnosti i razvitku nadnica, kao i razvitku profita, jer disproporcija između jednih i drugih stvara krizu, a oni koji žele da ukinu krizu treba da pođu ovim putem.«

Poslodavački delegat Danske g. Ersted, u ime poslodavačke grupe, izjavio je ovom prilikom, da poslodavačka grupa ne može da primi ni na koji način izlaganje g. Žuoa u prilog zavođenja zakonske nedelje u industriji od 40 časova. Poslodavačka grupa ne može da pristane na zahtev da se smanji nedeljno radno vreme i da povećanje nadnica bude srazmerno smanjenju ovog radnog vremena. Jedno takvo povećanje dejstvovaće odmah na cene koštanja, a zatim na prodajne cene, kompromitujući na taj način mogućnosti prodaje kod potrošača čija je potrošačka moć već ozbiljno pogođena krizom, gde treba na prvom mestu spomenuti zemljoradničko stanovništvo kako evropskih tako i vanevropskih zemalja. Kao posledica toga nastupiće jedna nova blokaža proizvodnje, čije će posledice biti apsolutno poražavajuće. I ako, da bi izbegla ovo, preduzeća se potrude da njihove cene koštanja svedu na raniji nivo putem hiperracionalizacije, ne vidi li se da će odmah doći zatim nova otpuštanja radnika, t. j. rezultat baš protivan onome koji se želi da postigne. Povećati nadnice na sat bez paralelnog povećanja prinosa, to znači osuditi sebe da se plate od kapitala, to znači prosto i čisto baciti se u inflaciju. Sem toga smanjenje radnog vremena nameće javnim službama, naročito železnicama koje su već pogođene slabim saobraćajem, povećanje troškova na teret državnog i javnog budžeta. Zbog svega ovog poslodavačka grupa primorana je da se izjasni apsolutno protiv zavođenja zakonske nedelje od 40 časova, koja je mera po njenom mišljenju apsolutno opasna kako za sada tako i za u buduće, i koja međutim nije u stanju da donese nezaposlenima pomoć koju žele predlagači rezolucije.

Drugi pretstavnik poslodavaca, g. Lamber-Ribo, poslodavački delegat Francuske, u odgovoru na razloge g. Žuoa za smanjenje radnog vremena, izneo je također, da je nemoguće smanjiti radno vreme a da se ne smanje radničke nadnice. U protivnom ostaće stvarno povećanje radničkih nadnica što će izazvati povećanje proizvodnih troškova pa prema tome i povećanje cena produktima, što će ograničiti još više kupovnu moć potrošača; ili će se morati pribeći novoj racionalizaciji, što će značiti ići na suprot cilju koji se želi da postigne. Sve ovo moralo bi dovesti — po njegovom mišljenju — do najozbiljnijih poremećaja. — Ovo isto držanje pretstavnici poslodavačke grupe zauzeli su i na vanrednoj sednici Upravnog odbora Međunarodnog biroa rada od 21. septembra 1932. godine — kada se odlučivalo o sazivu pripremne tehničke konferencije, kao i na sednici od 24. oktobra 1932. godine, kada se odlučivalo pitanje smanjenja radnog vremena. Po njima ovo

Digitized by Google

pitanje nije samo socijalno pitanje već je i ekonomsko, time što se predlaže smanjivanje radnog vremena kao stalne mere. Oni bi više želeli da se ovo pitanje prethodno dobro prouči od strane Međunarodnog biroa rada, jačom dokumentacijom snabde i onda pretrese u Upravnom odboru u mesto na pripremnoj tehničkoj konferenciji. Protivni su sazivu tehničke konferencije, kao i stavljanju njegovom na dnevni red iduće Međunarodne konferencije rada. Od ovoga gledišta poslodavačke grupe jedino se izdvojio g. Oliveti, italijanski poslodavački delegat.

Od interesa će biti navesti na ovome mestu i izvesna gledišta u tom vremenu pojedinih vladinih delegata kao i država van Evrope. Engleski vladin delegat na XVI Međunarodnoj konferenciji rada g. Leget, pri izglasavanju rezolucije g. Žuoa, izjasnio se protivu iste, navodeći, da je to jedna zamka za javno mnenje. Njen delegat g. Norman, na sednici Upravnog odbora od 21. septembra 1932. godine izjasnio se protivu saziva pripremne konferencije i protivu stavljanja ovoga pitanja na dnevni red iduće Međunarodne konferencije rada. Po njegovom mišljenju Međunarodni biro rada trebao bi nastaviti sa preduzetim studijama po ovome problemu, i pošto dotične ankete budu obavljene, treba da se pitanje iznese samo pred Upravni odbor i ni pred jedan drugi organizam. Na sednici Upravnog odbora od 24. oktobra 1932. god. veli — da britanska vlada, odobravajući potpuno duboko proučavanje pitanja smanjenja radnog vremena bez obaranja životnog nivoa radničke klase protivi se, i produžiće da se protivi svakom pokušaju improviziranja jedne konvencije kojom bi se obilazilo oko teškoća umesto da se reše.

Nemački vladin delegat g. Grizer izjavio je, da je njegova vlada saglasna sa predlogom italijanske vlade kako u pogledu osnove tako i u pogledu postupka.

G. Piknar, vladin delegat Francuske, takođe je bio saglasan sa predlogom italijanske vlade, kao i da pitanje smanjenja radnog vremena treba staviti na dnevni red iduće Međunarodne konferencije rada.

G. Jošisaka, vladin delegat Japana, nije bio protivan stavljanju na dnevni red iduće Međunarodne konferencije rada pitanja smanjenja radnog vremena, ali ne veruje da bi njegova vlada, zbog udaljenosti, mogla da pošalje kompletnu delegaciju na pripremnu konferenciju.

Ser Atul Četerže, vladin delegat Indije, smatrao je da će držanje njegove zemlje biti isto tako kao i Japana; on ne veruje da će pripremna konferencija dati neke pozitivne rezultate.

G. Žemil, poslodavački delegat Južne Afrike, izjavio je da misli da se prekomorske zemlje neće uopšte interesovati konferencijama o smanjenju radnog vremena.

Pod takvim se okolnostima uglavnom postavljalo pitanje smanjenja radnog vremena pred sastanak pripremne tehničke međunarodne konferencije u januaru 1933. godine.

II.

U cilju da olakša diskusiju učesnicima na pripremnoj tehničkoj konferenciji po pitanju smanjenja radnog vremena na 40 časova nedeljno, raspoređenih na pet dana, kao privremene mere za ublaženje postojeće nezaposlenosti i kao stalnog režima pri povraćaju privredne aktivnosti, s obzirom na progres racionalizacije i primenu mašinizma i mehanizacije, Međunarodni biro rada pripremio je jedan detaljan izveštaj u formi studije o radnom vremenu i nezaposlenosti[2]) u kojoj pored svestranog rasmatranja ovoga pitanja sa najnužnijim podacima, pruža i jedan kraći ekspoze o sadržini mogućne konvencije na osnovu prikupljenog materijala, kao i seriju pitanja koja bi mogla da posluže kao baza za diskusiju na ovoj konferenciji[3]).

Po mišljenju Biroa, konvencija bi trebala da se primenjuje samo na industriju.

»1) Konvencija bi se primenjivala na preduzeća predviđena postojećom konvencijom o ograničenju radnog vremena u industrijskim preduzećima, isključujući ona u kojima su zaposleni manje od 10 radnika.

Bila bi potčinjena sva lica zaposlena u spomenutim preduzećima, isključujući ona koja se nalaze na položaju direkcije, kontrole ili poverenja. Bilo bi možda korisno ograničiti na izvestan procenat broj lica tako isključenih u jednom preduzeću.

2) Konvencija bi propisivala nedeljno radno vreme od 40 časova prosečno. U specijalnom slučaju kod radova čije je funkcionisanje po prirodi bez prekida, ovo prosečno nedeljno radno vreme moglo bi da iznosi 42 časa.

[2]) Bureau int. du travail — La durée du travail et chômage, Genève 1932.

[3]) id. — str. 126 i 131.

Digitized by Google

U principu, prosečnost bi trebala da se računa na kraći period n. pr. 4 nedelje. U izuzetnim slučajevima ovo obračunavanje moglo bi da se odnosi na duži period, koji opet ni u kom slučaju ne bi trebao da bude duži od godinu dana. U svakom slučaju dnevno i nedeljno radno vreme ne bi trebalo da pređe granice predviđene čl. 2. i 4. konvencije o radnom vremenu u industrijskim preduzećima i čl. 3, 5, 13 i 14 projekta konvencije o radnom vremenu u rudnicima uglja.

Nedeljno prosečno radno vreme moglo bi da bude postignuto na jedan ili više od sledećih metoda:

a) povećanjem broja smena a naročito zavođenjem sistema od 4 smene od po 6 časova za radove čije je funkcionisanje po prirodi bez prekida;

b) odgovarajućim zavođenjem smena na druge radove obavljene u više smena;

c) smanjenjem nedeljnog radnog vremena, smanjenjem dnevnog radnog vremena po času, ili smanjenjem nedeljnog radnog vremena po broju dana, ili organizovanjem putem naizmeničnog zaposlenja za radove koji se obavljaju u jednoj smeni;

d) uzimanjem u račun plaćenog godišnjeg otsustva, kao elementa za smanjenje radnog vremena;

e) pravom da se obezbedi primena svakog drugog metoda smanjenja radnog vremena putem kolektivnih konvencija odobrenih od strane državne vlasti, pod uslovom da napred predviđeno prosečno nedeljno radno vreme bude sačuvano.

3) Konvencija bi zavela iste izuzetke kao i one predviđene u čl. 3) za nesrećne slučajeve, hitne radove da se obave na mašinama ili alatu, za slučaj više sile (i u čl. 6a) (za pripremne i završne radove, lica čiji je rad specijalno s prekidom) konvencije o primeni na industrijska preduzeća.

U pogledu prekovremenog radnog vremena za privredne potrebe, imalo bi mesta utvrditi opštu granicu, dok bi konvencija mogla da predvidi tri vrste prekovremenog radnog vremena: prva bi stajala na slobodnom raspoloženju poslodavaca, druga, koja bi se mogla iskoristiti samo po odobrenju inspekcije rada i treća iskorišćena samo primenom kolektivnih konvencija koje bi se sklopile u ovu svrhu.

Što se tiče stope povećanja zarade za ovo prekovremeno radno vreme, moglo bi se propisati da ona bude u svakom slučaju 25% ili progresivno.

4) Najzad konvencija bi imala da predvidi jedno ili više posebnih prosečnih nedeljnih radnih vremena za zemlje za koje je predviđen specijalan režim u konvenciji o industrijskim preduzećima.

Takva bi bila sadržina konvencije koja bi se primenjivala na industrijska preduzeća.

Na slučaj da bi se htelo da proširi polje primene uređenja na trgovinu i biroe, specijalna konvencija koja bi se na njih primenjivala mogla bi da bazira na istim principima, pod rezervom izvesnih prilagođavanja koja bi bila nužna za naročite potrebe predviđenih preduzeća i koje su u velikim linijama navedene gore.

*

— Konferencija bi imala da kaže, da li su predlozi koji se odnose na međunarodno uređenje kako ih je Biro napred shvatio ostvarljivi u tehničkom pogledu, da li pružaju potrebne međunarodne garancije i da li su u stanju da budu prihvaćeni od strane vlada. U slučaju da bi našla da ovaj projekat ne mogu primiti vlade, moći će da ispita da li principi koje ona sadrži ne bi mogli da budu sadržani u jednog preporuci. Ma kako bilo Međunarodna konferencija rada, ako definitivno odbaci projekat konvencije, može uvek da pretvori ovaj projekat u preporuku, koristeći se procedurom koju predviđa čl. 6. st. 12. poslovnika.

Nadnice.

Ako konferencija primi projekat konvencije ili preporuke o smanjenju radnog vremena u cilju smanjenja nezaposlenosti, trebaće da razmotri i posledice koje će jedna takva mera verovatno da ima na zaradu i životni nivo radnika. Iskustva navedena u ovome izveštaju pokazuju da su reperkusije smanjenja radnog vremena na nadnice bile različite prema slučajevima. U mnogobrojnim prilikama smanjenje radnog vremena bilo je praćeno proporcionalnim smanjenjem nadnica. U izvesnim slučajevima nije bilo nikakvog smanjenja nadnica, ili je pak smanjenje nadnica proporcionalno bilo slabije od smanjenja radnog vremena.

Branjeno je gledište da svaka međunarodna konvencija o smanjenju radnog vremena treba u isto vreme da se bavi i pitanjem nadnica. Međutim može da se napomene, da je u slučajevima ranijih konvencija o radnom vremenu pitanje nadnica ostalo po strani. Apstrahujući druge okolnosti, glavni

Digitized by Google

razlog zbog koga se nije pokušalo da se bavi nadnicama u međunarodnom pogledu u ranijim slučajevima bio je, što sem jednog ili dva izuzetka vlade ne raspolažu potrebnom moći da nacionalno uređuju nadnice. Pod ovim uslovima izgleda nemogućno a fortiori da uzmu ma kakvu međunarodnu obavezu u pogledu uređenja nagrade za rad.

Pitanje od jedne takve važnosti ne može ipak da ostavi ravnodušnim Međunarodnu konferenciju rada, naročito ako ima razloga misliti da smanjenje realnih nadnica može da nastupi od jedne konvencije koju bi ona usvojila. Šta više, Konferencija se definitivno izrazila po ovome pitanju za vreme poslednje sednice, usvajajući rezoluciju o nedelji od 40 časova, koja se protivi smanjenju nadnica kao politici koja bi bila u stanju da pojača krizu. Moglo bi prema tome biti poželjno ispitati usvajanje jedne preporuke, koja ne bi preporučivala nikakvo smanjenje nadnica koje bi bilo u stanju da obori životni nivo radnika. U ovome pogledu ima mesta obratiti pažnju na priloge pod II. i IV. koje je spremio Biro u odgovoru na tražene podatke o odnosu koji postoji između nadnica i produktivnosti, kao i o odnosu koji postoji između nadnica i proizvodnih troškova, koja se oba pitanja mogu smatrati kao tesno vezana pri ma kakvoj diskusiji ovoga problema.

Obaveštavanja.

Statut Međunarodne organizacije rada obavezuje svaku državu-članicu da podnosi godišnji izveštaj o merama koje je donela radi primene konvencija koje je ratifikovala. Ovaj izveštaj, saobrazno čl. 408. Ugovora, treba da bude sastavljen na bazi formulara koga utvrđuje Upravni savet.

Pored podataka koji se odnose na primenu konvencije, bilo bi od očevidnog interesa da se koordiniraju napori u cilju prikupljanja tačnih podataka o važnosti tehnološke nezaposlenosti.

Ovaj je problem već obratio pažnju Međunarodnom birou rada koji je spremio i objavio u 1931. godini jedan izveštaj po ovome pitanju[4]).

Postoji izvestan broj generalnih statistika koje pokazuju stalno povećanje proizvodnje po jednom radnom času i povećanje relativno slabog broja zaposlenih radnika u industriji. Ali ove statistike pružaju samo jedan nepotpun izgled stanja. Niko ne spori da su radnici eliminisani tehničkim progresom, ali je potrebno znati u kojoj meri i sa kojom brzinom oni mogu da budu zaposleni na drugoj strani. Potrebno je isto tako priznati, u kojoj su meri kvalifikovani radnici, naročito, lišeni mogućnosti da obezbede njihov život u profesiji koju su naučili. Istina je, da su u izvesnim zemljama obavljene neke male ankete, koje su spomenute bilo u studijama napred spomenutim bilo u drugim publikacijama Biroa. Međutim, komisija nedavno naimenovana od vlade Sjedinjenih država da prouči ovo pitanje otkrila je nedovoljnost postojeće dokumentacije i teškoće koje joj u ovome pogledu pretstoje. Potreba se, dakle, oseća za jednom sistematskom serijom anketa koje bi bile preduzete u izvesnom broju zemalja i pripremljene u koliko je moguće na jednolikoj bazi, kako bi zaključci mogli da budu međunarodno upoređeni.

Izmena gledišta po ovome pitanju na konferenciji bila bi zacelo od velike vrednosti i mogla bi da ukaže koji je najbolji način da se inauguriše jedna akcija u predloženom smislu.«

*

Pored ovog kratkog izlaganja sadržine koju bi po mišljenju Međunarodnog biroa rada trebala da ima u vidu eventualna međunarodna konferencija po pitanju zavođenja smanjenog radnog vremena na 40 časova nedeljno, Međunarodni biro rada je u svome napred spomenutom izveštaju spremljenom za međunarodnu tehničku konferenciju sastavio i jednu seriju pitanja, koja je trebala da posluži dotičnoj konferenciji kao baza za diskusiju, a kao što smo već kazali.

Ova pitanja su izložena na sledeći način:

»I. — Oportunitet i mogućnost rešenja problema.

Može li se iz proučavanja izveštaja Biroa i diskusija koje će se voditi na konferenciji na bazi ovoga izveštaja izvesti zaključak da je sporazumno smanjenje radnog vremena oportuno i mogućno, t. j.:

a) Izvestan broj postignutih iskustava pod dobrim uslovima nepristrasnosti, da li je pokazao da bitni rezultati u pogledu smanjenja nezaposlenosti mogu da budu postignuti smanjenjem radnog vremena?

[4]) »Posledice racionalizacije na zaposlenje« u Problemi nezaposlenosti u 1931. g., studije i dokumenta, serija C, No. 16. Ista studija objavljena je i u »Socijalne strane racionalizacije«; serija B. No. 18.

Digitized by Google

b) Sporazumno smanjenje radnog vremena može li u izvesnoj meri da smanji volumen nezaposlenosti, bilo odmah, bilo u momentu povraćaja privredne aktivnosti, čak i delimično?

c) Jedno takvo sporazumno smanjenje treba li da bude stalno ili privremeno?

II. — Karakter koji bi moglo da ima jedno međunarodno uređenje.

1) Može li se predvideti jedna konvencija, koja bi imala istu strogost kao i Vašingtonska konvencija o radnom vremenu u industrijskim preduzećima i Ženevska konvencija o radnom vremenu u trgovačkim preduzećima i u biroima? Jedno uređenje ove vrste može li da bude pod današnjim okolnostima lako, brzo i efikasno primljeno?

2) Treba li predvideti jednu elastičniju konvenciju?

Ako da, treba li projekat konvencije da se ograniči na utvrđivanje principijelne granice o radnoj nedelji od 40 časova prosečno, ostavljajući zainteresovanima pravo da biraju, u cilju da ne premaše ovo prosečno radno vreme, jedan ili više od sledećih metoda:

a) povećanje broja smena za radove čije je funkcionisanje po prirodi neprekidno;

b) odgovarajuće zavođenje smena za radove obavljene u više smena;

c) smanjenje nedeljnog radnog vremena ili organizovanje naizmeničnog zaposlenja za radove koji se obavljaju u jednoj samo smeni;

d) uzimanje u obzir vremena za plaćena godišnja otsustva kao elementa za smanjenje radnog vremena predviđenog konvencijom;

e) uređenje radnog vremena putem kolektivnih sporazuma; kolektivni sporazumi trebali bi da uđu u okvir konvencije i saopštavani Međunarodnom birou rada od strane zainteresovanih vlada.

3) Treba li projekat konvencije da se primenjuje ne samo na industrijska preduzeća, već i na trgovačka preduzeća i biroe, predviđene u međunarodnim konvencijama spomenutim pod II. (1)? — Treba li da se primenjuje ili da isključuje mala preduzeća, gde smanjeno radno vreme može da naiđe na naročite teškoće?

4) Mogućnost predvideti jednu ili više konvencija, različitog oblika od onih koje smo gore predvideli?

5) U nedostatku jedne konvencije, može li se predvideti jedna preporuka koja bi predviđala najbolje metode za smanjenje radnog vremena?

6) U svakom slučaju i ma kakva da se usvoji forma uređenja u pogledu smanjenja radnog vremena, treba li predvideti jednu preporuku u pogledu životnog nivoa najamnog osoblja i nadnica?

7) S obzirom na razvitak tehnološke nezaposlenosti, u pogledu koje nedostaju tačni podaci, da li je potrebno predvideti periodično dostavljanje od strane vlada Međunarodnom birou rada podataka po ovome pitanju, koji bi se prikupljali na bazi u koliko je moguće jednolikoj?

III.

Od 58 država članica Međunarodne organizacije rada 35 država-članica uzelo je učešća na ovoj konferenciji, od kojih je 19 država bilo zastupljeno sa kompletnom delegacijom, a 15 samo sa vladinom delegacijom. Države zastupljene sa kompletnom delegacijom bile su ove: Nemačka, Austrija, Belgija, Kanada, Danska, Vel. Britanija, Španija, Francuska, Italija, Japan, Luksemburg, Holandija, Poljska, Portugalija, Rumunija, Švedska, Švajcarska, Čehoslovačka i Jugoslavija[5]). Države zastupljene samo sa vladinom delegacijom bile su ove: Južna Afrika, Albanija, Brazilija, Bugarska, Čile, Kina, Kuba, Finska, Mađarska, Indija, Irska, Letonija, Meksiko, Perzija i Turska. Norveška je bila zastupljena sa vladinim i sa poslodavačkim delegatima. Republika San Dominiko bila je zastupljena samo sa jednim posmatračem. Od država nečlanica Međunarodne organizacije rada Egipat je bio zastupljen sa jednim vladinim posmatračem, Sedinjene američke države također sa jednim vladinim posmatračem, a vlada Saveza republika socijalističkih sovjeta izvestila je da bi uzela učešća na ovoj konferenciji da je saziv njen bio u isto vreme kad i saziv ekonomske konferencije. Ukupno dakle bilo je prisutno 74 koje vladinih, koje poslodavačkih a koje radničkih delegata. Pored ovoga broja delegata konferenciji je prisu-

[5]) Delegacija Kraljevine Jugoslavije bila je sastavljena na sledeći način: vladin delegat g. Dušan M. Jeremić, načelnik Odelenja za socijalno staranje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja; poslodavački delegat g. Đoka Ćurčin, generalni sekretar Centrale industrijskih korporacija; radnički delegat g. Bogdan Krekić, general. sekretar Saveza Ujedinjenih radničkih sindikata.

Digitized by Google

stvovalo 72 eksperta, što svega ukupno čini 162 lica koja su učestvovala u radu ove konferencije. Kvorum je iznosio 37, a glasovi uzdržavanja nisu se računali.

Za pretsednika Konferencije izabran je g. Ernest Maem, vladin delegat Belgije, a za potpretsednike: g. Ser Atur Četerže, vladin delegat Indije, g. Ersted, poslodavački delegat Danske, i g. Hejdej, radnički delegat Vel. Britanije.

Konferencija je radila u plenarnoj sednici kako za vreme generalne diskusije tako i za vreme pojedinačne debate.

Pošto je konferencija usvojila za bazu diskusije izveštaj koga je spremio po ovome pitanju Međunarodni biro rada, kao i II. deo serije pitanja koja je Biro predložio, a koja se odnose na karakter koji treba da dobije međunarodno uređenje, Konferencija je prešla na generalnu debatu koja je trajala sedam dana i u kojoj su uzeli učešća 54 govornika, ne računajući ovde one koji su uzimali reč da bi podneli, izmenili ili diskutovali rezolucije po kojima se glasalo u generalnoj debati.

Kako u samom početku tako i za vreme trajanja generalne debate, pa i prilikom pretresanja u pojedinostima pitanja koja je postavio Međunarodni biro rada, jasno su se istakla tri gledišta: jedno gledište radničke grupe, koja je bila za reformu putem međunarodne konvencije, kako kao privremene mere neophodno hitne za ublaženje postojeće nezaposlenosti, tako i kao stalnog režima za uklanjanje tehnološke nezaposlenosti koja bi se pojavila prilikom povraćaja privredne aktivnosti u svetu, a usled jako razvijene racionalizacije i velike pripreme mašinizma odnosno mehanizacije u privredi; drugo gledište bilo je poslodavačke grupe, koja je bila u osnovi protivna ne samo međunarodnom uređenju ovoga pitanja već i uopšte njegovom pretresanju na ovoj konferenciji i pod današnjim privrednim prilikama u svetu. Od vladinih pretstavnika izvesni su bili za uređenje ovoga pitanja međunarodnim putem, među kojima naročito pretstavnici Italije, Francuske, Belgije, Njemačke, Španije, Čehoslovačke i Poljske, dok drugi opet protiv, naročito Vel. Britanije i Portugalije. Izvesni pak vladini pretstavnici zauzeli su neutralno gledište, među kojima naročito Japan, Indija, Kanada i Jugoslavija i to, bilo što nalaze da pitanje nije dovoljno proučeno, bilo što im izgleda da je predložena reforma na štetu interesa njihove nacionalne privrede, naročito s pogledom na nedostatak likvidnih kapitala, slabe racionalizacije i nedovoljne primene mašinizma, kao i jako ograničene kupovne moći ne samo radničke već i celokupne populacije. Ali i kod pretstavnika vlada koji su bili za međunarodno uređenje ovoga pitanja skoro svi su se izrazili za jednu konvenciju privremenog karaktera, koja ne bi predviđala nikakvu odredbu u pogledu nemogućnosti smanjivanja radničkih nadnica u vezi sa smanjenjem radnog vremena i koja bi se naročito od konkurentnih industrijski razvijenih država stvarno i primenjivala.

Rezimirajući razloge pro i contra predložene reforme, radnička grupa, naročito, istakla je ove razloge u korist predložene reforme:

1) Da mogućnost rada treba da bude obezbeđena najvećem broju radnika, kako bi im omogućila da zasluže što im je potrebno za život njihov i njihove porodice.

2) Da ona treba da omogući naročito mladim radnicima da zauzmu njihovo mesto u društvu i tako izbegnu demoralizaciju koja bi nastupila usled nezaposlenosti.

3) Da postojeća nezaposlenost nameće vrlo teške finansijske terete državama, koji kompromituju budžetsku ravnotežu i prete da dovedu do opasne inflacije.

4) Da nezaposlenost ima za posledicu znatno smanjenje kupovne moći za potrošačku masu, što smanjuje mogućnost prodaje industrijskih i poljoprivrednih proizvoda, i da ima za dejstvo da održi pa čak i poveća ekonomski marazm koji sa svoje strane opet stvara nezaposlenost.

5) Da generalni lekovi finansijski i ekonomski čija je vrednost neosporna ne mogu imati akciju dovoljno brzu i široku da donesu kompletno rešenje problema nezaposlenosti.

6) Smanjenje radnog vremena doprineće vrlo sigurno stabilizovanju cena na veliko i time definitivnom rešenju krize, i u isto vreme ublažiće je povećanjem broja radnika, dakle potrošača, pod uslovom da životni nivo bude svuda održan.

7) U svakom slučaju generalni ekonomski lekovi ostaviće da postoji i dalje tehnološka nezaposlenost, čije se postojanje ne može poreći, i protiv koje je lek samo smanjenje radnog vremena.

S obzirom na reorganizaciju industrije koja je sprovedena u toku poslednjih godina, kao rezultat poglavito racionalizacije

Digitized by Google

i mehanizacije, sposobnost industrije da se prilagodi smanjenoj radnoj nedelji, savlađujući tehničke poteškoće koje bi mogle da se ukažu, ne može da bude dovedena u sumnju.

8) Nedelja od 40 časova, koja bi izazvala veću potrošnju, osigurala bi usled porasta prinosa dovoljnu proizvodnju i pružila u isto vreme radnicima veće slobodno vreme koje bi uživali od ove proizvodnje.

9) Uređenje koje teži smanjenju radnog vremena moglo bi da favorizira zaključenje novih kolektivnih ugovora, ne pretstavljajući nikakvu smetnju za očuvanje postojećih ugovora.

10) Mogućno povećanje proizvodnih troškova, koje bi moglo da nastupi usled smanjenja radnog vremena bilo bi nadoknađeno, na osnovu dinamizma ekonomskog života: a) povećanjem kupovne moći radnika (koja ne bi za celo povukla pad kupovne moći ostalih društvenih klasa), b) smanjenjem opštih troškova po svakoj proizvedenoj jedinici, pošto bi se broj ovih jedinica povećao povraćajem privredne delatnosti, c) smanjenjem, pa možda i iščezavanjem socijalnih tereta stvorenih pomoćima za nezaposlenost, prema čemu bi povećanje globalnih nadnica proizvodnja mogla da podnese.

11) Teorija, po kojoj procentualnost cene radne snage u jednom određenom proizvodu treba da rezultira iz sabiranja ovih raznih procentualnosti u svima stadijumima proizvodnje, ne bi mogla imati apsolutnu vrednost, jer ona ne vodi računa o drugim faktorima koji određuju prodajne cene proizvodima u raznim stadijumima proizvodnje.

Protivu teze u korist smanjenja radnog vremena pretstavnici poslodavaca naveli su ove razloge:

1) Mera koja se proučava nije jedno pitanje dobrovoljnog short time-a (skraćivanja radnog vremena), koje je praktikovano u većim zemljama, već pitanje generalnog i obaveznog ograničavanja radnog vremena.

2) Smanjenje radnog vremena praćeno povećanjem zarade po radnom času povuklo bi za sobom znatno povećanje cene koštanja i prodajne cene, što bi imalo za posledicu smanjenje potrošnje i dovelo do stvaranja nove nezaposlenosti.

Potrebno je međutim uzeti u obzir, da bi se sračunao udeo nadnica, nagrada i socijalnih tereta u cenama koštanja (i prema tome dejstvo visine troškova za radnu snagu na nivo cena), ukupne izdatke ove vrste inkorporirane u jednom određenom proizvodu u svima stadijumima proizvodnje i raspodele na koje bi se odnosila ova mera.

3) Održavanje nedeljnih zarada dovelo bi direktno do opasne inflacije.

Ako bi zarade bile svedene u istoj proporciji kao i radno vreme, a da se sačuva ukupna suma nadnica na istom današnjem nivou, ne bi iz toga proizašlo nikakvo generalno povećanje kupovne moći, tim pre što bi čak i u ovom slučaju cene koštanja pretrpele jedno skakanje.

4) Povećanje proizvodnih troškova u industriji smanjilo bi potrošnju industrijskih proizvoda od strane zemljoradničkog stanovništva. S obzirom da je kupovna moć ovoga svedena već do krajnih granica, stanje neuravnoteženosti između industrije i poljoprivrede bilo bi još pogoršano.

Povećanje ukupne kupovne moći radnika, koje bi moglo da nastupi usled zaposlenja većeg broja radnika i održavanje zarade, bilo bi kontrabalansirano smanjenjem kupovne moći ostalih klasa stanovništva, tako da na kraju ukupna potrošnja industrijskih proizvoda ne bi bila povećana.

5) Iz raznih razloga, na pr. nemogućnosti zavođenja naizmeničnog zaposlenja u preduzećima manje važnosti, i okolnosti da mnoga preduzeća rade već sada sa ritmom od 40 časova, ili čak i sa manjim ritmom, obavezno smanjenje radnog vremena bilo bi bez dejstva, ili sa malo dejstva u pogledu stvaranja novih zaposlenja.

6) Teškoće tehničkog karaktera, koje variraju po važnosti prema zemljama, na pr. prilagođavanje nezaposlenih na novi rad koji zahteva profesionalnu reedukaciju, povećanje tehničkog osoblja, nadzora i direkcije, premeštanje radnika, nedovoljnost lokala i alata, teškoća da se nađe potrebno kvalifikovano osoblje, premeštanje radnika koje oni teško mogu da prime, teškoće za stanovanje, učinile bi materijalno nemogućim u mnogim slučajevima zaposlenje većeg broja radnika.

7) U zemljama u kojima postoji običaj da se radno vreme, nadnice i uslovi rada urede kolektivnim ugovorima, obavezno smanjenje radnog vremena učinilo bi u velikoj meri ove ugovore izlišnim i prema tome bilo povodom za nerede u industriji.

8) Obavezno smanjenje radnog vremena imalo bi za posledicu da pojača racionalizaciju u cilju da tako parira gubitak proizvodnje i povećanje cena koštanja, i ono bi

Digitized by Google

moglo da postane novim uzrokom nezaposlenosti.

9) Različito dejstvo smanjenja radnog vremena na cene koštanja i prodajne cene u industrijama raznih zemalja, naročito usled postojećih nejednakosti u pogledu nadnica, životnog nivoa, demografskih i ekonomskih uslova, itd. pojačalo bi disparitet konkurentne moći između raznih naroda, kao i ekonomski nacionalizam, i imalo bi za posledicu nove smetnje u međunarodnoj trgovini.

10) Novo generalno uređenje, jednoliko i obavezno lišilo bi industriju neophodno potrebne elastičnosti, izigralo bi prilagođavanje današnjim uslovima i išlo protiv svakog povraćaja privredne delatnosti.

11) Svako rešenje treba da bude međunarodno, i postignuto iskustvo pokazuje nesposobnost Međunarodne organizacije rada da dovede do međunarodnog uređenja u pogledu radnog vremena, koje bi imalo isto značenje za sve zemlje, ili koje bi bilo ratifikovano i stvarno primenjeno od strane sviju država-članica; sem toga jedno takvo uređenje ne bi se primenjivalo na države koje nisu u sastavu organizacije. Međutim jednoliko radno vreme ako nije praćeno i jednolikim nadnicama i ostalim uslovima ne može da obezbedi jednakost među državama.

12) Jedino efikasno rešenje problema nezaposlenosti moglo bi da dođe od lekova koji bi se pronašli za opšte poremećaje, finansijski i ekonomski, kojima treba da se bavi Svetska privredna konferencija.

Vladini delegati nisu bili jednodušni. Izvesni argumenti podneti od strane članova radničke grupe takođe su izloženi ili potpomognuti i od vladinih delegata. Većina vladinih delegata koji su učestvovali u diskusiji i smatrali da je pitanje smanjenja radnog vremena posmatrano kao lek za nezaposlenost, zaslužuju u svakom slučaju duboku studiju. Oni su se uglavnom izjasnili više ili manje jasno u korist akcije Međunarodne organizacije rada koja bi imala za cili smanjenje radnog vremena kao lek za nezaposlenost, ipak ih je više njih iznelo razne rezerve naročito u pogledu trajanja nameravanog uređenja i polja primene. Oni su insistirali naročito na potrebi ratifikacije eventualne konvencije i njenoj lojalnoj primeni od strane sviju zemalja koje spadaju u konkurenciju, a naročito od dovoljnog broja velikih industrijskih zemalja iz Evrope i preko mora. Jedan delegat[6]) smatrao je čak da projekat konvencije treba da predviđa, da će države kojega ratificiraju biti definitivno obavezane samo pod ovim uslovom.

U glavnom oni su smatrali također da pitanje nadnica ne treba da se tretira u jednoj konvenciji, jer bi bilo teško predvideti jedno efikasno međunarodno uređenje po ovome pitanju. Ipak su mislili, da smanjenje radnog vremena treba u koliko je god to moguće da bude praćeno održavanjem životnog nivoa. Priznavajući, da su u tome stvarne teškoće, mislili su ipak da treba nastaviti što dalje sa studijom problema koji se javljaju usled smanjenja radnog vremena, smatrajući da načini primene mogu da doprinesu rešenju ovih teškoća.

Izvesni delegati prekomorskih zemalja izrazili su žaljenje, što ne mogu da učestvuju aktivno u debatama konferencije zbog kratkog roka koji su im ostavljeni; oni su sem toga želili da se uzme u obzir pitanje industrijalizacije, iskustvo i javno mnenje u izvesnim zemljama.

Jedan vladin pretstavnik sugerirao je, da ekonomske strane pitanja treba da budu predmetom jedne dopunske studije.

Britanski vladin delegat izjavio je da njegova vlada smatra, da pitanje obaveznog ograničenja radnog vremena na 40 časova nedelino nije bilo predmetom dovoljnog proučavanja da bi omogućilo da se dođe do definitivnog zaključka, i da je prema tome njegova vlada protivna da se vodi u današnjem vremenu diskusija po jednom projektu konvencije. Insistirao je da se šira studija po celokupnom pitanju preduzme pre nego što bi se donela definitivna odluka.

Ova generalna diskusija pokazala je da su interesovanja konferencije bila upravljena na ova tri pitanja:

1) Da li je smanjenje radnog vremena u stanju da ublaži nezaposlenost?

2) Da li ovo smanjenje nameće potrebu za jednim međunarodnim sporazumom?

3) Postoje li specijalni uslovi, smatrani kao neophodni, pa da ovo smanjenje radnog vremena bude efikasno, a naročito da li je potrebno da životni nivo radnika bude očuvan?

Ova interesovanja konkretizovana su u dvama projektima rezolucija koje su podnete konferenciji, jedna od radničke grupe, a druga od vladinih delegata: Francuske, Belgije, Holandije, Španije, Čile, Njemačke i Italije.

[6]) Vladin delegat Belgije — naša primetba.

Digitized by Google

Projekat rezolucije koju je podnela radnička grupa imala je ovu sadržinu:

»Konferencija smatra, da diskusija projekta konvencije o radnoj nedelji od 40 časova nedeljno treba da bude vođena na bazi, da nedeljna zarada i mesečne nagrade ne budu svedene usled smanjenja radnog vremena kao posledice usvajanja i primene pomenute konvencije.«

Projekat rezolucije koju su podneli sedam vladinih delegata glasi:

»Konferencija, pošto je primila k znanju razne argumente iznete — za i protiv smanjenja radnog vrevena, smatra da je ono jedan od načina koji su u stanju da umanje nezaposlenost. Prema tome ona odlučuje da prouči detaljna pitanja, uzimajući za bazu svoga proučavanja pitanja koja je postavio Biro pod brojem II u zaključcima svoga izveštaja, u cilju da se dođe do međunarodnog uređenja, čiji će načini primene biti određeni u pogledu održanja životnog nivoa najamnog osoblja.«

Projekat rezolucije radničke grupe odbačen je sa 32 glasa (12 vladinih i 20 poslodavačkih) protiv 21 (2 vladina i 19 radničkih) i 17 uzdržavanja.

Radnička grupa dala je tada sledeću izjavu:

»Glasaćemo za rezoluciju koju su podneli vladini delegati, jer sadrži princip koji je služio za bazu radničke rezolucije.

Ako, kao što se nadamo, ova vladina rezolucija bude usvojena, ubeđeni smo da će radovi Biroa, koji će dopuniti radove ove Konferencije, biti obavljeni u smislu koji je označen kako u rezoluciji radničke grupe tako i u rezoluciji vladinih delegata.«

Projekat rezolucije koju su podneli 7 vladinih delegata usvojen je sa 41 glas (21 vladinih, 19 radničkih i 1 poslodavački[7]), protiv 23 glasa (3 vladina, 19 poslodavačkih) i 7 uzdržavanja.

[7]) Italijanski poslodavački delegat — naša primetba.

Povodom ovog glasanja poslodavačka grupa dala je ovu izjavu:

»Poslodavačka grupa proučila je ozbiljno držanje koje treba da zauzme posle glasanja koje je obavljeno. Mi smo vam već izjavili da smo duboko ubeđeni, da su predlozi koje ćete diskutovati neostvarljivi i da ne pretstavljaju lek protiv nezaposlenosti. Pitanja koje smo izneli osnovna su. S obzirom na stanje stvoreno ovom rezolucijom, izgledalo nam je zgodno da se odmah isključimo iz rada ove konferencije. Ipak smatramo da bi sličan gest mogao da prouzrokuje nesporazume i netačna tumačenja, i za celo vreme dok budemo produžili da ostanemo na ovoj Konferenciji naše je držanje diktovano željom da izbegnemo takve nesporazume i netačna tumačenja. Smatramo, međutim, potrebnim, pod ovim okolnostima, da stavimo do znanja jasno, da je naše opoziciono držanje nepromenjeno i da naše prisustvo ne prejudicira ni na koji način našu docniju akciju po ovom pitanju.«

Za ovim je Konferencija imala da se izrazi po izjavi radničke grupe u pogledu proširenja na poljoprivredu nameravanog uređenja. Ova izjava glasi:

»Radnička grupa na pripremnoj konferenciji konstatuje sa najvećim žalenjem, da je poljoprivreda isključena unapred za vreme proučavanja pitanja smanjenja radnog vremena.

Protestvuje energično protivu isključivanja poljoprivrede za vreme proučavanja pitanja od tako velike važnosti.

Potseća, da ovo pitanje nije pretresano počev od odlaganja pitanja o uređenju radnog vremena u poljoprivredi od strane Međunarodne konferencije rada u 1921. — t. j. već više od 10 godina.

Izjavljuje da racionalizacija i kriza stvaraju nezaposlenost sve veću u poljoprivredi, kao i u drugim industrijama, i smatra smanjenje preteranog radnog vremena poljoprivrednih radnika kao apsolutno potrebnim.

Zahteva od Konferencije, da umoli Upravni savet Međunarodnog biroa rada da preduzme odmah jednu anketu o radnom vremenu u poljoprivredi, u cilju usvajanja jedne međunarodne

Digitized by Google

konvencije o uređenju radnog vremena u poljoprivredi.«

Pošto je radnička grupa izjavila da usvaja po ovome pitanju predlog francuskog vladinog delegata g. Piknara, konferencija je sa 33 glasova protiv 19 usvojila ovu rezoluciju: »Konferencija,

Priznajući da pitanja rada u poljoprivredi spadaju u nadležnost Međunarodnog biroa rada, konstatuje, da pitanje smanjenja radnog vremena u poljoprivredi ne spada u mandat dat ovoj konferenciji;

odlučuje da uputi Međunarodnom birou rada projekat rezolucije koju je podnela radnička grupa.«

Za ovim je konferencija pristupila pretresanju serije pitanja koje je Biro postavio. Ona su u malo izmenjenom obliku izgledala ovako:

1) »Treba li predvideti jednu konvenciju koju će konferencija rada pripremiti.«

sa 36 glasova (18 vladinih i 18 radničkih) protiv 21 (3 vladina i 18 poslodavačkih) konferencija je odgovorila pozitivno na ovo pitanje.

Poslodavačka grupa izjavila je tom prilikom da će se uzdržati od idućih glasanja, ne želeći da primi ikakvu odgovornost u pogledu izrade ove konvencije.

2) »Da li je konferencija mišljenja da ova konvencija treba da bude kratkog trajanja i eventualno da se obnavlja.«

Za ovo pitanie glasalo je 36 glasova protiv nijednog (18 vladinih i 18 radničkih). Pošto kvorum nije dobijen, ovaj je predlog odbačen.

3) »Treba li konvencija da bude redigovana tako, da omogućuje izbor između raznih metoda u cilju uređenja radnog vremena, koje bi se podudaralo sa tačnim propisom granica trajanja radnog vremena koje bi utvrđivala konvencaja?«

Konferencija je usvojila ovaj predlog sa 40 glasova protiv nijednog (21 vladinih i 19 radničkih).

4) Metoda uređenja radnog vremena predložena u izveštaju Međunarodnog biroa rada:

a) »Povećanje broja smena za radove čije je funkcionisanje po prirodi neprekidno«.

Konferencija je usvojila ovaj tekst sa 34 glasa protivu nijednog (18 vladinih i 19 radničkih).

b) »Odgovarajuće uređenje smena za ostale radove koji se obavljaju u više smena«.

Za ovaj tekst glasalo je 30 gl. protiv nijednog (11 vladinih i 19 radničkih). S obzirom da kvorum nije dobijen, predlog je odbijen.

c) »Smanjenje radnog vremena ili praktikovanje putem neizmeničnosti zaposlenja za radove obavljene u jednoj samo smeni, pod uslovom da potrebne mere budu donete radi sprečavanja zloupotreba i radi osiguranja da granice dnevnog i nedeljnog radnog vremena predviđene Vašingtonskom konvencijom o radnom vremenu u rudnicima uglja ne budu pređene«.

d) »Pravo da se obezbedi primena svakog drugog metoda smanjenja radnog vremena putem kolektivnih konvencija koje bi vlast priznala da ulaze u okvir konvencije, pod uslovom da budu saopštavane Međunarodnom birou rada od strane vlada«.

Konferencija je usvojila ovaj predlog sa 33 protiv nijednog glasa. (14 vladinih i 19 radničkih). S obzirom da nije dobijen kvorum, predlog se ima smatrati odbačenim.

5) »Da li po mišljenju vlada treba u konvenciju predvideti specijalnu odredbu u cilju da se odgovori, u okviru konvencije, potrebama saobraćajne industrije, posebno za:

a) železnice

b) ostali saobraćaj«.

Ovaj je predlog dobio 27 glasova (10 vladinih i 17 radničkih) protivu 1 (vladin). In on je odbačen s obzirom da kvorum nije postignut.

6) »Da li je poželjno fiksirati brojnu granicu za prekovremeno radno vreme«.

Digitized by Google

Ovaj je predlog usvojen sa 36 glasova (17 vladinih i 19 radničkih) protiv 2 (vladina).

7) »Treba li konvencija da predvidi odredbu, po kojoj prosečno nedeljno radno vreme ne treba da pređe 40 časova, pod rezervom izuzetaka koje bi predvidela konvencija«.

Ovaj je predlog usvojen sa 35 glasa (16 vladinih i 19 radničkih) protiv 2 (vladina).

8) »Treba li konvencija da sadrži specijalne odredbe odnosno njene primene na mala preduzeća?«

Za ovaj predlog glasalo je 35 (17 vladinih i 18 radničkih) protiv nijednog. I on je odbačen pošto kvorum nije dobijen.

9) »Eventualno proširenje uređenja na trgovačka preduzeća i banke«.

Povodom ovog pitanja konferencija je imala da se izrazi po trima tekstovima:

a) »S obzirom da smanjenje radnog vremena treba da se proteže ne samo na industrijska preduzeća već i na trgovačka i na biroe, da li ih treba obuhvatiti sve u jednoj samo konvenciji ili je bolje izglasati dve konvencije, jednu za industrijska preduzeća i drugu za trgovačka i biroe?«

Za ovaj tekst glasalo je 22 glasa (4 vladina i 18 radničkih) protiv nijednog. Pošto kvorum nije dobijen, odbačen je.

b) »Treba li međunarodno uređenje da se proteže ne samo na industrijska preduzeća, nego i na trgovačka i biroe predviđene u međunarodnim konvencijama pod II. (1). U potvrdnom odgovoru, uređenje koje bi se primenjivalo na trgovačka preduzeća i biroe da li ne treba da bude predmetom posebne konvencije«.

Za ovaj tekst je glasalo 26 glasa (9 vladinih i 17 radničkih) protiv jednog (vladin). I on je odbačen s obzirom na kvorum.

c) »Treba li projekat konvencije da se proteže ne samo na industrijska preduzeća već i na trgovačka i biroe, predviđene u međunarodnim konvencijama o kojima je reč pod II. (1)?«

Za ovaj tekst glasalo je 23 glasa (9 vladinih i 14 radničkih) protiv nijednog. Odbačen je i on s obzirom na kvorum.

10) »U svakom slučaju i ma kakav da se usvoji oblik uređenja u cilju smanjenja radnog vremena, treba li predvideti jednu preporuku u pogledu životnog nivoa najamnog osoblja i nadnica?«

Konferencija je usvojila ovaj predlog sa 32 glasa (13 vladinih i 19 radničkih) protiv 19 (3 vladina i 16 poslodavačkih).

11) »Usled razvitka tehnološke nezaposlenosti u pogledu koje ne dostaju tačni podaci, treba li predvideti periodično saopštavanje Međunarodnom birou rada od strane vlada podataka — koji bi se prikupljali na bazi što je moguće jednolikoj?«

Ovaj tekst konferencija je usvojila sa 41 glasom (21 vladin, 19 radničkih i 1 poslodavački) protiv 1 (vladin).

Sa ovim je konferencija završila pretresanje pitanja koja joj je postavio Međunarodni biro rada u II. delu zaključaka svoga izveštaja.

(Nastaviće se.)

Digitized by Google

LAH IVO:

PRVI VELIKI TRIUMF STATISTIKE NAŠEGA SOCIALNEGA ZAVAROVANJA

Prorokovanja« — oziroma, ako se bolj učeno izrazimo, »prognoze« — so zelo teški in nehvaležni problemi. Večinom ne spadajo v področje znanosti kakor na pr. astrološki horoskopi, hiromantija, spiritizem, ciganska in druga vedeževanja. Za človeško fantazijo so pa ravno prorokbe „e od nekdaj najbolj privlačen predmet, saj nastopajo v najstarejših knjigah vseh verstev najrazličnejši proroki. Taka neznanstvena prorokovanja delimo iz »praktičnih« ozirov v tri skupine. V prvo skupino spadajo d v o u m n a prorokovanja (na pr. Pitija v Delfih), katera ravno radi svoje dvoumnosti ne morejo zgrešiti (na pr. »Ibis redibis non morieris in bello«« itd.). V drugo skupino spadajo tako zvane »veticinationes ex eventu«. Ko je dogodek že znan, se dobijo »strokovnjaki«, ki so za potek vsega pojava že vnaprej »vedeli«. V tretjo skupino pa spadajo prorokovanja, za katera velja pregovor: »Tudi slepa kokoš včasih zrno najde«.

Znaten del prorokovanj ima pa svojo popolnoma znanstveno utemeljeno podlago. Znano je, da so svečeniki starega veka, ki so predstavljali in tvorili izključno svojedobno inteligenco, z zanesljivostjo napovedovali za dolga leta vnaprej solnčne in lunine mrke. Današnja astronomija napoveduje vremirske pojave za stoletja in tisočletja vnaprej z neverjetno preciznostjo (tu in tam do tisočinke sekunde natanko). Meteorologija je do nedavnega z zanesljivostjo napovedovala vremenske pojave samo za 24 ur vnaprej. V najnovejšem času se vodijo v Nemčiji poizkusi vremenskih napovedi za 10 dni vnaprej. Znanstvene prorokbe, katere hočemo v sledečem imenovati dosledno napovedi ali prognoze, da iz označbe odpade ves misticizem in vsa magija, so nujna potreba vsakdanjega življenja. Kako bi bilo mogoče izvajati na pr. življenjsko zavarovanje, ako bi ne bil znan princip ali zakon človeškega umiranja, na podlagi katerega je mogoče za praktične potrebe z dovolj veliko preciznostjo določiti število smrtnih slučajev, kateri bodo odpadli na vsako posamezno starost? Kako bi bilo mogoče potovati, ako ne bi vedeli, kedaj dospe vlak, brod itd. na svoje mesto? Kako bi bilo mogoče voditi gospodarstvo (na pr. poljedelstvo), ako ne bi vedeli, kedaj nastopijo posamezni letni časi? Znanstvene napovedi igrajo tako važno vlogo v našem življenju, da si je univ. prof. g. dr. A. Bilimovič izbral za moto — za alfo in omego — svojega dela »Nauk o konjunkturah« August Comte-jevo trditev: »Science d' ou prévoyance, prévoyance d' ou action«.

Genezo znanstvenih napovedi tvori daljše opazovanje oziroma izkušnje in iz njih logično deduciran ter kavzalno utemeljen princip ali zakon. Ako človeštvo že od pamtiveka opazuje, da se dan in noč v konstantnem časovnem obdobju menjavata, potem je mogoče samo dvoje: ali se enakomerno vrti zemlja okoli svoje osi, ali se pa svetovje enakomerno vrti okoli zemlje. Če pa poznamo zakon rotacije, potem ni nobena umetnost več, ampak samo suhoparen račun, napovedati, ali bo čez toliko in toliko časa v nekem kraju dan ali noč. Ako opažamo v našem socialnem zavarovanju že od vsega početka to je od 1888. leta dalje, da v sredini leta članstvo naraste in da v začetku in na koncu leta članstvo pade, potem je to dokaz, da topli meseci zaposlitev delavstva pospešujejo, dočim hladni meseci zaposlitev delavcev deloma sprečujejo in onemogočujejo. To dejstvo obravnavamo navadno pod imenom sezijska zaposlitev. Ko pa vemo, kako sezija vpliva na zaposlitev delavstva, potem smemo z absolutno sigurnostjo trditi, da bo število zavarovancev našega socialnega zavarovanja na vse večne čase večje v sredini leta kot pa v začetku in na koncu leta. V take napovedi veruje vsak, ker je prepričan, da je vsak dvom odveč. V objektivnem pogledu so pa popolnoma ekvivalentne sledeče trditve oziroma napovedi, katere pa niso pristopne ljudem brez vsakih dvomov in brez vsakih kritik.

Podrobnejše statistične studije kažejo, da število zavarovanih delavcev v juliju vsakega leta prehodno nekoliko pade. V sliki 1. so ti julijski padci članstva evidentni v sledečih letih: 1897, 1903, 1906, 1907, 1909, 1912 in 1913. Računsko je mogoče odkriti julijske padce članstva, seveda nekoliko manjše, tudi v sledečih letih: 1896, 1900,

Digitized by Google

1905, 1908 in 1910. V ostalih letih ni mogoče najti sledov julijskih padcev članov. Ne smemo pa pozabiti, da statistika članstva do incl. leta 1922 ni precizna, ker navaja stanje zavarovancev samo vsakega prvega v mesecu. Taka statistika ne more pokazati sprememb članstva, ki se vršijo tekom meseca. Članska statistika je precizna šele od incl. 1923 leta dalje, ko je bilo poslovanje SUOR-a v tem pogledu že urejeno. Radi tega je v sliki 2. julijski padec članstva zelo evidenten v vseh letih od 1923 do 1931. Izjemo tvori samo leto 1929, katero je precej perturbirano, kakor znano, vsled izredno hude zime. Toda preciznejša slika tedenskega ali dnevnega stanja zavarovancev pokaže predmeten padec članstva tudi v letu 1929 in sicer ravno na koncu junija in v začetku julija, kakor je razvidno iz sledečih podatkov:

Datum	Število članov OUZD-a v Ljubljani	
5. VI. 1929	99.183	
10. VI. 1929	99.736	
15. VI. 1929	100.353	
20. VI. 1929	100.188	padec članstva
25. VI. 1929	100.244	
1. VII. 1929	100.339	
5. VII. 1929	100.947	
10. VII. 1929	101.121	
15. VII. 1929	101.297	

(Vidi sliko 4.) Tudi v vseh ostalih letih lahko ugotovimo, da se začne padanje članstva proti koncu junija. V sredini julija padec že pojenjuje.

Kaj je pravi vzrok julijskemu padcu zaposlenosti, ne vemo popolnoma sigurno. G. dr. Bilimovič trdi v »Nauku o konjukturah« na strani 56, da članstvo «julija meseca malo pada, najbrž vsled odhoda enega dela delavcev na poljsko delo«. Mogoče so t. zv. letni dopusti delavstva v tem pogledu odločujoči. Toda, naj si bo karkoli, napovedati smemo z quasi absolutno sigurnostjo, da bo članstvo OUZD-a v Ljubljani in vsled popolne analogije tudi članstvo SUOR-a v Zagrebu vsako leto torej tudi leta 1933, 1934, 1935 itd. itd. meseca julija nekoliko padlo.

Kako velika je verjetnost, da se bo ta napoved uresničila? Članstvo more v juliju

1). narasti ali
2.) pasti ali
3.) ostati neizpremenjeno.

Ako suponiramo, da je verjetnost za vsak slučaj od gornjih treh možnosti enaka t. j. $= 1/3$, potem znaša verjetnost, da članstvo skozi 10 let zaporedoma v mesecu juliju s l u č a j n o pade, enaka

$$(1/3)^{10} = 0.000017 = \frac{17}{1{,}000.000}$$

To pomeni, da bi doživeli povprečno vsakih milijon let samo sedamnajstkrat 10 zaporednih padcev članstva v mesecu juliju, a k o b i b i l t a p o j a v č i s t o s l u č a j e n i n e z a k o n i t. Taka verjetnost je pa tako majhna, da jo smatramo v praksi enako ničli. Ta verjetnost bi se še neprimerno zmanjšala, ako bi vzeli v račun okolnost, da zaznamuje tudi predvojno članstvo julijske padce kakor tudi ostali krajevni organi SUOR-a. Račun torej jasno govori, da vsakoletni julijski padci članstva niso slučajni pojavi, ampak zakoniti. Sigurno eksistira neka causa finalis, nek vzrok, kateri nujno vodi do padca članstva v juliju vsakega leta. Če pa priznamo eksistenco nekega osnovnega vzroka oziroma nekih, četudi nepoznanih sil, katere nujno vodijo do julijskih padcev članstva, potem moramo pričakovati in napovedati take padce tudi v bodočnosti, ker je to eno in isto. Take napovedi temeljijo na čisto znanstveni podlagi in nimajo v sebi prav nič misterioznosti in magije. Dokler bo obstojal vzrok, toliko časa bomo opazovali julijske padce članstva. Če je trditev g. dr. Bilimoviča pravilna namreč, da julijske padce povzroča odhod (industrijskega oziroma obrtnega) delavstva na poljedelska dela, potem bo moral padec članov v juliju izginiti, ko bo začel SUOR izvajati zavarovanje poljedelskih delavcev po določilih §-a 6. zakona o zavarovanju delavcev od 14. V. 1922. Dokler se to ne bo zgodilo, moramo pa julijske padce članstva vsako leto z zanesljivostjo pričakovati in napovedati.

Mnogo bolj interesantno nego gori omenjeno s e z i j s k o valovanje delavstva je k o n j u n k t u r n o valovanje števila zavarovancev. G. dr. Bilimovič definira konjukturno valovanje kot »periodično kršitev kinetičnega gospodarskega ravnovesja, ki bi bilo stalno, če bi gospodarski proces potekal stacionarno ali se razvijal popolnoma pravilno in enakomerno. Gospodarstvo reagira na vsako kršitev ravnovejsa s tem, da ga skuša vzpostaviti, pri tem pa se zaleti predaleč v drugo smer; iz tega nastaja nova obratna kršitev ravnovesja itd.«. Gospodarstvo zaposli v času povoljnih razmer več delavcev, kot je stvarno potrebno. Ko pa

Digitized by Google

nastopi kriza, je pa redukcija delavstva zopet večja nego je stvarno potrebno in primerno itd.

Kakšno je konjunkturno valovanje, tega ni mogoče a priori izračunati, ampak samo a posteriori na podlagi statističnih opazovanj ugotoviti. Proučujoč članstvo OUZD-a v Ljubljani in njegove predhodnice Okrajne bolniške blagajne za Slovenijo v Ljubljani, vidimo izrazito konjunkturno valovanje, katero je v sliki 3. v tekstu podrobno pojasnjeno. Toda tudi pred svetovno vojno je eksistiralo tako konjunkturno valovanje članstva bivših bolniških blagajna na Kranjskem, samo, da amplituda oziroma intenzivnost ni bila tako izrazita in tako velika, kakor je razvidno iz slike 2. Karakteristikum tega konjunkturnega valovanja, kateri vzbuja presenečenje in zanimanje, tvori dejstvo, da je znašalo trajanje celotnega konjunkturnega vala vedno po 7 let in sicer 4½ leta gospodarski polet ter 2½ gospodarska depresija.

Gospodarski poleti (naraščanje članstva) so trajali:

Od začetka leta 1894 do sredine leta 1898=4½ leta
„ „ „ 1901 „ „ „ 1905=4½ leta
„ „ „ 1908 „ „ „ 1912=4½ leta
. . . . . .
„ „ „ 1919 „ „ „ 1923=4½ leta
„ „ „ 1926 „ „ „ 1930=4½ leta

Gospodarske depresije (padanje članstva) so trajale:

Od sredine leta 1898 do konca leta 1900=2½ leta
„ „ „ 1905 „ „ „ 1907=2½ leta
„ „ „ 1912 „ „ „ 1914?=2½? l
. . . . . .
„ „ „ 1923 „ „ „ 1915=2½ leta
„ „ „ 1930 dalje.

Konjunkturno valovanje, kakor ga kaže statistika našega socialnega zavarovanja, je že tudi iz drugih virov precej znano. Sedemletno trajanje našega konjunkturnega valovanja je omenil med drugim tudi dnevnik »Slovenec« v Ljubljani v uvodnem članku od 19. VII. 1931, katerega avtor očividno ni poznal statističnih ugotovitev našega socialnega zavarovanja. Članek, naslovljen: »Kdaj bo konec gospodarske krize?«, se glasi doslovno takole:

»Raziskovanje gospodarske zgodovine kaže, da nimamo v preteklosti samo kratkih, par let trajajočih dvigov in depresij gospodarstva, pač pa tudi gibanje navzgor in navzdol za cela desetletja. Tako vidimo, da smo imeli pred vojno od leta 1895 dalje do 1913 dobo velikega razvoja v gospodarstvu navzgor, ki je bila sicer prekinjena po krizah let 1900 in 1907. Prihodnja gospodarska kriza pa bi imela nastopiti leta 1914 (kar so napovedali narodni gospodarji že leta 1913), toda izbruhnila je svetovna vojna. Od leta 1870 do 1895 pa je bila v splošnem doba gospodarske depresije, v kateri smo tudi imeli krize ter boljše čase. Zanimivo je, da so bile tudi v tej dolgi dobi depresije v razdobju sedem let in se je splošno smatralo, da je ta doba postala skoraj pravilo za razvoj gospodarstva«.

Krize v letih 1900 in 1907 omenja tudi g. dr. Bilimovič v »Nauku o konjunkturah« na strani 140 s sledeče karakteristično pripombo: »Nato sledijo krize: .... 1900, 1907. Konjunkturne oscilacije in krize so čimdalje bolj dobivale mednarodni značaj, tako da se isti cikli istodobno ali z malim presledkom odigravajo skoraj v vseh glavnih državah«.

Wagemann, predstojnik instituta za preiskavo konjunkture (Institut für Konjunkturforschung) v Berlinu, je objavil v reviji »Die Woche« (leto 1931, stran 1397 do 1400) popularen članek o konjunkturnem valovanju pod naslovom: »Die Handschrift der Wirtschaft«. Iz njega posnemamo, da je iz najrazličnejših konjunkturnih valov najpogostejši konjunkturni val, ki traja zaokroženo sedem let. Tako so opazovali približno sedemletno trajanje konjunkturnega vala tudi drugod in sicer daleč nazaj v zgodovini. Tako konjunkturno valovanje je zasledoval Amerikanec Moore do leta 1762 in sicer v Uniji, Angliji in Franciji. Približno sedemletni turnus je znan že iz časov Plinija, seveda z izjemo, da se takrat ni nanašal na industrijo, ampak na poljedelstvo. Mogoče je 7 egiptovskih suhih in debelih let prvi konjunkturni ciklus, kar jih je zgodovina zabeležila.

Ako bi izračunali veličino verjetnosti, da znaša trajanje kanjunkturnega vala petkrat zaporedoma (čas svetovne vojne moramo kot izjemo črtati) po sedem let ter nadalje verjetnost, da traja naraščanje članstva v vseh sedmih konjunkturnih valovih 4½ leta ter istotako padanje članstva 4½ leta, bi dobili tako majhna števila, da nam ne preostane nič drugega kot postaviti trditev, da eksistira neka causa finalis, nek vzrok, ki nujno povzroča sedemletno konjunkturno valovanje. Če smo pa na podlagi statističnih dejstev in verjetnostnega računa prisiljeni suponirati eksistenco takega vzroka, potem moramo pričakovati in napo-

Digitized by Google

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani.

Slika 1.

Sezijsko in konjunkturno valovanje povprečne dnevne zavarovane mezde.

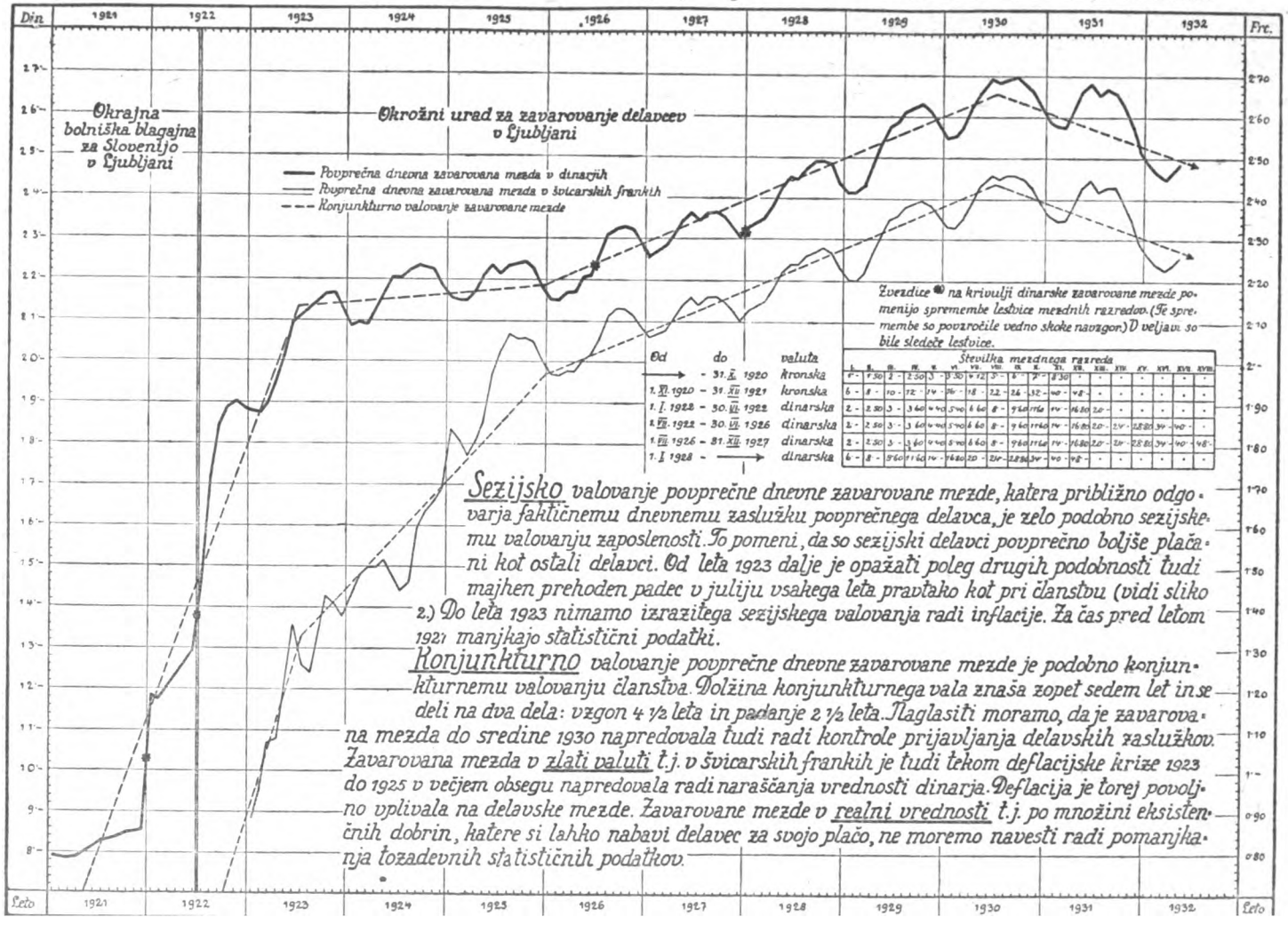

Sezijsko valovanje povprečne dnevne zavarovane mezde, katera približno odgovarja faktičnemu dnevnemu zaslužku povprečnega delavca, je zelo podobno sezijskemu valovanju zaposlenosti. To pomeni, da so sezijski delavci povprečno boljše plačani kot ostali delavci. Od leta 1923 dalje je opažati poleg drugih podobnosti tudi majhen prehoden padec v juliju vsakega leta pravtako kot pri članstvu (vidi sliko 2.) Do leta 1923 nimamo izrazitega sezijskega valovanja radi inflacije. Za čas pred letom 1921 manjkajo statistični podatki.

Konjunkturno valovanje povprečne dnevne zavarovane mezde je podobno konjunkturnemu valovanju članstva. Dolžina konjunkturnega vala znaša zopet sedem let in se deli na dva dela: vzgon 4 ½ leta in padanje 2 ½ leta. Flaglasiti moramo, da je zavarovana mezda do sredine 1930 napredovala tudi radi kontrole prijavljanja delavskih zaslužkov. Zavarovana mezda v zlati valuti t.j. v švicarskih frankih je tudi tekom deflacijske krize 1923 do 1925 v večjem obsegu napredovala radi naraščanja vrednosti dinarja. Deflacija je torej povoljno vplivala na delavske mezde. Zavarovane mezde v realni vrednosti t.j. po množini eksistenčnih dobrin, katere si lahko nabavi delavec za svojo plačo, ne moremo navesti radi pomanjkanja tozadevnih statističnih podatkov.

Digitized by Google

Slika 2.

Sezijsko in konjunkturno valovanje zaposlenosti naših delavcev pred svetovno vojno.

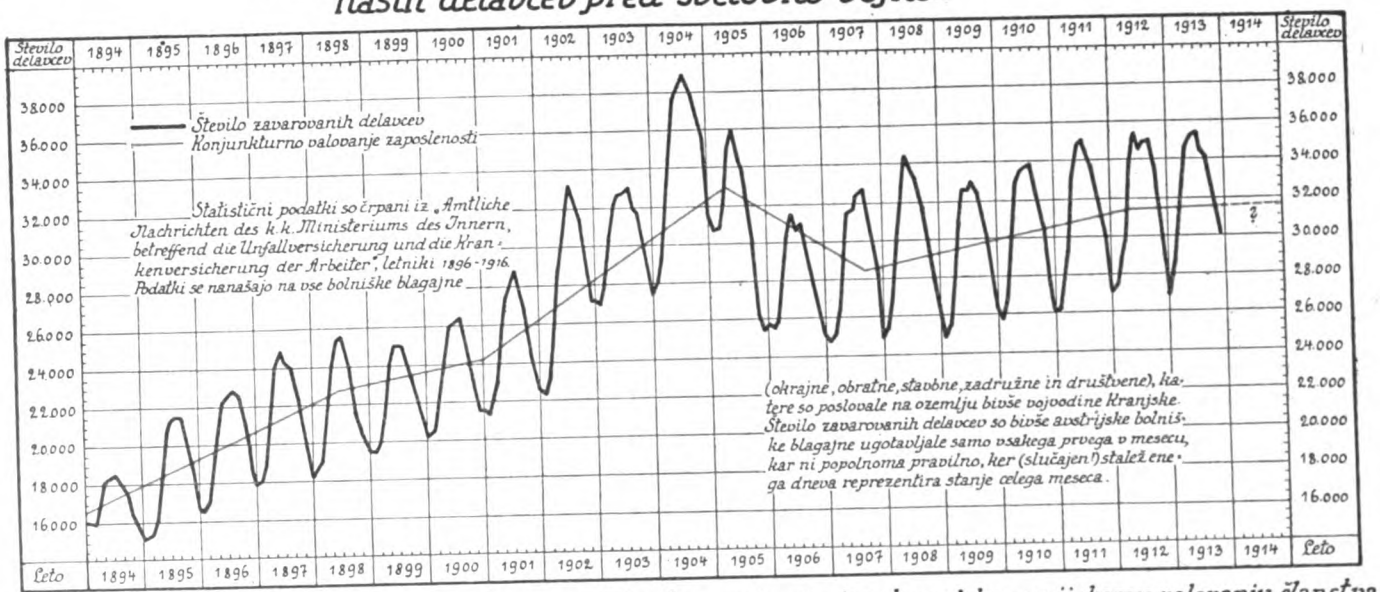

Sezijsko valovanje zaposlenosti našega delavstva pred vojno je zelo podobno sezijskemu valovanju članstva OUZD-a. Sezijska zaposlenost je najmanjša v začetku in na koncu vsakega leta. V sredini leta doseže sezija svoj maksim. Pri večini let je opažati majhen prehoden padec v juliju pravtako kod pri OUZD-u.

Konjunkturno valovanje zaposlenosti dobimo, ako sezijske in slučajno zaposlene delavce enakomerno porazdelimo na vse leto. Nadvse zanimivo in važno je dejstvo, da rudeča črta, katera predstavlja konjunkturno valovanje, tvori tri valove vsak po sedem let. Vzgon traja v vseh treh slučajih okroglo 4 ½ leta in padanje pa okroglo 2 ½ leti. Prav take konjunkturne valove dobimo pri članstvu OUZD-a

Gospodarski poleti so trajali:

Od začetka 1894 do sredine 1898 = 4 ½ leta
Od začetka 1901 do sredine 1905 = 4 ½ leta
Od začetka 1908 do sredine 1912 = 4 ½ leta

Gospodarske depresije so trajale:

Od sredine 1898 do konca 1900 = 2 ½ leta
Od sredine 1905 do konca 1907 = 2 ½ leta
Od sredine 1912 do konca 1914 = 2 ½ leta

Padanje zaposlenosti se zaključi v letih znanih gospodarskih kriz 1900 in 1907, katere omenja med drugim tudi univ. prof. g. dr. Bilimovič v knjigi „Nauk o konjunkturah", stran 140. Prvi in tretji konjunkturni val nista posebno izrazita. Srednji konjunkturni val je pa prav posebno velik in deloma „nepravilen." To je posledica zidanja Karavanške železnice. Delavci, kateri so gradili progo na sosednjem Koroškem, so bili izjemoma zavarovani pri bolniških blagajnah na Kranjskem.

Amplituda sezijskega valovanja je največja ob kulminaciji konjunkturnega vala. Na začetku in na koncu konjunkturnega vala se sezijska amplituda zmanjša prav tako kot pri članstvu OUZD-a.

Digitized by Google

Sezijsko in konjunkturno valovanje zaposlenosti naših delavcev po svetovni vojni.

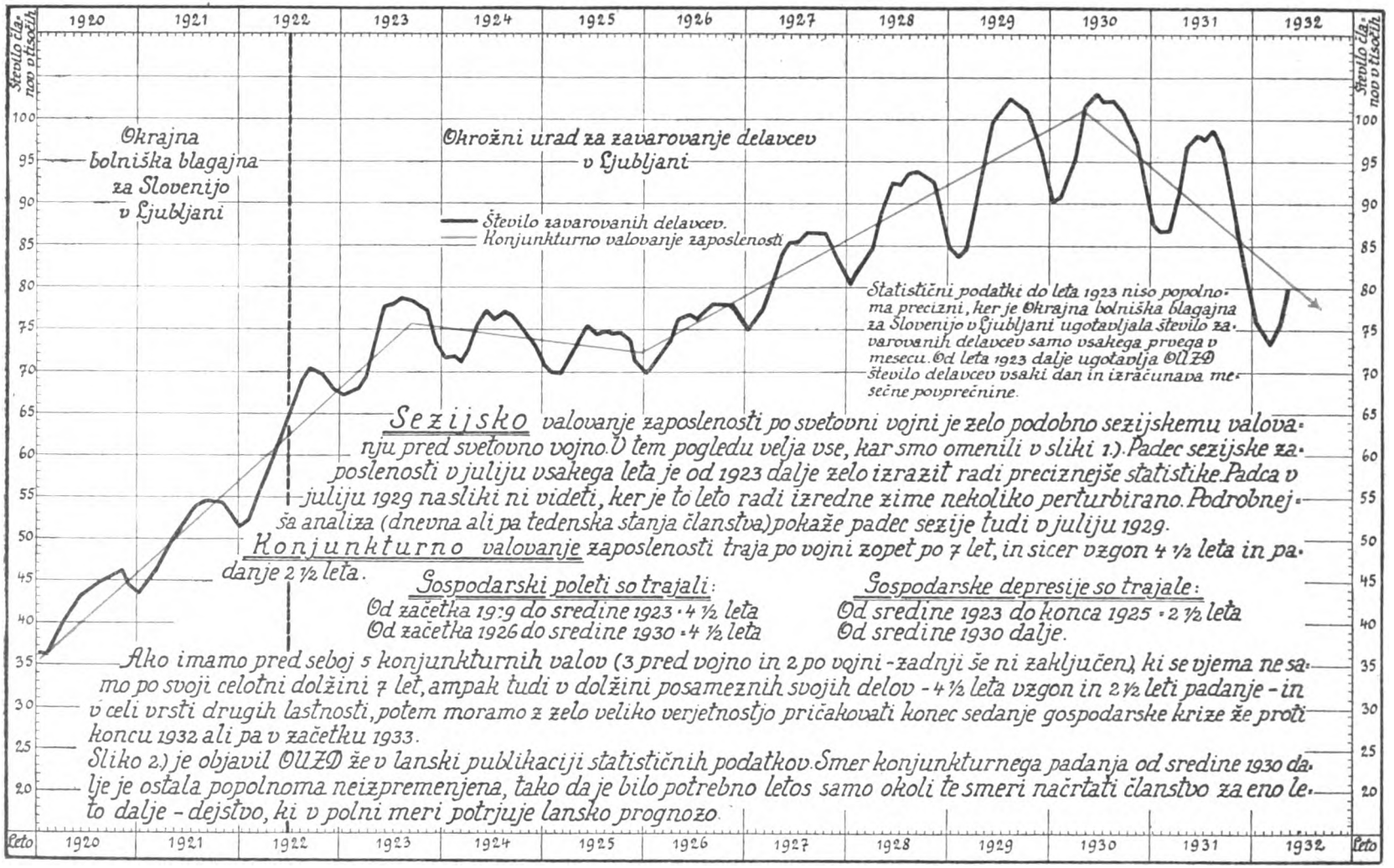

Digitized by Google

POKRET ČLANOV OUZD v LJUBLJANI

OD 19.VI. DO 6.VII. 1929.

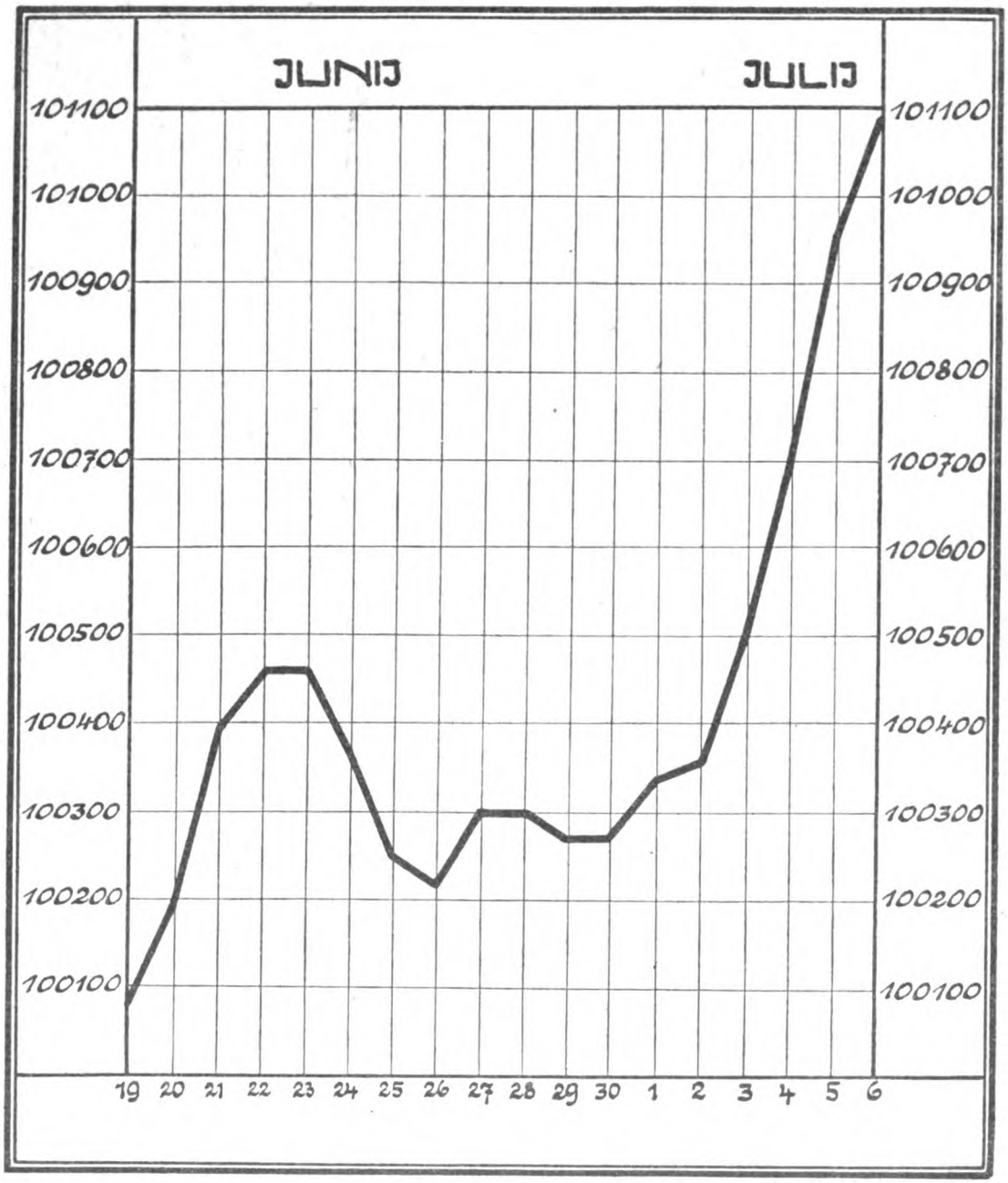

SLIKA 4.)

Digitized by Google

vedati konec sedanje gospodarske krize že na kraju leta 1932 ali pa v začetku 1933, ker je to popolnoma identično z našo supozicijo.

Ali ni ta čisto računska in logična konkluzija velik triumf statistike našega socialnega zavarovanja? Brez dvoma tako velik triumf, da se nam zdi ravno vsled svoje dalekosežnosti preveč drzen in premalo verjeten. Vendar ne smemo pozabiti, da so se pred kratkim začele oglašati vesti, da je sedanja gospodarska kriza že prekoračila svoj maksimum (na pr. konferenca v Ottawi, ugotovitve berlinskega konjunkturnega instituta, itd. itd.). Do analognih zaključkov vodi tudi tekoča statistika našega socialnega zavarovanja. Padec članstva OUZD-a v Ljubljani napram prejšnjemu letu 1931 je znašal v mesecu:

juniju	15.738
juliju	26.625
avgustu	18.251! maksimum
septembru	17.687

Paralelno s trditvami, da je maksimum krize že prekoračen, pa prihajajo poročila, da kljub temu brezposelnost stalno napreduje itd. To navidezno nesoglasje si moramo tolmačiti takole: Ako je maksimum krize že prekoračen, še ne sledi iz tega, da so se začele gospodarske razmere zboljševati ali pa celo, da je gospodarska kriza pri kraju. Kriza se razvija dalje in število zavarovanih delavcev pada dalje, toda poslabševanje gospodarskih razmer, oziroma padanje števila delavcev, se vrši bolj počasi in ne več v tako rapidnem tempu kot poprej.

Tudi bolj enostavna razmotrivanja govorijo za bližnji konec gospodarske krize. Število zavarovanih delavcev se je v času od julija 1930 t. j. od začetka gospodarske krize do danes zmanjšalo za okroglo 25%. Jasno je, da tudi padanje zaposlenosti ima svoje meje, preko katerih ne more iti. Število zavarovanih delavcev ne more pasti izpod ničle, niti na ničlo, ne more pasti niti na 10% svojega nekdanjega stanja itd. Kdo si upa trditi, da more pasti zaposlenost za 50%? Ali je mogoče, da bi bil vsak drugi delavec totalno brezposeln? In če bi sedanji tempo napredovanja brezposelnosti ostal še vse leto 1933, potem bi brezposelnost narastla že blizu na 50%. Znan je pregovor: »Kadar je sila najhujša, tedaj je pomoč najbližja«.

Slišijo se tudi trditve, da so povojne gospodarske razmere bistveno različne od predvojnih in da radi tega ne moremo zaključevati na konec krize na mejniku let 1932/1933. Glede tega moramo navesti, da je vkljub tej trditvi prvi povojni konjunkturni val trajal sedem let pravtako kot trije konjunkturni valovi pred svetovno vojno. Naglasiti moramo nadalje, da moramo smatrati kot vzrok konjunkturnemu valovanju psihološko razpoloženje mas oziroma, bolj precizno povedano, psihološko razpoloženje producentov, ki v povoljnih gospodarskih razmerah radi pretiranega optimizma preveč producirajo in v nepovoljnih gospodarskih razmerah pa radi pretiranega pesimizma premalo producirajo. Ravno v tem tiči vzrok periodične kršitve kinetičnega gospodarskega ravnovesja, katera tvori definicijo konjunkturnega valovanja. In psihologija povojnih producentov je v tem pogledu še bolj izrazita kot pa predvojnih producentov. Ravno radi tega je konjunkturno valovanje zaposlenosti delavstva po vojni bolj izrazito kot pred vojno.

Nikakor pa ne smemo pričakovati, da bodo v letu 1933 po končani gospodarski krizi ljudem takorekoč »pečene piške same v usta letele«. Kakšen bo razvoj gospodarstva po končani krizi, je težko reči, ker ni nobenih osnov ali podatkov za tako napoved. Nekaj smemo vendar trditi z veliko sigurnostjo. Padanje zaposlenosti ne bo več tako veliko kot je bilo tekom krize. Napredovanje zaposlenosti istotako ne bo tako veliko kot je bilo pred krizo t. j. od začetka 1926 do sredine 1930. Najbolj verjetna je sredina med tema dvema ekstremoma. Letni diferencijal (prirast oziroma odpad) članov OUZD-a v Ljubljani je znašal pred krizo okroglo + 6.000 članov in tekom krize pa povprečno — 10.000 članov. Sredina med tema dvema številkama je letni diferencijal — 2.000 članov. To pomeni, da po končani krizi ne moremo pričakovati s kakšno veliko verjetnostjo pomembnejšega gospodarskega poleta. Najbolj verjetno izgleda neko stacionarno gospodarsko stanje oziroma celo majhno in počasno poslabševanje zaposlenosti in gospodarstva sploh. Seveda ta zadnja trditev nima nobenih zanesljivih argumentov in je radi tega zelo, zelo aproksimativna.

Dasiravno je statistika našega socialnega zavarovanja tako rekoč še v povojih, vendar lahko dobimo v njej še več drugih zanimivosti glede gospodarske konjunkture. Radi velike analogije v razvoju zaposlenosti in delavskih plač navajamo še grafično sliko

Digitized by Google

»Sezijskega in konjunkturnega valovanja povprečne dnevne zavarovane mezde« (vidi sliko 3.). Grafikon predstavlja povprečno dnevno zavarovano mezdo v dinarjih in švicarskih frankih t. j. v papirni in zlati valuti. Tozadevne posebnosti so v tekstu slike pojasnjene.

Statistika o zaposlenosti in delavskih plačah se je začela voditi žalibog pri nas šele leta 1922, ko se je ustanovil SUOR. Do tega časa nimamo statističnih podatkov za celo Jugoslavijo, ampak samo za nekatere pokrajine. Radi tega smo se morali poslužiti samo statistike bivših okrajnih bolniških blagajna na Kranjskem in OUZD-a v Ljubljani. Čez leta, ko bo statistika za celo Jugoslavijo na razpolago, bomo mnogo lažje proučevali gospodarske pojave in sestavljali gospodarske prognoze. V tem pogledu bo epohalnega pomena okrožnica SUOR-a br. 23.281 — 1932 od 17. VI. 1932, katera ureja tekočo statistiko delavstva po posameznih industrijskih skupinah. Iz te statistike bo mogoče ugotoviti razvoj vsake posamezne industrijske skupine. Ta statistika bo kazala naše gospodarstvo v bolj jasni luči in olajšala sestavljenje gospodarskih diagnoz in prognoz. Taki problemi spadajo, kakor znano, v delokrog konjunkturnih institutov in nikakor ne delavskih zavarovalnic; vendar so take studije eminentne važnosti tudi za socialno politiko.

Končno moramo podčrtati, da trditve glede trajanja sedanje gospodarske krize, ki so izišle iz statistike našega socialnega zavarovanja, niso najnovejšega datuma t. j. iz zadnjih mesecov leta 1932. V ta namen navajamo nekaj tozadevnih člankov:

»Trgovski List« Ljubljana, 28. III. 1931 »Koliko časa bo trajala sedanja gospodarska kriza?«

»Jugoslovan« Ljubljana, 29. III. 1931 »Koliko časa bo trajala sedanja gospodarska kriza?«

»Bankarstvo« Zagreb, maj 1931. »Koliko časa bo trajala sedanja gospodarska kriza?«

»Radnička Zaštita« Zagreb, maj 1931 »Koliko časa bo trajala sedanja gospodarska kriza?«

»Slovenski Narod« Ljubljana, 31. VII. 1931. »OUZD kot gospodarski barometer«.

»Trgovski Tovariš« Ljubljana, novembar 1931 »Grafologija našega narodnega gospodarstva«, itd. itd.

HAHN DR. ŽELJKO:

POSLOVNE NESREĆE RADNIKA I NJIHOVA PREDOHRANA*)

Povećanje ljudske aktivnosti, golemi razvitak tehnike, ubrzanje prometa i proizvodnje promenili su u poslednjim decenijama lice sveta. Skoro svaki dan čitamo o rekordima brzih vozova, automobila i avijona. Ali možda nismo ni primetili da se u razmeru sa ovom brzinom ubrzao i »tempo« života pojedinaca.

Ovaj novi ubrzani način rada doneo je čovečanstvu sigurno i nekih prednosti.

Stvorio je velike probleme današnjice, tako velika pitanja kakovih čovečanstvo do sada valjda nikada nije imalo da reši.

Pojedincu a naročito radniku koji živi od svoga rada doneo je ovaj ubrzani tempo stanovite štete i nove opasnosti.

Jedna od neželjenih posledica ubrzane proizvodnje je povećanje broja nesrećnih slučajeva u industriji. Ima ih toliko, da je pitanje predohrane poslovnih nesreća i otštete ozleđenim i osakaćenim radnicima danas jedno od važnijih socijalnih pitanja kulturnog sveta.

Naša država nije industrijska zemlja. Ipak je ovo pitanje i kod nas vrlo važno socijalno pitanje.

Središnji ured imao je 1930. godine prosečno 631.181 člana. Broj prijavljenih poslovnih nesreća bio je 16.792, od toga 390 smrtnih. Propisani prinos osiguranja za slučaj nesreće bio je u toj godini 71,421.728 dinara.

Već su nam ove velike brojke pokazale kako veliku socijalnu i gospodarsku važnost ima i za nas ovo pitanje. A moramo još da upozorimo da kod Središnjeg ureda nisu

* Iz jednog predavanja održanog u »Radničkoj Akademiji« u Zagrebu.

Digitized by Google

osigurani rudari, radnici državnih saobraćajnih preduzeća a ni seljaci.

Lekari radnika cene važnost ovog pitanja ne samo po gospodarskim posledicama ozleda. Lekar koji je vidio mnogo unesrećenih i osakaćenih radnika, bogalje bez ruke ili noge ili u večnom mraku sleposti, lekar koji je vidio krvariti ili umirati očeve obitelji ozleđene u radu za skromni svakodnevni kruh, oseća bolje nego drugi da je dužnost društva da se sprečavaju nesreće koje se sprečiti dadu i da se ublaže posledice onih koje se ne dadu sprečiti.

Gospodarski kobne posledice nesreća radnika ima da ublaži socijalno osiguranje.

Kod nas postoji osiguranje za slučaj nesreće. Središnji ured ima sada 16.000 slučajeva rentâ, celu armiju osakaćenih i unesrećenih ljudi. Otšteta plaća se u procentima gubitka radne sposobnosti . Ali ova otšteta nikada ne može da nadoknadi celi gubitak osakaćenog radnika i ako je naš Zakon (§ 85.) odredio rentu u visini obezbeđene godišnje zarade radnika, koji je potpuno nesposoban za rad. Ako je sposobnost za rad samo delomično umanjena pripada osakaćenom radniku onaj deo potpune rente koji odgovara izgubljenoj sposobnosti za rad. Ali obezbeđena, »osigurana« zarada nije uvek isto tako velika kao faktična zarada, i to već zbog toga jer je maksimum obezbeđene nadnice ograničen. Maksimum obezbeđene nadnice je sada 48.— Dinara.

Osakaćeni je radnik oštećen još i time, što mu je vrednost na tržištu rada daleko više pala nego što odgovara postotku faktičnog umanjenja radne sposobnosti. Ako je takav radnik za vreme slabog uposlenja u svojoj struci ili opće privredne krize izgubio svoje nameštenje mnogo će teže naći novo nameštenje nego zdravi radnici. Svaki postotak gubitka radne sposobnosti može dovesti do sniženja njegovog i onako dosta niskog životnog standarda.

Gubitak radne sposobnosti radnika šteta je i za sveukupnu narodnu privredu. Ona je izgubila svakim radnikom koji je postao nesposoban za rad jednu aktivnu privrednu silu. A osim toga treba da nosi teret izdržavanja toga invalida i njegove obitelji putem rente i drugih potpora. Zato je pitanje predohrane nesreća od velike važnosti ne samo za radnika nego i za celu narodnu privredu. Bolje, lakše i jeftinije je sprečiti nezgode i osakaćenja nego plaćati rente unesrećenim članovima.

Mi imamo savremene zakone i propise za predohranu poslovnih nesreća. Imamo savremeni Zakon o zaštiti radnika i određena je Inspekcija rada koja ima dužnost da putem redovne inspekcije nadzire izvršenje propisa i odredaba o zaštitnim merama. Na temelju Zakona izdane su savremene odredbe. Najvažnija takva odredba je Pravilnik o higijenskim i tehničkim zaštitnim merama u preduzećima koji je izišao u 19. broju »Službenih novina« od 28. januara 1922. godine i koji je još nadopunjen specijalnim kasnije izdanim propisima o zaštiti radnika.

Novi naš Zakon o radnjama ima također dobre odredbe o zaštiti radnika. § 106. ovog Zakona je odredio da vlasti moraju kod izdavanja dozvole za podizanje radionica imati naročito u vidu obzire na zdravlje i sigurnost lica zaposlenih u radnji. § 111. određuje da vlast treba da ispituje, da li su projektovani uređaji zgrada i mašina u skladu sa zakonima i propisima za zaštitu zdravlja i sigurnost uposlenih radnika. Ova odredba Zakona biće od vrlo velike važnosti za predohranu nesrećnih slučajeva.

Inspektori rada vrše kod nas svoju službu savesno i dobronamerno. Ali ne mogu da postignu mnogo u pogledu predohrane nesrećnih slučajeva ni u tom opsegu kako to skromna materijalna sretstva i skromna nadležnost inspektorata rada dopušta zbog toga, jer je katkada vrlo teško na stare mašine aplicirati naprave za zaštitu radnika i jer je katkada skoro nemoguće na starim zgradama bez vrlo velikih troškova i velikih smetnja za pogon izvršiti nužne pregradnje za zaštitu zdravlja i života radnika. Otpor vlasnika je u takvim slučajevima katkada vrlo jak, tehničke zapreke vrlo velike. Drugačije stoji stvar ako se nužne mere određuju odmah kada vlasnik traži dozvolu za otvorenje radnje ili tvornice. Da dođe do dozvole izvršiće sve što nadležne vlasti opravdano traže. Uređaj za zaštitu zdravlja i života radnika biće mnogo jeftiniji ako se uredi odmah prilikom gradnje ili prvog uređenja radnje ili tvornice. Takav način rada nije samo jeftiniji on je i mnogo celishodniji i bolji. Na stare mašine možete aplicirati naprave za zaštitu radnika ali ove naprave neće mnogo vrediti. To je uvek krparenje koje nema punu vrednost. Moderna

Digitized by Google

industrija skoro i ne gradi više strojeva koji nemaju uređaja za predohranu nesreća. Ova automatska zaštita, ovo tehničko sprečavanje i onemogućenje nezgoda od strojeva najbolji je način zaštite radnika. Kod dozvoljavanja novih radnja treba tražiti ovakove strojeve i to će imati i tu vrednost da naša industrija neće raditi zastarjelim strojevima. Višetrošak nabavke modernih strojeva isplatiće se u boljoj produkciji i u uštedama na troškovima renta i lečenja unesrećenih i osakaćenih radnika.

Šteta je da nije ušla u naš novi Zakon o radnjama odredba da se prije izdavanja dozvole za nove radnje traži i mišljenje Središnjeg ureda za osiguranje radnika u pitanjima uređaja i mera za zaštitu zdravlja i života radnika. Glava XIV. Zakona o osiguranju radnika u §§ 114. do 118. određuje delokrug i dužnosti nosioca našeg osiguranja u pogledu zaštite života i zdravlja osiguranih radnika i predohrane nesrećnih slučajeva. Središnji ured učinio je u tom pogledu vrlo mnogo, o čemu naša javnost — kao obično ako se radi o radničkom osiguranja — vrlo malo znade, ali što je ipak spasilo mnogog radnika od osakaćenja i smrti. Tehnički stručnjaci Središnjeg ureda vrše sistematske pregledbe radnja i traže zaštitne mere i uređaje. Lekari osiguranja također pregledavaju za zdravlje radnika pogibeljne radnje. Središnji ured izrađuje propise za zaštitu života radnika, štampao je plakate, vrši propagandu za zaštitne mere, a sili također poslodavca povišenjem njegovog novčanog prinosa da izvrši odredbe za zaštitu radnika koje se izdavaju obično u sporazumu sa inspekcijom rada. Središnji je ured izradio plan praktične i dobro uređene jeftine škrinjice za prvu pomoć. Ministarstvo socijalne politike prihvatilo je predlog ureda i odredilo nabavku ove škrinjice za sve radnje u kojima je to potrebno. Ali ipak ima još vrlo mnogo radnja, u kojima nema dovoljnih zaštitnih mera i u kojima još nema ove škrinjice za prvu pomoć. Savremeni se moderni propisi i zakoni ne izvršuju dakle još toliko i tako kako bi to bilo potrebno.

Tako je došlo do te tragične pojave da mi u našoj razmerno slabo razvijenoj industriji u kojoj jedva ima takozvane teške industrije, ipak imamo razmerno više nesreća i više smrtnih slučajeva nego nemačka industrija. Imali smo u 1930. godini u našem osiguranju na 100 osiguranih radnika 2.6 prijavljenih nesreća, u Nemačkoj samo 1.9 Kod nas je bilo 1930. godine 2.3% prijavljenih nesreća smrtnih, u Nemačkoj samo 1.6%. To ne sme da bude, i dužnost je svakog poštenog čovjeka da učini sve što može da ovo nemoguće stanje prestane. Ne tražimo da se ovo pitanje prosudi samo iz humanih razloga, sa gledišta ljudske osećajnosti i solidarnosti, iako je i za modernog čovjeka — koji nema baš mnogo sentimentalnosti — teško gledati telesne i duševne muke ozleđenog i osakaćenog radnika. Ali tražimo da se ovo pitanje prosudi barem ekonomski ispravno. Privreda i sami vlasnici radnja plaćaju troškove renta i lečenja. Vlasnici radnja sa savremenim uređajem za zaštitu radnika plaćaju veći prinos osiguranja za slučaj nesreće zbog krivice onih vlasnika, koji su zanemarili ovaj uređaj i na taj način povećali broj nesreća i troškova osiguranja.

Radnik i poslodavac imaju dakle u pogledu predohrane nesreća isti interes i treba da rade u tom pogledu solidarno. U jednoj radnji u kojoj se radi sa olovom konstatirano je, da ima više radnika sa znakovima lakšeg trovanja olovom. Određene su mere za zaštitu radnika. Pošto se ekshaustori nisu mogli odrediti, određene su mere kako treba prostorije ispravno čistiti tako da se ne bi uzvitlala olovna prašina, zatim je tražen ventilator, umivaonici itd. Sve skromne mere koje ne stoje baš mnogo. Vlasnik je izjavio da se ovakovim odredbama otežava i onako dosta teško stanje industrije, da će se upropastiti i njegova radnja da on sam radi isto toliko i više nego radnici u istoj prostoriji i da on ne pristaje na određene mere, jer to skromni prihodi njegove radnje ne podnašaju. Tokom ovog razgovora opaženo je, da je i vlasnik radnje napadno bled i slabokrvan, a kod pregleda na koji je pristao ustanovljeno je da i kod njega postoje simptomi trovanja olovom. On je to proverio kod svog kućnog lekara a sutradan je došao pa je molio da se tačno ponove saveti, pa je za nekoliko dana bio gotov uređaj koji smo tražili. A radnja nije propala. Ona je danas jedna od najvećih u struci.

Moramo priznati, da nije samo poslodavac kriv, nisu samo nadležni organi inspekcije rada i osiguranja, pa ni teške prilike privrede krivi, ako mere za zaštitu radnika ostaju bez efekta.

Nema prave odbrane od nesreća ako sam radnik ne pomaže u tom poslu.

Digitized by Google

Radnik mora dakle da bude upućen u to, koji su pravi uzroci nesreća i na koji se način dadu sprečiti.

Nemački državni ured za osiguranje radnika ustanovio je da je u 17 do 20% slučajeva poslodavac kriv da je došlo do nesreće. U 25 do 30% slučajeva kriv je radnik, u 4% slučaja kriv je i jedan i drugi, u 3 do 5% slučaja nesreće kriva je treća osoba, a samo u 30 do 40% slučajeva bila je nesreća neizbeživa, posledica vis majora.

TABELA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika o broju prijavljenih i smrtnih poslovnih nesreća po industrijskim grupama 1930. god.

Industrijske grupe	Broj prijavljenih nezgoda	Na 1000 radnika otpada nezgoda	Broj smrtnih nezgoda	Na 1000 radnika otpada smrtnih nezgoda
Rudarstvo i topionice	140	103·7	3	2·22
Poljoprivreda	445	75·0	15	2·50
Industrija drva i kosti	6433	71·4	105	1·16
Saobraćaj	1113	50·8	65	2·97
Kemijska ind. i centrale	756	49·2	16	1·04
Kamen i zemlja	1234	39·1	28	0·89
Papirna industrija	161	29·4	2	0·36
Metalna industrija	1370	28·9	20	0·42
Građevinarstvo	2057	25·9	79	1·10
Industrija kože i gume	155	25·4	—	—
Hrana i piće	1030	20·7	19	0·38
Tekstilna industrija	417	13·3	9	0·29
Trgovina i slagališta	654	12·0	13	0·24
Gostione, svratišta i kavane	138	6·3	5	0·23
Sanitetska služba i higijena	95	5·4	1	0·06
Poligrafija	44	5·4	—	—
Kućna posluga	226	4·3	5	0·10
Ind. odeće i preduz. za čišćenje	210	4·2	—	—
Pozorišta, slobodne profesije i razno	27	3·1	2	0·23
Novčani zavodi i kancelarije	87	2·3	3	0·08
Ukupno	16792	26·3	390	0·61

Po ovoj statistici bio bi najveći deo svih nesreća t. j. 60 do 70% izbeživ. Istina je da su takve statistike katkada subjektivne, ipak je neoboriva istina da se pretežnom delu poslovnih nezgoda dade izbeći. Pomanjkanje zaštitnih mera u radnjama i tvornicama, nedostatna čistoća i rasveta, pomanjkanje pravog reda i nadzora su glavni uzroci nesreća. Ovi nedostaci dadu se ukloniti — samo će za to trebati još mnogo napornog rada i saradnje radništva.

Analiziraćemo malo uzroke nesreća kako su po velikom iskustvu nosioca osiguranja u stručnoj literaturi grupisane.

Po ovom iskustvu ima svaka grana proizvodnje, svaka industrija svoje specijalne opasnosti. U Nemačkoj bilo je godine 1910. razmerno najviše nesreća kod saobraćajnih preduzeća, 19,4 na hiljadu radnika a razmerno najmanje nezgoda u industriji duhana, 0.60 na hiljadu. Razmerno najviše smrtnih slučajeva bilo je u rečnoj plovidbi, 3.34 na hiljadu radnika a najmanje u industriji duhana sa 0.01 na hiljadu radnika.

Kod nas bilo je po priloženoj tabeli Središnjeg ureda (1930. godine) razmerno najviše poslovnih nesreća kod rudarstva i u topionicama, 103.7 na hiljadu radnika a najmanje kod novčanih zavoda 2.3%. Razmerno najviše smrtnih nesreća bilo je i kod nas u saobraćaju, 2.97 na hiljadu a najmanje u industriji kože i odeće kao i u poligrafiji, u kojima uopće nije bilo smrtne nesreće. Mnogo nesreća bilo je još u poljoprivredi (vršalice), u industriji drva i u saobraćaju.

Kraj specijalnih opasnosti svake grane privredne proizvodnje ima i takvih uzroka nesreće koji nisu ovisni od mašinskog uređaja ili od specijalnih opasnosti te industrije, nego koje su zajedničke svim industrijama i granama proizvodnje.

1.) Što se specifične opasnosti pojedinih industrija tiče ustanovio je nemački državni ured za osiguranje radnika 17 raznih uređaja i radnja kod kojih može doći do nesreće. Grupe su ove: 1.) Pogonski strojevi, motori itd. 2.) Transmisije. 3.) Radni strojevi, strugalice, frezeri itd. 4.) Dizalice. 5.) Parni kotlovi i parni uređaj. 6.) Električna struja. 7.) Eksplozivi. 8.) Vruće i jetke tvari. 9.) Lom, rušenje, padanje predmeta. 10.) Padanje sa lestava, stepenica u dubinu. 11.) Tovarenje i prenošenje teških tereta bez vozila. 12.) Vozila. 13.) Željeznice. 14.) Plovidba. 15.) Ozlede od životinja, ujed, udarac itd. 16.) Alat i oruđe. 17.) Razno. U nemačkoj industriji ima najviše nesreća od mašina, na drugom mestu su nesreće zbog pada, na trećem mestu od loma i rušenja i na četvrtom nesreće kod utovara i istovara.

Digitized by Google

II. Druga grupa nesrećnih slučajeva nije ovisna o specijalnim uređajima preduzeća. Ove su nesreće ovisne o okolnostima koje mogu da nastupaju jednako kod svake grupe preduzeća, kod svakog zanimanja.

1.) Na prvom je mestu ovde spol i starost radnika. Žene i deca, pa i još nepotpuno razvijeni mladi radnici kao i starci, nisu podesni da vrše stalno naporan rad. Ako ga ipak vrše, biće više nesreća. Ovakvi radnici se uopće brže umaraju nego drugi, teže koncentrišu svoju pažnju na jedan predmet. I naši Zakoni imaju zbog toga odredbe kojima se žene i deca isključuju iz noćnog rada i iz pojedinih opasnih zanimanja.

2.) Umor može da bude razlog nesreća ako je radno vreme predugo. Umoran radnik jedva može da se brani od opasnosti u radu. Ubrzani tempo rada i »akord« su zbog toga često uzroci povećanju broja nesrećnih slučaja. Skraćenje radnog vremena je dakle dobro sretstvo za predohranu nesreća.

3.) Dokazano je mnogim opažanjima da i vreme rada, dan i sat utiču na broj nesreća. Dugim je iskustvom dokazano da su u nemačkoj industriji najopasniji meseci juli i oktobar, a opasan je i septembar. Verovatno je, da je ova pojava u vezi sa prilikama na tržištu rada; prave uzroke ne znamo. Po danima nedelje bilo je najviše nesreća subotom i ponedeljkom. Veliki broj nesreća subotom tumači se tako, da je radnik na kraju nedelje već umoran od rada. Ovom se tumačenju ne protivi iskustvo da je i ponedeljak »opasan« dan, jer se misli da je veliki broj nesreća ponedeljkom u vezi sa nedeljnim uživanjem alkohola, kao i sa drugim neracijonalnim načinima svetkovanja. Tako radnik nedeljom katkada malo spava itd. Radnik, koji nema drugog kapitala do svog zdravog tela, mora uvek biti trezan u poslu.

Obično ima više nesreća na kraju rada kada je radnik umoran. Sa umorom biće dakle u vezi iskustvo, da ima mnogo nesreća pre podne u vremenu između 10 i 12 sati, da broj nesreća posle odmora u podne malo opada a da je najveći u veče između 16 i 18 sati.

4.) Od velikog je upliva na broj nesreća veština i uvežbanost radnika. Nevešt radnik stradaće češće kod opasnog rada, nego uvežban radnik. To je prirodna pojava. Zbog toga ima više nesreća u radnjama u kojima se često menjaju radnici i gde ima mnogo sezonskih radova.

5.) Manje je prirodno, da kod uvežbanih radnika, koji su dugo radili kod istog opasnog stroja ili posla zbog navike na opasnost opet lako dođe do velikih nesreća. Vidimo često da je došlo do nesreće jer je radnik koji je mnogo godina radio sa eksplozivom kod toga posla mirno pušio. Puši se kod rada sa filmom, vidimo radnika na visokim gradnjama, na uskim skelama kako se previše bezbrižno kreće itd. Navika na opasnost smanjuje sasvim prirodno osećaj opasnosti. A moramo iskreno reći, da ima katkada i sasvim suvišnog natecanja u junaštvu pri baratanju sa opasnim tvarima u poslu, i da je već mnogo radnika platilo ovo junaštvo zdravljem ili životom.

Uopće bi mi lekari radništva mnogo mogli da kažemo o psihologiji pravog junaštva. Mnogo toga radi i treba da radi trezan i savestan radnik pri radu za svoj svakodnevni skromni kruh, što nadmašuje junaštva o kojima obično pevaju pesnici.

Navika na opasnost je uzrok tome, da katkada sami radnici otstranjuju zaštitne naprave na strojevima, ili skidaju zaštitne naočare kod opasnog posla. To rade naročito onda ako je naprava nespretna, ako smeta u poslu. Zato su automatske naprave na mašinama najbolje, one se ne daju skinuti. A zaštitne naprave moraju biti dobre, takove da po mogućnosti ne smetaju u poslu.

6.) Neupućenost i lakomislenost radnika su nažalost katkada također uzroci teških nesreća. Radnik koji je jedno oko izgubio od usijanog ivera, ipak skida zaštitne naočare, »jer mu je vruće« i stavlja na kocku jedino oko koje mu je ostalo. U jednoj fabrici u kojoj se radi sa ciankalijem, kod kojega se rada razvija izvanredno otrovni plin cianovodik, bila su kod toga posla dva smrtna nesrećna slučaja. Obišli smo ovu tvornicu sa lekarima koji su bili na kurzu iz socijalne medicine da im pokažemo uređaj za obranu od ove nesreće. Našli smo radnika koji je dobio plinsku masku i kome je pod kaznom otpusta bilo zabranjeno da bez te maske stupa u tu prostoriju, kako opet radi bez plinske maske.

Razboriti i inteligentni radnici treba da sami utiču na svoje drugove i da sprečavaju ovakve lakomislenosti. Svi koji imamo da vodimo brigu o zdravlju radnika, imamo dužnost da ga upozorimo na opasnosti u

Digitized by Google

njegovom radu i da ga učimo kako će se braniti od onih nesreća od kojih se uopće može da obrani. Radnik treba da pre rada pregleda svoj alat. Istrošeni alat može da bude uzrokom teških nesreća.

7.) Ako nema r e d a i č i s t o ć e u radnji biće više nesreća. — Loši sklizavi pod, uski prolazi kraj transmisija, koje nisu zaštićene česti su uzroci nesreća.

Prostorije radnje moraju biti svetle, čiste, uvek u redu držane. I to ne može da bude bez pomoći radnika.

8.) Neupućenost u pravila kako treba pružiti p r v u p o m o ć u slučaju nesreća kriva je da su posledice nesrećnih slučaja često mnogo teže, nego što bi smele da budu. Kod vršaće mašine ozleđen je mlad jak momak. Ozleda je na stopalu i izgleda neznatna, ali je krvni sud ozleđen; rana jako krvari. Kolima vode čoveka do najbližeg lekara. Povezali su mu maramom ranu ili tako nespretno da je usled toga još više krvarila. Čovek je umro na putu, pre nego što su stigli prvom lekaru. Da je u celom društvu radnika bio samo jedan jedini radnik, koji bi znao, kako treba povezati ranu koja krvari, čovek bi valjda za nekoliko dana ozdravio. Vidimo još uvek na ranama koncentrirane otopine karbola, koje katkada mnogo više škode nego što može da naškodi čoveku mala rana, zbog koje je tražio tu skupu »prvu pomoć«. Naše je radničko osiguranje po inicijativi Središnjeg ureda organizovalo kurseve za prvu pomoć za radnike. Radništvo treba da traži da se ovi kursevi redovno obnavljaju; treba da sami radnici nastoje da ovi kursevi budu dobro posjećeni. Poslodavci treba da vode brigu o tome da kod većeg broja radnika ili u opasnom poslu bude stalno po koji inteligentan radnik, koji je upućen u pružanje prve pomoći u slučaju nesreće. Treba da nabave škrinju za prvu pomoć koju je po predlogu Središnjeg ureda odredilo Ministarstvo.

Samo saradnjom radnika ćemo uspeti da smanjimo broj nesrećnih slučaja i da time smanjimo broj suvišnih žrtava borbe za svakodnevni kruh.

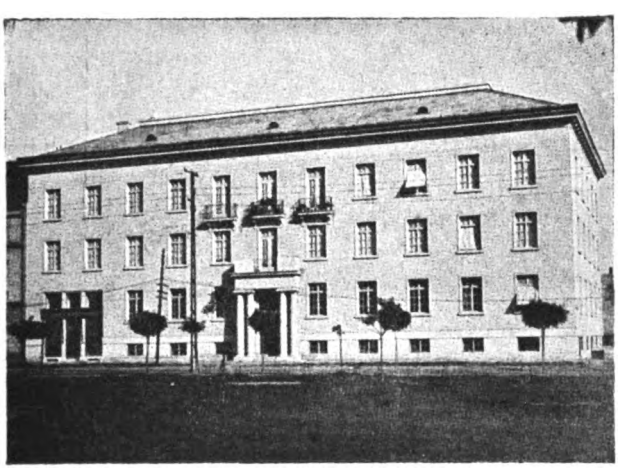

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

KRVARENJE U LEĐNU MOŽDINU NASTALO PRI RADU U KESONU A POSPJEŠENO LUETIČKIM OBOLJENJEM.

(Iz zbirke nalaza Stanice za naknadno liječenje ozlijeđenih Suzora.)

R. J., 38 god. star, kesonski radnik, obolio je na 28. VIII. 1929. nakon smjene iza dvosatnog rada u kesonu.

Na stanici Suzora pregledan prvi puta u januaru i februaru 1930. U kesonima počeo raditi 1924., i uz prekide radio je na raznim mostovima do augusta 1929. kod raznih atmosferskih tlakova (od 3—3.5 atmosfera). Kroz cijelo vrijeme nije bio nikada bolestan. Vojsku je služio u ruskoj ratnoj mornarici. Za vrijeme rata bio jednom ranjen bajonetom. Težih bolesti se ne sjeća. Venerička obolenja negira. Pred 2—3 god. se nije na prsima osjećao najbolje, i na savjet liječnika ostavio je pušenje, i od tada se osjećao bolje. Na 28. VIII. 1929. nakon smjene pri radu na pančevačkom mostu ostao je još neko vrijeme u komorici pod tlakom prije izlaska napolje, te kako je stigao čaj, otvorio je vrata hoteći uzeti samo čaj i vratiti se odmah natrag. Tog momenta osjeti slabost u udovima, bol u predjelu krsta, koja je iradijirala prema napred u ingvinalnu regiju, dospije jedva zatvoriti vrata i vikne u pomoć. Kasnijeg toka događaja se više ne sjeća, tek zna, da je otpremljen u bolnicu, gdje je onesviješten ležao po vlastitom navodu kroz 2 dana. Dobivao je i morfij, ali se nije moglo od R-a pravo saznati, da li ga je dobivao za vrijeme navodne nesvijestice ili poslije. Kad se osvijestio, imao je bolove u rukama a osobito u nogama; bolila su ga krsta i predjel ispod pupka unaokolo poput pojasa. Prvih 8 dana puštan urin kateterom, a po tom je urin išao sam od sebe, i nije ga mogao zadržati niti je osjećao potrebu uriniranja ili samo ispražnjenje mjehura, tek je najednom osjetio mokro i toplo u rublju i na koži. Nakon nekog vremena se stanje počelo pobolišavati, te je osjećao potrebu uriniranja, ali nije mogao zadržati urina. Stolica pomoću klistira u početku, a kasnije se stanje popravilo. Sada osjeća potrebu, ali mora brzo na zahod. Vjetrove nemože pustiti bez opasnosti, da mu istodobno ne ode blato u rublje. Prve dane nije mogao micati ni rukama ni nogama. Gibivost se povratila ranije u ruke nego li noge, i nabrzo je stekao u njima dobru snagu. San ispočetka loš, sad spava dobro. U gornjem dijelu tijela se sad osjeća zdravim. U krstima i ingvinalnoj regiji unaokolo osjeća bolove i to jače desno. Bolovi idu mu prema desnoj nozi. Mnogo i naširoko priča, uvijek dobro i veselo raspoložen. Nesuvislosti u pripovijedanju ili preskakivanja u nadovezivanju događaja nije se moglo opaziti.

Kod pretrage organa glave, vrata, prsne i trbušne šupljine nije se našlo patoloških promjena. Na rublju među nogama su se opažale mrlje, koje su zaudarale po urinu. Nalaz u urinu negativan. Aktivne kretnje svuda moguće u normalnom opsegu i brzini, dok je gruba snaga u muskulaturi donjih udova i trbuha nešto slabija. Kod pasivnih kretnja nešto spazama u obje noge. Koordinacija gibanja (prstom na nos i petom na koljeno) u redu. Kod stajanja (Romberg) neznatno ljuljanje. Hoda nešto naširoko, lijevom nogom nešto spastički. Za toplo smanjen osjet u predjelu sakralnih segmenata; inače osjet bez osobitosti. Trbušni se refleksi nedaju izazvati osim lijevog gornjeg, koji je vrlo slab. Cremaster i plantarni refleksi postoje. Radijalni, ulnarni, biceps i triceps obostrano bez osobitosti. Patelarni refleksi obostrano pojačani. Achilovi obostrano manjkaju. Babinski obostrano pozitivan, a isto tako i Oppenheimov refleks. Pupile okrugle, lijeva nešto šira od desne, reagiraju dobro na svjetlo i akomodaciju. Ostali cerebralni živci bez osobitosti. Krvni tlak 135, puls 92 na minutu, opipljive arterije na opip bez naročitih promjena. Temperature za vrijeme motrenja na stanici normalne.

Pretraga krvi daje jako pozitivnu Wassermannovu i Meineckeovu reakciju. U liquoru je Sachs-Georgi kao i Meinecke pozitivan. Bjelančevina u liquoru povećana uz malen broj stanica. U prijavnici za nesrećni slučaj je postavljena dijagnoza Morbus Menier. Press. pulmon. kao posljedica rada u vazdušnom pritisku. Po nalazu od 26. XI. 1929. je utvrđena slabost motornih i senzitivnih nervnih vlakana usljed izljeva krvi nakon dekompresije uzdušnog pritiska.

Naša dijagnoza je glasila: stanje poslije krvarenja u leđnu moždinu, lues centralnog živčanog sistema (Arteriitis luetica?)

Na temelju prijavnice za nesrećne slučajeve, ranijih liječničkih nalaza i izvještaja

Digitized by Google

i naših nalaza i anamneze smo bili mišljenja, da kod oboljelog postoje dva oboljenja. R je znatno prije nezgode obolio na luesu, a na 28. VIII. 1928. je obolio na haematomyeliji t. j. krvarenju u leđnu moždinu, koja je nastala traumatskim načinom. Na bazi same pretrage krvi i liquora je postavljena dijagnoza i početne progresivne paralize. Ta dijagnoza bi imala oslona i u napadnutom enforičkom raspoloženju pregledanog. Neurološka slika govori međutim nedvojbeno i za traumatski nastalo stanje iza krvarenja u moždinu, koje se resorpcijom krvi postepeno poboljšavalo. Uslijed nagle dekompresije došlo je do prsnuća krvnih sudova. Moguće i vjerojatno je, da je lues stvorio predispoziciju za lomnost stijenka krvnih sudova u leđnoj moždini uslijed specifičnog oboljenja tih žilica. U toliko bi imao veze lues sa kasnije nastalim krvarenjem.

Stabilizirano stanje iza krvarenja samo se po sebi nebi više pogoršavalo, bilo je pače izgleda u daljnje poboljšanje, na luetično obolenje nervnog sistema nebi moglo biti od pogoršavajućeg upliva, kao što se ni do vremena pregleda na stanici Suzora — nije mogao opaziti kakav upliv na lues cerebrospinalis. Lues centralnog živčanog sistema je vrlo ozbiljno obolenje, u koliko se za vremena ne liječi i ne kupira.

Na temelju gornjeg nalaza ocijenjen je R. sa 40% gubitka radne sposobnosti. Glavna smetnja za radnu spobonost je bila u slabosti sfinktera. Na 2. X. 1930. bio ponovno pregledan na stanici i nađeno je — u cijelosti opće stanje nešto gorim, psihička deprimiranost i nešto pojačan spastički hod. Stanje sfinktera je ostalo nepromijenjeno. Nalaz u urinu bez osobitosti. Renta povišena na 80%. Na 20. X. 1930. primljen je R u bolnicu. U početku je opisano stanje kao i kod zadnje pretrage na stanici. Iza toga se počeli razvijati jači cerebralni simptomi u formi glavobolja, smetnje u govoru te jače psihičke alteracije u formi depresije. Tim simptomima su se pridružili nekoliko nedielja kasnije meningealni simptomi sa naglim slabljenjem srca, te je 8. XII. 1930. umro. Obdukcija nije učinjena. Kao uzrok smrti navedena je Embolia cerebri.

Kako u pitanju nije bila nikakova porodična renta, to je praktično uzrok smrti od sporedne važnosti. Dijagnoza embolia cerebri ne odgovara opisanom toku bolesti i nalazu, bar ne iz početka nakon primitka u bolnicu. Po mišljenju zdravstvenog odjelenja Suzora smrt nije bila u uzročnoj vezi sa svojedobnom haematomyelijom. Uslijed momentanog krvarenja u leđnoj moždini preostalo je stanje koje se je ponešto mijenjalo u svojoj jačini zadnje vrijeme na gore, ali vrlo vjerojatno uslijed ranijeg luetičkog oboljenja. Inače iza takvih inzulta u moždini preostaju redovito stacionarna stanja, koja nisu podvržena više promjenama nakon definitivne konsolidacije. Kod R-a su pred smrt dominirali cerebralni simptomi. Kako je karakter mozgovnog oboljenja ranije utvrđen, to se znakove sa strane mozga utvrđene u bolnici pred smrt mora svesti na lues kao uzrok. Kako je bolest progresivnog karaktera, i redovito sa lošom prognozom, to se kao stvarni uzrok smrti može i mora smatrati ranije nastalo luetičko oboljenje, koje se kasnije lokaliziralo u centralni živčani sistem. Krvarenje u donji dio leđne moždine je kasniji slučajni događaj, koji je ostao bez bitnijeg upliva na opće zdravstveno stanje. Pogoršavanje je uslijedilo zbog luesa. Smrt prema gornjem nema veze sa kesonskim oboljenjem i nije njena posljedica, već progresivnog luetičnog oboljenja mozga. DR. ŽOKALJ.

IZOLIRANA POVREDA OBIJU SLUŠNIH ORGANA USLIJED RADA POD POVIŠENIM ATMOSFERSKIM TLAKOM (KESONSKA BOLEST).

(Iz zbirke nalaza Stanice za naknadno liječenje ozlijeđenih Suzora.)

Z. U., 36 godina star, kesonski radnik, obolio je prigodom rada u kesonu. Kao kesonski radnik bio je uposlen 2 godine. Na 18. VI. 1929. potužio se jednom drugu, da mu je zlo. Iznešen je van iz kesona, gdje se onda potpuno onesvijestio. Slučaj se desio za vrijeme rada u kesonu u dubini od oko 20 metara. Prema izjavi svjedoka bio je B. ranije zdrav, nisu se na njem opažale nikakove promjene, čuo je dobro. Po izvještaju ambulante, gdje se kesonski radnici redovito pretražuju prije stupanja na posao, a i kasnije periodički, nije se na Z-u opažalo nikakvih bolesnih promjena. Sluh i slušni organi su bili u redu. U ambulanti preduzeća ležao iza oboljenja oko mjesec dana. Prvih 24 sata bio bez svijesti. U početku nije mogao hodati. Postepeno se hod i kretnje popravljale, a sluh sasma izgubio, i taj se nije popravio. Sada mu stalno zvoni u ušima i nešto kruži po glavi; inače se osjeća zdrav, i ne tuži se na kakove druge tegobe. Ispitivanje anamneze zbog potpune gluhoće bilo

Digitized by Google

naravski silno otežano. Podaci o ranijem toku dobiveni dijelom pismeno od samog oboljelog dijelom iz podataka u aktu. Na stanici Suzora i otološkoj klinici pregledan januara 1930. t. j. oko 9 mjeseci iza nezgode.

Pregledom nađen nizak, čvrst, dobro građen i uhranjen čovjek mongolskog rasnog tipa. Izgled zdrav, somatski nalaz bez ikakovih promjena. Nervni nalaz: sve aktivne kretnje moguće opsegom, brzinom i snagom u normalnim granicama. Pasivne kretnje bez osobitosti.

Kod pokazivanja prstom na nos nešto nesigurnosti (lijevo više od desne strane); petu na koljeno druge noge stavi u redu. Kod stajanja (Romberg) lako ljuljanje; hoda naširoko njihajući se poput opitog alkoholom no ne uvijek, a katkada prekida to ljuljanje kojom drugom kretnjom nogu. Kod zatvorenih očiju ide k cilju uz malu nesigurnost. Na licu i vratu osjet za ubod i temperaturu navodno nešto slabiji. Svi su kožni, tetivni i periostalni prisutni; patelarni i Achilov živahni. Patoloških refleksa nema. Pupile gotovo jednake, okrugle, reagiraju prilično dobro na svjetlo i akomodaciju. Otološka klinika je dala slijedeći nalaz: podražaj hladnom vodom na oba bubnjića nije izazvao nikakovog refleksa (nystagmus). Kod okretanja neznatan horizontalni nystagmus (Einstellungsnystagmus,) a iza toga kod hoda kretnje nesigurnije. Dijagnoza klinike je glasila bilateralna afekcija labirinta. Liječenje se pokazalo kao bez izgleda na uspjeh. Otoskopski nalaz bio bez osobitosti.

Prema gornjim podacima i nalazima je kod Z-a nastupilo sa pretežnom vjerojatnošću krvarenje u nutrini obiju uha, te je usljed toga bio povrijeđen i akustički i statički aparat obostrano dotično njihovi živci u terminalnom ili u blizini njihovog terminalnog dijela. Kako iz izvještaja i nalaza kod zadnjih pretraga slijedi, stanje se prilično popravilo i doseglo vjerojatno maksimum poboljšanja. Preostala je obostrana potpuna gluhoća, dok se je statička sposobnost začudo znatno popravila. Ocijenjen je sa 60% gubitka na radnoj sposobnosti, a određen je za mart 1933. ponovni pregled više iz medicinskog interesa, no što bi se očekivalo poboljšanje na radnoj sposobnosti zbog poboljšanja zdravstvenog stanja.

Slučaj je medicinski zanimljiv zbog izoliranog štetnog upliva na oba slušna organa uslijed rada pod povišenim atmosferskim tlakom, i radi dalekosežnog poboljšanja statičke sposobnosti, što vjerojatno znači, da statički aparat nije bio potpuno uništen krvarenjem. Resorpcijom krvi se aparat dotično živac oporavio.

DR. ŽOKALJ.

KOIRANSKIJ I BENEDIKTOVA: SLABOST EKSTENZORA KOD RADNIKA SA ŽIVOM.

(Z. f. Gewerbehyg. 1931. br. 7.)

Istraživan je veliki bolesnički materijal, čiji su rezultati slijedeći: 1. Oslabljenje motorne snage opaža se kod radnika sa živom na onoj ruci, s kojom rade gotovo u 40%, u nekim zvanjima, kao što su radnici kod desinfekcije, u preko 50%. Ti brojevi su 3—4 puta veći od onih kod radnika, koji ne rade sa živom. 2. Stepen oslabljenja ekstenzora skoro je isti kod radnika sa živom i olovom. 3. Ovaj simptom može da se pojavi već u prvim mjesecima, kada radnik počima da radi sa živom, s druge strane opet dugotrajan rad sa živom pogoduje nastupu. 4. U nekojim slučajevima nastupa slabost ekstenzora sasvim samostalno, u drugima se opet pridružuje ostalim simptomima otrovanja živom. D.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

PREVOZNIH STROŠKOV OD OBRATOVALIŠČA NA DOM NI SMATRATI ZA ŠKODO PO §-U 84. ZOR.

(Razsodba Stola sedmorice, odd. B. Žor 144-1931. z dne 10. III. 1932.)

Tesarski delavec M. J. se je v mesecu maju 1930. ponesrečil na ta način, da je padel iz neke stavbe in postal nezavesten. Poklicani uradov zdravnik je odredil, da je prepeljati ponesrečenca s kraja nesreče na dom. Ponesrečenca je nato odpeljal neki lastnik avtomobila in temu je M. J. plačal za prevoz Din 100.—. Ko je nato zahteval povračilo tega zneska od Okrožnega urada, češ, da je urad dolžan po § 84. ZOR. povrniti mu škodo, ki je nastala ob priliki obratne nezgode, Okrožni je urad to zahtevo odklonil, ker v zakonu ta zahteva ni utemeljena. Radi odklonitve se je M. J. pritožil na sodišče delavskega zavarovanja, ki je njegovi pritožbi u g o d i l o in obsodilo Okrožni urad na plačilo prevoznih stroškov in sicer iz sledečih razlogov:

»V smislu določbe § 84. ZOR. je namen zavarovanja zoper nezgode ta, da se povrne ona škoda, ki je nastala zbog telesne poškodbe ali smrti, povzročene z nezgodo, ako je zadela nezgoda zavarovano osebo pri delu.

Pritožnik bil je 8. maja 1930. član O. U. Z. D. Nezgoda ga je zadela pri delu. Uradov zdravnik mu je nudil prvo pomoč ter odredil njegov prevoz na njegovo stanovanje. Vsled tega so nastali pritožniku prevozni stroški v znesku Din 100.—.

Ta znesek smatra sodišče kot škodo, katera je nastala vsled pritožnikove obratne nezgode, ter jo ima zato glede na zgoraj omenjeno zakonito določbo OUZD. pritožniku povrniti.«

Zoper to razsodbo se je Okrožni urad pritožil na Stol sedmorice, ter v svoji vlogi naglašal posebno to:

»Zakonodajalec misli pri poškodbi, kakor je to razvidno iz besedila poglavlja XI. ZZD. in analognih določb v poglavju IX. ZZD. na ono škodo, katero je n e p o s r e d n o utrpelo ponesrečenčevo telo, t. j. bolezen, zmanjšano sposobnost za delo, smrt. Ne more biti tu govora o kaki drugi škodi, posebno ne imovinski škodi. Sicer bi smel zahtevati povračilo za obleko, ki si jo je strgal ob priliki nezgode, povračilo za uro, ki se mu je tedaj pokvarila, itd. Ogromna množina škod je v kavzalni zvezi z nezgodo, toda zakonodajalec ni imel namena povrniti teh škod, ampak je v zakonu (§ 85. ZZD.) ločeno navedel, kaj gre ponesrečencu v slučaju obratne nezgode, namreč: brezplačna zdravniška pomoč, zdravila, kopeli, zdravilne vode, potrebna obvezila in pomožne priprave za zdravljenje, hranarina, renta in pogrebnina. Tudi potne troške, toda samo v onem slučaju, ki ga je zakonodajalec preciziral v §-u 53. ZZD., namreč: brezplačna odprema bolnika v b o l n i c o in povračilo potnih stroškov i z b o l n i c e.«

Stol sedmorice je pritožbi Okrožnega urada ugodil in sodbo prvega sodišča razveljavil s sledečo utemeljitvijo:

»Zahtevki, ki morejo nastati zavarovancu vsled nezgode pri poslu, so v §-u 85. ZOR. navedeni, vendar ni moči pod ondi naštete dajatve odrediti prevoznih stroškov, če narasteio članu v primeru nezgode na obratovališču vsled prevoza od tam na njegov dom. Ta zahteva se tudi ne more izvajati iz določbe §-a 84. ZOR., kakor pobijana sodba hoče, saj ta določba meri le na ono škodo, ki jo ima v posledici nezgoda zavarovanca zanj glede na okvaro njegovega zdravja in glede na zmanišanje njegove delazmožnosti. Sicer pa so vse zavedene podpore — kakor omenjeno — v določbi §-a 85. ZOR. točno naštete.

Povračilo potnih stroškov, odnosno prevoznih stroškov pritiče zavarovancu samo v primeru odpreme v bolnišnico in vrnitve od tam po določbi §-a 53. ZOR. Ta primer vendar tu ni podan.« SMERSU R.

TUMAČENJE § 90. Z. O. R.

(Riješenje Vrhovnog suda radničkog osiguranja u Sarajevu od 11. novembra 1932. Ros. 94/32—2).

Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu odlukom od 6. maja 1931. R. 28503/4311—31. odbio je žalilju H. E. iz B. Luke sa zahtjevom za rentu po §-u 90. ZOR povodom nesrećnog slučaja, koji je zadesio na radu njezinog sina M. s razloga, što žalilja živi u zajedničkom kućanstvu sa bratom umrlog sina M. A. koji je zaposlen kod gradske uprave u Banjoj Luci kao cestar te ima dinara 1200 mjesečno te i sada uzdržava žalilju, majku svoju a umrli M.

Digitized by Google

da je doduše davao svoju zaradu (po 3.2 dinara na sat) u zajedničko kućanstvo majci ali da je veći dio te zarade išao na njegovo vlastito i ženino uzdržavanje i što je preostalo, moglo je značiti za majku žalilju samo pomoć a ne pretežno uzdržavanje tako da Središnji ured za osiguranje radnika nije mogao steći uvjerenje, da bi izdržavanje majke žalilje bilo uglavnom ovisilo o zaradi na radu poginulog sina M. odnosno da bi tako žalilja bila upućena na potporu.

Protiv te odluke podnijela je H. E. žalbu ovom sudu koju je i izvela i u kojoj tvrdi i navodi, da su umrli sin M. i živi sin A. živili u zajedničkoj kući a u rastavljenom kućanstvu, M. sa svojom ženom Safetom u svome, a A. sa svojom ženom Rafizom i četvero djece pobaška u svome a ona da je za života nastradalog sina M. živila kod njega u njegovom kućanstvu dočim ju je poslije smrti M. preuzeo sin A. samo da ne umre od gladi, jer ima malu zaradu i jedva dotječe za oskudno izdržavanje njegovo, njegove žene i njegove djece te se za dokaz tih činjenica pozvala na svjedoke sina A. te snahe Rafizu i Safetu i ponudila je i svoje saslušanje poput svjedoka.

Žalba je djelomice osnovana.

Ustanovljeno je naime, već u predizvidima, koji su prethodili napadnutoj odluci a ustanovljeno je i iskazima svjedoka A. i Safete da žalilja nema nikakvog imetka i da je obzirom na visoke godine starosti nesposobna za privredu u toj mjeri, da bi se od svoje zarade mogla izdržavati tako da je za života umrlog sina M. bila žalilja bezuslovno upućena na uzdržavanje sa strane njezinih najbližih.

U pogledu toga izdržavanja za života M. razilaze se iskazi svjedoka i to A. i njegove žene Rafize s jedne strane te udovice M. Safete s druge strane, prva dva hoće naime, da pretstave stvar tako, da je bila žalilja na uzdržavanju kod sina M., dok Safeta iskazuje, da u njihovoj kući nije bilo ništa pobaška, nego da su živili svi pod starješinstvom A. potpuno zajedno, da nisu bili rastavljeni ni po sobama da su jeli i pili zajedno te da je A. primao i svu zaradu M. i brinuo se za kuću te da je s njima živila zajedno i žalilja, pa kako svjedokinja Safeta u stvari nije ni malo zainteresovana (dok se to o A. i njegovoj ženi Rafizi ne može kazati), a već i po prirodi prilika, u kojim je familija živila, vrlo je velika vjerojatnost, da su svi članovi te obitelji živili zajedno, sud se oslanja na iskaz svjedokinje Safete kao najvjerodostojniji te prima na osnovu toga iskaza ustanovljenim, da su A. i M. sa njihovim ženama i djecom i majkom žalilјom živili zajedno donoseći svaki svoju zaradu u tu zajednicu.

Na osnovu toga ustanovljenja poprima sud, da su A. i M. svaki po polovici pridonašali za uzdržavanje žalilje i da je to uzdržavanje, dok ga žalilja s druge strane nije imala, bilo pretežno i da je žalilja obzirom na to, što je A. opterećen sa mnogobrojnom obitelji tako, da bez pogibli za svoj vlastiti opstanak može i poslije smrti M. odgovarati samo za polovicu uzdržavanja žalilje, izgubila uslijed smrti sina M. onu polovicu uzdržavanja, koju joj je umrli sin M. pružao, pa je stoga presudio, da se žalilji nadoknadi ta polovica roditeljske rente iz §-a 90. ZOR dakle 1/6 obezbeđene godišnje zarade umrlog M., budući ta godišnja zarada iznosi Dinara 7.467.— u godišnjem iznosu od Dinara 1.244.50 odnosno u mjesečnom iznosu od Din. 103.70, te ovim postupkom prouzročeni trošak u iznosu od Din. 900.

Protiv ove presude uložili su okružni ured za osiguranie radnika u Banjoj Luci i žaliteljica H. E. žalbe na Vrhovni sud radničkog osiguranja, koji je donio ovo

R i j e š e n j e:

Žalbe se uvažuju, napadnuta se presuda poništava, te se Sudu radničkog osiguranja u Banjoj Luci naređuje, da ponovno predmet raspravi i donese novu presudu.

Žaliteljica E. H. ima snositi troškove zastupanja sama.

R a z l o z i:

Prvomolbeni sud dosudio je E. H. polovicu roditeljske rente iza poginulog joj sina M.

Proti toj presudi uložile su obje stranke žalbu.

Središnji ured za osiguranje radnika pobija opravdanost zaključka, koji je prvomolbeni sud stvorio iz provedenih dokaza i tvrdi, da je sud dokaze krivo ocjenio, te da je morao doći do zaključka, da je žaliteljicu uzdržavao sin A. a ne poginuli M. Jednako i žaliteljica tvrdi, da je zaključak prvomolbenog suda kriv, jer da iz provedenih dokaza slijedi, da je žaliteljicu uzdržavao pretežno sin joj M.

Obje su žalbe u istaknutom smjeru nedopustive, jer kritikuju ocjenu suda o či-

Digitized by Google

njeničnom stanju i rezultatima dokaza, dok je po §-u 170. Z. O. R. žalba dopuštena samo zbog formalnih grešaka i u koliko je presuda nepotpuna, nerazumljiva ili oprečna zakonu, a nipošto radi krive ocjene činjenica i dokaza.

Središnji ured za osiguranje radnika nadalje tvrdi, da je presuda nerazumljiva, jer se dosuđuje polovica rente iz §-a 90. Z. O. R., što zakon ne poznaje, čime da je ujedno povrijeđen propis §-a 90. Z. O. R. I žaliteljica pobija osudu iz istog razloga, jer joj je dosuđena mimo propisa §-a 90. Z. O. R. polovica mjesto cijele rente.

Obje su žalbe u ovom smjeru osnovane.

Roditeljima po §-u 90. Z. O. R. pripada renta, ako ih je poginuli sin pretežno uzdržavao, i ako su na rentu upućeni. Rješavajući zahtjev na rentu mora sud jasno izreći, da li ova dva uslova postoje ili ne, jer je time ujedno rješeno i pitanje, da li renta pripada tražiocu ili ne.

Prvomolbeni sud nije se o tom jasno izrazio nije rješio da li je žaliteljicu pretežno izdržavao M. ili A., a bez sumnje samo ju je jedan mogao pretežno uzdržavati, nije rješio, da li je žaliteljica na rentu upućena.

Dosudivši makar i dio rente bez riješenja, da li postoje zakonski uslovi, sud se ogrešio o propis §-a 90. Z. O. R.

Visina uzdržavanja određena je zakonom kao alikvotni dio obezbjeđene zarade poginulog, i nije prepušteno sudu, da visinu rente mijenja. Dosudivši polovicu rente sud se ogrešio i u tom smjeru o propis §-a 90. Z. O. R.

S toga predleži ništavnost iz toč. 8. §-a 170. Z. O. R. pa je presudu valjalo po §-u 175. Z. O. R. poništiti i prvomolbenom sudu naložiti, da na ponovnoj raspravi donese rješenje po zakonu.

Izreka o troškovima osniva se na § 260, 263. gr. pp. i § 168. Z. O. R. pošto su žalbe obiju stranaka uspjele.

S. SKOVRONSKY

Digitized by Google

B I L J E Š K E

† MARIJA TOMAZETIĆ.

Dne 10 februara o. g. preminula je nakon duge i teške bolesti dugogodišnja činovnica Središnjeg ureda za osiguranje radnika na službovanju kod lječilišta »Brestovac« Marija Tomazetić. Mnogi naši osigurani članovi, koji su kao pacijenti bili na lječilištu Brestovac, sjećat će se u ugodnoj uspomeni vanredno ljubaznog susretaja pokojnice sa njima prigodom njihova polaska na lječilište. Za svakog od njih našla je ona koju utješnu riječ i svakome od njih pa i onome najteže bolesnome ulila je nadu u skoro ozdravljenje.

Kroz dvadeset i jednu godinu svog službovanja vršila je Marija Tomazetić svoj teški posao na puno zadovoljstvo pretpostavljenih i sa punim socijalnim osećajima za osigurane članove.

Vječni joj spomen!

SOCIJALNO OSIGURANJE U FINSKOJ.

U Finskoj su prije uvođenja socijalnog osiguranja postojale neke odredbe, koje su bile uvrštene u poslovnike zanatskih društava šesnaestog i sedamnaestog vijeka. Ove su se odredbe odnosile na pomoći, koje su cehovi morali pružati svojim članovima u slučaju bolesti. Osim toga, u slučaju smrti, morali su sahraniti svoje članove dolično. U tu su svrhu razni cehovi utemeljili naročite blagajne (društvene blagajne). Naredba od godine 1766. propisivala je, da kod svake lijevaonice treba da bude ustanovljena jedna pomoćna blagajna na dobrobit radnika. Prihodi ove blagajne sastojali su se od prinosa poslodavaca i radnika, a propisivali su se na temelju količine proizvedenog željeza. Blagajne su davale naknadu lijevačima, koji su se onesposobili u poslu zbog nesreće, bolesti ili zbog sličnih okolnosti.

Zakon od 1868. godine ukinuo je sistem cehova u Finskoj, te je priznao svakom finskom građaninu pravo izvršivanja zanata po volji. Ovaj je zakon nadalje propisao zamjenu starih cehova sa društvima zanatlija i industrijalaca, a tima je stavio u dužnost da preuzmu upravu cehovskih blagajna i da isplaćuju određene potpore njihovim članovima i radnicima. Ovako su osnovane prve radničke blagajne. Neke od ovih blagajna još i sada djeluju i upravljaju se prema sada postojećem zakonodavstvu.

Nakon toga su bile u Njemačkoj usvojene potrebne mjere za izradbu zakonodavstva o obaveznom osiguranju radnika. Malo vremena poslije toga, t. j. od 1881—1890., bila je odobrena u finskom saboru inicijativa iste vrsti. Za izvršenje ove inicijative dostavljena je vladi molba, da usvoji postavljene mjere za realizaciju radničkog osiguranja. Na ovu molbu vlada je imenovala jedan odbor, odredivši mu veoma širok zadatak. Odbor je podnio više izvještaja. Odborska manjina zagovarala je primjenu obaveznog osiguranja u bolesti za određene skupine poduzetnika. Većina je predlagala, da se ograniči funkcija državne nadzorne vlasti; da se reorganiziraju postojeće bolesničke blagajne i one koji bi sukcesivno dobivale dozvolu; da se blagajne podvrgnu jednom kompetentnom nadzoru, ali bez obaveze osnivanja pomenutih blagajna sa strane poslodavaca ili radnika. — S obzirom na osiguranje za slučaj starosti odbor se složio u tome, da je nemoguće za to izraditi jedno zakonodavstvo, i to barem ne u obaveznoj formi. Glede osiguranja za nezgodu, manjina odbora zagovarala je: obaveznu formu glede radnika industrijskih poduzeća; male industrije, koja se vrši na sličan način kao manufakturna industrija te građevinskih poslova. Većina odbora namjeravala je obavezati poslodavce gore spomenutih industrija, da isplaćuju unesrećenim radnicima naknade ustanovljene po zakonu. Životna renta, koja bi po zakonu pripadala radnicima u slučaju potpune ili djelomične trajne nesposobnosti, ili porodici u slučaju smrti unesrećenog, morala bi biti zajamčena od strane poslodavca osiguranjem sklopljenim sa osiguravajućim zavodom. Dok ostale naknade snašao bi sam poslodavac.

Iz ovih odborskih predloga proizašla su dva različita zakona: jedan o pripomoćnim blagajnama za radnike, namjenjen podjeljivanju pripomoći u slučaju bolesti i penzija; a drugi zakon odnosio se na organizaciju osiguranja za slučaj nesreće.

Godine 1897. bio je proglašen zakon o pripomoćnim blagajnama za osiguranje u bolesti i za penzije. Ovaj je zakon i sada na snazi.

Digitized by Google

Na osnovu tog zakona blagajne su podjeljene na dvije kategorije: bolesničke blagajne i penzione blagajne. Bolesničke blagajne su ustanove osnovane za zanatlije, industrijske radnike i druge radnike, kao i za lica, koja se nalaze u sličnim položajima. Ove blagajne priznavaju članovima prema uplaćenom prinosu, sve ili jednu od slijedećih potpora: hranarinu, liječničku pomoć, lijekove, njegu u slučaju bolesti i pogrebne troškove u slučaju smrti.

Blagajnom za penzije smatrana je svaka ustanova, koja obavlja sličnu djelatnost i koja priznaje članovima rentu dok su nesposobni za rad zbog starosti ili jedne trajne bolesti, kao i rentu udovi i djeci umrlog člana.

Utemeljenje ovih blagajna potpuno je fakultativno. Može da ih osniva svatko, koliko jedan poslodavac, toliko jedna skupina radnika ili druga bilo koja organizacija. Poslodavci, koji zaposluju radnike prijavljene u blagajne, nijesu dužni plaćati prinose, niti je blagajnama priznata ikakva pripomoć iz javnih fondova. Razne blagajne utemeljene su ili za radnike jednog industrijskog poduzeća ili za radnike jedne skupine industrijskih poduzeća. Većina blagajna osnovana je tako, da se poslodavac obavezuje pridonašati njihovim pričuvama godišnje subvencije ili darove, pod uslovom, da se radnici poduzeća začlane u tu blagajnu i da plaćaju prinose. Neki poslodavci, koji su pomagali osnivanje bolesničkih blagajna zahtjevali su, da se začlane sva lica kod njih zaposlena. Na taj način osiguranje u bolesti postalo je obavezno za radnike pomenutih poduzeća. Također i iz zakonskih odredaba o radnom ugovoru proizlazi obaveza plaćanja prinosa za slučaj bolesti. Taj zakon određuje, da je poslodavac obavezan da daje radniku, u slučaju bolesti, nadnicu za vrijeme, koje odgovara otkaznom roku, ali ne više od 14 dana. Ako pak radnik stanuje kod poslodavca dužan je da ga hrani i da mu pruži liječničku pomoć za 14 dana, računajuć od dana početka bolesti.

Zakon o pripomoćnim blagajnama sadržava općenite odredbe o predmetima, koji imaju da uđu u statute n. pr.: prinosi, narav odobrenih potpora i njihov iznos, administracija blagajna, ustanovljenje predviđenih pričuva, vrijeme i uslovi, pod kojima blagajne moraju biti ukinute, u slučaju dokidanja blagajna upotreba eventualnih višaka, postupak nakon udovoljenja preuzetih obaveza (zabranjeno je razdijeliti pomenute viške među članove blagajne). — Direktor ili upravni odbor, kao i nadzornici izabiru se od članova blagajne ili direktno u općoj skupštini ili u skupštini delegata. U upravu blagajna utemeljenih za radnike jednog industrijskog poduzeća ili kojeg drugog poduzeća, a koje prema statutima primaju stalne prinose, poslodavci imaju pravo da biraju najviše polovicu članova upravnog i nadzornog odbora. Kad je blagajna osnovana kod jednog industrijskog poduzeća ili kojeg drugog poduzeća, imaju se u Statutu odrediti mjere, koje važe za administraciju i provizornu djelatnost same blagajne. Kad je Statutom određen stalni iznos visine prinosa i potpora treba paziti, da blagajna udovoljava svojim obavezama. Prihvaćene Statute odobrava prefekt za blagajne čiji je djelokrug ograničen na jednu pokrajinu, a vlada za blagajne, koje imaju širi opseg.

Kad je bolesnička blagajna utemeljena u zajednici s blagajnom za penzije, svaka od njih treba da ima vlastiti Poslovnik s administracijom i računovodstvom potpuno različitim.

Vlast, koja ima pravo da odobrava Statute blagajna, ispituje da li oni sadržavaju sve zakonske uslove, ako sadržavaju, mora ih odobriti.

U suštini zakon ne sadržaje detaljne odredbe o djelatnosti bolesničkih i penzionih blagajna, već se ograničuje samo na neke korisne i opće direktive, prepuštajući članovima blagajna svu slobodu s obzirom na organizaciju.

Zakon ne sadržaje posebne pravilnike za bolesničke blagajne, a posebne za penzione blagajne.. Otkada je nadzor blagajna predan odjeljenju za osiguranje pri Ministarstvu socijalne politike, uvijek se zahtjeva za odobrenje statuta penzionih blagajna, ustanovljenje dovoljnih rezerva, da blagajne mogu udovoljavati svojim obavezama.

Statuti nekih bolesničkih blagajna određuju, da se član, koji je za vrijeme određenog roka n. pr. za 30 godina uzastopce uplaćivao pravilno prinose, oprašta plaćanja daljnjih prinosa. Takav član zadržava za budućnost sva prava i ostaje član i bez plaćanja prinosa. U ovom slučaju vlast, koja je određena da nadzire blagajne, mora zahtjevati ustanovljenje primjerene rezerve za pokriće blagajničkih izdataka nakon prestanka plaćanja prinosa od strane člana.

Neke blagajne, osobito one starije, organizirane su prema sistemu razreza. Tako

Digitized by Google

one kroz godinu ne traže unaprijed prinose, već određuju na koncu računske godine visinu prinosa, potrebnog za pokriće godišnjih izdataka. Ove su blagajne poznate pod imenom u z a j a m n a d r u š t v a. Sada većina blagajna priznaje samo potpore u slučaju bolesti i naknadu za pogrebne troškove. Malen broj blagajna priznaje potpore ženskim članovima za slučaj porođaja (materinstvo), a nijedna ženama osiguranika. Malo više od jedne trećine blagajna, osobito veće, odobravaju članovima za slučaj bolesti medikamente i u nekim slučajevima bolničku njegu. Dvije trećine blagajna, s brojem članova koji ne dosiže polovicu ukupnog broja članova, ne dozvoljavaju liječničke pomoći članovima, a nikakvu porodičnim članovima. Postoje i takve blagajne, a osobito u z a j a m n a d r u š t v a, koja daju samo neku pomoć za pogrebne troškove u slučaju smrti člana, ali takva lica ne pripadaju bolesničkim blagajnama u pravom smislu riječi.

Godina	Broj blagajna	Broj članova	Potpore			Upravni troškovi	Prihodi			Fond koncem godine
			U novcu	Liječn. njega	Pogrebni troškovi		od osiguranih članova	od poslodavaca	od ostalih dohodaka	
			U hiljadama finskih maraka							
1900	134	31.840	78,6	193,9	18,4	14,9	331,4	61,4	61,6	266,1
1910	209	46.180	143,4	357,0	29,5	28,0	573,5	101,4	112,5	2352,6
1920	228	60.100	992,8	1214,3	61,7	128,3	2987,2	815,6	236,3	5394,4
1925	245	63.430	2246,1	2654,2	249,4	523,5	7843,3	1615,6	969,5	14520,0
1929	257	70.908	4789,3	3357,6	530,7	581,4	8278,9	2133,4	1686,7	23563,3

Kroz zadnjih 25 godina vlada je proučavala nacrt zakona o obaveznom osiguranju u bolesti, i u tom predmetu bile su izrađene tri različite osnove zakona. Od ovih dvije su predložene parlamentu, koji ih je odbio zbog raznih razloga. Također je parlamenat odbio i jednu osnovu zakona o obaveznom osiguranju za iznemoglost i starost. Državni odbor sada izrađuje osnovu, koja bi imala sadržavati obavezno osiguranje u bolesti, iznemoglosti i starosti.

Pošto je osiguranje u bolesti fakultativno ne prima državne potpore, a poslodavci nisu obavezni da plaćaju prinose. Zato je i razumljivo, da su rezultati osiguranja neznatni i da je Finska prinuđena, da uvede obavezno osiguranje.

Tabela nam prikazuje razvitak osiguranja u bolesti od početka ovoga vijeka. U njoj su uzete u obzir samo blagajne, koje daju potpore u slučaju bolesti, pa su stoga isključene one blagajne, koje daju samo naknadu za pogrebne troškove.

Za poljoprivredne radnike nisu bile osnovane bolesničke blagajne.

J. O.

IZVJEŠTAJ ENGLESKE KOMISIJE O OSIGURANJU NEUPOSLENIH.

Još god. 1930. imenovana je u Engleskoj komisija od 7 članova sa zadatkom, da ispita odredbe i učinke osiguranja za slučaj neuposlenosti i da stavi potrebne predloge za poboljšanje te grane osiguranja. U junu 1931. godine objavila je ta komisija svoj prvi izvještaj i to privremeni, o kome smo već u »Radničkoj zaštiti« obavijestili naše čitaoce. Posljedica tog privremenog izvještaja bio je Zakon od 31. jula 1931. o ograničenju potpora licima, koja su nezaposlena, a kasnije i dvije Naredbe od 1. i 7. oktobra 1931. godine o povišenju prinosa i sniženju potpora osiguranja za slučaj neuposlenosti, kao i o ograničenju uslova za sticanje prava na potporu.

U mjesecu novembru 1932. godine objavljen je u reviji »The Ministry of Labour Gazette« iscrpivi konačni izvještaj komisije, koga su potpisala četvorica članova komisije i pretsjednik. Izvještaj manjine potpisala su dvojica članova. Najvažniji dio ovog izvještaja odnosi se na predloge o uređenju opsežnog staranja za one neuposlene radnike, koji nemaju nikakvo pravo na potpore iz osiguranja. U prvom redu spomenut ćemo izvještaj većine.

a) I z v j e š t a j v e ć i n e.

Izvještaj preporuča, da se staranje za neuposlene uredi istovremeno na dva nači-

Digitized by Google

na, i to: zadržavanje osiguranja za slučaj neuposlenosti općenito prema današnjim odredbama i uvađanje nove organizacije staranja za one neuposlene, koji nemaju prava na potpore iz osiguranja, ispitujući kod toga njihove stvarne potrebe.

Uspoređujući iskustva od prije i poslije rata, ustanovila je komisija, da je poslije rata nastala velika neuposlenost u čitavom nizu industrija. Razlog tome ne leži u prelaznim učincima svjetskog rata, nego u gubitku prodajnih područja, u racionalizacijama, te u kretanjima cijena i dobavnih troškova. Ovi razlozi ostaće djelomično i nadalje na snazi, dapače i nakon toga, kada se prebrodi današnja ekonomska depresija. Prema tome osiguranje za slučaj neuposlenosti je prikladan način za otstranjenje kratkotrajne i prigodne neuposlenosti, kojoj su izvrženi svi radnici, ali nije nikako prikladna za ublaženje kroničkih i trajnih neuposlenosti.

Udruženje poslodavačkih organizacija i Savez samoupravnih korporacija izjavili su se za razlikovanje osiguranja od staranja. Generalno vijeće radničkih sindikata predložilo je podjeljivanje stalnih potpora za slučaj neuposlenosti sa dodacima za porodične članove svim onim neuposlenim radnicima, koji su prijavljeni kod Berze rada, i to kroz cijelo vrijeme dokle su bez posla. Komisija primjećuje ovom predlogu radničkih sindikata, da on traži izvjestan odnošaj između države i industrije, i da je prihvatljiv samo u takvom društvenom poretku, u kojem država kontrolira na izdašan način industriju. Danas kontrolira država samo oko $^1/_{10}$ svih poslova. Prije nego li bi se vršila isplata potpora neuposlenima, morala bi općenitost imati garanciju, da je pomoć zaista potrebna i svaki bi sistem pružanja potpora morao sadržavati klauzule, da se iz tog sistema neće učiniti sretstvo za dalekosežno pogoršanje ljudske naravi.

Staranje za neuposlene mora biti u vezi sa potrebom. Ta se ima ispitivati prema pomoćnim vrelima pučanstva, kojemu pripada lice, koje ima pravo na potporu. Iz toga osnovca mora se poći kod provedbe staranja sa strane samoupravnih tijela pod nadzorom Ministarstva rada. Komisija prigovara današnjoj provedbi podjelivanja potpora u slučaju nužde sa strane središnjih vlasti. Ona prigovara tome, što samouprave samo ispituju potrebu, a ne nose nikakav materijalni rezultat toga ispitivanja, što ne nose nikakovu finansijsku odgovornost za to.

Komisija predviđa, da se ima posebnim zakonom uvesti staranje za neuposlene po lokalnim samoupravama, koje imaju ujedno vršiti i ispitivanje potrebe ovakvog staranja kod svih za rad sposobnih, a neuposlenih lica ispod 65 godina, koja se nalaze izvan osiguranja za slučaj neuposlenosti, ili nemaju na nj nikakva prava ili ne ispunjuju uslove. Dakle bili bi ovamo uključeni i duševni radnici, koji imaju godišnju plaću veću od 250 £, kao i poljoprivredni radnici. Postojeće zakonodavstvo o sirotinji ostalo bi i nadalje na snazi za lica potpuno nesposobna za rad, nadalje za lica koja su sposobna za rad, ali koja ne ispunjuju propisane uslove ni za staranje ni za osiguranje, kao i takva, koja su potrebna naročite njege.

Visina potpore, koja bi se pružala iz staranja, treba da se odredi prema općem nivou narodnog blagostanja i prema sretstvima, koja stoje u tu svrhu na raspolaganje iz javnih prihoda. Ta potpora mora biti manja od uobičajenih nadnica, da se ne bi pojavila opasnost, da bi uživanje potpore prednjačilo radu. Troškovi staranja neuposlenih imali bi se u prvom redu snositi po samoj državi, ali bi znatan dio i ako manji, morala snositi i samoupravna tijela. Svaka lokalna uprava, koja je pozvana da sprovodi staranje neuposlenih sačinjava komite za staranje neuposlenih, koji ima pravo da u svakom slučaju određuje pripadajuću potporu i u suradnji sa Ministarstvom rada da sprovodi mjere za zaposlenje u slobodno vrijeme i za izobrazbu lica, koja uživaju potporu. Kod ispitivanja potrebe potpore ima se uzeti u obzir ne samo opći prihod jednog kućanstva, nego se moraju uzeti u obzir svi prihodi sviju lica, koja žive u tom kućanstvu i koja stoje na raspolaganje cijelom kućanstvu. U tom pravcu predlaže komisija slijedeće smjernice:

b) jedan dio zarade lica, koje uživa potporu nema se uzeti u obzir. Taj dio ima da služi za pokriće minimalnih izdataka za putovanje, za prinose osiguranja i za ostale novčane izdatke. Osim toga ima ostati netaknuta izvjesna svota, koja služi za pronalaženje rada.

b) od prihoda od zarade drugog člana kućanstva ima ostati netaknut veći dio nego li kod samog uživaoca potpore. Kod toga moraju postojati razlike prema prilikama pojedinog slučaja.

c) obzirom na ostale stavke budžeta kućanstva treba Ministar rada da propiše posebne odredbe.

Digitized by Google

d) od gotovine nema se uzeti u obzir iznos do 50 £. Za veće iznose treba propisati primjerene procente, koji će doći u obzir.

e) posjed kuće u kojoj ne stanuje uživaoc potpore ,ima se smatrati kao i posjed gotovine. Kod slučaja, da uživaoc potpore stanuje u vlastitoj kući, ima se uzeti u obzir normalni kamatnjak stanarine.

f) invalidske rente nemaju se uzeti u obzir u polovičnom iznosu. Oštete u slučaju nezgode imaju se uzeti u obzir prema stepenu radne nesposobnosti.

g) od hranarine ne uzima se u obzir kao i dosada, prvih 7 s. 6 d. Ako se radi o hranarini, koju pruža koja pripomoćna blagajna, koja nije priznati nosioc osiguranja nema se uzeti u obzir prvih 5 s.

h) ako koji drugi član kućanstva uživa potporu iz osiguranja za slučaj neuposlenosti, a ne uživa nikakav drugi prihod, ne smatra se on članom kućanstva. Ako on ima drugi prihod, tada on dolazi u obzir kao član kućanstva, te se i njegov prihod i njegova potpora neuposlenička uzimaju u obzir.

Osim staranja ima se i sistem osiguranja, koji već danas postoji, starati za veći dio neuposlenih radnika. Dokgod mogućnost zaposlenja ovisi o industriji, a ne o državi, ima industrija da snaša prve terete neuposlenosti kao dio proizvođačkih troškova. Obzirom na to, što se do sada učinilo mnogo pogrješaka kod sprovađanja osiguranja u slučaju neuposlenosti na račun politike, predlaže komisija, da se posebnim zakonom osnuje kao savjetujuće tijelo Ministra rada jedna stalna nezavisna komisija, koja će biti izvan politike. Ta bi komisija imala stalno nadzirati osiguranje i predlagati potrebne promjene.

Iako bi proširenje osiguranja na poljoprivredne radnike imalo dobrih rezultata, to komisija ipak ne predlaže da se to osiguranje uvede, obzirom na poteškoće procjenjivanja neuposlenosti tih radnika, naročito kod prigodnih i sezonskih poljoprivrednih radnika. Treba posebno ispitati mogućnost zasebnog osiguranja poljoprivrednih radnika. U slučaju takvog osiguranja kućna posluga imala bi ostati isključena. U buduće ne bi se dozvoljavala doknadna osiguranja industrije. Postojeća doknadna osiguranja za namještenike bankarstva i osiguravajućih društava imala bi i nadalje ostati na snazi. Pristupno doba imalo bi se sniziti na ono doba, na osnovu kojeg može izvjesno lice stupiti u rad. Učestvovanje u izobrazbenom tečaju je normalni uslov za pružanje potpore u slučaju neuposlenosti, mladeži ispod 18 godina. Granica plaće mjerodavne za obavezu osiguranja kod duševnih radnika ima se povisiti od 250 na 350 £. Izvještaj komisije izjavio se principijelno za stepenovanje prinosa i potpora prema nadnicama, ali ujedno drži, da sadašnje vrijeme nije zgodno za takvu radikalnu izmjenu. Sada naime postoji sistem kvota po glavi osiguranika. Umjesto dosadašnjeg jedinstvenog maksimalnog trajanja potpora osiguranja za slučaj neuposlenosti, predviđa komisija stepenovanje maksimalnog trajanja potpora od 13 do 39 nedjelja prema trajanju zaposlenja obaveznog na osiguranje u posljednje vrijeme. Finansijski efekat ne bi bio velik, ali bi iznosio odterećenje za 4 milijuna £ kod ukupnih izdataka kod 115 milijuna £. Ako je uživaoc potpore kroz stanovito vrijeme radio nekoliko dana, to se jedan dio nadnice, koji prelazi minimalni iznos uzima u obzir kod prosuđivanja prava na potporu iz staranja.

Godišnji broj radnika, koji su tražili posao preko berza rada popeo se od godine 1922. do 1931. od 697.000 na 1,952.000. Komisija u svome izvještaju potcrtava veliki značaj berza rada i preporuča da te imaju jedine i nadalje vršiti kao prikladne ustanove izbor među radnom snagom. Dužnost prijave poslodavca putem privatnih berza rada ne prihvaća izvještaj glede industrije. Dozvoljava podružnice berza rada sa specijalizacijom za izvjesne grane industrije, nadalje specijalne berze rada za kućnu služinčad u Londonu i drugim gradovima.

Dosadašnji dug fonda za neuposlene državi u iznosu od 115 milijuna £, koji je nastao iz normalnog osiguranja za slučaj neuposlenosti, ima se ukamatiti sa 3½% i povratiti za 65 godina. Godišnji obroci od 4 i pol milijuna £ imaju se tako raspodjeliti, da 3 milijuna pada na teret države a 1 i pol milijuna na teret fonda. Finansijsko gospodarstvo osiguranja za slučaj neuposlenosti ne bi se imalo ustanoviti za čitav niz godina, jer je nemoguće procjeniti neuposlenost kroz tako dugo vrijeme. Stoga bi imala posebna komisija zadatak da godišnje ispituje finansijski položaj osiguranja i da stavlja pravovremeno potrebne predloge glede prinosa i potpora. Na osnovu predloga te komisije imao bi Ministar rada da poduzme

Digitized by Google

hužne mjere za uzdržanje solvencije i svrsishodnosti osiguranja. Ukupno opterećenje države za neuposlene povisilo se od 11.8 milijuna £ u god. 1928/1929. na 80.5 milijuna £ u god. 1932/1933., a opterećenje samoupravnih tijela od 3.9 milijuna na 8.5 milijuna £. Predložena visina prinosa i potpora osiguranja na osnovu prosječnog broja neuposlenih od 3 milijuna prema sadašnjem stanju ima se smatrati kao vanjska granica. Ako bi se neuposlenost povećala, to su potrebne predbježne nužne mjere. Kao takve dolaze u obzir zajmovi i državni dodaci. Ako pak godišnji izvještaj o finansijskom položaju pokazuje u stanovito vrijeme veliki labilitet bez obzira na poboljšanje, može se kao privremena zamjena sistema osiguranja uvesti sistem staranja sa ispitivanjem potrebe. Glede potpora predlaže se kao minimalna potpora 15 s. nedjeljno za odraslog muškarca, a 13 s. za odraslu žensku sa nižim iznosima za lica ispod 21 godine života. Isto se tako ostavlja porodični dodatak od 8 s. za odraslog porodičnog člana. Samo se povisuje dodatak za prvo dijete od 2 na 2½ s. Od upravnih troškova osiguranja, koji iznose 4 milijuna £ ima da nadoknadi država fondu za neuposlene godišnje 500.000 £. Izdaci fonda za neuposlene u god. 1933/1934. za vrijeme od 1. aprila 1933. do 31. marta 1934. iznosili bi:

a.) ne uzimajući u obzir po komisiji predložene izmjene:

potpore neuposlenima	59,000.000 £
upravni troškovi	4,000.000 £
kamati	5,500.000 £
	68,500.000 £
prihodi od prinosa (po ⅓ poslodav., osiguranici, država)	59,100.000 £
deficit	9,400.000 £

Opterećenje države samo iz naslova osiguranja iznosilo bi 29,100.000 £, od toga 19,700.000 £ za prinose, a 9,400.000 £ za pokriće deficita.

b.) ako se uzmu u obzir predložene izmjene po komisiji:

potpore za neuposlene prema dosadašnjim odredbama	59,000.000 £
od toga odbiti treba uštednje uslijed revizije iznosa potpora samostalnih neuposlenih radnika	1,000.000 £
izmjene trajanja potpora (13 do 39 nedjelja)	4,000.000 £
Prenos	5,000.000 £
uračunavanje nadnica djelomično zaposlenih radnika	2,250.000 £
izmjene u razredima porodičnih članova	50.000 £
	51,700.000 £
k tome uslijed povišenja dodatka za jedno dijete	340.000 £
zajedno sa potporama za neuposlene	52,040.000 £
upravni troškovi	3,500.000 £
ukamaćenje dugova	1,500.000 £
	57,040.000 £
prihodi od prinosa kao i dosada	59,100.000 £
suficit	2,060.000 £

Opterećenje države iznosilo bi 22 mil. 700.000 £ od toga otpadalo bi 19,700.000 £ na prinose, a 3,000.000 £ na ukamaćenje i otplatu duga fonda za neuposlene.

Kod ovih proračunavanja nisu uzeti u obzir predlozi izvjestaja komisije glede mladeži od 14—16 godina. Ako bi se i to uzelo u obzir, i ako bi se uveo sistem prema novim predlozima, onda bi godišnji suficit spao na 700.000 £. Od sadašnjih potpora za slučaj nužde predviđa se za god. 1933-1934., da će iznašati troškovi za te potpore 55,000.000 £. Prema predloženim izmjenama povisili bi se troškovi za staranje neuposlenih na 58 milijuna £, od kojih bi 5 milijuna £ imalo pasti na teret samoupravnih tijela. Ako bi se ostalo kod izmjena, koje su izvršene glede prinosa i potpora prema prvom privremenom izvještaju komisije, iznašali bi ukupni troškovi za neuposlene 150 milijuna £ od koje svote bi bilo pokrito prinosima 30 milijuna £, a 120 milijuna £ imala bi da pokrije država.

B.) Izvještaj manjine.

Manjina komisije odbija u prvom redu lučenje neuposlenih u dvije grupe i to: 1.) u grupu sa pravom na osiguranje, i 2.) u grupu sa pravom na potpore iz staranja, ovisnog o stvarnoj potrebi. Ona traži jedinstveni sistem, koji bi u glavnim crtama imao prihvatiti predloge generalnog vijeća radničkih sindikata. Prinosi za neuposlene su veliki i nepredvidivi, da bi mogli biti dovoljni za pokriće sistema osiguranja u dvije grupe istovremeno, kako je to predložila većina komisije. Pokušaji takvog riješenja doveli bi do toga, da bi od prava na potpore

Digitized by Google

bila isključena lica sa istinskom neuposlenosti, u kojem bi se slučaju morao naći neki drugi put za njihovo staranje. Takva razdioba neuposlenih nema nikakva temelja u stvarnim razlikama između neuposlenih i smatra se uvijek nepravednom. Prednosti osiguranja mogu se uvijek postići sistemom, koji počiva na plaćanju prinosa, koji pruža svim neuposlenima, koji ispunjuju uslove, zakonsko pravo na potporu. U taj sistem treba da se uvrste svi radnici, koji uživaju godišnje manje od 350 £ zarade. Kao pristupna godina u osiguranje ima se predviditi godina svršetka školovanja. Od troškova, koje imaju snositi djelomice poslodavci, a djelomice radnici plaćanjem prinosa, ima ostatak pasti na teret države. Samouprave nemaju učestvovati kod snašanja troškova. Potpora za neuposlene mora se isplaćivati u stalnim iznosima kroz cijelo vrijeme neuposlenosti u visini one potpore osiguranja, koja se isplaćuje prema zakonu (Economy Act). Ne postoji nikakav važan razlog za ispitivanje potrebe po završetku jednog vremenskog razdoblja uživanja potpore. Uslovi za primanje potpora kao i uprava osiguranja treba da ostanu kao i dosada. Ako bi se imala ostaviti razdioba u osiguranje i staranje, to bi se kućna služinčad imala uvrstiti u osiguranje, a za poljoprivredne radnike imalo bi se predviditi posebno osiguranje. В. Н.

ИЗМЕНА СОЦИЈАЛНОГ ОСИГУРАЊА У БУГАРСКОЈ.

Закон о социјалном осигурању у Бугарској од 6. марта 1924 доживео је прошле године месеца јула измену у погледу прорачунавања рента за случај несреће, повишења приноса и лекарске службе. Новим Законом мења се прорачунавање рента за случај несреће, које су се према досадашњим прописима исплаћивале по надничним разредима. По новоме добива радник, који постаје услед несреће потпунома неспособан за рад ренту, која је једнака просечној дневној заради у последњих 12 месеци помноженој са 300. К томе долази стални додатак од месечних 800 лева, ако је озлеђени неспособан за рад и потребан туђе помоћи. Код деломичне неспособности за рад овиси годишња рента о степену способности. Осигураним особама, које су заслуживале мање од 30 лева дневно или мање од 700 лева месечно, припада рента прорачунана на основу тих износа. Максимална рента износи 42.000 лева годишње без додатка од 800 лева за лица, која су потребна сталне помоћи других особа. Ако радна неспособност износи до 20% примају озлеђеници само отправнину у висини 5-еструког износа припадајуће им ренте.

Да се олакша уплата приноса послодавцима за грану осигурања за случај несреће, одређује нови закон, да се има принос да плати унутар двају месеца по доспетку, а не као досада унутар рока од месец дана. Сваки износ приноса, који прекорачује 15.000 лева, може се да уплати унутар 6 месеци у три оброка.

Према досадашњем систему постојао је у Бугарској слободни избор лекара. Тај је систем доцније мењан наредбом Министра трговине и рада у толико, што је одређено, да се има за сваки срез да именује стални лекар, који је први дужан да прегледа осигураника и то пре, него ли осигураник потражи властитог лекара. Нови закон одређује, да осигураник има право на слободни избор лекара само између оних лекара, који су припуштени на вршење праксе у осигурању, и у колико осигурање нема у становитом месту своју властиту болницу или свог властитог лекара. Избор лекара важи само у једној години у свим случајевима, где се тражи нега практичног лекара, односно за трајања болести, ако се тражи нега специјалисте. Управе носноца осигурања овлашћене су, да постављају лекаре, који ће проводити предбежни преглед осигураника. Б. Х.

НЕМАЧКО СОЦИЈАЛНО ОСИГУРАЊЕ И ЕКОНОМСКА КРИЗА.

Како је већ познато Немачка је влада морала подузети посебне мере услед економске кризе за одржање појединих грана социјалног осигурања. Те се мере у првоме реду односе на осигурање за случај болести. Док је с једне стране морала влада у лети 1930 год. знатно да повиси принос за осигурање у случају неупослености, морала је с друге стране наћи могућности за снижење приноса које друге гране, јер није смела да повиси укупан износ свију приноса за све гране осигурања. Из те тешке ситуације нашла је излаз тако, да је снизила принос за осигурање у случају болести. На тај начин дошла је та грана осигурања у тежак положај. Њени су се издаци од 1925 до 1929 год. повисивали годишње за око 200 милијуна РМ. односно уопште за то време за округлих 900 милијуна РМ. У самој 1930 год. појавио се вишак у издацима за лекаре, лекове и болнице у износу од 1.2 милијарде РМ. Ако би то тако даље тра-

Digitized by Google

јало, износио би укупни издатак ове гране осигурања у год. 1935 око 3 миљарде РМ. Врло је интересантно испоређивање издатака за пружање болесничке помоћи у 1928 год. са издацима у 1913 год. Ако узмемо у 1913 год. за сваку врст издатака бројку 100 по једном члану као мерило, то ћемо добити следеће бројке већих издатака у год. 1928. и то: 262 код новчаних потпора, 319 код лекарске неге укључивши зубарску негу, 232 код лекова и осталих здравствених потрепштина и 264 код болничке неге. Дакле у овој успоредби показују нарочито повећање трошкови за лекарску службу. Иза тога следе трошкови лечења у болницама, затим хранарина и коначно издаци за лекове и здравствене потрепштине.

Разлог овом повишењу лежи делимице у наравном развитку (у повећању броја осигураника, у поскупљењу материјала и службе), а делимице у проширењу Закона и Статута (у измени обезбеђене наднице, у уважању болесничке неге породичних чланова) и коначно трећим делом у разним осталим околностима. Не треба да се заборави, да су знатан утицај на здравствено стање радништва имали рат, пад вредности новца, помањкање станова, измена и компликација привреде. Осим тога тврдили су лекари, да се код осигураника појавила већа приправност за оболење, а смањила воља за здрављем. Код ниједне гране осигурања не постоји таква опасност од покушаја злоупотребе и од искоришћавања, као баш у грани осигурања за случај болести. Зато се код те гране осигурања мора водити рачуна о приликама осигураника, о дужној одговорности лекара, о економисању управе носиоца осигурања и о контроли надзорних власти. Прва Наредба од нужде од 26. јула 1930. покушала је да води рачуна о овим приликама у осигурању за случај болести и да уведе мере штедње на подручју економске примене сретстава осигурања, те да подреди властиту потребу општој сврси осигурања за случај болести. Та Наредба од нужде одредила је, да се убудуће има да плаћа такса за болесничку исказницу, која је досада била могућа само на основу одредбе Статута носиоца осигурања у висини од 50 фенига, као обавезна такса. Уједно је одредила, да има сваки осигураник да уплати код примитка лекова, здравствених потрепштина, или сретстава за јачање износ од 50 фенига као накнаду за стварне трошкове. Исто тако има да се плаћа такса за болесничку исказницу за негу породичних чланова. Друга мера Наредбе од нужде била је ограничење хранарине. Она је одредила границу обезбеђене наднице са максимално 10 РМ за један календарски дан; установила је хранарину уопште са 50% обезбеђене наднице; дозволила је додатке само у случају већег броја породичних чланова и одредила почетак хранарине текар са четвртим даном оболења. Уколико радник прима и у случају болести своју зараду, не добива кроз те дане хранарину или кућну потпору. Истовремено увела је ова Наредба од нужде, као обавезну потпору код свих носиоца осигурања пружање болесничке неге породичним члановима. Надаље је Наредбом на ново уређена служба благајничких лекара установљењем службених дужности и уређењем службе контролних лекара.

Наредба је прописала ограничења гледе висине резерви, прописа приноса и одредбе о њиховом снижењу по могућности за 10%.

Могућност снижења приноса била је надаље омогућена Наредбом од нужде од 8. децембра 1931. Та је наредба ограничила потпоре болесничких благајна и докнадних благајна привремено само на законске потпоре. Она је дозволила поновно пружање већих потпора само под нарочитим приликама и само уз одобрење надзорних власти. Извесно олакшање у већим потпорама пружила је Наредба од 19. октобра 1932. Наредба од 8. децембра 1931. забранила је болесничким благајнама да пружају добровољне веће потпоре породичним члановима, ако висина њихових приноса прекорачује границу од 5%. Новом Наредбом докинута су ограничења обзиром на повишење кућне потпоре и старање за болесне жене и децу у болницама.

Осим тога је Наредба од 8. децембра 1931. пружила даљу изградњу лекарског права и покушала по први пута централно уређење основних питања лекарског и лечилишног система. Ново уређење познаје организовани слободни избор лекара са ограничењем, да на 600 осигураних чланова долази један лекар. Осим тога предвиђа се плаћање свих лекарских услуга укључивши таксе за путовања и стварне издатке, паушалним износом прорачунаним по једном осигуранику без обзира на величину извршеног посла. Наредба предвиђа и снижење укупног хонорара, обзиром на економски положај гране осигурања за случај болести — преузимањем економске неге и прописивања лекова по лекарима — увршћењем младих лекара у благајничку праксу. Ново је уређење код тога то, да је плаћање лекара овисно од измена обезбеђене наднице. Према томе ће нестати у будућности спорови о висини лекарског хонорара кроз дуже вре-

Digitized by Google

мена, а уједно ће се олакшати правовремена примена издатака примицима.

На тај начин дошло је осигурање за случај болести након дужег времена до једног мирног решења дуго вођене борбе између лекара и болесничких благајна. Може се казати, да су све ове мере путем Наредаба од нужде довеле до битног финансијског олакшања у грани осигурања за случај болести. То се најбоље види одатле, што је год. 1932. укупни издатак ове гране осигурања достигао тек 1.2 миљарде РМ, дакле мање него ли год. 1929, када су издаци изнашали 2.23 миљарде РМ.

Последице економске кризе показују се у осигурању за случај несреће нешто доцније, него ли у осигурању за случај болести, и то из разлога, што су њени носиоци осигурања могли кроз становито време да црпе средства из својих резерви. Тек када је неупосленост постајала све јачом, када су се снизиле своте надница, када су многа предузећа уопште била затворена, постао је све већи терет у тој грани осигурања. Врло велик разлог томе јесте, што су се и надаље морале да плаћају ренте за случај несреће према високим надницама из времена пре економске кризе. Криза се није показала код свих носиоца осигурања за случај несреће у једнакој мери. Нарочито тешка била је у грађевинској и дрвеној индустрији, тако, да су се морали приноси потростручити или почетворостручити. Такође се снажна криза показала код занатлија и пољопривредних предузећа. Након употребе резерви остао је врло мален излаз из кризе, а да се не би помишљало на ограничење потпора из осигурања за случај несреће. Таквим мерама послужила се Наредба од нужде од 8. децембра 1931. Она настоји да потисне лакше случајеве повреда у корист тежих случајева, да отстрани двоструке потпоре и да поједностави односе између појединих носиоца осигурања. Наредба је отстранила исплату малих рента. Показало се наиме у време економске кризе, да мале ренте не значе ништа у животу осигураника. Све ренте у висини од 10 и 15% докинуте су концем године 1931., и не могу се више нити убудуће да пружају. Ренте у висини од 20% пуне ренте могу се пружати убудуће само као прелазне ренте за трајање од две године дана. У децембру текуће ренте од 20% отпадају у колико су биле пре тога исплаћиване кроз две године дана. Особит положај гледе добивања рента имају убудуће послодавци, који су сами осигурани, и њима изједначена лица, од којих у првоме реду долазе у обзир пољопривредни послодавци. Њима се обуставља исплата прелазне ренте од 20% и пружа им се рента тек тада, ако се њихова радна способност умањује за 25%. Код тога је узета у обзир та околност, да самостални предузетници у случају врло малог губитка радне способности већином не губе своју зараду.

Новост за немачко осигурање у случају несреће било је истовремено проширење могућности исплате отправнине. Док се је пре Наредбе од 8. децембра 1931 могао да исплати капитал ренте само у врло ретким случајевима, може се убудуће исплаћивати отправнина у извесним случајевима према узору швајцарског осигурања за случај несреће. Отправнина може се да исплаћује, ако се према врсти повреде ради са великом вероватноћу о привременој ренти, т. ј. о ренти од најмање трајања од две године. У таквом случају не треба носиоц осигурања озлеђеноме уопште да исплати ренту, већ му може одмах да исплати отправнину.

Са стране послодаваца наглашавало се врло често, да треба докинути обавезу накнаде штете за повреде, које се догоде на путу на посао или са посла, и да се те несреће не би требале рачунати као пословне. Напосе наглашују послодавци, да не би требало пружати накнаду за такве несреће на путу, које осигураници сами проузроче. Наредба од 8. децембра 1931. садржаје ограничења дужности отштете у оним случајевима, у којима је доказано, да је несрећа настала кривњом осигураника. У тој грани осигурања, као и код осигурања намештеника за случај изнемоглости и у пензионом осигурању рудара докинула је Наредба од нужде исплату дечјих додатака и сирочадских рента за децу преко 15 година. Осим тога снижена је максимална граница за ренте преосталих породичних чланова од $^4/_5$ на $^2/_3$ годишње обезбеђене зараде. Даљи корак учинила је Наредба од нужде у том правцу, да је предвидила могућност заједничког снашања терета ове гране осигурања. Напме овлаштен је Министар рада, да може код закључка 1931. и 1932. год. терете за исплату потпора прогласити у половици заједничким теретом свих носиоца гране осигурања за случај несреће. То овлаштење додуше још није употребио Министар рада, јер су се носиоци осигурања занатских радника за случај несреће сами уједнили, да тако спасе финансијски угрожене носиоце осигурања.

Али ипак све те мере нису могле успоставити равнотежу између издатака и примитака гране осигурања за случај несреће. Иако је

Digitized by Google

заједно са падом запослења пао и број несрећа, то је ипак био 1931. год. број несрећа само за 17% мањи према прошлој години. То снижење броја рента у другој години кризе није играло никакву важну улогу спрам великог броја рента које се већ исплаћују кроз десетке година. Изразивши то у бројкама показује се, да је осигурање за случај несреће занатских радника спрам 1930. год. исплатило за ренте у 1931. години само 11 милијуна РМ мање, а осигурање пољопривредних радника само 200.000 РМ мање. Како су укупни издаци 1931. године износили код носиоца осигурања занатских радника 295 милијуна РМ, а код носиоца осигурања пољопривредних радника 88 милијуна РМ, био је пад издатака код носиоца занатског осигурања само 3 и пол посто. Од важности је био и пад самих надница, јер је надница меродавна за прорачунавање покрића рента. Овај пад износио је у просеку 23%, а био је најмањи код носиоца осигурања месарских радника са 5%, а највећи код носиоца осигурања грађевинских радника у западним деловима државе са 44%. Код носиоца осигурања рударских радника износио је 27%. Рачуна се, да се обзиром на одредбе Наредбе од нужде од 8. децембра 1931. постизава уштеда код осигурања занатских радника са 52 милијуна РМ, а код осигурања пољопривредних радника са 15 милијуна РМ. Ове уштеде долазе до изражаја тек у год. 1933. код прорачунавања резерви. Пошто се на тај начин није постигло повољно стање ове гране осигурања, преостало је као једини пут за санацију опште снижење рента. Ова снижења била су степенована према годинама почетка исплате рентâ. Према тој одредби биле су ренте за несреће, које су се догодиле од 1. јула 1927. до 31. децембра 1931. снижене за 15%, а све остале ренте за 7 и ½%. Тим уштедама постигло се код носиоца осигурања занатских радника 17 милијуна РМ, а код носиоца пољопривредних радника 5 милијуна РМ. Све те мере прописане су у Наредби од нужде од 14. јула 1932., која је уједно истовремено истакла мисао заједничке обавезе свију носиоца ове гране осигурања, према којој сви носиоци осигурања занатских радника имају да јамче за половицу предујмова исплаћених ренташима по пошти на њихов рачун. Код носиоца осигурања пољопривредних радника остало је јамство оне покрајине, на чијем се подручју налазе, само што су оштрије истакнути услови за прихват таквог јамства. Покрајине су овлаштене да могу да пропишу извесна ограничења код пружања рента осигураним пољопривредним предузетницима. Много су покрајине већ употребиле то овлаштење. Наредбом државне владе, од 19. октобра 1932. докинуто је снижење рента за оне несреће, које су настале након 31. децембра 1932., јер за те нове ренте долази и онако у обзир мања годишња обезбеђена зарада услед општег снижења надница.

Након што је пала вредност немачког новца, морало је осигурање за случај изнемоглости променити систем прикупљања резерви. Док се је пре прикупљало приносе за ову грану осигурања тако, да су се из њих могли покрити сви текући издаци за потпоре, као и сва евентуална права, то се у ново време морало да приступи систему, по коме се предвиђају такви приноси, који ће бити довољни за покриће издатака кроз извесно раздобље. Овај последњи систем уведен је год. 1927. Почетком 1929. год. још се званично рачунало, да ће унаточ повишења потпора од 1928. год. ово осигурање показивати суфиците до 1933. год. Дапаче, већ се 1927. год. рачунало с тиме, да ће дефицити настати тек год. 1935. Те рачуне пореметила је економска криза, те је већ 1931. година показала дефицит од округлих 188 милијуна РМ у грани осигурања за случај изнемоглости, иако се такав дефицит очекивао тек год. 1935. и 1936. Ова прерана криза у финансијама ове гране осигурања настала је делимице услед повишења потпора 1929. год., а већим делом услед снижења приноса и осталих прихода. Год. 1929. износили су просечно месечни приноси 91 милијун РМ, а 1932. год. у пролећу пали су ти приходи на 52.4 милијуна РМ. Супротно од пада приноса показивао се непрестани пораст издатака.

Рачуна се, да ће број инвалидских рента бити још већи, да ће се он попети од 4.3 на 4.4 милијуна, а да ће се удовичке ренте успети на 1.5 милијуна. Број сирочадских рента полагано ће падати. Рачуна се, да ће 1940. год. бити око 3.2 милијуна инвалидских рента, 1.1 милијун удовичких рента и око 350.000 сирочадских рента. Дакле и према висини рента не може се очекивати неко смирење. Год. 1931. износиле су законске инвалидске ренте месечно просечно за мушкарца 47 до 48 РМ, а за женске 28 до 29 РМ. Овај се просек повисно за нове ренте на 55 до 56 односно на 32 до 33 РМ. Инвалидско осигурање могло је у год. 1930. и 1931. уредити своје господарство само продајом знатних делова своје огромне имовине, која је изнашала преко 1 миљарду РМ. Год. 1932. изнашао је дефицит 340 милијуна РМ, а рачуна се, да ће у 1933.

Digitized by Google

год. износити 483 милијуна ако остане страна издатака непромењена. Наредбом од нужде од 8. децембра 1931. остављене су додуше нетакнуте ренте у својој висини, као и додаци за децу, али је прописано да се не могу више исплаћивати додаци за децу и за сирочад након навршене 15. године живота. На тај начин желило се да се отстрани и ограничи двоструко уживање рента. Ренте преосталих чланова породице у свом укупном износу не смеју да прекораче главну ренту. Та је Наредба надаље одредила, да збрињавање удовица, чији су мужеви били већ изнемогли или мртви на 1. јануара 1912., и које нису имале никакво право по старим прописима но осигурање, прелази од осигурања на социјално старање.

Наредба од нужде од 14. јуна 1932. пошла је корак даље у толико, што је снизила инвалидске ренте, које су већ биле у течају за 6 марака месечно, а нове ренте за 7 марака, док је ренте преосталих чланова породице степеновала. Основни износ инвалидске ренте био је снижен код нових рента са годишњим износом од 168 РМ (14 РМ месечно) на годишње 84 РМ (месечно 7 РМ), а додатак за децу од год. 120 РМ на годишњих 90 РМ. Учествовање носиоца осигурања код удовичких и удовачких рента изнаша убудуће уместо 6 само $^5/_{10}$, а код сирочадских рента уместо 5 само $^4/_{10}$ основног и скупаринског износа инвалидске ренте. Снижењем основног износа инвалидске ренте, који служи као основ за одмерење ренте за преостале чланове, биле су дакако снижене и ове последње ренте.

На тај начин постигнуте су Наредбом од нужде од 14. јуна 1932. за 1932. годину уштеде од 120 милијуна РМ, а за календарску годину 1933. од 248 милијуна РМ. Унаточ тих уштеда настали дефицити морају се да покрију из имовине инвалидског осигурања. Унаточ тога мора се та грана осигурања да стара и убудуће за санацију својих прилика, јер ће још увек кроз више десетака година расти број рента.

Осигурање намештеника новијег је датума и оно стоји још и данас финансијски најбоље од свију грана. То је осигурање преузело врло мале терете из предратног доба, те према томе није осетило тако тешке губитке у својој имовини услед пада вредности новца као инвалидско осигурање. Према осигуравајућој техничкој билански мора ово осигурање своје приносе повисити за 22%, ако су до лета 1932. год. све потпоре за сву будућност покрите потпунома. Рачуна се да према садашњем систему покрића неће моћи бити покривени издаци 1934. год. са свеукупним приходима. Економска криза деловала је и на ову грану осигурања тако, да су се знатно снизили њени приходи од приноса. Год. 1929. износили су месечни просечни приходи од приноса 31 милијун РМ, а спали су затим на 25 милијуна РМ. Напротив знатно се повисио број уживаоца потпора од 1929. год. и то од 24.656 уживаоца пензија на 160.000 у 1931. години. Број удовица повисио се у исто време од 21.500 на 74.000, а број сирочади од 19.200 на 41.500. Укупни приходи, који су изнашали 1924. год. 142.4 милијуна РМ, повисили су се на 547.8 милијуна РМ у 1930. год., али су већ 1931. год. спали на 523.1 милијун РМ. Имовинско стање осигурања намештеника је повољно, оно износи у 1931. год. око 2 миљарде РМ.

Наредбом од нужде од 8. децембра 1931. год. ограничена је исплата дечјих додатака и сирочадских рента до највише 15. године живота. Такође је ограничена исплата рента у случају да дотично лице ужива ренте из које друге гране осигурања. Наредбом од нужде од 14. јуна 1932. год. снижен је основни износ пензије од 480 РМ годишње на 396 РМ годишње, а дечји додатак од 120 РМ на 90 РМ, удовичка или удовачка рента на $^5/_{10}$, а сирочадска рента од 5 на $^4/_{10}$ основног и скупаринског износа пензије.

Наредба од нужде од 14. јуна 1932. год. водила је рачуна и о евентуално повољнијем развитку ове гране осигурања, те је овластила Министра рада да може да дозволи исплату већих потпора по самоуправи ове гране осигурања. Употребивши ово овлаштење Министар рада прописао је наредбу од 19. октобра 1932., по којој је овластио самоуправу носиоца осигурања, да може да пружа и веће потпоре опозивно уз услов, да тиме неће доћи у опасност покриће законских потпора. Самоуправа носиоца ове гране осигурања увела је према овој наредби исплаћивање дечјег додатка и сирочадске ренте за децу, која се налазе у стручној изобразби или на школовању или су потпуно неспособна за сваку привреду, до навршене 18. године живота.

У најтежи положај од свију грана осигурања у Немачкој дошло је осигурање рудара, и то с једне стране услед катастрофалног пада чланства, а с друге стране услед великог повишења пензија. Чланство је износило у првом делу тог носиоца осигурања (за раднике) 430.000 у јуну 1932. год., док је у 1924. год. износило 700.000, а у другом делу (за намештенике) пало је истовремено од 48.000

Digitized by Google

на 39.000. На 1. јануара 1924. отпадало је у радничком делу на једног инвалида 5.92 члана, а на 1. априла 1932. само 1.5 члана, у намештеничком делу 12.98, а сада 1.82 члана. Дакако да су према томе пали знатно и приходи од приноса. Они износе данас у радничком делу једва нешто више од половице прихода године 1924., и једва нешто више од ⅓ прихода год. 1927. и 1928., док су се издаци повисили од 76 милијуна РМ 1924. год. на 200 милијуна РМ 1930. године и на 190 милијуна РМ 1932. године.

Услед таквог положаја пензионог осигурања рудара морала је радничка пензиона благајна снизити потпоре према стању од 1926. године за 40%, а такође су снижене и потпоре намештеничке пензионе благајне. Држава а и јавност морале су прискочити у помоћ овом осигурању рудара. Тако је држава у свом буџету за 1932. годину предвидила субвенцију за обе благајне у износу од 95 милијуна РМ. Држи се, да је опстанак овог осигурања спашен за год. 1932., а можда и за год. 1933.

Велики задаци постављају се на грану осигурања за случај неупослености у време кризе. Финансијски положај те гране дошао је у тешке прилике већ у лети 1932. год., када је било око 6 милијуна неупослених радника. Већ су у прорачунској години 1931. износили издаци за неупослене са стране државе и општина 3 миљарде РМ. Рачунало се, да ће у прорачунској години 1932. порасти за више од пола миљарде РМ, ако остану непромењене висине потпора. Наредба од нужде од 14. јуна 1932. снизила је просечно за 23% потпоре из ове гране осигурања и одредила, да се потпора може да пружа након 6 недеља само по испитивању стварне потребе. Такође и код потпора, које се пружају услед кризе, прописано је испитивање стварне потребе за ту врст потпора. Те последње потпоре снижене су за 10%. Потпоре из наслова социјалног старања снижене су за 15% и ти су износи одређени као максимална стопа. За све три врсти потпора у случају неупослености рачуна се, да ће се постићи Наредбом уштеда од 520 милијуна РМ.

Овим снижењем потпора користило се много осигурању за случај неупослености, јер је снижење износило 800 милијуна РМ, а приноси су дали 1.100 милијуна РМ тако, да је настао суфицит од 300 милијуна РМ, који се употребио за покриће потреба посебног старања услед кризе.

Влада је нагласила пригодом ових мера изданих Наредбом од 14.јуна 1932., да је у време тешке привредне кризе потребно више да се нагласи елеменат старања, него ли елеменат осигурања код пружања потпора неупосленима. Влада држи потребним, да за време зимских месеци повиси потпору неупосленима и да даде додатке тој потпори у случају да постоји већи број породичних чланова.

Б. Х.

Digitized by Google

PREGLED KNJIGA

IZVJEŠTAJ BEOGRADSKE RADNIČKE KOMORE.

za godinu 1926—1931.*

Pred nama je jedno opsežno djelo u dvije omašne knjige, koje zajedno imaju 874 stranica: Izvještaj o radu beogradske Radničke komore za god. 1926—1931. Nu i pored ovog velikog opsega nije to nikakav suhoparan izvještaj, kojim bi se možda samo rasčlanjivala i na dugo opisivala nekakova beznačajna birokratska funkcija neke javne ustanove. Obratno, ovaj izvještaj u dvije knjige pretstavlja bez sumnje jedno interesantno i značajno djelo sa neobičnim obiljem veoma važnih podataka. Sigurno je, da se u budućnosti bez ovih podataka ne će moći da zamisli bilo kakovu rekonstrukciju socijalnih odnosa za ovo razdoblje na području bivše Srbije.

Velika vrijednost najraznovrsnijih podataka, kojima ovaj izvještaj obiluje, leži u tome, što je Komora do njih došla iz »prve ruke«. Oni su skupljeni putem naročito improviziranih anketa i na »licu mjesta«. Podaci su to dakle provjereni i prema tome skroz pouzdani.

Cijeli izvještaj dijeli se u 5 poglavlja i to: 1.) Položaj radničke klase u Srbiji; 2.) Razvitak radničkog pokreta u Srbiji; 3.) Socijalna politika; 4.) Kulturni rad i 5.) Samouprava i unutrašnje poslovanje Radničke komore. Prvo i treće poglavlje su najvažniji i od općenitog značaja.

U predgovoru prve knjige obrazložio je sekretar beogradske Radničke komore Luka Pavićević da je svrha ovog izvještaja »da pored prikaza samog rada komore, sindikalnim funkcionerima radničkog pokreta dade potrebna obaveštenja o cjelokupnom položaju radničke klase u Srbiji: njenom razvitku, razvitku njenog klasnog pokreta i radničkog socijalno - političkog zakonodavstva«. Međutim ova je svrha, to se mora reći, suviše čedno obrazložena, jer ovo djelo, blagodareći pouzdanim podacima i savjesnim njihovim komentarima, koji su od neprocjenjive vrijednosti, pretstavlja jedan od ličan prinos našoj stručnoj socijalno-političkoj literaturi.

* Izdanje Radničke komore, Beograd 1932.

Najinteresantnije je kako je ovaj izvještaj sastavljen u pogledu prikaza položaja radnika za pojedine struke. U svim glavnijim zanatskim strukama i industrijskim granama anketiran je izvjestan broj preduzeća i to raznih kategorija, malih, srednjih i najvećih. Svi glavniji momenti u oblasti radnih uslova, za svakog pojedinog radnika zabilježeni su u času ispitivanja. Tako je na pr. u samom Beogradu na taj način anketirano u metalskoj struci 57 preduzeća sa 764 radnika, u ciglarskoj industriji 13 preduzeća sa 495 radnika, u metalskoj industriji 5 preduzeća sa 905 radnika, u drvodjelskoj struci 30 preduzeća sa 515 radnika, u živežarskoj struci 245 zanatskih radionica sa 644 radnika, u tekstilnoj industriji 4 preduzeća sa 1.205 radnika u kožarsko-prerađivačkoj struci 9 radionica sa 154 radnika, u kožarskoj i obućarskoj industriji 3 preduzeća sa 273 radnika. Ukupno 5.978 radnika, osim znatnog broja radnika zaposlenih u općinskim i monopolskim preduzećima te radnika drugih manje važnih struka. U samom Beogradu anketirano je na taj način preko 10.000 radnika, a da i ne spomenemo podatke o položaju radnika u ostalim mjestima Srbije. Nekoje struke, kao radnici rudarske industrije, naročito su opsežno i svestrano obrađene; oni su štaviše u cijelosti obuhvaćeni!

U cjelini svojoj ovaj je izvještaj, naročito prvi njegov dio, dokumenat naših dana. U našoj stručnoj literaturi nema realističnijeg prikaza socijalnog položaja radničke klase. Šteta, da je njime obuhvaćen samo jedan dio državne teritorije. Doduše i Radničke komore u Ljubljani, Splitu, Sarajevu i Novom Sadu publikovale su također već slične izvještaje. I ovi su izvještaji u glavnome posvećeni objektivnom ispitivanju položaja radnika na odnosnim komorskim teritorijama. Ali je razlika u tome, što se je izvještaj beogradske komore ograničio isključivo na utvrđivanje stanja i fakata u danom momentu, polažući pri tome glavno težište na to da se prikupi što više pouzdanoga i provjerenoga materijala. Podaci u izvještajima ostalih komora obrađeni su te je odmah uz njihovu pomoć projicirana i sintetična slika socijalnog stanja radnika. Izvještaj beogradske komore — kako rekosmo — ograničio se je isključivo na iznošenje golih činjenica prepuštajući drugima, od sindikalnih funkcionera rad-

Digitized by Google

ničkog pokreta do naučnika, da iz mase probranog materijala izvedu svoje slobodne zaključke. Međutim zahvaljujući sustavnom načinu rada, prva i glavna svrha ovog djela izvještaja postignuta je u punom opsegu, jer se i bez naročitog obrađivanja i uspoređivanja toga materijala dobiva slika, koja neobično jasno pokazuje današnje stanje radnika.

Sasvim naravno, da je u ovom izvještaju dotaknuta i ustanova radničkog osiguranja, koja u radničkom životu vrši tako presudnu ulogu, naročito u današnjim prilikama. Materijal u tom pogledu je od najveće vrijednosti tim više, što obiluje podacima i činjenicama, koje je na površinu izbacio goli život sa svim svojim neumitnim potrebama. Dok se u prvoj knjizi o ustanovi radničkog osiguranja raspravlja po pojedinim strukama, pri čemu su se obrađivali samo specijalni momenti, kao što je to slučaj kod rudara i u građevinskoj struci, dotle je u drugoj knjizi radničkom osiguranju i aktuelnim njegovim problemima posvećeno jedno posebno i opsežno poglavlje.

Nu vrijednost ovog omašnog djela nije ni iz daleka time iscrpljena. Težište je položeno na ispitivanje visine nadnice po pojedinim strukama i na trajanje radnog vremena. Time su ovim izvještajem obuhvaćena dva faktora, koja imaju najjači udio u oblikovanju socijalnog položaja radničke klase. U tom pogledu je izvještaj uspio da nam pruži najpouzdaniji materijal. Ali su isto tako savjesno obrađeni i ostali mnogobrojni momenti iz oblasti radnih odnosa, čijim je zbirom redovno uvjetovano opće socijalno stanje radnika.

Predaleko bi nas odvelo, da se zadržim bilo na kojem važnijem pitanju, koja su u ovom izvještaju pokrenuta i obrazložena preciznim govorom brojaka. To i nije zadatak ovih redaka. Rezultatima, koji proizlaze iz ove opsežne računske postave, treba posvetiti posebnu pažnju. Vidi se da je cijeli materijal prve knjige iznešen sa određenom svrhom i ona je postignuta u punom smislu ove riječi. Iz podataka, koji stoje jer su provjereni, mi vidimo visine nadnica radnika svih glavnih struka, privrednih grana i kategorija. Brojkama je dokazano da je na pr. osam satni radni dan kod nas još uvijek socijalni ideal, čije je ostvarenje još daleko. Izvještaj radi svog objektivnog stava ne iznosi, čijom krivnjom se kod nas izigrava zakonom određeni maksimum radnog vremena. Nu fakat je da se u svim privrednim granama redovno radi duže od 8 sati dnevno. Barem je to bio slučaj sa razdobljem za koje ovaj izvještaj glasi. A mi znamo, da 1930 i 1931 dolaze u obzir kao godine, koje je kriza već veoma snažno obuhvatila. Ta je činjenica tim značajnija, što se u cijelom svijetu, u cilju suzbijanja razornih socijalnih posljedica opće ekonomske krize, mnogo i ozbiljno radi na tome, da se radno vrijeme od 48 sati tjedno svede na 40 i 36. Koliko znamo nastojanja radničkih sindikata u tom pravcu u nekojim državama pomažu i same vlade, jer su i one konačno došle do uvjerenja, da je samo na taj način moguće paralizovati stalno povećavanje broja neuposlenih radnika. Što se nadnica tiče one su gotovo sve manje ili više ispod minimuma, koji je kod nas potreban za normalan radnički život. Da se izbjegne zabuni u ocjenjivanju toga, izvještaj na prvim svojim stranicama iznosi i izvjesne podatke, kojima je zaokružio i problem minimuma za egzistenciju u našim socijalnim relacijama. Utvrđen je na pr. interesantan odnos između 1914 i 1928 u Beogradu odnosno na teritoriji bivše Srbije. God. 1914 bila je naime plaća radnika na tom području prosječno za 26.67% ispod minimuma za egzistenciju jedne radničke porodice, a u 1928 prosječna je radnička plaća ispod minimuma za 40.74%, jer se 1928 mjesečna zarada radnika prema struci i kvalifikaciji kreće od 618.75 do 1.656.25 Dinara, a minimalna potreba prema računu beogradske Radničke komore za jednog radnika sa ženom i dvoje djece iznosi u isto vrijeme 1.828.75 Dinara.

Ovaj izvještaj sa svim svojim podacima i izvodima dokazuje još i to, da se sve što je u njemu iznešeno treba da uzme za podlogu u istraživanju i ispitivanju poteškoća s kojima se bori ustanova općeg radničkog osiguranja u našoj zemlji. Jer je jasno da najveći dio tih poteškoća dolazi upravo otuda, što je životni standard našeg radništva, kako nas ovaj izvještaj u to ponovno uvjerava, toliko bijedan da bi bilo pravo čudo da stvari drugačije stoje. Zato je ovaj izvještaj beogradske Radničke komore, koji služi na čast onima što su na njemu radili, od velikog značaja i za one napore, koji se poduzimaju i vrše da se ove poteškoće uklone.

Josip Beker.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

PRIVREDA. Br. 2. Str. 21—26. Dr. Aleksandar Primožić: Priredba jadranske izložbe u Sušaku. Str. 26—28. Dr. Eugen Sladović: Izabrani odbor (sud dobrih ljudi) po Zakonu o radnjama. Str. 29—31. Kompenzacije i kliring u odnosu sa Češkom, Njemačkom, Francuskom i Belgiiom. Str. 31—32. B-ć.: † Prof. Dr. Erwin Rössler.

FINANSIJSKI ARHIV. Br. 2. Str. 57—61. Dr. Ivo Belin: Osnova budžeta za god. 1933/1934. Str. 61—65. Radovan M. Drašković: Oko reforme naših samoupravnih finansija. Str. 65—78. Dr. Eugen Sladović: Upravno-pravne dužnosti poreznog prava. Str. 79—83. Dr. Zlatko Herkov: Nešto o prevaljivanju prometnog poreza.

FARMACEUTSKI VIESNIK. Br. 2. Str. 35—45. Dr. Mr. Franjo Benzinger: Naučni temelji praktične farmacije. Str. 45—47. N. S.: Uz reformu apotekarskog sistema. Str. 47—51. Mr. Ph. Uroš Filipović: Farmaceutski odio univerziteta u Lavovu. Str. 51—53. M. Moskovljević: Lekar i lečnik. Str. 54—62. Nove promjene cijena za Cijenik liekovitih specijaliteta i patentovanih preparata.

LEKAR. Br. 136. Str. 1. D. S.: Osiguranje za slučaj bolesti trgovaca i zanatlija. Str. 1. V. P.: § 84. Zakona o činovnicima. Str. 2. Izjednačenje zubnih tehničara sa zubnim lekarima. Str. 2—3. Medicinski fakultet i opšta državna bolnica u Beogradu. — Da li se isključuju potrebe medicinske nastave i lečenje bolesnika?

Br. 137. Str. 1. Sedamdesetgodišnjica slovenskog liječničkog društva u Ljubljani. Str. 2. Dr. Vladimir Bazala: Borba protiv nadriliečništva.

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE. Br. 1. Str. 1—6. Slobodan Jovanović: Jedna socijalistička teorija o državi. Str. 6—27. Dr. Mehmed Begović: O izvorima šerijatskog prava. Str. 27—37. Dr. Ferdo Čulinović: Naše zemljišno-knjižno pravo. Str. 37—41. Dionizije Prodanović: Upotreba pravnih lekova u stečajnom postupku. Str. 41—47. Dr. Ilija A. Pržić: Noviji paktovi o nenapadanju u istočnoj Evropi. Str. 47—53. Dr. Mijo Mirković: Finansijsko stanje državnih željeznica — pred novom železničkom tarifom. Str. 53—57. Lovro Perković: Jedan slučaj gubitka i ponovnog dobijanja penzije. Str. 57—60. Svetislav Sarko: Može li advokatski pripravnik biti branilac na Okružnom sudu. Str. 60—64. Dr. Vidan Blagojević: Tapija je dokaz o svojini imanja na koje se odnosi. Str. 64—70. Milan Ž. Živadinović: Jedan slučaj odbijanja tužioca od traženja po §-u 13. i 538. građanskog zakonika.

PRAVNI SAVJETNIK. Br. 1. Str. 1—4. Dr. Eugen Sladović: Pravo na ime i pseudonim. Str. 4—7. D. Bašić: Problem komunalnih štedionica. Str. 7—8. Dr. Milan Gruber: Društvo za zakonodavna proučavanja. Str. 9—13. Dr. Stanko Deželić: Problem seljačkih dugova u Kraljevini Jugoslaviji Str. 13—15. Dr. Milan Gruber: Zaštita dužnika Uredbom o postupku posredovanja. Str. 15—17. John Stuart Mill: Ovlasti reprezentativnih tijela.

GLASNIK ZAVODA ZA UNAPREĐIVANJE SPOLJNE TRGOVINE. Br. 3. Str. 61—62. Stanje naše drvne privrede u 1932. god. Str. 62—64. Pregled važnijih događaja u austrijskoj privredi u 1932. god. Str. 71—73. Naši privredni odnosi sa Švajcarskom u toku 1932. god. Str. 73. Trgovinski odnosi između Danciga i Jugoslavije. Str. 73—74. Spoljna trgovina Grčke u 1932. god. Str. 75—76. Privredna akcija Narodne odbrane.

NARODNO BLAGOSTANJE. Br. 4. Str. 51—53. V. Bajkić: Najveća banka na svetu. — Francuska uprava fondova — 1.) Njen poslovni djelokrug; 2.) Pitanje likviditeta; 3.) Opasnost od etatizacije nacionalne štednje; 4.) Opasnost zloupotrebe za berzanske spekulacije. Str. 53—55. V. Bajkić: Kuda vodi Uredba o postupku u posredovanju? Str. 55—56. V. Bajkić: Kraj privredne depresije u Jugoslaviji — Konstatuje Okružni ured za osiguranje radnika u Ljubljani.

Br. 5. Str. 67—68. Dr. Ivo Politeo: Još o Uredbi o postupku posredovanja. Str. 68—69. V. Bajkić: Problem socijalizacije bankarstva u Njemačkoj. — 1.) Njemačko bankarstvo je danas pretežno u državnim rukama; 2.) Kako da se spriječi ponavljanje predratnje bankarske krize u slučaju reprivatiziranja. Str. 70—71. Dr. Bogdan L. Mosković: Naše iseljeništvo — njegovo ekonomsko stanje i njegov uticaj na otadžbinu. — 1.) Značaj emigracije u teoriji i praksi; 2.) Ekonomsko stanje naše emigracije; 3.) Uticaj iseljeničkih doznaka na naš bilans plaćanja. Str. 71—72. Čurčin Djoka: Utisci sa pripremne konferencije o radnoj nedjelji od 40 satova u Ženevi.

Digitized by Google

Br. 6. Str. 83—84. Dr. Jozo Tomašević: Budućnost naše drvne industrije. Str. 85—87. V. Bajkić: Uredba o postupku posredovanja — Odgovor g. Dru. Ivi Politeu. — 1.) Što je cilj uredbe o postupku posredovanja; 2.) Nije Šajlok poverilac, koji o roku traži naplatu; 3.) Uredba nema logične veze sa Uredbama o zemljoradničkom i depozitnom moratorijumu; 4.) Nacionalno-ekonomski i etički kriterijum; 5.) Politička ekonomija i pravo. Str. 87—88. Dr. Bogdan L. Novković: Naše iseljeništvo — njegovo ekonomsko stanje i njegov uticaj na otadžbinu — 4.) Kako se ulažu iseljenički kapitali; 5.) Zaključak.

HRVATSKI RADIŠA. Br. 3. Str. 25—26. Dr. Zvonko Šprajcer: Kakvi smo mi. Str. 26. Vjenceslav Novak: Naše žene. Str. 26—28. F. Dujmović: Dva seljačka problema srednje Evrope. Str. 29—30. Dr. V. E.: Što nas čeka ove godine? Str. 30—31. Socijalno-gospodarski problem. Str. 31—32. Stjepan Marčić: Kakve su nam stručno - produžne (šegrtske) škole potrebne.

NOVA EVROPA. Br. 1. Str. 3—16. Ć.: Talijanski odgovor na naše »Jadransko pitanje«. Str. 16—22. E. Katić: Tomazeo o svom »nesrećnom kraju«.

TEHNIČKI LIST. Br. 1. Str. 1. Uz izložbu »zemlje«. Str. 2. Ing. Vladimir Šterk: Umjetnička akademija i savremeni arhitekt. Str. 3—8. Arh. Kazimir Ostrogović: Osnova za parcelaciju i izgradnju posjeda »Vinovrh« u Zagrebu. Str. 8—10. N. M. Obradović: Izbor najpovoljnijeg punjenja i tipa hidrauličke turbine sa viškom pritiska. Str. 10—12. Ing. Albin Cotić: Vpliv finosti cementa na njegove fizikalne lastnosti.

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 1. Str. 1—3. V. Š.: Letna bilanca svetovnih blagovnih trgov. Str. 3—7. Peter Šilec: »Ljudje zahtevajo preveč«. Str. 7—11. D. P.: Naše gospodarstvo v začetku leta 1933.

BEOGRADSKE OPŠTINSKE NOVINE. Br. 1. Str. 7—11. Beogradske opštinske novine napunile su pedeset godina svoga izlaženja. Str. 11—22. Ing. Jovan I. Obradović: Primena građevinskog zakona na uređenje i izgrađivanje Beograda. Str. 22—26. Ing St. Rakočević: Beogradski železnički čvor. Str. 26—32. Arh. Branko Maksimović: O izgradnji gradskih bolnica s obzirom na novije reforme. Str. 32—39. Ing. Josip Mihailović: Uloga naših gradova u elektrifikaciji (predavanje održano na poslednjem kongresu Saveza gradova Kraljevine Jugoslavije). Str. 39—41. Voja M. Gavrilović: Građanska škola i njen značaj. Str. 51—55. Šta je beogradska opština učinila pred božićne praznike za svoje najsiromašnije stanovnike. Str. 56—58. Ponovno su otpočeli intenzivni radovi na podizanju zemunskog mosta. Str. 58—59. Cene hlebu u Beogradu povišene su za 0.50 Din po kilogramu. Str. 59—61. Akcija za pomoć nezaposlenima u Beogradu u toku zime.

ZDRAVNIŠKI VESTNIK. Br. 1. Str. 1—10. Dr. Fr. Kogoj: Racionalna terapija sifilide. Str. 11—20. Dr. Fedor Mikič: Sezonsko gibanje nekaterih akutnih nalezljivih bolezni v Jugoslaviji v letih 1920—1930. Str. 20—25. Dr. Tomaš Furlan: Kultura Kochovega bacila. Str. 25—28. Dr. Anton Brecelj: Ogino-Knaus. Str. 29—34. Dr. Rado Sfiligoj: Donos k zdravljenju čira želoca in dvanajstnika. Str. 34—36. Dr. J. Prodan: Poročilo o delovanju protituberkuloznega dispanzerja v letu 1932.

ZDRAVLJE. Br. 1. Str. 1—2. Dr. Stevan Z. Ivanić: Selo i kriza. Str. 3—5. Dr. Al. Kostić: Glavna načela rasne higijene. Str. 6—7. Dr. U. Ružičić: Činjenice, koje odlučuju zdravstvenom sudbinom našeg odojčeta. Str. 7—8. Dr. R. Nenadić: Srce i mleko majčino ne mogu se zameniti. Str. 9. Dr. K. Živković: Materinstvo. Str. 10—12. Dr. Bogoljub Konstantinović: Potreba organizovane borbe protiv tuberkuloze. Str. 12—14. Dr. Bogoljub Konstantinović: Dispanzeri. Str. 15—18. Dr. Stevan Z. Ivanić: Nedostaci u ishrani seljaka. Str. 18—20. Dr. Stevan Z. Ivanić: Kiseo kupus i slanina. Str. 21—23. N. Blagojević: Zašto su u mnogim seoskim kućama otave prazne. Str. 23—25. N. B.: Neprosvećenu ženu svako iskorišćuje. Str. 26—27. Dr. P. Šnajder: Narodna zdravstvena politika. Str. 27—30. M. S.: Organizacija žena zadrugara. Str. 31—34. Dr. Milorad Dražić: Školovani ljudi i higijenska prosveta u narodu. Str. 35—37. Dr. Bojan Pirc: Naše gledište.

MERKUROV VJESNIK. Br. 1. Str. 4—5. U obranu osnovnih interesa društva Merkur. Str. 7—8. Nedamo parcelaciju Merkura. Str. 9—10. Leo Martinek: Nekoliko iskrenih riječi pred glavnu skupštinu. Str. 15—16. Gradnja i proširenje društvenog sanatorijuma.

NOVI ŽIVOT. Br. 1. Str. 1—3. U novoj godini na početku drugog decenija. Str. 4—8. Ljubivoje Bajić: Alkohol i tradicija.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 2. Str. 21—22. Napadaj na osiguranje poljoprivrednih ra-

Digitized by Google

dnika. Str. 22—24. J. P.: Osiguranje za slučaj bolesti u zakonu o dobrovoljnom radu. Str. 25—33. Dokazi za polaganje računa nosioca osiguranja radnika za slučaj bolesti kao i osiguranja poljoprivrednih radnika.

Br. 3. Str. 41—43. Reforma osiguranja rudara i bolesničke blagajne. Str. 43—47. Novi propisi o polaganju računa bolesničkih blagajna. Str. 47—51. Socijalno osiguranje u budžetskoj raspravi. Str. 52—56. L. Ullram: Nadležnost osiguranja radnika zaposlenih u vrtljarstvima.

VOLKSTÜMLICHE ZEITSCHRIFT FÜR DIE GESAMTE SOZIALVERSICHERUNG. Br. 2. Str. 17—19. Dr. Heinz Potthoff: Bolesničko stanje i volja za rad. Str. 21—23. Wilhelm Hallbauer: Karenčno vreme i pravo na osiguranje u slučaju iznemoglosti. Str. 23—24. Hans Adolf Aye: Pravna narav Statuta bolesničkih blagajna.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 2. Str. 17—19. Dr. H. Jaeger: Kapitalna otpravnina u porodiljskoj pomoći. Str. 19—20. Bühner: Za proračunavanje prinosa osiguranja za slučaj nezaposlenosti. Str. 20—22. Osiguranje za slučaj bolesti u god. 1930., te privremeni rezultati poslovanja u godini 1931.

Br. 3. Str. 33—40. Eduard Trode: Oslobođenje od obaveze osiguranja nameštenika nameštenih po službovnom redu u bolesničkim blagajnama.

DEUTSCHE KRANKENKASSE. Br. 3. Str. 49—58. Paul Uffermann: Socijalno osiguranje traži hitno oživljenje privrede. Str. 58—60. Dr. Treitl: Učestvovanje bolesničke blagajne u troškovima zavodske njege duševno bolesnih osiguranika. Str. 60—64. Dr. Maschof: Prinosi za osiguranje za slučaj neuposlenosti u slučaju prekinuća zaposlenja. Str. 64—69. Dr. Roeder: Zakon o sterilizaciji.

Br. 4. Str. 82—87. K pitanju zubnih lekara. Str. 88—90. Dr. Paul: Proračunavanje prinosa, koje imaju platiti neuposleni za osiguranje u slučaju bolesti prema naredbi Ministarstva rada od 20. juna 1932.

Br. 5. Str. 105—111. Dobrovoljni rad i osiguranje za slučaj bolesti. Str. 112—115. Dr. Fr. Kadgiehn: Oslobođenje namještenika saobraćajnih poduzeća od obaveze osiguranja za slučaj bolesti. Str. 115—120. Dr. Werner Spohr: Može li finansijski ured tražiti kod bolesničke blagajne potrebne podatke.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT F. BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG. Br. 1. Str. 1—8. Dr. H. Tönduri: Ekonomsko pravo. Str. 8—20. Kristian Gasser: Amerikanska »Line und Staff« organizacija.

DEUTSCHE ZEITSCHRIFT F. ÖFFENTLICHE VERSICHERUNG UND VOLKSWOHLFAHRT. Br. 2. Str. 29—40. W. Wydra: K reformi osiguranja radnika za slučaj nezgode.

SOZIALE MEDIZIN. Br. 1. Str. 1—9. Smjernice državnog odbora za liječnike i bolesničke blagajne o ekonomskom propisivanju ljekova. Str. 15—21. Dr. Paul Gornitzk: Loš porođaj u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 25—27. Dr. Gisela Augustin: Socijalno osiguranje u Austriji i Madžarskoj.

ZEITSCHRIFT FÜR GEWERBEHYGIENE UND UNFALLVEHÜTUNG. Br. 1. Str. 4—6. Dr. Fritz Linde: Ozlede zglobova usljed rada sa aparatima tlačnog zraka s osobitim obzirom na česta obolenja kod rudara. Str. 6—7. Dr. J. S. Matušević: Obolenja disaćih organa kod radnika staklarske industrije. Str. 8—9. Urtel: Olovne intoksikacije i njihov značaj u industriji kositra.

DIE ARBEITERVERSORGUNG. Br. 1. Str. 1—3. Dr. Grieser: Bismarck-Botticher-Posadowsky. Str. 3—8. Dr. Knoll: Socijalno osiguranje i ustav. Str. 8—11. Fridrich Kleeis: Zasluga časopisa »Arbeiterversorgung« oko izgradnje socijalnog osiguranja. Str. 11—14. Br. Kühne: Pretplata nosioca osiguranja na stručne časopise.

Br. 2. Str. 25—27. Dr. Fritz Kadgiehn: Propisna odjava radnog odnošaja. Str. 27—31. Dr. Librecht: Savezi blagajna, udruženja blagajna i radne zajednice u njemačkom osiguranju za slučaj bolesti.

Br. 3. Str. 41—48. Dr. Kreil: Promjena zvanja i granica iznemoglosti.

Br. 4. Str. 57—60. Obermayer: Radna nesposobnost u osiguranju za slučaj bolesti i neuposlenosti. Str. 61—64. Dr. Richard Treitl: Pravni položaj bolesničkih blagajna kao uplatnih mjesta prinosa za zavod za osiguranje neuposlenih i kao isplatnih mjesta za neuposleničku potporu.

SOZIALE PRAXIS. Br. 1. Str. 1—12. Frida Wunderlich: Promjena godine — promjena krize. Str. 12—20. Dr. Robert Fuchs: Sniženje neuposlenosti međunarodnim sniženjem radnog vremena. Str. 22—26. Walter Fridländer: Neuposlenost i dječji rad.

Digitized by Google

Br. 2. Str. 35—43. Dr. Teodor Geiger: Eugenika — sociološka posmatranja. Str. 43—45. Dr. Herbert Sudders: Skupština članova udruženja njemačkih saveza poslodavaca. Str. 55—59. Dr. Mollie Ray Carroll: Socijalno osiguranje i staranje u Sjedinjenim državama Amerike. Str. 59—62. Dr. Eva Wunderlich: K historiji pučke izobrazbe.

Br. 3. Str. 65—70. Dr. Teodor Geiger: Eugenika — sociološka posmatranja (konac). Str. 70—74. Dr. Werner Bohnstedt: Potreba i socijalno-politički zadaci popisa pučanstva i zvanja u god. 1933. Str. 76—81. Max Hegewald: Namještenici i četrdeseta nedjelja. Dr. Mollie Ray Carroll: Socijalno osiguranje i staranje u Sjedinjenim državama Amerike (konac).

Br. 4. Str. 97—105. Dr. Karl Pribram: Socijalna politika i država. Str. 105—113. Dr. Poerschke: Budućnost pomoći za slučaj neuposlenosti. Str. 113—119. Dr. Paul Jostock: Ekonomska struktura i socijalna politika. Str. 120—121. Glavni podaci drugog službenog povišenja nadnica u cipelarskoj industriji.

GESUNDHEIT. Br. 1. Str. 2. Zimsko doba i zdravlje. Str. 3. Dr. Johan Müller: Zdravstvene prednosti i opasnosti sklizanja. Str. 4. Dr. Alice Hirsch-Macdorff: O smrznuću. Str. 5. Dr. Friedrich A. Friedländer: Zdravi zimski šport. Str. 6. Stefanie Kaul: Naše životne namirnice kao zdravstvena sretstva. Str. 8. Pauza rada u poduzeću. Str. 10. Dr. E. Seligmann: O džepnom rupčiću.

DIE BERUFSGENOSSENSCHAFT. Br. 1. Str. 1—10. Bernhard Fischer — Wasels: Na što se mora paziti kod sekcije za nezgodu. Str. 11—15. Dr. Hans Blentzke: Dvadeset i sedmi kongres njemačkog ortopedskog društva u Mannheimu od 5—10. septembra 1932. godine.

Br. 2. Str. 26—39. Dr. Lutz Richter: Dobrovoljni rad i osiguranje za slučaj nesreće. Str. 39—42. Naredba o sprovođenju odredaba od nužde o socijalnom osiguranju od 9. januara 1933. Str. 43—44. Sedmi kongres društva za suzbijanje reumatizma u Berlinu 7. decembra 1932. godine.

Br. 3. Str. 57—68. Witzke: Osiguranje za slučaj nesreće u god. 1931. — statistički pregled. Str. 68—72. K. Neuendorff: Dužnost nosioca osiguranja za slučaj neuposlenosti prema poreskim vlastima u pogledu prijava. Str. 79—82. Dr. Erwin Reiche: Pravna pomoć nosioca osiguranja.

INTERNATIONALE RUNDSCHAU DER ARBEIT. Br. 1. Str. 1—14. Einar Erichsen: Skandinavski poslodavci i kolektivni ugovori. Str. 14—32. John Lindberg: Pokušaj uspostave međunarodnih mjerila za neuposlenost. Str. 32—45. Dr. Maurice Milhaut: Prolazni rad.

AMTLICHE NACHRICHTEN F. REICHSVERSICHERUNG. Br. 1. Str. 23—59. Okružnica sviju nosioca osiguranja za slučaj iznemoglosti od 7. januara 1933. o preknjiženju poreskih dokumenata. Str. 59—60. Najnoviji računski podaci osiguranja za slučaj iznemoglosti. Str. 60—61. Kretanje renta u osiguranju za slučaj iznemoglosti u trećoj četvrti 1932. godine.

REICHSARBEITSBLATT. Br. 26. Str. 185—188. Ing. Gollasch: Zaštita od nezgode na Dortmundskoj uniji god. 1931. Str. 194—198. Horac B. Davis: Razvitak zaštite od nezgode u američkoj industriji. Str. 198—200. Dr. Ludwig Teissl: Biće i značaj statistike o nezgodama.

Br. 27. Str. 381—390. Dr. Sirup: Dobrovoljni rad za mušku mladež. Str. 392—396. Dr. Käthe Gaebel: Položaj abiturijenata. Str. 404—412. Glavni podaci drugog povišenja nadnice u industriji za preradbu metala. Str. 435—438. Naredba pretsednika države o oživljenju privrede od 4. septembra 1932. godine.

Br. 28. Str. 424—427. H. Goldschmiedt: Naredba o povišenju i uzdržanju mogućnosti rada. Str. 429—434. Dr. Erwin Rawicz: Neuposlenost kućnih radnika i lica, koja tjeraju kućni obrt — statističko istraživanje. Str. 434—436. Izgradnja austrijskog socijalnog organizma.

Br. 29. Str. 210—212. Berteau: Zaštita zraka. Str. 217—218. J. Brandt: Ručni aparati za gašenje vatre na motornim vozilima. Str. 220—222. Dr. Ing. Berger: Sigurnost radnika u pekarnama, koji priređuju toplu vodu. Str. 222—223. Iz izveštaja švajcarskih inspektora rada u god. 1930. i 1931. Str. 223—225. Inspekcija rada u Poljskoj u god. 1930.

Br. 30. Str. 439—442. M. Lichter: Staranje iseljenika. Str. 467—468. Najnoviji računski podaci iz osiguranja za slučaj iznemoglosti.

Br. 31. Str. 455—458. Dr. J. Nothaas: Zaposlenje u krizi. Str. 458—459. Dr. Potthoff: Novi principi za proračunavanje prava na porast poreske povlastice kod većeg zaposlenja radnika. Str. 462—463. Alwin Hofschneider: Štrajkovi i isključenja radnika u Poljskoj u godini 1930. i u Norveškoj u go-

Digitized by Google

dini 1931. Str. 463—465. E. Grünig: Stanje tarifnih ugovora u Francuskoj, Švedskoj i Norveškoj koncem 1931. godine.

Br. 32. Str. 237—240. K. Jötten: K pitanju kroničnog otrovanja ugljenim oksidom. Str. 241—246. Poslovne bolesti u god. 1931. prema godišnjim izvještajima nosioca osiguranja za slučaj nesreće. Str. 248—251. Dr. Ing. Helmuth Losagk: Tehnika rada.

Br. 33. Str. 477—480. Dr. Schulte Holthausen: Veće potpore u državnom staranju. Str. 480—483. Margarethe Echlert: Dobrovoljni rad ženske mladeži.

Br. 34. Str. 507—508. Ilse Kattentidt: Strojevi u domovima bogalja — zaštita rada za bogalje. Str. 508—511. Dr. Aron: Kako su daleko vezani sudovi na rešenja obraničkih vlasti u osiguranju za slučaj neuposlenosti.

Br. 35. Str. 265—269. Dr. Vogl: O opasnostima i otstranjenju opasnosti od sulfita. Str. 269—275. Dr. L. Teleky: Studije o prašnim plućima. Str. 275—278. Ing. Mau: Nezgode uslijed električnih svjetla na pekarskim pećima. Str. 278—281. Iz izvještaja austrijskih inspektora rada za 1931. godinu.

Br. 36. Str. 532—534. Dr. Hans A. Markens: Misao radne zajednice kod privremenih zaposlenja u poduzećima državnih željeznica.

SVEPOMOC. Br. 3. Str. 33—35. Vl. Wydra: O aktuelnim problemima socijalnog osiguranja. Str. 35—36. Dr. František Krauss: Osnovne misli prvog zavoda socijalnog osiguranja. Str. 37—39. O lečenju nezaposlenih radnika i njihovih porodica.

SOCIALNI SNAHY. Br. 1. Str. 1—2. Jan Žižala: Što očekuju privatni činovnici od god. 1933? Str. 3—4. Stanje prilika u osiguranju činovnika za slučaj bolesti u Slovačkoj. Str. 4—5. Alois Petr: Tričetvrt milijuna neuposlenih.

CHRONIK DER UNFALVERHÜTUNG. Br. 1. Str. 1—6. Ing. Gollasch: Metode zaštite od nezgoda i njeni rezultati u praksi.

REVUE INTENATIONALE DU TRAVAIL. Br. 1. Str. 1—27. Međunarodna konferencija statistike migracije. Str. 55—71. Dr. W. Klumpar: Osnutak fonda socijalnog osiguranja. Str. 71—79. Jan Gnoinski: Položaj poljoprivrednih radnika u Poljskoj godine 1930/1931.

INDEKSI ZAGREBAČKE RADNIČKE KOMORE.

Zagrebačka Radnička komora već nekoliko godina izdaje tromjesečnu reviju »Indeks«. U toj reviji objavljuje indekse cijena u veleprodaji i maloprodaji; indekse troškova života; indekse nominalnih i realnih nadnica; indekse zaposlenosti, proizvodnje, spoljne trgovine i t. d. Sad je Radnička komora odlučila, da pored ove revije, u kojoj se indeksi objavljuju tromjesečno, izdaje i posebne mjesečne biltene, u kojima će objavljivati redovito na početku svakoga mjeseca indeks-brojeve za prošli mjesec. U biltenu za mjesec januar o. g. objavljeni su indeksi cijena u veleprodaji i maloprodaji i indeksi troškova života.

Ovi nam indeksi pokazuju ove rezultate iz mjeseca decembra pr. god.: I. Indeks cijena u veleprodaji: (22 artikla, 2 skupine, baza 1913 = 100). Totalni indeks za decembar 1932. (indeks u zlatu u zaporci) 1151 (98) prema 1127 (97) za novembar 1932. 1190 (108) za decembar 1931. 1284 (116) za decembar 1930. 1552 (141) za decembar 1929. i 1690 (154) za decembar 1928. Cijene u veleprodaji poskočile su u decembru 1932. prema novembru 1932. za 1.03% a pale prema decembru 1931. za 9.26%, decembru 1930. za 15.41%, decembru 1929. za 30.50% i decembru 1928. za 36.37%. II. Indeks cijena u maloprodaji: (57 artikala, 4 skupine, baza, juli 1914. = 100). Totalni indeks za decembar 1932. 1408 (128) prema 1393 (126) za novembar 1932. 1463 (133) za decembar 1931. 1637 (149) za decembar 1930. 1723 (156) za decembar 1929. i 1768 (161) za decembar 1928. Cijene u maloprodaji poskočile su u decembru 1932. prema novembru 1932. za 1.58%, a pale prema decembru 1931. za 3.37%, u decembru 1930. za 14.10%, decembru 1929. za 17.95% i decembru 1928. za 20.50%. III. Troškovi života: jednog odraslog radnika odnosno radničke obitelji od 4 člana (otac, majka i dvoje djece), (4 skupine, baza, juli 1914 = 100). Totalni indeks troškova života za decembar 1932. za jednog radnika 1436 (130), za radničku obitelj 1379 (125) prema 1429 (129) odnosno 1366 (124) za novembar 1932., 1558 (141) odnosno 1501 (136) za decembar 1931., 1642 (149) odnosno 1579 (143) za decembar 1930., 1839 (167) odnosno 1793 (163) za decembar 1929. i 1811 (165) odnosno 1762 (160) za decembar 1928. Troškovi života su poskočili prema novembru 1932. za 0.80%, a pali prema decembru 1931. za 8.09%, decembru 1930. za 19.59%, decembru 1929. za 23.32% i decembru 1928. za 21.88%. B. H.

Digitized by Google

ŠLUŽBENI DIO

Broj 4.197 — 1933.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu oslobođenja od poštanskih taksa.

Svim mesnim organima.

U vezi ovdašnje okružnice broj 48.591/1932. od 30. novembra 1932. saopštava se, da je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja svojim aktom St. broj 3005/1933. od 26. januara 1933. dostavilo ovom uredu rešenje Ministarstva saobraćaja — Poštanskog odelenja — od 19. januara 1933. P. t. broj 103.713/32., u kojem Ministarstvo saobraćaja saopštava na traženje ovoga ureda, da nije u mogućnosti otstupiti od svoje odluke P. T. broj 75357/32. od 4. septembra 1932. god. kojom je dato tumačenje čl. 8. Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa i po kojoj se odredbi, ustanove pobrojane u čl. 2. slova Đ. Uredbe, među koje spada i Središnji ured i njegovi mesni organi, u odnosu sa privatnim licima ne mogu služiti pravom iz člana 8. pomenute Uredbe.

Primećuje se, da se ustanove pobrojane u čl. 2. slova Đ. Uredbe o oslobođenju od pošt. taksa, među koje spada i Središnji ured, smatraju povlašćenim samo za one vrste pošt. pošiljaka i u onom odnosu za koje im je oslobođenje dato Uredbom.

Pošiljke koje ove ustanove šalju privatnim licima smatraju se privatnim pošiljkama i prema tome podleže poštanskoj taksi, koju taksu su ove ustanove dužne prilikom predaje platiti.

O čemu se obaveštavaju mesni organi s tim, da imaju lepiti i dalje odgovarajuće poštanske marke na pisma i dopisnice, koje upućuju privatnim licima, a iznos naleplje-nih poštanskih maraka na pisma upućena privatnim poslodavcima ima se zaračunati u poslodavačkim platežnim nalozima. Lepiti se imaju poštanske marke i na obična pisma i dopisnice, koja se šalju n. pr. komorama, jer Ministarstvo saobraćaja svojim aktom P. t. broj 92.619/32. od 11. novembra 1932. stoji na stanovištu, da Komore nisu nadleštva, niti ustanove državne ili samoupravne vlasti.

Ovaj ured i njegovi mesni organi naime oslobođeni su po članu 2. slovu Đ. tačci 10. Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa samo od taksa za obična pisma, dopisnice i čekovne uplate, i to u međusobnom odnosu i u odnosu sa državnim i samoupravnim vlastima, nadleštvima i ustanovama u poslovima osiguranja, za čekovne uplate sa svima vlasnicima računa Poštanske štedionice. Ovo oslobođenje prema ovdašnjoj okružnici broj 43.742/1932. od 28. oktobra 1932. (R. Z. 1932. strana 704) prostire se ne samo na ovaj ured i okružne urede za osiguranje radnika, već i na ekspoziture, povereništva i ambulante mesnih organa ovoga ureda kao i na privatno društvene bolesničke blagajne. Važi oslobođenje od poštanskih taksa i za obična pisma i dopisnice, koje šalju ovaj ured i njegovi mesni organi opštinama i obratno u poslovima osiguranja (vidi okružnicu broj 898/1932. od 5. I. 1933. R. Z. broj 1. iz ove godine, stranica 48.). Oslobođene su dalje od poštarine dopisnice kao i obična pisma, u kojima mesni organi šalju platežne naloge i sva druga saopštenja u poslovima osiguranja državnim i samoupravnim vlastima, nadleštvima i ustanovama. Sve čekovne uplate za vlasnike računa Poštanske štedionice također su oslobođene od poštanskih taksa.

Prednje se saopštava svim mesnim organima radi znanja i upravljanja.

U Zagrebu, 13. februara 1933.

Generalni direktor
u z.:
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Digitized by Google

Broj: 6396 — 1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu taksiranja pošiljaka, u kojima se predaju na poštu prijavni i odjavni listovi za člana i učinjene potvrde o njima.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Ovaj je ured opazio da poslodavci koji prijavljuju svoje radnike na osiguranje poštom, dostavljaju prijave i odjave u običnom pismu i da plaćaju zato poštansku taksu od 1.50 Dinara. Isto je tako opazio ovaj ured, da i mesni organi vraćaju poslodavcima potvrde o učinjenim prijavama i odjavama također u zatvorenim pismima i da na ta pisma u međumesnom prometu lepe poštanske marke od 1.50 Dinara.

Kako prijave i odjave za člana ili za posao kao i uredske potvrde o njima nemaju karaktera ličnog i stvarnog poslovnog dopisivanja, to se ovaj ured pretstavkom obratio na Ministarstvo saobraćaja, s molbom za uputstvo mogu li se pošiljke, koje sadrže prijave i odjave kao i potvrde o tom, taksirati uz sniženu taksu. Na ovu pretstavku primio je ovaj ured preko Savske direkcije pošta i telegrafa pod brojem 8754/33 od 10. februara 1933 raspis br. 55 na sve pošte, koji glasi:

»Povodom nastalog pitanja, kako treba taksirati prijavne listove (odjavne listove i potvrde), koje šalju okružni uredi za osiguranje radnika poslodavcima kao i poslodavci okružnim uredima, dalo je Ministarstvo saobraćaja aktom od 3. februara 1933. P. T. broj 5713 objašnjenje, da se pošiljke sa praznim (neispunjenim) prijavnim listom imaju smatrati tiskovinom, dok se pošiljke sa prijavnim listom, odjavnim listom ili potvrdom, čim su ispunjeni, u smislu člana 21 Pravilnika za unutrašnju pošt. službu dio I. imaju smatrati p o s l o v n i m p a p i r i m a, te taksirati kao poslovni papir po tački 5 poštanske tarife (P. t. vesnik br. 22/1931.).«

Ispunjene dakle prijave i odjave, kad ih šalju poslodavci, kao i ispunjene potvrde o prijavama i odjavama, kad ih vraćaju poslodavcima mesni organi, smatraju se poslovnim papirima i na njih se ima u unutrašnjosti zemlje lepiti snižena poštanska marka najmanje od 1 (jednog) Dinara. Inače za veću težinu od 200 grama naplaćuje se za poslovne papire poštanska taksa za svakih 50 grama ili deo ove težine, 25 para, ali najmanje 1 Dinar. Poslovni papiri mogu se predavati na poštu do najveće težine od 2 kilograma. Poslovni papiri moraju se predavati pošti otvoreno i tako upakovani, da im se sadržaj može lako pregledati — dakle u otvorenim zavojima. Na čelu adresne strane zavoja koji sadrži poslovni papir, dobro je da se otisne žigom ili otštampa vrsta pošiljke »Poslovni papir«. I više prijava i odjava može jedan poslodavac odnosno više potvrda o tom na jednog poslodavca može predati ured na poštu u jednom otvorenom zavoju kao jedan poslovni papir.

Pozivaju se stoga svi mesni organi, da o ovom raspisu obaveste u lokalnoj štampi zainteresovane poslodavce, a sami da poslodavcima vraćaju poštom potvrde o učinjenim prijavama i odjavama uz sniženu poštansku taksu kao poslovni papir. U očevidnicima poslodavaca valja kraticom »p« kod dana prijema prijave ili odjave ili na drugi shodan način upozoriti propisivače prinosa, da računaju poslodavcima u platežnim nalozima, u koliko ih budu imali dalje, i taksu za poslovni papir.

Na adresnu stranu poslovnih papira kao i na adresnu stranu pismonosnih pošiljaka, za koje ovaj ured i njegovi mesni organi ne uživaju oprosta od poštarine, ne sme se stavljati klauzula o oslobođenju od poštanskih taksa.

Nasuprot na onim pismima i dopisnicama — za koje ovaj ured i njegovi mesni organi po ovdašnjim okružnicama broj 43.742/1932 od 28. oktobra 1932 (Radnička Zaštita god. 1932. strana 704), broj 48.591/1932 od 30. novembra 1932 (Radnička Zaštita broj 1 iz ove godine strana 49) i broj 4197/33 od 13. februara ove godine uživaju oslobođenje od poštanskih taksa — treba se pozivati u pogledu oslobođenja od poštanskih taksa na »Uredbu o oslobođenju od poštanskih taksa od 16. februara 1932 slovo Đ, tačka 10«, koju klauzulu treba i istaknuti na pošiljkama.

U smislu člana 17 Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa, napominje Savska direkcija pošta i telegrafa u istom svom raspisu, moraju se mesni organi pozivati na tu

Digitized by Google

Uredbu, a ne na ranije datu povlasticu § 191 ZOR., pošto je ta povlastica stupanjem na snagu Uredbe prestala da važi.

Prednje se saopštava svim mesnim organima radi znanja i upravljanja.

U Zagrebu, 23. februara 1933.

Generalni direktor
u z.:
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Broj 3811/1933.

NATEČAJ.

Na osnovu zaključka pretsedništva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 2. februara 1933. raspisuje se ovime natečaj za popunjenje:

jednog mesta upravitelja lečilišta Središnjeg ureda »Brestovac« kategorije B položaja IV s godišnjom sistematskom plaćom od Din 10.800.—, s godišnjom položajnom platom od Din 24.600.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima u novcu i u naravi.

Uveti nameštenja su sledeći:

1.) da je natecatelj državljanin Kraljevine Jugoslavije i da znade srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;

2.) da imade telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

3.) da je navršio 18 godina života i da nema više od 40 godina života izuzevši slučaj, da je pre toga bio u službi kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi;

4.) da ne stoji pod starateljstvom ili stečajem, da nije pod isleđenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nije suđen na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrđeno presudom;

5.) da mu služba kod Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili druge javne službe, nije prestala iz uzroka spomenutih u §-u 112. i tački 5. i 7. §-a 113. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

6.) da imade svršenu srednjoškolsku spremu (maturu) odnosno u koliko nema iste, da dokaže sposobnost za vršenje stručnih poslova, znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj s publikom i službenicima.

Ovaj natečaj raspisuje se samo u cilju unapređenja ovouredskih službenika.

Uz molbu ima svaki natecateli priložiti: svedočanstvo o danu rođenia, uverenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svedodžbe, uverenia o dotadanjem zanimanju, o zdravliu i regulisanju vojne obaveze. Zdravlie se mora dokazati svedodžbom lekara Središnjeg ureda za osiguranie radnika ili njegovih mesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru, odnosno lekaru-specijalisti za tuberkulozu.

Sva ostala prava i dužnosti utvrđena su sa Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Zakonom o primanju u službu lekara itd. od 20. januara 1931. godine.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe, imaju natecatelji podneti potpisanom uredu uključivo do 15. marta 1933. do 12 sati o podne.

Na zakašnele molbenice neće se uzeti obzir.

U Zagrebu, 15, februara 1933.

SREDIŠNJI URED ZA OSIGURANJE
RADNIKA.

Digitized by Google

Broj: 6.999-1933.

N A T E Č A J.

Na osnovu zaključka pretsedništva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 23. II. 1933. pod čl. 26. sedničkog zapisnika raspisuje se ovime natečaj za popunjenje sledećih službeničkih mesta:

I.) za jedno mesto načelnika kategorije B položaja III. knjigovodstvene struke s godišnjom sistematskom platom od Din 10.800.—, s godišnjom položajnom platom od Din 28.800.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;

II.) za jedno mesto lekarskog referenta kategorije A položaja VI. s godišnjom sistematskom platom od Din 12.000.—, s godišnjom položajnom platom od Din 15.000 i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima.

Uveti nameštenja su sledeći:

1.) da su natecatelji državljani Kraljevine Jugoslavije i da znadu srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;

2.) da imadu telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

3.) da su navršili 18 godina života i da nemaju više od 40 godina života izuzevši slučaj, da su neposredno pre izbora bili u službi kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi;

4.) da ne stoje pod staratelistvom ili stečajem, da nisu pod isleđenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nisu suđeni na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrđeno presudom;

5.) da im služba kod Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili druge javne službe, nije prestala iz uzroka spomenutih u §-u 112. i tačci 5. i 7. § 113. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

6.) da imadu za mesto pod I.) svršenu srednjoškolsku spremu (maturu) odnosno u koliko nemaju iste, da dokažu sposobnost za vršenje stručnih poslova, znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj s publikom i službenicima.

Za mesto pod II.) da imadu domaću ili nostrificiranu diplomu doktora sveukupnog lekarstva, pravo na vršenje lekarske prakse u Kraljevini Jugoslaviji.

Za mesto pod I.) imaće prednost natecatelji, koji se nalaze u službi radničkog osiguranja.

Uz molbu ima svaki natecatelj priložiti: svedočanstvo o danu rođenja, uverenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svedodžbe, uverenja o dotadanjem zanimanju, o zdravlju i regulisanju vojne obaveze. Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara Središnjeg ureda ili njegovih mesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru, odnosno lekaru-specijalisti za tuberkulozu.

Sva ostala prava i dužnosti utvrđena su Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Zakonom o primanju u službu lekara itd. od 20. januara 1931.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe imaju natecatelji podneti potpisanom uredu uključivo do 31. marta 1933. godine do 12 sati o podne.

Na zakašnjele i nedovoljno obložene molbenice neće se uzeti obzir.

U Zagrebu, 25. februara 1933.

SREDIŠNJI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Broj 5907/1933.

N A T E Č A J.

Na osnovu zaključka pretsedništva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 23. februara 1933. pod čl. 24. sedničkog zapisnika raspisuje se ovime natečaj za popunjenje:

jednog upražnjenog mesta lekara-ravnatelja lečilišta »Klenovnik« s berivima činovnika kategorije A položaja III. t. j. s godišnjom sistematskom

Digitized by Google

platom u iznosu od Din 12.000.—, s godišnjom položajnom platom od Din 28.800.— i ostalim tom položaju pripadajućim dodacima, te uz besplatan stan, hranu, rasvetu, ogrev i poslugu u lečilištu.

Uveti nameštenja jesu:

1.) da je natecatelj državljanin Kraljevine Jugoslavije i da znade srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;

2.) da imade telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

3.) da ne stoji pod starateljstvom ili stečajem, da nije pod isleđenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nije suđen na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrđeno presudom;

4.) da mu služba kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili druge javne službe nije prestala iz uzroka pomenutih u §-u 67. i tački 6. §-a 68. Službenog pravilnika lekara-činovnika;

5.) da imade domaću ili nostrificiranu diplomu doktora sveukupnog lekarstva, pravo na vršenje lekarske prakse u Kraljevini Jugoslaviji, da je dobro upoznat sa službom uprave sanatorija ili sličnih zdravstvenih zavoda, po mogućnosti sa službom ravnatelja takovih zavoda.

Uz molbu ima svaki natecatelj priložiti: svedočanstvo o danu rođenja, uverenje o nadležnosti, o eventualnoj zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svedodžbe, uverenja o dotadanjem zanimanju, o zdravlju i regulisanju vojne obaveze. Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili njegovih mesnih organa, ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru, odnosno lekaru-specijalisti za tuberkulozu.

Mesto nije skopčano sa penzijom i pravom na stalnost.

Sva ostala prava i dužnosti odrediće se posebnim pismenim ugovorom, a u koliko ugovor ne određuje drugačije vrediće Službeni pravilnik lekara-činovnika i Zakon o primanju u službu lekara itd. od 20. januara 1931.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe, imaju natecatelji podneti potpisanom uredu uključivo do 31. marta 1933. do 12 sati o podne.

Na zakašnjele i nepotpune molbenice ne će se uzeti obzir.

U Zagrebu, 25. februara 1933.

SREDIŠNJI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA.

NATEČAJ.

Okružni ured za osiguranje radnika u Subotici na osnovu zaključka svog ravnateljstva od 14. februara 1933. raspisuje natečaj za sledeća mesta:

Jedno mesto pomoćnog knjigovođe kategorije B položaja VIII. u sedištu ureda;

Jedno mesto službenika administrativne struke kategorije B. položaja VII u sedištu ureda;

Jedno mesto ugovornog lekara opšte prakse u Staroj Kanjiži za područje grada Stare Kanjiže;

Jedno mesto ugovornog lekara opšte prakse u Bajmoku sa mesečnim honorarom od Din 715.— i specijalnim dodatkom od Din 65.— i putnim paušalom od Din 150.—, ukupno Din 930.— mesečno.

Molbe propisno obložene imaju se podneti uredu do 18. marta 1933. u 12 sati o podne.

Digitized by Google

Godišnji iskaz o poprečnom stanju članova SUZORA u godini 1932. po banovinama.

Tekući broj	Banovine	Broj žiteljstva prema popisu pučanstva u godini 1931. po banovinama			Poprečni broj osiguranih članova 1932. god.			Postoci osiguranih članova od broja žiteljstva			Na pojedine banovine otpada % članova		
		muških i ženskih	muških	ženskih	muških i ženskih	muških	ženskih	m. i ž.	m.	ž.	m. i ž.	m.	ž.
1	Dravska	1,144.194	551.401	592.793	84.184	53.228	30.956	7·36	9·65	5·22	15·71	9·93	5·78
2	Savska	2,703.163	1,315.716	1,387.447	145.478	101.588	43.890	5·38	7·72	3·16	27·15	18·96	8·19
3	Vrbaska	1,036.361	528.476	507.885	20.213	18.309	1.904	1·95	3·46	0·37	3.77	3·42	0·35
4	Primorska	900.800	442.093	458.707	23.249	16.830	6.419	2·58	3·81	1·40	4·34	3·14	1·20
5	Drinska	1,530.867	771.089	759.778	36.883	30.297	6.586	2·41	3·93	0·87	6·88	5·65	1·23
6	Zetska	924.986	463.729	461.257	19.472	17.417	2.055	2·11	3·76	0·45	3·63	3·25	0·38
7	Dunavska	2,387.495	1,170.987	1,216.508	100.603	74.839	25.764	4·21	6·39	2·12	18·77	13·96	4·81
8	Moravska	1,436.129	707.661	728.468	19.603	16.828	2.775	1·36	2·38	0·38	3·66	3·14	0·52
9	Vardarska	1,575.185	785.674	789.511	25.917	21.662	4.255	1·65	2·76	0·54	4·83	4·04	0·79
10	Beograd	291.738	157.735	134.003	60·315	45.223	15.092	20·67	28·67	11·26	11·26	8·44	2·82
	Ukupno . . .	13,930.918	6,894.561	7,036.357	535.917	396.221	139.696	3·85	5·75	1·99	100·—	73·93	26·07

Digitized by Google

Godišnji iskaz 1932. godine o poprečnom broju osiguranih članova Suzora po nadničnim razredima.

Nadnični razredi	Poprečni broj osiguranih članova u god. 1932			Poprečni broj članova u % postocima			Na 100 članova pojedinog nadničnog razreda otpada	
	muških i ženskih	muških	ženkkih	m. i ž.	m.	ž.	m.	ž.
I.	65.637	56.375	9.262	12·25	10·52	1·73	85·89	14·11
II.	4.179	1.482	2.697	0·78	0·28	0·50	35·46	64·54
III.	21.970	6.689	15.281	4·10	1·25	2·85	30·45	69·55
IV.	39.134	15.650	23.484	7·30	2·92	4·38	39·99	60·01
V.	49.090	21.383	27.707	9·16	3·99	5·17	43·56	56·44
VI.	49.213	37·727	11.486	9·18	7·04	2·14	76·66	23·34
VII.	39.760	29.700	10.060	7·42	5·54	1·88	74·70	25·30
VIII.	47.581	36.478	11.103	8·88	6·81	2·07	76·67	23·33
IX.	53.452	44.150	9.302	9·97	8·23	1·74	82·60	17·40
X.	46.899	40.527	6.372	8·75	7·56	1·19	86·41	13·59
XI.	27.022	23.325	3.697	5·04	4·35	0·69	86·32	13·68
XII.	91.980	82.735	9.245	17·17	15·44	1·73	89·95	10·05
1932	535.917	396.221	139.696	100·—	73·93	26·07	73·93	26·07
1931	609.190	456.056	153.134	100·—	74·86	25·14	74·86	25·14
+ više — manje	— 73.273	— 59.835	— 13.438	—	— 0·93	+ 0·93	— 0·93	+ 0·93
1932 poprečni nadnični u Din	24·58	26·63	18·76					
1931 popreč. nadnič. u Din	26·19	28·25	20·07					
+ više — manje	— 1·61	— 1·62	— 1·31					

Digitized by Google

Godišnji iskaz 1932. godine obavezno osiguranih članova Suzora po mesnim organima.

Tek. broj	Mesni organi	Poprečni broj osiguranih članova u godini 1932.			Poprečno u postotcima %			Poprečna nadnica Dinara	Na 100 članova pojedinog mes. organa otpada muških članova
		m. i ž.	m.	ž.	m. i ž.	m.	ž.		
1	Banja Luka . . .	15.434	13.856	1.578	2·88	2·59	0·29	20·49	89·78
2	Beograd	81.858	65.230	16.628	15·27	12·17	3·10	28·13	79·69
3	Dubrovnik . . .	18.300	14.407	3.893	3·42	2·69	0·73	27·15	78·73
4	Karlovac	11.480	8.281	3.199	2·14	1·54	0·60	21 80	72·13
5	Ljubljana	77.653	49.305	28.348	14·49	9·20	5·29	24·38	63·49
6	Niš	21.972	18.134	3.838	4·10	3·38	0·72	19·97	82·53
7	Novi Sad	25.541	18.573	6.968	4·77	3·47	1·30	22·75	72·72
8	Osijek	43.811	34.405	9.406	8·17	6·41	1·76	20·91	78·53
9	Sarajevo	23.463	18.420	5.043	4·38	3·44	0·94	23·89	78·51
10	Skoplje	24.642	21.438	3.204	4·60	4· –	0·60	19·90	87·--
11	Sombor	16.036	11.032	5.004	2·99	2·06	0·93	19·90	68·80
12	Split	16.744	12.561	4.183	3·13	2·35	0·78	26·20	75·02
13	Subotica	18.185	12.300	5.885	3·39	2·29	1·10	20·52	67·64
14	Sušak	9.338	7.374	1,964	1·74	1·38	0·36	30·22	78·97
15	Tuzla	13.790	12.450	1,340	2·57	2·32	0·25	21·09	90·28
16	Vel. Bečkerek . .	19.336	13.763	5.573	3·61	2·57	1·04	18·63	71·18
17	Zagreb	70.664	44.552	26.112	13·19	8·32	4·87	25·—	63·05
	Okružni uredi .	508.247	376.081	132.166	94·84	70·18	24·66	23·72	74·—
18	Zgb „Merkur“ . .	18.560	13.768	4.792	3·46	2·57	0·89	43·99	74·18
19	Ljublj. „Trgbpdr.“	5.895	3.445	2.440	1·10	0·64	0·46	34·96	58·61
20	Bgd. „Trg. Oml.“	3.215	2.917	298	0·60	0·54	0·06	29·35	90·73
	Privat. drnš. blag.	27.670	20.140	7.530	5·16	3·75	1·41	40·37	72·79
	SUZOR	535.917	396.221	139.696	100.—	73·93	26·07	24·58	73·93
	SUZOR 1931 . .	609.190	456.056	153.134	100·—	74·86	25·14	26·19	74·86

Digitized by Google

GLASNIK

SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA

(IZLAZI KAO PRILOG „RADNIČKE ZAŠTITE")

GOD. IV ZAGREB, DNE 6 MARTA 1933 BROJ 5

Prema zaključku XLV. redovne sednice Centralnog odbora za posredovanje rada od 6. decembra 1932. god., a po predlogu pretsednika G. Krmpotića dr. Maria, utvrđeno je, da se u Zagrebu održi 27. i 28. decembra 1932. god. proširena konferencija Javnih berzi rada u zemlji.

ZAPISNIK

O

TOKU RADA PROŠIRENE KONFERENCIJE JAVNIH BERZI RADA U ZEMLJI, ODRŽANE U ZAGREBU U PROSTORIJAMA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA OD 27. DO 29. DECEMBRA 1932. GODINE.

I.

ZAPISNIK

O RADU KONFERENCIJE NA DAN 27. DECEMBRA 1932. GODINE.

Dnevni red konferencije:

1. Izveštaj pretsednika Centralnog odbora za posredovanje rada.
2. Ubiranje i podela prihoda:
   a) redovnih (prinosi i kamate),
   b) vanrednih (subvencije i dotacije).
3. Pretres budžeta javne službe posredovanja rada za 1933. godinu.
4. Izgradnja službe posredovanja rada:
   a) konstituisanje samouprave,
   b) poslovanje Javnih berzi rada i samostalno izdavanje »Glasnika službe posredovanja rada«,
   c) način saradnje Javnih berzi rada sa ostalim (javnim i privatnim) ustanovama za posredovanje rada u zemlji.
5. Eventualije.

Učesnici konferencije:

Gg.: 1. Krmpotić dr. Mario, upravnik Središnje uprave za posredovanje rada, kao pretsednik Centralnog odbora za posredovanje rada; 2. Blašković Pero, sekretar Centrale industrijskih korporacija i član Centralnog odbora za posredovanje rada; 3. Krekić Bogdan, sekretar Centralnog sekretarijata radničkih komora i član Centralnog odbora za posredovanje rada; 4. Popović dr. Stevan, sekretar Industrijske komore u Beogradu; 5. Bauer Marko, sekretar Saveza industrijalaca u Zagrebu; 6. Šuklje ing. Milan, sekretar Zveze industrijcev v Ljubljani; 7. Despić dr. Aco, sekretar Trgovačko-industrijske komore u Sarajevu; 8. Buić dr. Mirko, sekretar Trgovačko-industrijsko-zanatske komore u Splitu; 9. Pavićević Luka, sekretar Radničke komore u Beogradu; 10. Pfeifer Vladimir, sekretar Radničke komore u Zagrebu;

Digitized by Google

11. Uratnik Filip, sekretar Radničke komore u Ljubljani; 12. Jakšić Jovo, sekretar Radničke komore u Sarajevu; 13. Ćurić Bogoljub, sekretar Radničke komore u Splitu; 14. Hadnadjev Đura, delegat Radničke komore u Novom Sadu; 15. Gligorović dr. Gligorije, pretsednik Upravnog odbora Javne berze rada u Beogradu; 16. Benčić Sieber dr. Bela, pretsednik Upravnog odbora Javne berze rada u Zagrebu; 17. Karlin dr. Ivan, pretsednik Upravnog odbora Javne berze rada u Ljubljani; 18. Gromović Lujo, pretsednik Upravnog odbora Javne berze rada u Sarajevu; 19. Baton dr. Stjepan, pretsednik Upravnog odbora Javne berze rada u Novom Sadu; 20. Kosi Anton, pretsednik Upravnog odbora Javne berze rada u Splitu; 21. Perić P. Ilija, pravni referent Središnje uprave za posredovanje rada u Beogradu; 22. Požega Milan, sekretar Središnje uprave za posredovanje rada; 23. Mucafir Srećko, šef Javne berze rada u Zagrebu; 24. Rodin Mirko, šef Javne berze rada u Splitu; 25. Bilbija Vladeta, šef Javne berze rada u Sarajevu; 26. Ljubotina Lazar, vd. šefa Javne berze rada u Novom Sadu; 27. Vončina Josip, šef Javne berze rada u Ljubljani; i 28. Janković Đorđe, vd. šefa Javne berze rada u Beogradu.

Sekretar konferencije: Perić P. Ilija s. r.

Pretsednik konferencije: Krmpotić dr. Mario s. r.

Tačka 1.: Izveštaj pretsednika Centralnog odbora za posredovanje rada.

Pretsednik G. Krmpotić dr. Mario otvara konferenciju u 10 časova pozdravljajući prisutne i izjavljujući zahvalnost direkciji Središnjeg ureda za osiguranje radnika na ljubaznom stavljanju na raspoloženje sale za održavanje konferencije. Zatim je nastavio:

Ovogodišnja konferencija Javnih berzi rada proširena je sa pretstavnicima poslodavaca i radnika izvan samouprave javne službe posredovanja rada. Tako je postupljeno stoga, da bi se čuo glas redova privrednika: Njihove želje, predlozi i primetbe, kako bi se moglo koraknuti dalje u pravcu usavršavanja naše službe posredovanja rada. No, već sada treba napomenuti, da su mnoge želje i predlozi, iako korisni, u praksi ili neostvarljivi ili sporo ostvarljivi. Razlog tome leži, ponajprije, u: nedovoljnosti sredstava radi davanja svima onima, koji se kao nezaposleni jave, ma i najmanje pomoći; malobrojnosti službenika javne službe posredovanja rada; kao i nepodesnosti prostorija za obavljanje svih poslova jedne moderne berze rada.

Konstatuje, da je naša javna služba posredovanja rada u stalnom napretku i pored svih teškoća i nedostataka. Za to se ima blagodariti svesrdnoj saradnji pretstavnika i radnika i poslodavaca, i to kako onim u Upravnim i Nadzornim odborima, tako i u Centralnom odboru za posredovanje rada. Želi, da se takav rad pojača većom aktivnošću. Jer, samo takvom saradnjom izgrađivanje naše javne službe posredovanja rada može dati maksimum koristi našoj nacionalnoj privredi, a napose našem radništvu.

Smatra, da je naročito dužan, da ovom svečanom prilikom izrazi duboku blagodarnost Kraljevskoj vladi i Narodnom pretstavništvu, a naročito GG. Ministrima socijalne politike i narodnog zdravlja i finansija na svesrdnom zauzimanju oko pronalaženja vanrednih izvora na teret državnog budžeta za naročiti kredit od Din 50,000.000 za pomaganje nezaposlenih radnika i za svrhe javne pomoći. Konstatuje, da je na naročito zauzimanje G. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja podvostručen prinos za Javne berze rada, koji se prinos već ubire počevši od 1. aprila 1932. god. Naglašava veoma veliku predusretljivost G. Ministra saobraćaja u pogledu pomaganja nezaposlenih radnika time, što je u toku 1932. god. u nekoliko navrata, pa i sada, odobravao vraćanje nezaposlenih radnika iz Beograda kućama, i to spočetka potpuno besplatno, a docnije uz 75% popusta.

Podvlači, da napred pomenuto staranje i pomaganje nezaposlenih radnika, premda ne pretstavlja dovoljnu pomoć našem nezaposlenom radništvu, ipak znači dragocenu dobit u moralnom pogledu. Jer, sada je to već nesumnjivo, time je bezgranično proširen krug interesovanja za naše nezaposlene radnike. A tu je, uje-

Digitized by Google

Učesnici konferencije.

Digitized by Google

dno, i preduslov za početak uspješnijeg vođenja borbe protivu nezaposlenosti kod nas.

Priznaje, da naša javna služba posredovanja rada ne može pokazati pravi i očekivani uspeh zbog niza nedostataka. Međutim, većina tih nedostataka nalazi svoga korena izvan naših Javnih berzi rada. Tako ne manje negativna činjenica je nedovoljna upućenost, kako poslodavaca da traže radnike, tako i radnika da se prijavljuju i onda, kada ne mogu polagati neko »pravo« ili nadu na bilo kakvu pomoć u novcu kod Javne berze rada. No, lakše je činiti prigovore, a teže dovoditi u red i usavršavati. Svi znamo, da su na pr. pomoći nedovoljne; ali otkuda stvoriti nedostajuća sredstva? — Priznaje se, da ni broj službenika nije dovoljan; ali, da li se u tome pravcu sme razmetati pred opasnošću jačeg smanjivanja realizacije prinosa za Javne berze rada, s obzirom na moguće pojačanje privredne i finansijske depresije?

Ako se o svemu napred dodirnutom bude vodilo računa, nije li razumljivo razvijanje i borbe i konflikata između poslodavačkih i radničkih pretstavnika u samoupravi javne službe posredovanja rada? Međutim, sklon je da baš u tome vidi jedan između ostalih dokaza, da se samouprava sve više sraščuje i razvija u jedno potpunije i savršenije staranje, javno staranje privrednih redova za naše nezaposleno radništvo. A time se pojačava i više ispoljava vanredna vitalnost ustanova naše javne službe posredovanja rada.

Napominje, da je o opštim nedostacima, kao i o najprečim potrebama za razviće naše javne službe posredovanja rada dodirnuto u razdeljenom pismenom referatu »Izgradnja službe posredovanja rada«, kao i u ostalim pismenim podnescima Središne uprave za posredovanje rada, što je delegatima stavljeno na raspoloženje. Želi, da Gg. delegati daju svoja mišljenja po svima tim i ostalim pitanjima iz oblasti službe posredovanja rada i pomaganja nezaposlenih radnika.

Da bi se posao lakše i što uspešnije obavio, predlaže da se predmeti iz tač. 2. do 4. dnevnoga reda podele radi pretresa i pripreme rezolucija dvema komisijama, i to: 1. Organizacionoj (predmet iz tač. 4.) i 2. Finansijskoj (predmet iz tač. 2. i 3. dnevnoga reda).

Tim povodom je otvorena kraća diskusija, u kojoj su učestvovali Gg. dr. S. Popović, F. Uratnik i J. Jakšić, pa je pristupljeno izboru članova komisije, i to:

a) U organizacionu komisiju određena su Gg.:

J. Jakšić i B. Ćurić, kao pretstavnici radnika; dr. S. Popović i dr. M. Buić, kao pretstavnici poslodavaca; dr. S. Baton i S. Mucafir, kao pretstavnici Javnih berzi rada; i I. P. Perić, kao referent.

b) U finansijsku komisiju određena su Gg.:

F. Uratnik i V. Pfeifer, kao pretstavnici radnika; ing. Šuklje Milan i dr. A. Despić, kao pretstavnici poslodavaca; A. Kosi i V. Bilbija, kao pretstavnici Javnih berzi rada; i M. Požega, kao referent.

G. F. Uratnik: Predlaže, što konferencija usvaja, da pojedini delegati mogu takođe učestvovati u radu obeju komisija, bez obzira, da li su u koju komisiju izabrani ili ne.

Na predlog Pretsednika zaključeno je, da se finansijska komisija sastane danas u 16 časova, a plenum konferencije u 17 časova. Plenum ima raspravljati o predlogu budžeta ustanova javne službe posredovanja rada za 1933. godinu.

Pretsednik: Konstatuje prijem prednjih predloga. Zatim je poželeo konferenciji i komisijama uspešan rad, te je, zaključujući sednicu u 12 časova, zakazao narednu sednicu plenuma za 17 časova istoga dana. (Prisutni su pretsednika pozdravili dugim aplauzom).

Digitized by Google

II.

ZAPISNIK

PLENARNE SEDNICE PROŠIRENE KONFERECIJE JAVNIH BERZI RADA NA DAN 27. DECEMBRA 1932. GODINE U 17 ČASOVA.

Dnevni red: Pretres budžeta ustanova javne službe posredovanja rada za 1933. godinu.

Prisutni: Svi učesnici na konferenciji.

Pretsednik G. dr. M. Krmpotić tačno u 17 časova otvara konferenciju i poziva G. M. Požegu, da kao izvestilac obrazloži predlog budžeta ustanova javne službe posredovanja rada za 1933. godinu.

G. M. Požega: Obrazlaže, da se je za utvrđivanje budžeta za 1933. god. poslužilo prosekom ubratih prinosa za javne berze rada u godinama 1929., 1930. i 1931., uzevši u obzir nužne korekcije, koje je uzrokovala najnovija arondacija Okružnih ureda za osiguranje radnika, i to naročito onih u Beogradu i Dubrovniku. Na taj način se je došlo do iznosa od Din 12,730.294.50, što pretstavlja sredstva za budžetiranje ustanova javne službe posredovanja rada u 1933. godini. Od toga otpada kao čist prosek na pojedine ustanove, i to: 1. Javnoj berzi rada u Beogradu Din 2,497.796 i 90 para; 2. Javnoj berzi rada u Zagrebu Din 3,547.151.44; 3. Javnoj berzi rada u Ljubljani Din 2,011.454.08; 4. Javnoj berzi rada u Splitu Din 580.780.75; 5. Javnoj berzi rada u Sarajevu Din 1,431.824.90; 6. Javnoj berzi rada Novi Sad Din 1,388.256.98; i 7. Središnoj upravi za posredovanje rada u Beogradu Din 1,273.029.45. K tome Središna uprava ima još čistog prihoda od objava za povlaštenu vožnju nezaposlenih radnika od 1. decembra 1931. god. do 30. novembra 1932. god. Din 400.502.20, kao i na ime naknade za prostorije Iseljeničkog nadzornika u Beogradu Din 8.400: svega Din 408.902.20. Dakle Središna uprava za posredovanje rada ima ukupno Din 1,681.931.65. — Međutim, kako je Javna berza rada u Splitu po prinosima pasivna, to joj je od kvote Središne uprave dodeljen iznos od Din 120.000. Prema tome, budžet Javne berze rada u Splitu je povećan i iznosi Din 700.780.75 (umesto Din 580.780.75), a onaj Središne uprave tako umanjen iznosi Din 1,561.931.65.

Zatim, ukratko izlaže o »budžetskim odredbama« i o tehničkoj podeli sredstava na: 1/3 za lične i materijalne izdatke i 2/3 za pomoći nezaposlenim radnicima.

Konačno konstatuje da u podnetom predlogu budžeta nisu uneti izdaci za kontrolnu službu delegiranih državnih službenika u javnoj službi posredovanja rada, pošto je to pitanje rešeno Naređenjem G. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, Kab. br. 452 od 19. IV. 1932. god.

Pretsednik: Izjavljuje, da otvara opštu debatu o budžetu.

G. F. Uratnik: Konstatuje, da je za bazu budžetiranja u 1932. godini uzet iznos od Din 12,000.000, a da je za 1933. godinu ta baza svega Din cca 12,700.000; dakle, samo za cca 700.000. više. Pominje, da je od 1. aprila 1932. god. ustanovljen podvostručeni prinos za Javne berze rada, te predviđa, da će sada biti godišnje propisanih prinosa za cca Din 24,000.000, od čega da će biti ubrato cca 18,000.000 dinara. Stoga ne može shvatiti, kako to da povećanje ovogodišnjeg budžeta iznosi svega 700.000 dinara! Traži, da se svi ubrati prinosi razdele radnicima, koji su danas najpotrebniji nezaposleničkih pomoći. Protivan je pravljenju ma kakvih rezervi, za koje tvrdi, da danas iznose kojih deset milijuna dinara.

Izjavljuje na kraju, da će pretstavnici radnika u Upravnom odboru Javne berze rada u Ljubljani biti prinuđeni istupiti iz te samouprave, ako se ne bude vodilo računa o njihovim razlozima i zahtevima, a naročito u pogledu načina budžetiranja.

G. Pfeifer: Traži, da se povise davanja nezaposlenim radnicima u srazmeri sa povećanjem ubranih prinosa za J. b. r. Smatra, da predloženi budžet pokazuje upravo, koliko i kako je to budžetiranje nerealno, čak i neiskreno, pošto se dozvoljava, da i danas idu veliki iznosi u rezervne fondove Javnih berzi rada.

Digitized by Google

Osvrće se naročito na J. b. r. u Zagrebu te tvrdi, da realna baza njenog budžeta mora iznositi cca 6,000.000 dinara! Želi, da se taj iznos uzme za osnovu budžeta Javne berze rada u Zagrebu za 1933. godinu, i to zbog naročitih potreba radništva sa teritorije Javne berze rada Zagreb.

G. P. Blaškovič: Izjavljuje, da je on kao član Centralnog odbora za posredovanje rada, nasuprot težnjama G. B. Krekića kao pretstavnika radnika u istome Odboru, uvek nastojao na tome da se provodi velika štednja. Opravdanje za to nalazi u sopstvenim nazorima o ekonomisanju. Protivan je svakom preteranom zaduživanju, pa i razgrabljivanju i utrošku svih raspoloživih sredstava, pa, dosledno, i takvih, koja se pribiru iz prinosa za Javne berze rada.

Smatra, k tome, da prilike naših nezaposlenih radnika nisu danas toliko strašno teške, kao što se to običaje govoriti. Naprotiv, mišljenja je da će ono još gore i još teže tek »sutra« doći. Radi svega toga smatra, da sa trošenjem sredstava J. b. r. treba biti umeren i vrlo oprezan. S obzirom na to, nada se, da će i pretstavnici radnika dati pravo Centralnom odboru, što sprovodi isključivo realnu finansijsku politiku.

G. B. Ćurić: Izjavljuje, da se slaže sa g. Pfeiferom u tome, da se sva realizovana sretstva upotrebe na pomaganje nezaposlenih radnika. Naglašava, da su prinosi za J. b. r. podvostručeni zato, što su pomoći nezaposlenima prema dotadanjim prinosima bile nedovoljne. Ali, k tome, ako se povećanje prinosne stope ne odražava u vidu povećanja pomoći, onda, izražava bojazan, da ne izostane i raison d'être povećanja prinosa. Radi toga traži, da osnova budžeta bude povećana.

Dalje traži, da se svi izdaci pokazuju u budžetu, jer to zahtevaju i principi budžetskog prava. Takođe traži, da se službenička mesta u budžetu pokazuju ne samo opštim oznakama, kao što je na pr. A_1, B_3, C_8, E_5 itd., već da bude označen i položaj, koji tim mestima pripada.

Predlaže, da se vrši teritorijalna grupacija po 2 ili 3 banovine u sastav jedne Javne berze rada. Smatra, da Zetsku banovinu treba pripojiti sa Drinskom banovinom u jedno područje Javne berze rada u Sarajevu, a Vrbasku banovinu Primorskoi, t. j. priključiti ju postojećem području Javne berze rada u Splitu. Time bi se smanjili troškovi i uprostila administracija. Apeluje, da Središna uprava i Ministarstvo socijalne politike porade u tome pravcu.

Ističe problem pomorskih berzi rada. U tu svrhu predlaže saradnju Radničke komore, sindikalnih organizacija pomoraca i J.b. r. u Splitu.

Moli Središnu upravu za posredovanje rada, da iz »rezervnih kredita« dodeli Javnoj berzi rada u Split izvesnu pomoć u svrhu izgradnje jednog skloništa za nezaposlene radnike, pošto je takva ustanova neophodna za tamošnji siromašni radni svet.

Konstatuje, da je i nezakonito produžavanje radnog vremena jedan od uzročnika povećanja nezaposlenosti kod nas. Radi toga traži poštovanje i striktno provođenje dotičnih zakonskih propisa.

G. M. Bauer: Napominje, da se sva predviđanja, obično, ne obistinjuju. S obzirom na to, smatra, da se mora biti vrlo opreznim, da li će se i nagoveštenih Din 18,000.000 na ime prinosa za Javne berze rada uistinu realizovati. Radi toga, ta fiktivna i hipotetična brojka ne sme se pretpostaviti i prekontrolisanim i stroko realnim ubratim prinosima, što je poslužilo kao osnovica kod proračunavanja proseka za budžetiranje ustanova javne službe posredovanja rada u 1933. godini. Povećanje budžeta može i docnije korisno doći; to nije kasno. Međutim, privreda nije dalje u stanju, da podnosi ma kakvo povećanje prinosa za J. b. r.

Javne berze rada su postale ustanove za socijalnu javnu pomoć, a ne samo za pomaganje nezaposlenih radnika. Predlaže, da se budžet primi onako, kako je predložen; jer, to je u interesu opreznosti i sigurnosti.

Podiže glas od strane privrednika protivu korišćenja preteranog i protivuzakonitog radnog vremena, pa ma gde to bio slučaj.

Završava time, da predloženi budžet treba prihvatiti još i stoga, što uvek ima mogućnosti da se utroši i sve ono što se ubere i što stoji raspoloživo. S obzirom na to,

Digitized by Google

Pretsednik i referenti Središnje uprave za posredovanje rada i šefovi Javnih berza rada

Digitized by Google

naročito naglašava, da treba u Javnim berzama rada sarađivati uvek, pa i onda, kada se ne mogu očekivati najbolji rezultati.

G. L. Pavičević: Pita, kakav karakter ima ovaj skup. Primećuje, da na konferenciji nema pretstavnika samouprave pojedinih Upravnih odbora Javnih berzi rada, već da su prisutni samo pretstavnici državne vlasti, t. j. pretsednici Upravnih odbora. Smatra, da samoupravu J. b. r. nije trebalo isključiti sa konferencije.

Izlaže, da je kao pretstavnik Radničke komore u Beogradu prisustvovao jednoj konferenciji za Zetsku banovinu na Cetinju, početkom decembra meseca pr. g., i da je zahtev bio jednodušan u tome, da Javne berze rada izdaju na ime pomoći nezaposlenim u Zetskoj banovini barem onoliko, koliko je na ime prinosa za J. b. r. ubrato na istoj teritoriji. Traži, da se na teritoriji ranije Crne Gore ustanove organi javne službe posredovanja rada, jer je Ekspozitura J. b. r. u Kotoru sasvim nedovoljna za tamošnje prilike i potrebe.

Izjavljuje, da je i on očekivao, da će se povećanje prinosa za J. b. r. odraziti u vidu ukupnog povećanja budžeta ustanova javne službe posredovanja rada. Traži, da se nezaposleničke pomoći povećaju. Želi, da Centralni odbor dâ iziavu, da će se svi ubrani prinosi upotrebiti na povećanje pomoći nezaposlenim radnicima.

G. Dr. St. Popović: Izjavljuje, da se slaže sa G. Blaškovićem o potrebi štednje. Kritički rekapitulira iziave predgovornika, radničkih pretstavnika, pa smatra, da se u pogledu budžetiranja treba zadržati na liniji, koju je zauzela Središna uprava. Jer, ne želi da se još jednom dotera do 1. aprila 1932. godine; a zato treba čuvati rezerve!

Radnike razlikuje na varoške i seoske. Ako bi se povećale nezaposleničke pomoći, smatra, da bi seoski radnici pohrlili u varoši. To bi, nesumnjivo, otežalo sadanje stanje. U tome baš i vidi negativnu stranu povećanja nezaposleničkih pomoći.

Tvrdi, da naplata prinosa za socijalno osiguranje kod Suzora ide vrlo teško; često se pribegava ovrhama. A to je dokaz, da počinje zapinjati i da se ne može dalje! Radi toga smatra, da je štednja neophodna, pa predlaže da se usvoji podneti nacrt budžeta.

Pretsednik prekida sednicu na 5 minuta radi odmora.

Pretsednik: Pita, da li želi još ko govoriti u opštoj debati. Konstatuje, da se za reč nije javio nitko te zaključuje opštu debatu i otvara debatu o budžetu u pojedinostima.

G. J. Jakšić: Pita pretsednika, kako će biti upotrebljen kredit od 50,000.000 dinara, koji je odobren od Kr. Vlade.

Pretsednik: Odobreni kredit od Din 50,000.000 raspodeljen je tako, što će: Din 10,000.000 biti podeljeno nezaposlenim radnicima posredstvom Kraljevskih banskih uprava; Din 35,000.000 biće upotrebljeno za izvođenje raznih javnih radova; i Din 5,000.000 biće dato sirotinji, kao javna pomoć.

G. L. Jakšić: Pita, zašto se kvota pomoći nezaposlenim radnicima ne deli posredstvom Javnih berzi rada; u protivnom, smatra, da J. b. r. treba ukinuti? Moli konferenciju, da preko G. pretsednika uputi apel Kralj. vladi, da se iznos od Din 10,000.000, određen za pomaganje nezaposlenih, podeli posredstvom Javnih berzi rada.

Glasovi: Prima se.

G. L. Pavičević: Povodom budžeta Javne berze rada u Beogradu naglašava, da je potrebno otvoriti Ekspoziture u Bitolju, Kragujevcu i u Kosovskoj Mitrovici. Kako je u budžetu predviđen Kragujevac i ako nema mogućnosti, da Ekspoziture budu otvorene u sva tri mesta, smatra da je Ekspozitura potrebnija Bitolju, nego li Kragujevcu. To smatra stoga, što je Bitolj velika varoš, zabačena i udaljena od J. b. r. Naprotiv, Kragujevac je takoreći pod rukom i u neposrednoj blizini Beograda, gde je centrala.

Dalje traži, da se na Cetinju, u Podgorici i u Kosovskoj Mitrovici otvore Ekspoziture Javne berze rada u saradnji sa beogradskom Radničkom komorom, kako bi se olakšala administracija J. b. r. u Beogradu. Stoga moli Središnu upravu, da tome sporazumu ne čini smetnje.

Digitized by Google

Pretsednik: Izjavljuje, da, pošto se više nitko ne javlja za reč, zaključuje debatu o budžetu i u pojedinostima. Zatim, daje odgovore na učinjene primetbe i istaknute prigovore:

Kaže, da o pitanju štednje postoji običan nesporazum. Štednja u pogledu trošenja prinosa za J. b. r. postoji, ali samo na materijalnim i personalnim izdacima. Što se tiče davanja pomoći nezaposlenim radnicima, ne samo da se nije štedilo, već je Centralni odbor za posredovanje rada najliberalnije stavio Upravnim odborima J. b. r. sredstva, ne samo ona budžetom za 1932. godinu predviđena, već i ona rezervnih fondova. U tome pogledu se je otišlo čak tako daleko, da je dato odobrenje za pomaganje nezaposlenih rudarskih i topioničkih radnika, i to baš na teritoriju Dravske banovine.

Smatra, da bi predlog G. F. Uratnika u pogledu načina budžetiranja, kada bi bio usvojen, uzrokovao pogoršanje i nestabilnost. Budžetom predviđena sredstva za pomoći, sredstva iz rezervnih fondova, kao i kamate, koje će J. b. r. dobiti posle obavljenog obračunavanja, tvrdi, da su sasvim dovoljna sredstva za deljenje pomoći u ovome dobu krize. Predloženi budžet računa sa sigurnim i već naplaćenim parama; a to je svakako bolje nego da se je uzelo za osnov nešto nesigurno.

Izjavljuje, da se zajmovi, koji su isplaćeni pre obrazovanja Javnih berzi rada, imaju staviti na teret kvote one I. b. r., u korist čije je teritorije isplata izvršena.

Kaže, da J. b. r. u Beogradu ne može izdržavati posebne Ekspoziture u Crnoj Gori. Izvesno je i to, da se još manje može naći mogućnosti za uspostavljanje samostalne Javne berze rada za Zetsku banovinu. Tu se mora računati sa naslonom na koju postojeću Javnu berzu rada. Misli, da bi u tom pogledu bila najbolja solucija pripojiti Zetsku banovinu Javnoj berzi rada u Sarajevu.

Napokon, izjavljuje, da će o pitanju pomorske berze rada, kao i o podizanju radničkog skloništa u Splitu pobliže biti raspravljeno neposredno među uže zainteresovanim.

G. Pfeifer: Traži, da se što skorije izvrši obračunavanje kamata, kako bi pojedine Javne berze rada znale sa čime mogu računati.

Pretsednik: Izjavljuje, da će obračunavanje kamate biti izvršeno najkasnije do polovine 1933. godine.

Sekretar: Čita tekst brzojava, upućenih G. Dr. Milanu Srškiću, Pretsedniku Ministarskog saveta i G. Ivanu Pucelju, Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja; tekst glasi:

»Konferencija Javnih berzi rada, proširena sa pretstavnicima poslodavaca i radnika, izrazujući Vam toplu blagodarnost na Vašem zauzimanju za nezaposlene radnike, upućuje Vam sa svoga skupa jednoglasnu molbu, da se iz odobrenih 10,000.000 dinara od vanrednog kredita za pomaganje nezaposlenih radnika, dele nezaposleničke pomoći posredstvom Javnih berzi rada kao ustanova, koje će taj posao najobjektivnije i najpravilnije obaviti. — Pretsednik konferencije: Dr. Krmpotić.«

Konferencija jednoglasno usvaja tekst brzojava.

Pretsednik: Blagodari gg. govornicima na tako živom učešću u diskusiji. Zakazuje sastanak komisija sutra za 9 časova pre podne i sastanak plenarne sednice konferencije za 29. decembra 1932. godine u 10 časova pre podne. Zaključuje sednicu u 19 časova i 35 minuta.

III.

PREGLED RADA U KOMISIJAMA NA DAN 28. DECEMBRA 1932. GODINE.

Tačno u 9 časova pre podne sastale su se u odvojenim salama obe komisije.

1. ORGANIZACIONA KOMISIJA

Dnevni red: Tač. 4. dnevnog reda konferencije.

Prisutni: Gg. J. Jakšić i B. Ćurić, kao pretstavnici radnika; Dr. St. Popović i Dr. M. Buić, kao pretstavnici poslodavaca; Dr. St. Baton i S. Mucafir, kao pret-

Digitized by Google

stavnici Javnih berzi rada; i I. P. Perić, kao referent komisije. Pored imenovane gospode prisustvovali su i učestvovali u radu komisije i drugi delegati na konferenciji.

Komisija se je konstituisala tako, što je za pretsedavajućeg izabran g. Dr. St. Baton, a za sekretara, pored izvestilačke dužnosti, g. I. P. Perić.

Pretsedavajući otvara sednicu komisije i daje reč izvestiocu.

G. I. Perić: Izlaže, u najkraćim potezima, istoriski razvoj naše javne službe posredovanja rada, te konstatuje, da danas raspolažemo sa 6 Javnih berzi rada, centrala, sa 7 Podružnica i 17 Ekspozitura. Dalje, izlaže razvoj samoupravnih organa javne službe posredovanja rada, te u vezi sa time obrazlaže podneti predlog Središne uprave o konstituisanju samoupravnih organa prema najnovijim izmenama i dopunama Uredbe i Naredbe o sprovođenju Uredbe o organizaciji posredovanja rada. U pogledu funkcija Nadzornih odbora, kaže, da oni uglavnom treba da odgovaraju funkcijama Ravnatelistava J. b. r.

Konstatuje, da se javna služba posredovanja rada sve više razvija u jednu neophodnu socijalnu tekovinu našega društva, čije se delovanje sve više i jače oseća u pozitivnom smislu. Ta je služba mnogostruko aktivna: ona vrši besplatno posredovanje rada i službe svima radnicima; ona deli nezaposleničke pomoći svim nezaposlenim radnicima; ona potpomaže izgradnju radničkih skloništa, jevtinih stanova i zgrada za Javne berze rada; ona teži za što jačim razvijanjem ustanova za besplatno posredovanje rada, dotično za suzbijanje obrtnog posredovanja rada; konačno, ona teži, da doprinese i svoj obol u svrhu podizanja našeg radništva.

Posredovanje rada je posao, koji podleži uticajima svih, gotovo, elemenata, koji uzrokuju privrednu depresiju. Posredovanje rada opada u 1931. godini, a naročito u 1932. godini. To je najkritičniji period u tome pogledu otkako postoji naša javna služba posredovanja rada. Međutim, nagomilavanjem sve većeg broja nezaposlenih radnika, naše Javne berze rada naročito su opterećene radom oko deljenja nezaposleničkih pomoći. Tako, dok je u 1931. godini (tokom godine) bilo 130.582 ukupno pomognutih lica sa ukupnim iznosom od Din 8,991.801, dotle je za prvih devet meseci 1932. godine bilo 210.683 pomognutih lica sa ukupnim iznosom od Din 13,085.741.78.

Modernih zgrada podignuto je svega dve, i to za Javnu berzu rada u Sarajevu i za Podružnicu J. b. r. na Sušaku. Sve ostale zgrade su, više ili manje, nezadovoljavajuće. Izgrađeno je nekoliko radničkih skloništa, kao i 219 kuća sa 411 radničkih stanova. Na te razne građevine dato je u vidu raznih zajmova ukupno Din. 35,450.849.87.

S obzirom na takvo razvijanje rada, službenici, čiji se broj ne povećava razmerno uvećavanju poslova, uvelike su opterećeni. Šta više: usled nepodesnosti i nedovoljnosti prostorija, ugroženo im je čak i zdravlje!

Iznoseći kratak istorijat službenog glasila, naglašava potrebu samostalnog vođenja i izdavanja Glasnika službe posredovanja rada.

U pogledu saradnje Javnih berzi rada sa neobrtnim (sindikalnim, humanitarnim i opštinskim) berzama rada, kaže, da je Središna uprava za najprisniju saradnju. Samo zajedničkim i koordinovanim silama možemo očekivati optimum od naše službe posredovanja rada uopšte, a napose one neobrtnog karaktera. Posebno, pored zavođenja tešnje saradnje sa sindikalnim berzama rada, naglašava preku potrebu osnivanja neobrtnih berzi rada u svima mestima, gde nema Javnih berzi rada niti njihovih organa; takve berze imaju voditi mesne opštinske vlasti. Obrazlaže prednost i korisnost takvih neobrtnih opštinskih berzi rada, kako u pogledu poslova oko posredovanja rada i pomaganja nezaposlenih, tako i radi omogućenja vaspostavljanja jedne solidne statističke službe nezaposlenosti kod nas.

Što se tiče obrtnog posredovanja rada (privatno-profesionalne berze rada, biroi za posredovanje rada i službe i razni namjestbeni otsjeci, koji posreduju uz naplatu u cilju zarade), Središna uprava je rešena, da istraje u pravcu ne samo suzbijanja, već i potpunog onemogućavanja takovih radnja, kao potpuno štetnih u socijalnom smislu. Ističe, da je Središna uprava izradila jedan nacrt Uredbe o obrtnim berzama rada, koji je nacrt prožet iznetim nastojanjima.

Digitized by Google

Konstatuje, da su odlukama G. Ministra socijalne politike trebale do 1. septembra 1931. god. biti zatvorene sve obrtne berze rada u zemlji u mestima u kojima postoje Javne berze rada ili njihovi organi. Međutim, to nije provedeno na celoj teritoriji Kraljevine, a pogotovo ne na teritoriji Dravske banovine, kao, delimično, ni na teritoriji Savske banovine.

Moli komisiju, da primi referat.

P r e t s e d a v a j u ć i: Umoljava i poziva delegate, da učestvuju u diskusiji povodom ovoga referata.

G. D r. K a r l i n: Objašnjava, da obrtne berze rada na teritoriji Dravske banovine nisu bile zatvorene stoga, što su imaoci tih radnji bili izjavili žalbe protivu predmetnog rešenja Ministra socijalne politike. Kr. banska uprava je čekala na odluke po tim žalbama; međutim, do danas još nije doneta nikakva odluka.

G. S. M u c a f i r: Izjavljuje, da u Zagrebu postoji nekoliko obrtnih berzi rada, u koje se dnevno sakuplja oko 700, mahom, djevojaka. U Javnoj berzi rada, tvrdi, se nema dovoljno podesnih prostorija, pa misli, da je potrebno zadržati te radnje dotle, dok J. b. r. ne bude, posle izgradnje vlastite zgrade, mogla preuzeti i posredovanje rada za žensku radnu snagu.

Tvrdi, da na teritoriji Javne berze rada u Zagrebu već postoji razvijena saradnja sa sindikalnim berzama rada. Mišljenja je, da tu saradnju, uopšte, treba sprovoditi polagano i bez naročitih uslova. Sa pribiranjem statističkih podataka ide vrlo teško, jer sindikalne berze rada traže, da im se za obavljanje statističke službe daju materijalne naknade. Sindikalne berze rada traže vrlo često i subvencije. Kaže, da je J. b. r. u Zagrebu izradila jedan nacrt pravilnika o saradnji J. b. r. sa sindikalnim berzama rada.

Azili za radnike, u izgradnji su u Zagrebu i na Sušaku.

Ističe potrebu osnivanja jedne Ekspoziture u Karlovcu.

G. J. J a k š i ć: Izjavljuje, da se slaže sa delatnošću Središne uprave u pogledu suzbijanja obrtnih berzi rada, a za što jaču saradnju sa sindikalnim berzama rada. Nema dovoljno sretstava, da bi se obrazovale Javne berze rada ili njihovi organi ni u svim većim mestima i jačim privrednim središtima. Radi toga smatra, da treba nastojati posebnim zakonom stvoriti obavezu za sve opštine, da obrazuju posebne odbore za vođenje statistike nezaposlenosti i obavljanje posredovanja rada te davanje nezaposleničkih pomoći.

Pozdravlja ideju Centralnog odbora o konzultovaniu širih krugova interesenata, što je i ostvareno ovom konferencijom. To je nesumnjivo u interesu pravilnog razvijanja samouprave javne službe posredovanja rada. Kaže, da se je do sada Centralni odbor nenormalno razvijao, jer je bio izolovan i dosta po strani. Međutim, on treba da bude ustrojen slično samoupravi Suzora, tj. sa neposrednim i jačim učešćem pretstavnika i radnika i poslodavaca ne samo u lokalnoj, već i u središnoj samoupravi. Da bi se to postiglo, potrebno je povećati broj članova Centralnog odbora od 9 na 15 lica, tj. po sedam pretstavnika poslodavaca i radnika, sa pretsednikom na čelu. Mišljenja je, da radničke pretstavnike treba da određuje Centralni sekretarijat Radničkih komora. Smatra, da će biti dovoljno autoritativan jedan tako sastavljen Centralni odbor. Takođe smatra, da je dovoljno, ako se taj Odbor bude sastajao dva puta godišnje. Zamera, što se kod donošenja izmena i dopuna propisa iz oblasti javne službe posredovanja rada ne konzultuju zainteresovana pretstavništva radnika i poslodavaca. Smatra, da je neumesno i nemoguće spajanje u jednoj ruci vrhovnog vodstva središne i samouprave i administracije.

G. L. P a v i ć e v i ć: Predlaže, da se iz reda članova Centralnog odbora obrazuje jedan Uži odbor od 5 lica, jer da je nepodesno, da Pretsedništvo centralnog odbora od svega tri lica upravlja gotovo svim poslovima svih Javnih berzi rada. Smatra, da Centralni odbor treba da ima samo izvršne funkcije prema Javnim berzama rada, kao samoupravnim ustanovama, tj. slično, kao što je slučaj sa Centralnim sekretarijatom radničkih komora u odnosu na samoupravne Radničke komore.

Drži, da Centralni odbor treba da se sastoji od 7 lica, i to: Pretsednika i po 3 pretstavnika radnika i poslodavaca. Pretstavnike poslodavaca treba da predlažu poslo-

Digitized by Google

davačke komore, i to tako, što će tri člana predložiti tri komore najjače po broju preduzeća, a tri zamenika redom druge tri komore, po jačini. Pretstavnike radnika bi imale predlagati radničke komore na analogan način, kao i poslodavačke svoje pretstavnike. Potrebne podatke, kako o broju radnika, tako i preduzeća, davao bi Suzor. Pretstavnici radnika u Upravnim odborima J. b. r. ne treba da budu lica iz plenuma Radničke komore, već lica, koja budu predložena od Radničkih komora, iz redova radništva. Pretstavnici radnika u Nadzornim odborima Podružnica i Ekspozitura J. b. r.treba da budu radnici, koje odrede najjače mesne radničke sindikalne organizacije. Protivan je predlogu, da pretstavnici radnika u Nadzornim odborima budu radnički poverenici stoga, što je to jedna još potpuno nova i nedovoljno izgrađena institucija, pa radnički poverenici ne mogu ni svoje redovne dužnosti obavljati, jer ih u tome ometaju poslodavci.

G. Dr. M. Bujć: Konstatuje da u pogledu obrazovanja samouprave Javnih berzi rada postoje dva predloga radničkih pretstavnika: gg. Jakšića i Pavićevića. Kaže, da kao princip mora ostati paritet. Izjavljuje se za predlog G. Jakšića. Protivan je predlogu G. Pavićevića stoga, što smatra da je veoma nezgodno diferenciranje komora na »jače« i »slabije«, kada su one potpuno ravnopravne među sobom.

G. F. Uratnik: Izjavljuje, da se slaže sa predlogom G. Jakšića, da se Centralni odbor sastaje svega dva puta godišnje; Pretsedništvo centralnog odbora da se sastoji od 3 lica i da otpravlja tekuće poslove.

Smatra, da nije potrebno u odluci o konstituisanju samouprave propisivati nikakvu odredbu u pogledu zaštićivanja manjina u Radničkim komorama. Smatra da bi slično pitanje moglo biti postavljeno jedino kod Radničke komore u Ljubljani; međutim, kako se, veli, oni uvek sporazumevaju, to i samo pitanje otpada.

G. Dr. St. Popović: Govori također u prilog predloga G. J. Jakšića o sastavu Centralnog odbora.

G. V. Pfeifer: Izjašnjava se protivu sistema predlaganja dvostrukog broja (radničkih i poslodavačkih) pretstavnika u samoupravu javne službe posredovanja rada. Potpomaže gledište, da poslodavce neposredno delegiraju reprezentativne organizacije radnika i poslodavaca.

G. B. Ćurić: Konstatuje potrebu samostalnog vođenja i izdavanja Glasnika službe posredovanja rada, što komisija jednoglasno usvaja.

Dalje, smatra, da radničke sindikalne organizacije treba da nastave vršenje posredovanja rada za svoje članove. Usvaja predlog Središne uprave za saradnju sindikalnih berzi rada sa Javnim berzama rada.

Konstatuje potrebu osnivanja otseka za posredovanje rada za pomorce pri svim organima javne službe posredovanja rada u primorskim mestima, a naročito u Splitu, Dubrovniku i Šibeniku.

G. L. Pavićević: Primećuje stavu III. §-a 1. nacrta Uredbe o obrtnim berzama rada, što ga je podnela Središna uprava, što smatra da nije zgodno priznavati kao neobrtne berze rada i takve, koje bi ustanovile naročito poslodavačke organizacije. Tu primetbu čini stoga, što se boji da takve berze rada ne bi imale karakter »štrajkbreherskih« ustanova.

Izjavljuje, da inače prihvaća u celosti nacrt Uredbe.

G. V. Pfeifer: Izjavljuje, da je na području J. b. r. u Zagrebu saradnja sindikalnih berzi rada bila provođena posredstvom Radničke komore. Pored toga, kod većeg broja opština obrazovana su tzv. blagajne, koja vrše isplatu nezaposleničkih potpora, koje daje Javna berza rada. Usvaja gledište Središnje uprave, izložene u referatu, o obrazovanju opštinskih berzi rada, koji će rukovoditi naročiti odbor, sastavljen paritetno od pretstavnika radnika i poslodavaca.

Što se tiče neobrtnih berzi rada poslodavačkih sindikalnih organizacija, naglašava, da se to pitanje javlja u akutnoj formi baš pojavom nekih uredaba, izdatih na osnovu Zakona o radnjama. Izjavljuje, da, konačno, ne bi imao ništa protivu takvih berzi rada, pod uslovom, da i one imaju saobraziti svoje poslovanje odredbama zajedničkog Pravilnika o poslovanju neobrtnih berzi rada. Izjavljuje, da je Radnička

Digitized by Google

komora u Žagrebu izradila jedan nacrt sličnog pravilnika. Taj nacrt predaje Središnoj upravi radi donošenja jedinstvenog pravilnika za celu zemlju.

G. Dr. St. Popović: Izjavljuje, da usvaja, kako usmeni referat G. referenta, tako i pismeni referat Središnje uprave o neobrtnim berzama rada. On vidi, da će se tim putem i načinom jače zainteresovati opštine, koje će unositi u svoje budžete i kredite za nezaposlene radnike. A time će uvelike biti olakšano inače teško stanje nezaposlenih radnika.

Pretsedavajući Dr. Baton: Konstatuje, da je diskusija zaključena, pa predlaže, da se izabere redakcioni odbor za sastav rezolucije organizacione komisije, u koji da uđu Gg.: Dr. St. Popović, B. Ćurić i I. Perić. Za izvestioca komisije u plenumu predlaže G. Dr. St. Popovića. — Komisija usvaja predlog.

Zatim, izjavljuje blagodarnost Gg. govornicima na obilnom učešću u diskusiji, i zaključuje rad komisije u 12 časova i 30 minuta.

2. FINANSIJSKA KOMISIJA.

Dnevni red: Tač. 2. dnevnoga reda konferencije.

Prisutni: Gg. F. Uratnik i V. Pfeifer, kao pretstavnici radnika; Ing. M. Šuklje i Dr. A. Despić, kao pretstavnici poslodavaca; A. Kosi i V. Bilbija, kao pretstavnici Javnih berzi rada; i M. Požega, kao izvestilac.

Posle opsežnijeg referata G. M. Požege, o predmetu se je otvorila živa diskusija, u kojoj je naročito učestvovao G. F. Uratnik, a i ostala gospoda delegati.

Zatim je, u saglasnosti članova komisije, a po predlozima G. F. Uratnika redigovana rezolucija komisije.

Komisija je završila rad oko 10 časova.

IV.

ZAPISNIK

PLENARNE SEDNICE KONFERENCIJE NA DAN 29. DECEMBRA 1932. GOD.

Dnevni red: Izveštaj komisija i donošenje rezolucije.

Prisutni: Svi učesnici konferencije.

Pretsednik G. Dr. M. Krmpotić: Otvara tačno u 10 časova i 30 minuta završnu sednicu konferencije.

Pre prelaza na dnevni red, javlja se i dobija reč:

G. B. Ćurić: Upućuje pitanje pretsedniku, kakav je rezultat brzojavnog traženja, da se pomoći nezaposlenim radnicima iz odobrenih 10 milijuna Dinara dele posredstvom Javnih berzi rada.

G. Dr. Krmpotić: Izjavljuje, da u tom pogledu još ništa nije odlučivano. Dodaje, da Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja nema ništa protivu toga traženja, te napominje, da rešenje toga pitanja zavisi od odluke Kraljevske vlade.

G. B. Ćurić: Izjavljuje, da prima na znanje izjavu G. pretsednika i istodobno predlaže konferenciji, da se G. pretsedniku Kr. vlade uputi jedna deputacija od po tri pretstavnika radnika i poslodavaca, a na trošak zainteresovanih korporacija. U sastav delegacije predlaže da uđu Gg.: Dr. St. Popović, Dr. Besarović i P. Blašković — od strane poslodavaca, i Dr. Ž. Topalović, L. Pavićević i B. Krekić — od strane radnika. — Konferencija usvaja taj predlog.

Zatim se prelazi na dnevni red.

Pretsednik: Moli G. Dr. Buića, da, na mesto otsutnog G. Dr. St. Popovića, podnese izveštaj o radu organizacione komisije.

G. Dr. Buić: Izjavljuje, da je organizacionoj komisiji poslužio, kao osnov za izradu rezolucije, pismeni referat Središne uprave, podnet na ovoj konferenciji. Konstatuje potrebu sprovođenja izvesnog sistema kod izgradnje i obrazovanja samouprave javne službe posredovanja rada. Centralni odbor za posredovanje rada treba da bude proširen od 9 na 15 lica — članova, te da održava svega dva redovna sastanka godišnje. Pretsedništvo Centralnog odbora treba da ostane kao i do sada. — Mesna

Digitized by Google

samouprava ima da ostane po dosadanjem. Članove u mesnu samoupravu da delegiraju dotične poslodavačke i radničke komore. Ravnateljstva i Nadzorni odbori, da budu sastavljeni od po 3 lica. U pogledu poslovanja javne službe posredovanja rada, komisija je konstatovala potrebu što većeg i jačeg popularisanja. Odnosno saradnje Javnih berzi rada sa ostalim ustanovama za posredovanje rada; neobrtnog karaktera, komisija se u svemu slaže sa gledištem Središne uprave za posredovanje rada, preporučujući i dalje istrajnost u pravcu što jačeg proširenja saradnje sa neobrtnim berzama rada i što većeg suzbijanja obrtnog posredovanja rada, kao opšte štetnog. Moli konferenciju, da usvoji referat i podnetu rezoluciju.

Pretsednik: Izjavljuje, da otvara diskusiju povodom referata organizacione komisije.

G. P. Blašković: Tvrdi, da zbog nepopularnosti naših Javnih berzi rada mora biti nešto krivice i do samih članova samouprave J. b. r. Nesumnjivo je, da se ni oni poslodavci ni preduzetnici, koji bi, inače, bili dužni, ne obraćaju gotovo nikada na Javnu berzu rada niti posredstvom nje traže potrebnu radnu snagu.

Apeluje na sve prisutne, a naročito na članove samouprava J. b. r., da pitanju populariziranja naših Javnih berzi rada u buduće poklone svesrdnu pažnju.

G. S. Mucafir: Ističe spremnost zagrebačke štampe, da se založi za veću popularizaciju Javnih berzi rada, ali da tu ima nekih administrativnih smetnji.

Pretsednik: Zaključuje debatu o izveštaju organizacione komisije i ujedno umoljava izvestioca finansijske komisije, da referiše:

G. V. Pfeifer: Kao izvestilac finansijske komisije izjavljuje, da se je ta komisija najviše bavila načinom budžetiranja i pitanjem zajmova. U pogledu budžetiranja, a u vezi sa povećanjem prinosa za Javne berze rada, komisija se je saglasila sa predloženim nacrtom budžeta ustanova javne službe posredovanja rada za 1933. godinu pod uslovom, da povećani prinosi u toku 1933. godine budu davani nezaposlenim radnicima u vidu povećanja ili proširenja nezaposleničkih pomoći.

U pogledu zajmova, komisija je stala na gledište, da je potrebno skrenuti pažnju na to, da se u buduće ne dešava, da zajmovi najpre budu odobreni, pa tek naknadno da se traži »odobrenje i saglasnost« Javnih berzi rada. Načelno, u pogledu finansiranja, komisija stoji na gledištu, da se ubrati prinosi imaju raspodeliti prema teritorijama, kako su bili stvarno i ubrati. Smatra, da ima zajedničkih potreba, pri čemu trebaju sve J. b. r. da snose terete. Potrebno je pomagati pasivne berze rada; ali odluka o tome treba da donosi Centralni odbor. Podela kamata treba da se vrši po jednakom ključu, kao i podela ubratih prinosa, no da pri tome nije podesno voditi računa još i o pojedinim isplatama, izvršenim od Ministarstva socijalne politike ili Centralnog odbora. Ranije isplaćeni zajmovi treba da se knjiže u korist odnosno na teret one Javne berze rada, na čijoj su teritoriji bili utrošeni. Tvrdi, da ranije odobreni zajmovi Opštinama beogradskoj i zagrebačkoj nisu stvarno zajmovi, već pokloni. Napokon, u pogledu vanrednik dotacija, komisija je gledišta, da se one daju nezaposlenim radnicima po pozitivnim propisima, koji vrede za vanredne pomoći.

Moli, da konferencija usvoji referat i rezoluciju, koju podnosi.

G. L. Pavićević: Dokazuje, da se ranije odobreni zajmovi iz prinosa za berze rada imaju smatrati kao opšti izdaci, koji ne treba da terete nijednu Javnu berzu rada posebno, pa ni onu u Beogradu. Zajam od Din. 10,000.000, koji je podelio Ministar socijalne politike Opštini beogradskoj u 1927. godini, nije odobren sa pristankom J. b. r. Beograd, pa i ne može joj pasti na teret. Argumente za to navodi: Pravno, taj iznos ne može biti stavljen na teret J. b. r. Beograd stoga, što u to doba sretstva nisu bila raspodeljena, već su sačinjavala opštu imovinu berzi rada; socijalno: Iz zajma su izgrađene ustanove, koje služe potrebama celokupnog jugoslavenskog radništva, koje sa svih strana hrli u Beograd, kao krajno stecište. Jer, tvrdi, nije isto, kada se izgradi jedan azil u Zagrebu, Ljubljani, ili u ma kome drugome mestu; nigde nije tako jaka frekvencija radništva, kao u Beogradu. Smatra, da se nigde ne može naći oslonca, da se Javnu berzu rada u Beogradu zaduži sa iznosom od tih 10,000.000 dinara.

Digitized by Google

G. V. Pfeifer: Izjavljuje, da su sve Radničke komore, čim su saznale, da je Ministar socijalne politike podeljivao zajmove iz prinosa za berze rada, odmah uložile protest protivu svih rešenja, pa da se komore ni dandanas sa tim odlukama nisu saglasile. I Opština grada Zagreba dobila je iz istih sretstava zajam; ali Javna berza rada Zagreb primila je taj iznos na teret svoje kvote i tako ga likvidirala. Smatra, da pravnu podlogu za raspodelu zajmova, ranije odobrenih, na pojedine J. b. r. treba tražiti i da se može naći u odredbama §§ 36.—39. Uredbe o organizaciji posredovanja rada.

Ako, u konkretnom, Javna berza rada u Beogradu ne može izdržati takav teret, neka se obrati za pomoć Centralnom odboru, koji je dužan da joj priteče u pomoć sretstvima opšteg rezervnog fonda.

G. J. Jakšić: Smatra, da po pitanju davanja zajmova pre obrazovanja Javnih berzi rada ne može biti krivice ni do uredbodavca ni Centralnog odbora za posredovanje rada. Krivice, možda, može biti do onih, koji su donosili onakva rešenja o podeljivanju zajmova. S obzirom na to, misli, da je podela prinosa, koju je izvršio Centralni odbor i koja je publikovana, sasvim u skladu sa postojećim propisima.

G. L. Pavićević: Moli, da Centralni odbor uzme inicijativu, da se to pitanje zajmova konačno reši, a da se odluka po tome ima dostaviti Upravnom odboru J. b. r. Beograd.

Pretsednik: Pošto se više niko ne javlja za reč, zaključuje debatu o izveštaju finansijske komisije, pa prelazi na eventualije.

G. Đ. Hadnadjev: Referiše o stanju poljoprivrednih radnika na teritoriji Dunavske banovine, iznoseći, ukratko, kolika je danas njihova zarada i uopšte kakvo je njihovo imovno stanje. Konstatuje, da je položaj poljoprivrednih radnika vrlo težak.

G. Dr. St. Baton: Blagodari G. Hadnadjevu na prikazivanju stanja poljoprivrednih radnika. Zatim, ukratko, iznosi rad i nastojanja otseka za socijalnu politiku Kr. banske uprave Dunavske banovine. Konstatuje, da je taj rad, iako skopčan sa bezbroj teškoća, ipak imao vidnijih uspeha. Intervencija vlasti uvek je imala u vidu kao najglavnije to: da se poljoprivrednim radnicima nadnica i nagrada u naturi odmeri prema broju članova porodice, koje imaju da ishrane. — Izjavljuje, da će u sličnome pravcu rad i u narednoj godini biti nastavljen.

Pretsednik G. Dr. Krmpotić: Izjavljuje, da Centralni odbor za posredovanje rada nema ništa protiv, da budu usvojeni predlozi i želje, koje su bile iznete od strane Gg. referenata i ostalih govornika, naročito u pogledu proširenja samouprave i načina konstituisanja samoupravnih organa. Međutim, kod davanja autonomije treba ići postepeno.

U pogledu raspodele prinosa, kao i u pogledu zajma dodeljenog Opštini grada Beograda, Centralni odbor za posredovanje rada nije mogao za Beograd učiniti izuzetak. Kako prinosi tako i zajmovi raspodeljeni su po teritorijama pojedinih Javnih berzi rada prema ključu ubratih prinosa. Uostalom, konstatuje, da je podela prinosa već davno publikovana i da je to pitanje definitivno skinuto sa dnevnoga reda. Stoga, smatra, da nema niti potrebe niti mogućnosti, da se ponovo pristupa rešavanju jednog pitanja, koje je rešeno.

Izjavljuje, konačno, da će regulisanje pitanja poljoprivrednih i pomorskih radnika biti posebno još tretirano na sastancima neposredno zainteresovanih pretstavnika.

Zatim, pretsednik predlaže sledeću:

REZOLUCIJU:

I U POGLEDU IZGRADNJE JAVNE SLUŽBE POSREDOVANJA RADA.

A. Ustrojstvo samouprave.

1. Središna samouprava: a) Centralni odbor za posredovanje rada sačinjavaju 15 lica, i to: po jedan pretstavnik poslodavaca i radnika, delegiran od odnosnih komora, iz sedišta 6 Javnih berzi rada, centrala; po jednog pretstavnika Centrale industrijskih korporacija i Centralnog sekretarijata radničkih komora; i upravnik Središne uprave za posredovanje rada, kao pretsednik; b) Pretsedništvo centralnog odbora

Digitized by Google

ostaje u dosadašnjem sastavu; c) Sednice Centralnog odbora za posredovanje rada održavaju se redovno dva puta godišnje: u proljeće i na jesen. Sednice Pretsedništva centralnog odbora imaju se održavati najmanje dvaput mesečno.

2. Mesna samouprava: a) Upravni odbori J. b. r. da se sastoje, kao i do sada, s time, da pretstavnike poslodavaca i radnika delegiraju dotične komore; b) Ravnateljstva J. b. r. da budu obrazovana, kao do sada; c) Nadzorni odbori da se sastoje od 3 lica, i to: po jednog pretstavnika poslodavaca i radnika, koje delegiraju poslodavačke, dotično radničke komore datog područja; i pretsednika, koji biva određen kao i pretsednik Upravnog odbora, osim u mestima izvan sedišta Kraljevskih banskih uprava, gde će pretsednik biti jedan opštinski službenik, koga dotična opština predloži, a nadležni Ban potvrdi.

B. Poslovanje javne službe posredovanja rada.

1. Poslovanje javne službe posredovanja rada treba da više popularišu i radničke i poslodavačke komore i organizacije, kako bi se zaposlenje radnika što više obavljalo posredstvom Javnih berzi rada.

2. S obzirom na proširenje i razvijanje poslova javne službe posredovanja rada, a po usvojenju podnetog referata Središnje uprave, konstatuje se potreba samostalnog izdavanja i vođenja »Glasnika službe posredovanja rada«, na teret svih Javnih berzi rada — kako je to i do sada bilo.

3. Konstatuje se potreba osnivanja posebnog odbora za pomorce u krilu Javne berze rada u Splitu i obrazovanje otseka za posredovanje rada pomorcima kod svih organa Javnih berzi rada na Jadranu.

4. Konferencija preporučuje Centralnom odboru za posredovanja rada: da prouči potrebe osnivanja organa javne službe posredovanja rada na teritoriji Zetske banovine; i da ispita pogodnost spajanja u jednu celinu, u pogledu nadležnosti poslovanja Javne berze rada, i to Zetske banovine Drinskoj banovini, — a Vrbaske banovine Primorskoj banovini.

C. Saradnja Javnih berzi rada sa ostalim ustanovama za posredovanje rada, a naročito sa neobrtnim berzama rada.

1. Konferencija smatra da treba pojačati i razvijati postojeću saradnju između Javnih berzi rada i neobrtnih berzi rada; naglašava potrebu, da se veliki deo poslova (vođenje statistike nezaposlenih, isplaćivanje nezaposleničkih pomoći i slično) prenese na opštine, a naročito na one, koje su ujedno jače razvijena privredna središta. Takva saradnja obezbediće što veću i intenzivniju pomoć nezaposlenima, naročito u mestima udaljenijim od Javnih berzi rada i njihovih organa.

Radi toga konferencija konstatuje potrebu preduzimanja naročitih koraka za donošenje posebnog zakona, po kome bi opštine bile dužne voditi gore istaknute poslove.

2. Konferencija odobrava držanje Središne uprave za posredovanje rada prema obrtnim berzama rada (privatnim biroima za posredovanje rada i službe), te želi, da se nastavi što jače i intenzivnije suzbijanje i potpuno ukidanje obrtnog posredovanja rada.

II. U POGLEDU FINANSIRANJA JAVNE SLUŽBE POSREDOVANJA RADA.

1. Da Središni ured za osiguranje radnika ubrane prinose za Javne berze rada, po odbitku 7% na ime troškova ubiranja, državne kontrole i specijalne statističke službe i 10% na ime izdržavanja Središne uprave za posredovanje rada i obrazovanja opšteg rezervnog fonda, stavlja na raspoloženje neposredno Javnim berzama rada, i to odmah, a najkasnije mesec dana od dana izvršene naplate. U protivnom, imaju se zaračunavati kamate u visini uložne kamatne stope kod Državne hipotekarne banke.

2. Prinosi imaju biti podeljeni na pojedine Javne berze rada u visini u kojoj su ubrani na odgovarajućoj teritoriji, a kamate po istoj srazmeri, bez obzira na valutacije fondovskih doznaka.

Digitized by Google

Isplate iz »Fonda za berze rada«, izvršene po posebnim rešenjima G. Ministra socijalne politike pre donošenja Uredbe o organizaciji posredovanja rada od 26. XI. 1927. godine, imaju se staviti na teret kvote one Javne berze rada, u korist čije teritorije je isplata izvršena. U slučaju, da tim terećenjem ostanu neke Javne berze rada i nadalje dužnici fonda, preporučuje se Središnoj upravi, da takva dugovanja izmiri iz sretstava opšteg rezervnog fonda.

3. Pokloni (dotacije i subvencije), ukoliko nije darodavac država ili banska uprava postavila posebne uslove, upotrebiće se za povećanje kredita »pomoći«, predviđenog u budžetima Javnih berzi rada, a isplaćivaće se po pozitivnim propisima javne službe posredovanja rada o vanrednim pomoćima.

Pretsednik: Prima li se prednja rezolucija? — Konstatuje, da se prima jednoglasno, osim pod II. tač. 2., pri čemu je G. L. Pavićević glasao protiv.

Zatim, G. Dr. Krmpotić blagodari učesnicima na konferenciji za trud i obilnu saradnju. Tačno u 12 časova i 30 minuta zaključuje rad konferencije.

Sekretar konferencije:
Ilija P. Perić, v. r.

Pretsednik konferencije:
Dr. Mario Krmpotić, v. r.

Digitized by Google

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI PREMA IZVEŠTAJIMA JAVNIH BERZI RADA

ZA II. POLUGODIŠTE 1932. GODINE.

Iz prošlog polugodišta preostalo	8.475 m.	11.418	2.943 ž.
U ovom polugodištu novoprijavljeni	107.707 m.	132.083	24.376 ž.
Ponude preostale iz prošlog polugodišta	148 m.	278	130 ž.
Ponude u ovom polugodištu	11.633 m.	21.353	9.720 ž.
Posredovanja u ovom polugodištu	9.685 m.	18.234	8.549 ž.
Otpalo u toku polugodišta	95.322 m.	111.019	15.697 ž.
Ostalo krajem polugodišta nezaposlenih	11.175 m.	14.248	3.073 ž.

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	15,1
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja	12,7
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja	84,3
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih	663,4

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za 25.027 lica	2,936.580.50	Din
vanredne	za 11.750 lica	783.483.25	Din
putne	za 2.569 lica	134.170.98	Din
u naturi	za 16.124 lica	97.615.50	Din
u povlašćenim voznim kartama	za 78.656 lica	4,299.772.59	Din

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI PREMA IZVEŠTAJIMA PRIVATNIH NEOBRTNIH BERZI RADA

ZA MESEC OKTOBAR 1932. GODINE.

Iz prošlog meseca preostalo	8.090 m.	10.414	2.324 ž.
U ovom mesecu novoprijavljeni	1.759 m.	2.962	1.203 ž.
Ponude preostale iz prošlog meseca	18 m.	20	2 ž.
Ponude u ovom mesecu	1.035 m.	1.626	591 ž.
Posredovanja u ovom mesecu	1.037 m.	1.614	577 ž.
Otpalo u toku meseca	571 m.	973	402 ž.
Ostalo krajem meseca nezaposlenih	8.241 m.	10.789	2.548 ž.

Na 100 prijavljenih	dolazi	ponuda	12,3
Na 100 prijavljenih	dolazi	posredovanja	12,1
Na 100 ponuda	dolazi	posredovanja	98,1
Na 100 ponuda	dolazi	prijavljenih	812,6

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za 805 lica	479.571.—	dinara
vanredne	za 575 lica	196.666.—	dinara
putne	za 61 lice	7.626.—	dinara
u naturi	za 33 lica	2.975.—	dinara
u povlašćenim voznim kartama	za 6 lica	409.—	dinara

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI PREMA IZVEŠTAJIMA JAVNIH BERZI RADA

ZA IV. TROMESEČJE 1932. GODINE.

Iz prošlog tromesečja preostalo	8.130 m.	10.985	2.855 ž.
U ovom tromesečju novoprijavljeni	55.752 m.	67.972	12.220 ž.
Ponude preostale iz prošlog tromesečja	209 m.	309	100 ž.
Ponude u ovom tromesečju	5.296 m.	10.247	4.951 ž.
Posredovanja u ovom tromesečju	4.328 m.	8.649	4.321 ž.
Otpalo u toku tromesečja	48.379 m.	56.060	7.681 ž.
Ostalo krajem tromesečja nezaposlenih	11.175 m.	14.248	3.073 ž.

Digitized by Google

Na 100 prijavljenih	dolazi	ponuda		13,4
Na 100 prijavljenih	dolazi	posredovanja		11,8
Na 100 ponuda	dolazi	posredovanja		81,9
Na 100 ponuda	dolazi	prijavljenih		748,0

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za	13.620 lica	1,637.486.— dinara
vanredne	za	6.910 lica	431.600.25 dinara
putne	za	1.214 lica	65.858.25 dinara
u naturi	za	7.038 lica	41.214.— dinara
u povlašćenim voznim kartama	za	40.084 lica	2,177.669.20 dinara

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI PREMA IZVEŠTAJIMA JAVNIH BERZI RADA ZA MESEC DECEMBAR 1932. GODINE.

Iz prošlog meseca preostalo	8.638 m.	11.670	3.032 ž.
U ovom mesecu novoprijavljeni	19.002 m.	22.667	3.665 ž.
Ponude preostale iz prošlog meseca	208 m.	302	94 ž.
Ponude u ovom mesecu	1.240 m.	2.786	1.546 ž.
Posredovanja u ovom mesecu	1.131 m.	2.441	1.310 ž.
Otpalo u toku meseca	15.334 m.	17.648	2.314 ž.
Ostalo krajem meseca nezaposlenih	11.175 m.	14.248	3.073 ž.

Na 100 prijavljenih	dolazi	ponuda	9,0
Na 100 prijavljenih	dolazi	posredovanja	7,1
Na 100 ponuda	dolazi	posredovanja	79,0
Na 100 ponuda	dolazi	prijavljenih	1111,9

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za	5.349 lica	635.092.50 dinara
vanredne	za	3.302 lica	244.661.— dinara
putne	za	485 lica	27.735.25 dinara
u naturi	za	2.745 lica	14.461.— dinara
u povlašćenim voznim kartama	za	12.446 lica	797.784.70 dinara

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI PREMA IZVEŠTAJIMA JAVNIH BERZI RADA ZA GODINU 1932.

Iz prošle godine preostalo	11.382 m.	14.502	3.120 ž.
U ovoj godini novoprijavljeni	208.676 m.	257.780	49.104 ž.
Ponude preostale iz prošle godine	196 m.	369	173 ž.
Ponude u ovoj godini	24.737 m.	45.677	20.940 ž.
Posredovanje u ovoj godini	20.443 m.	38.917	18.474 ž.
Otpalo u toku godine	188.440 m.	219.117	30.677 ž.
Ostalo krajem godine nezaposlenih	11.175 m.	14.248	3.073 ž.

Na 100 prijavljenih	dolazi	ponuda	16,9
Na 100 prijavljenih	dolazi	posredovanja	14,3
Na 100 ponuda	dolazi	posredovanja	84,5
Na 100 ponuda	dolazi	prijavljenih	591,3

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za	62.449 lica	7,399.176.— dinara
vanredne	za	32.110 lica	2,351.592.75 dinara
putne	za	5.581 lica	300.257.73 dinara
u naturi	za	47.529 lica	268.246.50 dinara
u povlašćenim voznim kartama	za	131.910 lica	7,120.300.25 dinara

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u decembru 1932 godine.

Grupa profesije lavna berza rada	decembar 1932 godine																			
	Muški							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca[1]	Navala[2]	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca[1]	Navala[2]	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	153	671	112	262	141	175	256	28	128	7	51	36	26	251	19	2152	—	54	2852	—
II. Rudarstvo	117	420	—	35	37	113	1200	—	—	—	—	—	—	—	4	564	—	58	3009	75
III. Talioničarstvo	4	18	—	—	—	10	--	—	—	—	—	—	—	—	6	522	—	8	250	50
IV. Vrtlarstvo	19	44	—	2	2	21	2200	1	2	—	—	—	1	—	7	600	—	17	929	—
V. Ind. kamena, zemlje, ilovače i t. d.	123	318	2	30	31	199	1060	20	22	—	—	1	21	—	86	9288	—	52	2252	—
VI. Prerađivanje kovina	571	1323	2	56	51	741	2362	4	4	—	—	—	4	—	305	39474	—	284	8979	25
VII. Ind. strojeva, instrumenata i t. d.	537	1129	—	55	42	679	2052	—	—	—	—	—	—	—	292	35575	—	301	13227	50
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	981	1747	10	108	78	858	1618	1	9	—	2	—	1	450	463	63212	—	268	11572	50
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i t. d.	—	3	—	--	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja i t. d.	79	155	3	9	5	97	1722	—	—	—	—	—	—	—	21	2588	—	22	1029	—
XI. Tekstilna industrija	41	126	2	11	4	52	1145	153	278	—	11	8	171	2527	120	15205	—	63	2921	—
XII. Tapetarski obrt	29	63	2	5	4	40	1260	—	1	—	—	—	—	—	15	2106	-	14	745	50
XIII. Industrija odela, obuće i nakita	722	1734	8	140	117	821	1236	161	324	7	32	18	178	1013	458	54337	—	737	29336	25
XIV. Industrija papira	44	66	1	1	—	43	6600	26	41	—	4	1	27	1025	32	4896	—	18	1756	—
XV. Industrija životnih namirnica	546	1402	3	90	80	603	1558	292	343	—	280	280	36	123	245	30116	—	521	14973	25
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	348	1022	1	54	51	434	1893	140	349	14	107	70	118	326	193	24500	—	298	11215	25
XVII. Kemička industrija	9	20	1	2	—	11	1000	4	9	4	4	—	6	225	12	1667	—	2	260	—
XVIII. Građevna industrija	443	2162	2	85	78	1004	2541	—	2	—	—	—	2	—	139	17593	50	611	35213	50
XIX. Grafička industrija	226	362	1	3	2	224	12066	117	162	—	1	1	120	16200	196	19110	—	47	3593	25
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	872	1616	1	45	45	1252	3591	413	608	1	24	13	497	2533	740	83792	—	286	30073	75
XXI. Trgovačka struka	390	867	2	36	26	448	2408	89	122	4	7	3	100	1743	190	20049	—	283	10282	50
XXII. Nadničari	1701	10458	46	315	250	2643	3320	605	1205	--	104	62	724	1159	1103	127916	—	1818	67445	25
XXIII. Saobraćajna preduzeća	342	794	1	23	19	352	3452	—	—	—	—	—	—	—	268	33086	—	206	8812	25
XXIV. Kućna posluga	44	145	1	16	11	52	9062	854	2717	53	968	777	908	281	212	22865	—	392	15684	50
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	290	957	2	57	56	292	1679	121	364	3	41	37	130	888	223	23879	—	171	10358	75
XXVI. Šegrti	7	18	5	8	1	11	225	3	7	1	4	3	3	175	—	—	—	1	84	75
Ukupno	8638	27640	208	1448	1131	11175	1909	3032	6697	94	1640	1310	3073	408	5349	635092	50	6532	286857	25
1. Beograd	1214	8161	—	530	508	1580	1540	864	1966	—	591	527	726	333	958	123856	—	800	45029	50
2. Zagreb	1812	8157	61	312	216	2980	2614	455	1577	29	260	149	546	607	1768	207976	—	3663	109706	—
3. Ljubljana	2903	4258	41	370	297	3659	1150	1267	1803	32	274	190	1313	658	1144	109140	—	386	61201	75
4. Sarajevo	1170	2294	—	36	26	521	6372	110	456	1	218	209	68	209	862	129813	—	304	7707	75
5. Novi Sad	1165	3483	104	164	50	2025	2124	311	770	29	276	216	401	279	427	35789	-	945	34858	25
6. Split	374	1287	2	36	34	410	3575	25	125	3	21	19	19	595	190	28518	50	434	28354	—
Kraljevina Jugoslavija	8638	27640	208	1448	1131	11175	1909	3032	6697	94	1640	1310	3073	408	5349	635092	50	6532	286857	25

[1]) Brojna razlika između »Potražnje« i zbira »Posredovanja« i »Potražnje ostale krajem meseca« daje broj radnika koji su otpali ili otpu tovali, bilo da su se sami zaposlili bilo da se prosto nisu više prijavili.

[2]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u 1932 godini

			1932 godina											
			Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar
Broj zaposlenih[1])	apsolutni	muški	390.116	387.134	368.058	370.407	391.564	414.782	410.836	419.276	419.302	406.859		
		ženske	143.149	144.020	140.771	136.818	138.878	142.504	138.970	138.093	137.216	137.447		
		svega	533.265	531.154	508.829	507.225	530.442	557.286	549.806	557.369	556.518	544.306		
	indeksni[2])	muški	108,2	107,4	102,1	102,7	108,6	115,0	114,0	116,3	116,3	112,8		
		ženske	134,6	135,4	132,4	128,7	130,6	134,0	130,7	129,9	129,0	129,8		
		svega	114,2	113,8	109,0	108,6	113,7	119,4	117,8	119,4	119,2	118,7		
Potražnja rada u Jav. berzama rada		muški	26.851	31.373	33.439	39.106	33.633	23.818	24.027	24.566	27.403	27.123	24.866	27.640
		ženske	6.823	8.106	8.085	9.188	9.072	7.156	6.841	7.282	7.290	7.523	7.252	6.697
		svega	33.674	39.479	41.524	48.294	42.705	30.974	30.868	31.848	34.693	34.646	32.118	34.337
Ponuda rada u Jav. berzama rada		muški	1.592	2.251	2.200	3.241	3.758	1.566	2.139	1.877	2.721	2.409	1.973	1.448
		ženske	2.055	2.043	1.718	2.311	2.700	1.466	1.679	1.501	1.932	1.687	1.903	1.640
		svega	3.647	4.294	3.918	5.552	6.458	3.032	3.818	3.378	4.653	4.096	3.876	3.088
Navala[3]) u Jav. berzama rada		muški	1.687	1.394	1.520	1.207	895	1.521	1.123	1.309	1.007	1.126	1.260	1.908
		ženske	332	397	471	398	336	488	407	485	377	446	381	408
		svega	923	919	1.060	870	661	1.022	808	943	746	846	829	1.112
Posredovanja rada u Jav. berzama rada		muški	1.045	1.383	1.279	2.611	3.302	1.138	1.723	1.510	2.124	1.908	1.289	1.131
		ženske	1.589	1.594	1.212	1.914	2.421	1.195	1.324	1.266	1.638	1.435	1.576	1.310
		svega	2.634	2.977	2.491	4.525	5.723	2.333	3.047	2.776	3.762	3.343	2.865	2.441
Pomoć redovna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	6.139	8.254	9.226	5.999	4.069	3.735	4.285	3.525	3.597	3.994	4.277	5.349
Pomoć vanredna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	8.670	10.633	12.280	8.563	7.497	7.134	5.790	5.235	4.256	4.373	4.187	6.532

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzeto je za muške 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Digitized by Google

NE BE
LA BOU

d e s			Izdate pomoći — *Alloué pour des subventions*																	
posredovanje erats effectués			Redovna *Règulières*			Vanredna *Exception-nelles*			Putna *De voyage*			Povlašćenih voznih karata sa 50 popusta *Billets de chemin de fer et de navires à prix réduits*			U naturi (azil, hrana i t. d. *En nature (asile nourriture etc.)*					
Ouvriers qualifiés	Nekvalifik. *Ouvriers qualif.*		za *pour*	u sumi *une somme de*		za *pour*	u sumi *une somme de*		za *pour*	u sumi *une somme de*		za *pour*	u vrednosti *au montant*		za *pour*	u vrednosti *une somme de*				
	Stalni *Permanents*			Din	p		Din	p		Din	p		Din	p		Din	p			
ž. *f.*	m. *h.*	ž. *f.*																		
38	39	40	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93			
	30	—	—	—	—	—	—	—	1	309	75	42	2050	75	—	—	—			
	6	—	—	—	—	7	300	—	2	291	—	163	14772	75	—	—	—			
—	—	—	3	270	—	—	—	—	—	—	—	1	57	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	145	50	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	1	40	—	—	—	—	21	882	25	—	—	—			
—	—	—	78	10144	—	19	1040	—	3	229	50	122	6840	50	—	—	—			
—	—	—	81	12602	—	41	1930	—	2	81	—	79	4307	—	—	—	—			
—	—	—	59	9642	—	43	1880	—	1	53	50	109	6520	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	354	—	—	—	—			
—	—	—	1	120	—	—	—	—	—	—	—	23	822	—	—	—	—			
3	—	—	45	6186	—	27	1770	—	—	—	—	12	1101	50	—	—	—			
—	—	—	1	234	—	—	—	—	—	—	—	4	247	—	—	—	—			
5	—	—	102	9304	—	38	2330	—	4	179	50	163	10446	50	—	—	—			
1	—	—	4	240	—	—	—	—	1	108	50	7	341	75	—	—	—			
—	33	280	71	7218	—	124	5650	—	4	169	75	221	13623	—	—	—	—			
26	8	2	90	10952	—	51	2420	—	9	760	50	187	11082	80	—	—	—			
—	—	—	6	750	—	—	—	—	—	—	—	3	137	—	—	—	—			
—	25	—	47	6900	—	33	2100	—	9	327	—	637	41340	—	—	—	—			
1	—	—	3	384	—	6	300	—	1	81	25	25	1848	75	—	—	—			
—	—	—	45	6484	—	2	110	—	1	25	—	29	1273	—	—	—	—			
—	—	—	36	3890	—	26	1500	—	4	306	50	77	4798	—	—	—	—			
—	158	24	168	21942	—	210	13070	—	29	1612	75	3436	311175	25	—	—	—			
—	—	—	23	4564	—	24	1270	—	—	—	—	50	3154	75	—	—	—			
23	4	38	37	4530	—	29	1510	—	11	874	50	165	10332	50	—	—	—			
24	—	—	58	7500	—	34	2140	—	3	259	50	176	9972	25	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
83	264	344	958	123856	—	715	39360	—	85	5669	50	5761	457625	80	—	—	—			
	608			—			—			—			—			—				

Tab. 1

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XV ZAGREB, DNE 1 APRILA 1935 BROJ 4

JEREMIĆ M. DUŠAN:

MEĐUNARODNA TEHNIČKA PRIPREMNA KONFERENCIJA

Smanjenje radnog vremena na 40 časova nedeljno pred Međunarodnom organizacijom rada*).

(Nastavak.)

Od interesa će biti navesti bar u izvodu govore izvesnih delegata i eksperata na ovoj konferenciji, kako bi se dobila bliža slika o živosti i argumentaciji sa kojom je pretresano ovo pitanje u generalnoj debati.[1])

Diskusiju je otvorio g. Žuo, francuski radnički delegat. U svome govoru on je izjavio ovo:

»Već više godina svet se nalazi u jednoj potpunoj pometnji, srljajući u sve crnju noć i u katastrofe. Problemi se postavljaju. Ne rešiti ih znači objaviti svoju nemoć i potpisati svoju propast. Radnici traže da im se prizna njihovo pravo na rad, koje uslovljava njihovo pravo na život. Oni su pristali na skraćeno dnevno radno vreme (short time) izjavljujući, da je u pitanju samo jedna prolazna mera, jedan palijativ. Ipak kriza je produžila i ne prestaje da se pogoršava. Navodilo se da treba tražiti rešenje iz ove krize u smanjenju radnog vremena. Radnici su protestovali protiv ove teorije. Oni smatraju da današnje norme pretstavljaju minimum i ne mogu da prime da reforma od 40 časova bude praćena smanjenjem životnog nivoa. U njihovoj misli radna nedelja od 40 časova nije samo jedan socijalan zahtev, već je i industrijski i ekonomski. Jedini lek stanju jeste u smanjenju radnog vremena. Ima danas u svetu oko 30,000.000 nezaposlenih koji pretstavljaju jednu šestinu od ukupnog broja radnika. Kako ohola može da bude civilizacija u ovome stanju? — Kako ne vide oni koji pretenduju, naročito, da pretstavljaju civilizaciju u ovome stadijumu današnje organizacije, opasnosti kojima idu i ne staraju se da pruže potrebne efikasne lekove? — Pošto je citirao ogromne sume koje se u raznim zemljama daju pod vidom pomoći nezaposlenima, g. Žuo prelazi na pitanje tehnološke nezaposlenosti, koja dolazi usled toga što mehanizacija i naučni progres izbacuju svakoga dana mnogobrojne radnike iz ekonomskog sistema. U koliko je proizvodnja porasla, broj nezaposlenih radnika se smanjio. Dobiti su porasle usled tehničkih poboljšanja ali udeo radnika u ovom povećanju nije bio pravičan.

Eto, zaključuje g. Žuo, posledica jednog neracionalnog upravljanja zajedničkim bogatstvima — povećanje ruševina. Treba sada zavesti nove metode koje bi pripremile ravnotežu između proizvodnje i potrošnje. Prvi od svih tako postavljenih problema je prilagođavanje radnog vremena novim uslovima. Mi postavljamo tako pitanje pred konferencijom i usuđujemo se da izjavimo da nismo sami: vlade su već priznale ovu potrebu, industrijalci su sami izjavili da ne može biti drugog rešenja do smanjenja rad-

*) Prvi deo ovog članka vidi u broju 3 »Radničke zaštite« iz ove godine strana 85.

[1]) Bureau internationale du travail — Les informations sociales, Genéve, 1933. vol. XLV., No 4, str. 109—128.

Digitized by Google

nog vremena. Da li će ova konferencija biti slabija u oceni od ovih industrijalaca?«

G. Norman, britanski vladin delegat, izjavio je, da će se za momenat ograničiti da pretresa one strane problema koje se odnose na nadnice. Ma kako da je neosporna ozbiljnost krize nezaposlenosti, ne treba zaboraviti, da broj zaposlenih lica premaša znatno broj nezaposlenih i da svaki predlog, koji je u stanju da smanji životni nivo onih koji imaju jednog zaposlenja, treba da bude najpažljivije proučen. S jedne strane britanski radnici su otvoreno u korist smanjenja radnog vremena, pod uslovom da ono ne bude praćeno jednovremenim smanjenjem dobiti. S druge strane većina britanskih poslodavaca iz razloga tehničkih, finansijskih, ekonomskih i drugih protivni su ideji radne nedelje od 40 časova koja bi im bila nametnuta zakonom. Oni smatraju, da ako bi jedna takva mera bila doneta, da bi bili nesposobni da podnesu naknadne terete koje bi izazvalo održavanje današnjih nadnica i trebali bi da smanje radničke zarade. Ako bi, dakle, britanska vlada nametnula jedno generalno ograničenje radnog vremena na 40 časova nedeljno, nastupili bi sukobi u pogledu nadnica, otkaz kolektivnih konvencija, jedna pometnja i vrlo opasni sporovi. Ovo ne bi donelo nikakvog poboljšanja stanju nezaposlenih.

U jednom članku koga je objavio u Revue internationale du travail, za mesec decembar 1932. god. (La réduction internationale de la durée du travail), Dr. Sicler je pokušao da pokaže, da bi bilo uzaludno danas hteti sprečiti međunarodnom konvencijom ili nacionalnim zakonodavstvom smanjenje zarada paralelno sa smanjenjem radnog vremena. G. Norman ceni ovu argumentaciju ubedljivom. Po njemu, nezavisno od tehničkih, ekonomskih i ostalih teškoća, na koje bi naišlo sada usvajanje konvencije o radnoj nedelji od 40 časova, pitanje nadnica pretstavlja jednu odlučnu smetnju. Britanska vlada predlaže, dakle, konferenciji, da potraži jedno bolje rešenje i da ne troši vreme i snagu u traženju uobražene konvencije o radnoj nedelji od 40 časova.

G. Sicler, vladin delegat Nemačke, izlaže da je Nemačka vlada željna da se dođe do jednog rešenja čiji je okvir predložila Međunarodna organizacija rada. On ne vidi samo u projektovanoj međunarodnoj meri jedno pitanje pravde, nego također i pitanje inteligentne ekonomske i socijalne politike. Nemačka se vlada već koristila izvesnim iskustvom u ovoj oblasti. Ona se postarala da donese više manje direktne mere u pogledu uređenja i postigla je izvestan uspeh. Ako je naišla ponekada na neuspehe, smatra, da su oni došli jedino od teškoća međunarodnog karaktera. Izražava, dakle, nadu da će konferencija olakšati uklanjanje ovih teškoća i omogućiti Nemačkoj i drugim državama da nastave sa progresom u predloženom smislu. Nemačka vlada će se potruditi da pomogne sklapanje jedne konvencije.

Što se tiče nadnica, Nemačka vlada smatra da je i poželjno i mogućno održati ih na njihovom današnjem nivou. Industrija neće biti opterećena osetno težim teretima ako zarade ostanu iste. Smatra da povećanje troškova neće iznositi više od 1% od svih troškova i da će biti široko naknađeno smanjenjem pomoći za nezaposlenost, kao i specijalnim porezima koji se naplaćuju u korist nezaposlenih.

Ono što je pobudilo veliko uznemirenje jeste pitanje trajanja nameravane konvencije. U mesto jedne konvencije sa neograničenim trajanjem, čije bi raskidanje bila slobodna da traži svaka država, Nemačka bi vlada više volela jednu konvenciju sa ograničenim trajanjem na izvestan broj godina. Trebalo bi, također, da najvažnije industrijske zemlje sarađuju sporazumno kao i pri konvenciji o ograničavanju radnog vremena u rudnicima. Najzad, neophodno je potrebno da vanevropske zemlje, a naročito one sa Krajnjeg Istoka budu vezane konvencijom isto onako kao i Evropske zemlje.

G. Ersted, poslodavački delegat Danske, uzeo je reč u ime poslodavačkih delegata, navodeći ipak da je jedan od njih izrazio želju da izloži sam svoje gledište[2]).

Poslodavci, izjavio je on, smatraju da u prisustvu krize treba da budu proučena sva sretstva koja su u stanju da pomognu nezaposlenima. Međutim, nije dovoljno da se pita da li nameravano smanjenje radnog vremena pretstavlja lek u teoriji za nezaposlenost, nego pre svega da li ne bi u stvari ono povuklo fatalne posledice i za industriju i za radnike koji su još na radu, a da se ne pomogne ništa onima koji nisu na radu. Problem je pre svega ekonomski. U pitanju je stvoriti više rada, a ne reskirati

[2]) Videti govor g. Olivetia.

Digitized by Google

nepromišljenim merama da se postigne suprotan rezultat u poskupljivanju života stanovništva. Radnička grupa pokazala je jasno da razume, da svako smanjenje radnog vremena treba da bude praćeno održanjem nadnica na jednom takvom nivou da postojeći životni nivo ne bude smanjen, što odgovara povećanju stope nadnica. Poslodavci su mišljenja, da slična mera ima u stvari za rezultat da poveća koštanje života, da pogodi skupa potrošače, da pojača neuravnoteženost državnih i privatnih budžeta i da prouzrokuje novo generalno osiromašenje sviju zemalja. Oni žele prema tome da potvrde kako je predlog od strane radnika apsolutno neostvarljiv.

Ipak poslodavci ne odbijaju da učestvuju na ovoj konferenciji koja treba da bude konferencija tehničke studije. Ali u nedostatku tačnih podataka i dokaznih rezonovanja koja bi opravdavala nameravane mere, oni smatraju, u svoistvu odgovornih šefova za proizvodnju, i u interesu samih nezaposlenih radnika, da treba da ostanu u opoziciji prema jednoj meri koja pretstavlja, za njih, jednu strašnu avanturu.

G. Piknar, francuski vladin delegat, obazirujući se na članak Dr. Siclera, koji je objavljen u Revue internationale du travail, priznaje, kao i engleski vladin delegat, tehničke teškoće na koje bi se naišlo, ako bi se unela u konvenciju klauzula o održavanju nadnica. Ali bilo da ova klauzula bude uneta ili ne u buduću konvenciju, ako je bude bilo, — pitanje nadnica će se postaviti po njemu neizbežno. U Francuskoj, ono se postavljalo uvek kada je radno vreme smanjivano: u 1902., 1904. i ponova u 1919. Bilo da konvencija propisuje ili ne održavanje starih stopa nadnica, isplaćene sume na ime nadnica povećaće se skoro izvesno, što će izazvati povećanje cene koštanja. Ovo povećanje cene koštanja neće istina biti stalno; isto tako ima izgleda da će moći da bude više ili manje nadoknađeno docnije pogodnim merama racionalizacije. Ali će ono opasno pogoditi zemlje koje bi same smanjile radno vreme. Zbog ovog razloga Francuska vlada ne bi mogla da uzme inicijativu da zavodi sama u svome nacionalnom zakonodavstvu radnu nedelju od 40 časova; i ako jedna međunarodna konvencija bude doneta, ona ne bi mogla da pomišlja na njenu ratifikaciju ako ne bi bila sigurna, da će ova konvencija biti ratificirana i primenjena od strane sviju zemalja koje ulaze u konkurenciju sa njom.

G. Oliveti, poslodavački delegat Italije, ističe da se nije pridružio deklaraciji koju je dao g. Ersted u ime poslodavačke grupe zato što je hteo lično da učestvuje u diskusiji po jednom tako važnom problemu. Po njegovom mišljenju skraćeno radno vreme (short time), koje je već pokušano kao sretstvo da se prilagodi za vreme krize proizvodnja potražnji proizvoda, izbegavajući sasvim otpuštanje radnika, pokazuje koristi koje su možda potcenjene. Ali je u pitanju sada ispitati jeli mogućno učiniti to obaveznim i generalnim kako bi se radno vreme prilagodilo stanju radne pijace.

Do sada ovo je pitanje posmatrano sa njegove ekonomske strane, potrebno je proučiti također njegovu praktičnu i tehničku stranu. Na prvom mestu smanjenje radnog vremena ne bi moglo da bude primenjeno ni u malim preduzećima, ni u onima koja su već smanjila njihovo radno vreme. Predložilo se da se angažuju nezaposleni radnici, kako bi se održao nivo proizvodnje pošto se smanji radno vreme; ali šta će se dogoditi u industrijama u kojima nezaposlenost ne postoji, ili ako nema u blizini preduzeća kome je potrebna radna snaga nikakvog nezaposlenog radnika? Treba također voditi računa i o potrebnom povećanju tehničkog osoblja nadzora i direkcije. Mnogobrojni razlozi praktičnog i tehničkog karaktera oponiraju se dakle da ova reforma postane obaveznom i generalnom.

Isto tako smanjeno radno vreme ne bi li pre dovelo do povećanja mehanizacije nego do angažovanja novih radnika? — Neće li ono prouzrokovati povećanje cene koštanja čak i ako nadnice ne budu povećane zbog komplikacija koje će zavesti u organizaciji proizvodnje i potrebnog povećanja osoblja. Sem toga, nije mogućno smanjiti u isto vreme radno vreme i nadnice a da se ne smanji kupovna moć, tako da predlog o kome se diskutuje može imati za dejstvo da ograniči proizvodnju umesto da je proširi, i usled toga bi nastupilo povećanje nezaposlenosti. U današnjoj nenormalnoj situaciji u kojoj se nalazi svet ne postoji nikakvog čudotvornog leka. Izvesno prilagođavanje već je izvršeno, ali postoji neuravnoteženost između proizvodnje i potrošnje, i jedini lek sastoji se u smanjenju cene koštanja pa da bi odgovorio smanjenju kupovne moći celoga sveta. To je jedan vrlo težak i vrlo svirep proces, čije će posledice biti ne samo na teret radničkoj

Digitized by Google

klasi nego i celokupnom društvu. Ono što ohrabljuje pod ovim uslovima to je konstatacija da, zahvaljujući ljudskoj solidarnosti, pomoć nezaposlenima nije više prepuštena milostinji već se smatra kao dužnost.

G. Rengli, švajcarski vladin delegat, izjavljuje, da ako predložena konvencija bude usvojena treba da bude ratifikovana od glavnih industrijskih zemalja, kako ne bi prepreke koje su zavedene u pogledu razmene dobara carinskim ograničenjima i finansijskim teškoćama, bile pogoršane. Po njegovom mišljenju konvencija bi imala više izgleda da bude ratifikovana, kad bi umesto da predviđa generalno zavođenje radne nedelje od 40 časova predviđala samo smanjenje radnog vremena u industrijama ili grupama naročitih industrija u kojima bi se slična mera mogla da praktikuje.

G. Žinju, poslodavački ekspert Francuske, izjavljuje da je svetska kriza već danas produžena čitavom serijom veštačkih mera koje dolaze od inflacije. Izgleda mu, međutim, da predlog o zavođenju radne nedelje od 40 časova pretstavlja u glavnom jednu drugu formu inflacije. Održati današnje nadnice, svodeći pri tom radno vreme, znači u stvari podići nadnice po satu bez odgovarajućeg paralelnog povećanja prinosa i profita. Kako međutim suma nadnica za raspodelu ostaje stalna, kupovna moć svakog radnika posebice našla bi se ovim jako pogođena.

Govorilo se o sumi imobilizovanih kapitala po bankama i državnim štedionicama, koji bi mogli da budu iskorišćeni u cilju nadoknade povećanja nadnica. Ali ovi kapitali nisu navikli da rade u industriji i ako pristanu da rade u njima to će biti bez sumnje da nadoknade povećanje cene koštanja usavršavanjem mašinizma. Međutim to će biti zacelo jedan novi uzrok nezaposlenosti. Predloženo smanjenje radnog vremena rizikuje da bude uzrokom dezorganizacije unutrašnje pijace, preteranog ekonomskog nacionalizma i poremećaja ekonomske i socijalne ravnoteže.

G. Žerar, belgijski poslodavački delegat, ističe nekoliko praktičnih primedaba u pogledu generálne primene sistema putem neizmeničnog zaposlenja radne snage. Zabluda je ako se veruje, da je svaki radnik uvek sposoban da se oda ma kakvom bilo poslu. Primena radne nedelje od 40 časova u belgijskim rudnicima zahteva zaposlenje od sedam hiljada novih rudarskih radnika. Međutim toga broja nema u ovoj zemlji. Šem toga protivno onome što se obično misli, ne postoji pred vratima svake fabrike nezaposlenih radnika koji bi tražili samo da u nju uđu, a nije lako uveriti ljude koji se nalaze za oko 25 kilometara udaljenih da promene mesto gde žive.

Saobraćajna industrija nije pogođena, tako reći, nezaposlenošću. Ako bi se u njoj svelo radno vreme, održavajući pri tom nadnice, socijalni tereti povećali bi se sa 10% do 12%, što će izazvati bilo povećanje cene života bilo deficita na železnicama.

Ne treba izgubiti iz vida tako isto konkurenciju koju prekookeanske zemlje, naročito one sa Krajnjeg Istoka, prave starim industrijskim zemljama iz Evrope. Smanjenje radnog vremena u evropskim zemljama značilo bi početak opadanja evropske industrije, jer bi ono pojačalo postojeću nejednakost u uslovima između zemalja iz Evrope i prekookeanskih zemalja. Nedelja od 40 časova neće doneti novih porudžbina industriji; ona će biti u isto vreme nekorisna i opasna.

G. De Mikelis, vladin delegat Italije, potseća da je italijanska vlada uzela inicijativu koja je dovela do saziva konferencije, jer je smatrala, da radi predupređenja opasnosti od jedne nepoštene međunarodne konkurencije smanjenje radnog vremena treba da se primeni u svima zemljama. Italijanska vlada je naklonjena da primi svako međunarodno uređenje u pogledu smanjenja radnog vremena, bilo u celokupnoj industriji, bilo u industrijama ili granama određenih industrija. Ma kakav da se usvoji sistem ona će se izjasniti u korist svakog razumnog smanjenja.

Poželjno je na prvom mestu da sve države ratificiraju Vašingtonsku konvenciju, čija će striktna primena smanjiti u izvesnoj meri nezaposlenost i olakšati nove progrese. Jednovremeno treba pribeći svim mogućim sretstvima, kako bi se osiguralo međunarodno usvajanje nedelje od 40 časova, bar i kao privremene mere određene da pripomogne rešenju problema nezaposlenosti. Nijedan od govornika koji su učestvovali u diskusiji nije predložio jedan drugi lek koji bi se primenio.

Izvestan broj teškoća tehničkog i praktičnog karaktera iznet je, no one ne izgledaju nepromostive. Glavni problem je ekonomskog karaktera, i to problem nadnica. Kaže se, da industrija ne bi mogla da pod-

Digitized by Google

nese povećanje nadnica. Ali ako bi nezaposleni radnici našli jedno zaposlenje oni bi postali potrošači, čime bi se ekonomska aktivnost povećala i ovo povećanje aktivnosti ogledalo bi se u smanjenju odnosa između stalne cene i ukupne cene proizvodnje. Jedno lako relativno povećanje svakoga dela generalnih troškova proizvodnje, koje pretstavljaju nadnice, bilo bi više nego li nadoknađeno povećanjem potrošnje.

Ipak s obzirom da u pogledu nadnica ne postoji jednolikost između zemalja, i čak često u unutrašnjosti jedne zemlje, nije moguće pomišljati na unošenje odredaba u pogledu nadnica u međunarodnoj konvenciji. Ali je mogućno putem pregovaranja između poslodavaca i radnika pristupiti prilagođavanju potrebnih nadnica u cilju osiguranja pogodnog nivoa, čuvajući pri svemu tomu interese zajednice.

Pošto je preporučio da mogućnost proširenja smanjenja radnog vremena na poljoprivredu bude predmetom novih proučavanja, g. De Mikelis zaključuje sa željom, da konferencija prouči projekat koji joj je podneo Međunarodni biro rada. U ovome projektu on vidi jednu razumnu osnovu za tretiranje jednog pitanja koje nije samo tehničko ili ekonomsko već i socijalno.

G. M e r t e n s, radnički delegat Belgije, odgovarajući na formulisane kritike u toku diskusije ističe, da nijedan radnik, govoreći u ime njegove grupe, nije očekivao da će radna nedelja od 40 časova učiniti da nestane nezaposlenosti. Radnici su naprotiv kazali jasno, da energični lekovi treba da se traže također na drugim stranama. Tako isto radnici ne veruju da će radna nedelja od 40 časova učiniti da nestane potreba za davanjem pomoći u slučaju nezaposlenosti, jer će ona ostaviti da postoji i nadalje izvestan broj nezaposlenosti, i zajednica će produžiti i dalje da ima obavezu da pomaže one od svojih članova koji su bez rada.

Izvesni govornici pozvali su konferenciju da odloži svaku odluku po ovome pitanju do potpunijeg obaveštenja. Kakva potpunija obaveštenja žele da dobiju poslodavci? — Reklo se da pripada Društvu Naroda a ne Međunarodnom birou rada da traži rešenje krize. Ali već od više godina radnici traže sa istrajnošću od Društva Naroda da preduzme mere, i oni nisu bili podržavani u njihovim naporima čak ni od onih koji im preporučuju sada da čekaju da Društvo Naroda dejstvuje. Neki su spomenuli konkurenciju zemalja sa Krajnjeg Istoka, inzistirajući na važnosti jednolikih mera u svima zemljama i na jednoj univerzalnoj primeni ovih mera. Ali to je ono što su radnici od uvek tražili i ponekada oni su nailazili na sasvim protivno glasanje poslodavaca.

Konferencija treba, prema g. Mertensu, da rediguje jedan projekat konvencije koji će da zavodi radnu nedelju od 40 časova za sve najamno osoblje, kako manuelne radnike tako i za nameštenike, ne primajući nikakav izuzetak koje Vašingtonska konvencija predviđa za neprekidne radove. Prekovremeno radno vreme treba da bude dopušteno u izvesnim slučajevima, ali broj prekovremenih časova ne treba da pređe 60 godišnje. Konvencija treba da se primenjuje na sve industrije i trgovačke profesije i da ima stalan karakter. Konvencija o poljoprivrednom radnom vremenu treba da bude zaključena što je moguće pre. Konferencija treba isto tako da usvoji i jednu preporuku, koja bi preporučivala održavanje ili povećanje kupovne moći i koja bi pozivala svaku vladu da donese potrebne mere radi očuvanja životnog nivoa radnika.

Ove mere, kaže g. Mertens, treba da se donesu još sada. Sutra će to biti već suviše kasno: uragan se može dići i očistiti i poslodavce i vlade ako propuste priliku da rade.

G. L a m b e r R i b o, poslodavački delegat Francuske, podvlači da je izveštaj, koga je podneo Biro konferenciji, u pogledu ekonomskih posledica predložene reforme, po priznanju njegovih tvoraca, vrlo skučen. On bi želeo da konferencija unese jasnoće u problem koji se diskutuje, ali shvata da joj je to teško da učini, jer nema, pored svoga imena, bitno tehnički karakter i liči mnogo na obične međunarodne konferencije rada. Jedno međutim pitanje izgleda da je dobijeno: to je da predložena reforma može da poveća cene koštanja. Niko to nije sporio; razlike postoje samo u pogledu iznosa povećanja. U Francuskoj iz anketa obavljenih u glavnim industrijama vidi se, da bi zavođenje radne nedelje od 40 časova povećalo cene koštanja sa 10,15 i u izvesnim slučajevima čak i sa 16 i 17%, računajući samo nadnice direktno inkorporirane u sirovinama i proizvodima stavljenim u preradu. Ko će podneti ovaj teret? — Svi potrošači. Luksuzne i poluluksuzne industrije koje su već jedva održavale njihovo stanje biće definitivno osuđene. Kazalo se, da će koštanje reforme moći da se naknadi iz dobiti,

Digitized by Google

ali današnje dobiti nisu dovoljne za ovo. I ne može se još manje rešiti problem, smanjujući druge terete, kao fiksne izdatke ili crpeći ih iz rezerve. Ukupno uzev nedelja od 40 časova biće prema g. Lamber-Ribou jedan teret nametnut kapitalu čije se nemanje već oseća. Ako radnička teza bude primljena ona će dovesti do zastoja ili do usporavanja ekonomskog života.

Izvesne vlade dale su utisak da žele da prime princip 40 časovnog radnog vremena, ograničavajući pri tom posledice ove reforme u pogledu njihovih sopstvenih zemalja. To je nešto što g. Lamber Ribo nalazi da nemože da se odbrani: treba prema njemu biti — za ili protiv 40 časova, sredine nema. Što se njega tiče, g. Lamber Ribo misli, da će radna nedelja od 40 časova prouzrokovati sve poremećaje i da zbog ovoga zaslužuje da bude odbačena.

G. Forb Uatson, poslodavački delegat Velike Britanije, mišljenja je, da čak i kad bi u vezi sa smanjenjem radnog vremena nastupilo odgovarajuće smanjenje nadnica, prouzrokovano bi bilo ipak povećanje cene koštanja, što bi moglo samo da dovede u opasnost u Velikoj Britaniji kolektivne ugovore sa kojim g. Heidej i on mogu s pravom da se ponose. Ali nije ovde pitanje smanjiti nadnice proporcionalno smanjenju radnog vremena; ono što se predlaže to je smanjiti radno vreme i održati zarade, pošto radnici imaju hrabrosti da vežu nerazdvojno ova dva pitanja. No g. Forb Uatson ubeđen je da će slični pokušaji podići cenu industrijskim proizvodima tako da će poljoprivrednici moći još manje nego li danas kupovati ove proizvode, i da će usled toga nastupiti povećanje nezaposlenosti. Pored toga nadnice i ostali uslovi rada su nejednaki prema zemljama: povećanje cene koštanja biće jače u državama sa visokim nadnicama nego u ostalim. U trci sa preponama od koje one danas pate pridružuje se ovim još jedna nova koja će ih eliminisati; na ovaj način doći će se do pravog negiranja principa koji su inspirisali XIII. odeljak Ugovora o miru. Britanski poslodavci počinju već da se osećaju zamorenim ovom »trkačkom preponskom politikom« koja se vodi u Ženevi. Oni smatraju da umesto što se trudi da ostvari predloge kao što je nedelja od 40 časova, Međunarodna organizacija rada bolje bi učinila da se potrudi da podigne životni nivo u zemljama gde je on još uvek suviše nizak.

Istorija pokušaja koji je Organizacija činila da bi međunarodno uredila radno vreme pretstavlja u stvari, po mišljenju britanskog poslodavačkog delegata, jednu dugu seriju neuspeha, jer nije bilo moguće naći formule čija bi primena proizvela ista dejstva u raznim zemljama. Izvesni delegati govore čak i ovoga puta o jednoj konvenciji dosta elastičnoj kako bi je sve zemlje mogle da ratificiraju i da primene u isto vreme. Ovo pokazuje da se Organizacija udaljava iz oblasti realnosti da učini samo proste gestove.

Na zaključku govornik poziva Konferenciju da ne koči radove Svetske privredne konferencije, stvarajući verovanje da obavezno smanjenje radnog vremena može da ima za dejstvo da izleči današnju situaciju. Traži od konferencije da posmatra situaciju pravo u lice i da kaže svetu otvoreno istinu.

G. Maem, vladin delegat Belgije, podseća delegate, da Konferencija nema mandat da rediguje jedan projekat konvencije i da nema moći da definitivno odluči po ovome pitanju. Vlade danas nemaju da zauzmu nikakvo stanovište.

Protivno tezi g. Lamber Riboa, da treba biti — za ili protiv smanjenja radnog vremena i da nema srednje pozicije, g. Maem vidi danas bar jednu srednju poziciju koja se sastoji u dubokom proučavanju pitanja. Na Međunarodnoj konferenciji rada trebaće da svaka vlada glasa — da ili ne, ali će se onda one naći pred jednim potpunim projektom čiju će sadržinu poznavati. Danas ima samo da se pripremi rad za iduću generalnu konferenciju. Ne treba se, dakle, čuditi ako se vlade rezervišu. Poslodavci izgleda da hoće da vlade kažu — ne, odmah, ali se može pretpostaviti da vladini delegati neće dopustiti da se uhvate, po rečima govornika, kao u jednu zamku. Pošto je istakao da izvesni poslodavci ne dele mišljenje onih koji pretstavljaju poslodavačku grupu na konferenciji i da od sada do meseca maja može biti drugih preokreta, g. Maem predlaže dublju studiju problema. Najranije krajem 1934. godine moći će da stupe na snagu odluke konferencije od meseca maja ove godine. Do toga datuma vreme za razmišljanje je ostavljeno dovoljno i bilo bi dosta nepolitički odbiti još danas svaku mogućnost da se izgradi jedna konvencija.

Belgijska vlada sarađivaće lojalno na izradi jedne konvencije, ali je neće moći

Digitized by Google

ratificirati ako je svi konkurenti Belgije također ne ratificiraju. Belgijska vlada dakle glasa — da, sa ovom rezervom.

G. Ćurćin, poslodavački delegat Jugoslavije, misli da je iskustvo koje se predlaže dosta riskantno. Istina Amerikanci su pokušali nešto sličnoga, ali su njihovi uslovi bili mnogo povoljniji, naročito s obzirom da raspolažu sa jednom širokom teritorijom koja obrazuje jednu privrednu jedinicu.

Pokušaji su također učinjeni i u drugim zemljama, ali je njihov uspeh bio kratkotrajan i krajnji rezultat nepovoljan. Da bi bio koristan, sporazum o smanjenju radnog vremena trebao bi da bude jednovremen i potpun. Na nesreću jedan generalan i jednovremen sporazum pretstavlja utopiju. Delegati dolaze na konferenciju sa instrukcijama koje ih orijentišu u pravcu nacionalnom, a ne međunarodnom. Sve više i više služi se internacionalizmom samo u koliko je potrebno.

Na sreću postoje u svetu lagane snage podizanja koje rade čak i kad ih ne primećujemo. U današnjoj krizi njihova je akcija mnogo sporija nego li za vreme ranijih kriza jer se konjukturalnoj krizi nadovezuje i struktualna kriza; ali je ova akcija stvarna. Tendencija ka saniranju situacije pokazuje se uprkos političkim uznemirenjima. Treba ostaviti ove snage da rade bez uznemiravanja putem mera čije mi dejstvo ne poznajemo. Verovatno je da će posle dužeg vremena progres mašinizma zahtevati smanjenje radnog vremena, ali bi bilo opasno ići suviše brzo.

G. Jeremić, vladin delegat Jugoslavije, izjavio je ovo:

— Vlada moje zemlje pridaje velikog interesa diskusijama na našoj Konferenciji i gotova je da doprinese što više može ublaženju nezaposlenosti koja besni danas u celome svetu i od koje nije pošteđena ni moja zemlja. Priznajemo veliku vrednost argumentima koje su nam izneli svi prethodni govornici. Saglasni smo također da izjavimo da je i ovaj problem za sve nas u stvari vrlo komplikovan.

Smanjenje radnog vremena na 40 časova nedeljno, koje se predlaže kao efikasan lek za nezaposlenost, ne izgleda nam dovoljan, jer svi znamo da rešenje ovoga pitanja zavisi od rešenja mnogo drugih pitanja, koja su u tesnoj vezi sa ovim, a pre svega od povraćaja poverenja među narodima i razvitka osećaja o međunarodnoj solidarnosti.

Što se tiče zavođenja 40 časovnog nedeljnog radnog vremena kao stalnog režima, prinuđeni smo da izjavimo, da nam ova mera ne izgleda dovoljno proučenom i da je njena primena vrlo teška, naročito u pogledu reperkusija koje može imati smanjeno radno vreme na radničke nadnice, proizvodne troškove i kupovnu moć, kao i s obzirom na teškoće tehničkog, finansijskog i drugog karaktera.

Vlada Kraljevine Jugoslavije smatra da ovo pitanje interesuje pre svega zemlje koje su industrijski razvijenije, koje raspolažu sa većim kapitalima i koje su u pogledu racionalizacije i primene mašinizma dostigle mnogo veći nivo nego poljoprivredne zemlje kao što je Jugoslavija. Nije potrebno istaći, da je kupovna moć stanovništva moje zemlje jako ograničena usled nemogućnosti da proda svoje poljoprivredne proizvode. S obzirom na sve napred navedeno, kao i na iskustvo koje postoji sa konvencijama o radnom vremenu od 48 časova, o radnom vremenu u rudnicima, kao i u trgovini i u biroima, vlada Kraljevine Jugoslavije ne vidi mogućnost da primi ikakvu obavezu u pogledu smanjenja radnog vremena na 40 časova nedeljno.

Koristim ovu priliku, izjavio je dalje g. Jeremić, da podvučem činjenicu, da je Kraljevina Jugoslavija ratifikovala 19 konvencija od 33 koliko ih je dosada izglasano, da su ovih dana naš Parlamenat i Senat usvojili još dve nove konvencije, što čini ukupno 21 konvenciju i da ovim zauzima četvrto mesto među 58 država — članica naše velike Organizacije. Verujem da ova činjenica pokazuje dovoljno dobru voliu moje vlade da ostvari što je moguće bolje uslove za radno stanovništvo moje zemlje, a ukoliko joj to dopuštaju naročiti uslovi u kojima se nalazi njena nacionalna privreda.

G. H. B. Batler, direktor Međunarodnog biroa rada, izvukao je iz celokupne debate ove zaključke:

Pitanje koje se postavlja.

Direktor je započeo sa isticanjem karaktera odluke koju su delegati pozvani da donesu. Konferencija je diskutovala o prirodi konvencije koja bi mogla da bude izrađena, o teškoćama koje bi mogle da nastupe usled njene redakcije i o elastičnosti više manje većoj koju joj treba dati; ali ona nema u ovom momentu da donosi odluke po ovim pitanjima. Pitanje na koje ona treba da odgovori jeste sasvim prosto i

Digitized by Google

može da bude ovako postavljeno: želi li konferencija da produži svoje radove ili ne? Želi li da pokuša da savlada teškoće koje su joj pokazane i da traži da primeni smanjenje radnog vremena kao lek za nezaposlenost ili želi li ona da ništa od svega ovoga ne radi?

Da bi se objasnio odgovor na ovo pitanje, koje pouke mogu da se izvuku iz diskusije koja se vodila?

Prvo što izgleda da je postignuto to je, da je ceo svet saglasan da pokuša sve što je moguće kako bi se smanjila nezaposlenost.

Isto tako niko ne izgleda da je hteo da potvrdi ozbiljno da smanjeno radno vreme pretstavlja jedan potpun lek za nezaposlenost. Ova potreba drugih lekova istaknuta je uostalom i faktom što je Međunarodna konferencija rada obratila pažnju na probleme dugova, reparacija, monetarnih sistema, ekonomske reorganizacije i t. d., sve pitanja koja se u ovome momentu proučavaju od strane ekonomista eksperata u cilju saziva iduće Svetske privredne konferencije. Više govornika su izrazili veliko poverenje u ovu konferenciju koja se priprema i predložili su da se strpljivo čeka da lekovi otuda dođu, ubeđeni da će nezaposlenost tako biti potpuno uklonjena. Ali ma kakav da bude ishod sa privredne konferencije, može li se razumno očekivati da će sve što sprečava povraćaj poslova biti odjednom otklonjeno, da će sloboda razmene i slobodno kretanje kapitala biti uskoro vaspostavljeni, i da će isčeznuti bez odlaganja čitava džungla carinskih tarifa, kontigentiranja i ograničenja koja u ovome trenutku parališu trgovinu?

P r o b l e m t e h n o l o š k e n e z a p o s l e n o s t i.

Naglasilo se povodom nezaposlenosti koja dolazi od tehničkih progresa, da je hiperprodukcija jedan mit i da ima još u svetu širokih pijaca koje traže samo da budu razvijene. Ali ovaj razvitak može li biti ostvaren u kratkom roku? I pod pretpostavkom da sve teškoće mogu biti rešene u toku jedne ili dve godine, da li je sigurno da će tada svet doći do isčezavanja nezaposlenosti? Fakat je da sposobnost za proizvodnjom teži da poraste brže nego li sposobnost za potrošnjom i da je radna snaga otpuštena po jednom ritmu bržem i gušćem nego li što je u stanju da bude ponova zaposlena. Ova neharmoničnost osporavana je iz razloga da nije statistički dokazana. Ali ni smrt još manje nije bila uvek dokazana statistikama; ona je postojala u svetu čak i pre statistika o smrtnosti i međutim niko nije osporavao da ona postoji niti propovedao ravnodušnost u borbi protivu nje, podvlačeći da je raspoloživa statistička dokumentacija nedovoljna. Ne treba li učiniti sličnu primedbu i u pogledu tehnološke nezaposlenosti?

Uostalom postoje već izvesne statistike po ovome pitanju: one su date u izveštaju koga je spremio Međunarodni biro rada za ovu Konferenciju i ma kako bile nepotpune one daju ipak izvesne indikacije. Dakle, njihovo proučavanje navelo je znatan broj lica da misle da čak i po povratku normalnih prilika nezaposlenost neće prestati da bude jedan teret manje teži za društvo nego što je bila pre krize. Postoji ovde jedan problem koji se postavlja sa više ili manje oštrine u industriji sviju zemalja.

U č i n j e n e p r i m e d b e.

Vraćajući se na prvo pitanje: Šta treba da radimo? Direktor upoređuje dva odgovora koja su bila predložena.

Prvi odgovor jeste: — ne radimo ništa. Svaka zemlja, kažu pobornici ove metode, preduzima već mere da pomogne nezaposlenima putem davanja pomoći ili sličnih sretstava. Sve što se može učiniti to je nastaviti sa ovim u nadi, da će jednoga dana prilike da se poboljšaju.

Drugi odgovor glasi: — »Pogledajmo da li ima nešto što možemo da učinimo na terenu čisto industrijskom«.

Ovome drugom načinu rada dve su primedbe stavljene: prva je, da ako se pokuša nešto, naići će se na sve vrste tehničkih teškoća. Bez sumnje tehničke teškoće su mnogobrojne, ali kada ih poslodavci navode, ne potcenjuju li oni njihovu sposobnost da ih uklone? Sa gledišta čisto tehničkog, problem koji se postavlja nije verovatno manje pogodan za rešavanje nego mnogo drugih koje su industrije rešile u prošlosti. Ove tehničke teškoće za celo su jedan elemenat sa kojim treba računati i zbog toga je Međunarodni biro rada sugerirao jednu elastičnu konvenciju radije nego li jednu strogu konvenciju; ali se teško veruje da, sa voljom da se prilagode metodi praktičnim potrebama industrije, tehničke teškoće ne bi mogle da budu uklonjene.

Druga primedba, na prvi pogled ozbiljnija, jeste ona koja dolazi u pogledu eko-

Digitized by Google

nomskih teškoća. Reklo se, da pre nego što bi se išlo dalje da bi trebalo uputiti pitanje jednom komitetu eksperata ekonomista. Ali jedno takvo naknadno proučavanje da li bi mnogo ubrzalo stvar? Dopušteno je sumnjati u to. Treba priznati da su za vreme ovih poslednjih godina ekonomisti bili nesposobni da se sporazumeju po najosnovnijim i po najelementarnijim principima moderne privrede. Među lekovima za krizu koje su sugerirali nema nijednog koji nije tako vatreno bio napadan od strane jednih kao što je branjen od strane drugih. Sadašnja debata izgleda da to ponavlja povodom jednog problema čisto industrijskog, posmatranog pod uglom čisto industrijskim, povodom spora koji vode pristalice inflacije sa onima deflacije, u drugim sredinama, od kojih je jedna i komitet koji ima za dužnost da spremi privrednu konferenciju. Biće nekoga koji će smatrati da je u pravu da potvrdi kako deflacioniste imaju neosporna prava a inflacioniste nemaju prava, i obratno? Sve što će se rizikovati da se kaže, i to sa ustezanjem, to je da do danas deflacija nije uspela nigde da ukloni nezaposlenost i da inflacija nije još nikada bila pokušana na jedan odgovarajući način.

Čvor problema u diskusiji izgleda da je pitanje kupovne moći. Dok cene ne budu počele da skaču ne može se računati na ozbiljno poboljšanje; ali kad bude mogućno da krenu na gore izgleda da će to biti jedan veliki korak ka završetku krize.

Proučavanje ekonomske primedbe dovodi do ovog zaključka: preterano je smelo izjaviti a prirori da smanjenje radnog vremena sa održavanjem nadnica pretstavlja poraz za industriju na mesto da joj se pomogne, i nikakav dokaz na osnovu koga bi se ovo tvrđenje stvarno moglo da primi nije pružen. S obzirom na veliku neizvesnost koja produžuje da postoji po ovome pitanju, ne bi li bilo vrlo opasno izgovoriti jednim — ne, kategorički, koje bi se oslanjalo jedino na proročanstvima ekonomskog karaktera.

Potreba jedne međunarodne akcije.

Poslednje pitanje u pogledu koga izgleda da je ceo svet saglasan, to je da mere koje će se doneti treba da imaju međunarodni karakter. Svako prima da bi jedna akcija čisto nacionalna bila bez efikasnosti i da prema tome cela konvencija koja će biti redigovana treba, da bi donela ploda, da bude primljena i primenjena najmanje od glavnih zemalja koje se nalaze u ekonomskoj konkurenciji. Po ovome pitanju ipak dve rezerve se postavljaju.

Prvo treba primetiti, da u jednoj ma kojoj bilo zemlji veliki deo proizvodnje ostaje izvan međunarodne konkurencije. Čak i u zemljama koje rade najviše za izvoz to je unutrašnja pijaca koja igra bitnu ulogu, i ova pijaca sa ograničenjima koja su nametnuta slobodnoj razmeni jeste obično efikasno zaštićena. S druge strane izveštaj koga je spremio Biro pokazuje, da se vrlo dobro moglo u izvesnom broju slučajeva da smanji radno vreme bez povećanja proizvodnih troškova i bez otstranjivanja od strane konkurenata. Ovi primeri nisu mnogobrojni ni karakteristični da bi pretstavljali apsolutni dokaz, ali daju ipak jednu indikaciju.

ZAKLJUČAK.

Da rezimiramo, Konferencija treba da kaže, da li želi da pristupi direktno tehničkim i ekonomskim teškoćama koje postoje u pogledu smanjenja radnog vremena, sa voljom da pokuša da ih reši ili želi da prekrsti ruke i izjavi da nema šta da radi.

Neko drugo držanje, Direktor je u to ubeđen, prouzrokovalo bi mnogo živlјeg neodobravanja kod nezaposlenih radnika nego li prvo. Zamišljajući stvari najgore, oni će voleti za celo da vide pre da je Konferencija propala u svojim naporima, pošto je pokušala nešto, nego da vide da nije ništa pokušala. Odbijajući da pokuša ikakav lek Međunarodna organizacija rada pobegla bi od dužnosti koja joj je dodeljena i priznala bi zacelo svoju nemoć.

IV.

Završujući ovo naše izlaganje po jednom pitanju koje je od velike važnosti po privredu uopšte, a naročito za radništvo sviju zemalja, čini nam se, da bi trebalo da odgovorimo na nekoliko pitanja koja se logički nameću. Pre svega, moramo reći, da nam važnost ovoga pitanja izgleda isto tako velika kao i pitanje zavođenja 8 čas. radnog vremena u svoje vreme, za koje se vodi borba sa strane radništva još od polovine prošloga stoljeća. Važnost pitanja zavođenja 40 časovnog nedeljnog radnog vremena postaje možda još većom pri faktu, da se za nezaposlenost radnika koja danas besni svetom jače nego ikada traže, na-

Digitized by Google

laze i konstatuju uzroci delom u samoj strukturi privrede, delom u današnjoj konjukturi, a delom opet u velikom progresu racionalizacije i primeni mašinizma odnosno mehanizaciji. I s obzirom na ovaj poslednji razlog, koji daje nezaposlenosti jedan trajan karakter, samo pitanje izlazi iz čisto socijalnog domena da bi ušlo u domen ekonomski odnosno opšte-privredni. Prema tome ono neće prestati da interesuje privredne krugove sviju zemalja i biće, bez sumnje, ispisano na budućem programu radništva celoga sveta, kao jedan od najvažnijih problema kome njihova pažnja treba da bude obraćena na prvom mestu. Sa ovih razloga mi verujemo, da će se ovim pitanjem pozabaviti i Svetska privredna konferencija, kao jednim od sretstava, pored ostalih, za ublaženje postojeće nezaposlenosti i nezaposlenosti uopšte. Što se tiče karaktera odluka odnosno zaključaka donetih na ovoj Konferenciji, oni su više tehnički, neobavezni za vlade pojedinih država, i po njima će one trebati da se izjasne tek na Međunarodnoj konferenciji rada, koja će se održati krajem maja 1933. godine u Ženevi.

S obzirom na karakter ove konferencije, mandat koji joj je dat, kao i uopšte na nadležnost koju ima Međunarodna organizacija rada, nije se smelo ni očekivati da će Pripremna tehnička konferencija rešiti problem nezaposlenosti. Rešenje ovoga problema u vezi je sa rešenjima problema postojeće krize uopšte, pa možda čak od njih i zavisi. S toga nema mesta skepticizmu kod sviju onih koji su nestrpljivo očekivali da će odluke ove konferencije ukloniti postojeću nezaposlenost i rešiti današnju krizu.

Ali jedno od pitanja na koje smatramo da treba naročito obratiti pažnju i odgovoriti, jeste, da li je ova Pripremna tehnička konferencija odgovorila svojoj zadaći i da li je postigla izvesne rezultate? Po našem mišljenju ona je bila potpuno u svojoj nadležnosti da tretira ovo pitanje i odgovorila je svojoj zadaći. Za izvesne nisu možda postignuti rezultati koji su se očekivali, ali uopšte uzev njeni su rezultati pozitivni. Međunarodna organizacija rada može biti zadovoljna što je Pripremna tehnička konferencija primila da diskutuje ovo pitanje u obliku kako joj je predloženo, a radništvo sviju zemalja, što je ovo pitanje i zvanično međunarodno postavljeno, diskutovano i postiglo izvesne rezultate.

Na ovaj način principi izraženi u Preambilu XIII. Odeljka Versajskog ugovora o miru dobili su još jednom svoju potvrdu, i želeti je, da svest i potreba međunarodnog solidarizma na vaspostavljanju socijalnog mira bude još jače realizovana, osobito u današnjim prilikama, kada su ne samo radništvo već uopšte i svi društveni redovi pritisnuti bedom i nemirima kojima, svakako, nema primera u istoriji čovečanstva.

*

P r i m e d b a: U prvom delu ovoga članka, objavljenom u broju 3. »Radničke zaštite« iz ove godine, na strani 96, a u pogledu pitanja pod tač. 4 c.) izostao je pomutnjom sledeći stav: »Konferencija je usvojila ovaj tekst sa 37 glasova protiv nijednog (i to glasalo »za« 18 vladinih i 19 radničkih).«

Digitized by Google

GRČEVIĆ Đ.:

NOVA GLEDIŠTA U PITANJU POŠTARINE

Uvezi s mojim člankom »Nova regulacija oslobođenja od poštanskih taksa«, koji je otštampan u broju 9. »Radničke zaštite« iz prošle godine str. 473 do 476, potrebno je, da se napomene, da je Ministarstvo saobraćaja povuklo svoje rešenje P. t. br. 59.481, od 14. jula 1932. i stalo na gledište, da se s predajom pisama neplaćeno uz jednostavnu taksu po čl. 8. Uredbe ne mogu služiti Središnji ured i njegovi mesni organi. Osim toga u praksi je došlo do nekojih novih gledišta kako u pitanju tumačenja Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa, tako i u pitanju poštarine uopšte u odnosu prema Suzoru i njegovim mesnim organima.

Sva ta nova pitanja saopštena su u odnosnim okružnicama Suzora, naročito u dve poslednje okružnice otštampane u prošlom broju »Radničke zaštite«, i ovdje preostaje samo to, da se obuhvate teorijski i objasne što potpunije.

Pre svega Uredba o oslobođenju od poštanskih taksa ima zakonsku snagu: s njom je za Suzor i njegove mesne organe nezavisno od §-a 191. ZOR. uređeno pitanje oslobođenja od poštanskih taksa uglavnom onako, kako sam izneo u predašnjem mom članku.

Kroz ovu Uredbu, što naročito treba imati u vidu, sprovedena su dva opšta principa:

1.) u mesnom saobraćaju nije niko oslobođen od poštanskih taksa;

2.) u odnosu sa privatnim licima i privatnim ustanovama sve državne ustanove, pa prema tome i sve ostale, plaćaju poštansku taksu.

Rukovodeći se Uredba ovim opštim načelima predvidela je u članu 2. slovu »Đ« tački 10. i za Suzor i njegove mesne organe oslobođenja od poštanskih taksa u onom odnosu i obimu kako je to slično sprovedeno i za ostale ustanove bez obzira na dosadašnje odredbe §-a 191. ZOR., po kojima su bila oslobođena od svake poštarine obična pisma i dopisnice, koja upućuje Suzor i njegovi mesni organi poslodavcima i obratno. Dakle po Uredbi podležu poštanskoj taksi i obična pisma i dopisnice, koja upućuju poslodavci Suzoru i njegovim mesnim organima i koja Suzor i njegovi mesni organi upućuju poslodavcima.

Ustanove pobrojane u članu 2. slova »Đ« Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa, među kojima je Suzor i njegovi mesni organi, smatraju se povlašćenim samo za one vrste poštanskih pošiljaka i u onom odnosu za koje im je oslobođenje dato ovom Uredbom.

Ministarstvo saobraćaja, povlačeći svoje ranije rešenje i inzistirajući na restrinktivnijem tumačenju čl. 8. Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa, odreklo je sada Suzoru i njegovim mesnim organima pravo, da mogu predavati obična pisma i dopisnice za privatna lica neplaćeno uz običnu taksu po težini.

Tim su Suzor i njegovi mesni organi prema državnim nadleštvima došli u nepovoljniji položaj u dva pravca. Prvo, što su obična pisma i dopisnice, koje državna nadleštva šalju privatnim licima, također privatne pošiljke, ali su ipak povlaštene — što za Suzor i njegove mesne organe nije slučaj — jer se pri predaji za njih ne moraju platiti takse i jer i primaoci ovakvih pošiljaka ne plaćaju porto taksu, već jednostavnu taksu po težini. Drugo, državne i samoupravne vlasti, nadleštva i ustanove favorizirane su prema Suzoru i njegovim mesnim organima i u ovom pogledu, što mogu predavati i za uže dostavno poštansko područje t. j. u mesnom saobraćaju neplaćena pisma i dopisnice na privatna lica kao što je to slučaj kod poreskih opomena, jer ovde — prema raspisu Ministarstva saobraćaja broj 403, objavljenom u 16. broju P. t. Vesnika iz 1932. god. — ne može biti govora o besplatnoj isporuci i dosledno tome ovde ne dolazi do primene odredba čl. 4. Uredbe, koja predviđa da oslobođenja nema u mesnom saobraćaju.

Sada sve pošiljke, pa i obična pisma i dopisnice, koje Suzor i njegovi mesni organi šalju privatnim licima, podležu poštanskoj taksi, koja se mora platiti prilikom predaje. U slučaju da bi Suzor i njegovi mesni organi ipak slali privatnim licima pisma i dopisnice neplaćeno, pošte bi ovakva pisma i dopisnice po čl. 7. odnosno 31. Pravilnika za unutrašnju pošt. službu II. deo opteretile porto taksom t. j. dvostrukom

Digitized by Google

taksom po težini. Poslodavci ne bi bili dužni, da primaju ovakve pošiljke i kad bi ih odbijali, pošte bi taksu, s kojom bi ove pošiljke bile opterećene, naplatile od Suzora i njegovih mesnih organa.

Ovo je najvažnije za nas novo gledište u pitanju poštarine, po kojem je jasno, da se poslodavcima u buduće neće upućivati neplaćena obična pisma i dopisnice.

Drugo je novo gledište u pitanju poštarine, koje doduše ne bazira na Uredbi o oslobođenju od poštanskih taksa, ali koje ide u korist mesnih organa Suzora i poslodavaca, i to, da se pošiljke sa ispunjenim prijavnim listom, odjavnim listom ili potvrdom smatraju poslovnim papirima i taksiraju sa sniženom poštanskom taksom od 1 dinara. Najveći deo pošt. pošiljaka između mesnih organa Suzora i poslodavaca svodi se na slanje prijava i odjava i potvrda o njima, i tu je Suzor uspeo, da za mesne organe i poslodavce po pojedinoj pošiljci učini poštarinu jeftiniju za 50 para. Dobro će zato biti da znamo kakva je razlika između pisma i poslovnog papira.

Sa stanovišta poštanskog prava pod pismom podrazumeva se bez obzira na oblik svako pisano, štampano i t. d. saopštenje, koje ima značaj faktičnog i ličnog dopisivanja. Dakle svi izveštaji i obaveštenja, što se upućuju poslodavcima, smatraju se pismima, u koliko nisu učinjena dopisnicom. Pisma moraju biti zatvorena tako, da im je sadržina dobro zaštićena i da se bez vidljive povrede zavoja ne može iz njih izvaditi sadržaj. Kako prema tome pošte nisu u položaju da ispituju sadržinu zatvorenih pisama, to je već svaki predat pošti na otpremu zatvoreni zavoj pismo bez obzira na sadržinu. Dakle već samo izvanjsko pakovanje, sam zatvoreni zavoj čini pismo.

Poslovni papir nasuprot ne predaje se pošti na otpremu u zatvorenom zavoju, već otvoren i tako upakovan, da mu se sadržaj može lako pregledati — dakle pod omotačem, pod nakrstnim omotom, u otvorenoj koverti. Ovo je razlika između pisma i poslovnog papira obzirom na pakovanje. Juristički poslovni papir razlikuje se od pisma u toliko, što on nema značaja faktičnog i ličnog dopisivanja. Dakle kao poslovni papiri smatraju se spisi i isprave, koji su posve ili delimično rukom pisani ili crtani i nemaju karaktera ličnog i stvarnog poslovnog dopisivanja. U ovu vrstu pošiljaka spadaju osim naših ispunjenih prijava i odjava i ispunjenih potvrda o njima još i pisma i dopisnice starijeg datuma, koje su svoj cilj postigle, parnični spisi, isprave svake vrsti sačinjene od javnih zvaničnika, sprovodna pisma, tovarni listovi, fakture, poslovne isprave osiguravajućih društava, neslužbeni prepisi i izvatci iz akata, rukopisi knjiga ili novina, službeničke i radničke knjižice (isprave) i t. d. Poslovni papiri kaošto i sve druge pismonosne pošiljke mogu se predati na poštu i preporučeno.

Poslodavci, koji šalju uredima prijave i odjave kao poslovni papir i mesni organi, koji poslodavcima vraćaju potvrde o učinjenim prijavama i odjavama kao poslovni papir, treba da imaju na umu, da u otvoreni koverat ne smiju stavljati nikakvih drugih pismenih saopštenja u cilju dopisivanja, već samo ispunjenu prijavu ili odjavu odnosno potvrdu. Ko bi uradio protivno, taj se izlaže kazni po tački 2. §-a 52. odnosno po §-u 55. Zakona o pošti, telegrafu i telefonu. Naime po §-u 52. toga zakona kažnjava se novčanom kaznom u visini 20-strukog iznosa poštanske takse, za koju je država oštećena ili mogla biti oštećena, svaki onaj, koji povredi propise ovoga zakona dodavanjem pismenih saopštenja u cilju dopisivanja pošiljkama, koje uživaju povlašćenu tarifu. Dakle za jedan običan poslovni papir, koji bi pored ispunjene prijave ili odjave ili potvrde sadržavao još kakvu ličnu ili stvarnu poslovnu obavest, platila bi se novčana kazna od 30 dinara, za dva takva poslovna papira novčana kazna od 60 dinara. Po §-u 55. Zakona o pošti, telegrafu i telefonu, za slučaj neisplate ove novčane kazne, novčana se kazna zamenjuje zatvorom, računajući 60 dinara za jedan dan zatvora.

Držim, da je dobro, što su upozoreni uredi i poslodavci na ove kaznene propise obzirom na okolnost, što je upotreba poslovnih papira jedna novina u našem radničkom osiguranju.

Kao dalje novo gledište u pitanju poštarine može se istaknuti, da su uklonjeni početni nesporazumci, po kojima nekoje pošte nisu priznavale oslobođenja od poštanskih taksa za obična pisma i dopisnice, koja se sa strane ureda upućuju njihovim ekspoziturama, povereništvima i ambulantama

Digitized by Google

kao i privatno društvenim bolesničkim blagajnama. Danas privatno društvene bolesničke blagajne i ekspoziture, povereništva, ambulante Okružnih ureda za osiguranje radnika uživaju oslobođenje od poštanskih taksa u istom obimu kao i Suzor i Ouzori.

Postignuto je i jedno ekstenzivnije tumačenje Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa, po kojem se priznalo da su oslobođena od poštarine ne samo obična pisma i dopisnice, koje upućuje Suzor i njegovi mesni organi opštinama, već i pisma i dopisnice, koje šalju opštine Suzoru i njegovim mesnim organima. Neko vreme čak nekoje direkcije pošta i telegrafa nisu priznavale opštinama da su oslobođene od poštanskih taksa u odnosu sa Suzorom i njegovim mesnim organima, s obzirom na to što u članu 2. slovo »D« kod opština nije označeno, da su one oslobođene od plaćanja poštanskih taksa u odnosu sa »ostalim ustanovama«, među koje spada Suzor i njegovi mesni organi. Kod državnih pak vlasti, u istom članu pod slovom »B«, svuda je u trećem stupcu naznačeno »i sa svima ostalim ustanovama oslobođenim od poštanskih taksa bilo potpuno ili delimično«. Kako kod opština pod »D«, kako rekosmo, ova oznaka nedostaje, to neko vreme nekoje direkcije pošta i telegrafa nisu priznavale opštinama oslobođenja od poštanskih taksa u odnosu sa Suzorom i njegovim mesnim organima. Ministarstvo saobraćaja, međutim svojim rešenjem od 27. X. 1932. P. t. br. 81.769/32. priznalo je, da su oslobođena od poštarine pisma i dopisnice, koje šalju opštine Suzoru i njegovim mesnim organima.

Obična pisma i dopisnice, koje šalju Suzor i njegovi mesni organi Radničkim komorama, po tumačenju Ministarstva saobraćaja, ne uživaju oslobođenja od poštanskih taksa.

Ovo nekoliko primera dokazuje, da su još moguća i dalja tumačenja kod Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa, ali zasada su objašnjenja ovakva, kako su prikazana u ovom članku.

Za nas je od važnosti još jedna skora novina iz poslovanja s Poštanskom štedionicom u pogledu prenošenja poštanskih uputnica na čekovni račun, s kojom se mogu koristiti Suzor i njegovi mesni organi. Ova novina objavljena je u broju 1. Poštansko-telegrafskog Vesnika od ove godine na strani 8. u »Izmenama i dopunama uputstva za poslovanje sa Poštanskom štedionicom«. Po tim izmenama u uputstva za poslovanje sa Poštanskom štedionicom dodaje se kao novi § 19. ovaj propis:

»I. Svaki vlasnik čekovnog računa može kod pošte zamoliti da se poštanske uputnice, koje prispevaju na njegovu adresu ne isplaćuju njemu, nego da se odmah prenose na njegov tekući račun. Na ovaj način mogu se preneti i hitne i telegrafske uputnice.

II. Ko želi da se ovim posluži, izdaće pošti punomoć, kojom je ovlašćuje da može preuzimati sve poštanske uputnice koje budu stizale na njegovu adresu i preneti (uplatiti) ih na njegov čekovni račun. Istovremeno će predati pošti potreban broj uplata. Bliža uputstva daje pošta«.

S ovim su ukratko pretresena novija gledišta u pitanju poštarine kao i dato upozorenje na jedan koristan novi propis, koji mesnim organima Suzora omogućuje da prenose svoje poštanske uputnice na čekovni račun.

SMERSU RUDOLF:

O ZOBNIH DAJATVAH

I.

Zobne dajatve zavzemajo med dajatvami, ki jih nudi socijalno zavarovanje, neko posebno stališče. Mnenja glede pravne podlage zobnih dajatev so si dokaj nasprotna in to ne samo pri nas, ampak tudi v inozemstvu (n. pr. v Nemčiji, Avstriji itd.). Ker pa igrajo zobne dajatve v delavskem zavarovanju veliko vlogo, ne bo odveč, če si jih nekoliko ogledamo.

Med zobne dajatve štejemo:

1.) ekstrakcijo zob,
2.) plombiranje zob in
3.) umetno zobovje.

Če zboli zob na takozvani »caries« je za ozdravljenje te bolezni potrebna zdravniška pomoč, katero lahko nudijo tudi dentisti-tehniki[1]). Zdravniška pomoč je potre-

[1]) Glej § 17. ss zak. o zdravnikih-specijalistih za bolezni ust in zob. Primerjaj tudi: Degenhart: Zur Ausführung ärztlicher Behandlung durch Dentisten. Deutsche Krank. 1931. str. 1295.

Digitized by Google

bna posebno zato, ker bi se sicer caries širila naprej in bi nastale bolečine, pa tudi zato, ker more caries škodovati celokupnemu organizmu. V čem pa naj obstoja ta zdravniška pomoč? Mogoče je dvoje: Ali da bolni zob izderemo, ali pa da ga s pomočjo plombiranja ohranimo.

Nastane vprašanje, katero izmed teh dveh dajatev je dolžno nuditi zavarovanje. Zakon tega vprašanja, ki je važno za zavarovance in za zavarovalni urad, ni rešil. Brez vsakega dvoma pa je, da je urad dolžan odpraviti bolečine[2]) in ozdraviti bolezen. Ekstrakcija bolnega zoba nas more najhitreje privesti do cilja, to je do odprave bolečin in ozdravljenja. Seveda pa smo z ekstrakcijo zgubili en — čeprav majhen — del človeškega telesa. V moderni medicini pa vedno bolj prevladuje mnenje, da je vsak zob za telo važen in ga je treba kolikor mogoče dolgo časa ohraniti in da ni pravzaprav nihče upravičen posegati brez potrebe v telesno celovitost sočloveka[3]).

Novejša nemška in avstrijska judikatura že sledita deloma omenjenemu naziranju. Lehmann[4]) omenja neko odločbo, ki pravi, da spada plombiranje zob, potrebno za ozdravljenje kake zobne bolezni, med redne dajatve, ki jih imenujemo zdravniška pomoč Odkloniti pa se sme plombiranje na račun socijalnega zavarovanja, ako gre le za ohranitev lepe zunanjosti (Erhaltung einer schönen Zahnformation) ali ako naj služi plomba le v strogo preventivne svrhe. Iz te odločbe je torej razvidno, da spada, ne samo ekstrakcija, ampak tudi plombiranje med redne dajatve. To pa seveda le v slučaju, ako obstoja neka zobna bolezen. Seveda niso socijalni zavodi v Nemčiji sledili tej odločbi, niti se niso vsa socijalna zavarovalna razsodišča oprijela tega naziranja.

Naša praksa je bila prvotno tako širokogrudna, da so se nudile v prvih letih obstoja zakona o zavarovanju delavcev brezplačne ekstrakcije zob, zdravljenje ustnih in zobnih bolezni ter tudi plombiranje zob. Pod gotovimi pogoji se je nudilo celo umetno zobovje zavarovanemu članstvu brezplačno[5]).

Ta širokogrudna interpretacija §-a 45. ZZD. glede zobnih dajatev je privedla zavarovanje v težki finančni položaj. Radi zobnih dajatev se je namreč porušila kalkulativna osnova izdatkov. Zato je pristopil SUZOR k reviziji teh določb ter z okrožnico iz 1. 1927.[6]) odredil, da mora član plačati eno četrtino stroškov za plombe in umetno zobovje, dočim so ekstrakcije brezplačne. Na ta način se je SUZOR postavil na stališče, ki danes prevladuje v socijalnem zavarovanju, da je namreč smatrati ekstrakcije za redne dajatve, ki jih je urad dolžan brezplačno nuditi zavarovancu, ko zboli zob, plombe in umetno zobovje pa za izredne dajatve, ki jih urad prostovoljno in le pod določenimi pogoji nudi zavarovanemu članu. Seveda velja to le za bolniško zavarovanje. Članom pa, ki so si pokvarili zobovje, ali pa ga izgubili pri kaki obratni nezgodi, se nudijo zobne dajatve brez vsake omejitve.

II.

Dočim vlada neka nejasnost glede vprašanja pravne narave ekstrakcij in plombiranja, prevladuje glede umetnega zobovja mnenje, da ga ni šteti med redne dajatve, razen v slučajih obratne nezgode. Umetno zobovje je namreč le nadomestilo za naravno zobovje. Pri umetnem zobovju ne gre za ozdravljenje kake zobne bolezni, niti za ohranitev bolnega zoba, ampak le za nadomestilo manjkajočega zoba. Vendar se pojavljajo mnenja, da spada tudi umetno zobovje med redne dajatve. Po nekem naziranju ne stopa pri umetnem zobovju izključno le zdravnikovo delovanje v ospredje[7]), kakor n. pr. pri kaki operaciji, ampak je tu pretežnega, skoraj bistvenega pomena tvarina, iz katere obstoja umetno zobovje. Po tem naziranju bi bilo mogoče prištevati umetno zobovje med pomožne priprave, (terapevtične pripomočke) ki jih je urad dolžan nuditi svojim zavarovancem.

Avstrijska razsodba iz leta 1903. se glasi, da je smatrati umetno zobovje za terapevtičen pripomoček, kadar gre za odstranitev želodčnih bolezni in za odstranitev delanemožnosti pri takih osebah, ki morajo radi svojega poklica razločno in jasno izgovarjati. V obče pa je takih oseb zelo malo. Velika večina pa je takih, ki zahtevajo umetno zobovje radi lepote in pa radi prepre-

[2]) Bolečine je smatrati za bolezen, ki jo mora urad brezplačno zdraviti. Amtliche Nachrichten iz l. 1897., str. 58.

[3]) W. von zur Westen: Zahnbehandlung und Zahnersatz als Krankenkassenleistung. Deutsche Krankenk. 1931. str. 170, 171.

[4]) Helmut Lehmann: Handbuch des Krankenversicherungsrechtes I. Band. str. 165.

[5]) »Radnička zaštita« 1924., str. 32.

[6]) »Radnička zaštita« 1927., str. 673.

[7]) W. von zur Westen L. c.

Digitized by Google

čenja bolezni, ki morejo nastati pri pomanjkanju zob. Pri teh vsekakor ni podan pogoj §-a 45. ZZD. in torej ne morejo zahtevati umetnega zobovja na račun socijalnega zavarovanja, kljub temu, da more pomanjkanje zob povzročiti razne bolezni. Preventivnega zdravljenja Zakon o zavarovanju delavcev ne pozna.

Zobne dajatve torej niso urejene z zakonom niti v inozemstvu niti pri nas. Razvilo se je sledeče načelo: kolikor so potrebne zobne dajatve radi obstoječe bolezni ali radi nezgode, spadajo nesporno med redne dajatve socijalnega zavarovanja. Med temi dajatvami pa je zavarovalni urad dolžan nuditi tisto dajatev, ki se zdi njemu primerna. Vse druge pa je smatrati za prostovoljne dajatve in sme urad zahtevati, da nosi tudi zavarovanec del stroškov za te dajatve.

To stališče socijalno zavarovalnih institucij je, kakor smo že iz gornjih izvajanj spoznali, pravno pravilno. Pa tudi razumljivo je, če pomislimo, da obstoja naravnost ogromna ljudska potreba po zobnih storitvah, taka potreba, da bi bilo treba samo radi zobnih dajatev prispevke občutno zvišati. O zvišanju prispevkov radi zobnih dajatev pa seveda ne more biti govora.

Socijalno zavarovanje torej ne nudi in po svojih sedanjih zakonitih določilih tudi ne more nuditi onih zobnih dajatev, ki bi jih zavarovano članstvo potrebovalo. In vendar je rešitev tega problema velike važnosti za narodno zdravje.

Kako naj se to vprašanje reši? Edina pot bi bila — začeti pri mladini. Ustanavljati šolske zobne ambulatorije, da bi bilo čim večje število otrok v mestih in na deželi postopoma deležnih dejanske in sistematične zobne nege. Če se bo začelo z nego zob pri mladini, bo imelo tudi delavstvo zdravo zobovje.

V šolskih zobnih ambulatorijih bi se poučevalo tudi noseče in doječe matere, jim dajalo navodila in pravilno prehrano otroka v času, ko se zobovje in čeljusti razvijajo. Mladino samo pa bi bilo treba navajati na stalno in skrbno zobno nego in na popravljanja vseh nastalih napak. Na ta način bi bilo mogoče doseči, da bi vsak otrok zapustil šolo z urejenim zobovjem. Pa ne samo to, vsak otrok bo znal tudi ceniti vrednost zdravega zobovja in ga bo znal tudi negovati.

Ustanavljanje šolskih zobnih ambulatorijev bi se moralo urediti z zakonom. Sredstva za opremo in vzdrževanje teh ambulatorijev pa bi morala dati na razpolago država, banovina, občine in socijalno zavarovalni zavodi.

GRADO ARTUR BENKO:

RAZVITAK OSIGURANJA PROTIV NEZAPOSLENOSTI U VELIKOJ BRITANIJI

Pitanje socijalnog osiguranja protiv nezaposlenosti je jedno od najspornijih pitanja sadašnjice, ne samo u Velikoj Britaniji, već po cijelome svijetu. Počevši od stanovišta koje zastupaju mnogi, da bi nezaposlene trebalo prepustiti njihovoj sudbini, do stanovišta onih koji bi htjeli da država nezaposlenima daje sretstva za život bez obzira kako su dugo nezaposleni i jesu li sami štogod doprinosili u korist fondova iz kojih se potpore plaćaju: ima čitav jedan niz raznih mišljenja na dugačkoj skali od jednoga do drugoga od gornjih ekstrema. Mi ćemo u ovoj studiji prikazati razvitak socijalnog osiguranja protiv nezaposlenosti u Velikoj Britaniji, i njegovo današnje stanje, ne samo za to što je razvitak tog osiguranja tipičan za razvitak socijalnog zakonodavstva u svijetu, već i zato što se tu radi o jednoj organizaciji naprosto orijaškoj i po broju onih koje treba uzdržavati i po kapitalima koji se troše.

Historijat.

Problem nezaposlenosti stavljen je na raspravljanje pred englesko zakonodavstvo još prije rata, kad su sezonske i privremene fluktuacije bile dovoljne da izazovu jedan novi socijalni problem od neke važnosti. Razumije se da se predratno stanje ne može da isporedi s poratnim problemom nezaposlenosti, koji je naročito Veliku Britaniju kroz posljednjih deset godina ugrožavao i postao jedan od njezinih najtežih socijalnih

Digitized by Google

i finansijskih problema. Predratna nezaposlenost ispoljavala se u dva tipa, jedan sezonski, koji se javljao naročito u građevinskoj industriji, a drugi ciklički, naime kao posljedica poslovnih ciklusa, tradecycle, također privremeni, ali ne toliko čest. Smatralo se da leži u eminentnom interesu privrede da u svako vrijeme stoji na raspolaganje interesovanim industrijama dovoljno jaka rezerva visoko kvalifikovanih radnika, da mogu prema potrebi da uskoče u najživljim sezonama i kod najjače tražnje. Računalo se da je broj privremeno nezaposlenih prije rata iznosio prosječno 4.5 do 5.5 postotaka od ukupnoga broja nezaposlenih u cijeloj zemlji. Poratni razvitak dodao je gornjim dvjema tipovima nezaposlenih nekoliko novih, koji su se pokazali vrlo ozbiljnima. Sasvim neposredno poslije rata bio je najaktuelniji problem vratiti privredu u njezine mirnodobske kolotečine. Veliki broj vojnika otpušten je iz vojske, iz fabrika municije, i drugih industrija koje su nikle da posluže potrebama rata. Velike mase radnika bačene su najedamput na tržište rada. Povrh toga pokazalo se da je broj radnika zaposlenih u ugljenokopima, montanoj industriji, brodarstvu, industriji željeza i čelika, mnogo veći nego što je tražila poratna potreba tržišta, domaćeg i izvoznih.

Tomu problemu doskočilo se najprije »prigodnim potporama« (out-of-work donations), a kasnije proširenjem i izgrađenjem socijalnog osiguranja, kako je dalje prikazano. Mnogo težim pokazalo se rješenje onog drugog problema, naime zaposliti one legije radnika upotrebljene u teškoj industriji, u kojoj se postepeno razvila izrazita inflacija. Taj problem nije do danas potpuno riješen.

Depresija se dalje razvijala, ne jednako u svim granama privrede, ali naročito u glavnim industrijama, djelomično radi pada kupovne snage na svjetskim tržištima, djelomično radi poteškoća koje su nastale u povodu superkapitalizacije u godini 1920. s njezinom osobitom konjunkturom, te, u povodu toga, radi visokih troškova proizvodnje. Industrija pamuka bilježila je iz navedenih razloga od 1920. ovamo sve veću depresiju, dok je industrija vune i ugljena trpila u glavnom radi manje tražnje po svijetu, a industrija željeza i čelika, te brodarstvo, radi nemogućnosti da u srazmjerno kratkom vremenu povećani kapacitet pod pritiskom rata, snize, prilagodivši je poratnim prilikama manje tražnje. Ta pojava opažala se međutim ne samo u Velikoj Britaniji, već i po ostalom svijetu.

Još jedan faktor djelovao je kroz cijelu posljednju dekadu u smjeru povećavanja nezaposlenosti. Iseljavanje koje je u predratnim godinama značilo redoviti odljev prekobrojne radne snage, počelo je postepeno da opada. U godini 1913. bilo je iseljavanje iz Velike Britanije tri puta tako veliko kao u godini 1928.

K tomu su se prilike nataliteta i mortaliteta u posljednjih četrdeset godina promijenile bitno prema prošlosti, pak je naročito u povodu opadanja mortaliteta prirodni prirast žiteljstva porasao. To je sve imalo za posljedicu da je broj lica sposobnih za rad u posljednjem desetljeću znatno poskočio, dok je broj lica koja postaše za rad nesposobna, znatno spao. Premda je broj lica efektivno zaposlenih u industriji u Velikoj Britaniji od 1920. ovamo postojano rasao, opet od 1921. dalje broj nezaposlenih nije nikada spao ispod jedan milijun. Taj razvitak je međutim još pogoršan, pošto se u posljednjim godinama počelo opažati i apsolutno opadanje zaposlenih radnika, a ne samo relativno, kako je prije navedeno. Od trećega četvrtgodišta 1929. do trećega četvrtgodišta 1930. spao je broj efektivno zaposlenih od 10,300.000 na 9,690.000. No i posljednja brojka je apsolutno povoljnija za 473.000 lica od godine 1923., a nema sumnje da je broj zaposlenih danas mnogo veći nego što je bio prije rata. Iz tih brojki su izuzeti poljoprivredni radnici i kućna služinčad koje socijalno osiguranje protiv nezaposlenosti ne obuhvaća.

Prvobitni ciljevi osiguranja protiv nezaposlenosti.

Uredba socijalnog osiguranja protiv nezaposlenosti u Velikoj Britaniji bila je prvobitno namijenjena samo sezonskoj i privremenoj nezaposlenosti, prouzrokovanoj u jednu ruku sezonskim promjenama u privredi, kako su naročito karakteristične u građevinskoj industriji, a u drugu ruku fluktuacijama u industrijskoj konjunkturi. Ta je uredba bila međutim na snazi samo dvije i po godine prije rata, dok za vrijeme rata nije nikako funkcionisala, jer su se prilike pod kojima je zamišljena i u život uvedena iz temelja promijenile.

Prvobitna uredba socijalnog osiguranja protiv nezaposlenosti bila je plod pokreta u socijalnom zakonodavstvu koji je počeo tamo nekako oko godine 1911. Kraljevska

Digitized by Google

komisija socijalne skrbi za siromake (Royal Commission on the Poor Law), preporučila je u svojem izvješću u februaru 1909. među ostalim uvedenje državnih Burza rada u cilju regulisanja kretanja radne snage i prikupljanja točnih podataka o nezaposlenosti. U tom izvješću preporučila je Komisija i sistem obvezatnog osiguranja protiv nezaposlenosti osnovanog na prinosima poduzetnika, radnika i države.

I tako su u smislu tih predloga u godini 1909. osnovane Burze rada, labor exchanges, kasnije prozvane employment exchanges. U godini 1911. donesen je zakon o djelomično obavezatnom socijalnom osiguranju protiv nezaposlenosti. Osiguranje obuhvatalo je samo neke grane privrede, među njima naročito građevinsku industriju, brodogradnju i mašinsku industriju, u kojima je bilo zaposleno 2,250.000 radnika. Plateži prvih prinosa dospjeli su u julu 1912. Poduzetnici imali su platiti 2½ pence-a nedjeljno, radnik imao je platiti isto toliko, dok je na državni budžet palo $1^2/_3$ pence-a za svako osigurano lice. Prve potpore isplatile su se u januaru 1913. licima koja su bila d o i s t a nezaposlena, sposobna za rad, no bez mogućnosti, da si zaposljenje osiguraju, ali samo uz uslov, da su dvadeset i šest nedjelja p r i j e nezaposlenosti plaćala propisane prinose.

B u r z e r a d a.

Burze rada bile su bitni dio osiguranja protiv nezaposlenosti. Do godine 1913. bilo je 414 takovih burza po Velikoj Britaniji sa 927 ogranaka. Radnik je imao kod tih Burza da plaća svoje prinose, a te Burze imale su da se brinu o tome, da se nezaposlenom radniku nađe podesno zaposlenje.

Prije rata nije bilo prilike zamišljeni nacrt osiguranja protiv nezaposlenosti konačno iskušati. U razdoblju od januara 1913. do augusta 1914. bile su prilike zaposlenja u britanskoj industriji vrlo povoljne i bio je vrlo malen broj onih koji su molili burze rada za posredovanje. Još bolje prilike zaposlenja vladale su za vrijeme rata. Od jula 1912. do novembra 1918. nagomilao je Fond za osiguranje protiv nezaposlenosti ukupnu svotu od 15 milijuna funti sterlinga (72,997.500 dolara). Kroz cijelo vrijeme rata služile su Burze rada vrlo korisnim ciljevima, privodeći potrebnu radnu snagu iz mirnodobskih industrija u nove ratne industrije uvedene u život u cilju zemaljske obrane. Godine 1916. proširene su odredbe osiguranja protiv nezaposlenosti na lica zaposlena u proizvodnji municije, na koji način je 1,500.000 novih radnika uvršteno među broj osiguranih protiv nezaposlenosti, koji je na taj način poskočio na 3,250.000 radnika.

Neposredno iza primirja plaćala se »nagrada nezaposlenosti« (out-of-work donation) vojnicima koji su istupili iz vojske i civilnim radnicima koji su ostali bez posla u povodu toga da je počeo proces vraćanja ratne industrije u mirnodobske kolotečine. Ta plaćanja nisu međutim bila ni u kakovoj vezi s poslovanjem Fonda za osiguranje protiv nezaposlenosti, te je sve te plateže vršio Ministar finansija na teret državnog budžeta. To je tako išlo sve do novembra 1919. za nezaposlena građanska lica i do marta 1921. za ex-vojnike. Te isplate koštale su državni budžet £ 62,448.000 (303,903.192 $). Na teret državnog budžeta plaćale su se i potpore članovima obitelji nezapolenih u prije spomenutim dvjema kategorijama, jer osiguranje protiv nezaposlenosti nije onda još obuhvaćalo članove obitelji. Prema tomu nije Fond za osiguranje protiv nezaposlenosti podnio nikakvoga opterećenja koje je u cijelosti palo na fiskus.

U decembru 1919. povišena je potpora nezaposlenima na teret Fonda od 7 shillinga ($1.70) nedjeljno na 11 shillinga ($2.68). A u novembru 1920. stupio je na snagu Zakon o osiguranju protiv nezaposlenosti proširujući osiguranje na sve radnike zaposlene na temelju poslovnog ugovora i na šegrte, izuzimajući samo poljoprivredne radnike i kućnu služinčad.

Prinosi prema zakonu od godine 1920. ostali su u stvari isti kao prema zakonu od 1911. samo su povišeni na 4 pence-a (8.1 centa) za radnike i poduzetnike odnosno 2 pence-a (4.1 cent) za državni budžet. Od prilike 11,375.000 radnika je na taj način osigurano u Velikoj Britaniji i Irskoj. Međutim je stvorena Slobodna Država Irska, a dobila je posebnu državnu upravu i Sjeverna Irska. U povodu toga je broj osiguranih u užoj Velikoj Britaniji spao na 11,250.000. Taj je broj sada poskočio na okruglo 12,500.000. Potpora koja je iznosila 15 shillinga nedjeljno za muškarce i 12 shillinga nedjeljno za žene, snižena je na jednu nedjelju za svakih šest nedjelja plaćanja prinosa, a ograničena maksimalno na 15 nedjelja u svakoj godini osiguranja. Potpore smjele su se plaćati nakon što je osigurani radnik platio bar 26 prinosa. Broj prinosa povišen je kasnije na 30.

U času kad je Zakon donešen iznosio je broj nezaposlenih osiguranih radnika

Digitized by Google

500.000. Depresija u privredi, naročito u ljetu 1921., prouzrokovala je porast nezaposlenih na 2,000.000. Osim toga je 1 milijun radio samo ograničeno vrijeme, a opet tražio potpore. Nezaposleni porasli su naročito u povodu štrajka u ugljenokopima. Kad je taj štrajk dovršen, broj je nezaposlenih doduše pao, ali je vazda kasnije iznosio preko 1,000.000 lica.

»The Dole«.

S obzirom na veliku depresiju, koja je zavladala u zemlji, pokazalo se neprovedivim činiti potpore nezaposlenih radnika zavisnima od izvjesnog broja plaćenih prinosa, koji su u neku ruku smatrani rezervnim fondovima iz kojih su dotični radnici vukli potpore. Dosljedno tomu donešen je u martu 1921. zakon koji je unio u socijalno osiguranje protiv nezaposlenosti jedan sasvim novi princip. Taj princip nazvan je »uncovenanted benefit« (neugovorena potpora), »extended benefit« (proširena potpora), ili »transitional benefit« (prelazna potpora). U smislu toga principa priznavalo se nezaposlenomu radniku pravo na potporu bez obzira na to, je li platio propisani broj prinosa i bez obzira na to je li uopće išta platio, ako je samo bio doista normalno nezaposlen, ako se naime doista trudio da nađe posla, i ako nije bio kadar posla da nađe. Taj princip je održavan sve do danas, ako i nikada nije prestao biti smatran prolaznim. Podržavanje toga principa iziskivale su abnormalne prilike u zemlji. Potpore odobravale su se u početku samo za izvjestan broj nedjelja. Isto tako određivan je vazda rok do kojega će taj princip imati da važi. Ali čitavim nizom zakona je taj rok produljivan sve do danas.

»Neugovorena potpora« plaćala se u smislu zakona od godine 1921., prema odluci Ministra rada, koji se ravnao prema prilikama dotičnoga slučaja, a naročito prema tomu da li »javni interes« traži da se potpora isplati ili ne. Ta zakonska odredba i praksa provodile su se nepromijenjeno sve do augusta 1924., kad je donesena nova odluka, da se potpora preko onoga što radniku pripada srazmjerno prema prinosima koje je uplatio i o čemu je odluku imao da donese Ministar rada, ima u buduće smatrati pravom radnika. Prema tomu ima se potpora isplaćivati bez ikakovih daljnjih obzira. To rješenje donijela je Radnička vlada, koja je u ono vrijeme bila na vlasti. Godine 1925. je vlada Konzervativaca rješenje Radničke vlade ukinula i opet uspostavila raније načelo, da se »neugovorene potpore« imaju plaćati samo prema odredbi Ministra rada. No 1927. je opet donešen novi zakon koji je stupio na snagu 1. aprila 1928. i koji naprosto ukida dojakošnju razliku između »standard« i »neugovorene potpore«. Time je naravno i opet utrnulo gore obrazloženo diskrecionarno pravo Ministra rada. Od onda zove se potpora, o kojoj je ovdje riječ, samo još »prolazna potpora« (transitional benefit). Zakon od godine 1927. određuje, da je platež potpore uvjetovan uplatom bar osam prinosa kroz dvije godine neposredno ispred stavljenog zahtjeva, ili plaćanjem 30 prinosa u koje vrijeme bilo.

Stanje prinosa, potpora i Fonda.

Prvi period (do septembra 1931.).

A. Potpore. Potpora narasla je od 7 s. ($1.70) nedjeljno u godini 1911. na 11 s. ($2.68) nedjeljno u godini 1919., na 15 s. ($ 3.65) nedjeljno u godini 1920., i na 18 s. ($ 4.38) u god. 1924., dok su u god. 1927. potpore snižene na 17 s. ($ 4.14). Te potpore odnose se na muškoga odrasloga radnika. Za žene određene su nešto niže potpore, a isto tako i za mlađahna lica. Zakon od god. 1921. predvidio je kroz vrijeme od 6 mjeseci dodatke za ženu i djecu, koja žive u zajedničkom kućanstvu sa nezaposlenim radnikom koji prima potporu. Kasnije su ti dodaci postali integralni dio potpore, te su iznosili 5 s. ($ 1.22) nedjeljno za ženu i 2 s. (49 centi) za svako dijete u školskoj dobi. Poslije je taj dodatak podignut na 9 s. ($ 2.19) za ženu odnosno odrasle članove obitelji u koliko žive s onim koji prima potporu i na 2 s. nedjeljno za svako dijete.

Početkom godine 1931. stajale su slijedeće nedjeljne potpore nezaposlenosti na snazi, u američkim dolarima:

Odrasli muškarci preko 21 i ispod 65 god.	$ 4.14
Mladići od 18 do 21 godine	„ 3.41
Mladići od 17 godina	„ 2.19
Dječaci ispod 17 godina	„ 1.46
Žene preko 21 i ispod 65 godina . . .	„ 3.65
Djevojke između 18 i 21 godine . . .	„ 2.92
Djevojke od 17 godina	„ 1.82
Djevojke ispod 17 godina	„ 1.22
Rođaci:	
Ovisno odraslo lice	„ 2.19
Ovisno dijete	„ 0.49

B. Prinosi Fondu za osiguranje nezaposlenih. Princip je osiguranja protiv nezaposlenosti da potporu nezaposlenima treba plaćati iz posebnog Fonda, koji se sastoji od prinosa plaćenih po

Digitized by Google

službodavcima, radnicima i državi. Poslodavac i radnik plaćaju svoje prinose biljezima, koje kupuju kod poštanskih ureda i koje poduzetnik prilijepi u knjigu osiguranja protiv nezaposlenosti nedjeljno prije nego što radniku isplati njegovu nadnicu, odbivši od potonje onaj dio prinosa koji na radnika otpada. Knjige izdaju Burze rada, a vrijede jednu godinu iza kojega roka se moraju obnoviti.

Nekoliko puta povisivani su prinosi Fondu za osiguranje protiv nezaposlenosti otkada je 1911. Zakon o osiguranju protiv nezaposlenosti stupio na snagu. U potonjoj godini plaćali su poduzetnik i radnik podjednako 2½ pence-a (5.1 centa) nedjeljno, a država $1^3/_4$ pence-a (3.6 centa) po svakomu radniku. U godini 1920. povišeni su ti prinosi na 4 d. (8.1 centa) za radnika i poduzetnika, a 2 d. (4.1 centa) za državu. Iza toga su povisivani prinosi na 10 d. (20.3 centa) za poduzetnika, 9 d. (18.3 centa) za radnika i $6^3/_4$ d. (13.7 centa) za državu. U septembru 1931. iznosili su ti prinosi 8 d. (16.2 centa) za poduzetnika, 7 d. (14.2 centa) za radnika i 7½ d. (15.2 centa) za državu. Slijedeća tabela prikazuje stanje koncem septembra 1931.

Oznaka osiguranih lica	Nedjeljni prinos			
	Poduzetnika	Radnika	Države	Ukupni prinos
	U centima			
Muškarci:				
Između 21 i 65 godina	16	14	15	45
Između 18 i 21 godinu	14	12	13	39
Ispod 18 godina . .	8	7	8	23
Žene:				
Između 21 i 65 godina	14	12	13	39
Između 18 i 21 godinu	12	10	11	33
Ispod 18 godina . .	7	6	7	20

Povišenje prinosa države na jednu trećinu ukupnog prinosa uslijedilo je Zakonom od godine 1929. Povrh toga plaća država ukupne troškove takozvanih »prelaznih« (transitional) ili »neugovorenih« (uncovenanted) potpora. Do godine 1930. plaćene su naime sve potpore iz Fonda za osiguranje protiv nezaposlenosti, ali u godini 1930. donesen je zakon kojim je plaćanje »prelaznih« potpora produljeno do 19. aprila 1931. i Ministarstvu finansija nametnuta dužnost plaćanja tih »prelaznih« potpora.

C. Dugovi Fonda za osiguranje protiv nezaposlenosti. Premda je prinos države za osiguranje protiv nezaposlenosti jednako povisivan, opet je Fond za osiguranje protiv nezaposlenosti počeo već godine 1921. da pozajmljuje goleme svote od Ministarstva finansija. Te godine je Fond svoja vlastita sretstva potpuno iscrpio i prema tomu bio upućen na zajmove. U godini 1923. iznosio je njegov dug Ministarstvu finansija već £ 17,000.000 ($ 82,730.500). Međutim se privredna situacija u godini 1924. nešto popravila, pak je i dug spao na £ 4,670.000 ($ 22 mil. 726.555). Ali je naskoro dug počeo opet da raste. U godini 1926. narasao je na preko £ 22,500.000 ($ 109,469.250), a početkom 1931. narasao je na £ 53,000.000 ($ 253 mil. 924.500), i od onda jednako raste.

Tijekom posljednjih godina donesen je čitav niz zakona kojim se ovlašćuje Ministar finansija da odobri Fondu za osiguranje protiv nezaposlenosti nove zajmove.

Socijalno osiguranje protiv nezaposlenosti koštalo je od 8. novembra 1920. do 25. oktobra 1930. okruglo £ 510 milijuna ($ 2,481,915.000). Od toga otpada na potpore £ 452 milijuna ($ 2,199,658.000), a na troškove uprave £ 58 milijuna ($ 282 mil. 257.000). Svota od £ 510 milijuna za potpore pokrivena je ukupnim prinosom od £ 437,000.000 ($ 2,126,660.500), ubranim od poduzetnika i radnika u iznosu od £ 310,000.000 ($ 1,508,615.000), a od Ministarstva finansija u iznosu od £ 128,000.000 ($ 622,912.000). Fond sâm raspolagao je na početku gorespomenutog perijoda svotom od okruglo £ 20 milijuna ($ 97,330.000) dočim je ostatak od £ 53 milijuna ($ 257 mil. 924.500) pozajmljen, te bi se imala ta svota Ministarstvu finansija amortizirati kad se opet vrati period prosperiteta. S drugim riječima od prilike 86% svih troškova pokriveno je redovitim prinosima poduzetnika, radnika i države. 4% imao je Fond u početku gornjeg perioda, koju svotu je pribrao u razdoblju od 1912. do 1920. dok je 10% pozajmljeno.

Ako se uzme ukupna svota koja je isplaćena nezaposlenima u raznim oblicima od svršetka rata na teret porezovnika pruža nam se slijedeća slika:

	U američkim dolarima	
Prinos države Fondu za osiguranje protiv nezaposlenosti .	$	632,645.000
Svote pozajmljene Fondu . . .	„	257,924.500
Potpore radnicima bez posla, takozv. out-of-work donation	„	301,723.000
Potpore nezaposlenima u okviru postojećih zakona skrbi za siromake	„	399,053.000
Ukupno . .	$	1,591.345.500

Digitized by Google

Da nezaposlenost u posljednjih 10 godina 1920—1930. nije bila abnormalna, bio bi prinos Fondu za osiguranje protiv nezaposlenosti mnogo manji nego što je bio tako, ali bi sigurno prelazio svotu od £ 100 milijuna ($ 486.650.000). Da je moguće dva milijuna nezaposlenih lica koja se rekrutiraju među stalnim radnicima, smjestiti u industriji a da ostanu samo privremeni odnosno sezonski radnici, koji su se imali prema prvobitnim principima da podupiru iz Fonda, prinos države iznosio bi od prilike £ 12,000.000 ($ 58,398.000) godišnje, prema efektivno isplaćenim £ 33 milijuna ($ 160,594.500) godišnje od svršetka rata. Od prilike gore spomenuti £ 12 milijuna mogu se smatrati trajnim izdatkom države u socijalnom osiguranju protiv nezaposlenosti u donekle normalnim vremenima, dok povrh toga potrošenih £ 21 milijun ($ 102 mil. 196.500) treba smatrati izvanrednim izdatkom prouzrokovanim privrednom depresijom, a koju svotu bi, kako je prije spomenuto, trebalo državi vratiti u budućem periodu prosperiteta.

Zahtjev za promjenom postojećeg sistema osiguranja protiv nezaposlenosti.

Sasvim je prirodno da su silni izdaci osiguranja protiv nezaposlenosti izazvali javnu kritiku u parlamentu, štampi i društvu. Tako je među ostalima član konzervativne stranke Winston Churchill obišao najglavnija središta nezaposlenosti i prikupio veliki materijal koji je ponukao mjerodavne faktore da čitav problem povjere na ispitivanje jednom parlamentarnom odboru, koji je podnio svoje predloge, koji su onda doveli do novih zakona o nezaposlenosti u augustu i septembru 1931., o čemu je kasnije riječ. Pokazala se potreba reforme u tolikoj mjeri da je čitav sistem osiguranja protiv nezaposlenosti postavljen na nove temelje.

Stanje prinosa, potpora i Fonda

Drugi period (od septembra 1931. do danas).

A. Prinosi i potpore. U mjesecu augustu 1931. godine donesen je takozvani Anomalies Act, Zakon o anomalijama u socijalnom osiguranju protiv nezaposlenosti, a u septembru donešen je takozvani National Economy Act, Zakon o državnim uštednjama u socijalnom osiguranju protiv nezaposlenosti. Ta dva zakona izmijenila su dojakošnji sistem osiguranja protiv nezaposlenosti i pravno i financijski. Zakon o uštednjama ovlaštuje vladu da putem naredaba provede takove mjere u socijalnom osiguranju protiv nezaposlenosti koje su kadre da dovedu do uštednja u raznim granama te službe. Vlada je već u novembru 1923. izdala dvije naredbe od kojih jedna uvodi nove prinose Fondu za osiguranje protiv nezaposlenosti i to za odrasle muškarce 10 d. (12.3 centa), za žene i mladiće 9 d. (18.3 centa), za djevojke 8 d. (16.2 centa), za dječake 5 d. (10.1 cent), i za djevojčice 4½ d. (9.1 cent). Pogledom na prinos države ne sadržaje spomenuta vladina naredba nikakove odredbe, pak prema tomu snosi država kao i do sada jednu trećinu ukupnih prinosa.

Potpore koje će se isplaćivati nezaposlenima nedjeljno određene su ovako:

	s.	d.	$
Muškarci od 21 godine dalje	15	3	3.71
Mladići od 18—21 godine .	12	6	3.04
Mladići od 17 godine . . .	8	0	1.95
Dječaci ispod 17 godine . .	5	6	1.34
Žene od 21 godine dalje . .	13	6	3.28
Žene od 18—21 godine . .	10	9	2.62
Djevojke od 17 godine . .	6	9	1.64
Djevojke ispod 17 godine .	4	6	1.10

Potpora odraslim rođacima koji žive zajedno s licem koje prima potporu snižena je od 9 s. ($ 2.19) na 8 s. ($ 1.95) nedjeljno, ali potpora za djecu ostala je ista, naime 2 s. (48.7 centa). Nove stavke potpora nezaposlenima stupile su na snagu 5. oktobra 1931.

Druga naredba koja ograničuje trajanje normalnih potpora nezaposlenosti i postavlja takozvane »prelazne« potpore na sasvim novu bazu, je mnogo važnija nego li ona prva koja snizuje potpore nezaposlenima. U smislu ove druge naredbe plaćaju se potpore nezaposlenosti kroz 26 nedjelja u jednoj godini. Ako netko, pošto je primao potporu kroz 26 nedjelja, ostane još uvijek nezaposlen, mora da dokaže da su prilike takove da mora da prima potporu, pa ako mu uspije to dokazati, onda mu se doznači takozvana »prelazna potpora«, transitional benefit, o kojoj je prije bila riječ. Visinu »prelazne« potpore označuju državne vlasti, nadležne za izdavanje potpora, dok se sama isplata vrši po burzama rada na teret Ministarstva finansija. S isplaćivanjem takovih potpora otpočelo se danom 12. novembra 1931. Onaj koji moli za »prelaznu« potporu treba da podnese svoju molbu na uobičajen način nadležnoj burzi rada, koja se onda obrati na nadležnu državnu vlast za javnu pomoć, s molbom da se dotični slučaj ispita. Nadležne državne vlasti na to ustanove je li slučaj takav da je pot-

Digitized by Google

pora osnovana, te ujedno označe visinu pomoći koja se ima da isplaćuje kao »prelazna« potpora. O tome se izvijesti nadležna burza rada, koja onda tu odluku provede. Državne vlasti nadležne za javnu pomoć mogu da odrede potporu u kojoj visini bilo, ali ta potpora ne može da prekorači svote koju bi dotično nezaposleno lice prema svojim ličnim okolnostima primalo kao normalnu potporu iz Fonda za osiguranje protiv nezaposlenosti. Ta odredba rasterećuje vrlo bitno Fond za osiguranje protiv nezaposlenosti, iz kojega su ranije plaćane s v e potpore, dok sada takozvane »prelazne« potpore plaća država. Razumije se da ta naredba rasterećuje i lokalne fondove za podupiranje siromaha, poor relief, na čiji teret bi inače spala sva ona lica koja primaju »prelazne« potpore. Računa se međutim da će ukupna visina potpora, koje spadaju u kategoriju »prelaznih«, znatno spasti, jer mnogi interesenat ne će dozvoliti da vlasti vode izvide o njegovim imovnim okolnostima, naime o njegovom siromaštvu, a u drugu ruku postavit će nadležne državne vlasti izvjesne tipove standarda života po kojima će se onda potpore doznačivati, tako da će i time ukupna svota spasti.

Drugi zakon poznat pod imenom Zakon o anomalijama, Anomalies Act, donešen je na temelju izvješća posebnog jednog odbora. Tri su glavne kategorije radnika čije prilike spomenuti zakon ima da reguliše i to: sezonski radnici, radnici koji rade neko ograničeno vrijeme, i udate žene. Što se tiče sezonskih radnika, to ih zakon definira kao lica čije normalno zaposlenje traje samo jedan dio godine u izvjesnom sezonskom poslu. Takovi radnici imat će pravo da traže potporu nezaposlenosti u mrtvoj sezoni ako dokažu da su u posljednim dvjema godinama imali u mrtvoj sezoni neku zaradu, pak su mogli s opravdanjem da očekuju da će takovu zaradu naći i u mrtvoj sezoni one godine u kojoj traže potporu. Djelomično zaposleni dijele se u dvije klase. U prvu klasu spadaju svi oni koji su normalno zaposleni najviše dva dana u nedjelji. U pogledu ovih određuje zakon da će moći dobiti potporu nezaposlenosti samo za o n a d v a d a n a koja su normalno bili zaposleni. U drugu klasu spadaju ona lica koja normalno rade manje od 6 dana, ali usprkos tog kraćeg vremena primaju nadnice v i š e od lica iste struke koja rade p u n u nedjelju, dakle 6 dana. Ta će lica imati pravo na potporu nezaposlenosti samo na bazi nadnice skraćene za onaj višak koji primaju povrh nadnica lica iste struke za rad u punoj nedjelji. Vrlo često se dogodilo da su udate žene bile zaposlene prije udaje u nekom poduzeću pak su postale nezaposlene i primale potporu nezaposlenosti i poslije udaje, dakle u braku, premda je za njih udajom prestala vjerojatnost da će se ikada opet vratiti u svoj prijašnji posao. U nekim slučajevima je dokazano da su dotične djevojke izgubile zaposlenje baš za to, jer su se trebale da udaju. Po novom zakonu moći će takove žene da dobiju potporu nezaposlenosti samo onda ako se dokaže da im je muž nezaposlen ili za rad

Specifikacija	Četiri nedjelje koje završuju 27. februara 1932.	Pet nedjelja koje završuju 30. januara 1932.	Četiri nedjelje koje završuju 28. februara 1931.
I. Račun osiguranja			
Prinosi primljeni od:			
Poduzetnika	1,365.000	1,865.000	1,200.000
Radnika	1,360.000	1,860.000	1,010.000
Države	1,360.000	1,860.000	1,095.000
Ukupni prihod	4,085.000	5,585.000	3,305.000
Potpore nezaposlenosti	4,735.000	6,255.000	7,000.000
Troškovi uprave	325.000	525.000	420.000
Kamati narasli na državnim predujmovima	405.000	500.000	245.000
Ostali izdaci	10.000	35.000	35.000
Ukupni rashod	5,475.000	7,315.000	7,700.000
Nepovraćeni državni predujmovi	112,400.000	111,410.000	69,260.000
Ostali dugovi	2,370.000	1,970.000	1,230.000
II. »Prelazni« (transitional) računi			
Prelazne potpore i upravni troškovi	3,235.000	2,872.000	1,945.000

Digitized by Google

nesposoban, a ne prima potpore nezaposlenosti.

B. Stanje Fonda za osiguranje protiv nezaposlenosti u posljednje vrijeme.

Tabela na str. 161. prikazuje prihod i rashod Fonda za osiguranje protiv nezaposlenosti prema stanju od februara 1932.

Osim potpora nezaposlenih koje se plaćaju na teret Fonda za osiguranje protiv nezaposlenosti i u obliku »prelaznih« potpora, primaju po cijeloj zemlji još mnoga lica potporu iz takozvanih fondova za javnu pomoć siromasima (poor relief). Prema stanju u februaru 1932. iznosio je ukupni izdatak na jedan jedini dan kako slijedi.

Mjesto	Broj lica koja su primala na jedan jedini dan potporu siromaka u februaru 1932.		Prirast (+) odnosno opadanje (—) na 10.000 žitelja prema prošloj godini
	Ukupno	Na 1000 žitelja	
Engleska i Vališka			
Grofovija London	142.646	324	— 6
Ostale grofovije	430.681	416	+ 83
Ukupno	573.327	389	+ 57
Škotska	115.120	616	+ 103
Sveukupno	668.447	414	+ 62

Stanje nezaposlenih bilo je na dan 23. maja 1932. glasom statistike Ministarstva rada kako slijedi:

Velika Britanija i Sjeverna Irska.

Specifikacija nezaposlenih	Potpuno nezaposleni	Privremeno nezaposleni	Sezonski radnici	Ukupno	Broj nezaposlenih dne 25. aprila 1932.
Muškarci	1,682.383	442.140	110.107	2,234.630	2,180.025
Dječaci	57.268	13.394	96	70.758	73.427
Žene	273.451	173.141	1.537	448.129	406.234
Djevojke	41.418	9.806	12	51.236	52.669
Ukupno	2,054.520	638.481	111.752	2,804.753	2,712.355

Interesantno je isporediti Veliku Britaniju i Jugoslaviju. Narodna imovina Jugoslavije cijeni se na 5 milijardi dolara, a narodna imovina Velike Britanije na 80 milijardi. Relacija obiju zemalja je 1 : 16. Narodni dohodak Jugoslavije procijenili su 1927. Gjuričić, Wegener i drugovi na 1.3 milijarde dolara. Narodni dohodak Velike Britanije cijeni se na 12 milijardi. Relacija je 1 : 9. Jugoslavija troši glasom statistike Centralnog odbora za posredovanje rada prema stanju početkom 1931. za sve vrste potpora nezaposlenima 5 milijuna dinara kroz pola godine. Velika Britanija trošila je za isto razdoblje 62 milijuna funti ili 17 milijardi 173 milijuna dinara. Relacija je 1 : 3.400.

Iz izvješća Balfourovog odbora.

Engleski parlamenat imenovao je u godini 1928. odbor pod naslovom Royal Commission of Industry and Trade, Kraljevska Komisija za proučavanje industrije i trgovine, inače poznata pod imenom Balfourovog odbora (Balfour Committee). Taj je Odbor u martu 1929. publikovao svoje izvješće u pet velikih svezaka u kojima je naravno obrađen i problem nezaposlenosti. Izvješće ne obrađuje sadašnje teške privredne krize jer je publikovano u proljeću 1929., dakle prije nego što je došlo do današnje depresije, a za vrijeme konzervativne vlade, kad socijalno osiguranje protiv nezaposlenosti nije još bilo potpuno izgrađeno. Ali glavni pogledi koji se u tom izvješću

Digitized by Google

iznose bacaju mnogo svijetla na problem nezaposlenosti i za to neka od njegovih najvažnijih mjesta prenosimo.

U pogledu mobilnosti radne snage Odbor drži da će socijalno osiguranje protiv nezaposlenosti umanjiti volju za iseljavanjem i za traženjem zaposlenja po drugim mjestima u zemlji. Ali po mišljenju Odbora može se ta pogibelj skučiti na neki minimum, a trebalo bi to učiniti, jer samo na mobilnosti radne snage, na njezinom strujaniu iz industrije u industriju, iz mjesta u mjesto, i iz zemlje u zemlju, počiva veliki napredak moderne privrede.

S mnogih strana se tvrdilo da osiguranje protiv nezaposlenosti ubija kod osiguranika volju za rad. Odbor je najpomnije ispitao tai prigovor i ustanovio, da oni koji vole biti nezaposleni čine jedva 2% od ukupnog broja nezaposlenih, a i u ovo 2% čine stariji ljudi jezgru. Oni koji već duže vremena uživaju potpore nezaposlenosti čine po procjeni Odbora od prilike 6% od ukupnog broja osiguranih. Ne može se naročito reći da je socijalno osiguranje protiv nezaposlenosti povećalo broj nezaposlenih i prema tomu osiguranih.

Sa strane poduzetnika bilo je ponovno tužbi da osiguranje protiv nezaposlenosti čini jedan veliki teret za njih i prema tomu povisuje produkcione troškove. Međutim po mišljenju Odbora socijalno osiguranje protiv nezaposlenosti povećava ukupne produkcione troškove prosječno za manje od 1% (jedan posto!), što je svakako neznatan teret. A tai neznatan teret znači po mišljenju Odbora jedan veliki dobitak za poduzetnike, koji su na tai način osigurani protiv nemira, a u najgorjem slučaju i socijalnih revolucija, apstrahirajući od toga da to osiguranje sprečava socijalnu bijedu. Treba naročito podcrtati da je samo hvaleći socijalnom osiguranju protiv nezaposlenosti potrošak najglavnijih životnih namirnica, dakle s drugim riječima standard života, u s p r k o s nezaposlenosti ostao nepromijenjen. Ako se na čitav problem gleda s toga gledišta onda i oni silni izdaci koje nosi država na teret svoga budžeta izgledaju u sasvim drukčijem svijetlu.

Vrlo često se čuje da bi veliki dio nezaposlenih mogao naći posla u raznim javnim gradnjama, kad bi nadležna javna tijela vodila podesnu politiku pak bi se radovi, koji se imaju provesti u periodama prosperiteta odlagali za kasnije, za periode depresije, a osim toga u periodima depresije anticipando provodili radovi koji se inače ne bi proveli već bi došli na dnevni red tek kasnije, možda u periodima prosperiteta. Za vođenje takove racionalne politike potrebni su dotičnim tijelima, većinom gradskim općinama, znatni krediti. Država je u te svrhe do početka 1931. potrošila 16 milijuna funti sterlinga ($ 77,844.000) pak je interesantno šta u pogledu te politike kaže izvješće Balfourovog odbora. Po mišljenju tog Odbora ne može se poreći izvjestan učinak na opadanje broja nezaposlenih kod racionalnog provođenja takove politike. U jednom pamfletu izdanom 1929. pod naslovom »We can conquer unemployment« »Mi možemo da suzbijemo nezaposlenost«, tvrdi se da bi u okviru racionalno provađane politike u gornjim crtama našlo trajno rada barem pola milijuna nezaposlenih. Međutim Balfourov odbor drži da broj pomoću takovih mjera zaposlenih radnika ne može biti apsolutno nikada velik, jer su to većinom specijalni radovi, a osim toga ograničeni na izvjesna mjesta. Iskustvo uči da su se u periodima depresije, koji su trajali duže vremena, mogućnosti takovih mjera već nakon nekoliko godina iscrple, a ako se preko tih granica nastavi s takovim radovima, čija potreba nije osnovana u okviru javnih interesa, onda ti radovi gube narodno-privredni karakter i dobivaju karakter običnog potpomaganja siromaka.

Z a k l j u č n e p r i m j e d b e.

Socijalno osiguranje protiv nezaposlenosti u Velikoj Britaniji razvijalo se, kao što je prirodno za takav jedan grandiozan pothvat, u izvjesnim oscilacijama koje su se manifestovale i u časovitim eksplozijama javnoga mnijenja. Ali baš tai primjer može da posluži kao paradigma svim ostalim državama, jer se socijalni mir i standard života kao glavni uslov održanja dojakošnjeg kulturnog niveaua žitelistva, mogu da očuvaju samo sistematskim i širokogrudnim staranjem za one koji su bez svoje krivice ostali u nemogućnosti da si poštenim radom namaknu potrebna sretstva za održanje standarda života svoje klase.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

PROSLAVA 25-GODIŠNJICE LEKARSKOG RADA Dra ARONA PEŠIĆA.

U Velikom Bečkereku proslavljena je 25-godišnjica lekarskog rada glavnog lekara Okružnog ureda u Velikom Bečkereku, gospodina dra Arona Pešića. Ovom je prilikom došlo do toplih manifestacija, priznanja i poverenja ne samo sa strane uredskih lekara i lekarske javnosti nego i sa strane pretstavnika osiguranja i celog pučanstva. Mesna je štampa posvetila ovoj proslavi velike članke pune priznanja uspešnog rada dra Pešića koji je u punoj harmoniji i u kolegijalnoj saradnji sa lekarima izgradio lekarsku službu ureda. On ima velike zasluge pri uređenju nove ambulante ureda. Služba glavnog lekara ureda teška je i njegov je rad obično vrlo nezahvalan i nepopularan. Registriramo baš stoga sudelovanje cele javnosti u ovoj lepoj prosłavi kao dokaz, da se ipak počima širiti razumevanje i kod naše javnosti za veliku važnost rada našeg radničkog osiguranja i njegovih službenika i lekara za zdravstveni i socijalni napredak radništva i celog naroda. DR. H.

PRAVILNIK O POLAGANJU APOTEKARSKOG DRŽAVNOG STRUČNOG ISPITA.

Svi farmaceuti (diplomirani farmaceuti i magistri farmacije),koji su završili svoje studije farmaceutske, bilo u našoj državi ili u inostranstvu posle 31. decembra 1931. dužni su polagati apotekarski državni stručni ispit posle dvogodišnje praxse. Ovim se ispitom ima da oceni sposobnost kandidata za samostalan praktični rad u apoteci. Samo onim diplomiranim farmaceutima ili magistrima farmacije, koji su položili državni stručni ispit, računaće se u potrebnu praksu od dve godine po §-u 6. Zakona o apotekama vreme od dve godine dana provedeno na radu u javnim apotekama pre položenog ispita.

Ovaj ispit polaže se u Zagrebu ili u Beogradu pred komisijom, koju za Beograd i Zagreb zasebno imenuje Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja na tri godine. Komisija se sastoji iz pretsednika i četiri člana ispitivača i tri zamenika. Pretsednik komisije je izaslanik Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, a članovi su: nastavnik za farmaceutsku tehnologiju (galensku farmaciju), nastavnik za apotekarsko sanitetsko zakonodavstvo, nastavnik za nauku o trgovini i apotekarsko knjigovodstvo i jedan član Apotekarske komore, kojega imenuje Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja po saslušanju Apotekarske komore. Ako je jedan član komisije spečen da prisustvuje ispitu, dužnost mu je, da o tome blagovremeno obavesti pretsednika komisije, koji će pozvati jednoga od zamenika. Pre pismenoga ispita dužni su kandidati javiti se pretsedniku ispitne komisije. Prijavljeni kandidat, koji ne bi došao na ispit, smatra se da je od ispita odustao.

Ispiti se sastoje iz tri dela: 1. pismeni, 2. usmeni i 3. praktični. Pismeni ispit polaže se iz farmaceutske tehnologije. Usmeni ispit polaže se iz oblasti farmaceutske tehnologije (galenske farmacije), apotekarskog zakonodavstva i nauke o trgovini i apotekarskog knjigovodstva. Od apotekarskog zakonodavstva polaže se poznavanje svih zakona, uredbi, pravilnika i propisa, koji se tiču apotekarske struke u vezi sa praktičnim životom i primenom zakona na život, poznavanje Ustava Kraljevine Jugoslavije, kao i poznavanje opštег državnog ustrojstva u najglavnijim crtama, zatim Zakona o opštoj državnoj upravi, Glavnoj kontroli i Državnom savetu. Praktični ispit polaže se u laboratoriji farmaceutskog tehnološkog zavoda univerziteta, odnosno u kojoj javnoj ili bolničkoj apoteci iz svih oblasti farmaceutske tehnologije. Kandidat ima na tom ispitu da izradi najmanje jedan recept težeg sastava, eventualno jedan laboratorijski (detektурni) preparat s objašnjenjem, kako je radio i eventualnim objašnjenjem svih kemijskih procesa kod izrade toga preparata. Svaki će kandidat kvalitativno i kvantitativno ispitivati jedan preparat po Farmakopeji.

Po završenom pismenom, usmenom i praktičnom ispitu, komisija odlučuje u plenumu o uspehu celokupnog ispita. Ispitna komisija posve je samostalno telo i njene odluke u pitanju ocene kandidata izvršne su. Ocene kandidata su: odlično, dobro, dovoljno i nedovoljno jednoglasno ili većinom glasova. Kandidat koji nije s uspehom izradio zadatak pismenog ispita nastavlja dalje polaganje ispita, ali se ocena iz pismenih zadataka ima uzeti u obzir kod celokupnog ocenjivanja sposobnosti kandidata. Kandidat koji nije zadovoljno na praktičnom ispitu, ne može u istoj

Digitized by Google

року полагати и усмени испит. Такав кандидат може да приступи полагању испита истом у следећем законском року. Исто тако у том року може приступити поновном полагању испита онај кандидат, који није задовољио на усменом испиту из једног или два предмета. Кандидат који није задовољио из сва три предмета на усменом испиту може да приступи поновно усменом испиту у другом наредном року, т. ј. након године дана. Уколико кандидат није удовољио писменом испиту, има и тај поновити.

Испит може поновити сваки кандидат два пута, а трећи пута само дозволом Министарства социјалне политике и народног здравља. Даље пуштање испиту не ће се моћи дозволити. Кандидатима, који су навршили двогодишњу праксу у једној јавној апотеци, па су пали или одустали од полагања испита, не рачуна се даљи рад у апотеци у године праксе одређене по §-у 6. Закона о апотекама. Даља пракса у апотекама рачуна се само кандидатима са положеним државним испитом и то од дана положења, који је назначен на дипломи. У оправданим случајевима може кандидат, коме је одобрено полагање испита, тражити одгоду рока. Сваки кандидат дужан је у име трошкова за утрошени материјал при изради практичнога испита, као и за ефективне трошкове око полагања апотекарског државног стручног испита, да положи таксу у износу од Дин 500.—. Овај правилник ступио је на снагу 22. фебруара 1933. године. Мр. С.

ZBOG POLIOMYELITISA NASTALE PROMJENE PRIJAVLJENE KAO POSLJEDICA KASNIJE NEZGODE.

(Iz zbirke nalaza Stanice za naknadno liječenje ozlijeđenih Suzora.)

M. P., 1905. god. rođen, šumski radnik. Na 7. VIII. 1930. (Prijavnica za nesrećni slučaj od 8. VIII. 1930.) prignječio mu balvan desnu potkoljenicu s vanjske strane u visini koljena. Po drugoj verziji otskočio je, da ga balvan ne zahvati, i tom se prilikom povredio na koljenu. Prema vlastitoj anamnezi M-a na stanici Suzora je desna noga pred nezgodom bila jednaka kao i lijeva. Noga je od pada — navodno otekla i pomodrila, osoviti se na nogu nije mogao, a otvorenih rana inače nije bilo. Kroz 15 dana ležao u bolnici, otkuda je sa 1 štapom podupirući se otišao kući. Kod kuće je uvijek ležao, i odonda opaža, da mu se noga počela sušiti. Nemože bez štapa hodati, noga mu je sva utrnula i izvrće mu se pri hodu stopalo na vanjsku stranu. Od 8. VIII. 1930. potiče prvi liječnički nalaz. Prema nalazu nije bilo tragova ozljede na nozi. Čitav desni donji ekstremit je bio atrofičan, stopalo kraće, radi čega navodno nije mogao biti primljen ni u vojsku. Desno koljeno je bilo vretenastog oblika sa jasno označenom fluktuacijom obostrano i povrh ivera. Punkcija je dala tamnocrvenu tekuću krv. Zglobne kretnje ograničene. Tjelesna temp. 37.5. Na obim vršcima pooštreno disanje sa produženim ekspirijem; na obim bazama plućiju suhi hropci. Mjerenjem se dobila znatna razlika u obujmu donjih udova. U bedru je desna noga bila 8 cm tanja, u koljenu za 2 cm deblja, a u listu za 6½ cm tanja. Stopalo na desnoj nozi je bilo za 2½ cm kraće. Dijagnoza je glasila: Haematoma genus dx., Atrophia extremitatis infer. dx., Tbc genus dx. Na liječnika je dakle činilo dojam, da se radi o starom tuberkuloznom procesu. Poslat je na stanicu Suzora, da se dovede u vezu stari proces s ozljedom i odredi visina radne nesposobnosti.

Anamneza je glasila kako je naprijed navedeno. Uspoređenjem sa podacima iz spisa, od čega je najvriједniji i najvažniji bio prvi liječnički nalaz, pokazivala je anamneza jako nesuglasje. Kako je 6 mjeseci nakon ozljede došao na stanicu, i kako je bilo nedvojbeno, da je pretrpio ozljedu u koljenu, to je na prvi pogled moglo lako doći do zaključka, da je stanje noge u vezi s ozljedom od 7. VIII. 1930. Od velike je koristi za prosuđivanje slučaja bio vrlo dobar prvi liječnički nalaz. Stanje je bilo izvrsno opisano sa par riječi, kod čega su od najveće pomoći bile mjere.

Pregledbom je nađena cijela desna donja okrajnina znatno atrofična i stanjena. Obim bedra 20 cm nad patelom desno 35½ cm, lijevo 40 cm; u listu desno 28½ cm, lijevo 34½ cm; obim koljena obostrano podjednak. Stopalo u equinovarus položaju, svod stopala znatno izdubljen i ekskaviran, stopalo u poređenju sa lijevim skraćeno. Promjena u boji kože nema niti tragova kakove ozljede. Opirati se o desnu nogu može i bez štapa, pri hodu se izvrće u skočnom zglobu desno stopalo na van, pri hodu diže jače desnu nogu od zemlje, vršak stopala pada prema dolje i nemože ga podignuti. Pasivni pokreti u svim zglobovima desne noge slobodni i izvode se bez otpora. Aktivne kretnje izvode se u kuku i koljenu sa vrlo malom grubom snagom. U skočnom zglobu dorzalna fleksija stopala nemoguća; nešto diže nutarnji rub sto-

Digitized by Google

pala, dok vanjskog nemože. Patelarni se refleks na desnoj nozi neda izazvati, ahilov prisutan. Osjet za sve kvalitete prisutan, ali niže koljena znatnije oslabljen. Na lijevom bedru se opaža atrofija u donjem dijelu musculi quadricip. femoris, te se patelarni refleks isto neda izazvati.

Inače je bio somatski i ostali neurološki nalaz negativan. Pretraga krvi je dala negativan rezultat. Röntgenološki nalaz u desnom kolienu negativan, dok u talocruralnom zglobu utvrđuje röntgen. nalaz subluksaciiu i stanje po prelomu talusa (?).

Mišljenje ortopeda je bilo isto, da se radilo o kostolomu talusa, bazirano na röntgenološkom nalazu. Potonja mišljenja su na svaki način komplicirala slučaj. Da rasčistim slučaj pokušao sam više iz dijagnostičkih nego li terapeutskih razloga fizikalnom terapijom kroz duže vrijeme te sa roborancijama medikamentozno. Stanje nakon terapije je ostalo isto, osim što se M. vrlo dobro općenito oporavio i dobio na težini. Iako se anamnestički nije dalo saznati ni za kakva ranija obolenja, i obiteljska anamneza je bila negativna, držao sam od početka, da stanje nije bilo posliedica ozljede već nekog ranijeg obolenja. Mišljenje sam bazirao u prvom redu na prvom liječničkom nalazu, a po tom na vlastitom nalazu i staniu, na koje terapija nije imala nikakovog upliva. Neurološki nalaz je isključivo upliv traume, jer se promjene nisu nalazile samo na povređenoj nozi, gdje bi se još mogla dopustiti recimo povredom peroneusa nastala promjena na nervima, ali i nepovređena noga pokazivala je nervne promjene. Razlog im je sa najvećom vjerojatnošću morao biti zajednički i centralan t. j. u prednjem dijelu leđne moždine. Prvi nalaz od 8. VIII. 1930. je utvrdio nesumnjivo, da su promjene morale nastupiti znatno prije ozljede. Promjene na desnom stopalu su dopuštale jasniju sliku o starosti stanja. Dubiozna röntgenološka dijagnoza kostoloma talusa na desnom stopalu je manje odgovarala jednom starom kostolomu a mnogo bolje strukturnim promjenama zbog promijenjenih statičkih odnosa u tom zglobu uslijed labavosti veza. Otsutnost patelarnih refleksa obostrano, parcijalna atrofija lijeve bedrene muskulature, mišića cijelog desnog donjeg uda, kljenut desnog peroneusa, pes equinovarus et excavatus desno su posljedica jednog te istog obolenia. Da se stopalo tako promijenilo, moglo je biti samo posliedica jednog živčanog obolenja u djetinistvu. Ovakove posliedice prouzrokuje dječja paraliza (Heine-Medin) najčešće i redovito.

Zatražen je osim toga izvještai vojne komande o rezultatu rekrutne komisiie iz 1927. god., i komanda je javila, da je M. oglašen stalno nesposobnim u 1927. god. zbog iskrivljenog desnog stopala. Jačih se dokaza više nije moglo dobiti.

Ozliedom je dakle faktično pogođeno desno kolieno, u kojem je prema prvom nalazu došlo i do izljeva krvi. Nezgoda je pogodila nogu u stanju, u kojem se je noga nalazila i za vrijeme boravka M-a na stanici Suzora, te prema tome nije ostavila nikakovih trainih štetnih posliedica. Za tuberkulozu desnog koljena se nije našlo nikakovog oslona u kasnijem nalazu, a oznaka »tuberkuloza koliena« u prvom nalazu je bila samo posliedica diferencijalno-dijagnostičkog razmišljanja liječnika.

S obzirom na nalaz i mišljenje stanice nije stanje kod M-a priznato kao posljedica nesrećnog slučaja. M. se je žalio sudu radničkog osiguranja, a sud ga je odbio od traženia rente usvojivši potpuno gornje mišlienie ne nalazeći potrebnim, da saslušava svjedoke M-a, koje je M. nudio u dokaz svoje tvrdnje, da je njegovo sadašnje stanje samo posljedica nesrećnog slučaja.

DR. ŽOKALJ

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

OBNOVA RENTNEGA POSTOPKA PO § 39. Z. Z. D. IZ LETA 1887., OZ. PO § 110. Z. Z. D. Z DNE 14. 5. 1922.

(Rešitev Stola sedmorice, odd. B v Zagrebu kot Vrhovnega sodišča del. zavarovanja Žor 110/1932. z dne 11. 10. 1932.).

Rudar A. L. si je dne 8. I. 1917. na delu zlomil desno nogo pod kolenom. Radi posledic te nezgode se mu je priznala začasna renta do 19. XII. 1922., s katerim dnem se mu je pa ustanovilo vsako daljnje izplačevanje odškodnine, ker njegova delazmožnost ni bila več zmanjšana. Še obstoječe posledice na nogi niso namreč prišle več v poštev kot omejitev delazmožnosti, ker se mu je stanje izboljšalo in je lahko opravljal zopet vsa dela. Zoper odlok o ustavitvi rente se A. L. ni pritožil.

Dne 18. XII. 1930. je ponesrečenec vložil prošnjo za zopetno priznanje rente, češ, da se je njegovo stanje vsled posledic nezgode poslabšalo.

Osrednji urad za zav. del. je odredil ponovno zdravniško preiskavo A. L., ki pa ni ugotovila nikake bivstvene izpremembe napram izvidu, ki je bil merodajen za svoječasno ustavitev rente. Radi tega je Suzor odklonil njegov odškodninski zahtevek.

A. L. se pa sedaj pritožil na sodišče delavskega zavarovanja, ki je njegovi pritožbi ugodilo in mu priznalo od 1. I. 1931. dalje 30% trajno rento. Sodni zvedenec je namreč ugotovil, da ima pritožnik slabo zaceljeno frakturo goleni nad desnim skočnim sklepom in da konec frakturirane kosti moli na notranji strani na ven, kakor da bi bil sklep naznotraj pomaknjen. Pritisek na zunanji gleženj je boleč. Pregibanje v sklepu prosto. Desna noga je ploska. Ta deformiteta vsled nepravilne konsolidacije frakture obstoja še danes. Ploska noga je posledica frakture. Podplata sta dobro shojena. Pritožnik pa vsled deformitete težko hodi in čuti bolečine na vnanjem gležnju, ker se noga zasuče v plosko nogo. S slabo vravnanim delom kosti, ki moli za 2 cm naznotraj, se pri hoji zadeva v levo nogo. Rentgenogram pokaže obstoj te deformitete. Pa tudi notranji maleolus je slabo zaraščen in subluksiran za približno 1.5 cm. Vsled slabo reponirane frakture je nastala deformiteta. Tudi notranji gleženj je slabo konsolidiran in piščal v spodnjem koncu skrivljena. Vsled deformitete se je na desni nogi razvila ploska noga. Bolečine so verjetne. Sigurno ga deformirani skočni sklep ovira pri hoji, onemogoča vsako daljšo pot in ga ovira tudi pri delu. Po mnenju zvedenca je pritožnikova delazmožnost vsled posledic nezgode trajno zmanjšana vsaj za 30%. Sodišče je bilo tudi mnenja, da pridejo posledice nezgode danes bolj do veljave, ko je pritožnik že prišel v višja leta, kakor takrat, ko mu je bila renta ustavljena. V letu 1922, pritožnik ustavitve rente od par kron mesečno ekonomsko ni tako izdatno občutil, ker je bila tedaj za rudarsko delo še dokaj ugodna konjunktura. Sodišče je prišlo do prepričanja, da je oceniti posledice nezgode pri pritožniku danes hujše, kakor svoj čas in mu je odmerilo od časa predložene zahteve po obnovljeni odškodnini dalje 30% rento.

Osrednji urad je vložil proti tej razsodbi pritožbo na Vrhovno sodišče del. zavarovanja in v isti navedel, da je sodni zvedenec med drugim tudi izrekel: »Danes izvršena preiskava se v bistvu krije s preiskavo v letu 1922. in se anatomično ni ničesar spremenilo. Isto stanje kakor danes je sigurno obstojalo že leta 1922., ko se mu je ukinila nezgodna renta. V teku časa se je pa noga prilagodila deformiteti, tako, da sedaj še primerno dobro hodi in v teh letih, ko je v obče delanezmožen radi starosti, ne čuti posebno te posledice poškodbe.

Stol sedmorice oddelek B v Zagrebu kot Vrhovno sodišče delavskega zavarovanja je naši pritožbi ugodil, pobijano sodbo razveljavil in stvar vrnil prvemu sodišču v ponovno razpravo in razsojo in to utemeljil sledeče:

»Tožitelj, ki mu je bila renta za 18. I. 1917. utrpelo nezgodo pravomočno ustavljena s sklepom Osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu od 12. 12. 1922. nezg. št. R 548/17, bi moral po smislu določbe § 39. odst. 1 Z. Z. D. od 28. 12. 1887. dokazati, čim bi naj uspel s svojim zahtevkom, da se mu prizna za isto nezgodo zopetna renta, da je nastopila v razmerah, ki so bile odločilne za ustavitev nezgodne rente, bistvena sprememba. Ko pa se je tožitelju nezgodna renta ustavila, ker posledice poškodbe na nogi niso več omejevale njegove delazmožnosti, je bila stvar

Digitized by Google

tožitelja, da dokaže, da se je stanje noge poslabšalo.

Ta dokaz pa se tožitelju ni posrečil.

Kajti iz izvida ter mnenja sodnega izvedenca se poda, da je stanje tožiteljeve poškodovane noge danes enako onemu iz leta 1922., osobito, da se ni poslabšalo. Tudi pobijana sodba ni mogla pokazati na kako poslabšanje stanja tožiteljeve noge same, nego utemeljuje svoje stališče zgolj z navedbo, da zadenejo posledice nezgode tožitelja vsled višje starosti in poslabšanih pridobitnih prilik sedaj težje, kakor za časa ustavitve rente.

Utemeljeni pritožbi je bilo vsled tega ugoditi in odločiti, kakor v izreku«.

K. F.

IZ POGREŠNOG POSLOVANJA UREDA NE MOGU PROISTEĆI PRAVA, KOJA JEDINO IMAJU SVOJ IZVOR U ZAKONU

(Presuda suda radničkog osiguranja u Vel. Bečkereku od 1. augusta 1932. br. O. R. 33/3/1932. i rešenje Vrh. suda radničkog osiguranja od 23. decembra 1932. br. G. 860/6/1932.).

Član J. M., zanimanjem poljoprivredni sluga, podignuo je otštetni zahtjev za nesrećni slučaj od 7. VIII. 1931. u poslu kod Dra B. M-a, ekonoma iz N. Kanjiže.

Rentni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika pronašao je da prijavljeno traženje odnosno prijavljeni nesrećni slučaj ne pruža pravo na rentu te zaključio, da se ima na osnovu paragrafa 107. Zakona o osiguranju radnika otštetni zahtjev podignut usled gore navedenog nesrećnog slučaja odbiti s razloga, što pomenuti kao sluga u poljoprivrednom radu, nije bio na osnovu § 6. al. 2. Z. O. R. obavezan na osiguranje te je samo pomutnjom ureda u Vel. Bečkereku primljen na osiguranje.

Protiv ove odluke uložio je J. M. žalbu sudu radničkog osiguranja, koju je obrazložio time, da je plaćao prinose za osiguranje i nastradao u poslu.

Sud radničkog osiguranja je odbio žalbu iz sledećih razloga: »Nije sporno, da je tužilac kao poljoprivredni radnik usled nesrećnog slučaja izgubio vid desnog oka. Pozivajući se na propis § 6. al. 2. Zakona o osiguranju radnika ured je odbio, da da rentu tužiocu. Protiv te odluke tužilac se blagovremeno žalio i tvrdio da ima pravo na rentu, jer je bio član ureda, pa je tražio, da mu sud prizna to pravo.

Ured je osporio osnovanost žalbe. Sud je našao, da je žalba neosnovana i odbio ju kao takvu s razloga, što osiguranje poljoprivrednih radnika, predviđeno u Zakonu o osiguranju radnika, još nije stupilo na snagu i jer sama činjenica, da je tužilac bio primljen za člana ureda, tužiocu ne daje pravo na one blagodati, koje jedino iz Zakona izviru. Ni iz pogrešnog poslovanja ureda ne mogu proisteći prava, koja jedino imaju svoj izvor u Zakonu«.

Protiv ove presude uložio je J. M. žalbu Vrhovnom sudu radničkog osiguranja, koji je žalbu odbio, jer nema zakonske podloge, da se napadnuta presuda poništi po § 170. Zakona o osiguranju radnika.

S. SKOVRONSKY.

O NAJEMNEM DELOVNEM RAZMERJU V SMISLU § 3. IN O INTERESU OBRATA PO § 84. ZAKONA ZA ZAVAROVANJE DELAVCEV.

(Rešitev Vrhovnega sodišča delavskega zavarovanja, Stola sedmorice odd. B v Zagrebu, št. Žor. 66/32.).

Zidar J. G. je bil zadnja leta pred svojo nezgodo večkrat zaposlen pri stavbni tvrdki N. N., ki ga je tudi prijavila v zavarovanje. Glasom mezdnih zapiskov je imenovani zadnjikrat delal za navedeno tvrdko v času od 5. 9. do 10. 9. 1927., ostal pa je še nadalje prijavljen v zavarovanje.

Dne 15. 10. 1927. je šel J. G. izvršiti neka mala gospodarska popravila k posestnici M. K., s katero si je v botrinji in pri tem delu si je vsled padca z lestve poškodoval levo stopalo.

Osrednji urad za zavarovanje delavcev je ponesrečenemu J. G. odklonil za posledice te nezgode vsako odškodnino z utemeljitviio, da njegova nezgoda ni obratna v smislu § 84. Z. Z. D., ker se on ni ponesrečil pri delu za tvrdko N. N., niti pri kakem delu, ki bi ga opravljal po nalogu ali pod nadzorstvom, ali pa v interesu navedene stavbne tvrdke. Za delo pri posestnici M. K. pa ni bil podvržen obveznemu zavarovanju po določilih § 3. cit. zak., ker med niim in imenovano posestnico ni obstojalo nikako najemno delovno razmerje.

J. G. je delal namreč na dan svoje nezgode na svojo roko, brez znanja in naročila stavbne tvrdke N. N. pri posestnici M. K. On je že njeni materi — kot botri in sosedi — izvrševal vsa zidarska dela vedno brezplačno in iz usluge. Za svoje delo je dobil samo kako južino ali kozarec vina, denarja

Digitized by Google

pa nikoli. Tudi za delo, ki ga je opravljal dne 15. 10. 1927. ni prejel nikake plače. Ves potrebni materijal za ta popravila je pribavila sama M. K.

Zoper odklonilni odlok Osrednjega urada se je J. G. pritožil na sodišče delavskega zavarovanja, ki je njegovi pritožbi ugodilo.

Razlogi te razsodbe so med drugim sledeči:

»Tožena stranka sama priznava, da je J. G. večkrat delal z malimi presledki za stavbno tvrdko N. N. in je bil tedaj stalni zidar te tvrdke. Po izjavi enega teh družabnikov, se tvrdka z majhnimi deli in popravili ni bavila, pač pa je imela vsporedno s stavbnim podjetjem tudi prodajo stavbenega materijala. Vsled tega je bila tvrdka pravzaprav na vseh zidarskih delih vendarle interesirana. J. G. je bil star zaupanja vreden zidar z dolgoletno prakso, ki pa ni mogel vršiti stavbenih poslov samostojno, ker ni imel obrtnega lista. Razumljivo je tedaj, da je tvrdka sledeč v teh pokrajinah običajnemu postopku, zaposlovala J. G. na podlagi posebnega dogovora med njim in tvrdko kot lastnega delavca, vendar pa mu dajala gotovo prostost pri delu kot nekakemu svojemu podpolirju ali preddelavcu. J. G. je deloma sam delal mala dela, deloma pa delal s pomočjo od tvrdke mu na razpolago danih delavcev in težakov. Obračun se je naredil s tvrdko glede materijala, glede drugih delavnih moči, včasih vključno tudi zaslužek preddelavca J. G., včasih pa je J. G. dobil mezdo direktno od naročitelja dela, da se poenostavi poslovanje. Vsekakor je smatrati, da je J. G. povsodi nastopal pri teh delih v svojstvu tvrdkinega delavca. Razmerje J. G. do imenovane tvrdke na eno stran, na drugo stran pa do naročiteljev zidarskega dela in popravila ni bilo birokratično urejeno, marveč v povsem svobodni obliki, kakor jo zahteva praktična potreba življenja. Vendar pa je J. G. povsodi nastopal ob času dela kot nekak odposlanec in zaupni delavec stavbne tvrdke N. N. za popravila in manjša dela in dela so bila vsa v smislu obrtnega reda krita s tvrdko.

Tudi glede dela in popravila pri M. K. se ne more reči, da ga je J. G. opravil samo kot nekak hišni prijatelj iz usluge in brez odškodnine. Prejšnji dan je J. G. pri firmi povedal, da bo drugi dan delal pri M. K. in da ne potrebuje pomagača pri tem delu. Napram M. K. je bil J. G. vezan ne samo po dejstvu, da so si bili v botrinji, marveč je imenovana posestnica prepustila njemu v užitek kos zemlje, ki jo je obdeloval s svojo družino. Po njegovi izjavi bi on ob tej priliki obračunal z M. K. odškodnino za to prepuščeno zemljo z zasluženo mezdo. Dejansko je J. G. od M. K. na dan dela dobil tudi hrano, kakor jo običajno dobe najeti delavci. Vsled njegove nezgode do podrobnega obračunanja ni prišlo, M. K. pa mu je poslala nato še živil. Ni mogoče tedaj reči, da je J. G. pri M. K. delal zastonj in iz prijaznosti. Tudi stavbna tvrdka N. N. je takoj predložila nezgodno naznanilo ter s tem priznala, da je J. G. tudi pri M. K. delal pod okriljem in pod obrtno zaščito njene tvrdke. Tudi prijavljenega je imela do 15. 10. 1927. Pravilno je tedaj samo to, da se smatra J. G. kot stalnega zaupnega polirja tvrdke N. N., ki je v tej lastnosti utrpel tudi nezgodo, vsled česar ga je smatrati obvezno v smislu § 3. Z. Z. D. zavarovanim za slučaj bolezni in nezgode in njegovo nezgodo z dne 15. 10. 1927. smatrati tudi kot obratno nezgodo«.

Na našo pritožbo proti tej razsodbi je Vrhovno sodišče delavskega zavarovanja pobijano sodbo razveljavilo in stvar vrnilo prvemu sodišču v ponovno razpravo in razsojo.

Razlogi:

»Pobijana sodba ugotavlja na podlagi dejstva, da je bil tožitelj v letih 1926. in 1927. čestokrat zaposlen pri tvrdki N. N. kot zidar sam brez obrtnega lista — opravljal na lastno pesti, — da je tožitelj pri vseh delih, tako tudi pri popravljanju strehe pri M. K. 15. 10. 1927. nastopal v svojstvu delavca tvrdke N. N. Prva sodba ustanavlja nadalje glede na okolnost, da je tvrdka N. N. prodajala stavbeni materijal, da je bila ista na vseh zidarskih delih zainteresirana in da so se vsled tega vsa zidarska dela, ki jih je opravil tožitelj — med temi pokrivanje strehe pri M. K. — vršila v interesu imenovane tvrdke.

Že na prvi pogled se vidi, da navedeni ugotovitvi niste sklepčni, kajti iz neštetih činjenic se ne more nujno zaključiti, da je tožitelj pri M. K. popravljal streho kot zaposlenec tvrdke N. N., ali da je vršil ta posel v njeno korist.

Ta zaključek je tem manj vzdržljiv, ko izhaja iz navedb družabnikov tvrdke N. N., ki sta jih podala ob priliki zaslišanja po odposlancu Osrednjega urada dne 10. II. 1931., da tvrdka N. N. za M. K. ni ničesar

Digitized by Google

delala ter za tožiteljevo delo pri njej pred nezgodo ni vedela. Tudi je tožitelj sam priznaval, da za to delo ni dobil naročila od tvrdke N. N.

Priznanje nezgodne rente tožitelju na tej podlagi potemtakem ni osnovano.

Prvo sodišče opira pobijano sodbo še na ugotovitev, da je tožitelj 15. 10. 1927. vršil pokrivanje pri M. K. na podlagi z njo sklenjene pogodbe, po koji bi naj dobil od nje odplato za svoje delo, a bi se naj njegov zaslužek poračunal z zakupnino za zemljo, ki jo je imel od M. K. v zakupu. Pritiče da vsled tega tožitelju iz tega stališča nezgodna renta.

Prva stopnja pa tudi topogledno nima prav. Prezira, da med tožiteljem in M. K. sploh ni postojalo zavarovanju zavezano najemno delovno razmerje po smislu določbe § 3. Z. Z. D., ko tožitelj ni dal M. K. na razpolaganje svojo delovno moč, a M. K. se zavezala mu za to dajati odplato, nego je bil tožitelj napram M. K. samostojen podjetnik, ki je vršil svoje delo temeljem z njo sklenjene delovne pogodbe, a ne kot njen nastavljenec«.

Vsled tega je sodišče delavskega zavarovanja v zadevi ponovno razpravljalo. Pri ponovni razpravi je sodišče na podlagi istega dokazilnega materijala, posebno pa še na podlagi ponovne izjave pritožnika, da je bil ob času nezgode delavec tvrdke N. N., da je tvrdko dan preje, t. j. 14. 10. 1927. obvestil, kje bo drugi dan delal ter tako povsem z vednostjo delodajalca in po njegovi volji šel na delo k M. K., prišlo do prepričanja, da je smatrati J. G. tudi pri delu za M. K. kot uslužbenca tvrdke N. N. in iz tega vzroka zavarovanega tudi pri tem delu za nezgodo in bolezen. Kajti delovno razmerje J. G. napram tvrdki je bilo posebne vrste. J. G. je bil stalen delavec tvrdke, star zaupanja vreden preddelavec, ki je po nalogu in z vednostjo tvrdke vršil manjša dela, popravila, kakor so potrebna pri stavbah ter se je delo lahko naročilo pri tvrdki ali pa pri J. G. samemu. Ako je potreboval materijal ga je dobavila tvrdka oziroma on vzel pri tvrdki, ako je rabil zidarske pomočnike in kolikor jih je rabil mu jih je dodelila tvrdka. Tvrdka je imela J. G. tudi stalno prijavljenega. Ugotovljeno je, da je J. G. z vednostjo firme v takih slučajih, ko je zidarske posle vršil sam, kar tudi sam vzel plačo direktno od stranke. Tvrdki se ni šlo toliko za to, da pri teh malih delih zasluži tudi pri delavskih plačah, marveč za to, da po možnosti vsa dela v kraju in vse delavne prilike in vse možnosti zidarskega dela prevzame in po svojih delavcih izvrši, tako vsako konkurenčno podjetje izrine ter tudi na ta način ves delovni trg zalaga s svojim materijalom. Pritožnik je bil po svoji navedbi pri tvrdki nastavljen z dnevno plačo po Din 40.— in nazadnje priglašen od tvrdke N. N. od 5. 9. 1927. pa do dne nezgode. Tudi je solastnik tvrdke odposlancu Suzor-a 10. 2. 1931. izjavil, da je izstavil J. G. potrdilo o zaposlenju in nezgodno naznanilo vsled tega, ker je bil J. G. po njegovem mnenju takrat še vedno prijavljen v zavarovanju po tvrdki. Tvrdka je pač krila vsa zidarska opravila J. G., ne samo napram obrtni oblasti, ampak ga je imela tudi prijavljenega kot svojega uslužbenca.

Sodišče ni moglo prezreti v tem slučaju dejstva, da Okrožni urad pri izvajanju zakona prehodnih prekinitev dela pri pobiranju prispevkov ne vpošteva in zahteva pri stalnih delavcih prispevke tudi za one dni, ko so prekinili delo. Tudi iz tega vidika je bilo smatrati J. G. za zavarovanega dne 15. 10. 1927., če tudi bi bil ta dan opravlal zidarska dela pri M. K. proti lastnemu obračunu in ne potom tvrdke.

Ako pa vzamemo, da bi bil J. G. popravilo strehe prevzel od M. K. v izvršitev, potem ga ne bi bilo mogoče smatrati kot samostojnega podjetnika, marveč kot uslužbenca M. K. in bi bil po Z. Z. D. tudi v tem slučaju zavarovan in bi mu šle nezgodne dajatve. Stvar urada je, da prisili naročitelja dela do prijave in event. regresira izdane bolniške podpore.

Sodišče je na podlagi teh dejstev priznalo J. G. za posledice nezgode ponovno nezgodno rento.

Osrednji urad se je v rekursu skliceval na prvo pritožbo in še pripomnil, da dejstvo, da je bil J. G. v času nezgode prijavljen pri Okrožnemu uradu, nima pomena, ker za delo, ki ga je opravljal M. K., ni bil v najemnem razmerju. Res je, da Okrožni urad prehodnih prekinitev za predpis prispevkov ne vpošteva, vendar pa iz tega ne sledi, da bi bilo treba smatrati nezgode, ki se ob takih medbojih pripete, za obratne nezgode.

Vrhovno sodišče delavskega zavarovanja je tej naši pritožbi ugodilo, ker je stvarni položaj ostal po ponovni razpravi neizpremenjen. F. K.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

† Dr. MARKO TUJKOVIĆ

Jednim nesrećnim slučajem, prilikom službenog putovanja u Split, preminuo je u noći između 16. i 17. marta 1933. godine dr. Marko Tujković, viši savetnik Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja i šef Otseka za socijalno osiguranje u Ministarstvu.

Njegova iznenadna smrt u punoj fizičkoj snazi i u toku jedne zavidne karijere bila je pravo iznenađenje za njegove mnogobrojne poznanike. On je imao privlačnih osobina, koje su mu omogućile da u životu stekne mnogo iskrenih prijatelja. Svi koji su imali prilike da sa njim bliže sarađuju, danas oplakuju njegov prerani nestanak.

Dr. Tujković rođen je 18. marta 1892. u vrlo uglednoj porodici u Grbaljima kod Boke Kotorske. U svome rodnom mestu svršio je osnovnu školu, a potom nižu gimnaziju u Kotoru. Po svršetku niže srednje škole otišao je u Zadarsku bogosloviju, gde je dovršio gimnaziju. Rat ga je prekinuo u njegovim studijama. Pokojni Tujković imao je da podnese svu sudbinu svoje generacije. Rođen u kraju, koji je našem narodu dao mnogo primernih sinova, on je bio pod stalnom sumnjom i pripaskom austrijskih vlasti. Početak rata nije ga iznenadio. On je odmah na prvi ratni poklik prešao u Crnu Goru i stupio kao dobrovoljac u borbene redove, da se s puškom u ruci bori za oslobođenje i ujedinjenje našeg celokupnog naroda. Posle evakuacije crnogorskih trupa prešao je u Italiju, a odatle u Francusku. U Kanu je svršio pravni fakultet. Po svome povratku u Rim položio je doktorat pravnih nauka na univerzitetu u Rimu. Ovaj period Tujkovićevog života možda najbolje pokazuje svu njegovu sposobnost i volju za rad. Prepušten sam sebi u stranom svetu, on je sa toliko naših mlađih ljudi krčio svoj put kroz život. I uspeo je. Po cenu velikih napora i patnji potpuno je završio svoje školovanje.

Odmah po povratku u otadžbinu, dr. Tujković je stupio u Ministarstvo socijalne politike, koje se upravo stvaralo. U mnogobrojnu aktivnost ovoga Ministarstva upleten je i rad dr. Tujkovića. Specijalna njegova pažnja bila je posvećena pitanjima socijalnog osiguranja. Smrt ga je zatekla na položaju šefa Otseka za socijalno osiguranje u Ministarstvu, koja služba spada u glavne brige socijalnog staranja.

Osnovna karakterna osebina pokojnog dr. Tujkovića bila je neka urođena privlačnost. Svi koji su s njim dolazili prvi put u dodir, odnosili su dubok utisak jedne neposredne iskrenosti i razumevanja za svačiji položaj. Po prirodi vrlo miran i blagonaklon, on je uživao podjednako poštovanje i mlađih i starijih.

Njegova smrt znači ogroman gubitak za njegovu čestitu porodicu, koja je u njem gledala svoju glavnu snagu i zaštitu. Na opštu žalost, dr. Tujković, svojom preranom smrću, osetno je umanjio i redove onih iskrenih neimara i branioca iz njegove generacije, koji su najsigurnija zaloga napretka naše narodne zajednice.

»Radnička zaštita« daje mesta bolnom odjeku o njegovoj preranoj i iznenadnoj smrti i odaje mu ovim putem puno priznanje.

D. O.

POTREBE JAVNE SLUŽBE POSREDOVANJA RADA

Povodom konferencije Javnih berzi rada, održane u Zagrebu od 27.—29. decembra 1932. godine.

Danas se i kod nas problemu nezaposlenosti poklanja veća pažnja, nego ikada ranije. Razlog tome leži u činjenici, što se nezaposlenost kod nas u oštrijem obliku javila tek od skorih dana. Otuda i sve jače interesovanje, ne samo »pozvanih krugova«, već i najšire javnosti, oko pokretanja akcije za pomaganje nezaposleničkih radničkih masa širom naše zemlje.

Posebne ustanove, kojima je zadatak, da regulišu radno tržište i da pružaju pomoći nezaposlenim radnicima, jesu Javne berze rada sa Središnom upravom za posredovanje rada, na čelu. Te su ustanove kod nas ponikle prvih dana posle rata i bile su sve do 1928. godine državne ustanove. Početkom 1928. godine, one su postavljene na samoupravnu osnovicu i tako su se razvijale do naših dana. U 1928. godini bilo ih je svega 20, a krajem 1932. god. povećale su se na 30; od toga broja otpada na centrale Jbr. 6, na Podružnice 7 i na Ekspoziture 17.

Za poslednjih pet godina poslovanje Javnih berzi rada se veoma mnogo raz-

Digitized by Google

vilo. Razlog leži, uglavnom, u sledećem: Te su ustanove, prvo, postale popularnije; drugo, službenički kadar prebrodio je, uglavnom, one uobičajene početničke teškoće u službi; i treće, nezaposlenost je iz dana u dan bivala sve veća, te je i pritisak na Javne berze rada rastao. Tako, dok je u 1928. godini broj prijava nezaposlenih radnika iznosio tek 142.163, broj potražnje radne snage 37.584, broj posredovanja 25.701 i broj posredovanja na 100 potražnje radne snage 68%, dotle je u 1932. godini iznosio broj prijava nezaposlenih radnika 257.780, broj potražnja radne snage 45.677, broj posredovanja 38.917 i broj posredovanja na 100 potražnje radne snage 84.5%. Na ime pomoći, izdato je u 1928. godini: u novčanoj pomoći Din. 2,318.714.50 na 30.587 pomognutih i u 50% povlastenim voznim kartama u vrednosti od Din. 5,051.693 na 74.512 pomognutih, dok je u 1932. godini izdato: novčane pomoći Din. 10,319.272.98 na 147.669 pomognutih i u povlaštenim voznim kartama u vrednosti od Din. 7,120.300 na 131.910 pomognutih.

Međutim, i pored takvog razvoja, naše Javne berze rada nisu bile u mogucnosti da daju vise, upravo, da zadovolje potrebama, nastalim u vezi sa pojacanom nezaposlenoscu kod nas. Razloga za to ima vise. Najjači razlog leži u nedostatku finansijskih sretstava, iz kojih bi se omogućilo, ne samo potpunije i obilatije davanje nezaposleničkih pomoći, već i racionalnije i potpunije izgrađivanje i osnivanje novih organa javne službe posredovanja rada. Jer, 12,000.000 Din. godišnjeg realizovanog prinosa za svrhe Javnih berzi rada, niko ne može smatrati za dovoljna sretstva ni za pružanje nezaposleničkih pomoći, a kamo li za izdržavanje administracije i samouprave, pa čak i za izgrađivanje radničkih stanova, skloništa i zgrada za poslovanje Javnih berzi rada...

Na skorašnjoj konferenciji Javnih berzi rada, održanoj dne 27.—29. decembra 1932. godine u prostorijama Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu, na kojoj su učestvovali i pretstavnici poslodavaca i radnika izvan samouprava Javnih berzi rada, raspravljano je o gorućim potrebama naše javne službe posredovanja rada.

Naročito je istaknut nedostatak pogodnih zgrada i prostorija za obavljanje poslova jedne moderne Javne berze rada. Naglašena je potreba jačeg i intenzivnijeg korišćenja raznih opština, koje su već osnovale otseke za socijalnu pomoć (skrb), a sa druge strane nastojanja, da sve veće opštine u zemlji osnuju takve otseke i da im se, pod rukovodstvom posebnog odbora, dodeli u nadležnost izdavanje nezaposleničkih pomoći, kao i pribiranje statističkog materijala važnog za jednu bolju statistiku nezaposlenosti kod nas. Izražena je želja za učvršćenjem postojeće i za uopšte izgradnjom saradnje između Javnih berzi rada sa ostalim neobrtnim berzama rada, a naročito onim sindikalnih radničkih organizacija. Pomenuta je i potreba samostalnog objavljivanja »Glasnika službe posredovanja rada«, koji bi imao da koncentriše naročito statističku službu celokupnog aparata službe posredovanja rada i pomaganja nezaposlenih radnika u zemlji. Takođe, bila je izražena želja za proširenjem središnog samoupravnog organa — Centralnog odbora za posredovanje rada od 9 na 15 lica. Najveći broj tih konstatacija i želja našao je mesta u opširnoj rezoluciji, koju je konferencija donela. (Vidi tekst rezolucije u broju 3. »Radničke zaštite« od ove godine, a u dodatku — »Glasnika Središne uprave za posredovanje rada«).

Sasvim prirodno, tu nisu pobrojene sve potrebe. Naročito su, kao što se uočava, istaknute samo one najhitnije potrebe od čijeg ispunjenja zavisi uspesan rad naše javne službe posredovanja rada kod sadašnjih njenih propisa i njenog ustrojstva. Međutim, time nije isključeno ono najbitnije pitanje, koje se postavlja: pitanje donošenja naročitog Zakona o osiguranju radnika protivu nezaposlenosti, sa obaveznim učešćem u prinosima, kako od strane radnika i poslodavaca, tako i države. Naprotiv, to se pitanje istavlja u prvi red. To je pitanje od interesa za opšti sistem našeg socijalnog osiguranja, sprovođenog posredstvom Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa. Konačno, rešenjem toga pitanja, nezaposleni bi stekli pravo na nezaposleničke pomoći, koje biše bile i obilnije od dosadanjih fakultativnih potpora, što ih dele Javne berze rada.

I. P. PERIĆ.

Digitized by Google

OSIGURANJE ZA SLUČAJ STAROSTI U FINSKOJ.

Odredbe finskog zakona o socijalnom osiguranju od godine 1897. sadrže i propise o osiguranju za slučaj starosti, koje sprovode radničke penzione blagajne. Ove su bile utemeljene za radnike i namještenike industrijskih poduzeća. Neke od ovih blagajna osiguravaju sve radnike nekog mjesta bez obzira na vrst rada. Često se događa, da jedna bolesnička i jedna penziona blagajna istodobno provađaju osiguranje radnika kojeg velikog industrijskog poduzeća. U ovom slučaju, ako u godišnjoj bilanci bolesničke blagajne ima viška, taj se prenaša na penzionu blagajnu poduzeća. Neke penzione blagajne daju rentu radniku kad dostigne određenu starost i prestane raditi. Druge pak daju rentu u slučaju kad radnik prestane raditi zbog nesposobnosti, kao posljedice starosti ili zbog umanjenja radne sposobnosti.

Ove zadnje blagajne daju na taj način samo invalidske rente.

Slijedeća tabela pokazuje nam neke podatke, koji se odnose na fakultativno osiguranje radnika za iznemoglost i starost.

Godina	Broj penzionih blagajna	Broj članova	Potpore		Upravni i drugi troškovi	Prihodi					Fond koncem godine
			Rente	Prigodne pomoći		od prinosa članova	od prinosa poslodava a	od imovine	od doprinosa bolesničkih blagajna	razni prihodi	
			U hiljadama finskih maraka								
1900	22	7.644	78,8	6,6	19,7	33,3	30,0	100,6	24,9	10,5	2.189,1
1910	39	11.592	182,8	8,7	20,6	43,4	143,0	202,5	41,2	3,7	3.912,8
1920	38	15.535	373,6	15,9	73,7	61,6	410,4	422,2	360,1	29,0	8.705,8
1925	41	12.640	1.203,9	—	203,2	666,6	346,2	2.082,1	2.424,0	122,6	28.723,1
1929	43	13.766	2.013,9	113,5	1.359,6	2.099,0	2.027,5	3.116,4	1.228,7	101,8	48.758,2

Godina 1920. bila je zadnja godina, o kojoj su finske statistike donijele podatke o podjeli stanovnika na profesije. Te godine broj industrijskih radnika iznašao je oko 156.000, a broj radnika drugih kategorija dosizao je do 62.000. Iz ovih skupina radnika primaju penzione blagajne svoje članove. Sada broj članova blagajna pretstavlja skoro 30% ukupnog broja svih skupina radnika, a samo 3% od ukupnog broja državaljana preko 20 godina života.

Uz pripomoćne blagajne za radnike postoje neke fakultativne bolesničke i penzione blagajne čiji članovi ne pripadaju radničkoj klasi u pravom smislu riječi. Većina ovih blagajna, koje su utemeljene obično za stanovnike jednog grada, ili za lica, koja pripadaju određenoj skupini stanovnika, primaju za članove zanatlije, trgovačke namještenike i niže državne činovnike. Renta se daje obično licima, koja su se na radu onesposobila i onima, koji su dostigli neku određenu starost.

Svi službenici i državni činovnici moraju se osigurati u jednoj od blagajnâ za udovice i siročad, koje primaju državnu subvenciju i daju rentu za porodicu umrlog člana.

Tabela (na str. 174.) pokazuje nam djelovanje tih blagajna u 1930. godini.

Državni namještenici i činovnici već davno imaju pravo na penziju na teret javnih fondova. Zakon, koji je sada na snazi datira od 1924. godine. Također i stalni državni radnici, koji isključivo žive od državnih radova, mogu primati, prema naredbi od 1925. godine, penziju na teret javnih fondova. Stalni državni radnici su oni, koji se bave stalnim radom kod državnih poduzeća. Stalnim radom, koji daje pravo na penziju, smatra se svaki redoviti rad u tvornicama, građevnim radionicama i radionicama za popravke, pilanama, skladištima, spremištima, tiskarama, rudnicima, željeznicama, lukama i kanalima, poslovima ratarskim i šumskim, bolnicama, sanatorijima, carinarskim parobrodima i onima uprave pomorske plovidbe, kao i na parobrodima na škverovima.

Smatra se, da radnik živi isključivo od državnog rada, ako taj rad traje dnevno 8 sati. Penzija se prima pod slijedećim uvjetima:

1) ako je radnik navršio 63 godine života ili je zbog tjelesne povrede ili umanjenja fizičke snage postao prije tih godina, nesposoban za rad;

Digitized by Google

	Bolesničke blagajne	Penzione blagajne	Blagajne za udovice i siročad
Broj blagajna	7	55	7
Broj članova	2.000	6.300	29.000
Prinosi članova fin. maraka	485.000	3,800.400	22,891.500
Prihodi „	38.000	6,593.700	19,155.800
Državne subvencije, darovi itd. „	46.400	5,967.000	13,092.500
Potpore u slučaju bolesti, prigodne potpore itd „	18.000	165.800	167.300
Penzije „	—	3,792.900	29,612.700
Fondovi na koncu 1930. „	600.000	89,537.300	250,945.500

2) ako je navršio 10 godina službe ubrojivih u penziju. Godina građanske službe ne uračunava se u penziju, ako radnik nije bio u službi države najmanje 48 nedjelja. Ovdje se imaju ubrojiti nedjelje zakonskog dopusta i one nesposobnosti za rad prouzrokovane tjelesnom povredom ili bolešcu. Iznos potpune penzije, na koju se ima pravo nakon 30 godina službe, jednak je 60% prosječnoj godišnjoj zaradi koju je zasluživao državni radnik kroz zadnjih 5 godina prije penzioniranja, uz maksimalni iznos od 12.000 finskih maraka. Ako je trajanje službe, uračunljive u penziju, manje od 30 godina, odobrava se smanjena penzija. Uskraćuje se pravo na penziju, ako radnik izgubi finsko državljanstvo, ako živi više od 3 godina neprekidno u inostranstvu ili nastupi službu od gradskih općinskih vlasti. J. O.

ОТСТУП ДРЖАВНОГ СЕКРЕТАРА ДРА. ГРИЗЕРА.

Преузимањем Владе у Немачкој по национално-социјалистичком блоку, затражио је нови Министар рада Селте при преузимању дужности отступ државног секретара Дра. Гризера. За данас се још не зна какву службену социјалну политику мисли да спроводи Хитлерова влада, али нема сумње, да тражење отступа Дра. Гризера значи промену курса у службеној немачкој социјалној политици. За социјално осигурање значи отступ Дра. Гризера велик губитак.

Сва новија историја развитка социјалног осигурања у Немачкој уско је везана са радом Дра. Гризера. Када је он преузео место директора одељења за социјално осигурање у Министарству рада 21. јула 1922., започео је сместа на раду око побољшања прилика у социјалном осигурању. У оно време било је врло ослабљено опште стање социјалног осигурања, а напосе оно у грани за случај болести, и то не само услед пада вредности новца него и услед непрестаних сукоба са лекарима, зубарима, апотекарима и т. д. Др. Гризер преузимањем дужности директора у првоме је реду успоставио добар одношај између болесничких благајна и Министарства рада. Он је дошао на место директора из комуналне службе. Као такав он је необично ценио вредност самоуправе, он је у првом реду настојао, да подигне важност самоуправе код носиоца осигурања, јер се тек под добром самоуправом може постићи напредак организације осигурања. Након успоставе самоуправе, он је приступио раду око побољшања организације и подизању важности социјалног осигурања за опште народно добро. Лични триумф дра. Гризера био је, када је год. 1927. као претседник Међународне конференције рада у Женеви могао да даде конвенцију о осигурању за случај болести.

Необичним маром спасио је Др. Гризер немачко социјално осигурање из критичног положаја у време дефлације. А и последње време када је наступила тешка економска криза настојао је Др. Гризер да уздржи финансијско равновесје социјалног осигурања. Нарочиту је пажњу посветио стабилитету гране осигурања за случај болести. Он је довео до новог уређења лекарске службе и до снижења потпора обзиром на снижење прихода. Његов рад био је врло уважаван не само у круговима Немачке, него и у иностранству. Претпоследња пресидијална влада фон Папена поставила је Дра. Гризера ценећи његове способности за државног секретара Министарства рада поверивши му тиме вођење целокупне социјалне политике Немачке. У круговима радника и намештеника као и социјалних политичара настало је опште задовољство постављањем Дра. Гризера на тако уважено место. Он је у кратко време свог боравка у својству државног секретара извршио тежак посао санације појединих грана социјалног старања на опште задовољство.

Пишући немачки стручни листови о отступу Дра. Гризера констатују, да немачко

Digitized by Google

осигурање, а нарочито немачки радни народ има много да захвали Дру. Гризеру на његовом раду. Он је свим својим силама настојао да сачува самоуправу у социјалном осигурању и да организацију социјалног осигурања уздржи на модерном степену. И управо када је Др. Гризер био у могућности да то своје настојање приведе крају, морао је нажалост да отступи. То ће свакако значити велики губитак за напредан развој прилика социјалног старања и осигурања у Немачкој, што ће уосталом показати скора будућност. Б. Х.

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O POSLOVANJU NOSIOCA OSIGURANJA RUDARA U NJEMAČKOJ U GODINI 1931.

Za vrijeme vlade Brünningove god. 1929. propisano je Zakonom, da se višak ubranog službeničkog poreza ima upotrijebiti u korist osiguranja rudara. Međutim, kako je prihod od tog poreza podbacio, nije se mogla ispuniti ova zakonska odredba, pa je uslijed toga dovedena ova grana osiguranja u vrlo težak položaj. Da se bar nekako pomogne ovom nedostatku, izvršeno je znatno sniženje potpora s jedne strane, a s druge strane povišenje prinosa. Osim toga dala je i država izvjesne subvencije. Stanje članova radničke penzione blagajne iznosilo je početkom 1930. godine 727.000, a početkom 1931. god. 572.000 i početkom 1932. god. 462.000 članova. Broj članova kod namještеničke penzione blagajne iznosio je 1930. god. 49.000, 1931. god. 46.250, a god. 1932. 41.140. Broj iznemoglih znatno je porastao, a stanje ostalih rentaša ostalo je nepromijenjeno. Proračunavši sve rente na tzv. jedinicu invalidske penzije, to otpada jedna jedinica invalidske penzije u radničkoj penzionoj blagajni početkom 1930. god. na 2.84 aktivna člana, početkom 1931. god. na 2.08, a početkom 1932. god. na 1.59 aktivna člana. Ovaj se je odnošaj pogoršao u dvije godine za 44%, djelomično radi sniženja aktive, a djelomično radi povećanja broja rentnika. U penzionoj blagajni otpadala je jedna jedinica invalidske penzije početkom 1930. god. na 2.67 aktivna člana, početkom 1931. god. na 2.33, a početkom 1932. god. na 1.91. Dakle je pogoršanje u dvije godine iznosilo samo 29%, radi manjeg sniženja aktive.

Prema posljednjim podacima iznosili su rezultati finansijskog poslovanja u godini 1931.:

1.) U osiguranju rudara-radnika za slučaj bolesti:

Izdaci	84,169.247 RM
Prihodi:	
a) Prinosi i pristojbe za bolesničke iskaznice .	69,519.361 RM
b) Razno	5,382.350 RM
Manjak pokriven iz imovine	9,267.536 RM

2.) U osiguranju rudara-namještenika za slučaj bolesti:

Izdaci	5,204.125 RM
Prihodi:	
a) Prinosi i pristojbe za bolesničke iskaznice	4,711.909 RM
b) Razno	290.691 RM
Manjak pokriven iz imovine	201.525 RM

3.) U osiguranju rudara-radnika za slučaj starosti:

Izdaci	189,370.791 RM
Prihodi:	
a) Prinosi	96,501.985 RM
b) Ostali prihodi . .	9,924.318 RM
c) Državna subvencija .	63,023.030 RM
Manjak pokriven iz imovine	19,921.458 RM

4.) U osiguranju rudara-namještenika za slučaj starosti:

Izdaci	36,737.818 RM
Prihodi:	
a) Prinosi	24,834.077 RM
b) Ostali prihodi . .	4,266.020 RM
c) Državna subvencija .	3,643.636 RM
Manjak pokriven iz imovine	3,994.085 RM

5.) U osiguranju za slučaj iznemoglosti:

Izdaci	70,606.526 RM
Prihodi:	
a) Prinosi	48,020.092 RM
b) Ostali prihodi . .	9,376 649 RM
Manjak pokriven iz imovine	13,209.785 RM

Prema tome moglo se koncem godine 1931. pokriti samo polovicu izdataka penzione blagajne radnika iz prihoda. God. 1932. dala je država subvenciju za osiguranje rudara u iznosu od 95,000.000 RM.

Koncem god. 1931. iznosile su pričuve:

U osiguranju rudara-radnika za slučaj bolesti		92,701.364 RM
U osiguranju namještenika rudara za slučaj bolesti		5,080.157 RM
U penzionoj blagajni rudara-radnika:		
Naročiti teret	11,093.214	
Opći teret .	88,859.425	99,925.639 RM
U penzionoj blagajni rudara-namještenika:		
Posebni teret	12,847.948	
Opći teret .	7,524.267	20,372.215 RM
U osiguranju za slučaj iznemoglosti		79,213.657 RM

B. H.

Digitized by Google

ОСИГУРАЊЕ ЗА СЛУЧАЈ НЕУПОСЛЕНОСТИ НА МЕЂУНАРОДНОЈ КОНФЕРЕНЦИЈИ РАДА ГОДИНЕ 1933. И МЕЂУНАРОДНИ ПОЛОЖАЈ ОВОГ ОСИГУРАЊА.

На дневноме реду седамнајстог заседања Међународне конференције рада, која ће бити отворена 31. маја о. год. налази се и питање осигурања неупослених. За припрему ове конференције израдио је Међународни уред рада опсежан извештај на 320 страница о осигурању за случај неупослености, приказавши уз то подједно и различите облике старања неупослених.

Већ на првом заседању Међународне конференције рада у Вашингтону 1919. год. прихваћена је препорука, да сваки члан Међународне организације рада организује делотворни систем осигурања за случај неупослености, било путем државног уређења, било путем пружања државних субвенција удруженима, чији би статути предвиђали исплату потпора члановима у случају неупослености. На VIII. заседању Међународне конференције рада одржаном године 1926. прихваћен је закључак, којим се налаже Међународном уреду рада да са нарочитом тачношћу испита међународни развитак осигурања за случај неупослености, и да предложи на дневни ред наредног заседања Међународне конференције расправу о осигурању за случај неупослености. На основу тога закључено је, да се на XVII. конференцију стави ово питање на дневни ред и по њему по могућности донесе међународна конвенција.

Истовремено проучавао је Међународни уред рада стање и развитак сретстава за сузбијање неупослености.

Из опсежног извештаја Међународног уреда рада донећемо неколико података о стању осигурања за случај неупослености.

Данас постоји обавезно осигурање за случај неупослености у девет држава не узевши у обзир нови закон државе Уисконсин у Сједињеним државама Америке. У великом броју држава постоји добровољно осигурање за случај неупослености. У Швајцарској постоје обе врсти осигурања, и то: у дванајст кантона обавезно осигурање, а у једанајст добровољно. Укупан број осигураника за случај неупослености износи око 42 милијуна, од тога отпада на државе:

а) које имају обавезно осигурање:

	Број осигураника
Немачка	17,920.000
Аустралија (Квенсланд)	160.000
Пренос	18,080.000
Аустрија	979.000
Бугарска	280.000
Велика Британија и Северна Ирска	12,770.000
Слободна држава Ирска	284.000
Италија	4,500.000
Пољска	1,056.000
Швајцарска (12 кантона)	250.000
	38,199.000

б) које имају добровољно осигурање:

Белгија	818.000
Данска	306.000
Финска	68.000
Француска	173.000
Норвешка	47.000
Низоземска	496.000
Швајцарска (11 кантона)	200.000
Чехословачка	1,356.000
	3,464.000

Што се тиче односаја осигурања за случај неупослености према старању за случај неупослености нашао је Међународни уред рада, да не постоји битна разлика између осигурања и старања и предложио је, да се у расправи говори само о накнади за случај неупослености и да се под тиме разумева не само осигурање, него и старање.

Професор на универзитету у Кембрију Коен установио је да не постоји стварна потреба за потпору као важан одлучујући фактор у осигурању а да би то била разлика између старања и осигурања. Он спомиње пример Аустрије, где се већ од првог почетка везује поделивање потпоре из осигурања уз услов стварне потребе, а исто тако спомиње и пример Немачке, где се веже потреба код пружања нормалне потпоре за неупосленост удатих жена од почетка неупослености, а код осталих неупослених унатраг кратког времена. Исто тако сматра Проф. Коен да није одлучујући критериј за ово разликовање осигурања од старања плаћање приноса, јер плаћање приноса постоји већ раније у Немачкој код старања за неупосленост до год. 1927., а уведено је и доцније кад је ступило у живот осигурање. Није такође од важности да ли приносе плаћају сами радници, или опет сами послодовци, као што је то случај у новом осигурању за случај неупослености у државици Уисконсин.

Даљи проблем у осигурању за случај неупослености је питање, да ли под осигурање спадају само пуно запослени радници или радници, који раде делимице. У многим зе-

Digitized by Google

мљама нису уведени у осигурање ови последњи. Са стране многих синдиката јавља се тенденција, да се потпора пружа само оним радницима, који су потпунома запослени за време рада. У Немачкој пружа се потпора и радницима, који су запослени само делимице и то, ако су они запослени у предузећима, која раде редовито најмање са 10 радника, и која мирују најмање три дана недељно. Неупосленост се рачуна према целим данима, а не према сатима. Слично је у Великој Британији. У Пољској може Министар рада и социјалне политике одобрити пружање потпора делимице запосленим радницима, ако за то постоје довољна средства благајне за потпору неупослених, и ако једна надница услед скраћеног рада није прекорачила половицу пуне зараде. У Швајцарској примају овакви делимице запослени радници потпору за све изгубљене радне дане и сате, ако пак недељна зарада не прекорачује половицу пуне зараде, мора се такав радник пријавити код Берзе рада. У Француској се пружају потпоре делимице запосленим радницима, који су запослени мање од 4 дана, или 32 сата, у колико су запослени у једном предузећу које запошљује најмање 10 особа, или у делу предузећа, које запошљује делимице све раднике и намештенике изузевши лица, која воде посао или врше надзор. У Белгији рачунају благајне за потпору неупослених заједно целе дане и полудане незапослености, и пружају половичну потпору за један неупослени половични дан. У Данској могу благајне обуставити исплату потпора за недеље, у којима радник ради три дана, а морају забранити пружање потпоре за недеље са четвородневним запослењем. У Југославији добива радник право на потпору за случај неупослености, ако након најмање једномесечне неупослености нађе запослење, које не траје дуже од 5 дана.

Даљи проблем од велике важности у осигурању за случај неупослености јесте увађање пољопривредних радника у ово осигурање. Пошто пољопривреда не може да обухвати сав онај вишак кућанства са села, то велики део стално долази у градове. У последње време услед увађања рационализације у пољопривреди знатно је спала потреба радне снаге у тој грани привреде. С друге стране одлазио је све мањи број са села у градове. Из тих је разлога постало данас питање осигурања пољопривредних радника за случај неупослености од особито велике важности и данас је врло мален број држава, које не спроводе осигурање пољопривредних радника за случај неупослености.

Посебан положај у осигурању за случај неупослености заузимају сезонски радници. Треба разликовати код њих пружање потпоре за време неупослености, која је настала у време сезоне од пружања потпоре за време мртве сезоне. Да спада пружање прве врсти потпора у осигурање за случај неупослености, не постоји никаква сумња. Много је теже питање, да ли да се пружа потпора и за време мртве сезоне. Постоји мишљење, да осигурање није довољно средство, да пружа помоћ за уздржавање радника у време редовите незапослености. Стварно је, да радник у мртвој сезони обично тражи друго запослење, или живи од уштеда, које је прикупио за време рада, јер је његова заслужба у време сезоне много већа од заслужбе обичног радника. У Немачкој примају сезонски радници, који су били запослени најмање 26 недеља у последњих 52 недеље запослења, потпору за неупосленост за време мртве сезоне. У Аустрији су изједначени сезонски радници са осталим радницима, само су њихови приноси за време мртве сезоне већи. У Енглеској постоји право на потпору за време мртве сезоне само онда, ако је радник у последње две године имао за време мртве сезоне запослење обавезно на осигурање са непознатим трајањем, и ако се је могао надати, да ће за време следеће мртве сезоне наћи запослење са трајнијим временом. Италија и Белгија искључују мртву сезону из права на потпору. У Пољској је принос за сезонске раднике већи, и стога имају они право на исте потпоре као и остали осигураници. У Швајцарској може департман пољопривреде издати нарочите прописе о сезонским радницима, у којима се тражи посебно каренчно време и даје потпора само онда, ако је сезонски радник за време мртве сезоне озбиљно тражио запослење. Слично је препуштено уређење овог питања у Чехословачкој наредбеним путем. У Данској имају благајне за потпору неупослених искључити сезонске раднике за време мртве сезоне из потпоре, односно ако им већ дозволе право на потпору, могу им такву исплаћивати текар у случају неупослености, која траје дуже од 15 дана.

Донећемо кратак приказ висине потпора за неупослене у појединим државама.

У Немачкој код пуно запослених радника у случају неупослености износи недељно потпора у великим градовима од 5.10 до 11.70 РМ. Радници су подељени у 11 надничних разреда. Осим тога примају породични додатак, који у највишем разреду износи 2.70 РМ за једног породичног члана, а у градовима са преко 10.000 становника 5.10 до 9.90 РМ са додатком за

Digitized by Google

једну особу у највишем разреду од 2.40 РМ, у нижим месним разредима 4.50 до 8.40 РМ са породичним додацима за једну особу у највишем разреду од 1.80 РМ. За делимице запосленог радника код тродневне неупослености изнаша недељна потпора за неожењене 0.90 до 2.50 РМ са додацима за једну особу у највишем надничном разреду од 0.80 до 1 РМ, код четиридневне неупослености 2 до 5 РМ са додацима за једну особу у највишем разреду од 1.60 до 5 РМ, код петдневне неупослености 3 до 5.70 РМ са додацима за једну особу у највишем надничном разреду од 2.50 до 6 РМ. За потпоре у случају кризе важе исте стопе као максималне стопе, које се степенују на ниже према степену. Потпора у случају кризе несме прекорачити стопу потпоре коју пружа општина из својих средстава неупосленим лицима — својим грађанима. Трајање потпоре изнаша код нормалне потпоре 6 недеља без испитивања стварне потпоре, а у случају испитивања 14 недеља (за сезонске раднике 10 недеља). Потпора у случају кризе се пружа кроз 38 недеља (сезонским радницима кроз 42 недеље), дакле у случају неупослености у целости потпора се даје кроз 52 недеље. Потпора за случај кризе лицима старијим од 40 година може се продужити за 13 недеља.

У Аустрији пружа се потпора за случај неупослености, редовита у више степена према надничним разредима. Она изнаша недељно за неупосленог који живи у другом кућанству 3.36 до 16.10 ш., за неожењеног или за ожењеног без деце 3.36 до 20.30 ш., додатак за једно дете у највишем надничном разреду у износу од 1.40 ш. Потпора у случају кризе не сме прекорачити у првих 9 разреда потпору VIII. надничног разреда, која се пружа као редовита. У IX. надничном разреду у случају да неупослени има троје деце износи она највише 23.80 ш., а у X. надничном разреду 14.70 до 24.40 ш. Нормална потпора за неупослене пружа се кроз 12 недеља унутар 12 месеци са могућношћу продужења на 30 недеља.

У Енглеској износи нормална потпора за неупослене недељно 15 с. 3 д. за мушке неупослене, који су старији од 21 године, за женске 13 с. 6 д. Ниже стопе за лица испод 21 године поделене су у три степена према доби живота. Додатак за одраслог породичног члана изнаша 8 с. а за дете 2 с. Потпора у случају кризе одговара нормалној потпори за неупослене са могућношћу снижења према потреби. Трајање ове потпоре износи нормално 156 дана у једној години.

У Италији износи дневна потпора за случај неупослености према надничним разредима 1.25, 2.50 и 3.75 лира. Потпора се исплаћује кроз 90 дана након уплате приноса од 48 недеља, а 120 дана након уплате приноса кроз 72 недеље.

У Пољској износи нормална потпора за случај неупослености 30% максимума урачуниве дневне зараде од 6 злоти код неожењених неупослених лица. Код ожењених са једним или два породична члана 35%, код ожењених са три, четири или пет породичних чланова 40%, а код ожењених са више од 5 породичних чланова 50%. Душевни радници примају у случају неупослености 30% урачуниве месечне плате од 560 злоти, ако су неожењени, ожењени 40%, а минимално 30 злоти месечно. Додатак за једног породичног члана износи 10%, а максимално 40% од напред споменутог максимума урачуниве месечне плате.

Закључком Министарског савета може се у Пољској увести исплата потпора у случају кризе. Међутим до тога још до данас није дошло. Редовита потпора за случај неупослености исплаћује се кроз 13 недеља, а може се продужити на 17 недеља. Душевним радницима исплаћује се кроз 6 месеци са могућношћу продужења на 9 месеци.

У Швајцарској изнаша нормална потпора за неожењеног 50% нормалне наднице, а за очеве породице 60%. Потпора у случају кризе уведена је досада само у индустрији сатова, и стопе те потпоре деле се према 3 месна разреда и према броју породичних чланова на 2.70 до 6.75 фр. дневно. Ова потпора исплаћује се кроз 90 дана унутар године дана (она износи код индустрије сатова 210 дана, код индустрије чипака 150 дана, код индустрије текстила 120 дана). Потпора у случају кризе пружа се кроз 150 дана у једној години.

У Чехословачкој изнаша нормална потпора 3 до 3.75 Кч. у првих 26 недеља и 2 до 2.50 Кч. у следећих 13 недеља, но највише ⅔ последње наднице. Потпора у случају кризе изнаша 2 до 2.50 Кч. Потпора за случај неупослености пружа се кроз 26 недеља, а може се продужити на 39 недеља. Након истека тог рока могу се пружати изванредне потпоре кроз далњих 13 недеља.

И у погледу покрића трошкова осигурања за случај неупослености важе различити прописи у појединим државама. У Немачкој износе приноси за исплату редовитих потпора у случају неупослености 6½% обезбеђене наднице осигурања за случај болести. Од тога половицу плаћа послодавац, а половицу осигураник. Потпора у случају кризе покрива се државном субвенцијом у $^4/_5$ и доприносом општина у $^1/_5$. У Аустрији изнаша принос пре-

Digitized by Google

ма надничним разредима осигурања за случај болести максимално 100% приноса осигурања за случај болести. Данас износи тај принос недељно 0.54 ш. у најнижем надничном разреду и 2.70 ш. у највишем. Половину тог приноса плаћа послодавац, а половицу осигураник. Ако трошкови прекорачују 100 милијуна ш. у једној години, то пружа држава субвенцију од ⅓ вишетрошака. Трошкове за потпору у случају кризе сноша у $^1/_6$ држава, у ⅓ покрајина, а по ¼ послодавци и осигураници.

У Енглеској износи недељни принос за мушког радника који је навршио 21 годину живота 2 и пол с., за женског радника 2¼ с. За лица испод 21 године предвиђени су нижи приноси двију врста. Ове приносе сносе по ⅓ држава, послодавац и осигураник. Све трошкове за исплату потпора у случају кризе сноси у Енглеској сама држава.

У Италији деле се приноси на 3 надничка разреда, а сносе их у половици послодавци и осигураници.

У Пољској износи принос послодавца 1.5% надница, а принос радника 0.5% надница. Ако се ради о сезонском раднику онда послодавчев део приноса и радников износе сваки 2% надница. Осим тога 50% приноса послодаваца и осигураника даје држава у облику субвенције. За душевне раднике не плаћа држава ништа. Њихови приноси износе 2% њихових плата.

У Швајцарској плаћа држава 40% износа потпора јавних и паритетних благајна, а 30% код осталих благајна. Овај допринос државе може се претходно повисити за 10%.

У Чехословачкој, где постоји гентски систем, плаћа држава 300% износа потпора исплаћених неожењеним са стране благајне, а 400% уздржаватељима обитељи. Максимално дневно износи допринос државе 18 Кч.

Још имамо да кажемо неколико речи о организацији осигурања за случај неупослености. У Немачкој спроводи осигурање државни завод за посредовања рада и осигурање неупослених, као аутономно тело, којему стоје на челу претставници послодаваца, радника и јавне управе. Као месни органи постоје покрајински уреди рада и месни уреди рада. Приносе за ово осигурање убиру болесничке благајне. У Аустрији проводи ово осигурање именована паритетна индустријска среска комисија под надзором Министарства социјалне управе. Ти органи врше само исплату потпора, а приносе убиру болесничке благајне.

У Енглеској исплаћују потпоре за случај незапослености под непосредним надзором Министарства рада 418 Берза рада. Приноси се убиру лепљењем маркица и прикупљају у заједнички фонд за неупослене.

У Италији је ово осигурање саставни део организације социјалног осигурања, које спроводи народна благајна за социјално осигурање. Потпоре исплаћују месни органи Народне благајне. Приноси се убиру лепљењем маркица и улазе у централни фонд, који је аутономни орган Народне благајне. У Пољској проводи осигурање аутономна благајна за потпору неупослених, којој се на челу налазе именовани заступници послодаваца, осигураника и јавне управе. Потпоре исплаћују среске благајне у седишту берза рада, и у тим среским благајнама воде управу претставници послодаваца, радника и јавне управе. Приносе убиру среске благајне.

Б. Х.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

PRIVREDA. Br. 3. Str. 39—43. Dr. P. Mitrović: Za bolju organizaciju trgovine morskom ribom u Zagrebu. Str. 43—44. Dr. Ivo Belin: Godina 1932. na našim burzama. Str. 44—46. Dr. H. Holzmann: U čemu su prednosti kliringa? Str. 46—47. Josip Sidor: O našoj trgovini pomodne robe. Str. 47—50. Branko Japundžić: Naša drvna industrija.

FINANSIJSKI ARHIV. Br. 3. Str. 101—106. Stjepko Vrtar: Zakon o naknadnim i vanrednim kreditima uz budžet 1932—33. Str. 106—115. Dr. Gjuro Gajer: Najamni prirez — Njegova poresko-pravna narav te značenje u odnosu naprama javnim potrebama, kućevlasnicima i najamnicima. Str. 115—118. M. K. Ivanović: Jedan osvrt na carinsku organizaciju. Str. 118—131. Prof. Dr. Eugen Sladović: Porezno-upravni čin i njegov pravni učinak. Str. 131—142. Dr. Milan Ivšić: Iseljenički problem i javne financije.

JUGOSLAVENSKA NARODNA PRIVREDA. Br. 3. Str. 49—51. Josip Seljak: Reorganizacija privrede. Str. 51—54. Dr. Eugen Sladović: Pravna zaštita od šikane. Str. 54—56. D. Bašić: Problem Gradske štedionice u Zagrebu. Str. 56—58. Ing. Aleksa Božić: Reformacija bankarstva u Americi. Str. 58—60. Vlaho Kučera: Naša kriza i svjetska ekonomska depresija. Str. 60—64. Prof. Agathon Marsić: Sustav trgovinske privredno-poslovne nauke. Str. 64—66. Veljko Spitzer: Jugoslavenska privredna situacija. Str. 17—19. Krunoslav Kucelić: Nezaposlenost i skraćivanje rada. Str. 20—23. Dr. Teodosije A. Robe: Specijalne kulture poljoprivredne proizvodnje u Vardarskoj banovini.

LEKAR. Br. 138. Str. 1. Dr. Ma. Pa.: Položaj pomoćnih lekara bolnica. Str. 1—2. Dr. Ma. Pa.: O rasporedu zvanja državnih lekara. Str. 2. Dr. D. Sretenović: Pred ukidanjem prohibicije u Sjedinjenim američkim državama. Str. 3. Dr. Vladimir Bazala: Borba protiv nadrilječništva. Str. 3—4. Tradicionalne zablude — povodom hadžiluka bolesnika u inostranstvo.

VJESNIK LJEKARNIKA. Br. 2. Str. 70—76. Prof. Dr. A. Vrgoč: Profesor Dr. A. Tschirch ostavlja farmaciju. Str. 76—78. Dr. Vladimir Schiffer: Izmjene i dopune Zakonu o apotekama. Str. 78—81. Mr. V-ć. Godina 1932. Str. 81—82. Mr. Ph. Dr. J. Weinfeld: Alea jacta est! Str. 83—89. Mr. N. K.: Sakupljanje i izvoz ljekovitog bilja u Kraljevini Jugoslaviji u godini 1932. Str. 90—93. Redovita glavna skupština hrvatskog ljekarničkog društva u Zagrebu.

MJESEČNIK PRAVNIČKOG DRUŠTVA. Br. 1. Str. 1—9. Dr. Jovan Stefanović: Materijalna i formalna protivuustavnost zakona i sankcija formalne protivuustavnosti. Str. 9—19. Dr. Špehar Milan: O prenosu vlasništva broda ugovorom u našem pravnom sistemu. Str. 19—26. Boremović Arsen: Pitanje važnosti zakona o suzbijaniu zloupotrebe u službenoj dužnosti. Str. 26—29. Dr. M. L.: Da li je derogiran § 2. Zakona o upotrebi i opće pogibeljnom rukovanju sa eksplozivnim stvarima od 27. svibnja 1885. Str. 29—39. Kolar Gjuro: Zakon o dužnosti jamstva željeznice i potreba njegove preinake.

GLASNIK ZAVODA ZA UNAPREĐIVANJE SPOLJNE TRGOVINE. Br. 4. Str. 89—91. Izvoz pojedinih naših artikala u Balkanske zemlje i zemlje bliskog istoka. Str. 92—93. Međusobna razmena dobara između Jugoslavije i Albanije. Str. 93—95. Izgledi za izvoz naših vina u Sjedinjene države. Str. 97—100. Pregled najvažnijih događaja u austrijskoj privredi 1932. sa naročitim obzirom na našu spoljnu trgovinu.

NARODNO BLAGOSTANJE. Br. 7. Str. 99—100. Budućnost sviniarstva — analiza tržišnih faktora za svinje i svinjske proizvode. Str. 101—102. G-s.: Kriza u zanatstvu — Savez zanatlijskih udruženja o sretstvima za suzbijanje krize u zanatstvu.

Br. 8. Str. 115—117. V. Bajkić: Sirotinjski problem — Anarhija u ispomaganju sirotinje i predlozi o racionaliziranju i pojačanju sirotinjske akcije — 1.) Sociologija bogatstva i siromaštva — 2.) Kratak pregled istorije milosrđa. Str. 117—118. Dr. Karl Gemünd: Uloga željeznica i brodarstva u našoj spoljnoj trgovini. Str. 118—119. Poreski zaostaci.

Br. 9. Str. 131—133. V. Bajkić: Perspektive budućeg rata. — Posledica triumfa iracionalnog — 1.) Sociologija rata — 2.) Filozofija iracionalnog — 3.) Pobeda iracionalnog u oblasti razoružanja. 4.) Budući rat vodi neizbežno u kolektivizam. Str. 133—135. Veselin Masleša: Najnovije faze agrarne reforme — 1.) Socijalno-politički

Digitized by Google

i nacionalno-ekonomski efekt dosadašnje agrarne reforme — 2.) Važnije odredbe materijalne prirode u novim projektima. — 3.) Socijalističke strane agrarne reforme — 4.) Još dvije važnije odredbe. Str. 136. Dr. Karl Gemünd: Misli g. Senjanovića o konkurenciji željeznica i automobila.

HRVATSKI RADIŠA. Br. 4. Str. 37. Dr. Zvonko Šprajcer: Ne napuštamo borbe. Str. 38—39. F. Dujmović: Njemačko školstvo u Jugoslaviji. Str. 40—41. Dr. Z. D.: Poljoprivreda u Jugoslaviji. Str. 42—43. Z. Š.: Teški dani malog obrta. Str. 44—45. Prof. Stjepan Marčić: Kakve su nam stručno-produžne (šegrtske) škole potrebne.

GRAĐEVINSKI VJESNIK. Br. 2. Str. 17—22. Ilić Ljubomir: Pregled savremene francuske arhitekture. Str. 23—27. Heinrich Joosten: Most preko Dunava kod Beograda — Pančevački most. Str. 27—29. Ing. L. Temkin: Šupljikavi beton.

NOVA EVROPA. Br. 2. Str. 50—56. John Galsworthy: O međunarodnoj misli.

TEHNIČKI LIST. Br. 2. Str. 17. Ing. I. Richtman: Naš zakon. Str. 18—19. Mišljenje kluba inženjera-hidrotehničara — sekcija Beograd o nacrtu Zakona o vodnim zadrugama. Str. 20—26. Dr. J. Tomić i Ing. Dr. Petković: Mehaničke i petrografske osobine izvesnog broja kamenja stena naše zemlje. Str. 26—29. Ing. Albin Cotić: Vpliv finosti cementa na njegove fizikalne lastnosti.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Str. 1—18. Dr. Franjo Smetanka: O regulaciji prometa vode u tijelu. Str. 18—35. Dr. Julije Rogina: Studij o trajanju vakcinalnog imuniteta. Str. 36—38. Dr. Miroslav Delić: Tuberkuloza sakro-iliacalnog zgloba.

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 2. Str. 17—23. Lah Ivo: Ali je res konec gospodarske krize? Str. 23—30. Oeconomicus: Gospodarstvo in svetovna politika. Str. 30—31. V. Šarabon: Petrolejski spor v Perziji. Str. 31—33. Or: Kako imam urejen svoj dnevnik.

GRADSKI VJESNIK GRADA ZAGREBA. Br. 1. Str. 1—4. Otmar Lazanin: Kratak osvrt na sastav i rad gradskog zastupstva u 1932. godini. Str. 4—8. Ćiril Jeglič: Uređenje groblja kao zadaća savremene vrtne umjetnosti. Str. 8—9. Vili Zucker: Ratni i poratni dugovi kao uzrok opće kreditne krize. Str. 9—12. Mjere Gradske štedionice za zaštitu interesa njenih ulagača. Str. 12—13. Rješavanje problema prosjačenja u gradu Zagrebu.

BEOGRADSKE OPŠTINSKE NOVINE. Br. 2. Str. 75—87. Slobodan Ž. Vidaković: Pitanje hleba. Str. 87—93. Dr. Stojan Pavlović: Ko je krivac za ovu neopravdanu skupoću hleba? Str. 93—97. Arhitekt Branko Maksimović: Šta treba da bude zaštitni pojam? Str. 97—103. Arh. Dragutin Popović: Uređajni osnovi za Beograd. Str. 103—109. Jovan Viktorović: Komunalni problemi Čukarice i Banovog brda. Str. 106—114. Prof. P. Vujević: Podneblje Beograda. Str. 114—116. Siniša Sretenović: Pijačno pitanje periferije Beograda. Str. 116—118. Momčilo Giorić: Da li štede Beograđani. Str. 122—128. Prof. Jovan Gjorgjević: Beograd, prestonica Jugoslavije. Str. 129—130. O budžetu beogradske opštine za 1933. godinu. Str. 130—132. U toku meseca februara nezaposlenima u Beogradu i njihovim porodicama izdavano je prosečno 2.504 besplatnih obroka dnevno. Str. 132—133. Pitanje cene hlebu. Str. 133—134. Rad društva za pomaganje sirotinje.

MERKUROV VJESNIK. Br. 2. Str. 21—27. Izveštaj o radu uprave društva Merkur od 24. aprila 1932. do 26. februara 1933. Str. 32—35. Poslovanje i dogradnja društvenog sanatorija. Str. 36—39. Reorganizacija društvene administracije. Str. 40—41. Pomaganje u neuposlenosti. Str. 42—43. Rad kulturno-prosvjetnih sekcija.

ZADRUŽNA SVIJEST. Br. 1. Str. 2. Branimir Zadrović: Naša štampa o školskom zadrugarstvu. Str. 4—5. Dr. Milan Ivšić: Kako da pridignemo svoje privredne grane: radništvo, industriju, saobraćaj, bankarstvo i novčarstvo? Str. 8—10. Ing. V. Zidarić: Nekoji nedostaci prilikom hranjenja domaće peradi. Str. 10—11. Savremeni uređaji za hlađenje.

UJEDINJENI SINDIKATI — SINDIKALNI ARHIV. Br. 1—2. Str. 1. Aktuelni zahtevi radničke klase. Str. 7—15. Filip Uratnik: Naša poreska politika i radništvo. Str. 15—25. Bogdan Krekić: Stanbeno pitanje — pitanje građevinskih parcela.

SIGURNOST U RUDNICIMA. Br. 1. Str. 1—4. Ivan Gjuka: Obnova radnog (kolektivnog) ugovora na državnim rudarskim preduzećima u našoj Kraljevini. Str. 4—5. Izveštaj o poslovanju bratinske blagajne za osiguranje radnika i namještenika na rudarskim preduzećima na području Rudarskog satništva u Sarajevu u 1931. god.

FARMACEUTSKI VJESNIK. Br. 3. Str. 74—77. M. Karšulin: O konzerviranju hra-

Digitized by Google

niva hlađenjem. Str. 78—80. N. Dale: Keratin i druge prevlake za pilule. Str. 81—82. Naš farmaceutsko-tehnološki zavod. Str. 83—87. Penzijski zakon za liječnike i ljekarnike u Grčkoj.

SOCIJALNA REVIJA. Br. 8—10. Str. 178. O proletarizaciji i pametnom kapitalizmu. Str. 179—180. Dr. Stjepan Podolšak: Utjecaj kartela na industriju cementa u Dalmaciji i građevnu djelatnost u opće. Str. 180—181. K. Krstić: Rad stanice za savjetovanje kod izbora zvanja. Str. 185—186. P.: Socijalno-politički zahtjevi V. kongresa Radničkih komora.

SOCIJALNA MISAO. Br. 1. Str. 1—3. Dr. Božidar Adžija: Mogućnosti socijalne politike. Str. 3—5. Gertrud Beimer: Porodica za vreme krize. Str. 5—9. Milivoj Magdić: Značenje jedne koncepcije. Str. 9—13. S. M. Štedimlija: Kartel socijalne literature. Str. 13—18. Mirko Kus-Nikolajev: O socijalizmu Su-Yat-sena.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 4. Str. 61—64. Socijalno osiguranje u krizi. Str. 65—67. Pitanje službe blagajničkih liječnika.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 4. Str. 49—51. Dr. A. Pabst: § 1542 RVO. u pravu blagajničkih liječnika. Str. 51—52. Fritz Sommer: Sporna pitanja oko bolesničke iskaznice za koju se imade platiti pristojba. Str. 52. W. Henkel: Sporna pitanja oko bolesničke iskaznice za koju se imade platiti pristojba. Str. 52—53. Leo Kinkartz: Sporna pitanja oko bolesničke iskaznice za koju se imade platiti pristojba. Str. 53—55. Dvadesetosma sjednica državnog odbora liječnika i bolesničkih blagajna na 16. decembra 1932.

DEUTSCHE KRANKENKASSE. Br. 6. Str. 129—131. K otstupu državnog sekretara Dr. Griesera. Str. 132—139. E. Hund: Ubiranje prinosa za osiguranje u slučaju bolesti i neuposlenosti lica, koja tjeraju kućni obrt. Str. 139—141. Dr. Otto Müller: Dobrovoljno osiguranje činovnika u obaveznom osiguranju za slučaj bolesti.

Br. 7. Str. 153—154. Ugovor o pristojbama za usluge blagajničkih liječnika.

Br. 8. Str. 177—187. Kretanje članova i bolesnika nosioca osiguranja za slučaj bolesti u Njemačkoj u godini 1932.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG. Br. 2. Str. 33—38. Dr. Töndury H.: Poslovno izjednačenje u trgovini na malo. Str. 38—53. Dr. Wolfgang Prelinger: Organizacija za vrijeme krize.

MONATSSCHRIFT FÜR ARBEITER- UND ANGESTELLTEN-VERSICHERUNG. Br. 2. Str. 49—52. Dr. Glehn: Dužnost naknade troškova učinjenih po nosiocima osiguranja za slučaj iznemoglosti prema §-a 6. Naredbe o poslovnim bolestima, a sa strane nosioca osiguranja za slučaj nesreće. Str. 52—58. Dr. Karl Fees: Prethodno rešenje. Str. 58—61. Dr. Georg Schulz: Odmjerivanje kazne u kaznenim predmetima osiguranja. Str. 61—67. Dr. Werner Spohr: Nosilac osiguranja kao vjerovnik u stečajnom postupku.

ZEITSCHRIFT FÜR GEWERBE- HYGIENE UND UNFALLVERHÜTUNG. Br. 2. Str. 17—19. Dr. Teissl: Izveštaj o glavnoj skupštini društva za socijalnu tehniku. Str. 26. Dr. Teissl: Ekonomičnost zaštite radnika. Str. 26—27. Obrtna higijena u vrijeme racionalizacije.

DIE REICHSVERSICHERUNG. Br. 1. Str. 1—12. Dr. Knoll: Osnovna pitanja novog uređenja socijalnog osiguranja. Str. 12—14. Kroschewski: K novom uređenju nosioca osiguranja za slučaj iznemoglosti i postupka u ovoj grani osiguranja prema reformi socijalnog osiguranja. Str. 14—16. Gustav Lauterbach: K teškom stanju nosioca osiguranja za slučaj nesreće. Str. 17. Dr. Grieser: Socijalna politika — državna politika. Str. 17—22. Dr. Wankelmut, Dr. Knoll, Dr. Richter i Dr. Rosenberg: Naredba državnog Ministarstva rada o provedbi odredaba od nužde o socijalnom osiguranju od 9. januara 1933. Str. 22—23. Dr. W. Rink: Bolesnička blagajna i ured rada.

DEUTSCHE ZEITSCHRIFT FÜR OEFENTLICHE VERSICHERUNG UND VOLKSWOHLFAHRT. Br. 3. Str. 41—43. Franz Eduard Sasum: Veza između nosioca osiguranja i osiguranika. Str. 43—44. Dr. Ernest Ellinger: Jamči li komanditni član društva za prinos osiguranja? Str. 44—45. Osiguranje protiv poljoprivrednih nesreća. Str. 45—46. Imunizacija protiv šarlaha i difterije. Str. 46—49. O izobrazbi liječničkog podmlatka u socijalnoj medicini. Str. 51—52. Dr. S. Souček: Izbor zvanja i zdravstveno stanje.

SOZIALE MEDIZIN. Br. 2. Str. 49—55. Dr. I. Boas: Kronično zatvaranje. Str. 55—61. Dr. W. Enke: Neuroza i radna sposobnost u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 61—67. Dr. Rowinger E.: O primjeni umiru-

Digitized by Google

jućih i uspavajućih sretstava u dječjoj dobi. Str. 67—73. Fritz Okrass: »Novi« slučaj osiguranja u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 73—75. Dr. Gisela Augustin: Bit socijalnog osiguranja u Sovjetskoj Rusiji.

DIE ARBEITERVERSORGUNG. Br. 5. Str. 73—75. Dr. Ernest Behrend: Izmena u socijalnom osiguranju naredbom Ministra rada od 9. januara 1933. Str. 75—79. Obermayer: Radna nesposobnost u osiguranju za slučaj bolesti i neuposlenosti. Str. 86—87. Dr. Wolf: O pitanju nadležnosti u sporovima između babica i bolesničkih blagajna iz §-a 376. a. alineja 2. RVO. Str. 87. Dr. Richter: O pitanju nadležnosti u sporovima između babica i bolesničkih blagajna iz §-a 376. a. alineja 2. RVO. Str. 87. Fernkässe: Oslobođenje od obaveze osiguranja namještenika bolesničkih blagajna.

Br. 6. Str. 89—92. Hohlstein: Da li su primici plaće prema Naredbi od 8. juna 1932. zarada u smislu §-a 160. RVO. Str. 92—95. Dr. G. Mosser: Univerzitetske prilike i bolesničke blagajne. Str. 100—103. Mündlein: Uračunavanje potpora iz osiguranja za slučaj bolesti neuposlenima.

AMTLICHE NACHRICHTEN DES BUNDESMINISTERIUMS FÜR SOZIALE VERWALTUNG. Br. 1—2. Str. 34—36. Stanje članova i rentaša sviju bolesničkih blagajna privatnih namještenika u Austriji u drugom i trećem četvrtgodištu 1932.

DIE GESUNDHEIT. Br. 2. Str. 18. Februar i nazebe. Str. 19. Dr. W. Klestadt: Krvarenje iz nosa. Str. 20. Dr. Fridriech Hoder: Postoje li bakterije prehlade. Str. 22. Zašto su bolesničke blagajne tako štedljive?

DIE BERUFSGENOSSENSCHAFT. Br. 4. Str. 89—99. Witzke: Osiguranje za slučaj nesreće god. 1931. — Statistički pregled.

PRZEGLAD UBEZPIECZEN SPOLECZNY. Br. 2. Str. 61—70. J. Etzker: Njemačko socijalno osiguranje i ekonomska kriza.

REVUE INTERNATIONALE DU TRAVAIL. Br. 2. Str. 167—193. Mequet: Problem stanova i kriza.

SOCIALNI REFORMA. Br. 2. Str. 17—18. Pitanje prve liječničke pomoći. Str. 20—22. Zanimljivi prilog k pitanju rješenja krize bolesničkih blagajna. Str. 22—23. Laička kontrola.

Br. 3. Str. 3—4. Jan Moulik: Za novelizaciju osiguranja za slučaj bolesti. Str. 34—35. Dr. František Neumann: Funkcija bolesničkih blagajna u zdravstvenom staranju. Str. 35—37. Dr. J. Kazil: Pitanje pružanja prve liječničke pomoći. Str. 39—41. Dr. W. Skalak: Poslije sanatorijskog staranja o tuberkuloznim bolesnicima u Holandiji.

Br. 4. Str. 49—50. V. Sedlaček: Na vrhuncu krize. Str. 52—54. Janoušek: Kancelarijska reforma bolesničkih blagajna. Str. 54—55. Penziono osiguranje liječnika.

THE MINISTRY OF LABOUR GAZETTE. Br. 2. Str. 50. Radno vrijeme u tekstilnoj industriji Francuske. Str. 52. Novi propisi o osiguranju za slučaj neuposlenosti.

LA VIE SOCIALE EN FRANCE. Br. 15—16. Str. 169—173. De Lagarde: Dvije godine primjene socijalnog osiguranja u starim departmanima. Str. 173—175. August Hermann: Problem poroda u Italiji. Str. 178. Dr. Mosser: Deklaracija o tuberkulozi.

PRZEGLAD UBEZPIECZEN SPOLECZNYCH. Br. 1. Str. 1—4. Henri Fuss: Isplata potpora neuposlenima sa međunarodnog gledišta. Str. 5—10. Dr. Jan Lazowsky: Linija razvitka socijalnog osiguranja. Str. 10—14. Jan Zavadzki: Upravni troškovi osiguranja duševnih radnika. Str. 30—31. Socijalno osiguranje i preliminarni budžeti u Poljskoj za vreme od 1. aprila 1933. do 31. marta 1934. Str. 31—34. Izveštaj bolesničkih blagajna o njihovom radu u trećem kvartalu 1932. godine.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 1. Str. 1—21. Dr. Vladimir Bazala: O nadriliečništvu. Str. 21—27. Dr. Vladimir Čepulić: Sa puta u Nizozemskoj.

SOCIJALNA MISAO. Br. 2. Str. 25—26. Dr. B. Adžija: Historijska odluka u Njemačkoj. Str. 27—30. Upton Sinclair: Tehnokratija — nova nada. Str. 30—35. Mirko Kus-Nikolajev: Sociološki obrisi fašizma. Str. 35—38. Ernst Toller: Nova Španija. Str. 38—42. Branko D. Lazarević: Klasni odnos i socijalna književnost. Str. 42—45. A. V. Lunačarski: Marksizam i umetnost.

SOZIALE PRAXIS. Br. 2. Str. 35—43. Teodor Geiger: Sociološka posmatranja. Str. 43—45. Dr. Herbert Sudders: Glavna skupština udruženja saveza njemačkih poslodavaca. Str. 55—59. Dr. Mollie Rev Carroll: Socijalno osiguranje i staranje u Sjedinjenim državama Amerike.

PENSIJNI POJIŠTENI. Br. 1. Str. 1—6. Dr. Janko Vrančić: Penziono osiguranje u Jugoslaviji. Str. 7—9. Dr. V. Schmiedl: Službovni odnošaj u osiguranju za slučaj starosti. Str. 9—16. Statistički podaci češkog sveopćeg penzionog zavoda.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj: 5876/1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu naplate bolničkih taksa u državnim i banovinskim bolnicama.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja pod S. br. 22.000 od 13. decembra 1932. donio je Pravilnik o bolničkim taksama, koji glasi:

»P R A V I L N I K

o bolničkim taksama za lečenje u državnim i banovinskim bolnicama i bolničkim ambulantama, izdat u smislu ovlašćenja po tač. 5 § 51. Finansijskog zakona za 1932/33. godinu, i § 6. Zakona o bolnicama.

Bolnički troškovi dele se na: A) opskrbne troškove i B) takse za intervencije, lekove, zavojni i ostali materijal.

A) O p s k r b n i t r o š k o v i:

I. U d r ž a v n i m b o l n i c a m a (i z u z i m a j u ć i b o l n i c e z a d u š e v n e b o l e s t i):

a) Poreski obveznici sa godišnjim neposrednim porezom, — izuzimajući porez na kuću u kojoj stanuju, a od nje nemaju nikakav prihod, — do 200.— Din, zaključno ne plaćaju sami nikakav bolnički trošak u trećoj klasi.

Pod neposrednim porezom podrazumeva se osnovni i dopunski porez.

Prednjom povlasticom ne mogu se koristiti ona lica, koja plaćaju i manje od 200.— dinara godišnjeg neposrednog poreza, a imaju drugu kakvu imovinu ili prihod na koji se lično ne zadužuju porezom, kao na pr.: hartije od vrednosti, novac dat novčanim zavodima na priplod, komanditno uložen novac u kakvu radnju ili preduzeće, akcionarski kapital, koncesiju o oslobođenju od plaćanja poreza i tome slično.

b) Dnevna taksa u III. klasi za poreske obveznike koji plaćaju neposredni godišnji porez:

1) Od 200.— do 1000.— dinara je 25.— dinara.

2) Od 1000.— do 2000.— dinara je 40 dinara.

3) Preko 2000.— dinara je 50 dinara.

v) Dnevna taksa u drugoj klasi je 70.— dinara, a u prvoj klasi 100.— dinara bez obzira na visinu plaćanja godišnjeg neposrednog poreza.

g) Udove sa više od troje maloletne dece i starešine zadruga sa više od troje maloletne čeljadi, a bez punoletnih zadrugara, ne plaćaju bolnički trošak za sebe i svoje članove, ako plaćaju neposredni porez godišnje do 400.— dinara zaključno; a ako plaćaju preko 400.— dinara godišnjeg neposrednog poreza važe i za njih opšte prednje odredbe pod b).

II. U d r ž a v n i m b o l n i c a m a z a d u š e v n e b o l e s t i:

a) Poreski obveznici sa godišnjim neposrednim porezom do 400.— dinara zaključno ne plaćaju bolnički trošak.

b) Dnevna taksa u III. klasi za poreske obveznike koji plaćaju neposredni godišnji porez:

1) Od 400.— do 1000.— dinara, je 10.— dinara.

2) Od 1000.— do 2000.— dinara je 20 dinara i

Digitized by Google

3) Preko 2000.— dinara je 30.— dinara.

v) Dnevna taksa u II. klasi je 40.— dinara, a u I. klasi 60.— dinara bez obzira na visinu plaćanja godišnjeg neposrednog poreza.

g) Neizlečivi bolesnici, koji leže u bolnicama za duševne bolesti u III. klasi duže od dve do pet godina, plaćaju za to vreme polovinu prednje takse pod b), a preko pet godina snosi bolničke troškove država.

U slučaju povraćanja u bolnicu, ranije provedeno vreme se računa — sabira.

III. U banovinskim, gradskim i privatnim bolnicama sa pravom javnosti:

Visinu i način naplaćivanja opskrbnih troškova određuje teritorijalno nadležni ban po odobrenju Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, shodno § 6. u vezi sa §§ 7. i 8. Zakona o bolnicama.

B) Takse za intervencije, lekove, zavojni i ostali materijal.

Takse za intervencije, lekove, zavojni i ostali materijal plaćaju bolesnici prema dnevnoj obskrbnoj taksi i to:

1) U bolnicama do 60 postelja 10% od dnevne opskrbne takse;
2) u bolnicama od 60 do 300 postelja 15% od dnevne opskrbne takse, i
3) u bolnicama preko 300 postelja 20% od dnevne opskrbne takse.

Ove se takse ne plaćaju od bolesnika u bolnicama za duševne bolesti.

Ove takse ne važe za lečenje radijumom.

Za bolnice pod tač. III. ovog Pravilnika mogu se ove takse i smanjiti.

Bolesnici u II. i I. klasi plaćaju ove takse bez obzira na visinu plaćanja neposrednog poreza.

V) Takse za lečenje bolesnika od zaraznih bolesti.

Bolesnici koji boluju od zaraznih bolesti, predviđenih paragrafom 1. Zakona o suzbijanju zaraznih bolesti i oni, koji boluju od venerićnih bolesti plaćaju polovinu propisanih taksa za bolničke troškove.

Ovu povlasticu nemaju bolesnici koji se leče u bolnici za zarazne bolesti: pri Centralnom higijenskom zavodu u Beogradu i Higijenskom zavodu u Zagrebu.

G) Takse za lečenje u bolničkim ambulantama.

Bolničke uprave propisaće takse za intervencije, lekove, zavojni i ostali materijal za ambulantske bolesnike prema mesnim prilikama, tako, da naplaćivanje za upotrebljeni materijal za pojedine intervencije bude bar po ceni koštanja s tim, da siromašni i oni za koje država ili banovina plaćaju bolničke troškove budu izuzeti. Ove takse za državne bolnice ima predhodno da odobri Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, a za ostale bolnice nadležni ban.

D) Obaveza plaćanja bolničkih troškova.

Bolničke troškove plaćaju:

1) Lica i ustanove shodno §§ 7. i 8. Zakona o bolnicama.

2) Prema tački 1) § 7. Zakona o bolnicama sami bolesnici ili njihove zadruge ili rodbina u smislu postojećih odredaba građanskog zakonika, a prema visini plaćanja godišnjeg neposrednog poreza.

Pri određivanju visine bolničkih troškova za zadruge, odnosno njihove članove, uzimaće se u obzir koliki deo neposredne poreze pripada na svakog punoletnog muškog zadrugara, deleći celokupan neposredni godišnji porez, kojim je zadruga zadužena, na broj punoletnih muških zadrugara.

Lica koja ne žive u zadruzi, a koja zasebno privređuju, i ako nisu zakonskim putem odeljeni od svojih zadruga, plaćaju sami bolničke troškove prema neposrednom porezu kojim se lično zadužuju, ili prema neposrednom porezu zadruge, ako je ovaj

Digitized by Google

veći. U slučaju da se bolnički troškovi od takvih lica ne mogu naplatiti usled nemaštine ili nestalnih prihoda, plaća za njih bolničke troškove njihova zadruga.

3) Članovi ureda za osiguranje radnika, humanitarnih železničkih fondova, bratinskih blagajni i ostalih ustanova za osiguranje radnika i nameštenika, ako se leče u II. ili I. klasi moraju platiti na ime bolničkih troškova razliku između minimalne takse za III. klasu i takse koja je propisana za II. ili I. klasu.

Aktivni i penzionisani državni i banovinski službenici građanskog reda, kao i njihove porodice imaju pravo na besplatno lečenje i to:

a) Službitelji i zvaničnici u III. klasi;

b) Niži državni činovnici od X do VI položajne grupe i činovnički pripravnici u II. klasi, i

v) Viši državni činovnici od V položajne grupe na više u I. klasi — u koliko bude bilo takvih praznih mesta u dotičnoj bolnici.

Službenici i penzioneri pod tačkom a) i b) ako se leče u višoj klasi (II. odnosno I.) plaćaju tu razliku opskrbnih troškova.

Takse za intervencije, lekove, zavojni i ostali materijal ovi ne plaćaju, bez obzira na klasu u kojoj se leče.

4) Za lica koja ne podleže obaveznom osiguranju po Zakonu o osiguranju radnika, izuzimajući poljoprivredne radnike i posluge u poljoprivrednom radu kod zemljoradnika (§a 6. Zakona o osiguranju radnika), plaćaće bolničke troškove po najnižoj taksi u III. klasi, za vreme od četiri nedelje lečenja vlasnici radnji, u kojima su se dotična lica nalazila pri stupanju u bolnicu, ako ovi vlasnici plaćaju neposredni porez preko 200.— dinara godišnje, ili preko 400.— dinara godišnje u bolnicama za duševne bolesti. Ako vlasnici tih radnji ne mogu platiti bolničke troškove, kao i za njihovo lečenje preko četiri nedelje, plaćaju sami bolesnici ili njihove zadruge, a ako ni oni ne mogu platiti, onda samostalne zdravstvene opštine ili banovine u smislu odredaba pretposlednjeg i poslednjeg stava § 8. Zakona o bolnicama, ili država po odredbama tač. 1, 2 i 3 § 8. pom. Zakona.

5) Za dnevničare i honorarne službenike u službi države, shodno § 56. Finansijskog zakona za 1932/33. godinu, plaća Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja bolničke troškove za njihovo lečenje u III. klasi.

6) Za lečenje učenica državnih nudiljskih i babičkih škola i škole za nudilje Crvenog Krsta u Beogradu, plaća država bolničke troškove za njihovo lečenje u III. klasi samo u državnim bolnicama.

7) Za lečenje pitomaca državnih dečijih domova država snosi bolničke troškove, a za štićenike smeštene u banovinskim dečijim domovima, dečijim kolonijama i drugim zavodima snosi troškove teritorijalno nadležna Kraljevska banska uprava.

8) Za lečenje monaha, monahinja i iskušenika plaćaju bolničke troškove manastiri, kojima pripadaju.

9) Strani državljani lečeni u bolnicama plaćaju bolničke troškove po tarifi: A) I—b—3, A) I—v, A) II—b—3, A) II—v i B) 1, 2 i 3 (prema klasi bolnice u kojoj su lečeni). Za strane državljane siromašnog stanja podanicima države s kojom imamo međusobni ugovor o uzajamnom plaćanju bolničkih troškova, plaća naša država, opskrbne troškove shodno odredbi trećeg stava § 8. Zakona o bolnicama.

10) Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, shodno tač. 4. § 7. Zakona o bolnicama, plaća opskrbne troškove: za izbeglice, vojne begunce i političke emigrante (koji nisu naši podanici), — siromašnog stanja, za lečenje u III. klasi, a za lečenje oficira invalida u II. klasi shodno § 18. Invalidskog zakona.

11) Za lečenje žandarma i njihovih porodica, shodno §§ 90. i 91. Zakona o žandarmeriji sa izmenama i dopunama od 23. aprila i 6. novembra 1931. godine, važe odredbe § 88. Zakona o činovnicima, te se isti leče na državni trošak u III. klasi.

12) Uprave bolnica mogu odobravati plaćanje bolničkih troškova u mesečnim ratama, najduže za jednu godinu dana, računajući od dana izlaska bolesnika iz bolnice, onim licima, kojima bi plaćanje istih od jednom moglo zagroziti njihovom opstanku a na osnovu izveštaja — potvrde nadležne opštinske uprave. Ovu potvrdu opštinske uprave dužna je proveriti opšta upravna vlast prvog stepena i istinitost overiti.

Digitized by Google

13) Za pratilje uz dojenčad i malu decu do tri godine (majke ili dojkinje) ako se i one ne leče istovremeno u bolnicama, naplaćuju se bolnički troškovi samo za jedno lice. Za majke — bolesnice s odojčetom naplaćuju se bolnički troškovi samo za majku.

Pratilac uz bolesnika plaća samo opskrbne troškove, ako se i on ne leči u bolnici.

14) Za lečenje bolesnika od trahome važe odredbe Pravilnika o suzbijanju trahome S. Br. 652/31., (Službene novine br. 43 od 25. II. 1931. god.), a za lečenje bolesnika od gube važe odredbe Pravilnika o suzbijanju gube S. Br. 1093/31., (Službene novine br. 43 od 25. II. 1932. godine).

15) Za učenike-ce, koji se leče na teret fonda za zdravstvenu zaštitu učenika, plaća fond bolničke troškove po najnižoj taksi u III. klasi.

16) Nadleštva i ustanove, prema odredbama tač. 2, 3, 4 i 5 §-a 7. i § 8. Zakona o bolnicama plaćaju sami opskrbne troškove po najnižoj taksi u III. klasi, a oslobođavaju se plaćanja taksa za intervencije, lekove, zavojni i ostali materijal.

Đ) Završne odredbe.

Ovaj Pravilnik stupa u život i dobija obaveznu snagu danom obnarodovanja u »Službenim novinama«, od koga dana prestaje važiti Pravilnik S. br. 8452 od 27. juna 1932. god., kao i svi dosadašnji propisi koji su u protivnosti sa ovim Pravilnikom.

S. br. 22.000
13. decembra 1932. god.
Beograd.

Ministar socijalne politike
i narodnog zdravlja,

Ivan Pucelj, s. r.

Što se saopštava svim mesnim organima znanja i ravnanja radi time, da je Pravilnik otštampan i u »Službenim novinama« br. 27.-IX od 6. februara 1933. godine. Podjedno se okružnica Središnjeg ureda za osiguranje radnika br. 35.427/1932. stavlja van snage.

U Zagrebu, 21. februara 1933.

Generalni direktor:
Milan Glaser s. r.

Broj 7661/1933.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu produženja obaveznog članstva radnika građevinske struke u mrtvoj sezoni.

Svim mesnim organima.

Povodom pretstavka nekih organizacija građevinske struke, da bi se kod građevinskih radnika računalo članstvo iz dviju sezona, jer da inače oni kao sezonski radnici ne bi mogli doći do porodiljskih potpora, upravni odbor Središnjeg ureda raspravivši predmet na svojoj sednici od 8. novembra 1932. pod čl. 555. sedničkog zapisnika nije usvojio stavljeni predlog, jer predloženi postupak ne odgovara postojećim propisima. Spomenuti radnici mogu za nesezonsko vreme produžiti obavezno članstvo po stavu 4. § 55. ZOR. i time steći prava na potpore po Noveli o porodiljskim potporama.

Što se na osnovu rešenja Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja St. broj 1655 od 24. februara 1933. svim mesnim organima saopćuje znanja i upravljanja radi s pozivom, da o tome obaveste sve zainteresovane organizacije svoga područja,

Digitized by Google

te ih upozore na blagodati ovakovog produženja članstva za radnike građevinske struke u mrtvoj sezoni.

U Zagrebu, 2. marta 1933.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Broj: 6651/1933.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu plaćanja troškova u smislu § 11. Zakona o osiguranju radnika u vezi sa § 45. toč. 5 Zakona o osiguranju radnika.

Svim mesnim organima.

Državni savet Kraljevine Jugoslavije doneo je 2. februara 1933. pod brojem 2007/1933. sledeću presudu:

»U svom II odelenju uzeo je Državni savet u razmatranje tužbu Faler Evgenije iz Zagreba, Mletačka ul. 7 podnesenu protivu rešenja Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 26. aprila 1932. god. St. br. 845 zbog plaćanja troškova u smislu § 11. u vezi § 45. tač. 5 Zakona o osiguranju radnika za lečenje vanbračnog deteta nameštenice Tominc Franciske.

Pošto je proučio tužbu, osporeno rešenje i ostale akte, koji se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor Ministrov na tužbu poslat pismom od 10. januara 1933. god. St. br. 63531/32., Državni savet je našao:

U § 10. Zakona o osiguranju radnika propisano je, da je poslodavac dužan da svako lice koje je kod njega nameštено i koje podleži obavezi osiguranja najdalje za 8 dana po danu stupanja u posao propisno prijavi Okružnom uredu za osiguranje radnika. Kao sankcija za neispunjenje ove obaveze zakonodavac je nametnuo poslodavcu dužnost plaćanja troškova pod uslovima i način propisan u § 11. Zakona o osiguranju radnika i to ne samo troškove lečenja za nameštenika u slučaju njegove bolesti već i za članove njegove porodice bez obzira da li ovi žive u istoj kući ili ne. Samo je potrebno da nameštenik vodi o njima staranje i ovi nemaju privrede s obzirom da nameštenik i na ovakve članove porodice ima pravo na potpore iz § 45. pom. Zakona. To se potvrđuje samim faktom što ured snosi troškove lečenja za članove porodice nameštenika blagovremeno prijavljenog u smislu § 10. pom. Zakona a kada nameštenik nije blagovremeno prijavljen ove troškove ima da snosi poslodavac kao posledicu neizvršenja obaveze iz § 10. Zakona o osiguranju radnika.

Pa kako tužilja nije dokazala da je imenovanu nameštenicu propisno prijavila u roku propisanom u § 10. Zakona o osiguranju radnika, to je dužna da snosi troškove lečenja za vanbračno dete imenovane s obzirom na § 11. i § 45. Zakona o osiguranju radnika.

Stoga, a na osnovu čl. 17 i 34 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima, Tar. br. 52 i čl. 69 Zakona o taksama i § 12. pod 2 Zakona o naknadnim i vanrednim kreditima uz budžet državnih rashoda i prihoda za 1932/33. godinu Državni savet.

Presuđuje:

da se odbaci tužba Faler Evgenije kao neumesna.

Što se mesnim organima stavlja do znanja, pozivom da se u buduće ravnaju po gornjoj presudi.

U Zagrebu, 24. februara 1933.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

Broj 6327/1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu naknadno propisanog prinosa.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Državni savet Kraljevine Jugoslavije doneo je 6. februara 1933. pod brojem 4057/1933. sledeću presudu:

»U svom II odelenju uzeo je Državni savet u razmatranje tužbu S. H. Gutmana d. d. iz Belišća, podnesenu protivu rešenja Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 29. oktobra 1929. god. St. broj 4344/IV. zbog plaćanja naknadnog prinosa po Zakonu o osiguranju radnika.

Pošto je proučio tužbu, osporeno rešenje i ostale akte koji se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor ministrov na tužbu poslat pismom od 10. januara 1933. godine St. br. 107. Državni savet je našao:

Svaki poslodavac dužan je da izmiri prinose na osnovu platežnih naloga koje po zakonu duguje Okružnom uredu za osiguranje radnika sve dok ovo potraživanje ureda ne zastari u smislu propisa § 44. Zakona o osiguranju radnika. To proističe iz § 35. Zakona o osiguranju radnika a nema zakonske odredbe da ured ne može tražiti naknadno prinose na koje po zakonu ima pravo a koje nije realizovao usled pogrešnog proračuna od strane njegovih činovnika. Jer kao što se poslodavcu daje mogućnost da pogrešno proračunate prinose na njegovu štetu može putem žalbe tražiti da mu se povrate tako i ured može prinose pogrešno proračunate na svoju štetu naknadno tražiti samo u ovom slučaju, uz ograničenje iz § 44. t. j. ako ovakvo potraživanje ureda nije zastarelo.

Kako tužilac u tužbi ne osporava Uredu zakonsko pravo na ovo potraživanje t. j. koje po zakonu pripada uredu, niti navodi da je za ovo potraživanje nastupila zastarelost u smislu § 44. Zakona o osiguranju radnika, to je osporeno rešenje na zakonu osnovano a tužba neumesna, pa se ima kao takva odbaciti.

S toga, a na osnovu čl. 17. i 34. Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima, Tar. br. 52 i čl. 69 Zakona o taksama i § 12. pod 2 Zakona o naknadnim i vanrednim kreditima uz budžet državnih rashoda i prihoda za 1932/33. godinu, Državni savet

P r e s u đ u j e:

Da se o d b a c i tužba S. H. Gutmana d. d. iz Belišća«.

Što se mesnim organima stavlja do znanja s pozivom, da se u buduće ravnaju po gornjoj presudi.

U Zagrebu, 25. marta 1933.

Generalni direktor:
u. z.
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Broj: 6328/1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu tužbe na Državni savet protiv rešenja Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja u predmetu uvrštenja posla.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Povodom tužbe Š. P. D. D. A. D. u Š. protiv rešenja Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, kojim je Ministarstvo odbilo žalbu poslodavca protiv odluke Središnjeg ureda o uvrštenju posla u razred i postotak opasnosti i osnažilo odluku, doneo je Državni savet pod br. 2008/33. od 2. februara 1933. god. sledeću presudu:

»U svom II odelenju, uzeo je Državni savet u rasmatranje tužbu Š. P. D. D. A. D. u Š. podnetu protivu rešenja Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 15. oktobra 1931. god. St. br. 32414 zbog uvrštenja tužiočevog posla u XI. razred

Digitized by Google

opasnosti sa nižim postotkom opasnosti 43 shodno stavu 370 Tablice opasnosti od 15. oktobra 1930. god. St. br. 28174.

Pošto je proučio tužbu, osporeno rešenje i ostale akte koji se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor Ministrov na tužbu, poslat pismom od 10. januara 1933. god. St. br. 63533/32, Državni savet je našao, da je osporeno rešenje na zakonu osnovano a tužba neumesna. Uvrštenje tužiočevog posla izvršio je Središnji ured za osiguranje radnika po zvaničnoj dužnosti, a na osnovu podataka u prijavnici za posao podnetoj 9. decembra 1922. god. i 4. decembra 1927. god. i to analogno prema ranijem uvrštenju iz ranije tablice opasnosti bez ikakve promene. Nove tablice opasnosti bile su objavljene u Službenim novinama, te je tužilac morao znati da će se izvršiti preuvrštenje posla. Stoga ako je tužilac nalazio da mu posao ranije nije bio pravilno uvršćen u razred i postotak opasnosti, odnosno ako je docnije nastupila kakva promena u poslu imao je to prijaviti uredu kako bi ovaj kod preuvršćenja posla mogao ovo da uzme u obzir. Tužilac ovo nije uradio. Naprotiv i sam u žalbi od 25. marta 1931. god. izveštava ured da podnosi novu prijavu za posao, dakle posle pošto je ured već preuvrstio tužiočev posao po zvaničnoj dužnosti analogno ranije uvrštenje po ranijoj tablici opasnosti. Ako tužilac nalazi da ima kakve promene u poslu koje bi bile od uticaja na uvršćenje posla ne stoji mu ništa na putu da traži preuvršćenje posla.

Stoga, a na osnovu čl. 17 i 34 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima, Tar. br. 52 i čl. 69 Zakona o taksama i § 12 pod 2 Zakona o naknadnim i vanrednim kreditima uz budžet državnih rashoda i prihoda za 1932-1933. god. Državni savet

Presuđuje:

Da se odbaci tužba Š. P. D. D. A. D. stovarište građe Š.«

Prednje se saopćuje svim mesnim organima radi znanja.

U Zagrebu, 21. februara 1933.

Generalni direktor:
u. z.
Matjašič Radovan s. r.

Broj 4.276/1933.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu upućivanja bolesnika na lečenje u vlastite zdravstvene ustanove radničkog osiguranja.

Svim mesnim organima.

U okružnici broj 28.642/1932. od 11. jula 1932. odredilo je ravnateljstvo Središnjeg ureda smernice, po kojima treba u današnjim teškim materijalnim prilikama da postupaju mesni organi Središnjeg ureda pri upućivanju bolesnika u zdravstvene ustanove našeg radničkog osiguranja.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda ustanovilo je, da su zdravstvene ustanove našeg radničkog osiguranja našem članstvu preko potrebne.

Ravnateljstvo u vezi s time odredilo je: 1.) da se znatno smanji odnosno potpuno obustavi upućivanje članova u strane banje i strana lečilišta, 2.) da se kod upućivanja u vlastita lečilišta postupa najoprezznije, da se upućuju samo za rad nesposobni a izlečivi bolesnici, čijim upućivanjem u vlastita lečilišta smanjujemo bolničke troškove i troškove za hranarinu i lekove, 3.) da uredi nastoje da smanje izdatke za manje produktivne potpore, čiji troškovi prekoračuju normalnu granicu, na primer za nadoknadive inostrane lekove, 4.) da uredi stvore zaključke koliko mogu popuniti kreveta u vlastitim zdravstvenim ustanovama.

Po zaključcima mesnih organa vidimo, da su uredi postupali vrlo nejednako kod rešenja toga pitanja. Dok su neki uredi zaključili, da će iskoristiti tako veliki broj kreveta, da bi troškovi za ovu vrst lečenja iznosili 8% prihoda dotičnog ureda, pa i više, dotle su drugi zaključili da će iskoristiti tako malen broj kreveta u tako malom

Digitized by Google

broju vlastitih zdravstvenih ustanova, da bi troškovi za ovu vrst lečenja kod njih iznosili jedva 2% prihoda pa i manje.

Opaženo je dalje, da su ipak pojedini uredi, i ako nisu ništa smanjili troškove za napred spomenute manje produktivne potpore, na primer za nadoknadive inostrane lekove ili unatoč toga što su kod njih troškovi za bolničko lečenje daleko viši od normalnog razmera našeg i stranog radničkog osiguranja, smanjili broj iskorišćenih kreveta u vlastitim zdravstenim ustanovama daleko ispod broja, koji je određen zaključkom samouprave odnosnog mesnog organa. Drugi su uredi daleko preko svoje snage upućivali bolesnike u zdravstvenu ustanovu, kojom sami upravljaju, ali su upućivali vrlo malo ili ništa u druge zdravstvene ustanove našeg radničkog osiguranja, koje su njihovom članstvu isto toliko potrebne kao lečenje u zdravstvenoj ustanovi, kojom slučajno sami upravljaju. Tako je došlo do vrlo nejednoličnog opterećenja pojedinih ureda i do prakse, koja nije korisna ni za bolesne članove ni za naše zdravstvene ustanove, a ni za celinu našeg radničkog osiguranja.

Pozivaju se uredi, da pri upućivanju članova u vlastita lečilišta postupaju po načelima spomenute odluke ravnateljstva Središnjeg ureda broj 28.642/1932. i to tako da opterećenje za sanatorijsko i banjsko lečenje ne prekoračuje 6% (šest od sto) prihoda ureda. Bolesnike treba podeliti između pojedinih zdravstvenih ustanova našeg radničkog osiguranja po lekarskoj indikaciji, jednolično zimi i leti, u razmeru prema prijašnjoj podeli kreveta po Središnjem uredu i u duhu odnosnih odredaba i ako u smanjenom broju. Broj bolesnika u vlastitim lečilištima treba smanjiti samo do granice, koja je određena materijalnim stanjem ureda po pokusnim bilancama. Ako će uredi dovesti one potpore, koje su nenormalno visoke, na normalnu meru, ako uredi neće prekoračiti pri izdavanju potpora za lečenje u našim lečilištima 6% svog prihoda, i ako će po broju svojih članova i u okviru ovog postotka upućivati svoje bolesne članove jednolično u razne zdravstvene ustanove našeg radničkog osiguranja, omogućiće se uzdržavanje svih naših zdravstvenih ustanova i uspešno lečenje onih članova bolesnika, kojima je ovo lečenje potrebno, a da će se ipak kod toga voditi računa o današnjim materijalnim prilikama našeg osiguranja.

Kraj ovako smanjenog broja bolesnika ostaće znatan broj kreveta u našim zdravstvenim ustanovama prazan, što razmerno poskupljuje opskrbne troškove. To je i štetno za narodno zdravlje, jer imamo gotovo za sve vrsti obolenja, koja se uspešno leče u banjama, sanatorijima ili u klimatskim mestima, vlastite zdravstvene ustanove (okružnica Središnjeg ureda 8385/1932. »Radnička zaštita« 1932. broj 5. strana 260) i jer su naše zdravstvene ustanove vrlo dobro uređene tako da je šteta za svaki neiskorišćeni krevet.

Trebalo bi dakle nastojati da za vreme krize prepustimo prolazno jedan deo kreveta u našim zdravstvenim ustanovama privatnim bolesnicima.

Pozivaju se svi uredi, koji upravljaju vlastitim lečilištima radničkog osiguranja, da hitno donesu odluke svojih samoupravnih organa o tome, koliko bi mogli privatnih bolesnika i pod kojim uvetima primiti za vreme krize na lečenje. Ovi zaključci podpadaju pod odobrenje Središnjeg ureda.

Uredi morali bi da vode sami brigu o tome da se veliki broj zbog krize nepopunjenih kreveta prolazno popuni sa privatnim bolesnicima i trebali bi da u tom pogledu apeliraju na pomoć i propagandu svih prijatelja radničkog osiguranja i narodnog zdravlja i na moralnu potporu nadležnih vlasti. Radi se tu ne samo o interesu radničkog osiguranja nego i o važnom interesu narodne privrede i narodnog zdravlja, pošto veliki broj naših bolesnika još uvek bez svake potrebe ide na lečenje u skupa lečilišta inostranstva.

U Zagrebu, 27. februara 1933.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

Broj 8587-1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika o osiguranju službenika i dnevničara u službi države i banovina.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Povodom izdanja okružnice Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 10. oktobra 1932. broj 41.337/1932. u gornjem predmetu zatražena je od nekih mesnih organa uputa za koja će se lica od navedenih pod tač. III. i IV. citirane okružnice osiguranje vršiti po propisima Zakona o osiguranju radnika, a za koja po odredbama Pravilnika Ministarstva finansija D. R. broj 23.253 od 22. februara 1928.

Po ovom predmetu donelo je 1. marta 1933. god. pod St. brojem 3.399 Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, Odelenje za socijalno staranje sledeće rešenje:

»Po Pravilniku Ministarstva finansija D. R. br. 23.253 od 22. II. 1928. god. i tumačenju ovog pravilnika rešenjem Ministarstva finansija D. R. broj 113.102 od 22. I. 1929. god. bili su obavezni na osiguranje za slučaj bolesti, nesreće, iznemoglosti, starosti i smrti svi dnevničari i kontraktualni službenici zaposleni u službi države na osnovu čl. 130 Zakona o činovnicima od 31. XII. 1923. godine.

Postavljanje ovih istih lica po Uredbi o kontraktualnim činovnicima i dnevničarima br. 51.545 od 29. juna 1927. god. bez ikakvog je uticaja na obavezu osiguranja, pošto je ista Uredba doneta na osnovu čl. 130. Činovničkog zakona. Lica primljena na rad i službu kod države po čl. 31. ove Uredbe, nisu kontraktualni činovnici ni dnevničari već obična najamna lica i fizički radnici, koji su kao takvi bili a i sada su obavezni na osiguranje po istim propisima Zakona o osiguranju radnika. Ova lica (čl. 31 Uredbe) su u većini slučajeva fizički radnici, dok su lica Pravilnikom (D. R. br. 23.253) predviđena činovnici, te su istim osigurani i za starost, iznemoglost i smrt.

Banovinski službenici nisu uzimani u obzir sa prostog razloga, jer u to vreme nisu ni postojali.

Za ovim došao je Zakon — § 56. Finansiiskog zakona za 1932/33. god. koji je važniji od svih pravilnika, uredaba i naredaba Ministarskih ili banskih, i on je odredio koja se lica više neće osiguravati, a tamo stoji »dnevničari i honorarni službenici u s l u ž b i d r ž a v e«.

Za obezbedu ovih lica došla je Uredba po istom zakonskom propisu, koja za svoje članove predviđa samo lica »u s l u ž b i d r ž a v e«. Prema tome pravilnik banske uprave ne može nametnuti nešto (osiguranje banovinskih službenika u potporni fond) što pozniji zakon ne predviđa pa prema tome i ne dozvoljava.

Prema svemu izloženom, jasno je, da su po Pravilniku Ministarstva finansija D. R. br. 23.253/28. ostali samo kontraktualni činovnici da se po njemu osiguravaju.

Što se tiče banovinskih službenika (kontraktualnih, honorarnih i dnevničara) koji su činovnici, oni se osiguravaju kao ranije ista lica u državnoj službi, pošto su ta lica u većini ranije bila u državnoj službi a po osnivanju banovina postali banovinski, te je ovakvo njihovo osiguranje samo produženje ranijeg. A ostala lica obavezna na osiguranje osiguravaće se po opštim propisima Zakona o osiguranju radnika.

Prema svemu izloženom, nije potrebno nikakvo tumačenje ili objašnjenje raspisa Gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja St. br. 51.960/1932. te preporučiti uredu da po istom postupi.«

Što se u vezi uvodno citirane okružnice broj 41.337/1932. priopćuje svim mesnim organima radi znanja i jednoličnoga postupanja.

U Z a g r e b u, 8. marta 1933.

Generalni direktor:
M i l a n G l a s e r v. r.

Digitized by Google

Broj: 10.492/1933.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu sastava mesečnog »Iskaza o stanju raspoložive gotovine«.

Svim mesnim organima.

Mesečni iskaz o stanju raspoložive gotovine (u blagajni ili u novčanim zavodima), ima se u buduće sastavljati sa stanjem, koje je bilo prvog u mesecu, nakon što su izvršene isplate prinadležnosti službenika, lekara itd. U iskaz se nemogu unositi vrednosni papiri. Također se nemogu unašati kaucije ili polozi trećih lica, jer to nije vlasništvo mesnih organa.

Budući, da su prilikom sastava iskaza o stanju raspoložive gotovine, mesnim organima poznati iznosi ubranih (naplaćenih) prinosa, a i prireza za druge ustanove za pretprošli mesec (n. p. prvog februara za mesec decembar prošle godine, prvog marta za mesec januar tek. godine itd.), to će mesni organi označiti u iskazu naplaćeni iznos prinosa i prireza za pretprošli mesec. Nadalje će u iskazu označiti svote, koje su doznačene do dvadesetog prošlog meseca na račun ubranih prinosa i prireza za pretprošli mesec, kako je to određeno okružnicom broj 5.602/1932., kao i svotu ukupnih troškova grane osiguranja za slučaj nesreće, te iznose bonifikacija, koje terete naplatu pretprošlog meseca. Kada se po iskazu ukupna svota ubranih (naplaćenih) prinosa i prireza usporedi sa ukupnim iznosom doznaka, troškova grane osiguranja za slučaj nesreće, te bonifikacija dobije se razlika manje ili veće doznake, koju je mesni organ u smislu citovane okružnice broj 5.602/1932. bio dužan u gotovom da predoznači.

U slučaju da je mesni organ po odbitku troškova i bonifikacija manje doznačio, nego što iznose stvarne naplate, ima opravdati zašto je manja doznaka usledila, odnosno zašto nije postupio po odredbama ovostrane okružnice broj 27.924/32.

Za slučaj da je mesnom organu podeljen predujam u smislu §-a 140. Z. O. R. treba navesti broj odnosnog odobrenja.

Nadalje se u iskazu ima označiti dug na ubranim, a nedoznačenim prinosima za slučaj nesreće, za iznemoglost — starost — smrt, prirezima za Berzu rada, za Radničke komore, te za Penzioni fond sa stanjem koncem pretprošlog meseca.

Iskazi o stanju raspoložive gotovine imaju se dostavljati redovno mesečno najkasnije do petog u mesecu.

Iskaz o stanju raspoložive gotovine na dan 1. aprila o. god. ima da obuhvati sledeće računske podatke:

Naplatu prinosa i prireza u mesecu januaru i februaru o. god. Nadalje isplaćene troškove osiguranja za slučaj nesreće i troškove bonifikacija za navedene mesece, te konačno doznake u gotovom, koje su predoznačene do 20 marta o. god. na račun ubranih prinosa i prireza za mesece januar i februar o. god.

Ovom se okružnicom stavlja van snage okružnica broj 9.123/1927. od 14. marta 1927. god. te broj 27.410/1931. od 29. maja 1931. godine.

Formular iskaza o stanju raspoložive gotovine prileži ovoj okružnici.

U Zagrebu, 18 marta 1933.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Digitized by Google

Prilog k okružnici br. 10.492/1933.

I S K A Z

stanja raspoloživog novca na dan ..... 19.... god.

Tekući broj	Novčani zavod	Svota	Primetba
1			
2			
3			
	Svega		
	Gotovina u blagajni		
	Svega		

Ured je ubrao (naplatio) u mesecu . . . . . :

Prinosa za slučaj nesreće	Din	
Prinosa za iznemoglost, starost i smrt . .	Din	
Prireza za Berze rada	Din	
Prireza za Radničke komore	Din	Din

Doznačeno prinosa za slučaj nesreće . .	Din	
Doznačeno prinosa za iznemoglost, starost i smrt	Din	
Doznačeno prireza za Berze rada	Din	
Doznačeno prireza za Radničke komore .	Din	
Troškovi za slučaj nesreće	Din	
Bonifikacija Berze rada	Din	
Bonifikacija Radničke komore	Din	Din

Manje ili više doznačeno Din

Ostatak duga na ubranim prirezima Berze rada . . . . Din
Ostatak duga na ubranim prirezima Radničke komore . . Din
Ostatak duga na ubranim prinosima za slučaj nesreće . . Din
Ostatak duga na ubranim prinosima za iznemoglost, starost i smrt . . . . . Din
Ostatak duga Penzionom fondu . . . . . Din

U . . . . . ., 19 . . .

Šef knjigovodstva: Ravnatelj:

Digitized by Google

NATEČAJI:

Okružni ured za osiguranje radnika u Osijeku raspisuje natečaj za jednog ugovornog lekara sa prinadležnostima lekara-činovnika I. plać. razreda 1. stepena sa sedištem u Borovu u tvornici »Bata«.

Natečaj je objavljen u Narodnim Novinama od 1. i 8. aprila 1933. godine.

Rok za podnošenje propisno taksiranih molbi određen je sa 25. aprilom 1933. godine.

Okružni ured za osiguranje radnika u Sušaku raspisuje natečaj za popunjenje jednog mesta lekara-činovnika u sedištu ureda sa prinadležnostima I. plaćevnog razreda 1. plaćevnog stepena.

Rok za podnašanje molbi najkasnije do 15. aprila 1933. godine.

Digitized by Google

Digitized by Google

GLASNIK

SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA

(IZLAZI KAO PRILOG „RADNIČKE ZAŠTITE")

GOD. IV | ZAGREB, DNE 1 APRILA 1933 | BROJ 4

Na osnovu stava III. tačke 1. §-a 51. Finansijskog zakona za 1932./33. god., u saglasnosti sa Ministarskim savetom i u sporazumu sa Ministrom finansija, propisujem sledeću:

UREDBU

O IZMENAMA I DOPUNAMA »UREDBE O ORGANIZACIJI POSREDOVANJA RADA OD 26. NOVEMBRA 1927. GODINE, IZMENJENE I DOPUNJENE UREDBOM O IZMENAMA I DOPUNAMA OD 19. APRILA 1932. DODINE (»SLUŽBENE NOVINE« KRALJEVINE JUGOSLAVIJE, BR. 135 — LXII. OD 16. JUNA 1932. GODINE)«.

§ 1.

§ 11. Uredbe o organizaciji posredovanja rada od 26. XI. 1927. god., izmenjen i dopunjen §-om 6. Uredbe o izmenama i dopunama pomenute Uredbe od 19. aprila 1932. god., menja se i glasi:

»U Središnoj upravi za posredovanje rada obrazuje se, kao njen Upravni odbor, Centralni odbor za posredovanje rada, koji se sastoji od 15 liça:

Upravnika Središne uprave za posredovanje rada, kao pretsednika, i 14 članova, i to: po jednog pretstavnika poslodavaca i radnika, delegiranih od dotičnih komora iz sedišta svake od šest Javnih berzi rada — centrala, i po jednog pretstavnika Centrale industrijskih korporacija i Centralnog sekretarijata radničkih komora u Beogradu. Za svakog člana određuje se zamenik.

U delokrug rada Centralnog odbora za posredovanje rada spada:

1) odobravanje budžeta i završnih računa javne službe posredovanja rada,

2) određivanje stope pojedinih pomoći, kao i povećanje redovne pomoći do osam nedelja godišnje,

3) sastav Stručnog saveta za posredovanje rada i postavljanje savetodavnih članova, i

4) dotiranje »Fonda za davanje jevtinih zajmova za podizanje radničkih stanova«, po jednoglasnoj odluci Upravnih odbora Javnih berzi rada.

Centralni odbor za posredovanje rada određuje svoje Pretsedništvo, kao izvršni odbor, na koje može preneti sve poslove, osim onih koji su pobrojeni u stavu II. ovoga paragrafa.

Pretsedništvo sačinjavaju: Upravnik Središne uprave za posredovanje rada ili njegov zamenik, kao pretsednik, i po jedan radnički i poslodavački pretstavnik iz redova članova (ili zamenika članova) Centralnog odbora za posredovanje rada.

Centralni odbor sastaje se na poziv pretsednika dvaput godišnje, i to: u proljeće — prve polovine maja meseca i u jesen — prve polovine decembra meseca svake godine. Pretsedništvo Centralnog odbora sastaje se najmanje dvaput mesečno.

Sednicama Centralnog odbora i njegovog Pretsedništva, redovno prisustvuju pretstavnici Glavne kontrole i Ministra finansija pri Središnoj upravi za posredovanje rada«.

§ 2.

Ova uredba stupa na snagu danom objave u »Službenim novinama«.

31. decembra 1932. god.

Beograd.

Digitized by Google

Ministar socijalne politike
i narodnog zdravlja:
I. Pucelj, s. r.

Ministar finansija:
Dr. Mil. Đorđević, s. r.

Ministarski savet na svojoj sednici od 16. februara 1933. god. odobrio je prednju Uredbu.

Pretsednik Ministarskog saveta:
Dr. Milan Srškić, s. r.

Ministar poljoprivrede:
J. Demetrović, s. r.

Ministar bez portfelja:
Dr. Albert Kramer, s. r.

Ministar vojske i mornarice
Armijski đeneral:
Drag. Ž. Stojanović, s. r.

Ministar socijalne politike
i narodnog zdravlja:
I. Pucelj, s. r.

Ministar šuma i rudnika:
P. Matica, s. r.

Ministar bez portfelja:
Dr. H. Karamehmedović, s. r.

Ministar finansija:
Dr. M. Đorđević, s. r.

Ministar bez portfelja:
Dr. Drag. S. Kojić, s. r.

Ministar građevina:
Dr. St. Srkulj, s. r.

Ministar trgovine i industrije:
Dr. I. Šumenković, s. r.

Ministar inostranih poslova:
B. D. Jevtić, s. r.

Ministar pravde:
Bož. Ž. Maksimović, s. r.

Ministar unutrašnjih poslova:
Živ. Lazić, s. r.

Ministar saobraćaja:
Dr. L. Radivojević, s. r.

Ministar prosvete:
Dr. R. Stanković, s. r.

Ministar fizičkog vaspitanja naroda:
Dr. Lavoslav Hanžek, s. r.

Broj Pov. 55/1933.

N A T J E Č A J.

Javna burza rada u Zagrebu raspisuje natječaj za popunjenje slijedećih mjesta:

1.) jedno mjesto činovnika-knjigovođe u svojstvu ugovornog činovnika sa plaćom do dinara 2.200.—;

2.) jedno mjesto vježbenika C kategorije sa početnom mjesečnom plaćom od dinara 704.—.

Uvjeti za prijem u službu jesu slijedeći:

1.) da su natjecatelji državljani Kraljevine Jugoslavije i da potpuno vladaju službenim jezikom u govoru i pismu;

2.) da imaju tjelesnu, umnu i moralnu sposobnost za javnu službu posredovanja rada;

3.) da su navršili 18. godinu života, a da nisu stariji od 30 godina;

4.) da ne stoje pod starateljstvom ili stečajem, da nisu pod isleđenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nisu suđeni na gubitak službe odnosno građanskih prava za vrijeme utvrđeno sudskom presudom;

5.) da imaju:

a.) pod točkom 1. za položaj činovnika-knjigovođe odgovarajuću školsku spremu, te da su potpuno samostalni knjigovođe;

b.) pod točkom 2. za položaj vježbenika najmanje četiri razreda srednje škole ili spremu ravnu njoj.

Prednost imaju kandidati, koji dokažu, da su sarađivali kod socijalno-administrativnih ustanova.

Sva ostala prava i dužnosti službenika utvrđena su Pragmatikom službenika Javne službe posredovanja rada.

Digitized by Google

Uz molbu imade svaki natjecatelj priložiti: Krsni list, domovnicu, školsku svjedodžbu, liječničku svjedodžbu izdanu po liječniku državne ili samoupravne vlasti, uvjerenje o regulisanoj vojnoj obavezi, uvjerenje o dotadanjem službovanju, te ako je oženjen, vjenčani list i krsne listove djece.

Vlastoručno pisane, potrebnim dokazalima valjano obložene i propisno biljegovane molbe imaju natjecatelji podnijeti Javnoj burzi rada u Zagrebu, Ilica 49/I. najkasnije do 20. aprila 1933. godine.

Zakašnjele i potrebnim prilozima neobložene molbe neće se uzimati u obzir.

U Zagrebu, 20. marta 1933.

JAVNA BURZA RADA ZAGREB.

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U JAVNIM BERZAMA RADA U JANUARU 1933. GODINE.

	Muški		Ženske
Iz prošlog meseca preostalo	11.175	14.248	3.073
U ovom mesecu novoprijavljeni	23.468	28.358	4.890
Ponude iz prošlog meseca	33	113	80
Ponude u ovom mesecu	982	2.359	1.377
Posredovanja u ovom mesecu	707	1.885	1.178
Otpalo u toku meseca	14.692	17.147	2.455
Ostalo krajem meseca nezaposlenih . . .	19.244	23.574	4.330

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	5,8
„ 100 prijavljenih dolazi	posredovanja . .	4,4
„ 100 ponuda dolazi	posredovanja . .	76,2
„ 100 ponuda dolazi	prijavljenih . . .	1723,5

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za 8.100 lica	882.888.—	dinara
vanredne	za 7.476 „	527.051.75	„
putne	za 499 „	28.156.25	„
u naturi	za 3.889 „	19.124.—	„
u povlašćenim voznim kartama . . .	za 9.552 „	487.076.40	„

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u januaru 1933 godine.

Grupa profesije Javna berza rada	januar 1933 godine																			
	Muški							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca[1]	Navala[2]	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca[1]	Navala[2]	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	175	567	5	86	61	234	659	26	107	3	82	75	31	130	10	788	—	86	3348	50
II. Rudarstvo	113	326	—	8	23	147	4075	—	1	—	—	—	1	—	2	228	—	41	830	25
III. Talioničarstvo	10	35	—	2	1	21	1750	—	—	—	—	—	—	—	10	750	—	13	724	50
IV. Vrtlarstvo	21	64	—	2	2	36	3200	1	1	—	—	—	1	—	13	922	—	15	634	—
V. Ind. kamena, zemlje, ilovače i t. d.	199	633	—	4	5	521	15825	21	24	—	—	—	22	—	99	10802	—	66	2466	50
VI. Prerađivanje kovina	741	2534	—	37	17	1216	6849	4	4	—	—	—	1	—	1137	108172	—	525	17334	75
VII. Ind. strojeva, instrumenata i t. d.	679	1592	1	35	28	991	4549	—	2	—	—	—	1	—	351	43005	—	496	21397	25
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	858	2131	7	63	33	1375	3383	1	44	—	6	6	25	733	554	70161	50	512	22701	25
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i t. d.	—	5	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	516	—	—	—	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja i t. d.	97	214	2	17	12	150	126	—	—	—	—	—	—	—	36	4962	—	24	1118	25
XI. Tekstilna industrija	52	128	2	14	4	72	914	171	369	4	7	2	264	5271	146	17747	—	86	3838	50
XII. Tapetarski obrt	40	92	—	2	2	61	4600	—	—	—	—	—	—	—	26	3396	—	49	821	75
XIII. Industrija odela, obuće i nakita	821	2773	6	69	49	1632	4019	178	458	6	17	14	301	2694	588	62314	—	1491	58525	75
XIV. Industrija papira	43	85	—	3	3	55	2833	27	60	—	1	—	32	6000	38	7018	—	37	1932	50
XV. Industrija životnih namirnica	603	1767	—	29	29	927	6093	36	142	—	—	1	89	—	265	31200	—	629	18272	75
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	434	1170	1	34	34	576	3441	118	362	7	98	72	173	369	189	23801	—	453	19579	75
XVII. Kemička industrija	11	31	—	2	1	20	1550	6	12	—	2	2	7	600	10	1096	—	8	660	—
XVIII. Građevna industrija	1004	3428	1	177	73	2136	1937	2	3	—	—	—	3	—	151	17209	—	1367	91343	75
XIX. Grafička industrija	224	423	—	1	3	208	42300	120	188	—	1	1	138	18800	158	22354	—	173	11790	50
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	1252	2278	—	35	77	1763	6509	497	988	—	53	42	799	1900	1097	118270	—	608	73256	25
XXI. Trgovačka struka	448	1156	—	10	10	617	11560	100	155	2	6	5	123	2586	226	24641	50	329	9671	50
XXII. Nadničari	2643	10954	—	296	165	5455	3701	824	1766	—	217	201	893	811	2324	236597	—	3839	173870	75
XXIII. Saobraćajna preduzeća	352	1016	2	36	32	505	2822	—	—	—	—	—	—	—	264	26575	50	298	11409	—
XXIV. Kućna posluga	52	162	2	11	5	50	1473	808	2876	55	942	731	1253	305	208	28698	—	510	18226	75
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	292	1049	—	37	38	452	2835	130	394	3	25	26	168	1576	196	21664	50	207	10399	25
XXVI. Šegrti	11	30	4	5	—	24	600	3	5	—	—	—	5	—	—	—	—	2	108	—
Ukupno	11175	34643	33	1015	707	19244	3413	3073	7963	80	1457	1178	4330	547	8100	882888	—	11864	574332	—
1. Beograd	1580	6344	—	239	154	2994	2654	726	1793	—	235	149	1053	763	1290	150887	—	1129	57599	25
2. Zagreb	2980	11874	15	289	228	5852	4109	546	2282	30	270	200	1047	845	3240	370504	—	6920	330226	50
3. Ljubljana	3659	5405	15	336	280	5034	1609	1313	2059	31	299	239	1677	689	1147	110230	—	228	28597	50
4. Sarajevo	521	3728	—	20	19	786	12426	68	456	—	234	213	93	195	1394	150746	—	873	40694	50
5. Novi Sad	2025	5564	3	130	25	3579	4280	401	1271	19	406	364	426	313	868	73494		2015	75618	25
6. Split	410	1728	—	1	1	999	172800	19	102	—	13	13	34	785	161	27027	—	699	41596	—
Kraljevina Jugoslavija	11175	34643	33	1015	707	19244	3413	3073	7963	80	1457	1178	4330	547	8100	882888	—	11864	574332	—

[1]) Brojna razlika između »Potražnje« i zbira »Posredovanja« i »Potražnje ostale krajem meseca« daje broj radnika koji su otpali ili otputovali, bilo da su se sami zaposlili bilo da se prosto nisu više prijavili.

[2]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u 1932 i 1933 godini

			1932 godina										1933 godina
			Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar	Januar
Broj zaposlenih[1])	apsolutni	muški	387.134	368.058	370.407	391.564	414.782	410.836	419.276	419.302	406.859	406.712		
		ženske	144.020	140.771	136.818	138.878	142.504	138.970	138.093	137.216	137.447	140.733		
		svega	531.154	508.829	507.225	530.442	557.286	549.806	557.369	556.518	544.306	547.445		
	indeksni[2])	muški	107,4	102,1	102,7	108,6	115,0	114,0	116,3	116,3	112,8	112,8		
		ženske	135,4	132,4	128,7	130,6	134,0	130,7	129,9	129,0	129,3	132,3		
		svega	113,8	109,0	108,6	113,7	119,4	117,8	119,4	119,2	118,7	117,3		
Potražnja rada u Jav. berzama rada		muški	31.373	33.439	39.106	33.633	23.818	24.027	24.566	27.403	27.123	24.866	27.640	34.643
		ženske	8.106	8.085	9.188	9.072	7.156	6.841	7.282	7.290	7.523	7.252	6.697	7.963
		svega	39.479	41.524	48.294	42.705	30.974	30.868	31.848	34.693	34.646	32.118	34.337	42.606
Ponuda rada u Jav. berzama rada		muški	2.251	2.200	3.241	3.758	1.566	2.139	1.877	2.721	2.409	1.973	1.448	1.015
		ženske	2.043	1.718	2.311	2.700	1.466	1.679	1.501	1.932	1.687	1.903	1.640	1·457
		svega	4.294	3.918	5.552	6.458	3.032	3.818	3.378	4.653	4.096	3.876	3.088	2.472
Navala[3]) u Jav. berzama rada		muški	1.394	1.520	1.207	895	1.521	1.123	1.309	1.007	1.126	1.260	1.908	3.413
		ženske	397	471	398	336	488	407	485	377	446	381	408	547
		svega	919	1.060	870	661	1.022	808	943	746	846	829	1.112	1.724
Posredovanja rada u Jav. berzama rada		muški	1.383	1.279	2.611	3.302	1.138	1.723	1.510	2.124	1.908	1.289	1.131	707
		ženske	1.594	1.212	1.914	2.421	1.195	1.324	1.266	1.638	1.435	1.576	1.310	1.178
		svega	2.977	2.491	4.525	5.723	2.333	3.047	2.776	3.732	3.343	2.865	2.441	1.885
Pomoć redovna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	8.254	9.226	5.999	4.069	3.705	4.285	3.525	3.597	3.994	4.277	5.349	8.100
Pomoć vanredna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	10.633	12.280	8.563	7.497	7.134	5.790	5.235	4.256	4.373	4.187	6.532	11.864

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzeto je za muške 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Digitized by Google

berze

Bourse publiq

o u v r i					Izdate pomoći — *Alloué pour des subventions*															
nje *rés*			Au c		Redovna *Règulières*			Vanredna *Exception-nelles*			Putna *De voyage*			Povlašćenih vozn karata sa 50 popusta *Billets de chemin de fer et de navires à prix réduits*			U naturi (azil, hrana i t. d. *En nature (asile nourriture etc.)*		
lifik. radnici *ouvriers non qualifiés*			Činovnici *Employés*																	
Prigodni *D'occasion*					u sumi *une somme de*			u sumi *une somme de*			u sumi *une somme de*			u vrednosti *au montant*			u vrednosti *une somme de*		
ž. *f.*	m. *h.*	ž. *f.*	m. *h.*		Din	p	za *pour*	Din	p	za *pour*	Din	p	za *pour*	Din	p	za *pour*	Din	p		
40	41	42	43	49	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93		
—	1	—	—	—	—	—	2	80	—	—	—	—	10	272	50	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	5	180	—	3	148	—	92	6297	50	—	—	—		
—	—	—	—	3	234	—	—	—	—	—	—	—	1	85	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	284	—	—	—	—		
—	—	—	—	3	180	—	1	40	—	—	—	—	17	728	50	—	—	—		
—	—	—	—	103	13982	—	26	1300	—	1	58	50	82	5765	75	—	—	—		
—	—	—	—	125	14433	—	58	2960	—	8	614	—	88	5754	75	—	—	—		
—	—	—	—	124	13542	—	60	2970	—	4	438	75	80	5114	75	—	—	—		
—	—	—	—	2	516	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	22	2904	—	2	100	—	—	—	—	10	714	—	—	—	—		
—	—	—	—	44	6426	—	46	2480	—	—	—	—	17	1076	25	—	—	—		
—	—	—	—	2	666	—	—	—	—	—	—	—	2	90	—	—	—	—		
—	—	—	—	142	15256	—	194	8180	—	5	334	50	166	12356	25	—	—	—		
—	—	—	—	4	240	—	2	90	—	1	108	50	6	336	75	—	—	—		
—	—	—	—	166	7142	—	80	4050	—	5	445	25	159	11207	50	—	—	—		
2	—	—	—	190	8660	—	59	2700	—	7	433	50	108	7619	25	—	—	—		
—	—	—	—	3	420	—	5	270	—	—	—	—	12	599	—	—	—	—		
—	—	—	—	150	7218	—	41	2165	—	11	935	75	169	10221	—	—	—	—		
—	—	—	—	6	878	—	43	2346	—	—	—	—	8	441	25	—	—	—		
—	—	—	—	4	480	—	10	570	—	1	26	—	11	631	—	—	—	—		
—	—	—	—	160	6744	—	34	1840	—	2	187	25	61	4228	—	—	—	—		
36	—	—	—	290	34938	—	226	11895	—	30	1845	—	3183	155343	25	—	—	—		
—	—	—	—	173	6600	—	82	3320	—	3	187	25	47	2921	50	—	—	—		
8	—	—	—	144	5048	—	40	2160	—	4	211	—	247	6395	75	—	—	—		
—	—	—	49	30	4380	—	23	1420	—	5	510	—	99	6388	75	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
6	1	—	49	290	150887	—	1039	51116	—	90	6483	25	4679	244872	25	—	—	—		
	1		57		—			—			—			—			—				

Tab. 1.

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XV ZAGREB, DNE 1 MAJA 1935 BROJ 5

HAHN DR. ŽELJKO:

PRVA POMOĆ U SLUČAJU POSLOVNE NESREĆE RADNIKA I NJEZINA ORGANIZACIJA

Od 16.000 slučajeva renta u kojima se plaća otšteta osakaćenim radnicima ili njihovim udovicama ili njihovoj siročadi, najmanje je 15%, t. j. oko 2400 onih slučajeva, u kojima ne bi došlo do trajnog osakaćenja odnosno smrti ozleđenog radnika, da mu je odmah posle ozlede bila pružena ispravna i brza »prva pomoć«.

Organizacijom prve pomoći spasićemo mnogog radnika od muke i od trajnog osakaćenja pa i od smrti, a spasićemo i našoj narodnoj privredi godišnje oko 10.2 milijuna dinara, t. j. 15% od propisanog prinosa za slučaj nesreće koji je godine 1930. iznosic oko 71.5 milijuna dinara.

Spomenute brojke tiču se samo poslovnih nesreća onih radnika koji su osigurani u radničkom osiguranju. Ali poslovnih nesreća ima i kod drugih kategorija radnika pa i u poljoprivredi. Lako je dakle prosuditi veliku važnost ovog pitanja i potrebu da se neprestanim radom svih nadležnih faktora organizuje i kod nas prva pomoć onako kako treba.

Za prvu pomoć treba: 1. valjanoga zdravstvenog materijala za davanje prve pomoći, 2. uvježbanoga čoveka, koji znade kako treba taj materijal upotrebljavati i 3. dobru organizaciju koja će osigurati i jedno i drugo.

Na organizaciji prve pomoći radili su kod nas dosada Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, Inspekcija rada, Središnji ured za osiguranje radnika i Crveni krst.

Ministarstvo je izdalo Pravilnik o higijenskim i tehničkim zaštitnim merama u preduzećima (19. broj »Službenih novina« od 28. januara 1922.). Taj pravilnik određuje u §-u 46.: »Svako preduzeće, u kome su zaposleni izloženi opasnostima po život i zdravlje, dužno je imati sav potreban materijal za prvu pomoć, zavojni materijal (sretstva za zaustavljanje krvi, sretstvo za desinfekciju) i prenosna sretstva za bolnicu. Jedno lice u preduzeću treba da je poznato sa upotrebom ovog materijala. Veća preduzeća naročito ona udaljena više od tri kilometra od nastanjenih mesta i u kojima su nesrećni slučajevi češće mogući, dužna su podići sopstvenu sanitetsku stanicu sa svim potrebnim materijalom za ukazivanje lekarske pomoći.«

Središnji ured organizirao je svoj rad za zaštitu zdravlja i života radnika na temelju propisa glave XIV. Zakona o osiguranju radnika.

Inspekcija rada i Središnji ured putem svojih tehničkih stručnjaka pa i putem činovnika i lekara svojih mesnih organa nastojali su da se po odredbama spomenutog Pravilnika organizuje prva pomoć. Središnji je ured odredio okružnicom br. 26.940/1925. (»Radnička zaštita« god. 1925. str. 448) redovan natpregled radionica u kojima ima mnogo nesreća. Na inicijativu Inspekcije rada organizovao je Središnji ured predavanja i kurseve o prvoj pomoći. Ovakove kurseve organizuje i Crveni krst. Odredbe Središnjeg ureda o organizaciji ovih predavanja i kurseva nalaze se u okružnicama br. 26.940/1925. (»Radnička zaštita« god. 1925. str. 449), broj 10.589/1926. (»Radnička zaštita« god. 1926. str. 204) i broj 14.045/1930. (»Radnička zaštita« god. 1930. str. 230).

Digitized by Google

Središnji je ured sastavio popis zdravstvenog materijala koji je potreban za ispravno pružanje prve pomoći. Predložio je, da se ovaj materijal drži u ormariću i da se materijal troši na ekonomski i higijenski način. Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja prihvatilo je predlog Središnjeg ureda i odredilo rešenjem broj 3.360-1930. od 28. januara 1930. da Inspektori rada u buduće propisuju sanitetski materijal po predlogu Središnjeg ureda (»Radnička zaštita« godina 1930. str. 172). Naše je iskustvo pokazalo da su ovi propisi, iako su imali nešto uspeha, u glavnom ipak ostali samo na papiru. Kursevi za prvu pomoć ne organizuju se kod svih mesnih organa Središnjeg ureda, a uopšte ima tih kurseva vrlo malo u našoj zemlji. Ima nekoliko ureda koji ovu dužnost prema svojim članovima savesno vrše, ali ima ureda, a to su baš oni kod kojih ima dosta teških nesreća, koji uopšte nisu priređivali kurseve i kod kojih se ne vrši ni natpregled radionica. Zapaža se stanoviti nemar, zdravi ljudi ne misle na bolest i na nesreće, ne vjeruju u opasnost dok nisu sami nastradali. Dogodi li se negde strašna nesreća, onda se traže odgovorni, novine pišu kilometarske članke, predlažu se i određuju drakonske mere, ali nakon nekoliko nedelja nitko više ne misli na ove mere; zaboravljene su, kao i sama nesreća. Tako se ne sme raditi. Treba smišljeno, mirno ali dosledno i ustrajno raditi na predohrani nesreća i na organizaciji prve pomoći.

Ima dosta nesreća koje ne možemo sprečiti. No greh je ako trpimo da se zanemaruju odredbe kojima bi mogli sprečiti osakaćenje i smrt mnogih radnika. Sakupio sam gore citirane zakonske odredbe i na temelju Zakona izdane propise, da bi svaki činovnik i svaki lekar, koji je po svojoj javnoj službi ili po svojoj službi u radničkom osiguranju dužan da sarađuje na organizaciji prve pomoći, lako mogao naći zakonski propis na temelju kojega može i treba da radi.

Po ovim propisima trebalo bi pre svega osigurati saradnju svih onih koji mogu da pomažu pri organizaciji prve pomoći. Vlasti treba da podupiru u većim industrijskim centrima i gradovima osnivanje društava za spasavanje. Nadležni inspektori rada i lekari treba da pregledavaju radionice u kojima su radnici izloženi opasnostima za život i zdravlje i treba da traže i nadziru organizaciju prve pomoći. Vlasti bi morale da prisile sve železnice i sva javna saobraćajna preduzeća da se brinu za prevoz unesrećenih, t. j. da zato imaju uvek spremna prevozna sretstva. To je u pojedinim zemljama vrlo dobro organizovano. Na svakoj velikoj stanici ima po koji slobodni vagon, spreman za prenos unesrećenih.

Bez saradnje Vlade i Središnjeg ureda biće vrlo teško dobro rešiti problem prve pomoći unesrećenih.

1. Zdravstveni materijal za prvu pomoć određen je po Ministarstvu već 1930. god. Ipak smo u velikim fabrikama industrijskih centara, dakle u glavnim gradovima i ove godine jedva našli po Ministarstvu određeni ormarić Središnjeg ureda. Ako uopšte ima zavojnog materijala onda se općenito nalazi u očajnom stanju. Omot sa vatom bio je otvoren, vata crna od čađe i prašine, a na tkanini koja bi trebala da dođe na ranu, nalazili su se tragovi prljavih prstiju. U ormarić za prvu pomoć ne valja stavljati velike omote vate po ½ kilograma i više, kao ni velike omote tkanine za zavoj. Zbog male ozlede naime otvoriće se celi omot, sva će se sadržina kod vađenja malih količina zaprljati, omot se ne će moći više pouzdano zatvoriti i tako će prašina i čađa zaprljati veliki dio zavojnog materijala, koji sada nije više uporabiv za prvu pomoć. Ovakav materijal za prvu pomoć nije ekonomičan, nije dobar. Anahronizam je, i to opasan anahronizam. Danas ima omota u kojima se nalazi sve što treba za jedan zavoj za prvu pomoć. Takove smo omote imali u ratu. Dogodi li se nesreća, upotrebljavaće se samo jedan takav mali omot. Drugi ostaju netaknuti i čisti. To je najjeftiniji i najbolji materijal za prvu pomoć. Ovakvi su omoti određeni u propisanom ormariću za prvu pomoć. Treba dakle najenergičnije nastojati da se ovaj ormarić nabavi svagde gde je propisan. Najvažnije odredbe o ormariću Središnjeg ureda su ove:

Preduzeća koja zaposluju od 5 do 20 radnika ako rade sa motornom snagom većom od 1 konjske snage ili koja rade sa kružnom ili sa tračnom pilom, sa blanjačom ili frezericom, dakle sa strojevima za obrađivanje drva, ili preduzeća u kojima se obrađuje drvo, kovine, kamen ili zemlja, treba da imaju propisani ormarić za prvu pomoć. U ovom ormariću treba da bude sadržan ovaj materijal: 1 komad flaster zavoja, 5 manjih i 5 većih zavojnih omota »patrona«. Na flaster zavoju nalazi se već potrebna tkanina,

Digitized by Google

na zavoj patrone prišita je već hidrofilna tkanina tako da su ovi zavoji bez daljega gotovi za uporabu, oni su higijenski i celishodni. Ima osim toga još 2 komada kaliko zavoja, 2 trouglasta rupca za veće zavoje i 4 igle pribadače. S ovim se može improvizirati i prvi zavoj u slučaju preloma kosti. Na trouglastim rupcima nalaze se slike koje pokazuju način uporabe. Ima dalje 3 paketića bele vate po 10 grama i jedan omot proste vate od 100 grama za veće zavoje. Ima 50 grama jodtinkture u flašici sa staklenim zapušačem i 300 grama masti za opekline, Olei Lini Aqua Calcis aa 150 grama. U ormariću se nalazi još i mala anatomska pinceta i škare za rezanje omota sa zavinutom glavicom, Esmarch guma za obustavljanje krvarenja i 4 komada udlaga, šina za povoj kod preloma kosti. Kamenolomi, šumska preduzeća, ciglane itd. ako zaposluju više od 10 radnika treba da imaju i jednu nosiljku za prenos bolesnika i 1 Volkmanovu šinu.

Preduzeća koja zaposluju više od 20 radnika bez obzira na vrst pogona treba da imaju isti materijal u malo većoj količini. Ako su ova preduzeća udaljena više od 3 kilometra od najbližeg lekara ili od bolnice moraju imati i nosiljku za prenos bolesnika i Volkmanovu šinu.

Ormarić se mora nalaziti na lako pristupačnom mestu, mora izvana imati dobro vidljiv znak crvenog krsta. Na jednoj strani ormarića treba da bude čitljivo napisana telefonska i kućna adresa najbližeg lekara, adresa nadležnog uredskog lekara i adresa prve bolnice, a osim toga opomena da onaj materijal ormarića, koji je potrošen, treba smesta nadoknaditi. Na drugoj strani ormarića treba da budu prilepljena uputstva za uporabu materijala ormarića kao i za postupak sa ozleđenima. Najvažnija uputstva su ova: 1. ozleđeni dio tela treba dobro razotkriti, da ne ostane neprimećena eventualna teža ozleda, 2. s pincetom i vatom namočenom u jodtinkturu treba namazati okolinu ozlede, a ne samu ranu, sa pincetom se vadi iz rane samo gruba nečistoća, 3. ovojni materijal treba gazom stavljati na ranu a da se ne dira prstom u gazu. Gazom pokritu i povezanu ranu treba povezati ako je potrebno još i sa kaliko povojem ili trouglastim rupcem, 4. ako rana jako krvari — unatoč zavoja — onda treba sa Esmarch gumom stegnuti dotični dio tela nad ranom, bliže k srcu, no najduže kroz dva sata, 5. udlage, šine, treba postaviti kod preloma kosti na prelomljenu ruku ili nogu tako da i dva susedna zgloba budu pokrita od šina i onda povezati šinu kaliko povojem ili trouglastim rupcem i 6. treba uvek odmah tražiti lekarsku pomoć.

Zdravstveno odelenje Središnjeg ureda sastavilo je sada plakat za prvu pomoć. Dobre slike (orig. fotografije lekara dra. Palmovića, dr. Žokalja i dr. Haramusteka) i kratak tekst, daju praktična uputstva za pružanje prve pomoći. Plakat ne sme da manjka ni u jednoj radionici u kojoj su radnici izloženi nesrećama, plakat mora biti prilepljen na zid kraj svakog ormarića za prvu pomoć.

Biće jasno svakomu, u kako velikoj meri će se poboljšati pružanje prve pomoći, ako će se u svim preduzećima koja su na to obavezna, zaista naći ovakav ormarić sa nužnim uputstvima i sa dobro zaštićenim, higijenskim i čistim zavojnim materijalom. Svi koji su za to nadležni treba da od sada savesno i energično nastoje da se ova odredba Ministarstva izvršuje. Sramota je da sada u trećoj godini posle toga što je ova naredba izašla, ima jedva po koje preduzeće u zemlji, koje je ovu zaista jeftinu i toliko korisnu meru za zaštitu života i zdravlja radnika izvršilo. A to je sramota ne samo za poslodavce nego i za svakoga, komu je poverena briga za život i zdravlje radnika. Činovnici i lekari osiguranja obilazeći preduzeća treba da traže svagde gde je propisano ormarić za prvu pomoć, koji može svako preduzeće da sastavi ili da kupi za jeftin novac. Ako nema ormarića treba to javiti nadležnoj Inspekciji rada i Središnjem uredu, koji po glavi XIV. Zakona o osiguranju radnika također ima mogućnosti da osigura izvršenje propisanih mera. Nadalje treba tražiti da se kraj ormarića izvesi i plakat Središnjeg ureda o prvoj pomoći. Plakat treba da bude i u onim radnjama u kojima nije propisan ormarić.

2. Ako ćemo ustrajnim radom uspeti da se u svim preduzećima u kojima je to potrebno nabavi dobar zdravstveni materijal za pružanje prve pomoći, nismo još postigli mnogo, ako ne postignemo i to, da se u svakom preduzeću nađe i čovek, stalniji radnik ili sam poslodavac koji znade kako treba postupati u slučaju nesreće i kako treba taj materijal najbolje upotrebljavati. Imamo mnogo žalosnih iskustava ne samo sa manjkavo-

Digitized by Google

šću uređaja za prvu pomoć nego i s time u kako se malo preduzeća nađe čovek koji ima potrebno znanje i iskustvo o upotrebi tog materijala.

No gotovo je tipična pojava da nitko u preduzeću ne zna ništa o tome kako treba da se postupa u slučaju nesreće i kako treba materijal za prvu pomoć upotrebljavati. Bilo je Esmarch zavoja a nitko nije imao ni pojma o tome čemu ima da služi taj zavoj i kako treba njime rukovoditi. Jednom smo videli ormarić sa 11 lekova u bocama, a među njima bio je tu i protuotrov protiv arsena, a radilo se o fabrici u kojoj nitko nikada nema posla sa arsenom. Nitko nije znao čemu služe ti lekovi.

Ništa nisu znali. Samo za irigator su znali da s njime žena vratara daje klizme deci. A irigator u tom skupom ormariću imao je da služi za ispiranje velikih rana, što se uostalom danas smatra nedopuštenim kod davanja prve pomoći po laiku.

Zato tražimo da se kraj zdravstvenog materijala nalazi uvek i kratki opis kako treba taj materijal upotrebljavati.

Međutim iz tih kratkih natpisa ne može se mnogo naučiti. Nije uvek laka stvar znati što treba učiniti u slučaju nesreće. Treba mnogo prisutnosti duha, koja se nažalost ne može naučiti. No ima mnogo toga, što se može naučiti a čovek koji je učio kako treba pružati prvu pomoć, imaće i više prisutnosti duha u slučaju nesreće.

Videli smo strašnih slučajeva. Remen transmisije zahvatio je pletenice mlade nadničarke. Silna snaga stroja podigla je radnicu u vis i derala sa pletenicom već i kožu sa glave. Ustrašeni strojar mogao je sa jednom kretnjom zaustaviti stroj i tako spasiti devojku, ali on je skočio uzrujan i uplašen k vratima vičući: u pomoć! Dok se vratio, stroj je ubio svoju žrtvu.

Benzin se upalio, a plamen je uhvatio odelo dviju radnica. Sve su radnice potrčale da donesu vode za gašenje. Nikome nije palo na pamet da brzo umota devojke u gunjeve koji su ležali na stolu za glačanje ili u debele kaputе koji su visili na zidu. Tako bi ugušili plamen; a dok su se radnice vratile sa vodom, bilo je već kasno.

Videli smo radnika koji je izgubio desni palac jer mu je poslovođa na neznatnu ogrebotinu prsta metnuo zavoj sa otopinom »karbola« koja se nalazila u ormariću za prvu pomoć. Bila je to jako skupa prva »pomoć«. Da nisu malu ranu uopće povezali, ona bi zarasla za dan — dva. Vršalica je ozledila momka na stopalu. Rana je krvarila. Unatoč povoja, krvarenje nije stalo. Nikoga nije bilo koji bi mogao obustaviti krvarenje. Dok su stigli lekaru, bio je momak mrtav.

Vidimo još danas katkada na svežim ranama paučinu, konjsku mokraću i slične »svinjarije«. Čudnovato je što sve mogu ljudsko neznanje i praznoverje da učine sa ozleđenim čovekom.

Sistematskim i ustrajnim prosvetnim radom stati ćemo na kraj ovim barbarskim greškama. U svakom preduzeću treba da bude najmanje jedan inteligentan radnik, po mogućnosti stalni radnik, na primer poslovođa koji je izučen i uvežban kako treba ozleđenom čoveku ukazati prvu pomoć.

Mesni organi treba da organizuju u većim centrima, gde ured ima kirurško ordinaciju, tečajeve za prvu pomoć. Tečaj treba održati svake godine najmanje jedanputa. Treba da traje četiri do šest nedelja. Ako radnici mogu da polaze tečaj i za vreme rada dakle na 3 do 4 sata na dan, onda treba tečaj da traje samo 4 nedelje. U tom slučaju trebalo bi preduzeće da plati radniku koga je poslalo na tečaj radno vreme i da na taj način pridonese svoj dio za uspeh tih tečajeva koji će smanjiti troškove osiguranja za slučaj nesreće, jer će smanjiti rente i imaće neposredne koristi i za poslodavce. Ako radnici mogu da polaze tečaj samo u večernjim satima posle rada, onda treba da tečaj traje duže, obično oko šest nedelja. Važno je da tečaj bude »praktičan«. Treba u prvom redu upozoriti na pravilo: da se ne sme škoditi ozleđenome i da se u svakom slučaju ozlede treba da traži lekarska pomoć. Prva pomoć treba da pomogne samo do dolaska lekara, ona ne može nikako da nadoknadi lekarsku pomoć.

Učesnicima tečaja treba dati prilike da vide ozleđene radnike i da pod nadzorom lekara vežbaju pružanju prve pomoći, povezivanju rana, improvizaciji povoja, umetnom disanju itd. Ovaj praktični rad je mnogo važniji od dugočasnih teoretskih predavanja. Temeljne ideje asepse i antisepse, nešto malo anatomije i fiziologije, koliko baš treba za razumevanje onih patoloških promena koje će učenik videti u slučaju nesreća, to je dosta teorije. Sve drugo treba da bude praktično učenje onoga što će samaritancu najčešće trebati. Može se pra-

Digitized by Google

ktično učiti samo onda ako nema premnogo učesnika na kursu. Na tečaju ne bi smelo biti nikada više od 10 do 12 učesnika, iz svakog preduzeća po jedan. Vreme predavanja treba dogovoriti sa učesnicima tečaja i sa poslodavcima. Ako se ne radi u dogovoru sa radnicima ne će tečaj uspeti. Videli smo već, da je na prvom predavanju bilo trideset ljudi, a na trećem samo trojica.

Materijala za tečaj naći će lekari, u koliko im ne dostaje vlastitog materijala, u domaćoj i stranoj stručnoj literaturi. Kod nas postoji dobra knjiga prof. dr. Čačkovića a ima i drugih manjih publikacija, na primer članak pisca u »Radničkoj zaštiti« broj 5 god. 1926. U ovom broju »Radničke zaštite« publicirano je jedno kratko, dobro uputstvo za prvu pomoć od dra. Palmovića.

Ove će tečajeve uredi organizovati tako da će se obratiti na poslodavačke i radničke Komore i udruženja sa molbom da i oni propagiraju ove tečajeve i da upute svoje članove u važnost i u korist tih tečajeva. Ako ured sam ne može da priredi ove tečajeve, treba da traži da ih prirede Higijenski zavodi ili Crveni krst ili treba da traže saradnju sa Higijenskim zavodima ili sa Crvenim krstom ili sa društvima za spasavanje. Slike, eventualno filmove dobiće od Higijenskih zavoda, dobre velike zidne slike ima i Središnji ured, koji ih može posuditi.

Osim ovih većih tečajeva, bez kojih se ne može biti, treba svaki ured da organizuje naročito u većim centrima, jednostavna predavanja o prvoj pomoći. U tim predavanjima treba da upozorimo radnika i poslodavca na opasnosti pri radu i na način pružanja racijonalne prve pomoći. Predavanja su po našem iskustvu uvek vrlo dobro posećena. Najbolje uspevaju predavanja sa diapozitivima i filmovima. Diapozitive ima Središnji ured, pa i ljubljanski ured. Središnji ured posuđuje svoje diapozitive svim uredima koji žele da prirede ovakova predavanja. Ako će sam ozleđeni i ako će i njegovi drugovi znati što treba u glavnome da se radi u slučaju nesreće, biće posledice nesreće često lakše. Tok predavanja može biti u kratko ovaj. Nakon kratkog uvoda o cilju predavanja treba upozoriti da je prva dužnost kod svake nesreće da se unesrećeni što više udalji iz opasnog položaja u kojem se nalazi i da se tako spreči svaka dalnja nesreća. Stroj koji je uhvatio unesrećenoga, treba smesta obustaviti, treba prekinuti električnu struju koja ga je udarila, treba ga izvući iz sobe u kojoj se plinom otrovao ili treba barem širom otvoriti prozore i vrata da uđe sveži zrak u prostoriju. Treba ga izvući iz vode u kojoj se davi, treba ugasiti plamen u kojem gori, prerezati uže koje ga guši itd.

Tek kada smo obustavili delovanje nesreće, pokušat ćemo da otstranimo sve one posledice nesreće koje su opasne za zdravlje i život unesrećenoga. Najčešće su posledice nesreće r a n e. Rane laik ne treba da ispira, on može time više da škodi nego što koristi. Okolicu rane treba namazati jodtinkturom, koja se nalazi u ormariću za prvu pomoć. Ranu samu ne treba namazati. Videli smo kako se u duboke rane sipala jodtinktura, nanevši ozleđenome strašne boli i mnogo štete. Na male rane treba metnuti flaster povoj sa tkaninom kakova se nalazi u ormariću za prvu pomoć. Ni ranu, ni tkaninu koja dolazi na ranu ne smemo dotaknuti prstima. Na veće rane mećemo povoj patronu iz ormarića ili ako je nema, povoj čistom tkaninom. Postupak je inače isti kao kod manjih rana. Ako rana krvari, treba obustaviti krvarenje.

Krvotok treba kratko opisati.

Krv teče u žilama kucavicama od srca prema krajevima tela a u krvnim žilama od krajeva tela prema srcu. Obično su najopasnija krvarenja iz žila kucavica. Krv štrca iz rane, katkada se vidi i periodično štrcanje koje po ritmu odgovara udarcima srca, oko 70 puta u minuti. Čovek ima od prilike toliko krvi koliko odgovara $^2/_{13}$ njegove telesne težine. To je kod odraslog čoveka oko 5 kilograma. Misli se da nastupa smrt ako čovek naglo izgubi cca polovicu svoje krvi. Sigurno bi se mnogo života spasilo, da su ljudi znali kako se lako može u običnim slučajevima obustaviti krvarenje iz rana. Obično dostaje malo čvršći povoj. Ako to ipak ne dostaje, treba iznad mesta ozlede bliže k srcu čvrsto stegnuti Esmarch gumom ozleđeni dio tela dok krvarenje ne stane. Ako nema gumenog povoja lako je nadomestiti gumu jednostavnom naramenicom, a ako ni ove nema maramicom ili povojem koji možemo pomoću štapića ili žlica zavrtati tako da ga stegnemo do one mere koja je dostatna da krvarenje stane. Ovakav stegnut povoj može da spasi život unesrećenoga ali ne sme da leži predugo preko 2 sata bez prekida. Inače može da dođe do teškog oštećenja onih delova tela koje smo izlučili iz krvotoka.

Ranjenog čoveka treba po mogućnosti smesta položiti na krevet, na nosiljku ili

Digitized by Google

na pod, tako da leži, dok mu povezujemo ranu. U protivnom slučaju se događa, da ranjeni čovek padne u nesvest. Može da se kod toga sruši na zemlju i da se još teže ozledi.

Onesveštenog čoveka, ako mu je lice jako crveno ili modrikasto, treba tako smestiti da mu glava bude visoko položena, a ako je lice bledo tako da mu je glava niža od tela, da visi i da se tako krv vrati u glavu. Treba otvoriti ovratnik, kao i sve što ga steže oko vrata ili oko pasa, tako da mu ništa ne smeta u disanju.

Ako se pere lice onesveštenoga sa hladnom vodom i ako se osigura pristup svežeg hladnog zraka, vratiće se on obično brzo k svesti. Ako ne dođe k svesti, treba ga oživljavati na drugi način, jer teška besvestica može da pređe u zamrlost, u prividnu smrt, i ako se takav čovek prepusti svojoj sudbini, može da nastupi smrt. Kad onesvešteni čovek ne diše treba vršiti umetno disanje. Umetno disanje vrši se obično tako da se grudni koš ritmično proširuje i onda steže oko 15 puta u minuti kao kod normalnog disanja. Obično se vrši umetno disanje onako, kako je to na plakatu Središnjeg ureda prikazano.

Najpre dignemo gornje ispružene ekstremitete onesveštenoga energično u vis iznad glave, koliko god možemo, rašireći mu na taj način grudni koš. Držimo ih tu od prilike 2 sekunde dok brojimo dvadesetdva, dvadesettri, onda ih energično spustimo natrag, pritisnuvši mu ih na grudi, tako da mu stisnemo grudni koš; ostavljamo ih u tome položaju opet dve sekunde, opet ih dižemo u vis itd. Umetno disanje vredi, kada kod toga čujemo, kako struji zrak kroz nos ili kroz usta. Katkada može jezik kod teške nesvestice da nemoćno padne natrag u grlo, da zatvori ulaz u grlo, i tako spreči umetno disanje. U takvim slučajevima ćemo si tako pomoći, da ćemo porinuti donju vilicu napred, time ćemo usta otvoriti a jezik će ostati spreda. Ali možemo i jezik uhvatiti i izvući neposredno rukom ili pincetom. Umetno disanje treba katkada vrlo dugo provoditi, dva sata i duže ako još ima izgleda za spas onesveštenoga.

Kod spasavanja utopljenika može da strada i spasilac ako nije vrlo spretan plivač. Treba znati da utopljenik u divljem strahu često zahvati rukom ili nogom spasioca tako grčevito da mu onemogući plivanje i da ga povuče u dubinu. Zato se treba utopljeniku približavati straga, uhvatiti ga za lice, za glavu ili za kosu i plivati s njim natraške tako da mu je onemogućeno da zahvatio spasioca rukama ili nogama. Posle dolaska na kopno treba utopljenika tako položiti da mu voda može da iscuri iz usta i iz nosa.

Česta je pojava krvarenje iz nosa, koje je katkada teško zaustaviti jer se postupa vrlo nesvrsishodno. Kod jakog krvarenja iz nosa treba do dolaska lekara postaviti bolesnika tako da sedi ravno, da mu glava ne bude nagnuta ni napred ni natrag, jer to samo povećava krvarenje. Treba onu stranu nosa koja krvari pritisnuti čvrsto prstom, onda krvarenje obično stane. Ako ne stane treba vatom ispuniti onu stranu nosa, iz koje curi krv, i pritiskom na žilicu koja krvari obustaviti krvarenje. Ako ima opeklina treba tkaninu ili čistu maramu dobro umočiti u masnu tekućinu, koja se nalazi u ormariću za prvu pomoć. To je voda vapnenica Aquacalcis i laneno ulje. Ovim se poveže opeklina. Ako nema toga ulja onda je i obično čisto, eventualno prekuhano ulje, dobro.

Ako je kost ruke ili noge slomljena ili ako je ruka ili noga iščašena vidi se to obično po tome da se oblik ruke ili noge promenio. Bolovi su vrlo jaki i unesrećeni obično ne može da upotrebljava ozleđenu ruku ili nogu. U ovakvim slučajevima treba pre svega nastojati da ozleđena ruka ili noga miruje, da se ne miče i da je drugi ne miču. Na povređenu ruku ili nogu meće se udlaga, šina ili improvizira se povoj sa štapom ili daščicom, koji treba da je čvrst. Povoj treba da prelazi preko dva susedna zgloba tako da se prelomljena ili iščašena ruka odnosno noga mnogo ne miče. Plakat Središnjeg ureda pokazuje improvizacije kod preloma kosti. Što manje mičemo prelomljenu ruku ili nogu i što smo više osigurali mirno držanje, to smo ozleđenom više koristili.

Ako u predavanju još upozorimo kako treba svući odelo ozleđenoga a da ga ne mučimo pri tome, kako ga treba položiti na nosiljku i kako nositi da ga to što manje boli, onda smo slušaocima rekli sve ono što je najglavnije pri pružanju prve pomoći. Treba uvek upozoriti i na to da bez saradnje radnika i poslodavca nema uspešne organizacije prve pomoći. Treba podvući da uvek treba zvati lekara ili odvesti ozleđenoga lekaru. Treba upozoriti da su sani-

Digitized by Google

tetske stanice, da su ormarići Središnjeg ureda propisani ali da će ih biti ipak svagđe tek onda ako će poslodavci uvideti da ih moraju nabaviti u vlastitom interesu i kada će ih radnici tamo gde su propisani, a gde ih ipak nema, tražiti.

Organizacija prve pomoći traži dakle saradnju zdravstvenih vlasti, Inspekcije rada, Crvenog krsta i nosioca radničkog osiguranja. Središnji je ured izradio propise o ormariću za prvu pomoć, time je stvorio propise za dobar materijal za prvu pomoć. Organizovao je tečajeve i predavanja o prvoj pomoći, nabavio je slike i diapozitive za ova predavanja, sastavio je plakat za prvu pomoć i dao je time mogućnost da u svakom preduzeću bude po koji čovek, koji znade da upotrebljava ovaj materijal na ispravan način.

Sada dolazi ali najteži dio rada!

Treba neumornim ustrajnim radom kod nadzora i pregleda preduzeća vazda tražiti i ormariće za prvu pomoć i čoveka »samaritanca« koji je slušao tečaj. Treba tečajeve za prvu pomoć organizovati svagde u zemlji. Ne smemo mirovati dok nije izgrađena cela organizacija prve pomoći. Zato ne treba milijuna, ne treba investicija. Treba samo mnogo truda, ustrajnosti, razumevanja i dobre volje.

U modernoj školi uče deca i ljudi mnogo stvari. Učimo u školi kako dišu biljke, po kojim se zakonima kreče sunce na nebu, znamo kako se zovu planeti koji su udaljeni od nas milijune kilometara. Ali gotovo ništa ne učimo i vrlo malo znademo o našem organizmu, o tome što se zbiva tri milimetra ispod naše kože, u vlastitom čudnovato uređenom telu. Zato su ljudi valjda tako nespretni i nemoćni ako treba pomoći sebi ili bližnjemu u teškim časovima telesne nesreće i životne pogibelji.

U svakom čoveku živi prastari iskonski nagon, da pomogne unesrećenom drugu. Ljudi nisu baš najbolji. Strahote rata, teško posleratno vreme nisu baš povećali etičku i socijalnu svest čoveka, našeg savremenika. Ganjamo se međusobno, i mržnje ima više nego ljubavi među ljudima. A ipak, kada je čovek u životnoj pogibelji vidimo opću nagonsku želju da mu se pomogne, a vidimo katkada i heroički samopregor pri spašavanju čoveka koga spasilac valjda nikada nije ni vidio. Mnogo je spasilaca stavilo na kocku u takvim slučajevima vlastiti svoj život, preziruć smrt u plemenitom nagonu spašavanja.

Da ovaj plemeniti nagon spašavanja bude zaista uspešan i koristan, da se održi i učvrsti i u današnjem društvu, u vremenu razočaranja i degradacije mnogih ljudskih vrednota: treba da organizujemo samaritanski rad za prvu pomoć u preduzećima pa i u celoj našoj zemlji.

PALMOVIĆ Dr. FERDO:

PRVA POMOĆ U NESREĆNIM SLUČAJEVIMA

Veliki broj nesrećnih slučajeva događa se svakog dana u cijeloj našoj državi. Te se nesreće događaju u raznim prilikama, a mogu da se dogode svakomu. Ipak se najviše nesreća događa u radu, dakle onima, koji su zaposleni. Stoga su radnici u radu najviše izloženi mogućnosti, da im se dogodi nesreća. Nema doduše podataka o tome, koliko se sveukupno događa nesreća u našoj državi za cijelo stanovništvo. Ali možemo ipak na temelju podataka objelodanjenih za radništvo osigurano kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika zaključiti u izvjesnoj mjeri na broj nesrećnih slučajeva i za ostalo pučanstvo u državi.

Tako je na pr. u godini 1931. broj nesrećnih slučajeva prijavljenih Središnjem uredu za osiguranje radnika iznosio kod članova toga ureda preko 15.000. To znači, da je svaki dan bilo kod članova tog ureda poprečno oko 50 nesrećnih slučajeva. Osim tih prijavljenih nesreća bilo je sigurno i mnogo malih, sitnih ozljeda, koje su prošle bez posljedica i koje nisu bile niti prijavljene. I ako ostalo pučanstvo nije toliko izvrgnuto pogibelji nesreća kao radnici za vrijeme rada ipak taj sveukupni broj nesreća mora biti velik, kad se uzme u obzir, da članstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika iznosi samo oko dvadeseti dio čitavog stanovništva naše države.

Digitized by Google

Uslijed nesrećnih slučajeva dolazi često kod unesrećenih lica do privremene nesposobnosti za rad, a katkada i trajne nesposobnosti za rad bilo potpune ili djelomične, a u izvjesnom broju slučajeva nesreće svršavaju smrću. Tako je od gornjeg broja prijavljenih nesrećnih slučajeva bio 381 smrtni slučaj. Kako vidimo, uslijed svoje nesposobnosti za rad, su unesrećeni izlučeni od privrede i time nastaju velike štete za naše narodno gospodarstvo.

Da se vidi veličina te štete, može se to djelomice zaključiti iz podataka Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koji je samo u jednoj godini 1931. isplatio unesrećenim radnicima za potpore (privremene i trajne rente i ostale potpore) oko 40 milijuna dinara.

Ne samo da time nastaje šteta cijelom narodnom gospodarstvu, nego najveću štetu trpe sami radnici. Oni primaju za slučaj trajne nesposobnosti za rad potporu (rentu) i to toliki postotak svoje obezbjeđene zarade, koliko iznosi postotak njihove nesposobnosti za rad, ako je nesposobnost za rad veća od 10 postotaka. Ali je poznato iz iskustva, a naročito iz prilika posljednjih godina, da takvi osakaćeni radnici, koji primaju na pr. 30 ili 40 postotaka svoje obezbjeđene zarade (za 30 ili 40 postotnu radnu nesposobnost), ne mogu uopće ili vrlo teško mogu da nađu posla, kad se za posao uzimlju u prvom redu potpuno zdravi radnici. U slučaju veće nezaposlenosti su prilike za zaposlenje osakaćenih radnika još teže. Pošto radnik ima kao svoje najveće i jedino blago svoju radnu snagu, to je za njega još više nego za druge od najveće važnosti, da to svoje blago u prvom redu očuva od nesrećnih slučajeva, a ako ga nesreća stigne, da opet što prije i što potpunije postigne svoju radnu sposobnost i time sposobnost za privredu i život.

Teške posljedice, koje unesrećeni radnik kasnije mora snositi dolaze često otuda, što za vrijeme nesreće nije imao uopće nikakovu prvu pomoć ili nije dobio ispravnu prvu pomoć. Kad se dogodi nesreća, ne zna unesrećeni često ni sam ni drugi iz njegove okoline, što bi počeli i na koji način bi mu pomogli. Drugi puta opet nemaju potrebnih i podesnih sretstava da mu pruže prvu pomoć. Ako se prva pomoć ne pruži kako treba, može biti često od veće štete za unesrećenog, nego da nije imao nikakve prve pomoći. Dogodio se na pr. slučaj, da je prošle godine kod vršalice bio unesrećen radnik tako, da mu je stroj teško ozljedio stopalo jedne noge i nastalo je jako krvarenje iz te noge. Nitko iz njegove okoline nije znao što da učini i kako da mu pomogne, a niti su imali kakvih sretstava za pružanje prve pomoći. Pošli su kolima sa unesrećenim do liječnika, ali pošto je udaljenost bila veća, a krvarenje vrlo jako, to je dotični iskrvario posvema i usljed gubitka krvi još na putu umro.

Da je tomu unesrećenom netko od okoline, ako ne gumenom cijevi, nego barem običnom kakvom uzicom ili vrpcom stegnuo čvrsto nogu u potkoljenici, krvarenje bi prestalo i onda bi ga mogli odmah odvesti do liječnika, koji bi mu pružio daljnju potrebnu pomoć. Čovjek bi ostao na životu.

Da se uzmogne ispravno pružiti prva pomoć u nesrećnom slučaju, potrebno je:

1. da lice, koje pruža prvu pomoć, poznaje temeljne upute, kako se prva pomoć pruža u pojedinom slučaju,

2. da lice, koje pruža prvu pomoć, ima na raspolaganju sretstva potrebna za pružanje prve pomoći.

1. Kakve se nesreće najčešće događaju i kako se pruža kod toga prva pomoć?

Rane. Najobičnija i najčešća ozljeda je rana. Rana može imati različit oblik i veličinu, od najmanje ranice i ogrebotine do velikih rana. Potrebno je imati na umu, da svaka pa i najmanja ranica može uslijed zaraze sa klicama bolesti biti uzrok teških kasnijih posljedica pa i smrti. Zato treba sa svakom pa i najmanjom ranom postupati pažljivo i oprezno.

Veće rane. Kod većih rana treba postupati na slijedeći način: Svakog ozlijeđenog sa većom ranom treba najprije položiti na kakav ležaj, stolac ili makar pod, jer stojeći može dobiti nesvjesticu i srušiti se radi toga na pod i kod toga se ponovno ozljediti. Ozlijeđeni dio tijela treba zatim razotkriti. U pincetu (hvataljku od metala) uzmemo malo bijele vate, namočimo ju u jodovu tinkturu i namažemo samo okolinu rane. Samu ranu ne smije se nikada mazati niti sa jodovom tinkturom niti sa kakvim drugim sretstvom na pr. otopinom karbola. Isto se tako rana na smije ispirati sa vodom niti dirati prstima ili drugim predmetima. Iz rane se smije izvaditi samo gruba nečistoća na pr. komadiće stakla i to samo sa čistom pincetom. Na svaki način treba za-

Digitized by Google

PRUŽANJE PRVE POMOĆI U SLUČAJU POSLOVNE NESREĆE RADNIKA

(KRATKE UPUTE U RIJEČI I SLICI)

Izradilo: Zdravstveno odjeljenje Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu.

Ormarić za prvu pomoć

(sastavljen po Središnjem uredu za osiguranje radnika)

Na predlog Središnjeg ureda za osiguranje radnika odredilo je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja materijal (sretstva) za pružanje prve pomoći, koji moraju poduzeća imati u ormariću za prvu pomoć. Materijal mora biti sadržan u točno propisanom obliku i količini. Bez ovog je materijala mnogo teže pružiti pravilno i uspješno prvu pomoć.

Kod svake nezgode traži uvijek odmah i liječničku pomoć!

Digitized by Google

Umjetno

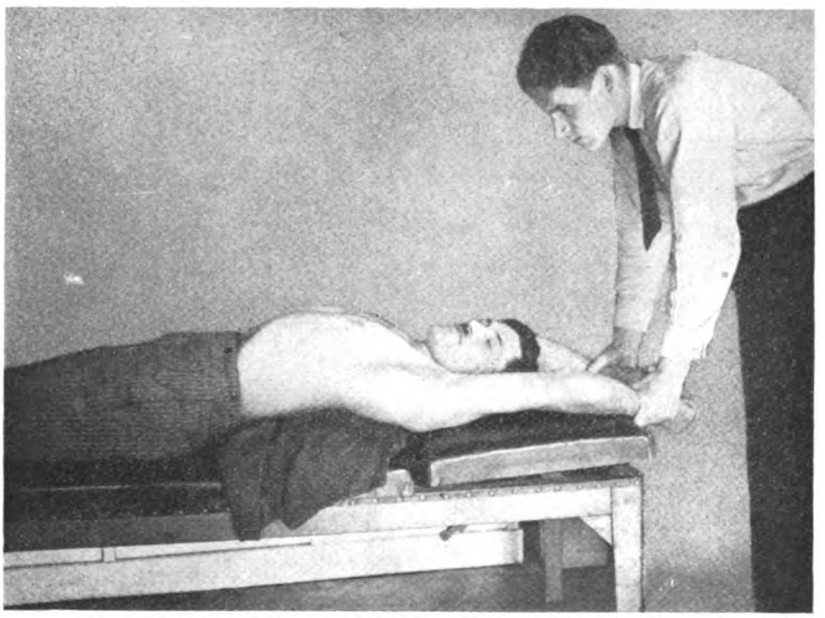

Udisanje

Umjetno disanje činimo kod čovjeka, koji je prestao disati uslijed nezgode sa električnom strujom, kod utopljenika, kod smrznuća ili iz drugih razloga na primjer uslijed otrovanja plinovima ili nezgode slične vrsti. Unesrećenog treba iznijeti na svježi zrak ili ako to nije moguće, barem smjesta dovesti svježi zrak u dotičnu prostoriju otvaranjem prozora i vratiju.

Digitized by Google

disanje

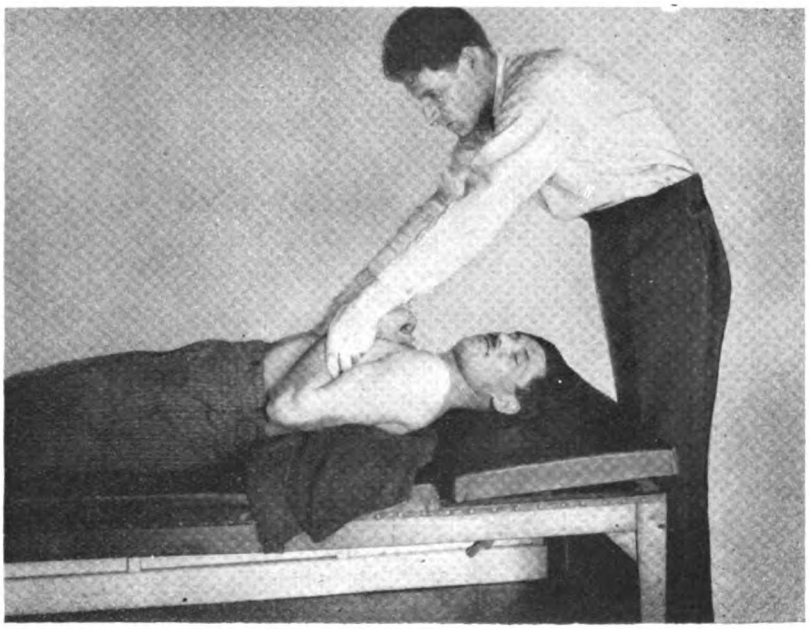

Izdisanje

Unesrećenom koji leži na leđima treba najprije raskopčati košulju i odijelo koje ga steže, zatim se ispod ramena stavlja podloga od jastuka, složenog kaputa ili slično. Osoba, koja pravi umjetno disanje čini najprije kod unesrećenog udisanje prema slici (lijevo), a iza toga poslije dvije sekunde izdisanje prema slici (desno), a iza toga opet poslije dvije sekunde udisanje itd. — Udisanje i izdisanje treba činiti od prilike petnaest puta u minuti — tako kako čovjek obično i diše. Umjetno disanje treba katkada produžiti i kroz dva sata.

Digitized by Google

Prelom

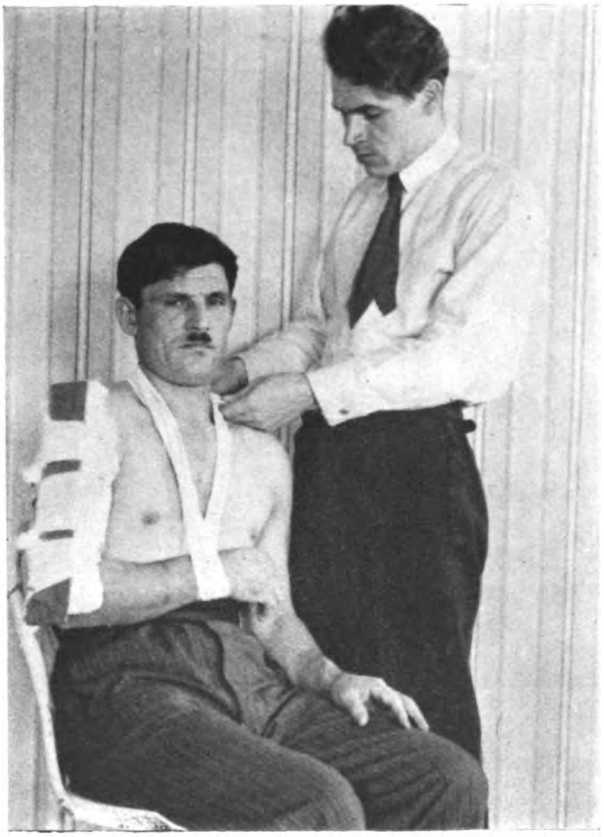

Prelom nadlaktice

Kod svakog je preloma kosti prvo pravilo, da se spriječi svako suvišno gibanje prelomljenog dijela tijela, jer to jako boli i jer može da bude opasno. I pri pružanju prve pomoći kao i kod prenosa ***ozljeđenog*** *treba strogo izbjegavati suvišno gibanje prelomljenih krajeva kosti. Treba kod stavljanja zavoja prije svega čvrsto uhvatiti i nepomično držati prelomljenu ruku ili nogu iznad i ispod mjesta preloma, dok nije zavoj svršen.*

Digitized by Google

kosti

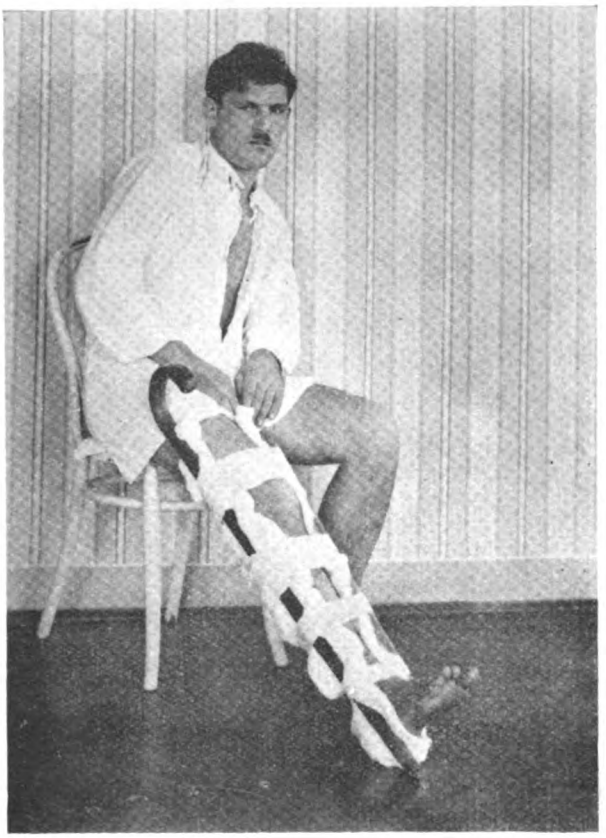

Prelom podkoljenice

Da se prelomljeni dio tijela (ruka ili noga) ne trese i ne pomiče, postavljaju se udlage (šine) ili se postavljaju mjesto šina daščice iz drva, štap ili slični predmet. Ako se radi o prelomu noge te nema ničega drugoga, onda nepovređena druga noga postavljena uz prelomljenu služi mjesto šine. Udlage treba najprije podložiti sa prostom vatom ili mekanom čistom tkaninom na primjer maramom ili podesnim komadom odijela te onda postaviti na prelomljeni dio tijela tako, da i dva susjedna zgloba budu pokrita od udlaga, i onda se to poveže i pričvrsti zavojem.

Digitized by Google

Zaustavljanje

Zaustavljanje jakog krvarenja uzicom

Kod povreda žila kucavica ili većih žila može krv štrcati ili rana jako krvariti. Ako se ne može krv zaustaviti tako, da se rana običnim zavojem čvrsto poveže, što treba u svakom slučaju najprije

Digitized by Google

jakog krvarenja

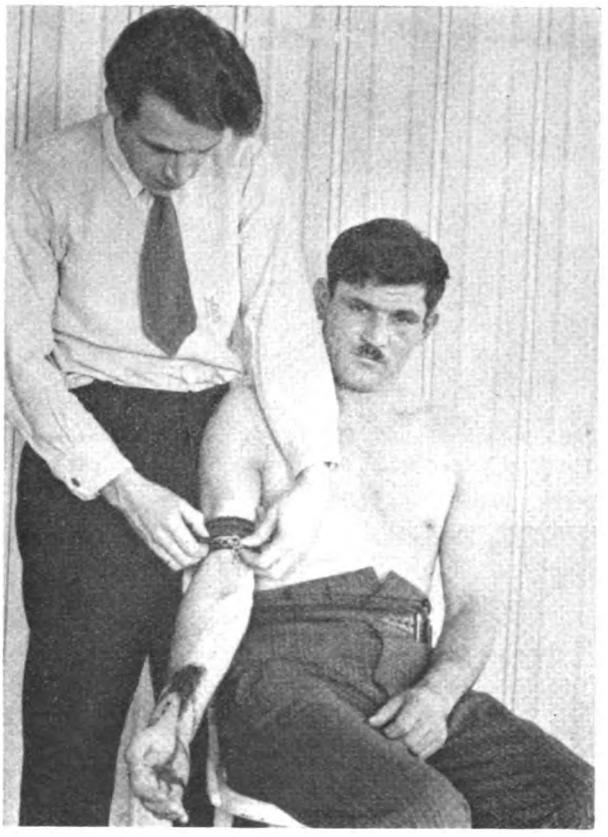

Zaustavljanje jakog krvarenje gumenom cijevi

pokušati, onda treba zaustaviti krv tako, da se dio tijela nad ranom bliže srcu stegne ili uzicom, koja se napinje zakretanjem ili gumenom cijevi tako, da prestaje krvarenje. Ovo stezanje ne smije potrajati duže od 1—2 sata.

Digitized by Google

Rane

Otvaranje zavojne patrone

Povezivanje rane zavojnom patronom. Gaza dolazi na ranu!

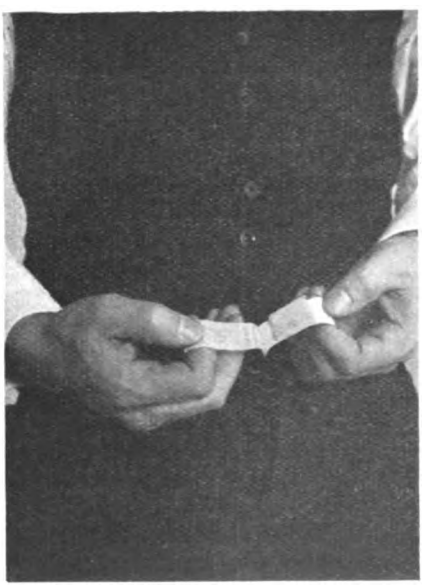

Skidanje organtina sa flaster-zavoja

Pokrivanje rane flaster-zavojem

Pazi, da se ozlijeđeni čovjek radi nesvjestice ne sruši na pod, jer se može uslijed toga ponovno povrediti. Zato teže ozlijeđenog položi najprije na ležaj ili na pod.

Ozlijeđeni dio tijela razotkrij! S pincetom i vatom namočenom u jodtinkturu namaži tada okolinu ozljede (okolinu rane). Samu ranu nikada ne maži jodtinkturom ili drugim kakvim sretstvima n. pr. otopinom karbola, ne ispiraj vodom, niti ne diraj prstima ili drugim predmetima. Spriječi na svaki način onečišćenje rana zbog neznanja i praznovjerja na pr. paučinom ili sličnom još grubljom nečistoćom. Iz rane se može izvaditi samo gruba nečistoća (komadići stakla ili slično) i to čistom pincetom. Ranu treba uvijek pokriti gazom, t. j. tako, da otvoriš zavojnu patronu i paziš kod toga da gazu ne diraš prstima, već stavi gazu odmah na ranu i na to poveži!

Kod opeklina stavlja se na ranu najprije tekućina za opekline, kako se nalazi u ormariću za prvu pomoć, a ako te nema, onda čisto ulje. Zatim se povezuje opeklina kao i ostale rane.

I kod malih ozljeda i ranica postupaj isto tako čisto i oprezno kao i kod većih rana. Malu ranicu treba uvijek pokriti flaster-zavojem.

Digitized by Google

priječiti da se radi neznanja i praznovjerja na ranu stavlja razna nečistoća kao na pr. paučina ili slična još grublja nečistoća. Kad smo namazali okolinu rane sa jodovom tinkturom, onda ranu treba uvijek pokriti sa gazom. To se čini tako da se uzme neotvoreni zamot sa zavojnom patronom gdje je već čista gaza prišita na zavoju, otvori se zamot i pazi kod toga, da se ne dira gaza sa prstima, već se gaza stavi odmah na ranu i na to se zavojem poveže.

Male rane. Kod malih ogrebotina i ranica na prstima treba postupati isto tako čisto i oprezno kao i kod većih rana. Na malu ranicu može se staviti tako zvani flaster — zavoj, gdje je već gaza priljepljena na flaster. U tom slučaju odrežemo škarama potreban komadić od flaster — zavoja, skine se pažljivo sa njega bijela organtin tkanina i stavi na ranicu flaster zavoj tako da njegova gaza pokrije ranicu.

Opekline. Posebna vrsta rana su opekline. Na opeklinu treba staviti najprije takozvanu tekućinu za opekline (jednaki dijelovi lanenog ulja i vapnenaste vode) ili ako takve nema, onda čisto ulje. Zatim se povezuju opekline kao i ostale rane.

Krvarenje. Ako kod ozljeda bude povređena žila kucavica ili veća žila, onda iz rane krv štrca ili rana jako krvari. U svakom takvom slučaju treba najprije pokušati zaustavi krv tako, da se takva rana sa običnom zavojnom patronom čvrsto poveže. Ako rana ne prestaje ni tada krvariti, onda treba krv zaustaviti tako, da se dio tijela nad ranom, bliže k srcu, stegne ili uzicom ili gumenom cijevi tako da prestaje krvarenje. Ovakovo stezanje ne smije potrajati duže od 1—2 sata. Zato se mora smjesta kod takvog ozlieđenika a i kod svakog krvarenja zatražiti liječnička pomoć.

Prelom kosti. Kod preloma kosti obično osjeća ozljeđeni veliku bol na mjestu preloma, on ne može u pravilu upotrebljavati dotičnu ruku ili nogu, te se na mjestu preloma vidi obično kao da je kost savinuta. Isto tako najčešće dolazi poslije preloma do znatnije otekline u okolici preloma uslijed izljeva krvi u tkivo. Ako se na mjestu preloma nalazi na koži rana, onda se takav prelom zove otvorenim i on je vrlo pogibeljan radi moguće zaraze rane.

Kod svakog preloma kosti je prvo pravilo, da se spriječi svako suvišno gibanje prelomljenog dijela tijela, jer to prouzrokuje jake boli a može da bude i opasno. Zato treba i kod pružanja prve pomoći kao i kod prenosa ozljeđenog strogo izbjegavati suvišno gibanje prelomljenih krajeva kosti. Da se prelomljeni dio tijela (ruka ili noga) ne trese i ne pomiče zato se i postavljaju udlage (šine) ili se postavljaju mjesto šina daščice iz drva, štap ili slični predmeti. Ako se radi o prelomu noge, te nema ničega drugoga, onda može nepovređena druga noga postavljena uz prelomljenu služiti kao šina. Udlage treba najprije podložiti sa prostom vatom ili mekanom čistom tkaninom na pr. maramom ili komadom odijela te onda postaviti na prelomljeni dio tijela tako da i dva susjedna zgloba budu pokrita od udlaga i onda se to poveže i pričvrsti zavojem. Kod stavljanja zavoja treba prije svega čvrsto uhvatiti i nepomično držati prelomljenu ruku ili nogu iznad i ispod mjesta preloma, dok nije zavoj svršen.

Ozljeda električnom strujom. Uslijed udarca električne struje može doći kod unesrećenog i do prividne smrti. U takvom slučaju treba dotičnog odmah osloboditi od dodira električne žice. Najbolje je ako se može uopće iskopčiti struja. Inače spasitelj ne smije unesrećenog oslobađati sa predmetima od kovina, sa mokrim rukama, u mokrom odijelu i mokrim cipelama ili stojeći na mokroj zemlji, jer može inače i sam smrtno nastradati. Treba da ima suhe ruke po mogućnosti zamotane u suhu vunenu krpu ili gumene rukavice, treba da ima suho odijelo, treba da stoji na suhoj zemlji ili daski i onda može od unesrećenog odmaknuti žicu suhim predmetom na pr. drvenim ili gumenim štapom, letvom, ili može prerezati žicu sa škarama, koje imaju držak od gume ili kaučuka. Kad je unesrećeni oslobođen od žice i ne diše onda treba pokušati umjetno disanje.

Umjetno disanje. To činimo kod čovjeka, koji je prestao disati uslijed nezgode sa električnom strujom, uslijed otrovanja plinovima, zatim kod utopljenika, kod smrznuća ili kod nezgode slične vrsti. Unesrećenog treba izvesti na svježi zrak ili ako to nije moguće barem smjesta dovesti svježi zrak u dotičnu prostoriju otvaranjem prozora i vratiju. Unesrećenom, koji leži na leđima, treba najprije raskopčati košulju i odjeću koja ga steže, zatim se ispod ramena stavlja podloga od jastuka, složenog kaputa ili slično. Osoba koja pravi umjetno disanje čini najprije kod unesrećenog udisanje. To čini tako da stane

Digitized by Google

ili klekne iza glave unesrećenog, uhvati svojim rukama ruke unesrećenog ispod lakta, digne ih i položi uz glavu unesrećenog. Iza toga poslije 2 sekunde čini izdisanje. To čini tako, da povrati ruke unesrećenog natrag uz njegovo tijelo i kod toga pritisne sa rukama unesrećenog na donji dio njegovog prsnog koša (na donja rebra). Poslije 2 sekunde opet čini udisanje kao prije i tako dalje. Udisanje i izdisanje treba činiti otprilike 15 (petnaest) puta u minuti to jest tako kako čovjek obično i diše. Umjetno disanje treba produžiti katkada i kroz 2 sata.

Rjeđe ozljede i postupak kod njih. Kod rane od ujeda zmije ili bijesne životinje postupa se sa ranom isto kao što je već spomenuto, ali se mora za dotičnog smjesta tražiti liječnička pomoć.

Kod iščašenja ili sličnih ozljeda zglobova postupa se slično kao i kod preloma kosti. Kod sunčanice se dotični smjesti u hlad sa uzdignutom glavom, raskopča mu se odijelo i daje hladna voda. Kod smrznuća se dotični smjesti u hladnu sobu, oprezno mu se skine odijelo, tare oprezno i polagano tijelo hladnim oblozima ili snijegom, dok se ne pokažu prvi znaci života (otvaranje očiju, lako crvenilo u licu, polagano disanje, slabi kucaji srca). Tada ga se stavi u krevet, pokrije pokrivačem. Kod nesvjestice (glad, iznemoglost, loši zrak, vrućina i stiska u punoj prostoriji itd.) treba dotičnog izvesti na svježi zrak, položiti vodoravno, raskopčati odijelo i glavu položiti nisko ako je lice bliedo, a ako je lice crveno, onda glavu položiti uzdignuto. Kod raznih ozljeda oka i drugih organa te u ostalim slučajevima potrebnim hitne pomoći treba odmah tražiti liječničku pomoć. Isto je tako potrebno naglasiti još jedanput da je prva pomoć unesrećenima, koju im pruža najbliža okolina u svakom slučaju samo privremena pomoć, i da stoga treba odmah uvijek u svima slučajevima tražiti i liječničku pomoć. Liječnik će onda odrediti dalje sve što je potrebno.

2. Sretstva za pružanje prve pomoći.

Najnužnija sretstva za pružanje prve pomoći treba da budu spremljena u posebnom ormariću za prvu pomoć. Takav jednostavni ormarić za prvu pomoć sa potrebnim najnužnijim sretstvima sastavio je Središnji ured za osiguranje radnika, a Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja odredilo za poduzeća, koja moraju imati ormarić za prvu pomoć. U takvom ormariću nalaze se gotove zavojne patrone za povezivanje rana, flaster zavoj za povezivanje malih ranica, kaliko zavoji i trouglasti rupci koji služe za povijanje već gazom pokritih rana ili za pričvršćenje udlaga (šina). Zatim se nalazi nešto bijele vate, koja se namoči u jodovu tinkturu i njome maže okolina rane. Prosta vata služi za omatanje udlaga (šina). Jodova tinktura služi za mazanje kože u okolini rane. Tekućina za opekline služi za opekline. Pinceta služi za držanje bijele vate, a škare služe za rezanje povoja a po potrebi i odijela. Gumena cijev služi za stezanje ruke ili noge kad jako krvare no najduže 1 do 2 sata. Udlage (šine) služe kod preloma kosti. Poduzeća udaljena više od 3 klm. od najbližeg liječnika imaju i nosiljke za prenos bolesnika. Ta sretstva su u tom ormariću za prvu pomoć propisana u točnoj količini i obliku na takav način, da se može s njima lako služiti na ispravan način i svaki radnik, koji znade barem temeljne upute, kako se pruža prva pomoć. Za to je nužno, da u svakom poduzeću po koje lice bude upućeno, kako se pruža prva pomoć i na koji se način upotrebljavaju sretstva za pružanje prve pomoći. Sa pravilnim pružanjem prve pomoći sigurno će se pomoći mnogim unesrećenim i tako ih spasiti od teških kasnijih posljedica.

3. Dodatak.

Što treba da znaju radnici, koji rade sa olovom? Najčešće i najvažnije obrtno otrovanje je otrovanje olovom. Radnici dolaze u dodir sa olovom i olovnim spojevima najčešće kao slagari u štamparijama, kao ličilci (maleri), zatim u tvornicama olovnih boja, topionicama olova, tvornicama akumulatora, štamparskih slova, u lončarstvu itd.

Radnici se mogu otrovati olovom udisanjem olovnih para ili olovne prašine ili kad jedu hranu ili puše cigaretu, koju drže u ruci zaprljanoj olovnim spojevima. Na taj način dolaze postepeno male količine olova u tijelo i nastaje polagano nakon dužeg vremena olovno otrovanje. Najvažniji znakovi olovnog otrovanja su slijedeći: takav radnik pokazuje opću slabost i klonulost, bljedu kožu, češće glavobolje, jake bolove u trbuhu i tvrdu stolicu, katkada se pokazuje

Digitized by Google

na zubnom mesu oko zubiju modro sivi rub. Mogu da postoje i bolovi u zglobovima slično kao kod reumatizma. U težim slučajevima dolazi do uzetosti mišića naročito u podlakticama ruku tako da ruka u ručnom zglobu pada. Može doći i do mnogo težih pojava, koje mogu svršiti i smrću. Zato je potrebno, da svaki radnik, koji radi sa olovom kod prvih pojava bolesti potraži liječničku pomoć i upozori liječnika, da radi sa olovom. Nadalje treba svaki radnik, koji radi sa olovom, da se drži slijedećih pravila:

1. Treba paziti kod rada na najveću čistoću. Poslije rada ili za vrijeme odmora treba dobro oprati ruke, lice, usta, po mogućnosti toplom vodom.

2. Svaki radnik treba da se nedjeljno barem jedanput kupa.

3. Za vrijeme rada treba nositi radno odijelo, koje treba mijenjati bar jedanput nedjeljno.

4. U radne prostorije ne smije se nositi ni jela ni pića ni tamo jesti kao što se ne smije u radnim prostorijama ni pušiti.

5. Jelo treba ostaviti izvan radnih prostorija i jesti u zato određenim prostorijama i samo u određeno vrijeme odmora.

6. Radnici koji rade sa olovom neka se čuvaju uopće alkoholnih pića.

7. Kod najmanjeg znaka bolesti treba da radnik potraži liječničku pomoć i upozori liječnika da radi sa olovom.

Od ostalih otrovanja koja mogu nastati kod rada u tvornicama i radionicama spomenut ćemo otrovanje živom, fosforom, benzolom, benzinom, anilinom, ugljikovim monoksidom, kiselinama, sumpornim dioksidom, klorom, kromom itd. Kod svih tih otrovanja treba radnik kad oboli da upozori liječnika da radi sa dotičnim sretstvom, da se znadu i mogu poduzeti sve potrebne mjere za sprječavanje daljnjih oboljevanja.

STEINITZ Dr. LEON:

ZNAČAJ SOCIJALNOG OSIGURANJA ZA DANAŠNJE DRUŠTVO

Ekonomija ljudske radne snage i ekonomija dobara.

Danas — u doba mašinizacije, mehanizacije, elektrifikacije, hemizacije, racionalizacije — kada se vodi najveća briga o tome kako da se svaki pokret mašine, svaka materija, svaki pokret čoveka u kapitalističkom smislu što produktivnije upotrebi, još se uvek zanemaruje najdragoceniji organski kapital, proizvađač radne snage — čovek. Zanemaruje se radna snaga, koja stvara sva bogatstva, koja je osnovica i pokretač cele privrede.

Dok se u jednom preduzeću tačno vodi računa o mašinama, o tehničkom materijalu, dok se u bilansama otpisuju vrednosti mrtvog materijala i stvaraju rezerve za njegovu nabavku i obnovu, briga za organski, za ljudski materijal veoma je slaba. Svuda i uvek ekonomija mrtvih i neljudskih dobara, a veoma malo ekonomije ljudstva — ekonomije čoveka.

Kako je kapitalističko gledište po tome problemu? Kapitalist u mašinu mora odmah uložiti veći kapital, on dakle mora nastojati da tu mašinu tako upotrebi, kako bi ona što duže radila, a da u isto vreme što neprekidnije radi, jer uloženi kapital nesme da »leži mrtav«. Stepen uposlenosti mora biti što veći, svaki pokret što bolje eksploatisan, ali u isto vreme treba paziti da mašina što duže »živi«, t. j. da se racionalno eksploatiše.

O tome je morao da vodi računa i sopstvenik robova ili kmetova. Preveliko eksploatisanje kupljenog roba nije bilo racionalno. Rob je ostao sopstvenost gospodareva, pa je bilo u interesu sopstvenika da eksploatacija ne bude neumerena; on je morao da računa koliko rob može da uradi celoga svoga života, a ne samo za sat- dva, kao što to danas računa kapitalist koji kupuje radnu snagu za izvesno vreme. — Sopstvenik zaprežne stoke takođe mora, i danas, da pazi na sve ove momente. Konj, na pr., treba dobru hranu, čistu štalu, mora da ima svoj odmor itd.

A kako je sa drugim živim kapitalom — sa čovekom, sa radnom snagom. Ona se obično plaća unatrag, ne kupuje se radnik proizvođač radne snage. Rob, mašina, konj kupuju se celi — dakle treba pomisliti šta će biti sutra, a ovde treba da se izvuče što

Digitized by Google

veća momentana korist. Proizvođač radne snage može danas ostati nesposoban za rad, ali zato ima drugih proizvođača, koji na pijaci nude svoju radnu snagu na prodaju. Ima ih dosta, cela ih je armija u rezervi — u ovome momentu oko 35 milijuna, koji čekaju na rad i ne mogu da ga dobiju. Ali nije ni radna snaga baš mašina; treba naučno proučiti najbolji način da efekat rada za preduzeće bude što povoljniji. Da bi se to postiglo nesme se prezati ni pred raznim humanim akcijama, jer sve se one dobro naplaćuju, povećavaju profit. Čovek i njegova radna snaga u privredi dobara su sretstvo za postignuće cilja — profita. Za pravu ljudsku ekonomiju privatni kapital se ne brine.

Zaštita i osiguranje ljudskog, organskog kapitala.

O ekonomiji ljudstva mora da se stara ljudska zajednica, o njoj mora voditi brigu ustanova, čiji cilj ne sme da bude profit, nego blagostanje onih, koji stvaraju profite za druge. To je jedna funkcija države, koju ona mora da vrši i u svome sopstvenom interesu, pa ma i bila najveći branič kapitalističkog uređenja društva.

I zaista, čim su se počele opažati prve posledice brutalnog eksploatisanja radne snage u doba mladog, nabujalog industriskog kapitalizma, u doba industriske revolucije, uvidela je država da beda radništva donosi štete narodnoj zajednici, pa uvodi radničko zaštitno zakonodavstvo (skraćenje radnog vremena, naročita zaštita žena i dece itd). No radnička zaštita zaštićuje radnika samo dok je on u radionici; ako on usled bolesti postaje nesposoban za rad, ako usled raznih okolnosti ne može da nađe uposlenje, tu radnička zaštita (u užem smislu) više ne funkcioniše. Sada se javljaju i sami poslodavci i uređuju za svoje radništvo bolnice i druge ustanove, pa i blagajne za osiguranje u starosti, za koje plaćaju prinose i radnici. Poslodavci eto trebaju zdravu i »vernu« radnu snagu. Osnivaju se i blagajne za osiguranje u nesreći. Ali sve su to srazmerno retki primeri i ne mogu da reše sav problem. A sem toga oni nisu ni radnicima bili simpatični, jer su ograničavali njihovu slobodu kretanja iz jednog mesta u drugo. Radnik je bio prikovan za preduzeće i njegovu blagajnu. I tako radnici sami počinju da osnivaju svoja potporna društva, koja su bazirana najpre na užoj, profesionalnoj, a docnije na široj, klasnoj solidarnosti. No i pored lepog razvitka ovih ustanova i pored toga što su one bazirane na solidarnosti, ovaj sistem obezbeđenja ne može da izvrši sve funkcije, ne može da obezbedi radnika ako je duže bolestan, ako postane invalid ili ako ostari. Samo za kraće bolesti i kraću neuposlenost on može dobro funkcionisati. U isto vreme razvija se u Engleskoj narodno osiguranje, ustanovljeno od privatnih društava. Država, pod uticajem demokratije, progresivnog uzdizanja proletarijata, opšteg prava glasa, počinje da se pridružuje privatnoj inicijativi poslodavaca i radnika; ona sada ne reguliše samo odnose u ovim potpornim institucijama na osnovu građanskoga prava, nego ih moralno i materijalno, subvencijama, pomaže. To je n. pr. slučaj sa sindikalnim blagajnama za neuposlenost. Funkcija države više nije ograničena samo na davanje bedne sirotinske pomoći onima koji su radili ceo svoj život. — (U romanskim zemljama privatna inicijativa uz pomoć države prevladava još i na početku 20 veka.)

Ali zapreke za efikasno vršenje funkcija uglavnom su rascepkanost članstva i nemogućnost da se obuhvati baš one radnike, koji imaju najmizernije plate i koji se ne mogu starati za vreme dok su sposobni za rad za ona vremena kada njihove sposobnosti nestane ili kada je ne budu mogli plasirati. Oni svu svoju zaradu moraju utrošiti za podmirenje svojih neposrednih potreba.

I sada dolazi nova intervencija države; država obavezuje najveći deo radnika da se staraju za slučaj nesposobnosti za rad — a mnogo docnije i za slučaj nemanja rada. Radnik mora postati član ustanove, koja će mu davati pomoći kada ne bude mogao raditi ili ne bude imao uposlenja. On i poslodavac, a eventualno i država, plaćaju prinose za tu ustanovu. To je radničko osiguranje u užem smislu reči ili socijalno osiguranje u širem smislu. Ono je zahvatilo korena najpre u Nemačkoj, odakle se širi i na druge zemlje i obuhvata sve šire slojeve naroda; deblo osiguranja se razgranjuje, razvijaju se razne njegove grane; vodi se sve veća briga o ljudskom, organskom kapitalu.

Razvitak funkcija socijalnog osiguranja.

Koje su upravo funkcije socijalnog osiguranja? Interes je radnika da svoju radnu snagu, ili bolje, svoju radnu sposobnost sačuva da bi njenom prodajom, njenim davanjem u najam sebi osigurao egzistenciju. Poslodavac opet, da bi njegovo preduzeće

Digitized by Google

moglo da radi, kupuje radnu sposobnost. I tako u jednoj privrednoj zajednici, na pr. u državi, imamo s jedne strane radne snage, radne sposobnosti članova te zajednice, a s druge strane preduzetnike koji ih upotrebljuju u svome preduzeću prema svojim potrebama. Rekli smo da je u interesu države i u kapitalističkome društvu da se sve radne sposobnosti uzdržavaju, da ne malaksaju i da se što ekonomičnije upotrebljuju. Zato se država mora starati da radna sposobnost, koja se je smanjila ili koja ne može naći kupaca, ne propadne. To je privredna, politička i etička nužda za nju. Ne vodi li ona sama brigu o tome, onda treba da nađe sretstva i puteve da ovu funkciju vrši koji drugi organizam. Tu funkciju evo danas vrši socijalno osiguranje. I Bismarck, koji je u Nemačkoj uveo socijalno osiguranje da bi pobijao socijalistički pokret i od radnika učinio elemenat odan carstvu, hteo je upravo da radnik dobije u slučaju bolesti naknadu za svoje onesposobljenje. Zato je i za poslodavca ustanovljena odgovornost za nesreće radnika pri radu i obaveza naknade onesposobljenom ili oštećenom radniku. Radnik, koga je zadesila nesreća ili koji je oboleo, neka sam proceni kako će novac, što ga je dobio za naknadu da upotrebi. I tako je u početku funkcionisanja bolesničkog osiguranja u Nemačkoj, 1885. godine, 45.4% od ukupnih rashoda (bez administrativnih) utrošeno na pomoći u novcu, na hranarine; 1930. god. utrošeno je za hranarine samo 30.7%, dok je za pomoć u bolesti bez hranarine utrošeno 47.3% prema 40.3% u godini 1885. Dakle, osiguranje se razvija u tome pravcu da izdaci u naturi u lekovima, srazmerno rastu, a izdaci u gotovu novcu padaju. Funkcija se menja: osiguranju više ne treba da bude cilj samo da naknadi štetu onesposobljenom radniku, nego da mu vrati sposobnost za rad.

Dalje se funkcija menja u tome pravcu da se uopšte spreči da dođe do onesposobljenja. I dok se danas u terminologiji osiguranja ispravno kaže: osiguranje za slučaj bolesti, nesreće itd. mora se nastojati da termin osiguranje protivu bolesti i nesreće itd. dobije svoje puno značenje, t. j. da glavna funkcija osiguranja bude da se spreči bolest, nesreća ili koji drugi rizik; dakle ono treba da vodi računa o uzrocima zla a ne samo o njegovim posledicama. Da bi se to postiglo, osiguranje u bolesti, na pr., mora posvetiti najveću pažnju tome, da osiguranici higijenski žive, da im ishrana bude dobra, da stanovi budu zdravi i jeftini i da život užeg i šireg kruga ljudi u kome osiguranik živi, takođe odgovara svim propisima higijene. Zato je u interesu osiguranja da ono obuhvati ne samo osiguranog člana nego i njegovu porodicu i sve ljude s kojima osiguranik dolazi u vezu; ono mora da obuhvati i dete u majci, i starca, koji je iscrpeo svoju radnu snagu. Kakve li na pr. koristi od svih preventivnih mera, kada je stan nehigijenski i leglo tuberkuloze, kada se za osiguranika upotrebljuju preventivne mere, a on živi u kući ili radi u radionici sa tuberkuloznom ženom ili sa tuberkuloznim drugom, koji svoju tuberkulozu ne leči. I tako je interes radničkog osiguranja — ako ono hoće pravilno da vrši svoj zadatak — najtesnije vezan sa interesima zakonske radničke zaštite i radničkog pokreta uopšte.

Skraćeno radno vreme samo povoljno deluje na zdravlje osiguranika, bolje nadnice stvaraju mogućnost za zdraviji i zadovoljniji život. Specijalna zaštita žena daje garanciju za zdraviji i sposobniji podmladak. Samo tako radničko osiguranje može da se brine ne samo za sprečavanje onesposobljenja radne snage i za njeno popravljanje, nego i za stvaranje buduće radne snage. I radnički ili fabrički poverenici, koji su između ostalog pozvani da paze na provođenje svih zakonskih propisa o zaštiti radnika, dragoceni su pomoćnici socijalnog osiguranja, kao i Inspekcije rada i sve radničke ustanove, koje su pozvate da se staraju za materijalni i moralni napredak radničke klase. Od velike je važnosti za socijalno osiguranje i zakonodavstvo o stanovima. Jevtini a zdravi stanovi omogućuju da se veći deo zarade daje za dobru ishranu i druge potrebe života.

A to što važi za bolesničko osiguranje važi i za sve druge grane socijalnog osiguranja. U osiguranju za slučaj nesreće gde vlada, kako znamo, princip da je poslodavac odgovoran za nesreću svojega radnika i zato mora da mu učinjenu štetu naknadi, poslodavac ovu svoju obavezu ispunjava time što plaća prinose, t. j. on je prenosi na instituciju, na nosioca osiguranja. Ali to nije dosta. Zakonom su propisane mere da se nesreće što je više moguće spreče. Odredbe zakona ne smeju ostati mrtvo slovo na hartiji. Prema izveštajima naših Inspekcija rada bilo je kod nas od 1920. do 1930. godine okruglo 70 hiljada

Digitized by Google

nesretnih slučajeva. 1928. godine, da, citiramo samo ove tri poslednje godine prošlog decenija, bilo je 8.483 nesrećna slučaja, 1929. god. 9.955, a 1930, god. 9.869 — od toga (za sve tri godine) 1079 smrtnih. Za inspekcionu službu brinulo se je na početku 1932. godine 11 inspektora rada, 9 inspektora parnih kotlova, 7 sekretara inspektora rada, 6 sekretara inspektora parnih kotlova i 8 zvaničnika (bez služitelja). Broj osoblja je prema 1931. godini porastao za 7. Ovako mali broj ljudi pregledao je 1928. godine 4.995 preduzeća sa 150.213 radnika, 1929. godine 4.414 preduzeća sa 173.058 radnika, a 1930. godine 7.149 preduzeća (od toga 1.534 fabrička) sa 139.337 radnika. Pa je li onda čudo da i pored inspekcione službe socijalnog osiguranja i Inspekcija rada imamo toliko nesrećnih slučajeva i tako veliko nepoštivanje zakonskih propisa. Novac što se troši za pravilno funkcionisanje inspecione službe uvek je produktivno upotrebljen i donosi samo najveću korist državnoj zajednici. Štediti na tome području velika je neracionalnost.

Uopšte, srazmer između troškova za predupređenje nesreća i troškova za naknadu oštećenima mora da se razvija u tome pravcu, da se sve veće sume troše za predupređenje, a što manje za naknadu unesrećenima. To treba da važi kako za samu instituciju osiguranja, tako i za sve druge faktore koji se brinu o radničkoj zaštiti. Taj princip moraju da poštuju i poslodavci i da nikako ne zanemaruju zaštitne mere u svojim preduzećima.

Preventivne mere socijalnog osiguranja, kojima se hoće sprečiti da do bolesti ili nesreće u što manjoj meri dođe, kao i kurativne mere kojima se bolest ili nesreća leči, deluju u tome pravcu da za pojedince osiguranje u iznemoglosti, starosti i smrti počinje tek docnije da funkcioniše, t. j. radna sposobnost traje duže, iznemoglost nastupa docnije. Ali zato se s druge strane ova grana osiguranja opterećuje time što čovek duže živi. No solidarnost, kolektivistički karakter socijalnog osiguranja, zahteva da se oni što svoju radnu sposobnost upotrebljuju brinu za one, koji su iscrpljeni. A u pravoj ekonomiji ljudstva obezbeđena starost treba da bude najprirodnija činjenica. Osim toga ova briga za nemoćne ima i jednu veoma produktivnu stranu i sa gledišta kapitalističke privrede. Čovek koji u doba svoje radne sposobnosti zna da će pod svoju starost biti obezbeđen, ima sa te strane mnogo manje briga i njegova produktivnost u radu je veća.

Što se tiče o s i g u r a n j a u n e u p o s l e n o s t i, čija funkcija u davanju pomoći počinje onoga momenta kada radna sposobnost opstoji, ali kada nema potrošača, kupca, koji bi je kupio, ona je takođe preventivna mera u odnosu prema osiguranju u bolesti. Ovo osiguranje omogućava održavanje radne snage, dovoljnu ishranu i tako otpornost prema bolestima. Ono zato mora da daje dovoljna sretstva ne samo za održavanje sposobnosti za rad, nego i profesionalne sposobnosti. Neekonomično je, a često i za zdravlje štetno, da se na pr. kvalifikovan radnik, koji je za učenje svoga zanata utrošio mnogo vremena, t. j. mnogo energije i mnogo kapitala, prisili da radi posao za koji nema kvalifikacija, onda kada se zna, da nezaposlenost u njegovoj struci ima prolazni karakter. Druga je, razume se, stvar kada uopšte ili za duže vremena nema izgleda za uposlenje u njegovoj struci. U tome slučaju on mora da menja profesiju priučavanjem na novi zanat.

Ali kaošto pažnja u drugim granama osiguranja mora biti skoncentrisana na preventivne mere, tako je potrebno i kod osiguranja za slučaj neuposlenosti da se ove mere ne zanemare. Ovde preventivne mere imaju drugi karakter. Neuposlenost je veliki problem, koji zadire duboko u ekonomski i socijalni život i čije je rešenje veoma komplikovano, pa se zato kod toga osiguranja preventivne mere u glavnome ograničuju na posredovanje rada i iznalaženje mogućnosti za uposlenje. To je na pr. javno ili sindikalno posredovanje rada, pa onda savetovanje za izbor ili menjanje profesije. Treba nastojati da što manje mladića uče zanate, koji nemaju budućnosti. Od drugih mera naročito treba istaći javne radove, koji se moraju izvoditi u doba privredne depresije, kao i produktivno stvaranje u neuposlenosti.

Ako rezimiramo ovih nekoliko momenata, koje smo naveli dolazimo do zaključka, da socijalno osiguranje u opštem socijalnom interesu, u interesu ekonomije ljudi, radnih snaga, mora da obuhvati: horizontalno — najširi krug radnih sposobnosti, a vertikalno dete od pre rođenja, mladića u razvoju, radnika u punoj snazi i starca; mora ih obuhvatiti da bi sprečilo nesposobnosti za rad, vratilo i povećalo sposobnost za rad, te osiguralo buduću sposobnost.

Podelimo li prema G o l d s c h e i d - u i E r n e s t u E n g e l - u život čoveka u

Digitized by Google

tri faze: 1. u još neobjektivno produktivan period razvitka izgradnje i pripremanja za zvanje; 2. u period proizvodnosti, u kome čovek mora da da toliko, da pokrije troškove izdržavanja za ceo svoj život i 3. u period, u kome čovek uopšte nije ili nije potpuno produktivan, u period starosti — onda možemo reći da odnos između ovih perioda može biti povoljan, t. j. da drugi period može biti zaista produktivan samo onda, ako je bilo dovoljno socijalnog staranja u prvom periodu, ako su preventivne i kurativne mere, koje se tiču naročito drugog perioda, dovoljno razvijene da produktivnost bude što veća i eventualno izgubljena radna sposobnost što pre povraćena, tako da čovek u trećem periodu bude što duže i što potpunije sposoban za rad.

Odnos socijalnog osiguranja prema troškovima proizvodnje u kapitalističkoj privredi.

Mi smo se do sada u glavnome bavili zadatkom socijalnog osiguranja u odnosu prema ekonomiji čoveka i videli smo, da je ono za nju specijalno u kapitalističkom društvu preka potreba. Da vidimo sada kako socijalno osiguranje deluje na kapitalističku privredu, koja uvek računa sa ekonomijom dobara. Jesu li zaista socijalni tereti, o kojima se toliko govori, takav bauk za privatno-kapitalističku privredu. Ceo problem je komplikovan i mnogostruk. Da pogledamo samo neke momente. Uzmemo li za polaznu tačku da prinosi za socijalno osiguranje, koje plaća i poslodavac ili samo poslodavac upravo znače povišenje nadnice (socijalizovana nadnica), a ne kako misli na pr. Cornelissen, — koji uostalom nije uzeo u razmatranje moderne funkcije socijalnog osiguranja nošenog radničkim pokretom — sniženje nadnice (jer da smanjenje rizika bolesti i smrti za radnike, ili radničke penzije itd. imaju tendenciju da smanje nadnice zainteresovanih radnika), onda će mnogi da kažu: povišenje nadnice znači povišenje troškova proizvodnje pa je zato delovanje nepovoljno.

Da vidimo — samo nekoliko primera — kakav je to odnos između socijalnog osiguranja i nadnice s jedne strane i proizvodnih troškova i pijace rada s druge strane. Ponuda radne snage je manja, ako bolesna, više ili manje nemoćna radna snaga ne dolazi na pijacu, dakle nadnice skaču. No preventivnim i kurativnim merama sprečava se i ubrzuje lečenje radne snage, dakle suma radne sposobnosti povećava se. I tako dolazi do nekog izjednačenja. Jasno je da i osiguranje u neuposlenosti deluje na potražnju i ponudu radne snage, na visinu nadnice; ono jača otpornu snagu sindikata obezbeđenjem njihovih neuposlenih članova. Velika rezervna armija radnika delovala bi nepovoljno na pijacu radne snage kada ne bi bilo sindikata (sa kolektivnim ugovorima), arbitraže i osiguranja u neuposlenosti. Ali s druge strane opet se javljaju komplikovani faktori, koji različito reagiraju na stanje koje se stvara otpornom snagom sindikata. Tu igra ulogu rentabilnost preduzeća; ako su nadnice visoke, slabija preduzeća neće moći da izdrže konkurenciju, otpuštaće radnike, ali njih će možda druga preduzeća da uposle. — Skoncentrisana i mehanizirana preduzeća nisu tako osetljiva prema nadnicama, ali ona neće nameštati ni novu radnu snagu, jer ograničavaju proizvodnju. — Porast nadnica iznad izvesne mere može da sprečava — u korist kupovne snage masa — stvaranje kapitala, koji opet treba da daje uposlenja radnoj snazi, koja je usled mehanizacije i racionalizacije ostala bez posla. — Ako se pak kapital stvara, pitanje je hoće li on biti onde upotrebljen, gde će moći da stvori stalnu potrebu za radnom snagom ili samo momentanu. — Povišenje nadnica može da prouzrokuje uvođenje mašina, padanje nadnica da preduzeće ne koraca paralelno sa tehničkim napretkom. Ako je prvo slučaj, pitanje je opet u koliko mašinska proizvodnja, koja je prouzrokovala neuposlenost, može s druge strane stvoriti uslove za pojačanje potražnje za radnom snagom. (Jevtinija proizvodnja — veća potrošnja; n. pr. proizvodnja jevtinih fotografskih aparata može da utiče na hemijsku industriju itd.). Sve to ovisi o čitavom nizu okolnosti. Dalje se može reći da visoke nadnice ne utiču povoljno na konkurencionu sposobnost pojedinih država na svetskoj pijaci. No ako su nadnice svuda niske ili visoke to dejstvo opada, — ili pak carine mogu da spreče uvoz jevtinije robe, a dumping da favorizira što jevtiniji izvoz. Kod monopoliziranih industrija tih osetljivosti nema.

No ovde naročito treba da potcrtamo važnost osiguranja u neuposlenosti i visokih nadnica u doba ovakvih kriza kao što je sadašnja. Visoke nadnice, kako znamo, jačaju kupovnu snagu masa, povećavaju proizvodnju i time povoljno deluju na povećanje uposlenosti i produktivnu upotrebu mašina i drugih instalacija, u koje su uloženi silni

Digitized by Google

kapitali. Konačno ne smemo zaboraviti ni činjenicu, o kojoj je već bilo govora, t. j. da u velikim racionaliziranim preduzećima faktor nadnice (i socijalni tereti) u kalkulaciji troškova proizvodnje igraju sve manju ulogu. — Ukratko: socijalno osiguranje i nadnice ne deluju nepovoljno na troškove proizvodnje i uposlenost. S druge strane treba napomenuti da je produktivnost rada i u najracionalizovanijim preduzećima, gde nervi radnika igraju veliku ulogu, mnogo veća ako je radna snaga zdrava i zaštićena.

Ne treba nikada zaboraviti da socijalno osiguranje mora snositi terete koje mu nameću gresi kapitalističke privrede. Eto na pr.: osiguranje u neuposlenosti stupa u akciju kada se javljaju, sa gledišta društva, zajednice, posledice pogrešne tehničke racionalizacije. Ono mora da snosi troškove kada preduzetnik previše racionalizira i otpušta radnu snagu. Tu su troškovi oko izdržavanja otpuštene radne snage možda veći no neposredne uštede na troškovima proizvodnje. Bolesničko osiguranje opet mora da pomaže radnika, koji često usled neracionalne eksploatacije u preduzeću oboli. Slično je i sa osiguranjem u iznemoglosti, koje treba da vodi brigu o radniku, jer poslodavac nije vodio računa o tome, koliko će radnik da uradi za celog svog života nego samo koliko će da uradi za nadnicu koju dobiva.

Potrošnja i socijalno osiguranje.

Sada treba ukratko da pogledamo, kako socijalno osiguranje deluje na potrošnju. Osiguranje u neuposlenosti držeći nadnice na izvesnoj visini pojačava, kako znamo, kupovnu snagu masa, a sem toga ono deluje u tom pravcu da u doba prosperiteta štedi kapitale za doba depresije i da u to doba kada bi se kupovna snaga neuposlenih sasvim srozala, svojim pomoćima donekle održava njihovu kupovnu snagu i sprečava novu neuposlenost. Potrošnja se dakle u izvesnoj meri stabilizuje.

Drugo dejstvo svih grana socijalnog osiguranja jeste to, da se deo potrošnje prebacuje sa kapitalista na radnika, t. j. onaj deo prinosa koji plaća poslodavac, troši radnik. Tako se pojačavaju — smanjenjem troškova — industrije konzumnih artikala masa, dok industrije koje rade za eksport od ove potrošnje masa nemaju koristi.

Ali ako se sve veći deo prihoda socijalnog osiguranja upotrebljuje za pomoći u naturi, za lečenje, za oporavak itd., dakle direktno za održavanje i poboljšanje zdravlja naroda, onda je ova potrošnja od izvanrednog socijalnog značaja. Pojedinac više ne odlučuje potpuno slobodno kojim će redom da podmiruje svoje potrebe nego je potrošnja socijalno regulisana. Izdaci za lečenje raznih grana nemačkog socijalnog osiguranja iznosili su zadnjih godina (1927 do 1930.) prosečno oko jedne milijarde trista milijuna maraka godišnje, a onim 20 milijuna ljudi, koje osiguranje obuhvata, ostalo je od njihove zarade na slobodno raspoloženje, posle pokrića potreba za stan, hranu i odela, svega 6,4 milijarde maraka. Vidimo, da je deo vezane potrošnje u upoređenju sa slobodnom potrošnjom znatan. A svakako je sigurno da se ova milijarda i trista milijuna maraka godišnje da je bila na slobodnom raspoloženju osiguranika, ne bi potpuno upotrebila na čuvanje zdravlja nego i za manje korisne ciljeve, koji su štetni po zdravlje, n. pr. za alkohol.

Produktivnost »socijalnih tereta«.

Dakle i pored toga što socijalno osiguranje oduzimlje privredi kapitale, ono ih blagotvorno upotrebljuje za lečenje čoveka i njegove radne snage. A čovek nije mali kapital. Prema računu Ide Mayer jedan nekvalifikovan muški radnik, kojemu je 15 godina pretstavlja kapital od okruglo 32.000 maraka (uzimajući u račun troškove njegovog odgajanja i vrednost rada, koji se od njega u budućnosti očekuju). I zar je onda kada znamo dejstvo socijalnog osiguranja i vrednost čoveka opravdana ona galama, koja se digla na »socijalne terete«.

Sume što ih se utroši na socijalno osiguranje svakako su velike, ali novac što se utroši (da ne govorimo o drugim izdacima) na alkohol još ih premašuje. Prinosi za osiguranje u bolesti iznosili su u Jugoslaviji od 1. jula 1922. do 31. decembra 1930. 1.960,344.710.60 (ukupni prihodi 1.977,207.241.86); a prinosi osiguranja za slučaj nesreće 490.395.515.47 dok se u jednoj jedinoj godini popije samo rakije, vina i piva za 3.760.000.000 dinara. God. 1931. iznosili su prinosi za granu osiguranja za slučaj bolesti 293,616.859.73 (ukupni prihodi 301,568.453.39) a prinosi grane za slučaj nesreće 71,901.573.94, ili ukupno prinosi za obe grane osiguranja 365,518.433.67 (okruglo 366 milijuna).

Ili: prosečno na jednog stanovnika naše države (uzeli smo okruglu cifru od 14 milijuna) otpada za prinose osiguranja (u bo-

Digitized by Google

lesti i nesreći) za prosečno 609.190 naših radnika i nameštenika (a gde su još njihovi članovi porodice!) godišnje nekih Din 26.14 (za prinose okruglo cifra od 366 milijuna). a za potrošnju alkohola 268.57 ili više nego d e s e t p u t a toliko! Interesantne su i ove cifre: Račun prinosa ljubljanskog okružnog ureda (Slovenija) — bez Trgovačkog i Merkura — iznosio je 1931. god. 44,910.429.69, a u 1932. god. (kada je prinosa bilo manje) izdato je samo u gradu Ljubljani za razna alkoholna pića 55,345.536 dinara ili blizu 1.000 dinara na svakog stanovnika ove varoši. Račun prinosa osiguranja u bolesti Zagreb. okružnog ureda (veliki deo Savske banovine) — bez Merkura — iznosio je 1931. god. 39,318.081.60, a samo za trošarinu na alkohol u gradu Zagrebu ubrato je preko 20½ milijuna dinara. — Ukupni prihodi (ne samo prinosi) austriskog socijalnog osiguranja iznosili su 1930. god. okruglo 580 milijuna šilinga, a izdaci za alkohol 800 mil. šilinga. Za davanja osiguranja izdalo je socijalno osiguranje 506.7 milijuna šilinga (staranje za neuposlene 194.9 milijuna, osiguranje u bolesti 190.3 milijuna; nesretni slučajevi i invaliditet 83.6 milijuna, osiguranje u starosti 37.9 milijuna). — U Čehoslovačkoj bilo je 1931. god. propisano (od Središnjeg ureda) samo za bolesničko osiguranje prinosa za 928 milijuna kruna, a na hranarine je izdato 468 milijuna, na lečenja 384 milijuna kruna.

U Nemačkoj su od 1913 do 1929. god. primici grana osiguranja u bolesti, nesreći i invaliditetu — starosti i smrti (zajedno s osiguranjem nameštenika) porasli od 1.370 na 4.700 milijuna maraka ili čak na 5.500 milijuna, ako se uzme u račun i osiguranje u neuposlenosti. Ta suma pretstavlja 15% nadnica osiguranika, 11% svih nadnica, 8% nacionalnog prihoda. Od ovih vrela moraju se pomagati milijuni, koji su neuposleni, mora se davati 4 milijuna penzija (2 milijuna penzija u starosti i nemoći, više od jednog milijuna penzija za udovice i sirote, skoro milijun penzija za nesrećne slučajeve); osiguranje u bolesti mora voditi brigu o opstanku i lečenju 825.000 bolesnika te o lečenju porodica osiguranika.

P r o s e č n o t r a j a n j e ž i v o t a poraslo je u Nemačkoj od sedamdesetih godina do 1910. za 12 god., u Vel. Britaniji za 10, u Francuskoj za 8 (za žene za 9) god. Ono je iznosilo u Nemačkoj od 1871. do 1881. kod muškaraca 35.58, a kod žena 38.45; god. 1910. do 1911. 47.41 i 50.68; u Francuskoj 1877. do 1881. 40.83 i 43.42, a 1908. do 1913. 48.49 i 52.41, u Engleskoj od 1871. do 1880. kod muškaraca 41.35, kod žena 44.62; od 1910. do 1912. kod muškaraca 51.50, kod žena 55.35. Posle rata: u Nemačkoj (1924—1926.) 55.97 i 59.82, u Engleskoj (1920—1922.) 55.62 i 59.58. — Broj smrtnih slučajeva na 1.000 stanovnika (bez mrtvorođene dece) bio je u Francuskoj posle 1881/90. 22.1, a u Nemačkoj 25.1, a 1927. ta je cifra iznosila 16.6, a u Nemačkoj 12. — Prosečno trajanje života posle navršene 20. godine (početak sposobnosti za potpuno privređivanje) iznosilo je u Nemačkoj od 1871. do 1881. za muške 38.45. a za ženske 40.19; 1924. do 1926. 46.70 i 48.09; u Engleskoj 1871. do 1880. 39.40 i 41.66, a 1920. do 1922. 45.78 i 48.73; u Francuskoj 1877. do 1881. 40.42 i 42.25, a 1908. do 1913. 41.39 i 44.83. Dakle, u Nemačkoj i Engleskoj prosečni porast do 1910. god. iznosi oko 5 god., a u Francuskoj 1 (za muške) do 1½ (za ženske). Uslovi života su se promenili. Nauka je napredovala u ovih nekoliko decenija, ali njena primena u korist širih narodnih masa bila je svakako potpunija u onim zemljama, gde je bilo obavezno socijalno osiguranje. (U Nemačkoj opstoji obavezno osiguranje od osamdesetih godina, u Velikoj Britaniji osiguranje u nesreći od 1897. god. obavezno bolesničko osiguranje od 1911. god., a u Francuskoj dobrovoljno osiguranje od 1898. godine).

U našoj zemlji gde je od 1922. do 1927. god. prosečno umiralo na 1.000 duša oko 19.5, gde oboleva godišnje skoro polovina stanovništva, gde od tuberkuloze boluje oko 600.000 duša, a umiru prosečno 32 radnika ili 44 radnice od 1.000, tu svakako izdaci za socijalno osiguranje, ako se pravilno upotrebljuju, mogu da budu samo produktivni.

Od 1922. god. (1. jula) do 31. decembra 1930. god. utrošeno je (u osiguranju u bolesti) od ukupnih rashoda: na hranarine 27.64% ili 546,550.904.36 dinara, na potpore za porodilje, opremu deteta itd. 185,842.840.56 ili 9.44%, na troškove bolničkog lečenja i održavanje vlastitih bolnica 199,488.114.11 ili 10.09%; za izdržavanje ambulanata itd. 28,746.411.42 ili 1.45%, za lekove i zdravstvene potrepštine 239,776.843.31 ili 13.12%. Troškovi kupališta i sanatorija iznosili su 4.32% ili 85,222.494.24, zubna nega 1.48% ili 29,322.003.82, pogrebnine 1.14% ili

Digitized by Google

22,448.990.65, lekarski troškovi 9.97% ili 197,165.061.08, a upravni troškovi 320,957.918.33 ili 16.23%. — 15.000 do 20.000 bolesnih ljudi primaju dnevno izvesne pomoći od osiguranja. Za te pomoći izdaje se dnevno do 400.000 dinara. 31. decembra 1931. god. bilo je u tečaju (kod osiguranja u nesreći) 15.573 renti, koje i ako su po nekada male ipak znače neku korist za rentnike.

Iz ovih nekoliko cifara — pored svih prigovora na vođenje našeg socijalnog osiguranja — jasno nam se pokazuje, koliko je važna njegova funkcija i kod nas.

Svakako da bi na dizanju narodnog zdravlja, na održavanju radne sposobnosti naših radnih masa morali biti zainteresovani svi krugovi. Treba da postoji tesna saradnja sa opštom sanitetskom službom države i drugih korporacija. Javne vlasti treba da daju subvenciju osiguranju, da ga pomažu a ne kako to nažalost često biva da terete koji bi oni morali snositi svaljuju na socijalno osiguranje. Zakon o osiguranju radnika predvideo je za naše osiguranje godišnje subvencije od 2,000.000 dinara. Ovolika suma nije nikada isplaćena (1923. godine 1,880.000). Subvencije bivaju sve manje (1924. god. i 1925. god. po 360.000 dinara, 1926. god. 500.000, 1927. god. 130.000, 1928. god. 50.000 itd.) Finansiskim zakonom od 1932/33. dokinute su sve subvencije (ostao je samo doprinos od 60.000 za delenje pomoći uživaocima renta u inostranstvu) — i to ukidanje subvencija postalo je sada stalna odredba naših finansiskih zakona. Pomoći države za neuposlene također su minimalne. — U Austriji, n. pr. (1930. god.) samo prinosi saveza i pojedinih zemalja iznosili su 49,200.000 S (ili 10% od ukupnih prinosa). Predujmi države za osiguranje u neuposlenosti iznosili su 51,500.000 S.

Ali socijalno osiguranje ipak sve što ubere na prinosima ne utroši na hranarine, lečenje itd. I ako njegov cilj nije sticanje kapitala, ipak su potrebne rezerve, kao obezbeđenje da će ono odgovarati svojim obavezama u budućnosti. Čista imovina nemačkog osiguranja iznosila je 1930. godine 4,428 milijuna n. maraka, a udeo socijalnog osiguranja u stvaranju kapitala narodne privrede iznosi 10%. Kako socijalno osiguranje treba da upotrebi i kako se u Nemačkoj upotrebljuju ove sume? Kapital socijalnog osiguranja jest deo javnog kapitala i on je od konjunkture prilično slobodan, te se u doba krize može da pojavi kao regulator. Slučaj je bio zadnjih godina, kada je socijalno osiguranje pomagalo građevnu delatnost. Osiguranje u slučaju invaliditeta uložilo je u Nemačkoj od 1925. do 1929. god. 309,6 milijuna maraka za pomaganje gradnje radničkih porodičnih stanova, 6.2 milijuna za građenje domova za neženjene. Zajmovi za gradnju stanova iznosili su 425.3 milijuna sa 7 milijuna gubitaka na kamatima. Osiguranje nameštenika dalo je za gradnju stanova od 1924. do 1929. god. 437 milijuna maraka. To je jedan primer, kako socijalno osiguranje deluje na socijalnom i ekonomskom području ujedno. Ono stvara uslove za zdravije i jevtinije stanovanje, i u doba kada privatni kapital ne oživljuje konjunkturu, ono to čini.

Javno ili privatno osiguranje.

Već iz ovih sumarnih izlaganja vidimo koliko je ogromno značenje socijalnog osiguranja, kolike su njegove funkcije. Sada možemo da se pitamo: pa zar te funkcije može da vrši samo socijalno osiguranje? Možda štednja? Individualna štednja, t. j. dovoljna štednja za osiguranje egzistencije u doba nesposobnosti ili nemanja prilike za rad povećala bi nadnice, dakle i troškove proizvodnje u mnogo većoj srazmeri nego osiguranje. Socijalno osiguranje računa sa prosečnim obolenjem ili prosečnom neuposlenošću radnika, jer ne oboli ili ne ostane neuposlen svaki radnik. Socijalno osiguranje osnovano je na principu solidarnosti kao i sindikati i ceo klasni radnički pokret.

Može li te funkcije da obavi privatno osiguranje? U prvome redu cilj privatnog osiguranja nije služenje ekonomiji ljudi, čovečanstvu, nego profit, a sem toga kod privatnog osiguranja visina davanja osiguranja zavisi mnogo više od visine prinosa nego u socijalnom osiguranju gde vlada socijalni princip solidarnosti, a ne individialni kao u privatnom osiguranju. Socijalno osiguranje mora da obuhvati što veći deo radnoga naroda i ono sa svojom koncentracijom svih grana osiguranja za razne profesije — a uz potrebnu autonomiju pojedinih organa — može na preventivnom i na kurativnom području da dejstvuje mnogo efikasnije no privatno osiguranje. Nikada rascepkana osiguranja ne mogu u pogledu lečenja da daju ono što skoncentrisano osiguranje sa svojim najmodernijim uređajima za lečenje. Samo jaka skoncentrisana osiguranja mogu n. pr.

Digitized by Google

da grade moderne bolnice, sanatorija, ambulante itd.

Radnici i pravilno funkcionisanje osiguranja.

Da bi osiguranje svoj zadatak moglo što bolje da vrši, potrebno je da oni koji su na njemu najviše zainteresovani, a to je radnička klasa, imaju pravo da se brinu za njegovo pravilno funkcionisanje. Moderno socijalno zakonodavstvo izvojšteno je žilavom radničkom borbom. I Bismarck, kada je uvodio osiguranje u Nemačkoj, činio je to, jer je za sobom video klasni borbeni nemački proletarijat. Socijalno osiguranje nije milostinja, za nj radnik plaća prinose, pa zato ima pravo da sudeluje na njegovoj upravi. Ako što ne valja u osiguranju, to nije krivica do osiguranja samoga nego do sistema i organizacije. A da se ono što ne valja popravi, na tome svakako imaju interesa oni kojima je ono namenjeno. Radnicima kao prvim interesentima svakako je stalo do toga da se prihodi osiguranja što korisnije upotrebe. No za ispravno funkcionisanje potrebno je da budu provedene sve grane osiguranja, da ne bi jedna grana morala da vrši funkcije druge grane i da tako ne može pravilno da obavlja ni jednu ni drugu funkciju. Ako nema na pr. osiguranja u neuposlenosti ili nemoći i starosti, zdravi neuposleni radnici »obole«, nemoćni se uposle samo da bi bili osigurani itd. I onda, uvek mora biti odlučan socijalni momenat, a ne finansiski efekat. Osiguranje radi osiguranika a ne radi ustanove. Jer se inače u krajnosti dolazi do toga, da se računa, da li je na pr. »jevtinije« lečiti tuberkulozu ili platiti pogrebne troškove. I za finansiski su efekat korisnije mere predupređenja i lečenja u prvom stadiju, nego kada se bolest već razvila.

Na putu ka opštoj, svetskoj ekonomiji ljudstva.

Danas obavezno socijalno osiguranje često imaju i traže i oni, koji nisu u najamnom radnom odnosu, ali su ekonomsko slabi (zanatlije, trgovci, itd.), jer znaju da je njegova zaštita efikasna. A osim toga, socijalno osiguranje, sa svojom kolektivističkom osnovicom, jest jedan od onih faktora, koji se razvijaju u kapitalističkom društvu u kome vlada princip ekonomije dobara, a stvaraju uslove za pravu ekonomiju ljudskom snagom, koja će doći do pune vlasti u kolektivističkoj zajednici.

Socijalno osiguranje zahvatilo je veliki deo sveta, ono je već i međunarodno regulisano. Ne samo da su po pitanjima raznih grana socijalnog osiguranja sklopljeni bilateralni ugovori između pojedinih država, nego se i u Ustavu rada (XIII. glava Versaljskog ugovora) traži, da se, između ostalog, poprave uslovi rada »u pogledu zaštite radnika protiv bolesti opštih ili profesionalnih i protiv nesretnih slučajeva pri radu..., penzije starima i invalidima« itd. Uopšte je cela delatnost Međunarodne organizacije rada sa svim usvojenim (i ratifikovanim) konvencijama i preporukama odličan pomoćnik socijalnog osiguranja pri vršenju njegovih funkcija. Ona otklanja zapreke uvođenju socijalnog osiguranja izazvate eventualnim strahom od konkurencije na svetskoj pijaci onih zemalja, u kojima ono nije razvijeno. Spomenućemo samo one konvencije i preporuke, koje se odnose neposredno na socijalno osiguranje, i ako su, i sve druge konvencije i preporuke u manje ili više tesnoj vezi sa socijalnim osiguranjem.

God. 1921., na III. zasedanju Međunarodne konferencije rada usvojen je projekt Konvencije o obeštećenju nesrećnih slučajeva pri radu u poljoprivredi, koji je do početka o. g. ratifikovan od 16 država (Jugoslavija ga nije ratifikovala). Na VII. zasedanju (1925.) usvojena su tri projekta konvencija: 1.) o obeštećenju nesrećnih slučajeva pri radu (ratifikovan od 12 država; 2.) o obeštećenju usled profesionalnih oboljenja (ratifikovan od 22 države); 3.) o jednakom postupanju prema stranim i domaćim radnicima u pogledu obeštećenja od nesrećnih slučajeva pri radu (ratifikovan od 28 država). (Naša država ratifikovala je sve tri konvencije g. 1926.). Na X. zasedanju 1927. god. usvojena su dva projekta konvencija, od kojih se jedan odnosi na osiguranje za slučaj bolesti industriskih i trgovačkih radnika i domaće posluge (ratifikovan od 13 država — među njima i Jugoslavije — 1929. god.), a drugi na istu vrstu osiguranja poljoprivrednih radnika (ratifikovan od 8 država). Jugoslavija nije ratifikovala ovu konvenciju.

God. 1921. (III. zasedanje) usvojena je preporuka o socijalnim osiguranjima u poljoprivredi; 1925. god. (VII. zasedanje) usvojene su ove preporuke: o naknadama po predmetu obeštećenja od nesrećnih slučajeva pri radu; o sudbenim nadležnostima za rešenje sporova, koji se odnose na obeštećenje od nesrećnih slučajeva pri radu; o obeštećenju profesionalnih bolesti i o jed-

Digitized by Google

nakom postupanju prema stranim i domaćim radnicima u pogledu obeštećenja od nesrećnih slučajeva. 1927. god. (X. zasedanje) usvojena je preporuka o opštim principima socijalnog osiguranja.

Ove godine (XVII. zasedanje) na dnevnom su redu Konferencije: osiguranje u iznemoglosti, starosti i smrti (druga i definitivna diskusija) i osiguranje u neuposlenosti i razni oblici pripomoći za neuposlene (prva diskusija).

Ovo međunarodno zakonodavstvo na području osiguranja otklanja, kako rekosmo, ne samo zapreke uvođenju nacionalnog osiguranja, nego je ono i jedan korak unapred ka svetskoj ekonomiji radne snage, za koju se bori radnička klasa i ceo kulturni svet, a bez koje nema napretka i lepše budućnosti čovečanstva.

BIBLIOGRAFIJA.

DIE WIRTSCHAFTLICHEN FUNKTIONEN DER SOZIALVERSICHERUNG. (Dr. HILDE OPPENHEINER, Dr. LUDWIG PRELLER, Dr. BRUNO BROECKER, Dr. ADALBERT HALASI, Dr. JAKOB MARSCHAK, FRITZ NAPHTALI, Dr. FRITZ CRONER, Dr. ERNST NOLTING.) — Verlagsgesellschaft d. A. D. G. B.; Berlin, 1932.

CORNELISSEN CHRISTIAN — Traité général de Science Economique. Tome deuxième, Théorie du Salaire et du Travail salarié; Paris 1926., Marcel Giard.

ĐURIČIĆ Dr. J. — Samo jedan osvrt na značaj alkoholizma u socijalnom pogledu. (Glasnik Saveza trezv. mladeži; broj 3, 1931, Beograd.)

GOLDSCHEID RUDOLF — Menschenökonomie (Internat. Handwörterbuch des Gewerkschaftswesens) Berlin, 1931. (Werk und Wirtschaft).

IHME HEINZ — Einige Zahlen aus der Kranken- und Sozialversicherung. (Freundschaft; Monatsschrift der deutsch. sozialdemokrat. Arbeiterpartei). Heft 7; (Prag, 1932.).

DIX ANS D'ORGANISATION INTERNATIONALE DU TRAVAIL — Genève, 1931. B. I. T. LES PROBLEMES GENERAUX DE L'ASSURANCE SOCIALE — GENEVE, 1925., B. I. T.

ARBEIT UND WIRTSCHAFT« (Wien) Heft 14; 15. juli 1932. (Austr. soc. osig.).

»ZA ZAŠTITU RADNIKA« (Memoar C. S. R. K. i Slob. ujed. sind. podnet Pretsedniku Min. saveta i Ministru soc. pol.; Beograd, 1929.

ZBORNIK JUGOSLAVIJE — Opšti deo; Beograd, 1931. Matica živih i mrtvih. (Narodno zdravlje).

IZVEŠTAJI GEN. DIR. SUZORA G. GLASERA SEDNICI RAVNAT. SRED. UREDA OD 23. MAJA 1932.

RAZNI IZVEŠTAJI SUZORA I INSPEKCIJE RADA. KONVENCIJE I PREPORUKE MEĐ. ORG. RADA.

»PRAVDA« — od 7. avgusta 1932. — (Potrošnja alkohola u Zagrebu).

»POLITIKA» — od 12. januara 1932. (Potrošnja alkohola u Ljubljani).

BOHINJEC DR. JOŽA:

NOV NAPAD NA DELAVSKO ZAVAROVANJE

(H knjigi: Dr. Oton Müller: O socialnom osiguranju radnika.)

Pred mano leži knjižica: O socialnom osiguranju radnika. Autor je g. dr. Oton Müller, tajnik ekonomskog udruženja liječnika v Zagrebu. Knjižica je izšla kot 1 zvezek biblioteke Ekonomskog udruženja liječnika v Jugoslaviji.

V uvodu pravi predsednik tega udruženja g. dr. Mato Šarčević, da je autor v knjigi »zbral svoje dosedanje razlage o tem predmetu, in jih še izpopolnil«. Predsednik na kratko o vsebini knjige pove to, da autor razpravlja o razmerju zdravnikov do delavskega zavarovanja in da v knjigi postavlja kot osnovno zahtevo zdravnikov v njih odnosu do zavarovancev in do delavskega zavarovanja načelo proste izbire zdravnikov po bolnikih, zavarovanih v ustanovi delavskega zavarovanja. »Ni dvoma, da je v zadnjem času pojačana pozornost zdravniškega staleža za kurz našega zavarovanja delavcev. To pozornost je izzvalo okrnjevanje zdravnikovih interesov od strani omenjenega zavarovanja.« Ti pojavi, da dajejo zdravnikom povod, da pristopijo sami k rešitvi problema ureditve odnosa zdravnikov do delavskega zavarovanja, da preprečijo, »da ne bi socialno zavarovanje čisto pustilo iz uma svojo socialno misijo«. Vprašanje zadovoljive ureditve odnosa zdravnikov do delavskega zavarovanja, je vprašanje, »katero je istočasno tudi vprašanje obstoja in napredka delavskega zavarovanja v naši državi«. Proti uvedbi proste izbire zdravnikov pravi, da se pojavljajo pomisleki. Toda »oni so — kakor uče izkustva — samo potežkoče vzpona in napredka ustanove zavarovanja«. Ali postoje tudi druge važne potežkoče? Vsaka stvarna potežkoča iz-

Digitized by Google

vira vedno iz bistva stvari same. Posebnosti delavskega zavarovanja kažejo svoje posebne potežkoče in je važno vedeti, da tudi zdravniki te potežkoče smatrajo kot potežkoče »napredka in vzpona same institucije« zavarovanja. Toraj: težnja po prosti izberi zdravnikov zadeva na stvarne potežkoče in ne morda samo na neke namišljene težkoče. Pomembna je tudi ugotovitev g. predsednika, da je »po autorju predloženo reformo socialnega zavarovanja smatrati kot del velike ljudske ideje splošnega zavarovanja, katero naj vsakemu človeku v potrebi jamči za življenski minimum«. Če s to ugotovitvijo primerjamo tezo autorja o določitvi maksimuma prejemkov, kateri naj bi izključeval iz zavarovanja, potem od te velike ideje niti drobtinica več ne ostane. Autor namreč smatra družinski dohodek od Din 3.000.— (netto) že za oni maksimum, kateri vsakega državljana obvaruje pred potrebo biti zavarovan v okvirju socialnega zavarovanja. Dobrote velike ljudske ideje o splošnem ljudskem zavarovanju bi uživali samo še oni, kateri dobesedno stradajo ali kateri se le z največjimi težavami bijejo skozi življenje najbednejših.

Knjiga dr. Müllerja je izšla kot prvi zvezek biblioteke ekonomskega udruženja, kar naj bi morda pomenilo, da spada odnos zdravnikov do del. zavarovanja med prve in življensko najvažnejše probleme materijalne zaščite zdravnikov, da zdravniki v popolnejši ureditvi tega odnosa vidijo odstranjene glavne težkoče v svojem splošnem materijalnem položaju. Vendar ni izključeno, da so pri izdanju knjige prevladovali širši socialni motivi resne zabrižnosti za obstoj in napredek socialnega zavarovanja in da so motivi stanovsko-materijalnega značaja le podrejenega ali največ vzporednega pomena. Ni namreč verjetno, da bi se materijalni interesi zdravnikov v prvi vrsti in predvsem nanašali na odnos do delavskega zavarovanja. Saj niti 5% prebivalstva ni zavarovanega. Regulacija tega odnosa more zato biti samo kaplja v morje.

Dejansko: ko človek knjigo vidi in prečita njen naslov ter še opazi, da je ona izšla iz vrst enega najuglednejših naših stanov, kateri naj je že po svoji stari in lepi tradiciji tako zelo blizu najglobšemu razumevanju naših perečih socialnih problemov, mu zaigra srce in prijetno občutje prešine dušo, češ: vendar je izšla knjiga, katera bo polna ljubezni do stvari, iz katere bo izžarevala dobra volja sopomagati pri reševanju vseh velikih težkoč, katerih je ravno v zavarovanju radi delikatnosti predmeta tako zelo veliko; človek si misli: hvala Bogu, dobili smo knjigo dobrih prijateljev, kateri bodo govorili iz srca k srcu, da se bodo izogibali vsemu, kar bi borbe željnim načelnim sovražnikom zavarovanja dajalo moralno pobudo in moralno oporo, kar bi preprečavalo čim dalje opasnejše širjenje kuge demoraliziranja članstva. Na dlani leži misel: Zdravniki so na razvoju socialnega zavarovanja najbolj interesirani in kot visoko ugledni stan našega razumništva bodo našli pota in sredstva, da s svojimi nazori in predlogi in s svojim načinom iznašanja predlogov ne zaidejo v blatne tire dnevnih demagoških gesel in fraz in da se bodo držali pri svojem stremljenju po lepšem napredku širokih belih cest previdne in stvarne kritike in ponosne autokritike. Vsakdo bi mislil: če ima zavarovanje sicer malo prijateljev- so mu pa odkriti, dejanski in dobri prijatelji nedvomno zdravniki. Prijatelj s prijateljem pa rešita naikočljivejše zamotanosti, ne da bi iz tega tretji — neprijatelji — kovali kapital ali da bi si morala pisati z zastruplienimi peresi.

Toda, ko smo knjigo prečitali, smo postali žalostni. Iz prs je privrel trpek vzdih: toraj tudi zdravniki! Prišli so in javno so udarili. Med množico, katera vpije, so se pomešali in z njo kriče.

Na knjigo ne moremo in ne smemo molčati. Ravno mi, kateri smo za usodo in za napredek zavarovanja neposredno odgovorni in kateri se zunaj na terénu trudimo, da po mirnih belih cestah v prijateljskem objemu pridemo skupno do skupnih ciljev, ne smemo molčati. Kajti knjiga je po svoji vsebini, po načinu svojega izražavanja in po svojem autoritativnem izvoru sposobna, da učinkuje morda kot najjačji strup, kateri je bil dosedaj vržen med zavarovanje. V tuji literaturi nisem zasledil tako pamfletistično pisanih razprav o delavskem zavarovanju, čeprav se zunaj v svetu tudi krešejo nazori, razun v zakotnih revijah, katere nosijo obiležje osebnih ali političnih interesov. Oficijelne publikacije iz vrst zdravniških organizacij ali od autorjev ugleda in pozicije nosijo znak resne serijoznosti, one so izraz znanstvenosti in objektivne kritičnosti. Pisane so pač s poznanjem materije in v prijateljskem tonu do

Digitized by Google

stvari in do onih, kateri nosijo vso težino odgovornosti v času najrazburkanejših valov. Mi moramo ta način iznašanja stremljenj in predlogov po »izboljšanju delavskega zavarovanja« še posebno odločno odklanjati, ne zato, ker smo na stvari neposredno interesirani in smo direktno in grdo napadeni, pač pa zato, ker smo pristaši čiste demokracije, katera ne dopušča, da bi se o *življenskih problemih delovnega človeka razpravljalo z udarnimi gesli demagogije, z izkrivljenimi in potvorjenimi dejstvi*. Pri nas so take »razprave« mnogo bolj opasne, kakor v kulturnejših državih, v katerih je delavsko zavarovanje vsaj razumništvu do vseh juridičnih in organizacijskih podrobnosti poznano, pri nas pa na celi črti vlada popolno in neverjetno nepoznanje stvari. *Naša splošna mentaliteta je sprejemljiva tudi za najgorostašnejše trditve*. V državi, v kateri je socialna politika že po splošni mentaliteti agrarnega prebivalstva in pa tudi po mentaliteti naše politične in gospodarske javnosti neko potrebno zlo, pravo »breme«, kjer je komaj skromni začetek storjen, ne smejo biti dopustni izpadi, kateri morejo biti za nas že nevarni, tam, kjer pa delavsko zavarovanje stoji kakor trdnjava trdno, pa ne pomenijo nobene nevarnosti. Zato je zelo pogrešno, ako v naše skromne razmere prinašamo take metode borb, katere si morejo privoščiti drugi veliki narodi, pri katerih je nad 50% prebivalstva neposredno interesirano na zavarovanju. Mlad organizem mrzlih vetrov ne prenaša, on potrebuje več božajočih, skrbnih sapic. On potrebuje nege in vzgoje. O zavarovanju mi nimamo ne literature, ne tolikega števila praktičnih in teoretičnih strokovnjakov, da bi mogli voditi borbo na vse strani, nimamo ne judikature, nimamo ne državnikov in ne politikov, kateri bi o stvari imeli dosti več pojma, kakor nevoljo nad tem, da mora njih »služavka« biti tudi zavarovana, nimamo ne fundiranih delavskih strokovnih organizacij, da bi na vse strani mogle zavarovanje uspešno braniti, na univerzi, tudi na medicinski fakulteti, kljub veliki dobi socialne medicine, dijaki o zavarovanju ne slišejo ničesar, učni načrti drugih šol predmeta o socialnem zavarovanju ne poznajo, tudi javna administracija živi pod utisom splošnega nerganja nad »bremeni« in nad dejstvom, da »služkinja ne more dobiti zobnih protez in plomb« in gleda zato zavarovanje po strani. V to splošno temo je zelo nevarno prinašati tako luč, katera more povzročiti eksplozijo. Ni junaško, ako na skromno in nebogljeno stvarco spustimo bobnajoči ogenj iz najtežjih kalibrov. Tako junaštvo ne bo prineslo napredka v razvoju zavarovanja, pač pa uničenje zavarovanja. Ne varajmo se: našega zavarovanja niti zdaleka in niti malo ne moremo primerjati npr. z zavarovanjem v Nemčiji, *kjer država z miljardnimi svotami subvencijonira zavarovanja, kjer ima delavstvo vplivno politično in sindikalno moč, kjer je delavsko zavarovanje predmet najresnejših znanstvenih razprav* — *in važno dnevno vprašanje za vsakega drugega prebivalca Nemčije*. Mnenja smo, da je za naše zdravnike kot celoto 99% drugih vprašanj bolj važnih, kakor vprašanje njih odnosa do institucije, v kateri ni včlanjeno niti 5% prebivalstva, in to najrevnejšega. *Žalostna majka zdravnikom, ako njih ekonomsko udruženje smatra afront proti delavskemu zavarovanju za svojo prvo in najvažnejšo dolžnost!*

Za autorja *prve* knjige biblioteke Ekonomskog udruženja liječnika v Jugoslaviji, je organizacija zdravniške službe v delavskem zavarovanju, kakor je ona sedaj izvedena v Nemčiji, idealna rešitev težkega problema. Zahteva tudi za jugoslovansko delavsko zavarovanje uvedbo sistema (organizirane) proste izbere zdravnikov, kljub dejstvu, da smo praznovali šele desetletnico enotnega jugoslovenskega delavskega zavarovanja in kljub dejstvu, da je pri nas celo pri današnji vezani zdravniški službi hranarina nesorazmerno visoka in da izdatki za zdravila gredo tupatam v zneske, katere moremo označiti samo še kot najbrezvestnejše razmetavanje socialnega denarja. V Nemčiji je zavarovanje staro skoraj 60 let. Priti je morala diktatura, da je z »zasilno naredbo« uvedla tzv. *organizirano* prosto izbero zdravnikov. V času demokratično parlamentarnega režima zahteva po prosti izberi zdravnikov ni mogla prodreti, da — si se o nemških samoupravah ali o nemških političnih strankah ne more trditi, da »so glomazno, heterogeno i neupućeno tijelo, koje

Digitized by Google

reba inspiracije iz vana«. Nemška »zasilna naredba« o prosti izberi zdravnikov je izšla potem, ko so prišli na oblast konservativni in socialno nerazpoloženi vplivi, kateri so neritorni del zavarovanja v njegovih najbistvenejših določbah temeljito okrnili, da so na ta način pripravili godnejša tla za prosto izbero zdravnikov. Proti sistemu proste izbere zdravnikov je protestiralo nad 10 miljonov zavarovancev. Sistem proste izbere zdravnikov je bil uveden kot del reševanja socialnih problemov zdravnikov in ne radi zavarovanja. Predvojna Nemčija je štela 12.000 zdravnikov, danes je zdravnikov 55.000! Prosta izbera zdravnikov spada zato med ukrepe vlade, s katerimi skuša ona zmanjšati brezposelnost zdravnikov. Hartmanbund je na svoji seji dne 23. i 24. septembra 1932. ugotovil, »da ga navdaja z največjo skrbjo vedno večji dotok dijakov k medicinskemu studiju«. »V prihodnjem deceniju najmanj ena tretina zdravniškega naraščaja ne more dobiti zaposlitve«. »Država ima dolžnost, da pri splošni reformi visokošolskega studija omeji število medicincev na ono najnižjo mero, pri kateri je redna in temeljita izobrazba zdravnika še mogoča.« V borbi za najskromnejši vsakdanji kruh so zdravniki morali z novo ureditvijo zdravniške službe nase prevzeti najtežjo odgovornost za vzdržanje materijelnega ravnotežja v delavskem zavarovanju in so morali zato pristati na najobsežnejše kontrolne mere nad svojo službo. Svoje honorarje morajo prilagoditi delavskim plačam, tj. dohodkom zavarovanja. Zdravniki že danes kličejo na pomoč državo, ker so s svojimi prejemki, skladno sprejetemu načelu prilagoditve delavskim plačam, prišli že na skrajni rob možnosti. Hartmanbund zato pravi: »Ni dolžnost Zveze, da one boln. blagajne, katere so prišle v gospodarski konkurz, ščiti s tem, da žrtvuje eksistenco svojih zdravnikov«. Strah nemških zdravnikov postaja po reformi vedno izrazitejši. Prvi predsednik Hartmanbunda dr. Stauder je na omenjeni seji rekel: »... mnogi tovariši smatrajo sedanji način ureditve zdravniškega honorarja in način kontrole nasproti prejšnjemu stanju kot utesnitev; kontrola nad zdravniškimi storitvami, jamstvo zdravnikov radi neekonomičnega ordiniranja zdravil se mnogim zdi neznosno. Zlasti pa pomeni zmanjšanje dohodkov znatno poslabšanje položaja zdravnikov.« Drugi predsednik Hartmanbunda dr. Reichert je zapisal: »Mi ne verujemo, da smo s to reformo našli kamen modrosti«. Mnogi v vrstah zdravnikov dvomijo, če so zdravniki v svoji celoti moralno že na oni višini, da bodo dejansko mogli nositi vse obveznosti, katere jim nalaga sistem proste izbere. Kako daleč pa sta pri nas razvita disciplina in duh skupnosti zdravnikov? Zdravniki v Nemčiji so morali pristati na znižanje svojih honorarjev, zato, da se je število zdravnikov, kateri naj na skupnem honorarju participirajo, pomnožilo za 11%! Z raznimi drugimi predpisi je preskrbljeno, da v roku 3 let novi zdravniki ne morejo biti prepuščeni v sistem proste izbere zdravnikov. Seveda, nihče ni vprašal, če so take omejitve v skladu s težnjo, da se vsak zavarovanec poslužuj zdravnika svojega zaupanja! Drugi ukrep gre za tem, da se prepreči nov dotok zdravnikov v mesta in v večje kraje. Ta ukrep praktično pomeni, da sistem proste izbere zdravnikov v večjih krajih in v mestih ne velja. Ukrep namreč pravi, da sme biti v bodoče v krajih, kjer na enega zdravnika odpade manj kakor 600 zavarovancev, zasedeno šele vsako tretje izpraznjeno mesto. Voditelji Hartmanbunda se morajo zelo truditi, da to nesimpatično zasilno naredbo o uvedbi sistema proste izbere zdravnikov vsaj delno popularizirajo. Z njo so skrajno nezadovoljni zdravniki, kateri so bili dosedaj v službi delavskega zavarovanja in pa ves mladi zdravniški naraščaj, kateremu je, na ljubo sistemu proste izbere zdravnikov, otežkočen in podaljšan studij in pa otežkočena osamosvojitev in vstop v službo delavskega zavarovanja. Dr. Reichert mora sam zapisati:[1] »Te novosti ne moremo smatrati, da so za potrebe zdravniškega naraščaja in za zahteve svobodnega poklica zdravnika vzorna rešitev«. Predsednik priznava, da mladi naraščaj »burno« napada novo ureditev zdravniške službe v delavskem zavarovanju. Zato je najmanj dvomljivo, ako moremo mi način ureditve

[1]) Inter. Zeitschrift für Sozialversicherung, Jänner 1932.

Digitized by Google

zdravniške službe po vzorcu Nemčije smatrati za dobro in koristno rešitev. Ako je stvar celo v Nemčiji podvržena ostri kritiki po zdravnikih samih, potem je jasno, da ta vzorec za naše razmere ne more biti sprejemljiv.

Radi značilnosti naj omenim sledeče. Masarykova akademie práce je l. 1931. razpisala nagrade za najboljši studijski spis o reformi delavskega zavarovanja. Z nagrado je bilo od 14 došlih del počaščeno le 6 del, med njimi tudi razprava Dr. Jos. Kazil-a. Ta zdravnik pravi: »Niti za trenutek ne morem dvomiti o tem, da takô moralno reformirano socialno zavarovanje (ti. z moralno vzgojo pri zavarovancih samih) predpostavlja vzgojo daljših sestavin socialnega zavarovanja — vzgojo zdravnika in uradnika. Funkcije zdravnika ali uradnika v delavskem zavarovanju ne more izvrševati kdorkoli. Strokovna izobrazba zdravnikov je pomanjkljiva. Niti nezgodno zavarovanie, katero je staro tričetrt stoletja v medicinskem studiju ni zapustilo niti najmanjših sledov. Zato je potrebna reforma učnega načrta na medicinskih fakultetah v tem smislu, da pride v načrt nauk o poklicnih in socialnih boleznih, nauk o bolniškem, nezgodnem in starostnem zavarovanju ter praktične vaje v bolniškem zavarovanju«. Ta zdravnik, katerega delo in nazori so dobili priznanje visoke čsl. kulturno - znanstvene ustanove, zahteva za zdravnika v delavskem zavarovanju: dveletno prakso v bolnici ali v socialno-bolniški ustanovi, fizikatni izpit, primerno dolgo prakso v ambulanci bolniškega zavarovanja ali v ordinaciji praktičnega zdravnika, da je po svojem splošnem značaju kvalificiran za službo zdravnika v delavskem zavarovanju. Toraj: zdravniška služba v delavskem zavarovanju ne more biti predmet neomejene in proste konkurence. Omenjeni autor podčrtava: Bolj, kakor kjerkoli drugod moramo zahtevati vzgojo značaja. Odlični češki autor, kateri ima gotovo smisel in razumevanje tako za potrebe zdravnikov, kakor za potrebe zavarovanja, je mišljenja, da je zdravniška služba v delavskem zavarovanju tako sveta stvar in socialno-znanstveno tako velike važnosti, da ona ne more biti predmet proste konkurence, kakor so cene na trgu. Autor omenjene razprave mora priznati: niti trenutek ne moremo tajiti, da je tako znanstveni, kakor tudi moralni standart zdravniškega zbora zelo padel. To je sicer slučaj pri vseh stanovih, toda zdravnikom smemo to zato tembolj očitati, ker v zdravnikove roke polagamo najdražje svoje bogastvo — svoje zdravlje.

Dr. Fr. Vaniček, docent zavoda za socialno medicino Masarykove univerze v Brnu je zagovornik sistema družinskih zdravnikov. Zavarovanec in njegova družina se uvrsti v okoliš gotovega praktičnega zdravnika. Ta zdravnik je pristojen za lečenje člana in družine. Spremememba je dopustna samo v važnih slučajih s pristankom in po odredbi zavarovalnice. Zavarovalnica sestavi seznam vseh rodbin z označbo pristojnega zdravnika. Ta seznam je javno razglašen. Vsak zavarovanec ima možnost, da v pritožbenem roku zahteva drugo dodelitev, katera nato ostane trajna, izvzemši važne razloge. Plača je določena paušalno po osebi. Posebno nagrado dobiva zdravnik za svoje uveljavljanje v zdravstveno-preventivni smeri in za posebno zaslužno zdravniško službo v izrednih slučajih (epidemija) Dr. Vaniček trdi: prednosti tega sistema so: zdravniki bodo moralno zadovoljni, ker postanejo na ta način družinski zdravniki zavarovancev, kar je izzrelišča vestnega praktičnega zdravnika edino pravilni sistem zdravniške službe. Ta sistem je sicer na videz sistemu proste izbere zdravnikov podoben, v bistvu in v svojih praktičnih posledicah pa je enak današnjemu našemu sistemu zdravniške službe s to razliko, da zavarovanec nima možnosti v naprej izbirati zdravnika, pač pa ima to možnost šele v slučaju obolenja, ako z načinom zdravljenja po lečečem zdravniku ni zadovoljen. Sistem rodbinskih zdravnikov je sistem vezane zdravniške službe v gotovem okolišu. Kateri nazori so pravilnejši: dr. Müllerja ali dr. Vanička[2]. Zdravniške organizacije napram splošni javnosti in v prvi vrsti napram zavarovancem predočujejo sistem proste izbere zdravnikov kot utemeljeno zahtevo zavarovancev, da si »volijo zdravnika svojega zaupanja«. Žal v sistemu proste izbere zdravnikov v današnjih

[2]) Razprave dr. Kazila in dr. Vaničeka so odtisnjene v publikaciji Masarykove akademie práce št. 38. iz l. 1932.

Digitized by Google

časih more biti izraženo vse drugo, samo izraz »zaupanja« pacijentov v »izbranega« zdravnika ne pride do veljave. — Zaupanje je v prvi vrsti psihološki, notranje-duševni izraz medsebojne udanosti dveh oseb. Zaupanje je vedno posledica dobrega poznanja moralnih in strokovnih kvalitet človeka, v katerega hočem zaupati, zlasti, ako mu hočem zaupati tajnosti svojih bolezni. Zaupanje je tiha predanost celega lastnega bistva drugi osebi; zaupanje je vera in upanje v absolutno poštenost človeka, pri katerem iščem pomoči. Stari zdravniki, z dolgo brado in z zlatom obrobljenimi očali so uživali a u t o r i t a t i v n o zaupanje. Patrijarhalna pojava zdravnika je že sama na sebi uživala zaupanje. D a n e s t e g a s u g e s t i v n e g a i n i n s t i n k t i v n e g a z a u p a n j a n i v e č. Zdravniki zaupanja tj. r o d b i n s k i z d r a v n i k i s o i z g i n i l i. V odnos med zdravnikom in pacijentom je prišel trgovski duh — zaupanje ustvarja reklama in pa — oprostite mi to — varanje in sladkanje pacijentom. Razočaranje pacijentov — žal — pride vedno prepozno. Danes se tudi oni, kateri imajo možnost, da zdravnika prosto izbirajo, nikdar ne zavedajo, kdo je zdravnik njih zaupanja. V nujni sili pokličejo prvega najbližjega zdravnika, sicer pa se posvetujejo z znanci in prijatelji, da oni povedo, »katerega zdravnika priporočajo«. Mnogi pacijenti pa so mišljenja, da so vsi zdravniki strokovno približno dobri in jim ni na tem, da bi po svoji notranjosti brskali, kje je zakopano ime zdravnika osebnega zaupanja. Doba, v kateri živimo je preveč nemirna, da bi si mogli pacijenti ustvariti resnično zaupanje do konkretnega zdravnika. Največ »zaupanja« imajo navadno zdravniki, kateri so nekako »v modi«. Zato je jasno, da tudi v sistemu proste izbere zdravnikov zdravniki zaupanja ne bodo od mrtvih vstali. Nobenega dvoma ni, da bodo več »zaupanja« uživali zdravniki z manj občutljivo vestjo in čutom odgovornosti do gospodarskega stanja v delavskem zavarovanju, kakor pa zdravniki, kateri bodo v prvi vrsti poslušali glas svoje vesti in jim želje »pacijentov« ne bodo najvišja zapoved.

Dr. Oton Müller se v knjigi: »O socialnom osiguranju radnika« razpisuje o vseh mogočih stvareh. Piše tudi o stvareh, kateri z zdravniško službo nimajo prav ničesar skupnega. Autor poišče prav vse, kjer more le količkaj kritizirati. Dobrega v zavarovanju ne vidi ničesar. Zato je knjiga škodljiva, ker i o n a n a č e l n o i z p o d k o p a v a v e r o i n z a u p a n j e v v s a k o d e l a v s k o z a v a r o v a n j e. Knjiga se naslaja nad zafrkajočimi izrazi (npr. »činovnici su svima gazda institucije,« »blagajn. mogučniki«), operira s trditvami, katere ne drže, vidi pojave, katerih ni — zato dela zaključke, kateri so napačni. Knjiga je na torišču našega zavarovanja prevohala prav vse in kar je videla: nič ji ni všeč. Človek se ne more znebiti utisa, da je bila knjiga napisana takole iz jeze, iz slabega razpoloženja, z namenom, da »udari«, pa naj udarci padajo kamor in kakor hočejo. Knjiga razsaja križem kražem, brca v upravo, zaničuje samoupravo, katera da je samo figura, pretirava in zveriži dejstva sedaj v eni in nato zopet v drugi stvari. Autor hoče biti poklican, da govori tudi o stvareh, katere se tičejo samo neposrednih interesentov: delavcev in delodajalcev. Ekonomsko udruženje zdravnikov hoče biti najvišji arbiter v vseh zadevah in zadevicah našega delavskega zavarovanja. Nekatere točke autorjevih »Smernic za novi zakon« so reakcijonarne in zelo nesocialne. Ne vemo, zakaj zdravniki čutijo potrebo, da za delodajalce hodijo po ogenj v žerjavico in hočejo biti bolj papežki, kakor papež sam. Delavci in nameščenci morajo samo ugotoviti, da se je njihovim težnjam pojavil nov sovražnik: zdravniški stan. Ne, to ni pravilno. Zdravniški stan je nedolžen. Taka modrovanja iznaša le ena, nekaj oseb, s katerimi se pa večina zdravnikov gotovo ne strinja. Knjiga ni resna. Človek, kateri misli socialno in demokratično se mora nad njo razjokati. Kako človeka boli srce, ko primerja naš način razprave o najtežjem problemu v delavskem zavarovanju, o organizaciji zdravniške službe z načinom, kako se skuša ta problem rešiti v drugih kulturnih državah, kjer se stremi v prvi vrsti za tem, da se zavarovanje m o r a l n o r e f o r m i r a, da se izvrši reforma in reorganizira strokovna izobrazba in kvalifikacija zdravnikov in uradnikov delavskega zavarovanja. Kje daleč capljamo mi za tozadevnimi nazori drugod!

Dvomim, če so zdravniki danes že legitimirani, da si laste najvišjo besedo glede zavarovanja. Potrebna je sledeča rekriminacija. U v e d b a b o l n i š k e g a z a v a-

Digitized by Google

rovanja v zdravniških krogih ni bila sprejeta z navdušenjem, niti ne z razumevanjem. Govoriti bi morali celo o odporu. Razlogi za to so bili materijelnega in sentimentalnega značaja. To zadržanje zdravnikov napram delavskemu zavarovanju je imelo za zavarovanje sâmo katastrofalne posledice. Dobri in kvalificirani zdravniki — z nekaj izjem — kratkomalo niso hoteli prevzeti zdravljenja zavarovanih članov. Niti razgovarjati se niso hoteli. Taka služba je bila zanje ponižujoča, ni bila v skladu z dostojanstvom akademičnega človeka. Socialni in demokratični nazori v vrste svobodnih poklicov še niso prodrli. Radi pasivnega zadržanja zdravnikov se je razpaslo vse slabo v delavskem zavarovanju: nezaupanje v zdravljenje po zdravnikih zavarovanja, prenapolnjenost ordinacij, moralna pokvarjenost zavarovancev. To je slaba dedščina, katero so dali zavarovanju baš zdravniki. Če je danes v zavarovanju polno težkoč, katere težnjam zdravnikov stoje na poti, se morajo zdravniki zavedati, da so jih v znatni meri povzročili sami. Dr. Fr. Neumann — Svépomoc, číslo 21, 1. 1932. — navaja karakteristični slučaj: Ko je pred 6 leti kompetiral na razpisano mesto zdravnika v ustanovi delavskega zavarovanja univerzitetni docent, je o tem slučaju razpravljal profesorski zbor in sklenil, da docentu prevzem te službe odsvetuje, da ne »onečasti« svojega imena! Zelo značilen slučaj! Žalibog: pri nas še danes stališče zdravnikov do delavskega zavarovanja ni absolutno in brezizjemno pozitivno. So še posamezniki, kateri smatrajo službo v delavskem zavarovanju pod častjo dobrega zdravnika. Hic Rhodus!

Dr. Müller vidi nevarnost za obstoj celokupnega zdravniškega staleža v dejstvu, da spadajo pod obvezno zavarovanje vse osebe v najemnem razmerju ne glede na višino dohodka. Pravi, da je tako v interesu nosilcev zavarovanja, kakor v interesu zdravnikov, če se tu meja zav. zavezanosti določi navzgor z Din 3.000 mesečnih dohodkov v družini. Niso nam znani motivi, zakaj dr. Müller to mejo postavlja tako nizko in hoče v zavarovanju obdržati le osebe iz skrajno najbednejših vrst naroda. Vemo, da znaša povprečna dnevna zavarovana mezda pri nas okoli Din 24.— ali recimo dejanska povprečna dnevna mezda Din 30.—, kar znači, da povprečni mesečni zaslužek znaša (pri 25 delovnih dneh) Din 750.— brutto. Iz tega sledi, da pri naših razmerah določitev maksimuma dohodkov ne more biti od važnega pomena niti v pogledu obremenitve produkcije, niti v pogledu olajšanja materijelnega položaja zdravnikov, niti v pogledu uradnega reševanja financ. zavarovanja. Število onih, katerih mesečni dohodki presegajo Din 3.000.— je tako neznatno, da niti ekonomija administracije niti socialni oziri do zdravnikov, niti gospodarski pomisleki o obremenitvi produkcije ne silijo k izločitvi teh oseb iz zavarovanja. Poleg tega pa vsi vemo, da je Din 3000.— mesečno daleč stran od skromnega eksistenčnega minimuma kulturnega človeka. Trditve dr. Müllerja morejo samo poslabševati namezdno pozicijo delavcev in nameščencev in tudi javnih uradnikov. Kdor postavlja Din 3000.— kot mejo, pri kateri socialna zaščita ni več potrebna, ta je v svojih nazorih o kulturnih potrebah sočloveka zelo reakcijonaren in sovražnik vseh zdravih stremljenj po izboljšanju materijelnega položaja delavcev in nameščencev. Znak naše kulturne in socialne zaostalosti je, ako naši javni nameščenci niso deležni zaščite soc. zavarovanja. Prejemanje prejemkov skozi eno leto (kar velja npr. samo za definitivne pragmatične nameščence) ni socialna zaščita, ker so prejemki tako nizki, da ne odtehtajo zaščite, katero uživa zasebni nameščenec ali delavec s hranarino v višini $^2/_3$ plače in z vsemi dajatvami v naravi. Vrednost teh dajatev daleko presega $^1/_3$ plače! Tudi je splošno znano dejstvo, katero bo potrdil vsak zdravnik, da zavarovanci, katerim dohodki to le malo dopuščajo, stalno iščejo zdravniško pomoč tudi pri zdravnikih izven zavarovanja. To pomeni, da priključitev oseb z večjimi dohodki v splošno zavarovanje ne zmanjšuje klijentele priv. zdravnikov. Vidimo, da težke gospodarske krize prihajajo čez noč. Visoki dohodki ugasnejo, pride pomanjkanje. Kje naj take osebe, ko pride nanje čez noč nesreča, iščejo zaščite in pomoč? Autor smatra, »najidealnije bi bilo, kad bi se hranarina mogla dodjeliti u istoj visini sa nadnicom« (str. 21), takoj nato pa je mnenja »da se razredi našeg osiguranja prilikom donešenja novog zakona ponovno reduciraju«. Prvi ideal in druga zahteva si nasprotujeta.

Digitized by Google

Kakor autor na eni strani smatra, da more pri Din 3000 skupnih družinjskih mesečnih dohodkov prenehati soc. zavarovalna zaščita (katero mejo dohodkov postavlja autor za zdravnike, da bi mogla nehati ona socialna zaščita zdravnikov, katero on sedaj zanje zahteva?), tako je na drugi strani zopet »socialnejših« nazorov in se mu zde celo karenčni roki po § 68. osnutka novega zakona preveč strogi, tudi invalidne rente se mu zde prenizke zlasti v primeri z rentami v francoskem(!) zavarovanju.

Da zdravnik ne najde simpatične besede v obrambo težnje nosilca zavarovanja, da kolikor mogoče na ekonomičen način uredi svojo recepturo, zveni zelo značilno. Autor mora podčrtati, da so pritožbe proti recepturi zdravnikov zavarovanja »tako pogoste, (in seveda najbrže utemeljene!), da so že postale vox populi«. Kakšno notranjo in stvarno potrebo ima ekon. udruženje zdravnikov, da se postavi v obrambo interesov apotekarjev in kemične industrije, po večini inozemske? Kateri motivi govore zato, da morajo ravno zdravniki biti tudi med onimi, kateri s svojo agitacijo proti recepturi uradovih zdravnikov moralno kvarijo članstvo in dajejo moralno korajžo simulantom, histerikom in kverulantom? Pamfletistični izbruhi zakrknjenih nasprotnikov zavarovanja se vrte okoli fraze, da so recepti urada »samo barvana voda«. Resni nasprotniki zavarovanja se takih fraz pač sramujejo. V Nemčiji so morali zdravniki sami prevzeti polno materijalno odgovornost za ekonomično recepturo. Kdo naj pri nas nosi to odgovornost?

V IV. poglavju knjige piše autor o pravnem položaju zdravnika v delavskem zavarovanju. Neprestano podčrtava, da so »zdravniki danes pod tutorstvom uprave«, da »uprave blagajen nastopajo proti zdravnikom kot delodajalci«, da je »zdravnike treba oprostiti tega tutorstva«. Po mišljenju autorja je edino pravilni sistem zdravniške službe v delavskem zavarovanju sistem proste izbere zdravnikov. Ta sistem bo upostavil enakopravnost med zdravniki in med upravami blagajen. Vidi se, da autor ne pozna ureditve zdravniške službe v našem delavskem zavarovanju, ker drugače ne bi mogel trditi o tutorstvu blagajen nad zdravniki. Take trditve diskvalificirajo vse sedanje šefzdravnike okrožnih uradov, zdravnike uradnike, institucijo stalnih zdravn. svetov itd. Vsa zdravniška služba stoji pod neposrednim vodstvom in uplivom zdravnikov — in tudi pod njih odgovornostjo. Kontrolo zdravniške službe, revizijo recepture, vrše zdravniki, oni dajejo navodila in okrožnice; zdravniške strokovne organizacije imajo inicijativno ingerenco na pravni položaj zdravnikov. Če se kljub vsemu temu more in sme trditi o tutorstvu uprav boln. blagajen nad zdravniki — potem so take trditve samo spričevalo ubožtva za zdravnike in njih organizacije v današnji organizaciji naše zdravniške službe; — uprave blagajen tutorstva nočejo izvajati, niso zato strokovno usposobljene, vezane so na mišljenja in izjave zdravnikov. — Trditve o tutorstvu so hujskanje zdravnikov proti upravam uradov, slikanje hudiča na steno za to, ker hudiča nikjer ni. Komu naj bo vse to v korist? K frazi o tutorstvu, katera naj razdvaja dva najvažnejša faktorja v zavarovanju se pridružuje očitanje glede uradniških plač. Tu zagreši autor pravi socialni zločin. Ni se niti malo potrudil, da bi prejemke uradništva analiziral, primjerjal delo in odgovornost uradništva z delom zdravnikov. Autorju so točni uradni podatki temu trdi, »koliko ove činovničke plate za na razpolago, saj so vedno objavljeni. Kljub temu trdi, »koliko ove činovniške plate za pravo iznose, to SUZOR ne navodi«. In »činovnička beriva dakle u zagrebačkom okružnom uredu iznose 50% više nego za liječnike. Slobodno predpostavljamo, da je isti razmer i na cijelom području SUZORa«. Tako autor hujska množico proti trpečemu uradništvu v delavskem zavarovanju! Objavljeno pa je bilo (Radn. zaščita broj 9, god. 1932), da so izdatki za zdravnike pri vseh krajevnih organih let. 1931. znašali 11.69% ali Din 35,213.477, skupni upravni stroški (personalni in materijelni izdatki) 17.5% ali Dinara 52,900.000!! Na skupne uradniške prejemke (plače, davki, dnevnice itd.) odpade Din 40,522.480! (Glej tudi Radn. zaščito broj 11. str. 595). Ali autor namenoma noče vedeti, da se upravni stroški dele v dva dela: v materijelne in osebne izdatke? (Glej Radn. zaščito br. 9. 1. 1932, prilog broj 3). Pri ljubljanskem uradu odpade na enega uradnika povprečno mesečno Din 1900.— prejemkov; zdravniki pa za dveurno ordinacijo v ambulanci prejemajo skoro Din 4000 in ugodnosti po § 10. pragmatike-!

Digitized by Google

Autor trdi dalje: »Nije nam poznata nijedna bolesnička blagajna, koja bi radila sa tolikim upravnim troškovima kao naša«. V ČSR so znašali 1928—1929 upravni stroški samo v bolniškem zavarovanju 17.15% ali Kč. 56.81 na enega zavarovanca pri nas je v l. 1929 znašal ta odstotek 15.3%! V Avstriji so l. 1929 upravni stroški v bolniškem zavarovanju znašali res samo 8.2% od prejemkov. Toda bilance avstrijskih blagajen so sestavljene po drugih vidikih kakor naše. Če iz našega računa upravnih stroškov izločimo vse ono, kar avstrijske blagajne ne izkazujejo med upravnimi stroški, se bo pokazalo, da so ne samo relativno ampak tudi absolutno naši upravni stroški nižji in to kljub dejstvu, da ima naše zavarovanje opravka z malimi delodajalci in z zavarovanci z nizko mezdo, kar upravne stroške neprimerno zvišuje. Ekon. udruženje zdravnikov s takimi nesolidnimi podatki in trditvami ne bi smelo afrontirati proti uradništvu našega delavskega zavarovanja. Ali hočejo zdravniki izzvati najskrajnejšo borbo uradništva za skromno svojo eksistenco?! Kadarkoli se govori o visokih upravnih stroških, misli namreč javnost na »velike« plače in na »preveliko« število uradništva.

Niso mi znani potrebni podatki iz področja celega SUZORa; toda mislim, da bodo tudi podatki iz ljubljanskega urada zadostno primerno karakterizirali dejanski položaj in pokazali, kako za lase privlečene so autorjeve trditve o »slabih plačah zdravnikov v našem zavarovanju«.

Ljubljanski urad je od l. 1922 do 31. 12. 1931. na zdravniških honorarjih izplačal Din 41,689.209. Tega honorarja je bilo v dobi desetih let deležno letno povprečje od 138 zdravnikov, kar pomeni, da je na enega zdravnika odpadlo Din 302.095, na enega uradnika pa Din 218.759. Na enega zdravnika so v letu 1924 odpadli 604 člani, v l. 1932 pa 596 članov; v času 1922—1932 je na 435 zavarovancev odpadla ena uradniška moč. Te številke pomenijo, da so v desetletju 1922—1932 zdravniški prejemki znašali več, kakor prejemki uradništva in sicer za Din 100.000 več za osebo, da je bilo v službi delavskega zavarovanja stalno več zdravnikov, kakor jih dopušča sedanja nemška uredba (ideal!), po kateri mora na enega zdravnika odpasti najmanj 600 članov (preje 1000!). Uradova statistika dalje kaže, da so do konca l. 1931 odpadli na enega zdravnika dnevno 4 oboleli zavarovanci ali mesečno 120 obolenj. Povprečni mesečni prejemki pa so znašali za zdravnika Din 2.500, tako, da na eno obolenje odpade Din 20.

Mnenja sem, da bi bila slika iz celokupnega področja SUZOR-a za zdravnike še ugodnejša. SUZOR naj to statistiko izdela!

Ni resno, ako autor nadaljuje: »Po svome pravnom položaju su (liječnici) podređeni volji svakog blagajničkog mogučnika«. Naj se javijo prizadeti zdravniki sami!

Mnenja smo, da tudi pri prosti izberi zdravnikov v službo delavskega zavarovanja ne moremo pripustiti več zdravnikov, kolikor jih je že danes. Kajti relacijo 1 : 600 ne smemo prekoračiti. Toraj: glavni motiv za uvedbo sistema proste izbere zdravnikov odpade. Jugoslavija že od začetka uvažuje zdravnike bolj, kakor Nemčija po svoji sedanji »idealni« uredbi.

Mnenja pa sem, da sistem proste izbere zdravnikov tudi na višini prejemkov zdravnikov ne more v dobro zdravnikov ničesar spreminjati. Samo notranja porazdelitev honorarja bi se mogla v posameznih slučajih malenkostno spremeniti. Skupna svota honorarjev pa bi se, ako jo izračunamo po nemškem sistemu morala znižati.

Po formuli, katero je postavil autor sam bi skupni zavarovalni dohodki l. 1931 znašali:

600.000 × 494 = 296.000.000 (Din 494 pomeni predpisani prinos člana in druge dohodke — obresti, regresije — dejansko vplačani prinos prispevkov je za toliko manjši, kolikor znašajo zaostanki!). Osnovna nadnica za enega člana bi znašala

$$\frac{296.000.000 \times 100}{600.000 \times 6.5} = 7000 \text{ (ca)}.$$

Na osnovi 1.30% (po nemškem vzorcu) znaša zdravniška tangenta za enega člana letno Din 91 ali za 600.000 članov Din 54,600.000. Dejansko pa je bilo l. 1931. zdravnikom izplačano Din 35,200.000. V Nemčiji povprečni odstotek bolnikov znaša 2.8%, pri nas 2% tako, da bi že ta razlika v številu bolnikov upravičevala razliko od

Digitized by Google

Din 19,400.000! Tudi osnova od Din 1.30% za naše prilike ne odgovarja. Višino honorarja bi bilo računati posebej za vsak krajevni organ, kar je tudi v skladu z autorjevo težnjo po dekoncentraciji zavarovanja. Višina honorarja bi bila za marsikateri urad (z nizkimi mezdami) znatno nižja, kakor je danes. Če računamo višino honorarja (po nemški formuli) npr. za ljubljanski urad, bi prišli do zneska (za 1. 1931.) Din 8,800.000, dejansko pa je bilo zdravnikom izplačano Din 5,100.000 ali Din 3,7 manj, kakor to zahteva nemška formula, odnosno kakor to izkazuje račun na podlagi 1.30% izdatkov od svote temeljnih mezd. Ker je odstotek 1.30 določen na podlagi dejanskih prejemkov nemških zdravnikov v 1. 1929 in ker so bile plače in mezde v Nemčiji vedno znatno večje, kakor pri nas, (zlasti v 1. 1929 napram 1. 1931) je račun še vedno zelo ugoden, ako pri izračunavanju tangente za zdravn. honorar vzamemo za osnovo 1% od temeljne plače zavarovancev.

Po tem računu bi znašala svota zdravn. honorarjev v 1. 1931 Din 42 miljonov, dejansko pa je bilo izplačano Din 35,2; za ljubljanski urad bi znesek znašal Din 6,8, dejansko pa je bilo izplačano Din 5,1 ali Din 1,7 manj.

Te malenkostne razlike, katere napram staremu in dobro organiziranemu nemškemu zavarovanju s splošno znatno višjim življenskim standartom (tudi zdravnikov) kaže v pogledu zdravniških honorarjev naše mlado jugoslov. zavarovanje, ne morejo in ne smejo ekon. udruženju zdravnikov dati povod, da tako skrajno agresivno in borbeno nastopa proti zavarovanju in da tako ostro podčrtava »slabe« in »mizerne« plače zdravnikov. — Če bi nemško formulo samo malo še korigirali z ozirom na nekatere naše specijalne okoliščine, bi nemški zdravn. sistem, prenešen k nam, za zdravnike pomenil znatno materijelno poslabšenje njihovega sedanjega položaja. Računi dr. Müllerja niso točni, zakaj ne, pustimo ob strani. Potrebne številke ima publicirane v uradnih poročilih SUZOR-a. Lojalna in solidna bi bila samo trditev, da naši zdravniki niso točno tako dobro plačani, kakor zdravniki v Nemčiji. Tam so tudi uradniki zavarovanja za 150—200% bolje plačani, kakor uradniki SUZOR-a!! Visoke mezde nemškega delavca in nameščenca se z našimi skromnimi mezdnimi prilikami niti primerjati ne smejo. Mi stojimo pod predvojnim indeksom, Nemci znatno nad njim!!

Če ekon. udruženje zdravnikov javno, s posebno publikacijo pričenja diskusijo o ureditvi zdravniške službe v našem delavskem zavarovanju, potem moramo zahtevati, da se operira s stvarnimi dejstvi in z realnimi številkami. Prav, naj vidijo gg. zdravniki pravo in nepotvorjeno sliko! In tudi zavarovanci! In tudi ona samouprava, katero ekon. udruženje zdravnikov smatra za lutko! V IV. poglavju te knjige mrgoli še cela vrsta drugih netočnosti.

Poglavje V. piše o prejemkih blagajne. Ekonomsko udruženje se smatra poklicanim, da tudi o tem vprašanju govori — z neizprosno ostro kritiko. Tudi tu lete puščice preko in mimo cilja. Naravnost gorostasne netočnosti trdi autor. Tako npr. postavlja trditev, da v Jugoslaviji znaša povprečna dnevna zavarovana mezda Din 40 in ne Din 26.—. Srečno jugoslovansko delavstvo, katero ima tako krasne mezde! Človek ugiba, kaj autor s takimi nemogočimi trditvami zasleduje! Autor, kateri niti najprimitivnejših osnov socialnega zavarovanja popolnoma točno ne pozna, o zavarovanju ne sme pisati, zlasti ne v imenu tako uglednega stanu, kakor je zdravniški stan, ker odij za izpade navadno potem nosi celota. Da, žalibože je resnica: dejansko povprečna dnevna zavarovana mezda jugosl. delavstva ne znaša Din 40.—, pač pa niti ne Din 25.—. Zato so napačni tudi vsi autorjevi zaključki. Autor je na strani 57. svoje knjige izračunal, da so bili zdravniki prikrajšani za 31 miljonov Din (po nemški računski formuli). Če pa v njegove račune vnesemo samo pravilne številke, t. j. prinos, kateri odpada od predpisa na člana z Din 494.— (in ne z Din 700.—!) in prispevno tarifo z 6.5% (in ne s 7%, ker ta je stopila v veljavo šele z 1. januarjem 1933.) dobimo znesek od Din 48,5 ali razliko od Din 13,3 za 1. 1931. Korigirati pa moramo tudi številko 1.30% na najmanj 1,

Digitized by Google

(glej zgoraj) tako, da bi razlika znašala samo Din 2,3!!

»Naše socialno osiguranje nije nikako jedno od najjeftinijih, ono je nasuprot jedno od najskupljih« pravi autor in trdi, da znaša premija v Nemčiji 5% v Luksenburgu 4.5%, v Čsr. 5%, v Madžarskoj 6%, v Jugoslaviji 7%, v Poljski 7.5%. Medtem je res tole: V Nemčiji znaša povprečna premija nad 5% in se giblje okoli 7%, bilance pa izkazujejo visoke deficite. Samo 19.64% blagajen ima premijo pod 5%. Na enega člana je 1. 1930. odpadlo boln. zav. prispevkov RM. 91.49, (Din 1097, pri nas Din 494)[3]. Obremenitev delavca iz naslova socialno zavarovalnih prispevkov znaša v Nemčiji pri dohodku od RM 1500 (pri večjem dohodku je odstotek obremenitve manjši) 13.04%[4]. V ČSR. znaša premija res samo 5%, zato pa je deficit v 1. 1930. znašal Kč. 115 miljonov. Zavarovanje v Madžarski pa tiči v naravnost obupni krizi. V Austriji znaša obremenitev industrijskega delavca (k temu pride še obremenitev delodajalca in državna subvencija) iz naslova socialno zavarovalnih premij povprečno 13.69% dejanske mezde! Skupni prispevki znašajo 444 mil. S, skupni izdatki pa 575 milj. S[5].

Zakaj se autor izmika resničnim dejstvom in trdi stvari, katere niti približno ne drže? Ta način polemike k razčiščenju medsebojnih odnošajev gotovo ne pripomore!

Autor se razpisuje tudi o zaostanku prispevkov in trdi »kod nas se ne poklapa svota propisanih i svota ostvarenih prinosa«. Autor v svojem ogorčenju raste in se ojunači do konstatacije: »Opetujemo dakle, da nigdje na svijetu nije percentuacija prinosa odmjerena u vidu nemarno ubranih prinosa sa predviđenim manjkom od 25% do 33%«. Žalibog je treba z zaostanki računati, ker je plačilna morala zelo nizko padla. Naše odstotke primerjati z odstotki v drugih državah je deloma naivno, deloma neresno in demagoško. Treba je npr. vedeti, kako ostre so tozadevne kavtele v nemškem zakonu, kateri za malomarne plačnike predvideva celo zaporno kazen. Če v Austriji znaša zaostanek 15% odgovarja to najmanj 35% v naših prilikah. V ČSR. je zaostanek v l. 1930. znašal za vse panoge zavarovanja 23.3%, za bolniško zavarovanje samo pa 23%. Vemo, da imajo v drugih državah plačilni nalogi deklarativen značaj, pri nas konstitutivni značaj, zamudne obresti so drugod urejene tako, da delodajalci nimajo interesa, da bi plačilo prispevkov predolgo zadrževali, prispevki imajo drugod značaj javnega zaupanega denarja, tj. zadržanje vplačil je kvalificirano kot zločin poneverbe javnega denarja. Ne, gospod doktor, zakaj zavajate javnost? Trdim: za naše razmere je odstotek 33% zaostanka naravnost idealno nizek! Ne pišite o stvareh, katerih ne poznate in tudi nihče zahtevati ne more, da bi jih poznali. Če pa že pišete, morate biti v svojih trditvah realnejši in vsaj malo bliže resnici in znanstveni kvalifikaciji svoje razprave. — Način, kakor vi pišete, mora nujno pri vsakem neinformiranem čitatelju vzbuditi utis, da je administracija tj. vodstvo našega zavarovanja skrajno slabo. Ne tako! Gospod doktor: administracija našega zavarovanja ustvarja v pogledu utirjavanja prispevkov naravnost čudeže in smo prisiljeni, da Vaše pavšalne kritike in žalitve najodločnejše odklanjamo! Res ni vse tako, kakor bi moralo biti, toda relativno naše zavarovanje posluje uspešnejše, kakor mnoga druga znatno starejša zavarovanja. To ni samohvala, to je samo obramba proti brezvestnim izpadom!

Nisem poklican, da branim investicijsko politiko SUZOR-a. Trdim samo eno: tudi če ni vse v redu in bi po sedaj dobljenih izkušnjah moglo biti eno ali drugo drugačno, drži tole: na drug način investirana imovina nezgodne panoge je danes zmrznjena, v zdravstvene naprave investirana imovina pa je živa pogonjska sila in predstavlja večno življenje. Kdor piše o investicijski politiki SUZOR-a, si mora biti najprej na jasnem o bistvu in o pomenu investiranih kapitalij. Kdor pride iz te osnovne šole, ne more več napisati stavka: »blagajničke dakle reserve, investirane u uredske zgrade, nisu sigurno uložene«. Mi pa vemo, da je danes samo ta naložba sigurna, odnosno izmed vseh naložb vsaj najsigurnejša!

V poglavju VI. si autor zopet privošči uradništvo delavskega zavarovanja in skuša

[3]) Amtl. Nachrichten für Reichsversicherung, Heft 12/31.

[4]) Reichsarbeitsblatt 34./1932. Str. 503.

[5]) Rationalisierung im Krankenkassenwesen, Springer, Wien 1932.

Digitized by Google

svoje besede tako obračati, da bi vzbudil nesimpatijo do uradništva na vseh straneh. Takole piše zdravnik: »Premda su činovnici uprave po pravnom položaju jednaki liječnicima tj. namješteni blagajne (Opomba: z razliko, da imajo uradniki znatno manj pravic in mnogo več dolžnosti), oni su si ipak arogirali pravo, da prema osiguranom članu nastupe kao tutor, prema liječnicima kao poslodavac, a prema svima kao gazda institucije«. Ti izpadi tvorijo dejanski stan delikta žalitve javnega uradništva. Za vse čase pa si je treba zapomniti: do danes uradništvo delavskega zavarovanja in niti kako drugo uradništvo ni bilo deležno tako težkega izbruha nenaklonjenosti in pozivljanja na remeduro, kakor je to storilo Ekonomsko udruženje ljećnika v l. zvezku svoje biblioteke. Autor dregne tudi v stalnost uradništva, kakor bi hotel reči: vzemite temu uradništvu stalnost in prilike se bodo obrnile na boljše. Zato, ker je uradništvo stalno, »birokracija je svoj položaj u blagajni iz temelja promijenila«. Da je čaša polna, omalovažuje autor tudi ravnateljstvo, češ, da ono služi uradništvu kot stena, za katero se uradništvo »ob vsaki priliki oprezno skriva«. Dr. Müller hoče s tem pač reči, da je uradništvo treba potisniti ob stran!

Dr. Müller je pristaš malih blagajen, samostojnih. To pomeni, da je pristaš diferenciranja zdravniških honorarjev po krajevnih prilikah. On zahteva ukinjenje SUZOR-a in prenos njegove kompetence na ministerstvo tj. on zahteva ukinitev autonomije zavarovanja v višjih instancah.

V poglavju VII. podaja autor »Smjernice za novi zakon« in pravi, da je te smernice osvojil Savez liječničkih komora u Beogradu, kar pomeni, da so smernice izraz mišljenja zdravnikov. V to ne verujem, ker so nekatere določbe smernic skrajno nesocialne in prav nič v skladu s socialno miselnostjo zdravnikov. V tem poglavju čitamo tudi sledeče (str. 91): »Mi tvrdimo ponovno, da je ta obezbeđena nadnica samo zato tako niska (tj. Din 26.— opomba moja), jer je Središnji ured nesposoban, da ubere propisane prinose«. Toraj: mezde delavcev so tem večje, čim uspešnejša je izterjevalna politika SUZOR-a. Ali: plače in prejemki jugoslovanskih delavcev so odvisni od dobre ali slabe administracije SUZOR-a. Bili smo dosedaj mišljenja, da so plače (mezde) odvisne od gospodarskih prilik, od socialnega razumevanja delodajalcev, od intenzitete socialno-politične zakonodaje . . .

Ali: kdor si glede osnovnih pojmov ni na jasnem, ne sme pisati knjige o enem najtežjih problemov današnje socialne politike.

Resnično: mi in vsi, kateri so dobri prijatelji socialnega zavarovanja in pristaši stvarnih razgrabljanj o težavah današnjih dni, obžaljujemo, da je predmetna knjiga izšla. Bili smo in bomo pristaši najsvobodnejše proste izbere zdravnikov, ta knjiga pa nam odločno pove, da še ni prišel čas za to.

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

NEVJENČANI BRAČNI DRUG NE JAMČI SOLIDARNO U SMISLU STAVA 1. §-a 40. ZOR.

Zakon o osiguranju radnika je u zaštitu materijalnih interesa našeg socijalnog osiguranja ustanovio solidarnu obavezu plateža prinosa za osiguranje radnika sa glavnim dužnikom — poslodavcem.

Prema propisima §-a 40. ZOR. jamči solidarno za platež prinosa:

1.) bračni drug, koji s poslodavcem ili vlasnikom posla kao glavnim dužnikom živi u zajedničkom kućanstvu;

2.) potpreduzetnici, kojima je glavni preduzetnik predao izvršenje pojedinih dijelova preuzetog posla, s glavnim preduzetnikom;

3.) nasljednik posla za sve dugove prijašnjeg poslodavca, koje je ovaj bio dužan platiti po ZOR-u;

4.) kod građevinskih poslova jamči solidarno sa preduzimačem gradnje naručitelj gradnje, odnosno onaj, na čiji se račun gradnja izvodi.

Obzirom na stav 1. §-a 40. ZOR. nije bilo jasno, da li jamči solidarno s glavnim dužnikom i nevjenčani bračni drug, kao i vjenčani bračni drug.

Središnji ured i njegovi mjesni organi smatrali su, da jednako nevjenčani kao i vjenčani bračni drug jamči solidarno za prinose u smislu al. 1. §-a 40. ZOR. i u tom pravcu je postupao.

Tako je i Okružni ured za osiguranje radnika u K. izdao u jednom slučaju nevjenčanom bračnom drugu N. D. (ženi) platežni nalog po cit. stavu 1. §-a 40. ZOR. Protiv toga platežnog naloga ona se žalila Središnjem uredu za osiguranje radnika, no Središnji ured je žalbu odbio na osnovu istih propisa, na osnovu kojih je Okružni ured izdao napadnuti platežni nalog. Protiv ove odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika podnijela je N. D. žalbu na Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, i ono je rješenjem svojim od 23. I. 1933. St. broj 57.075/32. žalbu uvažilo sa slijedećom motivacijom:

»Na osnovu propisa 1. stava §-a 40. Zakona o osiguranju radnika za sve prinose, koje je po ovom zakonu dužan plaćati poslodavac odnosno vlasnik posla jamči solidarno bračni drug, koji s njim živi u zajedničkom kućanstvu.

Pa kako N. D. nije bračni drug D. D., to stoga nije dužna, da njegov dug uredu plaća kao solidarni jamac po citiranom zakonskom propisu.

Žalba se stoga uvažuje.« M.

UPLATA PRINOSA BEZ PRIJAVE RADNIKA NE RJEŠAVA POSLODAVCA POSLJEDICA PO §-u 11. ZOR.

Zakonodavac je — u cilju pravilnog sprovođenja osiguranja radnika — stavio u dužnost poslodavcima, da uposlenje radnika prijave u roku od 8 dana po nastupu u posao. U protivnom stižu ih posljedice iz §-a 11 ZOR. (naknada troška liječenja i pruženih novčanih potpora neprijavljenom ili kasnom prijavljenom članu).

Nu pošto mnogi poslodavci kao općine i druga državna i samoupravna tijela plaćaju prinose prema mjesečnom spisku namještenika, koje mjesečno podnose mjesnim organima, nastaje pitanje dali sama ta uplata prinosa rješava poslodavca posljedica po spomenutom već §-u ZOR. i ako nije blagovremeno podnesena i prijava radnika.

Prema jasnim ustanovama §-a ZOR. dužan je poslodavac bezuslovno podnijeti prijavu uposlenja u zakonskom osmodnevnom roku pa zato sama uplata prinosa ne rješava poslodavca posljedica iz §-a 11. ZOR.

Ovo stanovište zauzeo je Središnji ured za osiguranje radnika i odlukom svojom od 15. maja 1931. broj 26.346/31. odbio žalbu jedne općine, koja se žalila protiv plateža troška liječenja i novčanih potpora za radnika, kojega nije prijavila, ali je plaćala za njega prinos.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja nije usvojilo ovo stanovište Središnjeg ureda, već je spomenutu njegovu odluku poništilo i poslodavca riješilo dužnosti naknade novčanih potpora i troška liječenja.

Središnji ured držeći svoje stanovište pravilnim i na zakonu osnovanim podnio je tužbu Državnom savetu protiv rješenja Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja i državni je Savet usvojivši stanovište Središnjeg ureda donio slijedeću presudu pod br. 23.325/32. od 23. VIII. 1932.:

»U svom drugom odelenju uzeo je Državni savet u razmatranje tužbu Okružnog

Digitized by Google

ureda za osiguranje radnika u V. B. Ou br. 6.560-1932. od 6. aprila 1932. podnešenu protiv rešenja Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 15. marta 1931. St. br. 16.434 zbog naknade bolničkog troška u smislu §-a 11. Zakona o osiguranju radnika za lečenje A. P.

Pošto je proučio tužbu osporeno rešenje i ostala akta, koja se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor Ministrov na tužbu poslat pismom od 12. juna 1932. St. br. 39.360 Državni savet je našao:

Protivno zakonu je postupio Ministar, kad je osporenim rešenjem poništio odluku Središnjeg ureda za osiguranje radnika broj 26.346/31. iz razloga, što je općina faktički plaćala prinos za osiguranje A. P., i ako za njega nije blagovremeno podnijela prijavnicu.

Kada je u Zakonu o osiguranju radnika propisano obavezno prijavljivanje i odjavljivanje po poslodavcu uposlenih namještenika, a poslodavac to nije uradio, onda je on dužan, da snosi bolničke troškove u smislu §-a 11. Zakona o osiguranju radnika, ako zato postoje tamo propisani uslovi. Prema tome odluka Središnjeg ureda za osiguranje radnika br. 26.346/31. na Zakonu je osnovana, jer je imenovani obolio pre izvršene zakasnele prijave, koju činjenicu nije ni općina osporavala.

Stoga a na osnovu člana 17. i 34. Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima s obzirom na Zakon o taksama drugo odelenje Državnog saveta presuđuje:

Da se poništi rešenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 15. marta 1932. St. br. 16.434 o čemu presudom izvestiti parnične stranke.«

Prema tome vidimo, da je i Državni savet stao na posve pravilno stanovište u smislu ZOR-a i donio takvu presudu potvrdivši odluku SUZORa. M.

ZA PRIMJENU AL. POSLJEDNJE §-a 11. ZOR. KOD ISPLATNE LISTE MORA BITI POZNAT DAN ISPLATE RADNIKA.

(Odluka SUZORA od 20. IV. 1933. broj 4681/33.)

U cilju pravilnog sprovođenja osiguranja radnika odredio je zakonodavac obavezno prijavljivanje i odjavljivanje radnika. Prijavljivanje i odjavljivanje radnika može se vršiti prema propisima §-a 10. i 12. ZOR. individualnim prijavnim listovima i isplatnim listama, kojima poslodavci isplaćuju radnike. U tom slučaju moraju isplatne liste sadržavati sve podatke, koje treba da sadrži prijava i odjava za pojedinca radnika (ime i prezime, vrijeme uposlenja, visina zarade itd.). Prijava uposlenja individualnim prijavnicama mora se podnijeti u roku od 8 dana po stupanju u posao, a isto tako i istup iz posla mora se prijaviti mjesnom organu u istom roku. Ako je odjava podnesena kasnije, dužan je poslodavac platiti u smislu al. posljednje §-a 11. ZOR. prinose do dana kasne odjave.

Isplatne liste imaju se u smislu spomenutih zakonskih propisa podnijeti Okružnom uredu najkasnije trećeg dana po isplati radnika. Ako isplatna lista nije podnešena u tom roku već kasnije, onda dolazi do primjene citiranog §-a 11. ZOR. o propisu prinosa do dana kasne odjave. Pa zato da se ustanovi, da li je isplatna lista blagovremeno podnešena ili ne, potrebno je znati dan, kada je izvršena isplata radnika, i kada je zaprimljena isplatna lista kod mjesnog organa Središnjeg ureda za odnosni radni period, odnosno da li je i kada predana preporučeno na poštu. Ako manjka samo jedan od ovih uslova — što će biti vrlo rijetko — ne može doći do primjene spomenutih zakonskih propisa, jer se ne može dokazati da je isplatna lista podnešena kasno.

Ovo stanovište zauzeo je i Središnji ured u svojoj odluci od 20. aprila 1933. broj 4681/33. koja glasi:

»Pretsjedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu zaključkom svojim od 14. aprila 1933. a na osnovu §-a 11. ZOR. i §-a 201. Statuta zaključilo je:

Žalba A. P. Ing. iz B. podnešena protiv platežnog naloga Okružnog ureda za osiguranje radnika u B. konto broj 1369 na platež prinosa po §-u 11. al. posljednja ZOR. za vrijeme od 1. V. 1929. do 30. XI. 1930. u iznosu od Din 25.356.— se uvažuje kao osnovana na §§ 11. i 12. ZOR. obzirom na isplatne periode od 16. V. 1929. do 31. V. 1929., od 1. juna do 15. juna 1929. od 1. jula do 15. jula 1930., od 16. augusta do 31. augusta 1930. i od 1. IX. do 15. IX. 1930. na iznos od Din 6857.10, a ostalom dijelu odbija se kao na zakonu neosnovana i to iz slijedećih razloga:

Žalioc tvrdi da je isplatne liste podnosio blagovremeno, nu dopušta mogućnost da uslijed udaljenosti njegovog preduzeća od uredskih organa nijesu možda sve isplatne liste blagovremeno prispjele Okružnom uredu.

Digitized by Google

Žalba je djelomično osnovana i to iz slijedećih razloga:

U smislu §-a 12. ZOR. imadu se isplatne liste podnijeti najkasnije trećeg dana po isplati radnika. Prema tome za prosuđivanje pitanja da li je isplatna lista podnesena blagovremeno ili ne, potrebno je znati, kada je izvršena isplata radnika, i kada je isplatna lista zaprimljena odnosno da li je i kada predana preporučeno na poštu. Ako nije poznat samo jedan od ovih termina ne može se tvrditi da je isplatna lista kasno podnesena već joj se mora priznati blagovremenost i uslijed toga ne može doći u takvom slučaju do primjene propisa al. posljednje §-a 11. ZOR.

Prema izvještaju Okružnog ureda za osiguranje radnika u B. od 31. januara 1933. broj 3413/33. nije označen dan isplate radnika u isplatnim listama za isplatne periode od 16. maja do 31. maja 1929., od 1. juna do 15. juna 1929., od 1. jula do 15. jula 1930., od 16. jula do 31. jula 1930., od 16. augusta do 31. augusta 1930. i od 1. IX. do 15. IX. 1930. za koje vrijeme propisan prinos po al. zadnjoj §-a 11. ZOR. u ukupnom iznosu od Din 6.857.10.

Pa kako se tim isplatnim listama uslijed nepoznavanja dana isplate radnika mora priznati blagovremenost t. j. da su blagovremeno podnešene Okružnom uredu za osiguranje radnika, to se na te liste ne mogu primijeniti spomenuti zakonski propisi radi kasne odjave radnika, pa se žalba u tom dijelu ima uvažiti, a glede ostalog propisa prinosa odbiti, jer je ustanovljeno, da su ostale isplatne liste podnesene kasno.

Uslijed toga imadu se za vremensko razdoblje po tim isplatnim listama primjeniti propisi al. posljednje §-a 11. ZOR.

Prema tome valjalo je žalbu djelomično uvažiti, a djelomično uslijed gornjih razloga odbiti.

Mjesni organi bit će uslijed toga dužni da na svaki način nastoje ustanoviti dan isplate radnika, u koliko ne bude označen na samoj isplatnoj listi, da se za slučaj kasnog podnošenja isplatne liste uzmognu primjeniti već spomenuti propisi §-a 11. ZOR. o propisu prinosa do dana kasne odjave.

M.

POGREBNINA ISPLAĆENA ČLANU U UŽIVANJU PRODUŽENIH POTPORA NE PADA NA TERET SUZORA ODNOSNO FONDA IZ §-a 200 ZOR.

(Rešenje SUZORA broj 12338/33. od 10. III. 1933.)

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem od 13. oktobra 1932. St. br. 52143 primilo je na znanje zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda od 22. septembra 1932. pod člankom 5 sjedničkog zapisnika, da se polovina fonda novčanih kazni po §-u 200. ZOR., koji je određen za vanredne potpore rentnicima, može najviše do iznosa od 800.000 Din trošiti na potpore oboljelim članovima od 26 do 52 nedelje. Pod produženim potporama razumijevaju se potpore nabrojane u toč. 1 do 3 §-a 46. ZOR. (Okružnica SUZOR-a broj 33659/32. od 11. augusta 1932.). Spomenutim zaključkom određeni su i uslovi, uz koje član može dobiti produženje potpora iz rečenog fonda.

Član M. A. dobio je produženje potpora od svoga Okružnog ureda, nu za vrijeme tih potpora je umro i isplaćena mu je pogrebnina.

Njegov Okružni ured knjižio je i tu pogrebninu na teret SUZOR-a odnosno spomenutog fonda, pa pošto je to knjiženje bilo nepravilno to je SUZOR gornjim svojim rješenjem rješio »da pogrebnina ne pada na teret SUZOR-a, jer pogrebnina prema gore spomenutoj okružnici ne spada u produžene potpore, te jer bi Okružni ured morao isplatiti pogrebninu i onda, da članu nisu bile produžene potpore, pošto je umro od iste bolesti (§ 58. ZOR). M.

Digitized by Google

SUDSKA PRAKSA

STICANJE PRAVA NA BANJSKO LEČENJE

(presuda suda radničkog osiguranja u Nišu od 31. januara 1933. br. 50).

Komesar niškog okružnog ureda za osiguranje radnika rešenjem Br. 8325 od 1. aprila 1932. god. odbacio je žalbu R. B. izjavljenu na rešenje istog Ureda Br. 5602 od 16. februara 1932. god., kojim je R. bio odbijen od traženja naknade troškova za lečenje u Niškoj banji. Ovo rešenje Komesar je zasnovao na tome, da R. nema pravo na banjsko lečenje uopšte, jer je ovo lečenje otpočeo 7. jula 1931. god., međutim je 23. juna iste godine prestao biti aktivan član Ureda.

R. se žalio Sudu na ovo rešenje Komesara žalbom Br. 86/32. U ovoj žalbi kao i na ročištima R. je naveo, da je ožalbeno rešenje nezakonito. To s toga, što njegovo bolovanje potiče još od aprila meseca 1931. god. pa i ranije, a za banjsko lečenje javio se Uredu 24. juna 1931. god., upravo istoga dana, kad je napustio kancelariju esnafa, gde je tada bio zaposlen. Prema tome tada je još bio aktivan član Ureda. — Inače u banju je otišao po uputu šefa lekara Ureda s tim, da se kroz nedelju dana javi radi komisiskog pregleda. Međutim kada se ovoga dana javio za pregled, uredski lekar rekao mu je, da je šef lekar otišao na godišnji odmor i da mora da čeka njegov povratak a bolesnički list mu je oduzeo.

Za dokaz svojih navoda pozvao se na imenovane uredske lekare kao svedoke.

Stoga je tužio Ured i molio Sud, da tuženi Ured osudi na naknadu troškova učinjenih u Niškoj banji u vremenu od 1. jula do 1. avgusta 1931. god. a po računima, priloženim u njegovoj pretstavci Br. 5602, u ukupnom iznosu od 270 dinara, a pored toga i na isplatu dvostruke hranarine za vreme od 1. jula do 1. avgusta 1931. god. Troškove nije tražio.

Dodao je da na izložene troškove ima pravo i po § 56. u. v. § 45. stav 1. Zakona o osiguranju radnika u v. okružnice Središnjeg ureda Br. 6.419/23.

Na mišljenje veštaka, dato pred Sudom, nije imao šta da primeti do to, da se isto slaže sa potrebom banjskog lečenja u koliko je on istu subjektivno osećao.

Tuženi Ured u prigovorima Br. 18.591 i na ročištima preko zastupnika naveo je, da se tužbeno traženje ničim ne dokazuje i da je kao takvo neosnovano. Tužilac R. Uredu je odjavljen od njegovog poslodavca i time prestao biti članom Ureda 23. juna 1931. godine usled čega je po § 55. Zakona o osiguranju radnika izgubio pravo da beneficira članske privilegije. To pravo nema i ne može imati ni po § 56. Zakona o osiguranju radnika, jer se ovim zakonskim propisom mogu koristiti samo oni članovi, koji su po istupu iz članstva ostali bez zarade, a sem toga ovim zakonskim propisom daje se pravo bivšim članovima Ureda samo na minimalne potpore, odnosno na lekarsku pomoć i lekove. Banjsko lečenje pak ne dolazi u red minimalnih potpora, već je naprotiv to potpora specijalne prirode, koja se daje izuzetno i pod naročitim uslovima. Upravo, najpre se bolesnik obraća uredskom lekaru sa zahtevom za komisiski pregled za banjsko lečenje i uredski lekar prema svom nahođenju upućuje ga ili ne komisiji uredskih lekara. Komisija, ako joj je bolesnik upućen, po ličnom pregledu daje mišljenje i predlog Pretsedništvu Ureda, a Pretsedništvo opet po svom nahođenju uvažava ili odbacuje komisiski predlog. Ovaj način otpravljanja na banjsko lečenje regulisan je okružnicom Središnjeg ureda Br. 14.670 u 1926. god. u v. okružnice Br. 5283 od 29. V. 1924. god. Tužilac R. međutim tako nije postupio, već je na lečenje u Nišku banju otišao svojevoljno, zbog čega i ne može imati pravo na naknadu troškova za takvo lečenje.

Stoga je molio Sud, da tužioca R. odbije od traženja i osudi, da Uredu naknadi troškove postupka po umerenju.

Na mišljenje veštaka zastupnik Ureda nije ništa primetio, ali je na navod tužiočev o subjektivnom osećanju potrebe za banjskim lečenjem primetio, da Ured pruža članovima potpore prema objektivnom stanju bolesti i mišljenju uredskih lekara, a zakonom nije pozvan da se u davanju potpora rukovodi subjektivnim osećanjima članova.

Lekari veštaci na ročištu, a po izvršenom pregledu nad tužiocem dali su mišljenje, da se objektivno poboljšanje kod tužioca ne može očekivati ni u kakve banje, ali da su subjektivna olakšanja moguća. Banjsko pak lečenje u Niškoj banji u julu mesecu

Digitized by Google

1931. godine nije bilo potrebno, jer nije bilo urgentno.

Po svršenom izviđaju shodno § 22. Sud. post. i § 166. Građ. sud. post. Sud je našao —

Odredbama § 55. Zakona o osiguranju radnika pravo na bolesničke potpore od Ureda uslovljeno je članstvom. Istupom iz članstva gubi se po ovom zakonskom propisu i pravo na bolesničke potpore, a po istom zakonskom propisu članstvo prestaje danom istupa iz posla.

U ovom slučaju iz odjavnog lista broj 575, priloženog aktima spora, koji je tužiocu po njegovom zahtevu podnet na uviđaj i na koji tužilac nije imao šta da primeti, vidi se, da je poslodavac tužiočev Zanatski esnaf tužioca odjavio Uredu danom 23. juna 1931. godine, koga je dana tužilac posao napustio. Po priznanju pak njegovom, tužilac R. se za banjsko lečenje prijavio Uredu 24. juna 1931. godine.

Prema tome, danom 23. juna 1931. god., kao danom istupa sa posla, tužilac R. je prema rečenom zakonskom propisu prestao biti članom Ureda, a time je izgubio i pravo članskih beneficija, upravo pravo na bolesničke potpore od Ureda po ovom istom zakonskom propisu. I kad se tužilac R. za banjsko lečenje prijavio Uredu po prestanku njegovog članstva kod Ureda, odnosno 24. juna 1931. godine onda ne može imati pravo na sporne bolesničke potpore, jer kao nečlan ne može beneficirati privilegije, date Zakonom o osiguranju radnika samo članovima Ureda.

To pravo tužilac nema ni po § 56. Zakona o osiguranju radnika, na koji se tužilac R. pozvao, jer po ovom zakonskom propisu bivši član Ureda, odnosno član i po istupu sa posla može uživati bolesničke potpore od Ureda ali samo pod uslovom, da zbog nemanja zarade nije kadar uplaćivati članske prinose, pa i tada ima pravo samo na najmanju zakonsku bolesničku potporu. Tužilac R. pak ničim ne dokazuje da usled nemanja zarade nije mogao uplaćivati Uredu članske prinose, ali čak da je to i dokazao, ipak se ne bi mogao koristiti ovim zakonskim propisom, jer se istim daje pravo beneficiranja najmanjih zakonskih bolesničkih potpora, dok banjsko lečenje ne dolazi u red minimalnih potpora. Ne dolazi zbog toga, što § 45. Zakona o osiguranju radnika, restriktivno tumačen, banjsko lečenje uopšte ne predviđa u vrsti potpora, na koje članovi imaju pravo od Ureda, a u koliko se i to pruža članovima, daje se prema okružnicama Središnjeg ureda Broj 3.667 od 15. V. 1923. godine, Broj 5.283 od 25. V. 1924. godine i Broj 14.670 od 12. V. 1926. godine, koje su izdate na osnovu ovlašćenja, datog Središnjem uredu stavom poslednjim § 45., § 112. Zakona o osiguranju radnika u v. § 217. Statuta, te imaju obaveznost zakona. Ali ovim okružnicama banjsko lečenje pruža se članovima samo u slučaju najveće potrebe i uz najveća ograničenja a po naročitom za to predviđenom postupku, što najbolje pokazuje, da je banjsko lečenje potpora specijalne vrste i van okvira minimalnih potpora.

Pa kad tužilac R. nema pravo na bolesničke potpore od tuženoga Ureda ni po § 55. ni po § 56. Zakona o osiguranju radnika, onda nema pravo ni na traženu naknadu troškova za lečenje u Niškoj banji kao ni na hranarinu.

Stoga se tužilac R. od tužbenog traženja ima odbiti, kao od traženja neumesnog, nedokazanog i na Zakonu neosnovanog — § 22. Sudski postupnik i §. 178. Građanski sudski postupnik.

To već i s toga, što je tužilac R. na lečenje u Niški banju otišao po svojoj inicijativi, jer nije dokazao da ga je na lečenje poslao uredski lekar, a potrebu pak za banjskim lečenjem ničim nije dokazao. Šta više, mišljenje lekara veštaka, dato po pregledu tužioca na današnjem ročištu, pokazuje, da banjsko lečenje uopšte ne može koristiti njegovoj bolesti i da mu prema tome nije ni potrebno, a po gotovu da mu nije bilo potrebno u vremenu, kada je on isto lečenje upotrebio.

Svaka parnična strana ima snositi svoje parnične troškove, pošto Sud nije stekao uverenje, da je tužilac R. ovaj spor zlonamerno poveo — § 168. Zakona o osiguranju radnika i § 29. Sudskog postupnika.

Sa svega izloženog i §§ 160., 165. i 189. Zakona o osiguranju radnika i §§ 7., 8., 10., 22., 30. i 39. Sudskog postupnika i §§ 303. do 306. Građanskog sudskog postupnika, Sud radničkog osiguranja u Nišu potvrđuje da se tužilac R. B., odbije od tužbenog traženja, izloženog u referatu ove presude, kao od traženja neumesnog, nedokazanog i na zakonu neosnovanog.

S. SKOVRONSKY.

Digitized by Google

PRAVO NA NAKNADU PUTNIH I PODVOZNIH TROŠKOVA U SMISLU § 225. STATUTA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA.

(Presuda suda radničkog osiguranja u Beogradu od 30. I. 1933. broj 256-M/12.)

Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu svojom odlukom od 26. januara 1931. godine broj R. 26.389/24.416. odbio je M. G. od prava na rentu sa razloga, što nesrećni slučaj, što ga je pretrpio M. nije umanjio njegovu radnu sposobnost iznad 10%.

Protiv ove odluke žalio se M Sudu navodeći, da je on nesposoban za rad, da je njegova radna sposobnost mnogo umanjena, pa je molio da se pregleda pred sudom.

Sud je za raspravu ovog spora zakazao ročište na dan 1. septembra 1931. godine na kome je pozvani vanuredski lekar Dr. M. D. pregledao tužioca i dao sledeće mišljenje:

»Pregledom je nađeno, da na desnoj rožnjači postoji jedan sasvim mali ožiljak, koji se ne nalazi u predjelu, koji odgovara zjenici, te prema tome ne može uticati na smanjenje oštrine vida toga oka. Desno oko je normalno izuzevši kratkovidnosti, koja je nezavisna od ranije zadobijene povrede. Očno dno desnog oka je normalno. Levo oko je normalno, a postoji takođe kratkovidnost, samo manjeg stepena nego na desnom. Očno dno levog oka je normalno. — Prema gornjem nalazu mišljenja sam, da ne postoji umanjena radna sposobnost od povrede.«

Na istom ročištu tužilac M. naveo je da ostaje pri traženju. Molio je Sud, da mu dosudi rentu kao i putne i podvozne troškove za dolazak Sudu od Kraljeva do Beograda i natrag. Zastupnik tuženog Ureda ostao je pri prigovoru i odluci.

Sud radničkog osiguranja je na istom ročištu svojom presudom od 1. septembra 1931. godine broj 1799-M/18, a sa razloga u istoj presudi navedenih odbio tužioca od traženja rente i dosudio mu na ime putnih i podvoznih troškova sumu od 300.— dinara.

Protiv ove presude žalio se tuženi Ured, pa je Kasacioni sud u Beogradu svojim rješenjem od 24. novembra 1931. godine broj 12.856. poništio navedenu presudu Suda radničkog osiguranja i stavio ove primjedbe odnosno razloge:

«... Jer kada je tužilac u aktu-žalbi broj 7.320. na odluku tuženog Ureda tražio ponovni pregled i na taj način svojom činidbom nezavisno od Ureda prouzrokovao troškove oko ponovnog pregleda i kad se uzme u obzir da ovde nije slučaj ni obnova ni izmjena ranije dosuđene rente, već prvobitni zahtjev za dosudu rente: onda je Sud s obzirom na propis §§ 85. i 110. Zakona o osiguranju radnika i § 225. Statuta Središnjeg Ureda, kao i na činjenicu utvrđenu na beleški broj 1.798. od strane vanuredskog lekara, pogrješno protumačio značaj i domašaj § 225. Statuta Središnjeg ureda, kad je na osnovu pomenutog zakonskog propisa osudio Središnji ured, da tužiocu naknadi putne troškove u dinara 300.— ...«

Sud radničkog osiguranja u Beogradu usvajajući prednje primjedbe Kasacionog suda za raspravu ovog spora zakazao ročište za danas, na koje tužilac M. nije došao, a poziv je primio, već se javio aktom broj 234. u kome je molio, da se spor presudi bez njegovog prisustvovanja.

Zastupnik tuženog Ureda ostao je pri datoj riječi i prigovoru.

Kako je na ročišnoj belešci od 1. septembra 1931. godine broj 1.798 od strane vanuredskog lekara utvrđeno, da umanjenje radne sposobnosti tužioca M. uslijed nesrećnog slučaja ne postoji, onda tužilac M. prema § 85. Zakona o osiguranju radnika nema prava na rentu, pa se od traženja ima odbiti.

Prema tome ožalbena se odluka tuženog Središnjeg ureda ima odobriti kao osnovana na zakonu.

Sud je cijenio zahtjev tužioca M., da mu se dosude putni i podvozni troškovi za dolazak Sudu, pa je, — usvajajući primjedbe Kasacionog suda broj 12.856 koje su primjedbe shodno § 175. tač. 3. Zakona o osiguranju radnika obavezne za Sud radničkog osiguranja, — našao, da je ovaj zahtjev tužioca M. neumjestan i na zakonu neosnovan.

Sa svega izloženog a na osnovu § 85, 107., 160., 167., 168., 169. i 189. Zakona o osiguranju radnika, § 225. Statuta Središnjeg ureda, §§ 7., 8., 9., 10., 19., 22. i 31. Pravilnika o postupku kod sudova radničkog osiguranja kao i na osnovu §§ 303., 304., 305. i 306. građanskog sudskog postupka Sud radničkog osiguranja u Beogradu presuđuje, da se odobri ožalbena odluka tuženog Središnjeg Ureda od 26. januara 1931. godine broj R 26.389/24.416 kao osnovana na Zakonu, a da se žalba žalioca M. odbaci kao neumjesna, pošto nema prava na rentu.

Svaka stranka snosi svoje troškove.

S. ŠKOVRONSKY.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

PRUŽANJE DRŽAVNE SUBVENCIJE OSIGURANJU ZA SLUČAJ BOLESTI U NORVEŠKOJ.

Kao posvuda na svijetu tako je i u Norveškoj zahvatila teška ekonomska kriza tamošnje osiguranje za slučaj bolesti. Državna vlada bila je prisiljena, da snizi državnu subvenciju, koju je ona pružala priznatim bolesničkim blagajnama. Time je dakako ova grana osiguranja došla u još težu finansijsku situaciju. Na osnovu Zakona od godine 1930. plaćali su prinose za osiguranje u slučaju bolesti osiguranici u iznosu od 6/10, poslodavci 1/10, lokalne vlasti 1/10, a država u obliku subvencije 2/10. Od ove državne subvencije imalo se 20% davati u poseban fond za izravnanje. Plaćanje tog dijela prinosa prestaje, kada prihod blagajne iznaša 12 kruna po jednom osiguraniku. Odredbe ovog Zakona izmjenila je vlada na osnovu odobrenja parlamenta Zakonom od 27. maja 1932. Po tom Zakonu, iako nisu dovoljna sretstva fonda za izravnanje, ima država pravo da snizi državnu subvenciju za 50%. Uštednja, koja će nastati primjenom ovog novog Zakona cijeni se na 2 milijuna kruna godišnje.

Na 18. juna prošle godine zaključio je parlamenat da se za vrijeme proračunske godine od 1. jula 1932. do 30. juna 1933. skrati državna subvencija za 45%. Time će se postići ušteda od 1,648.000 Kruna. B. H.

STANJE OSIGURANJA ZA SLUČAJ BOLESTI u ITALIJI.

U teoriji obavezno se osiguranje za slučaj bolesti sprovodi u Italiji samo u novim pokrajinama naslеđenim od bivše Austro-Ugarske, zatim za pomorce i za lica zaposlena u vazduhopловstvu. Naredbom od 6. maja 1929. o kolektivnim ugovorima propisano je, da se kolektivni ugovori mogu da odobre i da objave ako sadrže jasne odredbe o zaštiti radnika u slučaju oboljenja. Usled toga osnovane su bolesničke blagajne kao uzajamna pripomoćna društva po poznatoj »Karti rada«. Osnutak tih blagajna počiva na ugovoru između poslodavačkih i radničkih organizacija uz učestvovanje Ministra korporacija.

Na 31. decembra 1931. bilo je ukupno 1.214 blagajna za osiguranje industrijskih radnika sa 933.935 osiguranika. Od tog broja bilo je preduzetničkih bolesničkih blagajna 942 sa 556.467 osiguranika i stručnih bolesničkih blagajna 272 sa 377.468 osiguranih članova. Najveći broj tih blagajna sa gotovo 2/3 svih osiguranika nalazi se u Severnoj Italiji. 239 bolesničkih blagajna uzdržava se jedino od priloga radnika. Kod tih poslednjih blagajna osigurano je oko 59.102 radnika. Tome moramo još da pribrojimo mnogobrojne druge blagajne, koje ne osiguravaju industrijske radnike u pravom smislu reči, ali koje se broje među te blagajne prema talijanskoj statistici. Na 31. decembra 1931. bilo je ukupno osigurano 1,049.537 lica zaposlenih u industriji. Prinosi tih nosioca osiguranja iznašali su oko 45 milijuna lira t. j. u proseku 42.90 lira godišnje po osiguranom članu.

Godine 1931. bilo je osigurano 199.335 trgovačkih namještenika u posebnoj blagajni za osiguranje namještenika. Njihov se broj povećao za 30.462 prema prošloj godini. Ukupni prihodi njihovog nosioca osiguranja iznosili su oko 34.6 milijuna Lira, a ukupni izdaci 34.7 milijuna Lira.

Osiguranje zemljoradnika sprovodi poseban nosioc osiguranja, koji broji u godini 1931. oko 87.500 članova. Prihodi od priloga te blagajne iznašali su 3,928.989 Lira. Za potpore je izdano 3,010.899 Lira, od toga 2,667.046 Lira u ime hranarine.

Osim radnika, koje smo napred spomenuli, postoje i za druge grupe namještenika, bolesničke blagajne. Tako imaju lica zaposlena u saobraćaju i rečnoj plovidbi svoju blagajnu sa 30.000 članova. Prinosi te blagajne iznašali su oko 2 milijuna Lira. Blagajna za osiguranje pomorana i lica zaposlenih u vazduhopловstvu imala je 32.000 članova a njeni prihodi od priloga iznašali su oko 5 milijuna Lira. Radnici u novim pokrajinama osigurani su u posebnim blagajnama, koje su imale oko 160 hiljada članova a prihodi od priloga iznašali su 30 milijuna Lira. Ukupno dakle bilo je osigurano 1,560.000 osiguranika a prihodi od priloga iznašali su 117 milijuna Lira, odnosno 73 Lire godišnje po osiguranom licu.

Na predlog Musolinina, kao Ministra korporacija prihvatila je talijanska vlada Zakonsku osnovu, po kojoj se menja naredba od 29. novembra 1925. o osiguranju za slučaj bo-

Digitized by Google

лести у новим покрајинама. Према том новом закону има да се снизи број носиоца осигурања почевши од 1. јула о. г. на тај начин, да се досадашње болесничке благајне претварају у провинцијске, а провинцијски савези за Венецију — Тридентину и Венецију — Ђулију локидају се. Б. Х.

BUDUĆNOST NJEMAČKE SOCIJALNE POLITIKE I SOCIJALNOG OSIGURANJA.

Novi Ministar rada Seldte održao je nedavno na skupštini radničkih organizacija udruženih u poznatoj organizaciji »Čelična kaciga« govor o budućnosti socijalne politike u Njemačkoj. Najvažniji socijalni zadatak nove Njemačke jeste uvrštenje radnika u državu i u društvo. On sam nije nikakav poslodavački ministar a isto tako ne stoji ni pod utiskom nikakve radničke grupe. Nova Njemačka ima da bude, kaže Ministar Seldte, zemlja rada i radnika i to radnika ne kao klase nego u smislu rada i vrijednosti, u kojem smo smislu svi mi radnici, bilo gdje se mi nalazili. Sudbina njemačkog radnika ima da bude njegova vlastita. Protiv mehanizacije, kolektivizma i proletarizacije suprotstavlja organizacija »Čelične kacige« misao rada, organskog uklopljenja u stručnu izgradnju države i društva i misao lične odgovornosti. Buduća organizacija njemačke države treba da počiva na principu samopomoći. Svaki član treba da od primljenih sredstava uštedi toliko, da si može stvoriti takve prilike, koje će ga odvratiti od proletarizacije.

Na istom zboru govorio je i državni sekretar Ministarstva rada Dr. Krohn. On je govorio o najvažnijim problemima socijalnog osiguranja. On je u svojim izvodima kazao, da se na području socijalnog osiguranja u današnjoj vladi, a naročito u Ministarstvu rada vodi vrlo velikog računa o položaju pojedinih grana osiguranja. Na području grane osiguranja za slučaj bolesti snizila je nedavno vlada pristojbu za bolesničku iskaznicu na polovicu, a bavi se i mišlju, da ju u što skorije vrijeme i sasvim dokine, jer ona znači samo opterećenje radnika. Prije toga namjerava vlada, da provede opsežne reforme na području uprave bolesničkih blagajna. Ne smije se grana osiguranja za slučaj bolesti promatrati sama za se, nego ju treba promatrati u okviru općeg socijalnog osiguranja. Sveukupno opterećenje privrede i radništva različitim granama socijalnog osiguranja ne smije prekoračiti izvjesne granice. U tako određenim granicama mora se izvršiti svrsishodna razdioba sretstava. Iz toga razloga vrlo je važno, da se uredi gospodarenje u grani osiguranja za slučaj bolesti racionalno tako, da će ta grana moći živjeti iz vlastitih prihoda, dapače, da će se možda moći i sniziti opterećenje prinosima.

Najvažnija i danas najpotrebnija reforma socijalnog osiguranja traži se na području grane osiguranja za slučaj iznemoglosti. Ova grana osiguranja, koja znači posljednje uzdržavanje za milijune radnika, nije još danas niti organizatorno niti po principima osiguravajuće tehnike izjednačena sa ostalim granama osiguranja. Država danas daje godišnje oko 400 milijuna maraka subvencije za isplatu raznih dodataka naročito uživaocima predratnih renta, koje su vrlo malene. Država mora što prije pristupiti sanaciji grane osiguranja za slučaj iznemoglosti. Tako istu hitnu pomoć traži osiguranje rudara. Vlada misli, da uredi pitanje sanacije osiguranja rudara i osiguranja radnika za slučaj iznemoglosti na taj način, što će na području grane osiguranja za slučaj neuposlenosti doći do znatnih ušteda, jer je poduzela mjere da se oživi njemačka privreda i da se zaposli što veći broj danas neuposlenih radnika. Vlada se ne može izjaviti u današnje vrijeme krize za povišenje prinosa, koji bi iznašali po stopi povišenje za 2 do 2½%. Na drugoj pako strani ne može se vlada odlučiti niti za sniženje renta, jer bi to sve moglo dovesti još u teži položaj stanje njemačkog radništva.

U krugovima nacionalnog radništva postoji dosta jak pokret koji traži, da se umjesto dosadašnjeg oblika socijalnog osiguranja uvede sistem socijalne obavezne štednje. Osnovni zadatak principa osiguranja kaže g. Dr. Krohn nije moguće odmah promijeniti, ali će on u svome radu nastojati da nađe mogućnosti za zdravo spajanje misli osiguranja sa štednjom. On će u skoro vrijeme predložiti Ministru rada plan, po kome bi se promjenio dosadašnji sistem grane osiguranja za slučaj iznemoglosti. Po tom novom sistemu mogao bi se i jedan dio dosadašnjih renta iz osiguranja kapitalizirati i osiguranici bi na taj način došli do potrebnog kapitala za stvaranje vlastitih domova sa vrtićima. Na taj način pružio bi se širokim slojevima radništva putokaz za štednju i

Digitized by Google

stvorila bi se mogućnost da bi radništvo pod svoje stare dane došlo do povoljnog stanja, što bi imalo svoj vlastiti dom: Provodeći taj princip u djelo treba pomisliti na osiguranje namještenika, te treba i kod tog osiguranja provesti isti princip kao kod osiguranja radnika u slučaju iznemoglosti. Na taj način omogućiće se svakom njemačkom radniku i namješteniku, po mišljenju Dr. Krohna, da dođe do vlastitog posjeda imovine na području Njemačke.

Konačno što se tiče samouprave u socijalnom osiguranju izjavio je Dr. Krohn, da tu samoupravu u današnjem smislu nije potrebno podržavati. Po njegovom mišljenju svatko tko želi samoupravu, mora imati i toliko smjelosti, da sam snaša riziko uprave. On drži da je njemačko radništvo dosta zrelo, da preuzme samo odgovornost za upravu socijalnog osiguranja. To bi dakle imale biti smjernice buduće njemačke socijalne politike i socijalnog osiguranja u eri Hitlerove nacionalističke vlade. B. H.

НАСТОЈАЊА ОКО СПАЈАЊА ГРАНЕ ОСИГУРАЊА ЗА СЛУЧАЈ НЕСРЕЋЕ СА ГРАНОМ ОСИГУРАЊА ЗА СЛУЧАЈ ИЗНЕМОГЛОСТИ У ЧЕХОСЛОВАЧКОЈ.

Када је чехословачки парламенат 1924. године прихватио Закон о социјалном осигурању радника, у коме је организаторно уско везана грана осигурања за случај изнемоглости са граном осигурања за случај болести, јавили су се први почеци покрета, који тражи да се осигурање за случај несреће прикључи заједничком носиоцу, Средишњем заводу за социјално осигурање у Прагу. По том Закону од 1924. године тако је уско везано осигурање за случај изнемоглости са оним за случај болести, да су народни претставници стекли уверење, да је могуће, да се повери Средишњем заводу и спровођење осигурања за случај несреће, за које данас постоје засебни носиоци.

Народни претставници, који су оснивачи тога покрета за уједињење свију грана осигурања у једном носиоцу, затражили су мишљења стручњака.

Овај покрет нашао је одјека на бечком међународном конгресу носиоца осигурања за случај болести, на коме је Бедикер заступао гледиште, да се осигурање за случај изнемоглости има да споји са осигурањем за случај несреће. Насупрот томе становишту заступао је Фрајнд тезу, да по нарави ствари може да буде говора само о спајању осигурања за случај изнемоглости са осигурањем за случај болести. Г. Фрајнд није додуше могао навести све предности јединственог носиоца осигурања за све гране осигурања, јер му такви резултати нису били познати, али је ипак већина чланова конгреса прихватила његово гледиште. То је уосталом било и сасвим разумљиво, јер је већина делегата била из таквих држава, у којима спроводе осигурање за случај несреће засебни носиоци, оделено од носиоца осигурања за случај болести.

У редовима чехословачких стручњака такођер је поведена велика борба за и против спајања гране осигурања за случај несреће са осталим гранама код Средишњег завода за социјално осигурање. У мају прошле године објавио је Др. Фрањо Трнка директор прашког завода за осигурање у случају несреће спис под насловом »За реформу осигурања радника за случај несреће«. У тој споменици тражи Трнка нарочито лечење повређених, њихову изобразбу за ново звање. Он тражи продужење трајања сирочадских рента од навршене 15. до навршене 17. године живота, како то постоји у осигурању за случај изнемоглости. У својим предлозима за реформу ове гране осигурања предлаже надаље Трнка повишење удовичких рента удовицама за рад неспособним. Он тражи докидање већих рента научницима, тражи повишење рента тешко повређенима, чији степен радне неспособности прекорачује 50%. Он тражи надаље повишење пуне ренте од $66^2/_3$% на 85%, и повишење границе урачуниве наднице од 12.000 на 18.000 Кч. Вредност ове повећане наднице треба да се проведе и за удовичке ренте, које су се досада одређивале према максимуму од 12.000 Кч.

Др. Трнка надаље предлаже давање отправнине за све ренте до 25% умањења радне способности. Он тражи код краткотрајних последица несреће уместо ренте пружање привремене потпоре, да се на тај начин заштити осигурање од превеликог броја рентних хистеричара. Он тражи да се повисе све ренте, које су пружане на основу несретних случајева, који су се догодили пре 1. јула 1921. Он надаље тражи проширење обавезе осигурања за случај несреће на сва пољопривредна и шумска предузећа, на рад у радионицама грађевинских нуззаната, на све канцеларијске чиновнике запослене у предузећима обавезним на осигурање, на извесне опасне занате, који раде без употребе моторне снаге (на коваче, месаре, болнице итд.), он тражи искључење

Digitized by Google

предузећа са малим моторима из обавезе осигурања. Он тражи, да се уместо досадашњих разреда опасности и процената опасности уведе директно плаћање опасности за сваку врст предузећа. Тражи паушалирање приноса код малих предузећа и побољшање заштите од несреће.

Коначно је у своме споменспису изјавио Др. Трнка да није потребно спајање осигурања за случај несреће организаторно са осталим гранама. Његови докази противу тог спајања врло су слаби. Истина је додуше, да управни трошкови чехословачког осигурања за случај болести износе просечно 16—17% приноса (по одбитку повраћених по Средишњем заводу), али су и управни трошкови осигурања за случај несреће, који износе 12—13 %, такође превелики. Излагања Др. Трнке изазвала су оштру критику код присталица спајања свију грана осигурања.

Од тих спомињемо г. Видру заменика директора Средишњег завода за социјално осигурање. Господин Видра написао је као одговор на споменспис Др. Трнке чланак »К реформи осигурања за случај несреће« у Веснику Средишњег завода од месеца новембра прошле године.

Изводе г. Видре одобрило је равнатељство Средишњег завода за социјално осигурање дне 12. октобра 1932. Господин Видра је за спајање свију грана осигурања код једног носиоца, али, држи, да обзиром на данашње политичке и економске прилике у Чехословачкој није целисходно да се грана осигурања за случај несреће сада споји са осталим гранама, које спроводи Средишњи завод. Он то наглашује из тога разлога, јер држи, да без проширења обавезе осигурања и без осталих битних измена, неби ово спајање донело битних користи нити осигураним члановима а нити послодавцима. Такође у данашњим приликама неби било могуће повишење оптерећења. Он наглашује у својим изводима да се болесничке благајне у Чехословачкој налазе данас у тешкој кризи и да једва могу извршивати своје задатке. Крај таквог стања ствари не би могле оне преузети даље административне задатке, који су у вези са преузимањем гране осигурања за случај несреће. Он код тога додуше наглашује да је чиновништво стручно спремно да преузме спровођење гране осигурања за случај несреће.

Г. Видра надаље изводи у своме споменспису, да у круговима болесничких благајна постоји велики број присталица организационог уједињења гране осигурања за случај несреће са социјалним осигурањем радника и то на тај начин, да би се спровођење те гране осигурања пренесло на Средишњи завод за социјално осигурање, а да би болесничке благајне биле само месни органи на сличан начин као данас у грани осигурања за случај изнемоглости. Ово становиште образлаже се тиме, што би на тај начин осигурање за случај болести кроз каренчно време т. ј. кроз прве четири недеље (у Словачкој кроз првих 10 недеља) преузело трошкове око лечења повређених. Ако би се пако препустило да грана осигурања за случај несреће сноси све трошкове око отстрањења последица проузрочених несрећом, онда би могли и надаље постојати досадашњи носиоци осигурања за случај несреће као самостални органи с том разликом, да би им се једино одузело установљивање рента за несреће са малим процентом умањења радне способности, које оптерећују увелике управне трошкове, а које би спроводило у будуће болесничке благајне. Ако би се спровело потпуно организаторно уједињење гране осигурања за случај несреће са граном осигурања за случај болести, онда би болесничке благајне саме вршиле дознаку рента у случају несреће, а под надзором Средишњег завода.

Која ће група победити у овој борби за односно противу спајања гране осигурања за случај несреће са осталим гранама осигурања, данас се још незна. Б. Х.

DOBROVOLJNO OSIGURANJE ZA SLUČAJ BOLESTI U DANSKOJ.

Koncem godine 1930. bilo je u Danskoj 1.646 po državi priznatih bolesničkih blagajna. Od toga bilo je 10 poduzetničkih blagajna i 34 stručne bolesničke blagajne. Prosječan broj osiguranih članova kod jedne blagajne iznašao je okruglo 1.000. Broj osiguranika iznašao je 1,648.180, a od toga bilo je 783.226 muškaraca i 864.954 žena. Osiguranje za slučaj bolesti u Danskoj pruža novčane i stvarne potpore i to: hranarinu, kućnu potporu i potporu za porođaj. Hranarina se pruža kroz 26 nedjelja. Pogrebnina ne spada među potpore bolesničkih blagajna. Za njenu isplatu postoje posebne pogrebne blagajne, koje su većinom u uskoj vezi sa bolesničkim blagajnama, Koncem 1930. godine bilo je 1.212 pogrebnih blagajna sa 710.000 članova.

Od izdataka za potpore u naravi spomenućemo u prvom redu izdatke za pružanje

Digitized by Google

liječničke njege, koji su iznašali 34.3% ukupnih izdataka. Troškovi za pružanje zubarske njege povisili su se od 2.3 na 3.2%. Za pružanje njege bolesnima izdano je oko 19.3%. Na jednog člana otpadalo je 4.5 bolesničkih dana kod muškaraca i 5.4 kod ženskih osiguranika. Broj bolesničkih dana iznosio je kod muškaraca 36.2, a kod žena 40.5 po slučaju oboljenja.

Država pruža subvenciju bolesničkim blagajnama za pokriće troškova osiguranja i to u iznosu od 2 Krune po osiguranom članu, a osim toga naknađuje blagajnama 1/4 izdataka za bolesničku njegu, za isplatu hranarine, potpore za porođaj, za izdatke oko zubne njege, kućne njege i za liječenje u oporavilištu, kupalištima, kao i za masažu. Za izdatke oko lijekova nedaje država nikakovu subvenciju. Ukupna svota državne subvencije jeste ograničena. Ona iznosi u prosjeku 6.69 Kruna po članu. Da je ovo dobrovoljno osiguranje tako raširenо u Danskoj, leži glavni razlog u tome, što je u Danskoj razvijen dobar zadružni pokret.

B. H.

ПОЛОЖАЈ НЕМАЧКОГ ОСИГУРАЊА ЗА СЛУЧАЈ БОЛЕСТИ.

Број осигураника био је највиши године 1929., када је изнашао 22.4 милијуна радника. Од те године константно опада број осигураника, те је изнашао 1930. године 21.9 милијуна, 1931. године 20.6 милијуна, а 1932. године 18.7 милијуна. Дакле је пао за преко 4 милијуна осигураних чланова. Разлог томе налази се у великом броју незапослених. Број добровољних чланова је у непрестаном порасту, нарочито је велик број добровољно продужујућих чланова. Данас имаде око 3 милијуна добровољних чланова. Од 16 милијуна обавезних чланова просечно их око 2.5 милијуна ужива потпору на случај неупослености. У том су броју укључени и радници, који врше т. зв. добровољни рад. Преостаје дакле још само 12.5 милијуна радника запослених у послу обавезном на осигурање. Али и од тог броја отпада један велики процепат на раднике, који су запослени само краће време. Таквих има годишње просечно око 250.000. Статистика коју воде синдикати говори о томе, да 23% чланства синдиката сачињавају данас радници запослени кроз краће време. Дакле може се казати, да је осигурано за случај болести пуноплаћених радника само око 9—10 милијуна.

Стање болесника показује додуше знатно опадање али су ипак постојале у годинама 1927., 1929. и 1931. велике навале грипе. Рачуна се да ће и у овој години 1933. бити знатније оболење од грипе. На 100 осигураних чланова било је 1928. године 54.1 случај оболења, 1929. године 58.1, 1930. године 42.6, а 1931. године 37.4 случајева оболења. Појединo оболење трајало је просечно 1928. године 24.2 дана, 1929. године 23.6 дана, 1930. године 27.3 дана, а 1931. године 28.7 дана. Такође је интересантно споменути и апсолутне бројеве случајева оболења као и број болесничких дана. Године 1928. било је 11,597.000 случајева оболења, 1929. године 12,410.000, 1930. године 8,653.000, а 1931. године 7,096.000. Што се тиче болесничких дана то их је било 1928. године 281,061.000, 1929. године 293,894.000, 1930. године 236,391.000, а 1931. године 203,744.000. Године 1931. по први пута су урачунати и такови случајеви оболења, који нису имали за последицу неспособност за рад. Укупни број случајева оболења укључивши и оне болеснике, код којих се није појавила радна неспособност, изнашао је 26.8 милијуна из редова самих осигураника и 11.4 милијуна из редова породичних чланова. Т. ј. на 100 чланова отпадало је 141.3 оболења код осигураника, а 59.8 код породичних чланова. На један случај оболења спојеног са радном неспособности, отпадало је укупно 3.8 случајева осигурања. Из ових бројева опажа се знатно опадање броја оболења као и броја болесничких дана. Тако је н. пр. спао број болесничких дана од године 1929. до године 1931. за округло 1/3. То опадање наставило се још године 1932. Истражујући разлоге овом опадању броја оболења и броја болесничких дана установљено је, да су томе у главноме два разлога и то: 1. бојазан за губитком запослења, а 2. што је још данас важније, што су из предузећа пригодом редукција макнути у првом реду они радници, који су врло често болесни и данас већ мање способни за продукцију.

То значи, да кад се заврши данашња економска депресија и кад наступе нови услови појачаног запослења, да ће се опет повисити број болесника.

Приходи гране осигурања за случај болести као и издаци показују знатно опадање почевши од године 1929. Те су године изнашали свеукупни приходи 2.322.4 милијуна РМ. Од тога отпадало је на приносе 2.441.2 милијуна, на државну субвенцију 27 милијуна, а на камате и остале приходе 54.1 милијун. Издаци у тој години изнашали су укупно 2.219.3 милијуна РМ. Од тога издано је за потпоре 2.019.9 милијуна РМ, а за управне

Digitized by Google

трошкове 151,100.000 РМ, а укупни издаци 2.010.0 милијуна РМ. Године 1931. износили су укупни приходи 1.610.5 милијуна РМ, а укупни издаци 1.666.3 милијуна РМ. Године 1932. износили су укупни приходи 1.355.0 милијуна РМ, а укупни издаци исто толико. Држава је дала највећу субвенцију године 1928. и то 29 милијуна РМ. Затим ју је постепено снижавала, те је године 1930. изнашала њена субвенција 21 милијун, 1931. године 2,700.000, а 1932. године уопште није дала субвенције грани осигурања за случај болести.

Разлог опадању прихода имаде више извора. Главни и најјачи фактор јесте садашња привредна криза, која је тешко погодила многа предузећа. Други је разлог опадања приноса снижење надница. Док је 1929. године износно принос за грану осигурања у случају болести просечно по осигуранику 98 РМ, то је он 1931. године износно само 74 РМ. Тај је износ спао 1932. године на 60 РМ. Од тога отпадало је $^2/_3$ на осигураника, дакле 16 односно 25 РМ. Како смо већ пре казали снижење приноса знатно је утицало на опште снижење прихода. Принос гране осигурања за случај болести у Немачкој зависи од два фактора, од обезбеђене наднице и од стопе приноса. Што је мањи број платиоца приноса, то је и мањи број стопе приноса. Како је број осигураника спао за око 4 милијуна, то је и снижење приноса износило око 20%. Сем тога отпао је велики број осигураника прелазом у добровољно осигурање и прелазом у осигурање за случај неупослености. Настало је и велико снижење такође услед смањења плата и осталих принадлежности.

Велику важност заслужује такође опадање броја чланства у појединим надничним разредима. Услед смањења плата све се више повећавао број осигураних чланова у нижим надничним разредима, што је опет довело до јаког опадања приноса.

Ако се гледа издатке за поједине врсти потпора, онда се види, да су особито знатно спали издаци за храпарину, а да много мање опадање показују издаци за стварне потпоре. Године 1929. издано је по члану за храпарину 37.89 РМ, за стварне потпоре 46.04 РМ, за лекарску негу 20.07 РМ, за лекове 12.11 РМ, а за болничку негу 13.86 РМ, односно укупно 107.06 РМ. Томе напротив 1932. године исплаћено је у име храпарине по члану 14.60 РМ, за стварне потпоре 34.20 РМ, за лекарску негу 15.60 РМ, за лекове 7.70 РМ, а за болеснићку негу 10.90 РМ, односно укупно 68.30 РМ. У упоређењу са предратним приликама интересантан је овај одношај стварних и новчаних потпора. Године 1885. изнашале су стварне потпоре 54%, а новчане потпоре 46% свију издатака за потпоре, године 1914. изнашале су стварне потпоре 56%, а новчане 44%. Томе напротив изнашале су 1931. године стварне потпоре 70%, а новчане 30%.

Године 1932. били су изједначени примици са издацима у грани осигурања за случај болести. У овој години рачуна се да ће се повећати трошкови око неплаћо потпора и то из разлога, што се појавила у великом опсегу епидемија грипе, која је тражила издатак од 50—60 милијуна РМ. Б. Х.

ZABRANA RADA STRANCIMA U TURSKOJ REPUBLICI.

Nema, gotovo, niiedne kulturne zemlie, koia niie preduzela izvesne mere, ma i u najblažem obliku, protivu strane radne snage, a u svrhu iačeg zaštićenja domaće radne snage. Uzroci za takav postupak i takve mere su i suviše dobro poznati. Međutim, slične međunarodne socijalno-političke mere, nisu toliko korisne, koliko su primamljive. Lepo je to kada se kaže, da je domaća radna snaga »zaštićena« od nadiranja spolia, ili, da će se domaćoi radnoi snazi napraviti mesta, izbacivanjem stranaca iz domaće radinosti. Međutim, neprijatno je, kada se iz inostranstva »odgovori jednakom merom« i kadá treba izdržati talase domaćih radnika, povratnika iz inostranstva. Ovo poslednje naročito teško moraiu osećati zemlie sa pretežno industrijskom proizvodniom, koie su uvek »izvozile« svoju, naročito kvalifikovanu radnu snagu u ostale neindustrijske zemlie. Ali, bilans takve jedne operacije nije manje nepovoljan ni za neindustriiske zemlje: one bivaju lišene pravih stručnih radnika i ujedno učitelja domaćeg podmlatka stručno obrazovanog radništva. Pa ipak, svaki hrli, da što pre i što radikalnije sprovede tu »zaštitu« domaće radne snage.

U tome pogledu, izgleda, da je Republika Turska doprla u prve redove. O tome nam svedoči njen Zakon broj 2007 od 11. juna 1932. godine o profesijama i zanatima pridržanim u Turskoj za turske državljane. Tim zakonom se zabranjuje rad gotovo svim stranim radnicima i ograničava se strancima pravo obavljanja radnje.

Digitized by Google

Pod pretnjom novčane kazne (globe) od 10 do 500 turskih lira, do 11. juna 1933. godine moraju napustiti svoj posao strani državljani: veterinari, hemičari, torbari, muzičari, fotografi, berberi, tipografi, posrednici, izrađivači odeće, kapa i obuće, menjači, trgovci s artiklima državnih monopola, tumači i vodići turista, radnici brodarske, železne i šumske industrije, stalni ili privremeni nameštenici javnih prevoznih sredstava, kao i preduzeća za vodovod, osvetlenje, grejanje i zavoda za obaveštenja, radnici zaposleni na utovaru i istovaru na kopnu, šoferi i njihovi pomoćnici, svi obični radnici bez razlike, osoblje zaposleno u preduzećima svake vrste, trgovačkim kućama i kućama za stanovanje, vratari, čuvari kuća i čuvari u hanovima, hotelima i društvima, služinčad muškog i ženskog roda u hotelima, hanovima, kupalištima, kafanama, kasinima, dansinzima i barovima, igrači i pevači u barovima, — pošto su sve te profesije i zanimanja pridržana isključivo za turske državljane. Šta više, ovu listu može, po potrebi, Ministarski savet proširiti, stavljajući pod interdikt i druge profesije i zanimanja.

Sledeća, pak, zanimanja vezana su za posebnu dozvolu Ministarskog saveta: mehaničari i piloti-avijatičari; nameštenja u službi države ili u pokrajinskim upravama, a takođe i u municipijima, kao i u ustanovama, koje pripadaju tim javnim telima.

Od udara pomenutog zakona izuzeta su samo lica, koja su zaposlena u diplomatskim i konzularnim pretstavništvima u Turskoj.

Pored tako strogih zabrana i ograničenja, zakonodavac je predvideo, da Ministarski savet može zabraniti obavljanje službe strancima, pripadnicima onih država, koje turskim državljanima nameću administrativna i zakonska ograničenja kod uposlenja, pa i ako inače zanimanje tog stranca ne bi dolazilo pod udar ovoga zakona.

Konačno, strancima je zabranjeno vođenje bilo kakve radnje u Turskoj republici, osim u sedištima pokrajina (vilajet) i srezova (caza).

Kao neposredna posledica toga zakona, za nas je od interesa to, što polovinom tekuće godine imamo očekivati povratak znatnog, iako nevelikog broja naših državljana, koji su u Turskoj zaposleni, mahom, u šumskoj industriji i kao obični (nekvalifikovani) radnici. I. P. PERIĆ.

OSIGURANJE ZA SLUČAJ NESREĆE U FINSKOJ.

Prvi zakon o osiguranju radnika za slučaj nesreće propisivao je samo odgovornost poslodavca. Ujedno je određivao, da rizik, koji proizlazi iz ove dužnosti mora biti zajamčen osiguranjem za slučaj, da se bude morala plaćati doživotna renta unesrećenom ili obitelji umrlog. Pravo na otštetu bilo je dano samo nekim skupinama radnika, osobito industrijskim i saobraćajnim radnicima, te licima zaposlenim u predradnjama velikih konstrukcija.

Novi zakon je odobrio finski sabor god. 1911., ali ga je vlada sankcionirala istom godine 1917., a stupio je na snagu početkom 1918. Ovaj se zakon imao primieniti na sva lica, koja su obavljala nadničarske poslove u industrijskim i prometnim poduzećima, u poduzećima raznih konstrukcija, kod tovarenja i istovarivanja robe, kao i u šumskim i ratarskim poduzećima s uporabom strojeva. Za sve otštete, koje su radniku pripadale, morao je poslodavac jamčiti. Zato je poslodavac kod osiguravajućeg zavoda sklopio osiguranje. Pokazalo se, da je ovaj zakon dielomično zastario, osobito s obzirom na predviđene otštete, jer je mnogo vremena prošlo od kada ga je parlamenat odobrio, pa dok je bio sankcijoniran. Stoga je bio godine 1925. proglašen novi zakon o osiguranju radnika za slučaj nesreće. Taj se zakon proteže na sva ona lica, koja se obvežu da će izvršiti za račun drugih i pod njihovim nadzorom neki nadničarski posao uz plaću ili se obvežu da će naučiti jedan zanat ili da će se vježbati u kojoj struci.

Izuzetno pod obavezu osiguranja nespada onaj radnik, koji je roditelj ili djed poslodavca i koji kod njega stanuje. Nadalje radnik, koji obavlja neki posao kratkog trajania do najviše 6 dana kod poslodavca, koji redovito ne zaposluje osoblje za obavljanje stručnih poslova.

Zakon se ne odnosi na činovnike, vođe radnika i na tehničare, osim u slučaju, da su prema radnom ugovoru obavezani obavljati ručni posao.

Među nehotične povrede uvrštene su profesijonalne bolesti, koje su posljedica pripremanja ili rukovanja sa tvarima (substancama), sadržanim u posebnom popisu odobrenom od ministarskog savjeta. Ovaj je popis dosta opširan i sadržava preko 36 raznih otrovnih tvari. Poslodavac ili u nekim

Digitized by Google

slučajevima općina mora osigurati radnike za nesretni slučaj, da se naknadi ona šteta, koja je nastala zbog tjelesne povrede na poslu. Kao tjelesna povreda na poslu smatra se svaka povreda radnika nastala kod vršenja redovnog posla ili povreda zbog poslovnog zadržavanja u blizini rada, ili zbog obavljanja dužnosti izvan mjesta redovitog rada, ako radnik obavlja dužnost po nalogu poslodavca. Nadalje se uzimlje kao poslovna nesreća i ona nesreća, koja se dogodila na putu na rad od stana radnika do mjesta rada ili obratno, ili na dužnosti, koju radnik obavlja u interesu samoga posla, ili ako u vezi sa poslodavčevim poslom nastoji da spašava ljude.

Prema zakonu unesrećeni ima pravo na liječničku njegu, na dnevnu otštetu, na invalidsku rentu ili na doživotnu rentu. Ako je nesreća imala za posljedicu smrt, porodica ima pravo na pogrebninu i na doživotnu rentu, a u određenim slučajevima i na smještenje u koji zavod.

Pod liječničkom njegom razumijeva se potrebno liječenje, eventualno u bolnici, i pomoćne sprave za liječenje. Liječnička njega daje se od onog časa kad je nesreća nastala, pa sve do izliječenja, ali najviše kroz godinu dana.

Radnik, koji je zbog poslovne nesreće nesposoban da obavlja svoj prijašnji posao, ima pravo na potporu za liječenje od dana od kada je nastala radna nesposobnost, pa do svršenog liječenja, ali najviše kroz godinu dana.

Ne daje se nikakva otšteta za nesposobnost, koja traje manje od 3 dana.

U slučaju potpune nesposobnosti za rad dnevna otšteta iznosi $^2/_3$ dnevne prosječne zarade unesrećenog, ako uzdržava članove obitelji, a ½ ako unesrećeni nema članova obitelji. Najveći je iznos otštete 30 finskih maraka. U slučaju djelomične nesposobnosti za rad otšteta iznosi stanoviti dio gore ustanovljene pune otštete odgovarajući postotku nesposobnosti za rad.

Unesrećeni nema pravo na otštetu ako je nesposobnost manja od 20%. Ako je unesrećeni zbog nesrećnog slučaja postao ne samo za rad nesposoban, već i tako iznemogao da iziskuje stalnu njegu i poslugu, visina naknade određena je sa $^4/_5$ dnevne prosječne zarade, ali najviše 40 maraka.

Poslodavac ima pravo tražiti od dnevne otštete odbitak za troškove, koje je imao za radnika zbog nesrećnog slučaja.

U slučaju da se nesposobnost za rad produži nakon što prestane pravo na dnevnu otštetu daje se doživotna renta, koja se računa na isti način kao i dnevna otšteta. Ako prosječna godišnja zarada prekoračuje 7.200 maraka, za taj višak izračunava se samo renta od ⅓ istog. Ako pak prosječna godišnja zarada prekoračuje 24.000 maraka višak ne dolazi u obzir za izračunavanje rente. Ovako je godišnja zarada, od koje se renta izračunava, smanjena na maksimum od 12.800 maraka.

Ako je za njegu unesrećenika trajno potrebna tuđa radna snaga, jer on nije kadar, da svojom snagom obavlja potrebe redovnog življenja, doživotna renta dosiže maksimum godišnje zarade, smanjene na gore pomenuti način.

Unesrećeni dok je njegovan u bolnici gubi za to vrijeme dnevnu otštetu i doživotnu rentu. Ako takav uzdržava obitelj onda mu ima žena pravo na potporu u visini $^2/_5$ dnevne otštete pripadajuće unesrećenom, a svako dijete po $^1/_5$, ukupno najviše do $^4/_5$ pomenute otštete. Ako je unesrećen udovac svako dijete prima $^2/_5$, do najviše $^4/_5$ pomenute otštete. Mjesto doživotne rente može se dati unesrećenom potrebna naobrazba za novi zanat, koji njemu odgovara. Ako uz naobrazbu ima i potpunu opskrbu, troškovi, koji s time nastaju, isključivši one za profesijonalnu naobrazbu, mogu se odbiti od doživotne rente, dok se obitelji, ako ima pravo, svejedno odobrava pripomoć.

Ako je zbog nesreće nastupila smrt ili je radnik pomorac iščeznuo, obitelji se priznaje, osim pogrebnine, trajna renta.

Pogrebnina jednaka je $^1/_6$ smanjene godišnje zarade, koja služi za osnov računanja trajne rente. Udovička renta jednaka je ⅓ pomenute zarade, a renta svakog djeteta jednaka je $^1/_6$ ili $^1/_5$ kad su djeca istih roditelja. Ukupna renta ne smije prekoračiti $^4/_5$ pomenute smanjene godišnje zarade. U slučaju da se udova preuda gubi pravo na rentu i prima jednom za uvijek iznos, koji je jednak iznosu njezine dvogodišnje rente. Djeca imaju pravo na rentu do 17 godine života ili do 18 godine, ako nastave školovanje.

Ako zbog nesreće umre žena, koja je zbog bolesti muža ili radi njegove nesposobnosti za rad bila glavni uzdržavalac obitelji, udovac ima pravo na otštetu, koja pripada udovici nakon smrti muža.

Za ustanovljenje zarade uzimlje se u obzir svaka plaća bilo u novcu ili u naravi.

Digitized by Google

Zakon dozvoljava slobodan izbor liječnika, ali zato društva imaju vlastite glavne liječnike, koji ispituju izvješća i svjedodžbe ordinirajućih liječnika; na osnovu takovog dokaza društvo zauzme svoje stanovište s obzirom na štetu pretrpljenu od unesrećenog. Udruženja osiguravajućih društava i udruženje liječnika međusobno su odredili kako se ima pružati liječnička pomoć.

Granu osiguranja za slučaj nesreće mogu sprovoditi privatne osiguravajuće ustanove, dionička društva i uzajamna društva uz dozvolu vlade. Skoro sva uzajamna društva utemeljena su od poslodavaca na pr. društva industrijalaca, ratara, zanatlija, trgovaca itd. Osiguranje za nesreću sada vrši 17 osiguravajućih zavoda, od kojih je 5 osnovano kao dioničko društvo; jedno od ovih bilo je osnovano od zajednice građevnih obrtnika.

Pravo radnika na rentu zajamčeno je i u slučaju kad poslodavac nije sklopio osiguranje ili je propustio da ga drži na snazi. Svaka je općina dužna sklopiti kolektivno osiguranje na korist svih radnika zaposlenih kod poslodavaca na njenom teritoriju, koji su zbog bilo kojeg razloga propustili sklopiti osiguranje. Općina, koja se ne pobrine za pomenuto kolektivno osiguranje odgovorna je za plaćanje otšteta predviđenih zakonom.

Dnevne otštete i ostale pripomoći moraju se isplaćivati barem mjesečno unatrag. Liječničke honorare isplacuju osiguravajuća društva neposredno. Doživotna renta mora se isplaćivati za svako tromjesečje unaprijed, a osiguravajuće društvo dužno je uz vlastite troškove staviti pomenutu otštetu na raspolaganje osiguraniku, i to kod poštanskog ureda, kod kojeg osiguranik želi.

Stranom državljaninu koji ima pravo na doživotnu rentu, ako ne boravi u Finskoj, ovlašten je osiguravajući zavod isplatiti jednom za uvijek u ime otpravnine, mjesto doživotne rente iznos, koji odgovara polovini kapitalne vrijednosti rente.

Ako unesrećeni strani državljanin, koji ne boravi u Finskoj, umre zbog posljedica nesreće odobravaju se porodici pogrebni troškovi ako smrt nastupi u roku od tri mjeseca nakon nesreće. Stoga, što je Finska ratificirala internacionalnu konvenciju od 1925., odnoseću se na jednaki postupak sa stranim radnicima kao i vlastitim državljanima, u predmetu otštete za poslovne nesreće, svi napred spomenuti propisi ukinuti su za građane onih država, koje su ratificirale tu konvenciju.

Da se osigura mogućnost isplate doživotnih renta osiguravajući zavod mora osnovati fond po sistemu kapitalnog pokrića, koji će na koncu financijske godine biti jednak glavničnoj vrijednosti svih doživotnih renta, koje su u tečaju. Glavnična vrijednost izračunava se prema principima odobrenim od nadzorne vlasti, a osniva se na tablicama opće smrtnosti stanovništva za vrijeme od 1921. do 1925. godine uz kamatnjak od 5½%.

Ako doživotna renta nije veća od 300 maraka, može se pretvoriti u glavnicu isplativu jednom za uvijek (otpravnina), ako je unesrećeni i osiguravajući zavod tako ugovorio. Pretvaranje u glavnicu doživotne rente veće od 300 maraka može se izvršiti samo sa privolom nadležne vlasti. Glavnična vrijednost doživotne rente izračunava se u ovom slučaju prema principima gore navedenim, ali uz kamatnjak od 7%.

Osiguravajući zavod kad primi prijavnicu za nesretni slučaj i potrebne isprave mora povesti postupak, da ustanovi da li nesretni slučaj spada pod propise zakona i da li otšteta mora biti isplaćena. U jesnom slučaju mora zavod prema propisanom redu, odman odrediti potrebno za pružanje liječničke pomoći, za isplatu dnevne potpore, za eventualno smještanje u zavod i za pogrebne troškove. Protiv odluke zavoda unesrećeni može se žaliti naročitom sudu, tako zvanom sudu radničkog osiguranja (osiguravajuće vijeće). Stranka, koja je nezadovoljna s odlukom suda radničkog osiguranja, a koja se odnosi na pravo otstete, može zahtjevati reviziju pred vrhovnim sudom radničkog osiguranja (sud vrhovne molbe). U koliko se odluka odnosi na iznos dnevne potpore, na smještanje u zavod i na pogrebne troškove, može se upraviti molba za reviziju sudu radničkog osiguranja, ali osiguravajući zavod mora, pa i ako je bila podnešena molba za reviziju, bezodvlačno isplatiti otštetu po njemu odobrenu , da ne bi unesrećeni ostao za duže vreme bez pomoći. Ako sud radničkog osiguranja preinači odluku osiguravajućeg zavoda, razlika se mora isplatiti. Odluke suda radničkog osiguranja, koje se odnose na iznos otštete ili na postotak nesposobnosti za rad ne mogu biti predmet žalbe.

Sud radničkog osiguranja mora da ima među svojim članovima 2 suca od kojih jedan pretsjeda sudu, nadalje jednog liječnika i pojednaki broj pretstavnika poslodavaca i radnika. Ako je nemoguće izreći ko-

Digitized by Google

načinu presudu s obzirom na posljedice tjelesne povrede u času, kad je postotak nesposobnosti određen po prviput, postotak i odgovarajuća doživotna renta ustanovljuju se samo za neko određeno razdoblje, na koncu kojega unesrećeni mora pridonijeti sudu radničkog osiguranja daljnje obavijesti o svom stanju. Ove obavijesti treba pribaviti u roku od 2 godine, koje slijede nakon određene odgode, a to pod prijetnjom gubitka prava na svaku otštetu. Odnosne troškove snosi osiguravajući zavod.

Za poslodavce, koji se ekonomski mogu izjednačiti radnicima, na pr. poslodavci, koji istodobno rade za druge uz nagradu i čiji su prihodi procjenjivani na osnovu općinskog prireza, do najviše 6000 maraka, premije za osiguranje plaćaju se osiguravajućem zavodu iz državnih fondova.

U općinama Laponske i u drugim predjelima na artiku zbog slabe napučenosti nailazi liječnička pomoć na velike poteškoće. Stoga može ministarski savjet osloboditi te općine primjenjivanja odredaba zakona na radnike zaposlene u ratarskim poslovima, kućanstvu, raznim zanatima, gradnjama stanova i privatnim poslovima. Sada se 34 općine nalaze u takvim prilikama.

J. OSTOJIĆ

NOVO UREĐENJE OPĆINA.

Na 15. aprila o. g. objavljen je u »Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije« novi Zakon o općinama, koji stupa na snagu 60. dan nakon obnarodovanja. Zbog važnosti općina u našem javnom životu, a i zbog njihove važnosti u saradnji sa radničkim osiguranjem donašamo našim čitaocima kratak prikaz glavnih odredaba novog Zakona. Općine su samoupravna tijela i pravna lica po javnom i privatnom pravu. Svaka općina mora imati najmanje 3.000 stanovnika, izuzetno u mjestima gdje to zahtjevaju terenske prilike ili drugi opravdani razlozi mogu imati općine i ispod 3.000 stanovnika. Općine, koje danas postoje, a koje nemaju 3.000 stanovnika, moraju se spojiti. Spajanje općina u granicama jednoga sreza može se izvršiti ako to zatraže nadležni općinski odbori na sjednicama u kojima je prisutno $^2/_3$ odbornika. To se može izvršiti i po pismenom traženju većine birača dotičnih općina. Stvaranje novih općina razgrupisavanjem u granicama jednoga sreza, može se izvršiti po pismenom traženju većine birača onih mjesta, koje imaju ući u nove općine.

Svaka je općina dužna imati u svome sjedištu na podesnom i uglednom mjestu zgradu za općinsku upravu — općinski dom. Zgrada mora imati prostorije za kancelariju uprave, za čekaonicu, za sjednice općinskog odbora, za općinsku stražu i pritvor.

Članom općine može biti samo državljanin Kraljevine Jugoslavije. Svaki državljanin mora biti član jedne općine. Zavičajnost je isto što i članstvo jedne općine po novom Zakonu. Članstvo se gubi samo kad se stekne članstvo druge općine po propisima ovoga Zakona ili gubitkom državljanstva. Žena dobija po ovom Zakonu članstvo muža, maloljetna bračna djeca oca, vanbračna maloljetna djeca majke, maloljetna pozakonjena oca od dana rođenja, a usvojena maloljetna djeca usvojitelja. Nahočad stiče članstvo u općini u kojoj su nađena. Državni službenici i javni samoupravni službenici, kao i svećenici, članovi su one općine u kojoj je njihovo stalno službeno sjedište, osim ako u roku od 3 mjeseca od dana odluke o promjeni službenog sjedišta izjave, da zadržavaju staro članstvo.

Zakonito razvedena žena zadržava članstvo u općini kojoj je pripadala u trenutku razvoda braka. Ako je brak poništen, vraća se ona u članstvo općine, kojoj je pripadala prije udaje, a zadržava članstvo dobiveno po mužu, ako u roku od 3 mjeseca od dana poništaja braka izjavi da to želi. Općina može izabrati za počasne članove općine lica, zaslužna za zemlju i općinu.

Članovi općine, koji osiromaše, a ne mogu privređivati, i ako nemaju koga, ko bi ih po Zakonu bio dužan izdržavati i pomoći, odnosno u koliko nemaju prava na pomoć po kom drugom Zakonu ili to ne uživaju sa koje druge strane, imaju pravo na izdržavanje odnosno na pomoć iz općinskih sretstava odnosno iz sretstava dobrotvornih ustanova, kojima općina rukuje. Općine ne smiju niti članovima drugih općina uskratiti najpotrebniju pomoć, ako padnu u bijedu, ali imaju o tome odmah izvjestiti nadležnu općinu. Općini pripada pravo na naknadu dane pomoći upravnim putem. Svaka je općina dužna voditi spisak svoga stanovništva, a odvojeno spisak svojih članova, i izdavati na zahtjev o tome javne isprave.

Na čelu općine nalazi se pretsjednik. Pretsjednik je onaj odbornik, koji je izabran kao nosilac najjače kandidatske liste. Daljni organ jeste općinska upra-

Digitized by Google

v a. Nju sačinjavaju pretsjednik i članovi. Broj članova određuje općinski odbor prema potrebi s pogledom na broj odbornika i obim poslova. Članova može biti 2—5. Članovi su drugi i naredni sa najjače liste izabrani odbornici. Pretsjednika u slučaju njegove sprečenosti zamjenjuje naredni član uprave, a člana uprave naredni odbornik sa iste liste. Do uvođenja u dužnost nove općinske uprave, vrši dužnost stara uprava. Služba pretsjednika i članova uprave je počasna. U onim općinama, gdje ta služba iziskuje sve ili veći dio radnog vremena, može općinski odbor odrediti Statutom pretsjedniku srazmjernu nagradu u obliku godišnje ili mjesečne plaće. Izvjesna naknada može se odrediti i članovima općinske uprave, ako im rad zauzima sve ili veći dio vremena. Konačno postoji treći organ a to je o p ć i n s k i o d b o r. On se sastoji iz 24 odbornika u općinama sa 3.000 do 5.000 stanovnika, iz 30 odbornika u općinama sa 5.000 do 8.000 stanovnika, te iz 36 odbornika u općinama sa preko 8.000 stanovnika. U općinama u kojima je izuzetno broj stanovnika manji od 3.000, općinski odbor se sastoji iz 18 odbornika. Broj odbornika određen Zakonom može se smanjiti općinskim Statutom koji odobrava Ban, ali to smanjenje može biti najviše za ⅓ zakonom određenog broja odbornika. Općinski odbor bira se općim, jednakim, neposrednim i javnim glasanjem na 3 godine. Biračku sposobnost imaju svi stanovnici koji su uvedeni u birački spisak općine prema Zakonu o biračkim spiskovima. Za općinskog odbornika može biti izabran onaj član općine, koji ima biračko pravo prema Zakonu o biračkim spiskovima, i koji je navršio 25 godina, a nije isključen od izbora.

Lica, koja ne govore i ne pišu službenim jezikom, kao i lica koja se nalaze u aktivnoj državnoj ili samoupravnoj službi, kao i svećenici, ne mogu biti stavljeni kao kandidati na prvih šest mjesta kandidatske liste. Redovne izbore za općinske odbornike naređuje Ban po ovlaštenju Ministra unutrašnjih poslova. Glasanje se vrši po biračkim spiskovima na onoliko mjesta, koliko tih spiskova ima, a glasačko mjesto mora biti na području iste općine. Glasanje se ne može vršiti po bogomoljama. Za svako mjesto gdje se glasa, bit će obrazovan birački odbor, koji se sastoji iz tri člana i isto toliko zamjenika. Ako u jednoj općini ima više mjesta postoji glavni birački odbor, koji se sastoji iz svih pretsjednika pojedinih glasačkih mjesta i jednog općinskog odbornika ili njegovog zamjenika.

Ne mogu biti općinski odbornici, aktivni službenici općine, činovnici vlasti koje vode neposredni nadzor nad općinom, oni, koji su sa općinom u parnici, dok se parnica ne svrši, općinski dobavljači, preduzimači općinskih radova i zakupci općinskih dobara i prihoda, oni koji imaju o upravi općinske imovine ili o upravi kojeg općinskog zavoda ili o poverenom im od općine kakvom poslu račun položiti, dok to ne učine, oni koji se bez opravdanog razloga nisu primili odborničke dužnosti prilikom posljednjeg izbora, oni koji stalno uživaju izdržavanje ili potporu iz općinskih ili drugih javnih sretstava osim državnih i oni, koji su u srodstvu po krvi do četvrtog ili po braku do drugog stepena zaključno sa pretsjednikom ili članovima uprave.

U d j e l o k r u g o p ć i n e spadaju svi poslovi, koji se tiču interesa općinske zajednice, a odnose se na ekonomski, kulturni i socijalni napredak u općini. Ovamo spadaju upravljanje općinskom imovinom, staranje za općinske saobraćajne ustanove, izdržavanje i potpomaganje nevoljnih i ubogih, staranje za odgoj siromašne i napuštene djece, podržavanje dobrotvornih zavoda i ustanova, staranje za dobro zdravstveno stanje stanovništva, unapređivanje narodnog gospodarstva u opće, širenje i unapređivanje narodne prosvjete. Osobito je važno da Zakon među staranje za dobro zdravstveno stanje stanovništva izričito nabraja održavanje liječničke službe, služba babice i ambulante, suzbijanje zaraznih bolesti, staranje za zdravu vodu za piće, unapređenje gradnje zdravih stanova, staranje o fizičkom vaspitanju naroda, vatrogastvo, i snabdevanje životnim namirnicama. Općina vrši i mjesnu policiju u koliko ju ne vrši državna vlast. Ona vrši i kaznenu vlast u svim istupima po mjesnim uredbama i mjesnim naredbama, a u poslovima mjesne policije u koliko kažnjavanje tih istupa ne spada u nadležnost drugih vlasti. Općina, u kojoj nema državne pošte vrši poštanski saobraćaj između općine i najbliže državne pošte preko svojih organa. Ona vrši i isporuku poštanskih pošiljaka izvan sjedišta državne pošte gdje ova ne radi.

Poslove kancelarijske vrše o p ć i n s k i s l u ž b e n i c i. O njima donjet će uredbu banovinsko vijeće. U toj uredbi imaju se propisati opći uslovi za prijem u službu, minimalne kvalifikacije za glavna službenička mjesta i način popunjavanja tih mjesta,

Digitized by Google

vršenje službene dužnosti, prestanak službe, ustanovljenje minimalne plaće i ostalih prinadležnosti, kao i penzije za glavna službenička mjesta i njeno računanje, disciplinska odgovornost, te sastav i postupak kod disciplinskih sudova. Za štete, koje učine građanima općinski službenici, kao i općinski organi svojim nepravilnim i nezakonitim vršenjem službe odgovaraju pred redovnim sudom službenik, odnosno organ i općina. Pravo na tužbu zastareva za 9 mjeseci.

Za isplatu ličnih i porodičnih penzija ustanoviti će se penzioni fond kod Banske uprave. Svaka općina biti će dužna, da pored prinosa prema potrebi unese u fond jedanputa za uvijek za svako mjesto vezano za pravo na penziju određeni prinos prema veličini prinadležnosti vezanih za to mjesto, kao i za svako kasnije ustanovljeno takovo mjesto. Službenici ulagati će u penzioni fond određeni procenat svojih mjesečnih prinadležnosti. U ovaj fond ulaziti će i novčane kazne izrečene po krivicama općinskih službenika. Banovina je također dužna, da svake godine daje svoj doprinos u penzioni fond općinskih službenika sve dotle, dok fond ne bude aktivan. U upravi fonda biti će zastupani i općinski službenici. Penzijski fond može biti zajednički za više banovina u kom slučaju mora imati zajedničku upravu. Penzija će se isplaćivati samo iz prihoda fonda, a glavnica mora biti uložena uz pupilarnu sigurnost.

Osnovna imovina općine t. j. njezina nepokretna dobra i osnovni kapital moraju se čuvati neokrnjeni i ne mogu se otuđiti. Otuđenje pojedinih dijelova osnovne imovine dopušteno je po pravilu samo uz punu naknadu vrijednosti. Ova naknada ulazi u sastav općinske imovine. Od osnovne općinske imovine mogu se upotrebiti za pokriće općinskih rashoda, samo prihodi. Osnov za općinske finansije čini općinski budžet, koji se sastavlja za svaku godinu unaprijed. Budžetska i računska godina počinje i svršava se kad i budžetska i računska godina po državnom budžetu.

Rashodi općine moraju biti pokriveni prihodima. Prihode sačinjavaju prihodi od općinske imovine i od poduzeća, prihodi uloženog novca i drugi prihodi. Za pokriće svojih potreba mogu općine uvoditi prireze na neposredne državne poreze i općinske posredne poreze (trošarinu i takse). Ako se u općinskom budžetu pokazuju prihodi općinskih poduzeća, ustanova i fondova, kojima se zasebno upravlja, samo u sumarnom iznosu, priložit će se uz općinski budžet i detaljni budžet ovih poduzeća, ustanova ili fondova. Općinske budžete u kojima općinski prirez na državne neposredne poreze nije veći od 200% odobrava Ban, a budžete preko toga postotka Ministar finansija. Budžete sa prirezom do 50% odobrava sreski načelnik, ako ga ovlasti Ban.

Općinska preduzeća ne smiju po vrsti i obujmu prelaziti ekonomsku snagu općine i smetati je u vršenju njenih javno-pravnih zadataka. Upotreba općinskih zavoda i naprava treba da je uređena pravilnicima na osnovi jednakopravnosti općinskih stanovnika. Povlastice se dopuštaju samo za siromašne slojeve. Općinska privredna preduzeća voditi će se po trgovačkim načelima.

Staranje o posebnim pravima i interesima dijelova općina, koji po svome položaju i veličini sačinjavaju prirodne, međusobno razgraničene jedinice, povjerava se mjesnom zboru takvih djelova i mjesnom starješini. Mjesni zbor čine u birački spisak upisani birači dotičnog dijela općine. Pravo na mjesni zbor i mjesnog starješinu imaju takvi dijelovi općina, koji su već prema dosadašnjim zakonima imali posebno zastupstvo ili su dosada bili organizovani kao samostalne općine, ili imaju svoj poseban imetak, ili posebne ustanove bez obzira na to, postoje li za upravljanje tim imetkom naročiti organi ili ne. Mjesni starješina je mjesni pomoćni organ pretsjednika općine.

Nadzor nad samoupravnim poslovima općinskih samoupravnih organa i nad poslovima opće uprave vrši državna uprava preko sreskog načelnika. Nadzorna vlast može u svako vrijeme pregledati rad općinskih organa i službenika i tražiti potrebna obavještenja. Ona je dužna pregledati najmanje jedanput godišnje općinsku kasu i račune. Za izgradnju općinskog doma određen je krajnji rok od 15 godina. B. H.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

PRIVREDA broj 4. str. 61—65. Dr. Pavle Mitrović: Edmund Kolmar, str. 66. Dr. Hugo Holzmann: Novi građanski postupak i trgovina str. 67—69. Branko Japundžić: Naša drvna industrija (svršetak). Str. 69 do 71 Dr. Milan Ivšić: Unapređivanje poljoprivrede putem prakse.

FINANSIJSKI ARHIV broj 4. str. 157—158: Finansijsko-komercijalni tečaj kod trgovačke akademije u Zagrebu, str. 158—160: Dr. Julije Mogan: Kozerija o deviznom pravilniku, porezu i privredi, str. 160—164 Dr. Ivo Belin: Trgovinski bilans za 1932., str. 165—171 Zvonimir Šipuš: Oporezovanje plaća činovnika — članova upravnog i nadzornog odbora i razrez društvenoga poreza i samoupravnih prireza, str. 171—182 Dr. Eugen Sladović: Kontumacioni (oglušni) postupak u poreznom pravu.

JUGOSLAVENSKA NARODNA PRIVREDA broj 4—5 str. 73—75 J. F.: Prilike i neprilike našega novčarstva, str. 75—77 Ing. Aleksa Božić: Privredni problemi novog režima u Americi, str. 77—78 Dr. Adolfo Gentner: Dva rješenja Ministarstva finansija, str. 78—79 Lujo Livadić: Projekt nove željezničke robne tarife, str. 79—82 Dragutin Baršić: Problem Prve hrvatske štedionice, str. 82—84 M. Vukmir: Zadružno osiguranje stoke, str. 84—88 Agaton Marsić: Sustav trgovinske privredno-poslovne nauke, str. 88—90 prof. Nikola Raos: Autentičnost trgovačkih knjiga, str. 90—92 Argentarius: Likviditet, str. 92—94 Vlaho Kučera: Naša kriza i svjetska ekonomska depresija, str. 95—97 Veljko Spitzer: Kriza agrarnih država Evrope, str. 97—98 Krunoslav Kucelić: Prijedlog zakona o »zajmu rada« i porezu na kupone u Čehoslovačkoj.

FARMACEUTSKI VIJESNIK br. 6. str. 189—191 Dr. Wasicky: Značenje farmakognozije za praktičnu farmaciju, str. 192 do 196: Novi britanski ljekopis, str. 196—197: Još o pravilniku o stručnom apotekarskom ispitu, str. 197—200 Mr. N. K.: Naša štampa i staleška politika.

LEKAR broj 140, str. 1.: O lekarskom uvjerenju i pregledu zaručnika, str. 1 X. Y. Z.: Pitanje privatnih docenata, str. 2 S.: Jugoslavija u borbi protiv tuberkuloze, str. 2—3: Pred ukidanjem prohibicije u Sjedinjenim američkim državama, str. 3: Privatni lekari i socijalno osiguranje poslodavaca, str. 3—4: Primjetbe ekonomskog udruženja liječnika zakonu o suzbijanju spolnih bolesti, str. 4: Studenti medicine i njihovi nastavnici.

VIJESNIK LEKARNIKA br. 3, str. 128—129 Dr. Vladimir Šiffer: Pravilnik o polaganju apotekarskog državnog stručnog ispita, str. 129—137: Pravilnik o polaganju apotekarskog državnog stručnog ispita (Tekst), str. 138—148: II. Međunarodna konferencija za ujednačenje formule jako dejstvujućih lekova, održana u Bruxellesu 21.—29. septembra 1925.

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE str. 89—93 Dr. Dragoljub Aranđelović: Jedna obaveza zakupodavca, str. 93—110 Dr. Stevan Cirković: Organizovani ili oružani mir, str. 110—126 Dr. Đorđe Mirković: O prirodi pravnih odnosa, koji vezuju kapetane broda za vlasnika ili opremitelja, str. 126—136 Ivan Vušović: Pravni pojam kazne u narodu, str. 136—139 Dr. Milan Bartoš: Svetska ekonomska kriza i međunarodni privatno-pravni odnosi, str. 139—143 Dr. Jovan Lovčević: Rashodi u budžetu za 1932/1933., str. 143—147 Ljubomir Radovanović: Prestanak službe administrativnim putem po činovničkom zakonu od 1931., str. 147—150 Borivoje Frantlović: Administrativni spor i zakon o taksama, str. 150—152 Dobrivoje Trivunac: Svakodnevna larma (sviranjem na gramofonu, radio aparati, lumpovanjem), od strane susjednih zakupaca u istoj zgradi kao osnov za raskid ugovora o zakupu, str. 152—154 Petar D. Vučković: Građanska odgovornost intabulacionog protokoliste za pogrešno dati izvještaj o teretima, str. 154—160 Dr. Teodor Taranovski: Neki novi prilozi za istoriju slovenskih prava.

br. 3. str. 177—186 Dr. Toma Živanović: Potreba i razlozi unifikacije krivičnog prava i prava uopšte slovenskih država, str. 186—201 Sergije Trojicki: Suština i faktori autokefalije, str. 201—214 Dr. Đura Popović: Načelo pravne jednakosti država u međunarodnoj zajednici, str. 210—214 Dr. Stevan Milačić: Jedinstvo u francuskom državnom budžetu, str. 227—231 Dr. Dragutin Tomac: Jurisdikcija duhovnih sudova u bračnim sporovima, str. 231—235 Dr. Mi-

Digitized by Google

hailo Milošević: Budžetska situacija Francuske, str. 235—239 Nikola Stjepanović: Položajni dodatak kao penzijski osnov, str. 239—243 Dr. Adam Lazarević: Odgovornost željeznice za manjak robe primljene na prevoz, str. 243—247 Živko Tajtacak: Ceni li sud po zvaničnoj dužnosti blagovremenost meničnog protesta?, str. 247—249 Petar Vučković: Ceni li sud po zvaničnoj dužnosti blagovremenost meničnog protesta?, str. 249—251 Vasilije Petković: Nedostatak odnosno neistinitost potpisa graničara ne utiče na pravovaljanost tapije t. j. ne povlači poništaj iste, str. 251—258 Dr. Ilija Pržić: Naša novija međunarodno-pravna književnost.

SOCIJALNI SLUŽBENIK br. 4 str. 1—2 Vjekoslav Kudeljnjak: Potreba organizovanja, str. 2—4 D. Mlakar: Kad se opredijelimo, str. 4—6 D. Mlakar: Naš pravni položaj prema Središnjem uredu za osiguranje radnika i novi službeni pravilnik, str. 6—8 Mir. Štefanović: Štetna i neopravdana parcelacija, str. 8—10 J. Mohor: Moralni i socijalni duh u zadrugama.

GLASNIK ZAVODA ZA UNAPREĐIVANJE SPOLJNE TRGOVINE br. 5. str. 125—126: Izvoz naših najvažnijih artikala u balkanske zemlje i zemlje bliskog istoka, str. 126—127: Mogućnost izvoza našeg drveta u Palestinu, str. 127—129: Pregled austrijske privrede u 1932. g., str. 129—132: Pregled važnijih događaja u austrijskoj privredi i na austrijskom tržištu u mesecima januaru i februaru 1933., str. 135: Jugoslovensko-švajcarski privredni odnosi, str. 135: Produkcija i potrošnja uglja u Mađarskoj.

br. 6, str. 157—159: Trgovinski odnosi između Francuske i Jugoslavije, str. 160—162: Spoljna trgovina Čehoslovačke u 1932, str. 162—165: Spoljna trgovina Engleske u 1932., str. 166: Za unapređenje trgovinskih odnosa Jugoslavije sa Palestinom.

br. 7 str. 185—187 Voja Petković: Kratak pregled stanja naše izvozne trgovine u 1932. godini i pretstojeće perspektive, str. 187—188: Naš izvoz stoke u 1932. godini sa naročitim obzirom na djelovanje ureda za kontrolu izvoza stoke, str. 190—194: Poljsko-jugoslovenski trgovački odnosi u 1932. godini, str. 194—197: Izvještaj o važnijim događajima u austrijskoj privredi i o kretanju austrijskog tržišta u 1932. godini, str. 197—198: Ekonomsko stanje Palestine.

NARODNO BLAGOSTANJE br. 10, str. 147—148 Dr. Jozo Tomašević: Budućnost vinogradarstva.

br. 11, str. 163—165 V. Bajkić: Male i velike banke — jedno od najstarijih pitanja iz oblasti našeg bankarstva — I. zbor akcionara narodne banke od 5. marta 1933. II. teritorijalna reparticija kredita narodne banke, III. velike i male banke u krizi povjerenja, IV. velike i male banke, V. malo ili mnogo banaka, str. 165—166: Tehnokratija i ekonometrika — baratanje tehničara i matematičara po socijalnoj ekonomiji.

br. 12, str. 178—180 V. Bajkić: Trgovinski odnos s Njemačkom, str. 180—182 V. Bajkić: Kako Amerika suzbija bankarsku krizu — I. pravi uzrok krize, II. plan amerikanski je istovetan sa našim planom, str. 182—183 Aca Pavlović: Nejednakost građana pred berzanskim sudovima.

br. 13, str. 195—196 Bajkić i Dr. Gemind: Teorija kupovne snage Leona Bloma — poreklo i krajnje konsekvence ove teorije, str. 196—197 Dr. A. Pavelić: Kriza poljoprivrede u Sjedinjenim sjevero-američkim državama — I. kriza poljoprivrede kao centralni problem Amerike, II. pad cena.

br. 14, str. 211—213 V. Bajkić: Bankarska kriza kao nacionalno ekonomski problem — vavilonska kula bankarske krize dolazi usled razilaženja u stanovištu posmatranja — I. stručnjak, II. ni ekonomska politika ne može bez teorije, III. u čemu leži nacionalno ekonomska strana krize bankarstva, str. 213—217 Dr. Ivo Belin: Sanacija našeg bankarstva — aforistički izložen predlog o sanaciji našeg bankarstva, koji je služio za osnovicu pri diskusiji o krizi bankarstva u zagrebačkom društvu za socijologiju — I. da li je moguća sanacija našeg novčarstva oslonom na Narodnu banku? — II. kako da se banke same saniraju, — III. kako da se postupi sa delovima aktive banaka, — IV. kako da se izmire ulagači.

HRVATSKI RADIŠA br. 5—6, str. 49—50: Zar ćemo stati na pola puta, str. 50—51 Dr. J. D.: Kako se gube mušterije?, str. 51—52 Slavko Skendrović: Novi vidici za Radišine pitomce, str. 54—56 V. Rieger: Izgradnja radničkih stanova (deproletarizacija proletera), str. 57—58 F. Dujmović: Kulturna organizacija Njemaca u Jugoslaviji, str. 59—60 Dr. Eugen Sladović: Reklama i pravo, str. 61—62 Dr. M. L.: Produljenje zaštite zemljoradnika, djelomična ispla-

Digitized by Google

ta bankovnih i uređenje dugova nezaštićenih dužnika, str. 63—64 Dr. M. Lehpamer: Novi građanski parbeni postupak, str. 64—65: Upute kandidatima za majstorske ispite, str. 66—67 prof. Stjepan Marčić: Kakve su nam stručno-produžne (šegrtske) škole potrebne — njihovo ustrojstvo i važnost.

GRAĐEVINSKI VIJESNIK br. 3, str. 33—37 ing. Steiman Egon: O savremenoj školskoj sobi — povodom dovršenja novogradnje srednjih škola u Zagrebu, str. 37—39 Hajnrih Joosten: Most preko Dunava kod Beograda — pančevački most, str. 39—40 ing. Vjenceslav Novak: Pokus s betonskim kolovozom u primorskoj banovini, str. 40—43 ing. L. Temkin: Šupljikavi beton, str. 44—45 prof. A. Sokolović: Vapno u prašini.

TEHNIČKI LIST br. 3—4, str. 33 inž. Vladimir Balley: Naš zakon, str. 34—35 inž. Vladimir Šterk: Staleška pitanja arhitekata-projektanata na prvom kongresu u Čehoslovačkoj, str. 35—38 inž. Karlo Novak: Naročiti način izvađanja krovnih terasa, str. 38—41 inž. Podhorski: Zaštita metala od propadanja korozijom, str. 41—44 Dr. Josip Lončar: O grafičkom riješavanju nekih problema o gubitcima u električnim izolatorima i srodnih pitanja, str. 45 inž. Drago Matanović: Jugoslovenski elektrotehnički predpisi, str. 45—49 inž. Georg Kerekes: Izrada betonskih puteva u Mađarskoj.

Br. 5. str. 57 inž. Drago Matanović: Tudi to nam pove statistika, str. 58—59 Dr. inž. A. Verber: Projekat navodnjavanja Alfelda — interesi naše zemlje i navodnjavanje kod nas, str. 59—62 inž. Marijan Leskovar: Račun rentabiliteta za električne centrale, str. 63—68 Dr. J. Tomić i inž. D. Petković: Mehaničke i petrogradske osobine izvjesnog broja stena naše zemlje, str. 68—69 inž. B. Teodorović: Masarikova akademija rada o gradnji drvenih kuća.

LIJEČNIČKI VIJESNIK br. 2, str. 49—54 Prof. Ernest Mayerhofer: Pregled pediatričkih predavanja zimskog semestra 1932, str. 54—62 Prof. Dr. Franjo Smetanka: O regulaciji prometa vode u tijelu, str. 63—73 Dr. František Hora: Preduslovi za uspjeh liječenja šećerne bolesti u dnevnoj praksi, str. 74—75 Dr. Branimir Gušić: Benigni slučaj arozije art. palatinae ascendens kod peritonzilarne flegmone, str. 76—79 Dr. Petar Tartaglija: Naši rezultati liječenja malarije aterbrinom, str. 79—87 Dr. Pavao Hercog, Dr. Fedor Mikić: Efetusin — novi domaći ekspektorans.

Br. 2. (staleški dio) str. 37—38 Dr. Ljudevit Stein: Kupališni liječnici.

TRGOVSKI TOVARIŠ br. 3, str. 37—41 Dr. Metod Dolenc: Pregled in praktični pomen kaznivih dejanj iz ekonomske sfere, str. 41—46 Drago Potočnik: Ameriško denarstvo v krizi, str. 46—48 V. Š.: Bilanca svetovne industrijske produkcije v letu 1932., str. 48—50 Oec.: Naše gospodarstvo v februarju in marcu 1933., str. 50—51 V. Š.: Svetovni blagovni trgi do marca.

BEOGRADSKE OPŠTINSKE NOVINE br. 3, str. 143—148 Dr. Robert Flieder: Beograd, str. 148—154 Dr. Miodrag Vračević: Naše dužnosti i naš rad u borbi protivu tuberkuloze u Beogradu, str. 154—164 Prof. A. Stanojević: Beograd i pitanje o gasnoj centrali, str. 164—169 Živojin Devečerski: Problemi jednog naprednog kraja prestolnice, str. 169—171 Pavle Radovanović: Šta se ove godine može uraditi i van budžeta?, str. 171—176 Dr. St. Pavlović: O kirijama u Beogradu, str. 176—181 Prof. Bogoslav Janjić: Otvaranje novih gimnazija, str. 181 Prof. Antun Šaulić: Pitanje zgrade I. ženske gimnazije, str. 181—183 Dr. B. Popadić: Hlebno pitanje u Beogradu, str. 185—195 Borivoje Gavrilović: Štampa i književnost Evrope i Amerike o lepotama novog Beograda, str. 197—199: Izjava potpretsiednika opštine grada Beograda g. Vitora Krstića o ostvarenim prihodima za poslednje tri godine, str. 199—201: Potpretsjednik beogradske opštine g. Dobra Bogdanović izvršio je inspekciju svih dečijih obdaništa, str. 201—202: Sedmo savetovalište za matere i odojčad u predgrađu Vojvode Stepe.

ZDRAVNIŠKI VESNIK br. 3, str. 90—117 Dr. Lunaček Pavel: Sectio caesarea, str. 117—126 Dr. Pavel Pehani: O rupturi simfize med porodom, str. 126—135 Dr. Kocijančić Viktor: Skušnje s pernoktonom pri eklampsiji, str. 135—136 Dr. Slivnik Anton: O cepljenju proti škrlatini, str. 136—142 Dr. D. Neubauer: Ob 10-letnici zakona o zavarovanju delavcev (ZZD).

UJEDINJENI SINDIKATI — Sindikalni arhiv br. 4, str. 49—50: Za normiranje radnog vremena — protiv nezaposlenosti — reorganizacija službe inspekcije rada, str. 51—53 Svetozar Midić: Radno vreme u građevinstvu — povodom ankete u Ministarstvu socijalne politike 17. marta o. g., str.

Digitized by Google

53—58 Bogdan Krekić: Razmatranja o privrednim poremećajima u toku rata i posle rata, str. 59—61 V. Vojtinski: Statistika rada.

SOCIJALNA MISAO br. 3, str. 50—52 Dr. Božidar Adžija: »Ja nisam marksista«, str. 52—58 Maks Adler: Ostvarenje marksizma, str. 58—64 Milivoj Magdić: Marks i Engels, str. 64—65 Fr. Engels: O Marksovoj smrti, str. 65—71 Milivoj Magdić: Krležina estetika.

SAVREMENA OPĆINA br. 1—3, str. 1—21 Dr. Miloslav Stojadinović: Novi zakon o opštinama, str. 21—31 Dr. Lazar M. Kostić: Institucionalna uprava, str. 31—35 Dr. Ivo Belin: Institucije i budžeti samouprava, str. 35—60 Dr. Miloslav Stojadinović: Obnova naselja postradalih od poplava, str. 60—64 A. Davinić: Nadležnost policijske vlasti, str. 64—68 Jovan R. Pražić: Policija na selu, str. 68—98: Zakon o opštinama (tekst), str. 98—104 Dr. S. Ramzin: Deratizacija kao problem komunalne higijene.

ARBEITERSCHUTZ br. 5, str. 81—84: Pitanja socijalnog osiguranja u narodnom vijeću, str. 85—87: Ekonomska kriza i stanje javnog zdravstva.

br. 6. Socijalno osiguranje i ustav, str. 102—103: Njemačko osiguranje za slučaj bolesti u njemačkoj krizi, str. 103—106: Kriza i osiguranje za slučaj nesreće, str. 106—109 Fritz Okrass: »Novi« slučaj osiguranja u njemačkom osiguranju za slučaj bolesti.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG br. 5, str. 65—70 Dr. E.: O §-u 1542 državnog zakona o osiguranju, str. 70—71 Rauser: Izmjene potpora za lica koja dobrovoljno rade za vrijeme obolenja.

Br. 6, str. 81—84 Dr. Werner Spohr: Pravni učinci naknadnih isplata plaća i nadnica, str. 84 Rauser: Pristojba za bolesničku iskaznicu u osiguranju za slučaj bolesti, str. 84—86 Dr. Müller: Ortopedska cipela kao bolesnička potpora, str. 86—88 Baum: Odnošaj osiguranja i dužnost plaćanja prinosa u osiguranju za slučaj neupošlenosti.

DEUTSCHE KRANKENKASSE br. 9. str. 201—206 Helmut Lehmann: Osiguranje za slučaj bolesti u izbornoj borbi, str. 208—212 Fritz Koboldt: Zaključni radovi.

br. 10, str. 225—229: Obrazac okvirnog ugovora za blagajničke liječnike, str. 229: Obrazac kolektivnog ugovora za blagajničke liječnike, str. 230—234: Novosti za bolesničke blagajne.

br. 11, str. 250—253 Dr. J. Flaig: Postoji li još i danas ozbiljno alkoholno pitanje, str. 254—266 Naber Wilhelm: Nadzor nad vršenjem prijava u osiguranju za slučaj bolesti, str. 256—258 Dr. Ohrt: O udruženju i zaključcima poduzetničkih bolesničkih blagajna.

br. 12, str. 281—287 Fritz Okrass: Upravni troškovi i zemljišni posjed nosioca osiguranja, str. 289—292: Naredba o novom uređenju osiguranja za slučaj bolesti, str. 292—295 Dr. Wogan: Razdioba prihoda od nadnice.

br. 13, str. 305: Nadzor nad glavnim savezom njemačkih bolesničkih blagajna, str. 305—310 Dr. H. Jaeger: Minimalno i maksimalno trajanje potpora osiguranja za slučaj bolesti.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG br. 3, str. 63—65 Christian Gasser: K historiji trgovačke izobrazbe, str. 65—80 Dr. Oskar Klug: Kapitalizam i socijalizam.

MONATSSCHRIFT FÜR ARBEITER UND ANGESTELLTEN — VERSICHERUNG br. 3, str. 97—106 Dr. H. Jaeger: Razvitak njemačkog socijalnog osiguranja u godini 1932., str. 106—109 Dr. Glehn: Primjena odredbe o mirovanju po §-u 189. RVO kod nosioca osiguranja za slučaj nesreće, str. 109—118 Schaeffer: Pravosuđe državnog ureda za osiguranje prema postojećim zakonima o osiguranju radnika i namještenika.

DEUTSCHE ZEITSCHRIFT FÜR ÖFFENTLICHE VERSICHERUNG UND VOLKSWOHLFAHRT br. 4, str. 61—62 H. K.: Prijava nosioca osiguranja za slučaj bolesti o zaostalim prinosima u postupku stečišnom, str. 65—67 Dr. P. Mahler: Potreba dietetske hrane i njezina praktična primjena, str. 67—69 Dr. Neufeld: Wassermanova reakcija.

SOZIALE MEDIZIN br. 3, str. 97—107: Smjernice državnog odbora lekara i bolesničkih blagajna o ekonomskom propisivanju ljekova, str. 107—113 Dr. Brüning H.: Mravi u liječenju djece, str. 113—119 Fritz Okrass: O pravnom osnovu ekonomskog propisivanja ljekova, str. 119—123 Dr. Holzmann: O ustanovljivanju poslovnih bolesti, str. 123—125 Dr. Gizela Augustin: Socijalno zakonodavstvo u Francuskoj.

Digitized by Google

DIE REICHSVERSICHERUNG br. 2, str. 33—65 Dr. Dobernack i Sauerborn: Razvitak i stanje njemačkog socijalnog osiguranja, str. 65—67 Heinze: Ekonomičnost vlastitih poduzeća nosioca socijalnog osiguranja, str. 67—76 Dr. K. Finkenrath: Redoviti iznos i neekonomski način propisivanja ljekova u blagajničkoj praksi, str. 76—81 Dr. Ernst Behrend: Osiguranje lica, zaposlenih u dobrovoljnom radu za slučaj nesreće, str. 81—4 Heinze: Tri osnovna zahtjeva za novu izgradnju osiguranja za slučaj iznemoglosti, str. 84—85: O budućoj socijalnoj politici i socijalnom osiguranju.

ZEITSCHRIFT FÜR GEWERBE — HYGIENE UND UNFALLVERHÜTUNG Jubilarni broj, str. 11 Dr. Anton Rintelen: Obrtna higijena i izobrazba o njoj, str. 11 Dr. Guido Jakoncig: Zaštita od nezgode i austrijska industrija, str. 17—18 Dr. Ludwig Teissl: Zvanična dobrovoljna zaštita rada.

DIE ARBEITER VERSORGUNG br. 7, str. 105—107 Fridrich Kleeis: Zaposlenje socijalnih radnika kod nosioca osiguranja.

br. 8, str. 121—123 Fuisting: Liječenje sirotinje nakon pružanja rente, str. 123—126 Dr. Rikard Treitel: Jamstvo kod prekoračenja redovnog iznosa.

br. 9, str. 137—145 Gisevius: Žalbeni postupak prema najnovijim zaključcima državnog odbora i presudama državnog obraničkog suda.

br. 10, str. 153—156 Dr. Schliack: Veće potpore u osiguranju namještenika, str. 156—159 Kleeis: Bolesnička iskaznica, str. 164—166 Dr. Budzinski: K proširenju §-a 112a Zakona o osiguranju za slučaj nezaposlenosti.

DIE BERUFSGENOSSENSCHAFT br. 5, str. 121—126 Karl Neuendorff: »Visoki« upravni troškovi nosioca osiguranja za slučaj nesreće, str. 130—131: Obranički sud za nosioce osiguranja za slučaj nesreće i bolesničke blagajne.

br. 6, str. 145—152 E. Benzky: Određenje i povišenje razreda opasnosti kao mjera za intenzivniju suradnju oko zaštite od nezgoda, str. 153—157 Dr. Stefan Jellinek: Njega ozljeda zadobivenih elektricitetom, str. 157—158 Paul Lohmar: Principi bolničke njege.

SOCIALNI REFORMA br. 5, str. 65—66 J. Jindrak: K novelizaciji zakona o socijalnom osiguranju, str. 66—68 Karel J. Rais: Liječnici i osiguranje za slučaj bolesti, str. 68—70 Janoušek: Kancelarijska reforma bolesničkih blagajna, str. 70—71 Jan Moulik: Nekoliko upravnih aktuelnosti u bolesničkim blagajnama.

URAZOVE POJIŠTENI br. 2, str. 41—42 Dr. Fr. Trnka: Paušalovanje osiguranja za slučaj nesreće u industrijskim poduzećima, str. 42—44 Julius Herman: Paušalovanje osiguranja u poljodjelstvu u Češkoj, str. 44—49 Dr. V. Sedlaček: K izdanju zakona o naknadi štete bolesnim licima, str. 49—52 inž. Jan Stika: Zakon o naknadi štete bolesnicima sa gledišta kemičara, str. 56—58 Dr. Vladimir Novak: Bolnica za liječenje ozljeđenih, str. 58—59 inž. Dr. Otasek: Zaštita od nezgode — njen razvoj i daljnji cilj, str. 60—61 L. Schoch: Pomažite otstranjivati nezgode.

SOCIALNI SNAHY br. 3, str. 33—35 Jan Žižala: O novoj upravi u penzionom osiguranju, str. 35—38: Osnova za izmjenu sistema osiguranja za slučaj bolesti.

UJEDINJENI SINDIKATI — SINDIKALNI ARHIV. Br. 3. str. 33—36 Bogdan Krekić: Karl Marks — 50 godina od njegove smrti. Str. 36—37 Milica Gjurić-Topalović: Ženski dan, str. 38—40 Povodom porasta cena — borba protiv skupoće, str. 40—43 Eduard Fleischer: Namještenici i radnici, str. 43—46 Branko Tadić: Život radničke porodice — jedan prilog našoj akciji protiv skupoće.

AMTLICHE — NACHRICHTEN FÜR REICHSVERSICHERUNG. Br. 2. str. 93—94 Najnoviji računski podaci iz osiguranja za slučaj iznemoglosti, str. 94. Razdioba nedjelinih prinosa ubranih u prvom do četvrtom četvrtgodištu 1932. na pojedine nadničke razrede.

SVEPOMOC. Br. 8. str. 113—115 Renner Karlo: Socijalni teret i njegova razdioba na javnost. str. 115—116: Još nekoliko riječi o evidenciji članova, str. 116—118 Josip Bubnik: Rad zavoda za osiguranje u slučaju nesreće u Češkoj u god. 1931., str. 118—120 Jaroslav Hovorka: Međunarodna snaga zdravstva i industrijska higijena.

SIGURNOST U RUDNICIMA. Br. 2—3, str. 15—17 ing. Stjepan Vukelić: Kako da smanjimo broj nesrećnih radnih slučajeva u rudarstvu i u opšte u privredi, str. 18—19 ing. Dragomir Popović: Nesreće u našim rudnicima, str. 22—24 A. A. Ilić: Fiziologija i sigurnost rudarskih radova, str. 25 ing. Miroslav Stirski: Sigurnosni rad — sigurnosno sprovođenje električnih linija visokog napona.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj 12.102/1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu nadležnosti Središnjeg ureda za osiguranje radnika pri izdavanju upozorenja preduzećima na tehničke nedostatke po §-u 6. Naredbe o Tablici opasnosti.

Svim mesnim organima.

Povodom jednog spora, koji je nastao između jedne Inspekcije rada i Središnjeg ureda o tome, da li ima Središnji ured pravo da izdaje preduzećima upozorenja (preporuke) na tehničke nedostatke bez prethodnog sporazuma s Inspekcijom rada donelo je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja broj 59.076 od 25. januara 1933. sledeće rešenje:

»Svima banskim upravama
i Središnjem uredu za osiguranje radnika u Zagrebu.

Povodom pitanja jedne Inspekcije rada da li organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika mogu pregledati samostalno preduzeća i izdavati naređenja za otklonjenje nedostataka, Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja donelo je sledeće rešenje:

U odgovoru na akt od 16. decembra 1932. god. St. br. 59076 saopštava se tome Otseku, da se postupanje Inspekcije rada, o kojem je reč u aktu Središnjeg ureda od 12. novembra 1932. god. br. 36.684/32, ne može smatrati kao pravilno, jer se osniva na jednom nesporazumu, kao što se to vidi iz sledećeg:

Postupak u §§ 115. i 117. Zakona o osiguranju radnika predviđen je za slučajeve, kada nastaje pitanje o preuvrštenju posla u viši razred opasnosti, nego što je određen za dotični posao u Tablici opasnosti. U takvom slučaju Središnji ured mora da na osnovu propisa tač. 1 drugog stava § 115. Zakona donese prethodno, u sporazumu sa nadležnim inspektorom rada, nužne odredbe o sprovođenju svih po postojećim zakonima predviđenih i propisanih mera za predupređenje nesrećnih slučajeva, te ako poslodavac ne izvede propisane mere opreznosti, ili ne postavi zaštitne naprave, može Ured shodno propisu § 117. Zakona, preuvrstiti dotični posao u viši razred opasnosti.

Međutim, kao što se vidi iz podataka ovoga predmeta, u konkretnim slučajevima nije se radilo o preuvrštenju poslova u više razrede opasnosti, niti je Središnji ured izdavao odluke po tač. 1 drugog stava § 115. Zakona, nego je Ured uputio izvesnim poslodavcima, čiji su poslovi imali izvesne nedostatke, koji uplivišu na povećanje opasnosti rada u ovim poslovima, opomene, da ako ne odstrane ove nedostatke, da će Središnji ured biti primoran da za njihove poslove povisi postotke opasnosti u određenim po Tablici opasnosti razredima opasnosti. Propise ovakvih opomena je Središnji ured upućivao Inspekciji rada radi znanja.

Odmerivanje postotka opasnosti u određenom po Tablici opasnosti razredu opasnosti — shodno odgovarajućem stavu Tablice opasnosti — spada, prema propisu § 31. Zakona o osiguranju radnika, jedino u nadležnost Središnjeg ureda, isto tako kao i preuvrštenje u druge razrede i postotke opasnosti, sem slučaja iz § 117. Zakona, kao što se to vidi — za preuvrštenje — iz stava drugog § 31. Zakona o osiguranju radnika, po kome Središnji ured može, ako sazna za kakve okolnosti, koje utiču na uvrštenje posla u razred i postotak opasnosti, dotični posao, po saslušanju poslodavca, preuvrstiti u drugi razred ili postotak opasnosti.

Na osnovu pak § 6. Naredbe o Tablici opasnosti od 15. oktobra 1930. god. St. br. 28.174, kod ustanovljivanja postotka opasnosti ima se naročito

Digitized by Google

uzeti u obzir stanje (kakvoća) zgrada i uređenje radionica, mere opreznosti i zaštitne naprave, kao i tehničko vođenje poslova, podobnost radnika za rad koji obavljaju, vršenje nadzora i održavanje reda u radionicama, a naposletku i podaci o ranijim nesrećnim slučajevima i njihovim posledicama u dotičnom poslu.

Prema tome, u slučaju da Središnji ured prilikom pregleda preduzeća konstatuje, da dotično preduzeće, s obzirom na navedene u § 6. Naredbe St. br. 28.174/30 okolnosti, spada u veći postotak opasnosti u određenom razredu opasnosti, nego što je bilo ranije uvršteno, može ovako preduzeće preuvrstiti u odgovarajući viši postotak opasnosti, a po prethodnom saslušanju poslodavca (§ 31. Zakona o osiguranju radnika). Upozorenja, o kojima je reč u aktu Središnjeg ureda br. 36.648/32, su samo opomene dotičnim poslodavcima, da njihova preduzeća spadaju u veći postotak opasnosti zbog izvesnih nedostataka i da će se posao preuvrstiti u veći postotak opasnosti, ako se ovi nedostaci ne budu otstranili.

U slučaju, da poslodavac primećene po Uredu nedostatke otstrani, ne nastaje pitanje o povišenju postotka opasnosti. U protivnom pak slučaju, Ured može postotak opasnosti povisiti, i u tom slučaju, ako se poslodavac sa ovim povišenjem postotka opasnosti ne bi zadovoljio, može podneti žalbu protiv ovog rešenja Ministarstvu, shodno propisu § 31. Zakona o osiguranju radnika.

Kao što se vidi iz gornjega, u celom ovom postupku ne traži se — po postojećim propisima — saglasnost ili sporazum sa Inspekcijom rada, te Inspekcija rada, ako i dobije od Ureda prepise odnosnih upozorenja, nema po istim ništa da radi, pošto ova upozorenja nisu ono isto što i odluka po tački 1. drugog stava § 115. Zakona o osiguranju radnika. Samo u slučajevima preuvrštenja preduzeća u veći razred opasnosti, nego što je određen za dotični posao u Tablici opasnosti, traži se sporazum Ureda sa Inspekcijom rada. Za preuvrštenje pak poslova u određene u tablici opasnosti razrede opasnosti ili, u granicama razreda, u postotke opasnosti, nije potreban nikakav sporazum sa Inspekcijom rada, pošto je Ured ovlašćen, da ovakvo preuvrštenje može sam obavljati. Ako Ured i u ovakvim slučajevima obaveštava inspektore rada o preduzetim merama, to čini samo zbog toga, da bi rad oko uvrštenja poslova, kao i posao oko nadzora nad sprovođenjem mera opreznosti, bio što efikasniji, kako bi ih Inspekcije rada u svim odnosnim slučajevima podupirale i bile obaveštavane radi znanja.

Što se pak tiče slučajeva iz tač. 1. drugog stava § 115. Zakona o osiguranju radnika, to u ovim slučajevima Središnji ured ima tačno postupiti po pomenutom propisu i izdavati tražene odredbe samo u sporazumu sa inspektorom rada.

Prednje se dostavlja radi znanja i upravljanja.

Po naredbi
Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja
v. d. šefa Otseka
za inspekcije rada i parnih kotlova:
L a z a r S a v k o v s. r.«

Prednje se dostavlja svim mesnim organima radi znanja.

U Z a g r e b u, 10. aprila 1933.

Generalni direktor:
u. z.
D r. V i l i m H e l e b r a n t v. r.

Digitized by Google

LIČNE VESTI

Odlikovanja.

Njegovo Veličanstvo Kralj, na predlog Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, a za socijalni rad u institucijama socijalnog osiguranja, ukazom od 9. marta 1933. god. odlikovao je ordenom Sv. Save 3. reda Sekerezović Stevana, trgovca iz Beograda i člana Ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu.

Njegovo Veličanstvo Kralj, na predlog Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, a za dugogodišnju revnosnu službu, ukazom od 11. marta 1933. god. odlikovao je ordenom Jugoslovenske krune 4. reda Mergl Miju, načelnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika u penziji iz Zagreba.

Otpuštanje.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 10. marta 1933. god. St. br. 8.163 odobrio je zaključak Pretsedništva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 23. februara 1933., kojom se otpušta iz službe bez navoda razloga Drecun Obrad, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Skoplju.

NATEČAJ

Okružni ured za osiguranje radnika u Somboru raspisuje natečaj za uredskog ugovornog lekara za opštu praksu u opštinama: Svilojevu i Pr. Sv. Ivanu. Molbe se predaju Okružnom uredu najkasnije u roku od mesec dana računajući od štampanja ovog natečaja.

Digitized by Google

Godišnji iskaz 1932. god. o broju obavezno osiguranih članova SUZORA na početku i koncu godine, prema prijavama i odjavama tokom godine i po mesnim organima.

Rapport annuel pour le nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office central d'assurances ouvrières au commencement et à la fin de l'année 1932 d' après ses organes locaux et d'après les dèclarations d'entrée et de sortie au cours de l'année.

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Stanje članova početkom g. 1932 Etat des membres au commencement de l'année.	Prijavljeno tokom godine Dèclarés d'entrée au cours de l'année	Odjavljeno tokom godine Dèclarés de sortie au cours de l'année	Stanje članova koncem g. 1932 Etat des membres à la fin de l'année	Na 100 članova otpada prijava tokom godine Sur 100 membres il y avait déclarations d'entrée au cours de l'année
1.	Banja Luka	17.366	104.308	106.607	15.067	67b
2.	Beograd	72.370	275.136	269.015	78.491	336
3.	Dubrovnik	19.323	33.997	36.549	16.771	186
4.	Karlovac	12.624	39.189	41.583	10.230	341
5.	Ljubljana	77.108	181.152	186.754	71.506	233
6.	Niš	22.077	58.335	58.745	21.667	265
7.	Novi Sad	28.385	623.087	629.682	21.790	2.440
8.	Osijek	50.148	162.975	171 584	41.539	372
9.	Sarajevo	24.212	92.496	95.953	20.755	394
10.	Skoplje	22.153	84.773	84.103	22.823	344
11.	Sombor	14.726	60.636	61.658	13.704	378
12.	Split	17.905	74.377	76.748	15.534	444
13.	Subotica	18.327	281.975	284.416	15.886	1.551
14.	Sušak	9.854	63.007	66.353	6.508	674
15.	Tuzla	12.329	155.097	161.063	6.363	1.125
16.	Vel. Bečkerek	19.172	182.084	183.815	17.441	942
17.	Zagreb	69.727	260.745	266.375	64.097	369
	Okružni Uredi Offices d'aron dissement	507.806	2,733.369	2,781.003	460.172	538
18.	Zgb »Merkur«	19.465	6.475	8.255	17.685	35
19.	Ljublj. »Trg. b. p. dr.«	5.904	8.958	8.851	6.011	152
20.	Bgd »Trg. Oml.«	3.351	1.769	1.934	3.186	55
	Privat.-društv. blag. Caisses professionelles	28.720	17.202	19.040	26.882	62
	Suzor Office central	536.526	2,750.571	2,800.043	487.054	513

Digitized by Google

Godišnji iskaz 1932. god. o broju obavezno osiguranih članova SUZORA na početku i koncu godine, prema prijavama i odjavama tokom godine i po nadničnim razredima.

Rapport annuel pour le nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office central d'assurances ouvrières au commencement et à la fin de l'année 1932 d' après les classes de salaires et d'apres les déclarations d'entrée et de sortie au cours de l'année.

Nadnični razredi / Les classes de salaires	Stanje članova početkom god. 1932. Etat des membres au commencement de l' année	Prijavljeno tokom godine Déclarés d'entrée au cours de l'année	Odjavljeno tokom godine Déclares de sortie au cours de l'année	Stanje članova koncem god. 1932. Etat des membres à la fin de l'année	Na 100 članova otpada prijava Sur 100 membres il y avait déclarations d'entrée au cours de l'année
I.	70.160	140.111	147.065	63·206	213
II.	4.021	32.398	32.403	4.016	775
III.	19.736	105.536	103.560	21.712	480
IV.	34.444	182.278	177.345	39.377	466
V.	43.618	323.643	317.161	50.100	659
VI.	41.826	401.053	397·328	45.551	815
VII.	38.408	263.439	265.425	36.422	662
VIII.	45.860	318.362	324.339	39.883	669
IX.	54.865	359.388	366.432	47.821	672
X.	52.331	220.934	233.867	39.398	471
XI.	32.139	97.296	106.321	23.114	360
XII.	99.118	306.133	328.797	76.454	333
Ukupno Total	536.526	2,750.571	2,800.043	487.054	513

Digitized by Google

Digitized by Google

GLASNIK

SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA

(IZLAZI KAO PRILOG „RADNIČKE ZAŠTITE")

GOD. IV | ZAGREB, DNE 1 MAJA 1933 | BROJ 5

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U JAVNIM BERZAMA RADA U FEBRUARU 1933. GODINE.

	Muški		Ženske
Iz prošlog meseca preostali	19.244	23.574	4.330
U ovom mesecu novoprijavljeni	18.515	22.518	4.003
Ponude iz prošlog meseca	58	126	68
Ponude u ovom mesecu	1.150	2.441	1.291
Posredovanja u ovom mesecu	1.006	2.118	1.112
Otpalo u toku meseca	16.283	18.628	2.345
Ostalo krajem meseca nezaposlenih . . .	20.470	25.346	4.876

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	5,6
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja . .	4,6
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja . .	82,5
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih . . .	1795,6

Izdate pomoći bilo je:

redovne . . . . . za	10.352 lica	1,049.652.—	dinara
vanredne . . . . . za	8.070 „	575.467.—	„
putne . . . . . za	532 „	29.482.25	„
u naturi . . . . . za	3.523 „	23.716.50	„
u povlašćenim voznim kartama . . . za	7.656 „	461.633.85	„

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u 1932 i 1933 godini

			1932 godina										1933 godina	
			Mart	April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar	Januar	Februar
Broj zaposlenih[1])	apsolutni	muški	368.058	370.407	391.564	414.782	410.836	419.276	419.302	406.859	406.712	384.009		
		ženske	140.771	136.818	138.878	142.504	138.970	138.093	137.216	137.447	140.733	139.200		
		svega	508.829	507.225	530.442	557.286	549.806	557.369	556.518	544.306	547.445	523.209		
	indeksni[2])	muški	102,1	102,7	108,6	115,0	114,0	116,3	116,3	112,8	112,8	106,5		
		ženske	132,4	128,7	130,6	134,0	130,7	129,9	129,0	129,3	132,3	130,9		
		svega	109,0	108,6	113,7	119,4	117,8	119,4	119,2	118,7	117,3	112,1		
Potražnja rada u Jav. berzama rada		muški	33.439	39.106	33.633	23.818	24.027	24.566	27.403	27.123	24.866	27.640	34.643	37.759
		ženske	8.085	9.188	9.072	7.156	6.841	7.282	7.290	7.523	7.252	6.697	7.963	8.333
		svega	41.524	48.294	42.705	30.974	30.868	31.848	34.693	34.646	32.118	34.337	42.606	46.092
Ponuda rada u Jav. berzama rada		muški	2.200	3.241	3.758	1.566	2.139	1.877	2.721	2.409	1.973	1.448	1.015	1.208
		ženske	1.718	2.311	2.700	1.466	1.679	1.501	1.932	1.687	1.903	1.640	1·457	1.359
		svega	3.918	5.552	6.458	3.032	3.818	3.378	4.653	4.096	3.876	3.088	2.472	2.567
Navala[3]) u Jav. berzama rada		muški	1.520	1.207	895	1.521	1.123	1.309	1.007	1.126	1.260	1.908	3 413	3.126
		ženske	471	398	336	488	407	485	377	446	381	408	547	613
		svega	1.060	870	661	1.022	808	943	746	846	829	1.112	1.724	1.796
Posredovanja rada u Jav. berzama rada		muški	1.279	2.611	3.302	1.138	1.723	1.510	2.124	1.908	1.289	1.131	707	1.006
		ženske	1.212	1.914	2.421	1.195	1.324	1.266	1.638	1.435	1.576	1.310	1.178	1.112
		svega	2.491	4.525	5.723	2.333	3.047	2.776	3.762	3.343	2.865	2.441	1.885	2.118
Pomoć redovna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	9.226	5.999	4.069	3.735	4.285	3.525	3.597	3.994	4.277	5.349	8.100	10.352
Pomoć vanredna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	12.280	8.563	7.497	7.134	5.790	5.235	4.256	4.373	4.187	6.532	11.864	12.125

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzeto je za muške 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u februaru 1933 godine.

Grupa profesije Javna berza rada	februar 1933 godine																			
	Muški							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca[1]	Navala[2]	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca[1]	Navala[2]	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	234	621	22	192	148	269	323	31	211	5	69	55	155	306	24	3532	—	78	3867	75
II. Rudarstvo	147	348	—	11	11	169	3164	1	1	—	—	—	1	—	9	576	—	51	2584	—
III. Talioničarstvo	21	37	—	5	2	18	740	—	—	—	—	—	—	—	19	1608	—	14	730	—
IV. Vrtlarstvo	36	57	—	4	1	37	1425	1	1	—	—	—	1	—	17	1404	—	7	437	50
V. Ind. kamena, zemlje, ilovače i t. d.	521	668	—	11	10	556	6072	22	30	—	—	—	29	—	460	43780	—	84	4367	—
VI. Prerađivanje kovina	1216	2686	—	38	35	1294	7068	1	1	—	—	—	1	—	1253	88681	—	596	25152	50
VII. Ind. strojeva, instrumenata i t. d.	991	1660	7	64	23	965	2594	1	1	—	—	—	1	—	399	44613	—	521	24022	50
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	1375	2348	9	72	52	1543	3261	25	37	—	1	1	28	3700	723	85484	50	539	27445	50
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i t. d.	—	1	—	--	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	-	—	—	1	53	50
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja i t. d.	150	215	5	15	8	159	1433	—	1	—	—	—	1	—	50	5394	—	36	1635	50
XI. Tekstilna industrija	72	131	1	21	17	69	624	264	375	2	32	20	260	1171	175	20422	—	88	5111	—
XII. Tapetarski obrt	61	91	—	6	2	56	1517	—	—	—	—	—	—	—	17	1676	—	40	1620	—
XIII. Industrija odela, obuće i nakita	1632	3433	3	147	133	1995	2335	301	532	—	20	24	368	2660	901	96655	—	1171	46999	75
XIV. Industrija papira	55	76	—	1	1	44	7600	32	59	1	1	—	46	5900	25	3616	—	34	2481	—
XV. Industrija životnih namirnica	927	1837	2	56	47	879	3280	89	116	—	2	5	51	5800	336	38239	—	643	19820	50
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	576	1224	2	43	36	581	2847	173	361	8	105	73	177	344	238	26598	—	456	21476	50
XVII. Kemička industrija	20	34	—	1	1	12	3400	7	10	—	—	—	8	—	1	96	—	13	219	—
XVIII. Građevna industrija	2136	3410	1	48	39	2128	7104	3	3	—	—	—	1	—	176	20101	—	1697	111829	25
XIX. Grafička industrija	208	331	—	1	1	219	33100	138	195	—	1	1	137	19500	149	22049	—	131	9427	75
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	1763	2584	—	35	32	1904	7383	799	1054	—	42	43	869	2510	1348	119604	—	608	74979	—
XXI. Trgovačka struka	617	1133	—	14	13	587	8093	123	149	2	6	4	112	2483	213	27199	—	372	13196	75
XXII. Nadničari	5455	12386	—	321	301	5864	3859	893	1467	--	158	142	886	928	2962	305154	—	3753	176507	50
XXIII. Saobraćajna preduzeća	505	1116	1	40	40	567	2790	—	—	2	2	—	—	—	264	28405	—	261	11772	—
XXIV. Kućna posluga	50	165	—	10	6	69	1650	1253	3303	46	901	729	1526	367	340	36548	—	651	25164	—
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	452	1133	—	45	47	456	2518	168	418	2	17	14	211	2459	227	26777	50	275	17281	25
XXVI. Šegrti	24	34	5	7	—	29	486	5	8	—	2	1	7	400	26	1440	—	5	484	75
Ukupno	19244	37759	58	1208	1006	20470	3126	4330	8333	68	1359	1112	4876	613	10352	1049652	—	12125	628665	75
1. Beograd	3251	8078	—	490	430	3882	1649	1074	2230	—	360	286	1102	619	2055	221432	—	1333	77924	—
2. Zagreb	5595	11895	11	409	357	5456	2907	1026	2255	15	235	192	1048	960	3283	354816	—	5485	278964	75
3. Ljubljana	5034	6200	47	233	146	5869	2661	1677	2322	29	287	216	2072	809	2093	187738	—	449	47976	—
4. Sarajevo	786	3078	—	29	27	998	10614	93	425	1	197	187	80	216	1502	144573	—	942	31290	—
5. Novi Sad	3579	6000	—	28	27	3454	21429	426	947	23	275	226	523	344	1123	99216		3103	147677	—
6. Split	999	2508	—	19	19	811	1320	34	154	—	5	5	51	3080	296	41877	—	813	44834	—
Kraljevina Jugoslavija	19244	37759	58	1208	1006	20470	3126	4330	8333	68	1359	1112	4876	613	10352	1049652	—	12125	628665	75

[1]) Brojna razlika između »Potražnje« i zbira »Posredovanja« i »Potražnje ostale krajem meseca« daje broj radnika koji su otpali ili otputovali, bilo da su se sami zaposlili bilo da se prosto nisu više prijavili.

[2]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Digitized by Google

ıvne

de la

d e s			Izdate pomoći — *Alloué pour des subventions*														
ɔ posredovan *ıents effectué*			Redovna *Règulières*			Vanredna *Exceptionnelles*			Putna *De voyage*			Povlašćenih voznih karata sa 50 popusta *Billets de chemin de fer et de navires à prix réduits*			U naturi (azil, hrana i t. d. *En nature (asile nourriture etc.)*		
Ouvriers qualifiès	Nekval *Ouv q* Stalni *Permanents*		za *pour*	u sumi *une somme de* Din	p	za *pour*	u sumi *une somme de* Din	p	za *pour*	u sumi *une somme de* Din	p	za *pour*	u vrednosti *au montant* Din	p	za *pour*	u vrednosti *une somme de* Din	p
ž, *f.*	m. *h.*	ž															
38	39	4	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93
—	—		1	78	—	1	40	—	2	87	25	11	362	25	—	—	—
—	2		1	60	—	13	720	—	6	512	50	109	6144	75	—	—	—
—	—		3	462	—	—	—	—	—	—	—	1	56	—	—	—	—
—	—		4	528	—	—	—	—	—	—	—	3	164	—	—	—	—
—	—		16	2010	—	12	670	—	—	—	—	15	670	75	—	—	—
—	—		135	14442	—	87	4730	—	5	227	50	90	4898	50	—	—	—
—	—		141	14570	—	87	4412	—	5	244	50	79	4685	50	—	—	—
—	—		187	22648	—	96	5334	—	5	326	25	77	3834	—	—	—	—
—			—	—	—	—	—	—	1	53	50	—	—	—	—	—	—
—	—		16	2004	—	4	240	—	—	—	—	8	343	—	—	—	—
4	—		56	9100	—	51	3200	—	4	179	—	15	613	50	—	—	—
—	—		—	—	—	13	680	—	—	—	—	1	19	—	—	—	—
2	—		169	19356	—	73	3780	—	7	479	50	192	10952	75	—	—	—
—	—		3	846	—	1	50	—	—	—	—	4	243	25	—	—	—
3	5		106	8810	—	47	2270	—	6	438	—	143	9557	75	—	—	—
22	4		107	10692	—	73	3510	—	13	920	—	151	7715	50	—	—	—
—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	112	—	—	—	—
—	3		58	5430	—	175	14514	—	8	680	75	123	5991	50	—	—	—
—	—		28	4184	—	22	1100	—	3	183	75	10	606	25	—	—	—
—	—		44	4812	—	9	430	—	—	—	—	15	801	75	—	—	—
—	—		62	7798	—	32	1800	—	1	48	—	77	5402	25	—	—	—
—	177	1	719	71700	—	366	19650	—	31	2531	—	1213	151169	75	—	—	—
—	—		56	6222	—	12	520	—	4	292	50	33	1762	75	—	—	—
96	2		76	7478	—	25	1210	—	9	392	25	192	11393	75	—	—	—
7	—		67	8202	—	19	980	—	5	487	75	180	10447	10	—	—	—
—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
134	193	1	2055	221432	—	1218	69840	—	115	8084	—	2744	237947	60	—	—	—
	344		—			—			—			—			—		

Tab. 1.

Digitized by Google

NIM ORGANIMA I INDUSTRIJSKIM GRUPAMA.

ORGANES LOCAUX ET D'APRÈS LES CATÉGORIES INDUSTRIELLES

assurés masculins et feminins dans la catégorie industrielle

XVIII.	XIX.	XX.	XXI.	XXII.	XXIII.	XXIV.	XXV.	XXVI.	XXVII.	XXVIII.	Ukupno Total
i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Industrie des vêtements et nettoyage	Građenje željeznica puteva i vodogradnje Constructions des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građenje nad zemljom (visoke gradnje) Construction des bâtiment	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communeux	Trgovina Commerce	Novčani i osig. zavodi i samostalne kancelarije Instituts de crédit, d'assurance et bureaux ind pendants	Pozorišta, slobodne profesije i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	
288	255	143	126	31	205	746	642	310	100	1042	13143
4598	3597	7898	3447	2769	2177	3505	6004	1548	1454	8080	76468
863	93	486	1664	70	128	1400	948	540	1428	1407	16186
223	208	59	170	20	188	1171	534	116	94	1111	10547
2876	4011	1296	1422	1048	1631	1331	3856	563	1219	8246	68601
1053	1689	399	744	172	559	1033	2078	504	437	1027	21800
709	990	347	292	393	963	1474	2580	828	736	3116	22311
919	1112	1146	558	363	1191	2290	3429	417	520	4778	39774
1027	999	613	255	211	564	804	1307	1333	542	2272	20197
919	931	4733	905	36	382	3667	1816	350	1047	925	27512
256	388	97	129	104	540	642	1127	200	266	2778	13416
631	303	730	360	118	277	1010	1271	258	341	2258	15267
525	890	81	86	365	681	1106	2614	263	376	2693	15688
447	89	213	488	24	143	462	1115	112	56	801	8560
381	206	533	67	14	271	1169	687	271	158	971	10548
371	1049	387	114	123	891	1539	2005	442	662	3047	16928
2577	3250	453	1344	1397	1902	2723	6184	1213	634	12407	61727
18663	20060	19614	12171	7258	12693	26072	38197	9268	10070	56959	458673
58	186	30	209	122	13	13	7210	4341	1808	—	17457
3	69	—	44	71	25	47	3475	964	389	—	6102
2	51	—	2	5	1	5	2343	453	89	—	3140
63	306	30	255	198	39	65	13028	5758	2286	—	26699
18726	20366	19644	12426	7456	12732	26137	51225	15026	12356	56959	485372
3·86	4·20	4·05	2·56	1·54	2·62	5·38	10·55	3·10	2·55	11·74	100·—
18346	21039	18429	13339	7555	12504	25658	51576	15170	12493	55735	482449

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XV | ZAGREB, DNE 1 JUNA 1933 | BROJ 6

Dr. HAHN ŽELJKO:

JEDNA KNJIGA O NAŠEM SOCIJALNOM OSIGURANJU*)

Dr. Oton Müller: O socijalnom osiguranju radnika.

(I. Svezak Biblioteke Ekonomskog udruženja liječnika u Jugoslaviji. — Cijena 15 din. Zagreb 1933.).

Knjiga ima 98 stranica i podijeljena je na sedam poglavlja: 1. historijski uvod, 2. opseg osiguranja, 3. blagajnicka davanja, 4. pravni položaj liječnika pri socijalnom osiguranju, 5. primici blagajne, 6. nosilac osiguranja, 7. smjernice novoga zakona za granu bolesti.

U glavnome je cijela knjiga namijenjena borbi za slobodan izbor liječnika u našem radničkom osiguranju. U pojedinim industrijskim zemljama Evrope, u kojima je vrlo veliki dio pučanstva — trećina, polovica, pa i više — osiguran u radničkom osiguranju, vodili su liječnici u obrani svojih materijalnih interesa dobro organiziranu borbu za slobodan izbor u radničkom osiguranju. Služili su se u toj borbi ne samo materijalnim nego i etičkim argumentima. Treba odati priznanje izvanredno velikom trudu i ljubavi za stvar, kojima su sakupljeni u ovoj knjizi stari i novi argumenti te borbe. To je njena pozitivna strana. Negativna strana knjige je to, da sasvim jednostrano i pretjerano žučljivo primijenjuje spomenute argumente na naše radničko osiguranje. Naša zemlja nije industrijska zemlja. Kod Središnjeg ureda osigurano je 3.7% pučanstva, kod humanitarnog fonda željezničara, kod rudara i brodara jedva još 1%. Prosječna obezbijeđena nadnica kod Središnjeg ureda je sada oko 24 dinara (23.67 D) (Radnička Zaštita 1933. br. 4.). Na račun po svome broju neznatnog i gospodarski najslabijeg sloja našeg pučanstva ne može se znatno poboljšati materijalno stanje našeg liječničkog staleža.

Prema našem brojčano i gospodarski toliko slabijem osiguranju radnika ne vrijede i ne mogu da vrijede isti gospodarski argumenti, koji vrijede za zemlju u kojoj je osigurano 30% pučanstva i gdje je prosječni prinos tri puta toliki kao kod nas. Naše radničko osiguranje kao i cijela naša privreda nalaze se u dosta teškoj krizi, pa i radničko siguranje i privreda skoro svih zemalja svijeta. Prirodna je pojava, da naše osiguranje ovu krizu osjeća toliko puta teže koliko je puta brojčano i gospodarski slabije od osiguranja drugih zemalja. Zato sada naše osiguranje mora da vodi tešku borbu za svoj opstanak. Prirodno je da svi neprijatelji radničkog osiguranja, i to ne samo pretstavnici socijalne reakcije nego i protivnici iz svih tabora, u ovim teškim danima podvostručenom snagom navaljuju na radničko osiguranje. Autor nije neprijatelj radničkog osiguranja. Ali da on baš danas piše knjigu kojom traži slobodan izbor liječnika i podvostručenje liječničkih troškova, knjigu u kojoj vrlo agresivno kritizira skoro sve što postoji u našem radničkom osiguranju, to ipak nije sasvim prirodno.

Što se tiče starog prigovora visokim upravnim troškovima, to se on čini na prvi pogled najopravdanijim od svih. Autor kaže da su upravni troškovi bečke rad-

*) Preštampano iz broja 3. Liječničkog Vjesnika iz o. g. (str. 81—86).

Digitized by Google

ničke blagajne 8.2%, a našeg osiguranja god. 1931. 17.5% ukupnih blagajničkih izdataka. Naš je stručnjak Mijo Mergl (Radnička Zaštita, 1930 strana 5) dokazao, da su upravni troškovi bečke blagajne razmjerno veći od naših. Blagajna u Wienu ima druge propise za bilanciranje upravnih troškova. Ove propise treba poznavati prije nego što čovjek sudi. A osim toga ima i drugih jednostavnih razloga prividnoj razlici u visini upravnih troškova. Kod nas je prosječni godišnji prinos po članu oko 480 dinara, u Wienu 920 dinara. Troškovi propisivanja i utjerivanja svote od 480 dinara su isti kao kod svote od 920 dinara, ali upravni trošak bit će u Wienu i ako isti, u postocima ipak za polovicu manji. Blagajna u Wienu ima oko 400.000 članova, skoro sve u samom gradu, dok naši članovi žive razasuti po cijeloj našoj prostranoj državi. Nemamo velike industrije; naše članstvo radi kod malih poslodavaca, koji imaju često samo jednu služavku ili jednog radnika. S njima treba kod propisivanja i utjerivanja prinosa isto toliko, pa i više korespondirati nego s poslodavcem koji zaposluje po 4000 radnika. A i činovnik ima kod prosječnog prinosa od 480 dinara iste potrebe za pokriće minimuma ljudske egzistencije kao kod prinosa od 920 dinara. Ako dakle nepristrano gledamo na ove razloge, to ćemo razlike upravnih troškova prosuditi ipak objektivnije od autora.

Međutim na bezbrojne nepravedne i pretjerano žučne prigovore osiguranju, njegovom ustrojstvu, njegovom radu, njegovim činovnicima treba da reagiraju drugi koji su pozvaniji od mene. Na ovom mjestu želim da se osvrnem samo na nekoliko od važnijih zdravstvenih pitanja i na pitanja, koja se tiču neposredno rada uredskih liječnika.

Autor je protivnik vlastitih zdravstvenih ustanova osiguranja. On citira u napadnom tisku izjavu jednog izvještaja bečke radničke blagajne, »da postoji mogućnost, da stvaranje (uredskih) ambulatorija upravo povećava broj oboljenja«. (73. strana). To je dobar primjer načina argumentacije autora. On to sam ne kaže, on »samo« citira. Razumljivo je, da ima više bolesnika u izvrsno uređenim novim ambulatorijima bečke blagjne nego što ih je bilo u privatnim ordinacijama liječnika. Autor znade, da dobro uređene ambulante nijesu »povećavale broj oboljenja«. Došlo je više bolesnika u ove ambulante, jer su smatrali da tu ima više garancija da ozdrave. I mi smo opazili, da je došlo više bolesnika u naše nove bolje uređene ambulante nego u stare, i to smo smatrali velikim uspjehom naših ambulanata. Autor je ipak naveo taj citat u želji, da nađe argumente protiv naših zdravstvenih ustanova. U stvari je nehotice dao najveće priznanje uredskim ambulantama koje liječnik može da dade: konstatirao je da ih bolesni radnici rađe i u većoj mjeri posjećuju nego privatne ordinacije. Imamo oko 135 ambulanata u zemlji. Naše je radničko osiguranje stvorilo i 11 manjih i većih kupališta i zavoda za liječenje vodom i drugim fizikalnim sredstvima liječenja. U našim ambulantama liječe se svaki dan hiljade radnika, a ove naše ustanove služe i profilaksi oboljenja te smanjuju broj oboljenja i pomor našeg radništva. Smanjuju dakle i troškove osiguranja.

Smatram da su u našim prilikama ambulante naše najvažnije zdravstvene ustanove, no naše osiguranje ne može da bude ni bez svojih lječilišta i oporavilišta. Autor veli, da on nije protivnik tih ustanova. Prema tome je valjda revidirao svoje gledište o tome, da je to »kavijar« za radničko osiguranje.

No to ne znači da je pretjerano velik prijatelj tih naših ustanova. Nema ni riječi priznanja za uspješan rad tih ustanova i njihovih liječnika. Prigovara, da je u ove ustanove uložen novac osiguranja, te tvrdi da je trebalo uložiti novac osiguranja u druge vrijednosti pa i u kuće s privatnim stanovima. Nadalje prigovara da su troškovi previsoki.

Što se prvog prigovora tiče, smatramo da je dužnost osiguranja da stvori — barem u toliko u koliko to njegova gospodarska snaga dozvoli — zdravstvene ustanove za bolesne radnike, a da ne uloži sav svoj novac u banke ili da gradi kuće sa stanovima za privatnike.

Naše zdravstvene ustanove vraćaju bolesnom radniku radnu sopsobnost i zdravlje. Kod skladnog rada svih faktora osiguranja nose ove ustanove svim uredima jednako bogate kamate poboljšanjem zdravstvenih prilika radništva i smanjivanjem troškova za hranarine, bolnice i za pogrebnine. Ali osim toga nose lječilišta i 7% drugoj grani osiguranja, grani za nesreće, koja daje rente osakaćenim radnicima. Prije se predbacivalo osiguranju, da novac nije uložen u banke. Sada se o tome šuti, a predba-

Digitized by Google

cuje mu se da njegov novac nije uložen u gradnju kuća za stanovanje privatnika. A može da dođe vrijeme kada ne će ni kuće za stanovanje privatnika nositi toliko, koliko sada nose. Što će se onda predbaciti osiguranju? Istina danas osjećaju i naše zdravstvene ustanove posljedice krize. Nijesu svi kreveti popunjeni, i to utječe na prosperitet, razumije se samo na onaj, koji se može izračunati u kamatima. Ali danas nijesu kako smo vidjeli ni velike banke ostale netaknute od krize, a kažu da danas ima već i praznih stanova u pojedinim stanbenim kućama, koje autor tako energično preporuča.

Sličan je i prigovor protiv visine opskrbnih troškova u našim lječilištima. Autor uspoređuje naše opskrbne troškove s troškovima u lječilištima radničke blagajne u Wienu. Nijesam mogao naći godište izvještaja iz kojeg je crpio svoje podatke. Posljednje godište koje imam je izvještaj za godinu 1930. Autor citira razna lječilišta s cijenama opskrbe od 51.— do 100 dinara na dan. Po spomenutom godištu izvještaja radničke blagajne u Wienu (strana 121.) bili su troškovi u vlastitim lječilištima i oporavilištima bečke blagajne između 41.3 dinara i 132 dinara na dan, u stranim lječilištima od 53.5 dinara do 75 dinara na dan; prosječni trošak ovih lječilišta je 70 din. na dan (strana 122. izvještaja). Što se upućivanja naših bolesnika u strana lječilišta tiče, treba da upozorimo, da je Brestovac osnovan onda, kada u zemlji još uopće nije postojalo ni jedno drugo lječilište za tuberkulozu. Brestovac je proširen i Klenovnik je izgrađen onda, kada se još u našim državnim lječilištima za tuberkulozne čekalo po dva, tri i više mjeseci dok je bio prazan po koji krevet. Onda se još i na krevet u Brestovcu čekalo 2 do 3 mjeseca.

Što se opskrbnih troškova vlastitih lječilišta tiče, to oni ovise o vrlo mnogo faktora. Hoću tu da upozorim samo na jednu okolnost.

Naša lječilišta plaćaju drugoj grani osiguranja, grani za nesreće, u ime stanarine i kamata godišnje 7% od cijelog uloženog kapitala, pa i od prometnog kapitala. Nijesam vidio tolikog opterećenja »stanarinom« i kamatima ni u jednoj bilanci stranih zdravstvenih ustanova, u kojima se stanarina za vlastita lječilišta ili uopće ne računa ili se uloženi kapital amortizira na drugi računski način s neznatnim opterećenjem takozvanih opskrbnih troškova. Na Brestovcu bila je godine 1931. stanarina po bolesniku 15.12 dinar na dan i kamatni rashod bio je 2.68 dinara na dan. Od opskrbnine od 75 dinara plaća se 17.8 dinara u ime stanarine i kamata drugoj grani našeg radničkog osiguranja, koja time pokriva jedan dio svojih potreba i amortizira uloženi kapital. Ostaje za sve druge troškove (za opskrbu, za liječenje, za ogrijev i rasvjetu, upravu itd.) 57.2 dinara. U Klenovniku iznosi stanarina 21.42 dinara dnevno a kamatni rashod 4.73, ukupno 26.15 dinara dnevno. (Radnička Zaštita god. 1932., strana 507. i 508.). Htio sam ovim podacima samo dokazati, da treba mnogo poznavanja načina bilanciranja naših kao i stranih lječilišta pa i poznavanja prilika u ovim lječilištima, ako se hoće s pravom doći do tako strogog, debelo štampanog, autoritativnog suda, do kojega je došao autor, kada je izjavio, da on smatra »ovakovo gazdinstvo skroz neracijonalnim«.

Pikantno je, da se bečka blagajna, koju je autor nama prikazao kao primjer, kod kuće ima da brani protiv istih napadaja.

U izvještaju bečke blagajne za godinu 1930. brani se blagajna protiv prigovora, da su lječilišta skupa i luksuriozna time, da su ovi prigovori netačni u koliko se ne smatra da je klozet koji se ispire vodom luksus za radnika (str. 112).

U argumentaciji za slobodan izbor liječnika u radničkom osiguranju služi se autor razlozima, koje ćemo dijeliti u dvije grupe. U prvu grupu spadaju materijalni u drugu zdravstveni i etički razlozi. Iznio sam svoje obrazloženo mišljenje o ovom pitanju posljednji puta na anketi o slobodnom izboru liječnika, koju su održali pretstavnici Jugoslavenskog liječničkog društva i Saveza liječničkih komora s jedne strane a pretstavnici našeg radničkog osiguranja s druge strane. Zapisnik ankete štampan je u Glasniku Saveza liječničkih komora (i u Liječničkom Vijesniku g. 1932., str. 18. i 163.).

Ipak treba da se osvrnem već obzirom na veliku važnost tog pitanja na način, kako autor u ovoj knjizi obavještava našu liječničku javnost o materijalnoj strani ovoga pitanja. Najvažniji materijalni argumenat za slobodan izbor liječnika je taj, da se očekuje, da će kod slobodnog izbora liječnika u radničkom osiguranju biti namješten veći broj liječnika nego kod sistema namještenih liječnika. To je ujedno jedan od etičkih

Digitized by Google

razloga borbe za slobodan izbor; hoće se dati mogućnost zarade što većem broju liječnika. U Njemačkoj otpada god. 1930. kraj slobodnog izbora na jednog liječnika prosječno 613 članova, kod nas samo 440, a kada ne računamo liječnike zubare, 479 članova. Imamo dakle kraj sistema namještenih liječnika zbog raštrkanosti naših članova razmjerno više liječnika u radničkom osiguranju, nego što ih ima njemačko radničko osiguranje. O ovoj istini šuti ova knjiga o »socijalnom osiguranju radnika«.

Ali tvrdi se, da su »liječnici zaposleni pri našem socijalnom osiguranju prikraćeni za okruglo 31 milijun dinara u godini«.

Liječnici radničkog osiguranja vrše težak i odgovoran rad za skromnu plaću. Ipak treba da ustanovimo, da su naši liječnici-činovnici bolje plaćeni nego drugi liječnici u našoj javnoj službi. Naš liječnički stalež od radništva ne bi mogao da primi onih 37.5 milijuna dinara, koje je primio godine 1931. u ime honorara, da ne postoji radničko osiguranje. Od toga honorara otpada preko 35 milijuna na bolesničku granu osiguranja.

Autor je došao do svoje konstatacije o prikraćenju liječnika na temelju zaista čudnog računa.

Autor preporučuje sistem ograničenog slobodnog izbora po novom njemačkom zakonu po kojemu se liječnici plaćaju paušalno po glavi člana. Paušal je u relaciji s temeljnom plaćom osiguranih radnika. »Tangenta« za cijeli liječnički honorar iznosi oko 1.30% od ukupne temeljne plaće osiguranih radnika. Temeljna nadnica izračunana je po formuli njemačkog osiguranja. Po računu autora je kod Suzora temeljna nadnica jednog člana 10.000 dinara, a tangenta liječničkog honorara 133 dinara godišnje po članu, skupa 66.5 milijuna dinara godišnje.

Kod kontrole ovog računanja pokazuje se slijedeća zabuna.

Računajući tačno po formuli autora odnosno njemačkog osiguranja prosječna je temeljna nadnica za jednog člana kod Suzora ne 10.000 dinara nego 6.856 dinara, liječnička tangenta za jednog člana nije 133 dinara nego 89.1 dinara, a ukupna liječnička tangenta iznosi 44.5 milijuna dinara, a ne 65.5 milijuna.

Kako je došlo do ove velike razlike?

Autor kaže doslovce: »Efektivni prinos za blagajnu od svakog člana iznosi 480 dinara. Budući da Suzor ne ubire jednu trećinu p r o p i s a n i h prinosa, to p r o p i s a n i prinos za svakog člana iznosi oko 700 dinara na godinu«.

A sada poslije ovog smjelog »računa« autor uvijek računa time, da je p r o p i s a n i prinos u našem osiguranju oko 700 dinara. Međutim je p r o p i s a n i prinos u našem osiguranju 480 dinara godišnje po članu, a ne e f e k t i v n i prinos kako to autor pogrešno tvrdi.

Efektivni prinos je katkada veći katkada manji od propisanog prinosa, po tome kako poslodavci vrše svoju dužnost plaćanja i koliko je uspješan rad ureda pri utjerivanju prinosa. Tako je na primjer propisani prinos osiguranja za slučaj bolesti bio godine 1930. oko 305.5 milijuna dinara, a ubrano je u ime prinosa 309.5 milijuna. (Vidi Radničku Zaštitu god. 1931. tabele poslije stranice 764.). Kako može da bude ubrano više nego što je propisano? Tako, da su poslodavci bili dužni osim propisanog prinosa još 124 milijuna dinara zaostatka prinosa osiguranja za slučaj bolesti za godine 1922. do 1930. Zaista je teško vjerovati, da naš autor koji tako autoritativno sudi o finansijskim pitanjima osiguranja ne zna, da zaostatak prinosa za o s a m godina ne može da služi kao temelj za izračunavanje efektivnog prinosa j e d n e godine, a kamo li p r o p i s a n o g prinosa koji je po zakonu nezavisan od toga koliko je ured ubrao.

Godine 1931. bio je propisani prinos za slučaj bolesti 293.6 milijuna, ubrani prinos 283.7 milijuna. Te godine je dakle ubrano 9.8 milijuna manje od propisanog prinosa. Ali propisani prosječni prinos ipak je ostao nepromijenjen oko 480 dinara, jer je zakon odredio prinos u visini od 7% obezbijeđene nadnice osiguranog člana, bez obzira na to koliko je od toga Suzor mogao ubrati.

Pokušat ću da protumačim »račun« autora s jednim primjerom.

Kućevlasnik duguje banci 6.856 dinara. Dužan je platiti 7% kamata — to je godišnje 480 dinara. Plaća dug od kirije svojih stanara. Oni su za vrijeme od 8 godina ostali dužni na stanarini godišnje prosječno oko 240 dinara, skupa kroz 8 godina 1920 dinara. Po autoru dužan je zbog toga kućevlasnik banci ne više 480 dinara kamata nego 720 dinara.

Ovakav je otprilike račun autora o prosječnom prinosu našeg radničkog osiguranja.

Pošto su svi postoci uredskih izdataka izraženi u procentima p r o p i s a n o g prinosa padaju svi pogrješni zaključci a i sve

Digitized by Google

fantastične brojke autora. Njegov prosječni »propisani« prinos od 700 dinara godišnje po članu, koji bi mogao da spasi naše osiguranje od svih svojih nevolja, to je produkat žalosne zabune. Sličnih zabuna ima još i drugih u ovoj knjizi.

Poslije ovakovih krupnih zabuna, na temelju kojih je autor došao do sasvim pogrješnih zaključaka, izvanredno je teško da se autoru ne kaže za njegove račune i postotke ono, što on tako smiono tvrdi za račune našeg radničkog osiguranja: »da relacije njegovih računa ne dopuštaju stvaranje ispravnih zaključaka, jednom riječi, ne može ih se upotrebiti za o z b i l j a n znanstveni rad«.

Bilo bi za našu liječničku javnost i za liječnike radničkog osiguranja poželjno ako bi se ozbiljnim računima moglo dokazati, da se bez opasnosti za opstanak radničkog osiguranja i bez sniženja potpora bolesnim radnicima mogu znatno povisiti plaće liječnika i prihod liječničkog staleža od osiguranog radništva. Liječnici radničkog osiguranja imaju pravo da traže da se njihov pošteni rad pošteno plaća.

U nastojanju da to postignu, mogu im pomoći samo stvarni, ozbiljni računi. Nije potrebno braniti dobru i pravednu stvar liječnika računskim zabunama. Ovakovi računi ne mogu da koriste ni našem liječničkom staležu uopće. Oni mogu da škode — barem kod neupućenih — ugledu i interesima radničkog osiguranja.

Ali ne samo interesima radničkog osiguranja nego i interesima svih uredskih liječnika mogu da škode izvodi autora, koji se tiču zdravstvenih pitanja ili etičke strane liječničke službe u našem radničkom osiguranju. Autor ne napada uvijek neposredno na liječnički rad. On prigovara sistemu. Ali time postaju napadaji još oštriji i još nepravedniji. Navest ću nekoliko primjera ovakove kritike liječničkog rada u našem radničkom osiguranju.

Autor piše protiv uredskih apoteka. Među ostalim kaže: na ovom mjestu upozoravamo na nepovjerljivost članova blagajne prema receptu izdanom od b l a g a j n i č k o g l i j e č n i k a: »pa to je samo voda! nešto skupog ne smije da piše«. Ti se prigovori čuju ne samo pojedinačno, nego ih ima toliko, da već važe kao vox populi. Ne kaže autor da uredski liječnici propisuju samo vodu. On samo citira. Ali na ovom mjestu i sam autor skoro ništa drugoga ne kaže o uredskoj recepturi, a pošto kaže da ovo mišljenje važi kao vox populi, dopušta da je to i vox dei. Molim autora da kaže onima od kojih je čuo ovu — da rečem — klevetu, da ni jedan savjesni i pošteni liječnik u našoj zemlji, i da ni jedan liječnik u našem radničkom osiguranju ne propisuje bolesnom radniku koji od njega traži pomoći »samo vode«. Ne ordinira mu ni lijeka, za koji je uvjeren da ne vrijedi i da ne pomaže. Takovih liječnika ima samo u fantaziji nekih zavedenih ljudi. Toga niskog prigovora nema ni u napisima interesenata farmaceutske industrije i trgovine, koji brane svoje interese na otmeniji način. U zbirci Središnjeg ureda imade recepata za 4000 dinara a ima u masama recepata u vrijednosti od 200, 300 i više dinara, što dana ni u privatnoj praksi nije prečesta pojava. Mislim da takovih skupih recepata ima u našoj uredskoj recepturi više nego u privatnoj praksi. Kod nas pa i u radničkom osiguranju svih zemalja, u kojima postoji slobodan izbor, vrši se kontrola recepture i nastoji se da se ordinira samo ono što zaista vrijedi, što je zaista potrebno, i da se od dva jednako vrijedna lijeka ordinira onaj koji je manje skup. Ali takova nastojanja postoje danas i u ordinaciji privatnih liječnika, ne samo u obrani interesa bolesnika nego i u obrani narodne privrede, jer su skupi i zvaničnim lijekovima naše državne farmakopeje potpuno nadoknadivi specijaliteti skoro svi produkti strane farmaceutske industrije.

Svaki liječnik, svaki inteligentni radnik treba da podupire rad ureda da se spriječi razbacivanje sredstava radničkog osiguranja za nadoknadive suvišne strane specijalitete. Na ovim se neproduktivnim troškovima mora štediti. Ako je gladni radnik dobio novčanu potporu na koju po zakonu nije imao pravo, to je šteta za osiguranje, ali je radnik od toga imao koristi. Ali što se bez koristi za bolesnog radnika troši za nadoknadive skupe specijalitete, to je zaista bačen novac. Borba protiv predrasuda u recepturi je teška i mučna. Reklama farmaceutske industrije je moćna. Borbu za razumnu štednju vode liječnici i uredi ne samo kod sistema stalnih liječnika, nego isto tako i u zemljama slobodnog izbora liječnika. Zbog toga je ovakav napadaj na ovu štednju jedinstven i ništa ne smanjuje težinu ovog napadaja da nije direktan, da je samo »citat«.

Sličnu svrhu ima konstatacija autora u liječničkoj službi u našem radničkom osigu-

Digitized by Google

ranju. Taj je napad otvoren, ide tako daleko da govori o »vašarskom pogonu« u našim ambulantama. Štampa u napadnoj formi, da su osigurani članovi skroz nezadovoljni. Citira informacije koje su dobivene od članova. Kaže da medicinski uređaj, aparatura i pomagala u našim ambulantama »kako se čini, služe smo svrhama inspiciranja«. Kaže dalje: »za čudo je, da opće nezadovoljstvo blagajničkih članova nije došlo do otvorenog i jasnog izražaja. Možda je radništvo konačno rezignirano i ne vjeruje da mu blagajna osim hranarine može pružati i pravu liječničku pomoć u bolesti«. Tako liječnik ne bi smio da govori o radu svojih kolega. Konstatiram, da liječnici radničkog osiguranja daju članu pravu liječničku pomoć, i često bolju i izdašniju nego u privatnoj praksi, jer je liječnička pomoć u privatnoj praksi ipak ovisna o materijalnim mogućnostima bolesnika, dok je kod nas besplatna. Pa sam autor traži ticket moderateur kao lijek protiv suvišnih liječničkih posjeta u osiguranju. Radništvo u svojim masama bolje je upućeno od autora. Ne govori na ovako uvredljiv način o radu liječnika u našem radničkom osiguranju. Ne generaliziraju radnici svoje prigovore. Ima prigovora sa strane radnika protiv pojedinih liječnika. Ali ima radnika, koji ako ostanu bez kruha, traže potpore od radničkog osiguranja i onda ako im po zakonu potpora ne pripada. Poznato je i autoru, da radničko osiguranje nigdje na svijetu ne može da riješi cijelo socijalno pitanje. Može da daje ono što po zakonu i po svojim financijskim sredstvima smije dati. A ne smije da dade ono što prelazi granice zakona, jer može da time upropasti cijelo osiguranje, najozbiljniju socijalnu ustanovu za zaštitu bolesnog i unesrećenog radnika. Iz ovakovih sukoba čiji odium pada najčešće na liječnika stvara se nezadovoljstvo, stvaraju se i tužbe protiv liječničke službe, koje su tužbe u 99% slučajeva neopravdane i koje autor ne samo prihvaća nego i generalizira.

U našem radničkom osiguranju radi 1400 liječnika. To su kolege autora, koji vrše teški odgovorni svoj rad savjesno i uspješno. Oni upotrebljavaju medicinske aparate svoje ordinacije, oni liječe po zakonima savremene medicine i svoje savjesti. Oni liječe uspješno radnika, koji prije opstanka radničkog osiguranja nije imao mogućnosti da se uopće liječi i da na vrijeme ide liječniku.

Besplatna liječnička pomoć omogućuje i profilaktični rad naših liječnika. Zato smo protiv ticket moderateura autora, zato smo protiv opterećenja radnika s troškovima recepture. Mislimo da našem radništvu po njegovim specijalno teškim prilikama i po njegovoj higijenskoj kulturi još treba dugo vremena, da se nauči kako treba da na vrijeme traži liječničku pomoć.

Autor govori o »krivim prikazivanjima« naše liječničke službe (strana 41.). Liječnici radničkog osiguranja imaju pravo da traže, da se kriva prikazivanja o njihovom radu ne šire u našoj javnosti. Čudim se da autor kada apelira na »opće nezadovoljstvo blagajničkih članova«, nije osjećao da vrijeđa osjećaje savjesnih uredskih liječnika, koji ispravno i pošteno vrše svoju dužnost, koji znadu da njihovom požrtvovnom radu imaju da zahvale hiljade i hiljade radnika svoj život i svoju radnu sposobnost, da im duguje zahvalnost i država i naše narodno zdravlje.

Ima i kod slobodnog izbora liječnika i u privatnoj praksi pogrješaka pojedinaca, ima ih kod svakog sistema. Generalizirati je grijeh. Ipak su liječnici oni intelektualci i javni radnici, koji pod najtežim prilikama, često u opasnosti života, sa najviše altruizma vrše svoje zvanje, koji više od drugih intelektualaca rade besplatno. Omalovažavanje rada jedne vrlo velike grupe liječnika samo zbog napadaja na jedan sistem liječničke službe, nije pravedno, ne ide u korist ni cijelom liječničkom staležu. Što se preopterećenosti pojedinog liječnika tiče, to je tipična pojava baš sistema slobodnog izbora, gdje ne možete spriječiti da mase radništva idu baš samo pojedinim liječnicima, ako hoćete da slobodan izbor bude barem donekle slobodan. Pa i autor mora da govori i ako vrlo sramežljivo o »blagajničkim lavovima« i o mjerama protiv njih. Ove mjere to su one »crne tačke« koje bi autor tako rado pripisao našem osiguranju, i koje postoje samo kod revizije računa u onom slobodnom izboru liječnika, koji nam na temelju njemačkog primjera tako toplo preporučuje. Ne znam kako će sada izgledati taj »slobodni« izbor u Njemačkoj. Ne mogu da zamjerim autoru njegovo oduševljenje za ovaj sistem. Ali moram da mu zamjerim da priča o nekim crnim tačkama u nadzoru nad radom liječnika u našem radničkom osiguranju. Kao u svakom radničkom osiguranju svijeta, tako se i kod nas vrši nadzor nad izdavanjem novčanih i

Digitized by Google

stvarnih potpora na teret ureda. Razumije se samo po sebi, da se liječnik upozorava ako su njegova davanja daleko prešla granice normale, ili ako se kose sa zakonskim propisima. Ali se kod nadzora i kod upozorenja pa i kod postupka protiv onih, koji se ne drže propisa postupa otvoreno. U našem osiguranju, u našem nadzoru nad izdavanjem potpora nema nikakovih tačaka, ni »crnih«, ni bijelih, a niti kakvih drugih. To je izmišljotina i ja mislim, da je autor žrtva mistifikacije. »Tačke« postoje kod obračuna, kod revizije računa liječnika u slobodnom izboru po receptu autora odnosno njegovog njemačkog uzora. Citirat ću doslovce samo to, što autor o tome kaže (str. 59.). Kod kombiniranog sistema kontrole liječničkih računa kontroliraju se liječnički računi, ako prekorače stanoviti prosjek. »Računi, koji prekoračuju prosječni broj davanja, p o b u đ u j u s u m n j u, da se možda nijesu bez potrebe f o r s i r a l e o r d i n a c i j e i p o s j e t i. Ako pak honorarni obračuni prekoračuju prosječni iznos u odnosnoj liječničkoj grupi, pobuđuju sumnju, da je v r i j e d n o s t d a v a n j a u m j e t n i m n a č i n o m p o v i š e n a, jer se eventualno davala prednost onim metodama liječenja, koje tarifna ljestvica označuje s većim brojem tačaka« (str. 59).

Evo bolnih i crnih tačaka sistema slobodnog izbora, gdje kolege u opravdanoj obrani svojih vlastitih materijalnih interesa, na temelju »u t i s k a k o m i s i j e« zbog sumnje da li je uložen nerazmjerno velik trud ili pak postoji »n e d o z v o l j e n a p o l i p r a g m a z i j a« odbijaju stanoviti postotak od odnosnog računa (str. 59), katkada velike svote. Mislim da tome ne treba komentara. Tu je autor na najjasniji način prikazao etičke opasnosti svoga obljubljenog sistema slobodnog izbora i etičku prednost našeg sistema.

Etička svijest je individualna, ona ne ovisi o sistemu po kojem se radi. Ovisi o čovjeku. Ali je ipak dobro, da liječnik materijalno nije ovisan o bolesniku, koji od njega traži ne samo liječenje, nego i novčane i druge potpore velike vrijednosti.

To jasno pokazuje onaj citat autora o sumnjivim računima i o ominoznim tačkama njegovog sistema slobodnog izbora.

Naša je javnost danas već nešto bolje upućena u rad, u važnost i u bitnost radničkog osiguranja nego prije, tako da ova knjiga valjda ne će nanijeti pretjerano mnogo štete našem radničkom osiguranju. Velike mase osiguranog radništva znadu valjda također da ispravno procjene apel ove knjige na njihovo »veliko nezadovoljstvo« protiv njihovog osiguranja i njegove liječničke službe. Šteta od ove knjige za osiguranje dakle valjda ne će biti prevelika i a k o d a n a š n j e t e š k o v r i j e m e g o d i š i r e n j u n e z a d o v o l j s t v a. Ipak je šteta bila pisati ovu knjigu ovako agresivno.

Ima u našem osiguranju mnogo liječnika, koji su skoro cijeli svoj život proveli u radu u radničkom osiguranju. Ima sve više mladih liječnika, koji vrše sa mnogo ljubavi svoj teški socijalni i liječnički rad u našem radničkom osiguranju, koji vole socijalno osiguranje. Mislim da su svi ovi liječnici, koji ispravno vrše svoj rad, osjećali nepravednost napadaja i suda autora o njihovom radu, da su osjećali povrijeđenost zbog izvoda autora o liječničkom radu u našem osiguranju. Liječnik može da se bori za slobodni izbor a da ne omalovažava rad svojih kolega, koji rade u radničkom osiguranju. Njihov rad je plemenit i koristan ne samo za bolesnog radnika nego i za cijeli narod. S ponosom može da gleda svaki ispravni liječnik našeg radničkog osiguranja na socijalni i zdravstveni efekat svoga rada.

U jednom gradiću Sedmogradske živio je u prošlom stoljeću jedan mesar. Mladić je bio potomak jedne obitelji, koja se tradicijonalno bavila kraj svoga poštenoga zanata i škopljenjem životinja i operacijom staračke mrene ljudi. Bolesnici su dolazili iz cijeloga kraja do ovog mesara, koji je bio jedan od najslavnijih pretstavnika obiteljske tradicije. Čulo se, da vrši svoje operacije mrene s munjevitom brzinom i obično sjajnim uspjehom. Ali se čulo, da su nekoji od njegovih bolesnika ipak oslijepili od »operacije«. Vlasti mu ništa nijesu mogle, bolesnici su mu fanatički vjerovali i nikada ga nijesu izdali. Profesor oftalmologije u glavnom gradu čuo je za čudnovate operacije mesara. Pozvao ga je i dao mu je da izvrši svoju operaciju na lješini. S čuđenjem je ustanovio sigurnost reza i virtuoznost rada ovoga »čudotvorca«. Predložio mu je da uči medicinu, a prije svega pokazao mu je na očima lješine finu osjetljivu građu ljudskoga oka. Dokazao mu je koliko je sigurnija ova operacija ako je vrši ruka stručnjaka. Mladić se upoznao s misterijama građe ljudskog oka i vidio je, koja opasnost prijeti njegovim bolesnicima. Pobjegao je istoga dana kući u svoju mesnicu i nikada više nije

Digitized by Google

uzeo nož za operacije u ruke. Onoliko znanja, koliko je stekao, bilo mu je dosta da bude izliječen od opasnog svog nadriliječništva.

Autor je naučio mnogo o radničkom osiguranju i znade toliko o ovoj složenoj grani socijalne medicine, da se čudim što je unatoč toga napisao ovakovu knjigu.

DEUTSCH Dr. EDO, liječnik Ouzora u Zagrebu:

ARTHIRITIS DEFORMANS I NEZGODA

Među oboljenjima, koja dolaze u vezu sa ozljedama bilo kao posljedice nezgoda bilo u smislu pogoršanja nakon ozlijede, igra dosta veliku ulogu arthritis deformans, tako da je poznavanje ove bolesti u svrhu procjenjivanja radne sposobnosti kod ozlijede zglobova od eminentne važnosti. Naročito je važna prognoza arthritis deformansa, odnosno rješenja pitanja, u kojim slučajevima ozlijede zglobova postoji vjerojatnost, da će nastati arthritis deformans, a u kojima ne. Važno je rješenje ovoga pitanja iz razloga, jer arthritis deformans znači veliki minus za funkciju zgloba, njezina nazočnost umanjuje znatno radnu sposobnost ozlejeđene okrajine. A ipak, i ako je etiologija arthritis deformansa već prilično raščišćena, njezina prognoza, t. j. pretskazivanje, u kojim slučajevima može ta bolest nastati, a u kojima ne, nije jošte dovoljno razjašnjena. Zašto nastaje arthritis deformans u mnogim slučajevima kod relativno mladih ljudi nakon ozlijeda, a zašto ne nastaje kod starijih sa možda težim ozlijedama, kada bi u takovim slučajevima postojala veća vjerojatnost za nastajanje te bolesti?

Odgovor na ova pitanja leži zapravo u etiologiji i patogenezi bolesti. Ona ne nastaje samo u vezi s ozlijedom. Šta više mogli bi reći, i ako se čini paradoksnim, da ozlijeda sama nikada nije uzrokom arthritis deformansa. Čini se da je pravi uzrok bolesti u konstituciji čovjeka. Ozlijede, infekcije i svi ostali momenti, nakon kojih se arthritis deformans razvija, samo izazivaju bolest, ali joj nisu uzrokom. Prema tome mogli bi reći, da je uzrokom ove bolesti konstitucijonalna manja vrijednost pojedinog zgloba ili više njih. Bilo bi naime za očekivati, da razni uzroci produciraju i različite pojave u zglobovima, dok kod arthritis deformansa jasno vidimo, da je klinička slika u svakom slučaju jedna ista, i ako su momenti, koji ovu kliničku sliku proizvode, različiti. Anatomska slika arthritis deformansa očituje se u degenerativnim, reparativnim i produktivnim promjenama u zglobovima, koje se promjene razviju veoma polagano. Najjasnije se opažaju ove promjene na kostima i hrskavici, no pogođeni su i ostali dijelovi zglobova, kapsula, spojne vrpce i mišice. Čak se često na kostima i hrskavici još i ne opažaju promjene (niti na rentgenološkoj snimci), dok je kapsula već odebljana, edematozna, a muskulatura kontrahirana. Da li kraj ovih promjena postoje i znakovi upale, nije jošte sasvim jasno (zato je i naziv bolesti netačan, te bi ispravnije trebali zvati »arthropathia deformans«, u kojem izrazu nije naznačeno da se radi o upali). Prema kliničkim pojavama razlikujemo primarnu i sekundarnu arthritis deformans. Primarna je ona, kod koje simptomi bolesti nastaju istodobno ili u pojedinim nastupima u više zglobova, a da zato nije bilo naročitog uzroka. Kod sekundarne arthritis deformans bolest je lokalizirana na jedan zglob, te se razvija nakon težeg traumata ili nakon akutnije ili kronične upale (tuberkuloza, lues itd.) ili na deformitete, koje su nastale u samom zglobu ili njegovoj okolici. Zapravo se kod primarnog oblika radi o pravoj konstitucijonalnoj manjoj vrijednosti (Minderwertigkeit) svih ili većine zglobova, dok je kod drugog oblika ova manja vrijednost nastala tek nakon traumata, upale itd. Ova okolnost je sama po sebi veoma važna kod prosuđivanja radne sposobnosti, jer se ne može svesti uzrok bolesti na ozlijedu, ako se ona nakon traumata na jednom zglobu, pojavljuje istovremeno ili redom i u drugim zglobovima, koji nisu ozljedom pogođeni.

Dispoziciju za arthritis deformans nalazimo veoma često kod pretilih, jer su im donje okrajine previše opterećene, nadalje kod osoba, koje boluju na insuficijenciji nekih žlijezda, naročito kod žena u klimateriju, osim toga kod stanovitih zvanja, kod kojih je opterećenje jedne okrajine veće, nego druge, a često i kod prekomjernog opterećenja obih donjih okrajina. Tako smo vidili

Digitized by Google

arthritis deformans jednog koljena kod radnika, koji jednom nogom tjeraju kakav stroj, a na drugoj stoje i na njoj nose teret cijelog tijela. Nadalje smo vidili arthritis deformans naročito često kod služavka, u zglobovima stopala. Kod starijih ljudi se češće opaža arthritis deformans, nego li kod mladih, no poznamo mnoge slučajeve, u kojima je ta bolest nastala između 20—30 godina.

Ako smo uzrok bolesti našli u konstituciji, odnosno u traumatu, infekciji itd., time još nije protumačen progresivitet bolesti. Za arthritis deformans je naročito karakterističan progresivitet, koji se može tumačiti samo tako, da na zglob djeluje stalno neki podražaj, koji prouzrokuje razgrađivanje postojećeg i stvaranje novog tkiva. Dakle nije onaj jedini događaj (trauma, infekt itd.) sam uzrokom promjena u zglobu, nego promjenjen položaj zgloba, stalni infekt itd. prouzrokuju sve veće razgrađivanje zgloba, te se produkti rastvaranja primješaju zglobnoj tekućini (synovia), te kao neposredni uzrok djeluju podražavajući.

Klinička slika bolesti pokazuje objektivnih i subjektivnih simptoma. Subjektivni simptomi su boli, koje mogu biti spontane i trajne, a mogu od vremena do vremena popustiti. Noćne boli su jako česte. Karakter bolova je različit. Nekada su tupe boli, kao nakon udarca, nekada naliče svrdljanju u zglobu, nekada se opet pojavljuju ili pojačaju kod stanovitih kretnja, da su boli jake, kada pacijenat nakon duljeg sjedenja ustaje, te kod hodanja niz stube, dok je hodanje uz stube barem u laganijim slučajevima bezbolno. Objektivni simptomi ne odgovaraju uvijek subjektivnima. Kod veoma jakih bolova može postojati jedva vidljiva oteklina zgloba, a kod manjih bolova može oteklina biti jaka. Oteklina je mekana, ne fluktuira i pokriva čitav zglob ili samo jedan dio, te nije naročito karakteristična za bolest. Imade slučajeva, u kojima otekline uopće i nema. Muskulatura oko zgloba je napeta, kapsula odebljana. Najkarakterističnija je rentgenološka snimka, ali samo u naprednijim slučajevima; ona pokazuje sve karakteristične promjene u samom zglobu: dakle razgrađivanje, reparaciju i produkciju novoga tkiva. Naročito su karakteristični koštani zupci na rubovima kosti. U početnim slučajevima može rentgenološka snimka da bude dugo vremena sasvim negativna, te je zato veoma važno, da iz jedne snimke ne zaključimo na karakter bolesti. Ali opet se ni iz pozitivne rentgenološke snimke, te ostalih objektivnih simptoma ne smije zaključivati na veličinu subjektivnih simptoma, jer kako rekosmo, boli mogu biti i kod malih promjena jake, a kod velikih slabije. Unatoč negativne rentgenološke snimke u početnim slučajevima, treba pacijenta pomno pregledati, jer se arthritis deformans lako zamjenjuje sa drugim bolestima. Tako se često zamjenjuje oboljenje u kuku sa išiasom, u koljenu sa reumatičnim oboljenjem.

Razvitak arthritis deformansa iza nezgode može se na tri načina tumačiti: prvi način je taj, da na jedamput ozlijeđenom zglobu nastaju uslijed promjenjenih statičkih prilika i promjenjene funkcijonalne prilike, pa se zglob razgrađivanjem starog i produkijom novog tkiva prilagođuje promjenjenim statičkim prilikama. To se najbolje vidi kod frakture koljenog zgloba, ako je kost zarasla u krivom položaju. Ovaj abnormalni položaj stvara novu funkciju zgloba, te se mora sada i oblik zgloba toj funkciji prilagoditi i tako nastaju one karakteristične izrasline na rubovima kostiju .Drugi način je taj, da se kod ozlijede i konsekutivnog lošeg položaja jednoga zgloba stvara arthritis deformans drugoga zgloba. To se jasno opaža, kada je na pr. ozlijeđeno stopalo. Promjenjenoj funkciji stopala treba da se prilagođuju i ostali zglobovi i tako nastaje arthritis deformans u koljenu i kuku, a često i u zglobovima kralježnice. Ovaj način postanka arthritis deformansa je najčešći, te ne nastaje samo iza ozlijeda, već i inače, ako su statičke prilike zbog bolesti ili deformiteta stopala promjenjene, tako na pr. veoma često kod plosnate noge. — Treći način razvitka arthritis deformansa nije vezan na jednu jedinu nezgodu, već se bolest stvara nakon opetovanih manjih traumata. Za ovakove slučajeve vrijedi naročito ono, što smo prije rekli o trajnom stanju podražaja. Sitna traumata podržavaju stalno to stanje, te se stalno rastvara staro i stvara novo tkivo.

Kako rekomo, za osiguranje protiv nezgoda veoma je važno, ali ujedno je i veoma teško pretskazivanje, u kojim slučajevima će se nakon ozlijede stvarati arthritis deformans. Odgovor na pitanje može biti samo fakultativan, t. j. nikako se ne može za stanovite slučajeve unapred reći, da će iza nezgode nastati arthritis deformans, već treba odvagnuti pojedine momente, koji pogoduju stvaranju ove bolesti, pa prema tome računati sa vjerojatnošću ili mogućnošću kasnijeg arthritis deformansa. Tako na pr. možemo računati time, da će arthritis deformans nastati kod starijih ljudi nakon preloma kosti i onda, kada se prelom besprikorno izlije-

Digitized by Google

čio. Nadalje može nastati arthritis deformans nakon ozlijede u svim onim slučajevima, kod kojih postoji jedan ili više od onih momenata, koje smo prije spomenuli: pretilost, disfunkcija nekih žlijezda, stanovita zvanja i t. d. Ako postoji veći broj momenata, koji pogoduju stvaranju arthritis deformansa, bolest će se razviti i prije i vehementnije, nego li inače. Tako se može raditi o prelomu i infekciji zgloba. Prelom će prouzročiti deformaciju, a infekcija onaj stalni podražaj, koji ne pušta tkiva da miruju.

Važan je odgovor na pitanje, može li se postojeći arthritis deformans nezgodom pogoršati? Ta mogućnost postoji, ali mnogo rjeđe, nego što se to općenito drži. Kao i kod zdravih, tako može i kod artritičara nakon nezgode nastati u zglobu eksudat, koji nakon kraćeg ili duljeg vremena nestaje tako da se vrate opet prijašnje prilike. Ako nije bilo objektivnih promjena nakon ozlijede, već samo subjektivnih, onda je prosuđivanje pogoršanja mnogo teže. U takovim slučajevima može biti jedini mjerodavni momenat: stanje muskulature i pogoršana gibivost zgloba. Bez sumnje je pogoršanje dokazano, ako se rentgenološki ustanovi prelom jednog artritičnog zupca. Ni u takovim slučajevima ne ostaju posljedice pogoršanja više od šest mjeseci (mišljenje Borcharda). Objektivno se može nadalje smatrati pogoršanjem prijašnjega stanja, ako se neko vrijeme nakon ozlijede (obično nakon 6—9 mjeseci) simptomi arthritis reformansa naglo pogoršaju, te se ovo pogoršanje može ustanoviti i rentgenološki. U svim slučajevima, u kojima postoji sumnja pogoršanja arthritis deformansa nakon ozlijede ili ako pacijent sam drži, da je pogoršanje nastalo uslijed nezgode, treba praviti rentgenološke snimke, eventualno i u serijama.

Ne manje je važno pitanje, je li arthritis deformans, koji se razvio dulje vremena nakon nezgode, poslijedica ove ili nije. U više navrata je ustanovljeno, da se arthritis deformans pojavio mnogo godina iza nezgode, i to ili kao neposredna posljedica nezgode, kada je kroničan infekt bio uzrokom razgrađivanja i stvaranja novoga tkiva ili kao posredna posljedica nezgode, kada je arthritis deformans bio posljedica samo poremećenih statičkih prilika, na pr. iza preloma kosti. Arthritis deformans ne može nastati prije 6—8 nedjelja iza kako se desila nezgoda, a kod mladih osoba ne kasnije od 2 godine iza nezgode. Kod starijih osoba još i prije, osim ako se radi o infekciji ili dugom mirovanju zgloba. I onda, kad se u ovom roku pojavila arthritis deformans, možemo priznati samo u tom slučaju, da je posljedica nezgode, ako je zglob sve do nezgode bio potpuno zdrav, te ako i rentgenološka slika snimljena nakon nezgode ne pokazuje osim znakova ozlijede nikakovih, pa makar i ne deformirajućih promjena. Isto treba dokazati da ni ostali zglobovi nisu bolovali na arthritis deformans, jer u takovom slučaju moglo bi se i na ozlijeđenom zglobu raditi o primarnoj, dakle ne uslijed nezgode nastaloj arthritis deformans, za koju ozlijeđenoga ne pripada otšteta, osim ako su simptomi tako vehementni, da bi se moglo priznati pogoršanje bolesti.

Kod prosuđivanja, da li je arthritis deformans posljedica nezgode, treba dokazati, da je nezgoda zadesila zglob ili barem onaj ekstremitet, kojemu zglob pripada.

Nekoji autori ne pripisuju arthritis deformansu veliku važnost kod prosuđivanja radne sposobnosti nakon nezgode, no iz gornjega se vidi, da ona barem za neko vrijeme znatno djeluje na radnu sposobnost, i ako se mora priznati, da će se kod mlađih radnika razmjerno dosta brzo zaustaviti proces, ako se bolest ustanovi u počecima. A najvažnije je, da se svrsishodnim liječenjem same ozlijede po mogućnosti spriječi razvitak arthritis deformansa.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

BOLI U KRIŽIMA KOD ŽENA.

Veoma veliki broj naših pacijentica — i u socijalnom osiguranju — tuži se na boli u križima. Te se boli mogu pojaviti kao povremena trganja, probadanja, slabiji ili jači grčevi, konstantne slabije i jače boli sa manjim ili većim ograničenjem gibivosti u zglobovima kralježnice i t. d. U takvim se slučajevima ne smijemo zadovoljavati sa nejasnom diagnozom »reumatizma«, već valja istraživati dublje razloge i promjene u čitavom organizmu, koje mogu takove boli prouzročiti. Često ćemo razloge tih bolova naći u oboljenjima ženskog genitalnog aparata, te ćemo ih svrsishodnim liječenjem moći brzo otstraniti, no još češće će takove boli prouzročiti promjene skeleta i muskulature, a u prvom redu promjenjena statika u donjim ekstremitetima. Jasno se očituju takovi slučajevi, kada je jedna donja skrajnica iz bilo kojega razloga skraćena. Ako takovog bolesnika pregledamo, opazit ćemo da mu se kralježnica naginje na jednu stranu. Uslijed skvrčenja (kontrakture) mišičja na ovoj strani nastanu boli. Naravno je da ne će ostati samo kod skvrčenja mišičja, nego će uslijed toga što je nastala skolioza (iskrivljenje kralježnice) ubrzo reagirati i zglobovi kralježnice, koji se moraju prilagoditi promjenjenoj funkciji, te će se stvarati t. zv. arthropathia deformans, koja će biti dakako uzrokom daljnjih bolova. Potvrdit će nam diagnozu da se kod tih statičkih promjena u mišičju križa — površno ili u dubini — nalaze manji ili veći dosta tvrdi čvorovi, koji bole na pritisak. — Boli u križima ne pojavljuju se samo u onim slučajevima, u kojima je koja okrajnina skraćena, nego u mnogo češćim slučajevima naprednijih deformiteta u donjim okrajninama uslijed plosnate noge, O-noge ili X-noge i t. d. I u ovim se slučajevima zglobovi gležanja, koljena, kukova, zdjelice i kralježnice moraju prilagoditi promjenjenoj statici, te uslijed toga nastanu kontrakture u mišicama i promjene u zglobovima, koje promjene prouzrokuju u prvom redu boli. Veoma često ćemo opaziti da pacijenti ne lokalizuju boli na ona mjesta, koja su deformirana od početka, na pr. na plosnate noge, nego se tuže samo na boli u križima ili u bedrima. Zato je potrebno da se kod bolova u križima osvjedočimo o stanju donjih ekstremiteta, te da ne pregledamo samo križa, na kojima — naročito u početku — često ne ćemo naći nikakovih promjena. Treba tragati u prvom redu za spomenutim čvorićima u muskulaturi, a onda pretražiti čitav skelet i muskulaturu donjih okrajnina. Veoma često ćemo se osvjedočiti o tome da — iako ne postoje spontane boli u zglobovima donjih okrajnina — postojat će otekline zglobova, koje pacijenti do tada sami nisu opazili, — kao posljedice deformiteta zglobova, a i boli, koje se očituju već i na slabi pritisak prstom, a koje su do pregledbe isto izbjegle pozornosti pacijenta. Promjene u ženskim genitalnim organima mogu postojati i pored promjenjene statike u donjim okrajninama, a obe vrsti promjena mogu biti uzrokom bolova u križima. U ovakovim slučajevima pokušat ćemo boli otstraniti u prvom redu tako da ćemo liječiti promjenjenu statiku, a ginekološko-operativne zahvate, koji bi došli u obzir kod obolenja genitalnih organa, ostavit ćemo za one slučajeve, kod kojih liječenje statike nije dovelo do željenoga uspjeha. — Promjenjenu statiku liječit ćemo poznatim ortopedskim metodama: uloškima, kupanjem, masažom, vrućim zrakom, bandažama; kod o- ili x-noga primjenivat ćemo operativne zahvate, ako ih nađemo potrebnima i t. d. Naročitu pažnju zavrijeđuju spomenuti čvorovi u mišicama (t. zv. miogeloze), koji se liječe energičnom masažom. Pitanje promjenjene statike i promjena u ženskim genitalnim organima u odnosu k bolima u križima i kralježnici, u zadnje je vrijeme dosta često predmetom rasprave u medicinskim časopisima. Za sada upućujemo na članak Kreuza i Bokelmana, u Arh. f. Gynäk. 1932 sv. 51 br. 1—2, te članak M. Samuela u Münchener med. Wochenschr. 1932 br. 17. D.

Voss: OBOLJENJE ŽIVACA I RADNA SPOSOBNOST.

(Med. Klin. 1933. br. 2.)

Rasprava se bavi poglavito sa pacijentima, koji su ozlijeđeni na glavi i sa psihopatima. Kod ozlijeda na glavi važna je anamneza, koju mora liječnik sam ispitati. Prosuđivanje pograničnih slučajeva veoma je teško. Opravdanost subjektivnih tegoba može se često objektivirati sa pregledbom nerva akustikusa, vestibularisa i vasomotorija. Psihopate treba općenito predati na liječenje liječniku stručnjaku. Ne stoji tvrdnja nekojih liječnika da je u socijalnom osiguranju važnije poznavanje čovjeka i socijalni

Digitized by Google

osjećaj od kliničke diagnostike. Liječnik može svoj rad da vrši samo savjesnim poznavanjem diagnoze, no poznavanje čovjeka i socijalni osjećaj isto su potrebni atributi liječniku socijalnog osiguranja. D.

Vigdorčik: KARCINOM I RENTGENOVE ZRAKE.
(Zbl. f. Gewerbehyg. 1932. br. 10—11.)

Principijelno je važno da se ustanovi da li su karcinomi koji nastanu u organizmu bez oboljenja kože, prouzročeni rentgenovim zrakama. Ovo se pitanje tiče i liječnika, koji rade sa rentgenovim cijevima i pomoćnog osoblja u rentgenskim laboratorijima, a i radnika kod fabrikacije rentgenskih cijevi. Autor opisuje bolest liječnice koja je dvadeset godina radila sa rentgenom i obolila na karcinomu obih sisa. Osim ove bolesti, kod koje se veoma rijetko dešava da je obostrana, obolila je još i na drugim bolestima, za koje je očito da su nastale rentgenom, kao što je leukopenija sa relativnom limfocitozom, sekundarna anemija i preuranjeni klimaks. I ako na koži nije bilo nikakovih promjena, bilo je očito po ovim bolestima da je i rak nastao rentgenom. D.

Ascher: ZDRAVLJE RADNIKA U SVJETSKOJ KRIZI.
(Zbl. f. Gewerbehyg. 1932. br. 10—11.)

Temeljem različitih statističkih iskaza dokazuje autor da je u Njemačkoj unatoč krize i unatoč pogoršanja općenitih uslova za život, u kritičnim godinama 1930.—1932. pao mortalitet prema prijašnjim godinama. Isto je zabilježeno i za Ameriku. Zanimljivo je da se mortalitet smanjuje naročito kod tuberkuloze i kod onih oboljenja, koja su skopčana sa gubitkom radne sposobnosti, kako to dokazuju statistike ustanova za socijalno osiguranje. Razlozi ovih pojava ne mogu se ustanoviti iz objelodanjenih statistika. D.

Gandinu i Matusević: T. ZV. LUMBAGO KAO OBRTNA BOLEST.
(Zbl. f. Gewerbehyg. 1932. br. 10—11.)

Autori pregledali su 44.000 radnika i namještenika u željezničkim pogonima da bi ustanovili, kako se često pojavljuje lumbago u različitim poslovnim granama. Ustanovili su da radnici, koji vrše teški tjelesni rad (bravari, radnici drvene struke, radnici kod tovarenja vagona) obole najčešće od lumbaga, dok oni namještenici, koji su po svome zvanju izloženi nepogodama vremena, dakle većinom skretničari i nadziratelji pruga, obole razmjerno veoma rijetko. Statistički se može dokazati da muškarci obole od lumbaga triputa češće od žena. I ta je okolnost ovisna o težini rada, jer je dokazano da muškarci i žene, koji rade u jednoj te istoj struci, obole jednako često. Prirođene patološke promjene kralježnice ne igraju gotovo nikakovu ulogu, dok je važnija uloga vlaka muskulature kod promjena kralježnice, koje su nastale prenaprezanjem, a naročito ako su već i prije postojale anomalije. D.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

PRAVO NA PORODILJSKE POTPORE MOGU OSTVARIVATI I PASIVNI ČLANOVI

(Presuda suda radničkog osiguranja u S. broj 30 od 26. X. 1932. i rešenje Odelenja B beogradskog kasacionog suda u N. S. broj 868/12/1932. od 23. XII. 1932.).

Odlukom rentnog odbora OUZOR-a u S. odbijena je porodiljska potpora članu P. A. za ženu iz razloga, što je čl. 2. Nov. o. p. p. od 5. XII. 1931. ukinut, u koliko se tiče porođajnih potpora, i § 56. ZOR. Protiv ove odluke izjavio je član P. A. blagovremeno žalbu na sud radničkog osiguranja tvrdeći da ima pravo na traženu potporu pošto je porođaj povodom kojeg potporu traži usledio 5 dana posle prestanka njegovog članstva, a između 2. januara 1932. odnosno dana porođaja 21. maja 1932. bio je članom u svemu 1 god. 4 meseca 14 dana. Okružni ured za osiguranje radnika u prigovorima podnesenim na žalbu molio je da ona bude odbijena i napadnuta odluka odobrena. Tvrdio je da je žalilac prestao biti članom dne 16. maja 1932. godine, porođaj se desio dne 21. maja 1932. a pošto je novelom § 49. ZOR-a ukinut § 56. ZOR-a u koliko se tiče porođajskih potpora, nema žalilac pravo na potporu. Ujedno je u prigovorima izjavio, da otklanja svako poravnanje sa žaliocem. Na osnovu ove izjave sud nije sproveo u § 16. Pravilnika predviđeni pokušaj poravnanja među strankama jer je bez svakog izgleda na uspeh već je neposredno odredio i održao usmenu raspravu. Na usmenoj raspravi iznesen je u smislu § 21. Pravilnika sadržaj spisa o prethodnom postupku i saslušane stranke lično koje su ostale kod navoda žalbe odnosno prigovora. Saslušanje stručnjaka u smislu § 167. ZOR-a sud nije sproveo, jer se radi samo o pravnom pitanju. Prema izlaganju parničkih stranaka sud je na osnovu žaliočevog osobnog lista ustanovio da je žalilac u vremenu od godine dana pre porođaja t. j. između 21. maja 1931. i 21. maja 1932. godine bio članom od 1. juna 1931. do 16. maja 1932. u svemu 11 meseci i 16 dana. Pošto se prema stavu 2. čl. 1. zakona o izmeni odredaba zak. o osig. radnika od 5. decembra 1932. (S. N. br. 285 od 6. decembra 1931.) pravo na potporu za porođaj stiče članstvom od 10 meseci u poslednjoj godini pre porođaja, žalilac je ovaj uslov ispunio. Prigovor ureda, da je ovom novelom izmenjen i § 56. ZOR-a u koliko se tiče porodiljske potpore i da posle novele pravo na potporu prestaje prestankom članstva, a da ne traje još 3 nedelje nakon istupa iz posla, kako je propisano u § 56. ZOR-a sud nije mogao uvažiti, jer iz člana 2. iste novele očito proizlazi da su ovom ukinuti samo propisi § 49. i one odredbe § 45. koje se tiču porodiljske potpore, a ne i sve druge odredbe zakona, koje se odnose na ovu drugu potporu. Stoga pošto je porođaj usledio 5 dana po prestanku članstva, moralo mu se priznati pravo na potporu za još 3 nedelje po prestanku članstva.

Budući da se u ovoj parnici radi o saslušanju iz stava 3. čl. 1. novele t. j. žene osiguranog člana moglo se i dosuditi samo u tom stavu predviđena potpora t. j. naknada primaljske nagrade i opremu za svako dete.

Žalilac je priključenim ispravama dokazao da primaljska nagrada iznaša 200 dinara i da su rođena 2 živa deteta, moralo mu se dakle dosuditi ukupno 500 dinara.

Protiv ove presude izjavio je ured žalbu na Vrhovni sud radničkog osiguranja (Odelenje B beogr. kasacionog suda u N. S.), ali je taj žalbu odbio, pošto nije našao razloga, da napadnutu presudu u smislu § 170. ZOR poništi.

Rešenje konkretnog slučaja pred sudom slaže se sa gledištem, kojega je potpisani iznio u članku »Novela o porođajnoj pomoći« u broju 2. R. Z. iz ove godine strana 60—61. Osim toga spor o ovom pitanju definitivno skidaju s dnevnog reda Uputstva o provedbi novog Statuta broj 18.340/33., koja u stavu stotom statuiraju izrikom: »Pasivni članovi uz uslove § 56. ZOR-a imaju prava na najmanju zakonsku bolesničku potporu po § 45. ZOR-a, u koju se ubraja i porođajna potpora po Zakonu od 5. XII. 1931.« Đ. G—ć.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

НОВЕ МЕРЕ НЕМАЧКЕ ВЛАДЕ НА ПОЉУ СОЦИЈАЛНОГ ОСИГУРАЊА.

Најновијом Наредбом од мужде од 1. марта 1933 снижена је пристојба за плаћање болесничке исказнице од 50 на 26 фенига. а сваки случај оболења, т. ј. за једно те исто оболење има се та пристојба једном да плати. Према писању штампе влада је једногласног мишлења, да треба уопште пристојбу за болесничку исказницу укинути. Уједно Влада настоји, да у што скорије време поднесе претседнику државе на потпис ново уређење питања организације осигурања, којим ће се постићи битно снижење управних трошкова. Кад се то постигне, онда ће се уопште докинути плаћање пристојбе за болесничку исказницу. Плаћање пристојбе за болесничку исказницу уведено је наредбом од нужде од 26 јула 1930. год., као мера штедње у осигурању за случај болести. Тиме се хтело отстранити све оне случајеве, где се тражи лекарска помоћ, а да баш није нужна, као и отстрањење свију случајева злопорабе права на потпоре. Разлог томе налазио се у томе, што је осигурање за случај болести имало из године у годину све веће издатке. Тако је од год. 1925 па до године 1929 био пораст издатака ове гране осигурања за годишњих 200 милијуна Марака, односно кроз цело то време за округлих 900 милијуна. Шта више у години 1930, да су остале исте прилике, показало би се даље знатније повишење. У образложењу издања ове наредбе од нужде у год. 1930 нарочито се спомиње, да су издаци у години 1928 спрам године 1913 износили 262 М. код новчаних потпора, 319 М. код лекарске неге, 232 М. за болничку негу. Опроштени су од плаћања пристојбе за болесничку исказницу неупослена лица, уживаоци рента за случај изнемоглости, уживаоци пензија по осигурању намештеника, тешко повређени, туберкулозни и сполно болесни. Према томе једна трећина свих окигураника ослобођена је од дужности плаћања пристојбе за болесничку исказницу. Овом новом мером пошло се још и даље у сусрет захтевима осигураника.

Истом Наредбом од нужде од 1. марта 1933 проширена је надзорна власт државе над све носиоце осигурања за случај болести у свим питањима сврсисходности и економисања у њиховом пословању. Влада је овлаштена, да може издати прописе у сврху појефтињења и поједностављења, као и у сврху осигурања економског пословања потребне прописе. У тим прописима треба предвидети одредбе о начину извршивања надзора, као и о начину рада контролних власти. На основу тог овлаштења издала је Влада Наредбу од 17. марта 1933, по којој се поверава надзор над спровођењем осигурања по болесничким благајнама и благајничким савезима вишем уреду осигурања. Тај виши уред осигурања може издати појединим локалним уредима упуте за спровођење тог надзора. Министар рада овлаштен је да може надзор над појединим благајнама и њиховим савезима пренети од уреда осигурања на посебне комесаре. Ти комесари стоје под непосредним надзором Министра рада. Установе за испитивање пословања и рачуноводства болесничких благајна потпадају такође под надзор виших уреда за осигурање. Упуте, како ће та места убудуће вршити контролу издаће ти уреди. Надлежан за надзор јесте онај виши уред осигурања, у чијем се срезу налази седиште контролне установе. Главне савезе болесничких благајна може Министар рада подвргти свом непосредном надзору. Том згодом може такође Министар рада одредити, да се надзор протеже и на такве установе, које воде удружења болесничких благајна. У будуће се несме ни једно место упражњено, било шефа, било његовог заменика, у било којој болесничкој благајни попунити. У колико би пословање благајне тражило, да се такво место попуни, потребно је зато једногласан закључак послодаваца и радника у равнатељству благајне и одобрење вишег уреда за осигурање.

На основу овлаштења ове Наредбе од 17. марта 1933. поставио је Министар рада комесара на чело главног савеза немачких болесничких благајна, коме је поверио не само вођење послова тог савеза, него и вођење послова и надзора над свим савезним органима и установама, које тај савез у свом делокругу води. За комесара је постављен Лудвиг Брукер, директор Савеза намештеника болесничких благајна.

Према обавести, која је објављена у часопису »Zentralblatt für Reichsversicherung und Reichsversorgung« чији је издавач Лудвиг Брукер, произлази, да ће нови комесар према програму националистичке владе спојити све савезе болесничких благајна, којих имаде сада 3 у један.

Национално-социјалистичка влада најављује и даље реформе у погледу социјалног осигурања напосе склапање нових уговора са лекарима, апотекарима и зубним техничарима. О тим даљним мерама известићемо наше читаоце правовремено. Б. Х.

Digitized by Google

ZAKON O SOCIJALNOM OSIGURANJU U GRČKOJ.

Početkom oktobra prošle godine odglasao je grčki parlamenat Zakon o socijalnom osiguranju, koji je bio obnarodovan 11. oktobra u Službenom listu. Ovim Zakonom uvađa se obavezno osiguranje za slučaj bolesti, materinstva, iznemoglosti, starosti i smrti za sva lica zaposlena u trgovini i industriji.

U Grčkoj su po ovom Zakonu obavezni na osiguranje svi koji daju svoju radnu snagu pod najam uz naplatu. I posade grčkih brodova su obavezne na osiguranje. Pod Zakon ne spadaju lica, koja se nalaze u javnoj službi, i koja primaju penziju od strane države, kao i lica koja su zaposlena u poljoprivrednim i šumskim poduzećima. Deset mjeseci nakon obnarodovanja Zakona počinje se provoditi osiguranje. Provedba mora biti završena u roku od tri godine od dana obnarodovanja.

Za plaćanje prinosa, kao i za pružanje potpora određeni su nadnični razredi, kao mjerilo. U tu svrhu podijeljeni su svi osiguranici u devet nadničnih razreda.

Nadnični razredi	Stvarna dnevna zarada u drahmama	obezbeđena zarada
I.	0.05 do 19.95	10
II.	20.— do 39.95	30
III.	40.— do 59.95	50
IV.	60.— do 79.95	70
V.	80.— do 99.95	90
VI.	100.— do 119.95	110
VII.	120.— do 139.95	130
VIII.	140.— do 179.95	160
IX.	180.— i više	200

U koliko bi se troškovi životnog uzdržavanja znatno izmijenili prema onima od aprila 1932., mogu se nadnični razredi naredbenim putem po Ministru privrede uz odobrenje Vijeća socijalnog osiguranja i Ministarskog saveta izmijeniti. Prinose za ovo osiguranje plaćaju osiguranici i njihovi poslodavci, i prinosi se plaćaju prema nadničnim razredima na slijedeći način:

Dnevni iznos prinosa u drahama:

Nadnični razredi	Osiguranje za slučaj bolesti materinstva		Osig. za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti	
	Osiguranici	Poslodavci	Osiguranici	Poslodavci
I.	0.20	0.30	0.35	0.40
II.	0.65	0.85	1.00	1.25
III.	1.10	1.30	1.60	2.00
IV.	1.45	1.75	2.20	2.60
V.	1.80	2.20	2.75	3.25
VI.	2.15	2.65	3.30	3.90
VII.	2.50	3.00	3.70	4.55
VIII.	3.00	3.60	4.45	5.45
IX.	3.70	4.50	5.55	6.75

Za osiguranje pomoraca u slučaju bolesti predviđene su niže stope prinosa. Poslodavac jamči za uplatu svog vlastitog dijela prinosa, kao i onog osiguranika. On može ovaj posljedni dio odbiti od nadnice osiguranika.

Osiguranje za slučaj bolesti pruža stvarne i novčane potpore. Među stvarne potpore spadaju liječnička pomoć t. j. liječnička njega, ovojni materijal, lijekovi itd. Osigurani uživaoci renta i njegovi porodični članovi imadu također pravo na ove potpore. Pružanje liječničke pomoći daje se općenito besplatno, ali se ipak može putem Statuta propisati, da osiguranik odnosno uživalac rente ima da snosi najviše 1/5 troškova sam. Liječnička njega može se pružati u stanu, u bolnici, ili u kojem drugom zavodu. Nosilac osiguranja je dužan samo osigurano lice da uputi u bolnicu ili rodilište. Ako je uživalac potpore upućen u sanatorij ili oporavilište, ili ako je potreban specijalne njege, ili da dobije kakovu protezu, ili ortopedsko sretstvo, može nosilac osiguranja da pruži potrebno sretstvo. Pružanje ovih potpora koje se ne smatraju redovitima uredit će se posebno.

Osiguranik nesposoban za rad ima pravo na hranarinu i to u koliko je prije obolienia radio najmanje 20 dana u posliedniih 6 mjeseci. Ova hranarina pruža se od četvrtog dana nakon pojave radne nesposobnosti do ponovne uspostave radne sposobnosti, ali ne duže od 180 dana. Hranarina iznosi 40% dnevne zarade osiguranika. Ako radna nesposobnost traje duže od 180 dana, ima pravo osiguranik na mjesečnu rentu za slučaj bolesti za dalnje trajanje radne nesposobnosti kroz najviše 18 mjeseci. Ova renta jednaka je 30-strukom iznosu dnevne hranarine.

Osigurane žene, uživateljice renta i žene osiguranika, imaju pravo u slučaju poroda na liječničku pomoć. U tu pomoć se ubraja pružanje babičke pomoći i nužnog zavojnog materijala, lijekova itd. Umjesto ovih potpora može se dati jednokratna suma kao otpravnina. Za vrijeme od šest nedjelja prije i šest nedjelja poslije poroda ima pravo osigurana žena na dnevnu potporu za slučaj porođaja. Ta potpora jednaka je hranarini i isplaćuje se dnevno uključivši i blagdane kroz sve vrijeme kroz koje dotična osoba ne radi. Osigurano lice može primati nakon poroda potporu za dojenje u najvišem iznosu od polovice hranarine kroz najduže 90 dana.

Digitized by Google

U slučaju smrti osiguranika, ili uživaoca rente isplaćuje nosilac osiguranja pogrebne troškove. U slučaju smrti osiguranika iznaša pogrebnina 20-struki iznos obezbeđene zarade, ali najmanje 500, a najviše 3.000 drahma. U slučaju smrti uživaoca rente isplaćuje se pogrebnina u iznosu od 20-struke mjesečne rente, no najmanje 500 drahma.

Osigurana lica, koja postanu iznemogla, imaju pravo na rentu. Svako osigurano lice, koje postane nesposobno za privredu kroz duže vrijeme uslijed bolesti, ozljede, fizičke ili duševne povrede, smatra se invalidom u smislu Zakona u koliko nije u stanju da zarađuje 1/3 one zarade, koju bi inače zaradio svojim redovitim radom uz svoje normalne tjelesne sile i obzirom na svoju izobrazbu i stručni rad, i što bi jedan tjelesno i duševno zdravi radnik sa sličnom izobrazbom i u sličnom radu zaradio. Invalidska renta sastoji se od stalnog iznosa dodatka. Stalni iznos iznaša mjesečno 3.000 drahma, a dodatak se mjenja prema nadničnom razredu i trajanju osiguranja. Za svaki radni dan isplaćuje se u pojedinom nadničnom razredu slijedeći dodatak:

Nadnični razred	drahma	nadnični razred	drahma
I.	0.10	VI.	1.65
II.	0.33	VII.	2.08
III.	0.60	VIII.	2.71
IV.	0.91	IX.	3.60
V.	1.26		

Ovi iznosi se podvostručuju kod osiguranika, koji su po prvi puta osigurani za slučaj iznemoglosti obzirom na broj radnih dana za vrijeme od prve tri godine osiguranja.

Kako smo već napred spomenuli osnovna renta sastoji se od osnovnog (stalnog) iznosa i dodatka. Osim toga pruža se dodatak od 10% za svako dijete ili unuče, i poseban dodatak od 50%, ako je lice tako iznemoglo, da je potrebno tuđe njege. U nijednom slučaju ipak nesmije renta za slučaj iznemoglosti biti veća od nadnice, koju je uživalac zarađivao u posljednjih 300 dana. Osnovna renta i dječji dodaci označuju se zajedno kao povišena renta. Osnovna renta i dodatak osobama, koje su potrebne tuđe njege naziva se rentom za potpunu radnu nesposobnost.

Pravo na starosnu rentu po Zakonu imade svaki muškarac po navršetku 65 godine, a žena po navršetku 60 godine. Starosna renta se ne isplaćuje, ako bi osigurano lice vlastitim radom zasluživalo više od polovice svoje zarade, odnosno više od polovice one zarade, koju može u istom srezu kod sličnog rada zaraditi tjelesno i duševno zdravo lice. Proračunavanje starosnih renta vrši se na isti način kao i kod invalidske rente. U slučaju smrti osiguranika, ili uživaoca rente imaju preostali članovi pravo na rentu.

Udovička renta iznosi 40% osnovne rente umrlog lica odnosno 40% rente na koju bi to lice imalo pravo, ako je bilo za vrijeme smrti invalid. Udovac ima također pravo na rentu i to, ako je za rad nesposoban, i ako ga je umrla žena uzdržavala. Bračna i njima slična djeca, kao i djeca, koja su bila adoptirana godinu dana prije slučaja osiguranja, i vanbračna djeca osigurane žene, ili žene koja uživa rentu, imaju pravo na rentu u iznosu od 20% osnovne rente po pojedinom djetetu, koje je umrlo lice uzdržavalo ili imalo uzdržavati. Ukupne rente siročadi ne smiju preskočiti 60% povišene rente umrlog osiguranika, u koliko je iza njegove smrti osim djece ostala udova, koja ima pravo na rentu. Inače je maksimalni iznos siročadskih renta jednak punom iznosu povišene rente. Kod siročadi bez oca i majke iznosi renta dvostruko.

U slučaju smrti osiguranog lica, ili uživaoca rente, imaju pravo na rentu njegova unučad ili pastorčad, koja su bez oca i majke, kao i njegovi roditelji, i to u koliko nije iza sebe ostavio udove i u koliko su prava udove i djece udovoljena jednim stanovitim iznosom, koji ne prekoračuje ukupni iznos povišene rente. Uslov za sticanje ovih renta jeste taj, da su dotični porodični članovi živili u zajedničkom kućanstvu sa umrlim licem i da ih je on uzdržavao. Isti uslov važi i za udovca. Unatoč toga nesmije renta, koja se isplaćuje unučadi, pastorčadi ili roditeljima iznašati više od povišene rente umrlog lica, u koliko se isplaćuje već renta udovi i njenoj djeci, odnosno ne smije biti veća od preostalog iznosa, koji ostaje nakon podmirenja prava udove i djece.

Renta preostalih članova porodice, ukoliko se pruža potpuno za rad nesposobnim licima, može se povisiti za 50%. Pravo udove odnosno udovca na rentu prestaje u slučaju ponovne udaje, odnosno ženidbe. U takvom slučaju ima udova pravo na otpravninu u visini dvogodišnje rente.

Pravo na rentu kod djece, unučadi i pastorčadi prestaje navršetkom 16. godine života, ili u slučaju udaje prije navršetka 16. godine života. Ova granica starosti ne vri-

Digitized by Google

jedi za lica potpuno nesposobna za rad. Ova granica starosti povisuje se na 25 godina za takva lica, koja se još nalaze u stručnoj izobrazbi, i koja se uslijed toga ne mogu brinuti za svoje vlastito izdržavanje.

Stvarne potpore isplaćuju se u slučaju bolesti osiguranom licu i njegovoj porodici, u koliko je on bio zaposlen 20 dana u posljednjih 6 mjeseci prije početka bolesti.

Hranarina, potpora za slučaj porođaja, kao i potpora za dojenje isplaćuje se, ako je osigurano lice bilo zaposleno najmanje 50 dana u posljednjoj kalendarskoj godini prije prijave radne nesposobnosti nosiocu osiguranja.

Rente za slučaj bolesti, iznemoglosti, starosti i smrti isplaćuju se, u koliko je osigurano lice bilo zaposleno najmanje 750 dana, od tih 300 dana u vrijeme neposredno prije nastupa slučaja osiguranja. Radni dani osiguranog lica računaju se od dana pristupa u osiguranje.

Zakon predviđa nadalje obavezno osiguranje za slučaj poslovne nesreće ili obrtnih oboljenja. Otšteta se pruža za nezgode, koje se dogode za vrijeme rada, kao i za one poslovne bolesti, koje su navedene u međunarodnoj konvenciji od god. 1925. U slučaju nesreće ili poslovne bolesti spojene sa privremenom nesposobnosti za rad ima osigurano lice pravo na stvarne i novčane potpore, koje su predviđene u osiguranju za slučaj bolesti i to bez ikakvih ostalih uslova. Nadalje ima takvo lice pravo na rentu ako je nesposobno za rad duže od 180 dana. Sporove o obavezi osiguranja, o uvrštenju osiguranika u nadnične razrede, o prinosima i potporama rešavaju u prvoj i drugoj instanci posebni obranički sudovi.

Sprovođenje ovog zakona povjereno je Zavodu za socijalno osiguranje. Taj zavod ima svoje sjedište u Ateni i potpada pod Ministarstvo privrede, odelenje rada i socijalne skrbi. Na čelu Zavoda nalazi se ravnateljstvo, koje se sastoji od 11 osoba, od toga trojice stručnjaka u socijalno-političkim pitanjima, te po četiri zastupnika poslodavaca i osiguranika. Sva ta lica imenuju se na predlog Ministra privrede. Pretstavnici poslodavaca i radnika izbiraju se iz popisa od 16 lica, koje imadu postaviti nadležni stručni savezi.

Ravnateljstvo upravlja zavodom, odobrava budžet, upravlja zavodskom imovinom, osniva podružne zavode i nadzire cjelokupno poslovanje, naročito ubiranje prinosa i isplatu potpora. Na čelu direktorija nalazi se kao državni komesar direktor odelenja rada i socijalne skrbi Ministarstva privrede. On prisustvuje svim sjednicama ravnateljstva, upravnog odbora i statutarnog odbora, i može kod svih pitanja stavljati svoje predloge. On nema pravo glasa. Državni komesar može uložiti svoj veto protiv zaključaka ravnateljstva i upravnih odbora, u koliko bi ti zaključci prema njegovom mišljenju bili protivni odredbama Zakona ili Statuta, odnosno u koliko bi ugrožavali interese i svrhu nosioca osiguranja. Zaključci protiv kojih je uložen takav veto mogu stupiti na snagu tekar po odobrenju Ministra privrede, a nakon savjetovanja sa vijećem socijalnog osiguranja. U koliko Ministar ne bi donio u takvom slučaju svoju odluku u roku od 10 dana, postaje zaključak ravnateljstva odnosno odbora nosioca osiguranja punovažan.

Osim ravnateljstva postoji i nadzorni odbor, koji ima da ispituje finansijsko poslovanje Zavoda za socijalno osiguranje, i koji ima svaka tri mjeseca o tom podnijeti svoj izvještaj. Na čelu Zavoda nalazi se direktor, kao vrhovni upravni organ.

U svrhu praktične provedbe osiguranja može ravnateljstvo Zavoda za socijalno osiguranje osnivati podružnice, koje potpadaju pod zavod. Glavni zadaci takvih podružnica su: ubiranje prinosa, pružanje potpora i vršenje nadzora nad pristupom u osiguranje. Kod svake takve podružnice ima se istovremeno osnovati i nadzorni odbor. B. H.

НАЈНОВИЈЕ ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ ПРОПИСА, КОЈИ РЕГУЛИШУ ЗБРИЊАВАЊЕ НАШИХ РАДНИКА ЗА ВРЕМЕ НЕЗАПОСЛЕНОСТИ ПОСРЕДСТВОМ ЈАВНИХ БЕРЗИ РАДА.

Код нас је уведена пракса, да се у Финансијски закон по правилу мора унети и оно, што у њ не спада, тј. што није у унутрашњој вези са извршењем датог државног буџета (чл. 44. Закона о државном рачуноводству). Ради тога је, наш угледни правник и јавни радник, проф. Dr. h. c. г. Слободан Јовановић, наше финансијске закона назвао leges omnibus. Тај атрибут, несумњиво, припада и нашем Финансијском закону за 1932/33. год. (Обнародован у »Службеним новинама, Бр. 70. XXIX од 26. марта 1932. год.), који садржи многобројна »овлаштења« за Министре свих тринаест Министарстава.

Ми ћемо у даљим излагањима дотаћи се овшлаштења, датог Министру Социјалне политике и народног здравља у тач. 1. §-а 51. Финансијског закона за 1932./33. год. (скраћено:

Digitized by Google

»Ф. з.«), као и свих измена и допуно, које су уследиле у нашим прописима, који регулишу збрињавање незапослених радника, преко Јавних берзи рада, и покушати указати на новине, које су тиме настале.

I.

Темељ финансирања нашег јавног збрињавања незапослених радника био је ударен чланом 110. Финансијског закона за 1932./33. год., што је било спроведено Наредбом Министра социјалне политике, Бр. 10.810. од 7. децембра 1922. год. Према тим прописима, сви послодавци и радници, обавезни на осигурање према одредбама Закона о осигурању радника, били су дужни плаћати половично нарочити прирез »за Берзе рада«, који је износио »1.8% од једнодневне обезбеђене наднице у смислу §-а 21. Закона о осигурању радника од 14. маја 1922. год. односно 5% од 36%-ног приноса за осигурање у случају болести«. Током, готово, пуних десет година тај се је прирез убирао и из средстава тако убратих давањем незапосленичких помоћи, много се допринело ублажавању беде нашег индустријског и занатског радништва: на посредан начин тиме је у веома много случајева, био — на штету правог збрињавања незапослених, а способних за рад — надомештен, Закон о осигурању радника предвиђен, али ни до данас проведен, институ осигурања за случај изнемоглости и старости (и смрти). (Уосталом, неувођење у живот осигурања за случај изнемоглости, старости и смрти једнако шкоди и терети друге две проведене гране општег радничког осигурања: за случај болести и несреће. Дакле, очигледна је потреба хитнијег спровођења тог осигурања, како би се, у данима ове тешке привредне депресије и незапослености, могле сачувати постојеће гране осигурања: за случај болести и несреће, као и постојеће устројство збрињавања незапослених радника преко Јавних берзи рада).

Параграфом 51. тач. 1. Ф. з. за 1932/33. год., дотично Наредбом Министра социјалне политике и народног здравља од 2. априла 1932. год., Ст. бр. 22.164. (објављена у »Службеним новинама«, бр. 85. XXXVII од 13. априла 1932. год.; објављена такођер у »Р. З.« год. XIV., бр. 5.; у даљој употреби, ову ћемо Наредбу називати: »Наредба из 1932. год.«), укинут је § 110. Ф. з. за 1922/23. год., као и Наредба бр. 10.810 од 7. децембра 1922. год., и прирез за Јавне берзе рада, у односу на досадашњи, је подвостручен, тј. он износи »почев од 1. априла 1932. год., недељно 3.6% од једнодневне обезбеђене наднице у смислу §-а 21. Закона о осигурању радника од 14. маја 1922. год., односно 10% од 36% недељног приноса за осигурање у случају болести« (чл. 1. Наредбе из 1932. год.). (Као што се види, подвукли смо речи: »почев од 1. априла 1932. год.« и то из два разлога. Први је тај, што желимо истаћи, да је, са строгог формалног гледишта, тај датум требао бити 26. марта 1932. год., пошто су према одредби § 77. ст. I. ал. 1. у вези § 51. тач. 1. последња алинеја Ф. з. за 1932/33. год. — одредбе чл. 110. Ф. з. за 1922/23. год. престало важити управо на дан 26. марта 1932. год., сходно одредба чл. 66. ст. II. Устава из 1931. год.; а тог истог дана престала је и Наредба Бр. 10.810/22. год., изгубивши добивану снергију правог виталитета из угаслог чл. 110. Ф. з. за 1922/23. год. Наравно, несумњиво, из практичних разлога није узет овај датум, већ 1. април 1932. год. Но, и поред тога, понављамо, правно је престало убирање приноса по старосној стопи дне 26. марта, а не 1. априла 1932. год. — Други разлог лежи у томе, што смо хтели истаћи тај датум практичне прекретнице подвостручног убирања приноса за Јавне берзе рада).

Нако би, можда, на први поглед и ланку могло изгледати, да ће тиме бити подвостручена средства Јавних берзи рада (последњих година приноси су се годишње кретали око 10,000.000 динара), у ствари тако неће бити. Заиста, данас када број незапослених код нас у појединим месецима већ почиње да осцилира између 40 и 50 хиљада, према регистрацијама код Ј. б. р., јасно је, да би било пожељно намакнути што више средстава. Да је незапосленост код нас објективна доказују нам статистике Сузор-а: то је поражавајућа стварност, пред којом је нешто требало подузети. То »нешто« морало је наћи изражаја у повећавању приноса за незапосленост; при томе се је сматрало да га треба подвостручити. Али, рекли смо, то подвостручавање приноса неће дати двоструки износ досадашњег укупног приноса годишње (у конкретном око 20,000.000 динара). Ево разлога за то: 1. непрекидно опадање наднице. Тако, према статистичким подацима Сузора, објављеним у »Радничкој заштити« за год.: 1930., 1931. и 1932., у 7. броју тих годишта, у месецу априлу просечна обезбеђена надница је износила у год. 1930. 26.35 дин., 1931. год. 26.02 дин. и у 1932. год. 24.62 дин.; тенденција је и ка даљем опадању; 2. кон-

Digitized by Google

стантно опадање броја запослених и код Сузора осигураних радника. Тако, према истом статистичком извору као горе под 1., у месецу априлу: у 1930. год. било је осигураних 622.211 лица, у 1931. год. већ 597.575, да у 1932. години достигне свега 507.225 лица! Дакле, готово паралелно, са опадањем просечне наднице, опада и укупан број осигураних лица. Другим речима, заједно са опадањем укупног броја запослених, опада и број осигураних по појединим надничним разредима, класирајући се у ниже надничне разреде. С обзиром на изнете чињенице, неодољиво се намеће закључак: да ће и посте подвостручавања приноса за Јавне берзе рада, годишњи износ приноса достићи, или једва нешто (за прву годину) премашити годишњи финансијски ефекат, који је просечно постигнут за последњих неколико година, и да ће, шта више, укупни годишњи приноси опадати све до оног часа, када буде почело наступати привидно оздрављење у свету и код нас. Оправдање за ово повећање приносне стопе налази се несумњиво у настојању, да се данашњем повећаном броју незапослених радника може ставити на расположење у циљу помагања барем једнак глобални износ ономе, док је број незапослених био размерно знатно мањи. Отуда, како су приноси подвостручени, из наведених разлога не може бити говора о било каквом повећавању давања, незапосленим радницима, премда би то, иначе, било логично очекивати. Ту је, дакле, потенцирано оптерећење активне привреде, из виших социјално-политичких разлога. Дакако, да би сада била најпотребнија реформа финансија збрињавања незапослених, нарочито у правцу непосредне финансијске интервенције и државе, и бановина и општина, давањем обилних субвенција и предузимањем општекорисних радова; али, нажалост, у томе погледу има врло мало наде....

Да се, зачас, осврнемо на неке друге објективне разлике између Наредбе из 1932. год. и оне, Бр. 10.810. из 1922. год. Тако, из нове Наредбе су испуштене, сасвим умесно, одредбе старе Наредбе, које су прописивале »причуве за обезбеђење незапосленог радништва за случај привредне кризе« и »нарочитог фонда« (тач. 5. и 6. Наредбе из 1922. год.), пошто је образовање нарочитих фондова регулисано одредбама Уредбе о организацији посредовања рада од 26. новембра 1927. год. Стара Наредба је предвиђала добитак од 7% од убратих приноса, што је требало да послужи као покриће трошкова убирања; по новој Наредби (чл. 3.), предвиђено је свега 5½%, од ког је износа требало ићи Сузору на име трошкова убирања 3½% (по старој Наредби, тач. 4., 6¾%), а осталих 2% у корист Средишње управе за посредовање рада на »посебни рачун за контролу и статистику«. Међутим, на тражење Сузора, претставком Бр. 18.900; 1932. год., Министар социјалне политике и народног здравља, решењем својим, Ст. Број 33.387 од 4. априла 1932. год., одобрио је Сузору, да може, »поред трошкова убирања приноса за Берзе рада предвиђених чл. 3. Наредбе од 2. априла 1932. год., задржати 1½% од убраног приноса као накнаду« за давање контролних и статистичких података Јавним берзама рада. Дакле, на тај начин допуњена, нова Наредба предвиђа као и стара исту стопу одбитка на име трошкова, и то 7% од убраних приноса. — Још једна напомена, која се, истина, не може односити на неку објективну разлику између третираних наредаба, али је од велике важности у погледу примене. Тако, и раније (тач. 7.) и садања Наредба (чл. 4.), прописују, да ће Сузор улагати у односне фондове код Државне хипотекарне банке у Београду, »најкасније три месеца после завршетка сваког полугодишта, сав убрани прирез по одбитку 5½% (дотично 7%), на име трошкова«. Другим речима, значи да Сузор и његови месни органи могу задржавати у својим благајнама прирезе, убрате за Берзе рада, кроз највише пуних девет месеци! Међутим, тако одавно у пракси није било, ради чега смо склони веровати, да се овде ради о једној омашци нове Наредбе. Ево зашто. По питању убирања прireза за Берзе рада и улагања тих претстава у Државну хипотекарну банку, Сузор је издао неколико окружница, и то: Бр. 48.800/1928. г. (објављена у »Р. з., год. XI, стр. 64.), бр. 16.980 1930. год. (»Р. з.« год. XII, стр. 229/230.) и бр. 39.201/1931. год. (»Р. з.« год. XIII, стр. 587.), које су, у вези Наредбе из 1922. год., регулисале (нарочито окружница Бр. 16.980/1930. год.) питање на тај начин, што су месни органи били дужни »мјесечни убрани прирез за берзу рада дозначити најкасније до 20. наредног мјесеца« (а не и до 9 месеци касније!); у вези, пак, Наредбе из 1932. год., Сузор је издао следеће две окружнице: Бр. 16.881/1932. год. (»Р. з.« год XIV, стр. 258/9.) и бр. 25.455/1932.

Digitized by Google

год. (»Р. з.« год. XIV, стр. 388/9.), те се у првој између осталога, прописује месним органима Сузор-а, »да убране приросе Берзе рада тачно сваког месеца дозначе Д. х. б. у Београду у корист »»Фонда за непосредно помагање незапослених радника««, а равнатељи уреда се позивају под личном одговорношћу, да након сваког полугодишта (семестра) проведу контролу о томе. У случају, да сав убрани прирез није предозначен има се остатак убраног а недозначеног прireза у смислу чл. 4. споменуте наредбе Министра социјалне политике и народног здравља најкасније 3 месеца после завршетка сваког полугодишта дозначити у »»Ф. за н. п. р.«« код Д. х. б. у Београду«, по одбитку процената за трошкове. Дакле, као што се из изнетога види, Сузор је наставио са старом праксом, и одредбу из чл. 4. Наредбе из 1932. год.: »најкасније три месеца после завршетка сваког полугодишта«, протумачио у корист Јавних берзи рада, примењујући је искључиво на заостатке убратог, али из било којих разлога благовремено (сцил. »тачно сваког месеца...«) недозначеног прireза. Овим је омогућено интензивно јачање фондова Ј. б. р, углавничавањем камата, које достижу знатан годишњи износ, а које су раније, пре 1929. године, ишле као прираст Сузорових финансијских сретстава, све до фактичног извршења дознака.

У свему осталом, т. ј. у погледу распореда приноса по појединим Јавним берзама рада и у погледу употребе сабраних сретстава, остало је по старом, сем мањих измена које ћемо даље поменути.

II.

Уредба о организацији посредовања рада од 26. новембра 1927. год., измењена је и допуњена, на основу овлаштења из тач. 1. §-а 51. Ф. з. за 1932/33. год., Уредбом о изменама и допунама »Уредбе о организацији посредовања рада од 26. XI. 1927. год.« од 19. априла 1932. год. (обнародована у »Службеним новинама«, Бр. 135. LXII од 16. јуна 1932. год.). Пречишћени текст тако измењене и допуњене Уредбе из 1927. год., објављен је у »Радничкој заштити«, год. XIV, бр. 7., дотично у њеном прилогу: »Гласнику Централног одбора за посредовање рада«, год. III, Бр. 7 од 5. јула 1932. год.; стр. 203—211.

Главне промене извршене у Уредби из 1927. год. тичу се, нарочито Устројства, врховног самоуправног органа, раније Централног одбора за посредовање рада, и врховног управног органа, раније Средишње берзе рада, те су оба та органа сада фузионирана у Средишњу управу за посредовање рада.

Средишња управа за посредовање рада састоји се и: 1. Управника Средишње управе за посредовање рада, 2. Централног одбора за посредовање рада, као Управног одбора Средишње управе за посредовање рада, 3. Претседништва Централног одбора за посредовање рада, као његовог Извршног одбора и 4. Службеника Средишњег уреда за посредовање рада.

Управник је један виши стручни чиновник Министарства социјалне политике и народног здравља са факултетском (било каквом) спремом, кога поставља Министарски савет на предлог Министра социјалне политике и народног здравља. Дакле, несравњено већи ауторитет, него што је то могло раније бити, када је претседника Централног одбора одређивао сам Министар социјалне политике и народног здравља: раније је претседник Ц. О. претстављао Министра социјалне политике и народног здравља, док управник данас делује у име Министарског савета, који га и поставља. Отуда је положај претседника-управника, од раније обичне делегиране функције, постао један првокласан политички положај. — Управник је шеф Средишње управе за посредовање рада, пао врховног административног и контролног органа јавне службе посредовања рада, и, по положају, истодобно претседник врховног самоуправног органа — Централног одбора за посредовање рада и његовог Претседништва, као извршног органа. Дакле, као што видимо, једно — у социјалним »самоуправама« — неуобичајено спајање функција у једној личности: рачунополагач (извршни орган) је, у извесној мери, истодобно и наредбодавалац. Истина, ово се чисто формалистичко гледиште разблажује чињеницом, што је претставник Главне контроле при Средишњој управи за посредовање рада овлаштен, да може задржати од извршења новчана решења »до коначне одлуке Главне контроле«. Тако је код новчаног пословања; али шта је са осталим, код којих је искључено право дискуције?

Централни одбор за посредовање рада, као Управни одбор Средишње управе за посредовање рада, састоји се од 9 лица (досадашњи свега 3 лица), и то од: Управника као претседника, по три претставника Радничких и Послодавачких комора, једног претставника радничких класних прет-

Digitized by Google

ставништва и синдикалних организација, одређеног од Централног секретаријата Радничких комора и једног претставника послодавачких комора у земљи, одређеног од Централе индустријских корпорација у Београду. Сваки члан има заменика.

Централни одбор се сатаје редовно највише 4 пута у години, дотично једанпут свака три месеца. У искључивању надлежност Централног одбора спада: 1. Одобравање буџета и завршних рачуна јавне службе посредовања рада, 2. утврђивање стопе појединих врсти помоћи, 3. састав стручног савета за посредовање рада, и 4. дотирање »Фонда за давање јефтиних зајмова за подизање радничких станова«.

Као што се види, нови Централни одбор је осетно појачан, али му је надлежност тачно обележена. То је већ више један чисто иницијативни орган, који ће давати правац главних потеза функције јавне службе посредовања рада. Овај Одбор отпочеће са радом тек почетком 1933. год., ради чега ће садањи Централни одбор, у својству Претседништва, прописати делегирања претсавника радника и послодаваца.

Претседништво је извршни орган Централног одбора, а може обављати и друге послове, које му делегира било Централни одбор, било Министар социјалне политике и народног здравља. Претседништво сачињавају: Управник као претседник и по један претставник радника и послодавага, који бивају бирани на првој, конституирајућој, седници Централног одбора. Према томе, Претседништво, по своме устројству, потпуно одговара данашњем Централном одбору.

Службеници, заправо, претстављају кадар управних, административних органа, како Средишње управе за посредовање рада, тако и осталих установа јавне службе посредовања рада. Нове измене и допуне и њих су, у извесној мери, захватиле, и то, како у погледу надлежности, тако и у погледу службеничког статуса. У погледу надлежности, најважнија промена је уследила у томе, што је Наредбом о изменама и допунама »Наредбе о спровођењу Уредбе о организацији посредовања рада од 10. јула 1928. год.« од 17. јуна 1932. год. (објављена у »Службеним новинама«, бр. 158 — LXXI од 13. јула 1932. год.; пречишћен текст тако измењене и допуњене Спроведбене Наредбе објављен је у »Р. з.« год XIV. бр. 8.), шеф је Јавне берзе рада, дотично Подружнице или Експозитуре, овлаштен, да сам одобрава ванредне помоћи (досада је то вршило равнатељство Ј. б. р.), која у току једне календарске године може за појединог незапосленог радника достићи 300.— динара, као и за свако радниково дете (до 5 највише) до 60.— Дин. на годину, односно, укупно опет до 300.— динара. Ова мера је из два разлога умесна и корисна: прво, што ће шефови брже доносити одлуке о ванредним помоћима и тако саме помоћи имати већи ефекат, и друго, што је максимална годишња стопа повишена, управо подвостручена, од 150 на 300 динара. Ово значи управо све, што се је могло учинити од стране јавне службе посредовања рада и збрињавања незапослених радника, јер је омогућавањем учешћа у ванредним помоћима, за које се не траже никакве строге формалности као нпр. за редовне помоћи, стављено у изглед максимално помагање, за наше прилике, веома високог броја незапослених радника. Отуда, потраје ли — а сви су изгледи на то — привредна депресија код нас једнаким или јачим интензитетом, треба очекивати код Јавник берзи рада стално повећавање укупних издатака на ванредне помоћи.

У погледу службеног статуса, најновији прописи се налазе у »Прагматици службеника јавне службе посредовања рада од 25. јуна 1932. год. (објављена у »Р. з.« год. XIV, бр. 8.). Главне се промене састоје: у установљењу једног Дисциплинског суда јавне службе посредовања рада са седиштем у Београду; што до краја 1933. год. вежбеничко доба траје 1 годину, а после тога 2 године; што сада поставља Министар социјалне политике и народног здравља све службенике Сред. упр. за посредовање рада, као и све шефове Јавних берзи рада (ове последње је до сада само потврђивао); што је утврђено 77 систомизованих службених места (5 А категорије: факултет, 23 Б категорије: потпуна средишња школа, 26 Ц категорија: 4 разреда сред. школе, 10 Д категорије: 2 разреда гимназије и 13 Е кат.: најпотребнија писменост); итд.

Што се тиче месних самоуправних органа — Управних одбора Јавних берзи рада, треба истаћи, да је глобалан број од 7 чланова остао исти, као и пре, с том разликом, што ће у будуће послодавачке коморе и радничке коморе непосредно делегирати по три своја претставника, и то на начин како буде прописала Средишња управа за посредовање рада.

Напокон, од других важнијих промена, вредно је истаћи то, што је, поред претставника Главне контроле, предвиђено у Средишњој управи за посредовање рада и прису-

Digitized by Google

ство изасланика Министра Финанеија, као његовог контролног органа над утрошком субвенција које, евентуално, држава буде из свога буџета додељивала ради збрињавања и помагања незапослених радника.

Илија П. Перић.

GOSPODARSKA KRIZA U SVIJETLU STATISTIKE ČSL. SOCIJALNOG OSIGURANJA.

Poznato je, da gospodarska kriza znatno snizuje prihode ustanova osiguranja. Nezaposlenost prouzrokuje ne samo pad broja osiguranih članova, već je redovno prati i snižavanje zarada, što ima za posljedicu da oni koji su osigurani dolaze u niže nadnične razrede.

Prema statistici čehoslovačkog Središnjeg socijalnog ureda, koja je sastavljena na osnovu mjesečnih iskaza bolesničkih blagajna, iznosio je prosječni broj osiguranih članova:

u godini	1929 . . .	2,506.190
„ „	1930 . . .	2,446.197
„ „	1931 . . .	2,312.596
„ „	1932 . . .	2,069.014

Dakle prosječni je broj osiguranih članova u 1932 godini bio manji za 437.176 članova ili za 17.44% nego u 1929 godini. Najveći broj osiguranika u Čehoslovačkoj bio je zabilježen u junu mjesecu 1929 godine sa ukupno 2,694.936 članova, a najniži je bio u decembru prošle godine 1,866.401 i u januaru ove godine 1,837.913 članova.

Kako se odrazuje smanjeni broj osiguranika na sniženi propis prinosa u bolesti pokazuju nam ove cifre:

Godina	Propisano prinosa
1929	978,443.006
1930	987,286.802
1931	928,147.109
1932	833,053.513

Pad propisa prinosa bio bi još znatno veći, da nije sprečavan sa povišenjem prinosa tarife za slučaj bolesti. U 1929 godini prinos za bolest iznosio je 5.03% prosječne dnevne zarade, a do 1932 povisio se na 5.57% prosječne dnevne zarade.

U čsl. osiguranju invalidskom i starosnom prinosna tarifa nije se mijenjala i zato je tu pravilniji pad propisanog prinosa nego u osiguranju u bolesti. Naime iznosi prinos za iznemoglst i starost:

U godini	ukupno Kč.	za 1 osiguranika prosječno Kč.
1929 . .	635,331.289 . .	275.52
1930 . .	614,479.509 . .	279.37
1931 . .	573,854.222 . .	274.02
1932 . .	496,458.554 . .	264.22

Pad nadnica pokazuje se u razvrstavanju članova po nadničnim razredima. Podijelimo li čsl. osiguranike na dvije skupine: prvu do najviše nadnice 22 Kč. (I.—V. nadnični razred) i drugu iznad 22 Kč. dnevne zarade (VI.—X. nadnični razred), to vidimo, da se osiguranici procentualno kreću:

Godine	u I. skupini	u II. skupini
1929 . .	62.13% . .	37.87%
1930 . .	62.12% . .	37.88%
1931 . .	64.40% . .	35.60%
1932 . .	68.31% . .	31.69%

Ove brojke pokazuju, kako su radničke nadnice padale 1931. i 1932. godine i kako se zbog toga pogoršalo na štetu ustanova osiguranja razvrstavanje osiguranika po nadničnim razredima.

Protiv pada broja osiguranih članova i protiv pada nadnica nosioci osiguranja su nemoćni. Radi toga čsl. osiguranju nije preostalo ništa drugo nego da uvede krajnju štednju u izdacima. »Svepemoc«, list za socijalno osiguravajuće zakonodavstvo u broju 9. iz ove godine piše, da su čsl. bolesničke blagajne u cilju da izbjegnu finansijskoj propasti, bile prinuždene, da prisposobe svoje izdatke smanjenim prihodima. Prema tom cjelokupni izdatci čsl. bolesničkih blagajna iznose:

u godini	Kč.
1929	1,073,826.267
1930	1,102,978.531
1931	1,064,245.363
1932	960,088.448

Ova je statistika, kao što i ostale statistike socijalnog osiguranja, pravo ogledalo gospodarskog i socijalnog razvitka zemlje. Statistike socijalnog osiguranja uopće ukazuju, kako je u važećem gospodarskom redu prosperitet socijalnog osiguranja odvisan od konjunkture cjelokupnog gospodarskog života.

G—ć.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

FARMACEUTSKI VJESNIK. Br. 7. Str. 224—225. Francuski studenti farmacije u našoj zemlji. Str. 225—228. Mr. A. Janković: Određivanje acetil-indeksa kod masnih spojeva, alkohola i fenola brzom metodom acetilacije. Str. 229—231. Sic: Novi britanski ljekopis. Str. 231—235. Mr. Milan Berkeš: Ekonomsko podizanje naše farmacije. Str. 235—246. Neuposlenost apotekarskih saradnika i nekvalifikovano osoblje u apotekama.

LEKAR. Br. 141. Str. 1. Broj lekara u Jugoslaviji. Str. 1—2. Položaj lekara u Grčkoj. Str. 2. Stav lekara u lečenju hotelitijaze. Str. 2—3. Mogu li se sprečiti samoubistva? Str. 4. Društvo za duševnu higijenu. Str. 4. Socijalna medicina u Americi.

VJESNIK LJEKARNIKA. Br. 4. Str. 195—199. Boravak francuskih profesora i studenata farmacije u Zagrebu. Str. 200—202. Dr. Vladimir Schiffer: Izveštaj o radu internacionalne farmaceutske federacije.

MJESEČNIK PRAVNIČKOG DRUŠTVA. Br. 2. Str. 49—59. Dr. Stefanović Jovan: Materijalna i formalna protivustavnost zakona i sankacija formalne protivustavnosti. Str. 59—72. Dr. Milan Ivšić: Problem seljačke svojine. Str. 72—81. Dr. Živić Ivan: Regalno pravo ribolova. Str. 81—89. Kolar Đuro: Zakon o dužnosti jamstva željeznice i potreba njegove preinake.

Br. 3. Str. 97—101. Dr. Politeo Ivo: Iz staroga u novi građanski pravnički postupnik. Str. 101—111. Dr. Milobar Fran: Razvoj demokratskih i autokratskih država gravitira prema istoj konačnoj etapi. Str. 111—123. Materijalna i formalna protivustavnost zakona i sankcija formalne rpotivuustavnosti. Str. 123—132. Kolar Đuro: Zakon o dužnosti jamstva željeznice i potreba njegove preinake. (Svršetak). Str. 132—136. Dr. Kun Ivo: Mora li se platiti i ažijo?

GLASNIK ZAVODA ZA UNAPREĐIVANJE SPOLJNE TRGOVINE. Br. 8. Str. 217—219. Potreba hitnih mera za ojačanje naše izvozne trgovine. Str. 219—221. Problem poljoprivrede i farmera u USA. Str. 221—223. Važne austrijske privredne mere i njihovo dejstvo na naš izvoz u Austriju. Str. 223—224. Mogućnost plasmana naših produkata u Norveškoj. Str. 224—227. Izveštaj o važnijim događajima u Austriji u 1932. g.

NARODNO BLAGOSTANJE. Br. 15. Str. 227—229. Dr. Pavelić A.: Kriza poljoprivrede u Sjedinjenim severo-američkim državama — III. Zaduženje poljoprivrede, IV. Opadanje prinosa, V. Ispomaganje poljoprivrede kratkoročnim kreditima. Str. 229. Dr. Ivo Belin: Sanacija našeg bankarstva.

Br. 16. Str. 243—244. V. Bajkić i Dr. Jozo Tomašević: Problem suzbijanja polnih bolesti — Socijološka razmišljanja povodom i o predlogu zakona o suzbijanju polnih bolesti — I. Pojam i istorija prostitucije, II. Sistem reglementacije, III. Sistem abolicije, IV. Prarni položaj prostitucije kod nas, V. Kojim sretstvima hoće novi predlog zakona da suzbija polne bolesti i prostituciju. Str. 245—247. Dr. Pavelić A.: Kriza poljoprivrede u Sjedinjenim severo-američkim državama — VI. Dugoročni krediti, VII. Planovi za saniranje poljoprivredne krize.

Br. 17. Str. 259—262. V. Bajkić: Triumf zlata — I. Paris kao centralno tržište zlatnim novcem, II. Dialog o tesauriranju, III. Zlato je adut kod mase, IV. Triumf zlata u teoriji.

HRVATSKI RADIŠA. Br. 7—8. Str. 75—77. Dr. Ivšić Milan: Četiri razmatranja. Str. 77—78. Tadejević Ante: Jedini ispravan put naših pitomaca. Str. 79—81. Dujmović Franjo: Naš agrarni problem. (statistički podaci o agrarnoj reformi). Str. 81—83. Dr. Sladović Eugen: Reklama i pravo. Str. 84—85. J.: O izumima. Str. 86—88. Fabrikacija vunenih tkanina za odjela.

GRAĐEVINSKI VJESNIK. Br. 4. Str. 49—55. Ilić Ljubomir: Pregled savremene francuske arhitekture. Str. 56—58. Dr. Ing. Kleinlogel: Zatvaranje prodora vode. Str. 58—61. Ing. B. S. Širola: Novi njemački propisi za armirani beton — propisi njemačkog odbora za armirani beton iz god. 1932.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 3. Str. 95—104. Dr. Srećko Bošnjaković: Četvrta venerična bolest (Lymphogranuloma inguinale). Str. 104—112. Dr. Radoslav Z. Lopašić: T. zv. tabične psihoze. Str. 112—120. Dr. Čestmir Vohnout i Dr. Karel Hora: Važnost mirnog (srednjeg) položaja ruke kod adaptacije fragmenata distalnog dijela radija. Str. 120—122. Dr. Stjepan Vidaković: Prilog k diagnozi i terapiji ektopičnog graviditeta u drugoj polovici nošenja. Str. 123—130. Dr. Vladimir Bazala: Bilješke iz historije sepse. Str. 130—131. Dr. Voja Stojić: O uporabi bellafolina »Sandos« u internoj medicini.

Digitized by Google

GRADSKI VJESNIK. Br. 2. Str. 25—36. Klobučar Franjo: Zaštita stanovništva u budućim (hemijskim) ratovima. Str. 36—38. K. M.: Rad na usavršavanju vatrogastva u gradu Zagrebu.

ZADRUŽNA SVIJEST. Br. 2—3. Str. 19. Ing. Kodinec Georgije: Značaj pokretne poljoprivredne škole i izložbe. Str. 20. Zadrugarski: Slobodno zadrugarstvo i njegovi protivnici. Str. 20—21. Zadrović Branimir: Nacrt pravila udruženja zadrugarske propagande. Str. 22—41. Štitić Blaško: Naše zadrugarstvo u brojkama i slikama prema izvještaju glavnog zadružnog saveza u Beogradu za god. 1931. Str. 42—44. Dr. Ivšić Milan: Kako da očuvamo i podignemo svoga obrtnika.

SOCIJALNA REVIJA. Br. 1. Str. 1—3. Posjet Gandhiu. Str. 4—10. Smolčić Vlado: Tehnokracija.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 7. Str. 121—122. Ekonomske dužnosti socijalnog osiguranja. Str. 124—127. Dr. Herbert Steiner: O otrovanju benzinom.

Br. 8. Str. 141—150. Oterećenje socijalnog osiguranja? Str. 151—154. Dr. Julius Tandler: Liječenje i suzbijanje raka.

DEUTSCHE KRANKENKASSE. Br. 14. Str. 324—329. Dr. Sonntag: Liječnik povjerenja bolesničke blagajne. Str. 330—331. Eugen Munder: Proračunavanje obezbeđene nadnice dobrovoljnih članova bolesničkih blagajna. Str. 333—337. K. Triebolt: Škole na slobodnom zraku u borbi protiv neuposlenosti.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG. Str. 97—107. Charles Jaeger: Organizacija međunarodnog pretstavništva industrijskih komora. Str. 107—118. Christan Gasser: Osnovni principi izobrazbe trgovačkih putnika.

ZEITSCHRIFT FÜR GEWERBE — MYGIENE UND UNFALLVERHÜTUNG. Br. 4. Str. 49. Sami o sebi. Str. 50—52. Ing. Opitz H.: Uređaji za prozračivanje u bojadisaonama. Str. 52—53. Higijena i zaštita od nezgode u industrijskom poduzeću. Str. 53—56. Ing. Hautzk K.: Saobraćajni putevi u poduzećima i zaštita od nezgode.

DIE ARBEITERVERSORGUNG. Br. 11. Str. 169—173. Pörschmann: Važno o troškovima pravne pomoći prema §§-ima 115, 117. RVO. Str. 173—174. Dr. Schietzkel: Uslovi za staranje porodičnih članova u osiguranju za slučaj iznemoglosti prema novom pravu.

Br. 12. Str. 185—190. Dr. Hoffmeister: Za zadržanje prava u osiguranju nameštenika i u osiguranju rudarskih nameštenika. Str. 190—193. Dr. Glen: Određivanje hranarine kod prelaza od potpore za slučaj nesposobnosti za rad na potporu u slučaju privredne krize.

INTERNATIONALE RUNDSCHAU DER ARBEIT. Br. 2. Str. 101—123. P. V. Martin i E. J. Riches: Socijalne posledice povratka zlatnoj valuti. Str. 123—141. Josef L. Cohen: Osiguranje za slučaj neuposlenosti i javno staranje. Str. 141—154. Dr. V. Klumpar: Ulaganje kapitala socijalnog osiguranja. Str. 154—166. Einar Erichsen: Skandinavski poslodavci i kolektivni ugovori.

Br. 3. Str. 201—221. G. Mequet: Stanbeni problemi i ekonomska kriza. Str. 221—232. Edward S. Cowdrick: Izobrazba poslovođa u američkoj industriji. Str. 262—269. Albert Falkenberg: Međunarodni pokret činovnika. Str. 283—289. Gnoinski J.: Životne prilike poljoprivrednih radnika u Poljskoj u god. 1930 do 1931.

CHUONIK DER UNFALLVERHÜTUNG. Br. 2. Str. 33—35. Dr. Ing. Ritzmann: Što može učiniti liječnik za zaštitu od poslovnih nezgoda.

LA FAMILLE PREVOYANTE. Br. 4. Str. 11—12. Dr. Tysebaert: Nekoliko bitnih primedaba o pneumotoraksu. Str. 14—16. Dr. Georges Schreiber: Sistemi zdravstvene kontrole.

LA VIE SOCIALE EN FRANCE. Br. 19-20. Str. 213—214. Dalimier Alberth: Posljednja ofenziva protiv Zakona o socijalnom osiguranju. Str. 214—217. Lumiere Auguste: Tuberkuloza i alkoholizam. Str. 218—219. Dr. August Hermann: Kino i dijete. Str. 221—225. Dr. Reno Martial: Stan, — principi o njegovoj higijeni.

RASSEGNA DELLA PREVIDENZA SOCIALE. Br. 1-2. Str. 1—2. Socijalna politika i fašistički režim. Str. 39—44. Prof. Kamillo Tovo: O kriterijima i metodima praktične zaštite od nezgoda. Str. 77—97. O transfuziji krvi.

Br. 3. Str. 1—3. Govor pretsednika vlade pred fašističkim sindikatima. Str. 31—48. Arrigo di Porto: Trauma i tuberkuloza.

MUTUALISTE DE LA SEINE. Br. 49. Str. 1—3. Današnji pokreti protiv socijalnog osiguranja. Str. 8—9. Uzajamno pripomoćno društvo namještenika i radnika trgovaca drvom. Str. 21—26. Praktična primjena uzajamnosti u socijalnom osiguranju.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj: 19.609/1933.

STATUT

SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA I NJEGOVIH MESNIH ORGANA.

GLAVA PRVA.

Ime, sedište, područje, jezik poslovanja, zadatak, način obznana i zastupanje Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 1.

1) Prema §-u 119 Zakona o osiguranju radnika od 14 maja 1922 godine obnarodovanog u Službenim Novinama broj 117 (skraćeno: ZOR) osnovani Središnji ured za osiguranje radnika je samoupravna javna ustanova (§ 124 ZOR-a), koja kao pravno lice može uzimati na se obaveze i sticati prava (§ 138 ZOR-a).

2) Njegov naslov: Središnji ured za osiguranje radnika. Sedište: Zagreb (§ 201 ZOR-a).

3) Područje delovanja: Kraljevina Jugoslavija.

4) Pečat: naslov ureda i sedište.

5) Jezik poslovanja: srpsko-hrvatski i slovenački.

§ 2.

1) Zadatak je Središnjeg ureda za osiguranje radnika da prema odredbama ZOR-a i na osnovu tog zakona propisanih naredaba i ovog statuta:

1. sprovodi osiguranje radnika:
   a) u bolesti,
   b) u nesreći,
   c) u iznemoglosti, starosti i smrti.

Osiguranje za slučaj bolesti vrše Okružni uredi za osiguranje radnika, Blagajne saobraćajnih preduzeća i Privatno-društvene blagajne (§ 109 Statuta), koje obavljaju i mesne poslove tog osiguranja.

Osiguranje za slučaj nesreće, u iznemoglosti, starosti i smrti vrši Središnji ured za osiguranje radnika, a njegovi mesni organi obavljaju mesne poslove tog osiguranja.

2. rešava sporove u pogledu osiguranja, koji prema ZOR-u spadaju u njegov delokrug;

3. vrši nadzor nad svim poslovima, u kojima su nameštеni osigurani članovi, da li su sprovedene odredbe obrtnih (privrednih) i drugih zakona o zaštiti zdravlja i života uposlenih nameštenika i mere za predupređenje nesrećnih slučajeva;

4. sprovodi poslove, koji se odnose na zaštitu radnika i njihovih interesa, a koji mu budu u smislu §-a 192 ZOR-a naročitim zakonom povereni.

2) Osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti sprovodiće Središnji ured za osiguranje radnika, kad to odredi Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja u smislu tačke 7 §-a 67 Finansijskog zakona za 1933/34. god.

§ 3.

1) Prema vlastima i trećim licima zastupa Središnji ured za osiguranje radnika kolektivno predsednik i generalni direktor odnosno njihovi zamenici; ovo pravo zastupanja proteže se i na poslove, za koje je prema drugim zakonima potrebno naročito punomoćstvo.

Digitized by Google

2) Za druga lica, koja se u pojedinim poslovima ili u pojedinim grupama poslova ovlašćuju na zastupanje Središnjeg ureda za osiguranje radnika, određuje njihov delokrug i granice njihovog ovlaštenja dano im punomoćstvo. Isto važi i za zastupanje Središnjeg ureda za osiguranje radnika preko mesnog organa.

3) Akta, kojima Središnji ured za osiguranje radnika uzima na sebe obaveze ili ustupa prava, potpisivaće se punovažno tako, da predsednik i generalni direktor odnosno njihovi zamenici pored pečata ureda stave kolektivno svoje potpise.

4) Pozivi, sudske i uopšte službene dostave smatraju se, da su predane Središnjem uredu za osiguranje radnika, kad se predadu generalnom direktoru odnosno od njega ovlaštenom licu u uredskim prostorijama Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

5) Prepisku, odnoseću se na tekuće poslove, potpisivaće generalni direktor odnosno njegov zamenik ili na to ovlašteno lice.

6) Platežne naloge za uredsku blagajnu, poštanske i bankarske čekove potpisivaće nameštenici Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koje za to naročito ovlasti predsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 4.

1) Središnji ured za osiguranje radnika obnarodovaće svoje opšte obznane važeće za čitavo područje u svom zvaničnom listu Radničkoj Zaštiti.

2) Središnji ured za osiguranje radnika obnarodovaće svoj statut, službene pravilnike nameštenika, lekara-činovnika i dnevničara Središnjeg ureda za osiguranje radnika kao i sve svoje važnije obznane, koje važe za čitavo područje države, takođe u Službenim Novinama Kraljevine Jugoslavije, a obznane odnoseće se na područje pojedinih mesnih organa u zvaničnim novinama banovine, u kojoj ima mesni organ svoje sedište.

3) Mesni organi dužni su svoje važnije obznane obnarodovati u Službenim Novinama Kraljevine Jugoslavije.

4) Središnji ured za osiguranje radnika i njegovi mesni organi mogu obznane obnarodovati članovima i na koji drugi način, a prema potrebi i u materinjem jeziku interesovanih lica.

GLAVA DRUGA.

Vrsta, početak, trajanje, prestanak i dokaz članstva.

§ 5.

1) Članovi Središnjeg ureda za osiguranje radnika dele se na neosigurane i osigurane članove.

2) Neosigurani članovi jesu poslodavci, koji zaposluju u svom poslu najmanje jedno lice, koje je u smislu §§-a 3—8 ZOR-a obavezno na osiguranje (članovi-poslodavci).

3) Osigurani članovi jesu:

a) nameštenici (radnici), koji su u smislu §§-a 3—8 ZOR-a obavezni na osiguranje (osigurani članovi-nameštenici);

b) preduzetnici, koji su u smislu §-a 3 ZOR-a i sami obavezni na osiguranje (osigurani članovi-preduzetnici);

c) lica, koja dobrovoljno produžuju obavezno osiguranje na osnovu §-a 55 ZOR-a (osiguranje dobrovoljno produžujući članovi);

d) lica, koja se u smislu §-a 5 ZOR-a i §-a 13 provedbene naredbe osiguraju dobrovoljno (dobrovoljni članovi).

4) Članovi porodice (obiteljski pripadnici) osiguranih članova nisu članovi Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Jednako nisu članovi ni u prvom stavu §-a 56 ZOR-a spomenuta lica, ni lica osigurana samo za slučaj nesreće kolektivno.

§ 6.

Članstvo neosiguranog poslodavca počinje danom prijave (§ 10 ZOR-a) prvog u njegovom poslu nameštenog lica, koje je obavezno na osiguranje, odnosno danom prijave preuzimanja vlasništva posla, u kojem je nameštenо najmanje jedno takvo lice.

Digitized by Google

Članstvo njegovo prestaje danom istupa iz posla poslednjeg u njegovom poslu nameštenog lica, koje je obavezno na osiguranje, odnosno danom predaje vlasništva posla, u kojem je nameštено najmanje jedno takvo lice.

§ 7.

1) Članstvo obavezno osiguranih članova-nameštenika počinje danom, kad je ovakvo lice stupilo na posao, koji ga obavezuje na osiguranje, a prestaje danom istupa iz posla i to bez obzira na to, da li je prijava ili odjava izvršena.
2) U slučaju da član dobrovoljno produžuje osiguranje prema stavu 4 §-a 55 ZOR-a, članstvo njegovo nastavlja se i nakon istupa iz posla, koji ga je obavezivao na osiguranje. Dobrovoljno produžujući članovi za sve vreme, dok uredno plaćaju propisane prinose, uživaju sva prava obavezno osiguranih članova.
3) Stupanju na posao i istupu iz posla ravan je prelaz putujućeg preduzeća ili broda u područje ZOR-a odnosno iz tog područja.
4) Kod privatno-društvenih blagajna članstvo ovisno je o prijavi poslodavčevoj kod blagajne i pismenom pristanku osiguranika, a počinje danom stupanja u posao, koji ga obavezuje na osiguranje i dozvoljava začlanjenje kod blagajne, u koliko je prijava u zakonu određenom roku podnešena. U slučaju prijave posle isteka u zakonu određenog roka članstvo počinje danom odjave kod Okružnog ureda za osiguranje radnika uz istodobnu prijavu kod blagajne. Članstvo prestaje danom istupa iz posla, koji člana obavezuje na osiguranje, kao i odjavom radi prelaza u članstvo Okružnog ureda. Danom ove prijave počinje članstvo i dužnost prijave kod Okružnog ureda.

§ 8.

1) Članstvo obavezno osiguranih članova-preduzetnika, za koje nikakva zadruga nije preuzela dužnosti poslodavca, počinje danom prijave na osiguranje, a prestaje danom, kad ovakvo lice napusti posao, koji ga obavezuje na osiguranje. Članska prava ovih članova — sem prava na pomoći za slučaj nesreće — počinje 14 dana nakon izvršene prijave odnosno nakon ponovnog plaćanja prinosa za slučaj, ako su ona mirovala usled toga, što je član više od 4 nedelje s prinosima u zaostatku (posljednji stav §-a 55 ZOR-a).
2) Članstvo obavezno osiguranih članova preduzetnika, za koje je preuzela dužnosti poslodavca pomorsko-ribarska privredna zadruga (§ 20 ZOR-a), počinje i prestaje jednako kao i članstvo osiguranih članova nameštenika (§ 7 Statuta) računajući od dana, kojim je član nastupio odnosno napustio posao, koji ga obavezuje na osiguranje.

§ 9.

1) Članstvo po §-u 13 tačka a—đ provedbene naredbe dobrovoljno osiguranih članova počinje danom, kad su nakon prijema u članstvo uplatili prvi prinos.
2) Članstvo svih dobrovoljnih članova, pa i članova, koji dobrovoljno produžuju obavezno (stav 4 §-a 55 ZOR-a) ili dobrovoljno (stav 1 tačka e §-a 13 provedbene naredbe) osiguranje, prestaje odjavom pa i bez odjave, 6 meseci nakon dospelosti poslednjeg neuplaćenog prinosa, ali u poslednjem slučaju prestaju prava na pomoći i miruju ostala članska prava već od kraja četvrte nedelje nakon dospelosti poslednjeg neuplaćenog prinosa. Prestanak prava na pomoći i mirovanje članskih prava ne nastupa, ako i u koliko je mesni organ Središnjeg ureda za osiguranje radnika dozvolio rok plaćanja u smislu §-a 14 provedbene naredbe. Ako član u gornjem roku od 6 meseci uplati sve zaostale prinose, članska prava oživljuju danom uplate, no ponovno pravo na pomoći stiče takav član tek dospelim četrnaestim danom nakon izvršene uplate.
3) Članstvo dobrovoljnih članova prestaje i onda, kad član izjavi, da napušta boravak na području Kraljevine Jugoslavije ili kad prođe 6 meseci od dana, kad je član napustio područje Kraljevine.

§ 10.

1) Ako je član-poslodavac pravno lice ma koje vrste ili trgovačko društvo (ortakluk) ili zadruga ili društvo s ograničenim jemstvom, ili ako je fizičko lice, ali je pod stečištem (stečajem) ili pod starateljstvom, onda vrši članska prava i dužnosti prema Središnjem uredu za osiguranje radnika lice, koje je po zakonu, po statutu ili s naročitim punomoćstvom na zastupanje ovlašteno.

Digitized by Google

2) Ako se osigurani član-nameštenik, koji je ovlašten na takvo zastupanje, posluži pasivnim izbornim pravom u grupi članova-poslodavaca, onda miruje njegovo pasivno izborno pravo i prestaju njegovi mandati u grupi osiguranih članova, ali njegova prava na potporu i odštetu ostaju netaknuta.

§ 11.

1) Niko ne može biti višestrukim članom Središnjeg ureda za osiguranje radnika ni u različitim grupama (osiguranih i neosiguranih) članova niti, ako vrši svoja prava kod različitih mesnih organa. Bude li poslodavac, za čije nameštenike su nadležni prema odredbama §§-a 142, 153, 158 i 202 stav 5 ZOR-a različiti mesni organi, vršeći svoje izborno pravo kod tih mesnih organa izabran od više mesnih organa za izaslanika za glavnu skupštinu Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili za porotnika Suda radničkog osiguranja, zadržaće prema sopstvenoj odluci samo mandat jednog mesnog organa.

2) Ako je član-poslodavac i sam — obavezno ili dobrovoljno — osiguran, vrši svoje izborno pravo samo u grupi neosiguranih članova-poslodavaca. Od tog se izuzimaju obavezno osigurani članovi, koji kao poslodavci imaju nameštena lica samo u svom kućanstvu za kućnu poslugu. Ovi članovi nemaju izbornog prava u grupi neosiguranih članova-poslodavaca.

3) Ako prelazi osigurani član-nameštenik u grupu članova-poslodavaca ili obrnuto, gubi u dosadašnjoj grupi članova stečene mandate, ali njegova eventualno stečena prava na potporu i odštetu ostaju netaknuta.

4) Ako član istupi iz veze svog nadležnog mesnog organa, gubi kod dosadašnjeg nadležnog mesnog organa stečene mandate, ali njegova eventualno stečena prava na potporu i odštetu ostaju netaknuta.

§ 12.

1) Članstvo, kao i prava na pomoći za slučaj bolesti i nesreće dokazuje se datiranom potvrdom poslodavca, da je osiguranik zaista uposlen. Ovu potvrdu, koja važi dva dana iza izdanja, dužan je poslodavac odmah i besplatno izdati svakom nameštenіku, koji je zatraži.

2) Članstvo osiguranih članova-nameštenika i preduzetnika, za koje je preuzela dužnost poslodavca pomorsko-ribarska privredna zadruga, dokazuje se datiranom potvrdom poslodavca, da je lice zaista uposleno (član zadruge), koja važi dva dana iza izdanja.

3) Članstvo preduzetnika, za koje nikakva zadruga nije preuzela dužnosti poslodavca, te dobrovoljnih i osiguranje dobrovoljno produžujućih članova, dokazuje se potvrdom o učinjenoj uplati prinosa, koja važi još 4 nedelje iza dana, do kojeg je taj prinos uplaćen.

4) Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika može za pojedine kategorije ili za sve osigurane članove propisati i naročite članske knjižice ili legitimacije.

§ 13.

Prava i dužnosti članova ustanovljena su odredbama ZOR-a i Statuta, te naredbama izdatim na osnovu ovih propisa.

GLAVA TREĆA.

Ustrojstvo i samoupravni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 14.

1) Središnji ured za osiguranje radnika izvršuje svoj zadatak po svojim samoupravnim organima i njihovim poslovnim odborima, po svojim plaćenim službenicima i po svojim mesnim organima.

2) Samoupravni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika jesu:
   1. glavna skupština,
   2. ravnateljstvo i
   3. nadzorni odbor.

Digitized by Google

1. Glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 15.

1) Glavnu skupštinu Središnjeg ureda za osiguranje radnika sačinjavaju izaslanici mesnih organa izabrani na njihovim glavnim skupštinama tako, da delegati osiguranih članova i neosiguranih članova-poslodavaca biraju odelito iz svoje sredine tajnim glasanjem i listićima u jednakom broju po jednog izaslanika na svakih započetih 12.000 osiguranih članova, a prema prosečnom broju članova dotičnog mesnog organa u prošloj godini. Samo Okružni ured za osiguranje radnika u sedištu ureda bira trostruki broj izaslanika za glavnu skupštinu Središnjeg ureda za osiguranje radnika, t. j. po jednog izaslanika iz svake grupe na svakih započetih 4.000 osiguranih članova, no ovi izaslanici imaće kod svih glasanja samo jedan glas. Izaslanici ostalih mesnih organa imaće kod glasanja u odborima takođe svaki samo jedan glas, no u plenumu glavne skupštine svaki po tri glasa.
2) Broj izaslanika ustanoviće predsedništvo mesnog organa, prema gornjem ključu.

§ 16.

1) Glasati se može samo za potvrđenu kandidatsku listu.
2) Kandidatska lista mora da sadrži najmanje četvrtinu, a najviše dva puta toliko kandidata, koliko izaslanika treba da bira dotična grupa.
3) Kandidatska lista ima da sadrži: ime i prezime kandidata, njegovo zanimanje i mesto stanovanja; pred imenom svakog kandidata stavlja se redni broj.
4) Svaka kandidatska lista mora imati: datum, mesto izdanja, pristanak kandidata i potpis predlagača.
5) Kandidatsku listu mora da potpiše najmanje 1/10 delegata glavne skupštine mesnog organa u dotičnoj grupi.
6) Jedno isto lice može biti kandidat na više kandidatskih lista, no u slučaju da bude izabrano za izaslanika na više lista moći će zadržati mandat samo na jednoj listi za koju se izjavi.

§ 17.

1) Tako sastavljena kandidatska lista podnosi se u dva originalna primerka predsedništvu mesnog organa na potvrdu do pre početka samog izbornog akta, u koju svrhu treba da se sednica glavne skupštine prekine na četvrt časa.
2) Podnešene liste — kako stignu — označuje predsedništvo rednim brojem i to liste iz grupe osiguranih članova rimskom, a liste iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca arapskom brojkom.
3) Predsedništvo preispituje predatu listu i pošto se uveri, da je lista sastavljena prema odredbama §-a 16 Statuta, listu potvrdjuje; u protivnom je slučaju odbacuje uz naznaku razloga uz poziv na ispravku i nadopunu.
4) Jedan primerak potvrđene liste prilaže se zapisniku glavne skupštine, a drugi predaje podnosiocu.
5) Liste potvrđene od strane predsedništva ne mogu se više popravljati i menjati.

§ 18.

1) Pre početka glasanja u jednoj izmedju obe grupe pročita predsednik sve potvrđene kandidatske liste iz te grupe, označene (rimskom ili arapskom) rednom brojkom uz napomenu, da treba kod glasanja označiti kandidatsku listu na glasačkim listićima odgovarajućim rednim brojem ili imenom prvog kandidata (nosioca liste).
2) Zatim određuje predsednik između delegata dva ili po potrebi više skrutatora po predlogu grupa i to polovinu iz grupe osiguranih članova, a polovinu iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca.
3) Izaslanici će jedan za drugim po prozivci voditelja zapisnika prema azbučnom spisku spuštati svoje listiće u kovčežić, koji će stajati na stolu predsedništva.

§ 19.

1) Kad se svrši glasanje u dotičnoj grupi, skrutatori pre svega pred predsedništvom i skupštinom ustanove prema spisku broj glasača i broj predatih glasova (listića), koji će se brojevi slovima uneti u zapisnik glavne skupštine.

Digitized by Google

2) Ako je broj predatih glasova veći ili manji, nego što je prema spisku delegata iz dotične grupe glasača glasalo, tada se listići imaju, a da se ne otvaraju, poništiti i predsednik odrediće ponovno glasanje.

3) Ako je broj predatih glasova toliki, koliko je glasača glasalo, tada jedan skrutator pred predsedništvom i skupštinom listiće otvara i javno pročita. Pročitane glasove beleži voditelj zapisnika. Brojeve za pojedine kandidatske liste predatih glasova ustanovljuje predsednik i ti će se brojevi slovima uneti u zapisnik glavne skupštine.

4) Listići i spisak glasača imaju se svezani i zapečaćeni sačuvati kao prilog zapisniku glavne skupštine.

§ 20.

1) Zatim će predsednik mesnog organa ustanoviti izabrane izaslanike za glavnu skupštinu Središnjeg ureda za osiguranje radnika iz dotične grupe na ovaj način:

2) Broj svih glasača podeljen brojem izaslanika za glavnu skupštinu Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koliko treba da bira dotična grupa, daje izborni količnik.

3) Svakoj će se kandidatskoj listi dati onoliko izaslaničkih mesta po redu iz liste, koliko se puta količnik sadrži u broju glasova, koje je ona dobila.

4) Ako se po tome računu ne dobije toliko izaslanika, koliko se bira, izaslanička mesta što preostaju razdeliće se izmedju lista, koje imaju brojeve ili ostatke najbliže količniku.

5) Razlomci pri izračunavanju količnika i broja izaslanika ne uvažuju se.

6) Ako brojevi ili ostaci budu jednaki na više lista, rešiće kocka, s koje će se liste uzeti izaslanik.

§ 21.

1) Nakon toga će predsednik odmah objaviti rezultat i izdati punomoćstvo izabranim izaslanicima.

2) Formular punomoćstva propisaće ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

3) Pečat na punomoćstvima je pečat dotičnog mesnog organa.

§ 22.

1) O celom ovom radu voditće se tačan zapisnik, iz koga će se moći videti, kako se što redom pojavilo i radilo sve ono, što je napred određeno, da se ispita i reši. Naročito biće u zapisnik unet broj izaslanika, koji se imaju birati, broj glasača, broj predatih glasova, broj kandidatskih lista, koja su lica na kojoj listi predložena i u kojem redu, koliko je svega glasova koja lista dobila i koja su lica iz koje liste oglašena za izaslanike dobila punomoćstvo.

2) Na zapisniku moraće se potpisati predsednik, voditelj zapisnika i skrutatori, ali će svaki imati pravo da odvoji mnenje i stavlja primedbe.

§ 23.

Ako za izbor izaslanika za glavnu skupštinu Središnjeg ureda za osiguranje radnika u jednoj grupi bude potvrđena samo jedna kandidatska lista, predsednik će proglasiti za izabrane izaslanike toliko kandidata s potvrđene liste po redu, koliko ih se bira, a bez daljnjeg izbornog postupka u dotičnoj grupi.

§ 24.

1) Žalbe protiv izbora izaslanika za glavnu skupštinu Središnjeg ureda za osiguranje radnika mogu se podneti u roku od 8 dana iza izvršenog izbora preko mesnog organa glavnoj skupštini Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Žalbu mora potpisati najmanje dva delegata glavne skupštine mesnog organa.

2) Ovakve žalbe ima mesni organ odmah predložiti sa svim originalnim prilozima i svim izbornim aktima ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koje će ih ispitati i sa svojim predlogom podneti na rešenje glavnoj skupštini Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Digitized by Google

§ 25.

1) Ako se ma kojim slučajem upraznì koje izaslaničko mesto, ono će se popuniti licem, koje je na redu u onoj kandidatskoj listi, iz koje je izaslanik, kojega mesto ima da se popuni.

2) Ovu će popunu izvršiti predsedništvo mesnog organa u roku od 15 dana od kako sazna, da se je mesto upraznilo, i o tome će se odmah izvestiti Središnji ured za osiguranje radnika.

3) Predsednik će tome izaslaniku izdati punomoćstvo prema odredbi §-a 21 Statuta.

4) Ako je izaslanik sprečen, da prisustvuje glavnoj skupštini Središnjeg ureda za osiguranje radnika, pa o tome pismeno izvesti najmanje 8 dana pre održanja glavne skupštine predsedništvo mesnog organa, ono će pozvati umesto njega lice, koje je na redu u dotičnoj kandidatskoj listi, da prisustvuje toj glavnoj skupštini.

5) Ovom izaslaniku-zameniku izdaće predsednik punomoćstvo samo za tu glavnu skupštinu.

§ 26.

1) Izbor izaslanika za glavnu skupštinu Središnjeg ureda za osiguranje radnika vrši se od tri na tri godine, a mandat izabranih traje dotle, dok dotični mesni organ ne izabere svoje nove izaslanike.

2) Jedan isti izaslanik može se ponovo izabrati za izaslanika.

§ 27.

1) Smanji li se u glavnoj skupštini Središnjeg ureda za osiguranje radnika broj izaslanika kojeg mesnog organa, pa se usled iscrplenja odnosnih kandidatskih lista broj izaslanika ne može popuniti na toliko, koliko ih je glavna skupština dotičnog mesnog organa izabrala, ima se izvršiti naknadni izbor za upražnjena izaslanička mesta.

2) Za naknadni izbor vrede propisi, koji važe za opšti izbor.

3) Mandat kod naknadnog izbora izabranih izaslanika traje dotle, dok se kod opšteg izbora ne izaberu novi izaslanici.

§ 28.

1) Pregledavanje punomoćstva i verifikaciju mandata obavljaju verifikacioni odbori, koje određuje predsednik Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

2) Za verifikaciju mandata iz grupe osiguranih članova i za verifikaciju mandata iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca posluju zasebni verifikacioni odbori.

3) Svaki odbor sastoji od tri člana i voditelja zapisnika, kojega određuje predsednik između službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

4) Verifikacioni odbor, koji vrši verifikaciju mandata iz grupe osiguranih članova, sastoji od dva izaslanika iz grupe osiguranih članova i jednog izaslanika iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca i obrnuto. Predsednikom je prvog izaslanik iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca, a drugog iz grupe osiguranih članova.

§ 29.

1) Verifikacioni odbori pre svega ispituju međusobno punomoćstva izaslanika, koji u odborima sudeluju.

2) Verifikacioni odbori ispituju svako punomoćstvo, koje im izaslanici podnesu, redom kako su podnesena.

§ 30.

1) O verifikaciji ima svaki odbor sastaviti zapisnik, u koji se ima uvrstiti: ime opunomoćenog izaslanika, kojoj grupi pripada, mesni organ, koji ga je izabrao i naposletku, da li je punomoćstvo na propisan način izdato, da li ima protiv njega prigovora i kakvih.

2) Ako protiv punomoćstva nema prigovora, potvrdiće predsednik verifikacionog odbora na punomoćstvu svojim potpisom, da je ispitanje obavljeno i vratiće punomoćstvo izaslaniku.

3) Ona punomoćstva, protiv kojih ima prigovora, zadržaće verifikacioni odbor.

Digitized by Google

§ 31.

Na osnovu zapisnika sastavljenih po pojedinim odborima ustanovljuje odbor, koji je svoj posao prvi svršio, broj izaslanika, koji su na glavnu skupštinu došli, rezultat verifikacionog postupka i eventualne prigovore protiv punomoćstva, i o tome podnosi izveštaj predsedniku Središnjeg ureda za osiguranje radnika predavši mu zadržata punomoćstva.

§ 32.

1) Da li se punomoćstva, protiv kojih ima prigovora, mogu prihvatiti i da li ti opunomoćeni izaslanici mogu u glavnoj skupštini sudelovati, odlučuje po predlogu predsednika glavna skupština po kratkom saslušanju po jednog govornika »za« i »protiv« bez dalje rasprave.
2) Zaključak glavne skupštine predsednik će potvrditi svojim potpisom na punomoćstvu i ovo vratiti ovlašteniku.

§ 33.

1) Glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika je sposobna stvarati zaključke tek kad su verifikacioni odbori svoj posao svršili.
2) Na glavnoj skupštini Središnjeg ureda za osiguranje radnika mogu glasati samo izaslanici, legitimirani urednim punomoćstvom; svoje pravo izvršuju lično.

§ 34.

1) Redovna glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika ima se održavati najdocnije do kraja meseca juna svake godine.
2) Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika može zaključiti, da se po potrebi sazove izvanredna glavna skupština.
3) Ako je glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika zaključila, da se ima u određenom roku sazvati izvanredna glavna skupština, ili na obrazloženi pismeni zahtev nadzornog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika, dužno je ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u određenom roku odnosno u roku od 45 dana sazvati izvanrednu glavnu skupštinu.

§ 35.

1) Redovne glavne skupštine Središnjeg ureda za osiguranje radnika održavaju se u sedištu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
2) Izvanredne glavne skupštine Središnjeg ureda za osiguranje radnika održavaju se u onim mestima, koja odredi ravnateljstvo Središnjeg ureda.

§ 36.

1) Dan glavne skupštine Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koji određuje ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a po mogućnosti na nedelju ili praznik, objaviće se prema odredbi §-a 4 Statuta, i to za redovne glavne skupštine najmanje 45 dana pre sastanka glavne skupštine. U oglasu će se naročito spomenuti, da će samo oni predlozi doći na dnevni red, koji najmanje 25 dana pre sastanka glavne skupštine stignu predsedništvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
2) Pravo predloga imaju:
   1. ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika,
   2. nadzorni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika,
   3. generalni direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika,
   4. samoupravni organi mesnih organa i
   5. izaslanici glavne skupštine Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
3) Poziv na glavnu skupštinu Središnjeg ureda za osiguranje radnika ima se uz naznaku vremena, mesta i dnevnog reda, koje određuje ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika, objaviti prema odredbi §-a 4 Statuta najmanje 15 dana pre sastanka glavne skupštine.

§ 37.

Pozivu na redovnu glavnu skupštinu priložiće se sem dnevnog reda godišnji budžet uprave, godišnji zaključni računi, izveštaj uprave o poslovanju kao i predlog nadzornog odbora u pogledu apsolutorija.

Digitized by Google

§ 38.

Glavne su skupštine Središnjeg ureda za osiguranje radnika javne.

§ 39.

1) Glavnoj skupštini Središnjeg ureda za osiguranje radnika predsedava predsednik.

2) Predsednik pazi, da se održava poslovni red glavne skupštine i da se očuva mirno raspravljanje.

§ 40.

Glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika raspravlja predmete prema dnevnom redu. Predmeti, koji nisu na dnevnom redu — sem predloga za saziv izvanredne glavne skupštine — ne mogu se raspravljati.

§ 41.

1) Svaki izaslanik može najviše dvaput govoriti o predmetu; predlagaču pristoji pravo zaključne reči, a izvestitelji predmeta mogu u svrhu razjašnjenja bilo kada govoriti.

2) Ako predsednik želi u raspravi učestvovati to jest, ako hoće staviti kakove predloge odnosno govoriti protiv prihvata stavljenih predloga dužan je prepustiti predsedavanje svom zameniku.

3) Izaslanika, koji svojim govorom ili inače narušava red i rad glavne skupštine, opomenuće predsednik na red. Nakon druge opomene oduzeće neposlušnom govorniku reč, a nakon treće opomene može glavna skupština neposlušnog izaslanika na predlog predsednika bez rasprave, javnim glasanjem i apsolutnom većinom glasova, isključiti iz sednice skupštinske.

4) Ako nema više govornika, ima se rasprava zaključiti.

5) Pošto je rasprava zaključena, stavlja predsednik na glasanje pitanje u takvoj formi, da se na isto uzmogne odgovoriti sa »za« ili »protiv«. Najpre glasa se o eventualnim odgodnim predlozima, zatim o predlogu ravnateljstva i naposletku o ostalim predlozima prema redu određenom u §-u 36 Statuta.

§ 42.

1) Glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika može rešavati, ako je u njezinoj sednici prisutno više od polovine celokupnog broja izabranih izaslanika. Kod utvrđivanja ovih brojeva imaju se računati izaslanici analogno stavu 1 §-a 15 Statuta.

2) Ako na koju propisno sazvanu glavnu skupštinu ne dođe dovoljan broj izaslanika, predsednik će glavnu skupštinu odgoditi s istim dnevnim redom na 24 časa.

3) Odgođena glavna skupština sposobna je stvarati zaključke bez obzira na broj prisutnih izaslanika.

§ 43.

1) Glasanje je u glavnoj skupštini u pravilu javno i biva dizanjem ruku na ovaj način: predsednik poziva, da dignu ruku svi oni, koji glasaju za predlog.

2) O rezultatu glasanja dizanjem ruku rešava predsednik. Ako je po njegovom mišlenju rezultat sumnjiv, pristupiće se novom glasanju. Ako i po drugi put rezultat bude sumnjiv, pristupiće se glasanju glasno poimence.

3) Na pismeni zahtev jedne šestine prisutnih izaslanika, podnešen posle stavljenog predloga ali pre nego je započelo glasanje, ima se uvek odrediti glasanje glasno poimence.

4) Pri glasanju glasno poimence voditelj zapisnika prozivaće izaslanike poimence i oni će glasati rečima: »za« ili »protiv«. Po svršenoj prozivci prozvaće se još jednom oni izaslanici, koji se prvog puta ne odazovu, pa će tek posle toga predsednik objaviti, da je glasanje zaključeno.

5) Tajnim glasanjem glasaće se pri izborima članova ravnateljstva i nadzornog odbora i u slučajevima, za koje propisuje zakon tajno glasanje (tačka 2 §-a 126 ZOR-a), ili na pismeni zahtev jedne četvrtine prisutnih izaslanika podnesen posle stavljenog predloga, ali pre nego je započelo glasanje.

6) Ovo glasanje vršiće se listićima proviđenim uredskim pečatom.

Digitized by Google

7) Izaslanici će jedan za drugim po prozivci voditelja zapisnika prema azbučnom spisku pokazati predsedniku punomoćstvo i spuštati svoje listiće u kovčežić, koji će stajati na stolu predsedništva.
8) Glasove će pred predsedništvom i skupštinom brojati dvojica ili prema potrebi više izaslanika-skrutatora po predsedniku određenih na predlog grupa, od kojih ima polovina da bude iz grupe osiguranih članova, a druga polovina iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca.
9) Pre svega ustanovljuju skrutatori broj glasova (glasača) prema spisku i broj predatih glasova, koji će se brojevi slovima uneti u zapisnik glavne skupštine. Ako je broj predatih glasova veći ili manji, nego ih je glasalo, tada se listići imaju, a da se ne otvaraju, poništiti i predsednik odrediće ponovo glasanje.
10) Ako je broj predatih glasova toliki, koliko je glasalo, tada listiće otvara jedan skrutator pred predsedništvom i skupštinom i javno čita. Prazni listići ne uzimaju se u obzir. Pročitane glasove beleži voditelj zapisnika.
11) Rezultat glasanja objaviće predsednik.
12) Listići i spisak glasača imaju se svezani i zapečaćeni sačuvati kao prilog zapisniku glavne skupštine.

§ 44.

1) Za punovažan zaključak — sem zaključaka prema tački 2. §-a 126. ZOR-a i izbora — potrebna je apsolutna većina izraženih punovažnih glasova.
2) U punovažne izražene glasove ne broje se ustezanja od glasanja pri glasanju glasno poimence, kao i glasanje praznim listićima pri tajnom glasanju.
3) Predsednik može kod tajnog glasanja uvek glasati, a kod javnog samo, ako su glasovi jednako podeljeni.
4) Kad se tajno glasa o kakvom predlogu, pa se desi ravna podela glasova, predlog, o kome se glasalo, odbačen je.
5) Kod izbora u slučaju jednake podele glasova rešiće kocka.

§ 45.

Niko ne može učestvovati u raspravi ni u glasanju o predmetu, o kojem je lično zainteresovan.

§ 46.

1) O toku glavne skupštine vodiće se zapisnik. Za vođenje zapisnika određuje predsednik između službenika ureda voditelja zapisnika.
2) Zapisnik potpisuje predsednik, generalni direktor, voditelj zapisnika i 4 verifikatora određena od predsednika na početku sednice stanujuća u sedištu ureda, koji ne pripadaju kao članovi ni ravnateljstvu ni nadzornom odboru: i to dva iz grupe osiguranih članova i dva iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca.
3) U zapisnik uvrstiće se naročito dan i mesto glavne skupštine, konstatacija, da je glavna skupština propisno sazvana, spisak prisutnih izaslanika, spisak zastupanih mesnih organa, dnevni red, izveštaji, predlozi i zaključci i naposletku razmer glasova kod svakog glasanja.

§ 47.

1) Delokrug glavne skupštine Središnjeg ureda za osiguranje radnika određen je §-om 126 ZOR-a.
2) Kao obaveze skopčane sa većim opterećenjem, o kojima ima u smislu 4 stava §-a 126 ZOR-a da rešava glavna skupština, smatraju se obaveze, koje terete Središnji ured za osiguranje radnika iznosom većim od 1,440.000 dinara odnosno, ako se najveća obezbeđena nadnica (§ 21 ZOR-a) promeni, iznosom promenjenim u srazmeru promenjene nadnice.
3) Isto tako ima glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika rešavati odnosno odobravati zaključke mesnih organa (§ 245 Statuta) o kupovini ili otuđivanju nepokretnog imanja i preuzimanju obaveza, ako vrednost imanja ili obaveze nadmašuje gornji iznos.
4) Glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika može za pojedine vrste obaveza granicu povisiti pa i ukinuti.

Digitized by Google

5) Kod obaveza, koje ustanovljuju izdatak ponavljajući se kroz određeno ili neodređeno vreme, vrednost opterećenja računa se kapitalizovanom vrednošću opterećenja, izračunatom na osnovu 6% kamatne stope, a ako se ta vrednost ne može unapred odrediti, trostrukim iznosom godišnjeg opterećenja.

6) Ako se više zaključaka jedne godine odnosi na isto ili slično opterećenje, ili ako će zaključak punom verovatnošću prouzrokovati još dalnje zaključke s daljnim opterećenjima, to treba vrednost opterećenja prosuđivati po opterećenju iz svih zaključaka.

2. Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 48.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika sastoji od 24 člana izabranih na glavnoj skupštini Središnjeg ureda za osiguranje radnika tako, da izaslanici osiguranih članova i neosiguranih članova-poslodavaca biraju odelito iz svoje sredine tajnim glasanjem i listićima po 12 članova.

§ 49.

1) Glasati se može samo za potvrđenu kandidatsku listu.

2) Kandidatska lista ima da sadrži:

I. ime i prezime kandidata (s opštim pogodbama, to jest bez obzira na mesto njihovog stanovanja), njihovo zanimanje i mesto stanovanja; pred imenom svakog kandidata stavlja se redni broj;

II. ime i prezime kandidata (s naročitom pogodbom prema §-u 129 ZOR-a, to jest s mestom stanovanja na sedištu ureda), njihovo zanimanje i mesto stanovanja; pred imenom svakog kandidata stavlja se redni broj.

3) Kandidatska lista mora da sadrži najmanje trećinu, a najviše dva puta onoliko kandidata, koliko članova ravnateljstva treba da bira dotična grupa. Dve trećine kandidata mora da bude uvršteno pod I., a jedna trećina s naročitom pogodbom pod II.

4) Svaka kandidatska lista mora imati: datum, mesto izdanja i potpis predlagača.

5) Kandidatsku listu mora da potpiše najmanje 1/10 izaslanika u dotičnoj grupi.

§ 50.

1) Ovako sastavljena kandidatska lista podnosi se u dva originalna primerka predsedništvu na potvrdu do pre početka samog izbornog akta, za koju svrhu treba da se sednica glavne skupštine prekine na četvrt časa.

2) Podnešene liste — kako stignu — označuje predsedništvo rednim brojem, i to liste iz grupe osiguranih članova rimskom, a liste iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca arapskom brojkom.

3) Predsedništvo preispituje predatu listu i pošto se uveri, da je lista sastavljena prema odredbama §-a 49 Statuta, listu potvrđuje; u protivnom slučaju odbacuje ju uz naznaku razloga i uz poziv na ispravku i nadopunu.

4) Jedan primerak potvrđene liste predsednik prilaže zapisniku glavne skupštine, a drugi predaje donosiocu.

5) Liste potvrđene od strane predsedništva ne mogu se više popravljati i menjati.

§ 51.

Pre nego započinje glasanje u jednoj između obe grupe, pročita predsednik sve potvrđene kandidatske liste iz te grupe označene (rimskom odnosno arapskom) rednom brojkom uz napomenu, da treba kod glasanja označiti kandidatsku listu na glasačkim listićima ili odgovarajućim brojem ili imenom prvog kandidata (nosioca liste).

Digitized by Google

§ 52.

1) Kad se svrši glasanje i kad se ustanove brojevi glasova predatih za pojedine kandidatske liste, predsednik će proglasiti izabranim članovima ravnateljstva iz dotične grupe na ovaj način:

2) Broj svih glasača podeljen:

I brojem članova ravnateljstva sa opštim pogodbama;

II brojem članova ravnateljstva s naročitom pogodbom, koliko treba, da bira dotična grupa;

daje izborne količnike I i II

3) Svakoj će se kandidatskoj listi dati onoliko članova ravnateljstva s opštim pogodbama po redu iz liste pod I, koliko se puta količnik I, i onoliko članova ravnateljstva s naročitom pogodbom po redu iz liste pod II, koliko se puta količnik II sadrži u broju glasova, koje je ona dobila.

4) Ako se po tome računu ne dobije toliko članova ravnateljstva, koliko ih se bira, članska mesta, što preostanu, razdeliće se između lista, koje imaju brojeve ili ostatke najbliže količniku.

5) Razlomci se pri izračunavanju količnika i broja izaslanika ne uvažuju.

6) Ako brojevi ili ostaci budu jednaki na više lista, rešiće kocka, s koje će se liste uzeti član.

§ 53.

Ako je jedno isto lice izabrano za člana ravnateljstva na više lista, zadržaće mandat prema sopstvenoj odluci samo na jednoj listi; ako ovakvo lice nije prisutno na glavnoj skupštini ili ako se uopšte ne izjavi, rešiće kocka, na kojoj će listi zadržati mandat. U ostalim listama imaće se mesto njega proglasiti izabranim lice, koje je na dotičnoj listi iza njega na redu.

§ 54.

1) Nakon toga predsednik će odmah objaviti rezultat i izdati punomoćstva izabranim članovima ravnateljstva.

2) Formular punomoćstva propisaće ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

3) Pečat na punomoćstvu je pečat ureda.

§ 55.

1) O celom ovom radu voditće se tačan zapisnik, iz kojega će se moći videti, kako se što redom pojavilo i radilo sve ono, što je napred određeno, da se ispita i reši. Naročito biće u zapisnik unet broj članova ravnateljstva, koji se imaju birati, spisak glasača, broj predatih glasova, broj kandidatskih lista, koja su lica na kojoj listi predložena i u kojem redu, koliko je svega glasova koja lista dobila i koja su lica iz koje liste oglašena za članove ravnateljstva dobila punomoćstvo.

2) Na zapisniku moraće se potpisati predsednik, generalni direktor, voditelj zapisnika i skrutatori, ali će svaki imati pravo da odvoji mnenje i stavlja primedbe.

§ 56.

Ako za izbor članova ravnateljstva u jednoj grupi bude potvrđena samo jedna kandidatska lista, predsednik će proglasiti izabranim članovima ravnateljstva toliko kandidata s potvrđene liste po redu pod I i II, koliko ih se bira, a bez dalnjeg izbornog postupka u dotičnoj grupi.

§ 57.

1) Ako se ma kojim slučajem upraznі koje članskо mesto, ono će se popuniti licem, koje je na redu u onoj kandidatskoj listi, iz koje je član, kojega mesto ima da se popuni.

2) Ovu će popunu izvršiti predsedništvo u roku od 15 dana od kako sazna, da se je mesto upraznilo.

3) Predsednik će novom članu izdati punomoćstvo prema odredbama §-a 54 Statuta.

Digitized by Google

§ 58.

1) Izbor se ravnateljstva vrši od tri na tri godine, a mandat izabranih članova traje dotle, dok se novoizabrano ravnateljstvo ne konstituiše.
2) Jedan isti član ravnateljstva može se ponovo izabrati u ravnateljstvo.

§ 59.

1) Smanji li se broj članova ravnateljstva, pa se usled iscrpljenja odnosnih kandidatskih lista broj članova ne može popuniti, ima se izvršiti na idućoj glavnoj skupštini Središnjeg ureda za osiguranje radnika naknadni izbor za upražnjeno mesto.
2) Za naknadni izbor vrede propisi, koji važe za opšti izbor.
3) Mandat kod naknadnog izbora izabranih članova ravnateljstva traje dotle, dok se kod opšteg izbora novoizabrano ravnateljstvo ne konstituiše.

§ 60.

1) Ravnateljstvo se ima konstituisati odmah iza završene glavne skupštine, koja ga je izabrala i to u sedištu ureda i pod predsedanjem starog predsednika.
2) Predsednik ravnateljstva bira se na rok trajanja mandata članova odnosnog ravnateljstva sa mestom stanovanja u sedištu ureda. Po izmeni celog ili većine članova ravnateljstva pre isteka mandata bira se novi predsednik iz druge grupe tako, ako je za proteklo vreme predsednik pripadao grupi osiguranih članova, novi predsednik će biti biran iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca i obrnuto. Izmena u ličnosti predsednika u okviru perioda jednog ravnateljstva ne povlači i izmenu reda grupe, kojoj pripada predsednik, pa ni onda, ako bi se obe grupe u tom složile.
3) Pri konstituisanju prvog ravnateljstva prema odredbama Statuta glasaće se pre izbora javno o pitanju, iz koje će se grupe izabrati prvi predsednik. Pri jednakoj podeli glasova rešava kocka. Izbor se predsednika vrši tajnim glasanjem. Glasovi, koji ne glase za člana ravnateljstva iz one grupe, koja je na redu, da dade predsednika, ništavni su.
4) Izabranim smatra se onaj, koji dobije više od polovine svih punovažnih glasova. Ako se ova većina ne dobije na prvom glasanju, pristupa se užem izboru između one dvojice kandidata, koji su pri prvom glasanju dobili najveći broj glasova; tada je izabran onaj, koji dobije najviše glasova. Pri ravnoj podeli glasova rešava kocka.
5) Čim je novi predsednik izabran, prestaje delovanje pređašnjeg predsednika, koji predaje predsedavanje novoizabranom predsedniku.

§ 61.

1) Zatim ravnateljstvo odmah pristupa izboru dvojice potpredsednika i to odelito po grupama tako, da osigurani članovi odvojenim glasanjem biraju svoga, a neosigurani članovi-poslodavci svoga potpredsednika. Ovaj izbor vrši se na isti način kao i izbor predsednika.
2) Oba potpredsednika biraju se između članova ravnateljstva s mestom stanovanja u sedištu ureda.
3) Od ovih potpredsednika prvi je potpredsednik onaj, koji ne pripada grupi, iz koje je biran predsednik.

§ 62.

1) Ravnateljstvo može zaključkom, koji je primljen tajnim glasanjem od dve trećine izraženih punovažnih glasova rešiti dužnosti predsednika i pre isteka mandata, odglasavši mu nepoverenje. Nepoverenje i rešavanje od dužnosti potpredsednika vrši se na isti način po grupi iz koje je odnosni potpredsednik.
2) Predlog za izražavanje nepoverenja predsedniku mora biti pismeno dostavljen Središnjem uredu najmanje od jedne trećine članova ravnateljstva. Predsednik je dužan odmah po dostavi pismenog predloga sazvati redovnu ili izvanrednu sednicu ravnateljstva u zakonom određenom roku i na dnevni red staviti kao zasebnu tačku izjavu nepoverenja.

§ 63.

1) Ako se ma kojim slučajem upразni, dok traje vreme delovanja ravnateljstva, predsedničko ili koje potpredsedničko mesto, ima se izvršiti naknadni izbor za upražnjeno mesto.

Digitized by Google

2) Za naknadni izbor vrede propisi, koji važe za izbor u slučaju konstituisanja.
3) Mandat kod naknadnog izbora izabranih traje dotle, dok se ne konstituiše kod opšteg izbora novoizabrano ravnateljstvo.

§ 64.

1) Redovne sednice ravnateljstva imaju se održavati najmanje jedanput svaka tri meseca.
2) Predsednik može po potrebi sazvati i izvanredne sednice.
3) Ako je ravnateljstvo zaključilo, da se ima u određenom roku sazvati izvanredna sednica, ili na obrazloženi zahtev nadzornog odbora ili četvrtine članova ravnateljstva, dužan je predsednik u određenom roku odnosno u roku od 14 dana sazvati izvanrednu sednicu. Ako predsednik ravnateljstva u tom roku ne sazove sednicu, dužan je predsednik nadzornog odbora u daljnjem roku od 14 dana sazvati izvanrednu sednicu ravnateljstva, kojoj će predsedavati.

§ 65.

Sednice ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika održavaju se u sedištu ureda, u vreme redovnih radnih časova ureda.

§ 66.

1) Članovi se ravnateljstva pozivaju pismenim pozivom na sednicu. Poziv se ima dostaviti i članovima nadzornog odbora i izaslanim članovima stalnog lekarskog veća. Potonjim samo u slučaju, ako su na dnevnom redu predmeti, koji spadaju u delokrug stalnog lekarskog veća.
2) Pismeni pozivi imaju se odaslati najmanje 14 dana pre sednice i to preporučenim pismom ili uz dostavnicu.
3) Poziv ima da sadrži vreme, mesto i dnevni red sednice, kao i kratki izvod svih važnijih raspravnih predmeta prema zaključku ravnateljstva.

§ 67.

Dnevni red ustanovljuje predsednik po predlogu generalnog direktora. U dnevni red moraju se uvrstiti predmeti, koje je odredilo ravnateljstvo ili kojih uvrštenje je najmanje 21 dan pre sastanka sednice pismeno zatražio nadzorni odbor ili član ravnateljstva.

§ 68.

Ravnateljstvo raspravlja predmete prema dnevnom redu. Predmeti, koji nisu na dnevnom redu — sem predloga za saziv izvanredne sednice i za uvrštenje predmeta u dnevni red iduće sednice kao i hitni predmeti, kojih raspravu traži predsedništvo ili većina članova ravnateljstva — ne mogu se raspravljati.

§ 69.

Sednice ravnateljstva nisu javne.

§ 70.

1) Sednici ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika predsedava predsednik.
2) Predsednik pazi, da se održava poslovni red i da se očuva mirno raspravljanje.
3) Redovne kazne, kojima se mogu kazniti članovi ravnateljstva jesu:
   a) opomena na red,
   b) oduzimanje reči,
   c) isključenje iz sednice uz gubitak prava na naknadu troškova i
   d) razrešenje.
4) Prve dve kazne izvršiće sam predsednik, a poslednje dve ravnateljstvo na predlog predsednika. Zaključak ravnateljstva važi samo, ako je tajnim glasanjem primljen od dve trećine izraženih punovažnih glasova.
5) Poslednjom kaznom kazniće se onaj član ravnateljstva, koji na dve sednice uzastopce bez opravdana razloga nije došao, a izostane usprkos pismene opomene na red neopravdano od sednice i po treći put.

Digitized by Google

6) Odluka se ova dotičnom članu pismeno dostavlja i obnaroduje prema odredbi §-a 4 Statuta.

§ 71.

1) Svaki član ravnateljstva može dobiti reč na sednici ravnateljstva bilo kada; predlagaču pristoji pravo zaključne reči, a izvestitelji predmeta mogu u svrhu razjašnjenja bilo kada govoriti.

2) Ako predsednik želi u raspravi učestvovati to jest, ako hoće staviti kakove predloge odnosno govoriti protiv prihvata stavljenih predloga dužan je prepustiti predsedavanje svom zameniku.

3) Ako nema više govornika, ima se rasprava zaključiti. Rasprava ima se zaključiti i u onom slučaju, ako na pismeni zahtev jedne trećine prisutnih članova ravnateljstvo zaključi, da se lista prijavljenih govornika zaključi. Po zaključku rasprave mogu govoriti samo još oni govornici, koji su se prijavili pre odnosnog zaključka.

4) Pošto je rasprava zaključena, stavlja predsednik na glasanje pitanje u takvoj formi, da se na isto uzmogne odgovarati sa »za« ili »protiv«. Najpre glasa se o eventualnim odgodnim predlozima, zatim o predlogu generalnog direktora i naposletku o ostalim predlozima.

§ 72.

1) Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika može rešavati, ako je u njegovoj sednici prisutno više od polovine svih članova.

2) Ako na koju propisno sazvanu sednicu ne dođe dovoljan broj članova, predsednik će sednicu odgoditi s istim dnevnim redom na 7 dana računajući od dana neuspele sednice.

3) Novi rok ima se članovima objaviti najmanje 3 dana pre sastanka odgođene sednice.

4) Odgođena sednica ravnateljstva sposobna je stvarati zaključke bez obzira na broj prisutnih članova, a samo po pitanjima dnevnog reda, objavljenim u osnovnom pozivu.

§ 73.

1) Glasanje je u sednici ravnateljstva u pravilu javno i biva dizanjem ruku na ovaj način: predsednik poziva, da dignu ruku svi oni, koji glasaju za predlog.

2) O rezultatu glasanja dizanjem ruku rešava predsednik. Ako je po njegovom mišlenju rezultat sumnjiv, pristupa se novom glasanju. Ako i po drugiput bude rezultat sumnjiv, pristupiće se glasanju glasno poimence.

3) Na zahtev jedne šestine prisutnih članova ravnateljstva stavljen posle podnešenog predloga, ali pre nego je započelo glasanje, ima se uvek odrediti glasanje glasno poimence.

4) Pri glasanju glasno poimence voditelj zapisnika prozivaće članove ravnateljstva, i oni će glasati »za« ili »protiv«. Zatim će predsednik objaviti, da je glasanje zaključeno.

5) Tajnim glasanjem glasaće se pri izborima, koje vrši ravnateljstvo, pri izboru službenika i o predmetima pomenutim u tački 2 §-a 126 ZOR-a, koji se imaju predložiti glavnoj skupštini, o predmetima prema §-u 62 i tački c. i d. §-a 70 Statuta ili na zahtev četvrtine prisutnih članova, koji zahtev treba da bude stavljen posle podnešenog predloga, ali pre nego je započelo glasanje.

6) Članovi će jedan za drugim po prozivci voditelja zapisnika spuštati svoje listiće u kovčežić, koji će stajati na stolu pred predsednikom.

7) Predsednik će prema spisku ustanoviti broj glasača i broj predatih glasova, koji će se brojevi slovima uneti u zapisnik sednice.

8) Ako je broj predatih glasova veći ili manji, nego ih je glasalo, tada se listići imaju, a da se ne otvaraju, poništiti i predsednik odrediće novo glasanje.

9) Ako je broj predatih glasova toliki, koliko je glasalo, otvaraće predsednik pred sednicom listiće i javno pročitati. Pročitane glasove beleži voditelj zapisnika.

10) Rezultat glasova objaviće predsednik i uneće se slovima u zapisnik sednice.

Digitized by Google

§ 74.

1) Za punovažan zaključak ravnateljstva — sem zaključaka prema tački 2 §-a 126 ZOR-a, §-u 62 i tački c) i d) §-a 70 Statuta — potrebna je apsolutna većina izraženih punovažnih glasova (stav 2 §-a 44 Statuta).
2) Predsednik može u slučaju tajnog glasanja uvek glasati, a kod javnog samo, ako su glasovi jednako podeljeni.
3) Kad se tajno glasa o kakvom predlogu, pa se desi ravna podela glasova, predlog, o kome se glasalo, odbačen je.
4) Kod izbora u slučaju jednake podele glasova ponoviće se glasanje; ako i po drugiput bude ravna podela glasova, rešiće kocka.

§ 75.

1) Na sednici ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika mogu glasati samo članovi ravnateljstva i svoje pravo izvršuju lično.
2) Niko ne može učestvovati u raspravi ni u glasanju o predmetu, u kojem je lično zainteresovan.

§ 76.

1) O toku svake sednice ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika vodiće se zapisnik.
2) Za vođenje zapisnika određuje predsednik između službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika voditelja zapisnika.
3) Zapisnik potpisuju: predsednik, generalni direktor, voditelj zapisnika i 2 verifikatora — jedan iz grupe osiguranih članova, a drugi iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca, koji stanuju u sedištu ureda — određena na početku sednice od predsednika iz dvostrukog broja, koji odrede grupe ravnateljstva.
4) U zapisnik uvrstiće se: dan i mesto sednice, konstatacija, da je sednica propisno sazvana, broj i imena prisutnih članova, imena drugih prisutnih lica, dnevni red, izveštaji, predlozi, zaključci i naposletku razmer glasova kod svakog glasanja.

§ 77.

1) Delokrug ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika obuhvaća sve one predmete, koji nisu zakonom ili statutom pridržani glavnoj skupštini, nadzornom odboru ili drugom kojem organu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
2) O onim predmetima delokruga Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koje zakon ili statut izričito ne upućuje u delokrug ravnateljstva, može ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika preneti rešavanje predsedništvu, posebnim odborima ili generalnom direktoru.

§ 78.

1) Članovi ravnateljstva odgovorni su Središnjem uredu za osiguranje radnika lično i celim svojim imanjem solidarno po propisima postojećih zakona za štetu, koja bi nastala od protivzakonskog ili nepravilnog vršenja njihove dužnosti ili odatle, što bi oni oštetili Središnji ured za osiguranje radnika prekoračivši granice svoga delokruga, koji im određuje zakon, na osnovu zakona izdane naredbe, statut ili zaključak glavne skupštine.
2) Ova odgovornost ne može pasti na onog člana ravnateljstva, koji je odmah protiv odluke i naredbe ravnateljstva protestovao i nadzornom odboru napismeno protest dostavio.

3. Nadzorni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 79.

Nadzorni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika sastoji od 6 članova izabranih na glavnoj skupštini Središnjeg ureda za osiguranje radnika tako, da izaslanici osiguranih članova i neosiguranih članova-poslodavaca biraju odelito iz svoje sredine tajnim glasanjem i listićima po 3 člana i to zajedno sa članovima ravnateljstva.

§ 80.

Za izbor članova nadzornog odbora, za vreme trajanja njihovog delovanja, za način, mesto i vreme konstituisanja nadzornog odbora, za saziv i održanje sednice, za

Digitized by Google

način raspravljanja i glasanja, za sposobnost stvaranja zaključaka i za vođenje zapisnika o sednicama vrede analogno propisi, koji važe za ravnateljstvo (§§ 49—76 Statuta) s ovim izmenama i nadopunama:

1. kad je predsednik ravnateljstva izabran iz grupe osiguranih članova, ima se izabrati predsednik nadzornog odbora iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca i obrnuto;

2. nadzorni odbor ima se konstituisati odmah iza konstituisanja ravnateljstva i to pod predsedavanjem predsednika ravnateljstva, koji će predati predsedavanje predsedniku nadzornog odbora, čim ovaj bude izabran;

3. sednice nadzornog odbora imaju se održavati najmanje jedanput svake četvrt godine;

4. zapisnik svake sednice nadzornog odbora, koji će potpisivati svi prisutni članovi, predložiće se u overenom prepisu ravnateljstvu najkasnije u roku od 15 dana po održanoj sednici radi znanja i upravljanja.

§ 81.

1) U delokrug nadzornog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika spada:

1. nadzor, da li Središnji ured za osiguranje radnika i njegovi mesni organi izvršuju odredbe zakona, statuta, drugih propisa i glavne skupštine Središnjeg ureda za osiguranje radnika i da li odgovaraju svojim zakonitim obavezama i da li svoje dohotke troše na zakonom opredeljene ciljeve, i u tom cilju može, kad hoće, a mora najmanje svake četvrt godine ispitati poslovnu i imovnu upravu, knjige, evidencije, prepisku i spise i vršiti iznenadne preglede računa Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

2. preispitavanje godišnjih računa i bilance i podnašanje izveštaja glavnoj skupštini Središnjeg ureda za osiguranje radnika o tome;

3. prijavljivanje ravnateljstvu i glavnoj skupštini Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja primećenih protivzakonitosti i nepravilnosti u poslovanju Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa i saziv izvanredne sednice ravnateljstva ili izvanredne glavne skupštine Središnjeg ureda za osiguranje radnika, ako je potrebno.

2) Preko pomenutih zadataka ne može ni glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika uputiti nadzornom odboru ili pojedinim njegovim članovima većih ili drugih dužnosti.

§ 82.

1) Članovi nadzornog odbora odgovorni su Središnjem uredu za osiguranje radnika lično i celim svojim imanjem solidarno po propisima postojećih zakona za štetu, koja bi usledila zanemarenjem strogog nadzora.

2) Ova odgovornost ne može pasti na onog člana nadzornog odbora, koji je odmah protiv zanemarenja strogog nadzora protestovao i državnoj nadzornoj vlasti napismeno protest dostavio.

GLAVA ČETVRTA.

Organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika za vođenje upravnih poslova.

§ 83.

Organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika za vođenje upravnih poslova jesu:

1. Predsedništvo,
2. Rentni odbor,
3. Posebni odbori,
4. Stalno lekarsko veće,
5. Predsednik i potpredsednici,
6. Generalni direktor, direktori i drugi službenici.

Digitized by Google

1. Predsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 84.

1) Predsedništvo sastoji od predsednika, dvojice potpredsednika i od generalnog direktora, a ako je ovaj sprečen, od njegovog zamenika.
2) Generalni direktor i njegov zamenik u sednici predsedništva nemaju prava glasanja.

§ 85.

Predsedništvo može stvarati punovažne zaključke, ako su uz generalnog direktora odnosno njegovog zamenika prisutna još dva člana predsedništva i to po jedan iz svake grupe ravnateljstva. Svaki član predsedništva ima protiv zaključka predsedništva, kojim nije saglasan, pravo predstavke na ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koje rešava o podnešenoj predstavci na svojoj prvoj sednici. U slučaju podnešene predstavke stupaju zaključci predsedništva na snagu tek, pošto ih je odobrilo ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 86.

1) U delokrug predsedništva spada rešavanje o predmetima, koji su odredbama ovog Statuta upućeni u njegovu nadležnost, ili koje mu je uputilo ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika iz sopstvenog delokruga kako od slučaja do slučaja, tako i opštom odredbom.
2) Naročito spada u delokrug predsedništva i uvrštavanje poslova u postotke i razrede opasnosti.

§ 87.

U hitnim slučajevima, ako bi iz odlaganja mogla nastati šteta za Središnji ured za osiguranje radnika ili njegove članove, ovlašteno je predsedništvo rešavati i o predmetima, koji su upućeni u delokrug ravnateljstva ili glavne skupštine Središnjeg ureda za osiguranje radnika, ali je dužno donešene odluke predložiti nadležnom samoupravnom organu Središnjeg ureda za osiguranje radnika u prvoj sednici na odobrenje.

§ 88.

O žalbama protiv odredaba predsedništva u predmetima, koji spadaju po zakonu ili statutu u delokrug ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika, rešavace najpre ravnateljstvo i predložiti ih nadležnoj vlasti samo, ako im ono ne će moći udovoljiti.

§ 89.

1) O toku svake sednice predsedništva Središnjeg ureda za osiguranje radnika vodiće se zapisnik.
2) Za vođenje zapisnika određuje predsednik između službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika voditelja zapisnika.
3) Zapisnik potpisuju: predsednik, generalni direktor odnosno njegov zamenik i voditelj zapisnika.
4) U zapisnik uvrstiće se: dan i mesto sednice, broj i imena prisutnih članova, dnevni red, izveštaji, predlozi, zaključci i eventualna odvojena mišljenja.

2. Rentni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 90.

1) Za sastav i delokrug rentnog odbora i za njegovu sposobnost stvaranja zaključaka važe odredbe §§-a 104, 105 i 106 ZOR-a.
2) Članove rentnog odbora bira ravnateljstvo odelito po grupama osiguranih članova i neosiguranih članova-poslodavaca na način, koji važi za izbor predsednika. Izbor se vrši po mogućnosti između članova s mestom stanovanja u sedištu ureda.
3) Pored članova rentnog odbora bira ravnateljstvo na isti način još dva prva i dva druga zamenika. Zamenik člana iz pojedine grupe imade se pozvati na sednicu rentnog odbora u slučaju da je član iz dotične grupe sprečen doći na sednicu i to u prvom redu prvi zamenik, a prema potrebi i drugi.
4) Za trajanje mandata i naknadni izbor važe propisi §-a 63 Statuta.

Digitized by Google

5) Sednicama rentnog odbora predsedava predsednik Središnjeg ureda sa pravima i dužnostima po §-u 70 Statuta.
6) Redovne kazne, kojima se po §-u 70 Statuta mogu kazniti i članovi ravnateljstva, mogu se izreći i protiv članova rentnog odbora.
7) Kazna razrešenja odnosi se samo na članstvo u rentnom odboru.
8) U pogledu vođenja sastava zapisnika sednice rentnog odbora vrede propisi koji važe za predsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

3. Posebni odbori Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 91.

1) Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika može stalno ili od slučaja do slučaja dvojicu ili više svojih članova, od kojih ima biti polovina osiguranih članova, a polovina neosiguranih članova-poslodavaca, poveriti posebne poslove iz svog delokruga.
2) Za izbor članova ovakvih posebnih odbora važe odredbe ovog Statuta o izboru potpredsednika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
3) Trajanje njihovog delovanja određuje ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
4) Punovažne i za Središnji ured za osiguranje radnika obavezne odluke mogu ovakvi posebni odbori donositi samo jednoglasno.
5) Sednicama tih odbora predsedava predsednik Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
6) U pogledu vođenja i sastava zapisnika sednice posebnih odbora vrede propisi, koji važe za predsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

4. Stalno lekarsko veće.

§ 92.

1) Stalno lekarsko veće sastoji od 12 članova, od kojih jedna trećina mora da stanuje u sedištu Središnjeg ureda za osiguranje radnika, izabranih na 3 godine od lekara mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika iz njihove sredine tajnim pismenim glasanjem na ovaj način:
2) Predsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika zakazaće izbore pozivom, da mu se u roku od 21 dan podnesu kandidatske liste.
3) Po isteku ovog roka razaslaće predsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika podnešene kandidatske liste u overenom prepisu zajedno sa zvaničnim glasovnicama svim mesnim organima da ih podele lekarima glasačima pozivom, da ih ispunjene vrate Središnjem uredu za osiguranje radnika u daljnjem roku od 21 dan.
4) Po isteku ovog roka izvršiće predsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika skrutinij stiglih glasovnica i objaviti rezultat izbora.
5) Uostalom vrede za izbor i popunu članova stalnog lekarskog veća i za vreme trajanja njihovog delovanja analogno odredbe, koje važe za izbor članova ravnateljstva no time, da mandat člana lekarskog veća prestaje i pre isteka izborne perijode, ako je prestao službeni odnos između njega i Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 93.

1) Stalno lekarsko veće je savetodavni organ ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koji se ima saslušati u svim zdravstvenim pitanjima, a naročito:
   1. u pogledu opštih propisa za staranje o zdravlju osiguranih članova;
   2. u pogledu donošenja higijenskih mera za zaštitu života i zdravlja osiguranih lica;
   3. u pogledu službenih uputstava za propisivanje lekova, u pogledu izjednačenja načina lekarskog pregleda, u cilju sastavljanja formulara izveštaja o posledicama nesrećnog slučaja;
   4. u pogledu pribiranja zdravstveno-statističkih podataka.
2) Stalno lekarsko veće predlaže svoje mišljenje ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika pismeno.

Digitized by Google

§ 94.

Za konstituisanje stalnog lekarskog veća, koje se vrši pod predsedavanjem generalnog direktora odnosno njegovog zamenika, za način njegovog poslovanja, za red raspravljanja, za stvaranje zaključaka i za glasanje vrede analogno odredbe, koje važe za ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 95.

1) Direktor zdravstvenog odelenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika, kao šef lekar zdravstvene službe, ima se kao zastupnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika pozvati na sednice stalnog lekarskog veća, na kojima ima pravo sudelovanja u raspravi bez prava glasa.
2) Stalno lekarsko veće delegira iz svoje sredine 3 izaslanika u ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koji imaju u predmetima upućenim ovim statutom u delokrug stalnog lekarskog veća pravo raspravljanja, dok prava glasanja nemaju.
3) Za izbor ovih delegata važe analogno odredbe, koje vrede za izbor izaslanika za glavnu skupštinu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 96.

1) O sednicama stalnog lekarskog veća vodiće se zapisnik, u koji treba uvrstiti ne samo zaključke, nego i odvojena mišljenja ili mišljenja manjine. Članovi stalnog lekarskog veća mogu svoja mišljenja i pismeno priložiti zapisniku.
2) Zapisnik sednice vodiće član stalnog lekarskog veća određen predsednikom tog veća.

§ 97.

U ostalom propisaće u granicama odredaba ovog statuta stalno lekarsko veće samo svoj poslovni red, koji stupa na snagu posle odobrenja po ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

5. Predsednik i potpredsednici Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 98.

Predsednik nadzire, da se izvršuju odredbe ZOR-a, odredbe na zakonu osnovanih naredaba, odredbe ovog Statuta i zaključci samoupravnih organa.

§ 99.

Predsednik ima pravo, da uz sudelovanje generalnog direktora odnosno, ako je isti sprečen, uz sudelovanje njegovog zamenika pregleda bilo kada knjige, listine, zapisnike, akta i blagajne Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, nadalje ima pravo da prisustvuje skontracijama određenim po nadzornom odboru i da sam određuje izvanredne skontracije i pregledanje novčanog poslovanja.

§ 100.

1) U hitnim slučajevima, ako bi iz odlaganja mogla nastati šteta za Središnji ured za osiguranje radnika ili njegove članove, ovlašteni su predsednik i generalni direktor da kolektivno donesu odluke i o predmetima, koji po zakonu, na osnovu zakona izdanim naredbama, statutu i zaključcima samoupravnih organa ne spadaju u njihov delokrug, ali su dužni donešene odluke predložiti nadležnom samoupravnom organu Središnjeg ureda za osiguranje radnika u prvoj njegovoj sednici na odobrenje.
2) Isto tako ovlašteni su predsednik i generalni direktor, da u slučaju preke nužde kolektivnom odlukom dozvole nepreliminirane upravne troškove najviše do iznosa od 10.000 dinara, ali su dužni izdejstvovati u prvoj sednici ravnateljstva naknadno odobrenje.

§ 101.

Predsednik i generalni direktor, koji kolektivno zastupaju Središnji ured za osiguranje radnika prema trećim licima, odgovorni su Središnjem uredu za osiguranje radnika lično i celim svojim imanjem solidarno po propisima postojećih zakona za štetu, koja je nastala iz protivzakonskog ili nepravilnog vršenja njihove dužnosti ili je

Digitized by Google

usledila prekoračenjem granica njihovog delokruga, koji im određuju ZOR, na osnovu zakona izdane naredbe, statut i zaključci samoupravnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 102.

Predsednika, ako je sprečen, zamenjuje prvi potpredsednik; ako je sprečen i ovaj, drugi potpredsednik.

6. Generalni direktor, direktori i drugi službenici.

§ 103.

1) Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika uzeće za obavljanje uredskih poslova plaćena lica. I lekari mogu se postaviti za činovnike.
2) Službeni odnos nameštenika, njihove prinadležnosti, disciplinski postupak, uslovi za njihovo primanje u penzioni fond, penzionisanje i visina penzije, određeni su u Službenom pravilniku službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, odnosno u Zakonu od 20 januara 1931 god. o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa. Službeni pravilnik službenika Središnjeg ureda donosi ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika uz odobrenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja (§ 130 ZOR-a).
3) Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika doneće potanje propise o vršenju službe u Poslovnom redu, koji važi za Središnji ured za osiguranje radnika, a koji ne može sadržati odredbe protivne Službenom pravilniku službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno citiranom Zakonu od 20 januara 1931 godine.

§ 104.

1) Generalni direktor koji je izvršni organ ravnateljstva, predsedništva, rentnog i posebnih odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika, vodi prema odredbama zakona, na zakonu osnovanih naredaba i statuta i prema zaključcima samoupravnih organa poslove Središnjeg ureda za osiguranje radnika, te je za pravilno i tačno poslovanje odgovoran ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
2) Generalni direktor sudeluje u sednicama glavne skupštine, ravnateljstva, predsedništva, rentnog i posebnih odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika, izveštava i stavlja predloge o predmetima izuzev one, u kojima je lično zainteresovan; o poslednjima izveštava predsednik.
3) Generalni direktor doznačuje u granicama odobrenog budžeta one izdatke, koje je dozvolila glavna skupština odnosno ravnateljstvo.
4) Generalni direktor ovlašten je uz sopstvenu odgovornost i kontrolu poveriti izveštavanje o pojedinim predmetima ili pojedinim skupinama predmeta kojem drugom službeniku.
5) Generalnom direktoru podređeni su svi službenici i plaćena lica Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.
6) Generalni direktor dužan je predsednika stalno informirati o toku poslova i o predlozima, koje želi ravnateljstvu predložiti.

§ 105.

Sem izvršivanja odluka glavne skupštine, ravnateljstva, predsedništva, rentnog i posebnih odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika spada u delokrug generalnog direktora i samostalno donošenje odluka u svim predmetima, koji su po zakonu, na osnovu zakona izdanim naredbama ili statutu u njegovu ili u nadležnost administracije upućeni, ili koje je ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika — ne smanjujući sopstvenu odgovornost — iz svog delokruga prenelo na generalnog direktora.

§ 106.

Generalni direktor, ako je sprečen, određuje svog zamenika iz redova direktora odelenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Ako sprečenost generalnog direktora traje duže od tri meseca određuje mu zamenika ravnateljstvo iz redova direktora odelenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Digitized by Google

§ 107.

Na čelu pojedinih odelenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika stoje direktori odelenja, koji vode poslove poverenih im odelenja prema odredbama zakona, na zakonu osnovanih naredaba i statuta i prema zaključcima samoupravnih organa, te su za tačno i pravilno poslovanje odelenja odgovorni u smislu postojećih propisa.

§ 108.

U ostalom vrede u pogledu poslovnog delokruga generalnog direktora, direktora i ostalih službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa propisi poslovnog reda, a u pogledu njihovog službenog odnosa i prinadležnosti i penzija propisi službenog i disciplinarnog pravilnika i pravilnika o prinadležnostima kao i propisi Zakona od 20 januara 1931 god. o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

GLAVA PETA.

Ustrojstvo mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 109.

Mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika jesu:

I. Okružni uredi za osiguranje radnika,

II. Blagajne za osiguranje radnika saobraćajnih preduzeća,

III. Privatno-društvena bolesnička blagajna »Merkur« u Zagrebu, Bolesnička blagajna beogradske trgovačke omladine u Beogradu i Bolesnička blagajna trgovačkog, bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani.

I. Okružni ured za osiguranje radnika.

§ 110.

1) Okružni ured za osiguranje radnika je javna ustanova zasnovana na načelu samouprave (§ 143 ZOR-a), koja kao mesni organ Središnjeg ureda za osiguranje radnika u smislu §-a 139 ZOR-a:

1. vrši osiguranje za slučaj bolesti i obavlja mesne poslove tog osiguranja;

2. posreduje osiguranje u nesrećnim slučajevima;

3. posreduje osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti (poslednji stav §-a 2 Statuta);

4. rešava sporove u pogledu osiguranja, koji u smislu ZOR-a spadaju u njegov delokrug;

5. obavlja naplaćivanje tražbina po ZOR-u;

6. nadzire sprovođenje odluka Središnjeg ureda za osiguranje radnika, obrtnih (privrednih) vlasti i inspektora rada, sprovođenje zakonskih naređenja u pogledu mera za zaštitu života i zdravlja nameštenika i za predupređenje nesrećnih slučajeva;

7. posreduje sprovođenje poslova, koji se odnose na zaštitu radnika i njihovih interesa, a koji mu budu u smislu §-a 192 ZOR-a naročitim zakonom povereni.

2) U tom cilju mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika imaju još i sledeće zadatke:

1. da predlažu Središnjem uredu za osiguranje radnika visine potpora iz osiguranja u slučaju bolesti, koje ne mogu biti manje od potpora predviđenih u §-u 45 ZOR-a niti veće od potpora u §-u 46 ZOR-a;

2. da predlažu Središnjem uredu za osiguranje radnika postotak prinosa za osiguranje u slučaju bolesti za svoje područje;

3. da se brinu za vlastite uredske lekarne, bolnice, ordinacione zavode, lečilišta i oporavilišta (§ 140 ZOR-a);

4. da stvaraju vlastite pričuve za osiguranje u bolesti (tač. 2 §-a 25 ZOR-a);

5. da sarađuju sa Središnjim uredom za osiguranje radnika kod izvođenja postojećih zakonima naređenih i propisanih higijenskih mera za zaštitu života i zdravlja nameštenika;

Digitized by Google

6. da vrše privremeno uvrštavanje poslova u razrede opasnosti u smislu odredaba ZOR-a, uputa i propisa Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

3) Okružni ured za osiguranje radnika pravno je lice i kao takvo može u smislu stava 2 §-a 144 ZOR-a i prema odredbama ovog Statuta uzimati na sebe obaveze i sticati prava (§ 149 ZOR-a).

4) Njegov je naslov: Okružni ured za osiguranje radnika u .....

5) Pečat: naslov ureda i sedište.

6) Jezik poslovanja: srpsko-hrvatski, a na području dravske banovine i slovenački.

7) Sedišta i područja Okružnih ureda za osiguranje radnika određuje uz odobrenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika (§ 141 ZOR-a). Glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika može u slučaju potrebe, a nakon saslušanja zainteresovanih Okružnih ureda za osiguranje radnika donesti odluku o manjim pograničnim korekturama, kojima se pojedina veća preduzeća ili područja pograničnih opština, ili još manja tačno ograničena pogranična područja, izdvajaju iz teritorija jednog Okružnog ureda za osiguranje radnika te pripajaju drugom Okružnom uredu za osiguranje radnika. Odluku o danu i načinu predaje može po ovlaštenju glavne skupštine donositi ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 111.

1) Za vršenje osiguranja radnika za slučaj bolesti po propisima ZOR-a dovolino je 20.000 osiguranih članova. No u povoljnim prilikama (povoline nadnice, saobraćajne veze, higijenske prilike itd.) za ovako vršenje osiguranja radnika za slučaj bolesti ovaj broj može biti i manji ali ne ispod 10.000 obavezno osiguranih članova.

2) Na osnovu toga Središnji ured za osiguranje radnika dužan je da najdalje u roku od šest meseci nakon završene poslovne godine razreši prema propisu §-a 152 ZOR-a svaki Okružni ured za osiguranje radnika sa manje od 20.000 članova:

1. čiji bi upravni troškovi premašili u trima uzastopnim godinama za tri prosečni postotak upravnih troškova onih Okružnih ureda za osiguranje radnika, koji imaju preko 20.000 članova;

2. ili čiji bi iznos neprikupljenog prinosa za sve vrste osiguranja po odbitku neprikupljenog prinosa pre stupanja na snagu ovoga Statuta bio za 10% viši od proseka neprikupljenih prinosa Okružnih ureda za osiguranje radnika sa preko 20.000 članova.

3) Isto tako Središnji ured za osiguranje radnika dužan je bez obzira na stav 2 ovog §-a da razreši prema propisu §-a 152 ZOR-a i svaki Okružni ured za osiguranje radnika sa manje od 20.000 članova, koji bi i uz maksimalni zakonski prinos za slučaj bolesti i uz minimalna zakonska davanja završio u trima uzastopnim godinama svoje poslovanje sa manjkom u koliko ne bi bio prouzrokovan vanrednim okolnostima (§ 26 ZOR-a).

4) Za slučaj opadanja članstva usled privredne krize, odredbe ovog §-a ne moraju se primeniti.

§ 112.

1) Središnji ured za osiguranje radnika pripojiće područje razrešenog Okružnog ureda za osiguranje radnika području jednog ili više Okružnih ureda za osiguranje radnika i to po saslušanju tih i svih susednih ureda.

2) Protiv ove odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika mogu zainteresovani Okružni uredi za osiguranje radnika podneti u roku od 15 dana po dostavi žalbu Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja, koji je dužan da u roku od dva meseca donese svoje rešenje.

3) Aktiva i pasiva razrešenih Okružnih ureda za osiguranje radnika pripadaju Okružnim uredima za osiguranje radnika, koji preuzmu dužnost i prava razrešenih ureda, i to srazmerno visini propisanih prinosa osiguranja za slučaj bolesti preuzetog područja za poslednju poslovnu godinu.

§ 113.

Okružni uredi za osiguranje radnika mogu se, ako to zaključe njihove glavne skupštine, spojiti u jedan Okružni ured. Isto tako može Okružni ured za osiguranje ra-

Digitized by Google

dnika zaključkom svoje glavne skupštine odlučiti, da se jedan deo njegovog područja pripoji području kojeg drugog Okružnog ureda za osiguranje radnika, ako na to pristane glavna skupština dotičnog Okružnog ureda za osiguranje radnika.

§ 114.

1) Okružni uredi za osiguranje radnika mogu kao pravna lica uzimati na se obaveze i sticati prava, u delokrugu određenom zakonom i ovim Statutom. Pred vlastima i trećim licima zastupaju Okružni ured za osiguranje radnika, u delokrugu određenom zakonom i ovim Statutom, kolektivno predsednik ravnateljstva i ravnatelj, odnosno njihovi zamenici. Ovo pravo zastupanja proteže se i na one pravne poslove, za koje je prema drugim zakonima, potrebno naročito punomoćstvo.
2) Okružni uredi za osiguranje radnika zastupaće Središnji ured za osiguranje radnika pred sudovima i vlastima na osnovu naročitog punomoćstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
3) Akta, kojima Okružni ured za osiguranje radnika uzima na sebe obaveze ili ustupa prava, potpisivaće se punovažno tako, da predsednik i ravnatelj odnosno njihovi zamenici pored pečata ureda stave kolektivno i svoje potpise.
4) Pozivi, sudske i uopšte službene dostave smatraju se da su predane Okružnom uredu za osiguranje radnika, kad se predadu ravnatelju odnosno od njega ovlaštenom licu u uredskim prostorijama Okružnog ureda za osiguranje radnika.
5) Prepisku, odnoseću se na tekuće poslove, potpisivaće ravnatelj odnosno njegov zamenik ili na to ovlašteno lice.
6) Platežne naloge za uredsku blagajnu, poštanske i bankarske čekove potpisivaće nameštenici Okružnog ureda za osiguranje radnika, koje za to naročito ovlasti predsedništvo Okružnog ureda za osiguranje radnika.

§ 115.

1) Svoje obznane obnarodovaće Okružni ured za osiguranje radnika u zvaničnim novinama banovine, u kojoj ima svoje sedište.
2) Okružni ured za osiguranje radnika može prema potrebi obznane obnarodovati članovima i na koji drugi način, a prema potrebi i u materinjem jeziku zainteresovanih lica.

§ 116.

Samoupravni organi Okružnog ureda za osiguranje radnika jesu:
1. glavna skupština,
2. ravnateljstvo i
3. nadzorni odbor.

1. Glavna skupština Okružnog ureda za osiguranje radnika.

§ 117.

1) Glavnu skupštinu Okružnog ureda za osiguranje radnika sačinjavaju delegati izabrani od osiguranih članova i neosiguranih članova-poslodavaca, odelito iz njihove sredine i u jednakom broju. Broj delegata utvrđuje ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika prema prosečnom broju osiguranih članova Okružnog ureda za osiguranje radnika u prošloj godini.
2) Osigurani članovi i neosigurani članovi-poslodavci, koji nisu navršili 18. godinu života, ne mogu birati delegate glavne skupštine.
3) Ako prosečni broj osiguranih članova nije nadmašio 10.000, ukupni je broj delegata 60; za svakih daljnjih započetih 10.000 osiguranih članova dodaje se po 4 delegata.

§ 118.

1) Izbor delegata za glavnu skupštinu Okružnog ureda za osiguranje radnika određuje ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika oglasom obnarodovanim prema §-u 115 Statuta u takvo vreme, da se može novoizabrana glavna skupština bezodvlačno sastati, čim isteče vreme trajanja delovanja dosadašnjih delegata.
2) Izbor se ima vršiti po mogućnosti na nedelju, ili na koji praznik na svakom glasačkom mestu u isto vreme za obe grupe članova.

§ 119.

Oglas, kojim se određuje izbor, ima se objaviti 60 dana pre izbora. Isti ima da sadrži:

Digitized by Google

1. dan izbora i vreme njegovog početka i kraja;
2. glasačka mesta, koja je odredilo ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika prema odredbama §-a 120 Statuta;
3. rok i mesta, u kojima će biti glasački spiskovi stavljeni na uvid građanstvu uz napomenu, da će moći glasati samo oni, koji su u spiskove uvedeni;
4. odredbe ovog Statuta o rokovima i postupku o ispravku glasačkih spiskova;
5. rok i postupak za podnešenje kandidatskih lista;
6. ime članova glavnog biračkog odbora i biračkih odbora za glasačka mesta izuzev predstavnike liste.

§ 120.

1) Ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika određuje prema potrebi glasačka mesta i njihova teritorijalna područja. Glasačka mesta imaju se odrediti u sedištu ureda kao i u svim njegovim ekspoziturama te u mestima u kojima je zaposleno barem 500 obavezno osiguranih članova.
2) U sedištu Okružnog ureda za osiguranje radnika i u velikim varošima (gradovima) može ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika prema potrebi obrazovati više glasačkih mesta.

§ 121.

1) Glasači iz grupe osiguranih članova tvore jedno, a glasači iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca tvore drugo izborno telo.
2) Izborno telo neosiguranih članova-poslodavaca podeljeno je na tri skupine: industrijalnu, zanatsku i trgovačku. Svakoj od tih skupina pripada od broja delegata izbornog tela neosiguranih članova-poslodavaca toliko delegata, koliko otpada od ukupnog broja glasova (§ 122 Statuta) u izbornom telu poslodavaca srazmerno na poslodavce uvrštene u tu skupinu.

§ 122.

1) Glasanje na izboru delegata za glavnu skupštinu Okružnog ureda za osiguranje radnika je tajno i vrši se u oba izborna tela listićima.
2) Neosigurani članovi-poslodavci imaju pravo na jedan glas za svakih započetih 100 dinara prinosa za slučaj bolesti propisanog u poslednjoj računskoj godini.

§ 123.

1) Najdalje 25 dana iza oglašenog izbora sastaviće Okružni ured za osiguranje radnika zasebno za izborno telo osiguranih članova i zasebno za svaku skupinu izbornog tela neosiguranih članova-poslodavaca i zasebno za područje svakog glasačkog mesta spiskove svih članova birača Okružnog ureda za osiguranje radnika, koji vrše svoja članska prava i dužnosti po §-u 142 ZOR-a kod njega, a prema stanju prijava na dan kojega je donešen zaključak o raspisu izbora.
2) Spisak osiguranih članova birača ima da sadrži pokraj svakog člana i ime poslodavca (firmu posla), a spisak neosiguranih članova-poslodavaca pokraj svakog člana i broj glasova na koje ima pravo, označen brojkom i slovima.
3) Formular glasačkih spiskova propisaće ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 124.

1) Ovako sastavljeni glasački spiskovi stajaće za vreme redovnih uredovnih časova, a praznikom do podne izloženi u kancelariji Okružnog ureda za osiguranje radnika, a overeni odnosni prepisi i u kancelariji dotičnih ekspozitura, u čije područje spadaju odnosna glasačka mesta i to za vreme od 30 do 35 dana iza dana oglašenog izbora.
2) Svaki ima pravo u gornjem roku da glasačke spiskove pregleda, prepiše, obznani i štampa i da bilo za sebe, bilo za drugoga traži njihovu ispravku u onome, što on nađe, da treba činiti.

§ 125.

1) Ispravka glasačkih spiskova traži se pismeno ili usmeno u zapisnik neposredno kod Okružnog ureda za osiguranje radnika ili preko njegove nadležne ekspoziture. Uz traženje ispravke moraju se podneti dokazi.
2) Svako traženje ispravke uvodi se istog dana u naročiti spisak radi lakšeg pregleda.

Digitized by Google

3) Po svakom traženju ispravke glasačkih spiskova predsedništvo Okružnog ureda za osiguranje radnika mora doneti svoje rešenje u roku od 48 časova od dostave, bilo da traženje usvaja ili ne.

4) Rešenje s razlozima saopšti se onome, koji je ispravku tražio; izmena, koja se i ako se u tome rešenju sadrži, unese se prethodno u glasački spisak, a istovremeno naredi se i ekspozituri, da sprovede promenu i u svom prepisu glasačkog spiska. Ekspozitura mora u roku od 24 časa iza dostave odredbe provedbu promene pismeno potvrditi Okružnom uredu za osiguranje radnika.

§ 126.

1) Protiv rešenja predsednika Okružnog ureda za osiguranje radnika, kojim se odbacuje traženie ispravke glasačkog spiska, može se onaj, koji je ispravku tražio, žaliti pismenom žalbom preko Okružnog ureda za osiguranje radnika predsedništvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika u roku od 3 dana iza dostave rešenia. Okružni ured za osiguranje radnika ima podnešenu žalbu bezodvlačno u roku od 24 časa sa svim predmetnim aktima predložiti predsedništvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koje će doneti svoju odluku u roku od 48 časova iza dostave i saopštiti je onome, koji je ispravku tražio i Okružnom uredu za osiguranje radnika.

2) Odluka predsedništva Središnjeg ureda za osiguranje radnika izvršna je i protiv nje nema mesta žalbi.

§ 127.

1) Najdalje do kraja 6. nedelje od dana oglašenog izbora podnose se predsedništvu Okružnog ureda za osiguranje radnika — štampane ili napisane — kandidatske liste za svako izborno telo i skupinu zasebno.

2) Kandidatske liste mogu predložiti u izbornom telu osiguranih članova kod Okružnih ureda za osiguranje radnika do 10.000 članova 100 birača, preko 10.000 do 20.000 članova 150 birača, preko 20.000 do 30.000 članova 200 birača, preko 30.000 do 50.000 članova 250 birača, preko 50.000 članova 300 birača. U izbornom telu neosiguranih članova-poslodavaca kandidatske liste mogu predložiti u skupinama zanatskoj i trgovačkoj 20 birača a u industrijskoj skupini 10 birača.

3) Na čelo liste zapisuje se naslov Okružnog ureda za osiguranje radnika, izborno telo i skupina, i dan izbora, za koji lista vredi.

4) Ispod toga naslov liste, no ne više nego u 5 reči.

5) Zatim redni broj, ime i prezime, zanimanje i mesto stanovanja i kandidata, kod osiguranih članova i ime (firma) poslodavca. Kandidata treba da sadrži lista najmanje dva puta, a najviše tri puta onoliko, koliko se delegata bira.

6) Zatim ime jednog predstavnika liste za glavni birački odbor i ime jednog njezinog predstavnika za svako glasačko mesto. Oznaka predstavnika liste nije obavezna.

7) Ispod svega toga potpiše se predlagač svojeručno.

8) Formular za kandidatske liste propisaće ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 128.

1) Jedno isto lice može biti kandidat na više kandidatskih lista, no u slučaju da bude izabrano za izaslanika na više lista moći će zadržati mandat samo na jednoj listi za koju se izjavi.

2) Za kandidate liste mogu biti naznačena samo lica, koja su upisana u glasački spisak odnosnog izbornog tela dotično skupine izuzev lica pomenuta u §-u 10 Statuta, koja znadu čitati i pisati, i imaju sve uslove §-a 131 ZOR-a. Kandidati liste ne mogu biti radnici, koji tokom poslednjih 24 meseci nisu bili članovi ureda najmanje 12 meseci ni poslodavci, koji su dužni prinos za osiguranje za vreme duže od 6 meseci.

3) Za predstavnike liste mogu biti označeni i kandidatsku listu mogu da potpišu kao predlagači samo lica, koja su upisana u glasački spisak dotičnog izbornog tela dotično skupine izuzev lica pomenuta u §-u 10 Statuta, i koja znadu čitati i pisati.

§ 129.

1) Uz kandidatsku listu ili na samoj kandidatskoj listi predlagači dužni su podneti i pismeni pristanak svakog predloženog kandidata.

Digitized by Google

2) Potpis kandidata i predlagača na listi može osporavati samo onaj, čije je ime potpisano.

§ 130.

1) Dva primerka propisno sastavljene i potpisane kandidatske liste dostaviće s pismenim pristankom kandidata jedan od predlagača na potvrđenje predsedništvu Okružnog ureda za osiguranje radnika i predati ih predsedniku odnosno njegovom zameniku ili ravnatelju, koji će odmah izdati revers na primljene liste.

2) Kandidatska lista jednom predata predsedništvu Okružnog ureda za osiguranje radnika ne može se opozvati, niti se u njoj mogu činiti kakve izmene.

3) Predsedništvo će se najpre po glasačkim spiskovima, koji se kod njega nalaze, uveriti, jesu li kandidati i potpisani na listi predlagači zaista upisani u birački spisak, da li ih ima na broju, koliko na kojoj listi treba, i da li ima pismeni pristanak svih kandidata, pa kad se o tom uveri, potvrdiće listu.

4) Jedan potvrđeni primerak vratiće se donosiocu na revers najdalje za 24 časa od prijema, a drugi čuvati pod pečatom na bezbednom mestu, od koga će se primerka prepis bez imena predlagača, a s imenima predstavnika liste objaviti prema odredbi §-a 115. Statuta.

5) Kandidatsku listu, koja ne odgovara odredbama ovog Statuta, predsedništvo će vratiti na ispravku i nadopunu uz napomenu razloga.

6) Ispravljene i nadopunjene kandidatske liste preispitaće predsedništvo prema prednjim odredbama.

7) Kandidatske liste, koje ni nakon toga ne odgovaraju odredbama ovog Statuta, predsedništvo će odbaciti i vratiti uz napomenu razloga.

§ 131.

1) Uz originalne liste podneće predlagači još i onoliko — štampanih ili napisanih — primeraka, koliko ima glasačkih mesta, no bez imena predstavnika i predlagača.

2) Predsednik uveriće se, da li su na svim primercima imena kandidata označena saglasno originalnoj listi, pa će ih sve potvrditi svojim potpisom i pečatom Okružnog ureda za osiguranje radnika.

3) Od ovih primeraka razaslaće na vreme biračkim odborima namenjene im primerke, uzev od svakog revers o prijemu.

4) Predsednici biračkih odbora odnosno njihovi zamenici će pre no što započne glasanje poslane kandidatske liste za svako izborno telo i skupinu zasebno prilepiti u zasebnom odelenju odnosno na zaklonjenom mestu i to redom, kako su kandidatske liste označene.

§ 132.

1) Protiv rešenja predsedništva Okružnog ureda za osiguranje radnika, kojim se odbacuje podnešena kandidatska lista, može se žaliti svaki predlagač pismenom žalbom preko Okružnog ureda za osiguranje radnika predsedništvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika u roku od 3 dana iza dostave rešenja.

2) Okružni ured za osiguranje radnika ima podnešenu žalbu bezodvlačno sa svim predmetnim aktima predložiti predsedništvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koje će doneti svoju odluku u roku od 48 časova iza dostave i saopštiti je žaliocu i Okružnom uredu za osiguranje radnika.

3) Odluka predsedništva Središnjeg ureda za osiguranje radnika izvršna je i protiv nje nema mesta žalbi.

§ 133.

Konačno potvrđene kandidatske liste numerisaće predsednik Okružnog ureda za osiguranje radnika za svako izborno telo i skupinu zasebno rednim brojem, kako su stigle.

§ 134.

Ako se potvrdi u jednom izbornom telu ili skupini samo jedna kandidatska lista, predsedništvo Okružnog ureda za osiguranje radnika objaviće, da se usled toga u dotičnom izbornom telu ili skupini određenog dana neće glasati, a na dan izbora iz-

Digitized by Google

daće punomoćstvo onolikomu broju kandidata iz te jedne potvrđene liste, koliko ih se bira, i postupati dalje prema odredbama §-a 151 Statuta.

§ 135.

1) Predsedništvo Okružnog ureda za osiguranje radnika dužno je narediti i izvršiti sve, što treba, da se spremi i na vreme razašalje svim biračkim odborima na revers dovoljan broj glasačkih listića, i ostalog materijala za glasanje.
2) Glasački listići biće, za svako izborno telo jedne veličine i jednog oblika, bele boje za izborno telo osiguranih članova, a za izborno telo neosiguranih članova-poslodavaca različiti po boji prema tome, koliko glasova oni vrede, i to: ružičasti za 1 glas, plavi za 2 glasa, crveni za 3 glasa, zeleni za 4 glasa, žuti za 5 glasova, smeđi za 10 glasova, ljubičasti za 50 glasova, sivi za 100 glasova i narančasti za 500 glasova. Na ovim listićima biće slovima označena skupina za koju listić važi.

§ 136.

Birači mogu glasati samo jedanput, samo lično, samo na svom glasačkom mestu i samo za potvrđene kandidatske liste.

§ 137.

1) Na svakom glasačkom mestu biće obrazovan birački odbor sastavljen od 6 članova i to 3 iz izbornog tela osiguranih članova a po 1 iz svake skupine neosiguranih članova-poslodavaca, koje je odredilo ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika, i od jednog predstavnika onih potvrđenih kandidatskih lista, koje su predložile svoje predstavnike. Predsednika biračkog odbora određuje ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika između članova biračkog odbora.
2) Predstavnici lista imaju pravo iznositi predloge, učestvovati u raspravama biračkog odbora, stavljati primedbe u zapisnik i odvajati mišljenje, ali prava glasanja nemaju.

§ 138.

1) Na dan izbora u 7 časova pre podne sastaće se svi članovi biračkog odbora u zgradi, gde će biti glasanje i tu će primiti na revers od lica, kojem to poveri Okružni ured za osiguranje radnika, sav potreban materijal (kovčežiće za glasanje, dovoljan broj glasačkih listića, glasačke spiskove, knjige za upisivanje glasača, svesku za vođenje zapisnika. kandidatske liste i ostalo, što treba).
2) Kad birački odbor ovo izvrši i izabere zamenika predsednika iz drugog izbornog tela i potreban broj pisara i drugih pomagača, i uopšte pripremi sve, što treba za primanje glasova, on će o svemu tomu sačiniti zapisnik; ovaj zapisnik potpisaće svi članovi biračkog odbora, a zatim će započeti primanje glasova.
3) U koliko bude moguće, Okružni ured za osiguranje radnika staviće svakom biračkom odboru na raspoloženje jednog svog službenika za voditelja zapisnika.

§ 139.

1) O uzdržavanju reda za vreme glasanja staraće se predsednik biračkog odbora. U slučaju potrebe predsednik je ovlašten, da traži pomoć od opštinske ili državne vlasti. Članovi odbora, koji misle, da to nije potrebno, imaće pravo, da zabeleže u zapisnik svoje mišljenje.
2) Za celo vreme glasanja mora zasedavati za biračkim stolom najmanje tri člana biračkog odbora.
3) Ako ko od predstavnika kandidatskih lista ode s birališta, izbor će se produžiti i bez njega, a u zapisnik će se to zabeležiti.
4) U sobu, gde se glasa, puštaće se glasači redom po jedan ili više, ali nikako više od 5 na jedanput.

§ 140.

1) Svaki glasač, kad uđe u glasačku sobu, mora pre glasanja kazati glasno svoje ime, prezime i zanimanje.
2) Predsednik biračkog odbora, pošto se uveri, da je glasač u glasački spisak zaveden, ako ga niko u biračkom odboru ne poznaje, pozvaće ga, da dokaže identitet.
3) Pošto glasač podnese nesumnjiv dokaz o identitetu, moći će da glasa.

Digitized by Google

4) Voditelj zapisnika će u zasebni spisak za svako izborno telo i skupinu zapisivati:

Ime glasača, broj, pod kojim je on zapisan u glasačkom spisku; u skupinama izbornog tela neosiguranih članova-poslodavaca i broj glasova, koliko glasač ima.

§ 141.

Nakon toga daće predsednik glasaču u izbornom telu osiguranih članova jedan listić bele boje, a ako glasač glasa u izbornom telu neosiguranih članova-poslodavaca, uveriće se predsednik s članovima biračkog odbora iz glasačkog spiska u kojoj skupini glasač glasa, koliko ima glasova, i daće mu pred odborom onoliko listića različite boje, koji su označeni sa slovom njegove skupine, koliko odgovara broju njegovih glasova. Sa listićem odnosno listićima ide glasač u zasebno odelenje ili pak u zaklonjeno mesto, gde će na listić zapisati redni broj one liste, za koju glasa. Ako je birač nepismen, ispuniće mu glasovnicu na njegov zahtev predsednik ili jedan član biračkog odbora. Dva puta previjen listić odnosno listiće — svaki zasebno predaće glasač predsedniku, koji će se pred biračkim odborom uveriti, da li odgovaraju predati listići po broju i boji listićima, koje je glasač primio, a zatim će ih spustiti neotvorene u kovčežić za ono izborno telo, kojemu glasač pripada.

§ 142.

Čim je koji birač glasao, dužan je ukloniti se s birališta. Za biralište smatra se zgrada, u kojoj se glasa i njeno dvorište.

§ 143.

1) Birački odbor ne može nikom uskratiti, da glasa, ako je upisan u glasački spisak; ako ima što da primeti on ili pojedini član odbora, onda će odbor ili onaj član, koji takvu primedbu ima, staviti to u zapisnik.

2) Ako se koji glasač prijavi, da glasa, a na njegovo je ime već neko glasao, predsednik će biračkog odbora, pošto postupi po §-u 141 Statuta i uveri se nesumnjivo o identitetu i upisu takvog glasača u glasački spisak, narediti, da se njegovo ime, prezime i zanimanje unese u naročiti spisak, koji će se voditi kao spisak takvih lica, ali ga neće pustiti da glasa. Ovaj spisak birački odbor prilaže izbornim aktima, a u zapisnik unosi se takav slučaj i označuje broj takvih lica.

3) Kod verifikacije izbora glavna skupština Okružnog ureda za osiguranje radnika uzima u obzir i broj ovih lica, ako isti utiču na rezultat izbora.

§ 144.

1) Glasanje traje neprekidno ceo dan do 5 časova posle podne. Samo u slučaju nereda, a po pristanku odborske većine, može se izbor prekidati za vreme, dok se red ne povrati. Povod i vreme, za koje je izbor morao da bude prekinut, zabeležiće se u zapisnik.

2) U 5 časova zatvara se zgrada odnosno dvorište i niko se više neće na biralište puštati. Ali produžiće se i dalje primanje glasova od onih birača, koji se budu zatekli u zgradi odnosno na dvorištu sve, dok oni svi ne budu izglasali, pa ma dokle to trajalo.

3) Ako je glasanje zbog nereda moralo da bude prekinuto duže od jednog časa, za toliko će se docnije od 5 časova prestati s puštanjem glasača na biralište.

§ 145.

1) Kad se svrši glasanje, odmah će se za svako izborno telo i skupinu zasebno prebrojati po knjizi za upisivanje glasača, koliko je svega birača glasalo, a za svaku skupinu izbornog tela neosiguranih članova-poslodavaca i broj predatih glasova. Ti će se brojevi zapisati slovima na dnu knjige za upisivanje glasača, pa će se ispod toga potpisati svi članovi biračkog odbora.

2) Kad se to izvrši, zabeležiće se u zapisnik, u koje je doba glasanje zaključeno, koliko je svega glasača odnosno glasova glasalo u svakom izbornom telu i skupini prema knjizi za upisivanje glasača, kao i sve ostalo, što se odnosi na tok izbora, a pre nije zabeleženo. Svi članovi biračkog odbora potpisaće se, a svaki od njih ima pravo odvojiti mnenje i staviti primedbe.

Digitized by Google

§ 146.

1) Posle ovog predsednik vadiće pred biračkim odborom posebno za svako izborno telo iz kovčežića listić za listićem te ustanoviti za koju kandidatsku listu glasi. U izbornom telu neosiguranih članova-poslodavaca sem toga utvrdiće prema slovu za koju skupinu, a prema boji, koliko glasova koji listić vredi.

2) Voditelj zapisnika zabeležiće pred biračkim odborom u naročiti spisak za svaki listić zasebno, za koju listu glasi i koliko glasova vredi.

3) Listići s potpisima ili natpisima ne vrede; o ovakvim listićima vodiće se naročiti spisak.

4) Zatim utvrdiće se po ovim spiskovima broj predanih i broj punovažnih listića za svaku listu, broj predanih i broj punovažnih glasova za svaku listu. Ako ukupan broj predanih listića i broj predanih glasova nije jednak odnosnim brojevima utvđenim prema knjizi za upisivanje glasača, birački će odbor ponovo izvršiti ceo skrutinij po odredbama ovog Statuta. Ako i po drugi put ovi brojevi ne budu ravni, uneće utvrđene rezultate u zapisnik i priložiće mu predane listiće u zapečaćenom zavoju, inače će ih spaliti.

5) Kad se sve ovo svrši, zapisnik će se zaključiti i potpisaće ga svi članovi biračkog odbora, ali ako se predstavnici kandidatskih lista ne bi potpisali, zapisnik važi i bez njihova potpisa. Odvojena mnenja i primedbe o radu biračkog odbora i ovde su dopuštena.

6) Nakon toga će se zapisnik, knjige za upisivanje glasača i glasački spiskovi sa svim ostalim aktima metnuti u jedan zavoj i dostaviti uz revers glavnom biračkom odboru.

§ 147.

1) Sutradan po svršenom izboru — odnosno čim stignu izborni rezultati od ostalih biračkih odbora (§ 146 Statuta) — sastaće se glavni birački odbor u sedištu Okružnog ureda za osiguranje radnika.

2) U tom će odboru predsedavati predsednik Okružnog ureda za osiguranje radnika odnosno njegov zamenik, a članovi su odbora: oba potpredsednika, četiri člana ravnateljstva (dva iz grupe osiguranih članova, a dva iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca iz onih skupina kojoj ne pripada potpredsednik), koje je odredilo ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika, i po jedan predstavnik svake potvrđene kandidatske liste.

3) Voditelja zapisnika određuje predsednik između službenika Okružnog ureda za osiguranje radnika.

4) Glavni će birački odbor započeti i nastaviti svoj rad, ako uz predsednika odnosno njegovog zamenika prisustvuju sastanku još najmanje dva člana određena od ravnateljstva Okružnog ureda za osiguranje radnika, što će se i u zapisniku konstatovati.

5) Predstavnici lista imaju pravo iznositi predloge, učestvovati u raspravi glavnog biračkog odbora, stavljati primedbe u zapisnik i odvajati mišlenje, dok prava glasanja nemaju.

§ 148.

1) Glavni birački odbor pregledaće sva izborna akta, koja su mu predana, doneće svoje ocene o odvojenim mnenjima i primedbama unešenim u zapisnike i staviti prema potrebi svoje primedbe o toku izbora na raznim glasačkim mestima.

2) Zatim će odbor prebrojati i sabrati prema knjigama za upisivanje glasača i prema zapisnicima o broju glasova izbrojanih na svakom glasačkom mestu, koliko je svega birača odnosno glasova glasalo u svakom izbornom telu i skupini. Ako se nađe razlika između glasova prema knjigama za upisivanje glasača, i broja glasova po zapisnicima, uzeće se broj glasova prema knjigama i prema njima će se ustanoviti celokupan broj glasova.

3) Posle toga glavni će birački odbor prebrojati takođe po izbornim aktima, koji su mu dostavljeni sa svih glasačkih mesta, koliko je glasova dobila svaka kandidatska lista.

4) Pošto sav taj posao bude dovršen, glavni će birački odbor odrediti zasebno za svako izborno telo i skupinu, koliko delegatskih mesta dobiva koja kandidatska lista i koji su kandidati izabrani za delegate, radeći pri tom na ovaj način:

Digitized by Google

5) Svakoj će se kandidatskoj listi dati onoliko delegatskih mesta, koliko se puta količnik sadrži u broju glasova, koje je ona dobila. A u svakoj listi količnik će se pridavati najpre kandidatu na čelu liste, pa zatim ostalim kandidatima po redu, u kojem su naznačeni, dok se ne iscrpi pravo kandidatske liste na delegatska mesta.
6) Ako se po tome ne dobije toliko delegata, koliko ima da se izabere, delegatska mesta, što preostanu u svakom izbornom telu i skupini, razdeliće se između lista dotičnog izbornog tela ili skupine, koje imaju brojeve ili ostatke glasova najbliže količniku. Ako ti brojevi ili ostaci budu jednaki na više lista istog izbornog tela ili skupine, rešiće kocka, od koje će se liste uzeti delegat.

§ 149.

1) Nakon toga objaviće glavni birački odbor odmah rezultat izbora i izdati izabranim delegatima punomoćstva, koja su dužni potpisati predsednik glavnog biračkog odbora i voditelj zapisnika.
2) Pečat za punomoćstva je pečat dotičnog Okružnog ureda za osiguranje radnika.
3) Formular za punomoćstva propisaće ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 150.

1) Ako na dan izbora zbog nereda ili kakvih drugih uzroka glasanje ne bude izvršeno na jednom ili na više glasačkih mesta, glavni će birački odbor odmah narediti, da se na svim tim mestima izvrši glasanje u iduću nedelju. Na ovom glasanju postupaće se u svemu kao i pri prvom glasanju. Da će se naknadno glasati, glavni će birački odbor bezodvlačno objaviti prema odredbama §-a 115 Statuta.
2) Ne izvrši li se ni ovaj put glasanje obaviće glavni birački odbor skrutinij bez obzira na to.

§ 151.

1) O celom ovom radu glavni birački odbor vodiće tačan zapisnik, iz koga će moći videti: kako se što redom pojavilo i rešilo sve ono, što je napred određeno, da se ispita i reši. Naročito će u zapisniku biti poimence i za svako izborno telo i skupinu zasebno navedeno, koliko je bilo svega kandidatskih lista, koja su lica na kojoj listi predložena, koliko je svega glasova koja lista dobila i koja su lica iz koje liste, oglašena za delegate, dobila punomoćstva. Na zapisniku moraće se potpisati svi prisutni članovi glavnog biračkog odbora, ali će svaki imati pravo da odvoji mišlenje i stavi primedbe.
2) Zatim objaviće glavni birački odbor kratak izveštaj o rezultatu izbora prema odredbama §-a 115 Statuta i predložiti ga ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja. U tom izveštaju mora biti kazano za svako izborno telo i skupinu zasebno:
   1. koliko je svega bilo birača i glasova po glasačkim spiskovima;
   2. koliko je svega glasača i glasova bilo na izboru;
   3. koliko je svaka lista dobila glasova i
   4. koja su lica izabrana i oglašena za delegate.

§ 152.

1) Žalbe protiv izbora delegata za glavnu skupštinu Okružnog ureda za osiguranje radnika mogu se uložiti u roku od 8 dana nakon proglašenja rezultata izbora preko ravnateljstva na glavnu skupštinu Okružnog ureda za osiguranje radnika.
2) Žalbu može podneti samo većina predlagača jedne kandidatske liste.
3) Podnešene žalbe ispitaće ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika te ih sa svojim predlogom predložiti verifikacionom odboru glavne skupštine Okružnog ureda za osiguranje radnika na dalnji postupak.

§ 153.

1) Ako se ma kojim slučajem upražni koje delegatsko mesto, ono će se popuniti licem, koje je na redu u onoj kandidatskoj listi, iz koje je delegat, kojega mesto ima da se popuni. Ovu će popunu izvršiti i izdati punomoćstvo predsedništvo Okružnog ureda za osiguranje radnika.

Digitized by Google

2) Ako su sva lica iz te liste iscrpena, ostaje upražnjeno delegatsko mesto nepopunjeno do novih opštih izbora.

§ 154.

1) Za delegate glavne skupštine može se izabrati samo lice, koje ispunjava sve uslove §§-a 131 i 186 ZOR-a, odredaba glave druge ovog Statuta, koje znade čitati i pisati, a koje je navršilo 18 godina života i koje ne stoji sa Središnjim uredom za osiguranje radnika i njegovim mesnim organima u kakvom službenom ili ugovornom privatno-pravnom odnosu.

2) Delegati glavne skupštine ne mogu biti poslodavci, koji su dužni prinos za osiguranje za vreme duže od 6 meseci ni radnici koji tokom poslednjih 24 meseci nisu bili članovi ureda najmanje 12 meseci.

§ 155.

1) Izbor delegata za glavnu skupštinu Okružnog ureda za osiguranje radnika vrši se od šest na šest godina.

2) Jedan isti delegat može se ponovo izabrati za delegata.

3) Delegat gubi svoj mandat za glavnu skupštinu Okružnog ureda za osiguranje radnika i sve ostale mandate, koji se osnivaju na tom svojstvu, i pre isteka izborne perijode, ako bi naknadno izašle na videlo ili nastale okolnosti (§ 11 stav 3 i 4 i § 154 Statuta) koje isključuju izbor ovakvog lica za delegata glavne skupštine dotičnog Okružnog ureda za osiguranje radnika u dotičnoj grupi članova.

4) Ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika, koje ga je izabralo, razrešiće ga ove časti pismenom odlukom. Do donošenja pravomoćne odluke isključiće ga glavna skupština Okružnog ureda za osiguranje radnika odnosno ma koji drugi organ Središnjeg ureda za osiguranje radnika, u sastav kojega je ušao na osnovu ovog mandata, iz svojih sednica.

§ 156.

Glavne skupštine Okružnog ureda za osiguranje radnika održavaju se u sedištu Okružnog ureda za osiguranje radnika.

§ 157.

1) Dan glavne skupštine Okružnog ureda za osiguranje radnika, koji određuje ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika, a po mogućnosti na nedelju ili praznik, objaviće se prema odredbi §-a 115 Statuta i to za redovne glavne skupštine barem 21 dan pre sastanka glavne skupštine. U oglasu će se naročito napomenuti, da će samo oni predlozi doći na dnevni red, koji najmanje 14 dana pre sastanka glavne skupštine stignu predsedništvu Okružnog ureda za osiguranje radnika.

2) Pravo predloga imaju:
   1. ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika;
   2. nadzorni odbor Okružnog ureda za osiguranje radnika;
   3. ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika;
   4. delegati glavne skupštine Okružnog ureda za osiguranje radnika.

3) Poziv na glavnu skupštinu Okružnog ureda za osiguranje radnika ima se uz naznaku vremena, mesta i dnevnog reda, koji ustanovljuje ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika, objaviti prema odredbi §-a 115 Statuta najmanje 7 dana pre sastanka glavne skupštine.

§ 158.

1) Redovna glavna skupština Okružnog ureda za osiguranje radnika ima se održati najkasnije do kraja meseca aprila svake godine.

2) Ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika može zaključiti, da se prema potrebi sazove izvanredna glavna skupština.

3) Ako je glavna skupština Okružnog ureda za osiguranje radnika zaključila, da se ima u određenom roku sazvati izvanredna glavna skupština, ili na obrazloženi pismeni zahtev nadzornog odbora Okružnog ureda za osiguranje radnika, ili ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika, dužno je ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika u određenom roku, odnosno u roku od 30 dana sazvati izvanrednu glavnu skupštinu.

Digitized by Google

§ 159.

Pozivu za redovnu glavnu skupštinu priložiće se sem dnevnog reda godišnji budžet uprave, godišnji zaključni računi, izveštaj uprave o poslovanju kao i predlog nadzornog odbora o apsolutoriju.

§ 160.

Na glavnoj skupštini Okružnog ureda za osiguranje radnika mogu glasati samo delegati, legitimirani urednim punomoćstvom i svoje pravo izvršuju lično.

§ 161.

1) Pregledavanje žalba protiv izbora, pregledavanje punomoćstva i verifikaciju mandata vrši verifikacioni odbor, koji određuje predsednik glavne skupštine Okružnog urda za osiguranje radnika iz dvostrukog broja, koje odrede grupe.
2) Glavna skupština Okružnog ureda za osiguranje radnika sposobna je stvarati zaključke tek, kad je verifikacioni odbor svoj posao svršio.

§ 162.

1) Verifikacioni odbor sastoji iz predsednika određenog kockom od tri člana iz grupe osiguranih članova i od tri člana iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca.
2) Verifikacioni odbor izabire iz svoje sredine dva referenta za glavnu skupštinu; jednoga iz grupe osiguranih članova — za žalbe i pregledavanje punomoćstva te verifikaciju mandata u izbornom telu osiguranih članova, a drugoga iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca za isti posao u izbornom telu neosiguranih članova-poslodavaca.

§ 163.

1) Verifikacioni odbor ispituje akta o žalbama protiv izbora i predlog ravnateljstva Okružnog ureda za osiguranje radnika o podnešenim žalbama te stvara apsolutnom većinom predlog za glavnu skupštinu u tom predmetu kao i o verifikaciji pojedinih mandata.
2) O svom radu sastaviće verifikacioni odbor zapisnik, koji se prilaže zapisniku glavne skupštine Okružnog ureda za osiguranje radnika, a u koji se imaju uvrstiti zaključeni predlozi o podnešenim žalbama, imena opunomoćenih delegata, koji su na glavnu skupštinu došli, rezultat verifikacionog postupka i eventualni prigovori protiv punomoćstva.
3) Zapisnik potpisuju svi članovi verifikacionog odbora, ali svaki član ima pravo odvajati mnenje i stavljati primedbe.

§ 164.

1) Da li se izbori po pojedinim izbornim telima mogu odobriti i punomoćstva prihvatiti i da li opunomoćeni delegati mogu u glavnoj skupštini sudelovati, odlučuje prema predlozima verifikacionog odbora glavna skupština Okružnog ureda za osiguranje radnika.
2) Izbori se mogu poništiti samo u slučaju, da su se na izborima desile nepravilnosti u takvoj meri, da utiču bitno na rezultat izbora.
3) U raspravi o tom predmetu može govoriti svaki delegat samo jedanput i samo 10 minuta.
4) Ako glavna skupština Okružnog ureda za osiguranje radnika poništi izbor delegata u jednom izbornom telu ili skupini ili u oba izborna tela, zaključiće predsednik glavnu skupštinu, a ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika će najdalje u roku od tri nedelje odrediti ponovo izbor delegata za glavnu skupštinu Okružnog ureda za osiguranje radnika u dotičnom izbornom telu ili skupini, a na osnovu starih glasačkih spiskova i potvrđenih kandidatskih lista.
5) Ako glavna skupština Okružnog ureda za osiguranje radnika odobri izbore, predsednik će na pojedinim punomoćstvima potvrditi zaključak glavne skupštine svojim potpisom i vratiti ih ovlaštenicima.

§ 165.

Za održanje reda na glavnoj skupštini Okružnog ureda za osiguranje radnika, za način raspravljanja i glasanja, za sposobnost stvaranja zaključaka i za vođenje

Digitized by Google

zapisnika važe odredbe, koje vrede za glavnu skupštinu Središnjeg ureda za osiguranje radnika (§§ 38—46 Statuta).

§ 166.

1) U delokrug glavne skupštine Okružnog ureda za osiguranje radnika spada:

1. donošenje predloga o izmenama Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa;

2. donošenje predloga o utvrđivanju iznosa potpora, koje se imaju davati u slučaju bolesti, o povišenju, proširenju i snižavanju potpora kao i o načinu njihovog pokrića za vlastito područje;

3. donošenje predloga o povisivanju ili smanjivanju postotka prinosa za slučaj bolesti, u granicama ZOR-a za vlastito područje;

4. rešavanje o stvaranju i upotrebi vlastitih pričuva osiguranja za slučaj bolesti (tač. 2 §-a 25 ZOR-a), odlučivanje o dotaciji pričuve za pokriće vanrednih izdataka i manjka poslovanja (§ 239 Statuta);

5. rešavanje o kupovini i otuđivanju nepokretnog imanja;

6. rešavanje o podizanju vlastitih uredskih lekarna, bolnica, ordinacionih zavoda, lečilišta i oporavilišta;

7. utvrđivanje godišnjeg budžeta upravnih troškova;

8. pregled i odobravanje godišnjih zaključnih računa i odlučivanje o davanju ili uskraćivanju razrešnice za članove ravnateljstva;

9. donošenje zaključaka o upotrebi godišnjeg čistog viška osiguranja za slučaj bolesti, o stvaranju zaklada za pružanje zakonom predviđenih većih potpora u bolesti (§ 46 ZOR-a), o osnivanju i izdržavanju zdravstvenih ustanova pod uslovima §§-a 140 i 144 ZOR-a;

10. donošenje zaključaka o pokriću nastalog manjka poslovanja u osiguranju za slučaj bolesti (§§ 240 i 241 Statuta);

11. izbor članova ravnateljstva i nadzornog odbora Okružnog ureda za osiguranje radnika;

12. izbor izaslanika za glavnu skupštinu Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

13. izbor porotnika sudova radničkog osiguranja;

14. odlučivanje o pitanju, da li će Okružni ured za osiguranje radnika lečenje osiguranih članova vršiti preko nameštenih i određenih lekara ili slobodnim izborom lekara pod uslovima §-a 150 ZOR-a;

15. podnošenje predloga Središnjem uredu za osiguranje radnika o rukovanju imovinom Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

2) Za donošenje zaključka pod tačkom 1 potrebna je apsolutna većina izraženih punovažnih glasova. Zaključci pod tačkama 2 i 3 važe samo, ako su tajnim glasanjem primljeni od dve trećine izraženih punovažnih glasova. Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika može donešene predloge pod tač. 2 odbiti samo u slučaju, da se trošak većih potpora po §-u 46 ZOR-a ne bi mogao pokriti prihodom, koji stoji na raspoloženju ili se istovremeno sa povišenjem potpora nije zaključilo i potrebno povišenje prinosnog postotka prinosa za osiguranje u slučaju bolesti.

3) Zaključke o predlozima pod tačkom 3 može ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika odbiti samo za slučaj, da ovi prinosi nisu potrebni ili su nedostatni za pokriće potreba mesnog organa.

4) Zaključak pod tač. 7 o godišnjem budžetu upravnih troškova (personalnih, materijalnih, samoupravnih, ambulatorijskih i troškova laičke kontrole) Okružnog ureda za osiguranje radnika podleži odobrenju ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika, u koliko sadržava novu sistemizaciju službeničkih mesta ili za slučaj, da je Okružni ured za osiguranje radnika zaključio prošlu poslovnu godinu sa manjkom ili su upravni godišnji troškovi njegovi na lične rashode premašili za 2 prosečni postotak ovih upravnih troškova onih Okružnih ureda za osiguranje radnika, koji imaju preko 20.000 osiguranih članova i istu prinosnu stopu.

5) Za zaključke pod tač. 5, 6 i 9 potrebno odobrenje ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika ne može se uskratiti, u koliko se za ove izdatke ili investicije upotrebljuje raspoloživi godišnji višak.

Digitized by Google

2. Ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika.

§ 167.

Ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika sastoji od 12 članova izabranih na glavnoj skupštini Okružnog ureda za osiguranje radnika tako, da delegati osiguranih članova i neosiguranih članova-poslodavaca biraju odelito iz svoje sredine tajnim glasanjem i listićima po 6 članova.

§ 168.

U pogledu načina izbora članova ravnateljstva Okružnog ureda za osiguranje radnika, trajanja njihovog delovanja, načina, mesta i vremena konstituisanja, saziva i održavanja sednica, načina raspravljanja i glasanja, sposobnosti stvaranja zaključaka i vođenja zapisnika važe analogno odredbe, koje vrede za ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika (§§ 49—76 Statuta) uz nadopunu, da se ima izvanredna sednica ravnateljstva Okružnog ureda za osiguranje radnika sazvati u roku od 14 dana i na zahtev ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika, te da se imaju pozivi na sednice dostavljati i članovima ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koji stanuju u području dotičnog Okružnog ureda za osiguranje radnika i koji mogu — bez prava na naknadu i naročitu nagradu (§ 256 Statuta) — sudelovati u sednicama i učestvovati u raspravama, dok prava glasanja nemaju.

§ 169.

1) Delokrug ravnateljstva Okružnog ureda za osiguranje radnika obuhvaća sve one predmete, koji su zakonom, na osnovu zakona izdanim naredbama ili statutom upućeni u nadležnost Okružnog ureda za osiguranje radnika, a nisu pridržani glavnoj skupštini, nadzornom odboru ili kojem drugom organu.

2) One predmete svog delokruga, koje zakon, na osnovu zakona izdane naredbe ili statut izričito ne upućuje u delokrug ravnateljstva Okružnog ureda za osiguranje radnika, može ravnateljstvo preneti na rešavanje predsedništvu, posebnim odborima ili ravnatelju.

§ 170.

1) Članovi ravnateljstva Okružnog ureda za osiguranje radnika odgovorni su Središnjem uredu za osiguranje radnika lično i celim svojim imanjem solidarno po propisima postojećih zakona za štetu, koja bi nastala od protivzakonskog ili nepravilnog vršenja njihove dužnosti ili odatle, što bi oni — prekoračiv granice svoga delokruga, koji im određuje zakon, na osnovu zakona izdane naredbe, statut ili zaključci glavne skupštine i ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika — time Središnji ured za osiguranje radnika oštetili.

2) Ova odgovornost ne može pasti na onog člana ravnateljstva, koji je odmah protiv odluke i naredbe ravnateljstva protestirao i nadzornom odboru Okružnog ureda za osiguranje radnika ili ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika napismeno protest dostavio.

3. Nadzorni odbor Okružnog ureda za osiguranje radnika.

§ 171.

Nadzorni odbor Okružnog ureda za osiguranje radnika sastoji od 4 člana izabranih na glavnoj skupštini Okružnog ureda za osiguranje radnika tako, da delegati osiguranih članova i neosiguranih članova-poslodavaca biraju odelito iz svoje sredine tajnim glasanjem i listićima po 2 člana i to zajedno sa članovima ravnateljstva.

§ 172.

Za izbor članova nadzornog odbora Okružnog ureda za osiguranje radnika, za vreme trajanja njihovog delovanja, za način, mesto i vreme konstituisanja, za saziv i održanje sednica, za način raspravljanja i glasanja, za sposobnost stvaranja zaključaka i za vođenje zapisnika o sednicama vrede analogno propisi, koji važe za nadzorni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika (§ 80 Statuta) uz nadopunu, da se imaju zapisnici svake sednice nadzornog odbora Okružnog ureda za osiguranje radnika u

Digitized by Google

overenom prepisu u roku od 15 dana po održatoj sednici podneti i Središnjem uredu za osiguranje radnika.

§ 173.

1) U delokrug nadzornog odbora Okružnog ureda za osiguranje radnika spada:

1. nadzor, da li Okružni ured za osiguranje radnika izvršuje odredbe zakona, statuta, drugih propisa, zaključke glavne skupštine i ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika i glavne skupštine Okružnog ureda za osiguranje radnika, da li odgovara svojim zakonitim obavezama i da li svoje dohotke troši na zakonom opredeljene ciljeve i u tom cilju može, kad hoće, a mora najmanje svake četvrt godine jedanput ispitati poslovnu i imovnu upravu, knjige, evidencije, prepiske i spise i vršiti iznenadne preglede računa Okružnog ureda za osiguranje radnika.

2. preispitanje godišnjih računa i podnošenje izveštaja glavnoj skupštini Okružnog ureda za osiguranje radnika o tome;

3. prijavljivanje ravnateljstvu Okružnog ureda za osiguranje radnika i Središnjem uredu za osiguranje radnika i glavnoj skupštini Okružnog ureda za osiguranje radnika sviju primećenih protivzakonitosti i nepravilnosti u poslovanju Okružnog ureda za osiguranje radnika i traženje saziva izvanredne sednice ravnateljstva i izvanredne glavne skupštine Okružnog ureda za osiguranje radnika ako je potrebno.

2) Preko pomenutih zadataka ne može nitko uputiti nadzornom odboru ili pojedinim njegovim članovima većih ili drugih dužnosti.

§ 174.

1) Članovi nadzornog odbora Okružnog ureda za osiguranje radnika odgovorni su lično i celim svojim imanjem solidarno po propisima postojećih zakona za štetu, koja bi usledila zanemarenjem strogog nadzora.

2) Ova odgovornost ne može pasti na onog člana nadzornog odbora, koji je odmah protiv zanemarenja strogog nadzora protestirao i ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika napismeno protest dostavio.

II. Blagajne za osiguranje radnika saobraćajnih preduzeća.

§ 175.

1) Delokrug blagajna za osiguranje radnika saobraćajnih preduzeća označen je u glavi XVIII ZOR-a. U koliko nije inače zakonom određeno, imaju se analogno primenjivati ustanove ovog Statuta za Okružne urede za osiguranje radnika.

2) Za samoupravno ustrojstvo ovih blagajna važe odredbe I odseka ove glave no time, da delegate za glavnu skupštinu iz grupe neosiguranih članova imenuje poslodavac, a po mogućnosti između svojih nameštenika.

3) Ako je ovakva blagajna osnovana za više preduzeća ustanoviće predsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika ključ za razdiobu delegatskih mesta među pojedina preduzeća prema prosečnom broju osiguranih članova u prošloj godini.

4) Ako su od poslodavca imenovani delegati osigurani članovi, važi za njih odredba stava 2 §-a 10 Statuta.

5) Imenovani delegat gubi svoj mandat za glavnu skupštinu i sve ostale mandate, koji se osnivaju na tom svojstvu, i pre isteka funkcijske perijode, kad prestane službeni odnos ili ovlaštenje na zastupanje.

6) Za izbor delegata iz grupe osiguranih članova za glavnu skupštinu pojedinih blagajna za osiguranje radnika saobraćajnih preduzeća može glavna skupština dotične blagajne propisati naročitim pravilnikom obzirom na narav posla pismeni postupak. Taj pravilnik stupa na snagu tek nakon odobrenja po ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

III. Privatno-društvene blagajne.

§ 176.

1) Privatno-društvena bolesnička blagajna »Merkur« u Zagrebu, Bolesnička blagajna beogradske trgovačke omladine u Beogradu, te Bolesnička blagajna trgovačkog, bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani važe kao mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika s pravima blagajna za osiguranje radnika saobraćajnih

Digitized by Google

preduzeća a pod uslovom, da imaju najmanje 2.500 članova. Za njihov delokrug važe odredbe II odseka ove glave, za njihovo samoupravno ustrojstvo i poslovanje odredbe pravilnika, koji će doneti na predlog glavne skupštine pomenutih privatno-društvenih blagajna a po saslušanju pomenutih društava, glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Ovaj pravilnik važi kao nadopuna ovog Statuta.

2) Članom ovih privatno-društvenih blagajna može biti pomoćno osoblje, koje je uposleno u trgovačkim radnjama obavljanjem pretežno trgovačkih ili viših netrgovačkih službа ili kancelarijskim poslovima, a kojima je ovakovo redovno uposlenje glavno zanimanje, kao i više pomoćno osoblje, koje je uposleno obavljanjem ovakvih službа u ostalim radnjama, koje potpadaju pod Zakon o radnjama a kojima je ovakovo uposlenje glavno zanimanje.

GLAVA ŠESTA.

Vođenje upravnih poslova mesnih organa.

§ 177.

Upravne poslove mesnih organa vode:

1. Predsedništvo,
2. Rentni odbor,
3. Posebni odbori,
4. Predsednik i potpredsednici,
5. Ravnatelj i drugi službenici,
6. Ekspoziture.

1. Predsedništvo mesnog organa.

§ 178.

1) Predsedništvo sastoji od predsednika, dvojice potpredsednika i od ravnatelja mesnog organa odnosno njegovog zamenika.

2) Za njegov delokrug, za način njegovog delovanja i stvaranja zaključaka važe analogno odredbe, koje vrede za predsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika (§§ 84—89 Statuta).

2. Rentni odbor mesnog organa.

§ 179.

1) Za sastav i delokrug rentnog odbora mesnog organa i za njegovu sposobnost stvaranja zaključaka važe zakonske odredbe (§§ 104, 105 i 106 ZOR-a), a za izbor članova rentnog odbora i njihovih zamenika i trajanje njihovog delovanja važe odredbe §-a 90 Statuta.

2) Sednicama rentnog odbora predsedava predsednik mesnog organa sa pravima i dužnostima po §-u 70 Statuta; kazna razrešenja odnosi se samo na članstvo u rentnom odboru.

3) U pogledu vođenja i sastava zapisnika sednice rentnog odbora vrede propisi koji važe za predsedništvo mesnog organa.

§ 180.

O predmetima izveštava i stavlja predloge u sednicama rentnog odbora ravnatelj mesnog organa odnosno njegov zamenik, ili prema potrebi po ravnatelju određeni službenici mesnog organa.

3. Posebni odbori mesnog organa.

§ 181.

1) Ravnatelistvo mesnog organa može stalno ili od slučaja do slučaja dvojici ili više svojih članova, od kojih ima biti polovina osiguranih članova, a polovina neosiguranih članova-poslodavaca, poveriti posebne poslove iz svog delokruga.

2) Za izbor članova ovakvih posebnih odbora važe odredbe ovog Statuta o izboru potpredsednika mesnog organa.

Digitized by Google

3) Trajanje njihovog delovanja određuje ravnateljstvo mesnog organa.
4) Punovažne zaključke u ime ravnateljstva mesnog organa mogu ovakvi posebni odbori donositi samo jednoglasno.
5) O predmetima izveštava i stavlja predloge ravnatelj odnosno njegov zamenik, ili prema potrebi po ravnatelju određeni službenici mesnog organa.
6) Sednicama tih odbora predsedava predsednik mesnog organa.
7) U pogledu vođenja i sastava zapisnika o sednicama vrede propisi, koji važe za predsedništvo mesnog organa.

4. Predsednik i potpredsednici mesnog organa.

§ 182.

Predsednik nadzire, da se izvršuju odredbe ZOR-a, na zakonu osnovanih naredaba, odredbe ovog Statuta i Središnjeg ureda za osiguranje radnika, te zaključci glavne skupštine i ravnateljstva mesnog organa.

§ 183.

Predsednik ima pravo, da uz sudelovanje ravnatelja mesnog organa odnosno, ako je isti sprečen uz sudelovanje njegovog zamenika pregleda bilo kada knjige, listine, zapisnike, akta i blagajnu mesnog organa i njegovih ekspozitura, nadalje ima pravo da prisustvuje skontracijama određenim po nadzornom odboru i da sam određuje izvanredne skontracije i pregledanje novčanog poslovanja.

§ 184.

1) U hitnim slučajevima, ako bi iz odlaganja mogla nastati šteta za Središnji ured za osiguranje radnika ili za mesni organ, ovlašteni su predsednik i ravnatelj mesnog organa, da kolektivno donesu odluke i o predmetima, koji po zakonu, na osnovu zakona izdanim naredbama, statutu i zaključcima samoupravnih organa spadaju u delokrug ravnateljstva ili glavne skupštine mesnog organa ali su dužni od nadležnog organa bezodvlačno izdejstvovati naknadno odobrenje.
2) Isto tako ovlašteni su predsednik i ravnatelj mesnog organa, da u slučaju preke nužde kolektivnom odlukom dozvole nepreliminirane upravne troškove najviše do iznosa od 2.500 dinara, ali su dužni izdejstvovati u prvoj idućoj sednici ravnateljstva naknadno odobrenje.

§ 185.

1) Predsednik i ravnatelj mesnog organa odgovorni su Središnjem uredu za osiguranje radnika lično i celim svojim imanjem solidarno po propisima postojećih zakona za štetu, koja bi nastala od protivzakonskog ili nepravilnog vršenja njihovih dužnosti.
2) Za dela i obaveze, koje su predsednik i ravnatelj mesnog organa svojim kolektivnim potpisima preuzeli, ako su delovanjem svojim prekoračili granice svog delokruga, oni su trećim licima prema postojećim zakonima odgovorni, ali mesni organ odnosno Središnji ured za osiguranje radnika za nje ne odgovara.

§ 186.

Predsednika, ako je sprečen, zamenjuje prvi potpredsednik, a ako je sprečen i ovaj, drugi potpredsednik.

5. Ravnatelj i drugi službenici.

§ 187.

1) Ravnateljstva Okružnih ureda za osiguranje radnika uzeće za obavljanje uredskih poslova plaćena lica. I lekari mogu se postaviti za činovnike.
2) Službeni odnos nameštenika, njihove prinadležnosti, disciplinski postupak, uslovi za njihovo primanje u penzioni fond, penzionisanje i visina penzije, određeni su u Službenom pravilniku službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, odnosno u Zakonu od 20 januara 1931 godine o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa. Službeni

Digitized by Google

pravilnik službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika donosi ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika uz odobrenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja (§ 130 ZOR-a).

3) Ravnateljstva Okružnih ureda za osiguranje radnika doneće potanje propise o vršenju službe u Poslovnom redu, koji važi za odnosni ured, a koji ne može sadržavati odredbe protivne Službenom pravilniku službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno citiranom Zakonu od 20 januara 1931 godine.

4) Zaključke ravnateljstva Okružnih ureda za osiguranje radnika o popunjavanju mesta nameštenika i lekara u definitivnom svojstvu, a ravnatelja, zamenika ravnatelja, glavnog knjigovođu, kao i glavnoga lekara ureda u privremenom i definitivnom svojstvu odobrava ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Za disciplinske krivice ovih potonjih nameštenika nadležan je u prvoj molbi Centralni disciplinski sud kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika do donošenja novog Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 188.

1) Ravnatelj, koji je izvršni organ Središnjeg ureda za osiguranje radnika i ravnateljstva, predsedništva, rentnog i posebnih odbora mesnog organa, vodi prema odredbama ZOR-a, na zakonu osnovanih naredaba i prema odredbama statuta, propisima Središnjeg ureda za osiguranje radnika i zaključcima samoupravnih organa poslove mesnog organa te je za pravilno i tačno poslovanje odgovoran Središnjem uredu za osiguranje radnika i ravnateljstvu mesnog organa.

2) Ravnatelj sudeluje u sednicama glavne skupštine, ravnateljstva i predsedništva kao i rentnog i posebnih odbora mesnog organa te izveštava i stavlja predloge o predmetima izuzev one, u kojima je lično zainteresovan; o poslednjim izveštava predsednik.

3) Ravnatelj ovlašten je uz sopstvenu odgovornost i kontrolu poveriti izveštavanje o pojedinim predmetima ili pojedinim grupama predmeta drugom službeniku.

4) Ravnatelj doznačuje u granicama odobrenog budžeta predviđene izdatke.

5) Ravnatelju podređeni su svi službenici i sva plaćena lica mesnog organa i njegovih ekspozitura.

6) Ravnatelj dužan je predsednika stalno informirati o toku poslova i o predlozima, koje želi ravnateljstvu predložiti.

§ 189.

Sem izvršivanja odluka ravnateljstva predsedništva, rentnog i posebnih odbora, spada u delokrug ravnatelja i samostalno donošenje odluka u svim predmetima, koji su po zakonu, na osnovu zakona izdanim naredbama ili statutu u njegovu ili u nadležnost administracije upućeni, ili koje je ravnateljstvo mesnog organa —a da time ne ukida sopstvenu odgovornost — iz svog delokruga na ravnatelja prenelo.

§ 190.

Ravnatelja, ako je sprečen, zamenjuje njegov zamenik, ako takav u uredu odnosno blagajni postoji; a ako takav ne postoji, onda službenik mesnog organa, kojeg za to odredi ravnateljstvo mesnog organa između najstarijih po rangu službenika ureda.

6. Ekspoziture mesnog organa.

§ 191.

U mestima, u kojima se nalazi više od 500 lica obaveznih na osiguranje, može ravnateljstvo mesnog organa po odobrenju ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika ustanoviti svoju ekspozituru.

§ 192.

Ravnateljstvo mesnog organa ima u zaključku o ustanovljenju ekspoziture tačno odrediti mesto, područje, ustrojstvo, delokrug i način poslovanja ekspoziture, a tako isto i način vršenja nadzora nad ovim poslovanjem.

§ 193.

Delokrug ekspoziture može obuhvatiti sledeće:

1. kontrolu i posredovanje u vršenju prijavnih dužnosti (§§ 9, 10 i 99 ZOR-a);

Digitized by Google

2. evidencije osiguranih i neosiguranih članova;
3. izdavanje bolesničkih potpora, pružanje lečenja, izdavanje pomoćnih sprava za lečenje i naređivanje bolničke nege obolelih članova;
4. sudelovanje u ispitivanju nesrećnih slučajeva;
5. spremanje predmeta o odštetama u nesrećnim slučajevima;
6. kontrolu bolesnika i rentnika;
7. ubiranje prinosa za osiguranje.

§ 194.

Poslove ekspoziture vodi voditelj (šef) ekspoziture, koji je dužan ravnatelja mesnog organa stalno informirati o toku poslova. On je odgovoran za bezodvlačno i pravilno izvršenje svih poslova ekspoziture.

§ 195.

Delokrug ekspoziture i prava i dužnosti voditelja (šefa) ekspoziture moraju biti tačno određene u pravilniku o ustrojstvu ekspoziture, koji pravilnik izdaje mesni organ na osnovu po ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika odobrenog zaključka ravnateljstva mesnog organa.

GLAVA SEDMA.

Prinosi, potpore (odštete) i postupak u osiguranju za slučaj bolesti i nesreće.

1. Prinosi.

§ 196.

1) Nedeljni prinos u osiguranju za slučaj bolesti utvrđuje na osnovu §-a 126 ZOR-a glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika u granicama §-a 23 ZOR-a.

2) Nedeljni prinos u osiguranju za slučaj nesreće utvrđuje se jedinstveno za čitavu zemlju prinosnom tarifom određenom na osnovu §-a 34 ZOR-a.

3) Za preduzetnike obavezne na osiguranje uzima se ta ista osnova za odmerivanje prinosa i potpora, koja važi za dobrovoljno osiguranje, ali ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika može po saslušanju interesenata odrediti i druge nadnične razrede kao osnovu.

§ 197.

1) Mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika prikupljaju sve prihode (prinose osiguranja, Berze rada, Radničkih komora itd.) i vrše sve izdatke za sve vrste osiguranja na račun Središnjeg ureda za osiguranje radnika po propisima ZOR-a, Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih uputstava.

2) Mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika dužni su, da sve prinose, koje su prikupili za račun Središnjeg ureda za osiguranje radnika mesečno doznačuju Središnjem uredu za osiguranje radnika, a isto tako i prinose za Berze rada i Radničke komore.

3) Obračunavanje mesnih organa sa Središnjim uredom za osiguranje radnika vrši se na taj način, što će mesni organi za prikupljene prinose uplatiti na ime Središnjeg ureda za osiguranje radnika u novčane zavode prvoga reda na svom području, prvenstveno pak u pupilarne sigurnosne zavode, koje odredi ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika (§ 244 Statuta).

4) Na prikupljene a nedoznačene prinose računaju se zatezni kamati u visini kamatne stope, po kojoj se računa glavnično pokriće u osiguranju za slučaj nesreće.

5) Središnji ured za osiguranje radnika pozvaće ravnatelja mesnog organa na disciplinsku odgovornost, a podjedno može, u cilju nadzora tačnog izvršenja prednjih odredaba, onome mesnom organu, koji dva meseca u jednoj godini ne postupi po napred navedenom propisu, postaviti svog izaslanika i to na trošak dotičnog ureda.

6) Ovi izaslanici, pored izloženog posla, vrše i nadziru izvršenje svih poslova, koje mesni organi vrše na račun Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Digitized by Google

§ 198.

1) Središnji ured za osiguranje radnika preispitaće svake godine pomoću statističkih izveštaja svih mesnih organa, da li tablica nadničnih razreda odgovara osnovi određenoj u drugom stavu §-a 21 ZOR-a, i prema potrebi iznositi Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja shodne predloge u pogledu njezinog preinačenja.

2) Preispitanje tablice nadničnih razreda vrši se na taj način, da se sakupe podaci svih mesnih organa o broju članova u pojedinim nadničnim razredima prvog dana tekućeg, prošlog i pretprošlog meseca i da se iz broja članova u pojedinim nadničnim razredima i pripadajuće obezbeđene nadnice utvrdi prosečna obezbeđena nadnica za sve osiguranike. Ako je taj iznos za više od 20% veći ili manji od polovine najveće obezbeđene nadnice, tražiće ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika preinačenje tablice nadničnih razreda.

3) Isto tako će Središnji ured za osiguranje radnika svake godine na osnovu izveštaja svih mesnih organa preispitati, a ravnateljstvo prema potrebi i uz odobrenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja preinačiti tablicu novčanih ekvivalenata prinadležnosti u naravi.

§ 199.

1) Prinosi, koje je prema §-u 35 ZOR-a dužan platiti poslodavac, dospevaju na dan ugovorene isplate zarade. Rokovi 8 stava tog §-a računaju se od tog dana.

2) Propisane prinose dužan je platiti poslodavac najdalje za 8 dana iza dostave platežnog naloga nadležnom mesnom organu bilo neposredno kod blagajne mesnog organa bilo putem pošte. Ravnateljstvo mesnog organa naplaćivaće prinose i po sopstvenim inkasantima legitimiranim urednim punomoćstvom uz njihovu potvrdu, ili po opštinskim vlastima, a može dozvoliti, da se prinosi uplaćuju putem banaka, u koje mesni organi mogu ulagati svoje gotovine (§ 244 Statuta).

3) Sve tražbine Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Okružnih ureda za osiguranje radnika, koje ne budu u zakonu određenom roku naplaćene redovitim putem, naplaćivaće ovi uredi temeljem §-a 42 ZOR-a eksekutivnim putem preko vlastitih organa, a po propisima, koji važe za eksekutivnu naplatu državnih dažbina. Eksekutivnu naplatu mogu ovi uredi prepustiti i poreskim odelenjima, sudskim, administrativno-policijskim ili opštinskim vlastima.

4) Mesni organi vrše otpise propisanih prinosa za koje je dokazano, da su neuterivi. Zaključci o otpisu prinosa, kod kojih prinos osiguranja za slučaj nesreće ili za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti iznosi više od 300 dinara, važe tek nakon tri meseca po dostavi zapisnika dotične sednice i odnosnih spisa Središnjem uredu za osiguranje radnika.

§ 200.

1) Mesni organi imaju propisivati prinose i izdavati platežne naloge redovno naknadno za mesec dana. Izuzetno predujmovi po §-u 37 ZOR-a imaju se ubirati čim putujuća preduzeća započnu svoj posao u njihovom području.

2) Platežni nalog ima da sadrži:

1. poimenični spisak osiguranih lica uz naznaku nadničnog razreda, u koji su uvrštena, vreme, za koje je prinos propisan i iznos prinosa za bolest za svako pojedino lice, nadalje ukupni iznos prinosa za bolest, postotak opasnosti, u koji je posao uvršten, i ukupni iznos prinosa za osiguranje u nesrećnim slučajevima, konačno celokupni prinos, s kojim je poslodavac zadužen;

2. pouku o pravu žalbe protiv platežnog naloga (§ 35 poslednji stav ZOR-a);

3. pretnju izvršbe (ovrhe) po §-u 42 ZOR-a i kazneno-pravnih posledica za slučaj, da se prinosi ne plate prema dospelosti (tačka 5 §-a 197 ZOR-a).

3) Platežni nalog može se poslodavcu izdati i na osnovu podataka prikupljenih na temelju stava 3 §-a 16 ZOR-a. U tom slučaju mogu se iz platežnog naloga izostaviti podaci pobrojani u tački 1 stava 2 ovog §-a, no takav platežni nalog ima svakako sadržavati ukupni iznos prinosa i vreme na koje se propisani prinos odnosi.

4) Platežni nalozi dostavljaju se poslodavcima ili po dostavljaču uz dostavnicu ili poštom preporučeno uz povratnicu ili putem opštinskih vlasti; trošak pošte ima se

Digitized by Google

u platežnom nalogu zasebno iskazati i tereti isključivo poslodavca. Organi ureda, koji vrše naplatu prinosa, nisu vlasni uručivati poslodavcima nenaplaćene platežne naloge.

5) Mesni organ može poslodavcima, koji svoje prinose uredno plaćaju, slati platežne naloge običnom poštom.

6) Platežne naloge izdaje mesni organ i potpisivaće ih ravnatelj odnosno od njega ovlašteno lice.

7) U platežnim nalozima imaju se zaokružiti konačni iznosi do 12 para dinarskih, do 37 para dinarskih, do 62 pare dinarske i do 87 para dinarskih na zakonsko sredstvo plaćanja i to na dole.

§ 201.

1) Blagovremenu podnešenu žalbu protiv platežnog naloga poslaće predsedništvo mesnog organa — ako ne može udovoljiti zahtevima žalbe — Središnjem uredu za osiguranje radnika na rešenje. O ovim žalbama rešava predsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

2) Odluka predsedništva Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koja ne udovoljava zahtevima žalbe, ima da sadrži poduku o daljnjem pravu žalbe.

3) Ove žalbe imaju se podnositi Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja u roku od 8 dana po dostavi kod mesnog organa, koji je platežni nalog izdao, odnosno njegove ekspoziture, bilo pismeno bilo usmeno u zapisnik; u poslednjem slučaju treba uneti u zapisnik zahtev i obrazloženje žalbe.

4) Obe ove žalbe nemaju odgodne moći.

§ 202.

1) Mesni organi dužni su najdalje u roku od 14 dana sve zaostale tražbine Središnjeg ureda za osiguranje radnika na prinosima za osiguranje, koje su postale izvršne, uz zatezne kamate i troškove uterivanja dostaviti nadležnim administrativnim vlastima uz poziv na izvršnu naplatu (ovršno uterivanje) prema odredbi §-a 42 ZOR-a, ili ih izvršno naplatiti (ovršno uterati) po sopstvenim organima.

2) Na ove zaostatke može mesni organ i nadalje neposredno primati uplate, ali je dužan platiocu izdati potvrdu o uplati na zaostatak i bezodvlačno obavestiti izvršnu vlast o učinjenoj uplati i njezinoj veličini.

§ 203.

1) Dozvole, da se prinosi plate docnije, nego što određuje § 199 Statuta, ili da se plate u obrocima, ne može dati niti Središnji ured za osiguranje radnika niti njegovi mesni organi. Izuzetno, ako se ovom izvršnom ovrhom dovodi u pitanje opstanak poslodavca, može predsedništvo Okružnog ureda za osiguranje radnika dozvoliti obročnu otplatu zaostalih prinosa do najviše 12 meseci ne ukidajući izvršenu plenidbu.

2) Ako uplata nije dovoljna za podmirenje prinosa za obe grane osiguranja, ima se uplaćeni iznos srazmerno zaračunati na otplatu prinosa za obe grane osiguranja i to za otplatu najstarijeg duga platioca.

§ 204.

1) Lica, koja su obavezna na osiguranje, a za koja ne plaća prinose poslodavac (§ 35 stav 4, § 3 stav 5 ZOR-a), a tako isto i lica, koja dobrovoljno produžuju svoje postojeće — dobrovoljno (§ 5 stav 2 ZOR-a) ili obavezno (§ 55 stav 4 ZOR-a) — osiguranje, ili koja se prema §-u 13 provedbene naredbe na novo dobrovoljno osiguraju, imaju plaćati svoje prinose mesečno unapred svakog prvog dana u mesecu nadležnom mesnom organu bilo neposredno kod blagajne mesnog organa, bilo na ruku inkasanta mesnog organa legitimiranog urednim punomoćstvom i uz njegovu potvrdu, bilo putem pošte, bilo putem opštinskih vlasti.

2) Ako u roku od 14 dana prinos nije plaćen, ured će pozvati osiguranika opomenom, koja ima da sadrži sve zakonske posledice, koje će uslediti, ako se ne uplate prinosi do kraja meseca.

3) Prvi prinos ima platiti lice, koje se prema §-u 13 provedbene naredbe na novo dobrovoljno osigura, u roku od 8 dana nakon saopštenja, da je primljeno u dobrovoljno osiguranje.

Digitized by Google

2. Potpore i odštete.

205.

1) Licima obavezno osiguranim za slučaj bolesti i članovima njihove porodice pružaju, kad se razbole, mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika potpore određene §-om 45 ZOR-a i čl. 1 Zakona o izmeni odredaba ZOR-a, koje se odnose na davanje potpora za slučaj porođaja od 5 XII 1931 na osnovu njihove obezbeđene nadnice, odnosno dobrovoljnim članovima prema propisima §-a 13 provedbene naredbe odnosno naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 30 decembra 1932 god. St. broj 63.366.

2) Veće potpore u granicama određenim §-om 46 ZOR-a može pod zakonskim uslovima zaključiti za celo područje Središnjeg ureda za osiguranje radnika glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

3) Za područje pojedinih mesnih organa mogu njihove glavne skupštine zaključiti veće potpore u granicama §-a 46 ZOR-a iz naročitih zaklada stvorenih u smislu stava 2 §-a 140 ZOR-a.

§ 206.

1) U ime besplatne otpreme bolesnika u bolnicu pripada osiguranom licu odnosno članu njegove porodice potpuna naknada troškova za onu vrstu otpreme, koju uredski lekar propiše.

2) U ime naknade putnog troška iz bolnice pripada osiguranom licu odnosno članu njegove porodice, ako je za lečenje upotrebio bolnicu izvan sedišta svog posla, naknada stvarnog troška za povratak za najjeftiniju podvoznu priliku, sem da je bolnički lekar obzirom na stanje bolesnikovo izrično odredio drugi način otpreme.

3) Ako je bolesniku kod otpreme u bolnicu ili povratka iz bolnice potreban pratioc, pripada pratiocu naknada putnih troškova isto onako, kao što pripada bolesniku, a u ime naknade za izgubljeno vreme i ostale troškove pripada mu za svaki ceo dan jednodnevna obezbeđena nadnica bolesnika, u koliko nije pratioc sam osiguran u višem razredu obezbeđene nadnice, u kojem slučaju ima pravo na ovu veću obezbeđenu nadnicu.

§ 207.

1) Za osigurana lica odnosno za članove njihove porodice, ako im se u slučaju bolesti ne može dati besplatno lečenje i besplatni lekovi, isplatiće se — dok traje bolest — lekarska nagrada i troškovi upotrebljenih lekova neposredno rukujućem lekaru i lekarni najviše do iznosa hranarine, odnosno povratiće im se troškovi za lekara i lekove prema urednim računima, a najviše do pre spomenutog iznosa.

2) U ime naknade putnih troškova do najbližeg lekara priznaće im se stvarni izdaci po najjeftinijoj podvoznoj prilici a po pravilniku, koji će prema mesnim prilikama doneti ravnateljstvo mesnog organa.

§ 208.

S privatnim bolnicama, lečilištima, oporavilištima i apotekama sklapa Središnji ured za osiguranje radnika i njegovi mesni organi u svrhu nege i lekarske opskrbe svojih članova ugovore, no ugovori, koje sklopi ravnateljstvo mesnog organa, važe tek nakon odobrenja po ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika (§ 144 ZOR-a).

§ 209.

1) Za slučaj višestrukog osiguranja dužan je Središnji ured za osiguranje radnika dati samo jednu i to veću potporu, ali Središnji ured za osiguranje radnika ne vraća učinjene višestruke uplate prinosa (§ 60 ZOR-a).

2) Lica, koja su upošlena kod više poslodavaca, imaju se prema ukupnoj svojoj zaradi kod svih tih poslodavaca uvrstiti u jedan razred obezbeđene nadnice. U tom slučaju davaće se potpora prema tom razredu, a prinosi ubiraće se od svakog poslodavca prema razredu, koji odgovara plati, koju prima kod tog poslodavca, sem ako nameštenik zatraži, da se prinosi za nj propisuju prema razredu obezbeđene nadnice, u koji je uvršten na osnovu svih zaposlenja; u tom će se slučaju prinos podeliti srazmerno prijavljenim platama kod pojedinih poslodavaca.

Digitized by Google

§ 210.

Potpore i rente u nesrećnim slučajevima određuje glava XI (§§ 84—98 ZOR-a).

§ 211.

Tražbine Središnjeg ureda za osiguranje radnika prema osiguranim članovima i neosiguranim članovima-poslodavcima i prema trećim licima, osnovane u §§-ima 63, 96, 97 i 98 ZOR-a realizovaće mesni organi, ali Središnji ured za osiguranje radnika može u svako doba uzeti na sebe zastupanje mesnih organa u tim predmetima (§ 138 ZOR-a).

3. Postupak pri odmerivanju i isplaćivanju potpora i odšteta.

§ 212.

1) Potporu u bolesti dužan je dati onaj mesni organ, kod kojeg je osigurano lice, koje traži ili po kome se traži potpora (§ 142 ZOR-a).

2) Ako ovlašteno lice u vreme, kad ga bolest zadesi, boravi van područja nadležnog mesnog organa, dužan je — ako se uredno legitimira — pružiti potporu onaj mesni organ, na čijem području boravi, a na račun nadležnog mesnog organa, samo u granicama §-a 45 ZOR-a i čl. 1 Zakona o izmeni odredaba ZOR-a, koje se odnose na davanje potpora za slučaj porođaja od 5 XII 1931.

3) Bolesnik može po savetu uredskog lekara uz dozvolu i pod uslovima, koje stavi nadležni mesni organ, otići u drugo mesto i tamo boraviti. U ovakvom slučaju izdavaće mu potpore mesni organ mesta boravišta, a na račun nadležnog mesnog organa.

§ 213.

1) Bolesni osiguranik odnosno ovlašteni član njegove porodice dužan je uredskog lekara potražiti u određeni sat i na određenom mestu ordinacije, ali u slučaju preke nužde može ga potražiti i izvan određenog sata i mesta, a ako stanje bolesnikovo iziskuje, može bolesnik lekara pozvati i u svoj stan.

2) Ovlaštenik je dužan sam pobrinuti se za nabavku lekova na osnovu recepta lekara u lekarnama, koje su za to određene.

3) Lekarna izdavaće na osnovu ugovora sa Središnjim uredom za osiguranje radnika članu lekove besplatno, a zaračunaće ih na teret Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 214.

1) Novčane potpore isplaćuje mesni organ odnosno njegova ekspozitura ovlaštenom licu, koje se uredno legitimira, ili njegovom punomoćniku, kod sopstvene blagajne.

2) Mesni organ ovlašten je, a na zahtev dužan je, izdavati novčane potpore ovlašteniku, bilo putem pošte, bilo preko opštinskih vlasti, a na njegov trošak.

3) Kod pojedinih isplata tih potpora ima se primeniti odredba poslednjeg stava §-a 200 Statuta.

§ 215.

1) Potpore za porodilje — osigurane članove — isplaćuju se za vreme pre porođaja pod zakonskim uslovima nedeljno unazad počevši od dana, za koji je uredski lekar utvrdio, da će porođaj verovatno uslediti u toku od 6 nedelja, a najviše za vreme od 6 nedelja od tog dana.

2) Potpore za porodilje — članove porodice osiguranih lica — isplaćuju se za vreme pre porođaja najkasnije sledeći dan iza prijave porođaja i to za 4 nedelje unatrag.

3) Potpore za dojenje imaju se plaćati nedeljno unazad, dok osigurana žena doji, a najviše za vreme od 12 nedelja po prestanku potpore za porodilje.

4) Sve potpore u slučaju porođaja mogu se priznati samo, ako postoji članstvo prema §-u 49 ZOR-a i čl. 1 Zakona o izmeni odredaba ZOR-a, koje se odnose na davanje potpora za slučaj porođaja od 5 XII 1931.

Digitized by Google

§ 216.

Zubna nega pruža se članovima pod uslovima i na način, koji zaključi ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na predlog svojih mesnih organa. Za ovu negu može se tražiti i naročiti doprinos članova.

§ 217.

1) Osigurani inostrani državljani imaju pravo na potporu i otštete za članove svoje porodice, koji borave van područja naše države, ako ih iz svoje zarade izdržavaju sem u slučaju, ako dotična inostrana država ne postupa isto tako s tamo osiguranim državljanima Kraljevine Jugoslavije.

2) Način pružanja ovih pomoći određuje ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a po mogućnosti preko sličnog zavoda za osiguranje radnika u inostranstvu.

§ 218.

Potankosti načina izdavanja potpora u bolesti ustanovljuju sami mesni organi prema jedinstvenim i jednoobraznim uputstvima, koja će propisati Središnji ured za osiguranje radnika.

§ 219.

1) Ako osigurani član nije zadovoljan odredbom mesnog organa, kojom se potpora u bolesti njemu ili članu njegove porodice izdaje ili odbija, može u roku od 15 dana podneti predstavku protiv ove odredbe ravnateljstvu mesnog organa. Predstavka ima se podneti pismeno ili staviti na zapisnik. O predstavci rešava rentni odbor mesnog organa.

2) Protiv odluke rentnog odbora odnosno ravnateljstva mesnog organa, koja se ima tražiocu pismeno dostaviti u roku od 30 dana, kako je stigla predstavka, ima mesta žalbi sudu radničkog osiguranja u roku od 15 dana iza dostave.

3) Žalba podnosi se pismeno ili stavlja na zapisnik kod onog mesnog organa odnosno njegove ekspoziture, protiv čije se odluke žali.

§ 220.

1) Obezbeđena godišnja zarada u smislu §-a 93 ZOR-a jednaka je tristostrukom prosečnom iznosu obezbeđene nadnice (§ 21 ZOR-a) povređenog u poslednjoj godini pre nesrećnog slučaja.

2) Ako pak povređeni u godini pre nesrećnog slučaja nije bio ni 30 nedelja osiguran, računa se prosečni iznos obezbeđene nadnice na osnovu 30 nedelja tako, da se za vreme, koje ne dostaje do 30 nedelja, uzima u račun obezbeđena nadnica onih nameštenika, koji su u istom ili susednom poslu iste vrste i u isto vreme obavljali sličan posao. Ovako ustanovljena obezbeđena nadnica ne može ni u kojem slučaju biti veća od prosečne nadnice ozleđenika, koju je imao u času nesreće.

3) Za sezonske radnike, koji u godini pre nesrećnog slučaju nisu bili 30 nedelja osigurani, računaće se prosečni iznos obezbeđene nadnice na osnovu prosečnog razreda obezbeđene nadnice, koji će ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika po saslušanju zastupnika radnika i poslodavaca odrediti za pojedine kategorije sezonskih poslova. Pri tom vrediće načelo da zarada sezonskog radnika za čitavu kalendarsku godinu iznosi onoliko, koliko sezonski radnik svoje kategorije zaradi kroz puno trajanje sezone.

4) Ako je ozleđenik izvan sezonskog posla proveo ukupno najviše do jedne godine dana još i u kojem drugom na osiguranje obaveznom poslu, tad se i ova zarada imade uzeti u obzir.

5) Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika povisivaće ili snizivaće prosečne razrede obezbeđene nadnice sezonskih radnika prema potrebi, onda, kad će se faktično prosečna obezbeđena nadnica ovih radnika za 10% povisiti ili sniziti.

§ 221.

Za prijavljivanje i ispitivanje nesrećnih slučajeva merodavne su odredbe glave XII, a za postupak za određivanje pomoći u slučaju nesreće odredbe glave XIII ZOR-a.

Digitized by Google

§ 222.

1) Troškovi sudelovanja onih lica u istrazi nesrećnih slučajeva, koja se imaju prema stavu petom §-a 100 ZOR-a izvestiti o istrazi, padaju na teret Središnjeg ureda za osiguranje radnika samo u tom slučaju, ako ih je mesni organ u interesu Središnjeg ureda za osiguranje radnika pozvao, da prisustvuju istrazi.

2) Ovi troškovi naknađuju se državnim i inim javnim službenicima, kao i ostalim stručnjacima prema propisima, koji za njih stoje na snazi, te im se imaju isplatiti samo u slučaju, ako im nisu već naknađeni od strane druge koje vlasti.

3) Povređenom i njegovim srodnicima naknađuju se putni troškovi po najjeftinijoj podvoznoj prilici; kao naknada za izgubljeno vreme i ostale troškove daje im se za svaki ceo dan jednodnevna obezbeđena nadnica povređenog lica, u koliko nije ovakvo lice samo osigurano u višem razredu obezbeđene nadnice, u kojem slučaju ima pravo na ovu veću obezbeđenu nadnicu.

§ 223.

U predmetu odštete u slučaju nesreće dužni su Središnji ured za osiguranje radnika i njegovi mesni organi bezodvlačno postupati i odlučiti, i ako ovlaštenik svoje pravo nije zatražio.

§ 224.

1) Za svakog povređenog ima se u svakom slučaju doneti posebna odluka.

2) Ako je osigurani član usled povrede umro, ima odluka o odšteti sadržavati odredbu u pogledu odštetnog prava svih ovlaštenih rođaka, a odluka se ima svim interesentima odnosno njihovim zakonitim zastupnicima ili starateljima dostaviti.

§ 225.

Svaka odluka o odšteti ima sadržavati uputstvo, da li ima protiv nje mesta žalbi, u kom roku i na koji sud radničkog osiguranja i da li žalba obustavlja izvršenje.

226.

Ako okolnost, koja služi pravnom osnovom za privremenu obustavu rente ili potpore prema §-u 111 ZOR-a, nastupi pre no što se ustanovi renta, ima odluka, koja ustanovljuje rentu, zajedno da sadrži i odredbu u pogledu uživanja rente.

§ 227.

1) Troškovi ponovnog pregledanja računajući ovamo i putne troškove onoga, koji se ima pregledati, u iznosu stvarnog troška za najjeftiniju podvoznu priliku kao i naknadu prinadležnosti, koje usled odaziva na pregledanje eventualno izgubi, do iznosa 300-tog dela obezbeđene godišnje zarade, koja služi kao osnovica za odmerivanje njegove rente, padaju na teret Središnjeg ureda za osiguranje radnika na račun osiguranja u nesrećnim slučajevima. Središnji ured za osiguranje radnika odnosno njegovi mesni organi daće prema potrebi predujam na putne troškove onome, koji se ima pregledati.

2) U krajevima, gde nema javnih prometnih sredstava, davaće se otšteta za podvoz u iznosu 300% tarife za poštanski automobil.

3) Licima pozvanim na pregled van mesta njihovog stanovanja davaće se na račun grane osiguranja za slučaj nesreće još i dnevnica kao naknada za njihovo izdržavanje i to za svaki kalendarski dan cela hranarina po najvišem nadničnom razredu. Umesto ove dnevnice može se dati stan i hrana u naravi.

§ 228.

1) Nastane li, pošto je donešena odluka, kojom se ustanovljuje renta, promena u broju na rentu ovlaštenih lica, ili se pronađu novi ovlaštenici, koji isključuju uživatelje renta (§ 91 ZOR-a), ima Središnji ured za osiguranje radnika doneti novu odluku u pogledu svih ovlaštenika.

2) Godišnju obezbeđenu zaradu, u koliko nema protivnog dokaza, ima se uzeti za osnovicu određivanja renta u onom istom iznosu, koji je bio ustanovljen u prvoj odluci, a u slučaju drugog stava §-a 86 ZOR-a, prema zakonskoj odredbi.

3) Ponovna odluka stupa prema uživateljima renta na snagu u roku prve isplate, koja dospeva iza dostave odluke.

Digitized by Google

4) Ako se pak ponovnom odlukom ustanovljuje renta veća od pređašnje, ili ako se ustanovljuje renta za novo ovlašteno lice, ima se ova renta ustanoviti počevši od početka prava na rentu u granicama roka o zastarevanju unazad.

§ 229.

1) Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika ima odrediti reviziju postupka bilo po zvaničnoj dužnosti bilo na zahtev neposredno zainteresovanog tražioca pod uslovom, da nije odluka već bila predmet presude po sudu radničkog osiguranja i da nisu prošle dve godine, od kako je odluka donešena:

1. ako sednica prigodom donošenja odluke nije bila sposobna stvarati zaključke;

2. ako je kod donošenja odluke učestvovao takav član ravnateljstva, koji po Statutu nije bio ovlašten sudelovati;

3. ako je u toku odštetnog postupka koji član ravnateljstva ili takvo lice, čije je delovanje bilo od uticaja na sadržaj odluke, povredilo svoju dužnost na način, koji potpada krivičnom zakonu ili disciplinskim propisima;

4. ako tražioc iznese, ili Središnji ured za osiguranje radnika sazna, za nove činjenice i dokaze, koji po sebi ili u vezi s pređašnjim dokazima mogu uticati na sadržaj odštetne odluke.

2) Obnovljenje postupka u slučaju zablude u stvarnm okolnostima (stav 1 §-a 110 ZOR-a) nije vezano ni na kakav rok.

3) Na osnovu ponovljenog postupka donešena odluka ima u granicama roka o zastarevanju (§ 109 ZOR-a) u pogledu dospelih obroka retroaktivnu snagu, ali Središnji ured za osiguranje radnika ne može tražiti povraćaj propisno isplaćene rente.

§ 230.

Središnji ured za osiguranje radnika odnosno njegovi mesni organi mogu izmeniti svoju u predmetu odštete za slučaj nesreće donešenu pravomoćnu odluku samo na osnovu ponovljenog postupka prema §-u 110 stav 2 i 3 ZOR-a ili pređašnjem §-u ovog Statuta, ili usled promene broja ovlaštenika, odnosno usled efektuiranja prava bližeg ovlaštenika, kojim se isključuje dalnji ovlaštenik (§ 91 ZOR-a), u slučaju donešenja odluke o otpravnini (§§ 112 i 111 poslednji stav i § 88 ZOR-a), u slučaju donošenja odluke o obustavi rente prema §§ 111, 94 i 110 stav 3 ZOR-a i u slučaju smanjenja rente prema §-u 93 poslednji stav ZOR-a.

§ 231.

Na rentu ovlašteni dužan je za svaki dospeli obrok na zahtev ureda svedočbom opštinske vlasti dokazati, da je na životu, a udova i to, da se nije ponovno udala (§ 87 ZOR-a), udovac i to, da traje njegova nesposobnost za rad (§ 87 ZOR-a), roditelji, ded i baba i to, da su na potporu upućeni (§ 90 ZOR-a), deca, unučad, braća, sestre, koji uživaju rentu i nakon 16. godine života, i to, da nastavljaju svoju nauku (§ 88 ZOR-a) odnosno da traje njihova nesposobnost za svaki privredni rad usled telesne ili duševne mane (§ 91 ZOR-a).

§ 232.

1) Renta se ima isplaćivati na ruku ovlaštenika ili njegovog legitimiranog punomoćnika odnosno zakonitog zastupnika.

2) Potankosti o isplaćivanju rente preko pošte, poštanskih štedionica i opština propisaće ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na osnovu naredbe, koju će doneti prema stavu drugom §-a 109 ZOR-a Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja. Kod pojedinih obroka rente ima se primeniti odredba poslednjeg stava §-a 200 Statuta.

§ 233.

1) Mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika dužni su uzajamno raditi na sprovođenju osiguranja za slučaj bolesti, nesreće, iznemoglosti, starosti i smrti.

2) Naročito su dužni pomagati se uzajamno na prikupljanju prinosa, pružanju potpora, kontroli bolesnih osiguranih članova i u vršenju nadzora, da li poslodavci i nameštenici vrše svoje dužnosti po ZOR-u.

§ 234.

1) Mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika dužni su doprinositi za izdržavanje zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda za osiguranje radnika srazmerno

Digitized by Google

prema broju osiguranih članova i to tako, što će u ovima imati stalan broj kreveta, koji su rezervisani za lečenje njihovih članova.

2) Mesnim organima Središnjeg ureda za osiguranje radnika dodeliće Središnji ured za osiguranje radnika krevete za lečenje njihovih članova u prvom redu u onim zdravstvenim ustanovama Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koje su im obzirom na saobraćajne prilike najbliže.

3) Mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika mogu lečiti svoje članove izvan ovih zavoda samo za slučaj, da u njima nema raspoloživih kreveta, na osnovu ugovora, koje odobri Središnji ured za osiguranje radnika.

GLAVA OSMA.

Opšti propisi o opštem poslovanju Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

§ 235.

1) Propise o poslovanju, o vođenju računa, o upravljanju blagajničkim poslovima, o čuvanju novca, novčanih isprava i hartija od vrednosti, o ulaganju imovine i upravljanju njome, o vođenju evidencija i statistika za Središnji ured za osiguranje radnika i njegove mesne organe ustanovljuje u granicama ZOR-a, na osnovu zakona izdanih naredaba i statuta ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

2) Na osnovu izdanih propisa ravnateljstva mesnih organa doneće poslovni red, koji ima sadržavati opšte propise o poslovanju odnosnog mesnog organa i koji važi nakon odobrenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika (§ 187 Statuta). Ovaj poslovni red doneće se najdalje u roku od godinu dana.

§ 236.

Poslovna i računska godina počinje 1 januara, a svršava 31 decembra.

§ 237.

1) Mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika dužni su najmanje koncem svakog četvrtgodišta predložiti svom ravnateljstvu, kao i Središnjem uredu za osiguranje radnika opšti izveštaj o stanju uredskog poslovanja uz redoviti izveštaj o imovinskom stanju mesnog organa, izrađen na osnovu mesečnih pokusnih bilanca.

2) Mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika dužni su dostavljati Središnjem uredu za osiguranje radnika, a po određenim formularima godišnje zaključne račune (najkasnije do konca meseca aprila), izveštaje o kretanju članstva, o prometu poslova, o stanju članova u bolesti, o smrtnim slučajevima i uopšte statistiku obolenja.

3) Na osnovu prikupljenih podataka od strane mesnih organa i svojih sopstvenih podataka dužan je Središnji ured za osiguranje radnika da izradi godišnji izveštaj o stanju radničkog osiguranja, te da ga predloži svojoj glavnoj skupštini i Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja.

§ 238.

1) Godišnji zaključni računi Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa imaju da pokazuju celokupno finansijsko poslovanje prošle godine, sve prihode i sve izdatke i svu imovinu i sve dugove sa svim potrebnim objašnjenjima za tu godinu.

2) Godišnji zaključni računi, sastavljeni na osnovu formulara, koji će propisati Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja (§ 184 ZOR-a), imaju se objaviti prema §§-ima 4 i 115 Statuta.

§ 239.

1) Mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika dužni su za pokriće vanrednih izdataka i manjka poslovanja obrazovati posebnu vlastitu pričuvu.

2) Sve dotle, dok pričuva ne dostigne jednogodišnju prosečnu svotu izdataka, koje je pojedini mesni organ izdao za poslednjih pet godina za bolesničke potpore, ima se najmanje 50% čistoga viška mesnog organa upotrebiti za obrazovanje ove pričuve (§ 166 tač. 4 Statuta).

Digitized by Google

3) Ova pričuva, u koliko nije veća od 25% prosečne svote godišnjih izdataka ureda, može se ulagati samo u mobilne vrednosti.

§ 240.

1) Mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika pokrivaće svoj godišnji manjak iz osiguranja za slučaj bolesti prvenstveno iz naknade za upravne troškove za slučaj nesreće, zatim iz posebne vlastite pričuve u jednoj godini najviše do iznosa 75% ove pričuve. A u koliko pomenuta sredstva ne bi bila dovoljna za pokriće pokazanog manjka mesnog organa, pokriće ga Središnji ured za osiguranje radnika iz viškova drugih mesnih organa postignutih u dotičnoj godini, a ako ni ovi nebi dostajali, iz vlastite zaklade ¼ viška. Raspored pokrivanja manjka mesnih organa iz viškova drugih mesnih organa ili zaklade ¼ viška Središnjeg ureda za osiguranje radnika obavljaće Središnji ured za osiguranje radnika i to proporcionalno visini troškova postignutih kod pojedinih mesnih organa.

2) U slučaju, da vlastita pričuva mesnog organa nije dovoljna bila za pokriće manjka, dužne su glavne skupštine dotičnih pasivnih mesnih organa, da donesu zaključke o povišenju prinosa za slučaj bolesti u granicama §-a 23 ZOR-a odnosno zaključke o smanjenju potpora po §-u 46 ZOR-a. Ako glavna skupština mesnog organa nebi i pored pokazanog manjka donela potreban zaključak o povišenju prinosa za slučaj bolesti odnosno o smanjenju potpora, dužno je ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika da punovažno donese zaključak u ovom pogledu.

§ 241.

1) U zaključnim računima mesnih organa ima se račun osiguranja u nesrećnim slučajevima opteretiti na ime naknade troškova lekova, lekovitih voda, potrebnih zavoja i pomoćnih sprava za lečenje (§ 45 tač. 2 ZOR-a), koji su upotrebljeni za lečenje članova na račun Središnjeg ureda za osiguranje radnika sa onim delom ukupnih troškova upotrebljenih lekova, koji odgovaraju srazmeru hranarine, koja je isplaćena na račun Središnjeg ureda za osiguranje radnika i ukupno isplaćene hranarine, a na ime naknade troškova lekarske pomoći, troškova izdržavanja ambulanta i otpisa inventara sa onim delom ovih troškova, koji odgovara srazmeru dvostrukog iznosa hranarine, koja je isplaćena na račun Središnjeg ureda za osiguranje radnika i ukupno isplaćene hranarine, odnosnog mesnog organa.

2) Višak poslovanja, koji je utvrđen i zaključnim računima mesnih organa, smatra se kao prvobitni višak poslovanja dotičnog organa za proteklu godinu.

3) Pošto se ovom prvobitnom višku poslovanja mesnog organa doda naknada za upravne troškove iz osiguranja za slučaj nesreće i od toga odbije eventualni udeo dotičnog mesnog organa na manjcima drugih mesnih organa za proteklu godinu kao i udeo na obrazovanju naročite pričuve po §-u 26 ZOR-a, dobije se u smislu §-a 140 ZOR-a čisti godišnji višak poslovanja mesnog organa od kojeg ¼ pripada Središnjem uredu za osiguranje radnika a ¾ mesnom organu za stvaranje zaklade za pružanje većih potpora i za izdržavanje zdravstvenih ustanova i obrazovanje posebne vlastite pričuve za pokriće vanrednih izdataka i manjka poslovanja (§ 239 Statuta).

§ 242.

1) Na osnovu zaključnih računa mesnih organa i svog sopstvenog poslovanja sastavlja svoje zaključne račune Središnji ured za osiguranje radnika, odvojeno za osiguranje u bolesti i za osiguranje u nesreći.

2) Upravni i redovni manipulativni troškovi Središnjeg ureda za osiguranje radnika i svih Okružnih ureda za osiguranje radnika kao i onaj deo upravnih troškova privatno-društvenih blagajna, koji tereti osiguranje, izuzev izvanredne manipulativne izdatke — koji terete u smislu poslednjeg stava §-a 137 ZOR-a pojedine grane osiguranja neposredno — imaju se porazdeliti na račun osiguranja za slučaj bolesti i na račun osiguranja u nesrećnim slučajevima u srazmeri prinosa i izdataka za pomoći u bolesti kod svih mesnih organa prema prinosima i izdacima za pomoć u nesreći kod svih mesnih organa povećanim za izdatke Središnjeg ureda za osiguranje radnika za rente i povećanje glavničnog pokrića Središnjeg ureda za osiguranje radnika za slučaj nesreće (§ 137 ZOR-a). U ove izdatke računaju se i lekarski troškovi svake grane.

3) Razlika između svote upravnih troškova svih Okružnih ureda za osiguranje radnika i privatno-društvenih blagajna i upravnih troškova. koji prema zaključnim ra-

Digitized by Google

čunima Središnjeg ureda za osiguranje radnika otpadaju na osiguranje u bolesti, dodajući poslednjim troškovima još eventualne vanredne manipulativne izdatke Središnjeg ureda za osiguranje radnika iz osiguranja u bolesti, ima se povratiti mesnim organima kao naknada za upravne troškove iz osiguranja u nesrećnim slučajevima. Ova naknada ima se porazdeliti na pojedine mesne organe u srazmeri iznosa prinosa i izdataka za pomoći svakog mesnog organa u obema granama osiguranja prema svoti tih iznosa kod svih mesnih organa.

4) Višak, koji se nakon raspodele upravnih i manipulativnih troškova i nakon uračunanja državne subvencije pokaže u svakoj grani osiguranja, smatraće se kao čisti prihod Središnjeg ureda za osiguranje radnika u dotičnoj grani.

5) Od čistog prihoda Središnjeg ureda za osiguranje radnika iz grane osiguranja za slučaj bolesti najmanje 25% upotrebiće se u smislu propisa §-a 26 ZOR-a na obrazovanje naročite pričuve za pokriće izdataka za osiguranje u bolesti, prouzrokovanih vanrednim okolnostima.

6) Sa ostalim delom čistog prihoda Središnjeg ureda za osiguranje radnika iz grane osiguranja za slučaj bolesti ima se postupiti u smislu propisa prethodnog §-a.

§ 243.

Manjak mesnih organa, koji bi nastao usled vanrednih okolnosti, kao što su: epidemije, razne elementarne nepogode i t. d. pokriće Središnji ured za osiguranje radnika u celosti ili delomično iz pričuve sakupljene na temelju §-a 26 ZOR-a.

§ 244.

1) Imovinom Središnjeg ureda za osiguranje radnika upravljaće i rukovati ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika po ovim pravilima:

2) Pojedini fondovi imaju se voditi na zasebnim računima i u godišnjem zaključnom računu treba izneti odvojeno prihode i rashode kao i visinu pojedinih fondova te naznačiti, u kakve stvarne vrednosti su uloženi.

3) Izračunavanje iznosa glavničnog pokrića svih tekućih renta u osiguranju u nesrećnim slučajevima ima se na kraju svake godine izvršiti na računskim osnovima odobrenim od Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, a prema pravilima tehnike osiguranja.

4) Od glavničnoga pokrića obaveza iz osiguranja u nesrećnim slučajevima i od sigurnosne rezerve osiguranja u nesrećnim slučajevima ima se — čuvajući potrebnu sigurnost, likvidnost i rentabilnost imovine — ulagati 75% u pokretne i nepokretne vrednosti, a pod uslovima i na način, da sačuvaju ulozi trajno svoju stvarnu vrednost; 25% ima se ulagati u hartije od vrednosti, koje se u smislu postojećih propisa mogu nabavljati u svrhu plodonosnog ulaganja novaca sirotinskih i depozitnih, a naročito u državne i samoupravne zajmove. Na isti način ima se ulagati i imovina penzionog fonda.

5) Od naročite pričuve za osiguranje u bolesti (§ 26 ZOR-a) ima se 50% ulagati u hartije od vrednosti pomenute u prednjem stavu, a 50% u tekući račun kod kojeg novčanog zavoda prvog reda.

6) Obrtni novac (prometna gotovina), u koliko nadmašuje potrebnu blagajničku gotovinu, kao i gotovine fondova imaju se ulagati na tekući račun kod kojeg novčanog zavoda prvog reda, koje odredi ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na području mesnih organa gde su sabrane.

7) Nabavljenim nepokretnim i pokretnim vrednostima rukuje ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika; izdaci oko upravljanja i održavanja terete dotičnu granu odnosno dotični mesni organ ili fond, a prihodi teku u njegovu korist.

§ 245.

1) Svi zaključci glavne skupštine ili ravnateljstva mesnog organa o kupovini ili otuđivanju nepokretnog imanja, kao i zaključci o preuzimanju drugih obaveza, ako su skopčane s opterećenjem većim od

500.000	dinara	kod mesnih organa sa preko	50.000	članova
350.000	dinara	kod mesnih organa sa preko	20.000 do 50.000	članova
150.000	dinara	kod mesnih organa sa preko	5.000 do 20.000	članova
50.000	dinara	kod mesnih organa sa ispod	5.000	članova

Digitized by Google

stupaju u smislu §-a 144 ZOR-a na snagu, tek pošto ih odobri ravnateljstvo odnosno glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika (stav 3 §-a 47 Statuta).
2) Gornji će se iznosi izmeniti u toj meri, u kojoj se bude menjala najveća obezbeđena nadnica (§ 21 ZOR-a).
3) Granicu opterećenja utvrđuje predsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na osnovu broja članova u prošloj godini s važnošću od 1 aprila tekuće godine.
4) Odredbe 5 i 6 stava §-a 47 Statuta važe i za mesne organe s tim, da ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika može izdati o prosuđivanju vrednosti opterećenja pobliža uputstva.

§ 246.

1) Stvarne nabavke vrše se i kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i kod njegovih mesnih organa u pravilu putem ofertalne licitacije, a prema propisima, koje će izdati ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a po odobrenju Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja.
2) Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika može za pojedine predmete propisati centralnu nabavku.

§ 247.

Odredbe o postupku pri kupovini nepokretnog imanja, koje se nalazi pod stečajem ili koje se eksekutivno prodaje, a za slučaj da bi iz odlaganja kupovine mogla nastati šteta za Središnji ured za osiguranje radnika i njegove mesne organe, doneće ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika a po odobrenju Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja.

§ 248.

Ako Središnji ured za osiguranje radnika ili njegovi mesni organi u svom poslovanju saznaju za krivična dela, koja se kažnjavaju po ZOR-u ili drugim zakonima, dužan je generalni direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno ravnatelj mesnog organa učiniti odmah prijavu nadležnoj vlasti.

§ 249.

1) Mesni organi stoje pod neposrednim nadzorom Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
2) Središnji ured za osiguranje radnika mora svake godine najmanje jedanput vršiti preglede celokupnog rada svojih mesnih organa. Pregledima rada mesnog organa mogu prisustvovati predsednik ravnateljstva i predsednik nadzornog odbora ili po jedan član ravnateljstva i nadzornog odbora odnosnog mesnog organa.
3) Središnji ured za osiguranje radnika dostaviće ravnateljstvu mesnog organa sve zapažene nepravilnosti rada sa pozivom, da mesni organ ove nepravilnosti odmah, a najkasnije u određenom roku ispravi odnosno odstrani.
4) U koliko mesni organ ovom pozivu u određenom roku ne udovolji, ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika izdaće shodne odredbe, koje se imaju odmah izvršiti.
5) Sem toga može Središnji ured za osiguranje radnika vršiti po potrebi i više puta na godinu iznenadne preglede računa (skontriranja), a može zahtevati i zaključke i izveštaje o prometu poslova, stanju i kretanju članova u bolesti i rentnika kao i o imovnom stanju mesnih organa.
6) Ovim putem uopšte Središnji ured za osiguranje radnika kontroliše, da li mesni organi izvršuju odredbe zakona, statuta i drugih propisa, da li odgovaraju svojim zakonitim obavezama, da li svoje prihode troše na zakonom opredeljene ciljeve i dali su dovoljno štedili pri određivanju upravnih troškova.
7) Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika može narediti, kad hoće, da se sazovu samoupravni organi mesnih organa, odnosno može ih samo sazvati, a na sednicama može učestvovati preko svog izaslanika.
8) Predstavke mesnih organa Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja protiv odluka ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika ne obustavljaju izvršenje, a podnose se preko Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
9) Mesni organi dužni su podneti Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja i Središnjem uredu za osiguranje radnika overene prepise zapisnika sednica

Digitized by Google

samoupravnih organa, glavne skupštine, ravnateljstva, nadzornog odbora, predsedništva, rentnog odbora i svih drugih odbora najkasnije u roku od 15 dana po održanoj sednici. Rešenja po ovim zapisnicima dužan je Središnji ured za osiguranje radnika izdati u roku od 15 dana po dostavi zapisnika.

10) U koliko na zapisnike ili na izveštaje mesnih organa ne stigne odobrenje ili obustava izvršenja u roku od 15 dana po dostavi Središnjem uredu za osiguranje radnika, odnosno Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja, moći će se ovi zaključci bez dalnjega izvršiti.

GLAVA DEVETA.

Penzioni fond službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 250.

1) Za slučaj prestanka službenog odnosa zajamčuje se stalnim službenicima Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a u slučaju njihove smrti, članovima njihovih porodica, penzija pod uslovima i u obimu, koji će propisati uz odobrenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u pravilniku o prinadležnostima Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

2) U tom cilju ustanovljuje se penzioni fond, koji se neće moći upotrebiti ni na kakav drugi cilj, sem za pružanje penzije i otpravnine stalnim službenicima Središnjeg ureda za osiguranje radnika i članovima njihovih porodica.

§ 251.

Penzionim fondom rukuje i upravlja ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koje će redovno svake godine podnositi glavnoj skupštini Središnjeg ureda za osiguranje radnika račun godišnjeg prihoda i rashoda i izveštaj o obavezama i imovini fonda i o njezinoj stvarnoj vrednosti.

§ 252.

1) Ovaj će se fond prema zaključku glavne skupštine Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a na predlog ravnateljstva, dotirati na ime upravnih troškova (§ 136 ZOR-a) redovnim godišnjim ulogom prema visini prinadležnosti službenika, koji će po pravilima tehnike osiguranja na osnovu 6 postotne kamatne stope biti dovoljan za glavnično pokriće svih obaveza fonda, koje proizlaze iz odredaba pravilnika o prinadležnostima službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

2) Do prve glavne skupštine određuje se taj ulog sa 20% svih prinadležnosti službenika.

§ 253.

1) Penzioni fond treba od tri na tri godine tehnički preispitati. Ako tehnički sastavljena bilanca iskazuje vanredan manjak, koji se predvidno neće više ponoviti, mora se najdalje u roku od tri godine naknadnim i izvanrednim dotacijama nadopuniti. Ako je stvarni manjak proisticao iz redovitih okolnosti, treba uz to srazmernim povećanjem redovitog uloga otkloniti ponovljenje manjka, ako se nebi poboljšanjem upravljanja fondom ili drugim kojim merama mogao postići ovaj cilj.

2) Redovni ulog penzionog fonda može se i srazmerno sniziti, ako i u koliko imovina penzionog fonda na osnovu dvaju uzastopnih tehničkih bilanca nadmašuje premijske rezerve potrebne prema pravilima tehnike osiguranja za puno pokriće svih obaveza fonda za više od 10%.

§ 254.

1) Obaveze penzionog fonda, koje će nastati iz preuzimanja službenika razrešenih blagajna i zavoda, a prema odredbama pravilnika o prinadležnostima službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, glavnično će se pokriti zaključkom glavne skupštine Središnjeg ureda za osiguranje radnika analogno odredbama §-a 152 ZOR-a iz postojećih penzionih fondova razrešenih blagajna i zavoda, a na području Slovenačke i Dalmacije nakon zakonskog ovlaštenja takođe iz premijskih rezerva preuzetih službenika sabranih kod penzionog zavoda za nameštenike u Ljubljani.

Digitized by Google

2) U koliko ovako dobijene sume nebi bile dovoljne za puno glavnično pokriće preuzetih penzionih obaveza, postupaće se prema odredbama §-a 23 provedbene naredbe.

3) Ako se i na ovakav način ne postigne puno glavnično pokriće preuzetih obaveza obavezaće glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika mesne organe u čiji su sastav ušle razrešene blagajne i zavodi, da na račun upravnih troškova (§ 136 ZOR-a) nadopune manjak glavničnog pokrića preuzetih obaveza ali ne u kraćem vremenu nego u toku od 10 godina.

§ 255.

Za obaveze iz pravilnika o prinadležnostima službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika odgovara Središnji ured za osiguranje radnika u prvom redu sakupljenim penzionim fondom, a u koliko taj nije dovoljno dotiran, celim svojim imanjem.

GLAVA DESETA.

Naknađivanje novčanih izdataka članovima samoupravnih organa i biračkih odbora.

§ 256.

1) Izaslanicima glavne skupštine, članovima ravnateljstva i nadzornog odbora, predsedništva, rentnog i ostalih odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa kao i članovima glavnog i ostalih biračkih odbora — izuzev predstavnike kandidatskih lista — koji stanuju van mesta, gde se održava sednica odnosno izbor, pripadaju na račun upravnih troškova Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno njegovih mesnih organa, ako učestvuju u sednici:

1. dnevnice kao naknada za izdržavanje i prenoćište, za sve vreme, koje je potrebno za putovanje iz mesta stanovanja u mesto sednice, za učestvovanje u sednici i za putovanje iz mesta sednice u mesto stanovanja natrag, u iznosu dvostruke najveće obezbeđene nadnice za jedan dan. Ako se sednica održava u kraju, u kojem imaju uredski službenici pravo na povećanu stanarinu povećaju se i dnevnice u istom srazmeru;

2. podvoznina kao naknada podvoznih troškova i to:

a) za putovanja železnicom članovima ravnateljstva i nadzornog odbora u iznosu vrednosti vozne karte I klase, izaslanicima i delegatima glavnih skupština i članovima biračkih odbora u iznosu vrednosti vozne karte II klase;

b) za putovanja lađom svima u iznosu vrednosti vozne karte I klase, a

c) za putovanja, koja se ne mogu izvršiti ni železnicom ni lađom, u iznosu od 6 dinara po punom kilometru. Ovaj poslednji iznos može ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika prema ukazanoj potrebi izmeniti uz odobrenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja.

2) Dnevnica i podvoznina plaćaju se po najkraćem putu.

3) Svima izaslanicima glavne skupštine, predsednicima i članovima ravnateljstva i nadzornog odbora te predsedništva, rentnog i ostalih odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa kao i članovima glavnog i ostalih biračkih odbora bez obzira na mesto stanovanja pripada sem toga još naročita nagrada za izgubljeno vreme u smislu stava 2 §-a 133 ZOR-a, koju odredi Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja.

4) Ove odredbe ne važe za službenike Središnjeg ureda za osiguranje radnika, za koje je način i obim nagrada i naknađivanja novčanih izdataka utvrđen u pravilniku o prinadležnostima službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

GLAVA JEDANAESTA.

Postupak pri izboru porotnika suda radničkog osiguranja.

§ 257.

1) Porotnike suda radničkog osiguranja biraju iz svoje sredine glavne skupštine onih mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika, čija sedišta leže u području dotičnog suda (§ 160 ZOR-a).

Digitized by Google

2) Svaki mesni organ bira prema prosečnom broju članova u prošloj godini za svakih početih 3.000 osiguranih članova po jednog porotnika iz grupe osiguranih članova i po jednog porotnika iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca i isti broj zamenika. Ako je tako dobiveni ukupni broj porotnika odnosno zamenika jednog suda manji od 20, bira glavna skupština Okružnog ureda za osiguranje radnika potrebni dopunjujući broj porotnika i zamenika. Ako tako dobiveni broj porotnika odnosno zamenika nadmašuje 30, onda će predsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika broj porotnika odnosno zamenika, koje ima svaki pojedini mesni organ birati, srazmerno smanjiti.

§ 258.

1) Izbor porotnika suda radničkog osiguranja i njihovih zamenika vrši se po privrednim kategorijama članova (industrija, zanat, trgovina, saobraćaj, pomorstvo, poljoprivreda, slobodna zvanja i t. d.) odvojeno za grupu osiguranih članova i za grupu neosiguranih članova-poslodavaca. Kategorije, koje treba da budu u pojedinim grupama i broj porotnika odnosno zamenika, koji se biraju iz svake kategorije, određuje prema broju osiguranih članova dotične kategorije u prošloj godini predsedništvo dotičnog mesnog organa.

2) Kandidati moraju biti predlagani od 1/3 ovlaštenih glasača dotične grupe i ispunjavati uslove 4 stava §-a 161 i 1 stava §-a 163 ZOR-a. Izbor porotnika i njihovih zamenika vrši se za svaku kategoriju između kandidata, koji su za dotičnu kategoriju predlagani, kockom. Ako u kojoj kategoriji nije predlagan dovoljan broj kandidata, izbor onog broja porotnika odnosno zamenika, za koje kandidati nisu predlagani, vrši se kockom između svih delegata dotične kategorije ili najsrodnije kategorije, koji imaju pomenute uslove.

3) Izbor za porotnika odnosno zamenika u kategoriji, kojoj lice pripada, kao i kandidatura za takav izbor može se otkloniti samo, ako je to lice navršilo 60 godinu života ili ako je kroz 2 izborne perijode neposredno pre već vršilo funkciju porotnika.

§ 259.

Spisak izabranih porotnika i njihovih zamenika po grupama i kategorijama podneće mesni organ u roku od 8 dana nakon izbora predsednika suda radničkog osiguranja.

GLAVA DVANAESTA.

Prelazne i zaključne odredbe.

§ 260.

1) Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika vršiće do saziva prve glavne skupštine — izabrane prema odredbama ovog Statuta — i one poslove, koji su po zakonu ili statutu upućeni u delokrug glavne skupštine Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

2) Isto tako vršiće i ravnateljstvo mesnih organa do saziva prve glavne skupštine mesnog organa — izabrane prema odredbama ovog Statuta — i one poslove, koji su po zakonu ili statutu upućeni u delokrug glavne skupštine mesnog organa.

3) Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika odrediće u granicama zakona rok, do kojega moraju mesni organi provesti izbore po odredbama ovog Statuta, konstituisati svoje samoupravne organe i izabrati izaslanike za glavnu skupštinu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§ 261.

1) Statut Središnjeg ureda za osiguranje radnika stupa prema odredbi poslednjeg stava §-a 126 ZOR-a na snagu, pošto ga odobri Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja.

2) O izmenama i nadopunama ovog Statuta rešavaće — izuzev slučaj pomenut u prednjem §-u — glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika, ali obaveznu snagu dobijaju ti zaključci tek po odobrenju Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja.

Digitized by Google

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA
MINISTARSTVO
SOCIJALNE POLITIKE
I NARODNOG ZDRAVLJA
ODELENJE ZA SOCIJALNO STARANJE
St. Br. 19.918
20 maja 1933 g.
BEOGRAD

Na osnovu § 126 Zakona o osiguranju radnika od 14 maja 1922 god. i § 252 dosadanjeg Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 24 januara 1923 god. Br. 6920/23

odobravam

prednji Statut Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, koji je usvojen na sednicama ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 28 i 29 novembra 1932 god. i izmenjen odnosno dopunjen mojim rešenjima od 27 marta 1933 god. St. Br. 63364/32 i od 5 maja 1933 god. St. Br. 16032/33, s time da ovaj novi Statut stupi na snagu 27 maja 1933 god., koga dana prestaje da važi dosadanji Statut pomenutog Ureda i njegovih mesnih organa odobren rešenjem moga prethodnika od 24 januara 1923 god. Br. 6920/23 sa svima docnijim izmenama i dopunama.

Ovaj Statut ima se obnarodovati u »Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije« i u »Radničkoj zaštiti«.

M. P.

Ministar
socijalne politike i narodnog zdravlja,
Ivan Pucelj s. r.

Digitized by Google

Broj 7195/1933 — I/2

N A T J E Č A J

Na osnovu zaključka ravnateljstva ovog ureda od 28 novembra 1932 broj 21.326 — 1932 koji je zaključak potvrđen po upravnom odboru Središnjeg ureda za osiguranje radnika pod čl. 568 sjed. zap. od 14 decembra 1932 raspisuje se natječaj za popunjenje mesta

u g o v o r n o g l e k a r a

specijaliste rentgenologa sa sedištem kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci. Pored rentgenološke specijalne spreme natjecatelj treba da je upoznat celokupnom fizikalnom i elektroterapijom.

Radno vreme u uredskoj ambulanti traje 3—4 sata dnevno, a honorar je Din 1000.— mesečno za jedan sat dnevnog rada.

Molbi taksiranoj sa Din 25.— kandidati su dužni da prilože sledeće isprave:

1) Diplomu,

2) Uverenje o pravu prakse,

3) Uverenje o specijalnosti iz rentgenologije i uverenje o dosadašnjem radu a naročito iz oblasti fizikalne i elektro terapije.

Molbe se imaju da predlože Okružnom uredu za osiguranje radnika u Banjoj Luci najdalje do 20 juna 1933.

Molbe koje budu podnešene poslije označenog roka neće se uzimati u obzir.

B a n j a L u k a, 22 maja 1933.

OKRUŽNI URED
ZA OSIGURANJE RADNIKA BANJA LUKA

Digitized by Google

GLASNIK

SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA

(IZLAZI KAO PRILOG „RADNIČKE ZAŠTITE")

GOD. IV | ZAGREB, DNE 1 JUNA 1933 | BROJ 6

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U PRIVATNIM NEOBRTNIM BERZAMA RADA U NOVEMBRU 1932. GODINE.

	Muški		Ženske
Iz prošlog meseca preostalo	8.241	10.789	2.548
U ovom mesecu novoprijavljeni	1.210	1.948	738
Ponude iz prošlog meseca	—	25	25
Ponude u ovom mesecu	587	912	325
Posredovanja u ovom mesecu	575	880	305
Otpalo u toku meseca	703	1.333	630
Ostalo krajem meseca nezaposlenih	8.173	10.524	2.351

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	7,4
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja	6,9
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja	93,9
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih	1.359,3

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za 942 lica	363.535.—	dinara
vanredne	za 599 lica	202.680.—	dinara
putne	za 74 lica	4.952.—	dinara
u naturi	za 45 lica	5.510.—	dinara
u povlašćenim voznim kartama	za 6 lica	360.—	dinara

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U JAVNIM BERZAMA RADA U MARTU 1933. GODINE.

	Muški		Ženske
Iz prošlog meseca preostalo	20.470	25.346	4.876
U ovom mesecu novoprijavljeni	21.005	25.301	4.296
Ponude iz prošlog meseca	83	195	112
Ponude u ovom mesecu	2.075	3.421	1.346
Posredovanja u ovom mesecu	1.741	2.961	1.220
Otpalo u toku meseca	21.777	25.077	3.300
Ostalo krajem meseca nezaposlenih	17.957	22.609	4.652

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	7,1
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja	5,8
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja	81,9
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih	1.400,6

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za 8.706 lica	950.932.—	dinara
vanredne	za 7.389 „	497.576.—	„
putne	za 709 „	34.820.50	„
u naturi	za 5.609 „	31.692.—	„
u povlašćenim voznim kartama	za 13.949 „	863.411.80	„

Digitized by Google

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U JAVNIM BERZAMA RADA U I. TROMESEČJU 1933. GODINE

	Muški		Ženske
Iz prošlog tromesečja preostalo	11.175	14.248	3.073
U ovom tromesečju novoprijavljeni . . .	62.988	76.177	13.189
Ponude iz prošlog tromesečja	33	113	80
Ponude u ovom tromesečju	4.207	8.221	4.014
Posredovanja u ovom tromesečju . . .	3.454	6.964	3.510
Otpalo u toku tromesečja	52.752	60.852	8.100
Ostalo krajem meseca nezaposlenih . . .	17.957	22.609	4.652

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	9,2
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja	7,7
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja	33,6
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih	108,5

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za 27.158	lica	2,883.472.— dinara
vanredne	za 22.935	„	1,600.094.75 „
putne	za 1.740	„	92.459.— „
u naturi	za 13.021	„	74.532.50 „
u povlašćenim voznim kartama . .	za 31.157	„	1,812.122.05 „

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u 1932 i 1933 godini

			1932 godina									1933 godina		
			April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar	Januar	Februar	Mart
Broj zaposlenih[1]	apsolutni	muški	370.407	391.564	414.782	410.836	419.276	419.302	406.859	406.712	384.009	346.905		
		ženske	136.818	138.878	142.504	138.970	138.093	137.216	137.447	140.733	139 200	135.544		
		svega	507.225	530.442	557.286	549.806	557.369	556.518	544.306	547.445	523.209	482.449		
	indeksni[2]	muški	102,7	108,6	115,0	114,0	116,3	116,3	112,8	112,8	106,5	96,2		
		ženske	128,7	130,6	134,0	130,7	129,9	129,0	129,3	132,3	130,9	127,5		
		svega	108,6	113,7	119,4	117,8	119,4	119,2	118,7	117,3	112,1	103,3		
Potražnja rada u Jav. berzama rada		muški	39.106	33.633	23.818	24.027	24.566	27.403	27.123	24.866	27.640	34.643	37.759	41.475
		ženske	9.188	9.072	7.156	6.841	7.282	7.290	7.523	7.252	6.697	7.963	8.333	9.172
		svega	48.294	42.705	30.974	30.868	31.848	34.693	34.646	32.118	34.337	42.606	46.092	50.647
Ponuda rada u Jav. berzama rada		muški	3.241	3.758	1.566	2.139	1.877	2.721	2.409	1.973	1.448	1.015	1.208	2.158
		ženske	2.311	2.700	1.466	1.679	1.501	1.932	1.687	1.903	1.640	1·457	1.359	1.458
		svega	5.552	6.458	3.032	3.818	3.378	4.653	4.096	3.876	3.088	2.472	2.567	3.616
Navala[3] u Jav. berzama rada		muški	1.207	895	1.521	1.123	1.309	1.007	1.126	1.260	1.908	3 413	3.126	1.922
		ženske	398	336	488	407	485	377	446	381	408	547	613	629
		svega	870	661	1.022	808	943	746	846	829	1.112	1.724	1.796	1.401
Posredovanja rada u Jav. berzama rada		muški	2.611	3.302	1.138	1.723	1.510	2.124	1.908	1.289	1.131	707	1.006	1.741
		ženske	1.914	2.421	1.195	1.324	1.266	1.638	1.435	1.576	1.310	1.178	1.112	1.220
		svega	4.525	5.723	2.333	3.047	2.776	3.732	3.343	2.865	2.441	1.885	2.118	2.961
Pomoć redovna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	5.999	4.069	3.735	4.285	3.525	3.597	3.994	4.277	5.349	8.100	10.352	8.706
Pomoć vanredna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	8.563	7.497	7.134	5.790	5.235	4.256	4.373	4.187	6.532	11.864	12.125	13.707

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzeto je za muške 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u martu 1933 godine.

Grupa profesije lavna berza rada	mart 1933 godine																			
	Muški							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda					Potražnja		Ponuda					redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega	Posredovanja	[1])Potražnja ostala krajem meseca	Navala [2])	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega	Posredovanja	[1])Potražnja ostala krajem meseca	Navala [2])	za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	269	850	27	262	141	223	324	155	240	9	97	81	29	247	48	5697	—	151	6373	75
II. Rudarstvo	169	412	—	21	29	156	1962	1	1	—	—	—	—	—	12	876	—	67	1419	50
III. Talioničarstvo	18	35	—	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	15	1440		13	797	—
IV. Vrtlarstvo	37	60	—	21	17	21	286	1	1	—	—	—	1	—	26	2010	—	41	549	—
V. Ind. kamena, zemlje, ilovače i t. d.	556	763	1	45	24	505	1696	29	31	—	—	—	30	—	280	24980	—	227	5485	75
VI. Prerađivanje kovina	1294	2185	5	66	58	1192	3311	1	1	—	—	—	1	—	592	61780	50	612	25673	—
VII. Ind. strojeva, instrumenata i t. d.	965	1765	11	59	58	896	2992	1	3	—	—	—	2	—	449	48944	50	573	25655	50
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	1543	2456	8	214	189	1263	1148	28	35	—	2	—	25	1750	693	81878	50	580	29553	25
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i t. d.	1	3	—	2	—	2	150	—	—	—	—	—	—	—		—	—	6	138	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja i t. d.	159	251	1	16	13	125	1569	1	1	—	3	—	1	33	61	6058	—	77	1830	50
XI. Tekstilna industrija	69	137	—	13	8	70	1054	260	384	2	27	34	252	1422	169	20104	—	129	5343	75
XII. Tapetarski obrt	56	100	—	3	3	54	3333	—	—	—	—	—	—	—	15	1704	—	77	1042	—
XIII. Industrija odela, obuće i nakita	1995	3668	5	184	155	1815	1993	368	780	1	50	58	460	1560	847	89395	—	1614	57137	75
XIV. Industrija papira	44	79	—	5	2	51	1580	46	74	—	2	3	55	3700	31	4608		82	1419	—
XV. Industrija životnih namirnica	879	1995	1	69	70	814	2891	51	81	—	—	5	41	—	350	41020	50	888	18941	50
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	581	1456	2	85	74	531	1713	177	435	13	156	93	171	279	295	32767	—	526	17918	—
XVII. Kemička industrija	12	42	—	6	3	29	700	8	8	—	—	—	4	—	2	216	—	10	209	—
XVIII. Građevna industrija	2128	3664	8	227	207	1594	1614	1	1	—	—	—	1	—	143	16641	50	1479	67680	50
XIX. Grafička industrija	219	359	—	7	7	215	5129	137	189	—	—	3	149	—	209	31833	50	161	7140	25
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	1904	2364	1	51	104	1562	4635	869	993	—	28	36	746	3546	995	101382	—	726	64705	75
XXI. Trgovačka struka	587	1277	1	39	36	626	3274	112	149	1	8	6	121	1863	251	28850	—	415	12232	—
XXII. Nadničari	5864	14793	3	641	441	4932	2308	886	1571	—	42	18	818	3740	2345	248342	—	3930	166249	75
XXIII. Saobraćajna preduzeća	567	1315	2	23	18	677	5717	—	1	—	—	—	—	—	336	37963	50	382	10587	—
XXIV. Kućna posluga	69	211	1	31	22	82	681	1526	3685	82	1012	850	1506	364	309	34931	—	625	23060	50
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	456	1196	—	60	62	478	1993	211	501	3	30	33	232	1670	220	26609	50	306	12685	75
XXVI. Šegrti	29	39	6	8	—	30	488	7	7	1	1	—	7	700	13	900	—	10	260	75
Ukupno	20470	41475	83	2158	1741	17957	1922	4876	9172	112	1458	1220	4652	629	8706	950932	—	13707	564088	50
1. Beograd	3882	10240	—	777	592	3507	1318	1102	2495	—	262	211	1112	952	1697	205012	—	1322	69658	50
2. Zagreb	5456	13686	18	556	515	4431	2462	1048	2432	23	269	224	943	872	3060	345846	—	7827	252228	25
3. Ljubljana	5869	6811	65	597	427	5212	1141	2072	2449	52	391	298	1816	626	1700	149676	—	471	49735	—
4. Sarajevo	998	2674		156	135	961	1721	80	529	—	263	242	95	201	769	106318	—	793	22838	25
5. Novi Sad	3454	5701	—	61	61	3100	9346	523	1058	37	257	230	621	412	1193	103829		2702	121046	50
6. Split	811	2363	—	11	11	746	21482	51	209	—	16	15	65	1306	287	40251	—	592	48582	—
Kraljevina Jugoslavija	20470	41475	83	2158	1741	17957	1922	4876	9172	112	1458	1220	4652	629	8706	950932	—	13707	564088	50

[1]) Brojna razlika između »Potražnje« i zbira »Posredovanja« i »Potražnje ostale krajem meseca« daje broj radnika koji su otpali ili otputovali, bilo da su se sami zaposlili bilo da se prosto nisu više prijavili.

[2]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Izdate pomoći — *Alloué pour des subventions*

Redovanje *effectués*			Redovna *Règulières*			Vanredna *Exceptionnelles*			Putna *De voyage*			Povlašćenih voznih karata sa 50 popusta *Billets de chemin de fer et de navires à prix réduits*			U naturi (azil, hrana i t. d.) *En nature (asile nourriture etc.)*		
Nekvalifik. *Ouvriers qualifi*	Stalni *Permanents*		za *pour*	u sumi *une somme de*		za *pour*	u sumi *une somme de*		za *pour*	u sumi *une somme de*		za *pour*	u vrednosti *au montant*		za *pour*	u vrednosti *une somme de*	
m. *h.*	ž. *f.*			Din	p		Din	p		Din	p		Din	p		Din	p
39	40	41	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93
4	—		—	—	—	—	—	—	1	60	—	18	622	75	—	—	—
3	—		7	540	—	10	490	—	—	—	—	149	8226	75	—	—	—
—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	162	—	—	—	—
—	—		—	—	—	3	280	—	—	—	—	1	36	—	—	—	—
—	—		4	300	—	4	180	—	—	—	—	59	2347	25	—	—	—
—	—		189	21268	—	94	5010	—	—	—	—	226	13293	50	—	—	—
—	—		167	18022	—	80	4440	—	3	218	50	170	11706	—	—	—	—
—	—		208	25150	—	118	6380	—	5	225	—	127	5241	25	—	—	—
	—		—	—	—	2	80	—	4	58	—	—	—	—	—	—	—
—	—		6	378	—	6	344	—	3	246	—	17	558	—	—	—	—
—	—		89	13762	—	66	3650	—	2	147	—	37	1518	25	—	—	—
—	—		1	396	—	4	190	—	—	—	—	6	261	25	—	—	—
—	—		166	18908	—	209	11120	—	—	—	—	416	27424	25	—	—	—
—	—		4	492	—	1	50	—	—	—	—	5	189	—	—	—	—
8	—		84	11116	—	72	3610	—	1	47	25	286	18803	75	—	—	—
8	2		129	13974	—	60	2920	—	6	224	75	337	21357	25	—	—	—
—	—		—	—	—	5	150	—	—	—	—	7	313	—	—	—	—
37	—		15	2166	—	49	3120	—	2	260	—	572	31376	75	—	—	—
—	—		37	5958	—	37	1960	—	—	—	—	45	2284	50	—	—	—
—	—		54	6254	—	4	190	—	—	—	—	30	1277	—	—	—	—
—	—		63	7386	—	20	1060	—	2	161	—	124	7853	25	—	—	—
169	—		316	38882	—	294	16260	—	56	1227	50	2629	238428	—	—	—	—
—	—		44	6706	—	17	760	—	3	301	25	79	2736	50	—	—	—
4	31		59	5998	—	29	1550	—	15	707	25	285	17153	75	—	—	—
—	—		55	7356	—	29	1580	—	6	401	—	300	18266	50	—	—	—
—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	108	—	—	—	—
233	33	266	1697	205012	—	1213	65374	—	109	4284	50	5930	431544	50	—	—	—

Tab. 1.

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XV ZAGREB, DNE 1 JULA 1933 BROJ 7

ODOBRENJE NOVOG STATUTA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

(Izveštaj sa sednice Ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika.)

Na osnovu §-a 126 Zakona o osiguranju radnika odobrio je Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja g. Ivan Pucelj Statut Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, kako ga je usvojilo Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na svojim sednicama u mesecu novembru prošle godine. Novi Statut stupio je na snagu 27 maja 1933 i tim danom prestao je da važi dosadašnji Statut Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, odobren rešenjem g. Ministra socijalne politike od 24. januara 1923 god. Radi obavesti naših čitaoca saopćujemo, da je novi Statut Središnjeg ureda otštampan u »Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije« u Beogradu u broju 117 od 27 maja o. g. i u junskom broju »Radničke Zaštite« službenog glasnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika održalo je na dane 29 i 30 maja 1933 svoju prvu redovnu sednicu u ovoj godini pod pretsedanjem pretsednika g. Vilima Haramine. Od strane Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja prisustvovao je sednici načelnik odelenja za socijalno staranje g. Jeremić M. Dušan. Od važnijih predmeta, o kojima se vodila opširna rasprava, spominjemo zaključak ravnateljstva, kojim su izdana uputstva za provedbu novog Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koje donosimo u službenom delu ovog broja. U tim uputstvima izdane su detaljne odredbe za praktičnu provedbu novoga Statuta, kojim se daje okružnim uredima za osiguranje radnika i ostalim mesnim organima Središnjeg ureda veća samostalnost u njihovom radu ,naročito u vršenju osiguranja za slučaj bolesti prema postojećim odredbama Zakona o osiguranju radnika. Njime se proširuje delokrug mesnih organa Središnjeg ureda, te im se ujedno obzirom na veću samostalnost određuje i veća odgovornost za njihovo poslovanje. Novim Statutom znatno je uprošten izborni postupak kod izbora delegata glavnih skupština, te su na taj način smanjeni troškovi potrebni za provađanje tih izbora. Regulisan je i položaj članova privatno-društvenih blagajna privatnog društva »Merkur« u Zagrebu, Beogradske trgovačke omladine u Beogradu i Trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani. Predviđa se također rajoniranje okružnih ureda za osiguranje radnika obzirom na privredne prilike i saobraćajne veze pojedinog kraja tako, da se postignu takve lokalne jedinice koje će biti veće i sposobnije za život.

Ravnateljstvo je nadalje donelo zaključke o izmenama i nadopunama odredaba Službenog pravilnika službenika i Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika u vezi sa odnosnim odredbama novog Statuta. Time je prepušteno posvema ravnateljstvima mesnih organa rešavanje personalnih pitanja, izuzevši ravnatelja, zamenika ravnatelja, glavnog knjigovođe i šefa-lekara.

Zbog teških privrednih prilika ne gradi Središnji ured za osiguranje radnika sada ni jedan novi objekat, izuzevši uredsku zgradu u Skoplju. Za njeno konačno dovršenje votiralo je ravnateljstvo daljnji kredit od 5 milijuna dinara. Ova zgrada Okružnog ureda za osiguranje radnika u Skoplju biće ne samo jedna od najljepših zgrada u Skoplju, nego će i po svojem unutrašnjem uređaju odgovarati svim zahtjevima moderne higijene.

Digitized by Google

Time će naše radničko osiguranje biti dostojno reprezentirano u južnim krajevima naše države i biće tamošnjim radnicima stavljena na raspoloženje sva najmodernija i najsavršenija higijenska sretstva i uređaji, kako se već sada nalaze u ostalim delovima države.

Uprava ureda podnela je izveštaj ravnateljstvu o uspehu poslovanja grane osiguranja za slučaj bolesti u prošloj godini prema stanju pokusnih bilanca mesnih organa u mesecu decembru 1932 godine. Prema podnešenom izveštaju znatno se poboljšalo finansijsko stanje radničkog osiguranja u ovoj godini.

Ravnateljstvo je najzad rešilo neka personalna pitanja i izvršilo unapređenja službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Istovremeno održao je sednicu nadzorni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika, kojoj je prisustvovao novi član tog odbora g. Dr. Baron Alfons, tajnik Jugoslavenske banke iz Zagreba.

MAGDIĆ MILIVOJ:

NOVI POGLEDI NA PROBLEM SOCIJALNE POLITIKE

Raspravljajući o problemu socijalne politike istaknuo je L. v. W i e s e, kako ta riječ (Sozialpolitik) postoji zapravo samo u njemačkom jeziku (»als atributloses, zusammengesetztes Hauptwort«). Kod Amerikanaca, Engleza, Francuza, Talijana, ta se riječ nerado upotrebljava, ali ne — možda iz nekih jezičnih razloga. To da se raspoloženje odnosi na neke pojmove, koji se kriju iza ove riječi »socijalna politika«. S m a l l kaže: »U Sjedinjenim Državama ne postoji nešto takvoga kao »socijalna politika« u strogom smislu. Prema tome nemamo nikakvog načina, da prilikom prevođenja nađemo riječ, koja bi u našem duhu označila ono, što znači taj izraz Nijemcu«. Obzirom na njemačke prilike označio je Wiese taj naziv kao tužnu baštinu vremena, koje je slabo vodilo računa — barem u odnosu na socijalne nauke — o stepenu logičnosti, koju je davalo svojoj terminologiji. Otuda i različnost terminologije u njemačkom prema drugim jezicima.

Evo nekoliko termina iz drugih jezika. socijalna reforma; legislation industrielle; labour politics.

Ili još više u općem smislu: primjenjena sociologija; social coutrol; social work; social ethics.

Wiese naglašuje, da onaj tko želi danas definirati socijalnu politiku, mora prije toga i za sebe i za druge rasčistiti pitanje »da li želi udružiti historijske sastavnosti njemačke prošlosti od 1850. godine pa do rata (a djelomice — u promjenjenom obliku — i sadašnjice) u jedan običan pojam, koji sakuplja, ili da li teži za obuhvatanjem jedne nadvremenske, sistematski — teoretske, prema budućnosti upravljene ideje. U prvom se slučaju socijalna politika bavi radničkom klasom, nastoji državnim sretstvima da utiče na — kao nepovoljno označen — klasni položaj proletarijata. U drugom slučaju prolazi socijalna politika društvenom politikom i moguće ju je, kao što su to učinili v. Z w i e d i n e c k i A m o n n, shvatati apstraktno«.

U vezi s time navest ćemo neke definicije pojma socijalne politike:

»Pod socijalnom politikom uopće razumijemo onu politiku države, koja nastoji p o g r j e š k e d i s t r i b u c i o n o g p r o c e s a pobijati sretstvima zakonodavstva.« (Adolf W a g n e r).

»Na području socijalne politike srećemo se za zbirom onih mjera, pomoću kojih ustanove snabdjevene javnopravnom vlašću sa stanovišta cjeline, a u korist radničke klase, zahvataju u radne odnose ili na područja s tim odnosima neposredno vezana.« (Lore S p i n d l e r).

»Socijalna politika nije ništa drugo nego u legislativi i administraciji izražen stav države prema socijalnim suprotnostima.« (B o r t k i e w i c z.)

Socijalna politika je ona, koja je uperena »na osiguranje trajnog postizanja društvenih svrha« i koja se može uzeti kao »ukupnost sviju mjera, koje su upravljene na oslabljenje klasnih suprotnosti.« (Z w i e d i n e c k.)

Socijalna politika se sadrži u »političkim nastojanjima i mjerama, koja su po svojoj biti određena specijalno za službu održavanja i ojačanja društvenih materijalnih veza.«

Digitized by Google

(Amonn.) Amonn razlikuje formalnu vezu društva, čije je održanje stvar pravosuđa i policije, od društvene materijalne veze, koja da je upravo cilj socijalne politike.

»Socijalna politika je kompleks planomjernih nastojanja i mjera, kojima je primarna svrha uticanje na međusobni odnos klasa i staleža, te njihov prema državnoj vlasti po mjerilu vrijednosnih (naročito onih koje zasjecaju u pravednost) pretstava.« (H a y d e.)

Joh. M e s n e r daje ovu definiciju: »Pod socijalnom politikom razumijemo mjere i uredbe preko kojih djeluje država na izvjestan — općem dobru odgovarajući odnos s njim povezanih staleža i klasa u njihovoj ekonomsko-socijalnoj uslovnosti« Messner oštro razlikuje pojam »socijalne politike« od pojma »socijalne reforme«. On veli da »za razliku od socijalne reforme, koja prvenstveno počiva na djelatnosti pojedinaca kao i slobodnih zajednica (uz djelatnost države) i ima za cilj jednu — više ili manje — zamašnu reformu čitavog ekonomskog i socijalnog poretka, socijalna politika proizlazi pretežno od države, a cilj joj je osiguranje općeg dobra izjednačenjem staleških i klasnih suprotnosti unutar postojećeg ekonomskog i socijalnog poretka.«

Ovih nekoliko primjera očito dokazuju, da je na području ove nauke (kao nauke) zavladala velika pometenost. Zasada je dovoljno konstatovati ovu činjenicu. Naravno, da teoretici socijalne politike nastoje, da ovu pometenost teorije što prije uklone i da suprotnosti, koje su tome uzrokom izvedu na čistac.

U tom je pravcu vrlo značajan pokušaj, što ga je nedavno izvršio dr. F r i e d r i c h L ü t g e (Jena) u »Jahrbücher für Nationalekonomie und Statistik« (137 Band III. Folge 82. Band. Viertes Heft Oktober 1932.), a pod naslovom »D e r B e g r i f f S o c i a l p o l i t i k« (»Ein neuer Versuch«.) Naša je želja, da na ovom mjestu ukratko prikažemo tu važnu raspravu, u kojoj je plastično prikazana kriza savremene doktrine o »socijalnoj politici«.

•

Van der B o r g h t razlikuje socijalnu politiku u u ž e m i u š i r e m smislu.

1.) Pod socijalnom politikom u užem smislu razumijevamo sve one mjere, koje su u toku zadnjih decenija (naročito sa strane države) poduzete, u svrhu pozitivnog poboljšanja modernom industrijalizacijom nastalog položaja radništva i ostalih slojeva radnog pučanstva. To je tako zvana »socijalna reforma«, to je rješavanje »socijalnog pitanja« kako se to nazivalo naročito u krugu oko Gustava S c h m o l l e r a. Možda je najsvrsishodnije i najpotpunije obuhvatio ovakvu socijalnu politiku Adolf W e b e r, kada je dao ovu definiciju: »Socijalna politika je ukupnost mjera i ustanova, koje u interesu društva treba da unapređuju zajednicu, slobodu i dostojanstvo radnih ljudi uz podjedno poboljšanje njihovog odnosa prema svijetu dobara.«

2.) Socijalna politika u širem smislu znači pokušaj ovu u ideji razumjeti i definirati apstraktno, razriješenu od svih historijskih slučajnosti, dakle kao nadvremensku pojavu. Ako se kod definiranja socijalne politike u užem smislu može raditi o tome, da se nađe formula, koja bi dozvoljavala subsumiranje svih iz prakse poznatih (socijalno-političkih) mjera, to zapadamo, u slučaju, kada želimo definirati socijalnu politiku kao nadvremensku (u neku ruku duhovnu pojavu), usred najtežih pitanja socijalno-naučne teorije. Za određivanje našeg pojma induktivni je postupak nedovoljan.

Pitanje odnosa između države i socijalne politike (odnosno društva), pitanje je da je državni zahvat bitan po cijelu stvar. Ovo se pitanje ne odnosi samo na to, da li treba država biti socijalno-politički aktivna, već se proširuje onamo, da li je država (obzirom na njenu nutrašnju bit) ono mjesto, otkuda socijalna politika j e d i n o proizlazi. Ovdje se može ustanoviti, da je država u toku dogmatske historije ove doktrine neprekidno uzmicala; sve su jače sumnje u njene sposobnosti kao nosioca socijalne politike; posve druge ustanove stupaju na prvi plan kao nosioci socijalne politike.

Nadalje se pokazuje sve jače prodiranje u n i v e r z a l i s t i č k i h elemenata na račun i n d i v i d u a l i s t i č k i h.

Najzad, sve su očitije tendencije prema o b j e k t i v i t e t u i obilaženje subjektivnih pretstava.

Prema tome ne može se održati ono određenje pojma socijalne politike, kao što ga je pretstavljala dosadašnja socijalna nauka, pošto taj pojam ne odgovara zahtjevima, koji se danas u tom pravcu izriču. Zato pretstoji zadaća, naći novu formulu, koja će bolje odgovarati. Metodički put do ove nove formulacije sili nas da govorimo o dosadašnjoj razvojnoj liniji.

Gore spomenute tri karakteristike treba potanje objasniti:

Digitized by Google

a) V. Wiese misli, da oba oblika, koji su u socijalno-političkom djelovanju suprotstavljena — d r ž a v a i k l a s a imaju svoju važnost. No dok rasvjetljivanju pojma klase posvećuje mnogo prostora — značenje odnosno ulogu države nije ni približno razjasnio. Za njega je samo po sebi razumljivo, da je država kao takva već zastupnik općenitosti i u socijalno-političkim pitanjima. Ovakvo shvatanje države, koje potiče još iz vremena humanizma, počiva na individualističkoj pretpostavci, prema kojoj nad jednim skupom individua (građana države) stoji kao jedina organizacija »sui iuris« — država. Nekih samostalnih korporacija i drugih sličnih ustanova nema prema toj nauci. Bît takvih različnih organizacija može biti samo u i z v e d e n o j vlasti i pod vrhovništvom države. Ova još i sada vladajuća doktrina pokolebana je donekle tek u najnovije doba. (Othmar Spann.)

Kod Th. B r a u n e r a igra baš ovo podvođenje države pod jednu »ideju reda« odličnu ulogu. Po njemu tražen jasan i osvjedočen stav državnika prema jednom određenom odnosu države i društva uslovljuje također i o b a v e z u z a d r ž a v u, dok prema danas vladajućoj individualističkoj teoriji države (a i praksi), ova (t. j. država) gleda u sebi ostvarenje najviše svrhe i osjeća se — u principu — nevezana.

U ovom najnovijem strujanju očitovalo se prebacivanje težišta sa države na socijalno raščlanjeno društvo, povlačenje države u položaj j e d n o g od organizatornih oblika društva. To je značilo čitav prevrat u državnoj teoriji i praksi prošlosti. Dok je dosada država bila posmatrana kao čuvar općeg dobra i nosilac socijalne politike, počela je odskora sve više u tom pravcu zavladivati skepsa. Prije svega je empirijski ustanovljeno, da uz državu, mogu postojati i drugi nosioci socijalne politike; mnogi autori sumnjaju, da li može država (u svojem sadašnjem obliku) uopće preuzeti tu ulogu. Lütge daje konačno po ovom pitanju slijedeći zaključak: »Postavlja se, ako se želi dati jedna uistinu zadovoljavajuća pojmovna oznaka socijalne politike, kao jedan neizbježivi zadatak socijalno-naučne teorije, ispitati odnos između države i socijalne politike. Kod toga se — u suprotnosti sa dosadašnjim oznakama — ima polaziti od teze, da djelovanje države nije nužno djelovanje u interesu izjednačujuće pravednosti. Time se proširuje zadatak i pojam socijalne politike onamo, da se odustane od unašanja države u definiciju, a da se ipak nađe jedno vrhovno rukovodstvo.«

b) Jedan od najvažnijih simptoma za povlačenje individualističke misli, leži u činjenici, da se kvantitativno-individualistički pojam klase i klasnih suprotnosti (za čijim se ide izravnanjem) sve više gubi.

»Klasa« je po Lütgeu individualistički pojam i produkt individualističkog društvenog poretka, dok se »stalež« i još općenitiji pojam »grupe« korijene na suprotnom polu. Kakva je zapravo historijska stvarnost, da li klase ili staleži čine spojne dijelove društva. Lütge smatra ovisnim od duhovnog nastrojenja, koje dominira u dotičnom društvu; u eposi, koja je ispunjena individualističkom orijentacijom, raspadat će se društvo u klase; a u eposi ispunjenoj univerzalističkim strujanjem — u staleže. Danas živimo u jednom prelaznom vremenu, koje nas vodi od individualizma ka univerzalizmu. Sadašnjica više ne podnaša individualizama. Samo u punom priznanju i spoznaji ove historijske pojave leži mogućnost objektivno naučnog posmatranja i prosuđivanja obiju fenomena: klase i staleža.

c) Starije definicije socijalne politike odaju jaki elemenat subjektivnosti; očevidno je da najnoviji razvitak ide ka sve većem objektivitetu pojmovnog određivanja.

Možemo li — prema tome — govoriti o nekoj razvojnoj liniji, koja bi označivala koracanje od subjektivnih prema objektivnim elementima? Tako barem izgleda. Dok se kod teoretika kao što je S c h m o l l e r jedva može i zapažati tendencija prema naučno-objektivnom određenju pojma, sada se ekzistencija takvog stremljenja razumije sama po sebi. Teoretici kao što su Zwiedineck-Südenhorst, Amonn i Weddingen vjeruju, da su takvo objektivno rješenje i dali, dok Lütge misli, da im to ipak nije u cjelini uspjelo. Stvarni je objektivitet — prema njemu — dosegao samo P r î h r a m, kada je definirao socijalnu politiku kao kompleks mjera, koje su uperene na »ograničenje pune samoodgovornosti individue i to u njenom vlastitom interesu«. No ipak je i za tu definiciju potrebno spomenuti, da ona — doduše — formalno odgovara, ali, da se samog objekta socijalne politike ipak mnogo ne dotiče.

Toliko je trebalo objašnjenja za pomenute tri značajke.

Pošto — dakle — pojmovno određenje, koje zastupa današnja socijalna politika ne odgovara zahtjevima, koji se sa raznih stra-

Digitized by Google

na na nju stavljaju, to pretstoji zadatak naći novu formulaciju, koja će bolje odgovarati stavljenim zahtjevima. Metodički put do nove željene formulacije vodi nas pitanju o razvojnim linijama, koje se dadu odrediti iz historije dogmi.

Prije svega dolazimo do potrebe na novo razmisliti pitanje o odnosu između države i socijalne politike. Vladajuća doktrina stigla je u tom pogledu na mrtvu tačku. Dok se prije smatrala država jedinim nosiocem socijalne politike, to sada stupa sve više i više u stranu i postaje jednim (praktično još uvijek najvažnijim) od nosioca socijalne politike. Kod toga se rezigniralo (a da se to pravo nije zapazilo) na teoretsku formulaciju takvog stanja. Dakako, da je takvo stanje neodrživo. Razlog takvom stanju leži u tome, što se državo-pravno ostalo kod pojma države, kako se uzimao u 18. i 19. stoljeću, — pojma, koji se potpuno kreće u individualističko - kvantitativnom mišljenju, dok su se na drugoj strani prigodom tretiranja socijalno-političke strane upotrebljavali univerzalističko-kvalitativni elementi.

Pristaše individualizma uzimaju državu kao nešto što je nad pojedinim individuima. Sve druge organizacije izvode svoju vlast od države. Pravo, koje bi postojalo iznad i izvan državnoga, ne može se — prema tome — ni zamisliti.

Po univerzalističkom shvatanju država je samo jedan od organizacionih društvenih oblika.

Za doktrinu socijalne politike nadaje se potreba, da uzme i državnu i socijalnu teoriju jedinstveno, a kod toga da se odluči bilo za individualističke bilo za univerzalističke smjernice. U praksi je moguće, da tu i tamo dođe do kompromisa, ali vladajući može biti samo jedan princip od kojeg moraju polaziti i državnopravni teoretik i državnik i socijalni teoretik i socijalni politik. Te potrebne zatvorenosti danas nema u doktrini socijalne politike.

Socijalna politika ne može na takav dominantni motiv rezignirati, jer bi se onda sve »socijalno-političke« mjere izgubile u izvjesnom broju mjera, koje bi se mogle pribrojiti državnoj skrbi, radničkoj zaštiti, obrtničkoj politici, politici za zaštitu srednjeg staleža, zaštiti stanara, socijalnom osiguranju itd., ali nikako podvesti pod pojam jedne socijalne politike, pošto se sve takve mjere nebi dale svesti na zajednički naziv. Iz ove neminovne potrebe dominantnog motiva za niz svih socijalno-političkih mjera proizlazi, da i unutar jednog društva po socijalnu politiku konačno odlučujuće mjesto mora biti rukovođeno tim motivom, pošto se inače nebi mogla provoditi jedinstvena i istinska socijalna politika. Ako država ne može unutar svog sistema pronaći jedno takvo mjesto, koje bi u pogledu socijalne politike bilo rukovođeno takvim osnovnim motivom, to onda država nije u mogućnosti, da vodi stvarnu socijalnu politiku. Ako opet ne uspije društvu, da uz državu pronađe jedno takvo — za socijalnu politiku odgovorno mjesto — (što bi uzeto »o sebi« bilo moguće), onda bi došao kraj socijalne politike to jest, onda bi više moglo biti istinske socijalne politike, nego — u najboljem slučaju — neharmoničnog i mehaničkog niza »socijalno-političkih« mjera (»radnička zaštita«, »obrtnička politika« i slično).

Izlaz je zato samo u dva pravca; ili da društvo (t. j .svi na socijalnoj politici zainteresirani krugovi) uznastoji da uz državu obrazuje jedno takvo socijalno-političko centralno mjesto ili da uznastoje državu tako preobraziti, da bi postala sposobnom za preuzimanje takve uloge. Da se jedno od ovoga dogodi, to je neminovna pretpostavka za svaku socijalnu politiku.

Koje posljedice proizlaze otuda za formuliranje pojma socijalne politike?

U jednoj riječi: traženje jedinstva, harmoniziranje socijalne i državne teorije, države i društva. Ovaj zahtjev važi za svaku od navedenih mogućnosti dakle i za slučaj ako je država najviši nosilac socijalne politike i za slučaj, ako se socijalna politika rukovodi iz jednog samostalnog centra. I u ovom drugom slučaju mora postojati jednako socijalno polazište, jer bi inače morala država, čim bi taj drugi centar počeo polaziti drugim putevima, po svojoj vlastitoj biti intervenirati. No, mi možemo zamisliti (barem teoretski) i mogućnost, da država bude potpuno isključena iz definicije socijalne politike. Jer bitno je i potrebno samo, da najviši nosilac socijalne politike bude rukovođen jednom jedinstvenom i zatvorenom osnovnom idejom. Praktički će dakako uvijek izaći na to, da će država vrhovno vodstvo socijalne politike zadržati u svojim rukama. Otuda i dolazi velika praktička — i teoretska — važnost pitanja, da li država i socijalna politika proizlaze iz iste osnovne misli.

Za jedno opće važno pojmovno određenje socijalne politike treba — dakle — prije

Digitized by Google

svega uzeti u obzir otpadanje države kao takove iz definicije. Nadalje je bitno za pojam socijalne politike, da ona proizlazi od jedinstvene osnovne misli. I ta se značajka mora izraziti u definiciji, jer socijalna politika može biti samo jedan u sebi zatvoren, sa svim dijelovima socijalne teorije harmonirajući sistem, ili u protivnom slučaju, socijalne politike uopće nema; u tom slučaju imamo mehanički niz mjera različite vrsti i tu ne smijemo upotrijebiti riječ »socijalno« (ni »socijalna politika«), jer bi to bila zloupotreba. »Socijalnim« se može samo nazvati nešto, što je sistemski uključeno u jedan određeni poredak, u jednu »societas«. Svako formuliranje pojma socijalne politike iz zbroja različitih, u zajednički sistem ne pripadajućih pojedinačnih mjera, mora se kao logički neodrživo otkloniti. Jedan nadpojam samo onda obuhvata sve podpojmove, ako se ovi mogu sistematski izvesti iz jednakog korijena. »Radnička zaštita«, »socijalno osiguranje« i slično — mogu se samo onda obuhvatiti u imenu socijalne politike, ako su one pojedinačni izražaji jedne osnovne misli. Riječ »socijalno«, koja se nasuprot tome upotrebljava u javnom životu, ne znači drugo već »humanitarno«, »dobrotvorno«, »pravedno«, »pomagajuće« itd.

Već je spomenuto kao značajno za današnje stanje u nauci o socijalnoj politici prodiranje univerzalističkih elemenata na štetu individualističkih. Lütge u vezi toga postavlja pitanje, da li treba socijalnu politiku i pojmovno preodrediti u tom pravcu, pa izvađa da bi to bila velika griješka. To da bi bilo jedino moguće uz pretpostavku, da historijski razvoj smjera sve čistijoj spoznaji i sve većoj logičkoj istini. No o tom da ne može biti govora, jer se historija odvija po sasvim drugim nutarnjim zakonima.

Jedino bi se moglo koncedirati jedan razlog za postavljanje pojma socijalne politike na univerzalističku osnovku, naime da je socijalnu politiku čisto pojmovno moguće obuhvatiti u okviru univerzalizma, ili još određenije: jer su sistem individualizma i socijalna politika dva pojma, koji su suprotni. Ali tako to izgleda samo na prvi pogled. Jer i unutar jedne individualistički određene zajednice moguća je socijalna politika. Ako se pođe od »klasične« pretstave liberalne harmonije, dakako da bi se moglo primjetiti, kako se unutar jednog u potpunoj harmoniji živućeg društva postojanje socijalne politike uopće ne može zamisliti, jer bi to bilo u suprotnosti sa mišlju harmonije, jer svaka socijalna politika pretpostavlja postojanje izvjesnih neharmoničkih odnosa. Stopostotno ostvarenje liberalne (kao i svake druge) harmonije je nemoguće, jer ništa što je čovječansko, ne može biti savršeno. U nesavršenim — dakle — liberalnim društvenim formacijama s kakvima se može jedino računati, može postojati i postoji socijalna politika. Njena je zadaća uvrštenje »četvrtog staleža« u postojeći sistem. U tom smislu nosi ona s pravom ime liberalne socijalne politike, dokgod ne izgubi svoju osnovku — liberalni misaoni sistem — iz vida. A i logično se to može utvrditi pozivom na činjenicu, da i individualistička teorija obuhvaća zajednicu i vodi o njoj računa i ako u vidu pojedinačnoga. Jedno socijalno naučno razmatranje (teorija) ne može se isključiti od studija zajednice i ograničiti na pojedinca, jer to onda više ne bi bila socijalna nauka već psihologija. Kada bi dakle univerzalizam uključivao naučno posmatranje zajednice, a individualizam naučno posmatranje pojedinca, onda bi u sistemu potonjeg morala biti svaka socijalna politika isključena. No na ovaj se način radi samo o različitim gledištima za posmatranje socijalnog života. Može se dopustiti da socijalna politika na univerzalističkoj osnovci pruža više mogućnosti nego ona na osnovci individualističkoj, pošto prvi sistem principijelno polazi od općenitoga (mjesto od pojedinačnoga), ali se zato ne može tvrditi, da je socijalna politika nemoguća u jednom individualističkom sistemu. No i u tom slučaju moramo voditi računa o jednoj pretpostavci, koja je principijelna. Čitava društvena teorija mora biti jednako prožeta načelima individualizma, dakle i — što treba naročito naglasiti — nauka o državi. Ako u tom pogledu postoji razmimoilaženje, nemoguća je jedna socijalna politika, koja održava zajednicu. To se naročito opaža u sadašnjici, koja trpi od toga protivurječja.

Iz toga slijedi, da jedno opće važeće pojmovno određenje socijalne politike ne smije zauzeti stav prema univerzalizmu (odnosno individualizmu), da se dakle ne smije vezati ni za jedan od ovih dvaju misaonih sistema. Ono mora biti tako formulirano, da u sebi može uključiti oba ova socijalna sistema u svim njihovim varijacijama. Zauzimanje stava za ili protiv ne može se više zvati naukom već osobnom političkom ispovješću. Porast univerzalističkih eleme-

Digitized by Google

nata u novoj socijalno-političkoj teoriji moramo ocijeniti samo kao takvu ispovjest, ona nam može služiti samo kao dokaz, da se danas ljudska misao, osjećanje i htijenje opet vraća ovome polu, nakon što ga je pred 150 godina bila ostavila i okrenula se prema individualizmu.

Zauzeti stanovište u tom sporu može biti za socijalnog praktika neophodno; njemu je najzad potrebna neka osnovka i neka tačka za orijentiranje u svrhe njegovog političkog djelovanja. Ali pod vidom isključivo naučnog posmatranja, koje vodi jednom opće važećem pojmovnom određenju, zauzimanje takvog stava niti je dozvoljeno niti potrebno. Pojam mora biti dovoljno široko obuhvaćen, kako bi mogao uključiti sve pojmovne oblike, a da ne rezignira na jedno oštro zaokruženje.

Doktrina socijalne politike sve više očituje tendenciju prema objektivitetu njenog pojma. Sve htijenje (pa prema tome i svaka vrst politike) je oduvijek prema svom vrijednosnom određenju subjektivnog karaktera. Definicije socijalne politike moraju to i priznati. Zato postoji jedina mogućnost, da se objektivni momenti unesu u predsvrhe. Samo se na taj način može prevladati samoograničenje teleološkog pojmovnog određenja, koje se zadovoljava sa jednim formalnim objektivitetom. Više će se postići, ako se kaže, da se socijalna politika bavi sa uređivanjem i uticanjem na odnose koji vladaju između pojedinih društvenih grupa, te između ovih i zajednice. Ovakva formulacija odmah bi dovela do daljnjeg pitanja, prema kojem gledištu treba da uslijedi uređivanje i uticanje na te odnose, pošto je odlučno, kojima su stanovištima rukovođeni nosioci socijalne politike. Obzirom na gornje izlaganje moći će se sada učiniti jedan korak dalje, ako se razvije ova misao i kaže, da je za pojam socijalne politike bitno, da sve pojedine socijalno-političke mjere sistemski proizlaze iz jedne osnovne misli. Time je za izbor pojedinih svrha pružena izvjesna objektivna veza. Sloboda postoji samo još u izboru one osnovne socijalno-filozofske misli (socijalni sistem). Kao pojedinačne mjere mogu doći u obzir samo one, koje su u saglasnosti s tom osnovnom mišlju.

Lütge misli, da svim navedenim zahtjevima potpuno odgovara njegova definicija. Ona da ne govori ništa o izboru osnovne socijalne misli. Ali kada je ta jednom izabrana, onda se traži sistematsko i dosljedno provađanje odnosne politike. Društveni (socijalni) odnosi i veze uzimaju se kao objektivno dane činjenice. O nazorima na svijet, koji služe kao osnova pojedinim socijalnim sistemima, definicija ne govori ništa. Jedna nadvremenska i sveobuhvatna definicija ima svrhu, da u sebi uključi sve te svjetovne nazore. Tek zadatak posmatranja izvjesne historijski dane specijalne socijalne politike može biti, da o ovima pobliže govori. Takvo pojmovno određenje (dakle određenje jedne specijalne socijalne politike) može rezignirati na nadvremensko i obratiti se značajkama, koje su vremenski određene.

Po Lütgeu predložena definicija glasi ovako:

»Socijalna politika je ukupnost mjera, čiji je smisao i zadaća, da uz sistematsko pridržavanje izvjesne socijalne osnovne misli reguliraju socijalne odnose društvenih grupa međusobno i prema cjelini kao i odnose cjeline prema društvenim grupama«.

Za raziašnjenje ove definicije potrebne su neke napomene:

1. U definiciji se ne spominje država. Ona je namjerno izostavljena. Ona je praktično vrhovni nosilac socijalne politike u najviše slučajeva, ali to nije neophodno. Može biti i drugih nosilaca. Ova definicija ne isključuje svaku nedržavnu socijalnu politiku unaprijed.

2. U definiciji je izbjegnut pojam klasnih suprotnosti. Prema Lütge-ovoj doktrini klasa je individualističko-kvantitativan pojam a stalež univerzalističko-kvalitativan. Društvo, koje je uređeno prema prvom principu raspadat će se na klase, a koje je uređeno prema drugom na staleže. Prema tome, da li kod izvjesne ličnosti prevladava prva ili druga misao, imat će on klasnu ili stališku svijest. To je pitanje naravno od važnosti za praktičnu socijalnu politiku, koja djeluje pod historijski danim preduslovima, ali za jedno opće važeće pojmovno određenje ne igra ono nikakvu ulogu. Za nju dolaze u pitanje samo društvene grupe u svoj neodređenosti ove riječi. Ove grupe mogu biti klase ili staleži, ali one mogu biti određene i prema drugim gledištima. Bitno je samo, da socijalna politika ima raditi sa grupama, a ne sa pojedinim osobama. U tom leži njeno ograničenje prema dobrotvornosti.

3. Misao da sve pojedinačne mjere moraju biti sistematski izvedene iz jedne osno-

Digitized by Google

vne misli mora se označiti kao naročito važna. Nejednake se veličine ne mogu zbrajati. Socijalno osiguranje, radnička zaštita itd. ne sadržavaju bez daljnjega socijalnu politiku, dakle jedan njima nadređen pojam. To je samo moguće, ako svima ovim pojedinačnim pojavama leži u osnovi nešto zajedničko. Ali to može biti samo u slučaju, kada su one rođene i istog duha, kada su rukovođene jednom osnovnom mišlju i kada teže istom cilju. Ovaj zahtjev unutrašnjeg sistemskog jedinstva pojmovno je potreban. Ako toga jedinstva nema, onda možemo govoriti o socijalnom osiguranju, radničkoj zaštiti i slično, ali nikako o socijalnoj politici.

4. Sva dosadašnja pojmovna određenja, zastupaju mišljenje, da se kod socijalno-političkih mjera radi o »jedinstvu«, »zdravlju«, »unutrašnjoj društvenoj povezanosti«, »harmoniji cjeline« itd. Za ovo vrlo ispravno, ali skroz neodređeno i subjektivno formulirano mišljenje, pruža Lütgeova definicija jedan pouzdani i objektivni izraz, kada traži, da se proslijeđuje jedan jedinstveni, socijalni, misaoni sistem.

5. Koji će to biti sistem — nije važno za sam pojam socijalne politike. Važno je samo, da se radi o izvjesnom sistemu i da se taj proslijeđuje.

6. Prema Lütgeovoj definiciji ne bi bio zadatak socijalne politike, da se bavi socijalnim suprotnostima. Svakako, da može jedna određena, historijska socijalna politika biti uperena na izglađivanje socijalnih suprotnosti; da je pače — i njena zadaća poglavito u tome. Ali tim nije iscrpljen pojam socijalne politike. Težište problema nije, kada se govori o izglađivanju socijalnih suprotnosti, već o reguliranju socijalnih odnosa između pojedinih grupa i uticanju na njih. U tome je obuhvaćeno i izglađivanje socijalnih suprotnosti, ali se ujedno mogu obuhvatiti i takve mjere, koje reguliraju u izvjesnom smislu socijalne odnose i veze, da ne postoje (u konkretnom slučaju) socijalne suprotnosti. Lütge to tumači tako, da pošto ovdje kao pojmovno potrebno označeno, sistematsko proslijeđivanje izvjesne socijalno-konstruktivne osnovne misli, čini direktno potrebnim prelaženje preko uskih granica, koje pretstavlja usko vezanje pojma socijalne politike uz socijalne suprotnosti, jer da je proslijeđivanje jedne socijalne osnovne misli po sebi neovisno od izglađivanja socijalnih suprotnosti i sa takvog stanovišta može socijalno-političko djelovanje biti uslovljeno posve drugim motivima.

7. Ne čini socijalnu politiku činjenica (sama po sebi), da se izvjesnoj socijalnoj grupi pružaju neke prednosti i da se skrbi za njezino poboljšanje. Bitno je samo, da li ovakvo poboljšanje leži u biti odnosne vodeće misli, da li iz nje nužno proizlazi. Ako to nije slučaj, onda se ne radi o socijalnoj politici, već obrtničkoj, radničkoj itd. Prema tome može socijalna politika proizlaziti iz ukupnosti socijalnog tijela, ona mora uvijek imati u vidu dobro cjeline.

8. Iz po Lütgeu zastupanog mišljenja dalje slijedi, da se ne radi samo o odnosima pojedinih društvenih grupa međusobno, već i o odnosima pojedinih tih grupa i cjeline (kao i obratno). Jedna pretstava o tako — mora — biti na socijalnom području ne može ispuštati iz vida odnos između grupa i cjeline, jer je baš taj odnos od bitnog značenja za socijalnu izgradnju jednog društva.

9. »Socijalno« ima kod Lütgea značenje nečega »što se odnosi na zajednički život ljudi u grupama«, kod čega je izlučena religiozna, etička, ekonomska i juridička strana. Socijalna se politika bavi samo socijalnim odnosima, a ne sa društvom kao takvim. Onakvo ograničenje jedino sprječava raspadanje pojma.

10. Da li se može kao socijalna politika označiti i ukidanje (Abbau) socijalno-političkih mjera i uredaba? Na ovo pitanje odgovara Lütge bez daljnjega sa »d a«. Ovakvo ukidanje je prema njemu onda socijalna politika kada usljeđuje poradi za nju važećeg općeg socijalnog principa. Ako to ne slijedi iz odnosnog principa, onda nema socijalne politike, onda se radi jednostavno o ukidanju nekih mjera, na primjer radničke zaštite. Praktično nastupaju takvi slučajevi onda, kada se radi o prelazu od jednog socijalnog principa na drugi.

Samo, ako se sve ovo uzme u ozbir moći će se — prema Lütgeu — dati jedno uistinu nadvremensko pojmovno određenje, koje će voditi računa o dinamici zbivanja i Lütge je učinio takav pokušaj sa svojom definicijom.

Mi se ne možemo upuštati u kritiku Lütgeovih misli, ma da bi to bilo potrebno. Kod toga bi — naime — morali preći sa područja socijalne politike na područje sociologije, a to nam ovdje nije moguće. Ali ako se i ograničimo na sâmo područje socijalne politike morat ćemo i ova Lütge-ova razmišljanja uzeti kao dokumentaciju krize u doktrini savremene socijalne politike.

Digitized by Google

GRČEVIĆ Đ.:

OPĆA REFORMA POLJSKOG SOCIJALNOG OSIGURANJA

U člancima, koje smo pisali o poljskom radničkom osiguranju, govorili smo zapravo uvijek o osiguranju u bolesti. Pa i sva zakonodavna djelatnost Poljske republike, bavila se dosada skoro isključivo sa osiguranjem u bolesti. Tako zakon od 19 maja 1920, o kojem smo izvjestili na strani 504—507 »Radničke zaštite« iz 1925 godine, odnosio se samo na unifikaciju poljskog osiguranja u bolesti. Isto tako i naredba pretsjednika Poljske republike »O organizaciji i djelovanju institucija socijalnog osiguranja«, o kojoj smo izvjestili na strani 388—393 »Radničke zaštite« iz 1931 godine, bavila se uglavnom s reformom organizacije osiguranja u bolesti, a isto tako i obrazac Statuta poljskih bolesničkih blagajna, imao je za cilj da postavi unutrašnje uređenje poljskih bolesničkih blagajna na takvu bazu, koja će moći poslužiti unifikaciji cjelokupnog poljskog radničkog osiguranja.

U martu o. g. poljski parlamenat prihvatio je projekt Zakona o općem socijalnom osiguranju (projekt ustawy o ubezpieczeniu spolecznem). Ovaj Zakon bio je iza toga upućen poliskom senatu, koji ga je također prihvatio s izviesnim izmienama i popravcima. Te izmiene i popravci većinom se odnose na stilističke i redakciiske promiene. Prošlog mieseca poliski parlamenat primio je ponovno Zakon o općem socijalnom osiguraniu onako, kako ga je korigirao senat, i taj zakon sada čeka samo da se objavi u poliskim službenim novinama (Dzienniku Ustaw R. P.). U broju 3 i 5 »Przeglad-a ubezpieczen spolecznych« iz o. g. objavljen je sadržaj tog novog zakona i otale kao i iz broja 10 »Svepomoci«, organa bolesničkih blagajna čehoslovačkih »O generalnoj reformi poljskog socijalnog osiguranja«, u mogućstvu smo, da izviestimo o ovoj velikoj reformi poljskog socijalnog osiguranja.

S ovim zakonom pristupa republika Poliska potpunoj reviziji svoga zakonodavstva o socijalnom osiguranju, izuzevši rizik u osiguranju za slučaj nezaposlenosti.

Zakon o osiguranju socijalnom (Ustawa o ubezpieczeniu spolecznem)

normira ove vrste osiguranja: za slučaj bolesti i materinstva, za slučaj privredne nesposobnosti zbog iznemoglosti, starosti i smrti osiguranika (ubezpieczenie emerytalne) i za slučaj nesreće i obrtnih obolenja; u pogledu osiguranja namieštenika ovaj zakon normira organizaciju institucija osiguranja, koje izvršuju ovo osiguranje i državni nadzor nad ovim osiguranjem. Dakle opći zakon o poljskom socijalnom osiguranju postavlja na nove osnove poljsko bolesničko osiguranje (ubezpieczenie na wypadek choroby), zatim osiguranje za slučaj nesreće (ubezpieczenie od wypadków w zatrudnieniu lub choroby zawodowej), i materinsko osiguranje (u. na wypadek macierzynstwa) i izjednačuje invalidsko i starosno osiguranje industrijskih i trgovačkih namieštenika. Osim toga ujediniuje administrativno organizaciju osiguranja. Uzevši u cijelosti ovaj zakon ne obuhvaća samo osiguranje za slučaj nezaposlenosti i u Gornjoj Šleskoj osiguranje za slučaj bolesti, emeritarno osiguranje radnika i osiguranje rudara, a sve to zbog člana 7 poljskog ustava iz 1920, u kojem je zajamčeno Gornjoj Šleskoj, da će njeno zakonodavstvo o socijalnom osiguranju biti autonomna stvar sve dotle, dok državno zakonodavstvo ne osigura radničkoj klasi u cijeloj Poliskoj naimanje takvo obezbeđenje, koje će po svojoj vrijednosti dostići vrijednost šleskog socijalnog osiguranja.

Ovaj poliski zakon uglavnom unificira cjelokupno radničko osiguranje u Poliskoj, a podjedno ide i za centralističkim ciljevima, jer — ako i ne u jednoj ustanovi — a to svaku vrstu osiguranja napose sprovodi u jednoj ustanovi. U vremenu, kad ovaj zakon stupi u život, prava i dužnost sadašnjih ustanova preuzeće ove ustanove: Socijalne osiguraonice (ubezpieczalnie spoleczne) — prava i dužnosti bolesničkih blagajna, Ustanova osiguranja za slučaj bolesti (Zaklad ubezp. na Wypadek Choroby) — prava i dužnosti saveza bolesničkih blagajna, Ustanova osiguranja privatnih namještenika (Zaklad Ubezp. Prac. Umyslowych) — prava i dužnosti

Digitized by Google

ustanova osiguranja privatnih namještenika i njihovih saveza. Ustanova osiguranja za slučaj nesreće (Zaklad Ubez. od Wypadków) — prava i dužnosti ustanova osiguranja za slučaj nesreće u Lwowu, u Krol. Hucie, u Poznanju, Ustanova emeritalnog osiguranja radnika (Zaklad Ubez. Emerytalnego Robotników) — prava i dužnosti rudarskih blagajna osim šleskih bratimskih blagajna. Također i bratimske blagajne u Poznanju vršiće dalje osiguranje rudara i nakon stupanja na snagu Zakona o općem socijalnom osiguranju. Isto tako vršiće sadašnje blagajne za osiguranje poljoprivrednih radnika to osiguranje sve, dok Ministar socijalne skrbi ne preloži parlamentu najduže do 1 januara 1934 godine projekt emeritalnog osiguranja poljoprivrednih radnika. Sve ove novo stvorene ustanove spaja centralni organ, koji se zove Komora socijalnog osiguranja (Izba Ubezpieczen Spolecznych). Odavle vidimo, da je novi zakon o poljskom socijalnom osiguranju, s neznatnim izuzecima, postigao gotovo potpunu unifikaciju radničkog osiguranja u Poljskoj, sproveo potpuno invalidsko i starostno osiguranje radnika i prilično ostvario centralnu saradnju u Komori socijalnog osiguranja.

Samo se po sebi razumije, da je ovo veliko zakonodavno djelo svratilo na sebe pozornost naših poljskih stručnih krugova. Kako je velika reforma osiguranja sprovedena u danima najveće privredne krize i pod parolama što moguće najveće štednje, to je i razumljivo, da se ova reforma dosta kritikuje. Sindikalne organizacije radničke i namještenička protestovale su protiv ove reforme još u martu 1932 godine, kad je projekt zakona bio predložen parlamentu. Izmjene, koje su u osnovi docnije provedene, nisu smanjile njihov otpor. Glavni je prigovor radnika i namještenika, da je ugrožena autonomija ustanova osiguranja, jer će zastupnici osiguranika u glavnim organima socijalnog osiguranja biti u manjini. Osim toga, prigovara se ovom zakonu, da on znatno snižuje potpore za slučaj bolesti i u slučaju porođaja i da osiguranici snose dio troškova za liječničku skrb. Prigovara se, dalje invalidskom i starosnom osiguranju, da će ga finansirati pretežno osiguranici, koji će za to dobiti male rente, koje će im jedva dostajati za podmirenje najpotrebnijih zahtjeva egzistencije.

Također i poljski poslodavci nisu sasvim spokojeni s novim zakonom o socijalnom osiguranju. Priznavaju, da se dio prinosa, kojega plaćaju za ovo osiguranje poslodavci, znatno ne uvećava, ali napominju, da je zavođenje osiguranja za iznemoglost, starost i smrt povisilo radnički dio prinosa, i da će s ovim osiguranjem zbog svih ušteda, koje će biti učinjene u osiguranju u bolesti, privreda snositi znatno veća opterećenja, nego što ih snosi dosada.

Stanovište poljske vlade, prilikom generalne debate u parlamentu o ovom novom zakonu, izložio je Ministar socijalne skrbi ovako: da bi potpuno ispunilo svoje poslanje, mora osiguranje da pokriva sve rizike, kojima je radnik izložen, i zato je bilo preko potrebno, da se osiguranje za iznemoglost, starost i smrt proširi na sve radnike i namještenike na cjelokupnom teritoriju republike. Osim toga bilo je potrebno, da novi zakon unificira sistem prinosa i potpora u raznim historijskim dijelovima države i za sva zvanja. Najzad trebalo je stvoriti jednostavnu i racijonalnu administrativnu organizaciju, koja će smanjiti upravne troškove. Osigurani članovi naći će u invalidskim i starosnim rentama pravednu otštetu za žrtve, koje su morali da pridonesu u osiguranju u bolesti. U cijelini pri reformi osiguranja vlada se vodila mišlju, da uzdrži na dosadašnjem stepenu cjelokupnu visinu izdataka za socijalno osiguranje. Vlada sudi, da ne bi bilo dobro, da se povisuju ili snižuju socijalna bremena i to bar dotle, dok traje gospodarska kriza, koja teško pogađa također radnike i namještenike.

U pogledu kruga osiguranih lica

novi poljski zakon pridržava se opće formule osiguranja, po kojoj pod obavezu osiguranja potpadaju sva lica, koja se nalaze u službi drugih lica. Izuzeti su iz osiguranja činovnici i stalni namještenici države i javnih korporacija, dalje pak lica, kojima njihovi službeni propisi priznaju pomoći i rente, koje po svojoj vrijednosti dostižu vrijednost pomoći i renta po općem zakonu o socijalnom osiguranju. Radnici i namještenici spadaju pod osiguranje bez obzira na visinu plate. Jedino što je za svaki rizik: za bolest, nesrećni slučaj, invaliditet, starost i smrt ustanovljena najviša granica obezbijeđene zarade i plata iznad tih granica ne dolazi u obzir kod određivanja prinosa i potpora.

Potpore u osiguranju u bolesti i u osiguranju za slučaj porođaja

osjetljivo su snižene prema zakonu iz 1920 godine. Dok je po zakonu iz 1920 godine

Digitized by Google

potporno doba u slučaju bolesti iznosilo 26 nedjelja, a nakon trogodišnjeg članstva 39 nedjelja sa mogućnošću statutarnog produženja na godinu dana, dotle po novom zakonu potporno doba može da iznosi najviše 26 nedjelja. Osiguranik ima pravo na liječničku pomoć, ljekove, sretstva za liječenje i ortopedske aparate. Pri tom će osigurani član pridonositi izviestan dio honorara za liječničku pomoć u visini, koja će biti ustanovljena naknadno naredbom ministarstva. Hranarina po pređašniem zakonu iznosila je 60% obezbiieđene nadnice, a po sadašnjem iznosi samo 50%. Hranarina isplaćuje se samo onom osiguranom članu, koji je član najmanje 4 nedjelje prije oboljenja. Kod isplate hranarine uveden je mjesto relativnog apsolutni karenčni rok tako, da se hranarina za prva tri dana obolienia uopće ne isplaćuje, već se isplaćuje od 4. dana oboljenja. Od prvog dana isplaćuje se hranarina samo u onom slučaju, kad nesposobnost za rad bude utvrđena docniie. Po starom zakonu dobivale su rodilie kroz 8 nedjelia novčanu potporu u visini od 100% obezbiieđene nadnice, novi zakon snizuje ovu potporu na polovinu t. j. na 50% obezbiieđene zarade. Za slučai porođaja dobivaju sada osigurane žene liječničku i babičku pomoć, pomenutu novčanu potporu kroz 8 nedjelja, od kojih najmanje 6 nedjelia poslije porođaja, zatim premiju za dojenie kroz 12 nedjelja nakon iscrplienja porodiljskih potpora. Premiju za dojenie dobivaju u naturi: litru mlijeka na dan ili u gotovom novcu, koji se mijenja prema cijeni mlijeka. Maksimalnu obezbiieđenu zaradu, koja služi u osiguranju u bolesti i materinstvu za odmjerivanje novčanih potpora, ustanoviće Statuti socijalnih blagajna u visini 90—174 Zloti nedjeljno.

Porodično osiguranje u bolesti po novom zakonu obuhvaća samo ženu i djecu osiguranog člana. Žena i djeca osiguranog člana, i to djeca koja nisu starija od 16 godina, dobijaju tokom jedne kalendarske godine kroz 13 nedjelja liječničku pomoć i liiečenje. Kroz to vrijeme naknađuje osiguranje i njihove bolničke troškove i to 85% takse u najnižem opskrbnom razredu.

Poljoprivredni radnici, dok ne uđu u sistem bolesničkog osiguranja, uživaće naročitu brigu u bolesti na račun svojih poslodavaca, koji su dužni da za njih plate troškove bolničkog liječenja za 90% i da pružaju bolničko liječenje i njihovim ženama i djeci, koja nisu starija od 15 godina. U slučaju radne nesposobnosti dobivaće poljoprivredni radnik od poslodavca polovinu nadnice i nesmanjena podavanja u naravi. Pogrebnina ostala je ista po novom zakonu, jer će porodica u slučaju smrti osiguranog člana dobiti njegovu tronedjeljnu obezbiieđenu zaradu.

U osiguranju za slučaj nesreće

ustanovljen je pojam nesrećnog slučaja na poslu po kojem se naknađuje sva šteta, koja je nastala zbog tjelesne povrede ili smrti prouzrokovane nesrećnim slučajem, ako je nesrećni slučaj zadesio osigurano lice na radu ili na takvom poslu, koji obavlja po nalogu poslodavca ili njegovog pouzdanika ili u interesu posla. Od obrtnih oboljenja, za koie se daje naknada kao i u nesrećnim slučaievima, novi poljski zakon, poznaje kronična trovania olovom i živom, amalgamom i njihovim jedinjenjima, ukoliko je to trovanje uslijedilo zbog rukovanja s tim tvarima u poslu. Daje naknade i zbog zaraze kožnim metiljom (antrax) u poljoprivrednim i takvim preduzećima, kod kojih radnici dolaze u dodir s bolesnim životinjama ili inficiranim predmetima. Ne poznaje naknade za obrtno oboljenje, koje je nastalo zbog rukovanja s fosforom i to zbog toga, što je međunarodnom konvencijom zabranjena upotreba bijeloga fosfora u proizvodnji. Dalje novi poljski zakon, zbog toga što je Poljska pretežno kontinentalna zemlja, ne poznaje kao obrtno oboljenje, oboljenja od žute groznice i beriberi, koja se dese mornarima u izvršivanju njihovog posla.

Osiguranje za slučaj nesreće i obrtnih oboljenja po novom poljskom zakonu predviđa ove pomoći: rentu, dodatke na rentu, udovičku rentu, rentu sirota, rentu daljnje porodice, posmrtnu pomoć, liječenje i potpore u naravi.

Pravo na rentu ima onai osigurani član, koji je zbog nesrećnog slučaja ili obrtnog oboljenja postao nesposoban za privredu i koja nesposobnost traje duže od 4 nedjelje. Osigurani član koji je sasvim nesposoban za rad, prima rentu u visini $66^2/_3$ procenata mjesečne obezbiieđene zarade, a samo onai koji je upućen na pomoć drugih lica, dobiva dodatak na rentu u visini $33^1/_3$% obezbiieđene zarade, dakle 100% rentu. Kod izračunavanja obezbiieđene zarade uzima se prosiečna zarada tokom posljednje 52 nedjelje. Teži invalidi dobijaju kao porodični dodatak 10% svoie rente na svako dijete. Udovička renta iznosi 30% rente umrloga muža. Sirotinjska renta isplaćuje se kod muške djece do 17 a kod ženske do 18 godine

Digitized by Google

života, izuzetno do 21 ili do 24 godine života, sa 20% rente umrloga oca. Sirote bez oca i majke dobijaju rentu u iznosu od 25% obezbijeđene zarade umrloga oca ili matere. Udovica i sirote mogu zajedno dobivati najviše $^2/_3$ obezbijeđene zarade unesrećenog osiguranika. U slučaju, ako njihova renta ne dostiže ovaj maksimum, onda se do 20% obezbijeđene zarade umrlog člana može priznati renta i njegovim siromašnim roditeljima, unučadi, braći i sestrama. Najniža obezbijeđena zarada, koja služi za odmjerivanje renta u slučaju nesreće, iznosi nedjeljno 174 Zloti. U slučaju smrti lica, koje prima rentu, dobiva njegova porodica pogrebninu u iznosu njegove jednomjesečne zarade, a najmanje 75 Zloti.

U osiguranju za iznemoglost, starost i smrt

pravo na rentu uslovljeno je vremenom čekanja, tokom kojega treba da je plaćeno najmanje 200 nedjelja prinosa za posljednjih 10 godina, a od toga najmanje 50 nedjelja prinosa u toku posljednje tri godine. Pojam iznemoglosti u novom poljskom zakonu ustanovljen je isto kao i kod nas po njemačkoj definiciji. Daje se naime naknada za radnički invaliditet i invalid je ono lice, koje zbog bolesti, starosti ili drugih mana, nije kadro, da radom, prema svojim snagama i sposobnostima, a s obzirom na naobrazbu i dosadašnje zvanje, zaradi ni trećinu onoga, što najamnim radom zarađuju tjelesno i duševno zdrava lica iste vrste i slične naobrazbe. Osigurani rudari smatraju se iznemoglim, ako ne mogu zarađivati ni polovinu onoga, što najamnim radom zarađuju tjelesno i duševno zdravi rudari u istom poslu, ali samo onda kad su uplatili najmanje 600 nedjelja prinosa, a od toga najmanje 50 nedjelja prinosa u toku posljednje 4 godine. Za invalida smatraju se bez dokaza iznemoglosti oni osigurani članovi, koji su navršili 65. godinu života, a kod rudara, koji su navršili 60. godinu života, ali samo pod uslovom, ako su platili 750 nedjelja prinosa (starostne rente).

Renta invalidska sastoji se iz osnovne kvote (z kwoty zasadniczej) i kvote individualne (i z kwoty indiwidualnej). Osnovnu kvotu ustanovljuje svake godine ministarski savjet u granicama 10—16% prosječne zarade sviju osiguranika, kojima je u prošloj godini bila određena lična ili porodična renta.

Kvota individualna ustanovljuje se prema prosječnoj zaradi osiguranika i prema trajanju osiguranja, pri čemu se uzima u obzir maksimalni iznos prosječne zarade od nedjeljnih 72 Zloti. Visina individualne kvote mijenja se prema tomu ovako:

za prvih 416 nedjelja prinosa iznosi	10% prosječne mjesečne zarade
od 416— 832 nedjelja prinosa iznosi	10—14% prosječne mjesečne zarade
od 832—1249 nedjelja prinosa iznosi	14—22% prosječne mjesečne zarade
od 1249—1872 nedjelja prinosa iznosi	22—40% prosječne mjesečne zarade

Ovoj tabeli potrebno je da dodamo ovo objašnjenje, da se najmanja individualna kvota rente od 10% prosječne mjesečne zarade uvećava, počevši od 416 nedjelje plaćenih prinosa, za svaku dalju seriju plaćenih prinosa, koja iznosi 52 nedjelje, za izvjesni procenat. Ovo procentualno uvećavanje individualne kvote raste progresivno tako, da od 416—832 nedjelje plaćenih prinosa svaka serija uvećava individualnu kvotu za ½%, a od 832—1249 nedjelje plaćenih prinosa za 1% i najzad od 1249—1872 nedjelje plaćenih prinosa za 1½%. Iza 36 prinosnih godina iznosi postepeno uvećanje individualne kvote 40% prosječne obezbijeđene zarade osiguranika za sve njegove godine službe.

Za svako dijete iznemoglog rentnika plaća se dodatak u visini 10% rente.

Iznemoglim rentnicima, koji su imali nisku obezbijeđenu zaradu, isplaćivaće se na rentu takozvani socijalni dodatak, koji će biti utoliko veći, ukoliko je bila manja zarada i dostizaće godišnje najviše 48 Zloti.

U slučaju smrti osiguranog člana, koji je stekao pravo na invalidsku rentu, ili u slučaju smrti invalida dobiva porodica jednokratnu posmrtnu pripomoć, koja iznosi najmanje 75 Zloti.

Lica, koja nisu invalidna i koja najmanje dvije godine ne potpadaju pod obavezu osiguranja, imaju pravo da prime smanjenu invalidsku rentu, ako su navršila 62 godine (kod rudara 57) i ako su platila najmanje 750 nedjelja prinosa.

Po iscrpljenju potpora u bolesti ima pravo osiguranik, koji je dalje bolestan od iste bolesti, pravo na liječničku pomoć od Ustanove emeritalnog osiguranja ili od Ustanove osiguranja za slučaj nesreće, ako je njegova bolest nastala zbog zaposlenja

Digitized by Google

ili bolesti u preduzeću. Osim toga obe pomenute ustanove mogu u svako doba preuzeti bolesničko liječenje osiguranika, ako nalaze da bi s tim preuzimanjem liječenja smanjile njihovu radnu nesposobnost bolje od ustanova osiguranja u bolesti. U slučaju smrti rentnika i osiguranog člana nakon isteka vremena čekanja priznaje se pravo na rentu udovici i djeci. Udovica dobija rentu ako je invalidna i stara 60 godina. Udovica iza rudara ili livca dobija penziju već od 50 godine. Penzija udovice iznosi 50%, penzija svakog djeteta 20%, a penzija sirote bez roditelja 35% penzije, na koju bi imao pravo umrli. Ukupne porodične penzije ne mogu premašivati penziju umrloga.

Lica koja su prestara za stupanje u osiguranje za iznemoglost, starost i smrt, povjeravaju se naročitom prethodnom sistemu. Taj će se sistem starosnih renta bez prethodnog plaćanja prinosa brinuti za poljske državljane, koji su stariji od 65 godina, neimućni i koji su tokom posljednjih 14 godina bili zaposleni najmanje 4 godine. Visina tih starosnih renta iznosiće 15—20 Zloti mjesečno. Porodični članovi od tih penzionera primaće odgovarajući dio rente umrlih. Plaćanje renta u ovom prethodnom sistemu tereti državu.

Osim toga država će učestvovati

i kod isplata renta drugim penzionerima i naknađivaće Ustanovi emeritalnog osiguranja za svaku ličnu ili udovičku rentu 24 Zloti godišnje, a za svaku rentu siročadi 12 Zloti godišnje. Zatim poljska će država subvencionirati ustanovu emeritalnog osiguranja kroz 20 godina godišnje sa 3,000.000 Zloti u cilju amortizacije penzijskih sistema, koji su dosada fungirali na bivšem pruskom teritoriju.

Prihode osiguranja

za pokriće rizika u slučaju bolesti i materinstva sačinjavaju prinosi osiguranika i njihovih poslodavaca; za pokriće rizika nesrećnih slučajeva na radu i obrtnih bolesti prinosi poslodavaca; a za rizike u iznemoglosti, starosti i smrti prinosi osiguranika, poslodavaca i javna pomoć državna. Cjelokupni prinos za pokriće sviju rizika kod industrijskog radnika ustanovljen je sa 11.6% njegove zarade, kod rudara sa 12.2% zarade, a kod namještenika 11.2%. Izuzev prinose za slučaj nesreće, sve druge prinose plaćaju osigurani članovi i poslodavci. Na pojedine vrste osiguranja prinos je ovako razdijeljen: a) prinos u bolesti u visini 5% obezbijeđene zarade plaća po polovinu poslodavac i osiguranik, b) prinos za slučaj nesreće iznosi prosječno 1.4% svih osiguranih zarada, a u poljoprivredi 1% i plaća ga u cijelosti poslodavac; c) prinos za osiguranje u slučaju iznemoglosti, starosti i smrti ustanovljen je sa 5.2% obezbijeđene zarade, od čega plaća 3.3% osiguranik, a 1.9% poslodavac (kod rudara iznosi ovaj prinos 5.8%, od čega plaća osiguranik 3.6%, a poslodavac 2.2%).

Organizacija osiguranja

je teritorijalna i specijalizovana prema rizicima. Čitav državni teritorij razdijeljen je na okruge, od kojih svaki mora da ima najmanje 10.000 osiguranih članova. U svakom okrugu osnovaće se samo jedna Socijalna blagajna i pružati pomoć u bolesti i materinstvu. Vijeće Rada svake Socijalne blagajne sačinjava 17 članova, od kojih će 8 birati osiguranici, a 4 poslodavci, dok će 5 članova biti nominirano od vlade. Kod velikih blagajna sa više od 75.000 članova (Varšava grad, Varšava okolina, Sosnovec, Lodz) vijeće broji 25 članova, i to: 12 zastupnika radnika, 6 poslodavaca i 7 nominata. U centralnoj Ustanovi osiguranja za slučaj bolesti, koja dirigira sa svim Socijalnim blagajnama u pogledu pružanja potpora u bolesti i materinstvu, vijeće ili ravnateljstvo ima isti broj članova — raspoređenih po istom razmjeru među radnike, poslodavce i nominate — kao kod velikih socijalnih blagajna iznad 75.000 članova. Od zastupnika radnika Socijalne blagajne imaju po jednog privatnog namještenika, a Ustanova osiguranja za slučaj bolesti 3 privatna namještenika. Jednako kao kod Ustanove osiguranja za slučaj bolesti sastavljeno je vijece kod Ustanove osiguranja od nesrećnih slučajeva. (Zaklad Ubez. od wypadków). U drugim dvijema centralnim ustanovama, kojima je povjereno sprovođenje osiguranja za iznemoglost, starost i smrt, i to jednoj za radnike (Ustanova emeritalnog osiguranja radnika) a drugoj za privatne namještenike (Ustanova osiguranja za privatne namještenike) iznosi vijeće u prvoj 25 članova, a u drugoj 21. Vijeće Ustanove emeritalnog osiguranja radnika ima 12 zastupnika radnika, 6 poslodavaca i 7 nominata. Vijeće ustanove osiguranja namještenika ima 10 zastupnika privatnih namještenika, 5 poslodavaca i 6 nominata. Vijeće Komore socijalnog osiguranja, u kojoj kolaboriraju sve Socijalne blagajne i sve pomenute centralne ustanove, broji 28 članova, od toga 13 zastupnika osiguranika (9 radničkih i 4 namještenićkih), 7 poslo-

Digitized by Google

davaca i 8 nominata. Nadzorni odbori (Komisja Rewizyjna), upravni odbori (Komisija Administracyna), rentni odbori (Komisja Rentowa), pa drugi odbori, gdje ih ima, kao kod Komore socijalnog osiguranja (Prezydjum) i kod Socijalnih blagajna (Komisja Rozjemcza) sastavljeni su u sličnom razmjeru između osiguranika, poslodavaca i nominata i zbog toga, kako smo već rekli, prigovaraju radnici i namještenici, da su u samoupravi osiguranja (u wyborów) majorizirani od poslodavaca i vladinih nominata.

Unutrašnja organizacija samoupravnih organa

ovih ustanova većinom počiva na načelima, koje još 1930 godine postavila naredba pretsjednika poljske republike »O organizaciji i djelovanju institucija socijalnog osiguranja.«

Članove vijeća Socijalnih blagajna, osim vladinih nominata, biraju neposredno poslodavci i osiguranici po propisima, koje će naknadno izdati Ministar socijalne skrbi. Članove vijeća ostalih ustanova i Komore socijalnog osiguranja biraju naročite skupštine, koje sačinjavaju delegati osiguranika i poslodavaca, izabrani jednovremeno s članovima vijeća Socijalnih blagajna. Biraju odjelito po grupama članove vijeća Socijalnih blagajna i pomenute delegate poslodavci, radnici i namještenici. Članove ostalih odbora, osim nadzornog odbora Komore, biraju sama vijeća. Nadzorni odbor Komore socijalnog osiguranja bira skupština delegata.

Funkcijsko doba vijeća i nadzornih odbora svih ustanova iznosi 5 godina, a ostalih odbora godinu dana.

Vijeća Socijalnih blagajna i ostalih centralnih ustanova jesu vrhovni organi, koji upravljaju sa djelatnošću ovih ustanova. U njihovu kompetenciju spada izbor članova ostalih odbora, izmjene Statuta, odobravanje budžeta upravnih troškova, ispitivanje godišnjih zaključnih računa i primanje izvještaja uprava (dyrekcyj) i ostalih odbora.

Upravni odbori, ne dirajući u kompetenciju vijeća, izvršuju nadzor nad radom uprave, vrše sve tekuće poslove, postavljaju i otpuštaju činovnike.

Nadzorni odbori kontrolišu rad upravnog odbora i uprave, izvršuju reviziju knjiga i dokumenata i ispituju blagajničke račune.

Komisije za izmirenje (komisje rozjemcze) kod Socijalnih blagajna rješavaju žalbe članova protiv uskraćenih potpora ili kazna, a rentni odbori (komisje rentowe) u ostalim ustanovama osiguranja izvršuju nadzor nad radom direktora u području pružanja potpora i donose rješenja o potporama u nekojim slučajevima. U Komori socijalnog osiguranja ustanovljena je kompetencija među pojedinim samoupravnim organima nešto drukčije. Tamo je vijeće (Rada zarzadzajaca) jedini i glavni organ, koji upravlja s cijelokupnom djelatnošću Komore i koji posretstvom svoga pretsjedništva (prezydjum) izvršuje nadzor nad radom uprave. U kompetenciju pretsjedništva Komore spada razmatranje svih predmeta, koji se iznose pred vijeće, zatim donošenje odluka po svim onim predmetima, koje uputi u njegovu nadležnost vijeće, pa donošenje odluka u predmetima, za koje spominje zakon izričito da spadaju u njegovu nadležnost, i najzad donošenje odluka u svim hitnim slučajevima, kod kojih bi zbog odlaganja mogla da nastane šteta. Pretsjedništvo Komore sastoji se od 10 članova: 4 poslodavca, 3 radnika, 1 namještenika i 2 nominata. Nadzorni odbor komore izvršuje isti posao kao i nadzorni odbori ostalih ustanova.

Na čelu vijeća, osim Komore, stoje pretsjednici (przewodniczacy). Pretsjednik Komore zove se »prezes«. Pretsjednika, kao i dva njegova zamjenika, biraju kod Socijalnih blagajna vijeća, a kod ostalih ustanova, osim Komore, imenuje ih Ministarstvo socijalne skrbi između kandidata, koje biraju vijeća. »Prezesa« Komore i dva njegova zamjenika imenuje po predlogu Ministarskog savjeta pretsjednik republike. Upravnim odborima pretsjeda pretsjednik vijeća, a ostalim odborima pretsjedaju pretsjednici, koje imenuje ili Ministarstvo socijalne skrbi ili državni ured za osiguranje (Panstwowy urzad ubezpieczen).

Upravu institucija socijalnog osiguranja

sačinjavaju: kod Socijalnih blagajna direktor, glavni liječnik i jedan ili dva vicedirektora, kod Ustanove osiguranja za slučaj bolesti — direktor, vicedirektor i glavni liječnik — kod ostalih centralnih ustanova — direktor, vicedirektor i matematičar osiguranja, kod Komore — glavni direktor, glavni liječnik, koji je podjedno glavni liječnik Ustanove osiguranja za slučaj bolesti, 2 direktora i glavni matematičar osiguranja. Na čelu uprave stoji direktor, koji je šef svih činovnika i izvršni organ samouprave. On se stara, da se tačno izvršuje poslovanje i bdije nad cjelokupnom administrativnom djelatnošću povjerene mu ustanove.

Digitized by Google

Osim spomenutih organa postoje kod Socijalnih blagajna i Centralne ustanove osiguranja za slučaj bolesti i liječnička vijeća (Rady lekarskie), čiji sastav i kompetenciju određuju Statuti. Kod Komore osiguranja mogu se postaviti još i posebni organi za upravljanje sa specijalnim zakladama.

Državni nadzor nad sprovađanjem osiguranja ostao je isti kao i po pomenutoj naredbi pretsjednika republike Poljske.

Sporove između poslodavaca i ustanova osiguranja u pogledu prinosa kao i sporove između osiguranih članova i ustanova osiguranja u pogledu potpora i renta riješavaju specijalni organi, koji će se obrazovati docnije.

Iz ovoga kratkog prikaza reforme poljskog socijalnog osiguranja vidimo, da je cjelokupno radničko i namještenička osiguranje unificirano u jednom zakonu osim osiguranja za slučaj nezaposlenosti i Gornjo-šleskog osiguranja za slučaj bolesti i šleskog emeritalnog radničkog i rudarskog osiguranja. U posebnim ustanovama moći će se jedino sprovađati još osiguranje željezničara, ako Ministar socijalne skrbi i Ministar saobraćaja nađu za shodno, da ovo osiguranje izuzmu naredbenim putem iz općeg osiguranja. Poljsko radničko osiguranje ovim novim zakonom približilo se i centralnom uređenju, i to ne samo zbog toga što su Socijalne blagajne udružene u jednoj ustanovi i što one propisuju i naplaćuju prinose za sve vrsti osiguranja, već i zbog toga, što se osiguranje za slučaj nesreće kao i radničko i namještenička invalidsko i starostno osiguranje sprovodi u centralnim ustanovama i što kolaboraciju između sviju ustanova osiguranja održava Komora socijalnog osiguranja.

Ova reforma uza sve zamjerke — koje joj se čine negdje i opravdano — postavlja na zdrave osnove poljsko radničko osiguranje. Ova reforma posmatrana s našeg stanovišta neosporno dokazuje, kako je i naše unificirano i centralističko uređenje radničkog osiguranja savremeno.

ДР. ИНЖ. ПОДБРЕЖНИК ФРАН:

КАКО ДА СЕ СПРЕЧЕ НЕСРЕЋЕ КОД РАДА

Спречавање радних несрећа је од огромне важности по целокупну народну привреду. Радне несреће коштају нашу привреду много милијуна динара годишње. Када се на свим странама заводи штедња, уводе рационалније методе рада — онда је потребно да се посвети већа пажња и спречавању несрећних случајева код привредног рада. Нарочито пошто се не ради о мртвом материјалу, већ се ради о човеку, о друштвеној једнини, која је радном несрећом избачена из циклуса и бачена на терет друштва, природе и самилости.

Данашња наука о научној организацији рада успела је да и ово питање расветли са научне тачке гледишта.

С обзиром на величину броја жртава рада, које тешко погађају радничке редове и три до пет пута већи број чланова радничке обитељи, које са храниочевом смрћу прелазе на издржавање и терет јавних организација, проблем спречавања несрећних случајева при раду, поред дубоког хуманог и етичког смисла, добива још и огроман социјално-политички и национално-привредни значај. Према статистичким подацима једна радна несрећа процењује се сад на попречно 40.000 динара штете, било појединици или јавним и самоуправним установама. Стога од велике је важности проналажење узрока радним несрећама и познавање начина за правовремено уклањање истих.

У чехословачком националном комитету за научну организацију рада основана је специјална комисија за спречавање несрећних радних случајева. У том правцу написао је Др. Инж. А. Соненштајн, директор гвожђаре Витковице, интересантну књигу о спречавању несрећних радних случајева у овом највећем предузећу Чехословачке, из које вадимо неколико овде наведених података.

Да се узмогне третирати питање спречавања несрећних радних случајева на објективној бази — морамо понајпре имати јасне предодбе о самом току збивања несрећних случајева. Овде нам служи у првом реду тачно и солидно вођена статистика. Статистика несрећних радних случајева мора обухватити не само број и величину оштећења — већ и узроке несрећних случајева. Ово је прва база и први корак проучавању смањивања несрећних случајева.

И заиста на темељу овако вођених статистика, могло се опазити да већина несрећних

Digitized by Google

случајева не долази сама од себе — од неке фаталности или више силе — већ је она резултат извесних предуслова, односно приказано је да има радних места, где се догађа много више несретних случајева него другде — истог степена опасности и даље, да има људи т. ј. радника, код којих се чешће појављују озледе и остале незгоде код рада него код других. Тако појединци доживе годишње и по више незгода — док се то њиховим друговима никако не дешава. Особито је важно сазнање о кривцу несрећних случајева код рада. Др. Инж. А. Соненштајн, разликује у том погледу три велике групе:

1. Кривица лежи у радним приликама, на пр. због експлозије, слабог материјала итд. Овде је крива сама управа а оштећеник није био у стању ништа да промени или да спречи.

2. Несрећи су криви сарадници, другови.

3. Несреће услед сопствене кривице. Овамо падају случајеви, који би се дали спречити да је оштећеник био правилно упућен или да није био лакомислен. У Витковицама несрећни случајеви у последњим годинама били су овако расподељени:

	Група:		
	1.	2.	3.
год.	крив. пред.	крив. сар.	соп. крив.
1925	3.1	4.7	92.2
1926	3.7	4.2	92.2
1927	4.8	4.9	90.3

Ако сада упоредимо несрећне случајеве у југословенској рударској и топионичкој индустрији и поделимо према групама, онда долазимо до следеће слике

	Група:		
год.	1.	2.	3.
1929	3%	—	32%
1930	—	4%	21%

(У обзир су узети само смртни несрећни случајеви, јер за остале нам недостају поуздани статистички подаци.)

Остатак до 100%, за Југославију чине случајеви, који су у нашој официјелној статистици сврстани под рубрику »Случајно или на необјашњив начин« — што је свакако комотно за администрацију — но са гледишта науке ни мало оправдано, јер се »случај« своди у 95% на нечију кривњу, а »Необјашњив начин« — само је недостатак испитивања. Из ових статистика излази нам јасно пред очи једна несумњива чињеница да је в е л и к а, а можемо казати и н а ј в е ћ а већина несрећних случајева проузрокована с о п с т в е н о м кривицом — а не кривицом спољашњих фактора. Одатле се намеће један врло кардиналан закључак:

»За смањење броја несрећних радних случајева је важнији фактор индивидуално васпитање и надзор над особљем — него спољашње мере као што су обезбеђење, сигурне направе итд. Међутим власти окренуле су сву пажњу већином само на утврђење спољашњих материјалних фактора, као што су сигурносни прописи, служба спасавања и сл. Несумњиво јесте, да су и ове мере преко потребне, али је још потребније индивидуално васпитање сваког појединца, јер овде у сопственој кривици и непажњи лежи већина несрећних радних случајева.

Мере индивидуалног васпитања своде се на психотехничко испитивање радног особља и затим на поучавање путем предавања, слика и нарочито путем стручне литературе о спречавању несрећних радних случајева.

На овом пољу није још досада код нас доста урађено. »Сузор« је издао поучне плакате — а за рударске-топионичко радништво излази посебан часопис, који се бави спречавањем тих несрећних случајева, »Сигурност у Рудницима«. По нашем мишљењу требало би у »Сузору« створити психотехничку станицу, и одељење које би се бавило појединачним испитивањем сваке радне несреће и популаризацијом заштитних мера.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

CEMENTNA PRAŠINA I PLUĆNA TUBERKULOZA.

Pitanje profesionalnih oboljenja prouzročenih prašinom stalno je na dnevnom redu. Udisavanje prašine silicija (silikoza) i ugljena (anthrakoza) bilo je predmetom rasprave u brojnim člancima uglednih medicinskih autora posljednjih godina, osobito pak nakon što je u Francuskoj, dekretom od 16. novembra 1929., određena za radnike obligatna deklaracija.

Međutim najinteresantnije pitanje u ovom sklopu jest djelovanje prašine s gledišta plućne tuberkuloze. Razmotre li se statistike o morbiditetu i mortalitetu profesija, koje se vrše u prašnoj sredini, može se konstatirati, da mnoge od ovih profesija davaju visoki postotak obolenja od plućne tuberkuloze. Jedna francuska statistika daje na pr. ove brojke: Na hiljadu radnika, koji umiru od tuberkuloze otpada samo 2,39% njih koji vrše zanat u prostoru bez prašine, a 5.42% njih koji rade u prašnom prostoru.

Prašina djeluje tako, da zakrčava pluća, oslabljujući snagu odbrane i mijenjajući plućno tkivo. Može pogodovati prodiranje bakcila kroz erozije što ih stvaraju oštre čestice. Van sumnje tu je i specijalno tuberkuligeno djelovanje, koje, izgleda, dokazuju izvjesne pneumoconiose. Mnogi su stručnjaci pridavali osobitu važnost fizikalnom karakteru čestica prašine. Zamišljalo se, kao što je bilo i logično, da forma tih čestica i njihova tvrdoća imaju izvjesnu ulogu; da tvrde čestice, oštrih rubova predisponiraju za tuberkulozu i to vjerovatno zato, što izazivaju površne ozlede (erozije) u ustima, ždrijelu, možda i u plućima. Na taj način se tumačilo phthisiogeno djelovanje silicija, škrljevca, čija je prašina tvrda i vrlo oštra.

Nu ima i takvih vrsta prašine, koje su neobično rezistentne a ipak ne stvaraju predispoziciju za tuberkulozu. Takva je na pr. prašina od umjetnih bruseva i čvršća je i oštrija od silicijeve. Može se također navesti i ugljenu prašinu, koja i ako nije tvrda kao one dvije prije spomenute, ipak je dovoljno tvrda, nepravilne forme, pa bi prema tome mogla da povrijeđuje sluznicu respiratornih puteva. A ipak, ugljen ne pogoduje razvoju tuberkuloze. Nego naprotiv misle neki medicinski autori da ugljena prašina stavlja tijelo u stanje jače rezistentnosti prema ovoj infekciji. Ova tvrdnja začuđava tim više što znamo da rudari u rudnicima ugljena vrše svoj rad u vlažnoj atmosferi, zadušenoj i uz znatno svijetlo: svi razlozi koji bi morali predisponirati za tuberkulozu, dok naprotiv radnici, koji rade sa silicijem (mesari, kopači pijeska kremenog itd.) koji davaju veliki broj tuberkuloznih, vrše svoj rad općenito na otvorenom vazduhu i u boljim higijenskim prilikama.

Fizikalni karakter prašine dakle ima samo sporednu ulogu. Moderni radovi na studiju ovog pitanja, specijalno oni Collis-a, ističu da phtisiogena uloga prašine ovisi prije svega o njenoj kemičkoj naravi. Silicij, na pr. stvara kompliciranе koloidalne supstance, vrlo škodljive za pluća, i baš se ovim supstancijama ima da pripise što silicijeve prašine vrše sklerozantnu i manifestno tuberkulizantnu ulogu. Statističke tablice evidentno pokazuju ovu ulogu slobodnog silicija. Postoji skoro matematički razmjer između količine silicija u prašini i mortaliteta na tuberkulozi. Rijetki izuzeci od ovog pravila objašnjavaju se faktom što su u izvjesnim profesijama radnici više izloženi udisavanju ove prašine, bilo da rade u skučenom prostoru, bilo da alat koji upotrebljavaju (na pr. pneumatički čekić) razvija enormne količine prašine i stvara zanat izvanredno škodljivim.

Međutim u kratkom članku ne možemo proučiti djelovanja svih vrsta prašine. Ograničit ćemo se na djelovanje cementne prašine. Problem je vrlo važan. U posljednje doba industrija proizvodnje cementa neobično se razvila. Sama Francuska ima oko stotinu tvornica i uposluje u toj industriji preko dvadeset hiljada radnika. I baš zato mora da se higijeničar interesuje patologijom radnika u cementnoj industriji.

Utvrđeno je da cemenat ima nadražujuće djelovanje na kožu i sluznice, ali se mnogo više raspravlja o njegovom djelovanju na ustroj za disanje, specijalno na razvitak plućne tuberkuloze. Dok neki autori pridavaju cementnoj prašini nepovoljno djelovanje na pluća, drugi stručnjaci zauzimaju sasvim oprečno stnovište. Oni dopuštaju da cementna prašina može da podražuje puteve za disanje i to one površne, ali negiraju da bi plućne povrede, hroničnе ili akutne, a naročito tuberkuloza, bile češće kod radnika u cementnim fabrikama, nego li kod drugih. Izvjesni autori idu i dalje i kažu da

Digitized by Google

bi cementna prašina bila u stanju i da zaustavi razvoj tuberkuloze, i pridavaju ovo povoljno djelovanje dvjema sastavnim dijelovima cementa: kreču i silicilnoj kiselini, koje se upotrebljavaju u liječenju tuberkuloze. Pitanje plućnih obolenja, specijalno tuberkuloze, kod radnika u cementnoj industriji, ostaje dakle neriješeno. Neki pridaju cementu povoljno djelovanje, ili barem indiferentno, a drugi misle, da cemenat, kao i veći dio prašine, povećava postotak tuberkuloze.

Dr. Feil i prof. De Balzac proveli su lično anketu kod više fabrika Portland cementa. Bile su to moderne fabrike sa rotacionim pećima, mehaničkim punjenjem i isprašivanjem, i upotrebom vreća iz impremeabilnog papira umjesto od jute. U ovim novim pećima je snižen postotak slobodnog kreča i silicija (manje od 1%, umjesto dosadašnjih 10—15% u vertikalnim pećima!). I moderno sipanje u papirne vreće snizilo je jako razvijanje prašine. Radnika je bilo u tim tvornicama u svemu oko hiljade, a najviše su izloženi prašini oni, koji pune vreće, prebirači, isprašivači vreća, i oni koji rade oko žrvnja.

Bili su pregledani svi radnici ovih grupa. Našlo se ljude relativno dobra izgleda. Po knjigama oboljelih, koje su pokazane, vidjelo se, da je broj onih koji su napustili rad zbog plućnih obolenja vrlo malen. Pregledano je 157 radnika, i od toga 74 punjača vreća, 47 prebirača vreća i 36 radnika oko žrvnja. Skoro podjednake dobe i trajanja rada u cementnoj industriji. 75% ih je radilo barem 3 godine, a 40% preko deset godina. I evo rezultata:

Sveukupna statistika.

Svi pregledani radnici (157) dali su, u postotku, smetnja u organima za disanje: kašalj: 33%, — ispljuvak 34%; — Plućne povrede ne tuberkuloze (bronhitis, asthma, emphysem): 5%; — Stare tuberkulozne povrede, zakrečene: 4%; — Tuberkuloza u razvoju: 1,25%.

Po ovim brojkama rezultira da je velik broj radnika, koji kašlju i izbacuju, skoro jedna trećina njih. Naprotiv postotak afekcija pluća nije povišen. Čak je i vrlo slab, ako se uzme u obzir samo slučaj tuberkuloze u razvoju. Još više začuđuje statistika ako se uzme u obzir da je 16% od svih radnika bilo u ratu oštećeno otrovnim plinovima. Oni su mogli da normalno rade, stanje im se nije pogoršalo, ako se nije čak i popravilo.

Statistika po trajanju rada.

Razdijelivši radnike po grupama na one sa radom više od 10 godina, i one sa kracim vremenom rada dobio se:

Prva grupa. (Više od 10 godina rada — 67 radnika): 38% sklonosti kašlju — 34% sklonosti izbacivanju; — 9% povrede pluća obične naravi (bronhitis, astnma, empnysem); — 4,5% stare tuberkulozne povrede, zakrečene. Ni jedan slučaj tuberkuloze u razvoju.

Druga grupa. (Kraće vrijeme rada — 94 radnika): 31% kašlju ili izbacivaju; — 3% afekcija pluća hronične naravi, ne tuberkulozne; — 4,5% povrede na bakcilarnoj osnovi (pleuritis ili skleroza); — 2% tuberkuloza u razvoju.

Uporede li se ove dvije grupe (sa deset godina rada i manje od toga), vidi se da su obične smetnje na plućima, kao asthma, emphysem, bronnitis, češće kod radnika, koji su duže u poslu. Naprotiv, plucna tuberkuloza, stara ili svježa, u razvoju ili ne, osjetljivo je rjeđa kod tih istih radnika (4,5% umjesto 6,5%).

Statistika po mjestu rada.

Treba uporediti radnike po mjestu gdje obavljaju rad: punjenje vreca, isprašivanje i mlin. Kašalj i izbacivanje nalazimo najviše kod onih, koji ispražnjuju vreće (38%); a onda dolaze oni, koji pune vreće (30%), a najmanji je postotak kod onih, zaposlenih oko žrvnja (25%).

Može se dakle zaključiti da postoji paralelizam između količine prašine, koja se stvara u radionici i između simptoma iritacije ždrijela i dušnika (kašalj, izbacivanje). Nadalje da se vidi kako Portland cement ima samo sporednu ulogu kod nastajanja plućnih povreda. U tome se slažu i lekari tih fabrika. Oni misle također, da cementna prašina ne pogoršava tuberkulozu.

Još jedna konstatacija: veliki broj radnika prešao je pedesetu godinu, a mnogi su već i napustili rad. Vidjelo se radnika i sa sedamdeset godina, koji su već četrdeset godina proveli u radu. Dokaz, da im cement nije nepovoljno uticao na pluća. Mortalitet je u jednoj fabrici bio ovaj: u sedam godina, na otprilike 250 radnika bio je mortalitet 14 slučajeva, dakle dva slučaja smrti na godinu, t. j. $8^0/_{00}$. Među svim tima samo dva od plućne tuberkuloze.

Zaključci iz ankete bili bi ovi: u modernim fabrikama Portland-cementa, radnici iskazuju jaki procenat površnih afekcija zrač-

Digitized by Google

nih puteva, a malen broj boluje na plućnoj tuberkulozi. Čini se dakle nemogućim da bi cementna prašina stvarala predispoziciju za tuberkulozu. Nadalje: ova se zaključivanja odnose jedino na fabrikaciju cementa, ali ne i na njegovu upotrebu u gradnjama. To je poglavlje za sebe, i o tom nije bilo namjere raspravljati.

Po Dr. André Feilu, šefu odjela za studij profesionalne patologije u Institutu industrijalne higijene, Paris preradio Dr. B. N.

RENTGENSKI FILM ILI PAPIR?

Rentgenografija je neosporno jedna od najpozitivnijih, najkorisnijih metoda uopće, ali je uza sve svoje medicinski dobre kvalitete i jedna od najskupljih metoda, kojima radimo. Danas, kad je općenito nastojanje, da se kod svakog danog kazusa upotrebe sva potrebna moderna pomagala, glavna smetnja često prerijetke upotrebe rentgenske fotografije jest ta ekonomska strana.

Razumljivi su stoga pokušaji — osobito sada u doba teške ekonomske krize — da se skupi celuloidni film zamijeni jeftinijim, no dijagnostički suficijentnim materijalom. Kako je teško pronaći jeftiniju materiju, koja bi imala sva dobra fizikalna svojstva filma, dolazi za sada u obzir jedino fotografska emulzija na papiru.

Mi imamo uglavnom iskustva s plućnim snimkama, kod kojih je standard-format 30 × 40 cm. Rentgenskom filmu te veličine je cijena cca 60—70 dinara, dok papir te veličine stoji oko 12 dinara, dakle sa cca 20% cijene filma. Eklatantno je, da sa svakom potrebnom snimkom na papiru uštedimo gotov novac i ekonomsko opravdanje upotrebe rentgenskog papira je izvan diskusije. Osim što je papir percentualno mnogo jeftiniji od filma i apsolutna mu je cijena tako niska, da ne bi više trebalo biti ekonomske »kontraindikcije« rentgenskom slikanju.

No medicini nije dovoljno, da je neka metoda jeftina, ona mora da je barem dostatna.

Danas se u rentgenografiji upotrebljava isključivo film s obostranom emulzijom i dvostrukom folijom (kombinacijom folija), tako da se i minimalne razlike svijetla i sjene sumacijom pojačavaju. Kod papira je naprotiv moguća samo jednostrana emulzija i jedna folija. Za svakoga, tko se malo razumije u fotografiju jasno je, da će kod debelih (rentgenoloških gustih) objekata film dati bolje rezultate i da će papir prije zatajiti (de Veer). Toliko u fizikalnom smislu. Praktično medicinski to dolazi u obzir kod finih i najfinijih patoloških promjena (na pr. fine, poglavito hematogene diseminacije u plućima) i ekscesivno debelih individua, a to su ipak dosta rijetki slučajevi. Obično su ljudi, a naročito bolesni ljudi ili srednje hranjeni ili mršavi i kod njih se uz odgovarajuću fotografsku tehniku mogu zaista očekivati dobre ili dijagnostički barem dostatne snimke.

Spomenuti prigovor je jedina stvarna zamjerka rentgenskom papiru, koja uza svu važnost i težinu ne može poništiti ostale dobre i izvrsne osebine, koje su taj papir održale i proširile u praksi, — osobito u Njemačkoj. Uostalom kod spomenutih graničnih i sasvim nepodesnih slučajeva lako ćemo upotrebiti film, da potpuno zadovoljimo savremene dijagnostičke zahtjeve.

Tvrdnje, da je papirna snimka u najboljoj ruku fiksacija dijaskopskog nalaza (Mühlmann, cit. po de Veer-u), nijesu ni izdaleka osnovane — no i u tom slučaju bi papirna snimka imala svoju funkciju u praksi, barem dao dokumenat: medicinski i često juridični.

Naša iskustva u cijelosti potvrđuju gotovo općenito uvjerenje, da papirna snimka pruža kud i kamo više od dijaskopije, osobito kod finijih promjena (de Veer, M. Neumann, Bräuning[1], Katentidt[1]).

Ne donosimo reproduciranih primjera, jer su klišeji skupi i jer ne bi bio nikakav dokaz, ako bi izabrali samo par najboljih snimaka. Samo najbolje snimke ne bi mogle baš mnogo da govore o vrijednosti općenite upotrebe te metode (de Veer).

Anketa, koju je poveo Weissfeiler kod većeg broja poznatih dispanzera, lječilišta i rentgenskih instituta Njemačke, pokazala je da je rentgenski papir dobio svoj medicinski raison d'être. Citirat ćemo ukratko najvažnije rezultate te ankete:

a) jednoglasno je naglašeno, da je papirna snimka nadmoćnija od dijaskopije (no svakako ne čini dijaskopiju suvišnom, kao ni film).

b) gotovo svi se autori slažu u tome, da se veliki broj filmskih snimaka dade nadomjestiti papirnim.

c) indikacije papirnih snimaka su šire nego filmskih — radi jeftinoće (i to je prednost pred filmom). To je od osobite vrijednosti kod katasterskog snimanja u dispan-

[1] Cit. po Weissfeiler-u.

Digitized by Google

zerima i kod fotografske kontrole svježih procesa (serije snimke).

d) prigovor da je papir manje osjetljiv za fine nijanse je opravdan, ali je praktički od važnosti tek u relativno malom broju slučajeva (na taj smo se prigovor u početku opširnije osvrnuli).

e) umanjene kopije se lako dadu praviti pomoću naprava, gdje se slika osvjetljuje ravnomjerno odozgor (na pr. »Photopult«).

f) tehnika je ista kao kod filma, tek valja više paziti na pravilnu ekspanziju.

g) osjetljivost papira za x-zrake (i time za trajanje ekspozicije) je kod današnjih dobrih papira ista kao kod filma.

Spomenuli bi još kao prednost papira pred filmom manju opasnost kod požara.

Naša iskustva u cijelosti potvrđuju rezultate spomenute ankete.

Naveli bi još neke tehničke detalje: Razvija se rentgenski papir isto kao i film, samo u vodi papir nabubri i tako mu se format nešto poveća. To smeta kod razvijanja u tank-u, jer se papir obično izbaci iz okvira za razvijanje, ako su oni tačno dimenzijonirani za prvotni format (na pr. 30 × 40 cm). Tome se dade pomoći, da se papir malo obreže prije stavljanja u okvir, ili da se upotrebe okviri sa širokim rubom, iz kojih se teško mogu izbaciti. Za liječnike, koji imaju manji pogon i za koje je nabava tank-a preskupa, važno je napomenuti, da se i u zdijeli mogu odjednom razvijati dva i tri papira, a isto tako i fiksirati, jer su papiri mekani, te se njihov emulzijoni sloj ne ozlijedi međusobnim trenjem, kao što bi se to desilo kod filma u sličnom slučaju.

Dosta pridonosi čistoći i briljanci slike, ako joj se dade visoki sjaj (Hochglanz), samo se za aparate s električnim grijanjem moraju slike prije ili poslije fiksiranja otvrdnuti u formalinskoj i alaunskoj kupelji, inače se želatina emulzijonog sloja rastopi i pokvari snimku.

Spomenuli smo da je osjetljivost dobrih papira ista kao i kod filma, — neki preporučuju mekše zrake, a ima predloga, da se radi i s tvrđim zrakama. Mislimo, da to nije od naročito važnosti. Mogu se mirne duše uzimati jednake zrake i ekspozicija kao i za običajne filmove, a svaki će pojedini liječnik već vlastitim iskustvom doći do najboljih data za vlastitu aparaturu.

Potakli smo ovo pitanje, jer je od velike važnosti baš za radničko osiguranje, u kojem mora biti bazom cijelog poslovanja racijonalna štednja. Ako samo uzmemo u obzir velike cifre potrošnje rentgenskog materijala u cijelom osiguranju, vidjet cemo, koliko se gotovog novca dade uštediti. Pa da se baš ta ušteda opet upotrebi na rentgenski materijal (rentgenski papir?!), dijagnostički i s time zdravstveni dobitak je očevidan.

Držimo, da je moguće za pretežni broj snimaka upotrebiti rentgenski papir, u svakom slučaju barem 50% svih snimaka dati će dijagnostički potpuno dovoljne rezultate, ako se načine na papiru.

Predložili bi, da se to aktuelno pitanje potakne u našem socijalnom osiguranju bilo jednom stručnjačkom anketom, bilo na koji drugi način, pa da se onda makar i naredbenim putem odrede neke smjernice za upotrebu jeftinog rentgenskog papira kao medicinski najčešće dovoljnog surogata za skupi film. Efekat bi bila sigurna ušteda!

Nije rentgenski papir fotografski bolji od filma i to nitko i ne misli tvrditi, ali je danas često puta podesniji, jer je jeftiniji. Redovne diagnostičke zahtjeve možemo najčešće zadovoljiti i snimkom na papiru, za izuzetne slučajeve i naročito fine promjene ostaje nam opet film na slobodnu upotrebu. Bolje je u rijeđim slučajevima napraviti poslije eventualno nedostatne papirne snimke još i jednu filmsku (dakle dvostruko snimanje) nego redovno ili isključivo upotrebljavati film.

U radničkom je osiguranju pravilo »expeditio simplex« — to je jedino moguća i ispravna uredba, pa što vrijedi za recepturu, treba da važi i za rentgenologiju, — dakako ako se pokaže, da osiguranik nije tim načinom poslovanja oštećen.

A naše socijalno osiguranje ima dosta stručnih ljudi, da to prosude i osude.

Dr. STANKO DUJMUŠIĆ.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

TUMAČENJE § 84., al. 1. Z. O. R.

(Rješenje Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 31 maja 1933 br. 109/1933 R. O.)

Član S. J. podignuo je otštetni zahtjev za nesrećni slučaj, koji ga je zadesio 24 oktobra 1930 god. u Osijeku u poslu daruvarske Građanske dioničke štedione.

Rentni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika pronašao je u svojoj sjednici od 21 septembra 1932, da prijavljen nesrećni slučaj ne pruža pravo na rentu te zaključio, da se ima na osnovu § 107 Zakona o osiguranju radnika otštetni zahtjev podignut zbog gore navedenog nesrećnog slučaja odbiti i to iz slijedećih razloga: S. J. u vrijeme nesrećnog slučaja bio je u Osijeku akviziter daruvarske Građanske dioničke štedione, pa je u Osijeku pod jednim krovom imao svoj stan i uredske prostorije. 24 oktobra 1930 god., između 7 i 8 sati u jutro, pošao je na klozet u dvorištu, pa je na vlažnim dvorišnim ciglama poskliznuo, pao i povredio već od djetinjstva zgrčenu i kraću desnu nogu.

Opisani nesrećni slučaj nema veze s poslom, jer je zadesio S. J. u kući, gdje mu je s uredskim prostorijama ujedno bio i stan, a prije nego je počelo vrijeme uredovanja, koja se posljednja okolnost dokazuje činjenicom, da niko od njegovih sunamještenika još nije bio došao na rad. Taj je dakle nesrećni slučaj u vezi sa stanom S. J., i kad je unesrećen pri polasku iz stana na klozet, on je pretrpio nesrećni slučaj svakidašnjeg života, a ne poslovni.

Kako pak Z. O. R. obeštećuje samo nesrećne slučajeve, pretrpljene na poslu i u vezi s poslom (§ 84), stoga je valjalo S. J. odbiti od prava na unesrećeničku rentu.

Protiv ove presude podnio je S. J. žalbu sudu radničkog osiguranja u Zagrebu, koji je 28 februara 1933 izrekao slijedeću presudu: »Žalba S. J. iz Zagreba podnešena proti odluci Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu od 21 septembra 1932 br. R. 32.659-11.318-32, uvažuje se te se Središnji ured za osiguranje radnika osuđuje, da plaća S. J. iz Zagreba stalnu rentu ustanovivši kao temelj otštete obezbijeđenu zaradu od godišnjih D 14.400.— za 100%-tno umanjenje njegove radne sposobnosti za vrijeme od 24 oktobra 1930 do 24 januara 1931, u mjesečnim obrocima od D 1.200.—, za 75%-tno umanjenje radne sposobnosti od 25 januara 1931 do 24 marta 1931, u mjesečnim obrocima od Din 900.—, za 50%-tno umanjenje radne sposobnosti od 25 marta 1931 do 24 marta 1932, u mjesečnim obrocima od Din 600.—, te za 30% umanjenje radne sposobnosti od 25 marta 1932 dalje, u mjesečnim obrocima od Din 360.—, svaki obrok nakon njegovog dospjetka, u roku od 15 dana pod prijetnjom izvršenja presude po sudskoj izvršnoj vlasti.«

R a z l o z i:

Žalilac obrazlaže svoju žalbu tim, da je dana 24 oktobra 1930, pretrpio nezgodu padom u dvorištu zbog kojega je zadobio prelom u gornjoj trećini desnoga femora. Traži, da mu se stavi u tečaj renta za nesrećni slučaj.

Tuženi ured prigovara, da je žalilac u vrijeme nesrećnog slučaja bio u Osijeku akviziter daruvarske Građanske dioničke štedione, pa da je u Osijeku pod jednim krovom, imao svoj stan i uredske prostorije.

24 oktobra 1930, između 7 i 8 sati prije podne da je pošao na klozet u dvorište, pa da se je na vlažnim dvorišnim ciglama pokliznuo, pao i povredio već od djetinjstva zgrčenu i kraću nogu.

Opisani nesrećni slučaj da nema veze s poslom, jer je zadesio žalioca u kući, gdje mu je s uredskim prostorijama ujedno bio i stan, a prije nego je počelo vreme uredovanja, koja se je posliednja okolnost dokazala činienicom, da niko od njegovih sunamještenika još nije bio došao na rad. Taj nesrećni slučaj da je u vezi sa stanom S. J. i kad je unesrećen pri polasku iz stana na klozet, da je pretrpio nesrećni slučaj svakidašnjega života a ne poslovni.

Sud nakon danas provedene rasprave, iz iskaza zaprisegnutog svjedoka V. M., uvjerio se, da je žalilac na dan, kada je pretrpio nezgodu započeo svojim redovnim radom, kao glavni zastupnik »Građanske dioničke štedione« Daruvar, u Osijeku u njezinim uredskim prostorijama Ružina ulica 40, u dvorištu prije 7 sati u jutro. Kada je poslije 8 i ¼ sati u jutro krenuo kroz dvorište, da proslijedi redovni svoj put na vaniski svoj posao, okliznuo se na vlažnoj cigli, kojom je bilo popločeno dvorište, te je pao i tom zgodom prelomio desnu nogu. Sud dakle smatra neospornim i dokazanim, da je žalilac pretrpio nesreću u redovnom svome poslu u vrijeme dok ga je izvršivao.

Digitized by Google

Na ovoj okolnosti ne može ništa promijeniti tvrdnja tuženoga ureda, da u uredu još nije bilo namještenika, uslijed čega, da žalilac u vrijeme, kada mu se desila nesreća, nije još obavljao svoj redovan posao, jer je žalilac imao uopće tek samo jednu namještenicu i to Š. T., koja ovog kritičnog dana radi bolesti još u ured nije bila došla, jer je od žalitelja imala dozvolu da radi svoje boležljivosti dolazi u ured tekar između 8½ i 9 s. Vrijeme desivše se nezgode utvrđuje također i iskaz zaprisegnutog svjedoka S. dr. A., koji je unesrećenom pružio prvu pomoć i čiji iskaz ne stoji u nikakovoj protimbi glede ove okolnosti s onim V. M.

Za presuđivanje pitanja poslovne nezgode, koju je žalilac pretrpio, iskaz zaprisegnute svjedokinje K. M. ne može ništa promijeniti, jer sud smatra dokazanim, da je žalilac započeo svojim redovnim radom još prije 8 sati u jutro.

Pošto su se dakle kod žalioca stekli svi uslovi iz norme § 84 al. 1 Z, O. R., sud je njegovome zahtjevu u cijelosti udovolio i sudio, kako je to u dispozitivnom dijelu ove presude rečeno.

Obezbijeđena godišnja zarada, koja je uzeta kod žalioca kao temelj otštete od godišnjih Din 14.400.—, proračunata je dosljedno ustanovama § 21 al. 4 i § 93 Z. O. R. a na temelju osobnog lista žalioca, kao i prijavnice njegovog poslodavca »Građanske dioničke štedione« Daruvar«.

Postoci pak radne nesposobnosti kao i njihovo trajanje ustanovljeno je po sudu na temelju nalaza i mnijenja sudbeno-liječničkih vještaka.«

Protiv ove presude uložio je Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu žalbu Stolu sedmorice kao Vrhovnom sudu radničkog osiguranja u Zagrebu, koji je 31 maja 1933 žalbu Središnjeg ureda odbacio iz slijedećih razloga: »Žalitelj svojom žalbom upućuje na ništavost pobijane osude po § 170 t. 8. Z. O. R. Ova ništavost ne postoji.

Pobijana je presuda dovoljno obrazložena, ona je potpuna i u skladu sa sadržajem spisa i sa propisima zakona.

Ona je primijenila ispravno zakon na ovaj preporni slučaj, pa stoga nema u njoj ništavosti po t. 8 § 170 Z. O. R.

Budući da u postupku Suda radničkog osiguranja nema ni druge nijedne ništavosti navedene u § 170 Z. O. R. (t. 1—7), to je valjalo žalbu žaliteljevu kao neosnovanu odbaciti.«

S. SKOVRONSKY.

NADPREGLED IN ZDRAVNIŠKA KOMISIJA.

(Razsodba Stola sedmorice oddelek B z dne 3 XI 1931 ŽOR 44-31 ter z dne 11 X 1932 ŽOR 125-1932.)

Okrožni urad za zavarovanje delavcev je ustavil zavarovanemu članu A P-u s 26 oktobrom 1929, nadaljno izplačavanje hranarine, ker je po mnenju uradnega zdravnika postal sposoben za delo. Nadpregleda in zdravniške komisije ni zahteval, pač pa se pritožil na sodišče delavskega zavarovanja in zahteval, da se mu prizna hranarina tudi še po 26. oktobru 1929.

Sodišče delavskega zavarovanja je tej pritožbi ugodilo in prisodilo A. P.-u hranarino za čas od 26 X do 18 XI 1929, češ, da obstoja po mnenju sodnega izvedenca verjetnost, da je bil v navedenem času nesposoben za delo.

Zoper to razsodbo se Okrožni urad pritožil na Stol sedmorice, ki je pritožbi z razsodbo ŽOR 44-1931 z dne 3 XI 1931 ugodilo, pobijano sodbo razveljavilo in vrnilo zadevo prvemu sodišču v ponovno razsojo in razpravo s sledečo utemeljitvijo:

»Pogoi za dosego hranarine je, da je zavarovani član nesposoben za pridobivanje (§ 45 št. 3 ZOR). Pridobitna nesposobnost pa mora biti ugotovljena po uradovem zdravniku. To sledi iz določbe § 54 odst. 7 ZOR, po kateri je Okrožni urad celo v primerih, v kojih je član v nujnosti bil primoran se poslužiti neuradovega zdravnika, dolžen plačati hranarino le, ako uradov zdravnik potrdi pridobitno nesposobnost. Je tudi povsem naravno, da je zakonodajalec pridržal nosilcu zavarovanja kontrolo nad člani, katerim naj izplačuje hranarino.

Ko pa v navzočnem primeru tožiteljeva pridobitna nesposobnost za dobo od 26 X 1929 dalje — ni ugotovljena po uradovem zdravniku, ni zakonite podlage, da se je tožitelju prisodila hranarina za čas od 26 X 1929 do 18 XI 1929.

Čim je uradov zdravnik Dr. P res tožitelja, kako ta trdi, neopravičnо izločil 26 X 1929 iz staleža bolnikov, je tožitelj mogel zahtevati nadpregled oziroma ob neuspehu nadpregleda, da se predstavi zdravniški komisiji.

Ker je tožitelj vse to opustil, je izgubil pravico na hranarino in je prvo sodišče, ki mu je navzlic temu prisodilo hranarino, kršilo zakon«.

Digitized by Google

Na ponovni razpravi pa je sodišče ponovno prisodilo A. P-u. zahtevano hranarino in utemeljilo svojo sodbo takole:

»Nikjer ni zakonite določbe, da se mora član v slučaju, da smatra izrek uradovega zdravnika za nepravilen ali neupravičen, obrniti na nadpregled ali na zdravniško komisijo. Tozadevno tudi ni dokazano, da bi bil uradov zdravnik člana podučil. Tudi ni nikakega pismenega poduka v ordinacijski sobi zdravnika. Kompliciranje pritožbenih in apelacijskih poti otežkoča bolnem delavcu priti do zakonitih dajatev in neprimerno oškoduje njegovo ekonomsko stanje. Za nadpregled ali pregled po zdravniški komisiji je potrebno potovanje, ima za posledico izgubo denarja in časa in komplicirana birokratična pot za dosego nadpregleda ali zdravniške komisije, napravi ob resni bolezni, ki je zvezana z bolečinami vsako prizadevanje iluzornim. Edini izhod za resno bolnega je tedaj, da se zateče k neuradovemu zdravniku po zdravljenje.

Pritožnik je imel pravico dokazati svojo bolezen pred sodiščem delavskega zavarovanja. Po mnenju sodišča, ki mora objektivno in natančno uvaževati vse ugotovljene okoliščane, je sodišče prišlo do prepričanja, da je v svrho čim natančnejše in tudi medicinsko neoporečne presoje tega vprašanja poslužilo tudi sodnega zvedenca. Tudi njegova izjava je podkrepila druge dokaze. Sam zakon določa, da mora intervenirati pri sodišču delavskega zavarovanja samo oni zdravnik, ki ni pogodbeno vezan z Okružnim uradom in ni zdravil pritožnika tekom bolezni. Iz tega sledi, da ni samo izrek uradovnega zdravnika merodajen, ali je bil član bolan, ali je bil delanezmožen in za koliko.

Sodišče je prišlo do prepričanja, da je bil v času od 26 X 1929 do 16 XI 1929 v resnici za delo nesposoben, njegovo bolezen še posebno utrjuje kasneje izvršena operacija na želodcu, in da mu gre pravica do hranarine za 22 dni po Din 16.—, kar znese Din 352.—.«

Okrožni urad se je tudi zoper to razsodbo sodišča delavskega zavarovanja pritožil in, Stol sedmorice je s svojo razsodbo z dne 11 oktobra 1932 ZOR 125/1932 tudi tej pritožbi ugodil in pobijano sodbo razveljavil s sledečo utemeljitvijo:

»Vrhovno sodišče se poziva na razloge svoje v predmetnem sporu že izdane rešitve z dne 3 XI 1931 Žor 44/31 in še dodaje, da je bila ustanova zdravniškega nadpregleda ter pregleda po zdravniški komisiji uvedena na osnovi § 217 Statuta v svrho, da se rešujejo pri dajatvah bolniških podpor nastali spori, kolikor se tičejo vprašanja, ali je podporo zahtevajoči član dejansko bolan odnosno delanezmožen ali ne, da more potem Okrožni urad na tej podlagi v lastnem področju uravnati svoje poslovanje. Zato pa sledi že iz svrhe te ustanove same, da se morajo člani držati poti, ki jim je začrtana z njeno uvedbi in je dolžnost vsakega člana, ki se hoče poslužiti dobrot delavskega zavarovanja, da se seznani z napravami zavarovalne organizacije. Ne gre torej, kakor prva sodba meni, za nepotreben birokratizem. Tožiteli je mogel, ko je bil od uradovega zdravnika zavrnjen, zadevo pismeno javiti pristojni ekspozituri ali Okrožnemu uradu, ki bi gotovo izdal potrebne ukrepe. Vse to bi ne povzročilo niti posebnih težav niti pomembnih stroškov. Naravno je vsako iskanje pravice, ki se komu krati, združeno za dotičnika z večjimi ali manjšimi neprijetnostmi. Ker je tožitelj po zavrnitvi s strani uradovega zdravnika opustil nadaljne korake pri Okrožnem uradu, je s tem izgubil pravico uveljaviti zahtevek na hranarino pred sodiščem delavskega zavarovanja. Določba § 167 ost. 5 ZZD, na kojo prvo sodišče kaže v oporo svojega stališča, urejuje zgolj postopanje pred sodiščem delavskega zavarovanja glede pritegnitve sodnih izvedencev in nima z navzočim vprašanjem ničesar skupnega.

Bilo je vsled tega pritožbi ugoditi in odločiti, kakor v izreku.«

R. S.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

XVI SASTANAK KOMITETA MEĐUNARODNE SREDIŠNJICE SAVEZA BOLESNIČKIH BLAGAJNA ODRŽANE 3. I 4. MAJA O. G. U ŽENEVI.

Sastanku prisustvovao je na poziv pretsedništva pretsednik velikog saveza francuskih »uzajamnih« bolesničkih blagajna, g. Heller, koji je pretsednik odbora za organizaciju kongresa Međunarodne središnjice koji će se u septembru ove godine održati u Parizu.

Pretsednik komiteta, belgijski senator Jauniaux, javio je, da je austrijski savez na mjesto pokojnog zaslužnog člana komiteta Janečeka delegirao u komitet g. Schorscha.

1.) Prva je tačka dnevnoga reda bila rasprava o situaciji koja je nastala istupom glavnog njemačkog saveza iz Središnjice. Autonomija ovog saveza je ukinuta, poslove samouprave vrši komesar vlade g. Brucker, koji je brzojavno najavio istup glavnog saveza iz Središnjice. Istup je brzojavno primljen na znanje. Središnjica mora da povećanom aktivnošću nadoknadi štetu, nastalu istupom glavnog njemačkog saveza. U središnjici zastupljeno je 17 država, njihova živa saradnja dokaz je tome kako su jake međunarodne veze nosioca bolesničkog osiguranja. Veliki interes za kongres u Parizu dokazuje da će unatoč materijalnih teškoća kojima se danas bori bolesničko osiguranje ovaj kongres biti snažna manifestacija za samoupravu i za međunarodnu saradnju nosioca bolesničkog osiguranja.

2.) Središnjica počela je akciju da se sakupljaju u bolesničkom osiguranju podaci o uplivu nezaposlenosti na zdravlje osiguranih radnika i njihove obitelji. Pošto je higijenska sekcija Društva Naroda u vezi sa nosiocima osiguranja u raznim zemljama već počela sa sakupljanjem tih podataka, treba čekati na rezultate toga rada, odgoditi vlastitu anketu.

3.) G. Gisinger referent sekcije za socijalnu farmakologiju izvješćuje o rezultatima akcije protiv skupoće lekova. Švajcarski savez vodi akciju da se skrati rok zaštite imena onih farmakoloških preparata koji su za uspešno lečenje stanovitih bolesti potrebni i koji su zbog preterane zaštite imena lekova nesnosno skupi. Zaštita traje 15 godina, po novim propisima može se zaštita skoro neograničeno produžiti. Dividende farmaceutske industrije u pojedinim zemljama su i sada za vreme krize vrlo velike. Zaključeno je 1. da će se akcija švajcarskih blagajna za skraćenje roka zaštite farmaceutskih preparata međunarodno podupirati. 2. da će se proširiti akcija za sniženje cena farmaceutskih preparata u radničkom osiguranju. Materijal o ovom pitanju pripremiće tajništvo.

Francuski delegati su izneli da u Francuskoj postoji moćni koncern farmaceutske industrije. Po novom zakonu o osiguranju radnika blagajne ne mogu otvoriti nove apoteke. Ali mutualit-i, stare blagajne, mogu po Zakonu od godine 1897 da imaju svoje apoteke i na temelju ovog Zakona imaju francuske blagajne celi niz vlastitih apoteka.

4.) Dnevni red konferencije u Parizu ustanovljen je. Konferencija biće od 27. septembra do 2. oktobra. Od toga otpada 2 dana na posećivanje ustanova socijalnog osiguranja. Sednice biće u Palais de Mutualite. 27. septembra u 15 sati biće sednica komiteta. U 17 sati biće glavna sednica za izbore, u 20 sati biće svečana sednica otvorenja. Raspravljalo se još o glavnim načelima referata o lekarskoj službi u radničkom osiguranju. 28. i 29. septembra radiće odbori. 30 septembra biće opet plenarna sednica. 1. oktobra u nedjelju biće u Parizu pregledane ustanove socijalnog osiguranja 2. oktobra sanatorij Villiers kraj Pariza.

5.) Ustanovljeni su predlozi o promjeni Statuta međunarodne konferencije. Svaki će savez dobiti po jednog zastupnika u komitetu, koji će od sada imati oko 36 članova. Da se uprava može ipak svršiti bez saziva tog prevelikog tela, stvara se pretsedništvo koje se sastoji iz pretsednika i 8 potpredsednika, takozvani »b i r o«. Svaki savez ima na glavnoj skupštini i dalje 5 delegata. Svaki savez koji ima preko milijun članova ima pravo na još jednog redovnog člana. Ako savez ima više od 4 milijuna članova ima 3 glasa više, ako ima više od 7 milijuna članova ima 4 glasa više, ako ima više od 10 milijuna 5 članova više. Više od 10 članova ne može da ima ni jedan savez. Odluke su pravovaljane ako je polovica saveza prisutna.

6. Nakon iscrpnog izvještaja blagajnika primljeni su zaključni računi. Saldo je 8179 švajc. franaka viška za prošlu godinu. Komite zahvaljuje sekretarijatu na velikom uspešnom radu.

Pretsednik Jauniaux zaključio je sednicu komiteta time da je uputio apel na sve

Digitized by Google

prisutne da učine sve da pariška konferencija koja ima veliku važnost za socijalno osiguranje bude što uspešnija. Dr. H.

PENZIONO OBEZBEĐENJE GLUMACA I OSTALOG POZORIŠNOG OSOBLJA U JUGOSLAVIJI.

Između drugih intelektualnih radnika, glumci i pozorišno osoblje doskora su spadali, mahom, u red onih, koji su u slučaju starosti i iznemoglosti lišeni jedne organizovane zaštite, već su interesenti bili neposredno upućeni na pribiranje sretstava putem drugarske akcije, oslonjene na ćudljivo shvatanje i raspoloženie publike u davanju milodara. Danas se oni ne razlikuju više na »razvrstane« i »nerazvrstane«. Za taj uspeh, nesumnjivo, imaju da zablagodare svojoj sindikalnoj organizaciji — Upravi udruženja glumaca Kraljevine Jugoslavije, koja je uspela okupiti u svoje krilo glumce i ostalo osoblie naših pozorišta, te zainteresovati nadležne krugove, koji su manifestovali svoje razumevanje opravdanih zahteva glumaca davanjem zakonskog ovlaštenja Ministru prosvete u Finansijskom zakonu za 1932./33. godinu (§ 27. tač. 2.). Na osnovu tog ovlaštenja Ministar prosvete propisao je, u saglasnosti sa Ministrom finansija, »Pravilnik o načinu naplate taksa u korist Centralnog penzionog fonda članova pozorišta Kraljevine Jugoslavije, P. br. 35.284 od 7. septembra 1932 godine« (objavljen u »Službenim novinama«, br. 236 XC od 12. oktobra 1932. godine), koji je stupio na snagu 19. oktobra 1932. god.

Pravilnik predviđa, po pravilu, naplatu taksa od svake ulaznice za javne umetničke priredbe dramskog karaktera, izuzevši pretstave i koncerte koje priređuju razna diletantska društva ili ako je umetnička priredba namenjena strogo humanim svrhama, što se mora utvrditi uverenjem Ministarstva prosvete. Također oslobođene su takse i besplatne ulaznice službenih organa Ministarstva prosvete i finansija, kao i stalne besplatne ulaznice Ministarstva unutrašnjih poslova, pretstavnika štampe i dežurnog pozorišnog lekara.

Takse su sledeće: 1. Za pretstave u državnim (središnim i oblasnim) kao i u banovinskim pozorištima: od sedišta u ložama, partera i I galerije, od fotelje odnosno sedišta I reda u parteru, kao i od fotelje na I galeriji (balkon) — po 2 dinara; od sedišta u II galeriji (balkona), od fotelje odnosno sedišta II reda u parteru i od sedišta u parketu, kao i od sedišta I i II reda na I galeriji — po 1.50 dinara; od svakog sedišta na II galeriji po 1.— dinar; i od sedišta na poslednjoj galeriji, kao i od mesta za stajanje — po 0.50 dinara. — 2. Za pretstave povlaštenih i drugih domaćih putujućih pozorišta: a) ako se priređuju u zgradama državnih ili banovinskih pozorišta ili u drugim zgradama sa ložama (koncertne dvorane), plaća se polovina takse gore pod 1. navedene; b) u protivnom, plaća se: od sedišta 1.— dinar, a od mesta za stajanje 0.50 dinara. — 3. Za javne koncerte domaćih umetnika plaća se taksa isto kao i gore pod tač. 2. — 4. Za priredbe (koncerte i pretstave) stranih umetnika, ako se održavaju u državnim ili banovinskim pozorištima ili u drugim zgradama sa ložama, naplaćuje se dvostruka taksa označena gore pod tač. 1; u drugim zgradama: od sedišta I reda 2.— dinara, a od sedišta II reda 0.50 dinara. — 5. Na svaku besplatnu (neoslobođenu takse) ulaznicu u državnim (središnim ili oblasnim) i banovinskim pozorištima naplaćuje se globalna taksa od 3.— dinara. — 6. Ako se priredbe izvode pod otvorenim nebom, sa ulaznicama ili sa dobrovoljnim prilogom, naplaćuje se od ulaznice, dotično od osobe 0.50 dinara, osim, ako je priređivač diletantsko društvo. Učestvuju li na takvim priredbama strani umetnici, naplaćuje se po 1.— dinar. — 7. Za sve priredbe sa dobrovoljnim prilozima, ako ih ne izvode diletantska društva (domaća) ili ako nemaju strogo humanu svrhu, naplaćuje se od osobe: 1.— dinar, ako učestvuju domaći umetnici; 3.— dinara, ako učestvuju strani umetnici.

Zakonom je predviđena minimalna taksa od 0.50 dinara, a maksimalna od 5.— dinara od ulaznice (osobe); a za besplatne karte maksimalna je taksa od 3.— dinara. Kao što se vidi, Pravilnikom je kao minimum zadržana taksa od 0.50, za besplatne iskorišćen maksimum od 3.—, dok je za ostale ulaznice predviđena kao maksimum taksa od 4.— dinara, dakle za 1.— dinar manje od zakonom dozvoljenog maksimuma.

Naplatu takse vrše blagajne državnih i banovinskih pozorišta i dostavljaju je, prema mesečnim obračunima, neposredno Centralnoj upravi udruženja glumaca u Beogradu; takse, pak, za priredbe, koje podleže i posebnoj taksi iz Tarif. broja 99a tač 1. Taksene tarife Zakona o taksama (vidi § 27. Zakona o izmenama i dopunama Zakona

Digitized by Google

o taksama od 25. marta 1932. god. — »Službene novine«, br. 70-XXIX od 26. III. 1932. godine), naplaćuju nadležne finansijske vlasti prilikom naplate državne takse i dostavljaju ih najdalje do 15. u mesecu za protekli mesec Centralnoj upravi udruženja glumaca.

Tako ubrata sretstva Centralna uprava udruženja glumaca mora odmah po prijemu deponovati na čuvanje Državnoj hipotekarnoj banci.

Pošto pomenuti Pravilnik ne sadrži nikakve odredbe o kontroli nad upotrebom, već samo naređuje da se iz tih sretstava ne mogu činiti nikakvi izdaci, »dok se ne ustanovi Centralni penzioni fond članova pozorišta Kraljevine Jugoslavije«, znači da imamo očekivati proširenje dosadašnjeg Pravilnika svakako do momenta, kada budu bila prikupljena dovolina sretstva i obrazovan penzioni fond, kako bi, već sadašnji i skoro nadošli, potrebni članovi mogli uživati koristi od ove preko potrebne institucije. I. P. PERIĆ.

ПРЕД НОВИМ УРЕЂЕЊЕМ СОЦИЈАЛНОГ ОСИГУРАЊА У ФРАНЦУСКОЈ.

Критика социјалног осигурања, која је била нарочито жестока у последњој изборној кампањи, није ни након извршених избора престала да јењава. У покрајинама настале су велике сметње провођењу закона, пасивном резистенцијом самих интересената. Министар рада Албер Франсоа недавно је у сенату изјавио, да имаде још читавих департмана у којима се сеоско становништво буни да плати прописане приносе, јер је убеђено да је ово осигурање ствар кратког века и да ће држава једног дана све уплаћене приносе да стрпа у свој сопствени џеп.

Како се мисао социјалног осигурања није могла још те да пробије у редовима маса, како она још није могла да задобије право грађанства, испитивани су разлози таквој ситуацији социјалног осигурања. Код тога констатовано је, да су широки кругови незадовољни са превише бирократским методама администрације, које ометају бржи развитак самог пословања и које доводе до небројених сукоба и противштина у дневном животу.

Најзад у последње време појавише се и гласови, да у данашње време кризе приватни економски живот не може да подноси годишњи издатак за осигурање у висини од 3 до 4 милијарде франака, а исто тако и држава у свом газдинству издатак од 1 милијарде франака. Криза показује да су ниво животног уздржавања и трошкови продукције одвише високи и да побољшање данашњих прилика тражи знатно снижење социјалних терета.

Пригодом недавних расправа о одобрењу буџета изнео је у сенату претставник деснице захтев, да се обзиром на кризу и на лоше стање државних финансија мора пустити социјално осигурање да се »успава«. То јест, приноси се до даљњега не би имали да убирв, напротив имали би носиоци осигурања да пружају потпоре из сакупљених досада резерва све до исцрпљења тих сретстава. У том међувремену треба да се реши проблем социјалног осигурања на сасвим новој бази. Тај предлог десничара забачен је у сенату са 22 противу 6 гласова на срећу осигураника.

Сама влада бави се непрестано питањем реформе постојећег осигурања. Напосе сматра својом дужношћу да реши питање што боље организације осигурања. Влада је обећала концем месеца марта да ће доготовити нову законску основу, која ће се оснивати на предрадовима одбора коморе за социјално осигурање и социјално законодавство и на читавом низу предлога стављених по законодавним корпорацијама. Коначно је недавно г. Министар рада изнео главне принципе ове реформе владе претставницима штампе. Ти принципи садрже следеће главне тачке:

I. Придржавање постојећег законодавства у његовим ширим основима;

II. Организаторно поједностављење у следећим правцима:

а) убирање и економисање са приносима, које су досада вршили многи органи, има се убудуће да скупи у једној руци и то у департманској каси осигурања;

б) убирање приноса путем картица и путем марака осигурања треба да се укине. Оно треба да буде убудуће једноставно уз потпуно искључење осигураног члана. Послодавац има да плати на основу исплатне листе за све осигуране чланове без изузетка месечно или четвртгодишње 8% укупног износа надница (4% свог приноса, а 4% приноса задржаног од надница осигураног члана) и тај принос има послодавац да директно дозначи департманској каси осигурања;

. ц) за извесне категорије радника на пр. за кућне намештенике имали би се убирати приноси у годишњим паушалним сумама;

д) што се тиче потпора треба да се уведе у осигурању за случај болести степеновање хранарине према надничним разредима. У тежим случајевима оболења треба докинути плаћање посебног 20%-тног придоноса осигураника за трошкове лекара. То су мере од којих

Digitized by Google

се очекује поједностављење и појефтињење управе.

Ове идеје наилазе већ сада на различите противштине. Нарочито се критикује искључење осигураног члана из предвиђеног плаћања приноса. То се мотивише тиме, да социјално осигурање отклања тим поступком карактер узајамности а у пракси значи даљње оптерећење послодаваца.

Унаточ велике борбе против постојећег социјалног осигурања морамо казати да је социјалном осигурању прокрчен корак до универзитетске столице. Недавно је наредбом претседника републике основана на Сорбони у Паризу столица за социјално осигурање. То је најбољи знак, да социјално осигурање заузима сигурно али полагано све већу важност међу јавним питањима у Француској.

Б. Х.

KRIZA SOCIJALNOG OSIGURANJA U AUSTRIJI.

Bivši austrijski ministar socijalne politike Dr. Resch iznio je na 25 januara 1933 pred finansijski odbor Narodnog vijeća kratak prikaz o stanju socijalnog osiguranja u Austriji. Ekonomska kriza odrazila se u socijalnom osiguranju znatnim padom broja osiguranika i povišenjem potpora. U osiguranju za slučaj bolesti spao je broj osiguranika od 1,015.000 na 923.000, a u osiguranju namještenika od 256.000 na 243.000, te konačno u osiguranju poljoprivrednih i šumskih radnika od 303.000 na 294.000 članova. Godišnji prihod od prinosa, koji je iznašao god. 1930 205 milijuna šilinga, spao je sada na 190 milijuna šilinga u osiguranju za slučaj bolesti, u osiguranju za slučaj nesreće i iznemoglosti od 104 na 102 milijuna šilinga, a u staranju za slučaj starosti od 25 na 22 milijuna šilinga. Naprotiv povisio se prinos u osiguranju za slučaj neuposlenosti od 117 na 132 milijuna šilinga.

Izdaci na potpore snizili su se u osiguranju za slučaj bolesti od 190 mil. šilinga na 179 milijuna šilinga. Međutim u osiguranju za slučaj nesreće i iznemoglosti povisili su se izdaci na potpore od 84 milijuna na 90 milijuna šilinga, a u staranju za slučaj starosti od 38 milijuna na 46 milijuna šilinga. U osiguranju neuposlenih iznašao je godišnji izdatak za potpore 195 milijuna 1930 god., te je u 1931 god. narasao na 225 milijuna šilinga. Sve grane osiguranja zajedno pokazuju veći izdatak na potporama u iznosu od 331 milijun šilinga. Ukupni pregled prihoda i izdataka za god. 1930—1931 vidimo iz slijedećeg prikaza:

Prihodi

i to:

	u milijunima šilinga 1930 godina	1931 godina
prinosi poslodavaca i radnika	449	446
prinosi države i pokrajina	49	89
pozajmica države osiguranju za slučaj neuposlenosti	52	40
ostali prihodi nosioca osiguranja (uključivši prihode rudarskog fonda za staranje)	28	38
prihodi iz pričuva	10	7
ukupno	588	615

Izdaci

i to:

	u milijunima šilinga 1930 godina	1931 godina
potpore osiguranja	507	540
upravni troškovi	41	40
prirast rezerva	30	17
ostali izdaci nosioca osiguranja	10	18
ukupno	588	615

Razvitak ovih prilika u god. 1932 još je nepovoljniji. U osiguranju radnika za slučaj bolesti bio je smanjen broj osiguranika za daljnjih 10%. U osiguranju namještenika snizio se ukupan broj prinosa od 675 milijuna šilinga u 1931 god. na 620 milijuna šilinga u 1932 god. Na drugoj strani povisio se izdatak za potpore u penzionom osiguranju namještenika unutar godine dana za 8 milijuna šilinga i povisit će se približno za isti iznos u daljnjoj godini.

Finansijski razvitak osiguranja za slučaj neuposlenosti i pružanje potpora u slučaju krize traže naročite mjere u god. 1932, sa kojima su skopčana velika sretstva. U osiguranju za slučaj nesreće nisu više dovoljni prihodi za pokriće izdataka. Tako je na pr. kod nosioca te grane u Beču izdano god. 1932 više za 8.5 milijuna šilinga nego je primljeno prinosa. Rente su iznašale oko 10 milijuna šilinga, a troškovi za staranje u slučaju starosti također stalno se povisuju. Broj uživaoca renta penje se mjesečno za 900 lica. Momentano uživa potporu za slučaj starosti oko 80.000 rentaša.

Digitized by Google

Finansijski položaj osiguranja u Austriji zadaje nadležnima vrlo ozbiljne brige. Potrebne su reforme i potrebna je hitna sanacija prilika na način, da se ne bi suviše opteretila privreda, a s druge strane da se ne bi suviše snizile potpore. U današnje vrijeme poželjno je da se kroz nekoliko godina stabilizira prinos socijalnog osiguranja. Ministarsko vijeće zaključilo je da se sazove komisija za savjetovanje u ovim pitanjima. U toj će komisiji biti paritetno zastupani poslodavci i radnici.

Upravni troškovi u socijalnom osiguranju iznose prosječno 9% prinosa. Plaće namještenika socijalnog osiguranja u pravilu nisu veće od onih ostalih javnih namještenika. Veliki broj tih namještenika u pogledu prava na penziju upućen je na penziono osiguranje privatnih namještenika. U mnogim ustanovama pruža se od strane same ustanove tim namještenicima i poseban dodatak. Radno vrijeme u kancelarijama nosioca socijalnog osiguranja tačno je određeno i u pravilu odgovara onom kod državnih ureda. Prava na odmor i ostale službene dužnosti ravnaju se općenito prema odredbama zakona o namještenicima i nisu tako povoljna kao ona kod ostalih kategorija javnih namještenika. U toku posljednje godine preduzete su opsežne mjere za pojednostavljenje poslovanja kod svih nosioca socijalnog osiguranja. U decembru 1931 god. preduzeto je sniženje plaća, kojim su se snizile plaće za 9% izuzevši one, koje su iznašale mjesečno 200 šilinga. Na taj se način snizio izdatak za lične potrebe nosioca socijalnog osiguranja za 7—8%.

Momentani položaj socijalnog osiguranja nije baš najbolji. On traži, da se pravovremeno pristupi proučavanju pitanja gazdinstva socijalnog osiguranja. U Štajerskoj pojavio se pokret protiv osiguranja poljoprivrednih radnika. Tom zgodom izjavio je bivši Ministar socijalne politike Dr. Resch, da je bijeda seljaštva velika, pa se i osiguranje poljoprivrednih radnika ima u velike boriti sa finansijskim poteškoćama. Naročito je to došlo do izražaja u Austriji, jer se unatoč svih nastojanja nije moglo u praksi postići, da bi se ovim zakonom zaokupila sva lica zaposlena u poljoprivredi i šumarstvu a koja su obavezna na osiguranje. Zahtjev, koji se pojavio u Štajerskoj, da se uvede umjesto obaveznog dobrovoljno osiguranje poljoprivrednih radnika, mora se odbiti sa gledišta stručnjaka. Socijalno - politička svrha osiguranja za slučaj bolesti ne može se postići putem dobrovoljnog osiguranja. I za poslodavce je to vrlo važno, jer je putem obaveze osiguranja jedino moguće odrediti jednake prinose i podržavati jednake uslove konkurencije. Od važnosti je također to, da upravni troškovi osiguranja poljoprivrednih radnika u Štajerskoj iznose po jednom osiguraniku za ¼ manje od prinosa bolesničkih blagajna industrijskih radnika.

Koncem januara 1933 godine održana su u Beču predavanja o položaju pojedinih grana socijalnog osiguranja po poznatim stručnjacima. Pored Ministra Dra. Rescha predavali su još Josef Sinbrunner i Dr. Hans Schmitz. U tim predavanjima iznešeno je stanje pojedinih grana osiguranja. Što se tiče osiguranja radnika za slučaj bolesti bilo je još 1930 godine 55 bolesničkih blagajna, koje su imale u svom poslovanju suficit, a 18 bolesničkih blagajna sa deficitom. God. 1932 pokazuje, da od postojećih 70 bolesničkih blagajna niiedna neće svršiti sa suficitom. Što se tiče potpora u naravi kod tih bolesničkih blagajna pokazuje se pojava prevelikog uživanja. Izdaci za liječničku pomoć ne stoje u nikakvom srazmjeru sa smanjenim prihodima bolesničkih blagajna. Da bi se ovaj dio izdataka u buduće sveo u normalne granice, potrebno je prije svega, da liječnici imaju pred očima potrebe osiguranja za slučaj bolesti i da najstrože prosuđuju da li je netko zdrav ili ne. I osiguranicima treba objasniti teško stanje bolesničkih blagajna i zainteresirati ih za deficit bolesničkih blagajna upozorivši ih kod toga na opasnost, da bi mogli ostali i bez potpora, ukoliko se ne bi potpore svele na visinu prinosa.

Osiguranje za slučaj nesreće prima svoje prinose od privrede. Prestanak mnogih poduzeća i ograničenje rada u velikom broju poduzeća prouzročili su, da počevši od 1928 godine neprestano opadaju prihodi nosioca osiguranja za slučaj nesreće. To je opadanje bilo ispočetka polagano, a u posljednje vrijeme sve brže. Prihodi od prinosa bečkog nosioca osiguranja za slučaj nesreće pali su u posliedniih 5 godina za više od ⅓.

Zakonske potpore u osiguranju za slučaj nesreće ostale su u glavnom na istoj visini. Kod bečkog zavoda spale su te potpore u 1931 god. prema 1930 za 2%, dok su se prihodi od prinosa snizili za 15%. Dakako, da je nestanak mnogih poduzeća prouzročio i sniženje broja poslovnih nezgoda. Ali se ne smije zaboraviti, da zakonske potpore obasižu i trajne rente iz ranijih godina, koje pače sačinjavaju najveći dio opterećenja ove grane osiguranja. S druge strane vladajuća bijeda traži sve veće pravo na potpore iz

Digitized by Google

ove grane osiguranja. Iz ovoga je vidljivo, da zakonske potpore u ovoj grani osiguranja nisu ni približno spale u istoj mjeri kao prihodi. Ako uzmemo u obzir sve nosioce ove grane osiguranja, onda se vidi da kod njih izdaci premašuju prihode. Razlika se mora pokriti iz rezerva. Godine 1931 iznosi samo kod bečkog zavoda deficit 2.1 milijun šilinga, a godine 1932 popeo se taj deficit na 2.7 milijuna šilinga.

Ne smije se također zaboraviti, da osiguranje za slučaj nesreće počevši od god. 1917 neprestano povećava potpore, a da istovremeno ne traži veće prinose. Tako je bila god. 1917 povišena puna renta od 60% na $^2/_3$ obezbeđene zarade. Uvedene su nadalje rente za nesreće koje se dogode na putu, veće rente za lica potpuno bespomoćna i rente za unučad te braću i sestre. God. 1919 uvedene su naknade za proteze, a od god. 1928 uvedene su rente za poslovne bolesti. Od trajnih renta iz vremena inflacije mogu se isplatiti samo male rente putem otpravnina, dok veće, trajne rente ne. Dakle ako se sve to uzme u obzir, postojala je finansijska kriza u grani osiguranja za slučaj nesreće već prije nastupa današnje ekonomske krize, i to počevši od 1923 god.

Austrijska vlada bavi se stoga već duže vremena pitanjem, kako da uvede jedan zdravi finansijski sistem u ovu granu osiguranja. To se može postići, kazao je u svome predavanju bivši Ministar Dr. Resch, jedino spajanjem ove grane osiguranja sa ostalim granama socijalnog osiguranja. Put tome utro je zakon od 1927 god., ali se zbog nepovoljnih ekonomskih prilika to nije moglo dosada provesti. God. 1931 izrađena je reforma cjelokupnog socijalnog osiguranja. Međutim ta reforma naišla je na nemoguće zapreke. Da se onda ta reforma provela, ne bi bila današnja kriza socijalnog osiguranja u Austriji tako teška. Da se donekle to pitanje uredi, predviđa Dr. Resch da treba u prvom redu prenijeti ubiranje i propisivanje prinosa na bolesničke blagajne. Time bi otpala potreba podržavanja dvostrukog broja namještenika za ubiranje prinosa. Treba nadalje ograničiti male rente, koje silno opterećuju upravu zavoda. Najzad treba proširiti obavezu osiguranja u ovoj grani na sva poduzeća, koja potpadaju pod obavezu osiguranja za slučaj bolesti.

Položaj osiguranja namještenika također je postao nepovoljan zbog smanjenja broja osiguranika, zbog sniženja temelja osiguranja i zbog apsolutnog povišenja izdataka. Te tri pojave jednako su se pojavile u osiguranju namještenika za slučaj bolesti kao i u njihovom osiguranju za slučaj starosti. U ovom posljednjem može se kazati još i jače. U prvoj polovici 1932 god. bilo je osiguranje namještenika već u deficitu. Taj deficit iznosio je kod bečkih blagajna oko 700.000 šilinga i iznosit će koncem 1932 god. oko 850.000 šilinga. Kod blagajna za osiguranje trgovačkih i industrijskih namještenika iznosio je deficit koncem oktobra oko 820.000 šilinga. Treća blagajna privatnih namještenika »Kolegialitet« pravovremeno je poduzela mjere štednje, pa je snizila svoj deficit od 61.000 na 26.000 silinga.

U penzionom osiguranju namještenika, kao i u svakom osiguranju, koje pruža trajne potpore — rente, od najveće je važnosti osnutak rezerve za izvršenje zadataka u bližoj budućnosti. Već god. 1932 unatoč povišenja prinosa od 8 na 9% bili su prihodi jedva dovoljni za pokriće izdataka. Godina 1932 imala bi pokazati prihode u visini od 57.19 milijuna šilinga. Izdaci za potpore osiguranja, uključivši prinos za osiguranje rentnika u slučaju bolesti, iznosili su oko 57.2 milijuna šilinga. Izdaci povisuju se godišnje za 8 milijuna šilinga. Dakako, da rezerve moraju brzo nestati kraj tako velikog povisivanja godišnjih izdataka. Za god. 1933 predviđa se deficit od 9 milijuna šilinga. Nepovoljan razvitak kraj sniženja temelja prinosa stalnim snizivanjem plaća, snizivanjem broja osiguranika, kao i neprestanim brzim porastom izdataka za rente pokazuje sve veći napredak. Broj rentnika povećao se je u posledne 4 godine za 100%. Ekonomska kriza baca sve veći broj starih namještenika na ulicu, a da se istovremeno ne namještaju mlađa lica. Što se tiče porasta renta mora se uzeti u obzir da kod toga igra veliko pitanje vrijeme ranije provedene službe kod pojedinog namještenika. Mnogobrojna uračunavanja ranijih vremena službe, za koja osiguranje nije dobilo ni pare prinosa, opterećuju vrlo teško imovinu ove grane osiguranja. Prema procjeni od 120.000 uživaoca renta imade velik dio sa 410.000 godina uračunatih za primanje renta, a da za te godine nije osiguranje primilo ni pare prinosa.

Mjere štednje mogu se provesti na području pružanja liječničke njege. Ali to je vrlo slaba mjera za poboljšanje i stabilizaciju lošeg finansijskog stanja. Vlada se bavi mišljenjem da uredi pitanje uračunavanja ranijih godina službe za penziju, kao i pitanje sniženja personalnih i materijalnih izdataka.

B. H.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

PRIVREDA. Br. 5. Str. 83—88. Dr. Miroslav Daničić: Problemi svjetske gospodarske konferencije. Str. 88—96. Ukidanje prohibicije u Sjedinjenim Državama.

Br. 6. Str. 109—112. Svjetska poljoprivreda. Str. 113—114. Uvoz drva u Francusku. Str. 114—115. Dr. Hugo Holzmann: Državno gazdinstvo u god. 1932—1933. Str. 116—118. Š. K.: Pitanje soli u Jugoslaviji. Str. 118. Š. K.: Švicarski franak i valutni problem.

FARMACEUTSKI VJESNIK. Br. 9. Str. 298—304. L. Rosenthaler: Otkrivanje i pronalaženje lijekova. Str. 305—307. D.: Neuposlenost i osnivanje apoteka. Str. 307—310 Mr. Berkeš: Nove apotekarske takse.

Br. 10. Str. 328—332. M. Karšulin: Slador iz drveta (hidroliza drveta). Str. 332—334. B. Švenke: Nova recepturna sprava za supozitorije. Str. 334—336. Mr. N. K. Nezdrave pojave.

LEKAR. Br. 143. Str. 1. Lekari i komunalna zdravstvena politika. Str. 1—2. Lekarska i zdravstvena služba u socijalnom osiguranju (Iz izveštaja Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu). Str. 2. Dr. G. Bogić: O društvu za duševnu higijenu. Str. 2. Prognoza i lečenje ugojenosti. Str. 3. Dr. Dumić Ljubomir: Biološki osnovi seksualnog instinkta.

Br. 144. Str. 1. Uprava beogradske Lekarske komore pred ostavkom. Str. 1. Godišnja skupština udruženja privatnih lekara u Beogradu. Str. 1—2. Dr. A. H.: Bolnički bolesnici i privatni pacijenti. Str. 2—3. O eutanaziji. Str. 3. Takse za lekarske preglede i uverenja osiguranika.

VJESNIK LJEKARNIKA. Br. 5. Str. 247—249. Vladimir Schiffer: Našim francuskim drugovima. Str. 262—264. Ljekarničke prilike u Bugarskoj. Str. 264—265. Prof. Dr. V. Vouk Vale: Farmaceutska nastava i tehnički fakultet. Str. 266—273. Mr. Fr. Minarik: Crtice iz zgodovine kranjske farmacije.

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE. Br. 4. Str. 269—278. Dr. Evgenije Spektorski: Dve formule u modernoj teoriji o državi. Str. 278—283. Dr. Laza M. Kostić: Kvorum. Str. 283—302. Dr. Slavko Stojković: Nekoliko primedaba o primeni prava Locus regit actum u našem bračnom pravu. Str. 302—305. Vitomir Dr. Rajčević: Paralela između predbeležbe založnog prava po zakonu o zemljišnim knjigama i dosadanje pribeleške — kao sretstva obezbeđenja. Str. 305—309. Ivan D. Petković: O odgovornosti izdavača i štampara po Zakonu o štampi za naplatu novčane kazne u slučaju njene nenaplativosti od osuđenog lica. Str. 309—313. Dimitrije M. Tanasijević: O ponovnom pokretanju službenog zbornika zakona. Str. 313—318. Dr. Ilija A. Pržić: Mala Antanta. Str. 318—322. Dr. Aleksandar Jovanović: Saniranje banaka. Str. 322—328. Ljubomir Radovanović: Pregled rada opšte sednice Državnog saveta na izjednačenju prakse u prošloj godini. Str. 328—331. Vinko Vlatković: O pravnoj zaštiti stranke u slučaju kada je ona prvostepenom odlukom Bana upućena na tužbu upravnom sudu. Str. 331—333. Rodoljub Konić: Nadležnost opštinskih sudova u pogledu odobravanja obezbeđenja. Str. 333—337. Dobrivoje R. Trivunac: Jedan slučaj ugovornog nasleđivanja. Str. 340—344. V. M. Petković: Teret dokazivanja o visini potraživanja po kaucijonoj menici.

Br. 5. Str. 357—363. Živojin M. Perić: O izjednačenju bračnoga prava u slovenskim državama. Str. 363—380. Dr. Milan Todorović: Monetarna i ekonomska konferencija. Str. 380—386. Dr. Mehmedbegović: Značaj mehra (venčanog dara) u šerijatskom pravu. Str. 386—395. Branko Maksimović: Podela na građevinske zone (ekonomski momenat te podele i higijenski uslovi dopuštenog iskorišćenja gradilišta prema našem građevinskom zakonu i građevinskom pravilniku). Str. 395—400. Dr. Milan F. Bartoš: Pitanje realne svojine na zgradama. Str. 400—406. Dr. Ilija A. Pržić: Tumačenje statuta Memela. Str. 406—411. Dr. Ljubiša Mikić: O sporazumu sa francuskim porterima. Str. 411—417. Dr. Stevan Milačić: Ratni dugovi u oči svetske ekonomske i monetarne konferencije. Str. 417—420. Borivoje J. Franklović: Državni zaštitnik i njegov predlog za ocenu prihoda u postupku za razrez tečevine. Str. 420—423. Dr. Adam Lazarević: Egzekvatura austrijskih presuda kod nas. Str. 425—428. Borivoje D. Petrović: Jedna interesantna odluka opšte sednice Kasacionog suda u pogledu shvatanja pojma produženog krivičnog dela s obzirom na jedan konkretan slučaj.

MJESEČNIK PRAVNIČKOG DRUŠTVA. Br. 4—5. Str. 145—155. Dr. Stefanović: Jovan: Materijalna i formalna protivuustavnost zakona i sankcija formalne protivuustavno-

Digitized by Google

sti. Str. 155—170. Dr. Ivšić Milan: Problem seljačke svojine. Str. 170—188. Dr. Dolenc Metod: O »povratku« i ponavljanju u našem krivičnom zakoniku. Str. 188—201. Dr. Abramović Josip: O prekovremenom radu u industrijskim poduzećima. Str. 201—217. Franolić Vladimir: Maksimiranje kamatnjaka s narodno-gospodarstvenoga gledišta. Str. 217—222. Dr. Tomašić Dinko: Socijalni razvitak triju useljeničkih skupina.

SOCIJALNI SLUŽBENIK. Br. 5. Str. 1—2. Vjekoslav Kudelnjak: Organizacije i savez. Str. 2—3. Pongračić Stjepan: Čim prije treba da se opredjelimo. Str. 3—6. Rozić Branko: Potreba naše organizacije.

GLASNIK ZAVODA ZA UNAPREĐIVANJE SPOLJNE TRGOVINE. Br. 9. Str. 249—251. Potreba hitnih mera za ojačanje naše izvozne trgovine. Str. 251—256. Problem poljoprivrede i farmera u Sjedinjenim državama Amerike. Str. 256—258. Važni događaji u austrijskoj privredi u 1932. god.

B. 10. Str. 281—282. Potreba hitnih mera za ojačanje naše izvozne trgovine. Str. 282—284. Nikolić Đ. Mita: Pšenica kao roba. Str. 284—286. Značaj Jugoslavije u austrijskoj spoljnoj trgovini. Str. 303. Branje i pakovanje šljiva za izvoz.

NARODNO BLAGOSTANJE. Br. 18. Str. 275—278. V. Bajkić: Pred svetskom inflacijom. — Analiza akcije pretsednika Rusvelta i njezinih posledica — I. Vidik sa koga treba posmatrati događaje. II. Kratka skica stanja svetske privrede. — III. Rešenja koja predlaže pripremni odbor. — IV. Akcija pretsednika Rusvelta. Str. 278—279. Bajloni Mihajlo: Pitanje privilegovanog društva za izvoz zemaljskih proizvoda.

Br. 19. Str. 291—293. Kriza jaja u svetu i kod nas. Str. 293—294. Hitlerov privredni program.

Br. 20. Str. 307—309. V. Bajkić: Jedan simptom ubrzane privredne depresije. — Analiza francuskog zajma u Engleskoj sa gledišta svetske privrede. — I. Prethodno objašnjenje. — II. Nečuvena navala zlata u Engleskoj. — III. Jedina zlatna valuta na svetu. — IV. Neverno zlato.

Br. 21. Str. 323—325. V. Bajkić: Marksizam kao doktrina i kao politička akcija. — Povodom 50-to-godišnjice smrti Karla Marksa. — I. Marks nije tvorac socijalno-demokratske stranke. — II. Socijalno-demokratska stranka i radnički sindikati. — III. Neviđeno blagostanje radništva posle rata. — IV. Suton marksizma kao političke akcije. Str. 326—327. Naš sistem neposrednih poreza. — Prilog pitanju oporezivanja po poreskoj sposobnosti. — I. Kako je postao dopunski porez u zakonu o neposrednim porezima od 1928 god.. — II. Obrnuto dejstvo progresivnosti kod realnih poreza. — III. Pogled na zakonodavstvo na strani. — IV. Pojačanje neravnomernosti naslanjanjem novih dacija na realne progresivne poreze. — V. Neskladnost poreske tarife.

Br. 22. Str. 339—343. Maksim Goranović: Kriza filma. — I. Razviće filmske industrije po vremenu i narodima od početka do krize 1929 god. — II. Dejstvo. — III. Uzroci krize. — IV. Film u Jugoslaviji.

HRVATSKI RADIŠA. Br. 9—10. Str. 98—100. N. R.: Naše gospodarsko stanje — naš dosadanji rad. Str. 103—104. Cijene robe i cijene novca. Str. 105—107. Prof. St. J. Marčić: Naše trgovačko i zanatsko školstvo. Str. 108—109. Dr. Milan Ivšić: Nesređeni imovinsko-pravni odnošaji našega sela. Str. 110—113. Dr. Eugen Sladović: Reklama i pravo. Str. 113—114. Odgoj privredne omladine. Str. 114—115. F.: Ima li opasnosti od ruskog dumpinga. Str. 116. Stjepan Marčić: Kakove su nam stručno-produžne (šegrtske) škole potrebne.

GRAĐEVINSKI VJESNIK. Br. 5. Str. 65—67. Dr. Fritz Emperger: Stup od armiranog betona prema najnovijim pokusima. Str. 67—69. Dr. Aleksandar Ugrenović: Željeznički pragovi neimpregnisani i impregnisani. Str. 70—74. Ljubomir Ilić: Izložba moderne arhitekture u Parisu. Str. 74—78. Ing. V. H.: Heraklit ploče kao građevni materijal.

NOVA EVROPA. Br. 5. Str. 193—195. Čurčin: Pen-klub. Str. 195—198. Č.: Organizacija Pen-kluba.

TEHNIČKI LIST. Br. 6—7. Str. 73—76. Ing. Vlado Antolić i Ing. Josip Seissel: Regulatorna osnova za grad Zagreb. Str. 76—79. Ing. Gjorgje Lazarević: O anketovanju armature. Str. 80—82. Ing. Stj. Nosan: Hidroelektrična centrala Monte-Piottino u Švajcarskoj. Str. 82—86. N. M. Obradović: Dva modela hidrauličke turbine. Str. 87—90. Ing. Marjan Leskovan: Račun rentabiliteta za električne centrale. Str. 90—93. Dr. Ing. Pothorski: Zaštita metala od propadanja korozijom.

Br. 8—9. Str. 97. R. Pothorski: Nezaposlenost inženjera. Str. 98—101. Ing. A. Štebi: Brezposelnost in gospodarska kriza. Str. 101—104. Dr. Ing. Ivo Hercigonja: Savremeno stanje problema šarafnih spojeva. Str. 104—106. Ing. Ernest Singer: Smjernice za zaštitu i izvedbu motornih instalacija. Str. 108—113. Ing. Ljubomir Peterčić:

Digitized by Google

Savremena pitanja racionalizacije gornjeg stroja. Str. 113—114. Ing. Dragutin Rosmann: Ekonomska izrada obalnih stubova i krila primenjena prilikom podizanja gvozdenog mosta preko Crne Bare na državnom putu Ćuprija-Jagodina. Str. 115—118. Ing. Stjepan Savić-Nosan: Hidro-električna centrala Monte-Piottino u Švajcarskoj. Str. 118—122. Dr. J. Tomić i Ing. Petković: Mehaničke i petrografske osobine izvesnog broja stena naše zemlje.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 4. Str. 139—147. Dr. Ivo Stipčić: Predohrana i liječenje emdemične guše. Str. 147—153. Dr. Roman Mohylnyckyi: Slučaj klinički dijagnosticiranog Morbus Gaucher. Str. 154—159. Dr. Josip Breitenfeld: Doprinos poznavanju t. zv. periodične oftalmoplegije. Str. 160—162 Dr. Božidar Lavrić: Slučaj parcielne hondrodistrofije. Str. 162—165. Dr. Valeriju L. Bologa: Povijest prirodnih znanosti i medicine u rumunjskoj nastavi. Str. 165—167. Dr. Pavao Hercog: Liječenje sklerodermije pilokarpinom (prilog patogenezi sklerodermije). Str. 167—170. Dr. Ivan Višnjovski: Moderna terapija lupus vulgaris.

Br. 3. (Staleški glasnik). Str. 67—72. Dr. Bogoljub Konstantinović: Kofeinizam sa gledišta socijalne higijene. Str. 81—86. Dr. Hahn Željko: Socijalno osiguranje.

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 5. Str. 69—73. Dr. Josip Ujčić: O gospodarski etiki. Str. 73—75. I. Kaiser: Stiske in težave podonavskih držav. Str. 75—77. V. Š.: Ameriške banke premagajo krizo. Str. 77—78. Nekaj številk za svetovno gospodarsko konferenco. Str. 78—79. Sirovinske cene in svetovna politika.

BEOGRADSKE OPŠTINSKE NOVINE. Br. 4. Str. 239—240. Anketa o spomenicima i trgovima u Beogradu. Str. 243—245. Toma Rosandić: Estetska izgradnja Beograda. Str. 245—249. Branislav Nušić: Pitanja oko ulepšavanja naše prestonice. Str. 249—250. Prof. Dr. Dragoljub Arandjelović: Za podizanje savremenih spomenika u Beogradu. Str. 254—259. Dr. Mil. Borisavljević: Izgrađivanje trgova i uređenje Beograda. Str. 290—297. Aleksandar L. Davinić: Novi zakon o opštinama. Str. 297—299. Joso J. Radunić: Beogradska opštinska štedionica. Str. 299—302. Dr. M. B. Milošević: Problemi samoupravnih finansija.

NAŠA SAMOUPRAVA. Br. 3—4. Str. 33—35. Radovan M. Drašković: Novi banovinski budžeti. Str. 36—40. Petar N. Marković: Okružne samouprave u Srbiji. Str. 40—46. Karlo Friš: O samoupravnim finansijama. Str. 46—52. Radovan M. Drašković: Novi zakon o opštinama — finansijske odredbe.

ARHIV ZA FARMACIJU. Br. 2. Str. 41—44. Mr. Milivoj Moljac: Osvrt na sirenske glasove o apotekarstvu. Str. 44—45. N.: Zašto se neprestano donose izmene u pravilniku o lekovima i lekovitim specijalitetima od 1930 god. Str. 45—47. N. Jovanović: Večito lutanje sa drogerijskim pitanjem. Str. 47—50. Andrija Mirković: Apotekari koji su prodali svoje apoteke ne mogu više dobiti dozvolu za otvaranje nove apoteke.

ARHIV ZA HEMIJU I FARMACIJU. Br. 2. Str. 33—36. Krajčinović M.: Marko T. Leko. Str. 36—42. V. Njegovan i V. Marjanović: O nekim iskustvima kod određivanja sulfata. Str. 42—45. V. Fehre: Bjeljenje s jako alkaličnim otopinama superoksida.

Br. 3. Str. 65—67. V. Njegovan: O unutarnjem efektu kod termodinamičkih promena. Str. 67—74. M. Krajčinović i D. Vranjican: O produktima reakcije pri kataliptičkoj hidrogenizaciji alifatskih dioksima i acetonoksima. Str. 74—92. M. Mudrovčić: O izbleđivanju organskih boja s osobitim obzirom na fotografiju.

NOVI ŽIVOT. Br. 4—5. Str. 57—63. Antialkoholni pokret u Jugoslaviji.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 9. Str. 161—162. Reforma socijalnog osiguranja, Str. 163—164. Dr. Heinz Pothoff: »Stvarne« prijave bolesnih. Str. 165—170. Provedbena naredba k naredbi od nužde o mjerama za sniženje upravnih troškova.

Br. 10. Str. 181—182. Dr. Beno Jun: Pedeset godina inspekcije rada. Str. 182—184. Novi smjer u njemačkom socijalnom osiguranju.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 8. Str. 113—115. Bilanca socijalnog osiguranja. Str. 117—118. Dr. Richter: Privremeno zaposlenje neuposlenih.

Br. 9. Str. 129—132. Majčina dužnost u socijalnoj politici. Str. 132—134. Betzker: Pružanje bolničke njege prema §-u 184. R. V. O. Str. 134—136. Dr. Bültmann: Nastavak članstva po §-u 313 b. RVO.

DEUTSCHE KRANKENKASSE. Br. 15. Str. 355—361. Dr. Knoll: Socijalni staratelji kao namještenici bolesničkih blagajna. Str. 362—367. Dr. Kreil: O radnoj nesposobnosti neuposlenih u smislu osiguranja za slučaj bolesti. Str. 367—371. Erich Kiene: Da li su dušobrižnici slobodnih religioznih općina obavezni na osiguranje za slučaj bolesti.

Digitized by Google

Br. 16. Str. 395—404. Dr. K. Finkenrath i Dr. G. Augustin: Najviše stanje bolesnika ljeti. Str. 405—407. Dr. Werner Weigeld: Prinosi socijalnog osiguranja i obavezno povisivanje.

Br. 17. Str. 434—436. Sadašnji i budući zadaci osiguranja za slučaj bolesti. Str. 437—444. Imand: Uspostava nacionalnog stručnog činovništva.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG. Br. 5. Str. 129—137. Dr. Eduard Eichholzer: Kratki pregled kroz švajcarsku submisiju. Str. 137—149. Kristian Gasser: Osnovni pojmovi za izobrazbu putujućih zastupnika.

Br. 6. Str. 161—174. Dr. H. Tenduri: Kontrola i revizija.

Br. 7. Str. 202—216. Dr. Paolo Cassandro: Nove talijanske tendencije za unapređenje računovodstva.

Br. 8—9. Str. 225—257. Dr. Adolf Liechti: Sniženje nadnice, kupovna moć i suzbijanje krize. Str. 257—266. Dr. E. Böhler: Sniženje nadnice, kupovna moć i suzbijanje krize. Str. 266—276. Dr. Paolo Cassandro: Nove talijanske tendencije oko unapređenja računovodstva.

Br. 10. Str. 289—306. Dr. Teodor Brogle: Nauka o ekonomiji poduzeća i švajcarska ekonomska praksa.

DEUTSCHE ZEITSCHRIFT FÜR ÖFFENTLICHE VERSICHERUNG U. VOLKSWOHLFAHRT. Br. 5. Str. 89. Novo uređeni sanatorij Udruženja njemačkih bolesničkih blagajna Čehoslovačke u Martinovki. Str. 92—94. Rudolf Müller: K zdravstvenom staranju udruženja.

Br. 6. Str. 111—112. Dr. Hans Klatz: Jamstvo blagajničkog liječnika prema osiguraniku. Str. 112 .Dr. Wilhelm Butschek: Da li su blagajnički liječnici obavezni na osiguranje za slučaj starosti. Str. 112—117. J. Eckert: Njemačko socijalno osiguranje u ekonomskoj krizi. Str. 117—119. Dr. Martin Fromholz: Zdravstvo i neuposlenost. Str. 119—120. Alfred Berne: Organizacija zdravstvenog staranja za neuposlene.

SOZIALE MEDIZIN. Br. 4. Str. 145—153. Dr. Wilhelm Meissner: Najvažnija obolenja veziva i njihov socijalni značaj. Str. 153—159. Dr. Richard Treitl: Pogrešan porod i porod u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 171—173. Dr. Gizela Augustin: Socijalno osiguranje za slučaj bolesti u Velikoj Britaniji i Irskoj.

DIE REICHSVERSICHERUNG. Br. 4. Str. 97—105. Besplatno staranje državljana. Str. 106—109. Dr. Grieser: Socijalna misao u Nemačkoj. Str. 109—110. Socijalna politika i socijalno osiguranje u Italiji. Str. 110—115. Kriza socijalnog osiguranja u Austriji. Str. 115—116. Naredba o socijalnom osiguranju u Francuskoj. Str. 116—118. 25-godišnjica državnog staranja neuposlenih u Danskoj.

ZEITSCHRIFT FÜR GEWERBEHYGIENE UND UNFALLVERHÜTUNG. Br. 5. Str. 67—69. Stegemann: Najvažnije mjere u slučaju velike nesreće u rudokopu. Str. 69—72. Dr. Hayo Bruns: Ankilostomiasis u njemačkim rudokopima kamenog ugljena. Str. 72—73. Gustoća nesreća u godinama 1921—1931 u Austriji.

DIE ARBEITERVERSORGUNG. Br. 13. Str. 201—203. Dr. H. Jäger: § 214 RVO i pravo na porodiljsku potporu. Str. 203—207 Dr. Hofmeister: K uzdržanju prava u osiguranju nameštenika i u osiguranju rudarskih nameštenika.

Br. 14. Str. 217—219. Tillmann: K pitanju važnosti promjene zvanja kod ustanovljenja potpora socijalnog osiguranja. Str. 219—224. Dr. Gunkel: Djelovanje presuda sudova radničkog osiguranja obzirom na dužnost plaćanja prinosa po zakonima o socijalnom osiguranju.

Br. 15. Str. 238—240. Dr. Ort: Mogu li se radi isplate potpora uračunati osiguraniku prinosi koje je on plaćao ranije kao poslodavac.

AMTLICHE NACHRICHTEN DES BUNDESMINISTERIUMS FÜR SOZIALE VERWALTUNG. Br. 3—4. Str. 110—111. Statistika o broju nesreća poljoprivrednih radnika. Str. 114—121. Rešitbe vrhovnog sudišta na području osiguranja nameštenika. Str. 128—130. Iz rešidaba obraničkih sudova osiguranja poljoprivrednih radnika.

DIE GESUNDHEIT. Br. 5. Str. 67. Dr. Eduard Schilf: O kružnom toku krvi. Str. 68. Dr. H. Strauss: Bezmesna hrana i sirova hrana. Str. 73—74. Zdravlje putem izgradnje vrtova. Str. 75. Luise Dil: Od dojenčeta do malog djeteta. Str. 76. Dr. Charlote Zschoke: Bolovi žena u križima.

INTERNATIONALE RUNDSCHAU DER ARBEIT. Br. 5. Str. 401—424. Marguerite Tiberth: Ekonomska kriza i ženski rad. Str. 424—443. Mentor Bouniatian: Tehnički napredak i neuposlenost.

DIE BERUFSGENOSSENSCHAFT. Br. 7. Str. 178—184. Witzke: Proširenje osiguranja za slučaj nezgode na poslovne bolesti. Str. 186—191. Rešitbe obraničkog suda saveza nosioca osiguranja za slučaj nezgode.

Digitized by Google

Br. 8. Str. 201—207. Paul Lohmar: Liječnik specijalista i osiguranje za slučaj nesreće. Str. 207—210. Spajanje u socijalnom osiguranju? Str. 213—214. Paul Lohmar: Reumatizam kao poslovna bolest.

Br. 9. Str. 225—236. Dr. Knoll: Uživalac potpora iz socijalnog staranja kao namještenik nosioca osiguranja za slučaj nesreće. Str. 241—250. Ing. Schmachtenberg: Alat i pomoćne sprave sigurne od nesreće u industriji za prerađivanje željeza.

Br. 10. Str. 257—260. Hitler Adolf: Zadužbina za žrtve rada. Str. 259—264. Iz poslovnog izvještaja državnog ureda osiguranja za god. 1932.

AMTLICHE NACHRICHTEN D. REICHSVERSICHERUNG. Br. 4. Str. 221—222. Razdioba ubranih prinosa u god. 1932. prema pojedinim nadničnim razredima. Str. 222. Najnoviji računski podaci osiguranja za slučaj iznemoglosti.

PRZEGLAD UBEZPIECZEN SPOLECZNYCH. Br. 5. Str. 245—247. Dr. Aleksandru Suceaveanu: Socijalno osiguranje u Rumunjskoj. Str. 247—252. Prof. Al. Woycicki: Osiguranje za slučaj neuposlenosti i socijalno staranje neuposlenih. Str. 252—259. R. Szymanko: Socijalno osiguranje u Sovjetskoj Rusiji. Str. 259—260. Razvitak poštanske štedionice. Str. 264—267. Dr. H. Kluszynski: Rak u svjetlu statistike. Str. 267—270. Dr. A. Fidler: Statistika uzroka smrti u zavodu za osiguranje nameštenika u Varšavi. Str. 270—274. Aleksander Utrysko: Novo uređenje finansijskog gospodarstva bolesničkih blagajna.

SOCIALNI SNAHY. Br. 4—5. Str. 49—54. Dr. Jan Galas: Penziono osiguranje privatnih namještenika u višim službama.

REVUE INTERNATIONALE DU TRAVAIL. Br. 5. Str. 621—647. Henry Fuss i Christie Tait: Evidencija neuposlenih i korist njihovog uposlenja. Str. 647—658. Marguerite Tibert: Ekonomska kriza i ženski rad. Str. 658—692. Poblete Troncozo Moises: Meksikanski zakonik rada.

LE JOURNAL DE LA PREVOYANCE ET DES ASSURANCES SOCIALES. Br. 38—39 Str. 7—15. Piere Closset: Tehnička komisija trojice lekara. Str. 15—33. Jean Schateau: Raniji sistem osiguranja radnika.

THE MINISTRY OF LABOUR GAZETTE. Br. 5. Str. 165. Proširenje radnog vremena u Švajcarskoj. Str. 165. Sezdeset i druga sednica upravnog odbora međunarodne organizacije rada.

RASSEGNA DELLA PREVIDENZA SOCIALE. Br. 4. Str. 1—3. Italija na posljednjoj sednici Međunarodne konferencije rada. Str. 8—15. Međunarodno uređenje osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Str. 15—18. Rodolfo Loffredo: Problemi nesreća iznešeni u ilustracijama u Palermu. Str. 18—42. Dr. Ettore Tranquilli-Leali: Transfuzija krvi. Str. 42—72. M. Sciuti: Traumatična neuroza.

LE ASSICURAZIONI SOCIALI. Br. 1. Str. 1—15. Francesco Orestano: Osiguranje školske mladeži. Str. 15—46. Prof. Lodovico Barassi: Pravna narav obaveznih ugovora u socijalnom osiguranju. Str. 46—61. Josef Resch: Socijalno osiguranje poljoprivrednih i šumskih radnika u Austriji. Str. 61—86. Ciril Elithorn: Osiguranje protivu neuposlenosti u Velikoj Britaniji. Str. 86—103. Dr. Lutz Richter: O beskorisnosti posebnog osiguranja za slučaj neuposlenosti u izgrađenom sistemu socijalnog osiguranja.

LA VIE SOCIALE EN FRANCE. Br. 21—22. Str. 240—242. Dr. H. Lorion: Stanovi tuberkuloznih. Str. 243—244. Dr. August Hermann: Ferijalne kolonije u Francuskoj. Str. 245—247. Predlozi zakona o socijalnom osiguranju. Str. 247. Državni komesari za bolesničke blagajne u Nemačkoj. Str. 248—250. De Lagarde: Dve godine socijalnog osiguranja u starim departmanima.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj: 18.340/1933.

U P U T S T V A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu provedbe Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

Svim mesnim organima.

(1) Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u svojim sednicama od 28 i 29 novembra 1932 pod čl. 1—3 sedničkog zapisnika nakon saslušanja samouprava mesnih organa a na predlog Komisije ravnateljstva za reviziju Statuta prihvatilo je izmene i nadopune dosada važećeg Statuta.

(2) Osnovna načela ove revizije Statuta jesu sledeća:

a) da se rajoniraju Okružni uredi za osiguranje radnika obzirom na privredne prilike i saobraćajne veze odnosnog kraja tako, da se postignu Okružni uredi, koji su veći i sposobniji za život, a manji i pasivni Okružni uredi da se ukinu;

b) da se mesnim organima dade što veća samostalnost u radu naročito u vršenju osiguranja za slučaj bolesti prema postojećim odredbama Zakona o osiguranju radnika i da im se odredi što širi delokrug;

c) da se mesnim organima obzirom na prošireni delokrug i veću samostalnost odredi veća odgovornost za poslovanje i s tim u vezi pojača kontrola poslovanja;

d) da se izborni postupak kod izbora delegata glavnih skupština što više uprosti, kako bi se na taj način smanjili troškovi potrebni za provađanje tih izbora;

e) da se reguliše položaj privatno-društvenih blagajna i njihovih članova;

f) da se popune odredbe dosada važećeg Statuta, koliko se to u dosadanjem poslovanju pokazalo potrebnim.

(3) Ovako revidirani Statut odobrio je na osnovu §-a 126 Zakona o osiguranju radnika Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja uz neke manje izmene i nadopune svojim rešenjem St. broj 63.364/32 od 27 marta 1933

(4) Ovaj je Statut u smislu stava 2 §-a 4 Statuta obnarodovan u »Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije«*, te stupa na snagu dva meseca nakon odobrenja po Gospodinu Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja t. j. 27 maja 1933

(5) U cilju jednoličnog i ispravnog postupanja kod provedbe revidiranog Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa upućuju se mesni organi naročito na sledeće odredbe novog Statuta:

1. Obnarodovanje obznana mesnih organa.

(6) Mesni organi dužni su u buduće u smislu odredbe stava 3 §-a 4 i stava 2 §-a 115 Statuta obnarodovati svoje obznane u zvaničnim novinama banovine, u kojoj imaju svoje sedište, a važnije svoje odredbe u »Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije«. Pored toga mogu se one obnarodovati u »Radničkoj zaštiti« službenom listu Središnjeg ureda.

(7) U »Radničkoj zaštiti« trebaće naročito obnarodovati sve natečaje (konkurse) za upražnjena mesta, objave o rezultatu izbora, promaknuću, premeštanju, otpuštanju i penzionisanju službenika i lekara-činovnika.

(8) Jednako trebaće u »Radničkoj zaštiti« obnarodovati objave o otvaranju odnosno ukidanju uredskih ekspozitura uz tačnu oznaku sedišta, ulice i broja kuće uredskih prostorija i eventualno broja telefona.

---

* Službene Novine Kraljevine Jugoslavije od 27 maja 1933 broj 117.

Digitized by Google

(9) Promene adrese u slučaju preselenja ureda ili ekspoziture ureda trebaće takođe objaviti u »Radničkoj zaštiti«.

2. Sednice samoupravnih organa, donašanje zaključaka, glasanje.

(10) Sednice samoupravnih organa mesnih organa imaju se sazivati čim se sabere dovoljan broj raspravnih predmeta. Iste imaju se održati za vreme redovnih uredskih časova (§ 65 Statuta).

(11) Na početku sednice ravnateljstva određuje pretsednik dva verifikatora sedničkog zapisnika, jednog iz grupe osiguranih članova i jednog iz grupe neosiguranih članova-poslodavaca ravnateljstva i to ne više kockom već iz dvostrukog broja, koji odrede obe grupe ravnateljstva. Isto tako ne određuju se više skrutatori kockom već po pretsedniku na predlog grupa.

(12) Glasanje kod javnog glasanja u glavnoj skupštini odnosno ravnateljstvu ne vrši se više sedenjem i ustajanjem, već dizanjem ruku.

(13) Glasanje glasno poimence može se ubuduće odrediti na zahtev jedne šestine a tajno glasanje — u koliko nije propisano Zakonom odnosno Statutom — na zahtev jedne četvrtine prisutnih izaslanika odnosno članova ravnateljstva (§§ 43, 73, 76 i 168 Statuta).

(14) Za punovažan zaključak ravnateljstva potrebna je apsolutna većina izraženih punovažnih glasova osim slučajeva za koje se traže dve trećine izraženih punovažnih glasova (zaključci prema tač. 2 §-a 126 ZOR-a, § 62 Statuta o izražavanju nepoverenja odnosno razrešenju od dužnosti pretsednika ravnateljstva, § 70 Statuta o isključenju člana ravnateljstva iz sednice uz gubitak prava na naknadu troškova, odnosno o razrešenju člana ravnateljstva od dužnosti).

(15) U smislu §-a 85 u vezi sa §-om 168 Statuta može pretsedništvo Središnjeg ureda i mesnog organa stvarati punovažne zaključke ako su uz generalnog direktora odnosno ravnatelja ureda ili njihove zamenike prisutna dva člana pretsedništva i to po jedan iz svake grupe ravnateljstva.

(16) Prema tome nije više bezuslovno potrebno da sednicama pretsedništva prisustvuju sva tri člana pretsedništva iz samouprave.

3. Izborni postupak za delegate glavnih skupština mesnih organa.

(17) U vezi sa §§ 117 do 155 u stvari izbora i držanja glavne skupštine mesnih organa ističe se, da će Središnji ured u smislu stava 3 §-a 260 Statuta izdati odredbe za provođenje izbora, kada za to dobije dozvolu od Gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, te će u vezi s time propisati i sve potrebne formulare za vršenje izbora.

4. Pravilnici privatno-društvenih blagajna.

(18) Pravilnike privatno-društvenih blagajna (§ 176 Statuta) treba s obzirom na nove propise Statuta izmeniti.

(19) Naročito treba izmeniti propise pomenutih Pravilnika u pogledu kruga osiguranika (stav 2 §-a 176 Statuta), potpisivanja platežnih naloga za uredsku blagajnu (stav 6 §-a 114 Statuta), obnarodovanja obznana (§ 4 i 115 Statuta), postanka, prestanka i prelaza članstva (stav 4 §-a 7 Statuta), predlaganja kandidatskih lista (stav 2 §-a 127 Statuta) itd.

(20) Za te potrebne izmene Pravilnika imaće privatno-društvene blagajne u roku od 3 meseca ishoditi predlog svog ravnateljstva te ga predložiti Središnjem uredu.

5. Poslovni red mesnih organa.

(21) Ravnateljstva mesnih organa imaju najdalje u roku od godine dana doneti Poslovni red, koji ima sadržavati opšte propise o poslovanju odnosnog mesnog organa i ne može sadržavati odredbe protivne Službenom pravilniku službenika Središnjeg ure-

Digitized by Google

da za osiguranje radnika odnosno Zakona od 20 januara 1931 o primanju u službu lekara kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

(22) Središnji ured izdaće naknadno uzorak tog Poslovnog reda po kojem će mesni organi moći izraditi svoj poslovni red.

(23) Ovaj poslovni red važiće nakon odobrenia Središnjeg ureda za osiguranje radnika (stav 3 §-a 187 i stav 2 §-a 235 Statuta).

6. Razrešavanje odnosno arondiranje Okružnih ureda za osiguranje radnika.

(24) Odredbom §-a 111 Statuta stavljeno je u dužnost Središnjem uredu za osiguranje radnika, da pod stanovitim uslovima najdalje u roku od šest meseci nakon završene poslovne godine razreši svaki Okružni ured sa manje od 20.000 članova.

(25) Izvršenje tog propisa odloženo je za sada s obzirom na odredbu stava 4 ovog paragrafa, po kojoj se te odredbe ne moraju primeniti za slučaj opadanja članstva usled privredne krize.

(26) Pored toga može glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika po potrebi na osnovu §§ 141 i 152 ZOR-a razrešiti svaki Okružni ured i njegovo područje u celosti ili delimice pripojiti području kojeg drugog Okružnog ureda.

(27) Na osnovu §-a 113 Statuta mogu se pojedini Okružni uredi, ako to zaključe njihove glavne skupštine, spojiti u jedan Okružni ured, ili pak mogu delimično izmeniti svoje teritorije.

(28) No ovi zaključci postaju izvršivi tek po odobrenju Središnjeg ureda obzirom na odredbu §-a 141 ZOR-a po kojoj broj, područja i sedišta Okružnih ureda određuje glavna skupština Središnjeg ureda.

(29) U slučaju razrešenja, kao i većih izmena područja kojeg Okružnog ureda po §§ 111—113 Statuta preuzeće svu aktivu i pasivu razrešenog Okružnog ureda oni Okružni uredi, koji u celosti ili delimično preuzimaju članove odnosnog ureda i to u srazmeru propisanog prinosa osiguranja za slučaj bolesti u poslednjoj poslovnoj godini na preuzetom području.

(30) Zaklade (rezerve) čine preostalu imovinu, koja se po ovom ključu ima također razdeliti na dalje delujuće urede.

7. Godišnji budžet.

(31) Mesni organi imaju svake godine predlagati Središniem uredu najkasnije do 30 novembra u tri primerka na propisani način sastavljeni svoj godišnji budžet upravnih troškova (personalnih, materijalnih, samoupravnih, ambulatorijskih i troškova laičke kontrole) nakon prihvata po njihovoj glavnoj skupštini odnosno ravnateljstvu.

(32) Sa predlogom budžeta upravnih troškova imaju mesni organi glavnoj skupštini odnosno ravnateljstvu predložiti i sistemizaciju službeničkih mesta odelito po službenicima čije prinadležnosti terete račun upravnih troškova, zatim račun ambulatorijskih troškova i troškova laičke kontrole bolesnika.

(33) Zaključci glavne skupštine odnosno ravnateljstva mesnih organa o prihvatu godišnjeg budžeta upravnih troškova potpadaju odobrenju ravnateljstva Središnjeg ureda u slučaju kada se sistemizacija službeničkih mesta prema prošlogodišnjem budžetu menja, bilo da se sistemizuju nova mesta bilo da se povisuju položaji službenika.

(34) Budžet upravnih troškova podleži odobrenju Središnjeg ureda i onda, ako je odnosni Okružni ured zaključio prošlu poslovnu godinu sa manjkom ili ako su lični izdaci premašili za dve jedinice prosečni postotak tih izdataka kod onih Okružnih ureda za osiguranje radnika, koji imaju preko 20.000 osiguranih članova i istu prinosnu stopu (stav 4 §-a 166 Statuta).

(35) Zaključci mesnih organa o prihvatu godišnjeg budžeta upravnih troškova kod kojih ne predleže navedeni slučajevi, postaju izvršivi odmah bez odobrenja Središnjeg ureda.

(36) No ipak će i ove zaključke sa budžetom i svim propisanim prilozima mesni organi predlagati Središnjem uredu znanja radi.

Digitized by Google

(37) Budžeti zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda (lečilišta, oporavilišta, obdaništa itd.) koje stoje pod upravom i nadzorom mesnih organa, imaju se u određenom roku predlagati Središnjem uredu na odobrenje, jer se odredbe citiranog stava 4 §-a 166 Statuta ne odnose na ove ustanove.

8. Sistemizovanje i popunjavanje mesta službenika i lekara-činovnika te podeljivanje stalnosti.

(38) Sistemizacija mesta službenika odobrava se u godišnjem budžetu upravnih troškova, dočim se mesta lekara- činovnika sistemizuju po potrebi zdravstvene službe i pod uslovima Službenog pravilnika lekara-činovnika pojedinačnim zaključcima ravnateljstva mesnih organa, koji potpadaju odobrenju ravnateljstva Središnjeg ureda (§ 6 Službenog pravilnika lekara-činovnika).

(39) Lekarsku službu treba organizirati tako, da članovima bude osigurana brza lekarska pomoć.

(40) Kod organizacije lekarske službe treba da mesni organi imaju u vidu, da je za dobro funkcionisanje lekarske službe najvažnije, da se dobro uredi lekarska služba opšte prakse, pa prema tome treba da mesni organi sistemizuju u prvom redu dovoljan broj lekara opšte prakse, dočim lekare specijaliste mogu nameštati prema potrebi i važnosti pojedinih specijalnih grana medicine samo u toliko, u koliko im to dopuštaju materijalne mogućnosti.

(41) Odnos sveukupnog broja lekara prema broju članova u pojedinim mestima treba da se temelji na odredbama Službenog pravilnika lekara-činovnika obzirom na broj članova za pojedine plaćevne razrede i prema principu, da računajući sveukupni broj lekara (t. j. lekara-činovnika i ugovornih) na jednog lekara u pravilu dođe od prilike 1.000 članova. U taj broj lekara ne računaju se glavni lekar, ako ne leči članove ureda, lekari zubari, rentgenolozi i bakteriolozi.

(42) Mesta lekara specijalista nebi za sada trebalo sistemizovati ni popunjavati u svojstvu lekara-činovnika do konačnog regulisanja njihovog službenog odnosa prema propisima novog Službenog pravilnika lekara-činovnika.

(43) Lekare opšte prakse u ugovornom svojstvu treba nameštati po odredbama postojećeg kolektivnog ugovora t. j. na bazi prosečnog broja članova.

(44) Za sada bi i za lekare specijaliste u ugovornom svojstvu sa paušalnim honorarom trebale da vrede odredbe postojećeg kolektivnog ugovora, samo što se njihovi honorari ne plaćaju po proseku članova, nego po određenom radnom vremenu tako, da se svaki određeni jedan sat dnevnog rada honorira u pravilu mesečno sa najviše Din 1.000.—. Konsiliarne kućne posete i prvu pomoć u hitnim slučajevima vršiće ti specijalisti bez posebne nagrade.

(45) U pojedinim slučajevima mogu mesni organi nameštati lekare specijaliste u ugovornom svojstvu sa honorarom po izvršenim radovima na pr. za pojedine radove u zubarstvu, rentgen preglede, snimke i terapiju, te ostalu fizikalnu terapiju, bakteriološke preglede itd.

(46) Za organizaciju službe glavnog lekara merodavni su sada važeći propisi.

(47) Kod nameštanja ostalog sanitarnog osoblja na pr. bolničara, zubnih tehničara, babica, sestara pomoćnica itd. mesni organi treba da svrate naročitu pažnju na to da na ta mesta budu postavljena lica sa odgovarajućom stručnom kvalifikacijom.

(48) U smislu stava 4 §-a 187 Statuta odobrava ravnateljstvo Središnjeg ureda zaključke ravnateljstava Okružnih ureda o popunjavanju mesta službenika i lekara-činovnika u definitivnom svojstvu, a ravnatelja, zamenika ravnatelja, glavnog knjigovođe kao i glavnog lekara ureda u privremenom i definitivnom svojstvu.

(49) Izbor definitivnih službenika na sistemizovani viši položaj osim na položaj ravnatelja, zamenika ravnatelja, glavnog knjigovođe i glavnog lekara ne potpada odobrenju Središnjeg ureda.

(50) Prema tome mesni organi predlagaće u buduće Središnjem uredu na odobrenje zaključke samo o izboru ravnatelja, zamenika ravnatelja, glavnog knjigovođe i glavnog lekara ureda. Zaključke o izboru ostalih privremenih službenika i lekara-činovnika ne treba predlagati Središnjem uredu na odobrenje. Osim toga pre izdanja dekreta licima

Digitized by Google

izabranim u službu osiguranja, kojima bi se prigodom prijema u službu imale priznati ranije godine službe provedene izvan radničkog osiguranja, ima se poslati Središnjem uredu zaključak o izboru na preispitanje i odluku o uračunavanju ranijeg službovanja za penziju. Zaključku se ima priložiti molba za prijem u službu uz sve dokumente o ranijem službovanju. S tim u vezi se mesnim organima preporučuje, da se klonu biranja kandidata, kojima bi se imalo priznati po postojećim propisima duže službovanje izvan radničkog osiguranja da se time izbegne daljnjem opterećivanju penzionog fonda.

(51) Ravnateljstvo mesnih organa, kod kojih nije sistemizovano mesto zamenika ravnatelja, određuje zamenika ravnatelja u smislu §-a 190 Statuta između službenika po rangu najstarijih. Ovaj zaključak također podleži odobrenju Središnjeg ureda.

(52) U cilju lakšeg vršenja kontrole nad zaključcima ravnateljstva o obavljenim izborima službenika odnosno lekara-činovnika potrebno je da celokupnom sedničkom zapisniku kod odnosnih zaključaka prileži iskaz o izabranim kao i ostalim kandidatima prema priloženom formularu A.

Okružni ured za osiguranje radnika u..... Formular A.

I S K A Z

o stiglim molbama za mesto službenika:

kategorije..... **položaja** ..... **raspisano natečajem od**..... **broj**.....

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Tekući broj	Dan kada je molba primljena i broj uručbenog zapisnika	Ime i prezime, poslednje zanimanje i boravište molioca	Starost, porodični odnošaj (oženjen ili ne, broj dece) državljanstvo	Školska sprema (ispiti)	Da li je položio ispit po §§ 7 ili 46 Sl. pravilnika i kada	Dosadašnji rad odnosno službovanje izvan radničkog osiguranja	Trajanje službovanja kod radničkog osiguranja (posebno za svaki pojedini položaj)	Da li je i kako je udovoljio vojnoj obavezi	Zdravstveno stanje	U penziju uračunivo službovanje, koje dolazi u obzir po § 4 Zakona o primanju u službu lekara i t. d.	Napomena (da li traži solitbeni trošak ili uračunavanje službe u penziju)

(53) Zaključke ravnateljstva mesnih organa, kojima se predlaže podelenje stalnosti imaće mesni organi predlagati Središnjem uredu na odobrenje zasebno za svakog svog službenika odnosno lekara-činovnika najdalje dva meseca pre navršenja roka za sticanje stalnosti.

(54) Stalnost nameštenja ne stiču službenici odnosno lekari-činovnici mesnih organa automatski kao do sada (§ 16 Službenog pravilnika službenika i § 12 Službenog pravilnika lekara-činovnika) ispunjenjem propisanih uslova, već tek kada sticanje stalnosti odobri ravnateljstvo (upravni odbor) Središnjeg ureda.

(55) Stalnost službenika i lekara-činovnika koji su je stekli po dosadašnjim propisima do uključivo 27 maja 1933 ostaje netaknuta.

Digitized by Google

(56) Podjedno sa zaključcima o podelenju stalnosti treba predložiti Središnjem uredu dokazala: o danu rođenja; o državljanstvu; o zakonitoj bračnoj vezi; o godinama dece; o školskoj spremi; o položenom ispitu po §-u 7 Službenog pravilnika službenika — ukoliko je bio obavezan na polaganje tog ispita; o oceni u poslednjoj godini službovanja; o regulisanju vojne obaveze; o zdravlju i sposobnosti za vršenje službe, odnosno o tom da li je lekar-činovnik stekao potrebnu specijalizaciju iz socijalne medicine i svršio kurs iz socijalne medicine u smislu §-a 10 Zakona o primanju u službu lekara Središnjeg ureda od 20 januara 1931 god.

(57) Za slučaj, da ravnateljstvo mesnog organa privremenom službeniku odnosno lekaru-činovniku ne podeli stalnost, imaće pretsedništvo ureda ili da mu otkaže službu na osnovu §-a 113 Službenog pravilnika službenika odnosno §-a 68 Službenog pravilnika lekara-činovnika ili da mu produži privremenost službe na izvesno vreme.

(58) U koliko ravnateljstvo Središnjeg ureda ne odobri zaključak ravnateljstva mesnog organa o podelenju stalnosti, doneće rešenje, da se dotičnom službeniku odnosno lekaru-činovniku produžuje privremena služba na izvesno vreme odnosno da mu ima pretsedništvo mesnog organa otkazati službu na osnovu citiranih propisa Službenog pravilnika.

(59) Ako ravnateljstvo odnosno pretsedništvo mesnog organa ne donese potrebnu odluku u smislu prednjih odredaba, ovlašteno je pretsedništvo Središnjeg ureda, da samo donese punovažni zaključak u ovom pogledu (§§ 113 i 68 Službenih pravilnika).

9. Nadležnost disciplinskog suda po disciplinskim krivicama ravnatelja, zamenika ravnatelja, glavnog knjigovođe i glavnog lekara ureda.

(60) Prema odredbi stava 4 §-a 187 Statuta nadležan je do donošenja novog Službenog pravilnika službenika odnosno lekara-činovnika za rešavanje disciplinskih krivica uz ravnatelja i za zamenika ravnatelja, glavnog knjigovođe i glavnog lekara Centralni disciplinski sud službenika odnosno lekara-činovnika Središnjeg ureda kao prvostepeni disciplinski sud (§ 146 stav 2 i 3 Službenog pravilnika službenika odnosno stav 2 i 3 §-a 100 Službenog pravilnika lekara-činovnika).

10. Saradnja Okružnog ureda za osiguranje radnika sa Središnjim uredom za osiguranje radnika na zaštiti zdravlja i života uposlenih nameštenika.

(61) Nadzor u preduzećima po §-u 114 ZOR-a u pogledu tehničkog i higijenskog uređaja vrši Središnji ured neposredno preko vlastitih organa. Kod izvođenja postojećih zakonima naređenih i propisanih higijenskih mera za zaštitu zdravlja i života uposlenih nameštenika sarađuju Okružni uredi u smislu tač. 5 stava 2 §-a 110 Statuta prema izdanim odredbama.

11. Privremeno uvrštavanje poslova u razrede i postotke opasnosti po mesnim organima.

(62) Privremeno uvrštavanje poslova u razrede i postotke opasnosti u smislu odredbe tač. 6 stava 2 §-a 110 Statuta vrše mesni organi na osnovu propisa §§ 13 i 14 Naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 15 oktobra 1930 St. broj 28.174 o ustanovljenju tablice opasnosti za osiguranje u nesrećnim slučajevima i o postupku kod uvrštavanja poslova u razrede i postotke opasnosti po sledećim pravilima:

(63) Za poslove obavezne na prijavu posla po §-u 9 ZOR-a, koje uvrštava na osnovu prijavnica Središnji ured, ubiraće mesni organi na osnovu privremenog postotka, koji odrede prema Tablici opasnosti, dok ovo uvrštenje ne bude izvršeno, predujam na prinos za slučaj nesreće, koji će se nakon uvrštenja obračunati.

(64) Za poslove koji nisu obavezni na prijavu posla po §-u 9 ZOR-a mesni organi ustanovljuju na prvom platežnom nalogu postotak, koji je za njih određen u Tablici opasnosti, a po kome se plaća prinos za slučaj nesreće. Središnji ured će ovaj postotak, ako nađe da ga je Okružni ured neispravno odredio, sniziti ili povisiti i to u slučaju blagovremene žalbe podnešene u roku od 15 dana od dana dostave prvog platežnog

Digitized by Google

naloga sa važnošću od dana uvrštenja, a ako nema takve žalbe sa važnošću od prvog dana meseca, koji sledi iza dana dostave odluke Središnjeg ureda. Za kućnu poslugu (služavke) mesni organi neće ustanovljivati postotak na platežnom nalogu, već će propisivati za nju trajno prinos za slučaj nesreće prema postotku opasnosti 9 prema stavu 409 Tablice opasnosti.

(65) Ravnateljstvo Središnjeg ureda može ovlastiti mesne organe da određuju sami postotak opasnosti na prvom platežnom nalogu i za neke vrste poslova obaveznih na prijavu posla po §-u 9 ZOR-a, kod kojih nema većih razlika u opasnosti ni komplikovanog uređaja kao što su: jednostavne pilane, seoski mlinovi, poljski strojevi, autotaksi i sl., ako dotični poslodavac ne zaposluje obično više od 5 na osiguranje obaveznih nameštenika. Za ove poslove važe onda odredbe prethodnog stava.

(66) Do daljnje odredbe uvrštavaće mesni organi sledeće vrste poslova, koji su obavezni na prijavu posla po §-u 9 ZOR-a:

a) Poljoprivredne strojeve, ukoliko poslodavac odnosnog stroja uposluje svega manje od šest industrijskih radnika, prema stavovima Tablice opasnosti 6 do 18.

b) Prevoz osoblja autobusima i autotaksima i privatna motorna osobna kola prema stavovima Tablice opasnosti 48 i 49.

c) Pilane za daske prema stavovima Tablice opasnosti 232 i 233 i pilane za daske ujedno sa mlinom prema stavovima Tablice opasnosti 234 i 235.

d) Rezanje drva kružnim ili tračnim pilama prema stavovima Tablice opasnosti 239 i 240.

e) Mlinove prema stavovima Tablice opasnosti 266, 267 i 268.

(67) Poslove pod tač. b—e uvrštavaće mesni organi samo za slučaj, da poslodavac ne uposluje svega više od 5 lica, u koji se broj ne ubrajaju služavke kućanstva.

(68) Za poslove za koje mesni organi ustanovljuju postotke opasnosti, mogu odrediti samo srednji postotak u odgovarajućem razredu opasnosti izuzev slučajeve spomenute poimence u okružnici broj 55.031/30, u kojima će odrediti postotke prema toj okružnici.

12. Prinosi osiguranja.

(69) Na osnovu §-a 126 ZOR-a i §-a 196 Statuta utvrđeni su sledeći prinosi osiguranja:

(70) Nedeljni prinos u obaveznom osiguranju za slučaj bolesti ustanovljen je u granicama §-a 23 ZOR-a počev od 1 januara 1933 god. za sve Okružne urede za osiguranje radnika i privatno-društvenu bolesničku blagajnu »Merkur« u Zagrebu sa 42% obezbeđene nadnice, dočim je za Bolesničku blagajnu beogradske trgovačke omladine u Beogradu i Bolesničku blagajnu trgovačkog, bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani određen sa 36% obezbeđene nadnice.

(71) Nedeljni prinos u obaveznom osiguranju za slučaj bolesti ustanovljen je za ukrcane mornare obalne plovidbe sa 30%, a za ukrcane mornare duge plovidbe sa 21% obezbeđene nadnice, i to počev od 1 januara 1933 god.

(72) Prinos u obaveznom osiguranju za slučaj nesreće ustanovljen je jedinstveno za čitavu zemlju a na osnovu §-a 34 ZOR-a prinosnom tarifom određenom sa 7 dinara za svakih 100 dinara obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100 i to počev od 1 januara 1933 god.

(73) Za poljoprivredne radnike kod poljoprivrednih strojeva prinos za slučaj nesreće odmerava se po radnom danu u visini određenoj u stavovima 6 do 18 Tablice opasnosti.

(74) Prinos u dobrovoljnom osiguranju ustanovljen je počev od 3 januara 1933 god. po VII nadničnom razredu.

(75) Po odredbi stava 1 §-a 197 Statuta imaju se svi prinosi i prirezi, koje je mesni organ ubrao u prošlom mesecu za račun Središnjeg ureda za osiguranje radnika, Berze rada i Radničke komore po odbitku isplaćenih potpora i bonifikacija u gotovom predoznačiti najkasnije do 20 (dvadesetog) tekućeg meseca.

(76) Upravnici mesnih organa, koji do određenoga roka ne izvrše predoznaku novca ili ne podnesu obrazložen izveštaj s kojih razloga novac nije doznačen, čine disciplinski prestup za koji će bezuslovno biti pozvani na odgovornost.

Digitized by Google

(77) Središnji ured moćiće onom mesnom organu koji dva meseca u jednoj godini ne postupi u smislu navedenih odredaba Statuta, postaviti svog izaslanika na trošak dotičnog ureda.

(78) Ni u kom slučaju ne smeju upravnici mesnih organa dozvoliti, da se za tuđi račun ubrani prinosi i prirezi utroše za pokriće potreba osiguranja za slučaj bolesti. Ako mesni organ bilo iz kojih razloga nema dovoljno vlastite gotovine za redovno davanje potpora, dužna je uprava ureda da za vremena zatraži predujam na osnovu §-a 140 ZOR-a.

(79) Dužni prinosi i prirezi ako se naplaćuju putem novčanih zavoda mogu se naplaćivati samo putem onih novčanih zavoda, koje je ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika uvrstilo u spisak prvorazrednih novčanih zavoda kod kojih se može ulagati imovina Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa (§ 244 Statuta).

(80) Redovna naplata prinosa ima se u pravilu vršiti preko vlastitih uredskih organa ili putem pošte. Kod eksekutivne naplate po uredskim službenicima mesni organi pridržavaće se propisa, koji važe za eksekutivnu naplatu državnih dažbina (stav 3 §-a 199 Statuta).

(81) Otpis dužnog nenaplaćenog prinosa podleži odobrenju Središnjeg ureda za osiguranje radnika, ako u svoti koja je otpisana, prinos za slučaj nesreće ili za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti iznosi više od Din 300 (stav 4 §-a 199 Statuta).

(82) Kako ovi zaključci postaju izvršivi u roku od 3 meseca po dostavi odnosnog sedničkog zapisnika i predmetnih spisa, u koliko međutim Središnji ured po njima ne donese poseban zaključak, imaće mesni organi odnosne zaključke o otpisu prinosa uz priklop predmetnih spisa predložiti Središnjem uredu istovremeno sa celokupnim sedničkim zapisnikom, kako bi Središnji ured u gore određenom roku mogao doneti svoje rešenje.

(83) Da bi se izbeglo prepisci i traženju naknadnih obaveštenja treba da svi sednički zaključci o otpisu prinosa sadrže potrebne podatke, iz kojih će se moći razabrati:

1. da je plenjenjem pokretne imovine od dužnika tražena eksekutivna naplata, ali da je zbog neimaštine ostala bez uspeha;
2. da dužnik nema ni nepokretne imovine, odnosno u koliko je ima, da li je preduzeta intabulacija na nju, pa ovrha na nekretnine i s kakvim uspehom;
3. da bračni drug dužnika također nema nikakve ni pokretne ni nepokretne imovine;
4. da niko niie preuzeo radnju od dužnika i da nema ni drugih solidarnih jamaca tako, da se propisi §-a 40 ZOR-a nisu mogli u konkretnom slučaju primeniti;
5. da je u slučaju smrti dužnika tražbina prijavljena nadležnoj ostavinskoj vlasti i s kojim rezultatom.

(84) Preporučuje se mesnim organima da svoje predloge i sve potrebne podatke za otpis prinosa izrađuju u obliku skrižaljke.

(85) Za izdavanje platežnih naloga važe dosadašnji propisi time, da ubuduće mesni organi prema stavu 3 §-a 200 Statuta mogu onom poslodavcu, koji se u pogledu prijavne dužnosti ne pridržaje propisa ZOR-a, izdati na osnovu naknadno prikuplienih podataka po stavu 3 §-a 16 ZOR-a platežni nalog, koji ako već ne može sadržavati sve propisane podatke, mora svakako sadržavati podatke o ukupnom iznosu prinosa i o vremenu na koje se propisani prinos odnosi. U samoj odluci, koja se ispostavlja kao sastavni deo takvog platežnog naloga, treba temeljito obrazložiti kojim podacima se mesni organ služio kod odmerivanja prinosa i kako je do tih podataka došao. Na taj način propisani prinosi smatraju se redovnim prinosima u smislu §-a 35 ZOR-a.

(86) Službenici ureda kada vrše naplatu prinosa ne mogu istodobno da vrše i dostavu platežnih naloga. Oni vrše obračun samo na osnovu u gotovom novcu naplaćenih prinosa i nenaplaćenih platežnih naloga (stav 4 §-a 200 Statuta).

(87) Izmenjena je odredba stava 7 §-a 200 Statuta u pogledu zaokruživanja konačnog iznosa u platežnim nalozima na zakonsko sretstvo plaćanja.

(88) Prema stavu 1 §-a 203 Statuta moći će od sada pretsedništvo mesnih organa u izuzetnim slučajevima, ako se izvršenom ovrhom dovodi u pitanje opstanak poslodavca,

Digitized by Google

dozvoliti obročnu otplatu zaostalih dužnih prinosa do najviše 12 meseci. No tražbina mesnog organa treba da bude u svakom takvom slučaju potpuno osigurana.

13. Uzajamni rad mesnih organa u sprovođenju osiguranja.

(89) Kod uzajamnog rada na sprovođenju osiguranja (prikupljanju prinosa, pružanju potpora i sl.) imaju mesni organi nastojati, da međusobne obračune uvek tačno i na vreme likvidiraju, kako pojedini mesni organ ne bi došao u finansijske poteškoće zato, što ima veća potraživanja kod drugog mesnog organa čijim je članovima uz refundaciju isplaćivao potpore. Ovi obračuni treba da se vrše redovno svakog meseca ili po prestanku lečenja pojedinog člana.

(90) Kod uzajamnog rada mesnih organa u pogledu pružanja lekarske pomoći vrede odredbe §-a 35 Službenog pravilnika lekara-činovnika i §-a 2 Kolektivnog ugovora. Ako u istom mestu pored Okružnih ureda deluju i Privatno-društvene bolesničke blagajne, odnosno njihove ekspoziture, treba nastojati da se svi osigurani članovi u tom mestu služe i koriste tamo postojećim zdravstvenim uređajem osiguranja (ambulantama, rentgen zavodima i t. d.). Kod uzajamne kontrole bolesnika imade se sa strane uredskih lekara ili kontrolora bolesnika postupati na isti način kao kod vlastitih članova (§ 233 Statuta).

14. Izdržavanje zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

(91) Prema odredbi stava 1 §-a 234 Statuta dužni su mesni organi Središnjeg ureda pridonositi za izdržavanje zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda srazmerno prema broju osiguranih članova i to tako, što će u ovima imati stalan broj kreveta, koji su rezervisani za lečenje njihovih članova.

(92) Po toj odredbi Statuta prema poprečnom broju osiguranih članova u godini 1932 i obzirom na saobraćajne prilike razdeljeni su na sve mesne organe kreveti u zdravstvenim ustanovama Središnjeg ureda prema sledećoj tabeli.

Mesni organi:	Klanovnik 200 krev. leti i zimi	Brestovac 156 krev. leti i zimi	Kasindol		Palić 50 krev. leti	Krk 63 krev. leti	Rab		Lasko		Strazilovo 35 krev. leti i zimi	Vrnjačka banja 25 krev. leti i zimi	Ukupno	
			200 krev. leti	150 krev. zimi			36 krev. leti	36 krev. zimi	153 krev. leti	55 krev. zimi			leti	zimi
Karlovac	4	3	3	2	—	2	1	1	4	2	—	—	17	12
Osijek	18	14	12	10	5	2	1	1	12	1	—	1	65	45
Sušak	4	3	—	—	—	3	3	3	2	1	—	—	15	11
Zagreb	27	21	12	12	—	35	—	5	22	11	—	—	117	76
„Merkur“	15	12	8	8	2	6	—	3	10	6	1	3	57	48
Novi Sad	8	7	10	10	9	2	—	1	3	1	1	1	41	29
Sombor	5	4	5	3	4	1	—	—	2	—	1	—	22	13
Subotica	5	4	—	5	20	1	—	—	2	—	1	1	34	16
Vel. Bečkerek	7	5	6	4	10	1	—	1	—	—	1	1	31	19
Ljubljana	30	22	—	—	—	-	27	17	50	28	—	—	129	97
Ljub. boln. pot.	3	2	—	—	—	—	4	2	4	3	—	--	13	10
Beograd	32	27	32	26	—	8	—	2	—	—	18	13	130	118
Niš	7	5	12	3	-	—	—	—	--	—	5	2	31	22
Skoplje	7	6	15	5	-	—	—	—	—	—	6	2	36	26
Beogr. trg. oml.	1	1	1	1	—	1	—	—	—	—	1	1	6	5
Banja luka	5	4	15	9	—	-	—	—	—	—	—	—	24	18
Sarajevo	5	3	26	21	-	—	—	—	—	—	—	—	34	29
Tuzla	5	3	13	10	—	-	—	—	—	—	—	—	21	18
Dubrovnik	6	5	18	12	—	—	—	—	—	—	—	—	29	23
Split	6	5	12	9	—	1	—	—	2	2	—	—	26	22
Ukupno	200	156	200	150	50	63	36	36	113 + 40 dr = 153	55	35	25	878	657

Digitized by Google

(93) Po ovom rasporedu mesni organi redovno će popunjavati i iskorištavati krevete u tim zdravstvenim ustanovama. Naročitu pažnju posvetiće mesni organi tome, da popune na njih otpadajući broj kreveta, kako u protivnom slučaju ne bi morali plaćati za neiskorištene krevete.

(94) Izuzetno moći će mesni organi privremeno za vreme sadanje krize obzirom na svoje materijalno stanje upućivati u zdravstvene ustanove Središnjeg ureda svoje članove i u manjem broju, a u razmeru prema prednjoj tabeli, ali tako da im troškovi lečenja neće iznositi manje od 6% prihoda prema poslednjoj pokusnoj bilanci.

(95) Mesni organi Središnjeg ureda mogu lečiti svoje članove izvan zdravstvenih zavoda radničkog osiguranja samo za slučaj, da u tim zavodima nema raspoloživih kreveta, a i tada samo na osnovu ugovora, koje prethodno odobri Središnji ured za osiguranje radnika (stav 3 §-a 234 Statuta).

15. Potpore i otštetni postupak.

(96) Članovi, koji su dobrovoljno produžili obavezno članstvo nakon istupa iz posla pa su obolili, nisu prema dosadašnjoj praksi mogli više nakon ozdravljenja produžiti daljnje članstvo ni užívati dalje prava obavezno osiguranih članova.

(97) Prema stavu 2 §-a 7 Statuta uživaće ubuduće dobrovoljno produžujući članovi za sve vreme, dok borave na području naše države i uredno plaćaju propisane prinose, sva prava obavezno osiguranih članova.

(98) Ovo dobrovoljno produženo članstvo prestaje: a) ako član ode iz naše države; b) ako prestane uplaćivati prinose ili c) ako iscrpi sva prava na potpore (26 nedelja) koje imaju osigurani članovi po ZOR-u.

(99) Prema tomu dobrovoljno produžujući član, koji je potpuno iscrpio potpore može ponovna prava steći samo uz uslove §-a 59 ZOR-a t. j. uposlenjem kroz najmanje 8 nedelja.

(100) Pasivni članovi uz uslove po §-u 56 ZOR-a imaju pravo na najmanju zakonsku bolesničku potporu po §-u 45 ZOR-a u koju se ubraja i porođajna potpora po Zakonu od 5 decembra 1931 godine.

(101) U smislu stava 3 §-a 206 Statuta isplaćivaće mesni organi pratiocu bolesnika u bolnicu ili iz bolnice putni trošak u istom iznosu, u kojem pripada i bolesniku. Osim toga naknadiće ured pratiocu bolesnika za izgubljeno vreme i ostale troškove, za svaki ceo dan jednodnevnu obezbeđenu nadnicu bolesnika odnosno pratioca, ako je ovaj osiguran u višem nadničnom razredu.

(102) Obzirom na odredbu stava 2 §-a 207 Statuta imaju mesni organi u roku od 3 meseca izraditi Pravilnik, kojim se ima prema mesnim prilikama urediti pitanje naknade putnih troškova osiguranih članova kao i članova njihovih porodica do najbližeg lekara.

(103) Kod isplata bolesničkih potpora kao i u odlukama o privremenim i stalnim rentama imaju se iznosi potpora i obroci renta zaokružiti na zakonsko sretstvo plaćanja na isti način kako je to §-om 200 Statuta određeno za konačne iznose u platežnim nalozima (§§ 214 i 232 Statuta).

(104) Nove odredbe stava 2—5 §-a 220 Statuta primenivaće se samo na one nesrećne slučajeve, koji se dese počevši od dana stupanja na snagu revidiranog Statuta t. j. od 27 maja 1933 godine dalje.

(105) Obezbeđena godišnja zarada jednaka je tristostrukom iznosu prosečne obezbeđene nadnice povređenog u poslednjoj godini pre nesrećnog slučaja.

(106) Za povređenog, koji u poslednjoj godini pre nesrećnog slučaja nije imao ukupno ni 30 nedelja osiguranja (180 radnih dana), ustanoviće se ako se ne radi o sezonskom radniku za vreme, za koje mu nedostaje do 30 nedelja, prema uredskoj evidenciji osiguranih članova obezbeđena nadnica onih nameštenika, koji su u istom ili susednom poslu iste vrste i u isto vreme obavljali sličan posao. Ako je ovako ustanovljena obezbeđena nadnica niža od njegove prosečne obezbeđene nadnice u času nesreće, uzeće se za manjkajuće vreme u račun ova niža obezbeđena nadnica, a ako je jednaka, ova jednaka; ako je pak viša, neće se zaračunati ova viša već prosečna obezbeđena nadnica povređenog, koju je imao u času nesreće (stav 2 §-a 220 Statuta). Sa tako dobivenom nadnicom popuniće se manjkajuće vreme do 30 nedelja i ustanoviti prosečni iznos nad-

Digitized by Google

nice za to vreme. Obezbeđena godišnja zarada jednaka je tristostrukom iznosu ovako ustanovljene nadnice.

Primer:

Tvornički radnik je osiguran u času nesreće za 100 radnih dana po VIII. nadničnom razredu, a za 50 radnih dana po IX. nadničnom razredu. Za vreme, koje mu nedostaje do 180 radnih dana t. j. za 30 radnih dana, utvrđena je po uredskoj evidenciji osiguranih članova obezbeđena zarada sličnog radnika po IX. nadničnom razredu. Račun glasiće:

100	VIII.	Din. 24.—	2400
50	IX.	Din. 28.80	1440
			3840 : 150
	prosek u času nesreće		Din. 25.60

Obezbeđena nadnica sličnog radnika po IX. nadničnom razredu iznosi 28.80. No ova se ne uzima u račun, jer je veća od prosečne obezbeđene zarade u času nesreće, već ova poslednja t. j. 25.60. Godišnja obezbeđena zarada iznosi prema tome $25.60 \times 300 = 7.680$.— Dinara.

(107) Za sezonske radnike (§ 220 stav 3 i 4 Statuta), koji u godini pre nesrećnog slučaja nisu bili 30 nedelja osigurani, računaće se prosečni iznos obezbeđene nadnice na osnovu kategorisanog prosečnog razreda obezbeđene nadnice.

(108) Sezonskim radnicima u smislu gornje odredbe smatraće se, dok ravnateljstvo Središnjeg ureda ne odredi nove kategorije, samo radnici koji pripadaju niže navedenim kategorijama radnika, za koje se ujedno određuje i prosečni razred obezbeđene nadnice, kako sledi:

	Nadnični razred	Prosečna godišnja obezbeđena zarada
1. Građevinski profesionalni radnici (zidari, tesari i slični)	XI. (40)	12.000.—
2. Šumski kvalifikovani radnici	IX. (28.80)	8.640.—
3. Građevinski nadničari kod gradnje nad zemljom	VII. (20)	6.000.—
4. Poljoprivredni radnici kod poljoprivrednih strojeva kod utovara i istovara šećerne repe i svi ostali seljaci nadničari u kojemgod poslu izuzev gradnje nad zemljom (tvornice, gradnja cesta, gradnja železnica, mostova, nasipa, šumski radnici, i t. d.)	V. (14)	4.200.—

(109) Kvalifikacija sezonskog radnika, kao i njegova kategorija određuje se prema zaposlenju na dan nesreće.

(110) Za pomenute kategorije radnika, ako nisu bili ni 30 nedelja osigurani, uzeće se kod izračunavanja godišnje obezbeđene zarade kao temelj otštete u prednjoj tabeli navedeni iznosi godišnje obezbeđene zarade i to prema kategoriji, u koju spadaju po njihovom zaposlenju. Njihova faktična zarada odnosno njihova obezbeđena nadnica, koja odgovara faktičnoj zaradi u vreme zaposlenja, za račun godišnje obezbeđene zarade ne dolazi u obzir.

(111) Ako je ozleđenik izvan sezonskog posla proveo ukupno najviše do jedne godine dana još i u kojem drugom na osiguranje obaveznom poslu, imaće se uzeti u obzir i ova zarada.

(112) Prema trajanju zaposlenja ozleđenoga u takvom poslu mogu nastupiti sledeći slučajevi:

1. Vreme zaposlenja u sezonskom poslu zajedno sa zaposlenjem u kojem drugom na osiguranje obaveznom poslu u poslednjoj godini pre nesrećnog slučaja iznosi 30 nedelja (180 radnih dana) ili više do potpune godine dana.

Digitized by Google

U tom slučaju kategorisana prosečna obezbeđena nadnica po §-u 220 stavu 3 Statuta ne dolazi u obzir, jer se u tom slučaju ima primeniti 1 stav ovog paragrafa odnosno prva rečenica §-a 93 ZOR-a, te će se godišnja obezbeđena zarada računati kao za sve ostale ozleđenike, koji su u godini pre nesrećnog slučaja bili osigurani barem 30 nedelja ili više do potpune godine dana.

2. Ukupno zaposlenje u sezonskom poslu i u drugom obaveznom poslu iznosi u poslednjoj godini pre nesreće manje od 30 nedelja (180 radnih dana).

Za takvog ozleđenika uzeće se kategorisana obezbeđena nadnica prema gornjoj tabeli a ovoj će se pribrojiti još i višak obezbeđene nadnice u nesezonskom poslu ili u drugoj kategoriji sezonskog posla nad kategorisanom obezbeđenom nadnicom pomnožen sa brojem radnih dana, a deljen sa 180 dana. Ovako dobijena prosečna obezbeđena nadnica pomnožena sa 300 daje nam godišnju obezbeđenu zaradu toga lica.

Primer I.

Zidar imade u godini pre nesreće 100 radnih dana a 50 radnih dana kao težak pri utovarivanju po XII. nadničnom razredu. Budući da nema propisanih 30 nedelja osiguranja uzeće se njegova kategorisana nadnica od 40 Dinara. Kod utovarivanja imao je umesto uračunate obezbeđene nadnice od 40 Dinara obezbeđenu nadnicu od 48 Dinara, dakle 8 Dinara po radnom danu više t. j. ukupno $50 \times 8 = 400$ više. Ovaj višak podeljen sa 180 daje 2.22 Dinara dnevno. Prosečna obezbeđena nadnica iznosi prema tome 42.22 (40 + 2.22) a godišnja obezbeđena zarada toga zidara **12.666** Dinara. Ako je pak njegova obezbeđena nadnica u nesezonskom poslu manja od njegove kategorisane obezbeđene nadnice tada ostaje kao temelj otštete njegova kategorisana godišnja obezbeđena zarada t. j. **12.000.—** Dinara.

Primer II.

Seljak radi za vreme nesreće u tvornici kao nadničar kroz 60 radnih dana a 90 dana radio je kao nadničar kod gradnje kuće. Njegova kategorisana nadnica od 14 (kao nadničara u tvornici) povećava se za razliku od 14 Din. na 20 Din. (kategorisana nadnica kod građevinskog posla) t. j. za 6 Din. kroz 90 radnih dana ukupno za 540 Dinara podeljeno sa 180 t. j. za 3 Dinara. Njegova ukupna prosečna obezbeđena nadnica iznosi prema tome 17 Dinara, koja umnožena sa 300 daje njegovu godišnju obezbeđenu zaradu od **5.100** Dinara.

(113) Dosadašnji propisi o naknadi troškova unesrećenim licima pozvanim na pregled, nadopunjeni su odredbom stava 2 i 3 §-a 227 Statuta tako, da im se u slučaju, ako u onom kraju nema javnih prometnih sretstava, ima dati otšteta za podvoz u iznosu od 300% tarife za poštanski automobil. Osim toga ima im se dati još i dnevnica kao naknada za njihovo izdržavanje i to za svaki kalendarski dan cela hranarina po najvišem nadničnom razredu.

16. Zaključni računi, podaci za statistiku i evidencije Središnjeg ureda.

(114) Godišnje zaključne račune po prihvatu svoje glavne skupštine (ravnateljstva) imaće mesni organi predlagati Središnjem uredu najkasnije do konca meseca aprila (stav 3 §-a 184 ZOR-a i stav 2 §-a 237 Statuta).

(115) Pre nego što mesni organi koncem godine zaključe svoje poslovanje, treba na teret osiguranja za slučaj nesreće da provedu refundaciju troškova lekova, lekovitih voda, potrebnih zavoja i pomoćnih sprava za lečenje i to u srazmeru hranarine, koja je u dotičnoj poslovnoj godini isplaćena na račun Središnjeg ureda za osiguranje radnika i ukupno isplaćene hranarine, a za refundaciju troškova lekarske pomoći, troškova uzdržavanja ambulanta i otpisa inventara treba račun osiguranja za slučaj nesreće opteretiti sa onim delom ovih troškova, koji odgovara srazmeru dvostrukog iznosa hranarine, koja je dotične poslovne godine isplaćena na račun Središnjeg ureda za osiguranje radnika i ukupno isplaćene hranarine kod dotičnog mesnog organa.

(116) Prema odredbi stava 1 §-a 237 Statuta imaće mesni organi koncem svakog četvrtgodišta predlagati Središnjem uredu kao i svom ravnateljstvu opšti izveštaj o stanju uredskog poslovanja.

Digitized by Google

(117) Ove kvartalne izveštaje treba tako sastaviti, da su potpuni odraz stvarnog stanja uredskog poslovanja za ono razdoblje za koje se sastavljaju i predlažu. Središnji ured obnarodovaće ih u »Radničkoj zaštiti«.

(118) Uz ove izveštaje imaju mesni organi i nadalje predlagati Središnjem uredu redovne izveštaje o svom imovinskom stanju izrađene na osnovu mesečnih pokusnih bilanca, kako bi Središnji ured uvek imao tačan pregled o stanju radničkog osiguranja.

(119) Kako bi Središnji ured mogao udovoljiti odredbama stava 3 §-a 184 ZOR-a i stava 3 §-a 237 Statuta, predlagaće mesni organi Središnjem uredu kao i dosada propisane redovne statističke iskaze i to: iskaze o kretanju članova po nadničnim razredima, prema formularu 8a, i po industrijskim grupama, prema formularu 8b, mesečno (okružnica broj 23.281/32) a statističke listove članova, prema formularu 11, godišnje; nadalje iskaze o kretanju bolesnika, prema formularu 9, mesečno a bolesničke listove, prema formularu 5, tekuće nakon svršenog lečenja; nadalje statističke listove prijavljenih nesreća, prema formularu 6, tekuće nakon svršenog lečenja odnosno 10 nedelja iza nesreće (okružnica 20.767/25) i konačno iskaze propisanih prinosa po stavovima posla, prema formularu II A, mesečno (okružnica 19.195/30).

(120) Pored toga će mesni organi dostavljati sva ostala zatražena obaveštenja i iskaze o kretanju članova, bolesnika i unesrećenih kao i o smrtnim slučajevima radi kontrole statističkih podataka i sastavljanja statistike kao što su: mesečni podaci za Međunarodni biro rada (okružnica 7.121/30), stanje članova prvoga u mesecu za Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja (cirkularni dopis 32.431/28); iskazi ozleđenika koji su na kraju godine bili na lečenju i primali hranarinu ili su bili u bolnici, iskazi ličnih renta i iskazi predujmova na porodične rente krajem godine (okružnica 5780/31), iskazi o isplaćenim pogrebninama (cirkularni dopis 39.001/32), iskazi o stanju članova penzionog fonda krajem godine (okružnica 58.870/30), kao i mesečni iskazi o postupku lica koja se nalaze na hranarini po lekarskim rejonima (okružnica 26.940/25).

(121) Pošto Središnji ured vodi centralnu evidenciju o ličnim podacima svih svojih službenika, lekara-činovnika i ugovornih lekara, a naročito s obzirom na potrebe penzionog fonda službenika (§ 250 Statuta), dužni su mesni organi predlagati Središnjem uredu sledeće podatke svojih službenika:

1. Status službenika nameštenih na teret upravnih, ambulatorijskih, te troškova laičke kontrole bolesnika na propisanom formularu i to najkasnije do 1. februara svake godine.

2. Overeni prepis osobnog lista za svakog službenika i lekara-činovnika prigodom primitka u službu.

3. Overeni prepis dekreta službenika odnosno lekara-činovnika o nameštanju proviđen klauzulom o položenoj zakletvi i nastupu službe u odnosnom položaju odnosno plaćevnom razredu i plaćevnom stepenu.

4. Overeni prepis dekreta službenika o dodatku po §-u 24 Službenog pravilnika službenika, odnosno lekara-činovnika o promaknuću u istom plaćevnom razredu.

5. Overeni prepis dekreta službenika odnosno lekara-činovnika o promaknuću u viši položaj odnosno viši plaćevni razred proviđen sa klauzulom o nastupu službe u dotičnom višem položaju odnosno višem plaćevnom razredu.

6. Overeni prepis dekreta službenika odnosno lekara-činovnika o premeštaju proviđen sa klauzulom o nastupu službe u novom mestu službovanja.

7. Podatke u pogledu promene porodičnog stanja službenika odnosno lekara-činovnika tokom službovanja (venčani list, krsni list dece, smrtni list u slučaju smrti žene ili dece, dokazala o rastavi braka), zatim podatke o prestanku prava na porodični dodatak, kad dete postane punoletno odnosno prestane potreba da ga roditelj uzdržava, odnosno kad završi školovanje (§§ 26 Službenog pravilnika službenika i 18 Službenog pravilnika lekara-činovnika).

8. Podatke ugovornih lekara opšte prakse i ugovornih lekara specijalista prema priloženom formularu B).

Digitized by Google

Formular B.

Očevidnik uredskih lekara u .....

Tekući broj	Ime i prezime lekara. Dan, mesec i godina njegovog rođenja. Mesto rođenja, opština, srez, banovina, država	Medicinski fakultet, na kojem je lekar promovisan za čast doktora i kad je promovisan	Broj i datum dozvole nadležne vlasti za vršenje privatne lekarske prakse	Lekarev delokrug	Svojstvo lekarčtu kojem je nameštен (ugovorni, lekar-činovnik)	Otkad je lekar nameštен kod radničkog osiguranje	Lekarev rajon	Prosečnj godišnji broj članova koje lekar ieči	Godišnja plata lekara-činovnika ili godišnji honorar ugovornog lekara	Godišnji lekarev putni paušal	Mesečni prosečni iznos lekarevih putnih troškova, kad se oni plaćaju po Sl. pr. III § 7 ugovora	Dodaci za porodicu lekara-činovnika ili ugovornog lekara, koji uživa taj dodatak na osnovu § 10 ugovora	Svega	Napomena
									Dinara					

17. Granica opterećenja određena za mesne organe.

(122) Odredbom §-a 245 Statuta utvrđena je za mesne organe nova granica opterećenja u iznosu od 50.000.— do 500.000.— dinara prema veličini mesnih organa, te je u pogledu iznosa pet puta veća od dosadašnje granice opterećenja.

(123) Mesni organi preuzimaće materijalne obaveze u gore navedenim granicama opterećenja bez odobrenja Središnjeg ureda, u koliko se te obaveze ne odnose na kupovinu ili otuđivanje nepokretnog imanja, odnosno u koliko doduše ne dostižu postavljenu granicu vrednosti za odnosni mesni organ ali su po svojoj naravi tek jedan organički deo celine, a koje će nakon upotpunjenja u celini preći granicu opterećenja (stav 6 §-a 47 Statuta).

(124) Granicu opterećenja utvrđuje pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na osnovu broja članova u prošloj godini.

(125) Prema tomu mogu mesni organi u određenim granicama opterećenja vršiti u svom delokrugu, a po propisima Pravilnika o nabavkama, razne nabavke kao na primer: pisaćeg i ogrevnog materijala, kancelarijskog nameštaja i drugih inventarnih predmeta, instrumentarija, ovojne robe i raznih potrepština za ambulante itd.

(126) Za zaključke o kupovini ili otuđivanju pokretnog imanja, kao i drugih obaveza, koje se odnose na zdravstvene ustanove i poslovne zgrade u koliko su vlasništvo Središnjeg ureda, a koje se nalaze u upravi mesnih organa, kao nabavka inventara, uzdržavanje uredskih zgrada i slično nisu merodavne odredbe §-a 245 Statuta.

(127) Prema tomu moćiće mesni organi bez odobrenja Središnjeg ureda izvršiti zaključke o izdacima za uzdržavanje uredskih zgrada, u koliko ti izdaci ne prekoračuju godišnje iznos od 1/14 odmerene najamnine, kako je to određeno okružnicom Središnjeg ureda od 4 februara 1929 Broj 4.801/1929.

18. Nadzor nad poslovanjem mesnih organa Središnjeg ureda.

(128) Kontrolu nad celokupnim poslovanjem mesnih organa vrše u prvom redu ravnatelji ureda, pretsednici ravnateljstva uz sudelovanje ravnatelja (§ 183 Statuta) i nadzorni odbori.

Digitized by Google

(129) Ravnatelji mesnih organa dužni su mesečno barem jedanput pregledati sve otseke ureda i njihovo poslovanje i uredsku blagajnu. Naročito su dužni bar jedanput svaka tri meseca pregledati knjige tekućih računa poslodavaca u cilju da provere da li se redovna i eksekutivna naplata prinosa vrši tačno i uredno.

(130) Osim ove kontrole, koju su dužni vršiti sami organi dotičnih ureda, vrše kontrolu i nadzor nad poslovanjem mesnih organa Središnji ured i Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja (§§ 178—185 ZOR-a).

(131) Središnji ured kao nadzorna vlast vrši nadzor nad poslovanjem mesnih organa neposredno i posredno.

(132) Neposredni nadzor vrši Središnji ured preko svojih izaslanika kod redovnih godišnjih kao i iznenadnih pregleda celokupnog poslovanja (stav 2 i 5 §-a 249 Statuta).

(133) Posredni nadzor nad radom mesnih organa vrši Središnji ured pregledom i preispitanjem sedničkih zapisnika i zaključaka.

(134) Prema odredbi stava 9 §-a 249 Statuta dužni su mesni organi podnašati Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja i Središnjem uredu overene prepise zapisnika sednica svojih samoupravnih organa (glavne skupštine, ravnateljstva, nadzornog odbora, pretsedništva, rentnog odbora kao i svih drugih odbora) najkasnije u roku od 15 dana po održanoj sednici. Na sedničke zapisnike mesnih organa dužan je Središnji ured izdati svoje rešenje u roku od 15 dana po dostavi zapisnika.

(135) Zaključci samouprava mesnih organa obzirom na njihovu izvršivost dele se:

1. na zaključke, koji su odmah izvršivi te ne potpadaju odobrenju Središnjeg ureda i

2. na zaključke, koji su izvršni tek nakon odobrenja po Središnjem uredu.

(136) Pored toga imaju mesni organi pravo predloga Središnjem uredu po predmetima, koji su određeni ZOR-om i Statutom.

(137) Odobrenju Središnjeg ureda podleže samo oni zaključci mesnih organa, koji po izričitim odredbama ZOR-a, Statuta, Zakona o primanju u službu lekara od 20 januara 1931, Službenog pravilnika službenika i Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda kao i naredaba izdanih na osnovu spomenutih zakona i pravilnika — potpadaju odobrenju Središnjeg ureda.

(138) Među takove zaključke spadaju sledeći zaključci:

1. o poslovnom redu za mesne organe (stav 3 §-a 187 i stav 2 §-a 235 Statuta);

2. o poslovniku za vršenje lekarske službe (§ 41 Službenog pravilnika lekara-činovnika);

3. o pravilniku o ustrojstvu ekspozitura, u koliko taj pravilnik ne bude donesen tačno po nacrtu pravilnika o ustrojstvu ekspozitura izdanom po Središnjem uredu (§ 195 Statuta);

4. o spajanju odnosno izmeni područja Okružnih ureda u smislu §-a 113 Statuta;

5. o upotrebi godišnjeg čistog viška osiguranja za slučaj bolesti, o stvaranju zaklada za pružanje zakonom predviđenih većih potpora u bolesti (§ 46 ZOR-a), o osnivanju i izdržavanju zdravstvenih ustanova pod uslovima §-a 140 i 144 ZOR-a (tač. 9 stava 1 §-a 166 Statuta);

6. o otpisu neuterivog prinosa, ako u svoti, koja se otpisuje prinos za slučaj nesreće ili za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti iznosi više od Din 300.— (stav 4 §-a 199 Statuta);

7. o kupovini ili otuđivanju nepokretnog imanja (§ 144 ZOR-a i § 166 Statuta);

8. o ugovorima sklopljenim s privatnim bolnicama, lečilištima (banjama), oporavilištima, apotekama (§ 208 Statuta);

9. o preuzimanju materijalnih obaveza i nabavkama u koliko premašuju granice opterećenja (§ 245 Statuta);

10. o izdacima za uzdržavanje uredskih zgrada, u koliko ti izdaci prekoračuju godišnje iznos od 1/14 odmerene najamnine;

11. o pregradnji, dogradnji i drugim investicijama na zgradama i zemljištima Središnjeg ureda;

Digitized by Google

12. o podizanju vlastitih uredskih lekarna, bolnica, ordinacijonih zavoda, lečilišta i oporavilišta (§§ 122 ZOR-a i 166 Statuta);

13. o godišnjem budžetu upravnih troškova u slučajevima predviđenim u stavu 4 §-a 166 Statuta;

14. o budžetu lečilišta (zdravstvenih ustanova), koja stoje pod upravom mesnih organa (§ 166 Statuta);

15. o sistemizaciji novih odnosno presistemizaciji postojećih službeničkih mesta (stav 3 §-a 147 ZOR-a);

16. o sistemizaciji odnosno presistemizaciji mesta lekara-činovnika (§ 6, 16 i 64 Službenog pravilnika lekara-činovnika);

17. o izboru ravnatelja, zamenika ravnatelja, glavnog knjigovođe i glavnog lekara (stav 4 §-a 187 Statuta);

18. o podelivanju stalnosti službenicima i lekarima-činovnicima (stav 4 §-a 187 Statuta);

19. o podelenju posebne nagrade lekaru-činovniku za pregled rentnika po stavu 3 §-a 36 Službenog pravilnika lekara-činovnika i o određivanju posebne nagrade glavnom lekaru;

20. o pitanju, da li će Okružni ured lečenje osiguranih članova vršiti preko nameštenih i određenih lekara ili slobodnim izborom lekara pod uslovima §-a 150 ZOR-a.

(139) Zaključke samouprava mesnih organa, koji podleže odobrenju Središnjeg ureda, neće mesni organi moći izvršiti, dok ne usledi odobrenje Središnjeg ureda.

(140) Razume se da delokrug Središnjeg ureda kao instancije određene Zakonom ili Statutom u spornim i drugim stvarima ostaje nepromenjen.

(141) Zaključci samouprave mesnih organa, koji su doneseni u granicama njihove nadležnosti, a ne podleže odobrenju Središnjeg ureda, izvršivi su odmah. Tako primerice zaključci:

1. o preuzimanju materijalnih obaveza i vršenju nabavke ispod granice opterećenja (§ 245 Statuta);

2. o otpisu neuterivih prinosa osiguranja, ako u svoti koja se otpisuje, prinos za slučaj nesreće ili za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti iznosi manje od Din 300.— (stav 4 §-a 199 Statuta);

3. o prihvatu godišnjeg budžeta upravnih troškova, u koliko po stavu 4 §-a 166 Statuta nije potrebno odobrenje godišnjeg budžeta po Središnjem uredu;

4. o izboru svih službenika i lekara-činovnika u privremenom svojstvu osim o izboru ravnatelja, zamenika ravnatelja, glavnog knjigovođe i glavnog lekara ureda (stav 4 §-a 187 Statuta);

5. o izboru definitivnih službenika na sistemizovani viši položaj, osim na položaj ravnatelja, glavnog knjigovođe i šefa lekara;

6. o povišenju položajne plate službenicima po §-u 24 Službenog pravilnika službenika;

7. o sklapanju ugovora sa lekarima opšte prakse po kolektivnom ugovoru, lekarima zubarima i ostalim lekarima specijalistima;

8. o sklapanju ugovora sa poverenicima;

9. o nameštanju, povišenju prinadležnosti i otpuštanju služinčadi, čistačica, šofera, bolničara i ostalog sličnog personala, u koliko su za odnosna mesta budžetom predviđene potrebne prinadležnosti;

10. o prihvatu najamnih ugovora o iznajmljenju prostorija za ekspoziture, povereništva i ambulante ureda itd.

(142) Svi predlozi koji se unose u sednički zapisnik treba da sadržavaju sve bitne podatke po odnosnom predmetu. Isto tako treba da i zaključci samouprave budu tačno obrazloženi.

(143) U koliko se zaključci mesnih organa, koji ne podleže odobrenju Središnjeg ureda, protive odredbama ZOR-a, Statuta, Zakona o primanju u službu lekara Središnjeg ureda od 20 januara 1931 god., Službenog pravilnika službenika odnosno lekara-činovnika Središnjeg ureda, kao i naredaba izdanih na osnovu spomenutih zakona, Središnji ured moraće u roku od 15 dana po dostavi odnosnog sedničkog zapisnika u smislu stava 10 §-a 249 Statuta obustaviti izvršenje odnosnog zaključka i zatražiti potrebni iz-

Digitized by Google

veštaj uz priklop predmetnih spisa. U tom slučaiu ne može se odnosni zaključak izvršiti dok nadležni samoupravni organ Središnieg ureda ne donese svoie rešenje.

(144) Ako je međutim takav zaključak već izvršen snosiće sve zakonske posledice uprava odnosno samouprava mesnog organa.

(145) U vezi s tim upozoruju se mesni organi, da se u prepornim i dvoibenim konkretnim slučajevima i ubuduće mogu obraćati Središnjem uredu i tražiti mišlenje ali uvek pre nego dotični predmet iznesu pred svoju samoupravu.

(146) Ova uputstva, koja su prihvaćena u sednici ravnateljstva Središnjeg ureda od 29 maja 1933 godine saopštuju se mesnim organima znania i upravljanja radi time, da su obzirom na nove odredbe Statuta izmenjeni i propisi Službenog pravilnika službenika odnosno lekara-činovnika u pogledu izbora službenika i lekara-činovnika, podelijivanja stalnosti, otkaza službe i nadležnosti disciplinskih sudova. Ujedno se stavljaju van snage sve odredbe okružnica Središnjeg ureda, u koliko su u suprotnosti sa odredbama novoga Statuta i ovih uputstava.

Konačno upozoruju se mesni organi, da je ravnateljstvo Središnieg ureda u istoj sednici zaključilo, da se uz odobrenje gosp. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja stav 2 §-a 215 Statuta kao bespredmetan briše a stavovi 3 i 4 §-a 215 Statuta da postaju stavovi 2 i 3.

U Zagrebu, 29. maja 1933.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Pretsednik:
Vilim Haramina v. r.

Broj 23.459/1933.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu izmene Službenog pravilnika službenika.

Svim mesnim organima.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja na osnovu propisa §-a 130 Zakona o osiguranju radnika i §-a 103 Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa odobrio je svojim rešenjem St. Broj 22 313 od 15 juna 1933 zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 30 maja 1933, kojim su donešene u vezi sa odredbama novog Statuta sledeće izmene odnosno nadopune odredaba §§ 13, 15, 16, 20, 24, 41, 113, 146 i 192 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

1) Menja se stav 2 §-a 13 i ima da glasi:

»Odluka ravnateljstva Okružnog ureda za osiguranje radnika u pogledu izbora ravnatelja, zamenika ravnatelja i glavnog knjigovođe je izvršna tek nakon odobrenja po ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika«.

2) Dodaje se kao stav 3 §-a 13 sledeće:

»Pre izdanja dekreta licima izabranim u službu osiguranja, kojima bi se prigodom prijema u službu imale priznati ranije godine službe provedene izvan radničkog osiguranja, ima se poslati Središnjem uredu zaključak o izboru na preispitanje.«

3) Menja se § 15 i ima da glasi:

»Služba Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa je najmanje 2 godine privremena i lice, koje u nju stupa, može se primiti samo kao privremeni službenik.«

4) Menja se § 16 i ima da glasi:

»Privremenom službeniku može se nakon 2 godine privremene službe podeliti stalnost:

1) ako je punoletan;

2) ako je regulisao svoju vojnu obavezu;

3) ako je po uredskoj lekarskoj komisiji pronađen zdravim i sposobnim za vršenje uredske službe;

Digitized by Google

4) ako je položio po §-u 7 Službenog pravilnika ispit, ukoliko je na polaganje tog ispita bio obavezan prigodom prijema u službu;

5) ako je u poslednjoj godini službovanja bio ocenjen barem sa ocenom »dobar«.

Podeljivanje stalnosti privremenim službenicima Središnjeg ureda vrši ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a službenicima Okružnog ureda odnosno ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika.

Odluka ravnateljstva Okružnog ureda za osiguranje radnika treba da se donese dva meseca pre isteka privremene službe, te je izvršna tek nakon odobrenja po ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

U slučaju, da ravnateljstvo Okružnog ureda za osiguranje radnika privremenom službeniku ne podeli stalnost, imaće pretsedništvo ureda ili da mu otkaže službu na osnovu §-a 113 Službenog pravilnika ili da mu produži privremenost službe na izvesno vreme, ali ne duže nego ukupno za 3 godine.

Ukoliko ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika ne odobri odluku ravnateljstva Okružnog ureda za osiguranje radnika o podeljenju stalnosti, doneće rešenje, da se dotičnom službeniku produžuje privremena služba na izvesno vreme, ali ne duže nego za 3 godine, odnosno da mu se služba otkazuje. U potonjem slučaju ima pretsedništvo Okružnog ureda za osiguranje radnika na osnovu §-a 113 Službenog pravilnika otkazati službu.

Ako ravnateljstvo odnosno pretsedništvo Okružnog ureda za osiguranje radnika ne donese potrebnu odluku u roku od 2 meseca iza priopćenja odluke Središnieg ureda, ili ako ne otkaže službu službeniku, koiemu ni iza 5 godina privremene službe nije podeljena stalnost, ovlašteno je pretsedništvo Središnjeg ureda, da po tom predmetu samo donese punovažni zaključak.«

5) Dodaje se na koncu §-a 20 sledeće:

»Stalnost teče od dana, kada je donesen zaključak Središnjeg ureda o podeljenju odnosno odobrenju stalnosti.«

6) Dodaje se u §-u 24 ispred reči »izuzetno« sledeće:

»odnosno ravnateljstva Okružnog ureda za osiguranje radnika«.

7) Na koncu teksta §-a 41 brišu se reči:

»uz odobrenje ravnateljstva Središnjeg ureda«.

8) Dodaje se na kraju §-a 41 nova rečenica, koja glasi:

»Ako se radi o izboru ravnatelja, zamenika ili glavnog knjigovođe zaključak potpada odobrenju Središnjeg ureda za osiguranie radnika«.

9) Menja se pretposlednii stav §-a 113 i ima da glasi:

»Odluku o prestanku službe bilo da se njome službenik otpušta ili penzioniše donosi pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na predlog generalnog direktora odnosno na predlog pretsedništva zainteresovanih Okružnih ureda za osiguranie radnika. Odluku kojom se privremenom službeniku otkazuje služba, donosi pretsedništvo Središnjeg ureda na predlog generalnog direktora odnosno pretsedništvo Okružnog ureda na predlog ravnatelja ureda«.

10) Dodaje se u poslednjem stavu §-a 113 nova izreka na koncu:

»Protiv odluke o otkazu službe nema mesta žalbi«.

11) Na koncu stava 2 §-a 146 dodaje se sledeće:

»zamenika ravnatelja i glavnog knjigovođe«.

12) Menjaju se u stavu 3 §-a 146 reči: »i za ravnatelje Okružnih ureda za osiguranje radnika« sa rečima:

«, za ravnatelje, zamenike ravnatelja i glavne knjigovođe Okružnih ureda za osiguranje radnika«.

13) Menja se § 192 i ima da glasi:

»Za disciplinski postupak protiv penzionera nadležan je disciplinski sud prvog stepena pod koji je on potpadao na dan svoga penzionisanja«.

Što se dostavlja svim mesnim organima znanja i ravnanja radi s tim, da su gornje izmene odnosno nadopune Službenog pravilnika službenika stupile na snagu dana 15 juna 1933 god.

U Zagrebu, 20 juna 1933.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

Broj 23.460/1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu izmene Službenog pravilnika lekara-činovnika.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja na osnovu propisa §-a 130 Zakona o osiguranju radnika i §-a 103 Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa odobrio je svojim rešenjem St. broj 22.315 od 15 juna 1933 zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 30 maja 1933 o izmenama odnosno nadopunama odredaba §§ 10, 11, 12, 14, 16, 25, 68, 100 i 146 Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda time, da te izmene odnosno nadopune glase:

1) Menja se stav 2 §-a 10 i ima da glasi:

»Odluka ravnateljstva mesnog organa za osiguranje radnika u pogledu izbora glavnog lekara je izvršna tek nakon odobrenja po ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.«

2) Dodaje se kao stav 3 §-u 10 sledeće:

»Pre izdanja dekreta licima izabranim u službu osiguranja, kojima bi se prigodom prijema u službu imale priznati ranije godine službe provedene izvan radničkog osiguranja, ima se poslati Središnjem uredu zaključak o izboru na preispitivanje.«

3) Menja se § 11 i ima da glasi:

»Služba lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa je najmanje jednu godinu dana privremena i lice, koje u nju stupa, može se primiti samo kao privremeni lekar-činovnik.«

4) Menja se § 12 i ima da glasi:

Privremenom lekaru činovniku može se nakon jedne godine privremene službe podeliti stalnost:

1) ako je regulisao svoju vojnu obavezu;
2) ako je po uredskoj lekarskoj komisiji pronađen zdravim i sposobnim za vršenje uredske službe;
3) ako je stekao potrebnu specijalizaciju iz socijalne medicine, odnosno svršio kurz iz socijalne medicine u smislu §-a 10 Zakona o primanju u službu lekara Središnjeg ureda od 20 januara 1931.

Podeljivanje stalnosti privremenim lekarima-činovnicima Središnjeg ureda vrši ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a lekarima-činovnicima mesnog organa odnosno ravnateljstvo mesnog organa.

Odluka ravnateljstva mesnog organa treba da se donese dva meseca pre isteka privremene službe, te je izvršna tek nakon odobrenja po ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

U slučaju, da ravnateljstvo mesnog organa privremenom lekaru-činovniku ne podeli stalnost, imaće pretsedništvo ureda ili da mu otkaže službu na osnovu §-a 68 Službenog pravilnika lekara-činovnika ili da mu produži privremenost službe na izvesno vreme, ali ne duže nego ukupno za 3 godine.

Ukoliko ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika ne odobri odluku ravnateljstva mesnog organa o podeljenju stalnosti, doneće rešenje, da se dotičnom lekaru-činovniku produžuje privremena služba na izvesno vreme, ali ne duže nego za 3 godine, odnosno da mu se služba otkazuje. U potonjem slučaju ima pretsedništvo mesnog organa na osnovu §-a 68 Službenog pravilnika lekara-činovnika otkazati službu. Ovaj rok od tri godine može se produžiti samo kod onih lekara-činovnika, koji bez vlastite krivice nisu mogli da svrše kurz iz socijalne medicine.

Ako ravnateljstvo odnosno pretsedništvo mesnog organa ne donese potrebnu odluku u roku od 2 meseca iza priopćenja odluke Središnjeg ureda, ili ako ne otkaže službu lekaru činovniku, kojemu ni iza 4 godine privremene službe nije podeljena stalnost, ovlašteno je pretsedništvo Središnjeg ureda, da po tom podmetu samo donese punovažni zaključak.«

5) Dodaje se na koncu stava 2 §-a 14:

Digitized by Google

»Stalnost teče od dana, kada je donesen zaključak Središnjeg ureda za osiguranje radnika o podeljenju odnosno odobrenju stalnosti.«

6) Izostavlja se stav 9 §-a 16, koji glasi:

»Zaključci ravnateljstva mesnog organa u smislu ustanova ovoga paragrafa potpadaju odobrenju Središnjeg ureda za osiguranje radnika.«

7) Briše se poslednja rečenica poslednjeg (11-tog) stava §-a 16, koja glasi:

»Zaključak o tome potpada odobrenju Središnjeg ureda za osiguranje radnika.«

8) Brišu se u stavu 1 §-a 25 reči:

»uz odobrenje Središnjeg ureda.«

9) Menja se stav 2 §-a 25 i ima da glasi:

»Putni paušal ima se u pravilu ustanoviti već prigodom sistemiziranja pojedinih lekarskih mesta (§ 6 Službenog pravilnika lekara činovnika).«

10) Menja se pretposlednji stav §-a 68 i ima da glasi:

»Odluku o prestanku službe, bilo da se niome lekar činovnik otpušta ili penzioniše, donosi pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na predlog generalnog direktora odnosno na predlog pretsedništva zainteresovanih mesnih organa. Odluku kojom se privremenom lekaru činovniku otkazuje služba, donosi pretsedništvo Središnjeg ureda na predlog generalnog direktora odnosno pretsedništvo mesnog organa na predlog ravnatelja ureda.«

11) Dodaje se na koncu stava 2 §-a 100 sledeće:

»Izuzev glavnih lekara.«

12) Dodaje se na koncu stava 3 §-a 100 sledeće:

»i za glavne lekare mesnih organa.«

13) Menja se § 146 i ima da glasi:

»Za disciplinski postupak protiv penzionera nadležan je disciplinski sud prvog stepena pod koji je on potpadao na dan svoga penzionisanja.«

Što se dostavlja mesnim organima znanja i ravnanja radi s tim, da su gornje izmene odnosno nadopune Službenog pravilnika lekara-činovnika stupile na snagu dana 15 juna 1933 god.

U Zagrebu, 20 juna 1933.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Opr. št. 507/1-1933-20.

RAZPIS

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani razpisuje radi napredovanja lastnih nameščencev v višje položaje:

1. eno mesto kategorije B., položaja IV.,
2. tri mesta kategorije B., položaja VIII.,
3. eno mesto kategorije C., položaja VI.
4. tri mesta kategorije C., položaja VIII.
5. dve mesti kategorije D., položaja IX.,
6. eno mesto kategorije D., položaja X.

Obenem se zasedejo na podlagi razpisa ad 3., 4., 5. in 6. izpraznjena in nezasedena mesta.

Lastnoročno spisane prošnje, opremljene s potrebnimi prilogami je vložiti najkasneje do 13. julija 1933. do 12. ure dopoldne v vložišču Okrožnega urada. Kasneje došle prošnje se ne bodo vpoštevale.

Razpis je interen ter namenjen napredovanju sedanjih uradnikov nameščencev. Prošenj zunanjih prosilcev urad ne bo mogel upoštevati.

V Ljubljani, 22. junija 1933.

OKROŽNI URAD ZA ZAVAROVANJE DELAVCEV V LJUBLJANI.

Digitized by Google

Broj: 13.666/1933.

NATEČAJ.

Okružni ured za osiguranje radnika u Novom Sadu raspisao je natečaj za popunjenje sledećih činovničkih i službeničkih mesta:

A) u sedištu Ureda:
1) četiri mesta kategorije B. položaja VI.,
2) dva mesta kategorije B. položaja VIII.,
3) jedno mesto kategorije C. položaja VII.,
4) tri mesta kategorije C. položaja VIII.,
5) četiri mesta kategorije C. položaja IX.,
6) jedno mesto kontrolora bolesnika kategorije D. položaja XI.

B) U Ekspozituri u Bač. Palanci:
1) jedno mesto šefa Ekspoziture kategorije C. položaja IX.

C) U Ekspozituri U Sremskoj Mitrovici:
1) jedno mesto služitelja kategorije D položaja XI.

Ovaj natečaj raspisuje se samo u cilju unapređenja ovouredskih službenika. Otvoren natečaj važi samo za početne položaje a i to samo u slučaju, ako među ovouredski dnevničarima nema lica za odgovarajući položaj.

U slučaju, da koji od ovouredskih službenika bude izabran u viši položaj, te se na taj način upraznі njegovo mesto i ovo upražnjeno mesto će se odmah izborom popuniti, pa se stoga ovaj natečaj proteže i na ta mesta.

Svojeručno pisane i potrebnim dokumentima obložene molbe, imaju natecatelji podneti potpisanom Uredu uključivo do 12 jula 1933, do 12 časova u podne.

Zakašnjele molbenice se neće uzimati u obzir.

Novi Sad, 9. jula 1933.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE
RADNIKA U NOVOM SADU.

LIČNE VESTI.

Premeštanja:

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 8. juna 1933. god. St. br. 22.307/33. odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 27. maja 1933., kojim se premešta po potrebi službe Raucher Franjo, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Karlovcu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Dubrovniku u svojstvu ravnatelja u V. položaju kategorije B.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 8. juna 1933. god. St. br. 22.308/33. odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 27. maja 1933., kojim se premešta po potrebi službe Slovinić Petar, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Dubrovniku na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Karlovcu u svojstvu ravnatelja u položaju V. kategorije B.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 8. juna 1933. god. St. br. 22.306/33. odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 27. maja 1933., kojim se premešta po potrebi službe Dr. Pešić Đorđe, šef-lekar Bolesničke blagajne beogradske trgovačke omladine u Beogradu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu u svojstvu lekara-činovnika u 1. stepenu II. plać. razreda, s tim, da mu prestaje služba ugovornog lekara Ouzora u Beogradu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 8. juna 1933. god. St. br. 22.305/33. odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 27. maja 1933., kojim se premešta po potrebi službe Dr. Milojević Sreten, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu sa sedištem u Kruševcu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Nišu sa sedištem u Vranju u svojstvu lekara-činovnika u 2. stepenu II. plać. razreda.

Digitized by Google

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 8. juna 1933. god. St. br. 22.303/33. odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 27. maja 1933., kojim se premešta po potrebi službe Dr. Anđelopolić Ilija, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu sa sedištem u Vranju na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Nišu sa sedištem u Kruševcu u svojstvu lekara- činovnika u 1. stepenu I. plać. razreda.

O t p u š t a n j a:

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 8. juna 1933. god. St. br. 22.301/33. odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 27. maja 1933., kojim se otpušta iz službe bez navoda razloga Dr. Gregurek Rudolf, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu sa sedištem u Križevcima.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 8. juna 1933. god. St. br. 22.304/33. odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 27. maja 1933., kojim se otpušta iz službe bez navoda razloga Premelč Ivan, služitelj Privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu.

Digitized by Google

GLASNIK

SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA

(IZLAZI KAO PRILOG „RADNIČKE ZAŠTITE")

GOD. IV | ZAGREB, DNE 1 JULA 1933 | BROJ 7

Na osnovu stava četvrtog §-a 12. »Uredbe o organizaciji posredovanja rada, davanja neposredne pomoći nezaposlenim radnicima kao i davanja jevtinih zajmova za podizanje radničkih stanova od 26. novembra 1927. god.« (objavljena u »Službenim novinama«, broj 281 — LXXVII. od 10. decembra 1927. god.), kao i na osnovu rešenja Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, br. 755 od 31. decembra 1932. god. (objavljeno u »Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije«, broj 15. — V. od 21. januara 1933. god.), Centralni odbor za posredovanje rada propisuje sledeću

PRAGMATIKU

SLUŽBENIKA SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA I JAVNIH BERZI RADA.

I. OPŠTE ODREDBE.

§ 1.

(1) Ovom Pragmatikom se utvrđuje pravni položaj (status) redovnih (pripravnika, razvrstanih i stalnih) službenika javne službe posredovanja rada.

(2) Za ugovorne činovnike i dnevničare vrede odredbe iz glave XII ove Pragmatike.

(3) Ukoliko nije što posebno propisano u ovoj Pragmatici, primenjivaće se po analogiji odredbe važećeg pozitivnog prava za odgovarajuću vrstu državnih službenika.

§ 2.

Pod »Javnom službom posredovanja rada« podrazumevaju se sve ustanove zasnovane na odredbama »Uredbe o organizaciji posredovanja rada, davanja neposredne pomoći nezaposlenim radnicima, kao i davanja jevtinih zajmova za podizanje radničkih stanova od 26. XI. 1927. godine«, i propisa izdatih na osnovu ove Uredbe, kao i § 51. tačka 1. Finansijskog zakona za god. 1932/33.

§ 3.

(1) Pod službenikom »javne službe posredovanja rada« podrazumeva se svako lice, koje na osnovu Pragmatike stoji u službenom odnosu sa kojom ustanovom javne službe posredovanja rada.

(2) Službenici javne službe posredovanja rada su javni službenici.

(3) U daljoj upotrebi u ovoj Pragmatici umesto »službenik javne službe posredovanja rada« upotrebljavaće se izraz »službenik« ili »službenik posredovanja rada«.

II. PRIJEM U SLUŽBU.

§ 4.

(1) Za službenike posredovanja rada primaju se jugoslavenski državljani po rođenju.

(2) Prirođeni jugoslavenski državljani nejugoslavenske narodnosti mogu postati službenici posredovanja rada, ako su najmanje 10 godina nastanjeni u Kraljevini Jugoslaviji. Izuzetno, po odobrenju Središnje uprave za posredovanja rada, takva lica mogu biti primljena i pre toga roka.

(3) Strani državljani mogu po odobrenju Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada postati ugovorni činovnici i dnevničari.

§ 5.

Kao službenik posredovanja rada može biti primljeno lice, koje ispunjava, pored uslova iz §-a 4, još i sledeće uslove:

a) da je navršio 18 godina,

b) da je telesno i duševno zdravo,

c) da u slučaju maloletstva ima odobrenje roditelja ili tutora,

d) da potpuno zna službeni jezik,

e) da ima Pragmatikom određenu spremu za struku u koju ulazi,

f) da nije navršio 30 godina,

g) da je posle navršene 21 godine života otslužilo obavezni rok u stalnom kadru, osim ako je po odredbama Zakona o ustrojstvu vojske i mornarice oslobođeno

Digitized by Google

službe u stalnom kadru; ako podleži plaćanju vojnice, da dokaže da je vojnicu platilo,

h) da nije pod starateljstvom ili stečajem ili da nije nad njim produžena očinska vlast,

i) da nije bilo pravnosnažnom sudskom presudom osuđeno na gubitak časnih prava, koja smetnja važi dok taj gubitak traje,

j) da mu kao aktivnom državnom službeniku, služba nije prestala sa razloga predviđenog u tač. 1., 2., 7., 9., 12. ili 16. §-a 104. Zakona o činovnicima od 31. marta 1931. godine,

k) da mu kao aktivnom službeniku posredovanja rada služba nije prestala po presudi Disciplinskog suda službe posredovanja rada ili po presudi redovnog suda.

§ 6.

Službenik posredovanja rada ne može biti lice, koje ispoljava načela protiv postojeće državne forme ili protiv-pravne promene državnog poretka.

§ 7.

(1) Primanju u službu i popunjavanju upražnjenih sistematizovanih mesta prethodi natječaj, koji za Središnju upravu za posredovanje rada raspisuje njen upravnik, a za javne berze rada i njihove područne ustanove — pretsednici upravnih odbora javnih berzi rada.

(2) U natečaju treba naznačiti: kategoriju, struku, položaj i prinadležnosti, s kojim je spojeno raspisano mesto, kao i druge posebne uslove, — u koliko bi takvih bilo, a koje natecatelj treba ispunjavati. Natečaj se objavljuje u službenom glasilu (§ 26. Sprovedbene naredbe), a mora se objaviti i administrativnim putem preko javnih berzi rada i u mesnim novinama.

(3) Izboru se može pristupiti samo tada, ako su se uredno prijavila najmanje tri kandidata, koji ispunjavaju tražene uslove. U protivnom natečaj se ponavlja; kod ponovljenog natečaja izbor se vrši bez obzira na broj prijavljenih kandidata.

(4) Za podnošenje molbi treba odrediti najmanje rok od 15 dana posle objavljivanja natečaja u službenom glasilu. Kod prijema molbi preko pošte, kao dan prijema smatra se datum otpremne pošte; takve se molbe imaju slati kao preporučeno pismo. Zadocnele molbe ne uzimaju se u obzir.

(5) Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada vrši izbor za Središnju upravu iz reda prijavljenih kandidata, od kojih činovnike i činovničke pripravnike predlaže Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja radi postavljenja.

(6) Ravnateljstvo javne berze rada vrši izbor iz reda prijavljenih kandidata i predlaže ih svom upravnom odboru radi postavljenja.

(7) Predlog za postavljenje mora biti podnet u roku od 15 dana od dana kada je donet takav zaključak.

(8) Nijedan novi redovan službenik ne može nastupiti službu u tom svojstvu pre nego što mu bude uručen dekret o postavljenju.

(9) Postavljeni službenik dužan je najkasnije u roku od 15 dana od dana saopštenja dekreta o postavljenju nastupiti službu, inače se smatra kao da nije postavljen. Taj se rok može produžiti jedino u slučaju dokazane neodoljive smetnje (vis maior), što ima ceniti Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada, dotično nadležno ravnateljstvo javne berze rada po molbi interesovanog lica. Molba se može podneti najkasnije poslednjeg dana roka za nastup službe. Odluka je pravnosnažna.

(10) Prinadležnosti teku počev sa danom nastupa službe.

§ 8.

(1) Činovnike i činovničke pripravnike Središnje uprave za posredovanje rada postavlja Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja na predlog Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada.

(2) Šefove javnih berzi rada, centrala, potvrđuje Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja po predlogu nadležnog upravnog odbora javne berze rada i Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada. U slučaju, da predlog upravnog odbora ne bude usvojen, bilo od strane Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada, bilo Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, upravni odbor je dužan najkasnije u roku od jednog meseca dana, računajući od dana prijema odluke o neusvajanju predloga, učiniti ponovan predlog iz reda ostalih natecatelja, isključujući prvobitno predloženog kandidata. Ako upravni odbor nađe, da nijedan od ostalih kandidata ne može doći u obzir za taj položaj, dužan je na istoj sednici doneti zaključak za ponovo raspisivanje natečaja.

(3) Zvaničnike i službitelje kao i zvaničničke i službiteljske pripravnike Središnje uprave za posredovanje rada postavlja Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada, po predlogu upravnika Središnje uprave za posredovanje rada.

Digitized by Google

(4) Sve ostale redovne službenike, javnih berzi rada postavljaju upravni odbori javnih berzi rada na predlog odnosnih ravnateljstava.

(5) Dekrete o postavljenju redovnih službenika Središnje uprave za posredovanje rada i dekrete o potvrđenju šefova javnih berzi rada izdaje upravnik Središnje uprave za posredovanje rada na osnovu odluke Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, dotično Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada. Dekrete o postavljenju redovnih službenika javnih berzi rada izdaje pretsednik upravnog odbora nadležne javne berze rada, na osnovu zaključka upravnog odbora, ako ga Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada ne poništi najkasnije 30 dana od dana odaslanja dotičnog zaključka (odluke) Središnjoj upravi za posredovanje rada.

(6) Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada može poništiti zaključak o izboru kao i postavljenju, ako utvrdi da izabrani i predloženi službenik ne ispunjava uslove po ovoj Pragmatici. Odluke o poništenju izbora dotično postavljenja su pravnosnažne.

§ 9.

Popunjavanje upražnjenih sistematizovanih mesta vrši se, po pravilu, iz reda aktivnih službenika, koji ispunjavaju uslove za kategoriju i eventualnu grupu, koja se traži za upražnjeno mesto, pri čemu imaju prvenstvo oni, čije moralne i stručne kvalifikacije daju najveće jemstvo za pravilno vršenje dotične službe. Za ovo popunjavanje mora biti raspisan natečaj. U pogledu isprava, koje se prilažu molbi, natecatelj će podneti one, koje nedostaju službeničkom listu. U slučaju poništaja izbora ili postavljenja, službenik zadržava sva prava iz položaja pre izbora.

III. PODELA SLUŽBE I SLUŽBENIKA.

§ 10.

(1) Redovni službenici posredovanja rada dele se na privremene, razvrstane i stalne.

(2) Razvrstani i stalni su: a) činovnici, b) zvaničnici i c) služitelji.

(3) Privremeni su: pripravnici.

§ 11.

(1) Prema spremi, koja se traži za stupanje na sistematizovana mesta u pojedinim strukama, služba se deli u 5 kategorija:

a) Kategorija A: služba za koju se traži potpuna fakultetska sprema ili sprema ravna njoj,

b) Kategorija B: služba za koju se traži potpuna srednjoškolska sprema sa ispitom zrelosti, ili sprema ravna njoj,

c) Kategorija C: služba za koju se traže 4 razreda srednje škole, ili sprema ravna njoj,

d) Kategorija D: služba za koju se traže najmanje 2 razreda gimnazije, sprema ravna njoj ili odgovarajuća praktična sprema u socijalnoj službi,

e) Kategorija E: služba za koju se traži najpotrebnija pismenost.

(2) Službenici kategorija A, B i C su činovnici, kategorije D su zvaničnici, a kategorije E su služitelji.

(3) Koje stručne škole odgovaraju fakultetskoj odnosno potpunoj ili nepotpunoj srednjoškolskoj spremi ili spremi 2 razreda srednje škole, vrediće propisi »Uredbe o rangu stručnih škola prema srednjoj školi i fakultetima, P. br. 13767 od 1. V. 1933.« (»Službene novine«, br. 104 — XXX od 10. V. 1933. god.).

§ 12.

(1) Broj sistematizovanih mesta utvrđuje se po sledećem redu:

a) Kategorija A: jedno mesto: pravni referent Središnje uprave za posredovanje rada.

b) Kategorija B: dvadeset osam mesta: 1) sekretar Središnje uprave za posredovanje rada, 2) knjigovođa Središnje uprave za posredovanje rada, 3) blagajnik i ekonom Središnje uprave za posredovanje rada, 4) statističar Središnje uprave za posredovanje rada, 5) bibliotekar Središnje uprave za posredovanje rada, 6) šef Javne berze rada Beograd, 7) šef Javne berze rada Zagreb, 8) šef Javne berze rada Ljubljana, 9) šef Javne berze rada Split, 10) šef Javne berze rada Sarajevo, 11) šef Javne berze rada Novi Sad, 12) zamenik šefa Javne berze rada Beograd, 13) zamenik šefa Javne berze rada Zagreb, 14) zamenik šefa Javne berze rada Ljubljana, 15) šef Podružnice Osijek, 16) šef Podružnice Maribor, 17) šef Podružnice Subotica, 18) šef Podružnice Skoplje, 19) šef Podružnice Niš, 20) šef Podružnice Banja Luka, 21) šef Podružnice Sušak, 22) jedan referent za pomorstvo i 23—28) šest pomoćnih činovnika Središnje uprave za posredovanje rada i javnih berzi rada.

c) Kategorija C: dvadesetdevet mesta: 1) arhivar Središnje uprave za posredova-

Digitized by Google

nje rada, 2) šef Ekspoziture Kotor, 3) šef Ekspoziture Bitolj, 4) šef Ekspoziture Brod, 5) šef Ekspoziture Celje, 6) šef Ekspoziture Šibenik, 7) šef Ekspoziture Dubrovnik, 8) šef Ekspoziture Mostar, 9) šef Ekspoziture Tuzla, 10) šef Ekspoziture Murska Sobota, 11) šef Ekspoziture Veliki Bečkerek i 12 do 29) osamnaest pomoćnih činovnika Središnje uprave za posredovanje rada i javnih berzi rada.

d) Kategorija D: petnaest mesta: 1)jedan zvaničnik Središnje uprave za posredovanje rada, 2) jedan zvaničnik Javne berze rada Zagreb, 3) jedan zvaničnik Javne berze rada Beograd, 4) jedan zvaničnik Javne berze rada Ljubljana, 5) jedan zvaničnik Podružnice Skoplje, 6) jedan zvaničnik Podružnice Niš, 7) jedan zvaničnik Podružnice Banja Luka, 8) jedan zvaničnik Podružnice Subotica, 9) jedan zvaničnik Podružnice Maribor, 10) jedan zvaničnik Podružnice Sušak i 11—15) pet pomoćnih zvaničnika Središnje uprave za posredovanje rada i javnih berzi rada.

e) Kategorija E: sedamnaest mesta: 1—2) dva služitelja Središnje uprave za posredovanje rada, 3—4) dva služitelja Javne berze rada Zagreb, 5—6) dva služitelja Javne berze rada Beograd, 7) jedan služitelj Javne berze rada Ljubljana, 8) jedan služitelj Javne berze rada Split, 9) jedan služitelj Javne berze rada Sarajevo, 10) jedan služitelj Javne berze rada Novi Sad i 11 do 17) sedam pomoćnih služitelja Središnje uprave za posredovanje rada i javnih berzi rada.

(2) Broj službeničkih mesta odobrava svake godine Centralni odbor za posredovanje rada, kod donošenja budžeta u granicama raspoloživih kredita, pri čemu može opšta sistematizovana mesta »pomoćnih službenika« dodeljivati javnim berzama rada prema stvarnoj potrebi, a u granicama ukupnog broja sistematizovanih mesta iz stava 1. ovog paragrafa.

(3) Centralni odbor za posredovanje rada može ustanovljavati zvanja za sva mesta »pomoćnih službenika«.

(4) Registar svih službenika javne službe posredovanja rada vodi se u Središnjoj upravi za posredovanje rada, i to odvojeno stalni i razvrstani, a odvojeno pripravnici i ostali službenici.

(5) Svaka javna berza rada-centrala dužna je voditi sličan registar svojih službenika prema uputstvima Središnje uprave za posredovanje rada.

§ 13.

(1) Stepenovanje u službi posredovanja rada određuje se prema kvalifikacijama i priznatom vremenu provedenom u službi posredovanja rada.

(2) Razvrstani i stalni službenici iste kategorije podeljeni su na 15 grupa.

(3) Rang razvrstanih službenika određuje se, po pravilu, prema kategoriji. Rang između stalnih i razvrstanih službenika jedne iste kategorije određuje se prema platnoj grupi te kategorije. Službenicima jedne kategorije, u istoj platnoj grupi, rang se određuje prema većem stvarnom vremenu provedenom u službi posredovanja rada u istoj kategoriji.

(4) Službenik (pripravnik ili razvrstan ili stalan), koji u toku službovanja steče uslove za višu kategoriju, može biti natečajem preveden na jedno sistematizovano upražnjeno mesto više kategorije pod uslovom, da položi propisani stručni ispit za tu višu kategoriju. On se razvrstava u onu platnu grupu više kategorije, koja pretstavlja neposredno veći iznos dotadašnje njegove godišnje plate. Dan prevoda u višu kategoriju ima se smatrati za početni dan u pogledu napredovanja u toj višoj kategoriji.

IV. PRIPRAVNA SLUŽBA.

§ 14.

(1) Stupanjem u službu, službenik ulazi u red pripravnika. Lice sa višom spremom, može stupiti u službu niže kategorije, s tim da zadržava pravo polaganja ispita za kategoriju, za koju ima spremu i može, po natečaju, zauzeti mesto više (svoje) kategorije, čim odgovarajuće mesto bude upražnjeno.

(2) Pripravna služba traje 2 godine.

(3) U pripravnoj službi treba dati pripravniku mogućnost da se uvede u sve vrste poslova, a naročito njegove struke.

(4) Po navršetku prve godine pripravne službe, pripravniku može biti dozvoljeno polaganje propisanog stručnog ispita.

§ 15.

(1) Stručni ispiti obavezni su za sve službenike, a polažu se pred komisijom, koju određuje Centralni odbor za posredovanje rada. Predmete i način polaganja ispita propisuje Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada posebnim pravilima. Prijave za ispite podnose se Središnjoj upravi za posredovanje rada najkasnije do prvog juna svake godine.

Digitized by Google

(2) Stručni ispit može se dva puta polagati. Razmak između ispita mora biti najmanje šest meseci. Padne li pripravnik i po drugi put na ispitu, mora biti otpušten.

(3) Ne bude li pripravniku omogućeno polaganje ispita po drugi put pre isteka dvogodišnje pripravne službe, može se zadržati pod istim uslovima još jednu godinu, s time, da je dužan javiti se na ispit, po isteku roka iz stava drugog ovog paragrafa; ne javi li se na ispit, mora biti otpušten.

§ 16.

(1) Službeniku, redovnom i ugovornom, koji stupa u službu posredovanja rada, može Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada priznati ranije službovanje u posredovanju rada (državne i javne berze rada), ako je raniji službovni odnos prestao iz razloga navedenih u tač. 5, 6 i 7 §-a 62 ove Pragmatike.

(2) Dnevničarsko i volontersko vreme provedeno u službi ne uračunava se u vreme efektivne službe.

(3) Godine provedene u državnoj, samoupravnoj i privatnoj službi ne mogu se ni u kom slučaju uračunati u godine službe posredovanja rada.

§ 17.

Pripravnicima se računa u službu i vreme provedeno na bolovanju do uključivo šest nedelja, a na vojnim vežbama najviše do tri meseca.

§ 18.

Pripravniku koji prekine službu zbog otsluženja obaveznog roka u stalnom kadru, ranija služba računaće mu se, ako prekid ne traje duže od 18 meseci zbog službe u vojsci, odnosno 24 meseca zbog službe u mornarici.

§ 19.

(1) Po povoljno položenom stručnom ispitu, a najranije po isteku dve godine pripravne službe, službenik se razvrstava u najnižu platnu grupu svoje kategorije. Razvrstavanje vrši upravnik Središnje uprave za posredovanje rada za službenike središnje uprave za posredovanje rada, dotično pretsednici upravnih odbora za službenike područnih im javnih berzi rada i izdaju dekrete o razvrstavanju.

(2) Razvrstani službenik, koji je regulisao vojnu obavezu, automatski stiče stalnost službe unapređenjem u treću (III) platnu grupu.

V. PRINADLEŽNOSTI SLUŽBENIKA:

§ 20.

(1) Prinadležnosti službenika su: redovne i prigodne.

(2) Redovne prinadležnosti su: godišnja plata i položajni dodatci. Položajni dodatak pripada dotle, dok se zauzima izvestan položaj u službi.

(3) U slučaju sprečenosti obavljanja dužnosti šefa za vreme duže od 30 dana, dodatak pripada službeniku koji ga zamenjuje; a blagajnički dodatak pripada službeniku, koji stvarno vrši blagajničku dužnost.

(4) Prigodne prinadležnosti su a) dnevnica i naknada putnih troškova u slučajevima službenih putovanja, b) nagrada za naročiti rad, c) naknada osobitih troškova koje čine službenici u interesu poverenih im službenih poslova i d) selidbina.

(5) Redovne prinadležnosti isplaćuju se u jednakim obrocima svakog prvog u mesecu, a prigodne po podnošenju pravdajućeg računa i odobrenju upravnika Središnje uprave za posredovanje rada, odnosno ravnateljstva javne berze rada.

§ 21.

Službenici posredovanja rada primaju, prema godinama službe i kategoriji, sledeće redovne prinadležnosti:

I. GODIŠNJA PLATA:

a) Kao pripravnici:

U prvoj godini:

Kategorija	A.	14.700.—
„	B.	11.700.—
„	C.	9.300.—
„	D.	7.800.—
„	E.	6.600.—

U drugoj i trećoj godini:

Kategorija	A.	21.960.—
„	B.	17.520.—
„	C.	12.480.—
„	D.	11.700.—
„	E.	9.300.—

b) Kao razvrstani i stalni službenici:

Sa trinaestom platom:

			A	B
Grupa	1 god.	2	29.250.—	23.400.—
Grupa	2 god.	4	36.562.50	29.250.—
Grupa	3 god.	6	41.437.50	33.150.—
Grupa	4 god.	8	43.875.—	35.100.—
Grupa	5 god.	10	48.750.—	39.000.—

Digitized by Google

		A	B
Grupa 6	god. 12	51.187.50	40.950.—
Grupa 7	god. 14	56.062.50	44.850.—
Grupa 8	god. 16	58.500.—	46.800.—
Grupa 9	god. 18	63.375.—	50.700.—
Grupa 10	god. 20	68.250.—	54.600.—
Grupa 11	god. 22	70.687.50	56.550.—
Grupa 12	god. 24	75.562.50	60.450.—
Grupa 13	god. 26	78.000.—	62.400.—
Grupa 14	god. 28	82.875.—	66.300.—
Grupa 15	god. 30	85.312.50	68.250.—

		C	D
Grupa 1	god. 2	15.600.—	12.480.—
Grupa 2	god. 4	19.500.—	15.600.—
Grupa 3	god. 6	22.100.—	17.706.—
Grupa 4	god. 8	23.400.—	18.720.—
Grupa 5	god. 10	26.000.—	20.826.—
Grupa 6	god. 12	27.300.—	21.840.—
Grupa 7	god. 14	29.900.—	23.946.—
Grupa 8	god. 16	31.200.—	24.960.—
Grupa 9	god. 18	33.800.—	27.066.—
Grupa 10	god. 20	36.400.—	29.094.—
Grupa 11	god. 22	37.700.—	30.186.—
Grupa 12	god. 24	40.300.—	32.214.—
Grupa 13	god. 26	41.600.—	33.306.—
Grupa 14	god. 28	44.200.—	35.334.—
Grupa 15	god. 30	45.500.—	36.426.—

E. SLUŽITELJI:

Grupa 1	god. 2	10.400.—
Grupa 2	god. 4	13.000.—
Grupa 3	god. 6	14.775.—
Grupa 4	god. 8	15.600.—
Grupa 5	god. 10	17.355.—
Grupa 6	god. 12	18.200.—
Grupa 7	god. 14	19.955.—
Grupa 8	god. 16	20.800.—
Grupa 9	god. 18	22.555.—
Grupa 10	god. 20	24.245.—
Grupa 11	god. 22	25.155.—
Grupa 12	god. 24	26.845.—
Grupa 13	god. 26	27.755.—
Grupa 14	god. 28	29.445.—
Grupa 15	god. 30	30.355.—

II POLOŽAJNI DODATCI:

Položajni dodatci pripadaju pravnom referentu i sekretaru Središnje uprave za posredovanje rada, šefovima javnih berzi rada, podružnica i ekspozitura, kao i blagajnicima.

Položajni dodatci pravnog referenta i sekretara Središnje uprave i šefova centrala javnih berzi rada iznosi 500.— petstotina — dinara mesečno, šefova podružnica 300.— tri stotine — dinara mesečno, a šefova ekspozitura 200.— dvesto — dinara mesečno. Blagajnički dodatak je za 25% niži.

§ 22.

(1) Za službena putovanja službenici primaju sledeće dnevnice:

a) činovnici i zvaničnici sa redovnim godišnjim prinadležnostima do uključivo 23.500.— dinara 80.—

b) činovnici i zvaničnici sa redovnim godišnjim prinadležnostima do uključivo 35.500.— dinara 110.—

c) činovnici i zvaničnici sa redovnim godišnjim prinadležnostima do uključivo 45.500.— dinara 150.—

d) činovnici sa redovnim godišnjim prinadležnostima do uključivo 55.500.— dinara 180.—

e) činovnici sa redovnim godišnjim prinadležnostima preko 55.500.— dinara 200.—

(2) Pored toga imaju činovnici pomenuti pod a) pravo na II razred putničkog voza i II razred parobroda, pod b)—d) II razred brzog voza i I razred parobroda, pod e) I razred brzog voza i I razred parobroda.

(3) Za odlazak i povratak u jedno mesto računa se za kočiju i prtljagu ukupno 50.— dinara.

(4) Službenici imaju pravo na naknadu putnih troškova III razreda putničkog voza i II razred parobroda i 50.— dinara dnevnice.

(5) Kilometraža računa se sa 4 dinara po kilometru.

(6) Za službene poslove, koji se obavljaju na osnovu posebnog naloga u mestu, računa se puna dnevnica, ako je rad trajao najmanje 10 časova dnevno, u protivnom, računaće se pola dnevnice, bez ikakovih drugih naknada.

§ 23.

(1) Kad se službenik premesti iz jednog mesta u drugo po potrebi službe, dobija selidbinu i to: ličnu i porodičnu.

(2) Lična selidbina iznosi: putni trošak za tri dana (dnevnica i podvoznina) u smislu § 22. ove Pragmatike i pola mesečnog iznosa godišnje plate, — za selenje u mesto do 200 kilometara.

(3) Porodična selidbina iznosi: podvoznu kartu za članove porodice, računajući, sem žene i dece, roditelje, braću i sestre ako ih službenik uzdržava i stalno žive kod njega, i pola mesečnog iznosa godišnje plate, — za selenje u mesto do 200 kilometara. Pod-

Digitized by Google

vozna karta članovima porodice pripada kao i službeniku, bez dnevnice.

(4) Za svakih daljih 100 kilometara putovanja računa se kao lična selidbina jedna desetina, a kao lična i porodična jedna petina od $^1/_{13}$ iznosa godišnje plate više. Ovo će se obračunavati pod uslovom ako je prevaljeno više od 50 kilometara.

(5) Službeniku premeštenom po kazni ili molbi ne pripada selidbina.

§ 24.

(1) Akontacije za put, selenje, kao i isplatu računa odobrava ravnateljstvo, odnosno upravnik Središnje uprave za posredovanje rada.

(2) Selidbina isplaćuje se iz sredstava one javne berze rada, po čijoj potrebi se vrši premeštaj službenika. U spornim slučajevima odlučuje Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada, čija je odluka konačna.

(3) Službenik, koji stupa u službu posredovanja rada, nema prava na putne i selidbene troškove.

VI. DUŽNOSTI I PRAVA SLUŽBENIKA.

§ 25.

Službenik posredovanja rada, kada prvi put stupi u službu ili iz ostavke bude vraćen u službu, polaže propisanu zakletvu. (Službene novine br. 171.—LXXI od 25 jula 1929 godine).

§ 26.

Službenik je dužan poznavati sve propise, upute i način poslovanja u ustanovama posredovanja rada, a naročito u struci u kojoj radi. On je dužan izvršavati sve naloge starešina u vezi sa službenim poslovanjem, sem ako njihovo izvršenje ne bi pretstavljalo prestupno ili zločino delo, i savesno obavljati povereni mu posao. Štetu koju bi počinio ustanovi propustom ili nepažnjom ima službenik da nadoknadi.

§ 27.

(1) Svaki službenik dužan je čuvati tainu o svim poslovnim odnosima službe posredovanja rada i o svim podacima i činjenicama za koje je saznao u vršenju svoje službe, sem ako je od toga oslobođen odlukom Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada, dotično Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja za službenike Središnje uprave za posredovanje rada. Zapažene nepravilnosti u radu dužan je službenik blagovremeno dostaviti svome starešini, odnosno nadzornim organima propisnim putem.

(2) Službenik jamči za pažljivo čuvanje svih stvari poverenih mu za službenu upotrebu.

(3) Za slučaj izostanka sa posla ili za slučaj premeštaja dužan je predati pretsedniku, šefu ili odnosnom zameniku ključeve a sve to tako da ne nastane zastoj ili prepreka u redovitom toku posla.

(4) U pretincima, ormarima i fijokama, službenik ne sme da drži druge predmete, sem predmeta službenog karaktera. Šefovi berzi rada dužni su najmanje dva puta godišnje pregledavati pretince, police i ormare i utvrditi da li se službenik drži ovog propisa i da li ima u njima nerešenih akata, kartona, kartoteka itd. Pregled ima da se izvrši iznenada u prisustvu dotičnog službenika. Ovaj pregled mogu da vrše i kontrolni organi na osnovu ovlašćenja o pregledu ustanova.

§ 28.

Službenik ne sme primati za posao, koji vrši u svojoj službi niti posredno niti neposredno od bilo kakvog trećeg lica darove, te ne sme da pogoduje ni sebe ni svoju porodicu ni bilo koje treće lice. U službenim prostorijama ne sme da vrši za nagradu od bilo koje druge stranke nikakav posao: ni službeni ni neslužbeni. Službenike, koji se ne pridržavaju ovih propisa prijaviće šef ravnateljstvu javne berze rada, u protivnom odgovaraće on kao saučesnik.

§ 29.

Službenik se ne sme baviti ni u poslovno, ni u vanposlovno vreme u svoju ili tuđu korist poslovima sa kojima se bavi njegova ustanova. Svaki posrednički rad ima da se obavi kao deo službene dužnosti. Bez prethodnog odobrenja ravnateljstva odnosno Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada nijedan službenik ne može obavljati nikakvu drugu službu.

§ 30.

Sa strankama i međusobno dužni su službenici ophoditi se predusretljivo i uslužno i izbegavati sva trvenja, koja bi škodila ugledu ustanove.

§ 31.

Svaki službenik dužan je svome starešini javiti adresu svoga stana, svaku promenu istoga kao i sve promene svojih ličnih i porodičnih odnosa, koji se upisuju u službenički list.

Digitized by Google

§ 32.

Ako službenik izostane sa posla, dužan je najkasnije u roku od 24 časa javiti razlog, kojim pravda izostanak. Izostane li službenik radi bolesti, dužan je, na traženje, dozvoliti da bude pregledan od lekara, koga izabere (uputi) ustanova.

§ 33.

(1) Svaki službenik ima pravo na otsustvo (odmor). Trajanje otsustva ravna se prema godinama službovanja, kod čega se godine službovanja računaju sa svim priznatim službovanjem uključivši i pripravnu službu.

(2) Službenik do 5 godina priznate službe ima pravo na 2 nedelje otsustva, do 10 godina službe na 3 nedelje otsustva, a preko 10 godina službe na 4 nedelje otsustva godišnje. Otsustvo odobrava, po prethodnom pristanku ravnateljstva, šef javne berze rada, odnosno upravnik Središnje uprave za posredovanje rada za službenike Središnje uprave, u vreme kada je to u skladu sa interesima poslovanja, a po mogućnosti sa željom službenika.

(3) Vanredno otsustvo po privatnom poslu može se službeniku odobriti od istog organa i preko gornjeg iznosa vremena, u hitnim i opravdanim slučajevima no najduže po 5 dana.

§ 34.

(1) Ako je službenik radi bolesti bio sprečen doći na posao, ne računa mu se to vreme u otsustvo.

(2) Razvrstani i stalni službenik sprečen bolešću u vršenju službe, dobija pune redovne prinadležnosti kroz 6 meseci. Pri dužoj bolesti ima se službenik razrešiti dužnosti sa pripadajućom mu otpremninom.

(3) Za donošenje odluke po ovim odredbama nadležni su upravni odbori za službenike javnih berzi rada, odnosno Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada, po odobrenju Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, za službenike Središnje uprave za posredovanje rada.

(4) Pripravnicima se mogu priznati pune prinadležnosti najduže za šest nedelja bolovanja.

§ 35.

(1) Obavezno poslovno vreme za službenike iznosi 8, a nemože biti manje od 6 časova dnevno.

(2) Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada propisuje radno vreme za sve ustanove posredovanja rada i odlučuje o prekidnom ili neprekidnom radnom vremenu.

VII. OCENJIVANJE.

§ 36.

(1) Svaki službenik posredovanja rada dužan je, čim stupi u službu, da popuni »Službenički list«, kako je propisan za državne službenike.

(2) Službenici javnih berzi rada — centrala popunjavaju dva primerka, od kojih jedan primerak ostaje javnoj berzi rada, a drugi primerak dostavlja se Središnjoj upravi za posredovanje rada.

(3) Službenici podružnica i ekspozitura javnih berzi rada, popunjavaju »službeničke listove« u tri primerka. Jedan primerak ostaje podružnici ili ekspozituri, drugi se dostavlja nadležnoj javnoj berzi rada, a treći Središnjoj upravi za posredovanje rada.

§ 37.

(1) Službenici se ocenjuju svake godine.

(2) Za ocenjivanje službenika potrebni su podatci:

a) o stručnoj spremi,
b) o vladanju u službi i van nje,
c) o marljivosti i pouzdanosti u službi,
d) o tome, koju je vrstu poslova radio u vremenu, za koje se vrše ocenjivanja i sa kakvim uspehom,
e) o sposobnosti za samostalno vođenje poslova.

§ 38.

(1) Upravnik ocenjuje službenike Središnje uprave za posredovanje rada. Šef javne berze rada ocenjuje sve službenike područnih ustanova javne službe posredovanja rada, uključivši šefove podružnica i ekspozitura.

(2) Šefove javnih berza rada ocenjuju dotični upravni odbori javnih berza rada i to tajnim glasanjem.

(3) Ocenjivanje mora biti izvršeno najkasnije do 1 oktobra svake godine.

(4) Ocena mora glasiti: odličan, dobar, dovoljan ili slab.

(5) Ocena se saopštava službeniku na potpis.

§ 39.

(1) Ocenom nezadovoljni službenik može izjaviti žalbu u roku od 8 dana od saopštenja.

(2) Protiv odluke o oceni koju donosi šef javne berze rada žalba se izjavljuje nadležnom upravnom odboru, koji rešava tajnim glasanjem. Odluka upravnog odbora je pravosnažna.

(3) Protiv odluke o oceni, koju donosi upravni odbor u prvom stepenu ima mesta žalbi

Digitized by Google

na Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada; odluka je pravosnažna.

(4) Protiv odluke o oceni upravnika Središnje uprave za posredovanje rada, žalba se izjavljuje Centralnom odboru za posredovanje rada, koji konačno odlučuje.

§ 40.

Pravosnažna ocena zavodi se u »službenički list«, a ujedno se najhitnije dostavlja, u overenom prepisu, Središnjoj upravi za posredovanje rada, radi unošenja podataka u »službenički list«, koji se kod nje nalazi.

VIII. KRETANJE U SLUŽBI.

§ 41.

(1) Napredovanje od grupe u grupu vrši se automatski do VI grupe zaključno.

(2) Od VI do XII grupe zaključno napreduju službenici automatski jedino, ako su za poslednje dve godine ocenjeni sa »odličan«. U protivnom napreduju: ako su ocenjeni sa »dobar«, posle 6 meseci; ako su ocenjeni sa »dovoljan«, posle godinu dana; ako su ocenjeni sa »slab«, godinu dana posle prve dovoljne ocene, — a po isteku redovnog roka za unapređenje u višu grupu.

(3) Napredovanje od XII do XV grupe, vrši se jedino u granicama budžetskih mogućnosti, ako službenici ispunjavaju uslove za unapređenje propisane za napredovanje od VI do XII grupe, a službenici A i B kategorije još i pod uslovom, da su se naročitim radom istakli u službi; ovo poslednje ocenjuje Centralni odbor za posredovanje rada, a odobrava Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja.

(4) U rokove, koji se traže za kretanje u službi i napredovanje u grupi, ne računaju se one godine, u kojima je službenik ocenjen sa ocenom »slab«, kao ni u slučajevima stava 3 §-a 46. i tačke b) i c) stav 1 § 54. ove Pragmatike.

(5) U slučaju krivičnog isleđenja i suđenja, u pogledu priznavanja vremena provedenog u službi, postupaće se prema § 47. ove Pragmatike.

(6) Za napredovanje službenika uzeće se u obzir § 16 stav 1 i §§ 17 i 18 ove Pragmatike.

(7) Unapređenom službeniku teći će prinadležnosti od prvog narednog meseca, računajući od dana sticanja uslova za unapređenje.

§ 42.

(1) Predlog za unapređenje službenika Središnje uprave za posredovanje rada čini upravnik, a za ostale službenike ravnateljstva javnih berzi rada. Unapređenje u Središnjoj upravi vrši Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada, a unapređenje svih ostalih službenika vrše upravni odbori. Dekrete o unapređenju izdaju pretsednici upravnih odbora odnosno upravnik Središnje uprave za posredovanje rada.

(2) Kako upravnik, tako i ravnateljstva javnih berzi rada dužni su podneti predloge za unapređenje odmah, a najkasnije u roku od mesec dana po sticanju uslova za unapređenje službenika.

(3) Oni su dužni podneti Središnjoj upravi za posredovanje rada, prilikom podnošenja predloga budžeta, pregled svih postojećih unapređenja u idućoj budžetskoj godini, sa pretpostavkom, da će takvi službenici imati sve uslove za unapređenje.

§ 43.

(1) Poslove posredovanja rada vrše, po pravilu, u muškim berzama rada muški, a u ženskim berzama rada, ženski službenici. U mešovitim berzama rada mesto šefa pripada muškom službeniku.

(2) Nadležno ravnateljstvo i upravni odbor dužni su preduzeti potrebno da najkasnije u roku od 3 meseca, računajući od dana stupanja na snagu ove Pragmatike, odnosno od kada bude mesto šefa upražnjeno, raspišu natečaj, obave izbor i učine potreban predlog Pretsedništvu centralnog odbora za posredovanje rada radi potvrđenja šefa. Upražnjeno mesto šefa mora biti popunjeno najkasnije u roku od jedne godine dana, otkako je upražnjeno.

(3) Do potvrđenja šefa ustanove posredovanja rada funkcije šefa obavlja po rangu najstariji službenik i naziva se vršiocem dužnosti šefa. Vršioca dužnosti postavlja upravni odbor po predlogu ravnateljstva odnosno nadzornog odbora i izveštava Središnju upravu za posredovanje rada.

(4) Položaj šefa javne berze rada i podružnica mogu, po izboru — natečaju, steći stalni službenici javne službe posredovanja rada: ako ispunjavaju kvalifikacije, ako su za vreme poslednjih šest godina službovanja bili ocenjeni sa najmanje »dobar«, a ako su bili disciplinski kažnjeni, kada povrate disciplinskom presudom izgubljena prava (§ 54 t. a), b) i c).

(5) Šefom ekspoziture može postati razvrstani službenik, koji ima najmanje četiri godine efektivne službe i ispunjava sve ostale

Digitized by Google

uslove za taj položaj, kao i one iz stava 4. ovog paragrafa.

(6) Šefovi i blagajnici ustanova javne službe posredovanja rada moraju položiti kauciju, koja može biti: ili u gotovom novcu; ili u vrednosnim papirima po berzanskom kursu na dan polaganja kaucije; ili u vinkulaciji odgovarajućeg iznosa u Fondu obavezne štednje; ili u vidu hipoteke na prvom mestu, a po oceni nadležnog samoupravnog organa javne službe posredovanja rada. Kaucija iznosi za:

a) šefove i blagajnike javnih berzi rada po 15.000.— dinara;
b) šefove i blagajnike podružnica po 10.000.— dinara i
c) šefove i blagajnike ekspozitura po 5.000.— dinara.

§ 44.

(1) Po potrebi službe Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada, u sporazumu sa upravnim odborima javnih berzi rada, vrši premeštaj službenika javne službe posredovanja rada sa teritorije jedne na teritoriju druge javne berze rada. Na svome području, premeštaj vrši po predlogu ravnateljstva upravni odbor.

(2) Službenici ne mogu biti premešteni na jedno sistematizovano mesto niže kategorije od one u koju su razvrstani, osim po pristanku.

(3) Dekret o premeštaju izdaje upravnik Središnje uprave za posredovanje rada, dotično pretsednik upravnog odbora.

§ 45.

(1) Službenici mogu, izuzetno, bez svog pristanka, biti upotrebljeni na rad u srodnim strukama niže kategorije, najduže 12 meseci.

(2) Takav službenik zadržava sva prava svoje kategorije, a vreme provedeno na takvom radu računa mu se u rokove za napredovanje u njegovoj kategoriji.

IX. DISCIPLINSKI PROPISI.

§ 46.

(1) Upravnik Središnje uprave za posredovanje rada, dotično berze rada, može, u slučajevima teške neurednosti ili, ako postoji podozrenje na radnju, koja povlači za sobom disciplinski ili krivični postupak, da udalji službenika od dužnosti stim, da podnese ceo slučaj na rešenje na idućem sastanku Pretsedništvu centralnog odbora za posredovanje rada, dotično ravnateljstvu javne berze rada. U slučaju podozrenja protiv šefa javne berze rada, postupa pretsednik ravnateljstva.

(2) Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada dotično ravnateljstvo doneće rešenje kojim će službenika ili suspendovati ili vratiti na dužnost.

(3) Upravnik Središnje uprave za posredovanje rada može za netačno vršenje službe i administracije posredovanja rada, po kratkom postupku a po prethodnom saslušanju, kažnjavati pismenom opomenom ili novčanom kaznom do 20% a najviše do 3 meseca odgovorne službenike svih ustanova javne službe posredovanja rada; u težim slučajevima može obustaviti napredovanje službenika najviše za dve godine dana. Odluka se donosi po slobodnoj oceni i pravnosnažna je a dostavlja se radi saopštenja Pretsedništvu centralnog odbora za posredovanje rada, odnosno nadležnom upravnom odboru kao i nadzornom odboru. Odluka se unosi u »službenički list«. U ovom stavu predviđena kazna može se izreći za delo ili postupak, ako od njihovog izvršenja nije prošlo više od jedne godine dana.

§ 47.

(1) U slučaju da se protivu službenika otvori krivično isleđenje za delo, za koje je nadležan redovan sud, od dana otvaranja isleđenja privremeno se zaustavlja grupno napredovanje (povećanje godišnje plate) za sve vreme trajanja isleđenja, suđenja i izdržavanja kazne, ako ona bude izrečena.

(2) Ako ovakav službenik bude oslobođen, zaustavljeno vreme uzeće se naknadno u račun, a zadržane prinadležnosti isplatiće mu se. U slučaju osude, izvršno sudsko rešenje odnosno presuda dostaviće se Disciplinskom sudu na ocenu, da li će biti otpušten iz službe.

(3) Vreme izdržane kazne ni u kom slučaju ne može se računati za napredovanje.

§ 48.

(1) Službenik, koji u službi ili van nje povredi svoju službenu dužnost ili ugled svog službeničkog reda, kazniće se kaznom za neurednost ili disciplinskom kaznom. Kazna za neurednost izriče se, ako povreda dužnosti ili ugleda službeničkog reda ne prelazi obim obične neurednosti. Ali ako je neurednost većeg zamašaja ili je ponovljena ili ako postoje otežavajuće okolnosti, pod kojima je povređena službena dužnost ili ugled službeničkog reda, ili ako postoji kakva šteta ili opasnost za interes službe, onda se to ima smatrati kao disciplinski prestup.

Digitized by Google

(2) Suđenje po Krivičnom zakoniku ne isključuje disciplinsko.

§ 49.

(1) Kazne za neurednosti su ove:

a) pismena opomena,

b) pismeni ukor,

c) novčana kazna.

(2) Novčana kazna, u pojedinom slučaju ne može premašiti 20% od službenikovih redovnih mesečnih prinadležnosti, ali najdulje za 3 meseca.

§ 50.

(1) Kazne za neurednosti izriču: upravnik Središnje uprave za posredovanje rada, pretsednici upravnih odbora, kao i šefovi: javnih berzi rada, podružnica i ekspozitura.

(2) Kaznu izriču: upravnik za službenike Središnje uprave za posredovanje rada, pretsednici upravnih odbora za šefove javnih berzi rada, šefovi javnih berzi rada za službenike centrale i za šefove podružnica i ekspozitura, a šefovi podružnica i ekspozitura za svoje podređene službenike.

(3) Kazna ne može biti izrečena pre nego što službenik bude saslušan. Obrazložena odluka o kazni ima se službeniku saopštiti pismeno.

(4) Novčane kazne odbijaju se od ukupnih mesečnih prinadležnosti i unose se u »Fond obavezne štednje službenika javne službe posredovanja rada«.

(5) Kazna za neurednost ne beleži se u »službenički list«, ali se dostavlja Središnjoj upravi za posredovanje rada prilikom ocenjivanja službenika.

§ 51.

(1) Na odluku o kazni za neurednost, ako je ukor ili novčana kazna, može se službenik u roku od 5 dana od dana saopštenja žaliti i to:

a) Pretsedništvu centralnog odbora za posredovanje rada, dotično ravnateljstvu, ako je žalilac službenik Središnje uprave za posredovanje rada, odnosno šef javne berze rada;

b) Pretsedniku nadležnog upravnog odbora javne berze rada u svim ostalim slučajevima.

(2) Odluke, koje po žalbama donesu nadležni organi pod a) i b) pravnosnažne su.

§ 52.

Neurednosti zastarevaju za jednu godinu dana od dana izvršenja neurednosti.

§ 53.

Kao disciplinski prestup službenika smatra će se teže povrede službeničkih dužnosti shodno § 48 ove Pragmatike dotično, po analogiji, §-a 188 Zakona o činovnicima od 31. marta 1931. godine. Kao disciplinski prestup smatraće se naročito ogovaranje ustanova posredovanja rada pred nepozvanim licima (podnošenje žalbi nenadležnim putem i na nenadležnom mestu), izdavanje službenih tajni i uopšte saopštenje nenadležnim licima podataka, koje je službenik saznao u vršenju svoje službe ili u vezi sa svojom službom.

§ 54.

(1) Disciplinske su kazne:

a) umanjenje mesečnih redovnih prinadležnosti službenika i to najviše za 20%, a naiduže 2 godine dana; merodavna je visina prinadležnosti koju je službenik imao na dan izvršnosti disciplinske odluke; umanjenje se odnosi i na povećanje prinadležnosti za trajanja kazne;

b) zaustavljanje napredovanja u višu platnu grupu plate i u viši položaj i to najmanje za jednu a najviše za 5 godina. Izgubljeno vreme za napredovanje računa se odvojeno od vremena izgubljenog zbog slabe ocene, bilo da se to vreme poklapa ili ne;

c) premeštaj službenika po kazni, što može biti skopčano sa vraćanjem službenika u niže grupe, i to najviše za dve grupe pri čemu se prinadležnosti smanjuju i odgovaraju grupi u koju je vraćen, no tako da za razvrstane i stalne službenike to smanjenje ne može preći najnižu grupu, a za pripravnike iznos godišnje plate u prvoj godini pripravne službe;

d) otpuštanje iz službe.

(2) Kazne pod t. a) i b) ovog paragrafa mogu se ujedno izricati za isti disciplinski prestup.

§ 55.

(1) Za suđenje disciplinskih prestupa službenika javne službe posredovanja rada postoji jedan sud sa nazivom »Disciplinski sud javne službe posredovanja rada«.

(2) Disciplinski sud javne službe posredovanja rada sastoji se iz pretsednika i dva člana te jednakog broja zamenika, koji se postavljaju na dve godine. Pretsednik je viši činovnik Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, koga određuje Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja; jednog člana određuje Centralni odbor za posredovanje rada iz reda svojih članova, koji nisu

Digitized by Google

u Pretsedništvu, a drugoga člana određuju razvrstani službenici iz svojih redova. Zamenici se određuju na isti način. Pretsednika, članove i zamenike potvrđuje Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem.

(3) Disciplinski sud zasedava u prostorijama Središnje uprave za posredovanje rada, preko koje se obavlja i cela administracija Disciplinskog suda.

(4) Delovođu određuje upravnik Središnje uprave za posredovanje rada iz reda činovnika Središnje uprave za posredovanje rada ili javne berze rada u Beogradu.

(5) Arhiva disciplinskog suda čuva se sa poverljivom arhivom Središnje uprave za posredovanje rada.

(6) Ukoliko nije što drugo propisano za postupak Disciplinskog suda javne službe posredovanja rada, vrede pozitivni propisi za postupanje disciplinskih sudova u disciplinskom postupku protiv državnih službenika.

§ 56.

(1) Neposredni starešina, kada primeti da u radnji odnosno u postupcima podređenog mu službenika postoje ili se mogu nazreti elementi disciplinskog prestupa, izvršiće kratko izviđanje, preduzimajući naročite mere, da se ne izgube ili unište tragovi dela ili pričini šteta ustanovi. O rezultatu izviđanja podneće najhitnije izveštaj pretsedniku upravnog odbora; ovaj je dužan pristupiti isleđenju i preduzimanju drugih potrebnih mera, i ujedno obavestiti o tome ravnateljstvo i Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada. U Središnjoj upravi upravnik se stara o izviđajima i isleđenju te podnosi izveštaj Pretsedništvu centralnog odbora za posredovanje rada. Ako se u postupku ili radnji službenika ogleda nesumnjivo teže krivično delo, neposredni starešina dužan je odmah preduzeti mere obezbeđenja, a u važnijim i hitnijim slučajevima izvestiti nadležnu državnu vlast. O tome je dužan odmah podneti izveštaj na način ovde propisan. Po dovršenom isleđenju pretsednici upravnih odbora dostavljaju najhitnije ceo isledni materijal Središnjoj upravi za posredovanje rada, a upravnik Pretsedništvu centralnog odbora za posredovanje rada.

(2) Upravnik Središnje uprave za posredovanje rada može u svako doba odrediti naročitog islednika iz redova viših činovnika javne službe posredovanja rada i to za vođenje ili samo za dosleđenje povedene istrage. Tako određenom islednika, organi javne službe posredovanja rada moraju ukazivati svaku pomoć u interesu uspešnog okončanja istrage.

(3) Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada određuje disciplinskog tužioca iz redova viših činovnika javne službe posredovanja rada, kome dodeljuje jednog činovnika Središnje uprave za posredovanje rada odnosno javne berze rada Beograd kao delovođu ili kao pomoćnu snagu. O tim svojim odlukama Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada izveštava pretsednika Disciplinskog suda javne službe posredovanja rada a ceo isledni materijal predaje disciplinskom tužiocu. Poslovima dalje rukovodi pretsednik Disciplinskog suda.

§ 57.

(1) Kada Disciplinski tužilac pripremi ceo materijal za optužbu, pretsednik Disciplinskog suda, pošto utvrdi da je delo dovoljno isleđeno i optužnica potkrepljena t. j. da ima dovoljno elemenata za postojanje disciplinskog prestupa ili krivičnog dela, poziva pismeno sve članove Disciplinskog suda i zakazuje pretres na koji poziva disciplinskog tužioca, optuženog, kao i ostala potrebna lica.

(2) Suđenje u Disciplinskom sudu je tajno ali optuženi ima pravo, da imenuje dva lica svog poverenja iz redova službenika posredovanja rada koji mogu prisustvovati suđenju. Disciplinski sud odlučuje o prijavi Državnom tužioštvu, ako se utvrde elementi krivičnog dela.

(3) Presude Disciplinskog suda su pravnosnažne.

§ 58.

(1) Optuženi mora imati branioca na glavnom pretresu. Branilac mora biti iz redova službenika posredovanja rada. Optuženi ima pravo slobodnog izbora branioca iz redova službenika, a mora ga imenovati u roku od 15 dana po saopštenju optužnice, inače ga određuje upravnik Središnje uprave za posredovanje rada, na zahtev pretsednika Disciplinskog suda, po službenoj dužnosti.

(2) Ako ima više optuženih, kojima se jednovremeno sudi, a koji se uzajamno ne optužuju, odnosno ako se međusobno ne terete, moraju imati jednog branioca, koga sporazumno biraju. Ne sporazumeju li se u određenom roku, postavlja im branioca upravnik Središnje uprave za posredovanje rada po traženju pretsednika Disciplinskog suda. No svaki optuženi ima pravo da izabere sebi posebnog branioca iz redova službenika; ali tada u svakom slučaju troškove, koji padaju na branioca, moraju snositi optuženi.

Digitized by Google

(3) Ustanova posredovanja rada, kojoj pripada izabrani ili određeni branilac, mora ovome dati mogućnost za pripremu odbrane i za prisustvovanje pretresu za koji prima poziv od Disciplinskog suda preko Središnje uprave za posredovanje rada. Isto tako i svedocima i licima od poverenja optuženog mora biti omogućeno prisustvovanje pretresu, ako imaju poziv od Disciplinskog suda.
(4) Radi smanjivanja troškova Središnja uprava za posredovanje rada i Disciplinski sud će nastojati, da se pribave izjave svedoka, čime bi se izbeglo njihovo prisustvo na sudu ukoliko to ne bi bilo neophodno potrebno.
(5) Ako je mesto stanovanja kojeg optuženog nepoznato, objaviće se njegov poziv u službenom organu javne službe posredovanja rada i pretres će se moći održati u roku od mesec dana računajući od dana objave poziva.

§ 59.

(1) Troškovi disciplinskog postupka padaju na teret one ili onih ustanova javne službe posredovanja rada, kojima pripadaju ili kojima su pripadali optuženi u vreme izvršenja disciplinskog prestupka (dela). U slučaju zainteresovanosti više ustanova javne službe posredovanja rada, troškovi se dele na jednake delove. U slučaju osude, interesovane ustanove imaju pravo regresa prema osuđenim službenicima, u visini presudom označenoj.
(2) Osuđeni plaćaju sve troškove disciplinskog postupka prema presudi. Visina troškova mora biti u presudi označena.
(3) Naknadu štete osuđeni plaćaju prema presudi. Naplata troškova i naknada štete po presudi vrši se odbitkom iz blagajne ustanove gde službenik služi, kao i redovnim sudskim putem.
(4) Putne i ostale troškove optuženi snosi sam. Bude li presudom oslobođen kao nevin, ima pravo na naknadu svih dokazanih izdataka, koje je morao učiniti zbog prisustvovanja suđenju. Naknada se vrši na teret ustanove, čiji je službenik bio u vremenu pretpostavljenog izvršenja disciplinskog prestupa. Svedoci imaju pravo na naknadu troškova kao da su na službenom putovanju.
(5) Isplatu troškova disciplinskog postupka vrši Središnja uprava za posredovanje rada, kojoj ti izdaci bivaju refundirani u napred označenim slučajevima od interesovanih ustanova javne službe posredovanja rada.
(6) Presuda Disciplinskog suda dostavlja se u prepisu optuženom, Središnjoj upravi za posredovanje rada i interesovanoj ustanovi javne službe posredovanja rada.

§ 60.

Disciplinski prestupi zastarevaju u roku od 3 godine od dana izvršenja.

§ 61.

Presuda Disciplinskog suda unosi se u kratkom izvodu u »službenički list« službenika.

X. PRESTANAK SLUŽBE.

§ 62.

Služba prestaje: 1) smrću, 2) po presudi redovnog suda na zatvor duži od 6 meseci ili radi beščastećeg prestupa ili zločinog dela, 3) po presudi Disciplinskog suda javne službe posredovanja rada, koja povlači za sobom gubitak službe posredovanja rada, 4) administrativnim putem: a) ako službenik postaje umno ili fizički nesposoban, što se utvrđuje lekarskom komisijom, b) kad padne pod starateljstvo ili stečaj, c) ako izgubi državljanstvo, d) ako je službenik 3 puta uzastopce ili 6 puta u toku službovanja ocenjen sa ocenom »slab«, e) ako neopravdano ili samovoljno izostaje ili se udaljava iz službe u toku jedne godine sa prekidima više od 15 dana ili neprekidno svega 8 dana. U ovom slučaju (pod e) mesto se upražnjava odlukom upravnika dotično pretsednika upravnog odbora; odluka se ne saopštava službeniku, 5) nastupom otsluženja redovnog roka u kadru, 6) razrešenjem od dužnosti u slučaju §-a 34. stava 2. ove Pragmatike, 7) otpuštanjem nestalnih službenika bez presude Disciplinskog suda, dotično istekom otkaznog roka, 8) ostavkom (otkazom) službenika, koja se mora uvažiti u roku od mesec dana. Ostavkom gubi službenik sva prava službenika, izuzevši pravo na pripadajuću kvotu iz Fonda obavezne štednje.

§ 63.

(1) Pripravnik može biti otpušten u slučaju stava 4. §-a 34. ove Pragmatike, kao i bez navoda razloga, s tim da ima pravo na otkazni rok od mesec dana. U Središnjoj upravi pripravnike otpušta Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada po predlogu upravnika, a u javnim berzama rada nadležni upravni odbor po predlogu ravnateljstva. O otpustu mora biti obaveštena Središnja uprava za posredovanje rada.
(2) Razvrstani službenik do unapređenja u treću (III) platnu grupu može zbog nespo-

Digitized by Google

sobnosti ili nepodobnosti za službu, ili ako to interesi službe zahtevaju, biti otpušten iz službe sa pravom na otpravninu. Otpravnina pripada prema §-u 64. ove Pragmatike. Takođe im pripada kvota iz Fonda obavezne štednje službenika posredovanja rada.

(3) Otpust razvrstanih činovnika Središnje uprave za posredovanje rada vrši se odlukom Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja samo po jednoglasnom zaključku — predlogu Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada, a zvaničnika i službenika Središnje uprave za posredovanje rada odlukom Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada po predlogu upravnika.

(4) Otpust razvrstanih službenika u javnim berzama rada vrši se odlukom nadležnog upravnog odbora po jednoglasnom predlogu ravnateljsva. Ove su odluke pravnosnažne.

(5) Odluku o otpustu izdaje upravnik Središnje uprave za posredovanje rada za Središnju upravu, a pretsednici upravnih odbora za ostale službenike.

§ 64.

(1) Razvrstani (i stalni) službenik do uključivo 10 godina efektivne službe u posredovanju rada, dotično njegova porodica, ima pravo na otpravninu, ako je služba prestala po tač. 4. pod a) i b), 6) i 7) §-a 62. ove Pragmatike, i to na jednomesečni iznos poslednje službenikove plate za svaku godinu priznate efektivne službe u posredovanju rada. Ako se službeni odnos razreši do 30. juna zaključno, pripada pola, a ako posle 30. juna ceo iznos jednomesečne plate.

(2) U slučaju prestanka službe po t. 1. §-a 62. ove Pragmatike, bez obzira na trajanje službovanja, porodici pripada posmrtnina u visini dvostrukog iznosa poslednje jednomesečne službenikove plate.

(3) Vreme za koje se priznaje otpravnina zamenjuje otkazni rok.

§ 65.

U slučaju prestanka službe, službenik ne sme napustiti dužnost dok ne bude razrešen, a mora biti razrešen najdalje u roku od 15 dana od dana izvršnosti odluke, po kojoj služba prestaje. Ako je nastupila nemogućnost da se službenik redovnim putem razreši, poslednji dan ovoga roka uzima se kao dan razrešenja i tada službenik može napustiti službu.

§ 66.

Pravo na prinadležnosti aktivnog službenika ima službenik u slučajevima §§ 63. do 64. do kraja meseca u kojem je razrešen odnosno u kojem je umro, izuzev slučaja da je službenik samovoljno izostao ili se udaljio od službe, u kojem mu slučaju prestaju teći prinadležnosti sa prvim danom izostanka odnosno udaljenja.

XI. SOCIJALNO OSIGURANJE I OBAVEZNA ŠTEDNJA.

§ 67.

(1) Razvrstani kao i stalni službenici posredovanja rada obavezni su na penziono osiguranje po odredbama »Zakona o penzionom osiguranju nameštenika za Slovenačku i Dalmaciju od 12. maja 1922. god.« (Službene novine br. 125. — XX. od 10. juna 1922. god.). Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada, kao poslodavac svih službenika obaveznih na penziono osiguranje, provestiće to osiguranje shodno odredbi §-a 33. a) i ostalih pomenutog Zakona.

(2) Svi službenici obavezni su na socijalno osiguranje za slučaj bolesti, nesreće, iznemoglosti, starosti, smrti, na prinos za radničku komoru i berzu rada, ukoliko su na to obavezni po pozitivnim zakonima.

(3) Ustanove javne službe posredovanja rada snosiće: a) prinose za bolest, nesreću, radničku komoru i berze rada u celosti; b) prinose za penziono osiguranje po zakonu, koji važi za Slovenačku i Dalmaciju; c) službenički porez, kuluk i svešteničkí bir u 90%.

(4) Službenici snose zakonski deo penzionog osiguranja i razliku službeničkog poreza, kuluka i svešteničkog bira.

§ 68.

(1) Razvrstani i stalni službenici obavezni su na štednju. U tu svrhu obrazuje se »Fond obavezne štednje službenika javne službe posredovanja rada« pri Državnoj hipotekarnoj banci u Beogradu.

(2) Sredstva Fonda jesu:

a) trinaeste plate;
b) mesečna davanja u visini pet po sto (5%) redovnih mesečnih prinadležnosti;
c) novčane kazne, i
d) kamate i ostali prihodi.

(3) Statut Fonda propisuje pretstavništvo od 3 lica izabrano iz redova razvrstanih i stalnih službenika a odobrava ga Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada.

(4) Fondom rukuje »Uprava Fonda obavezne štednje službenika posredovanja rada«,

Digitized by Google

koju biraju stalni kao i razvrstani službenici iz svojih redova. Razvrstani i stalni službenik može se koristiti uštedevinom samo u vidu zajma o čemu će bliže odredbe biti sadržane u Statutu.

(5) Uštedevina se daje na potpuno raspolaganje samo po prestanku službenog odnosa službeniku, dotično njegovoj porodici: a) ženi i deci, b) roditeljima, i c) ostalim krvnim srodnicima, bližim pa daljim.

XII. UGOVORNI ČINOVNICI I DNEVNIČARI.

§ 69.

Pored redovnih (pripravnika, razvrstanih i stalnih) službenika u javnu službu posredovanja rada mogu biti primljeni:

a) ugovorni činovnici i

b) dnevničari.

I. UGOVORNI ČINOVNICI.

§ 70.

(1) Ugovorni činovnici su službenici, koji se primaju u službu posredovanja rada kada to naročiti interesi službe nalažu i postavljaju se na sistematizovana mesta.

(2) Ugovorni činovnik može biti primljen samo tada, ako razvrstani i stalni činovnici i pripravnici ne mogu savladati redovne poslove, a pod uslovom da je kandidat za ugovornog činovnika zaista stručnjak sa dugogodišnjim i dokazanim iskustvom u poslovanju posredovanja rada ili za tu službu potrebnoj struci. Ocenu ovih činjeničnih stanja daje organ nadležan za potvrđenje ugovora, po predlogu ravnateljstva javne berze rada dotično Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada.

(3) Prijemu ugovornih činovnika prethodi natečaj i vrši se izbor na način utvrđen prema propisima 67 §-a ove Pragmatike. Kandidat za ugovornog činovnika mora ispunjavati uslove iz §-a 4., §-a 5. sem tač. f) i §-a 6. Pragmatike.

(4) Prvenstveno pravo natečaja imaju aktivni dnevničari javne službe posredovanja rada, koji su u tom svojstvu proveli najmanje tri meseca neprekidno, a ispunjavaju uslove iz st. 2. ovog §-a.

(5) Natecatelji moraju sve navode u molbi, a naročito o dotadanjem celokupnom službovanju dokumentovati.

(6) Ako natecatelj dolazi neposredno iz građanstva, najmanje 3 prva meseca službovanja ima se smatrati kao dnevničar.

§ 71.

(1) Celokupne godišnje prinadležnosti ugovornog činovnika moraju biti unesene u ugovor. Godišnja plata deli se na 13, tako da se po jedna trinaestina isplaćuje svakog 1. u mesecu, a poslednja trinaestina svakog 15. decembra; prestane li službovni odnos tokom godine službenik ima pravo samo na alikvotni deo svoje trinaeste plate.

(2) Pored plate ugovornom činovniku pripada i položajni dodatak, koji će uživati u granicama §-a 21/II. u vezi §-a 20. st. 2. i 3. ove Pragmatike i to dotle dok bude bio na položaju, za koji pripada dodatak (šef ili blagajnik),

(3) Godišnje prinadležnosti ugovorom ne mogu biti predviđene u većim iznosima, nego je to niže označeno, a prema odgovarajućoj kategoriji službenika i vremenu provedenom u javnoj službi posredovanja rada i to:

a) za prvih 3 godine, u koje se vreme ne uračunava i prethodna dnevničarska služba, najviše do iznosa III. grupe,

b) preko 3 godine pa do 6 godina najviše do iznosa IV. grupe,

c) preko 6 godina pa do 10 godina najviše do iznosa VI. grupe,

d) preko 10 godina pa do 15 godina najviše do iznosa VII. grupe, i

e) više od 15 godina javne službe posredovanja rada najviše do iznosa XII. grupe.

(4) Ugovore potvrđuje Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja po predlogu Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada za Središnju upravu za posredovanje rada, a upravni odbori po predlogu ravnateljstva za javne berze rada. Ugovori, u kojima se predviđaju prinadležnosti iz tačaka d) i e) mogu biti potvrđeni još i pod uslovom, ako je dotični činovnik u toku svoga službovanja u javnoj službi posredovanja rada bio pretežno ocenjivan ocenom »odličan«, kao i ako ima budžetske mogućnosti.

(5) Izuzetno od stava II i III ovoga paragrafa nadležni organ može, u slučaju naročite potrebe i dokazane stručnosti i dugogodišnje prakse u poslovima javne službe posredovanja rada ili njoj srodne struke, a po obrazloženom predlogu Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada dotično ravnateljstva javne berze rada, primiti lice i neposredno iz građanstva i utvrditi mu godišnje prinadležnosti najviše do iznosa XII grupe pripadajuće mu, dotično određene mu ka-

Digitized by Google

tegorije. No, i ovo lice ima se za prva tri meseca službe smatrati kao dnevničar.

(6) U slučaju kada je ugovorni službenik lice, koje kao naročiti stručnjak ne može biti okategorisano, Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada odrediće mu kategoriju.

§ 72.

Za ugovornog činovnika važe sledeći propisi o redovnim službenicima iz ove Pragmatike:

a) §§ 22—24;

b) Glava VI, s time: 1) što se trajanje otsustva (§ 33) odmerava prema platnoj grupi utvrđenoj ugovorom i 2) što se u slučaju bolesti (§ 34), neprekidne ili sa prekidima u toku jedne kalendarske godine, priznaje pravo za tri meseca na pune ugovorne prinadležnosti i što ga, kod duže bolesti Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja odnosno nadležni upravni odbor otpušta sa otpravninom analogno §-u 64 ove Pragmatike no najviše do iznosa šestomesečnih, poslednjim ugovorom, predviđenih prinadležnosti;

c) Glava VII;

d) §§ 43 stav 6, 44 i 45;

e) Glava IX;

f) § 62 izuzev tač. 6 i 7 kao i, po analogiji, §§ 65 i 66 i

g) § 67, stav 2, 3 i 4.

§ 73.

(1) Ugovor se zaključuje po pravilu na jednu godinu, a najviše do dve godine dana prema sledećem obrascu:

UGOVOR O SLUŽBI

Između

— — — — — — — — — — — — — —

i

— — — — — — — — — — — — — —

danas je zaključen sledeći ugovor o službi:

Tač. 1. Gosp. — — — — — — — primljen je danas kao ugovorni činovnik javne berze rada u — — — — sa službom kod — — — u — — — a u svojstvu — — — — nakon što je proveo na prethodnom službovanju od — — — do — — —.

Tač. 2. Na ime nagrade utvrđuje se godišnja plata u iznosu od Din — — — — (i slovima) — — — — od kojih će po jedna trinaestina iznosa biti isplaćena svakog 1. u mesecu, a poslednja trinaestina svakog 15. decembra, i to na blagajni ustanove kod koje se imenovani činovnik nalazi sa službom. Osim toga pripada službeniku i položajni dodatak dotle, dok zauzima položaj, za koji je Pragmatikom § 21/II u vezi § 20 st. 2 i 3 predviđen dodatak.

Tač. 3. Ostala prava i dužnosti utvrđena su odredbama Pragmatike službenika javne službe posredovanja rada.

Pročitano i potpisano.

U — — — dne — — — 193— godine.

(Štambilj ustanove) Ugovorni činovnik:

Prema zaključku sednice U. O. — — — odobreno.

Za Javnu berzu rada
M. P. Pretsednik.

(2) U slučaju nepotvrđenja ugovora službenik se smatra za dnevničara ako je u službi te se njegov službeni odnos ima regulisati po propisima o dnevničarima (§§ 76 i 77 ove Pragmatike).

(3) Ugovornu taksu prema odredbama zakona o taksama plaća službenik.

(4) Prepis ugovora mora biti dostavljen Središnjoj upravi najkasnije 8 dana od dana potvrđenja.

§ 74.

(1) Ugovor može obostrano (bez navoda razloga) biti otkazan istekom svakog kalendarskog četvrtgodišta. Otkazni rok je prvih 5 godina službe 2 meseca, posle navršenih 5 godina službe 4 meseca i posle navršenih 10 godina službe 6 meseci. Otkaz vrši ravnateljstvo dotično Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada.

(2) Ne bude li ugovor uredno otkazan, najkasnije na 45 dana pre isteka budžetske godine, mora biti podnet predlog radi produženja važnosti ugovora za sledeću godinu. Potvrđenje novog ugovora mora uslediti najkasnije do poslednjeg dana važnosti prethodnog ugovora. Ne bude li predloženo produženje ugovora blagovremeno potvrđeno, smatra se da je ugovor otkazan prema odredbama stava 1 ovog §-a, računajući od poslednjeg dana važnosti ugovora.

(3) Službenik je dužan biti na dužnosti do isteka otkaznog roka, kada mora biti razrešen; napusti li svoju dužnost pre toga, gubi pravo na prinadležnosti za ostatak otkaznog roka.

Digitized by Google

(4) Ugovornom činovniku ako ne stoji slučaj iz tač. 4 pod c), d), e) i t. 8 §-a 62 ove Pragmatike pripada otpravnina (otpusnina) i to: za prvih 5 godina službe iznos tromesečnih prinadležnosti, predviđenih poslednjim ugovorom, posle navršenih 5 godina službe petomesečni iznos, posle navršenih 10 godina službe devetomesečni iznos, posle navršenih 15 godina službe jednogodišnji iznos prinadležnosti predviđenih poslednjim ugovorom.

§ 75.

Štete, koje bi nastale za javnu službu posredovanja rada, usled propusta izvršenja izvesnih radnja od strane samoupravnih organa po nadležnosti, padaju na teret tih odgovornih organa.

II.

DNEVNIČARI.

§ 76.

(1) Dnevničari mogu biti primljeni u službu samo tada, ako to iziskuje obim poslova, koje ne mogu posvršavati redovni službenici javne službe posredovanja rada, pod uslovom, da imaju dovoljnu spremu za vršenje poslova, za koje se primaju.

(2) Dnevničare u javnim berzama rada i njihovim organima postavljaju i otpuštaju ravnateljstva javnih berzi rada u granicama budžetske mogućnosti.

(3) Dnevničare u Središnjoj upravi za posredovanje rada postavlja i otpušta Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada.

(4) Dnevničari ne mogu biti premeštani.

§ 77.

(1) Prinadležnosti (dnevnice), utvrđuju se prema kvalifikacijama, a iznose najviše 1.300.— dinara mesečno.

(2) Posle 6 meseci rada, može se nagrada dnevničara povećati najviše do iznosa od Din 200.— mesečno.

(3) Prinose za zakonsko osiguranje i službenički porez plaća se po analogiji st. 2, 3 i 4 §-a 67 ove Pragmatike.

(4) Prinadležnosti se dnevničarima isplaćuju petnaestodnevno unatrag.

(5) Obostrani otkazni rok utvrđuje se na 15 dana stime da otkaz može uslediti 1-og ili 15-og u mesecu. Ako službeniku otkaže ustanova, službenik može biti odmah razrešen i biće mu isplaćen iznos prinadležnosti za 15 dana.

XIII. PRELAZNA NAREĐENJA.

§ 78.

(1) Do 31. decembra 1933 godine pripravna služba traje godinu dana. Posle šest meseci pripravne službe, pripravniku može biti odobreno polaganje stručnog ispita. Takav pripravnik, koji uspešno položi ispit, ne može biti razvrstan pre isteka jedne godine pripravne službe. Prinadležnosti pripravnika povećavaju se posle šest meseci.

(2) Do 31. decembra 1934 godine, a izuzetno od propisa stava 4 i 5 §-a 43 ove Pragmatike, može biti, po potrebi, postavljen za šefa koje ustanove posredovanja rada i razvrstani službenik posredovanja rada; no, i tada razvrstani službenik mora ispunjavati, po analogiji, sve ostale uslove koji se redovno traže za takav položaj.

§ 79.

(1) Aktivni službenici posredovanja rada, koji se zateku u službi na dan stupanja na snagu ove Pragmatike, a koji su na dan 1 jula 1931 godine imali najmanje 6 (šest) meseci uračunljive aktivne neprekidne službe u državnim i javnim berzama rada, a bili su za vreme službe, no najviše za poslednje tri godine ocenjeni sa najmanje »dobar«, biće razvrstani i utvrđeni kao stalni u službi na sledeći način:

1. Službenici posredovanja rada razvrstavaju se, prema kvalifikacijama i prema vremenu provedenom u službi posredovanja rada, do na dan 1 jula 1931 godine, unapređujući ih za 2 naredne, više, grupe pripadajuće im kategorije;

2. Službenici koji su na dan 1 jula 1931 godine zauzimali u službi posredovanja rada položaj, koji pripada kategoriji B i C a nemaju potrebne kvalifikacije, ako su do dana stupanja na snagu ove Pragmatike položili stručni ispit za kategoriju, koja pripada njihovom položaju, razvrstavaju se danom položenog ispita u kategoriju B odnosno C; ako nisu u tom roku položili stručan ispit razvrstavaju se danom 1 avgusta 1932 godine u neposredno nižu kategoriju od one, koja pripada položaju koji zauzimaju. I ovim službenicima se priznaju dve grupe;

3. Službenici primljeni po potrebi službe na vodeća mesta do 31 XII 1931 godine, kao i službenici, koji su se na dan 1 ovgusta 1932 godine zatekli na vodećim mestima, ukoliko su do stupanja na snagu ove Pragmatike položili odgovarajući stručni ispit, razvrstavaju se u pripadajuću im kategoriju i platnu grupu, priznajući im od dana položenog ispita, jednu, sledeću višu platnu

Digitized by Google

grupu od one koja im pripada prema vremenu do tada stvarno provedenom i priznatom u službi; i

4. Službenici, koji su do na dan stupanja na snagu ove Pragmatike položili stručni ispit, razvrstavaju se u pripadajuću im kategoriju i platnu grupu, računajući od dana uspešno položenog ispita.

(2) Razvrstavanje službenika pomenutih u tač. 1, 2, 3 i 4 ovog §-a i izdavanje dekreta izvršiće nadležni organi prema § 19 st. 1 ove Pragmatike, najkasnije do 31 oktobra 1933 godine.

(3) Protivu akta o razvrstavanju postoji pravo žalbe u roku od 8 (osam) dana računajući od dana prijema dekreta. Službenici Središnje uprave imaju pravo žalbe na Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada, a službenici javnih berzi rada na nadležno ravnateljstvo.

(4) Odluke donete po žalbama su pravosnažne.

(5) Bonificirane godine službe iz tač. 1, 2 i 3 ovog §-a ne računaju se za stalnost ni za penziono osiguranje.

§ 80.

(1) Službenici (redovni, ugovorni i dnevničari), zatečeni u službi imaju pravo na prinadležnosti, koje su imali na dan stupanja na snagu ove Pragmatike.

(2) Aktivni razvrstani službenici, koji su do stupanja na snagu ove Pragmatike stekli uslove za napredovanje, biće unapređeni prema odredbama ove Pragmatike, stim, da im nove prinadležnosti imaju biti priznate prema stavu 7 §-a 41 ove Pragmatike.

§ 81.

(1) Službenici, koji se na dan stupanja na snagu ove Pragmatike zateknu u javnoj službi posredovanja rada, a nisu ni redovni službenici, ni dnevničari u smislu odredaba ove Pragmatike, dužni su najkasnije u roku od 30 dana po stupanju na snagu ove Pragmatike podneti nadležnim organima molbe za zaključenje ugovora u službi za ostatak 1933 godine i za 1934 godinu. Za njih se ne raspisuje konkurs.

(2) Ko propusti rok određen u stavu 1 ovog paragrafa ima se smatrati za dnevničara.

(3) Po potvrđenju ugovora, ugovornim činovnicima isplatiće se, računajući najranije od 1 januara 1929 godine, odgovarajuće trinaeste plate.

§ 82.

(1) Pripravnicima će teči prinadležnosti po ovoj Pragmatici počevši od 1 januara 1934 godine.

(2) Pripravnicima, koji se zateknu u službi na dan stupanja na snagu ove Pragmatike kao i onima, koji budu postavljeni do 31 XII 1933 godine pripadaju prinadležnosti, kako su predviđene po budžetu za 1933 godinu.

(3) Pripravnicima, koji se zateknu u službi na dan stupanja na snagu ove Pragmatike kao i onim koji budu primljeni do 31 XII 1933 god., isplatiće se na dan 31 XII 1933 god. pripadajući im iznos na ime trinaeste plate.

§ 83.

Za aktivne razvrstane kao i stalne službenike, kao početni dan obaveznog uplaćivanja prinosa za penziono osiguranje ima se smatrati dan stupanja na snagu ove Pragmatike.

§ 84.

(1) Pravnosnažno izrečenim disciplinskim kaznama priznaje se uticaj i po odredbama ove Pragmatike.

(2) Započeti a još pravno neokončani disciplinski postupak, ima se sprovesti po odredbama ove Pragmatike.

§ 85.

Službenička mesta ukoliko su po budžetu za 1933 god. predviđena u većem broju nego li je to predviđeno sistemizacijom po odredbama ove Pragmatike, smatraju se od dana stupanja na snagu ove Pragmatike, kao ukinuta.

§ 86.

(1) Izbor člana i zamenika za disciplinski sud prema § 55 st. 2 ove Pragmatike izvršiće se pismenim putem preko Središnje uprave za posredovanje rada.

(2) Pretsedništvo službenika prema § 68 st. 3 ove Pragmatike bira se pismenim putem listama preko Središnje uprave za posredovanje rada.

(3) Aktivno i pasivno izborno pravo imaju aktivni službenici, koji su se smatrali prevedenim po dosadanjim propisima.

(4) Ovi izbori moraju se izvršiti najdalje za 30 dana od stupanja na snagu ove Pragmatike.

(5) Ispravnost izbora proverava Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada.

Digitized by Google

XIV. ZAKLJUČNE ODREDBE.

§ 87.

Pobliže propise za sprovođenje ove Pragmatike kao i autentično tumačenje odredaba iz ove Pragmatike daje Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada.

§ 88.

Ova Pragmatika stupa na snagu danom objavljivanja u »Glasniku javne službe posredovanja rada«, kao posebnom dodatku »Radničke zaštite«.

Broj 313.

27. maja 1933 god. u Beogradu.

Za Centralni odbor za posredovanje rada

M. P.

Pretsednik:
Dr. M. Krmpotić s. r.

Članovi:
P. Blaškovič s. r.
Bogdan Krekić s. r.

Na osnovu stava IV §-a 12 Uredbe o organizaciji posredovanja rada od 26. novembra 1927. god. prednju »Pragmatiku službenika Središnje uprave za posredovanje rada i Javnih berzi rada«

ODOBRAVAM.

St. br. 21.139/33
29 V 1933 god.
Beograd

Ministar
socijalne politike i
narodnog zdravlja
I. Pucelj s. r.

M. P.

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U JAVNIM BERZAMA RADA U APRILU 1933 GODINE.

	Muški		Ženske
Iz prošlog meseca preostalo	17.957	22.609	4.652
U ovom mesecu novoprimljenih	21.960	27.201	5.241
Ponude iz prošlog meseca	73	169	96
Ponude u ovom mesecu	3.008	5.246	2.238
Posredovanja u ovom mesecu	2.694	4.779	2.085
Otpalo u toku meseca	21.531	25.360	3.829
Ostalo krajem meseca nezaposlenih . . .	15.692	19.671	3.979

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	10,9
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja	9,6
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja	88,3
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih	919,9

Pomoći izdato bilo je:

redovne	za	5.993 lica	753.500.— dinara
vanredne	za	7.217 lica	477.321.75 dinara
putne	za	617 lica	30.999.— dinara
u naturi	za	5.051 lica	25.318.50 dinara
u povlašćenim voznim kartama	za	15.665 lica	866.047.55 dinara

---

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u 1932 i 1933 godini

(prema izveštajima Javnih berzi rada.)

			1932 godina								1933 godina			
			Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar	Januar	Februar	Mart	April
Broj zaposlenih[1])	apsolutni	muški	391.564	414.782	410.836	419.276	419.302	406.859	406.712	384.009	346.905	346.914	358.981	
		ženske	138.878	142.504	138.970	138.093	137.216	137.447	140.733	139.200	135.544	138.458	137.585	
		svega	530.442	557.286	549.806	557.369	556.518	544.306	547.445	523.209	482.449	485.372	496.566	
	indeksni[2])	muški	108,6	115,0	114,0	116,3	116,3	112,8	112,8	106,5	96,2	96,2	99,6	
		ženske	130,6	134,0	130,7	129,9	129,0	129,3	132,3	130,9	127,5	130,2	129,4	
		svega	113,7	119,4	117,8	119,4	119,2	118,7	117,3	112,1	103,3	104,0	106,4	
Potražnja rada u Jav. berzama rada		muški	33.633	23.818	24.027	24.566	27.403	27.123	24.866	27.640	34.643	37.759	41.475	39.917
		ženske	9.072	7.156	6.841	7.282	7.290	7.523	7.252	6.697	7.963	8.333	9.172	9.893
		svega	42.705	30.974	30.868	31.848	34.693	34.646	32.118	34.337	42.606	46.092	50.647	49.810
Ponuda rada u Jav. berzama rada		muški	3.758	1.566	2.139	1.877	2.721	2.409	1.973	1.448	1.015	1.208	2.158	3.081
		ženske	2.700	1.466	1.679	1.501	1.932	1.687	1.903	1.640	1·457	1.359	1.458	2.334
		svega	6.458	3.032	3.818	3.378	4.653	4.096	3.876	3.088	2.472	2.567	3.616	5.415
Navala[3]) u Jav. berzama rada		muški	895	1.521	1.123	1.309	1.007	1.126	1.260	1.908	3 413	3.126	1.922	1.296
		ženske	336	488	407	485	377	446	381	408	547	613	629	424
		svega	661	1.022	808	943	746	846	829	1.112	1.724	1.796	1.401	920
Posredovanja rada u Jav. berzama rada		muški	3.302	1.138	1.723	1.510	2.124	1.908	1.289	1.131	707	1.006	1.741	2.694
		ženske	2.421	1.195	1.324	1.266	1.638	1.435	1.576	1.310	1.178	1.112	1.220	2.085
		svega	5.723	2.333	3.047	2.776	3.762	3.343	2.865	2.441	1.885	2.118	2.961	4.779
Pomoć redovna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	4.069	3.735	4.285	3.525	3.597	3.994	4.277	5.349	8.100	10.352	8.706	5.993
Pomoć vanredna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	7.497	7.134	5.790	5.235	4.256	4.373	4.187	6.532	11.864	12.125	13.707	12.885

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzeto je za muške 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u aprilu 1933 godine.

Grupa profesije Javna berza rada	april 1933 godine																				
	Muški							Ženske							Pomoć						
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	[1])Potražnja ostala krajem meseca	Navala [2])	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	[1])Potražnja ostala krajem meseca	Navala [2])	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	223	1889	30	1303	1252	245	145	29	1162	7	1131	1114	23	103	23	2496	—	109	4202	—
II. Rudarstvo	156	440	—	102	54	180	431	—	—	—	—	—	—	—	2	180	—	80	3543	50
III. Talioničarstvo	14	36	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	4	240	—	11	488	50
IV. Vrtlarstvo	21	51	—	9	6	27	567	1	3	—	4	2	1	75	6	480	—	41	518	—
V. Ind. kamena, zemlje, ilovače i t. d.	505	782	7	158	129	411	495	30	30	—	1	1	20	3000	87	7964	—	196	3479	—
VI. Prerađivanje kovina	1192	2053	1	88	64	1064	2333	1	1	—	—	—	—	—	455	49584	50	627	25983	25
VII. Ind. strojeva, instrumenata i t. d.	896	1570	—	79	59	773	1987	2	2	—	—	—	2	—	417	45357	—	563	22588	75
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	1263	2161	4	135	108	1123	1601	25	32	—	—	—	20	—	421	45848	-	584	28070	50
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i t. d.	2	8	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	120	—	2	106	--
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja i t. d.	125	228	3	18	9	127	1267	1	3	—	—	—	2	—	44	5382	—	76	1615	50
XI. Tekstilna industrija	70	150	—	17	13	69	882	252	473	5	18	7	224	2628	152	15993	—	238	13811	—
XII. Tapetarski obrt	54	91	—	6	7	47	1517	—	—	—	—	—	—	—	15	1218	—	75	1139	50
XIII. Industrija odela, obuće i nakita	1815	3386	12	233	168	1396	1453	460	912	4	33	33	512	2764	485	50474	—	1287	39523	25
XIV. Industrija papira	51	83	—	2	2	56	4150	55	89	—	1	1	58	8900	34	4432		102	2230	25
XV. Industrija životnih namirnica	814	1921	3	69	48	843	2784	41	61	--	5	6	25	1220	256	30437	--	884	21800	25
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	531	1380	—	70	56	391	1971	171	388	6	122	84	132	318	188	20804	50	549	20270	25
XVII. Kemička industrija	29	62	—	—	-	45	—	4	4	—	—	—	2	—	9	1096	—	7	592	—
XVIII. Građevna industrija	1594	3346	4	206	168	1266	1624	1	2	—	—	—	1	—	98	13297	—	1299	73792	25
XIX. Grafička industrija	215	336	—	3	2	206	11200	149	174	—	—	—	127	—	150	22407	—	156	6739	—
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	1562	2013	1	39	58	1488	5162	746	864	—	48	47	476	1800	598	58860	—	661	38253	25
XXI. Trgovačka struka	626	1221	—	23	22	589	5309	121	177	1	6	5	93	2950	210	22885	—	422	12880	25
XXII. Nadničari	4932	13834	1	424	381	4188	3263	818	1692	—	69	62	841	2452	1595	168145	50	3677	157852	75
XXIII. Saobraćajna preduzeća	677	1316	—	39	37	609	3374	—	—	—	—	—	—	—	269	33688	50	367	16379	—
XXIV. Kućna posluga	82	216	—	15	14	64	1440	1506	3331	71	871	703	1231	382	245	22370	50	571	22176	50
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	478	1308	1	22	23	451	5945	232	486	1	24	20	184	2025	228	29560	50	300	15544	75
XXVI. Šegrti	30	36	6	21	14	15	171	7	7	1	1	—	5	700	1	180	—	1	60	—
Ukupno	17957	39917	73	3081	2694	15692	1296	4652	9893	96	2334	2085	3979	424	5993	653500	—	12885	533639	25
1. Beograd	3507	9654	—	575	421	2075	1679	1112	2168	—	229	161	897	947	1171	153669	—	1310	73127	25
2. Zagreb	4431	12181	8	425	372	3687	2866	943	2263	19	224	179	789	1010	1930	212325	—	6772	173755	50
3. Ljubljana	5212	7312	65	1807	1645	5356	405	1816	3227	59	1459	1365	1273	221	1139	101106	—	279	24611	—
4. Sarajevo	961	3301	—	60	43	762	5502	95	783	2	183	170	180	428	680	83596	—	1359	108355	75
5. Novi Sad	3100	5388	—	76	75	3260	7089	621	1243	15	221	193	799	562	828	69458		2697	122599	25
6. Split	746	2081	—	138	138	552	1508	65	209	1	18	17	41	1161	245	33346	—	468	31190	50
Kraljevina Jugoslavija	17957	39917	73	3081	2694	15692	1296	4652	9893	96	2334	2085	3979	424	5993	653500	—	12885	533639	25

[1]) Brojna razlika između »Potražnje« i zbira »Posredovanja« i »Potražnje ostale krajem meseca« daje broj radnika koji su otpali ili otpu-tovali, bilo da su se sami zaposlili bilo da se prosto nisu više prijavili.

[2]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Digitized by Google

…ne be…

…la Bourse

…s	o u v…		Izdate pomoći — *Alloué pour des subventions*														
…vanje …ctués			Redovna *Règulières*			Vanredna *Exceptionnelles*			Putna *De voyage*			Povlašćenih voznih karata sa 50% popusta *Billets de che, min de fer et de navires à rix reduits*			U naturi (azil, hrana i t. d. *En nature (asile nourriture etc.)*		
…valifik. radnici Ouvriers non qualifiés				u sumi *une somme de*		za *pour*	u sumi *une somme de*		za *pour*	u sumi *une somme de*		za *ponr*	u vrednosti *au montant*		za *pour*	u vrednosti *une somme de*	
Permanents	Prigodni *D'occasion*			Din	p		Din	p		Din	p		Din	p		Din	p
ž. f.	m. h.	ž. f.		80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93
40	41	42															
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	372	—	—	—	—
—	—	—	1	120	—	23	1580	—	—	—	—	98	4166	75	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	48	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	206	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	9	680	—	—	—	—	108	3497	25	—	—	—
—	—	—	6	14428	—	118	6230	—	2	100	50	138	5407	50	—	—	—
—	—	—	9	15292	—	98	5230	—	1	36	—	97	4501	—	—	—	—
—	—	—	1	14303	—	123	6510	—	2	78	—	90	5054	50	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	106	—	1	115	—	—	—	—
—	—	—	3	1320	—	1	50	—	1	40	—	28	1058	—	—	—	—
—	—	—	1	7714	—	57	3120	—	3	185	—	24	1314	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	60	—	—	—	—	7	329	—	—	—	—
—	—	—	6	15468	—	102	5660	—	3	276	—	228	9731	75	—	—	—
—	—	—	7	624	—	9	560	—	—	—	—	4	569	25	—	—	—
—	—	—	5	7354	—	51	2850	—	4	239	50	218	11737	25	—	—	—
—	—	—	9	6232	—	100	5230	—	2	63	25	246	12692	—	—	—	—
—	—	—	4	546	—	1	212	—	—	—	—	6	180	—	—	—	—
—	—	—	7	1908	—	96	6340	—	3	157	50	567	31982	75	—	—	—
—	—	—	0	3492	—	14	700	—	—	—	—	24	1512	—	—	—	—
—	—	—	1	1382	—	11	580	—	5	522	25	41	1210	—	—	—	—
—	—	—	8	3816	—	31	1600	—	2	148	—	80	4225	—	—	—	—
17	—	—	8	41886	—	259	12950	—	9	769	—	2391	151357	50	—	—	—
—	—	—	2	4300	—	45	3080	—	6	496	—	51	2125	—	—	—	—
47	—	—	0	6486	—	46	2380	—	15	662	—	247	14744	75	—	—	—
—	—	—	3	6998	—	50	3157	25	5	489	—	199	11210	75	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	401	50	—	—	—
64	—	—	1	153669	—	1245	68759	25	65	4368	—	4914	279748	50	—	—	—
3	—			—			—			—			—			—	

Tab. 1.

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XV ZAGREB, DNE 12 AUGUSTA 1933 BROJ 8

Dr. MUDRINIĆ ANTE:

SOCIJALNO ZNAČENJE BOLESTI RAKA*

U svakom živom biću usađena su po prirodi dva nagona i to: nagon samoodržanja i nagon održanja rase, vrste, roda. U službi nagona samoodržanja vrši svaki pojedinac svijesno i potsvijesno sve da svoj život što duže održi i sačuva, a u službi nagona za održanje rase, i čovjek, i ljudska zajednica, poduzima sve da spriječi propast ljudskoga roda. U tom nastojanju je i čovjek pojedinac i ljudska zajednica poboljšavala uslove za život; u tom cilju je ljudski duh izgradio i pronašao sve ono što se općenito naziva ljudskom kulturom. Mi smo na sve te kulturne tekovine već tako navikli da ih u dnevnom životu uživamo, a da to niti pravo ne primjećujemo. Ali da današnji kulturni čovjek bude nenadano vraćen u primitivnu nomadsku epohu ljudskoga roda, onda bi tek vidio što je do danas sve učinjeno. Hrana, odjeća, obuća, stan, rasvjeta, prometni putevi, prometna sretstva, vodovod, kanalizacija, telefon, telegraf, razonoda u riječi, slici, tonu, kao što je to kazalište, kino, radio, koncerti, novine itd., — sve su to kulturne tekovine koje služe za sačuvanje i održanje života ne samo čovjeka pojedinca, već i cijeloga ljudskoga roda; premda su one isto tako i stalna pogibelj za ljudski život i za ljudski rod.

Najteža zadaća koju u cilju održanja života i rase izvršuje ljudski rod, jest borba protiv bolesti. Čovjek je od svoga postanka neprestano tražio, a i danas neprestano traži i istražuje, kako da obrani svoj život od toga svog najvećeg neprijatelja. Ta borba imade cilj da brani ne samo čovjeka pojedinca, već i cijelu ljudsku zajednicu. Jer bolest zahvaća bilo pojedinca, bilo ogromne mase ljudi. Što veći krug ljudi bolest zahvaća, to je ona cijelom ljudskom rodu pogibeljnija. Stoga je ljudska zajednica uvijek posvećivala više pažnje bolestima velikih razmjera. To su u prvom redu bolesti koje se naglo pojavljuju i svom žestinom obaraju ljudske živote kao kosa žito i travu; to su epidemije koje su znale pučanstvo ogromnih kompleksa potpuno istrijebiti. Takve su sve zarazne bolesti, kao kuga, kolera, crne kozice, tifus, itd.

U drugu grupu spadaju bolesti koje se stalno i polagano šire u velikim masama pučanstva da postepeno, ali tim sigurnije, uništavaju ljudski rod. Među ove bolesti spadaju tuberkuloza, sifilis, rak, reumatična oboljenja, itd. Ova grupa bolesti imade naročito značenje u ekonomskom životu naroda, jer zbog svoje raširenosti i težine oduzima velikom dijelu naroda mogućnost privređivanja i baca ih u ekonomsku bijedu, pa se sve te bolesti zovu i socijalnim bolestima.

Protiv prve grupe bori se danas ljudski rod s velikim uspjehom. Otkrićem uzročnika tih bolesti, načina kako da se spriječi njihovo širenje i kako da se te bolesti liječe, uspjelo je ljudskom rodu smrtnost od tih bolesti svesti na minimum. U prijašnja vremena je epidemija kuge, kolere, crnih kozica itd. pokosila odjednom stotine tisuća ljudskih života. A danas je to gotovo isključeno u svakoj kulturnoj ljudskoj zajednici.

I druga grupa bolesti ne nanosi ljudskom rodu više one štete kao ranije. Sifilis je danas uopće izliječiv, a borba protiv tuberkuloze je tako uspješna da je smrtnost od tuberkuloze prema ranijem stanju svedena na znatan minimum. I ako nam još danas nije

* Predavanje održano u zagrebačkoj radiostanici.

Digitized by Google

poznat lijek kojim bi se tuberkuloza dala izliječiti, kao što imamo siguran i pouzdan lijek protiv sifilisa, ipak znademo danas dosta sretstava i načina u borbi protiv tuberkuloze, da možemo tuberkulozu smatrati u glavnom izliječivom bolešću.

No bolest r a k a, koja u tu drugu grupu bolesti spada, još je danas takova bolest protiv koje se ljudski rod vrlo teško bori. Ipak treba odmah naglasiti da se i b o l e s t r a k a može u s p j e š n o l i j e č i t i, i ako je ogroman procenat smrtnih slučajeva od te bolesti.

Prije svega treba da smo na čistu, dali se ta bolest pojavljuje u takvim razmjerima da je opasna za ljudski rod, a zatim treba da razmotrimo, što nam je činiti da se protiv te bolesti uspješno branimo.

Bolest raka pojavljuje se u tolikoj množini da se i ta bolest, kao i tuberkuloza i sifilis, smatra pučkom bolešću; prema tome sve te bolesti imadu veliko socijalno i ekonomsko značenje. Među liječnicima vlada u glavnom podijeljeno mišljenje. Jedni tvrde i dokazuju da se opaža stalan porast oboljenja od raka. Drugi opet vrde da se porast te bolesti ne može dokazati; oni stoje na stanovištu da ta bolest nije u porastu, ali da se ta bolest danas u toliko upoznala da se češće diagnosticira. Dok se prije nije moglo utvrditi od čega je bolesnik umro, ili se kao uzrok smrti što drugo označivalo, jer se pravi uzrok nije prepoznao, danas se nedvojbeno ustanovljuje da je smrt uslijedila kao posljedica bolesti raka.

Jedno je ali sigurno: bolest raka je vrlo raširena i to među svim narodima i u svim slojevima ljudskoga društva. I u tome jest njezino veliko socijalno značenje, jer je ona socijalno zlo i nevolja.

Prof. Teutschländer iz Heidelberga iznio je na kongresu u Königsbergu (od 7—10 IX 1930), da svaki 10 Nijemac, koji umre u dobi iza 40 godine života, umire od raka. Po njegovim opažanjima oboli u Njemačkoj godišnje 100—200.000 ljudi od raka. On tvrdi da broj smrtnih slučajeva od raka u svim kulturnim državama raste i da je prekoračio broj smrtnih slučajeva od tuberkuloze.

Statistika oboljenja i smrtnih slučajeva od raka, izrađena za godinu 1920—1928 za Bavarsku, pokazuje polagani ali sigurni porast oboljenja i smrtnosti od raka.

Iz statističkih podataka prof. Dra. Sudecka u Hamburgu proizlazi, da je 1929 godine na 10.000 stanovnika u gradu Hamburgu otpalo 9.4 smrtnih slučajeva od tuberkuloze, a 14.5 smrtnih slučajeva od raka. On ujedno iskazuje da muškarci redovno obole na raku u dobi od 50—60 godina, a još više u dobi od 60—70 godina, a žene u dobi od 40—50 odnosno još više u dobi od 50—60 godina života. Prof. Dr. Sudeck je podjedno na osnovu svoje statistike utvrdio da su poslije operacije raka duže živili oni bolesnici koji su pripadnici t. zv. boljih krugova, dakle imućniji, od onih koji su siromašniji. Objašnjava to time, da su imućniji redovno r a n i j e potražili protiv te bolesti liječničku pomoć od siromašnijih; da je dakle liječnička pomoć ovima pružena, dok je obzirom na razvitak bolesti raka mogla biti uspješnija.

Dr. Schwanke iz Hamburga skreće pažnju na to, da kod muških bolesnika otpada oko 80%, a kod ženskih oko 50% smrtnih slučajeva od raka koji se razvio u probavnim kanalima, t. j. u jednjaku, želucu, crijevima, jetrima, žućnom mjehuru itd. On tvrdi da je borba protiv te bolesti zato tako teška, jer b o l e s n i c i o b i č n o p r e k a s n o d o l a z e l i j e č n i k u. Borba protiv raka, ma gdje se on na tijelu pojavio, stoji i pada — veli on — s time da se r a n o p r e p o z n a kao ta bolest i kao takova liječi. A to je najteže od svega, jer su ljudi redovno površni i nemarni, jer nerado idu liječniku i jer za sve imaju i vremena i novaca, samo za liječnika ne. Naročito to važi za siromašnije i manje obrazovane ljudske slojeve.

Kako dolazi do oboljenja od raka? Koji je uzročnik te bolesti? Na ova pitanja medicina još danas nezna odgovoriti. U praksi se još nije opazilo, da bi se bolest raka prenijela kao priljepčiva bolest od jednoga čovjeka na drugoga. Predmnijeva se da tjelesna konstitucija pogoduje razvitku te bolesti. Cijeli naš kulturni život pogoduje također toj bolesti, jer se naš današnji život udaljio od prirode i onoga što priroda traži. Utvrđeno je, da izvjesni industrijski produkti izazivaju pojave bolesti raka; tako na pr industrija katrana i boja, ugljenokopi, rudokopi radija, itd. Stoga se danas govori o raku kao o b r t n o j b o l e s t i. Imade zvanja u kojima se naročito često pojavljuje bolest raka. Pored navedenih važi to za zvanje dimnjačara, pipničara, konobara, tkalaca, ložača, mlinara, itd. Uopće zvanja gdje se razvija mnogo prašine, gdje se radi u velikoj vrućini, gdje se radi sa alkoholom, ka-

Digitized by Google

tranom, anilinskim bojama, itd. pokazuju česta oboljenja od raka.

Iskustva pokazuju nadalje, da se ne smiju međusobno ženiti (udavati) potomci porodica u kojima je bilo bolesti raka. Pretpostavlja se da oni nose u sebi latentne predispozicije raka. Preporuča se ovakvim licima da se klonu takvih zvanja u kojima se često pojavljuje bolest raka.

Aschner tvrdi da bolest raka ovisi o tjelesnoj konstituciji, o hereditetu, o načinu života, o zvanju i o prehrani. U pobijanju raka — veli on — nije glavno vegetarijanska prehrana, već je glavno da se spriječi poremećenje ravnoteže u izmjeni tvari. Drugi stručnjaci, među njima poznati prof. Caspari, smatraju da je vegetarijanska hrana štetna kod onih koji boluju na raku ili su za tu bolest predisponirani, te preporučaju da se ti ljudi hrane više mesnatom hranom.

Iz svega što smo dosad čuli, vidi se da ne znamo, kako bolest raka nastaje i što joj je uzrok, ali znamo i vidimo da je doista vrlo raširena. Što da se dakle učini, da se širenje te bolesti spriječi i kako da se ta bolest uspješno liječi?

Kao što je protiv svih pučkih bolesti ljudsko društvo provelo organizovanu borbu, tako treba to isto organizirati protiv bolesti raka. To nastojanje nailazi na velike poteškoće i kod naroda i kod liječnika. U narodu vlada općenito uvjerenje, da je rak neizliječiva, smrtna bolest. I naš narod označuje ono, što smatra naročito nevaljalim, što je gotovo nemoguće istrijebiti izrazom »rakrana«. Liječnici se opet suzdržavaju od svake veće aktivnosti radi etiološke nesigurnosti same bolesti t. j. nepoznavanja njenog uzroka. No jedno i drugo nije u redu. Bolest raka je doduše teška bolest, ali n i j e n e i z l i j e č i v a u p r v o m s t a d i j u. Ako se bolest pravovremeno ustanovi, može se uspješno liječiti operativnim putem ili zračenjem. I kod malarije, i kod sifilisa nije se znala etiologija bolesti, ali je iskustvo pokazalo da se malarija uspješno liječi kininom, a sifilis živom. Stoga se je tim liječilo, a tek kasnije se upoznala etiologija bolesti. Tako treba raditi i sada. Liječiti onim čime se postizavaju uspjesi, a uporedo s time istraživati etiologiju t. j. uzrok bolesti.

Organizacija borbe protiv raka imaće uspjeha, ako se bolesnik u p o č e t n o m stadiju bolesti preuzme u liječenje i ako se borba vodi u uskoj suradnji sa liječnicima, državom i svom javnošću. Propaganda knjigom, plakatima, filmom, letacima, putem radio-stanice, itd. imade uputiti cijeli narod, kako će upoznati elementarne i najčešće prve pojave bolesti raka; svatko treba da znade, da je rak izliječiv i da je njegov život u njegovoj ruci; ako se pravovremeno javi kod liječnika, ima pomoći. Zadaća je države, da osniva institute za istraživanje bolesti raka te da uz njih uredi zavode za liječenje raka. Tada će ta borba imati uspjeha.

Već 1792 je postavio engleski liječnik Džon Ovard (John Howard) za anti-carcinom-organizaciju ova načela:

1. stvoriti savjetovališta i stanice za istraživanje za one koji su sumnjivi da boluju od raka;

2. otvoriti bolnice i lječilišta za izlječive bolesnike;

3. otvoriti asile i skloništa za neizlječive bolesnike;

4. nadzor u ambulantama nad onima koji su sumnjivi da boluju od raka;

5. iskušavanje novih metoda za liječenje bolesti raka i

6. izgradnja instituta za istraživanje bolesti raka.

Ako ove savjete promotrimo sa današnjega modernoga stanovišta, onda oni znače: suradnju između specijalnih klinika i instituta za istraživanje bolesti raka. Howard nije u ono doba mogao uputiti i na propagandu, jer u to vrijeme nije bilo moguće da se putem štampe, knjiga i slika prosvjećuje narod. Ako njegove savjete upotpunimo propagandom, onda imamo temeljna načela po kojima se ima danas organizovati borba protiv raka.

Po tim načelima su organizovale borbu protiv raka južno-američke države. U Evropi je Francuska tu borbu najbolje organizovala. Francuska je stvorila državnu organizaciju koja imade specijalna savjetovališta i stanice za istraživanje i liječenje raka, a ovima je na pomoć moderni prosvjetni i propagandni aparat, pa je zato u Francuskoj borba protiv raka polučila ogromne uspjehe.

Ta organizacija postoji u Francuskoj od 1920 godine. Uz univerze je država kao temelj svega rada organizovala institute t. zv. »centre protiv raka« (ima ih 13) koji sadrže u sebi ustanovu za liječenje bolesnika i za istraživanje naravi bolesti raka. Zadaća im je trostruka: liječenje bolesnika; obrazovanje studenata i liječnika; znanstveno istraživanje. Njima su podređeni t. zv. podcentri koji su osnovani u glavnim gradovi-

Digitized by Google

ma po departmanima. Sa podcentrima u vezi su savjetovališta (za više općina po jedno) i bolnice sa kirurškim i röntgen-uređajima. Savjetovališta vode liječnici- stručnjaci i ovamo upućuju praktični liječnici bolesnike. Savjetovališta raspoređuju bolesnike po bolnicama i vraćaju one koji ne boluju od raka. Za Pariz postoji posebna organizacija. Centrala svega rada za cijelu Francusku jest institut protiv raka u Villejif-u (Vilžifu) kod Pariza. Najveći uspjeh ove organizovane borbe protiv raka u Francuskoj je u tome, da francuski narod danas više ne smatra rak neizlječivom bolešću, već samo teškom bolešću, koja se može uspješno liječiti, ako se liječenje pravovremeno započne.

Da ukratko saberemo: za uspješnu borbu protiv raka je potrebno: poduka o naravi bolesti i mogućnosti liječenja; liječenju privesti sve bolesnike; savjetovati i nadzirati sve one koji su sumnjivi, da boluju od raka; postaviti sigurnu diagnozu i odmah započeti s liječenjem; držati stalno u kontroli operacijom izliječene; naći sretstva za opskrbu i smještenje neizliječivih bolesnika.

I kod nas postoji društvo za borbu protiv raka. Veliku zadaću preuzelo je to društvo. Ono hoće da pomogne po državi osnovanom radium-zavodu u borbi protiv raka. Ta pomoć se vrši sabiranjem novčanih sretstava i propagandom. Prošle godine je sabirna akcija omogućila, da se nabavi jedna radium-igla. Ona se nalazi u našem radium-institutu u Zagrebu. Mnogi i mnogi bolesnici liječeni su njenom pomoći. Pomognimo i opet svi. Nitko ne zna, što ga čeka. A najteže u borbi protiv raka je pomanjkanje potrebnih sretstava. Svatko neka dade koliko može, da ublažimo bolest i nevolju svojega bližnjega. Tko može, neka se začlani u društvo da stalnim godišnjim doprinosom pomogne opće korisnoj stvari. Tajništvo društva nalazi se u radium-institutu u Petrovoj ulici 13. Uspjeh se može samo tako polučiti, ako svi pomognu, jer zrno do zrna pogača, a kamen do kamena palača.

БИЛБИЈА ВЛАДЕТА:

ДОБРОВОЉНИ И ОБАВЕЗНИ РАД КАО МЕРЕ ЗА СУЗБИЈАЊЕ НЕЗАПОСЛЕНОСТИ

Упоредо са порастом броја незапослених почело се у Немачкој и Аустрији са заговарањем добровољног и обавезног рада, као средства за ублажавање незапослености и њезине штетности по радништво. Питање је озбиљно претресано у јавности. Читава мала литература створила се око њега. Оснивање су организације и одобравани кредити за извођење добровољних радова. Укратко од оваког начина сузбијања незапослености очекује се доста и придаје му се велика важност.

Агитовање за добровољни рад.

Најес Винер Журнал у своме броју од 26. марта о. г. овако слика добровољни рад: У један варошки парк улази колона људи снабдевених лопатама и будацима певајући некакав марш. На челу колоне је старији човек у штајерском оделу. Колона се заустављa крај једног канала, престројава се, трубач свира, заузима се став мирно. Вођа колоне пење се на трибину и са грандецом римског трибуна говори радозналом свету: »Велика незапосленост влада у нашој земљи. Хиљаде људи стоје скрштених руку и пропадају телесно, духовно и морално. Нашој омладини прети пропаст. Расте једно безбожно, нервозно и гладно покољење. Постоји свега један излаз — рад по сваку цену. Спас је у добровољном раду. Ево вам живог примера. Пуковник Дијаков, оснивач и претседник Савеза за општу обавезу рада човек пре неколико месеци скупио прву чету незапослених и основао крај Беча први незапосленички логор, људи су сумњиво вртили главом не очекујући ништа доброг. Замисао је имала да савлада велике потешкоће док није успела...«

Даље се описује како је пуковник Дијаков са својим људима има у пројекту да помоћу добровољног рада посвршава неке опште корисне послове. У његовој чети има свих струка: инжењера, уметника, правника, столара, бравара, ковача, сви су били утучени неупосленошћу. Сад им је живот омилио. Раде по осам и више сати дневно у своме логору у коме влада велика стега али и узорно другарство. Они су одевени добро и обилно се хране. Имају здраве просторије за спавање и доби-

Digitized by Google

вају дневно 15 гроша. У логору има ковачница, столарија, укратко сав уређај за самосталан рад. Тако се постиже да је радна снага јевтинија него иначе!? Било је уживање, завршава овај лист, гледати те људе како спретно изводе ове радове у каналу. Затим је застава савеза прешла преко места на коме се радило, а трубач је засвирао на молитву и тако је ова манифестација завршена. Циљ покрета који води пуковник Диаков је да се уведе општа обавеза рада којом треба да се постигне да све душевне и телесне снаге омладине за једно одређено време буду од опште користи. На тај би се начин дигло материјално и морално народно богатство.

Задатак добровољног рада био би дакле да се незапосленим радницима а у првом реду омладини нађе било какво занимање, да би се колико толико ублажила њихова материјална беда и душевна потиштеност, а спречила морална подивљалост којој незапосленост неминовно води. Али ово није главни циљ за којим иду носиоци идеје о добровољном раду. Добровољним радом треба да се, како је речено, изврше припреме за увођење опште радне обавезе.

Општа обавеза рада:

Општа радна служба јесте обавеза свих држављана мушких и женских, запослених и незапослених да у одређеном добу живота, проведу један одређени рок у служби државе бесплатно или уз незнатну награду. Захтев за општу обавезу рада истакли су национални социјалисти у Немачкој и Хајмверовци у Аустрији. Према званичним предлозима националних социјалиста изгледала би општа обавеза рада у Немачкој овако: Захтева се општа војна обавеза. Као спона између обавезног школовања, односно стручног образовања и војне обавезе, заводи се општа обавеза рада. Сваки немачки држављанин између 18 и 21 године треба да буде регрутован за рад. За стан, храну и огрев, те дневни џепарац од 30 до 50 фенига треба да се ради под командом. Непослушност би се кажњавала. Јер »материјалистичко схватање које су унели либерали и марксисти да рад треба посматрати само са становишта зараде треба истерати свету из главе.« (Брошура пуковника Хирла: Смисао и замисао опште обавезе рада стр. 10.)

Од опште обавезе рада ослобођују се 1. Јевреји, 2. телесно неспособни, 3. сви они који би услед посебних грађанских односа требали да буду ослобођени (имућнији слојеви би се дакле извукли од обавезе). Устројство у овој служби било би чисто војничко. Најмања једница је радно одељење а састоји се од 226 људи и то: 170 радника и 56 што предрадника, што пословођа, спортских и забавних прочелника, значара, коначара итд., 10—15 оваквих одељења сачињавају инспекторат, 10—15 инспектората сачињавају радни округ. На челу читавог устројства је министарство за радну обавезу.

Прави смисао опште обавезе рада.

Идеја опште обавезе рада никла је, више из политичких неголи из социјалних и економских побуда. Није никаква случајност да се она јавља у двема земљама које су изгубиле рат, нити је случајност да њезини заговарачи припадају војничким круговима, тих земаља. Сваке године у Немачкој има око 500 хиљада двадесетогодишњака. Двогодишњом радном обавезом скупило би се на тај начин око 1 милијун обавезника. За толики број обавезника према цитираном пројекту о устројству радне обавезе претпоставља се старешински кадар од 250.000 људи. Какви колосални изгледи за бивше хабзбуршке и хоенцолернске официре и подофицире. Општа обавеза рада треба у Немачкој и Аустрији да замени општу војну обавезу. Један милијун немачких радника може да се преко ноћи претвори у један милијун немачких наоружаних војника. Немачка штампа већ отворено говори о томе како ће мушка омладина која буде регрутована за радну обавезу послужити као темељ за будућу немачку народну војску која ће бити снажна подршка будућој немачкој спољној политици. Није бадава добар део Хитлеровог првомајског говора одржаног у Темпелхофу био посвећен општој радној обавези.

Финансијско економска и социјална страна опште обавезе рада.

Са финансијског становишта идеја опште обавезе рада наилази на несавладиве потешкоће. Према званичним подацима један незапослени радник стоји годишње немачку државу 960 марака. (Снижавањем износа помоћи ова цифра је сад нешто умањена.) Један војник рајхсвера стоји државу годишње 1400 марака. Ако би се обавезницима рада давала ма и најмања надница коштао би сваки радник око 3000 марака годишње. На издржавање армије рада од пола милијуна људи морала би Немачка да троши око милијарду и по годишње. За исто време не би се уштедило на незапосленичким потпорама ни пола милијарде марака. Рачуница тек онда наопако испада кад се има у виду да у Немачкој има не пола милију-

Digitized by Google

на незапослених, већ десет милијуна. Ако се регрутује пола милијуна младића то још не значи да престаје потреба старања за осталих девет и по милијуна незапослених. А читаво осигурање у незапослености није коштало у 1930. немачку државу више од 1.8 милијарде марака. Треба још рачунати и са познатом непродуктивношћу која је неизбежна код присилних радова, поготово кад се ти радови изводе на цестоградњама и на регулисању река где би се овако велике масе једино могле употребити без велике штете по осталу привреду. Осим тога треба рачунати и са незадовољством читавог немачког радништва чији би радни односи били погоршани завођењем радне обавезе, и чије би право на штрајк било угрожено. Иностранство би гледало у општој обавези рада сталну опасност дампинга те би одговарало на њу забраном увоза немачке робе. Сви ови моменти чине да је општа обавеза рада неспроведива. Уосталом то је показао и пример Бугарске која је била завела општу обавезу рада за време владавине пок. Стамболиског.

Мањкавости добровољног рада.

Идеја добровољног рада није нова. Она има свог претходника у првим данима бољшевичке владавине. То су биле тако зване црвене суботе кад су се радници скупљали и уз свирку и песму радили добровољно опште корисне послове, као чишћење паркова, поправке улица и сл. Не зна се како су се свршили ови покушаји, али да је било каквих већих успеха бољшевици би их већ разгласили свету.

Ако добровољни рад треба да послужи као мера за сузбијање незапослености онда се добровољним радовима не би смела правити конкуренција предузетницима нити обарати наднице упосленим радницима и намештеницима. Радови требају да буду опште корисног карактера. То треба да буде основно начело за добровољни рад. Други не мање важни моменат јесте да добровољни рад треба да буде заиста добровољан. Нико не може да буде присиљен на добровољни рад. Непријављивање за добровољни рад не може да повлачи за собом губитак незапосленичке помоћи, иначе је немогуће разликовати добровољни и обавезни рад који носи све одлике ропства, и који прети да на другој страни изазове још већу незапосленост и погорша радне услове код запослених радника. Ма како се то иначе у пројектима о добровољној радној служби прикривало, ипак се не да сакрити суштина ствари да радници требају да раде за стан, храну и нешто џепарца. Смешно је и говорити о некој доброј вољи под оваквим условима. То не може бити добровољни рад већ рад изнуђен бедом незапослених. Није потребно законски присиљавати оне који примају незапосленичку помоћ да се јављају за добровољни рад. Довољно је да предузећа истакну да примају у посао првенствено оне раднике који су били добровољци у раду, па да »добра воља« за рад буде доведена у питање.

Као што се види могућности за спровођење добровољног рада, који не би био на штету предузећа и упослених радника врло су ограничене. Али добровољни рад није лако остварити ни из финансијских разлога. Средства која би се у њега трошила морала би се одузети од приватне привреде, а веома је сумњиво дали би се њихов утрошак на овој основи уопште исплатио. Исто тако много се прецењује значење добровољног рада по морал омладине. Свакако је боље да се ради него да се лежи. Али запошљавање омладине на цестоградњама и регулисањима река под неповољним условима пре ће да се осети као проклетство него што ће изазивати животне радости. Васпитне последице заједничког становања по баракама оних који су дуго времена били без посла веома су проблематичне.

Ни добровољни ни обавезни рад не значе излаз из кризе, ма колика им се реклама правила у дневним листовима. У најбољем случају то може да значи извесно ублажавање материјалне беде једног дела незапослених и напуштене омладине које има да се скупо плати погоршавањем радних услова оних који раде. Прашина која је узвитлана око овог питања била је више политичке него социјалне природе.

Изгледи за добровољан рад код нас.

Нема сумње да се и код нас ствара једна скупина младих људи који нити знају да раде нити могу да осете племенитост рада. Они су лишени животне радости. Њихов живот или је без садржине или је та садржина антисоцијалне природе. Они нису опасност само за радништво већ и за читаво друштво. Какво становиште према друштвеној заједници могу имати људи који су препуштени сами себи, није тешко погодити. Са добровољним радом се слабо може шта постићи за ублажавање материјалне беде и моралне потиштености ових незапослених. Могућности за овакав облик рада код нас су веома скучене, и у финанцијском и у организационом погледу. Осим тога и разлози принципијелне природе не говоре у прилог добровољног рада код нас кад

Digitized by Google

се постави питање: који би то опште корисни радови могли бити који би се извршавали путем добровољног рада а да не би ишли на штету и предузећа и радника. Са принципиелног гледишта добровољни радови би код нас били могући једино у случајевима када би сељаци заједничким трудом ишли за повећавањем приватног земљишта. Нарочито би благотворно било кад би се облик добровољног рада применио н. пр. за исушивање наших карстних поља. Позната је ствар да у нашим карстним областима читава поља леже под водом. Њиховим би се исушивањем добила велика површина првокласног плодоносног земљишта (попово и ливањско поље, имотско-дриновачко поље, ушће Мораче итд.) Чињеница да сувишно становништво ових крајева чије су жетве пасивне, највише претрпава нашу радну пијацу чини ове пројекте двоструко важнијим. Кад би се створила могућност да се ове површине почну обрађивати, за њих би се везао добар део тамошње сувишне радне снаге, а и проблем пасивности ових крајева би био знатно ублажен. За остварење ових амелиорација потребна је сарадња државе и заинтересованог становништва организованог у водним задругама. Држава би платила израду планова, стручњаке и материјал. Становништво би дало бесплатну радну снагу. Исушено земљиште би се поделило међу интересенте сразмерно учешћу појединаца у амелиорационим радовима. На истим принципима могло би се приступити и ношумљавању голети. Али док разлози начелне природе заговарају овај облик добровољног рада, сасвим друкчије изгледа кад дођу у питање финансијска средства која би се морала утрошити и кад се узме у обзир колику би дисциплинованост и задружну свест имали да покажу наши сељаци при извођењу ових пројеката. Ипак би та мера била једна од оних која би имала повољну последицу у сузбијању незапослености. Што се пак тиче обавезног рада искуство суседне Бугарске показало је колико су таки покушаји неспроводиви на балканском терену.

Ни добровољним ни обавезним радом се не може много постићи у сузбијању незапослености бар не у оном облику у коме се он заговара у Немачкој и Аустрији. Отварање јавних радова пружа куд и камо сигурније изгледе за успех у овом правцу.

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

PRAVNO LICE KAO POSLODAVAC U SMISLU § 10 ZOR. I NJEGOVA ODGOVORNOST ZA PROPUŠTANJE NJEGOVOG DELOVOĐE U VRŠENJU POSLODAVAČKIH DUŽNOSTI PREMA ZOR-U.

(Presuda Državnog saveta Kraljevine Jugoslavije od 5 XII 1932 broj: 37.746/32.)

Okružni ured u S. izdao je Crkvenoj opštini u S. plat. nalog na platež troškova lečenja i novčanih potpora (§ 11. ZOR) za bivšeg njenog delovođu Đ. P., koji je bio naknadno Uredu prijavljen za nekoliko godina uposlenja u svojstvu delovođe kod spomenute opštine, a obolio je pre podnošenja te naknadne prijave. Taj plat. nalog Ouzor-a u S. bio je potvrđen odlukom Središnjeg ureda u Zagrebu, protiv koje je Crkvena opština u S. uložila žalbu na Ministarstvo s. p. i n. z. u Beogradu, navodeći u njoj, da je njen Upravni odbor svojedobno donio rešenje, da se imenovani, kao i svi ostali nameštenici osiguraju kod Ureda, te da je tu naredbu Upravnog odbora bio dužan da izvrši sam pok. Đ. P. kao njen delovođa, koji je obavljao sve njene poslove, ali da on međutim tu svoju dužnost nije izvršio, odnosno nije podnio Uredu prijavnicu za sebe, što Crkvenoj opštini nije bilo poznato, te da ju prema tome ne mogu teretiti posledice neblagovremene prijave pomenutog.

U dokaz svoje tvrdnje žalilja je priložila izvod iz zapisnika sednice Upravnog odbora, na kojoj je gore pomenuto rešenje bilo donešeno. Ministarstvo s. p. i n. z. u Beogradu uvažilo je žalbu Crkvene opštine u S., te je svojim rešenjem poništilo napadnutu odluku Suzor-a, odnosno plat. nalog Okružnog ureda u S. s razloga, što je Crkvena opština u S. svojedobno naredila prijavu i plaćanje osiguranja za sve njene službenike, koju je naredbu, odnosno prijavu trebao da izvrši njen delovođa pok. Đ. P., preko kojeg je Crkvena opština u S., kao pravno lice faktično funkcionisala, a koji je umro ne izvršivši dužnost poslodavca, odnosno ne učinivši prijavu za sebe, dočim Crkvena opština nije bila u mogućnosti, da kontroliše njegov rad.

Protivu toga rešenja Ministarstva s. p. i n. z. uložio je Okružni ured u S. žalbu na Državni savet.

Presudom Državnog saveta Kraljevine Jugoslavije poništeno je napadnuto rešenje Ministarstva s. p. i n. z. u Beogradu sa sledećim obrazloženjem:

Crkvena opština u S., kao pravno lice dela preko svojih organa: mesne crkvene skupštine i crkvenog odbora, te se ova Crkvena opština preko ovih organa, smatra kao poslodavac u smislu § 10. ZOR-a, a ovi su organi bili dužni da vode računa o prijavljivanju crkvenih nameštenika, a ne delovođa. Ovaj je samo radio, kao njihov punomoćnik poslove, koji su mu stavljeni u dužnost. Prema tome u koliko je delovođi naređeno da izvrši prijavu crkvenih nameštenika u smislu § 10 ZOR-a a ovaj to nije uradio, Crkvena opština je dužna da snosi troškove u smislu § 11 ZOR-a, ako su za to ispunjeni uslovi, samim tim što nije preko svojih organa kontrolisala rad delovođe, a bila je dužna to da uradi. J. P.

BRAČNI DRUG JAMČI SOLIDARNO U SMISLU § 40 AL. 1 ZOR SAMO ZA PRINOSE A NE I ZA OSTALE DUGOVE GLAVNOG DUŽNIKA.

(Presuda Državnog saveta broj 11.665/33 od 11 IV 1933.)

Okružni ured za osiguranje radnika u Lj. tražio je od bračnog druga S. J. iz Š. naplatu jednog cijelog duga, u kom dugu su bili uključeni osim prinosa još i sudski, te još neki drugi troškovi, nastali zbog naplate prinosa.

Žalbu toga bračnog druga je Središnji ured odbio u cijelosti, i ovaj se žalio Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja, Ministarstvo je žalbu delimice uvažilo rešenjem od 3 decembra 1932. St. broj 41.376/32 koje glasi:

»Da se delimice uvaži žalba, koju je S. J. iz Š. blagovremeno podnela protiv odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 4 maja 1932 godine br. 13.010/32, s time, da se iz odnosnog platežnog naloga izostave sudski i drugi troškovi u sumi od Din 64.33, tako da se ovo potraživanje smanji na Din 58.40.

RAZLOZI:

Na osnovu propisa prvog stava § 40 Zakona o osiguranju radnika, bračni drug odgovara za dugovanja drugog bračnog druga samo na prinosima, a ne i za druge troškove.

Stoga se iz odnosnog platežnog naloga imaju izostaviti sudski i drugi troškovi u

Digitized by Google

ukupnoj sumi od Din 64.33, tako da celo potraživanje iznosi samo Din 58.40, a ne Din 122.73.

Žalba se u toliko uvažuje.«

Okružni ured za osiguranje radnika u Lj. podneo je protiv toga rešenja tužbu Državnom savetu i Državni savet je presudom svojom od 11 aprila 1933 broj 11.665/33 tužbu odbacio, i potvrdio napadnuto rešenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja iz razloga u njemu navedenih.

M. B.

BOLEST POSLODAVCA NIJE IZVINJAVAJUĆA OKOLNOST KOD PRIMJENE §§ 10 I 11 ZOR.

(Presuda Državnog saveta br. 11.827 od 19 IV 1933.)

Poslodavac Š. F. kasno je prijavio svoju službenicu M. M. Ova je obolila prije nego ju je poslodavac prijavio i okružni ured za osiguranje radnika u Z. izdao je na osnovu § 11 ZOR poslodavcu platežni nalog, kojim je tražio povratu svih službenici M. M. danih potpora kao i naknadu troška liječenja.

Poslodavac se žalio protiv toga platežnog naloga ispričavajući svojom bolešću zakašnjenje prijave.

Središnji ured za osiguranje radnika nije uvažio tu ispriku, već odbio žalbu odlukom svojom broj 55.389/31.

Poslodavac se sada žalio protiv ove odluke Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja i Ministarstvo je žalbu uvažilo rešenjem St. Br. 34.760 od 22 oktobra 1932, a poništilo spomenutu odluku Središnjeg ureda.

Okružni ured za osiguranje radnika u Z. smatrajući da to rešenje Ministarstva nije na zakonu osnovano, podneo je protiv njega tužbu Državnom savetu, i Državni je savet rešenjem svojim od 19 IV 1933 broj 11.827/33 donio sledeću presudu:

»Ministar je protivno zakonu postupio, kad je doneo osporeno rešenje i Š. F. oslobodio plaćanja troškova lečenja za službenicu, ovo stoga što nije naveo nijedan zakonski propis, na osnovu koga je mogao ovakvo rešenje da donese, već je ovako postupio uzimajući u obzir starost poslodavca i bolest, koja ga je sprečila u izvršenju dužnosti prijave nameštenika u smislu § 10 Zakona o osiguranju radnika. Međutim Zakon o osiguranju radnika ne poznaje starost i bolest poslodavca kao izvanjavajuću i olakšavajuću okolnost kod primene §§ 10 i 11 Zakona o osiguranju radnika, te kada poslodavac Š. F. nije u roku od 8 dana prijavio svoju službenicu računajući od dana faktičkog uposlenja 21 jula 1930, a ova se razbolila 7 augusta 1930 god., dakle pre nego što je učinjena neistinita prijava od 2 augusta 1930 god., to je poslodavac Š. F. bio dužan da plati troškove za svoju službenicu M. M. shodno § 11 Zakona o osiguranju radnika, pošto i sam priznaje, da je zakasnio sa prijavom za 4 dana u svojoj žalbi od 18 januara 1932 godine, a ne osporava činjeničko stanje utvrđeno po uredu u platežnom nalogu.

Stoga, a na osnovu čl. 17 i 34 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima i Tar. br. 52 Zakona o taksama, Državni savet

PRESUĐUJE:

Da se poništi osporeno rešenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja St. br. 34.760 od 22 oktobra 1932.

M. B.

ZA OSLOBOĐENJE BRAČNOGA DRUGA OD PLAĆANJA PRINOSA ZA GLAVNOGA DUŽNIKA — SUPRUGA — OD UTICAJA JE OKOLNOST, DA ONI NISU ŽIVELI U ZAJEDNIČKOM KUĆANSTVU U VREMENU KAD JE NASTALA OBAVEZA NA PLAĆANJE OVIH PRINOSA, A NE OKOLNOST ODVOJENOGA ŽIVLJENJA U VREMENU IZDANJA PLATEŽNOG NALOGA U SMISLU § 40 ZOR-a.

U smislu § 40 Zakona o osiguranju radnika za sve prinose, koje je po tom zakonu dužan plaćati poslodavac, jamči solidarno bračni drug, koji s njim živi u zajedničkom kućanstvu.

Obzirom na zajedničko kućanstvo nastaje pitanje, da li bračni drug solidarno jamči za prinose, ako je u vremenu, kada je obaveza nastala, živio u zajedničkom kućanstvu sa glavnim dužnikom, bračnim drugom, odnosno je li od uticaja na solidarno jamstvo okolnost, da su bračni drugovi odvojeno živjeli u vremenu, kad je izdan plat. nalog u smislu § 40 Zakona o osiguranju radnika.

U jednom konkretnom slučaju izdan je 7 aprila 1932 na osnovu § 40 Zakona o osiguranju radnika platežni nalog bračnom drugu za prinose supruga — glavnoga dužnika — odnoseće se na razdoblje od mjeseca septembra god. 1929 do mjeseca novembra god. 1930.

Ustanovljeno je, da bračni drug od mjeseca decembra 1930 ne živi u zajedničkom kućanstvu sa svojim mužem — glavnim dužnikom.

Digitized by Google

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja uvažilo je žalbu solidarnoga jamca — bračnoga druga — s razloga, jer žalilja sa svojim mužem — glavnim dužnikom — ne živi u zajedničkom kućanstvu, pa prema tome da ne postoje uslovi za primenjivanje protiv žalilje propisa prvoga stava § 40 Zakona o osiguranju radnika.

Povodom tužbe protiv navedenoga rješenja Ministarstva doneo je 11 aprila 1933 pod brojem 18.661/1933 Državni savet presudu, kojom je poništio navedeno rješenje Ministarstva, te ostavio na snazi napadnuti platežni nalog uz sledeće obrazloženje:

Razlog da žalilja od mjeseca decembra 1930 ne živi u zajedničkom kućanstvu sa svojim mužem kao glavnim dužnikom, postojao bi za oslobođenje imenovane od plaćanja prinosa, kad ne bi u § 40 Zakona o osiguranju radnika bila predviđena solidarna obaveza za bračnoga druga na plaćanje prinosa. Samim tim, što je zakonodavac u § 40 pomenutoga zakona nametnuo izrično solidarnu obavezu bračnomu drugu, ima se uzeti, da je bračni drug obavezan na plaćanje prinosa, ako je u vremenu, kada je obaveza nastala, živio u zajedničkom kućanstvu sa glavnim dužnikom, bračnim drugom.

Dakle za oslobođenje bračnoga druga od plaćanja prinosa za glavnoga dužnika — supruga — od uticaja je okolnost, da oni nisu živili u zajedničkom kućanstvu u vremenu, kada je obaveza na plaćanje ovih prinosa nastala, a ne i okolnost, da su oni odvojeno živili u vremenu, kada je izdan platežni nalog u smislu § 40 Zakona o osiguranju radnika.

Pošto je ustanovljeno, da je žalilja živela u zajedničkom kućanstvu sa svojim mužem, kao glavnim dužnikom, u vremenu, kada je nastala sama obaveza na plaćanje prinosa po Zakonu o osiguranju radnika, to je imenovana kao bračni drug i solidaran jamac u smislu § 40 Zakona o osiguranju radnika dužna da plati tražene joj prinose.

Dr. U.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

ДА ЛИ БОЛНИЦЕ МОРАЈУ ДАВАТИ УРЕДИМА ДИЈАГНОЗЕ?

За оне који раде у Окружним уредима за осигурање радника, горње питање може изгледати мало депласирано. Али се десило, да је једна државна болница одбила да даје Уреду дијагнозе оболелих уредских чланова, лечених у болници, и то не само у званичној преписци са уредом, већ их није хтела ставити ни на болничким рачунима, које је подносила Уреду за наплату. Тај свој поступак болница је мотивисала тиме да су дијагнозе болести болесника службена и професионална тајна, и да их болница не може саопштавати Уреду, јер би тиме издавала ту тајну.

Ми врло добро знадемо да су нама у Уредима свакога часа потребне дијагнозе наших оболелих чланова, а исто тако да смо и ми дужни да чувамо пословне тајне. Нама су потребне дијагнозе јер ми без њих не би могли свршавати пуно наших административних послова, а и ради утврђивања извесних права самих чланова осигураника на извесне потпоре. Како би могли утврдити од када рачунати почетак болести неком члану према § 59 Закона о осигурању радника, ако је он један део свога боловања провео у болници? Ако незнамо болничку дијагнозу ми не можемо знати, да ли се у болници лечио од исте болести, као пре или после болнице, те према томе не можемо му утврдити право на дужину лечења у вези §-а 59 З. О. Р., ако се његова болест продужи до исцрпљења законског права лечења. Чести је случај да болесник због хитности случаја, или каквог другог разлога, оде право у болницу не јављајући се претходно Уреду за упут, и да болница накнадно тражи упут за таквог болесника. Ако болница неда Уреду дијагнозу болести за такве болеснике, тада Уред не би могао тачно да поступи по одредбама § 53 и 54 З. О. Р. По поменутим параграфима Уреди могу оболелом члану дати болничко лечење, или накнадно на њега пристати; али да би на то они могли пристати морају знати због чега је члан примљен у болницу, у конкретном случају, да би пристали на болничко лечење или утврдили да ли уопште члан има право на болничко лечење.

Према §-у 54 З. О. Р. наше је право да одредимо трајање лечења у болници на трошак Уреда. Према дијагнози болести ми можемо донекле одредити број дана болничког лечења, али не можемо и не морамо дозволити да нам се члан лечи од обичне гонореје 186 дана у болници, када се може са успехом лечити и амбулантно, и то без хранарине, као што то чине многи приватни пацијенти. На основу дијагнозе ми утврђујемо и то, као што смо горе споменули, да ли члан или члан његове породице има уопште право на болничко лечење. По новели о порођајним потпорама потребно је да члан има 90 дана непрекидног чланства пре порођаја или 6 месеци у току последње године, да би имао право на бабичку, лекарску помоћ, лекове, помоћне справе и лечење у болници. Дакле, ако болница прими ради порођаја болесницу, и тражи накнадни упут од Уреда, а не стави дијагнозу, ми би могли, ако пристанемо на болничко лечење давати члановима врсту лечења на коју они нису стекли законско право, те би према томе то за Уред била не само материјална штета, већ и одговорност чиновника и лекара што су члану пружали врсту потпора, на коју он није стекао право по Закону о осигурању радника.

Најзад врло је чест случај да уредски лекари шаљу болеснике из својих амбуланта у болницу ради опсервације. Није потребно нарочито наглашавати да има пуно болести које се не могу амбулантно дијагностицирати, и за чију је дијагнозу потребна болничко-клиничка опсервација. Ако нам болнице не би хтеле саопштити утврђену дијагнозу после опсервације болесника, тада Уреди уопште не би могли слати болеснике ради опсервације и утврђивања дијагнозе у болницу, а то би била велика штета по болницу, по сам Уред и по оболеле чланове. Јер према томе једино би радницима била ускраћена могућност, да у болници добију праву дијагнозу своје болести.

Ово неколико примера довољно је да укажу потребу, да уреди морају знати дијагнозу болести својих болесника, који се лече по болницама. Када не би имали могућности да сазнају те дијагнозе био би укочен многи посао, а најзад сматрамо да Уред има и право да зна зашто је плаћено болници рачун, а не да га исплаћује без дијагнозе болести, јер и по новом правилнику о болничким таксама Уреди имају извесне олакшице у плаћању, а према установљеној дијагнози болести.

Изговор болнице да Уредима за осигурање радника несме саопштавати дијагнозе, јер да је то професионална тајна, не може као озбиљна мотивација опстати. Уреди за осигурање радника су јавне социјално-здравствене установе, као што су болнице јавне установе за

Digitized by Google

лечење болесника. Данас обе установе спадају под контролу истога Министарства, те према томе не може бити речи о издавању професионалне тајне другој установи или другом лицу.

Одредбе о чувању тајне болесника су код Окружних уреда врло строге. Лекари су дужни чувати тајне болесника и друге службене тајне на основу §-а 34. Службеног правилника лекара-чиновника Средишњег уреда за осигурање радника, а и нелекара, дакле сви службеници Уреда и други уредски органи дужни су да чувају тајне болесника на основу § 252 Кривичног законика за Краљевину Југославију. Дакле отпада бојазан, да би се са стране Уреда могле неовлашћено откривати тајне болесника.

Овлаштено откривање тајне болесника напоминьемо по коментару Др. Шиловића и Др. Франка, није противправно. То је, кад је у закону предвиђена дужност пријавити односно открити тајну (на пр. кад се ради о заразној болести). Надаље откривање тајне остаје некажњено, када је последица сукоба двеју правних дужности, када се догоди у стању нужде, на пр. лекар (не чиновник) саопштује тајну, да је дојкиња луетична. У свим осталим случајевима лекарима и службеницима Уреда као и осталим органима запрећено је затвором до 6 месеци или новчаном глобом до 5000.— динара неовлашћено откривање тајна болесника, које су сазнали у вршењу свога позива. Нема дакле места бојазни болница, да ће се неовлашћено откривати са стране Уреда тајне болесника.

Поводом овог случаја Министарство социјалне политике и народног здравља стало је на неправно гледиште, и својим решењем С. Бр. 3427 од 8. марта 1933. год. саопштило је Средишном уреду, да је оно својим расписом С. Бр. 21487 од 28. децембра 1932. год. известило све Краљевске банске управе, да се Уреду, на захтев, морају службено доставити и дијагнозе оболелих радника, само за званичну употребу, уз законску одговорност, за чување тајне, лица која их примају.

Овим својим правилним схватањем овог питања Министарство је отклонило многе непријатности уредима, које би наступиле да болнице нису морале давати дијагнозе Уредима, за њихове чланове лечене по болницама. А из нашег излагања о чувању тајне у Окружним уредима види се да је бојазан болница о издавању болесничких тајна без основа, јер се по Уредима болесничке тајне морају чувати врло строго и уз највећу одговорност.

Д. З. Н.

LESCHKE: NAPREDAK U DIAGNOSTICI I TERAPIJI NAJVAŽNIJIH OTROVANJA. (M. m. W. 1931 br. 38, 39, 44 te 1932 br. 2 i 4.)

Autor objelodanjuje veliki niz statistika o mortalitetu uslijed otrovanja. O otrovanju olovom kaže slijedeće: jedan od najvažnijih simptoma je nastup bazofilno granularnih eritrocita, u količini od 500 do preko 1000 po milijunu. Ako ih imade manje, to govori za resorpciju, isto kao i olovni rub na zubima; kraj toga ne treba da postoji otrovanje olovom, čiji je kardinalni simptom kolika. Ista patogeneza je podloga grčeva krvnih sudova, koji prouzrokuju blijedu boju kože, povišen krvni tlak, oslijepljenje, smeđurenje bubrega i anginu pectoris. Kao posljedice otrovanja olovom ističe autor oslabljenje ekstenzora, kljenuti, encephalopathia saturmina, te oštećivania zametnih stanica. Kod terapije je veoma važno regulisanje strujanja olova. Kod akutnih otrovajanja treba olovo po mogućnosti brzo vezati alkaličnom hranom, te nastojati da se ono deponira. U svrhu izlučivanja olova suvereno sredstvo je kalium jodatum.

Kod akutnog otrovanja živom najupadniji su simptomi: izjedanje esofagusa, te želučanog i crijevnog trakta, te oštećivanja bubrega. Kod teških otrovanja opaža se insuficijencija izlučivanja dušika, što je dokazom da su mokraćni kanalići važni za koncentraciju supstanca, koje sadržavaju dušik. Autor navađa primjere, kojima dokazuje da je svaki pojedini organizam osjetljiv prema živi.

Isto tako su razni individuji različito osjetljivi prema arsenu, koji se većinom upotrebljava u kriminalne svrhe. Priučavanjem na arsen postaje ovaj neškodljiv. Akutno otrovanje prouzrokuje u prvom redu gastrointestinalne i cerebro-spinalne simptome. Kronično otrovanje karakterizuju u prvom redu simptomi sa strane živčanog sustava, i to u različitom intenzitetu. Daljnje posljedice otrovanja arsenom su: kljenuti, oštećivanja koštane srši sa sekundarnom anemijom i pernicioznom anemijom, masna degeneracija srca, Raynaudova bolest te oštećivanja jetara. Kod otrovanja malom količinom arsena postoji općeniti, nejasni osjećaj bolesti. Kod akutnog otrovanja valja u terapeutsku svrhu u prvom redu ispirati želudac. Kod kroničnog otrovanja arsenom treba organizam jačati. — Otrovanje arsenovim vodikom prouzrokuje raspadanje eritrocita. Terapija je transfuzija krvi i udisa-

Digitized by Google

nje kisika. — Ratni plinovi sadržavaju isto arsena.

Otrovanje antimonom prouzrokuje slične simptome kao i otrovanje arsenom, ali nije od velike praktične važnosti. Isto nije toliko važno ni otrovanje fosforom (kod nas još jest!). Otrovanje manganovim prahom oštećuje ganglije mozga, što prouzrokuje ekstrapiramidalne nervne simptome. Uslijed ovih oštećena su i jetra, te se povisuje i šećer u krvi nakon uživanja lovulose i galaktose.

Na jednom slučaju smrtnog otrovanja od kalium permanganatum (hipermangan) dokazuje autor da otrovanje nastaje od kalija.

D.

RADIUS PRITISNUT OD NAVIKULARNE KOSTI.

(Iz uredske prakse.)

Težak pao na lijevu stranu tijela. Među manjim kontuzijama na lijevoj podlaktici i lijevoj strani prsnog koša ima i znatno oštećenu lijevu ruku u ručnom zglobu. Sva su se kontuziona mjesta poboljšala skoro osim ručnog zgloba. Röntgenom vidimo: lijevi radius na svojoj zglobnoj površini prama navicularisu je površno okrnut. Radius je pritisnut bio pri padu od navikularne kosti! Ruka je bila usprkos stručnog liječenja u svojim mekim dijelovima duže vremena otečena. Nakon osam sedmica je član osposobljen.

Dr. MARKO BIBICA.

TROVANJE TALIJEM.

Po A. M. br. 10/32 oboljela su u porodici od četiri člana trojica na akutnom gastroenteritisu. Otac je ranim jutrom bio opazio pjevca, gdje se previja od grčeva i odmah ga zaklao. Dan prije je porodica rasijala u okolini kuće impregnovanu pšenicu sa talijem, da pogubi silno mnoštvo parcova. Opaženo je, da je i pjevac kljucao tog zrna. Vrlo je teško oboljela domaćica, koja je pojela pjetlovu jetru. Domaćin je lakše obolio, jer je bio uzeo samo malo čorbe. Djetetu njihovom nije ništa naškodilo, jer toga uopće nije bilo ni okusilo.

Karakteristični su grčevi uz prolijev kod životinja i dokazuju jasno trovanje talijem. Gastroenteritis kod otrovanih bila je posljedicom, što su pojeli otrovanog pjevca, te potom akutno trovanje talijem. Po Marmè-u se slegne talij u mišićima. Zaista je vrlo rijetko to trovanje. Jedan je slučaj opisan u literaturi pobliže, ali i tu fale simptomi gastroenteritisa kod čovjeka, dok je kod životinja (parcova, kunića) u pokusne svrhe uvijek bilo pogođeno i crijevo.

Dr. MARKO BIBICA.

TRAUMATIČNI PNEUMATORAKS.

(Iz uredske prakse.)

Član pri skoku u more na kupanju udario se na desnu stranu prsiju o pješčano dno mora. Odmah je osjetio pri tome jaku bol u predjelu desne sisne crte. Bol se povećavala pri disanju, pa i pri kretnjama. Teško je disao. Objektivno se konstatuje osjetljivost na prednjoj desnoj strani prsnog koša ispod same bradavice. Nema preloma rebara. Radioskopijom se konstatuje, da su pluća netrahirana u donjem kraju. Prostor od desnog kostalnog sinusa do jedne crte, koja se pruža od IV. rebra u aksilarnoj liniji do perikardijalnog dijafragmatičnog ugla, prikazuje se potpunoma svijetao bez plućnog orisa. Nakon sedmice dana se uzduh u plućima rezorbirao, ima ga malo još u sinusu costophrenicusu, Još smeta pri disanju pacijentu. Nakon daljnjih pet dana osposobljen.

Dr. MARKO BIBICA.

WAHL: REUMATIČNO OBOLJENJE POKOSNICE PETE.

(Med. Welt 1931 br. 48).

Autor motrio je 19 takovih oboljenja između 16 i 42 godine, te naglašuje da kod bolova u peti treba misliti kraj poznatih njenih oboljenja, kao što su calcar calcanei (mamuza), apofizitida, bursitida i t. d. i na reumatično oboljenje pokosnice. Najvažniji momenat prepoznavanja ove bolesti bit će anamneza, jer se rentgenološki redovito ne nađu promjene, a klinički se veoma rijetko nađe lagana oteklina na bolnom mjestu. Često se takovi pacijenti nepravedno smatraju simulantima. Terapija ove bolesti je često dugotrajna, te se mora konzekventno provađati. U akutnom stadiju od koristi su toplina i odgovarajući ulošci. U tvrdokornim slučajevima može da pomaže injekcija novokaina rastopljenog u fiziološkoj otopini kuhinjske soli. Kad najtežih slučajeva odteretit ćemo čitavu nogu sa ortopedskim aparatom.

D.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

POVRAĆAJ U PREĐAŠNJE STANJE ZBOG PROPUŠTENOG ROKA ZA PODNEŠENJE ŽALBA U POSTUPKU PRED SUDOVIMA RADNIČKOG OSIGURANJA (RJEŠENJE VRHOVNOG SUDA RADNIČKOG OSIGURANJA U ZAGREBU OD 25 APRILA 1933 Ž. O. R. 24/33-1).

Odlukom Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu od 23 VII 1931 br. R. 30407/10188 — 1931 dopitana je članu A. U.-P. renta u mjesečnom iznosu od 126 din. 93 p. za 25% umanjenje radne sposobnosti zbog gubitka desnog oka.

Protiv ove odluke uložio je ozlijeđeni žalbu sudu radničkog osiguranja u Splitu, koji je presudom od 14 oktobra 1932 br. OR. 83/31 — 14 djelomično žalbi udovoljio te na preinaku pobijane odluke osudio Središnji ured »da u roku od 14 dana pod prijetnjom ovrhe plati žalitelju Din 136.40 u ime razlike rente za vrijeme od 21 II 1931 do 20 X 1932 po obezbjeđenoj godišnjoj nadnici Din 6420, u razmjeru 25% izgubljene radne sposobnosti, biva Din 6.82 mjesečno više, te da plati Din 150 za tri pristupa pun. žalitelja i Din 20 za put i dangubu žalitelja«.

Žalbu A. U.-P. protiv prednje presude odbacio je sud radničkog osiguranja u Splitu rješenjem od 18 novembra 1932 br. O. R. 83/31-16 kao neblagovremenu, jer je presuda uručena na 26 X 1932, a žalba je prikazana preporučeno pošti na 11 XI 1932.

Uslijed predloga za povraćaj proti rješenja 18 XI 1932 O. R. broj 83/36-16 prihvatio je sud radničkog osiguranja u Splitu 3 februara 1933 rješenje br. O. R. 83/31 — 19: »Udovoljava se predlogu za povraćaj u prijašnje stanje, te se ukida rješenje 18 XI 1932 O. R. broj 83/31-16 i smatra se, da je žalba uložena pravodobno.

RAZLOZI:

Po saslušanju svj. N. V., R. P., V. V. utvrđeno je, da je punom. žalitelja bio nepredviđenim i neizbježivim događajem spriječen da obavi parničko djelo, biva da preda žalbu 10 II 1932, jer je osoba, kojoj je bilo povjereno da preda preporučeno pošiljku, pala blizu pošte i teško se ozledila tako da je smetnula s uma impoštiranje žalbe, koje je uslijedilo sutradan (11 XI 1932).

Stoga je bilo red zaključiti kao gore, uzevši u obzir i potvrdu liječnika Dr. T., te pregled ročišnika i dnevnika, što samo potvrđuje gornja utvrđenja«.

Uslijed žalbe žaliteljeve proti presudi suda radničkog osiguranja u Splitu od 14 oktobra 1932. broj O. R. 83/31-14. donio je Stol sedmorice, odjeljenje B. U Zagrebu, kao Vrhovni sud radničkog osiguranja, 25 aprila 1933 rješenje br. Ž. O. R. 24/33-1: »Odbaciva se žalba«.

RAZLOZI:

Presuda Suda radničkog osiguranja, koja se sada žalbom pobija, dostavljena je žaliocu 27 oktobra 1932 god. Od toga dana, u smislu § 171 ZOR. počeo je teći petnaestodnevni rok za podnošenje žalbe na Vrhovni sud radničkog osiguranja, te je žalioc mogao da još blagovremeno podnese žalbu dana 10 novembra 1932. Međutim je on žalbu na poštu predao tek 11 novembra 1932. god. Dakle, nakon što je istekao petnaestodnevni rok. Žalba je po tome neblagovremeno podnesena, a neblagovremena žalba ima se prema odredbi § 172/3 ZOR odbaciti. Zato je bilo riješeno kao u dispozitivu.

Istina, sud je prvog stepena u svojem rješenju od 3 februara 1933 red. br. 19, izrekao, da je žalba blagovremeno podnesena. Ali to rješenje po svojoj prirodi ne može spriječiti Vrhovni sud da preispita i da samostalno ocijeni da li je žalba blagovremeno podnesena ili nije. Vrhovni sud radničkog osiguranja u smislu § 172/1 ZOR nadležan je za rješenje po blagovremeno podnesenoj žalbi. U krug zvaničnog rada Vrhovnog suda, kada mu je žalba podnesena za rješenje, spada dakle pored ostalog ponajprije to da ispitiva i pregledava da li je žalba blagovremeno podnesena ili nije, pa je jasno da on pri tome nije, niti da po prirodi same stvari može uopće da bude vezan na eventualno rješenje, koje je po tome predmetu donio sud prvog stepena, a naročito ne može da bude vezan na takovo rješenje onda kada ono nije na zakonu osnovano, kao što je to napred navedeno rješenje suda prvog stepena.

Sud prvog stepena ne smatra da je žalba na vrijeme podnesena za to što bi ona doista bila na vrijeme podnesena, nego za to što je žalilac nepredviđenim i neotklonjivim događajem bio spriječen da blagovremeno podnese žalbu. Sud je naime prvog stepena svojim rješenjem od 3 februara 1933 god. red. broj 19 dozvolio žaliocu povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštenog roka za

Digitized by Google

podnesenje žalbe na Vrhovni sud radničkog osiguranja. Međutim sud na to nije bio ovlašten ni po kojem propisu. Povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštenog roka za podnesenje žalba u postupku pred sudovima radničkog osiguranja nije dopušten. Na dokaz toga navodi se slijedeće:

Dozvolom povraćaja u pređašnje stanje postizava se to, da se pravni spor vraća u ono stanje, u kojem se je nalazio prije propuštanja i da se rješenja donesena zbog propuštanja oglasuju nevažećim. Povraćaj u pređašnje stanje štiti, dakle izvjesnu parničnu stranku od štetnih posljedica skopčanih sa propuštanjem. Povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštanja ima prema tome značaj jednog pravnog sretstva i to vanrednog, nedevolutivnog i nesuspenzivnog pravnog sretstva.

Pouzdanje u čvrstoću koju trebaju da imaju i rješenja suda radničkog osiguranja te pravna sigurnost bezuslovno zahtjevaju, da pravna sretstva također i na polju radničkog osiguranja ne smiju da budu nikakav proizvod logike, već moraju da budu čista ustanova pozitivnog prava. Iz toga izilazi da po prirodi same stvari može doći u obzir samo ono pravno sretstvo, koje je u Zakonu predviđeno. Međutim u Zakonu o osiguranju radnika, naročito u njegovoj XIX glavi (§§ 159—177) o rješavanju spornih pitanja i o postupku pri rješavanju spornih pitanja nema niti jednog propisa, koji omogućava povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštanja roka za podnošenje žalbe protiv rješenja (presuda) suda radničkog osiguranja. Istina, drugi odeljak § 32 Pravilnika o uređenju sudova radničkog osiguranja i o sudskom postupku kod ovih sudova, koji je na osnovu § 177 ZOR propisao Ministar pravde u sporazumu sa Ministrom socijalne politike (Službene novine od 22 augusta 1925 broj 190 — XLIII), predviđa neku vrstu povraćaja u pređašnje stanje zbog propuštanja rasprave (ročišta). Ali propuštanje roka za podnošenje žalbe protiv rješenja (presuda) suda radničkog osiguranja nije ni istovjetno ni ravno propuštanju rasprave (ročišta) pred istim sudom. To su dva međusobno različita propuštanja, a i parnična stranka, koja je tek bez svoje krivice propustila rok za podnošenje žalbe protiv rješenja (presuda) suda radničkog osiguranja nije u istoj situaciji kao ona, koja je bez svoje krivice propustila raspravu (ročište) pred pomenutim sudom.

Ako dakle zakon u § 32 cit. Pravilnika i omogućava povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštanja rasprave, po tome samome, prema onome, što je malo čas navedeno, ne može se, a i ne smije se kazati, da tim zakon omogućava i da je htio omogućiti također povraćaj u pređašnje stanje i zbog propuštanja roka za podnošenje pravnih sretstava protiv rješenja (presuda) suda radničkog osiguranja. I za tumačenje Zakona o radničkom osiguranju važi naime opće pravilo § 6 Opć. gr. zak.

Preostaje još pitanje, da li se propisi Građ. par. post. o povraćaju u pređašnje stanje zbog propuštanja mogu supsidiarno primjenjivati i na sporove radničkog osiguranja. Ali i na ovo pitanje valja također odgovoriti negativno.

Ni jedan naime zakonski propis ne predviđa i ne naređuje općenitu supsidiarnu primjenu propisa građ. par. post. naročito njegovih propisa o povraćaju u prijašnje stanje na sporove radničkog osiguranja.

Na stvari ne mijenja ništa to što sud radničkog osiguranja prema propisu §§ 26, 35 cit. Pravilnika ima da preslušava svjedoke i da vodi zapisnik rasprave po odredbama građanskog sudskog postupka. Jer, to što zakon predviđa da se jedna izvjesna procesualna radnja pred sudom radničkog osiguranja ima izvršiti u obliku koji je propisan u građ. parn. post. to samo po sebi još ne ovlašćuje, da se i propisi građ. par. post. o povraćaju u pređašnje stanje imaju supsidiarno da primjenjuju na sporove radničkog osiguranja.

Već iz onog, što je kazano u uvodu ovog dijela razmatranja, slijedi da se propisi građ. par. post. o povraćaju u pređašnje stanje zbog propuštanja per analogiam ne mogu primjenjivati na sporove radničkog osiguranja. I bez obzira na to, da je pravna narav ovih sporova posve različita od pravne naravi sporova, koje ima u vidu građ. par. postupnik. Nego, ako bi se i otstupilo od tog načela, onda se ne bi znalo koji se baš propisi građ. par. post. o povraćaju u pređašnje stanje imaju primjenjivati na sporove radničkog osiguranja. Povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštanja u građ. par. postupku nije naime jedinstveno uređen. U nekim slučajevima građ. par. post. ne dozvoljava uopće povraćaja u pređašnje stanje, a u drugim pak slučajevima povraćaj u pređašnje stanje drukčije uređuje.

Isporedi §§ 146 i slijed. sa §§ 460, 555 br. 2, 556, 571, 575 Austr. gr. p. p. i §§ 210 i slijed. sa §§ 554, 649, 650, 666, 670 Jug. gr. p. p.

Sa ovih razloga doneseno je prednje rješenje. S. SKOVRONSKY

Digitized by Google

B I L J E Š K E

OSNUTAK ZANATSKE KOMORE U SPLITU.

Na osnovu Zakona o radnjama propisao je Ministar trgovine i industrije Uredbu, kojom se osniva za zastupanje, zaštitu i unapređivanje privrednih interesa zanatlija samostalna zanatska komora u Splitu, čije je područje jednako području dosadašnje trgovinsko-industrijske i zanatske komore u Splitu. Nova je komora već započela sa svojim radom. B. H.

SOCIJALNO OSIGURANJE I SOCIJALNO STARANJE U JAPANU.

Razvitak i proširenje socijalnog osiguranja i staranja slijedi iste zakone kao i ekonomska reforma, koja se tome prilagođuje. Dok je misao socijalnog osiguranja i socijalnog staranja danas u evropskim državama potisnuta u položaj obrane, to na dalekom istoku kroči ona novim putevima k pobjedi. U Japanu se danas govori o snazi misli socijalnog osiguranja, govori se o velikim ekonomskim vrednostima uvađanja obaveznog osiguranja. Unatoč poznate strukture te države, koja je do nedavna stajala pod snagom sredovječnog feudalizma, ona kreće danas rapidnim razvitkom k modernoj ekonomskoj i životnoj formi i želi uvesti evropske i američke ustanove.

Za bolje razumjevanje značaja ovog skoka od prijašnjeg srednjeg vijeka u današnje doba, za razvitak socijalnog osiguranja i socijalnog staranja ukratko ćemo prikazati promjene japanskog socijalnog života. Do sredine 19 stoljeća bilo je u Japanu nepoznato socijalno staranje, a pogotovo socijalno osiguranje u našem smislu. Tamo je postojala svijest kolektivne odgovornosti za sve događaje u porodici i zadruzi, što još danas postoji samo u nekim djelovima Kine. Temelj takvoj svjesti nalazio se u istočnjačkom naziranju na život, koji još i danas postoji u japanskom građanskom pravu, a po kome poglavici porodice pripada sve što pojedini član porodice posjeduje ili stiče a isto se tako glava porodice ima da brine za slučaj bolesti ili drugih nepogoda za pojedinog člana porodice, i ima da mu pruža sve potpore kroz neograničeno vrijeme. Kraj toga i takvog naziranja ipak je već dosta rano uvedeno državno staranje za siromašno pučanstvo. U manifestu cara Shomu (730 god. poslije Krista) govori se o državnom socijalnom staranju slijedećim riječima: »Mi osjećamo s tobom, narode, i želimo da ti umanjimo teškoću života i bol tako, da ćemo se veseliti zajedno s tobom na dobrom zdravlju i dugom životu.« Nekako u isto vrijeme izašao je zakon o besplatnom davanju lekarske njege u bolnicama. Pokret za zapadnim metodama staranja nastao je tekar god. 1823 zaslugom nizozemskih lekara, a kasnije engleskih i njemačkih lekara, koji su prvi organizirali lekarsku službu. U drugoj polovici prošlog stoljeća bio je osnovan zdravstveni ured u čiji su djelokrug stavljena sva higijenska pitanja.

Uostalom u Japanu za pojedinca nije postojao socijalno loši položaj u našem smislu i iz toga razloga, što su izvanredna skromnost i marljivost japanske rase omogućivale ograničenje životnih potreba na najmanju mjeru, a da se kod toga nije gledalo na radnu sposobnost i na volju za rad. Osim toga nije postojao niti objekat modernog socijalnog staranja, pojedinac u našem smislu kao normalni radnik, budući da je svaki državljanin obzirom na svoju pripadnost izvjesnoj zadruzi našao uvijek rođaka i prijatelja, koji su mu pružili potporu već *prema* uobičajenoj tradiciji, i takovo lice bilo je zadovoljno s tom pomoći čekajući bolja vremena za sebe. Dakle je naravna organizacija osiguranja bila zadruga — velika porodica. Osim toga postojali su pripomoćni savezi za pojedine grupe radnika kao recimo zadruga za pripomoć nosača teških tereta itd. Postojalo je dakle neko horizontalno rasčlanjenje socijalnog staranja. Ali kraj tog horizontalnog rasčlanjenja postojala je i vertikalna razdioba naroda obzirom na socijalno staranje, koja je bila od velike važnosti naročito za srednje slojeve. Naime postojalo je feudalno gospodstvo u starom Japanu, po kome se Daimyo t. j. knez — gospodar imao da brine za sve potrebe t. zv. Samuraja svog viteza — pratioca, koji se brinuo i borio za njega sve do svoje smrti. Dakle je i u tom pravcu postojala neka vrst socijalnog staranja. Osim toga konačno, kada se razvio građanski stalež uvriježio se običaj, da služinčad koja živi u zajedničkom kućanstvu sa svojim gazdom prima besplatno sve potrebne lijekove i druge potpore u slučaju potrebe od svog poslodavca.

Digitized by Google

Stare metode pružanja socijalne pomoći počele su se menjati tekar, kada je sa t. zv. Meiji restauracijom iz god. 1867 dokinuto staro feudalno gospodstvo i uvedena zapadno-orijentirana i organizovana carevina. Nastalo je brzo razvijanje industrijalizacije zemlje, koje je opet stvorilo masu fabričkog radništva. Iz tog fabričkog radništva, koje je bilo prisiljeno ostaviti svoj dom i svoju porodicu, stvorio se industrijski proletarijat. Za masu tih iskorišćivanih i nezadovoljnih nastale su nove ideje, nastali su novi politički pokreti, koji su tražili da se tim ljudima u slučaju krize pruži pomoć za održanje njihovog i njihove porodice života. Nastale su velike poteškoće, da se urede nova takorekući preko noći nikla pitanja socijalnog staranja ovih masa socijalno nezaštićenih elemenata. Nastali su novi pojmovi, za koje nije bilo niti naziva a niti pisma u japanskom jeziku. Nestao je hijerarhijski poredak porodičnog života, nestalo je onog apsolutnog podređenja žene mužu, nastala je u porodičnom životu prava revolucija, koja je osamostalila ne samo muškog porodičnog člana, nego i ženu. Dok prije u javnom životu, u javnoj službi nije bilo žena, danas već imade ženskih namještenika 17.26% od ukupnog broja sviju namještenika. Sve se više razvijala potreba modernih javnopravnih ustanova socijalnog osiguranja, protivno dosadašnjim zadružnim ustanovama socijalnog osiguranja, koje su počivale na jednoj neracijonalnoj osnovici. S druge strane razvijala se u japanskom kulturnom životu sve više misao evropske i američke kulture. Taj progres također je pridonio bržem razvitku misli socijalnog osiguranja.

Japanska vlada došla je u težak položaj, da uhvati srednji put između preživjelih životnih oblika i ritma novog vremena. U socijalnoj politici ona je bila prisiljena da uvede takve socijalno potporne ustanove, koje će zaštititi sve članove japanskog društva potrebne zaštite. Na tom putu ona je svojim mjerama postigla velike uštede, i sav njezin rad okrunjen je izgradnjom socijalnih ustanova po sistemu životnog osiguranja na državnoj osnovici.

Stoga u Japanu postoji socijalno osiguranje u ograničenoj mjeri za radnike u naročito opasnim poduzećima (rudokopu, eksplozivnim tvarima, u fabrikama boja i u još nekim drugim fabrikama), za namještenike pomorskog brodarstva i za namještenike trgovine i industrije, poljoprivrede i rudarstva.

Osiguranje za slučaj bolesti i iznemoglosti radnika uređeno je zakonima od g. 1920 i 1926, te carskom naredbom od g. 1926. Po tim zakonskim propisima pruža se radniku u slučaju bolesti besplatna liječnička njega, odnosno bolničko liječenje i hranarina u visini od 60% zarade kroz 180 dana. U slučaju smrti isplaćuje se pogrebnina u iznosu od 30-struke obezbeđene zarade minimalno 30 jena. Ženski osiguranici primaju dodatak za porod u iznosu od 20 jena i pripomoć za materinstvo u iznosu od 60% obezbjeđene zarade kroz 4 nedjelje prije i 6 nedjelja poslije poroda. Traži se samo karenčno vrijeme od 180 dana.

Prinosi podjeljeni su na šesnaest nadničnih razreda, a snašaju ih u polovici poslodavci, a u polovici radnici. Prinosi ne smiju prekoračiti 3% dnevne zarade. Vlada plaća državnu subvenciju u iznosu od 10% sviju izdataka. Obaveza osiguranja proteže se na sve radnike u napred spomenutim poduzećima, a u fabrikama samo ako one zaposluju preko 600 radnika. Nosioci osiguranja su bolesničke blagajne osnovane od poslodavaca, koji zaposluju preko 300 osoba ili od više poslodavaca, čija poduzeća imaju potreban broj radnika. Za sve radnike koji nisu osigurani u ovim poduzetničkim bolesničkim blagajnama postoje posebni nosioci osiguranja osnovani od same države.

U slučaju nesreće pruža se naknada prema engleskom uzoru posredovanjem posebne državne blagajne osiguranja kod koje su osigurani za slučaj nesreće radnici zaposleni u rudokopima, fabrikama, a od god. 1931 i oni zaposleni u dokovima, stovarištima, kod lokalnih željeznica i u kamenolomima. To osiguranje proteže se na trajnu nesposobnost za rad i na slučaj smrti. U slučaju manjih poslovnih nezgoda ima da snosi sve troškove sam poslodavac. Ovo osiguranje postoji sada samo za poduzeća, koja isplaćuju u ime nadnica preko 10.000 jena i koja imaju godišnje preko 1000 radnih dana. Počevši od 1 januara pr. god. prošireno je to osiguranje na poduzeća industrije i rudokopa, koja isplaćuju preko 2.000 jena u ime nadnica, a bez obzira na broj radnih dana.

Socijalno osiguranje pomoraca obasiže cijelo osoblje posade trgovačkih brodova, u koliko ono zaslužuje manje od 1.400 jena godišnje. Ovo osiguranje pruža potpore u slučaju privremene nesposobnosti za rad, kao i ženskim osiguranicima pomoć u slučaju materinstva. Nadalje to osiguranje pru-

Digitized by Google

ža kod navršene 60 godine života starosnu rentu u iznosu od ⅓ godišnjeg prihoda, kao i pogrebnu potporu u iznosu od 10% zaslužbe preostalim članovima porodice.

Osiguranje namještenika za slučaj iznemoglosti, starosti i nesreće stupilo je tek na snagu. Ono se proteže na sve namještenike, koji zaslužuju godišnje manje od 2.500 jena. Pojam iznemoglosti je isti kao i u njemačkom osiguranju radnika. Renta iznosi ¼ do ⅓ godišnje zarade a po navršetku 60 godine života daje se starosna renta u iznosu od ⅓. U slučaju smrti primaju po zakonu pogrebninu udovica, kao i svi ostali porodični članovi koji još nisu navršili 16 godinu života, ili su navršili 60 godinu života u iznosu od $^1/_5$ do ⅓ godišnje obezbjeđene zarade, koja se također isplaćuje i ostalim porodičnim članovima u koliko su nesposobni za rad. Zakon je kod toga uzeo u obzir tradicionalnu dužnost staranja za sve porodične članove. Prinose za osiguranje namještenika snašaju poslodavci u iznosu od ⅓ i namještenici u iznosu od $^2/_3$, a nesmiju prekoračiti 6.2% plaće, od čega 4.72% otpada na osiguranje u slučaju starosti, 0.72% na osiguranje u slučaju iznemoglosti, i 0.83% na pogrebnine. Upravni troškovi pokrivaju se sa strane države u visini od $^2/_3{}^0/_{00}$ obezbjeđene plaće. Izdaci su proračunani na 32 milijuna jena, a broj osiguranika na 575 hiljada.

Realne nadnice u rudokopima u aprilu 1932 iznosile su dnevno za muške radnike 1.66 jena, a za ženske 1.02 jena, te su prema god. 1926 pale za 13% prosječno, i to u metalnoj industriji za 6%, a u drvnoj industriji za 24%. I Japan trpi od neuposlenosti. U maju 1932 bilo je 482.366 osoba neuposlenih, t. j. 6.9% od 7 milijuna sposobnih za rad. U rudokopima spao je broj zaposlenih od 1929 do 1931 god. od 278.093 na 195.511 lica. Ako se uzme broj uposlenih 1927 god. sa 100, onda broj uposlenih u martu 1932 god. iznaša 73.5 Takve prilike prouzrokovale su, da je nastao veliki pokret za uvađanjem staranja oko neuposlenih. Taj pokret još je pojačan time, što je nastao veliki broj porodičnih članova, koji nisu više mogli naći tradicionalne pomoći u redovima svojih rođaka.

U Japanu izgrađene su moderne socijalne ustanove, te danas Japan imade preko 2.000 bolnica sa 65.000 kreveta. Od toga je 35 specijalnih sanatorija za liječenje tuberkuloznih bolesnika i 11 sanatorija za liječenje lepre sa 3.500 kreveta. Konačno postoji i 148 venerićkih zavoda sa 5.600 kreveta. Liječenje psihopata i duševnih bolesnika vrši se još uvijek putem svećenstva, ali i kraj toga postoji već danas u Tokiu bolnica za duševne bolesti sa 150 kreveta. Suzbijanju tuberkuloze posvećuje se naročita pažnja, te danas postoji oko 1.500 dispanzera pored već nabrojenih sanatorija. God. 1928 bilo je liječeno u tim sanatorijima 7.605 pacijenata sa okruglo 1 milijun opskrbnih dana. Opskrbni troškovi iznosili su dnevno 2 do 10 jena. Smrtnost od tuberkuloze dosta je velika. Ona iznaša na 10 hiljada stanovnika 19.5%.

Najveća novost u pitanju socijalnog osiguranja u Japanu jeste uvađanje državnog životnog osiguranja cjelokupnog pučanstva. Taj način osiguranja pogoduje onom tradicionalnom naziranju Japanaca za zaštitom svih članova porodice odnosno zadruge. Zahtjev štednje odgovara mentalitetu japanskog naroda, i zato je uvedeno putem pošte životno osiguranje. Kako se Japan nalazi socijalno-politički u sredini između strogo centralizirane Sovjetske Rusije i zemlje privatne inicijative Sjedinjenih država Amerike, tako se i to osiguranje pokazuje kao sredina između socijalnog osiguranja i privatnog osiguranja. To životno osiguranje uvedeno je zakonom od 1 januara 1916. Po tom zakonu svaki japanski građanin između 16 do 60 godine može nabaviti životnu policu kod bilo kojeg poštanskog zavoda po kome se može osigurati za slučaj starosti i smrti. Visina police kreće se između 20 do 450 jena. Mjesečna premija iznaša minimalno 10 sena (100 sena = 1 jen), a ubiru tu pristojbu poštanski namještenici. Nadzor nad time vrši posebna direkcija poštanskog osiguranja u Ministarstvu saobraćaja. U kratko vrijeme pokazala je ova ustanova silan napredak. God. 1916 bilo je 263.469 polica sa 24.5 milijuna jena sume osiguranja, dok je god. 1929 bilo već 13 milijuna 305.661 polica sa 1.738.8 milijuna jena osigurnine. Ova ustanova proširena je i izgrađena zakonom od 1 oktobra 1926 ustanovljenjem direkcije poštanskog osiguranja za pružanje životnih renta, čija je organizacija slična organizaciji našeg penzionog osiguranja odnosno osiguranja za slučaj iznemoglosti. Prema tome da li se želi isplata rente jednom za svagda, ili tekuće, a ovo posljednje za vrijeme od slučaja osiguranja do smrti, ili za vrijeme od 50 do 65 godine života uplaćuju se prema tome i premije u jednoj svoti ili u mjesečnim obrocima. Tekuća renta iznaša 12 jena, a

Digitized by Google

otpravnina 120 do 2.400 jena. I ova organizacija pokazala je dobar uspjeh, što nam pokazuje najbolje slijedeći prikaz:

Rente I. grupe:

godina	broj renta	svota osiguranja
1926	649	49.000 jena
1929	6.044	500.000 jena

Rente II. grupe:

godina	broj renta	svota osiguranja
1926	22.655	800.000 jena
1929	109.266	4,300.000 jena

Rente III. grupe:

godina	broj renta	svota osiguranja
1926	45.304	6,200.000 jena
1929	62.128	8,000.000 jena

Fondovi obiju vrsta ovog osiguranja iznose oko 400 milijuna jena, a sakupljeni kapital, ukoliko je raspoloživ, upotrebljuje se za osnivanje bolnica, klinika, socijalnih zavoda, kuhinja, sanatorija, kupališta i krematorija.

Može se kazati, da su u Japanu za uređenje socijalnih prilika osnovane moderne socijalne ustanove. B. H.

UREĐENJE POLOŽAJA RADNIKA DRŽAVNIH SAOBRAĆAJNIH USTANOVA.

Prema novom Pravilniku o radnicima državnih saobraćajnih ustanova smatra se takvim radnikom ono lice, koje je primljeno u službu državnih saobraćajnih ustanova radi obavljanja izvesnog zanatskog ili stalnog odnosno privremenog fizičkog rada, ili radi izučavanja zanata. Radnici se dele na kvalifikovane, učenike zanatskih škola i šegrte, polukvalifikovane, proste fizičke raднике za vršenje stalne službe, paušalne akordne i povremene proste fizičke raднике i nosače. Kvalifikovani radnici su kvalifikovane zanatlije, koji su redovnim putem izučili zanat po propisima svoje struke i svršeni učenici priznatih zanatskih škola, odnosno pomoćniči-kalfe. Polukvalifikovani radnici su oni, koji vrše zanatske poslove, ali koji nisu redovnim putem izučili zanat. Polukvalifikovanim radnikom može postati onaj prosti fizički radnik, koji je na jednom zanatskom poslu pri državnim saobraćajnim ustanovama proveo najmanje tri godine stalno sa uspehom, a po oceni komisije koja se sastoji od šefa ili nadzornog inžењera, poslovođe i skupinovođe dotične ustanove. Paušalni akordni i povremeni fizički radnici uzimaju se za vršenje izvesnog unapred određenog posla sa čijim prestankom prestaje i njihov rad. Nosači su lica koja stalno vrše prenos prtljaga po zahtevu putnika na pruzi železničkih stanica.

Izučavanje zanata u državnim saobraćajnim ustanovama traje četiri godine beспrekidnog rada. Na kraju četvrte godine polažu učenici zanatskih škola završni ispit, a šegrti ispit za pomoćnika-kalfu.

Radnici se dele u vrste, a prema godinama rada i u stepene. Prva vrsta su zanatlije kvalifikovani radnici podeleni u dvanaest stepena. Maksimum godina rada iznaša 42. Osnovne dnevnice kreću se između 23.40 do 52.20 dinara. Druga su vrsta učenici zanatskih škola i šegrti, a dele se u četiri grupe. Godine rada iznose maksimalno 4, osnovna nadnica kreće se između 12 do 16 dinara. Trećу vrstu sačinjavaju polukvalifikovani radnici, koji se dele u dvanaest stepena, a njihova osnovna nadnica iznosi 21.60 do 36 dinara. Četvrtu vrstu sačinjavaju prosti fizički radnici za vršenje stalne službe, koji se dele u dvanaest stepena sa osnovnom nadnicom između 19.80 do 31.50 dinara. Petu vrstu sačinjavaju paušalni akordni i povremeni fizički radnici, koji imaju nadnice prema pogodbi, a šestu poslednju vrstu sačinjavaju nosači, koji su nameštени bez nagrade. Privremeni radnik može biti otpuštен po potrebi službe uz otkaz rada na sedam dana unapred. U istom roku može i sam takav radnik otkazati posao. Ako naročiti interes službe traži može se otpust izvršiti i odmah bez otkaza, ali time, da se službeniku isplati pripadajuća zarada za sedam dana unapred. Stalnom radniku služba prestaje kad postane umno ili fizički nesposoban za službu, što se ima utvrditi putem lekarske komisije, po isteku šest meseci neprekidnog bolovanja, kad istupi iz našeg državljanstva, kad bez dozvole izostane sa posla duže od pet radnih dana, a izostanak ne opravda, kad se po premeštaju ne javi na novu dužnost u roku od 8 dana, ako je sudskom presudom osuđen na gubitak službe, ili časnih prava, ako je osuđen na zatvor dužи od jedne godine, po disciplinskoj kazni otpustom, po navršetku 60 godine života, po volji radnika sa petnaest dnevnim otkazom i smrću.

Za raднике čiji posao traži naporan fizički rad, normalno je radno vreme osam časova efektivnog rada bez odmora. Nedeljom, zakonom utvrđenim državnim i verskim praznicima ne radi se, izuzevši slučaj kada to služba naročito traži, a vreme provedeno na radu u ovim slučajevima računa se povećano

Digitized by Google

за 50%. У јединицама где рад траје непрекидно одредиће се партије радника на смену тако, да свака партија ради ефективно прописани број часова. За оне раднике чији посао не тражи непрекидан и напоран рад, већ који због природе посла морају рад прекидати и дангубити, може бити радно време и дуже од осам часова без нарочите награде. Радно се време може и смањити. За рад који се обавља под нарочито тешким околностима може Министар саобраћаја нормално радно време смањити на шест часова дневно без смањивања наднице. Прековремени рад дозвољава се само у случајевима неопходне потребе.

Под радничком надницом подразумева се зарада радника за обављени рад у нормалном радном времену без часова одмора. Зарада сбрачуната за један час рада назива се сатницом. Надница се дели на основну и увечану. Основна се дели према врстама и степенима радника.

Радник који је запослен ван места свог редовног рада у већој удаљености од 3 км добива поред нормалне наднице и накнаду путних трошкова. Поред путне дневнице која изнаша 15—40 Динара већ према врсти радника, добива такођер радник право на бесплатну вожњу и бесплатан превоз пртљага. Приликом премештаја радника по службеној потреби има он право на пуну дневницу, на четвртину пуне дневнице за сваког члана своје породице, те на бесплатан превоз за себе и породицу, као и бесплатан превоз покућанства. У циљу повећања продукције у државним жељезничким радионицама уводи се временски односно акордни наградни систем, чија је главна одлика, да се особље запослено у радионицама награди сразмерно обиму више извршених радова.

Под нормалним радним временом разумева се време које је раднику средње способности потребно да поједини посао поред свршених свих припрема обави на прописани начин улажући при том циљу своју способност и вредноћу. Нормално радно време односно акордне цене за поједине радове утврђује за то нарочито одређена комисија. Под дозвољеним радним временом разумева се нормално радно време уз процентуални додатак времена, које радник треба за припрему, опрему, одмор итд. код појединих послова. Тај процентуални додатак има се утврдити за сваку занатлијску групу и полуквалификоване раднике и сме изнашати највише 33%.

Кад се од дозвољеног радног времена одбије оно време, које је радник фактички употребио да довршн одређени рад укупно са припремом, одмором итд. добије се уштеђено радно време. За сваки уштеђени сат одређује се радницима награда, и то према средњој сатној надници дотичне занатске групе. Ова се награда дели на раднике који раде у партији.

Радник запослен у саобраћајним установама не може ван своје редовне службе обављати и приватно занатске послове у циљу зараде, ако зато нема одобрење генералне дирекције државних жељезница. Радницима није дозвољено да учествују у покретима којима би био циљ кочење и обустављање рада у служби. Они не могу оснивати професионална удружења, ако немају одобрење Министра саобраћаја. Ова удружења не могу имати покрајински, верски или племенски карактер. Удружења радника државних саобраћајних установа стоје под надзором Министра саобраћаја, коме су дужна подносити годишње извештаје о своме раду. За штету коју радник у вршењу дужности учини трећим лицима незаконитим или неправедним поступком одговара радник као извршилац и држава. Он одговара такођер државној саобраћајној установи за све повреде и штете државној имовини, а тако исто и за повреде, мањке и губитке приватне имовине, која је поверена саобраћајној установи. Уживање алкохолних пића за време вршења службе најстроже је забрањено. Ако би радник на неком другом службенику опазио да је за време службе пијан или при пићу, дужан је у интересу службе, о томе известити најближег старешину, и биће одговоран ако то не учини. Раднику у напитом стању не сме се допустити да на службу ступи или да је продужује.

Ради изношења заједничких гледишта својим службеним старешинама, свих или већине радника по питањима, која су у вези са њиховом службом, а која интересује све или већину радника, поделиће се радници у такве групе — одељења, која имају свога шефа, у којима ће бити 50—3000 радника, па ће радници тих група бирати између себе по два повереника, који ће код свих шефова бити тумачи тих радничких колективних жеља и гледишта.

По Правилнику предвиђа се давање пензије за случај старости и изнемоглости радницима државних саобраћајних установа, а у случају њихове смрти породична пензија члановима породице. У ту сврху оснива се »Пензиони фонд радника државних саобраћајних установа«. Чланство тог фонда је обавезно. Сваки стални

Digitized by Google

радник мора бити чланом пензионог фонда, а постаје чланом онога дана, када буде утврђен за сталност, и од тога дана му се рачуна време за стицање пензије. Само године службе проведене код државних саобраћајних установа рачунаће се у чланство и то оне, које су следовале по навршетку 24 године живота под претпоставком, да радник испуњава све услове из члана 22 овог Правилника. Чланство у фонду престаје престанком службе или када радник постане службеником по Закону о државном саобраћајном особљу. Члан пензионог фонда може и својевољно иступити из фонда, и он имаде право на повраћај својих улога без камата по одбитку износа редовног личног улога за прву годину чланства у корист овог фонда, али губи свако право према фонду, како за себе тако за своју породицу. Буде ли овакав бивши члан поновно примљен у службу државних саобраћајних установа, а није прешао 36 годину живота, он постаје опет чланом овога фонда, а раније време чланства признаће му се чим уплати раније повраћени улог. У противном не може постати чланом фонда. Онај пако члан фонда, који по својевољном иступу из службе није изузео своје улоге, а буде поновно примљен у службу државних саобраћајних установа, постаје опет чланом и сва стечена права према фонду за раније време чланства враћају му се. У случају где се надоплате врше у оброцима, има се постепено плаћати и 4% прорачунате шестомесечне камате на остатак дужне чланарине. Радник, који иступи из држављанства Краљевине Југославије губи свако право према пензионом фонду, а његови се улози задржавају у корист фонда.

Приходи пензионог фонда састоје се из уписнине, редовне чланарине, редовног приноса државних саобраћајних установа, ванредног приноса државних саобраћајних установа, задржане чланарине у случају отказа службе, од прихода од имовине, те поклона, завештања и других непредвиђених прихода. Основна главница пензионог фонда састоји се из преноса активног салда ранијих пензионих фондова помоћног особља, уписнина, приноса државних саобраћајних установа за образовање главнице и редовног годишњег вишка прихода фонда по покрићу расхода. Сваки члан приликом пријема у чланство фонда плаћа једном за свагда на име уписнине једномесечни износ чланарине. Ова уписнина се ни у којем случају не враћа. Чланарина износи за занатлије динара 63 месечно, за полуквалификоване раднике динара 45, и за просте физичке раднике динара 36 месечно. Државне саобраћајне установе доприносе као редован принос фонду исто толико колико и чланови фонда. Поред тога за прву од пет година државне саобраћајне установе доприносе основној главници као ванредан принос 30% по горњем стању установљене укупне чланарине. За сваку од наредних четири године утврдиће се потреба тог ванредног приноса према стању фонда из протеклих година. Државна саобраћајна установа подмириће потребе фонда у колико приход тог фонда буде мањи од расхода, а у виду бескаматне позајмице. Право на пензију стиче члан фонда по навршетку 12 године ефективног учешћа у чланству фонда. Месец у коме је престала служба сматраће се као пун месец, а дужна чланарина за тај месец наплатиће се од пензије. Члану пензионог фонда који при вршењу службе буде повређен без своје кривице и услед тога постане неспособан за рад, урачунава се за пензију осим година уплаћеног чланства још и 10 година више односно остатак до 12 пуних година у случају да дотични члан нема ни две године уплаћеног чланства. Према овако повећаном броју година одређује му се пензија, једновремено и рента, ако на исту има право, а исплаћује се она, која је већа. Нитко не може уживати две пензије. У случају ако се раднику исплаћује рента, онда државне саобраћајне установе нису дужне давати предвиђени принос на име чланарине пострадалог. У случају пак да члан изабере пензију, уплаћују чланарину за овако признато време државне саобраћајне установе из кредита за ренте.

Количина пензије одређује се према утврђеном пензионом основу и годинама редовно уплаћене чланарине. Пензиони основ је она пензија, коју члан фонда стиче после дванаест година редовно уплаћене чланарине, и која према врсти радника и висини чланарине износи: 1. за квалификоване раднике занатлије 5.400 динара годишње или 450 динара месечно; 2. за полуквалификоване раднике 3.888 динара годишње или 324 динара месечно и 3. за просте физичке раднике 3.072 динара годишње или 256 динара месечно. За сваку годину признатог чланства после навршених 12 година повећава се пензија за 6 и ½%, за сваки пуни месец 6 и ½%/12 тако, да се за остале 24 године чланства пензиони основ повећава за 156%, што укупно са пензионим основом чини величину пензије после 36 година редовно уплаћеног чланства. У случају прелаза члана фонда из једне у другу врсту радника има се извршити надоплата разлике одговарајуће чланарине за све време призна-

Digitized by Google

тог чланства са одговарајућом каматом од 4%. Док се не одреди лична пензија издаваће се члану $^4/_5$ пензије, која би му према поднетим документима могла бити призната.

Пензију односно право на пензију губи радник губитком држављанства или ступањем у службу стране државе без нарочите дозволе надлежне власти, сталним боравком у иностранству без дозволе, пресудом редовног суда и по дисциплинској казни отпустом, ако се намерно осакати да би постао неспособан за службу, смрћу, а пензионер губи право ако буде од стране лекарске комисије проглашен способним за вршење службе и у исту буде позват, па се позиву не одазове.

Право на породичну пензију стиче породица члана фонда у случају његове смрти после шестогодишњег чланства. Нема право на породичну пензију удовица ако је у часу смрти свога мужа била растављена или разведена по пресуди надлежне власти, у случају у којем није брак склопљен барем годину дана пре смрти мужа, изузевши да је остало законито дете из тога брака, односно удовица остала трудна, ако је удовица склопила брак са својим мужем кад је он уживао већ пензију, а након тога није поновно ступио у активну службу и радио најмање годину дана. Коначно у случају, када је на дан склапања брака члан фонда имао 50 година живота, а жена му била преко 20 година млађа од њега. За рачунање породичне пензије основ је лична пензија члана коју је имао, или би је имао да је пензионисан на дан смрти. Ако је члан фонда умро пре него што је стекао право на личну пензију, онда је за породичну пензију основ лична пензија, коју би члан имао да је на дан смрти навршио пуних дванаест година уплаћеног чланства, а под условом, да је стекао право на породичну пензију. Породици оних чланова који на каквом државном послу буду повређени и од те повреде умру, признаће се као основ за пензију онолика лична пензија, колико би члан имао да је у часу смрти имао још 10 година чланства више. У случају да тај службеник нема ни две године чланства, признаће се породици као основ за пензију дванаест година. Породична пензија припада на равне делове законитој жени члана и деци рођеној у законитом браку или позакоњеној. Више законитих жена члана муслимана рачунају се заједно као један члан породице. На породичну помоћ имају право и отац и мајка члана фонда само у случају, да је члан фонда био неожењен, да је оца и мајку уздржавао, да је са њима у заједници живео, и да ови нису способни за рад и немају имања које би им давало толико прихода колико би износила породична помоћ. Породична пензија односно помоћ износи за једно лице 50%, за два 65%, за три 75%, за четири и више лица 85% од личне пензије члана фонда.

Породичну пензију губи удовица преудајом, губитком држављанства, сталним боравком у иностранству, осудом за кажњива дела, ступањем на рад у државним установама за време док тај рад траје, ако се пресудом судске власти утврди, да јавно живи неморалним животом, ако стекне коју другу помоћ од државе или јавне установе, или ступи у манастир, који није посвећен одгоју или нези болесника и смрћу. Деца губе породичну пензију када наврше 16 година живота, а женска деца и пре овога доба удајом. У случају редовног школовања продужује се уживање породичне пензије за децу до навршетка 21 године живота под условом успешног учења, а у случају сталне умне или физичке неспособности не губе право под условом да су сиромашног стања. Надаље губе деца породичну пензију губитком држављанства, смрћу, пресудом за кажњива дела, примањем стипендије од државе или ма које јавне установе у новцу или натури, ако стипендија траје и ако је иста већа од уживања породичне пензије.

Удова која ужива породичну пензију, па се преуда има право на једногодишњи износ њој лично припадајуће пензије као отпремнине једанпут за свагда. Члановима породице у случају да немају право на породичну пензију, повраћа се бескаматна чланарина, коју је покојни члан уплатио. За сирочад дозначује се ова чланарина законитим туторима.

За вршење послова пензионог фонда радника државних саобраћајних установа установљује се код Министарства саобраћаја главна управа пензионог фонда, а код дирекција државних жељезница обласне управе тог фонда. На челу главне управе пензионог фонда стоји главни управник, а на челу обласне управе обласни управних пензионог фонда.

Сваке године сазивају се обласне скупштине, а главна скупштина пензионог фонда само онда, кад се ради о измени и допуни правилника, или о смањивању или повећању чланских улога. За сваку обласну скупштину бирају се тајним гласањем по 10 скупштинара и по 5 заменика. Исто толики број именује Министар саобраћаја на предлог дотичне дирекције између својих чиновника. Главна скупштина састоји се из делегата, скупштинара свих обласних управа. Право гласа за избор скупштинара имају сви активни чланови пен-

Digitized by Google

зионог фонда, а за скупштинаре могу бити изабрани само они, који су по прописима овог Правилника стекли право на пензију. Б. Х.

SITNE VIJESTI IZ TALIJANSKOG SOCIJALNOG OSIGURANJA.

Talijanska vlada izdala je nedavno odredbe o obaveznom osiguranju za slučaj neuposlenosti, koje su stupile na snagu 1. januara o. g., a po kojima se ova grana osiguranja proširuje na talijanske državljane koji borave u sjeverno-afričkim kolonijama Tripolitaniji i Kirenaiki. Počevši od 1. jula 1932 prošireno je obavezno osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti glede talijanskih državljana i na one, koji borave u Kirenaiki. Na Tripolitaniju već je proširena ta grana osiguranja od 1 aprila 1928. Osim toga postoji u talijanskim kolonijama i obavezno osiguranje za slučaj nesreće i to u Tripolitaniji i u Kirenaiki, u istočno-afričkoj koloniji Eritreji i na otocima Rodesu, Koosu i Lerosu u Egejskom moru. Ova grana osiguranja proteže se na sve radnike uposlene u industrijskim poduzećima, koji borave u tim kolonijama bez obzira na to, da li su talijanski ili inostrani državljani, ili su urođenici.

Pretsjednik talijanske vlade Mussolini kao Ministar korporacija raspustio je upravno vijeće blagajne za osiguranje u slučaju nesreće. Ujedno je imenovao dosadašnjeg pretsjednika upravnog vijeća za vladinog komesara te blagajne. U tom svom rješenju odredio je, da se sve pripremne radnje oko reforme osiguranja za slučaj nesreće imaju što prije provesti i uzakoniti.

Vladin komesar kod te blagajne ima dužnost da preduzme u pogledu organizacije i uprave te blagajne sve potrebne reforme, kako bi se praktična provedba izmjene ove grane osiguranja olakšala na taj način, da bi se postiglo, da bi ta blagajna ubuduće bila jedini nosioc cijele grane osiguranja za slučaj nesreće. Kada se provedu te predradnje, donjet će Vlada odluku o novom načinu isplate renta i o opsegu kruga osiguranika.

Udruženje industrijalaca za zaštitu od nesreća osnovano god. 1894. bilo je priznato god. 1926 kao javno-pravni organ sa ovlaštenjem, da može zahtjevati obavezne prinose od nosioca osiguranja za provađanje ove zaštite, i da vrši nadzor nad sprovođenjem propisanih odredaba za zaštitu od nesreća u industrijskim i poljoprivrednim poduzećima. Poslodavci, koji se nisu htjeli pridržavati zakonskih odredaba bili su sa strane ovog udruženja sudski progonjeni. Udruženje imalo je dobro školovani personal za provedbu ovog zadatka.

Počevši od aprila 1932 god. preneslo je Ministarstvo korporacija ovo pravo nadzora od industrijskog udruženja na vlastite organe t. zv. korporativne inspektore (inspektore rada). Ti inspektori podjeljeni su po okruzima i imaju pravo na svom području da nadziru provedbu cijelog kompleksa radnog zakonodavstva u trgovini, industriji, poljoprivredi, zanatu i saobraćaju. Broj inspektorata u posljednje vrijeme proširen je samo da se uzmogne što bolje provesti zadatak ove ustanove.

Istovremeno sa oduzimanjem prava nadzora nad izvršivanjem zakonskih propisa o zaštitnim mjerama za suzbijanje nesreća, oduzelo je Korporativno ministarstvo Udruženju industrijalaca i njegove javno-pravne funkcije. Zadatke tog Udruženja u pogledu tehničkog savjetovanja i propagande za zaštitu od nesreće prenesla je vlada na novo osnovani zavod pod naslovom »Ente Nazionale Propaganda Prevenzione Infortuni«. Novi zavod konstituirao se unutar fašističkog glavnog saveza industrijalaca. Njegovo upravno vijeće sastoji se prema korporativnim principima iz pretstavnika poslodavaca i radnika. Istovremeno sa osnutkom ovog zavoda otvorena je u Milanu velika permanentna izložba sveukupne propagande i pouke o higijeni i sigurnosti kod rada.

Narodni savez lica koja se bave malim obrtima zaključio je, da osnuje bolesničke blagajne za pripadnike svoga saveza. Prinos je ustanovljen sa 9 lira mjesečno. Kao potpore predviđene su besplatna liječnička, kirurška i farmaceutska pomoć, hranarina u iznosu od 8 lira za prvih 30 dana bolovanja, u iznosu od 10 lira za slijedećih 30 dana i u iznosu od 12 lira dnevno za ostalo trajanje bolesti, ili u slučaju potrebe liječenje u bolnici. U slučaju smrti isplaćivaće se pripomoć udovici i preostalim članovima porodice za koje se je on starao. Ona lica, koja će plaćati naročiti prinos pored redovitog u iznosu od lire 1.50 mjesečno, imaće pravo na besplatnu liječničku njegu za porodične članove.

Prve takve blagajne osnovaće se u Torinu, Fiorenzi, za Piemont i Toscanu.

Prema izvještaju komesara za unutarnju kolonizaciju, narodnog poslanika Razze prelazilo je god. 1931 iz općine u općinu radi traženja posla 313.068 radnika. Od toga 247.153 (78.9%) poljoprivrednih radnika i

Digitized by Google

65.915 (21.1%) industrijskih radnika. Od toga broja bilo je 83.828 (26.8%) ženskih radnika i 229.241 (73.2%) muških radnika. Ti su radnici bili kroz 16,929.764 radna dana otsutni iz jedne općine i boravili u drugoj općini. Od toga poljoprivredni radnici za vrijeme od 9,353.074 radna dana, a industrijski radnici za vrijeme od 7,576.690 radnih dana. Najveći broj kretanja radništva pokazivale su pokrajine Emillia, Apulia, Venezzia, Lombardia i Abruzzi, a najmanji Tridento, Julia, Liguria i Umbria. Najveći pridolazak radnika pokazivale su pokrajine Piemont, Lazzium, Lucania i Lombardia, a najmanji Tridento, Umbria, Venezzia, Julia i Ligurira. Ovo kretanje radne snage regulisali su uredi za posredovanje rada, bilo državni bilo radničkih sindikata. To je mnogo doprinjelo sniženju neuposlenosti. Najveći broj doseljenika pokazuje novo osnovano mjesto Littoria na poznatim isušenim Pontineškim močvarama, koje je u kratko vrijeme došlo do 500 porodica. B. H.

SJEDINJENE DRŽAVE AMERIKE NA PUTU K SOCIJALNOM OSIGURANJU.

U Sjedinjenim državama vlada sasvim različito naziranje na dužnost društva i države spram ekonomski slabih slojeva pučanstva. Dosada je vladalo mišljenje, da se radnici ne mogu smatrati osobama potrebnim zaštite, jer da uživaju dovoljno visoke nadnice, i da stoga ne spada u dužnost društva da se upliće u poslovne odnošaje između poslodavaca i radnika. Ekonomska kriza, koja već vlada kroz dvije godine u Sjedinjenim državama, i koja je dovela 12 milijuna radnika u neuposlenost od cca 25 do 40 milijuna radnika i namještenika, i koja je dovela do znatnog sniženja nadnica i skraćenja rada, izazvala je postepeno promjenu javnog mišljenja, koja sve polagano ruši dosadašnje stanovište američke javnosti spram zaštite radnika, i koja traži, da se uvede ne samo osiguranje za slučaj nesreće, nego i osiguranje za slučaj bolesti i neuposlenosti.

Što se tiče osiguranja za slučaj bolesti bila je nedavno osnovana u Washingtonu t. zv. »Wilburova komisija«, koja je nakon dužeg proučavanja objavila izvještaj po kome se većina članova komisije izjavljuje za uvađanje obaveznog osiguranja za slučaj bolesti. Ova komisija ustanovila je, da se velike mase pučanstva nalaze u tako lošem položaju, da one nisu u stanju snašati troškove za zubarsku i liječničku njegu. Od lica čiji godišnji dohodak iznosi 1.200 dolara 64% nije u stanju da si zove liječnika u slučaju potrebe, kod onih sa dohotkom između 1.200 do 2.000 dolara 42%, kod onih između 2.000 do 3.000 dolara dohotka 37%, a samo kod onih boljeg položaja sa dohodkom od 3.000 do 5.000 dolara priušti si liječničku njegu u slučaju potrebe 33%. Prema podacima finansijskih vlasti 80% pučanstva ima prihod ispod 2.000 dolara godišnje, a 95% ispod 3.000 dolara godišnje. Dakle veliki broj pučanstva ne može da si osigura liječničku pomoć u slučaju porušenja zdravlja. Iz izvještaja komisije nadalje proizlazi, da prosječno svaki muškarac u Americi boluje godišnje 7 do 9 dana, a žena 8 do 12 dana. Broj tuberkuloznih bolesnika cijeni se na 700.000, a broj spolno bolesnih na 1 milijun. Od raka umire godišnje 120.000 ljudi, a od dječje bolesti 136.000 djece. Duševno bolesnih imade oko pola milijuna. Svaki peti čovjek u odraslim godinama danas je nesposoban za rad bilo zbog posljedica rata bilo zbog posljedica teške ekonomske krize.

S druge je strane ustanovila komisija, da je ogroman kapital uložen u bolnice i klinike i slične zdravstvene ustanove, i da stoji na raspoloženju teoretski čitava vojska liječnika i zdravstvenog personala svih vrsta. Oko 3 milijarde dolara investirano je u bolnice. Čitava vojska od 1.1 milijuna ljudi vrši službu zdravstva i to: 121.000 privatnih liječnika, 57.000 zubara, 118.000 ispitanih njegovateljica, 150.000 ostalih njegovateljica i 47.000 primalja. Nadalje radi u industrijskim poduzećima i u izobrazbenim zavodima oko 21.000 liječnika, 5.600 zubara, 77.000 ispitanih njegovateljica i 88.000 ostalih njegovateljica. Konačno se nalazi oko 132.000 farmaceuta i laičkog osoblja u zdravstvenim ustanovama, koje imadu oko 920.000 kreveta. Godine 1929 izdano je za zdravlje 3.647,000.000 dolara, dakle u vrijeme najvećeg prosperiteta. To je dakle vrlo mala svota, kad se uzme u obzir, da je u istoj godini izdano za automobile 7 milijarda 882,000.000 dolara, dakle dvostruko koliko za zdravstvo, za odjevanje 9,315,000.000, dva i pol puta više, a samo za duhan, šećer, sladoled i slično 3,074,000.000, za živežne namirnice 16 milijarda, a za stanovanje 13 milijarda. Iz izvještaja komisije proizlazi, da kod porodica sa dohotkom ispod 2.000 dolara godišnje iznosi račun liječnika 71.5 dolara, a kod porodica sa 5.000 dolara ili više 311 dolara. Ta razdioba troškova za li-

Digitized by Google

ječničku njegu mogla bi se izmjeniti uvađanjem osiguranja, koje bi preuzelo troškove za liječničku njegu za finansijski slabije slojeve pučanstva

Godine 1930 bilo je osigurano za slučaj bolesti dobrovoljno u vezi sa osiguranjem za slučaj nezgode oko 1 milijun željezničkih, rudarskih i šumskih radnika. Pojedina velika preduzeća također su dobrovoljno osigurala svoje radnike za slučaj bolesti, te su iz svojih prihoda izdržavala bolnice i zubne klinike. U jednom velikom preduzeću cipelarske industrije izdano je u tu svrhu po radniku 21.8 dolara. U mnogim slučajevima osnovali su sami radnici uzajamna pripomoćna društva za osiguranje u slučaju bolesti u kojima plaćaju prinose bilo sami radnici, bilo oni i poslodavci.

Izvještaj većine spomenute komisije bio je prihvaćen od Ministarstva unutrašnjih poslova kao i od posebne skupštine liječnika, zastupnika bolnica, pretstavnika socijalne znanosti i javnosti. Izvještaj traži, da se ujedini liječnička služba i da se ona organizira u vezi sa postojećim bolnicama; da se zdravstveno staranje učini pristupačnim cjelokupnom pučanstvu, da se troškovi liječničke njege srazmjerno podjele na cijelo pučanstvo bilo putem uvađanja socijalnog osiguranja, bilo putem uvađanja posebnog socijalnog poreza. Manjina komisije nije se složila sa stanovištem većine iz razloga, što se ona protivi socijalizaciji liječničkog staleža, a navodno i gubitku povjerenja između liječnika i pacijenta.

Izvještaj komisije izazvao je veliku raspravu. Međutim pošto je pretsjednik komisije Wilbur bio član kabineta prijašnjeg pretsjednika Hoovera, to se izvještaj komisije za sada ne nalazi na dnevnom redu nove demokratske vlade pretsjednika Rooswelta, koji je veću pažnju posvetio u vezi sa postojećom ekonomskom krizom osiguranju neuposlenih. Do sada postoji samo jedan jedincati zakon o osiguranju neuposlenih u državici Wisconsin, ali i taj zakon uslovljen je time, da stupa na snagu samo onda, ako na 1 jula 1933 nisu poslodavci osigurali dobrovoljno protivu neuposlenosti 175.000 radnika. Bez obzira nato zaključile su daljnje države da uvedu zakone o osiguranju za slučaj neuposlenosti i to države New York, Ohio, Minnesota i Massachusett. Drugih šest država, među njima Kalifornija i Pennsylvanija, pripremaju se za izradbu sličnih zakona. Porast broja neuposlenih u posljednje vrijeme tako je katastrofalan, da 69% javnih izdataka ide za neuposlene.

Osiguranje za slučaj nesreće postoji od godine 1911, kada je osnovano po prvi puta u državici New Jersey. Opće uređenje za cijelo područje Sjedinjenih država Amerike nije moguće uvesti obzirom na principe ustava. Oko 48 pojedinih država Amerike uvelo je osiguranje za slučaj nesreće za vreme od 1911 do 1932. Samo industrijski nerazvite države Florida, Južna Carolina, Mississippi i Arkansas nisu uvele to osiguranje. Osim toga postoje u mnogim zapadnim državicama blagajne za osiguranje u slučaju nesreće, a u industrijski važnijim državama istoka i srednjeg zapada postoji obavezno jamstvo poslodavaca da osiguraju svoje radnike protiv nesreće kod privatnih osiguravajućih društava. B. H.

RANG STRUČNIH ŠKOLA PREMA SREDNJOJ ŠKOLI I FAKULTETIMA.

Ministar prosvete po saglasnosti Ministarskog saveta propisao je na osnovu Zakona o činovnicima i Zakona o državnom saobraćajnom osoblju Uredbu, kojom se tačno propisuju koje škole (stručne) po svojoj spremi odgovaraju srednjoj školi odnosno fakultetima. Prema toj Uredbi spremi od dva razreda srednje škole odgovaraju: podoficirske škole (dvogodišnje i osamnaestomjesečne) svih rodova oružja vojske i mornarice, bolničarska podoficirska škola, pomorsko-podoficirska vazduhoplovna škola, vojno-potkivačka škola, specijalna mehaničarska škola Ministarstva pošta i telegrafa, trogodišnja zanatsko-trgovačka škola, babička škola sa završnim ispitom, nereformisana medresa, sve medrese Bosne i Hercegovine, položeni ispiti za pomoćnog poštansko-telegrafskog činovnika u Crnoj Gori, dvogodišnje niže poljoprivredne škole, ratarske škole, vinarsko-ratarske škole, vinarsko-sadžarske škole i kmetijske škole, trorazredna niža trgovačka škola u Prizrenu, cours supereieur Mission laique Francaise u Bitolju, dvogodišnji tečaj ženskog ručnog rada pri srednjoj školi u Ljubljani, dvorazredna državna javna risarska škola u Ljubljani, trogodišnja crkvena glazbena škola u Celju, dvogodišnja mašinska škola u Škofjoj Loki, Darul-mualimin u Sarajevu, dvogodišnja državna zanatska škola u Sarajevu, dvogodišnja šumarska škola u Sarajevu, viši kurs šumarske škole u Aleksincu i trorazredna ratarnica pri šumarskoj školi u Križevcima.

Spremi nepotpune srednje škole (četiri razreda srednje

Digitized by Google

škole) odgovaraju: viša građevinsko-zanatska škola sa ispitom spremnosti za građevinski poziv, željezničko-zanatska škola (četverogodišnji kurs), trogodišnja stručna mehaničko-tehnička zanatska škola, dvogodišnja industrijska škola, državni kurs za prvog mašinistu u rečnom brodarstvu, državni kurs za prvog motoristu u rečnom brodarsvu, mašinsko-podoficirska škola mornarice, vojno-sanitetska škola, vojno-veterinarska škola, vojno-muzička škola, trgovačka stručna škola, dvorazredna trgovačka škola sa završnim ispitom, četverogodišnje niže poljoprivredne škole, vinodelsko-voćarske škole i ratarske škole sa završnim ispitima, dvogodišnja teoretska škola za sestre u državnim zavodima za zdravstvenu zaštitu matera i dece, položeni ispit za kvalifikovanu bolničarku, pređašnja osmorazredna viša pučka škola, trorazredna ruždija sa završnim ispitom, trorazredna građanska škola u Sloveniji i Dalmaciii (do 31 oktobra 1925), svršeni tečaj nautike (prije 1916 god.), niži tečaj vojno-zanatliiske škole u Kragujevcu i Obilićevu, viši tečaj vojno-zanatlijske škole bez svedožbe za majstora u Kragujevcu i Obilićevu, niža stručna rudarska škola u Kniaževcu, Zenici i Celju, četverogodišnji niži tečaj ženske stručne škole, trogodišnja građevinsko-zanatliiska škola sa završnim ispitom u Beogradu, specijalna mehanička škola Ministarstva pošte i telegrafa, građevinska i geodetska akademiia Prof. Andonovića u Beogradu, dvogodišnja trgovačka škola Todorovića i Đorđevića u Beogradu, osmorazredna građanska škola evangelske crkvene opštine u Beogradu, ženski vaspitni zavod A. Cermanke u Beogradu, ženski vaspitni zavod M. Marinkovićke u Beogradu, niži kurs ženske radničke škole u Beogradu, dvogodišnja škola za nudilie crvenog krsta u Beogradu, škola Mektebi Edebiia u Skoplju, niži tečaj Mektebi Sultanije u Skoplju, petogodišnja egzarhijska pedagoška škola u Skoplju, trorazredna stolarsko-majstorska škola pri srednjoj tehničkoj školi u Ljubljani, dnevna škola za obradbu drva pri umjetno-obrtnoj stručnoj školi u Ljubljani, četverorazredna građanska škola kod Uršulinaka u Ljubliani, četverogodišnja državna željeznička škola pri željezničkoj radionici u Sarajevu, svršeni tečaj za mašinske poslovođe u Sarajevu, tehnička stručna škola u Sarajevu, trogodišnja državna zanatlijska srednja škola u Sarajevu, svršeni tečaj za mašinske poslovođe u Sarajevu, okružna medresa u Sarajevu, niži tečaj Husref Begove medrese u Sarajevu, viša djevojačka škola pri njemačkom školskom zavodu Velikog Augustina u Sarajevu, monaška škola u manastiru u Rakovici, škola za konjarstvo državne ergele u Ljubičevu, trogodišnja stručna zantlijska škola na Cetinju, niži tečaj djevojačkog instituta Carice Marije na Cetinju, trogodišnja zemljodjelska škola u Podgorici, strojarska i brzojavna škola ratne mornarice u Kumboru, trorazredna kameno-klesarska škola u Korčuli, niži tečaj građanske idadije sa završnim ispitom u Plevljima, trorazredna radnička škola u Plevljima, viši tečaj gimnazijskog odelenja Netovičkinog zavoda u Nišu, četverogodišnja radnička škola u Kruševcu, škola za stočarstvo i planinsko gazdovanje u Kraljevu, ženska strojna škola pri srednjoj tehničkoj školi u Splitu, trorazredna zanatska škola u Splitu, dvogodišnja trgovačka škola u Splitu, osmogodišnja Koski Mehmedpašina medresa sa završnim ispitom u Mostaru, viša djevojačka škola u Mostaru, osmorazredna viša djevojačka škola milosrdnih sestara u Travniku, mašinska škola u Bakru, zemaljska obrtna škola u Zagrebu, četvororazredna obrtna državna škola u Zagrebu, vojno veterinarska škola u Zagrebu, trogodišnja ženska stručna škola u Zagrebu, viša pučka škola realnog smjera u Djakovu, dvogodišnji tečaj za obrazovanje učiteljica kućanstva u Gospiću, svršena tri tečaja privremene zidarske škole u Crikvenici i zasebna dvorazredna slovenačka trgovačka škola sa pravom javnosti u Trstu.

Spremi potpune srednje škole (sa maturom) odgovaraju: učiteljska škola sa završnim ispitom zrelosti, bogoslovija sa završnim ispitom zrelosti, državna trgovačka akademija sa završnim ispitom, srednja poljoprivredna škola sa završnim ispitom, srednja tehnička škola sa završnim ispitom, državna željeznička saobraćajna škola, pomorska vazduhoplovna oficirska škola, vojno-muzička škola sa završnim dirigentskim tečajem, brodarska škola sa završnim ispitom za kapetana, četverogodišnja škola za nudilje, četverorazredna državna viša trgovačka škola sa završnim ispitom u Novom Sadu, Somboru, Velikom Bečkereku i Pančevu, pomorska akademija i pomorsko-trgovačka akademija u Bakru, Dubrovniku i Kotoru, nautička škola u Bakru, Dubrovniku i Kotoru, viši tečaj vojno-zanatske škola sa svedodžbom za majstora u Kragujevcu i

Digitized by Google

Obilićevu, ratni I. saobraćajno-komercijalni kurs (1919 god.) u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani, ratni II. saobraćajno-komercijalni kurs (1920 god.) u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani, niža škola vojne akademije u Beogradu, državna trgovačka škola u Beogradu, poštansko-telegrafska škola u Beogradu, državna železnička škola u Beogradu, državna porezna škola u Beogradu, državna dvogodišnja zemljomerska škola u Beogradu, građevinska i geodetska akademija Prof. Andonovića u Beogradu, viša ženska radnička škola sa završnim ispitom u Beogradu, viša ženska zanatska škola sa završnim ispitom u Beogradu, velika medresa Kralja Aleksandra I. sa ispitom zrelosti u Skoplju, Darul Mualimin sa svedoždbom »mualin mektebi iptidaija« u Skoplju, bogoslovsko učilište u Prizrenu, sedmorazredna idadija sa završnim ispitom, državna stručna tekstilna škola u Leskovcu, šestorazredna viša djevojačka škola sa završnim ispitom zrelosti u Ljubljani, privatna gimnazija u zavodu Sv. Stanislava u Sv. Vidu nad Ljubljanom, srednja poljoprivredna škola u Mariboru (do 1926 god.), srednja stručna škola u Mariboru (od 1927 god.), puni kurs konjičke niže akademije u Sarajevu, osmorazredni ruski kadetski korpus sa ispitom zrelosti u Sarajevu, državna šeriatsko-sudačka škola u Sarajevu, državna šeriatska gimnazija u Sarajevu, učiteljski kurs sa učiteljskim ispitom (1920—1923) u Sarajevu, trorazredna medresa Kuršumlija u Sarajevu, sedmogodišnja jevrejska niža bogoslovija sa završnim ispitom u Sarajevu, jevrejski srednji teološki zavod u Sarajevu, franjevačka gimnazija u Visokom, četverorazredna državna trgovačka akademija u Brčkom, trorazredna madžarska trgovačka akademija sa ispitom zrelosti u Novom Sadu, viša domaćička škola u Novom Futogu, trogodišnja ženska obrtna škola u Splitu, četverogodišnja državna ženska stručna škola u Zagrebu, četverogodišnja ženska učiteljska škola sa završnim ispitom u samostanu sestara milosrdnica u Zagrebu, šumarsko učilište u Križevcima, trogodišnji tečaj za obrazovanje učiteljica kućanstva sa završnim ispitom u Gospiću, bivša srpska poštansko-telegrafska škola na Krfu i u Solunu, bivša državna učiteljska škola u Zadru, predašnja četverogodišnja pomorska mašinska škola na Rijeci i predašnja srpska viša trgovačka škola u Aix-en Provence u Francuskoj.

Fakultetskoj spremi odgovaraju: šumarska akademija u Zagrebu sa prethodno položenim ispitom zrelosti u srednjoj školi, bivša trogodišnja visoka škola za trgovinu i promet u Zagrebu sa prethodno položenim ispitom zrelosti u srednjoj školi, pravoslavno-srpsko bogoslovsko učilište u Srem. Karlovcima sa prethodno položenim ispitom zrelosti u srednjoj školi, i pravoslavno bogoslovski zavod u Zadru sa prethodno položenim ispitom zrelosti u srednjoi školi.

Odredbe ove Uredbe doneli smo radi analogne primjene prigodom prosuđivanja školske kvalifikacije namještenika radničkog osiguranja. B. H.

INDEKSI CIJENA RADNIČKE KOMORE ZAGREBAČKE

(iz socijalno-statističke četiriiezične revije »INDEKS«; urednik Arthur Benko-Grado)

Za mjesec maj 1933

I. INDEKSI CIJENA U VELEPRODAJI (22 artikla, 2 skupine, baza 1913 = 100.) Totalni indeks za maj 1933 (indeks u zlatu u zaporci) 1108 (95) pre, a 1043 (98) za mai 1932, 1252 (114) za mai 1931, 1463 (133) za mai 1930 i 1707 (155) za mai 1929. Cijene u veleprodaji pale su u maiu 1933 prema aprilu 1933 za 3.07%, maiu 1932 za 10.38%, maiu 1931 za 16.67%, maiu 1930 za 28.58% i maju 1929 za 38.71%.

II. INDEKSI CIJENA U MALOPRODAJI (57 artikala, 4 skupine, baza juli 1914 = (100). Totalni indeks za maj 1933, 1321 (120), prema 1328 (120) za april 1933, 1401 (127) za mai 1932, 1471 (133) za mai 1931, 1674 (152) za maj 1930 i 1784 (162) za maj 1929. Cijene u maloprodaji ostale su u maiu 1933 prema aprilu 1933 nepromijenjene, a pale su prema maiu 1932 za 5.51%, maju 1931 za 9.78%, maju 1930 za 21.05% i maju 1929 za 25.93%.

III. INDEKS TROŠKOVA ŽIVOTA JEDNOG ODRASLOG NEOŽENJENOG RADNIKA ODNOSNO RADNIČKE OBITELJI OD 4 ČLANA, otac, majka i dvoje djece (4 skupine, baza juli 1914 = 100.) Totalni indeks za maj 1933 za radnika 1298 (118) odn. za radničku obitelj 1247 (113) prema 1310 (119) odn. 1256 (114) za april 1933, 1459 (133) odn. 1409 (128) za maj 1932, 1636 (148) odn. 1574 (143) za maj 1931, 1773 (161) odn. 1709 (155) za maj 1930 i 1883 (171) odn. 1827 (166) za mai 1929. Troškovi života pali su u maju 1933 prema aprilu 1933 za odraslog radnika za 0.84%, maju 1932 za 10.61%, maju 1931 za 20.27%, maju 1930 za 26.71% i maju 1929 za 31.00%. B. H.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

PRIVREDA. Br. 7—8. Str. 125—132. Dr. Cuvaj Adolf: Rezultat rada VII kongresa sa Međunarodne trgovačke komore u Beču. Str. 132—135. Dr. Ljuba Popović: Izgledi svetske ekonomske konferencije. Str. 135—137. J. Petrović: Volt exchange standard. Str. 137—138. Dr. Hugo Holzman: Inflacija i deflacija.

FINANSIJSKI ARHIV. Br. 7. Str. 298—300. Vrtar Stjepko: Trošarina na električnu struju. Str. 300—315. Dr. Eugen Sladović: Prostorna privreda u poreznom pravu. Str. 315—321. Dr. Belin Ivo: Problem našeg novčanog opticaja. Str. 321—327. Dr. Holzman Hugo: Državno gazdinstvo u god. 1932—1933.

FARMACEUTSKI GLASNIK. Br. 11. Str. 362. † Ph. Mr. Dušan Janković. Str. 363—371. Prof. L. Kofler: Ljekoviti specijaliteti u farmaceutskoj nastavi. Str. 371—374. Čehoslovački kolege o slobodnim apotekama.

Br. 12. Str. 396—400. Dr. M. Mader: Mokraćna kiselina kao uzročnik bolesti. Str. 400—403. Nova dopuna u pravilniku o ljekovima i specijalitetima. Str. 403—405. Pretstavka Saveza apotekarskih saradnika o apotekama Okružnih ureda.

LEKAR. Br. 146. Str. 1. Položaj sreskih lekara. Str. 1. Dr. Smiljanić D.: Sindikat lekara je stvoren. Str. 2. Dr. Vujić Vladimir: O simulaciji i njenoj diagnostici. Str. 2—3. Marko Babović: Prenaseljenost i ograničenje rađanja.

Br. 147. Str. 1. Još koja o specijalistima. Str. 1. X. Y. Z.: Treba li pozivati profesore iz inostranstva. Str. 2—3. Dr. Vladimir Bazala: Nadrilječenje sugestijom u prošlosti i sadašnjosti. Str. 3—4. Dr. Oton Müller: O socijalnom osiguranju radnika — mojim kritičarima. Str. 4. Dr. Kosta Todorović: Akutne infektivne bolesti.

HRVATSKI ZADRUGAR. Br. 5. Str. 192—196. Rieger V.: U obranu zadrugarstva. Str. 199—201. Tuđan Đuro: Za unapređenje proizvodnje predivog bilja. Str. 202—204. Dr. Esih Vinko: Cijene robe i cijene novca. Str. 205—206. Rieger V.: Spas je u zadrugarstvu. Str. 207—210. Lamot Mijo: Sanacija.

Br. 6. Str. 232—237. Jagatić Nikola: Zadružni činovnici. Str. 237—240. Stjepan Pirnat: Dosadašnji razvitak i rad organizacija zadružne omladine. Str. 240—245. Rieger Vilko: Temelji seljačkog zakonika. Str. 245—247. Tičak Eva: Potreba knjižnice na selu. Str. 248—252. Naša zadružna omladina. Str. 253—263. Pazman J.: O nacrtu nove željezničke tarife. Str. 263—265. Stjepan Pirnat: Gnojišta naših seljačkih gospodara.

VJESNIK LJEKARNIKA. Br. 6. Str. 308—310. Smrt Dušana Jankovića. Str. 310—312. Mr. Slavko Zimermann: Dušan Janković. Str. 313—314. Svet. Trajković: † Dušan Janković. Str. 314—316. Dr. Vladimir Schiffer: Dušan Janković. Str. 317—320. Dr. A. Vrgoč: Uspomene na pok. pretsednika Dušana Jankovića. Str. 331—335. Sednica uprave Apotekarske komore. Za novog pretsednika Apotekarske komore izabran je Mr. Slavko Zimermann dosadašnji potpretsjednik Apotekarske komore. Za potpretsjednika Komore izabran je Mr. Svetolik Trajković.

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE. Br. 6. Str. 445—461. Dr. Novaković Mileta: Evolucija ideje mira. Str. 461—481. Dr. Stojković Slavko: O priznavanju stranih statutskih presuda i o primeni haaške konvencije o braku kod nas. Str. 481—495. Dr. Milačić Stevan: Uloga Ministra finansija u spremanju i izvršenju budžeta. Str. 495—499. Dr. Kovačević Žarko: Gradovi kao stara teljske vlasti. Str. 499—503. Dr. Bartoš Milan: Obaveznost šerijatskog prava. Str. 503—507. Dr. Tasić Đorđe: O pravu nadzora Ministra narodne privrede (odnosno poljoprivrede) nad glavnim savezom srpskih zamljoradničkih saveza. Str. 507—510. Stjepanović Nikola: Ima li mesta obnovljenju postupka kod upravne vlasti — i u slučaju kad je predmet i administrativno-sudski rešen? Str. 510—512. Trivunac R. Dobrivoje: Da li potraživanje pojedinih rata po osnovu izdržavanja zakonite dece od oca i za sve ranije vreme do ispred tri godine od dana podignute tužbe zastareva s obzirom na § 928. građanskog zakonika? Str. 512—516. Dimitrijević Jovan: Postupak pri disciplinskoj odgovornosti advokata. Str. 516—521. Dr. Solovjev Aleksandar: Poljska rasprava o caru Stepanu Dušanu.

SOCIJALNI SLUŽBENIK. Br. 6. Str. 1—2. Dr. Adžija Božidar: Mi i klasni radnički pokret. Str. 3—4. Hütter Rudolf: Lagano ali sigurno napred. Str. 4—6. Kudeljnjak Vjekoslav: Novac. Str. 6—8. Stefanović Mir.: Jedan pogled kroz vekove.

Digitized by Google

GLASNIK ZAVODA ZA UNAPREĐIVANJE SPOLJNE TRGOVINE. Br. 11. Str. 313—315. Potreba hitnih mera za ojačanje naše izvozne trgovine. Str. 315—317. Stanje nemačke poljoprivrede.

Br. 12. Str. 345—347. Za savremenu organizaciju izvozne trgovine. Str. 347. Nemački transfermoratorijum i zaoštravanje trgovinsko-političke situacije. Str. 348—356. Pregled stranih tržišta.

Br. 13. Str. 376—379. Organizacijoni tipovi današnje izvozne trgovine. Str. 379—381. Pregled jugoslavensko-španskih privrednih odnosa po zaključenju trgovinskog ugovora između Jugoslavije i Španije. Str. 381—382. Statut komiteta za unapređivanje privrednih odnosa između Jugoslavije i Španije. Str. 382. Ekonomska mala antanta i interesi čehoslovačke poljoprivrede. Str. 383. Pregled stranih tržišta.

NARODNO BLAGOSTANJE. Br. 24. Str. 371—373. Bajkić V.: Valute i inostrani dugovi podunavskih zemalja. — Referat podnesen VII kongresu Međunarodne trgovačke komore, održanom u Beču između 29 maja do 3 juna — I. Kako je došao problem na dnevni red kongresa Međunarodne trgovačke komore. II. Uzrok labilnosti valuta. III. Dva aspekta režima deviznih ograničenja. Str. 373—375. Hitlerove mere u cilju podizanja narodnog blagostanja. I. Uvod. II. Suzbijanje nezaposlenosti. III. Kratak komentar. IV. Agrarno-političke mere. V. Zaključak.

Br. 25. Str. 387—390. Bajkić V.: Valute i inostrani dugovi podunavskih zemalja, govor održan u plenarnoj sednici VII kongresa Međunarodne trgovačke komore u Beču 1 juna 1933. — IV. Podunavske države nisu mogle ići stopama Velike Britanije. V. Kliringomanija. VI. Privatni kliring. VII. Kompenzacija. VIII. Ponovno transferiranje dužnih suma nije trgovinsko-politički, već produkcijono-politički problem. IX. Cene. Str. 390—391. Poresko-tehnički problem skupnog poreza na brašno.

Br. 26. Str. 403—405. Bajkić V.: »Koganizam« — polemika sa beogradskim berzijancima — I. Kurs Seligmanovih založnica. II. Takva mera ne bi koristila dužnim kućevlasnicima već spekulantima. III. To bi bilo na štetu Državne hipotekarne banke. Str. 405—406. Bajkić V.: Londonska konferencija — I. Napast nestručnog novinarstva. II. Povezanost problema svetske privredne depresije.

Br. 27. Str. 419—421. Bajkić V.: Čemu se možemo nadati od londonske konferencije? — Analiza njezinog programa sa gledišta svetske privredne depresije — Problem cena. I. Prethodna napomena. II. Šta misli poslovan čovek o podizanju cena. III. Šta kaže o ceni jevanđelje londonske konferencije. Str. 421—423. Politeo Dr. Ivo: Zaštita ulagača putem prebijanja (kompenzacije) — I. Prečutna garancija države za aktivnost banaka po članu 5 i 6. II. U najgorem slučaju oglasiti uloške za platežna sretstva među bankama. III. Odgovor na zamerke. Str. 423—425. Pantelić G. Aleksandar: Isušivanje, odvodnjavanje i zaštita od poplave. — Prilog problemu poljoprivrednih melioracija kod nas. Str. 425—426. Plansko privredni program za amerikansku industriju — Detalji o ovlašćenjima koja je dobio Ruzvelt od kongresa za lečenje krize u industriji.

HRVATSKI RADIŠA. Br. 11—12. Str. 122—124. Zar stvaramo proletarijat? Str. 139—141. Stjepan Marčić: Kakve su nam stručno-produžne (šegrtske) škole potrebne — Njihovo ustrojstvo i važnost.

GRAĐEVINSKI VJESNIK. Br. 6. Str. 81—84. Dr. Ugrenović Aleksandar: Željeznički pragovi neimpregnisani i impregnisani. Str. 85—86. Ing. Vjenceslav Novak: Most preko Žrnovice na banovinskom putu Split—Omiš. Str. 86—91. Ing. Jenö Gergely: Nacionalno-sportsko kupalište u Budapesti. Str. 92—94. Ing. B. S. Širola: Novi njemački propisi za armirani beton.

NOVA EVROPA. Br. 6. Str. 225—230. Kolbe I.: Za nastojanjima demokracije (Povodom svetske konferencije u Londonu). Str. 230—232. Hirschner Šl.: Previranje u Nemačkoj. Str. 232—239. Vl. Rozov: Da li su Nemci arijevci. Str. 239—246. Marco: Nikola Hartwig i Srbija. (Povodom diskusije o svetskom ratu.) Str. 246—250. Božić A.: Zašto banke propadaju.

TEHNIČKI LIST. Br. 10—11. Str. 129—132. Ing. Stanko Dimnik: O konstrukciji ljubljanskega trinajstnadstropnika. Str. 132—134. Ing. Nenad Lancoš: Most preko Grze na putu Paraćin—Zaječar. Str. 135—138. Ing. Miklauc: Nekaj podatkov o modernizaciji banovinske ceste Lesce—Bled. Str. 138—140. Ing. Egidije Nonweiler: Naša pomorsko-građevinska služba. Str. 140—141. Ing. Ivo Radulović: O našim elektro-tehničkim propisima. Str. 142—144. Ing. Ernest Singer: Smjernice za zaštitu i izvedbu motornih instalacija. Str. 147—151. Dr. Ing. Ivo Hercigonja: Savremeno stanje problema šarafnih spojeva. Str. 151—154. Ing. R.

Digitized by Google

Pothorsky: Zaštita metala od propadanja korozijom.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 5. Str. 179—184. Dr. Nikolaus Jagić: O srčanim bolestima i angina pectoris. Str. 184—199. Dr. Kamin Mihael: Reakcijske oblike meskalinovega opoja pri duševno nediferenciranih. Str. 199—204. Dr. Delić Miroslav: Principi liječenja tuberkuloze kosti i zglobova u državnom lječilištu u Kraljevici. Str. 211—212. Dr. Koloman Straka: Partagon štapići za liječenje ženske gonoreje.

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 6. Str. 85—89. Dr. Fran Vindišer: Gospodarstvo lani in letos. Str. 89—94. A. Železnikar: Kongres mednarodne trgovske zbornice na Dunaju. Str. 94—96. Dr. V. Šarabon: Gospodarska mala antanta. Str. 96—98. Dr. Josip Ujčić: O gospodarski etiki. Str. 98—100. D. P.: Naše gospodarstvo v maju in juniju. Str. 100. Svetovni blagovni trgi neenakomerni.

SIGURNOST U RUDNICIMA. Br. 4—5. Str. 31—32. Da li su »Sigurnost u rudnicima« i akcija za sprečavanje nesrećnih slučajeva potrebni našim bratinskim blagajnana? Str. 34. Nesreće u našim rudnicima. Str. 36—37. A. A. Ilić: Fiziologija i sigurnost rudarskih radova. Str. 40—41. Ing. A. Žurovski: Profesionalna higijena i tehnika sigurnosti rada. Str. 42. Ing. Stjepan Vukelić: Šta treba da znamo o industrijskim otrovima.

NOVI ŽIVOT. Br. 6. Str. 67. Program V. jugoslovenskog kongresa trezvenosti u Skoplju 30 juna do 2 jula 1933.

Br. 1. Str. 4—8. Ivan Marinčić: Situacija u Sjedinjenim državama Amerike. Str. 8—10. Dr. Popović Slobodan: Omladina u doba sazrevanja i trezvenjački pokret.

ARHIV ZA FARMACIJU. Br. 3. Str. 73—85. Mirković Andrija: † Mr. Dušan Janković. Str. 85—86. Miletić Ark.: † Dušan Janković, pretsednik Apotekarske komore. Str. 86—87. Trajković Svet.: † Dušan Janković. Str. 89—90. A. Mirković: Briga Dušana Jankovića za ekonomski položaj apotekarskog saveza. Str. 97—98. A. M.: Borba protivu lekarskih uzoraka specijaliteta. Str. 89—98. A. M.: Naplata takse prilikom kupoprodaje realnih apoteka.

EKONOMSKO-FINANSIJSKI ŽIVOT. Br. 1. Str. 3—4. Prvanov Dušan: Zadrugarstvo i naš izvoz zemaljskih proizvoda. Str. 5—6. Brašić M. Ranko: Uredba o postupku posredovanja. Str. 7. Dr. Krstanović O.: Privatno osiguranje u početku 1933 god. Str. 8—9. Vladimir Perše: Kolektivna putovanja kao savremeni oblik turističkog prometa. Str. 9—13. Kadragić A.: Penziono osiguranje privatnih nameštenika. Str. 13—15. Todorović V. Velislav: Kako je izvršena naknada ratne štete u Francuskoj. Str. 16—18. Prof. Raos Nikola: Transakcije koje treba da spriječe novi zakonski propisi o trgovačkim knjigama.

Br. 4. Str. 99—101. Ostojić Despot: Javni radovi u programu planske privrede — privredni program. Str. 103—106. Štajnic Dr. Leon: Socijalni momenat u tarifnoj politici komunalnih privrednih poduzeća. Str. 106—110. Dr. Miloš Vučković: Ka ostvarenju privrednog programa male antante. Str. 110—112. A. Kadragić: Uloga, odgovornost i sprema današnjih knjigovođa.

Br. 6. Str. 163—165. Milisavljević B. I.: Londonska konferencija i monetarno pitanje. Str. 165—167. Siriščević Slavko: Privredni značaj turizma — njegova finansijska aktivnost. Str. 167—170. Ostojić Despot: Ekonomske osnovice Hitlerovog pokreta. Str. 170—172. Raos Nikola: Autentičnost poreskih prijava. Str. 172—173. Čuković M. Slavko: Vrednost ekonomske teorije. Str. 173—176. Mijatović Zdravko: Problem amortizacije investicijonih dobara u industrijskim preduzećima.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 11. Str. 201—203. Protiv samouprave u socijalnom osiguranju. Str. 204—211. Ugovor o socijalnom osiguranju između Austrije i Čehoslovačke.

ZENTRALLBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 11. Str. 161—163. Visoka škola nacionalno socijalističkog naziranja. Str. 163—165. Bruno Kurt: Put k ozdravljenju socijalnog osiguranja. Str. 165—171. Dr. Werner Spohr: K pitanju oslobođenja nosioca socijalnog osiguranja od zemljišnog poreza. Str. 171—175. Dr. Lutz Richter: Dužnosti poslodavaca po pravu socijalnog osiguranja i njihova građansko-pravna odgovornost.

DIE DEUTSCHE ORTSKRANKENKASSE. Br. 18. Str. 474—477. Reforma ili nova izgradnja osiguranja za slučaj bolesti. Str. 478—482. Erich Kinne: Upravni troškovi i bolovanja. Str. 482—490. Erich Kienel: Manje sigurna ulaganja imovine. Str. 490—493. Heseler: Liječenje u socijalnom staranju. Str. 493—496. Njemačko socijalno osiguranje u četvrtom četvrtgodištu i u godini 1932.

Br. 19. Str. 521—529. Umanjenje administrativnog rada. Str. 531—533. Dr. Werner Weigel: Zaštita poljoprivrednih predu-

Digitized by Google

zeća. Str. 533—538. Rohne: Nekoliko primjera iz primjene §-a 530 i 531 RVO. Str. 538—542. Dr. Werner Spohr: K pitanju dužnosti plaćanja poreza na nadnice blagajničkih namještenika. Str. 544—546. Rolf Nauen: Iz prakse intervencija. Str. 546—547 Dr. Boetzker: Iz kojih razloga i kojim postupkom može biti isključen blagajnički liječnik iz blagajničke prakse.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG. Br. 12. Str. 353—365. Dr. Paul Waldvogel: Transportno osiguranje.

Br. 13. Str. 1—12. Dr. Tenduri: Sadašnji položaj švajcarskog hoteljerstva. Str. 12—25. Dr. Adolf Liechti: Sniženje nadnice, kupovna snaga i suzbijanje krize.

MONATSSCHRIFT FÜR ARBEITER- UND ANGESTELLTEN-VERSICHERUNG. Br. 4. Str. 145—154. Dr. Malkewitz: Učestvovanje radnika u osiguranju za slučaj iznemoglosti. Str. 157—163. Schaeffer: Nemačko pravosuđe na području socijalnog osiguranja.

Br. 5. Str. 200—206. Schaeffer: Njemačko pravosuđe na području socijalnog osiguranja.

Br. 6. Str. 241—246. Rohne: Konflikt kompetencije između ureda osiguranja i radničkog suda iz §-a 405 stav 1 RVO? Str. 247—249. Wilhelm Breitkreutz: Pravo neuposlenih u osiguranju za slučaj iznemoglosti. Str. 249—254. Schaeffer: Njemačko pravosuđe na području socijalnog osiguranja.

SOZIALE MEDIZIN. Br. 5. Str. 193—203. Dr. Bansi H.: Kratak pregled diagnostike i terapije Bazedowa i Thyreotoxikoza. Str. 203—209. Dr. Paul Schuster: Išijas sa stanovišta neurologa. Str. 217—219. Fischer E.: Staračka i životna slabost u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 219—221. Dr. Walter Lustig: Dužnost pružanja liječničke pomoći.

Br. 6. Str. 227—235. Dr. Fritz Munk: Kronična polyarthritis. Str. 235—239. Dr. Werner Birkenfeld: Ekonomske metode kirurške diagnostike i terapije. Str. 239—243. Dr. Josef F.: O vrednosti kućnih posjeta kontrolnih liječnika. Str. 247—253. Dr. Treitl Rikard: Pojam bolesti u socijalnom i privatnom osiguranju za slučaj bolesti.

ZEITSCHRIFT FÜR GEWERBEHYGIENE UND UNFALLVERHÜTUNG. Br. 6. Str. 81—82. Th. K.: Uređaji za štrcanje boja, njihove zaštitne naprave kao i propisi o njihovoj uporabi u poduzeću. Str. 82—86. Adolf Perlhefter: Bolesti kao uzroci nezgoda.

DIE REICHSVERSICHERUNG. Br. 6. Str. 161—166. Novo uređenje socijalnog osiguranja sa stanovišta nacionalnog socijalizma. Str. 166—168. Dr. Grünewald: Komesari i pouzdanici države u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 168—172. Dr. Knoll: Poljoprivredno oterećenje i socijalno osiguranje.

DIE ARBEITERVERSORGUNG. Br. 17. Str. 265—270. Dr. Liebrecht: Prošireno pravo nadzora vlasti osiguranja nad bolesničkim blagajnama. Str. 270—273. Dr. Boetzker: Organi bolesničkih blagajna i njihovi nameštenici pod zakonom o uspostavi stručnog činovništva.

Br. 18. Str. 281—285. Ernest Habel: Pouzdanost blagajničkog liječnika.

Br. 19. Str. 297—301. Sägmüller: Na koji dan počinje rok za uživanje hranarine ako bolesnička blagajna pruža prije isteka od tri karenčna dana bolničku njegu u slučaju koji je skopčan sa radnom nesposobnosti.

AMTLICHE NACHRICHTEN F. REICHSVERSICHERUNG. Br. 6. Str. 333—339. Naredba od 2 juna 1933 o radu zubnih lekara i zubnih tehničara u bolesničkim blagajnama. Str. 351—356. Najnoviji brojčani podaci osiguranja za slučaj iznemoglosti.

GESUNDHEIT. Br. 6. Str. 83. Dr. W. Freiler: Bolesti kose. Str. 85. Dr. Heinz Harne: Zdravstveni značaj vrta na krovu. Str. 89—90. Dr. Karl Reinhardt: Otrovanje benzolom i zaštita od toga.

INTERNATIONALE ZEITSCHRIFT FÜR SOZIALVERSICHERUNG. Br. 3—4. Str. 35—51. Dr. Czerny Ferdinand: Penziono osiguranje namještenika u Njemačkoj, Čehoslovačkoj i Austriji. Str. 51—67. Dr. Artur Rudolf: Ugovori između Austrije s jedne strane i Čehoslovačke i Jugoslavije s druge strane o socijalnom osiguranju. Str. 67—73. Dr. Georg Schulz: Njemačko zakonodavstvo o socijalnom osiguranju u god. 1932.

INTERNATIONALE RUNDSCHAU DER ARBEIT. Br. 6. Str. 501—521. Henri Fuss i D. Christie Tait: Potpore neuposlenima i mjere za uposlenje neuposlenih u Vel. Britaniji. Str. 521—542. Dr. Emil Lederer: Tehnički napredak i neuposlenost. Str. 542—551. Marguerite Thiber: Ekonomska kriza i ženski rad.

DIE BERUFSGENOSSENSCHAFT. Br. 12. Str. 306—310. Witzke: Prethodni rezul-

Digitized by Google

tati poslovanja nosioca osiguranja za slučaj nezgode u god. 1932.

CHRONIK DER UNFALLVERHÜTUNG. Br. 3. Str. 65—67. Ing. Hautz: Smrzavica i nezgoda. Str. 68—70. Ing. Viktor Hendrych: Zaštita od nezgoda u Austriji — Šest godina središnjice — Novo muzejsko odelenje.

PRZEGLAD UBEZPIECZEN SPOLECZNYCH. Br. 6. Str. 305—312. Dr. Clerici Luigi: Socijalno osiguranje u Italiji. Str. 312—316. Dr. Antoni Fidler: Bilješke o profilaktičnom lečenju u zavodima za osiguranje nameštenika. Str. 316—322. R. Szymanko: Socijalno osiguranje u Sovjetskoj uniji. Str. 328—328. Dr. Niedzielski H.: Pitanje kućnih liječnika. Str. 329—333. Dr. H. Kluszynski: Pregled socijalne medicine. Str. 333—334. W. Dobrzynski: Životno osiguranje bez liječničkog pregleda u poštanskoj štedionici. Str. 334—337. Z. Lomnicki: Reforma osiguranja za slučaj nesreće u Čehoslovačkoj. Str. 337—339. A. Utrysko: Novo uređenje finansijskog gospodarstva bolesničkih blagajna. Str. 341. Radio predavanja o socijalnim prilikama. Str. 347—348. Novi projekt socijalnog osiguranja u Sjedinjenim državama Amerike.

REVUE INTERNATIONALE DU TRAVAIL. Br. 6. Str. 775—798. Secretan Jaques: Međunarodni ugovori rada i njihova primjena obzirom na domaće i strane radnike. Str. 798—822. Georges Mauco: Imigracija stranaca u Francuskoj.

SVEPOMOC. Br. 12. Str. 177—178. Dr. Jiri Pleskot: O socijalnom osiguranju u Austriji. Str. 178—180. Upliv svetske ekonomske krize na socijalno osiguranje. Str. 180—181. Sjednica odbora Međunarodne središnjice socijalnog osiguranja u Ženevi. Str. 181—182. Program XVII. sednice Međunarodne konferencije rada. Str. 182—183. Dr. Arnošt Mladek: Socijalna balneologija u budućnosti. Str. 183. Jiri Kraus: Indikacija za sanatorijsko lečenje.

RASSEGNA DELLA PREVIDENZA SOCIALE. Br. 5—6. Str. 11—50. Socijalna politika i fašistički režim. — Osiguranje za slučaj nesreće i borba protiv malarije. Str. 100—109. Č. B.: Kongres lekara i lečenje u osiguranju. Str. 109—112. Dr. Cezare Biondi: Problemi socijalne zaštite na V. kongresu talijanskog udruženja lekara.

SOCIALNI REVUE. Br. 5. Str. 193—213. Dr. Josef Kotek: Program XVII. Međunarodne konferencije rada. Str. 213—218. Dr. Kamen Šlapak: Uticaj nezaposlenosti na mladež. Str. 228—234. Iz judikature najvišeg upravnog sudišta i najvišeg kasacionog suda na području socijalnog osiguranja.

LA VIE SOCIALE EN FRANCE. Br. 23—24. Str. 264—265. August Herman: Socijalni rad u Alzaciji. Str. 267—269. Generalna reforma socijalnog osiguranja u Poljskoj. Str. 270—272. Dr. August Herman: Ekonomski položaj srednjeg staleža u Francuskoj u god. 1913—1932.

PENSIJNI POJIŠTENI. Br. 12. Str. 49—52. Ugovor između Republike Čehoslovačke i Republike Austrije o socijalnom osiguranju. Str. 52—54. Dr. Ferdinand Czerny: Besplatno uračunavanje neosiguranih austrijskih službovnih godina na osnovu čehoslovačko-austrijskog ugovora o socijalnom osiguranju. Str. 55—56. Dr. Josef Lippert: K ugovoru sa Austrijom o socijalnom osiguranju. Str. 57—58. Dr. J. Stransky: Osiguravajuco-matematička bilanca općeg penzionog zavoda od 31 prosinca 1929. Str. 59—61. Dr. Jan Stritersky: Zdravstveno staranje općeg penzionog zavoda u god. 1932.

URAZOVE POJIŠTENI. Br. 3. Str. 81. Bolnica za ozleđene u Brnu. Str. 85—87. L. Schoch: Kako se naplaćuje prinos za osiguranje kod poljoprivrednih poduzetnika u Moravskoj Šleskoj. Str. 87—90. Ing. Jan Stika: Zakon o obrtnim bolestima sa gledišta kemičara. Str. 90—92. Dr. Bruno Sellner: Nesreće električnim putem. Str. 93—94. Dr. Miroslav Jaroš: Medikomehaničko odelenje nosioca osiguranja za slučaj nesreće u Pragu.

THE MINISTRY OF LABOUR GAZETTE. Br. 6. Str. 206. Osiguranje neuposlenih prema poslednjim podacima u prvoj četvrti godine 1933.

Digitized by Google

Broj 31.300/1933.

IZVEŠTAJ

O ZAKLJUČNIM RAČUNIMA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA ZA GODINU 1932.

I. Osiguranje za slučaj bolesti.

Ta je grana osiguranja završila svoje poslovanje u god. 1932 sa bruto suficitom od . . . . . D 1,368.375.43

U smislu § 235. Statuta bonificirani su ovoj grani osiguranja na teret grane osiguranja za slučaj nesreće i grane osiguranja za iznemoglost, starost i smrt:

upravni troškovi sa . . . . . D 3,249.165.75

zatim alikvotni deo troškova za uzdržavanje ambulatorija na temelju zaključka upravnog odbora ravnateljstva Središnjeg ureda od 17. septembra 1926. čl. 1286. sed. zapisnika (okružnica Središnjeg ureda od 11. oktobra 1926. broj 31.068/26. »Radnička zaštita« od god. 1926. strana 472) sa . . „ 1,902.259.11

nadalje alikvotni deo troškova za otpis od uredskog inventara i lekarskog instrumentarija u smislu zaključka upravnog odbora ravnateljstva Središnjeg ureda od 19. februara 1926. tačka 316. sedničkog zapsinika (okružnica Središnjeg ureda od 26. februara 1926. broj 34.727/1925. »Radnička zaštita« od god. 1926. strana 202) sa . . „ 440.996.42

tako da navedene bonifikacije iznose svega „ 5,592.421.28

Pribrojivši ove bonifikacije navedenom bruto suficitu, ukazuje se faktični suficit ove grane osiguranja sa . . . . . D 6,960.796.71

Koliko otpada na pojedini mesni organ od bonifikacije upravnih troškova po §-u 235. Statuta, bonifikacije troškova za uzdržavanje lekarskih ambulatorija, te bonifikacije troškova za otpis od inventara, vidljivo je u šestom prilogu ovog izveštaja.

U bilanci grane osiguranja za slučaj bolesti iskazane nekretnine sa

D 1,987.149.42

tiču se obdaništa u Zagrebu, uredske zgrade u Šibeniku, te zemljišta na otoku Rabu, a sačinjavaju vlasništvo Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu, odnosno ureda u Splitu i Ljubljani.

Dana 31. decembra 1932. god. iznosila je raspoloživa imovina te grane osiguranja:

1. gotovina kod mesnih organa . . D 2,606.048.45
2. ulošci mesnih organa u novčanim zavodima . . . . . „ 10,709.542.35
3. vrednosni papiri kod mesnih organa . . . . . „ 143.771.— D 13,459.361.80

Ukupno D 13,459.361.80

Digitized by Google

	Prenos D	13,459.361.80
dok je pokretna i nepokretna imovina ove grane osiguranja dana 31. decembra 1932. iznosila:		
a) uredski nameštaj i nameštaj lekarskih ambulatorija	D	17,635.707.92
b) zalihe neutrošenog materijala (ovoji, neosalvarsan, tiskanice itd.) . .	„	2,684.233.54
c) nekretnine	„	1,987.149.42
	Svega D	35,766.452.68

Prema računu gubitka i dobitka iznosili su sveukupni prihodi u toj grani osiguranja

D 263,641.767.98

Potpore u novcu i naravi iznosile su

D 197,005.244.96

ili 74.72% od sveukupnog prihoda prema 88.53% u godini 1931.

Za svaku pojedinu vrstu potpora u novcu i naravi naveden je u računu gubitka i dobitka kraj novčanog iznosa u pomoćnoj koloni i procenat odnosne vrste potpore od ukupnog prihoda te grane osiguranja.

Da se uzmogne dobiti tačan pregled o tome, koliko je procenata iznosila svaka pojedina vrsta potpore u novcu ili naravi od ukupnog prihoda u toj grani osiguranja, ne samo u godini 1932. već i u prijašnjim godinama, prikazaćemo ovde isplaćene potpore u procentima godine: 1928., 1929., 1930., 1931. i 1932.:

	Godine				
	1928.	1929.	1930.	1931.	1932.
Hranarine	23.90	27.72	27.48	28.64	22.23
Potpore za porodilje osig. članova	2.37	2.68	3.22	3.29	1.72
Potpore za porodilje porodič. članova	0.53	0.58	0.64	0.63	0.04
Potpore za opremu deteta osiguranih članova	0.56	0.62	0.68	0.73	0.25
Potpore za opremu deteta porodičnih članova	4.27	4.50	4.98	4.81	1.16
Potpore za dojilje	0.15	0.15	0.18	0.22	0.22
Primaljske pristojbe za osig. članove	0.28	0.29	0.32	0.35	0.24
Primaljske pristojbe za porod. članove	1.11	1.16	1.26	1.29	0.92
Troškovi bolničkog lečenja za osig. članove	8.22	8.26	8.94	9.54	9.82
Troškovi bolničkog lečenja za porodične članove	1.75	1.86	2.20	2.47	2.98
Troškovi vlastitih bolnica	0.48	0.58	0.63	0.71	0.49
Troškovi uzdržavanja ambulatorija .	1.95	2.29	2.25	2.49	2.89
Kupališta i sanatoriji	4.92	5.23	6.04	6.—	6.04
Troškovi uzdržavanja vlastitih kupališta i terapija	—	—	—	0.05	0.11
Apotekarski troškovi za osig. članove	7.22	7.90	8.55	9.37	7.97
Apotekarski troškovi za porod. članove	2.92	3.01	3.09	3.40	3.22
Zubna nega	1.35	1.30	1.55	1.70	1.77
Pogrebnine	1.13	1.15	1.06	1.16	1.09
Lekarski troškovi	9.72	9.97	10.97	11.68	11.56
Troškovi laičke kontrole bolesnika .	—	—	—	—	0.72
Troškovi samouprave	—	—	—	—	0.31
Upravni troškovi	15.97	15.38	16.12	17.56	16.97
Otpis od inventara	0.37	0.55	0.42	0.51	0.67
Kamati	0.96	0.57	0.66	1.72	2.77
Otpisani prinosi	—	—	—	—	1.08
Gubitak na tečaju vrednosnih papira	—	—	—	—	0.01
Poslovni manjak razrešenih ureda .	—	—	—	2.01	0.11
Razni rashodi	1.04	—	—	—	—
Poslovni višak	8.83	4.25	—	—	2.64
Ukupno . .	100%	100%	101.24%	110.33%	100%
Poslovni manjak	—	—	1.24%	10.33%	—

Digitized by Google

Među rashodima te grane osiguranja iskazane kamate u iznosu od D 7,301.145.25 nastale su zato, što su mesni organi u smislu zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda od 22. februara 1926. za ubrane a nedoznačene prireze Središnje uprave za posredovanje rada i Radničkih komora dužni plaćati 5% zateznih kamata, a za dužne ubrane prinose za slučaj nesreće, te za ubrane prinose za iznemoglost, starost i smrt, 6%, koji iz svojih kamatnih prihoda nisu mogli pokriti.

Upravni troškovi, koje su isplatili mesni organi iznosili su	D	47,991.615.29
odbivši od toga bonifikacije po § 235. Statuta sa	„	3,249.165.75
Ostaje . . .	D	44,742.449.54

ili 16.97% od ukupnog prihoda u toj grani osiguranja prema 17.56% u godini 1931.

Po mesnim organima isplaćeni upravni troškovi iznosili su za pojedine pozicije budžeta:

1. Prinadležnosti službenika i služitelja	D	32,986.995.49
2. Prinosi za osiguranje potpora po § 100. Službenog pravilnika, te pristojbe za osiguranje dnevničara za slučaj bolesti i nesreće	„	669.588.33
3. Porezi i pristojbe po § 110. Službenog pravilnika . .	„	1,098.804.20
4. Putni troškovi i dnevnice službenika	„	831.852.47
5. Selitbeni troškovi službenika	„	32.633.24
6. Prinosi za Penzioni fond službenika	„	4,918.658.46
7. Odorni paušal služitelja	„	151.404.90
8. Postupni i ovršni troškovi	„	252.257.09
9. Najamnine za uredske prostorije i ambulatorije . . .	„	3,184.309.55
10. Troškovi ogreva i osvetlenja	„	909.809.01
11. Uredski i pisarnički troškovi	„	806.139.38
12. Tiskanice	„	980.824.65
13. Knjižnica	„	126.740.30
14. Troškovi Poštanske štedionice i poštarine	„	1,453.138.14
15. Provizija za ubiranje prinosa	„	2,028.638.98
16. Troškovi za dostavu platežnih naloga	„	8.018.70
17. Razni izdaci	„	1,026.234.57
Ukupno . . .	D	51,466.047.46
odbivši od toga povrate, storna i bonifikaciju manipulativnih troškova za propisivanje i ubiranje prireza za Berze rada i Radničke komore	„	3,474.432.17
Ostaje . . .	D	47,991.615.29
odbivši od toga iznosa bonifikaciju upravnih troškova po § 235. Statuta	„	3,249.165.75
Ostaje . . .	D	44,742.449.54

kao što je napred navedeno.

Godišnje zaključne bilance kao i računi gubitka i dobitka svih mesnih organa Središnjeg ureda za godinu 1932., iz kojih se mogu u detalje razabrati svi podaci o novčanom poslovanju mesnih organa u god. 1932., otštampani su u ovom broju »Radničke zaštite«.

Ovde ćemo navesti samo polučeni najmanji i najveći procenat za svaku pojedinu vrstu potpora i izdataka uz naznaku mesnog organa, kod kojega je odnosni rezultat poslovanja postignut.

Račun	Mesto	Najveći %	Mesto	Najmanji %
Hranarine	Sušak	36.52	Vel. Bečkerek	13.63
Potpore za porodilje				
a) osiguranih članova	Ljubljana	3.37	Tuzla	0.22
b) porodičnih članova	Banja-Luka	0.44	Subotica	—

Digitized by Google

Račun	Mesto	Najveći %	Mesto	Najmanji %
Potpore za opremu deteta			»Omladina«,	
a) osiguranih članova	Niš	0.45	Beograd	0.04
b) porodičnih članova	Banja-Luka	3.54	»Merkur«, Zagreb	0.44
Potpore za dojilje	Zagreb	0.66	Tuzla	—
Primaljske pristojbe			»Omladina«,	
a) osiguranih članova	Sombor	0.61	Beograd	0.03
b) porodičnih članova	Split	1.53	»Trgovsko«, Ljubljana	0.31
Troškovi bolničkog lečenja				
a) osiguranih članova	Tuzla	16.33	Vel. Bečkerek	5.58
b) porodičnih članova	»Trgovsko« Ljubljana	3.69	Sombor	0.94
Uzdržavanje vlastitih bolnica	Banja-Luka	4.42	Beograd	0.61
Troškovi uzdržavanja ambulatorija	Sarajevo	4.88	Karlovac	1.87
Kupališta i sanatoriji	Niš	11.68	Karlovac	2.92
Apotekarski troškovi				
a) osiguranih članova	»Merkur«, Zagreb	13.16	Tuzla	3.72
b) porodičnih članova	»Merkur«, Zagreb	6.32	Ljubljana	2.—
Zubna nega	»Trgovsko«, Ljubljana	6.92	Banja-Luka	0.77
Pogrebnine	Sarajevo	1.40	»Trgovsko«, Ljubljana	0.71
Lekarski troškovi	»Omladina«, Beograd	19.34	Beograd	7.19
Troškovi laičke kontrole bolesnika	Ljubljana	1.67	Sombor	0.14
Troškovi samouprave	»Trgovsko«, Ljubljana	0.83	Beograd	0.13
Upravni troškovi	Dubrovnik	28.05	»Merkur«, Zagreb	6.84
Otpis inventara	Ljubljana	1.77	Merkur	0.07
Kamatni trošak	Dubrovnik	23.37	Vel. Bečkerek	0.53
Otpis prinosa	Beograd	3.77	Sušak	0.55
Gubitak na tečaju vrednosnih papira	Banja-Luka	0.05	Dubrovnik	—
Poslovni višak	»Merkur«, Zagreb	13.35	Karlovac	0.61
Poslovni manjak	Dubrovnik	55.36	Zagreb	2.73
Razni izdaci	Skoplje	1.71	Zagreb	0.08

U godini 1932. bilo je dvanaest aktivnih mesnih organa i to Okružni uredi za osiguranje radnika u Beogradu, Karlovcu, Ljubljani, Novom Sadu, Skoplju, Somboru, Subotici, Tuzli, Velikom Bečkereku, Bolesnička blagajna »Merkur« u Zagrebu, Bolesnička blagajna Trgovačkog, bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani i Bolesnička blagajna Beogradske trgovačke omladine u Beogradu dok su osam mesnih organa i to: Okružni uredi za osiguranje radnika u Banjaluci, Dubrovniku, Nišu, Oseku, Sarajevu, Splitu, Sušaku i Zagrebu završili svoje poslovanje u godini 1932. sa deficitom.

Od. 1. decembra 1931. pa do konca meseca decembra 1932. bila je stopa prinosa za slučaj bolesti kod pojedinih mesnih organa kako sledi:

a) 36% od jednodnevne obezbeđene nadnice kao nedeljni prinos za Bolesničku blagajnu Trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani i Bolesničku blagajnu Beogradske trgovačke omladine u Beogradu;

b) 39% od jednodnevne obezbeđene nadnice kao nedeljni prinos za okružne urede za osiguranje radnika u Beogradu, Dubrovniku, Ljubljani, Nišu, Novom Sadu, Sarajevu, Skoplju, Tuzli, Zagrebu, te za Privatno-društvenu bolesničku blagajnu »Merkur« u Zagrebu;

Digitized by Google

c) 42% od jednodnevne obezbeđene nadnice kao nedeljni prinos za okružne urede za osiguranje radnika u Banjaluci, Karlovcu, Oseku, Somboru, Splitu, Subotici, Sušaku i Velikom Bečkereku.

Zaključcima ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 9. novembra 1932. i 15. decembra 1932. koji su odobreni rešenjima Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja St. broj 58.451/1932. od 24. novembra 1932. i St. broj 63.365/1932. od 30. novembra 1932. ustanovljena je sa danom 1. januara 1933. stopa prinosa za slučaj bolesti kod svih mesnih organa sa 42% jednodnevne obezbeđene nadnice kao nedeljni prinos jedino je za Bolesničku blagajnu Trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani i Bolesničku blagajnu Beogradske trgovačke omladine u Beogradu ostala 36% prinosna stopa od jednodnevne obezbeđene nadnice kao nedeljni prinos.

II. Osiguranje za slučaj nesreće.

Ta je grana osiguranja završila svoje poslovanje u god. 1932. sa poslovnim bruto suficitom od D 2,632.234.54 koji se snizio za:

bonifikaciju upravnih troškova po § 235. Statuta od	D	2,994.972.68
bonifikaciju troškova uzdržavanja ambulatorija od	„	1,859.008.59
troškove otpisa od uredskog nameštaja i lekarskog instrumentarija mesnih organa od	„	430.965.75
Svega . . .	D	5,284.951.02

tako da je ova grana osiguranja završila poslovanje sa faktičnim poslovnim deficitom od D 2,652.716.48.

Na 31. decembra 1931. ostao je na računu gubitka i dobitka nepokriveni poslovni deficit iz prijašnjih godina u iznosu od D 37,449.589.85. Pribrojivši ovom deficitu navedeni deficit iz god. 1932. ukazuje se na 31. decembra 1932. godine nepokriveni poslovni deficit u iznosu od D 40,102.306.33.

U bilanci navedene nekretnine iskazane su na dan 31. decembra 1932. godine sa neto iznosima po odbitku amortizacije. Te su nekretnine sledeće:

1. Uredske, stanbene i gospodarske zgrade:

Stanbena zgrada, Zagreb, Jagodnjak	D	494.820.—
Stanbena zgrada, Zagreb, Preradovićeva 44.	„	3,051.440.—
Stanbena zgrada, Zagreb, Preradovićeva 42.	„	5,842.920.—
Uredska zgrada, Zagreb, Mihanovićeva 3.	„	31,863.310.—
„ „ Zemun, (stara)	„	269.860.—
„ „ Zemun, (nova)	„	3,637.888.33
„ „ Tuzla	„	479.710.—
„ „ Vršac	„	501.770.—
„ „ Osek I.	„	2,866.560.—
„ „ Sombor, Ul. Ilije Birčanina broj 47	„	11.950.—
„ „ Veliki Bečkerek	„	1,370.910.—
„ „ Beograd, Ul. Kralja Milutina 79	„	3,129.750.—
„ „ Varaždin	„	719.650.—
„ „ Brod n/S	„	2,202.310.—
„ „ Sjetlina	„	379.100.—
„ „ Osek III., Donjogradska cesta 26.	„	1,184.790.—
„ „ Sarajevo, Miss Irbina 17 .		3,067.130.—
„ „ Split	„	2,319.540.—
„ „ Dubrovnik	„	609.270.—
„ „ Banjaluka	„	1,932.270.—
„ „ Ljubljana (nova)	„	14,952.940.—
„ „ Celje	„	307.090.—
„ „ Mostar	„	3,461.530.—
„ „ Kragujevac	„	5,822.950.—
„ „ Sombor (nova)	„	3,242.910.—
„ „ Vinkovci	„	152.680.—
„ „ Subotica	„	1,070.330.—
Iznos . . .	D	94,945.378.33

Digitized by Google

Prenos . . .	D	94,945.378.33
Uredska zgrada Ljubljana (stara)	„	1,084.240.—
„ „ Maribor	„	7,780.763.85
„ „ Novi Sad	„	2,197.570.—
„ „ Sušak	„	893.200.—
„ „ Kruševac	„	522.160.—
„ „ Karlovac	„	1,466.950.—
Gradilište u Nišu	„	1,113.270.—
Gradilište u Kranju	„	51.305.75
Gradilište u Leskovcu	„	103.424.70
Ukupno . . .	D	110,158.262.63

II. Lečilišta i oporavilišta:

Sanatorij Klenovnik	D	20,805.440.—
Lečilište Brestovac	„	11,518.820.—
Oporavilište Kasindo	„	9,481.490.—
Oporavilište Palić kraj Subotice	„	586.070.—
Oporavilište »Jadran« na otoku Rabu	„	402.350.—
Oporavilište »Stražilovo« Banja Koviljača	„	1,197.080.—
Lečilišna zgrada Laško	„	3,858.500.—
Lečilišna zgrada »Zagreb« na otoku Krku	„	1,955.900.—
Gradilište Zaton	„	1,541.665.80
»Sanatorij Kralja Aleksandra I.« Vrnjačka Banja	„	1,288.170.—
Svega . . .	D	162,793.748.43

Nadalje su među aktivama iskazani i početni troškovi:

Novogradnje uredske zgrade u Beogradu sa	D	22,677.275.38
Novogradnje uredske zgrade u Skoplju sa	„	3,627.840.10
Novogradnje sanatorija na Avali kraj Beograda sa	„	100.900.—
Ukupna vrednost nekretnina . . .	D	189,199.763.91

Dana 31. decembra 1932. iznosila je raspoloživa imovina te grane osiguranja:

gotovina	D	432.899.16	
ulošci u novčanim zavodima	„	32,974.910.80	
vrednosni papiri	„	11,637.772.16	
Ukupno . . .			„ 45,036.582.12

dok je pokretna i nepokretna imovina iznosila:

a) nekretnine	D	189,199.763.91	
b) uredski nameštaj (inventar)	„	1,218.518.40	
Ukupno . . .			D 190,418.282.31
Sveukupno . . .			D 235,454.864.43

Ukupni prihod u toj grani osiguranja iznosio je u godini 1932. D 74,480.614.32 dok su potpore u novcu i naravi iznosile D 47,588.193.94 ili 63.89% od napred navedenog prihoda prema 49.47% u 1931. godini. Povišenje glavničnog pokrića renta iznosilo je u godini 1932. D 9,974.191.— ili 13.39% od napred navedenog prihoda, prema 32.85% u 1931. godini.

Porast kapitalnog pokrića u godini 1932. mnogo je nazadovao prema porastu u godini 1929., 1930. i 1931., a tome je uzrok obustava delatnosti u šumskoj industriji, pa se prema tome smanjio i broj nesretnih slučajeva u toj grani industrije.

Kapitalno pokriće poraslo je u godini 1928., 1929., 1930., 1931. i 1932. za 31.60, 43.04, 38.10, 29.27 i 9.94 milijuna dinara, te je prema tome porast ove godine bio za

Digitized by Google

19.33 milijuna dinara manji nego 1931. godine, za 28.16 milijuna dinara manji nego 1930. godine, za 33.10 milijuna dinara manji nego u godini 1929. i za 21.66 milijuna dinara manji nego u godini 1928.

Od ovogodišnjeg smanjenja porasta kapitalnog pokrića otpada 15.90 milijuna dinara za manju potrebu za nove rente (10.20 milijuna dinara kod ličnih renta i 5.70 milijuna dinara kod porodičnih renta) prema prošlogodišnjem smanjenju kapitalnog pokrića od 7.09 milijuna dinara (5.07 i 2.02), a ostatak od 11.92 milijuna dinara na brže opadanje starih renta, dok je isti ostatak prošle godine iznosio 1.74 milijuna dinara.

Smanjenje pokrića posledica je ne samo manjeg broja osiguranih radnika naročito u najopasnijoj šumskoj industriji i prema tome mnogo manjeg broja nesreća, već i radi smanjenog samog prosečnog iznosa renta zbog manjih nadnica.

Pokriće za nove rente iznosilo je 1928., 1929., 1930., 1931. i 1932. godine 46.64, 54.08, 53.53, 46.44 i 30.51 milijun dinara. Ovo pokriće donekle je bilo saobrazno s izdacima Središnjeg ureda za hranarine i pogrebnine, koje su u isto vreme iznosile 1.77, 2.09 2.09, 1.87 i 1.47 milijuna dinara. (Izdaci za bolnice i sanatorije nisu padali u istom srazmeru pošto ne zavise od nadnica).

Smanjenje hranarina i pogrebnina od 1930. na 1931. godinu iznosilo je 12%, kod kapitalnog pokrića 13%. Od 1931. na 1932. godinu iznosilo je to smanjenje kod hranarina i pogrebnina 22%, kod kapitalnog pokrića čak i 33%.

Ovo veće smanjenje pokrića posledica je toga da su se iznosi hranarina i renta smanjili tek krajem godine, a ovo smanjenje uticalo je punom jačinom na pokriće za sama lečenja, dok je u bilanci zaračunana hranarina u većoj visini nadnica tokom godine.

Kapitalno pokriće za rente iz ranijih godina smanjilo se ove godine za 19.18 milijuna dinara kod ličnih renta i za 2.82 milijuna dinara kod porodičnih renta. Dok je to smanjenje iznosilo u 1931. god. 15.26 milijuna dinara kod ličnih renta i 1.92 milijuna dinara kod porodičnih renta, u 1930. god. 13.83 milijuna dinara i 1.62 milijuna dinara a u 1929. god. 9.65 milijuna dinara kod ličnih renta i 1.44 milijuna dinara kod porodičnih renta.

I ovo smanjenje leži u granicama predviđenja. Ako naime od kapitalnog pokrića početkom godine odbijemo izvršene isplate, a dodamo 6%-tne kamate, treba da dobijemo kapitalno pokriće za stare rente na kraju godine:

	1929.	1930.	1931.	1932.
		u milijunima	dinara	
kapitalno pokrića početkom godine . . .	192.97	236.02	274.11	299.25
više 6% kamate	11.58	14.16	16.45	17.96
manje isplate za stare rente	21.28	26.44	30.40	30.48
kap. pokriće starih renta krajem godine .	182.73	223.74	260.16	286.73
kap. pokriće starih renta prema bilanci . .	181.93	220.58	256.93	284.96
razlika . . .	0.80	3.16	3.23	1.77

Ova razlika koja pokazuje nesuglasje između očekivanja i stvarnosti, dokaz je da je opadanje pokrića i za stare rente bilo normalno.

Da je već u godini 1932. važila 7% tarifa manjka ne bi bilo.

Da se uzmogne dobiti tačan pregled o tome, koliko je postotaka iznosila pojedina vrsta potpora u novcu i naravi od ukupnog prihoda u toj grani osiguranja, ne samo u godini 1932. već i u prijašnjim godinama, prikazaćemo ovde isplaćene potpore u postocima godine: 1928., 1929., 1930., 1931. i 1932.

Digitized by Google

	Godine				
	1928.	1929.	1930.	1931.	1932.
Rente	27.96	32.13	36.86	40.42	49.63
Dodatak na skupoću starim rentn'cima	3.13	3.08	2.89	2.52	2.94
Otpravnine	—	0.36	0.49	0.33	0.13
Hranarina	1.99	2.25	2.14	1.94	1.83
Bolnički troškovi	1.18	1.30	1.16	0.90	1.34
Troškovi stanica za naknadno lečenje ozleđenih	—	0.32	0.33	0.34	0.33
Uzdržavanje ambulanata po § 235. Statuta	1.87	2.34	2.17	2.26	2.50
Kupališta i sanatoriji	0.15	0.08	0.10	0.10	0.14
Apotekarski troškovi	1.54	1.84	1.40	1.35	1.31
Pogrebnine	0.26	0.27	0.27	0.19	0.13
Lekarski troškovi	2.83	2.86	3.02	2.77	3.61
Izvanredni manipulativni troškovi	0.84	1.11	1.14	1.21	1.38
Troškovi izvida slučaje'a nesreće	—	—	—	—	0.27
Troškovi suda rad. osiguranja	—	—	—	—	1.09
Troškovi samouprave	—	—	—	—	0.49
Upravni troškovi	11.42	11.53	11.78	12.59	10.65
Upravni troškovi po § 235. Statuta	3.89	4.24	3.79	3.33	4.02
Otpis inventara	0.14	0.16	0.16	0.19	0.17
Otpis od inventara po § 235. Statuta	0.35	0.57	0.41	0.47	0.58
Uzdržavanje nekretn'na	0.76	0.83	0.83	1.10	1.29
Otpis od nekretnina	0.41	0.60	0.63	0.68	0.92
Gubitak na tečaju vrednosn'h papira	—	—	—	—	1.15
Otpis prinosa	—	—	—	—	4.28
Razni rashodi	0.61	0.78	0.23	0.69	—
Glavn'čno pokriće renta	39.59	51.12	43.84	32.85	13.39
Poslovni višak	1.08	—	—	—	—
Ukupno	100%	117.77%	113.64%	106.23%	103.57%

Po Središnjem uredu neposredno isplaćeni upravni troškovi iznosili su u 1932. god. D 7,930.843.65 ili 10.65% od sveukupnog prihoda te grane osiguranja, naprama 12.59% u godini 1931.

Za pojedinu partiju i poziciju budžeta iznosili su ti upravni troškovi:

Partija I. Lični rashodi:

Pozicija:	Odobreno:	Utrošeno:
1. Prinadležnosti službenika i služitelja	D 5,174.373.75	D 4,822.639.49
2. Prinosi za osiguranje potpora po § 100. Službenog pravilnika, te prinosi za osiguranje dnevničara u bolesti i nesreći	„ 66.000.—	„ 52.465.85
3. Porezi i pristojbe po § 110. Službenog pravilnika	„ 300.000.—	„ 246.896.69
4. Doplaci na selitbene troškove službenika i porodične dodatke	„ 150.000.—	„ 54.376.29
5. Dotacija Penz. fondu	„ 812.316.—	„ 787.576.59
6. Odorni paušal služitelja	„ 24.000.—	„ 16.800.—
	D 6,526 689.75	D 5,980.754.91

Partija II. Materijalni rashodi.

Pozicija:		
1. Uredski i pisar. troškovi, troškovi poštarina i telefona, troškovi tiskanica i predoznake novca, te troškovi ogreva i osvetlenja	D 710.000.—	D 529.792.11
2. Stanarina za uredske prostorije	„ 800.000.—	„ 720.000.—
3. Putni troškovi i dnevnice službenika	„ 500.000.—	„ 429.843.22
4. Troškovi uzdržavanja automobila	„ 30.000.—	„ 50.963.80
5. Knjižnica i »Radnička zaštita«	„ 100.000.—	„ 100.000.—
	D 2,140.000.—	D 1,830.599.13

Digitized by Google

	Odobreno:		Utrošeno:	
Partija III. Vanredni rashodi:				
Razni ini nepredvidivi troškovi	D	100.000.—	D	72.421.11
Partija IV.:				
Nagrade i honorari za posebne stručne radove	D	50.000.—	D	10.640.—
Partija V.:				
Troškovi za javne publikacije i propagandu	D	50.000.—	D	10.003.—
Partija VI.:				
Troškovi revizije Zakona o osiguranju radnika	D	50.000.—	D	—.—
Partija VII.:				
Troškovi kontrole Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja	D	100 000.—	D	26.425.50
Ukupno . . .	D	9,016.689.75	D	7,930.843.65

Upravni troškovi bonificirani na teret ove grane osiguranja, grani osiguranja za slučaj bolesti u smislu § 235. Statuta iznosili su D 2,994.972.68 ili 4.02% od sveukupnog prihoda, prema 3.33% u 1931. god. Prema tome iznosili su sveukupni upravni troškovi, koji terete ovu granu osiguranja D 10,925.816.33 ili 14.67% od sveukupnog prihoda prema 15.92% u 1931. godini.

Prekoračena je samo 4 pozicija II. partije budžeta »Troškovi uzdržavanja automobila« sa D 20.963.80 usled osiguranja, otpisa i popravka automobila u 1932. god. Sa ovim prekoračenjem nije se moglo računati prilikom sastava budžeta upravnih troškova za 1932. god.

Unatoč ovog neznatnog prekoračenja ukazuje se ipak ušteda na svim partijama i pozicijama budžeta za godinu 1932. u iznosu od D 1,085.846.10.

U računu gubitka i dobitka među prihodima iskazana dotacija Pokrajinskog pokojninskog sklada za Sloveniju u Ljubljani od D 921.980.05 upotrebljava se za isplatu dodataka na skupoću starim rentnicima iz Slovenije i Dalmacije.

Dodaci na skupoću isplaćeni starim rentnicima Slovenije i Dalmacije iznosili su u 1932. god. D 1,284.411.07, te se prema tome ukazuje nepokriveni manjak od D 362.431.02.

Dodatak na skupoću isplaćen starim rentnicima bio je za:

rentnike Hrvatske i Slavonije	D	485.195.31
rentnike Vojvodine	„	389.349.09
rentnike Bosne i Hercegovine	„	25.115.52
rentnike Srbije i Crne Gore	„	17.489.40
Svega . . .	D	917.149.32

Pokrića za dodatke na skupoću Hrvatske i Slavonije, Srbije i Crnegore, Bosne i Hercegovine, te Vojvodine nema, pak je stoga ovaj dodatak na skupoću ostao u celosti bez pokrića. Prema napred navedenom iznosu nepokriveni dodatak na skupoću za sve stare rentnike, uključivši i nepokriveni manjak Slovenije i Dalmacije, D 1,279.580.34. U smislu § 206. ZOR imao bi se nepokriveni dodatak na skupoću pokriti posebnim prirezom, koji bi se imao propisati i ubirati zajedno s redovnim prinosima grane osiguranja za slučaj nesreće.

Kamatni dohodak, te kamatni dohodak od vrednosnih papira je u smislu na snazi postojećeg zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda od 22. februara 1926. razdelen na granu osiguranja za slučaj nesreće i na Penzioni fond službenika Središnjeg ureda o omeru njihovog glavničnog pokrića.

Na isti način razdelen je i dohodak od nekretnina i troškovi uzdržavanja kao i troškovi amortizacije nekretnina u smislu zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda od 22.

Digitized by Google

februara 1926. čl. 5. sed. zapisnika na granu osiguranja za slučaj nesreće i na Penzioni fond službenika Središnjeg ureda.

Koliko je u godini 1932. iznosila najamnina (kirija) za pojedinu zgradu, a koliko su iznosili troškovi amortizacije nekretnina i troškovi uzdržavanja nekretnina, vidljivo je iz niže navedenog detaljnog iskaza:

Redni broj	Naziv i mesto u kojem se nekretnina (zgrada) nalazi	Najamnina ili kirija		Troškovi amortizacije nekretnina		Troškovi uzdržavanja nekretnina	
		D	p	D	p	D	p
1	Banja Luka	139.401	42	12.555	26	9.967	—
2	Beograd, Kr. Milutina ul. 79	230.238	50	20.326	-	—	
3	Kragujevac	407.364	—	29.269	04	9.987	20
4	Zemun (stara)	17.182	—	1.757	—	—	-
5	Zemun (nova)	82.127	10	—	—	1.454	40
6	Dubrovnik	45.693	—	3.957	—	—	—
7	Mostar	242.656	50	17.398	23	2.670	65
8	Karlovac	104.345	—	8.377	70	4.523	—
9	Ljubljana, Miklošičeva 20	1,097.323	-	97.121	—	152.607	71
10	Ljubljana, Gradišče br. 2	69.782	30	7.049	—	51.301	50
11	Celje	23.780	50	1.994	70	11.179	60
12	Maribor	—	—	—	—	5.101	--
13	Novi Sad	161.152	35	14.277	—	37.134	50
14	Osek I.	218.597	50	18 620	-	78.586	82
15	Osek III.	88.200	—	7.699	30	5.451	70
16	Brod n/S.	163.021	—	14.307	70	85.528	63
17	Vinkovci	11.025	—	991	50	3.003	—
18	Sarajevo	236.953	—	19.922	70	1.704	75
19	Sjetlina	28.045	-	2.460	30	1.045	50
20	Sombor, Birčaninova ul.	—	—	72	50	600	—
21	Sombor, Venac Stepanovića	227.080	—	16.298	09	16.394	80
22	Split	169.940	52	15.066	50	61.201	48
23	Subotica	77.252	—	6.954	50	1.584	-
24	Sušak	64.231	—	5.804	—	7.703	—
25	Tuzla	36.987	-	3.111	—	1.383	25
26	Varaždin	48.322	75	4.678	83	21.655	75
27	Vel. Bečkerek	97.099	-	7.821	40	13.359	15
28	Vršac	37.197	—	3.263	--	7.774	—
29	Zagreb, Mihanovićeva ul. 3	2,056.637	79	193.994	29	125.194	85
30	Zagreb, Preradovićeva ul. 44	203.261	40	19.825	—	70.116	47
31	Zagreb, Preradovićeva ul. 42	264.287	40	37.951	--	58.763	14
32	Zagreb, Jagodnjak	17.365	20	3.215	50	3.911	64
33	Brestovac na Sljemenu	817.329	—	74.823	96	112.242	13
34	»Jadran« na Rabu	30.680	—	2.618	—	3.051	25
35	»Zagreb« na Krku	138.338	—	10.473	-	1.287	—
36	Kasindo kraj Sarajeva	701.465	—	61.590	62	50.104	—
37	Klenovnik kraj Ivanca	1,496.741	—	135.148	95	109.793	—
38	Palić kraj Subotice	37.992	—	3.801	50	10.763	50
39	Radio-Therma Laško, Laško	272.496	—	20.664	40	159.336	06
40	»Stražilovo«, Banja-Koviljača	86.530	—	7.775	—	—	—
41	»Sanatorij Kr Aleksandra I.« Vrnjačka banja	91.110	—	6.894	—	—	—
42	Kruševac	20.007	50	2.628	28	562	20
43	Niš	19.826	48	5.593	60	1.683	50
44	Leskovac	—	—	—	—	2.700	—
45	Gradilište u Zatonu	—	—	--	-	4.810	—
46	Gradilište u Kranju	—	—	—	—	—	—
	Svega	10,361.063	21	928.150	35	1,307.231	13

Ukupna najamnina (kirija) iznosila je u 1932. god. D 10,361.063.21 kao bruto prihod nekretnina u 1932. god. koji je kako je napred navedeno razdelen u omeru glavničnog pokrića na granu osiguranja za slučaj nesreće i Penzioni fond službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Digitized by Google

U istom omeru razdeleni su troškovi uzdržavanja i troškovi amortizacije nekretnina.

III. Osiguranje za iznemoglost, starost i smrt.

Ova vrst osiguranja provodila se od 1. aprila 1928. god. pa do 31. marta 1932 god. samo za državne dnevničare, a na osnovu Pravilnika g. Ministra finansija br. 11.281.

Pričuve ove grane osiguranja iznosile su koncem god. 1931. D 19,772.194.22

U godini 1932. iznosili su prinosi te grane osiguranja od 1. januara 1932. do 31. marta 1932. god. . . . . D 2,713.025.78

k tomu kamatni dohodak na ubrane prinose . . . . . „ 1,198.008.10

što čini ukupno . . . D 3,911.033.88

Potonja svota smanjila se za bonifikacije po § 235. Statuta u korist grane osiguranja za slučaj bolesti i to:				
za bonifikaciju upravnih troškova	D	254.193.07		
za bonifikaciju troškova za uzdržavanje ambulatorija u vezi sa provađanjem preventivnih mera za sprečavanje invaliditeta .	„	43.250.52		
za bonifikaciju troškova za otpis od inventara	„	10.026.67		
za otpis prinosa	„	149.916.58	„	457.386.84

Po odbitku potonjih bonifikacija i otpisa prinosa ostalo je još . . D 3,453.647.04 koji se iznos ima pripisati fondu, prikupljenom u ranijim godinama, čime će ovaj fond danom 31. decembra 1932. god. doseći svotu od D 23,225.841.26.

Fond te grane osiguranja iskazan je u bilanci grane osiguranja za slučaj nesreće u pasivi.

IV. Penzioni fond službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Aktiva Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika iznosi 31. decembra 1932. D 97,970.274.32, a sastoji se iz potraživanja grane osiguranja za slučaj nesreće, iz potraživanja od mesnih organa Središnjeg ureda za dužne prinose, te iz prelaznih stavaka. Pasiva iznosi D 116,717.787.—, a sastoji se iz glavničnog pokrića po njemu preuzetih obaveza do 31. decembra 1932.

Razlika između pasive i aktive u iznosu od D 18,747.512.68 sačinjava nepokriveni deficit Penzionog fonda nastao do 31. decembra 1932.

Nepokriveni deficit Penzionog fonda iznosio je koncem god. 1932. D 19,143.690.14 od kojeg se iznosa ima odbiti polučeni suficit u god. 1932. u iznosu od D 396.177.46, te se prema tome deficit Penzionog fonda koncem god. 1932. snizio na iznos od D 18,747.512.68. Svi prihodi i rashodi Penzionog fonda navedeni su u računu gubitka i dobitka detaljno prema pojedinoj vrsti prihoda i rashoda.

Ukupni iznos premijske rezerve s kapitalnim pokrićem likvidnih penzija Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa iznaša danom 31. decembra 1932. D 116,717.787.—.

Porast ukupne premijske rezerve prema prošloj godini iznosi 7.51%. Porast premijske rezerve službenika iznosi 7.7%, lekara-činovnika 1.90%, penzionera 7.4% i udova i dece 1.09%.

Broj izvršenih penzionisanja u godini 1932. iznosio je 21.

Premijska rezerva.

Godine	Službenika	Lekara-činovnika	Penzionera	Udova i dece	Ukupno
1932.	58,364.000.—	16,447.000.—	35.069.000.—	6,838.000.—	116,718.000.—
1931.	53,846.000.—	16,133.000.—	32.495.000.—	6,093.000.—	108,567.000.—
	4,518.000.—	314.000.—	2,574.000.—	745.000.—	8,151.000.—

Digitized by Google

U ovoj godini računata je premijska rezerva za porodični dodatak prema posebnim tabelama, dok se ista u ranijim godinama uzimala sa prosečnim procentima od premijske rezerve službenika i lekara-činovnika. Razlika iznosi samo D 78.000.— t. j. 2.6% rezerve, što znači da je i dosadašnji način računanja bio skoro tačan.

Porast premijske rezerve bio je normalan.

Ako naime iznosu premijske rezerve iz prošle godine od D 108,567.155.— dodamo razliku prinosa u 1932. god. okruglo od D 7,636.000.— i isplate u 1932. god. od okruglo D 5,090.000.— t. j. isplaćene penzije sa D 3,965.000.—, isplaćene otpusnine i otpremnine sa D 225.000.— i druge rashode sa D 900.000.— te k tomu još 6% računske kamate od D 6,590.000.—, dobijemo iznos od D 117,703.000.—.

Izračunata premijska rezerva iznosi D 116,718.000.—. Dakle je za D 1,000.000.— manja a stvarno bi ova razlika bila višak Penzionog fonda da nisu prihodi od kamata podbacili.

Kraj ovako postignutog rezultata ne može se još uvek pomišljati na smanjivanje prinosa dok se ne pokrije još preostali deficit Penzionog fonda od D 18,747.512.68 i dok se konačno ne likvidiraju obaveze, koje bi Penzioni fond morao još eventualno preuzeti.

V. Zdravstvene ustanove Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa:

A. Lečilišta, kupališta i oporavilišta.

1. Sanatorij Klenovnik u Klenovniku kraj Ivanca.

Ovaj sanatorij stoji pod upravom Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Prihodi i rashodi ovog sanatorija bili su u godini 1932. sledeći:

Prihod:

Opskrbne pristojbe			D	4,762.494.—
Prihod od voćnjaka	D	10.101.97		
„ „ vrtlarstva	„	65.955.85		
„ „ vinogradarstva	„	4.034.58		
„ „ šumarstva	„	614.90		
„ „ gajenja stoke i peradi	„	3.517.54		
„ „ poljoprivrede	„	21.740.61	„	105.965.45
Ukupni prihod			D	4,868.459.45
Poslovni manjak			„	660.970.41
		Svega	D	5,529.429.86

Rashod:

Troškovi opskrbe (prehrane)	D	1,240.816.47
Lekarski troškovi	„	218.773.63
Apotekarski troškovi	„	19.944.26
Troškovi nege pacijenata	„	637.382.57
Troškovi uprave	„	450.588.25
Stanarina	„	1,496.741.—
Ogrev i rasveta	„	460.117.86
Osiguranje i porezi	„	56.871.32
Uzdržavanje i otpis inventara	„	386.657.04
Otpis knjižnice	„	7.146.10
Uzdržavanje parka i puteva	„	35.153.40
Iznos	D	5,010.191.90

Digitized by Google

			Prenos . . .	D	5,010.191.90
Uzdržavanja automobila . .	D	22.212.35			
Uzdržavanje pošt. kola . .	„	23.598.60	. . . . .	„	45.810.95
Kamati na obrtni kapital „ ,			. . . . .	„	326.836.23
Troškovi rezbarske radionice			. . . . .	„	7.883.25
Troškovi mlekarstva . .	D	49.613.40			
Troškovi pčelarstva . . .	„	2.789.20			
Troškovi gajenja svinja . .	„	86.304.93	. . . . .	„	138.707.53
			Svega . . .	D	5,529.429.86

U godini 1932. imali su u ovom sanatoriju članovi pacijenti 56.010 opskrbnih dana, a privatni pacijenti 5.206 opskrbnih dana ili ukupno 61.216 opskrbnih dana. Dnevna opskrbna pristojba bila je utvrđena u godini 1932. za članove pacijente sa D 75.—, a za privatne pacijente sa D 120.—. Hrana je jednaka za privatne pacijente i članove pacijente.

Ako se troškovi opskrbe pacijenata t. j. D 1,240.816.47 podele sa ukupnim brojem opskrbnih dana svih pacijenata t. j. sa 61.216 dobije se D 20.27 kao dnevni trošak prehrane jednog pacijenta (u god. 1931. D 23.45).

Ako se ukupni troškovi uzdržavanja ovog sanatorija t. j. D 5,529.429.86 podele sa ukupnim brojem opskrbnih dana svih pacijenata, t. j. sa 61.216 dobije se D 90.33 (u god. 1931. D 97.54) kao prosečni režijski trošak po pacijentu dnevno.

Prosečna dnevna opskrbna pristojba po pacijentu bila je D 77.80 (u god. 1929. D 82.46, u god. 1930. D 80.12, u god. 1931. D 79.72). Prosečno stanje pacijenata je bilo dnevno 167 (181 u god. 1929., 185 u god. 1930. a 191 u god. 1931.). Prosečna stanarina po pacijentu bila je dnevno D 24.45 (u god. 1929. D 22.18, u god. 1930. D 21.96, a u god. 1931. D 21.42), a prosečni kamatni rashod po pacijentu bio je dnevno D 5.34 (u god. 1929. D 6.67, u god. 1930. D 6.56, a u god. 1931. D 4.73). Stanarina i kamatni rashod čine ukupno D 29.79 dnevno (u god. 1929. D 28.85, u god. 1930. D 28.52, a u god. 1931. D 26.15).

2. Lečilište Brestovac kraj Zagreba.

Ovo lečilište stoji pod upravom Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Prihodi i rashodi ovog lečilišta su u godini 1932. sledeći:

Prihod:

Opskrbne pristojbe	D	3,990.055.74
Prihod od vrta	„	19.315.67
Svega	D	4,009.371.41

Rashod:

Troškovi opskrbe	D	1,009.555.58
Lekarski troškovi	„	249.728.67
Apotekarski troškovi	„	74.931.89
Troškovi nege pacijenata	„	197.191.85
Troškovi uprave	„	562.727.93
Stanarina	„	862.902.50
Ogrev i rasveta	„	265.335.88
Uzdržavanje i otpis inventara	„	415.089.82
Otpis knjižnice	„	48.423.25
Uzdržavanje parka, staza i puteva	„	30.127.79
Uzdržavanje autovozila	„	13.299.22
Uzdržavanje živog inventara	„	9.207.91
Troškovi drvorezbarske radionice	„	4.158.—
Iznos . . .	D	3,742.680.29

Digitized by Google

Prenos . . .	D	3,742.680.29
Kamata na obrtni kapital	„	119.640.95
Razni rashod	„	1.026.98
	D	3,863.348.22
Polučeni poslovni višak	„	146.023.19
Svega . . .	D	4,009.371.41

U godini 1932. imali su u ovom lečilištu članovi pacijenti 46.497 opskrbnih dana, a privatni pacijenti 5.274 opskrbna dana ili ukupno 51.771 opskrbni dan. Dnevna opskrbna pristojba bila je utvrđena u 1932. god. za članove pacijente sa D 75.—, a za privatne pacijente sa D 135.—. Hrana je jedna za privatne pacijente i članove pacijente.

Ako se troškovi prehrane pacijenata t. j. D 1,009.555.58 podele sa ukupnim brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 51.771 dobije se D 19.50 kao dnevni trošak prehrane jednog pacijenta (u god. 1931. D 20.81).

Ako se ukupni troškovi uzdržavanja ovog lečilišta t. j. D 3,863.348.22 podele sa ukupnim brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 51.771 dobije se D 74.62 (u god. 1929. D 87.65, u god. 1930. D 81.62, a u god. 1931. D 76.39), kao prosečni dnevni režijski trošak po pacijentu.

Ako se polučeni poslovni višak od D 146.023.19 podeli sa ukupnim brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 51.771 dobije se D 2.82 poslovnog viška po svakom opskrbnom danu. Poslovni se višak prenosi u rezervni fond ovog lečilišta.

Prosečna dnevna opskrbna pristojba po pacijentu bila je D 77.07 (u god. 1930. D 76.99, a u god. 1931. D 77.88).

Prosečno stanje pacijenata je bilo dnevno 141.50 (143 u god. 1930., a 149.5 u god. 1931.). Prosečna stanarina po pacijentu D 16.67 (u god. 1930. D 17.14, a u god. 1931. D 15.12), a prosečni kamatni rashod po pacijentu bio je dnevno D 2.31 (u god. 1930. D 3.35, a u god. 1931. D 2.68). Stanarina i kamatni rashod čine ukupno D 18.98 dnevno (u god. 1930. D 20.49, a u god. 1931. D 17.80).

Rezervni fond ovog lečilišta sa ovogodišnjim pripisom iznosiće D 351.296.50.

3. Radio-therma Laško u Laškom.

Ovo kupalište stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani.

Prihodi i rashodi ovog kupališta bili su u godini 1932. sledeći:

Prihod:

Opskrbne pristojbe članova	D	537.625.—		
Opskrbne pristojbe gostiju	„	1,144.139.50	D	1,681.764.50
Prihod od prodanih jela i pića			„	40.972.—
Lekarske pristojbe			„	73.720.—
Razni prihod			„	3.087.50
Svega . .			D	1,799.544.—

Rashod:

Prehrana pacijenata i gostiju	D	607.285.74
Prinadležnosti i prehrana lečilišnih službenika i pomoćnog osoblja	„	427.553.66
Stanarina	„	252.670.28
Administrativni troškovi	„	24.231.97
Ogrev i rasveta	„	57.941.20
Osiguranje i porezi	„	28.751.65
Otpis i uzdržavanje inventara	„	163.893.77
Iznos . . .	D	1,562.328.27

Digitized by Google

	Prenos . . .	D 1,562.328.27
Časopisi i knjige	„	1.667.—
Putni troškovi osoblja i kontrole	„	35.035.30
Troškovi za propagandu	„	19.296.80
Uzdržavanje vrta, parka i puteva	„	113.891.40
Kamati na obrtni kapital	„	42.493.80
Razni troškovi	„	19.404.62
	Svega . .	D 1,794.117.19
Poslovni višak	„	5.426.81
	Svega . .	D 1,799.544.—

U godini 1932 imali su u ovom kupalištu članovi mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika 8.083 opskrbna dana. Ako se opskrbna pristojba članova mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika u iznosu od D 537.625.— podeli sa opskrbnim danima članova t. j. sa 8.083, dobije se D 66.51 kao prosečna dnevna opskrbna pristojba.

Privatni pacijenti (gosti) sa potpunim pansionom imali su 9.615 opskrbnih dana. Osim pacijenata (gostiju) sa potpunim pansionom bilo je u kupalištu još i prolaznih gostiju, koji su se služili dogodice samo sa kupatilom i kupališnom restoracijom.

Kupališno osoblje je imalo 6.466 opskrbnih dana.

Opskrbna pristojba, kako za članove mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika, tako i za goste sa potpunim pansionom, bila je od 1. januara do 15. juna i od 1. septembra do 31. decembra D 65.—, a od 16. juna do 31. augusta D 70.— dnevno.

Polučeni poslovni višak u iznosu od D 5.426.81 prenosi se u rezervni fond ovog kupališta, koji će po ovom pripisu iznositi D 46.053.21.

4. Javno kupalište i zavod za fizikalno lečenje »Terapija« u Zagrebu.

Ovo kupalište stoji pod upravom Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Prihodi i rashodi ovog kupališta bili su u god. 1932. sledeći:

Prihod:

Utržak kupališnih karata	D	1,107.461.—
Lečenje članova mesnih organa	„	514.007.50
Paušal za lečenje članova stanice	„	24.000.—
Ukupni prihod	D	1,645.468.50
Poslovni manjak	„	285.001.83
Svega . .	D	1,930.470.33

Rashod:

Lekarski troškovi	D	106.100.—
2% nagrada upravnom lekaru	„	34.448.07
Materijal za fizikalnu terapiju	„	122.466 22
Centralno grejanje i topla voda	„	515.503.76
Osvetlenje i plin	„	90.432.14
Troškovi za poslugu kup. gostiju	„	173.153.98
Tiskanice i kupališne karte	„	11.890.50
Troškovi za čišćenje prostorija	„	108.606.01
Troškovi pranja rublja	„	32.966.53
Oglasi, reklame i propaganda	„	34.310.—
Razni popravci	„	45.314.87
Upravni troškovi	„	113.400.—
Stanarina	„	316.800.—
Iznos . . .	D	1,705.392.08

Digitized by Google

Prenos . . .	D	1,705.392.08
Porezi, prirezi i osiguranje osoblja	„	52.271.94
Osigurateljna premija	„	37.515.—
Otpis od inventara	„	103.347.91
Kamata na obrtni kapital	„	31.943.40
Svega . .	D	1,930.470.33

Budžetom ovog kupališta za god. 1932. predviđen je rashod u iznosu od D 2,003.850.—, a prihod od D 1,847.200.—, te poslovni manjak od D 156.650.—.

Prema gore izloženom rashod je dosegao D 1,930.470.33, a prihod D 1,645.468.50, te je prema tome nastala razlika u poslovanju od D 285.001.83 koju ima da pokrije Središnji ured za osiguranje radnika.

5. »Sanatorij Kralja Aleksandra I.« u Vrnjačkoj Banji.

Ovaj je sanatorij pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu.

Prihodi i rashodi ovog sanatorija su bili u god. 1932. sledeći:

Prihod:

Opskrbne pristojbe	D	626.550.—
Svega . .	D	626.550.—

Rashod:

Prehrana pacijenata . . .	D	268.424.—		
Prehrana osoblja	„	22.342.—	D	290.766.—
Lekarski troškovi			„	24.222.20
Putni troškovi i prevozi pacijenata			„	241.94
Banjske takse			„	43.463.96
Administrativni troškovi			„	84.257.15
Stanarina (kirija)			„	91.110.—
Otpis od inventara			„	10.223.67
Uzdržavanje parka i zgrade			„	3.414.—
Ukupni rashod . .			D	547.698.92
Poslovni višak . .			„	78.851.08
Svega . .			D	626.550.—

U ovom sanatoriju su imali u god. 1932. lečeni članovi 8.407 opskrbnih dana. Hranu uzima sanatorij od zakupnika kuhinje uz ugovorenu cenu.

Ako se razdele troškovi prehrane pacijenata t. j. D 268.424.— sa brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 8.407, dobije se D 31.93 kao dnevni trošak prehrane po pacijentu (u god. 1930. D 39.67, a u god. 1931. D 30.18).

Ako se razdele sveukupni troškovi uzdržavanja t. j. D 547.693.92 sa brojem opskrbnih dana pacijenata, t. j. sa 8.407, dobije se D 65.15 kao sveukupni dnevni režijski trošak po pacijentu (u god. 1930 D 187.29, a u god. 1931 D 64.23).

Stanarina je iznosila u god. 1932. prosečno dnevno po pacijentu D 10.84.

Prosečno dnevno stanje pacijenata bilo je 22.97.

Dnevna opskrbna pristojba po pacijentu bila je D 75.—

Polučeni poslovni višak od D 78.851.08 prenosi se u rezervni fond pri Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu, te će iznositi sa ranijim viščima D 167.168.37.

6. Sanatorij »Stražilovo« u Banji Koviljači.

Ovaj je sanatorij pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu.

Prihodi i rashodi ovog sanatorija su bili u 1932. god. sledeći:

Digitized by Google

Prihod:

Opskrbne pristojbe	D	581.019.50
Svega . . .	D	581.019.50

Rashod:

Prehrana pacijenata	D 216.748.50		
Prehrana osoblja	„ 30.563.50	D	247.312.—
Lekarski troškovi		„	58.450.—
Apotekarski troškovi		„	2.424.63
Putni troškovi i prevozi pacijenata . . .		„	4.721.—
Banjske takse		„	52.686.50
Novine i časopisi		„	852.50
Administrativni troškovi		„	70.517.75
Stanarina (kirija).		„	86.530.—
Ogrev i osvetlenje		„	24.021.50
Otpis od inventara		„	16.597.57
Uzdržavanje parka i zgrada		„	3.700.—
Ukupni rashod . . .		D	567.813.45
Poslovni višak		„	13.206.05
Svega . . .		D	581.019.50

U ovom sanatoriju su imali u god. 1932. lečeni članovi 7578 opskrbnih dana. Hranu uzima sanatorij uz ugovorenu cenu od privatnika.

Ako se razdele troškovi prehrane pacijenata t. j. D 216.748.50 sa brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 7578 dobije se D 28.60 kao dnevni trošak prehrane po pacijentu (u god. 1929. D 38.36, u god. 1930. D 40 52, a u god. 1931. D 31.21).

Ako se razdele sveukupni troškovi uzdržavanja t. j. D 567.813.45 sa brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 7578, dobije se D 74.92 kao sveukupni dnevni režijski trošak po pacijentu (u god. 1929. D 70.92, u god. 1930. D 73.89, a u god. 1931. D 72.13).

Prosečno dnevno stanje pacijenata bilo je 20.70.

Stanarina je iznosila u god. 1932. prosečno dnevno po pacijentu D 11.42 (u god. 1929. D 8.11, u god. 1930. D 7.42, a u god. 1931. D 7.65).

Dnevna opskrbna pristojba po pacijentu bila je D 75.—.

Polučeni poslovni višak od D 13.206.05 pripaja se dosadašnjim viščima, te će sa ovima iznositi D 101.108.77.

7. Oporavilište »Kasindo« u Kobiljdolu kraj Sarajeva.

Ovo oporavilište stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu.

Prihodi i rashodi ovog oporavilišta su bili u god. 1932. sledeći:

Prihod:

Opskrbne pristojbe	D	2,797.340.—
Razno	„	72.80
Ukupni prihod . . .	D	2,797.412.80
Poslovni manjak	„	342.827.86
Svega . . .	D	3,140 240.66

Rashod:

Opskrba pacijenata	D	819.483.70
Lekarski troškovi	„	145.421.40
Iznos . . .	D	964.905.10

Digitized by Google

Prenos . . .	D	964.905.10
Apotekarski troškovi	„	33.761.77
Troškovi nege pacijenata	„	349.739.38
Troškovi uprave	„	287.030.85
Stanarina	„	701.465.—
Ogrev i rasveta	„	280.797.61
Uzdržavanje i otpis inventara	„	191.952.35
Uzdržavanje parka, staza i puteva	„	85.419.15
Troškovi konjskog pogona	„	5.790.15
Troškovi gajenja blaga	„	30.047.35
Troškovi gajenja svinja	„	26.290.60
Troškovi gajenja živine	„	788.60
Kamata na obrtni kapital	„	145.067.20
Razno	„	37.185.55
Svega . . .	D	3,140.240.66

U god. 1932. imali su u ovom oporavilištu lečeni i opskrbljivani pacijenti 39.988 opskrbnih dana.

Opskrba (prehrana) pacijenata iznosila je D 819.483.70 t. j. D 20.49 po osobi dnevno. Ako se napred navedeni sveukupni rashod od D 3,140.260.66 podeli sa opskrbnim danima pacijenata t. j. sa 39.988 dobije se D 78.53 kao prosečni dnevni režijski trošak po pacijentu (u god. 1929. D 76.—, u god. 1930. D 70.44, a u god. 1931. D 73.70). Prosečno stanje pacijenata je bilo dnevno 109.25 (u god. 1930. je bilo dnevno 162, a u 1931. god. 148). Prosečna stanarina po pacijentu bila je D 17.54 (u god. 1930 D 11.—, a u god. 1931. D 11.61), dnevno, a prosečni kamatni rashod po pacijentu je bio D 3.63 (u god. 1930. D 4.36, a u god. 1931. D 1.12) dnevno. Stanarina i kamatni rashod čine ukupno D 21.17 (u god. 1930. D 15.36, a u god. 1931 D 12.73) dnevno.

Opskrbna pristojba u ovom oporavilištu iznosila je u god. 1932. D 70.— dnevno po pacijentu.

8. Oporavilište »Zagreb« na otoku Krku.

Ovo oporavilište stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu i bilo je otvoreno od 1. I.—30. IX. 1932. god.

Prihodi i rashodi ovog oporavilišta su bili u god. 1932. sledeći:

Prihod:

Opskrbne pristojbe	D	577.330.43
Ukupno . . .	D	577.330.43

Rashod:

Troškovi prehrane pacijenata	D	150.476.74
Troškovi prehrane službenog osoblja	„	35.010.08
Lekarski troškovi	„	14.555.—
Apotekarski troškovi	„	2.030.62
Administrativni troškovi	„	73.803.78
Stanarina (kirija)	„	138.338.—
Ogrev i osvetlenje	„	14.933.44
Novine, časopisi i pristojba za radio	„	1.576.50
Troškovi pranja rublja, čišćenja prostorija i ostali razni troškovi .	„	6.554.75
Otpis od inventara	„	39.888.15
Kamati na obrtni kapital	„	9.000.—
Ukupni rashod . . .	D	486.167.06
Poslovni višak	„	91.163.37
Svega . . .	D	577.330.43

Digitized by Google

Godine 1932. lečeno je u ovom oporavilištu 272 člana Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu sa 6.423 opskrbna dana, 73 člana drugih Okružnih ureda za osiguranje radnika sa 1.823 opskrbna dana i prolaznih privatnih 42 pacijenata sa 212 opskrbnih dana ili ukupno 8.458 opskrbnih dana.

Ako se ukupni troškovi uzdržavanja ovog oporavilišta t. j. D 486.167.06 podele sa brojem opskrbnih dana t. j. sa 8.458 dobijemo D 57.48 kao ukupni trošak uzdržavanja po pacijentu dnevno (u god. 1931. D 76.19).

Ako se ukupni prihod t. j. D 577.330.43 podeli sa ukupnim brojem opskrbnih dana t. j. sa 8.458 onda se dobije D 68.26 kao dnevni prihod po članu.

Prosečno stanje pacijenata bilo je 30.87.

Stanarina je iznosila u god. 1932. prosečno dnevno po pacijentu D 16.36.

Dnevna opskrbna pristojba članova bila je u sezoni D 70.— van sezone D 65.—, a privatnih pacijenata u sezoni D 75.— a van sezone D 70.—.

Polučeni poslovni višak u iznosu od D 91.163.37 prenosi se u Fond oporavilišta »Zagreb« na Krku, koji će se voditi kod Ouzora u Zagrebu.

9. Oporavilište »Jadran« na otoku Rabu.

Ovo oporavilište stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani.

Prihodi i rashodi ovog oporavilišta su bili u godini 1932. sledeći:

Prihod:

Opskrbne pristojbe	D	333.637.50
Svega	D	333.637.50

Rashod:

Prehrana pacijenata	D	114.250.45
Prehrana osoblja	„	26.310.—
Prinadležnosti osoblja	„	49.150.50
Putni troškovi osoblja	„	4.416.—
Porezi i prinosi za osiguranje	„	6.482.95
Stanarina (kirija)	„	30.980.—
Ogrev, osvetlenje i voda	„	16.156.45
Pisarničke potrepštine	„	5.147.76
Apotekarski troškovi	„	1.373.30
Pranje rublja, čišćenje prostorija, uzdržavanje inventara i ostalo	„	19.259.35
Ukupni rashod	D	273.526.76
Poslovni višak	„	60.110.74
Svega	D	333.637.50

U godini 1932. lečeno je u ovom oporavilištu 100 članova Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani sa 3000 opskrbnih dana, 56 članova drugih Okružnih ureda za osiguranje radnika sa 1.585 opskrbnih dana, 39 privatnih pacijenata sa 952 opskrbna dana. Prema ovome lečeno je 195 pacijenata sa 5.537 opskrbnih dana.

Osoblje oporavilišta imalo je 1754 opskrbnih dana, pa je prema tome bilo opskrbnih dana pacijenata i osoblja ukupno 7.291. Ako se troškovi prehrane pacijenata u iznosu od D 114.250.45 podele sa brojem opskrbnih dana pacijenata, t. j. sa 5.537 dobije se D 20.63 (u god. 1929. D 24.82, u god. 1930. D 27.66, u god. 1931. D 30.58), kao trošak prehrane po jednom pacijentu dnevno. Ako se podele sveukupni dnevni troškovi uzdržavanja ovog oporavilišta u iznosu od D 273.526.76 sa ukupnim brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 5.537 dobije se iznos od D 49.40 (u god. 1929. D 51.38, u god. 1930. D 56.06, u god. 1931. D 78.65), kao ukupni trošak uzdržavanja jednog pacijenta dnevno. Prosečno dnevno stanje pacijenata je bilo 15.13. Prosečna stanarina iznosila je D 5.60 dnevno po pacijentu. Dnevna opskrbna pristojba iznosila

Digitized by Google

je D 65.— po pacijentu članu O. u. z. o. r., dok je za privatne pacijente bila u sezoni D 75.—, a izvan sezone D 65.— odnosno D 60.—.

Polučeni poslovni višak u iznosu od D 60.110.74 prenet je u rezervni fond ovog oporavilišta. Rezervni fond ovog oporavilišta sa navedenim pripisom iznosi D 370.239.27.

10. Oporavilište Palić kraj Subotice.

Ovo oporavilište stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici.

Opskrbna pristojba u ovom oporavilištu bila je utvrđena u god. 1932. sa D 50.— dnevno po pacijentu.

Sezona lečenja traje obično od 1. maja do 30. septembra svake godine.

Prihodi ovog oporavilišta su bili za poslovnu god. 1932. sledeći:

Opskrbne pristojbe	D	206.750.—
Razni prihodi	„	577.—
Ukupno	D	207.327.—

Troškovi uzdržavanja ovog oporavilišta su bili za poslovnu 1932. godinu sledeći.

Troškovi prehrane pacijenata	D	50.717.45
Troškovi prehrane službenog osoblja	„	12.503.13
Lekarski troškovi	„	7.500.—
Apotekarski troškovi	„	8.875.48
Troškovi administracije	„	43.203.88
Stanarina (kirija)	„	37.992.—
Ogrev i osvetlenje	„	5.221.25
Otpis od inventara	„	10.179.05
Ukupni rashod	D	176.192.24
Poslovni višak	„	31.134.76
Svega	D	207.327.—

Polučeni poslovni višak od D 31.134.76 prenaša se u rezervni fond ovog oporavilišta. Sa viškom iz poslovne godine 1932. iznosiće rezervni fond ovog oporavilišta D 783.960.63.

Ovo oporavilište je imalo za vreme sezone 1932. god. svega 4.136 opskrbnih dana.

Troškovi uzdržavanja su iznosili za sezonu 1932. god. D 176.192.24.

Ako ove troškove uzdržavanja t. j. D 176.192.24 podelimo sa brojem opskrbnih dana t. j. sa 4.136 dobijemo D 42.60 kao ukupni trošak uzdržavanja po pacijentu dnevno, od kojeg troška otpada na jednog pacijenta dnevno sledeće:

Trošak prehrane pacijenta	D	12.27
Trošak prehrane službenog osoblja	„	3.02
Trošak lekara	„	1.80
Apotekarski trošak	„	2.15
Trošak ogreva i osvetlenja	„	1.26
Trošak administracije	„	10.45
Trošak stanarine (kirije)	„	9.19
Otpis od inventara	„	2.46
Ukupno	D	42 60

kao napred navedeno.

Ako se ukupni prihod od D 207.327.— podeli sa brojem opskrbnih dana t. j. sa 4.136 onda se dobije D 50.14 kao dnevni prihod po članu, odbivši od tog dnevnog prihoda po članu dnevni trošak od D 42.60 ostaje D 7.54 kao čisti višak po članu dnevno.

Digitized by Google

B. Vlastite bolnice.

1. Radnička bolnica u Drvaru.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci.

Ova bolnica ima 42 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznose u god. 1932.:

Prehrana pacijenata	D	119.642.20
Prinadležnosti lekara	„	20.647.75
Apotekarski troškovi	„	1.242.64
Prinadležnosti bolničkog osoblja	„	34.480.—
Porezi, prirezi i osiguranje osoblja	„	4.895.65
Ogrev i osvetlenje	„	5.992.57
Stanarina	„	11.250.—
Razni rashodi	„	16 087.40
	D	214.238.21
Manje trošak lečenja ozleđenika na teret grane osiguranja za slučaj nesreće, 19 članova sa 331 opskrbni dan	„	8 079.71
Neto trošak	D	206.158.50

U bolnici lečilo se 716 članova sa 8.779 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan iznose troškovi uzdržavanja D 24.40, a troškovi prehrane D 13.63 po opskrbnom danu. Na jednog bolesnika dolazi 12.26 opskrbnih dana. Poprečno je bilo dnevno u bolnici 24.05 bolesnika.

2. Radnička bolnica u Jajcu.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci.

Ova bolnica ima 7 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznose u god. 1932.:

Prehrana pacijenata	D	7.123.—
Apotekarski troškovi	„	1.026.56
Prinadležnosti bolničkog osoblja	„	13.030.—
Porezi, prirezi i osiguranje osoblja	„	331.—
Razni rashodi	„	732.50
	D	22.243.06
Manje trošak lečenja ozleđenika na teret grane osiguranja za slučaj nesreće, 1 član sa 28 opskrbnih dana	„	674 80
Neto trošak	D	21 568.26

U bolnici se lečio 91 član sa 923 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan iznose troškovi uzdržavanja D 24.10, a troškovi prehrane D 7.72 po opskrbnom danu. Na jednog bolesnika dolazi 10.14 opskrbnih dana. Prosečno je bilo u bolnici 2.53 bolesnika.

3. Radnička bolnica u Gor. Podgradcima.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci.

Ova bolnica ima 10 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznose u god. 1932.:

Prehrana pacijenata	D	29 710.70
Apotekarski troškovi	„	1 735.14
Iznos	D	31.445.84

Digitized by Google

Prenos . . .	D	31.445.84
Prinadležnosti lekara	„	13.200.95
Prinadležnosti bolničkog osoblja	„	12.250.—
Porezi, prirezi i osiguranje osoblja	„	507.96
Razni rashodi	„	3.715.25
	D	61.120.—
Manje trošak lečenja ozleđenika na teret grane osiguranja za slučaj nesreće, 3 člana sa 104 opskrbnih dana	„	3.615.04
Neto trošak . . .	D	57.504.96

U bolnici se lečilo 142 člana sa 1.758 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan iznose troškovi uzdržavanja D 34.76, a troškovi prehrane D 16.90 po opskrbnom danu. Na jednog bolesnika dolazi 12.38 opskrbnih dana. Prosečno je bilo dnevno u bolnici 5.26 bolesnika.

4. Radnička bolnica u Srnetici.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjaluci. Ova bolnica ima 30 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznose u god. 1932.:

Prehrana pacijenata	D	17.615.05
Prinadležnosti lekara	„	2.147.30
Prinadležnosti bolničkog osoblja	„	7.300.—
Porezi, prirezi i osiguranje osoblja	„	1.240.30
Ogrev i osvetlenje	„	2.182.40
Razni rashodi	„	432.—
	D	30.917.05
Manje trošak lečenja ozleđenika na teret grane osiguranja za slučaj nesreće, 2 člana sa 16 opskrbnih dana	„	574.40
Neto trošak . . .	D	30.342.65

U bolnici se lečilo 72 člana sa 861 opskrbni dan. Za jedan opskrbni dan iznose troškovi uzdržavanja D 35.99, a troškovi prehrane D 20.46 po opskrbnom danu. Na jednog bolesnika dolazi 11.95 opskrbnih dana. Poprečno je bilo dnevno u bolnici 2.36 bolesnika.

Sveukupni troškovi prehrane za ove četiri bolnice banjalučkog okružnog ureda iznose D 174.090.95, a za jednog bolesnika prosečno dnevno D 14.13. Sveukupni lični rashodi t. j. prinadležnosti lekara, prinadležnosti bolničara, odorni paušal bolničara, porezi i osiguranje te penzioni prinosi iznose D 110.030.91, a za jednog bolesnika prosečno dnevno D 8.93. Ostali troškovi iznose D 44.396.46, a za jednog bolesnika prosečno dnevno D 3.60. U ove četiri bolnice lečen je 1.021 bolesnik. Na jednog bolesnika otpada prosečno 12.08 opskrbnih dana. Prosečno dnevno stanje u svim bolnicama bilo je 33.75 bolesnika.

Ove bolnice ne priređuju same hranu, već uzimaju gotova jela iz tvorničkih kantina uz ugovorene cene, pa prema tome bolničko osoblje nema hrane u naravi.

Zgrade, u koje su smeštene ove bolnice, vlasništvo su šumskih preduzeća. Stanarinu plaća Okružni ured za osiguranje radnika u Banjaluci samo za zgradu u Drvaru, dok za ostale ne plaća.

Od sveukupnih troškova uzdržavanja ovih četiri bolnica t. j. od D 328.865.98 preknjiženo je na teret grane osiguranja za slučaj nesreće D 12.943.95 za lečenje članova ozleđenih, a ostatak od D 315.574.37 tereti granu osiguranja za slučaj bolesti.

5. Radnička bolnica u Gostilju.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu, a otvorena je u mesecu maju 1932. god. Ova bolnica ima 4 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice od njenog otvorenja do konca poslovne 1932. god. bili su sledeći;

Digitized by Google

Prinadležnosti bolničkog osoblja	D	6.886.70
Troškovi prehrane pacijenata	„	6.824.—
Troškovi pranja rublja	„	53.—
Razni rashodi	„	187 20
Svega	D	13.950.90

U ovoj su bolnici imali od njenog otvorenja do 31. decembra 1932. god. lečeni članovi 428 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan troškovi iznose D 32.60, od kojih na troškove prehrane otpada D 15.94.

Prosečno je bilo u bolnici 1.75 bolesnika za vreme od 1. maja do 31. decembra 1932. god.

6. Kućna radnička bolnica u Sarajevu.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu, a ima 12 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznose u godini 1932.:

Troškovi prehrane pacijenata	D	60.988.—
Prinadležnosti bolničkog osoblja	„	33.590.52
Troškovi ogreva i osvetlenja	„	2.726.—
Troškovi pranja rublja	„	3.507.50
Razni rashodi	„	4.872.50
Svega	D	105 684.52

U ovoj su bolnici imali u god. 1932. lečeni članovi 3.269 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan troškovi iznose D 32.33 od kojih na troškove prehrane otpada D 18.66. Prosečno je bilo u bolnici 8.93 bolesnika.

7. Radnička bolnica u Sjetlini.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu, a ima 15 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice od 1. januara do 30. septembra 1932. iznose:

Troškovi prehrane pacijenata	D	48.230.—
Prinadležnosti bolničkog osoblja	„	35.923.09
Stanarina (kirija)	„	20.467.30
Troškovi ogreva i osvetlenja	„	1.284.—
Troškovi pranja rublja	„	1.562.50
Troškovi uzdržavanja prostorija	„	345.—
Razni rashodi	„	144.40
Svega	D	107.956.29

U ovoj su bolnici imali od 1. januara do 30. septembra 1932. god. lečeni članovi 2.569 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan troškovi iznose D 42.02, od kojih na troškove prehrane otpada D 18.77. Prosečno je bilo u bolnici 9.38 bolesnika za vreme od 1. januara do 30. septembra 1932. god. t. j. do dana zatvorenja ove bolnice.

8. Radnička bolnica u Turbetu.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu, a otvorena je meseca juna 1932. god. Ova bolnica ima 6 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice od njenog otvorenja do konca poslovne 1932. god. bili su sledeći:

Troškovi prehrane pacijenata	D	3.235.—
Prinadležnosti bolničkog osoblja	„	3.233.63
Troškovi pranja rublja	„	228.75
Razni rashod	„	127.40
Svega	D	6.824.78

Digitized by Google

U ovoj su bolnici imali od njenog otvorenja 31. decembra 1932. god. lečeni članovi 234 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan troškovi iznose D 29.17, od kojih otpada na troškove prehrane D 13.82.

Prosečno je bilo u bolnici 1.09 bolesnika za vreme od 1. juna do 31. decembra 1932. god.

Sveukupni troškovi uzdržavanja navedenih pet bolnica, koje su pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu, bili su D 291.703.32, dok je broj opskrbnih dana bio 8.051. Za jedan opskrbni dan iznose prosečni ukupni troškovi uzdržavanja po bolesniku D 36.23. Sveukupni troškovi prehrane za ovih pet bolnica iznose D 144.205.40, a za jednog bolesnika prosečno dnevno D 17.91. Sveukupni lični rashodi t. j. prinadležnosti lekara, bolničara, porezi, prirezi, osiguranje i penzioni prinosi iznose D 108.732.07, a za jednog bolesnika prosečno dnevno D 13.50. Ostali troškovi iznose D 38.765.85, a za jednog bolesnika prosečno dnevno D 4.82.

Bolnica u Sjetlini koja je bila pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu zatvorena je sa 1. septembrom 1932. god., jer je u tom kraju usled krize šumske industrije broj članova toliko opao, da je bolnica postala suvišna. Naprotiv se ukazala potreba za otvorenje bolnice u Gostilju i Turbetu, te je prva otvorena u mesecu maju, a druga u mesecu junu 1932. god.

9. Radnička bolnica u Zenici.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu, a ima 14 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice u god. 1932. iznose:

Troškovi prehrane pacijenata	D	24.928.40
Prinadležnosti bolničkog osoblja	„	29.098.13
Troškovi pranja rublja	„	2.451.—
Razni rashodi	„	809.30
Svega	D	57.286.83

U ovoj su bolnici imali u god. 1932. lečeni članovi 1551 opskrbni dan. Za jedan opskrbni dan troškovi iznose D 36.94 od kojih na troškove prehrane otpada D 16.07.

Prosečno je bilo u bolnici 4.24 bolesnika.

10. Radnička bolnica u Teslići.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda u Tuzli i ima 23 kreveta.

Prihodi i rashodi ove bolnice su bili u god. 1932. sledeći:

Prihod:

Opskrbne pristojbe	D	163.541.16
Svega	D	168.541.16

Rashod:

Prehrana pacijenata	D	53.237.03
Apotekarski troškovi	„	9.621.03
Prinadležnosti bolničkog osoblja	„	68.719.—
Odorni paušal službenika	„	3.600.—
Porezi, prirezi i osiguranje osoblja	„	9.779.40
Ogrev i osvetlenje	„	11.595.10
Razni rashod	„	7.661.18
Svega	D	164.212.74
Poslovni višak	„	4.328.42
Svega	D	168.541.16

Digitized by Google

Ovaj višak od D 4.328.42 prenet je u knjige Okružnog ureda Tuzla i iskazan kao prihod od vlastitih bolnica.

U ovoj bolnici lečeno je 269 bolesnika sa ukupnih 3.370 opskrbnih dana.

Ako se troškovi uzdržavanja t. j. D 164.212.74 podele sa brojem opskrbnih dana t. j. sa 3.370 dobijemo D 48.73 kao ukupni trošak uzdržavanja po bolesniku dnevno.

Ako se ukupni prihod od D 168.541.16 podeli sa brojem opskrbnih dana t. j. sa 3.370 onda se dobije D 50.01 kao dnevni prihod po opskrbnom danu.

Okružni ured za osiguranje radnika u Tuzli odredio je za ovu bolnicu stalnu opskrbnu pristojbu od D 50.— po danu, pa stoga i vidimo, da ova bolnica kraj troškova uzdržavanja iskazuje i prihod na opskrbnim pristojbama.

11. Radnička bolnica u Zavidoviću.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Tuzli. Prihodi i rashodi ove bolnice su bili u god. 1932. sledeći:

Prihod:

Opskrbne pristojbe	D	366.115.26
Svega	D	366.115.26

Rashod:

Prehrana pacijenata	D	76.212.66
Apotekarski troškovi	„	11.842.18
Prinadležnosti bolničkog osoblja	„	137.839.28
Porezi, prirezi i osiguranje osoblja	„	13.136.—
Stanarina (kirija)	„	30.000.—
Ogrev i osvetlenje	„	9.289.50
Pribor za pranje i čišćenje	„	4.619.20
Razni rashodi	„	9.281.55
Svega	D	292.220.37
Poslovni višak	„	73.894.89
Svega	D	366.115.26

Ovaj višak od D 73.894.89 prenet je u knjige Okružnog ureda u Tuzli i iskazan je kao prihod od vlastitih bolnica.

U ovoj bolnici lečeno je 645 bolesnika sa ukupnih 8.436 opskrbnih dana.

Ako se troškovi uzdržavanja t. j. D 292.220.37 podele sa brojem opskrbnih dana t. j. sa 8.436 dobijemo D 34.64 kao ukupni trošak uzdržavanja po bolesniku dnevno.

Ako se ukupni prihod od D 366.115.26 podeli sa brojem opskrbnih dana t. j. 8.436 onda se dobije D 43.40 kao dnevni prihod po opskrbnom danu.

Opskrbna pristojba za ovu bolnicu ustanovljena je sa D 40.— po danu.

VI. Podaci o propisu, uplati i zaostatku na prinosima.

Ti su podaci otštampani u 7 prilogu ovog izveštaja detaljno po mesnim organima, stoga ćemo ovde o tome navesti samo sledeće najglavnije sumarne podatke:

U godini 1932. iznosio je propis svih vrsti prinosa i prireza po odbitku otpisa D 349,758.460.31, a zaostatak na neubranim prinosima i prirezima iznosio je 31. decembra 1932. D 175,529.521.16 ili 50.19% od ukupnog propisa u god. 1932. Koncem god. 1931. iznosio je zaostatak na prinosima D 173,878.082.83 ili 43.65% od ukupnog propisa prinosa u god. 1931. Prema tome iznosio je zaostatak koncem god. 1932. više za D 2,651.438.33 nego li koncem god. 1931. Propis prinosa u god. 1932. bio je manji za D 48,628.866.03 od onoga u god. 1931., u kojoj godini je iznosio po odbitku otpisa D 398,287.326.34.

Digitized by Google

Kako smo već u prošlogodišnjim izveštajima napomenuli, može se zaostatak na prinosima, koji ne nadmašuje 25% od ukupnog propisa u tekućoj godini, smatrati minimalnim, dok se zaostatak na prinosima, koji ne nadmašuje ⅓ ili 33⅓% od propisanog prinosa u tekućoj godini, još uvek može smatrati normalnim.

Ispod navedenog minimalnog normalnog 25% zaostatka na prinosima je postotak zaostatka kod sledećih mesnih organa:

Privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu i Bolesničke blagajne Trgovačkog, bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani.

Ispod navedenog maksimalnog normalnog zaostatka od 33⅓% na prinosima je postotak zaostatka kod sledećih mesnih organa:

Karlovac, Ljubljana, Sombor, Sušak, Vel. Bečkerek i Zagreb.

Maksimalnu granicu navedenog normalnog zaostatka od 33⅓% prekoračili su sledeći mesni organi:

Banja-Luka, Beograd, Dubrovnik, Niš, Novi-Sad, Osek, Sarajevo, Skoplje, Split, Subotica, Tuzla i Bolesnička blagajna Beogradske trgovačke omladine u Beogradu.

Prema tome je 31. decembra 1932. kod dva mesna organa procenat zaostatka na prinosima bio ispod minimalne granice t. j. ispod 25%, kod šest mesnih organa ispod maksimalne granice normalnog zaostatka t. j. preko 25%, ali ispod 33⅓%, dok je kod dvanaest mesnih organa zaostatak na prinosima premašio maksimalnu granicu normale, t. j. bio je preko 33⅓% od propisanog prinosa u 1932. god.

Maksimalna granica normalnog zaostatka od toga propisa i prireza t. j. 33⅓% iznosi D 116,586.036.85.

Prema tome je faktični zaostatak na prinosima 31. decembra 1932. bio veći za D 58,943.484.31 od maksimalne granice normalnog zaostatka.

Dug državnih nadleštava na prinosima dosegao je do konca 1932. god. iznos od oko D 20,000.000.—.

Otpisani prinosi radi pogrešnog propisa, dubioznosti ili neuterivosti iznosili su 1932. god.

Prinosi za slučaj bolesti	D	9,231.492.18
Prinosi za slučaj nesreće	„	3.191.251.41
Prinosi za iznemoglost, starost i smrt	„	149.916.58
Prirezi za Središnju upravu za posredovanje rada	„	404.175.13
Prirezi za Radničke komore	„	352.003.10
Ukupno	D	13,328.838.40

Prema tome iznosio je u god. 1932. propis prinosa i prireza bruto D 363,087.298.71 od kojega propisa otpisani prinosi i prirezi u iznosu od D 13,328.838.40 iznose 3.67%. Detaljni podaci o otpisanim prinosima i prirezima po pojedinim mesnim organima u god. 1932. otštampani su u ovom broju »Radničke zaštite«.

Prosečni godišnji propis prinosa po članu iznosio je u 1932. godini:

Prinos za slučaj bolesti	D	488.43
Prinos za slučaj nesreće	„	100.85
Ukupno	D	589.28

VII. Imovina Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Imovina Središnjeg ureda za osiguranje radnika sastojala se 31. decembra 1932. iz sledećih fondova:

1. U grani osiguranja za slučaj bolesti:

Fond ¾ viška mesnih organa (§ 140. ZOR.)	D	24,348.470.27
Fond ¼ viška Središnjeg ureda (§ 234. Statuta)	„	698.083.02
Fond po §-u 200. ZOR.	„	796.865.—
Iznos	D	25,843.418.29

Digitized by Google

	Prenos . . .	D	25,843.418.29
Fond oporavilišta »Jadran« na otoku Rabu		„	370.239.27
Fond sanatorija »Kralja Aleksandra I.« Vrnjačka banja		„	88.317.29
Fond sanatorija »Stražilovo« Banja Koviljača		„	87.902.72
Fond oporavilišta »Palić« kraj Subotice		„	752.825.87
Fond za antituberkuloznu propagandu		„	50.000.—
	Ukupno . . .	D	27,192.703.44
Odbivši nepokriveni deficit iz 1931.		„	6,194.825.26
	Svega . . .	D	20,997.878.18

2. U grani osiguranja za slučaj nesreće:

Fond glavničnog pokrića renta		D	321,767.652.—
Fond likvidacione imovine (§ 202. ZOR.)		„	3,545.895.19
Fond inostranih renta (§ 203. ZOR.)		„	301.090.36
Fond globa (§ 200. ZOR.)		„	962.207.11
Fond certifikatista Južne železnice		„	12.418.52
Fond za soc. skrb rekonv. radnika		„	41.824.60
Fond »Radničke zaštite«		„	55.169.96
	Ukupno . .	D	326,686.257.74
Odbivši do 31. XII. 1932. nastali deficit u toj grani osiguranja u iznosu od		„	40,102.206.33
Ostaje kao neto imovina		D	286,584.051.41

3. U grani osiguranja za iznemoglost, starost i smrt:

Fond propisanih prinosa po izvršenim otpisima i bonifikacijama po §-u 235. Statuta za 1931. god.		D	23,225.841.26

4. Penzioni fond službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa:

Glavnično pokriće penzija i premijske rezerve		D	116,717.787.—
po odbitku salda deficita po stanju od 31. XII. 1932.		„	18,747.512.68
	Ostaje . .	D	97,970.274.32

Opetovanje:

1. Grana osiguranja za slučaj bolesti		D	20,997.878.18
2. Grana osiguranja za slučaj nesreće		„	286,584.051.41
3. Grana osiguranja za iznemoglost, starost i smrt		„	23,225.841.26
4. Penzioni fond Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa		„	97,970.274.32
Ukupno imovinsko stanje		D	428,778.045.17

Ova je imovina u pravilu imala 31. decembra 1932. Središnjem uredu stajati na raspolaganju.

Faktično je imovina Središnjeg ureda za osiguranje radnika 31. decembra 1932. iznosila kod:

1. Suzora		D	235,454.864.43
2. Mesnih organa		„	35,766.452.68
	Svega . . .	D	271,221.317.11

Ostatak imovine od D 157,556.728.06 sadržan je u saldu svih dužnika (ubrojivši ovamo i dug poslodavaca za neplaćene prinose) po odbitku potraživanja svih verovnika.

Digitized by Google

VIII. Predlozi uprave:

Na osnovu zaključnih računa o poslovanju Središnjeg ureda za osiguranje radnika u god. 1932. predlaže se ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika da temeljem ovlasti al. 1. § 260. Statuta Središnjeg ureda izvoli zaključiti prema sledećim predlozima:

I. Na osnovu tačke 10. alineje 1. § 126. ZOR odobravaju se zaključni računi Središnjeg ureda za osiguranje radnika za godinu 1932. i to:

1. Bilanca grane osiguranja za slučaj bolesti:

sa aktivom od	D	263,414.015.70
sa pasivom od	D	256,453.218.99
sa suficitom od	D	6,960.796.71

2. Bilanca grane osiguranja za slučaj nesreće:

sa aktivom od	D	483,350.969.89
sa pasivom od	D	486,003 686.37
sa deficitom od	D	2,652.716.48

3. Bilanca grane osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti:

sa aktivom od	D	23,225.841.26
sa pasivom od	D	19.772.194.22
sa ostatkom za fond ove grane od	D	3,453.647.04

4. Bilanca Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

sa aktivom od	D	117,113.964.46
sa pasivom od	D	116,717.787.—
sa suficitom od	D	396.177.46

II. Od poslovnog viška grane osiguranja za slučaj bolesti koji iznosi D 6,960.796.71 odobrava se na osnovu tač. 3. al. 1. §-a 126. ZOR i §-a 234. Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika iz godine 1923.:

a) Mesnim organima iznos od	D	3,915.448.15
b) Zakladi po §-u 26. ZOR	D	1,740.199.23
c) Zakladi ¼ viška Središnjeg ureda	D	1,305.149.33
Ukupno kao gore	D	6,960.796.71

Dotacijom zakladi po §-u 26. ZOR u iznosu od D 1,740.199.23 ima se delomično umanjiti nepokriveni poslovni manjak iz prošle godine ove grane osiguranja u iznosu od D 6,194.825.26.

U smislu zaključka Ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 22. februara 1926. pod člankom 5. tačka 7. ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika poziva sve mesne organe da čiste viške iz prijašnjih godina rezerviraju za pokriće dubioznih tražbina i otpise neuterivih prinosa grane osiguranja za slučaj bolesti sve dotle, dok te rezerve ne dosegnu bilancom iskazane zaostatke prinosa ove grane osiguranja. Stvaranje zaklada za pružanje većih potpora u smislu al. 2. § 140. Zakona o osiguranju radnika moći će se odobravati tek nakon što se prikupi određena rezerva za otpis prinosa.

III. Deficit u grani osiguranja za slučaj nesreće iz godine 1932. u iznosu od D 2,652.716.48 ima se zajedno s deficitom iz prijašnjih god. u iznosu od D 37,449.589.85 ili ukupno D 40,102.206.33 sa 1. januarom 1933. preneti na novi račun.

IV. Ostatak grane osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti iz god. 1932. u iznosu od D 3,453.647.04 ima se sa 1. januarom 1933. god. pripojiti fondu te grane osiguranja, koji će sa ovim povišenjem iznositi D 23,225.841.26.

Digitized by Google

V. Suficit Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika u iznosu od D 396.177.46 ima se odbiti od deficita iz prijašnjih godina, tako da će na računu Penzionog fonda ostati još nepokriveni deficit od D 18,747.512.68.

VI. Deficiti zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda za osiguranje radnika iz godine 1932. i to:

1.) Sanatorija Klenovnik u Klenovniku kraj Ivanca u iznosu od . .	D	660.970.41
2.) Zavoda za fizikalno lečenje »Terapija« u Zagrebu u iznosu od .	D	285.001.83
3.) Oporavilišta »Kasindo« kraj Sarajeva u iznosu od	D	342.827.86
Ukupno . . .	D	1,288.800.10

imaju se pokriti dotacijom iz zaklade ¼ viška. Ova zaklada iznosila je koncem 1932. god. D 698.083.02. Napred izloženom dotacijom iz poslovnog viška koncem 1932. godine povisila se ova zaklada na D 2,003.232.35, a nakon pokrića deficita pobrojanih zdravstvenih ustanova ostaće kao prenos na iduću poslovnu godinu iznos od D 714.432.25.

VII. U smislu zaključka i predloga Nadzornog odbora Središnjeg ureda za osiguranja radnika donesenog na sednici od 20. septembra 1932. imaju se uredske zgrade i nekretnine gledom na trajanje amortizacije razdeliti u tri grupe. Prema tako provedenoj klasifikaciji imale bi se ove nekretnine amortizirati: prva grupa u roku od 25 godina, druga grupa u roku od 45 godina, a treća grupa u roku od 80 godina.

U prvu grupu spadale bi uredske i stanbene zgrade u Zemunu (stara), Tuzli, Vršcu, Oseku I., Somboru, Varaždinu, Dubrovniku, Celju, Vinkovcima, Subotici, Ljubljani (stara), Sjetlini (bolnica) i Paliću.

U drugu grupu spadale bi uredske zgrade i nekretnine u: Oseku III., Vel. Bečkereku, Beogradu (Kralja Milutina ul.), Brodu n/S., Splitu, Banja Luci, Novom Sadu, Sušaku, Karlovcu, Sarajevu, Zagrebu (Preradovićeva ul 42.), Zagrebu (Preradovićeva ul. 44.), Zagrebu, (Jagodnjak), Laškom, Kasindolu, Rabu — Jadran, Koviljači »Stražilovo«, Krku — Zagreb, Vrnjcima i Brestovcu.

U treću grupu spadale bi uredske zgrade i nekretnine u: Ljubljani (nova), Mostaru, Kragujevcu, Somboru, Zagrebu, Beogradu, Zemunu (nova), Mariboru, Skoplju i Klenovniku.

Knjižna vrednost ovih nekretnina po stanju od 31. decembra 1932. iskazana je napred u ovom izveštaju (vidi str. 429).

Obzirom da grana osiguranja za slučaj nesreće imade ogroman nepokriveni deficit od D 40,102.206.33 ne može se zasada predložiti Ravnateljstvu da se usvoji zaključak i predlog Nadzornog odbora donesen na sednici od 20. septembra 1932. po kojem bi se vrednost stanbenih zgrada Središnjeg ureda imala iskazati prema čistom prihodu što ga ove zgrade iskazuju po odbitku državnih i samoupravnih poreza i prireza, te troškova amortizacije i uzdržavanja.

Iz istih razloga ne bi se zasada ni vrednost gradilišta u Zatonu mogla iskazati i bilancirati po prometnoj vrednosti.

VIII. Da se umoli g. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, da nadležnim putem izvoli ishoditi podmirenje duga državnih nadleštava na prinosima i prirezima, koji iznose više od 20,000.000.— dinara.

IX. Da se umoli g. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, da nadležnim putem izvoli ishoditi podmirenje bolničkih troškova i ostalih potpora, koje je Središnji ured za osiguranje radnika umesto države isplatio, a koji su troškovi do konca godine 1924. iznosili preko D 2,000.000.—.

X. Da se pozovu svi mesni organi da otpišu sve dubiozne i nenaplative prinose, koji su propisani u razdoblju od 1. jula 1922. god. do konca godine 1932. u koliko su postali dubiozni i nenaplativi.

Pri tome treba postupati na način koji je određen okružnicom Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 28. januara 1929. broj 3.232/1929. (»Radnička zaštita«, godište 1929. strana 154—155).

Naplata dubioznih prinosa ima se stalno držati u evidenciji, te svake godine najmanje jedanput pokušati da se isti naplate. Tek nakon propisno ustanovljene i tačno proverene nenaplativosti tih prinosa imaju se predložiti na konačni otpis.

Digitized by Google

XI. Da se upozore upravnici okružnih ureda, da su odgovorni materijalno i disciplinski za svaki otpisani prinos gde je do otpisa došlo usled neblagovremene naplate.

Usled toga stavlja im se u naročitu dužnost da naplatu prinosa redovito kontrolišu, da svaki na otpis predloženi dužni prinos provere da li je otpis opravdan ili ne i koji su razlozi doveli do otpisa, jer je bilo slučajeva da je otpis predlagan i onde, gde su materijalne prilike dužnika omogućavale da se prinos na vreme naplati.

XII. Da se pozovu mesni organi Središnjeg ureda, da štede na upravnim troškovima do krajnih granica mogućnosti, a pri davanju potpora osiguranim članovima u novcu i naravi, da postupaju tačno po postojećim propisima.

XIII. Da se pozovu svi upravnici mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika, da sve prinose, koje su prikupili za račun Središnjeg ureda za osiguranje radnika kao i prireze za Berze rada i Radničke komore redovno mesečno obračunavaju i doznačuju Središnjem uredu prema odredbama § 197. Statuta.

Nepovlasno trošenje prikupljenih prinosa za račun Središnjeg ureda kao i prireza za Berze rada i Radničke komore najstrože se zabranjuje pod disciplinskom odgovornošću ravnatelja mesnih organa (al. 5 § 197. Statuta).

Za slučaj da raspoloživa imovina mesnog organa nije dovoljna za redovno davanje potpora, ima Ravnateljstvo dotičnog mesnog organa na vreme u smislu stava 3. § 140. ZOR obrazloženim zaključkom zatražiti od Središnjeg ureda, da mu se dade potrebni novčani predujam.

XIV. Pretsedništvo Središnjeg ureda na predlog generalnog direktora pozvaće upravnike mesnih organa, koji nebi postupili po napred navedenim odredbama tač. X. do XIII. na disciplinsku odgovornost. Podjednо će, nađe li za potrebno, onom mesnom organu, koji dva meseca u jednoj godini ne postupi po odredbama tačke XIII. postaviti izaslanika Središnjeg ureda i to na trošak dotičnog mesnog organa prema odredbama § 197. Statuta.

U Zagrebu, 31. jula 1933.

Sava Korica, v. r.
načelnik knjigovodstva.

Milan Korać, v. r.
direktor.

Milan Glaser, v. r.
generalni direktor.

Digitized by Google

BILANCE

I

RAČUNI GUBITKA I DOBITKA

Digitized by Google

Bilanca Središnjeg ureda za osiguranje radnika — grana osi-

Imovina

		Dinara	p
Gotovina		2,606.048	45
Novčani zavodi		10,709.542	35
Vrednosni papiri		143.771	—
Inventar (pokretnine)		17,635.707	92
Zaliha neutrošenog materijala		2,684.233	54
Nekretnine		1,987.149	42
Dužnici		19,138.925	44
Poslodavci za propisane prinose i prireze:			
za bolest	131,690.950.32		
„ nesreću	27,124.749.42		
„ iznemoglost, starost i smrt	911.880.46		
„ **Središnju upravu** za posredovanje rada	9,315.016.73		
„ Radničke komore	6,486.924.23	175,529.521	16
Likvidaciona dugovina Hrvatske i Slavonije		844.392	18
Likvidaciona dugovina Vojvodine		460.367	68
Nepokriveni manjak iz 1931. god		6,194.825	26
Razlika na tečaju vrednosnih papira		57.419	—
Polozi		2,964.262	37
Dubiozni prinosi i prirezi		22,457.849	93
		263,414.015	70

Digitized by Google

guranja za slučaj bolesti na dan 31. decembra 1932. god.

Dugovina

		Dinara	p
Verovnici		23,942.399	99
Središnja uprava za posredovanje rada:			
za propisane prireze	9,315.016.73		
„ ubrane prireze	8,873.915.97	18,188.932	70
Radničke komore:			
za propisane prireze	6,486.924.23		
„ ubrane prireze	8,271.719.51	14,758.643	74
Grana osiguranja za slučaj nesreće:			
za propisane prinose	27,124.749.42		
„ ubrane prinose	76,150.068.64		
„ propisane prinose iznemoglosti, starosti i smrti	911.880.46		
„ ubrane prinose iznemoglosti, starosti i smrti	6,836.522.57		
„ ubrane globe po §-u 200 ZOR	92.781.08		
„ imovinu likvidiranih blagajna	3,290.379.—		
„ razno	2,427.453.98		
„ zajmove	12,014.736.03	128,848.571	18
Zaklada ¾ viška mesnih organa		24,348.470	27
Zaklada ¼ viška centrale		698.083	02
Fond po §-u 200 ZOR		796.865	—
Rezerva kupališta »Jadran« na Rabu	370.239.27		
Rezerva sanatorija »Kralja Aleksandra I.«, Vrnjačka banja	88.317.29		
Rezerva sanatorija» Stražilova«, Banja-Koviljača	87.902.72		
Rezerva oporavilišta »Palić« kraj Subotice	752.825.87	1,299.285	15
Fond za antituberkuloznu propagandu		50.000	—
Likvidaciona imovina Slovenije		2,807.295	23
Likvidaciona imovina Srbije		2,644.109	32
Likvidaciona imovina Bosne i Hercegovine		1,232.176	08
Likvidaciona imovina Dalmacije		1,793.126	63
Grana osiguranja za slučaj nesreće za obračune		8,242.485	56
Prelazni računi		1,380.662	91
Jamčevine		2,964.262	37
Dubiozni prinosi i prirezi		22,457.849	93
Poslovni višak		6,960.796	71
		263,414.015	70

Digitized by Google

Račun gubitka i dobitka Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Rashod

	%			Dinara	p	%
Hranarine				58,602.079	87	22·23
Potpore za porodilje osiguranih članova	1.72	D	4,565.878.60			
Potpore za porodilje porodičnih članova	0.04	„	110.535.90			
Potpore za otpremu deteta osiguranih članova	0.25	„	646.006.60			
Potpore za otpremu deteta porodičnih članova	1.16	„	3,048.049.90			
Potpore za dojilje	0.22	„	580.430.26			
Primaljske pristojbe osiguranih članova	0.24	„	639.709.85			
Primaljske pristojbe porodičnih članova	0.92	„	2,427.737.50	12,018.348	70	4·55
Troškovi bolničkog lečenja osiguranih članova	9.82	D	25,885.155.65			
Troškovi bolničkog lečenja porodičnih članova	2.98	„	7,878.952.58			
Troškovi uzdržavanja vlastitih bolnica	0.49	„	1,282.150.72	35,046.258	95	13·29
Troškovi uzdržavanja ambulatorija	3.61	D	9,515.109.04			
Troškovi bonifikacija po §-u 235. Statuta	0.72	„	1,902.259.11	7,612.849	93	2·89
Troškovi kupališta i sanatorija	6.04	D	15,917.678.92			
Troškovi uzdržavanja vlastitih kupališta i terapija	0.11	„	300.182.61			
Apotekarski troškovi za osigurane članove	7.97	D	21,015.091.50	16,217.861	53	6·15
Apotekarski troškovi za porodične članove	3.22	„	8,502.413.32	29,517.504	82	11·19
Zubna nega				4,654.640	59	1·77
Pogrebnine				2,860.566	18	1·09
Lekarski troškovi	12.51	D	32,969.411.16			
Bonifikacija po §-u 234. Statuta	0.95	„	2,494.276.77	30,475.134	39	11.56
Troškovi laičke kontrole bolesnika				1,893.564	31	0·72
Troškovi samouprave				821,064	83	0·31
Upravni troškovi	18.20	D	47,991.615.29			
Bonifikacija po §-u 235. Statuta	1.23	„	3,249.165.75	44,742.449	54	16·97
Otpis od inventara	0.84	D	2,205.866.67			
Bonifikacija po §-u 235. Statuta	0.17	„	440.996.42	1.764,870	25	0·67
Kamati				7,301.145	25	2·77
Otpisani prinosi				2,842.719	39	1·08
Gubitak na tečaju vrednosnih pap.ra				26.803	–	0·01
Poslovni manjak razrešenih Ouzora				283.109	74	0·11
Poslovni višak				6,960.796	71	2·64
				263,641.767	98	100·–

Digitized by Google

— grana osiguranja za slučaj bolesti na dan 31. decembra 1932. god.

Prihod

		Dinara	p	%
Prinosi za slučaj bolesti	Din 261,759.743.58			
Naknade (regresi)	„ 1,583.711.04			
Prihod vlastitih bolnica	„ 78.223.31			
Razni prihod	„ 220.090.05	263.641.767	98	
		263,641.767	98	

Digitized by Google

Bilanca Središnjeg ureda za osiguranje radnika — grana

Imovina

				Dinara	p
Gotovina			D 423.899.16		
Novčani zavodi			„ 32,974.910.80	33,398.809	96
Vrednosni papiri				11,637.772	16
Inventar:					
uredski			D 1,118.365.90		
stanice za naknadno lečenje ozleđenih			„ 85.762.50		
centralnog grejanja			„ 14.390.—	1,218.518	40
Nekretnine:					
uredske i stanbene			D 108,890.262.18		
lečilišta i kupališta			„ 51,093.820.—		
gradilišta			„ 2,809.666.25		
novogradnje Beograd			„ 22,677.275.38		
novogradnje Skoplje			„ 3,627.840.10		
novogradnje Avala			„ 100.900.—	189,199.763	91
Poslodavci za dužne prinose likvidiranih blagajna i zavoda u grani osiguranja za slučaj nesreće:					
pokrajine Hrvatske i Slavonije			D 21.019.72		
pokrajine Slovenije			„ 124.444.32	145.464	04
Dužnici:					
I. Mesni organi za:					
propisane prinose za slučaj nesreće	D 27,124.749.42				
propisane prinose iznemoglosti, starosti i smrti	„ 911.880.46	D 28,036.629.88			
ubrane prinose za slučaj nesreće	D 76,150.068.64				
ubrane prinose iznemoglosti starosti i smti	„ 6,836.522.57	„ 82,986.591.21			
ubrane globe po §-u 200 ZOR		„ 92.781.08			
razno (c. p. d.)		„ 2,427.453.98			
imovinu likvidiranih blagajna		„ 3,290.379.—			
zajmove		„ 12,014.736.03		128,848.571	18
prop sane prireze Središnje uprave za posredovanje rada		D 9,315.016.73			
ubrane prireze Središnje uprave za posredovanje rada		„ 8,794.208.51			
nedoznačene manip. troškove za nadzor odbora za posredovanje rada		„ 81.161.34		18,190,386	58
propisane prireze Radničkih komora		D 6,486.924.23			
ubrane prireze Radničkih komora		„ 8,270.034.99		14,756.959	22
II. Bratinske blagajne za propisane prireze Radničke komore u Ljubljani		D 44.345.61			
Bratinske blagajne za ubrane prireze Radničke komore u Ljubljani		„ 43.297.60		87.643	21
			Prenos	397,483.888	66

Digitized by Google

osiguranja za slučaj nesreće na dan 31. XII. 1932. god.

Dugovina

				Dinara	p
Verovnici:					
I. Sredšnja uprava za posredovanje rada za:					
a) propisane prireze		D	9,241.164.14		
b) ubrane prireze		„	8,091.610.52		
c) manipulativne troškove za nadzor nad imovinom		„	107.478.16	17,440.252	82
II. Radničke komore za:					
a) propisane prireze		D	6,531.269.84		
b) ubrane prireze		„	122.294.14		
c) fondove radi nabave nekretnina		„	2,812.602.55	9,466.166	53
III. Poslovni prijatelji:					
a) razrešeni zavodi		D	810.772.55		
b) Ministarstvo saobraćaja		„	2,843.213.93		
c) razni poslovni prijatelji		„	3,331.251.35	6,985,237	83
IV. Mesni organi i Bratinske blagajne za više doznačene:					
a) manip. troškove za nadzor nad imovinom Sredšnje uprave za posredovanje rada		D	87.38		
b) ubrane prireze Radničkih komora		D	6.636.94	6.724	32
Likvidaciona imovina pokrajina Slovenije i Dalmacije				3,545.895	19
Penzioni fond službenika Suzora				97,671.885	57
Grana osiguranja za iznemoglost, starost i smrt				23,225.841	26
Stanica za socijalnu skrb rekon. radnika				41.824	60
Pričuva po §-u 200 ZOR				962.207	11
Pričuva za hitnu pomoć rentnika koji neprimaju rente iz inostranstva				301.090	36
Pričuva pogrebnine certifikatista lužne železnice				12.418	52
Pričuva »Radničke zaštite«				55.169	96
Jamčevine				4,251,718	30
Glavničnо pokriće renta sa 31. XII. 1932. godine					
novih renta po §-u 34 ZOR		D	313,774.294.—		
renta po §-u 204 ZOR Bosna i Hercegovina		„	570.437.—		
renta po §-u 204 ZOR Srbija i Crnagora		„	1,218.411.—		
starih renta Hrvatske i Slavonije		„	2,732.217.—		
starih renta Vojvodine		„	590.092.—		
starih renta Rijeke		„	76.494.—		
starih renta Slovenije i Dalmacije	D 2,079.032.—				
starih renta Slovenije preuzetih od zavoda u Trstu	„ 469.701.—				
starih renta Slovenije preuzetih od zavoda u Beču	„ 60.499.—				
starih renta Slovenije preuzetih od zavoda u Gracu	„ 196.475.—	„	2.805.707.—	321.767.652	—
		Prenos		485,734.084	37

Digitized by Google

			Dinara	p
	Prenos . . .		397,483.888	66
III. Središnja uprava za posredovanje rada za publikacije u Radničkoj zaštiti . . .			87.548	26
IV. Radničke komore za više primljene prireze . . .			1,038.816	45
V. Poslovni prijatelji:				
razrešeni zavodi . . .	D	327.044.33		
Ministarstvo saobraćaja .	„	3,813.691.60		
Lečilište Brestovac, obrtni kapital	„	3,500.000.—		
Lečilište Klenovnik, obrtni kapital	„	6,000.000.—		
Oporavilište Kasindo, obrtni kapital	„	3,000.000.—		
Privatno društv. blagajna »Merkur« Zagreb hipotekarni zajam	„	1,013.164.03		
Oglasivači u »Radničkoj zaštiti«	„	20.100.—		
Zadružna banka, Ljubljana u likvidaciji	„	770.770.—		
Trgovačka i kreditna banka d. d. Sarajevo u stečaju . .	„	1,784.835.83		
Sima Krstić, Banja-Vrućica zajam	„	2,500.000.—		
Pokrajinski pokojninski sklad za Sloveniju u Ljubljani za nedoznačene dotacije . .	„	805.449.92		
Generalni konzulat Kraljevine Jugoslavije, Trst za isplate potpora mornarima . .	„	48.963.25		
ostali dužnici . . .	„	1,359.731.21		
predujmovi činovnika . .	„	216.566.37	25,160.316	54
Građevna uprava u Beogradu .			50.545	82
Kupalište Terapija u Zagrebu .			951.231	50
Grana osiguranja za slučaj bolesti za obračune			8,242.485	56
Zaliha plativih tiskanica . .			61.222	50
Knjižnica			70.249	—
Muzej Suzora			7.837	—
Razlika na kursu vrednosnih papira			3,871.156	—
Položi			4,251.718	30
Prelazne stavke . . .			4,624.364	45
Gubitak iz ranijih godina . .			37,449.589	85
Poslovni manjak 3.57% . .			2,652.716	48
			486,003.686	37

Digitized by Google

	Dinara	p
Prenos . . .	485,734.084	37
renta preuzetih od zavoda u Budimpešti	269.602	—
	486,003.686	37

Digitized by Google

Račun gubitka i dobitka Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Rashod

	%				Dinara	p	%
Privremene rente po Z. O. R.	14.10	D	10,498.282.82				
Nove rente po Z. O. R.	34.39	„	25,614.139.36		36,112.422	18	48·49
Rente po §-u 204. Z. O. R. Bosna i Hercegovina	0.09	D	67.926.09				
Rente po §-u 204. Z. O. R. Srbija i Crnagora	0.17	„	126.201.34				
Stare rente Hrvatske i Slavonije	0.48	„	358.074.—				
Stare rente Vojvodine	0.12	„	90.389.36				
Stare rente Slovenije	0.27	„	202.346.59				
Stare rente Rijeke	0.01	„	9.676.56		854.613	94	1·14
Dodatak na skupoću renta po §-u 204. Z. O. R. Bosna i Hercegovina	0.03	D	25.115.52				
Dodatak na skupoću renta po §-u 204. Z. O. R. Srbija i Crnagora	0.02	„	17.489.40				
Dodatak na skupoću starih renta Hrvatske i Slavonije	0.65	„	485.195.31				
Dodatak na skupoću starih renta Vojvodine	0.52	„	389.349.09				
Dodatak na skupoću starih renta Slovenije	1.72	„	1,284.411.07		2,201.560	39	2·94
Otpravnine po Z. O. R.	0.07	D	50.870.69				
Otpravnine starih renta Hrvatske i Slavonije	0.01	„	7.231.98				
Otpravnina starih renta Vojvodine	0.00	„	141.69				
Otpravnina starih renta Slovenije	0.05	„	35.900.27		94.144	63	0·13
Hranarine					1,366.104	50	1·82
Bolnički troškovi	1.34	D	994.747.05				
Troškovi uzdržavanja stanice za naknadno lečenje ozleđenih	0.33	„	245.875.56				
Troškovi uzdržavanja ambulatorija po §-u 235. Statuta	2.50	„	1,859.008.59		3,099.631	20	4·17
Troškovi kupališta i sanatorija					101.160	43	0·14
Apotekarski troškovi					972.444	28	1·31
Pogrebne pripomoći					98.763	—	0·13
Lekarski troškovi redovni	0.26	D	193.072.62				
Lekarski troškovi po §-u 234. Statuta	3.35	„	2,494.276.77		2,687.349	39	3·61
Izvanredni manipulativni troškovi					1,024.649	22	1·38
Troškovi izvida slučajeva nesreće					200.611	62	0·27
Troškovi suda radničkog osiguranja					811.233	—	1·09
Troškovi samouprave					363.599	13	0·49
Upravni troškovi redovni					7,930.843	65	10·65
Upravni troškovi po §-u 235. Statuta					2,994.972	68	4·02
Uzdržavanje i otpis inventara					123.074	06	0·17
Otpis inventara po §-u 235. Statuta					430.969	75	0·58
Troškovi uzdržavanja nekretnina					959.266	91	1·29
Amortizacija nekretnina					681.091	60	0·92
Gubitak na tečaju vrednosnih papira					859.382	83	1·15
Otpis prinosa					3,191.251	41	4·28
Glavnično pokriće sa 31. XII. 1932. god.:							
novih renta po §-u 34. Z. O. R.		D	313,774.294.—				
renta po §-u 204. Z. O. R. Bosna i Hercegovina		„	570.437.—				
renta po §-u 204. Z. O. R. Srbija i Crnagora		„	1,218.411.—				
starih renta Hrvatske i Slavonije		„	2.732.217.—				
starih renta Vojvodine		„	590.092.—				
starih renta Rijeke		„	76.494.—				
starih renta Slovenije i Dalmacije	D	2,079.032.—					
starih renta Slovenije preuzetih od zavoda u Trstu	„	469.701.—					
starih renta Slovenije preuzetih od zavoda u Beču	„	60.499.—					
starih renta Slovenije preuzetih od zavoda u Gracu	„	196.475.—	2,805.707.—		321,767.652	—	13·39
					388,926.791	80	103·57

Digitized by Google

— grana osiguranja za slučaj nesreće na dan 31. XII. 1932. god

Prihoc

				Dinara	p	%
Prinos za slučaj nesreće			D 57,240.719.59			
Dotacija Pokrajinskog sklada za Sloveniju			„ 921.980.05			
Kamati uložaka			„ 7,552.292.30			
Kamati vrednosnih papira			„ 1.034.640.94			
Dohodak od nekretnina			„ 7.603.115.16			
Prihod od tiskanica, knjiga, brošura			„ 8.841.50			
Razni prihodi			„ 119.024.78	74,480.614	32	
Glavničnо pokriće sa 31. XII. 1931. god.:						
novih renta po §-u 34. Z. O. R.			D 303,384.521.—			
renta po §-u 204. Z. O. R. Bosna i Hercegovina			„ 605.187.—			
renta po §-u 204. Z. O. R. Srbija i Crnagora			„ 1,246.987.—			
starih renta Hrvatske i Slavonije			„ 2,923.110.—			
starih renta Vojvodine			„ 603.552.—			
starih renta Rijeke			„ 78.204.—			
starih renta Slovenije i Dalmacije	D	2,196.923.—				
starih renta Slovenije preuzetih od zavoda u Trstu	„	498.003.—				
starih renta Slovenije preuzetih od zavoda u Beču	„	60.499.—				
starih renta Slovenije preuzetih od zavoda u Gracu	„	196.475.—	2,951.900.—	311,793.461	—	
Poslovni manjak = 3.57%				2,652.716	48	
				388,926.791	80	

Digitized by Google

Bilanca Središnjeg ureda za osiguranje radnika — grana osi-

Imovina

	Dinara	p
Grana osiguranja za slučaj nesreće	23,225.841	26
	23,225.841	26

Račun gubitka i dobitka Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Rashod

	Dinara	p
Upravni troškovi po §-u 235. Statuta	254.193	07
Otpis od inventara po §-u 235. Statuta	10.026	67
Troškovi provađanja preventivnih mera	43.250	52
Otpis prinosa	149.916	58
Ostatak za rezervni fond	3,453.647	04
	3,911.033	88

Digitized by Google

guranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti na dan 31. XII. 1932. god.

Dugovina

	Dinara	p
Rezervni fond	19,772.194	22
Poslovni višak za rezervni fond	3,453.647	04
	23.225.841	26

grana osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti na dan 31. XII. 6932.

Prihod

	Dinara	p
Prinosi iznemoglosti, starosti i smrti	2,713.025	78
Kamati	1,198.008	10
	3,911.033	88

Digitized by Google

Bilanca Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za

Imovina

	Dinara	p
Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu	97,671.885	57
Mesni organi za dužne prinose	6.069	41
Prelazni račun	292.319	34
Poslovni manjak iz prošlih godina	19,143.690	14
	117,113.964	46

Račun gubitka i dobitka Penzionog fonda službenika Središnjeg

Rashod

	Dinara	p
Penzije	3,694.270	75
Otpravnine	19.320	—
Otpustnine	193.081	40
Pogrebnine	39.018	50
Potpore po §-u 100. Sl. pravilnika	29.640	80
Porezi i pristojbe po §-u 110. Sl. pravilnika	109.703	40
Parbeni trošak sa penzionerima	48.027	—
Uzdržavanje nekretnina	347.964	22
Amortizacija nekretnina	247.058	75
Gubitak na tečaju vrednosnih papira	311.732	27
Glavničnо pokriće na 31. XII. 1932.	116,717.787	—
Poslovni višak	396.177	46
	122,153.781	55

Digitized by Google

osiguranje radnika u Zagrebu na dan 31. decembra 1932.

Dugovina

	Dinara	p
Glavničnо pokriće na 31. XII. 1932.	116,717.787	—
Poslovni višak	396.177	46
	117,113.964	46

ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na dan 31. decembra 1932.

Prihod

	Dinara	p
Doprinosi	7,635.730	84
Globe	53.630	70
Kamati	2,763.887	78
Kamati od vrednosnih papira	375.304	88
Dohodak od nekretnina	2,757.948	05
Darovi	124	30
Glavničnо pokriće na 31. XII. 1931.	108,567.155	—
	122,153.781	55

Digitized by Google

I S K A Z

o razdeobi upravnih troškova, uzdržavanja ambulatorija i otpisa od inventara na granu osiguranja za slučaj bolesti, granu osiguranja za slučaj nesreće, te granu osiguranja iznemoglosti, starosti i smrti za god. 1932., a na osnovu §-a 235. Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

A) Grana osiguranja za slučaj bolesti:

		Potpore		Prinosi
Prinosi za slučaj bolesti			D	261,759.743.58
Hranarine	D	58,602.079.87		
Potpore za porodilje osig. članova . . .	„	4,565.878.60		
Potpore za porodilje porod. članova . . .	„	110.535.90		
Potpore za opremu deteta osig. članova .	„	646.006.60		
Potpore za opremu deteta porod. članova .	„	3,048.049.90		
Potpore za dojilje	„	580.430.26		
Primaljske pristojbe osig. članova . . .	„	639.709.85		
Primaljske pristojbe porod. članova . . .	„	2,427.737.59		
Troškovi bolničkog lečenja osig. članova .	„	26,219.653.05		
Troškovi bolničkog lečenja porod. članova .	„	7,544.455.18		
Troškovi uzdržavanja vlastitih bolnica . .	„	1,282.150.72		
Troškovi kupališta i sanatorija	„	15,917.678.92		
Troškovi uzdržavanja vlatitih kupališta i terapija	„	300.182.61		
Apotekarski troškovi za osig. članove . .	„	21,015.091.50		
Apotekarski troškovi za porod. članove .	„	8,502.413.32		
Zubna nega	„	4,654.640.59		
Pogrebnine	„	2,860.566.18		
Lekarski troškovi	„	30,475.134.39		
Svega . . .	D	189,392.395.03	D	261,759.743.58

B) Grana osiguranja za slučaj nesreće:

Prinosi za slučaj nesreće			D	54,049.468.18
Privremene rente po ZOR.	D	10,498.282.82		
Stalne rente po ZOR.	„	25,614.139.36		
Rente po §-u 204. ZOR. Bosna i Hercegovina	„	67.926.09		
Rente po §-u 204. ZOR. Srbija i Crna Gora	„	126.201.34		
Stare rente Hrvatske i Slavonije	„	358.074.—		
Stare rente Slovenije	„	202.346.59		
Stare rente Vojvodine	„	90.389.36		
Stare rente Rijeke	„	9.676.56		
Dodatak na skupoću starih renta Hrvatske	„	485.195.31		
Dodatak na skupoću starih renta Vojvodine	„	389.349.09		
Dodatak na skupoću starih renta Slovenije	„	1,284.411.07		
Dodatak na skupoću renta po §-u 204. Bosna i Hercegovina	„	25.115.52		
Dodatak na skupoću renta po §-u 204. Srbija i Crna gora	„	17.489.40		
Otpravnine renta po ZOR.	„	50.870.69		
Otpravnine starih renta Hrvatske i Slavonije	„	7.231.98		
Iznos . . .	D	39,226.699.18	D	54,049.468.18

Digitized by Google

Prenos . . .	D	39,226.699.18	D	54,049.468.18
Otpravnine starih renta Vojvodine . . .	„	141.69		
Otpravnine starih renta Slovenije	„	35.900.27		
Hranarine	„	1,366.104.50		
Pogrebnine	„	98.763.—		
Bolnički troškovi	„	994.747.05		
Troškovi kupališta i sanatorija	„	101.160.43		
Troškovi uzdržavanja Stanice za lečenje ozleđenih	„	245.875.56		
Apotekarski troškovi	„	972.444.28		
Lekarski troškovi	„	193.072.62		
Lekarski troškovi po §-u 234. Statuta . .	„	2,494.276.77		
Glavničnо pokriće	„	10,389.773.—		
Svega . . .	D	56,118.958.35	D	54,049.468 18

C) Grana osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti:

Prinosi za iznemoglost, starost, smrt . .			D	2,563.109.20
Svega . . .			D	2,563.109.20

P r e g l e d:

Prinosi grane osiguranja za slučaj bolesti .	D	261,759.743.58		
Potpore grane osiguranja za slučaj bolesti .	„	189,392.395.03	D	451,152.138.61
Prinosi grane osiguranja za slučaj nesreće	D	54,049.468.18		
Potpore grane osiguranja za slučaj nesreće	„	56,118.958.35	„	110,168.426.53
Prinosi grane osiguranja za iznemoglost, starost i smrt			„	2,563.109.20
Svega . . .			D	563,883.674.34

Pregled upravnih troškova:

Grane osiguranja za slučaj bolesti . . .	D	47,991.615.29		
Grane osiguranja za slučaj nesreće . . .	„	7,930.843.65		
Svega . . .	D	55,922.458.94		

55,922.458.94 : 563,883.674.34 = 0.099.173.75

I. U p r a v n i t r o š k o v i, k o j i t e r e t e:

a) Granu osiguranja za slučaj bolesti 451,152.138.61 × 0.09917375 =	D	44,742.449.54		
b) Granu osiguranja za slučaj nesreće 110,168.426.53 × 0.09917375 =	„	10,925.816.33		
c) Granu osiguranja za iznemoglost, starost i smrt 2,563.109.20 × 0.09917375 =	„	254.193.07		
Svega . . .	D	55,922.458.94		
Faktični upravni troškovi kod Suzora . .			D	7,930.843.65
Upravni troškovi, koji terete granu osiguranja za slučaj nesreće			„	10,925.816.33
Grana osiguranja za slučaj nesreće . . .			D	2,994.972.68
Grana osiguranja za iznemoglost, starost i smrt			„	254.193.07
Ima se bonificirati grani osiguranja za slučaj bolesti			D	3,249.165.75

Digitized by Google

II. Troškovi uzdržavanja ambulatorija:

D 9,515.109.04 : 563,883 674.34 = 0.016874241

Troškovi uzdržavanja ambulatorija, koji terete:					
a) Granu osiguranja za slučaj bolesti 451,152.138.61 × 0.016874241	=	D	7,612.849.93		
b) Granu osiguranja za slučaj nesreće 110,168.426.53 × 0.016874241	=	„	1,859.008.59		
c) Granu osiguranja za iznemoglost, starost i smrt 2,563.109.20 × 0.016874241	=	„	43.250.52		
Svega . . .		D	9,515.109.04		
Grana osiguranja za slučaj nesreće . . .				D	1,859.008.59
Grana osiguranja za iznemoglost, starost i smrt				„	43.250.52
Ima se bonificirati grani osiguranja za slučaj bolesti				D	1,902.259.11

III. Troškovi otpisa od inventara:

D 2,205.866.67 : 563,883.674.34 = 0.003911917

Troškovi otpisa od inventara, koji terete:					
a) Granu osiguranja za slučaj bolesti 451,152.138.61 × 0.003911917	=	D	1,764.870.25		
b) Granu osiguranja za slučaj nesreće 110,168.426.53 × 0.003911917	=	„	430.969.75		
c) Granu osiguranja za iznemoglost, starost i smrt 2,563.109.20 × 0.003911917	=	„	10.026.67		
Svega . . .		D	2,205.866.67		
Grana osiguranja za slučaj nesreće . . .				D	430.969.75
Grana osiguranja za iznemoglost, starost i smrt				„	10.026.67
Ima se bonificirati grani osiguranja za slučaj bolesti				D	440.996.42

Konačni pregled:

Bonifikacija upravnih troškova	D	3,249.165.75
Bonifikacija troškova uzdržavanja ambulatorija	„	1,902.259.11
Bonifikacija troškova otpisa od inventara .	„	440.996.42
Svega . . .	D	5,592.421.28

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj 26.754 — 1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu teritorijalnog razgraničenja i teritorijalne nadležnosti Okružnih ureda za osiguranje radnika.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

S obzirom na veliki broj Okružnica Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu teritorijalnog razgraničenja i teritorijalne nadležnosti Okružnih ureda za osiguranje radnika ukazala se potreba, da se Okružnim uredima dade jasna slika glede njihovog teritorijalnog razgraničenja i teritorijalne nadležnosti i to prema niže navedenom:

Na teritoriju Kraljevine Jugoslavije imade sada 17 (sedamnaest) Okružnih ureda za osiguranje radnika, a njihova teritorijalna nadležnost određena je po srezovima.

Teritorijalna nadležnost okružnih ureda za osiguranje radnika za pojedine općine određena je prema srezu, kojemu su te općine pripojene.

Izuzetak čini samo općina Karlobag, koja iz saobraćajnih razloga pripada Okružnom uredu za osiguranje radnika u Sušaku.

Pregled svih Okružnih ureda za osiguranje radnika:

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA BANJA LUKA

V r b a s k a b a n o v i n a:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Banjaluka 1	banjalučki gradski	Dvor	dvorski
Banjaluka 2	banjalučki seoski	Glamoč	glamočki
Bihać	bihaćki	Jajce	jajački
Bos. Dubica	dubički	Ključ	ključki
Bos. Gradiška	gradiški	Kotor Varoš	kotorvaroški
Bos. Grahovo	grahovski	Mrkonjić Grad	mrkonjićki
Bos. Krupa	krupski	Prijedor	prijedorski
Bos. Novi	novljanski	Prnjavor	prnjavorski
Bos. Petrovac	petrovački	Sanski Most	sanski
Cazin	caziński		

S a v s k a b a n o v i n a:

Kostajnica	kostajnički

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA BEOGRAD

D u n a v s k a b a n o v i n a:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Aranđelovac	orački	Požarevac	požarevački
Beograd 2	vračarski	Rača	lepenički
Gor. Milanovac	takovski	Rudnik	kačerski
Grocka	gročanski	Smederevo	podunavski
Kovin	kovinski	Smederev. Palanka	jasenički
Kragujevac 1	kragujevački	Sopot	kosmajski
Kragujevac 2	gružanski	Topola	oplenački
Lazarevac	kolubarski (dun.)	Umka	posavski (dun.)
Mladenovac	mladenovački	Veliko Gradište	ramski
Orašje Veliko	oraški	Zemun	zemunski
Pančevo	pančevački	Žabari	moravski (dun.)

Digitized by Google

Drinska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Arilje	ariljski	Loznica	jadarski
Bajina Bašta	račanski	Mionica	kolubarski (drin.)
Bogatić	mačvanski	Obrenovac	posavski (drin.)
Čačak	trnavski	Požega Užička	požeški (drin.)
Čajetina	zlatiborski	Preljina	ljubićski
Guča	dragačevski	Šabac	pocerski
Ivanjica	moravički	Ub	tamnavski
Kamenica	podgorski (drin.)	Užice	užički
Kosjerići	crnogorski	Valjevo	valjevski
Krupanj	rađevski	Vladimirci	posavotamnavski
Ljubovlja	azbukovački		

Moravska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Golubac	golubački	Petrovac	mlavski
Kraljevo	žički	Žagubica	homoljski
Kučevo	zviški		

Zetska banovina:

Sresko mesto	Srez
Raška	studenički

Uprava grada Beograda:

Beograd	grad Beograd	Zemun	grad Zemun
Pančevo	grad Pančevo		

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA DUBROVNIK

Zetska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Andrijevica	andrijevički	Kolašin	kolašinski
Bar	barski	Kotor	bokokotorski
Bileća	bilećski	Ljubinje	ljubinjski
Cetinje	grad Cetinje	Nevesinje	nevesinjski
Cetinje	cetinjski	Nikšić	nikšićski
Danilov grad	danilovgradski	Podgorica	podgorički
Dubrovnik	dubrovački	Šavnik	šavnički
Gacko	gatački	Trebinje	trebinjski

Primorska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Korčula	korčulanski	Mostar	mostarski
Ljubuški	ljubuški	Stolac	stolački
Metković	metkovićski		

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA KARLOVAC

Savska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Brinje	brinjski	Karlovac	grad Karlovac
Donji Lapac	donjolapački	Karlovac	karlovački
Glina	glinski	Korenica	korenički
Gospić	gospićski	Ogulin	ogulinski
Gračac	gračački	Otočac	otočački
Jastrebarsko	jastrebarski	Perušić	perušićski

Digitized by Google

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Pisarovina	pisarovinski	Vojnić	vojnićski
Slunj	slunjski	Vrbovsko	vrbovski
Udbina	udbinski	Vrginmost	vrginmostski

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA LJUBLJANA

Dravska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Brežice	brežiški	Ljubljana	ljubljanski
Celje	grad Celje	Ljutomer	ljutomerski
Celje	celjski	Logatec	logaški
Črnomelj	črnomeljski	Maribor	grad Maribor
Donja Lendava	donjelendavski	Maribor 1	mariborski desni breg
Gornji Grad	gornjegrajski	Maribor 2	mariborski levi breg
Kamnik	kamniški	Murska Sobota	murskosobotski
Kočevje	kočevski	Novo Mesto	novomeški
Konjice	konjiški	Prevalje	dravograjski
Kranj	kranjski	Ptuj	grad Ptuj
Krško	krški	Ptuj	ptujski
Laško	laški	Radovljica	radovljiški
Litija	litijski	Slovenjgradec	slovenjgraški
Ljubljana	grad Ljubljana	Šmarje pri Jelšah	šmarski

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA NIŠ

Moravska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Aleksandrovac	župski	Negotin	negotinski (mor.)
Aleksinac	aleksinački	Niš	grad Niš
Babušnica	lužnički	Niš	niški
Bela Palanka	belopalanački	Paraćin	paraćinski
Boljevac	boljevački	Pirot	nišavski
Brus	kopaonički	Prčilovica (Žitkovac)	moravski (mor.)
Caribrod	caribrodski	Prokuplje 1	prokupački
Ćuprija	ravanički	Prokuplje 2	dobrički
Despotovac	despotovački	Ražanj	ražanjski
Donji Milanovac	porečki (mor.)	Rekovac	levački
Jabukovac	brzopalanački	Salaš	krajinski
Jagodina	belički	Soko Banja	banjski
Kladovo	ključki (mor.)	Svilajnac	resavski
Knjaževac	zaglavski	Svrljig	svrljiški
Kraljevoselo	timočki	Trstenik	trstenički
Kruševac	rasinski	Varvarin	temnićski
Kuršumlija	kosanički	Zaječar	zaječarski

Vardarska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Bosiljgrad	bosiljgradski	Vlasotinci	vlasotinački
Lebane	jablanački	Vranje	pčinjski
Leskovac	leskovački	Vladičin han	poljanički
Surdulica	masurički		

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA NOVI SAD

Dunavska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Bačka Palanka	palanački	Irig	iriški
Ilok	iločki	Novi Sad	grad Novi Sad

Digitized by Google

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Novi Sad	novosadski	Sr. Karlovci	grad Sr. Karlovci
Ruma	rumski	St. Pazova	staropazovski
Sr. Mitrovica	grad Sr. Mitrovica	Titelj	titelski
Sr. Mitrovica	mitrovački (dun.)	Žabalj	žabaljski

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA OSIJEK

Savska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Bjelovar	grad Bjelovar	Osijek	grad Osijek
Bjelovar	bjelovarski	Osijek	osiječki
Brod slavonski	grad Sl. Brod	Pakrac	pakračkí
Brod slavonski	brodski	Požega slavonska	grad Požega
Daruvar	daruvarski	Požega slavonska	požeški (sav.)
Djakovo	djakovački	Slatina	slatinski
Djurdjevac	djurdjevački	Valpovo	valpovski
Donji Miholjac	donjomiholjački	Vinkovci	grad Vinkovci
Garešnica	garešnički	Vinkovci	vinkovački
Grubišno Polje	grubišnopoljski	Virovitica	grad Virovitica
Našice	našički	Virovitica	virovitički
Nova Gradiška	grad Nova Gradiška	Vukovar	grad Vukovar
Nova Gradiška	novogradiški	Vukovar	vukovarski
Novska	novski	Županja	županjski

Dunavska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Batina	batinski	Šid	šidski
Darda	darđanski		

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA SARAJEVO

Drinska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Čajniče	čajnički	Travnik	travnički
Fojnica	fojnički	Visoko	visočki
Rogatica	rogatički	Višegrad	višegradski
Sarajevo 1	sarajevski gradski	Zenica	zenički
Sarajevo 2	sarajevski seoski		

Zetska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Bjelopolje	bjelopoljski	Priboj	pribojski
Foča	fočanski	Prijepolje	mileševski
Nova Varoš	novovaroški	Sjenica	sjenički
Plevlje	plevaljski		

Primorska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Bugojno	bugojnski	Prozor	prozorski
Konjic	konjički		

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA SKOPLJE

Vardarska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Bitolj 1	bitoljski	Carevo selo	carevoselski
Bitolj 2	morihovski	Debar	gornjodebarski
Berovo	maleški	Đevđelija	đevđelijski

Digitized by Google

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Gnjilane	gnjilanski	Kruševo	kruševski
Gostivar	gornjopološki	Kumanovo	žegligovski
Južni Brod	porečki (vard.)	Negotin (Vardarski)	negotinski (vard.)
Kačanik	kačanički	Ohrid	ohridski
Kavadar	kavadarski	Preševo	preševski
Kičevo	kičevski	Prilep	prilepski
Resan	prespanski	Priština	gračanički (vard.)
Rostuša	galički	Prizren	šarplaninski
Skoplje	grad Skoplje	Radovište	radoviški
Skoplje	skopski	Sv. Nikola	ovčepoljski
Struga	struški	Štip	štipski
Strumica	strumički	Tetovo	donjopološki
Suha Reka	podgorski (vard.)	Uroševac	nerodinski
Kočane	kočanski	Valandovo	dojranski
Kratovo	kratovski	Veles	veleški
Kriva Palanka	krivopalanački	Vranište (Dragaš)	gorski

Zetska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Berane	beranski	Orahovac	podrimski
Djakovica	djakovički	Peć	pećski
Istok	istočki	Srbica	drenički
Kos. Mitrovica	mitrovički (zet.)	Tutin	štavički
Novi Pazar	deževski		

Moravska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Podujevo	labski	Vučitrn	vučitrnski

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA SOMBOR

Dunavska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Apatin	apatinski	Sombor	grad Sombor
Kula	kulski	Sombor	somborski
Odžaci	odžački		

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA SPLIT

Primorska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Benkovac	benkovački	Preko	prečki
Biograd na Moru	biogradski	Sinj	sinjski
Hvar	hvarski	Split	grad Split
Imotski	imotski	Split	splitski
Knin	kninski	Supetar	brački
Livno	livanjski	Šibenik	šibenički
Makarska	makarski	Tomislav gr. (Duvno)	duvnjanski

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA SUBOTICA

Dunavska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Bačka Topola	topolski	Stari Bečej	starobečejski
Senta	grad Senta	Stara Kanjiža	grad St. Kanjiža
Senta	senćanski	Subotica	grad Subotica

Digitized by Google

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA SUŠAK

Savska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Bakar	grad Bakar	Novi	novljanski
Crikvenica	crikvenički	Rab	rapski
Čabar	čabarski	Senj	grad Senj
Delnice	delnički	Senj	senjski
Kastav	kastavski	Sušak	grad Sušak
Krk	krčki	Sušak	sušački

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA TUZLA

Drinska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Bijeljina	bijeljinski	Tuzla	tuzlanski
Brčko	brčki	Vlasenica	vlasenički
Kladanj	kladanjski	Zvornik	zvornički
Srebrenica	srebrenički	Žepče	žepački

Vrbaska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Derventa	derventski	Gradačac	gradačački
Doboj	dobojski	Maglaj	maglajski
Gračanica	gračanički (vrb.)	Teslić	teslićski

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA VELIKI BEČKEREK

Dunavska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Alibunar	alibunarski	Velika Kikinda	grad Velika Kikinda
Bela Crkva	grad Bela Crkva	Velika Kikinda	velikokikindski
Bela Crkva	belocrkvanski	Veliki Bečkerek	grad Veliki Bečkerek
Jaša Tomić	jaša tomićki	Veliki Bečkerek	velikobečkerečki
Kovačica	kovačički	Vršac	grad Vršac
Nova Kanjiža	novokanjiški	Vršac	vršački
Novi Bečej	novobečejski		

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA ZAGREB

Savska banovina:

Sresko mesto	Srez	Sresko mesto	Srez
Čakovec	čakovečki	Petrinja	grad Petrinja
Čazma	čazmanski	Petrinja	petrinjski
Dugoselo	dugoselski	Pregrada	pregradski
Donja Stubica	donjestubički	Prelog	preloški
Ivanec	ivanečki	Samobor	samoborski
Klanjec	klanječki	Sisak	grad Sisak
Koprivnica	grad Koprivnica	Sisak	sisački
Koprivnica	koprivnički	Sveti Ivan Zelina	Sv. Ivan Zelinski
Krapina	krapinski	Varaždin	grad Varaždin
Križevci	grad Križevci	Varaždin	varaždinski
Križevci	križevački	Velika Gorica	velikogorički
Kutina	kutinski	Zagreb	grad Zagreb
Ludbreg	ludbreški	Zagreb	zagrebački
Novi Marof	novomarofski	Zlatar	zlatarski

Što se svim mesnim organima znanja i ravnanja radi priopćuje.

U Zagrebu, 10. jula 1933.

Generalni direktor
u. z.:
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Digitized by Google

Broj 21.504/1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu postupka kod podeljivanja godišnjeg odmora službenicima radničkog osiguranja.

Svim mesnim organima.

Savez službenika socijalnog osiguranja u Zagrebu obratio se ovom uredu pretstavkom po predmetu postupka kod podeljivanja godišnjeg odmora službenicima radničkog osiguranja.

Tim povodom upozoruju se svi mesni organi, da prema propisu §-a 96 Službenog pravilnika službenika imaju službenici svake godine pravo na odmor, ako se tome ne protivi neminovna službena potreba. Prema propisu §-a 97 istoga Pravilnika preneće se u iduću godinu odmor, ako se iz službenih obzira ne bi mogao upotrebiti u jednoj godini.

Preporučuje se stoga svim mesnim organima, da postupaju u smislu napred navedenih propisa te da omoguće službenicima, da svoj godišnji odmor mogu iskoristiti tokom dotične godine.

U Zagrebu, 27 juna 1933.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj 23.933 — 1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu porodičnog dodatka ugovornih lekara.

Svim mesnim organima.

Na poticaj jednog Okružnog ureda za osiguranje radnika zaključio je upravni odbor ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika u svojoj sednici od 12 jula 1933 pod čl. 522 sed. zapisnika, da se ugovornim lekarima nameštenim po §-u 10 kolektivnog ugovora ima priznati dodatak za porodicu u smislu §-a 18 Službenog pravilnika lekara-činovnika samo u slučaju, ako oni podjedno ne primaju porodične dodatke na osnovu svog nameštenja kod države, banovine ili opštine.

Ova odredba važi i za one ugovorne lekare, koji su nameštenи sa svim pravima i dužnostima lekara-činovnika osim prava na stalnost i penziju.

Što se dostavlja mesnim organima znanja radi time, da se u gornjem smislu imaju podvrći reviziji i postojeći ugovori odnosnih ugovornih lekara.

U Zagrebu, 19. jula 1933.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj 27.321 — 1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu službenih putovanja pretsednika i ravnatelja mesnih organa.

Svim mesnim organima.

Na osnovu zaključka upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 12 jula 1933 pod čl. 600 sed. zapisnika u predmetu službenih putovanja pretsednika i ravnatelja mesnih organa određuje se, da se za svako službeno putovanje u cilju obave izvesnih uredskih poslova iz delokruga njihovog rada imade ishoditi zaključak pretsedništva mesnog organa. Putovanje može se poduzeti tek nakon ishođenog zaključka t. j. odobrenja pretsedništva. Zaključak pretsedništva mesnog organa ne potpada odobrenju Središnjeg ureda.

Digitized by Google

O svakom izvršenom službenom putovanju imade se podneti izveštaj na narednu sednicu ravnateljstva dotičnog mesnog organa zbog informacije.

Ovime se stavlja van snage Okružnica Središnjeg ureda od 20 augusta 1930 broj 37.831/1930 (R. Z. XII 1930 str. 432) te ostale okružnice, koje su s njome u vezi izuzev odredbe, da ravnatelji mesnih organa mogu po službenom poslu doći Središnjem uredu na trošak ureda samo na njegov izričiti poziv, koji u slučaju potrebe mogu zatražiti posebnim obrazloženim izveštajem.

Što se saopćuje mesnim organima znanja i ravnanja radi.

U Zagrebu, 21 jula 1933.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj 27.843/1933.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu povlastice prigodom vožnje na parobrodima Jadranske plovidbe d. d.

Svim mesnim organima.

Jadranska plovidba d. d. na Sušaku svojim dopisom od 15. jula 1933 saopćila je, da je dozvolila voznu povlasticu na svojim parobrodima aktivnim službenicima Središnjeg ureda za osiguranje radnika i podređenih Okružnih ureda za osiguranje radnika, te je o tome izdala dana 14. jula 1933 Okružnicu broj 904, koja glasi:

»Aktivnim namještenicima Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Okružnih ureda z. o. r. kao i članovima njihovih obitelji, dozvoljavamo voznu povlasticu isplatom cijene mjesto za mjesto od normalne tarife, t. j. za vožnju u I. razr. plaćaju cijenu II. razr. a za vožnju u II. razredu plaćaju cijenu III. razr. za vožnju na svim redovitim prugama.

Navedeni pogodovnici imaju se pri nabavi putnih karata i pri kontroli karata na parobrodima iskazati svojom službenom ukoričenom legitimacijom sa fotografijom izdanom od Direkcije državnih željeznica, vrednom za povlasticu na Državnim željeznicama za tekuću godinu.

Legitimacija jednaka je onoj aktivnih državnih službenika t. j. plave boje, s razlikom da je precrtana na prednjoj strani crvenom debelom crtom od donjeg lijevog do gornjeg desnog ugla, a po sredini je otiskan državni grb u zlatnoj boji.

Legitimacije za članove obitelji jednako su izrađene, ali samo sa koricama sive boje.

Pri izdavanju putnih karata uz povlasticu društveni organi imaju se uvjeriti o valjanosti legitimacije. Sve druge legitimacije, objave ili uvjerenja ne priznavaju se.

Na putnim kartama, kao i na iskazima prodanih putnih karata ima se postaviti oznaka »SUZOR« br.....«

Istu povlasticu podelila je Dubrovačka parobrodska plovidba a. d. Dubrovnik svojom okružnicom od 18 jula 1933 broj 19/1933.

Što se saopćuje svim mesnim organima znanja radi s time, da se počevši od primitka ove okružnice mogu za službena putovanja službenika i lekara-činovnika zaračunavati samo gore navedene cene voznih karata na račun upravnih troškova.

U Zagrebu, 19. jula 1933.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

LIČNE VESTI

Odlikovanja.

Njegovo Veličanstvo Kralj, na predlog Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, a za dugogodišnju revnosnu službu, Ukazom od 2 marta 1933 godine odlikovao je ordenom Jugoslavenske Krune IV reda Dr. Glasgala Manfreda, šefa-lekara Ouzora u penziji, u Varaždinu.

Njegovo Veličanstvo Kralj, na predlog Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, a za dugogodišnju revnosnu službu, Ukazom od 2 marta 1933 godine odlikovao je ordenom Jugoslavenske Krune IV reda Dr. Vitauša Franju, šefa-lekara Ouzora u penziji, u Zagrebu.

Njegovo Veličanstvo Kralj, na predlog Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, a za dugogodišnju revnosnu službu, Ukazom od 2 marta 1933 godine odlikovao je ordenom Jugoslavenske Krune IV reda Dr. Lederera Armina, lekara-činovnika Ouzora u penziji, u Vinkovcima.

Njegovo Veličanstvo Kralj, na predlog Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, a za dugogodišnju revnosnu službu, Ukazom od 2 marta 1933 godine odlikovao je ordenom Jugoslavenske Krune IV reda Dr. Simonovića Radivoja, šefa-lekara Ouzora u penziji, u Somboru.

Njegovo Veličanstvo Kralj, na predlog Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, a za dugogodišnju revnosnu službu, Ukazom od 2 marta 1933 godine odlikovao je ordenom Jugoslavenske Krune IV reda Petrovića St. Đorđa, ravnatelja Ouzora u penziji, u Zemunu.

Njegovo Veličanstvo Kralj, na predlog Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, a za dugogodišnju revnosnu službu, Ukazom od 2 marta 1933 godine odlikovao je ordenom Jugoslavenske Krune IV reda Dr. Weissa Oskara, načelnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika u penziji, u Zagrebu.

Otpuštanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 24 jula 1933 god. St. Br. 28.305/33 odobrio je zaključak Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 12 jula 1933, kojim se otpušta iz službe bez navoda razloga Dr. Senić Zvonimir, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Oseku, sa sedištem u Okućanima.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 24 jula 1933 god. St. Br. 28.301/33, odobrio je zaključak Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 12 jula 1933, kojim se otpušta iz službe bez navoda razloga Dr. Mrkvička Franjo, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Oseku, sa sedištem u Podravskoj Slatini.

Penzionisanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 8 juna 1933 god. St. Br. 22.302/33 odobrio je odluku Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 27 maja 1933, kojom se penzioniše po potrebi službe Živanović Žarko, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Novom Sadu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 24 jula 1933 god. St. Br. 28.302/33 odobrio je zaključak Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 12 jula 1933, kojim se penzioniše po potrebi službe Tafro Salih, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 24 jula 1933 god. St. Br. 28.303/33 odobrio je zaključak Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 12 jula 1933, kojim se penzioniše po potrebi službe Valent Josip, službenik Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu.

Digitized by Google

Premeštenja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 24 jula 1933 god. St. Br. 28.306/33 odobrio je zaključak Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 12 jula 1933, kojim se premešta po vlastitoj molbi Habek Paula, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Zagrebu i to u svojstvu činovnice kancel. struke u VIII. položaju C kat.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 24 jula 1933 god. St. Br. 28.307/33 odobrio je zaključak Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 12 jula 1933, kojim se premešta po vlastitoj molbi Grba Darinka, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu i to u svojstvu činovnice kancel. struke u IX. položaju C kategorije.

Izbori.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu:

Zaključkom sednice Ravnateljstva od 10. juna 1933. izabrani su Dr. Šlajmer Boris, ugovorni lekar-hirurg za lekara-činovnika hirurga u II plaćevnom razredu 1 plaćevnom stepenu; Šušteršić Feliks za služitelja kategorije D položaja XI. i Filipec Josip za služitelja kategorije D polažaja XI.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu:

Zaključkom sednice Ravnateljstva od 29. juna 1933. izabran je Kuručević Josip za činovnika pomoćno- tehničke struke kategorije C položaja IX.

Unapređenja.

Kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu:

Zaključkom Ravnateljstva od 30. maja 1933. unapređeni su: pravni referenti kategorije A položaja V. Haberle Branimir i Grčević Gjuro za pravne referente kategorije A položaja IV.; pravni referenti kategorije A položaja VI. Matijašić Dragutin i Bogičević Dr. Zvonimir za pravne referente kategorije A položaja V.; pravni referent kategorije A položaja VII. Popović Svetozar za pravnog referenta kategorije A položaja VI.; činovnik kategorije B položaja VI. Kerkoč Franjo za činovnika kategorije B. položaja V.; referent lekarske struke kategorije A položaja VII Haramustek Dr. Branko za referenta lekarske struke kategorije A položaja VI. i činovnik kategorije B. položaja VIII. Zastavniković Fedor za činovnika kategorije B položaja VII.

Kod Lečilišta Središnjeg ureda »Brestovac« na Sljemenu:

Zaključkom Ravnateljstva Središnjeg ureda od 30 maja 1933 unapređen je upravitelj lečilišta kategorije B položaja V. Dean Julije za upravitelja kategorije B položaja IV.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu:

Zaključkom Ravnateljstva od 10 juna 1933 unapređeni su činovnici kategorije C položaja IX. Poljak Antun i Torić Ana za činovnike kategorije C položaja VIII.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu:

Zaključkom Ravnateljstva od 29 juna 1933 unapređen je služitelj kategorije D položaja XI. Kajtas Salko, za služitelja kategorije D položaja X.

Digitized by Google

NATEČAJI.

Okružni ured za osiguranje radnika u Splitu raspisao je natečaj za popunjenje sledećih činovničkih i službeničkih mesta: 2 mesta kategorije B položaja VI. u Splitu, 1 mesto kategorije B. položaja VIII. u Splitu i 1 mesto kategorije D. položaja IX. u Omišu.

Ovaj natečaj raspisan je u cilju unapređenja uredskih službenika. Rok za predaju molba 15 augusta 1933 do 12 sati o podne.

Okružni ured za osiguranje radnika u Karlovcu raspisao je natečaj za popunjenje mesta ugovornog lekara za očne bolesti sa sedištem u Karlovcu. Radno vreme u uredskoj ambulanti 2 sata dnevno, a honorar D 2.000.— mesečno. Rok za predaju molba najdalje do 27 augusta 1933.

Okružni ured za osiguranje radnika u Banjaluci raspisao je natečaj za popunjenje mesta uredskog glavnog lekara u II plaćevnom razredu sa sedištem u Banjaluci.

Rok za podnašanje molba najkasnije do 20 augusta 1933 u podne.

Digitized by Google

Digitized by Google

GLASNIK

SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA

(IZLAZI KAO PRILOG „RADNIČKE ZAŠTITE")

GOD. IV | ZAGREB, DNE 12 AUGUSTA 1933 | BROJ 8

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U JAVNIM BERZAMA RADA U MAJU 1933. GODINE.

	Muški		Ženske
Iz prošlog meseca preostalo	15.692	19.671	3.979
U ovom mesecu novoprijavljeni	21.640	26.268	4.628
Ponude iz prošlog meseca	131	218	87
Ponude u ovom mesecu	2.506	4.171	1.665
Posredovanja u ovom mesecu	2.363	3.889	1.526
Otpalo u toku meseca	23.166	26.935	3.769
Ostalo krajem meseca nezaposlenih	11.803	15.115	3.312

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	9,6
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja	8,5
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja	88,6
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih	1046,7

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za 4.174 lica	455.434.—	dinara
vanredne	za 3.632 lica	213.609.50	dinara
putne	za 470 lica	23.653.50	dinara
u naturi	za 5.490 lica	34.710.—	dinara
u povlašćenim voznim kartama	za 17.271 lica	868.600.75	dinara

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U PRIVATNIM NEOBRTNIM BERZAMA RADA U DECEMBRU 1932. GODINE.

	Muški		Ženske
Iz prošlog meseca preostalo	8.173	10.524	2.351
U ovom mesecu novoprijavljeni	1.270	1.870	600
Ponude iz prošlog meseca	7	9	2
Ponude u ovom mesecu	438	779	341
Posredovanja u ovom mesecu	448	771	323
Otpalo u toku meseca	516	756	240
Ostalo krajem meseca nezaposlenih	8.479	10.867	2.388

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	6,4
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja	6,2
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja	97,8
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih	1572,8

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za 1.006 lica	350.661.—	dinara
vanredne	za 651 lica	150.558.—	dinara
putne	za 71 lica	6.955.—	dinara
u naturi	za 36 lica	4.747.—	dinara
u povlašćenim voznim kartama	za 2 lica	165.—	dinara

Digitized by Google

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U PRIVATNIM NEOBRTNIM BERZAMA RADA U II. POLUGODIŠTU 1932. GODINE.

	Muški		Ženske
Iz prošlog polugodišta preostalo	9.818	11.946	2.128
U ovom polugodištu novoprijavljeni . .	8.486	13.383	4.897
Ponude iz prošlog polugodišta	—	19	19
Ponude u ovom polugodištu	4.186	6.804	2.618
Posredovanja u ovom polugodištu . . .	4.054	6.446	2.392
Otpalo u toku polugodišta	5.771	8.016	2.245
Ostalo krajem polugodišta nezaposlenih .	8.479	10.867	2.388

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	26,9
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja . .	25,4
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja . .	94,5
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih . . .	371,2

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za	5.126 lica	2,186.271.— dinara
vanredne	za	3.091 lica	980.185.— dinara
putne	za	386 lica	37.405.— dinara
u naturi	za	280 lica	28.310.— dinara
u povlašćenim voznim kartama . . .	za	41 lica	2.410.— dinara

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U PRIVATNIM NEOBRTNIM BERZAMA RADA U GODINI 1932.

	Muški		Ženske
Iz prošle godine preostalo	7.542	9.295	1.753
U ovoj godini novoprijavljeni	21.500	31.446	9.946
Ponude iz prošle godine	12	61	49
Ponude u ovoj godini	9.694	15.080	5.386
Posredovanja u ovoj godini	9.322	14.127	4.805
Otpalo u toku godine	11.241	15.747	4.506
Ostalo krajem godine nezaposlenih . . .	8.479	10.867	2.388

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	37,2
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja . .	34,7
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja . .	93,3
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih . . .	269,1

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za	9.979 lica	3,984.496.— dinara
vanredne	za	5.596 lica	1,871.179.— dinara
putne	za	724 lica	57.909.50 dinara
u naturi	za	636 lica	59.088.— dinara
u povlašćenim voznim kartama . . .	za	66 lica	4.046.— dinara

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u maju 1933 godine

(prema izveštajima Javnih berzi rada)

Grupa profesije lavna berza rada	maj 1933 godine																			
	Muški							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda					Potražnja		Ponuda					redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega	Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca	Navala [2]	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega	Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca	Navala [2]	za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	245	1076	23	586	538	205	184	23	416	14	393	375	16	106	19	2424	—	87	1223	75
II. Rudarstvo	180	549	—	79	65	92	695	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	77	2463	50
III. Talioničarstvo	16	40	—	3	2	9	1333	—	—	—	—	—	—	—	2	156	—	15	382	—
IV. Vrtlarstvo	27	49	—	4	2	23	1225	1	2	1	1	1	—	200	9	876	—	40	669	—
V. Ind. kamena, zemlje, ilovače i t. d.	411	718	14	77	67	229	932	20	21	—	—	—	9	—	73	6792	—	157	1859	75
VI. Prerađivanje kovina	1064	1857	21	107	76	879	1736	—	—	—	—	—	—	—	247	25869	—	503	13201	—
VII. Ind. strojeva, instrumenata i t. d.	773	1454	2	50	47	647	2908	2	4	—	1	1	2	400	248	25964	-	379	10708	25
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	1123	1895	11	124	109	909	1528	20	29	—	1	1	13	2900	223	29737	—	423	15005	75
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i t. d.	3	4	—	—	-	2	—	—	—	-	—	—	—	—	2	240	—	5	299	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja i t. d.	127	219	5	16	11	108	1368	2	2	—	—	—	1	—	31	3048	—	59	946	—
XI. Tekstilna industrija	69	156	2	13	11	54	1200	224	287	2	15	12	119	1913	92	9501	—	102	3253	50
XII. Tapetarski obrt	47	81	—	7	6	34	1157	—	2	—	2	2	—	100	12	1230	—	70	800	—
XIII. Industrija odela, obuće i nakita	1396	2794	32	188	141	1198	1486	512	703	1	48	37	322	1465	353	40666	50	817	18848	25
XIV. Industrija papira	56	86	—	2	1	56	4300	58	84	—	4	4	47	2100	31	4080	—	79	1233	50
XV. Industrija životnih namirnica	843	1996	4	113	107	620	1766	25	42	--	1	1	27	4200	203	21577	--	866	16658	75
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	391	1197	4	102	83	381	1174	132	411	13	129	87	135	319	160	15097	—	468	12464	75
XVII. Kemička industrija	45	57	—	—	—	20	—	2	3	—	—	—	—	—	15	2064	—	9	521	-
XVIII. Građevna industrija	1266	2870	2	277	263	818	1036	1	14	—	—	—	11	—	66	8961	—	624	22363	—
XIX. Grafička industrija	206	357	—	5	4	194	7140	127	151	—	3	3	120	5033	100	11360	—	103	3506	—
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	1488	1881	2	45	49	1080	4180	476	608	--	35	35	256	1737	353	33738	—	372	12751	—
XXI. Trgovačka struka	589	1283	1	36	34	504	3564	93	145	2	7	10	83	2071	161	17181	50	308	8303	25
XXII. Nadničari	4188	13818	—	636	593	2853	2173	841	1771	—	149	143	804	1189	1202	135364	—	853	88123	50
XXIII. Saobraćajna preduzeća	609	1277	1	62	59	402	2060		—	2	2	—	—	—	246	25670	50	260	9724	75
XXIV. Kućna posluga	64	204	—	15	12	65	1360	1231	3369	50	915	769	1140	368	174	15438	—	662	16680	50
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	451	1387	—	80	81	403	1734	184	533	2	41	41	203	1300	152	18399	—	249	9747	25
XXVI. Šegrti	15	27	7	10	2	18	270	5	9	—	5	3	4	180	—	—	—	5	236	—
Ukupno	15692	37332	131	2637	2363	11803	1416	3979	8607	87	1752	1526	3312	491	4174	455434	—	9592	271973	—
1. Beograd	2075	9953	—	1055	945	1823	943	897	2078	2	247	209	747	841	816	109140	—	731	42989	25
2. Zagreb	3687	11066	55	359	322	2670	3082	789	2283	21	245	201	685	932	1470	145157	—	5684	91414	50
3. Ljubljana	5356	6685	76	921	799	4452	726	1273	2097	46	671	574	966	313	583	55548	—	146	12798	75
4. Sarajevo	762	2120	—	34	31	373	6235	180	516	2	181	171	79	285	486	52777	—	717	37583	25
5. Novi Sad	3260	5616	—	155	153	2045	3623	799	1440	15	394	358	801	365	609	63900		2019	68489	75
6. Split	552	1892	—	113	113	440	1674	41	193	1	14	13	34	1379	210	28912	—	295	18697	50
Kraljevina Jugoslavija	15692	37332	131	2637	2363	11803	1416	3979	8607	87	1752	1526	3312	491	4174	455434	—	9592	271973	—

[1]) Brojna razlika između »Potražnje« i zbira »Posredovanja« i »Potražnje ostale krajem meseca« daje broj radnika koji su otpali ili otpu[illegible]lo da se prosto nisu više prijavili.

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u 1932 i 1933 godini.

(prema izveštajima Javnih berzi rada.)

			1932 godina							1933 godina				
			Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar	Januar	Februar	Mart	April	Maj
Broj zaposlenih[1]	apsolutni	muški	414.782	410.836	419.276	419.302	406.859	406.712	384.009	346.905	346.914	358.981		
		ženske	142.504	138.970	138.093	137.216	137.447	140.733	139.200	135.544	138.458	137.585		
		svega	557.286	549.806	557.369	556.518	544.306	547.445	523.209	482.449	485.372	496.566		
	indeksni[2]	muški	115,0	114,0	116,3	116,3	112,8	112,8	106,5	96,2	96,2	99,6		
		ženske	134,0	130,7	129,9	129,0	129,3	132,3	130,9	127,5	130,2	129,4		
		svega	119,4	117,8	119,4	119,2	118,7	117,3	112,1	103,3	104,0	106,4		
Potražnja rada u Jav. berzama rada		muški	23.818	24.027	24.566	27.403	27.123	24.866	27.640	34.643	37.759	41.475	39.917	37.332
		ženske	7.156	6.841	7.282	7.290	7.523	7.252	6.697	7.963	8.333	9.172	9.893	8.607
		svega	30.974	30.868	31.848	34.693	34.646	32.118	34.337	42.606	46.092	50.647	49.810	45.939
Ponuda rada u Jav. berzama rada		muški	1.566	2.139	1.877	2.721	2.409	1.973	1.448	1.015	1.208	2.158	3.081	2.637
		ženske	1.466	1.679	1.501	1.932	1.687	1.903	1.640	1.457	1.359	1.458	2.334	1.752
		svega	3.032	3.818	3.378	4.653	4.096	3.876	3.088	2.472	2.567	3.616	5.415	4.389
Navala[3] u Jav. berzama rada		muški	1.521	1.123	1.309	1.007	1.126	1.260	1.908	3.413	3.126	1.922	1.296	1.416
		ženske	488	407	485	377	446	381	408	547	613	629	424	491
		svega	1.022	808	943	746	846	829	1.112	1.724	1.796	1.401	920	1.047
Posredovanja rada u Jav. berzama rada		muški	1.138	1.723	1.510	2.124	1.908	1.289	1.131	707	1.006	1.741	2.694	2.363
		ženske	1.195	1.324	1.266	1.638	1.435	1.576	1.310	1.178	1.112	1.220	2.085	1.526
		svega	2.333	3.047	2.776	3.762	3.343	2.865	2.441	1.885	2.118	2.961	4.779	3.889
Pomoć redovna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	3.735	4.285	3.525	3.597	3.994	4.277	5.349	8.100	10.352	8.706	5.993	4.174
Pomoć vanredna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	7.134	5.790	5.235	4.256	4.373	4.187	6.532	11.864	12.125	13.707	12.885	9.592

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzeto je za muške 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

na Središnj

Poslovni manjak		Račun jamčevina		Rn. dubioznih prinosa i prireza		Poslovni višak		S v e g a		Redni broj
285.663	7	7.100	—	470.966	92	—	—	6,820.220	09	1
—		1,113.211	37	10,654.153	67	4,100.747	36	66,189.561	04	2
4,483.607	4	11.162	42	455.180	32	—	—	16,107.371	03	3
--		199.400	-	18.335	41	34.673	36	3,361.534	49	4
—		—	—	2,428.974	42	2,055.537	60	25,372.539	03	5
327.932	4	215.498	10	54.590	50	—	—	10.596.230	39	6
—		329.550	93	614.632	16	1,080.610	62	11,447.481	50	7
895.683	3	—	—	146.550	21	—	—	14.834.488	75	8
1,464.333	3	—		199.750	06	—	-	14,618.520	16	9
—		993.268	05	5,546.677	25	160.950	20	20,087.018	37	10
—		—	-	271.046	34	99.066	02	5,200.997	59	11
1,543.680	4	38.100	—	—	—	—	—	12,491.693	49	12
—		44.500	—	480.976	91	874.327	94	7,663.762	57	13
464.425	4	—	-	419.335	88	—	—	4,313.337	65	14
—	-	—	—	375.420	47	77.356	57	7,452.786	33	15
—		—		312.110	51	689.597	76	5,158.599	34	16
973.346	6	12.471	50	—	-	—	—	23,599.264	83	17
—		—	—	9.148	90	2,202.103	60	7,339.678	92	18
—	—	—	—	—	—	372.846	-	2,403.649	06	19
—	-	—	-	—	—	59.231	30	1,294.368	85	20
10,438.672	9	2,964.262	37	22,457.849	93	11,807.048	33	266,353.103	48	

Digitized by Google

NIM ORGANIMA I INDUSTRIJSKIM GRUPAMA.
ORGANES LOCAUX ET D'APRÈS LES CATÉGORIES INDUSTRIELLES

assurés masculins et feminins dans la catégorie industrielle

XVIII. i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	XIX. Industrija odeće i čišćenje Industrie des vêtements et nettoyage	XX. Građenje željeznica puteva i vodogradnje Constructions des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	XXI. Građenje nad zemljom (visoke gradnje) Construction des bâtiment	XXII. Grafička industrija Industrie graphique	XXIII. Higijena Hygiène	XXIV. Opštinski poslovi Services communaux	XXV. Trgovina Commerce	XXVI. Novčani i osig. zavodi i samostalne kancelarije Instituts de crédit, d'assurance et bureaux ind pendants	XXVII. Pozorišta, slobodne profesije i razno Spectacles, professions libérales et divers	XXVIII. Kućna posluga Service domestique	Ukupno Total
299	272	256	283	25	207	729	604	362	115	1013	15941
4226	3760	6928	6256	2718	1979	4552	6129	1835	1186	7982	80537
1111	140	823	1913	77	143	1403	949	560	1400	1420	17059
249	230	285	413	22	224	1026	520	122	84	1105	11571
2939	4441	2187	5316	1006	1671	1276	3621	552	1183	8216	77536
1162	1478	749	1402	180	609	1018	1749	465	389	1030	23345
718	1160	917	1014	414	990	1516	2377	730	630	3105	24376
928	1270	853	1073	375	1187	2283	3436	405	517	4707	40431
1064	986	1262	959	240	632	911	1345	1147	610	2394	24019
1115	1120	4902	1205	64	424	3902	2150	752	1101	844	30486
260	523	200	436	100	551	700	1109	211	214	2778	14162
707	363	653	694	111	290	1083	1254	272	287	2198	15540
537	1004	224	403	320	694	1262	2459	265	387	2795	17202
659	129	348	804	28	165	420	1168	105	58	862	9793
345	234	278	234	37	230	655	684	305	126	950	12051
381	1134	758	485	124	945	1562	2040	453	662	3159	19203
2428	3599	758	3986	1354	2016	3451	6122	1257	983	12144	67902
19128	21843	22381	26876	7195	12957	37749	37716	9798	9932	56702	501154
59	190	28	202	126	10	13	7156	4272	1899	—	17403
3	72	—	49	73	33	50	3430	975	406	—	6166
4	79	—	3	5	1	3	2734	486	104	1	3625
66	341	28	254	204	44	66	13320	5733	2409	1	27194
19194	22184	22409	27130	7399	13001	27815	51036	15531	12341	56703	528348
3·63	4·20	4·24	5·13	1·40	2·46	5·26	9·66	2·94	2·34	10·73	100·—
18641	21686	21563	22367	7409	12589	30272	51644	16224	12560	56764	516525

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XV ZAGREB, DNE 5 SEPTEMBRA 1933 BROJ 9

JEREMIĆ M. DUŠAN:

XVII MEĐUNARODNA KONFERENCIJA RADA

Ova konferencija održana je i ovoga puta u Ženevi, i to počev od 8 juna 1933 godine. Na njoj je uzelo učešća 49 država sa oko 160 delegata od kojih 88 vladinih, 36 poslodavačkih i 36 radničkih delegata. Pored ovoga broja uzelo je učešća i oko 209 eksperata, od kojih 82 vladinih, 62 poslodavačka i 65 radničkih[1]) i [2]). Kvorum je iznosio 79, a po odlasku nemačke delegacije 75.

Na dnevni red ove konferencije stavljena su bila ova pitanja:

1) ukidanje plaćenih biroa za nameštenje;

2) osiguranje za nezaposlenost i razni oblici pružanja pomoći nezaposlenim radnicima;

3) osiguranje za iznemoglost, starost i smrt;

4) način odmora i naizmeničnost smena u automatskim staklarama;

5) smanjeno radno vreme — izveštaj sa pripremne tripartitne konferencije.

Prva dva pitanja pretresana su u drugom čitanju, dok su ostala pitanja pretresana u prvom čitanju.

Pored ovih pitanja diskutovana su još i ova pitanja: proučavanje izveštaja o kolektivnim ugovorima u poljoprivredi; pretresanje izveštaja Upravnog odbora o primeni konvencija odnosno o tome, da li je potrebno koju od njih podvrći reviziji s obzirom na odredbe Versajskog ugovora o miru; zatim po izveštaju direktora biro-a rada o aktivnosti Međunarodne organizacije rada u toku protekle godine; po godišnjem izveštaju u smislu čl. 408 Versajskog ugovora o miru o primeni ratifikovanih konvencija od strane pojedinih država; proučavanje izvesnih predloga Upravnog odbora o izmeni i dopuni poslovnika konferencije; kao i proučavanje izvesnih rezolucija upućenih Birou u roku predviđenom čl. 12 poslovnika konferencije.

S obzirom na ovaj dnevni red ustanovljene su ove komisije: 1) komisija za izmenu poslovnika, 2) komisija za čl. 408, 3) komisija za biroe za zaposlenje, 4) komisija za osiguranje od iznemoglosti, starosti, smrti, 5) komisija za osiguranje od nezaposlenosti, 6) komisija za staklare, 7) komisija za skraćeno radno vreme i 8) komisija za kolektivne ugovore u poljoprivredi.

Pored ovih komisija radile su još i komisije: za predloge, za ratifikaciju punomoćja i za rezolucije.

Naša delegacija učestvovala je u radu ovih komisija; u komisiji za predloge (g. Ćurćin kao zamenik poslodavačke grupe),

[1]) Delegacija naše države bila je sastavljena ovako: 1) prvi vladin delegat g. Kostantin Fotić, stalni delegat pri Društvu Naroda; 2) drugi vladin delegat g. Dušan M. Jeremić, načelnik Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja; 3) Poslodavački delegat g. Đoka Ćurćin, generalni sekretar Centrale industrijskih korporacija iz Beograda; 4) radnički delegat g. Bogdan Krekić, generalni sekretar Saveza Ujedinjenih radničkih sindikata iz Beograda; 5) vladini eksperti: gg. Radovan Matjašić, direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika iz Zagreba; Dr. Mario Krmpotić, pretsednik Središnje uprave za posredovanje rada i Dr. Stojan Bajić, sudija Okružnog suda iz Ljubljane; 6) radnički ekspert g. Dr. Živko Topalović, generalni sekretar Centralnog sekretarijata radničkih komora iz Beograda i 7) sekretar delegacije g. Dušan Drašković, sekretar Stalne delegacije pri Društvu Naroda.

[2]) Na ovoj konferenciji učestovale su od država-članica: Severno-američke države (sa četiri posmatrača) i Egipat (sa dva posmatrača); a od država koje su postale članice međunarodne organizacije rada, ove godine, prisustvovali su i delegati Turske i Iraka.

Digitized by Google

u komisiji za verifikaciju punomoćja (g. Ćurćin, kao član poslodavačke grupe); u komisiji za poslovnik (g. Dr. Topalović, kao član radničke grupe); u komisiji za osiguranje za iznemoglost, starost i smrt (g. Matjašič kao član); u komisiji za osiguranje za nezaposlenost (g. Dr. Krmpotić, kao član i g. Dr. Bajić kao zamenik, i g. Dr. Topalović kao član radničke grupe); u komisiji za skraćeno vreme (g. Jeremić, kao član, g. Ćurćin i g. Krekić, kao članovi njihove grupe). Pored ovoga g. Dr. Bajić je učestvovao i u radu komisije za biroe za zaposlenje.

Za pretsednika ove konferencije izabran je g. De Mikelis, vladin delegat Italije, a za potpretsednike: gg. Kresuel, vladin delegat Južne Afrike, Kort Van der Linden, poslodavački delegat Holandije i Hejdej, radnički delegat Vel. Britanije.

I. Ukidanje plaćenih biroa za nameštenje.

Kao što smo kazali, ovo je pitanje diskutovano ovoga puta u drugom pretresanju. Po njemu je komisija predložila konferenciji da usvoji jedan projekat konvencije i jednu preporuku ove sadržine:

Projekat konvencije o ukidanju plaćenih biroa za nameštenje.

Čl. 1.

»1) U smislu ove konvencije, izraz »plaćeni biro za nameštenje« označuje:

a) sve biroe za nameštenje u lukrativnom cilju, t. j. svako lice, društvo, ustanovu, agenciju ili drugu organizaciju koja služi kao posrednik radi pribavljanja zaposlenja jednom radniku ili jednog radnika jednom poslodavcu, a u cilju da izvuče bilo od jednog ili od drugog kakvu direktnu ili indirektnu materijalnu korist; ova se definicija ne primjenjuje na listove ili druge publikacije, sem na one čiji je glavni i isključivi predmet, da rade kao posrednici između poslodavaca i radnika.

b) biro-e za nameštenje u nelukrativnom cilju t. j. društva, ustanove, agencije ili druge organizacije koje ne radeći ni za kakvu materijalnu korist, primaju od poslodavca ili radnika za svoje usluge oko nameštenja jednu taksu pri stupanju u posao, jedan ulog ili ma kakvu nagradu.

2) Ova se konvencija ne primenjuje na zaposlenje mornara.

Čl. 2.

1) Biroi za nameštenje u lukrativnom cilju, o kojima se govori u čl. 1. a) treba da budu zatvoreni u roku za tri godine od stupanja na snagu, za svakoga člana, ove konvencije.

2) Za vreme roka pre ovoga ukidanja:

a) neće se davati dozvola za otvaranje nikakvog novog plaćenog biroa za nameštenje u lukrativnom cilju;

b) svi plaćeni biroi za nameštenje u lukrativnom cilju biće podvrgnuti jednoj kontroli nadležne vlasti i moći će da ubiru samo takse i troškove po tarifi koju bude odobrila pomenuta vlast.

Čl. 3.

1) Izuzetke od odredaba čl. 2. ove konvencije može da dopusti nadležna vlast, ali samo po saslušanju zainteresovanih poslodavačkih i radničkih organizacija.

2) Dopušteni izuzeci na osnovu ovoga člana mogu da se odnose samo na biroe koji su posvećeni nameštenju kategorije radnika jasno označenih nacionalnim zakonodavstvom, a pripadaju profesijama specijalnog karaktera.

3) Zavođenje novih plaćenih biroa za nameštenje može biti dopušteno na osnovu ovoga člana po isteku roka od 3 godine predviđenog u čl. 2. samo u izvanrednim slučajevima kada to zahteva specijalna potreba.

4) Svaki plaćeni biro za nameštenje, koji uživa koristi izuzetka dopuštenog po ovome članu:

a) biće podvrgnut kontroli nadležne vlasti;

b) moraće da ima godišnju dozvolu koja se može obnavljati po nahođenju nadležne vlasti za vreme od 10 godina najviše;

v) moći će da ubire takse i troškove samo one koji su predviđeni u tarifi koju bude odobrila nadležna vlast;

d) moći će, bilo da namešta bilo da rekrutuje radnike za inostranstvo, samo ako mu je to dopušteno u dozvoli i pod uslovom, da ovi poslovi budu obavljani na osnovu sporazuma zaključenog između zainteresovanih zemalja.

Čl. 5.

Plaćeni biroi za nameštenje u nelukrativnom cilju o kojima se govori u stavu 1 b) čl. 1.:

a) moraće da imaju dozvolu nadležne vlasti i da budu podvrgnuti kontroli dotične vlasti;

b) neće moći da ubiru nagradu veću nego što je ona po tarifi koju je utvrdila nadležna vlast, vodeći striktno računa o učinjenim troškovima;

v) moći će da nameštaju ili da rekrutuju radnike za inostranstvo samo ako su za to ovlašćeni od strane nadležne vlasti i pod uslovom da se njihovi poslovi obavljaju u smislu sporazuma zaključenog između zainteresovanih zemalja.

Čl. 5.

Svi plaćeni biroi za nameštenje o kojima je reč u čl. 1. ove konvencije, kao i svako lice, društvo, ustanova, agencija ili druga privatna organizacija, koje se bave obično nameštenjem čak i besplatno biće dužne da se prijave nadležnoj vlasti, naznačujući da li su njihove usluge oko nameštenja besplatne ili plaćene.

Čl. 6.

Nacionalno zakonodavstvo predvideće u pogledu svakog prekršaja odredaba ove konvencije, a tako isto i prekršaja propisa izdatih u cilju primene ove konvencije, podesne kaznene sankcije, među kojima kad je to potreb-

Digitized by Google

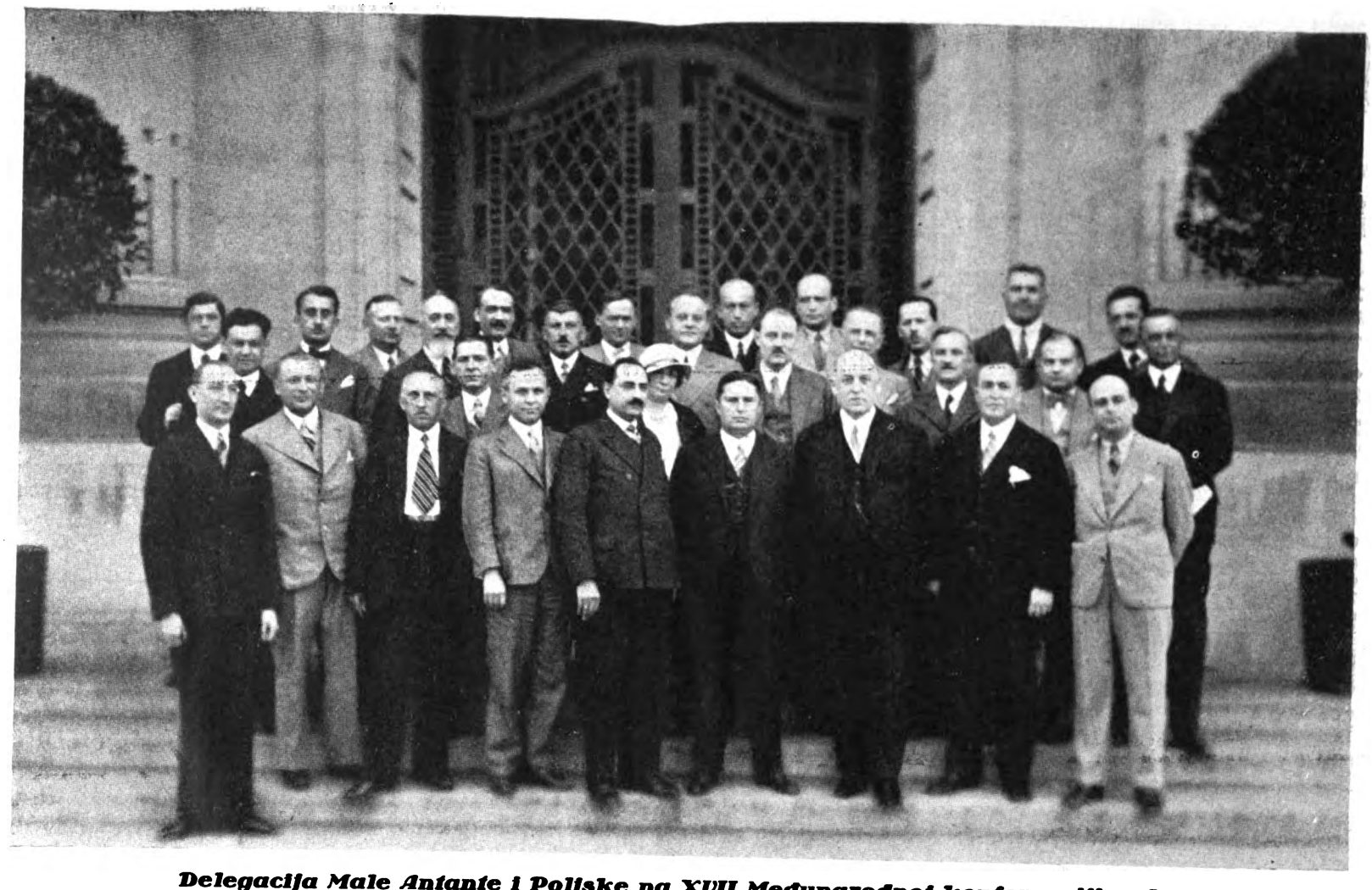

Delegacija Male Antante i Poljske na XVII Međunarodnoj konferenciji rada

S leva na desno: I. red: 1. Wiktor Koscinski, gen. sekretar sind. saveza intelekt. radnika (polj. rad. eksp.); 2. Dr. Jan Gallas, direktor Penz. zavoda za nameštenike (čeh. vl. eksp.); 3. g. Ant. Schäfer, gen. sekretar saveza nem. rad sindikata (č. r eksp.); 4. Dr. Jozef Kotek savetnik Min soc staranja (č. vl. eksp); 5. g Dušan Jeremić, načelnik Min. soc. pol i nar. zdravlja (jug vl. del.); 6 g. Stanislav Jurkijewicz, bivši ministar rada i soc. pomoći (p. vl. del); 7. g. N D. Chirkulesko bivši ministar rada (rum. vl. del.); 8. g. M. Enesko, gen. direktor soc. osiguranja (r. vl eksp); 9 g. D Konstantinesko, direktor instituta za soc proučavanja (r vl. eksp.)

II. red: 1. g. Dr Otto Brexl, sekretar nem. industr. sav. iz Libereca (č. posl. eksp); 2. g Dr Eugene Štern, gen. sekretar sred zavoda za soc. osiguranje (č. vl. eksp.); 3 g. Dr. Jaroslav Piskaček, min. komesar u Min. trgovine (č. vl. eksp.); 4 g. Wladyslaw Szczucki, sekretar tipograf. sindikata (p. r eksp.); 5. g. Cr. R. Mircea senator i gen direktor saveza industr. (r. p. del); 6 g. Jon Miresko nar. poslanik i gen. sekretar gen rad. saveza (r r. del.); 7. g Mieczyslaw Jastrzebowski, šef otseka za rad central industr. saveza (p. p. eksp.); 8 g. Michal Graljek, senator i pretsednik rudar. sind. saveza iz Katovice (p. r. del); 9 g Radovan Matjašić, dir. Sred ureda zor. (j. vl. eksp.); 10. gđa Eugenija Wasnijewska, poslanik (p. r. eksp); 11 g. Dr. Jozef Vanek, sekretar saveza poslod. organizacija (č p. del); 12. g Dr. Stojan Bajić, sudija okr. suda iz Ljubljane (j vl. eksp.); 13. g. Mieczyslaw Biesieklerski, šef otseka Min. za soc. pomoć (p. vl. del); 14. g. Jerzy Szurig, novinar. gen. sekretar i direktor štampe saveza profesion. udruženja (p. r. eksp.); 15. g. Seweryn Horszowski, savetnik Min. za soc. pomoć (p. vl. eksp.); 16. g. Dr. Stanislaw Fischlowitz, savetnik Min. za soc. pomoć (p. vl eksp); 17. g. Dr. Rudolf Kolar, načelnik Min. poljoprivrede (č. vl. del.); 18. g. Dr Živko Topalović, gen. sekr. centr. sekr. Rad. komora (j. r. eksp); 19. g. Jozef Zagrodzki, šef otseka za organizaciju i zaštitu rada Min. za soc. pomoć (p. vl. eksp.); 20. g. [illegible]

Digitized by Google

no i oduzimanje dozvole ili ovlašćenja predviđenog u ranijim članovima.

Čl. 7.

Godišnji izveštaji, koje predviđa čl. 408. Versajskog ugovora o miru i odgovarajući članovi ostalih ugovora o miru, sadržavaće sva potrebna obaveštenja o izuzecima koji su dati na osnovu čl. 3.«

Preporuka o ukidanju plaćenih biroa za nameštenje.

»Konferencija,

pošto je usvojila projekat konvencije o ukidanju plaćenih biroa za nameštenje, koja teži da dopuni odredbe konvencije i preporuke o nezaposlenosti, usvojene od njene strane na svome prvom sastanku;

smatrajući da je potrebno ostvariti u što je moguće bržem roku potpuno ukidanje plaćenih biroa za nameštenje u lukrativnom cilju;

smatrajući, međutim, da za izvesne profesije ukidanje biroa ove kategorije može u raznim zemljama da stvori izvesne teškoće u slučaju kad besplatni javni biroi za nameštenje ne bi bili u stanju da zamene potpuno ukinute biroe;

smatrajući da i drugi elementi sem taksa za nameštenje mogu da dadu lukrativan karakter poslovima oko nameštenja i da stvore zloupotrebe;

preporučuje članovima da uzmu u obzir ova pravila i metode:

I.

1) Treba preduzeti mere da se besplatni javni biroi za nameštenje prilagode potrebama raznih kategorija profesija koje se vrlo često obraćaju za usluge plaćenim biroima za nameštenje.

2) Princip specijalizacije javnih biroa za nameštenje po kategoriji profesije treba da bude primenjen i u koliko je moguće treba da budu pridodata ovim biroima lica, koja poznaju karakteristike, običaje i navike zainteresovanih profesija.

3) Pretstavnici najreprezentativnijih organizacija radnika i poslodavaca zainteresovanih kategorija treba da budu pozvani na saradnju u radu javnih biroa za nameštenje.

II.

1) Nikakvo lice ili preduzeće koje vuče direktno ili preko jednog posrednika ma kakvu bilo korist od izvesnog rada; kao na primer sopstvenik jedne prodavnice piča ili hotela, starinar, zajmodavac na zaloge, menjač, ne mogu obavljati profesiju nameštenja.

2) Poslovi oko nameštenja treba da budu zabranjeni u lokalima, i nuzgrednim prostorijama ovih lokala u kojima bi se obavljala jedna od napred spomenutih trgovina«.

Po ovome projektu konvencije i preporuke vođena je diskusija u pojedinostima.

Čl. 1.

Kod ovoga člana g. Kort Van der Linden, poslodavački delegat Holandije izjavio je, da će glasati protivu projekta ove konvencije, zato što ona izjednačuje izvesne organe štampe sa biroima za nameštenje.

G. Bone, francuski poslodavački ekspert, podneo je dva amandmana u cilju da se precizira definicija izraza »organa za nameštenje«: primenjena na ustanove, koje ma da uzimaju nagradu nemaju nikakav lukrativni cilj, da razume jedino »usluge oko nameštenja« ovih ustanova. Ako na pr. jedno udruženje inženjera ili jedno udruženje starijih đaka jedne škole održava, da bi bilo od koristi svojim članovima, jednu službu za nameštenje koje uzima malu nagradu od korisnika, ovo udruženje neće se smatrati kao organ za nameštenje nego samo njegova služba oko nameštenja.

Pri glasanju dizanjem ruku ovi su amandmani usvojeni sa 57 glasova protiv 17. S obzirom da kvorum nije bio postignut poslodavačka je grupa tražila da se glasa poimenično. Pri glasanju poimenično amandmani su usvojeni sa 61 glasom protivu 5; s obzirom da ni ovom prilikom potreban kvorum nije dobijen amandmani su odbijeni. Prema tome ovaj član je primljen onako kako je predložen od strane komisije.

Čl. 2.

Kod ovoga člana g. Jošisaka, japanski delegat izjavio je, da japanska vlada prima u potpunosti princip ukidanja u što je moguće kraćem roku plaćenih biroa za nameštenje ali da mu izgleda neoportuno u današnjem času da se angažuje da ostvari reformu u roku od 3 godine, i da se zbog ovoga mora uzdržati od glasanja.

G. Forb Uatson, poslodavački ekspert iz Velike Britanije, protivan je čl. 2., (koji je po njemu jedan od najvažnijih iz konvencije), jer ukida u oblasti nameštenja sva privatna preduzeća, bilo da su vođena dobro ili rđavo.

Najzad pri glasanju ovaj član je usvojen sa 70 protiv 12 glasova.

Čl. 3.

Konferencija je usvojila sa 61 glasom protivu 24 jedan amandman radničke grupe, koji precizira da se izuzeci mogu odnositi samo na ukidanje postojećih biroa, a ne i na zabranu stvaranja novih kao ni na kontrolu za vreme prelaznog perioda postojećih biroa.

Na traženje francuske i španjolske vladine delegacije, konferencija je usvojila sa 66 glasova protiv 16 jedan amandman kojim se predviđa da se izuzeci mogu dozvoliti »samo izuzetno«.

Sa 65 glasova protivu 14 ona je usvojila jedan amandman koji ograničava dopuštanje

Digitized by Google

izuzetaka na nameštenje kategorija radnika koji pripadaju profesijama u kojima se nameštenje vrši pod specijalnim uslovima i koje opravdava izuzetak.

Isto tako usvojen je jedan amandman finske vlade, koji ima za cilj da ukloni odredbu po kojoj stvaranje novih biroa može da se dopusti i posle roka od 3 godine u izvanrednim slučajevima i kada to specijalna potreba zahteva. S obzirom da je ovaj amandman usvojen sa 49 glasova protivu 22 i da kvorum nije postignut, on u stvari nije ni prošao. Isto tako odbijen je amandman i radničke grupe, koji je podnet u istom cilju, zbog nemanja kvoruma, jer je usvojen sa 47 glasova protivu 17.

Na predlog vladine delegacije iz Holandije konferencija je usvojila sa 66 glasova protivu 15 jedan amandman, kojim se predviđa da se ograničenje na 10 godina perioda za vreme koga može da važi jedno odobrenje o eksploatisanju jednog biroa za nameštenje ne primenjuje na odobrenja koja su data pre ratifikacije ove konvencije, u kome slučaju to odobrenje može da se obnavlja sve do smrti sopstvenika.

Čl. 4—7.

Pošto je odbijen amandman belgijskog poslodavačkog delegata, u pogledu taksa koje bi mogli da ubiru biroi koji ne rade u lukrativnom cilju, usvojen je čl. 4.

Članovi 5 i 6. usvojeni su bez diskusije.

Član 7 je usvojen, pošto je uklonjen jedan amandman vladine delegacije Francuske i Španije, kojim se išlo za tim da se primoraju vlade, da u svojim izveštajima o primeni konvencije koji su predviđeni čl. 408 ugovora o miru izlažu motive zbog kojih su eventualno dopustili izuzetke.

Što se tiče preporuke ona je usvojena bez diskusije.

Pre nego što je konferencija usvojila definitivno tekst projekta konvencije i preporuke a sa većinom od 2/3 prisutnih delegata na konferenciji, usvojeno je još nekoliko amandmana. Tako sa 107 glasova protivu ni jednog usvojen je amandman g. Bonea poslodavačkog eksperta Francuske, koji je ranije predlagan takođe od njega no koji nije bio usvojen zbog nemanja kvoruma, a kojim se tražilo da plaćeni biroi za nameštenje koji ne rade u lukrativnom cilju ne obuhvataju celokupnu strukturu društva ili privatnih udruženja koja se bave takođe i nameštenjem, nego jedino poslove oko nameštenja.

Isto tako usvojen je i amandman g. Alselmia, italijanskog vladinog delegata, koji ranije nije dobio takođe kvoruma, a kojim se predlaže brisanje u čl. 3 klauzule kojom se odobrava stvaranje novih plaćenih biroa za nameštenje i posle isteka roka od 3 godine predviđenog u konvenciji, i u slučajima izuzetnim kad to potreba zahteva. Ovaj je amandman usvojen sa 78 glasova protivu 26.

Sa 67 glasova protivu 36 usvojen je još jedan amandman g. Alselmia, italijanskog vladinog delegata koji predlaže ukidanje odredbe koja je usvojena na jednoj od ranijih sednica a po kojoj bi jedna izdata dozvola pre ratifikacije ove konvencije u smislu st. 4 d) čl. 3 mogla da bude obnavljana do same smrti vlasnika dotičnog biroa.

Ovako dopunjen tekst konvencije usvojen je sa 91 glasom protivu 20.

Preporuka je pak usvojena sa 92 glasa protivu 7.

II. Osiguranje za nezaposlenost i razni oblici ukazivanja pomoći nezaposlenim radnicima.

Ovo pitanje je ove godine pretresano u prvoj diskusiji. Komisija se dakle ograničila na to da utvrdi listu pitanja po kojima će biti sastavljen upitnik radi konsultiranja vlada, pre nego što se iduće godine pristupi drugoj i završnoj diskusiji.

U smislu ovih zaključaka, koje je komisija predložila i konferencija usvojila, međunarodni biro rada uputio je vladama ovaj upitnik.

I. Forma međunarodnog uređenja.

I. a) Smatrate li poželjnim da Međunarodna konferencija rada usvoji projekat konvencije, koji bi predviđao obeštećenje nezaposlenih radnika koji su nezaposleni protivno njihovoj volji?

b) Da li treba isto tako da se usvoji po istome predmetu i jedna dopunska preporuka?

2. a) Smatrate li da projekat konvencije treba da precizira sistem na kome bi počivala organizacija ovog obeštećenja t. j.:

1. ili sistem obaveznog osiguranja;
2. ili sistem fakultativnog osiguranja;
3. ili sistem pružanja pomoći;
4. ili kombinaciju triju prvih sistema ili dvaju ma kojih od njih?

Koji sistem predlažete vi?

b) Treba li projekat konvencije da ostavi nacionalnom zakonodavstvu svake zemlje da odredi koji će sistem usvojiti?

II. Definicija nezaposlenosti.

3. Smatrate li da projekat konvencije treba da sadrži i jednu definiciju o »nezaposlenosti« za njene odredbe. Koju definiciju pred-

Digitized by Google

dlažete a) za potpunu nezaposlenost, b) za delimičnu nezaposlenost.

III. Polje primene.

4. a) Smatrate li da projekat konvencije treba da se primenjuje samo na najamne radnike?

b) Treba li projekat konvencije da se primenuje na sve najamne radnike ili treba da „predvidi izuzetke za izvesne kategorije?

5. a) Smatrate li da projekat konvencije treba da predviđa da sistem obeštećenja obuhvati poljoprivredne radnike, ili među ovim poslednjima samo šumske radnike, ili samo na vrtlarske ili baštovanske radove?

b) Ove razne kategorije radnika ili izvesne od njih treba li da se predviđaju u opštem sistemu obeštećenja, koji bi se primenjivao i na druge radnike, ili u jednom specijalnom sistemu?

6. Smatrate li da projekat konvencije treba da omogućuje izuzetke za sledeće kategorije:

a) kućnu poslugu;

b) kućne radnike;

v) radnike koji imaju zaposlenja relativno stalno;

g) najamne radnike nemanuelne čija zarada prelazi izvesnu sumu;

d) radnike čije zaposlenje ima sezonski karakter;

đ) radnike čije zaposlenje ima prigodan (slučajan) karakter;

e) radnike koji nisu dostigli izvesno doba starosti;

ž) radnike koji su prešli izvesno doba starosti;

z) šegrte;

i) stažijere.

7. Smatrate li da projekat konvencije treba da precizira kategorije radnika u pogledu kojih mogu da budu dopušteni izuzeci, ili da treba ostaviti nacionalnom zakonodavstvu da odredi izuzetke?

8. Smatrate li da preporuka treba da preporuči, da u što je moguće skorijem roku, koriste jedan sistem obeštećenja i svi oni radnici ili izvesne kategorije radnika, za koje bi izuzeci mogli da budu predviđeni u projektu konvencije?

9. Smatrate li da preporuka treba da poziva članove, da prouče mogućnost da koriste jedan sistem obeštećenja i izvesne kategorije nezavisnih (samostalnih) radnika?

IV. Uslovi obeštećenja.

10. a) Smatrate li da projekat konvencije treba da predviđa ispunjenje:

i) jednog profesionalnog staža pre prijema na sistem obeštećenja;

ii) jednog staža u sistemu obeštećenja pre sticanja prava na potpore (otštetu)?

b) Treba li projekat konvencije da precizira u svakom od prednjih slučajeva maksimum trajanja staža, i koji maksimum predlažete?

11. a) Smatrate li da projekat konvencije treba da sadrži i odredbe u pogledu dokaza o početku i trajanju nevoljne nezaposlenosti?

b) Treba li projekat konvencije da predviđa, da ovaj dokaz treba da se dobije bilo prijavom kod jednog biroa za nameštenje ili kod jednog drugog ovlašćenog biroa, i redovnim posećivanjem ovog biroa? Ili predlažete kakav drugi postupak?

12. Smatrate li da projekat konvencije treba da predviđa da pravo na davanje treba da bude uslovljeno dokazom da je interesent a) sposoban za rad i b) da je voljan da primi ponuđeni mu posao?

13. a) Smatrate li da projekat konvencije treba da predviđa da davanja mogu da se isplate samo moliocima koji su u nemogućnosti da nađu dostojnog zaposlenja?

b) Treba li projekat konvencije da definiše »dostojno zaposlenje«, i radi ovoga treba li da vodi računa o ovim okolnostima:

i) zaposlenje u jednoj drugoj profesiji;

ii) zaposlenje u jednom drugom kraju;

iii) zaposlenje koje bi donosilo zaradu ili druge uslove niže od uslova uobičajenih u kraju gde je ponuđen posao;

iiii) Zaposlenje u jednom preduzeću koje je u štrajku ili gde postoji lokaut;

v) Zaposlenje koje može da nanese štete nezaposlenom radniku prilikom docnijeg obavljanja njegove profesije ili da dovede u opasnost njegovo zdravlje ili njegov moral?

g) Treba li projekat konvencije da dopušta promene u definiciji »dostojnog zaposlenja« s obzirom na trajanje nezaposlenosti zainteresovanog lica?

14. Smatrate li da projekat konvencije treba da omogućuje da se pravo na otštetu uslovi sa sledećim:

a) obaveznim posećivanjem profesionalne ili druge nastave?

b) obavezom izvršenja izvesnog rada?

15. a) Smatrate li da projekat konvencije treba da omogućuje da se pravo potpuno nezaposlenih radnika na oštete uslovi sa ispunjenjem jednog vremena čekanja? Treba li maksimum trajanja ovoga vremena čekanja da bude preciziran u projektu konvencije i eventualno koji maksimum predlažete?

b) Treba li projekat konvencije da predviđa da vreme čekanja treba da bude primenjeno tako da omogućuje obeštećenje i delimično nezaposlenim?

16. Smatrate li da projekat konvencije treba da predviđa specijalne uslove obeštećenja za radnike sledećih kategorija:

a) sezonskih poslova;

b) prigodnih radnika;

v) delimično nezaposlenih;

g) ostalih kategorija radnika kao uživaoca renta ili drugih koje bi se imale navesti? Kakve specijalne uslove predlažete?

17. Smatrate li da projekat konvencije treba da dopušta diskvalifikovanje prava na otštetu:

a) radnika čija nezaposlenost proizlazi iz štrajka ili lokauta;

b) radnika koji primaju potpore od jedne ustanove za socijalno osiguranje;

v) u drugim slučajevima i kojima?

18. Smatrate li da projekat konvencije treba da predvidi i druge uslove obeštećenja i koje?

Digitized by Google

19. Smatrate li da projekat konvencije treba da predvidi mogućnost izmene izvesnih uslova za obeštećenje napred spomenutih a posle jednog izvesnog perioda obeštećenja? Kakve izmene predlažete i u kome momentu treba da se primene?

20. a) Smatrate li da projekat konvencije treba da omogućava zahtevanje konstatacije stanja potrebe pa da se nezaposlenom radniku da pravo na potpore?

b) Treba li projekat konvencije da predviđa konstataciju ovoga stanja potrebe od početka perioda za obeštećenje ili samo posle izvesnog perioda nezaposlenosti? U ovom poslednjem slučaju koji period predlažete?

V. Davanja.

21. Smatrate li da projekat konvencije treba da predviđa olakšice koje sistem obeštećenja može da ima radi povraćaja nezaposlenih radnika na rad, i koje olakšice?

22. Smatrate li da projekat konvencije treba da predviđa da oštete (potpore) budu plaćene u novcu?

23. Smatrate li da projekat konvencije treba da omogući variranje visine oštete s obzirom na:

a) visinu prinosa koga plaćaju zainteresovani;

b) profesiju;

v) doba starosti i pol zainteresovanog;

g) porodičnih tereta;

d) porodičnog prihoda;

đ) cene života u raznim krajevima zemlje;

e) veličine nadnice;

ž) i trajanje nezaposlenosti?

24. a) Smatrate li da projekat konvencije treba da predviđa da potpore mogu da budu plaćene samo za vreme jednog ograničenog perioda?

b) Treba li utvrđivanje ovog perioda da bude ostavljeno nacionalnom zakonodavstvu ili projekat konvencije treba da predviđa jedan minimalan period?

v) Treba li ovaj period da bude različit?

i) u normalnim ekonomskim prilikama,

ii) za vreme krize?

g) Koje periode ili period predlažete?

25. a) Smatrate li da projekat konvencije treba da predviđa da treba doneti mere radi očuvanja prava radnika u sistemima socijalnih osiguranja (na pr. u slučaju bolesti, iznemoglosti i nesretnog slučaja) za vreme dok traje nezaposlenost zainteresovanih lica?

b) Treba li projekat konvencije da sadrži odredbe koje imaju za cili da osiguraju finansijsku saradnju javnih vlasti ili ustanova za obeštećenje nezaposlenih?

VI. Sretstva.

26. a) Smatrate li da projekat konvencije treba da obavezuje svakog od članova da donese zakonodavne mere u cilju osiguranja stvaranja potrebnih suma za isplatu potpora za nezaposlenost, shodno odredbama projekta konvencije?

b) Treba li ostaviti nacionalnom zakonodavstvu staranje da utvrdi odakle će se prikupljati ovi prihodi i srazmeru prinosa koji bi se nametnuli svakoj strani ili smatrate da ova pitanja treba da se reše u samome projektu konvencije?

v) U ovom poslednjem slučaju treba li projekat konvencije da predviđa plaćanje prinosa od strane:

i) radnika koji su obuhvaćeni sistemom obeštećenja;

ii) njihovih poslodavaca;

iii) javnih vlasti;

i u kojim srazmerama?

27. Smatrate li da projekat konvencije treba da predviđa mere određene da se očuva finansijska ravnoteža sistema obeštećenja? Koje mere predlažete?

28. Smatrate li da projekat konvencije treba da predviđa stvaranje jednog fonda za slučaj krize? Treba li precizirati kako se ovaj fond za slučaj krize stvara i u potvrdnom smislu, šta predlažete.

VII. Administrativna organizacija.

29. Smatrate li da projekat konvencije treba da sadrži odredbe, i koje, u pogledu učešća:

a) javnih vlasti;

b) radničkih organizacija;

v) poslodavačkih organizacija;

u administraciji sistema za obeštećenje?

30. Smatrate li da projekat konvencije treba da sadrži odredbe u pogledu načina kako da se rešavaju osnovanosti potraživanja? Koje odredbe predlažete?

VIII. Postupanje sa stranim radnicima.

31. a) Smatrate li da projekat konvencije treba da potvrdi princip jednakog tretiranja stranih i domaćih radnika u pogledu potpora, pod rezervom da strani radnici ispunjavaju iste uslove kao i domaći?

b) Treba li projekat konvencije da ograničava jednakost u postupanju na strane radnike podanike države koja je ratificirala konvenciju ili koja primenjuje njene odredbe na strane radnike?

v) Treba li projekat konvencije da predviđa specijalne sporazume za pogranične nezaposlene radnike koji stanuju u jednoj zemlji a rade u drugoj susednoj zemlji? Kakve sporazume predlažete?

IX. Mogućnost tretiranja izvesnih pitanja u dopunskoj preporuci.

32. Smatrate li da izvesna pokrenuta pitanja među prethodnim pitanjima treba radije da budu tretirana u dopunskoj preporuci nego li u projektu konvencije? Koja pitanja i koje odredbe u njihovom pogledu predlažete?«

Konferencija je posle kraće diskusije primila bez opozicije zaključke predložene od strane komisije po ovome pitanju.

Sa 93 glasa protivu 4 konferencija je odlučila da stavi na dnevni red Međunarodne konferencije u 1934 na drugom čitanju pitanje osiguranja protiv nezaposlenosti.

Digitized by Google

III. Osiguranje za iznemoglost, starost i smrt.

Konferencija je pretresala po ovome pitanju tri izveštaja komisije kojoj je bilo stavljeno u zadatak da prouči ovo pitanje s obzirom na prispele odgovore od strane vlada. Ovo pitanje na ovoj konferenciji pretresano je kao što smo napred istakli u drugoj i završnoj diskusiji.

U cilju da se olakša ratifikacija od stranih država koje još nisu zavele u svojim zakonodavstvima sve grane socijalnog osiguranja ili koje tretiraju podvojeno osiguranje poljoprivrednih radnika, komisija je predložila šest odvojenih projekata konvencija, i to:

1. Projekat konvencije o obaveznom osiguranju za starost radnika zaposlenih u industrijskim i trgovačkim preduzećima i u slobodnim profesijama, kao i kućnih radnika i domaće posluge;

1. A. Projekat konvencije o obaveznom osiguranju za starost lica zaposlenih u poljoprivrednim preduzećima;

2. Projekat konvencije o obaveznom osiguranju za iznemoglost industrijskih i trgovačkih radnika itd.;

2. A. Projekat konvencije o obaveznom osiguranju za iznemoglost radnika u poljoprivredi;

3. Projekat konvencije o obaveznom osiguranju za slučaj smrti industrijskih i trgovačkih radnika itd.;

3. A. Projekat konvencije o obaveznom osiguranju za slučaj smrti radnika u poljoprivredi.

Osim toga, a u cilju da se vodi računa o postojećim razlikama u raznim zakonodavstvima, svaki je projekat konvencije podeljen u dva dela od kojih se prvi odnosi na osiguranje strogo rečeno, bazirano na prinosima, i drugi deo na penzije nonkontributivne (besplatne).

Odredbe ovih šest konvencija jesu sledeće:

Projekat konvencije br. 1. o obaveznom osiguranju za starost u industriji, trgovini itd.

I.

Čl. 1.

Svaki član Međunarodne organizacije rada, koji ratifikuje ovu konvenciju, obavezuje se da zavede ili da očuva obavezno osiguranje za starost pod uslovima najmanje jednakim onima predviđenim u ovoj konvenciji.

Čl. 2.

1. Obavezno osiguranje za starost primenjivaće se na radnike, nameštenike i šegrte u industrijskim preduzećima, u trgovačkim preduzećima i slobodnim profesijama, kao i na kućne radnike i domaću poslugu.

2. Ipak, svaki član moći će da predvidi u svom nacionalnom zakonodavstvu sve izuzetke koje smatra za potrebne, a u pogledu:

a) radnika čija nagrada prelazi jednu određenu granicu a u zakonodavstvima koje ne predviđaju jedan takav opšti izuzetak, nameštenika koji obavljaju profesije, koje se obično smatraju kao slobodne profesije;

b) radnika koji ne primaju nagradu u novcu;

v) mladih radnika ispod jednog određenog doba starosti i radnika koji, postajući prvi put plaćeni, jesu suviše stari da potpadaju pod osiguranje;

g) kućnih radnika čiji uslovi rada ne mogu da se izjednače sa uslovima plaćenih radnika;

d) članova porodice poslodavca;

đ) radnika koji su na takvim zaposlenjima, koja su ukupno uzev ili po njihovoj prirodi kratkog trajanja i nedopuštaju zainteresovanima da ispune uslove da bi imali prava na davanje, kao i lica koja obavljaju radove za nagradu samo prigodno ili slučajno;

e) invalida radnika i uživaoca rente za iznemoglost ili starost;

ž) penzionisanih činovnika koji obavljaju jedan rad za nagradu i lica koja uživaju jedan privatan prihod i kad penzija ili privatan prihod iznosi najmanje koliko i penzija za starost predviđena nacionalnim zakonodavstvom;

i) radnika koji za vreme njihovih obuka daju časove ili su zaposleni za nagradu u cilju da pribave jedno obrazovanje koje bi im omogućilo da obave profesiju koja odgovara spomenutim obukama;

j) domaću poslugu zaposlenu u kućanstvu poljoprivrednih poslodavaca.

3. Sem toga mogu da budu izuzeti iz obaveze osiguranja i lica koja na osnovu jednog zakona, pravilnika ili specijalnog statuta imaju ili bi imali pravo u slučaju starosti na davanja koja najmanje odgovaraju uzev ukupno davanjima predviđenim u ovoj konvenciji.

4. Ova konvencija ne će se primeniti na mornare i na pomorske ribare.

Čl. 3.

Nacionalno zakonodavstvo pružaće, pod uslovima koje će odrediti, ranije obaveznim osiguranicima koji nisu dostigli doba za sticanje prava na penziju, najmanje jednu od sledećih pogodnosti: dobrovoljno produženje osiguranja ili održavanje taksa redovnim plaćanjem jedne takse za oživljavanje prava, u koliko ova prava nisu očuvana službeno i ako, u slučaju jedne udate žene, nije data mogućnost njenom mužu koji ne potpada pod obavezu osiguranja, da bude primljen u dobrovoljno osiguranje i da otvori tako eventualno pravo na penziju za starost ili udovičku penziju.

Čl. 4.

Osiguranik će imati prava na starosnu penziju u doba koje utvrdi nacionalno zakono-

Digitized by Google

davstvo, i koje u režimima osiguranja za plaćena lica ne može da pređe navršenih 65 godina.

Čl. 5.

Pravo na penziju može da bude uslovljeno ispunjenjem jednog staža koje omogućuje plaćanja jednog minimalnog broja prinosa kako od pristupanja osiguranju tako i u toku jednog određenog perioda koji prethodi neposredno nastupelom riziku.

Čl. 6.

1. Osigurano lice koje prestane da bude obavezno na osiguranje bez prava na davanje koje bi prestavljalo odgovarajući deo prinosa u njegovu korist, sačuvaće pravo vrednosti ovih prinosa.

2. Ipak nacionalno zakonodavstvo može da oglasi nevažećim ove prinose po isteku jednog roka računatog od prestanka obaveze na osiguranje i koji može da bude bilo promenljiv bilo stalan.

a) Promenljiv rok ne bi trebao da iznosi manje od trećine ukupnog vremena uplaćenih prinosa od stupanja u osiguranje umanjen za vreme za koje se nije plaćao prinos.

b) Stalan rok ne treba ni u kom slučaju da bude manji od 18 meseci; prinosi će postati nevažećim po isteku ovoga roka sem u koliko pre spomenutog isteka minimum prinosa, koje će utvrditi nacionalno zakonodavstvo, nije stavljen u korist osiguranog lica na osnovu obaveznog osiguranja ili produžnog fakultativnog osiguranja.

Čl. 7.

1. Iznos penzije određuje se, bilo u vezi bilo nezavisno od vremena provedenog u osiguranju i sastoji se od jedne stalne sume ili jednog procenta obezbeđene nadnice ili jedne sume koja varira sa iznosom uplaćenih prinosa.

2. Penzija koja varira sa vremenom provedenim u osiguranju i čije je primanje uslovljeno sa ispunjenjem jednog staža treba, u koliko ne postoji jedan zagarantovani minimum, da pretstavlja jednu sumu ili utvrđeni deo nezavisan od vremena provedenog u osiguranju. Kad primanje penzije nije uslovljeno sa ispunjenjem jednog staža, može da se predvidi jedan zagarantovani minimum.

3. Kad su prinosi graduirani sa nadnicom, nadnica koja služi za odmerivanje prinosa treba da se uzme u obzir pri sračunavanju penzije bilo da ona varira ili ne sa vremenom provedenim u osiguranju.

Čl. 8.

1. Pravo na davanja može da se izgubi ili obustavi delimično ili potpuno za slučaj prevare počinjene od strane zainteresovanog lica na štetu ustanove za osiguranje.

2. Penzija može da bude obustavljena delimično ili totalno:

a) za vreme dok zainteresovano lice ima jedno zaposlenje obavezno na osiguranje;

b) za vreme dok je potpuno na teretu javnih fondova;

v) sve dok koristi jedno drugo periodično davanje u novcu a na osnovu jednog zakona o obaveznom socijalnom osiguranju, penziju ili obeštećenja za slučaj nesreće na radu ili profesionalnih bolesti.

3. Pod rezervom odredaba stava petog čl. 12. ova konvencija ne odnosi se na čuvanja prava na penziju za slučaj bavljenja u inostranstvu.

Čl. 9.

1. Osigurana lica i njihovi poslodavci treba da doprinose u obrazovanju prihoda osiguranja.

2. Nacionalno zakonodavstvo može da oslobodi od obaveze za doprinos:

a) šegrte i mlade radnike ispod jednog određenog doba starosti;

b) radnike koji ne primaju nagradu u novcu ili koji primaju vrlo male nadnice.

3. Prinos poslodavaca može da ne bude predviđen u zakonodavstvima nacionalnog osiguranja, čije polje primene prelazi okvir najamnog radništva.

4. Javne vlasti učestvovaće u stvaranju prihoda ili u davanju iz osiguranja zavedenog u korist lica koja rade za platu u opšte ili radnika.

5. Nacionalna zakonodavstva, koja za vreme usvajanja ove konvencije ne predviđaju prinose za osigurana lica mogu da produže sa oslobođenjem osiguranih lica od obaveze doprinosa.

Čl. 10.

1. Osiguranje će voditi bilo ustanove stvorene od strane državnih vlasti i koje neće imati nikakav lukrativan cilj, bilo javni fondovi za osiguranje.

2. Ipak nacionalno zakonodavstvo može da poveri takođe vođenje osiguranja i ustanovama stvorenim inicijativom zainteresovanih ili njihovih grupacija i uredno priznatih od strane državnih vlasti.

3. Imovina ustanova i javnih fondova za osiguranje vodiće se odvojeno od državnih prihoda.

4. Pretstavnici osiguranih lica učestvovaće u upravljanju ustanovama za osiguranje pod uslovima određenim nacionalnim zakonodavstvom, koje može također da rešava i o učešću pretstavnika poslodavaca i državnih vlasti.

5. Autonomne ustanove za osiguranje stajaće pod finansijskom i administrativnom kontrolom državnih vlasti.

Čl. 11

1. Pravo žalbe priznaće se osiguranom licu ili njegovim pravnim uživaocima na slučaj spora u pogledu davanja iz osiguranja.

2. Ovi sporovi biće u nadležnost specijalnih sudova, koji će biti sastavljeni od sudije (od karijere ili ne) naročito upoznatih sa ciljem osiguranja i potrebama osiguranih lica, ili rešavajući uz saradnju porotnika uzetih iz sredine osiguranih lica i poslodavaca.

3. U slučaju spora u pogledu potpadanja pod osiguranje ili iznosa prinosa pravo žalbe priznaće se radniku, a kod sistema koji predviđaju i poslodavački prinos, i njegovog poslodavca.

Čl. 12.

1. Strani radnici biće podvrgnuti obavezi osiguranja i plaćanju pod istim uslovima kao i domaći.

Digitized by Google

2. Strani osiguranici i njihovi pravni uživaoci uživaće pod istim uslovima kao i domaći, davanja koja bi im pripadala s obzirom na prinose koji se vode u njihovu korist.

3. Strani osiguranici i njihovi pravni uživaoci podanici svakog člana koji se obaveže ovom konvencijom, i čije zakonodavstvo predviđa prema tome finansiisko učešće države u stvaranju prihoda ili u davanjima iz osiguranja, shodno čl. 9., uživaće sem toga pomoći, dodatke ili delove penzije koji se isplaćuju iz državnih prihoda.

4. Ipak nacionalno zakonodavstvo može da rezerviše samo za svoje domaće uživanje pomoći, dodataka ili delova penzije koji se isplaćuju iz državnih sretstava, a pružaju se isključivo osiguranim licima koja su prešla izvesno doba starosti u momentu stupanja na snagu zakonodavstva o obaveznom osiguranju.

5. Ograničenja eventualno predviđenih za slučaj bavljenja u inostranstvu primeniće se na penzionere i na njihove pravne uživaoce, podanike svakog drugog člana koji se obavezao ovom konvencijom a bavi se na teritoriji jednog drugog od članova koji su se obavezali ovom konvencijom, samo u koliko se primenjuju i na podanike države u kojoj je penzija stečena. Ipak pomoći, dodaci ili delovi penzije koji se isplaćuju iz državnih sretstava mogu da se ne plate.

Čl. 13.

1. Osiguranje najamnih lica urediće se zakonom koji važi za mesto rada najamnog lica.

2. Ovo pravilo može u interesu produženja osiguranja da ima i izuzetaka sporazumno među zainteresovanim članovima — državama.

Čl. 14.

Svaki član (država) može da podvrgne pod jedan specijalni režim pogranične radnike čije je mesto rada na njegovoj teritoriji a njihovo mesto boravka u inostranstvu.

II.

Besplatne penzije.

Čl. 15.

U zemljama u kojima ne postoji zakonodavstvo o obaveznom osiguranju za starost u vreme početnog stupanja na snagu ove konvencije, svaki sistem koji bi u to vreme postojao u pogledu besplatnih penzija biće smatran kao dovoljan po ovoj konvenciji, ako garantuje individualno pravo na penziju pod uslovima definisanim u članovima 16. do 22. niže navedenim.

Čl. 16.

Penzija će se davati u jedno doba koje će utvrditi nacionalno zakonodavstvo, ali koje ne može da pređe 65 navršenih godina.

Čl. 17.

Pravo na penziju može da se uslovi boravkom, onoga koji je traži, na teritoriji člana (države) za vreme jednog perioda koji prethodi neposredno traženju penzije. Ovaj period, koga će utvrditi nacionalno zakonodavstvo, ne može da bude duži od 10 godina.

Čl. 18.

1. Pravo na penziju priznaće se svakome molioću čiji godišnji prihodi ne prelaze jednu određenu sumu koju će utvrditi nacionalno zakonodavstvo, vodeći dostojno računa o minimumu cene života.

2. Radi ocene prihoda zainteresovanog lica neće se uzimati u obzir prihodi koji ne prelaze iznos koga će utvrditi nacionalno zakonodavstvo.

Čl. 19.

Veličina penzije utvrdiće se na jedan iznos koji uvećan sa prihodima drugim nego li onim koji nisu uzeti u obzir treba da bude dovoljan da bi bar pokrio bitne potrebe penzionera.

Čl. 20.

1. Pravo žalbe priznaće se svakom molioću u slučaju spora po predmetu dodeljivanja penzije ili utvrđivanja njenog iznosa.

2. Žalba će spadati u nadležnost druge vlasti od one koja je rešavala u prvom stepenu.

Čl. 21.

1. Strani podanici svakog člana (države) koji se je obavezao ovom konvencijom imaće prava na penziju pod istim uslovima kao i nacionalni.

2. Ipak nacionalno zakonodavstvo može da uslovi dodeljivanje penzije jednome strancu sa ispunjenjem na teritoriji člana (države) jednog boravka koji može da pređe najviše 5 godina period za boravak, koji je predviđen za podanike dotičnog člana (države).

Čl. 22.

1. Pravo na penziju može da se izgubi ili da se delimično ili potpuno obustavi ako zainteresovani:

a) bude osuđen na kaznu zatvora za zločin ili prestup;

b) ako je zadobio ili pokušao da dobije lažno penziju;

v) ako odbije na jedan trajan način da zarađuje za svoj život radom koji bi odgovarao njegovim snagama i sposobnostima.

2. Penzija će moći potpuno ili delimično da bude obustavljena za vreme dok je zainteresovani potpuno na teretu javnih fondova.

3. Ova konvencija ne odnosi se na čuvanje prava na penziju u slučaju boravka u inostranstvu.

Projekat konvencije br. 1 A. o obaveznom osiguranju za starost u poljoprivredi.

I.

Čl. 1.

Svaki član Međunarodne organizacije rada koji ratifikuje ovu konvenciju obavezuje se da zavede ili da održi jedno obavezno osiguranje za slučaj starosti pod uslovima najmanje jednakim uslovima propisanim ovom konvencijom.

Čl. 2.

1. Obavezno osiguranje za starost primenjuje se na radnike, nameštenike i šegrte u poljoprivrednim preduzećima, kao i na domaću poslugu u ličnoj službi poljoprivrednih poslodavaca.

2. (Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 1, izuzev tač. pod j).

Digitized by Google

3. (Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 1).

Čl. 3. do 8.

(Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 1).

Čl. 9.

(Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 1, pod rezervom dodatka stavu 2. jedne alineje pod v) redigovane na sledeći način):

v) radnici u službi poslodavca koji plaća prinose u formi paušala nezavisno od broja radnika koje zaposluje.

Čl. 10. do 22.

(Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 1).

Projekat konvencije br. 2. o obaveznom osiguranju za iznemoglost u industriji, trgovini itd.

I.

Čl. 1.

Svaki član Međunarodne organizacije rada, koji ratifikuje konvenciju obavezuje se da zavede ili održi obavezno osiguranje za slučaj iznemoglosti pod uslovima najmanje jednakim uslovima predviđenim ovom konvencijom.

Čl. 2.

(Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 1, zamenjujući reč »starost« sa rečju »iznemoglost«).

Čl. 3.

(Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 1, zamenjujući reči »koji nije dostigao doba za prijem na starosnu penziju« sa rečima »koji ne uživaju penziju«).

Čl. 4.

1. Osigurano lice imaće prava na penziju za iznemoglost kad bude dostiglo opštu nesposobnost za privredu koja mu omogućuje da svojim radom može da pribavi sebi jednu osetnu zaradu.

2. Ipak nacionalna zakonodavstva, koja garantuju osiguranima lečenje i lekarsku negu za vreme celokupnog trajanja nesposobnosti i koja daju jednu penziju normalnog iznosa udovicama i siročadi invalida, bez ikakvog uslova doba i nesposobnosti za zaradom u pogledu udovice, mogu da daju penziju za iznemoglost samo osiguranome koji je nesposoban da obavi jedan rad za nagradu.

3. Kod sistema zavedenih specijalno u korist nameštenika, osiguranik će imati prava na penziju kad bude dostigao jednu nesposobnost, koja mu onemogućuje da pribavi sebi jednu znatnu zaradu njegovim radom u profesiji koju je obično obavljao ili u jednoj sličnoj profesiji.

Čl. 5.

1. Pravo na penziju može i pored odredaba iz čl. 6 da bude uslovljeno ispunjenjem jednoga staža koji omogućuje uplaćivanje jednog minimalnog broja prinosa, kako od stupanja u osiguranje tako i u toku jednog određenog perioda koji prethodi neposredno nastupelom riziku.

2. Trajanje staža ne može da iznosi manje od 60 meseci ili 250 nedelja ili 150 dana prinosa.

3. Kad ispunjenje staža omogućuje uplatu izvesnog broja prinosa u toku jednog određenog perioda koji prethodi neposredno nastupelom riziku, obeštećeni periodi privremene nesposobnosti za zaradu i nezaposlenosti računaće se za ispunjenje staža kao periodi prinosa, pod uslovima i u granicama koje će fiksirati nacionalno zakonodavstvo.

Čl. 6.

(Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 1.)

Čl. 7.

(Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 1 s tim što je kraj stava 2 i to počev od reči »kad dodeljivanje penzije nije uslovljeno sa ispunjenjem jednoga staža« — ukinut.)

Čl. 8.

Ustanove za osiguranje biće ovlašćene pod uslovima koje će predvideti nacionalno zakonodavstvo da omogući uživanje davanja u naturi, u cilju da se preduprede, zadrže, ublaže ili da prestanu da budu invalidi lica koja usled iznemoglosti primaju jednu penziju ili bi mogli polagati pravo na jednu penziju.

Čl. 9.

1. Pravo na davanja može da bude izgubljeno ili obustavljeno potpuno ili delimično:

a) kad je invaliditet izazvan putem jednog zločina, prestupa ili namerne greške zainteresovanog;

b) u slučaju prevare učinjene od strane zainteresovanog na štetu ustanove za osiguranje.

2. Penzija može biti potpuno ili delimično obustavljena:

a) za vreme dok je zainteresovani potpuno na teretu državnih sretstava ili jedne ustanove za socijalno osiguranje;

b) sve dok zainteresovani odbije da se pokori bez opravdanog razloga lekarskim propisima i instrukcijama u pogledu ponašanja invalida ili izbegava bez dopuštenja i svojevoljno kontrolu od strane ustanove za osiguranje;

v) sve dok uživa kakvo drugo periodično davanje u novcu a na osnovu jednog zakona o obaveznom socijalnom osiguranju, penziju ili obeštećenje za nesretni slučaj pri radu ili za profesionalne bolesti;

g) sve dok zainteresovani produži da se bavi jednim zaposlenjem koje podleži osiguranju, a kod sistema zavedenih specijalno u korist nameštenika sve dok profesionalni prihod zainteresovanog prelazi jedan određeni iznos.

3. Pod rezervom odredaba člana 13, stava 5. ova konvencija ne odnosi se na očuvanje prava na penziju u slučaju boravka u inostranstvu.

Čl. 10—15.

(Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 1.)

II.

Besplatne penzije.

Čl. 16.

(Isti tekst kao i člana 15 projekta konvencije br. 1, s tim samo što je reč »starost« zamenjena rečju »iznemoglost«.)

Digitized by Google

Čl. 17.

Penzija će se podeliti svakom licu pogođenom opštom nesposobnošću za privredom usled koje je stavljeno u nemogućnost da pribavi svojim radom jednu osetnu zaradu.

Čl. 18.

(Isti tekst kao i člana 17 konvencije br. 1. sem što je period o kome se tamo govori od »pet« godina na mesto »10«.)

Čl. 19—22.

(Isti tekst kao i članova 18 do 21 projekta konvencije br. 1.)

Čl. 23.

(Isti tekst kao i člana 22 projekta konvencije br. 1, sem što je među razlozima za gubljenje ili obustavljanje predviđen još i slučaj kada je invaliditet prouzrokovan zločinom, prestupom ili namernom greškom od strane zainteresovanog.)

Projekat konvencije br. 2 A. o obaveznom osiguranju za iznemoglost u poljoprivredi.

Čl. 1.

(Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 2.)

Čl. 2.

(Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 2 A, s tom razlikom što je reč »starost« zamenjena sa rečju »iznemoglost« u st. 1 i 3.)

Čl. 3—23.

(Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 2. s tim što se stavu 2 člana 10 dodaje sledeći stav):

d) radnici u službi jednog poslodavca koji plaća prinose paušalno nezavisno od broja radnika koje zaposluje.

Projekat konvencije br 3. o obaveznom osiguranju za slučaj smrti u industriji, trgovini itd.

I

Čl. 1.

Svaki član Međunarodne organizacije rada, koji ratifikuje ovu konvenciju, obavezuje se da zavede ili da održi jedno obavezno osiguranje na slučai smrti pod uslovima najmanje jednakim uslovima predviđenim u ovoj konvenciji.

Čl. 2.

(Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 2, s tim što se reč »iznemoglost« zamenjuje sa rečju »smrt«.)

Čl. 3.

(Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 2.)

Čl. 4.

(Isti tekst kao i čl. 5 projekta konvencije br. 2.)

Čl. 5.

(Isti tekst kao i čl. 6 projekta konvencije br. 2.)

Čl. 6.

Osiguranje za slučaj smrti treba da daje pravo na penziju najmanje neudatoj udovici i siročadima osiguranog lica ili umrlog lica koje je već uživalo penziju.

Čl. 7.

1. Pravo na udovičku penziju može da bude sačuvano udovici koja je prešla izvesno doba starosti ili koja je onesposobljena za rad.

2. Odredbe stava 1 neće se primenjivati kod specijalnih sistema zavedenih u korist nameštenika.

3. Pravo na udovičku penziju može da bude priznato samo ako je brak trajao jedno određeno vreme i bio sklopljen pre navršetka od strane osiguranog ili penzionera jednog određenog doba starosti ili pre pojave nesposobnosti.

4. Pravo na penziju moći će da se prizna samo ako u momentu smrti osiguranog lica ili penzionera brak nije bio raskinut ili ako nije nastupio razvod braka na štetu isključivo supruge.

5. Ako više molioca zahtevaju jednu udovičku penziju, iznos koji se može isplatiti, može biti ograničen na iznos jedne samo penzije.

Čl. 8.

1. Pravo na penziju treba da bude priznato svakom siročetu koje nije prešlo jedno određeno doba starosti a koje ne može biti ispod 14 godina.

2. Ipak kad je u pitanju siroče jedne ženske osigurane ili penzionerke, pravo na penziju može da se uslovi bilo da se mati brinula za održavanje ovoga deteta, bilo da je bila udovica u momentu njegove smrti.

3. Nacionalno zakonodavstvo imaće da odredi u kome slučaiu drugo dete van zakonitog deteta ima prava na penziju.

Čl. 9.

(Isti tekst kao i člana 7 projekta konvencije br. 1.)

Čl. 10.

(Isti tekst kao i člana 8 projekta konvencije br. 2.)

Čl. 11.

1. Pravo na davanje može da se izgubi potpuno ili delimično:

a) kad je smrt nastupila usled zločina, prestupa ili namerne greške osiguranoga ili svakog drugog lica koje bi moglo da polaže pravo na penziju nadživelih;

b) u slučaju prevare učinjene na štetu ustanove za osiguranje od strane osiguranoga ili svakoga lica koje bi moglo da polaže pravo na penziju nadživelih.

2. Penzija će moći da bude potpuno ili delimično obustavljena za vreme dok je zainteresovano lice:

a) potpuno na teretu državnih sretstava ili jedne ustanove za socijalno osiguranje;

b) kad odbije bez opravdanog razloga da izvršuje lekarske propise i uputstva odnosno ponašanje invalida ili izbegava bez dopuštenja i svojevoljno kontrolu ustanove za osiguranje;

v) dok koristi kakvo drugo periodično davanje u novcu pribavljeno na osnovu jednog zakona o obaveznom socijalnom osiguranju, penziju ili obeštećenje za nesrećni slučaj pri radu ili za profesionalne bolesti;

g) pošto je kao udovica dobila jednu penziju bez ikakvog uslova u pogledu doba i

Digitized by Google

invaliditeta i živi bračno sa jednim drugim čovekom;

d) penzioner po jednom režimu zavedenom specijalno u korist nameštenika, kad uživa jedan profesionalni prihod koji prelazi jedan određeni iznos.

3. Pod rezervom odredaba st. 5 čl. 15, ova konvencija ne odnosi se na očuvanja prava na penziju u slučaju boravka u inostranstvu.

Čl. 12—17.

(Isti tekst kao i članova 10—15 projekta konvencije br. 2.)

II.

Besplatne penzije.

Čl. 18.

(Isti tekst kao i čl. 16 projekta konvencije br. 2, s tim što je reč »smrt« zamenjena rečju »iznemoglost«.)

Čl. 19.

1. Pravo na penziju priznaće se:

a) svakoj nepreudatoj udovici sa najmanje dva deteta na izdržavanju;

b) svakom siročetu bez oca i majke;

2. Nacionalno zakonodavstvo utvrdiće:

a) uslove pod kojima će jedno vanbračno dete imati pravo na udovičku penziju;

b) doba starosti do koga će jedno dete imati pravo na udovičku penziju ili na siročadsku penziju; ovo doba ne može biti ispod 14 godina.

Čl. 20.

1. Pravo na udovičku penziju može da se uslovi boravkom na teritoriji člana (države):

a) preminulog muža, za vreme jednog perioda koji će prethoditi neposredno smrti; i

b) udovice, za vreme jednog perioda koji će prethoditi neposredno zahtevu za penziju.

2. Pravo na siročadsku penziju moćiće da se uslovi boravkom poslednjeg umrlog od roditelja na teritoriji člana (države), za vreme jednog perioda koji će prethoditi neposredno smrti.

3. Period boravka na teritoriji člana (države) koji se zahteva za udovicu ili preminulog roditelja utvrdiće nacionalno zakonodavstvo ali on ne može da iznosi više od 5 godina.

Čl. 21.

1. Pravo na udovičku ili siročadsku penziju priznaće se svakom moliocu čiji godišnji prihodi, podrazumevajući u ove i prihode dece ili siročadi na teretu, ne prelaze granicu koju će utvrdit nacionalno zakonodavstvo, vodeći dostojno računa o minimumu cene za život.

2. Pri oceni prihoda zainteresovanih neće se uzeti u obzir prihodi koji ne prelaze jedan iznos koga će utvrditi nacionalno zakonodavstvo.

Čl. 22—24.

(Isti tekst kao i članova 20—22 projekta konvencije br. 2.)

Projekat konvencije br. 3 A. o osiguranju za smrt u poljoprivredi.

(Isti tekst kao i u projektu konvencije br. 2 A, s tim samo što se reč »iznemoglost« zamenjuje sa rečju »smrt«.)

Pri prvobitnom glasanju projekat konvencije o obaveznom osiguranju za starost u industriji, trgovini itd., pod br. 1 usvojena je sa 91 glasom protivu 0; projekat konvencije o obaveznom osiguranju za starost u poljoprivredi, pod br. 1 A. usvojen je sa 76 glasova protivu 0.

Projekat konvencije pod br. 2 o obaveznom osiguranju za iznemoglost u industriji, trgovini itd. usvojen je sa 81 glasom protivu 0; a projekat konvencije o obaveznom osiguranju za iznemoglost u poljoprivredi, pod br. 2 A. usvojen je sa 70 glasova protivu 7.

Projekat konvencije o obaveznom osiguranju za slučaj smrti u industriji, trgovini itd. usvojen je sa 91 glasom protivu 1; a projekat konvencije o obaveznom osiguranju za slučaj smrti u poljoprivredi usvojen je sa 74 glasa protivu 3.

Pri definitivnom glasanju, za čije je usvajanje bilo potrebno imati $^2/_3$ glasova prisutnih delegata na konferenciji ove su konvencije dobile respektivno sledeći broj glasova: 1) projekat konvencije pod br. 1 usvojen je sa 106 glasova protivu 5; 2) projekat konvencije br. 2 sa 89 glasova protivu 7; 3) projekat konvencije br. 3 sa 92 glasa protivu 6; 4) projekat konvencije pod br. 1 A. sa 84 glasa protivu 17; 5) projekat konvencije pod br. 2 A. sa 75 glasova protivu 18; 6) i projekat konvencije pod 3 A. usvojen je sa 73 glasa protivu 18.

Sem ovih projekata konvencija konferencija je usvojila i jednu preporuku o generalnim principima za osiguranje za iznemoglost, starost i smrt, kao i jednu rezoluciju.

Tekst ove preporuke glasi:

»Konferencija, pošto je usvojila projekte konvencije o obaveznom osiguranju za iznemoglost, starost i smrt plaćenih lica u industrijskim i trgovačkim preduzećima i slobodnim profesijama, kao i kućnih radnika i domaće posluge, i isto tako o obaveznom osiguranju za iznemoglost, starost i smrt plaćenih lica u poljoprivrednim preduzećima;

smatrajući da ovi projekti konvencija predviđaju minimum uslova kojima treba da odgovori od svoga početka svaki sistem obaveznog osiguranja za iznemoglost, starost i smrt; ceneći, da je u interesu da se postavi nekoliko generalnih principa koji se mogu izvesti iz iskustva kao najpodesniji da doprinesu jednom pravednom, efikasnom i racionalnom uređenju osiguranja za iznemoglost, starost i smrt;

preporučuje svakome članu, da uzme u obzir ove principe i pravila:

Digitized by Google

I.

Polje primene.

1. a) Obavezno osiguranje za iznemoglost, starost i smrt plaćenih radnika treba da obuhvata, bez razlike doba starosti, pola i nacionalnosti, svako lice koje obavlja obične najamne radove.

b) Kad to ekonomski, socijalni i administrativni uslovi dopuštaju, nacionalna zakonodavstva trebaće sem toga da obuhvataju u osiguranju za iznemoglost, starost i smrt i nezavisne radnike ekonomski slabe u industriji, trgovini i u poljoprivredi.

2. Ako se međutim nalazi za oportuno da se fiksira jedno minimalno doba starosti za stupanje u osiguranje, ovo doba starosti treba, u koliko je moguće, da se približuje dobu starosti u kome se završava školska obaveza i u kome se vrši izbor profesije.

3. Zavođenje jednog maksimalnog doba starosti za stupanje u osiguranje opravdano je samo kod sistema koji uslovljavaju pravo na penziju ispunjenjem jednog staža, i za radnike, koji kad počinju da obavljaju uobičajene najamne radove jesu suviše stari da bi ispunili staž pre normalnog doba starost za prijem na penziju.

4. Kad se smatra za oportuno da treba zavesti (sem granice obezbeđene nadnice nerazdvojne sa socijalnim osiguranjem), i jednu granicu zarade za potpadanje pod osiguranje, treba u ovome cilju da budu isključeni samo radnici koji mogu, usled njihove nagrade znatno veće od opšteg nivoa nadnica, da se smatraju sposobnim da se obezbede sami od rizika invaliditeta, starosti i smrti.

II.

Penzije.

A. Staž i periodi osiguranja.

5. Predviđeni staž kod sistema koji garantuju svakom penzioneru penziju od jednog stalnog ili određenog iznosa, u vezi sa obezbeđenom nadnicom, treba da obuhvata samo vreme uplaćivanja za jedno trajanje striktno potrebno pa da se uklone spekulativna pristupanja i dobije izvesna kontra usluga za obezbeđene koristi.

6. Staž koji bi obezbeđivao pravo na invalidsku rentu ili nadživelih ne treba ni u kom slučaju da iznosi više od 60 meseci ili 250 nedelja ili 1500 dana prinosa; staž koji bi obezbeđivao pravo na starosnu penziju ne bi trebao da iznosi više nego dvostruko od ovog maksimuma.

7. Periodi privremene nesposobnosti za zaradom usled bolesti, periodi neraspoloženja usled porođaja i periodi nevoljne nezaposlenosti treba u određenim granicama da budu uzeti u obzir pri sračunavanju staža, baš i kad ne bi trebalo za njih da se vrši uplaćivanje sa strane osiguranja za bolest i materinstvo ili od jednog fonda za nezaposlene.

8. a) Sistemi koji predviđaju granice u pogledu važnosti izvršenih uplata, treba da obezbeđuju očuvanje prava, koja teku za vreme od 18 meseci najmanje počev od izvršene poslednje uplate, koji rok treba da se produži kod sistema sa uplatama srazmernim nadnici na trećinu najmanje vremena izvršenih uplata od stupanja u osiguranje umanjeno za vreme za koje se nije trebala davati uplata. Pri sračunavanju ovoga roka ne treba da bude uzeto u obzir vreme nesposobnosti za zaradom usled bolesti, vreme neraspoloženja usled materinstva, vreme nevoljne nezaposlenosti kao i vreme vojne službe.

b) Docnije očuvanje važnosti uplata može da bude uslovljeno bilo produženjem uplaćivanja na osnovu obaveznog osiguranja ili produžnog osiguranja, bilo plaćanjem jedne skromne takse za pristupanje; ponovno uplaćivanje povećalo bi prava koja su u toku od sistema koji stepenuje uplate prema nadnici i koji utvrđuje penzije u vezi sa vremenom provedenim u osiguranju.

9. Stari osiguranik treba da može da oživi svoja prava već ugašena plaćajući određeni broj uplata za obavezno osiguranje ili za produžno osiguranje; kad iznos penzije varira sa brojem ili iznosom uplata u korist osiguranika broj zahtevanih uplata treba da bude niži od onoga broja koji je propisan za prvobitni staž.

10. Uplaćivanja u cilju da se očuvaju prava koja su u toku osiguranika koji su u nezaposlenosti od duže vremena treba, pred nemogućnošću da se njime opterete isključivo aktivni osiguranici, da budu dobijena finansijskom saradnjom državnih vlasti; isto će tako da bude i sa uplaćivanjima koja treba da konsoliduju i poboljšaju prava ovih nezaposlenih lica.

B. Starosna penzija.

11. Kod sistema koji fiksiraju preko 60 navršenih godina doba starosti za prijem na penziju preporučljivo je koliko da se oslobodi radna pijaca toliko da se ostvari pravo na odmor radnika dospelih u njihove stare dane, da se svede na 60 godina doba starosti za prijem na penziju u koliko demografsko, ekonomsko i finansijsko stanje zemlje to dopušta i po potrebi po etapama.

12. Osiguranici, koji su za vreme više godina obavljali jednu profesiju naročito mučnu i nezdravu treba da mogu da polažu svoja prava na penziju u jednom dobu starosti kracem od radnika drugih profesija.

13. a) Da bi se osigurala radnicima starost obezbeđena od životnih nemaština penzije treba da pokriva sve bitne potrebe za život. Prema tome, trebalo bi da se fiksira obezbeđena penzija svakome licu koje je izvršilo izvestan staž, vodeći dostojno računa o ceni života.

b) Kod sistema sa stepenovanim uplatama prema nadnici, osiguranici koji su stekli broj uplata koji odgovara prosečnom trajanju aktivnog profesionalnog života, treba da uživaju penziju u vezi sa njihovim socijalnim položajem za vreme perioda profesionalne aktivnosti. U ovome cilju obezbeđena penzija osiguranicima koji su navršili 30 efektivnih godina uplata ne treba da iznosi manje od polovine obezbeđene nadnice, bilo od stupanja u osiguranje bilo u toku jednog određenog perioda koji prethodi neposredno likvidaciji penzije.

Digitized by Google

14. Dodatak treba da se pruži penzioneru:

a) Za svako dete na njegovom teretu bilo školskoga doba starosti bilo ispod 17 godina i koje produžuje sa opštim ili profesionalnim obrazovanjem, bilo da je nesposobno usled nemoći da se stara za svoje potrebe;

b) Kad je njegova žena većeg doba starosti ili nemoćna i nema usled ovoga i ona sama pravo na penziju.

15. Penzioner kome je potrebna stalna pomoć trećeg lica treba da uživa jedan specijalan dodatak.

V. Invalidska penzija.

16. a) Treba da ima prava na penziju osiguranik koji usled bolesti ili nemoći nije u stanju da pribavi sebi radom, koji bi odgovarao njegovim snagama i sposobnostima kao i njegovom obrazovanju, jednu bolju nagradu. Ne može se smatrati boljom nagradom, nagrada niža od trećine obične nadnice zdravog radnika sličnih obrazovanja i uslova.

b) Ipak kod specijalnih sistema osiguranja zavedenih u korist radnika i nameštenika izvesnih profesija treba ceniti umanjenost sposobnosti za radom u vezi jedino sa profesijom do tada obavljanom ili sličnom profesijom.

17. a) Da bi odgovorilo svojoj zadaći treba da osiguranje garantuje svakom osiguraniku, koji je postao invalid pošto je ispunio staž, penziju koja bi odgovarala svima njegovim bitnim potrebama za opstanak. Potrebno je radi toga fiksirati minimum obezbeđene penzije za svako lice vodeći dostojno računa o ceni života.

b) Kod sistema koji fiksiraju obezbeđeni minimum u srazmeri sa obezbeđenom nadnicom, ovaj minimum ne treba da iznosi manje od 40% od ove nadnice. Treba da teže istom rezultatu i sistemi kod kojih penzija iznosi stalan i podjednak deo za svakog penzionera i jedan deo koji varira sa brojem i iznosom izvršenih uplata za njegov račun.

18. Dodatak će se dati penzioneru za svako dete o kome se on stara bilo školskoga doba, bilo ispod 17 godina ako je nastavlja sa opštim ili profesionalnim obrazovanjem, bilo da je nesposobno usled nemoći da se stara za svoje potrebe.

19. Penzioner kome je potrebna stalna pomoć trećeg lica treba da uživa jedan specijalan dodatak.

G. Penzije nadživelih.

20. a) Udovica jednog penzionera ili osiguranika koji je umro pošto je navršio staž treba da uživa penziju dok se ne preuda.

b) Ako je međutim dodeljivanje penzije uslovljeno drugim uslovima, treba ipak da imaju pravo na penziju udovice koje ne mogu da zarađuju za svoj opstanak usled njihovog doba starosti ili iznemoglosti i udovice koje imaju na izdržavanju jedno dete školskoga doba starosti ili ispod 17 godina a koje nastavlja sa opštom ili profesionalnom obukom.

21. Treba isto tako da se prizna pravo na penziju i udovcu invalidu koji je zbog ove invalidnosti bio na teretu umrle osiguranice po navršetku staža.

22. a) Penzija treba da pruži udovici (ili invalidu udovcu) jednu bitnu potporu kako bi pokrio sve nužne potrebe za njegov opstanak. Ma kakav da je način utvrđivanja minimalna penzija treba da bude utvrđena vodeći dostojno računa o ceni života.

b) kod sistema sa graduiranim uplatama prema nadnici umrloga, penzija udovice (ili invalida udovca) ne treba da je manja od polovine penzije na koju je umrli imao ili bi imao pravo da je u momentu njegove smrti već bio primljen na invalidsku ili starosnu penziju. Ipak kad ovi isti sistemi utvrđuju prava nadživelih nezavisno od iznosa penzije na koju je umrli imao ili bi imao prava, penzija udovice (ili invalida udovca) ne treba da bude manja od 20% od nadnice za koju je umrli bio osiguran bilo od svoga stupanja u osiguranje bilo u toku jednog određenog perioda koji prethodi neposredno njegovoj smrti.

23. a) Svako dete školskog doba starosti koje je bilo na teretu jednog penzionera ili umrlog osiguranika pošto je ispunio staž, treba da ima prava na siročadsku penziju; penzija treba da mu se daje do navršene 17 godine kad dete nastavlja sa opštim ili profesionalnim obrazovanjem i čak i preko ovoga doba starosti kad je dete nesposobno usled nemoći da se stara samo za svoje potrebe.

b) Siročadska penzija može da se daje samo kao dodatak penziji majke udovice.

24. a) Minimum obezbeđene penzije za svako siroče treba da prestavlja jednu bitnu pomoć za održanje i za troškove vaspitanja siročeta; ovaj minimum treba da bude veći za siroče bez oca i majke.

b) Kod sistema sa stepenovanim uplatama prema nadnici umrloga siročadska penzija ne treba da bude niža od četvrtine, ili za siroče bez oca i majke od polovine penzije na koju je umrli imao ili bi imao prava da je u momentu njegove smrti bio primljen na invalidsku ili starosnu penziju. Ipak kad ovi isti sistemi utvrđuju prava nadživelih nezavisno od iznosa penzije na koju je umrli imao ili bi imao prava, siročadska penzija ne treba da bude niža od 10% ili za siroče bez oca i majke od 20% nadnice za koju je umrli bio osiguran, bilo od njegovog stupanja u osiguranje bilo u toku jednog određenog perioda neposredno pre njegove smrti.

25. Ako bi se našlo za oportuno da se fiksira jedan maksimum koj. ne bi mogao da iznosi više od penzije nadživelih koje su dodeljene zbog umrloga, ovaj maksimum ne bi trebao da bude manji ni od iznosa penzije, podrazumevajući ovde i dodatke za porodicu, na koju je umrli imao ili bi imao prava, kad su penzije nadživelih utvrđene srazmerno penziji umrloga, ni od polovine nadnice za koju je umrli bio osiguran, kad su penzije nadživelih utvrđene srazmerno sa ovom nadnicom.

26. Nadživeli koji ne mogu biti primljeni na penziju zbog toga što nisu ispunili uslove koji bi im dali na to prava, trebali bi da uživaju, pod rezervom da jedan minimum uplata postoji u korist umrloga, jedan kapital koji bi im omogućio da se prilagode novim uslovima života koji su stvoreni smrću šefa porodice.

Digitized by Google

27. U zemljama gde se pogrebni troškovi ne naknađuju, obično ili na osnovu zakona, od jednog drugog osiguranja a naročito od osiguranja za bolest, osiguranje za smrt treba da pruža na slučaj smrti osiguranika jednu otštetu za dostojne pogrebne troškove.

D. Klauzule obustavljanja ili smanjenja.

28. Kad je obustavljanje ili smanjenje invalidne penzije, starosne ili nadživelih predviđeno u slučaju kumuliranja sa penzijama primljenim na osnovu jednog drugog socijainog osiguranja ili jednog drugog penzionog sistema, obeštećenja za nesretni slučaj pri radu ili profesionalnih bolesti, klauzule obustavljanja ili smanjivanja treba da omoguće penzioneru da uživa potpuno najveću penziju, pružajući u svako doba deo invalidske penzije, starosne ili nadživelih koji odgovara ličnim uplatama osiguranika.

29. Kad je jedna invalidska ili starosna penzija obustavljena usled nekog drugog razloga a ne zbog kumuliranja sa jednom drugom penzijom, porodica koja je na teretu penzionera treba da prima jednu potporu za održavanje jednaku celokupnoj penziji ili delu ove penzije.

III. Sretstva.

30. a) Sretstva za osiguranje treba da se traže u prinosima osiguranika i u prinosima njihovih poslodavaca.

b) Državne vlasti treba da učestvuju finansijski u osiguranju.

31. Prinos osiguranika ne treba u principu da bude manji od prinosa njegovog poslodavca.

32. Poslodavac treba da podnosi potpuno ili jedan veliki deo globalnog prinosa koji bi otpadao na radnike koji su nagrađeni u naturi kao i na kućne radnike i na šegrte čija nadnica ne prelazi jednu određenu granicu.

33. Država treba da prim' na sebe prinose koji otpadaju na vreme provedeno u vojnoj obaveznoj službi, za lica koja su bila osigurana pre njihovog stupanja na vojnu službu.

IV. Upravljanje.

34. Nacionalno zakonodavstvo treba da predvidi pravedno pretstavništvo osiguranih žena u organima za upravljanje osiguranja za iznemoglost, starost i smrt.«

Pri izglasavanju ove preporuke ona je na prvom usvajanju primljena sa 68 glasova protivu 25, a na drugom sa 72 glasa protivu 20.

Prilikom izglasavanja rezolucije konferencija je odbila sa 68 glasova protivu 28 jedan amandman poslodavačke grupe koji je težio za tim da se pitanje o kome se radi uputi Upravnom odboru međunarodnog biroa rada u cilju njegovog stavljanja na dnevni red jedne od idućih Međunarodnih konferencija rada, a u koliko je moguće još u 1935 godini.

I sa 75 glasova protivu 15 konferencija je usvojila rezoluciju po kojoj se stavlja na dnevni red konferencije u 1934 god. na prvom pretresanju pitanje očuvanja prava radnika migranata u oblasti osiguranja za iznomoglost, starost i smrt.

Pre nego što se pristupilo izglasavanju konvencije u poljoprivredi i preporuke, naš vladin delegat g. Jeremić, smatrao je za potrebno da objasni držanje naših vladinih delegata pri izglasavanju ovih konvencija i preporuke.

Izjava koju je ovom prilikom dao g. Jeremić glasi ovako:

»Želeo bih ukratko da objasnim držanje koje smo zauzeli i koje ćemo zauzeti pri izglasavanju projekata konvencija o obaveznom osiguranju za iznemoglost, starost i smrt u poljoprivredi. Delegacija vlade Kraljevine Jugoslavije trebala je, na veliko žaljenje, da se uzdrži od ovog glasanja, i to iz razloga što je poljoprivreda u našoj zemlji još uvek organizovana na patrijarhalnoj bazi, i što njeno sadašnje stanje, s obzirom na opštu krizu u poljoprivredi, ne dopušta našoj vladi za dugo i sve dok se okolnosti u tome pogledu ne izmene, da može preduzimati ikakve korake u cilju nametanja našoj poljoprivredi tereta koje predviđaju ove konvencije. No da ne bi sprečila da se progres razvija i ostvaruje u zemljama gde to okolnosti dopuštaju, a naročito da bi potreban kvorum pri glasanju bio postignut, jugoslovenska vladina delegacija odlučila je da se otvoreno izjasni protiv ovih konvencija.

U pogledu preporuke, koja se odnosi na obavezno osiguranje za iznemoglost, starost i smrt, mi smo odlučili da glasamo za ovu preporuku, ali treba da se razume da je nemožemo primeniti u našem zakonodavstvu dokle god traje sadašnja kriza i dok se god ne osiguraju potrebni uslovi za njenu primenu.«

IV. Načini odmora i naizmeničnost smena u automatskim fabrikama za izradu stakla.

Izvestilac po ovome pitanju g. Delzan radnički ekspert iz Francuske, naglasio je, da je ovo pitanje konferencija već proučila u 1924 i 1925 god., ali da je bilo onda nemoguće doći do jednog rezultata, naročito usled neizvesnosti koje su postojale u pogledu tehničke mogućnosti prekidanja rada. Od tada mehanički proces proizvodnje raz-

Digitized by Google

vio se mnogo i usvojila se nemogućnost prekidanja rada nedeljom u automatskim fabrikama za izradu stakla. S obzirom na ove okolnosti, preduzeti su pokušaji da se donesu nužne mere koje bi obezbeđivale kontinuitet rada, ali bi ipak osiguravale radnicima ove branše redovan nedeljni odmor.

On je napomenuo takođe da ovogodišnja konferencija rada ima za zadatak da ovoga puta pretrese ovo pitanje na prvom čitanju, formulišući tom prilikom izvesna pitanja koja će se imati da upute vladama i na osnovu kojih odgovora će tek iduća Međunarodna konferencija rada u 1934. god. imati da se izrazi definitivno.

Upitnik koga je Međunarodni biro rada u smislu zaključaka konferencije uputio vladama sviju država-članica Međunarodne organizacije rada glasi ovako:

Način uređenja.

1. a) Smatrate li poželjnim, da Međunarodna konferencija rada usvoji međunarodno uređenje koje bi se odnosilo na načine odmora i naizmeničnost smena u staklarama za automatska stakla?

b) Da li ovo uređenje treba da uzme pre oblik jednog projekta konvencije nego preporuke!

Polje primene uređenja.

2. a) Smatrate li, da u cilju delimitiranja polja primene ovoga uređenja projekat konvencije treba da definiše staklare za automatska stakla?

b) Treba li da ova definicija bude ograničena na staklare koje, iz razloga što je karakter njihova rada nužno neprekidan, rade dan i noć, podrazumevajući tu i nedelju?

v) Ima li mesta da se u definiciji:

i) poimence nabroje načini izvlačenja i drugi čije je funkcionisanje nužno neprekidno, ili

ii) da se jednostavno dadu opšte karakteristike ovih načina?

d) Na osnovu vaših odgovora u prethodnim tačkama, koju definiciju predlažete za staklare za automatska stakla, koje treba da budu obuhvaćene ovim uređenjem?

3. Smatrate li, da projekat konvencije treba da predvidi iznimke koje bi se odnosile na:

i) izvesne neprekidne službe;

ii) izvesna lica za koja bi iznimke bile opravdane radi prirode posla koje vrše, i ako su ova lica zaposlena na neprekidnim radovima?

Koje službe i koja lica predlažete?

Organizacija smena u službama koje funkcionišu na neprekidan način.

4. Smatrate li, da projekat konvencije treba da odredi za službe koje neprekidno funkcionišu:

a) maksimalan broj radnih časova na nedelju koji u svakom slučaju treba da bude manji od broja predviđenog u čl. 4. Vašingtonske konvencije o radnom vremenu u industriji, (t. j. 56 časova);

b) maksimalan broj radnih časova za svaku smenu;

v) trajanje odmora između dve konsekutivne smene jednog istog radnika;

g) broj smena.

Koje brojeve predlažete za a), b), v) i odnosno g)?

5. Smatrate li da projekat konvencije treba da predvidi uređenje nedeljnog odmora? Kolika treba da bude dužina ovoga odmora i u kome vremenu ovaj odmor treba da pada u nedelju?

Produženje radnog vremena.

6. a) Smatrate li, da projekat konvencije treba da predvidi produženje radnog vremena:

i) za nesreće koje bi se dogodile ili su neizbežne;

ii) za hitne radove koje bi trebalo izvršiti na mašinama i opremama;

iii) u slučaju više sile;

ali jedino u koliko je to potrebno da se izbegne ozbiljna zapreka normalnom radu u preduzeću?

b) Treba li projekat konvencije da predvidi produženje radnog vremena:

i) jedne smene radnika, i

ii) radnika po-naosob,

u cilju da se osigura normalno smenjivanje smena?

v) Kojim uslovima treba da bude podložno davanje odobrenja predviđenih u stavovima a) i b)?

Povećanja nadnica.

7. a) Smatrate li da projekat konvencije treba da predvidi povećanja nadnica:

i) za prekovremeni rad;

ii) za rad izvršen nedeljom i u praznične dane?

b) za svaki od ovih slučajeva,

i) kojim uslovima treba da bude uslovljeno pravo na povećanje nadnice;

ii) kolika treba da bude stopa ovoga povećanja?

Mere za nadzor ovoga uređenja i korišćenje izuzetaka.

8. a) Jeste li mišljenja da projekat konvencije treba da predvidi mere, koje bi imale za cilj da olakšaju primenu i kontrolu u svakoj zemlji?

Treba li da ove mere sadrže:

i) afiširanje radnog vremena;

ii) označivanje odmora za vreme rada;

iii) vođenje registra za prekovremeni rad?

b) Da li treba projekat konvencije da predviđa i druge mere osim onih koje su već ovde predviđene shodno odredbama Vašingtonske konvencije o radnom vremenu u industriji? Koje mere predlažete?

Mogućnost specijalnih odredaba za izvesne zemlje.

9. Smatrate li da projekat konvencije treba da predvidi prilagođavanja da bi se odgovorilo naročitim uslovima izvesnih zemalja, shodno čl. 405. § 3 Versajskog ugovora? Koja prilagođavanja predlažete i za koje zemlje?«

Digitized by Google

Posle intervencije nekoliko govornika i pošto je konferencija odbila jedan amandman poslodavačke grupe koji je težio za ukidanjem tačke 5, konferencija je sa 83 glasa bez opozicije usvojila zaključke komisije u smislu kojih je napred navedeni upitnik i redigovan.

V. Smanjeno radno vreme — izveštaj sa pripremne tripartitne međunarodne konferencije.[1]

Pre nego što je konferencija odlučila da uputi ovo pitanje na proučavanje u komisiju morala je da se izrazi po nekolikim prethodnim pitanjima. Tako sa većinom od 95 glasova protivu 25 ona je odlučila prilikom principijelnog glasanja da je smanjenje radnog vremena u stanju da bude predmetom jednog međunarodnog sporazuma bilo u formi jednog projekta konvencije bilo u formi preporuke. Posle ovoga trebalo je rešiti pitanje da li će se primeniti uobičajeni postupak na Međunarodnoj konferenciji rada, t. j. da li će ove godine imati mesta pretresati ovo pitanje na prvom pitanju, ili će se usvojiti izuzetno hitan postupak, diskusiju na pripremnoj tripartitnoj konferenciji iz meseca januara 1932 usvojiti kao prvo pretresanje, a ovom prilikom doneti definitivnu odluku po ovome pitanju. Pošto je postupak izuzetne hitnosti odbijen sa 69 glasova protivu 55 konferencija je sa 86 glasova protivu 22 odlučila da pitanje prouči u smislu uobičajenog postupka t. j. na ovogodišnjoj Međunarodnoj konferenciji rada u prvom pretresanju.

Prema tome konferencija je usvojila zaključke komisije u smislu pitanja koje treba uputiti vladama sviju država članica Međunarodne organizacije rada, kako bi s obzirom na odgovore istih i što boljem poznavanju stvari mogla da donese svoju odluku na idućoj Međunarodnoj konferenciji rada.

Upitnik upućen od strane Međunarodnog biroa rada vladama po ovome pitanju glasi ovako:

Uvod i upitnik.

Mole se vlade, da na vreme i u granicama mogućnosti dostave svoja mišljenja i obaveštenja po sledećim tačkama:

I. O situaciji koja se odnosi na:

a) broj zaposlenih radnika i broj (brojno stanje) nezaposlenih radnika;

b) o sadanjem stvarnom trajanju nedeljnog radnog vremena i u kojoj meri je ovo trajanje kraće od normalnog nedeljnog radnog vremena;

v) u kojoj je meri prosečno trajanje nedeljnog radnog vremena reducirano u praksi putem:

i) smanjenja trajanja nedeljnog radnog vremena za sve radnike u jednom preduzeću;

ii) ili putem primene sistema smena a da se nije menjao period funkcionisanja; ili

iii) putem nekog drugog metoda;

g) o sezonskim industrijama.

II. O posledicama koje bi nastale, redukcijom radnog vremena na 40 časova, na povećanja ili smanjenja nezaposlenosti, kao i na radnu pijacu, a s obzirom:

a) ako bi sadanje nadnice za jedan čas obavljenog rada i nadnice po komadu bile povećane u srazmeri sa redukcijom radnog vremena;

b) ako sadanje nadnice za jedan čas obavljenog rada i nadnice po komadu ne bi bile povećane.

III. Naznačiti mere koje bi se imale preduzeti radi neutralisanja ili ublaženja nezaposlenosti u onim industrijama u kojima bi ova nezaposlenost usledila zbog smanjenja radnog vremena usled opštih ili specijalnih okolnosti.

IV. U kojoj bi se meri osetilo dejstvo: a) na cene produkcije; b) na opštu nacionalnu privredu, ako bi:

a) sadanje nadnice za jedan čas obavljenog rada i nadnice po komadu bile povećane u srazmeri sa smanjenjem radnog vremena;

b) nadnice za čas obavljenog rada i nadnice po komadu, ne bi bile povećane.

V. Uticaj smanjenja trajanja radnog vremena na sisteme socijalnog osiguranja.

VI. Tehničke mogućnosti da se praktično primene smanjenja radnog vremena na 40 časova nedeljno.

Upitnik.

I.

Generalije.

1. Smatrate li poželjnim, da Međunarodna konferencija rada donese, u formi projekta konvencije, međunarodno uređenje u cilju skraćenja trajanja radnog vremena?

2. Da li bi projekat konvencije trebao da ima za cilj da ublaži nezaposlenost i da, sem toga, omogući radnicima udeo u koristima koje je doneo napredak tehnike?

3. Da li bi projekat konvencije trebao da uzme za osnovu:

a) da se nedeljne nadnice i mesečne plate neće moći smanjivati zbog redukcije trajanja radnog vremena posledicom primanja konvencije; ili

b) da nikakva odredba u projektu neće biti smatrana za povod da se održe nedeljne nadnice i mesečne plate?

4. Jeste li mišljenja da bi projekat konvencije trebao da predvidi odredbe radi efektivne primene u projekat unetih klauzula odnosno nadnica i plata?

[1] Videti i naše članke po ovome pitanju: Međunarodna tehnička pripremna konferencija, u »Radničkoj zaštiti« za mesece mart i april 1933. god.

Digitized by Google

Koje odredbe predlažete?

5. Mislite li da bi u slučaju neusvajanja projekta konvencije trebalo da Konferencija donese preporuku?

6. Jeste li mišljenja, da bi u zaseban projekat konvencije ili u zasebnu preporuku trebalo uneti odredbe koje se imaju predvideti odnosno nadnica i plata?

7. Delite li mišljenje, da bi nezavisno od pitanja nadnica i plata trebalo uzeti u obzir i uslove za život?

Kako zamišljate da ovo pitanje može biti predmet međunarodnog uređenja i kakvi su vaši predlozi po ovom pitanju?

8. Da li ste mišljenja, da bi projekat konvencije trebao da ima kraću vrednost trajanja od normalne vrednosti trajanja predviđene u već usvojenim međunarodnim konvencijama rada, ili da bude istog trajanja kao i ove konvencije?

9. Smatrate li da bi projekat konvencije:

a) trebao da predvidi prosečno nedeljno radno vreme i da omogući izbor između svih metoda za podešavanje radnih časova u granicama prosečnog nedeljnog rada; ili

b) da projekat propiše strogu granicu za svaku nedelju?

10. Jeste li mišljenja, da bi međunarodno uređenje trebalo da bude predmetom jednog ili veceg broja projekata konvencije, t. j.:

a) jednog projekta konvencije istovremeno primenljive na industrijska preduzeća, podrazumevajući i ugljene rudnike kao i na trgovačka i slična preduzeća; ili

b) dvaju projekata konvencije, od kojih bi se prvi odnosio na industrijska preduzeća, podrazumevajući tu i ugljene rudnike, a drugi na trgovačka i slična preduzeća; ili

v) triju projekata konvencije, od kojih bi se prvi odnosio na industrijska preduzeća, drugi na ugljene rudnike, a treći na trgovačka i slična preduzeća; ili

g) jednog sistema projekata konvencije od kojih bi svaki bio namenjen za neku industriju, trgovinu ili neku određenu vrstu aktivnosti?

U ovom poslednjem slučaju koje bi, po vašem mišljenju, trebale da budu industrije, trgovačka preduzeća i aktivnosti koje bi bile predmet nezavisnih projekata konvencije?

II.

Sadržaj uređenja.

A. Bliže primene.

11. a) Koje su po Vašem mišljenju kategorije preduzeća koje bi trebalo obuhvatiti projektom konvencije?

b) Da li bi trebalo, naročito, da se projekat konvencije odnosi na preduzeća obuhvaćena svakom od triju već usvojenih konvencija odnosno trajanja rada u industriji, ugljenim rudnicima i u trgovinama i biroima.

v) Sem toga, da li bi isto tako trebalo primenjivati projekat konvencije i na preduzeća isključena iz konvencije od 1930 o radnom vremenu u trgovini i biroima, a to je:

na preduzeća za lečenje i negu bolesnika, sakatih, siromašnih i umobolnih;

na hotele, restorane, pansione, klubove, kafane i ostala preduzeća gde se uslužuje konsomacijom;

na preduzeća za zabave i razonodu?

12. Po vašem mišljenju koje su kategorije preduzeća:

a) koje bi u svakom slučaju trebalo isključiti iz polja primene projekta konvencije;

b) za koja bi se preduzeća isključenje iz projekta moglo ostaviti u nadležnost vlasti?

13. a) Da li ste mišljenja, da bi projekat konvencije trebao da predvidi specijalno odredbe — i koje — za mala preduzeća?

b) Koji kriterijum predlažete za određivanje ovih preduzeća? Ako bi se za kriterijum uzimao broj uposlenih radnika u preduzeću, koji broj predlažete?

14. a) Koje su po vašem mišljenju kategorije lica (na pr. lica na položajima u direkciji, lica od poverenja i nadzora);

i) koja bi u svakom slučaju trebalo isključiti iz polja primene projekta konvencije;

ii) za koja bi se lica isključenje moglo ostaviti u nadležnost vlasti?

b) Da li bi projekat konvencije trebao da ograniči broj tako isključenih lica na maksimalni procenat u odnosu na celokupno brojno stanje osoblja u preduzeću? Ako ste za ograničenje, koji procenat predlažete?

c) Treba li projekat konvencije da sadrži listu isključenih lica, koja je lista utvrđena po njihovim položajima ili njihovim uposlenjima? Ako treba da sadrži, koju listu predlažete?

B. Trajanje rada.

15. Jeste li mišljenja, da bi trebalo definisati trajanje rada u smislu projekta konvencije, kao vreme u kome je personal na raspoloženju poslodavca, isključujući odmore za vreme kojih personal nije na raspoloženju poslodavaca? Ako niste za ovakvu definiciju, koju drugu predlažete?

16. Smatrate li da bi projektom konvencije trebalo ograničiti trajanje rada u principu na prosečno 40 časova na nedelju?

Ako ne, koju drugu granicu predlažete?

17. a) Da li ste mišljenja, da bi projektom konvencije trebalo ograničiti trajanje radnog vremena za radove koji su po potrebi neprekidni na 42 časa prosečno nedeljno?

Ako ne, koju drugu granicu predlažete?

b) Smatrate li da bi projektom konvencije trebalo predvideti naročitu prosečnu nedeljnu granicu za podzemne radove u ugljenim rudnicima i to nižu od one koja je predviđena u pitanju 16 (na pr. 38 časova 45)?

Koju naročitu prosečnu granicu predlažete?

18. Koji bi maksimalni period trebao da predvidi projekat konvencije za računanje prosečnog trajanja nedeljnog radnog vremena (na pr. četiri nedelje ili šest nedelja za podzemne radove u ugljenim rudnicima)?

19. Jeste li mišljenja da se u projektu konvencije stipulira, da svako preudešavanje časova rada, pod gore izloženim uslovima, u svakom slučaju mora obezbeđivati dnevne i sedmične granice utvrđene već usvojenim konvencijama o radnom vremenu u industriji, ugljenim rudnicima, trgovini i biroima?

20. a) Da li ste mišljenja, da se u projektu konvencije specificiraju metodi koji bi

Digitized by Google

se mogli iskoristiti u cilju preudešavanja časova rada pod gore izloženim uslovima. Ako ste za, koje metode predlažete?

b) Ili ste mišljenja, da bi bilo dovoljno stipulirati, u cilju predupređenja svih zloupotreba pri podeli časova rada, da se časovi rada koji imaju da se obave nedeljno moraju podeliti u toku nedelje i to na takav način, da se dnevni broj časova u kojima preduzeće ili jedan deo preduzeća radi — ne uračunavši ovde časove odobrene kao izuzetne.

i) slaže sa brojem časova rada pojedinih lica uposlenih u preduzeću ili delu preduzeća, ili

ii) ako se rad obavlja putem uzastopnih smena, da dnevni broj časova bude ravan umnošku tog broja?

v) Pod rezervom granica predviđenih u pitanjima 16, 17 i 19, da li bi, sem toga, projektom konvencije trebalo omogućiti primenu svakog metoda za preudešavanje časova rada putem kolektivne konvencije odobrene od strane nadležne vlasti?

g) Imate li drugih predloga u pogledu podešavanja časova rada?

V. Specijalna uređenja za izvesne industrije i aktivnosti.

21. Mislite li, da bi projekat konvencije trebao da predvidi specijalne odredbe, da se udovolji potrebama saobraćajne industrije, i to odvojeno za železnice i ostale transporte?

Koje mere predlažete?

Postoje li druge industrije ili aktivnosti za koje isto tako predlažete naročite odredbe, i koje?

22. Za slučaj da se utvrdi naročito uređenje za ugljene rudnike mislite li da bi, ili u naročitom projektu konvencije ili u generalnom projektu konvencije, trebalo da se sačuvaju odredbe konvencije o ograničenju radnog vremena u ugljenim rudnicima, pod rezervom potrebnih modifikacija, da bi se dobilo smanjenje pojedinačnog trajanja rada radnika zaposlenih u raznim kategorijama ugljenih rudnika obuhvaćenih ovom konvencijom?

G. Garancija za stvaranje novih poslova.

23. Smatrate li, da bi projekat konvencije trebao da pruži garanciju u cilju da obezbedi, da redukcija trajanja rada ide za tim da pruži uposlenje novim radnicima radi održanja pa čak i radi povećanja obima produkcije?

D. Otstupanja.

24. Jeste li mišljenja, da bi projekat konvencije trebao da predvidi otstupanje za slučaj nastale ili neminovne nesreće, za hitne radove koji ima da se izvrše na mašinama, spravama ili na instalacijama, ili za slučaj više sile, u potrebnoj granici, kako bi se izbeglo neko ozbiljno ukočenje u normalnom funkcionisanju preduzeća?

25. a) Jeste li mišljenja da bi projekat konvencije trebao da predvidi derogacije za pripremne i dopunske radove i za izvesne kategorije osoblja čiji se rad naročito sa prekidima vrši?

b) Projekat konvencije da li bi morao odrediti:

i) granicu ovako odobrenih produženja; i

ii) maksimalni procenat zainteresovanih osoba u vezi sa ukupnim brojnim stanjem preduzeća?

Koju granicu i koji procenat predlažete?

26. a) Jeste li mišljenja, da bi projekat konvencije trebao da predvidi prekovremene časove rada za privredne potrebe?

b) Da li bi projektom konvencije trebalo odrediti brojnu granicu ovih prekovremenih časova? Koju?

v) Da li je shodno da se ustanovi jedna opšta granica za sve industrije, odnosno, za trgovinu i biroe, ili pod rezervom jedne takve opšte granice, ustanoviti naročite granice za izvesne industrije, trgovinu ili druge aktivnosti?

Koje granice predlažete?

g) Da li je umesno, da se predvidi podela prekovremenih časova rada i naročiti uslovi za iskorišćavanje pojedinih delova (perioda) ovoga prekovremenog rada.

U ovom pogledu kakvi su vaši predlozi?

27. Držite li, da se u projektu konvencije predvidi, da se visina nadnice za prekovremeni rad, radi zadovoljenja privrednih potreba, mora povećati u odnosu prema normalnoj nadnici?

Da li ste mišljenja, da se utvrdi jedinstvena ili progresivna visina za prekovremeni rad, i koju visinu predlažete?

28. Smatrate li da bi projekat konvencije trebao da predvidi za mala preduzeća specijalne odredbe u pogledu broja prekovremenih časova, njihovog podešavanja, kao i u pogledu plaćanja ovoga prekovremenog rada.

29. Mislite li da ima i drugih slučajeva za koje bi trebalo predvideti otstupanje u projektu konvencije? Ako da, koji su vaši predlozi otstupanja?

Đ. Opšte odredbe za izvršenje i nadzor.

30. Jeste li mišljenja, da bi projekat konvencije trebao da tačno odredi mere namenjene olakšanju primene u svakoj zemlji?

Ima li mesta da se naročito predvidi obaveza za svakog šefa preduzeća:

a) da obznanjuje putem oglašavanja ili nekim drugim načinom odobrenim od javne vlasti:

i) sistem podešavanja časova praktikovanog rada kao i o preduzetim merama za primenu toga sistema;

ii) časove početka i svršetka rada; i ako se rad vrši putem smena, da se obznanjuju časovi početka i svršetka svake smene;

iii) da se obznanjuju odmori koji se ne računaju u vreme rada.

b) da se vodi u registru, na način kako to odobri javna vlast, svaki prekovremeni rad izvršen na osnovu odobrenih postupanja i, eventualno, visina plaćenih nadnica za prekovremeni rad?

v) Predlažete li druge mere i koje?

31. U cilju da se olakša međunarodna kontrola o primeni projekta konvencije, da li ste mišljenja da bi ovaj projekat mogao sadržavati odredbe koje bi detaljnije označile izvesna obaveštenja koja se moraju dati u godišnjim izveštajima predviđenim čl. 408 ugovora o miru. Koje podatke predlažete?

Digitized by Google

E. O geografskom značenju uređenja.

32. Smatrate li, da bi projekat konvencije trebalo primenjivati na sve države članice Međunarodne organizacije rada?

33. Da li ste za to, da se predvidi postupak, kako bi se omogućilo i državama koje nisu članovi Međunarodne organizacije rada, da se pridruže primeni projekta konvencije?

Ž. Specijalni režimi za izvesne zemlje.

34. Da li ste mišljenja, da bi projekat konvencije trebao da predvidi specijalne režime za izvesne zemlje, naročito za azijske zemlje?

III.

O stupanju na snagu i trajanju uređenja.

A. Stupanje na snagu.

35. Od kojeg bi broja ratifikacija trebalo da zavisi stupanje na snagu konvencije — od dve ratifikacije, kao što je normalno predviđeno u Međunardnim konvencijama rada, ili od većeg broja ratifikacija?

36. Koji rok predlažete posle koga bi konvencija stvarno stupila na snagu pošto potreban broj ratifikacija bude registrovan — da li rok od 12 meseci kao što je to normalno predviđeno ili neki kraći rok?

B. Trajanje.

37. Koji rok predlažete za period, po čijem isteku svaki član koji je ratifikovao konvenciju može je otkazati — period od 10 godina računajući od dana njenog stupanja na snagu kao što je to normalno predviđeno, ili kraći period?

38. Smatrate li, da svaki član treba da može individualno otkazati konvenciju ili da otkaz mora biti predviđen u kolektivnoj odluci? U ovom poslednjem slučaju, koji postupak predlažete?

39. Koje trajanje predlažete za period posle čijeg isteka će se morati uzeti u rasmatranje totalna ili delimična revizija konvencije od strane Upravnog saveta — period od 10 godina računajući od početnog dana stupanja na snagu, kao što je to normalno predviđeno, ili kraći period?

IV.

Tehnološka nezaposlenost.

Smatrate li za shodno da konferencija usvoji preporuku ili rezoluciju kojom poziva sve vlade, da Međunarodnom birou rada saopšte podatke o razvijanju tehnološke nezaposlenosti, pored ostalog vodeći računa o obimu proizvodnje i broju zaposlenih radnika u raznim sezonama?

U afirmativnom slučaju, kakav je vaš predlog o međunarodnoj organizaciji jedne takve ankete?«

Prilikom izglasivanja ovog upitnika g. Kort van der Linden, holandeski poslodavački delegat izjavio je u ime poslodavačke grupe na konferenciji, da će poslodavci glasati protiv smanjenja radnog vremena, koje im izgleda opasno kako za same radnike tako i za javno blagostanje.

Nastaviće se.

ŠVARC DR. ŽIGA:

KAKO ŽIVU NAŠI NEZAPOSLENI

Ove smo zime imali priliku, da pregledamo čitav niz bolesne djece iz slojeva, koji inače ne posjećuju našu ambulantu. To su djeca radnika, kojima su roditelji poradi nezaposlenosti izgubili pravo na liječenje u institucijama O. U. Z. O. R. Bilo je djece sa područja grada Zagreba, ali također iz bliže i dalinje gradske okolice. Kako je velik dio oboljenja, o kojima će biti još govora u najužoj vezi sa socijalnim prilikama bolesne djece, nametnulo nam se samo po sebi pitanje u kojim prilikama ta djeca žive, čim se hrane, kako stanuju, i kojim prihodima raspolažu njihovi roditelji, jer je bilo jasno, da je njihovo zdravstveno stanje tek odraz tih prilika. Zato smo pobliže ispitali životne prilike naše nove klijentele, koja je tokom zime bila sve mnogobrojnija.

Kod nas nema mnogo informacija o životnim uslovima nezaposlenih, o utjecaju nezaposlenosti na zdravstvene prilike i o djelovanju nezaposlenosti na pojave bolesti, smrtnost, natalitet i zdravlje odraslih i njihove djece. Razlog tomu će biti i taj, da je kriza nastupila tek zadnje godine kod nas u jačoj mjeri. Teško stanje, koje vlada u svjetskoj privredi već čitav niz godina, nije moglo ostati bez jakog uticaja i na naše prilike, ali akutni karakter poprimila je privredna kriza kod nas u Zagrebu tek koncem godine 1931 i u toku godine 1932. Agrarni karakter našeg pučanstva daje i tečaju krize svoje obilježje. Dok je ona industrijske zemlje već godinama pogodila u najtežoj mjeri, ona kod nas nastupa kasnije i njezin karakter nije katastrofalan. Zagreb kao privredni i industrijski centar pogođen je tek onda, kada je padom cijena poljoprivrednih proizvoda seljak osiromašio.

Broj nezaposlenih fluktuira, tako, da nam ni službene statistike ne pokazuju prave

Digitized by Google

brojke. Po ovim statistikama ima Njemačka oko 7 milijuna nezaposlenih (sa članovima obitelji oko 14 milijuna), Sjedinjene amerikanske države 8—10 milijuna, Engleska 2.2 milijuna, Italija 1 milijun, a kod nas, po izjavama kompetentnih faktora 180.000 do 200.000 za vrijeme zime 1932. Prema statistici Higijenskog odjeljenja Društva naroda nije nezaposlenost u našim krajevima zahvatila do godine 1931 veliki dio pučanstva. Postotak nezaposlenih prema čitavom broju stanovništva iznašao je:

	1931. g. %	1930. g. %
Njemačka	8.7	6.7
Sjed. drž. amerikanske	8.1	6.1
Austrija	6.9	5.9
Čehoslovačka	4.1	2.0
Francuska	1.7	0.8
Italija	2.4	1.6
Poljska	1	1.0
Jugoslavija	0.11	0.07

U ovoj skrižaljki su ispuštene nekoje manje države.

Za područje grada Zagreba javlja Okružni ured za osiguranje radnika službeno za god. 1932:

»Okolnosti, pod kojima je teklo poslovanje Ureda god. 1932 bile su općenito nepovoljne. Privredna kriza, koja je u prvoj polovici godine 1931 zahvatila sav naš privredni život, u godini 1932 znatno se proširila. Ne samo, da su izvjesna poduzeća smanjila svoju djelatnost, da su neka uopće obustavila svoje djelovanje, već je općenito kod svih poduzeća nastupilo osjetljivo smanjivanje nadnica«.

»U godini 1932 je broj osiguranih stalno manji od onoga u godini 1931. Te godine imao je Ured prosječno za 5.406 osiguranika manje mjesečno nego 1931 . . . Najveći broj osiguranika imao je Ured godine 1932 dne 24 juna i to 72.924 osiguranika, dakle za 14.510 osiguranika manje, nego je bio najveći broj osiguranika godine 1931 (31 jula 1931 bilo je 87.434 osiguranika)«.

Indeks prosječnih nominalnih nadnica industrijskog radništva padao je od 1390 u decembru 1930 godine na 1360 u decembru 1931 godine, te na 1272 u decembru 1932, tako da istovremeni pad cijena životnim i industrijskim artiklima ne znači poboljšanje ekonomskog stanja radništva, jer u relaciji između prihoda i troškova nije nastupila nikakova odlučna promjena.

Daleko najveći broj spomenutih radnika — u prosjeku 1932 godine 45.820 — zaposlen je u gradu Zagrebu, prema tome je najveći broj nezaposlenih na području našega grada. U naš zavod dolazi osim nezaposlenih radnika dosta seljaka iz okoline, osobito takovih, koji rade kao nadničari u gospodarstvu. Oni nisu članovi Okružnih ureda, jer samo periodički rade. Ja ih spominjem, jer smo opazili, da baš ti ljudi bez zemljišta ili sa vrlo malo, često bez živoga blaga i inventara najviše stradaju za vrijeme nezaposlenosti. U gradu Zagrebu ima čitav niz javnih i privatnih institucija, koje nezaposlenog radnika zaštićuju, nadalje postoji mogućnost, da radnik, premda nezaposlen, ipak od vremena do vremena nešto zaradi. Svega toga nema na selu. U seoskim općinama nema organizovane socijalne skrbi, privatna inicijativa je vrlo slaba, pa ni slučajne zarade nema. To je razlog, da se u Zagrebu koncentriše veliki broj nezaposlenih seljaka iz bližih pa i udaljenijih krajeva naše domovine, koji ovamo dolaze, često poslani od seoskih vlasti, koje vjeruju, da će se tu netko naći, tko će ih prehraniti.

I baš iz ovih seljačkih krugova bijahu prvi slučajevi, koji su izazvali našu osobitu pažnju. Nezaposleni seljački radnici donijeli su svoju djecu — radilo se o djeci u školskoj dobi — sa tužbom, da djeca ne uspjevaju, da tjelesno propadaju, da zaostaju u školi, da ne podnose jelo, već da ga odmah izbace, da se tuže na bolove u trbuhu. Kod te djece, osim slabokrvnosti, nismo mogli ustanoviti nikakav patološki nalaz na tjelesnim organima. Ovaj manjak objektivnih simptoma koje bolesti, uz veliki umor i neku psihičku nestalnost i nesigurnost; sve to nas je upućivalo na to, da ispitamo čim se ta djeca hrane i u kojim prilikama žive, pa smo u isti čas ustanovili, da se radi o djeci nezaposlenih seljačkih radnika, koji žive pod najbijednijim prilikama. U kući nema nikada novaca, tako da ne kupuju ni mlijeka. Dnevno se jede bez ikakove promjene kiseli kupus, grah sa malo masti, kukuruzni kruh, žganci, sve to u velikim količinama, jedan obrok za ručak, a što bi ostalo na večer. Bilo je očito, da ta djeca gladuju, da hrana ni kvalitativno, ni kvantitativno ne odgovara. Premalo kalorija, bjelančevine, vitamina, a sve u teškoj neprobavljivoj formi. Malone u isto vrijeme smo vidjeli dva slučaja alimentarnih oedema t. j. tako zvane oedemske bolesti, koja nam je bila dobro poznata iz rata. Uslijed nedostatne ishrane došlo je do oedematoznih oteklina po tijelu, u jednom slučaju sa krvarenjem u koži. I u ovom slu-

Digitized by Google

čaju se radilo o djeci nezaposlenih. To nas je ponukalo, da sistematski u slijedećih 100 slučajeva bez izbora, kada su nam donešena djeca nezaposlenih, ispitamo način ishrane u tim obiteljima.

Od svih socijalnih faktora, koji su odlučni za zdravstveno stanje pučanstva, ishrana je najvažnija. Nije lako doznati količinu hrane, koju pojedinac ili obitelj u određenom roku, recimo dnevno ili na nedjelju potroši. Mi smo kod naših ispitivanja uzeli obitelj kao cjelinu, jer je u praksi neprovedivo, da se ustanovi što pojedinac na zajedničkom stolu potroši. Na oko najjednostavniji način da se odredi standard ishrane je taj, da se ispita, koja su materijalna sretstva pojedinoj obitelji na raspolaganju i da se izluči ona svota, koja je za ishranu određena. Praktički ne bi na taj način došli do rezultata, jer mnogi od nezaposlenih dobivaju životne namirnice badava, ima nadalje radnika koji posjeduju vrt, koji ih hrani, a napokon postoje razlike, jedan će dobiti za istu cijenu više, drugi manje životnih namirnica, a najvažnije je najposlije i to, da su dohoci naših nezaposlenih tako nesigurni i nejednaki, da nijedan ne može reći na koji prihod može da računa, a osim hrane ima i mnogo drugih individualno nejednakih potreba (stan, odijelo, alkohol, duhan itd.).

Druga metoda, kojom bi mogli ustanoviti djelovanje nezaposlenosti na ishranu je ta, da svakog pojedinog i sve članove njegove obitelji klinički tačno pregledamo, jer je sigurno, da će se manjkava ishrana, ako duže potraje, na taj način izravno i neposredno očitovati. U praksi nam je i ta metoda bila neprovediva. Zato smo mi odabrali slijedeći način ispitivanja ishrane nezaposlenih. Kada smo doznali da se radi o nezaposlenom radniku, sastavili smo za svaku obitelj poseban protokol, u kojem smo pobilježili iz koliko se članova obitelj satoji, koliko odraslih, koliko djece i čime se hrane. Ispitivali smo koliko troše mlijeka, kruha, brašna, šećera, masti, jaja, povrća, krumpira, mesa, riže, kukuruznog brašna i slanine. Tako smo ustanovili je li je dnevna količina utrošene hrane dostatna, da li kvantitativno i kvalitativno odgovara i da li ima u njoj svih elemenata, koji su za racionalnu trajnu ishranu potrebni, napose bjelančevine i vitamina u dostatnoj količini. Ali za čudo i na taj način nismo mogli dobiti tačne podatke. Ponajprije nije inteligencija ispitanih uvijek na onoj visini, da nam na naša pitanja ispravno odgovaraju. Onda treba uzeti raspoloženje nezaposlenih, koji nekim nepovjerenjem odgovaraju na sva pitanja, osobito čim opažaju, da se njihovi odgovori bilježe. Svaki pojedini nastoji da istakne svoje teško ekonomsko stanje. Ti su nezaposleni često u nekom posebnom raspoloženju i svaki se boji, da će mu iskrena izjava o stanju ishrane, ako baš ne gladuje, naškoditi. Zato smo tek poslije mnogih dogovaranja i uvjeravanja, da su naše bilješke tek za našu ličnu informaciju, dobili neke bar približno tačne odgovore. To je razlog da ovakov način ispitivanja ne odgovara recimo znanstvenim zahtjevima, jer ti podaci nisu vlastitim opažanjem i kontrolom provjereni, tako, da će takova anketa uvijek imati samo neku relativnu vrijednost. Velikih netačnosti vjerojatno ne će biti, jer se ti iskazi međusobno provjeruju, te se opetuju kod najvećeg broja nezaposlenih upravo monotono iste činjenice, sa malim razlikama.

Jedan odrasli čovjek prima normalno toliko hrane, koliko energija troši t. j. on se nalazi u nekoj ravnoteži. Kod čovjeka, koji raste, treba da je — već prema veličini porasta — primitak hrane (energije) veći od izdataka. Ako odrasli manje prima nego što izdaje, onda živi na račun vlastitog tijela, jer se troše njegove sastavine. To je ono stanje, koje nalazimo kod ljudi, koji se ne hrane dostatno ili u najtežem slučaju kod onih, koji gladuju. Pitanje koje tvari čovjek treba za zgodnu ishranu i koje količine, to je empirički ustanovljeno u više navrata pod najrazličitijim prilikama, kod različitog rada i za svaku dobu. Čovjek treba po prilici 70—80 grama bjelančevine, 110—120 gr. masti i 210 gr. ugljičnih hidrata, u svemu oko 2.500 kalorija, ali je dokazano, da čovjek može živiti i sa manjim količinama bjelančevine. Mi smo kod naših računa uzimali, da muškarac i žena jednako troše, da ne rade, tako da im je dosta dnevno oko 2.500 kalorija. Za dijete smo računali da troši polovicu energija, kao odrasli. Odmah moram spomenuti, da se prvoj, a još više drugoj pretpostavci može prigovoriti. Prema šemi, koju je postavila Higijenska komisija Društva naroda računa se za mušku odraslu osobu 100%, za žene 80%, za dijete od 10—14 godina 70%, a za manju djecu 60 i 50%. Drugo još važnije je pitanje, može li se potreba nezaposlenog radnika računati kao kod onog lica, koje ne radi. Ja sam računao kao dnevnu potrebu nezaposlenoga radnika 2.500 kalorija premda znam, da nezaposleni doduše ne radi u svom zvanju,

Digitized by Google

ali da on nije lice, koje fiziološki miruje, kao onaj u eksperimentu, koji leži i ne troši drugih energija, do onih, koje su za životne funkcije potrebne. Naš nezaposleni ne miruje, ni duševno ni tjelesno. On se nalazi u nekom posebnom duševnom raspoloženju, pun je očekivanja i želje da nađe zaradu i da se njegov teški položaj promjeni. On trpi moralno i nikako se ne može snaći u položaju, koji mu je nametnut silom prilika, bez njegove krivnje. On ne miruje ni tjelesno, već od jutra do mraka traži zaposlenje. On u istinu i radi i zarađuje, samo mu taj posao nije osiguran, a i slabo se naplaćuje. Nezaposleni već rano u jutro ostavlja kuću i traži zaradu, a obično i nađe koje zaposlenje. Jedan nosi kovčeg sa kolodvora, drugi čeka na javnim tržištima, da kojoj gospođi odnese kući živad ili što drugo, što je kupila, ili pomaže u kući ukućanima, već prema svome zvanju kao ličilac, poštolar, bravar ili se bavi kojim drugim poslom. Da toga nema, on bi zlo prošao, osobito ako je i žena nezaposlena, jer samo maleni dio prima stalne potpore od burze rada ili drugih javnih organizacija i privatnika. Ta zarada naravno nije sigurna i obično je mnogo manja od obične zasluzbe. Često je i dosta velika, pa vidimo, da se je nezaposleni, osobito onaj slabijih moralnih kvaliteta tako naučio na nezaposlenost, koja ga manje opterećuje, da se ne prima posla ni onda, kada bi ga mogao dobiti, osobito ako je posao teži, a zarada tek nešto veća od onoga, što sada od slučaja do slučaja zarađuje. Među nezaposlenim nalazimo prema rezultatima naših ispitivanja tri grupe, koje pokazuju različito stanje ishrane. Oko 30% nezaposlenih, dotično njihove familije su dobro hranjene, možda baš kao i prije, dok su bili zaposleni, samo nije sigurno, kako dugo će to stanje potrajati. To su radnici, koji imaju vlastitog imetka ili kuću, vrt ili koje bliža rodbina izdašno podupire i kod kojih nezaposlenost još ne traje dugo. Kod ovih smo proračunali da troše 3.000 kalorija, pa i više po odraslој osobi. Polovica nezaposlenih t. j. oko 50% živi od dnevnog potroška od 2.000—2.500 kalorija po odraslој osobi, a treća grupa oko 20% hrani se sa manje od 2.000 kalorija po odraslој osobi. Ova se posljednja grupa nalazi u teškom položaju. To su obitelji, koje žive od tuđe milosti, kod kojih je uopće teško bilo ustanoviti, što troše, jer je to sasvim nesigurno i slučajno. Ishrana je našeg naroda, radnika kao i seljaka već u normalno vrijeme nezgodna. Naš se seljak, a i mnogi radnik ne hrani racionalno, već u vrijeme, dok ima zarade, ali taj manjak nije tako apsolutan, da bi ugrožavao zdravlje u većoj mjeri, te bi se dao podizanjem higijenske kulture širokih masa lako otstraniti, I danas usljed teških ekonomskih prilika živi jedan dio našeg nezaposlenog radništva ako ne u kritičnom, ipak u teškom položaju. Te će se posljedice utoliko teže osjetiti, ukoliko to stanje duže traje i što će šire krugove zahvatiti. Za vrijeme rata bilo je stanje ishrane u Dalmaciji i Hercegovini — to znam iz vlastitog iskustva — mnogo teže. Tamo je bilo na raspolaganju u mnogim kućama po 10 kg kukuruznog brašna na mjesec po osobi, i to sumnjivog kvaliteta, a mjesto šećera primali su seljaci neku pokvarenu marmeladu. Jaja, mlijeka, mesa nije bilo. Zato smo tamo vidili bezbroj oedemskih oboljenja, a i djece je umrlo na hiljade. To se stanje nemože prispodobiti sa današnjim već zato, jer je danas slabo hranjen tek jedan mali postotak žiteljstva, dok je onda glad zahvatio sveukupno pučanstvo onih krajeva bez razlike.

Najviše trpi pod današnjim prilikama žena, osobito ona, koja doji, a još više ona u graviditetu. Tu vidimo u mnogim slučajevima, da je njihova težina daleko ispod odgovarajuće, njezin je izgled slab, panniculusa uopće nema, koža je bljeda i svaka izgleda 10 godina starija, nego što je uistinu. Njihovom bi stanju odgovarala ishrana od 4.000 kalorija, a toga u kućanstvu nema. Mi opažamo, da dojenčad na prsima ne uspijeva kako treba, pa i bez naročitih oboljenja. Dok je dojenče na prsima još nekako napreduje, ali čim mu treba uz prsa, osobito poslije šestog mjeseca i druga hrana kao povrće, voće i sl., on zaostaje u težini, jer toga u kući nema.

U jelovniku se nezaposlenih reducira ona hrana, koja je skupa: u prvom redu meso, šećer i jaja. Nezaposleni se hrane onom hranom, koja će im najlakše i najbrže utišati glad, oni jedu velike količine kruha, kukuruznog brašna u najrazličitijoj formi, a od povrća krumpir, kupus i grah. Samo 39% nezaposlenih jede mesa i to većim dijelom male količine, jedanput, dvaput ili najviše triput nedjeljno. 90% piju mlijeko, koje je jedno od najglavnijih vrela animalne bjelančevine. Ja sam u svojim računima uzeo mlijeko sa 660 kalorija, premda znam da to neće biti tačno, jer nezaposleni kupuju mlijeko često obrano i slabog kvaliteta tamo,

Digitized by Google

gdje je jeftinije. Ima nezaposlenih seljaka, koji niti sami ne piju mlijeka, niti ga kupuju djeci, jer im manjka zato novac. Oko 40% nezaposlenih jedu jaja i to također samo male količine, ponajviše im jaje služi kao nenadoknadivo sretstvo kod pripravljanja raznih tjestenina, koje jedu često i u velikim količinama. Najglavnija im je hrana kruh i krumpir. Masti uzimaju u dostatnim količinama već zato, jer je neophodno potrebna, da se pripravi krumpir, grah, prežgana juha, žganci. Nekoji jedu slaninu, a maslac samo nekolicina od stotine i to u malim količinama. Oni iz primorskih krajeva pripravljaju hranu sa uljem. Povrće, koje je skuplje u opće ne jedu, isto tako samo 10% nezaposlenih jedu redovno voća, uzimaju ga većim dijelom za djecu, jer im je to po liječniku preporučeno. Za čudo samo 79% jede šećer. Oni najslabije hranjeni, koji rijetko raspolažu većim svotama, ne troše ga. Ugljični hidrati i mast su glavni nosioci energije. Bjelančevine prima i prva i druga grupa dosta, treća ne. Prva grupa prima dnevno oko 90 gr., druga 50—70 gr., a treća manje od 50 gr. Bjelančevina je većim dijelom vegetabilna, a ne animalna. Jelo je teško probavljivo, manjkaju mu vitamini, a djeci nikako ne prija.

Da su naše konstatacije o ishrani nezaposlenih ispravne, to potvrđuju izvješća o trgovini i potrošku živežnih namirnica na području grada Zagreba. Usljed krize se način ishrane zagrebačkog pučanstva promijenio. Promet na marvenim saimovima u gradu Zagrebu godine 1932 osjetljivo je pao. Dogon rogatog blaga držao se doduše na dosadašnjoj visini, ali dogon svinja se smanjio na polovicu prema godini 1931, a prodaja svinja isto tako (od 66.000 na 36.000 komada). Izvješće, kojim se služimo ističe »da je doprema živeža na gradska tržišta bila obilna, jer je pauperizirani poljoprivredni producenat bio primoran da pošto poto unovči svoje proizvode«. Zaklane peradi potrošeno je mnogo manje nego godine 1931. U gradu Zagrebu je potrošeno godine 1932 16.949 grla rogatog blaga prema 18.073 u 1931 godini, teladi 50.695 u 1932 godini prema 60.225 u 1931 godini, a svinja i prasadi 75.033 prema 166.445 u 1931 godini. Tomu nasuprot porasao je potrošak onih životnih namirnica, za koje smo gore spomenuli, da su glavna hrana nezaposlenim. Potrošak brašna se podigao u godini 1932 na 24,5 milijuna kg, prema 23 milijuna kg godine 1931, a potrošak krumpira od 9 milijuna kg na 9.5 milijuna. Životne namirnice, koje su skuplje manje se troše. Tako je spao potrošak kave od 2.5 milijuna kg na 1.5 milijuna kg, a potrošak šećera od 8 milijuna kg na 6.7 milijuna. Sve se to slaže sa rezultatima koje smo na porodicama nezaposlenih ustanovili.

Samo trojica od 100 ispitanih primaju potporu za nezaposlene od burze rada. Potpore, što ih prima nezaposleni radnik u Njemačkoj i Engleskoj bile su do godine 1932 vrlo velike, zapravo veće nego što je zarada našeg radnika, dok je zaposlen. Godine 1932 su te potpore u ovim zemljama tako snižene, da nisu sada mnogo veće od onih, što ih primaju naši radnici.

Potpore nezaposlenih g. 1932.

Obiteljski položaj	Na svaku odraslu osobu dolazi u Engleskoj	Njemačkoj	Jugoslaviji
Pojedinačna osoba	S 15 d 3	Rm 7.20—11.70	D 160
Bračni par	S 12 d 11	Rm 5.0 — 7.99	D 90
Bračni par i 1 dijete	S 10 d 9	Rm 4.0 — 7.00	D 80
Bračni par i 2 djece	S 10 d 10	Rm 4.10— 6.39	D 74
Bračni par i 3 djece	S 9 d 7	Rm 3.89— 6.08	D 68

Razlika je samo u tome, da ih primaju traino, dok kod nas prima radnik ako je radio kroz zadnje dvije godine, kroz 6 nedjelja 160 dinara nedjelino. Za ženu i za svako dijete do petoga djeteta 3 dinara na dan. Tko zadnje dvije godine nije bio zaposlen, dobiva te potpore samo 2—5 nedjelja, a tko uopće nije radio, dobiva samo izvanrednu pomoć od 100 dinara i to u manjim ratama. Prihod je uvijek relativno manji, čim ima više članova obitelji.

Onih 100 obitelji nezaposlenih, na koje se naša ispitivanja protežu, su obitelji sa bolesnom djecom. Mi smo i sami mislili da je to neka negativna selekcija, pa da nije isključeno da su prilike kod onih obitelji, kod kojih nema bolesne djece možda bolje. Da to provjerimo poslali smo naše sestre pomoćnice da posjete 292 obitelji nezaposlenih, kod kojih je samo u 60 obitelji bilo bolesne djece, 232 obitelji su posjećene, kada nam je stigla prijava, da im se rodilo dijete.

Naše su sestre pomoćnice vrlo iskusne u sastavljanju takovih izvješća i u prosuđivanju socijalnih i zdravstvenih prilika, a osim toga pozna svaka sestra u svom kotaru veliki dio pučanstva. Što ne bi saznale vlastitim opažanjem, to nastoje ispitati u raz-

Digitized by Google

govoru. Naši su radnici naučeni na sestrinske posjete, te ih primaju sa velikim povjerenjem, rado im pričaju o svojim neprilikama i traže od njih savjeta, tako, da su ta izvješća sigurno ispravna. Vizite su načinjene na čitavom području grada Zagreba (vidi skrižaljku na ovoj str.) i u svim predgrađima, osobito u onim u kojima radnici stanuju. Izvješća se slažu sa našim nalazom, a osim toga nam prikazuju mnoge pojedinosti, koje mi dosada nismo znali. Od 292 obitelji zagrebačkih nezaposlenih samo 7 imadu dvije sobe ili više, 199 stanuje u sobi sa štednjakom, a 86 u sobi sa kuhinjom. Da se vidi, što znači na zagrebačkoj periferiji soba sa štednjakom citiram izvješće sestre B. V. sa Trešnjevke: »Nailazite na kućice građene šibljem i oblijepljene blatom, zatim od dasaka, običnog drva itd.... Tu je obično jedan krevet sa strunjačom, a pokrivalo mu danje odijelo... U jednoj prizemnici sa manzardom nalazi se 18 stanova od sobe sa štednjakom. Soba obuhvaća 20.25 m² prostora, a površina prozora, dotično relacija između površine poda i površine prozora iznosi 1 : 11. U cijeloj kući stanuje 40 osoba, a postoji samo jedan nužnik u prizemlju u nemogućem stanju... veći broj stanara nema nužnika, a ukoliko postoje, oni su neispravni. Po neki imadu betonsku jamu, koja se svake pola godine čisti. Ova je zatvorena, ali je sjedalo na nužniku obično otvoreno. Drugi imaju u jami bačvu, koja se čisti, kada je napunjena. Treći opet imaju običnu jamu u zemlji, na kojoj je podignuta drvena kućica... na 35 ispitanih stanova od 1 sobe sa štednjakom otpada 191 lice sa 50 kreveta, na jedan stan od sobe sa štednjakom otpadaju 4.9 lica, na jedan krevet 3.4 osobe«. Naravno, da i ostali stanovi nisu mnogo bolji. Na 1.239 lica otpada kod posjećenih nezaposlenih 483 kreveta t. j. na svaki krevet 2.6 osoba. Osim toga moramo spomenuti, da su mnogi sasvim bez stana. Ako nezaposlenost duže traje, nisu radnici u mogućnosti da tačno plaćaju stanarinu, te su prisiljeni da ostave stan. To se opetuje naravno u novom stanu, pa tako vidimo često radničke obitelji, koje se sele iz stana u stan uvijek u strahu, da će ih i tamo izbaciti, jer ne plaćaju stanarinu. Svaki je novi stan gori.

Po izvješću sestara je ishrana u 63.6% loša, 23.9% dobra. Ovo izvješće podaje još goru sliku ishrane, nego što smo mi kod naših 100 obitelji ustanovili. Po izvješću sestara, držale su se kod ocjene ishrane ovih principa: slaba ishrana znači da radnik živi pretežno od graha, zelja i krumpira, bez mesa i bez slatkih stvari. Dobra ishrana je tamo zabilježena, gdje je mjesečni prihod najmanje 1.000 dinara. 12.3% primaju hranu iz gradskih kuhinja. Gradska socijalna skrb nastoji, da priskoči gdje može, da ublaži bijedu, koja je nezaposlenošću nastala. Njezin budžet je svake godine veći. Ona je tokom zime 1932 godine izdala preko 200.000 obroka jela i velike količine živeža, obuće itd. U gradskim je skloništima prehranjeno mjesečno oko 1.300 djece. Ručak u gradskim javnim kuhinjama ima oko 1.000 kalorija, a ručak u dječjem skloništu oko 500

Nalazi kućnih posjeta.

Gradski kotari	Obitelji	Zašto je učinjena posjeta radi		Broj osoba		Soba sa šted.	Soba i kuhinja	2 sobe dalje	Kreveti	Ishrana			Alkoholizam	Bolest			Potpore	Zarade	Odjela		Ogrjev		Čistoća		Urednost	
		bolesti	prijava novorod.	Odrasli	Djeca					Gr. kuhinja	Nedostatna	Dobra		Tbc	Rachitis	Ostalo			imaju	nemaju	imaju	nemaju	da	ne	da	ne
Gornji i Donji grad	29	—	29	65	46	18	9	2	46	3	21	5	6	2	—	4	14	15	4	25	8	21	15	14	14	15
Sv. Duh i Mekičice	50	3	47	98	81	29	21	—	86	1	29	20	—	5	7	—	18	32	22	28	24	26	35	15	26	24
Trešnjevice i Tratina . . .	41	12	29	115	134	30	10	1	94	8	30	3	2	16	6	3	29	22	33	8	32	9	15	26	17	24
Vrbik	34	31	3	112	34	17	17	—	74	4	20	10	2	3	1	-	15	19	15	19	14	20	29	5	29	5
Sigečica i Kanal	58	2	56	132	101	40	17	1	129	6	30	22	1	15	5	2	13	45	30	28	51	7	46	12	45	13
Trešnjevka i Horvati . . .	38	10	28	72	80	30	6	2	80	2	32	4	—	10	—	—	19	19	6	32	6	32	27	11	27	11
Peščenice i Svetice . . .	42	2	40	85	84	35	6	1	74	12	24	6	2	3	14	3	14	28	40	2	31	11	26	16	26	16
Ukupno . .	292	60	232	579	560	199	86	7	483	36	186	70	13	54	33	12	102	190	150	142	166	126	193	99	184	108

Digitized by Google

kalorija. Djeca u gradskim skloništima ne izgledaju zlo, bolje su hranjena nego odrasli.

Mi vidimo često, da su majke slabo hranjene, a djeca bolje, očito se štedi više na račun odraslih, a djeci se daje što više.

Prema izvješću sestara pomoćnica, ustanovljeno je kod 13 slučajeva od 292 obitelji alkoholizam. Što se potroška alkohola, alkoholizma i njihovog odnosa prema nezaposlenosti tiče, kod nas vladaju posebne prilike. U svim evropskim zemljama pada broj alkoholičara od godine 1929 i u svim zavodima za umobolne se opaža manji pridolazak alkoholičara u zavode i manje policijskih delikata i intervencija, koje su sa alkoholom u vezi. U isti čas se umanjuje konzum alkohola, tako da je vjerojatno, da su te dvije činjenice u uzročnoj vezi. Iste prilike su nastupile i za vrijeme rata, kad nije bilo alkohola, danas ima alkohola, ali nema novaca. Samo u pojedinačnom rijetkom slučaju je kriza prouzročila ili pospješila alkoholizam. Kod nas se prilike samo djelomice podudaraju sa onima u ostaloj Evropi. Od alkoholnih pića se umanjio u Zagrebu samo konzum pive. Godine 1930 je potrošeno 41.296 hl, a godine 1931 39.148 hl, godine 1932 25.962 hl, dok je potrošak vina porasao u istom razdoblju: 94.368 prema 104.416 i prema 105.342. Napadno je pao potrošak bezalkoholnih pića u istom razdoblju i to: 1930 je potrošeno 2.5 milijuna boca raznih bezalkoholnih pića, godine 1931 900.000 boca, a godine 1932 samo 150.000 boca. Bez sumnje se umanjio potrošak pive i bezalkoholnih pića za to, jer su ta pića preskupa, osobito posljednje, koje je danas skuplje od vina. Ali dok se u ostalim evropskim zemljama umanjuje potrošak svih alkoholnih pića, kod nas raste potrošak vina, vjerojatno zato jer je jeftino. To se slaže s tim, da se nekoje žene žale, da im muž, od kada nije zaposlen, često pije. Kada slučajno što zaradi, popije jedan dio zarade i dođe pripit kući. Uzrok tomu je po našem mnijenju posebno labilno duševno raspoloženje nezaposlenog, kojega muči briga za eksistenciju i koji u tim teškim danima nalazi jedinu razbibrigu u alkoholu, pa uz često nepriiatne stanbene prilike nije čudo, da se pojedinac, osobito ako u njemu već postoji neka sklonost, podaje užitku alkohola. Cijene vina su tako spale, da se za par dinara dobije dostatna količina, da se čovjek napije. Mi smo vidili i djecu, kojima roditelji dnevno daju vina, a na naše upozorenje, da se to nesmije, odgovara seljak: što ću, kad ga već nemogu prodati, neka ga piju. Zato je kod nas zaista moguće, da nezaposlenost pogoduje širenju alkoholizma više, nego u drugim zemljama.

Po izvidima naših sestara ustanovljeno je prigodom spomenutih 294 posjeta u 54 slučaja tuberkuloza. Prema lošem staniu ishrane i lošim stanbenim prilikama očekivali smo, da će pomor na tuberkulozi porasti. Smrtnost na tuberkulozi protivno očekivanju pada i u ovim godinama kao što pada uopće od godine 1902. Ta je tendencija tako stalna kod nas, a i u ostalim evropskim i amerikanskim gradovima, da i današnja kriza dosada nije bila u stanju da te prilike promieni. U istinu su nam poznati samo brojevi, koji prikazuju pomor, o morbiditetu neznamo mnogo. To je razlog, da je potrebno, da se čuvamo svih definitivnih zaključaka u tom vrlo složenom pitaniu, jer se bojim, da će se prilike promieniti. Iskustvo u ratu nam pokazuje, da se tuberkuloza uviiek širi i u slojevima, koje je prije poštedila, ako se higijenske prilike promjene na gore. A već sada nas nekoji znakovi upućuju, da to nije isključeno i kod nas. Po našim statistikama je broj Pirquet-pozitivne dojenčadi na Trešnjevki, u predgrađu u kojem stanuje najviše radnika, pa i nezaposlenih, dvaputa tako velik kao u ostalim gradskim predielima t. j. raste broj dojenčadi, koja oboli u prvoj godini na tuberkuloznoj infekciji. Prilike pomora na tuberkulozi u gradu Zagrebu pokazuje nam sledeći prikaz:

Na 1000 živih, umrlo na tuberkulozi u godinama	%
1901—1910	4.99
1911—1920	4.69
1921—1930	3.33
1931	2.58
1932	2.26

Brojke, koje nalazimo u izvješću sestara o rahitisu premalene su, da bi iz njih mogli stvarati zaključke. Mi imamo dojam, po iskustvu ambulante, da broj rahitičara raste i da su forme teže, što vrijedi osobito za prilike na ladanju i najbližoj okolici zagrebačkoj.

Na području zagrebačke populacione statistike zabilježene su neke činjenice, koje su očito posljedica nezaposlenosti i sveopće ekonomske depresije, i svih onih faktora, koji s krizom zajedno nastupaju. Mi vidimo padanje nataliteta. Istu činjenicu su zabilje-

Digitized by Google

žila i izvješća Društva naroda, za čitav niz gradskih centara u Evropi. Broj poroda u gradu Zagrebu vidi se iz slijedećeg prikaza:

Godina	Broj živorođenih (domaćih)	Sveukupni porod (domaći i strani)
1930	3607	3912
1931	3663	4002
1932	3435	3700

Broj poroda je na području grada Zagreba pao i to i kod domaćeg zagrebačkog žiteljstva kao i sveopći broj zagrebačkih poroda. U isto vrijeme je porasao pomor u Zagrebu, što se vidi iz slijedećeg prikaza:

Godina	Pomor domaćeg žiteljstva	Sveukupni pomor zagrebački (domaći i strani)
1930	2213	2880
1931	2369	3070
1932	2384	3090

Vitalni indeks t. j. odnošaj umrlih prema živorođenim padao je dakle ove tri godine od 163 na 155 i 144.

Uisto vrijeme raste pomalo pomor dojenčadi domaćeg žiteljstva u Zagrebu, što se vidi iz slijedećeg prikaza:

Godina	Broj umrlih	% na 100 živo rođenih
1930	521	14.44
1931	575	15.70
1932	541	15.75

Pomor se kreće u istim granicama, tek je prema god. 1930 nešto malo povišen. Trogodište 1930—1932 pokazuje pomor od 15.29%. Trogodište god. 1927—1929 pokazuje postotak od 15.42%. U svemu vidimo općenito neki mali pad, koji je u skladu sa tendencijom, koja se poslije rata u zagrebačkom pomoru dojenčadi očituje. Baš obzirom na ovu tendenciju, ima i ovaj sitni uspon, što ga pokazuju godine 1931 i 1932 neku važnost.

Iz izvješća naših sestara vidi se nadalje da nezaposleni radnik sve svoje potrebe reducira na minimum i da osim hrane i stana vrlo malo troši. Od 292 pregledanih obitelji 150 ima dobro odijelo, dok su 142 slabo odjevene. Ali tu moram opet istaknuti naše iskustvo, a praksa nam ga dnevno potvrđuje, da je u svakom radničkom, a i seljačkom pučanstvu odlučna mati t. j. žena. Mi vidimo u obiteljima, koje su najteže pogođene krizom, da po nekoja žena ono malo vremena, što joj je stavljeno na dispoziciju za vođenje kućanstva tako dobro iskorišćuje, da obitelj dobiva vazda neko pristojno, dobro pripravljeno jelo, da su djeca čista i uredna, da je rublje i odijelo bar donekle u dobrom stanju, dok su druga kućanstva pod istim, a možda i boljim prilikama slabo vođena, hrana slaba, a djeca neuredna i nečista i često u poderanim i istrošenim odijelima.

Tako konstatiraju naši sestrinski izvještaji, da su od 292 pregledana stana nezaposlenih 193 čista, dok je 99 nečistih, 184 od tih stanova uredno je držano, a 108 neurednih. U pogledu čistoće i urednosti je odlučan lični momenat, premda znamo, da čistoća osim truda stoji i novaca, a toga kod nezaposlenih nema.

Mnogo trpe nezaposleni radnici zimi, ako temperatura pada, a oni su bez drva i ugljena. Onda ostaju često obitelji, kojima ni obuća, pa ni odijelo ne odgovara klimatskim potrebama, kod kuće, mnogi leže u krevetu, prozori se ne otvaraju, tako, da se sigurno šire bolesti, napose infekcije. Od 292 kućanstva samo 166 grije svoje stanove, a 126 nema ogrjeva.

I na kulturnom polju se vidi nepovoljni dojam krize i nezaposlenosti, kako pokazuje posjet zagrebačkih kino-kazališta. Širokim slojevima pučanstva, pa i radničkim je kino ono, što je intelektualcu kazalište i knjiga. On tu proširuje svoje znanje, nalazi zabave i estetskog užitka. 1930 godine posjetilo je zagrebačka kino-kazališta 2,744.000 posjetnika. Godine 1931 je spao taj broj na 2,081.900, a godine 1932 na 1,707.800. Zagrebačka publika je godine 1932 uštedila okruglo 10,000.000 dinara na ulazninama prema potrošku iz godine 1930.

Broj javnih priredaba u Zagrebu pada u istom trogodištu od 5.339 na 5.083 i napokon 1932 na 4.849. Ja to spominjem zato, jer sigurno da nezaposleni radnik treba nešto, što će ga u tim teškim danima održati i duševno, pa ako to nisu kazališta ili javne priredbe, jer zato nema dosta novaca, lako — kako smo to vidili — će preuzeti tu brigu alkohol.

Kriza utječe i na odgoj djece. Po izjavama naših učiteljica, a naše iskustvo to potvrđuje, ne napreduju djeca nezaposlenih tako dobro kao prije. Djeca slabo hranjena i slabo odjevena zaostaju u školi, često su preopterećena kućnim poslovima, ako mati zarađuje, a prenatrpani stanovi ne ugrožavaju samo moral, već silom prilika stvaraju uvjete, da su djeca zapuštena duševno i tjelesno. Mi o posljedicama ekonomske krize i njenom uticaju na duševni razvoj i napredak u školama nemamo sistematskih opažanja, ali ono, što vidimo u našoj ambulanti i što nam pedagozi pričaju, dokazuje, da se i na

Digitized by Google

tom području osjeća kobni utícaj nezaposlenosti.

Iz svega, što smo na osnovi objektivnih činjenica ustanovili, slijedi, da je vjerojatno, da će se posljedice nezaposlenosti, ako ova duže potraje i ako se proširi na šire krugove, neminovno pokazati u tome, da će nivo zdravstva toliko pasti, da će se to jasno ispoljiti u našim zdravstvenim statistikama. Da sve te ustanovljene činjenice nisu slučajne, već da su bez sumnje u vezi sa ekonomskom depresijom, to nam dokazuju analogne pojave, koje je zabilježila anketa Društva naroda o istom pitanju u gradovima: Amsterdamu, Budapesti, Kölnu, Milanu, Parizu, Prahi, Varšavi. Prilike, koje su nastale zbog nezaposlenosti u tim gradovima u svemu su iste kao kod nas, s tom razlikom, da su posljedice, premda kriza kraće traje kod nas, često teže. Tako je pao naš natalitet godine 1932 za kojih 6%, dok je u tim gradovima natalitet poslije god. 1929 spao samo za 3½%. I prilike ishrane su u ovim gradovima slične našim, a pučanstvo nekojih gradova u Njemačkoj, pa i u Engleskoj još slabije je hranjeno nego u Zagrebu. To je razumljivo, jer engleski i njemački radnik i nezaposleni mora da troši velik dio svojih potpora na troškove i izdatke za stan, odijelo, svijetlo, ogrjev, jer je njihov standard života viši, a hrana skuplja. Dalje ističe izvješće Društva naroda činjenicu, koju smo i mi neovisno ustanovili, da najviše stradavaju žene, koje doje i trudnice, pa da postoji mogućnost, da će njihov mortalitet porasti.

Mi smo u Zagrebu takorekuć na početku krize, a njezine se posljedice već jasno ukazuju, pa neznamo, što će nam budućnost donijeti, jer nedostatna ishrana, prenatrpani i nezdravi stanovi, manjak ogrjeva i čistoće, nepovoljno će djelovati na zdravstvene prilike. Otporna će se snaga pučanstva umanjiti, a porasti će sklonost za infekcije. Kod nas su prilike iste, kao u ostalim evropskim industrijskim centrima, pa je vjerojatno, da ćemo naći iste posljedice krize i u drugim industrijskim gradovima naše države, dok će na selu te prilike biti moguće još gore, jer je ekonomska kriza već ranije započela i šire slojeve zahvatila, a higijenski je nivo kud i kamo niži.

Literatura:

1. Ernst Gabriel: Der Einfluss der Wirtschaftsverhältnisse auf dem Alkoholismus. Münch. Med. Woch. Nr. 21. 1933.
2. Tyszka: Ernährungslage und Gesundheitszustand der Arbeitslosen. Klin. Woch. 1933. Nr. 23.
3. Mudrinić Dr. Ante: Osvrt na rad i rezultate poslovanja O. U. Z. R. u Zagrebu za godinu 1931. i god. 1932.
4. Bulletin Trimestriel: De el' organisation de' Hygiène de la societé des nations. Vol. 2.
5. Sestrinska riječ 1933. br. 2. Branka Volarić: Sa naše periferije.
6. Tyszka: Ernährungslage und Gesundheitszustand der Arbeitslosen. Münch. Med. Woch. 1932. Nr. 50.
7. Liga naroda, zdravstveno odjeljenje: Bulletin zdravstvene organizacije. Vol. I. Nr. 3. Ženeva 1932.

REZULTATI POSLOVANJA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA U 1932. GODINI

(Izveštaj sa II. redovite sednice ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika.)

U prisuću izaslanika Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja g. Alberta Vizjaka, šefa kabineta i šefa otseka za socijalno osiguranje, raspravljalo je ravnateljstvo Središnjeg ureda pod pretsedanjem pretsednika g. Vilima Haramine na sednici od 23.—25. augusta o. g. opširno o rezultatima poslovanja Središnjeg ureda za osiguranje radnika na osnovu podnešenog izveštaja uprave ureda o zaključnim računima za 1932. godina. (Zaključni računi Središnjeg ureda za god. 1932. sa svim tabelama i bilancama otštampani su u broju 8 godišta 1933. »Radničke zaštite« službenog glasnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.)

Privredne prilike u našoj državi u poslovnoj godini 1932. bile su još lošije nego li prošle 1931. godine. Unatoč toga rezultati poslovanja u 1932. godini su povoljniji, nego li 1931. godine. Prosečan broj osiguranih radnika spao je 1932. godine na 535.917 od 609.190 osiguranih radnika u 1931. godini. Nadnice radnika i nameštenika također su znatno spale, te je 1932. godine iznosila obezbeđena nadnica D 24.58 prema D 26.19 u 1931. godini. Sniženje obezbeđene nadnice iznosilo je dakle D 1.61. Samo usled tog sniženja obezbeđene nadnice podbacio je dohodak na prinosima u grani osiguranja za

Digitized by Google

slučaj bolesti u 1932. godini za okruglo D 17,900.000.—.

Ova grana osiguranja završila je poslovanje 1932. godine sa suficitom od D 6 mil. 960.796.71, dok je god. 1931. završila sa ogromnim deficitom od D 31,158.603.61. Dok su god. 1931. bila aktivna u poslovanju ove grane osiguranja samo dva mesna organa, a ostali pasivni, dotle je god. 1932. bilo dvanaest aktivnih mesnih organa, a osam pasivnih.

Grana osiguranja za slučaj nesreće svršila je poslovanje u 1932. god. sa deficitom od D 2,652.716.48, a grana osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti sa ostatkom od D 3,453.647.04.

Unatoč teških privrednih prilika, koje su se odrazile u znatnom sniženju prihoda radničkog osiguranja, postignut je povoljan rezultat poslovanja u grani osiguranja za slučaj bolesti iz razloga, što su se smanjili izdaci u ovoj poslovnoj godini u davanjima i administraciji. Znatno sniženje u izdacima oko potpora pokazuju isplaćene hranarine, koje su iznosile 1932. god. 22.23% od celokupnih prihoda (1931. god. 28.64%) i potpore za slučaj porođaja, koje su iznosile 4.55% (1931. god. 11.32%). Razlika u ovim poslednjim potporama iznaša prema godini 1931. oko 6.77% odnosno u novcu oko 17 mil. 800.000 dinara, a nastala je usled novele Zakona o izmeni zakona o osiguranju radnika glede porođajnih potpora, po kojoj su prava osiguranih članova za tu vrstu potpora vezana uz veće karenčno vreme i uz duže članstvo. Kod izdataka za lekove polučena je u ovoj godini ušteda od 9 milijuna dinara. Razlog ovoj uštedi leži u tome, što su se uredski lekari pridržavali odredaba o ekonomskom propisivanju lekova, nastojeći kod toga da eliminiraju iz recepture skupe strane preparate — specijalitete i da se služe proizvodima domaće industrije lekova.

Upravni troškovi iznosili su efektivno 1932 god. manje za D 8,200.000 od onih u 1931. god., a lekarski troškovi manje za D 4,750.000. Ove uštede postignute su sniženjem prinadležnosti i redukcijom službenika radničkog osiguranja.

Godine 1932. propisano je prinosa za osiguranje i prireza za Radničke komore i Berze rada, koje također ubiru okružni uredi i društvene blagajne, za D 51,471.585.42 manje nego li 1931. godine. God. 1932. iznosio je sveukupni propis oko D 347,000.000.—, a 1931. god. oko D 398,000.000.—.

Naplata prinosa bila je god. 1932. dobra. Svih vrsta prinosa i prireza propisano je u poslovnoj godini 1932. manje nego li u god. 1931. izuzevši prirez za Berzu rada, koji je propisan više za D 6,639.300.64 i to iz razloga, što je naredbom Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja povišen prirez za Berze rada od 1.8% na 3.6% od jednodnevne obezbeđene nadnice kao nedeljni prirez.

Od dužnih prinosa i prireza otpisano je ili preknjiženo na račun dubioznih tražbina u poslovnoj godini D 13,328.838.40. Otpis je proveden na teret postojećih zaklada za otpis neutjerivih prinosa.

Osim o centralnim završnim računima i o poslovanju Središnjeg ureda kao takovog raspravljalo je ravnateljstvo Središnjeg ureda detaljno i o uspehu poslovanja pojedinih mesnih organa u 1932. god. Od osam pasivnih mesnih organa sa ukupnim deficitom od D 10,438.672.90 imao je najveći deficit u iznosu od D 4,483.607.47 ili 55.36% od celokupnog prihoda Okružni ured u Dubrovniku, koji je bio pasivan i 1931. god. Osim Dubrovnika nalaze se među pasivnim mesnim organima i ostala dva primorska okružna ureda i to onaj u Splitu i Sušaku. Splitski okružni ured bio je za vreme čitavog svog opstanka samo god. 1926. aktivan sa okruglo D 35.000.—, a okružni ured na Sušaku stalno je u deficitu od god. 1925. Primorski okružni uredi i kraj svojih visokih obezbeđenih nadnica broje se uvek među pasivna područja socijalnog osiguranja. Razlog tome leži što su zdravstvene i ekonomske prilike žiteljstva ovih krajeva veoma slabe, pa je i upotreba ustanova radničkog osiguranja u tim krajevima veća.

Među uredima koji su svršili svoje poslovanje u 1932. god. sa deficitom nalazi se i zagrebački okruzni ured, koji je 1932. god. izgubio 10.621 člana. Osim toga pala je na njegovom području i obezbeđena nadnica u proseku za D 1.73. Razlog poremećaju u finansijskom ravnovesju ovog ureda jeste u prvom redu taj, što je tomu uredu oduzela Bolesnička blagajna trgovačkog društva »Merkur« u samom gradu Zagrebu oko 8.000 osiguranih članova i to ekonomski jačih, što znatno pogađa finansijski balans ovog ureda. Drugi razlog leži u znatnoj upotrebi zakonskih blagodati od strane članova tog ureda uposlenih u kućanstvu, a koji broje oko 10.000. Ovo poslednje se naročito odrazuje u velikim bolničkim troškovima, koji iznose 14.86% od celokupnog prihoda i koji su prekoračili normalu za 2.08%.

Digitized by Google

Od 12 aktivnih mesnih organa sa ukupnim poslovnim viškom od D 11,807.048.33 imala je najveći višak Bolesnička blagajna trgovačkog društva »Merkur« u Zagrebu u iznosu od D 2,202.103.60 odnosno 13.35% celokupnog prihoda.

Nakon iscrpive i opširne rasprave, u kojoj su živo učestvovali svi članovi ravnateljstva iz grupe poslodavaca i grupe radnika odobrilo je ravnateljstvo zaključne račune Središnjeg ureda za poslovnu godinu 1932. S time u vezi zaključilo je ravnateljstvo, da se poduzmu i potrebne mere za napredak radničkog osiguranja i poboljšanje njegovih finansijskih prilika. S time u vezi zaključeno je, da se umoli g. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, da izvoli nadležnim putem ishoditi podmirenje duga državnih nadleštava na prinosima i prirezima, koji iznosi preko 20 milijuna dinara, kao i podmirenje bolničkih troškova i ostalih potpora, koje je Središnji ured isplatio umesto države, a koji su troškovi iznosili preko D 2,000.000.—.

Okružni uredi i Privatno društvene bolesničke blagajne dužni su da otpišu sve dubiozne i nenaplative prinose, koji su propisani u razdoblju od 1. jula 1932. god. do konca 1932. godine, u koliko su postali dubiozni i nenaplativi. Upravnicima mesnih organa stavljeno je naročito u dužnost, da redovito kontrolišu naplatu prinosa, da svaki na otpis predloženi dužni prinos provere dali je otpis opravdan ili ne i koji su razlozi doveli do toga, da se prinos na vreme nije mogao naplatiti.

U cilju poboljšanja finansija osiguranja određena je štednja na upravnim troškovima do krajne granice mogućnosti, a pri davanju potpora osiguranim članovima određeno je da treba postupati tačno po Zakonu i postojećim propisima. U koliko za redovno davanje potpora nebi bila dovoljna raspoloživa imovina mesnog organa ima ravnateljstvo dotičnog mesnog organa na vreme zatražiti od Središnjeg ureda da mu dade potrebni novčani predujam.

Na XVII konferenciji Međunarodne organizacije rada održanoj meseca juna 1933. g. prihvaćene su konvencije o međunarodnom regulisanju osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti radnika i nameštenika zaposlenih u industriji, zanatu i trgovini. Kako je naša država član Međunarodne organizacije rada, zaključilo je ravnateljstvo umoliti g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, da Kr. vlada poradi na ratifikaciji ove međunarodne konvencije i da obzirom na tu konvenciju pristupi što skorijem sprovođenju osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti po Zakonu o osiguranju radnika od 14. maja 1922. god. Prema postojećem Zakonu o osiguranju radnika bilo je određeno, da će se ova grana osiguranja provesti u život, kad to odredi Ministarski savet a najkasnije do 1. jula 1925. god. Ova je zakonska odredba izmenjena kasnijim budžetskim zakonima, po kojima se može odrediti kasniji rok za sprovođenje ove grane osiguranja. Na osnovu tog zakonskog ovlaštenja Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja odložio je sprovođenje tog osiguranja do dalnje odredbe. Sa nacionalno-ekonomskog gledišta od velike je koristi uvođenje ove grane osiguranja. Prinosi sakupljeni za ovu granu osiguranja ne moraju se odmah trošiti za davanje renta, jer to nastupa tek postepeno nakon što prvi osiguranici navrše propisano vreme zakonom određene karencije. Prema tome mogli bi se sakupljeni kapitali ove grane osiguranja prethodno vraćati privredi u obliku uložaka u novčane zavode ili u obliku zajmova državi i opštinama za podizanje raznih opšte korisnih ustanova, kao što su: izgradnja vodovoda, kanalizacija, podizanje bolnica i lečilišta, radničkih stanova itd. Uvođenje ove grane osiguranja znači dakle pored obezbeđenja radnika za slučaj iznemoglosti i starosti također povećanje narodne štednje, znači stvaranje opće korisnog narodnog kapitala, kojim naša država i onako vrlo oskudeva.

Uvađanjem ove grane osiguranja za iznemoglost, starost i smrt povećala bi se ekonomičnost uprave osiguranja, jer bi se upravni troškovi osiguranja raspodelili na tri grane, a smanjio bi se teret grane osiguranja za slučaj bolesti, kojega ta grana danas nosi, što leči velik dio iznemoglih i starih radnika.

Osim toga donelo je ravnateljstvo čitav niz odluka u raznim tekućim pitanjima radničkog osiguranja, materijalne i lične naravi. Ujedno je zaključeno, da se proširi usled ukazanih potreba »Sanatorij Njegovog Veličanstva Kralja Aleksandra I« u Vrnjačkoj banji za daljnjih 30 kreveta. U tu svrhu odobreni su i potrebni krediti.

Pre sednice ravnateljtva održao je sednicu Nadzorni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koji je ispitao zaključne račune Središnjeg ureda za poslovnu godinu 1932., iste sa glavnim i pomoćnim knjigama ureda sravnio i saglasnim pronašao, te stavio predlog ravnateljstvu Središnjeg ureda da ih odobri, što je ravnateljstvo i učinilo.

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

PRIMENA AL. 2 §-a 11 ZORA U VEZI SA PREKIDOM BOLESTI PO §-u 59 ZORA.

U jednom konkretnom predmetu član N. lečio se u vremenu od 2. jula do 21. jula 1931. kod uredskog lekara od reumatizma desnoga ramenog zgloba. Od 22. jula 1931. do 22. septembra 1931. lečio se u bolnici od kronične upale zglobova (polyarthritis chronica) sa ankilozom (ukočenjem) desnoga ramenog zgloba kao posljedicom reumatične upale toga zgloba. Od 23. septembra 1931. do 2. oktobra 1931. produzio je navedeno lečenje kod uredskoga lekara.

Kako je član stupio u posao 15. juna 1931., a prijava je podnesena uredu tek 26. juna 1931., a član je obolio 2. jula 1931., tj. pre nego što je minuo rok od 8 dana nakon izvršene zakasnele prijave, to je mesni organ izdao u smislu § 11 Zora regresni platežni nalog za platež troškova lečenja i novčanih potpora za vreme od 2. jula 1931. do 2. oktobra 1931.

Povodom rešavanja žalbe Suzor je stao na stanovište, da se u ovom slučaju radi o istoj bolesti za trajanja čitavoga lečenja, pa je potvrdio napadnuti platežni nalog.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja zauzelo je protivno stanovište, prema kojemu je član od 2. jula do 21. jula 1931. bolovao od jedne bolesti, a od 22. jula 1931. dalje od druge bolesti, koja je posljedica prve bolesti. Pa kako je ova druga bolest nastala nakon 8 dnevnoga roka posle podnošenja neblagovremene prijave, to prema rešenju Ministarstva, a obzirom na propis § 11 Zora nema razloga za traženje od žalioca troškova lečenja i izdatih potpora za vreme od 22, jula 1931. dalje tj. za vreme lečenja te druge bolesti.

Povodom tužbe, podnesene proti rešenju Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, doneo je 1 maja 1933 pod br. 13.176/1933 Državni savet presudu, kojom je poništio navedeno rešenje Ministarstva. Presuda je obrazložena kako sledi:

Osporenim rešenjem oslobodio je Ministar poslodavca P. od plaćanja troškova u smislu §-a 11 ZOR-a zbog toga, što je u tome vremenu član N. lečen od druge bolesti (ankiloze, ukočenja desnoga ramenog zgloba), koja je nastala kao posljedica prve bolesti, a to sa razloga, što je ova druga bolest nastala nakon osmodnevnoga roka posle podnošenja neblagovremene prijave. Međutim ovakova podela bolesti, odnosno potpuno odvajanje posljedice bolesti od same bolesti, nema nikakvoga osnova samim tim, što se uživanje potpora, koje su zakonom propisane, u ovom slučaju pojavljuje neprekidno, usled čega se docnije pojavljena bolest smatra kao komplikacija prve bolesti, koja je nastupila u toku lečenja, pa se jedna bolest ne može odvojiti od druge, kako je Ministar uradio u osporenom rešenju. Pošto je imenovani član obolio pre nego što je protekao osmodnevni rok od zakasnele prijave, pa se u toku same bolesti pojavila jedna bolest kao posledica prve bolesti, t. j. kao komplikacija ove u toku same bolesti, od koje je neprekidno bolovao do ozdravljenja i za koju je besprekidno primao zakonom propisane potpore, prema samom stanju bolesti, dakle za celo vreme obolenja besprekidno uživao potpore, na koje po zakonu ima prava, to je poslodavac s obzirom na § 11 ZOR-a bio dužan da plati sve troškove, koji su nastali za celo vreme trajanja bolesti. Samo u slučaju da je prestao imenovani član da uživa potpore, dakle da je ozdravio, pa docnije počeo ponovo da uživa potpore t. j. da je bio prekid bolesti, mogao bi Ministar da oslobodi poslodavca, jer tada ne bi bio slučaj iz §-a 11 ZOR-a.

Dr. U.

PRIJAVNI LIST ZA ČLANA, PODNET NAKNADNO NA DIREKTNO TRAŽENJE UREDA, NE MOŽE SE SMATRATI, U NEDOSTATKU DRUGIH MERODAVNIH DOKAZA, KAO DOVOLJAN OSNOV ZA PRIMENU §-a 11 ZORA PROTIV POSLODAVCA.

U smislu §-a 11 ZOR-a ured ima pravo regresa proti onomu poslodavcu, koji u određenom roku ne podnese prijavu ili podnese lažnu prijavu. Pod lažnom prijavom ne misli se ovdje na lažnu prijavu uopšte, već jedino na lažnu prijavu samo glede označivanja vremena stupanja u posao i to lica obaveznih na osiguranje. Nije od važnosti, da li se ta netačnost osniva na namernom hotimičnom činu poslodavca, ili pak na njegovu nemaru ili nepažnji.

Za ispravnu primenu §-a 11 ZOR-a dužnost je ureda da prikupi merodavne dokaze, da je podnesena prijava glede označivanja vremena stupanja u posao doista lažna.

Digitized by Google

Naknadno podnesena prijava na direktno traženje ureda, bez ikakovih drugih dokazala, ne može služiti kao temelj za primenu §-a 11 ZOR-a.

U jednom konkretnom predmetu prijavio je poslodavac svoga nameštenika 16 juna 1931, sa danom nastupa posla 8 juna 1931, Nameštenik je obolio 13 juna 1931. U julu 1931 zapisničkim očitovanjem nameštenika ustanovljeno je, da je on uposlen još od 4 maja 1931, pa je na direktno traženje ureda poslodavac podnio naknadnu prijavu 17 septembra 1931, u kojoj je prijavi organ ureda, navodno prema očitovanju poslodavca, kao dan nastupa u posao ubilježio dan 4 maja 1931.

Na temelju te naknadne prijave izdan je poslodavcu regresni platežni nalog po § 11. Zora.

Središnji ured za osiguranje radnika odobrio je žalbu poslodavca s razloga, jer je navedeno očitovanje nameštenika i naknadnu prijavu poslodavca smatrao kao istinita i dostatna dokazala za osnovanost izdanoga regresnog platežnog naloga.

Na žalbu poslodavca Ministarstvo socijalne politike i narodnoga zdravlja uvaženjem žalbe poništilo je napadnutu odluku Središnjega ureda uz sledeće obrazloženje:

Središnji ured osniva svoju odluku jedino na naknadnoj prijavnici od 17. septembra 1931. Pa kako je ova naknadna prijavnica podneta na direktno traženje ureda, to se ista ne može smatrati, u nedostatku drugih merodavnih dokaza, kao dovoljan dokaz za tvrđenje ureda, da je nameštenik N. stupio u žaliočev posao još 4. maja 1931., a ne tek 8. juna 1931., sa kojim ga je danom stupanja u posao prijavio žalioc dne 16. juna 1931. Prema tome ured nije dokazao, da žalioc nije blagovremeno prijavio pomenutoga nameštenika na osiguranje.

Povodom tužbe mesnoga organa proti navedenom rešenju Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja doneo je 11. aprila 1933. pod brojem 11.662/933. Državni savet presudu, kojom je odbacio tužbu mesnoga organa i to uz sledeće obrazloženje:

Poslodavac podneo je prijavu i ured je bio dužan da proveri da li prijava odgovara faktičnom stanju, pa kada utvrdi protivno onome, što je u prijavi navedeno, da po zakonu dalje postupi, a ne da od poslodavca traži naknadnu prijavu preko svojih organa, koji sami stavljaju dan uposlenja nameštenika, i da takovu prijavu uzme kao punovažnu za primenu § 11 Zora. Dr. U.

PRINOSI SE MOGU I PO PROPISIMA DOSADAŠNJEG STATUTA SREDIŠNJEG UREDA ZOR PROPISIVATI PREMA ISPLAĆENOJ ZARADI I KOLIČINI IZRAĐENE ROBE BEZ OZNAKE IMENA RADNIKA U PLATEŽNOM NALOGU.

(Rešenje Ministarstva socijalne politike i naradnog zdravlja od 9. VIII. 1933. St. br. 29.963/30.)

U smislu § 3 ZOR obavezna na osiguranje lica imaju poslodavci u zakonom određenom roku prijaviti nadležnom mesnom organu na osiguranje.

Na osnovu tih prijavnih listova vrši se sav dalnji posao oko osiguranja tih radnika. Tako se i propis prinosa vrši iz podataka očevidnika poslodavčevih namještenika, u koje se unose prijave i odjave radnika.

Prinose je dužan platiti poslodavac na osnovu platežnih naloga (§ 35 ZOR), koji mora uz ostalo sadržavati i poimenični spisak osiguranih lica (§ 200 Statuta Suzora). Nu ako imena radnika nijesu poznata onda se može propisati prinos i prema utvrđenim podacima o zaradi i vremenu uposlenja radnika. Ovu mogućnost izričito predviđa 3. stav § 200 novog Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 23. V. 1933., dočim prijašnji propisi toga nijesu predviđali.

Nu iz naravi same stvari jasno proizlazi, da se i prije stupanja na snagu novog Statuta Središnjeg ureda moglo propisivati prinose prema isplaćenoj zaradi radnika, kad ostali podaci nijesu bili poznati, jer pomanjkanje tih podataka moglo je samo tako nastati, što poslodavac nije udovoljio svojoj zakonskoj dužnosti, i nije stavio te podatke mjesnom organu na raspoloženje. A neudovoljenje zakonskim dužnostima ne može ići na korist onoga, tko toj svojoj zakonskoj dužnosti nije udovoljio.

U skladu s ovim stanovištem izdao je jedan mjesni organ platežni nalog u sledećem slučaju.

Jedan poslodavac je u godini 1928. kopao i dovažao šoder, a da nije radnike uopće prijavio. Radi toga je nadležni mjesni organ propisao prinos za osiguranje radnika prema količini izrađenog šodera i zaradi radnika.

Poslodavčevu žalbu protiv plateža tih prinosa odbio je Središnji ured Z. O. R. odlukom br. 31.798/33. od 24. IX. 1932.

Digitized by Google

Protiv te odluke žalio se poslodavac Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja i ono je povodom te žalbe donijelo pod St. br. 10.635/33. od 9. VIII. 1933. sledeće rješenje:

»Da se delimično uvaži žalba, koju je B. A. iz V. blagovremeno podneo protiv odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 24. septembra 1932. god. br. 31.798/32., s time da se iznos snizuje na 2.302.40 Din.

R a z l o z i:

Iz naknadno prikupljenih podataka preko Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu vidi se (izvještaj Okružnog ureda u T. od 1. marta 1933. god. br. 6.715/32.-6), da je potrebno za izradu 955 m^3 tucanika 1194 nadnica, računajući 1¼ nadnice za jedan kub. metar. Za 1194 radničke nadnice iznosi prinos po VI. nad. razredu (zaradu Din 16.80 do 20) i po 39%-tnoj tarifi, koja je tada služila za odmerivanje prinosa, Din 2.302.40.

Žalba se u toliko uvažuje.«

Iz ovoga rešenja slijedi, da platežni nalozi ne moraju sadržavati poimenični spisak lica, za koja su prinosi propisani, ako imena radnika nijesu poznata. Ova mogućnost je u novom Statutu S. U. izričito istaknuta, što je vrlo dobro učinjeno, jer je time uklonjena svaka dvojba. Nu da je to bilo moguće i u skladu s prijašnjim propisima dokazuje nam gore citirano rješenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, jer se u ovom slučaju radi o prinosima iz god. 1928. B. M.

PREKIDANJE POSLA NA 6 DO 8 DANA UZ ODJAVU POSLODAVCA NE SMATRA SE PROLAZNIM PREKIDOM U SMISLU ST. 2. § 35. ZOR.

U smislu §-a 35 Zor. dužan je poslodavac platiti prinos za osiguranje radnika za cijelu nedjelju. Ako radni odnos ne traje cijelu nedjelju ima se platiti odgovarajući dio prinosa. U smislu daljnjih propisa istog paragrafa prolazni prekidi rada, ako se njima ne raskida radni odnos, ne uzimaju se u obzir.

U praktičnoj provedbi ovih propisa došlo je do krive primjene istih, pa su neki mjesni organi Središnjeg ureda propisivali prinose i onda, ako su radnici napuštali posao za vreme od šest do 8 dana i bili po poslodavcu odjavljeni, tvrdeći da radni odnos kroz to vrijeme nije prestao.

Tako je u jednom slučaju postupio i Okružni ured zor. u T. i poslodavcu propisao prinos za vrijeme ovakovih prekida. Taj poslodavac se žalio proti propisa prinosa Središnjem uredu zor. navodeći, da su radnici istupili iz posla i da ih je on odjavio, pa da zato nije dužan platiti prinos kroz to vrijeme.

Središnji ured zor usvojio je stanovište okružnog ureda i odlukom svojom od 24. XII. 1929. br. 36.148 odbio žalbu.

Protiv te odluke Suzora žalio se poslodavac Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja navodeći iste razloge u svoju obranu i Ministarstvo je uvaživši žalbu donjelo pod St. br. 25.002 od 11. VII. 1930. slijedeće rješenje:

»Da se uvaži žalba koju je N. N. iz Z. blagovremeno podnela protiv odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 24. decembra 1928. god. Broj 35.148/1928. s time, da se iz odnosnog platežnog naloga izostave prinosi propisani za vrijeme prekida posla od strane onih radnika, koji su napuštali žaliočev posao za vreme od 6 do 8 dana, a koji su od strane žalioca bili za ovo vreme odjavljeni.

R a z l o z i:

Na osnovu stava drugog § 35 Zakona o osiguranju radnika prilikom plaćanja prinosa za osiguranje prolazni prekidi, ako se njima ne raskida radni odnošaj, ne uzimaju se u obzir. Međutim se iz podataka ovoga predmeta vidi, da su žaliocu bili propisani prinosi za vrijeme prekida rada od strane onih njegovih namještenika, koji su napuštali žaliočev posao za vrijeme od 6 do 8 dana te su od strane žalioca bili odjavljeni kod ureda. Pošto se ovakvi prekidi radnog odnosa ne mogu supsumirati pod prelazne prekide u smislu stava drugog § 35 Zakona o osiguranju radnika, to se prinosi propisani žaliocu za vrijeme ovih prekida rada njegovih namještenika imaju iz ožalbenog platežnog naloga izostaviti.«

Pošto neki mjesni organi još i sada griješe u ovakovim pogrješnim propisima, bilo je potrebno upozoriti ih ovim člankom na neosnovanost takovog postupka a u cilju pravilnog rada odnosno primene cit. zak. propisa. B. M.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

Behr: FUNKCIJONALNA INSUFICIENCIJA I FUNKCIJONALNI DEFORMITET NOGE U BOLESNIČKOM OSIGURANJU.
(D. med. Wochschr. 1932. br. 9.)

Pojam plosnate noge za mnoge je tegobe noga netačan, te vodi često do krive diagnoze. Općenitiji i tačniji je izraz insuficiencija noge. Autor dijeli ovu insuficienciju u slijedeće stadije: 1. stadij: bolna napetost nožnih ligamenata usljed nejednakog opterećivanja. 2. stadij: rastegnuće ligamenata i prelaz zglobova nogu u položaj valgusa sa uleknućem svoda na otvorenoj medialnoj strani. 3. stadij: muskularna fiksacija. 4. stadij: artrotično svarenje zglobnih ploha. Diferencijalno-diagnostički je važno da tegobe postoje samo kod stajanja i hodanja (referent se ne slaže s time, jer u trećem i četvrtom stadiju mogu boli postojati i noću, kada pacijent mirno leži, a veoma česte su boli prilikom ustajanja sa stolca). Svaki praktični liječnik trebao bi da prouči nauku o insuficienciji noge i njenom liječenju, jer je stručna njega potpornih organa tijela za mnoge ljude od neizmjerne važnosti. Autor naglašuje da je za liječenje insuficiencije od manje važnosti gimnastika, fizikalna terapija i povezivanje noge, dok stručno izrađeni ulošci osiguraju uporabivost nogu najbolje. Referent se ni tim ne slaže, jer veoma često ulošci sami ne pomažu, već jedino u vezi sa gimnastikom i fizikalnom terapijom. Upravo praksa u bolesničkom osiguranju pokazuje važnost spomenutih metoda. D.

Voss: BOLESTI ŽIVACA I RADNA SPOSOBNOST.
(München. m. W. 1933. br. 16.)

Kod prosuđivanja radne sposobnosti pacijenata sa ozljedom glave nailazimo na diagnostičke poteškoće i zato je jako važno da se subjektivne tegobe pacijenata o glavobolji, vrtoglavici itd. opravdavaju objektivnim nalazom. U tom pogledu nam daju važne putokaze smetnje 8. mozgovnog živca, te pojave sa strane krvnih sudova. Važna je t. zv. »traumatska slabost cerebralnih krvnih sudova«, koji kompleks simptoma valja dalje istraživati. Kod prosuđivanja psihopatija valja biti oprezan prilikom prosuđivanja njihovog učinka na radnu sposobnost. Egzaktna diagnoza važna je i ovdje, te valja kod organskih mana ispravno prosuditi postojeće psihogene tegobe. Obsesivni psihopati ne smatraju se manje sposobnima za rad, no često budu za rad nesposobni, kada njihova prisilna prikazivanja kolidiraju s njihovim zvanjem. U nijednom slučaju ne valja napustiti čvrsto tlo naučne medicine, te ne stoji da su poznavanje čovjeka i socijalni osjećaj kod prosuđivanja radne sposobnosti važniji od egzaktne kliničke diagnostike. D.

Schlomka: K PITANJU AKUTNE TRAUMATSKE DILETACIJE SRCA.
(München. m. W. 1933. br. 16.)

Autor je u nizu svojih eksperimentnih studija o »commotio cordis« nakon tupih trauma prsnoga koša proučio rentgenološki i akutno traumatsko proširenje srca, te je došao do slijedećih rezultata. Kod velike većine slučajeva »commotio cordis« među ostalim kardiovaskularnim simptomima nalazi se i jako proširenje srca. Veličina proširenja i tok simptoma u uskoj je vezi sa veličinom traume, te se očituje i u arterielnom i venoznom tlaku. Prema autorovom mnijenju svi kardio-vaskularni simptomi su primarno kardinalne naravi, pa tako i akutno traumatsko proširenje srca. Veoma je vjerojatno da i kod čovjeka može nastati akutno traumatsko proširenje srca, nakon tupe traume na prsni koš u okolici srca, te je akutno proširenje srca nakon trauma od velike prognostičke važnosti. D.

Schuster: K LIJEČENJU KRONIČNIH UPALA ZGLOBOVA.
(München. m. W. 1933. br. 16.)

Kod akutnijih nastupa kroničnih infekcijoznih upala zglobova, kada su zglobovi otečeni i ukočeni, preporučuje autor suprotno dosadanjem nazoru masažu i gimnastiku, od kojih će se ukočenost popraviti, boli proći a i sam proces će se poboljšati. Ovu metodu preporuča čak i u onim slučajevima, u kojima postoje večernje temperature i kojih je općenito stanje loše. Dakako treba upotrijebiti i sve ostale metode hiperemiziranja, te liječenje rentgenom i zlatom itd. Preduslov je, dakako da masažu vodi i kontroliše liječnik koji je dobro upućen u tehniku masaže i da se prije procedure prave tople kupke, u kojima se muskulatura detonizira. Ako su koljena oboljela, treba njihovu funkciju uzdržati podizanjem općenitog stanja — dobrom hranom, te hodanjem i kretanjem po svježem zraku. Često treba koljena staviti u udlagu. D.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

ОСИГУРАЊЕ ЗА СЛУЧАЈ БОЛЕСТИ У КАНАДИ.

Недавно је објавио Одбор за социјално осигурање установљен по влади у Quebecu извештај о осигурању за случај болести и изнемоглости. Обавезно осигурање постоји само за пословне болести, у колико су оне изједначене са пословним несрећама. Иначе постоји врло раширено добровољно осигурање за случај болести које провађају осигуравајућа друштва, односно синдикати и примоћна узајамна друштва. Овај одбор изјавио се у принципу за обавезно осигурање. Али он сматра обзиром на садашњу економску кризу за канадске прилике прикладнијим добровољно осигурање по држави субвенцијонирано. Узајамна друштва која сада пружају потпоре у случају болести у износу од 5 односно од 10 долара недељно кроз 10, 15 односно 20 недеља након прве недеље оболења, морала би добити по држави дозволу за рад, а држава би им са своје стране омогућила лакше пословање.

У таквом случају настале би неке измене гледе самог пружања потпора. Тако би се новчане потпоре убудуће могле исплаћивати само таквим осигураницима, који би зато плаћали посебан принос. Овакав систем имао би да траје кроз 5 година, а онда би надлежне власти требале испитати могућност увађања обавезног осигурања за случај болести. Б. Х.

OSIGURANJE NAMJEŠTENIKA U BELGIJI.

U martu o. god. izdana je Naredba, kojom se ustanovljuju visine potpora, koje se isplaćuju namještenicima koji imadu pravo na penziju, kao i porodičnim članovima umrlih namještenika te namještenicima stalno nesposobnim za privredu. Zakonom od 18 juna 1930 o osiguranju namještenika za slučaj starosti i smrti predviđa se osnutak naročite blagajne, koja će napred spomenute grupe osiguranika osiguravati kroz prelazno vrijeme, t. j. do uvađanja obaveznog osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Ovom blagajnom upravlja Ministarstvo industrije, rada i socijalne politike. Sretstva za tu blagajnu sakupljaju se naročitim prinosima osiguranika i njihovih poslodavaca kao i sumama, koje se prikupljaju od osiguranih lica, koja umru neoženjena, u udovstvu, ili za vrijeme rastave. Ova blagajna isplaćivat će posebne potpore prema propisima koji su sada izdani spomenutom naredbom od mjeseca marta o. god.

Potpora za slučaj iznemoglosti iznosi kod potpune trajne iznemoglosti 1.500 fr. godišnje. K tome pridolazi dodatak za svako dijete ispod 18 godina u iznosu od 300 fr. godišnje. Ova potpora isplaćuje se počevši od 1 januara 1933.

Potpora za slučaj starosti isplaćuje se osiguranim licima, koja su se rodila između 1 januara 1862 (muškarci) ili 1 januara 1865 (žene) i 31 decembra 1895, ukoliko su dakako ta lica uplatila minimalni iznos naročitog prinosa. U svrhu proračunavanja ove potpore podjeljene su ove osobe prema dobi i spolu u 4 grupe. Prvu grupu sačinjavaju muškarci rođeni između 1862 i 1867. Potpora u toj grupi iznaša maksimalno 1.200 fr. godišnje, a isplaćuje se po navršenoj 65 godini života, ili najranije od 1 januara 1931. Drugu grupu sačinjavaju ženske rođene između god. 1865 i 1872. Maksimalna potpora iznosi u toj grupi 730 fr. godišnje, a može se isplaćivati najranije po navršenoj 60 godini života, ili od 1 januara 1931. U trećoj grupi nalaze se muškarci rođeni poslije g. 1868. Potpora se isplaćuje po navršenoj 75 godini života, a iznaša:

Godina rođenja	Potpora u francima	Godina rođenja	Potpora u francima
1868	1.500	1885	650
1870	1.400	1890	400
1875	1.150	1894	200
1880	900		

U četvrtu grupu spadaju ženski osiguranici rođeni nakon god. 1873. Potpora se isplaćuje od 60 godine života. Maksimalni iznos potpore iznaša:

Godina rođenja	Potpora u francima	Godina rođenja	Potpora u francima
1873	770	1885	400
1875	710	1890	250
1880	550	1894	130

U koliko naročiti prinosi propisani zakonom od 1930 god. ne bi bili potpuno plaćeni, određuje se potpora za muškarce, koji su rođeni nakon 1 januara 1860, a za žene koje su rođene nakon god. 1873 prema odgovarajućim sretstvima proporcionalno. Lica koja nisu uplatila niti ⅓ propisanih

Digitized by Google

prinosa nemaju pravo na nikakvu rentu. Ako se isplaćuje starosna potpora prije 65 godine života kod muškaraca odnosno prije 60 kod žena, to se ona snizuje prema dobi života na slijedeći način:

Doba života	Isplaćeni stoti dio muškarci	žene
50	27	45
55	40	65
60	61	100
64	90	100

Potpora za udovice iznosi stanoviti postotak starosne potpore, koju bi uživao suprug odnosno na koju bi on imao pravo, da je navršio 65 godinu života. Ukoliko su bračni drugovi bili jednako stari (razumjeva se dan poroda unutar jedne te iste godine) iznašaju te potpore:

Godina života supruga u času smrti	Postotak starosne potpore
40—44	35
45—49	40
50—54	45
55 i više	50

Ako je suprug stariji od žene, tada se normalna udovička potpora skraćuje u slijedećim iznosima:

Razlika u godinama	% skraćenja
2—3	10
4—6	25
7—9	40
10—12	55
13—15	70
16—20	85
više od 20	100

Ako je suprug mlađi od žene, tada se normalna udovička potpora povisuje u slijedećim iznosima:

Razlika u godinama	% povišenja
2—3	10
4—6	20
7—9	30
10—12	40
preko 12	50

Udovička potpora isplaćuje se od dana smrti supruga, ali ne prije 31 januara 1933. Udovici, čiji je suprug rođen prije 1 januara 1868 i koji nije uplatio sve prinose propisane zakonom od 1930 god., skraćuje se potpora u odgovarajućim postotcima. Potpora se uopće ne isplaćuje ako nisu plaćeni prinosi u iznosu od ⅓.

Sirotinjska potpora iznosi 300 fr. godišnje. Ona se isplaćuje od istog dana, kada i udovička potpora. Isplaćuje se sve do navršenja 18 godine života dotičnog djeteta. Rodili se dijete nakon smrti očeve, to mu se isplaćuje potpora od prvog dana narednog mjeseca iza poroda. B. H.

NJEMAČKO ZAKONODAVSTVO O SOCIJALNOM OSIGURANJU U GOD. 1932.

Za historiju njemačkog osiguranja iza god. 1911 i prvih poslјeratnih godina, najvažnija je godina 1932.

Te su godine razvitkom nacijonalno-socijalističkog pokreta u Njemačkoj i preuzimanjem državne vlasti po pristašama toga pokreta, provedene brojne reforme na području sviju grana njemačkog socijalnog osiguranja.

Na području osiguranja za slučaj bolesti ograničene su potpore IV Naredbom od nužde na taj način, da su snižene na zakonski iznos. Sve veće potpore predviđene u §-u 179 stav 3. RVO dokinute su. Ponovno davanje tih potpora dozvoljava se samo uz odobrenje višeg ureda za osiguranje. To odobrenje ne može se podijeliti, ako je maksimalni prinos veći od 5% obezbeđene nadnice. Prema tome kroz daljnje vrijeme nije moguće većini bolesničkih blagajna da uvedu manji prinos. I kod prinosa, koji je ispod označene granice nije baš obavezan viši ured osiguranja da podjeli dozvolu za davanje većih potpora. Za donošenje odluke o podjeljivanju takve dozvole važnije je posmatranje svih okolnosti kod pojedine bolesničke blagajne. Naredbom od nužde stavljene su van snage počevši od 1 januara 1932 sve odredbe Statuta pojedinih bolesničkih blagajna, kojima su se dozvoljavale isplate većih potpora. Ista ograničenja u pogledu potpora, koja su propisana za redovne bolesničke blagajne važe i za doknadne blagajne.

U praksi naišlo je potpuno dokidanje većih potpora na silan protest osiguranih članova. Zbog toga koncem oktobra 1932 stavljeno je donekle van snage propisivanje zabrane davanja većih potpora. Dopunbenom Naredbom od 19 oktobra 1932 dozvoljeno je opet davanje većih potpora u ograničenoj mjeri i to, pružanje bolničke njege porodičnim članovima i pružanje dodatka umjesto te bolničke njege po §-u 205 stav 3. broj 4 RVO. kao i povišenje kućne potpore, koja se isplaćuje porodičnim članovima osiguranika, koji se nalazi u bolnici, a koji imade više porodičnih članova.

Digitized by Google

Da se onemogući daljnje povisivanje prinosa dozvoljeno je IV Naredbom od nužde da mogu upotrebiti bolesničke blagajne koncem god. 1932 određeni dio pričuve. Prema §-u 346 RVO. mora bolesnička blagajna prikupiti pričuvu do visine četvrtgodišnjih izdataka prema prosjeku u posljednje tri godine, i tu pričuvu na toj visini sačuvati. Odredba Naredbe od nužde glede pričuve ima se primjeniti svagdje ondje, gdje nije postignuta propisana visina.

Tekar Naredbom od nužde od 26 jula 1930 bilo je uređeno na novo pravo blagajničkih liječnika. Unatoč toga tek nedavno izdanog novog uređenja prava blagajničkih liječnika, propisano je četvrtom Naredbom od nužde opet novo uređenje odnošaja između liječnika i bolesničkih blagajna. Po tim novim odredbama pravo blagajničkih liječnika uređeno je u kolektivističkom pravcu.

Prema novim odredbama uređuje se služba blagajničkih liječnika pismenim ugovorom između blagajne i liječnika. U tu svrhu sklapaju bolesničke blagajne i društvo blagajničkih liječnika kolektivne ugovore. Sastavni dio ovih lokalnih kolektivnih ugovora su odredbe centralnih kolektivnih ugovora, koje sklapaju glavni savezi liječnika i bolesničkih blagajna unutar većih srezova, odnosno pokrajina. Za sklopljenje pojedinačnog ugovora dovoljno je, da je blagajnički liječnik pristupio kolektivnom ugovoru. Svi blagajnički liječnici prema Zakonu imadu pripadati lokalnom udruženju blagajničkih liječnika. Ta udruženja nadziru izvršivanje obaveza blagajničkih liječnika i ona nose odgovornost prema bolesničkim blagajnama za pružanje izdašne i pravilne njege osiguranicima po blagajničkim liječnicima, za štedljivo propisivanje ljekova i za ispravno izdavanje uvjerenja o radnoj nesposobnosti. Na 600 osiguranika dozvoljava se u blagajničkoj praksi 1 blagajnički liječnik. Odbor za pitanje liječnika bolesničkih blagajna ovlašten je Naredbom od nužde da može izdati prelazne i izvršujuće odredbe, a Ministar rada ovlašten je, da može menjati propise §-a 368 do 373 RVO, koji govore o pravu blagajničkih liječnika prema novim propisima IV Naredbe od nužde.

Na 30 decembra 1931 izdani su propisi o službenom odnošaju blagajničkih liječnika. Ti su propisi izdani po Ministru rada, i to s razloga, jer odbor za liječnike i bolesničke blagajne nije mogao donijeti o tome svoju konačnu odluku. Izvršujuće odredbe sadrže propise o ugovoru i propise o pripuštanju blagajničkoj praksi. Propisi o ugovoru sadrže odredbe u detalje o novom sistemu sklapanja ugovora, okvirnih kolektivnih i pojedinačnih, kao i o sadržaju tih ugovora. Za osigurane članove postoji i nadalje princip slobodnog izbora liječnika. Blagajna plaća za liječničke usluge ukupan iznos, čija se visina određuje paušalno po glavi i prema prosječnom broju članova. Ovaj iznos plaća blagajna udruženju blagajničkih liječnika tako, da liječnik imade svoje pravo realizovati samo prema svom udruženju, a ne prema blagajni. Mjera za razdiobu ukupnih pristoiba blagajne na pojedine blagajničke liječnike ustanovljuje se u kolektivnim ugovorima između udruženja blagajničkih liječnika i zainteresovanih blagajna. Nadzor nad radom blagajničkih liječnika po njihovom udruženju vrši naročiti kontrolni odbor. Ovaj nadzor proteže se naročito na račune blagajničkih liječnika i na ekonomisanje njihove njege. U slučaju neispunjavanja dužnosti može udruženje protiv pojedinih liječnika poduzeti potrebne mjere. U težim slučajevima može se odrediti i kazna predviđena ugovorom. Ta kazna sastoji se u skraćenju dijela pripadajuće nagrade, a u osobito teškim slučajevima u privremenom isključenju od vršenja prakse blagajničkog liječnika.

Propisi o pripuštanju blagajničkoj praksi određuju uslove kao i sam postupak kod pripuštanja blagajničkoj praksi. Oni sadrže odredbe o vođenju i o unašanju podataka u liječnički registar, kao i u državni registar svih liječnika, koji se vodi kod glavnog saveza liječnika. Za pripuštanje blagajničkoj praksi potrebno je osim unašanja liječnika u liječnički registar također trogodišnja praktična klinička djelatnost u svojstvu asistenta ili volontera.

Naredbom Ministra rada od 14 januara 1932 konačno je na novo uređeno pravo liječnika sadržano u §§-ima 316 do 373 RVO. U §§-ima 368 m. do 368 f. nalazile su se odredbe o obraničkim sudovima, kao i o vrhovnom državnom obraničkom sudu. Međutim Naredbama od 28 aprila 1932, 13 maja 1932 i 28 juna 1932 izmjenjene su odredbe o postupku pred obraničkim sudovima, kao i pred vrhovnim državnim obraničkim sudom.

Princip ekonomskog postupka kod propisivanja lijekova oživotvoren je smjernicama izdanim o ekonomskom propisivanju li-

Digitized by Google

jekova od 22 juna 1932, kao i u smjernicama za određivanje bolničke njege od istog dana.

Naredbom Ministra rada od 29 februara 1932 i od 18 jula 1932 označeni su viši uredi osiguranja, koji su dužni voditi registar liječnika. Odredbe o izboru i službenom odnošaju kontrolnih liječnika od 23 decembra 1930 izmjenjene su Naredbom od 18 jula 1932. Osiguranici mogu izabrati one liječnike, koji imadu pravo blagajničke prakse na području njihovog boravišta. Četvrtom Naredbom od nužde ovlašten je Ministar rada da uredi odnošaje između bolesničkih blagajna i zubnih liječnika i tehničara. Do konca god. 1932 Ministar rada nije još upotrebio ovo zakonsko ovlaštenje.

Zakonom od 14 jula 1925 uvedena je naknada štete u osiguranju za slučaj nesreće za one slučajeve nesreće, koji se dogode na putu (§ 545 a RVO). Te naknade povisile su znatno izdatke ove grane osiguranja. Broj prijavljenh nesreća na putu sa posla ili na posao iznosio je 1927 god. 33.624 slučaja, a god. 1929 71.904 slučaja. Dakle veliko povišenje. God. 1930 iznašao je samo 55.266 slučajeva. Izdaci za ove nesreće sniženi su odredbom IV Naredbe od nužde po kojoj se pravo naknade može posvema ili djelomično dokinuti, ako je nastala nesreća krivnjom osiguranika.

Četvrtom Naredbom od nužde propisano je, da se rente ne mogu pružiti, ako je radna sposobnost ozleđenoga uslijed nesreće smanjena za manje od $^1/_5$. Rente od 20% pune rente uopće se dokidaju ukoliko ih je ozleđeni uživao duže od 2 godine. Naredbom Pretsednika države od 14 juna 1933 propisano je, da se rente isplaćivane iza nesretnih slučajeva, koji su se dogodili za vreme od 1 jula 1927 do 31 decembra 1931 snizuju za 15%, a rente za ostale nesreće za 7½%. Ova odredba je kasnije ublažena Naredbom od 19 oktobra 1932, po kojoj se rente iza nesrećnih slučajeva zadobivenih nakon 31 decembra 1932 ne smanjuju za 7½%.

Četvrta Naredba od nužde sadrži nadalje odredbe o hranarini i o liječenju u zavodima. U pogledu ovih odredaba moramo spomenuti, da su plaćene hranarine na račun osiguranja za slučaj nesreće po §-u 559 stav 2 RVO imadu izjednačiti sa odredbama o isplati hranarine i kućne potpore u slučaju bolničke njege u grani osiguranja za slučaj bolesti. Na taj način otstranjene su poteškoće, koje su nastale zbog dosadašnjeg različitog proračunavanja potpora porodičnim članovima u grani osiguranja za slučaj nesreće od onog u grani osiguranja za slučaj bolesti.

Ministru rada dano je ovlaštenje četvrtom Naredbom od nužde, da može urediti odnošaje između bolesničkih blagajna i nosioca osiguranja za slučaj nesreće. Odredbe §-a 1501 do 1513 RVO o tim odnošajima prestavljale su uvijek teško područje prava osiguranja, koje je donekle osvjetleno zakonom od god. 1925. Ministar rada do konca godine 1932 nije još izdao nikakve odredbe po ovom zakonskom ovlaštenju, iako je to potrebno. Na području zaštite od nezgoda može Ministar rada odrediti da i osiguranici imadu učestvovati u tom radu oko zaštite od nesreće.

Na području osiguranja za slučaj iznemoglosti također su izvršene izmjene raznih propisa u raznim granama osiguranja. Tako u osiguranju radnika za slučaj iznemoglosti, u osiguranju namještenika i u penzionom osiguranju rudara. Odredbe u tom pravcu izdane su jednako za sve vrsti ovog osiguranja za slučaj iznemoglosti.

Osnovni iznos invalidske rente iznašao je u svim nadničnim razredima kroz duže vrijeme nepromjenjeno 168 RM. Naredbom od mjeseca juna snižen je ovaj iznos na 84 RM godišnje. Isto je tako snižen dodatak za dijete od 120 RM na 90 RM. Četvrtom Naredbom od nužde povećano je karenčno vrijeme za invalidsku rentu od 200 na 250 nedjelja prinosa.

Prema propisu §-a 1245 stav 2 RVO može Ministar rada odrediti za pojedine grupe zvanja pripadnost pojedinom nadničnom razredu. To je bilo određeno 19 decembra 1929 za pomorsko brodarstvo. Namjesto ovih odredaba stupila je Naredba o osiguranju za slučaj iznemoglosti osoblja zaposlenog u pomorskom brodarstvu od 1 februara 1932 po kome se pripadnost brodske posade imade određivati po nadničnim razredima za slučaj iznemoglosti prema propisu §-a 1067 do 1070 RVO.

Po §-u 383 RVO vrše se isplate potpora iz osiguranja za slučaj iznemoglosti principijelno putem pošte. Pošta može davati predujam nosiocima ove grane osiguranja. Naredbom od mjeseca juna određeno je, da za ovakove predujmove jamče nosioci osiguranja za slučaj iznemoglosti, kao kolektivni dužnici, u koliko dakako državna pošta

Digitized by Google

isplaćuje rente na njihov račun. Za polovicu iznosa ovih predujmova kod nosioca osiguranja industrijskih i zanatskih radnika za slučaj nesreće jamče svi nosioci kao kolektivni dužnici. Osim toga određeno je Naredbom od 10 augusta 1932 za osiguranje isplate renta iz osiguranja za slučaj iznemoglosti, da se ustanovljuje kod Ministarstva rada mjesto za izjednačenje i procjenu za pokriće zaostataka nastalih kod poštanskih predujmova obzirom na isplatu renta iz osiguranja za slučaj iznemoglosti. Ovo mjesto može tražiti od zainteresovanih nosioca ove grane osiguranja za pokriće zaostataka dostavu vrednosnih papira. To mjesto mora staviti potrebna sretstva na raspolaganje pošti za pokriće daljnjih predujmova.

Na području osiguranja namještenika proširena je drugom Naredbom od 14 marta 1932 obaveza osiguranja na lica, koja rade u bolesničkoj njezi za vlastiti račun, ukoliko u svom poduzeću ne zaposluju namještenike. Naredba od mjeseca juna određuje u ovoj grani osiguranja da se snizuje osnovni iznos mirovine od 480 RM na 396 RM, a dodatak za djecu od 120 RM na 90 RM. Karečno vrijeme za potpore osiguranja za slučaj iznemoglosti produženo je IV Naredbom od nužde od 90 na 120 mjeseci prinosa, ukoliko je uplaćeno manje od 60 mjesečnih prinosa.

Kaošto su ograničene potpore u općem osiguranju za slučaj bolesti, tako su one ograničene i u osiguranju rudara. Ponovno pružanje većih potpora u osiguranju rudara ovisno je o tome, da prinos ne iznaša više od 6% obezbeđene nadnice, a u osiguranju rudarskih namještenika više od 4% obezbeđene plaće. Nadalje je određeno IV Naredbom od nužde, da se neće isplaćivati nikakav dodatak za djecu k hranarini ili kućnoj potpori kao redovna potpora po navršenoj 15 godini života. Za pričuve penzionog osiguranja rudara dovoljan je do daljnjega iznos u visini od četvrtgodišnjih izdataka prema prosjeku od posljednje tri godine. Naredbom od mjeseca juna snižen je osnovni iznos renta i dječjih dodataka, kao u osiguranju za slučaj iznemoglosti i u osiguranju namještenika.

Zakon o posredovanju rada i o osiguranju za slučaj neuposlenosti od 16 jula 1927, koji je već od početka stupanja na snagu doživio toliko izmjena kao ni jedan drugi zakon, izmjenjen je opet Naredbom od 21 marta 1932. Tom Naredbom oduzete su upravnom vijeću državnog zavoda za posredovanje rada i osiguranja neuposlenih mnogi zadaci i preneseni u nadležnost ravnateljstva zavoda. Radi se o učestvovanju kod imenovanja pretsednika zavoda i njegovih stalnih zamjenika, kod učestvovanja propisivanja prava i dužnosti državnih činovnika kao pretsednika ureda rada i njihovih stalnih zamjenika, kod propisivanja službenog reda zavoda i oko ustanovljivanja stope prinosa. Osim toga određen je i drugi niz raznih pojednostavljenja. Naredbom od mjeseca juna ovlaštena je vlada da može promeniti visinu potpore u slučaju neuposlenosti imajući kod toga u vidu, da stopa potpore ne može biti manja od stope potpore za slučaj krize, da se imade potpora za slučaj neuposlenosti učiniti ovisnom obzirom na trajanje uživanja od stvarne potrebe uživaoca, te da se imadu upotrebiti svi viši ove grane osiguranja za druge načine pružanja pomoći neuposlenima. Prema tom ovlaštenju može vlada izmjeniti odnosno staviti van snage odredbe zakona o posredovanju rada i o osiguranju za slučaj neuposlenosti, a može odrediti nove prinose za osiguranje neuposlenih, koji rade kroz skraćeno radno vrijeme. Na osnovu tih odredaba izdana je Naredba od 16 juna 1932 o visini potpore za slučaj neuposlenosti i o provedbi javnih radova. Tom Naredbom ustanovljena je na novo visina potpore za slučaj neuposlenosti i određeno je da se potpora može pružati samo kroz 36 dana. Neko poboljšanje u tom pogledu donešeno je Naredbom od 19 oktobra 1932. Oslobođenje od dužnosti plaćanja prinosa za osiguranje u slučaju neuposlenosti obnovljeno je u godini 1932. za rudare. Naredbom od 17 juna 1932 stavljena je van snage Naredba o potpori neuposlenima u slučaju krize.

U osiguranju namještenika i u rudarskom penzionom osiguranju dokinuti su četvrtom Naredbom od nužde dodaci za djecu i rente siročadi, koji su se mogli do sada pod stanovitim uslovima isplaćivati i nakon navršetka 15 godine života. Ove potpore potpuno su dokinute za adoptiranu djecu i unučad. Dodatak za djecu uživaocima renta iz izvjesne grane osiguranja može se pružiti samo jedamput i to samo onome uživaocu, koji dijete uzdržava potpuno ili barem pretežno. Predviđena su također ograničenja glede siročadskih renta, koje se isplaćuju djeci umrle osigurane supruge, kao i glede renta preostalih članova.

Digitized by Google

Od osobite su važnosti odredbe IV. Naredbe od nužde o mirovanju renta.

Prema §-u 10 četvrte Naredbe od nužde miruju rente iz osiguranja radnika za slučaj iznemoglosti, osiguranja namještenika i rudarskog osiguranja kraj hranarine od najmanje mjesec dana iz socijalnog osiguranja za slučaj nesreće, kraj renta po Zakonu o socijalnom staranju i kraj mirovina po §-u 1234 i 1242 RVO. Ove odredbe služe u svrhu otstranjenja dvostrukih potpora.

Naredbom od 19 oktobra 1932 dozvoljeno je ponovno isplaćivanje većih potpora u osiguranju za slučaj iznemoglosti. To je dozvoljeno uz uslov, da time nije ugroženo isplaćivanje redovnih zakonskih potpora.

B. H.

VI. GLAVNA SKUPŠTINA MEĐUNARODNE SREDIŠNJICE SAVEZA BOLESNIČKIH BLAGAJNA I PRIPOMOĆNIH UZAJAMNIH DRUŠTAVA U PARIZU OD 27 DO 30 SEPTEMBRA 1933.

Međunarodna središnjica saveza bolesničkih blagajna i pripomoćnih uzajamnih društava, čiji je član Središnji ured za osiguranje radnika, održaje ove godine svoju VI. redovnu godišnju skupštinu u Parizu između 27 do 30 septembra u Palais de la Mutualite.

Na dnevnom redu ovogodišnje glavne skupštine nalazi se izvještaj upravnog odbora o radu ove međunarodne organizacije i o položaju osiguranja za slučaj bolesti u raznim državama. Izvjestioc biti će g. Arthur Jauniaux, pretsjednik ove organizacije i generalni tajnik saveza socijalističkih pripomoćnih društava Belgije. Izgradnja liječničke službe nosioca osiguranja za slučaj bolesti jeste daljnja točka dnevnog reda. O ovom danas najaktuelnijem problemu organizacije osiguranja će podnijeti izvještaj g. Dr. Leo Winter, narodni poslanik i potpretsjednik Središnjeg saveza čehoslovačkih bolesničkih blagajna i g. Dr. Željko Hahn, direktor zdravstvenog odjeljenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Konačno će podnijeti g. Andre Eugene, pretsjednik francuskog saveza blagajna za socijalno osiguranje, izvještaj o učestvovanju socijalnog osiguranja kod zdravstvenog staranja i kod izgradnje zdravstvenih ustanova.

Na ovogodišnjoj skupštini prisustvovati će prema zaključku ravnateljstva Središnjeg ureda kao njegovi delegati članovi pretsjedništva Središnjeg ureda, generalni direktor i direktor zdravstvenog odjeljenja.

B. H.

IZBORI ZA SKUPŠTINE RADNIČKIH KOMORA.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja naredio je da se kod Radničkih komora provedu izbori u mjesecu oktobru o. g. za članove skupština tih komora. Svim mesnim organima radničkog osiguranja stavljeno je u dužnost, da provedu sve pripremne radove obzirom na te izbore a naročito da izrade biračke spiskove. Pravo glasa kod izbora ima svaki onaj radnik i nameštenik, koji je osiguran na dan raspisa izbora bez razlike spola, koji je navršio 18 godinu starosti i koji plaća prirez za Radničku komoru.

Izbore će voditi na području jedne komore za to određeni glavni birački odbor. Područje jedne komore dijeli se na mjesne izborne jedinice. Glasačka mjesta biti će postavljena u sjedištima Okružnih ureda, njihovih ekspozitura, povjereništava te u sjedištima bratinskih blagajna, gdje se nalazi najmanje 100 birača. Glasačka mjesta biti će postavljena i u onim krajevima, gdje radi veći broj radnika, a ne postoji organ osiguranja.

U većim mjestima (gradovima) moći će glavni birački odbor odrediti i veći broj glasačkih mjesta.

U narednom broju donijeti ćemo pobliže podatke o izbornom redu i postupku radi informiranja naših čitaoca iz redova radnika i namještenika.

B. H.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

FARMACEUTSKI VJESNIK. Br. 13. Str. 424—431. Materija medica prve jugoslavenske farmakopeje. Str. 431—435. J. Jakson: Encini i njihova današnja primjena u industriji. Str. 436—438. Mr. A.: Još o novoj dopuni u Pravilniku o ljekovima i specijalitetima. Str. 438—445. V. B.: Pitanja staža (pripravničke prakse) u Francuskoj.

Br. 14. Str. 462—466. V. Njegovan: Hemijski rat. Str. 466—470. J. Jakson: Encini i njihova današnja primjena u industriji. (Svršetak.) Str. 40—473. Mr. N. K.: Drogističko pitanje i apotekarski stalež. Str. 473—476. Mr. Berkeš: Zabrana primanja apotekarskih pripravnika.

LEKAR. Br. 148. Str. 1. Dr. Milivoje Petrović: Treba li pozivati profesore iz inostranstva. Str. 1—2. Drag. Erić: Put budućnosti. Str. 2. Dr. Pirkner Gustav: Nešto o nadrilekarstvu. Str. 2—3. Dr. Bazala Vladimir: Nadrilječenje sugestijom u prošlosti i sadašnjosti (Svršetak). Str. 3. Dr. B. Sret.: Naša popularna medicinska književnost — Dr. Sarvan: Dete i bolest. Str. 4. Dr. M. Zelić: Problem medicinskih udžbenika.

Br. 149. Str. 1. Balkanska konferencija — Balkanska medicinska nedelja. Str. 2—3. Dr. Bazala Vladimir i Dr. Srećko Šilović: Naša zbirka sudbeno-vještačkih mišljenja — Infekcija Fraenkel — Welsh pri arteficijalnom abortu. Str. 3. Neuro-psihičke reperkusije sadanje ekonomske krize. Str. 4. Dr. Dušan Mandić: O socijalnom osiguranju radnika povodom knjige Dra. Müllera.

HRVATSKI ZADRUGAR. Br. 7. Str. 273—276. Lamot Mijo: Konferencija za sanaciju Saveza. Str. 276—278. Dr. Šurmin Gjuro: O rješavanju gospodarskih nevolja. Str. 278—281. Jagatić Nikola: Zadrugari i zadružni savez. Str. 286—287. Naša zadružna omladina.

VJESNIK LJEKARNIKA. Br. 7. Str. 394—396. Seyot Pierre: Utisci sa moga puta po Jugoslaviji. Str. 399—406. Tucakov Jovan: Farmaceutsko obrazovanje u Francuskoj.

SOCIJALNI SLUŽBENIK. Br. 7. Str. 1—3. Stefanović Mir.: Za pravilnu orijentaciju. Str. 3—4. Pongračić St.: Čuvajmo se pogriješnih shvatanja. Str. 4—5. Grgurić Josip: Stečeno pravo. Str. 5—7. Novi tip porodičnog morala.

GLASNIK ZAVODA ZA UNAPREĐIVANJE SPOLJNE TRGOVINE. Br. 14. Str. 409—410. Organizacijone mere za unapređivanje spoljne trgovine. Str. 410—412. Međunarodna trgovina agrarnim proizvodima. Str. 412—413. Svetska situacija poljoprivrede. Str. 4134—416. Druga zemaljska konferencija izvoznika voća.

Br. 15. Str. 441—442. Orijentacija naše izvozne trgovine. Str. 442—444. Novi jugoslovensko-grčki trgovinski ugovor. Str. 444 445. Problem pšenice na londonskoj konferenciji.

NARODNO BLAGOSTANJE. Br. 28. Str. 435—437. Bajkić V.: Čemu se možemo nadati od londonske konferencije? — Analiza njezinog programa sa gledišta svetske privredne depresije — Problem cena — I. Konjunktura, II. Teorija prilagođivanja (deflacionizam), III. Teorija nedovoljnog kapitaliziranja (inflacionizam) i IV. Kritika inflacionizma. Str. 437—439. Dr. V.: Kako da organizujemo ove godine izvoz žita. Str. 439—440. Pantelić G. Aleksandar: Natapanje — Prilog problemu poljoprivredne melioracije kod nas. Str. 440—442. Bajkić V.: Logokratija u Americi. — I. Logokratija — II. Neosnovana kritika amerikanske logokratije. III. Sukob dvaju mentaliteta u Londonu.

Br. 29. Str. 451—453. Bajkić V.: Finansiranje žetve — I. Nepopravimi. II. Kako stoji sa žetvom. III. Ne može se kreditom trgovaca i mlinara da obezbedi finansiranje žetve. IV. Lombard kao jedini način finansiranja žetve. V. Uloga Narodne banke. Str. 454—455. Bajkić V.: Problem cena žita. — I. Zašto i kad se nameće podržavanje cena žita. II. Finansijska strana problema. III. Komplikacije uslijed preferencijala. Str. 455—457. Bajkić V.: Organizacija izvoza žita.

Br. 30. Str. 467—468. Bajkić V.: Pad dolara donosi velike koristi našoj državi. Str. 468—471. Paunković Gjura: Osiguranje kod nas. — Polemička razmatranja — I. Osiguranje u našoj literaturi. II. Principi jeftinoće javnosti i kulantnosti. III. Zašto je potrebna kooperacija osiguravajućih društava. IV. Pobrkani pojmovi premija i roba. V. Reosiguranje i izvoz kapitala. Str. 471—473. Pantelić G. Aleksandar: Pošumljivanje krša i goleti.

Br. 31. Str. 483—486. Bajkić V.: Može li se uopšte proricati višak pšenice za izvoz. — Kritika našeg gledišta i naš odgovor. I. Prethodna napomena. II. Pismo g. Milutina Stojanovića. III. Naš odgovor g.

Digitized by Google

Stojanoviću. IV. Pismo g. Milivoja Kostića i naš odgovor. Str. 486—488. Pantelić G. Aleksandar: Melioracije kod nas u prošlosti i budućnosti.

Br. 32. Str. 499—503. Dr. Gemin Karl i Dr. Tomašević Jozo: Uzroci i nacionalnoekonomsko dejstvo opadanja naše spoljne trgovine — Prilog problemu autarhije. — I. Pad naše spoljne trgovine od 1929. do 1932. II. Analiza izvoza. III. Analiza uvoza. IV. Zaključak.

GRAĐEVINSKI VIESNIK. Br. 7. Str. 97—98. Ilić Ljubomir: 70 godišnjica Henrya Van de Velda. Str. 98—101. Dr. Ugrenović Aleksandar: Željeznički pragovi neimpregnisani i impregnisani. Str. 102—104. Ing. Jaroslav Košut: Pregrada kod Vranova na rijeci Dyji. Str. 105—108. Ing. B. Širola: Novi njemački propisi za armirani beton. — Propisi njemačkog odbora za armirani beton iz godine 1932.

NOVA EVROPA. Br. 7. Str. 277—290. R. Gjermanović: Kriza jugoslovenstva i preporod Beograda. Str. 290—297. B. Brkić: Pitanje nacionalizacije Vojvodine.

TEHNIČKI LIST. Br. 12. i 13. Str. 161—164. Ing Stanko Dimnik: O konstrukciji ljubljanskega trinajstnadstropnika. Str. 164—165. Ing. Radoslav Barjaktarović: O granulometrijskoj mešavini materijala za spravljanje betona. Str. 165—167. Aleksandar Makovka: Pokušaj uvođenja domaćeg normalnog pjeska. Str. 177—172. Ing Ljubomir Peterčić: Savremena pitanja racionalizacije gornjeg stroja. Str. 172—176. Ing. N. Obradović: Razviće u građenju savremenih vodenih motora. Str. 177—182. Dr. Josip Lončar: Iz teorije i prakse katodnih oscilografa. Str. 182—184. Ing. Ernest Singer: Smjernice za zaštitu i izvedbu motornih instalacija. Str. 185—188. Dr. Ing. Pothorsky: Zaštita metala od propadanja korozijom.

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 7—8. Str. 101—108. A. Železnikar: Kongres mednarodne trgovinske zbornice in londonska svetovna konferenca. Str. 108—115. D. Potočnik: Regulativne hranilnice v letih 1930. do 1932. Str. 115—121. Dr. Albin Ogriz: Trgovinske razmere v Srbiji in srpska trgovinska politika v letih 1830. do 1914. Str. 121—122. Žir: Francoske velebanke 1932. Str. 123—126. D. P.: Gospodarstvo doma in po svetu ob času londonske konference. Str. 126—127. V. Šarabon: Bolše cene za svetovno tržno blago.

BEOGRADSKE OPŠTINSKE NOVINE. Br. 6. Str. 381—391. Ing. St. Rakočević: O najnovijem projektu železničkog čvora Beograda. Str. 391—397. Prof. A. Stanojević: Problem kvaliteta kamena za beogradsku kaldrmu. Str. 397—398. Dr. Dragoljub Aranđelović: Popločavanje Beograda. Str. 398—402. Dr. Radmilo Belić: Osnovi opštinske organizacije po novom zakonu o opštinama. Str. 402—408. A. B. Herenda: Koliko i kako se zidalo u Beogradu od 1919. godine do danas. Str. 409—410. Vukićević P. Laza: Opštinske pozajmne biblioteke. Str. 420—422. Kroz beogradska dečija obdaništa. Str. 422—423. Osnivanje opštinskog porodilišta u Beogradu.

ZDRAVNIŠKI VESTNIK. Br. 6—7. Str. 212—216. Dr. Hans Högler: O terapiji krvnega obtoka v operativni ginekologiji in porodništvu. Str. 216—223. Milan Červinka: Naše iskušenje z novo intravenozno metodo narkoze (Evipan- Na.) Str. 224—228. Dr. T Furlan: Nekaj o kašlju, njegovi fiziologiji in terapiji. Str. 229—233. Dr. Tina Grošerjeva: O mrtvoroienem spačku. Str. 233—235. Dr. Ludvig Kožuh: Tumor mediastini malignus. Str. 235—237. Dr. I. Prodan: Vloga bolnice za tuberkulozo v protituberkulozni borbi. Str. 237—239. Dr. Ivo Rakulić: Nova terapija zastrujenja s kininom. Str. 239—240. Dr. A. Trtnik: Uporaba mila »La Toja« pri zdravljenju nekaterih kožnih bolezni.

ZDRAVLJE. Br. 6—7. Str. 241—244. Dr. Bogoljub Konstantinović: Društvene reforme — Uslov zdravstvenog napretka. Str. 244—246. Dr. S. A. Kostić: Čuvajte decu od tuberkuloze. Str. 246—247. Dr. Kr. Živković: Dete koje neće da jede. Str. 247—250. Dr. Stevan Ivanić: Nedostaci u ishrani na selu. Str. 250—252. Milorad Zečević: Naš narod malo proizvodi povrća i malo ga upotrebljava u ishrani. Str. 252—258. Ing. Vasiljev: Domaće ili plemenite rase svinja. Str. 258—264. Dr. P. Vukasović: Bolesti jabuke, kruške, trešnje, višnje i breskve. Str. 264—267. Dr. V. Mihajlović: Lekarski polni pregled pre stupanja u brak. Str. 267—271. Dr. S. R.: O malariji ili barskoj groznici kao narodnom zlu. Str. 272—273. Dr. V. R.: Suzbijanje zaraznih bolesti. Str. 275—281. Ing. Vel. Tomašević: Snabdevanje vodom. Str. 281—283. Branko Rakić: Naše selo i njegovo naselje. Str. 288—292. Dr. B. Nikolić: Rad — odmor. Str. 292—295. Dr. Bogoljub Konstantinović: Praktični značaj zdravstvenog zadrugarstva. Str. 296—298. S. Božinović:

Digitized by Google

Osnovna škola u službi narodnog zdravlja. Str. 298—301. Dr. Bogoljub Konstantinović: Primena lične higijene.

MERKUROV VJESNIK. Br. 4. Str. 88—89. Stanje društva »Merkur« koncem maja 1933 godine.

UJEDINJENI SINDIKATI. Br. 6 a. Str. 81—87. Bogdan Krekić: Događaji u Nemačkoj. Str. 87—90. Aktuelni zahtevi radnika. Str. 91—94. Uratnik Filip: Teško stanje u rudnicima u Sloveniji.

Br. 7. Str. 97—101. Bogdan Krekić: Na prekretnici — Povodom diskusije na XVII. Međunarodnoj konferenciji rada. Str. 101—103. Milica Gjurić-Topalović: Žena u društvu i u privredi. Str. 103—104. Zakonska zaštita radnika. Ktr. 105—107. V. Vojtinski: Statistika rada.

Br. 8. Str. 113—118. Bogdan Krekić: Izbori za Radničke komore. Str. 118—121. Dr. Željko Hahn: Nesreće na radu. Str. 121—122. Dr. L. Š.: Zbrinjavanje nezaposlenih rudarskih radnika. Str. 122—123. Novi Statut Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Str. 123—125. V. Vojtinski: Statistika rada.

ARHIV ZA FARMACIJU. Br. 4. Str. 113—117. Mr. Andrija Mirković: Novo pretsedništvo Apotekarske komore. Str. 134—139. Mr. V. Jugović: O postanku vojnih apoteka.

EKONOMSKO-FINANSIJSKI ŽIVOT. Br. 8. Str. 195—197. Ostojić Despot: Privredni plan u Sjedinjenim državama. Str. 198—201. Brašić M. Ranko: Kartel osiguravajućih društava — Tarife i premije. Str. 202—205. A. Kadragić: Rudarsko penziono osiguranje. Str. 205—206. Slavko Siriščević: Privredni značaj turizma — Njegova pasivna strana — saldo, privredna uloga turizma u zemlji. Str. 207—208. Dr. Krulj Gojko: Put u autarkiju. Str. 208—210. Dr. Slobodan Mihajlović: Planska reorganizacija poljoprivrede. Str. 210—211. Dr. Jevremović Aleksandar: Banke bez novaca.

SAVREMENA OPŠTINA. Br. 4—6. Str. 193—202. Dr. Miloslav Stojadinović: Na pragu opštinskih izbora. Str. 202—210. Dr. Laza Kostić: Opštinski organi po novom zakonu. Str. 210—225. A. Davinić: Organizacija, nadležnost, nadzor i pravna sretstva po novom Zakonu o opštinama. Str. 225—238. G. Kurilo: Reforma samouprav-nih finansija u Italiji. Str. 238—250. Dragomir Popović: Eksproprijacija u raznim državama. Str. 250—255. Dušan Tomašević: Teškoće socijalnog osiguranja. Str. 255—264. Vladimir Jovanović: Istorija i umetnost vrta. Str. 264—284. Dr. Sergije Ramzin: Deratizacija kao problem komunalne higijene.

NAŠA SAMOUPRAVA. Br. 5—6. Str. 65—69. Radovan M. Drašković: Novi zakon o opštinama. Str. 69—78. Dr. Eugen Sladović: Samouprave i njihovo opterećenje državnim poslovima. Str. 79—83. Petar N. Marković: Okružne samouprave u Srbiji. Str. 84—87. Dr. Gjuro Račić: Potreba hitnog donošenja Zakona o štedionicama. Str. 88—95. A. Davinić: Pravna sretstva protivu odluka opštinskih vlasti.

GLASNIK CENTRALNOG HIGIJENSKOG ZAVODA. Br. 1—3. Str. 1—11. Dr. Vajić Božidar: Prilog poznavanju izmene tvari kod besnila. Str. 11—21. Dr. Rogina Julije: Što liječnik treba da zna o vakcinalnom imunitetu. Str. 21—29. Dr. Banić Marjan: Poliomielitis i njegovo liječenje. Str. 29—46. Dr. Pirc Bojan: Epidemiologija poliomielitisa. Str. 46—59. Dr. Maleš Branimir: O metodu ispitivanja kompleksije. Str. 59—68. Dr. Vajić Božidar: Bogomilske slane vode. Str. 68—82. Ing. Velimir Tomašević: Snabdevanje vodom varošice Kuršumlije.

INDEKS. Br. 3. Str. 17—25. Oblici nadnice u industriji.

SOCIJALNO-MEDICINSKI PREGLED. Br. 4. Str. 101—108. Izveštaj o radu Higijenskog zavoda u Skoplju u 1932 god. Str. 108—127. Izveštaj o radu Higijenskog zavoda u Splitu u 1932 god. Str. 127—136. Izveštaj o radu Higijenskog zavoda u Banjaluci u 1932 god. Str. 136—148. Izveštaj o radu Higijenskog zavoda u Nišu u 1932 g.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 12. Str. 221—226. Bolesnička blagajna za osiguranje radnika u Beču u 1932 god. Str. 226—229. Dužnost plaćanja bolesničkih blagajna u slučaju bolničke njege.

Br. 13. Ktr. 241—242. Novo socijalno pravo i bolesničko osiguranje. Str. 242—245. Dr. Beno Jung: Zvanje i bolest. Str. 245—247. Socijalno osiguranje u svetskoj privrednoj krizi. Str. 247—250. R. Fundiak: K praksi pružanja renta za slučaj starosti.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG. Br. 14. Str. 33—44. Dr. H. Tenduri: Sadašnji položaj švicarskog hoteljerstva.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG.

Digitized by Google

Br. 12. Str. 177—179. Razdioba po godinama, porodična politika i socijalno osiguranje. Str. 179—180. Jedinstvene potpore, jedinstveni prinos. Str. 180—182. Dr. O. Müller: Novo uređenje osiguranja za slučaj bolesti. Str. 182—184. L. Ritzerfeld: Pružanje potpora u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 184. E. Munder: Povišena potpora za slučaj porođaja. Str. 184—185. Dr. Wagner: Oštra kritika politike blagajničkih liječnika.

Br. 13. Str. 193—197. Rasna visoka vrijednost i socijalna politika. Str. 197—198. Biološka pregradnja njemačkog osiguranja za slučaj bolesti. Str. 198—201. Weinberger W.: Otsustvo u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 201—203. Bernhard Rudolf: Iznos osnovne nadnice. Str. 203—204. Novo uređenje liječničke službe u socijalnom osiguranju. Str. 205—206. Kretanje renta u osiguranju za slučaj iznemoglosti u prvoj četvrti 1933.

MONATSSCHRIFT FÜR ARBEITER UND ANGESTELLTEN-VERSICHERUNG. Br. 7—8. Str. 273—281. Dr. Zschucke: Zaposlenje i socijalno osiguranje. Str. 281—283. Averdik Dr.: Miruju li rente i kraj hranarine od najmanje jednomjesečnog trajanja kod dobrovoljnog osiguranja za slučaj bolesti. Str. 288—297. Dr. Schaeffer: Pravosuđe u njemačkom osiguranju radnika.

DIE DEUTSCHE ORTSKRANKENKASSE. Br. 20. Str. 562—565. Da li pregradnja ili nova izgradnja osiguranja za slučaj bolesti? Str. 569—572. M. Scherf: K pojmu porodice i porodičnog člana u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 572—574. Karl Hanisch: Da li se imadu previše plaćeni prinosi vratiti ili obračunati. Str. 574—576. Upravni troškovi i bolesnička groznica. Str. 576—585. Dr. Gizela Augustin i Dr. K. Finkenrath: Ljetno najveće stanje bolesnika. Str. 585—587. H. Schuchardt: Staranje za bolesnike u fašističkoj Italiji.

Br. 21. Str. 611—615. Dr. Tomalla E.: Misli na budućnost!

DIE ARBEITERVERSORGUNG. Br. 20. Str. 313—316. Dr. Y.: Oslobođenje namještenika bolesničkih blagajna od obaveznog osiguranja za slučaj bolesti i neuposlenosti. Str. 316—317. K. Schuchardt: Osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti u fašističkoj Italiji.

Br. 21. Str. 329—331. Dr. H. Jaeger: Da li je moguće u postupku glede pružanja potpora po nosiocu osiguranja za slučaj neuposlenosti uzimanje prisege po uredu osiguranja? Str. 331—334. Dr. Schorn: K pitanju obaveze osiguranja učiteljica za slučaj bolesti.

DIE BERUFSGENOSSENSCHAFT. Br. 13. Str. 329—334. K. Neuendorf: Dužnost prijava nosioca osiguranja za slučaj nesreće poreznim vlastima. Str. 335—344. Paul Lohmar: Liječenje teško ozleđenih.

Br. 14—15. Str. 353—356. O budućem uređenju socijalnog osiguranja. Str. 365. Dr. Knoll: Novo uređenje osiguranja za slučaj bolesti i rudara.

AMTLICHE NACHRICHTEN DES BUNDESMINISTERIUMS FÜR SOZIALE VERWALTUNG. Br. 7. Str. 217. Djelokrug nadzornih komesara nad radničkim bolesničkim blagajnama. Str. 218. Izmjena reda bolesnika kod nosioca socijalnog osiguranja.

DEUTSCHE ZEITSCHRIFT F. ÖFFENTLICHE VERSICHERUNG UND VOLKSWOHLFART. Br. 7—9. Str. 132—136. Dr. E.: Državni ugovor između Čehoslovačke republike i republike Austrije o socijalnom osiguranju. Str. 136—139. Dr. Walfried Schmiedel: Tužba za naknadu štete u penzionom osiguranju. Str. 139—140. Zakon o zaštiti poljoprivrede od ovrhe. Str. 140—144. J. Eckert: Njemačko socijalno osiguranje u ekonomskoj krizi. Str. 144—145. Dr. Martin Frommhold: Neuposlenost i zdravstveno stanje.

Br. 10. Str. 151—153. Glavno i nuzgredno zanimanje. Str. 154—155. Dr. Vilim Butscheg: Kada će doći do osiguranja samostalno privređujućih lica. Str. 155—158. Dr. Bernhard Nasse: Problem činovnika u socijalnom osiguranju u Austriji. Str. 158—160. Dr. Max Grünewald: Djelovanje reumatizma na mišićje.

ZEITSCHRIFT FÜR GEWERBE- HYGIENE UND UNFALLVERHÜTUNG. Br. 7. Str. 98—106. Pedeset godina rada inspekcije rada u Austriji. Str. 106—108. Ing. Hackmüller: Ekonomski značaj zaštite radnika. Str. 108—110. Dr. Ludwig Teissl: Izgradnja zaštite radnika u austrijskom socijalnom pravu.

SVEPOMOC. Br. 14. Str. 209—212. Dr. Ing. František Toušek: Prilog k novelizaciji socijalnog osiguranja. Str. 212—213. Mr. Ph. A. Fischel: K krizi apotekarstva u Čehoslovačkoj. Str. 213—214. Informacija o stanju socijalnog osiguranja pretstavnicima štampe.

Digitized by Google

Br. 15. Str. 225—227. Josef Bubnik: Ekonomska kriza i osiguranje za slučaj nezgode u Češkoj. Str. 227—228. Dr. Evžen Štern: Ovogodišnja Međunarodna konferencija rada o socijalnom osiguranju. Str. 230—231. Pregradnja socijalnog osiguranja u Sovjetskoj Rusiji. Str. 231—232. Ugovor između Republike Čehoslovačke i Republike Austrije o socijalnom osiguranju.

PRZEGLAD UBEZPIECZEN SPOLECZNYCH. Br. 7. Str. 377—375. R. Szymanko: Socijalno osiguranje u Sovjetskoj Uniji. Str. 375—378. Jan Zawadzki: Posmatranja o organizaciji osiguranja prema Zakonu o socijalnom osiguranju. Str. 383—390. Dr. H. Kluszynski: Nacrt socijalne medicine. Str. 390—394. J. R.: Izveštaj direktora Međunarodnog ureda rada.

Br. 8. Str. 429—433. Dr. J. Wernicki: Nesreće u godinama 1925 do 1930. Str. 433—438. Mg. Presburger i A. Wanatowski: Račun osiguranja u penzionom socijalnom osiguranju. Str. 441—444. R. S.: Program nacionalnog socijalizma u socijalnom osiguranju. Str. 444—447. M. Brojevski: Izmena metode računanja prinosa u osiguranju namještenika za slučaj neuposlenosti.

LE ASSICURAZIONI SOCIALI. Br. 2. Str. 225—233. Livio Ciardi: Zaštita transportnih radnika. Str. 239—253. K. Schuchard: Izmena socijalnog osiguranja u Njemačkoj. Str. 267—282. Dr. J. Francisko Grilo: Stanje neuposlenosti u Portugalu.

REVUE INTERNATIONALE DU TRAVAIL. Br. 1. Str. 1—27. Emil Lederer: Tehnički progres i neuposlenost.

SOCIALNI SNAHY. Br. 7. Str. 117—120. Dr. Jan Galas: Penziono osiguranje privatnih nameštenika u višim službama. Str. 120—125. Dr. Jan Laštovka: Položaj bolesničke blagajne privatnih činovnika i nameštenika u Pragu.

SOCIJALNA MISAO. Br. 5—6. Str. 79—102. Magdić Milivoj: Temelji seljačkog zakonika. Str. 103—105. Ernst Toller: Govor na kongresu PEN-klubova u Dubrovniku. Str. 105—109. Branko D. Lazarević: Kako se živi. Str. 109—111. Fridrich Engels: Kako nastaje ideologija. Str. 111—113. Mirko Kus-Nikolajev: Ernst Toller u Zagrebu. Str. 115—118. Slabe Anton: Njegova zarada.

ARHIV ZA HEMIJU I FARMACIJU. Br. 4. Str. 97—114. E. Podhorsky: Prilog k znanju o sonom efektu kod korozije metala, Str. 114—129. M. Palić: Reakcija u čvrstom stanju.

FARMACEUTSKI VJESNIK. Br. 16. Str. 526—530. Dr. Wilhelm Anthropp: Neki slučajevi neispravnih lekova nađenih prilikom pregleda apoteka. Str. 530—531. Mfr.: Tamanjenje žitnog žiška (Calandra granaria). Str. 532—533. Pred XII. redovni kongres Saveza apotekarskih saradnika. Str. 533—536. Zaključci ankete o novom farmaceutskom studiju.

RASSEGNA DELLA PREVIDENZA SOCIALE. Br. 7. Str. 1—5. Socijalna politika fašističkog režima. Str. 5—96. Angiolo Cabrini: XVII Međunarodna konferencija rada u Ženevi od 8—30. juna 1933. Str. 96—110. Dr. Prof. Antonio Mori: O razvitku traumatske miosteomie i njezino anatomsko-patološko tumačenje. Str. 110—111. Zakoni od 23. marta 1933. i 29. juna 1933. o unifikaciji zavoda za obavezno osiguranje za slučaj poslovne nesreće.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 7. Str. 275—284. Dr. Sergej Saltykow: Patološka anatomija holelitijaze. Str. 284—289. Dr. Vladimir Pliverić: Pitanje terapije holelitijaze-holecistitide s hirurškog stanovišta. Str. 289—295. Dr. Karlo Radoničić: Patologija i terapija holelitijaze s internističkog stanovišta. Str. 296—299. Dr. Silvije V. Novak: O ranoj operaciji žučnih kamenaca. Str. 299—315. Dr. Mavro Gross: Žučna litijaza.

APOTEKARSKI VJESNIK. Br. 8. Str. 476—477. Rudolf Ramor, ph. mr.: Dr. med. Rikard Karba. Str. 479—482. J. Breugelmans: Farmaceutska deontologija. Str. 482—484. A. Astruc: Rasprava o galenskoj farmaciji. Str. 484—494. Dr. M. Mikuličić i Dr. A. Vrgoč: Prilog kazuistici rjeđih i zanimljivijih otrovanja kod nas.

ZENTRALBLAT FÜR REICHVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 14. Str. 209—213. Potpore socijalnog osiguranja samo za potrebne Njemce. Str. 213—216. Dr. von Hodenberg: Mogućnosti regresa javnih nosioca osiguranja. Str. 216—218. Rickard Schletel: Tarifna nadnica i socijalno osiguranje. Str. 218—219. Dr. Bültmann: Odnošaj nadnice u socijalnom osiguranju.

DIE DEUTSCHE ORTSKRANKENKASSE. Br. 22. Str. 659—662. Osnovne nadnice i stopa prinosa godine 1931. Str. 663—670. Novo uređenje prava zubnih liječnika i dentista. Str. 670—673. Häussner Dr.: Jamstvo bolesničke blagajne za nepravilno liječenje po kontrolnom liječniku. Str. 673—676. Dr. F. Ey: Lica koja tjeraju kućni obrt u budućem socijalnom osiguranju.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj 28.482/1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu izmene §-a 8 Tablice opasnosti.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja doneo je 15 jula 1933 god. pod St. brojem 27.680 rešenje sledeće sadržine:

»Na osnovu §-a 30 Zakona o osiguranju radnika od 14 maja 1922 god. (»Službene novine«, br. 117), a po predlogu ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 29 maja 1933 godine Br. 19.771/33,

R e š a v a m:

da se prva rečenica prvog stava §-a 8 Naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 15 oktobra 1930 god. St. br. 28.174 o ustanovljenju Tablice opasnosti za osiguranje u nesrećnim slučajevima i o postupku kod uvršćenja poslova u razrede i postotke opasnosti (»Službene novine« br. 248) izmeni te da glasi:

»Poljoprivredni radnici, koji su na osnovu 4 al. §-a 6 ZOR-a obavezni na osiguranje samo u koliko podleže opasnosti nesreće od kotla ili pogona, osigurani su samo za slučaj nesreće i to kolektivno bez individualne prijave na osnovu obezbeđene godišnje zarade od dinara 4.200.— (V. nadnični razred)«.

Ovo moje rešenje dostaviti Središnjem uredu za osiguranje radnika i publikovati u Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije«.

Što se znanja i upravljanja radi saopćuje svim mesnim organima.

U Z a g r e b u, 28 jula 1933.

Generalni direktor:
M i l a n G l a s e r v. r.

Broj 28.482/1933.

O K R U Ž N I C A.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu ispravka §-a 215 Statuta Središnjeg ureda.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja doneo je 15 jula 1933 pod St. brojem 25.596 rešenje sledeće sadržine:

»U odgovoru na akt od 1 juna 1933 g. Br. 19.771/33 saopštava se Uredu, radi znanja i upravljanja, da je Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja izvoleo doneti sledeće rešenje od 15 jula 1933 g. St. br. 25.596:

»Na osnovu §-a 126 Zakona o osiguranju radnika od 14 maja 1922 god. (»Službene novine« br. 117)

O d o b r a v a m:

zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 29 maja 1933 god. br. 19.771/33, da se iz §-a 215 Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika, odobrenog mojim rešenjem od 20 maja 1933 god. St. br. 19.918 (»Službene novine«, br. 117) izostavi drugi stav, koji glasi:

»Potpore za porodilje — članove porodice osiguranih lica — isplaćuju se za vreme pre porođaja najkasnije sledeći dan iza prijave porođaja i to za 4 nedelje unatrag«.

Dosadanji stavovi treći i četvrti §-a 215 Statuta postaju stavovi drugi i treći.

Ovo moje rešenje dostaviti Središnjem uredu za osiguranje radnika i publikovati u Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije.«

Što se znanja i upravljanja radi saopćuje svim mesnim organima.

U Z a g r e b u, 28 jula 1933.

Generalni direktor:
M i l a n G l a s e r v. r.

Digitized by Google

Broj: 28.701/1933.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu zaokruženja para prilikom isplata ili naplata na zakonsko sretstvo plaćanja.

Svim mesnim organima:

Sedmom alinejom §-a 200 Statuta određeno je, da se u platežnim nalozima ima zaokružiti konačni iznos do 12 para dinarskih, do 37 para dinarskih, do 62 pare dinarske i do 87 para dinarskih na zakonsko sretstvo plaćanja i to na dole.

Kako se zaokruživanjem samo konačne svote platežnih naloga ne dobijaju tačni iznosi u rekapitulaciji propisanih prinosa (Formular II/a) u kojoj su pojedini iznosi prinosa i prireza specificirani prema propisu, što otežava rad u knjigovodstvu oko usklađenja pojedinih računa prinosa-prireza sa računom poslodavaca, to se na osnovu zaključka pretsedništva od 4. augusta o. g. upućuju mesni organi, da kod sastava platežnih naloga pojedine vrste prinosa i prireza zaokružuju na zakonsko sretstvo plaćanja kako je određeno napred navedenom 7 alinejom §-a 200 Statuta.

U Zagrebu, 17 augusta 1933.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

NATEČAJI

Okružni ured za osiguranje radnika u Skoplju raspisao je natečaj za popunjenje sledećih službeničkih mesta: jednog mesta šefa ekspoziture kat. C pol. IX u Peći, jednog mesta šefa ekspoziture kat. C. pol. IX u Prištini, i jednog mesta šefa ekspoziture kat. D pol. XI. u Kosovskoj Mitrovici. Ovaj natečaj raspisan je samo u cilju unapređenja uredskih službenika.

Rok za podnašanje molbi 15. septembar 1933. do podne.

Okružni ured za osiguranje radnika u Somboru raspisao je natečaj za popunjenje sledećih službeničkih mesta: jednog mesta činovnika administrativne struke kat. B pol. VII, jednog mesta činovnika kat. B pol. VIII i jednog mesta činovnika pomoćno-tehničke struke kat. C pol. IX. Ovaj natečaj raspisan je samo u cilju unapređenja uredskih službenika.

Rok za podnašanje molbi 15. septembar 1933. do podne.

Bolesnička blagajna Beogradske trgovačke omladine raspisala je konkurs za popunjenje jednog mesta lekara-činovnika u II-gom plaćevnom razredu, I. stepena doktora celokupnog lekarstva i ujedno šefa lekara, sa godišnjim prinadležnostima: Plata D 30.000.—; mesni dodatak D 4.500.—; porodični dodatak za jednog člana D 1.800.— (ima prava najviše na 4 člana); funkcioni dodatak od D 2.400, kao i putni paušal od D 8.400. Prava i dužnosti predviđena su Službenim pravilnikom lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Svaki kandidat u molbi mora naglasiti, traži li priznanje za penziju ranije godine službe ili ne traži. Ako traži dužan je dokumentima dokazati trajanje ranije službe. Naknadni zahtev neće se uvažiti.

Svojeručno napisane molbe snabdevene svim navedenim dokumentima, imaju se podneti Bolesničkoj blagajni Beogradske trgovačke omladine — Čika Ljubina br. 3/II. — najkasnije do 14 septembra o. g. do 12 č. Kasnije prispele molbe neće se uzeti u obzir.

Digitized by Google

GLASNIK

SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA

(IZLAZI KAO PRILOG „RADNIČKE ZAŠTITE")

GOD. IV ZAGREB, DNE 5 SEPTEMBRA 1933 BROJ 9

TABELE
O KRETANJU NEZAPOSLENOSTI

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u junu 1933 godine

(prema izveštajima Javnih berzi rada)

Grupa profesije lavna berza rada	jun i 1933 godine																			
	Muške							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	1)Potražnja ostale krajem meseca	Navala 2)	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	1)Potražnja ostale krajem meseca	Navala 2)	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	205	626	30	144	90	185	435	16	176	4	158	148	18	111	10	1140	—	79	961	—
II. Rudarstvo	92	341	—	14	13	63	2436	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	1260	25
III. Talioničarstvo	9	31	1	5	2	13	620	—	—	—	—	—	—	—	2	130	—	19	591	50
IV. Vrtlarstvo	23	39	—	4	3	22	975	—	—	—	—	—	—	—	3	276	—	39	651	50
V. Ind. kamena, zemlje, ilovače i t. d.	229	422	1	10	10	213	4220	9	9	—	—	—	9	—	59	6714	—	163	1514	75
VI. Prerađivanje kovina	879	1585	4	74	57	858	2142	—	—	—	—	—	—	—	200	20736	—	338	7565	—
VII. Ind. strojeva, instrumenata i t. d.	647	1261	1	50	43	686	2522	2	4	—	—	—	2	—	203	24088	-	377	8787	50
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	909	1714	5	107	91	946	1602	13	28	—	4	4	12	700	162	16168	—	427	12218	25
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i t. d.	2	3	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	2	240	—	3	140	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja i t. d.	108	185	—	11	11	104	1682	1	1	—	—	—	—	—	36	3786	—	81	940	50
XI. Tekstilna industrija	54	134	1	21	9	65	638	119	190	1	13	12	98	1462	58	8030	—	95	1996	75
XII. Tapetarski obrt	34	61	—	5	4	31	1220	—	1	—	—	—	—	—	11	1722	—	82	926	—
XIII. Industrija odela, obuće i nakita	1198	2403	9	145	120	1076	1657	322	578	2	15	16	280	1853	289	32682	50	814	15217	25
XIV. Industrija papira	56	84	1	1	-	53	8400	47	67	—	—	—	39	—	25	3396	-	64	1133	75
XV. Industrija životnih namirnica	620	1490	1	57	51	590	2614	27	46	—	1	—	10	4600	161	16754	50	852	10886	50
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	281	935	1	57	49	280	1640	135	310	11	94	53	108	330	120	13304		423	8575	25
XVII. Kemička industrija	20	29	—	2	2	14	1450	—	2	—	—	—	1	—	8	1050	-	6	256	25
XVIII. Građevna industrija	818	2264	3	149	128	810	1519	11	11	—	—	—	8	—	89	11633	50	559	17225	-
XIX. Grafička industrija	194	297	—	4	3	189	7425	120	154	—	1	2	115	15400	61	7860	—	100	2236	75
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	1080	1421	—	22	27	1119	6459	256	417	5	23	18	312	1813	203	22822	-	261	5430	50
XXI. Trgovačka struka	504	1036	—	15	13	513	6907	83	143	—	4	1	93	3575	117	14599	—	312	4975	50
XXII. Nadničari	2853	9567	—	508	497	2881	1883	804	1551	—	304	284	519	510	867	77376	—	2057	47284	25
XXIII. Saobraćajna preduzeća	502	1077	1	11	9	511	9791	—	-	2	2	—	—	-	210	21013	50	222	6460	25
XXIV. Kućna posluga	65	167	—	14	11	58	1193	1140	3142	48	786	588	1011	400	173	17521	—	391	8708	—
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	403	1282	—	56	53	421	2289	203	581	6	53	47	132	1096	128	15133	50	236	7718	—
XXVI. Šegrti	18	22	3	9	—	17	244	4	6	2	3	—	4	200	—	—	—	2	16	—
Ukupno	11803	28476	62	1495	1296	11721	1905	3312	7417	81	1461	1173	2771	508	3197	338175	50	8060	173676	25
1. Beograd	1823	8052	—	504	465	1920	1598	747	2069	7	240	163	459	862	698	83290	—	641	35914	—
2. Zagreb	2670	8516	8	301	277	2245	2829	685	1880	24	223	185	551	843	1086	105948	—	5439	69417	50
3. Ljubljana	4452	5347	54	526	395	4465	1017	966	1530	28	390	279	1133	392	445	41988	—	27	2822	25
4. Sarajevo	373	1603	—	39	34	541	4110	79	409	—	130	126	98	315	445	52111	—	682	26187	—
5. Novi Sad	2045	3510	—	98	98	2181	3582	801	1323	21	469	412	497	282	320	26234	—	1047	25876	—
6. Split	440	1448	—	27	27	369	5363	34	206	1	9	8	33	2289	203	28604	50	224	13459	50
Kraljevina Jugoslavija	11803	28476	62	1495	1296	11721	1905	3312	7417	81	1461	1173	2771	508	3197	338175	50	8060	173676	25

1) Brojna razlika između »Potražnje« i zbira »Posredovanja« i »Potražnje ostale krajem meseca« daje broj radnika koji su otpali ili otputovali, bilo da su se sami zaposlili bilo da se prosto nisu više prijavili.

2) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u 1932 i 1933 godini.

(prema izveštajima Javnih berzi rada.)

			1932 godina						1933 godina					
			Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar	Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni
Broj zaposlenih[1])	apsolutni	muški	410.836	419.276	419.302	406.859	406.712	384.009	346.905	346.914	358.981			
		ženske	138.970	138.093	137.216	137.447	140.733	139.200	135.544	138.458	137.585			
		svega	549.806	557.369	556.518	544.306	547.445	523.209	482.449	485.372	496.566			
	indeksni[2])	muški	114,0	116,3	116,3	112,8	112,8	106,5	96,2	96,2	99,6			
		ženske	130,7	129,9	129,0	129,3	132,3	130,9	127,5	130,2	129,4			
		svega	117,8	119,4	119,2	118,7	117,3	112,1	103,3	104,0	106,4			
Potražnja rada u Jav. berzama rada		muški	24.027	24.566	27.403	27.123	24.866	27.640	34.643	37.759	41.475	39.917	37.332	28.476
		ženske	6.841	7.282	7.290	7.523	7.252	6.697	7.963	8.333	9.172	9.893	8.607	7.417
		svega	30.868	31.848	34.693	34.646	32.118	34.337	42.606	46.092	50.647	49.810	45.939	35.893
Ponuda rada u Jav. berzama rada		muški	2.139	1.877	2.721	2.409	1.973	1.448	1.015	1.208	2.158	3.081	2.637	1.495
		ženske	1.679	1.501	1.932	1.687	1.903	1.640	1·457	1.359	1.458	2.334	1.752	1.461
		svega	3.818	3.378	4.653	4.096	3.876	3.088	2.472	2.567	3.616	5.415	4.389	2.956
Navala[3]) u Jav. berzama rada		muški	1.123	1.309	1.007	1.126	1.260	1.908	3 413	3.126	1.922	1.296	1.416	1.905
		ženske	407	485	377	446	381	408	547	613	629	424	491	508
		svega	808	943	746	846	829	1.112	1.724	1.796	1.401	920	1.047	1.214
Posredovanja rada u Jav. berzama rada		muški	1.723	1.510	2.124	1.903	1.289	1.131	707	1.006	1.741	2.694	2.363	1.296
		ženske	1.324	1.266	1.638	1.435	1.576	1.310	1.178	1.112	1.220	2.085	1.526	1.173
		svega	3.047	2.776	3.762	3.343	2.865	2.441	1.885	2.118	2.961	4.779	3.889	2.469
Pomoć redovna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	4.285	3.525	3.597	3.994	4.277	5.349	8.100	10.352	8.706	5.993	4.174	3.197
Pomoć vanredna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	5.790	5.235	4.256	4.373	4.187	6.532	11.864	12.125	13.707	12.885	9.592	8.060

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzeto je za muške 360.533, za ženske 106.335).

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u 1932 godini

(prema izveštajima privatnih neobrtnih berzi rada)

		1932 godine											
		Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar
Potražnja rada u privatnim neobrtnim berzama rada	muški	10.266	10.905	12.233	11.494	10.978	11.017	11.335	10.717	10.682	9.849	9.451	9.443
	ženski	2.552	2.893	2.774	3.126	2.828	2.790	2.794	2.960	3.107	3.572	3.268	2.951
	svega	12.818	13.798	15.007	14.620	13.806	13.807	14.129	13.677	13.789	13.376	12.737	12.394
Ponuda rada u privatnim neobrtnim berzama rada	muški	645	608	1.371	1.562	921	567	961	687	502	1.053	587	445
	ženski	452	501	543	494	476	413	434	533	463	593	350	342
	svega	1.097	1.109	1.914	2.056	1.397	980	1.395	1.220	965	1.646	937	788
Navala[1] u privatnim neobrtnim berzama rada	muški	1.592	1.794	892	736	1.192	1.943	1.180	1.560	2·128	935	1.610	2.122
	ženski	565	577	511	633	594	675	644	555	671	595	393	760
	svega	1.168	1.244	784	711	9.883	1.409	1.013	1.121	1.429	813	1.359	1.573
Posredovanje rada u privatnim neobrtnm ber. rada	muški	722	599	1.200	1.434	760	553	906	649	439	1.037	575	448
	ženski	340	423	437	447	406	360	337	438	412	577	305	323
	svega	1.062	1.022	1.637	1.881	1.166	913	1.243	1.087	851	1.614	880	771
Pomoć redovna u privatnim neobrtnim berzama rada	muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	ženski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	svega	752	950	798	773	814	766	718	798	857	805	942	1.006
Pomoć vanredna u privat. neobrtnim berzama rada	muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	ženski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	svega	504	497	462	563	594	579	506	489	614	669	718	758

[1]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

vne ber

Bourse publiq

o u v r i e				Izdate pomoći — *Alloué pour des subventions*														
...dnici ...on ...al		*Au cour*		...dovna ...ulières		Vanredna *Exceptionnelles*			Putna *De voyage*			Povlašćenih voznih karata sa 50% popusta *Billets de chemin de fer et de navires à prix réduits*			U naturi (azil, hrana i t. d. *En nature (asile nourriture etc.)*		
Occasion		Činovnici *Employés*		u sumi *une somme de*		za *pour*	u sumi *une somme de*		za *pour*	u sumi *une somme de*		za *pour*	u vrednosti *au montant*		za *pour*	u vrednosti *une somme de*	
ž. *f.*	ž. *f.*	m. *h.*	ž. *f.*	Din	p		Din	p		Din	p		Din	p		Din	p
40	2	43	44	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93
—	—	—	—	—	—	1	80	—	—	—	—	17	817	75	—	—	—
—	—	—	—	—	—	14	830	—	—	—	—	136	6497	25	—	—	—
—		—	—	—	—	5	350	—	—	—	—	6	351	—	—	—	—
			—	—	—	2	100	—	1	108	—	2	73	—	—	—	—
—		—	—	312	—	3	170	—	1	92	—	77	3233	—	—	—	—
—		—		1 7002	—	42	2310	—	—	—	—	113	5241	75	—	—	—
—		—	—	1 8876	—	42	2690	—	3	114	50	134	6499	—	—	—	—
—		—	—	1 4338	—	42	2390	—	4	146	—	115	5154	50	—	—	—
		—		240	—	2	80		—	—	—	—	—	—	—	—	—
—		—		792	—	5	250	—	2	123	—	26	1123	75	—	—	—
—		—	—	4152	—	18	1040	—	2	123	—	24	1955	75	—	—	—
			—	300	—	2	120	—	1	160	—	2	59	50	—	—	—
—		—	—	3 12212	—	62	3290	—	1	39	—	325	15216	25	—	—	—
—			—	480		3	150	—	—	—	—	7	555	25	—	—	—
—		—	—	2 6168	—	54	2720	—	2	91	—	260	16382	25	—	—	—
5		—	—	19 4416	—	36	1880	—	5	295	—	255	13402	75	—	—	—
—		—		560	—	3	150	—	—	—	—	8	261	—	—	—	—
		—	—	64 4344	—	56	3750	—	1	16	—	696	38138	50	—	—	—
—		—		2 300	—	7	360	—	1	86	—	24	1765	50	—	—	—
—		—	—	2 846	—	4	230	—	—	—	—	19	719	75	—	—	—
—		—	—	12 1962	—	13	680	—	1	92	—	119	7576	—	—	—	—
4		—	—	16042	—	145	7720	—	2	185	—	2886	161784	25	—	—	—
—		—	—	5 1638	—	4	250	—	2	181	—	48	3522	—	—	—	—
41		—	—	5238	—	18	940	—	11	369	25	334	16549	—	—	—	—
—		46	33	24 3072	—	16	960	—	2	203	25	370	20752	75	—	—	—
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50		46	33	265 83290	—	599	33490	—	42	2424	—	6003	327631	50	—	—	—
		79		3 —		—			—			—			—		

Tab. 1.

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XV | ZAGREB, DNE 1 OKTOBRA 1935 | BROJ 10

JEREMIĆ M. DUŠAN:

XVII MEĐUNARODNA KONFERENCIJA RADA

(Nastavak*)

VI Kolektivne konvencije u poljoprivredi.

Po ovome pitanju Konferencija je usvojila jednodušno izveštaj komisije.

Ovaj izveštaj potseća, da je dužnost komisije bila ograničena na to da prouči studiju Međunarodnog biroa rada po ovome pitanju i da ona nije imala za dužnost da učini nikakve precizne predloge. Komisija je konstatovala, da je iznošenje stanja za danas kolektivnih konvencija u poljoprivredi prema izveštaju Biroa potpuno tačno. Međutim primetilo se, da su zaključci izveštaja mnogo zanemarili forme kolektivnog uređenja gde intervencija država igra vrlo veliku ulogu, a naročito sistemi uređenja nadnica od strane komiteta za minimalnu nadnicu, legalno obrazovani. Preovladalo je mišijenje da kolektivno uređenje uslova rada pokazuje koristi za poljoprivredne radnike, ali da u izvesnim zemljama pitanja, kao socijalno osiguranje ili zaštita žena i dece treba da bude uređeno zakonodavstvom. Izveštaj podvlači, da su radnički članovi komisije podneli jednu mociju kojom pozivaju konferenciju da obrati pažnju vladama na izveštaj Međunarodnog biroa rada i da im sugerira da preduzmu potrebne mere u cilju razvijanja sistema kolektivnih konvencija u poljoprivredi, ili bar da zatraži od upravnog odbora da prouči mogućnost stavljanja ovog pitanja na dnevni red jedne od idućih Međunarodnih konferencija rada u cilju usvajanja jedne međunarodne konvencije ili preporuke po ovome pitanju. Međutim, komisija se ograničila samo na to da zatraži od Konferencije da dostavi njen izveštaj upravnom odboru Međunarodnog biroa rada kako bi ga proučila njegova poljoprivredna komisija, vodeći računa pri tom, o svima primedbama koje su učinjene u komisiji i o svima sugestijama iznetim u ovom izveštaju.

VII. Godišnji izveštaji o primeni ratifikovanih konvencija.

Konferencija je usvojila izveštaj komisije kojoj je bilo stavljeno u dužnost da prouči godišnje izveštaje podnete od strane država članica Međunarodne organizacije rada, shodno čl. 408 Versajskog ugovora — o donetim merama od strane njihove za primenu konvencija kojima su pristupile.

Komisija potseća, da su ovi izveštaji, kojih je više od 400 i koji se odnose na više od 30 konvencija, bili već ispitani od strane komisije eksperata uz pripomoć Međunarodnog biroa rada. Ona je učinila sve što je bilo moguće da bi se što više olakšao ovaj ogroman rad. Tako kada nikakva izmena nije nastupila u zakonodavstvu vlade su mogle da budu pozvane da se prosto pozovu na raniji izveštaj, u protivnom slučaju one su izveštavale o promenama koje su nastupile po izvesnim pitanjima, pozivajući se za ostalo na ranije izveštaje.

Komisija smatra za opravdano, da prida izvesnu važnost moralnom uticaju koga vrši posredstvom godišnjeg proučavanja izveštaja, kao što to pokazuje primer Luksenburga i Kube koje su donele potrebne mere pošto su im dostavljene primedbe učinjene od strane komisije eksperata i komisije na konferenciji. Ove godine izveštaji su naišli na

* Prvi deo ovog članka vidi u broju 9. »Radničke zaštite« iz ove godine, str. 485.

Digitized by Google

primedbe u više od sto slučajeva, interesujući od prilike 30 država. Izvesne države nisu poslale svoj izveštaj; druge ga nisu poslale u određenom roku; a izvesne daju samo nedovoljna obaveštenja. Ipak ove se godine stanje poboljšalo.

Činjenica da nacionalno zakonodavstvo nije uvek u skladu sa ratifikovanom konvencijom naišla je na primedbe. Razlike postoje i ma da se tiče po nekada samo minimalnih razlika, neophodno je potrebno potsetiti da se ne može primiti, da jedna država koja je ratificirala jednu konvenciju ne ispunjava njene odredbe. Država koja je pristupila jednoj međunarodnoj konvenciji treba da bude na čisto sa tačnim posledicama ove svoje odluke. Za celo da je vrlo važno da međunarodne konvencije imaju što veći broj ratifikacija; ali je isto tako važno, možda još i važnije, da odredbe ovih konvencija budu integralno primenjene zakonima raznih zemalja i stvarno u život sprovedene.

Pitanje tumačenja pretstavlja takođe jedno važno pitanje. Kad razne zemlje koje su ratifikovale jednu konvenciju, tumače je različito, njena primena prirodno ne može da bude jednolika ni da odgovara potpuno tačnom smislu odredaba konvencije. Prema tome komisija smatra da je primorana da skrene pažnju upravnom odboru na ovaj problem, kome ona pridaje veliku važnost. Treba naći načina koji bi omogućavao da isčeznu ove postojeće raznolikosti.

Poželjno bi bilo da vlade daju po nekada potpunija obaveštenja o primeni nacionalnih zakona koji imaju za cilj da sprovedu u život konvencije. Komisija je potkrepila sugestiju učinjenu od strane komisije eksperata, kojom se traži da Međunarodni biro rada organizuje svake godine jedan sastanak na kome će uzeti učešća pretstavnici službe i inspekcije rada iz onih zemalja koje bi bile raspoložene da na tome sastanku učestvuju.

Komisija je otkrila da su odredbe konvencija sprovedene u kolonijama u sve većem broju, ali žali što mora da podvuče što izvesne članice Organizacije izgleda da smatraju da teškoće prilagođavanja ovim uslovima čine dovoljan razlog pa da ih oslobodi od svake primene jedne konvencije.

Komisija rezimira svoje zaključke na sledeći način:

»U opšte uzev primena ratifikovanih konvencija izgleda da je sve više zadovoljavajuća, i ako vlade produže u buduće da daju dokaze o istoj dobroj volji kao i do sada, raznolikosti koje nailaze još na primedbe mogle bi da se uklone.

Može se konstatovati sa zadovoljstvom, da su u dobrom broju slučajeva primedbe eksperata kao i komisije, i odobravanjem njenog izveštaja takođe i primedbe konferencije imale potpunog uspeha. Manje je prijatno, na protiv morati ponoviti svake godine iste primedbe; komisija koja nema nikakve pravne kompetencije mora da tapka u mestu.

Nije dovoljno međutim istaći raznolikosti i praznine već je potrebno takođe moći učiniti da one isčeznu. Ovo zavisi pre svega od samih zainteresovanih država i komisija je slobodna da im uputi u ovome smislu jedan novi apel.«

VIII. Desetogodišnji izveštaji o primeni izvesnih konvencija.

Konferencija je proučila izveštaje koji su joj podneti od strane upravnog odbora o primeni izvesnih konvencija koje su stupile na snagu od pre 10 godina.

Ovi izveštaji čije je podnošenje bar jedamputa svakih 10 godina predviđeno u samim konvencijama odnose se na ove konvencije:

na obeštećenje za slučaj nezaposlenosti prouzrokovane brodolomom (Đenova 1920);

na minimalno doba starosti za prijem dece na radove u poljoprivredi (Ženeva 1921);

na prava udruživanja i koalicije poljoprivrednih radnika (1921);

na obeštećenje za nesretne slučajeve pri radu u poljoprivredi (1921);

na zabranu upotrebe olovnog belila u bojadisanju (1921);

na primenu nedeljnog odmora u industrijskim preduzećima (1921);

na minimum doba starosti za prijem mladića na radove u svojstvu ložača i sutjera (1921);

na obavezan lekarski pregled dece i mladića zaposlenih na brodovima (1921).

Poslednja dva izveštaja bili su spremljeni u 1930 godini od strane upravnog odbora kako bi bili potrebni pomorskoj konferenciji koja je trebala da se sastane 1932 god.

Konferencija je primila k znanju ove izveštaje i odlučila je da dostavi idućoj pomorskoj konferenciji pitanja pomorskog karaktera t. j. ona koja se odnose na prvu i poslednje dve napred spomenute konvencije.

Digitized by Google

IX. Poslovnik konferencije.

Konferencija je usvojila jednoglasno izveštaj svoje komisije za poslovnik konferencije.

U ovome izveštaju komisija predlaže da se unesu izvesne izmene u član koji se odnosi na reviziju konvencija, i koji se nalazi u konvencijama podnetim na XVII Međunarodnoj konferenciji rada, a tako isto podnosi jedan projekat poslovnika za komisije na konferenciji i predlaže izvesne dopune u poslovnik konferencije.

X. Rezolucije.

1. Pored rezolucija koje je Konferencija usvojila u vezi sa pitanjima stavljenim na dnevni red, i koje smo rezolucije prilikom razmatranja samih pitanja već istakli, Konferencija je usvojila sa 75 glasova protivu 15 rezoluciju o stavljanju na dnevni red konferencije u 1934, i to na prvom čitanju, pitanje očuvanja prava migranata u osiguranju za iznemoglost, starost i smrt.

2. Konferencija je usvojila isto tako sa 99 glasova protivu 24 stavljanje na dnevni red konferencije u 1934, i to na drugom pretresanju, pitanje smanjenja radnog vremena.

3. Sa 99 glasova protivu jednog konferencija je usvojila ovu rezoluciju o krizi, koju je dostavila svetskoj monetarnoj i ekonomskoj konferenciji u Londonu:

»S obzirom da je privredna kriza nametnula lišenja svima elementima ljudske zajednice i da je pogodila sa naročitom brutalnošću radnički svet, lišavajući više od 30 milijuna među njima njihovih redovnih sretstava za egzistenciju i namećući zajednicama teške terete kako bi im se osigurao životni nivo, koji međutim nije mogao da se očuva na ranijem stepenu;

»s obzirom da je od bitne potrebe za mir, harmoniju i prosperitet sveta da radniku može da se obezbedi minimum sigurnosti, i da se sačuva ili pribavi životni nivo koji bi mu omogućio da uživa sve dobre strane civilizacije i da učestvuje stvarno u održavanju ili povećanju svetske kupovne moći;

»s obzirom da beda i lišenja koja dolaze od povećanja nezaposlenosti u svetu, finansijske teškoće vlada i zastoj u preduzećima, mogu da nađu leka samo u vaspostavljanju privredne delatnosti;

»s obzirom da će ovo vaspostavljanje biti postignuto samo ako se bude mogla da oživi stvarna tražnja dobara i usluga za koje su poljoprivreda i industrija obilato opremljene da ih mogu pružiti;

»Međunarodna konferencija rada koja je za vreme svoga XVI. zasedanja usvojila jednu rezoluciju kojom je zahtevala saziv konferencije koja bi istražila lekove u svetskoj krizi,

»obraća pažnju monetarnoj i ekonomskoj konferenciji na hitnost mera koje bi bilo potrebno doneti pa da se dođe do sledećeg rezultata:

1. restauriranje novčanih uslova, nacionalno i internacionalno;

2. zavođenje sistema najpodesnije međunarodne saradnje za predupređenje za u buduće poraznih fluktuacija nivoa cena koje imaju za neizbežnu posledicu generalizaciju nezaposlenosti;

3. prestanak sa stanjem ekonomske borbe među narodima, sporazumnim uklanjanjem zavedenih ograničenja u međunarodnim razmenama, opasnih smetnja koje škode razvoju trgovine kao i praksa koje su se često u njoj javljale;

4. povećanje kupovne moći zajednice i održavanje ili zavođenje jednog životnog nivao koji bi bio zadovoljavajući po radnike;

5. stavljanje u promet svim mogućim načinima imobilizovanih kapitala a poglavito usvajanje politike javnih radova koja bi vodila računa o sledećem:

»a) pristupati neposredno izvođenju velikih javnih radova, osiguranog ekonomskog prinosa, naročito u zemljama koje raspolažu za sada neiskorišćenim kapitalima,

»b) osigurati saradnju zemalja koje raspolažu sa kapitalima, i među kojima su mnogi poverioci, sa zemljama kojima ne dostaju kapitali, i među kojima su mnoge dužnici, kako bi se preduzeli i u pomenutim zemljama veliki javni radovi istog karaktera, koji su u stanju da povećaju njihove prihode i uvećaju njihovu platežnu sposobnost;

»v) koordinirati sve ove mere po jednom međunarodnom planu kako bi se izbeglo da donete jednostrano ne poremete ravnotežu plaćanja raznih zemalja i ne povrede novčanu stabilnost tako duboko poželjnu.«

Ova rezolucija podneta je od strane g. Ser Atul Četerže-a, vladinog pretstavnika upravnog odbora na konferenciji monetarnoj i ekonomskoj, g. Ersteda poslodavačkog pretstavnika upravnog odbora na konferenciji monetarnoj i ekonomskoj i g. Žuoa, radničkog pretstavnika upravnog odbora na konferenciji monetarnoj i ekonomskoj.

4. Sa 78 glasova protivu nijednog Konferencija je usvojila rezoluciju koju su joj podneli g. Mur, radnički delegat Južne Afrike i g. Sakamoto radnički delegat Japana, o sigurnosti građevinskih radnika.

Ova rezolucija glasi:

»S obzirom da su radnici zaposleni u građevinskoj industriji izloženi ozbiljnim opasnostima usled nemanja skela, dizalica, greda i drugih dispozitiva, ili usled nesavršenosti opštih odredaba o sigurnosti;

»s obzirom da zakoni i pravilnici na snazi u pogledu mera o sigurnosti koje treba da se preduzmu kod građevinskih radova imaju interesa i važnosti za radnike u onoj

Digitized by Google

zemlji gde nepostoje takvi zakoni i pravilnici,

»Međunarodna konferencija rada poziva upravni odbor da prouči oportunost stavljanja u dužnost Međunarodnom birou rada, da preduzme jednu opštu studiju o propisima u pogledu sigurnosti radnika zaposlenih u građevinskoj industriji, a u cilju stavljanja ovoga pitanja na dnevni red jedne od idućih Međunarodnih konferencija rada.«

5. Sa 69 glasova protivu 9 Konferencija je usvojila rezoluciju koju joj je podneo g. Hejdej, radnički delegat Velike Britanije o ratifikaciji konvencije o ograničenju radnog vremena u rudnicima uglja.

»S obzirom da stupanje na snagu projekta konvencije o ograničenju radnog vremena u rudnicima uglja, koji je usvojen od strane XV. Međunarodne konferencije rada, zavisi od registrovanja ratifikacija dveju članica spomenutih u drugom stavu čl. 18. dotičnog projekta konvencije, a to su Nemačka, Belgija, Francuska, Velika Britanija, Holandija, Poljska i Čehoslovačka,

»s obzirom da je na zvaničnom sastanku pretstavnika napred spomenutih 7 država koji je održan u Ženevi 7. januara 1932. istaknuta potreba jednovremene ratifikacije od strane ovih 7 država,

»s obzirom da su, prema podacima sa kojima se za sada raspolaže, 5 od ovih država gotove da je ratificiraju odmah i da je njihovo ratifikovanje sprečeno teškoćama na koje se nailazi u drugim zemljama,

»s obzirom da je posle jednog drugog zvaničnog sastanka pretstavnika 7 zainteresovanih država, koji je održan u Ženevi 20. februara 1933 Međunarodni biro rada bio ovlašćen da prikupi stvarne informacije o načinu kako su rešene ove teškoće u zainteresovanim zemljama,

»nalazeći da jedno konsultiranje grupa koje su direktno zainteresovane sa primenom konvencije, a na ime vlada, poslodavaca i radnika, može da doprinese, da se savladaju ove teškoće,

»Konferencija moli upravni odbor Međunarodne organizacije rada da prouči sve korisne mere u cilju ubrzanja ratifikacije ove konvencije, a naročito da prouči oportunost sazivanja jedne tripartitne konferencije pretstavnika vlada, vlasnika rudnika i rudara iz 7 napred spomenutih zemalja u cilju olakšanja bliske i jednovremene ratifikacije konvencije od strane ovih 7 država.

6. Sa 76 glasova protivu 14 Konferencija je usvojila rezoluciju koju su joj podneli g. Či-Jung-Šijao i g. Sie-Ton-Fa, vladini delegati Kine o reciprocitetu u postupanju između stranih i domaćih radnika.

»S obzirom na istaknutu važnost u 13 odeljku Versajskog ugovora i u odgovarajućim odeljcima ostalih ugovora o miru na zaštiti radnika koji su zaposleni u drugoj zemlji van njihove, i u cilju da se ostvari potpuna primena preporuke o recipročnom postupanju sa stranim radnicima i njihovim familijama kao i sa domaćim radnicima, koja je usvojena na Prvoj međunarodnoj konferenciji rada u Washingtonu 1919 god.;

»s obzirom da je XII. Međunarodna konferencija rada već obratila pažnju upravnom odboru Međunarodnog biroa rada na interes koji postoji da se stavi ovo pitanje u što kraćem roku na dnevni red konferencije;

»s obzirom da su usled finansijske i privredne krize koja besni već od dužeg vremena u celome svetu, radnici koji borave u inostranstvu bili predmetom postupanja protivno principu jednakosti i pravde, da je veliki broj među njima bio prinuđen da napusti zemlju u kojoj su bili zaposleni i da su na taj način pali u potpunu nemaštinu onoga što im je najnužnije;

»s obzirom da je studija o problemu jednakog postupanja već preduzeta od strane migracione komisije Međunarodnog biroa rada;

»XVII. Međunarodna konferencija rada moli upravni odbor da izvoli proučiti oportunost nastavljanja sa preduzetom studijom stavljajući pitanje na dnevni red jedne od vrlo bliskih Međunarodnih konferencija rada, kako bi ono postalo predmetom što je moguće pre jednog projekta konvencije.«

7. Sa 83 glasa protivu nijednog Konferencija je usvojila ovu rezoluciju g. Žuoa francuskog radničkog delegata i g. Mertensa belgijskog radničkog delegata o javnim radovima.

»S obzirom na preporuku o nezaposlenosti usvojenu u Washingtonu 1919,

»s obzirom na rezoluciju o nezaposlenosti, usvojenu na VIII. Konferenciji rada u 1926 god.,

»s obzirom na odluke, usvojene od strane upravnog odbora na njegovoj 51 i 52 sednici u 1931 godini povodom izveštaja njegove komisije za nezaposlenost,

»s obzirom na rezoluciju o privrednoj krizi koju je usvojila XVI. Međunarodna konferencija rada u 1932 g.,

»s obzirom da se sve ove odluke odnose na problem organizacije javnih radova u vezi sa nezaposlenošću radnika,

»s obzirom da je u toku današnje depresije akcija, koja je mogla biti preduzeta kako na nacionalnom terenu tako i putem međunarodne saradnje u cilju da se izbegne mnogobrojnim radnicima mizerija nezaposlenosti a zajednici rasipanje koje ova nezaposlenost pretstavlja, ostala bez efikasnosti zbog nemanja organizacije i prethodnog sporazuma,

»Međunarodna konferencija rada odlučuje da umoli upravni odbor da prouči oportunost stavljenja na dnevni red jedne od idućih konferencija, uz podnošenje jednog pogodnog izveštaja, pitanja organizacije i koordinacije nacionalnih i međunarodnih javnih radova u cilju suzbijanja nezaposlenosti i uređenja zaposlenja radnika.«

Digitized by Google

8. Sa 77 glasova protivu 17 Konferencija je usvojila i ovu rezoluciju g. Žuoa, francuskog radničkog delegata o prekovremenom radnom vremenu.

»S obzirom da sistematsko praktikovanje prekovremenog radnog vremena može da poveća nezaposlenost;

»s obzirom također da uobičajeno produžavanje radnog vremena preko opšte granice koju je predvidelo zakonodavstvo može da pretstavlja jednu formu socijalnog dampinga;

»Međunarodna konferencija rada kao neposrednu meru, poziva vlade država članica Međunarodne organizacije rada i industrijske zajednice da preduzmu sve korisne mere bilo putem sporazuma između radničkih i poslodavačkih organizacija, bilo administrativnim putem, radi obustavljanja primene izuzetaka od režima 48 časovnog nedeljnog radnog vremena, koji su izuzeci predviđeni zakonodavstvom ili praksom. Međutim u izuzetnim slučajevima gde tehničke smetnje, sezonski zahtevi i rokovi za izvršenje radova čine nemogućnim ovo obustavljanje, ovi izuzeci treba da budu svedeni na najstriktniji minimum.

»U ovome pogledu konferencija zahteva da se izmenjaju obaveštenja između Međunarodnog biroa rada i država članica.«

9. Sa 80 glasova protivu 2 Konferencija je usvojila rezoluciju koju su joj podneli g. Kipers, radnički delegat Holandije, g. Žuo radnički delegat Francuske, g. Mertens, radnički delegat Belgije i g. Širh, radnički delegat Švajcarske u pogledu nemačkih izbeglica.

»S obzirom na političke promene koje su nastupile u poslednje vreme u Nemačkoj, jedan veliki broj lica koji se penje na hiljade bio je primoran da napusti zemlju. Zaista pod novim režimom, i iz razloga postojećih rasnih razlika nemački građani su bili bilo sprečeni da se odadu svome radu bilo lišeni svoga zaposlenja. Dovedeni tako u bedu jedni su već izbegli u inostranstvo dok drugi jedva čekaju da sleduju njihovom primeru.

»U prisustvu ovih činjenica mogu se predvideti ozbiljne reperkusije kod susednih zemalja u kojima su ove izbeglice sklonjene. Budući da je situacija na radnoj pijaci svuda u poremećaju, pogoršaće se ovim još više; usled toga porašće nezaposlenost radnika u ovim zemljama, koju Međunarodna organizacija rada trudi se da tuče.

»S obzirom da se Međunarodni biro rada u sličnim okolnostima već bavio mogućnostima zaposlenja ruskih i jermenskih izbeglica, konferencija poziva upravni odbor da stavi u dužnost Međunarodnom birou rada da preduzme sve potrebne studije, bez mešanja u unutarnje stvari koje zavise od nacionalnog suvereniteta Nemačke, u cilju zaposlenja izbeglica iz Nemačke u raznim zemljama, a da se time ne nanese nikakva šteta nacionalnoj privredi dotičnih zemalja,

»i odlučuje da ovu rezoluciju dostavi Društvu Naroda.«

XI. Diskusija po izveštaju Direktora Međunarodnog biroa rada.

Skoro od samog početka delatnosti Međunarodne organizacije rada, uvedena je praksa, da direktor Međunarodnog biroa podnosi svakoj međunarodnoj Konferenciji rada i jedan svoj poseban izveštaj. To je u ostalom u duhu i odredaba čl. 408 Versajskog ugovora o miru. Ovaj izveštaj ograničavao se u prvim godinama da prikaže aktivnost Međunarodne organizacije rada za proteklu godinu na polju sprovođenja u život međunarodnih zaštitnih radničkih mera, a u smislu principa postavljenih u XIII Odeljku mirovnih ugovora. Postepeno i sa razvojem privrednog zakonodavstva u svetu, naročito sa pojavom aktuelnih privrednih problema, izveštaji direktora Međunarodnog biroa rada počeli su da izlažu i razmatraju i ostala privredna pitanja, koja su bilo nacionalno bilo internacionalno, bilo direktno bilo indirektno mogla da utiču i na razvoj radničkog zakonodavstva. I u poslednjim godinama ovi su izveštaji postali tako značajni u socijalno-političkom i privrednom pogledu da su apsorbovali svojom diskusijom od po nekoliko dana pažnju svih učesnika na Međunarodnim konferencijama rada. Na ovaj način Konferencije su izlazile iz svoga suvoparno-zakonodavnog kruga i pretvarale se u jedan slobodan međunarodni stručan forum koji je kontradiktornim diskusijama rasvetljavao u mnogome skoro sva važna pitanja i probleme koji su posle rata počeli da interesuju ceo svet. Da se pođe ovim putem mnogo su doprinele i koncepcije u stvari potpuno neosnovane, da je socijalna pitanja nemoguće rasmatrati i tretirati bez veze sa ostalim privrednim pitanjima jedne zemlje i da je socijalni progres jedne zajednice uslovljen opštim progresom dotične zajednice.

Ovogodišnji izveštaj direktora Međunarodnog biroa rada, prvi po redu izveštaj novog direktora g. Harolda Batlera redigovan je na način stručno i sa puno poznavanja kao i izvještaji iz ranijih godina i zaslužuje puno pažnje i pohvale kao i svi dosadašnji izveštaji, i ako je više koncizan i sa manje statističkih podataka.

Izveštaj je podeljen u četiri dela, i to: 1. razvitak krize, 2. socijalne strane krize, 3. akcija Međunarodne organizacije rada i 4. zaključak.

Ne možemo da propustimo ovaj momenat, a da ne iznesemo na ovome mestu bar

Digitized by Google

zaključak iz ovog izveštaja, kada iz prostornih i vremenskih razloga nismo u mogućnosti da ga donesemo u širem izvodu.

Ovaj zaključak glasi:

»Osvrćući se na događaje za poslednjih 12 meseci, nemoguće je nekonstatovati, da novi problemi i nove odgovornosti čekaju Međunarodnu organizaciju rada. Za vreme prvih godina ona se trudila naročito da postavi bitne norme na kojima bazira socijalni progres. Ove su norme bile već usvojene od strane mnogobrojnih zemalja u Evropi i širile su se postupno na drugim kontinentima. No od početka već Alber Toma je smatrao da je Organizaciji određeno na kraju krajeva da učestvuje u orijentaciji industrijske evolucije u novoj eri, koju jedna provalija sve dublja i dublja odvaja od uslova i ideja od pre rata. On je živeo dosta, da je mogao konstatovati da je njegovo predviđanje počelo da urađa plodovima.

Bez potcenjivanja važnosti usvojenih konvencija za ovih poslednjih godina, može se potvrditi, da su Konferencija i Upravni odbor bili više od koristi u pogledu davanja tela pokretu ideja nego kao instrumenti za izradu i primenu međunarodnog socijalnog zakonodavstva. Od sada, uređivati uslove rada sastoji se ne toliko u zaštiti radnika od zloupotreba, koliko u saradnji na racionalnoj organizaciji društva. Takav je u glavnom cilj koga ističe sve više svesno svaka privredna i socijalna diskusija. Prećutnom evolucijom, ali sigurnom, gubi se verovanje da je automatska ili poluautomatska akcija privrednih zakona, umirivana iznenadnim povremenim intervencijama države, jedino idealno sretstvo da se dođe do prosperiteta. Kriza je imala poglavito za dejstvo da nanese smrtan udar doktrini čistog laisser faire i da pruži snagu tezi o potrebi za zavođenjem jedne dirigovane privrede. Ništa možda nije značajnije u ovome pogledu od izveštaja pripremne komisije za ekonomsku konferenciju. U ovome izveštaju komisija ne upućuje nikako na mogućnost ostavljanja da se stvari urede automatski. Naprotiv ona preporučuje seriju pozitivnih mera za obnovu, bez kojih svetska kriza rizikuje da se još više pogorša. Osim toga ona predlaže za u buduće izvestan broj stalnih sporazuma bez kojih privredna struktura ne može da se sačuva od povraćaja sličnih potresa. Ma kakvi da su razlozi stare privrede, bilo što ona nije bila u stanju da funkcioniše dosta slobodno bilo što nije više u stanju da živi pod modernim uslovima, izgleda da jasno proizilazi iz današnje orijentacije, da je završeno sa periodom kada se je ekonomski život uređivao automatski, i da idemo ka jednoj organizovanoj privredi u njenim velikim linijama, zahvaljujući jednovremeno nacionalnoj i internacionalnoj saradnji. Jedan od rezultata ovoga prelaza je što ne postoje više granične linije između socijalnih i privrednih problema. Takva pitanja kao što su nezaposlenost radnika, veličina nadnice, radno vreme, socijalna osiguranja ne samo da utiču na blagostanje radnika nego su takođe vezana i sa problemom održavanja ravnoteže između proizvodnje i potrošnje, od koje zavisi u krajnjoj analizi zdravo stanje svakog privrednog sistema. Treba dakle zaključiti ovaj izveštaj bacanjem jednog brzog pogleda na forme koje je dobilo već privredno uređenje i na verovatnu orijentaciju njegovog budućeg razvića.

Ravnoteža proizvodnje i potrošnje.

Pre svega ne spori se nikako da je glavni predmet svakog programa privredne organizacije da se osigura sinhronizam između potrošnje i proizvodnje. Nije li to ogromni razvitak proizvođačke snage omogućen naukom, nije samo nekoristan već i stvarno štetan. Ništa ne pojačava više razočaranje koje osećaju u celome svetu milijuni mladih ljudi oba pola kao osećaj da su osuđeni na siromaštvo i nerad u vremenu čak kada postoji lako pristupačno jedno obilje nepoznato do danas. Postulat (koji se je verificirao dobro ili rđavo od ranijih generacija) da će se potrošači automatski javiti da apsorbuju celokupnu proizvodnju nove opreme demantovan je činjenicama eklatantno. Otuda zahtev za jednim metodičnim naporom kako bi se potrošnja prilagodila sposobnostima proizvodnje. Navodi se da je ovo prilagođavanje moguće samo ako se kupovna moć velikih masa potrošača progresivno prilagodi uvećanoj proizvodnji koju je omogućilo zamenjivanje ljudske snage motornom snagom i mehaničkim napravama. Dok je prilikom pojave krize bilo proklamovano da je trebalo gledati u njoj dokaz lažnosti teorije »visokih nadnica«, koja je formulisana u Sjedinjenim državama, danas se postavlja pitanje da se zna da li totalan volumen nadnica nije u stvari nedovoljan pa da se prilagodi potrošnja poletu proizvodnje.

Veli se, da je jedan od bitnih elemenata ravnoteže racionalna raspodela nacionalnog prihoda između troškova i štednje, drugim rečima između potrošnje i plasiranja kapitala, zahvaljujući kojoj troškovi neće biti dovedeni ispod potrebnog nivoa za održanje potrošačke pijace. Može se verovati, da je jedan od uzroka kataklizma, koji je nastupio 1929 god. u Sjedinjenim državama, bilo opadanje globalne cifre nadnica u odnosu sa iznosom investiranih kapitala. Na taj način nadnice prestaju da budu prosto elemenat pogodbe zaključene između poslodavca i nameštenika i određene iznosom koju je jedan raspoložen da plati a drugi da primi za izvestan određeni rad. One su takođe, kao što je to često podvlačio g. Ford, jedan važan faktor za održanje pijace na koju je industrija zainteresovana prodajom svojih produkata. Isto tako, kao što smo već naveli, osiguranje za nezaposlenost i druge forme socijalne službe ne treba da se smatraju prosto kao toliko javnih izdataka koji opterećuju poresku glavu; oni pretstavljaju jedan važan deo raspoložive sume za neposrednu potrošnju. Najzad kad se proizvodnja razvije brzo potrebno je, ako se želi da se izbegne svaki poremećaj industrijskog sistema da se životni nivo potrošača,

Digitized by Google

među kojima najamno radništvo pretstavlja veliku većinu, podigne korelativno. Ovde se postavlja serija problema koji počinju da se proučavaju dublje. Ako je ova teza tačna, je li mogućno pristupiti povećanju nadnica u jednoj zemlji a da nema odgovarajućeg povećanja u konkurentnim zemljama, ili da ovo povećanje ne bude kompenzirano razvijenijom racionalizacijom koja rizikuje da dovede do nove nezaposlenosti i da tako ide na suprot svome samom cilju? Jeli mogućno uređivati nadnice međunarodnim sporazumima? Sporazumi u pogledu smanjenja nadnica ili međunarodni sporazumi o nadnicama u posebnim industrijama pretstavljaju li mogućnosti za u buduće, pa čak i potrebne karakteristike jednog privrednog sveta dobro uređenog? Da li će jedna međunarodna privredna akcija omogućiti da se poveća kupovna moć naroda u Aziji i Africi tako da poraste svetska tražnja produkata koje industrija može tako lako da pruži? Ma koliko da mogu izgledati daleke ove mogućnosti ni jedna od njih nije bez veze sa današnjom situacijom i ni jedna od njih nije strana staranjima Međunarodne organizacije rada.

Kreditna politika.

Ova posmatranja navode nas da proučimo jednu drugu oblast u kojoj se predlaže da se automatsko funkcionisanje privrednog sistema na kome je on nekada počivao, zameni sa smišljenom organizacijom. Bez sumnje, centralne banke su imale uvek za dužnost da upravljaju kreditom i novcem; ali usled krize njihova je intervencija postala češća i aktivnija. Svaka nacionalna politika javnih radova, svaka druga mera koja je u stanju da održi finansijsku stabilnost ili da oživi zaposlenje ne može se zamisliti i primeniti a da vlada ne radi u vezi sa bankarskim sistemom. Primeri ove saradnje namnožili su se za dve poslednje godine. Efikasno funkcionisanje zlatne podloge izgleda da treba da zavisi takođe i od međunarodnog upravljanja. Delegacija za zlato i pripremna komisija saglasile su se u mišljenjima da nacionalne kreditne politike treba da budu koordinirane kako bi omogućile metodičnu akciju »koja bi imala za bazu sporazum i međunarodnu saradnju. Perspektive za generalno vaspostavljanje etalon d' or-a i njegovo dobro funkcionisanje u buduće izgleda da su uslovljene velikim delom progresima koji će se ostvariti u ovome pogledu.«

Međunarodna politika dirigovanog kredita postavlja jedan važan problem, a to je, pružanje kapitala zemljama kojima su potrebni, da bi dale vrednost njihovim privrednim izvorima od kojih zavisi njihova aktivna kupovna moć. Predlozi formulisani od strane g. Delezia u korist razvitka istočne Evrope putem međunarodne saradnje, program uzajamnog kredita u Evropi od Rodžera Alenka, projekt o međunarodnoj organizaciji kompenzacionog sistema koga predlaže Edgar Mijo, jesu toliko interesantnih i značajnih priloga za privredno uređenje u ovome okviru. Ideja da se iskoriste u ovome cilju javni radovi, koji bi se finansirali međunarodno, našla je u Alberu Tomi vatrenog protagonistu i Biro nije prestao da zahteva ostvarenje ovoga. Jednodušnost sa kojom su se združila tri pretstavnika upravnog odbora nije propustila da impresionira pripremnu komisiju. Ne gubeći iz vida znatne teškoće u pogledu dobijanja potrebnih fondova u današnjim prilikama, ova je komisija preporučila konferenciji u Londonu da prouči ovo pitanje kao sretstvo za omogućavanje kretanja kapitala. Od tada g. J. M. Kin istakao je sa velikom ubedljivošću, da je privredno potrebno pokušati sa vaspostavljanjem međunarodnog kretanja kapitala, organizujući jednu novčanu ekspanziju, smišljenu i upravljanu od strane jednog međunarodnog autoriteta.

Međunarodna kontrola proizvodnje.

Treća oblast u kojoj se pojavljuje jasno dirigovana međunarodna privreda jeste kontrola proizvodnje i cena izvesnih produkata. Ogromno nagomilavanje stokova žita, pamuka, šećera, kaučuka i druge robe znak je hiperprodukcije: drugim rečima volumen proizvodnje premaša današnji svetski kapacitet potrošnje. Pod ovim uslovima međunarodni sporazumi za ograničenje proizvodnje od neospornog su interesa pa bilo i kao privremene mere. Do sada pokušaji o kontroli proizvodnje žita, šećera, bakra i kaučuka nisu uspeli; ali njihov neuspeh privremeno ne dokazuje da su oni bili neumesni ni da treba da budu napušteni. Međunarodni kartel kalaja izgleda da je dao dobre rezultate. Pristalice jednog sporazuma za rudarsku industriju inzistiraju stalno kako bi on bio ostvaren u Evropi i današnja pometnja koja postoji u ovoj industriji izgleda da potpuno opravdava ovaj zahtev. Međunarodni kartel čelika na putu je da se ponova obrazuje. Nedavno su povedeni pregovori u cilju zaključenja jednog međunarodnog sporazuma u industriji stakla. Pregovori sa istim ciljem povedeni su u pogledu vune, građevnog drveta, trgovačke mornarice i vazdušnog saobraćaja. Neiscrpljujući listu onih primera koji bi se mogli citirati, ovi primeri pokazuju da je teorija slobodne konkurencije prestala da bude sveta doktrina i da se čak i u oblasti proizvodnje oseća sve više potreba za jednom pametnom organizacijom po međunarodnom planu.

Jedna druga oblast dirigovane privrede jeste oblast carinske politike. Ova je politika uvek pretstavljala ozbiljno odstupanje od doktrine privrednog prilagođavanja slobodnog i automatskog. Ali sama preteranost u carinskim barijerama i drugim ograničenjima u trgovini dokaz je da ne dopuštaju definitivno da se parira efikasno jednoj opštoj krizi, tako izgleda da je ciklus blizu da završi sa svojom revolucijom. Danas je uopšte primljeno da treba vaspostaviti više slobode pri razmenama robe, ne ostavljajući trgovinu samoj sebi, nego svesnim naporom da se osigura slobodno plasiranje proizvoda putem saradnje i međunarodnih sporazuma. Ostvariti ovaj oblik dirigovane privrede biće za celo jedan od glavnih predmeta Londonske konferencije.

Digitized by Google

Uređenje ekonomske i socijalne politike.

Ništa nije lakše nego nagomilati primere koji će pokazati da teorija slobodne igre privrednih zakona ustupa postepeno mesta teoriji smišljene akcije kako nacionalne tako i internacionalne. Ovi primeri toliko opravdavaju formulu g. Artura Saltera: »ekonomski mehanizam sveta izgubio je svoju moć automatskog prilagođavanja.« Malo je verovatno da će je on ikada i povratiti. Ma šta da se dogodi mi idemo ka jednoj eposi gde će finansijske, trgovačke i industrijske operacije sve više da budu potčinjene jednom koordiniranom upravljanju. Bez sumnje da će forme i metodi ove politike varirati u beskrajnost. Donoseći jaču javnu kontrolu ona nije baš inkopatibilna sa održanjem privatnog preduzeća i inicijative kojima ona može da ustupi široko mesto. Ali je malo onih koji misle, da će nove krize, koje će biti užasnije nego li što je današnja depresija, moći da budu izbegnute u buduće ako ne bude bilo dobro smišljenih međunarodnih mera. Kad je tako, treba stvoriti pogodan nacionalni i internacionalni mehanizam. Privredni nacionalni savet u Francuskoj, korporativna organizacija u Italiji, nacionalna kontrola bankarskog sistema u Sjedinjenim državama u Nemačkoj, javno uređenje proizvodnje uglja, snabdevanja električnom snagom i prevoznog sistema u Londonu, u Velikoj Britaniji toliko je znakova današnje tendencije. Između ostalog konstatujući, »da s obzirom na današnje svetske krize, postoji u današnjem vremenu u svetu, a naročito u Indiji osećaj sve jasniji o potrebi, za svakoj zemlji jednog sistema dirigovane privrede«, potkralj Indije izvestio je zakonodavnu skupštinu, da su u proučavanju mere koje imaju za cili da izrade jednu koordiniranu privrednu politiku. U Japanu, nacionalna partija stavila je među svojim zahtevima i usvajanje jedne nacionalne privredne politike.

Proširavanje nacionalne kontrole u privrednim poslovima imalo je, verovatno, između ostalih rezultata i taj da pojača privredni nacionalizam.

Potreba za javnom kontrolom u nacionalnom interesu stvorila je po nekada pogrešno verovanje da je »autarhija« istovremeno mogućna i poželjna. Na taj način dakle, istovremeno kada se živelo u uverenju in abstracto da je međunarodna kooperacija na privrednom polju više nego ikada potrebnija, zaštitnim nacionalnim merama okuražila se paradoksalno tendencija za privrednim ratom. Istina je da izvesne od ovih mera pretstavljaju ipak potreban uvod za jednu etikasnu međunarodnu akciju. Nadajmo se da je u pitanju samo prelazna faza, »očajnog protesta nacionalnog suvereniteta protivu jedne evolucije koja je osuda čak ovog suvereniteta«, kao što je to vrlo opravdano rekao profesor Rapar. Zaista u koliko misao većine ekonomista nije do sada povređena u svojoj esenciji nema spasa na ovome putu. Može se samo pokloniti pred jednodušnim zaključkom 25 eminentnih eksperata koji su pripremili dnevni red Londonske konferencije, a na ime: »ako se želi da se dođe do jednog potpunog i trajnog ozdravljenja potrebno je rešiti današnji konflikt između nacionalnih privreda«. Samo međunarodna saradnja u cilju razumnog upravljanja svetske privrede moći će da ukloni nezaposlenost, da sačuva privrednu ravnotežu i da spreči povratak privrednih katastrofa. Pod presijom događaja, svet se vidi prinuđenim malo po malo da revidira svoje stare metode i da stvori međunarodnu organizaciju sposobnu da mu pruži prosperitet pod modernim uslovima. Neosporna potreba međunarodne akcije nije nikada manifestovana kao u času kada su mnogi naklonjeni da sumnjaju u efikasnost međunarodnih ustanova koje već postoje. Isto tako ma kakva da su iskustva i promenljivosti koje im rezervišu iduće godine može se već u ovoj samoj činienici tražiti izvesnost da će ove ustanove biti na kraju priznate kao potreban elemenat univerzalnog karaktera. Još jedna poslednja primedba se nameće. Kao što smo videli obilje nije samo po sebi sinonim prosperiteta. Ako je praćeno jednom oštrom nezaposlenošću ona nije privredna. Bilo da se obavi na nacionalnom ili internacionalnom polju smišljena organizacija uspeće da ostvari svoj program samo ako se ne inspiriše obzirima kako privrednim tako i socijalnim. Održavanje i poboljšavanje socijalnih norma jesu jedan od uslova jednog zdravog privrednog organizma. Socijalna pravda je osnov prosperiteta, a bez prosperiteta ne može biti opšteg mira. Na taj način, dakle Međunarodna organizacija rada ima jednu bitnu ulogu da odigra u privrednom uređenju u buduće, pošto ona ima za misiju da dovede u harmoniju materijalni progres sa socijalnom pravdom bez koje čovečanstvo ne može najzad da ostvari trajne progrese«.

U diskusiji po ovome izveštaju uzeli su reč mnogi govornici. Mi ćemo navesti samo nekoliko od njih.

G. Kort van der Linden, poslodavački delegat iz Holandije, veli u svome govoru, da smatra da su privredne mere preporučene u izveštaju direktora izvan okvira dužnosti koju je Versajski ugovor dodelio Međunarodnoj organizaciji rada i da, sem toga privredna teorija koja se tamo preporučuje treba da se smatra za vrlo površnu. Tako izveštaj spominje potrebu jednog metodičnog napora u cilju da se potrošnja prilagodi sposobnostima proizvodnje jednim progresivnim prilagođavanjem kupovne moći velikih potrošačkih masa, dok ni jednom rečju nije spomenut princip vrednosti. Međutim kupovna moć masa ne može da se ni poveća ni umanji po volji putem jedne politike visokih nadnica ili platama nezaposlenim radnicima. Ova moć ostaje pod uticajem

Digitized by Google

vrednosti koja se daje radu ovih masa. U pitanju su ovde najosnovniji principi političke ekonomije i svako može da o tome dobije obaveštenja u knjigama koje tretiraju ovo pitanje.

»Može se shvatiti« nastavlja holandeski poslodavački delegat, »da jedan pristalica dirigovane privrede ne želi ni najmanje da se bavi ovim pitanjem vrednosti, jer je želja dirigovane privrede da se oslobodi barometra privrednog života a na ime pijačne cene. Dirigovana privreda dovela je do potpunog poraza. Ipak, direktor preporučuje ovu dirigovanu privredu kao da je poslednji lek protivu sviju zala. Današnjim svetom već je upravljala dirigovana privreda u obliku carinskih barijera, deviznog ograničenja, kontigentiranja itd., i oseća se potreba za jednom svetskom privrednom konferencijom, da bi se povratilo stanju relativno srećnom koje je postojalo pre nego što je počelo da se diriguje privredom. Eto pod ovim uslovima direktor izjavljuje, da je kriza imala za dejstvo da donese smrtni udar doktrini laisserfaire. Ova doktrina nije nikada bila primenjena u praksi jer se smatralo da je dužnost države bila da suzbija preteranosti. Dirigovana privreda otvara put despotizmu. Prema g. Kort van der Lindenu Međunarodni biro rada treba da se potrudi da povrati poverenje ne jednom akcijom u korist nedelje od 40 časova rada, ni diskusijom socijalističkih želja o pravu učestvovanja u upravljanju poslova u dirigovanoj privredi, nego favoriziranjem povećanja osećaja o solidarnosti između poslodavaca i radnika i okuražavanjem saradnje između jednih i drugih. Ako Međunarodna organizacija rada želi da živi ona treba da pretrpi osnovne izmene. Najzad govornik osporava direktoru da ima prava u svome izveštaju da usvoji u privrednom pogledu jedno nezavisno gledište od gledišta Upravnog odbora ili Konferencije i da se izjašnjava u korist projekata koji izlaze iz okvira rada Organizacije. Po njegovom mišljenju direktor treba da se bavi socijalnim pitanjima svoga resora a ne privrednim pitanjima.

Gđa Anderson, posmatrač Sjedinjenih država, srećna je što je pozvana da prisustvuje konferenciji. »Ostaje«, izjavljuje ona, »malo da se kaže posle izveštaja direktora; naprotiv ostaje mnogo da se radi i ona želi da insistira na važnosti jedne neposredne akcije. Pošto je iznela ostvarene progrese u Sjedinjenim državama o osiguranju za nezaposlenost i organizaciji zaposlenja, gđa Anderson govori o pokretu u korist smanjenja radnog vremena, koji je znatno razvio poremećaj svakog socijalnog organizma, izazvan činjenicom da sposobnost proizvodnje premaša moć potrošnje populacije. Više od 20 država donele su projekte zakona u cilju smanjenja radnog vremena i više od ovih mera imaju sada snagu zakona. Sem donetih mera od strane država treba spomenuti napore koje je učinio Pretsednik i Kongres da bi se zaveo na nacionalnoj bazi sistem koji bi dopuštao poslodavcima i radnicima da zavedu u raznim industrijama sporazume o radnom vremenu i o nadnicama. Maksimum radnog vremena koji se sugerira u današniem času ne prelazi 40 časova nedeljno. Novi federalni zakon o nacionalnom industrijskom podizanju koji je usvojen biće ubrzo primenjen.

Prvi predloženi sporazum za industriju pamuka predviđa minimalnu nedeljnu nadnicu od 10 dolara za Jug i od 11 dolara za Sever i svodi na 40 časova nedeljno maksimum radnog vremena. Ovi novi uslovi koji će biti definitivno usvojeni 27. juna pretstavljaju veliki progres u vezi sa današniim uslovima. Gđa Anderson izražava ličnu želju da se saradnja između Sjedinjenih država i Međunarodne organizacije rada, tako korisno započeta za vreme ove konferencije da se ne samo nastavi nego još više pojača i razvija.

G. Oliveti italijanski poslodavački delegat, srećan je što direktorov izveštaj tretira privredna pitanja u isto vreme kad i socijalna pitanja. Privredni nacionalizam, kaže on, doveo je do ovog zagušenja trgovine i međunarodnih razmena, do ove politike koja koči svaku cirkulaciju kapitala i ljudi, protiv koje ništa nije stvarnog učinjeno već toliko godina. Italijanska korporativna organizacija pretstavlja metodično ostvarenje ovoga principa privredne organizacije, kojom diriguju klase proizvođača pod zaštitom države; ona postavlja principe koji su potrebni ako se želi da stvori jedno međunarodno delo solidarnosti i uzajamnog razumevanja. Italijanski poslodavački delegat deli potpuno pesimizam direktora u pogledu tehnološke nezaposlenosti. Po njemu pojave na koje se žalimo danas dogodile su se već u prošlosti i uspelo se da se nadsavladaju; ne izgleda dakle da ima razloga da isti proces prilagođavanja ne može da se ostvari iznova. Što se tiče skakanja cena o kome govori takođe direktor, to žele svi proizvo-

Digitized by Google

đači ali koja se sretstva predlažu da se to ostvari? Ako se želi pribeći ovim monetarnim manipulacijama koje se nazivaju »dirigovanim novcem« i koje maskiraju inflacionističke pojave, posledica toga biće smanjenje realnih nadnica t. j. kupovne moći radničkih klasa, dok bi trebalo pomišljati na podizanje mogućnosti potrošnje sveta na nivo sposobnosti proizvodnje.

G. Žerar, belgijski poslodavački delegat, osporava da se problem tehnološke nezaposlenosti postavlja tačno kako je to izneo direktor. Ako je istina da su struktura i industrijske metode u evoluciji ne izlazi baš da je potrebno imati stalno manje radne snage. Iskustvo iz prošlosti pokazalo je naprotiv da tehnički progres povlači porast broja potrebnih radnika. Ne treba se uzbuđivati preko mere od tehnološke nezaposlenosti koja je za veliki deo jedna iluzija. Jedina činjenica koja bi mogla da spreči prilagođavanje privrede tehničkim progresima jeste manipulacija sa ovom privredom veštačkim procesima koji bi sprečavali normalnu redukaciju radne snage. Belgijski poslodavački delegat smatra da su događaji ovih poslednjih godina izneli jasno istinu i dugotrajnost teorija klasične ekonomije.

G. Frejn, posmatrač Sjedinjenih država, pozdravlja konferenciju u ime Amerikanske federacije rada. Izražava nadu da će radovi konferencije omogućiti da se sprovede i razvije jedan konstruktivni i zdrav program. Radnici iz Sjedinjenih država znaju dobro da se zemlje koje su pretstavljene na konferenciji nalaze pred istim problemima kao i oni koji se postavljaju u Sjedinjenim državama. Sjedinjene države imaju od prilike 13 milijuna nezaposlenih radnika, one poznaju nedopuštenu eksploataciju radnika i rad dece, taj zločin protiv čovečanstva. No pored svega toga narod Sjedinjenih država je optimista. On očekuje dobre rezultate od nedavno usvojenog zakonodavstva a naročito od zakona o nacionalno industrijskom podizanju, koji će omogućiti da se zaposli u industriji 1. oktobra 1933. oko 4 milijuna radnika. Može se očekivati da će zahvaljujući ovoj reformi celokupna bitna struktura privrednog života u Sjedinjenim državama da se podigne. Smanjenje radnog vremena nalazi se takođe na programu, no ne po cenu smanjenja nadnica koju bi Sjedinjene države smatrale kao zastarelu meru. G. Frejn zaključuje zahvaljujući konferenciji na srdačnom prijemu učinjenom delegaciji Sjedinjenih država, na prijemu koji pretstavlja »jedan veličanstveni gest dobre volje i bratstva«.

G. Leget, vladin delegat Velike Britanije, odobrava izveštaj direktora ne samo u pogledu forme nego i u pogledu suštine. On ističe važnost ličnih kontakta koji se zavode zahvaljujući konferenciji. Velika Britanija se stara da razvija razmenu obaveštenja i naučna putovanja u cilju da prati svakodnevno probleme koji treba da se reše. Kritikovana je tobožna sporost progresa učinjenih od strane Organizacije. Ali treba uvek jedno duže vreme da bi se poboljšali ljudski poslovi. Tako u Engleskoj trebalo je sto godina da se obrazuju sindikati koji postoje danas i koji su sa poslodavačkim organizacijama jedan od najstabilnijih delova britanske organizacije. Kazalo se da su nadnice bile smanjene u Velikoj Britaniji. Istina je da su realne nadnice porasle za poslednjih godina. Istakla se činjenica da je Britanska vlada posvetila jednu vrlo malu sumu stvaranju radničkih vrtova. Ali izveštaj direktora podvlači da je ova vlada podelila nezaposlenim radnicima 120 milijuna livra sterlinga, ne vodeći računa o podelienim pomoćima od strane lokalnih vlasti. Fakat da su izvesne strane zemlje u stanju da fabrikuju po vrlo jeftinoj ceni pretstavlja za Englesku jedan predmet od ozbiljnih briga. Ovo pitanje je iz resora Međunarodne organizacije rada. Treba da sve zemlje zastupljene ovde odluče da od ove Organizacije stvore instrumenat koji ona treba da postane radi poboljšanja situacije radnika iz celoga sveta.

G. Mirsea, rumunski poslodavački delegat, čestita direktoru što je u svome izveštaju ukazao široko mesto privrednim pitanjima ali pobija ideju jedne dirigovane privrede. Politika kontingentiranja i devizna politika koje su bile uzrokom rušenja međunarodne trgovine i opšte stagnacije u industrijskoj proizvodnji nisu li oblici dirigovane privrede. Ko bi mogao danas da izvrši jednu međunarodnu kontrolu nad proizvodnjom i sa kakvim pravom. Sam fakat da se iznose takvi principi povećava nepoverenje i produžuje svetsku krizu koja ima za početak nedostatak poverenja. Dirigovana privreda zahteva da to budu vlade koje će je voditi dok su prirodno to zanatlije, industrijalci, trgovci i poljoprivrednici koji treba da preduzmu sami jednu sporazumnu akciju. Doneti socijalne zakone takvog karaktera kako se diskutuju na konferenciji u zemljama kojima to nije potrebno to je doneti teškoće normalnom razviću na-

Digitized by Google

roda još u početku njihovog podizanja. Privredni život ne može da uzme jedan normalan polet do pod režimom slobodne proizvodnje i slobodne cirkulacije dobara.

G. Žuo, francuski radnički delegat počinje svoj govor sa energičnim protestom protivu zatvaranja g. Lojšnera, člana upravnog odbora Međunarodnog biroa rada koji je po svome povratku u Nemačku sa nemačkom delegacijom čiji je bio član bio zatvoren po naredbi nemačke vlade. Zatim on se trudi da pobije izvesne argumente koji su izneti protiv dirigovane privrede. Individualistička privreda, kaže on, ne odgovara više današnjim potrebama, i ako kapitalizam ne razume da treba da se izmeni i prilagodi prilikama, biće odnet. Govoreno je na Konferenciji da se borba klasa zameni sa saradnjom klasa; ali jedna takva saradnja moguća je samo ako oni koji imaju interesa da brane današnji režim pristanu da učine potrebne žrtve da omoguće ovome režimu da traje. Treba prestati sa tim hteti braniti se sam protivu drugih i razumeti da se ne može spasti nego svi zajedno, podnoseći neophodne žrtve zajedničkoj stvari koja je takođe i stvar svakoga.

G. Biaći, državni potsekretar u Ministarstvu korporacija iz Italije, izjavio je da uzima reč ovlašćen od šefa vlade njegove zemlje, ministra korporacija, koji želi da bude uvek prisutan na svima skupštinama gde se proučavaju sudbina radnika i garancije koje treba da im se osiguraju. Veza sve tešnja i sve intimnija između ekonomskog i socijalnog uvek se smatrala kao apsolutna potreba od strane italijanske vlade, koja je uvek mislila da akcija Međunarodnog biroa rada treba sve više da izlazi iz svog primitivnog okvira kako bi se postavila na ekonomski teren. U sadanjem času osnovni elemenat pa da se radnici umire jeste pružiti im rada. Ali zaposlenje radnika nije moguće bez jedne proizvođačke aktivnosti napredne i obilne, koja ne može da postoji bez restauriranja ekonomske i finansijske ravnoteže, gde proizvodnja i potrošnja stoje na ravnoj nozi i gde razmena dobara kapitala i ljudi se vrši tako da ne ostavlja praznine u svakoj privredi. Od velike je važnosti da se istakne od strane Međunarodnog biroa rada ovaj princip slobodne cirkulacije kapitala i dobara kao i princip cirkulacije ljudi, koga je već od pre nekoliko godina postavio pretstavnik italijanske vlade.

Što se tiče smanjenja radnog vremena italijanska vlada nije nikad mislila da je to jedna mađijska formula sposobna da povrati narodima sreću, ali on smatra potrebnim i čak hitnim da se ono prouči skupno kao lek za nezaposlene; on ostaje ubeđen da jedno hitno rešenje i provizornog karaktera može da donese izvesno olakšanje najozbiljnijim socijalnim posledicama krize i uveren ie da će duboka studija ovog problema moći da pokaže oportunost lekova ne više provizornog karaktera već stalnog naročito u pogledu tehnološke nezaposlenosti.

Na svaki način da bi se došlo na međunarodnom polju do jedne saradnie finansijske, trgovačke i industriiske aktivnosti jedan od potrebnih prethodnih uslova je saradnja na nacionalnom polju. Italiia je pružila primer postavliaiući već od nekoliko godina problem saradnje sviju grana proizvodnie i stvaraiući instrumente, ustanove i neophodne organe za ovu saradnju. Italijanska sindikalna i korporativna organizacija, priznata pravno i inkorporirana u državi nema samo za dužnost da reši problem odnosa između kapitala i radnika; ona teži postepenom akciiom da ostvari na svima ekonomskim sektorima ovu ideju o saradnji koja je u osnovi italijanskog režima i to ne u cilju tesnog ekonomskog nacionalizma već vodeći uvek računa o međunarodnim potrebama. Fašistička Italija ostvarila je prva u svetu sindikalni i korporativni sistem, koji je postavio kapital i rad na istom polju jednakosti, koji je zaveo socijalni mir i koji može da postane efikasan instrumenat za restauraciju ove privredne ravnoteže tako duboko poremećene.

G. Ćurčin, jugoslovenski poslodavački delegat konstatuje da ideja o tesnoj vezi između socijalne i ekonomske strane pitanja, koje tretira konferencija zahteva izvesno vreme da bi se aklimatizirala, ali da je kriza niu istakla. Žali što mora da kaže, da se grupe na konferenciji, komisije i upravni odbor pokazuju manje obavešteni negoli sekretarijat Međunarodne organizacije rada u oblasti ekonomske nauke. Ipak izveštaj direktora pojačao je tendenciju iz prošle godine i udaljio se čisto od kapitalističke teze približujući se socijalističkoj tezi. Dali grupe odobravaju jednu takvu politiku? Izveštaj direktora treba da bude jedno čisto objektivno izlaganje koje bi se ograničavalo na nepristrasno opisivanje činjenice i gledišta. Izveštaj tretira pitanje dirigovane ekonomije. Međutim svaki put kad se čuje ovaj izraz »dirigovana ekonomija«,

Digitized by Google

čovek je naveden da se pita: »dirigovana« protiv koga? Jeli to protiv kapitalizma koji je izgleda postao nesposobnim da se bori protiv krize?

Po g. Čurčinu izveštaj direktora preteruje važnost javnih radova kao sretstava za smanjenje nezaposlenosti. I suviše je pažnje poklonjeno do sada pitanju ciklističke nezaposlenosti a malo pitanju stalne nezaposlenosti.Trebalo bi pristupiti sistematskoj studiji ukupnog ekonomskog sistema pa da se nađe da li ovaj sistem može da se prilagodi novim uslovima. Činjenica da londonska konferencija ima pored eksperata i specijalista i mnogobrojne političare odgovorne za sudbinu svojih zemalja dopušta da se očekuje da će ona uspeti da reši izvesne probleme od kojih zavisi povratak poverenja u svetu.

G. K r e k i ć, jugoslovenski radnički delegat, konstatuje, da se Međunarodna organizacija rada trudi da nametne poštovanje u svetu principa zaštite radnika i socijalne pravde, ali da se gledište radničko nalazi u manjini prema većini važnih pitanja. On se izjašnjava sporazumnim sa direktorom da misli da je jedino sretstvo da se izbegne jedna katastrofa u međunarodnoj saradnji koja bi imala da zavede jednu dirigovanu privredu na naučnim principima. Po njegovom mišljenju treba da se učine novi napori pa da se postigne ratifikacija Washingtonske konvencije o 48 časovnom nedeljnom radnom vremenu kao etapi za usvajanje 40 časovnog nedeljnog radnog vremena.

Na primedbe koje su pojedini govornici stavili na njegov izveštaj, direktor je odgovorio u glavnom na sledeći način:

Pošto je zamolio za strpljenje konferencije pred kojom brani prvi put izveštaj Biroa pri još veličanstvenom sećanju talentovanog govornika i na privlačnost ličnosti Albera Tome, direktor je izrazio svoju zahvalnost za strpljenje koje mu je konferencija pokazala prilikom njegovog izveštaja, i izjavljuje da je dirnut osećajima prijateljstva kojim su se govornici inspirisali.

»G. Kipers je pitao šta je sa anketama o tekstilnoj i metalurgijskoj industriji. Upravni odbor Biroa smatrao je da momenat nije pogodan da se pristupi anketi u ovim industrijama, no ideja o ovim anketama nije još napuštena. Verovatno da će one biti preuzete čim se vrate normalnije prilike i čim izvesne vlade i izvesne poslodavačke organizacije pokažu manje otpora da pruže potrebna obaveštenja.

»G. Knob je izrazio želju, da u buduće izveštaj tretira demografske probleme i podelu stanovništva. U ovom pogledu napomene gg. Burliha i Zumete o potrebi prenošenja viška u stanovništvu iz zemalja prenaseljenih u zemlje kojima su još potrebni kapitali i radna snaga pokazuju naročiti interes. Ovo je pitanje podneto nedavno upravnom odboru i bilo je predmetom dubokog proučavanja u komisiji za proučavanje evropske unije. Može se verovati da će se sa ovim proučavanjima nastaviti. Njihova je važnost očevidna za rešenje privrednih problema.

»G. Kort van der Linden smatrao je da izveštaj direktora ima suviše specifično privredni karakter i da je trebao da se ograniči na proučavanje socijalnih pitanja koja su u nadležnosti Međunarodne organizacije rada. Ova kritika iznenađuje ako se potsetimo prekora koji su upućeni Birou za vreme pripremne konferencije o smanjenju radnog vremena. Poslodavci su tada prebacili Birou što je i suviše zanemario privredne strane radnog vremena. Kao što je rekao danas pre podne g. Kresuel, nije mogućno razlikovati uvek između ekonomskih i socijalnih strana pojave koje su pred nama. Ove dve strane su danas apsolutno nerazdvojne i direktor je srećan što je čuo mnogobrojne delegate da su izrazili mišljenje i da je imao razloga što je današnje probleme proučavao sa privrednog kao i sa socijalnog gledišta.

»Pitanje kupovne moći bilo je za vreme pripremne konferencije o smanjenju radnog vremena smatrano sve više kao bitni elemenat današnje situacije. U ovom pogledu g. Kort van der Linden prebacio je direktoru što nije vodio računa o osnovnom principu političke ekonomije a na ime o teoriji vrednosti. Ali kao i ostali ekonomski zakoni ova teorija onako kako su je razvili klasični ekonomisti počiva na izvesnim pretpostavkama. Ona zamišlja na nacionalnom kao i na internacionalnom polju slobodnu pijacu na kojoj zakon ponude i tražnje igra slobodno i automatski. Međutim ovi uslovi ne postoje. Oni nisu nikada potpuno postojali u stvarnom životu; ali u moderna vremena, složenost industrijskog i trgovačkog života učinila je ostvarenje nemogućnim. Da je prilagođavanje cena bilo zaista automatsko, da je radna snaga dobijala uvek nagradu na koju je imala prava kao što bi to bio slučaj da je klasična teorija funkcionisala stvarno u praksi postajala bi

Digitized by Google

savršena ravnoteža između proizvodnje i potrošnje i ne bi bilo danas 30 milijuna nezaposlenih.«

Direktor prelazi po tom na problem dirigovane ekonomije.

»Istrajnost krize — rekao je, navela je veliki broj ljudi među njima mnogo vrlo uvaženih ekonomista, da misle da ekonomski sistem konkurencije ostavljen samom sebi, ne može nikada da postigne rezultate koji omogućuju da se očekuju skori progresi u razvitku čovečje proizvođačke sposobnosti.

»Povećanje intervencije i kontrole u privrednom životu svake zemlje, — početak dirigovane privrede — privredna je posledica ovog ubeđenja. Sem toga, danas je usvojeno sve više kao što to ističe i dnevni red ekonomske konferencije — da ova intervencija i ova kontrola treba da se izvrše prvo u finansijskoj oblasti. U današnjem času jedan zakupac poljskog dobra ne može da proda svoje proizvode ili industrijalac svoju robu. Kupovna moć seljaka i fabričkog radnika smanjile su se i jedna i druga.

»Gori se i baca u more žito i kafa dok su izgladneli nezaposleni radnici bačeni na ulicu na hiljade. Ali kao što je sa mnogo duhovitosti i zgode primetio Bandeiro de Melo, nigde se ne gori novac, nigde se ne baca u more zlato. Naprotiv, surevnjivo ih tezaurišu, iz straha da ne uđu u promet. U ovoj pojavi ima svoga korena privredni i socijalni problem pred kojim se nalazimo: vaspostavljanje ravnoteže između povećane proizvodnje i umanjene potrošnje.

Da se reši ovaj problem, treba vratiti u upotrebu bogatstva koja spavaju, jer su to samo ona koja će dopustiti zakupcu poljskog dobra da dobije pravednu nagradu za svoj rad i da postane tako dobar klijent industrije. To su ona, takođe, koja će dopustiti radniku da proizvodi što je u stanju da proizvodi i da dobije pravednu nagradu na koju ima prava. Kako se može do toga doći? Za one koji se hvataju još očajno za taktiku starih ekonomista, jer veruju uvek da je ona primenljiva na uslove modernog sveta, odgovor je ovaj: ne treba ništa da se radi treba pustiti da stvari idu kako idu; treba plivati niz vodu sa nadom da će se sa vremenom one same povratiti, na jedan ili drugi način.

»Kaže nam se, da je dovoljno u svemu i za sve povratiti poverenje. Ali kako povratiti poverenje ako se ne učini ništa pozitivnog? Malo je ljudi koji veruju zaista, danas, da možemo izići sa uspehom iz današnjih teškoća, a da se ne učini nešto. Ako tako ne bi bilo ne bi zasedavala u ovome trenutku konferencija u Londonu. Izgledalo je da se usvaja sa g. Firizom S. Setnom da staro automatsko prilagođavanje ponuda i tražnje ne funkcioniše više na jedan pravilan način i da je jedna inteligentna dirigovana privreda postala neizbežna.

»U toku diskusije mnogi su govornici govorili o dirigovanoj privredi kao o jednoj teoriji. Ali kao što je to jasno primetio g. Oliveti, to nije jedna teorija to je jedan fakat. To je ono što sam se ja potrudio da istaknem u tome izveštaju. Bilo da se želi ili ne već se počelo da interveniše u uslovima slobodne konferencije toliko da je nemogućno da se ova intervencija ne razvije još više.

»Primetio sam, također, da su mnogi govornici, g. Ćurčin, g. Mirsea, izneli izvesne definicije o dirigovanoj privredi, koje ne vole i nastavili su po tom u njihovim primedbama da je osuđuju pretpostavljajući da jedna druga definicija nije mogućna . Dirigovana privreda javila se u stvari u mnogo oblika: ona je bez svake sumnje u stanju da primi još dosta drugih oblika koji još nisu isprobani. Među ovim raznim oblicima ima dobrih i rđavih. Mi pokušavamo još sa istraživanjem dobrih metoda koje međutim mogu da variraju prema zemljama i industrijama. Verujem da bi bilo potpuno varljivo pretpostavljati, da je jedino mogućna forma dirigovane privrede direktno upravljane industrijom od strane države, jer bi to dovodilo do jedne birokracije koju bi verovatno i sami birokrati oplakivali.

Dirigovana ekonomija nije ni u koliko inkopatibilna sa autonomijom industrije kako je to izneo g. Bijađi, u kojoj poslodavci i radnici rešavaju sami njihove sopstvene probleme. Može da se dogodi da se u ovom upravljanju razvije kontrola industrije pre nego u smislu nacionalizacije industrije. To je, može biti, prirodna evolucija koju je profesor A. Albers istakao u kojoj će država igrati samo privrednu ulogu koja je u tome da se uklanjaju prepreke diriguje i kontroliše. Jer kao što je g. Žuo to podvukao dirigovana privreda može da uspe samo ako je dirigovana u smislu opšteg interesa. To je ono što države pokušavaju danas. One čine to po nekada rđavim metodama, preteranim carinskim tarifama, kontingeniranjima i ograničenjima koje im donose sopstvenu

Digitized by Google

kaznu. Ali fakat da izvesni obavljeni napori do danas, kako od strane vlada tako i od strane privatne industrije u cilju uređenja proizvodnje i cirkulacije, nisu uspeli nedokazuje da je lažna sama ideja koja je inspirisala takve napore. Izgleda mi dakle, da je g. Žuo imao razloga kada je rekao da dirigovana ekonomija nije još potpuno pokušana kako na nacionalnom planu tako i na internacionalnom planu. Dodaću da dirigovana ekonomija vodi direktno i neizbežno koordinaciji i međunarodnoj kontroli ako je u tome da leči današnje teškoće.

Iz ovih razloga komitet eksperata je preporučio Konferenciji u Londonu sistem stalne saradnje između centralnih banaka u pogledu kontrole kredita i cena i delegacija Sjedinjenih država na Londonskoj konferenciji podnela je jedan projekat rezolucije zahtevajući akciju saradnje između vlada na sistematskom vaspostavljanju kredita i poverenja.«

Zatim direktor ispituje razna pitanja odnosno funkcionisanja Međunarodne organizacije rada i njenih odnosa sa državama članicama.

»On izražava svoje zadovoljstvo o prisustvu Sjedinjenih država na konferenciji i izražava želju da se saradnja tako dobro započeta razvije. Srećan je također, što je čuo izjavu egipatskog posmatrača i što može da konstatuje, da jedan veliki broj preporuka koje je on sam učinio počinje da se primenjuje. On izražava nadu da će uskoro videti Egipat kao člana Organizacije.

»U pogledu progresa ratifikacije direktor smatra da se može biti zadovoljnim ako se vodi računa o specijalnim uslovima za danas u svetu. Od kako je izveštaj spremljen broj ratifikacija popeo se od 502 na 566, zahvaljujući znatnom progresu obavljenom u ovom pogledu od strane Latinske Amerike a naročito Venezuele, Dominikanske republike, Urugvaja, Kolumbije i Čile. To je jedan vrlo značajan rezultat i izgleda da je kriza imala za dejstvo da stimulira razvitak socijalnog zakonodavstva u ovim zemljama. Španija je također pokazala jedan vrlo veliki progres ratifikujući 14 konvencija što penje na 30 ukupan broj ratifikacija za ovu zemlju.

Direktor izjavljuje da deli nezadovoljstvo radničkih delegata u pogledu neratifikacije konvencije o radnom vremenu u rudnicima uglja. Konferencija će imati ovih dana da diskutuje jedan projekat rezolucije kojim se traži od upravnog odbora da preduzme nove mere po ovom pitanju i u koliko se njega tiče direktor će učiniti sve što je u njegovoj moći da dovede do ratifikacije ove konvencije čije stupanje na snagu ne treba da nailazi na nepremostive teškoće.

»G. Rengli učinio je izvesne primedbe na izradu konvencija, ali njegova teza ne izgleda da je apsolutno ubedljiva i može se osporavati da treba u svima slučajevima redigovati konvencije koje će postavljati samo generalne principe, a da ne ulaze u detalje. Stvarno konferencija je usvojila konvencije sviju vrsta: izvesne imaju jedan vrlo generalni karakter i ne sadrže tako reći nikakvu detaljnu odredbu, dok su druge beskrajno detaljne i ova razlika ne izgleda da je uticala na jedan očevidan način na njihov uspeh. Prvome tipu pripada na primer konvencija o minimalnoj nadnici koja nije postigla mnogobrojne ratifikacije, a drugome ona o zaštiti dokera, koja pošto je naišla na tolike velike teškoće izgleda da je sada na dobrome putu. Teško je dakle postaviti jedno opšte pravilo. Svaka konvencija treba da se ispita posebno. Ali ukupno uzev korisnije je verovatno da se približi što je moguće više jednoj sredini između vrlo detaljne konvencije i proste konvencije vrlo generalnog principa koji ne stvara nikakve međunarodne obaveze. Međutim jedna je stvar izvesna a to je da se ne može pomišljati da uđu u jednu međunarodnu detaljnu konvenciju svi nacionalni zakoni koji se odnose na izvesno pitanje. Jedna međunarodna konvencija treba da čuva svoj međunarodni karakter i da ne sadrži tekst sviju nacionalnih zakonodavstava zainteresovanih zemalja.

»Diskutujući položaj prekomorskih zemalja, direktor priznaje sa g. Kresuelom da su Evropske zemlje zaista malo povlašćenije u pogledu njihovog učešća u Međunarodnoj organizaciji rada; ali on uverava prekomorske zemlje da Biro vodi tačno računa o interesu koji postoji za njega da prati sve što se odnosi na njihov razvitak. Mnogo se nada da kad bude redigovan novi ustav Britanske Indije, stvarno učešće Indije neće biti ograničeno ni na koji način. Što se tiče ideje koju je istakao g. Ualaš da treba dati više publiciteta radovima Organizacije, direktor odobrava potpuno to i postaraće se da to ostvari u koliko mu potrebna sretstva budu omogućila. Ubeđen u veliku vrednost koju imaju za Biro putovanja u raznim zemljama on ima nameru da pošalje stručne saradnike

Digitized by Google

u prekomorske zemlje čim mu se mogućnost za to ukaže. Biće takođe vrlo srećan da primi čim bude mogao poziv koji mu je uputio g. Saavedra Aguero i da poseti Čile, što će mu omogućiti da prouči u isto vreme i druge zemlje Latinske Amerike. Najzad on se nada da će amandman na čl. 393 ugovora o miru, čije se stupanje na snagu već odavna odlaže iz godine u godinu dobiti najzad broj potrebnih ratifikacija da bi postao stvaran, što će omogućiti da se poveća pretstavništvo prekomorskih zemalja u upravnom odboru Biroa. Nedostaje još samo ratifikacija Paname. Čim ona bude dobijena moći će da se primeni novi tekst.

Direktor prelazi za tim redom na glavne dužnosti koje padaju danas na Organizaciju.

Jedna od ovih dužnosti odnosi se na životni nivo radnika u njihovim odnosima sa konkurencijom među narodima.

»U toku ove debate« izjavio je po ovom pitanju g. direktor »izvestan broj govornika insistirao je naročito na konkurenciji koja raste danas među zemljama čija je industrijalizacija već stara i nekoliko od prekomorskih zemalja koje se industrijaliziraju u ovome trenutku. Izrazila se nada da ova konkurencija neće imati za dejstvo da izazove pad životnog nivoa u zemljama ranije industrijalizovanim. G. Kipers, g. Hejdej i drugi još radnički delegati govorili su u ovome smislu. G. Leget nam je rekao da je to jedan od problema koji bi trebao da bude tretiran na prvom mestu od Međunarodne organizacije rada. Bilo bi uzaludno pretvarati se da ova dužnost neće biti naročito teška da se obavi. Zaista kao što se pokazuje u toku diskusije ne tiče se isključivo pitanja konkurencije između Evrope i Amerike s jedne strane i Azije s druge strane. To je takođe jedno pitanje između samih azijatskih zemalja. G. Aftab Ali i g. Sakamoto obadvojica su insistirali naročito na ovom pitanju; oni su predložili i jedan i drugi da azijska konferencija čiji je saziv predviđen u jednoj rezoluciji, od pre nekoliko godina bude sazvana što pre. Verujem da bi to bila jedna izvanredna stvar. To bi bio prvi korak ka razviću jedne direktne i potpune dokumentacije o stvarnim uslovima konkurencije na Istoku.

Biro je već otpočeo sa svojim studijama i objavio je ove godine jednu značajnu knjigu o industrijskom radu u Japanu. Interes koji je pokazala ova knjiga ističe važnost koju dobija danas ovo pitanje. Mi smo predložili sebi da za ovom knjigom dođu i druge koje će tretirati situaciju u drugim zemljama Azije. Ja sam uveren da se danas čine mnoge izjave, angažuje se u mnogo kontroverza na osnovu nedovoljnih i netačnih dokumentacija, a da se ne poznaju svi elementi situacije i problema.

U ovome pogledu bio sam frapiran izvesnim ciframa koje je g. Batanab izneo ovde. Kao što je primetio, fluktuacije na berzama stvorile su jednu nenormalnu situaciju, i to bi bilo bez sumnje zabluda pretpostavljati da današnji uslovi imaju stalan karakter. Primetio je s druge strane da je celo ovo pitanje tesno vezano sa problemom carinskih tarifa i međunarodnih razmena.

Smatram da treba voditi računa o ovim raznim elementima da bi se problem posmatrao u njegovoj pravoj perspektivi. Treba ipak da kažem da ga ja smatram kao jedan od najvažnijih koje Međunarodni biro rada treba da tretira i mi ćemo se zacelo potruditi da dobijemo jednu dokumentaciju u koliko je moguće potpuniju da bi Vam ga podneli sa puno nepristrasnosti.

Jedno drugo pitanje koje zaslužuje da obrati naročitu pažnju Biroa jeste pitanje tehnološke nezaposlenosti.

»G. Oliveti«, rekao je pri tom, »rekao nam je da mu izgledamo i suviše pesimisti, da je iskustvo pokazalo da se rađaju nove industrije koje apsorbiraju uklonjenu radnu snagu usvajanjem novih mašina. Rekao nam je da je na kraju volumen industrijske populacije imao tendenciju pre da se poveća nego da se smanji. Želim da je on u pravu; ali podaci prikupljeni za ovih poslednjih godina ne izgleda da su u prilog njegovih zaključaka.

Postavlja se sve više pitanje znati, da li interval koji teče između obustave nezaposlenja i iz stvaranja novih zaposlenja ne postaje suviše dugačak; t. j. znati da li novi pronalasci koji su sada primenjeni u industrijskom svetu ne teže pre da umanje radnu snagu nego da je povećaju.

»Ali treba priznati da je vrlo teško dobiti pozitivne dokaze bilo u jednom ili drugom smislu. G. Žerar nam je izneo naročito teškoću da se razlikuje između nezaposlenosti koja je nastupila usled razloga čisto tehnoloških i drugih vrsta nezaposlenosti. To je savršeno tačno i po našem saznanju teško je doći do definitivnih zaključaka. Na prvi pogled izgleda da ima mnogo razloga da se zaključi u jednom izvesnom smislu ali nemamo odlučujućih dokaza. Naša je dužnost

Digitized by Google

dakle da prikupimo potrebnu dokumentaciju da bi se došlo do preciznih zaključaka. I zbog toga sam ja vrlo srećan što komisija za radno vreme nije samo usvojila predloge koje smo joj učinili u našem izveštaju nego je usvojila također i amandman koji je podneo g. Žisten Godar, amandman koji će dati našim predlozima izvanrednu orijentaciju.

»Želeo bih«, produžuje direktor, »da pristupim i trećem pitanju a to je radnom vremenu, koje je tesno vezano za problem tehnološke nezaposlenosti. Veliki broj govornika izrazio je svoje nezadovoljstvo što vidi da još ove godine nije moglo da se ide dalje. Ograničiću se što se mene tiče da kažem moje ubeđenje da ćemo iduće godine biti u stanju da rasmotrimo ovaj važan problem na jedan jasniji način nego li danas.

Ipak opservacije učinjene u toku ove debate živo su me iznenadile. Prva je ona učinjena od strane gđe Anderson: ona nam je kazala da se u industriji pamuka predlaže u Sjedinjenim državama da se zavede nedelja od 40 časova. Smatram ovu novost kao jednu od najveće važnosti. Odista ako jedno takvo iskustvo pokušamo u jednoj tako važnoj industriji i u jednoj tako velikoj zemlji mi ćemo imati jednu činjenicu koja će nas mnogo pomoći u proučavanju ovoga problema. S druge strane g. Bijađi nam je rekao da će po njegovom mišljenju dublja studija ovoga problema pokazati potrebu da se usvoje lekovi definitivnog karaktera naročito u pogledu tehnološke nezaposlenosti.

Bilo kako bilo, sigurno je da je problem radnog vremena jedan nerazdvojni deo sa obnovom industrije i da u ovome pogledu on čini deo neophodnih dužnosti koje padaju na Međunarodnu organizaciju rada.

Hteo bih da učinim još jednu primedbu po ovom pitanju. Pitanje smanjenja radnog vremena, kako se pokazuje danas u našoj Organizaciji možda je najvažnije, ali također i najteže koje je ona imala da tretira. Zaista to je prvi put kao što je vrlo opravdano podvukao g. Širh, da je jedna reforma velike važnosti sugerirana na internacionalnom planu a da nikakva primena od nje nije učinjena ni u jednoj zemlji. Do danas sve su konvencije i preporuke bazirale na ostvarenim iskustvima na nacionalnom planu. Fakat da ćemo biti primorani u pogledu smanjenja radnog vremena da stičemo jedno novo iskustvo na međunarodnom planu povećava još više teškoću ovoga problema. Međutim ja priznajem kao što je rekao g. Kresuel da je u pitanju ovde jedna reforma čija će primena biti neizbežna. Mi smo prešli prvu etapu prostoga odbijanja i ja sam uveren da ćemo iduće godine poći putem pozitivnih rezultata.

»Zatim direktor diskutuje pitanje javnih radova. Po njegovom mišljenju ne treba dati ovoj formuli jedan uzani smisao i gledati samo ideju o građenju saobraćajnih puteva i drugih sličnih preduzeća. U pitanju je stvarno podstaći sve forme akcije od strane vlada koje su u stanju da vaspostave cirkulaciju kapitala i industrijsku aktivnost. Međunarodna konferencija rada već je uputila po ovome predmetu monetarnoj i ekonomskoj konferenciji u Londonu jednu rezoluciju koja izgleda da će tamo biti proučena sa interesom koji zaslužuje, naročito od kako je delegacija Sjedinjenih država u Londonu sugerirala jednu međunarodnu koordinaciju troškova učinjenih od strane vlada da bi se uredilo proširenje kredita i skakanje cena. Izvesni govornici smatrali su da je ovde u pitanju jedna vrsta inflacije ali to nije baš slučaj. Međunarodna konferencija rada podvukla je naprotiv u svome pozivu Konferenciji u Londonu, potrebu međunarodne novčane stabilizacije. Istina je da je u toku ovih poslednjih godina povećanje kredita bilo velikim delom nezdravo. Ali nije li isto to i sa ograničenjem kredita u slučaju gde kao danas kapital umesto da bude iskorišćen u proizvodnji čuva se još sterilno po bankama. Stvarna vrednost javnih radova ili svih drugih izdataka učinjenih od strane vlada u sličnim pravcima sastojaće se u vaspostavljanju monetarne cirkulacije. Treba razume se da ova operacija bude koordinirana i kontrolisana na jedan zadovoljavajući način. Tada se može očekivati od nje jedno stvarno smanjenje nezaposlenosti.

»Pokazao sam«, rekao je direktor, »jedan program koji je u istini veliki no koji ne prelazi potrebe današnjice. Delo naše Organizacije je tesno vezano sa privrednim podizanjem kao i sa prilagođavanjem socijalnih vrednosti i privrednom organizacijom koju nameće. Reorganizacija je problem međunarodnog karaktera. Mi ne možemo da ostanemo ukočeni u sredini jednog sveta koji se razvija brzo u jednom potpuno novom pravcu. Mi treba da odigramo našu ulogu na ovom putovanju otkrića koje čini svet u ovom momentu. Milijuni lica okreću se prema vama da bi im dali direktive. Kao što sam istakao u mome izveštaju, ubeđen

Digitized by Google

sam da uređenje radnih uslova nije toliko pitanje zaštite radnika od zloupotreba koliko jedna strana racionalne organizacije društva«.

XII. Zaključak.

Tako je u glavnom protekao rad na ovoj Međunarodnoj konferenciji rada. I ona kao i sve do sada održane Međunarodne konferencije rada imaju jednu osobitu važnost ne samo za radnički svet u svima zemljama već i za celokupnu privredu. Njeni rezultati nisu možda oni i onoliki kolike bi izvesni pojedinci želili da imaju u današnjim teškim privrednim prilikama i u današnjoj opštoj privrednoj poremećenosti u svetu.

Konferencija je i ovoga puta tekla brzo i sa puno živosti i ako je njen dnevni red bio dosta obilan prema dnevnim redovima ranijih konferencija.

Izveštaj direktora Međunarodnog biroa rada, kao što smo to već napomenuli, privlačio je osobitu pažnju svih učesnika na konferenciji. Ali se nama čini da ovaj izveštaj nije trebao da propusti i da sa malo više detalja ne precizira gledište i poziciju Međunarodnog biroa rada i njegove akcije prema svetskoj monetarnoj i ekonomskoj konferenciji koja je takođe u to vreme zasedavala u Londonu i koja je u sklopu svojih pitanja morala da vodi računa i o važnim i aktuelnim radničkim pitanjima. Većina od ovih pitanja zadiru duboko u organizaciju proizvodnje i oživljavanje privrede. Da ne spominjemo druga do samo radno vreme, kretanje nadnica i cirkulaciju ljudi, naročito u pogledu zemalja u kojima se oseća velika potreba za radnom snagom. Tako isto malo veća energičnost i zauzimanje trebalo je da se pokaže i u pogledu izvođenja velikih međunarodnih javnih radova čiji su značaj i važnost priznati od strane svih nadležnih foruma i organizma Društva Naroda.

Ipak može se konstatovati, da je sve učesnike na ovoj konferenciji obuzimao jedan isti i veliki osećaj, da Svetska monetarna i ekonomska konferencija u Londonu zasedava na osnovu sugestija formulisanih na Međunarodnoj konferenciji rada u 1932. u posebnoj rezoluciji o krizi. I nije bilo može se reći ni jednog učesnika na ovoj Konferenciji koji nije osećao da glavni lekovi za ublaženje današnje teške privredne situacije treba da dođu iz Londona i da posle toliko uzaludnih lutanja u traženju rešenja neće moći bar jača baza da se postavi za što veći razvoj međunarodnog solidarizma među državama i povraćaja tako mnogo potrebnog poverenja u svetu.

RADONIČIĆ Dr. IVO:

O TRAHOMU

KAKO DA SE OD NJEGA LEČIMO I SAČUVAMO

(Posvećeno radničkom svetu).

Trahom je jedna teška zarazna bolest sluzokože očnih kapaka. Tu bolest zovu još i Egipatska bolest, po tome što je u Egiptu od davnina jako raširena. Iz Egipta su je u Evropu preneli Napoleonovi vojnici početkom prošlog stoljeća, kada su se za vreme pohoda na Egipat tamo zarazili trahomom, a po povratku u Evropu za vreme Napoleonovih ratova rasejali ga po svim zemljama kuda su prošli.

Trahom još zovu i ophtalmia militaris (vojničko zapaljenje oka) po tome što su u vreme Napoleonovih ratova bile skoro sve evropske vojske u masama zaražene trahomom. Tako je tada u belgijskoj vojsci 40% vojnika imalo trahom.

Danas trahoma ima skoro u svim zemljama Evrope sem Švajcarske i Skandinavskih zemalja. U našoj državi trahoma ima najviše u Sremu, Vojvodini, Međumurju, Hrvatskoj, Slavoniji i Mačvi, a nema ga skoro ništa u Crnoj Gori i centralnoj Srbiji.

Ime ove bolesti trahom dolazi od grčke reči »trahis« — oštar — i dato joj je po tome što sluzokoža kapaka oka usled trahome postaje neravna i oštra.

Šta je trahom i kako izgleda?

Misli se da trahom prouzrokuju naročite klice (koje je prvi pronašao Provazek-Halberšteter, a zatim Lindner), ma da se sa sigurnošću to još ne može tvrditi.

Digitized by Google

Inkubacija kod akutnog trahoma traje 8 do 14 dana, ali i tu su mišljenja o dužini inkubacije podeljena, jer mnogi misle da može biti i mnogo duža. (Inkubacija je razmak vremena od momenta kad zarazne klice dospiju u oko do pojave prvih znakova bolesti.)

Početak bolesti.

Posle inkubacije javljaju se prvi znaci oboljenja:

Oči jako suze, gornji kapci su na dole spušteni-natečeni, oči u jutru zakrmeljaju i zalepe se, bolesnik izbegava jaku svetlost i žmiri kad na svetlost gleda, oseća peckanje u očima, kao da ima peska ispod kapaka.

Usled natečenosti sluzokože kapaka, njene žljezde luče jednu naročitu bledo-žućkastu tečnost — sekret, koji je jako zarazan i pomoću koga se trahom prenosi na zdrave i širi.

Ali trahom retko počinje akutno već obično subakutno, pomalo, podmuklo, tako reći hronično.

I tada počinje sa istim znacima oboljenja samo su ovi znaci slabije izraženi tako da bolesnik katkada na njih i ne obraća pažnju.

Ne treba zaboraviti da trahom često počinje sa drugim infekcijama oka, kao što su triperna infekcija oka i kataralne infekcije oka i onda s njima sačinjava tako zv. mešovitu infekciju, koja je mnogo teža od običnog trahoma.

Klice trahoma lakše će proizvesti bolest na oslabljenoj, nadraženoj ili bolesnoj sluzokoži (od prašine, jake svetlosti, raznih kiselina itd.) nego li na zdravoj. Zdrava sluzokoža će često klice lakše potpuno savladati nego li bolesna, a bolesna i nadražena sluzokoža je osetljivija na klice, ona je mesto manjeg otpora (locus minoris resistentiae).

Dokle god trahomatozno oboljenje sluzokože očnih kapaka daje gore opisane znakove, mi kažemo da je trahom u početnom stadiju za razliku od kasnijeg kad trahomatozna zaraza prelazi sa sluzokože gornjih kapaka na rožnjaču. Taj početni stadijum obično traje nekoliko meseci i za to vreme trahom se može lakše lečiti i sasvim izlečiti. Ali ako se ne leči već zapusti, onda nastupaju teške komplikacije kao: pannus trachomatosus, (trahomatozna mrežica — zavesa rožnjače), sasušenje rožnjače, kapci se uvrnu unutra u oko, skrati se sluzokoža itd. Ožiljci sluzokože gornjih kapaka nastupaju onda, kad je trahom bio blagovremeno lečen.

Kako se trahom prenosi i širi?

Trahom se prenosi sa čoveka na čoveka isključivo pomoću zaraznog sekreta iz oka trahomatoznog bolesnika i to na dva načina:

1) Neposredno, — to znači kad oko zdravog čoveka dođe u dodir sa okom bolesnog od trahoma, — a to je vrlo retko.

2) Posredno, — kad sekret trahomatoznog oka dospe u zdravo oko posredstvom ma kakvog predmeta kojim se trahomatozni služio ili ga prljavim rukama dodirivao, a to je najčešći način zaraze. Tako se trahom može preneti:

Maramicom ili ubrusom kojim je trahomatozni brisao oči, pa se zdravi njima brišu.

Rubljem i posteljinom, kojima se bolesnik od trahoma služio. Vodom i sudovima za umivanje, ako se bolesnik i zdravi iz istih umivaju.

Svim predmetima koje je bolesnik od trahoma prljavim rukama dodirivao (posuđe, alat, bič, karte, novac itd. pa čak i kvaka na vratima). Rukovanjem sa trahomatoznim bolesnikom.

Prema tome trahom se najčešće prenosi na oko zdravog čoveka posredstvom predmeta zagađenih sekretom trahomatoznog oka usled toga što bolesnik ne drži čisto ruke, kojima dodiruje i briše bolesne oči, — a još češće usled rđavih higijenskih prilika, kad se više lica istim ubrusom i maramicom brišu i istom vodom umivaju.

Od trahoma ne mogu biti bolesne domaće životinje kao ni sve ostale, sem majmuna.

Kako da se sačuvamo od trahoma!

Kad znamo kako se trahom prenosi, moćićemo da se lakše od njega i sačuvamo. Najbolje je da sa takvim bolesnicima uopšte ne dolazimo u dodir; ili ako se već mora biti s njima u dodiru (ukućani, lekari, bolničari, radnici na istome poslu) onda treba paziti na sledeće:

1) Čistoća. Prati ruke sapunom ili još bolje ma kakvim dezinfekcionim sredstvom (sublimat 1 gr. na litru vode, lizoform, alkohol ili ako poslednjeg nema pri ruci čista jaka rakija).

2) Ne služiti se istim ubrusom, maramicom i rubljem.

3) Ne umivati se iz istog umivaonika.

4) Ne služiti se istim predmetima (sapun, alat, češalj, nož, itd.).

5) Ne rukovati se sa bolesnicima od trahoma.

Digitized by Google

Čistoća je pola zdravlja!

Biti čist ne trljati i ne pipati oči nečistim rukama. To je jedan od glavnih uslova da ne dobijemo trahom. Ne samo od onog za koga znamo da ga ima, već i od onih za koje ne znamo da su od trahoma bolesni, a možda ni oni sami to neznaju.

2) Treba da ima sve stvari lične upotrebe zasebno i da ih ne meša sa drugima.

3) Da što češće pere ruke i to svaki put kad dira svoje oči.

4) Da se ne rukuje.

5) Da se leči kod lekara savesno do ozdravljenja.

Služavka iz Srema 16 god. stara, pregledana maja 1933. godine.
Desno oko: pannus trachomatosus — mrenica na rožnjači. Skoro slepilo. Postoji bolest od cca 3 godine.
Levo oko: Jaki trahom kapaka. Postoji bolest od pre 1 godinu i prešla sa desnog oka.

Kako bolesnik od trahoma da sačuva od zaraze druge?

Svaki trahomatozni treba da bude svestan toga da je opasan po svoju okolinu i da može i druge zaraziti. Stoga treba da bude savestan i da on sam čuva okolinu od zaraze:

1) Ne sme da krije svoju bolest, već da druge obavesti i da ih uputi kako da se čuvaju.

Opšte mere protiv trahoma.

Svaki bolesnik od trahoma je opasan izvor zaraze za okolinu naročito ako je lučenje (sekret) jako a higijenske prilike i razumevanje bolesnika i okoline rđavi. Stoga bi najbolje bilo, da se takvi bolesnici odvoje u bolnicu bar donde, dok ne postanu nesposobni da zaraze okolinu. Naročito treba paziti

Digitized by Google

da trahomatozna deca pod nikakvim uslovima ne pohađaju školu, jer takav jedan đak može zaraziti sve ostale.

Isto tako od trahomatoznih bolesnika treba čuvati i sve ostale institucije gde se više lica skuplja: kao radnička skloništa, sirotišta, obdaništa, fabrike, radionice itd.

U celom kulturnom svetu preduzimaju se naročite mere u cilju suzbijanja i sprečavanja zaraze od trahoma, pa je i naša dužnost da svako što više u tom pravcu pomogne.

Kako se daleko išlo sa odvajanjem trahomatičara svedoče nam n. pr. trahom-bataljoni bivše Austro-ugarske vojske. To su bili naročito ustanovljeni bataljoni u koje su razvrstali sve vojnike bolesne od trahoma, tako da zdravi nisu s njima niti smeli doći u dodir. Francuska vojska je u svetskom ratu, blagodareći naročitim preventivnim merama bila skoro sasvim pošteđena od trahoma, i ako je mnogo dolazila u dodir sa francuskom kolonijalnom vojskom.

A kako se danas kulturan svet čuva od trahoma, najbolje nam pokazuje primer Sjedinjenih država Amerike, koje su potpuno zabranile iskrcavanje na američko zemljište onima, za koje se ma i najmanje sumnja da imaju ili da su imali trahom. Američke vlasti su u tome neumoljive.

Od trahoma niko nije pošteđen: ni bogati, ni siromasi, ni radnici ni poslodavci, ni stari ni mladi.

Radnik je ipak više izložen trahomu i to baš zbog loših higijenskih i stanbenih prilika.

Uvek se trahom više širi po gustim naseljima, jer stanovništvo više među sobom u dodir dolazi. Uvek se trahomom više zaraze lica koja žive u većim zajednicama, kao na pr. u zadrugama na selu, ili gde više osoba stanuje u malim prostorima, kao što je slučaj sa radnicima po varošima jer međusobno više dolaze u dodir. Ja sam imao prilike da vidim u Posavini u jednom selu jednu seljačku porodicu, koja je sva bila zaražena trahomom i staro i mlado, samo novorođenčad nisu imala trahom, što nam najbolje svedoči da se trahom ne nasleđuje.

Trahom se lakše dobije kad je sluzokoža očnih kapaka već nadražena bilo prašinom, bilo jakom svetlošću, nadražujućim kiselinama itd., i zato ga ima više u nizinama gde je tih nadražujućih uticaja više; nasuprot tome trahoma pogotovo nema u brdovitim i planinskim krajevima kao Crna Gora, Švajcarska, Skandinavske zemlje, gde tih uticaja (prašine na pr.) i nema.

Lečenje trahoma.

Zapamti dobro: Trahom se može izlečiti, naročito ako je u samom početku lečen.

Svaki trahom, pa i zapušten, da se izlečiti barem da se dalje ne razvija i da ne bude zarazan po druge.

Lečenje trahoma je dugotrajno, iziskuje veliko strpljenje i istrajnost kako bolesnika tako i lekara.

Zapušten, nelečen, trahom daje opasne posledice po oko a na kraju i slepilo.

Za lečenje trahomatozni bolesnici treba da se obrate što pre lekaru, koji će preuzeti sve što treba da se bolest zaustavi i izleči, i da se oči spasu. Ne treba se zaboraviti te na svoju ruku mazati oči kojekakvim domaćim i babskim lekovima, previjati svakojake trave i nestručno mazati oči plavim kamenom (modrom galicom), jer sve to ne samo da neće pomoći, već može i pogoršati bolest.

A zdravi treba da vode računa o svojim očima i čim osete suzenje, peckanje ili krmeljanje očiju nek se obrate lekaru koji će im pregledati oči i ako je trahom, preduzeti lečenje.

Svakog je radnika dužnost da savetuje svom drugu, ako posumnja da su mu oči od trahoma bolesne da odmah ide u ambulantu Ureda za osiguranje radnika, gde će ga lekar pregledati i preduzeti sve mere, ako je zbilja trahom, da se bolesnik leči i širenje zaraze zapreči.

Zdravi čuvajte se trahoma!

Trahomatičari, lečite se!

Digitized by Google

GRČEVIĆ Đ.:

SOCIJALNO OSIGURANJE U SOVJETSKOJ RUSIJI

Sovjetski sistem socijalnog osiguranja počiva na principima kodeksa rada iz 1922 godine i na različim dekretima i naredbama. Nova orijentacija u sovjetskoj socijalnoj politici provodi se obzirom na privrednu politiku od 1931 godine i manifestuje se osobito u reformi socijalnog osiguranja.

Sovjetsko socijalno osiguranja od početka znatno se razlikovalo od socijalnog osiguranja ostalih evropskih država. U evropskim državama, bilo demokratskim bilo fašističkim, dominiraju zapravo dva sistema u radničkom osiguranju, i to jedan njemački, a drugi anglosaski. Njemački sistem socijalnog osiguranja počiva na obavezi osiguranja i radničko osiguranje je čisto klasna institucija, koje osigurava samo radničku klasu. Anglosaski sistem osiguranja, naročito u dugoročnim osiguranjima, počiva na sistemu »non contributives pensions«, t. j. obuhvaća osiguranje svih siromašnih slojeva naroda, a ne samo radničku klasu. Međunarodni ured rada obuhvatio je u svojim konvencijama smjernice za oba ova sistema osiguranja. Sovjeti nisu začlanjeni u Međunarodnom uredu rada i sa njihovim sistemom Međunarodni ured rada nije se ni bavio u svojim konvencijama. Razlog, zašto sovjetsko osiguranje nije u Međunarodnom uredu rada, a ne može ni da bude, jest u tom, što se kod Sovjeta obaveza osiguranja ne prostire ni na čitavu radničku klasu, a ni na čitav narod, već ostaje u krugu privilegija kao što i sve ostale sovjetske uredbe. U sovjetskom osiguranju krug osiguranih lica dijeli se principijelno na tri grupe:

1. na potpuno osigurane,
2. na djelomično osigurane i
3. na sasvim neosigurane.

U grupi potpuno osiguranih radnici imaju pravo na sve potpore u kratkoročnom i dugoročnom osiguranju. Potpuno je osiguran u načelu svaki najamni radnik, kojem je najamni rad glavno zanimanje. U drugu grupu djelomično osiguranih radnika idu uglavnom sezonski radnici, koji rade u godini manje od 6 mjeseci. Ako sezonski radnik radi godišnje više od 6 mjeseci, on postaje automatski potpuno osiguran i koristi se sa svima potporama. Inače djelomično osiguranima pripada samo pravo na pomoć za slučaj bolesti, a rente i pomoći u dugoročnim osiguranjima dobivaju samo onda, ako su postali nesposobni za privredu zbog nesrećnog slučaja na radu ili zbog obrtnog oboljenja. Treća grupa radnika u Sovjetskoj Rusiji sasvim je isključena iz blagodati socijalnog osiguranja i to je ta osnovna razlika, između sistema sovjetskog socijalnog osiguranja i sistema ostalih evropskih zemalja. U ovu grupu spadaju u prvom redu sva lica, koja su u Sovjetskoj republici lišena političkih prava zbog:

1. svoje klasne pripadnosti (to su svi koji ne potiču od seljačkih ili radničkih roditelja);

2. kao bivši činovnici, koji su služili u carističkom i bijelom režimu i sva ona lica, koja su se u građanskim ratovima borila protiv boljševika;

3. funkcionari raznih religijskih kultova, bez obzira na njihov stepen u crkvenoj hijerarhiji, dakle, crkveniak jednako kao metropolita isključen je iz obaveze sovietskog osigurania. Pošto je u Sovietskoj Rusiji broj gore spomenutih lica prilično znatan, naročito broini su oni, koji se ne mogu da iskažu sa radničkim ili seljačkim podrijetlom, to je iz njihovog osigurania isključen jedan dio naroda. Osim gore pomenutih lica, pa makar da se ta lica danas prehranjuju najamnim radom, isključuje sovjetsko osiguranje iz obaveze osiguranja i mnoge seljake, čiji je najamni rad slučajan i nestalan. Tako su iz obaveze osiguranja isključeni svi rabadžiie, koji sa vlastitim konjima i kolima ne rade u mjesecu na račun drugih lica ni pet dana itd. Ovo je najslabija strana sovjetskog osiguranja, koja dokazuje, da je u Sovjetskoj republici i socijalno osiguranje instrumenat diktature i da sovjetski režim ni iza 16 godina svoga trajanja nije bio kadar, da likvidira klasne suprotnosti i da zaboravi stara neprijateljstva. Ovakvo stanje inaugurirao je u sistemu sovjetskog osiguranja kodeks rada još 1922 godine, a najnoviji dekreti i naredbe još su uvećali krug lica,

Digitized by Google

koji je sasvim isključen iz blagodati socijalnog osiguranja.

Najnovije reforme u sovjetskom socijalnom osiguranju još su više odalečile sistem sovietskog socijalnog osigurania od sistema svilu ostalih osiguranja. Staljinovo geslo »licom k proizvodstvu« — karakteriše u cielosti i sadašnje sovjetsko socijalno osiguranie. Znanstvena revija narodnog komesarijata rada »Voprosy Truda (pitanja rada)« prikazuje sadašniu funkciiu sovjetskog socijalnog osiguranja i njene glavne tendencije sa ovim riječima:

»Pred socijalnim osiguraniem leži najdublia brazda fronta socijalističke ofanzive, i ta brazda treba da ie duboko zaorana da bi se prešlo k dalinioi etani izgradnje Sovieta (Leniin). Cili ie socijalnog osiguranja svestrana, svakodnevna i neumorna borba za uvećanie radne sposobnosti, za ispunienie zadaća privrednog plana, koji ove godine zamišlja, da uveća radnu sposobnost u Sovietskoi Rusiji ništa manje nego za 22%. Ovu zadaću socijalno osiguranje dosada niie ispunjavalo. Pređašnje oportunističko vodstvo narodnog komesarijata rada i središnjice sindikalnih saveza, vidilo je u socijalnom osiguranju uglavnom njegove zaštitne funkcije. Razmah boljševičkih pjatiljetka traži, da se i socijalno osiguranie energični postavi »licom k proizvodstvu« i da se nađu nove forme i metode socijalno osiguravajućeg rada, kao jednog od najvažnijih faktora u izgradnji sovjetske države. Obrat u tom pravcu ukazuje se tek od 1931 godine. Budžet socijalnog osiguranja u 1931 godini nosi već na sebi pečat tih novih zadataka i pokazuie tendenciju nove, aktivnije forme obezbieđenja radnog naroda. Još karakterišnije pokazana je nova orijentacija sovjetskog socijalnog osiguranja u budžetu za 1932 godinu.«

Dakle u sovjetskom socijalnom osiguranju postavljen je princip, da ono u prvom redu služi ciljevima industrijalizacije zemlje, a u drugom redu, da vrši svoju humanu zadaću. U sovjetskom socijalnom osiguranju na svim sovjetskim preduzećima i imanjima namiču se sretstva za socijalno osiguranje iz državnih budžeta. Radnici tamo ništa ne pridonose za svoje socijalno osiguranje. A ukoliko u Sovjetskoj Rusiji ima još privatnih preduzeća i imanja, tu privatnici snose sve troškove za socijalno osiguranje. I tu se sovjetsko osiguranje pokazuie kao jedan od instrumenata za prelaz ka kolektivnom gospodarstvu, jer se prinosi za privatne poslodavce odmjeruju u neizmjerno velikim iznosima i na takav se način u proizvodnii sa ogromnim režijskim troškovima koči privatna inicijativa. Na državnim preduzećima i imanjima uglavnom svu administraciju u sovietskom socijalnom osiguraniu vrše radnici sami i zato ie iznos sovjetskih upravnih troškova na socijalno osiguranie, ukoliko možemo pokloniti vjere sov. statistikama, neznatan. I kontrolu nad bolesnim radnicima, koji primaju potpore, vrše naročito probrani sovietski radnici t. zv. udarnici uzornih radnih brigada. Ti udarnici predniače u radu i bdiju nad drugima da rade. Možemo reći, da se danas u Sovjetskoj Rusiii silno štedi na izdacima socijalnog osiguranja, a sve to u cilju, da bi se što više državnih sretstava moglo upotrebiti za izgradnju industrije u zemlji. Evo zapravo ovako izgleda u praksi Staljinovo geslo »licom k proizvodstvu.«

Razumiie se, da su u Sovietskoi Rusiji radnici, koii su članovi t. zv. udarnih radničkih brigada, zatim svi radnici koji su zaposleni u važnijim privrednim granama, bolje osigurani za slučaj bolesti, nesreće, iznemoglosti i starosti. U tom cilju kod reforme socijalnog osiguranja čitav niz radnika izuzet je iz općeg osiguranja i obrazovane su za njih specijalne blagajne. Specijalne blagajne ustanovljene su u ovim granama industrije:

1. u metalskoj industriji;
2. u rudarstvu;
3. u kemijskoj industriji;
4. u industriji proizvodnje mašina;
5. u transportu kopnom, i
6. u transportu vodom.

Izuzimanje ovih radnika iz općeg osiguranja i stvaranje za njih specijalnih blagajna obrazloženo ie u dekretu narodnih komesara sa ovim riječima: »Zbog boljeg prosperiteta teške industrije i transporta, treba organizovati posebne blagajne u gore pomenutim industrijskim granama.«

Pored ovoga i kod odmjerivanja potpora i renta po novim dekretima dijeli se radništvo u više skupina.

U sovjetskom osiguranju u načelu priznata je hranarina u slučaju bolesti sa 100% zarade, računajući od prvog dana oboljenja. Za radnike i namještenike indu-

Digitized by Google

strijske i za radnike inžinjersko-tehničke, ili za radnike specijaliste, gornja granica hranarine nije ničim ograničena. Za sve pak ostale radnike — uključivši ovamo i namještenike — hranarina ne može iznositi mjesečno više od 300 rubalja. Zbog ovog ograničenja dionik je 100%-tne hranarine samo mala grupa osiguranih radnika, a svi ostali radnici u slučaju bolesti jedva da primaju 50% zarade kao hranarinu.

Isto ograničenje postoji i u dugoročnim osiguranjima za slučaj nesreće i za slučaj iznemoglosti i starosti, t. j. i tu renta ne može da prekorači mjesečno 300 rubalja. Ograničenje renta ne odnosi se jedino na pomenute udarnike. Šta više udarnici dobivaju i specijalni dodatak na rente od 3% svake godine.

Inače u sistemu sovjetskog socijalnog osiguranja potpore u bolesti su ove:

1. hranarina za sve vrijeme privredne nesposobnosti;

2. hranarina za porodične članove, kad nema u porodici drugog koga, koji bi ih mogao prehranjivati. Ako je bolesno dijete do 2 godine majka dobiva za nj potpunu hranarinu;

3. potpora za slučaj premještanja bolesnog radnika na drugi posao;

4. potpora u slučaju karantene, kad oboljeli radnik zbog priljepljive bolesti treba da bude izoliran od svoje okoline, i

5. potpora u slučaju porođaja radniče.

U slučaju porođaja radničke žene, ona dobiva porodiljsku potporu, samo onda, ako se tko drugi za nju ne može da brine. Dakle, kako vidimo u sovjetskom bolesničkom osiguranju postoje znatne diferencije, kakvih ne nalazimo u sistemima osiguranja ostalih zemalja.

U dugoročnim osiguranjima daje Sovjetsko osiguranje ove rente:

1. invalidsku penziju kod stalne privredne nesposobnosti;

2. rentu za preostale članove porodice u slučaju smrti radnika dotle, dok ovi preostali porodični članovi ne mogu sami da privređuju, i

3. starosne penzije.

Pravo na bolesničku potporu principijelno stiče se sa stupanjem na posao. Jedino kod lica, koja su djelomično osigurana t. j. kod sezonskih radnika pravo na potporu stiče se onda, ako djelomično osigurano lice neprekidno radi tri mjeseca ili ako je radilo s prekidima u dvije godine bar 10 mjeseci.

U dugoročnom osiguranju vrijeme čekanja je dosta različno. Nema ograničenja za rente u slučaju nesreće na radu ili obrtne bolesti, zatim nema nikakvog ograničenja za sticanje renta mladeži ispod 20 godina.

Kod starijih radnika i radnica sticanje prava na invalidske rente ovisi o vremenu čekanja između 1 do 12 godina rada, pri čemu radnici zaposleni u važnijim granama proizvodnje i udarnici uzornih radnih brigada stiču pravo na rentu prije, a svi ostali radnici i namještenici kasnije. Za priznanje prava na starosnu rentu traži se 20—25 godina rada i navršena doba života u težim i važnijim granama proizvodnje 55 a u svim ostalim granama proizvodnje 60 godina. Starosna i invalidska renta sastoji se iz dva djela: iz osnovne kvote, koja je ovisna o vremenu čekanja, i od specijalnih dodataka, koji se daju za svaku godinu rada kod važnijih grupa počevši od 10 godine, a kod ostalih počevši od 18 godine rada. Osnovna kvota ustanovljena je različno prema kategoriji radnika i prema stepenu njihove radne nesposobnosti. Tako u slučaju invaliditeta dobivaju potpuno nesposobni i upućeni na pomoć drugih lica (I. kategorija invalida) ovu osnovnu kvotu:

U prvoj grupi radnika 69% zarade
U drugoj grupi radnika 68% zarade
U trećoj grupi radnika 67% zarade
U četvrtoj grupi radnika 67% zarade

Potpuno za privredu nesposobni, ali neupućeni na pomoć drugih lica (II. kategorija invalida) dobivaju ovu osnovnu kvotu:

U prvoj grupi radnika 49% zarade
U drugoj grupi radnika 48% zarade
U trećoj i četvrtoj grupi radnika 47% zarade.

Oni koji su nesposobni samo za rad u izvjesnom preduzeću (III. kat. invalida) dobivaju osnovnu kvotu:

U prvoj grupi radnika 35% zarade
U drugoj grupi radnika 34% zarade
U trećoj i četvrtoj grupi radnika 33% zarade.

Specijalni dodaci na rente iznose bez obzira na stepen invaliditeta:

1. U prvoj grupi (rudari) 2% za svaku godinu računajući od 10 godine do 18, a 3% od 18 do 23 godine rada.

2. Druga grupa radnika dobiva dodatak na rentu od 1% od 10 do 18 godine rada, a 2% od 18 do 25 godine rada.

Digitized by Google

3. Treća grupa radnika dobiva dodatak od 1%, a četvrta dodatak na rentu od ½% počevši od 18 do 34 godine rada.

Maksimalna renta u prvoj i drugoj grupi ne može da prekorači:

90% za prvu kategoriju invalida,
80% za drugu kategoriju invalida, i
56% za treću kategoriju invalida.

Maksimalna pak renta u trećoj grupi ne može da prekorači:

80% za prvu kategoriju invalida,
60% za drugu kategoriju invalida, i
45% za treću kategoriju invalida.

Renta maksimalna u četvrtoj grupi ne može da prekorači:

75% za prvu kategoriju invalida,
55% za drugu kategoriju invalida, i
41% za treću kategoriju invalida.

Na odmjerivanje starosne rente utiče također karakter rada, pri čemu osigurana lica dobivaju u svim grupama osnovnu kvotu i dodatke kao i u invalidskom osiguranju. Za starosno osiguranje dolaze u obzir samo prve tri grupe radnika, dok je 4 grupa radnika sasvim isključena iz starosnog osiguranja. Prosječna starosna renta iznosi u prve tri grupe:

U prvoj 60% od zarade,
U drugoj 55% od zarade,
U trećoj 50% od zarade.

Razumije se, da i za starosnu rentu, izuzevši rentu udarnika, važi maksimalna mjesečna granica od 300 rubalja. Rente za porodične članove odmjeruju se pod pretpostavkom kao da je umrli bio invalid druge kategorije, t. j. potpuno nesposoban za rad (dakle kreću se najmanje 49%, 48% i 47%; a najviše 80%, 70%, 60% i 55%). Iz tako ustanovljenog temelja daju se porodične rente:

50%, ako uživa rentu jedna osoba;
75%, ako uživaju rentu dvije osobe;
100% ako uživaju rentu tri osobe, i
125% ako rentu uživaju 4 ili više osoba.

Ovim smo ukratko dali pregled sovjetskog potpornog sistema i iz njega se jasno razabire nova tendencija u sovjetskom socijalnom osiguranju, da kod bolesničkih potpora kaošto i kod invalidskih i starosnih renta, kao i renta u slučaju nesreće, primaju više oni radnici, koji su zaposleni u važnijim granama proizvodnje, a mnogi radnici, da su iz nekojih potpora i renta isključeni čak i bez obzira na svoju klasnu pripadnost i bez obzira nato, što nisu lišeni sovjetskih građanskih prava. Važi ovo potonje za sezonske radnike, zatim za radnike koji su zaposleni u 4 grupi i riješeni sasvim starosnih renta. Sovjetsko socijalno osiguranje favorizuje svuda udarnike i radnike zaposlene u važnijim granama proizvodnje. Važnije se grane proizvodnje kod Sovjeta često mjenjaju, jer to ovisi o planu proizvodnje i o tom, koju granu proizvodnje Sovjeti momentano naročito favorizuju. Na ovaj način sovjetsko socijalno osiguranje nije ništa drugo nego instrumenat gospodarske politike.

Držimo da smo s ovim u krupnim crtama prikazali sadašnju funkciju sovjetskog socijalnog osiguranja i njegovu glavnu tendenciju, po kojoj ono služi isključivo realizaciji pljatiljetka mobilišući velike armije radnika u ciliu industrijalizacije zemlje. Prikazali smo podjedno i osnovne razlike između sovjetskog osiguranja i osiguranja u ostalim evropskim zemljama, a ta je osnovna razlika sva u tome, što Sovieti isključuju iz osiguranja znatan dio radništva. U tome čak niiedan fašistički režim nije ravan sovietskom režimu. I u sprovođeniu svoje profilaktične i sanitarne politike upravljaju se Sovieti prema Staljinovoj paroli »licom k proizvodstvu« t. j. u mjestima, koja su industrijski važnija, i koja se industrijski izgrađuju, koncentriraju veći broj liječnika i izgrađuju veći broj sanitarnih ustanova.

Prema podacima, koje su publicirali Sovieti, od cjelokupnih prihoda sovjetskog socijalnog osiguranja bilo je izdano na liječničku pomoć i na izgradnju sanitarnih ustanova u

1928/29 god. 255,6 milijuna rubalja t. j. 20.3% od cjelokupnih izdataka,
1929/30 god. 336,2 milijuna rubalja t. j. 19.6% od cjelokupnih izdataka,
1931/32 god. 479,2 milijuna rubalja t. j. 18.5% od cjelokupnih izdataka,
1932 god. 701,5 milijuna rubalja t. j. 20% od cjelokupnih izdataka.

Liječnička pomoć daje se besplatno osiguranim članovima i članovima njihovih porodica. Zdravstvena akcija sprovodi se odjeljeno od komesarijata rada t. j. sprovodi je komesarijat zdravlja. Moramo napomenuti, da je sanitarna akcija skoncentrisana u rukama komesarijata zdravlja ne samo kao akcija pomoći osiguranim članovima već kao akcija pomoći cjelokupnom žiteljstvu. Jedino što osigurani članovi —

Digitized by Google

kao pripadnici radničke klase — imaju prvenstvo pred svakim obzirom na liječničku pomoć. Prema tome gore navedeni iznosi utrošeni na liječničku pomoć i izgradnju sanitarnih ustanova imaju se posmatrati ne kao izdaci u sovjetskom socijalnom osiguranju već kao izdaci na cjelokupnu sovjetsku sanitarnu politiku.

Ostaje nam još da nešto rečemo o organizaciji sovjetskog socijalnog osiguranja. Opće socijalno osiguranje skoncentrirano je u »Cusstrach« t. j. u Centralnoj direkciji socijalnog osiguranja. Na čelu ove socijalne direkcije stoji načelnik, kojega imenuje komesarijat rada u sporazumu sa izvršnim odborom sindikalnog saveza. Ovaj načelnik centralne direkcije sovjetskog socijalnog osiguranja podređen je komesarijatu rada, a njemu su podređeni svi funkcionari zaposleni u »Cusstrachu«. Na terenu sprovode sovjetsko socijalno osiguranje:

1. isplatni punktovi blagajna socijalnog osiguranja,

2. teritorijalne (rajonske, mjesne, oblasne) i republikanske blagajne, t. j. blagajne pojedinih republika, koje su udružene u sovjetskim republikama, i

3. posebne blagajne, u kojima je osigurano radništvo više privilegovano i izuzeto iz općeg sovjetskog osiguranja.

Ove posebne blagajne prostiru se na teritoriju čitavoga Sovjetskog saveza i nezavisne su od budžeta pojedinih sovjetskih republika. Inače opće sovjetsko osiguranje skoncentrisano je još i u sedam saveznih republikanskih blagajna kaošto u Savezu blagajna republike Ruske, Ukrajinske, Bjeloruske, Usbeskijske itd.

U kompetenciju republikanskih blagajna spada nadzor nad djelovanjem teritorijalnih blagajna nižega reda na području čitave republike, donošenje budžeta za socijalno osiguranje i nadziranje nad izvršivanjem toga budžeta kao i neposredna kontrola blagajna. Republikanske blagajne su samoupravne institucije, koje podležu nadzoru komesarijata rada i nadzoru centralne direkcije socijalnog osiguranja. Ima u Sovjetskoj Rusiji još čitav niz raznih drugih blagajna, ali smatramo da nadilazi okvir ovog članka, da pobliže govorimo o svim tim blagajnama. U glavnom možemo reći, da se u Sovjetskoj Rusiji sprovodi opće osiguranje, pod direktivom komesarijata rada i nadzorom »Cusstracha«, u republikanskim savezima blagajna i teritorijalnim blagajnama. Važnije pak grane proizvodnje imaju zasebne blagajne kojima dirigira komesar rada i koje nadzire neposredno »Cusstrach«. Iz općeg sovjetskog socijalnog osiguranja izuzeto je zasada i osigurano u posebnim blagajnama oko 29% članstva. S obzirom na primanje potpora tih 29% osiguranika prima skoro polovicu svih potpora sovjetskog socijalnog osiguranja.

Završujemo naš prikaz s napomenom, da je za sovjetsko socijalno osiguranje nada sve karakteristična okolnost, da su izdaci u sovjetskom socijalnom osiguranju na pojedine privredne grane prilagođeni ciljevima sovjetske gospodarske politike, bez obzira na stanovište zdravstvene politike. Sovjetsko socijalno osiguranje i nakon 16 godina trajanja sovjetskog režima nije još uspjelo, da rasprostrani obavezu osiguranja na sve najamne radnike. Sovjetsko socijalno osiguranje nema nikakovih pričuva, jer ono se financira pretežno iz državnog budžeta i prema tome državne budžetske mogućnosti dirigiraju sa ovim osiguranjem i određuju mu granice: koga ono smije da podupire, dokle i u kojem iznosu. Prema tomu sovjetsko osiguranje kao društvena uredba nosi na sebi pečat privremenosti i služi danas kaošto i sve druge sovjetske uredbe ciljevima industrijalizacije zemlje. Etički momenti potiskuju se sve više u sovjetskom socijalnom osiguranju i zbog toga se ono sve više i više udaljuje od osiguranja ostalih evropskih zemalja. Ima ono svojih osebina, gdje pruža više nego druga osiguranja, na pr. hranarine majkama, kad su im bolesna djeca ispod 2 godine, zatim u tom što ne traži nikakvo vrijeme čekanja za sticanje invalidskih penzija mladih radnika ispod 20 godina, ali uzevši u cjelini sovjetsko socijalno osiguranje zaostaje za evropskim osiguranjima po tom, što znatan broj lica isključuje iz obaveze osiguranja, što radništvo dijeli u grupe i što za najveći broj radnika postavlja maksimalne iznose, preko kojih njihove potpore i rente ne mogu da idu.

Literatura:

R. Szymanko: Ubezpieczenia Spoleczne W Sowietach (»Przegled Ubezpieczen Spolecznych« iz 1933 god. br. 5, 6 i 7). Dr. H. Nagler: Die Finanzen und die Währung der Sowjetunion, Berlin. Přestavba sociálniho pojišteni u SSSR. (Svépomoc iz 1933 god. br. 15).

Digitized by Google

BOHINJEC Dr. JOŽA:

„MOJIM KRITIČARIMA"

(Še nekaj pripomb h knjigi: Dr. Oton Müller: O socialnem osiguranju radnika.)

V št. 5. »Radničke zaštite« je bil objavljen moj članek: Nov napad na delavsko zavarovanje. Članek vsebuje kritične pripombe h knjigi dr. Oton Müllerja: O socialnom osiguranju radnika. Na ta moj članek je v št. 147. lista »Lekar« odgovoril g. dr. Oton Müller s člankom pod naslovom »Mojim kritičarima«.

Ko sem pisal svoj članek, sem se zavedal, da bo on vzbudil pri autorju knjige »O socialnom osiguranju radnika« neko nejevoljo in da ne bo sprejet simpatično. To zavest sem moral imeti, ker sem vedel s kako borbenostjo in s kako ostrostjo izrazov in s kakim podčrtavanjem svojih trditev je autor napisal svojo knjigo. Toda, da bo g. dr. Müller na stvarno in resno kritiko odgovoril z ponovnimi izpadi in skoroda z izpadi, kateri imajo že osebno ost, nisem pričakoval. V resni stvari je treba znati obvladati tudi živčevje!

Ako danes na članek g. dr. Müller-ja sploh odgovarjam, ne storim tega v svojo osebno obrambo in da bi ovrgel razna res predrzna podtikanja; kajti oni, kateri moje delo in moje nazore poznajo, sklepajo roke v začudenju nad besedami g. autorja članka, ostali pa imajo gotovo tudi toliko lastne kritične razsodnosti, da v mojem članku niso mogli čitati ali slutiti tega, kar mi sedaj podtika g. autor. Če na članek sploh odgovarjam — zadnjikrat seveda —, storim to radi važnosti predmeta samega in ker v interesu stvari same ne smemo dopustiti, da bi interesenti živeli pod napačnimi impresijami.

Svoj članek sem v »Radničko zaštito« napisal v prvi vrsti v obrambo interesov zdravnikov samih, ker sem za svojo osebo globoko uverjen, da nemški sistem za naše prilike ni primeren in da tudi za zdravnike same ni koristen, ker tudi v Nemčiji zdravniki s sistemom niso soglasno zadovoljni in se bodo proti njemu pričeli takoj boriti, kakor hitro se kriza v zdravništvu nekoliko oblaži. Saj dr. Reichert, II. podpredsednik Hartmannbunda sam pravi v svojem članku: Das neue deutsche Kassenarztrecht (Inter. Zeitschrift für Sozialversicherung str. 7. iz I. 1932) dobesedno: »mi ne verujemo, da smo s to »reformo« dobili kamen modrosti, zato se vzdržimo tudi vsake sodbe, če bo zdravništvo prevzete obveznosti moglo prenesti!! (Podčrtal jaz!) Na isti strani v istem članku pravi isti autor: »obe novosti (tj. otežkočenja pri sprejetju v seznam blag. zdravnikov) — katere sedanji dijaki medicine že burno obsojajo — ne moremo smatrati kot vzorni za rešitev vprašanja zdravniškega naraščaja ali vzorni za svobodni poklic«. Dr. Erich Levy v svojem popisu občnega zbora Hartmannbunda v Hannovru 1. 1932. pravi: »treba je vzeti slovo od dobrih starih časov legendarnih hišnih zdravnikov, od njegove absolutne svobode in materijalnega blagostanja« (Deutsche mediz. Wochenschrift 1932., str. 1650). V tem članku priznava tudi dr. Levy, da je že načrt novega zdravniškega prava, kateri je bil sedaj z novim sistemom zdravniške službe uveljavljen, zadeval na znatno opozicijo. Dr. Reichert v cit. članku pravi: »sedaj velja, da prinesemo dokaze, da je svobodna organizacija zdravnikov sposobna, da izpolni naloge, katere je hotela imeti prenešene na sebe.« Toraj samega podpredsednika skrbi, kako bo organizacija zdravnikov kos novim zelo težkim nalogam in dolžnostim! To skrb ima celo podpredsednik nemške organizacije zdravnikov!

V drugi vrsti sem svoj članek napisal zato, ker je članek zahtevala čast in ponos uradništva, katero je dr. Müller v svoji knjigi neutemeljeno in krivično napadel — in izpadel celo tudi proti mizernim prejemkom uradništva, ko istočasno vihti pero za zboljšanje materijelnega položaja zdravnikov. V raznih izvajanjih v knjigi kaže autor, da je napram uradništvu del. zavarovanja zelo neugodno razpoložen. Mi smo v interesu dobre stvari dolžni, da z vsemi sredstvi preprečujemo, da bi se to nerazpoloženje napram uradništvu zavarovanja preneslo tudi v duše in srca zdravnikov, ker bi to porušilo prepotrebno mirno sožitje in sodelovanje zdravnikov in uradnikov na polju velikega socialnega uveljavljanja med narodom. Delavsko zavarovanje je po svoji funkciji eminentno socialno uveljav-

Digitized by Google

ljanje in tu se morajo vsi činitelji zavarovanja tesno sklenjeni in v bratskem prijateljstvu stalno in neprestano sporazumevati, da s harmoničnim uveljavljanjem dosezajo za zavarovano članstvo kar največje socialne koristi. Kdor to harmonijo ruši ali samo poskuša rušiti, je sovražnik zavarovanja in so mu socialno-političke naloge in dolžnosti zavarovanja tuje in nepoznane. G. dr. Müller se je tudi v svojem odgovoru zelo potrudil, da v to harmonijo vrže strup razkrajanja, ker pač pogrešno misli, da s takim zastrupljevanjem studencev koristi zdravniškemu staležu. Zelo se moti! Ne vem, kje g. dr.Müller dobil povod in oporo za trditev, da »gosp. ravnatelj dr. Bohinjec nije samo neprijatelj liječništva uopće, nego je u svom članku pokazao duboki animozitet i prema uredskom liječništvu«. Če je tako, potem na tako odgovorno in težko mesto ne spadam! Mislim pa, da je gosp. dr. Müller te besede težke obsode napisal kar tja v en dan, takole iz borbenega razpoloženja! Mislim, da ga morejo zdravniki sami vsak čas prepričati ravno o nasprotnem! Tudi moj članek je zelo daleč od animozitete napram zdravnikom. Toda priznati pa moram eno: poklic zdravnika je izrazito socialni poklic. To velja zlasti za zdravnika, kateri je v službi delavskega zavarovanja. Tu zdravnik nima samo čisto medicinskih funkcij, ampak mora biti pravi in najizrazitejši zagovornik bednih in trpečih. Zdravnik se mora vedno zavedati socialno-gospodarskih učinkov svojih ukrepov, dejanj in nehanj. »Diagnoza, prognoza in therapija socialnega položaja pacijenta je ena najvažnejših socialnih nalog modernega zdravnika«. (Dr. K. Coerper, Deutsche medizin. Wochenschrift str. 1215 l. 1932.). Samo tam, kjer se zdravnik ne zaveda teh svojih socialnih nalog, pričenja moja animoziteta — in mislim, da s polno pravico in tudi s polno dolžnostjo mojega poklica — in to v zaščito moralne autoritete zdravniškega stanu, v interesu ugleda naše kulture in v interesu zavarovanega članstva. Druge animozitete napram zdravništvu ne poznam in je tako podtikanje samo dokaz, da se g. autor zateka k potvarjanju dejstev in da pričenja govoriti tudi že skozi okno.

Mislim, da v delavskem zavarovanju ni niti uradnika, niti zdravnika in niti člana samouprave, kateri bi si domišljal, da je poslovanje nosilca zavarovanja in njegovih krajevnih organov idealno; tudi nihče ne prepeva himen »ad maiorem SUZORi gloriam«, ker to ni niti potrebno, niti bi to bilo okusno. SUZOR in delavsko zavarovanje se samo brani proti najrazličnejšim napadom. SUZOR sega po samoobrambi, kar je njegova pravica in dolžnost. Zavarovanje pa je obrambe potrebno in kulturni ljudje mu jo po celem svetu tudi nudijo. Brez obrambe bi plačilna morala zdrknila še nižje, poslabšala bi se tudi morala članstva. Niti nočem, da bi bilo naše delo idealno; vemo pa, da je naše delo sveto, ker je posvečeno socialnim potrebam najpotrebnejših slojev naroda. Mi se vsake kritike veselimo: zavračamo in zaničujemo pa sovražne napade, kateri niso kritika. Želimo in prosimo, da zlasti zdravniki kritično zasledujejo razvoj in delo našega zavarovanja in da vsestransko sodelujejo pri izpopolnjevanju in izboljševanju zgradbe našega zavarovanja. Če g. dr. Müller zafrkljivo pravi, da mene ne bo prosil za dozvolo, kadar bo hotel voditi račune o del. zavarovanju, moram pač v istem tonu izjaviti, da tudi mi nikogar ne bomo prosili za dozvolo, kadar se nam je treba braniti, zlasti, kadar moramo braniti svoje uradniške pravne in materijelne interese, katere že vsakdo misli, da jih sme ogrožati. Tudi znak »socialne« miselnosti današnjih dni! Prav vsak, kateri mimo gre, res nima pravice, da se obregne ob uradništvo in ob delo socialnega zavarovanja. Krivo misli, kdor domneva, da si hoče uradništvo monopolizirati upliv in besedo v delavskem zavarovanju. Nasprotno: mi hočemo, da imajo vsi sloji in stanovi soodgovornost na usodi delavskega zavarovanja. Vsa javnost mora biti moralno soodgovorna na prizadevanjih, da je del. zavarovanje sposobno, da tudi v najtežih prilikah more izpolnjevati svoje socialne funkcije. Odločno odklanjamo, da bi bil SUZOR ali njegovi krajevni organi edini odgovorni faktor za uspehe ali neuspehe zavarovanja. Zelo bi želeli, ako se kaj kmalu

Digitized by Google

uresniči težnja, da »gospoda oko SUZORA« ne ostane edini strokovnjak na polju delavskega zavarovanja! Kajti čim več bo v naši javnosti pravih in resnih strokovnjakov na polju delavskega zavarovanja, tem redkejši bodo postajali izpadi na zavarovanje in doživeli bomo srečo, da se bo tudi o delavskem zavarovanju govorilo in pisalo stvarno in brez demagogije.

V odgovoru se gosp. autor ni potrudil, da bi ovrgel moje ugotovitve. Priznati mora, da se je v številkah zmotil. To priznanje je pa istočasno priznanje zato, da so moji računi pravilni in s tem pravilni tudi zaključki, kateri slede iz teh računov. Pravilni računi pravijo, da so honorarji za zdravnike pri nas znašali sorazmerno več, kako bodo znašali v Nemčiji ali kolikor naj bi znašali pri nas po sistemu, katerega želi uvesti autor. Autor tudi v svojem odgovoru dvomi o pravilnosti številke, katera pokazuje zdravniške prejemke. Trdim, da so številke, katere se tičejo ljubljanskega urada pravilne in točne. Pokazal sem v članku, da je bilo v ljubljanskem uradu v l. 1931. zdravnikom na honorarjih izplačano samo D 1.7 miljona manj, kakor po nemški formuli. Povedal sem razloge, kateri to diferenco upravičujejo. So slučaji, da so zdravniki slabo plačani, toda tako slabo zopet ne, da bi mogli govoriti o mizernih plačah ali, da bi nas to dejstvo upravičevalo za take izpade proti zavarovanju in njegovemu uradništvu, kakršne si je dovodil g. autor cit. knjižice. Če vemo, da je pri nas prosečna nadnica zopet padla, dočim so temelji za določanje zdravn. honorarjev ostali nespremenjeni, potem znamo, da se honorarji niso znižali, dočim bi se po sistemu, katerega zagovarja g. autor isti morali znatno znižati. Taka je resnica.

Nemško soc. politično zakonodajo prilično dobro poznam, prav tako tudi razvoj in stanje vprašanja ureditve zdravn. službe v nemškem delavskem zavarovanju. Nad mojim »neznanjem« g. autorju ni bilo treba »da i on zaplače«. Ni dvoma, da so nemški zdravniki dosegli veliko; dosegli so enoten uzakonjen sistem, kateri velja enako za vse nosilce zavarovanja. V svojem članku sem pa povedal — in to ne dokazuje nepoznanja stvari —, da tudi v Nemčiji navdušenje za novi sistem ni vsesplošno. Tega nihče ne zanika, namreč v Nemčiji. Splošno je znano, da zlasti mlajši zdravniki in dijaki napadajo in kritizirajo karteliranje zdravnikov v del. zavarovanju, ker je dostop do službe v del. zavarovanju zelo, prav zelo otežkočen. — Znano je, da v Nemčiji ni absolutne proste izbere zdravnikov, velja le omejena prosta izbera, omejena na zdravnike iz registra zdravn. sreza. Relativno je v Nemčiji manj zdravnikov pripuščenih v službo v delavskem zavarovanju. Povprečje na enega zdravnika znaša v Nemčiji 600, pri nas pod 500. V veljavi je ostal paušal poglavi; ta sistem je i za zdravnika in za člana najslabši. V veljavi je tudi pri nas, vendar pa je pri nas mogoč tudi drugi sistem določitve honorarja. V Nemčiji je paušal po glavi splošno obvezen. V paušalu po glavi so obseženi tudi že honorarji za stvarne storitve in za potovanja (obiski na domu). Osnovni pavšal se določi na podlagi povprečnega števila članstva in pa po zavarovani mezdi. Ta osnovni pavšal pa se mora pri posameznih blagajnah z ozirom na njene posebne gospodarske prilike do 10% znižati. Taka določba bi za naše razmere morala imeti absolutno za posledico, da bi bil osnovni paušal za zdravniške honorarje znatno nižji (vsaj na območju nekaterih uradov), kakor pa je znašala dejansko izplačana svota. Prejemki uradništva so bili radi neugodnih finančnih prilik v del. zavarovanju znižani za 10%, honorarji zdravnikov so ostali nedotaknjeni! Iz stališča interesov financ zavarovanja moramo naravnost hrepeneti za tem, da se tudi pri nas uvede »idealni« nemški sistem določanja višine zdravn. honorarja. Če pa trdimo, da smo proti uvedbi nemškega sistema, trdimo to zato, ker vemo, da je ta sistem za naše prilike naravnost nemogoč in da bi bil za zdravnike same naravnost katastrofalen. K tej ugotovitvi nas sili poštenost in skrb, s katero gledamo na stvar!

V Nemčiji je z novim »idealnim« sistemom kontrola nad delom zdravnikov poostrena. (Prüfungsausschuss), materijelna odgovornost zdravnikov za ekonomično ordiniranje zdravil je znatno pojačana. Zdravnikom, kateri so bili že do 1. I. 1932. v službi delavskega zavarovanja je zajamčen sledeči minimum dohodkov: v l. 1932. je zajamčeno 90%, v l. 1933. 80%, v l. 1934. 75%, v l. 1935. 70%, v l. 1936. 65%. Delež, ka-

Digitized by Google

teri odpade na novo pripuščene zdravnike je za enkrat prav neznaten. Specialisti smejo biti le izjemoma pripuščeni v službo del. zavarovanja, zdravniki s stalnimi dohodki ne smejo biti pripuščeni; zahteva se triletna praksa, prednost imajo udeleženci vojne (tj. starejši zdravniki na škodo mlajših) in invalidi brez ozira na njih materijelni položaj. Reševanje sporov je urejeno s paritetnimi organi, toraj vpliv blagajen ni izločen. Tudi predsedniška mesta zavzemajo izmenoma zastopniki blagajen. Toraj »tutorstvo« ni odstranjeno. Vse te stvari postoje, in ako sem na nje pokazal, ni to znak mojega nepoznanja stvari.

Autor mi predbaciva, da sem potvarjal citate, da sem izjave in trditve odličnih predstavnikov zdravnikov v Nemčiji citiral brez organske zveze in pravi, da sem imel »peh«, ker mi je bila (po autorju) metoda razkrinkana. Navedel sem točno vire, iz katerih sem citate posnel. To sem storil za to, da se vsakdo sam more prepričati, kako nemški autorji iz vrst zdravnikov pišejo o novem sistemu zdravniške službe. Potrebno bo, da v Radniški Zaščiti prinesemo podrobno vsebino novega nemškega sistema zdravniške službe, da si bo vsakdo sam mogel ustvariti svojo sodbo. Prepričan sem, da mora večina zdravnikov nemški sistem odkloniti. Isti bo tudi v Nemčiji imel neko praktično vrednost samo v večjih mestih z gosto naseljenim članstvom in z večjim številom zdravnikov, dočim za podeželja ne bo imel praktičnega pomena.

Zanimimo je, zakaj se autor ne dotakne mojih ugotovitev glede višine upravnih stroškov, glede višine zaostanka na neplačanih prispevkih, glede povprečne zavarovane mezde, glede investicijske politike SUZOR-a. Autor molči o vsem, kar se tiče njegovih prejšnjih izpadov proti uradništvu in mojih pripomb samoobrambe. Ali pri vseh svojih besedah in trditvah vztraja?

Ne bojim se ponoviti, da zdravniki sami nosijo znaten del odgovornosti na moralni pokvarjenosti dela zavarovanega članstva. Ne moti me, ako g. autor kliče nad mene radi teh besed maščevanje zavarovancev. Vem samo to, da se solidni zavarovanci z mojimi trditvami strinjajo in so mi hvaležni za vsa prizadevanja, da se dvigne morala zavarovancev. Zato je hinavsko, kdor pred resnico zapira oči! Saj nismo šalobarde! Zato puščam ob strani ta le stavek v autorjevem odgovoru: »Štaviše, njegove su izjave o moralnim kvalitetima osiguranika ostavile vrlo mučan dojam«. V to jaz ne verujem, tudi zavarovanci ne!

G. autor najbrže ne razume slovenščine. Ne morem si drugače razlagati raznih njegovih trditev v odgovoru. Posebno me zanima, od kod črpa autor trditev, da jaz dvomim v moralno kvaliteto zdravnikov. Sem daleč od tega! Dvomim pa v sposobnost zdravniških organizacij, da bi prinaših razmerah mogle na se prevzeti ono odgovornost, katero je v Nemčiji prevzel na se Hartmannbund! Le ne gg. zdravnikom ponujati biča v roke! Želel bi, ako uredništvo Radničke zaštite moj članek priobči tudi v srbohrvaščini, da si vsakdo sam ustvari sodbo, v kolikor morda posamezni slovenski izrazi enemu ali drugemu niso zadosti jasni.

Dixi et salvavi animam meam! S tem je polemika za me zaključena.

ПЕРИЋ П. И.:

НАДЗОР НАД НОВЧАНИМ ПОСЛОВАЊЕМ ЈАВНЕ СЛУЖБЕ ПОСРЕДОВАЊА РАДА

НАДЛЕЖНОСТ ГЛАВНЕ КОНТРОЛЕ И ЦЕНТРАЛНОГ ОДБОРА ЗА ПОСРЕДОВАЊЕ РАДА

Према организационим прописима јавне службе посредовања рада (Уредби о организацији посредовања рада од 26. XI. 1927. год. и њеној спроведбеној Наредби од 20. VIII. 1928. год.) постоје две врсте наредбодаваца, и то: а) Централни одбор за посредовање рада, као генерални наредбодавац, за сретства из »Фонда за посредовање рада и непосредно помагање незапослених радника«, и б) Министар социјалне политике и народног здравља за сретства из »Фонда за давање јевтиних зајмова за подизање радничких ста-

Digitized by Google

нова«. Поставља се питање, ко је властан вршити надзор и како над одлукама новчане природе напред поменутих органа?

Да би постављено питање било изведено на чистину, потребно је указати на то, да се под појмом »новчано пословање« мисли искључиво на диспозицију са сретствима из горепоменутих двају централних »Фондова«, који се налазе код Државне хипотекарне банке. Такође ради јасноће, излагање ће се кретати прво у вези са прописима до новеле Уредбе, према §-у 51. тач. 1. Финансијског закона за 1932./33. год., и после ње.

1. У погледу надзора над новчаним пословањем јавне службе посредовања рада, Уредба из 1927. године садржавала је (у §-у 41.) једино налог за Министра социјалне политике, да изда »ближе одредбе о управљању са новчаним сретствима«. Дакле, Уредба није имала никакву одредбу којом би било утврђено надзорство над руковањем са централним »Фондовима«.

Истина, у §-у 69. Спроведбене наредбе из 1928. године било је прописано да »целокупно новчано пословање Централног одбора за посредовање рада подлежи надзору Главне контроле. У том циљу улази у састав Централног одбора за посредовање рада претставник Главне контроле, одређен за вођење надзора над и м о в и н о м Берзе рада.« Према томе, пошто »имовину Берзе рада« сачињавају сретства оба »Фонда«, значи, да су под надзор претставника Главне контроле потпадале и све одлуке Министра социјалне политике и народног здравља у погледу диспозоција са сретствима »Фонда за давање јевтиних зајмова за подизање радничких станова«. Међутим, иако стоји тај факат, не може се претпоставити, да је постојала надлежност Главне контроле у смислу Закона о Главној контроли, да расправља и случајеве, када би њен претставник у Централном одбору за посредовање рада ускратио визу. Ово изводимо на основу чл. 26. тач. 12. Закона о Главној контроли, где се каже, да Главна контрола »решава и сва она питања, за која би, по овом (сцил. Зак. о Гл. контроли) или другом ком с п е ц и ј а л н о м закону, била надлежна...«. Па, пошто у Уредби из 1927. г. са законском снагом, дакле у »специјалном закону«, није ништа одређено речено о надлежности Главне контроле, не може се ићи толико далеко и узети за сурогат Уредби-закону одредбу из §-а 69. Спроведбене наредбе. Стога је постојала врло велика празнина, услед које се могло раније доћи у безизлазну ситуацију: јер нико није био правно надлежан да расправља сукоб, који би настао између наредбодавца у јавној служби посредовања рада и претставника Главне контроле у случају недавања визе.

У погледу наредбодаваца по буџету јавне службе посредовања рада, ситуација је била повољна, пошто је сукобе између претставника Главне контроле и наредбодаваца решавао Централни одбор за посредовање рада (§ 10. тач. 2. Уредбе). Али тим питањем се овде нећемо бавити.

2. Новелом од 19. априла 1932. године, којом је измењена и допуњена Уредба из 1927. године, питање надзорства над новчаним пословањем јавне службе посредовања рада, а нарочито над пословањем у вези са централним »Фондовима«, знатно је пречишћено и постављено на једну могућу основицу. Тако се у ставу VI. §-а 11. Уредбе прописује: »Седницама Централног одбора за посредовање рада и његовог Претседништва присуствују, по правилу, претставници Главне контроле и Министра финанција (овај још није одређен) при Средишњој управи за посредовање рада.« А § 41. ст. II. одређује: »Надзор над новчаним пословањем јавне службе посредовања рада поверен је претставнику Главне контроле. Он се стара да се новчано пословање води у сагласности са прописима службе посредовања рада, прегледава рачуне Средишње управе за посредовање рада и најмање једанпут годишње рачуне јавних берзи рада и њихових установа, премапотписује буџете и завршне рачуне и налоге за исплату буџетских дотација. Он може да задржи од извршења новчана решења до коначне одлуке Главне контроле. За контролу употребе дотација из државног буџета може Министар финансија у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља да одреди свога претставника у Средишњу управу за посредовање рада.«

Као што се види из наведеног новелизираног текста Уредбе, сада је предвиђена двострука контрола, и то: Главне контроле и Министра финансија. Надзор Главне контроле је општи, док је надзор Министра финансија сведен искључиво на правилност утрошка евентуалних дотација из државног буџета намењених појачању сретстава за збрињавање незапосленог радништва. Штавише, изгледа да је »контрола« претставника Министра финансија чисто формалистичка; ово стога, што ће се и евентуалне дотације из државног буџета имати употребити на збрињавање незапосленог радништва према важећим дотичним про-

писима јавне службе посредовања рада, за коју контролу је уопште надлежан претставник Главне контроле.

Пре него је донет напред наведени текст §-а 41. ст. II. Уредбе на упит Министра социјалне политике и народног здравља, Главна контрола је на основу одлуке своје о п ш т е с е д н и ц е од 27. маја 1932. год. под бр. 42149 известила, »да она нема шта да примети...« Дакле, значи не постоји сумња о томе, да је Главна контрола надлежна да у редовној седници расправља случајеве »задржања од извршења« новчаних решења, која доносе надлежни органи јавне службе посредовања рада. Сам »претставник Главне контроле« одговара некој врсти »месне контроле« при Средишњој управи за посредовање рада. При томе се намеће питање, какав ће се поступак имати развити у случају недавања визе?

Наиме, према §-у 41. ст. II. алинеа 3., претставник Главне контроле »може да задржи од извршења новчана решења до к о н а ч н е одлуке Главне контроле«. Како се то има тумачити? Да ли, наиме, претставник Главне контроле има дужност да н е п о с р е д н о и о д м а х чим ускрати визу шаље цео предмет Главној контроли, или се напред цитиране речи »до коначне одлуке...« имају тумачити тако, да је претставник Главне контроле дужан поступити, по аналогији, према одредбама члана 59. Закона о Главној контроли? Додуше, овај последњи део предњег питања може се односити једино на евентуалне издатке, који би имали пасти на терет »Фонда за посредовање рада и непосредно помагање незапослених радника«, где се Централни одбор за посредовање рада појављује као наредбодавац. Дакле, у случају ускраћивања визе у поменутом случају, претставник Главне контроле, поступајући по аналогији чл. 59. и то тач. 1. под б) Закона о Главној контроли, имао би одмах известити Министра социјалне политике и народног здравља као врховног надзорног органа. Међутим, изгледа, да би овај пут с обзиром на устројство и карактер јавне службе посредовања рада био неприличан и немогућ. Не треба заборавити да је јавна служба посредовања рада постављена на самоуправној бази и да је Централни одбор за посредовање рада врховни самоуправни орган, дакле највиши форум. Али, могле би доћи у обзир одлуке новчане природе, које доноси Претседништво централног одбора за посредовање рада, а које би имале теретити централни »Фонд за посредовање рада и непосредно помагање незапослених радника«. Отуда би било најлогичније, да евентуалне примедбе буду достављане Централном одбору за посредовање рада. Истина, ово би можда узроковало ванредан сазив тог органа, пошто се он иначе редовно састаје само двапут годишње: у мају и децембру. Међутим, иако би тиме биле проузроковане незгоде чисто техничке природе, такав начин би несумњиво више одговарао сачувању карактера самоуправе наше јавне службе посредовања рада. И тек онда, када ни Централни одбор не би усвојио примедбе, претставник Главне контроле имао би дати визу и о случају одмах известити Главну контролу, која ће оценити законитост издатка. А за случај оспоравања визе на издатке, који би имали уследити по непосредној одлуци Централног одбора за посредовање рада, претпостављамо да се претставник Главне контроле не треба обраћати Министру социјалне политике и народног здравља, већ непосредно Главној контроли. Овако сматрамо стога, што се право надзора Министра не може тумачити тако широко, а да се не окрњи и готово доведе у опасност п р а в о ф и н а н с и ј с к е а у т о н о м и ј е Централног одбора за посредовање рада, које му је право признато Уредбом.

Што се тиче налога за диспозицију са сретствима из »Фонда за давање јевтиних зајмова за подизање радничких станова«, видели смо, да генерални налог (у виду одобрења зајма) издаје Министар социјалне политике и народног здравља. Несумњиво је, да претставник Главне контроле има право и дужност ценити исправност и таквих налога. Не буде ли дао визу, он ће бити дужан одмах доставити случај Главној контроли на одлуку. Поводом једног решења Министра социјалне политике и народног здравља о одобрењу зајма у динара 2,440.000.— за изградњу једне јавне берзе рада и радничког склоништа из сретстава »Фонда за давање јевтиних зајмова«, на упит Министарства Главна контрола је, на основу закључка њене о п ш т е с е д н и ц е од 25. априла 1933. године, под бр. 40.292, известила да означено решење »н е п о д л е ж и оцени Главне контроле.« Овакав је закључак лишен законске подлоге, ако би се дало разумети, да Главна контрола стоји на таквом гледишту — генерализирано, — да њеној оцени не подлеже уопште решења Министрова у погледу диспозиције са сретствима »Фонда за давање јевтиних зајмова за подизање радничких станова«, па ни она, која би одбио да визира претставник Главне контроле. Ово изводимо из чињенице, што су оба »Фонда« несумњиво саставни делови новчаних сретста-

Digitized by Google

ва јавне службе посредовања рада, а надзор над новчаним пословањем те службе поверен је претставнику Главне контроле (§ 41. ст. II. Уредбе). Дакле, напред поменута одлука Главне контроле основана је утолико, уколико на Министрово решење није било никакве примедбе од стране претставника Главне контроле при Средишњој управи за посредовање рада.

Да напоменемо на крају и случајеве оспоравања издатака по буџету јавне службе посредовања рада (Средишње управе за посредовање рада и јавних берзи рада). Осим редовне контроле надлежних самоуправних органа, претставник Главне контроле врши контролу буџетских издатака четвороструко, и то двапут превентивно: премапотписивањем буџета и налога за исплату буџетских дотација, и двапут накнадно: прегледом »најмање једампут годишње рачуна јавних берзи рада и њихових установа« и прегледом завршних рачуна; такође прегледа и рачуне Средишње управе за посредовање рада. Дакле, код свих напред побројаних надзорних операција претставник Главне контроле може стављати своје примедбе. Пита се, ко ће по таквим примедбама бити надлежан да решава?

Први случај, тј. ако претставник Главне контроле одбије да премапотпише буџет, за чије је доношење надлежан централни одбор за посредовање рада, расправљен је у предњим излагањима, где смо рекли да се такви случајеви требају одмах достављати Главној контроли на оцену. Међутим, да ли се иста или слична процедура може усвојити и за остале случајеве оспоравања? Мислимо да не. Ево зашто: Према тексту из става II. §-а 41. Уредбе претставник Главне контроле »може да задржи од извршења новчана решења до коначне одлуке Главне контроле«, дакле само у оквиру превентивне контроле може довести до интервенције Главне контроле. Међутим, после одобреног буџета, претпостављамо да ни у случају ускраћивања потписа на налог за исплату буџетских дотација — што спада у надлежност Претседништва централног одбора за посредовање рада, — па ни у осталим случајевима оспоравања не постоји надлежност Главне контроле. Напротив, у тим случајевима, право оцене правилности издатих налога односно извршених исплата припада Централном одбору за посредовање рада, па чак и завршних рачуна. Наравно, уколико би завршни рачуни показивали прелаз из оквира постављеног буџетом, иако је то накнадна контрола већ реализованих издатака, претпостављамо дужност претставника Главне контроле, изводећи ју аналогно тачци 4. члана 42. Закона о Главној контроли, да евентуалну примедбу на завршни рачун достави заједно са својим редовним извештајем Главној контроли.

Коначно предња излагања можемо свести на следећи закључак:

а) Главна контрола је надлежна да цени све новчане одлуке, које доноси Министар социјалне политике и народног здравља на терет средстава »Фонда за давање јевтиних зајмова за подизање радничких станова«, дотично Централни одбор за посредовање рада на терет средстава »Фонда за посредовање рада и непосредно помагање незапослених радника«, са којима се не сложи претставник Главне контроле, као и завршне рачуне јавне службе посредовања рада, који би претстављали повреду буџета;

б) Све остале новчане одлуке могу се кретати искључиво у границама одобреног буџета, и њихову правилност коначно цени Централни одбор за посредовање рада.

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

BITAN USLOV ZA IZUZEĆE IZ OBAVEZE OSIGURANJA PO §-u 7. ZOR-a I ZAKONSKA VAŽNOST USMENOGA SPORAZUMA POSLODAVCA SA MESNIM ORGANOM O OSIGURANJU SAMO STANOVITE VRSTE RADNIKA.

Protiv platežnog naloga jednoga mesnoga organa, kojim je naknadno propisan prinos za gradske nameštenike jednoga gradskoga Načelstva, žalilo se odnosno Načelstvo. U žalbi tvrdilo je, da gradski stalni nameštenici nisu obavezni na osiguranje, jer da prema gradskom organizacionom statutu dobivaju od grada još veće pogodnosti od predviđenih u §-u 7. ZORA.

Glede privremenih pako nameštenika tvrdilo je, da je poslodavac, gradska opština, načinio sa dotičnim mesnim organom usmeni sporazum o osiguranju tih nameštenika po odredbama ZOR-a.

Središnji ured za osiguranje radnika odbio je žalbu poslodavca s razloga, jer za izuzeće od obaveze osiguranja u smislu §-a 7. ZOR-a nisu ispunjeni uslovi propisani u tom paragrafu.

Povodom žalbe poslodavca proti rešenju Središnjeg ureda donelo je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja 25. februara 1933, pod St. brojem 6944 rešenje, kojim je odbijena žalba poslodavca uz sledeće obrazloženje.

»Navod žalilačke opštine, da se sa okružnim uredom usmeno sporazumela, da osigurava samo radnike i privremene službenike, bez ikakve je zakonske važnosti i uticaja na zakonsku obavezu opštine po Zakonu o osiguranju radnika.

Isto tako navodi žalilačke opštine u žalbi, da njeni stalni nameštenici imaju mnogo veće i bolje obezbeđenje od opštine, nego što bi imali kod ureda, neosnovani su i ničim dokazani.

Po propisu §-a 7. Zakona o osiguranju radnika svaka opština ima pravo i može biti oslobođena od obaveze osiguranja svojih činovnika i stalnih službenika samo ako ispunjava uslove u istom propisu predviđene, tj. ako njeni službeni propisi, koji su na snazi, obezbeđuju činovnicima i stalnim službenicima te njihovim porodicama najmanje ono, što im obezbeđuje Zakon o osiguranju radnika.

Da li jedna opština ispunjava uslove za oslobođenje po §-u 7. Zakona o osiguranju radnika, zakonodavac nije mogao ostaviti proizvoljnom shvatanju i tumačenju pojedinih ustanova. Na osnovu tač. 2. istoga propisa ovo ceni i rešava Ministar socijalne politike, a isti propis glasi »Ministar socijalne politike ustanovit će u sporazumu sa zainteresovanima Ministrima naredbom pobliže, koji su nameštenici na osnovu ovoga paragrafa oslobođeni od obaveze osiguranja.«

Do donašanja ove naredbe po ovome propisu, a u vezi §-a 211. istoga zakona Ministar socijalne politike pojedinačno, posebno za svaku opštinu — mora proveriti i utvrditi ispunjavanje ovih uslova, pa prema tome i oslobođenje od obaveze na osiguranje.

Žalilačka opština dosada nije podnela svoje službene propise na pregled i odobrenje, pa prema tome njena obaveza na osiguranje po Zakonu o osiguranju radnika nije prestala.« Dr. U.

DA LI SAMIM NASTUPOM NA OTSLUŽENJE VOJNOGA ROKA PRESTAJE ČLANSTVO U SMISLU ZADNJE AL. §-a 56. ZOR-a?

Član H. R., koji se nalazio kod jednoga mesnoga organa na lečenju, usled poziva vojne vlasti na otsluženje vojnoga roka, morao je to lečenje kod ureda prekinuti. Kod prijave nastupa vojne službe po vojnoj komisiji proglašen je za stalno nesposobnoga i to radi iste bolesti radi koje je kod dotičnoga mesnoga organa bio na lečenju sve do odlaska na otsluženje vojnoga roka i jedino radi toga morao to lečenje kod ureda prekinuti.

Nakon što je otpušten iz vojske kao stalno nesposoban, zatražio je od mesnoga organa nastavak ranije odobrenoga i započetoga lečenja, te isplatu potpora za vreme, kroz koje se kao nesposoban za posao nalazio u vojsci.

Na upit mesnoga organa donio je Središnji ured za osiguranje radnika dne 15. jula 1933. pod brojem 27.013/1933. po ovom predmetu sledeće rešenje:

U smislu zadnje alineje §-a 56. Zakona o osiguranju radnika prestaje članstvo stupanjem na otsluženje vojnog roka. Po ovoj ustanovi imalo bi se smatrati prestalim čla-

Digitized by Google

stvo H. R. u pretpostavci, da je on u vojsci faktično bio i zadržan radi otsluženja vojnoga roka.

No H. R. je usled poziva vojne vlasti morao prekinuti kod ureda odobreno mu lečenje, ali vojni rok nije mogao odslužiti, jer je već kod nastupa vojne službe po vojnoj komisiji proglašen za stalno nesposobnoga i to radi iste bolesti, radi koje je kod ureda morao prekinuti lečenje jedino usled poziva na otsluženje vojnoga roka.

Očito je stoga, da ovde uopće nije došlo do otsluženja vojnoga roka, a dosljedno tomu ne može se na članstvo imenovanoga primeniti zadnja alineja §-a 56. ZOR-a.

Stoga je i osnovan zahtjev H. R. da mu se odobri nastavak ranije odobrenoga i započetoga lečenja.

Budući da za vreme otsustva u vojci nije bio kod ureda u lečenju, ne mogu mu se za to međuvreme ni potpore dati, već iste teku od dana, kojim će nastaviti lečenjem kod ureda. Dr. U.

ОСИГУРАЊЕ МУЗИКАНАТА.

(Решење Сузора од 20. X. 1932. бр. 46.685/32.)

Питање осигурања музиканата задавало је много неприлика месним органима пригодом провођења осигурања тих лица, а нарочито гледе питања, тко се има сматрати послодавцем музиканата. Месни органи поступали су различито у том погледу, што је ишло само на штету правилног осигурања тих лица и потребног једноличног поступка око проведбе њихова осигурања.

На упит једног месног органа стао је Средишњи уред за осигурање радника са горе цитираним својим решењем у овом предмету на следеће становиште:

»1. Сваки музичар, члан музичке дружине (капеле), која свира у јавним локалима хотела, ресторана, гостионица или кафана, даје своју радну снагу под најам и као такав обавезан је на осигурање у смислу прописа §-а 3. Закона о осигурању радника.

2. Послодавцем таквих музичара, чланова музичких дружина (капела) сматра се у смислу прописа §-а 18 Закона о осигурању радника власник локала (хотељер, кафеција, гостионичар, ресторатер) у следећим случајевима:

а) ако сам плаћа сваког појединог музичара, члана музичке дружине (капеле) и њиховог вођу капелника;

б) ако сам узме под најам целу музичку дружину (капелу) уз сталну фиксну суму, а чланови дружине деле си сами међусобно ту суму (зараду).

Уколико пак ти чланови музичке дружине (капеле) нису плаћени по власнику локала већ по самом вођи (капелнику) дружине т. ј. у колико их тај вођа сам намешта и отпушта, те побире чисту добит и сноси евентуални губитак глазбених продукција, сматра се послодавцем вођа (капелник) музичке дружине.

3. У случају када је вођа (капелник) музичке дружине послодавац има месни орган да примени одредбе §-а 37 Закона о осигурању радника о убирању приноса.«

Ово је решење на закону основано па је било потребно, да се и на овом месту објави, да служи месним органима као упута код решавања спорова у таковим предметима.

М. Б.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

KOŽNE UPALE KOD RADNIKA U MOČVARAMA.

A. M. u svom broju 12. od 1932. god. objavljuje zanimljivo štivo o kožnoj upali kod radnika u močvarama. Kako su ovi kidali trstiku, nastalo je pitanje, od čega potiče njihovo oboljenje.

Pod imenom »Mal de canne de Provence« je priopćeno još u 1790. god. od Chaptala oboljenje radnika, koji se bave rezanjem trstike. Osim dermatite kod ljuštenja trske opažene su i sveopće pojave sa trajanjem nesposobnosti od 12—15 dana. Trska (arundo donax) ne prouzrokuje sama oboljenje, nego vrst gljiva, koje se nalaze među drvom i korom. Druga vrst oboljenja nastaje, kada se pretovaruju suhe trstike, koje trebamo kod gradnje kuća. Trsna cijev je obložena bijelim praškom, koji se sastoji od gljive iz obitelji Mucor (sporotrichon dermatodes). Dermatita spopada ponajviše zatiljak, obraz, gornje okrajnine, skrotum i kukove. I ovo oboljenje traje od prilike dvije sedmice.

Kako se pretragom pokazalo, da su radnici oboljeli na dermatiti samo do mjesta na tijelu, dokle je dopirala površina vode, tako je zaključeno, da se pretraži voda. Sada nastaje pitanje, da li je oboljenje prouzrokovano rastopinom klaka, kao umjetnim gnojem upotrebljenom. To prouzrokuje često dermatitide. Zatim dolaze u pitanje moljci i crvići u močvarnoj vodi. Kod radnika u Nilu opaženo je raznih kožnih upala pod imenima: water itch, ground itch i cooli itch. Držalo se, da je ankylostomum posljednje izazvao. Dr. M. BIBICA.

Haslinger: STRANA TIJELA U BRONHIJAMA.

(München. m. W. 1933. br. 16.)

Strana tijela u bronhijama prouzrokuju atelektaze ili infiltracije, koje se protežu preko svih režnjeva pluća s jedne strane. Strana tijela koja začepe nuzbronhije prvoga reda, prouzrokuju atelektazu ili infiltraciju samo jednoga režnja. Rentgenološki se može dokazati da 5 minuta nakon otstranjenja stranoga tijela nastaju normalne prilike, osim ako se stvorio pneumonički proces. Često se može staviti rentgenološka diagnoza stranoga tijela i onda, kada ovo ne daje sjenu na rentgenu, jer se u takvom slučaju sjena mediastinuma prebacuje kod svakog inspirija na onu stranu koja je začepljena. Anamneza je dakako važna, jer se taj fenomen opaža i kod nekih oboljenja. Ako je glavni bronhus začepljen, može kraj stranoga tijela zrak doći u pluća, ali ekspirij neće biti moguć, pa se pluća na jednoj strani nadunu, te će se u tom slučaju mediastinum prebaciti kod ekspirija na obratnu stranu. Ako diagnoza nije jasna valja upotrijebiti bronhoskopiju. D.

Pie-Delore: KLINIČKA POSMATRANJA O AKUTNOM TUBERKULOZNOM REUMATIZMU ZGLOBOVA

(J. med. Lyon 1932 br. 18)

Klinički i laboratorijskom pretragom može se ustanoviti akutni tuberkulozni reumatizam zglobova, koji može nastati sekundarno, a može i primarno biti prvim znakom tuberkuloznog oboljenja. Pošto imade mnogo analognih simptoma sa običnim akutnim reumatizmom zglobova, lahko se s ovim zamjenjuje. Sasvim sigurnog kliničkog znaka nema, po kojem bi se mogao odjeliti od običnog reumatizma. Salicilni pokus nije od apsolutne vrijednosti, jer salicil nije specifično sredstvo protiv reumatizma, već samo simptomatski lijek akutne poliartritide. Kod svakog akutnog poliartikularnog reumatizma, čija se etiologija ne može ustanoviti, valja misliti na tuberkulozu, te tragati za njom sa svim kliničkim i laboratorijskim sretstvima. Poncet i Leriche tumačili su da kod svakog reumatizma treba u prvom redu dokazati da nije tuberkulozan. D.

PARAPSORIASIS EN GOUTTES

(Iz uredske prakse)

Osigurani član V., pisar, 25 godina star, upućen od svog ordinariusa na komisijski pregled. Pokazuje po glavi i po tijelu svukud rasijane okrugle, crvene mrlje u veličini leće i manje. Mjestimice su iste dijelom pokrivene lakom koprenom. Po noći ima preglednik navodno jaki svrab, ne može spavati od duže vremena, izgubio je na tjelesnoj težini i izgleda mršav i malokrvan. Nalaz nutarnjih organa bez osobitosti. Na laktovima i koljenima nije vidjeti pretežni broj mrlja. Pošto su sva medikamentozna sretstva ostala bezuspješna, komisija predlaže člana za sumporne banje. Nakon 20 kupki poblijedile i osušile se mrlje, besanice i svraba nestalo je. Za malokrvnost i slabost arsen. Dr. M. BIBICA.

Digitized by Google

ŠUDSKA PRAKSA

USLOVI ODREĐIVANJA OTŠTETE PO § 90 Z. O. R.

(Rješenje stola Sedmorice u Zagrebu od 25. aprila 1933. br. Ž. O. R. 22/33/1.)

Roditelji smrtno nastradalog uslijed poslovne nezgode M. P. podignuli su otštetni zahtjev, koji je Komesar Središnjeg ureda odbio iz slijedećih razloga: »Nije ničim dokazano, da je pokojni sin roditelje pretežno uzdržavao. Obzirom na kratko vrijeme svoga zaposlenja nije ih ni mogao pretežno uzdržavati.

Roditelji posjeduju kuću i jedan dan oranice, od koje imaju izvjestan prihod.

Nadalje roditelji imadu na životu još 5 djece, koja su po zakonu dužna brinuti se za uzdržavanje svojih roditelja.

Prema tome nije se moglo steći uvjerenje, da bi izdržavanje roditelja preminuloga uglavnom ovisilo o zaradi sina Petra, odnosno da bi njegovom smrću otpao glavni izvor njihovog uzdržavanja.«

Protiv ove odluke, podnijeli su roditelji žalbu sudu radničkog osiguranja u Splitu, koji je presudom od 27. januara 1933. broj O. R. 45/32-8 potvrdio napadnutu odluku, obrazloživši svoju presudu ovako:

»Žalba je blagovremeno podnesena kroz tri mjeseca nakon dostave (§ 107. Z. O. R.), jer je pobijana odluka dostavljena žaliocu na 21. IV. 1932., a njegova je žalba predana preporučeno pošti na 23. IV. 1932.

I kad bi se htjelo pretpostaviti, da je istinito ono, što tvrde žalioci na zapisn. 27. I. 1933. o pretežnom uzdržavanju po unesrećenom Petru, nije to dovoljno za postignuće zahtjevane potpore.

Pokojni Petar je rođen god. 1911. pa je i prirodno, da se nije suviše mlad zaposlio u tvornici, već onda kad je fizički ojačao.

Niti ima razloga dakle staviti u sumnju navode poslodavca niti žalioci iste pobijaju.

Po iskazu o uposlenju kroz zadnje 52 nedjelje prije nezgode, pokojni je radio od 15. VII. 1930. do 2. VIII. 1930. dakle niti tri sedmice, od 15. I. 1931. do 9. II. 1931. što znači tri sedmice i od 14. II. 1931. do 2. VI. 1931. (dana nezgode) biva niti 4 mjeseca. Dakle od 15. VII. 1930. do 2. VI. 1931. kroz 10½ mjeseci vremena zaposljenje je od 5 mjeseci, a da bude »pretežno« trebalo bi da bude mnogo više ili barem više od 5 mjeseci. Ovako po navodima žalioca, unesrećeni sin bi ih bio uzdržavao za neko vrijeme, a za onaj veći razmak vremena bi se bili sami uzdržavali. Moralo bi pak da bude obratno za doznačenje rente.

Žalilac ima pak, po mišljenju sudskih vještaka 50% svoje radne sposobnosti, a žalilja 80%.

Suviše imaju žalioci djece, koja su u doba nesreće bila dužna da isto toliko uzdržavaju roditelje po ustanovama o. g. z. koliko i pokojni sin Petar. Ta djeca, koja dolaze u obzir su fizički zdrava, pa ni žalioci ništa ne iznašaju u pravcu njihove nesposobnosti za rad.

U prvom redu je sin Lovro rođen 8. VIII. 1913., koji je dakle u doba nesreće imao skoro 18 godina, i k tome dolazi u pitanje kći Pera, rođ. 15. VIII. 1901., koja je bila u dobi od skoro 30 godina. Već ovo dvoje djece, bez obzira na Jakova, koji je bio u vojsci (rođ. 24. VII. 1908.) te se imao vratiti kući po otsluženom roku ili vojnoj vježbi, dovoljno je žaliocima da priteku u pomoć svojom zaradom, kako su to i dužni po zakonu da učine, ako roditelji nijesu kadri, da sami to učine.

Ta dužnost i mogućnost je postojala na strani ovo dvoje djece i godinu dana prije unesrećenja pok. Petra.

Radi fizičke sposobnosti žalioca i radi navedenog oni nijesu upućeni na potporu, a to je također bitan zakonski preduvjet za postignuće potpore i ne uzev u obzir ono malo stanje, što žalioci imaju.

Jesu li stvarno Lovro i Pera radili kod nekoga ili ne, to nije važno za rješenje pitanja, je li na strani žalioca postoji pretpostavka upućenja na potporu. Ako naime nijesu bili uposleni, može se zaključiti, da im onda nije bilo potrebno, da se okrenu naokolo radi posla.

Stoga, s obzirom na ustanovu § 90. Z. O. R. bilo je red prosuditi kao gore.«

Uslijed žalbe roditelja protiv prednje presude donio je Sto sedmorice, Odjeljenje B. u Zagrebu, kao Vrhovni sud radničkog osiguranja, 25. aprila 1933. br. Ž. O. R. 22/33/1, ovo rješenje:

»Zabacuje se žalba.

Razlozi:

Proti prvomolbenoj su presudi žalioci podnijeli dvije žalbe, jednu sami, drugu po

Digitized by Google

svojem punomoćniku advokatu, obe blagovremeno, pa se obe smatraju jednom žalbom.

Pokojni sin žalioca Petar bio je rođen god. 1911. pa mu je tako u doba nesreće (2. VI. 1931.) bilo tek 20 godina, kako proizlazi iz iskaza o njegovom zaposljenju, izdatom od njegova poslodavca, on je u posljednjoj godini bio zaposlen svega 154 dana, računajući i svetačne dane, s nadnicom od Din 37.80, što iznosi Din 5.821.20 za sva 154 dana. Ako se uzme, da je pok. trošio za svoje uzdržavanje 10—15 Din dnevno, koliko su žalitelji naveli na raspravi od 27. I. 1933. dakle Din 1540—2.310 za ona 154 dana, preostalo bi Din 4281—3511, kojima se pokojnik morao opet uzdržavati u onih ostalih 211 dana u godini, što nije bio zaposlen, pa ako se za to vrijeme računa samo 10 Din na dan, dakle za svih 211 dana Din 2110, preostalo bi za roditelje samo Din 2171—1401, srednje dakle Din 1786, i to za cijelu godinu, dakle oko 150 Din mjesečno, što nipošto ne dostaje za njihovo pretežno uzdržavanje.

Osim toga su žalioci u doba nesreće imali kćer Peru od god. 30, sina Jakova od god. 23 i sina Lovru od god. 18, za koje nijesu ni ustvrdili, da su nesposobni za privređivanje, pa se mora pretpostaviti, da su se oni, osobito po smrti brata im Petra, stali brinuti za izdržavanje svojih roditelja, ako su ovi potrebni, kako su i po zakonu obavezani.

Žalioce dakle nije pretežno izdržavao njihov pok. sin Petar niti su oni upućeni na potporu (rentu) i zato nemaju pravo na rentu po § 90. Z. O. R.

Nije stoga udovoljeno žalbi.«

S. SKOVRONSKY.

SKAŽENIE LIC MORE KVARNO VPLIVATI NA PRIDOBITNO SPOSOBNOST ZGOLJ PRI POKLICIH, KIER GRE ZA NEPRESTANI STIK S STRANKAMI

(Sodba Stola sedmorice, oddelka B v Zagrebu z dne 25. aprila 1933. ŽOR 37/33.)

P. J., po poklicu ogljar, je dobil pri nalaganju kope epileptični napad ter si je pri tej priliki poškodoval levo oko. SUZOR mu je za posledice te nezgode priznal 25% nezgodno rento. Proti temu se je P. J. pritožil in zahteval višjo rento, češ, da je njegova delazmožnost zmanjšana za več kot 25%.

Sodišče delavskega zavarovanja v Lj. je pritožbi člana ugodilo in zvišalo P. J. 25% nezgodno rento na 35%, ker je bil sodni zvedenec mnenja, da je oceniti poškodbo pritožnika sledeče:

Za odstranjeno oko 25%, ker je bil izučen ogljar in preddelavec je zvišati to škodo za 5%, izven tega mu pripada še nadaljnih 5% kot odškodnina za izkaženi izraz lica vsled brazgotin in ker ne more proteze normalno vložiti.

Zvedenec označi trditve pritožnika, da ima bolečine na levi strani glave kot verjetne.

Na podlagi izvedene razprave in mnenja sodnega zvedenca ter lastnega opazovanja je sodišče prišlo do prepričanja, da je delazmožnost pritožnika vsled posledic nezgode oškodovana za več kakor samo 25% in sicer za najmanj 35% v očigled skaženih lic, trajnih bolečin, nezmožnosti dela prostem ob mrzlem vremenu, kar pritožnika kot izučenega ogljarja še osobito zadene .Vsled tega je sodišče smatralo pritožbo P. J. za utemeljeno in mu je priznalo od 12. marca 1931. dalje rento zvišano na 35%.

Okrožni urad se je zoper to razsodbo pritožil na Stol sedmorice in v svoji pritožbi naglasil posebno sledeče:

Po § 84. ZZD ima nezgodno zavarovanje namen popraviti škodo, nastalo zaradi telesne poškodbe, povzročene z obratno nezgodo. Stol sedmorice je že s svojo razsodbo ŽOR 144/1931. z dne 10. III. 1932. ugotovil, da meri § 84 ZZD le na ono škodo, »ki jo ima v posledici nezgoda zavarovanca zanj glede na okvaro njegovega zdravja in glede na zmanjšanje njegove delazmožnosti«. Skaženih lic pri ogljarju prav gotovo ne moremo označiti za škodo, ki jo je imel v mislih zakonodajalec pri § 84. ZZD in citirana razsodba Stola sedmorice. Pač pa moremo označiti skažena lica za škodo pri poklicih, kjer gre za neprestani stik s strankami (brivec, natakar, trgovski pomočnik i dr.). Pri ogljarju pa radi skaženih lic ni delazmožnost popolnoma nič zmanjšana. Pripomniti je še to, da pri J. P. tega skaženja skoraj ni opaziti in obstoja le v tem, da se proteza radi brazgotine ne da postaviti točno tako, kot stoji zdravo oko.

Dalje je sodišče pri oceni upoštevalo tudi bolečine. Glede teh pa je zvedenec izjavil, da so sicer verjetne, da pa utegne biti to prej posledica živčnih napadov, kot pa posledica nezgode.

Digitized by Google

Sodišče je vpoštevalo tudi izučenost, kar je nepravilno. Ogljarsko delo je nekvalificirano delo, za katero ni treba nobenega posebnega učenja ali celo izpita. Po tej praksi bi bilo mogoče vsakemu delavcu zvišati rento za nekaj % nad normalo, ker je vsak delavec že po nekaj dnevih izučen za svoje nekvalificirano delo.

Stol sedmorice je z razsodbo z dne 25. aprila 1933. ŽOR 37/33. pritožbi Okrožnega urada delno ugodil in svojo razsodbo takole utemeljil:

Z vso pravico povdarja pritožba, da pri tožitelju, ki je ogljar, skaženje lic ne prihaja v poštev kot pridobitveno sposobnost zmanjšujoča okolnost in da v podatkih provedenega pravdnega postopanja tudi ni podlage za uvaževanje trajnih bolečin kot posledic predmetne obratne nezgode. Skaženje lic more namreč kvarno vplivati na pridobitveno sposobnost zgolj pri poklicih, kjer gre za neprestani stik s strankami, kakor pri natakarjih, trgovskih pomočnikiv itd., dočim ne more biti na škodo ogljarju v njegovem pridobivanju, saj opravlja svoje delo s sodelavci v gozdovih. Kar se tiče nadalje trajnih bolečin, je izvedenec dr. B res priznal njih verjetnost, toda je dodal, da so te bolečine preje posledica živčnih napadov, kakor nezgode.

Ob pravilni oceni dejanskega in pravnega položaja pritiče torej tožitelju le 30% nezgodna renta, ki znaša mesečno Din 360.—, kajti izguba levega očesa predstavlja po izvedeniškem izreku 25% zmanjšanje delanezmožnosti, ki se poviša glede na to, da je tožitelj bil preddelavec in je vsled tega po utrpeli obratni nezgodi občutnejše prizadet, še za nadaljnih 5%, kakor je tudi izvedenec izrekel. Ni pa osnove za ustanovitev kakega nadaljnega zmanjšanja delazmožnosti.

SMERSU R.

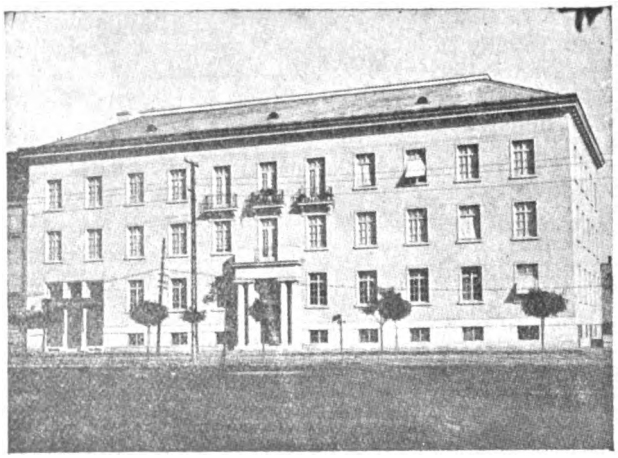

Digitized by Google

B I L J E Š K E

† Dr. LAZAR DIMITRIJEVIĆ.

U Beogradu umro je nakon dugog i teškog bolovanja Dr. Lazar Dimitrijević, bivši lekar-činovnik i glavni lekar Okružnog ureda u Sarajevu. Bio je u službi radničkog osiguranja od 1. januara 1910., dakle preko 22 godine. Bio je dušom i telom privržen radničkom osiguranju. Ima velike zasluge pri izgradnji zdravstvene službe kod svoga ureda. Branio je radničko osiguranje i u javnosti, ako je trebalo istupio je rečito, duhovito i odlučno. Sećamo se njegovog istupa na skupštini Jugoslavenskog lekarskog društva u Rogaškoj slatini. Bio je mislilac, duhovit govornik. Kao mladi đak sveučilišta u Beču prilikom velike skupštine na kojoj je građanstvo Beča demonstrativno pokazalo svoje simpatije za burski narod, koji je onda herojski branio svoju slobodu protiv Engleza, ustao je Lazar Dimitrijević i upozorio je zbor a i celu javnost na nepravdu koja je nanešena srpskom narodu u Bosni, koji treba da brani svoju slobodu protiv Austrije, koja sada pokazuje toliko simpatije za slobodu Bura.

Bio je lekar siromašnih radnika, ostao je i umro je siromašan. Njegovu uspomenu očuvaće ne samo njegovi bolesnici i prijatelji, nego i celo naše radničko osiguranje.

Slava dru Lazi Dimitrijeviću!

Dr. H.

SADAŠNJI PROBLEMI SOCIJALNOG OSIGURANJA U ČILAMA.

Kriza svjetske privrede bacila je svoje prve sjene na Južnu Ameriku, na taj veliki kontinent sirovina, na tog velikog liferanta živežnih namirnica modernih kapitalističkih industrijskih zemalja. Nije dakle nikakovo čudo da su već od god. 1930. na dnevnom redu u južnoameričkim državama revolucije i politički nemiri, što se u evropskim državama i jedva opaža. A ipak u tim pojedinim državama stoje neizmierne vrijednosti na igri, čiji gubitak znači teške posljedice za te države.

Naročito to važi za Čile, u kojima se u posljednjih 10 godina uobičajilo da je produkcija salitre, bakra i željeza, koja je iz godine u godinu rasla, značila polovicu sveukupne ekonomske produkcije i izvoza u inostranstvo, a sada je čilenska salitra potisnuta neočekivano sa svjetskog tržišta po sintetičnoj salitri, a višak bakra i željeza koji se izvažao također je ostao bez vrijednosti uslijed znatno sniženih cijena. Salitra čilenska značila je čisto zlato za državu Čile. Od monopola salitre živila je ne samo sjeverna strana države, već je od nje živio cijeli državni budžet republike. Izvoz salitre spao je od 2,832.900 tona u god. 1929 do 1930 na 750.000 tona god. 1931 do 1932, a sada je uopće sasvim prestao. Oko 69 poduzeća za dobavu salitre sada miruje. Samo tri amerikanska velika poduzeća vrše donekle svoj rad. Nekad cvatuća industrija salitre sada je potpunoma nestala. Koncem god. 1932 bilo je 54.493 nezaposlenih radnika salitarskih poduzeća. Od toga je veći dio otpremljem u južne krajeve države na poljoprivredni rad.

Izvoz bakra spao je od 308.000 tona 1929 god. na 127.000 tona 1932 god. Kod toga je spala cijena bakra na svjetskom tržištu u istom razdoblju od 17.8 centa na 5.5 centa.

Ovakvo srozavanje privrede tražilo je od vlade, da poduzme dalekosežne mjere. Ona je obustavila isplate kamata i povrata inostranih zajmova. Uveden je također moratorij za trgovačke dugove. Osim toga obustavljen je uvoz svih onih produkata, koji se mogu dobiti u domaćoj industriji. Troškovi državne uprave sniženi su na polovicu. Unatoč tih drastičkih mjera nije se održao tečaj čilenskog peseta. On je spao na 3 penca službeno, dakle na polovicu svoje ranije vrijednosti. U slobodnom prometu vrijedi pesos $^1/_5$ svoje prvotne vrijednosti. To je značilo za sve artikle uvažane iz inostranstva povišenje cijene za 40%. Osim toga znatno je poskupilo životno uzdržavanje, što je značilo za široku masu pučanstva i za 150.000 neuposlenih veliku bijedu.

Nakon pada vlade Monterove na 4 juna 1932 prelazila je državna vlast iz ruke u ruku. Tekar koncem godine nastalo je smirenje i 24 decembra 1932 ustanovljena je nova vlada ustavotvorna pod pretsednikom Alesandriem, t. j. onim pretsednikom koji je u znamenitoj »socijalnoj noći« od 8 septembra 1924 dao izglasati socijalno-političke zakone u narodnoj skupštini. Ti zakoni sačinjavaju cjelokupno zakonodavno djelo. Je-

Digitized by Google

dan od njih uređuje pitanje radnih odnošaja (ugovora), drugi se odnosi na osnivanje obraničkih sudova za rješavanje sporova između rada i kapitala, treći uređuje pitanje organizacija radnika zaposlenih u rudokopima i fabrikama. Dalnji zakon obavezuje poslodavce na osiguranje njihovih radnika zaposlenih u poljoprivredi, industriji, trgovini i zanatu, te saobraćaju protiv bolesti, iznemoglosti i starosti. Konačno je zakonom položen osnovni temelj kamen za osiguranje radnika protiv poslovnih nezgoda. Taj posljednji zakon našao je svoju izgradnju u uredbi o industrijskoj higijeni i sigurnosti od 30 aprila 1930 god.

Socijalni položaj privatnih namještenika bio je uređen različitim zakonima kasnijeg datuma. Staranje privatnih namještenika za slučaj starosti, koje je čisto staranje na principu štednje, a za koje su plaćali namještenici i njihovi poslodavci po 5% mjesečne plaće, našlo je konačno svoje uređenje u Zakonu od 11 novembra 1925. U naročitim zakonima uređeno je pitanje penzionih blagajna državnih namještenika, pripadnika vojske i mornarice i ostalih činovničkih grupa.

Najvažnije mjesto među ovim zakonima zauzima Zakon broj 4.054 od 22 januara 1926 o osiguranju radnika za slučaj bolesti, iznemoglosti i starosti. Ovaj zakon provodi posebni nosioc t. zv. Caja de Seguro Obligatorio, koja imade u tu svrhu oko 100 mjesnih blagajna po cijeloj državi. Pod zakon potpadaju svi nadničari, a i lica koja samostalno privređuju, u koliko njihov godišnji dohodak ne prekoračuje 8.000 dolara. Koncem godine 1931 bilo je osigurano 1,256.107 osiguranika. Obaveza osiguranja prestaje sa navršetkom 65 godine života.

Od sakupljenih prinosa osnovani su fondovi osiguranja. U te fondove ulaze prinosi poslodavaca, u iznosu od 3% obezbjeđene nadnice, prinosi radnika u visini od 2% i prinos države u visini od 1%. Ovi prinosi povišeni su u tri sjeverne provincije Čile, te za svu industriju ruda, kao i za pokrajinu Magallanes za 1%. Tome dolaze još različiti drugi izvori prihoda, koji zajedno iznose oko 1% obezbjeđene nadnice. Sve u svemu postoji u cijeloj državi ukupni prihod od prinosa u iznosu od oko 9% obezbjeđene nadnice.

Iz sakupljenih fondova podmiruju se slijedeće potpore i to:

I. Na području osiguranja za slučaj bolesti: besplatna liječnička ili bolnička njega, hranarina od petog dana oboljenja dalje u iznosu od 100% nadnice u prvom tjednu bolovanja, 50% u drugom i 25% u trećem i slijedećim nedjeljama, potpora za slučaj porođaja u iznosu od 50% obezbjeđene nadnice u posljednjih 14 dana prije i prvih 14 dana nakon poroda, potpora za dojenje u iznosu od 25% obezbjeđene nadnice kroz 8 mjeseci. Osim toga pruža se liječnička pomoć za vrijeme kao i nakon poroda. Konačno podmiruje se pogrebnina u iznosu od 300 dolara ili naknada pogrebnih troškova.

II. Na području osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti: invalidska renta kod potpune ili trajne nesposobnosti za rad u iznosu od 100% posljednje nadnice kod najmanje 520 uplaćenih nedjeljnih prinosa, 75 % kod najmanje 260 uplaćenih nedjeljnih prinosa i 50% kod najmanje dvogodišnjeg članstva kod blagajne ili kraj 104 uplaćenih nedjeljnih prinosa, te renta za slučaj starosti po navršetku 55, 60 ili 65 godine života na osnovu prinosa radnika, koji iznosi 2 odnosno 3% nadnice i koji se kapitalizira kao premija u privatnom osiguranju.

Do konca god. 1931 sprovodilo je ovo osiguranje više raznih nosioca. Kako je međutim Caja Nacional de Ahorros imala već dobro organizovanu i gustu mrežu svojih podružnica u cijeloj državi, prenešeno je zakonom od god. 1925 sprovođenje osiguranja na tu blagajnu. Vrhovni nadzor sprovodila je država po svome nadleštvu t. zv. Inspeccion General del Trabajo. Osiguranje za slučaj bolesti nalazilo se u rukama »Beneficiencie«, koja se je starala za liječničku službu u državi, i koja je u tu svrhu primala znatna sretstva sa strane države, kao i sa strane javne socijalne pomoći. Kraj takvog stanja igrala je Caja de Seguro Obligatorio tužnu ulogu. Ona je bila takorekući isključena od spomenutih zavoda iz same provedbe osiguranja i ograničila se da u Santiagu, t. j. u svome sjedištu vodi u glavnom centralno knjigovodstvo svih prihoda i izdataka, kao i upravu sa pričuvama osiguranja.

Znatni preokret u tom pravcu nastao je zakonima broj 5.085 i 5.067 od 1 marta 1932. Tim zakonima ovlaštena je Caja de Seguro Obligatorio da može u cijeloj državi osnovati vlastite podružnice, kojima se povjerava cjelokupno sprovođenje zakona. To se je međutim i dogodilo. Istovremeno oduzeto je Beneficienciji pružanje pomoći osiguranom radništvu, te je Caja de Seguro

Digitized by Google

Obligatorio preuzela koncem god. 1932 sve bolnice i lječilišta Beneficiencie, koja su se nalazila u službi osiguranja. Teški sistem obračunavanja, doznačivanja i knjiženja prinosa radnika i poslodavaca u konte osiguranja olakšan je dekretom od 9 jula 1930. Po tom dekretu vode se od sada svi konti osiguranja centralno u Santiagu.

Još nije uspjelo da se u cijeloj državi uvede jedinstveni prinos za radnike, namještenike i njihove poslodavce, da se uvedu nadnični razredi i da se pojednostavi postupak glede ubiranja prinosa putem markica kao i da se mehanizira knjigovodstvo osiguranja. Zakonska osnova o tome nalazi se pred narodnom skupštinom već od god. 1931. Ovaj projekat novog zakona predviđa i novo uređenje potpora na području osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti. Uvađa se najme dvotrećinska iznemoglost namjesto potpune i trajne nesposobnosti za rad uz odgovarajuće stepenovanje invalidske rente prema uplaćenim prinosima. U osiguranju za slučaj starosti uvodi se namjesto osiguranja uređenog po uzoru privatnog osiguranja, koje sa socijalnim osiguranjem nema ništa zajedničkog, kolektivno izgrađena starosna renta po navršenoj 65 godini života u visini polovice obezbjeđene nadnice, u koliko je radnik uplatio najmanje 1.250 nedjeljnih prinosa.

Oživotvorenju ovih planova ne stoje na putu velike poteškoće. S jedne strane znače oni uvađanje jedinstvenog prinosa od 3% u celoj državi za poslodavce i od 3% za radnike. Oni nadalje znače povišenje prinosa radnika u svim poduzećima koja nemaju karakter rudokopa. Dakle u prvom redu u poduzećima poljoprivrednim, u kojima se je do danas najmanje dalo za osiguranje. S druge strane čilenski radnik od početka zakona o osiguranju naučio se na to, da smatra svoje lične uplate za osiguranje kao neku vrstu štednih uložaka, koje u svakom slučaju potrebe koristi on ili njegovi porodični članovi u koliko dakako ne umre prije navršetka 65 godine života, kada dobiva pravo na starosnu rentu. Ideja uvađanja dvotrećinske iznemoglosti umjesto t. zv. »invalides apsoluta y permanente« također ne nailazi na suprotivštine sa strane interesenata. God. 1930 i 1931 izrađene su bile opširne bilanse po principima osiguravajuće tehnike iz kojih se jasno vidilo, da su rezerve Caja de Seguro Obligatorio dovoljne, da se izvrši ova grana osiguranja.

Ali baš polazeći sa ovog posljednjeg finansijsko-tehničkog stanovišta sasvim se sada izmjenila slika uslijed propasti čilenske privrede. Kako smo već napred kazali, tečaj čilenskog pesosa službeno je pao za polovicu, a neslužbeno za $^1/_5$ prijašnje vrijednosti. Time spale su i rezerve sakupljene do konca god. 1932 po Caja de Seguro Obligatorio od 280,000.000 pesosa na manji dio svoje prijašnje vrijednosti, koji još nije ustanovljen, ali koji je predvidivo manji i to znatno manji tako, da blagajna nije mogla sprovoditi svoju politiku ulaganja ovih rezerva u bonove Hipotekarne kreditne banke, države i Beneficience, u posljednje vrijeme.

Ovaj gubitak imovine došao je do izražaja na području osiguranja za slučaj bolesti ove godine. Izdaci za hranarinu, potpore za porođaje, potpore za dojenje mogli su dostići jedva neki porast, pošto su nadnice u Čilama unatoč njihove snižene kupovne snage sužene. Inak su se stvarni troškovi osiguranja za slučaj bolesti znatno povisili tako, da su se pričuve blagajne, od kojih je 20 miliiuna pesosa određeno kao rezerva za slučaj potrebe u osiguranju za slučaj bolesti, mogle samo u neznatnom dijelu realizirati.

Na drugoj su se strani pokrivale neprestano starosne rente, jer se kod njih ne radi kao kod invalidskih renta o nekom stalnom odnošaju spram nadnica, već se u pojedinom slučaju odmieruju prema uplaćenim prinosima osiguranika.

Daljnji razvitak čilenskog socijalnog osiguranja i to osiguranja radnika po Caja de Seguro Obligatorio, osiguranja namještenika kod Caja de Empleados Particulares i osiguranja državnih činovnika kod Caja Nacional de Empleados Publicos pada i raste sa ozdravljenjem čilenske privrede, novca i finansija. Najnužnija je potreba da se radne snage koje su sada nezaposlene u provincijama salitre stave ponovno u produkcijoni proces. Bez stabilne vrijednosti ne može se ni zamisliti osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti. Potrebno je da se ustali vrijednost pesosa. Prema posljednjim službenim vijestima zaposleno je oko 50.000 dosada neuposlenih čilenskih radnika u novoosnovanoj produkciji zlata. Računa se da je god. 1932 iznašala produkcija zlata oko 5.000 kg. To je bez dvojbe znatno olakšanje za prilike u Čilama, ali još uvijek ne znači kompenzaciju za ogroman gubitak prestankom industrije salitre.

B. H.

Digitized by Google

СТАНОВИШТЕ ЛЕКАРА СПРАМ СОЦИЈАЛНОГ ОСИГУРАЊА У ФРАНЦУСКОЈ.

Савез француских лекара вршио је контролу над болесницима болесничких благајна по својим локалним организацијама. Код тога је он установио следеће: Законом од год. 1930 о социјалном осигурању предвиђа се општи надзор болесника по болесничкој благајни и надзор по лекарима путем њихових удружења. Контрола спроводи се од 109 савеза лекара у 76 департмана. Сада су објављени резултати те контроле.

Контрола коју спроводе саме благајне, протеже се на здравствено стање оболелих осигураника. Она има да установи постојаност болести, њено трајање и по болести проузрочену неспособност за рад. Контрола се спроводи по благајничким лекарима и посебним контролорима болесника. Установљене неподопштине имаду се пријавити благајни. Контролни лекари несмеју неговати осигуране чланове и несмеју стајати у никаковим одношајима са болесницима односно ординирајућим лекарима, које они надзиру. Контрола удружења лекара установила је да се надзор благајна по њиховим органима врши само у 58 департмана, а у 12 не. У многим је случајевима она врло површна и то с разлога, што је лекар у стању да тек једном у већим временским размацима изврши преглед оболелог.

У 34 департмана намештени су ординирајући лекари код свију благајна искључиво за ту сврху и његују осим пацијената болесничких благајна још и остале особе као државни лекари. У 19 департмана немају ти лекари никакове приватне праксе нити државних намештења, као рецимо универзитетски професори, срески лекари, окружни физици итд. У 33 департмана постављају ординирајуће лекаре савези болесничких благајна, а у 28 департмана бира свака благајна свог властитог лекара за контролу, а у неким случајевима удружиле су се многе благајне, те имаду једног лекара. У 9 департмана поставља удружење лекара контролне лекаре.

Између удружења лекара и болесничких благајна нису се показали никакови спорови код постављања контролних лекара. Награђивање тих лекара врши се на следећи начин. Или се плаћа стална годишња плата, или један сталан годишњи принос по поједином осигуранику, или се врши исплата награде по данима или по сатима, или се плаћа сваки преглед засебно.

У већини департмана догађају се мање или веће злопорабе око неправилног уживања хранарине. Број случајева у којима је потребан посет контролног лекара, да се установи оспособљење за рад је велик. Он изнаша 5 до 20 односно 30%, а у ванредним случајевима и 50% свију случајева оболења. Што се тиче спорова између благајна и осигураника гледе висине потпора, ти су врло ретки, а исто су тако лекарским удружењима врло ретко пријављени неки спорови гледе контролних лекара. Иако је закон већ две године на снази, то још увек нису сви департмани увели надзор над оболелим осигураним члановима, док су у осталима ти надзори ретки, а у неким недовољни.

Целокупно истраживање лекара показује врло повољну слику социјалног осигурања у Француској. Песимисти су прорекли, да ће социјално осигурање ускоро пропасти, и да ће бити уништено злопорабама осигураника и лекара. Међутим догодило се сасвим обратно. Осигурање у Француској напредује, а злопорабе су врло ретке. В. Н.

OSIGURANJE ZA SLUČAJ NESREĆE U ŠPANJOLSKOJ.

Zakonom od 4 jula 1932 izmenjen je Zakon od 9 septembra 1931 o naknadi štete prouzročene poslovnom nesrećom. Nedavno je objavljena naredba o sprovođenju ovog zakona. Po tom zakonu uveden je u Španjolskoj princip obaveznog osiguranja radnika i plaćanje rente kao naknade za prouzročenu štetu radne sposobnosti umjesto otpravnine. Zakon poznaje tri nosioca osiguranja za riziko radne nesposobnosti ili smrti prouzročene poslovnom nesrećom i to: državnu blagajnu za osiguranje u slučaju nesreće, koju osniva država sa početnim kapitalom od 500.000 peseta, pomoćna uzajamna društva poslodavaca i privatna osiguravajuća društva, koja moraju za to dobiti posebnu dozvolu sa strane državnih vlasti. Ove posljednje dvije vrsti pridržane su zato kod sprovođenja ove grane osiguranja, da se omogući poslodavcima slobodan izbor između raznih nosioca osiguranja. Ako nadležtva imaju radnike zaposlene u svojim radnjama moraju ih isto prijaviti kao poslodavci kod državne blagajne za osiguranje u slučaju nesreće. Posebnom naredbom od 31 januara 1933 određeni su uslovi pod kojima mogu sprovoditi ovo osiguranje poslodavačke pripomoćne blagajne i privatna osiguravajuća društva.

Digitized by Google

Organizacija državne blagajne za osiguranje u slučaju nesreće propisana je u Statutu te blagajne. Ta blagajna je samostalna javnopravna korporacija. Ona je odjeljena od državnog socijalnog zavoda. Ona ima pravo djelovanja na području cijele Španjolske republike, a imade svoje sjedište u Madridu. Po zakonu ona ima izvjesne finansijske prednosti.

Na čelu te blagajne nalazi se upravni odbor, pretsednik, direktor i lokalni odbori. Upravni odbor imade 16 članova. Blagajna se imade starati, da se ozljeđenim radnicima odnosno njihovim porodičnim članovima pružaju rente. Ako je nosioc osiguranja državna blagajna to se mora za isplatu rente pribaviti potreban kapital iz redovnih sretstava blagajne. Obavezno su osigurana lica kod državne blagajne, koja su namještena kod raznih državnih, pokrajinskih i komunalnih nadleštava, kao i sva lica, koja su zaposlena kod javnih, samoupravnih i po državi koncesioniranih poduzeća. Također i lica zaposlena u javnim zvanjima koja primaju državnu subvenciju.

Ako je nosioc osiguranja poslodavačka pripomoćna blagajna, onda se imade za rentu doznačiti državnoj blagajni potreban kapital od odnosnog udruženja poslodavaca. Državna blagajna za osiguranje za slučaj nesreće upravlja posebnim fondom, koji služi za isplatu renta povređenih radnika i njihovih porodičnih članova, koji nisu mogli dobiti otštetu usljed neispunjenja roka predviđenog u statutima usljed nemarnosti ili plaćevne nesposobnosti poslodavaca. Računi ovog naročitog fonda vode se odvojeno.

Poslodavačke pripomoćne blagajne su po zakonu priznata udruženja, čiji je djelokrug ograničen na to, da izjednače riziko prouzročen nesrećom. Te pripomoćne blagajne moraju biti odobrene po Ministarstvu rada, koje donaša svoju odluku o odobrenju nakon savjeta sa državnom blagajnom za osiguranje u slučaju nesreće i po saslušanju vijeća rada. Glavni i najvažniji uslovi za sticanje ovakove dozvole su slijedeći: Takva pripomoćna blagajna poslodavaca mora imati najmanje 1.000 radnika osiguranih i više od 10 poslodavaca začlanjenih u udruženju. Članovi poslodavačkog udruženja jamče u zajednici. Oni moraju svake godine stvoriti pričuvu, koja odgovara visini nadnica osiguranih radnika. Ta pričuva mora minimalno iznašati 5.000 peseta. Taj se iznos mora položiti kod glavne depozitne blagajne ili kod Narodne banke. Unutarnja organizacija kao i finansijska uprava uzajamnih pripomoćnih blagajna poslodavaca moraju biti uređene statutom. Kao uzor tome služi statut državne blagajne za osiguranje u slučaju nesreće.

Privatna osiguravajuća društva mogu sprovoditi osiguranje za slučaj nesreće uz prethodno odobrenje Ministra rada. To odobrenje daje se pod izvjesnim uslovima. U prvom se redu traži vođenje posla osiguranja za slučaj nesreće odjeljeno od ostalih poslova privatnog osiguranja. Nadalje se traži plaćanje svote od najmanje 200.000 peseta, ako radi društvo na području više provincija, a 150.000 peseta ako radi samo u jednoj pokrajini. Taj se iznos plaća po odredbi Ministarstva rada. Ministarstvo rada može ustanoviti minimalne premije za osiguranje za slučaj nesreće kod privatnih osiguravajućih društava. B. H.

РАЦИОНАЛИЗАЦИЈА ОСИГУРАЊА ЗА СЛУЧАЈ БОЛЕСТИ У АУСТРИЈИ.

Као у осталим државама тако је и у Аустрији општа привредна криза имала снажног утицаја на социјално осигурање уопште, а на осигурање за случај болести напосе. Посебан куратиј за економију у Аустрији испитивао је одношај развитка здравствених прилика према повишењу издатака осигурања за случај болести. Према извештају тога куратија ограничило се истраживање на три главне тачке:

1. Стање и врста критике према установама осигурања за случај болести, конкретне оптужбе противу постојећег система обзиром на сврху и примену осигурања, висину потпора, убирање приноса као и организацију и управу:

2. Образложење како и да ли је критика стварно оправдана у појединим околностима;

3. Предлози за побољшање постојећег система и разјашњење принципијелних питања осигурања за случај болести као лекарског система, границе круга осигурања, накнаде штете и веза система штедње са системом осигурања.

Код расправљања ових triju становишта са стране појединих референата из кругова послодаваца, радника, носиоца осигурања и лекара било је расправљено нарочито питање прекомерног уживања потпора осигурања са стране осигураника. Расправљало се о начину сузбијања садашњег прекомерног уживања. Говорено је о појму и врсти богателне штете,

Digitized by Google

о целисходности установљивања границе прихода обзиром на обавезу осигурања. Расправљало се и о властитим амбулаторијима и о вези принципа штедње са принципом осигурања. Противно већини чланова куратторија било је стављено у питање од већине претставника радника и носиоца осигурања постојање појма прекомерног уживања потпора. Они су указали код тога на тешкоћу установљивања када предлежи прекомерно уживање. Последице садашњег прекомерног уживања потпора са стране осигураника налазе се у општим привредним приликама, у падању вредности новца, у већој вредности хранарине од стварне зараде и у превеликом милосрђу лекара у данашњим економским приликама.

Испуштање багателних штета из осигурања, како је то уведено у Немачкој у грани осигурања за случај несреће Наредбом од нужде од 8 децембра 1931, сматрала је већина чланова куратторија принципијелно као нешто спојива са принципом осигурања, уколико даклако код тога не би крај слабо плаћених радних снага настала штета по саме чланове и уколико би се појам багателне штете везао са економском способности осигураника. Уважање овакве мере препоручено је нарочито за осигурање намештеника. Уважање те мере није било прихваћено од једног дела чланова куратторија с разлога, јер садашњи наднични односаји велике масе осигураника чине немогућним да би ти осигураници сами снашали проузрочене им багателне штете. Појам багателне штете није баш тако лако установити у поједином случају, кажу ови последњи чланови куратторија, него дапаче такво установљење тражи велик административан рад. Што се тиче границе прихода изјавили су се претставници послодаваца и лекарских организација за уважање границе прихода у осигурању за случај болести. Своје становиште образлагали су они тиме, што се и у Немачкој показало да лица изнад извесне границе прихода нису потребна заштите осигурања. Тому напротив тражио је други део чланова куратторија, и то претставници радника и носиоца осигурања, да се задржи данашње стање без ограничења. У случају уважања границе прихода морало би се према мишљењу овог дела чланова одбора прекорачење границе прихода сматрати искључењем из осигурања. Пружање потпора осигураницима, који су прекорачили границу прихода било је заговарано са стране претставника радничких организација уз образложење, да такво уређење за велику масу осигураника не долази уопште у обзир. Нарочито је било спорно питање, да ли се у случају уважања границе прихода има узети приход од зараде или целокупни приход као основ права на потпору осигурања. Претставници лекара и носиоца осигурања тражили су да се узме у обзир укупан приход као граница прихода.

Што се тиче питања сузбијања прекомерног уживања потпора из осигурања за случај болести везивањем принципа осигурања са принципом штедње на начин, да се код осигураника створи смисао за штедњу у уживању потпора из осигурања, није одбор дошао до коначног закључка. Одбор се ограничио само на то, да постави неке принципе за даље решавање овог питања.

Оснивање и подржавање властитих амбулаторија по носиоцима осигурања сматрали су целисходним сви чланови куратторија изузев претставника лекара. Само један претставник лекара изјавио се за те амбулаторије.

Након опсежних расправа донео је куратторij следеће закључке:

1. Прекомерно уживање хранарине.

Важно средство за сузбијање прекомерног уживања хранарине јесте стварање примерног односаја између хранарине и зараде.

2. Прекомерно уживање лекарске помоћи.

И на подручју лекарске помоћи постоји прекомерно уживање за чије је сузбијање потребно уважање сигурности код постојећих система слободног избора лекара.

3. Прекомерно уживање лекова.

Оно већим делом иде заједно са прекомерним уживањем лекарске помоћи. Тражи се највеће економисање код прописивања лекова.

4. Проширено лечење.

То лечење јесте целисходно, јер оно доводи до брже успоставе пуне способности за привређивање односно с друге стране оно може да умањи издатке на потпорама. Као превентивна мера може се то лечење пружати само у таквом опсегу, да оно не значи никакво ограничење потребних средстава за покриће редовитих потпора. Властита лечилишта могу подржавати само велики носиоци осигурања односно њихови савези.

5. Потпоре из ванредних фондова.

Ванредан потпорни фонд може се основати само из претичака или ванредних при-

Digitized by Google

хода носиоца осигурања. Употреба његових сретстава треба да се ограничи у оквиру осигурања на поједине случајеве вредне нарочите пажње за које не могу важити индивидуални мотиви.

6. Амбуланте.

Властите амбуланте носиоца осигурања су целисходне све дотле, док постоји њихова економичност и њихова медицинска једнаковредност са осталим јавним здравственим установама.

7. Граница прихода.

Увађање границе прихода може практично доћи у обзир само у осигурању намештеника за случај болести. Установљење границе прихода не може значити искључење из осигурања, него само измену у потпорама осигурања. У случају увођења границе прихода имаду по њој погођени намештеници да оснују самосталну заједницу ризика.

8. Багателне повреде и осигурање штета.

Уколико је економски положај осигураника повољан, искључење багателних повреда, чији појам треба да буде прилагођен стварној потреби осигурања, препоруча се. Искључење багателних повреда из пружања потпора са стране носиоца осигурања може се постићи на целисходан начин осигурањем штете, код којег учествује осигураник, у свим оним случајевима у којима је проузроковао сам наступ случаја осигурања. Нарочито се препоруча, да се уведе за намештенике са већим приходом таково осигурање тиме, да се за та лица уз искључење свих потпора код мањих повреда уведе примерена већа отштета код тежих повреда.

9. Увађање система штедње.

Крај принципа осигурања може се провести принцип штедње, да се без повишења приноса постигне потпунома сврха осигурања. Циљ такве мере треба да се ограничи на то, да се свако прекомерно уживање претвори у штедњу. Ипак несмеју бити већи административни трошкови, који ће нарасти увађањем принципа штедње, сувише велики. Тражи се да се у првом реду предложи такав систем, који ће водити рачуна о овим начелима, а затим да се испита могућност његовог спровођења.

10. Управа.

У интересу далекосежне рационализације пословања уопште, а администрације напосе тражи се:

а) стварање јединствених благајна, за живот способних у оквиру законски самостално уређених осигурања за случај болести;

б) потребно ограничење самоуправних тела обзиром на број њихових чланова и обзиром на број њих самих;

в) уједињење пословних установа и књиговодства;

г) економисање техничког административног апарата;

д) ограничење властите економије домова и завода само на оне способних носиоца осигурања односно њихових савеза. Б. Х.

PRED IZBORIMA ZA SKUPŠTINE RAĐNIČKIH KOMORA.

Izborni postupak.

U posljednjem broju »Radničke zaštite« ukratko smo spomenuli, da će se u skoro vrijeme održavati izbori za skupštine Radničkih komora. Izbori provodit će se na dan 29 oktobra o. g. Prema izbornom redu odobrenom po g.Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja pravo glasa imaju svi radnici i namještenici bez razlike spola, koji su navršili 18 godina starosti, uposleni na teritoriju komore, označeni §-om 41 Zakona o zaštiti radnika, odnosno §-om 3. Zakona o osiguranju radnika, koji su do dana raspisa izbora osigurani protiv bolesti i nesretnim slučajevima kod ustanova za zakonsko obavezno osiguranje radnika (kod okružnih ureda za osiguranje radnika, privatno-društvenih bolesničkih blagajna, mjesnih bratinskih blagajna), prema stanju prijava na dan raspisa izbora,* i koji plaćaju prirez za Radničku komoru.

Glasanje će se vršiti po mjesnim izbornim jedinicama: okružnim uredima za osiguranje radnika i njihovim organima — ekspoziturama i povjereništvima — u koliko obuhvataju najmanje 100 birača, te bratinskim kasama, u koliko ove ustanove kao mjesne izborne jedinice odredi Glavni birački odbor.

Podjelu cijele teritorije komore na mjesne izborne jedinice izvršuje Glavni birački odbor tako, kako bi glasanje i njegova kontrola bili što potpuniji i što lakši. Mali organi osiguranja mogu biti u ovome poslu

* Na području zagrebačke Radničke komore bio je raspis izbora na dan 16 augusta 1933.

Digitized by Google

priključeni većim susjednim organima. U većim mjestima može odrediti Glavni birački odbor veći broj posebnih glasačkih mjesta. Glasačka mjesta mogu biti postavljena i u krajevima, gdje radi veći broj radnika, i ako tu ne postoji organ osiguranja. Glasanje će se obavljati u prostorijama i na teritoriju izvan poduzeća, osim u slučajevima, gdje su poduzeća posve osamljena i suviše udaljena od podesnih prostorija za glasanje. Glasanje će se vršiti nedjelom. Po potrebi može odrediti Glavni birački odbor, da se u pojedinim mjestima može glasati i u subotu pred izbore, ili u subotu i nedjelju.

Glasanje se vrši lično, neposredno i tajno. Kad otpočne primanje glasova, puštat će se na glasačko mjesto došavša lica po redu dolaska. Izborna komisija će na osnovu važećih legitimacija (krštenica, prijavna lista o stanu, poreske knjižice, sindikalne legitimacije, poslovne i druge isprave) utvrditi identitet došavših, i da li se nalazi u biračkom spisku. U koliko utvrdi pravo glasa, upisivat će komisija u posebni spisak ime, prezime, zanimanje i stan glasača. Glasač će dobiti potrebna uputstva o glasanju, prazan koverat i glasovnice. Po tome će biti upućen u zatvoren prostor, gdje nitko ne smije da bude, odabrat će glasovnicu koju želi, i staviti ju u dobivenu kovertu, i kovertu zatvorenu predati izbornoj komisiji.

Svaka kandidatska lista ima glasovnice posebne boje, koju u sporazumu s podnosiocima liste utvrđuje Glavni birački odbor. Svaka glasovnica smije biti samo iz jedne jednostavne boje. Radnici, koji su bili otpušteni s posla u mjesecu kada su raspisani izbori, a nastavili su članstvo u radničkom osiguranju kao dobrovoljni članovi, te do dana predaje kandidatskih lista uplatili prirez za Radničku komoru imaju aktivno i pasivno pravo izbora.

Glasati se može samo za utvrđene kandidatske liste. Pravo kandidovanja imaju samo privremeno ili stalno koalirane radničke ili namještenićke profesionalne organizacije redovno registrovane do dana raspisa izbora kod Radničke komore. Za ove prve izbore imat će pravo podnašanja kandidatskih lista sve radničke i namještenićke profesionalne organizacije, čija pravila budu odobrena od strane nadležnih vlasti do dana isticanja kandidatskih lista, i koje se do toga dana budu registrovale kod komore. Ova posljednja odredba uslijedila je po izričitoj odredbi Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja. Kandidatsku listu predaju lično najmanje tri pretstavnika organizacije, koje ih predlažu Glavnom biračkom odboru uz pismenu potvrdu organizacije, da su predloženi kandidati uredni članovi tih organizacija. U svakoj kandidatskoj listi mora biti naveden imenom, prezimenom, zanimanjem i mjestom stanovanja najpre utvrđeni broj kandidata za članove, a po tom isto toliko zamjenika članova Radničke komore. Kandidati za članove i njihovi zamjenici moraju biti uredni članovi organizacija, koje ih predlažu. Među kandidatima na listi treba da se nalaze radnici i namještenici raznih struka. Među prvim kandidatima na listi treba da se nalaze radnici i namještenici iz najvažnijih privrednih grana. Za osobito važnu granu privrede čije je radništvo odnosno namješteništvo grupisano i odvojeno od ostalog radništva, ili pretstavlja osobito važan faktor za komoru (na pr. saobraćajno osoblje, rudari itd.) može Glavni birački odbor po predlogu Upravnog odbora komore odlučiti, da ova struka radništva odnosno namješteništva glasa u zasebnoj kuriji. U tom slučaju na svakoj kandidatskoj listi kandidati ove struke zasebno će biti izdvojeni, a radnici odnosno namještenici ove struke glasaju zasebno i njihovi se glasovi računaju kao pali samo za ove kandidate. Glavni birački odbor u tom slučaju određuje za tu struku onaj broj kandidata, koji odgovara broju birača te struke, prema broju birača ostale struke. Predlagači kandidatske liste dužni su predati pored originala i 10 primjeraka štampane kandidatske liste za svako glasačko mjesto.

Jedno lice može biti kandidovano samo na jednoj kandidatskoj listi. Njegov pristanak važi samo na prvoj potvrđenoj listi. Najkasnije pet dana prije dana izbora moraju biti izložene i štampane kandidatske liste. Glasači, koji rade najmanje 5 klm. udaljeno od svoga glasačkog mjesta, imaju pravo tražiti pismeno od mjesne izborne komisije, i to najkasnije pet dana prije izbora, da im se pošalje zvanični koverat i glasovnice radi glasanja pismenim putem. Ovi glasovi moraju biti poslani poštom tako, da stignu mjesnoj izbornoj komisiji najkasnije do zaključka glasanja.

Digitized by Google

Sam izbor počinje u 8 sati prije podne. Izbornom činu mogu prisustvovati svi članovi ili njihovi zamjenici komisije za izbor, a mogu prisustvovati i pretstavnici kandidatskih lista. Dok se vrši glasanje moraju stalno prisustvovati izbornom činu dva člana izborne komisije. Po zaključku glasanja mjesna izborna komisija najprije sravnjuje da li se broj primljenih koverata slaže s brojem zapisanim u spisku glasača. Zatim jedan član izborne komisije otvara svaki koverat i vadi iz njega glasovnice. Pred drugim članom izborne komisije obrazovat će se grupa glasovnica za svaku kandidatsku listu zasebno. Koverte koje ne sadrže propisnu glasovnicu, ili sadrže imena kandidata izvan liste, ili glasovnice raznih lista, ili organizacija, čije liste nisu potvrđene, odvajaju se zasebno, jer su takove glasovnice bez vrijednosti. Više glasovnica u jednoj koverti za jednog istog kandidata važe kao jedan glas. Po svršenom otvaranju izvršit će se prebrojavanje koliko je glasova palo za svaku listu. Primljene glasovnice imaju se odmah spakovati, zaviti i zavezati i zapečatiti. Cijeli ovaj posao upisat će se u zapisnik, u koji svaki član izborne komisije i prisutni pretstavnici kandidatskih lista mogu staviti svoje primetbe. Po zaključku izbora izvršit će se konačno obračunavanje vrijedećih i nevrijedećih glasova, i broj palih glasova na svaku kandidatsku listu, pa će se izrađeni i potpisani zapisnik izborne komisije zapečatiti i poslati Glavnom biračkom odboru, a primljene glasovnice imaju se sačuvati do odluke skupštine Radničke komore i Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja.

Glavni birački odbor sastaje se narednog dana na sjednicu, na kojoj mogu prisustvovati i pretstavnici kandidatskih lista. Taj odbor otvara poslate mu izborne zapisnike mjesnih izbornih komisija i procjenjuje pravilnost njihova rada. Prema zapisnicima utvrđuje se sabiranje, koliko je koja lista dobila glasova. Odluke donosi Glavni birački odbor, a pretstavnici kandidatskih lista stavljaju eventualne svoje primetbe u zapisnik.

Izborni rezultat utvrđuje se ovako: Ukupni broj glasova svake liste podjeli se sa 1 do 60, i svaki dobiveni početni količnik ispiše se jedan ispod drugog za svaku listu. Mandati članova i zamjenika dodjeljuju se po redu onoj listi, koja ima najveći nepodjeljeni početni količnik. Ako ima svega jedan nepodjeljeni mandat, a dvije liste imaju isti početni količnik, odlučuje se kockom. Raspored mandata po listama upisuje se u završni zapisnik Glavnog biračkog odbora. Izabranim članovima komore i zamjenicima izdat će Glavni birački odbor punomoćja o izboru. U slučaju biranja u zasebnoj kuriji dodjeljivanje mandata posebnim kandidatima vrši se zasebno po istim principima, a shodno broju palih glasova za njih.

Na pravilnost izbora može se žaliti svaka organizacija, koja je registrovana kod Radničke komore u roku od tri dana po zaključku izbora. Žalba se predaje Glavnom biračkom odboru, koji je dužan sa svojim odgovorom poslati je za iduća tri dana verifikacionom odboru Radničke komore. O pravilnosti izbora i o pravilnosti rada Glavnog biračkog odbora pri raspodjeli mandata odlučuje skupština komore poslije izvještaja svoga verifikacijonog odbora. Članovi Radničke komore, koji bi bili nezadovoljni riješenjem komore o potvrdi ili poništaju ožalbenih izbora ili mandata, mogu se u roku od 14 dana žaliti protiv rješenja skupštine Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja. Ako za 15 dana po prijemu žalbi i izbornih akata Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja ne poništi ožalbene izbore, i ne naredi po njima istragu, postaju odluke skupštine izvršne. Djelomično ili ukupno poništeni izbori imaju se obnoviti.

Novo izabranu komoru sazvat će pretsjednik dosadašnje komore najdalje u roku od 2 mjeseca. Ako to ne učini naredit će saziv Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja.

Ove odredbe o izbornom postupku doneli smo prema izbornom redu za izbor članova Radničke komore u Zagrebu, kome su slični izborni redovi ostalih komora. B. H.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

FARMACEUTSKI VJESNIK. Br. 17. Str. 562—570. Dr. Stanko S. Miholić: Određivanje kofeina. Str. 570—572. Mr. Ph. M. B.: Apotekarska štedna zadruga i naši apotekari. Str. 572—577. Apotekarska komora i nekvalifikovano osoblje.

LEKAR. Br. 152. Str. 1. Na pogrešnom putu. Str. 1. Zaključci XV. kongresa Jugoslavenskog lekarskog društva dne 3 i 4 septembra 1933 u Crikvenici. Str. 1—2. Dr. Sr. Popadić: Kako da sačuvamo »neukaljanu« čast lekarskog staleža? Str. 2. Dr. Oton Müller: O socijalnom osiguranju. Str. 2. Dr. Grga Bogić: Nešto o duševnoj higijeni. Str. 3—4. Dr. Miloš Pantić: Može li se izvesti opšte osiguranje za slučaj bolesti. Str. 4. Dr. Sr. Popadić: Oko obaveznog narodnog osiguranja.

APOTEKARSKI VJESNIK. Br. 9. Str. 547—548. E. Kučinski: Novi pretsednik federacije slavenskih apotekara. Str. 554—559. J. Breugelmans: Farmaceutska deontologija. Str. 559—562. A. Astrus: Rasprave o galenskoj farmaciji. Str. 562—571. A. Tschirch: Da li je galenska farmacija nauka? Str. 571—580. Farmaceutski studij. Str. 580—583. Mr. V-ć.: Promena farmaceutskih studija. Str. 583—585. Dr. Antun Vrgoč: Novi predlog promene farmaceutskih studija. Str. 583—585. Mr. Krešimir Fibić: K reformi farmaceutskog studija.

NARODNO BLAGOSTANJE. Br. 37. Str. 579—582. Dr. K. Gemind i V. Milenković: Mogućnost ekonomske male antante. 1. Ekonomska mala antanta do Pakta od 16 februara 1933. 2. Pakt od 16 februara 1933. 3.Učešće Čehoslovačke u izvozu Jugoslavije i Rumunije. 4. Čehoslovački uvoz u Jugoslaviju i Rumuniju. 5. Zaključak. Str. 582—583. Još jednom o svetskom žitnom sporazumu. Kritika na pesimističko gledanje.

Br. 38. Str. 595—598. Dr. K. Gemind: Talijansko-austrijsko-madžarski regijonalni ugovori i njihove mogućnosti. 1. Uvod. 2. Madžarska inicijativa. 3. Sadržaj talijansko-austrijsko-madžarskih ugovora. 4. Potencijal međusobnih privrednih odnosa Italije, Austrije i Madžarske. 5. Zaključak. Str. 598—599. V. Bajkić: Brčko — Anketa o izvozu svježih šljiva u ovoj kampanji. 1. Četiri faze u razviću unovčenja šljiva. 2. Nacionalno-zdravstveni i nacionalno-ekonomski značaj izvoza svježih šljiva. 3. Šta pomaže a šta odmaže izvoz u ovoj kampanji. Str. 600—601. V. Bajkić: U front! — General Đonson diktator američkog »Nepa«, nasilno uvodi plansko privredni sistem na mesto najliberalnijeg privrednog sistema, koji je dosada praktikovan u severo-američkim državama. 1. Stropoštavanje cene artikla vreme. 2. Ford, dezerter. 3. Ugrožena demokracija. 4. Fajlin okrivljuje Evropu za bankrotstvo međunarodnosti. 5. Ruzveltova naivnost.

TEHNIČKI LIST. Brč 16 i 17. Str. 218—222. Ing. Egidije Nonveiler: Cement u moru — Iskustva današnje tehnike o upotrebi cementa kod građenja u morskoj vodi. Str. 222—226. Ing. Ivan Kanpinski: Most preko Tare kod Huma na banovinskom putu drugog reda Brod (kod Foče)—Hum—Goransko. Str. 226—232. Ing. Ljubomir Peterčić: Savremena pitanja racionalizacije gornjeg stroja. Str. 232—235. A. Sahnazarov: Tvrdi metali. Str. 235—240. Dr. Josip Lončar: Iz teorije i prakse katodnih oscilografa. Str. 240—242. Ing. Aleksa Božić: Počeci planskog gospodarstva u Americi.

BEOGRADSKE OPŠTINSKE NOVINE. Br. 7—8. Str. 445—447. Anketa o malim i radničkim stanovima. Str. 447—449. Dr. Dragomir Aranđelović: O malim stanovima u Beogradu. Str. 449—453. Dr. Dragoljub Sretenović: Problem zdravih stanova u jugoslovenskoj prestonici. Str. 453—456. Dr. Borivoje Gjorgjević: Značaj malih radničkih stanova za antituberkuloznu profilaksu. Str. 456—467. Bogdan Krekić: Stanbeno pitanje kao javna briga. Str. 567—469. Dr. Vojislav Kujundžić: Stanovi siromašnih Beograđanina. Str. 469—473. Dr. Branko Maksimović: Pitanje malih stanova u Beogradu. Str. 473—476. Despot Ostojić: Stanbeno pitanje u današnjoj privrednoj krzi. Str. 476—488. Dragomir M. Popović: Jeftini stanovi. Str. 484—488. Pavle Kara Radovanović: Anketa o stanovima. Str. 488—490. Jovan Dravić: Mali stanovi. Str. 490—494. Dr. Mihajlo T. Arsić: Stanbeno pitanje. Str. 494—497. Voja Simić: Suština stanbenog pitanja. Str. 497—516. Slobodan Ž. Vidaković: Jedan sudbonosan problem — rezultati ankete o radničkim stanovima. Str. 538—539. Beograd je dobio veliko i moderno opštinsko kupatilo na Savi. Str. 539—540. Podizanje opštinske bolnice za unutrašnje bolesti u Beogradu.

Digitized by Google

Str. 540—542. Dr. Bogoljub Konstantinović: Značaj prve zemaljske higijenske izložbe za Beograd.

SAVREMENA OPŠTINA. Br. 7—9. Str. 321—329. Dr. Miloslav Stojadinović: Savez gradova. Str. 329—332. Dr. D. Aranđelović: Kulturno podizanje našeg sela. Str. 332—341. Dr. Miloslav Stojadinović: Zakon o gradovima. Str. 341—347. Dr. Miloslav Stojadinović: Statistika gradskog naselja. Str. 347—356. Vladimir Jovančević: Istorija i umetnost vrta. Str. 356—358. Pred reformom opštinskih finansija. Str. 358—369. B. P. Marjanović: Utisci sa kongresa opštinskih činovnika. Str. 369—377. Zahtevi opštinskih činovnika. Str. 377—380. J. Berić: Način postavljanja općinskih činovnika.

INDUSTRIJSKA OBRANA. Br. 1. Str. 1. Ing. Fran Podbrežnik: Uvodna reč. Zadatak ovog novog časopisa, kojega pokreće poznati pisac Dr. Ing. Fran Podbrežnik, biće sistematska stručna odbrana interesa naše industrije. Taj će list odgovarati na sve napadaje na našu domaću industriju koji se povremeno javljaju u našoj štampi ili drugde. On će obaveštavati javnost o stanju, teškoćama i željama naše industrije. Str. 2—3. Ing. Novak Popović: Industrija ili poljoprivreda? — Zajednički interesi industrije i poljoprivrede. Str. 3—4. Ing. Zlatko L. Mašić: Jugoslovenska industrija svile. Str. 5—6. Dr. Dušan Gospodarević: Pitanje jugoslavenskih kartela. Str. 6—7. Ing. Milan Pajević: Potreba razvoja elektro-metalurgije kod nas. Str. 10—11. Ing. Marjan Levinić: O mogućnostima razvoja insekticidne industrije u Jugoslaviji.

INDEKS. Br. 3. Str. 17—25. Artur Benko Grado: Oblici nadnice u industriji. — Karakter i razvitak nadnice po obliku. — Oblici nadnica u statistici saveza naroda. — Oblici nadnica naročito akordna nadnica u nas po industrijama. — Tabelarni prikaz nadnica po pretežnom obliku u pojedinim industrijskim granama, te zarade i njezinih indeksa.

VOLKSTÜMLICHE ZEITSCHRIFT FÜR DIE GESAMTE SOZIALVERSICHERUNG. Br. 3. Str. 33—35. J. Schelhammer: Poslovni i računski podaci bolesničkih blagajna. Str. 35—37. Helene Eichler: Pravo blagajničkih udruženja.

Br. 4. Str. 49—50. Dr. F. Bothe: Razdioba pristojba kod pružanja bolesničke njege porodičnim članovima. Str. 50—52. Hans Adolf Aye: Što su pravna vrela? Str. 52—54. Dr. Oto Müller: Službovno pravo blagajničkih namještenika.

Br. 5č Str. 65—67. Dr. Boecker: Kažnjiva krivnja radi nepravovremenog upućivanja u bolnici. Str. 68—70. Dr. Fritz Kadgiehn: Racionalizacija osiguranja za slučaj bolesti u Austriji.

Br. 6. Str. 81—84. Dr. Kreil: Poslovna nesposobnost prema §-u 30 Zakona o osiguranju namještenika i promjena zvanja.

Br. 7. Str. 97—98. Gustav Wasewitz: K novom uređenju osiguranja za slučaj bolesti. Str. 98—99. Franz Kleeis: Zadaci odbora bolesničke blagajne. Str. 100—101. Ernest Schön: Oslobođenje od obaveze osiguranja prema §-u 173 stav. 2. RVO.

Br. 8. Str. 117—118. Franz Schweiger: Zakonski prelaz prema §-u 1542 RVO.

Br. 9. Str. 129—131. Dr. Fritz Kadgiehn: Kolektivni ugovor u pravu blagajničkih liječnika. Str. 131—133. Wilhelm Lehnert: Karta osiguranika u osiguranju za slučaj iznemoglosti.

Br. 10. Str. 145—147. Erich Kilian: Ekonomsko vodstvo nosioca osiguranja. Str. 147—149. Josef Jende: Doknadna doba za uzdržanje prava u osiguranju za slučaj iznemoglosti. Str. 149—152. Maks Sänger: Ponovna uspostava stručnog činovništva.

Br. 11. Str. 161—163. Gustav Wasewitz: Misli praktičara k novom uređenju njemačkog osiguranja za slučaj bolesti. Str. 163—165. Karl Ross: Spajanje ubiranja prinosa u socijalnom osiguranju? Str. 165—166. Herbert Lieske: K novom uređenju socijalnog osiguranja.

Br. 12. Str. 177—180. Wilhelm Lehnert: Razvitak socijalnog osiguranja. Str. 181—184. Dr. Fritz Kadgiehn: Organizacijone izmene i uštednje u socijalnom osiguranju. Str. 184—186. Hans Adolf Aye: K novom uređenju osiguranja za slučaj bolesti.

Br. 13—14. Str. 193—194. Dr. F. Bothe: Pojednostavljenje izgradnje nosioca osiguranja. Str. 195—196. Kristian Kraiker: K novom uređenju osiguranja za slučaj bolesti. Str. 196—197. Heinrich Müller: K reformi osiguranja rudara. Str. 198. Margareta Scherf: Porodična pomoć ili staranje za porodilje? Str. 199—201. Bernhad Göring: Osiguranje namještenika god. 1932. Str. 204—205. Franz Dömkes: Hranarina za neuposlene. Str. 205—206. Franz Kleeis: Pričuve bolesničkih blagajna.

Br. 15—16. Str. 215—216. Schuchardt: Nastojanja oko novog uređenja socijalnog

Digitized by Google

osiguranja. Str. 217—218. F. Fette: K reformi osiguranja za slučaj iznemoglosti. Str. 219—220. Dr. Fritz Kadgiehn: Pojedina pitanja povodom novog uređenja socijalnog osiguranja. Str. 220—221. Dr. R. Lehman: Problem redovitih većih potpora. Str. 222—223. Maks Krämer: Promene kazne socijalnog osiguranja. Str. 224. Hans Aye: Maloljetnost u socijalnom osiguranju.

Br. 17. Str. 239—141. Dr. Werner Spohr: Prava nosioca osiguranja i upravni obavezni postupak. Str. 242—243. Werner Moor: Državna pošta i socijalno osiguranje. Str. 244—245. Franz Schweighäuser: Prelaz tereta nezgode kod prelaza posla. Str. 245—247. W. Heum: Otstupanje od pružanja potpora neuposlenima.

Br. 18. Str. 255—257. Dr. Werner Spohr: Pravo na naknadu štete nosioca osiguranja. Str. 258. Karl Schreiber: Svršetak poslovnog odnošaja obaveznog na osiguranje. Str. 259—261. Gustav Wasewitz: Prenos bolesnika u osiguranje za slučaj bolesti. Str. 261—262. Založnost liječničkih honorara iz blagajničke prakse.

DEUTSCHE ORTSKRANKENKASSE. Br. 24. Str. 754—756. Budućnost lječilišnih i oporavilišnih domova. Str. 757—761. Dr. Ostwald: Napadaj na izvršne radnje bolesničkih blagajna u stečaju poslodavca. Str. 761. Naredba komesara Hartmannovog saveza (saveza lekara) o suradnji liječnika kod zastupanja. Str. 764—765. K pitanju pojedinačnog službovnog ugovora blagajničkih zubnih lekara i zubnih tehničara. Str. 769—771. Dr. Kurt Gusko: Problemi pružanja pomoći neuposlenima.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG. Br. 16. Str. 97—106. Dr. Oskar Klug: Zanat i planska privreda. Str. 106—1117. Dr. Fridrich Höhne: Generalni modeli privrede. Str. 117—124. Kritički momenti iz građevnih štedionica.

MONATSSCHRIFT FÜR ARBEITER- U. ANGESTELLTEN-VERSICHERUNG. Br. 9. Str. 337—340. Dr. H. Jaeger: K pojmu djelomično zaposlenog lica. Str. 340—344. Dr. Werner Spohr: Pojačana zaštita kaznenog prava nosioca osiguranja protiv statutarnih šteta počinjenih po članovima samoupravnih organa. Str. 345—353. Dr. Schaeffer: Pravosuđe iz područja pojedinih grana osiguranja.

DIE REICHSVERSICHERUNG. Br. 7. Str. 185—190. Dr. L. Richter: K reformi žalbenog postupka u socijalnom osiguranju. Str. 190—191. Wolfgang Hübner: Opći interesi pred pojedinačnim u apotekarstvu?

Br. 8. Str. 209—214. Dr. Frick: Politika pučanstva i rasa u nacionalno-socijalističkoj državi. Str. 215—216. Opadanje poroda i socijalna politika u Evropi. Str. 216—217. J. Eckert: K novom uređenju socijalnog osiguranja. Str. 217—218. K jedinstvenom ubiranju prinosa. Str. 218—220. Novo zakonodavstvo. Str. 220—222. Dr. Grünwald: Unapređivanje zaposlivanja u kućnom gospodarstvu. Str. 234—239. Dr. Knoll: Novo činovničko pravo i službenici socijalnog osiguranja.

DEUTSCHE ZEITSCHRIFT FÜR OEFFENTLICHE VERSICHERUNG U. VOLKSWOHLFART. Br. 11. Str. 163—166. Dr. Hans Klatz: Pijanstvo i alholizam u socijalnom osiguranju. Str. 166—169. Glavno i sporedno zanimanje. Str. 169—171. Dr. Ernst Hoyer: Opskrbni troškovi spolno bolesnih članova. Str. 171. Dr. Poelnau: Najčešće školske bolesti.

DIE ARBEITERVERSORGUNG. Br. 26. Str. 409—412. Dr. Fritz Kadgiehn: Bitne izmene u osiguranju za slučaj iznemoglosti i nesreće. Str. 412—414. Dr. Werner Spohr: K pitanju nadležnosti bolesničke blagajne kod izvršnog postupka radi neplaćenog prinosa sa strane poslodavca.

AMTLICHE NACHRICHTEN DES BUNDESMINISTERIUMS FÜR SOZIALE VERWALTUNG. Br. 8—9. Str. 281—285. Rešenja Ministarstva socijalne uprave na području osiguranja nameštenika. Str. 275—276. Rešenja sudova radničkog osiguranja.

GESUNDES VOLK. Br. 3. Str. 33—35. Dr. Z. Tomalla: Misli na budućnost. Str. 36. Više higijene. Str. 37—38. Dr. Georg Müller: Dužnost rada i pučka izobrazba.

INTERNATIONALE ZEITSCHRIFT F. SOZIALVERSICHERUNG. Br. 5. Str. 83—92. Dr. Alfred Korschinek: Staranje javnih namještenika za slučaj bolesti u pojedinim državama.

INTERNATIONALE RUNDSCHAU DER ARBEIT. Br. 9. Str. 801—814. L. Hersch: Opadanje broja poroda i njegove posledice za socijalnu politiku. Str. 814—832. Dr. O. Weigert: Razvitak njemačkog staranja za slučaj neuposlenosti.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 15—16. Str. 225—228. Ujedinjenje socijalnog osiguranja i staleška misao. Str.

Digitized by Google

228—231. E. Mielke: Misli k reformi socijalnog osiguranja. Str. 231—232. D. W. Hommel: Pravo naknade bolesničkih blagajna spram državnog fiskusa u staranju za nemoćne. Str. 232—234. Holstein: Nadležnost blagajne za pružanje potpora za slučaj porođaja prije poroda. Str. 237—239. L. Ritzerfeld: Pružanje potpora porodiljama kao finansijski i osiguravajući problem. Str. 242—244. Nužna poboljšanja u socijalnom osiguranju. Str. 245. Franz Kleeis: K primeni §-a 379 RVO.

Br. 17. Str. 253. Brucker: O socijalnoj politici nove Njemačke. Str. 253—254. Stavljanje u koncentracijoni logor i pružanje potpora iz osiguranja. Str. 254—257. Dr. Lutz Richter: Krivnja kod nevršenja dužnosti po Zakonima o socijalnom osiguranju sa strane poslodavaca. Str. 257. Ministar rada o novom uređenju osiguranja za slučaj bolesti. Str. 259—262. W. Strakelian: Vlastito snabdjevanje bolesničkih blagajna. Str. 262—265. Harl Hoffer: Mora li se povređeni dati operirati?

SVEPOMOC. Br. 18. Str. 273—274. Dr. Jiri Pleskot: Šesta međunarodna godišnja skupština nosioca bolesničkog osiguranja. Str. 274—276. Pet godina osiguranja za slučaj bolesti. Str. 276—278. Dr. B. Kalminzer: Opet bolnice. Str. 278. Uspešni početak socijalnog osiguranja u Francuskoj.

LE MUTUALISTE DE LA SEINE. Br. 53. Str. 145—147. Pierre Arvaout: O smjernicama zakona o socijalnom osiguranju. Str. 147. Rezultati bolesničkih blagajna. Str. 148. Tekst projekta zakona o izmeni Zakona o socijalnom osiguranju. Str. 151—155. Dr. Emanuel Perret: Počekat osiguranja za slučaj iznemoglosti.

GLASNIK ZAVODA ZA UNAPREĐIVANJE SPOLJNE TRGOVINE. Br. 18. Str. 537—538. Nove trgovinsko-političke tendencije u Evropi. Str. 538—541. Za unapređivanje izvoza našeg voća. Str. 541—542. Nemačka na putu autarhije.

MJESEČNIK PRAVNIČKOGA DRUŠTVA. Br. 8. Str. 337—340. Dr. Politeo Ivo: Kongres pravnika slavenskih država. Str. 340—343. Dr. Hönigsberg Lav: Treba li dozvoliti učešće laičkoga elementa u krivičnom pravosuđu. Str. 343—347. Dr. Frank Stanko: Potreba i razlozi unifikacije krivičnoga prava. Str. 347—353. Dr. Milobar Fran: Svjetska gospodarska kriza i svjetska ekonomsko-monetarna konferencija. Str. 353—369. Dr. Ivšić Milan: Izmjene i dopune Zakonu o zadrugama. Str. 369—375. Dr. Kasumović Marko: Nekoliko primedaba na nacrt jednoga novog zakona. Str. 375—377. Dr. Hribar Mijo: Nužne dopune u Zakonu o izvlazbi nekretnina u gradu Zagrebu.

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE. Str. 2—14. Dr. Aleksandar Maklecov: Normativna teorija vinosti u krivičnom pravu. Str. 14—17. Dr. Gjorgje Tasić: O pravnom značaju pojma katedre. Str. 17—27.Dr. Aleksandar Solovjev: Dušanov zakonik od Paštrovića. Str. 27—33. Dr. Miio Mirković: Zanatski pokret. Str. 33—53. Dr. Giorgje Mirković: Pravni pojam broda. Str. 53. Dr. Dionis Godina: Naše novo vanparnično pravo, njegov istoriiski razvitak i pojam. Str. 59—65. Franklović Borivoje: Administrativni spor i policijsko-kaznene odluke. Str. 65—74. Prokopijević P. Miloš: Važnost ranga i ocene pri unapređivaniu državnih službenika. Str. 74—88. Dr. Milan Bartoš: Izjednačenje kolizionih normi bračnog prava u slovenskim zemljama. Str. 88—99. Dr. Dušan Uzelac: Procenat slobodnog raspolagania po kliringu. Str. 99—104. Lovra Perković: Može li Državni savet obavezati upravnu vlast na unapređenje državnog službenika? Str. 104—114. Nikola Stjepanović: Važnije odredbe finansiiskog zakona 1933—1934 god. u vezi sa statusom aktivnih državnih službenika i penzionera. Str. 135—137. Dr. Adam Lazarević: O nadležnosti suda za razmatranje rešenja Državne hipotekarne banke po žalbi interesovanih lica.

EKONOMSKO-FINANSIISKI ŽIVOT. Br. 8. Str. 227—228. Davidović Giorgje: Od konkurencije ka kooperaciji. Str. 229—232. Brašić M. Ranko: Kartel osiguravajućih društava. Str. 232—238. Vidaković Ž. Slobodan: Problemi aprovizacije u našim velikim gradovima. Str. 239—240. Slavko Siriščević: Privredni značaj turizma. Str. 241—243. Dr. Eugen Sladović: Novo češkoslovačko kartelno zakonodavstvo. Str. 243—246. Bašić Jakov: Zašto tražimo samostalne komore privatnih nameštenika.

REVUE INTENATIONALE DU TRAVAIL. Br. 3. Str. 333—370. 17 Skupština Međunarodne konferencije rada. Str. 370—383. Dr. O. Weigert: Stanje akcije oko suzbijanja nezaposlenosti u Njemačkoj. Str. 383—391. Kretanje nadnica u Sjedinjenim državama god. 1929—1933. Str. 391—417. Nadnice i radno vrijeme u industriji ugljena god. 1931. Str. 420—428. Primena socijalnog osiguranja u Bugarskoj.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj: 34.956/1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu posebnih maraka i nadoplate na vozne karte u propagandnoj nedelji ideje »C r v e n o g k r s t a«.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Zakon o Društvu Crvenog krsta Kraljevine Jugoslavije od 19 augusta o. g., koji je stupio na snagu 5 septembra ove godine, propisao je u članu 42 tački 11. ovu povlasticu Društva Crvenog krsta:

»Jedna cela nedelja (7 dana) u godini, računajući od treće nedelje u mesecu septembru pa zaključno sa subotom, posvećuje se propagandi ideje Crvenog krsta, prikupljanju članova i ubiranju priloga u celoj zemlji.

Te nedelje nikakva druga društva ne mogu prikupljati priloge niti vršiti kakve priredbe, već jedino sporazumno sa Crvenim krstom i za Crveni krst.

Za vreme te nedelje, za vožnju železnicom, brodovima, aeroplanima i svima ostalim sretstvima za javni saobraćaj između dva ili više mesta, naplaćuje se taksa u korist glavnog odbora: 0.50 dinara za svaku kartu do 100 dinara, a još po toliko za svaku započetu stotinu preko 100 dinara. Za to vreme naplaćuje se i taksa od 0.50 dinara u vidu propagandnih maraka Crvenog krsta na sve poštanske pošiljke (pisma, dopisnice i pakete) i telegrame, na sve ulaznice u pozorišta, kinematografe i druge slične radnje za javnu zabavu.«

U provedbi ove povlastice za ovu godinu izdalo je Ministarstvo saobraćaja u broju 206 »Službenih novina« od 11. IX. o. g. raspis Pt. br. 65.862/33 od 5. IX. o. g., koji glasi:

»Rešenjem Ministra saobraćaja od 3 avgusta 1933 god. broj 58.286, puštaju se u saobraćaj propagandne franko i porto marke Društva Crvenog krsta od 0.50 din.

Franko marke Crvenog krsta od 0.50 Din upotrebiće se od 17 do 23 septembra 1933 god. zaključno za taksiranje pisama, dopisnica, paketa (običnih i vrednosnih) i telegrama u unutrašnjem saobraćaju, pošto prema tački 11 čl. 42 Zakona o društvu Crvenog krsta Kraljevine Jugoslavije za to vreme sve gore pobrojane pošiljke pored redovnih poštanskih taksa podleže obaveznom plaćanju takse i od 0.50 Din u korist Društva Crvenog krsta.

Za one pošiljke za koje ova zasebna taksa nije naplaćena pri predaji naplaćivaće se od primaoca porto taksa od 0.50 Din u vidu porto marke Crvenog krsta koja će se taksa nalepljivati na pošiljku.

Isto tako podleže plaćanju zasebne takse od 0.50 Din i kupljene karte u automobilskom poštanskom saobraćaju za vreme od 17 do 23 septembra 1933 god. zaključno«.

Što se saopštava svim mesnim organima radi znanja i izvršenja u vremenu od 17 do 23 septembra ove godine odnosno kroz 7 dana računajući od treće nedelje u mesecu septembru budućih godina.

Ove posebne propagandne franko marke lepe se na svim poštanskim pošiljkama za koje ne uživamo oprosta od poštarine i imaju se računati kao i redovne na teret ureda odnosno poslodavca shodno ovdašnjim okružnicama broj 4.197/33 od 23. II. 1933 i broj 6.396/33 od 23. II. 1933 (»Radnička zaštita« iz o. g. broj 3 strana 133—135).

Posebna taksa vozne karte u ovoj nedelji ima se priznati računopolagačima u putnim računima odnosno ima se isplatiti osiguranim članovima, kad se upućuju vozom na lečenje u bolnice i sanatorije izvan sedišta ureda.

U Z a g r e b u, 13 septembra 1933.

Generalni direktor:

u z.

Dr. V i l i m H e l e b r a n t v. r.

Digitized by Google

Broj 28.843/1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu knjiženja dužnih prinosa uknjiženih na nekretnine.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Pod tač. 2 ovostrane okružnice 1170/1927 od 13 januara 1927 (»Radnička zaštita« str. 41 iz god. 1927) određeno je, da za dužne prinose poslodavca, koji su pokriveni uknjižbom na nekretnine, imaju mesni organi u knjizi tek. računa dužnika i verovnika za svakog takvog poslodavca otvoriti tekući račun, te ga zadužiti za uknjiženu svotu, a u korist računa poslodavaca.

Pošto ovaj način knjiženja stvara u pojedinim slučajevima zabune pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na sednici svojoj od 27 septembra 1933 pod čl. 22 sed. zapisnika zaključilo je ovo:

1. da se pod tač. 2 uvodno citirane okružnice navedeni način knjiženja obustavlja, da se sva dugovanja poslodavaca na prinosima imaju evidentirati i ostati otvorena u knjigama tek. računa poslodavaca do faktičnog podmirenja ili eventualnog otpisa i prenosa na račun dubioznih potraživanja bez obzira, da li su pokrivena uknjižbom na nekretnine ili stavljanjem zabrane.

Dugovanja plaćena zapisima državnim ili Narodne Banke Kraljevine Jugoslavije imaju se smatrati plaćenim, pa se takovim uplatama imaju odnosni poslodavci priznati u tekućim računima poslodavaca.

2. da sva u smislu uvodno citirane okružnice (tač. 2) do sad izvršena knjiženja ostaju i dalje tako proknjižena do konačne likvidacije dugovanja, koja treba nastojati što pre likvidirati po postojećim propisima.

U Z a g r e b u, 27 septembra 1933.

Generalni direktor:
u. z.
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Broj 36.726/1932.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu postupka oko ubiranja prinosa u slučaju tužbe na Državni savet.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Ovostrana okružnica od 8. januara 1932. broj 19.446/31. (R. Z. 1932. str. 100) upućuje mesne organe da po primitku rešenja Ministarstva na žalbu u stvari prinosa nastave sa ubiranjem prinosa bez obzira na eventulano podnesenu tužbu Državnom savetu protiv rešenja Ministarstva.

Na traženje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja St. br. 44868 od 27. augusta 1932. ovaj stav se objašnjava tako, da je gornja napomena o nastavku ubiranja prinosa potpuno ispravna u pogledu slučajeva, kada je Ministarstvo odbilo dotičnu žalbu protiv odluke ovog ureda, te osnažilo odluku i platežni nalog. No ima slučajeva kada Ministarstvo uvažuje žalbe protiv odluka ovog ureda, ništi odluke i ukida platežne naloge. U ovakvim slučajevima podnošenje tužbe Državnom savetu od strane Središnjeg ili Okružnog ureda takođe ne odlaže izvršenja rešenja Ministarstva, te stoga Okružni uredi imaju odmah ovakva rešenja Ministarstva izvršavati, te obustavljati naplatu odnosnih suma od stranaka odnosno vraćati strankama već naplaćene sume. Ako se pak mesni organi žele koristiti propisima §-a 36. Zakona o državnom savetu i upravnim sudovima, te u slučajevima, kada je naplata već pre toga bila izvršena, ne žele vraćati stranci naplaćene sume sve do presude Državnog saveta, imaju o tome podneti molbe Ministarstvu na osnovu spomenutog §-a 36. Zakona o državnom savetu i upravnim sudovima, kao i sve druge stranke.

S tim u vezi upućuju se mesni organi, da rešenja Ministarstva dostavljaju strankama odmah po primitku.

Digitized by Google

Podjedno se u smislu napred cit. rešenja Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja saopćuje, da stranka može u smislu §-a 36. Zakona o državnom savetu i upravnim sudovima, te §-u 141. Zakona o opštem upravnom postupku tražiti odgodu izvršenja ne samo kod nadležnog mesnog organa, već i kod ovog Središnjeg ureda kao i kod spomenutog Ministarstva.

Konačno se napominje, da već sam pokrenuti spor pred Državnim savetom, kao i raniji postupak kod ovog ureda i Ministarstva prekida zastaru izuzev slučaja, kada je zastara istekla već pre samog početka spora.

Prema tomu ne će biti potrebno za rešavanje tužbe pred Državnim savetom preduzimati kakove mere za obezbeđenje tražbine samo u cilju prekinuća zastare, jer ono počinje iznova teći tek nakon okončanja spora.

U Zagrebu, 20. augusta 1933.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj 32.575/1933.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu snašanja troškova adaptacija uredskih zgrada.

Svim mesnim organima.

Povodom raznih zaključaka pojedinih mesnih organa o izvedbi raznih adaptacija na već postojećim uredskim zgradama, koje su vlasništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika doneo je upravni odbor ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika na svojoj sednici od 22. augusta o. g. pod čl. 753. zapis. sledeći zaključak:

1. Sve adaptacije koje će eventualno tražiti pojedini mesni organi da se izvedu na zgradama Središnjeg ureda za osiguranje radnika imadu se deliti u dve grupe i to:

I. grupa sadržava one adaptacije koje stvarno ne povećavaju mesne prometne vrednosti odnosnih objekata, i

II. grupa sadržava one adaptacije koje povećavaju prometnu vrednost nekretnine.

2. Troškovi adaptacije I. grupe imadu snašati odnosni mesni organi, dok će troškovi investicije po drugoj grupi teretiti građevnu glavnicu.

3. Upravni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika će za svaki pojedini slučaj doneti svoju odluku u koju se grupu imade odnosna adaptacija uvrstiti, kao i o načinu naplate troškova adaptacije.

Prema tome spadaju u prvu grupu one adaptacije, koje, kako je spomenuto, ne povećavaju stvarno prometnu vrednost nekretnina, dakle premeštaji zida, probijanje ili zazidavanje prozora i vratiju eventualno uređenje prostorija u suterenu ili potkrovlju, promena električnog postrojenja, uvođenje vodovoda, plina odnosno električnog postrojenja u pojedine prostorije ako je inače u zgradi već uvedeno, izmena podova ili postavljanje novih u prostorijama gde ih nije bilo itd.

U drugu grupu spadaju sve one adaptacije koje stvarno povećavaju prometne vrednosti nekretnina dakle naravski, prigradnje, dogradnje ili nadogradnje te izgradnja potkrovnih prostorija u koliko se krovište diže, zatim instalacije vodovodnog, plinskog električnog ili kanalizacijonog postrojenja te uređaja centralnog grijanja u koliko takva postrojenja nisu već pre bila u odnosnoj zgradi, itd.

Kod svakog pojedinog slučaja odredit će upravni odbor ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika u koju grupu spada odnosna adaptacija.

Što se tiče troškova to ih odnosni mesni organ, koji je odnosnu adaptaciju tražio i u koliko te adaptacije ne povećavaju stvarno prometne vrednosti nekretnine, imade da snosi sam. Kod većih troškova, a na zamolbu odnosnog mesnog organa, zaključit će upravni odbor ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika kako i na koji način se imadu odnosni troškovi adaptacije Središnjem uredu za osiguranje

Digitized by Google

radnika nadoknaditi. Po potrebi odobrit će se i obročna otplata i kroz izvestan broj godina.

U Zagrebu, 2. septembra 1933.

Generalni direktor
u z.:
Korać Milan v. r.

LIČNE VESTI

Izbor članova stalnog lekarskog veća Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Na temelju obavljenog izbora i skrutinija glasovnica, shodno propisima § 94. Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika, na sednici pretsedništva Središnjeg ureda od 3 maja 1933 proglašeni su izabranima sledeći članovi Stalnog lekarskog veća Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

a) Redovni članovi:

1. Dr. Band Aleksandar, lekar-činovnik beogradskog Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu;
2. Dr. Bibica Marko, glavni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Dubrovniku;
3. Dr. Bogičević Branislav, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu;
4. Dr. Korenić Juraj, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu;
5. Dr. Leović Đorđe, glavni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu;
6. Dr. Mandić Dušan, glavni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu;
7. Dr. Marinković Pavao, glavni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu;
8. Dr. Milovanović Milan, glavni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu;
9. Dr. Mrvoš Nikola, glavni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Novom Sadu;
10. Dr. Pešić Aron, glavni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Velikom Bečkereku;
11. Dr. Schlesinger Miroslav, ugovorni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu;
12. Dr. Zajec Ivan, glavni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani.

b) Zamjenici:

1. Dr. Barmaper Herman, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu;
2. Dr. Bjelousov Ivan, ugovorni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu;
3. Dr. Cvetić Vladislav, glavni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Somboru;
4. Dr. Dereani Ernest, ugovorni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani;
5. Dr. Ivančević Ivan, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu;
6. Dr. Ivić Marin, glavni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu;
7. Dr. Kovač Iso, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Osijeku;
8. Dr. Kosanović Velimir, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu;
9. Dr. Paleček Josip, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu;
10. Dr. Pandaković Miroslav, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu;

Digitized by Google

11. Dr. Švarić Milan, glavni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Tuzli;
12. Dr. Variola Josip, glavni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Karlovcu.

Penzionisanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 8. septembra 1933. god. St. Br. 34.012/33. odobrio je zaključak Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 22. augusta 1933. kojim se penzioniše po potrebi službe Furtinger Marija, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Osijeku.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 8. septembra 1933. god. St. Br. 34.013/33. odobrio je zaključak Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 22. augusta 1933. kojim se penzioniše po potrebi službe Hermann Adolf, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Osijeku.

Broj 33.990/1933.

N A T E Č A J

Na osnovu zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 25. augusta 1933 raspisuje se ovime natečaj za popunjenje:

jednog upražnjenog mesta n a č e l n i k a k a t e g o r i j e B položaja III. knjigovodstvene struke kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika s godišnjom sistematskom platom od Din 10.800.—, s godišnjom položajnom platom od Din 28.000.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima.

Uveti nameštenja jesu:

1. da je natecatelj državljanin Kraljevine Jugoslavije i da znade srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;
2. da imade telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika;
3. da je navršio 18 godinu života i da nema više od 40 godina života izuzevši slučaj, da je neposredno pre izbora bio u službi kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi;
4. da ne stoji pod starateljstvom ili stečajem, da nije pod isleđenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nije suđen na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrđeno presudom;
5. da mu služba kod Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili druge javne službe, nije prestala iz uzroka spomenutih u §-u 112. i tački 5. i 7. §-a 113. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika;
6. da imade svršenu srednjoškolsku spremu (maturu) odnosno u koliko nema iste, da dokaže sposobnost za vršenje stručnih poslova, znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj s publikom i službenicima.

Za ovo mesto imaće prednost oni natecatelji, koji su pokazali uspehe u organizaciji knjigovodstva.

Uz molbu ima svaki natecatelj priložiti svedočanstvo o danu rođenja, uverenje o zavičajnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svedodžbe, uverenja o dotadanjem zanimanju, o zdravlju i regulisanju vojne obaveze. Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara Središnjeg ureda ili njegovih mesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru, odnosno lekaru-specijalisti za tuberkulozu.

Sva ostala prava i dužnosti utvrđena su sa Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika s eventualnim njegovim kasnijim izmenama te Zakonom o primanju u službu lekara itd. od 20. januara 1931.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe imaju natecatelji podneti potpisanom uredu najkasnije do uključivo 21. oktobra 1933. do 12 sati o podne.

Na zakašnjele i nedovoljno obložene molbenice neće se uzeti obzir.

U Z a g r e b u, 30. augusta 1933. SREDIŠNJI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA

Digitized by Google

GLASNIK

ŠREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA

(IZLAZI KAO PRILOG „RADNIČKE ZAŠTITE")

GOD. IV | ZAGREB, DNE 1 OKTOBRA 1933 | BROJ 10

Na osnovu §-a 15 Pragmatike službenika Središnje uprave za posredovanje rada i javnih berzi rada od 27 maja 1933 g. br. 313, a u vezi §-a 41 st. IV. Uredbe o organizaciji posredovanja rada od 26 XI. 1927 g. i §-a 151 st. I. Naredbe o sprovođenju Uredbe o organizaciji posredovanja rada, Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada, po usvojenju na sednici svojoj od 5 IX. 1933 propisuje sledeća

PRAVILA
O POLAGANJU STRUČNOG ISPITA SLUŽBENIKA SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA I JAVNIH BERZI RADA.

§ 1.

Stručni ispiti obavezni su za sve pripravnike.

§ 2.

Odluku o pravu za polaganje stručnog ispita donosi Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada na osnovu podnete prijave kandidata, a po propisima Pragmatike i ovih Pravila.

§ 3.

Ispitna komisija za polaganje stručnog ispita obrazuje se zasebno:

1. za konceptne činovnike (kategorija A);
2. za manipulativne: administrativne i pomoćno-stručne činovnike (kategorije B i C), i
3. za pomoćne službenike: zvaničnike i služitelje (kategorije D i E).

Ispitna komisija za činovnike iz tačke 1. ovoga člana sastoji se iz pretsednika, četiri člana i delovođe; za činovnike tačke 2. sastoji se od pretsednika, tri člana i delovođe, i za službenike iz tačke 3. od pretsednika, dva člana i delovođe.

§ 4.

Ispitna komisija za službenike iz tačke 1. i 2. §-a 3. sastaje se u prostorijama Središnje uprave za posredovanje rada, a zasedava kada pretsednik komisije nađe za potrebno prema prijavljenom broju kandidata.

Ispitna komisija za službenike iz tač. 3. §-a 3. sastaje u prostorijama javne berze rada, a zasedava kada pretsednik upravnog odbora javne berze rada u sporazumu sa pretsednikom komisije nađe za potrebno prema prijavljenom broju kandidata.

§ 5.

Pretsednika, članove i njihove zamenike ispitnih komisija za službenike iz tačke 1. i 2. §-a 3. postavlja Centralni odbor za posredovanje rada tako, što su pretsednik i njegov zamenik uvek iz reda članova Centralnog odbora, pretstavnika poslodavaca i radnika, a članovi moraju biti: pretstavnik Glavne kontrole pri Središnjoj upravi za posredovanje rada i tri razvrstana službenika javne službe posredovanja rada. Delovođu određuje za svaki poseban slučaj pretsednik Centralnog odbora za posredovanje rada; delovođa zamenik mora biti iz reda razvrstanih činovnika ustanova javne službe posredovanja rada sa teritorije Uprave grada Beograda.

Pretsednik je isto lice za obe komisije; međutim, prilikom postavljanja ostalih članova ovima će u dekretu biti navedeno za koju su komisiju izabrani (prema §-u 3.).

Pretsednika (i zamenika) ispitne komisije za službenike iz tačke 3. §-a 3. postavlja Centralni odbor za posredovanje rada iz reda razvrstanih činovnika Središnje uprave za posredovanje rada. Članove ove ispitne komisije određuje Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada iz dvostrukog broja kandidata, koje predloži ravnateljstvo javne berze rada iz reda razvrstanih službenika sa teritorije berze, a po mogućnosti iz same centrale. Na traženje pretsednika delovođu komisije određuje pretsednik upravnog odbora javne berze rada za svaki slučaj po-

Digitized by Google

šebno, a iz reda razvrstanih službenika centrale.

Mandat pretsednika, članova kao i njihovih zamenika traje dve godine. U mandatnom roku komisije Pretsedništvo centralnog odbora popunjava upražnjena mesta članova komisije po potrebi.

§ 6.

Ispit je javan, traje prema nahođenju komisije i sastoji se:

I. Za konceptne činovnike:

1. Pismeni ispit:

a) poznavanje aktuelnih pitanja iz oblasti socijalno-privredne strukture zemlje,

b) opšta administracija sa primenom pozitivnih zakonskih propisa.

2. Usmeni ispit:

a) Politička ekonomija (nacionalna ekonomija, narodna privredna politika i nauka o finansijama), administrativno pravo i nauka o statistici sa naročitim obzirom na službu posredovanja rada,

b) pozitivno socijalno zakonodavstvo iz resora Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, kao i svi propisi iz oblasti javne službe posredovanja rada, Zakon o radnjama, Ustav, Zakon o nazivu Kraljevine i podeli zemlje na upravna područja, Zakon o uređenju Vrhovne državne uprave, Zakon o banskoj upravi, Zakon o unutrašnjoj upravi, Zakon o ustrojstvu socijalne i zdravstvene uprave, Zakon o državnom računovodstvu, Zakon o državnom savetu i upravnim sudovima, Zakon o Glavnoj kontroli, Zakon o taksama, potrebno znanje iz Zakona o činovnicima, Zakon o opštem upravnom postupku, Građanskog zakonika, Zakonika o sudskom postupku u građanskim parnicama, Krivičnog zakonika, Zakona o suzbijanju korupcije i zloupotreba u službenoj dužnosti i Zakonika o krivičnom sudskom postupku.

II. Za manipulativne činovnike:

A. Administrativne: sa potpunom srednjom školom (kategorija B):

1. Pismeni ispit: Izrada dva zadatka: jedan iz socijalno privredne grane a drugi računsko statistički sa primenom zakonskih i drugih pozitivnih propisa uopšte iz oblasti poslovanja javne službe posredovanja rada.

B. Usmeni ispit: Opšte poznavanje pozitivnog socijalnog zakonodavstva iz resora Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja a naročito potrebno poznavanje svih propisa iz oblasti posredovanja rada te vođenja knjigovodstva i računovodstva ustanova javne službe posredovanja rada, statistika, te opšte poznavanje zakona navedenih gore pod I. 2b, osim Građanskog zakonika i Zakonika o krivičnom sudskom postupku.

B. Pomoćno stručne: sa 4 razreda srednje škole (kategorija C):

1. Jedan pismeni stilski zadatak i praktičan ispit iz poslova na kojima kandidat radi, uz potrebno teorijsko objašnjenje.

2. Usmeni ispit: opšte znanje o organizaciji državne uprave, poznavanje administracije u vezi sa poslovima koje kandidat obavlja, potrebno znanje iz knjigovodstva ustanova javne službe posredovanja rada, opšte odredbe Zakona o taksama ukoliko se odnose na taksiranje molbi, priloga, prepisa, izdavanje uverenja i slično, detaljno poznavanje propisa iz uže oblasti službe posredovanja rada i najpotrebnije poznavanje propisa iz Zakona o radnjama.

III. Za pomoćne službenike:

A. Za zvaničnike: sa dva razreda srednje škole (kategorija D):

1. Izrada jednog pismenog zadatka i praktičan ispit iz poslova na kojima kandidat radi.

2. Usmeni ispit: Opšte poznavanje organizacije državne uprave, poznavanje administracije u vezi sa poslovima, koje kandidat obavlja potrebno znanje iz političke geografije. Poznavanje statističkog poslovanja kao i opšte poznavanje propisa iz oblasti posredovanja rada.

B. Za službitelje: osnovna škola (kategorija E).

Potrebna pismenost i upućenost u proste račune, praktično poznavanje svih poslova koji stoje u vezi sa održavanjem reda i čistoće u prostorijama ustanove, dužnost isticanja državne zastave, služba kod telefona, poznavanje mesta, raznošenje pošte i slično.

§ 7.

Prijavu za polaganje stručnog ispita može podneti svaki pripravnik po navršetku jedne godine pripravne službe u javnoj službi posredovanja rada.

Prijave za prvo polaganje stručnog ispita kandidati su dužni podneti najkasnije do 1. juna svake godine. Uredno podnetu prijavu (bez takse) za polaganje stručnog ispita

Digitized by Google

kandidat predaje svome pretpostavljenom a ovaj ju je dužan redovnim putem i odmah dostaviti Središnjoj upravi za posredovanje rada sa izveštajem o dotadanjem uspehu u radu kandidata.

Pošto Pretsedništvo Centralnog odbora utvrdi da kandidat ima pravo na polaganje ispita, takvu prijavu dostavlja sa svojim odobrenjem ispitnoj komisiji, čiji pretsednik određuje rokove za polaganje ispita, razdeljuje odnosnim članovima komisije ispitni materijal i na 7 dana ranije izveštava preko Središnje uprave, kandidata i članove komisije o danu ispita.

§ 8.

Po obavljenom pismenom odnosno pismenom i praktičnom ispitu, komisija će odlučiti da li kandidat treba da bude pripušten na usmeni ispit.

Po završenom usmenom ispitu Komisija odlučuje u tajnoj sednici o uspehu celokupnog ispita. Pri ocenjivanju uspeha najpre će se glasanjem odrediti, je li kandidat ispit položio ili ne. Prizna li mu se da je ispit položio, onda ocena o uspehu glasi: »Položio sa dobrim uspehom«, »Položio sa vrlo dobrim uspehom«, »Položio sa odličnim uspehom«. Poslednja ocena daje se, ako su za nju glasali svi članovi komisije. Delovođa nema pravo glasa. Uspeh kandidata pretsednik odmah saopštava kandidatu.

§ 9.

Kandidat koji padne na prvom ispitu ima pravo da podnese novu prijavu za ponovan ispit i to najranije po isteku 6 meseci posle prvog ispita.

Pripravnik je dužan podneti novu prijavu pre isteka dvogodišnjeg roka pripravne službe. Ne bude li pripravniku omogućeno ponovo polaganje ispita pre isteka dvogodišnje pripravne službe, može biti pripravnik zadržan pod istim uslovima t. j. u svojstvu pripravnika još jednu godinu s tim da je dužan javiti se na ispit o prvom roku a pre isteka roka od tri godine pripravne službe.

Pripravnik koji po drugi put padne na ispitu kao i pripravnik, koji pavši na prvom ispitu ne podnese novu prijavu prema odredbi stava drugog ovog paragrafa — mora biti otpušten iz službe (Pragmatika, § 15.).

Ako se kandidat ne javi određenog dana ispitnoj komisiji, smatra se da je pao na ispitu. Izuzetno takvom kandidatu može biti odobreno naknadno polaganje ispita, ako neodložno podnese dovoljne dokaze da je sprečenost dotično smetnja njegovog pravovremenog dolaska na ispit nastupila iz opravdanih razloga (kao: bolest, viša sila, poremećaj u saobraćaju i slično) a bez krivice kandidata. Na traženje kandidata odobrenje za naknadno polaganje ispita daje:

1. Ispitna komisija ako se zadocneli kandidat javi posle zakazanog mu dana, ali ipak za vreme istog zasedanja (ispitnog rada) komisije, u kom slučaju kandidatu odmah određuje polaganje ispita,

2. Pretsedništvo Centralnog odbora u svim ostalim slučajevima, a to po pravilu tri meseca kasnije od prvobitno zakazanog mu ispita.

§ 10.

Zapisnik o toku rada na ispitu vodi delovođa za svakog kandidata zasebno. Pored ličnih podataka u Zapisnik se unose: uspeh ispita i razmera glasova, kojima je uspeh određen. Zapisnik potpisuju: pretsednik, svi članovi i delovođa Komisije.

Po završenom ispitu pretsednik komisije o uspehu svakog kandidata izveštava posebnim aktom Središnju upravu za posredovanje rada, nadležnu javnu berzu rada i ustanovu u kojoj kandidat služi.

Uverenje o uspehu izdaje kandidatu Središnja uprava za posredovanje rada s obzirom na odredbe Zakona o taksama. Taksu plaća kandidat.

§ 11.

Sva arhiva ispitne komisije iz tač. 1. i 2. §-a 3. ovih Pravila čuva se zajedno sa poverljivom arhivom Središnje uprave za posredovanje rada, u čiji se delovodnik imaju zavoditi i sva akta komisije.

Arhiva ispitne komisije iz tač. 3. §-a 3. ovih Pravila čuva se sa poverljivom arhivom dotične javne berze rada, kod koje je održan ispit.

§ 12.

Ova Pravila biće objavljena u »Glasniku Središnje uprave za posredovanje rada« i stupaju na snagu na dan objave, kog dana prestaju važiti Pravila broj 540 od 6 IX 1932 g. objavljena u »Radničkoj zaštiti«, br. 10 od 1 X 1932 g. i pravila br. 645 od 3 XI 1932, objavljena u »Radničkoj zaštiti« br. 12 od 1 XII 1932 god.

Br. 465

7 septembra 1933 g. Beograd.

Za Centralni odbor za posredovanje rada:

Pretsednik:

Dr. Mario Krmpotić, s. r.

Članovi:

Pero Blašković, s. r. Bogdan Krekić, s. r.

Digitized by Google

STATUT
FONDA OBAVEZNE ŠTEDNJE SLUŽBENIKA JAVNE SLUŽBE POSREDOVANJA RADA.

I. IME, SEDIŠTE I PEČAT USTANOVE.

§ 1.

Na osnovu § 68 Pragmatike službenika Središnje uprave za posredovanje rada i javnih berzi rada, br. 313 od 27 V 1933 god., obrazuje se pri Državnoj hipotekarnoj banci u Beogradu ustanova sa nazivom:

Fond obavezne štednje službenika javne službe posredovanja rada.

Sedište uprave i sedište poslovanja ustanove je pri Središnjoj upravi za posredovanje rada u Beogradu.

Pečat ustanove glasi: »Fond obavezne štednje službenika javne službe posredovanja rada u Beogradu.«

II. ČLANSTVO: PRAVA I DUŽNOSTI.

§ 2.

Članom Fonda postaje svaki službenik ustanova javne službe posredovanja rada aktom o razvrstavanju u službi.

Članstvo prestaje kada službenik izgubi svojstvo razvrstanog ili stalnog službenika.

§ 3.

Član ima pravo:

a) da bira i da bude biran u članstvo Fonda (Upravni i Nadzorni odbor) po ispunjenju posebnih uslova, ako se traže;

b) da glasa o radu i razrešnici Upravnog i Nadzornog odbora;

c) da se u granicama pozitivnih propisa koristi pozajmicama i hipotekarnim zajmovima i

d) da po prestanku službenog odnosa neograničeno raspolaže neopterećenom svojom uštedevinom. Ako stoji slučaj prestanka članstva ali ne i službenog odnosa u službi posredovanja rada, odluku o slobodnom raspolaganju uštedevinom donosi Pretsedništvo centralnog odbora na traženje službenika, a po predlogu Ustanove u kojoj je bio u službi na dan gubitka svojstva razvrstanog ili stalnog službenika. Sem toga, ako je službenik član časništva Fonda, mora prethodno dobiti razrešnicu. Ako je ušteda angažovana za kauciju prema § 43 st. 6 Pragmatike, potrebno je da ista b[illegible] hodno oslobođena.

§ 4.

Dužnost je člana:

a) štititi interese ustanove. Kad primeti zloupotrebe sa sredstvima ustanove, dužan je svoja opažanja dostaviti Središnjoj upravi za posredovanje rada, kao nadzornoj vlasti i

b) izvršavati i tačno se pridržavati svih pozitivnih propisa u vezi sa ustanovom Fonda.

III. IMOVINA I SVRHA FONDA.

§ 5.

Imovinu Fonda sačinjavaju:

a) trinaeste plate,

b) mesečni štedni ulozi članstva najmanje u visini pet po sto (5%), redovnih mesečnih prinadležnosti;

c) novčane kazne službenika ustanova javne službe posredovanja rada;

d) kamate fondovske glavnice i

e) ostali prihodi.

Imovina Fonda mora biti uložena u Državnu hipotekarnu banku u Beogradu na uložnu knjižicu, koja nosi ime Fonda.

Izvestan manji deo imovine, kao obrtna gotovina, može biti uložen i kod Poštanske štedionice, njezinih filijala i filijala Državne hipotekarne banke.

§ 6.

Ustanove javne službe posredovanja rada dužne su dne 31 decembra za proteklu godinu doznačiti Državnoj hipotekarnoj banci u Beogradu a u korist Fonda — celokupan iznos trinaestih plata za sve članove Fonda — službenike njihovog područja. Isto tako one su dužne doznačiti i obustavljene 5% prinose, kao i novčane kazne te ostale eventualne prihode najkasnije sedam (7) dana od dana naplate, računajući u taj rok i sam dan u kom je naplata izvršena. U protivnom ustanova posredovanja rada dužna je naknaditi kamate Fondu po kamatnoj stopi, koju mu daje Državna hipotekarna banka.

§ 7.

Svrha Fonda je stvaranje ušteda, kao i pomaganje članova Fonda davanjem zajmova.

IV. ORGANI FONDA.

§ 8.

Organi Fonda jesu:

1. Časništvo,

a) Upravni odbor i

b) Nadzorni odbor.

Digitized by Google

verenici u javnim berzama rada.
kretar - knjigovođa.

Članovi jednog organa Fonda ne mogu istovremeno biti članovi drugog organa, niti učestvovati u donošenju odluka gde su lično zainteresovani.

Svi organi Fonda sem sekretara-knjigovođe, vrše funkciju besplatno. No može se dati naknada za stvarno učinjene izdatke u poslovima u korist Fonda, a prema pozitivnim propisima.

§ 9.

Upravni odbor sastoji se od 5 lica i 5 zamenika, a Nadzorni odbor od 3 lica i 3 zamenika. Mandat traje dve godine.

Izbor časništva Fonda vrši se pismenim putem preko Središnje uprave za posredovanje rada, a iz reda članova Fonda.

Kandidacionu listu mogu podneti najmanje petnaest članova Fonda.

Predlog mora sadržavati odvojeno kandidate za Upravni a odvojeno za Nadzorni odbor. Pri tome moraju tri kandidata za članove Upravnog odbora i njihovi zamenici biti iz reda službenika ustanove javne službe posredovanja rada sa teritorije Uprave grada Beograda.

Kandidaciona lista mora biti podneta najkasnije do 1 januara svake godine u kojoj ističe mandat časništva. Izbore sprovodi Središnja uprava pismenim putem, dostavljajući članovima predložene joj kandidacione liste zajedno sa završnim računima za proteklu godinu.

Završni dan izbora smatra se uključivo deseti dan od dana odaslanja kandidacionih lista članovima.

Lista koja je dobila relativnu većinu glasova smatra se izabranom.

Izabrani kandidati za časništvo, članovi bivše uprave, koja nije dobila razrešnicu, ne mogu ući u novo časništvo.

U slučaju stava 8. ovog paragrafa kao i ako koji član časništva istupi, bude smenjen po § 10 ili umre, Upravni odnosno Nadzorni odbor imenuje člana i njegovog zamenika po mogućnosti sa teritorija ranijeg člana časništva. Izbor — imenovanje novog člana važi za ono vreme, za koje je imao važiti izbor pređašnjeg člana.

Ako se časništvo smanji toliko, da odbori ne bi mogli poslovati, tada je pretsednik odbora dužan u roku od 10 dana o tome izvestiti Središnju upravu za posredovanje rada i zatražiti od iste da raspiše izbore za popunjavanje upražnjenih mesta. Središnja uprava dužna je provesti u roku od mesec dana od dana prijema izveštaja vanredne izbore. Za to vreme funkciju krnjeg odbora odnosno časništva vrši jedan član Fonda, kojega odredi Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada.

§ 10.

Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada ima pravo a i na predlog Nadzornog odbora, da pojedine članove Upravnog odbora, a i ceo odbor smeni u svako doba, kad ne vrše svoje dužnosti u smislu pozitivnih propisa odnosećih se na poslovanje Fonda.

§ 11.

Članovi Upravnog odbora biraju iz svojih redova pretsednika i dva člana, koji obrazuju Poslovni odbor Fonda.

Članovi Poslovnog odbora moraju biti sa službom na teritoriji Uprave grada Beograda.

§ 12.

Ustanovu pretstavlja pretsednik i jedan član uprave i punovažno ju zastupaju pred vlastima i drugim licima.

U slučaju spora, kad se u ime ustanove mora polagati zakletva, polagaće ju pretsednik ili jedan član Upravnog odbora. Za dokaze po knjigama polaže zakletvu sekretar-knjigovođa.

§ 13.

Članovi časništva odgovorni su ustanovi prvenstveno svojim ulozima, pa zatim ostalom svojom imovinom solidarno za štetu, koja bi nastala od protivuzakonitog ili nepravilnog vršenja njihove dužnosti, ili otuda što bi prekoračili delokrug poslovanja, koje im ovaj statut određuje u pozitivnim propisima Fonda, te time oštetili ustanovu.

Ova odgovornost ne može pasti na onoga člana časništva, koji nije sudelovao u poslu ili ako je odmah protiv takve odluke uložio pismeni protest.

§ 14.

Za legitimovanje časništva služi izveštaj Središnje uprave za posredovanje rada, da je Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada primilo izbor na znanje.

A. Upravni odbor.

§ 15.

Dužnosti Upravnog odbora jesu:

a) da preduzima sve potrebne mere za zaštitu interesa i ugleda ustanove;

b) da odobrava poslovnik i njegove izmene i dopune po predlogu Poslovnog odbora;

Digitized by Google

c) da postavlja sekretara-knjigovođu po predlogu Poslovnog odbora;

d) da se stara da se imovina ulaže i čuva kod Državne hipotekarne banke u Beogradu, novčani promet vrši preko Poštanskih štedionica, a u granicama pozitivnih propisa;

e) da se stara o redovnom i tačnom ubiranju prihoda ustanove;

f) da se stara o redovnom i tačnom otplaćivanju zajmova i da u tom smislu preko Poslovnog odbora preduzima sve potrebne mere za zaštitu fondovske imovine;

g) da po svome nahođenju a i po predlogu članova i po pribavljanju mišljenja ostalih članova, predlaže Pretsedništvu centralnog odbora za posredovanje rada izmene i dopune ovog Statuta;

h) da po predlogu Poslovnog odbora odobrava hipotekarne zajmove članovima;

i) da najdalje do 15 februara svake godine podnese završni račun za proteklu poslovnu godinu sa svojim izveštajem o radu i stanju ustanove Nadzornom odboru na pregled i odobrenje;

j) da sporazumno sa Nadzornim odborom, a po saglasnosti Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada, obrazuje likvidacioni odbor. Likvidacioni odbor, u slučaju likvidacije ustanova posredovanja rada, ima da likvidira imovinu Fonda i

k) da obavlja i sve ostale poslove prema pozitivnim propisima odnosećim se na poslovanje Fonda.

B. Poslovni odbor.

§ 16.

Poslovni odbor sastaje se na redovne sednice najmanje jedamput mesečno. Vanredne sednice drže se po potrebi.

Sednice se održavaju u prostorijama Središnje uprave za posredovanje rada na poziv pretsednika. Poziv mora sadržavati dnevni red.

§ 17.

Za donošenje odluka potrebno je na sednici prisustvo sva tri člana. Odluke se donose većinom glasova.

§ 18.

O većanju i rešavanju na sednicama vodi se zapisnik.

Zapisnik vodi sekretar, koji sudeluje na sednicama kao izvestilac, a potpisuju ga svi prisutni.

Prepis zapisnika dostavlja se pretsedniku Nadzornog odbora najkasnije 8 dana po održanoj sednici.

§ 19.

Posebne dužnosti Poslovnog odbora jesu:

a) da se stara o pravilnom i blagovremenom upisu službenika u red članova Fonda;

b) da se stara da poverenici uredno obavljaju svoje dužnosti;

c) da rukovodi i nadzire celokupno administrativno i novčano poslovanje Fonda;

d) da izradi nacrt poslovnika i da predlaže njegove izmene i dopune Upravnom odboru;

e) da odobrava pozajmice članovima;

f) da predlaže Upravnom odboru odobravanje hipotekarnih zajmova;

g) da se stara o redovnom otplaćivanju zajmova;

h) da konstatuje kamatnu stopu;

i) da sastavlja godišnji završni račun;

j) da predlaže Upravnom odboru postavljanje i otpuštanje sekretara-knjigovođe i visinu njegove nagrade i

k) da obavlja i sve ostale poslove prema pozitivnim propisima odnosećim se na poslovanje Fonda.

C. Poverenici.

§ 20.

Poverenici Fonda jesu svi oni službenici ustanove javne službe posredovanja rada, koji vrše isplate prinadležnosti. Središnja uprava za posredovanje rada izveštava Poslovni odbor o tim licima.

Poverenici su dužni vršiti isplate i uplate za račun Fonda, a prema odredbama Poslovnika i uputstvima Poslovnog odbora.

D. Nadzorni odbor.

§ 21.

Članovi Nadzornog odbora biraju iz svoje sredine pretsednika.

Članovi Nadzornog odbora sastaju se redovno jedamput godišnje pri zaključku završnog godišnjeg računa.

Saziv Nadzornog odbora može uslediti i od strane Središnje uprave za posredovanje rada u slučaju hitne potrebe. Troškovi padaju tada na teret Središnje uprave.

Odredbe ovog Statuta o zaključcima na sednicama iz §§ 17 i 18 važe analogijom i za poslovanje Nadzornog odbora.

§ 22.

Dužnosti Nadzornog odbora jesu:

a) da kontroliše da se poslovanje u ustanovi vrši po pozitivnim propisima odnosećim se na poslovanje Fonda;

b) da pregleda knjige, dokumenta i poslovanje i da se tom prilikom uveri da li je

Digitized by Google

glavnim i sporednim knjigama, pa ga sa svojim izveštajem i eventualnim primedbama dostavi na odobrenje članovima Fonda preko Središnje uprave za posredovanje rada;

d) da u smislu odredaba § 10 Statuta podnosi predlog Središnjoj upravi za posredovanje rada o smenjivanju Upravnog odbora, ako bi se njegov rad pokazao štetan po ustanovu;

e) da sporazumno sa Upravnim odborom, a po odobrenju Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada, obrazuje likvidacioni odbor u slučaju predviđenom u § 15 tač. j) ovog Statuta i

f) da obavlja i sve ostale poslove prema pozitivnim propisima odnosećim se na poslovanje Fonda.

V. POSLOVANJE.

§ 23.

Uštede članova sačinjavaju:

a) trinaeste plate;

b) mesečni štedni ulozi i

c) kamate, koje se obračunavaju polugodišnje po kamatnoj stopi koju Fondu odobrava Državna hipotekarna banka u Beogradu.

§ 24.

Za pokriće administrativnih troškova i nagrada za poslovanje služe:

a) ostatak kamata dobiven poslovanjem razlikom u kamatnoj stopi;

b) novčane kazne službenika ustanova javne službe posredovanja rada i

c) ostali prihodi, sem priloga naročito datih za »Dom« iz § 25 ovog Statuta.

§ 25.

Na kraju poslovne godine, neutrošen prihod pod a)—c) § 24 ovog Statuta, dotira se posebnom računu na teret kojeg će se podići »Dom za odmor i oporavak službenika ustanove javne službe posredovanja rada«, čim uštede dostignu ⅓ građevne glavnice, dotično vrednosti objekta (nepokretnog dobra). Pobliži propisi o »Domu« biće doneti u Poslovniku. Na teret ovog računa kao i ušteda članova ne mogu pasti nikakvi troškovi ni nagrade za poslovanje Fonda.

§ 26.

Iz sredstava ustanove, a najviše do 80% imovine Fonda, mogu se članovima davati pozajmice i hipotekarni zajmovi, koji se međusobno ne isključuju.

§ 27.

Pozajmica može se odobriti najviše do iznosa tromesečnih redovnih prinadležnosti člana.

Za obezbedu pozajmice služi ušteda zajmoprimca.

Pozajmica može biti odobrena najduže za 18 meseci, u kom se roku dug mora otplatiti u jednakim mesečnim ratama, koje se polažu počev od prvog narednog meseca od stvarno isplaćene pozajmice.

Na odobrene pozajmice plaća se kamata u visini kamatne stope, koju daje Državna hipotekarna banka Fondu na njegov ulog povećavajući je uvek za tri po sto (3%).

Kamate se naplaćuju tromesečno unazad.

Zajmoprimac može i pre roka u svako doba izvršiti potpunu isplatu duga odnosno povećati otplatne rate.

§ 28.

Hipotekarni zajam može se dati za kupovinu nekretnina, adaptaciju i podizanje zgrada za vlastitu upotrebu do 40% strogo procenjene vrednosti s tim da u svakom pojedinom slučaju zajam ne može biti veći od Din 50.000.—.

Hipotekarni zajmovi odobravaju se isključivo na hipoteku na prvom mestu. Procenu vrši na licu mesta komisija od tri člana koju sačinjavaju jedan pretstavnik vrhovne nadzorne vlasti, koga ova u tu svrhu odredi, jedan pretstavnik ustanove i jedno stručno lice, koje predloži Poslovni odbor.

Za obezbedu hipotekarnog zajma važe opšti propisi o hipoteci, kao i eventualni posebni uslovi, koje propiše Upravni odbor.

Hipotekarni zajam može biti odobren najduže za 15 godina, a mora se otplaćivati u jednakim šestomesečnim ratama počev od prvog narednog polugodišta kalendarske godine od datuma stvarno isplaćenog zajma.

Kamati na hipotekarne zajmove otplaćuju se istodobno sa otplatama (anuitetima).

Na odobrene hipotekarne zajmove naplaćivaće se u korist ustanove kamata u visini kamatne stope, koju daje Državna hipotekarna banka Fondu na njegove uloge, povećavajući je uvek sa dva po sto (2%).

Troškove u vezi sa konstituisanjem i brisanjem intabulacije (hipoteke) snosi u celosti dužnik.

Po potpuno izvršenoj isplati duga, podrazumevajući i kamate, ustanova je dužna zajmoprimcu vratiti garancije, založne isprave, kao i dati izjavu za brisanje intabulacije.

Digitized by Google

Iznos odobrenih hipotekarnih zajmova ne sme ni u kojem slučaju preći polovinu celokupne imovine Fonda.

Kod sviju zajmova, koje odobrava ustanova, dužnici su dužni pridržavati se tačno određenih rokova, visine rata i anuiteta. Za prekršenje ove odredbe propisaće se poslovnikom naročite mere.

§ 29.

Novčano poslovanje vrši se preko Državne hipotekarne banke, Poštanske štedionice, njihovih filijala i blagajni ustanova posredovanja rada.

Knjige, delovodni protokol i dokumenta čuvaju se kod Središnje uprave za posredovanje rada.

§ 30.

Poslovanje ustanove počinje redovno 1 januara, a završuje se 31 decembra svake godine.

§ 31.

Na kraju svake godine mora se sastaviti završni račun ili bilans koji se sastoji od:

a) Aktive i Pasive ili imovine i duga;

b) Prihoda i rashoda.

U Aktivu ulozi:

1. Gotovina kod Državne hipotekarne banke, Poštanske štedionice i njihovih filijala.

2. Krediti, kao pozajmice i zajmovi kod članova.

U Pasivu ulozi:

1. Uštede članova.

2. Sredstva za »Dom« predviđena §-om 25 ovog Statuta.

U Prihod ulazi:

1. Razlika na kamatima.

2. Novčane kazne.

3. Razni prihodi.

U rashod ulaze troškovi poslovanja ustanove.

§ 32.

Završni račun dostavlja se članovima na odobrenje na način propisan §-om 22 tač. c) ovog Statuta.

Članovi su dužni u roku od 7 dana po prijemu izjasniti se o završnom računu. Ko u tom roku ne učini obrazloženu primedbu, smatraće se da je završni račun odobrio.

Središnja uprava za posredovanje rada podnosi primljena izjašnjenja sa svojim izveštajem Pretsedništvu centralnog odbora za posredovanje rada, da Pretsedništvo kao vrhovna vlast dade razrešnicu časništvu za poslovanje u protekloj godini. U slučaju da završni račun ne odobri više od polovine članova. Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada uskratiće razrešnicu odboru kojemu je izraženo nepoverenje, suspendovaće ga i odrediti svog organa da izvrši nadreviziju poslovanja.

Po podnetom izveštaju svog organa o izvršenoj nadreviziji, Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada ili daje razrešnicu ili ustupa predmet novoj upravi na dalji rad.

§ 33.

Završni račun sa odnosnim izveštajima objavljuje se u službenom glasilu javne službe posredovanja rada.

VI. NADZOR.

§ 34.

Vrhovnu nadzornu vlast nad ustanovom vrši Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada u Beogradu.

Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada ima pravo kontrole i odlučivanja po žalbama protivu rada časništva.

Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada dužno je, po izvršenom nadzoru, odnosnu odluku doneti najkasnije u roku od 15 dana od kako je nadzor izvršen. U istome roku dužno je po žalbama doneti svoje rešenje. U protivnom smatraće se da odluke nema, dotično da je žalba odbačena.

VII. PRELAZNE ODREDBE.

§ 35.

Računi i knjige Fonda imaju biti zaključeni sa 30 junom 1933 god.

Od 1 jula 1933 godine, ima poslovanje biti saobraženo odredbama Pragmatike i ovog Statuta.

§ 36.

Dosadanja uprava ima najkasnije do 31 decembra 1933 godine o radu podneti izveštaj Pretsedništvu centralnog odbora za posredovanje rada. Izveštaj će ispitati pretstavnik Glavne kontrole pri Središnjoj upravi za posredovanje rada. Pretsedništvo centralnog odbora daje razrešnicu za izveštajni rad.

§ 37.

Po izvršenom razvrstanju službenika, račun ušteda trinaestih plata ima se odmah preispitati i saobraziti stvarnom stanju.

Akontacije imaju biti likvidirane najkasnije devedeset dana (90) po stupanju na snagu ovog Statuta.

§ 38.

Na izuzete pozajmice i hipotekarne zajmove do stupanja na snagu ovog Statuta, kamate će se obračunavati tako, što će kod pozajmica iznositi jedan po sto (1%), a kod hipotekarnih zajmova jedan i po po sto (1 ½%) više od kamatne stope koju na uloge Fonda daje Državna hipotekarna banka.

Digitized by Google

§ 39.

Na konvertirane pozajmice i hipotekarne zajmove naplaćivaće se kamata po odredbama §-a 27. odnosno §-a 28. ovog Statuta.

§ 40.

Po izvršenom obračunu prema §-u 36. ovog Statuta, uštede na administrativnim troškovima do 1 jula 1933 godine kao i uštede u poslovanju od 1 jula do 31 decembra 1933 godine, izuzetno od § 25. ovog Statuta, preneće se na račun administrativnih troškova za 1934 godinu.

§ 41.

Kandidatske liste za izbor časništva Fonda prema § 9. ovog Statuta imaju biti podnete Središnjoj upravi za posredovanje rada najkasnije osam (8) dana po stupanju na snagu ovog Statuta.

Mandat prvog časništva trajaće do kraja poslovne godine 1934.

ZAVRŠNE ODREDBE.

§ 42.

Ovaj Statut stupa na snagu danom objavljivanja u službenom glasilu Središnje uprave za posredovanje rada.

U Beogradu, 5 avgusta 1933 god.

Za Pretstavništvo
razvrstanih i stalnih službenika ustanova javne službe posredovanja rada:
Bilbija Vladeta s. r.
Žužek Franc s. r.
Radonić Stevan s. r.

Na osnovu § 68 st. 3 Pragmatike službenika Središnje uprave za posredovanje rada i javnih berzi rada od 27 V 1933 god. ovaj Statut odobren je na sednici Pretsedništva centralnog odbora za posredovanje rada od 22 septembra 1933 god.

Beograd
25 septembra 1933 god.
Broj 377/5

M. P.

Upravnik
Središnje uprave za posredovanje rada:
Dr. Mario Krmpotić s. r.

Broj: 539/33.

NATEČAJ.

Javna berza rada u Sarajevu raspisuje natečaj za šefa Ekspoziture u Tuzli, koje mesto odgovara kategoriji C sa platom, koja bude odgovarala grupi izabranog službenika.

Natecati se mogu samo aktivni razvrstani službenici posredovanja rada, koji ispunjavaju Pragmatikom predviđene uslove za kategoriju, koja se traži, da su u dosadanjem službovanju bili ocenjivani najmanje sa ocenom »dobar« i ako ih disciplinski propisi ne sprečavaju, da se nateču.

Natecatelji trebaju da podnesu molbe i potrebne dokumente Javnoj berzi rada u Sarajevu najkasnije do 31. oktobra ove godine. Molbi treba da prilože sledeće dokumente: uverenje o državljanstvu, krštenicu, lekarsko uverenje, školsku svedodžbu, uverenje o regulisanoj vojnoj obavezi, uverenje da nisu pod starateljstvom i stečajem, uverenje da nisu suđeni na gubitak časnih prava, dekret o razvrstavanju prema § 79 Pragmatike, uverenje nadležne berze rada o dosadašnjim godišnjim ocenama.

Sarajevo, 21. septembra 1933.

Pretsednik
Upravnog odbora Javne berze rada:
Dr. Sunajković v. r.

Digitized by Google

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U PRIVATNIM NEOBRTNIM BERZAMA RADA U FEBRUARU 1933. GODINE.

	Muški		Ženske
Iz prošlog meseca preostalo	9.040	11.625	2.585
U ovom mesecu novoprijavljeni	1.254	1.974	720
Ponude iz prošlog meseca	17	29	12
Ponude u ovom mesecu	397	719	322
Posredovanja u ovom mesecu	393	704	311
Otpalo u toku meseca	785	1.082	297
Ostalo krajem meseca nezaposlenih . . .	9.116	11.813	2.697

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	5,5
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja . . .	5,2
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja . . .	94,1
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih . ..	1818,0

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za	714 lica	267.126.— dinara
vanredne	za	592 lica	142.906.50 dinara
putne	za	74 lica	2.466.50 dinara
u naturi	za	36 lica	6.236.50 dinara
u povlašćenim voznim kartama	za	4 lica	365.— dinara

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U JAVNIM BERZAMA RADA U JULU 1933. GODINE.

	Muški		Ženske
Iz prošlog meseca preostalo	11.721	14.492	2.771
U ovom mesecu novoprijavljeni	16.071	20.148	4.077
Ponude iz prošlog meseca	92	164	72
Ponude u ovom mesecu	1.954	3.183	1.229
Posredovanja u ovom mesecu	1.646	2.673	1.027
Otpalo u toku meseca	17.097	20.257	3.160
Ostalo krajem meseca nezaposlenih . . .	9.049	11.710	2.661

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	9,7
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja . .	8,0
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja . .	79,0
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih . . .	1035,0

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za	3.508 lica	377.658.— dinara
vanredne	za	1.819 lica	90.918.— dinara
putne	za	367 lica	16.068.75 dinara
u naturi	za	3.929 lica	24.828.50 dinara
u povlašćenim voznim kartama	za	13.070 lica	757.699.— dinara

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u julu 1933 godine

(prema izveštajima Javnih berzi rada)

Grupa profesije Javna berza rada	jul 1933 godine																				
	Muški							Ženske							Pomoć						
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca[1]	Navala[2]	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca[1]	Navala[2]	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	185	621	20	447	189	196	138	18	129	6	189	75	11	68	9	696	—	49	1011	—
II. Rudarstvo	63	329	1	51	50	65	645	—	—	—	—	—	—	—	2	120	—	50	1246	25
III. Talioničarstvo	13	46	1	3	–	17	1533	—	–	—	—	—	—	—	1	120	—	19	484	—
IV. Vrtlarstvo	22	48	1	5	2	27	960	—	–	—	—	—	—	—	2	120	—	35	469	—
V. Ind. kamena, zemlje, ilovače i t. d.	213	382	2	36	32	227	1061	9	9	—	—	—	9	—	101	15522	—	120	1081	—
VI. Prerađivanje kovina	858	1486	4	114	75	773	1304	—	–	—	2	—	—	—	177	21383	—	258	5454	25
VII. Ind. strojeva, instrumenata i t. d.	686	1224	—	25	33	595	4896	2	2	—	—	—	2	—	184	21031	50	291	7532	75
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	946	1632	10	130	74	588	1255	12	20	—	2	2	8	1000	156	20136	50	237	6295	—
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i t. d.	3	7	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	60	–	–	—	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja i t. d.	104	166	—	10	8	100	1660	—	1	—	—	—	—	—	28	3564	—	47	1322	50
XI. Tekstilna industrija	65	121	—	26	11	49	465	98	161	—	36	28	72	447	86	10214	—	35	869	25
XII. Tapetarski obrt	31	62	—	4	2	38	1550	—	1	—	—	—	—	—	15	1800	—	32	397	—
XIII. Industrija odela, obuće i nakita	1076	2329	8	172	99	1019	1354	280	494	—	27	24	272	1830	257	31168	50	565	12587	50
XIV. Industrija papira	53	85	—	1	1	69	8500	39	69	—	—	1	43	—	31	3570	—	36	643	25
XV. Industrija životnih namirnica	590	1553	2	76	70	506	2043	10	72	—	6	6	54	1200	190	19602	—	572	8775	—
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	280	922	7	87	58	209	1060	108	296	7	105	64	79	282	112	11961	50	308	5438	50
XVII. Kemička industrija	14	29	—	3	2	11	967	1	1	—	—	—	—	—	10	1430	—	4	187	–
XVIII. Građevna industrija	810	2282	4	193	152	462	1182	8	9	—	–	—	8	—	69	3745	—	413	8614	75
XIX. Grafička industrija	189	353	—	4	5	197	8825	115	146	—	2	2	122	7300	91	10552	—	117	2487	—
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	1119	1442	2	31	28	1098	4652	312	507	—	23	26	323	2204	577	47688	—	297	10068	50
XXI. Trgovačka struka	513	1165	5	33	35	494	3530	93	159	—	9	10	99	1767	136	16218	50	324	5848	25
XXII. Nadničari	2881	8925	16	479	617	1466	1863	519	1255	6	35	91	478	3586	782	79282	–	1537	31081	75
XXIII. Saobraćajna preduzeća	511	1116	3	41	44	424	2722	—	—	—	—	—	—	—	200	21221	50	183	5473	75
XXIV. Kućna posluga	58	169	1	20	16	53	845	1011	3054	50	834	664	927	366	140	14441	—	346	6927	50
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	421	1273	—	43	41	347	2960	132	457	2	28	33	149	1632	151	17011	–	239	7516	50
XXVI. Šegrti	17	25	5	12	1	16	208	4	6	1	3	1	5	200	—	—	—	1	4	—
Ukupno	11721	27792	92	2046	1646	9049	1358	2771	6848	72	1301	1027	2661	526	3508	377658	—	6115	131815	25
1. Beograd	1920	7901	—	765	645	1291	1033	459	1762	—	231	176	556	763	653	78006	—	373	16493	25
2. Zagreb	2245	7660	31	384	323	1685	1995	551	1802	7	205	183	476	879	1139	118949	—	4045	57621	—
3. Ljubljana	4465	5409	61	553	357	3931	978	1133	1651	34	390	256	1116	423	903	81138	—	189	17132	—
4. Sarajevo	541	1636	—	59	37	414	2773	98	539	1	138	129	220	391	490	69338	—	497	14970	—
5. Novi Sad	2181	3835	—	271	273	1382	1415	497	909	29	328	275	274	277	128	10178	—	776	12620	50
6. Split	369	1351	—	14	11	346	9650	33	185	1	9	8	19	2056	195	20049	—	235	12978	50
Kraljevina Jugoslavija	11721	27792	92	2046	1646	9049	1358	2771	6848	72	1301	1027	2661	526	3508	377658	—	6115	131815	25

[1]) Broina razlika između »Potražnje« i zbira »Posredovanja« i »Potražnje ostale krajem meseca« daje broj radnika koji su [illegible] bilo da su se sami zaposlili, bilo da se prosto [illegible] javljali.

[2]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

			1932 godina					1933 godina						
			August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar	Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli
Broj zaposlenih[1]	apsolutni	muški	419.276	419.302	406.859	406.712	384.009	346.905	346.914	358.981				
		ženske	138.093	137.216	137.447	140.733	139 200	135.544	138.458	137.585				
		svega	557.369	556.518	544.306	547.445	523.209	482.449	485.372	496.566				
	indeksni[2]	muški	116,3	116,3	112,8	112,8	106,5	96,2	96,2	99,6				
		ženske	129,9	129,0	129,3	132,3	130,9	127,5	130,2	129,4				
		svega	119,4	119,2	118,7	117,3	112,1	103,3	104,0	106,4				
Potražnja rada u Jav. berzama rada		muški	24.566	27.403	27.123	24.866	27.640	34.643	37.759	41.475	39.917	37.332	28.476	27.792
		ženske	7.282	7.290	7.523	7.252	6.697	7.963	8.333	9.172	9.893	8.607	7.417	6.848
		svega	31.848	34.693	34.646	32.118	34.337	42.606	46.092	50.647	49.810	45.939	35.893	34.640
Ponuda rada u Jav. berzama rada		muški	1.877	2.721	2.409	1.973	1.448	1.015	1.208	2.158	3.081	2.637	1.495	2.046
		ženske	1.501	1.932	1.687	1.903	1.640	1·457	1.359	1.458	2.334	1.752	1.461	1.301
		svega	3.378	4.653	4.096	3.876	3.088	2.472	2.567	3.616	5.415	4.389	2.956	3.347
Navala[3] u Jav. berzama rada		muški	1.309	1.007	1.126	1.260	1.908	3.413	3.126	1.922	1.296	1.416	1.905	1.358
		ženske	485	377	446	381	408	547	613	629	424	491	508	526
		svega	943	746	846	829	1.112	1.724	1.796	1.401	920	1.047	1.214	1.035
Posredovanja rada u Jav. berzama rada		muški	1.510	2.124	1.908	1.289	1.131	707	1.006	1.741	2.694	2.363	1.296	1.646
		ženske	1.266	1.638	1.435	1.576	1.310	1.178	1.112	1.220	2.085	1.526	1.173	1.027
		svega	2.776	3.762	3.343	2.865	2.441	1.885	2.118	2.961	4.779	3.889	2.469	2.673
Pomoć redovna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	3.525	3.597	3.994	4.277	5.349	8.100	10.352	8.706	5.993	4.174	3.197	3.508
Pomoć vanredna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	5.235	4.256	4.373	4.187	6.532	11.864	12.125	13.707	12.885	8.060	8.060	6.115

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzeto je za muške 360.533, za ženske 106.335).

Digitized by Google

noda a dan 30.

škova									i		b		o		d			
čnih ova		%	ku s	Rn. troškova amouprave		%	Rn. otpisa prinosa		naknada		Razni primici		Poslovni manjak		%	Svega		
183	75	3/94		20.038	—	0/64	—		10.337	11	—	—	—	—	--	3,122.956	54
996	19	3/56		34.928	10	0/17	858.380	1	92.646	69	1.568	36	—	—	—	20,430.997	19
472	13	4/23		29.213	90	0/73	152.378	7	10,580	30	365	01	1,225.793	86	30/77	5,208.935	69
488	25	4/31		14.613	25	0/56	13.398	1	22.748	55	—	—	—	—	—	2,588.801	07
984	59	2/28		29.216	—	0/16	—		127.248	73	12.142	30	—	—	—	18,483.923	62
040	16	3/73		35.032	50	0/88	—		11.550	30	1.198	81	—	—	—	3,991.905	40
426	34	4/38		21.875	62	0/40	—		29.313	61	1.063	29	—	—	—	5,530.967	49
148	90	4/79		23.348	—	0/26	—		144.114	01	12.838	44	206.209	72	2/34	9,021.739	30
283	03	4/69		23.252	50	0/44	—		6.373	65	—	—	162.487	84	3/06	5,476.431	80
200	23	4/63		32.481	—	0/55	226.652	4	24.032	85	—	—	—	—	—	5,903.559	63
873	09	4/46		15.554	—	0/53	—		8.683	50	—	—	—	--	—	2,932.180	64
390	76	5/45		18.310	—	0/45	83.228	5	54.208	75	12.747	—	622.442	60	14/99	4,774.237	76
622	52	5/64		18.146	40	0/54	—		19.677	20	6.324	15	—	—	--	3,362.116	03
151	76	3/24		11.087	50	0/42	—		6.122	15	—	—	—	—	—	2,626.144	30
763	96	5/01		13.576	10	0/54	—		14.097	65	34.974	11	20.358	78	0/81	2,531.768	17
731	01	5/72		15.303	—	0/44	—		11.668	70	8.507	01	—	--	—	3,474.853	40
380	32	2/53		33.461	80	0/20	—		90.715	06	52.581	46	—	—	—	16,730.667	37
400	38	5/61		27.505	75	0/33	—		9.833	50	—	—	—	—	--	8,241.303	68
878	97	6/31		11.195	—	0/57	—		—	—	—	—	—	—	—	1,978.239	42
067	13	2/82		10.081	33	1/13	—		1.298	10	—	—	—	—	—	889.419	59
483	47	3/90	5	438.219	75	0/35	1,334.038	05	695.250	41	144.309	94	2,237.292	80	1/79	127,301.148	09

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XV ZAGREB, DNE 1 NOVEMBRA 1935 BROJ 11

JEREMIĆ M. DUŠAN:

MONETARNA I EKONOMSKA KONFERENCIJA

IZVEŠTAJI USVOJENI OD KONFERENCIJE 27 JULA 1933 I REZOLUCIJE BIROA I IZVRŠNOG KOMITETA*

IZVEŠTAJ BIROA.

I. Pripremna konferencija.

Velike države koje su učestvovale na konferenciji u Lozani obavezale su se na završetku svojih radova da donesu odluke »u pogledu potrebnih mera za lečenje ostalih ekonomskih i finansijskih teškoća, koje su izazvale ili prete da produže krizu od koje pati svet«. One su, prema tome, odlučile da zamole Društvo Naroda, da sazove u ovome cilju jednu Monetarnu i ekonomsku konferenciju, čiji je program trebala da izradi jedna pripremna komisija, sastavljena od kvalifikovanih eksperata.

2) Pošto je Savet Društva Naroda primio ovaj poziv u sednici od 15 jula 1932, obrazovao je pod pretsedništvom sir John Simon-a jedan uži komitet (organizacioni komitet), kome je stavio u zadatak da donese odluke praktičnog karaktera.

3) Posle odluka koje je doneo u ovoj istoj sednici Savet Društva Naroda i, 6 oktobra 1932, organizacioni komitet, pripremna komisija eksperata bila je sastavljena ovako:

a) po jedan finansijer i po jedan ekonomist iz ovih zemalja: Nemačke, Belgije, Ujedinjene Kraljevine, Kine, Sjedinjenih američkih država, Francuske, Indije, Italije i Japana;

b) šest eksperata koje će odrediti Savet Društva Naroda, a koji će pripadati ovim državama:

za finansijska pitanja: Poljskoj, Švajcarskoj i Finskoj;

za ekonomska pitanja: Čehoslovačkoj, Madžarskoj i Republici Argentini;

c) dva eksperta, koje odredi Banka za međunarodna uređenja;

d) jedan ekspert, koji će pretstavljati izvestioca za finansijska pitanja u Savetu Društva Naroda (Norveška).

Sem toga, pozvani su da učestvuju u radu pripremne komisije: Međunarodni biro rada, koji je odredio tri pretstavnika i Međunarodni poljoprivredni institut, koji je odredio jednog pretstavnika.

Učešće Sjedinjenih američkih država usledilo je posle izmene pisma između vlade Ujedinjene Kraljevine i vlade Sjedinjenih američkih država kojim je utvrđeno, da će reparacije, međudržavni dugovi i specifične visine tarifa (u koliko su izdvojene iz carinske politike) biti isključene iz programa, dok će naprotiv problem srebra — metala biti obuhvaćen novčanim pitanjima.

4) Pripremna komisija eksperata sastala se prvi put u Ženevi od 31 oktobra do 7 novembra 1932 pod pretsedništvom g. L. J. A. Trip-a, pretsednika holandske banke i pretsednika Banke za međunarodna uređenja. Po drugi put ona se sastala početkom januara 1933. Njeni su zaključci činili projekat detaljnog dnevnog reda i on je, određen da posluži kao osnova za rad konferencije, dostavljen 19 januara 1933 pretsedniku or-

* Videti: Societé des Nations: *Conférence monétaire et économique — rapports approuvés par la Conférence le 27 juillet 1933 et resolutions du Bureau et du Comité exécutif*, London, 27 jula 1933, str. 1 do 47.

Digitized by Google

ganizacionog komiteta i upućen kao takav nekoliko dana kasnije državama pozvanim na konferenciju.

II. Početak rada konferencije.

5) Njegovo Veličanstvo Kralj Ujedinjene Kraljevine otvorio je konferenciju u svečanoj sednici 12 juna 1933 godine u 15 časova.

Vrlo poštovani g. Ramsay MacDonald primio se dužnosti pretsednika, shodno odluci Saveta Društva Naroda od 25 januara 1933, koji ga je za ovo umolio.

Šezdeset sedam država pozvane su da učestvuju u radu konferencije. Šezdeset četiri su odgovorile na poziv i bile su zastupljene na ovoj. Sem toga, na njoj su učestvovali, kao savetodavni organi, ekonomski komitet, finansijski komitet i organizacija za saobraćaj i provoz Društva Naroda, Međunarodni biro rada, Međunarodni poljoprivredni institut i Banka za međunarodna uređenja.

III. Carinsko primirje.

6) Na nekoliko nedelja ranije, vlada Sjedinjenih američkih država uzela je inicijativu u organizacionom komitetu i predložila, da se za vreme trajanja konferencije uvede carinsko primirje. Kad je konferencija započela sa radovima četrnaest država je bilo već pristupilo, sa raznim rezervama, ovoj meri, kojom je bilo utvrđeno da ni pre 12 juna ni za vreme konferencije one neće donositi nove mere, koje bi bile u stanju da povećaju razne teškoće koje ugrožavaju za sada međunarodnu trgovinu, rezervišući sebi pravo da otkažu ovaj sporazum posle 31 jula, sa otkazom od mesec dana. Četrdeset sedam država pristupile su naknadno, što čini ukupno šezdeset i jednu državu, a što pretstavlja 90% svetske trgovine.

IV. Rad konferencije.

7) Na prvoj sednici, vrlo poštovani g. Ramsay MacDonald, zauzimajući pretsedništvo konferencije, postavio je generalni plan njenih radova, na osnovu detaljnog dnevnog reda koji je spremila pripremna komisija eksperata.

Za potpretsednika konferencije naimenovan je Njeg. Eks. g. P. Hymans, belgijski delegat.

Biro konferencije konstituisan je od pretstavnika ovih zemalja: Nemačke, Republike Argentine, Ujedinjene Kraljevine, Kanade, Kine, Italije, Sjedinjenih američkih država, Francuske, Madžarske, Italije, Japana, Meksika, Holandije, Švedske, Čehoslovačke i Saveza socijalističkih sovjetskih republika.

8) Posle sedam plenarnih sednica generalna diskusija završena je 15 juna. Pretstavnici trideset četiri države uzeli su reč da bi izložili držanje njihovih zemalja u pogledu osnovnih problema čije bi rešenje bio posao konferencije.

9) Da bi usvojila metod rada koji joj je sugerirala pripremna komisija eksperata, konferencija se podelila u dve potkomisije, u kojima su sve države bile zastupljene.

Monetarna i finansijska komisija:

Pretsednik: uvaženi James M. Coh (Sjedinjene američke države).

Potpretsednici: Njeg. eks. g. G. Jung (Italija), Dr. Victor Kienböck (Austrija).

Izvestilac: Njeg. eks. g. Georges Bonnet (Francuska).

Ekonomska komisija:

Pretsednik: Njeg. eks. g. H. Colijn (Holandija).

Potpretsednik g. C. V. Krogmann (Nemačka), Njeg. eks. g. Thomas Le Breton (Republika Argentina).

Izvestilac: vrlo poštovani Walter Runciman (Ujedinjena Kraljevina).

10) Pošto je usvojilą na prvoj sednici 16 juna program svojih radova, Monetarna i finansijska komisija obrazovala je dve potkomisije:

a) jednu, t. zv. — o neposrednim merama za finansijsko ozdravljenje, sa ovim pitanjima na dnevnom redu:

kreditna politika;
nivo cena;
ograničenja novčanih promenljivosti;
kontrola razmena;
zaduženje;
povraćaj međunarodnih zajmova;

b) drugu t. zv. — o stalnim merama za zavođenje jedne međunarodne novčane podloge, sa ovim pitanjima na dnevnom redu;

rad centralnih banaka;
uređenje njihovih politika;
novčane rezerve;
srebro.

Svaka od ovih dveju potkomisija poverila je užim potkomitetima, kad god se potreba za to ukazala, proučavanje specijalnih

Digitized by Google

problema ili izglađivanje raznih gledišta u cilju da se dođe do projekta rezolucija koje bi im se podnele.

11) Ekonomska komisija grupisala je ovako svoj program rada.

a) Trgovinska politika:

Povratak trgovine normalnim prilikama, postepeno ukidanje ograničenja pri razmeni robe i u deviznoj trgovini itd.

Tarifska ili ugovorna politika, podrazumevajući ovde i odredbu o najvećem povlašćenju.

b) uređenje proizvodnje i prodaje:

Žito i ostali proizvodi za ishranu (šećer, vino, kafa itd.), sirovine (ugalj, drvo itd);

industrijski i poljoprivredni sporazumi i t. d.

c) Ostale mere sem carinskih taksa i zabrana:

Razne mere koje se grupišu pod nazivom posrednog protekcionizma:

znaci porekla;

veterinarska i fitopatološka pitanja;

d) Posredne i neposredne premije, naročito plovidbi.

e) Javni radovi.

Radi proučavanja odeljaka ovoga programa obrazovane su postepeno potkomisije kao i razni uži potkomiteti. Naporedo sa radovima konferencijskih organa vodila su se pregovaranja između država velikih proizvođača žita, a potom su proširena i na uvozničke zemlje. Isto tako izvesne međunarodne privatne organizacije, stvorene u cilju proučavanja proizvodnje i prodaje izvesnih proizvoda i sirovina, bile su umoljene da sarađuju sa nadležnim organima konferencije.

12) Na svima poljima rada jednodušan cilj sviju delegacija bio je da se pripreme rešenja koja bi bila predmet konvencija i međunarodnih sporazuma. Kada se pristupilo esencijelnim problemima, kojima se bavila konferencija, sa ovim raspoloženjem, pregovori su ubrzo pokazali njihovu tesnu povezanost. Privremeni sporazum u vreme današnjeg perioda neizvesnosti u pogledu berzanske stope, priznat je od strane sviju delegata kao jedan od bitnih uslova za nastavljanje diskusije po integralnom programu konferencije. U nedostatku jednog takvog sporazuma u ovome trenutku, priznalo se, da je oportuno revidirati program radova, kako bi se izabrala pitanja po kojima bi diskusija mogla da bude najkorisnije nastavljena, a da se odlože, za trenutak, ona koja ne mogu da se reše pre nego što bude osigurana veća novčana stabilnost. Prema tome, Biro je pozvao komisije da prouče njihove dnevne redove, vodeći računa o ovome predmetu.

13) Na predlog dveju velikih komisija konferencije odlučeno je 6 i 11 jula, da će niže navedeni organi, određeni za proučavanje, nastaviti sa ovim radovima:

1) Monetarna i finansijska komisija:

a) I. potkomisija (neposredne mere), diskutovaće na prvom mestu pitanje zaduženja;

b) II. potkomisija (stalne mere), uzeće u obzir rezolucije koje su već usvojili njeni potkomiteti o saradnji centralnih banaka i stvaranju centralnih banaka u zemljama gde još nepostoje, i nastaviće, preko svojih potkomiteta proučavanje pitanja srebra i ostalih pitanja na njenom dnevnom redu, koja bi mogla po opštem sporazumu da se smatraju kao podesna da budu diskutovana.

2) Ekonomska komisija.

Nastaviće sa svojim radom:

a) potkomisija za uređenje proizvodnje i prodaje, sa svojim raznim potkomitetima (za žito, šećer, vino, drvo, ugalj itd.);

b) potkomisija za posredan protekcionizam.

Što se tiče potkomisije za trgovinsku politiku i potkomisije za pomoći, odlučeno je, da budu spremni izveštaji koji će izložiti razna gledišta koja su se ispoljila u toku diskusije. Ovi izveštaji iznose ukratko današnje stanje, s obzirom na koje bi mogao da se nastavi rad u povoljno vreme.

14) Izveštaji o gornjim radovima nalaze se u prilogu. Oni će biti podneti konferenciji od strane izvestilaca po finansijskim i ekonomskim pitanjima.

Teren je široko rasčišćen i put je otvoren za nastavljanje konstruktivnih napora. Ovi dokumenti pokazuju jasno važnost diskusija koje su se vodile i prve postignute rezultate. Izvesni od ovih rezultata sankcionisani su u formi rezolucija donetih jednoglasno i one treba da pretstavljaju bazu konvencije i preporuka do kojih će dovesti najzad konferencija.

Potrebno je napomenuti, da pitanje žita nije bilo pretresano zvanično. Međutim, bilo je dubokih diskusija, prvo između izvozničkih zemalja, potom između ovih zemalja i

Digitized by Google

uvozničkih zemalja; očekuje se, da će ovi razgovori moći da dovedu uskoro do preciznih sporazuma.

V. Odredbe o docnijem razvoju konferencije.

15) Preporučeno je konferenciji da ovlasti Biro, da organizuje rad koji će obaviti razni komiteti, u cilju da se pripremi nastavak plenarnih sastanaka konferencije i njenih velikih komisija.

U ovome cilju Biro preporučuje usvajanje ove rezolucije:

Konferencija,

ovlašćuje Pretsednika, Potpretsednika i Biro:

1) da preduzmu sve mere koje mogu naći za korisne kako bi se osigurao povoljan ishod konferencije, bilo sazivajući ma koji od potkomiteta koje je obrazovala konferencija, ili pretstavnike zemalja naročito zainteresovanih jednim naročitim problemom, bilo upućujući ekspertima na proučavanje ovo ili ono specijalno pitanje;

2) da utvrdi dan idućeg sastanka konferencije.

IZVEŠTAJ MONETARNE I FINANSIJSKE KOMISIJE.

I. Izveštaj njegove ekselence g. G. Bonnet-a (Francuska)

Monetarna (novčana) i finansijska komisija započela je sa svojim radovima 16 juna pod pretsedništvom g. guvernera Cox-a. Na svojoj prvoj sednici ona je odlučila da usvoji za bazu svoga programa obrazloženi dnevni red koga je utvrdila pripremna komisija eksperata.

U cilju da prouči svoj program sa metodom, ona se podelila u dve potkomisije. Prva — o neposrednim merama za finansijsko ozdravljenje, pod pretsedništvom g. Jung-a, imala je na svome dnevnom redu ova pitanja:

kreditnu politiku;
nivo cena;
ograničenje monetarnih promenljivosti;
kontrolu razmena;
zaduženje, i
obnavljanje međunarodnih zajmova.

Druga — o stalnim merama za zavođenje jedne međunarodne novčane podloge, pod pretsedništvom g. M. Kienböck-a, trebala je da prouči ova pitanja:

rad centralnih banaka;
koordinaciju njihovih politika;
srebro — metal;
zlatnu podlogu za razmenu, i ostale mere o zaštedivanju zlata; i
raspodelu novčanih rezervi.

Sve zemlje zastupljene na konferenciji mogle su da učestvuju u radovima ovih potkomisija, i na njima su bili pozvani da učestvuju i pretstavnici finansijskog komiteta Društva Naroda i pretsednik Banke za međunarodna uređenja.

Najzad, svaka od ovih potkomisija poverila je užim potkomitetima, s obzirom na okolnosti i potrebu, da prouče izvesne naročite probleme i izradu projekata rezolucija.

2. Svaka od njih posvetila je više sednica izmeni detaljnih gledišta u pogledu opšteg izgleda pitanja koja su pretstavljala njihov program, kao što sam vam ga naveo. Ovaj prvi rad otkrio je međuzavisnost većine problema, i potrebu, da se prethodno reše osnovna pitanja koja mogu da otvore put sporazumima koje su Vaše potkomisije imale za zadatak da istraže. Ipak, posle vrlo opširnih izmena gledišta saglasilo se, da je u ovom trenutku nemogućno formulisati rešenja po međunarodnom planu za ove osnovne probleme, i da je bolje pod ovim uslovima odložiti pretresanja po njima. Vaše, dakle, potkomisije odlučile su, da svoje radove uprave na pitanja po kojima pretresanje može da dovede do neposrednih rezultata i, u saglasnosti sa Biroom Konferencije, one su prema tome izmenile svoj program.

3. Pod ovim uslovima one su došle do rezultata koje ćete naći sakupljene u izveštajima koje su izradile. Ove je izveštaje usvojila monetarna i finansijska komisija, i ja imam čast da Vam ih podnesem na odobrenje (viditi dodatke 1 i 2).

4. Prva potkomisija usvojila je jednoglasno tekst rezolucije o zaduženju, koji joj je podneo redakcioni komitet, za ovo naročito obrazovan. Pri usvajanju ove rezolucije delegacije Republike Argentine i Dominikanske republike dale su tumačeća objašnjenja.

Ova prva potkomisija zaključila je svoj izveštaj, navodeći, da se pretresanjem ostalih pitanja koja su se nalazila na njenom dnevnom redu nije otišlo dosta daleko, da bi se moglo da učini nešto više do da se pretstave glavni problemi za rešenje. Ona dodaje, da je ipak gotova da nastavi sa svojim radovima u jednom docnijem periodu.

Digitized by Google

5. Druga potkomisija usvojila je jednoglasno ovih pet rezolucija:

a) rezoluciju o povraćaju na novčanu stabilnost, na usvajanje zlata kao međunarodne novčane podloge, na njegovu upotrebu za novčane potrebe i na zakonsko pokriće centralnih banaka.

Bugarska delegacija učinila je rezervu u pogledu ove rezolucije.

b) rezoluciju o stvaranju centralnih banaka.

c) rezoluciju o potrebi tesne i stalne saradnje između centralnih banaka i o ulozi koju Banka za međunarodna uređenja može da izvrši u ovom pogledu.

d) rezoluciju o prilagođavanju centralnih banaka iz izvesnih poljoprivrednih zemalja specijalnim privrednim uslovima ovih zemalja.

Jugoslovenska delegacija učinila je rezervu po ovoj rezoluciji.

e) rezoluciju o srebru — metalu, pri čijem je usvajanju delegacija Meksika dala izvesna objašnjenja i delegacija Francuske jedno tačnije tumačenje.

Druga potkomisija spominje, sem toga, u svome izveštaju saopštenje koje joj je učinio jedan od njegovih potkomiteta o generalnim principima monetarne politike centralnih banaka. Sve zastupljene vlade u ovome potkomitetu pridružile su se ovim principima, sem delegacije Sjedinjenih američkih država, koja je smatrala da je proučavanje pitanja za momenat preuranjeno, dodajući ipak, da će se federalne rezervne banke sporazumeti dragovoljno u pogodnom vremenu sa ostalim centralnim bankama o pitanjima ove vrste, a u toliko u koliko su ona u skladu sa nacionalnom politikom.

U pogledu zlatne podloge za razmenu i ostalih metoda za ekonomiziranje zlata, i podele novčanih rezerva, druga potkomisija nije bila u mogućnosti da za vreme trajanja ovoga sastanka završi svoj izveštaj po ovome delu svoga dnevnog reda.

Međutim, ona je primila k znanju preporuku koju joj je podneo potkomitet, kome je stavljeno u dužnost da prouči ova pitanja, po kojoj bi Banka za međunarodna uređenja pristupila što je moguće pre proučavanju problema zlatne podloge za razmenu; ona bi proučila naročito u kojoj će se meri pokazati mogućnim da se izbegnu nezgode koje je ovaj sistem stvorio u prošlosti. Konferencija će zacelo želeti da ratificira ovu preporuku.

6. Konferencija neće propustiti da oceni interes koga pokazuju ovi već postignuti rezultati. Mislim da je pametno predvideti, kad budući radovi monetarne i finansijske komisije budu doveli do širih sporazuma, da ovi mogu uneti u svojim tekstovima gledišta i težnje koje prime usvojene rezolucije.

Pre nego što završim sa svojim izveštajem, želeo bih da obratim pažnju Konferencije na izvanrednu važnost pretresanja, koja su se obavila u sednicama Vaše monetarne i finansijske konferencije i u sednicama njenih organa za proučavanja; rezolucije koje su Vam podnete ne mogu o tome da vode tačnog računa. Pitanja rezervisana za kasnija proučavanja izazvala su takođe duboke razmene gledišta, koja su inspirisana kod sviju onih koji su u tome uzeli učešća osećajem ozbiljne dužnosti koja se nameće ovoj konferenciji i željom da se dođe do rešenja, koja će opravdati nade koje ceo svet polaže u nju. Ako Vaša komisija nije rešila potpuno ovoga puta probleme koji su joj podneti na proučavanje, ona ne sumnja da će se svakako uskoro pojaviti shvatanja u pogledu načina, još divergentna, ali istovetna u pogledu ciljeva da se postignu. Prilikom otvaranja generalnih diskusija koje će Vaš Biro imati za dužnost da izazove kad se za to bude ukazao momenat, značajni radovi ovog prvog sastanka Vaše monetarne i finansijske komisije pokazaće njihovu punu vrednost.

II. DODACI.

Dodatak 1.

Izveštaj prve potkomisije: Neposredne mere za finansijsko ozdravljenje.

Pretsednik: Njeg. eks. g. Guido Jung (Italija.)

Potkomisija za neposredne mere za finansijsko ozdravljenje, kojoj je stavila u dužnost Monetarna i finansijska konferencija da prouči ova pitanja: kreditnu politiku, nivo cena, ograničenje novčanih promenljivosti, kontrolu razmena, problem zaduženja, obnavljanje međunarodnih pozajmica, sastala se 19 juna. Ona je održala pet javnih sednica, od 19 do 21 juna, i za vreme ovih vođeno je generalno pretresanje po pitanjima kreditne politike i nivoa cena. Jedan projekat rezolucije podnela je delegacija Ujedinjene Kraljevine (dokumenat konferencije M. E./C. M. F. 8) i jedan drugi delegacija Sjedinjenih američkih država (dokumenat konferencije M. E./C. M. F. 14).

Digitized by Google

Za ovim je potkomisija održala četiri javne sednice, od 22 do 27 juna, i za vreme ovih vođeno je generalno pretresanje po problemima zaduženja. Delegacije Madžarske i Rumunije podnele su projekte rezolucija (dokumenat konferencije ME/CMF 13 i 15). 27 juna potkomisija je ovlastila jedan potkomitet da joj podnese predloge odnosnog postupka koji je trebalo usvojiti.

Ovaj potkomitet sastao se istog dana i odlučio, da stavi u dužnost oba redakciona komiteta da pripreme projekte rezolucija, prvi po pitanju kreditne politike, a drugi po problemima zaduženja.

Prvi redakcioni komitet sastao se 28 juna i proučio je jedan dokumenat koji je podnela delegacija Ujedinjene Kraljevine. Međutim, radovi ovog komiteta morali su da budu odloženi usled izvesnih događaja koji su nastupili i koji bi doveli u pitanje izglede na ostvarenje sada potpunog sporazuma u pogledu sadržine rezolucije o kreditnoj politici.

Biro konferencije, proučivši opštu situaciju na sastanku od 6 jula, pozvao je svaku od potkomisija da sastavi što je moguće pre listu pitanja, koja bi, s obzirom na okolnosti, mogla da budu korisno proučena.

Odazivajući se ovome pozivu, potkomisija je održala dve javne sednice 7 juna, i sa 25 gl. protivu 15, i jednim uzdržavanjem, dok je 23 bilo otsutno, usvojila je predlog delegacije Ujedinjene Kraljevine, kojim se traži da se stave sva pitanja na dnevnom redu u listu koja treba da se podnese Birou. Tri od otsutnih delegacija izjavile su kasnije da se slažu sa predlogom Ujedinjene Kraljevine.

11 jula Biro konferencije preporučio je, da potkomisija nastavi za momenat pretresanje problema o zaduženju. Proučavanje ovoga pitanja bilo je povereno drugom redakcionom komitetu, koji je obrazovan 27 juna. Ovaj komitet održao je pet tajnih sednica, od 12 do 18 jula, i njegov izvestilac, Chancelier de l'Echiquier, podneo je potkomisiji 20 jula projekat ove rezolucije, koja je usvojena jednoglasno:

1. Služba spoljnih dugova pretstavlja, u raznim stepenima, značajan elemenat pasive bilanse plaćanja u mnogim zemljama i može da bude obezbeđena samo ako zemlje — dužnici mogu da pribave potrebna sretstva. Veća ili manja lakoća sa kojom se ova sretstva mogu da pribave zavisi, danas ili u buduće, od povraćaja privredne delatnosti i kredita. Vraćanje do jednog pametnog stepena slobode u kretanju robe i usluga pomoglo bi u ovome pogledu, i zemlje poverioci naročito treba u ovome smislu da sarađuju. Ona će zavisiti takođe i od privredne i finansijske politike koju će usvojiti zemlja-dužnik. U današnjim okolnostima rešenje problema o zaduženju može, dakle, u izvesnim slučajevima da bude potrebno za vaspostavljanje ravnoteže. Međutim, ona ne treba da se zahteva na štetu kredita.

2. Uslovi se razlikuju osetno prema zemljama-dužnicima, i izgleda da nije moguće zavesti istovetna pravila koja bi se primenjivala u svim slučajevima. Dužnici treba da učine sve napore koji su u njihovoj moći, u cilju da obezbede službu njihovih dugova i da ispune njihove obaveze. Poštovanje ugovora, u nedostatku izmena koje bi primile sporazumno zainteresovane strane, jeste zaista potrebno za obnovu kredita.

3. Kad se priznadu kao potrebni sporazumi, mogu da se sklope u zajedničkoj brizi da se održi poverenje. Treba, dakle, da budu ograničeni za slučaj kada su neizbežni, da budu zaključeni neposredno između poverilaca i dužnika i da se zasnivaju na sposobnosti plaćanja dužnika. U pogledu državnih zajmova u samom je interesu poverilaca da se sklope sporazumi, koji mogu da omoguće jednovremeno usvajanje od zemalja-dužnika programa o privrednoj i finansijskoj obnovi i stvarnu primenu ovih programa.

4. Poželjno je, da u svakoj od zainteresovanih zemalja podesne organizacije mogu da pretstavljaju različite kategorije poverilaca stranih zajmova. Kako za slučaj kratkoročnih tako i dugoročnih, i da ove organizacije održavaju među sobom sve veze koje bi bile potrebne za olakšanje njihove dužnosti. Komisija preporučuje vladama pomenutih zemalja da pomažu stvaranje organizacija ove vrste i vezu među njima tamo gde već ne postoje, kad i u koliko po njihovom mišljenju akcija u ovome smislu može da bude korisno posmatrana.

5. Pitanje međudržavnih dugova potpuno je isključeno iz pretresanja na konferenciji.

Sa pretresanjem ostalih pitanja koja su se nalazila na dnevnom redu nije se išlo dosta daleko da bi se uredilo nešto više od nacrta glavnih principa za rešavanje. Ipak će potkomisija biti spremna da nastavi sa svojim radovima kasnije.

Digitized by Google

Dodatak 2.

Izveštaj druge potkomisije: Stalne mere u pogledu zavođenja međunarodne monetarne podloge.

1. Monetarna i finansijska komisija odlučila je 19 juna do razdeli svoj rad dvema potkomisijama. Druga potkomisija, čiji je ovaj izveštaj, bila je ustanovljena da prouči stalne mere u pogledu zavođenja jedne međunarodne novčane podloge. Dnevni red predložen za ovu potkomisiju sadržavao je ova pitanja:

rad centralnih banaka;
uređenje njihove politike;
monetarne rezerve;
srebro — metal.

2. Sve delegacije prisutne na konferenciji primljene su da budu zastupljene u potkomisiji. Pretstavnici finansijskog komiteta Društva Naroda i pretsednik Banke za međunarodna uređenja pozvani su također da sarađuju u njenom radu.

G. Kienböck (Austrija) bio je izabran za pretsednika komisije.

3. Na prvoj sednici (19 juna), potkomisija je uzela za bazu pretresanja projekat rezolucije koju je podnela delegacija Sjedinjenih američkih država (dokumenat konferencije M. E./C. M. F. 5), drugi deo predloga koji je podnela švajcarska delegacija prvoj potkomisiji (dokumenat M. E./C. M. F. 2) i drugi deo predloga koji je podnela rumunjska delegacija u ime bugarske, letonske, poljske, rumunjske, čehoslovačke i jugoslovenske delegacije (dokumenat konferencije M. E./C. M. F. 4). Bilo je odlučeno da se obrazuju dva potkomiteta, kojima je stavljeno u dužnost da se bave: jedan pitanjem srebra-metala, a drugi tehničkim problemima o delanju zlatne podloge. Senator Pittman pretsedavao je prvoj, Dr. Kienböck, i u njegovom otsustvu, g. Postmus drugoj.

4. Na drugoj sednici, održanoj 20 juna, potkomisija je usvojila jednoglasno ove rezolucije (dokumenat konferencije M. E./C. M. F. 9):

Ia) da je u interesu sviju da se ostvari, čim to okolnosti budu dopustile, međunarodna monetarna stabilizacija;

b) da treba da bude zavedeno zlato kao međunarodna monetarna podloga, ostavljajući da datum i paritet odredi u svakom slučaju zainteresovana zemlja.

5. Posle pretresanja i razgovora tajnog karaktera, koje su vodile među sobom delegacije naročito zainteresovane, potkomisija je usvojila 20 jula na preporuku potkomiteta za srebro, i jednoglasno, projekat ove rezolucije, koja se rukovodila projektom delegacije Sjedinjenih američkih država:

Odlučeno je, da se preporuče svima vladama zastupljenim na konferenciji ove mere:

Va) Zemlje koje su glavni proizvođači srebra i one koje imaju najveće stokove srebra, ili koje se služe najviše ovim metalom, potrudiće se da se sporazumeju između sebe, u cilju da ublaže promenljivosti cene srebra; ostale zemlje koje nisu vezane ovim sporazumom uzdržaće se od donošenja mera kojima mogu da pogode osetno pijacu srebra;

b) vlade zastupljene na konferenciji uzdržaće se od novih zakonodavnih mera koje bi povlačile smanjenje njihovog srebrnog novca ispod 800 miligrama.

c) One će zameniti male novčane banknote srebrnim komadima, u koliko to dopuštaju budžetske i lokalne prilike svake zemlje;

d) sve odredbe ove rezolucije podrazumevaju se pod rezervom sledećih izuzetaka i ograničenja:

Prednje odredbe prestaće da važe 1 aprila 1934, ako sporazum preporučen u tački pod a) ne stupi na snagu toga dana; ni u kom slučaju neće važiti posle 1 januara 1938. god.

Vlade će moći da preduzmu u pogledu njihovog srebrnog novca sve mere koje bi nalazile za potrebno, u cilju da spreče begstvo ili obaranje njihovog srebrnog novca radi podizanja cene srebru-metalu, koji se nalazi u njihovom novcu, iznad nominalne vrednosti ili paritetne vrednosti pomenutog srebrnog novca.

6. Potkomisija za tehničke monetarne probleme započela je sa svojim radovima 21 juna proučavanjem problema zlatne monetarne rezerve, uzimajući za bazu svojih pretresanja tačke c), d) i e) projekta rezolucije koju je podnela delegacija Sjedinjenih američkih država (dokumenat konferencije M. E./C. M. F. 5). G. Fraser, pretsednik Banke za međunarodna uređenja izabran je za izvestioca.

7. Za vreme četvrte sednice potkomisije, 28 juna, podnete su ove rezolucije (dokumenat konferencije M. E./C. M. F. 19/1):

Ic) U naše doba monetarno zlato potrebno je ne samo za unutarnji opticaj nego da služi kao pokriće obavezama centralnih banaka, a bitno da im omogući da odgovore spoljnim plaćanjima koja su nastala usled neuravnoteženosti računa prema inostran-

Digitized by Google

stvu. Poželjno je, dakle, da se ne pušta u unutarnji opticaj zlatan novac ili zlatni certifikati.

g) Da bi bilo pogodno, u cilju poboljšanja delanja jedne buduće zlatne podloge, dati veću elastičnost odredbama o zakonskom pokriću centralnih banaka, na pr. ako se primeni sistem procentualnosti zlatnog pokrića, minimalna razmera koja ne bi premašala 25% treba da se smatra dovoljnom. Slična elastičnost treba da se postigne pogodnim merama tamo gde postoje drugi sistemi. Ipak, ove izmene ne treba da posluže za izgovor da se poveća nepravično volumen novčanica i kredita; drugim rečima ova rezolucija treba da ima za dejstvo slobodne rezerve centralnih banaka i da tako pojača stanje ovih banaka.

Ove rezolucije potkomisija je usvojila jednoglasno, sa dopunom koju je predložila egipatska delegacija, tražeći da se unese reč: »minimum« posle reči: »razmera« u projektu rezolucije g). Bugarska delegacija, usvajajući rezoluciju c) formulisala je rezervu, izjavljujući da je u današnjim okolnostima bugarska vlada u nemogućnosti da iskoristi zlatne rezerve svoje centralne banke da bi odgovorila neuravnoteženosti plaćanja prema inostranstvu, jer jedna takva mera neće propustiti a da ne poljulja javno poverenje u novčanice koje su u opticaju.

Nemačka delegacija, koja je bila predložila da se unese reč »privremene« posle reči »neuravnoteženosti« u projektu rezolucije c), kako bi se jasno istaklo da rezolucija ne iskorišćuje zlatne rezerve centralnih banaka da zadovolji stalnu neuravnoteženost u bilansu plaćanja, povukla je svoj predlog, pošto je izvestilac objasnio, da rezolucija ne znači da centralne banke zemalja čiji bilans plaćanja pokazuje stalan deficit treba da budu lišene celokupnog zlata koje imaju kod sebe, što bi dovelo u pitanje unutarnji opticaj novčanica.

8. Potkomitet za tehničke monetarne probleme nastavio je 29 juna sa proučavanjem pitanja koja su ostala na njegovom dnevnom redu i bavio se saradnjom između centralnih banaka. Ovim povodom on je uzeo u obzir predlog rumunjske delegacije o prilagođavanju centralnih banaka u poljoprivrednim zemljama specijalnim uslovima ovih zemalja (dokumenat konferencije M. E./C. M. F. 18).

9. 11 jula Biro konferencije usvojio je rezoluciju kojom zahteva:

da druga monetarna i finansijska potkomisija uzme u obzir rezolucije koje su već usvojili njeni potkomiteti o saradnji centralnih banaka i o stvaranju centralnih banaka u izvesnim zemljama u kojima ne postoje, i da nastavi preko svojih potkomiteta proučavanje pitanja srebra i svakog drugog pitanja u svom programu, koje bi se po opštem sporazumu smatralo kao mogućno za pretresanje.

10. Kao nastavak rezolucije Biroa sastala se potkomisija 14 jula i usvojila jednoglasno ove tri rezolucije (dokumenat konferencije M. E./C. M. F. 20, 21/1 i 22).

II. Konferencija smatra da je od bitnosti, u cilju da se pruži međunarodnoj zlatnoj podlozi potreban mehanizam za njeno povoljno delanje, da nezavisne centralne banke, koje bi uživale neophodno potrebnu vlast i slobodu da mogu da vode u pogledu novca i kredita pogodnu politiku, budu stvorene u zemljama, koje su dostigle izvesan razvitak i koje nemaju danas odgovarajuću bankarsku centralnu ustanovu.

III. Konferencija smatra da treba da ponovi izjave koje su formulisale ranije konferencije u pogledu velike korisnosti od tesne i stalne saradnje između centralnih banaka. Banka za međunarodna uređenja je u stanju da igra u ovome pogledu sve važniju ulogu, ne samo pomažući ove odnose među bankama nego i kao instrumenat sporazumne akcije.

IV. Potkomitet je zabeležio predloge rumunjske delegacije, kojima je bio predmet da se obezbedi prilagođavanje centralnih banaka u izvesnim poljoprivrednim zemljama specijalnim privrednim prilikama ovih zemalja, kao i izražena mišljenja za vreme pretresanja ovih predloga. Potkomitet smatra, da će lokalni uslovi u svakoj zemlji odrediti u vrlo širokoj meri rešenja koja treba usvojiti u ovome pogledu, i predlaže, ako jedna od ovih država želi mišljenje po ovim pitanjima da zbog njihovog tehničkog karaktera budu proučena od međunarodnih organizacija, specijalno kvalifikovanih da dadu svoja mišljenja po ovom pitanju.

Jugoslovenska delegacija izjavila je, da, usvajajući potpuno rezoluciju br. IV, smatra, da minimalna procentualnost pokrića ne treba da bude ispod one koju je preporučila potkomisija u rezoluciji Id).

11. Potkomisija je održala svoj poslednji sastanak o monetarnim problemima 20 jula. Ova je rezolucija bila dostavljena (dokumenat konferencije M. E./C. M. F. 23):

Digitized by Google

Potkomitet odobrava ovde priloženi ekspoze o generalnim principima monetarne politike cetralnih banaka koji mu je bio podnet:

1. Dobro delanje zlatne podloge zahteva, na prvom mestu, da svaka centralna banka ima jednu određenu politiku u održavanju osnovne ravnoteže bilansa plaćanja njene zemlje. Kretanje zlata, koje otkriva nedovoljnost ove ravnoteže, pretstavlja bitnu činjenicu za utvrđivanje politike centralnih banaka.

2. Nikakva mera ne treba da bude preduzeta u normalno vreme kojom bi se sprečila kretanja zlata — u koliko bi izgledala da imaju stalan karakter — da utiču jednovremeno na zemlju koja gubi zlato i na onu koja ga prima.

3. U isto vreme kada zlato treba da može slobodno da izlazi i ulazi u zainteresovane zemlje, centralne banke treba da su uvek spremne da kupuju i prodaju zlato po utvrđenim cenama, javno objavljenim, izraženim u njihovom novcu, a predaja zlata da se obavi bar kad berzanski kurs pokazuje izvoz metala.

4. Centralne banke treba da dobiju od njihove pijace najpotpunija obaveštenja koja se mogu imati o stanjima koja mogu da utiču na njihove rezerve.

5. S obzirom, kao što je utvrđeno u tački 1., da dobro delanje zlatne podloge zahteva na prvom mestu, da svaka centralna banka vodi jednu određenu politiku za održavanje osnovne ravnoteže zlatnog bilansa njene zemlje, treba da ostane nedirnuta diskrecionarna moć svake centralne banke u pogledu uređenja delanja zlatne podloge u njenoj zemlji. Ipak, centralne banke treba da priznadu, da sem njihove nacionalne dužnosti one imaju također da odgovore i jednoj međunarodnoj dužnosti. Njihov cilj treba da bude, da dovedu u sklad politiku koja se vodi na raznim mestima kako bi se doprinelo dobrom delanju međunarodne zlatne podloge.

Sem toga, i u koliko to dopušta njihovo sopstveno stanje, treba da se potrude da prilagode njihovu kreditnu politiku svakom pokretu koji teži da izazove nenormalnu promenu opšte poslovne delatnosti. Razvijanje opšte delatnosti sa takvom širinom da se ne može održati stalnom, treba da navede centralne banke da preduzmu mere u smislu ograničenja kredita metodima koje će svaka od njih smatrati za pogodne, vodeći računa o unutarnjem stanju u zemlji. Obratno, jedno nenormalno popuštanje opšte delatnosti treba da ih navede da usvoje liberalnije držanje u pitanju kredita. Vodeći jednu takvu politiku, centralne banke će učiniti što je u njihovoj moći, da umanje promenljivosti privredne delatnosti i time nenormalne promenljivosti kupovne moći zlata.

6. U cilju da se dođe do sporazuma o tumačenju elemenata koji utiču na tendenciju generalnog razvoja privredne delatnosti i da se dođe do zajedničke politike, centralne banke treba uvek da se savetuju; svaka centralna banka, u slučaju razmimoilaženja u mišljenjima, da radi po svojoj sopstvenoj oceni stanja. Banka za međunarodna uređenja pretstavlja jedan bitni organ za rad centralnih banaka u smislu normiranja različitih mišljenja i za međunarodne izmene gledišta. Ovaj centar treba da produži da bude iskorišćen, u svoj mogućoj meri, za ostvaranje principa izloženih u ovom izveštaju. Banka će trebati neprekidno da proučava primenu principa o delanju zlatne podloge i da proučava sve promene u ovim principima koje bi iskustvo otkrilo kao poželjne.

Sve vlade zastupljene u potkomitetu, kome je stavljeno u dužnost proučavanje tehničkih monetarnih problema, pridružile su se ovoj rezoluciji, izuzev delegacije Sjedinjenih američkih država, koja je smatrala da je proučavanje pitanja bilo za sada preuranjeno, dodajući ipak, da će se federalne rezervne banke sporazumeti dobrovolino u pogodnom vremenu sa ostalim centralnim bankama po pitanju ove vrste, u koliko je ono u skladu sa nacionalnom politikom.

Potkomisija je sem toga zabeležila izveštaj potkomiteta o tehničkim monetarnim problemima — o ostalim pitanjima na njegovom dnevnom redu, izveštaj koji sadrži projekat rezolucije koji je podnela delegacija Slobodne države Irske (dokumenat konferencije M. E./C. M. F. 12). Ovaj je izveštaj ovako sastavljen:

Potkomitet nije bio u mogućnosti, da u toku ovoga zasedanja završi sa svojim izveštajem po onom delu detaljnog dnevnog reda koji se odnosi na zlatnu podlogu za razmenu, na ostale metode o zaštedivanju zlata i na raspodelu monetarne rezerve.

U pogledu zlatne podloge za razmenu, potkomitet preporučuje, da Banka za međunarodna uređenja pristupi što je moguće pre proučavanju pitanja, a naročito ispita u koliko će se pokazati mogućim izbeći izvesne nezgode na koje je ovaj sistem naišao u prošlosti.

Digitized by Google

12. Potkomisija je bila pozvana da odredi stalne principe, po kojima bi trebala u buduće da se upravlja monetarna politika. Ima razloga da se čestitaju napretci koje je ostvarila u ovome smislu, pošto je omogućeno da se dođe do potpunog sporazuma po izvesnim važnim problemima, kao što se može uvideti po tekstu usvojenih rezolucija. Ista jednodušnost ispoljila se i u pogledu potrebne saradnje između centralnih banaka. Na završetku, treba dodati, da je potpuno priznata važnost dužnosti koja pripada Banci za međunarodna uređenja.

IZVEŠTAJ EKONOMSKE KOMISIJE.

I. Izveštaj vrlo poštovanog g. Waltera Runciman-a (Ujedinjena Kraljevina).

Generalna pretresanja sa kojima je privredna komisija započela svoje radove navela su je da razdeli veliku materiju, koju je imala da pretresa, na ovaj način:

a) trgovinska politika, obuhvatajući:

1) povraćaj trgovine u normalne prilike, progresivno ukidanje ograničenja pri razmeni robe i u deviznoj trgovini, itd.

2) tarifna i ugovorna politika, sa režimom odredbe o najvećem povlašćenju;

b) uređenje proizvodnje i prodaje: žito i drugi proizvodi za ishranu (šećer, vino, kafa itd.); sirovine (ugalj, drvo itd.); industrijski i poljoprivredni proizvodi itd.

c) ostale mere sem carina i zabrana:

1) razne mere sakupljene pod nazivom posrednog protekcionizma;

2) veterinarske i fitopatološke mere;

3) znaci porekla;

4) posredne i neposredne premije, naročito plovidbi.

Radi proučavanja ovih triju grupa pitanja ovako podeljenih, privredna komisija ustanovila je i toliko potkomisija.

d) javni radovi:

Komisija je pretresala direktno sama pitanja javnih radova.

Ad a) Trgovinska politika.

Pretsednik g. S. V. Krogmann (Nemačka). Iz pretresanja potkomisije vidi se, da su se sve delegacije pridružile, u pogledu ograničenja na uvoz robe, principu postepenog ukidanja ovih ograničenja, pod uslovima navedenim u izveštaju. (prilog 1).

Pretresanja o tarifskoj politici omogućila su, također, da se konstatuje, da su države jednoglasne da smatraju neophodno potrebnim ublaženje preteranih tarifa. Ma da su za postignuće ovoga cilja razne delegacije predlagale različite metode, pretresanje je omogučilo da se vidi, da se svuda smatra tarifsko razoružanje kao neophodno potrebno pa da se oživi međunarodna trgovina, koja se svakim danom sve više skučava.

Režim najvećeg povlašćenja izazvao je sa svoje strane beskrajno živa pretresanja. Ovaj je režim, također, bio uzdrman reperkusijama privredne krize i nije, dakle, ništa iznenađujuće što tradicionalno tumačenje ove odredbe izaziva ozbiljne teškoće u današnjoj krizi. Više glasova čulo se u potkomisiji, koji su tražili da se strogost odredbe ublaži priznavanjem izvesnih novih izuzetaka. Međutim, u nedostatku vremena, potkomisija nije mogla da dođe do definitivnih zaključaka*.

Ad b) Uređenje proizvodnje i prodaje.

Pretsednik: Njeg. eks. g. Thomas Le Breton (Republika Argentina).

Potkomisija je započela sa zauzimanjem relativno skromnog mesta u skupu velikih problema za pretresanje, međutim, ona se razvila čak i preko granica prvobitno predviđenih. Njen predmet je odgovarao potrebi koja se duboko osećala; jer se videlo da jedna za drugom od delegacija zainteresovanih izvesnim važnim granama proizvodnje traže da se one specijalno prouče. Složenost dužnosti potkomisije postala je beskrajna i potkomiteti su se namnožili.

Prirodno, oni nisu mogli da računaju, u kratkom roku koji im je ostavljen, da će doći do preciznih i definitivnih sporazuma u pogledu odnosnih proizvoda. Ali, zahvaljujući dobroj volji potkomisije, bilo je moguće skoro u svima slučajevima da se ostvare zadovoljavajući napretci. Na listi proizvoda koji se odnose kako na glavne proizvodnje poljoprivrednog karaktera tako i na nekoliko važnih sirovina, moglo je da se organizuje jedno proučavanje tako široko i tako podeljeno na više grana, za jedno tako kratko vreme, zahvaljujući samo očevidnoj želji samih proizvađača, koje su pretstavljale zainteresovane organizacije.

Postojao je u glavnom utisak da će ovo proučavanje mogućnosti sporazuma omogućiti da se zlo napadne u korenu i da se pri-

* Na poslednjoj sednici privredne komisije, delegacija Sjedinjenih država iznela je sugestiju u cilju razvijanja jednog programa trgovinske politike za vreme odlaganja i docnijih prekida konferencije (videti dodatak 6).

Digitized by Google

premi zemljište za novo nastavljanje pretresanja, trenutno obustavljenih, po opštim problemima.

Ali se priznalo u isto vreme da postoje ozbiljne teškoće, da se od postavljanja opštih principa dođe do njihove praktične primene u naročitim slučajevima, u toliko više što treba dovesti u sklad interes proizvođačkih zemalja sa interesima potrošačkih zemalja.

Sem toga, mišljenja su podeljena i po pitanju da se zna, da li je u normalno vreme izrada sporazuma, kojima se uređuju proizvodnja i razmene, poželjna u principu. Međutim, izgleda očevidno, da izvanredan period koji prelazimo može da zahteva pribegavanje izvanrednim lekovima. Tako, više delegacija su nastojale da se izbegne utisak, kako se usvajanje mera, kojima se želi da uredi proizvodnja, opravdava drugojačije a ne kao privremeni pokušaj iskorišćen u nenormalnim prilikama.

S obzirom na okolnosti u kojima se nalazi konferencija, napretci koje je ostvarila potkomisija pretstavljaju bez sumnje najkorisnije priloge koji su mogli da budu postignuti na polju privrednog poboljšanja. Izveštaj g. Le Breton-a, sa njegovim mnogobrojnim prilozima o raznim proučenim proizvodima, pružiće vam tačnu ideju o učinjenom naporu.

Ad c) 1 do 3. — Ostale mere van carinskih tarifa i zabrana.

Pretsednik: g. Suetens (Belgija).

1) Razne mere sakupljene pod nazivom posrednog protekcionizma.

Pod nazivom »posrednog protekcionizma« grupišu se najrazličitije i najpromenljivije mere. U toku više godina privredni komitet Društva Naroda u saradnji sa nacionalnim administracijama i kvalifikovanim stručnjacima proučio je veliki broj slučajeva.

U pogledu ove materije, beskrajno razgranate, i koja se gubi, potkomisija je smatrala da je praktičnije upraviti svoje napore na istraživanje jedne opšte formule koja bi se predvidela u trgovinskim ugovorima. Njeno je mišljenje, da bi usvajanje odredbe o pravičnom postupanju pretstavljalo najprostije i najsigurnije sretstvo da se odgovori teškočama koje se javljaju neprestano u oblasti posrednog protekcionizma.

Najzad, potkomisija preporučuje saziv u zgodno vreme posebne konferencije, na osnovu radova koje je već obavio privredni komitet Društva Naroda u pogledu izvesnih carinskih formalnosti.

2) Veterinarske i fitopatološke mere.

U pogledu mera veterinarskog karaktera, potkomisija preporučuje, da projekti konvencija koje je spremio privredni komitet Društva Naroda budu podneti jednoj međunarodnoj diplomatskoj konferenciji, i da se sa radovima u toku i pod zaštitom spomenutog komiteta, naročito u pogledu trgovine mesom i stokom, nastavi i prošire.

Što se tiče fitopatoloških pitania, a naročito problema koje stvara kontrola izvoza i uvoza biljaka i biljnih proizvoda, potkomisija traži od Međunarodnog instituta za poljoprivredu da preduzme izvesne radove.

Ona predviđa, također, i usvajanje izvesnih principa, koji imaju za cili da obezbede boliu međunarodnu saradnju u ovim dvema oblastima.

3) Znaci porekla.

Ako po ovom važnom pitaniu komisija nije mogla sa svojim naporima da dođe do utvrđivania jednog proiekta o obavezi, koji bi bio jednodušno primlien. može se, međutim, sa radošću konstatovati, da ona smatra mogućnim ostvarenje osetnih napretka putem međunarodnog sporazuma. Jedan sporazum je postignut po seriji važnih pitanja i potkomisija zahteva od Biroa Konferencije da omogući produženje njenih radova.

Ad c) 4. Premije i pomoći.

Pretsednik: Dr. E. L. Burgin (Ujedinjena kraljevina).

Uticaj koga mnogobroine kategorije premiia i pomoći mogu da vrše na međunarodne privredne odnose nije osporen u potkomisiji. Među ovima, pomoći plovidbi bile su predmet naročito dubokog proučavania, usled niihove reperkusiie na organizaciju pomorskih saobraćaja i piiace zakupa lađa.

Više delegacija, koie pripadaju zemljama čija je uloga naročito važna u pogledu pomorske plovidbe, bile su mišlienja, da se pretresanje o mogućnosti uređenja ovoga pitanja može korisno da nastavi samo kad bude nestalo snecijalnih okolnosti koie su izazvale odlaganje izvesnih radova konferencije.

Pod ovim uslovima potkomisija se ograničava na to, da dostavi izvod svojih radova, koji će poslužiti kao korisna osnova za buduća pretresanja.

Digitized by Google

Ad d) Javni radovi.

Proučavanje ovog pitanja od privredne komisije moralo je da bude usporeno, na izričito traženje pretstavnika Međunarodne organizacije rada, do kraja meseca juna.

S obzirom da problem javnih radova ima jednovremeno privredni i finansijski karakter, sporazumelo se još na početku konferencije, da treba da ga prouči jedan potkomitet koji bi se obrazovao od privredne komisije i monetarne i finansijske komisije.

Privredna komisija pristupila je proučavanju pitanja u prisustvu pretstavnika Međunarodne organizacije rada i Organizacije Društva Naroda za saobraćaj i provoz. Ipak, ona nije mogla da obrazuje potkomitet, s obzirom da monetarna i finansijska komisija nije sa svoje strane mogla do sada da prouči ovaj problem.

Privredna komisija preporučuje Birou konferencije da obrazuje ovaj potkomitet, koji bi trebao da bude sastavljen tako, da u isto vreme mogu da budu podjednako proučene ekonomske, socijalne i finansijske strane pitanja, i da se sazove čim okolnosti to dopuste (Videti pismo Pretsednika komisije upućeno Pretsedniku konferencije (dodatak 5).

Osim toga, američka delegacija uputila je privrednoj komisiji predlog o smanjenju radnog vremena i ustanovljavanju stepenovanja nadnica, koje bi raslo srazmerno sa povećanjem proizvodnje. Komisija predlaže, da se ovo pitanje uputi potkomitetu, koga preporučuje Birou da stvori za proučavanje problema javnih radova i ostalih sretstava predviđenih za smanjenje nezaposlenosti.

II. Izveštaj Njeg. eks. g. Thomasa Le Breton-a (Republika Argentina). O radovima za uređenje proizvodnje i prodaje.

A.

Francuska delegacija podnela je potkomisiji projekat (dokumenat konferencije M. E./C. F. 8), kojim je pozvala Konferenciju, da prouči mogućnost sporazuma među vladama o izvesnim proizvodima, u pogledu kojih, izgleda, da je intervencija vlada potrebna. Ona se, dakle, nalazila pred širokim programom rada, i da bi savladala teškoće, smatrala je da treba da počne sa pretresanjem opštih principa po kojima su trebali da se upravljaju sporazumi koji su imali da dođu u pogledu ponovnog uređenja ponude i tražnje. Jedna krajna obazrivost je neophodna u takvoj oblasti: svaka pogrešna primena može da dovede do rezultata protivno onima koji se žele.

Delegacija Ujedinjene Kraljevine (dokumenat konferencije M. E./C. E. F. 17) podnela je projekat, koji je precizirao uslove koje treba da ispune svi planovi ovog karaktera, koji bi počivali na osnovnoj ideji potrebe da se dođe do proizvodnje razumno uravnotežene. On je bio predmet dubokog pretresanja i potkomisija, vodeći računa o primedbama koje su formulisale mnogobrojne delegacije, usvojila je ovaj tekst, koji smatram za potrebno da iznesem ovde in extenso, s obzirom na njegovu važnost (dokumenat konferencije M. E./C. E. 33).

1) Od bitne je važnosti, da bi se pomoglo zavođenju blagostanja u svetu, da se poveća kupovna moć proizvođača osnovnih proizvoda, podižući na razuman nivo cene na veliko ovih proizvoda.

2) U ovome cilju, s obzirom na izuzetne okolnosti današnje svetske krize, neophodno je potrebna jedna sporazumna akcija. Bez štete po sve druge mere koje bi mogle biti preduzete za restauriranje kupovne moći proizvođača i potrošača, i da bi se povećala tražnja, potrebno je usvojiti planove u cilju uređenja proizvodnje i prodaje ovih proizvoda.

3) Svaki sporazum za primenu planova ove prirode treba, na jedan opšti način, da odgovara ovim uslovima:

a) proizvod treba da pretstavlja veliku važnost za međunarodnu pijacu i da bude od onih za koje postoji višak u proizvodnji ili stokovi, koji zahtevaju specijalno sporazumnu akciju.

b) Sporazum treba da ima široku važnost u pogledu proizvoda određenih da budu uređeni, t. j. da ne budu izraženi tako ograničeno da isključuju proizvode koji su u tesnoj vezi ili zamenljive, koje bi bilo oportuno ili potrebno obuhvatiti sporazumom radi osiguravanja uspeha.

c) On treba da ima široku važnost u pogledu proizvođača, t. j.:

i) da treba prvo da postigne dovoljno opšti pristanak među izvozničkim zemljama, a u ovim zemljama, većine samih proizvođača;

ü) ako je potrebno ili poželjno za njegov uspeh, sporazum treba da predviđa saradnju neizvozničkih zemalja, čija je sopstvena proizvodnja znatna.

d) On treba da bude pravičan prema svima strankama, kako prema proizvođačima tako i prema potrošačima. Treba da bude takav, da ostvaruje i održava nivo pravičnih i dovoljno nagrađujućih cena; ne tre-

Digitized by Google

ba da teži da zavodi discriminaciju na štetu ma koje bilo zemlje, i treba da se primenjuje u koliko je moguće, uz saradnju potrošača uvozničkih zemalja, koji imaju interesa kao i proizvođači, u čuvanju uredne ponude i stalnih i pravičnih cena.

e) Treba da bude administrativno primenljiv t. j. da mehanizam, predviđen za njegovu primenu, bude sposoban da radi, i da zainteresovane vlade imaju moći i volje da ga primene na svojim odnosnim teritorijama.

f) Treba da je dovoljnog trajanja, t. j. da sadrži odredbe koje će predviđati, da ostaje na snazi dosta dugo, da bi pružio svima zainteresovanim izvesnost da će njegova dejstva moći da budu ostvarena.

g) Treba da bude elastičan, t. j. izrađen tako, da omogućuje i obezbeđuje povećane ponude brzo i uredno, kako bi odgovorio svakom porastu tražnje.

h) Treba da vodi računa, u svakoj zemlji, o potrebi da se pomaže popravljanje proizvodnje.

B.

Detalji sporazuma koji bi se zaključili, mogle bi očevidno da odrede zainteresovane zemlje. Ali potkomisija veruje, da je olakšala sklapanje ovakvih sporazuma, odobravajući jednoglasno principe koji treba da ih uređuju. Ipak, ma da su ovi principi dobili jednoglasnu potporu, smatram za potrebno da primetim, da su više delegacija jako podvukle potrebu da se ne dovede u pitanje budućnost potrošačkih zemalja, naročito onih koje nemaju sirovina.

S druge strane, pretresanja u potkomisiji istakla su dve ideje, koje treba podvući:

Pokušaji koji su učinjeni do danas za organizaciju izvesnih naročitih organa proizvodnje retko su uspeli, no primetilo se, da su u pitanju usamljeni pokušaji koji su ostali u okviru jedne samo kategorije proizvođača, i prema tome izloženi potpuno protivnim interesima u pitanju.

Na ovoj su konferenciji ovi pokušaji smatrani kao i toliko drugih delova jednog ukupnog plana, koji je određen da povrati privrednom životu njegov polet. Iz ovoga proizlazi da, vodeći najvećeg računa o mišljenju neposredno zainteresovanih, bez čije je iskrene saradnje dosta teško učiniti da delaju na jedan zadovoljavajući način planovi ovog karaktera, izgleda da vlade treba da budu pozvane da se ovim pozabave.

Primećeno je, da njihova neposredna intervencija može čak u izvesnim slučajevima da bude potrebna, podrazumevajući, ipak, da ona može, i možda da treba da ima samo prelazni karakter.

C.

Izbor proizvoda na koje je trebao da bude upravljen prvi napor organizacije trebao je da zavisi od dva uslova:

1) da se odnosi na najveći mogući broj proizvođača;

2) da ima najveću sposobnost da se međunarodno uredi.

Francuska delegacija predložila je, da se prouče i zaključe vladini sporazumi u pogledu podesnih načina za uređenje proizvodnje i razmene ovih proizvoda: ž i t a, v i n a, d r v e t a, p a m u k a, v u n e, b a k r a i s r e b r a.

Lista proizvoda dopunjena je š e ć e r o m u smislu traženja Kube i Holandije; k a f o m u smislu traženja delegacije Brazilije; k a k a o m u smislu traženja delegacije Ekvatora i Venezuele; d u v a n o m u smislu traženja bugarske, grčke i turske delegacije; u r m a m a u smislu traženja delegacije Iraka; k a l a j e m u smislu traženja delegacije Ujedinjene Kraljevine i Holandije. U pogledu s r e b r a, pitanje je stavljeno na dnevni red jednog specijalnog potkomiteta monetarne komisije.

Potkomisiji je stavljen na raspoloženje, također, i jedan memorandum, izlažući sporazum nedavno zaključen po pitanju č a j a.

U pogledu v u n e, nije bilo u pitanju izvršiti akciju na proizvodnju, ticalo se isključivo smanjenja carinskih tarifa; i izgledalo je, s obzirom na ove okolnosti, da pitanje spada u nadležnost potkomisije za trgovinsku politiku.

Isto je to bilo i sa u r m a m a.

U pogledu d u v a n a, veliki deo zahteva proizvođačkih zemalja duvana bio je, također, carinskog karaktera. U Ženevi, sastanci koje je organizovala komisija za proučavanje Evropske unije, bavili su se već duvanom sa Istoka, koji dolazi iz Grčke, Turske i Bugarske. Potkomisija za uređenje proizvodnje, kojoj nisu bili podneti precizni predlozi, nije mogla da prouči mogućnost eventualnog sporazuma između evropskih i vanevropskih proizvođača.

Zbog nemanja vremena pitanju pamuka nije se pristupilo.

Potkomisija je pristupila proučavanju svakog od proizvoda za koje je bila sastavljena lista. U mnogim slučajevima ona je ustanovila ograničenije specijalne potkomitete, koji su imali za dužnost da se bave na-

Digitized by Google

ročitim artiklom. Zemlje specijalno zainteresovane ovim artiklom bile su zastupljene u potkomitetu, kao i ostale zemlje koje su zastupale interese potrošača.

Rezultati do koje je potkomisija došla za svaki od ispitanih proizvoda izloženi su niže.

a) Proizvodi za ishranu.

1) Mlečni proizvodi.

Međunarodni poljoprivredni Institut molio je da se pristupi jednom pripremnom proučavanju pitanja, sporazumno sa Poljoprivrednom međunarodnom komisijom, Međunarodnom federacijom za mlečne proizvode i privrednim komitetom Društva Naroda.

2) Šećer.

Biro konferencije molio je da se sačuva kontakt sa Međunarodnim savetom za šećer kao i sa zemljama zainteresovanim ovim pitanjem i da se predloži, kad se nađe za pogodno, nov sastanak koji bi doveo do zaključenja jednog opšteg sporazuma.

3) Vino.

Međunarodna služba za vino dobila je za zadatak da nastavi sa radom u saradnji sa privrednim komitetom Društva Naroda i sa Međunarodnim poljoprivrednim institutom, po raznim tačkama plana koji je izradio potkomitet.

4) Kafa.

Sugestije i predlozi izvozničkih zemalja u cilju uređenja proizvodnje i prodaje i eventualnog stvaranja jednog međunarodnog organizma biće dostavljeni generalnom sekretaru konferencije.

5) Kakao.

Zemlje poglavito zainteresovane proizvodnjom kakaa pozvane su da podnesu generalnom sekretaru konferencije svoje primedbe i predloge u cilju sazivanja jednog novog sastanka.

b) Sirovine.

1) Drvo.

S obzirom na korisne pregovore u toku, pretresanje je odloženo za početak oktobra 1933, i za onda jedan nov sastanak može da se predviđa.

2) Ugalj.

Stručni organizmi Društva Naroda nastaviće ove radove i postaraće se da svi interesi budu sačuvani. Savet Društva pozvan je da sazove jednu konferenciju glavnih proizvođačkih i potrošačkih zemalja, kako bi proučili mere koje treba preduzeti u slučaju da ovaj napor u roku za šest meseci ne donese poželjne rezultate.

3) Bakar.

Vlade proizvođačkih zemalja bakra pozvane su da podnesu, pre 15 septembra, generalnom sekretaru konferencije svoje primedbe i predloge o organizaciji proizvodnje i međunarodne trgovine bakra, u cilju saziva jednog kvalifikovanog sastanka, kako bi se videlo da li je jedan sporazum poželjan i ostvarljiv.

4) Kalaj.

Preporučeno je zemljama koje u njoj ne učestvuju, da stupe u pregovore sa Međunarodnom komisijom za kalaj.

III. DODACI.

Dodatak 1.

Izveštaj prve potkomisije: Trgovinska politika.

(Popravljen tekst, vodeći računa o primedbama belgijske, estonske, madžarske, letonske, litvanske, persijske, poljske delegacije i delegacije Saveza socijalističkih sovjetskih republika).

Biro konferencije dao je redakcionom komitetu prve potkomisije ovaj mandat:

»Da se ne bi izgubila korist svih pretresanja koja su se obavila do sada u ovoj potkomisiji, predlažemo, da se imenuje jedan redakcioni komitet ove potkomisije, stavljajući mu u dužnost da izloži u jednom izveštaju razne ideje i razna gledišta koja su se ispoljila u toku debata. Ovaj dokumenat služiće kao najdragocenija osnova za diskusiju kad bude nastavljeno sa proučavanjem ovoga pitanja.«

Shodno ovome mandatu redakcioni komitet izradio je ovaj izveštaj:

I.

Opšte primedbe.

1) Potkomisija, kojoj je stavljeno u dužnost da prouči problem trgovinske politike, ispitala je za vreme svojih debata dva osnovna pitanja:

a) o ukidanju i smanjenju kvantitativnih ograničenja pri razmenama robe, kao i o zavođenju slobodnog izdavanja deviza;

b) o tarifskoj politici i odredbi najvećeg povlašćenja.

2) Zgodno je istaći još u početku, da je pretpostavka, koja je služila za polaznu tačku celokupnog rada potkomisije, bila o stabilizaciji ili bar o faktičkoj stabilizaciji novca. Kad su događaji pokazali da ova hipoteza nije ostvarljiva, bar za momenat, više zemalja usled berzanskih promenljivosti smatrale su za potrebno da rezervišu sebi potpunu slobodu akcije u ovoj oblasti, bilo

Digitized by Google

u pogledu kvantitativnih ograničenja, bilo u pogledu kontrole deviza, bilo u pogledu carinskih tarifa.

Druge delegacije bile su mišljenja, da bi bilo zgodno potruditi se sa izradom jednog pozitivnog i konstruktivnog programa, naznačujući mere koje bi se mogle preduzeti u oblasti trgovinske politike u momentu kad stabilnost bude ostvarena.

Ovo razmimoilaženje u mišljenjima onemogućilo je jednodušan sporazum.

II.

Kvantitativna ograničenja pri razmeni robe.

Sve su se delegacije saglasile, da ova ograničenja, bilo da su direktna ili indirektna, treba da izčeznu što pre. Ipak, izvesne delegacije učinile su rezerve u pogledu održavanja kontigentiranja poljoprivrednih proizvoda, sve dok dovoljni napretci ne budu postignuti u međunarodnoj saradnji o proizvodnji; na ovo druge delegacije, koje su pretstavljale poljoprivredne zemlje, izjavile su, da njihove zemlje neće moći da se udalje od ograničenja u uvozu prerađenih produkata sve dok druge zemlje smatraju za potrebno da održe ograničenja u pogledu uvoza poljoprivrednih proizvoda.

Izvesne delegacije izrazile su, također, mišljenje, da održavanje ili zavođenje izvesnih ograničenja može da bude potrebno kao sretstvo za izvršenje sporazumnih programa o uređenju proizvodnje i prodaje*.

Razni su predlozi podneti:

1) pristupiti nakratko i naprosto potpunom ukidanju, i u najkraćem roku, zabrana i kontigentiranja uvoza i ostalih samovoljnih ograničenja;

2) ukinuti u isto vreme uvozna kontigentiranja i kontrolu deviza, zaključivanjem jednovremeno dveju generalnih konvencija u smislu, da se zavede progresivan paralelizam između njihovih dejstava;

3) predvideti jednu konvenciju, koja bi počivala na tekstu konvencije iz 1927 godine, o ukidanju zabrana i ograničenja uvoza i izvoza, podesno izmenjene, da bi se prilagodila današnjim prilikama (zaveo bi se naročito prelazni sistem i sistem kontigentiranja sa 100%);

4) predloženo je, također, da se zaključi jedan neposredni sporazum o merama za ograničenje.

Potkomisija je započela sa proučavanjem jednog principijelnog projekta sporazuma o povraćaju trgovine na normalne prilike, projekat izrađen na osnovu pretresanja po ovome pitanju.

Ovo proučavanje nije otišlo dalje od uvoda i opšte obaveze, čiji definitivan tekst nije ipak donet (dokumenat konferencije E. M. C. E. — I. redakcioni komitet i prilozi 1, 2 i 3), s obzirom da su izvesne delegacije uslovile njihovu obavezu ne samo za taktičnom stabilnošću novca nego i sa progresima ostvarenim u oblasti popravljanja monetarne i finansijske situacije, kontrole deviza, organizacije proizvodnje izvesnih proizvoda, preteranih tarifa i neposrednog protekcionizma u njegovim različitim oblicima.

III.

Tarifska politika i klauzula najvećeg povlašćenja.

A) Tarifska politika.

Potkomisija je diskutovala problem tarifske politike.

Moglo se je konstatovati, da je postojala jednodušnost u priznavanju potrebe i hitnosti za smanjenjem preteranih carinskih tarifa. Međutim, u pogledu najboljeg načina kako da se ostvari ovo tarifsko razoružanje gledište je otstupalo.

Potrebno je primetiti odmah, da su izvesne delegacije smatrale, da pre nego što se smanje tarife treba produžiti današnji carinski sporazum, učinivši ga ipak oštrijim, t. j. bez rezerva koje su ga činile gotovo neefikasnim. Druge delegacije su se protivile ovom predlogu, smatrajući da je sporazum povoljan za zemlje koje su se zatvorile u isključivom nacionalizmu.

U pogledu samog načina kako da se napadne problem razoružanja tarifa, tri različita gledišta ispoljila su se u potkomisiji:

1) samo jedna kolektivna ili generalna konvencija mogla bi da omogući da se postigne željeni cilj;

2) smanjenje carinskih taksa moglo bi se izvršiti samo putem zaključenja dvostranih ugovora;

3) ni jedan način za rad ne treba da bude uklonjen: metod jedne generalne konvencije i metod dvostranih ugovora mogu dakle da se upotrebe zajedno.

Među državama pristalicama jedne kolektivne i generalne konvencije, izvesne su smatrale, da bi trebalo pristupiti postupnom

* Persijska delegacija smatra za potrebno da istakne primedbe koje je iznela u dokumentu konferencije M. E./C. E. 16; tamo je ona primetila, da je zbog različitih okolnosti, a naročito privrednog režima jednog od njenih suseda, sa kojima Persija održava važnu trgvoinu, Persijska vlada morala da preduzme odgovarajuće mere za zaštitu razvića svojih industrija koje je stvarala, kao i da sačuva životne interese zemlje.

Digitized by Google

smanjenju tarifa, godišnjim i jednolikim procentima (princip koji je sadržan u konvenciji iz Uši).

Delegacije, koje su se naprotiv pokazale naklonjene dvostranim ugovorima, primetile su, da horizontalno smanjenje carinskih tarifa ne bi bilo pravično, pošto bi ono kaznilo zemlje sa umerenim tarifama i ne bi vodilo računa o naročitim situacijama svake zemlje. Sem toga, ono bi izazvalo poremećaj u ekonomiji carinskih tarifa.

B) Klauzula najvećeg povlašćenja.

Problem klauzule bio je, također, predmetom proučavanja od strane potkomisije, naročito u pogledu izuzetaka koje bi bilo mogućno usvojiti, kako bi se njena primena učinila što elastičnijom i bolje prilagodila današnjim prilikama.

Opšte mišljenje ispoljilo se u korist održavanja klauzule najvećeg povlašćenja u njegovoj neuslovnoj i neograničenoj formi, naravno sa klasičnim izuzecima, pokazujući da ona prestavlja osnovu svake liberalne trgovinske politike, i da je svako osetno i opšte smanjenje tarifa putem dvostranih ugovora mogućno samo ako je klauzula neograničena i da se izbegava traženje pregovora u svakom momentu.

Međutim, izvesne delegacije izrazile su jaku tendenciju u korist primanja novih izuzetaka, izvan onih koji su već do danas usvojeni jednodušno, s obzirom na činjenicu, da ako neuslovna i neograničena klauzula osigurava trgovini, u normalnim prilikama, minimum neophodno potrebnih garancija i sprečava samovoljna i diskriminatorna postupanja, ona može, ako se insistira na suviše veliku strogost, da ide i protiv onoga što sebi predlaže u periodu krize i teškoća kao što su one koje danas preživljujemo.

Međutim, u pogledu ovih izuzetaka pojavila su se najrazličitija mišljenja.

Tako se je predlagao:

izuzetak u korist kolektivnih konvencija, koje bi imale za cilj da obore ekonomske barijere i da budu pristupačne svima zemljama;

izuzetak u korist poljoprivrednih proizvoda;

izuzetak u korist sporazuma, koji proizilaze za izvesne zemlje iz istorijskih veza, pod rezervom povoljnog mišljenja Saveta Društva Naroda;

izuzetak za sporazume, koji bi obavezivali samo zemlje, koje bi se angažovale da prime izvesnu disciplinu i da očuvaju njihovom stanovništvu izvesan životni nivo;

izuzetak u pogledu sporazuma predviđenih u Strezi, i u pogledu regionalnih i kolektivnih sporazuma zaključenih pod okriljem Društva Naroda;

izuzetak, koji bi se zasnivao na recipročitetu i pravičnom postupanju.

Tražilo se je, sem toga, da se prouči mogućnost specijalnih i privremenih sporazuma između država poverilaca i država dužnika, sporazumi određeni da omoguće ovim poslednjima da otplate njihove dugove u robi.

Potkomisija nije imala vremena da obezbedi sebi držanje raznih delegacija prema predlozima u pogledu napred navedenih izuzetaka.

Precizne predloge o tarifskoj politici podnela je kubanska delegacija (osnove za jednu konvenciju koja bi imala za cilj da predupredi tarifske ratove — dokumenat konferencije M. E. 6) i rumunska delegacija (dokumenat konferencije M. E./C. E. 57). Sem toga razdeljen je konferenciji, na traženje persijske delegacije, i jedan projekat o ekonomskoj karti, koga je podneo u svoje lično ime g. Clavier, član persijske delegacije (dokumenat konferencije M. E. 12).

IV.

Drugi predlozi.

Sovjetska delegacija podnela je dva predloga: prvi o paktu ekonomskog nenapadanja (dokumenat konferencije M. E. C. E. 15) i drugi o mogućnom razvitku uvoza raznih zemalja i uslovima koji bi omogućavali ovaj razvitak (dokumenat konferencije M. E. 16).

Privredna komisija primila je k znanju ove predloge, i odlučila, da ih stavi na svom dnevnom redu kad bude došao momenat da monetarna i ekonomska konferencija nastavi sa svojim radovima.

Čehoslovačka delegacija predložila je, da se prouči pitanje jednog međunarodnog carinskog sporazuma o vuni; delegacija iz Iraka istakla je pitanje o carinskom postupanju sa urmama; (dokumenat konferencije M. E. C. E. 72), i delegacija estonska, letonska i litvanska podnele su konferenciji projekat rezolucije o kvantitativnim ograničenjima uvoza poljoprivrednih proizvoda (dokumenat konferencije M. E. C. E. 107).

Ova dva pitanja nisu bila podneta na proučavanju potkomisiji.

(Nastaviće se.)

Digitized by Google

JAKŠIĆ SRETEN:

APOTEKE OKRUŽNIH UREDA

Izvod iz referata na konferenciji glavnih lekara i upravnika Ureda u Crikvenici.

Zakon o osiguranju radnika u svome § 122 tačka 5 i § 126 tačka 4 postavlja kao jedan od ciljeva Središnjem uredu za osiguranje radnika »da se pobrine za vlastite uredske apoteke«. Zakon o apotekama od 7 aprila 1930 godine u § 5 tačka 5 odredjuje da »neposredno organi Suzora i nekih Ouzora rešili su da se otvore vlastite uredske apoteke. Izgleda da je kod Suzora u ovoj odluci bio najvažniji finansijski momenat. Pošto živimo u vremenu teške finansijske krize i pošto osiguranje izdaje mnogo za lekove, otvorimo u velikim i većim gradovima vlastite apoteke

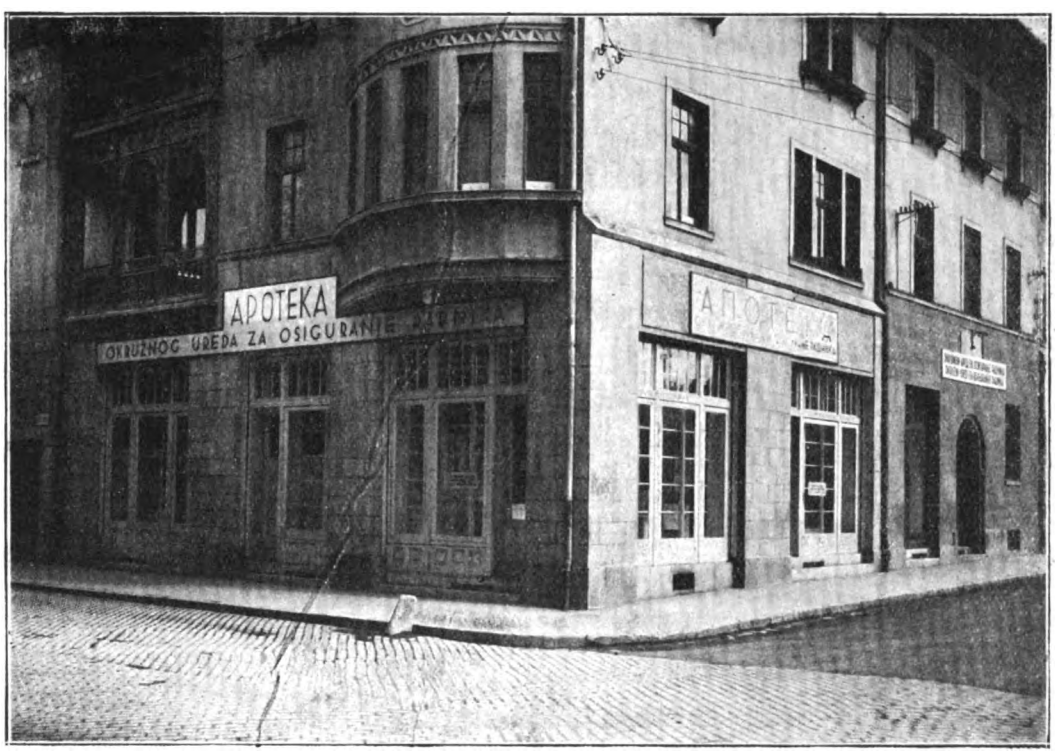

Apoteka okružnog ureda u Sarajevu

mogu potrošačima lekove prodavati i izdavati..... 5) apoteke Ureda za osiguranje radnika prema Zakonu o osiguranju radnika«.

Ovim je postavljen zakonski temelj za osnivanje apoteka Okružnih ureda za osiguranje radnika. Sada su se trebali merodavni faktori u Središnjem uredu i u Okružnim uredima da odluče na ovaj novi i veliki korak u razvitku našeg socijalnog osiguranja. Isticani su i ističu se razlozi za i protiv; neke naročite odlučnosti u rešavanju ovoga pitanja nije bilo, ali ipak je konačno došlo do pozitivne odluke: nadležni da i tu nešto uštedimo i da i na taj način pripomognemo uravnoteženju finansijskog stanja radničkog osiguranja!

Tako je Jugoslavija stala u red zemalja koje imaju vlastite apoteke radničkog osiguranja i ako je poznato da je broj takvih zemalja još uvek malen usuprot sve većoj socijalizaciji i etatizaciji raznovrsnih ustanova koje služe opštim narodnim potrebama, naročito potrebama radnih i neimućnih masa.

Ne možemo se, dakle, mnogo poslužiti iskustvima u drugim zemljama, pa smo prisiljeni da tečemo sopstveno iskustvo i da iz

Digitized by Google

njega vidimo od kakve su i kolike koristi naše apoteke za radničko osiguranje. Iskustvo dosad otvorenih apoteka biće merodavno za otvaranje ili neotvaranje novih apoteka.

Prva uredska apoteka otvorena je u Sarajevu. Za to sam ja, uzeo reč da, uz izveštaj o finansijskom stanju Ouzora u Sarajevu, ovde saopštim dosadašnje naše kratkovremeno iskustvo sa radom i razvitkom apoteke Okružnog ureda u Sarajevu.

Moram odmah u početku naglasiti da je dosadašnje naše iskustvo jako povoljno i zadovoljavajuće i da smo se uverili da osim finansijskih, i vrlo važni socijalni, zdravstveni, moralni i psihološki razlozi govore za postanak i razvitak uredskih apoteka. Ovi razlozi, po mome mišljenju, dolaze pred razloge finansijske prirode, i ako se i oni nikako ne mogu potcenjivati.

Osiguranje radnika je eminentno socijalna ustanova. Njegovim današnjim i budućim ciljevima sasvim odgovara ako se sve ustanove, na kojim počiva osiguranje ili je u vezi s njima, osnivaju i razvijaju na principu opšte socijalizacije društvenog i privrednog života. Tome načelu osiguranje duguje za svoj postanak i opstanak, pa za to i samo treba da radi za njegovo napredovanje i to gdegod i koliko može. Socijalizacija lekara, socijalizacija bolnica, sanatorija, apoteka, treba da bude ne samo praktični, nego i načelni zadatak socijalnog osiguranja.

Zdravstvenu funkciju vrše naše apoteke time što članovima izdaju i po kvalitetu i po kvantitetu ispravne lekove. Niko nema interesa da članovima izdaje lošije lekove ili manje količine nego što je propisano. Naprotiv Ured imade interesa da članu dade najbolji lek sa što boljim i bržim efektom, jer od brzog ozdravljenja člana imade interesa i član i Ured. Jedina ušteda na lekovima, koja imade smisla, jest ta što uredski lekari mogu za uredsku apoteku propisati samo one i onolike količine lekova, koje su faktično potrebne, jer je poznato da i kod današnjeg doziranja veliki deo medikamenata ostaje neupotrebljen, jer ih članu manje treba nego što dobija po propisanoj dozi. Ti se medikamenti kod najvećeg broja članova bacaju i razbacuju. a inteligentniji i ekonomičniji članovi od onih lekova, koji se brzo ne kvare, napravili su prave male kućne apoteke.

Uredi preko uredskih apoteka dolaze u mogućnost da celi svoj posao oko snabdevanja uredskih ambulanti, uredskih bolnica, uredskih kućnih apoteka i provincijskih lekara sa medikamentima i sanitetskim materijalom vrše preko svojih apoteka i preko stručnog personala u njima. Celi ovaj veliki apotekarski i manipulativni posao iz dosadašnjih nestručnih prelazi u stručne ruke, zbog čega će se taj posao i bolje raditi.

Razlozi moralne prirode i psihološkog karaktera, koji govore za osnivanje uredskih apoteka, otprilike su ovi:

Pošto su uredske apoteke i po spoljašnjem izgledu i po unutrašnjem uređenju tako uređene da u svakom pogledu ostavljaju najbolji utisak na svakog onog ko ih vidi ili uđe u njih (zatim se naročito ide i mora se ići) i pošto na njihovim vratima piše: »Ovde se izdaju lekovi samo po receptima lekara Okružnih ureda«, član kad uđe u ovaku apoteku, koja je ujedno i najveća apoteka u gradu, pita: »Zar je ovo sve za nas?« — Član je dosad mislio da on od Ureda dobija svega četiri-pet vrsta jeftinih lekova, pa se događalo slučajeva da je član osiguranja u jednoj apoteci upro prstom u jednu ladicu, fijoku, i rekao: »Dajte mi odande, tamo su lekovi za nas!« Kada sada član vidi uredsku apoteku, na daleko i široko rasprostranjena priča o »aspirinima« kao jedinom i jedinospasavajućem medikamentu radničkog osiguranja automatski se rasplinjava kao mehurica sapuna. Član vidi da je najveća apoteka u mestu samo za njega i mesto ranijeg nepoverenja stiče apsolutno poverenje u lekove radničkog osiguranja. Dosadašnje iskustvo govori da veliki broj članova, koji imaju pravo uzeti lek iz privatne apoteke, dolaze u uredsku apoteku. A u privatnim apotekama se mogu podići lekovi na recepte iz kućnih poseta, zatim recepti propisani noću, nedeljom i praznicima kada je uredska apoteka zatvorena, kao i oni recepti, gde ordinirajući lekar izričito, po svom nahođenju i po prosuđivanju pojedinog slučaja, dade »beli« recept za privatnu apoteku umesto »plavog« za uredsku.

Poverenje članova u naše apoteke povećava se time što je i ekspedicija lekova i po spoljnoj formi ukusna i što apoteka izdaje i sve nužne specijalitete. Već se sada

Digitized by Google

pomišlja na uvođenje specijalnih pakovanja radničkog osiguranja, koje će ugled naših apoteka još povećati.

Meni se čini kada ne bi ni jednog drugog razloga bilo za uredske apoteke osim ovoga, kojim se povraća poverenje u uredsku recepturu, dovoljan bi bio i on da opravda osnivanje uredskih apoteka. Jer svima funkcionerima radničkog osiguranja prosto je dosadilo dosadašnje stanje, u kome je osiguranje davalo oko 30 milijuna dinara godišnje za lekove, a ti su se lekovi općenito nazivali »aspirinima« i smatrali po vrednosti ravnim nuli.

Uredske su apoteke u zgradi Ureda ili uz nju. Nekoliko stotina članova, koji u jednom mestu dobijaju svakodnevne recepte, ne trebaju sada lutati po celom gradu, g u b i t i v r e m e, dangubiti i tražiti koja je apoteka »najbolja«. U zgradi Ureda, u uredskoj apoteci, u kojoj su oni i mušterije prve klase i j e d i n e m u š t e r i j e, dobiće sigurno lek kakav im treba. Sa najmanje vremena postići će najbolji i najsigurniji rezultat. Članovi kojima je stalo do istinskog lečenja biće zadovoljni, a oni koji su sa receptom želili da izvrše m a k a k v u z l o u p o t r e b u biće mnogo nezadovoljni, ali

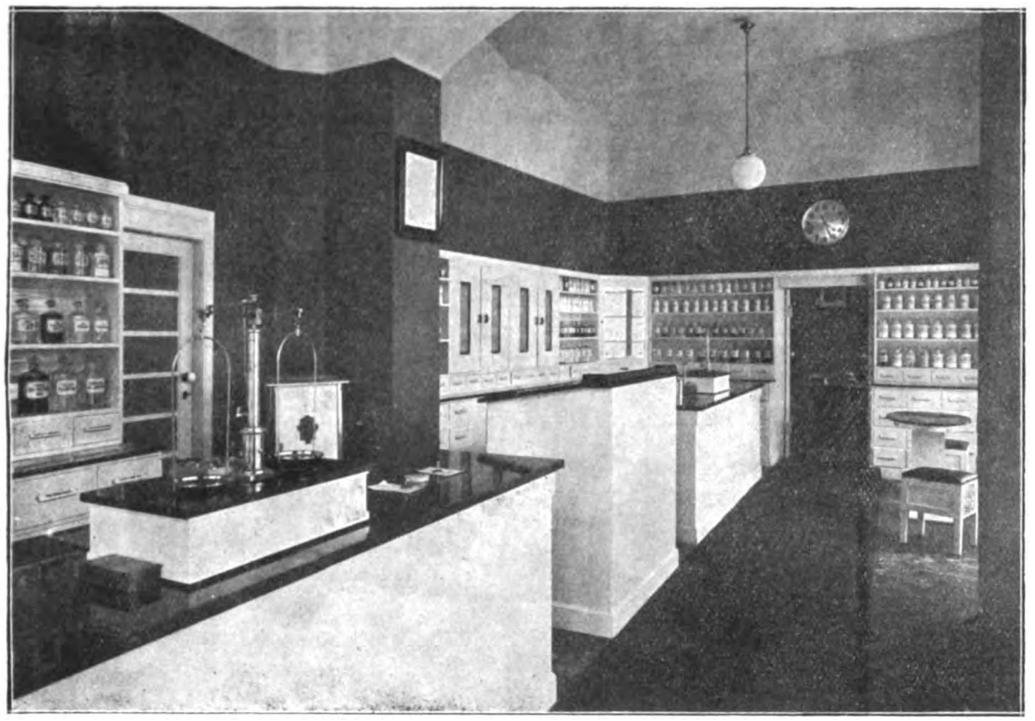

Oficina apoteke Ouzora u Sarajevu

Pri sistemu uredskih apoteka uopšte otpašće velika i s v a k o d n e v n a r a s p r a v a u r e d s k i h č l a n o v a o k v a l i t e t u l e k o v a koje dobiju. Niti će oni imati koga pitati: »Vredi li šta ovaj lek, pošto je« itd., niti će im imati ko odgovarati da ima i bolji lek za tu bolest, samo to nedaju uredski lekari! Te svakodnevne i besmislene diskusije laika o jednom tako suptilnom i stručnom predmetu vremenom će se izgubiti, jer neće imati s kime da te diskusije vode, niti će imati od koga da dobijaju »stručne« savete, pošto s takvim licima neće imati prilike ni da dođu u dodir.

to je ono što mi želimo postići sa našim apotekama.

Tek sada bi, po mišljenju nas, važnijih funkcionera Okružnog ureda u Sarajevu (pretsednika, upravnika, glavnog lekara i šefa apoteke) i po našem dosadašnjem, istina kratkotrajnom, iskustvu došli r a z l o z i f i n a n s i j s k e p r i r o d e da pravdaju osnivanje uredskih apoteka.

Ali pre nego što pređem na izlaganje osnivačkih radova oko apoteke i investicionih troškova, kao i na izveščivanje o dosadašnjim finansijskim rezultatima, dozvolite,

Digitized by Google

da učinim nekolike važnije prethodne napomene.

Uredska apoteka mora imati odličan lokal u svakom pogledu. Njen šef mora biti prvoklasan i kao čovek, i kao stručnjak, i kao organizator. I na uzimanje ostalog personala treba obratiti pažnju. Bez ispunjenja ovih preduslova ne treba apoteku otvarati, jer je to naročiti posao, u kome naše socijalno osiguranje još nema iskustva, zbog čega se mora čuvati od diskreditovanja ideje vlastitih apoteka.

U mestima sa ispod 5000 članova neće se moći naći finansijski razlog za osnivanje apoteke. U mestima sa 5000 članova, ako se osnuje apoteka, za rad u njoj dovoljan je jedan magister farmacije, za svakih daljih 5000 članova po jedan (u Sarajevu na 12 — 15000 članova su 3 magistra), a u većim apotekama u većim mestima može doći jedan magister i na 6, 7 ili 8000 članova. Što više članova to se ovaj broj članova na jednog magistra povećava.

Sarajevska uredska apoteka, u mestu sa 12—15000 uredskih članova, imade sada poprečno dnevno e k s p e d i c i j a 145. Od ovoga broja ekspedicija otpada na norme 82, magistraliter 54, specijalitete 4 i sanitetski i zavojni materijal 5. Na privatne apoteke otpada 10—15 recepata dnevno. Za uspostavljanje i organizovanje ove i ovolike apoteke bili su potrebni ovi i n v e s t i c o n i t r o š k o v i i radovi, kako ćemo sada izložiti.

Radovi oko organizacije apoteke započeli su početkom oktobra 1932 i završeni su koncem marta 1933. Apoteka otvorena je zvanično 1 aprila 1933.

Apoteka je smeštena u privatnoj iznajmljenoj zgradi uz ured i ima sledeće prostorije u prizemlju:

1) kancelarija šefa apoteke 4.60 × 3 = 13.80 m², 2 oficinu 9.5 × 4.60 = 43.70 m², 3) laboratorij 7 × 5.50 = 38.50 m², 4) magazin 7 × 3.80 = 26.60 m², 5) sporedne prostorije.

Osim toga pripada apoteci u podzemlju propisan manji podrum sa 2 prostorije, 1 za tinkture i masti i 1 za upaljive tečnosti. Pošto su u tim prostorijama ranije bile razne radnje, potrebna je bila adaptacija istih za svrhe apoteke. Adaptacijski troškovi iznosili su ukupno Din 77.991.—. Adaptacione radove izvršile su lepo i solidno domaće (sarajevske) firme.

Izdaci za plate apotekara i pomoćnog personala, poreze, oglase, troškove i takse za razne komisije i stanarinu knjižili smo u vremenu od oktobra 1932 do otvorenja apoteke 1/IV 1933 pod naslovom »osnivački troškovi«. Ti su troškovi iznosili Din 70.077. Pošto apoteka vodi potpuno samostalno knjigovodstvo svi troškovi su nakon otvorenja knjigovodstva preknjiženi na odnosne račune.

Apotekarski uređaj dobavila je — po ofertalnoj licitaciji — firma »Tehnika« iz Sarajeva, za Din 154.365.—. Sav apotekarski uređaj je moderan i vrlo solidan. Napomenuti valja, da je destilacioni aparat kojega je dobavila tt. »Tehnika« za Din 18.000.— konstruisan u Sarajevu. Iz inostranstva naručen takav aparat bi stajao Din 35.000.—. Kapacitet destilacionog aparata jest 100 l. dnevno. Destilirane vode troši se u apoteci prosečno 200 lit. na mesec. Vlastita cena za 1 lit. vode destilirane je 30 para, a privatne apoteke prodaju litar destilirane vode po Din 2.— do Din 3.—. Aparat služi i za parnu destilaciju aromatičnih voda, koji su destilati dosta skupi kod nabave od veledrogerija.

Nameštaj apoteke dobavile su domaće (sarajevske) firme za cenu od Dinara 105.040.—.

Nameštaj za oficinu izrađen je jednostavno, ali vrlo solidno i ukusno, a nameštaj u laboratoriju jako solidno i praktično. Ukupna vrednost inventara (t. j. uređaja i nameštaja apoteke) Din 259.405.—.

Do otvorenja apoteke nabavljeno je lekova, specijaliteta, sanitarnog i zavojnog materijala kao i apotekarskog posuđa (bočica, kesica, vinjeta, kutija, lončića etc.) za ukupnu vrednost Dinara 250.000.—. Taj se materijal u omeru potrošnje stalno nadopunjava novim narudžbama, tako da se nalazi stalno na zalihi lekova i zdravstvenih potrepština kvantum, koji je potreban za približno 3-mesečni obrt apoteke, a u vrednosti od približno Din 250.000.—. Pojedinačni lekovi se nabavljaju za dužu ili kraću potrebu, već prema potrošnji ili kvarljivosti leka.

Ukupna svota koja je bila potrebna za osnivanje i otvaranje apoteke Okružnog ureda za osiguranje radnika iznosi dakle Din 657.473.—.

Ova će svota kod pojedinačnih ureda više ili manje varirati, već prema tome kako su velike prostorije i u kakvom se stanju one nalaze, te u kakvoj se izradi nabavi uređaj i nameštaj apoteke i na koncu kra-

Digitized by Google

jeva kakve će se moći raspisima postići više ili manje povoljne cene.

Gornji kredit Ouzora investiran za osnivanje apoteke pokriven je sa vrednošću inventara i zaliha lekova do iznosa Dinara 509.405.—, a razlika Dinara 148.068.— su osnivački i adaptacioni troškovi, koji će biti pokriveni (otplaćeni) uštedom na lekovima većim delom već u prvoj poslovnoj godini.

Rezultati finansijskog poslovanja uredske apoteke u prvih 5 meseci (od 1 aprila do 31 augusta 1933) su sledeći:

312.171.55. Nabavna vrednost ovog materijala (po fakturama) iznosi za materijal pod 1) Din 52.154.80, a za materijal pod 2) Din 98.280.85. Tome treba pribrojiti vrednost apotekarskog posuđa odnosno materijala za pakovanje, izdatog zajedno sa lekovima Dinara 22.565.25 i iznos ukupnih režijskih (upravnih) troškova apoteke Dinara 82.877.—; nabavna cena ukupno sa troškovima iznosi dakle Din 255.877.90, a čista ušteda za 5 meseci iznosi Din 56.293.65 odnosno mesečno Din 11.250.— ili godišnje Din 135.000.—. Od ove konačne godišnje uštede treba još odbiti pravilnikom

Laboratorij apoteke Ouzora u Sarajevu

1) Osiguranim članovima i članovima njihovih porodica na osnovu 17.269 receptnih blanketa izdato je 19.136 ekspedicija (lekova, specijaliteta te sanitarnog i zavojnog materijala) za vrednost po taksi od Din 200.445.—;

2) Uredskim ustanovama (ambulantama, kućnim bolnicama i priručnim apotekama u provinciji) otpremljeno je na osnovu narudžbi (trebovanja) 558 pošiljki lekova za vrednost Din 111.726.55.

Ukupna Okružnom uredu zaračunata vrednost iz apoteke izdatog materijala Din

dozvoljen rastur (kalo) i kvar u iznosu od Din 5—6.000.—.

Uglavnom se ušteda postiže na lekovima izdatim članovima po receptima lekara. Ova ušteda na troškovima za lekove na području Sarajeva grada i okolice, iz kojeg područja članovi uzimaju lekove iz uredske apoteke, iznosiće po dosadašnjim rezultatima preko 20%, dok bi kod većih ureda uz racionalno i ekonomsko gospodarstvo morala ušteda postići i do 25%.

Ukupni broj ekspedicija za 5 meseci bio je 19.136 ili prosečno na dan 145 u vrednosti Din 1.518.50 odnosno na mesec 3.827

Digitized by Google

u vrednosti Din 40.090.—. Prosečna taksena (OUZOR-u zaračunata) vrednost jedne ekspedicije (1 leka) iznosi Din 10.47. Prema tome dolaze 3.5 ekspedicije na člana i godinu, a to znači u novcu Din 36.64 ili 7.5% od propisa prinosa za bolest.

Kod dobave lekova i zavojnog materijala uredskim ustanovama (ambulantama, kućnim bolnicama, priručnim apotekama) u provinciji ušteda je minimalna i jedva pokriva troškove za pakovanje, poštarinu, prevozninu i t. d. pošto se materijal većim delom tim ustanovama dobavlja po nabavnoj ceni bez dodatka navedenih troškova. Dobavljeno je u provinciju u prvih 5 meseci poslovanja uredske apoteke 558 pošiljki lekova i zavojnog materijala u vrednosti od Din. 111.726.55. Prosečna vrednost jedne pošiljke Din 200.20, odnosno dnevno Din 800.80 za 4 pošiljke prosečno.

To bi bili svi podaci i sve informacije, koje mi danas možemo ovoj konferenciji staviti na raspoloženje i kojim se mogu služiti oni uredi, koji nameravaju osnovati apoteke, pri njihovim odlukama i pripremnim radovima za otvaranje apoteka.

Na kraju napominjem da će, kako se nadam, buduća naša iskustva biti još povoljnija od onih, koja su stečena u prvom i najtežem periodu rada.

SCHLESINGER Dr. MIROSLAV B.:

SOCIJALNA ZAŠTITA KUĆNIH POMOĆNICA

UVOD.

Kućna pomoćnica naziv je za sluškinju (služavku), te bi se on morao upotrebljavati i u običnom životu kao i kod službenog naziva tih osoba. Riječ sluškinja nije naime nikako simpatična te pokazuje, u kakvom se socijalnom položaju nalaze još danas kućne pomoćnice. Sluškinja je ponizujući izraz, koji bi morao nestati iz naše sredine, te današnje društvo ne bi smjelo dopustiti, da se jedan stalež ili jedna skupina ljudi već samim nazivom ponizuje. Poslodavka kućne pomoćnice jest kućanica. Ovo zanimanje ne smatraju mnogi ljudi još pravim zanimanjem usprkos toga, što se kućanica, ako je osim toga i majka, vrlo često muči od rane zore do kasnog mraka, a ipak joj ljudsko društvo ne daje ni to priznanje, da se takva žena bavi nekim poslom, nekim zanimanjem. U ovom se članku neću dalje upuštati u ovo posljednje pitanje, no morao sam ga se dotaći radi odnosa između kućanice kao poslodavke i kućne pomoćnice kao njene namještenice. Htio sam naime istaknuti, da i kućanica nema još danas u društvenoj strukturi svoje izgrađeno mjesto, pa stoga nije čudo, da se njezina namještenica: kućna pomoćnica, nalazi u još mnogo jadnijem položaju. Gospođa Popp nazvala je u jednoj brošuri te radnice kućnim robovima (Hausssklavinen) i držim, da taj izraz nije za mnoge slučajeve u praktičnom životu pretjeran. Naravno ne može se generalizirati, jer imade mnogo kućanica, koje doista humano i socijalno postupaju sa svojim kućnim pomoćnicama, no imade slučajeva — a mi liječnici radničkog osiguranja imademo prilike da to vidimo— gdje mnoga kućanica smatra svoju kućnu pomoćnicu nekim svojim robom, koji imade samo dužnosti, ali nikakovih prava. Pri tom je zakonom određena socijalna zaštita kućnih pomoćnica tako slaba, da sam se kao liječnik, koji svakodnevno vidim njihove jade i neprilike, smatrao ponukanim, da upozorim nadležne forume, javno mišljenje, a i same kućne pomoćnice na to, što držim, da bi bilo potrebno učiniti u cilju socijalne zaštite te skupine radnica.

Kućna pomoćnica ne nalazi se samo u nezgodnom položaju prema svojoj poslodavki, kućanici, nego njezin odnos prema drugim radnicama, njenim drugaricama nije posve sređen. I radnici je — doduše ne oficijelno ali u privatnom životu — smatraju nečim posve drugim, nego li radnicom: »Kućna pomoćnica nema tolike staleške svijesti kao drugi radnici« što je i istina »njezin način života je više građanski nego li radnički, ukratko ona je ipak nešto drugo nego li na pr. jedna tvornička ili grafička radnica«, govore radnici (-ce). U novije vrijeme smjestilo se kućne pomoćnice i u drugim zemljama među radnice, pa je i u našoj sredini mjesto kućnim pomoćnicama među radnicama. S toga gle-

Digitized by Google

dišta posmatrat ću i ja pitanje kućnih pomoćnica, te ću nastojati, da prikažem, kako se usprkos naročitih odnosa te skupine radnica dade kućne pomoćnice lijepo socijalno zaštititi. Pri tom će se vidjeti, da od te zaštite ne bi imale koristi samo kućne pomoćnice, nego i njihove poslodavke, općine, socijalno osiguranje, kao i cijela sredina, u kojoj se kreću kućne pomoćnice. Socijalna zaštita tih radnica od velikog je značenja, njihov broj nije naime tako malen, samo u gradu Zagrebu imade ih preko 10.000, njihove pak zdravstvene prilike tako su važne za svaku porodicu, da će sigurno ovo pitanje vrlo mnogo zanimati svaku kućanicu, majke a i očeve, koji su u slučaju bolesti kućnih pomoćnica često također vrlo zabrinuti za svoju obitelj.

U svojoj ću studiji iznijeti prilike, koje vladaju u gradu Zagrebu, no držim, da i u drugim mjestima nijesu one bolje, tako, da će zahtjevi, koje budem postavio, odgovarati kućnim pomoćnicama u cijeloj zemlji.

ZAKON O KUĆNIM POMOĆNICAMA.

Pravni položaj kućnih pomoćnica (u Zagrebu i Savskoj banovini) određuje još danas »Služinski red za gradove od 19. I. 1857. god.« i »Privremeni služinski red za ladanje« od 11. VII. 1853. god«. U Sloveniji je na snazi »Poselski red za Kranjsko z dne 19. III. 1858.«, dakle isti nije mnogo mlađega datuma od »Služinskoga reda«*. Držim, da će u tome biti svi saglasni, da se od god. 1853. odnosno 1857. mnogo toga promijenilo u svijetu i da je potrebno donijeti nove norme, koje će urediti prava i dužnosti kućnih pomoćnica. Da ovaj »Služinski red« nije nikako »savremen« pokazat će citati, koje ću odmah navesti. Pri tom je zanimljivo, da onaj iz god. 1853. nosi naziv »privremeni« sve do danas god. 1933.

»§ 17... Gospodar ima nastojati, da se služinčad vlada ćudoredno, čedno, pošteno i pristojno, tako u kući kao i izvan kuće, to jest u tu svrhu kao i za uzdržavanje kućevnoga reda i mira, i za postignuće one poslušnosti, što ga ide, ako ne bi koristile ozbiljne opomene, ukori ili ina blažija uputna sredstva, vlastan upotrijebiti i strožija sredstva kućnoga zapta umjerenim i zdravlju služinčetovu neškodljivim načinom.

Ovo pravo kućevnega zapta ne smije se u nikakovu slučaju protegnuti do zlostavljanja, kojim bi se moglo nahuditi služinčetu na tijelu inače bo postupat će se po kaznenom zakoniku.«

Istina, postoje danas drugi zakonski propisi, koji isključuju pravo batinjanja, no spomenuti citat pokazuje duh, u kojem je sastavljen »Služinski red«, koji je sada na snazi. U tom se Služinskom redu govori o »gospodaru« i »služinčetu«, odnos, koji ne može biti više nikako savremen. Ne ću se mnogo upuštati u druge odredbe toga Služinskoga reda, nego ću iznijeti savremene predloge za zaštitu kućnih pomoćnica, a na slijedećem ću citatu samo pokazati, kako »gospodar« ima u starom Služinskom redu veća prava nego li »služinče«, koje od god. 1853. (1857.) čeka, da mu novi zakon reguliše prava i dužnosti. § 28. točka 12. veli tako slijedeće: »Gospodar može otpustiti služinče bez otkaza i odmah, ako služkinja zatrudni (zanosi). Samo u onom slučaju ne može se noseća služkinja odmah otpustiti, ako je udata i sa svojim mužem služi zajednički u istoga gospodara«. No idući § 29 određuje za kućnu pomoćnicu drukčiju normu: »Služinče može ostaviti službu prije dobe i bez da ju otkaže: ako bez štete za svoje zdravlje ne može dalje obavljati svoje službe. Noseća služkinja ne smije samo radi toga ostaviti službe«. No taj »Služinski red« ne daje samo pravo »gospodaru«, da svoje »služinče« može u slučaju vanbračne trudnoće baciti na ulicu, nego mu § 13 daje pravo, da i u vanjskoj nošnji može degradirati svoju kućnu pomoćnicu, jer kaže slijedeće: »Služinče, da se kloni glede haljina zabave i inih stvari svakoga troška neprimjerna svome stališu i gospodar jeste vlastan zabraniti mu takav trošak«.

Gornjim citatima htio sam pokazati, da je »Služinski red«, koji je sada na snazi, doista potpuno nesavremen i da treba donijeti novi Zakon o kućnim pomoćnicama. Ja se ne ću upuštati u stilizaciju novoga zakona, jer je to stvar pravnika, nego ću iznijeti samo neke smjernice.

I. U novom zakonu treba da se govori o poslodavcu (kućanici) i o namješteniku (kućnoj pomoćnici), a nikako o »gospodaru« i »služin-

* Na teritoriju predratne Srbije, Makedonije i Crne Gore važe propisi: »Pravila o odnosima slugu i njihovih gazda«, izdana od Ministarstva unutrašnjih dela na osnovu § 356 b) kaz. zak. od 12. IX. 1904 god. sa dopunama od 9. IV. 1905 i 30. X. 1910 god.

Digitized by Google

četu«, jer su to izrazi, koji potsjećaju na norme podesne za robove, a nikako za slobodne ljude. Dakle naziv: kućna pomoćnica treba da se normira u novom zakonu, jer će se samim nazivom podići socijalno tu skupinu radnica, a publika će se već kroz par godina uz potrebnu propagandu dnevne štampe brzo naučiti na kućnu pomoćnicu, te zaboraviti na »sluškinju« i »služinče«.

II. Novi zakon o kućnim pomoćnicama trebao bi odrediti radno vrijeme kućne pomoćnice na slijedeći način:

Kućna pomoćnica iznad 16 godina treba da imade pravo na noćni počinak, koji traje bez prekida 9 sati, a ona ispod 16 godina 11 sati.

Po danu treba da imade kućna pomoćnica iznad 16 godina pravo na odmor 2 sata, a ona ispod 16 godina 3 sata.

Na taj način bilo bi radno vrijeme kućne pomoćnice određeno na maksimalno 13 sati, a kod kućnih pomoćnica ispod 16 godina na 10 sati.

Radi naravi posla teško je za kućnu pomoćnicu odrediti maksimalno radno vrijeme, te je svrsishodnije zakonom normirati trajanje noćnog počinka i dnevnog odmora, kako je to donio austrijski Zakon o kućnim pomoćnicama (Hausgehilfengesetz od 1. V. 1920. god.).

Istina, kućna pomoćnica ne radi neprestrano, nego jedan dio dana radi, a ostali dio dana mora stajati svom poslodavcu na raspolaganje. Stajati pak na raspolaganju znači, vršiti službu, jer kućna pomoćnica, kad mora na pr. radi gostiju stajati na raspolaganju svom poslodavcu do kasno u noć, ne može da se ispava. Idući pak dan mora već rano da započne svoj svakodnevni rad. Mnoge će mi kućne pomoćnice potvrditi, da stajati na raspolaganje do 12 sati u noći i ustajati u 6 sati ujutru diktira svakako potrebu, da se zakonom osigura trajanje noćnog počinka. Radno vrijeme kućnih pomoćnica svagdje je predugo. Tako je bečka Radnička komora ustanovila u jednoj anketi, da u gradu Beču

radi	10 sati dnevno	9.65%	kuć. pom.
radi	10—12 sati dnevno	7.91%	kuć. pom.
radi	12—14 sati dnevno	18.36%	kuć. pom.
radi	14—16 sati dnevno	42.28%	kuć. pom.
preko	16 sati dnevno	9.82%	kuć. pom.

U Njemačkoj su prilike slične. I ondje radi preko polovica kućnih pomoćnica duže od 15 sati dnevno. Ispitujući kao liječnik okružnog ureda svoje bolesnice — kućne pomoćnice, koliko je njihovo radno vrijeme, došao sam do zaključka, da zagrebačke kućanice nijesu u pogledu radnog vremena ni najmanje obazrivije prema svojim kućnim pomoćnicama, jer i u Zagrebu imade dosta kućnih pomoćnica, koje rade 17—18 sati dnevno. Radi svega toga je potrebno, da se u novom Zakonu o kućnim pomoćnicama donese norma o noćnom počinku i o dnevnom odmoru

III. Odmor u nedjelju morao bi biti tako normiran, da kućna pomoćnica svake druge nedjelje imade pravo na cijeli dan odmora, a u onoj sedmici, u kojoj na nedjelju imade samo pola dana odmora, treba da imade pod sedmicom jedno popodne pravo na odmor u trajanju od 4 sata. Ovaj odmor u sedmici ne bi bio teret kućanicama, nego bi kućanice imale od toga koristi, jer bi se za to vrijeme mogle kućne pomoćnice usavršavati u raznim tečajevima. Što bi pak više kućanstva znale kućne pomoćnice, to bi više odterećivale same kućanice.

Da kućne pomoćnice treba da imadu pravo na odmor u nedjelju, mislim, da ne treba mnogo o toj biblijski staroj socijalnoj normi mnogo raspravljati.

IV. Godišnji odmor trebalo bi u novom zakonu također osigurati kućnim pomoćnicama. Norme, koje u tom pogledu određuje austrijski zakon nijesu pretjerane, a držim, da se većina kućanica u nas ne bi ovim odredbama mnogo protivila. Dakle, kućna pomoćnica treba da imade pravo na godišnji dopust:

iza 1 godine službe 8 dana
iza 2 godine službe 14 dana
iza 5 godina službe 21 dan.

V. Otkazni rok. Služinski red, koji je sada na snazi, određuje doduše otkazni rok od 14 dana (§ 27) no § 28 točka 1. određuje slijedeće: »Gospodar može otpustiti služinče bez otkaza i odmah, ako je služinče s kakova mu drago uzroka posve nesposobno za opravljanje službe, za koju je najmljeno bilo«. Odmah će se vidjeti, zašto se ja kao liječnik osvrćem na otkazni rok.

Mnoga naime kućanica, čim joj oboli kućna pomoćnica, te je nesposobna za rad, otkaže pomoćnici službu, tvrdeći, da se dalje ima za nju brinuti okružna blagajna. Budući pak da kućna pomoćnica ne može raditi, nije joj dužna ništa platiti, I sad bolesna

Digitized by Google

kućna pomoćnica, bez sredstava na ulici, dolazi u okružni ured i zaklinje tamo liječnika, da ju se smjesti u bolnicu, jer s malom hranarinom ne može da se prehrani. Liječnik ne može svaku takvu bolesnicu da smjesti u bolnicu, jer često nema medicinskih razloga, a iz socijalnih razloga ne će bolnica radi nestašice kreveta da primi bolesnicu. Mnoga bolesnica ozdravi za recimo 5 dana, ali izgubi mjesto, a nema u ime otkaza nikakove otpravnine. Manji dio kućnih pomoćnica obraća se na Radničku komoru, da ju zaštiti i ta institucija čini što je moguće. No u mnogo slučajeva, ne može ni Radnička komora imati uspjeha, jer sadašnji Služinski red sadržava dosta nezgodne i nejasne norme. Radi toga bi trebalo otkazni rok u novom Zakonu o kućnim pomoćnicama regulisati na slijedeći način:

do dvije godine službe otkazni je rok 14 dana,

od dvije do pet godina službe otkazni je rok 1 mjesec,

od pet do deset godina službe otkazni je rok 6 nedjelja,

iza deset godina službe otkazni je rok 3 mjeseca.

U slučaju bolesti i nesposobnosti za rad može kućanica da otkaže svojoj kućnoj pomoćnici, no i u tom slučaju imala bi joj se isplatiti svota, koja joj pripada prema određenom otkaznom roku.

Bolesnim kućnim pomoćnicama treba se dakle osigurati u novom zakonu plaća (uz ekvivalent za stan i hranu) za otkazni rok od 14 dana i u slučaju, da dobivaju hranarinu na temelju Zakona o osiguranju radnika, jer se dešavaju slučajevi, da bolesna kućna pomoćnica dobiva radi nesposobnosti za rad samo 5—8 dana hranarinu, a iza ozdravljenja nalazi se bez sretstava na ulici. Istina to se dešava i drugim radnicima, koji nijesu stalno namješteni na pr. zidarima, no loš položaj radnika nadničara ne smije biti razlogom, da se kućnu pomoćnicu ne zaštiti, koja je povrh toga stalno namješteno lice.

VI. Konačno bi novi zakon morao osigurati kućnoj pomoćnici pravo na higijenski stan i dovoljnu hranu i ako se mora objektivno reći, da su se prilike u tom pogledu popravile. No imade ipak još dosta slučajeva, gdje se kod kućnih pomoćnica s hranom pretjerano štedi i gdje one nehigijenski stanuju.

Bolesna kućna pomoćnica.

Ako promotrimo mortalitet, morbiditet i broj nesretnih slučajeva kućnih pomoćnica, onda možemo utvrditi činjenicu, da su kućne pomoćnice usprkos dugog rada dosta zdrave. Mnogi će radi toga možda ustvrditi, da se kućnoj pomoćnici u pogledu bolesti ne bi trebala posvetiti onakova medicinska pažnja, kakovu treba posvetiti drugim radnicama, koje obavljaju mnogo nezdraviji rad. Prema statistici (dr. Željko Hahn: Bolovanje i pomor članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika god. 1926, s naročitim obzirom na tuberkulozu) spadaju kućne pomoćnice među najzdravija zanimanja, budući da na 100 osiguranika dolazi godišnje 26.8 oboljenja. Kod drugih radnika na pr. u kemijskoj industriji dolazi godišnje na 100 osiguranika 61.3 oboljenja. Od tuberkuloze bolovalo je g. 1926. od 100 kućnih pomoćnica njih 2.7 a u isto je vrijeme na 100 osiguranih radnika u poligrafiji otpalo 8.4 oboljenja od tuberkuloze. Ako pak dublje promotrimo značenje bolesti kod kućne pomoćnice, onda vidimo, da bolest doduše nema većeg medicinskog značenja, nego li kod ostalih radnica, ali je zato bolest kod te skupine radnica od većeg socijalnog značenja. Evo zašto: Ako koja kućna pomoćnica oboli na pr. od akutne bronhitide, odmah je njena poslodavka bojažljiva, da ne bi bolest prešla na dojenče, jer ono dobivši bronhitidu vrlo lako može oboljeti od upale pluća (bronhopneumonije). Ovaj je strah jedne majke opravdan, pa se ne može zamjeriti takvoj kućanici, kad nastoji, da se kućna pomoćnica i kod ove lake bolesti smjesti van kuće. Prema tome imade akutna bronhitida, angina itd. veće socijalno značenje za kućnu pomoćnicu, nego li na pr. za tvorničku radnicu. Kod težih pak bolesnica, no koje bolnica ne će da primi, potrebna je njega, koji posao poslodavka ne će u najviše slučajeva, a i ne može da vrši. U mnogim su obiteljima naime radi kruha zaposleni i muž i žena, a djeca polaze školu. Kako se može tražiti od žene, koja služi kruh, da vrši dužnosti majke, da još njeguje svoju bolesnu kućnu pomoćnicu. U takvim slučajevima hrani se ovakva obitelj 2—3 dana van kuće, a kućna pomoćnica leži bez njege tako, da joj katkada nema tko da dade čašu vode. Kako sam već spomenuo, bolnice su kod nas tako prenatrpane, da ne će da prime ovakve kućne pomoćnice, koje na pr. boluju od akutne bronhitide, angine, adnexitide, panaritium-a i dr. i sad nastaje jedno borbeno stanje između kućne pomoćnice, poslodavke i liječnika okružnog ureda. Nije samo tu kućna pomoćnica, koja nas za-

Digitized by Google

klinje, da ju smjestimo u bolnicu, jer ne može radi male hranarine da se van kuće negdje smjesti, nego je tu i poslodavka, koja se hoće riješiti bolesne kućne pomoćnice na bilo koji način. Poslodavka imade opravdane razloge, zašto to traži, jer ne može njegovati bolesnicu, boji se da joj obole djeca, a osim toga treba krevet bolesne kućne pomoćnice za zdravu osobu, koja će da obavlja kućne poslove. 2—3 dana dade se još izdržati bez kućne pomoćnice, ali onda nastaje radi nereda u kućanstvu nezadovoljstvo u kući, te se razvija jedna takva nervozna atmosfera, koja stavlja u kušnju i najjače živce kod liječnika. Mi, liječnici okružnog ureda, ako ne možemo smjestiti bolesnicu u bolnicu, postajemo nišanom najnezgodnijih pogrda i povreda. Naše su pak bolničke prilike tako očajne, da se moramo boriti za mjesta onim bolesnicima, koje treba odmah operirati, jer u našim bolnicama doista nema mjesta. Konflikte, koje mi liječnici okružnog ureda imademo radi bolesnih kućnih pomoćnica spadaju među najneugodnije dužnosti u našoj i inače ne lakoj službi. Ovi konflikti nijesu samo neugodni nama liječnicima, nego oni ruše ugled institucije radničkog osiguranja, pošto i poslodavka kao i kućna pomoćnica u akordu zajedno navaljuju na liječnika s riječima: »a zašto mi plaćamo okružnu blagajnu«. »Sad, kad sam bolesna, moram na ulicu«, veli kućna pomoćnica, »sad, kad treba da se pomogne kućnoj pomoćnici i time zaštiti moja obitelj, sad veli liječnik okružnog ureda, da nema mjesta u bolnici i da se ja brinem za njegu bolesnice, a zašto mi plaćamo okružnu blagajnu« veli poslodavka. Sva razjašnjena liječnika ne pomažu tu ništa, jer se dobronamjerne riječi liječnika prihvate kao izazov za novu prepirku. No prepirkama ne mogu se riješiti socijalna pitanja, pa radi toga iznosim stvarne predloge za rješenje tog problema.

Dugo nije radničko osiguranje obuhvatilo i kućne pomoćnice te one još i danas u mnogim zemljama ne potpadaju pod obavezno osiguranje. Kod nas su kućne pomoćnice obavezno osigurane i to je jedna velika blagodat za njih, premda njihova zaštita u slučaju bolesti radi naročitih odnosa nije još potpuna. Može si svatko zamisliti, kakova je situacija bila kućnih pomoćnica, kad one nisu bile obavezno osigurane. Radi naročitih odnosa mora se kućne pomoćnice vrlo često smjestiti u bolnicu radi socijalne indikacije. Bolnički troškovi su kod ove skupine radnica doista veći, nego li kod drugih radnica i to nesamo kod nas, nego i u drugim zemljama, gdje su one obavezno osigurane. No kako sam već naglasio, velik broj kućnih pomoćnica, koje su radi bolesti nesposobne za rad, ne mogu doći u bolnicu, a s hranarinom, koje dobivaju od radničkog osiguranja, ne mogu pokriti troškove za najprimitivniji stan i hranu. Niskoj hranarini razlog je niska kategorizacija. Prema rješenju Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 1. IV. 1930. kategorizirane su kućne pomoćnice u gradovima: Beogradu, Zagrebu, Nišu, Sušaku u V-tom, Brodu, Karlovcu, Požegi, Pančevu, Šibeniku, u IV-tom, Čakovcu, Cetinju, Kotoru itd. u III-ćem nadničnom razredu. Pretstavnici radnika kao i uprava zagrebačkog Ouzora su mišljenja, da bi kućne pomoćnice trebalo svrstati u viši nadnični razred. Prema mom ličnom mišljenju, trebalo bi kućne pomoćnice u Beogredu, Zagrebu, Nišu, Sušaku svrstati u VII., one u Brodu, Karlovcu, Požegi, Pančevu, Šibeniku u VI., a ostale u V. nadnični razred. Usprkos teške ekonomske krize ne bi to naišlo na velike zapreke, jer to neznatno povišenje prinosa ne bi igralo tako veliku ulogu ni kod poslodavke, a ni kod kućne pomoćnice, kao što bi povišenje prinosa uvrštavanjem u viši nadnični razred igralo ulogu na pr. kod građevnih poduzeća, gdje pojedini poslodavac zaposluje veći broj radnika. Pokazat ću odmah što se može polučiti kod bolesnih kućnih pomoćnica sa neznatno višim prinosom. Hranarina u petom nadničnom razredu iznosi dnevno 9.33 dinara, a u povišenom pak sedmom 13.33 dinara. Dok se sa 9.33 dinara ne može pružiti stan i potpuna opskrba bolesnoj kućnoj pomoćnici, dotle se sa 13.33 dinara to može učiniti u jednoj socijalnoj instituciji. Kao primjer spomenut ću, da u Zagrebu postoji od 1. XI. 1931. slovensko društvo »Naš dom«, koje izdržava »Djevojačko sklonište« (Dekliško zavetišče) i gdje mogu kućne pomoćnice naći sklonište (stan, zajutrak, ručak bez mesa, večera) za 12 dinara (za članove udruženja), nečlanice plaćaju 14 dinara dnevno. Naravno u prvom se redu primaju članice, a ako imade mjesta i nečlanice. Dakle iz ovoga slijedi, da bi se sa povišenom hranarinom od 13.30 dinara dalo vrlo mnogo polučiti, jer bi se u »Domu kućnih pomoćnica« o kojem ću govoriti u posebnom poglavlju, dalo urediti posebno odjeljenje za bolesne i za rad nesposobne

Digitized by Google

kućne pomoćnice, koje bolnica ne će da primi, — a koje ne boluju od zarazne bolesti, — te bi ih se sa tom svotom moglo potpuno opskrbiti. Iz ovih razlaganja slijedi, da kućne pomoćnice treba svrstati u viši nadnični razred, kako bi u slučaju bolesti i nesposobnosti za rad dobivale veću hranarinu.

Organizacija kućnih pomoćnica.

Radi svoje socijalne zaštite potrebno je, da se kućne pomoćnice također same organiziraju u staleške organizacije. Spomenuo sam već, da su Slovenke osnovale svoje društvo »Naš dom«, koje vrlo lijepo djeluje, no za potpunu zaštitu kućnih pomoćnica potrebna je široka staleška organizacija. U Zagrebu je tako doista i osnovana »Organizacija kućnih pomoćnica, odgojiteljica, kuharica, sobarica, pjestinja i pralja za Savsku banovinu«,* koja djeluje od 19. II. 1933. Evo izvadak iz pravila:

Svrha organizacije.

»§ 2 Svrha je organizacije, da širi stalešku svijest kućnog pomoćnog osoblja.

Točka 3. da podiže skloništa i domove za privremeno i trajno obezbjeđivanje svojih članica.

4. da pomaže svoje članice u besposlici, na putu, u bolesti, invaliditetu i starosti davanjem potpora, opskrbnine, pogrebnine i posmrtnine.

5. da regulira maksimalno radno vrijeme, prekovremeni rad, dopust i zakonsko osiguranje kućnog pomoćnog osoblja u vezi sa obaveznim pretstavnicima radničkih institucija.

6. da svojim članicama pruža pravnu zaštitu u raznim prilikama i sporovima.

§ 17 Posebice stiče se pravo:

1. Nakon 6 mjesečne uplaćene članarine:

Kad organizovana članica ostane bez namještenja ili novčanih sretstava na besplatni stan i hranu u skloništu organizacije kroz 10 dana, ako prije toga ne dobije namještenje. Ako ni kroz 10 dana ne nađe zaposlenja, slobodno joj je, ako ima raspoloživih mjesta i daljih 10 dana ostati u skloništu, ali uz posebnu naplatu po za to određenoj tarifi.

U jednoj godini ne može se nego dva puta uživati pogodnosti besplatnog stana i hrane u skloništu.

Posredovanje kod namještenja i — pravno zastupstvo.

§ 23. U cilju toga, da nezaposlena članica ne mora obijati tuđe pragove za traženjem posla, organizacija imat će svoj posebni namjesbeni otsjek, koji će besplatno posredovati kod namještenja.

Stručni i naobrazbeni rad organizacije.

§ 25 Prosvjetni rad organizacije obuhvaća stručno i prosvjetno polje.

1. stručni tečajevi obdržavat će se svake godine, u zimsko doba, dvaput nedjeljno, da se članice izobraze u svom stručnom zvanju, kako bi si time poboljšale ekzistenciju.

2. prosvjetni tečajevi obdržavat će se također svake godine u ljetno doba, dvaput nedjeljno.

3. analfabetski tečajevi za one članice, koje ne znaju pisati i za one, koje se hoće dalje usavršiti«.

Organizacija izdaje od 1. II. 1933. i svoj list »Kućna pomoćnica«.

Budući da u samom Zagrebu imade preko 10.000 kućnih pomoćnica, to bi njihova organizacija mogla biti jedna od brojem najjačih staleških organizacija. Kad bi mjesečni prinos iznosio samo 5 dinara; to bi se sa mjesečnim iznosom od 50.000 odnosno godišnjim budžetom od 600.000 dinara dalo mnogo toga učiniti, gotovo sve, što se spominje u pravilima njihove slobodne organizacije. Kućne pomoćnice morale bi dakle biti bar toliko staleški svijesne, da imadu u vidu svoju brojčanu snagu, te si svoj socijalan položaj poprave, a to će polučiti time, da se slobodno što brojnije organiziraju. Dužnost bi bila Radničke komore, da takvu organizaciju kućnih pomoćnica propagandom provede u djelo.

Socijalna ustanova »Dom kućnih pomoćnica« u obliku radne zajednice.

Postoji potreba, da se u Zagrebu osnuje ustanova »Dom kućnih pomoćnica«. Zamišljam si, da bi najrealnije bilo, kad bi se ta ustanova osnovala u obliku radne zajednice, u kojoj bi sudjelovali slijedeći faktori:

1. Organizacija kućnih pomoćnica.
2. Radnička komora.
3. Berza rada.
4. Radničko osiguranje.
5. Gradska općina.
6. Privatna inicijativa.

Kod nas nije doduše još uobičajen oblik radnih zajednica, no ovo je prilika i primjer, kako bi se dalo jedno teško socijalno

* U Ljubljani postoji slična organizacija, a u Beogradu: »Organizacija osoblja kućne posluge Jugoslavije«.

Digitized by Google

pitanje uz sudjelovanje sviju interesiranih lako riješiti. O samom unutrašnjem pogonu ovakve institucije ne ću ovdje govoriti, jer je to već laka stvar. Ovakva socijalna institucija bila bi blagodat za kućne pomoćnice, ali ta ustanova imala bi i za ostalo pučanstvo velike koristi.

U takvom domu moglo bi se smjestiti:

a) sve one nezaposlene kućne pomoćnice, koje traže namještenje ili koje su izgubile namještenje, te se nalaze na ulici.

b) sve one bolesne i za rad nesposobne kućne pomoćnice, koje ne boluju od kakve zarazne bolesti, a smetaju u kući svojim poslodavkama: kućanicama.

c) u tom domu mogle bi se smjestiti sve one kućne pomoćnice, koje se nalaze pred porodom ili neposredno iza poroda.

d) u tom domu moglo bi se održavati uopće i stručne tečajeve iz kućanstva za zaposlene i nezaposlene kućne pomoćnice.

e) u tom domu imale bi kućne pomoćnice svoj otsjek za pravnu zaštitu.

f) u istom domu mogao bi biti smješten otsjek berze rada za posredovanje namještenja.

g) u istoj instituciji imale bi kućne pomoćnice mogućnost smjestiti svoje organizacije.

Socijalna institucija »Dom kućnih pomoćnica« ne bi bila samo od staleške koristi za same kućne pomoćnice, nego bi to bila institucija od općeg značaja. Socijalno zaštićena kućna pomoćnica teže bi se odlučila u slučaju besposlice da pođe putem prostitucije, a našla bi u takvom domu savjeta, utjehe i pomoći, kad ju stigne bilo kakvo zlo. Budući da se mnoga kućna pomoćnica udaje ili vraća na selo, to može sve što bude naučila u takvoj instituciji, korisno upotrijebiti u svojoj obitelji.

Sigurno će mnogi u javnosti pitati, zašto uopće predlažem novu instituciju »Dom kućnih pomoćnica«, kad postoji već gotova institucija »Dom djevojaka«. Evo zašto: »Dom djevojaka« privatno je vlasništvo, a ne jedne radne zajednice. Radi toga je uzdržavanje u »Domu djevojaka« za same kućne pomoćnice danas preskupo, te se one zbog toga zadužuju i radi toga nije takva zaštita dosta socijalna. Obrazovanje nezaposlenih kućnih pomoćnica ručnim radom, kako se to čini u »Domu djevojaka« nije više savremeno, jer je za njih potrebnije opće i stručno obrazovanje. Sadašnji »Dom djevojaka« nije ni u prostornom ni u higijenskom pogledu podesan za tu instituciju. U »Domu djevojaka« ne može se nadalje smjestiti onakove bolesne kućne pomoćnice, koje ne će da primi bolnica, a koje ne boluju od zarazne bolesti.

Dadašnji »Dom djevojaka« imade slijedeću historiju: U Zagrebu su god. 1914. na početku svjetskog rata osnovale učiteljice društvo »Pučka radiona« sa zadaćom, da pruže pomoć udovicama, kojima su muževi umrli u ratu i ženama, čiji su muževi otišli u rat. Od god. 1926. postoji Otsjek za posredovanje rada kućnim pomoćnicama i te je godine osnovan »Dom djevojaka« koji se sada nalazi na Goljaku. »Dom djevojaka« bavi se dakle posredovaniem rada, nadalje pruža pravnu zaštitu kućnim pomoćnicama, a nezaposlene kućne pomoćnice dobivaju sada stručnu izobrazbu u ručnom radu. Nezaposlene kućne pomoćnice nalaze se u tom domu na stanu i hrani, što moraju plaćati, nakon zaposlenja, te se time prilično zaduživu. »Dom djevojaka« brine se za 100 kućnih pomoćnica, od kojih može stanovati u samom domu samo 60 (maksimalno), dok se ostale smještaju kojekuda po gradu. Prvotna je bila zadaća »Doma djevojaka«, da se brine za malodobne kućne pomoćnice, no uistinu se brine sada i za odrasle. »Dom djevojaka« uzdržaje sam sebe i radi toga je ta privatna ustanova za nezaposlene kućne pomoćnice odviše skupa. »Dom djevojaka« i ako nosi zgodan naslov, nije ni higijenski podesan za tu instituciju. Tome nisu krive učiteljice, koje su u pogledu kućnih pomoćnica izvršile jedan pionirski posao, ali nadležni forumi nijesu imali dosad za kućne pomoćnice onoga razumijevanja, koje je potrebno za rješavanje ovoga socijalnoga pitanja. Kako sam istaknuo, učiteljice su izvršile pionirski posao, ali ovakova institucija mora da počiva na savremenoj bazi. Radi toga predlažem praktički, da sadašnji »Dom djevojaka« (personal) preuzme radna zajednica »Dom kućnih pomoćnica«. Spomenuo bih ovdje jednu analogiju. Prije svjetskog rata postojalo je u Beču žensko društvo, koje se bavilo savjetovanjem pri izboru zvanja. Iza svjetskog rata preuzela je bečka gradska općina, te radnička komora cijelu tu privatnu instituciju, a s njome i iskusni personal, koji sada vrlo korisno djeluje u javnoj instituciji: »Stanici za savjetovanje pri izboru zvanja«. Eto tako bi bilo racionalno učiniti i sa »Domom djevojaka«.

Digitized by Google

A sada nekoliko riječi o pojedinim forumima, koji bi sudjelovali kao članovi radne zajednice.

1. Organizacija kućnih pomoćnica. U posebnom sam poglavlju istaknuo važnost staleške organizacije, te pokazao, da se sa vrlo malenim članskim prinosom radi velikog broja kućnih pomoćnica mogu sakupiti lijepe svote, s kojima se dade vrlo mnogo dobra učiniti. Dužnost je kućnih pomoćnica, da se organiziraju u svojoj staleškoj organizaciji.

2. Radnička komora. Ova je ustanova interesirana na problemu socijalne zaštite kućnih pomoćnica po Zakonu o zaštiti radnika od 14. VI. 1922. (§ 37 točka 9) i o tom ne treba mnogo da trošim riječi.

3. Berza rada. U slučaju nezaposlenosti i posredovanja rada interesirana je Berza rada, pa bi najracionalnije bilo, kad bi ta ustanova imala u »Domu kućnih pomoćnica« svoj namjesbeni otsjek (u zajednici s organizacijom kućnih pomoćnica).

4. Radničko osiguranje. Ulogu, koju imade radničko osiguranje kod socijalne zaštite kućnih pomoćnica, već sam razložio u poglavlju o bolesnoj kućnoj pomoćnici. Ovdje bih samo ponovio, da bi radničko osiguranje kod povećane hranarine a to je moguće ako se kućne pomoćnice premjesti u viši nadnični razred bilo u stanju uzdržavati u »Domu kućnih pomoćnica« one za rad nesposobne bolesnice, koje ne bi mogle stanovati kod svojih poslodavaca, a bolnice ih ne bi htjele iz bilo kojeg razloga primiti.

5. Gradska općina. Da gradska općina imade interes, da su nezaposlene kućne pomoćnice smještene u jednom domu ne treba mnogo naglašavati, jer svaki znade, kako nezaposlenu kućnu pomoćnicu brzo snađe bijeda i kako ona u gradskoj sredini socijalno brzo pada. Radi toga je dužnost i gradske općine, da svoj obol pridonaša za uređenje i uzdržavanje »Doma kućnih pomoćnica«.

Treba ovdje pohvalno istaći činjenicu, da grad Zagreb već sada čini mnogo dobra kod onih kućnih pomoćnica, koje nemaju kamo da se sa svojim dojenčetom iza poroda smjeste. U Gradskom dječjem domu postoji naime odjel sa 10 kreveta za žene iza poroda kao i za njihovu dojenčad. Među ovim ženama imade relativno velik broj kućnih pomoćnica. Evo ovdje mogućnosti, da se u »Domu kućnih pomoćnica« uredi poseban odjel, koji bi stajao pod kontrolom Gradskog dječjeg ambulatorija. Time bi se proširio također odjel u Gradskom dječjem domu. God. 1929/1930, kad je počeo spomenuti odjel Gradskog dječjeg doma da djeluje, primljeno je 65 majki i 204 dojenčadi, 1931 god. 75 majki i 127 dojenčadi, god. 1932 79 majki i 118 dojenčadi.

Ovdje bih spomenuo još slijedeće: Radnička komora, berza rada i gradska općina doskora će sagraditi Dom radničkih institucija, pa bi već sada bilo dobro, kad bi se i »Dom kućnih pomoćnica« odmah realizirao. Radničke institucije trebale bi ili u novoj zgradi urediti prostorije za »Dom kućnih pomoćnica« ili bi se isti dao urediti u sadašnjim prostorijama Radničke komore. Naravno to je samo prijedlog i o njem se dade diskutirati, no potrebno je već sada, da se čuje mišljenje, kako bi se »Dom kućnih pomoćnica« mogao u doglednо vrijeme realizirati.

6. Privatna inicijativa. Privatna inicijativa imala bi veliko polje rada u »Domu kućnih pomoćnica«, jer bi mogla sudjelovati kod opće stručne izobrazbe kućnih pomoćnica. I same kućanice bile bi vrlo zadovoljne, kad bi postojao ovakav »Dom kućnih pomoćnica«, kako ću to pokazati na slijedećem primjeru: Često se dešava, da kućanica ne bi rado otpustila svoju bolesnu kućnu pomoćnicu, te bi htjela samo nekoliko dana imati drugu silu, dok njena kućna pomoćnica ozdravi. Bolesna pak kućna pomoćnica nerado bi izgubila svoje mjesto i ugodno bi joj bilo, kad bi ju koja njena drugarica mogla zamijeniti nekoliko dana. Ako postoji »Dom kućnih pomoćnica«, onda je to lako riješiti na zadovoljstvo obiju strana. Bolesnu kućnu pomoćnicu smjesti se u »Dom kućnih pomoćnica« (posebna soba) a namjesbeni otsjek u tom domu može vrlo lako koju od nezaposlenih kućnih pomoćnica uputiti na zamjenu kućne pomoćnice. Na taj način zadržava oboljela kućna pomoćnica svoje mjesto i ne mora osim toga bolesna da traži konačište po raznim tavanima i podrumima, gdje joj se bolest može prije pogoršati nego poboljšati, te ne mora pretrpjeti sve one nedaće, koje ona sada trpi. Njena pak poslodavka bit će također zadovoljnija, jer ne će imati brige i neprilike sa svojom bolesnom kućnom pomoćnicom, koje imade ona sada.

Stručno i opće obrazovanija kućna pomoćnica od veće je pomoći kućanici, nego ako joj je naobrazba niža. Radi toga će na

Digitized by Google

indirektan način i same kućanice imati koristi od stručnih tečajeva svojih kućnih pomoćnica, koje bi one polazile u »Domu kućnih pomoćnica«.

Pri završetku ovoga poglavlja naglasio bih još slijedeće:

Neka se nijedna autonomna ustanova ne boji, da će u radnoj zajednici išta izgubiti od svoje autonomije. Radnu zajednicu treba stvarati bez te predrasude, ako se hoće riješiti sa malo sretstava jedno važno socijalno pitanje. Iz ovih mojih razlaganja mogao je svatko vidjeti, kako malena materijalna sretstva otpadaju na pojedinu ustanovu, koje zajedno mogu vrlo mnogo učiniti.

Na koncu mojih razmatranja rezimirao bih kratko, kako bi se dala provesti socijalna zaštita kućnih pomoćnica:

1. Treba donijeti novi zakon o kućnim pomoćnicama, koji bi:

a) službeno uveo naziv kućna pomoćnica, a otstranio ponizujući naziv: služinče, služavka ili sluškinja.

b) koji bi regulisao radno vrijeme na taj način, da kućnoj pomoćnici pripada pravo na neprekidni noćni počinak u trajanju od 9 sati, a po danu pravo na odmor u trajanju od 2 sata.

c) koji bi normirao pravo kućne pomoćnice na odmor u nedjelju.

d) koji bi odredio pravo kućne pomoćnice na godišnji odmor.

e) koji bi normirao otkazni rok.

f) koji bi određivao pravo na higijenski stan i hranu.

2. U radničkom osiguranju treba provesti kategorizaciju kućnih pomoćnica tako, da se one smjeste u viši: sedmi nadnični razred.

3. Treba osnovati, sagraditi ili urediti socijalnu instituciju »Dom kućnih pomoćnica« u obliku radne zajednice.

Budu li se nadležni forumi, kućne pomoćnice, javni socijalni radnici(ce) te dnevna štampa zainteresirali za problem kućnih pomoćnica, tad sam uvjeren, da će se ovaj važan socijalan problem moći brzo i povoljno riješiti.

DEUTSCH Dr. EDO:

SOCIJALNA PATOGENEZA I TERAPIJA REUMATIČNIH OBOLJENJA

U nizu istraživanja, koja smo u zagrebačkom okružnom uredu vodili u tu svrhu da ustanovimo patogenezu raznih ortopedskih bolesti, imali smo prilike da se temeljitije bavimo sa akutnim i kroničnim reumatičnim oboljenjima. Reumatizam u strogom smislu riječi nije ortopedska disciplina. No ortopedi znadu i stalno naglašuju kako je često potrebno da liječenje reumatičara vrši uporedo s internistima i ortoped, jer se i u akutnom stadiju bolesti mogu izbjeći mnoga iskrivljenja zglobova, ako se oni ortopedski ispravno liječe. Nažalost se veoma često dešava da pacijenti dolaze u ortopedsko liječenje tek u zadnjem stadiju, u kojem nije više reumatizam potreban liječenja, već kontrakture i ankiloze zglobova koje su pacijenta učinile bogaljem. Iz ove se spoznaje u zagrebačkom okružnom uredu već odavna uvela praksa da ortoped konzultativno određuje fizikalne metode liječenja kod reumatičara. Stoga nam se čini potrebnim da patogenezu reumatizma osvjetlimo zajedno sa socijalnog i ortopedskog gledišta.

Kolik je broj pacijenata koji boluju na reumatizmu, ne može se ni približno ustanoviti. Zadnje vrijeme objelodanjene su o tom predmetu mnoge statistike, ali one se ni izdaleka ne mogu smatrati tačnima. Prvi njihov manjak je taj da većina obrađuje pod pojmom reumatizma bez izbora sve bolesti mišičja i zglobova, koje se ne mogu uvrstiti u rubriku tuberkuloze, gonoreje i uloga. Dakako da se često nekoje i od ovih ubrajaju u reumatizme. Da se arthritis deformans, različne bolesti križa i lumbago često dijagnosticiranju kao reumatizam, znamo iz dnevne prakse. A da se velik broj pacijenata koji boluju na uleknutim svodovima nogu (plosnate noge) liječe godinama kao reumatičari — bez uspjeha dakako — i to nas uči dnevno iskustvo. Stariji iskazi bolesničkih blagajna gotovo svi pokazuju ove pogrješke.

Drugi glavni manjak ovih statistika — objelodanjenih većinom od privatnih (u Americi) i javnih osiguravajućih zavoda — je taj da opet mnoga reumatična oboljenja ne uzimaju u obzir. To su poglavito ona

Digitized by Google

pojedinačna — ali česta — oboljenja, kod kojih se kroz dugo vrijeme ne nađu vidljivi objektivni znakovi bolesti. Često se takovi bolesnici (u blagajnama i u vojničkoj praksi) tretiraju kao simulanti. Naučna istraživanja obratila su se tek zadnjih godina reumatičnim bolestima, kao da je znanost iznenađena tolikim brojem bogalja, koji su postali bogalji zbog reumatičnih oboljenja, uvidjela da u ovom smjeru nije izvršila svoju dužnost. No ne može se poreći da je na preokret u tom smjeru djelovalo i opće shvaćanje o socijalnom porijetlu bolesti, kao što se iza rata mnoga pitanja, pa i medicinska u pojačanoj mjeri istražuju sa stanovišta socijalnoga. (Kako ova radnja pretstavlja samo jedan dio opširnije radnje o ostalim ortopedskim bolestima, ne možemo se opširno osvrnuti na upliv socijalne okolice na porijetlo ostalih bolesti. Istaknuti nam je samo, da je medicinska znanost već odavna spoznala taj upliv, tek se nije s njime do zadnjeg vremena sistematski bavila.)

Naučna istraživanja, a i praktično iskustvo zadnjih godina, naučilo nas je (a ta spoznaja nije bez zasluge liječnika socijalnog osiguranja u raznim zemljama), da u pacijentima, koji se bez objektivnih znakova bolesti tuže na boli, trganje, težinu itd. u udovima, ne tražimo samo simulante, već da su to ponajviše zaista reumatičari, koji većinom boluju na suhom obliku reumatizma i kod kojih će se tek nakon godina pokazati objektivni znakovi bolesti u obliku deformiteta zglobova. A vidjet ćemo i to, da se upravo ovi i ovima slični oblici reumatizma imaju smatrati socijalno-patološki tipičnim oblicima ove bolesti.

Socijalno-patološku važnost bolesti određuje (po Grotjahnu):

1. broj oboljenja;
2. oblik oboljenja, t. j. onaj oblik koji je najčešći. A najčešći nisu školski primjeri bolesti, već t. zv. abortivni oblici, oni oblici kod kojih ne dolazi do razvitka krajnjeg stadija;
3. socijalni razlog bolesti (hrana, nastamba, radni odnosi, radno vrijeme, prostorije u kojima se radi itd.);
4. izlaz bolesti;
5. uspjeh liječenja;
6. uspjeh socijalnih mjera, naročito uščuvanje od oboljenja.

Da bi si mogli pretstaviti samo ekonomsku važnost reumatičnih bolesti (ne socijalnu, koja se često zamjenjuje s ekonomskom), potrebno je da rekapituliramo neke statističke podatke, od kojih smo neke već naveli u ovom listu. U švedskom osiguranju uživa oko 15.000 osoba stalnu rentu, od ovih 9% zbog kronične reume. — U Engleskoj uživa stalnu rentu zbog reume šestina svih radničkih invalida, a zbog toga izgubljeno je god. 1922. tri milijuna radnih sedmica, a isplaćeno na osigurninu 2 milijuna funti šterlinga. — U centralnom zavodu za fizikalnu terapiju u Amsterdamu liječilo se kroz 15 godina oko 10.000 osoba zbog kroničnog reumatizma. — U našem ambulatoriju bilo je god. 1925. od 725 pacijenata 185 njih koji su bolovali od kroničnog reumatizma, dakle 25.5%. — Storck obradio je bolesnički materijal jedne berlinske ortopedske klinike. Za vrijeme od 10 godina (1919 — 1928) liječeno je ondje 49.255 pacijenata, od kojih je njih 276, t. j. 0.56% bolovalo na bolestima zglobova, koje dolaze od reumatizma. Za stručnjaka dakako ova statistika nije potpuno tačna, jer ne ističe, koliki je broj bolesnika prije bolovao na akutnoj reumatičnoj upali zglobova, a koliki na raznim kroničnim poliartritidama. Osim toga znademo da ogroman broj reumatičara uopće nikada ne dolazi do ortopedskog liječenja. Ali su dalji podaci Storckove statistike vrijedni, jer osvjetljuju socijalnu stranu ovih oboljenja, a to vidimo iz podjele oboljenja poslije reumatizma, po godinama starosti:

od 0— 8 god. bilo je 11
od 8—20 god. bilo je 29
od 20—45 god. bilo je 100
preko 45 god. bio je 51 bolesnik.

Iz ovog malog sastava, koji ne obuhvaća čitav Storckov materijal, vidi se da većina pacijenata sa postreumatičnim deformitetima dolazi u liječenje u onim godinama, u kojima je čovjek inače najsposobniji za izvršivanje svoga zvanja. Vjerojatno je da ove bolesti između 20 i 45 godine prouzrokuju najveće tegobe, a to viđamo i u dnevnoj praksi. Nažalost ima malo statistika iz kojih bi mogli razabrati kako se reumatična oboljenja odnose k pojedinim zvanjima. Grotjahn navađa lajpcišku statistiku, prema kojoj je od 100.000 osiguranih muškaraca oboljelo u jednoj godini 590 na kroničnom reumatizmu zglobova, a na 100 članova došlo je reumatizama

	od 15—34 god.	od 35—54 god.
kod klesara	4	8
kod pivarskih radnika	4	12
kod cementnih i vapnarskih radnika	10	20
kod radnika u tvornici papira	7	11
kod radnika u tvornici za obradbu drva	4	7

Digitized by Google

Kronične reumatične bolesti označivali su već i stari liječnici kao upale zglobova siromašnih (arthritis pauperum). Ali nije dokazano da iste bolesti ne bi našle svoje žrtve i u imućnijim krugovima, već veza između bolesti zglobova i siromaštva, koju svaki »socijalni« liječnik pozna, znači da »oni siromašniji koji obole na ovim bolestima u većoj mjeri, izgube na duže vremena ili zauvijek svoju radnu sposobnost, te padaju u bijedno i bespomoćno stanje« (Grotjahn). To se odnosi uglavnom na radničku klasu, a vidimo iz daljih podataka spomenute lajpciške statistike da je od oboljelih 590 muškaraca u jednoj godini umrlo 4, a gubitak radnih dana iznosio je 19.020, odnosno za ovoliko dana je isplaćena hranarina. Od 100.000 žena oboljelo je u jednoj godini 277, umrle su dvije, a hranarina isplaćena je za 9.970 dana. Ima dakako velik broj pacijenata, koji su zbog dugotrajne bolesti izgubili svoje pravo na hranarinu i liječenje, ma da su ostali nesposobni za rad i bogalji, a ti se ne spominju u statistikama. U zemljama, u kojima se plaća invalidska renta, kao u Engleskoj, isplaćuju se u tu svrhu ogromne svote.

Da ustanovimo socijalno-patološki tipični oblik reumatizma zglobova, potrebno je da ponovno naglasimo, da su se nazivom reumatizma označivale mnoge bolesti, koje danas imadu svoje točne oznake, te koje se danas više u ovom odnosu ne mogu spominjati. Prema novijim istraživanjima mogu se sve bolesti zglobova po Gochtu udijeliti u ove grupe:

I. Akutne artritide:

1. Polyarthritis acuta.

2. Infekciozne upale zglobova od difterije, šarlaha, luesa, tifusa, influencije, dizenterije, tuberkuloze i gonoreje.

3. Infektivne artritide od lokaliziranog ognjišta, kaošto je na pr. osteomielitis, granulom zuba, angina itd.

4. Oboljenje zglobova od poremećenja izmjene tvari (ulozi, šećerna bolest, pretilost, smetnja unutrašnje sekrecije).

5. Oboljenja zglobova od povreda, prenaprezanja.

6. Prehlade.

II. Kronične artritide.

A. Svi oblici od I. 1—6.

B. Primarno kronične upale zglobova (artritide).

C. Kronično degenerativne promjene na zglobovima (t. zv. artroze).

Pod nazivom kroničnog reumatizma zglobova razumijemo 1. posljedice akutne poliartikularne reumatične upale zglobova, dakle sekundarno kronični polyarthritis i 2. primarno kronični polyarthritis, koji nastaje bez prethodnog akutnog oboljenja. Sve ostale bolesti zglobova zauzimaju svoja točno omeđena mjesta po gornjoj tabeli, pa ma da se nekoji od njihovih simptoma dalekosežno slažu sa simptomima reumatičnih oboljenja, one se razlikuju od etiologije i patologije spomenutih dviju grupa, pa predbježno ne spadaju u naše razmatranje.

Naprotiv je etiologija sekundarno i primarno kroničnog polyarthritisa vjerojatno jedna te ista. Uzročnik ovih bolesti za sada je jošte nepoznat. Sve više nam se potvrđuje sumnja da se nalazi među različnim vrstama strepto- i stafilokoka, a vjerojatno je i bacil tuberkuloze — po najnovijim istraživanjima Loewensteina — jedan od uzročnika. Tok i simptomi primarno i sekundarno kroničnog poliartritisa tako su slični da gotovo ne možemo sumnjati u to da je uzročnik obih bolesti jedan te isti. Značajno je i karakteristično za primarno kronični poliartritis da veoma često nastaje kratko vrijeme iza angine, influence ili druge »prehlade«, a i ponovni nastupi bolesti se priključuju anginama i sličnim bolestima. I akutni polyarthritis počinje često sa anginom. Ali opažamo često i takove slučajeve, kod kojih obična promjena atmosferskoga tlaka (»vrijeme se mjenja!«), a naročito vlaga i zima izazivlju pogoršanje, osobito boli.

Nije potrebno da ponavljamo simptomatologiju kroničnog polyarthritisa. Za posmatranje sa socijalnog gledišta jedino je važno da se naglasi da se kod eksudativnog oblika mnogo brže stvaraju teški deformiteti — u obliku kontraktura, ankiloza i devijacija — nego li kod suhih oblika. Kod posljednjih mogu pojedini stadiji — prodromalni stadij bez objektivnih simptoma na zglobovima, stadij artritida, stadij deformacija, konačno stadij teških kontraktura i ankiloza — kod pojedinih pacijenata trajati i nekoliko godina. Kod primarnog polyarthritisa razlikujemo oligoartikularni i polyartikularni tip, i to isto tako kod eksudativnog kao i kod suhog oblika. Kod suhog oligoartikularnog tipa oboljelo je samo nekoliko većih zglobova. Najčešću reumatičnu bolest pretstavlja primarno kronični suhi polyarthritis.

Sa stanovišta radne sposobnosti značajno je da se deformiteti kod suhog poly-

Digitized by Google

artikularnog tipa pokazuju najprije na prstima ruku. To je onaj tip, kojega najčešće viđamo u praksi bolesničkih blagajna. Ima pacijenata kod kojih možemo pojedine stadije bolesti godinama točno pratiti, kod kojih se pogoršanja i poboljšanja često mijenjaju i kod kojih konačno ipak nastaju gore spomenuti teški i najteži deformiteti zglobova.

Koliki je broj takovih pacijenata, to ne možemo zaključiti iz navedenih statistika. Teško je i pojedine tipove kroničnog reumatizma razlučivati, naročito u početnim stadijima, a poglavito tamo, gdje se radi o malim eksudacijama. Znamo i to da je i suhi oblik samo relativno suh i da kod svakog reumatičnog oboljenja zgloba ima i nešto eksudata.

U našim ambulatorijima često viđamo i tipične školske primjere suhog reumatičnog polyarthritisa, t. j. onaj oblik kod kojeg su se već razvile teške kontrakture, ankiloze i devijacije. Takav je bolesnik kahektičan i više je u krevetu, nego li vani. No abortivni oblik bolesti, koji odgovara 2. i 3. stadiju, mnogo je češći.

Dok u nekim uzročnicima samo sumnjamo na biološke uzroke kroničnog polyarthritisa, dotle imademo o njegovim socijalnim uzrocima mnogo veću sigurnost. Ovi socijalni razlozi u prvom redu stoje u vezi sa fizikalnim uzrocima, sa vlagom i zimom. Iz iskustva znamo da kronični poluarthritis često nastaje pod uplivom vlage i zime da se još češće pod njihovim uplivom pogorša. Veoma često su i radni uslovi oni koji uvjetuju upliv ovih dviju faktora na organizam. Kronični polyarthritis nalazimo često kod pomoćnog osoblja u kućanstvu, koje je po svome zvanju izloženo stalnoj mijenji vrućine i zime, te kod pralja koje rade stalno u vodi. Često smo našli spondylosis ankylopoëtica kod kanalskih radnika. Treba da ovdje spomenemo i stanove koji — kako nam je poznato — upravo za klasu radnika nisu uvijek higijenski besprikorno građeni i u kojima upliv zime i vlage potencirano dolazi do izražaja.

Tako je i sa odjećom, a naročito sa obućom, čiji je kvalitet veoma često u oprečnom omjeru sa zahtjevima rada.

Način ishrane manje dolazi u obzir kod uzroka kroničnog reumatizma, no sigurno je da slaba, neizdašna i neredovna hrana loše uplivišu na tok bolesti.

Upliv reumatizma na socijalni položaj bolesnika i njegove obitelji od velike je važnosti. Ova bolest često čini bolesnika nesposobnim za rad; izmjenjuju se vremenima, u kojima reumatičar može da radi s onima, kada ne može raditi. Nesposobnost za rad može da traje mjesecima, a kasnije i godinama. Još je dobro kada ima hranarine, no često zataji bolesnička blagajna — jedina nada takovih bolesnika — jer je bolest trajala duže nego što je zakonom predviđeno vrijeme za potporu i liječenje. Loše ekonomsko stanje pogorša stan, hranu, odjeću i time opet nastanu oni faktori koji loše uplivišu na tok bolesti.

Vidjeli smo prije da reumatična oboljenja znače velik teret za socijalno osiguranje. Liječenje bolesnika stoji gotovo toliko novaca koliko iznose hranarine i invalidske rente (u zemljama u kojima je ta renta za bolest predviđena). Zato su socijalna osiguranja u zapadnim zemljama toliko interesirana na sistematskom suzbijanju reumatizma.

Moramo priznati da liječenje reumatizma do poratnih vremena nije pokazalo velike uspjehe. Ove bolesti niti nisu sasvim ozbiljno uzete, naučna istraživanja u ovom smjeru bila su zanemarena, a praktična terapeutska nastojanja kretala su se samo u uskim granicama. Možda se može ipak — kako smo to već naglasili — izgradnji socijalnih osiguranja pripisati uspjeh, ako su se nauka i praksa obratile i ovim bolestima. Broj osiguranika naglo je rasao, opažao se i sve veći i veći broj reumatičara i ta okolnost morala je da naučnim istraživaocima padne u oko. Sada se reumatičar ne smatra više pojedinim slučajem, reumatizmu navještena je borba. Naučna istraživanja nastoje da nađu uzročnika reumatizma, terapeutski se nastoji ove uzročnike — ma da se pred okom mikroskopa sakrivaju — uništiti. Tonsilektomija, fizikalna terapija i liječenje proteinskim tvarima, to je najmodernije oružje protiv reumatizma. Ali je značajnije da su u svim zemljama nastale organizacije, pače i internacijonalna organizacija sa zadatkom, da se reumatizam proučava i suzbija. Nadajmo se da će nastojanja novijih vremena imati veći uspjeh. Dakako da sistematična borba proti jedne bolesti mora da ustanovi sve higijenske mjere za suzbijanje, ali tek kada će biti socijalni uslovi takove socijalne bolesti otstranjeni, moći će imati uspjeha i terapeutska nastojanja.

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

PRIJAVA NAMEŠTENOGA LICA, IZVRŠENA PUTEM OPŠTINSKOGA POGLAVARSTVA, NE MOŽE SE SMATRATI KAO PUNOVAŽNA PRIJAVA U SMISLU §-a 10. ZOR-a.

(Presuda Državnoga saveta od 9. juna 1933. broj 16.848/1933.).

Prema §-u 10. Zakona o osiguranju radnika poslodavac je dužan svako lice, koje je kod njega nameštено i koje podleži obavezi osiguranja, prijaviti okružnom uredu za osiguranje radnika najdalje za 8 dana po stupanju u posao.

Ma da je u ovoj zakonskoj ustanovi određeno, da se ima odnosno nameštено lice prijaviti okružnom uredu, ipak je u praksi došlo do spora, da li se prijava, koja nije izvršena neposredno kod okružnoga ureda, već je izvršena putem opštinske vlasti, može smatrati kao punovažna u smislu Zora.

U jednom konkretnom slučaju izdan je temeljem § 11 Zora regresni platežni nalog za nameštenicu T. B., koja je bila uposlena od 2. oktobra 1929. do 15. novembra 1929., obolila je 16. decembra 1929., a prijavljena je okružnom uredu 15. januara 1930. U žalbi protiv platežnog naloga naveo je žalilac da nema mesta primeni § 11 Zora, jer da je nameštenicu T. B. prijavio pravodobno putem opštinskoga poglavarstva.

Središnji ured za osiguranje radnika odbio je žalbu, jer prijava nije izvršena okružnom uredu u roku propisanom u § 10 Zora. Ustanovljeno je nadalje, da je nameštenica na osnovu propisa § 56 Zora imala pravo na potpore po Zoru u roku od šest nedelja nakon istupa iz posla od žalioca. Pošto je prijava stigla ouzoru tek 15 januara 1930., dakle prekasno obzirom na faktični dan stupanja u posao (2. oktobar 1929.), a obolenje je nastalo 16. decembra 1929. t. j. u roku od šest nedelja nakon istupa iz posla od žalioca, a pre izvršene zakasnele prijave, to je osnovana primena al. 2 i 4 §-a 11 Zora.

Ministarstvo socijalne politike i narodnoga zdravlja uvažilo je žalbu poslodavca i ukinulo napadnutu odluku Suzora i izdani platežni nalog uz sledeće obrazloženje:

Žalilac imao je stalno samo jednu službu. Do obolenja nameštenice T. B. bila je kod žalioca zaposlena B. J. Pa kako je žalioc prijavio nameštenicu T. B. još pre odjave B. J., to u ovome slučaju nije faktično nastala nikakova šteta po ured. Stoga se žalilac ima osloboditi od odgovornosti po §-u 11 Zora.

Povodom tužbe odnosnoga mesnoga organa protiv navedenoga rešenja Ministarstva socijalne politike i narodnoga zdravlja, doneo je Državni savet 9. juna 1933. pod brojem 16.848/933. sledeću presudu:

»Ministar je osporenim rešenjem oslobodio žalioca od plaćanja troškova za lečenje nameštenice T. B. zbog toga, što je našao, da je žalilac imao stalno samo jednu službu, da je do obolenja nameštenice T. B. bila kod žalioca zaposlena B. J., a kako je žalilac prijavio T. B. još pre odjave B. J., to u ovome slučaju nije faktično nastala nikakva šteta po Ured, ali za ovakovo rešenje nije se pozvao ni na jedan zakonski propis, što je protivno zakonu.

Međutim u § 11 Zakona o osiguranju radnika propisano je, da je onaj poslodavac, koji u određenom roku ne podnese prijavu, ili podnese lažnu prijavu, dužan Uredu za osiguranje radnika platiti bez prava na obustavu od nameštenika: 1. prinose itd. 2. novčane potpore i troškove lečenja, koji su nastali usled bolesti osiguranika, koji nije prijavljen u zakonitom roku i to za bolest, koja je nastala pre nego je učinjena prijava ili najdalje 8 dana po izvršenoj zakonskoj prijavi itd.

Iz akata ovoga predmeta vidi se, da je T. B. stupila u posao kod žalioca 7. oktobra 1929. godine do 15. novembra 1929., obolela 16. decembra 1929., a nije prijavljena kako propisuje § 10 Zakona o osiguranju radnika, već aktom na dan 15. januara 1932. godine.

Prema tome žalilac je dužan bio da plati tražene troškove lečenja za imenovanu shodno §§ 11, 54 i 56 Zakona o osiguranju radnika. Prijavljenje imenovane kod opštinskoga poglavarstva u G. ne može se smatrati kao prijava u smislu Zakona o osiguranju radnika, jer nije izvršena kako pomenuti zakon propisuje, a sem toga iz akata pomenute opštine vidi se, da je njen blagajnik samo imao za dužnost da ubire prinose za račun Ureda, a ne i da prima prijave. Uostalom žalilac ničim nije dokazao, da je imenovanu nameštenicu prijavio u propisanom roku i kako propisuje Zakon o osiguranju radnika, pa Ministar nije imao oslon-

Digitized by Google

ča u zakonu, da ga oslobodi plaćanja bolničkih troškova po izdatom platežnom nalogu sa činjenicama tamo navedenim. Prema tome se osporeno rešenje ima poništiti i drugo doneti prema navodima žalbe i ostalim aktima ovoga predmeta, a po zakonu. Stoga, a na osnovu čl. 17 i 34 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima i Tar. br. 52 Zakona o taksama, Državni savet presuđuje da se poništi rešenje Ministra socijalne politike i narodnoga zdravlja od 13. marta 1933. godine St. br. 9531, o čem presudom obavestiti parnične stranke.«

Dr. U.

PRINOSI SE IMAJU PLATITI OD DANA NASTUPA POSLA, A NE OD DANA KAD JE OKRUŽNI URED PREDUZEO KORAKE U CILJU SPROVOĐENJA OSIGURANJA. (Presuda Državnoga saveta broj 18.959/933 od 26. juna 1933.)

Za lica navedena u §-u 7. Zakona o osiguranju radnika određuje taj paragraf uvjete, koji se moraju u celosti ispuniti u svrhu izuzeća tih lica iz obaveze osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika.

Po tom zakonskom propisu nije dosta, da su odnosnim licima osigurana po poslodavcu sva prava, koja proizlaze iz §-a 7. Zakona o osiguranju radnika, već je potrebno da Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja donese rešenje o tomu, koja su sve lica na osnovu navedenoga paragrafa oslobođena od obaveze osiguranja. Iz toga rešenja mora biti vidljivo od kojega dana važi to izuzeće iz obaveze osiguranja. Sve dok ovo rešenje nije doneseno — makar i bila po poslodavcu osigurana licima sva u §-u 7. Zakona o osiguranju radnika predviđena prava — ta lica bezuvetno potpadaju pod obavezu osiguranja po propisima Zakona o osiguranju radnika.

Nastaje sada pitanje, da li se imaju za gore navedena lica prinosi platiti od dana nastupa posla ili od tada, kad je okružni ured preduzeo korake u cilju sprovođenja osiguranja tih lica. Može se naime desiti, da je okružni ured tek naknadno nakon dužeg vremena ustanovio, da za izuzeće od obaveze osiguranja po §-u 7. Zakona o osiguranju radnika ne postoje propisani uveti, pa je naknadno pristupio provedbi osiguranja tih lica po propisima Zakona o osiguranju radnika.

Takav slučaj dogodio se kod jednoga okružnoga ureda, pa je on naknadno pribrao potrebne podatke, te na temelju istih propisao prinos za čitavo razdoblje unatrag počevši od dana uposlenja tih lica.

Proti izdanom platežnom nalogu žalio se poslodavac — jedno općinsko poglavarstvo, — a Suzor je otpućenjem žalbe potvrdio napadnuti platežni nalog s razloga, jer je ustanovljeno, da za izuzeće iz obaveze osiguranja nisu u celosti ispunjeni uveti iz §-a 7. Zakona o osiguranju radnika.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja uvažilo je žalbu općinskoga poglavarstva i poništilo napadnutu odluku Suzora, odnosno platežni nalog okružnoga ureda uz sledeće obrazloženje:

»Konstatovano je, da je žalilačka općina davala pomoći po Zakonu o osiguranju radnika svomu osoblju, kada se isto obraćalo općini, kao i da postoji pravilnik o pomoćima u smislu istoga zakona, ali da isti još nije odobren od nadležne vlasti.

Zakon o osiguranju radnika stupio je na snagu još god. 1922. i isti ured počeo po njemu da radi, dok se iz akta vidi, da ured nije za punih 10 godina ništa preduzimao radi sprovođenja osiguranja kod žalilačke općine sve do 10. augusta 1932., tek tada ured izdaje platežne naloge sa propisanim prinosima za 3 godine unatrag.

Kako isti ured nije ništa preduzimao ranije radi sprovođenja osiguranja kod žalilačke općine, niti je isto faktično vršio, to se ožalbena odluka ništi, a odnosni platežni nalozi ukidaju.«

Povodom tužbe okružnoga ureda proti rešenju Ministarstva doneo je Državni savet 26. juna 1933. pod brojem 18959/1933. presudu, kojom je poništio napadnuto rešenje Ministarstva uz sledeće obrazloženje:

»Osporeno rešenje ne odgovara zakonu sa formalne strane, jer se u njemu Ministar nije pozvao na nijedan zakonski propis, po kome je mogao da oslobodi pomenutu općinu od dužnosti plaćanja traženoga prinosa za proteklo vreme po izdatim platežnim nalozima.

Osporeno rešenje protivno je zakonu i sa materijalne strane. Po Zakonu o osiguranju radnika dužnost prijave radnika — nameštenika — pada na poslodavca — § 10. Zakona o osiguranju radnika — pa prema tome i dužnost plaćanja prinosa za nameštenike po izdatim platežnim nalozima u smislu §-a 200. Statuta, od dana uposlenja dok traje radni odnos, a sve dok ne nastupi zastarelost — §§ 35 i 44 pomenutoga Zakona o osiguranju radnika. — Šta više postoji u pomenutom zakonu i sankcija za

Digitized by Google

onoga poslodavca, koji u određenom roku iz §-a 10. ne podnese propisnu prijavu, ili podnese lažnu prijavu — § 11., a nema odredbe po kojoj poslodavac ima da plati samo prinose od dana kada je ured preduzeo korake u cilju sprovođenja osiguranja.

Prema tome je Ministar protivno zakonu postupio, kad je po žalbi pomenute općine doneo sporno rešenje i ovu oslobodio od plaćanja traženih prinosa za proteklo vreme po izdatim platežnim nalozima, a ne postoji zastarelost iz §-a 44 Zakona o osiguranju radnika. Stoga se osporeno rešenje ima poništiti s tim, da Ministar donese drugo rešenje po žalbi pomenute općine, a po Zakonu o osiguranju radnika. Dr. U.

OBAVEZA OSIGURANJA LICA, KOJA UZ SVOJE REDOVNO UPOSLENJE, PO KOJEMU SU OBAVEZNI NA OSIGURANJE PO ZORU, ISPOMAŽU ZA VREME SEZONE NEDELJOM I BLAGDANOM PO PODNE U GOSTIONAMA.

Povodom upita jednoga Udruženja ugostiteljskih radnja po gornjemu predmetu donio je Središnji ured za osiguranje radnika dne 1. jula 1933. pod brojem 24550 — 1933. sledeće rešenje:

1.) konobari i konobarice, koji se za vreme sezone nedeljom i blagdanom uzimaju na poslepodnevno ispomaganje kod podvorbe gostiju, temeljem §-a 3. Zakona o osiguranju radnika potpadaju za takav rad pod obavezu osiguranja. Prijava takovih lica ima se vršiti individualno, jer kumulativna prijava dozvoljena je po Zakonu o osiguranju radnika jedino kod prijave isplatnim listama (§ 12. Zora).

2.) Pod tač. 1. navedena lica za navedeno ispomaganje imaju se bezuvetno prijaviti, makar oni pod tednom rade za drugoga poslodavca, koji ih je prijavio na osiguranje okružnom uredu za osiguranje radnika. Ovo sledi iz §-a 14. predzadnje alineje §-a 35. Zakona o osiguranju radnika, te §-a 209. Statuta Središnjega ureda.

Primećuje se, da bi navedeno lice kao ispomagač u gostioni moglo na tom uposlenju pretrpiti nezgodu, koja se ne bi mogla priznati poslovnom nezgodom po redovnom zanimanju toga lica, već jedino po osiguranju kao ispomagač, pa stoga takovo lice mora i biti osigurano za navedeno ispomaganje.

3.) Za žene, čiji muževi su osigurani članovi, a koje žene mogu da obavljaju gore pod toč. 1. navedeni rad, vredi isto što je rečeno pod toč. 1. i 2. ovoga rešenja. Nastupom posla takove žene postaje ona sama osigurani član, pa tim momentom utrnjuju njena prava na potpore s naslova porodičnoga člana. Dr. U.

ZA PRUŽANJE BOLESNIČKIH POTPORA KROZ 52 NEDELJE TRAŽI SE DA JE KONTINUIRANO DOTADANJE POSLOVANJE MESNOG ORGANA AKTIVNO.

Prema rešenju Gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 6. augusta 1932. St. broj 42.187 odobreno je produženje davanja bolesničkih potpora od 26 na 52 nedelje kod onih mesnih organa, koji su u minulim kvartalima svoga kontinuiranoga poslovanja aktivni, i tako dugo, dok je njihovo kontinuirano poslovanje aktivno.

U praksi došlo je do dvojbe što se ima razumevati pod aktivnim kontinuiranim poslovanjem.

Stoga je Središnji ured za osiguranje radnika 11. maja 1933. pod brojem 13057—1933. doneo sledeće rešenje:

Produženo uživanje bolesničkih potpora u trajanju do 52 nedelje, a pod uslovima članstva navedenoga u okružnici Središnjega ureda broj 33.659—1932. (Radnička zaštita god. 1932. str. 541), može ured pružati sve dotle, dok se kvartalnim obračunom ne ustanovi, da je kontinuirano poslovanje, dakle celokupno dotadanje godišnje poslovanje pasivno, u kom slučaju mora ured obustaviti davanje takove produžene potpore, t. j. ne smije od dana utvrđene pasive odobravati nove produžene potpore. Napominje se, da poslovni višak minule godine dolazi u račun samo za prvi kvartal tekuće godine, dok se aktivnost poslovanja tekuće godine u drugom kvartalu mora prosuđivati bez viška poslovanja minule godine.

Onaj ured, koji je obustavio potpore zbog pasive kontinuiranoga poslovanja u ma kojem kvartalu, može ponovno pružati produžene potpore istom onda, kada kvartalnim obračunom utvrdi, da je celokupno dotadanje poslovanje aktivno, dakle to može biti i već nakon jednoga kvartala. Na pr. ako se celokupno poslovanje u tekućoj godini zaključkom drugoga kvartala ukaže pasivnim, ima se pružanje obustaviti u trećemu kvartalu, no ako se zaključkom trećega kvartala celokupno poslovanje ukaže aktivnim, imaju se pružati produžene potpore već u četvrtom kvartalu. Dr. U.

Digitized by Google

STAV POSLEDNJI §-a 11 ZOR MOŽE SE KOD ISPLATNIH LISTA PRIMENITI SAMO NA ONE RADNIKE, KOD KOJIH JE OZNAČEN DAN ISTUPA IZ POSLA.

(Rešenje Državnog saveta od 30. XI. 1932. g. br. 36.168 — 1932.)

U smislu propisa §-a 10 ZOR dužni su poslodavci odjaviti istup radnika iz posla u roku od osam dana po istupu, a u smislu §-a 11. stav zadnji ZOR dužan je poslodavac, koji ne odjavi radnika u spomenutom roku platiti prinos do dana kasne odjave.

Prema propisima §-a 12. ZOR mogu poslodavci po dozvoli nadležnog mesnog organa vršiti prijave i odjave isplatnim listama, kojima faktično isplaćuju svoje nameštenike, a koje u tom slučaju moraju sadržavati sve podatke, koje sadrži individualna prijava i odjava radnika, i moraju se predložiti Okružnom uredu najkasnije trećeg dana po isplati.

Gore spomenuti propisi o odjavi radnika odnosno o plaćaniu prinosa do dana kasne odjave važe i kod odjavljivanja isplatnim listama.

Međutim u praktičnoj provedbi tih propisa došlo je do pogrešne primene istih.

Naime valja istaknuti, da se prinos po al. zadnjoj §-a 11. ZOR može propisivati samo za one radnike, koji su istupili iz posla i odjavljeni (dakako kasno), dok se za one radnike, koji nisu istupili iz posla i nisu s isplatnom listom odjavljeni ne mogu propisivati ti prinosi, već samo za razdoblje označeno u isplatnoj listi.

Neki mesni organi propisivali su prinos po alineji zadnjoj §-a 11. ZOR za sve radnike, koji su bili uneseni u kasno podnetu isplatnu listu bez obzira, da li su odjavljeni ili ne, pa se događalo, da se prinos za neke radnike i za isto razdoblje dvaput propisivao, jedanput radi dalje trajućeg uposlenja, drugi put radi kasne odjave.

Na pr. radnik N. N. prijavljen je bio isplatnom listom za period od 1. VI. do 15. VI. sa nastupom u posao 1. VI., ali nije s isplatnom listom odjavljen, jer je i dalje ostao u poslu.

Isplata je izvršena 18. VI., a isplatna lista predložena mesnom organu tek 25. VI., dakle kasno.

Mesni organ je propisao prinos za toga radnika do dana kasne odjave 25. VI., a pošto je ostao i dalje u poslu i u sledećem isplatnom periodu opet prijavljen od 16. VI. do 30. VI., to je i prinos za taj period propisan. Pa pošto je već radi pogrešne primene stava zadnjeg §-a 11. ZOR propisan prinos od 16. VI do 25. VI., to znači, da je za to vreme prinos dvaput propisan.

Ovo je nedvojbeno pogrešna primena zakonskih propisa, pa je Središnji ured u više navrata uputio mesne organe prigodom rešavanja konkretnih slučajeva na pravilnu primenu odnosnih zakonskih propisa. U skladu s ovim stanovištem izdao je jedan mesni organ platežni nalog na osnovu stava poslednjeg §-a 11. ZOR. Poslodavac se žalio protiv toga platežnog naloga, pa Središnji je ured odlukom od 8. IV. 1932. broj 10.490—1932. žalbu odbio. Poslodavac je na to podnio protiv te odluke žalbu na Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, koje je rešenjem svojim od 6. VI. 1932. St. br. 33.391 žalbu uvažilo s razloga što »isplatnim listama vrši se na osnovu propisa §-a 12. ZOR ujedno prijava i odjava radnika. Stoga, s obzirom na propis toč. 1. prvog stava §-a 11. ZOR u takvim slučajevima ne može biti mesta potraživanju po poslednjem stavu istog §-a 11. Zakona«.

Protiv toga rešenja podneo je Središnji ured tužbu Državnom savetu i obrazložio ju sledećim:

»Iz priloženog primerka odluke od 8. aprila 1932. broj 10.490—1932. Središnjeg ureda za osiguranje radnika jasno je vidljivo, što je bilo predmetom žalbenog postupka; u kratko: regres prinosa do dana faktično izvršene odjave (zadnja alineja §-a 11. ZOR) za nameštenike, koje je poslodavac prijavljivao i odjavljivao isplatnom listom (§ 12. ZOR).

Citiranim napadnutim rešenjem uvažena je žalba poslodavca i oslobođen od dužnosti da plati iznos od Din 35.117.50 a to s razloga što: »isplatnim listama vrši se, na osnovu propisa §-a 12. Zakona o osiguraniu radnika, ujedno prijava i odjava radnika. Stoga, s obzirom na propis toč. 1. prvog stava §-a 11. Zakona o osiguranju radnika, u takvim slučajevima ne može biti mesta potraživaniu po poslednjem stavu istog §-a 11. Zakona.«

Ovo gledište i ovakova primena zakona nikako nije ispravna, šta više ona je pogrešna, jer isplatna lista nije uvek i u svakom slučaju prijava i odjava.

Po ustanovi §-a 10. Zakona o osiguranju radnika poslodavac je dužan da izvrši prijavu nastupa i odjavu istupa svakog namještenika, koji je kod njega uposlen. Ova je dužnost apsolutna i nijedan poslodavac

Digitized by Google

ne može od nje biti oslobođen. Ovu dužnost ispunjava poslodavac prijavnicom i odjavnicom (§ 10. stav. 1., 3. ZOR), iznimno — »mogu po dozvoli Okružnog ureda za osiguranje radnika (§ 12.)« — i isplatnom listom. Mora se imati u vidu da zakon u §-u 12. stav. 2. izričito kaže: »Isplatne liste moraju u tom slučaju sadržavati sve podatke, koje treba da sadrži prijava i odjava za pojedinca«, i ima li se u vidu ova zakonska ustanova nesumnjivo će svakom biti jasno i nepobitno, da se isplatnom listom ili samo prijavljuje ili samo odjavljuje ili pak istodobno i prijavljuje i odjavljuje jedan ili više nameštenika. U tu svrhu udešen je i formular isplatne liste, t. j. sadržaje i rubriku nastupa i rubriku istupa. Naime kad podnešena isplatna lista za pojedinog nameštenika sadrži samo dan nastupa, ona je prijavnica; kad sadrži ispunjenu rubriku istupa ona je odjavnica; kad sadrži za jednog nameštenika ispunjenu i rubriku nastupa i rubriku istupa, ona je i prijavnica i odjavnica za tog nameštenika. Prema toj odredbi §-a 12. Zakona o osiguranju radnika stav 2. isplatna lista nije uvek i u svakom slučaju prijava i odjava, ona je to samo onda i za onog nameštenika, za kojega je upisan i dan nastupa i dan istupa. Radi toga pogrešno je u napadnutom rešenju primenjen propis toč. 2. §-a 12. Zakona o osiguranju radnika.

Ova se pogrešna primena zakona još jače očituje, kad se promotri pobliže tehnika prijavljivanja i odjavljivanja isplatnom listom.

Svaka isplatna lista obuhvata izvesni radni period, na pr. od 1 do 14 u mesecu. Unutar tog perioda neprekidna je fluktuacija nameštenika, jedni nastupaju, drugi istupaju. Okružni ured mora da ima tačne podatke o nastupu i istupu, jer od tog ovisi početak i svršetak članstva. Da je isplatna lista uvek i prijava i odjava, poslodavac ne bi u opće trebao da naznačuje dan nastupa i istupa, niti bi zakon propisivao, da isplatna lista »treba da sadrži sve podatke prijave i odjave, jer bi se danom nastupa odnosno istupa imao smatrati ili dan početka odnosno svršetka radnog perioda, ili koji dan, što ga poslodavac hoće, ili pak naprosto jedan imaginarni dan. Takova isplatna lista ne bi u nijednom slučaju mogla biti bazom za utvrđenje početka ili svršetka članstva, a ni bazom za propisivanje prinosa u opće, i dosljedno tome ona ne bi bila ni prijava ni odjava, nego bi bila jedan nepotreban i suvišan posao.

Stanovište rešenja, da je isplatna lista uvek i prijava i odjava, neispravno je i stoga, što je protivno principu prijavljivanja i odjavljivanja u stavu 1. i 3. §-a 10. Zakona o osiguranju radnika. Po tom principu ima poslodavac kao dan nastupa prijaviti onaj dan, kad je nameštenik faktično stupio u posao, a isto tako je i sa danom istupa. Polazeći sa stanovišta napadnutog rešenja, da je isplatna lista prijava i odjava, morao bi poslodavac i za onog nameštenika, koji je stalno u poslu u svakoj isplatnoj listi navesti prvi dan radnog perioda kao dan nastupa a zadnji dan kao dan istupa, t. j. dan nastupa ne bi bio faktični dan nastupa, a dan istupa ne bi bio faktični dan istupa, kako to propisuje § 10. Zakona o osiguranju radnika, premda § 12. stav 1. Zakona o osiguranju radnika kaže, da se isplatnim listama imaju »vršiti prijave i odjave propisane u §-u 10. Zakona o osiguranju radnika«.

Konačno pak napadnuto rešenje je samo sebi protuslovno. Napadnutim rešenjem oslobađa se žalioc od dužnosti, da plati prinos po zadnjem stavku §-a 11. Zakona o osiguranju radnika a s obzirom na toč. 1. §-a 11. Zakona o osiguranju radnika. To znači, da poslodavac ima platiti prinos samo za faktično trajanje uposlenja, pošto nameštenik nije bio u opće prijavljen (§ 11. tač. 1. ZOR). Ako se ima u vidu, da prva rečenica razloga kaže, da je isplatna lista prijava i odjava, a druga rečenica veli, da nameštenici za koje je propisan prinos po zadnjem stavu §-a 11. Zakona o osiguranju radnika nisu bili uopće prijavljeni, onda ili je napadnuto rešenje samo sebi protuslovno ili isplatna lista nije uvijek i prijava i odjava ili je pak pogrešno primenjena tač. 1. §-a 11. Zakona o osiguranju radnika.

Polazeći sa nepobitnog stanovišta, što ga neosporava ni napadnuto rešenje, da su isplatne liste poslodavca B. M. za radne periode od 15 septembra 1930 do 15 decembra 1930 kasno podnesene tuži se i moli, da bude presuđeno:

1. Poništava se rešenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja od 6 juna 1932 St. br. 33391.

2. Isplatna lista je ujedno prijava i odjava samo za one nameštenike, za koje je u isplatnoj listi naznačen dan nastupa i dan istupa.

Digitized by Google

3. Poslodavac je dužan platiti prinos po zadnjem stavku §-a 11. Zakona o osiguranju radnika za one nameštenike, za koje u isplatnim listama nije naznačen dan nastupa, nego samo dan istupa, pošto su takovi nameštenici već ranije prijavljeni, a kasno odjavljeni.«

Povodom ove tužbe doneo je Državni savet pod br. 36.168—1932 od 30 novembra 1932 sledeću presudu:

»Pošto je proučio tužbu, osporeno rešenje i ostale akte, koji se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor Ministrov na tužbu poslat pismom od 18 novembra 1932 god. St. br. 56.573 Državni savet je našao:

U §-u 12 Zakona o osiguranju radnika propisano je, da poslodavci kod kojih je zaposleno više od 20 nameštenika obaveznih na osiguranje mogu po dozvoli Okružnog ureda za osiguranje radnika vršiti prijave i odjave propisane u §-u 10 isplatnom listom kojom platu faktično isplaćuju svojim nameštenicima i to za vreme najduže od 14 dana ali ovakve isplatne liste moraju u tom slučaju sadržati sve podatke koje treba da sadrži prijava i odjava i one se potpisane od prijavitelja imaju podneti Okružnom uredu za osiguranje radnika najkasnije trećeg dana po isplati. Prema ovom zakonskom propisu ovakve isplatne liste služe kao uredna prijava i odjava samo za one nameštenike za koje sadrže dan nastupa na posao i istupa iz posla, pa u koliko nisu ovakve liste poslate uredu najkasnije trećeg dana po isplati već docnije ima mesta primeni poslednjeg stava §-a 11 Zakona o osiguranju radnika Samo ovakve liste predate uredu u roku od tri dana po isplati ili na pošti preporučeno na recepis smatra se da su isplate blagovremeno u roku od tri dana analogno propisu §-a 187 Zakona o osiguranju radnika, koji se i ovde ima primeniti. Prema tome osporeno rešenje protivno je zakonu pa se ima poništiti.

Stoga, a na osnovu čl. 17 i 34 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima s obzirom i na Zakon o taksama, II odelenje Državnog saveta

Presuđuje:

da se poništi rešenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja St. br. 37.749 od 3 jula 1932 god., o čemu presudom u prepisu izvestiti parnične strane.«

Kako vidimo i Državni savet je gornjim svojim rešenjem usvojio na zakonu osnovano stanovište Središnjeg ureda za osiguranje radnika i time je konačno rešeno jedno važno pitanje u predmetu pravilne primene poslednjeg stava §-a 11 ZOR. B. M.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

EDINO SPOSOBNOST VRŠITI PREVZETI POSEL USTVARJA RESNIČNO DELOVNO RAZMERJE.

(Sodba Stola Sedmorice ŽOR 56/33. z dne 7. junija 1933.)

Vprašanje kdaj je podano delovno razmerje, tvori tako za teoretiko, kakor tudi za praktiko prav težak problem, posebno še, ker nam manjka tozadevna judikatura. Zato je velike vrednosti razsodba Stola Sedmorice, oddelka B z dne 7. junija 1933. ŽOR 56/33. ki rešuje vprašanje delovnega razmerja.

R. I. je začel delati dne 20. XI. 1931. Pet dni nato je obolel. Okrožni urad mu je odklonil bolezenske dajatve z utemeljitvijo da je kot delanezmožen stopil v delo samo zato, da doseže pravico do podpor. Proti odklonitvi se je R. I. pritožil na sodišče delavskega zavarovanja, ki je njegovi pritožbi ugodilo in obsodilo Okrožni urad na plačilo hranarine za dobo 26. tednov iz sledečih razlogov. R. I. je delal od 20. XI. 1931. dalje skozi 5 dni po 8 ur ter dobil za ta čas tudi mezdo izplačano. Pri delu mu je večkrat vsled bolezni postalo težavno ter se je moral vsesti. Vendar pa se je k delu silil. Pritožnik predloži tudi potrdilo dr. G. z dne 21. X. 1932., kjer mu ta potrjuje, da se pritožnik nepretrgoma in še vedno zaradi bolezni ulcus ventriculi nahaja v zdravniški oskrbi.

Pritožnik glasom uradnih ugotovitev v času od 28. V. 1931. do 20. XI. 1931. ni bil nikjer v delu. Po mnenju dra. G. je vstopil v delo kod delanezmožen.

Sodišče je na podlagi razprave zamoglo ugotoviti, da je R. I. dejansko vstopil v delo 20. XI. 1931. in delal 5 dni ter prejel tudi mezdo za svoje delo. Sodišče je mnenja, da je pritožnik stal v delavnem razmerju ta čas v smislu §-a 3. ZOR. Sodišče smatra, da je vsled tega pritožnik imel pravico na bolezenske dajatve po zakonu o zavarovanju delavcev. Dejstvo, da je pritožnik že preje bolehal na želodčnem čiru in to večkrat ter zlasti tudi v času od maja do 20. novembra 1931. ne nasprotuje in ne more nasprotovati dejstvu, da je dne 20. XI. 1931. sklenil delovno pogodbo in vstopil dejansko v delo. Vsaj je že tudi preje aprila meseca boloval na isti bolezni in je po natančnem pregledu takrat šefzdravnik dr. Z. sam ugotovil njegovo delanezmožnost. Logično je mogoče, da je tudi ob vstopu v delo 20. XI. 1931. zamogel biti delazmožen kljub svoji stacijonarni bolezni. Sodišče se je moralo po presoji položaja se ravnati tudi po okrožnici SUZOR-a broj 41.802/1932. od 28. septembra 1932. glede priznanja dajatev pri kroničnih bolezni. Ta okrožnica izrečno pravi, da je pravica kronično bolnih članov na podporo nesporna, ako taki člani — pa če tudi bolni — v resnici delajo, kaiti glavni pogoj za dosego podpor je obstoj delovnega razmerja.

Proti tej razsodbi se je Okrožni urad pritožil na Stol sedmorice, ki je pritožbi ugodil, sodbo prvega sodišča razveljavil in vrnil stvar prvemu sodišču v ponovno razpravo in razsojo.

Utemeljitev:

Po določbi §-a 3. ZOR so na področju naše države zavarovane vse osebe, ki dajo na podlagi kakršnegasibodi delovnega odnosa stalno ali začasno v najem svoje telesno ali umsko delovno moč. Pogoj navedenega zavarovanja je torej resnično najemno delovno razmerje, ki predpostavlja na strani delavca delovno sposobnost, to je sposobnost vršiti prevzeti posel. Ako pa delavec že pri nastopu posla ni bil zmožen vršiti delo, — naravno ni mogel podjetniku dati na razpolaganje svoje delovne moči in s svoje strani izpolniti onih storitev, za katere bi mu delodajalec naj dajal odplato. Gre v takem primeru na strani delavca le za navidezno najemno delovno razmerje, ki ne more utemeljiti zavarovanja.

Prvo sodišče je vse to prezrlo, ko je priznalo tožitelju hranarino za dobo od 26. novembra 1931. dalje.

Kajti iz tožiteljevih navedb samih, zdravniške izjave dr. M. in dr. G. izhaja, da je bil tožitelj bolan in delanezmožen pravtako pred nastopom dela v predilnici z dne 20. novembra 1931. kakor pozneje, ko je po petdnevni zaposlitvi izstopil — ter da je v imenovani tovarni sploh nastopil delo po nasvetu dr. M. le v svrho, da pridobi pravico na hrana-

Digitized by Google

rino. Tožitelj sam je pri razpravi na prvi stopnji tudi navedel, da se je silil k delu, da so ga obhajale med delom slabosti, in se je moral med delom večkrat sesti, dasi je imel lahek posel. O tem stvarnem položaju pa ni moči smatrati, da je šlo za resnično najemno delovno razmerje, na koje veže določba § 3. ZOR obstoj zavarovanja.

Okolnost, da je tožitelj skozi nekaj dni vstrajal v tovarni in prejel mezdo, ne more ničesar spremeniti na stvari, ker že ob nastopu posla ni bil v stanu, da izpolni obveznosti, ki mu jih je nalagalo najemno delovno razmerje.

Bilo je zato pritožbi ugoditi in odločiti, kakor v izreku. SMERSU R.

MINISTARSTVO SOCIJALNE POLITIKE NIJE ZAKONOM OVLAŠĆEN ORGAN NOSIOCA OSIGURANJA DA PRIMA PRIJAVE ZA NESREĆNI SLUČAJ

(Presuda Suda radničkog osiguranja u Beogradu od 2 decembra 1932 broj 3422 M/86)

Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu svojom odlukom od 28 aprila 1932 god. br. R. 27.800/5.457 — 1932 odbio je M. P. od prava na rentu s razloga što je M. svoje pravo na rentu prijavio uredu posle dve godine od dana nesrećnog slučaja protivno §-u 103 Zakona o osiguranju radnika.

Protiv ove odluke žalio se Sudu blagovremeno M. navodeći, da on ima pravo na rentu, jer se blagovremeno obratio Ministarstvu socijalne politike. — Molio je, da Sud zatraži molbu od Ministarstva, iz koje će se to videti, da se on blagovremeno obratio za rentu.

Tuženi Središnji ured sprovodeći akta spora Sudu u svojim prigovorima izveo je, da ostaje pri razlozima na osnovu kojih je i doneo ožalbenu odluku.

Sud je zakazao za raspravu ovoga spora ročište za 2 decembra 1932, na kome je tužilac M. naveo, da ostaje pri traženju. On smatra, da ima pravo na rentu, jer nije kriv, što nije znao, kome treba da prijavi nesrećni slučaj.

Po propisima §-a 103 Zakona o osiguranju radnika onaj, koji traži rentu za nesrećni slučaj, ako istraga po tom nesrećnom slučaju nije vođena po §§ 99 i 100 istoga zakona ima prijaviti svoje traženje Središnjem uredu ili njegovom mesnom organu u roku od godine dana od dana kada su se pojavile posledice nesrećnog slučaja ili najkasnije za dve godine od dana kada se nesrećni slučaj desio.

Iz akta po ovom sporu vidi se, da se M-u dogodio nesrećni slučaj dana 11 jula 1927 god. kod poslodavca Dragomira Tomanića na vršaćem stroju, da taj slučaj nije prijavljen i istraga nije vođena u smislu §§ 99 i 100 Zakona o osiguranju radnika. Dalje se vidi, da je tužilac M. svoje pravo za rentu prijavio Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu odnosno Središnjem uredu dana 30 jula 1930 god. preko Ministarstva socijalne politike.

Kad gornje stoji, Sud smatra da tužilac nema prava na rentu pošto je njegovo pravo zastarelo, jer je od dana 11 jula 1927 god. do 30 jula 1930 god. prošlo više od dve godine.

Sud je cenio i navod tužioca M., da se on blagovremeno prijavio Ministarstvu socijalne politike za rentu, pa je našao, da je ovaj navod proizvoljan i neumestan jedno po tom, što se iz izveštaja Ministarstva socijalne politike br. 60074 od 11 II. 1932 god. vidi, da prijava Ministarstvu nije stigla, a drugo i po tom, što Sud smatra, da Ministarstvo socijalne politike nije zakonom ovlašćen organ nosioca osiguranja da prima prijave za nesrećni slučaj, pa i u slučaju da se je tužilac M. i obratio Ministarstvu sličnom molbom.

Prema tome ožalbena se odluka tuženog Središnjeg ureda ima odobriti, a žalba žalioca M. odbaciti kao neumesna, pošto mu je pravo na rentu zastarelo.

Sa svega izloženog, a na osnovu §§-a 99, 100, 103, 107, 160, 168, 169 i 189 Zakona o osiguranju radnika, §§-a 7, 8, 9, 10, 19, 22, 30 i 39 Sudskog postupka, kao i na osnovu §§-a 303—306 Građ. postupka, Sud radničkog osiguranja u Beogradu

presuđuje:

»Da se odobri ožalbena odluka tuženog Središnjeg ureda od 28 aprila 1932 god. Br. R. 27800/5457 kao osnovana, a da se žalba žalioca M. odbaci kao neumesna, pošto mu je pravo na rentu zastarelo.

Presuđeno u Sudu Radničkog osiguranja u Beogradu dana 2 decembra 1932 god. broj 3422/M./86 u Beogradu.«

Protiv ove presude uložio je M. P. žalbu Vrhovnom sudu radničkog osiguranja, koju je Vrhovni sud rešenjem od 27 juna 1933 g. br. 147 R. O. odbacio kao neosnovanu.

S. SKOVRONSKY

Digitized by Google

B I L J E Š K E

МЕЂУНАРОДНА ТЕХНИЧКА КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ЗАПОСЛЕЊЕ.

У исто време када је заседавала XVII Међународна конференција рада, одржана је 9 и 10 јуна т. г. у Женеви и Међународна техничка конференција за запослење.

На дневном реду ове конференције била су ова питања:

1) организација сталне размене обавештења о стању радне пијаце и стварање потребних међународних установа;

2) начин за обавештење о обостраним односима између разних националних система за запослење, а у циљу стварног преноса радне снаге из једне земље у другу;

3) упоређење метода за запослење у разним земљама.

На овој конференцији, која је уосталом прва међународна конференција ове врсте, учествовале су 31 држава.

Од стране наше Владе у раду ове конференције узели су учешћа: г. Душан М. Јеремић, начелник Министарства социјалне политике и народног здравља и г. Др. Марио Крмпотић, претседник Средишње управе за посредовање рада.

За претседника ове конференције изабран је г. Август Шмит, из Естоније, а за потпреседнике: гг. Вилиам Стик из Сједињених држава и Фервеј из Холандије.

Резултати рада ове конференције били су у неколико закључака. Ови су закључци следећи:

1) да Управни одбор Међународног бироа рада стави у дужност Међународном бироу рада да припреми једну документовану збирку постојећих прописа у разним земљама по следећем:

а) о пријему на рад страних радника у разним земљама;

б) о уживању странаца бенефиција радничког законодавства, а специјално обезбеђене у социјалном старању;

в) положај странаца у погледу плате и других услова рада, становања и запослења уопште;

г) о емиграцији радника, подразумевајући овде и рекрутовања.

2) да се таква збирка публикује повремено са свима изменама.

3) да евентуална усавршавања у погледу форме ове збирке могу да се проуче на једној новој техничкој конференцији за запослење, коју би сазвао Управни одбор уколико је могуће на исти начин као што је и ову сазвао, а да се владе не излажу специјалним трошковима, и

4) да се ове конференције искористе такође и за упоређење с времена на време и метода за запослење у разним земљама.

ЈЕРЕМИЋ М. ДУШАН.

POTPORNE BLAGAJNE ZA SLUČAJ BOLESTI U FINSKOJ.

U Finskoj ne postoji socijalno osiguranje za slučaj bolesti prema našem uzoru. Tamo je zakonski uređeno samo osiguranje za slučaj nesreće, koje je i na području zaštite od nesreće pokazalo zamjernih rezultata. Na ovom posljednjem polju došao je do naročitog izražaja rad muzeja za zaštitu radnika u Helsingsforsu. Socijalno ministarstvo u Finskoj osnovalo je poseban socijalni zavod, koji se bavi sa proučavanjem socijalnih prilika i unapređivanjem socijalnog zakonodavstva. Na čelu tog zavoda, koji je dosada već izdao čitav niz znanstvenih radova nalazi se poznati direktor Armaya. U svojim posljednjim publikacijama iznaša ovaj zavod brojčane podatke o potpornim blagajnama u Finskoj, koje pružaju potpore u slučaju bolesti, smrti i starosti. Podaci odnose se na godinu 1930. Ove blagajne su vrlo raširene po Finskoj uslijed pomanjkanja jedinstvenih nosioca osiguranja za slučaj bolesti. Među tim blagajnama imade bolesničkih blagajna, posmrtnih blagajna, blagajna za prigodne potpore (Lakassor) kao i penzionih blagajna. Ukupan broj tih blagajna je dosta velik obzirom na broj pučanstva. Imade ih ukupno 372. Od tog broja imade samo 7 blagajna 2.000 i više članova, 42% imadu preko 100 članova. Pretežni dio blagajna pruža potpore u slučaju bolesti i smrti.

Broj obolienja je različit kod pojedinih vrsta bolesničkih blagajna. Kod fabričkih blagajna u kojima je u posljednjim godinama broj oboljenja najveći, dolazi na 1.000 članova 300 oboljenja, kod zanatskih blagajna prosječno oko 70, a kod ostalih oko 100. Ukupni prosjek za sve blagajne iznaša oko 280.

Isto je tako vrlo različit broj potpornih dana po jednom slučaju oboljenja. Kod fabričkih blagajna su oboljenja češća, ali lakše naravi. U god. 1930 bilo je u fabričkim blagajnama prosječno 13 bolesničkih dana po jednom slučaju oboljenja. Kod zanatskih bla-

Digitized by Google

gajna oko 40 a kod općih blagajna oko 35 bolesničkih dana. Prosjek za sve blagajne iznosi oko 16 bolesničkih dana. Na jednog člana otpada u prosjeku u godini 1930 bolesničkih dana: kod fabričkih blagajna oko 4.5, kod zanatskih blagajna oko 2.7, kod općih bolesničkih blagajna oko 3.8, a kod ostalih blagajna prosječno oko 4.3.

Naročito je interesantno usporediti broj članova koji plaćaju prinos za mirovinske blagajne prema broju uživaoca potpora. U prosjeku sviju vrsta blagajna dolazi oko 200 uživaoca mirovina na 1.000 osiguranih članova. Dakle je taj odnošaj 5 : 1 kao u njemačkom osiguranju za slučaj iznemoglosti. Ovaj broj uživaoca potpora prema broju osiguranika u finskom osiguranju za slučaj starosti uvijek je manji.

Mirovina iznaša kod sviju vrsta blagajna u godini 1930 prosječno 759 finskih maraka godišnje. U fabričkim blagajna iznaša mirovina u istoj godini 952 finske marke, u zanatskim blagajnama 445, a u općim blagajnama 151 finsku marku godišnje. B. H.

NOVO UREĐENJE SOCIJALNOG OSIGURANJA U DANSKOJ.

Već kroz duži niz godina raspravlja danski parlamenat o opsežnom novom uređenju socijalnog osiguranja i socijalnog staranja. Ta dugosežna razmatranja i rasprave dovele su sada do rezultata, te je nedavno odglasano više osnovnih zakona i to Zakon o naknadi štete radnicima u slučaju poslovne nesreće, Zakon o općem socijalnom osiguranju i Zakon o socijalnom staranju. Ta tri zakona objavljena su 20 maja o. god., a na 1 oktobra stupaju na snagu. Ovim zakonima stavlja se van snage 53 dosada raznih zakona sa toga područja.

Novo uređenje pružanja otštete radnicima u slučaju nezgode odnosi se u glavnom na administrativno uređenje. Po novom Zakonu mogu uz pripomoćne blagajne vršiti ovo osiguranje i privatna osiguravajuća društva, ali samo onda, ako se to osiguranje odnosi na najmanje 10.000 radnika, i u koliko dakako posjeduju dozvolu države.

Novi Zakon traži, da privatna društva imaju potrošiti najmanje 3/4 ubranih prinosa za isplatu otšteta. Po dosadašnjem zakonu iznosilo je to 2/3. Administrativna reforma ovim novim Zakonom donijet će godišnju uštedu od 800.000 Kr.

Otšteta za trajnu nesposobnost za rad isplaćuje se u obliku godišnje rente, u koliko radna nesposobnost prekoračuje stanoviti stepen.

Pod nezgode ubrajaju se i slijedeće poslovne bolesti: otrovanja uslijed olova ili žive i njihovih spojeva ili amalgama, plućne bolesti koje nastaju uslijed udisanja prašine u poduzeću, kao i kožne bolesti koje nastaju uslijed uporabe drveta, brašna i tekućih tvari u poslu.

Zakon o općem socijalnom osiguranju obasiže sistem osiguranja za slučaj bolesti, iznemoglosti i starosti. Dosada je za svaku od tih grana postojao zaseban zakon. Po novom Zakonu traži se, da se sva lica između 21 do 60 godine imaju osigurati kod jedne bolesničke blagajne. Osiguranje može se odnositi na isplatu redovitih potpora ili na isplatu umanjenih potpora. U posljednjem slučaju jeste prinos manji. Osiguranik nema nikakovo neposredno pravo na potpore. Razlika između bolesničkih blagajna za ona lica koja se nalaze u ekonomsko nepovoljnom položaju i između blagajna koje pružaju veće osiguranje za ostali dio pučanstva, sastoji se u tome, što samo prve primaju od države subvenciju. Po novom Zakonu sistem potpora jeste poboljšan. Novčana potpora kod poroda isplaćuje se kroz 14 dana (do sada kroz 10 dana), a babička pomoć daje se sada besplatno. Subvencije države i općina kao i prinosi osiguranika po novom su Zakonu povišeni.

Osiguranje za slučaj iznemoglosti obavezno je za sva lica između 21 i 60 godine života. Prinosi osiguranika i njihovih poslodavaca nešto su po novom Zakonu povišeni. Također su poboljšane i potpore na taj način, što su uvedeni dodaci porodični kao i naročiti za takve osobe, koje su potrebne stalne njege sa strane trećih lica. Rente se ravnaju prema brojci životnog uzdržavanja.

Za staranje u slučaju starosti ne plaćaju se nikakvi prinosi. Ipak mogu uživati starosnu rentu samo ona lica, koja su osigurana protiv bolesti ili iznemoglosti. Ta se renta daje u istoj visini kao i invalidska renta prema brojci životnog uzdržavanja.

Novo zakonodavstvo koje polazi sa ustavnog principa, da se imade država starati za sva ona lica, koja se ne mogu sama uzdržavati, polaže naročitu važnost na to, da se dadu izvjesne koristi onim osobama koje su postale siromašne. To je postignuto Zakonom o socijalnom staranju, koji pruža to staranje svakom onom danskom državljaninu, koji je zapao u bijedu bez vlastite krivnje. Isključeni

Digitized by Google

su dakle pijanice, skitnice, lica koja primaju pomoć svoje zakonite i vanbračne djece itd. Mjesne pripomoćne blagajne i socijalni uredi kao i razna druga socijalna tijela dokinuta su ovim Zakonom i umjesto njih osnovan je na području svake općine odbor za socijalno staranje, koji se sastoji od 5 izabranih članova i koji podjeljuje pomoći po Zakonu o socijalnom staranju. Troškove oko socijalnog staranja snaša u prvom redu općina, a u koliko je općina siromašna snaša država.

Po novom zakonodavstvu snašaju troškove sviju grana socijalnog osiguranja i staranja država, općine, poslodavci i osiguranici. Koliko otpada na pojedine od tih pokazuje nam slijedeći prikaz:

	Država	Općine	Osiguranici	Poslodavci	Ukupno
	u tisućama danskih kruna				
Otšteta za slučaj poslovne nesreće	1130	60	—	8450	9640
Osiguranje za slučaj bolesti	12815	1750	29695	—	44260
Osiguranje za slučaj iznemoglosti	545	1951	10923	5000	18419
Pomoć za slučaj starosti	34060	25540	—	—	59600
Ukupno	48550	29301	40618	13450	131919
Socijalno staranje	33490	38570	—	—	72060
Sveukupno	82040	67871	40618	13450	203979

Usporedimo li ove izdatke sa prijašnjim prema starim zakonskim propisima, to se pokazuje povišenje izdataka u slijedećim iznosima: za državu oko 11,845.000 Kr, za osiguranike 7,218.000 Kr i za poslodavce oko 800.000 Kr. Izdaci općina iznašat će oko 19,779.000 Kr.

B. H.

ПРОВЕДБА ЗАКОНА О СОЦИЈАЛНОМ ОСИГУРАЊУ У ФРАНЦУСКОЈ.

У буџетској расправи за годину 1933 у образложењу буџета Министарства рада и социјалног старања налазе се први статистички подаци о проведби новог закона.

Према тим подацима изнашао је број осигураника концем месеца новембра 1932 — 10,323.539. Од тога броја отпада на обавезне осигуранике у пољопривреди 920.789 чланова, а у осталим звањима 9,258.830, на добровољне осигуранике у пољопривреди 116.799, а у осталим звањима 18.160. На посебно осигурање 8.961.

На приносима осигураника и послодаваца убрано је:

год. 1930 (1 јули до 31 децемб.) 1.496,736.174 Фр.
године 1931 3.562,401.339 Фр.
године 1932 3.261,798.159 Фр.

Према подацима буџетске године 1932 утрошено је из државних сретстава у име доприноса општој гарантној благајни за пружање старосних рента радницима и земљорадницима 540 милијуна фр., у име субвенције за осигурање пољопривредних радника 273 милијуна фр., а у име покрића административних трошкова административних тела државе и департмана 110 милијуна фр.

Француско законодавство разликује основне благајне које проводе осигурање за случај болести, материнства и смрти и гарантне благајне, које спроводе осигурање за случај старости и изнемоглости. На 1 октобра 1932 било је 784 основних благајна и 78 гарантних благајна, од којих је било 70 узајамних припомоћних друштава и 8 послодавачких.

У извештају Министарства спомиње се и статистика чланова према надничним разредима. Према тој статистици било је:

Годишње наднице (у францима)	Департман Сен и Оазе	Остали департмани	На 100000 отпада Укупно	у департману Сен и Оазе	у осталим департманима
1 до 2399	64962	160765	225727	2549	6452
2400 до 4499	95888	360133	456021	3762	14453
4500 до 5999	135913	392913	528466	5333	15755
6000 до 9599	710699	918732	1629431	27885	36872
9600 и више	1541213	659508	2200721	60471	26468
	2548675	2491691	5040366	100000	100000

Б. Х.

Digitized by Google

UJEDINJENJE SOCIJALNOG OSIGURANJA U RUMUNJSKOJ.

Zakonom od 8 aprila o. god. donesen je jedinstveno zakonsko uređenje, kojim se uvađa u cijeloj državi osiguranje za slučaj bolesti, nesreće, materinstva, iznemoglosti i smrti. Rudari imat će i u buduće pravo na naročite potpore, za koje će se ubirati poseban prinos. Zakon stupio je na snagu odmah po objavljenju, ali stvarno stupit će on u život kad se propišu potrebne administrativne odredbe. Upravni odbor Državne blagajne za osiguranje ustrojen je 13 aprila o. g. odmah po objavi zakona, pa se računa da će u skoro vrijeme objaviti administrativne odredbe.

Po novom Zakonu proteže se obavezno osiguranje na sve grupe radnika bez obzira na to, da li oni rade uz nadnicu ili samostalno. Izuzeti su samo poljoprivredni radnici. Zakon određuje, da su sva lica zaposlena u javnim ili privatnim zanatskim ili trgovačkim poduzećima čiji godišnji prihod ne prekoračuje stanovitu granicu određenu po Državnoj blagajni za osiguranje, obavezno osigurana. Naučnici i volonteri, namještenici — porodični članovi, koji redovito učestvuju u radu, smatraju se kao obavezni na osiguranje samo ako ne primaju nikakve nadnice.

Zanatlije i kućni radnici koji rade za jednog ili više poslodavaca također su obavezni na osiguranje bez obzira na visinu svoje zaslužbe. Šest mjeseci po stupanju Zakona u život imaju se u osiguranje uvrstiti i kućni pomoćnici.

Činovnici i radnici javnih poduzeća nisu obavezni na osiguranje, ako potpadaju pod posebno uređenje. Inostrani radnici u Rumunjskoj potpadaju pod iste te propise i imaju ista prava kao rumunjski radnici. Rumunjski radnik koji je pretežno zaposlen u inostranstvu potpada pod rumunjski zakon i dalje ako nije u odnosnoj državi osiguran. Glavna skupština Državne blagajne može na predlog upravnog odbora a po odobrenju Ministarskog savjeta proširiti obavezno osiguranje na daljnje grupe.

Osiguranje obasiže slučajeve bolesti, materinstva, iznemoglosti i smrti. Iznemoglost i smrt dolaze u obzir samo onda, ako se riziko može svesti na bolest, nesreću ili poslovnu bolest. Riziko starosti ostaje pridržan dosada važećem sistemu tako, da je starosna renta općenito manja od invalidske, koja se daje po novom zakonu.

Propisi o pružanju invalidske rente predviđaju u svim slučajevima iznemoglosti izuzevši slučaj kad nastane iznemoglost uslijed poslovne nesreće i poslovne bolesti, da se imaju uplatiti po osiguranicima izvjesni nedeljni prinosi kroz stanovito vrijeme neposredno prije nastupa slučaja osiguranja. Plaćanje tih prinosa prestaje sa navršenom 65 godinom života. Pravo na invalidsku rentu ipak ne prestaje po navršetku te godine, nego postoji i dalje kroz cijelo vrijeme života. Ova odredba je naročito važna s toga razloga, što se visina starosne rente koja počinje sa navršetkom 65 godine, razlikuje od visine invalidske rente. Pravo na besplatnu liječničku njegu od 65 godine dalje ostaje i nadalje. Osigurana lica koja imaju pravo na invalidsku rentu u 65 godini života ukoliko su postala kasnije i sposobna za rad, zadržavaju bez svakog plaćanja prinosa svoja prava do konca života. Ona mogu isto tako tražiti za se i za svoje porodične članove liječničku njegu, a njihovi nasljednici imaju pravo na pogrebninu.

U slučaju bolesti ima osiguranik pravo na stvarne i novčane potpore. Članovi njegove porodice koji žive s njime u zajedničkom kućanstvu imaju pravo samo na stvarne potpore. U osiguranje za slučaj bolesti spada i plaćanje pogrebnine.

Od stvarnih potpora spominjemo u prvom redu pružanje liječničke njege i ljekova počevši od prvog dana oboljenja pa sve do uspostave zdravlja osiguranika. Liječnička njega može se pružati i u bolnici, ili u kakvoj zdravstvenoj ustanovi bolesničke blagajne po liječniku osiguranja ili u kući osiguranika, u koliko mu njegovo stanje ne dozvoljava da potraži liječnika na napred označenim mjestima. U slučajevima priznate hitne potrebe može osiguranik upotrebiti privatnog liječnika, odnosno liječnika koji nije namješten u osiguranju. U takvim slučajevima ima osiguranik pravo na naknadu izdataka prema smjernicama postavljenim po upravnom odboru blagajne osiguranja.

Liječnička njega pruža se i porodičnim članovima koji žive sa osiguranikom u kućnoj zajednici. Među porodične članove broje se supruga, djeca osiguranika ispod 18 godine života ili koja su tjelesno nesposobna za rad, kao i roditelji nesposobni za rad.

Pravo na stvarne potpore jest teoretski neograničeno obzirom na trajanje pružanja. Ali ipak Zakon predviđa jednu opću odredbu, da se pružanje bolničkog liječenja na trošak blagajne može dati samo kroz 26 ne-

Digitized by Google

djelja, u koliko upravni odbor blagajne ne odredi produženje na godinu dana, ako to dozvoljava finansijski položaj blagajne. Maksimalno trajanje bolničke njege porodičnih članova osiguranika iznosi 4 nedjelje. U bolnicama same blagajne mogu se porodični članovi liječiti i do dvadeset nedjelja, u koliko oni sami snašaju 25% opskrbnih troškova.

Osiguranik ima pravo na novčanu potporu dotle, dokle je nesposoban za privredu. Za vrijeme prvih 7 dana dužan je poslodavac na osnovu Zakona o radnim ugovorima da plaća osiguraniku njegovu punu nadnicu. Od osmog dana dalje plaća bolesnička blagajna hranarinu u iznosu od 50% obezbjeđene nadnice. Hranarina se isplaćuje za jednu te istu bolest najviše kroz 26 nedjelja, a za različite bolesti najviše kroz 36 nedjelja unutar roka od 12 mjeseci. Blaganja može, ipak u koliko to dozvoljava njezin finansijski položaj i u koliko to odobri Državna blagajna za osiguranje, produžiti trajanje potpore od 26 na 52 nedjelje u koliko osiguranik nema prava na invalidsku rentu.

Za vrijeme trajanja bolničke njege ili za vrijeme zadržavanja u kojem kupalištu ili lječilištu na trošak blagajne, ne prima osiguranik nikakve hranarine. U koliko se dokaže da je on uzdržavao svojim radom svoju porodicu, prima porodica potporu u maksimalnom iznosu od 50% redovite hranarine. Ako blagajna ne može pružiti osiguraniku potrebnu liječničku njegu i ljekove, isplaćuje mu dvostruku hranarinu.

Pravo na pogrebninu nastaje ako je tjekom posljednje dvije godine prije smrti osiguranika uplaćeno najmanje 26 nedjelja prinosa. Pogrebnina iznosi općenito 40 do 60-struki iznos prosječne obezbjeđene nadnice osiguranika. Kod isplate pogrebnine nasljednicima postoji slijedeći red prava na isplatu: supruga, djeca, roditelji i ostala rodbina.

U slučaju osiguranja materinstva prima osigurana žena, koja je uplatila 12 mjeseci prije poroda najmanje 26 nedjeljni prinos, liječničku odnosno babičku njegu i potporu u iznosu od 50% prosječne nadnice koju je imala u posljednjih 12 mjeseci. Ova se potpora isplaćuje kroz 12 nedjelja. Od toga mora otpadati 6 nedjelja na vrijeme prije poroda.

Blagajna osiguranja može na zahtjev interesovanog lica odrediti da se osiguranica otpremi u rodilište. Za vrijeme zadržavanja u rodilištu otpada novčana potpora a smanjuje se za polovicu, ako se osigurana žena brinula za članove svoje porodice.

Supruga osiguranika ima u slučaju poroda pravo na iste stvarne potpore kao da je ona sama osigurana, samo je pravo na tu potporu ovisno o tome, da je suprug u posljednje dvije godine uplatio najmanje 52 nedjeljna prinosa. U koliko dozvoljava finansijski položaj blagajne, može upravni odbor pružati u ovom slučaju i novčanu potporu kroz 6 nedjelja u visini od 50% hranarine, na koju ima pravo osigurani suprug.

Što se tiče osiguranja za slučaj nesreće to ima svako osigurano lice u slučaju nesreće pravo na liječničku njegu, ljekove, povoje, kao i na uživanje potpore za vrijeme trajanja privremene nesposobnosti za rad ili rente u slučaju stalne nesposobnosti za rad. Završi li nesreća sa smrću, to imaju preostali članovi pravo na pogrebninu, na privremenu ili trajnu rentu.

Liječnička pomoć i potpora pružaju se za vrijeme trajanja nesposobnosti za rad prema propisima, koji vrijede za osiguranje u slučaju bolesti. Kod trajne nesposobnosti za rad iznaša renta 2/3 obezbjeđene nadnice osiguranika. Ako je ograničenje privredne sposobnosti samo djelomično, ali najmanje 20%, određuje se renta procentualno. Pod obezbjeđenom nadnicom osiguranika razumjeva se prosječna nadnica koju je spomenuti uživao u posljednjih 12 mjeseci, kroz koje je plaćao prinos.

Ako je radna nesposobnost manja od 20%, to se isplaćuje otpravnina u visini 100-strukog iznosa prosječne dnevne zarade, koju je osiguranik zasluživao kroz 30 dana prije nesreće. Ako li je uživaoc rente potreban stalne njege po trećem licu, to mu se renta povisuje do iznosa njegove ranije zaslužbe.

Svrši li nezgoda smrtno to ima udova umrlog pravo na doživotnu rentu u visini od 20% obezbjeđene nadnice supruga. Suprug nesrećom usmrćene žene ima ista prava kao udova, u koliko je za rad nesposoban.

Bračna, priznata ili adoptirana djeca uslijed nesreće umrlog osiguranika, imaju pravo do navršene 18 godine života na rentu u visini od 20%, ali ipak ne smiju sve dječje rente iznositi zajedno više od 40% nadnice. Siročadska renta povisuje se kod punog siročeta na 30% nadnice. U tom slučaju ne smiju ukupne siročadske rente prekoračiti 60% nadnice.

Upravni odbor Državne blagajne za osiguranje može isplatu dječje rente dozvoliti

Digitized by Google

do navršetka 21 godine života u koliko se siroče nalazi na izobrazbi, odnosno može produžiti isplatu rente uopće, ako siroče nije u stanju da se samo stara za svoje životno uzdržavanje.

Ako povrijeđeni radnik umre nakon toga što mu je priznata renta, imaju u izvjesnim slučajevima supruga i djeca pravo na ostavinsku rentu, koja zajedno ne smije biti veća od rente koju je uživao povrijeđeni, u koliko su ostali udovica ili udovac i djeca. Ta renta ne smije prekoračiti iznos od 2/3 rente umrlog, u koliko su ostala samo djeca. Ako renta koja se isplaćuje udovici ili djeci usmrćenog radnika uslijed nesreće, nije ovisna o potpunoj nesposobnosti ili o nesposobnosti za rad, može se ostavinska renta pružiti samo ako je udovica nesposobna za rad i bez sretstava ili ako je siročad potpuno bespomoćna. Ako se poboljšao ekonomski položaj preostalih članova ili više ne postoji nesposobnost za privredu, može se ostavinska renta obustaviti. Udovica i djeca osiguranog radnika, koji uživa rentu, mogu zatražiti ostavinsku rentu bez obzira na to, da li je smrt nastala uslijed nesreće ili nije, ukoliko su bespomoćni odnosno nesposobni za privredu. Ako je smrt nastala uslijed nesreće, može udova birati između redovite i ostavinske rente. Ova posljednja je veća od redovite u koliko nesposobnost za rad supruga iznaša više od 66 i ⅓%.

Roditelji i pripadnici osiguranika, koji je smrtno unesrećen, imaju pravo na rentu u visini od 20% nadnice. Ta se renta ipak ne isplaćuje ako se dokaže, da umrli radnik nije uzdržavao roditelje. Pogrebnina isplaćuje se, ako je smrt uslijedila uslijed nezgode.

Poslovne bolesti, koje nastaju uslijed trajnog rada sa otrovnim materijalom, smatraju se kao poslovne nezgode i daju oboljelom pravo na otštetu kao u slučaju nezgode u koliko radna nesposobnost iznaša više od 66⅔%. Upravni odbor Državne blagajne za osiguranje ima da sastavi popis poslovnih bolesti, koji se može proširiti na dalji broj bolesti na predlog liječničkog odbora Državne blagajne.

Što se tiče osiguranja za slučaj starosti, to se ono sprovodi po Zakonu iz god. 1912, koji je Zakonom od 18 maja 1932 proširen na cijelu državu. Starosna renta pruža se počevši od 65 godine života, ako je uplaćeno najmanje 1.200 nedjeljnih prinosa. Renta je jedinstveno ustanovljena na 6.000 leja godišnje.

U osiguranju za slučaj iznemoglosti ima osiguranik pravo na invalidsku rentu, ako nesposobnost za rad iznaša minimalno 66 $^{2}/_{3}$%. Ako osiguranik ostaje za rad nesposoban nakon iscrpljenja svojih prava iz osiguranja za slučaj bolesti, ima on pravo do ponovnog ozdravljenja na privremenu invalidsku rentu ili na trajnu rentu. Pravo na tu rentu ovisno je o tome, da li je uplaćeno najmanje 200 nedjeljnih prinosa. Ti se prinosi priznaju samo onda, ako ih je osiguranik uplatio tečajem jedne godine najmanje 16.

Invalidska renta sastoji se iz temeljnog iznosa koji se ravna prema nadničnom razredu i iz godišnjeg dodatka od 2 leja za svaku nedjelju prinosa preko 200.

Nadnični razredi i odgovarajući temeljni iznosi invalidskih renta ustanovljuju se po glavnoj skupštini Državne blagajne za osiguranje. Za prvu godinu stupanja na snagu zakona ustanovljen je temeljni iznos na 400 leja mjesečno, ako je osiguranik platio prinose po najnižem razredu. Taj se iznos povisuje u višim razredima na 600 leja mjesečno. Rentnici primaju besplatno liječničku njegu sa strane nosioca osiguranja. Umre li osiguranik koji prima invalidsku rentu, to imaju pravo njegovi porodični članovi na pogrebninu, koja odgovara iznosu 4-mjesečne rente, a osim toga imaju pravo na privremenu ostavinsku rentu.

Udova umrlog uživaoca invalidske rente prima 50% rente svog pokojnog supruga, a preostala djeca ispod 18 godina 33 ⅓%. Udova može zatražiti rentu, u koliko je nesposobna za privredu i siromašnog stanja. Djeca imaju pravo na rentu samo ako su siromašnog stanja.

Redoviti prihodi socijalnog osiguranja u Rumunjskoj su prinosi osiguranika i njihovih poslodavaca, dodatni prinos kojega plaća samo poslodavac, subvencija države i različiti drugi prihodi. Svi prihodi sačinjavaju zajedno opću blagajnu socijalnog osiguranja, čiji je zadatak da pokriva sva rizika predviđena novim Zakonom, kao i riziko starosti.

Prinosi se određuju prema nadničnim razredima i ne smiju prekoračiti u prosjeku 6% prosječne nadnice u jednom nadničnom razredu. Nadnične razrede, prosječnu nadnicu svakog razreda, kao i odgovarajuće prinose određuje glavna skupština Državne blagajne, a odobrava Ministarski savjet. Prinosi se ubiru unapred i to u jednakim djelovima od poslodavca i radnika. Zanatlije i

Digitized by Google

kućni radnici plaćaju cjelokupni prinos propisan za njihov nadnični razred. Zanatlije se tretiraju kao da pripadaju najvišem nadničnom razredu ako uposluju radnike, kao da pripadaju nižem razredu ako uposluju naučnike, a kao da pripadaju najnižem razredu ako sami rade. Kućni radnici računaju se uvijek u najnižu nadničnu grupu.

Dodatni prinos poslodavca isključivo plaćaju samo takva poduzeća, koja zaposluju više od 10 radnika. On iznaša 1.2% isplaćene nadnice. Država doprinosi za pokriće troškova osiguranja godišnju subvenciju i to u prvoj godini 15,000.000 leja, a od druge godine dalje 65 milijuna leja. Opća blagajna socijalnog osiguranja, koja se uzdržava od napred navedenih prihoda osiguranja, dijeli prihode na pojedine blagajne osiguranja.

Organizacija socijalnog osiguranja u Rumunjskoj osniva se na teritorijalnoj razdiobi. Vodstvo osiguranja nalazi se u rukama Državne blagajne osiguranja, pod koju potpadaju sreske blagajne i uzajamne pripomoćne blagajne. Nadzorni odbor i državni komesar imaju dužnost da nadziru poslovanje Državne blagajne. Sreske blagajne su samostalne korporacije, od kojih mora svaka imati najmanje 10.000 osiguranih članova. Njima upravlja nadzorni odbor koji se sastoji od 10 do 18 članova, a u kojem se nalaze poslodavci i radnici u jednakom broju. Osim toga nalaze se u tom odboru liječnici i profesori. Knjigovodstvo svake blagajne nadzire poseban knjigovodstveni odbor.

Državna blagajna za osiguranje ima svoje sjedište u Bukureštu. Na čelu blagajne nalazi se direktor, čiji je zadatak da sprovodi zaključke upravnog odbora i generalne skupštine te blagajne.

Glavna skupština Državne blagajne za osiguranje sastoji se iz pretstavnika sreskih blagajna (po jednog zastupnika poslodavaca i radnika za svaku blagajnu, koja ima 10 do 20.000 članova i po dva poslodavca i po dva pretstavnika osiguranika za svaku blagajnu sa više od 20.000 članova), nadalje iz lica koja su u tu svrhu imenovana sa strane udruženja poslodavaca i radnika, liječnika te iz državnih delegata. Upravni odbor sastoji se iz 26 članova, od kojih je 9 pretstavnika poslodavaca i radnika. Te bira glavna skupština.

Novo zakonodavstvo o socijalnom osiguranju u Rumunjskoj određuje prinose prema nadničnim razredima. U svakom nadničnom razredu prinosi ne smiju prekoračiti 6% prosječne nadnice. Državna blagajna za osiguranje ustanovila je sa važnošću od 1 juna 1933 slijedeće prinose i osnovne nadnice:

Nadnični razred	Prosječna nedjeljna zarada u	Nedjeljni prinos Poslodavaca lejima	Radnika
I	112	3	3
II	238	6	6
III	434	11	11
IV	608	15	15
V	840	18	18

U poduzećima, koja zaposluju manje od 10 radnika, plaćaju se prinosi na taj način, da se lijepe markice u kartu osiguranja. Poduzeća sa više od 10 radnika doznačuju prinose Državnoj blagajni za osiguranje, kojoj ujedno moraju dostaviti svoje isplatne liste svakog mjeseca. Ta poduzeća plaćaju na isti način i naročiti prinos u visini od 1.2% sveukupne isplaćene zarade. B. H.

РЕЗУЛТАТИ РАДА ЗАВОДА ЗА ОСИГУРАЊЕ НАМЕШТЕНИКА У БЕРЛИНУ У ПОСЛОВНОЈ ГОДИНИ 1932.

Пословни извештај дирекције државног завода за осигурање намештеника у Немачкој за 1932 год. показује тешке утицаје економске кризе на сврху ове гране социјалног осигурања. Већ се концем 1930 год. показао почетак лошег стања у овој грани осигурања, год. 1931 показао се јачи утицај, а год. 1932 најјачи тако, да је у тој години уништило највећи део прихода од почетка овог осигурања. Што се тиче ликвидности самог завода она још није дошла у питање нити у ово најтеже доба кризе, али финансијско стање показује знатан пад тако, да је влада била приморана подузети извесне мере да ликвидност завода у истину не дође у питање.

Приходи од приноса најверније су слика економског положаја извесне гране осигурања. У последњих 6 година убрано је на приносима за ову грану осигурања 1927 год. 280 милијуна РМ, 1928 год. 317 милијуна РМ, 1929 год. 372 милијуна РМ, 1930 год. 385 милијуна РМ, 1931 год. 343 милијуна РМ, 1932 год. 287 милијуна РМ и 1933 год. (предвидиво) 276 милијуна РМ. Месечни приход од 32 милијуна РМ у год. 1930 спао је у год. 1932 на просечно 24 милијуна РМ. Око 100 милијуна РМ изнаша губитак на приносима у 1932 год. напрама 1930 год. Интересантно је промотрити како се код прихода од приноса за осигурање намештеника појавила реакција на економску кризу прошле године. Из продаје марака осигурања код по-

Digitized by Google

ште — без обзира на убрани новац од стране самог завода — постигнуто је 1931 год. месечно просечно 28 милијуна РМ. Међутим год. 1932 уништило је по појединим месецима на тим маркицама у месецу:

	у немачким маркама
јануар	25,869.615
фебруар	24,160.013
март	24,621.172
април	24,252.639
мај	22,966.568
јуни	23,187.516
јули	21,613.343
август	22,301.380
септембар	22,818.265
октобар	22,581.151
новембар	22,440.708
децембар	25,589.608
	282,401.978

Стално опадање прихода од месеца до месеца све до конца јула изазвало је тенденцију учвршћења, која је довела до поновног ојачања приноса концем децембра. На основу оваковог стања предвиђено је за год. 1933, да ће приходи ове гране осигурања изнашати просечно 23 милијуна РМ. Приходи у месецима јануару и фебруару једва су достигли овај просек.

Живи садржај осигурања, сами осигурани намештеници, једва се изменио и у овој години изнашало је стање осигураника око 3.5 милијуна. Али ипак број осигураника, који је плаћао приносе у години 1932 без сумње се је знатно смањио, те износи око 3 милијуна уместо 3.1 милијун, како се рачунало у прошлој години. Најисправнији поглед у прилике прихода ове гране осигурања показује нам следећа упоредба. Према резултатима продаје приносних маркица било је у трећем четвртгодишту 1931 год. у надничним разредима А. до Ц., који обасижу намештенике са месечним платама до 200 РМ — 61.07% свију намештеника обавезних на осигурање. У истом раздобљу 1932 год. изнашао је тај проценат 67.36%. Дакле више него 2/3 осигураних намештеника имало је месечну плату до 200 РМ. У трећој четврти 1931 год. продано је код поште у месечном просеку 2.77 милијуна комада приносних маркица. И тај је број спао у год. 1932 на 2.49 милијуна. Ти бројеви доказују непрестани пораст неупослености у редовима намештеника.

Сва је срећа, да се крај непрестаног пада прихода од приноса показао пораст прихода од камата. Приход од камата износио је 1928 год. око 56 милијуна РМ, 1929 год. око 93 милијуна РМ, 1930 год. око 123 милијуна РМ, 1931 год. око 134 милијуна РМ и 1932 год. око 114 милијуна РМ.

Између 1931 и 1932 год. стоји наредба од нужде од 8 децембра 1931, која је својим одредбама о снижењу каматне стопе проузрочила губитак на каматама од округло 20 милијуна РМ код Државног завода за осигурање намештеника. Каматна политика овог носиоца осигурања полазила је са становишта, да омогући употребу капитала уз повољно укамаћење а да код тога не заборави на социјални карактер завода. Управа завода донела је одлуке у пословној години од велике важности у погледу камата, те је тим одлукама дошло до знатних олакшица. Те олакшице биле су делимице у корист старих дужника завода, а делимице за нове. Прве олакшице служиле су појефтињењу станова за осигуране намештенике, у колико су те станове подигла опште корисна грађевна удружења. Друга група пако служила је олакшању тржишта капитала, у коме се номинална стопа камата за сво новоградње снизила од 6 на 5%.

Издаци на ренте осигурања намештеника (на пензије са дечјим додацима, на удовичке и сирочадске ренте) показују непрестани пораст већ од год. 1928. Те године изнашали су ти издаци 84 милијуна РМ, 1929 год. 115 милијуна РМ, 1930 год. 140 милијуна РМ, 1931 год. 167 милијуна РМ а 1932 год. 176 милијуна РМ.

Да законодавство није узело утицаја на развој прилика у овом осигурању изнашали би издаци за текуће ренте 1932 год. око 196 милијуна РМ. Тако су међутим ти издаци износили стварно 176 милијуна РМ, што показује уштеду од округло 20 милијуна РМ, дакле управо толико, колико је ова грана осигурања изгубила на својим приходима услед снижења камата наредбом о снижењу камата. Год. 1932 показали су се позитивни и негативни утицаји различитих наредаба од нужде, који су се међусобно изједначили. Та игра разних утицаја дошла је нарочито до изражаја по одредбама наредаба од нужде од 8 децембра 1931 год. и 14 јуна 1932 год., којима су снижене потпоре ове гране осигурања. Статутом завода од 29 новембра 1932 год. одобрене су веће потпоре на подручју дечјих додатака и сирочадских рента. Наредбом од нужде од 18 фебруара 1933 год. дане су олакшице у погледу мировања социјалних рента. Обе те предности значе оптерећење финансија завода иако обе те мере одговарају жељама самог носиоца осигурања. Издаци на ренте у последњим годинама показују следећи пораст: од 1928 год. до 1929 год. за 37%, од 1929 до

Digitized by Google

1930 за 23%, од 1930 до 1931 за 20%, а од 1931 до 1932 за 6%. Уживање рента (нарочито пензија) показује нам према појединим годинама следећи приказ:

Година	Нови прираст	Од тога мушки	Од тога женске	Обустављене ренте	Проценат отпадка према приросту
1932	37.980	29.698	8.282	10.647	28,0
1931	38.856	29.720	9.136	9.437	24.3
1930	33.479	24.991	8.488	6.761	20,2
1929	31.996	25.576	6.420	6.303	19,7
1928	16.816	11.556	5.260	5.072	30,1

Крај непромењених законских услова рачунало се у 1932 год. да ће нови прираст изнашати преко 40.000 уживаоца. Мањи прираст који дапаче спрам пријашње године показује снижење налази свој разлог у тежим условима уживања ренте, који су прописани наредбом од нужде од 8 децембра 1931. Оне одредбе дошле су нарочито до изражаја код старосних рента. Нови прираст тих рента изнаша 4.915, док је прошле године изнашао 9.068, дакле показује у пословној години снижење за 45.8%. И код женских уживаоца рента показује се знатни пад, што је утицај новог уређења каренчног времена. Јасну слику жалосног положаја тржишта рада нарочито за старије намештенике показује чињеница, да се под новим прирастом уживаоца рента налази 3.893 намештеника, који су услед неупослености по навршетку 60 године живота (§ 397 АВГ), пали на терет осигурања, док је пријашње године тај прираст изнашао само 2.794. Из те чињенице може се повући закључак, да још нису дошли такви услови радног тржишта, који би били меродавни за увађање нарочите врсти рента.

У принципу може се казати да је у пословној години унаточ знатног снижења прихода од приноса остало лечење намештеника у истом опсегу као и у ранијим годинама. Изузетак чине неке болести, које су биле искључене из лечења, као и нека ограничења у погледу трајања и врсте лечења. Год. 1930 затражило је лечење 79.546 чланова, 1931 год. 77.900, а 1932 год. 64.295. Узрок овом снижењу налази се у економским приликама. Укупни издаци за здравствено старање спали су од 28.9 милијуна РМ у прошлој години на 21.9 милијуна у пословној години.

Сасвим је разумљиво, да се крај снижења прихода посвећивала пажња административним издацима. Јасно је, да се немогу издаци управе једног социјалног завода истовремено снижавати са снижењем прихода, јер је познато, да се унаточ снижења прихода истовремено не снизује квантитет рада. Дапаче, може се казати, да за време економски лоше коњунктуре постоји већа потреба рада код појединих надлештава. То нарочито важи за послове осигуравајуће технике и финансијске управе осигурања.

Управни издаци изнашали су 1930 год. 12.8 милијуна РМ, 1931 год. 13.6 милијуна РМ, и 1932 год. 11.9 милијуна РМ. У пословној години изнаша постотак административних трошкова 2.9% прихода, што значи да је 97.1% свију прихода употребљено у чисте сврхе осигурања.

Развитак издатака и прихода у последњих 6 година показује нам следећи приказ:

Година	Укупни издаци у милијунима РМ	Приход од приноса РМ	Проценат издатака	Укупни приходи у милијунима РМ	Проценат издатака
1926	80,26	245,78	32,6	287,31	27,9
1927	98,54	280,91	35,1	329,51	29,9
1928	120,80	317,18	38,1	389,18	31,0
1929	160,87	372,40	43,2	470,74	34,2
1930	189,53	385,17	49,2	512,20	37,1
1931	220,18	343,48	64,1	480,15	45,8
1932	222,36	287,73	77,3	405,09	54,9

Критичко посматрање овог бројчаног материјала доводи до утврђења, да се још не може говорити о некој кризи осигурања намештеника. Још увек више од 3/4 прихода од приноса и половине укупних прихода стоји на расположењу за подмирење свију издатака. Повољни осигуравајућо-технички услови ове гране осигурања омогућили су и у овој црној години кризе прикупљање причуве у јачој мери.

Годишњи вишци показују следећи развитак:

1924 год.	113 милијуна РМ
1925 год.	144 милијуна РМ
1926 год.	207 милијуна РМ
1927 год.	199 милијуна РМ
1928 год.	268 милијуна РМ
1929 год.	309 милијуна РМ
1930 год.	323 милијуна РМ
1931 год.	260 милијуна РМ
1932 год.	182 милијуна РМ

Тиме су причуве осигурања намештеника постигле 1932 год. стање од 2.067,000.000 РМ. Од тог износа узима се око 1.782,000.000 РМ као капитално покриће сада текућих рента; покриће обасиже и права касних породичних чланова садашњег уживаоца ренте на потпоре; поступак капиталног покрића проведен је дакле у пуном опсегу. За покриће оставина стоји сада на расположењу недовољна сума од око 220 милијуна РМ.

Имовина државног завода за осигурање намештеника у Немачкој има да се улаже у

Digitized by Google

продуктивне сврхе, држећи се код тога највеће сигурности, а у корист целокупне привреде. У првом реду улаже се имовина у хипотекарне зајмове на градска и сеоска земљишта као и на индустријска постројења. Такви зајмови изнашају 790 милијуна РМ. Иза њих следе зајмови држави, покрајинама и општинама у износу од 679 милијуна РМ и коначно вредносни папири у биланчној вредности од 537 милијуна РМ.

И у пословној години употребљена су знатна средства за исплату раније купљених акција државне железнице, осим тога и за купњу ефеката из имовине осигурања за случај изнемоглости. Услед тога били су омогућени нови зајмови за градњу станова и сопствених домова само у ограниченој мери. Ново улагање имовине у сврхе за градњу станова изнашало је 1930 год. 184 милијуна, 1931 год. 128 милијуна РМ, а 1932 год. само 52 милијуна РМ.

Наредбе од нужде од 8 децембра 1931 и 14 јуна 1932 довеле су до знатних снижења потпора у осигурању намештеника. Дејствовање тих одредаба ублажено је одредбом Статута Државног завода од 29 новембра 1932 год. на подручју сирочадских рента и дечјих додатака; с друге стране дошле су олакшице наредбом од нужде од 18 фебруара 1933 на подручју мировања рента. Коначно уређење тог правног материјала још није готово. Очекује се решење питања путујућег осигурања.

Б. Х.

OSIGURANJE ZA SLUČAJ NESREĆE U MAĐARSKOJ.

Obaveza osiguranja za slučaj nesreće proteže se bez obzira na veličinu opasnosti od poslovne nesreće principijelno na s'a ona poduzeća i zaposljenja, koja potpadaju pod obavezu osiguranja za slučaj bolesti. Prema zakonskim propisima ova grana osiguranja daje osiguranom članu pravo na naknadu štete počinjene poslovnom nesrećom, koja prouzrokuje radnu nesposobnost odnosno umanjenje radne nesposobnosti. Ova grana osiguranja nadalje daje potpore porodičnim članovima uslijed poslovne nesreće umrlog ili unesrećenog osiguranika.

U slučaju poslovne nesreće prima osigurani član slijedeće potpore:

1. liječničku pomoć i lijekove, kupanje i potrebna terapeutska pripomoćna sretstva. Kupanje i terapeutska sretstva dobiva bez obzira na to, kako dugo traje vrijeme osiguranja;

2. hranarinu do svršetka liječenja i to u prvih 10 nedjelja u istoj visini kao u osiguranju za slučaj bolesti, a nakon toga u iznosu od 75% prosječnog iznosa dnevne stvarne zarade, t. j. prosječne dnevne zarade. Ako li povrijeđeni kraj liječenja bez opasnosti po rezultat liječenja može vršiti kakav posao, gubi pravo na hranarinu;

3. po prestanku hranarine ima pravo na rentu za cijelo vrijeme trajanja radne nesposobnosti odnosno umanjenja radne sposobnosti.

U slučaju potpune nesposobnosti za rad ima povrijeđeni pravo na rentu u iznosu od 2/3 uračunive nadnice. Kao uračunjiva nadnica dolazi u obzir svota, koju je osiguranik uživao u posljednjih 52 nedjelje (12 mjeseci) prije nesreće u poslu obaveznom na osiguranje, kao nadnicu, kod čega se nema uzeti u obzir onu svotu nadnice, koja prekoračuje godišnji iznos od 3.600 pengö. U slučaju djelomične nesposobnosti za rad ravna se renta prema stepenu te nesposobnosti. Ako djelomična radna nesposobnost ne prekoračuje 10%, ne pruža se nikakova renta.

Po smrti osiguranog člana uslijed nezgode pripada preostalim članovima njegove porodice pravo na pogrebninu.

Udovica prima kao rentu 20%-tni dio one nadnice, koju je umrli suprug primao u posljednju godinu dana prije smrti. Djeca primaju do navršene 16 godine života 15%-tni dio nadnice svog oca, a potpuna siročad 30%-tni dio. U izvjesnim slučajevima pripada pravo na rentu i roditeljima, djedu i baki i unučadi u iznosu od 20% nadnice umrlog osiguranog člana. Osiguranik koji je obolio od poslovne bolesti ima ista prava kao i lice povređeno poslovnom nezgodom. Prema propisima Zakona izdatke za naknadu štete nastale uslijed nesreće, izuzevši izdatke za rente i terapeutska pomoćna sretstva, ima pokrivati u prvih 10 nedjelja osiguranje za slučaj bolesti.

Broj osiguranog članstva za slučaj nesreće bio je sve manji počevši od god. 1928. On je iznašao 1927 god. 762.630 članova, 1928 god. 806.903, 1929 god. 803.172, 1930 god. 779.625 i 1931 god. 725.679. Broj prijavljenih nesreća isto je pokazivao pad počevši od 1929 god. Tih nesreća bilo je 1927 god. 23.230, 1928 god. 25.338, 1929 god. 28.118, 1930 god. 24.661 i 1931 god. 23.483. Na 1.000 osiguranih članova otpalo je prijavljenih nesreća 30.5 u 1927 god, 31.4 u 1928 god., 35.3 u 1929 god., 31.6 u 1930

Digitized by Google

god. i 32.4 u 1931 god. Po prvi puta isplaćena je naknada štete god. 1927 za 3.322 nesreće, 1928 god. za 3.104, 1929 god. za 4.107, 1930 god. za 4.000, 1931 god. za 4.000. Od tih nesreća otpada na 1.000 osiguranih članova 4.4 u 1927 god., 3.8 u 1928 god., 5.1 u 1929 god., 5.1 u 1930 god. i 5.5 u 1931 god. Na 100 prijava bilo je tih nesreća: 14.3 u 1927 god., 12.3 u 1928 god., 14.6 u 1929 god., 16.02 u 1930 god. i 17.0 u 1931 god.

Interesantan je odnošaj, koji pokazuje koliko dolazi na jednog osiguranog člana prihoda i rashoda ove grane osiguranja:

	Na jednog osiguranog člana otpada:					
godina	prihoda	novčanih potpora	stvarnih potpora	upravnih troškova	ostalih izdataka	ukupno izdataka
1927	8.32	5.18	0.45	0.74	1.95	8.32
1928	11.33	7.04	0.61	1.86	1.82	11.33
1929	13.05	8.73	0.66	2.03	1.63	13.05
1930	14.50	9.73	0.81	1.91	2.05	14.50
1931	16.48	10.96	0.91	1.92	2.69	16.48

Prihodi ove grane osiguranja sastojali su se od prinosa, posebnih doprinosa, državne subvencije i ostalih prihoda. Onim poduzećima koja ne zaposluju više od 5 radnika i kod kojih nije bitni dio motorna snaga pokretana strojevima ili parnim kotlom, propisuje zakon da imadu plaćati stalne doprinose za osiguranje. To isto važi i za kućanstva glede kućne posluge. Od pojedinih vrsta prihoda osiguranja unišlo je po pojedinim godinama:

godine	Stalni doprinosi	Redoviti prinosi	Državna subvencija	Ostali prihodi	ukupno
		u P e n g ö m a			
1927	751.768	5,279.983		311.684	6,343.435
1928	1,254.843	7,129.817	314.250	444.315	9,143.225
1929	891.293	8,922.717	266.061	399.204	10,479.275
1930	816.516	9,866.691	321.163	297.527	11,301.897
1931	789.549	10,333.271	350.175	484.504	11,957.499
1932	705.996	11,194.772	320.994	951.192	13,172.954

Izdaci grane osiguranja za slučaj nesreće pokrivaju se u Mađarskoj putem sistema razreza, t. j. u svakoj godini djele se iznosi nepokrivenih izdataka na poslodavce, koji zaposluju obavezno osigurane članove i to prema njihovoj relativnoj opasnosti (brojka opasnosti) i prema broju i visini nadnica isplaćenih tečajem poslovne godine. Prinosi i izdaci ove grane osiguranja pokazuju neprestano povišenje, što leži u sistemu postupka razrezivanja. Od pojedinih vrsta izdataka ove grane osiguranja otpadalo je

na:	u g o d i n a m a 1927	1928	1929	1930	1931	1932
			u P e n g ö m a			
I. Novčane potpore:						
hranarinu	406.281	512.590	499.735	716.477	580.802	651.630
rente povređenima . . .	2,337.902	3,973.100	5,035.572	5,470.019	5,830.878	5,968.661
rente porodičnim članovima	840.710	1,115.591	1,201.085	1,274.775	1,313.310	1,377.536
otpravninu povređenima .	332.442	37.129	227.675	115.816	180.170	103.914
otpravninu udovicama .	16.070	16.321	18.236	12.453	17.795	14.213
pogrebninu	14.166	22.200	29.178	21.573	27.102	18.564
II. Stvarne potpore . .	342.125	494.502	526.723	632.213	663.043	799.824
III. Upravne troškove .	561.707	1,497.466	1,628.529	1,491.121	1,391.039	1,310.628
IV. Ostale troškove . .	1,492.032	1,474.236	1,312.362	1,567.450	1,953.360	2,927.984
Ukupno	6,343.435	9,143.225	10,479.275	11,301.897	11,957.499	13,172.954

B. H.

Digitized by Google

P R E G L E D K N J I G A

Dr. Schlesinger B. Miroslav:

RACIJONALNA EKONOMSKA TERAPIJA. I. Štedljivo i razborito propisivanje lekova. U izdanju Medicinske Biblioteke Liječničkog Vijesnika, Zagreb 1933. Cena 22.— Din.

Ova pametna, lepo pisana knjiga daje u istini sve ono što je u naslovu obećano. Osim pravila ekonomskog propisivanja lekova sakupljena su dragocena uputstva o racijonalnom ispravnom načinu propisivanja lekova. Autor upozoruje među inim nato da ne valja propisivati alkaloide sa ugljenom, jer se alkaloidi apsorbiraju i ne djeluju. Antipyrin i calomel mogu, ako se kombinirano ordiniraju, da djeluju kao otrov. Ima neracijonalnih kombinacija lekova koje deluju kao eksplozivi. Ali ne samo u poglavlju o neracijonalnoj recepturi, nego svagdje u celoj knjizi ima takovih praktičnih uputstava o racijonalnoj recepturi. Autor kaže lekaru ne samo to što ne treba, nego i ono što treba da radi. Ima svagde dobrih primera, mnogo receptnih formula, koje će praktičaru dobro doći.

Velika je vrlina ove knjige iskrenost. Svi koji imamo mnogo prilika da vidimo recepturu lekara znademo, da se stalno troše vrlo velike svote bez prave koristi za bolesnika samo zbog toga jer većina lekara ne znade, koja je forma propisivanja lekova ekonomska, koja nije. Velika većina lekara često ne zna što stoji lek koji ordinira. Ovima će ova knjiga mnogo koristiti. O onim izuzetnim slučajevima u kojima se ne radi samo o nepoznavanju ekonomskih pravila propisivanja lekova, kaže autor na jednom mestu ovo: »lečiti bolesnika samo injekcijama iz komercijonalnih razloga znači, da je dotični doktor medicine prešao iz lečničkog zvanja u trgovačko i ovakav se način lečenja protivi svakoj lečničkoj etici«.

Ovaj etički stav odlikuje celu knjigu.

Etička je dužnost lekara da bolesnika ne samo u današnjoj privrednoj krizi nego uvek leči tako da se najbolji uspeh postiže na najracijonalniji dakle i na najekonomskiji način.

Medicina je praktična i socijalna nauka. Ona treba da vodi računa ne samo o socijalnim razlozima raznih bolesti nego treba da vodi ozbiljno računa o socijalnim faktorima i o ekonomskim mogućnostima kod lečenja. Ako je lečenje tako skupo da ova skupoća onemogućuje da se široke mase naroda u slučaju bolesti s njime služe onda ovakovo lečenje nije racijonalno, onda treba nastojati da se ovo lečenje pojeftini ili nadomesti lečenjem koje je de facto moguće. Zato imaju nastojanja autora kao i napori onih koji su do sada kod nas propagirali racijonalno i ekonomsko propisivanje lekova mnogo veću važnost za napredak medicine, za obranu narodnog zdravlja pa i za položaj lekara, nego što to većina lekara općenito misli.

Knjiga naglašuje da je prava štednja samo ona, koja nikada ne ide na štetu lečenja. Ako se zbog tobožnje štednje ne daje valjanog ili dosta leka, to nije samo »socijalni zločin«, kako to autor više puta kaže, nego i glupost. Ovakav lek ostaje bez efekta, lečenje stoji dakle više i traje duže nego da se odmah dalo ono, što vredi. Dvojim, da bi se našao dobronameran čovek koji bi tako naopako shvatio propise o racijonalnoj i ekonomskoj recepturi. Ali pošto ima dosta nastojanja da se borba protiv neekonomskog propisivanja lekova prikazuje tendenciozno, ipak je bilo dobro da se autor jasno ogradio protiv ovakovog »shvaćanja«. Najjeftiniji je onaj lek, koji najbrže pomaže, dakle n a j b o l j i lek i ako je prividno skuplji. Ali između dva jednakovredna leka treba lekar da bira lek koji je jeftiniji — to je temeljna misao pravila Središnjeg ureda a i autorove knjige.

Ova dobra knjižica doživeće više izdanja. U buduće bilo bi valjda dobro deliti građu u nekoliko poglavlja da bude preglednija. Koristio bi i indeks po azbuci, jer bi tako lekar brže mogao naći ono što traži. Još jedna primedba. Prof. Müller — koliko je meni poznato — nigde nije negirao, i mislim da nitko ne može da negira »utvrđeni sinergizam lekova«. Ustao je samo protiv toga da se bez dovoljne kritike u jednom receptu nagomilavaju lekovi sličnog ili identičnog delovanja ili kako je to i autor u svojoj knjizi pokazao — da se ordiniraju u jednom te istom receptu lekovi, koji po svome dejstvu ne spadaju skupa. Farmakodinamički ustanoviti delovanje recepata koji su jako komplicirani, je katkada vrlo teško valjda i nemoguće. Dugi, vrlo komplicirani recepti ordiniraju se katkada iz atavističkog misticizma, koji još danas i u najmodernijoj recepturi igra valjda stanovitu ulogu i koji je nekada bio vrlo važan faktor u medicini. Ovamo spada verovanje stanovitih bolesnika da

Digitized by Google

su samo komplicirani i vrlo skupi lekovi dobri. U jednoj farmakopeji koja je vredila još 1891 godine našao sam ovaj recept »theriaka«:

Rp. Opii pulverati 2.0
mixta cum
Vini Hispanici 6.0
macera per diem unam, interdum agitando, tum admisce
Radicis Angelicae 12.0
Radicis Serpentariae 8.0
Radicis Valerianae
Bulbi Scillae
Rhizomatis Zedoariae
Corticis Cinnamomi Cassiae aa 4.0
Fructus Cardamomi minoris
Myrrhae
Ferri sulfurici crystallisati aa 2.0
omnia pulverata, et
Mellis depurati 150.0
Fiat electuarium ponderis 200.0

Upotrebljavali su ovaj »theriak« kao dodatak čaju gorkog aquavita ili kao melem na trbuh kod bolova želuca.

Ali ovaj lek iz godine 1891 koji je imao 12 ingredienca i koji lekari već ni onda nisu ordinirali sasvim je moderan lek prema »theriak«-u stare farmakopeje, koji su pod stanovitim tajanstvenim formalnostima kuhali, koji je bio sastavljen iz tajanstvenih, delom vrlo ekzotičnih ingredienca i koji je dugo bio najvažniji lek stare apoteke.

Nisu tako dugački, ali farmakodinamički valjda nisu, mnogo jednostavniji, oni recepti koje dandanas svaki dan vidimo u našoj recepturi. Nije dakle suvišno ako se upozori na ovu činjenicu.

Naše radničko osiguranje vršilo je pionirski rad sa propagandom racijonalne i ekonomske recepture. Pomoću pravila po kojima se ordinira u radničkom osiguranju ušteđeni su bez svake štete za bolesnika godišnje milijuni u korist naše narodne privrede. Knjiga dra Schlesingera služi istom cilju i propagira isto načelo za širi krug lekara. Zato bi trebalo da svaki ured kupi i svaki lekar radničkog osiguranja čita knjigu g. dra Schlesingera. Naći će mnogo korisnih nadopuna i mnogo uputstava, koja će mu olakšati rad, naći će mnogo podataka i tumačenja koja će mu objasniti katkada dosta složena pitanja racijonalne moderne recepture.

Dr. HAHN.

NEZGODE I NJIHOVO OCJENJIVANJE U SOCIJALNOM I PRIVATNOM OSIGURANJU

od

E. Deutscha
spec. za ortop. kirurgiju
I. Ivančevića
spec. za unutarnju medicinu
R. Rosnera
spec. za neurologiju i psihiatriju.

Upravo izlazi iz štampe knjiga pod gornjim naslovom. Ovo je djelo namjenjeno praktičnim liječnicima i specijalistima, koji u dnevnoj praksi imaju prilike da se bave s ozljedama te da ocjenjuju radnu sposobnost ozlijeđenih bilo u socijalnom bilo u privatnom osiguranju ili kao sudski vještaci. Ono u svom općem dijelu iscrpivo obrađuje sva pitanja koja dolaze u obzir u socijalnom i privatnom osiguranju. Specijalni dio daje potpunu dijagnostiku i prognostiku povreda, te upućuje u način ocjenjivanja radne sposobnosti. Osiguravajuća društva i ostali zavodi služit će se knjigom kod preispitivania liječničkih mišljenja.

Djelo je polumekano kartonirano, obasiže oko 200 stranica, te stoji Din 60.— (s poštarinom Din 65.—, pouzećem Din 70.—).

Ova knjiga ima veliku važnost za sve mjesne organe Središnjeg ureda i za sve lekare radničkog osiguranja. Ispunit će veliku prazninu. Osim kratkog naputka, koji je izdao Središnji ured za osiguranje radnika ne postoji u našoj književnosti ovakovo djelo. Pretplatu treba poslati na adresu: g. Dr. Edo Deutsch, Zagreb, Masarikova ulica 13.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

PRIVREDA. Br. 9. Str. 149—151. Naše privredne komore o stanju narodne privrede i o kreditnim prilikama kod nas. Str. 151—153. Stanica za savjetovanje pri izboru zvanja u Zagrebu. Str. 153—154. Poljska spoljna trgovina u prvom polugodištu 1933. Str. 154—155. Stanje industrije nafte u Rusiji. Str. 155—156. Unapređivanje jugoslavensko-belgijskih trgovinskih odnosa. Str. 156—157. J. Petrović: Privredni savjetnici.

Br. 10. Str. 165—170. Dr. Ljuba Popović: Veliki eksperiment g. Ruzvelta. Str. 171—173. Dr. Hugo Holzmann: Društva na akcije, dobit i porez. Str. 173—174. Dr. F. E. Smodić: Londonska pšenična konvencija i naša poljoprivreda. Str. 175—177. Dr. Aleksandar Primožić: Naše pomorsko brodarstvo i pitanje subvencijoniranja male obalne plovidbe.

FARMACEUTSKI VJESNIK. Br. 18. Str. 590—591. Poslije kongresa. Str. 591—641. Zapisnik XII redovnog kongresa Saveza apotekarskih saradnika.

LEKAR. Br. 153. Str. 1. Naš staleški pokret. Str. 1. Klonimo se nepotrebnih specijaliziranih lekova. Str. 2—3. Dr. Miroslav Schlesinger i Dr. Boris Šlajmer: Obavezno osiguranje cjeloga pučanstva — Narodno osiguranje za slučaj bolesti, iznemoglosti, starosti, nesreće i smrti.

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE. Br. 1—2. Str. 1—2. Kongres pravnika slovenskih država u Bratislavi. Str. 2—14. Dr. Aleksandar Maklecov: Normativna teorija vinosti u krivičnom pravu. Str. 14—17. Dr. Gjorgdje Tasić: O pravnom značaju pojma katedre. Str. 17—27. Dr. Aleksandar Solovjev: Dušanov zakonik kod Paštrovića. Str. 27—33. Dr. Mijo Mirković: Zanatski pokret. Str. 33—35. Dr. Gjorgje Mirković: Pravni pojam broda. Str. 53—59. Dr. Godina Dionis: Naše novo vanparnično pravo, njegov historijski razvitak i pojam. Str. 59—65. Franklović Borivoje: Administrativni spor i policijsko-kaznene odluke. Str. 65—74. Prokopijević P. Miloš: Važnost ranga i ocene pri unapređivanju državnih službenika. Str. 74—88. Dr. Bartoš Milan: Izjednačenje kolizijonih normi bračnog prava u slovenskim zemljama. Str. 88—99. Dr. Uzelac Dušan: Procenat slobodnog raspolaganja po kliringu. Str. 99—104. Perković Lovra: Može li Državni savet obavezati upravnu vlast na unapređenje državnih službenika. Str. 104—114. Nikola Stjepanović: Važnije odredbe Finansijskog zakona za 1933/1934 godinu u vezi sa statusom aktivnih državnih službenika i penzijonera.

Br. 3. Str. 177—190. Gjorgje del Vekio: Kriza pravne nauke. Str. 190—204. Dr. Belić Radmilo: Uporedni pregled režima okućja u jugoslovenskom i režima porodičnog dobra u francuskom zakonodavstvu. Str. 204—217. Prodanović J. Dionisije: Određivanje javnog pretresa pred okružnim odnosno apelacionim prizivnim sudom. Str. 217—221. Dr. Milan Vladisavljević: Materijalna koncepcija sudske funkcije. Str. 221—229. Subotić Gjura: § 24 Zakona o zemljišnim knjigama s pogledom na pozitivne zakonske propise i projekt novoga građanskog zakona. Str. 229—233. Blagojević P. Borislav: Zakon o zaštiti autorskog prava i tonfilm. Str. 233—235. Dr. Jovanović Aleksandar: Problem cena. Str. 235—236. Stjepanović Nikola: Može li se postati dnevničar i bez dnevničarske odnosno pripravničke službe.

SOCIJALNI SLUŽBENIK. Br. 9 i 10. Str. 1—2. Mlakar D.: Što treba da nam bude naš savez? Str. 2—4. Kranjčević F.: Liječnici i socijalno osiguranje. Str. 4—5. Jeremić Gjura: Naše zanatstvo i njegovo osiguranje. Str. 5—6. Izbori za Radničke komore. Str. 6—7. Mlakar D.: Jačajmo se gospodarski. Str. 7—8. Pongračić S.: Zadrugarstvo. Str. 8—10. Mohr J.: Činovnici i zadružni pokret.

GLASNIK ZAVODA ZA UNAPREĐIVANJE SPOLJNE TRGOVINE. Br. 18. Str. 537—538. Nove trgovinsko-političke tendencije u Evropi. Str. 538—541. Za unapređivanje izvoza našeg voća.

Br. 19. Str. 569—570. Kompenzacijoni sporazumi. Str. 570—572. O kvalitetu dalmatinskog buhača. Str. 572—573. Novi agrarni zakon u Nemačkoj. Str. 574—575. Akcija rumunjske vlade u pogledu valorizacije ovogodišnje žetve.

NARODNO BLAGOSTANJE. Br. 39. Str. 611—614. Bajkić V.: Može li se plaćena kamata smatrati kao prihod? — I. Uvod. II. Mogu li se kamate plaćene poveriocu (akcionaru) uračunati u društvenu dobit? II. Odnos između sopstvenih i tuđih sretstava je kreditno-politički i poslovni. IV. Gde počinje izbegavanje poreske obaveze? V. Rezime. VI. Šta da se radi. Str. 615. V. Bajkić i V. Milenković: Izgledi za

Digitized by Google

fazviće cena zrnate hrane kod nas — I. Londonski žitni sporazum i njegov uticaj na cenu. II. Mogućnost izvoza u Austriju i Čehoslovačku. III. Preferencijali i subvencije.

Br. 40. Str. 627—629. Tauber L.: Kontrola kod akcionarskog društva po nacrtu trgovačkog zakonika. — I. Uzroci neuspjeha kontrole po današnjem zakonu o akcionarskim društvima. II. Novi oblici kontrole u nacrtu. III. Način kontrole pojedinih organa. Str. 629—631. U front! — General Džonson diktator američkog »Nepa« (New Deal), nasilno uvodi plansko-privredni sistem na mesto najliberalnijeg privrednog sistema, koji je dosada praktikovan u Severo-američkim državama.

Br. 41. Str. 643—644. Bajkić Velimir: Od Tardjea do Mussolinija. — Novi talijanski predlog za rešenje dunavskog pitanja. — I. Uvod. II. Italija i klauzula najvećeg povlašćenja. III. Opasnost od dvostrukih ugovora sa širokim preferencijalima. IV. Koje su sve podunavske države. V. Plan ima za cilj pomaganje Austrije i Madžarske.

HRVATSKI RADIŠA. Br. 17—18. Str. 197—198. Dr. Marković R.: Kako nastajemo. Str. 207—209. Dr. Eugen Sladović: Reklama i pravo.

TRGOVAČKI TOVARIŠ. Br. 9. Str. 137—141. Kaiser I.: Pota in cilji našega gospodarstva. Str. 141—146. Potočnik Drago: Slovenske banke v leti 1930—1932. Str. 146—147. V. Šarabon: Nova petrolejska fronta na vidiku. Str. 147—150. D. P.: Naše gospodarstvo v avgustu in septembru. Str. 150—151. Bombažev blok proti Aziji.

BEOGRADSKE OPŠTINSKE NOVINE. Br. 9. Str. 549—557. Vidaković Ž. Slobodan: Kongres saveza gradova. Str. 557—560. Dr. Berić Radmilo: Osnovi opštinske organizacije po novom Zakonu o opštinama. Str. 560—564. Dr. Stajić Staja: Škole na čistom vazduhu. Str. 564—570. Radojević J. M.: Beograd u budućem ratu. Str. 570—574. Dr. Božidar R. Petrović: Problem suzbijanja sifilisa u Beogradu. Str. 574—578. Milorad P. Zečević: Značaj konzervisanja povrća za ishranu sa gledišta potreba gradskog stanovništva. Str. 578—582. Zlatko Dujmović: Novi most Kralja Aleksandra. Str. 582—584. Dr. Čeda Gjurgjević: Problem posebnih vlasništava u zajedničkim kućama. Str. 584—590. Jevrem Gerasimović: Mali i jeftini stanovi. Str. 601—610. Izveštaj o radu Centralnog odbora za pomaganje nezaposlenih radnika i nameštenika u Beogradu. Str. 515—516. Akcija za pomoć nezaposlenima u toku zime.

ZDRAVNIŠKI VESNIK. Br. 8—9. Str. 275. Dr. Vinko Gregorčić. Str. 276—283. Dr. Meršol V.: Glavni principi raziskavanja in zatiranja malarije s posebnim ozirom na dravsko banovino. Str. 284—289. Dr. A. Simoniti: Gripa in tuberkuloza. Str. 289—295. Dr. V. Stacul: Koncentrirana hrana pri habituelnem bljuvanju dojenčkov. Str. 295—300. Dr. Ljudevit Mercun: Pet let zdravljenja z aktoprotinom. Str. 300—303. Dr. R. Rasin: Primer ozdravljenega notranjega hidrocephala. Str. 304—306. Dr. Albert Trtnik: Slučaj spontane rupture simfize med porodom.

SOCIJALNA MISAO. Br. 8. Str. 185—188. Magdić Milivoj: Književnost i ekonomski život. Str. 188—189. Engelsov govor nad grobom Marksa. Str. 189—192. Kurt Eisner: Marks i umjetnost. Str. 193—197. S. M. Štedimlija: Sloboda umjetničkog stvaranja i socijalna literatura. Str. 203—208. Magdić Milivoj: Seljačko pitanje.

EKONOMSKO-FINANSIJSKI ŽIVOT. Br. 9. Str. 259—263. Davidović Gjorgje: Dali paragrafske banke odbijaju kompenzaciju usled svoje nelikvidnosti ili insolventnosti. Str. 263—267. Dr. Sladović Eugen: Privredni savjetnik. Str. 267—269. Ostojić Despot: Problem minimalne nadnice. Str. 270—271. Kadragić A.: Zanatsko socijalno osiguranje. Str. 272—274. Beložanski J. Milan: Problem novca.

NAŠA SAMOUPRAVA. Br. 7—9. Str. 97—99. Drašković Radovan: Pred ovogodišnji kongres saveza gradova. Str. 105—112. Dr. Eugen Sladović: Samouprave i njihovo opterećenje državnim poslovima. Str. 112—116. Dr. Lunaček Valdemar: Trošarina kao izvor prihoda u budžetima banovina i općina. Str. 116—125. Dr. Stojan Jeremić: Zakon o samoupravama.

INDUSTRIJSKA ODBRANA. Br. 2. Str. 25. Da li je bio potreban predlog kongresa trgovačkih udruženja. Str. 26—28. Dr. Gregorič Cvetko: Što nam pokazuje pregled svih bilanca naših industrijskih akcionarskih društava. Str. 29—32. Pajević Milan: Potreba razvoja elektro-metalurgije kod nas. Str. 34—35. Goriški Petar: Stanje naše industrije kaolina. Zakaj je potrebna carinska zaščita domačega kaolina. Str. 36—38. Kriza pivarske industrije i njeni uzroci.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 18. Str. 323—326. Riedl Hans: Poslovanje blagajna za osiguranje namještenika u 1932 god. Str.

Digitized by Google

326—331. Jauniaux Arthur: Međunarodni položaj osiguranja za slučaj bolesti.

Br. 19. Str. 341—344. Osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti na Međunarodnoj konferenciji rada. Str. 345—347. Novo osiguranje rudara. Str. 347—348. Pad poroda i socijalnog osiguranja. Str. 349—352. Jauniaux Arthur: Međunarodni položaj osiguranja za slučaj bolesti.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 18. Str. 269—272. Alfred Hertel: Misli k reformi socijalnog osiguranja. Str. 279—20. Adolf Aye: Pravni postupak u osiguranju za slučaj bolesti.

DIE DEUTSCHE ORTSKRANKENKASSE. Br. 25. Str. 801. Klara Lennies: Bolesnička blagajna i majka. Str. 805—811. Dr. Werner Spohr: Dužnost prijave bolesničke blagajne u poreznom postupku. Str. 811—814. Dr. Aurich Z.: Ispitivanje propisivanja lekova. Str. 814—817. A. Heseler: Misli k reformi prava o socijalnom staranju.

Br. 26. Str. 849—851. Dr. H. Jaeger: §§-i 16 d. i 24 RVO i Zakon o počasnoj službi u socijalnom osiguranju. Str. 852—859. Drica. Gizela Augustin i Dr. K. Finkenrath: K propisivanju lekova u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 859—863. Dr. Werner Spohr: Da li su §§-i 530, 531 RVO i § 823 stav 2. B. G. B. u korist bolesničkih blagajna? Str. 863—865. Becker: Vođenje gospodarstva bolesničkih blagajna. Str. 868—870. Elisabeth Schulz: O stručnom radu babica.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT F. BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG. Br. 17. Str. 129—147. Dr. H. Tendury: Smisao privrede. Str. 147—157. Dr. Friedrich Höhne: Opći modeli privrede.

MONATSSCHRIFT FÜR ARBEITER- U. ANGESTELLTEN - VERSICHERUNG. Br. 10. Str. 385—389. Dr. Bültmann: K obavezi osiguranja naučnika za slučaj iznemoglosti i bolesti. Str. 392—400. Scholle: K pravnom položaju neuposlenih osiguranika prema §§-ima 123, 125 AVAVG.

ZEITSCHRIFT FÜR GEWERBE-HYGIENE UND UNFALLVERHÜTUNG. Br. 9. Str. 135—136. Osiguranje radnika za slučaj nesreće i privreda. Str. 140—142. Zaštitne naprave u tekstilnim poduzećima.

DIE ARBEITERVERSORGUNG. Br. 27. Str. 425—429. R. Gisewius: Naredbe Ministra rada o pripuštanju lekara kao i zubnih lekara i zubnih tehničara k radu kod bolesničkih blagajna. Str. 435—436. Godišnja zarada radnika koji rade skraćeno radno vreme.

Br. 28. Str. 441—447. Dr. Budzinski: Spor oko naknade rente.

AMTLICHE NACHRICHTEN F. REICHSVERSICHERUNG. Br. 8. Str. 408. Kretanje renta u osiguranju za slučaj iznemoglosti u drugom četvrtgodištu 1933. Str. 432—435. Djelatnost nosioca osiguranja za slučaj iznemoglosti u god. 1932. Str. 435. Najnoviji računski podaci iz osiguranja za slučaj iznemoglosti. Str. 435—438. Dr. L. Richter: Osiguranje za slučaj nesreće u Sjedinjenim državama — zakonski temelji.

GESUNDES - VOLK. Br. 4. Str. 51. Tjelo i rad. Str. 53. Roth: Zubna njega kod djece — potreba. Str. 54. Zvanje i tuberkuloza.

DIE BERUFSGENOSSENSCHAFT. Br. 17. Str. 409—414. Socijalno osiguranje i radni front. Str. 415—430. Paul Lohmar: K reformi medicinske nauke i lekarskog ispitnog reda.

Br. 18. Str. 449—454. Karl Neuendorf: Osiguranje za slučaj nesreće i zaštita od zračnih napadaja.

Br. 19. Str. 473—476. Ujedinjenje socijalnog osiguranja i stručno-staleška misao. Str. 489—492. Dr. Ing. W. Drehmann: Stručna škola i stručna zadruga.

URAZOVE POJIŠTENI. Br. 4. Str. 117—120. Dr. Vladimir Sedlaček: K tumačenju pojma poslovne nezgode kao i nezgode na putu do rada i sa rada prema §§-ima 1 i 5 Zakona o osiguranju za slučaj nesreće. Str. 121—123. Dr. Jaroslav Prochazka: Zaprašena pluća. Str. 123—125. Ing. František Kuhynka: Kontrolni rad nosioca osiguranja radnika za slučaj nesreće. Str. 131—134. Dr. Jiri Crnobranski: Čehoslovačko - austrijski ugovor o socijalnom osiguranju sa gledišta osiguranja za slučaj nesreće. Str. 134—136. Ing. Dr. P. Otasek: Konstruktor i zaštita od nezgode.

PRZEGLAD UBEZPIECZEN SPOLECZNYCH. Br. 9. Str. 467—470. Dr. Wilhelm Czarnocki: Smjernice za ugovore sa lekarima. Str. 470—472. Stanislaw Sasorski: Elementi javnog staranja u poljskom socijalnom osiguranju. Str. 472—476. Dr. Juljan Baumgarten: Sistem kapitalnog pokrića u socijalnom osiguranju. Str. 476—480. J. Zawadzki: Povišenje prinosa i evidencija osiguranika prema novim zakonima o socijalnom osiguranju. Str. 483—489. Dr. Jerzy

Digitized by Google

Bujalski: Liječnički pomoćni personal u zavodima bolesničkog osiguranja god. 1931.

LA VIE SOCIALE EN FRANCE. Br. 7—8. Str. 69—71. August Hermann: Alkoholizam, individualna i socijalna bolest. Str. 71—73. Socijalno osiguranje u Belgiji. Str. 73—76. Socijalno osiguranje u ranijim departmanima.

SVEPOMOC. Br. 19. Str. 289—290. Josef Bubnik: Osiguranje radnika za slučaj nesreće u Slovačkoj god. 1931. Str. 291—292. Dr. Jiri Pleskot: K VI. međunarodnom kongresu osiguranja za slučaj bolesti. Str. 293—295. Zdravstveno staranje u okviru Središnjeg saveza bolesničkih blagajna.

SOCIALNI SNAHY. Br. 9. Str. 149—154. Dr. Jan Gallas: Penziono osiguranje privatnih nameštenika u višim službama. Str. 154—156. Činovništvo u svjetlu statistike. Str. 156. Akcija Međunarodnog ureda rada z: opće skraćenje radnog vremena.

RASSEGNA DELLA PREVIDENZA SOCIALE. Br. 8. Str. 1—3. Socijalno osiguranje u Italiji god. 1932. Str. 3—43. Socijalno osiguranje u svijetu god. 1932. Str. 43—56. Prof. Cezare Biondi: Lekarski rad na primjeni Zakona o socijalnom staranju. Str. 59—83. Dr. Ettore Tranquilli Leali: Transfuzija krvi.

REICHSARBEITSBLATT. Br. 1. Str. 1—9. Dr. Erwin Rawicz: Postanak i vrednost statistike državnog zavoda.

Br. 2. Str. 2—7. Dr. Wolther i Dr. Nutzk: Istraživanja o pitanju zdravstvenih opasnosti za radnike kod mrzle vulkanizacije gumenih tvari. Str. 7—10. Alfred Grundner: Zaštita prstiju kod radova na ekscentričnim prešama. Str. 10—11. Glaser: Sigurnost prireñivača tople vode u pekarnama.

Br. 3. Str. 21—24. Dr. Grünewald: Provedbene odredbe za dobivanje rada. Str. 24—27. Dr. Steinmann: Mjere privrednog vijeća za zaštitu posla. Str. 27—30. Dr. Paul Grabein: Radno pravo osoblja njemačke zračne plovitbe.

Br. 4. Str. 49—51. Dr. Petersen: Naredba o inostranim radnicima. Str. 51—53. Dr. Luyken: Novi popis zvanja za statistiku radnog tržišta. Str. 53—58. Dr. Hilde Obermaier — Schoch: Ženski rad u metalnoj industriji. Str. 58—59. A. Hofschneider: Radni sporovi u Švedskoj god. 1931.

Br. 6. Str. 64—67. Dr. Heilmann: Smjernice za male naseobine u predgrañima. Str. 81—88. Rezultati mjesečne statistike bolesničkih blagajna u četvrtom četvrtgodištu 1932 i koncem god. 1932 u prosjeku.

Br. 7. Str. 100—105. Neitzl: Pripremna konferencija za radno vrijeme u Ženevi.

Br. 8. Str. 47—52. Dr. Ing. Oto Kremer: Otrovanje od sumporovodika. Str. 52—54. Dr. Koelsch: Kliničko-rentgenološka istraživanja radnika na grafitu. Str. 58—60. Thomas: Zaštitne mjere za pokrivače krovova.

Br. 9. Str. 105—108. Margarete Ehlert: Pomoć selu. Str. 111—120. Radno tržište u Njemačkoj u februaru 1933.

Br. 10. Str. 149—154. Dr. Hannes Kaufmann: O ekonomisanju pravne zaštite. Str. 154—156. Werner Meier: Razvitak prava opće korisnih stanbenih poduzeća.

Br. 11. Str. 67—72. Ing. Dubois: Današnje stanje zaštite rada kod rentgen uređaja. Str. 75—76. Ing. Meller: Zaštita od vatre u zanatskim poduzećima.

Br. 12. Str. 159—162. Dr. Dierkes: Novo uređenje staranja za neuposlene u saarskom području. Str. 165—174. Položaj radnog tržišta u martu 1933. Str. 176—180. Pregled tarifnih ugovora koji su na snazi koncem decembra 1932 i koncem marta 1933.

Br. 13. Str. 179—181. Dr. Bernhard Pfister: Politika zaposlivanja u Engleskoj. Str. 181—185. G. Grünig: Sindikalni pokret poslednjih godina u Velikoj Britaniji, Nizozemskoj, Austriji i Poljskoj.

Br. 14. Str. 88—90. Berteau: Trideset godina njemačkog muzeja za zaštitu rada. Str. 106—111. Dr. Herman Gerbis: Radno sjedalo i radni stol u njemačkom muzeju za zaštitu rada.

Br. 15. Str. 190—203. Položaj radnog tržišta u Njemačkoj u aprilu 1933. Str. 203—206. Ekonomsko staranje za neuposlene u četvrtom četvrtgodištu 1932. Str. 206—224. Javno savjetovanje zvanja u Njemačkoj.

SOZIALE PRAXIS. Br. 7. Str. 193—199. Dr. Brauns: Suzivanje Ministarstva rada. Str. 199—202. Dr. Bernhard Lefelt: Konačni izveštaj engleske komisije o osiguranju za neuposlene. Str. 214—219. F. Grüneisen: Savez za svjetsku pomoć.

Br. 8. Str. 225—231. Dr. Teodor Leipar: Potpore sindikata narodu i državi. Str. 231—237. Dr. Bernhard Lefelt: Konačni izveštaj engleske komisije o osiguranju za neuposlene. Str. 237—239. Kuttik: 61 zasjedanje upravnog vijeća Međunarodnog ureda rada. Str. 240—242. Dr. Sch.: Deveti kongres ruskih sindikata.

Br. 9. Str. 257—263. Bernhard Otte: Socijalna politika i narod. Str. 274—276. Ogra-

Digitized by Google

ničenje propisa o mirovanju u socijalnom osiguranju.

Br. 10. Str. 289—294. Dr. Oto Kan-Freund: Sudovi rada i advokati. Str. 298—305. Socijalna politika fašizma u Italiji. Str. 305—310. Dr. Fuchs: Smanjenje neuposlenosti međunarodnim skraćenjem radnog vremena.

Br. 11. Str. 321—328. Dr. Oto Kan-Freund: Sudovi rada i advokati (konac). Str. 328—332. Dr. Fuchs: Smanjenje neuposlenosti međunarodnim skraćenjem radnog vremena (konac). Str. 332—337. Dr. Werner Bohnstedt: Njemački sindikati namještenika 1928—1931 god.

Br. 12. Str. 353—360. Klara Mleinek: Iz državnog zavoda za posredovanje rada i osiguranje neuposlenih. Str. 360—365. Dr. Rikard Luyken: Važnost nesigurne neuposlenosti za promatranje radnog tržišta. Str. 374—378. Socijalno osiguranje god. 1931.

Br. 13. Str. 385—390. Prof. J. Klunker: Put njemačke mladeži. Str. 390—392. Socijalna politika u vladinoj deklaraciji. Str. 396—400. Klara Mleinek: Iz državnog zavoda za posredovanje rada i osiguranja neuposlenih (nastavak). Str. 403—405. Novo uređenje osiguranja za slučaj bolesti.

Br. 14. Str. 417—422. J. Klumker: Nutarnje poteškoće dužnosti rada. Str. 425—428. Dr. Scheerbarth: Osnutak činovničkog odnošaja. Str. 428—433. Klara Mleinek: Iz državnog zavoda za posredovanje rada ili osiguranje neuposlenih. Str. 433—435. Radna pomoć seljaštvu. Str. 438—442. Wilhelm Niemandt: Zastupanje u procesu pred sudovima rada.

Br. 15. Str. 449—458. Dr. Poerschke: Socijalni budžet 1932 — socijalno osiguranje. Str. 469—471. Novo uređenje zastupanja interesa radnika. Str. 471—473. Staranje za slučaj starosti i smrti za namještenike državnog zavoda.

Br. 16. Str. 481—489. Dr. Ludwig Heyde: Buduće državno privredno vijeće. Str. 489—493. Dr. R. Fuchs: Stanje ratifikacija ugovora o radnom vremenu u ugljenokopima. Str. 498—501. Zakon o činovnicima.

Br. 17. Str. 520—523. Glasovi o reformi sindikata i socijalnog reda. Str. 528—530. Novi izvor i preobrazba poslovnih vijeća.

Br. 18. Str. 537—540. Dr. Werner Bohnstedt: Narod rada. Str. 544—548. Dr. Peter Quanta: Novi popis zvanja državnog zavoda za statistiku radnog tržišta. Str. 560—563. Dr. Solbrig: Pedeset godina njemačkog društva za suzbijanje alkoholizma.

Br. 19. Str. 569—576. Dr. B. Kreutz: O smislu i vrednosti konfesionalnog socijalnog djelovanja. Str. 580—582. Radni program njemačke vlade. Str. 590—591. Elisabeth Tiele: Kongres sindikata kućnih radnica.

Br. 20. Str. 601—606. Prof. J. Klumker: Budućnost ureda za zaštitu mladeži. Str. 612—618. Dr. Ludwig Neudorfer: Sigurnost eksistencije prekobrojnih industrijskih radnika.

Broj 21. Str. 633—638. J. Klumker: Budućnost ureda za zaštitu mladeži. Str. 638—644. Borba protiv obrtnog posredovanja rada. Str. 651—656. Dr. Eugen Stern: Politika nadnica i ekonomska kriza.

Br. 22. Str. 665—672. Dr. Kraus: Novo uređenje potpore neuposlenima. Str. 672—676. Johannes Herz: Porodična politika. Str. 679—685. Osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti na Međunarodnoj konferenciji rada. Str. 685—687. Kuttig: 62 Zasedanje upravnog saveta Međunarodnog biroa rada.

Br. 23. Str. 697—701. Schneider-Landmann: Postanak i funkcija namešteništva. Str. 701—708. Dr. Friedrich Burgdörfer: Popis pučanstva, zvanja i poduzeća u god. 1933. Str. 708—712. Osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti na Međunarodnoj konferenciji rada (nastavak).

Br. 24. Str. 721—727. Dr. Poerschke: Izgradnja stanova god. 1932. Str. 729—731. Osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti na Međunarodnoj konferenciji rada (svršetak). Str. 736—737. Dr. Ferdinand Tönies: Rezultati neuposlenosti u Engleskoj.

NOVA EVROPA. Br. 10. Str. 472—481. Zamjatin: Moskva—Lenjingrad. Str. 481—496. V. Vukićević: Sovjetizam i parlamentarizam.

HRVATSKI RADIŠA. Br. 19—20. Str. 218—220. Kovačević Mirko: Duševno ogledalo čovjeka za školskih dana. Str. 220—222. Dragoslav Heiligstein: Akordant. Str. 222—224. Dr. Sladović Eugen: Reklama i pravo. Str. 230—232. M. Perković: Staro i novo. Str. 232—233. Rieger Vilko: Osnutak i sastav potrošne zadruge. Str. 234—235. Dr. R. Marković: Zdravlje i snaga naroda. Str. 235—236. Marčić Stjepan: Dužnosti i prava poslodavca prema šegrtima.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

N A T E Č A J I

Okružni ured za osiguranje radnika u Osijeku raspisao je konkurs za popunjenje jednog mesta službenika kategorije D položaja X. inkasanta ureda u Osijeku donji grad. Konkurs raspisan je u cilju unapređenja uredskih službenika.

Rok za podnošenje molbi 10 novembra 1933 do podne.

Okružni ured za osiguranje radnika u Velikom Bečkereku raspisao je konkurs na jedno mesto činovnika kategorije B položaja VIII.

Vlastoručno pisane molbe imaju se podneti tome uredu najkasnije do 18 novembra 1933.

Digitized by Google

GLASNIK

SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA

(IZLAZI KAO PRILOG „RADNIČKE ZAŠTITE")

GOD. IV | ZAGREB, DNE 1 NOVEMBRA 1933 | BROJ 11

OBRAZOVANJE ISPITNIH KOMISIJA ZA ISPITIVANJE SLUŽBENIKA SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA I JAVNIH BERZI RADA ZA 1933 I 1934 GODINU.

Na osnovu § 5 Pravila o polaganju stručnog ispita službenika Središnje uprave za posredovanje rada i javnih berzi rada br. 465 od 7 IX 1933 god. Centralni odbor za posredovanje rada na sednici od 9 septembra 1933 god. odredio je:

za Pretsednika I i II Ispitne komisije g. dr. Cuvaja Adolfa, člana Centralnog odbora za posredovanje rada, a za njegovog zamenika g. dr. Popovića Stevana, člana istog Odbora;

za člana I Ispitne komisije g. Rodina Mirka, šefa Javne berze rada Split, a za njegovog zamenika g. Jankovića Đorđa, šefa Javne berze rada Beograd;

za članove I i II Ispitne komisije gg. Kolakovića Danilu, pretstavnika Glavne kontrole pri Središnjoj upravi za posredovanje rada, Perića Iliju, pravnog referenta Središnje uprave za posredovanje rada i Bilbiju Vladetu, šefa Javne berze rada Sarajevo, a za njihove zamenike gg. Švajgera Janka, višeg pristava Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, Lenca Ljudevita, šefa Podružnice javne berze rada na Sušaku i Golouha Rudolfa, šefa Podružnice javne berze rada Maribor;

za pretsednika III Ispitne komisije g. Perića Iliju a za njegovog zamenika g. Bilbiju Vladetu.

Upravnik
Središnje uprave za posredovanje rada:
Dr. Krmpotić s. r.

Središnja uprava za posredovanje rada
Pov. br. 139

Na predlog Upravnika Središnje uprave za posredovanje rada a na osnovu §-a 55 Pragmatike službenika Središnje uprave za posredovanje rada i javnih berzi rada

Postavljam

1) za pretsednika Disciplinskog suda javne službe posredovanja rada za 1933 i 1934 godinu g. dr. Aranickog Fedora, višeg savetnika, a za njegovog zamenika g. Ilića Dragutina, savetnika Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, za članove suda gg. Pavičevića Luku, člana Centralnog odbora za posredovanje rada i Bilbiju Vladetu, šefa Javne berze rada u Sarajevu;

za članove zamenike gg. Jakšića Jovu, člana Centralnog odbora za posredovanje rada i Savovića Savu, v. d. šefa Ekspoziture javne berze rada u Slavonskom Brodu.

2) Za svako zasedanje Pretsednik i članovi Disciplinskog suda imaju pravo na honorar u visini honorara kojeg primaju članovi Pretsedništva Centralnog odbora za posredovanje rada za prisustvovanje sednicama.

Prednja odluka ima se objaviti u »Radničkoj zaštiti« a o njenom izvršenju staraće se Upravnik Središnje uprave za posredovanje rada.

18 X 1933 g.
Beograd.

Ministar
socijalne politike i narodnog zdravlja:
Ivan Pucelj s. r.

Digitized by Google

Središnja uprava za posredovanje rada
Br. 465/2

Na predlog Upravnika Središnje uprave za posredovanje rada a na osnovu §-a 15 Pragmatike

Rešavam

da se sa današnjim danom razreši od dužnosti Komisija za ispitivanje službenika Središnje uprave za posredovanje rada i javnih berzi rada, određena mojim rešenjem broj 540/3 od 15 X 1933 g.

O ovom mom rešenju Pretsednika i članove Ispitne komisije izvestiće Upravnik Središnje uprave za posredovanje rada.

7 X 1933 g.
Beograd.

Ministar
socijalne politike i narodnog zdravlja:
I. Pucelj s. r.

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U PRIVATNIM NEOBRTNIM BERZAMA RADA U MARTU 1933. GODINE.

	Muški		Ženske
Iz prošlog meseca preostalo	9.116	11.813	2.697
U ovom mesecu novoprijavljeni	825	1.516	691
Ponude iz prošlog meseca	13	19	6
Ponude u ovom mesecu	542	878	336
Posredovanja u ovom mesecu	535	856	321
Otpalo u toku meseca	636	923	287
Ostalo krajem meseca nezaposlenih . . .	8.770	11.550	2.780

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	6,7
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja . . .	6,4
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja . . .	95,4
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih . . .	1486,0

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za	819 lica	277.745.— dinara
vanredne	za	694 lica	165.457.50 dinara
putne	za	139 lica	3.410.— dinara
u naturi	za	68 lica	8.344.— dinara
u povlašćenim voznim kartama	za	11 lica	466.— dinara

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U PRIVATNIM NEOBRTNIM BERZAMA RADA. U APRILU 1933. GODINE.

	Muški		Ženske
Iz prošlog meseca preostalo	8.770	11.550	2.780
U ovom mesecu novoprijavljeni	1.010	1.574	564
Ponude iz prošlog meseca	15	25	10
Ponude u ovom mesecu	615	949	334
Posredovanja u ovom mesecu	609	920	311
Otpalo u toku meseca	376	608	232
Ostalo krajem meseca nezaposlenih . . .	8.795	11.596	2.801

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	7,4
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja . . .	7,0
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja . . .	94,5
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih . . .	1.347,4

Digitized by Google

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za 604 lica	246.283.— dinara
vanredne	za 574 lica	189.719.— dinara
putne	za 153 lica	5.290.— dinara
u naturi	za 31 lice	4.378.— dinara
u povlašćenim voznim kartama	za 7 lica	640.— dinara

KRETANJE NEZAPOSLENOSTI U JAVNIM BERZAMA RADA U AVGUSTU 1933 GODINE.

	Muški		Ženske
Iz prošlog meseca preostalo	9.049	11.710	2.661
U ovom mesecu novoprijavljeni	17.944	22.275	4.331
Ponude iz prošlog meseca	94	184	90
Ponude u ovom mesecu	2.120	3.598	1.478
Posredovanja u ovom mesecu	1.799	3.130	1.331
Otpalo u toku meseca	17.578	21.014	3.436
Ostalo krajem meseca nezaposlenih . . .	7.616	9.841	2.225

Na 100 prijavljenih dolazi	ponuda	11,1
Na 100 prijavljenih dolazi	posredovanja . .	9,2
Na 100 ponuda dolazi	posredovanja . .	82,8
Na 100 ponuda dolazi	prijavljenih . . .	898,6

Izdate pomoći bilo je:

redovne	za 3.458 lica	365.758.50 dinara
vanredne	za 1.104 lica	53.746.— dinara
putne	za 348 lica	15.208.75 dinara
u naturi	za 3.412 lica	15.496.50 dinara
u povlašćenim voznim kartama	za 15.005 lica	822.157.80 dinara

---

R A Z P I S.

Javna borza dela v Ljubljani razpisuje v smislu §§ 7., 8. in 9. Pragmatike uslužbencev Osrednje uprave za posredovanje dela in Javnih borzi dela od 1. julija 1933. (Radnička zaštita št. 7 leto XV. od 1. julija 1933.) mesto:

šefa ekspoziture Javne borze dela v Celju, kategorija C s plačo, ki mu pripada po letih službovanja pri Javnih borzah dela in tozadevnih določilih Pragmatike.

V vpoštev pridejo predvsem aktivni uslužbenci Javni borz dela kategorije C, ki izpolnjujejo vse pogoje, navedene v § 43., točka 4., 5. in 6. cit. Pragmatike.

Kolikor bi na razpisano mesto ne kompetiral kvalificiran razvrščen uslužbenec službe posredovanja dela, se bo v smislu določb §§ 70. do 75. cit. Pragmatike namestil pogodbeni uradnik, ki mora imeti najmanj nižjo srednješolsko izobrazbo.

Prosilci morajo vlagati svoje prošnje in potrebne dokumente v priporočenih pismih pri Javni borzi dela v Ljubljani najkasneje do 15. novembra 1933. Prošnji morajo biti priloženi sledeči dokumenti: Dokaz o državljanstvu, krstni list, zdravniško izpričevalo, šolsko izpričevalo, dokaz o reguliranju vojne obveze, dokaz, da prosilec ni pod skrbstvom in stečajem, dokaz, da ni bil obsojen na izgubo častnih pravic, dekret o razvrstitvi po § 79. cit. Pragmatike, izkaz pristojne borze dela o dosedanjih letnih ocenah. Kandidatje za pogodbene uslužbence morajo predložiti iste dokaze razun onih, ki se nanašajo na službo posredovanja dela.

V Ljubljani, dne 23. oktobra 1933.

Predsednik
Upravnega odbora Javne borze dela:
Dr. Karlin Ivan s. r.

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u 1932 i 1933 godini.

(prema izveštajima Javnih berzi rada.)

			1932 godina				1933 godina							
			Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar	Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	August
Broj zaposlenih[1]	apsolutni	muški	419.302	406.859	406.712	384.009	346.905	346.914	358.981	377.817	386.835	394.614		
		ženske	137.216	137.447	140.733	139.200	135.544	138.458	137.585	138.708	141.513	142.581		
		svega	556.518	544.306	547.445	523.209	482.449	485.372	496.566	516.525	528.348	537.195		
	indeksni[2]	muški	116,3	112,8	112,8	106,5	96,2	96,2	99,6	104,8	107,3	109,5		
		ženske	129,0	129,3	132,3	130,9	127,5	130,2	129,4	130,4	133,1	134,1		
		svega	119,2	118,7	117,3	112,1	103,3	104,0	106,4	110,6	113,2	115,1		
Potražnja rada u Jav. berzama rada		muški	27.403	27.123	24.866	27.640	34.643	37.759	41.475	39.917	37.332	28.476	27.792	26.993
		ženske	7.290	7.523	7.252	6.697	7.963	8.333	9.172	9.893	8.607	7.417	6.848	6.992
		svega	34.693	34.646	32.118	34.337	42.606	46.092	50.647	49.810	45.939	35.893	34.640	33.985
Ponuda rada u Jav. berzama rada		muški	2.721	2.409	1.973	1.448	1.015	1.208	2.158	3.081	2.637	1.495	2.046	2.214
		ženske	1.932	1.687	1.903	1.640	1·457	1.359	1.458	2.334	1.752	1.461	1.301	1.568
		svega	4.653	4.096	3.876	3.088	2.472	2.567	3.616	5.415	4.389	2.956	3.347	3.782
Navala[3] u Jav. berzama rada		muški	1.007	1.126	1.260	1.908	3.413	3.126	1.922	1.296	1.416	1.905	1.358	1.219
		ženske	377	446	381	408	547	613	629	424	491	508	526	446
		svega	746	846	829	1.112	1.724	1.796	1.401	920	1.047	1.214	1.035	899
Posredovanja rada u Jav. berzama rada		muški	2.124	1.908	1.289	1.131	707	1.006	1.741	2.694	2.363	1.296	1.646	1.799
		ženske	1.638	1.435	1.576	1.310	1.178	1.112	1.220	2.085	1.526	1.173	1.027	1.331
		svega	3.762	3.343	2.865	2.441	1.885	2.118	2.961	4.779	3.889	2.469	2.673	3.130
Pomoć redovna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	3.597	3.994	4.277	5.349	8.100	10.352	8.706	5.993	4.174	3.197	3.508	3.458
Pomoć vanredna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	4.256	4.187	4.187	6.532	11.864	12.125	13.707	12.885	9.592	8.060	6.115	4.864

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzeto je za muške 360.535, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u augustu 1933 godine

(prema izveštajima Javnih berzi rada)

Grupa profesije / Javna berza rada	avgust 1933 godine																				
	Muške							Ženske							Pomoć						
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnje ostale krajem meseca	Navala[2]	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnje ostale krajem meseca	Navala[2]	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	196	858	13	221	137	192	388	11	105	6	100	83	11	105	7	788	—	42	582	—
II. Rudarstvo	65	405	1	32	21	55	1266	—	1	—	—	—	1	—	1	96	—	23	408	50
III. Talioničarstvo	17	44	—	2	3	14	2200	—	—	—	—	—	—	—	10	1166	—	9	94	—
IV. Vrtlarstvo	27	45	—	2	2	24	2250	—	1	—	1	1	—	100	5	564	—	21	144	50
V. Ind. kamena, zemlje, ilovače i t. d.	227	381	1	13	6	174	2931	9	11	—	2	1	—	550	75	8240	—	103	1262	—
VI. Prerađivanje kovina	773	1406	8	102	88	653	1378	—	4	—	1	1	3	400	155	18104	—	240	3111	75
VII. Ind. strojeva, instrumenata i t. d.	595	1205	1	73	63	544	1651	2	2	—	—	—	2	—	235	19493	50	245	4248	25
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	588	1208	20	168	118	482	719	8	12	—	1	1	6	1200	156	19502	50	214	4608	25
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i t. d.	3	10	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	1	—	1	120	—	3	75	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja i t. d.	100	183	3	12	8	90	1525	—	—	—	—	—	—	—	26	3118	—	27	575	—
XI. Tekstilna industrija	49	111	6	21	3	52	529	72	131	3	25	16	51	524	37	4260	—	32	252	50
XII. Tapetarski obrt	38	70	—	3	4	41	2333	—	3	—	—	—	2	—	13	1292	—	25	333	25
XIII. Industrija odela, obuće i nakita	1019	2392	3	192	174	730	5246	272	505	2	50	43	275	1010	303	24543	—	492	8185	—
XIV. Industrija papira	69	102	—	2	1	33	5100	43	70	—	1	1	45	7000	24	1962	—	45	865	—
XV. Industrija životnih namirnica	506	1519	4	94	74	500	1616	54	138	—	7	7	58	1971	430	35398	50	484	4297	25
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	209	884	12	57	42	200	1551	79	301	12	94	62	90	320	106	12121	—	207	2729	—
XVII. Kemička industrija	11	20	—	—	—	9	—	—	2	—	—	—	—	—	3	442	—	2	83	25
XVIII. Građevna industrija	462	1534	3	128	126	315	1198	8	9	—	—	—	7	—	54	6735	—	294	3959	—
XIX. Grafička industrija	197	386	—	4	4	168	9650	122	148	—	1	1	113	14800	84	10482	—	117	4106	25
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	1098	1467	2	50	24	1057	2934	323	436	—	22	17	217	1982	338	34139	—	178	3004	50
XXI. Trgovačka struka	494	1141	—	46	42	423	2480	99	151	1	13	9	79	1161	166	20555	—	222	3221	50
XXII. Nadničari	1466	9239	3	880	767	1121	1450	478	1387	1	250	245	394	555	723	76479	-	1183	21494	50
XXIII. Saobraćajna preduzeća	424	915	1	22	22	357	4159	—	—	—	—	—	—	—	204	22484	50	182	5353	—
XXIV. Kućna posluga	53	143	3	32	23	47	447	927	3026	62	965	811	723	314	158	17309	—	256	4253	75
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	347	1299	1	48	46	316	2706	149	542	1	32	31	144	1694	144	16364	50	217	7154	75
XXVI. Šegrti	16	26	9	10	1	16	260	5	6	2	3	1	3	200	—	—	—	1	49	50
Ukupno	9049	26993	94	2214	1799	7616	1219	2661	6992	90	1568	1331	2225	427	3458	365758	50	4864	84451	25
1. Beograd	1291	6466	—	636	536	980	1017	556	1827	1	266	232	593	687	974	107661	—	235	13070	—
2. Zagreb	1685	9020	37	576	474	1697	1566	476	1883	19	256	226	379	736	1255	129131	—	3298	32315	50
3. Ljubljana	3931	4734	54	383	252	3424	1236	1116	1589	48	400	295	841	397	497	44376	—	58	6434	50
4. Sarajevo	414	1678	—	161	94	374	1042	220	588		154	145	132	382	419	52633	—	298	8012	25
5. Novi Sad	1382	3592	—	409	394	809	878	274	866	22	473	414	260	183	68	7182	—	628	10173	—
6. Split	346	1503	3	49	49	332	3067	19	239	—	19	19	20	1258	245	24775	50	347	14446	—
Kraljevina Jugoslavija	9049	26993	94	2214	1799	7616	1219	2661	6992	90	1568	1331	2225	427	3458	365758	50	4864	84451	25

[1]) Brojna razlika između »Potražnje« i zbira »Posredovanja« i »Potražnje ostale krajem meseca« daje broj radnika koji su otpali ili otpu. tovali, bilo da su se sami zaposlili bilo da se prosto nisu '

[2]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Digitized by Google

Permanents		Prigodni		Izdate pomoći — *Alloué pour des subventions*																
				Redovna *Règulières*			Vanredna *Exceptionnelles*			Putna *De voyage*			Povlašćenih voznih karata sa 50% popusta *Billets de chemin de fer et de navires à prix réduits*			U naturi (azil, hrana i t. d.) *En nature (asile nourriture etc.)*				
ž. f.	m. h.	ž. f.		za *pour*	u sumi *une somme de* Din	p	za *pour*	u sumi *une somme de* Din	p	za *pour*	u sumi *une somme de* Din	p	za *pour*	u vrednosti *au montant* Din	p	za *pour*	u vrednosti *une somme de* Din	p		
40	41	78		79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93		
—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	1091	—	—	—	—		
—	—	—		—	—	—	—	—	—	1	62	—	162	10150	—	—	—	—		
—	—	—		4	756	—	—	—	—	—	—	—	4	177	—	—	—	—		
—	—	—		1	288	—	—	—	—	—	—	—	4	134	—	—	—	—		
—	—	—		1	396	—	2	80	—	—	—	—	68	5335	25	—	—	—		
—	—	—		34	4692	—	8	360	—	—	—	—	86	5587	50	—	—	—		
—	—	—		91	5632	—	8	320	—	1	35	—	118	7693	—	—	—	—		
—	—	—		29	4172	—	8	420	—	—	—	—	92	5755	75	—	—	—		
—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—		13	1524	—	1	30	—	—	—	—	32	2345	75	—	—	—		
—	—	—		23	2796	—	1	70	—	—	—	—	27	1074	—	—	—	—		
—	—	—		3	432	—	—	—	—	—	—	—	3	149	—	—	—	—		
—	—	—		78	9250	—	18	870	—	5	219	25	293	21006	50	—	—	—		
—	—	—		14	1080	—	3	280	—	—	—	—	9	549	75	—	—	—		
6	—	—		318	23664	—	11	450	—	—	—	—	240	14019	50	—	—	—		
4	—	—		35	3738	—	8	415	—	3	310	—	254	16387	25	—	—	—		
—	—	—		1	132	—	—	—	—	—	—	—	3	240	75	—	—	—		
—	—	—		10	1782	—	7	390	—	1	41	50	348	22990	25	—	—	—		
—	—	—		22	4066	—	4	170	—	1	88	—	30	1253	—	—	—	—		
—	—	—		16	2304	—	7	410	—	—	—	—	8	449	25	—	—	—		
—	—	—		40	7054	—	11	650	—	1	70	—	129	7842	25	—	—	—		
21	—	—		119	19352	—	42	1910	—	10	970	—	2223	131294	50	—	—	—		
—	—	—		13	1579	—	8	610	—	2	421	50	54	3102	25	—	—	—		
51	—	—		56	6576	—	11	400	—	5	253	50	345	34677	25	—	—	—		
—	—	—		53	6396	—	42	2420	—	5	344	25	318	18182	50	—	—	—		
—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	243	—	—	—	—		
82	—	—		974	107661	—	200	10255	—	35	2815	—	4876	311730	25	—	—	—		
9	—			—			—			—			—			—				

Tab. 1.

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XV ZAGREB, DNE 1 DECEMBRA 1935 BROJ 12

MANDIĆ DR. DUŠAN:

O SLOBODNOM IZBORU LJEKARA

PRIMJER OGRANIČENO SLOBODNOG IZBORA LJEKARA U NAŠEM SOCIJALNOM OSIGURANJU

Kako je naš Zakon o osiguranju radnika ostavio otvorenim način na koji se ima organizovati pružanje ljekarske pomoći bolesnim članovima socijalnog osiguranja, već deset godina se vode, od zvanih i nezvanih, gdjekad umjesne a gdjekad i žučne rasprave i pune stupci stručno-profesionalne štampe raspredanjem pitanja, da li da naše socijalno osiguranje zadrži sadanji sistem fiksno plaćenih ljekara ili treba da uvede sistem slobodnog izbora ljekara. Pitanje je, samo po sebi, vrlo važno, kako za nosioca i članove osiguranja tako i za ljekarski stalež, pa svakako zaslužuje, da mu se posveti puna pažnja, i opravdava ono obilje riječi i mastila što se je na raspravljanje toga pitanja dosad utrošilo. Napokon, lani je održan i naročiti sastanak pretstavnika Središnjeg ureda kao nosioca osiguranja, s jedne strane, i pretstavnika ljekarskih staleških organizacija, s druge strane, na kom je sastanku to pitanje oblika ljekarske službe u socijalnom osiguranju još jedanput temeljito pretreseno. Međutim, ni taj sastanak nije doveo do sporazuma niti je umanjio oprečnost gledanja na stvar: stranke su se razišle ne mogavši jedna drugu ubijediti u opravdanost svog gledišta i ostavši, svaka od njih, na svom stanovištu.

Pretstavnici »Suzora« bazirali su svoj otpor prema uvođenju sistema slobodnog izbora na faktu, da socijalno osiguranje preživljuje tešku finansijsku krizu i da bi svaka promjena u načinu vršenja ljekarske službe u osiguranju (za koju, nezavisno od toga, tvrdi da je dobro organizovana i korisna i za ljekare i za članove) neminovno dovela do povećanja izdataka ne samo na ljekare već i na sva ona izdavanja, koja su u vezi s ljekarskim radom (troškovi hranarine, lijekova, banjskog i sanatorijskog liječenja), a svako povećanje izdataka vodilo bi osiguranje u finansijsku propast. U dokaz istinitosti tih svojih tvrdnji ponudio je protivnoj stranci i uvid u svoje knjige. Pretstavnici ljekarskih organizacija ostali su na svom stanovištu t. j. da sistem slobodnog izbora ljekara, s izvjesnim ograničenjima, treba odmah zavesti, pozivajući se pri tome na statistiku nekih stranih osiguranja, gdje je sistem slobodnog izbora odavno zaveden.

Kako mi u Sarajevu imamo, u okviru Okružnog ureda, već nekoliko godina jednu ustanovu koja ima svoju bolesničku blagajnu za svoje namještenike, a kod koje je od početka zaveden sistem ograničeno slobodnog izbora ljekara, neće biti na odmet da prikažemo u kratkim potezima rad te blagajne kao i finansijski efekt toga rada pa da i na ovom našem primjeru proučimo dobre i rđave strane sistema slobodnog izbora.

Jedan privatni zavod u Sarajevu, čiji namještenici spadaju pod obavezu osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika, koji je do stupanja na snagu toga Zakona imao svoju poslovnu bolesničku blagajnu sa ograničeno slobodnim izborom ljekara, htio je da taj sistem i nadalje zadrži i, osim toga, da dade svojim namještenicima nešto više nego što im po Zakonu o osiguranju radnika može dati Okružni ured ili Merkur. Stoga je taj zavod utanačio sa Okružnim uredom ovaj aranžman:

1) Zavod ima pravo, da u svrhu pružanja besplatne ljekarske pomoći svojim namještenicima i članovima njihove porodice angažuje po svojoj volji onoliko ljekara koliko i koje i pošto hoće. Namještenicima stoji

Digitized by Google

na volju da se u slučaju potrebe posluže jednim između tih ljekara po slobodnom izboru. Ljekara plaća zavod bez posredovanja Okružnog ureda.

2) Zavodski ljekari smiju pisati sve lijekove, također i specijalitete, i ne moraju se pridržavati Suzorovih propisa glede propisivanja lijekova.

3) U slučaju bolničkog liječenja namještenici činovničkog ranga i članovi njihove porodice imaju prava na II. opskrbni razred, a ostali na III. razred.

4) Članovi porodice imaju pravo na bolničko liječenje u trajanju od 6 mjeseci.

5) Sva ostala prava koja proističu iz Zakona o osiguranju radnika uživaju i namještenici zavoda u istom opsegu kao i ostali članovi.

U pogledu snošenja troškova aranžman je predvidio ovo:

1) Okružni ured plaća apotekarske račune, bolnički trošak za sve članove po III. opskrbnom razredu, za članove porodice po istom razredu do najviše 28 dana (diferenciju između cijena II. i III. opskrbnog razreda kao i bolničko liječenje članova porodice iza 28 dana snosi posebni bolesnički fond zavoda), troškove banjskog i sanatorijskog liječenja, rodiljske potpore, potporu za opremu djeteta i za mlijeko, pogrebnine i babičke troškove.

2) Osim u prednjoj tački pobrojanih troškova zavod priznaje Okružnom uredu izvjesni procenat od prinosa za slučaj bolesti u ime naknade upravnih troškova.

3) Ako bi cjelokupna suma izdataka po prednje dvije tačke bila veća nego što iznosi godišnji propis prinosa u bolesničkoj grani osiguranja, zavod namiruje razliku iz svojih sredstava odnosno iz sredstava svog bolesničkog fonda. Obračun se vrši po svršetku svake godine.

4) Prinosi za slučaj nesreće idu u cijelosti Središnjem uredu, isto tako i prinosi za Berzu rada i Radničku komoru.

Gore spomenuti posebni bolesnički fond zavoda prima od namještenika, po dobrovoljnom pristanku njihovom, jedino iznos hranarine i poluhranarine koju prime od Okružnog ureda u slučaju radne nesposobnosti. Namještenici dobivaju za vrijeme bolesti svoju punu plaću. Drugih prinosa ne daju namještenici tom posebnom fondu. Ostatak deficita koji nastaje iz poslovanja toga fonda, a koji — kako ćemo dalje vidjeti — nije malen, namiruje zavod iz svojih sredstava.

1) Prinosi.

U ime prinosa za bolesničku granu osiguranja zavodu je propisano 1930 godine Din 125.698.10, 1931 Din 127.388.80, godine 1932 Din 134.248.60. U godini 1930 računati su prinosi na bazi 36% iznosa jednodnevne obezbijeđene nadnice (kao nedjeljni prinos) a godine 1931 i 1932 na bazi 39%.

Prosječni prinos po članu iznosio je godine 1930 Din 910.85, 1931 890.83, 1932 907.08. Ovdje i dalje, u drugim poglavljima, iznijeću zbog usporetbe brojke Merkura i sarajevskog Ouzora. Merkur koji je po strukturi svoga članstva vrlo blizu namještenicima zavoda imao je u bolesničkoj grani osiguranja 1930 godine po članu Din 817.54 propisanog prinosa, godine 1931 820.60 (na bazi 36% prinosa), dočim mi za godinu 1932 fale podatci. Kod sarajevskog Okružnog ureda iznosio je taj prinos po članu, za isto razdoblje, Din 500.74, Din 524.08 i Din 491.04. Prinosi po članu veći su dakle kod Zavoda otprilike za 10% nego li kod Merkura, a skoro dvaput veći nego kod sarajevskog Ouzor-a.

Prikaz članstva Zavoda po nadničnim razredima i po spolu:

Godina	I		VI		VII		IX		X		XI		XII		Ukupno		
	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	
1930	1		1	2			1	5	4		1		109	14	117	21	138
1931	1		1	2			1	7	4		1	1	111	14	119	24	143
1932	1		1	2	1		1	5	5	2	1	1	112	16	122	26	148

Kako se vidi ogroman dio članstva je u najvišem nadničnom razredu. Prema tome je i prosječna obezbijeđena nadnica visoka te je iznosila u god. 1930 Din 45.69, u god. 1931 Din 45.31, a god. 1932 Din 45.33. U istim godinama iznosila je prosječna obezbijeđena nadnica u sarajevskom Ouzoru Din 27.18, 26.31 i 23.89, a kod Merkura Din 44.05, 44.01, dok mi za god. 1932 nije poznato.

Digitized by Google

Doba	m.	ž.	Skupa
Do 20 godina	1		1
Od 20—30 godina	16	8	24
Od 30—40 godina	21	12	33
Od 40—50 godina	47	1	48
Od 50—60 godina	25		25
Od 60—70 godina	5		5
Preko 70 godina	2		2
			138

ledični	46
ožen̄jen bez djece do 18 godina	23
ožen̄jen s jednim djetetom do 18 god.	15
ožen̄jen s dva djeteta do 18 god.	26
ožen̄jen s tri djeteta do 18 god.	16
ožen̄jen s više djeteta do 18 god.	12
	138

Gornje dvije skrižaljke prikazuju namještenike zavoda po godinama starosti i po broju članova obitelji, a odnose se na godinu 1930. Ostale godine ne iznosim zbog ograničenosti prostora kao i zbog toga, što skoro nikakvih promjena u tom pogledu nije ni bilo.

Ljekarska služba.

Zavod je, po svojoj slobodnoj volji, angažovao 7 ljekara za opštu praksu i 4 ljekara-specijaliste i to 1) za očne bolesti, 2) za bolesti uha, nosa i grla, 3) za plućne bolesti i 4) za hirurgiju. Zavod nema vlastite ambulante, svi ljekari primaju namještenike zavoda u svojim privatnim ordinacijama u vrijeme, kad i ostale pacijente. Od ljekara za opštu praksu jedan je, inače, ljekar-činovnik Ouzor-a, a jedan ugovorni ljekar »Merkura«, ostali nemaju niti sa Ouzor-om niti sa Merkurom nikakve veze. Što se tiče specijalista, sva četvorica su namještena i kod Ouzora kao ugovorni ljekari-specijaliste.

Zavod plaća za jedan pregled bolesnika u ordinaciji ljekara za opštu praksu honorar od Din 15.—, u stanu bolesnika Din 30.—. Pregled u ordinaciji ljekara-specijaliste stoji Din 50.—, a kad ljekar-specijalista posjeti bolesnika kod kuće Din 100.—. Za pregled po noći dvostruka taksa. Kod posjete bolesnicima koji stanuju na periferiji zavod plaća i prevozno sredstvo. Pravo na specijalistički pregled imaju članovi samo onda, kad to nađe za potrebno ljekar opšte prakse. Za one specijalnosti za koje zavod nema svog specijaliste saopšti dotičnom članu da ode privatno takovom ljekaru-specijalisti i da plati traženi honorar, a zavod mu ga refundira.

Slijedeća tabela prikazuje broj pregleda:

	1930	1931	1932
Broj pregleda osig. članova	1776	2291	2104
Broj pregleda članova porodice	2434	2230	2425
Ukupan broj pregleda	4210	4521	4529
Kod ljekara za opštu praksu	3984	4339	4249
Kod ljekara-specijalista	226	182	280
U ordinaciji ljekara	3030	3127	3352
U stanu bolesnika	1180	1394	1177
Na jednog osig. člana otpada ljekarskih pregleda	30·5	31·6	30·6

Nažalost, u zavodu nisam mogao dobiti podataka, koliko je bilo prvih, a koliko ponovnih pregleda, jer to zavod ne bilježi posebno. Isto tako nisam mogao dobiti podataka ni o tome, koliko je kućnih posjeta bilo za članove, a koliko za članove porodice.

Kad govorimo o broju ljekarskih pregleda, potrebno je da ovdje reknem nekoliko riječi o kulturnom i ekonomskom nivou namještenika toga zavoda, jer je to, besumnje, važno za prosuđivanje potrebe tolikih pregleda. Namještenici ovog zavoda, osim nekoliko podvornika, telefoniste, ložača i par daktilografkinja, svi su činovničkog položaja. Imadu zdrave radne prostorije i relativno lak (kancelarijski) posao, relativno — u uspoređenju s platama svojih kolega u drugim sličnim zavodima — dobru plaću. Stanuju u zdravim stanovima, hrane se dobro, obučeni su i obuveni. Dobivaju redovno svoje plaćeno godišnje otsustvo. Imaju neokrnjene prinadležnosti, i kad su bolesni. Namještenje im je stalno, zavod nije nikog reducirao pa srećom nisu okusili nevolju neuposlenog. Osim toga, svi namještenici imaju i svoj penzioni fond.

Ti povoljni ekonomski odnosi morali bi se odraziti u smanjenju broja oboljenja. A kako uz to namještenici Zavoda u slučaju radne nesposobnosti uslijed bolesti ne primaju hranarine, jer tu predaju Bol. fondu, odakle on treba da podmiri veća davanja

Digitized by Google

(uzgred napominjem, da je iznos tih hranarina prema ukupnoj sumi koju Zavod pridonosi svome bolesničkom fondu vrlo malešan, kako ćemo malo kasnije vidjeti), nemaju nikakvog razloga da traže ljekara, osim kad su doista bolesni. Svaka simulacija ili agravacija potpuno je isključena, jer je besciljna. U tome se ljekarska služba kod zavoda bitno razlikuje od ljekarske službe kod Ouzor-a ili kod Merkura. Ovdje treba da napomenem i to, da tokom te tri godine o kojima je riječ nije bilo u gradu nikakovih epidemija.

Svi ti povoljni uslovi, ekonomski i socijalno-medicinski, pa nepostojanje potrebe za simulacijom ili agravacijom i pomanjkanje svake epidemije trebali bi se, kako gore rekoh, odraziti u malenom broju oboljenja i prema tome u malenom broju ljekarskih pregleda. Mi, naprotiv, vidimo, da je broj obavljenih pregleda u odnosu prema broju članova vrlo velik. Ako uvažimo i fakat, da članovi ovog zavoda, kao pretežnim dijelom inteligentni ljudi, više uviđaju važnost ljekarskog savjeta pa se više i služe ljekarom nego li članovi Merkura ili — pogotovu — članovi Ouzor-a, dalje, ako uvažimo i fakat , da se članovi zavoda i u slučaju težeg oboljenja rijetko liječe u bolnici, jer imaju uslijed povoljnih ekonomskih i higijenskih prilika daleko veću mogućnost liječenja u svojoj kući nego li članovi Merkura ili Ouzora, što smanjuje izdatak na bolničke troškove ali, prirodno, povećava broj ljekarskih vizita, sve to kad uzmemo u obzir, ipak broj ljekarskih pregleda ostaje pretjerano velik. Gdje može ležati uzrok tom velikom broju pregleda? Jednim dijelom može biti uzrok i u tome, što se članovi socijalnog osiguranja obraćaju dosta puta na ljekara i onda, kad im stvarno sam pregled i savjet nije potreban, ali na drugi način ne mogu besplatno doći do željenog lijeka: jedan je član, ili neko njegov u kući, zatvoren pa bi mu trebalo malo kakovog otvora, drugi član ima glavobolju pa često treba aspirina ili šta slično i t. d. Da ti ljudi nisu članovi socijalnog osiguranja pa prema tome oslobođeni plaćanja ljekarskih pregleda i lijekova, ne bi ni tražili ljekara već bi otišli u najbližu apoteku i kupili te lijekove. Ali, i kad odbijemo ovakove slučajeve, ostaće broj obavljenih pregleda velik. Nemam nikakovih podataka po kojima bih mogao taj veliki broj tumačiti eventualnim nastojanjem ljekara, da pretjerano čestim pregledima i posjetama uvećaju svoj honorar. Najveći dio tih ljekara i lično poznam kao etički na visini stojeće ljude, pa mislim, da u ljekarskom radu ne treba tražiti uzrok velikom broju pregleda. Ali će upadno velikom broju pregleda u stanu bolesnika uzrok biti u komoditetu članstva, da i kod lakših obolenja zove ljekara kući mjesto da ide ljekaru u ordinaciju.

Slijedeća tabela pokazuje sumu koju je pojedini ljekar primio u ime honorara::

Ljekar	1930	1931	1932
1. za opštu praksu	16690	17040	16900
2. za opštu praksu	34950	38510	36900
3. za opštu praksu	25405	22710	27800
4. za opštu praksu	1650	765	1300
5. za opštu praksu	1250	1655	1500
6. za opštu praksu	2010	7785	2200
7. za opštu praksu	840	330	200
1. specijalista	10850	5280	4000
2. specijalista	1420	640	3200
3. specijalista	2080	2650	2000
4. specijalista	4100	2100	2500
5. specijalista ostali (bez-ugovorni)			2600
Ukupno . . .	101245	99465	101100

Iz ove se tabele najprije vidi to, da t. zv. »Kassenlöwe« u ovom slučaju ne postoji. Gdje nema potrebe za simulacijom i agravacijom, tu nema ni za njega pogodna tla. Zatim se vidi, da tri ljekara opšte prakse imaju gotovo sav honorar, dok je honorar one druge četvorice jedva spomena vrijedan. Taj omjer odgovara i njihovoj uposlenosti u privatnoj praksi.

Sve ovo o podjeli honorara nije toliko ni važno pa sam samo uzgred spomenuo. Ali je vrlo važno, kako se ukupni iznos ljekarskih honorara odnosi prema propisanom prinosu u bolesničkoj grani osiguranja, pa, dalje, upoređenje toga iznosa sa ljekarskim troškovima Merkura i Ouzor-a. Tu vidimo, da su u godini 1930 cjelokupni propisani prinosi u bolesničkoj grani osiguranja iznosili Din 125.698.10, a ukupni troškovi zavoda na ljekare (bez zubara) Din 101.245.- ili 83.56% propisanog prinosa. U godini 1931 iznosili su propisani prinosi Dinara 127.388.80 a izdatak na ljekarske honorare Din 99.465.— ili 82.06% propisanog prinosa. U godini 1932 iznosili su prinosi Din 134.248.60, a ljekarski honorari Dinara 101.100 ili 76.37%. U istim godinama iznosio je kod »Merkura« procenat ljekarskih troškova 16.50%, 17.49% i 14.93% propi-

Digitized by Google

sanih prinosa u bolesničkoj grani osiguranja, a kod sarajevskog Ouzora 11.27%, 12.85% i 14.70% čemu treba dodati i troškove vlastitih ambulanti koji su iznosili u istim godinama 4.14%, 4.69% i 4.88%, dočim Merkurovi i zavodski ljekari primaju članove u svojim privatnim ljekarskim ordinacijama.

Ova ogromna razlika u postotcima najrječitije ilustrira cijeli ovaj sistem.

Hranarina.

Izdatci na hranarini iznosili su u 1930 godini 11.67% ukupnih prinosa za bolesničku granu osiguranja, u 1931 godini 12.76%, a u 1932 godini 13.89%. U istom razdoblju iznosili su ti izdatci kod Merkura 22.34%, 22.13% i 18.14%, a kod sarajevskog Ouzora 20.11%, 21.06% i 17.31%. Dakle, izdatci na hranarinu su mnogo niži nego li kod »Merkura« i kod Ouzora. Tome su uzrok, već naprijed spomenuti, povoljni ekonomski i higijenski uslovi pod kojima žive i rade namještenici zavoda kao i fakat, isto već spomenut, da se namještenici ovog zavoda obraćaju ljekarima samo, kad su doista bolesni, i da od posla izostaju samo, kad su doista nesposobni za rad, a napokon i to, što nije bilo nikakovih epidemija u razdoblju o kome je riječ. Jednom riječi zato, što je zdravstveno stanje namještenika zavoda bilo vrlo povoljno.

Bolničko liječenje.

Kako namještenici zavoda imaju sve ekonomske i kulturno-socijalne uslove liječenja u kućnoj njezi, prirodno je, da su bolnički troškovi vrlo niski. Ti su troškovi iznosili u godini 1930 2.14%, u godini 1931 2.06% i u godini 1932 1.56% ukupnog propisa prinosa u bolesničkoj grani osiguranja. Članovi Merkura već su u gorem položaju u pogledu mogućnosti liječenja u kućnoj njezi pa su kod Merkura iznosili izdatci na bolničko liječenje u istim godinama 7.01%, 10.33% i 8.52%. Članovi sarajevskog Ouzor-a uslijed svojih mizernih ekonomskih i higijenskih prilika (dobar dio članova je šumski radnik i radnik-seljak koji periodično ostavlja svoje selo i dolazi u grad da traži zarade, pa noćiva — bez stana — po šupama i napuštenim ciglanama etc.) moraju u slučaju i malo težeg oboljenja biti upućeni u bolnicu, jer se u takovim prilikama uspješno liječenje, mimo bolnice, ne može ni zamisliti. Zato su troškovi bolničkog liječenja sarajevskog ureda relativno visoki te su iznosili 16.52%, 15.23% i 17.07% ukupnih propisanih prinosa u bol. grani osiguranja.

Troškovi potpora porodilja, opreme djeteta i potpora za dojilje.

Izdatke na ove troškove iskazaću skupa, iako se inače u bilansama Suzor-a posebno iskazuju. To je zato, da manje brojki navodim, i jer mislim, da je za stvar o kojoj raspravljam dostatno i skupno navođenje.

U god. 1930 izdato je namještenicima zavoda na ime gornjih potpora 5.68%, u 1931 godini 5.07% i u 1932 godini 1.01%. Za isto razdoblje izdao je Merkur 4.68%, 4.39% i 1.83%, a sarajevski Ouzor 10.52%, 11.15% i 4.03%. Sniženje postotka u posljednjoj godini posljedica je novele Zakona o osiguranju radnika koja je stupila na snagu koncem 1931 a kojom su ta davanja snižena. O ovoj stavci nema dalje šta da se kaže što bi našu temu moglo interesovati.

Lijekovi i zdravstvene potrebe.

Na ovu vrstu izdataka izdato je u 1930 god. Din 63.735.99 ili 50.71% propisanih prinosa u bolesn. grani osiguranja, u godini 1931 66.983.39 ili 52.58%, u godini 1932 Din 74.940.40 ili 55.82%. U istom razdoblju izdao je Merkur na lijekove 19.73%, 21.68% i 19.48% propisanih prinosa u bol. grani osiguranja, a sarajevski Ouzor 7.09%, 8.34% i 7.05%. Troškovi sarajevskog Ouzor-a niski su radi strukture članstva, zatim zato, što se pazi na ekonomsku stranu propisivanja lijekova, i napokon zato, što se dobar dio bolesnog članstva liječi, iz naprijed navedenih razloga, po bolnicama i sanatorijima. Baš iz ovog potonjeg razloga moraju troškovi lijekova biti kod namještenika zavoda viši nego kod ureda, jer se njegovi bolesnici vrlo rijetko liječe u bolnici, kako sam prikazao u poglavlju o bolničkom trošku. Ipak to ne opravdava visoke izdatke na lijekove. Napominjem, da apoteke daju na recepte zavodskih ljekara isti popust kao i na ostale uredske recepte. Ali se slabo vodi računa o ekonomiji recepture i piše se vrlo mnogo specijaliteta bez kojih bi se doista moglo biti i koji se u pogledu dejstva u punoj mjeri dadu zamijeniti lijekovima magistraliter pripravljenim. Relacija između po normama pisanih lijekova, zatim lijekova magistraliter pravljenih i specijalnih lijekova iznosi kod zavoda 18 : 51 : 31, dok ta ista relacija kod sarajevskog Ouzor-a iznosi 56.5 : 37.5 : 6. Glede broja recepata i prosječne cijene jednog recepta navešću podatke samo iz godine 1930, jer su i ostale dvije godine dale u tom pogledu približno iste cifre. U godini 1930 ekspedovale su sarajevske apoteke 2610 recepata

Digitized by Google

zavodskih ljekara sa 3033 perskripcije. Prosječna cijena jednog lijeka bila je Din 21.—. Za ilustraciju, šta se sve piše, ovdje ću navesti nekoliko specijalnih preparata koji se češće nalaze među ordiniranim lijekovima: Franje Josipa gorka voda, Höferpuder, Tannalbin, Tusalvat, Selterswasser, Alga, Calogen, Kola-Astier, Titrosalz, Planinka čaj, Agarol, Camilosan, Kresival, Karlsbader Mühlbrunn, Jemalt, Energin, Ipecopan, Thesalvat, Eugusal, Pneumocoll, Rheumasan, Myoston liquid. etc. etc. Uzgred napominjem, da je najekonomskija receptura ljekara-specijalista!

Primaljska pristojba.

Na ovu vrstu izdataka utrošeno je godine 1930 1.11% propisanih prinosa u grani bolesti, 1931 godine 1.10%, godine 1932 1.53%. Za isto razdoblje izdao je Merkur 0.65%, 0.61% i 0.58%, a sarajevski Ouzor 1.30%, 1.65% i 1.53% propisanih prinosa u bol. grani osiguranja.

Pogrebnine.

Na ime pogrebnine isplaćeno je 1931 godine 1.13% propisanih prinosa, dočim u 1930 i 1932 nije ništa isplaćeno. Za isto razdoblje u isto ime izdao je Merkur 1930. 1.14%, 1931 0.77%, 1932 1.03%, a sarajevski Okružni ured 1.02%, 1.45% i 1.40%.

Banje i sanatoriji.

U ime troškova za banjsko i sanatorijsko liječenje izdato je godine 1930 3.20%, godine 1931 2.78%, i godine 1932 9.86% propisanih prinosa u bolesničkoj grani osiguranja. Za isto razdoblje izdao je Merkur 14.01%, 13.14% i 9.27%, a sarajevski Ouzor 9.66%, 9.26% i 10.37%. Najveći dio izdat je na banjsko liječenje. Osim 1931, kad su dva namještenika liječena kroz duže vremena u Kasindolu, ostali izdatci su dati samo za banje i to za baniu Ilidžu kod Sarajeva.

Troškovi popravka zuba.

Zavod ima ugovor sa 6 zubara te se članovi i članovi porodice u slučaju potrebe obraćaju na jednog između njih po slobodnom izboru. Cijene su za pojedine radove fiksirane ugovorom i nešto su niže nego cijene koje zubari naplaćuju u privatnoj praksi. Vađenje zuba ne obavljaju ljekari opšte prakse već zubari, a taj honorar plaća u cijelosti zavod. Radove u zlatu ili drugom kom plemenitom metalu snosi u cjelosti sam član. Za liječenje i plombiranje zuba te za proteze član plaća ¼ cijene i to izravno zubaru, a zubar za ostatak podnosi račun zavodu na isplatu.

Zubarima je zavod isplatio 1930 Din 28.560 ili 22.72%, 1931 31.200 ili 24.49% i 1932 24.350.— ili 18.11% propisanih prinosa. Za isto razdoblje isplatio je Merkur 5.90%, 8.11% i 5.66%, a sarajevski Ouzor 1.04%, 1.07% i 1.24%. Troškovi sarajevskog ureda su dobrim dijelom zato niski, što ured ima vlastitu zubnu ambulantu i zubotehnički atelje sa fiksno plaćenim ljekarima i zubotehničarima.

Zaključak.

Iz gornjeg prikaza vidimo, da je bolesnički fond zavoda završio svoje poslovanje svake godine sa ogromnim deficitom, iako su sve stavke izdataka osim stavke ljekarskih i apotekarskih troškova bile vrlo niske i mnogo niže od odnosnih stavaka Merkura ili Suzor-a. Ne uzimajući nikako u obzir tangentu koju zavod priznaje Okružnom uredu u ime naknade upravnih troškova — a bez tih se troškova ne može zamisliti nikoje socijalno osiguranje — poslovanje bolesničkog fonda zavoda bilo je pasivno u svakoj od te tri godine otprilike za 75 do 80% propisanih prinosa u bolesničkoj grani osiguranja. Kad izdatcima pribrojimo i tangentu upravnih troškova, procenat deficita postaje još veći. Sve te deficite podmiruje zavod iz svojih sredstava. Bez te izdašne pomoći zavoda ovako poslovanje bilo bi nemoguće i svršilo bi se finansijskim krahom već prvi mjesec.

Već i samim površnim pogledom na gornje brojke jasno se vidi, gdje leži uzrok ovog teškog deficita: bolesno mjesto ovakovog poslovanja leži u horendnim izdatcima na ljekarske honorare i na ljekarije. Premda je prosječni prinos po članu skoro dvaput veći nego kod Ouzor-a, premda nema iskorišćavanja bolesničke blagajne od strane simulanata i agravanata, premda su ljekarski honorari daleko ispod onih honorara koje predviđa minimalna tarifa, premda ti ljekarski honorari jedva dosižu visinu honorara kakav žele oni ljekari koji zastupaju stanovište slobodnog izbora, ipak na ljekarske honorare odlazi popriječno čitavih 80% propisanih prinosa u bolesničkoj grani osiguranja, a sa honorarima isplaćenim zubnim ljekarima — i čitavih 100%!

Zagovaraoci slobodnog izbora ljekara u našem socijalnom osiguranju ističu, da se u nas procentualno malo izdaje na ljekarske troškove i traže, da postotak ljekarskih troškova bude — otprilike kao u Njemačkoj — 20% propisanih prinosa. Ako bismo taj princip primijenili na bolesnički fond

Digitized by Google

ovog zavoda, onda bismo imali da smanjimo ljekarske honorare na ¼ sadanjih honorara. To bi značilo, da bi jedan pregled u ordinaciji ljekara za opštu praksu imao da iznosi Din 3.75. A kritičari sadanjeg sistema ljekarske službe u našem socijalnom osiguranju, sistema fiksno plaćenih ljekara, prigovaraju našem socijalnom osiguranju, što jedan pregled honoriše sa Din 4.—! Kad bi ko htio da svede ljekarske troškove zavoda na podnošljivu i, po mišljenju ljekarskih organizacija, pravednu mjeru (t. j. 20% propisanih prinosa), a da pri tome ne smanji visinu ljekarskog honorara po pregledu, ostaje mu jedan jedini način, a to je — smanjiti broj pregleda! Ja sam već naprijed rekao, da i sam smatram broj pregleda u ovom zavodu previsokim. Ali ne vidim ni jednog načina niti nijedne kontrolne mjere koja bi u ovom delikatnom pitanju bila od efikasnosti.

Jasno je, da ovaj sistem daje zavodskim ljekarima prednosti i materijalne i moralne prirode. Prve se odražavaju u visokom procentu ljekarskih troškova, a druge u nepostojanju ni najmanje mogućnosti sukoba sa članovima, dočim su ti sukobi kod sistema fiksno plaćenih ljekara gdjekad neizbježni i padaju kao teški olovni teret na ljekara. A kakve prednosti imaju članovi od ovog sistema? Izvan svake je sumnje, da u pogledu kvaliteta rada i savjesnosti i zavodski i uredski ljekari daju sve za dobrobit svoga pacijenta. Da tu nema razlike, govori i fakt, da je većina zavodskih ljekara ujedno uopslena i u uredu odnosno u Merkuru. U tome, dakle, namještenici nemaju nikakve prednosti od svog posebnog bolesničkog fonda. Sva je prilika, da se prednost sastoji samo u tome, što ovaj sistem pogoduje njihovu komoditetu, što se najbolje odražava u velikom broju kućnih posjeta. Zove se ljekara kući i onda, kad bi se moglo otići ljekaru u ordinaciju, a pri tome se od strane ljekara ne čuje nikad nijedna riječ prigovora, eto, to je u pogledu ljekarskih usluga sva prednost. Prednost je, dakle, izrazito luksuzne naravi.

Drugi uzrok ogromnom deficitu ove blagajne leži u grdnim izdatcima na lijekove. To je posljedica neracionalnog propisivanja u pogledu i kvaliteta i kvantiteta. Ali se ne smije izgubiti iz vida, da je ovako propisivanje lijekova, kakvo praktikuju zavodski ljekari, usko vezano sa samim sistemom ljekarske službe kod toga zavoda i da se pri takovom sistemu ne bi mogle velike uštede postići ni onda, kad bi se pri receptiranju postupalo mnogo rigoroznije i racionalnije.

Prikazao sam ovim mojim člankom, objektivno, rad jedne, i valjda jedine, naše socijalne ustanove kod koje je primijenjen princip ograničeno slobodnog izbora ljekara. Iz ovog vjernog prikaza jasno izlazi, da je taj rad moguć samo uz izdašnu tuđu pomoć kojom se pokrivaju ogromni deficiti poslovanja a koji proishode iz velikih izdataka na ljekare i na ljekarije. Kad bi se ovaj sistem htjelo proširiti na opšte radničko osiguranje, oličeno u Suzor-u, moralo bi se istodobno pobrinuti za tri put veća novčana sredstva kojima bi se pokrilo te deficite, jer Suzor nema velikodušnih mecena. Istina, kod Suzor-a dolazi do izražaja zakon velikih brojki, ali s druge strane i mnogo nepovoljnijih momenata nego kod ovog zavoda (daleko manji prinos po članu, iskorišćavanje od strane izvjesnih nesavjesnih članova, slabije zdravstveno i ekonomsko stanje članstva i t. d.). Kako se pak na neko, i najmanje, povišenje prinosa za bolesničku granu našeg osiguranja ne može ni misliti, otpada svaka mogućnost zavođenja sistema slobodnog izbora ljekara. Samo sa sistemom fiksno plaćenih ljekara može naše osiguranje živjeti i prosperirati. U okviru toga sistema usavršavati i poboljšavati kvalitet ljekarskog rada (makar što taj rad, kvalitativno, ni danas ne zaostaje za ljekarskim radom u privatnoj praksi) mora biti naš zadatak, sada i ubuduće, na korist bolesnog radnika i na korist ljekarskog staleža.

Digitized by Google

JEREMIĆ M. DUŠAN:

MONETARNA I EKONOMSKA KONFERENCIJA

IZVEŠTAJI USVOJENI OD KONFERENCIJE 27 JULA 1933 I REZOLUCIJE BIROA I IZVRŠNOG KOMITETA

(Nastavak*)

Dodatak 2.

Izveštaj o uređenju proizvodnje i prodaje ovih proizvoda:

a) mlečnih proizvoda;
b) šećera;
c) vina;
d) kafe;
e) kakaa;
f) drveta;
g) uglja;
h) bakra;
i) kalaja;

a) Mlečni proizvodi: rezolucija usvojena od druge potkomisije 18 jula 1933 god.

Konferencija,

s obzirom na veliku važnost proizvodnje i izvoza mlečnih proizvoda u poljoprivrednoj kao i u svetskoj ekonomiji;

s obzirom na krajnje ozbiljan položaj ove grane proizvodnje;

s obzirom da su zbog napred istaknutog delegacije više zemalja smatrale za potrebno, da vlade obrazuju bez odlaganja »jedan međunarodni odbor za mleko«, koji bi imao za dužnost da radi na umanjenju konkurencije između zemalja koje izvoze puter i druge mlečne proizvode, uređujući na taj način proizvodnju i prodaju;

s obzirom, isto tako, da su izvesne ustanove već zainteresovane i da se interesuju ovim pitanjem, no da ipak proučavanje ovog pitanja izgleda još nedovoljno većini delegacija, da bi se iz njega mogli izvući precizni zaključci, a naročito da se predloži neposredno rešenje ovoga problema,

moli Međunarodni poljoprivredni institut, da sporazumno sa Međunarodnom poljoprivrednom komisijom, Međunarodnim savezom za mleko i Ekonomskim komitetom Društva Naroda pristupi pripremnom proučavanju ovoga pitanja;

i poziva vlade raznih zemalja, da pošalju sekretarijatu Društva Naroda pre idućeg 10 septembra, sve podatke sa kojima raspolažu po ovome pitanju, a naročito da ga upoznadu sa svojim gledištima o obrazovanju »jednog međunarodnog odbora za mleko«, kako bi pitanje moglo da bude rešeno definitivno na idućem sastanku konferencije.

b) Šećer: rezolucija usvojena od potkomisije.

Potkomitet za šećer, pošto je primio k znanju izveštaj koji mu je podnet od strane Međunarodnog odbora za šećer o rezultatima pregovora, vođenim do danas sa raznim izvoznicima i uvoznicima šećera, zahvaljuje Odboru i izražava mišljenje, da ovi rezultati dopuštaju da se ispita mogućnost zaključenja jednog generalnog sporazuma u pogledu proizvodnje i prodaje šećera.

Zahteva od Biroa konferencije, da održi kontakt sa Međunarodnim odborom za šećer i da učini sve što je potrebno, kako bi se nastavili pregovori sa zainteresovanim zemljama, naročito kako bi se dobili što brže odgovori zemalja čije držanje nije moglo do danas da se odredi.

Birou konferencije pripadaće, da, kad bude našao za oportuno, predloži nov sastanak zainteresovanih zemalja, kako bi se došlo do zaključenja jednog generalnog sporazuma.

c) Vino: rezolucija usvojena od potkomisije.

Dok izvesni članovi smatraju da je potrebno što skorije doći do ostvarenja želja i rezolucija koje su sadržane u memorandumu Međunarodnog ofisa za vino, a naročito u pogledu smanjenja carinskih tarifa i preteranih unutarnjih poreza i taksa koje pogađaju vino, kao i u pogledu uklanjanja prepreka međunarodnoj trgovini vina, razvijanju vinogradarskog kredita, zaštite naziva porekla, razvijanja destilacije viškova u vinu,

potkomisija priznaje, da je u današnjem stanju stvari neophodno potrebno da se ograniči njegovo polje akcije na mere koje mogu neposredno da se ostvare.

I

Sa interesovanjem potkomisija prima k znanju nameru vinogradarskih zemalja, koje teže da razviju svetsku potrošnju vina i loz-

* Prvi deo ovog članka vidi u broju 11. »Radničke zaštite« iz ove godine, str. 589.

Digitized by Google

nih proizvoda, da organizuju propagandu prvo u proizvođačkim zemljama radi povećanja nacionalne potrošnje, a potom u zemljama koje do sada nisu potrošačke ili su to malo, ističući naročito ishranljivu, higijensku i terapijsku vrednost vina i grožđa, razvijanjem potrošnje svežeg i suhog grožđa, šećernog soka od grožđa i šire u muslimanskim zemljama, i pripremanjem otvaranja novih pijaca poglavito u Africi i Aziji. Postoji ovde put potpuno stvoren individualnoj inicijativi i kojim vinogradari i trgovci vinom treba da pođu i da ulože potrebne napore.

Potkomisija prima k znanju, također, sa zainteresovanošću napore učinjene u ovome smislu u vinogradarskim zemljama putem vladinih intervencija, naročito u obliku stvaranja u ovim zemljama nacionalnih komiteta za propagandu u korist vina.

U istom smislu propagande rasmatran je i porast potrošnje stolnog grožđa, i preporučeno je priređivanje svake godine u jesen međunarodne svečanosti grožđa, kao i stvaranje zdravstvenih stanica i lečilišta grožđem.

II

Druge mere zavise od vladine inicijative. Tako, svaka je država dužna da učini kraj maniji za sađenjem, koje je poraslo u svetu i povećalo od početka veka za nekih 600 hiljada hektara svetsko vinogradarstvo i proizvodnju koja nadmašuje onu iz 1900 godine za 32 milijuna hektolitra.

Svaka je vlada pozvana da donese, u unutrašnjosti svojih granica, potrebne mere s obzirom na veću ili manju preteranost u nacionalnom sađenju vinogradarstva, i čuvajući bogatstva već stvorena u krajevima u kojima lozna zona nije zahvatila opasne razmere. Vlade će biti dužne da u ovome cilju predvide u njihovom zakonodavstvu mere, koje će imati za cilj da zavedu zvanične statistike o površinama zasađenim lozom, o rezultatu godišnjih berba vina i grožđa, i najzad da propišu zvanične i obavezne prijave berba od strane proizvođača.

Potkomisija smatra, da je dužnost raznih vlada zainteresovanih zemalja da razviju vinogradarsku saradnju, kao efikasno sretstvo da se vinogradarima pruži mogućnost da stvaraju što bolje vino i da ga očuvaju što sigurnije.

Tako isto preporučeno je, da se donesu mere u zakonodavstvu svake vinogradarske zemlje, u cilju da se poboljša kvalitet proizvedenog vina, kako putem odabiranja loza, tako i putem zavođenja dosta visokog minimuma o stepenu alkohola u vinu.

III

Najzad, i na ovome pitanju potkomisija želi naročito da insistira, postoji u memorandumu Međunarodnog ofisa za vino izvestan broj rezolucija, koje mogu da dovedu do neposrednog konkretnog rezultata, jer su u stanju da pribave pristanak vlada zastupljenih na konferenciji u Londonu.

U ovome cilju ona podnosi ovim vladama ove predloge:

A) Izjednačenje podnošenja rezultata o analizi vina.

Potkomisija preporučuje saziv jedne međunarodne konferencije na kojoj će svaka od zainteresovanih zemalja biti pretstavljena sa po dva kvalifikovana hemičara stručnjaka za pravljenje vina (enologa), koji bi proučili zajednički jedan definitivan i kompletan tekst pobrojavanja i određivanja metoda određenih da pokažu kvalitet vina, kao i njegove falsifikate.

B) Međunarodna konvencija za odbranu vina.

Potkomisija preporučuje donošenje jedne međunarodne konvencije, po kojoj bi se svaka od zainteresovanih država obavezala da upotpuni, ako to već nije učinila, svoje unutarnje zakonodavstvo u ciliu da osigura jednu zajedničku i efikasnu akciju protivu zloupotreba u pogledu vina.

Ovo zakonodavstvo trebalo bi specijalno da se odnosi: 1) na zabranu razblaživanja vina i upotrebu lažnih napisa; 2) na uređenje slađenja; 3) na obaveznu prijavu berbe; 4) na kontrolu proizvodnje, prometa, prodaje i trgovine vinom koje bi trebalo da odgovara karakteristikama predviđenim u zakonu; 5) na odredbe koje treba da se donesu za slučaj povrede izdatih propisa.

C) Međunarodna konvencija o ustanovljenju godišnjih anketa o sastavu vina i o ustanovljavanju vinogradarskih katastra.

Potkomisija preporučuje donošenje jedne međunarodne konvencije po kojoj bi se zainteresovane vlade obavezale: 1) da zaštite od neopravdanih proganjanja proizvođače prirodnog vina, ali nenormalnog sastava, pružajući im mogućnosti da dokažu njihovu ispravnost podnošenjem autentičnih dokumenata; 2) da obrazuju, u koliko je moguće potpuniju, jednu analitičku dokumentaciju,

Digitized by Google

koja bi, pružajući laboratorijumima koji bi imali za dužnost da rade na suzbijanju zloupotreba i ekspertima hemikarima bazu neospornu u pogledu ocenivanja za donošenje njihovih zaključaka, pretstavljala, također, i dragocenu dokumentaciju kojom bi se mogli služiti stručnjaci za pravljenje vina u svima zemljama.

D) Međunarodna konvencija za carinsku nomenklaturu.

Potkomisija zahteva od vlada zastupljenih na Konferenciji u Londonu, kojima je podnet projekat izjednačenja carinske nomenklature (rečnika), koga je izradio komitet eksperata određen od strane Ekonomskog komiteta Društva Naroda, da ubrzaju sa proučavanjem onih članova ove nomenklature koji se odnose na vino.

IV

U cilju da se omogući kasnije usvajanje rezolucija napred navedenih, potkomisija predlaže, da se ovlasti Međunarodni ofis za vino da nastavi sa proučavanjem raznih pitanja utvrđenog programa, u saradnji sa Ekonomskim komitetom Društva Naroda i Međunarodnim poljoprivrednim institutom, kako bi se omogućilo na slučaj potrebe uređenje ovih radova sa raznim vladama.

d) Kafa: rezolucija usvojena od potkomisije.

Potkomitet za kafu, pošto je proučio predloge koje mu je podnela brazilijanska delegacija u pogledu uređenja proizvodnje i prodaje kafe, i s obzirom:

a) da je kafa artikal od prve važnosti za međunarodnu trgovinu;

b) da, sem toga, njena proizvodnja pokazuje od pre nekoliko godina znatan višak u pogledu potrošnje, kao što to pokazuje današnje stanje svetskih stokova i nivo cena;

mišljenja je, da je kafa jedan od artikala, u pogledu čije proizvodnje i prodaje oportunitet i mogućnost za jednu smišljenu međunarodnu akciju u smislu donete odluke (dokumenat konferencije M. E./C. E. 33) treba da budu još proučeni;

i preporučuje u ovome cilju izvozničkim zemljama, da prouče mogućnost i praktična sretstva za uređenje njihove proizvodnje i njihove ponude, a tako isto i mogućnost i praktična sretstva da se stupi u pregovaranja sa uvozničkim zemljama, kako bi se postigle najveće olakšice u pogledu potsticanja potrošnje kafe putem ukidanja ili ublaženja postojećih ograničenja ili trgovačkih barijera svake vrste.

S obzirom da je nemoguće nastaviti proučavanje ovoga pitanja u sadašnjoj fazi Konferencije, i da bi se postavile osnove za jednu docniju diskusiju, potkomitet predlaže, da svi predlozi ili sugestije izvozničkih zemalja kafe, u pogledu uređenja proizvodnje i prodaje kafe, i eventualnog stvaranja jednog međunarodnog organizma, budu podneti Generalnom sekretaru Monetarne i ekonomske konferencije, koji će ih saopštiti u cilju proučavanja ostalim izvozničkim zemljama.

e) Kakao: rezolucija usvojena od potkomisije.

Potkomitet izražava želju da se dostojno prouči stanje pijace za kakao, vodeći računa o današnjoj proizvodnji i potrošnji i o postojećim skokovima raznih kakvoća, što je nemoguće učiniti pre nastupajućeg odlaganja Konferencije.

Prema tome, potkomitet poziva zemlje naročito zainteresovane sa proizvodnjom kakaa da prouče ovo pitanje, i da podnesu Generalnom srekretaru Monetarne i ekonomske konferencije, čim im to bude moguće, svoje primedbe i predloge u pogledu eventualnog saziva jednog kvalifikovanog sastanka, radi proučavanja organizacije proizvodnje i međunarodne trgovine sirovog kakaa.

Sem toga, on poziva zainteresovane države da donesu potrebne mere radi proučavanja sretstava, kako da se suzbiju bolesti kod kakao drveta, u saradnji sa Međunarodnim poljoprivrednim institutom iz Rima.

f) Drvo: rezolucija usvojena od potkomisije.

Potkomitet za drvo,

priznajući važnost koja postoji u održavanju na drvnoj pijaci ravnoteže između ponude i tražnje;

u želji da favorizira međunarodnu saradnju u pogledu poboljšanja uslova na drvnoj pijaci;

primajući k znanju formulisane izjave po ovome pitanju od strane delegacija raznih zemalja pretstavljenih na konferenciji;

smatrajući, da učinjeni napori u cilju ostvarenja saradnje između glavnih izvozničkih zemalja drveta, putem obrazovanja grupa i sporazuma među grupama, treba da budu nastavljeni i upotpunjeni sporazumima sa uvozničkim zemljama, vodeći računa o svim interesima u pitanju;

konstatujući, da se nastavljaju pregovori u pogledu ovih sporazuma za izvoz mekog, testeranog ili struganog drveta, odlučuje da odloži svoje odluke za početak meseca oktobra 1933, kako bi dopustio raznim zemljama da pripreme mogućnost i eventualno za-

Digitized by Google

ključe takve sporazume, a u međuvremenu da sakupe staranjem Međunarodnog drvnog komiteta, svu potrebnu statističku dokumentaciju.

Sem toga, potkomitet smatra, da je potrebno organizovati u svakoj zemlji, sporazumno sa Društvom Naroda i Međunarodnim poljoprivrednim institutom, racionalnu statistiku o proizvodnji i međunarodnoj trgovini sa drvetom.

g) Ugalj: rezolucija usvojena od potkomisije.

S obzirom na važnost problema uglja za svetsku privredu, Konferencija poziva:

1) glavne proizvođače, da upotrebe napor u cilju da se organizuje na međunarodnoj bazi proizvodnja uglja, i da eventualni sporazumi treba da budu nastavljeni i upotpunjeni, ako je potrebno i tamo gde bi bilo potrebno, putem sporazuma sa uvozničkim zemljama;

2) nadležni organizmi Društva Naroda da nastave prednje radove i da se osigura da svi interesi u pitanju budu sačuvani, naročito interesi uvozničkih i potrošačkih zemalja. U ovome cilju potkomitet, ovlašćen od Ekonomskog komiteta Društva Naroda, da prouči problem uglja mogao bi da se sastane ponova;

3) Savet Društva Naroda da sazove konferenciju glavnih proizvođačkih i potrošačkih zemalja, radi proučavanja mera koje bi trebale da se donesu, ako rezultati predviđeni u stavovima 1 i 2 napred navedenim ne budu postignuti u roku od šest meseci.

h) Bakar: rezolucija usvojena od potkomisije.

Delegacija Sjedinjenih američkih država ističe, da je poželjno da se prouče planovi o uređenju putem međunarodnog sporazuma proizvodnje i prodaje bakra, koji se nalazi među proizvodima spomenutim u predlogu francuske delegacije, podnetom 19 juna (dokumenat konferencije M. E./C. E. 8). Da bi se pružila baza za buduću diskusiju planova o uređenju proizvodnje i prodaje bakra potrebno je pristupiti prethodnim dopunskim studijama. Prema tome potkomisija predlaže, da vlade zemalja proizvođača bakra dostave Generalnom sekretaru Monetarne i ekonomske konferencije pre 15 septembra 1933 g. svoje primedbe i predloge u pogledu organizacije proizvodnje i međunarodne trgovine bakrom, u cilju saziva jednog kvalifikovanog sastanka, da bi se videlo da li je poželjan i ostvarljiv jedan sporazum.

i) Kalaj: izveštaj usvojen od potkomisije.

1) Potkomitet je proučio postojeći međunarodni plan o kontroli kalaja, plan za koji je sugerirano da mu pristupe zemlje koje proizvode danas ovaj metal u znatnim količinama i koje nisu do danas prišle ovome planu. Iz diskusije koja je vođena nije proizišla nikakva ozbiljna kritika ovoga plana, nije sugeriran nikakav amandman i nije predložen nikakav drugi metod za kontrolu.

2) Potkomitet smatra, da je današnji plan o kontroli postavljen na razumnu bazu; da se inspiriše principima koje je konferencija priznala kao one koji treba da posluže za bazu pri izradi plana u cilju uređenja proizvodnje i potrošnje; da njegovo delanje nije u praksi izazvalo nikakve teškoće već više od dve godine i da je omogućio da se ostvare velikim delom glavni ciljevi koji su se imali u vidu.

3) Za vreme diskusije pretsednik Međunarodnog komiteta za kalaj, kome je stavljeno u dužnost izvršenje ovoga plana, (pod upravom vlada potpisnica), primetio je, da se komitet stalno bavio interesima potrošačkih zemalja. Ni politika komiteta za kalaj, ni politika vlada koje on pretstavlja nisu težile za povećanjem neopravdanih cena kalaja. Plan nema za cilj da uređuje ili kontroliše cene, sem indirektno, prilagođavajući proizvodnju tražnji, i predviđajući razumne mere u cilju smanjenja stokova priznatih kao preterani. Međunarodni komitet, međutim, ima na svome raspoloženju dva vrlo moćna oružja, koja mogu biti iskorišćena u cilju sprečavanja preteranog skakanja cena. Prvo oružje je međunarodni »Pool«, koji funkcioniše u tesnoj vezi sa Međunarodnim komitetom za kalaj i koji je 1 jula imao jedan stok od 20 hiljada tona kalaja (na ukupnu zabeleženu proizvodnju od blizu 47 hiljada tona). Ovaj »Pool« pušta da izlazi kalaj po jednoj pokretnoj skali količina i cena. Ova skala je ustanovljena sporazumno sa vladama potpisnicama i može se izmeniti samo po sporazumu između ovoga »Pool«-a i ovih vlada. Oslobođenje količina utvrđenih ovom skalom i po raznim nivoima cena obavezno je.

Drugo oružje je u moći koju ima Međunarodni komitet, sporazumno sa vladama potpisnicama, da povećava kontingente proizvodnje prema momentanim potrebama. Ovaj komitet, prema onome što se veruje, u svojim preporukama koje se odnose na kontingente proizvodnje koji bi odgovarali izvesnom periodu, uzimao bi uvek za bazu je-

Digitized by Google

dino ravnotežu između proizvodnje i potrošnje i meru u kojoj se apelovalo na stokove. Ali potkomitet veruje, da bi međunarodni komitet bio raspoložen da preporuči povećanje kontingenta, čak i kad ovo povećanje ne bi bilo opravdano napred spomenutim obzirima, ako bi bio mišljenja da je ova mera potrebna pa da se spreči jedno nepoželjno podizanje cena. Potkomitet priznaje osnovanost tvrđenja, da viškovi koje ostvari »Pool« dok ne bude likvidiran, a posle toga pravo da prilagodi kontingentiranja, pretstavljaju jedan dovoljan mehanizam da se osigura zaštita interesa potrošača.

Potkomitet je ubeđen, s obzirom na izjave pretsednika Međunarodnog komiteta, da je ovaj komitet potpuno svestan nezgode koja bi nastupila usled toga ako bi se dopustilo preterano skakanje cena, i da su vlade potpisnice istoga mišljenja po ovome pitanju. Sem toga, u interesu je proizvođačkih zemalja da povećaju njihove kontingente proizvodnje kad god im to situacija dopušta.

4) Sadašnji plan o kontroli, u kome učestvuju vlade Bolivije, Nigerije, Holandskih Indija, Sijama i Saveznih maleskih država završiće se verovatno krajem 1933 godine, ili u svakom slučaju početkom augusta 1934. Pregovaranja u pogledu zaključenja novog sporazuma za tri godine, sličnog uopšte onome koji je sada na snazi, u toku su.

5) Jedan od glavnih faktora, koji treba da omoguće da se odredi da li je moguće da se zaključi jedan takav sporazum, biće držanje zemalja koje, proizvodeći kalaj, ipak ne učestvuju u postojećem sporazumu. Potkomitet je iznenađen argumentom koga mu je podneo Međunarodni komitet za kalaj, a to je: a) da je pravično da sve proizvođačke zemlje učestvuju u planu o kontroli, s obzirom da sve uživaju koristi od ovoga plana; b) da bi neuspeh kontrolnog plana izazvao u današnjim prilikama najozbiljnije teškoće i mogao da dovede do rušenja jedne industrije, čija je proizvođačka sposobnost danas otprilike dva puta veća od skorašnje veličine potrošnje. Sve zemlje koje proizvode kalaj imaju životnog interesa da se nastavi sa kontrolnim planom dotle, dok potrošnja gotovo dostigne sposobnost proizvodnje, koja se već sada može predvideti. Njihovo pristupanje kontrolnom planu poželjno je, ne samo da bi se omogućilo zaključenje novog sporazuma za tri godine, već i da bi se sprečila jedna neizbežna eventualnost, a to je, da bi zbog verovatnog nedavnog skakanja cena koje će izazvati proizvodnju u krajevima koji nisu danas potčinjeni kontrolnom planu, novi plan, čak i ako bi bio zaključen, mogao da bude napušten, ako bi proizvodnja u zonama van kontrole premašila za 25% procenu svetske proizvodnje. Jedna klauzula u ovome smislu, veruje se, da će biti uneta u novi sporazum, koji će moći da bude zaključen. Kad proizvodnja van kontrole dostigne ovu brojku, svaka vlada ima prava da se povuče iz plana, a ostali potpisnici mogu odmah da sleduju ovome primeru.

6) S obzirom na napred istaknuto, potkomitet izražava želju da zemlje koje proizvode znatne količine kalaja i koje ne učestvuju danas u kontrolnom planu, treba da budu pozvane da stupe u pregovore sa Međunarodnim komitetom za kalaj, u cilju da se osigura ako je moguće njihov pristanak na bazi jednog globalnog kontingenta, koji će biti utvrđen s obzirom na naročite uslove u svakoj zemlji. On sugerira, da se u toku ovih pregovora inspiriše ovim opštim direktivama:

a) da bi se odredio početni globalni iznos, za bazu za pregovore treba da služi stanje proizvodnje koje je postignuto za vreme 1932 godine. Međutim priznalo se da zbog specijalnih okolnosti jedan takav iznos može da bude nepravedan, kao na pr. u slučaju zemalja u kojima se proizvodnja stalno povećavala u toku ovih posljednjih godina, u onima u kojima je proizvodnja počela samo od skora, ili u onima u kojima su se skoro izvele instalacije koje bi imale za posledicu bitno povećanje proizvodnje. U ovome slučaju trebalo bi povećati globalni iznos do brojke koja bi se utvrdila pregovorima.

b) Jedna odredba trebala bi da bude predviđena za povremeno povećanje, početnog globalnog iznosa, kako bi odgovarao u razumnoj meri povećanjima iznosa, koje bi mogle da odluče zemlje potpisnice kontrolnog plana.

c) Jedan tip — tonaža trebala bi da bude utvrđena za svaku zemlju, i na bazi ove bi se uredila povećanja početnog globalnog iznosa. Ova tonaža bila bi, razume se, utvrđena pregovorima. Tip — tonaža ne bi trebala normalno da premašuje maksimalnu proizvodnju dostignutu u ma kojoj od posljednjih 10 godina, ali potkomitet priznaje, da bi se u slučajevima spomenutim u stavu pod a) ovaj uslov rđavo primenio i da bi bilo bolje da se usvoji jedna veća tip — tonaža.

Digitized by Google

d) Sugerirano je, da kad početni globalni iznos bude utvrđen, zainteresovana zemlja treba da se njega pridržava dotle, dok ovaj iznos u odnosu prema tip-tonaži bude u istoj srazmeri, kao što su i utvrđeni kontingenti u dotičnom trenutku za zemlje potpisnice bili u odnosu prema tip-tonažama. Zbog toga, i u koliko će određeni kontingenti za ove posljednje porasti, iznos određen za zemlju, koja je pristupila, biće povećan u odnosu prema tipu-tonaži u istoj srazmeri kao i onaj za zemlje potpisnice.

7) Potkomitet preporučuje, u cilju da se olakšaju diskusije o kojima je reč u tački 3 napred navedenoj, da vlade Južno afričke Unije, Australije, Belgije, Ujedinjene Kraljevine, Kine, Francuske, Indije, Japana, Meksika i Portugalije budu zamoljene, da odrede po jednog pretstavnika koji bi imao sposobnosti da stupi u pregovore sa Međunarodnim komitetom za kalaj ili sa njegovim pretsednikom, u cilju utvrđivanja početnog globalnog iznosa, tip-tonaže i načina kako da se menja početni globalni iznos paralelno sa povećanjem kontingenta koji su dodeljeni zemljama potpisnicama.

8) Potkomitet pridaje veliku važnost preduzimanju brzih mera po ovome pitanju. Pregovori u pogledu novog sporazuma od tri godine — sporazuma od koga zavisi tako tesno budućnost industrije kalaja u svima proizvođačkim zemljama — moći će da budu vođeni kako treba samo kad zemlje potpisnice budu znale dokle će se sa njima slagati vlade koje do sada nisu učestvovale u planu. S druge strane okolnosti su takve, da svaki novi sporazum treba da bude zaključen pre isteka ove godine. Pitanje je, dakle, hitno. Potkomitet se nada živo da će svaka delegacija učiniti sve što je moguće, da bi dobila odluku tako brzo u koliko joj njena vlada može u tome da pomogne.

Dodatak 3.

Izveštaj o drugim merama sem carinskih taksa i zabrana.

a) Posredni protekcionizam uopšte;
b) veterinarska pitanja;
c) fitopatološka pitanja;
d) znaci porekla.

Izveštaj potkomisije III B: Posredni protekcionizam uopšte.

I

Potkomisija preporučuje konferenciji da usvoji rezoluciju sledeće sadržine:

U cilju da se generališe princip pravičnog postupanja i prijateljske saradnje, koji čine po mišljenju Konferencije najbolji način da se suzbiju teškoće koje rastu bez prestanka u oblasti posrednog protekcionizma, potkomisija predlaže, da vlade koje učestvuju na Konferenciji prouče oportunost unošenja u njihovim današnjim ugovorima ili u budućim ugovorima, kad god bude trebalo, odredbu ovog karaktera:

»Ako, po zaključenju ovoga ugovora, jedna od ugovarajućih strana preduzme ma kakvu meru koja, ma da nema za cilj da povredi ugovor, može da se smatra od druge strane da je u stanju da poništi ili da dovede u pitanje jedan od predmeta ugovora, ova strana neće odbiti da stupi u pregovore u cilju, bilo da se prouče predlozi koje bi podnela druga strana, bilo da se uredi prijateljskim putem svaki zahtev koga bi ova druga strana formulisala.«

Razume se, da se predviđena obaveza u prethodnom stavu ne primenjuje u slučaju carinskih taksa, ni kad se radi o pitanjima specifično uređenim u drugim delovima ugovora o kojima je reč.

II

U cilju da se olakša primena napred spomenute odredbe potkomisija preporučuje, sem toga, da konferencija obrati pažnju državama koje su vezane za konvencijom od 3 novembra 1923 — o uprošćavanju carinskih formalnosti, na potrebu da se ispune striktno odredbe predviđene u članovima od 4 do 6 pom. konvencije, i da pozove države koje nisu pristupile ovoj konvenciji, da se saobraze principima postavljenim u ovim članovima čiji se tekst nalazi u poddodatku za ovaj izveštaj.

III

Najzad potkomisija smatra, da su, u koliko se tiče izvesnih pitanja o posrednom protekcionizmu, a naročito onih koja se odnose na carinske formalnosti (videti dokumenta konferencije M. E./C. E. 28, 32 i 54), radovi Ekonomskog komiteta Društva Naroda dovoljno odmakli da omogućuju saziv jedne specijalne konferencije po ovim pitanjima u jedan zgodan datum.

Poddodatak.

Tekst članova od 4 do 6 Međunarodne konvencije o uprošćenju carinskih formalnosti, zaključene u Ženevi 3 novembra 1923.*

»Član 4.

»Države ugovornice dužne su da objave bez odlaganja sve pravilnike, koji se odnose

* Tekst ove konvencije nalazi se u dokumentu C. 678(1) M. 241(1) 1924. II.

Digitized by Google

na slične carinske formalnosti kao i sve izmene u njima koje nisu do danas objavljene, kako bi zainteresovani mogli da se sa njima upoznadu, i da se tako izbegne šteta koja bi mogla da nastupi od primene carinskih formalnosti za koje oni nisu znali.

Države ugovornice se obavezuju, da nikakva mera u pogledu carinskog uređenja ne stupi na snagu koja prethodno nije objavljena, bilo putem njenog objavljivanja u državnom službenom listu, bilo na svaki drugi pogodan način zvaničnog ili privatnog objavljivanja.

Ova obaveza o prethodnom objavljivanju proteže se i na sve ono što se odnosi na tarife, kao i na zabrane i ograničenja uvoza i izvoza.

Ipak, u izvanrednim slučajevima, kada bi prethodno objavljivanje rizikovalo da nanese štete bitnim interesima zemlje, odredbe stava 2 i 3 napred navedenih gube njihov obavezan karakter. Međutim, u sličnim slučajevima objavljivanje treba da se poklapa u koliko je moguće sa stupanjem na snagu donete mere.«

»Član 5.

»Svaka država ugovornica, koja bi delimičnim merama ili sukcesivnim ispravkama izmenila svoju carinsku tarifu za znatan broj artikala, biće dužna da o tome pruži javnosti tačnu sliku, objavljujući u formi lako pristupačnoj sve takse koje bi se primenjivale stvarno usled svih odredaba na snazi.

U ovome cilju sve takse koje treba da se ubiru od strane carinskih vlasti usled uvoza ili izvoza robe treba da budu naznačene, na jedan metodičan način, da su u pitanju carinske takse, dopunske takse, takse na potrošnju, na promet, na manipulaciju ili slično, i uopšte sve takse ma kakve prirode bile; no razume se, da napred predviđena obaveza bude ograničena na takse za ubiranje na uvezenu ili izvezenu robu za račun države i usled iznošenja robe iz carinskih antrpota.

Pošto su tako označena jasno opterećenja kojima je podvrgnuta roba, treba istaći u pogledu taksa na potrošnju i drugih koje bi se ubirale za račun države usled iznošenja robe iz antrpota, da li je strana roba opterećena specijalnom taksom, koje bi dolazilo usled toga što izuzetno ove takse ne bi bile predviđene za robu iz zemlje uvoza ili bi to bile samo delimično.

Države ugovornice se obavezuju, da donesu potrebne mere, kako bi se dala mogućnost trgovcima da pribave zvanična obaveštenja o carinskim tarifama, a naročito o veličini taksa koje se ubiru od jedne određene robe.«

»Član 6.

»U cilju da se omogući državama ugovornicama i njihovim podanicima da budu obavešteni što je moguće brže o svima merama predviđenim u čl. 4 i 5, koje interesuju njihovu trgovinu, svaka država ugovornica obavezuje se, da dostavi diplomatskom pretstavniku svake druge države, ili svakom drugom pretstavniku određenom u ovom cilju, a koji živi na njegovoj teritoriji, sva izvršena objavljivanja u cilju sprovođenja pomenutih članova, i ovo saopštenje treba da bude učinjeno čim se budu pojavila, i to u duplom primerku. U slučaju da nema diplomatskog ili drugog pretstavnika, saopštenje će se učiniti zainteresovanoj državi na način kako ona to bude naznačila.

Svaka država ugovornica obavezuje se, sem toga, da dostavi u 10 primeraka, čim se pojave, sekretarijatu Društva Naroda sva objavljivanja doneta u cilju izvršenja članova 4 i 5.

Svaka država ugovornica obavezuje se, isto tako, da dostavi 10 primeraka čim se pojave, sve carinske tarife ili izmene tarifa koje je ona zavela, Međunarodnom birou za objavljivanje carinskih tarifa u Brislu, koji je određen po međunarodnoj konvenciji od 5 jula 1890 da se bavi prevođenjem i objavljivanjem tarifa.«

b) Veterinarska i fitopatološka pitanja: rezolucije usvojene od potkomisije III B.

I-Potkomisija smatra:

1) da treba da se donese jedna rezolucija, koja će da izražava želju sviju država zastupljenih na konferenciji, da se, shodno mišljenjima mnogih vlada kao i rezoluciji Skupštine Društva Naroda, sazove čim bude moguće jedna međunarodna diplomatska konferencija, na kojoj bi došle sve uvozničke i izvozničke zemlje kojih se stvar tiče, koja bi usvojila za bazu svojih radova tri projekta međunarodnih konvencija koji se odnose respektivno: na borbu protivu zaraznih bolesti od stoke, prevoz stoke, mesa i drugih proizvoda stočnog porekla i, najzad, na izvoz i uvoz ostalih proizvoda stočnog porekla, sem mesa itd., i da se zamoli Savet Društva Naroda da utvrdi dan ove konferencije u toku njegovog budućeg sastanka;

2) da je poželjno zamoliti Ekonomski komitet Društva Naroda da prouči, oslanja-

Digitized by Google

jući se na saradnju jednog kruga eksperata naročito kvalifikovanih, i vodeći računa o zaključcima Međunarodnog poljoprivrednog instituta iz Rima (1928) i Međunarodnog instituta za frigorifikovanje mesa (1932), sve probleme koji se odnose na izvoz i uvoz mesa i konzerviranog ili prerađenog.

3) da se sa radovima veterinarskog karaktera, koji se odnose na izvoz i uvoz stoke, treba da nastavi, uzimajući za bazu generalni izveštaj potkomiteta eksperata po pitanju veterinarske policije, i da potrebne dopunske studije treba da budu preduzete u cilju da se utvrde principi za bolje uređenje trgovine sa stokom, kao i da se dođe, ako je moguće, do jednog međunarodnog sporazuma po ovom pitanju.

II-a) Potkomisija smatra, da je poželjno, da se zatraži od Poljoprivrednog međunarodnog instituta iz Rima:

da prouči u saradnji sa Ekonomskim komitetom Društva Naroda naučna i tehnička pitanja koje stvara kontrola nad uvozom i izvozom biljaka i drugih biljnih proizvoda;

da se obezbedi u ovome cilju saradnja naročito kvalifikovanih eksperata koji će pretstavljati uvozničke kao i izvozničke zemlje;

i najzad, da podnese na proučavanje vladama generalne principe koji će se izvući iz ove studije i koji bi trebali da im posluže kao vođe pri izradbi pravilnika za donošenje.

b) Potkomisija je mišljenja, da je poželjno da se zamoli Međunarodni poljoprivredni institut iz Rima, da posveti naročitu pažnju i da predloži potrebne studije u pogledu istraživanja najpogodnijih načina da se suzbijaju i leče bolesti kakvog drveta, ako je moguće na licu mesta u zemljama gde besne ove bolesti.

III* Potkomisija je mišljenja, da je poželjno da vlade zastupljene na Konferenciji izjave da su raspoložene:

1) da konsultiraju, kad god postoji praktična mogućnost, vlade zainteresovavanih zemalja pre nego što će primeniti nove sanitarno-kontrolne mere ili nadzorne mere u međunarodnoj trgovini sa stokom i poljoprivrednim stočnim i biljnim proizvodima;

2) da povedu u svako vreme na traženje jedne zainteresovane zemlje razgovore o primeni mera koje su na snazi.

c) Znaci porekla: izveštaj odobren od potkomisije III-B.

Nagomilavanje mera koje teže zatim da se stavlja marka porekla na uvezenu robu izazvalo je mnogobrojne žalbe. Zbog toga Ekonomski komitet Društva Naroda, pošto je u aprilu 1931 godine sazvao jedan komitet eksperata, podneo je jedan izveštaj i zaključke u cilju da se poboljšaju u koliko je moguće nezgode koje su bile istaknute (dokumenat C. 427. M. 177. 1931 II-B). Ovaj izveštaj i ove zaključke odobrio je Savet i dostavio svima članovima Društva Naroda, preporučujući da im se saobraze.

Docnije, pripremna komisija eksperata stavila je u projektu dnevnoga reda Konferencije pitanje znakova porekla (dokumenat C. 48. M. 18. 1933. II. strana 26).

Potkomisija III-B bavila se direktno predlogom nemačke delegacije, koga su potkrepile belgijska, holandska i čehoslovačka delegacija (dokumenat konferencije M. E./C. E. 18). Ovaj predlog težio je bitno za trostrukim ciljem: za sporazumom, koji bi se sastojao u tome da se ne donose nove odredbe za ublaženje postojećih odredaba; i za postepeno ukidanje zakonodavstava koja se odnose na znakove porekla. U cilju da se olakša diskusija pitanje je pretresano u jednoj noti sekretarijata (dokumenat konferencije M. E./C. E. 27), koja je bila razdeljena komisiji na traženje više delegacija.

Ova poslednja nota služila je kao baza za rad redakcionom komitetu. Ovaj komitet, ustanovljen 27 juna 1933 g. bio je sastavljen od g. Suetens-a (Belgija), kao pretsednika, i članova delegacije nemačke, britanske, francuske, holandske i delegacije Sjedinjenih američkih država. On je imao za zadatak da izradi jedan projekat sporazuma. U toku njegovih radova redakcionom komitetu bio je podnet jedan predlog od strane belgijske i holandske delegacije, koga je poduprla i nemačka delegacija. On se je sastajao bitno u tome da pretvori u projekat sporazuma, sa obavezama za ugovarajuće strane, zaključke izveštaja Ekonomskog komiteta Društva Naroda o kome je bilo reči. Redakcionom komitetu podneti su, također, i projekat sporazuma od britanske i francuske delegacije i delegacije

* Nemačka delegacija, priznajući potpuno da je poželjno da se usvoje principi koji se nalaze u stavu III. izjavljuje, ipak, da njena zemlja ne može da se s njima saobrazi generalno pre nego što se garantuje na jedan zadovoljavajući i stalan način, efikasna borba protivu zaraznih životinjskih i biljnih bolesti, bilo putem kolektivnih konvencija bilo putem dvostranih konvencija.

Digitized by Google

Sjedinjenih američkih država. Istotako, primio je i primetbe kineske delegacije (dokumenat konferencije M. E./C. E. 76), i japanske (dokumenat konferencije M. E./C. E. 91). Najzad, italijanska delegacija smatrala je za potrebno, također da upozna redakcioni komitet sa svojim gledištem po ovome problemu.

Iako nije u stanju da podnese jedan projekat jednoglasno usvojen, redakcioni komitet je ipak jednodušan da smatra, da zakoni i pravilnici koji se odnose na znakove porekla ne treba da sadrže preterane strogosti, koje bi imale za dejstvo da ukoče trgovinu; on smatra, da bi osetni progresi mogli da budu ostvareni po ovom pitanju putem jednog međunarodnog sporazuma.

Ako napori komiteta nisu mogli da dovedu do potpunog sporazuma po svim pitanjima koja su mu podneta na proučavanje, jednodušnost je ipak postignuta po izvesnom broju pitanja. Diskusije, koje su se vodile po drugim problemima, dopuštaju da se očekuje, da će do jednog šireg sporazuma moći da dođe kasnije.

Komitet smatra, da u ovim konstatacijama može da nađe ozbiljnih razloga da zatraži od Biroa konferencije, da obezbedi nastavljanje njegovih radova po pitanju znakova porekla, i to na način koji će mu izgledati najpogodniji.

Kao primer nalaze se niže navedena pobrojana pitanja po kojima je postignut sporazum u komitetu:

1) Pri primjenjivanju njihovih zakona i pravilnika u pogledu znakova porekla, države treba da izbegavaju svako podvajanje u pogledu porekla robe iz jedne ili druge strane zemlje.

2) Zakoni i pravilnici o obeležavanju robe ne mogu da imaju za dejstvo da oštete artikle.

3) Efikasan publicitet treba da se učini sa svima odredbama koje se odnose na obeležavanje robe. U koliko je moguće treba da se pruži zainteresovanim jedan primeran rok pre nego što stupi na snagu svaka nova mera.

4) Postupak za žalbu treba da bude dopušten licima koja bi se osećala oštećenim akcijom vlasti kojoj je stavljeno u dužnost primenjivanje pravilnika o obeležavanju robe.

5) Poželino je istražiti, da li je praktično moguće usvojiti jednu uprošćenu i jednoobraznu nomenklaturu za obeležavanje zemlje porekla.

Komitet nije pretresao kako bi se redigovale klauzule koje bi potvrđivale napred navedene principe. Kao što je spomenuto gore razni su projekti bili pripremljeni. Oni su dostavljeni Generalnom sekretarijatu Društva Naroda i moći će da posluže kao baza budućim pretresanjima.

Obratno, sporazum nije mogao da bude postignut po ovim pitanjima:

1) Momenat kad treba da se zahteva znak porekla.

Izvesne su zemlje mišljenja, da u principu znak treba da se traži samo kad je roba puštena u prodaju; druge, naprotiv, smatraju, da treba da se traži u trenutku uvoza.

2) Postupak koji treba da se upotrebi u slučaju izdavanja novih mera.

3) Sankcije za povredu zakona o znacima porekla.

4) Uređenje sporova o tumačenju ugovornih odredaba koje se odnose na znakove porekla.

5) Sporazum u pogledu znakova porekla i njihovo postepeno ukidanje.

6) Odredbe, kojima se predviđa izuzimanje od znaka porekla izvesnih kategorija robe.

Izvesne delegacije su ipak ispoljile njihovu principijelnu saglasnost u pogledu izuzimanja od znakova porekla u ovim slučajevima:

1) prevozne robe;
2) robe u antrpotima;
3) mustre;
4) zavoji, kad roba obično prodata bez zavoja nosi sama i individualno znak porekla, ili kad je roba obično prodata neposredno u njenom zavoju, a na ovome se nalazi traženi znak porekla;
5) umetnički, dragoceni predmeti, i lomljivi predmeti;
6) roba određena za ličnu upotrebu uvoznika, njegovu fabriku ili njegovu trgovačku kuću, a nije određena za prodaju;
7) zavoji, recipijenti, kalemi, daščice, flaše, etikete, i t. d. i uopšte sva uvezena roba jedino u cilju da se iskoristi za zavijanje, sadržavanje, omotavanje i t. d. proizvoda iz uvozničke zemlje;
8) sirovine određene za industrijsku upotrebu ili da se prerade ili dovrše u uvozničku zemlju.

Dodatak 4.
Pomoći i premije: Izveštaj usvojen od potkomisije III-A.

1) Potkomisija je bila određena od ekonomske komisije 22 juna da prouči pitanje

Digitized by Google

premija i direktnih ili indirektnih državnih pomoći, a naročito premija plovidbi.

2) Ove su zemlje bile pretstavljene u potkomisiji: Nemačka, Ujedinjena Kraljevina, Sjedinjene američke države, Francuska, Finska, Grčka, Slobodna država Irska, Italija, Japan, Norveška, Holandija, Švajcarska i Čehoslovačka.

3) Potkomisija je održala pet sednica.

4) Još na početku njenih pretresanja ona je odlučila da premije poljoprivredi ne mogu da budu izuzete iz njene nadležnosti.

5) U cilju diskusije italijanska delegacija podnela je jednu listu pitanja na drugoj sednici potkomisije (pobrojana u dokumentu konferencije M. E./C. E. 30), i podnoseći ovu listu ona je naročito insistirala na činjenici, da je po njenome mišljenju svako korisno proučavanje pitanja uslovljeno sa novčanom stabilizacijom.

6) Francuska delegacija, također, je podvukla činjenicu, da je po njenom mišljenju zavođenje novčane stabilizacije jedan od bitnih prethodnih uslova za svako znatno smanjenje iznosa premija i pomoći.

7) Delegacija Ujedinjene Kraljevine dodala je listi pitanja koja će se diskutovati i ovo pitanje: »Finansijska direktna ili indirektna pomoć koju daju vlade za izgradnju i eksploatisanje brodova«; za vreme jedne kasnije sednice potkomisije bilo je odlučeno da pitanje pomoći plovidbi bude prvo proučeno.

8) Više delegacija podvukle su međusobnu zavisnost svih oblika pomoći koje pruža država, i s obzirom na to, važnost da se povede generalna diskusija po celokupnom problemu. Italijanska delegacija, naročito, nastojala je na potrebi da se jednovremeno prouče svi oblici pomoći koje podrazumeva pomoć koju daje država, s obzirom da su, po njenom mišljenju, pomoći posledica a ne uzrok krize.

9) Bilo je ugovoreno da bar za početak treba isključiti iz dnevnog reda pomoći koje dolaze sa neke druge strane a ne od vlade, i da bi delegacije trebale više da preciziraju pitanja koja žele da diskutuju.

10) S obzirom na gornje odluke, podneti predlozi od strane raznih vlada podeleni su u dve kategorije: a) predlozi koji se odnose na generalno pitanje premija i pomoći; b) predlozi, koji se odnose više na premije plovidbi.

A) Pomoći uopšte.

1) Nemačka delegacija obratila je pažnju na činjenicu uopšte usvojenu da, dok se međunarodni promet robe i kapitala ne povrati u normalno stanje, ne može se očekivati da i jedna zemlja ukine mere koje je donela za odbranu životnih pitanja. Sasvim je prirodno, dakle, da jedna država donese mere koje smatra za potrebne, da bi sačuvala i održala ekonomski život na njenoj teritoriji, mere koje se nameću naročito za zaštitu njene poljoprivrede, kao i da povrati nezaposlene radnike industrijskoj i proizvođačkoj aktivnosti. Takve mere su u ostalom u interesu ostalih zemalja, pošto se njima teži da se poveća kupovna moć.

Potkomisija treba, dakle, da ukloni iz svojih rešavanja sve mere koje, i nepogađajući direktno interese drugih zemalja, doprinose prirodnom vaspostavljanju nacionalne ekonomije, i da prouči samo mere pomoći koje pružaju proizvodnji jednu veštačku i protiv-prirodnu korist na račun strane konkurencije.

Nemačka delegacija se pridružuje u tome ideji koju je izrazila italijanska delegacija, i smatra, da su pomoći samo jedan oblik protekcionizma, i da njihovo ukidanje može da bude samo deo ekonomskih i financijskih mera, potrebnih za povraćaj svetske ekonomije.

Držanje Nemačke zavisi prema tome od mere u kojoj druge države imaju nameru i u stanju su da ukinu, u koliko se to na njih odnosi, mere koje su donele. Potrebno je proučiti koje su to mere donete od takve zemlje, koje su izazvale protivmere u drugoj zemlji. Samo posle jednog takvog proučavanja moći će eventualno da se dođe do zaključka, da ukidanje ovih pomoći u svima zainteresovanim zemljama može da bude predmetom jednog međunarodnog sporazuma (videti dokumenat konferencije M. E./C. E. 38 od 28 juna 1933 god.).

12) Francuska delegacija izjavila je, da pridaje najveću važnost proučavanju mera koje treba da se donesu u pogledu ukidanja i ograničenja pomoći i premija od strane vlada trgovini ili razmenama. Po njenom mišljenju, neophodno je potrebno primeniti u najkraćem roku poštene propise pri razmenama.

S obzirom na teškoće koje bi postojale da se ukine ova ili ona forma vladine subvencije, najbolji način da se u tome uspe

Digitized by Google

jeste da se direktno napadnu uzroci a ne dejstva krize.

Po mišljenju francuske delegacije treba praviti razliku izmedju premija i pomoći proizvodnji, i premija i pomoći izvozu. Prve mogu da se pravdaju potrebom, da se izbegnu strašne socijalne posledice koje mogu da povuku za sobom nestanak ili zastoj izvesnih industrija ili eksploatacija. Sve dotle, dok one pogađaju samo nacionalnu ekonomiju ne mogu da budu predmetom međunarodnih uređenja.

Konferencija bi mogla, naprotiv, s dobrim pravom da interveniše u koliko se tiče premija i pomoći za izvoz.

Francuska delegacija smatra, povodom ovoga, da ideje izložene po ovom pitanju u noti Sekretarijata (dokumenat konferencije M. E./C. E. 28) zaslužuju da obrate pažnju. Ona je raspoložena, u slučaju da Konferencija ne bi došla do jedne zadovoljavajuće generalne formule, da potraži u užem okviru mogućnost da se unesu u dvostranim ili višestranim sporazumima tip-klauzule, shodne sugestijama sekretarijata, u pogledu praktičnog ukidanja pomoći i premija na izvoz. Sem toga, ona je gotova da prouči svaki postupak za arbitražu, koji bi bio takve prirode da zavede poštene propise u odnosima međunarodno-trgovačkim (videti dokumenat konferencije M. E. /C. E. 43 od 29 juna 1933 god.).

13) Finska delegacija (dokumenat konferencije M. E./C. E. 38) primetila je povodom pitanja obuhvaćenih na italijanskoj listi, da mada je ukidanje premija na izvoz jedan od uslova za normalizaciju međunarodne trgovine, potrebno je da učini rezerve u slučaju povraćaja carinskih taksa za izvezenu robu, kredita za izvoz i železničkih tarifa za izvoz.

14) Delegacija Slobodne države Irske smatrala je, da međunarodni sporazum, koji bi težio za smanjenjem i ukidanjem pomoći ne bi trebao da se primenjuje na pomoći koje imaju za predmet da nadoknade dejstva diskriminatornih tarifa, zabrana ili ograničenja, koje pogađaju proizvode jedne naročite zemlje, i da kada se zavede jedan sporazum ove vrste treba voditi računa o položaju država koje su tek još u početku njihove industrijske evolucije (videti dokumenat konferencije M. E./C. E. 38 od 28 juna 1933 g.).

B) Pomoći plovidbi.

15) Delegacije Norveške i Holandije podnele su jedan zajednički memorandum (dokumenat konferencije M. E./C. E. 60), predlažući da se države formalno obavežu, da ukinu čim bude moguće sve pomoći za izgrađivanje brodova i plovidbi, izuzev onih pomoći koje su potrebne pa da jedna država može da očuva svoj saobraćaj na izvesnim morskim putevima, i da pomogne razvitak izvesnih trgovina koje pokazuju za dotičnu državu kapitalan interes.

Obe delegacije, uz prilog ovoga predloga, razvile su ove generalne argumente:

a) prilike u pomorskoj industriji ne mogu da budu zdrave dok se vodi jedna neekonomska politika sa vladinim pomoćima.

b) Međunarodna trgovina zahteva, da joj pomorski saobraćaji budu pruženi od pomorskih industrija za izgrađivanje i od plovidbe koja bi funkcionisala na ekonomskim bazama.

c) S obzirom na porazan prekid ravnoteže izmedju tonaže i trgovine u svetu, što je posledica politike davanja pomoći, jedina alternativa za povraćaj industrija na ekonomsku bazu može da bude, po mišljenju ovih delegacija, samo u davanju novih pomoći za sve paviljone, i sve dotle, dok pomorski saobraćaji prestanu da budu izloženi zakonima konkurencije.

d) Službe koje nisu izložene zakonima konkurencije ne mogu da odgovore raznolikim tražnjama međunarodne trgovine, i biće vrlo težak teret za nacionalne budžete. Sem toga, one će stvoriti jednu strašnu prepreku međunarodnim razmenama.

Norveški delegat izjavio je, da se Danska i Švedska pridružuju u principu prednjim predlozima.

16) Francuska delegacija bila je mišljenja, da postoje naročiti slučajevi u kojima nacionalna zaštita trgovačke mornarice može da se opravda i treba da se smatra kao legitimnom, ali da, naprotiv, praktikovanje jedne politike neekonomskih subvencija i premija ne može da se pravda.

Ona predlaže Konferenciji:

1) da istraži puteve i načine za uređenje praktikovanja premija, pomoći ili indirektnih pomoći, javnih ili skrivenih, pomorskoj plovidbi,

2) da donese projekat međunarodne konvencije u ovome cilju.

Istotako, francuska delegacija je primetila, da se na velikim međunarodnim teretnim linijama zavela jedna strašna i besplodna borba između nacionalnih paviljona, ubrzanim utrkivanjem za tonažom, za brzinom,

Digitized by Google

i jednom opasnom borbom tarifa, za budžete armatera i država.

Ona je dakle predložila Konferenciji:

1) da savetuje državama, da pozivaju sa odlučnošću armatere zainteresovanih zemalja da stvaraju međunarodne sporazume u pogledu eksploatisanja, putem više-stranih ugovora, velikih prekookeanskih linija, i da ograniče tonažu u izgrađivanju brodova ubuduće, i da vlade rezervišu pravo kontrole nad izvršenjem ovih sporazuma;

2) da sugerira zajedničko eksploatisanje, održavajući nacionalne paviljone, brodova određenih u sporazumima, i utvrđivanje putovanja, reda vožnje i međunarodnih tarifa, vodeći računa o tonaži, o brzini i o udobnosti brodova upisanih u ugovorima;

3) da istakne, da je najpraktičniji metod za kontrolu, i ostvarljiv, u utvrđivanju jednog kombinovanog računa koji bi pokazivao ukupne prihode i troškove eksploatacije.

17) Finska delegacija (dokumenat konferencije M. E./C. E. 38), izrazila se u korist norveških i holandskih predloga, smatrajući da je od najveće važnosti za međunarodnu pomorsku trgovinu da utvrdi ravnotežu između ponude i tražnje, koja je ravnoteža srušena usled mera koje su preduzele države u cilju subvencioniranja plovidbe.

18) Grčka delegacija predložila je, da se diskutuju ova pitanja, koja pretstavljaju u izvesnim slučajevima indirektne koristi:

1) podvajanje paviljona s obzirom na premije za osiguranje tovara;

2) podvajanje paviljona prema pijaci uznajmljivanja brodova.

Ona je također, predložila zaključenje jednog međunarodnog sporazuma o starosnoj granici brodova i o smanjenju tonaže, razoružanjem ili isključenjem brodova iz službe.

19) Delegacija Ujedinjene Kraljevine podnela je jedan ekspoze, čiji se potpuni tekst nalazi u prilogu. Ona je podvukla važnost od uklanjanja prepreka međunarodnoj trgovini, kao što su tarife, ograničenja uvoza, pomoći i t. d., što pretstavlja životnu potrebu za ekonomsko razoružanje u pogledu razmene robe i usluga, koja je tako velika u slučajevima plovidbe kao i u slučajevima drugih usluga. Razmenama i međunarodnoj trgovini potrebni su za njihovo razviće najefikasniji i najjeftiniji pomorski saobraćaji, i ova potreba bila je zadovoljavana davno pre rata politikom pomorskih država, koja je uopšte mogla da osigura pijacu uznajmljivanja brodova, pristupačnu brodovima svih nacionalnosti i oslobođenu svih veštačkih mera, koje bi povlađivale interese brodova koji viju pojedine zastave. Posle rata praktikovanje subvencija plovidbi na linijama izloženima konkurenciji izmenilo je ove prilike.

Neekonomske subvencije koje se daju pomorskoj plovidbi, i ako se nastavi sa njima, imaće za dejstvo, po mišljenju delegacije Ujedinjene Kraljevine, da liše međunarodnu trgovinu najefikasnijih i najjeftinijih pomorskih saobraćaja, s obzirom da privatna preduzeća za plovidbu ne mogu da postoje u isto vreme pored preduzeća za plovidbu jako subvencionisanih od države.

Delegacija Ujedinjene Kraljevine se boji, da zemlje koje do danas ne daju subvencije ne budu dovedene, bilo da zaštite njihovu plovidbu, bilo da joj pruže subvencije. Usled toga će državna trgovačka mornarica zameniti brodove, konstruisane i iskorišćavane prema normalnim ekonomskim principima. Posledice ovoga biće vrlo štetne po svetsku trgovinu.

Nepovoljna dejstva subvencija osećaju se u svima zemljama pa čak i onima koje ih pružaju. Zaista, subvencije teže da povećaju tonažu u eksploataciji, ne vodeći računa o potrebama svetske trgovine. Viškovi tonaže smanjuju koristi od uznajmljivanja svih brodova; smanjenje koristi iziskuje povećanje pomoći; tako se sprečava normalno dejstvo smanjenja zakupa koje treba da izazove smanjenje tonaže; od toga, dakle, dolazi za sve zemlje do vrlo teških gubitaka. Može se reći, da zemlje koje daju subvencije pate isto tako kao i one koje ih ne daju, i možda još više, jer one preopterećuju njihove budžete i osiromašuju njihove klijente.

Dejstvo od subvencija plovidbi, na pomorske zemlje koje ih ne daju, jeste u tome što ih sprečavaju da dobiju prihode koji treba da doprinesu održavanju njihovog trgovinskog bilansa i da im omoguće da plate njihove uvoze. Davanje subvencija za linije na kojima se vrši konkurencija odgovara, u očima delegacije Ujedinjene Kraljevine, jednom »dumpingu« plovidbenih usluga, i upravljeno je protiv ciljeva međunarodnih obaveza; kao što su one koje se nalaze u konvenciji o pomorskim pristaništima.

Delegacija Ujedinjene Kraljevine smatra:

Digitized by Google

1) da su državne pomoći za izgrađivanje brodova i eksploataciju brodova na linijama koje su izložene konkurenciji neekonomske; one mogu da dovedu samo do pružanja sličnih pomoći u drugim zemljama i (ili) do zaštitnih mera za pomorsku plovidbu, koje će lišiti svetsku trgovinu ekonomskih i zadovoljavajućih pomorskih saobraćaja koje su one uživale do danas; da će dezorganizovati svetsku pijacu uznajmljivanja brodova, povećati terete koji su nametnuti državnim budžetima i smanjiti sposobnost pomorskih zemalja da isplate u uslugama njihove uvoze i njihove zajmove.

2) Pod ovim okolnostima zainteresovane zemlje biće dužne da donesu, u koliko je moguće brže, mere u cilju da smanje, a potom i da definitivno ukinu državnu pomoć industriji za pomorsko izgrađivanje i eksploatisanje brodova na linijama izloženim konkurenciji.

20) Grčki delegati poduprli su izjavu delegata Ujedinjene Kraljevine, tražeći da jedan izuzetak bude predviđen u pogledu prevoza lica.

21) Norveški delegat potkrepio je jako gledište Ujedinjene Kraljevine, kao i delegat Holandije, koji je sa svoje strane obratio pažnju na sličnost koja postoji između pitanja pretresana u memoaru Ujedinjene Kraljevine i u onome koga su ranije podnele delegacije Norveške i Holandije.

22) Italijanski delegat izrazio je ponovo mišljenje izloženo povodom tačke 5.

23) Delegat Sjedinjenih američkih država, u govoru koji je u celosti iznet u poddodatku, obratio je naročito pažnju na teškoću da se definišu neekonomske pomoći i da se odredi ono što pretstavlja jednu neekonomsku politiku u smislu memoara koga su podnele delegacije Norveške i Holandije. On je izrazio ideju, da je današnje stanje u plovidbi nastupilo usled izvesnih posebnosti, od kojih su neke u proučavanju od strane Konferencije, a ne samo zbog subvencija. Sjedinjene američke države ne praktikuju u njihovim pristaništima podvojenost paviljona prema zemljama koje nisu zavele nikakvu podvojenost prema američkim brodovima. Vlada Sjedinjenih američkih država odlučila je, da postigne jednakost za svoje brodove, također, i u drugom pogledu, a naročito da izjednači cene izgrađivanja i eksploatisanja između amerikanskih i stranih brodova. »Sjedinjene američke države«, izjavio je on, »žele da imaju jednu trgovačku mornaricu. One žele za njihove brodove podjednake uslove, i ništa više«.

24) Diskusije koje su se vodile u potkomisiji pokazuju da su postojale dve različite struje mišljenja. Nekoliko delegata su mišljenja, da je pozeljno proučiti specijalno pomoći plovidbi koje imaju međunarodni značaj, jer škode trgovini i teže da oduzmu međunarodnoj trgovini usluge koje su joj bitno potrebne; druge delegacije, naprotiv, smatraju da su sve pomoći među sobom zavisne i da pretstavljaju samo različite izglede državne potpore industriji.

25) Ipak je uopšte usvojeno, da se za bazu diskusije uzmu posledice subvencija s obzirom na međunarodnu trgovinu.

26) Memoar podnet od strane delegacije Ujedinjene Kraljevine izazvao bi zacelo izvesne druge delegacije da se izjasne po ovome problemu, da radovi potkomisije nisu bili prekinuti odlukom Biroa, da se obrazuje jedan redakcioni komitet koji će da podnese izveštaj o stanju radova.

Poddodatak 1.

Memorandum delegacije Ujedinjene Kraljevine.

1) Svako poznaje ozbiljnost krize svetske trgovine, i jedan od glavnih predmeta ove Konferencije je da povrati kretanje razmena, uklanjajući teškoće, kao što su: carinske takse, ograničenje uvoza, kontrola berze, pomoći i t. d. koje su tako strašno dejstvovale na svetsku trgovinu.

2) Potkomisija III-A ima za dužnost da prouči smetnje trgovini, koje spadaju pod naslov »premije i direktne i indirektne pomoći, naročito plovidbi«.

3) Ovo pitanje ulazi u generalni problem o smanjenju i ukidanju veštačkih smetnji trgovine, i sa ovoga gledišta je i posmatrano od strane delegacije Ujedinjene Kraljevine. Životna potreba ekonomskog razoružanja u oblasti razmena robe i usluga, koju je istakla pripremna komisija ove Konferencije, nameće se isto toliko kod plovidbe kao i kod drugih službi. Današnjoj Konferenciji pripada, da oslobodi međunarodnu plovidbu od veštačkog stanja u kome se nalazi, i koji će završiti sa lišavanjem svetske trgovine najkorisnijih i najekonomijskih pomorskih saobraćaja.

4) U pogledu direktnih ili indirektnih pomoći plovidbi stanje je danas gore nego ikada.

Digitized by Google

5) Nekoliko brojki pokazaće jasno razvitak plovidbi u odnosu sa padom međunarodne trgovine. U početku rata 1914 godine bruto tonaža parnih i motornih brodova, isključujući brodove ispod 100 tona, ali podrazumevajući brodove velikih američkih jezera, iznosila je 45,4 milijuna tona. Ova brojka dostiže danas 66,6 milijuna tona, i ako je opala za više od 2 milijuna tona od pre dve godine. Porast svetske tonaže parnih i motornih brodova dostiže dakle 21,2 milijuna tona t. j. više od 47%. Porast tonaže upotrebljene u međunarodnoj trgovini (brodovi sa 2.000 bruto tona ili više) isto tako je važan. Volumen svetske trgovine, koji je 1929 godine bio za 30% veći od onoga 1933 godine, spao je 1933 ispod ovoga poslednjeg. Čak i ako se ne vodi računa o najboljem prinosu velikog broja skorašnjih brodova, zahvaljujući njihovoj većoj brzini i t. d., raspoloživa tonaža je potpuno u nesrazmeri sa tražnjom.

6) Državne pomoći trgovačkoj mornarici ne odnose se uvek na slučajeve kada je potrebno jednoj državi da očuva izvesne službe za prevoz putnika i pošte, koji ne bi bili obezbeđeni da država ne interveniše. Pomoći koje ometaju svetsku trgovinu jesu one, kojima se zavode ili održavaju brodovi na linijama koji se mogu nazvati, da bi se razumelo, »linije za konkurenciju«, t. j. putevi na kojima su prevozi morem predmet konkurencije od strane pomorskih država.

7) Međunarodna ekonomska konferencija 1927 godine pretresala je ovako pitanje u svome izveštaju (trgovina IV, 1).

»Direktne i indirektne pomoći«.

U toku godina posle rata u raznim zemljama javlja se povećanje carinskih smetnja i istovremeno sve veća težnja pribegavanju vladinim pomoćima. Ovo je učinjeno u formi indirektnog pružanja kredita ili garantovanja rizika, što je imalo za cilj da pomogne više-manje privremeno domaću industriju i izvoz njenih produkata, usled nenormalnog stanja svetske privrede.

Činjenica, da su pod izvesnim okolnostima pomoći pretstavljene kao manje štetne po slobodu trgovine nego carinske tarife, ne čini manjim obavezu da se istaknu skrivene opasnosti koje su u vezi sa ovim načinom favoriziranja proizvodnje i izvoza. U koliko je veći broj zemalja koje ovome pribegavaju sve je teže za ostale zemlje da se uzdrže da ne idu njihovim primerom. Obnavljanje zdravih prilika za svetsku trgovinu nailazi, dakle, na jednu stvarnu prepreku u ovome pokušaju.

Konferencija obraća pažnju raznim zemljama na pravi karatker direktnih ili indirektnih pomoći, što je u stvari jedan palijativ, i izražava želju da se, u koliko je moguće ove države uzdrže da im pribegavaju«.

8) Od tada situacija se u ovome pogledu kao i u pogledu velikog broja drugih faktora, koji otežavaju svetsku trgovinu pogoršava mesto da se poboljša, i, ako se ne uspe odlučnim naporima da se smanje u početku a potom ukinu premije i pomoći, posledice, koje je već istakla Međunarodna ekonomska konferencija iz 1925, nastupiće neizbežno, kao što su već nastupile u izvesnoj meri.

9) Da bi se razvile, trgovačkim razmenama potrebni su pomorski saobraćaji u koliko je moguće povoljniji i jeftiniji. Do ovoga rezultata može se doći samo putem jedne pijace uznajmljivanja brodova, koja bi bila otvorena brodovima svake nacionalnosti i oslobođena od svih veštačkih mera, koje imaju za cilj da povlađuju interese brodova koji nose izvesnu zastavu.

10) U toku više godina pre rata, generalna politika pomorskih zemalja težila je zatim da osigura slobodu pijace za uznajmljivanje brodova, i ostavljale su se uopšte privatnim preduzećima međunarodne prekookeanske službe. Iz toga je sledovalo da su se mogle zadovoljiti svetske potrebe u saobraćaju u doba velike ekspanzije, a da se ne opterete osetno nacionalni budžeti.

11) Od rata, konstatovano je, da se razvija jedna politika za izgrađivanjem i eksploatisanjem brodova, delom ili potpuno na trošak države, da bi se konkurisalo ili uklonili u međunarodnoj trgovini brodovi drugih zastava. Tako se je konstruisala i održala tonaža koja nije bila opravdana ekonomskim prilikama, i pokušava se da se onemogući rad pijace za uznajmljivanje brodova pod ekonomskim uslovima. Ova politika, s obzirom na smanjenje svetske trgovine, ima strašnog uticaja na brodogradilišnu industriju i na pomorske interese sviju zemalja. Ona je izazvala delom znatan višak raspoloživog pomorskog saobraćaja prema količini robe za prevoz.

12) Ove neekonomske pomoći, koje se pružaju trgovačkoj plovidbi, imaće za dejstvo, ako se sa njima nastavi, da liše međunarodnu trgovinu pomorskih saobraćaja koji su najefikasniji i najjeftiniji. Zaista, kao

Digitized by Google

što su to istakli armateri u većini zemalja, privatna preduzeća za pomorski saobraćaj ne mogu da postoje dalje ako se budu našla u konkurenciji sa drugim preduzećima obilno subvencionisanim od strane vlada. Zemlje, koje danas ne subvencionišu još njihovu trgovačku mornaricu, mora će ili da je zaštite ili da joj pruže pomoći; rezultat toga biće zamenjivanje državnom trgovačkom mornaricom brodova koji su sagrađeni i eksploatisani po normalno ekonomskim principima, i međunarodna trgovina izgubiće najedanput svoj efikasan i jeftin mehanizam, koga je imala na svome raspoloženju toliko godina.

13) U memorandumu koga su uputili vladi Ujedinjene Kraljevine; udruženje britanskih trgovačkih komora, savez britanskih industrija i komora armatera, izrazili su ovo mišljenje:

»Ubeđeni smo, da ako se produži još dugo sa današnjom politikom preterane intervencije od strane države u pomorskoj plovidbi, neće imati druge alternative do da se ide za ovim primerom, i da se subvencioniraju svuda pomorski saobraćaji na štetu poreske glave, što bi imalo za rezultat da se izvor prosperiteta pretvori u teški teret. Jedna takva politika imala bi za rezultat, da liši trgovinu prevoznih olakšica koje su joj potrebne, i ona će samo još više da poremeti svetske razmene koje su već paralizovane mnogobrojnim trgovačkim smetnjama.

Zbog toga je, po našem mišljenju, jedan od najhitnijih i najbitnijih problema koji se postavljaju konferenciji, da se zaključi jedan sporazum u cilju ukidanja ili bar ublaženja današnje politike neekonomskog subvencioniranja trgovačke mornarice i brodogradilišne industrije.«

Slična mišljenja izražena su od strane raznih zainteresovanih organizacija u drugim pomorskim zemljama.

14) Nepovoljna dejstva pomoći osećaju se u svima zemljama, podrazumevajući ovde i one koje pružaju ove pomoći. Zaista, one imaju za rezultat da povećaju tonažu u eksploataciji, ne vodeći računa o potrebama svetske trgovine. Povećanje tonaže umanjuje dobiti od uznajmljivanja sviju brodova; smanjenje dobiti zahteva smanjenje pomoći; tako se sprečava normalno dejstvo smanjenja uznajmljivanja brodova, koje se sastoji u tome da izazove smanjenje tonaže; iz toga proizlaze za sve zemlje vrlo veliki gubici. Može se reći, da zemlje koje pružaju subvenciju trpe isto toliko kao i one koje je ne pružaju, i možda još i više, s obzirom da opterećuju njihov budžet i da osiromašuju njihove klijente.

15) Dejstvo subvencija plovidbi, na pomorske zemlje koje je ne daju, jeste da spreči da se postignu prihodi koji treba da doprinesu održavanju njihove trgovačke ravnoteže, i da im omoguće da isplate njihove uvoze. Nestanak ovoga izvora prihoda može samo da doprinese još više smanjenju uvoza u pomorskim zemljama, i da umanji njihovu sposobnost da odgovore njihovim obavezama. Na primer, na britanskim ostrvima današnja populacija može da živi samo ako možemo da uvezemo namirnice za ishranu i sirovine. S obzirom da ovi uvozi treba da budu isplaćeni izvozima, i da naši vidljivi izvozi nisu po sebi dovoljni da isplate ove uvoze, svetska trgovina nalazi se umanjenom kad se umanjuje glavno sretstvo da se prilagodi ravnoteža, a na ime iskorišćenja britanskih brodova u svetskoj trgovini. Iste primedbe odnose se više ili manje na druge pomorske zemlje. Tako, kao što je izjavio le Chanselier de l'Echiquier 14 juna, zemlje poverioci, koje žele da isplate njihova dugovanja stranim državama, treba da prime, po pravilu, robu ili usluge. Prema tome, odbijanje da se prime usluge stranih brodova sprečava uređenje međunarodnih obaveza i ograničava međunarodne razmene. Ukinuti ova ograničenja jeste, dakle, priznata potreba od sviju, ako se želi da uspostavi kretanje međunarodnih razmena.

16) Ugovori o trgovini i plovidbi, kojima je prišla većina država, predviđaju jasno nacionalno postupanje koje treba da se pruži pomorskoj trgovini. Subvencije u njihovom današnjem obliku pretstavljaju jednu vrstu zaštite, koja nije nikada bila predviđena u momentu kada su se sklapali ovi ugovori. Stari metodi podvajanja paviliona ne postoje, tako reći, danas, ali pružanje subvencija za izvesne linije koje su izložene međunarodnoj konkurenciji dovodi stvarno do jedne vrsti »dumpinga« koji poništava odredbe ugovora. Ova je politika protivna, također, i duhu konvencije o primorskim pristaništima.

17) Iskustvo za nekoliko posljednjih godina pokazuje, da se politika pomoći plovidbi znatno razvila. Održavanje takvih metoda može da ima za rezultat samo da se povećaju neekonomski uslovi svetske plovidbe, i posledice toga biće užasne za sve zainteresovane zemlje.

Digitized by Google

18) Prema tome, delegacija Ujedinjene Kraljevine, s obzirom na predmet koga ova Konferencija ima za cilj, t. j. ekonomsko razoružanje u pogledu razmene robe i usluga i povećanje međunarodnog kredita trgovine putem smanjenja barijera i veštačkih prepreka ovoj trgovini, predlaže, da se potkomisija postara da dovede do jednog sporazuma o pomoći plovidbi po ovim principima:

1) državne subvencije za izgrađivanje brodova i za eksploataciju brodova za linije koje su izložene konkurenciji neekonomske su: one mogu da dovedu samo do davanja sličnih subvencija u drugim zemljama i (ili) do zaštitnih mera za pomorsku plovidbu, koje će lišiti svetsku trgovinu ekonomskih i normalnih pomorskih saobraćaja, koje su do danas uživale; one će dezorganizovati svetsku pijacu za uznajmljivanje brodova, povećati terete nametnute nacionalnim budžetima i smanjiti sposobnost pomorskih zemalja da plate u uslugama njihove uvoze i njihove zajmove.

2) Pod ovim okolnostima zainteresovane zemlje trebaće da donesu, u koliko je brže moguće, mere u cilju da se smanje, a zatim da se definitivno ukinu državne pomoći brodogradilišnoj industriji i eksploataciji brodova na linijama koje su izložene konkurenciji.

Poddodatak II.

Rezime primedaba g. Fred N. Nielsena, delegata Sjedinjenih američkih država, od 5 jula 1933 godine.

Mi smo saslušali sa interesovanjem memorandum koji je pročitao britanski delegat. Kad budemo imali primerke njegovog izlaganja učiniću verovatno nekoliko primedaba.

Ja imam jedan osnovni princip u pogledu međunarodnih sporazuma. Po mome mišljenju od najveće je važnosti da međunarodni akti, kao što su: rezolucije, izjave ili paktovi pružaju najpuniju izvesnost. Postoji opasnost od namnožavanja međunarodnih teškoća, ako se tretiraju uopšte ili nejasno pitanja koja su predmet međunarodnih sporazuma ili problema kojima se želi da dade međunarodni značaj.

Govorilo se »o neekonomskim pomoćima«. Uveren sam, da u koliko se tiče tumačenja jedne rezolucije ili jednog pakta, sa kojim bi se osuđivale neekonomske pomoći, da bi se mogla da konstatuju vrlo velika razmimoilaženja u mišljenjima. Sećam se, da je Pretsednik definisao ove pomoći, nazivajući ih jednim oblikom »nenormalne pomoći«. Čak i ako usvojimo preciznije definicije nego što je ovaj izraz, ja sam uveren, da će postojati još značajnih razmimoilaženja u mišljenjima u pogledu smisla zabrane ili osude jedne »nenormalne pomoći«. Može se isto reći, verujem, i o izvesnoj formi stavljanja van zakona »preteranih nacionalističkih politika«, o kojima se govorilo, ako se dobro sećam, pre izvesnog vremena.

Nekoliko predloga podnetih potkomitetu sadrže vrlo interesantne generalne izjave. Ne vjerujem da treba da ih diskutujem u detaljima. Međutim, što nisam o tome govorio u toku diskusije ne treba iz toga izvesti da se pridružujem svemu što je rečeno u ovim predlozima.

U predlozima koje je podnela Norveška i Holandija, priznaje se u pogledu zaključka pripremne komisije eksperata, da je nemoguće povratiti se zdravim uslovima u industriji pomorskih saobraćaja sve dok postoji neekonomska politika vladinih pomoći. Bez ikakve sumnje, mogu da se mnogo razlikuju mišljenja u pogledu onoga što pretstavlja »neekonomska politika«.

U stavu c) istog predloga spominje se porazno prekidanje ravnoteže između tonaže i svetske trgovine, i izjavljuje se, da je to rezultat politike »preterane intervencije«, na koju stručnjaci obraćaju pažnju Konferencije. To je jedan strog zaključak o dejstvima onoga što se naziva »preteranom intervencijom«. Ako nedostatak međunarodne trgovine za brodove treba da je više posledica preterane intervencije nego silestvo događaja, od kojih su neki predmet napora ove Konferencije, Konferencija bi imala samo da pretresa pitanje pomoći trgovačkoj mornarici.

S obzirom na ovo, izjavljeno je dalje u stavu c), da pod izvesnim okolnostima poslednja alternativa treba da bude davanje svima paviljonima novih pomoći sve dok sistem pomorskih saobraćaja međunarodne trgovine prestane da se pokorava režimu konkurencije. To je jedna interesantna pretpostavka, koja ima u vidu događaje koji se još nisu pojavili. Izgleda, da iz ovih izjava proizlazi, da države žele da imaju trgovačku mornaricu, čak i ako moraju, da bi ona postojala, da joj pružaju subvencije. Međutim, u predlozima francuske delegacije rečeno je, da se između nacionalnih paviljona pojavljuje jedna ubistvena i uzaludna borba u formi stalno povećane konkuren-

Digitized by Google

cije u pogledu tonaže i brzine, kao i u pogledu jednog opasnog tarifskog rata.

To je opšte pravilo kod svih oblika delatnosti, da u koliko su mnogobrojnije usluge da je veća konkurencija. Prema tome, ja pretpostavljam, da ako tonaža raste da se povećava na odgovarajući način i konkurencija, sem u koliko se parobrodarska društva ne sporazumeju na ma koji način da urede tarifu.

Govorilo se, također, i o onome što se naziva »diskriminacija paviljona«. Britanski delegat napravio je aluziju na odredbe izvesnih ugovora. Mislim, da sam razumeo, da su po njegovom mišljenju ove odredbe bile nedovoljne da odgovore prilikama koje je imao u vidu. Pre izvesnog broja godina vlada Sjedinjenih američkih država zaključila je mnogobrojne »trgovinske ugovore« sa drugim zemljama. Ovi ugovori, koji variraju prirodno kako u pogledu oblika tako i u pogledu suštine, sadrže odredbe u cilju da spreče svako podvajanje među izvesnim brodovima, nametanjem diskriminatornih taksa na robu koju prevoze. Prema tome, i u ovome pogledu strani trgovački brodovi ulaze u pristaništa Sjedinjenih država pod uslovima apsolutne jednakosti kao i američki brodovi i brodovi iz svih drugih zemalja. Ne postoji kod nas nikakvog podvajanja između brodova zemalja koje, također, prave podvajanje među američkim brodovima. Ovi ugovori smatrani su kao ugovori od najveće vrednosti.

Vlada Sjedinjenih država htela je isto tako da postigne jednakost za svoje brodove i u drugom pogledu. Nikakva naročita kritika nije formulisana ovde protivu mera koje je ona zavela. U uvodu jednoga zakona koga je izglasao kongres Sjedinjenih država 1928 godine, rečeno je: »da je potrebno za nacionalnu odbranu i razvitak njene nacionalne i strane trgovine, da Sjedinjene države raspolažu sa jednom trgovačkom mornaricom koja bi raspolagala sa tipovima brodova najbolje opremljenih i najbolje udešenih za njihovu službu«. Ovim zakonom samo je potvrđena već izložena politika u jednom ranijem zakonu koji je stupio na snagu 1920 godine.

Namera kongresa bila je, izglasavajući ove zakone, odnosno ciljeve koje sam spomenuo, da postigne izjednačenje troškova za izgradnju i eksploataciju američkih brodova sa troškovima stranih brodova, kako bi se omogućilo brodovima Sjedinjenih država da stupe u konkurenciju pod skoro jednakim uslovima sa drugim pomorskim zemljama za prevoz istovremeno robe i putnika. U prvim godinama republike, njena trgovačka mornarica napredovala je, zatim je došla u opadanje. Ja neću da diskutujem ovde istorijske paktove, koji su imali tako porazna dejstva na američku trgovinu za vreme dok je zemlja bila u ratu i dok je bila neutralna, a dok su druge bile u ratnom stanju. Sjedinjene države žele da imaju jednu trgovačku mornaricu; one žele da njihovi brodovi uživaju iste uslove jednakosti kao i drugi brodovi, i ništa više.

Dodatak 5.

Javni radovi.

Pismo Pretsednika ekonomske komisije Pretsedniku konferencije.

Vrlo poštovanom g. Ramsay MacDonald-u, pretsedniku Monetarne i ekonomske konferencije.

14 jula 1933

Čast mi je staviti Vam do znanja, da ekonomska komisija, koja se sastala juče radi diskutovanja javnih radova, nije mogla da obrazuje u ovome cilju jedan potkomitet, s obzirom da Monetarna i finansijska komisija nije mogla da pristupi proučavanju pitanja. Ekonomska komisija, dakle, odlučila je, da zatraži od Biroa konferencije da stavi u dužnost jednom potkomitetu da prouči pitanje javnih radova i druge načine za smanjenje nezaposlenosti. Ovaj potkomitet, koji je prema ranijim odlukama Biroa trebao da ima pretstavnike Ekonomske komisije i Monetarne i finansijske komisije, trebao bi da bude sastavljen, shodno odlukama koje će doneti Biro, tako, kako bi jednovremeno ekonomske i socijalne strane, kao i finansijske strane ovoga pitanja mogle da budu, također, proučene. Potkomitet će biti sazvan čim to Biro nađe da je moguće.

(Potpis) N. Colijn,
pretsednik Ekonomske komisije.

Dodatak 6.

Saopštenje g. Cordell Hull-a (Sjedinjene američke države) pretsedniku Ekonomske komisije.

Mada je veći deo njenih radova nezavršen, Konferencija je u izgledu da se odloži. Za vreme i posle ovog odlaganja može se očekivati, da će zainteresovane vlade podneti bilo diplomatskim putem bilo drugim putem konkretne predloge u cilju ostvarenja najzad bitnoga predmeta radi koga je

Digitized by Google

Konferencija i sazvana. Šaljem Vam ovim pismom jedan dokumenat, koji će, kao i slični dokumenti koje ćete moći da primite s druge strane, biti, nadam se, proučeni od strane onih kojima je stavljeno u dužnost da organizuju produženje radova Konferencije.

Ovaj dokumenat ističe u velikim linijama jedan mogućan sporazum, u cilju jednog produžnog primirja u pogledu mera koje ograničavaju međunarodnu trgovinu. Ja predviđam, da će ovaj sporazum moći da stupi na snagu kad prestane da važi sporazum Konferencije koji, u šta verujem, ostaje na snazi za vreme prekida radova između država koje su mu pristupile. Ovaj sporazum dopušta da se preživi dosta dug i neophodan period, pa da se dođe do cilja koji se ima u vidu, a to je, do smanjenja za danas postojećih prepreka. Predloženi rokovi precizniji su nego oni u sporazumu o Konferenciji. Može se dogoditi da druge vlade smatraju, da ih njihove nacionalne potrebe primoravaju da traže izdvajanje izvesnih pitanja sa već duge liste rezerva i predloženih izuzetaka. Jedan stalan sporazum doprineo bi da se ograniči pribegavanje novim barijerama samo za slučajeve opravdane očevidnom i izvanrednom potrebom, čak i ako bi vladina politika bila uopšte orijentisana u drugom smislu.

Primetiće se, u ovome dokumentu, da američka vlada precizira kriterijum potrebe, koga želi da se drži pre nego što zavede svako novo ograničenje, koje bi moglo da izgleda neophodnim za uspeh programa unutarnje obnove na kome se angažovala. Američka politika pokušaće uopšte da favorizira međunarodnu trgovinu u koliko god ona odgovara osnovnim predmetima pomenutog programa.

Dokumenat preporučuje, sem toga, neposredno smanjenje postojećih barijera, predlažući u ovome cilju dvostrane kao i mnogostrane ugovore, koji imaju praktičan karakter. On ne traži da podvede pod pravnu formu sporazume širokog karaktera o jednoj mogućnoj akciji u ovome smislu; teškoće jednog takvog pothvata zahtevaju dublju diskusiju među vladama, ali se trudi da ograniči sa izvesnom tačnošću izuzetke i rezerve koje bi mogle biti potrebne.

On izlaže, također, današnje držanje Amerike u pogledu ostalih pitanja koja su se pojavila prilikom pregovaranja o trgovinskim ugovorima, kao princip klauzule najvećeg povlašćenja i specijalni izuzeci od ovoga principa, koje bi vlade mogle da priznadu u cilju da olakšaju sporazume koje teže za smanjenjem carinskih barijera.

Nadam se, da će ovi predlozi doprineti korisno ofanzivi širokih razmera protiv prepreka trgovini koje postoje danas. I ja sam uveren, i ako postoje njihova ograničenja i njihove nesavršenosti, da će usvajanje ovoga principa pretstavljati jedan značajan progres ka povraćaju međunarodne trgovine.

Američka vlada rezerviše sebi slobodu, za vreme svake docnije diskusije, da izmeni svoje držanje u pogledu detaljnih pitanja. Bez sumnje i druge vlade naći će, da je njihovo držanje prema ovome pitanju, koje im je nametnuto položajem njihove zemlje, malo različitije, i da će imati da predlože izmene i dopune. Nadam se, ipak, da će vlade biti u stanju da dovedu u saglasnost interese i potrebe njihovih zemalja i da pronađu načine da se postigne ostvarenje generalnog pitanja na kome smo se saglasili.

(Potpis) Cordell Hull.

Poddodatak.

Američka sugestija u cilju razvijanja za vreme odlaganja Konferencije, i njenih docnijih etapa, jednog programa u pogledu trgovinske politike.

Vlade zastupljene na Monetarnoj i ekonomskoj konferenciji, u želji da učine kraj ekonomskim sukobima i da sarađuju na istraživanju opšteg poboljšanja privrednog stanja, putem korisnih razmena robe među sobom, obavezuju se, da se sporazumeju, prvo na jedan negativan način, što će prestati da zavode nove smetnje, a potom na jedan pozitivan način, što će smanjivati progresivno postojeće smetnje.

Član 1

Vlade zastupljene na Konferenciji odlučile su, kao prvu meru u cilju ostvarenja ovog programa, da upotrebe sve njihove napore, kako bi se došlo do jednog sporazuma, čim budu našle da je pogodan momenat za jednu akciju u ovome pravcu, i to na ovim principima:

Vlade učesnice obavezuju se, da ne stvaraju nove smetnje, direktne ili indirektne, kretanju međunarodne trgovine, bilo da ove smetnje dolaze od novih zakona ili da su rezultat vršenja administrativnih ili izvršnih vlasti pri primeni postojećih zakona. Ovaj sporazum o zavođenju novih smetnja međunarodnim razmenama stupiće u primenu između zemalja koje mu pristupaju; ali pod rezervom ugovornih obaveza one neće oba-

Digitized by Google

vezivati vlade učesnice prema vladama koje ne učestvuju.

Ovaj sporazum biće podvrgnut ovim rezervama i izuzecima:

a) izuzeci usvojeni na jedan opšti način u postojećim ugovorima i koji se odnose na sigurnost, higijenu, zaštitu od biljaka i stoke, morala itd. (kao što su izuzeci pobrojani u članu 4 Ženevske konvencije iz 1927 godine i nalaze se u prilogu dokumenta konferencije M. E./C. E. 24 u pogledu isključenja proizvoda od rada po kaznionama ili prisilnog rada).

b) Takse propisane za uvezene proizvode jedino da se kontrabalansiraju unutarnje takse na potrošnju na domaće proizvode koji su konkurenti pomenutim uvozima.

c) Sporazumi, bilo da se tiču taksa, kontingentiranja ili svake druge mere, primenjeni u vezi sa višestrukim sporazumima o uređenju proizvodnje i (ili) prodaje prirodnih proizvoda, pod uslovom da su svi sporazumi saobrazni principima koji su dobili opšti pristanak.

d) Prirezi na robu, koja se smatra kao da je predmet »dumpinga« u užem smislu reči, t. j. na robu prodatu pri izvozu po nižoj ceni od cene na unutarnjoj pijaci, ili koja uživa direktne ili indirektne vladine ili druge pomoći (ovi prirezi budući ograničeni na razliku u cenama ili na iznos pomoći sa kojim bi one mogle da budu ugrožene).

e) Prirezi na proizvode naročitih zemalja koje odbijaju da pruže jednakost u postupanju.

f) Novi prirezi ili ograničenja, izazvani vladinim merama koje imaju karakter mera za slučaj krize, koje su podizanjem nadnica, smanjenjem radnog vremena i poboljšanjem uslova rada imale za rezultat da povećaju troškove i cene.

Sve nove takse, ili prirezi ili ograničenja, dopušteni pod napred navedenim okolnostima, biće nametnuti samo u cilju da se predupredi preterani priliv uvoza naročite robe*.

One treba da budu samo dovoljne pa da odgovore momentanoj potrebi i da ostanu na snazi samo za vreme perioda u kome se ova potreba nameće. One ne treba da smanje spoljnu trgovinu robe ispod nivoa jednog unapred određenog perioda, i treba da budu iskorišćene samo radi sprečavanja znatnih povećanja uvoza iznad nivoa iz spomenutog perioda. One ne treba da budu nametnute ili primenjene tako da stvaraju jedno podvajanje između trgovine sa odnosnim proizvodima, koju praktikuje jedna od zemalja koja se nalazi u sporazumu.

Pre nego što će iskoristiti pravo koje im je dato ovom rezervom, vlade će biti dužne da o tome obaveste važnije strane zemlje, koje snabdevaju sa uvozima dotičnog proizvoda, i da im dadu jedan primeran rok, kako bi mogle da izlože njihova gledišta u pogledu ovih taksa i ograničenja. Svaka vlada imaće prava, u slučaju da ove konsultacije ne bi dale povoljnog rezultata, da otkaže sporazum u pogledu proizvoda one zemlje koja bi se koristila ovom klauzulom u cilju da se sačuva.

Ovaj sporazum bio bi pristupačan svima vladama, i stupio bi na snagu kad bi ga usvojile vlade koje pretstavljaju (na pr.) 50% međunarodne trgovine. On bi trajao neodređeno; ipak, godinu dana po njegovom stupanju na snagu mogao bi da bude otkazan, pod rezervom otkaza od mesec dana.

Član 2.

Velike države ugovornice odlučile su također, da započnu odmah sa dvostranim ili višestranim pregovaranjima u cilju ukidanja zabrana ograničenja i smanjenja carinskih tarifa; one izjavljuju, da je predmet spomenutih ugovora, da se donese ozbiljno smanjenje u bitnim ograničenjima koja su nametnuta međunarodnim razmenama, a ne samo da se ukinu ograničenja, i privremena i nenormalna povećanja, koja su nametnuta u cilju docnijih pogađanja.

Svaka vlada, određujući svoju politiku, i ispunjavajući obaveze koje će primiti u

---

* Kao praktična baza za diskusiju, pitanje o donetim merama moglo bi da bude proučeno u ovim granicama: »Nove takse, ili prirezi ili dopuštena ograničenja pod napred spomenutim uslovima, ne će biti nametnuti nikakvoj robi u koliko za vreme od dva meseca (na pr.) **uvozi** ove robe ne pređu (na pr.) 5% procenu domaće potrošnje, i u koliko nisu premašile od tri godine 1930, 1931 i 1932.

1) Od najmanje (na pr.) 10% u slučaju za ma koji artikl čiji uvoz u toku perioda od dva meseca bude prešao (na pr.) 20% domaću potrošnju, ili bi pretstavljao znatniju proporciju domaće potrošnje nego u toku normalnih godina pre 1930.

2) Od najmanje (na pr.) 25% u slučaju za svaki artikl, čiji bi uvoz za vreme od 2 meseca premašio (na pr.) za 10% domaću potrošnju ali bi pretstavljao manje od 20% od ove potrošnje.

3) Od najmanje (na pr.) 50% u slučaju za svaki artikl čiji uvozi za vreme od dva meseca nisu prešli (na pr.) 10% od domaće potrošnje.

Digitized by Google

smislu ovih sporazuma, biće dužna da svoje najveće napore upravi na prvom mestu ka ukidanju ograničenja i smanjenja taksa, za koje na najočevidniji način ne postoji ekonomsko opravdanje, a naročito:

a) takse ili ograničenja, koje za danas isključuju potpuno ili gotovo potpuno stranu konkurenciju, kao što su one koje ograničavaju uvoz naročite robe za najmanje 5% od domaće potrošnje pomenute robe;

b) takse ili ograničenja na predmete čiji su uvozi znatno smanjeni od 1929 godine u upoređenju sa domaćom potrošnjom;

c) takse i ograničenja zaštitnog karaktera, koje su ostale na snazi duže vremena, a nisu izazvale kao posledicu ozbiljnu domaću proizvodnju zaštićene robe (koja bi odgovarala na pr. 15% od ukupne domaće potrošnje pomenutih proizvoda).

Ovi sporazumi treba da sadrže princip najvećeg povlašćenja u neuslovljenoj i bez ograničenja formi, i on bi se primenio na sve oblike i metode kontro'e uvoza, a ne samo na uvozne takse, pod rezervom ograničenih ili privremenih izuzetaka koji su priznati u prošlosti ili koje bi dobile opšti pristanak.

Ovi sporazumi neće predviđati diskriminatorne mere, koje, pružajući neposrednu korist ugovorajućim stranama, dejstvuju nepovoljno na ukupne trgovačke razmene u svetu.

Vlade izjavljuju, da princip najvećeg povlašćenja nalaže svakoj zemlji, koja primenjuje sistem kontingentiranja ili druge režime u cilju ograničenja uvoza, da primeni dotične režime tako, da što manje uznemiri prirodan i relativan položaj, s obzirom na konkurenciju, raznih zemalja koje uvoze dotične predmete.

Vlade učesnice insistiraju, da bi se usvojio uopšte ovaj princip: pravilo jednakosti neće zahtevati da se proširi na neučesnike smanjenje tarifa ili ograničenje uvoza, na koje se pristalo, izvršujući višestrane sporazume, i omogućavajući pametno da se očekuje da će oni dovesti do opšteg ekonomskog poboljšanja zainteresovane trgovačke pokrajine, i dovoljne da se njihove koristi od strane zemalja osete na jedan opšti način; pod uslovom da se ovi sporazumi:

a) primenjuju na jednu trgovačku zonu dosta velike važnosti;

b) da predviđaju smanjenja koja će se ostvariti putem jednolikih procentuiranja za sve carinske stope ili svakim drugim načinom, također, od velike primene;

c) da budu pristupačni svima zemljama;

d) da pružaju korist od smanjenja svima zemljama koje će stvarno dati ugovorene koncesije;

e) pod uslovom da zemlje koje su prišle višestranim sporazumima ne podižu na osetan način, za vreme dok traje višestrani ugovor, njihove trgovačke barijere protiv uvoza iz zemalja koje nisu prišle ovim sporazumima.

II. REZOLUCIJA BIROA

U vezi sa rezolucijom Konferencije od 27 jula, Biro je usvojio ovu rezoluciju:

»Biro,

ovlašćuje svoga pretsednika, svoga potpretsednika, pretsednika, potpretsednike i izvestioce komisije, ili lica koje će njihove respektivne vlade moći da naimenuju da ih zamene, da obavljaju dužnosti izvršnog komiteta Biroa za vreme intervala koji razdvajaju njene sastanke;

ovlašćuje izvršni komitet:

a) da preduzme mere, vodeći računa o kretanju monetarne i finansijske situacije, u cilju nastavljanja sa radovima po pitanjima kojima se bavi Monetarna i finansijska komisija;

b) da preduzme odredbe u cilju sprovođenja predloga potkomisije ekonomske komisije (koji se nalaze u dodatku uz ovu rezoluciju), i uopšte da donese svaku meru koju će dopuštati okolnosti radi produženja radova ekonomske komisije.«

Biro je sem toga ovlastio izvršni komitet da obrazuje, kad bude našao za pogodno, jedan potkomitet, radi proučavanja pitanja javnih radova, saobrazno pismu pretsednika ekonomske komisije pretsedniku konferencije od 24 jula 1933 godine (izneto na strani 40 ovoga dokumenta).

Dodatak.

Ekonomska komisija: lista pitanja po kojima je predviđeno produžavanje radova.

1) Posredni protekcionizam

Veterinarska pitanja

Društvo Naroda je umoljeno da podnese tri projekta konvencija, koje je izradio Ekonomski komitet, jednoj međunarodnoj diplomatskoj konferenciji.

Ekonomski komitet je pozvan da nastavi sa svojim radovima u pogledu trgovine mesa i stoke.

Digitized by Google

Fitopatološka pitanja.

Međunarodni poljoprivredni institut iz Rima, koji je već doneo jednu međunarodnu konvenciju po ovom pitanju, umoljen je da nastavi sa svojim radovima u saradnji sa Ekonomskim komitetom Društva Naroda.

Znaci porekla.

Potkomisija smatra, da progresi mogu da budu ostvareni putem jednog međunarodnog sporazuma, i zahteva od Biroa Konferencije da osigura nastavljanje sa ovim radovima.

Carinske formalnosti.

Potkomisija smatra, da su radovi Ekonomskog komiteta Društva Naroda dovoljno odmakli, da dopuštaju sazivanje jedne specijalne konferencije, koja bi proučila izvesna pitanja, koja spadaju u oblast carinskih formalnosti i koja su predmet proučavanja ovoga komiteta.

2) Uređenje proizvodnje i prodaje.
I. Proizvodi za ishranu.

1) Mlečni proizvodi. Međunarodni poljoprivredni institut umoljen je, da pristupi jednoj pripremnoj studiji ovoga pitanja u sporazumu sa Međunarodnom poljoprivrednom komisijom, Međunarodnim savezom za mleko i Ekonomskim komitetom Društva Naroda.

2) Šećer. Biro konferencije je pozvan da očuva kontakt sa Međunarodnim odborom za šećer, kao i sa zemljama koje su zainteresovane sa ovim pitanjem, i da predloži, kad bude našao za pogodno, jedan novi sastanak u cilju da se dođe do zaključenja jednog generalnog sporazuma.

3) Vino. Međunarodni ofis za vino ovlašćen je, da nastavi, u saradnji sa Ekonomskim komitetom Društva Naroda i Međunarodnim poljoprivrednim institutom, sa raznim pitanjima po planu koga je izradio potkomitet.

4) Kafa. Sugestije i predlozi izvozničkih zemalja u cilju uređenja proizvodnje i prodaje, i eventualnog stvaranja jednog međunarodnog organizma, biće dostavljene Generalnom sekretaru konferencije.

5) Kakao. Glavne proizvođačke zemlje kakaa pozvane su da podnesu Generalnom sekretaru konferencije svoje primedbe i predloge u cilju sazivanja jednog docnijeg sastanka.

II. Sirovine.

1) Drvo. S obzirom na korisne pregovore u toku, odložena je diskusija za početak meseca oktobra 1933, za kada će moći da se organizuje jedan nov sastanak.

2) Ugalj. Nadležna organizacija Društva Naroda nastaviće sa svojim radovima i postaraće se, da svi interesi u pitanju budu sačuvani. Savet Društva Naroda pozvan je da sazove jednu konferenciju glavnih proizvođačkih i potrošačkih zemalja, radi proučavanja mera koje treba doneti, ako ovaj napor ne bi dao u roku za šest meseci željene rezultate.

3) Bakar. Vlade zemalja koje proizvode bakar pozvane su da podnesu pre 15 septembra Generalnom sekretaru konferencije svoje primedbe i predloge o organizaciji proizvodnje i međunarodne trgovine bakra, u cilju sazivanja jednog sastanka kvalifikovanih eksperata, koji će proučiti da li je moguće i pogodno da se zaključi jedan sporazum.

4) Kalaj. Preporučeno je zemljama koje nisu u Međunarodnoj komisiji za kalaj da stupe u pregovore sa ovim organizmom.

III. REZOLUCIJA IZVRŠNOG KOMITETA BIROA.

Izvršni komitet Konferencije usvojio je ovu rezoluciju:

»Izvršni komitet ovlašćuje Pretsednika ekonomske komisije da donese, po konsultiranju Pretsednika, a preko Generalnog sekretara konferencije, sve potrebne mere, u cilju da se osigura brza primena predloga potkomisije ekonomske komisije (Videti dodatak uz rezoluciju Biroa)«.

Dodatak

IZVEŠTAJIMA KOJE JE USVOJILA KONFERENCIJA 27 JULA 1933 G.*

Nota Generalnog sekretara.

Generalni sekretar ima čast da dostavi svima vladama zastupljenim na Konferenciji tekst zaključnog sporazuma između Indije, Kine, Španije, Australije, Kanade, Sjedinjenih američkih država, Meksika i Peru po pitanju srebra.

Ovaj tekst je dostavljen Generalnom sekretaru od senatora Pittmana, člana delegacije Sjedinjenih američkih država, sa ovim pismom:

»26 juli 1933.

Pozivajući se na rezoluciju koju je usvojila druga potkomisija Monetarne i

* Société des Nations: Conférence monétaire et économique. — Addendum aux rapports approuvés par la Conférence le 27 juillet 1933, Genève, le 2 août 1933.

Digitized by Google

finansijske komisije, a u kojoj je bilo preporučeno u stavu a) (videti dokument C/435. M. 220. 1933. II. strana 12 stav 5a), da se zemlje glavni proizvođači srebra i zemlje koje imaju najvećih stokova srebra, ili koje se najvećma služe ovim metalom, potrude da zaključe sporazum, imam zadovoljstvo da Vam uputim ovde priloženi overen tekst i dva prepisa sporazuma, koga su zaključile, Indija, Kina, i Španija, zemlje koje imaju znatnih stokova srebra i koje se služe ovim metalom, i Australija, Kanada, Sjedinjene američke države, Meksiko i Peru, zemlje glavni proizvođači srebra. Ma da ovaj sporazum ne ulazi u okvir radova Konferencije koji zahtevaju odluku plenarne sednice, bilo bi pogodno, po mome mišljenju, da ovaj sporazum, s obzirom na primedbu koja je o tome učinjena u napred spomenutoj rezoluciji, bude iznet u jednom posebnom broju lista Društva Naroda, koji bi pretresao pitanja koja se odnose na Monetarnu i ekonomsku konferenciju.

(Potpis) Key Pittman,
delegat Sjed. američkih država.«

SPORAZUM

zaključen na Monetarnoj i ekonomskoj konferenciji u Londonu, u julu 1933, od strane delegata Indije, Kine i Španije, zemalja koje drže znatne stokove srebra ili koje se služe ovim metalom, kao i delegata Australije, Kanade, Sjedinjenih američkih država, Meksika i Peru, zemalja glavnih proizvođača srebra.

S obzirom da je druga potkomisija (za stalne mere) Monetarne i finansijske komisije Monetarne i ekonomske konferencije usvojila jednoglasno na sednici od 20 jula 1933 ovu rezoluciju:

»Odlučeno je, da se preporuče svima vladama zastupljenim na Konferenciji ove mere:

a) glavni proizvođači srebra iz zemalja koje raspolažu sa najvećim stokovima srebra ili koje se najviše služe ovim metalom, postaraće se, da zaključe jedan sporazum među njima u cilju da ublaže promenljivosti kod cena srebra; ostale zemlje koje ne pristupe ovome sporazumu uzdržaće se od donošenja mera koje bi mogle u znatnoj meri da pogode pijacu srebra.

b) Vlade zastupljene na Konferenciji uzdržaće se da preduzmu nove zakonodavne mere, koje bi imale za cilj da dovedu do većeg smanjenja njihovog srebrnog novca ispod 800 miligrama.

c) One će zameniti sitne novčane banknote sa srebrnim komadima, u koliko to dopuste budžetske i lokalne prilike svake zemlje.

d) Sve odredbe ove rezolucije podrazumevaju se pod rezervom ovih izuzetaka i ograničenja:

Prednje odredbe prestaće da važe 1 aprila 1934, ako sporazum preporučen u stavu a) nije stupio na snagu do ovoga datuma; ni u kom slučaju one neće važiti posle 1 januara 1938 godine.

Vlade će moći da preduzmu u pogledu njihovog srebrnog novca, sve mere koje bi smatrale za potrebne, a u cilju da se spreči begstvo ili obaranje njihovog srebrnog novca usled skakanja cene srebru metalu koji se nalazi sadržan u njihovoj moneti, i to preko nominalne vrednosti ili vrednosti po kursu spomenutog srebrnog novca«.

Sem toga, s obzirom da vlade Indije i Španije mogu imati želju da ustupe izvesne delove njihovih stokova srebra, i da je u njihovom interesu da zemlje koje su važni proizvođači srebra absorbuju, kao što je predviđeno u ovome sporazumu, ponuđeno srebro u cilju da se neutrališe dejstvo od ovih prodaja;

s obzirom da je istotako u interesu velikih zemalja proizvođača spomenutih u čl. 2, da prodaje srebra, koje bi dolazile od novčanih stokova, budu ograničene na način predviđen u ovom sporazumu,

s obzirom, najzad, da je u interesu Kine da prodaje srebra, koje dolaze od novčanih stokova budu nadoknađene kupovinama predviđenim u ovome sporazumu, a u cilju da se osigura realna stabilizacija ovoga metala,

ugovorne strane su se sporazumele po ovim odredbama:

1 a) Vlada Indije neće prodati, za vreme od četiri godine počev od 1 januara 1934, veću količinu od 140 milijuna uncia finog srebra. Cesije koje će imati da se izvrše u toku svake kalendarske godine za napred predviđeni četverogodišnji period računaće se na prosečnost od 35 milijuna uncia finog srebra godišnje. Razume se, ipak, da ako u toku jedne ma koje godine vlada Indije ne ustupi 35 milijuna uncia finog srebra, razlika između obavljenih ustupanja i broja od 35 milijuna uncia finog srebra preneće se kao naknadna ustupanja koja

Digitized by Google

mogu da budu obavljena u toku docnijih godina. Najzad, ugovoreno je, da u toku jedne ma koje godine cesije neće prelaziti maksimum od 50 milijuna uncia finog srebra.

b) Pored odredaba napred spomenutih iz ovoga člana, razume se, da ako bi indijska vlada posle zaključenja ovoga sporazuma ustupila srebro jednoj drugoj vladi u cilju da se izvrši jedan transfer u korist vlade Sjedinjenih država, kao ratni dugovi, odredbe ovoga sporazuma neće se primeniti na srebro koje je na ovaj način ustupljeno.

c) Ipak je ugovoreno, da strane koje su pristupile ovome sporazumu prestaju da budu vezane odredbama njegovim za slučaj kad bi cesije o kojima se govori u alineji a) vezane sa prodajama o kojima se govori u alineji b), koje bi izvršila Indijska vlada shodno ovome sporazumu, dostigle iznos od 175 milijuna uncia finog srebra.

2) Za vreme trajanja ovog sporazuma vlade Australije, Kanade, Sjedinjenih američkih država, Meksika i Peru neće prodavati srebro; one se, također, obavezuju da kupuju ili da povlače sa pijace na jedan drugi način svake godine, za vreme od četiri godine, računajući od kalendarske 1934 godine, iznos od 35 milijuna uncia finog srebra, koje bi dolazilo usled rudarske proizvodnje u ovim zemljama. Pomenute vlade angažuju se da urede putem sporazuma, koji će deo od 35 milijuna uncia finog srebra svaka od njih biti dužna da kupuje ili da povlači sa pijace.

3) Kupljeno ili povučeno sa pijace srebro u smislu čl. 2 biće iskorišćeno za novčane ciljeve (bilo za kovanje novca, bilo za obrazovanje jedne novčane rezerve), ili će se povući iz prodaje na kakav drugi način za vreme spomenutog četverogodišnjeg perioda.

4) Kineska vlada obavezuje se, da ne prodaje za vreme od četiri kalendarskih godina, počev od 1 januara 1934, srebro koje bi se dobijalo od demenetizovanih komada.

5) Španska vlada neće prodati više od 20 milijuna uncia finog srebra za vreme od 4 godine, počev od 1 januara 1934. U toku svake kalendarske godine za ovaj četverogodišnji period cesije će se računati na prosečno od 5 milijuna uncia finog srebra godišnje. Razume se, ipak, da ako u toku jedne ma koje godine Španska vlada ne ustupi 5 milijuna uncia finog srebra, razlika između izvršenih cesija i broja od 5 milijuna uncia finog srebra biće preneta pod vidom naknadnih cesija koje mogu da se obave u toku docnijih godina. Najzad je ugovoreno, da u toku jedne ma koje godine cesije neće iznositi više od 7 milijuna uncia finog srebra.

6) Zainteresovane vlade izmenjaće sva korisna obaveštenja u pogledu mera koje će doneti za primenu odredaba ovoga sporazuma.

7) Ugovoreno je da, pod rezervom odredaba iz čl. 8, svaka strana koja je pristupila sporazumu, bude obavezana samo dotle dok se druge strane drže njihovih obaveza.

8) Ovaj sporazum biće ratifikovan od zainteresovanih vlada. Instrumenti ratifikacije biće deponovani kod vlade Sjedinjenih američkih država najdalje 1 aprila 1934. Sporazum će stupiti na snagu čim budu primljene ratifikacije sviju zainteresovanih vlada, pod uslovom da svi instrumenti ratifikacije budu primljeni pre 1 aprila 1934. Kao instrumenat ratifikacije smatraće se i izveštaj upućen od jedne vlade, kojim obaveštava da su preduzete potrebne pozitivne mere u cilju primene odredaba ovoga sporazuma. Ipak, ako jedna od vlada pobrojanih u članu 2, ili više od njih, nisu ratificirale sporazum do 1 aprila 1934, sporazum će stupiti na snagu ovoga dana, ako ostale vlade spomenute u članu 2 i koje su ratifikovale sporazum dostave drugim vladama, koje bi ratifikovale sporazum, da su gotove da kupe ili da povuku sa pijace iznos količine srebra navedene u članu 2. Vlada Sjedinjenih država pozvana je da donese mere koje bi bile potrebne da se osigura zaključenje ovoga sporazuma.

U verodostojnost čega potpisati su stavili njihove potpise na ovaj sporazum.

Rađeno u Londonu 22 jula 1933 godine, u jednom samo primerku, koji će se deponovati u arhivi vlade Sjedinjenih država.

S. M. Bruce,
delegat Australije,
Edgar N. Rhodes,
delegat Kanade,
W. W. Yen,
delegat Kine,
Key Pittman,
delegat Sjed. američkih država,
George Schuster,
delegat Indije,
Eduarde Suarez,
delegat Meksika,
F. Tudela,
delegat Peru,
L. Nikolau d'Olwer,
delegat Španije.

Digitized by Google

PALMOVIĆ Dr. FERDO:

OSVRT NA I. ZEMALJSKU HIGIJENSKU IZLOŽBU U BEOGRADU 19 VIII—24 IX 1933

SUDJELOVANJE RADNIČKOG OSIGURANJA NA IZLOŽBI

Svjetski rat je osim uništavanja velikih materijalnih i moralnih vrijednosti uzrokovao i velike štete na polju narodnog zdravlja. S jedne strane povećani tjelesni i duševni napori, s druge strane velika oskudica u hrani, oslabili su za vrijeme rata otpornost naroda prema bolestima. Veliki pokreti masa davali su veću mogućnost širenja zaraznih bolesti, otsutnost mlađih generacija kroz godine došla je do izražaja u opadanju broja poroda. Čitav niz ostalih faktora djelovao je u lošem smislu na opći zdravstveni nivo naroda. Nakon svršetka rata, koji je i naš narod teško oštetio u zdravstvenom pogledu, moralo se ulagati velike napore da se sistematski podigne zdravstveno stanje našega naroda. I doista se takva akcija provodila. U toj akciji sudjelovali su i rade doprinoseći uspjehu svi faktori, koji po svojem djelokrugu imaju voditi brigu oko čuvanja i unapređenja narodnog zdravlja. Od javnih ustanova to je država, banovine i općine te sve ustanove socijalnog osiguranja. A i privatne ustanove, kojima je cilj unapređenje narodnog zdravlja, upotpunjuju svojim radom ovo djelovanje. Od privatnih ustanova spominjemo Jugoslavensko društvo za čuvanje narodnog zdravlja, Zdravstvene zadruge, Crveni krst, akciju antialkoholnog pokreta, akciju za suzbijanje tuberkuloze (lige i društva) i veneričkih bolesti, športske i turističke saveze, društva za zaštitu materinstva i djece, te sve ostale privatne ustanove i društva, koja vode brigu oko čuvanja narodnog zdravlja. Sve su ove javne i privatne ustanove provodile i provode akciju, da se što više podigne naš narod u zdravstvenom pogledu.

Jedno je od važnih sretstava da se taj cilj postigne pouka. Pouka pojedinca i pouka širokih slojeva naroda omogućuje uspjeh tih napora. Nije dostatno za dizanje zdravstvenog nivoa naroda, da znanost utvrdi izvjesne istine, nego ove istine moraju biti onda učinjene pristupačnima i razumljivima širokim slojevima naroda, one moraju do njih prodrijeti, one se moraju s njima suživiti, i tek onda se može očekivati uspjeh. Potpun uspjeh može se očekivati samo onda, kada široki slojevi naroda ne će biti samo objektom higijenskih nastojanja, nego kad će oni postati subjektom i nosiocem tih nastojanja, kad će oni davati inicijativu, izricati svoju potrebu za napretkom u higijenskom pogledu. Zato buđenje tih drijemajućih energija u narodu po svim faktorima, koji djeluju u tom pravcu, mora donesti dobrog ploda, jer će onda biti u još užoj suradnji široki slojevi naroda sa svim faktorima, koji imaju zadaću da štite narodno zdravlje.

Pouka naroda u higijenskom pravcu vrši se danas na mnogo načina. U svakodnevnom kontaktu sa velikim brojem i bolesnika i zdravih ljudi vrše liječnici veliku higijensku pouku. Ta se pouka vrši nadalje putem letaka, brošura, knjiga, predavanja sa slikama, dijapozitivima, putem filma, radija, kazališta i t. d. Važan uspješan način pouke širokih slojeva naroda u higijenskom pravcu vrši se putem higijenskih izložba. Škola narodnog zdravlja u Zagrebu i higijenski zavodi priredili su već mnogo higijenskih izložba po cijeloj državi. Škola narodnog zdravlja u Zagrebu priredila je nekoliko puta velike higijenske izložbe u Zagrebu prilikom održavanja privrednih izložba Zagrebačkog zbora. Na tim je izložbama sudjelovao i Središnji ured za osiguranje radnika. Na desetke hiljada ljudi je proslo svaki puta takve izložbe, i tu je vršena velika higijenska propaganda.

U Beogradu je priređena od 19 augusta do 24 septembra 1933 I. zemaljska higijenska izložba. Izložbu je priredilo Jugoslavensko društvo za čuvanje narodnog zdravlja uz suradnju državnih higijenskih ustanova, socijalnog osiguranja i privatnih organizacija. S jedne strane se u toj izložbi vrši direktna pouka naroda, kako i na koji način treba svaki čovjek da upozna sebe, građu i funkcioniranje svojeg tijela i njegovih organa, kako će se i od kojih bolesti naročito čuvati i kako će unapređivati i čuvati svoje zdravlje. S druge strane je na izložbi prikazano higijensko stanje našega naroda, prikazani su dosadašnji napori i uspjesi rada

Digitized by Google

na higijenskom pridizanju našeg naroda. Specijalna grana je posvećena higijeni rada.

U 18 odjeljenja izložbe prikazano je na poučan način sve, što se odnosi na dotičnu granu higijene.

U odjeljenju »Prozračan čovjek« moglo se vidjeti kako je građen čovječji organizam. Odjeljenje »Prehrana čovjeka« prikazalo je organe za probavu, njihovo djelovanje, zatim što treba jesti i kako pripravljenu hranu, važnost poznavanja pripremanja jela i korist domaćinskih tečajeva. Naročito je istaknut kao važna živežna namirnica kruh. Posebno su prikazane ribe, koje služe prehrani. U odjeljenju »Higijena naselja i stana« nalazimo razne tipove higijenskih i nehigijenskih stanova, zdenaca i gospodarskih uređaja pretežno seljačkih. Dizanje higijenske kulture naroda vidi se na domaćinstvu djeda, oca i sina. Od vanjskih štetnih faktora, koji najviše ugrožavaju zdravlje čovjeka, istaknut je u posebnim odjeljenjima alkoholizam, tuberkuloza, veneričke bolesti, zarazne bolesti i malarija. Štetno djelovanje prekomjernog uživanja alkohola na organizam čovjeka pokazuju brojne slike i mulaže, a isto tako se očituje i njegovo razorno djelovanje na društveni život. Brojne organizacije vode borbu za uklanjanje toga zla. Tuberkulozu raznih oblika i raznih organa vidimo na slikama, mulažama, röntgenskim slikama. Predočena je njezina raširenost u pučanstvu, način kako se širi tuberkuloza i kako se treba čuvati od tuberkuloze. Isto tako vidimo slike i mulaže veneričkih bolesti, prikaze o njihovoj raširenosti u narodu i važnosti pobijanja tih bolesti. Zarazne bolesti sa njihovim znakovima vidimo na mulažama, zatim vidimo tu desinfekcione aparate i sretstva za desinfekciju te razna sretstva za pobijanje tih bolesti u formi seruma, vakcina i t. d., te statistiku kretanja zaraznih bolesti. Za malariju je zorno predočen njezin uzročnik. Na tabelama vidimo raširenost malarije po našoj državi, a sakupljen je i sav materijal, koji se odnosi na borbu protiv malarije.

U odjeljenju »Lična i rasna higijena« istaknuta je naročito važnost zdravog podmlatka, čitav razvitak djeteta, higijenski način odgoja djeteta i odraslog čovjeka, eugeničke mjere za poboljšanje raznih osebina i zdravlja naroda. Odjeljenja »Higijena matera i djece« te »Zaštita školske djece« donose sve što se odnosi i na pravilnu i nepravilnu prehranu i njegu male djece. Isto tako vidimo i sve što se odnosi na školsko doba djece i zaštitu toga doba. Na slikama se vide sve ustanove, koje služe zaštiti male djece i školske djece. Odjeljenje »Šport i tjelesne vježbe« sadrži brojne slike i prikaze raznih športova, gimnastike, skautizma, planinarstva i korist pravilnog bavljenja športom. Turizam i važnost kupališta za zdravlje naroda su posebno naglašeni. U odjeljenju »Stanovništvo« nalazimo brojne grafičke tabele i prikaze, koji se odnose na rađanje, smrtnost dojenčadi i odraslih — naročito od tuberkuloze — u našoj državi po banovinama. Tu dolaze i tabele, koje se odnose na starost, zanimanje, prosječnu dužinu života, sklapanje brakova, porast brojnog stanja stanovništva i t. d.

Odjeljenje »Zdravstveno prosvjećivanje« prikazuje, što je priroda dala čovjeku za snalaženje u svijetu, naročito je istaknuta funkcija mozga, koja tako razlikuje čovjeka od ostalih živih bića. Među ostalim učenjem igra zdravstvena pouka važnu ulogu. Mi vidimo ovdje prikazane sve načine zdravstvene pouke, a isto tako i sve ustanove, koje tu zdravstvenu pouku naroda vrše. Djeca se mogu lahko poučavati i zdravstveno pomoću dječjih bajka sa lutkama.

Odjeljenje »Organizacija zdravstvene službe« sadrži prikaz cjelokupne naše higijenske službe sa svim socijalno-medicinskim ustanovama, higijenskim zavodima, domovima narodnog zdravlja i t. d. Osim drugih privatnih ustanova, koje rade na dizanju higijene, posebno i naročito je istaknuta važnost zdravstvenog zadrugarstva. S time je u vezi prikazana važnost bolnica i lječilišta sa brojnim slikama istih u cijeloj državi. Postavljena je pravilno uređena bolesnička soba u bolnici, i kako treba i kako ne smije biti uređena bolesnička soba za bolesnika kod kuće.

Odjeljenja »Higijena rada« i »Socijalno osiguranje« uredio je Središnji ured za osiguranje radnika. I ako je Središnji ured i na dosadašnjim higijenskim izložbama u Zagrebu sudjelovao više puta, ipak valja istaknuti, da je na ovoj izložbi prvi puta sakupljen i izložen materijal u tolikom opsegu i na takav način, da se moglo iscrpivo vidjeti rezultate rada institucije socijalnog osiguranja, naročito u pogledu zdravstvenom, kao i rezultate na polju higijene rada i zaštite radnika u našoj privredi. Mora se naglasiti, da je čitav materijal, koji je makar skučenim sretstvima sabrao Središnji ured u pogledu higijene rada i zaštite radnika, naš domaći originalni materijal, a isto ta-

Digitized by Google

SARADNICI „RADNIČKE ZAŠTITE"

Odgovorni urednik:

HABERLE BRANIMIR, ŠEF OTSEKA SUZOR-a ZAGREB

Domaći saradnici:

Adžija Dr. Božidar, načelnik Suzor-a, Zagreb
Andrassy Dr. Juraj, univerzitetski profesor, Zagreb
Andrejević Ljuba, načelnik Ministarstva soc. politike i narodn. zdravlja u p., Trstenik
Azucki Branislav, činovnik Ouzor-a, Beograd
Babić Ante, činovnik Ouzor-a, Zagreb
Babić Matija, pravni referent Suzor-a, Zagreb
Bajič Dr. Stojan, sudac, Ljubljana
Barač Dr. J., lekar Ouzor-a, Zemun
Bauer Marko, generalni sekretar Udruženja industrijalaca, Zagreb
Behmen Dr. Šefkija, Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja **n. r.** Beograd
Beker Josip, privatni činovnik, Zagreb
Benau Dr. Adolf, lekar Ouzor-a, Sarajevo
Benko Grado Artur, publicista, Zagreb
Berberović Gojko, činovnik Radničke komore, Zagreb
Berkeš Milan, Mr. ph., apotekarski saradnik, Zagreb
Bibica Dr. Marko, šef-lekar Ouzor-a, Dubrovnik
Bilbija Vladeta, šef Javne berze rada, Sarajevo
Bilinovič Dr. Aleksandar, univ. profesor, Ljubljana
Bogićević Dr. Branislav, šef-lekar Obdaništa, Zagreb
Bohinjec Dr. Jože, ravnatelj Ouzor-a, Ljubljana
Bole Josip, ravnatelj Ouzor-a, Tuzla
Butorac Dr. Josip, generalni sekretar Zanatske komore, Zagreb
Cindrić Aleksander, pravni referent Suzor-a, Zagreb
Čop Dr. Drago, upravitelj kupališta »Terapije«, Zagreb
Deutsch Dr. Edo, lekar-specijalista Ouzor-a, Zagreb
Domainko ing. **Dragutin,** šef otseka Suzor-a, Zagreb
Dujmušić Dr. Stanko, lekar lečilišta »Brestovac«
Esih Dr. Ivan, književnik, Zagreb
Esih Dr. Slavko, Zagreb
Gentner Dr. Adolf, banski savetnik u p., Zagreb
Gjukić Risto, referent Suzor-a, Zagreb
Glaser Milan, generalni direktor Suzor-a, Zagreb
Glumac Dušan, zamenik generalnog direktora Suzor-a u p., Sarajevo
Golub Dragan, zamenik ravnatelja Ouzor-a, Osijek
Gorišek Dr. Ernest, zamenik ravnatelja Ouzor-a, Beograd
Grčević Gjuro, pravni referent Suzor-a, Zagreb
Haberle Branimir, šef otseka Suzor-a, Zagreb
Hahn Dr. Željko, direktor Suzor-a, Zagreb
Haramustek Franjo, ravnatelj bolesničke blagajne »Merkur«, Zagreb
Helebrant Dr. Vilim, direktor Suzor-a, Zagreb
Henč Slavko, stolarski obrtnik, Zagreb
Ivančević Dr. Ivo, lekar-specijalista Ouzor-a, Zagreb
Jakovčić Viktor Mr. Ph., apotekarski referent Suzor-a, Zagreb
Jakšić Jovo, sekretar Radničke komore, Sarajevo
Jakšić Sreten, ravnatelj Ouzor-a, Sarajevo
Jelovšek Dr. Vladimir, lekar-specijalista Ouzor-a, Zagreb
Jeremić M. Dušan, načelnik Ministarstva soc. pol. i n. z., Beograd
Jurinac Dr. Ljudevit, lekar Ouzor-a, Lukavac
Kekić Nikola Mr. Ph., apotekarski referent Suzor-a, Zagreb
Kerkoč Franc, činovnik Suzor-a, Zagreb
Keserić Pavle, ravnatelj Ouzor-a, Skoplje
Klein Aleksander, privatni činovnik, Zagreb
Krekić Panto, zamenik ravnatelja Ouzor-a, Sarajevo
Korica Savo, načelnik Suzor-a, Zagreb
Kus Nikolajev Dr. Mirko, publicista, Zagreb
Lah Ivo, šef otseka Ouzor-a, Ljubljana
Lastrić Jakov, ravnatelj Ouzor-a, Banja Luka
Ljubin Dr. Josip, lekar Ouzor-a, Srnetica
Lovšin Eugen, privatni činovnik, Ljubljana
Magdić Milivoj, publicista, Zagreb
Mandić Dr. Dušan, šef-lekar Ouzor-a, Sarajevo

Digitized by Google

Maršićanin ing. **Slavoljub,** Beograd
Matjašič Radovan, direktor Suzor-a, Zagreb
Mauttner Makso, generalni sekretar Saveza drvne industrije, Zagreb
Meniga Juraj, arhitekt, Zagreb
Mergl Mijo, načelnik Suzor-a u p., Zagreb
Mudrinić Dr. Ante, ravnatelj Ouzor-a, Zagreb
Nevistić Dr. Ivan, publicista, Zagreb
Nižetić Dr. Branko, lekar Ouzor-a, Split
Obradović Dr. Miloslav, lekar lečilišta »Stražilovo«, Banja Koviljača
Ostojić Despot, činovnik Ministarstva soc. politike i narodnog zdravlja, Beograd
Paleček Dr. Josip, lekar-specijalista Ouzor-a, Zagreb
Palmović Dr. Ferdo, lekarski referent Suzor-a, Zagreb
Perić P. Ilija, pravni referent Središnje uprave za posredovanje rada, Beograd
Podbrežnik Dr. Ing. Fran, Beograd
Politeo Dr. Ivo, advokat, Zagreb
Pongračić Stjepan, činovnik Ouzor-a, Varaždin
Radoničić Dr. Ivo, lekar-specijalista Ouzor-a, Beograd
Ribić ing. **Rudolf,** tehnički savetnik Direkcije železnica, Zagreb
Rosner Dr. Rudolf, lekar-specijalista Ouzor-a, Zagreb
Sever Dr. M., privatni lekar, Zagreb
Schlesinger Dr. B. Miroslav, lekar Ouzor-a, Zagreb
Skovronsky Stevan, pravni referent Suzor-a, Zagreb
Sladović Dr. Eugen, profesor Visoke ekonomske-komercijalne škole, Zagreb
Steinitz Dr. Leon, činovnik Radničke komore, Beograd
Smersu Rudolf, pravni referent Ouzor-a, Ljubljana
Szavitz Nossan Stjepan ing., Zagreb
Štajduhar Dr. Josip, lekar-specijalista Ouzor-a, Zagreb
Švarc Dr. Žiga, šef gradskog dečjeg ambulatorija, Zagreb
Švarić Dr. Milan, šef-lekar Ouzor-a, Tuzla
Tomašević Dušan, ravnatelj Ouzor-a, Niš
Tomašić Dr. Kuzma, primarni lekar lečilišta »Brestovac«
Topalović Dr. Živko, sekretar Centralnog sekretarijata Radničkih komora, Beograd
Ugarković Dr. Nikola, pravni referent Suzor-a, Zagreb
Urbani Milan, univ. profesor, Zagreb
Uzorinac Radovan, načelnik Suzor-a, Zagreb
Visintin Dr. Fran, načelnik Suzor-a, Zagreb
Vizjak Albert, šef kabineta Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, Beograd
Vučak ing. **Ivan,** tehnički referent Suzor-a, Zagreb
Vujnović M., gradski činovnik, Zagreb
Weiss Dr. Oskar, načelnik Suzor-a u p., Zagreb
Zajec Dr. Ivan, šef-lekar Ouzor-a, Ljubljana
Zajec Dr. Stane, lekar, Laško
Žokalj Dr. Ivan, lekarski referent Suzor-a, Zagreb
Žužek France, šef Javne berze rada, Celje

Strani saradnici:

Bernhard Eugene, generalni sekretar Blagajne za osiguranje nameštenika za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, Strasbourg
Břesky Dr. Edvard, šef-lekar Središnjeg zavoda za socijalno osiguranje, Praha
Cohen L. Joseph, univerzitetski profesor, Cambridge
Fehlinger Hans, član Međunarodnog biroa rada, Ženeva
Frankenberg von **H.,** gradski savetnik, Braunschweig
Ginsbach Gustave, pretsednik Federacije uzajamnih pripomoćnih društava, Luksenburg
Giorgio Dr. Hans, direktor Državnog ureda za socijalno osiguranje, Bern
Goldmann Dr. Franz, gradski lekarski savetnik u zdravstvenoj direkciji grada Berlina
Johanis Vaclav, narodni poslanik, Praha
Hauf František, redaktor, Praha
Lehman Helmut, pretsednik Glavnog saveza bolesničkih blagajna, Berlin
Mertha Dr. Rudolf, Ministerijalni savetnik Ministarstva za socijalnu upravu, Beč
Nikolov Dimitrije, načelnik Ministarstva trgovine, industrije i rada u p., Sofija
Okrass Fritz, direktor Saveza bolesničkih blagajna, Berlin
Rockliff Percy, sekretar Bolesničke blagajne, London
Stein Dr. Oswald, profesor Haaške akademije međunarodnog prava, Ženeva
Steiner Dr. Ernst, sekretar Komore radnika i nameštenika, Beč
Tixier Aleksander, šef odelenja Međunarodnog biroa rada, Ženeva
Winter Dr. Lev, senator, Praha

Digitized by Google

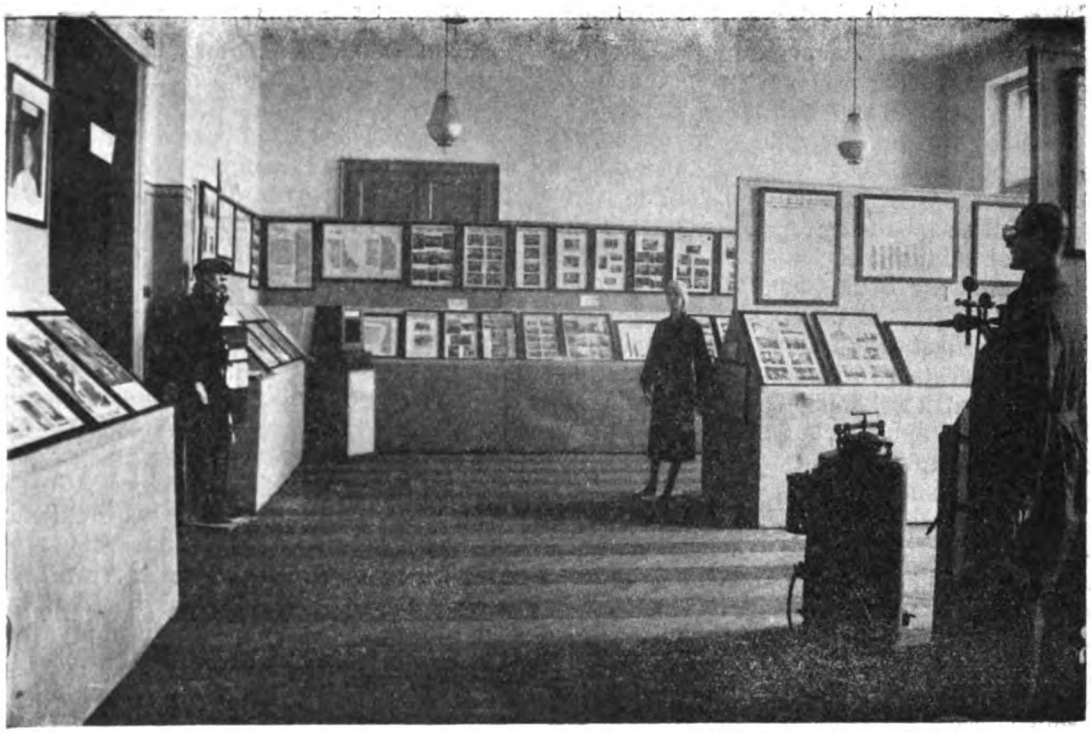

Opći pogled na odjeljenja „Higijena rada“ i „Socijalno osiguranje“.

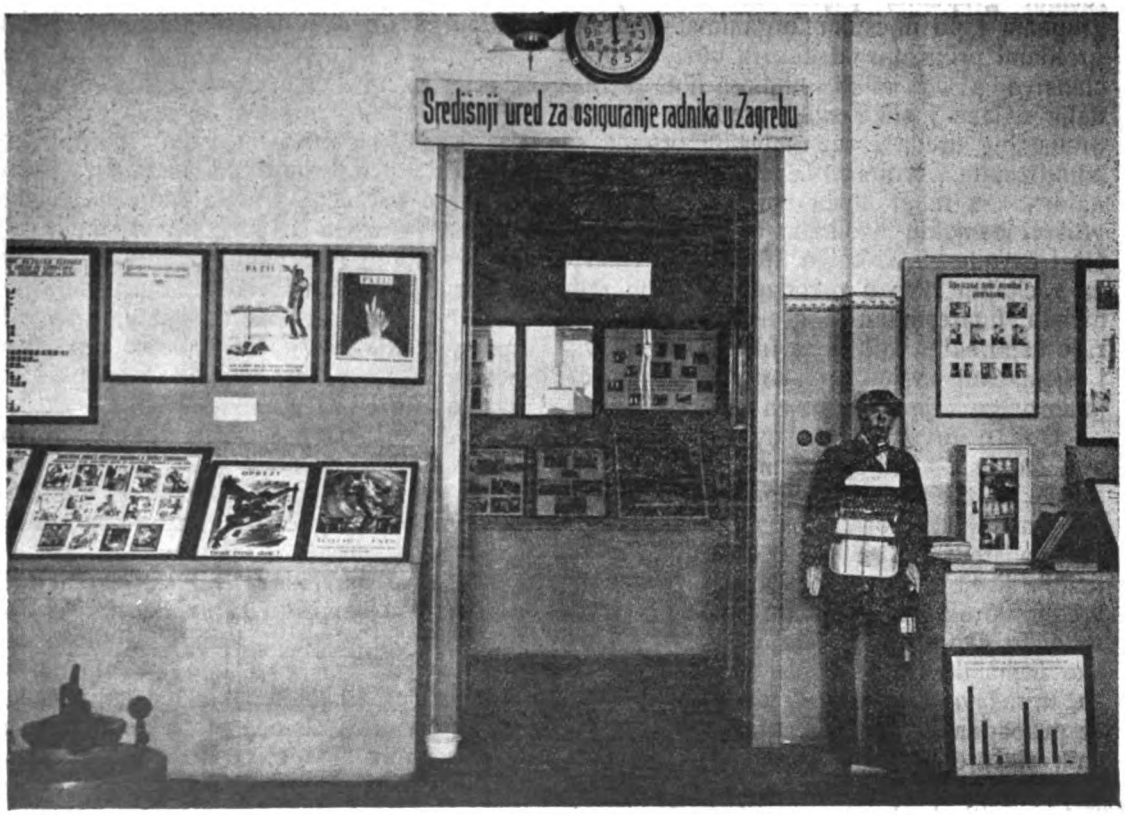

Ulaz u odjeljenja „Higijena rada“ i „Socijalno osiguranje“.

Digitized by Google

kav je i sav ostali materijal ovog odjeljenja (osim nekoliko propagandnih slika za sprječavanje nesrećnih slučajeva). Cijelo odjeljenje je razdijeljeno na nekoliko dijelova. U velikoj dvorani smješteno je uglavnom osiguranje radnika, a u dugačkom hodniku higijena rada. U jednom dijelu velike dvorane vidi se tabela i geografska karta o cjelokupnoj zdravstvenoj službi Središnjeg ureda s podacima o ukupnom broju i vrstama liječnika, koji rade u radničkom osiguranju i o broju vlastitih zdravstvenih ustanova sa brojem kreveta i to sanatorija za tuberkulozu, oporavilišta, banjskih lječilišta, obdaništa, bolnica, apoteka, kupališta i zavoda za fizikalnu terapiju, stanica za naknadno liječenje ozljeđenih i stanica za socijalnu skrb o rekonvalescentnim radnicima. Na drugoj tabeli prikazano je poslovanje Središnjeg ureda za godinu 1932. u pogledu izdavanja raznih potpora u slučaju bolesti sa prikazom, koliko se procenata prihoda troši na potpore bolesnim osiguranim radnicima. Veliki broj statističkih grafikona daje sliku o broju i kretanju članova, zatim o tomu koliko oboljeva i kako dugo boluje članstvo. To oboljevanje i dužina bolovanja članstva izrađeno je po pojedinim spolovima, starosnim grupama, pojedinim industrijskim grupama i po mjesnim organima. Posebni grafikoni prikazuju od kakvih bolesti boluje članstvo a od kakvih umire. Tu se nadalje nalaze i slike svih uredskih zgrada Središnjeg ureda i svih mjesnih organa sa ambulantama, zatim slike svih vlastitih sanatorija za tuberkulozu, obdaništa, oporavilišta, banjskih lječilišta, apoteka, kupališta i zavoda za fizikalno liječenje te stanice za socijalnu skrb o rekonvalescentnim radnicima. Interesantan je grafikon koji prikazuje usporedbu, koliko se troši u Jugoslaviji i Njemačkoj na jednog stanovnika za socijalno osiguranje a koliko za alkohol.

Dok u prvom dijelu dvorane nalazimo sve, što je u vezi sa organizacijom zdravstvene službe radničkog osiguranja, to u drugom dijelu dvorane radnik gleda zapravo neposredno sebe u radu. Ogromna masa raznih strojeva upotrebljava se danas u privrednoj proizvodnji, ali i ta masa strojeva naročito ako oni nisu propisno zaštićeni ili ako nema dovoljno pažnje sa strane radnika, ugrožava zdravlje i život radnika. Brojne propagandne slike za sprječavanje nesrećnih slučajeva prikazuju način, kako i zašto nastaje nesrećni slučaj pri radu i na što treba paziti, da do njega ne dođe. Na jednoj takvoj slici je cirkular odrezao prste na ruci, na drugoj je električna struja usmrtila radnika, na trećoj ga je transmisija smrvila, na četvrtoj je loše građena skela uzrokom padu i povredi radnika i t. d. Propagandu za sprječavanje nesrećnih slučajeva vrše uredi i na svojim tiskanicama, bolesničkim listovima, koje članovi upotrebljavaju i t. d. Interesantne su originalne slike manjkavih strojeva, gdje je u našoj privredi došlo usljed toga do nesreća radnika. Originalne fotografije naših teško ozljeđenih radnika bez prstiju ruku, bez podlaktice, bez čitave ruke, bez noge i t. d. govore i opominju rječitije i jače nego sva druga upozorenja i opomene. Za liječenje posljedica tih ozljeda postoje i vlastite zdravstvene ustanove, čije slike su priključene u ovom otsjeku. To su stanice za naknadno liječenje ozljeđenih u većim gradovima, to su male bolnice, koje su naročito podignute u Bosni radi većeg broja nesrećnih slučajeva u šumskoj industriji, gdje je velika udaljenost općih javnih bolnica od mjesta rada u šumi. Na posebnim statističkim grafikonima prikazano je koliko se nesrećnih slučajeva događa u našoj privredi po raznim industrijskim granama, koliko je od toga smrtnih nezgoda. Tu se vidi koliko ima opasnosti u pojedinim industrijama. Zatim je izneseno, na koji se način događaju nesreće, u koliko slučajeva dovode nesreće do posljedica sa primanjem rente (otštete), na kakve se rente i koliko troši. Izložen je tip ormarića za prvu pomoć, sa propisanim materijalom, kakav moraju imati poduzeća. Taj je tip ormarića za prvu pomoć sa točno određenim materijalom na predlog Središnjeg ureda odredilo Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja. Uz ovaj ormarić je izložen i plakat za pružanje prve pomoći, gdje je zorno u slikama i kratkim uputama prikazan način, kako se pruža prva pomoć u nesrećnom slučaju. I ovaj je plakat izradio Središnji ured. Ormarić za prvu pomoć i plakat za pružanje prve pomoći imaju zadaću, da se u slučaju ozljede i nesreće učini odmah sve, da se otklone i umanje po mogućnosti kasnije posljedice ozljede.

Na ovo se nadovezuju iz života naših radnika i naše privrede uzeti primjeri rada u pojedinim zanimanjima, gdje može doći do t. zv. obrtnih otrovanja i oboljenja. Vidimo na pr. kako kod ličilaca usljed nedovoljne pažnje i čistoće može doći polagano do otrovanja olovom, a isto tako i kod lončara. I jedni i drugi upotrebljavaju u svojem radu materijal, koji sadrži olovne spojeve, to su otrovne olovne boje i otrovna olovna

Digitized by Google

Dio odjeljenja „Higijena rada"
(Sprijeda bolničarka u svojem radnom odijelu. U pozadini uređaj higijenske i nehigijenske brijačnice.)

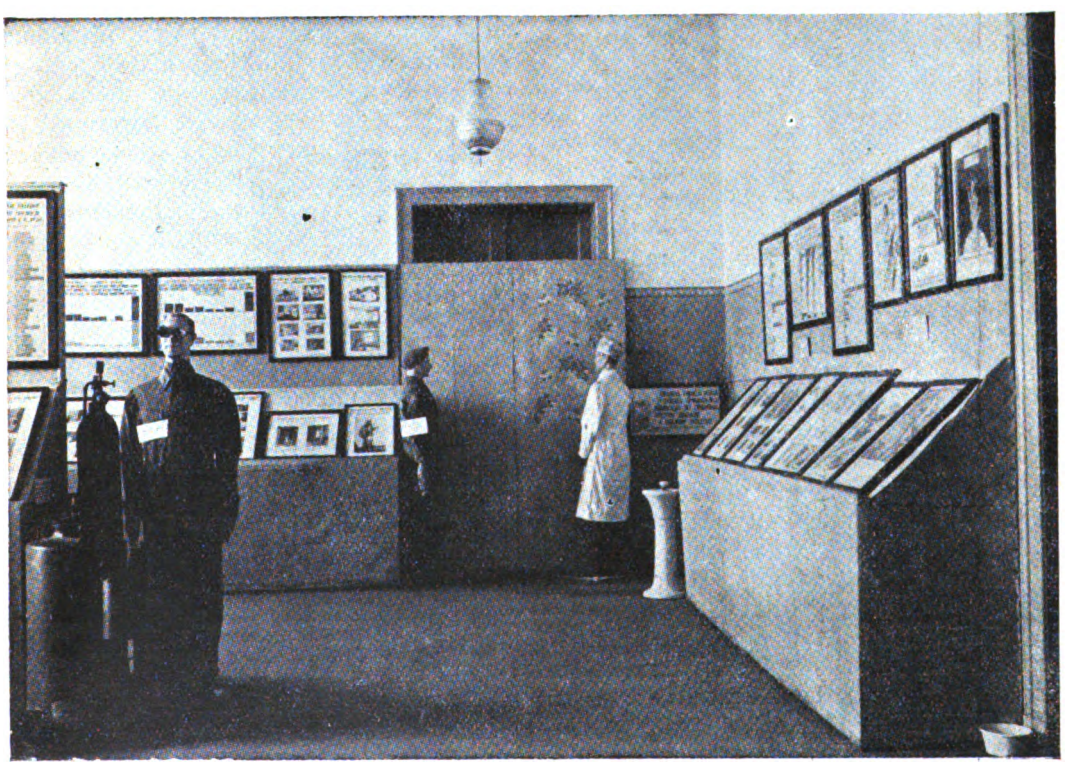

Dio odjeljenja „Higijena rada" i „Socijalno osiguranje".
(U pozadini ličilci kod rada, jedan u prljavom, drugi u dobrom radnom odijelu.)

Digitized by Google

gleđa, koja služi kod pravljenja glazure u lončarstvu. Isto tako mogu oboliti od otrovanja olovom i štampari (slagari), koji slažu u štamparijama olovna slova, udišu olovnu prašinu odnosno olovne pare. Izložen je plakat sa pravilima i uputama, što treba da znaju radnici, koji rade sa olovom. Nadalje vidimo izloženu sliku obrtnog otrovanja fosforom, na kojoj je prikazan nesrećni radnik u tvornici žigica, koji je izgubio najprije cijelu donju čeljust, a po tom i život. Na sreću se više danas u produkciji žigica ne upotrebljava fosfor, jer je njegova upotreba međunarodno zabranjena. Od obrtnih oboljenja vidimo anthrax kože (bedrenica, crni prišt), na kojem mogu lako oboliti radnici, koji imaju u svojem zanimanju posla sa materijalom zaraženim od anthraxa, sa tako zaraženim kožama (mesari, kožari, radnici kod utovarivanja i istovarivanja te transporta takovog materijala i slično). U brojnim zanimanjima nalazimo obrtna oboljenja kože (obrtne ekceme), za koja je oboljenja rad sa raznim materijalom važan faktor u postanku tih oboljenja. Posebno je prikazano oboljenje plosnate noge u raznim zanimanjima. Uz slike ovih obrtnih oboljenja i otrovanja vidimo staklenu vitrinu, gdje su izloženi uzorci otrovnih olovnih boja kao i neotrovnih boja za ličilce, uzorci gleđe za lončare, uzorci fosfora i fosfornih žigica (ranije upotrebljavanih), uzorci štamparskih slova i materijala, iz kojeg se sastoje ta slova, uzorci olovnih akumulatorskih ploča i drugog materijala u vezi sa obrtnim ekcemima, i uzorci zaštitnih naočala kod rada na brušenju metala i autogenog svarivanja. Na tim se upotreblienim zaštitnim naočarima vidi na stotine sitnih čestica od metala, koje su uletjele i upiljile se u staklo, te bi bile povredile oko, da radnik nije nosio zaštitne naočale.

U ovoj dvorani izložila je posebno zagrebačka Bratinska blagajna rezultate rada svoje bolesničke, invalidske i penzione blagajne te slike rada rudara rudnika Ivanec i Vrdnik sa njihovim zdravstvenim ustanovama.

Naročiti interes pobuđuju figure u naravnoj veličini, koje prikazuju pojedine tipove radnika u njihovim radnim odijelima. Nošenjem radnog odijela štedi se ne samo odjeća radnika, nego se time on čuva i od bolesti. Dva ličilca (figure), jedan u poderanom odijelu, zaprljanom od otrovnih olovnih boja, a drugi sa radnim bijelim ogrtačem, koji se može nedjeljno oprati, stoje obojica kod svoga posla. Imati radni bijeli ogrtač, koji se može oprati te držati čistoću, je jeftinije nego bez njega u prljavom odijelu oboliti od otrovanja olovom i dugotrajno se liječiti. Nadalje vidimo figuru štampara sa dobrim radnim odijelom (sa bijelim ogrtačem) kod novog higijenskog regala za slaganje slova, kako na higijenski, neškodljiv način čisti svoj regal od olovne otrovne prašine pomoću aparata za usisavanje prašine. Nasuprot njemu vidimo stari nehigijenski regal, pun prašine, koja se čistila na nehigijenski, zdravlju štetan način pomoću puhaljke tako, da je prašina dospjela u zrak, i radnik ju je onda udisao. Na regalu se vide ostaci kruha i cigarete, na kojima se nalaze otisci prstiju, zaprljanih od olova, a radnik uzima u usta takav kruh i cigarete, jede i puši. Malo podalje stoji figura radnika kod aparata za autogeno svarivanje, koji radi sa propisnim zaštitnim naočarima, bez kojih dolazi do povreda i gubitka oka. Dalje je obučena figura radnice, kako je propisano, jer kod odjeće, koja ne pristaje dobro uz tijelo ili gdje kosa nije dobro pričvršćena, može doći do teških nesreća na pr. kod transmisija itd. U kutu sobe sjedi kod mašine za pisanje figura strojopisačice u pravilnom položaju. Kod preniskog stola morala bi se ona pognuti, što bi štetovalo brojnim unutarnjim organima, a kod previsokog stola morala bi podignuti ruke i tako uzrokovati brzi umor mišića ruku. Uz odio zagrebačke Bratinske blagajne vidimo figuru rudara spasavaoca, koji u slučaju nesreće u rudniku snabdjeven aparatom za kisik i posebnom maskom te Davisovom zaštitnom svjetiljkom može da svojim unesrećenim drugovima pođe u pomoć. Nadalje vidimo figuru vatrogasca spasavaoca u potpunoj opremi sa gasmaskom, figuru seljaka u njegovom radnom odijelu, figuru bolničarke u njezinom radnom odijelu uz krevet malog djeteta. Posebno je uređena higijenska i nehigijenska brijačnica sa figurama čistog i prljavog brijača, a na vrlo lijepim mulažama su prikazane bolesti, koje se mogu prenositi u nehigijenskim brijačnicama.

U drugom dijelu ovog odjeljenja, na hodniku, je izloženo u glavnom sve, što se odnosi na higijenu rada i zaštitu radnika u našoj privredi. Materijal sabran iz naše privrede prikazuje sve važnije grane naše privrede. Tu su pokazani razni zaštitni uređaji na strojevima, veličina i svjetlost radnih prostorija, čistoća zraka u njima, naprave (ekshaustori) za otstranjivanje prašine iz

Digitized by Google

Stamparski radnik u dobrom radnom odijelu čisti na higijenski način regal od otrovne olovne prašine pomoću aparata za usisavanje prašine (ekshaustora).

Rudar spasavaoc snabdjeven sa aparatom za kisik i Davisovom zaštitnom svjetiljkom može spasavati unesrećene drugove u rudniku.

Radnik treba da kod autogenog svarivanja nosi zaštitne naočale, da spasi oko od povreda sitnih metalnih čestica.

Vatrogasac spasavaoc sa zaštitnom plinskom maskom u potpunoj opremi.

Digitized by Google

raznih prostorija, radnički klozeti u poduzećima, radničke garderobe, umivaonici i kupališta u poduzeću, radnički stanovi, što su ih poduzeća sagradila za svoje radnike. Slike su uzete iz raznih grana naše privrede, one pokazuju stanje i uslove, kakovi se zaista nalaze u našoj privredi. Ima tu još i vrlo nehigijenskih uslova za rad i život radnika, a pokazani su isto tako i dobri, higijenski uslovi rada i života radnika, dakle primjer, koji treba da nasljeđuju i ostala poduzeća.

Od prikazanih privrednih grana spominjemo papirnu industriju, industriju pokućstva i stolarije, građevinarstvo, metalnu, kemijsku, tekstilnu industriju, zatim industriju hrane, kože i obuće, drva, rad u prodavaonicama, u poljoprivredi, u rudarstvu i saobraćaju. Vidimo posebno istaknute bijedne radničke stanove naročito u velikim gradovima, te higijenske stanove radnika u mnogim poduzećima. Posebno mjesto zauzimaju higijenski stanovi šegrta u internatu »Hrvatskog Radiše« u Zagrebu. Vidimo na slikama i rad žene u privredi, što ona mora da obavlja u privredi uz svoje kućanske i materinske dužnosti. Nekoliko interesantnih slika pokazuje, kako naši napredni radnici provode svoje slobodno vrijeme, kako svoju tjelesnu i duševnu kulturu jačaju športom, glazbom, planinarstvom i prosvjetnim radom.

Posebno je u tom odjeljenju izložilo još i Ministarstvo saobraćaja svoje zdravstvene ustanove. Drinska banovina je publicirala tabele o neuposlenosti radnika, Radnička komora u Sarajevu je izložila slike higijene rada u raznim poduzećima i radionicama, dok su rudnici Trbovlje, Mežice, Zagorje, Hrastnik i Ivanec prikazali rad u rudnicima te propagandne slike za sprječavanje nesrećnih slučajeva u rudnicima.

Prošavši kroz ova odjeljenja »Higijena rada« i »Socijalno osiguranje« mogao je svaki radnik da vidi sve, što se tiče njega samoga, njegovog života i njegovog rada. Na tisuće radnika i ostalog pučanstva prolazilo je ovim odjeljenjima i sa velikim zanimanjem promatralo sve, što je izloženo.

Kao što su ova odjeljenja imala naročiti interes za sve radnike, tako je i cijela higijenska izložba pobudila velik interes kod cijelog pučanstva Beograda te njegove bliže i daljnje okolice. Izložbu je počastio svojim posjetom i Nj. Vel. Kralj. Stotina hiljada ljudi učilo je i viđelo neposredno mnogo korisna, što služi čuvanju njihovog zdravlja i života. Viđeli su i osjetili, da je zdravlje najveće blago, da je čovjek najveća vrijednost, te da ulaganje truda i brige za čuvanje i unapređenje narodnog zdravlja zaista pretstavlja vršenje velike dužnosti svakoga pojedinca kako prema samomu sebi tako i prema cijelom narodu i budućim pokoljenjima.

Na toj se izložbi moglo viđeti, da je naš narod učinio mnogo napora i da marljivo radi na poboljšanju svoje zdravstvene kulture, da bi mogao zauzeti dostojno mjesto među ostalim velikim naprednim narodima. Ova je izložba pretstavljala reviju naše higijenske kulture, našega rada na njenom poboljšanju.

Ako je ova higijenska izložba probudila i pojačala interes naroda u pitanjima higijene, onda je ona potpuno uspjela. Narod je to svojim posjetom posvjedočio.

MUDRINIĆ DR. ANTE:

1893—1933

ČETRDESET GODINA RADNIČKOGA OSIGURANJA U GRADU ZAGREBU

Ove godine navršilo se četrdeset godina kako postoji radničko osiguranje u gradu Zagrebu. Ova četrdesetgodišnjica je to značajnija ako se uzme u obzir da je prvo radničko osiguranje uopće tek pedeset godina staro. Njemačka je godine 1883 uvela prvo osiguranje za bolest, 1884 prvo osiguranje za nesreću, a 1889 prvo osiguranje za invaliditet i za starost. Austrija je 1887 uvela osiguranje protiv nezgoda, a 1888 osiguranje protiv bolesti. Ugarska je uvela 1891 osiguranje za bolest. Na osnovu ovoga zakona provedeno je 1893 osiguranje za bolest i u gradu Zagrebu.

Danas se zapravo nijedna kulturna država neda zamisliti bez provedenoga radničkog osiguranja. To je danas jedna osnovna društvena i državna potreba koja je stekla internacionalni značaj i priznanje.

Digitized by Google

I mirovni ugovori (u Versailles-u) nakon završenoga svjetskoga rata u posebnom poglavlju govore o tome; i oni smatraju radničko odnosno socijalno osiguranje takvom ustanovom na kojoj se temelji socijalni mir i poredak u svijetu.

Ako želimo prikazati historijat četrdesetgodišnjega radničkoga osiguranja u gradu Zagrebu, treba da razmotrimo ne samo pojedine faze toga osiguranja već i prilike koje su bile kod nas neposredno prije postanka osiguranja. Stoga će ovaj kratki prikaz obuhvatiti četiri dijela: vrijeme prije 1893 godine, razdoblje od 1893 do 1909, zatim od 1909 do 1922 i napokon od 1922 do danas.

1) Vrijeme prije 1893 godine.

Nije na odmet ako se ukratko kaže kako je došlo do radničkoga osiguranja u Njemačkoj. Kada je liberalizam slomio okove feudalizma, kada su tehnički pronalasci doveli do neslućenoga razvitka industrije, ogromne mase najamnih radnika nisu imale ništa drugo do svoje radne snage, kojom su zarađivale onoliko da su mogle najskromnije podmirivati najpreče životne potrebe. Svaki zastoj u proizvodnji je taj i onako težak život još većma otežčavao. Jer ostati bez rada, bez zarade, značilo je ostati gladan i bez krova nad glavom. Ovo teško ekonomsko stanje radničke klase budilo je u radnicima težnju da svoj ekonomski položaj poboljšaju. Ta težnja dovela je do stvaranja radničke klase kao takove. Radnička klasa postala je politički faktor, s kojim su vladajuće klase morale računati, jer je radnička klasa tražila političku vlast da svoj položaj poboljša. Njemački kancelar Bismarck htio je politički uticaj radničke klase oslabiti time da pruži zakonsku i državnu zaštitu radnicima kada obole, kada se unesreće u poslu, kada iznemognu ili kada ostare. Polazeći tim putem donosi ponajprije 1881 »carsku poruku« u kojoj priznaje radnicima »pravo« na tu zaštitu, a već dvije godine nakon toga uvodi osiguranje za bolest, a zatim i ostale grane osigurania. Za Njemačkom se povodi Austrija, a za Austrijom Ugarska.

Njemačka je dakle donijela radničko osiguranje, jer je tamo već bila formirana radnička klasa kao takova i jer je ta radnička klasa bila već politički faktor. U Austriji je bilo nekako slično, a u Ugarskoj kao pretežno agrarnoj zemlji prilike se nisu tako razvile. Samo u većim gradovima bio je radnički pokret u razvoju, ali su feudalni odnosi još potpuno prevladavali. Radnička klasa nije ovdje bila nikakav politički faktor.

U Hrvatskoj i Slavoniji, sa Zagrebom kao glavnim gradom, bile su te prilike još lošije. I ako je 1848 bilo dokinuto kmetstvo, seljaštvo je živjelo u patrijarhalnim zadrugama po principu kolektivnoga vlasništva zemlje. Prema statističkim podatcima živjelo je još 1880 godine preko 62% svega seljaštva u službeno priznatim zadrugama; stvarno je tai postotak bio znatno veći jer su mnoge zadruge bile upisane u gruntovnici kao suvlasništvo a ne kao zadruge. Uslijed prirodnoga množenja povećao se broj seljaka tako da zadruge, posjedujući dosta malene komplekse zemljišta, nisu mogle svoje članove prehranjivati. U to vrijeme nije u Zagrebu još bila razvijena industrija. Gradjani su bili malo-obrtnici koji se nakon propasti cehova i njihovih privilegija (1878) nisu po svom ekonomskom položaju razlikovali mnogo od najamnih radnika.

Ovim bijednim socijalnim prilikama odgovarale su u to vrijeme i jednake prosvjetne prilike u Hrvatskoj i Slavoniji. U to vrijeme (1890/1891) bilo je tu ukupno 1279 viših i nižih škola, dakle na 10.000 stanovnika oko 6 škola (5.73). Od 1,806.439 stanovnika 1890 u Hrvatskoj i Slavoniji nije znalo ni čitati ni pisati 1,208.123 stanovnika, dakle 66.9%.

Kako smo već spomenuli, Hrvatska i Slavonija bila je posve agrarna zemlja (84.67% svega stanovništva bavilo se još 1890 poljoprivredom) sa slabo razvijenim malim obrtom. U to vrijeme bilo je razvijeno nešto ekstraktivne industrije (rudarstvo, kamenolomi, uglienokopi), zatim drvne (pilane, izradba tanina i dužica), nešto tekstilne, šećerne, kemičke i živežarske industrije. Od svih tih privrednih grana živjelo je 1890 godine 182.069 stanovnika U tome su broju zajedno poslodavci i radnici. Te godine bilo je ukupno 33.626 industrijsko-obrtničkih preduzeća od kojih su 22.645 preduzeća (67.34%) radila uopće bez radnika. Samo 396 preduzeća uposlivalo je 6 do 20 radnika, a samo 109 preduzeća preko 20 radnika. Ukupno je te godine bilo u svim radnjama i preduzećima uposleno 30.647 radnika. A i ti radnici (kao i njihovi poslodavci) bili su u pretežnoj većini nepismeni, nekvalifikovani, seljački proletarijat, koji je nagrnuo u malene gradiće da zaradi koru hljeba.

Digitized by Google

U to dakle vrijeme nije se još u Hrvatskoj i Slavoniji formirala radnička klasa kao takova. U radništvu se još nije probudila klasna svijest. Iznimku čine tipografi. Oni su uvijek bili najprosvjećeniji dio najamnih radnika. Njihov zanat smatrao se nekom umjetnošću. Stvarno ih je njihov rad upoznavao sa svim kulturnim tekovinama tadašnjega vremena, a isto tako i sa buđenjem i stvaranjem radničke klase u Njemačkoj. Oni su već 1850 osnovali svoju prvu bolesničku blagajnu, a 1870 svoje »Tipografsko društvo« sa vlastitim glasilom »Tipografski vjesnik«. Po tom uzoru osnovano je 1873 »Zagrebačko radničko društvo«. Svrha mu je bila promicati društvenost, pjesmu, prosvjećivanje svojih članova i medjusobno pomaganje u bolesti i nevolji. Sva ta udruživanja nemaju još nikakav klasni, politički, a ni borbeni karakter. Tek godine 1892 pokrenut je list »Sloboda« kao socijalno-demokratsko glasilo, a 1894 osnovana je socijalno-demokratska stranka.

Kako dakle vidimo godine 1891 odnosno 1893 kada je u Zagrebu provedeno prvo radničko osiguranje, nije još u Hrvatskoj i Slavoniji postojala formirana radnička klasa. Ona nije u to vrijeme bila nikakav politički faktor. Radnička klasa kao takva je tek u zametku; ona se tek formira.

Tako smo eto utvrdili da u Hrvatskoj i Slavoniji, a prema tome niti u gradu Zagrebu, nisu oni preduslovi doveli do radničkoga osiguranja, koji su stvorili radničko osiguranje u Njemačkoj.

*

Prvi tragovi radničkoga osiguranja u to vrijeme jesu slijedeći:

a) bolesnička blagajna tipografa u Zagrebu, koji su sastavili pravila za tu svoju blagajnu. Ta pravila potvrdila im je vlast na jednu godinu i tako je 1 januara 1850 počela ta bolesnička blagajna poslovati. Blagajna je tečajem godine davala svojim članovima potpore, a višak prinosa koje su članovi plaćali podijelila bi blagajna na koncu godine medju članove. Tako bi se svake godine na novo osnivala i razriješivala ta bolesnička blagajna, dok 1870 nije osnovano kao trajna ustanova »Tipografsko društvo« koje je konačno 1876 namjestilo svoga prvoga liječnika. Tipografsko društvo pomagalo je svoje članove u bolesti i u nevolji, te je kao ustanova, zasnovana na privatnoj inicijativi, bila jednakoga karaktera kako je to bilo i sa cehovima. Svaki ceh je imao svoju pripomoćnu blagajnu iz koje se pružala pomoć članu ceha, kada je obolio ili se našao u nevolji.

Pored ovih tragova koji imaju čisto privatno-pravni karakter nalazimo i zakonskih odredbi, kojima je svrha zaštititi radnika u bolesti. Takovu zaštitu odredjuje:

b) službinski red koji je kao c. kr. patent izdan 1853 za »ladanje« (sela) a 1857 za gradove. Prema njegovim odredbama (§ 21) dužan je poslodavac dati svojem službincetu, ako je obolilo u službi kod njega, kroz četiri nedjelje bolovanja opskrbu i liječenje. Taj zakon je posljedica pravnog nazora da je poslodavac obavezan pomoći svoje namještenike kada obole,

c) rudarski zakon od 1854 je zapravo prvi partikularni zakon o radničkom osiguranju. Tim zakonom je odredjeno da se namještenici jednog rudarskog preduzeća imaju udružiti u bratovštinu u svrhu da se medjusobno pomažu u slučaju bolesti i nesreće. Za podmirenje troškova plaćaju članovi prinose, a i poslodavci su dužni doprinositi stanoviti dio. Ako je jedno preduzeće prestalo, može se s drugim spojiti u jednu bratovštinu (§§ 210 i sl. rudarskog zakona).

Obadva ova zakona nastala su za vrijeme austrijskoga apsolutizma.

Za vrijeme zajednice ugarsko-hrvatske donesen je:

d) trgovački zakon (zak. čl. XXXVII) od 16 maja 1875, u kojemu ima odredba o pružanju pomoći trgovačkim pomoćnicima: poslodavac je dužan dati trgovačkom pomoćniku u slučaju bolesti plaću i uzdržavanje kroz šest nedjelja (§ 56),

e) obrtni zakon (zak. čl. XVII) od 21 maja 1884 ne obavezuje poslodavca da pruža pomoć kalfi, koji je obolio. On sadrži općenite odredbe (§§ 142 do 146) o posebnim »pripomoćnim blagajnama« koje mogu osnovati kalfe raznih obrta koji pripadaju pojedinim obrtnim zborovima. U te pripomoćne blagajne plaća prinos i poslodavac ($^1/_3$) i kalfa ($^2/_3$). Prinos što ga daju kalfe ne smije biti veći od 3% njihove nedjeljne zaslužbine. U upravi blagajne imaju biti jednako zastupani obrtnici i kalfe, a pretsjednik toga »upravnoga povjerenstva« blagajne je pretsjednik obrtnoga zbora. Zakon izričito veli da ove blagajne nisu »zadruge« (ali ne veli što su) i odredjuje da njihova pravila ima potvrditi bivša kr.

Digitized by Google

hrv. slav. dalm. zem. vlada, odio za unutarnje poslove.

U ovom zakonu (§ 142) se najavljuje da će se donijeti posebni zakon, koji će općenito urediti pitanje pripomoći za kalfe i tvorničke radnike u slučaju bolesti.

Svakako je to prvi vrlo skromni pokušaj da se za radnike dade osiguranje za slučaj bolesti. Ovo nesređeno stanje potrajalo je daljnjih punih sedam godina kada je donesen (1891) prvi posebni zakon o radničkom osiguranju. Nije mi poznato i nisam mogao ustanoviti dali je po tim odredbama obrtnoga zakona doista osnovana koja »pripomoćna blagajna za obrtne kalfe« u gradu Zagrebu. Vjerojatno nije. No da je i osnovana, njezin »rad« bi jedva imao drugo značenje osim da se spomene kao neki curiosum. I ta blagajna bila bi slična ustanovama, koje su u okviru staleških udruženja (cehova) nastale po privatnoj inicijativi. Neznatna sretstva, nedostatna organizacija i malen broj članova nisu nikada dopustili da se te i takve ustanove dignu nad niveau humanitarnih i dobrotvornih društava.

2) Prvo radničko osiguranje u gradu Zagrebu. (1893—1909)

Kako sam već spomenuo Hrvatska i Slavonija, kao dio zemalja krune sv. Stjepana, dobila je prvi zakon o osiguranju radnika godine 1891, kada je zajednički hrvatsko-ugarski sabor donio zak. čl. XIV od 9 aprila 1891 »o podupiranju obrtnih i tvorničkih namještenika u slučaju bolesti«, kojim je uvedeno osiguranje radnika za slučaj bolesti u Ugarskoj. I ako je u Ugarskoj taj zakon stupio na snagu još godine 1891, u Hrvatskoj i Slavoniji je prema provedbenoj naredbi kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 31. marta 1892, broj 13.696 imao ovaj zakon stupiti na snagu danom 1 aprila 1892. Stvarno je taj zakon priveden u život na području Hrvatske i Slavonije tečajem 1893 i 1894 godine. Prva je osnovana okružna blagajna u Zemunu koja je započela svojim djelovanjem 1 januara 1893, a zadnja je osnovana okružna blagajna u Osijeku koja je radom započela 1 septembra 1894. Interesantno je da okružna blagajna u Senju uopće nije nikada osnovana. Uslijed toga nije na području ličko-krbavske županije »čudnim slučajem« provedeno osiguranje radnika sve do mjeseca augusta 1909 kada je napokon to područje pripojeno okružnoj blagajni na Sušaku radi provedbe osiguranja, koje su u ostalim županijama Hrvatske i Slavonije sprovodilo već punih 16 godina! Na ovo područje se prosto potpuno zaboravilo i niko — ni državna vlast, ni poslodavci, ni radnici — nije opazio da se tamo osiguranje uopće ne sprovodi. To je svakako najjasnija karakteristika tadašnjih prilika.

Naredbom bivše kr. zem. vlade, odio za unutarnje poslove, od 30 marta 1892, broj 15.459 ustanovljen je broj područja i sjedišta okružnih blagajna za podupiranje bolesnika. Prema toj naredbi imalo se osnovati ukupno 17 okružnih blagajna na području Hrvatske i Slavonije, koje bi predvidljivo imale ukupno 51.336 članova. Stvarno je 1893 osnovano 11 okružnih blagajna sa 15.940 članova, 1894 je osnovana dvanaesta (21.510 članova), a dalnje dvije osnovane su 1895 godine (29.470 članova). Predviđene preostale tri okružne blagajne (za kotar Zagreb, za Križevac i za Senj) nisu za trajanja zak. članka XIV: 1891 nikada osnovane. Po banskoj naredbi predviđeni broj osiguranika polučen je u Hrvatskoj i Slavoniji tek 1905 godine kada je iznosio 53.384 osiguranika.

Ma da je bilo određeno da okružne blagajne imadu započeti poslovanjem 1 aprila 1892, nijedna nije u to vrijeme započela svojim radom. Okružna blagajna u Zagrebu akceptirala je dne 15 augusta 1893 personal, koji je izvršio pripremne radove tako da je zagrebačka okružna blagajna stvarno započela svojim djelovanjem dne 28 augusta 1893. Toga dana su prvi osiguranici ubilježeni kao članovi blagajne. Poslovno izvješće zagrebačke okružne blagajne za godinu 1893 ističe, da je blagajna počela poslovanjem 1 septembra 1893. Prvo ravnateljstvo imenovano je po gradskom poglavarstvu u Zagrebu kao obrtnoj oblasti dana 12 juna 1893, a već 24 juna 1893 konstituisalo se ravnateljstvo (pretsjednik Supanek Julijo), a 21 novembra 1893 i nadzorni odbor (pretsjednik Mondecar Dragutin). Ravnateljstvo je 25 juna 1893 izabralo upraviteljem blagajne Lihl Dragutina. Gradski načelnik Mošinski Adolf proglasio je dana 18 augusta 1893 »okružnu blagajnu otvorenom, te je cjelokupno ravnateljstvo, nadzorni odbor i činovništvo prisustvovalo svečanoj misi u stolnoj crkvi«. Blagajna je mogla započeti svojim radom, jer je gradsko zastupstvo grada Zagreba zaključkom od 10 jula 1893 odobrilo predujam od 5.000 forinti u ime troškova prvoga uređenja.

Digitized by Google

Prema svom njemačkom odnosno austrijskom uzoru zak. čl. XIV: 1891 postavlja princip o b a v e z n o g a osiguranja radnika za slučaj bolesti. No na osiguranje nisu bili obavezni svi radnici i namještenici već samo obrtni i tvornički namještenici u zakonu taksativno nabrojenih struka (uposleni u obrtu, rudnicima, talionicama, kod kopanja pijeska, šljunka, kamenoloma, većih gradnja, željezničkih poduzeća, pošte, brzojava i telefona, brodarstva i brodogradnje, vozarstva i otpravništva, kod skladišta i kod trgovačkog pivničarstva) ako im nadnica ne prekoračuje 4 forinta dnevno i ako poslodavac nije s njima izričito ugovorio da će ih uposliti na manje od 8 dana.

Pored obavezno osiguranih članova zakon predviđa za mnoge kategorije radnika, a i za samostalne obrtnike, mogućnost d o b r o v o l j n o g a osiguranja ostavljajući da to pitanje detaljno regulira statut svake pojedine blagajne.

Osiguranje je l i č n o. Stoga članovi porodice osiguranika nemaju prava ni na kakve pomoći na osnovu njegovoga članstva. Oni se mogu osigurati kao dobrovoljni članovi (tada ima žena pravo na hranarinu) ili plaćanjem polovine prinosa člana steći pravo na besplatno liječenje i lijekove.

Osiguranje imaju provoditi okružne blagajne za potporu bolesnika, poduzetničke i tvorničke blagajne, građevne blagajne i blagajne obrtnih zborova i koje se ustroje putem privatnoga udruženja (na osnovu potonjega je kasnije osnovana blagajna »Merkur« u Zagrebu); rudarske blagajne (bratovštine) su ostavljene u djelovanju po dotadanjim propisima (rudarski zakon od 1854).

Nadzor nad poslovanjem blagajna bio je prepušten prvomolbenim obrtnim oblastima (u gradu Zagrebu gradskom poglavarstvu) prema sjedištu blagajne a blagajne su bile samostalne, međusobno nezavisne organizacije, sa malenim teritorijem i malenim brojem članova.

Zakonodavac je za osiguranje predvidio potpore u n a r a v i (besplatna liječnička pomoć, lijekovi i potrebne sprave, primaljska pomoć i liječenje rodilja, bolnička njega) i u n o v c u: hranarinu (50% od temelja za izračunanje prinosa), pripomoć rodiljsku (u visini hranarine, ali kroz 4 nedjelje od dana poroda) pogrebninu (20-terostruki iznos temelja) i poluhranarinu za trajanja bolničke njege. Potpore se mogu davati neprekidno najduže kroz 20 nedjelja.

Kao veća davanja mogu se potpore produžiti najduže na trajanje od 1 godine, hranarina se može povisiti na 75%, pogrebnina na 40-terostruki iznos, a neosiguranim članovima osiguranikove obitelji može se dati besplatna liječnička pomoć i lijekovi.

Prinosi ne mogu biti manji od 2% a niti veći od 5% poprečne nadnice. Plaćaju ih poslodavci i to $\frac{1}{3}$ iz vlastitoga, a $\frac{2}{3}$ ustežu od osiguranika.

Blagajne su organizirane na principu autonomije. U samoupravnim organima (glavna skupština, ravnateljstvo i nadzorni odbor) imaju osiguranici $\frac{2}{3}$, a poslodavci $\frac{1}{3}$ članova.

Za rješavanje prijepora u pogledu potpora osnovan je obrtnički sud, koji bira glavna skupština (4 osiguranika i 2 poslodavca) blagajne iz svoje sredine. Protiv odluka nema pravnoga lijeka.

Zakon je predvidio i osnutak blagajničkoga saveza okružnih blagajna, ali do toga nije nikada došlo.

*

Zagrebačkoj »okružnoj blagajni za potporu bolesnika« odobrava zem. vlada, odjel za unutarnje poslove, pod brojem 25.910 dne 30 maja 1893 njezina pravila i tako ona počinje svojim radom na području grada Zagreba, dakle samo unutar gradskih mitnica (malta). A u ono vrijeme su te mitnice vrlo stisnule gradsko područje. Od današnje Frankove (Međašne) ulice na istok (tada se to zvalo Laščina) sadašnje gradsko područje spadalo je u općinu Sesvete. Usljed toga (jer okružna blagajna za k o t a r Zagreb nije bila osnovana) radnici uposleni u tamošnjim poduzećima (na pr. tvornica koniaka u Vlaškoj ulici, tvornica opeka Florijanovo i Kaptol, itd.) nisu bili obavezni na osiguranje i ako su stanovali u gradu Zagrebu. To stanje je ostalo dok nije naredbom vladinom od 10 augusta 1894 broj 21.120 područje zagrebačke blagajne prošireno na kotare Zagreb, Samobor, Velika Gorica, Dugoselo, Sv. Ivan Zelina i Stubica. Na ovom proširenom teritoriju je zagrebačka blagajna počela djelovati dne 1 maja 1895, pa joj se broj članova toga dana povećao za 1.287. Na taj način definitivno je napuštena namisao da se za kotar Zagreb osnuje posebna okružna blagajna.

Malena zagrebačka okružna blagajna imade 1893 prosječno 3.089 članova, a 1895 iznosi godišnji prosjek 7.899 članova. Do toga vremena blagajna nije uopće imala svojih ambulatorija. Smjestivši se prigodom osnutka u 5 soba (u Dugoj ulici broj 30)

Digitized by Google

obavezala je svoje liječnike da primaju članove u svojim privatnim ordinacijama. Prigodom osnutka akceptirala je blagajna 3 liječnika. Početkom 1894 godine povećan je broj praktičkih liječnika na 5, akceptiran jedan liječnik za bolesti očiju i jedan zubar, a gradskom fiziku Dru. Švrljugi Šimi povjeren je nadzor nad cijelom liječničkom službom u blagajni. No već godine 1895 i dalje vrši liječničku službu za grad Zagreb samo pet praktičnih liječnika. Koncem te godine preselila se blagajna u Ilicu broj 10 gdje imade ukupno 7 soba od kojih se jedna uredila (uz trošak od 314 kruna 58 filira) kao ambulanta; hodnik je bio čekaonica. Od toga vremena ordiniraju liječnici za osiguranike u uredskoj ambulanti i to po 1 sat dnevno (i na nedjelje i blagdane).

Godine 1896 izvršeni su prviput izbori za delegate za glavnu skupštinu, pa je koncem decembra prvo i z a b r a n o ravnateljstvo sa pretsjednikom Strmski Ivanom preuzelo funkcije. Ravnateljstvo bira godine 1897 poslovnim ravnateljem Ancel Ivana, koji je ostao na čelu zagrebačke blagajne sve do godine 1921 kada je postao povjerenik za socijalnu skrb u Zagrebu.

Kako su prostorije bile pretijesne, seli se blagajna 1 aprila 1898 u kuću Zrinjevac broj 20, II sprat. Tu su 2 sobe uređene za ambulatorij; od tih je jedna soba razdijeljena u dva dijela: u ambulantu za očne bolesti i u zajedničku čekaonicu (prva čekaonica) za obadva ambulatorija. Blagajna ima pored 5 praktičnih liječnika jednog specijalistu za očne i jednoga za zubne (Dr. Ante Pavelić, bivši pretsjednik senata) bolesti. Za područje van grada Zagreba imade blagajna 9 liječnika.

Stambeno pitanje zadavalo je mnogo briga blagajni pa je stoga ravnateljstvo godine 1899 zaključilo nabaviti vlastitu kuću i zamolilo zajam od kr. zem. vlade. Zajam nije odobren, a ni kuća nabavljena. Blagajna je u više navrata pokušala doći do vlastite zgrade, ali to joj nije nikako uspjelo.

Veliki troškovi za ljekarije i za bolničku njegu izazivaju dne 31 marta 1901 zaključak glavne skupštine blagajne da joj se dozvoli izgradnja vlastite bolnice u kojoj bi blagajna uredila i vlastitu ljekarnu. U tom pravcu podnosi se i pretstavka na bana za pomoć, ali bez uspjeha. Koncesiju za ljekarnu traži blagajna bez uspjeha ponovno 1903 godine.

Ove godine (1901) se podjedno osjeća jak pritisak društva »Merkur« za osnutak vlastite blagajne. Zagrebačka okružna blagajna se tome protivi, jer »da se otcjepe namještenici u trgovačkim poduzećima onda bi se podrezala nit koja još okružnu blagajnu drži« (izvješće 1901 str. 36). No otpor zagrebačke blagajne bude slomljen, pa je počevši od 1 januara 1904 započela samostalno djelovati bolesnička blagajna trgovačkog društva »Merkur«.

Od 1 novembra 1902 nalazi se zagrebačka blagajna u Ilici 49 gdje su uređene 3 sobe za ambulatorije. Nabavljen je prvi mikroskop, ormarić s optičkim staklima (za okulistiku), ormarić s instrumentarijem, uveden je plin (električne centrale još nije bilo u Zagrebu), plinski uređaj za grijanje vode, a podovi obloženi asfaltom »te sada blagajna ima ambulatorije, koji joj služe na diku« (izvješće 1902 str. 5). Blagajna ima sada i liječnika za plućne bolesti (Dr. Milivoj Dežman), a pored laboratorija (mikroskopski pregled, pretraga urina, krvi i sputuma) ima manji kirurški ambulatorij.

Interesantno je, da je blagajna uvela 1901 davanje koñaka bolesnicima, a 1902 davanje apatovačke kiselice i budimske gorke vode!

Dne 13 juna 1904 otvara blagajna »ambulatorij za besplatno liječenje siromašne djece«. Ovaj ambulatorij povjeren je Dru. Schwarz Žigi koji je tu liječio bolesnu djecu radničku i davao savjete majkama za uzgoj njihove djece bez ikakvog honorara. Ambulatorij je uređen doprinosima dobrotvora u sobi gdje je bio smješten okulistički ambulatorij. Prestao je raditi kada je gradska općina osnovala svoj dječji ambulatorij, koji je preuzeo isti liječnik.

Na osnovu zaključka svoga ravnateljstva od 18 maja 1905 organizira blagajna prosvjetnu akciju za svoje članove: predavanja članovima i osnivanje tečajeva za pružanje prve pomoći. Prvi takav tečaj započeo je koncem decembra 1905 po Dru. Schwarz Žigi.

Zagrebačka blagajna je još 1902 povela i akciju za suzbijanje tuberkuloze. O tome će se kasnije govoriti.

Od istaknutih radničkih vođa sudjeljuju u ravnateljstvu blagajne Bukšeg Vilim (pretsjednik 1903—1905), Korać Vitomir (pretsjednik 1907), Jaklin Josip (potpretsjednik), Brudnjak Geza (pretsjednik 1910) itd.

*

Zagrebačka blagajna nastojala je između svih blagajna stvoriti jednu jaču vezu i saradnju. Stoga je nastojala da među njima propagira ideju osnutka saveza blagajna. U

Digitized by Google

tu svrhu sazivala je sastanke svih okružnih blagajna iz Hrvatske i Slavonije.

U svemu održana su tri sastanka izaslanika okružnih blagajna, sva tri u Zagrebu, i to prvi 19 i 20 augusta 1900, drugi 29 i 30 septembra i 1 oktobra 1906, a treći od 14 do 16 februara 1909. Na prvom sastanku raspravljena je osnova ministra trgovine o promjeni zak. čl. XIV: 1891 (koja je kasnije zabačena) a pored toga i pitanje osnutka saveza okružnih blagajna. Izaslanici su pristali na osnutak saveza ako to neće stajati novaca; izjavili su se dakle protiv saveza. Drugi i treći sastanak raspravio je osnovu odnosno sam zak. čl. XIX: 1907, dakle novi zakon o radničkom osiguranju. Tom prilikom su pretresana pitanja u vezi sa novom organizacijom radničkoga osiguranja.

3) Drugi period radničkog osiguranja u Zagrebu.

(1909 do 1922).

Kratko vrijeme iza kako je kod nas uvedeno prvo radničko osiguranje uvidjelo se, da je to osiguranje nedostatno. I vladini krugovi, i interesenti u samom osiguranju (poslodavci i radnici), i pretstavnici blagajna, koje su to osiguranje provodile, svi su bili s tim zakonom i organizacijom njegove provedbe nezadovoljni. Uvidjelo se doskora da je krug osiguranika premalen, a međusobno nezavisne blagajne čine osiguranje ne samo ekonomski slabim već dovode do nejednake provedbe samoga osiguranja. Od toga je nastajala šteta za osiguranike jer su promjenom posla ili ispali iz osiguranja ili su promjenom boravišta dolazili na područje blagajne koja je lošije organizirala provedbu osiguranja.

Da se ojača osiguranje izradilo je zajedničko Ministarstvo trgovine još 1900 osnovu novoga zakona o osiguranju radnika. I ta osnova predviđa provedbu osiguranja samo za slučaj bolesti. No osiguranje je organizovano po principu centralizacije. Kao centralni organ i jedini nosilac osiguranja za bolest predviđa se zemaljska blagajna, a kao kontrolni organ (podjedno vrhovno prizivno sudište) zemaljski ured za osiguranje radnika. Podjedno se predviđa proširenje obaveze osiguranja, t. j. povećanje kruga osiguranika. Ova osnova međutim nije postala zakonom. Nagli razvitak tvorničke i industrijske proizvodnje tražio je, da se provede i osiguranje protiv nesreća u poslu. Godine 1903 izrađena je posebna zakonska osnova o osiguranju protiv nezgoda po zajedničkom Ministru trgovine, ali ni ta osnova nije postala zakonom.

Napokon je Ministar trgovine godine 1906 izradio osnovu jedinstvenoga zakona za osiguranje za slučaj bolesti i za slučaj nezgoda. Zajednički hrv.-ug. sabor prihvatio je godine 1907 ovu osnovu kao zakon, koji je sankcioniran 6 aprila te godine i kao zak. čl. XIX: 1907 »o osiguranju obrtnih i trgovačkih namještenika za slučaj bolesti i nezgode« proglašen dne 9 aprila 1907. Prema odredbi § 205 toga zakona stupa on na snagu danom 1 jula 1907 te se tim danom stavljaju van snage §§ 142 i 143 zak. čl. XVII: 1884 (obrtni zakon) i zak. čl. XIV: 1891 (dosadašnji zakon o osiguranju radnika).

Obzirom na posebni državopravni položaj nije taj zakon u Hrvatskoj i Slavoniji stupio u provedbu 1 jula 1907, jer nije bio (zbog odredbi o sudovanju!) proglašen u hrvatskom saboru. Usljed toga se ovdje dalje provodilo osiguranje po zak. čl. XIV: 1891 i to sve do uključivo dne 30 juna 1909. Budući da hrvatski sabor još uvijek nije taj novi zakon prihvatio, to je ban naredbom od 6 aprila 1909, broj 22.082 izdao naputak za provedbu zak. čl. XIX: 1907 i odredio (§ 40) da novo osiguranje počinje sa 1 jula 1909. Naredbom pak od 6 aprila 1909, broj 7709 određuje organizaciju zem. ureda za osiguranje radnika kao nadzornoga organa. Likvidacija postojećih blagajna određena je per 30 juna 1909.

Novim zakonom provedene su bitne promjene u dosadašnjoj organizaciji i opsegu osiguranja. Prije svega je obaveza osiguranja protegnuta na širi krug interesenata. I ovaj zakon nabraja taksativno vrste i grupacije privrednih poduzeća, koja uslovljuju obavezu osiguranja, i to razlučeno za osiguranje za slučaj bolesti (§ 1) i razlučeno za slučaj nezgode (§ 3). Krug osiguranika za slučaj bolesti nije identičan s krugom osiguranika za nezgode, jer su na osiguranje za nezgode bila obavezana i lica sa zaradom većom od 8 K dnevno, a iz obaveze osiguranja bili su izuzeti poslovi i radionice s manjom opasnosti posla. To je bitni nedostatak ovoga zakona.

Pored osiguranja za bolest uvodi se i osiguranje proti nezgodama. Time je udovoljeno jednoj prijekoj potrebi.

Organizacija osiguranja je uređena po principu centralizacije. Nosilac osiguranja je »zemaljska blagajna za potporu bolesnih radnika i za osiguranje proti nezgodama u Zagrebu«, a okružne i poduzetničke blagajne su njezini organi; ove blagajne dakle više

Digitized by Google

nisu nezavisni samostalni nosioci osiguranja. Nadzor nad provedbom osiguranja povjeren je novoosnovanom »kr. zem. uredu za osiguranje radnika u Zagrebu«, koji se izdržava iz zemaljskih sretstava. To je državna ustanova podvrgnuta izravno pod nadležnost bana. Pored principa centralizacije zadržan je princip samouprave (glavna skupština, ravnateljstvo i nadzorni odbor) sa paritetnim zastupanjem poslodavaca i osiguranika. Radnici nemaju više većinu u samoupravnim organima, ali zato snose prinose osiguranja za bolest poslodavci i osiguranici podjednako: svaki polovicu. Prinose osiguranja proti nezgodama snosi poslodavac u cijelosti sam. Pravo na potpore nije više samo lično pravo osiguranika već i članovi njegove porodice (koje on izdržava) imaju pravo na besplatnu liječničku njegu i lijekove u bolesti i za slučaj poroda. Potpore za osiguranike za slučaj bolesti ostale su u glavnom jednake kako su i ranije bile. Ali novouvedeno osiguranje proti nezgodama daje pored prava na liječenje, lijekove, pomoćne sprave, hranarinu, bolničku njegu, itd. također pravo na rentu onom osiguraniku, kojemu je radna sposobnost zbog pretrpjele nezgode u poslu smanjena za više od 10%. Ako osiguranik umre uslijed pretrpljene nesreće, onda njegova obitelj (žena, djeca, roditelji, djed i baka i unučad) stiče pravo na trajnu tačno određenu rentu.

U pogledu s u d o v a n j a nastala je promjena, da ovim zakonom predviđeni obranički sudovi nisu više organ blagajne, nego su samostalna uredba javnopravnoga značaja sastavljena od pretsjednika (suca po karijeri) imenovanoga po državnoj vlasti i od prisjednika (poslodavci i osiguranici) biranih po samim interesentima. Protiv njihovih odluka ima daljnji molbeni (žalbeni) put što ranije nije bilo. Pripominjem da za trajanja Austro-Ugarske nije sudovanje po ovom zakonu uopće privedeno u život. To je uslijedilo tek nakon narodnoga oslobođenja i ujedinjenja.

Ovaj novi zakon stvorio je jedinstvenu i snažnu organizaciju radničkog osiguranja. Nema više mnogo samostalnih, nezavisnih i slabih nosilaca osiguranja, već jedan jedincati za cijelu Hrvatsku i Slavoniju. Taj nosilac — spomenuta zemaljska blagajna u Zagrebu — stara se da se osiguranje na cijelom svom zakonskom području stvarno sprovodi i to ispravno i jednolično.

Grad Zagreb dobiva — pored već postojeće okružne blagajne — još i zemaljsku blagajnu kao jedinoga nosioca osiguranja za bolest i nesreću, a osim toga i kr. zem. ured za osiguranje radnika kao državnu nadzornu vlast. Osim toga imade privatno-društvenu blagajnu »Merkur«, poduzetničku blagajnu uz tvornicu duhana i željezničarsku poduzetničku blagajnu.

*

I ako je zagrebačka okružna blagajna ovim novim zakonom izgubila svoju punu samostalnost, jer je počevši od 1 jula 1909 postala mjesni organ novoga nosioca osiguranja: zemaljske blagajne, ona se ipak pod novim zakonom razvila u snažniju i veću organizaciju. I broj članova i njezin rad i djelokrug je povećan. Dok je godine 1908 bilo prosječno 10.666 osiguranika, godine 1909 iznosi prosjek 14.082 člana (od toga 12.076 u gradu Zagrebu).

Pravo obiteljskih članova osiguranika na besplatno liječenje iziskuje povećanje broja liječnika. Broj kotarskih liječnika povećan je za područje grada Zagreba na 8, a za okolicu još jedan; pored toga ima ured specijalistu za očne bolesti i posebnoga za plućne bolesti. Obzirom na uvedeno osiguranje proti nezgodama povjerena je jednom kotarskom liječniku (Dr. Vatroslavu Scholer) i služba liječnika »za ustanovljivanje renta«. U ambulantama se radi dnevno od 8 sati u jutro do 5 sati poslije podne, a na nedjelje i blagdane držala se (počevši od 1908 godine) dežurna liječnička služba kroz jedan sat. Do godine 1907 su ambulatoriji bili na nedjelje i blagdane cijelo prije podne otvoreni; godine 1907 sniženo je to na dva sata, a 1908 na jedan sat dežurstva, jer se pokazalo da duže ordiniranje nije potrebno.

Godine 1910 (u aprilu) je započela svojim poslovanjem zemaljska blagajna; tek mjeseca novembra je nastupilo službu činovništvo njezino, a radovi prve organizacije su potrajali skoro do polovice godine 1911. Tako je stvarno tek tada počela raditi zem. blagajna. Uslijed svega toga je i reorganizacija postojećih blagajna tekla sporo. Zagrebačka blagajna je doduše per 1 aprila 1910 provela preklasifikaciju svojih članova na novih osam (od dosadašnjih četiri) nadničnih razreda, ali nova arondacija uslijedila je tek godine 1911 odnosno provedena je definitivno tek od početka 1912 godine. Zagrebačka blagajna dobiva kotareve: Čazma, Dvor, Hrv. Kostajnica, Kutina, Petrinja i Sisak (u oba ova grada postavlja odmah svoje ispostave koje još i danas postoje), a gubi srez Stubicu (vraćen uredu 1 jula 1928).

Digitized by Google

Stalan porast članova (1911 prosječno 16.214, a nakon arondacije 1912 skače prosjek na 18.495 članova) traži povećanje uredskih i ambulatorijskih prostorija. I ako su uzeta u najam dva stana u dvorištu Ilice 49 (sa pet prostorija) ravnateljstvo blagajne već u januaru 1910 zaključuje kupiti vlastitu kuću, ali zemaljski ured to ne odobrava. Godine 1912 izradila je zagrebačka blagajna, za ono vrijeme, grandiozni plan za izgradnju vlastite kuće i našla financijera za njegovu izvedbu, ali ni zem. blagajna ni zem. ured nisu imali razumijevanja da se toj potrebi udovolji. Budući da se dakle nije mogla podići vlastita zgrada, provodi blagajna 1912 u svrhu rasterećenja nedostatnih prostorija decentralizaciju ambulatorija uredivši jedan ambulatorij za opću praksu za zapadni (Nad Lipom 4), a jedan za istočni (Vlaška ulica 70) dio grada. Uslijed toga se povećao broj praktičnih liječnika od dosadašnjih 7 na 9. Međutim u toku ratnih godina su ove ambulante na periferiji grada napuštene (u jeseni 1916), a blagajna pokušava i opet doći do vlastite zgrade. Godine 1915 ima blagajna ponudu za kuću u Preradovićevoj ulici 44, ali tu kuću je početkom 1916 kupila zemaljska blagajna a ne zagrebačka okružna blagajna. Iza kako su izvršene potrebne adaptacije seli se blagajna početkom jeseni 1916 u ovu kuću. U tim prostorijama uređeno je 5 soba za ambulante, a za čekaonu su adaptirane prijašnje nusprostorije i hodnik. Odijeljeno je uređena jedna soba kao ordinacija, a druga kao čekaonica za tuberkulozno bolesne. U ambulantama se radi samo dnevno do 2 sata poslije podne.

*

Legislativni rad za vrijeme ratnih godina (1914—1917) bio je neznatan. Nastale promjene imale su samo palijativni značaj, nisu nastale kao po samoupravi utvrđena potreba, jer se glavne skupštine nisu držale, pa stoga nisu ni dirale temeljna načela zak. čl. XIX: 1907. Iz toga vremena imamo ministarsku naredbu od 14 decembra 1917, broj 4790 M. Pr. koja je stupila na snagu 1 januara 1918. Po toj naredbi je proširen krug osiguranika (radnici, pomoćnici, naučnici, podvornici i služinčad potpadaju pod osiguranje bez obzira na visinu njihove plaće, ako su uposleni u poduzećima koja ih obavezuju na osiguranje za bolest ili nezgodu; namještenici s mjesečnom plaćom, ako im ista ne prekoračuje 4.800 K godišnje), povišena granica za dobrovoljno osiguranje (do 6.000 K), povišeni prinosi (od 3% na 4%) i novčane potpore, sve potpore produžene od 20 na 26 nedjelja, rodiljske od 6 na 8 nedjelja i uvedene dojiljske potpore (hrana za djecu u naravi); hranarina se za prva dva dana oboljenja ne plaća, a povišena je od 50% na 60%; rodiljska na 75%. Za naplatu prinosa sadrži ta naredba potanke odredbe.

Odmah nakon prevrata izdane su mnoge naredbe, kojima se htjelo naknaditi sve ono što je bilo ranije propušteno. U novembru 1918 dokinut je kr. zem. ured za osiguranje radnika, a njegov djelokrug prenesen na zem. blagajnu i na novo osnovano povjereništvo za socijalnu skrb u Zagrebu (kontrolni organ nad zem. blagajnom). Pored ove promjene u organizacionom pogledu donijete su naredbe za promjenu osiguranja za slučaj bolesti u pogledu kruga osiguranika (obaveza protegnuta na dosad izuzete; među ostalim i na kućnu služinčad u gradovima i to počevši od 1 januara 1919), na visinu prinosa (može se do 6% povisiti a ne samo do 4% kao ranije), na način i visinu potpora (na pr. bolničku opskrbu plaća osiguranje u punom iznosu kroz 26 nedjelja; do 1 januara 1919 u tom iznosu samo kroz 28 dana). U osiguranju za nezgode izjednačen je krug osiguranika za bolest sa krugom osiguranika za nesreću itd. Napokon je naredbom od 26 novembra 1918 broj 19.376 oživotvoreno radničko sudovanje; ustrojeni su sudovi radničkog osiguranja, na koje se čekalo punih 10 godina. To je tek u grubim crtama taj legislativni rad. Pripominjem da se početkom 1919 u Ministarstvu socijalne politike (Ministar Korać Vitomir) sastala šira anketa interesenata da raspravi glavna načela novoga zakona o osiguranju radnika koji je trebao stati na snagu 1 jula 1919. Sa promjenom Ministra je to odloženo. Tek 1922 stupa sadašnji zakon na snagu.

*

Sve ove navedene promjene utiču i na rad zagrebačke blagajne. Porast članova i prihoda (godine 1919 ima blagajna prosječno 22.432 osiguranika) traži novi razmještaj prostorija. Zagrebačkoj blagajni se povjerava provedba osiguranja za nezgode za novo osnovanu poduzetničku željezničarsku blagajnu, a razriješenjem poduzetničke blagajne tvornice duhana povećava se članstvo zagrebačke blagajne, jer je njoj povjerena provedba osiguranja za bolest i nesreću za radnike te tvornice. Na žalost se zbog tijesnih i nepodesnih prostorija u to vrijeme nije zagrebačka blablagajna mogla razviti kako je trebalo. Pet soba za ordinaciju s jednom premalenom čekaonicom — što je sve bilo dostatno

Digitized by Google

dok je broj osiguranika bio cca 15.000 — nije omogućilo pravilno odvijanje liječničke službe za naglo potrostručeni broj članova. Godine 1913 imala je blagajna prosječno 18.391 člana godišnje koji se broj zadnje ratne godine (1918) snizio na prosjek od 14.464 članova. Godine 1919 porastao je taj broj na 22.432, godine 1920 na 32.895, a godine 1921 na 39.635 članova. U takvim prilikama nisu ni uredske prostorije dostajale. Nastao je zastoj u cijelom radu blagajne. Zbog ogromne stambene bijede u gradu Zagrebu nije se moglo povećati prostorije time da se iznajme negdje podesnije prostorije, pa je bio jedini izlaz da se izgradi podesna zgrada za blagajničke svrhe.

U to vrijeme (16 marta 1921) napušta dotadašnji ravnatelj (Ancel Ivan) svoju dužnost kod blagajne, jer je preuzeo agende povjerenika za socijalnu skrb u Zagrebu. To još većma pogoršava i onako teške prilike u blagajni. Novi ravnatelj (Dr. Mudrinić Ante) preuzima 1 jula 1921 svoju dužnost da pripremi sve za što hitniju reorganizaciju rada u ambulantama i u uredu prema novo nastalim prilikama. U tome nastojanju ima punu pomoć ravnateljstva, koje je bilo birano na glavnoj skupštini od 23 januara 1921 (od toga vremena do danas više nije održana nijedna glavna skupština zagrebačke blagajne). Ravnateljstvo je htjelo ponajprije prema nastalim potrebama urediti ambulante. Već na sjednici od 5 aprila 1921 zaključuje nabavku röntgen-aparata i traži da liječnici ordiniraju i poslije podne do 5 sati u uredskim ambulantama. Dne 11 jula 1921 zaključuje se nabavka uređaja za zubarsku ambulantu, a dne 3 augusta 1921 zaključena je po prijedlogu novoga ravnatelja renovacija i novo uređenje uredskih ambulatorija i povećanje broja uredskih liječnika. Kako su međutim svi samoupravni organi bili raspušteni, provedeni su svi ti zaključci pod komesarijatom (Božić Vjekoslav) koji je potrajao od 10 augusta 1921 do 14 decembra 1922. Koliko je to bilo moguće u tadašnjim premalenim prostorijama, uređene su ambulante tako da se posao liječnički ipak dosta dobro odvijao. Montiran je röntgen-aparat koji je početkom 1921 nabavljen od bivše poduzetničke blagajne za gradnju ličke željeznice. Aparat je bio zastarjeloga tipa i mogao je služiti samo za prosvjetljivanja. Koncem 1921 je uređena zubarska ambulanta te se od toga vremena počela davati članovima zubna njega (i plombiranje zubi) u vlastitoj uredskoj ambulanti. Iste godine nabavljeni su neki električni aparati (diathermija, pantostat, solux i svjetiljka kremenjača) za fizikalno liječenje. Nabavljen je autoklav-sterilizator, drugi Zeisov mikroskop i razni drugi instrumentarij za opće i specijalističke ambulante, a napose i pneumothorax-aparat. Uvedena je u ambulante i u ured električna rasvjeta, na novo su bojadisani i ličeni zidovi i namještaj u ambulantama, a sve je to izvedeno tokom druge polovice 1921 godine uz trošak od 201.739.09 K. Dok je 1 jula 1921 vršilo liječničku službu u Zagrebu 12 liječnika (9 kotarskih, 2 specijaliste za očne i 1 za plućne bolesti) povećan je taj broj za 3 kotarska liječnika i jednoga specijalistu za kožne i spolne bolesti. Iza toga je kreirano i drugo mjesto liječnika za plućne bolesti. Liječnicima su dodijeljene i pomoćne sile da im olakšaju rad. Pored toga je započeo radom röntgen i zubarski ambulatorij, a u svim ambulantama uvedeno je vođenje liječničkih dnevnika i ostalih evidencija bolesnika. Počevši od 12 maja 1922 uvodi se isplata novčanih potpora svakoga petka i subote, dok se ranije isplata vršila samo subotom. Uopće svi ti radovi izvršeni su za vrijeme od mjeseca jula 1921 do mjeseca maja 1922 i tako je zagrebačka blagajna izvršila pripremne radove da u danom momentu pristupi provedbi novoga zakona o osiguranju radnika. To su podjedno bili prvi zametci nove organizacije liječničke službe u zagrebačkoj blagajni koja se u trećoj fazi rada te blagajne uredila po principima poliklinickoga uređaja.

3) Treći period radničkoga osiguranja u gradu Zagrebu (1922 do 1933.)

Kako je već spomenuto odmah nakon narodnoga Oslobođenja i Ujedinjenja naročito su pretstavnici radničkoga osiguranja i radničke klase tražili da se za područje naše cijele države provede unifikacija zakona o radničkom osiguranju. Prva, godine 1919 izrađena, osnova nije — kako se to htjelo — postala zakonom već se donošenje unificiranoga zakona o radničkom osiguranju zateglo sve do godine 1922. Ta osnova se popunila i mijenjala te je 27 juna 1921 izdana kao »Uredba o uređenju osiguranja za slučaj bolesti i nesreće«. Na osnovu te uredbe je uvedeno sa 1 januara 1922 osiguranje radnika za slučaj bolesti na području Srbije i Crne Gore, a provedba je povjerena novoosnovanom okružnom uredu u Beogradu. Budući da je državni ustav (od 28 juna 1921) zajamčio, da se na području naše države imade zakonski urediti osigu-

Digitized by Google

ranje radnika za slučaj bolesti, nesreće, besposlice, invaliditeta, starosti i smrti, popunjena je ta »Uredba« još tim ustanovama pa je dne 3 decembra 1921 prihvaćena po Zakonodavnom odboru Narodne skupštine kao »Zakon o osiguranju radnika«. Taj zakon potpisao je Njeg. Vel. Kralj 14 maja 1922, a proglašen je u »Službenim novinama« 30 maja 1922. Osiguranje za bolest i nesreću po tom zakonu počelo se provoditi 1 jula 1922, a osiguranje za iznemoglost, starost i smrt trebalo je početi provoditi 1 jula 1925. Međutim je provedba potonjega odložena te ovo osiguranje nije još ni danas provedeno.

Ovaj zakon izrađen je na osnovu svih načela modernoga socijalnoga osiguranja. Najširа obaveza osiguranja (svako lice koje daje pod najam svoju tjelesnu ili umnu radnu snagu), centralizacija svih vrsti osiguranja u jednom centralnom zavodu (Središnji ured za osiguranje radnika) koji osiguranje sprovodi po svojim mjesnim organima (okružnim uredima za osiguranje radnika), provedena samouprava na osnovu paritetnoga zastupanja poslodavaca i osiguranika, organizacija naročitih sudova radničkoga osiguranja za riješavanje nastalih sporova, državni nadzor — to su temeljna načela ovoga zakona. Zakon osigurava besplatnu liječničku pomoć itd. u bolesti i kod poroda članovima porodice osiguranika, a pored obaveznoga osiguranja dopušta i dobrovoljno osiguranje izvjesnih lica. To su prednosti zakona.

Za poljoprivredne radnike i sluge daje se Ministru ovlast da propiše naročitim statutom njihovo osiguranje. Za osoblje saobraćajnih ustanova i za rudare provedeno je osiguranje u njihovim posebnim ustanovama van općeg osiguranja. To su nedostatci zakona. Isto je tako nedostatak, što nije provedeno ovim zakonom i osiguranje za neuposlenost i što do danas nije oživotvoreno osiguranje za iznemoglost, starost i smrt.

Zakon određuje potpore i pomoći za slučaj bolesti i nesreće u glavnom u istom opsegu kako su bile određene u zak. čl. XIX. 1907, stoga se neće o tome napose govoriti, jer su iste svima dobro poznate. Treba napomenuti, da je ovim zakonom data mogućnost da se radničko osiguranje, uz povoljne privredne prilike, razvije u jednu moćnu i veliku organizaciju koja postaje najvažniji faktor u pogledu staranja za zdravlje ne samo osiguranika već i cijeloga naroda. Već samom provedbom osiguranja za bolest i nesreću vrši se u tom pravcu ogromna djelatnost na podizanju narodnoga zdravlja, jer se liječenje i novčane pomoći pružaju ne samo osiguraniku nego i nezbrinutim članovima njegove porodice, a to kod nas u vrlo velikom opsegu znači: selu, dakle najširim slojevima naroda. A kada se provede osiguranje za invaliditet (starost i smrt), onda pored novčanoga zbrinjavanja invalida i staraca te obitelji umrlih ovlaštenika pridolazi i ogromna asanacijona i profilaktička djelatnost nosioca osiguranja, koja će sa svojim slobodnim kapitalima moći da forsira provedbu zdravstvenih i higijenskih mjera koje se danas u pomanjkanju potrebnih sretstava i dostatne organizacije ne mogu sprovesti.

*

Provedbom novoga zakona »zemaljska blagajna za potporu bolesnih radnika i za osiguranje proti nezgodama u Zagrebu« postaje zakonom određeni nosilac cijeloga osiguranja u cijeloj našoj državi »Središnji ured za osiguranje radnika«, a zagrebačka okružna blagajna postaje »Okružni ured za osiguranje radnika u Zagrebu«. Tako grad Zagreb sa 1 jula 1922 dobiva centralni organ radničkoga osiguranja za cijelu državu, a mjesni organ, zagrebačka blagajna, prosljeđuje i u novo nastalim prilikama svoj 1893 godine započeti rad na provedbi osiguranja radnika u gradu Zagrebu i ostalom određenom području.

Najveća se pažnja posvećuje uređenju ambulanata i organizaciji liječničke službe. Uvode se i popunjuju specijalističke liječničke struke: za ortopediju (maj 1922), drugi specijalista za kožne i spolne bolesti (juli 1922), specijalista za internu medicinu (oktobar 1922) sa priručnim laboratorijem (početkom 1923), specijalista za dječje (maj 1923, i živčane bolesti (juni 1923), za bolesti uha, nosa i grla (maj 1924) i za ženske bolesti.

Kako je u to vrijeme (koncem 1922) dovršena gradnja uredske ulične zgrade u Preradovićevoj ulici 42 (zagrebački ured dobio je prostorije u prizemlju i I spratu), moglo se, i ako skromno, ipak sve te ambulante smjestiti i dobro opremiti.

Godine 1923 nabavljen je novi univerzalni röntgen-aparat (Siemens-Halske tipa 1922), pa se tim aparatom moglo pored osvijetljivanja i snimki vršiti i röntgen-terapija. Za snimke je uređen i röntgen-laboratorij.

Počevši od 16 aprila 1923 vrši se isplata novčanih potpora dnevno prije podne i time olakšava pomoć bolesnicima.

Godine 1924 dovršena je gradnja dvorišne zgrade u Preradovićevoj ulici 42 i okru-

Digitized by Google

žni ured proširuje svoje ambulante u prizemlje te zgrade. Uređena je i fizikalna terapija (proširuje se godine 1926 i 1927), pa ured sada raspolaže sa 12 soba za ordinacije i sa 4 prostorije za čekaonice. Liječnički rad vrši u gradu Zagrebu 28 liječnika: šef-liječnik, liječnik za nezgode, 9 kotarskih liječnika i 17 liječnika-specijalista (kirurg, ortopeda, internista, za plućne bolesti, neurolog, gynekolog, venerolog, okulista, laringolog, pedijater, röntgenolog i zubari). Rad u ambulantama traje neprekidno od 8 sati u jutro do 20 sati na večer, a na nedjelje i blagdane prestalo se držati ordinacije, jer se pokazalo da to ne treba. Uvedena je samo laička inspekcija za vršenje liječničkih kućnih posjeta.

Godine 1927 reorganizirana je služba liječničkih kućnih posjeta tako da je zagrebački ured nabavio dva automobila i povjerio dvojici liječnika samo vršenje kućnih posjeta. Oni su počevši od 2 maja 1927, jedan za istočni a drugi za zapadni dio grada, vršili automobilima sve tražene liječničke kućne posjete. Samo strogi centrum grada nije dat u njihovu službu, već je razdijeljen na šest kotareva među šestoricu uredskih kotarskih liječnika.

Usprkos svih tih nastojanja nije se ipak moglo urediti sve kako je trebalo. Prostorije nisu bile dostatne. One su kočile i liječnički i uredski rad. Stoga je Središnji ured odmah po svom osnutku pristupio predradnjama za izgradnju vlastite zgrade u gradu Zagrebu. Godine 1928 dovršena je gradnja te zgrade (Mihanovićeva 3) i zagrebački okružni ured preselio se 24 februara 1928 u novu zgradu, gdje je počeo poslovati 1 marta 1928. Izgradnjom te zgrade, u kojoj je smješteno i kupalište, moderna hidro-, fizikalno- i mehanoterapija, stanica za naknadno liječenje posljedica nezgoda, data je puna mogućnost za ozbilian rad i liječnika i ureda. Za rad liječnički i to za praktične liječnike uređeno je šest ordinacijonih soba sa velikom zajedničkom čekaonicom, a za liječnike specijaliste 18 ordinacijonih soba sa 7 zatvorenih i 8 otvorenih čekaonica. Ambulante su na novo opremljene odnosno popunjene i to nabavkom još jednoga röntgen-aparata za röntgen-terapiju, posebnog manjeg röntgen-aparata za plućnu ambulantu (uređena soba sa krevetima za liječenje pneumothoraksom), kompletiran je laboratorij za internu, a novo opremljena dječia i zubna ambulanta.

Te je godine napokon započeta opsežna prosvjetno-higijenska akcija nizom predavanja (predavač Dr. Mudrinić Ante) održanih u radionicama i većim preduzećima.

U godini 1928 imao je ured prosječno godišnje 55.388 osiguranika. Od toga prosječno 43.406 u gradu Zagrebu.

U toku narednih godina proslijeđen je rad na poboljšanju cjelokupnoga poslovanja ureda. Godine 1929 uvedena je služba liječnika-asistenta koji su dodijeljeni na pomoć liječnicima-specijalistima. Nadalje je 1928 godine uvedena na nedjelje i blagdane od 9 do 11 sati dežurna liječnička služba (liječnika za auto službu) koja je pod konac 1929 produžena od 9 do 12 sati i povećana s jednim dežurnim liječnikom.

U godini 1931 i 1932 provedena je ponovno reorganizacija liječničke službe. Glavnom liječniku stavljen je na pomoć (1 maja 1931) liječnik-asistent; sistemizacijom i popunjenjem četiri mjesta liječnika-asistenata (1931) data je znatna pomoć liječnicima-specijalistima, a povećanjem broja zdravstvenog pomoćnog osoblja dobiva svaki liječnik u ambulanti pomoćnika. Centrum grada Zagreba razdijeljen je (januar 1931) na 10 kotareva za liječničke kućne posjete, a i broj liječnika-specijalista je povećan.

Počevši od 1 februara 1932 produženo je svim liječnicima radno vrijeme u ambulantama od 2 na 2 i po sati dnevno, a počevši od 22 februara 1932 uvedena je i noćna, nedjeljna i blagdanska liječnička služba u gradu Zagrebu. Uslijed toga vrši se u gradu Zagrebu neprekidno liječnička služba, danju i noću, na radne dane, nedjelje i blagdane.

Od 10 marta 1933 obustavio je ured vlastitu fizikalnu terapiju pa se od toga dana sve potrebno hidro, fizikalno i t. d. liječenje pruža u kupalištu »Terapija«.

Zagrebačkom uredu pripojen je 1 maja 1931 teritorij razriješenoga varaždinskog ureda (sa 12.720 osiguranika) i jedan dio (srez Križevci i Koprivnica sa istoimenim gradovima) bjelovarskog ureda (sa 2.850 osiguranika), a sa 31 augusta 1931 izdvojen je srez Dvor i Kostajnica (sa 782 osiguranika). Pripojenjem tih teritorija povećao se broj osiguranika, ali je pripojeni teritorij zbog svojih niskih nadnica i teških ekonomskih i zdravstvenih prilika znatno oteščao rad ureda. Godine 1931 polučuje ured od svog postanka do danas najveći broj osiguranika (prosjek 76.070), koji iznosi 31 jula 1931 ukupno 87.434 osiguranika, no već od mjeseca augusta 1931 započinje nagli pad broja osiguranika. Koncem mjeseca augusta 1933 broji ured ukupno 67.594 članova, ali će godišnji prosjek biti znatno manji.

Digitized by Google

Teške privredne prilike dovode i zagrebački ured u teški financijski položaj. Novelizacijom porođajnih potpora (od 6 decembra 1931 produžen je karenčni rok), povišenjem prinosa te provedbom štednje prema uputama samouprave (za vrijeme od 1 februara 1930 do 22 jula 1932 sistirana je samouprava i uveden komesarijat), a poglavito uspostavom samouprave, dakle pretstavnika samih interesenata poslodavaca i radnika, taj se položaj ove godine nešto poboljšao. Ipak pogibao nije prošla, jer su i ekonomske i zdravstvene prilike osiguranika vrlo nepovoljne, a i privredna stagnacija nije jenjala.

*

Preostaje još ukratko ocrtati rad zagrebačke blagajne odnosno ureda u pogledu suzbijanja tuberkuloze.

Godine 1902 započela je bivša zagrebačka okružna blagajna inicijativom svoga ravnatelja (Ancel Ivan) i liječnika Dra. Milivoja Dežmana akciju za podignuće prvoga radničkoga sanatorija »Brestovac« na Sljemenu sabiranjem dobrovoljnih priloga. Do početka 1903 sabrano je u tu svrhu 10.110 Kruna 30 fil. Grof Miroslav Kulmer poklonio je blagajni potrebno zemljište, a ostali potrebni građevni kapital sabran je dobrotvornom lutrijom te zajmom.

Tek godine 1906 započela je gradnja sanatorija, jer su se morale u teškoj i dugotrajnoj borbi svladati zaprijeke koje su neupućeni interesenti stavljali ovoj akciji bojeći se da će se »zagrebačka gora zaraziti bacilima tuberkuloze«.

Gradnja i uređenje sanatorija dovršena je 1908 godine, a prvi bolesnici radnici primljeni su u sanatorij na liječenje u maju 1909 godine; naredne godine sprema se proslava 25-godišnjice toga otvorenja.

Sanatorij »Brestovac« prešao je godine 1911 u vlasništvo »zaklade za liječenje sušičavih na Brestovcu«, a upravu je te godine preuzela bivša »Zemaljska blagajna za potporu bolesnika i za osiguranje proti nezgodama« u Zagrebu.

Dne 1 jula 1922 postao je vlasnikom toga sanatorija »Središnji ured za osiguranje radnika« u Zagrebu.

Prvi dakle radnički sanatorij za liječenje tuberkuloze na cijelom Slavenskom Jugu izgradila je bivša zagrebačka okružna blagajna, koja je time dokazala da je ispravno ocijenila kobno značenje tuberkuloze za radničku klasu i svojom inicijativom pokazala put kojim je trebalo pokročiti.

Na temelju novih iskustava, koja su dovela do podizanja obdaništa, šumskih odmarališta i t. d., započeo je zagrebački okružni ured godine 1923 svoju akciju za podignuće prvoga radničkoga Obdanista u Zagrebu. Inicijativu su dali uredski ravnatelj (Dr. A. Mudrinić) i uredski liječnik (Dr. I. Ivančević).

Godine 1924 kupljeno je u tu svrhu podesno zemljište u Jurkovićevoj ulici u Zagrebu, izrađeni su potrebni nacrti i gradnja je započela godine 1925.

Protiv gradnje Obdaništa podigli su se i opet neupućeni susjedi, dokazujući, da će Obdanište biti vrelo daljnjih zaraza od tuberkuloze. Vodila se duga i ogorčena borba, koja je znatno zavukla izgradnju i uređenje Obdaništa.

Gradnja i uređenje Obdaništa dovršeno je 1927 godine, a 2 maja 1927 primljeni su prvi bolesnici na liječenje u Obdaništu.

Interesantno je, da su mjeseca maja primljeni prvi bolesnici na »Brestovcu« (godine 1909) i u »Obdaništu« (godine 1927)!

Obdanište u Zagrebu je prva institucija takove vrsti ne samo u našoj državi, već i na cijelom Slavenskom Jugu.

Zagrebačka okružna blagajna i zagrebački okružni ured podigli su dakle i prvi radnički sanatorij i prvo radničko obdanište za liječenje tuberkuloznih radnika. Radničko je osiguranje u borbi protiv tuberkuloze dalo dostojnu i vrijednu inicijativu.

*

Ovim prikazom dat je kratak i letimičan pregled razvoja i rada radničkoga osiguranja u gradu Zagrebu kroz 40 godina njegovoga postojanja. Znadem da je taj prikaz nepotpun, ali je ograničen samo na najvažnije momente. U interesu stvari bi bilo da, ponukani tim prikazom, iznesu svoja opažanja i sjećanja oni koji su sudjelovali kod stvaranja i prve organizacije provedbe radničkoga osiguranja u gradu Zagrebu; isto tako i oni koji su sve do svršetka rata sarađivali u tom radu. Oni bi nam sigurno mogli iznijeti i takovih podataka koji nisu nigdje zabilježeni (jer je uopće vrlo malo toga zabilježeno i sačuvano) a koji bi mogli osvijetliti ovaj veliki i važni rad i sa drugih strana. Time bi zadužili radničko osiguranje a i sve one kojima je to osiguranje na brizi. Sigurno bi se i iz tih priopćenja vidjelo da se radničko osiguranje i tada imalo boriti s poteškoćama kao i danas. No ipak se iz ovoga kratkoga prikaza vidi: radničko osiguranje napreduje i ne sustaje. Današnji društveni poredak traži bezuvjetno da bude radničkog osiguranja, pa da ga nema ono bi se moralo stvoriti. To znadu podjednako i prijatelji i protivnici radničkoga osiguranja!

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

UKINUĆEM NEOSNOVANO PO §-U 11 ZORA IZDANOGA PLATEŽNOGA NALOGA ISKLJUČENO JE PODJEDNO DONOŠENJE ODLUKE PO DRUGOM KOJEM ZAKONSKOM OSNOVU.

(Odluka M. s. p. i n. z. broj St. 34.053/33 od 18 IX 1933)

Jedan mesni organ platežnim nalogom pozvao je poslodavca S. U. na plateż troškova (§ 11 Zora) lečenja i novčanih potpora za nameštenicu E. H. za vreme od 14 februara 1927 do 13 marta 1927. Imenovana bila je prijavljena od 15 januara 1927 do 28 februara 1927, a da uopće nije radila, niti je postojao radni odnos. Obolila je 14 februara 1927.

Središnji ured odbio je žalbu i to kao neosnovanu na §-u 24 Zora time, da Okružni ured ima žaliocu po pravomoćnosti odluke u smislu §-a 24 Zora propisati nedjeljni doknadni prinos. Odluka Središnjega ureda obrazložena je sledećim:

Ustanovljeno je, da E. H. živi sa žaliocem u zajedničkom kućanstvu, pa prema tome, da između njih nije postojao kroz navedeno vreme radni odnos u smislu §-a 3 Zora.

Stav 2 §-a 24 Zora određuje, ako je član ili nečlan sa znanjem i uz pripomoć poslodavca ili usled nemara poslodavca naneo uredu za osiguranje radnika štetu, dužan je poslodavac snositi sam ceo doknadni prinos, kojega mu okružni ured propiše u smislu stava I §-a 24 Zakona o osiguranju radnika.

Pa kako je u ovom slučaju nečlan E. H. sa znanjem i uz pripomoć poslodavca, jer ga je isti prijavio na osiguranje (fingirao članstvo), premda faktično nije bila njegova namještenica, naneo Okružnom uredu štetu, to je žalilac, na osnovu cit. §-a dužan da sam snosi ceo doknadni prinos, kojega će mu po pravomoćnosti odluke Okružni ured propisati.

Povodom žalbe poslodavca Ministarstvo socijalne politike i narodnoga zdravlja 18 septembra 1933 pod St. brojem 34053 uvaženjem žalbe poništilo je napadnutu odluku Središnjega ureda iz sledećih razloga:

Okružni ured izdao je žaliocu platežni nalog na osnovu propisa §-a 11 Zakona o osiguranju radnika. Kada je Središnji ured utvrdio, da ne postoje uslovi za primenu §-a 11 Zakona o osiguranju radnika, zbog čega je žaliocu izdat platežni nalog od strane Okružnoga ureda on je imao samo da ukine platežni nalog, koji je zasnovan na §- 11 Zakona o osiguranju radnika, jer nisu postojali razlozi za njegovo izdavanje, a nikako nije mogao da donosi odluku po drugomu zakonskomu osnovu i osuđuje žalioca na platež naknade u smislu §-a 24 Zakona o osiguranju radnika. Odluku po §-u 24 Zakona o osiguranju radnika imao je da donese samo Okružni ured, a Središnji ured mogao je samo da uputi Okružni ured na primenu §-a 24 Zakona o osiguranju radnika, a nikako sam da donosi ovakovu odluku.

Dr. U.

OBAVEZA OSIGURANJA LUGARA UPOSLENIH KOD VLASTELINSTVA.

(Rešenje Suzora broj 28.799/22 od 6 jula 1932)

Prema rešenju g. Ministra socijalne politike i narodnoga zdravlja od 13 juna 1923 broj 58158 izuzeto je iz obaveze osiguranja za slučaj bolesti lugarsko (šumarsko) osoblje zemljišnih zajednica, kojemu je obavljanje toga najamnoga rada sporedno zanimanje. To osoblje ostaje i nadalje obavezno na osiguranje za slučaj nesreće, ukoliko ne bi zemljišne zajednice pravovaljanim skupštinskim zaključkom priznale tomu osoblju i njegovim porodicama u smislu tačke c) §-a 7 Zakona o osiguranju radnika pravo na naknadu, koja odgovara naknadi ustanovljenoj u glavi XI Zakona o osiguranju radnika.

S obzirom na gornje rešenje obratio se je jedan mesni organ na Središnji ured upitom glede obaveze osiguranja lugara uposlenih kod vlastelinstva, a koje su osobe po svomu glavnom zanimanju ratari, dok im je služba vlastelinskih lugara sporedno zanimanje.

Prema okružnici Središnjeg ureda broj 19.207/923 od 24 februara 1924 (»Radnička zaštita« god. 1924 str. 36) ta lica ne bi spadala pod obavezu osiguranja, jer pod tu obavezu ne spadaju po svomu glavnom zanimanju kao ratari zemljoposednici.

No s druge strane valjalo bi per analogiam i na ta lica primeniti prisilno osiguranje za slučaj nesreće jednako kao i kod lugara zemljišnih zajednica, jer i ta lica pri-

Digitized by Google

godno i nestalno obavljaju najamni rad, a njihova je služba skopčana sa opasnošću.

S ovih razloga doneo je Središnji ured dne 6 jula 1932 pod brojem 28.799/32 rešenje, prema kojemu se napred navedeno rešenje g. Ministra socijalne politike i narodnoga zdravlja broj 58.158 ima primeniti i na one lugare, uposlene kod vlastelinstva, koji su po svomu glavnomu zanimanju ratari, a službu vlastelinskih lugara obavljaju kao sporedno zanimanje. Dr. U.

NARUČITELJ GRADNJE JAMČI SOLIDARNO SAMO ZA ONE PRINOSE, KOJI SU PROPISANI ZA RADNIKE UPOSLENE NA NJEGOVOJ ZGRADI.

(Rješenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja od 25 X 1933 St. br. 29.957).

Ustanova radničkog osiguranja uzdržaje se od svojih vlastitih prihoda, a ti se sastoje u prinosima za osiguranje radnika propisanim na osnovu propisa ZOR. Zato je zakonodavac i nastojao, da osigura uplatu tih prinosa, pa je u tu svrhu ustanovio i solidarnu obavezu za platež prinosa te propisima § 40 ZOR. odredio:

1.) da bračni drug solidarno jamči sa poslodavcem za platež prinosa, ako s njim živi u zajedničkom kućanstvu;

2.) glavni preduzetnik sa potpreduzetnicima, kojima je predao izvršenje pojedinih dijelova posla;

3.) nasljednik posla sa prijašnjim vlasnikom posla, i

4.) naručitelj gradnje sa preduzimačem gradnje.

Obzirom na te propise desio se u praksi ovaj slučaj. Naručitelj gradnje je po cesiji graditelja uplatio prinose za osiguranje radnika uposlenih na njegovoj gradnji.

Međutim Okružni ured je uslijed pogrješne primjene § 203 Statuta, knjižio tu uplatu na račun starijeg duga preduzimača gradnje, tako te je po tom stanovištu Okružnog ureda dug preduzimača za prinose za radnike uposlene na poslu spomenutoga naručitelja gradnje ostao nepodmiren.

Daljnjom pogrješnom primjenom toč. 4 § 40 ZOR. Okružni ured je izdao naručitelju gradnje platežni nalog na platež prinosa za osiguranje radnika uposlenih na gradnji njegove zgrade.

Protiv toga platežnog naloga se naručitelj gradnje žalio s motivacijom, da je uplatio taj prinos, a da ga se ne tiču dugovi njegovog preduzimača na ostalim tuđim poslovima.

Središnji ured je žalbu odbio, na što se on žalio Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja i ono je gornjim svojim rješenjem riješilo:

»da se uvaži žalba, koju je K. društvo iz R. blagovremeno podnelo protiv odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20 aprila 1933 god. br. 50412/32 s time, da se pomenuta odluka poništi, a odnosni platežni nalog snizuje na iznos od 327.75 Din.

Razlozi:

Žalioc, kome je bio izdat platežni nalog na osnovu § 40 Zakona o osiguranju radnika u svojoj žalbi navodi, da je dužan platiti samo iznos od 327.75 Din. Ovaj se žaliočev navod uvažuje, pošto je žalioc 7 novembra 1931 god. uplatio Din 2000.— u ime dugovanja glavnog dužnika K. D. Ured nije imao nikakvog zakonskog oslonca, da ovu uplaćenu sumu upotrebi za starija dugovanja K. D.; naručitelj gradnje jamči na osnovu stava četvrtog § 40 Zakona o osiguranju radnika solidarno sa preduzimačem gradnje, ali samo za one prinose, koji su bili propisani za radnike, koji su radili na njegovoj zgradi.

Stoga se žalba uvažuje.«

M. B.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

Simon: LUMBAGO KAO POVREDA.
(Zschr. f. orth. Chir. 1932 br. 4.)

Dijagnoza »lumbago« gotovo nikada nije tačna; ona se većinom postavlja zato, jer nemamo boljeg izraza. Zato je potrebno da u svakom slučaju pokušamo tačnom pregledbom ozlijeđenika pronaći preciznu oznaku za konkretan slučaj bolesti. Ne smije se oznaka lumbaga upotrijebiti za bolesti koje možemo tačno dijagnosticirati (spondylitis deformans, fraktura, sakralizacija, spondylolisthesis itd.). Autor drži da kod navodno traumatskog lumbaga treba sumnjati u traumatsko podrijetlo, ako tegobe nisu prošle nakon 4 sedmice. Zbog povrede može se i latentni muskularni reumatizam očitovati ili pogoršati, ali u takovom slučaju morala je povreda biti jača, a ne samo slučajno pridošla. Ljudi sa sakralizacijom lumbalne kralježnice ili drugim anomalijama (spina bifida) obole očigledno lakše od lumbaga zbog prenaprezanja, negoli ljudi sa zdravom kralježnicom. Diferencijalna dijagnoza traumatskog i reumatskog lumbaga često nije laka.

D.

E. Freund: BALNEOLOŠKO I FIZIKALNO LIJEČENJE KRONIČNIH BOLESTI ZGLOBOVA.
(W. kl. W. 1933 br. 40.)

Balneološka i fizikalna terapija zauzima kod oboljenja zglobova centralno mjesto. Ona se i historijski mnogo prije razvila, nego što je prodrlo etiološko liječenje ovih bolesti. Fiziko- i balneoterapeuti bavili su se s ovim liječenjem veoma intenzivno, pa je tako i internacijonalna liga za suzbijanje reumatizma proizašla iz internacijonalnog hidroterapeutskog društva. Nastojanjima lige može se zahvaliti da je socijalnom značenju reumatskih bolesti posvećena veća pažnja, pa da je i u liječničkim krugovima porasao interes za istraživanje i liječenje ovih bolesti.

Za uspješno provađanje terapije treba u svakom pojedinom slučaju postaviti plan liječenja, no tome mora da prethodi točno pretraga i motrenje bolesnika. Nije moguće u svakom slučaju pronaći iskonski uzrok bolesti, a znamo i to da često mnogi različni faktori djeluju istodobno. Nakon prestanka upalnih pojava treba da uočimo posljedice bolesti na zglobovima, mekanim dijelovima, zglobnim čahurama, na mišiću, tetivama i živcima. Lokalne bolesti zglobova valja drugačije posmatrati, nego takove, koje se izražavaju kao dio općenitog oboljenja čitavog organizma.

Gdje je moguće, valja se pobrinuti u prvom redu za etiološko liječenje (fokalna terapija, specifična infekcija). Kronične bolesti, koje su nastale iz akutnih, treba će drugačije liječiti, negoli one, koje su otpočetka kronične. Kod upalnih bolesti treba u obzir uzeti stadij, u kojem se nalaze. Degenerativne bolesti i posttraumatske liječit ćemo na drugi način, negoli upalne. U nacrtu za liječenje treba u obzir uzeti i statičke momente, te smetnje unutarnje sekrecije i izmjene tvari. Od raspoloživih fizikalnih metoda termoterapija je najstarija i najobljubljenija. Vrućina upotrebljena u raznim oblicima pretstavlja jedno od najvažnijih oružja u borbi protiv reumatizma. No ona ne koristi u svakom slučaju, pače može i škoditi. Svježi upalni procesi loše podnašaju vrućinu. Za svaki pojedini slučaj valja izabrati onu metodu aplikacije, koja najbolje odgovara. Poliartikularne bolesti sa čestom mijenom lokalizacije od općenitih uzroka traže općenitu aplikaciju topline ili barem kombinaciju lokalne i općenite terapije. Čisto lokalni slučajevi ili onakovi kod kojih zbog općenitog stanja moramo odustati od općenitog ugrijavanja, liječit ćemo lokalno. Od općenitih metoda blage su Schweningerove djelomične kupelji, nadalje električne svijetle kupelji na krevetu. Parne i pune vruće kupelji znače veći zahvat, jer kod njih ne otpada vrućina isparivanjem. Pune električne svijetle kupelji, vrući zrak i ormar sa parom naprežu organizam, te će se odrediti samo čvrstim ljudima, a i oni ostaju pod stalnom paskom. Ako hoćemo da polučimo naročito jak uspjeh, možemo da aplikaciju topline pojačamo s jednim sretstvom koje podražuje kožu. Skuplje sretstvo je transkutan, a jeftinije brašno od senfa. Ovo se sretstvo stavi u vodu od 37°, a voda se polagano ugrijava do 40—41°. Poslije kupelji se pacijent ne otare, već se ga zamota u plahtu i ćebe, pa tako dva sata počiva. Veoma uspješno je liječenje sa blatnim umatanjima, čija se toplina može regulirati, tako da kod naknadnog liječenja upalnih procesa možemo započeti sa manjom toplinom i polagano ju povisivati u toku daljeg liječenja.

Digitized by Google

Ako se ustanovi da pacijent ne podnaša toplinu, može se prijeći na drugo liječenje. Lokalno se liječenje može kombinirati sa općenitim tako da se ostali dio tijela zamota u ćebe. Slično djelovanje ima i mulj, pijesak i laneno brašno. Lokalno liječenje vrućim zrakom vrši se sa 70° temperature kroz 20—30 minuta. Veća temperatura nije potrebna, a arteriosklerotičari, bolesni na srcu, stariji ljudi ju osobito u blizini glave i ne podnašaju. Duže djelovanje vrućeg zraka uzrokuje znojenje, što se kod diatermije, kod najblaže, a kraj toga veoma djelotvorne aplikacije vrućine ne događa.

Svrha mehanoterapije je razgibanje zglobova, a time predusrećivanje atrofije muskulature, te liječenje i predusrećivanje kontraktura, deformacija itd. Masaža muskulature može se vršiti u ranijim stadijima i onda, ako masaža zglobova još nije poželjna. Svježa upala zglobova i burza zabranjuje masažu. U svakom pojedinom slučaju treba ispitati, u kojoj se mjeri smiju zglobovi gibati. Pomoćno osoblje mora liječnik kontrolirati. Kod starih torpidnih oboljenja zglobova dobro čini i njihova masaža. Što prije moguće treba masažu upotpuniti sa gibanjem i vježbanjem. Gibanje zglobova valja vršiti i pokraj drugih fizikalnih metoda. U kroničnim slučajevima, u kojima ne postoje više veće boli ili svježi upalni proces, može se gimnastika vršiti i s aparatima.

Veoma uspješno se provađa liječenje gibanjem u vrućoj kupki, naročito u ramenom zglobu. Masaža je isto uspješna u vrućoj vodi ili pod tušom. U fizikalno liječenje spada i Bierovo liječenje kroničnih zglobnih bolesti sa zastojem krvi.

Od elektroterapije dolazi u obzir stalna galvanizacija zglobova, koja po autoru djeluje bolje, nego uvađanje medikamenata strujom (iontoforeza). Faradska struja djeluje na kontrakcije mišica. U zadnje se vrijeme za vježbanje i jačanje mišića upotrebljavaju aparati, koji omogućuju ritmičke kontrakcije. Valja paziti da se kontrahira oslabljeno mišićje, a ne možda antagonisti. Visoko frekventna i stacionarna struja jedva dolaze u obzir, poglavito kod kroničnih oboljenja sa funkcionalnim smetnjama, spazanima i bolima. Kratki valovi djeluju povoljno na sasvim akutne procese u zglobovima i burzama, te na gonoroičnu artritidu.

Helioterapija se uspješno provađa kod liječenja tuberkuloze zglobova, te djeluje i na kronični reumatizam zglobova. Umjesto sunčanih zraka s uspjehom se primjenjuju i zrake bjelutkove svjetiljke (kvarclampa), te svjetiljke s ugljenim štapom.

Rentgen djeluje na razna oboljenja sinovije, a naročito je dobar tamo, gdje pacijenti ne podnašaju toplinu. Isto tako djeluje i radium i mesotorium. Emanacija radija s umjetnim preparatima upotrebljava se kao kura sa pićem, kupanjem i inhalacijom. Liječenje je uspješno, ako je preparat pouzdan, a doza dovoljno jaka.

U balneoterapiji stoje nam na raspolaganje sumporne, radioaktivne, te t. zv. divlje kupke, nadalje otopine soli, joda; k ovima dolaze još kupke u mulju i blatu zajedno s prijašnjima ili same. Kombinacija kupke i mulja vrlo je dobra. Nesumnjivo djeluju kupke kao podražajna sretstva, no toplina i mehanička komponenta djeluju na cirkulaciju krvi i limfe, a time se organi napunjuju krvlju i izlučuju nepoželjne produkte. Kod kura sa pićem djeluje transmineralizacija, a možda i neko djelovanje iona. I manjak iona (u kupelji sa destiliranom vodom ili kupkama sa malo rastopljenih iona) može dobro djelovati. No djelovanje terma još nije dovoljno istraženo. Emanacija radiuma igra sigurno ulogu, no ne jedinu, jer djelovanje radiuma nije uvijek paralelno sa snagom radioaktivnosti. Sigurno djeluju i drugi nepoznati faktori. Često nastaju u toku kure reakcije, koje se očituju u zlovolji, besanici, umornosti i bolima u zglobovima, pače i u onima, u kojima je bolest već davno minula. Reakcija traje redovno nekoliko dana. Kod jače reakcije treba kuru na nekoliko dana prekinuti ili doze i frekvenciju ublažiti. Poboljšanje često ne nastupa u toku kure, nego narednih mjeseci, jer se termalna kura može smatrati sumiranjem malih podražaja, a čitava kura kao protrahirani podražaj, čije djelovanje nastupa tek kasnije. Nakon upotrebe kupke može da nastaje i pogoršanje, pa je potrebno da se indikacije postave točno. Kod izbora kupališta valja uzeti u obzir osim specifičnog djelovanja kupke još i geografske i klimatske osebine kupališta, njegove higijenske ustanove, pomagala koja stoje na raspolaganju i tehniku kupanja koja se mnogogodišnjom praksom razvila. Važno je i djelovanje liječnika; specijalistička izobrazba liječnika korisna je. Mnoga kupališta zahvaljuju svoj glas dobrim liječnicima. Služba kupališnog liječnika odgovorna je kao i svaka druga liječnička služba. Kupališni liječnik ne smije da šablonizira.

Digitized by Google

Pacijenti s povišenom temperaturom ne spadaju u kupalište. Ako je kronično oboljenje zgloba posljedica dugotrajnog akutnog procesa, treba da prođe duže vremena prije no što pacijenta pošaljemo u kupalište. Ako u toku liječenja nastupi bolest sa temperaturom ili druga interkmeutna bolest, koja se ne slaže sa uporabom kupališta, treba kupanje smjesta prekinuti, isto tako ako nastupaju reakcije. Za vrijeme pauze kod reakcija uspješna je terapija salicilom. K balneoterapiji spada i mehanoterapija.

Specijalne indikacije. Sekundarno kronični poliartritis: Nakon izminuća akutnih pojava dolaze u obzir djelomične kupke po Schweningeru, koje su blage, a mogu se aplicirati i na pacijentu, koji još leži. Kod posve lokalnih ostataka upale dobro je lokalno umatanje u blato ili lokalna aplikacija vrućeg zraka. Počet ćemo sa niskom temperaturom, a postepeno ćemo ju povisiti, ako smo se osvjedočili da pacijent podnaša vrućinu. Kod općenitih tegoba, kod bolova koji sele iz zgloba u zglob, upotrijebit ćemo električne svjetle kupelji na krevetu, a kasnije i druge općenite aplikacije vrućina. Kupališno liječenje (sumpor, radium, divlje kupke) indicirano je tek duže vremena nakon izminuća akutnih pojava. Ako još ima znatnih lokalnih oboljenja, odebljanja hrskavice i smetnja gibivosti, odredit ćemo umatanja u blato ili mulj ili blatne kupke. Za kronične infekciozne reumatoide vrijedi ista terapija.

Primarno kronični poliartritis. Sa teškim kontrakturama dovađa do trajnog invaliditeta. Najvažnija zadaća terapije jest uzdržavanje mišića i gibivosti. Terapiju ćemo odrediti prema stadiju bolesti. Pacijenti ne podnašaju lokalnu vrućinu (diatermiju, vrući zrak, blato) sve dok su nazočne upalne pojave. Kod ove se bolesti upotrebljava usijavanje rentgenskim zrakama, Bier-ova hiperemija, ljeti naravno sunce, kupke u moru (osobito kod nas, op. ref.),ako je voda topla. Preporuča se sunčanje u bregovima. Uspješna terapija je emanacija radiumom, osobito inhalacija, ali i kupke i piće, pa kombinacija ovih. Dakle preporučit ćemo radioaktivna kupališta (za naše pacijente Laško, op. ref.). Iodne kupke su često dobre. Kod starih torpidnih oboljenja dolazi u obzir snažna aplikacija topline, pa tako i termalne kupke. Ovdje dolaze u obzir i kupke sa brašnom od senfa. Kod ovih kura dobro je ako se odredi hrana koja ne sadržava sol, ograničenje pića, te znojenje (2—3 puta nedjeljno). Kontrola pacijenta tokom ove kure svakako je potrebna.

Degenerativne bolesti zglobova. Arthritis deformans je bolest poglavito velikih zglobova donjih ekstremiteta. Kod statičke etiologije dolaze u obzir ortopedska pomagala i omršavljenje. Lokalno djeluje diatermija, vrući zrak, mulj. Naročitu vrijednost ima terapija gibanjem (bez opterećenja), masaža muskulature i faradogimnastika. Od kupališta: sumporna, radioaktivna i divlja. Potrebno je gibanje u kupki, dakle kupanje u bazenu je najpovoljnije. Sunčanje i rentgen nema mnogo uspjeha, no kod upala, koje se tu i tamo pokazuju, mogu se rentgenom ublažiti boli. Kod endokrinih bolesti hormonalna terapija u kombinaciji sa radium-kurom (kupanje, piće, inhalacija). Nervozne i cirkulacione smetnje kod arthritis deformansa, vrstu možemo povoljno uplivisati sa blagom hidroterapijom, visokom frekventnom strujom i četiristaničnim električnim kupeljima.

Kronična ukočenost kralježnice. U ranom stadiju djeluje rentgenska terapija. Kasnije su sve fizikalne metode i kupališna liječenja (diatermija, kvarc, sollux, duge zrake, radioaktivne, sumporne i blatne kupke itd.) od simptomatske vrijednosti. Ako je gibivost ramena i kukova u opasnosti valja spašavati sa gibanjem zglobova. Pacijenti neka u kupelji, koja počinje sa 37°, a nastavlja se do 40—41°, gibaju te zglobove aktivno. Mobilizacija kralježnice, koja je već ukočena može biti opasna, ne samo zbog bolova, već može nastati i paraplegija donjih okrajnina.

Kod ljudi u srednjim godinama opažaju se upale velikih zglobova, naročito ramena i koljena, kod kojih nastupa oteklina, povišena temperatura, često i eksudat. Ovi pacijenti ne podnašaju vrućinu. Ako je upala jača, odredit ćemo mirovanje sa hladnim oblozima. Veoma je korisna rentgen-terapija, te iza ove blaga kura sa podražajnim injekcijama. Ako su akutne pojave sasvim minule, može se nastaviti liječenje sa sumpornim ili radioaktivnim kupkama ili opreznim umatanjem u blato.

Indikacije liječenja kod kroničnih bolesti zglobova dakako još nisu potpuno izrađene, te će trebati još mnogo rada i proučavanja da se za svaku pojedinu bolest nađe najbolja vrsta liječenja. D.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

RAZVITAK SOCIJALNOG OSIGURANJA U MAĐARSKOJ.

Prve početke osiguranja radnika u Mađarskoj nalazimo već godine 1224 u bratinskim organizacijama rudara, koje su imale svrhu, da pružaju uzajamno pripomoć oboljelim rudarima. Znatan napredak na području socijalnog osiguranja u današnjem modernom smislu odnosno, da bolje kažemo, prvi korak na tom putu nalazimo god. 1891, kada je izašao zakonski članak XIV, kojim je uvedeno obavezno osiguranje za slučaj bolesti. Po tom zakonu bili su obavezno osigurani za slučaj bolesti radnici zaposleni u onim zvanjima, koja su potpadala pod obrtni zakon. Osim toga bila su obavezna na osiguranje također takva poduzeća, koja su bila unešena u registar industrijalaca i zanatlija kod Trgovačkih komora, koja nisu trebala nikakove naročite licence ili koncesije za vršenje svog rada. Tako su bila osigurana za slučaj bolesti i slijedeća poduzeća: rudokopi, talionice, veća građevinska poduzeća, parobrodarska poduzeća, transportna poduzeća, željeznička, poštanska i telegrafska poduzeća. Prinose obaveznog osiguranja za slučaj bolesti ustanovljivale su obrtne vlasti po saslušanju poverenika i nadležnih trgovačkih i obrtnih komora na osnovu prosječne dnevne zarade. Prinosi nisu smjeli prekoračiti iznos od 3% dnevne zarade, u koliko su blagajne pružale samo zakonske potpore. Ako su pako pružale svojim članovima povećane potpore, to je Ministar trgovine bio ovlašten da može dozvoliti stopu prinosa do 5% dnevne zarade. Poslodavci snašali su $^1/_3$ prinosa, a $^2/_3$ osiguranici. Ovaj zakon počivao je, što se tiče organizacije, na principu decentralizacije osiguranja za slučaj bolesti i tako je bilo do provedene reforme toga zakona 453 samostalnih autonomnih blagajna, i to: sreskih bolesničkih blagajna, poduzetničkih, građevinskih, zadružnih i društvenih bolesničkih blagajna.

Druga epoha mađarskog socijalnog osiguranja počinje sa zakonskim člankom XIX. iz god. 1907, kojim je proširen krug osiguranika, uveden princip povišenja potpora, izvršena reorganizacija u pravcu centralizacije i istodobno uvedeno obavezno osiguranje za slučaj nesreće. Kog toga spojio je taj Zakon osiguranje za slučaj bolesti i nesreće u jedinstvenu organizaciju. Taj je Zakon dakle ujedinio blagajne, a osim toga je uveo paritetno opterećenje poslodavaca i radnika u osiguranju za slučaj bolesti, dok su terete osiguranja za slučaj nesreće snašali isključivo poslodavci. Poslodavci i radnici imali su paritetni dio uticaja na upravu blagajne. Zadružne i društvene bolesničke blagajne bile su ovim zakonom dokinute tako, da su ostale jedino sreske bolesničke blagajne i poduzetničke bolesničke blagajne, koje su vršile svoj rad kao mjesni organi Zemaljske blagajne za pružanje potpora bolesnima radnicima i za osiguranje za slučaj nesreće. Broj blagajna iznašao je po novom Zakonu 180. Nadzor po Zakonu vršio je Državni ured za osiguranje radnika. Zemaljska blagajna bila je središnji organ cielokupnog osiguranja za slučaj bolesti i isključivi organ osiguranja za slučaj nesreće. Ovim Zakonom iz god. 1907 uveden je u osiguranje za slučaj bolesti sistem nadničnih razreda. Ti nadnični razredi služili su kao osnov s jedne strane za utvrđivanje prinosa, s druge strane za odmjerivanje novčanih potpora.

Za radnike rudokopa ostavljeni su i nadalje na snazi dosadašnji propisi, po kojima osiguranje rudara vrše samostalne bratinske blagajne kod pojedinih rudokopa. Ovaj Zakon iz god. 1907 bio je znatno modificiran za vrijeme rata i u prvim godinama nakon rata.

U god. 1925 započeo je živahniji pokret u razvitku mađarskog socijalnog osiguranja. Te je godine donešen zakonski članak XXXIV, po kome je ovlašten Ministar javnog staranja i rada da može urediti naredbenim putem penzijono osiguranje radnika i potčinovnika kod rudokopa i talionica. Na osnovu toga izdana je ministarska Naredba 4.400/Eln. — 1926 kojom se uređuje penzijono osiguranje rudara za cijelu državu jedinstveno. Tom Naredbom dan je penzijonom osiguranju rudara moderan osnov, koji odgovara zahtjevima novog vremena. Naročiti rezultat ove reforme sastoji se u tome, da je sasvim otstranjen dosadašnji način rascjepkanosti bratinskih blagajna, i da je uvedeno u cijeloj državi jedinstveno penzijono osiguranje i propisano obavezno za sve radnike i potčinovnike rudokopa. Provedba tog osiguranja prenešena je na Zemaljsku blagajnu za pružanje potpora bolesnim radnicima i za osiguranje protiv nezgode.

Digitized by Google

Na osnovu stečenih iskustava pojavio se pokret, da se osiguranje za slučaj bolesti i nesreće podvrgne reformi prema ukazanim potrebama. Stoga je zakonskim člankom XXI iz god. 1927 provedena jedinstvena modifikacija obaveznog osiguranja za slučaj bolesti i nesreće, da se na taj način s jedne strane ujedine svi propisi ranijih osnovnih zakona i različitih naredaba za vrijeme rata i poslije rata, a s druge strane, da se ustanovi obzirom na nove političke i državne prilike nova organizacija osiguranja za slučaj bolesti i nesreće.

Po tom zakonskom članku iz god. 1927 potpadaju pod obavezu osiguranja sva zvanja, zaposlenja i službe prema taksativnom nabrajanju isključivši poljoprivredna preduzeća. U tim poslovima zaposleni radnici i kućni pomoćnici obavezni su na osiguranje za slučaj bolesti bez obzira na visinu nadnice, a namještenici samo u slučaju da njihova nadnica ne prekoračuje 3.600 P. godišnje.

Što se tiče organizacije predviđa zakon potpunu centralizaciju obaveznog osiguranja za slučaj bolesti i nesreće. Likvidirani su svi mjesni organi Zemaljske blagajne za osiguranje radnika i njihova prava prenešena su na novu centralnu korporaciju, Zemaljski zavod za osiguranje radnika, koji je kasnije nakon uvađanja obaveznog osiguranja za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti u god. 1928 promjenio svoje ime u Zemaljski zavod za socijalno osiguranje. Dokinuta je naročita autonomija sreskih i poduzetničkih bolesničkih blagajna, kao i trgovačke pripomoćne bolesničke blagajne u Debrecinu. Na mjesto dosadašnje lokalne samouprave, uvedeni su sreski odbori sa ograničenim djelokrugom, t. zv. odbori sreskih bolesničkih blagajna. Kao posebni zavodi socijalnog osiguranja zadržani su zavodi za osiguranje namještenika saobraćajnih ustanova (pošte, poštanske štedionice, željezničkih i parobrodarskih poduzeća), nadalje namještenika državne duhanske režije i rudarskih poduzeća (bratinske blagajne), kao i Zavod za osiguranje privatnih namještenika u Budapešti.

Što se tiče djelokruga djeluju u grani osiguranja za slučaj bolesti i nesreće kao mjesni organi sreske blagajne, poduzetničke blagajne i trgovačka pripomoćna bolesnička blagajna u Debrecinu, a u osiguranju za slučaj nesreće i starosti i bratinske blagajne u okviru Zemaljskog zavoda za socijalno osiguranje. Bratinske blagajne su samostalni nosioci jedino u grani osiguranja za slučaj bolesti. Broj sreskih bolesničkih blagajna iznosi sada 22, a broj poduzetničkih 18.

Samoupravni organi Zemaljskog zavoda za socijalno osiguranje su glavna skupština, ravnateljstvo, pretsjedništvo i različiti odbori i komisije. Članove i zamjenike članova za glavnu skupštinu biraju u proporcionalnom dijelu tajnim glasanjem osiguranici i poslodavci. Broj članova glavne skupštine ovisi o broju osiguranika. Momentano iznaša taj broj oko 400. Članovi ravnateljstva biraju se tajnim glasanjem po glavnoj skupštini iz njene sredine, između pretstavnika poslodavaca i radnika. Ravnateljstvo se sastoji od 20 radnika i 20 poslodavaca. Pretsjedništvo sastoji se od 10 članova, i to od 5 poslodavaca i od 5 radnika, koje bira ravnateljstvo iz svoje sredine tajnim glasanjem. Članovi odbora i raznih komisija biraju se na glavnoj skupštini iz njene sredine za izvjesne poslove na sličan način kao ravnateljstvo.

Državni poglavar imenuje pretsjednika, koji vrši stalan nadzor i vodi u svakoj sjednici pretsjedništvo samoupravnog tijela i ima pravo da protiv svih zaključaka samoupravnih tijela može uložiti žalbu na Vladu, koja žalba ima odgodnu moć. Na isti način uređen je državni nadzor kod Zavoda za osiguranje privatnih namještenika u Budapešti.

Namještenici Zemaljskog zavoda za socijalno osiguranje i Zavoda za osiguranje privatnih namještenika su javni činovnici koje imenuje Ministar unutarnjih poslova, odnosno na višim položajima na njegov predlog Državni poglavar. Disciplinarno pravo vrši u prvoj instanciji pretsjedništvo zavoda, a u drugoj Ministar unutrašnjih poslova.

Prema Zakonu od god. 1927 pruža osiguranje za slučaj bolesti slijedeće redovite potpore:

1. liječničku njegu od prvog dana oboljenja pa do svršetka godine dana, a i dalje za vrijeme dok se uživa hranarina;

2. lijekove, kupanja, ljekovite vode i potrebna terapeutska sretstva (na pr. očale, potrbušne pojase, pojase protiv kile, uloške za plosnatu nogu i slična jeftinija terapeutska sretstva) od prvog dana oboljenja pa do svršetka godine dana, a nakon toga za vrijeme dok se uživa hranarina;

3. hranarinu, ako je bolest skopčana sa nesposobnošću za rad, a nesposobnost traje duže od tri dana, i to za duže trajanje nesposobnosti od četvrtog dana nesposobnosti, i to u koliko ta nesposobnost ne svrši ranije kroz godinu dana, računajući od prvog dan-

Digitized by Google

nesposobnosti za rad u iznosu od 60% prosječne dnevne zarade;

4. liječničku njegu, ljekove, kupanja, ljekovite vode i nužna terapeutska sretstva porodičnim članovima od prvog dana oboljenja kroz godinu dana.

U slučaju poroda pružaju se slijedeće potpore:

1. potrebna porodiljska pomoć i liječnička njega;

2. potpora za trudnoću za vrijeme posljednjih 6 nedjelja trudnoće u punom iznosu prosječne dnevne zarade;

3. porodiljska pomoć od dana poroda kroz 6 nedjelja u punom iznosu prosječne dnevne zarade;

4. potpora za dojenje nakon obustave porodiljske pomoći kroz daljnjih 12 nedjelja onim osiguranim ženama, koje same doje svoje dijete, a u iznosu od 60 fil. dnevno;

5. ženi osiguranog člana daje se potrebna porodiljska pomoć i njega, kao i potpora za trudnoću za posljednjih 4 nedjelje trudnoće, nadalje porodiljska pomoć od dana poroda kroz 6 nedjelja i potpora za dojenje nakon obustave porodiljske potpore kroz 12 nedjelja. Potpora za trudnoću i porodiljska potpora žene osiguranika iznosi dnevno 40 fil., a potpora za dojenje 30 fil.

U slučaju smrti pruža se pogrebnina u 30-strukom iznosu prosječne stvarne zarade umrlog lica.

Osim tih zakonskih potpora ovlašten je Zemaljski zavod za socijalno osiguranje, u koliko imade raspoloživih sretstava, da pruža doknadne veće potpore. Te veće potpore sastoje se u davanju skupocjenih terapeutskih sretstava, u upućivanju bolesnih članova u ljekovita kupatila, besplatno davanje mlijeka i besplatno davanje opreme za novorođenčad, nadalje u povišenju hranarine do visine od 75% prosječne zarade, u sanatorijskom liječenju tuberkuloznih porodičnih članova itd.

Na pojedine potpore izdano je u posljednjih 5 godina prema računskim podacima Zemaljskog zavoda za socijalno osiguranje:

I. Novčane potpore	Godine					
	1927	1928	1929	1930	1931	1932
Hranarina	16,662.888	17,066.616	20,202.085	17,001.294	13,868.655	11,973.413
Kućna potpora . . .	—	599.575	849.550	966.561	680.466	602.369
Porodiljska potpora .	3,062.533	3,366.891	3,591.594	3,592.660	3,005.410	2,476.855
Pogrebnina	574.123	627.376	753.866	639.473	596.012	520.789
Podvozni troškovi bolesnika	—	272.844	371.041	351.098	343.112	344.513
Ukupno novčane potpore	20,299.544	21,933.302	25,768.136	22,551.085	18,493.655	15,917.939
II. Potpore u naravi						
Bolnice i sanatoriji .	8,290.346	8,068.133	10,230.647	10,390.922	10,090.714	9,637.655
Kupališta	—	—	—	82.561	155.939	107.001
Ljekovi	4,480.520	5,687.809	7,032.374	5,321.048	4,431.823	4,541.472
Liječnički honorari .	6,127.464	6,584.535	7,810.540	6,675.999	6,288.894	5,251.783
Troškovi ambulatorija .	—	969.390	1,337.728	1,462.849	1,585.924	1,695.749
Troškovi za suzbijanje pučkih bolesti . .	—	214.163	190.236	163.330	172.919	20.312
Ukupno potpore u naravi	18,898.330	21,524.030	26,601.525	24,096.709	22,726.213	21,253.972

Ustanovljenje nadničnih razreda i prosječne dnevne zarade prepušteno je odredbama Statuta pojedinih zavoda. Kod Zemaljskog zavoda za socijalno osiguranje propisani su na osnovu Zakona u prvim Statutima naročiti nadnični razredi i prosječne dnevne zarade jednim dijelom za namještenike, a drugim za ostale osiguranike. Prvi su podjeljeni u osam, a drugi u deset nadničnih razreda. Najviša prosječna zarada bila je kod namještenika 18 pengö a kod ostalih osiguranika 9 pengö 50 filira. Hranarina koja odgovara prosječnoj zaradi iznosila je dnevno kod namještenika maksimalno 10 pengö 80 filira kod ostalih osiguranika maksimalno 5 P. 70 f. Pogrebnine u slučaju smrti iznašaju kod namještenika najviše 540 P., a kod ostalih osiguranika 285 P.

Lice koje imade pravo na liječničku njegu može biti upućeno u bolnicu na svoj zahtjev odnosno svojom privolom, a može biti i protiv svoje volje liječeno u bolnici ako to traži potreba. Ima li osiguranik, koji je upućen u bolnicu, porodičnih članova, to se tima isplaćuje za vrijeme liječenja člana u bolnici kućna potpora u visini polovice hranarine, koja pripada osiguranom članu.

Što se tiče prinosa osiguranja to određuje Zakon, da tai prinos ne smije prekoračiti 6% prosječne dnevne zarade, a kod kuć-

Digitized by Google

nih pomoćnika 3%. Procentualna visina prinosa ustanovljuje se statutima. Prvi statuti Zemaljskog zavoda za socijalno osiguranje određuju visinu stope prinosa sa 5.14% općenito, a sa 2.57% prosječne zarade kod kućne služinčadi. Broj osiguranih članova iznašao je 1927 god. 782.819, 1928 god. 794.508, 1929 god. 770.472, 1930 god. 720.977, 1931 god. 666.771 a 1932 god. 599.929. Broj članstva dakle pada. Prosječni broj članova iz god. 1927 smanjio se do god. 1931 za 116.000 ljudi. Ali ako mi promatramo kao polaznu tačku za broj članstva god. 1928, onda se pokazuje smanjenje broja članova za preko 128.000. Tome dakako snizio se u odgovarajućem iznosu i prihod od prinosa. Prihodi grane osiguranja za slučaj bolesti iznašali su:

Godine	Propis prinosa	Ostali prihodi	Ukupno
1927	47,801.790	3,010.093	50,811.883
1928	52,867.538	4,359.348	57,226.886
1929	50,356.337	5,078.231	55,434.568
1930	46,161.388	5,018.438	51,179.826
1931	43,061.720	2,802.517	45,864.237
1932	35,880.102	4,385.649	40,265.751

Smanjenje ukupnih prihoda ove grane osiguranja u godini 1931 u odnošaju spram godine 1928 iznaša oko 11.5 milijuna P. God. 1928 otpadalo je na jednog osiguranika svih prihoda 72.72 P., a god. 1931 68.79 P. Na upravne troškove izdano je 1927 god. 4,275.953 P., 1928 god. 8,000.476 P., 1929 god. 11,008.654 P., 1930 god. 8,039.088 P., 1931 god. 8,028.628 P., 1932 god. 7,863.765 P. Od propisa prinosa iznaša procenat upravnih troškova god. 1927 8,9%, 1928 god. 15,1%, 1929 god. 21.8%, 1930 god. 17,41%, 1931 god. 18,65%, 1932 g. 21,9%. Sveukupni izdaci iznašali su 1927 godine 46,115.733 P., 1928 god. 55,263.574 P., 1929 god. 66,845.631 P., 1930 godine 59,382.716 P., 1931 god. 52,314.862 P., 1932 god. 49,015.761 P. Ukupni izdaci prema propisu prinosa iznašaju prosječno 1927 god. 96,47%, 1928 god. 104,53%, 1929 god. 132,75%, 1930 god. 128,64%, 1931 god. 121,49% i 1932 god. 136,61%.

Izdaci za upravne troškove pokazuju tendencu porasta. Suma ukupnih izdataka također je veća od ukupnih prihoda počevši od god. 1929. Dok je god. 1929 iznašao ukupni izdatak 132,75% ukupnog propisa prinosa, dotle god. 1932 iznaša 136,61%.

Kod ispitivanja razloga koji su doveli do tako teškog položaja ove grane osiguranja u Mađarskoj, dolazi se do toga, da se uzrok tome nalazi u teškim ekonomskim i socijalnim prilikama, koje su nastale poslije rata, u lošem zdravstvenom stanju širokih narodnih slojeva i u nezapamćenoj krizi nezaposlenosti. Radi pregleda pojedinih izdataka pojedinih nosioca osiguranja donašamo slijedeći iskaz prema stanju u godini 1930:

Nosioc osiguranja	Prosječni broj osiguranika	Prihodi od prinosa	Izdaci: Na hranarinu	Izdaci: Na liječničke honorare
Zemaljski zavod za socijalno osiguranje	720.977	46,161.388	17,967.855	6,635.570
Zavod za osiguranje privatnih namještenika	53.521	6,973.349	1,613.152	890.513
Zavod za osiguranje namještenika državnih željeznica u slučaju bolesti	97.689	6,446.209	820.416	918.633
Zavod za osiguranje namještenika privatnih željeznica za slučaj bolesti	13.389	969.207	116.770	167.988
Zavod za osiguranje poštanskih namještenika za slučaj bolesti	28.141	1,892.797	35.493	353.567
Zavod za osiguranje namještenika poštanske štedionice za slučaj bolesti	1.861	144.717	659	35.445
Zavod za osiguranje namještenika duhanske režije za slučaj bolesti	15.207	894.878	181.260	149.455
Zavod za osiguranje namještenika riječne plovitbe za slučaj bolesti	11.408	1,343.665	289.131	233.701
Rudarske bratinske blagajne . .	47.998	4,658.747	1,591.700	580.208
Ukupno:	990.191	69,484.957	22,616.436	9,965.080

Digitized by Google

Od ovih zavoda daju iste potpore kao Zemaljski zavod za socijalno osiguranje i Zavod za osiguranje privatnih namještenika u Budapešti te Bratinske blagajne, kojih imade 19.

Deficiti koji su se pokazali u osiguranju za slučaj bolesti prisilili su mađarsku vladu, da poduzme u interesu održanja ravnoteže između prihoda i izdataka različite mjere. U prvom redu poduzete su zakonskim putem mjere za povišenje prihoda i za primjereno sniženje izdataka. Tako su povećani prinosi za osiguranje u slučaju bolesti isključivši one za namještenike od 5,14% na maksimalnu zakonsku granicu od 6%, dok su naprotiv sniženi osnovi za pružanje novčanih potpora i to prosječne dnevne zarade, od kojih sada najniža iznosi umjesto 1 P. samo 80 fil., a najviša umjesto 9 P. 50 fil. samo 6 P.

Osim toga pokazala se potreba za uvađanje drugih zakonskih mjera.

God. 1930 izdan je zakonski članak XXVII o uređenju finansiiskog položaja grane osiguranja za slučaj bolesti. Tim zakonom ovlašten je Ministar socijalnog staranja, da može dozvoliti da osiguranje za slučaj bolesti uzme iz rezervnog fonda grane osiguranja za slučaj starosti i iznemoglosti beskamatni zajam od najviše 35 milijuna P. do konca god. 1930. Deficit god. 1929 i 1930 u grani osiguranja za slučaj bolesti iznašao je oko 21,5 milijuna P. Taj je deficit pokrivao djelomično državni erar od prvog četvrtgodišta budžetske godine 1931/1932 i to manjak god. 1929 počevši od 1 januara 1930, a manjak god. 1930 počevši od 1 januara 1931 sa 4,5% kamata u obliku povratka zajma iz rezerve prinosa osiguranja za slučaj starosti i iznemoglosti u godišnjim anuitetima od 1,2 milijuna P. Onaj dio zajma, koji na taj način nije bio pokriven po državnom eraru morala je ova grana osiguranja vratiti osiguranju za slučaj iznemoglosti i starosti na poseban način.

Ove mjere, kao i istodobno provedeno otpuštanje oko 100 privremenih namještenika Zemaljskog zavoda za socijalno osiguranje, kao i obustava prekovremenog rada tih namještenika uz posebnu naplatu, dovele su do znatnog olakšanja u grani osiguranja za slučaj bolesti, što je došlo do izražaja u konačnim računima 1930 god., ali još uvijek nije postignuta željena ravnoteža. Iz toga razloga bile su potrebne daljnje mjere za sanaciju.

U tu svrhu izdana je Naredba sa važnošću zakona god. 1931 pod broj Z 9090 — ME, kojom se mjenjaju znatno u najvažnijim tačkama oba osnovna zakona o socijalnom osiguranju. Najvažnija odredba te Naredbe jeste mogućnost sniženja potpora. Ako se u grani osiguranja za slučaj bolesti stalno ukazuje deficit u poslovanju unatoč primjene potrebnih mjera, to može Vlada pristupiti sniženju potpora. Ta ograničenja u pogledu potpora su slijedeća: 1.) mogu se obustaviti sva davanja većih potpora; 2.) trajanje potpora od 52 nedjelje može se sniziti na 26 nedjelja; 3.) 60%-tni iznos hranarine od prosječne zarade može se sniziti na 50%; 4.) potpora za slučaj trudnoće odnosno za slučaj porođaja, koja je ustanovljena u punom iznosu prosječne dnevne zarade može se sniziti na 50% te zarade. U koliko ne bi samouprava zavoda snizila potpore unatoč toga što se za to pokazuje potreba, može naredbenim putem to sniženje izvršiti Ministar izmenom Statuta. Ove odredbe su stvarno došle i do primjene tako, da su većim djelom obustavljena davanja većih potpora, a hranarina i potpora za trudnoću i porod snižene su na 50% prosječne zarade. U koliko zavod ne može osiguraniku pružiti liječničku pomoć, to mu umjesto te potpore mora pružiti 35% hranarine, a ako mu ne može dati lijekove, to mu mora dati 15% hranarine umjesto te potpore.

I u pogledu porodiljskih potpora predviđene su izvjesne mjere. Prema propisima spomenute Naredbe pruža se potpora za slučaj trudnoće, porođaja, kao i potpora za dojenje samo onoj osiguranoj ženi, koja može dokazati, da je bila osigurana nutar posliednjih dviju godina prije poroda naimanje ukupno 10 mjeseci. Pravo na potpore ženi osiguranog člana priznaje se samo ako je njen suprug bio osiguran unutar dvije godine prije poroda kroz najmanje 10 mjeseci. U tom slučaju smatra se žena kao porodični član i onda, ako suprug u vrijeme poroda nije više na životu. U ovih 10 mjeseci ne može se uračunati vrijeme kroz koje je osiguranik primao potporu u obliku hranarine, porodiljske potpore, bolničke ili sanatorijske njege.

Od izdataka koje smo ranije spomenuli pokazuju znatni porast izdaci za bolničko liječenje. Razlog tome nalazi se u činjenici, da članovi nižih nadničnih razreda većinom traže da ih se uputi u slučaju bolesti u bolnicu, što dakako znatno povisuje izdatke

Digitized by Google

za bolničko liječenje. S druge strane leži razlog u zakonskoj odredbi po kojoj su bolnice ovlaštene da primaju osiguranike na liječenje ne samo one, koji su po nosiocu osiguranja upućeni na liječenje, nego i ostale, koji dolaze bez uputnice, a napose u hitnim slučajevima. U ovakvom slučaju imade nosioc osiguranja snašati troškove u jednakoj mjeri kao i onda, kada se vrši bolničko liječenje na osnovu njegove uputnice. Da se onemogući daljnje opterećivanje grane osiguranja za slučaj bolesti bolničkim troškovima, propisuje ova Naredba iz god. 1931, da se iznos hranarine, koja se pruža osiguraniku u slučaju kućne njege, a koji je niži od najniže opskrbne pristojbe u najnižem bolničkom razredu, odobrava bolnici odnosno klinici počevši od 29 dana bolničkog liječenja dalje. Bolnica pako ne može onaj dio opskrbnih troškova, koji je veći od te hranarine naplatiti ni od nosioca osiguranja niti od osiguranika, niti od njegovih nasljednika, a niti od poslodavca.

Zavod za socijalno osiguranje ustanovio je, da je u posljednjim godinama nastao vrlo često slučaj, da su pojedine naročito privatne bolnice vrlo širokogrudno tumačile pojam hitnog slučaja, i da su primale vrlo često bez uputnice na liječenje osiguranike, a da ipak nije postojala neophodna nužda. Da se ovakav postupak u buduće spriječi, ustanovila je Naredba užu granicu pojma hitnog slučaja. Prema toj Naredbi razumjeva se pod hitnim slučajem onakvo stanje bolesnika, kod kojeg se može motivirati primitak u bolnicu sa očuvanjem od životne opasnosti ili sa takvim liječničkim zahvatom, bez kojega bi došlo u opasnost uspostavljanje zdravlja dotičnog bolesnika. Bolnica je dužna nosiocu osiguranja da dostavi u roku od 48 sati liječnički nalaz u svakom slučaju, kada je primljen u bolnicu osiguranik s oznakom »hitan slučaj« bez uputnice nosioca osiguranja. Osiguranici primljeni u slučaju hitne nužde, kao i njihovi porodični članovi, liječe se na račun Zavoda za socijalno osiguranje najviše kroz 8 dana, ako je Zavod uskratio odobrenje bolničke njege. U koliko Zavod ne odgovori bolnici unutar 8 dana da pristaje na bolničko liječenje, to je dužan snašati troškove liječenja do stignuća njegova odgovora u bolnicu.

Daljnja mjera za sanaciju grane osiguranja za slučaj bolesti očituje se u odterećenju te grane osiguranja u pogledu snašanja troškova liječenja osiguranika za slučaj nesreće. Prema Zakonu moralo je ranije osiguranje za slučaj bolesti snašati sve troškove u prvih 10 nedjelja. Ta odredba sada je izmjenjena u tom pravcu, da osiguranje za slučaj bolesti, kada nastaje bolest uslijed nesreće, snaša izdatke samo za prve 4 nedjelje. Ova odredba znači godišnju uštedu od 1 milijun P. za granu osiguranja za slučaj bolesti. Osim toga moraju oni poslodavci, čiji radnici nisu osigurani za slučaj bolesti, nadoknaditi grani osiguranja za slučaj bolesti troškove liječenja bolesti, nastale uslijed nesreće, kroz prve 4 nedjelje.

Konačno je u svrhu saniranja grane osiguranja za slučaj bolesti izdana odredba po kojoj je Ministar ovlašten, da može ustanoviti redovno stanje broja namještenika nosioca osiguranja, i da može prekobrojni personal bez obzira na to, da li je namješten definitivno ili provizorno, otpustiti iz aktivne službe sa priuzdržajem njihovih prava na penziju i otpravninu. Na taj način stavljeno je na raspoloženje više stotina namještenika, a po isteku godine dana stavljeni su u penziju odnosno dobili su otpravninu.

Sve te mjere ipak nisu postigle onaj cilj da smanje kronični deficit grane osiguranja za slučaj bolesti. Unatoč svih tih mjera, koje su provedene na osnovu ove Naredbe iz god. 1931 pokazuje god. 1932 ipak deficit. Stoga razloga bile su potrebne nove, daljnje mjere sanacije. Koncem godine 1932 izdana je Naredba broj 9.600 ME. Ovoj Naredbi bila je prva i glavna dužnost da otstrani razliku između opterećenja industrije i trgovine u plaćanju prinosa za ovu granu osiguranja i opterećenja domaćinstava. Dok su domaćinstva za kućnu služinčad plaćala prinos u visini od 3% dnevne zarade, to su poslodavci u industriji i trgovini plaćali prinos od 6% zarade. Do tada se obrazlagalo to time, da to traži jedinstvo zajednice osiguranja. Međutim ustanovilo se da kućni pomoćnici imaju drugi položaj u svojoj službi i da njima nisu potrebna jednaka prava kao ostalim namještenicima, naročito onima u industriji i trgovini. Stoga je ova Naredba propisala da treba granu osiguranja kućnih namještenika promatrati kao osiguranje članova posebne privredne grane. Ona je ovlastila Ministra da može urediti posebne prosječne dnevne nadnice i prinose za tu grupu namještenika prema potrebama osiguranja. Ministarskom naredbom određeno je, da prosječna zarada za sve kućne namještenike iznaša 2 P., a

Digitized by Google

prinos 5% te zarade, tako da se za svaki dan plaća prinos od 10 fil.

Mnogo važnije od ove mjere su odredbe kojima se ovlašćuje Ministar da može odrediti, da je dužan osiguranik odnosno njegov porodični član kod primanja potpora platiti stanoviti iznos za potvrdu o uposlenju, nadalje da je dužan osiguranik platiti kod propisivanja ljekova odnosno terapeutskih pomoći za svaki propis stanoviti iznos, nadalje da se liječenje kroničnih bolesti uz pružanje novčanih potpora može vršiti samo ako je ispunjeno stanovito karenčno vrijeme i konačno, da je Ministar ovlašten da može promjeniti odredbe Statuta glede nadničnih razreda i prosječnih nadnica. U koliko bi uprava zavoda opazila da su potrebne mjere za sanaciju, treba samouprava da odmah donese potrebne odluke i da ih predloži Ministru na odobrenje. Na osnovu ove Naredbe izdana je Ministarska odredba, kojom se određuje, da svaki osiguranik odnosno njegov porodični član mora prigodom traženja potpora za slučaj bolesti predložiti potvrdu poslodavca o uposlenju, koja se može nabaviti kod Zavoda uz cijenu od 20 fil. Isto tako mora uplatiti osiguranik ili njegov porodični član kod Zemaljskog zavoda za socijalno osiguranje iznos od 30 fil. za svaki slučaj propisivanja ljekova i terapeutskih sretstava. Osim ovih mjera koje smo spomenuli sadrže navedene Naredbe niz manje važnih odredaba koje idu u korist sanacije grane osiguranja za slučaj bolesti. Od ostalih važnih mjera spomenut ćemo odredbu, da se prihodi grane osiguranja za slučaj bolesti ne smiju upotrebiti za suzbijanje pučkih bolesti. Ova je mjera uvedena nakon što je u Mađarskoj stupilo u život osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Od velike je važnosti odredba o uređenju liječničkog pitanja. Osnovni zakon iz god. 1927 prepustio je slobodno ugovaranje sa liječnicima zavodima, bilo da se sklapaju pojedinačni ili kolektivni ugovori. Postojao je kolektivni ugovor između Zemaljskog zavoda za socijalno osiguranje i Saveza liječnika, koji je uređivao i liječničku službovnu Pragmatiku i propise o taksama za pojedinačne liječničke radove. Takse za liječničke honorare ustanovljene su kolektivnim ugovorom u stanovitom procentu propisanih prinosa za osiguranje. Za pojedine liječnike važile su odredbe o taksamama za njegovo namještenje. Dokle su bili prinosi osiguranja za slučaj bolesti veliki, bilo je pokrivanje liječničkih taksa dobro, dapače bili su pretičci, koji su išli u korist cjelokupnosti liječnika radničkog osiguranja. Ali kad je došlo pogoršanje privrednih prilika, kad je nastalo sniženje prinosa iz osiguranja, nestalo je pretičaka, dapače nastali su manji prihodi za pokriće liječničkih honorara prema ugovorima. Zavod za socijalno osiguranje došao je kraj takovih prilika u sukobe sa liječnicima, te je koncem godine 1931 morao objaviti novi kolektivni ugovor u kome je morao priznati stečena prava pojedinih ugovornih liječnika. U tim teškim prilikama došle su u pomoć osiguranju naredbene odredbe. Te naredbe uvele su novo uređenje liječničkog pitanja. Ustanovljen je broj mjesta ordinacija, broj pojedinih specijalista, njihovo radno vrijeme, broj i mjesto ordinirajućih liječnika, broj i područje pojedinih liječničkih okruga. Prava i dužnosti, odgovornost i kaznene odredbe, bile su ustanovljene putem Pragmatike, a plaće putem propisa o taksama. Ministar je ovlašten da umjesto dosadanje ugovorne Pragmatike i propisa o taksama može donesti naredbenim putem nove odredbe.

Od praktične vrijednosti jeste odredba, po kojoj se ustanovljuje kod centrale Zavoda za socijalno osiguranje i kod pojedinih sreskih blagajna mjesni liječnički odbor, koji imade osim savjetujućeg djelokruga u stručnim liječničkim pitanjima, ujedno zastupati i interese liječnika osiguranja. Posljedica toga jeste, da zavod nije više obavezan da u pitanjima liječnika osiguranja pregovara sa Savezom liječnika, koji je bio često sastavljen ne samo od stranih liječnika, t. j. liječnika izvan radničkog osiguranja, nego često od liječnika neprijateljski raspoloženih spram socijalnog osiguranja. Nataj način su protivštine nastale između nosioca osiguranja i njegovih liječnika rješene unutar kruga zavoda. B. H.

ПРИМЕНА ЗАКОНА О СОЦИЈАЛНОМ ОСИГУРАЊУ У БУГАРСКОЈ.

У Бугарској постоје два система социјалног осигурања. Један је систем уведен Законом од 6 марта 1924 год. о социјалном осигурању, измењен законима од 2 фебруара 1929 и 4 априла 1931 год., по коме систему је уведено у Бугарској обавезно осигурање за случај несреће, болести, материнства, изнемоглости и старости. Други систем уведен је Законом од 12 априла 1925 год., којим је проведено обавезно осигурање радника за случај неупослености. На челу обих система налази се је-

Digitized by Google

јединствена установа осигурања унутар организације државних власти. То је т. зв. Дирекција рада и социјалног осигурања код Министарства рада, трговине и индустрије у Софији. Који све радници и намештеници потпадају под обавезу осигурања, која све ризика осигурава бугарско осигурање, какви су приноси а какве потпоре и остале детаље уређења овог осигурања изнели смо детаљно већ у »Радничкој заштити« године 1925. стр. 79. и 161.

Под осигурање за случај несреће потпадају сви они осигураници, који су обавезни на осигурање за случај болести по Закону од 6 марта 1924, изузевши особље запослено у предузећима и уредима државних власти, покрајина, општина и јавних корпорација.

Број осигураних чланова износно је за време од 1919 до 1930 год.:

Године	Број чланова	Године	Број чланова
1919	34.720	1925	241.143
1920	62.364	1926	225.074
1921	97.564	1927	222.043
1922	112.242	1928	243.429
1923	125.680	1929	278.443
1924	167.220	1930	280.811

Како смо већ споменули на челу организације социјалног осигурања стоји Дирекција рада и социјалног осигурања код Министарства трговине, индустрије и рада. Као саветујући орган Министарства у питањима социјалног осигурања постоји виши савет рада и социјалног осигурања, који се састоји из 42 члана. Од тих чланова 16 је претставника јавне управе, 8 претставника послодаваца, 8 претставника радника, 8 претставника стручњака у питањима социјалног осигурања и 2 лекара. Локалну проведбу социјалног осигурања спроводе Окружне инспекције рада, које у ту сврху имају намештено посебно чиновништво.

У сврху одмеривања потпора разврстани су осигурани чланови по надничним разредима. Постоји пет надничних разреда. У првом надничном разреду налазе се осигурани чланови са дневном зарадом до 15 лева, у другом надничном разреду од 16 до 30 лева, у трећем надничном разреду од 31 до 45 лева, у четвртом од 46 до 60 лева, а у петом преко 61 лева и више.

Према тим надничним разредима прописују се и приноси. Принос износи у првом надничном разреду 4,50 лева, у другом 6 лева, у трећем 7.50 лева, у четвртом 9 лева, а у петом 12 лева. Трошкове осигурања за случај несреће и пословних болести снашају искључиво послодавци. Ти трошкови деле се концем сваке године према броју осигураних радника, према висини исплаћених зарада и према опасности посла на поједине гране привреде. Издатке осигурања за случај болести и материнства снашају осигураници, послодавци и држава. Прва два доприносе у ту сврху приносе, а држава даје субвенцију.

Трошкове осигурања за случај неупослености снашају такође послодавци, осигураници и држава. За ово осигурање износи допринос 1 лев за недељу по сваком осигураном раднику односно намештенику. Фонд социјалног осигурања у који улазе сва прикупљена средства води два засебна рачуна, први служи за приносе прикупљене од стране осигураника, намештеника и државе за осигурање у случају неупослености, а други за приносе прикупљене за остале гране осигурања. Стање фонда социјалног осигурања у Бугарској од год. 1919 до год. 1930 приказује нам следећи приказ:

Година	Приноси осигураника	Приноси послодаваца	Субвенција државе	Приход од камата	Остали приходи	Укупно
1919	738.388	928.380	1,000.000	267.699	611.118	3,545.585
1920	1,449.837	1,543.649	1,000.000	404.606	492.076	4,890.163
1921	2,333.025	2,349.944	1,000.000	569.427	612.690	6,865.086
1922	2,640.659	2,755.980	1,000.000	748.086	596.867	7,741.592
1923	2,826.567	2,826.567	1,000.000	872.640	783.725	8,309.499
1924	14,343.217	14.343.217	8,000.000	1,523.216	889.953	39,099.603
1925	38,064.361	34,901.455	16,000.000	2,928.819	2,877.256	94,771.819
1926	27,687.692	27,687.692	—	7,355.435	8,624.342	71,355.361
1927	33,770.844	33,770.844	—	6,525.098	3,030.960	77,097.746
1928	33,975.220	35,492.445	—	3,506.592	1,909.785	74,884.051
1929	42,500.010	52,717.696	32,000.000	3,568.241	2,334.670	133,120.617
1930	49,961.509	55,650.222	—	6,848.411	3,771.722	116,231.864

Digitized by Google

За случај болести добива осигурани члан бесплатну лекарску негу, лечење у болници, хируршки захват и медицинске потрепштине кроз 9 месеци у једној години дана, у колико је пре случаја осигурања био осигуран најмање 8 недеља. Хранарину добива осигурани члан од првог дана болести под условом да је био осигуран 3 недеље. У случају смрти услед болести добивају преостали чланови погребнину у 50-струком износу дневне зараде. У случају порођаја даје се бабичка и лекарска помоћ, породиљска потпора, 6 недеља пре и 6 недеља после порода, у колико је осигураница била осигурана најмање 16 недеља пре порода.

У случају изнемоглости даје ее инвалидска рента, у колико је уплаћен принос кроз 156 недеља, а изнаша према надничном разреду та рента од 1500 до 6000 лева годишње уз додатак од 2 лева за сваку недељу, за коју је плаћен принос преко прописаног минимума од 156 недеља. За случај старости пружа се старосна рента по навршетку 60 године, у колико је плаћен принос од 1.040 недеља.

За случај несреће односно пословне болести даје се бесплатно лечење, лекови, ортопедска сретства и бесплатан транспорт осигураног члана. Хранарина за случај несреће даје се осигуранику до почетка давања ренте у износу од 12 до 30 лева ако се повређени лечи код куће, а 8 до 22 лева ако се лечи у болници. У случају трајне и потпуне неспособности за рад проузрочене несретним случајем добива осигурани члан ренту у висини дневне зараде помножене са 300 дана годишње. Ако је такво лице потребно туђе неге, добива сем тога додатак од 800 лева месечно.

У случају деломичне неспособности за рад даје се део потпуне ренте и то све дотле док траје неспособност за рад. Максимални износ ренте установљен је са 42.000 лева годишње.

У случају смрти добивају породични чланови ренту и то 40%-тну ренту удова или удовац неспособан за рад, 30%-тну ренту родитељи, отац и мајка и 30%-тну ренту деца, браћа и сестре. Сем тога исплаћује се погребнина у 50-струком износу дневне зараде умрлог осигураника.

За случај неупослености има право на потпору само онај осигураник, који је осигуран најмање 12 недеља унутар године дана или 52 недеље унутар две године дана. По првотном пропису закона имао је право осигураник на потпору од 16 лева дневно ако је отац породице, а 10 лева у осталим случајевима. Према наредби Министра трговине, индустрије и рада од 1 марта 1931 измењен је тај износ на 52 лева за оца породице и 15 лева у осталим случајевима.

Из фонда социјалног осигурања издани су кроз време од 1919 до 1930 год. за поједине потпоре у појединим гранама осигурања следећи износи:

	Хранарина		Р е н т е				
Година	У случају несреће	У случају болести	За случај несреће	Инвалидске	Старосне	Остали издаци	Укупно
1919	38.885	515.302	71.518	—	—	326.374	952.142
1920	77.012	1,016.011	92.756	—	—	82.250	1,268.029
1921	99.502	1,909.796	113.756	—	—	522.619	2,695.673
1922	208.833	3,574.729	270.082	—	—	786.702	4,930.346
1923	375.058	6,968.010	313.064	—	—	702.234	8,358.366
1924	548.329	9,089.454	371.251	—	—	1,413.353	11,422.387
1925	1,761.848	25,279.861	1,322.720	—	—	5,513.156	33,877.585
1926	1,410.968	13,630.304	2,360.040	—	—	7,043.800	24,445.112
1927	2,357.053	31,370.283	2,440.980	—	—	7,023.817	43,192.133
1928	3,182.267	48,644.874	2,978.543	—	—	17,733.148	72,538.832
1929	2,410.254	49,575.344	7,313.863	59.111	53.862	25,264.758	84,673.192
1930	2,943.216	46,709.961	17,113.149	418.046	157.071	27,877.424	95,218.867

Од осталих издатака спомињемо, да је у грани осигурања за случај несреће исплаћено 1929/1930 год. 1,015.762 Л. у име хонорара лекарима и дентистима, а год. 1930/1931 678.128 Л., а у грани осигурања за случај болести 1929/1930 год. 22,318.556 Л. (урачунавши овде и хонораре за бабице) а 1930/1931 год. 10,306.320 Л. На бабичке хонораре исплаћено је ове последње године 644.400 Л. На лекове и ортопедска сретства издано је у грани осигурања за случај несреће у истим временским раздобљима 344.208 Л., односно 171.290 Л., а у грани осигурања за случај болести 17,703.411 Л., односно 11,463.272 Л.

За набавку покретнина и за градњу болнице у Софији издано је год. 1928/1929 115.293 Л., год. 1929/1930 11,150.651 Л. и год. 1930/1931 11,479.584 Л.

Б. Х.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

LEKAR. Br. 155. Str. 1. Dr. Milenković Mil.: Skupoceno oduševlenje. Str. 2—4. Dr. Vladimir Vujić: O simulaciji i njenoj diagnostici. Str. 3—4. Dr. Oton Müller: Mojim kritičarima. (Duplika g. Dru. Joži Bohinjcu na članak u »Radničkoj zaštiti« broj 10 iz ove godine.) Str. 5. Izvanredna skupština Zbora liječnika povodom spora liječnika i Okružnog ureda u Zagrebu. Str. 6. Zaključci Suzora i Ouzora u Zagrebu o sporu sa lekarima. Str. 8. Kurs za usavršavanje praktičnih lekara.

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 10. Str. 157—158. Svetovni pšenični dogovor in svetovni žitni pridelek. Str. 158—163. I. Kaiser: Pota in cilji našega gospodarstva. Str. 163—166. Drago Potočnik: Slovenske banke v letih 1930—1932. Str. 166—167. V. Š.: Svetovno tržne cene. Str. 167—170. D. P.: Naše gospodarstvo v septembru in oktobru.

ZDRAVNIŠKI VESTNIK. Br. 10. Str. 323—327. Lavrič Dr. Božidar: Neurofibromatosis Recklinghausen. Str. 327—335. Dr. Merljak Boža: Otrpavljanje trakulje z duodenalno zondo. Str. 335—343. Dr. Reiner Bassin: O očesni refrakciji. Str. 343—347. Dr. Sonc Anton: Lipoidi in njih pomen v seči. Str. 347—350. Dr. Cerček Viktor: IV. slovanski zdravniški kongres v Poznanju.

NARODNO BLAGOSTANJE. Br. 10. Str. 691—692. V. Bajkić: Naši nacionalni mislioci o privrednoj depresiji i njenom lečenju.

PRIVREDA. Br. 11. Str. 187—193. Rosenberg Vladimir: Naša akcionarska društva. Str. 193—197. Dr. Lunaček Valdemar: Oporezivanje t. zv. latentnih rezervi de lege lata. Str. 198—200. Dr. Ivšić Milan: Smjernice naše agrarne politike. Str. 200—204. Naše pomorsko brodarstvo i pitanje subvencijoniranja male obalne plovitbe.

GLASNIK ZAVODA ZA UNAPREĐIVANJE SPOLJNE TRGOVINE. Br. 21. Str. 633—636. Razvoj cena u 1929 do 1933 god. Str. 637. O kvalitetu dalmatinskog buhača. Str. 637—638. Svetska proizvodnja i trgovina ugljem u 1932 god.

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE. Br. 4. Str. 265—285. Dr. Bartoš Milan i Dr. Pržić Ilija: I. kongres pravnika slovenskih država. Str. 285—292. Dr. Jovanović Dragoljub: Tehnokratija. Str. 292—299. Dr. Solovjev Aleksander: Nepoznat ugovor Dubrovnika s arbanaskim vladarom iz početka XIII veka. Str. 299—317. Radović Rado: Smendova teorija integracije i njen načelni značaj za ustavnu teoriju i ustavno pravnu nauku. Str. 317—321. Stjepanović Nikola: Po kojem se zakonu ceni vreme službovanja pri regulisanju penzije? Str. 321—323. Kurilov Vladimir: Ugovor o zakupu je punovažna isprava za obezbeđenje. Str. 323—328. Dimitrijević Jovan: O maksimumu kazne kod sreskog suda u slučaju povrata i realnog sticaja krivičnih dela.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG. Br. 19. Str. 193—212. Schaufelberger Hans: Narodno gospodarsko utvrđivanje cijena s naročitim obzirom na švajcarski životni standart i troškove života. Str. 212—217. O financijskom položaju švajcarskih državnih željeznica.

DIE ARBEITER-VERSORGUNG. Br. 30. Str. 473—474. Dr. Jaeger H.: Kojim putem može državni zavod postići povišenje dodataka putem bolesničke blagajne prema propisu §-a 145 stav 4. AVAVG. Str. 474—478. Dr. Bothe: Uračunavanje renta kod višestrukog povređivanja tijela.

AMTLICHE NACHRICHTEN FÜR REICHSVERSICHERUNG. Br. 10. Str. 447—448. Najnoviji brojčani rezultati osiguranja za slučaj iznemoglosti u Njemačkoj.

DIE DEUTSCHE ORTSKRANKENKASSE. Br. 27. Str. 897—904. Dr. Oto Walter i Dr. Rickard Paulus: Zadaci i položaj kontrolnog liječnika. Str. 904—907. Dr. Paul: Pravo kontrole poduzeća po §-u 318 A. RVO. Str. 907—908. Erich Kiemel: Odjava radnog odnošaja. Str. 908—910. Prihodi od prinosa njemačkih bolesničkih blagajna u godini 1932.

ZEITSCHRIFT FÜR GEWERBE- HYGIENE UND UNFALLVERHÜTUNG. Br. 10. Str. 151—154. Dr. Gustav Koller: Sigurnosni upaljivači. Str. 157—158. Osiguranje radnika za slučaj nesreće i privreda.

LE ASSICURAZIONI SOCIALI. Br. 4. Str. 597—617. Giuseppe de Michelis: Međunarodna konferencija rada godine 1933. Str. 617—621. Ugo Slavenzani: Rad osiguranja materinstva u industriji. Str. 636—650. Dr. Alfred Manes: Socijalno osiguranje za slučaj bolesti u Njemačkoj. Str. 650—688. Dr. Geza Pap: Reforma socijalnog osiguranja u Mađarskoj.

RASSEGNA DELLA PREVIDENZA SOCIALE. Br. 9. Str. 1—4. Socijalna politika

Digitized by Google

fašističkog režima. Str. 4—22. Obavezno osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Str. 22—25. Dr. Simeone Darman: Radiološka ispitivanja nesretnih slučajeva. Str. 25—60. Dr. Vittorio Cadore: Fraktura gornjih ekstremiteta tibije.

REICHSARBEITSBLATT. Br. 16. Str. 152—213. Treća naredba o izmeni osnovnih principa o uslovima i vrsti javnog staranja od 26 maja 1933. Str. 213—215. Dr. Schulte Holthausen: Dalnje veće potpore u javnom staranju. Str. 215—218. Dr. Paul Grabein: Pitanje zakonskog uređenja nedeljnog i noćnog počinka u rečnoj plovidbi. Str. 218—220 Koch: Gradnja vrtova i poljoprivreda. Str. 220—222. A. Hofschneider: Sukobi rada u Poljskoj 1931 i u Čehoslovačkoj 1930 i 1931 god. Str. 222—224. Sporovi rada u Njemačkoj god. 1931, te predbježni rezultati godine 1932.

Br. 17. Str. 119—123. Dr. Ing. Dieck: Najnovija zaštita od nezgode suzbijanjem osnovnih pogrješaka u čovjeku. Str. 123—127. Ing. Gollasch: Zaštita od nezgode i kretanje nezgoda na dortmunskoj uniji god. 1932. Str. 127—128. Ing. Gollasch: Zaštitna odjeća radnika, odjevanje i uzdržavanje odjeće u potrebno vrijeme.

Br. 18. Str. 237—242. Sauerborn: Iz povjesti postanka njemačkog osiguranja za slučaj bolesti. Str. 242—244. Else Lüders: Razvitak zaštite nadnice u kućnom radu. Str. 244—246. Dr. Rauecker: Korporativni uređaj u fašističkoj Italiji. Str. 246—251. Dr. L. Richter: Porodične nadnice i blagajne za izjednačenje u Francuskoj.

Br. 19. Str. 263—268. Dr. Schulte Holthausen: O sadašnjem stanju staranja za ratne žrtve. Str. 268—271. Dr. Stephan: Zaposlivanje putem zakona o smanjenju neuposlenosti. Str. 274—279. Dr. Robert Franke: Radni odnošaj između supruga.

Br. 20. Str. 154—156. A. Freimann: Zaštita od nezgode kod spajanja teških dizalica.

Br. 21. Str. 285—286. Dr. Heilmann: Predgrađa. Str. 286—288. Osiguranje najpotrebnijih stvari u stanovima prema Zakonu od 14 jula 1933. Str. 308—310. Obračuni državnog zavoda za posredovanje rada i osiguranje neuposlenih za godinu 1932.

Br. 22. Str. 315—318. Dr. Grünevald: Novo pravo zubnih lekara i zubnih tehničara u bolesničkim blagajnama. Str. 318—326. Rr. Käthe Haebel: Priručnik zvanja.

Br. 23. Str. 172—181. Novi uređaji za zaštitu od nezgoda. Str. 181—186. Iz godišnjih izvještaja inspektora rada za godinu 1931—1932 u Njemačkoj.

Br. 24. Str. 329—335. Dr. Münz: Socijalno-političko zakonodavstvo od 30 januara 1933. Str. 339—340. Dr. Dierkes: Nove stope potpora u staranju neuposlenih na saarskom području. Str. 346—348. Obračuni državnog zavoda za posredovanje rada i osiguranje neuposlenih za mesec juni 1933.

Br. 25. Str. 365—368. Izgradnja njemačke fronte rada. Str. 368—369. Dr. Joachim Fischer: Unapređivanje izgradnje nužnih stanova u okviru programa o zaposlivanju. Str. 369—370. Dr. Ebel: Sniženje stanarine u Belgiji. Str. 370—373. Ekonomsko staranje neuposlenih u mesecima aprilu do juna 1933 godine. Str. 373—375. Rezultati statistike članova bolesničkih blagajna u drugoj četvrti 1933 godine i krug osiguranika u osiguranju za slučaj neuposlenosti u prvom polugodištu 1933 god.

Br. 26. Str. 191—198. Dr. Berger H.: O nezgodama kod obalnih poduzeća.

Br. 27. Str. 380—382. Stupovi radnika njemačkog fronta rada. Str. 382—383. Dr. Joachim Fischer: Unapređivanje gradnje vlastitih domova u Njemačkoj. Str. 383—389. Dr. Ing. Berno Rische: Socijalni i ekonomski preobražaj Kineza na modernu industrilizaciju.

Br. 28. Str. 401—403. Dr. Beisiegel: K zakonu o izmenama davanja pomoći neuposlenima. Str. 403—406. Dr. Dierkes: K sociologiji industrijskog radništva u saarskom području. Str. 406—408. Dr. Walter Weber: Razvitak izgradnja i rezultati Opera Nazionale del dopolavoro.

Br. 30. Str. 414—416. Organizacije namještenika njemačkog fronta rada. Str. 417—421. A. Hofschneider: Sporovi rada u Austriji i Norveškoj godine 1932.

SOZIALE PRAXIS. Br. 25. Str. 753—757. Dr. Poerschke: Izgradnja stanova u 1932 god. Str. 757—759. Tehnokratija. Str. 763—764. Dr. Dierkes: Sadašnji položaj radnog tržišta u saarskom području. Str. 764—767. Strehlke: Ekonomska kriza i kućni rad. Str. 774—776. Izmena zakona o lečenju spolnih bolesti.

Br. 26. Str. 793—795. Dr. Dierkes: Osnova novog uređenja staranja neuposlenih na saarskom području.

Br. 27. Str. 809—816. Gerhard Kessler: Privreda i etika društva. Str. 823—826. Noćni rad radnica. Str. 829—830. Pravo na odmor.

Br. 28. Str. 841—848. Gerhard Kessler: Privreda i etika društva (svršetak). Str. 848

Digitized by Google

—852. Ekonomski položaj Švajcarske i socijalno-politički razvitak godine 1932. Str. 852—856. Njemački front rada i stalna izgradnja. Str. 860—863. Dr. Wilhelm Herschel: Zaštita radnika i sudovi.

Br. 29. Str. 877—879. Ekonomsko politički principi njemačke vlade. Str. 879—883. Ekonomski položaj i radno tržište u Njemačkoj. Str. 885—887. Novi način zaposlivanja — državne autoželeznice.

Br. 30. Str. 900—901. Suradnja između njemačkog Ministarstva rada i Ministarstva privrede. Str. 901—903. Zakonske mjere za suzbijanje krize u Sjedinjenim državama Amerike. Str. 903—907. Ekonomski položaj Švajcarske i socijalno-politički razvitak u god. 1932 (svršetak). Str. 907—909. Vlade i međunarodno uređenje skraćenja radnog vremena. Str. 909—912. Ograničenje mašinskog rada.

Br. 31. Str. 928—932. Fabrički rad i zdravlje žene. Str. 932—937. Novo pravo državnih činovnika. Str. 941—942. Zakon o novom stvaranju njemačkog seljaštva.

Br. 32. Str. 945—949. Dr. Ludwig Neudörfer: Ekonomska i socijalna promjena strukture u predgrađima velikih gradova. Str. 951—952. Prof. Mollie Ray Carroll: Novije socijalne tendencije razvitka u Sjedinjenim državama Amerike. Str. 955—958. Upravni troškovi bolesničkih blagajna.

Br. 33. Str. 976—979. Dr. Ludwig Neudörfer: Ekonomska i socijalna promena strukture u predgrađima velikih gradova (svršetak). Str. 979—983. Njemački ekonomski položaj i industrijska produkcija u svetu. Str. 984—987. Zakon o sterilizaciji.

Br. 34. Str. 993—1000. Dr. Joachim Fischer: Novi zadaci stanbene politike. Str. 1000—1003. Iz razvitka njemačkog fronta rada.

Br. 35. Str. 1027—1033. Uspešno suzbijanje neuposlenosti.

Br. 36. Str. 1041—1047. Dr. L. Ostermann: Seljaštvo i zadružna privredna forma. Str. 1947—1051. Dr. Arnd Jessen: Zaštita od ovrhe kao socijalno-politički problem. Str. 1052—1060. Uspešno suzbijanje neuposlenosti. Str. 1060—1061. Ograničenje rada žena kod tovarenja ugljenih briketa.

Br. 37. Str. 1069—1072. Reinhold Zeiler: Ekonomska pokrajina. Str. 1072—1074. Egzistenčni minimum i porodično stanje u poreskom pravu. Str. 1074—1077. Dr. L. Teleky: Najnužnije obrtno-higijenske mere.

Br. 38. Str. 1094—1098. Dr. Arnd Jessen: Poreski sistem i struktura naroda. Str. 1098—1102. Državne autoželjeznice. Str. 1105—1112. Uspešna borba protiv neuposlenosti. Str. 1114—1117. Smjernice za provedbu osiguranja za slučaj bolesti.

Br. 39. Str. 1121—1124. Dr. Graf Zudohna: Kazneno-pravno značenje zakona o sterilizaciji. Str. 1124—1129. Ekonomski plan državne vlade za zimu. Str. 1129—1134 Tarifni ugovori u poljoprivredi. Str. 1135—1139. Uspešno suzbijanje neuposlenosti.

Br. 40. Str. 1145—1152. Wolfgang Lützow: Novo uređenje agrarne politike. Str. 1155—1158. Izmena davanja potpora neuposlenima. Str. 1163—1165. Sto godina inspekcije rada u Engleskoj.

Br. 43. Str. 1225—1231. Berteau: 80 godina zaštite rada. Str. 1231—1235. Dr. Käthe Gaebel: Treba li industrija još stručnih radnika? Str. 1235—1237. O stabilizaciji nivoa nadnica i cijena. Str. 1245—1248. Izgradnja službe rada.

APOTEKARSKI VJESNIK. Br. 11. Str. 734—740. Rezolucija glavne skupštine Apotekarske komore. Str. 740—744. Deklaracija Udruženja apotekarskih saradnika Kraljevine Jugoslavije u osnivanju. Str. 744—748. Mr. B-ić: Impresije sa kongresa apotekarskih saradnika. Str. 748—752. J. Breugelmans: Farmaceutska deontologija. Str. 752—755. Dr. Antun Vrgoč: Novi predlog promene farmaceutskog studija. Str. 859—862. Dragutin Bartulić: O ispitivanju amonijeva rodanika na kloride.

DEUTSCHE ZEITSCHRIFT FÜR ÖFFENTLICHE VERSICHERUNG U. VOLKSWOHLFAHRT. Br. 13. Str. 211—224. Dr. Pelz E.: Godina 1931 sa zdravstvenog gledišta. Str. 224—228. Dr. Ellinger Ernst: Bolesnička blagajna kao cesionar. Str. 229 Nadležnost upravnih organa kod ulaganja imovine. Str. 229—230. VI. glavna skupština Međunarodne središnjice nosioca osiguranja za slučaj bolesti.

SVEPOMOC. Br. 22. Str. 337—338. Machaček Oldrich: Centralizacija u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 338—340. Šramek Karel: Novi smjerovi u socijalnom osiguranju u Njemačkoj. Str. 340—341. Hovorka Jaroslav: Morbiditet u osiguranju za slučaj bolesti? Str. 341—342. Dr. Pleskot Jiri: K šestom Međunarodnom kongresu nosioca osiguranja za slučaj bolesti. Str. 342—343. Gospodarsko-socijalne prilike u Jugoslaviji. Str. 343. Budžet Ministarstva socijalne politike u Čehoslovačkoj za god. 1934.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj: 33.118/1933.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu doprinosa za potpore po § 100 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a

Pretsedništvo Središnjeg ureda zaključilo je na sednici svojoj od 7 novembra 1933 da se propisi o prinosu za dobrovoljne članove imaju primenjivati na službenike i penzionere Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa, koji nisu obavezni na osiguranje po Zakonu o osiguranju radnika, te da se počev od 1 januara 1933 ima zaračunavati na ime doprinosa za pružanje potpora u smislu odnosnih odredaba Službenog pravilnika isti prinos kao i za dobrovoljne članove navedene u tač. a) § 13 Provedbene naredbe Ministarstva socijalne politike od 3 juna 1922 broj 1.077/1922 odnosno u iznosu određenom u tač. a) čl. I Naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 30 decembra 1932 god. broj 63.366/1932 (»Radnička zaštita« str. 44 iz god. 1933).

Ovaj doprinos ima se zaprimati kod onog mesnog organa kod koga dotični službenici primaju svoje redovne mesečne prinadležnosti, odnosno za činovnike Središnjeg ureda i sve penzionere u korist onog okružnog ureda na čijem teritoriju živu u vreme primanja plate ili penzije i to u korist računa bolnopotpornog prinosa.

Povodom toga skreće se pažnja, da se za sve ostale službenike ureda, koji su obavezni na osiguranje po Zakonu o osiguranju radnika ima zaračunati prinos kao i za sve ostale po Zakonu o osiguranju radnika obavezne članove.

Ako koji mesni organi nebudu imali dovoljno odobrenog kredita na odnosnoj poziciji budžeta za god. 1933., onda mogu ove izdatke zaračunavati na teret pozicije vanrednih nepredvidivih troškova, a u koliko ni to ne bi bilo dovoljno valja zatražiti naknadni kredit u smislu postojećih propisa.

Prednje se saopštava radi znanja i provedbe time, da ovostrane okružnice broj 3843/23. (»Radnička zaštita« str. 35 iz god. 1924), 12.566/27. (»Radnička zaštita« str. 231 iz god. 1927) i 28.720/28. (»Radnička zaštita« str. 439 iz god. 1928) prestaju važiti.

U Z a g r e b u, 8 novembra 1933.

Generalni direktor:
M i l a n G l a s e r v. r.

Digitized by Google

GLASNIK

SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA

(IZLAZI KAO PRILOG „RADNIČKE ZAŠTITE")

GOD. IV | ZAGREB, DNE 1 DECEMBRA 1933 | BROJ 12

TUMAČENJE IZRAZA »VIŠI ČINOVNIK« IZ § 56 ST. 2 I 3 PRAGMATIKE SLUŽBENIKA SREDIŠNJE UPRAVE ZA POSREDOVANJE RADA I JAVNIH BERZI RADA.

Na osnovu § 87 Pragmatike Pretsedništvo centralnog odbora za posredovanje rada na sednici od 10 novembra 1933 godine dalo je sledeće tumačenje § 56 st. 2 i 3 Pragmatike službenika Središnje uprave za posredovanje rada i javnih berzi rada broj 313 od 27 V. 1933 god.: »Činovnici A i B kategorije, unapređenjem u A/4 odnosno B/6 platnu grupu, postaju viši činovnici javne službe posredovanja rada«.

Broj 467/6
14 novembra 1933
Beograd.

Upravnik:
Dr. Krmpotić M. s. r.

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u septembru 1933 godine

(prema izveštajima Javnih berzi rada)

Grupa profesije Javna berza rada	septembar 1933 godine																			
	Muški							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca[1]	Navala[2]	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca[1]	Navala[2]	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	192	947	41	387	320	168	245	11	122	9	115	106	7	106	5	406	—	45	556	—
II. Rudarstvo	55	387	—	38	49	60	1018	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	30	266	—
III. Talioničarstvo	14	38	—	2	2	16	1900	—	—	—	—	—	—	—	14	2388	—	4	203	75
IV. Vrtlarstvo	24	44	—	1	1	25	4400	—	—	—	—	—	—	—	4	510	—	25	107	—
V. Ind. kamena, zemlje, ilovače i t. d.	174	379	3	72	28	167	526	—	—	—	—	—	—	—	32	6182	—	74	929	50
VI. Prerađivanje kovina	653	1296	9	160	81	654	810	3	4	—	—	—	3	—	184	20284	—	287	3684	25
VII. Ind. strojeva, instrumenata i t. d.	544	1091	4	74	69	547	1474	2	5	—	—	—	2	—	116	13820	—	211	4129	25
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	482	1084	13	154	108	478	704	6	7	1	3	2	—	233	239	25356	—	173	3403	50
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i t. d.	3	7	—	—	—	3	—	1	1	—	—	—	—	—	5	684	—	—	—	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja i t. d.	90	153	4	21	8	60	729	—	—	—	—	—	—	—	14	1400	—	14	411	50
XI. Tekstilna industrija	52	109	1	78	12	46	140	51	93	4	16	13	33	581	23	1840	—	19	283	50
XII. Tapetarski obrt	41	69	1	19	13	25	363	2	2	—	4	—	1	50	5	636	—	8	97	—
XIII. Industrija odela, obuće i nakita	730	1920	4	248	218	626	774	275	462	2	24	17	265	1925	261	28065	—	405	6204	25
XIV. Industrija papira	33	65	—	2	1	33	3250	45	56	—	3	3	23	1867	13	1554	—	54	1017	—
XV. Industrija životnih namirnica	500	1715	10	119	75	698	1441	58	482	—	2	2	439	24100	731	51532	50	492	5324	—
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	200	962	1	47	51	236	2047	90	307	4	64	55	83	480	172	15411	50	176	3339	50
XVII. Kemička industrija	9	17	—	1	1	7	1700	—	—	—	—	—	—	—	2	210	—	—	—	—
XVIII. Građevna industrija	315	1276	3	155	148	252	823	7	7	—	—	—	7	—	44	6265	—	270	2368	—
XIX. Grafička industrija	168	318	—	34	2	107	935	113	145	—	6	3	93	2407	60	9132	—	89	3421	75
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	1057	1382	6	47	47	1056	2940	217	363	—	17	14	218	2135	288	29741	—	249	3641	—
XXI. Trgovačka struka	423	1078	—	35	36	420	3080	79	109	2	10	10	78	1090	149	14881	—	270	4724	50
XXII. Nadničari	1121	10865	3	863	766	1036	1259	394	1259	2	152	140	410	828	453	52387	—	1130	19073	50
XXIII. Saobraćajna preduzeća	357	815	3	15	13	344	5433	—	—	—	—	—	—	—	159	15560	50	165	3724	—
XXIV. Kućna posluga	47	158	3	49	15	43	322	723	2963	59	924	749	805	321	247	21954	—	308	3723	25
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	316	1235	—	77	69	306	1604	144	548	—	41	36	150	1337	145	15423	—	212	5612	75
XXVI. Šegrti	16	29	6	11	2	9	264	3	4	2	2		3	200	1	40	—	4	249	50
Ukupno	7616	27439	115	2709	2135	7422	1013	2225	6940	85	1383	1150	2621	502	3366	335662	50	4714	76494	50
1. Beograd	980	7853	1	984	717	1163	798	593	2158	—	220	186	1078	981	1103	106136	—	188	12036	25
2. Zagreb	1697	9713	68	682	590	1554	1424	379	1815	14	215	172	359	844	979	120504	—	3323	28577	75
3. Ljubljana	3424	4338	46	573	364	3632	757	841	1302	58	378	285	886	344	371	30174	—	23	2954	25
4. Sarajevo	374	1539	—	41	36	290	3754	132	505	—	143	127	109	353	685	52775	—	316	10381	50
5. Novi Sad	809	2740	—	413	412	485	663	260	933	13	410	362	165	228	69	8198	—	501	9196	—
6. Split	332	1256	—	16	16	298	7850	20	227	—	17	17	24	1335	159	17875	50	363	13348	50
Kraljevina Jugoslavija	7616	27439	115	2709	2135	7422	1013	2225	6940	85	1383	1150	2621	502	3366	335662	50	4714	76494	25

[1]) Brojna razlika između »Potražnje« i zbira »Posredovanja« i »Potražnje ostale krajem meseca« daje broj radnika koji su otpali ili otpu-tovali, bilo da su se sami zaposlili bilo da se prosto nisu više prijavili.

[2]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u 1932 i 1933 godini.

(prema izveštajima Javnih berzi rada.)

			1932 godina			1933 godina								
			Oktobar	Novembar	Decembar	Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar
Broj zaposlenih[1])	apsolutni	muški	406.859	406.712	384.009	346.905	346.914	358.981	377.817	386.835	394.614	383.362		
		ženske	137.447	140.733	139.200	135.544	138.458	137.585	138.708	141.513	142.581	137.815		
		svega	544.306	547.445	523.209	482.449	485.372	496.566	516.525	528.348	537.195	521.177		
	indeksni[2])	muški	112,8	112,8	106,5	96,2	96,2	99,6	104,8	107,3	109,5	106,3		
		ženske	129,3	132,3	130,9	127,5	130,2	129,4	130,4	133,1	134,1	129,6		
		svega	118,7	117,3	112,1	103,3	104,0	106,4	110,6	113,2	115,1	111,6		
Potražnja rada u Jav. berzama rada		muški	27.123	24.866	27.640	34.643	37.759	41.475	39.917	37.332	28.476	27.792	26.993	27.439
		ženske	7.523	7.252	6.697	7.963	8.333	9.172	9.893	8.607	7.417	6.848	6.992	6.940
		svega	34.646	32.118	34.337	42.606	46.092	50.647	49.810	45.939	35.893	34.640	33.985	34.379
Ponuda rada u Jav. berzama rada		muški	2.409	1.973	1.448	1.015	1.208	2.158	3.081	2.637	1.495	2.046	2.214	2.709
		ženske	1.687	1.903	1.640	1·457	1.359	1.458	2.334	1.752	1.461	1.301	1.568	1.383
		svega	4.096	3.876	3.088	2.472	2.567	3.616	5.415	4.389	2.956	3.347	3.782	4.092
Navala[3]) u Jav. berzama rada		muški	1.126	1.260	1.908	3.413	3.126	1.922	1.296	1.416	1.905	1.358	1.219	1.013
		ženske	446	381	408	547	613	629	424	491	508	526	446	502
		svega	846	829	1.112	1.724	1.796	1.401	920	1.047	1.214	1.035	899	840
Posredovanja rada u Jav. berzama rada		muški	1.908	1.289	1.131	707	1.006	1.741	2.694	2.363	1.296	1.646	1.799	2.135
		ženske	1.435	1.576	1.310	1.178	1.112	1.220	2.085	1.526	1.173	1.027	1.331	1.150
		svega	3.343	2.865	2.441	1.885	2.118	2.961	4.779	3.889	2.469	2.673	3.130	3.285
Pomoć redovna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	3.994	4.277	5.349	8.100	10.352	8.706	5.993	4.174	3.197	3.508	3.458	3.366
Pomoć vanredna u Jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	4.373	4.187	6.532	11.864	12.125	13.707	12.885	9.592	8.060	6.115	4.864	4.714

Digitized by Google

Broj 575

N A T E Č A J.

Središnja uprava za posredovanje rada u Beogradu raspisuje, shodno §-u 7 Pragmatike od 27 V. 1933 god. (»Radnička zaštita«, br. 7 od 1 VII. 1933 g.) natečaj za jedno mesto:

činovničkog pripravnika, kategorije B sa platom prema §-u 21/I tač. a i sa pogodnostima iz §-a 78 st. 1 Pragmatike.

Natjecatelji moraju molbu podneti najkasnije do 15 decembra 1933 god. sa potrebnim dokumentima prema §§ 4 i 5, odnosno 9 Pragmatike, Središnjoj upravi za posredovanje rada, Beograd, Miloša Pocerca ul. br. 8.

U Beogradu, 28 novembra 1933. g.

Upravnik:
Dr. K r m p o t i ć v. r.

Digitized by Google

veštaj Javne B

que mensuel de la B

e m e n t d e s

des subventions

Klasa — Classe	Gr… Categ…	Činovnici Employés m. h.	Činovnici Employés ž. f.	Kvalifikovani radnici Ouvriers qualifiés m. h.	Kvalifikovani radnici Ouvriers qualifiés ž. f.	Stalni Permanents m. h.	Nekval… Ouv… q…	Izvršeno posredovan… Placements effectu…	u sumi une somme de Din	p	Povlašćenih voznih karata sa 50% popusta Billets de chemin de fer et de navires à prix réduits za pour	u vrednosti au montant Din	p	U naturi (azil, hrana i t. d. En nature (asile nourriture etc.) za pour	u vrednosti une somme de Din	p
1		35	36	37	38	39	4…	85	86	87	88	89	90	91	92	93
I	Poljopriv… ture et	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82	4134	50	—	—	—
II	Rudarstv…	—	—	—	—	—	—	—	—	—	201	13197	50	—	—	—
III	Talionič… Metall…	—	13	—	28	—	—	—	—	—	2	79	—	—	—	—
IV	Vrtlars…	—	—	—	15	—	—	—	—	—	5	296	50	—	—	—
V	Industr… stakl… terre…	—	1	—	—	180	—	—	—	—	135	8024	—	—	—	—
VI	Prera… des	—	5	—	—	640	—	2	58	—	143	9948	—	—	—	—
VII	Indu… i t. str…	—	17	—	10	3	140	—	3	192	—	136	9546	—	—	—	—
VIII	Ind… In…	—	9	—	—	2	110	—	—	—	—	105	6694	25	—	—	—
IX	In… c…	—	31	—	—	—	—	—	—	—	—	1	55	—	—	—	—
X	I…	—	1	—	—	3	160	—	—	—	—	17	971	75	—	—	—
XI		—	4	—	0	—	—	—	—	—	—	35	1748	25	—	—	—
XII		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	309	—	—	—	—
XIII		—	—	—	774	—	14	630	—	2	101	—	298	20178	—	—	—	—
XIV		—	3	—	80	—	—	—	—	—	—	—	16	1219	75	—	—	—
XV		—	—	—	—	—	13	740	—	—	—	—	277	15223	50	—	—	—
XVI		—	21	—	2	—	14	670	—	3	142	—	277	18482	50	—	—	—
XVI…		—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	260	50	—	—	—
XI…		—	—	—	364	—	7	330	—	1	54	—	444	29588	25	—	—	—
		—	32	—	45	—	6	690	—	—	—	—	47	2874	75	—	—	—
		—	—	—	29	—	—	270	—	1	36	—	35	1503	—	—	—	—
		—	1	—	157	—	—	540	—	4	238	—	164	9881	75	—	—	—
		—	—	—	—	—	—	00	—	2	208	—	3700	181791	—	—	—	—
		—	—	—	69	—	—	—	—	1	30	—	70	4518	75	—	—	—
		—	—	—	14	336	—	—	—	11	492	25	341	15326	50	—	—	—
		—	18	10	245	105	—	—	—	3	295	—	389	25482	50	—	—	—
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	115	—	—	—	—
87	24	—	19	10	2330	624	347	—	—		1846	25	6931	381449	50	—	—	—
	24		29		2954		37		—		—			—		—		

Tab. 1.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 03878 3604

Digitized by Google

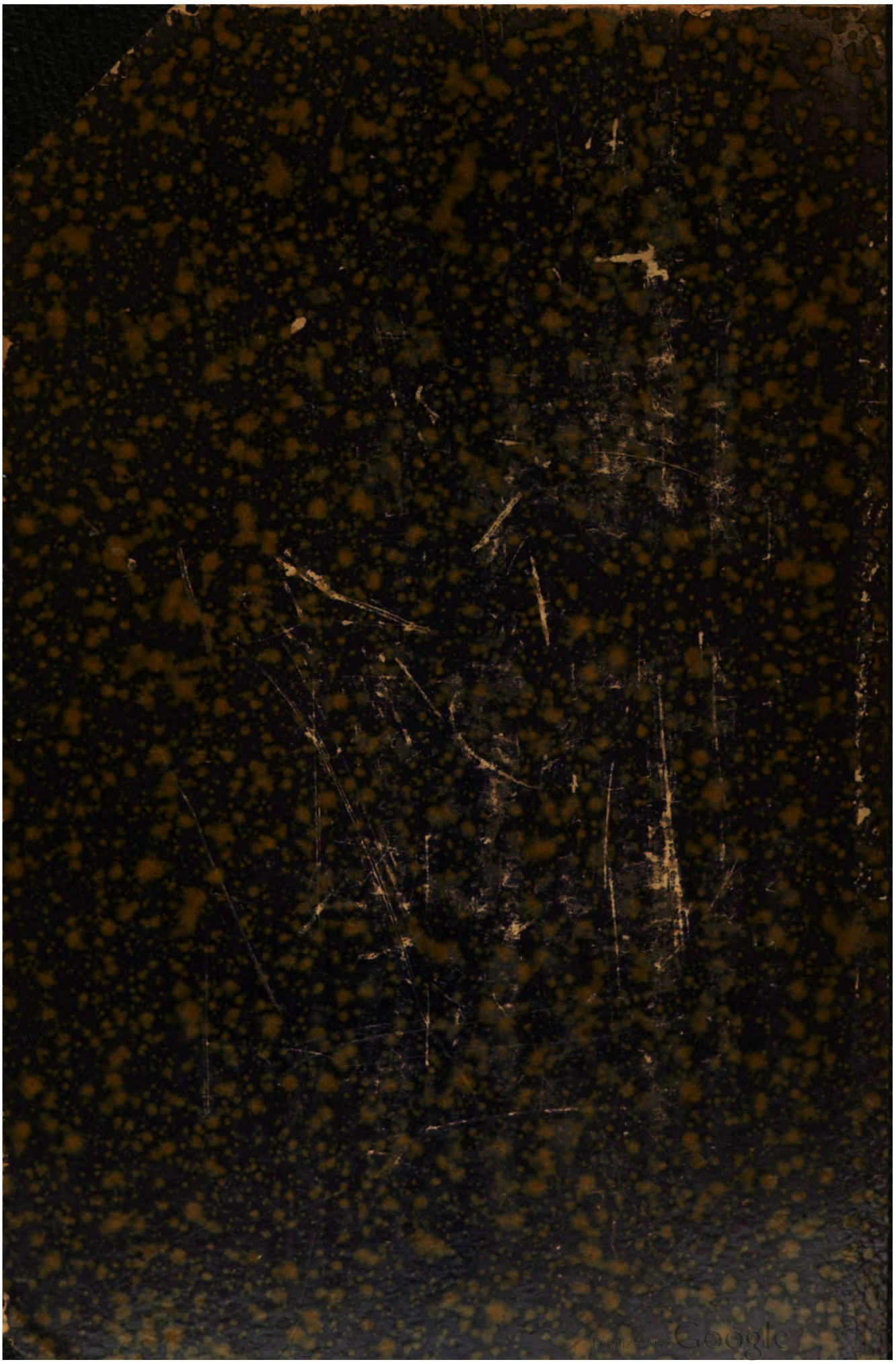
Digitized by Google